s bispos de e... correições
a fama ... cõ ... tire inquiri-
testemũhs ... per escrit
...ado das igrejas ... Rey
... dit ... inquiriç... log...
... pere scrituras ...
... /so

...os estrados de que ... primeiramente ...
...meto quer sejã xpãos: quer ... iros: atee conthia de
...aes conheçerã os juizes: e ... argallohã em cama
...readores em apella... em agravo: e dandolhes pena
...outes aos q̃ acharẽ culpados: ... quer outra q̃ mereçerẽ.
¶ Outrosy os juizes faç... q̃ nos feit⁹ das injurias ver-
baes se nõ fa... ogos pro... ... nhã diligẽcia em os ...
...rusos: e como o ... ... cavalleir...

Jacobi Philippi Bergomensis Supplementum
Supplementi Chronicarum.

Venetijs: 1313.

Expurgado conforme al Catalogo Nuebo por orden de los Ss Inquisidores en Sevilla a 3 de Junio de 16 13 años

Juan de Pineda

LIBER PRIMVS IN SVPPLEMENTVM SVPPLEMENTI CRONICARVM: AB IPSO PRIMO AVCTORE FRATRE IACOBO PHILIPPO BERGOMENSE: ACCVRATIORE STVDIO REPERCVSSVM: FOELICITER INCIPIT.

IN PRINCIPIO CREAVIT DEVS COELVM Et terram. Terra autem erat inanis & incomposita: scribuntur Geneseos primo Moyses sanctus uir: eximius theologus: diuinas decernens conscribere leges: ac pietati conuenientem tradere disciplinam: non communibus ac tritis exordiis uti uoluit: sed nihil potius ducens quam priscorum generis sui theologiam ad recte uiuendi normam pertinere: a Deo secundum ipsius hystoriã incepit. Nec ut cæteræ nationes multitudinem deorum falso introducere uoluit: sed a prima uisibilium omniũ: atq; inuisibilium causa exorsus: illum docuit creatorem esse uniuersi: regemq;: atq; dominum: Et non solũ quas ipse scripturus esset legum materias. Verum etiam naturæ ipsius: cuius solo nutu: a non ente simpliciter cuncta fuisse producta ostendit: cuius quidem uirtute: omnia quæ producta sunt gubernari docet. Et iccirco sic exordiens ait. In principio creauit deus cœlum: & terram. Pro quibus uerbis: Aurelius pater Augustinus in .xi. de Ci. dei: sic intulit dicens. Visibilium omnium maximus est mundus. Inuisibilium uero maximus est deus: sed mundum esse cõspicimus: deum uero credimus. Quod autem deus fecerit mũdum nulli potius credimus quam ipsi deo. Vbi (forte inquies) ipsum audiuimus? Nunquam interim respondit: nos melius quam in scripturis sanctis: Vbi dixit propheta suus. In principio fecit deus cœlum & terram. Nunquid nã ibi tunc fuit iste propheta: quando fecit deus cœlum: & terram? Non: sed ibi fuit: ubi fuit dei sapientia per quam facta sunt omnia: quæ etiam sæpe in animas se transfert: amicos & prophetas dei constituens: quibus & sua opera intus sine strepitu enarrat. Loquũtur quoq; eis Angeli Dei: qui semper uident faciem Dei: uoluntatemq; eius: quibus quæ oportet semper anunciant. Et propterea ex iis unus erat iste propheta: qui dixit & scripsit. In principio creauit deus cœlum & terram. Terra autem erat inanis & incomposita. Informis quippe illa materia erat: quam de nihilo fecit deus appellata primum cœlum & terra: Et dictum est. In principio fecit deus cœlum & terram: non quia iam hoc esset: sed quia hoc esse poterat. Nam & cœlum postea scribitur factum. Quemadmodum: si arboris semen considerantes: dicamus: ibi esse radices: & robur: & ramos: & fructus: ac folia: non quia iam sint: sed quia inde futura sunt: Ac sic dictum est. In principio fecit deus cœlum & terram: quasi semen cœli & terræ: cum adhuc in confuso cœli & terræ materia esset: sed quia certissimum erat: inde futurum esse cœlum & terram: iam & illa materia cœlum & terra appellata est. Hanc itaq; spaciosam formam certa effigie carentem. Ouidius noster in principio maioris sui uoluminis: atq; nonnulli philosophi uocarunt chaos: q̃ ipse in eodem libro meminit dicens.

venetijs.
An. 1513.

Ante mare & terras & q̄ tegit omnia cœlum
Quem dixere chaos: rudis indigestaq̄ moles:
Non bene iunctarum discordia semina rerum
Vnus erat toto naturæ uultus in orbe
Nec quicq̄ nisi pondus iners: congestaq̄ eodem.
Nullus adhuc mundo præbebat lumina titan.

¶ Plurimi autem philosophorũ gentilium de huiusmodi rerum omnium creatiõe errantes suis in scriptis quasi delyrantes disputarũt: uidelicet quonãmodo quaq̄ necessitatis serie: hæc moles quam sophistæ mundũ appellãt: atq̄ singula cœlestiũ corpora fuerint facta. Qui cũ assidua cura: atq̄ studio ipsa protractare uoluissent: uani certe ac stolidi homines demũ adiudicati sunt. Hii nãq̄ qui earum rerũ scientiã maxime præstabãt & profitebãtur: quiq̄ cæteris potissimũ sapientiores uidebãtur: de hac ipsa mundi creatiõe nõ eadẽ: sed pugnantia adinuicẽ dixere. Quorũ quidẽ omniũ impietatem recusantes pœne iam uniuersi: ac tanq̄ omnino pestiferã fugiẽtes ad sanitatẽ tantæ eorũ insaniæ quærendã Moseos libros tanquã salutare ubiq̄ ferme uniuersi prosequuntur. Phœnices autem in primis: & Aegyptii postea: quos plæriq̄ imitati fuere: hũc errorẽ excitauere: ut si qui uitã humanã aliqua re inuenta excoluissent: eos cõfestim tanquã benefactores: cõmunesq̄ patronos existimãtes: quasi deos adorare cœperũt: quibus & statuas: & simulacra: ac templa statuẽtes: naturaliũ deorum nomina imposuere. Naturales autẽ deos Solẽ ac Lunã: cæterasq̄ erraticas stellas putãtes. Ad propositũ autẽ nostrũ unde digressi sumus redeũtes. Quum primũ itaq̄ deus fecisset cœlũ & terrã: cũ ipsis quoq̄ elementis: quæ in his elementis condita sunt scilicet aquas & spiritus: abyssosq̄: atq̄ tenebras facit: necdum luminibus: neq̄ syderibus cõstitutis deus ipse dixit. Fiat lux. Et uidit deus lucem quia bona esset: confestim separauit lucẽ a tenebris. Et tenebras uocauit noctẽ. Lucẽ uero diem: Ac sic factũ est uespere & mane dies unus: qui primus dies sæculi fuit: nõ primus dierũ omniũ. Ideoq̄ nõ primus: sed unus nominatus est. Ac sic eo die fecit deus materiã informem. Angelos cœlos: lucem: terrã: aquã: & aerem. Hi nanq̄ uidelicet: Ignis: & aer: terra: & aqua: cũ sint causæ primæ rerum cõstat eos esse mundi species atq̄ formas: scilicet cœlũ: terrã: mare: & aerem. Diem primũ uel potius unum hoc in loco: iuxta propheticũ sermonẽ breuiter absoluimus. In quo conditũ cœlum: terram creatam: circunfusum aerem: & aquarũ exundantiã: discretionem factam lucis atq̄ tenebrarũ Dei omnipotentis: & domini Iesu: spiritus quoq̄ sancti gratia & operatione omnino cognouimus.

Dies primus

Dies secundus

¶ Secundo autẽ die fecit Deus firmamẽtũ solum: & uocauit illud cœlũ. Primo diuidẽs inter aquas & aquas. Iussit itaq̄ deus omnipotẽs discerni ab interiecto & medio firmamento atq̄ prouidit quẽadmodum diuisa atq̄ discreta permanerent. Nam sermo dei: Dei uirtus naturæ est: Et diuturnitatis substantia quod uelit: ea manere quæ statuit. Id autem firmamentum non solum situ: sed & naturæ proprietate superiora elementa ab inferioribus: quasi aquas ab aquis discriminat: & distinguit.

Dies tertius

¶ Tertio uero die. Congregauit dominus aquas quæ sub cœlo sunt in unã congregationẽ: & cõfestim apparuit arida: quã deus nominauit terrã: atq̄ ipsas aquarum congregationes appellauit Maria: Vidensq̄ q̄ bonũ esset. ait. Germinet terra herbã uirentẽ: & semen facientẽ: lignumq̄ pomiferũ facientẽ fructum iuxta genus suũ: Cõtinuo quidẽ ut diuus refert Ambrosius terra parturiẽs: nouos se fudit in partus: & induit se uiriditatis amictu: gratiã fœcunditatis assumpsit: diuersisq̄ compta germinibus proprios suscepit ornatus. Post autẽ herbarũ uiriditates: statim etiã terra nemoribus uestita est cõcurrerunt arbores: & siluæ cõsurrexere uerticesq̄ montiũ repente fronduerũt. Verũ cũ earũ diuersitates mãifesta testificatiõe distinguere: ac singularum rerum proprietates exquirere: inexplicabile esset prudentiæ lectoris dimittere censui: Vniuersa quippe terra confestim ad uocem domini surrexit in germine: ac omnibus fructibus completa est.

Dies quartus

¶ Quarto postmodum die: fecit deus duo luminaria magna in firmamẽto cœli: solem uidelicet & lunam: ac stellas: Vt sol ad inchoationẽ diei luceret super terrã: & luna similiter noctis: & diuiderent inter diem: ac noctẽ: & essent in signa: & tẽpora: & dies: & annos: atq̄ essent in splendorẽ firmamẽti cœli: ac semper lucerẽt super terrã. Quibus ita perfectis manifestum est: ipsis luminibus antecessisse lucem tribus diebus: Ex hoc quippe scire possumus omnes: atq̄ animaduertere: solẽ nõ esse auctorem nascentiũ. Dei igitur clæmẽtia terras relaxat: deiq̄ indulgẽtia facit prorumpere fructus: Ac per hoc credere debemus. Solem tantũmodo uiuẽdi nõ ministrare oriũdis: quãdo illa prius diuinæ operatiõis uiuificatiõe fuerint edita: quã sol in ipsis uiuendi usus ueniret: Iunior equidẽ herbis est sol: Iuniorq̄ fœno: quia anteq̄ solis fieret luminare herba erat nata. Et itaq̄ cælestia corpora in cœlo primum fulgentia: tum perpetuum motum: tum quoniã hæc cuncta inferiora perspiciant: atq̄ moueant antiqui gentiles errore decepti deos appellarunt. Deinde quoniam heroes uitæ hominum communiter profuerunt in deorum numero ab ipsis accepti fuere.

Dies quintus

¶ Quinto præterea die postq̄ Dominus terrã diuersis uestisset germinibus: cœlũ quoq̄ sole & luna luminibus uultus sui Stellarumq̄ insignitũ fulgere fecisset. Supererat tertiũ elementum scilicet mare: ut & ipsum gratia uiuificatiõis diuino excolleret munere. Dixit itaq̄ deus: producant aquæ reptilia animæ uiuentis secundũ genus suum: & uolatilia uolantia secundum genus suum. Ad istud mandatũ: subito Aqua uenit in partus: unde & fluuii lacusq̄: ac mare ipsum cœpit diuersa reptilium genera parturire: ac unumquodq̄ piscium genus effundere. Breuis equidem fuit domini sermo: sed admodũ uehemẽs & late patens: qui maximis & minimis cõmunem infudit naturã: Non laborauit deus

uit deus in maximis:nec in minimis fastidiuit.Eodem quippe momēto produxit Balenam sicut & ranam: Et uidit deus quod esset bonū:& benedixit ea:& dixit.Crescite & multiplicamini:& replete aquas:Et uolatilia similiter multiplicētur super terrā.Et factū est uespere & mane dies quintus.

¶ Sexto denique die:dixit dominus.Educat terra animā uiuentē secundū genus suū quadrupedia: scilicet & reptilia: ac uniuersas bestias terræ secundū genus suū.Et uidit Deus quia bona essent:& benedixit ea.In his igitur oībus quū a scriptura dixisse deū dicitur nutū:& uolūtatē diuinā: nō uocem syllabis prolatā ostēdere uoluit:deinde uniuersum hūc repetēs sermonē:hic inquit Moyses liber cœli & terræ:qua die fecit deus cœlum & terrā & oīa quæ in ipsis sunt.Huiusmodi itaque est Geneseos theologia:quæ uerbo dei creāte uniuersa esse producta uerissime sola docuit.Ad hæc non esse relictum mundū a deo gubernatiōe illius priuatū:sed prouidētia eius rei etiā asserit.Nō enim solū creauit cuncta:uerum etiā tanquam uerus Rex & dux oībus præsidēs oīa disponere dicitur:omniaque uidere:atque omnibus eū adesse uidemus.Breuiter igitur hæc oīa ex libro geneseos excerpta sunt: ut ex his quisque fidelis animaduertere queat:nullā oīno esse gentiū theologiā:immo potius impietatē inueniri posse cū ista cōferre:Quorum alii dicebāt:nullū deū esse.Alii cælestia corpora credebāt.Et stellas ignem in cœlo fixas dicētes: aut ignē uia & arte circunlatū loco dei adorabāt:Alii nulla dei prouidētia mūdū:sed irrationali quadā natura gubernari.Alii mundū sine ortu fuisse affirmabāt: & nullomodo a deo esse productū:sed casu & fortūa cōstitutū. Nonnulli denique ex atomis & animatis corpusculis fuisse cōglutinatū asseuerabant.Facto itaque cœlū & terrā & omnia quæ in eis sunt:cum essent ualde bona.Moyses spiritu sancto plenus quasi cum filio suo uerba cōferentem:sic Deum patrem introduxit dicentem.Et dixit Deus:faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram.Quod psalmista etiam occultis significauit dicens:ipse dixit & facta sunt:ipse mandauit: & creata sunt. Et fecit hominem ad imaginem & similitudinem suam:De quo mox plæraque dicemus. Dies sextus

¶ Septimo autē die postquam cunctū mundū:& omnia quæ in eo sunt mirifico ordine creasset dominus:ipse quidē dominus ut Moyses ait ab operibus manū suarum requieuit:nō equidē quasi operādo lassus:sed nouā creaturā creādo facere cessauit:cuius materia : uel similitudo nō præcesserit.Et dominus eidem diei benedixit:atque illū sanctificauit uocauitque ipsum sabbatū:quod nomen hebrayca lingua requiē significat.Eo quod in ipso cessauerit ab omni opere quod patrarat.Vnde & iudæi eo die a laboribus propriis uacare dignoscūtur.Quē & ante legē etiā gentes tanquā celeberrimū obseruabāt. Dies septimus

¶ Adam itaque prothoplastū nostrū summus oīum rerum fabricator:& rector deus sexto die sæculi quinta & uicisima Martii bestiis uniuersæ terræ ac maris cunctisque reptilibus: ac uolucribus cœli creatis: uno eodēque die de limo terræ rubeo in agro Damasceno tanquam creaturarum oīum finē ac possessorē finxit:quia ut philosophus ait.Illa quæ fuerūt in intētiōe prima:in executiōe extitere ultima. Et insufflauit in eū spiraculū uitæ & animā:pro quibus factus est homo ad imaginē & similitudinē Dei.Eidem igitur sic creato mox dominus hāc breuē perfectissimāque cōscripsit legē: atque mādauit obseruandā:uidelicet ut ad omnē actum:& omnē uerbū:ac etiā omnē cogitationē talē in alterum haberet animū:qualē in se ab altero seruari cuperet:quia tūc æquitatis uiam teneret:talemque erga se alterum esse qualē in se neminē uellet.Ipse quidē hoc mādato accepto nudus corā dño cōstitutus cōfestim manus suas eleuans eidē dño suo gratias agens:hæc uerba protulit dicēs.Manus tuæ dñe deus meus fecerūt me & plasmauerūt me totū in circuitu.Ideoque obsecro memēto mei: quod sicut lutū fecisti me:& sicut lac mulsisti me:& sicut caseū me coagulasti: pelle & carnibus uestisti me:ossibus & neruis cōpegisti me:etiā obsecro uitā & misericordiā tribue mihi.Illo itaque uiro perfecto insigni ac perpulcro creato eū dñs tanta perfudit gratia:ut nullo alio tradente magistro:sed sola originalis iusticiæ uirtute perfusus:extēplo oīum liberaliū artiū fit edoctus ac perfectissime illustratus.Noticiā etenim Astronomiæ omnimodā geometriæ:musicæ:grāmaticæ:atque rethoricæ habere promeruit:Omnium quoque herbarum arborū metallorum lapidū pretiosorum: Auiumque & bestiarum pisciū serpentū:cunctarum praeterea creaturarum promeruit habere noticiā.Claramque praeterea & explicitā beatissimæ Trinitatis ac Christi incarnationē & passionē solus assequi cōmeruit.Vnde & dñs ipse eū mūdi totius imperatorē: ac summū oīum pōtificē cōstituit.Decernēs denique dñs deus uniuersas cœli & terræ creaturas Adam ipsum ut dñm recognoscerēt suū:atque rerum oīum proprietates uirtutesue cunctis īnotescerēt: uniuersæ cœli militiæ mādauit:ut creaturas oēs ad Adā adducerēt.Quibus singulis propria īponeret noīa: Ac sic singulis stellis cœli auibusque & piscibus:cunctisque animātibus & reptilibus terræ conueniētia imposuit noīa:quibus etiā nūc uocantur.In imaginaria deinde uisiōe:uniuersis īmobilibus creaturis:uidelicet mōtibus insulis mediterraneisque maribus:arboribus:atque aliis quibuscūque itidē fecit: Atque secūdum philosophū naturis & rerum proprietatibus conueniētia īposuit noīa:Ac per hoc rerum oīum Rege & imperatore constituto illū eodē die ex loco formatiōis suæ in orientē trāstulit:& in fœlicissimo paradisi loco bonis pleno collocauit:ut ibidē nō ad necessitatē quidē sed recreationē operaretur.In eodēque loco constitutus:mox a dño praeceptū accepit:ut cætera oīa poma comedēs ab una arbore oīno ieiunaret.Ad insinuandū(ut arbitror)quod beatitudo ueri Paradisi absque abstinētia cibi:a posteris nō posse dedicari:unde quādiu ibidē ieiunauit in paradiso fuit.Igitur dñs prouidens nullū ex cūctis aīantibus a se creatis esse simile sibi:mulieris formationē superfluā nō existimās.Dixit.Nō est bonū esse hoīem solū:faciamus ei adiutoriū similē sibi:ad liberos procreādos qui similes fiant illi.Cōfestimque eo in loco paradisi: Lex prima optima

Ante mare & terras & q; tegit omnia cœlum — Vnus erat toto naturæ uultus in orbe
Quem dixere chaos: rudis indigeſtaq; moles: — Nec quicq̃ niſi pondus iners: congeſtaq; eodem.
Non bene iunctarum diſcordia ſemina rerum — Nullus adhuc mundo præbebat lumina titan.

¶ Plurimi autem philoſophorũ gentilium de huiuſmodi rerum omnium creatiõe errantes ſuis in ſcriptis quaſi delyrantes diſputarũt: uidelicet quonãmodo quaq; neceſſitatis ſerie: hæc moles quam ſophiſtæ mundũ appellãt: atq; ſingula cœleſtiũ corpora fuerint facta. Qui cũ aſſidua cura: atq; ſtudio ipſa protractare uoluiſſent: uani certe ac ſtolidi homines demũ adiudicati ſunt. Hii nãq; qui earum rerũ ſcientiã maxime præſtabãt & profitebãtur: quiq; cæteris potiſſimũ ſapientiores uidebãtur: de hac ipſa mundi creatiõe nõ eadẽ: ſed pugnantia adinuicẽ dixere. Quorũ quidẽ omniũ impietatem recuſantes pœne iam uniuerſi: ac tanq̃ omnino peſtiferã fugiẽtes ad ſanitatẽ tantæ eorũ inſaniæ quærendã Moſeos libros tanquã ſalutare ubiq; ferme uniuerſi proſequuntur. Phœnices autem in primis: & Aegyptii poſtea: quos plærique imitati fuere: hũc errorẽ excitauere: ut ſi qui uitã humanã aliqua re inuenta excoluiſſent: eos cõfeſtim tanquã benefactores: cõmuneſq; patronos exiſtimãtes: quaſi deos adorare cœperũt: quibus & ſtatuas: & ſimulacra: ac templa ſtatuẽtes: naturaliũ deorum nomina impoſuere. Naturales autẽ deos Solẽ ac Lunã: cæteraſq; erraticas ſtellas putãtes. Ad propoſitũ autẽ noſtrũ unde digreſſi ſumus redeũtes. Quum primũ itaq; deus feciſſet cœlũ & terrã: cũ ipſis quoq; elementis: quæ in his elementis condita ſunt ſcilicet aquas & ſpiritus: abyſſoſq;: atq; tenebras facit: necdum luminibus: neq; ſyderibus cõſtitutis deus ipſe dixit. Fiat lux. Et uidit deus lucem quia bona eſſet: confeſtim ſeparauit lucẽ a tenebris. Et tenebras uocauit noctẽ. Lucẽ uero diem: Ac

Dies primus

ſic factũ eſt ueſpere & mane dies unus: qui primus dies ſæculi fuit: nõ primus dierũ omniũ. Ideoq; nõ primus: ſed unus nominatus eſt. Ac ſic eo die fecit deus materiã informem. Angelos cœlos: lucem: terrã: aquã: & aerem. Hi nanq; uidelicet: Ignis: & aer: terra: & aqua: cũ ſint cauſæ primæ rerum cõſtat eos eſſe mundi ſpecies atq; formas: ſcilicet cœlũ: terrã: mare: & aerem. Diem primũ uel potius unum hoc in loco: iuxta propheticũ ſermonẽ breuiter abſoluimus. In quo conditũ cœlum: terram creatam: circunfuſum aerem: & aquarũ exundantiã: diſcretionem factam lucis atq; tenebrarũ

Dies ſecundus

Dei omnipotentis: & domini Ieſu: ſpiritus quoq; ſancti gratia & operatione omnino cognouimus.
¶ Secundo autẽ die fecit Deus firmamẽtũ ſolum: & uocauit illud cœlũ. Primo diuidẽs inter aquas & aquas. Iuſſit itaq; deus omnipotẽs diſcerni ab interiecto & medio firmamento atq; prouidit quẽadmodum diuiſa atq; diſcreta permanerent. Nam ſermo dei: Dei uirtus naturæ eſt: et diuturnitatis ſubſtantia quod uelit: ea manere quæ ſtatuit. Id autem firmamentum non ſolum ſitu: ſed & naturæ proprietate ſuperiora elementa ab inferioribus: quaſi aquas ab aquis diſcriminat: & diſtinguit.

Dies tertius

¶ Tertio uero die. Congregauit dominus aquas quæ ſub cœlo ſunt in unã congregationẽ: & cõfeſtim apparuit arida: quã deus nominauit terrã: atq; ipſas aquarum congregationes appellauit Maria: Vidensq; q bonũ eſſet. ait. Germinet terra herbã uirentẽ: & ſemen facientẽ: lignumq; pomiferũ facientẽ fructum iuxta genus ſuũ: Cõtinuo quidẽ ut diuus refert Ambroſius terra parturiẽs: nouos ſe fudit in partus: & induit ſe uiriditatis amictu: gratiã fœcunditatis aſſumpſit: diuerſiſq; compta germinibus proprios ſuſcepit ornatus. Poſt autẽ herbarũ uiriditates: ſtatim etiã terra nemoribus ueſtita eſt cõcurrerunt arbores: & ſiluæ cõſurrexere uerticeſq; montiũ repente fronduerũt. Verũ cũ earũ diuerſitates mãifeſta teſtificatiõe diſtinguere: ac ſingularum rerum proprietates exquirere: inexplicabile eſſet prudentiæ lectoris dimittere cenſui: Vniuerſa quippe terra confeſtim ad uocem domini ſurrexit in germine: ac omnibus fructibus completa eſt.

Dies quartus

¶ Quarto poſtmodum die: fecit deus duo luminaria magna in firmamẽto cœli: ſolem uidelicet & lunam: ac ſtellas: Vt ſol ad inchoationẽ diei luceret ſuper terrã: & luna ſimiliter noctis: & diuiderent inter diem: ac noctẽ: & eſſent in ſigna: & tẽpora: & dies: & annos: atq; eſſent in ſplendorẽ firmamẽti cœli: ac ſemper lucerẽt ſuper terrã. Quibus ita perfectis manifeſtum eſt: ipſis luminibus anteceſſiſſe lucem tribus diebus: Ex hoc quippe ſcire poſſumus omnes: atq; animaduertere: ſolẽ nõ eſſe auctorem naſcentiũ. Dei igitur clæmẽtia terras relaxat: deiq; indulgẽtia facit prorumpere fructus: Ac per hoc credere debemus. Solem tantũmodo uiuẽdi nõ miniſtrare oriũdis: quãdo illa prius diuinæ operatiõis uiuificatiõe fuerint edita: quã ſol in ipſis uiuendi uſus ueniret: Iunior equidẽ herbis eſt ſol: Iuniorq; fœno: quia anteq̃ ſolis fieret luminare herba erat nata. Et itaq; cæleſtia corpora in cœlo primum fulgentia: tum perpetuum motum: tum quoniã hæc cuncta inferiora perſpiciant: atq; moueant antiqui gentiles errore decepti deos appellarunt. Deinde quoniam heroes uitæ hominum communiter profuerunt in deorum numero ab ipſis accepti fuere.

Dies quintus

¶ Quinto prærerea die poſtq̃ Dominus terrã diuerſis ueſtiſſet germinibus: cœlũ quoq; ſole & luna luminibus uultus ſui Stellarumq; inſignitũ fulgere feciſſet. Super erat tertiũ elementum ſcilicet mare: ut & ipſum gratia uiuificatiõis diuino excolleret munere. Dixit itaq; deus: producant aquæ reptilia animæ uiuentis ſecundũ genus ſuum: & uolatilia uolantia ſecundum genus ſuum. Ad iſtud mandatũ: ſubito Aqua uenit in partus: unde & fluuii lacuſq;: ac mare ipſum cœpit diuerſa reptilium genera parturire: ac unumquodq; piſcium genus effundere. Breuis equidem fuit domini ſermo: ſed admodũ uehemẽs & late patens: qui maximis & minimis cõmunem infudit naturã: Non laborauit deus

uit deus in maximis:nec in minimis fastidiuit.Eodem quippe momēto produxit Balenam sicut & ranam : Et uidit deus quod esset bonū:& benedixit ea:& dixit.Crescite & multiplicamini:& replete aquas:Et uolatilia similiter multiplicētur super terrā.Et factū est uespere & mane dies quintus.

¶ Sexto deniq; die:dixit dominus.Educat terra animā uiuentē secundū genus suū quadrupedia: scilicet & reptilia: ac uniuersas bestias terræ secundū genus suū.Et uidit Deus quia bona essent:& benedixit ea.In his igitur oībus quū a scriptura dixisse deū dicitur nutū:& uolūtatē diuinā: nō uocem syllabis prolatā ostēdere uoluit:deinde uniuersum hūc repetēs sermonē:hic inquit Moyses liber cœli & terræ:qua die fecit deus cœlum & terrā & oīa quæ in ipsis sunt.Huiusmodi itaq; est Geneseos theologia:quæ uerbo dei creāte uniuersa esse producta uerissime sola docuit.Ad hæc non esse relictum mundū a deo gubernatiōe illius priuatū:sed ꝓuidētia eius rei etiā asserit.Nō enim solū creauit cuncta:uerꝫ etiā tanq̄ uerus Rex & dux oībus præsidēs oīa disponere dicit̄:omniaq; uidere:atq; omnibus eū adesse uidemus.Breuiter igit̄ hæc oīa ex libro geneseos excerpta sunt : ut ex his quisq; fidelis animaduertere queat:nullā oīno esse gentiū theologiā:immo potius impietatē inueniri posse cū ista cōferre:Quorꝫ alii dicebāt:nullū deū esse.Alii cælestia corpora credebāt.Et stellas ignem in cœlo fixas dicētes: aut ignē uia & arte circunlatū loco dei adorabāt:Alii nulla dei prouidētia mūdū:sed irrationali quadā natura gubernari.Alii mundū sine ortu fuisse affirmabāt : & nullomodo a deo esse productū:sed casu & fortūa cōstitutū . Nonnulli deniq; ex atomis & animatis corpusculis fuisse cōglutinatū asseuerabant.Facto itaq; cœlū & terrā & omnia quæ in eis sunt:cum essent ualde bona.Moyses spiritu sancto plenus quasi cum filio suo uerba cōferentem:sic Deum patrem introduxit dicentem.Et dixit Deus:faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram.Quod psalmista etiam occultis significauit dicens:ipse dixit & facta sunt: ipse mandauit: & creata sunt. Et fecit hominem ad imaginem & similitudinem suam:De quo mox plæraq; dicemus. Dies sextus

¶ Septimo autē die postq̄ cunctū mundū:& omnia quæ in eo sunt mirifico ordine creasset dominus:ipse quidē dominus ut Moyses ait ab operibus manū suarꝫ requieuit:nō equidē quasi operādo lassus:sed nouā creaturā creādo facere cessauit:cuius materia : uel similitudo nō præcesserit.Et dominus eidem diei benedixit:atq; illū sanctificauit uocauitq; ipsum sabbatū:quod nomen hebrayca lingua requiē significat.Eo ꝙ in ipso cessauerit ab omni opere qđ patrarat.Vnde & iudæi eo die a laboribus propriis uacare dignoscūtur.Quē & ante lege etiā gentes tanquā celeberrimū obseruabāt. Dies septimus

¶ Adam itaq; prothoplastū nostrū summus oīum rerum fabricator:& rector deus sexto die sæculi quinta & uicisima Martii bestiis uniuersæ terræ ac maris cunctisq; reptilibus : ac uolucribus cœli creatis: uno eodēq; die de limo terræ rubeo in agro Damasceno tanq̄ creaturarꝫ oīum finē ac possessorē finxit:quia ut philosophus ait.Illa quæ fuerūt in intētiōe prima:in executiōe extitere ultima. Et insufflauit in eū spiraculū uitæ & animā:pro quibus factus est homo ad imaginē & similitudinē Dei.Eidem igitur sic creato mox dominus hāc breuē perfectissimāq; cōscripsit legē: atq; mādauit obseruandā: uidelicet ut ad omnē actum:& omnē uerbū:ac etiā omnē cogitationē talē in alterꝫ haberet animū:qualē in se ab altero seruari cuperet:quia tūc æquitatis uiam teneret:talemq; erga se alterum esse qualē in se neminē uellet.Ipse quidē hoc mādato accepto nudus corā dn̄o cōstitutus cōfestim manus suas eleuans eidē dn̄o suo gratias agens:hæc uerba ꝓtulit dicēs.Manus tuæ dn̄e deus meus fecerūt me & plasmauerūt me totū in circuitu.Ideoq; obsecro memēto mei : ꝙ sicut lutū fecisti me:& sicut lac mulsisti me:& sicut caseū me coagulasti: pelle & carnibus uestisti me:ossibus & neruis cōpegisti me:etiā obsecro uitā & misericordiā tribue mihi.Illo itaq; uiro ꝑfecto insigni ac perpulcro creato eū dn̄s tanta ꝑfudit gratia:ut nullo alio tradente magistro:sed sola originalis iusticiæ uirtute ꝑfusus:extēplo oīum liberaliū artiū fit edoctus ac ꝑfectissime illustratus.Noticiā etenim Astronomiæ omnimodā geometriæ:musicæ:grāmaticæ:atq; rethoricæ habere ꝓmeruit:Omnium quoq; herbarꝫ arborū metallorꝫ lapidū pretiosorꝫ: Auiumq; & bestiarꝫ pisciū serpentū:cunctarꝫ ꝑtea creaturarꝫ ꝓmeruit habere noticiā.Claramq; ꝑterea & explicitā beatissimæ Trinitatis ac Christi incarnationē & passionē solus assequi cōmeruit.Vnde & dn̄s ipse eū mūdi totius imperatorē: ac summū oīum pōtificē cōstituit.Decernēs deniq; dn̄s deus uniuersas cœli & terræ creaturas Adam ipsum ut dn̄m recognoscerēt suū:atq; rerꝫ oīum ꝓprietates uirtutesue cunctis īnotescerēt: uniuersæ cœli militiæ mādauit:ut creaturas oēs ad Adā adducerēt.Quibus singulis ꝓpria īponeret noīa: Ac sic singulis stellis cœli auibusq; & piscibus:cunctisq; animātibus & reptilibus terræ ꝯueniētia imposuit noīa:qbus etiā nūc uocant̄.In imaginaria deinde uisiōe:uniuersis īmobilibus creaturis:uidelicet mōtibus insulis mediterraneisq; maribus:arboribus:atq; aliis qbuscūq; itidē fecit: Atq; secūdum philosophū naturis & rerꝫ ꝓprietatibus ꝯueniētia īposuit noīa:Ac ꝑ hoc rerꝫ oīum Rege & impatore ꝯstituto illū eodē die ex loco formatiōis suæ in orientē trāstulit:& in fœlicissimo paradisi loco bonis pleno collocauit:ut ibidē nō ad necessitatē qdē sed recreationē operaret̄.In eodēq; loco ꝯstitutus:mox a dn̄o ꝓceptū accepit:ut cætera oīa poma comedēs ab una arbore oīno ieiunaret.Ad insinuandū(ut arbitror)ꝙ beatitudo ueri Paradisi absq; abstinētia cibi:a posteris nō posse dedicari:unde q̄diu ibidē ieiunauit in paradiso fuit.Igitur dn̄s ꝓuidens nullū ex cūctis aīantibus a se creatis esse simile sibi:mulieris formationē supfluā nō existimās.Dixit.Nō est bonū esse hoiem solū:faciamus ergo ei adiutoriū similē sibi:ad liberos ꝓcreādos q similes fiant illi.Cōfestimq; eo in loco paradisi: Lex prima optima

Euæ formatio

dñs soporē ĩmisit in Adã:nõ qdem somnũ sed quandã extasim:& obdormiuit.Ex quo statim de la tere eius dormientis unã costã auferẽs:repleuit locũ caro eius.Et edificauit eandẽ costã in mulierẽ. Quam Adã sibi adiunctã: cũ cognouisset:de se plasmatã.Videns eã ait.Hoc nũc os:de ossibus meis:& caro de carne mea est.Hæc igit̃ uocabit̃ Issa quod latine mulier interpretat̃:qa de uiro suo sumpta est.Nomẽ uero mulieris Euam appellauit:quod significat Mater omniũ uiuentiũ.Hæc tamen carnali consuetudine cogitanda sunt: ut uidere solemus opifices ex materiis terrenis corporalia membra fabricare.Nã manus dñi:potẽtia Dei est:quæ ẽt uisibilia in inuisibilibus operat̃. Nec putãdum est:hoĩem esse ad imaginẽ Dei in hac exterioris hoĩs forma factũ.Nã deus ipse ad cuius imaginẽ factus est homo:aliquã partẽ habet quæ nõ audiat:& quæ nõ undiq̃ sint uideat:ac quæ nõ oĩa operet̃.Cõcessit itaq̃ hoĩ ut imaginẽ Dei portaret ĩ terris:daturus postmodũ similitudinẽ suã si imago Dei ab ipso seruaret illæsa.Quid.n.hoc statu ꝑclarius:qd possumus nosse in hoĩe sublimius:Euã igit̃ in paradiso factã eamq̃ legis ꝑscriptio:nec a mercede:nec a supplitio separe uoluit.Erat tunc in paradiso plãtatio pulcherrima:boni:uidelicet & mali:ex oĩbus aliis dñs Adæ & Euæ esum cõcessit: ab ista tñ modo ꝑcepit abstinere ꝑdicẽs:ex ea ꝯtingẽtibus mortẽ esse uenturã. Erat tũc Serpens cohabitãs cũ Adã atq̃ uxore sua:q ĩuidiã habuit:ĩ his qbus arbitrabat̃ fore fœlices.Dixit.n.ĩtra se.Iste inferior me adipiscit̃:qd seruare nõ potui:unde & de terris migrabit ad cœlũ:cũ ego de cœlo in terrã lapsus sim:multas uias habeo:qbus eũ decipere possum.De limo factus est: deq̃ terra mater est corruptibilibus ĩuolutũ:certe p oĩa uideo.Et si aĩa supioris ẽ naturæ:tñ ipsa lapsui pŏt eẽ obnoxia in corporis carcere ꝯstituta:quẽ ego lapsum uitare nolui.Est igit̃ uia prĩa:ut decipiat̃:dũ ꝯditione sua maiora desiderauerit.Itaq̃ hoc primũ machinatus ẽ:ut nõ primũ Adã adoriret̃:sed eũ p mulierem circũscribere conaret̃.Nõ utiq̃ adorsus est eũ:q corã cæleste accepat mãdatũ: sed eã q̃ ab ipso uiro didicerat.Neq̃.n.habet̃:qa mulieri dixerit deus:sed qa Adæ dixit.Et ideo p Adã cognouisse mulier estimãda est:plæriq̃ tñ putarũt:nõ mulieris hoc uitiũ fuisse sed Adæ:ita Adã dixisse ipsi suæ Mulieri dum uellet eã facere cautiorẽ:ut adderet mãdasse Deũ:neq̃ tãgẽtis ex eo qcq̃.Habemus &.n. quia Adã:nõ Eua mãdatũ accepit a Deo:qa nec dũ formata erat mulier:uerũtñ ut Ambrosio placet.A muliere oẽ uitiũ initiũ sumpsit:atq̃ mẽdacii crimẽ ĩchoauit:uiro.n.ait mulier:nõ mulieri uir erroris

Dyabolus quare uocatus est

auctor extitit.Dixit itaq̃ Dyabolus mulieri:(nã hoc illi nomẽ ẽ postq̃ hoĩ ĩuidit)cur ꝑcepit uobis deus de ligno sciẽtiæ boni & mali ne comederetis.rñdit:ne forte moriamur:cui ille:nequaq̃ morte moriemini:sed eritis sicut dii sciẽtes bonũ & malũ:eo itaq̃ mõ seduxit eã:ut dei mãdatũ ꝯtẽneret.Cũq̃ mulier gustasset de ligno sciẽtiæ boni & mali:statim se peccasse cognouit:& nihilominus uirũ suum ad peccati cõmunionẽ ĩuitauit:id aũt diuus Ambrosius:eã fecisse refert.Quia sciẽs ꝙ post culpã in paradiso eẽ nõ posset:metuisse ne sola de ipso fœlicitatis loco eiiceret̃.Sciẽs igit̃ : prudẽsq̃ peccauit sciens etiã uirũ in errorẽ traxit:licet plæriq̃ sic excusandã eã putẽt.ꝙ diligẽs uiꝝ ab eo timuerit separi.Deniq̃ post culpã:ambo se abscõderũt.Qui quũ uenenati serpẽtis ore pcussi fuissent: nõ statim ppetuæ mortis pœnæ a dño adiudicati sunt:sed de ipsius paradisi delitiis eiecti:tẽporaliter sub typo mœroris tribulatiõisq̃ dãnati sunt:ut malignitate pœnitẽtiæ sanarent̃:& usq̃ eo:a ligno uitæ exules fierẽt:donec p christũ futuꝝ Saluatorẽ:aut p rõpheã.i.ignitã martyrii passionẽ:aut p cherubin dñi q interpretat̃ plẽitudo sciẽtiæ remearẽt.Eiectusq̃ Adã:statim uxorẽ duxit:cũ ieiunus in paradiso uirgo pseuerarét:satur uero matrimonio copulatus ẽ.Eiectus nihilominus dñs nõ eidẽ licẽtiã uescendi carnes date uoluit.sed tantũmõ arboꝝ poma:& segetũ fruges: & herbaꝝ olera eisdẽ tradidit ĩ cibũ ut exul quoq̃ paradisi:nõ carnibus q̃ in paradiso nõ fuerãt:sed similitudine fructuũ paradisi uescerent̃.Deus aũt Adã uictũ ꝯsilio mulieris:pœnæ statim subiecit: ꝑcipiẽs terrenæ qcq̃ eis spõte ꝓferret.sed laborãtibus & opatiõe ꝯtritis:alia qdẽ fructus daret:alia uero denegaret.Euã uero ptu & ꝯceptionẽ doloribus castigauit:Serpẽti deniq̃ abstulit uocẽ:iratus eius malignitati q̃ gesserat in eosdẽ ꝑcepitq̃ mulieri:ut eius capiti plagas ĩferret:Atq̃ ipsum pedibus priuauit:habent̃ hæc geñ.ii.

¶ Euã itaq̃ cũctoꝝ uiuentiũ matrẽ.Dñs eodẽ die:sed nõ eodẽ maleo:aut ĩcude: queadmodũ cæteros fabrefecit:sed ut arbitrari possumus:eã corporeã formositate utiq̃ mirabilẽ:atq̃ uiro maturã & intuentiũ lætabũdã:atq̃ ĩmortalẽ:& reꝝ oĩum dñam:ex latere uiri dormiẽtis in paradiso ĩcognito eduxit artificio.Quã ẽt tã iure originis:q̃ ĩcolatus paradisi:incõparabili decorauit splẽdore.Quæ una cũ uiro suo(ut dictũ est)Paradisi ipsius delitiis auide pfruẽs:eã fœlicitatis suæ ĩuidus: hostis decepti:& ꝯtra unicũ sibi ꝑceptũ a dño ĩpositũ ire suasit.Cui leuitate fœminea nimiũ credens: fructus arboris boni & mali sibi uetitos:temerario ausu degustauit:degustatoq̃ marito etiã porrexit:atq̃ eũ in suã sentẽtiã traxit.Qua qdẽ ĩobediẽtia:se & uniuersum genus suũ:in miseram deduxit mortẽ. Et cũ lux corrusca:q̃ ĩcedebãt:amicti abiisse:pizomatũ ĩdumẽtis:a dño susceptis:ex delitiaꝝ orto:ĩ Syriã & in agro Ebron una cũ uiro pulsa exulq̃ uenit.Vbi stati eã dñs ptu & ꝯceptionũ doloribus plurimũ castigauit:atq̃ pmultis calamitatibus eã ĩplicauit.Eoq̃ loci dũ Adã excollere cæpisset: prima (ut credit̃)colo nere seu filare ĩcepit.tãdẽ cũ ptus dolores sæpius expta fuisset:ac multos dolores &

Coli primuȝ inuentũ

algores ppessa:cũ his laboribus & erũnis maximis deuẽit ĩseniũ:& tãdẽ in mortẽ sibi a dño ꝑdictaui. Ac sic parẽtes nr̃i uetita degustãtes:ab alto in imũ cecidere.s.de luce ad tenebras de ĩcolatu ad exiliũ:de domo ad deuiũ:de amore ad odiũ:de risu ad luctũ:de pace ad iurgiũ:de gr̃a ad culpã.Ac deniq̃ de uita oẽs traxit ad mortẽ.Sed deus ipse nr̃ ꝯtra oẽm spẽ:ac pene ꝯtra oẽm fidẽ: ex diuitiis suæ

quia eū tulit dñs: eo q̄ p̄ cæteris: dñi mādata ad unguē custodierit. Nā postq̄ id p̄dictū tp̄s uixisset illū ad tp̄s i paradisum uoluptatis dñs trāstulit: ut i fine ipsorū cū Helia ueniat: ad cōuertēda filiorū corda. Fuit itaq̄ i septima iustorū generatiōe: sicut & Lamech i generatiōe reproborū: q parricidiū in Cayn cōmisit: unde & forte: ut qdā autumāt pp septētrionē numerū diuino numini consecratū: Enoch iste deo acceptior fuit: quē septima editū generatiōe suscepit. Hūc itaq̄ nōnulla diuīa ædidisse: ac aliq̄ ,pphetasse: Apostolus Iudas cōtestatus ē: q̄ ab antiqtate susceptæ fidei refutata fuere: diuus āt Hyeronimus astruit: hūc ideo fuisse trāslatū: quia primus īuocauit deum perfecteq̄ credidit. Saluatorē uenturum: de quo plenissime Paulus in epistola ad hæbreos docet.

1287 3912 MAtusalē uero Enoch filius cētesimo & septimo āno uitæ natus: Lamech filiū gēuit. Quo sane nato duos & nonaginta supra septingētos suprauixit: & alios pmultos genuit filios: ac filias. Et sic oēs eius dies facti sunt nōgēti & sexagita nouē anni: & mortuus ē. Geñ. 5. Hūc nāq̄ Matusalē ferūt diutius uixisse oibus aliis: quos scriptura cōmemorat: qm̄ & iuxta annorū supputatiōnē: annis q̄ttuordecī post diluuii aq̄s eū uixisse repit: pp qd & nonnulli licet falsa optione: cū p̄re suo Enoch in paradisum delitiarū cū trāslatū fuisse affirment: donec diluuii aq̄ cessarēt. Quā qdē discrepātiā: diuus pr̄ Augusti. in. 15. de ci. dei: ppulchre disputās tādē cōcludit: ipsum eodē anno defunctū fuisse: quo diluuii aq̄ inundauere. Eo qppe tēpore: filii Seth. i. dei filii filias hominū cōcupiscētes: eas quas concupiere sibi contra domini mandatū accepere uxores: quamobrem mala prope infinita multiplicata sunt super terram: Geñ. 5. Matusalem

1745 2454 LAmech eius nois secūdus Matusalē filius: & ip̄e octuagesimo octauo: supra centesimū uitæ suæ anno: gēuit filiū: quē Noe. i. reqe p̄ceptorē appellauit: cui postq̄ natus fuisset: qngētis qnq̄ & nonaginta uiuēs annis: alios genuit filios & filias. Qui cū septingētos & septuaginta septē supuixisset annos: tradēs pricipatū filio suo Noe: uita functus ē. Geñ. 5. Eo qppe tp̄e gigātes erāt sup terrā: uiri utiq̄ famosi: & icredibilis potētiæ: ac fortitudis: gerētis bella. lamech.

1642 2557 NOe uero p̄dicti lamech filius: uir sane uirginitatis amator: iustusq̄ ac misēicors qq̄ usq̄ ad qngētesimū ætatis suæ ānū: & carnis illecebris: incētiuorūq̄ mutuū: atq̄ titilationū oīum nescimus fuit: cuiusq̄ q̄ta fuisset uirtus & pietas: hīc cognoscit: nephāda eteni malignitas uniuersum genus hominū: tūc occupauerat. Nā & Gigātes: illi qui p ora oīum uolitant impiis factis: qd' adhuc usq̄ ubiq̄ p̄catur deo pugnam. i. pietati: & uirtuti: nō erubuerāt inferre. Et q eos ,pduxerunt siue mortales qdā siue īmortales: malefica qdā artificia: & magicā prauitatē primi excogitauerāt. Quas obres cū deus uno diluuio omnes pdere statuisset: unus iste Noe cū tribus filiis suis uidelicet Cham: Sem: & Iapheth & uxoribus eorū: in illo hominū genere iustus reptus est. Quibus ex rebus: solus cū oī familia sua: uxore uidelicet & filiis: ac nuribus suis: tātæ cladi diluuii superstes euasit. Et qdē quodāmodo deus cōcessit: q̄si semen humāi generis cōseruaturus foret. Quē sanctū qdē hominē: utinā q̄si uiuā quandā imaginē imitari nobis supstitibus cōtingat. Is itaq̄ Noe cū diuini amoris: & honoris: ac originalis iustitiæ eruditus nō mediocriter foret: atq̄ per oīa eloqo facundus: oēs legū p̄uaricatores: & admonitionibus & p̄dicationibus: quibus plurimū (ob eloquentiā) ualebat: reducere satagebat. Verū cū oīno nil ,pficeret: metuēs: ne & ipsum cū uxore: & filiis: ipsi pestilētes iterficerēt: ab eadē discessit terra. Quo qdē recedente: dixit illi dominus. Noe: finis uniuersæ carnis uenit corā me: pœnitet. n. me fecisse hominē. Ea ,ppter spiritus meus in eo nō pmanebit ī æternū: qa secundum carnem omnino ambulare decernit. Eruntq̄ dies illius tantūmodo cētū. xx. annorum. Geñ. 6. Quod āt dixerit deus. Erūt dies hoīs centū uiginti annorū. Nō tamen sic accipiēdum est: quod post diluuium hoīes centū uiginti annos nō essent trāsgressuri cū post diluuii tempus īueniant multi excessisse qngentos annos. Sed hoc itelligendū est: etiā secundū p̄rem Augu. in. 15. de ci. dei. id deū dixisse cū circa finē qngentorū annorū Noe foret pductus. i. q̄drīngentos octoginta annos uitæ ætatis ageret: quos more suo scriptura q̄ngētos uocat: noīe totius maximā plerūq̄ partē significās: sexcētesimo qppe uitæ Noe anno: mēse secūdo: factū est diluuiū: ac si dicat: centū uigiti p̄dicti sunt futuri uitæ hoīum piturorū: qbus transactis (nisi ,puersi fuerit) diluuio extermīabūt Fac igit: inqt dñs: tibi archā de lignis leuigatis: bituminatā ītus & extra: q̄ sit cubitorū trecētorū geometricorū (s̄m Augu. & Hug.) lōgitudīs: Cubitus q̄ppe geometricus: ut idē uolūt: sex usuales cubitos faciūt: q̄ qdē mensurā uulgo: pticā appellare cōsueuit. Sit itaq̄ trecētarū perticarū lōgitudinis & qnq̄ginta latitudīs: ac triginta altitudīs. i. a fūdo usq̄ ad tabulatū sub tignis. Demūq̄ in cubito cōsumabis illā. In qua & māsiūculas: & trigestas: atq̄ cœnacula: & fenestram: necnō & hostiū: deniq̄ in latere deorsū facies. Noe itaq̄ uir sanctus: post centū & uiginti ānorū spaciū: qbus archā cōposuit: sexcētesimo uitæ suæ āno cōportatis secū iis q̄ sibi ,p solatio uitæ suæ necessaria erāt: cū ctorūq̄ aīaliū ad seruandū genus eorū masculos simul & fœminas: pariter introduxit. Aliorū uero mūdorū animalium numerum septuplū. Ipse deniq̄ & filii eius: uxor eius: & uxores filiorū suorū: p̄rio die secūdi mensis: qui Aprilis apud nos nuncupatur: per septem ante dies q̄ dominus plueret super terram ingressus est in archam: Quo ingresso: factum est diluuium permaximum: per annum occupans terram. Pro quo deleuit dominus uniuersam carnem de terra: q̄ sub cœlo erat. Et Noe qdē: cū suis eo mō saluatus est. Stetitq̄ archa ip̄a (ut sacræ tradūt litteræ) sup altissimos armeniæ montes quindecim cubitis: ut patet. Geñ. 7. Exiccatis uero aq̄s. Noe primū aīalia ex archa dimisit: qbus emissis: & Noe

ipse sua cū generatione simul egressus:cōfestim ꝓ gratiaꝝ actiōe deo sacrificauit:atq; cū suis comedēdo carnes epulari cœpit. Eū aūt locū(ut Iosephus refert) Arméi postmodū egressoriū uocarunt: ubi & archæ saluatæ: reliqas per multa tpa ipsi ꝓuīciales ostēderūt. De huiusmodi diluuio:& Noe de archa:Berosus Babylonius Hystoricus:in suo primo li.de tpibus:cuius titulus:Berosi defloratio est:ppulchre tractat dicēs. Ante aquaꝝ cladē famosam:q̄ uniuersus piit orbis:multa ꝑterierūt sæcula &c. Ait.n.in fine libri:ꝙ archa qeuit ī uertice mōtis Cordiei:ubi aliq̄ ipsius pars suo tpe erat: & hoīes sui tpis ex bitumine illo tollebāt:& ad expiationē peccatoꝝ suoꝝ utebanť. Noe itaq; egresso: metuēs ne p annos singulos dn̄s diluuiū īduceret:& semē humanū aliqn̄ deleret:statī altare erexit: sacrificāsq; rogabat dn̄um:ne ullā huiusmodi uastationē ulterius īduceret:q̄ piret oē aīaliū genus: sed punitis malis:parceret bonis. Cui apparēs dn̄s:dixit. De cætero ab eisdē ꝓ suis iniqtatibus pœnas exigere cessabo:eo maxīe te rogāte. In cuius rei signū:archū meū ponā ī nubibus cœli:ut habetur Gen.6. Et sic dn̄s:hæc qdē Noe:& suis filiis dicēs:atq; ꝓmittēs:siluit. Ac sic illo diluuii anno prima sæculi ætas terminata est:ab Adamo usq; ad diluuiū inclusiue:sub generationibus.x.

❡Liber secundus in supplemētum supplementi Cronicarum fratris Iacobiphilippi Bergomensis accuratiore diligentia congestus:hic fœliciter incipit.

Etas sæculi secunda hic incipit:quā in suscepto opere:librū facimus secundū:quæq; ad Abrahæ sanctissimi patriarchæ natiuitatem usq; pdurat. Quæ: & secūdū hæbreos:ducentos nonaginta duos continet annos: secundum uero interpretes:& Isidorum:nongentos quadraginta duos. Quæ ab hæbreorum supputationē sexcentis & quadraginta differt annis. Quæ autem sit huius diuersitatis ratio:in fine huius libri dicemus. 2957 2242

Noe Noe itaq; summo pōtifice:pmaximoq; oīum imperatore: una cū filiis & uxore ac filioꝝ uxoribus ex archa egresso: cōfesti(ut predictū est)altare edificato:de cunctis pecoribus uolatilibusq; mūdis holocausta domino deo obtulit suauissima:cuius odore delectatus ipse dominus:eisdē extēplo benedixit:dicēs: Crescite & multiplicamini: & terror uester sit sup cūcta aīantia terræ. Postmodū terra ad ꝓpriā naturā reuersa: ipse Noe uir agricola eē cœpit &exercere terrā:& cūcta aīantia ad pascua emittere. Cūq;(ut pleriq; aiunt) capraꝝ hyrcū in coricū ciliciæ ꝓuinciæ montē ad pascua emisisset. Ibidē lambruscas comedens:euestigio inebriatus est. Quāobrē:cætera aīantia cornibus petere cœpit. Quo cōperto. Noe ꝓtinus lābruscæ uirtutē agnoscens ipsam statim sanguine leonis:porci:agni:& simiæ īseruit. Pro hoc(forte nesciūs) declarās ꝑdictoꝝ q̄ttuor aīalium in uino madefactis quādā futura significare uoluisse significationē seu potius similitudinē. At lābrusca ab ipso Noe in uineā bonā inserta:optimū uinū ꝓtulit. Cumq; eā uindemiasset:& eius uinū ad usum deduxisset faciēs cōuiuiū magnū:ex illo primus inebriatus est:ꝓ quo etiā statim ut Agnus in soporē demersus: etiā denudatus īhoneste iacebat. Vidensq; Cham: uidelicet Canā pater:eius filius:ipsius p̄ris uerēda denudata:euestigio:fratribus cæteris irridēdū denūciauit:& oñdit. At Sem & Iapheth dedecus p̄ris audiētes in ipsum filiali pietate pmoti:mox paliū ī humeris suis sibi īponētes:retrorsumq; īcedētes:p̄ris uirilia opperuere. Eoꝝ qppe facies auerterāt: ne .s.p̄ris uirilia uiderēt. Quod dū Noe īnotuisset:aliis qdē filiis fœlicitatē optauit. Cham uero ꝓpter cognitionē sui:nō qdē maledixit:sed eius ꝓli: & aliis effugiētibus maledictū:deus chananei filios emigrauit:ut infra dicemus. At benedixit primū Sem priogenitū:& ait. Sit seruus eius Cham:ideq; adiecit. Dilatet dn̄s Iapheth:& habitet in tabernaculis Sem. Noe uero cū uixisset post diluuiū trecētis & qnq̄ginta annis:qd qdē tēpus fœlicissime pegit:cū cōplesset nongentos quinquaginta ætatis annos:mortuus ē:ut habeť Gen.9. Verū etiā ꝑter Sem: Cham:& Iapheth: ēt post diluuiū genuit filios & filias:uiditq; ex filiis filioꝝ:ex Nepotū filiis:ad multas usq; generatiōes:unde & mulieribus: ac paruulis exceptis(ut ex philonis historia excerpsimus)fuerūt eius successores anteq̄ e uiuis tolleref)uiri numero.14000. Hæ āt: ut ex Genesi historia habemus:sunt generationes Noe. Sem.s. Cham:& Iapheth:e qbus duæ & septuaginta ꝓdiere gentes:licet multorū filii nō cōmemoreń:q nascendo tribubus aliis accesserūt:nullā ex se gentē facientes. De Iapheth ergo(ut ab ultimo exordiar)qndecim descenderūt generatiōes. De Cham duæ & triginta. De Sem primogēito & oīum patriarcha:uigintiseptē. Quoꝝ oīum noīa cū suis nationibus:hæc ipsa sunt.

❡Iapheth tertius Noe filius q & Ianus a qbusdā bifrons appellať:quiq; & latitudo īterp̄tať: cui & p̄r benedicēs dixerat. Dilatet dn̄s deus domū filioꝝ tuoꝝ ī Europa:Septē gēuit filios:& ex duobus filiis:septē nepotes:uidelicet Gomer:Magog:Medar:Iauan:Tubal:Masoch:& Tyras:isti hītauerūt a Tauro & Amā mōtibus regionē īcipiētē:& ī Asiā usq; ad flumē Tanaym pertingentem.

❡Gomer priogēitus Iapheth:ī Europā ex cilicia ueniēs:Gomoritas īstituit gētes q̄ postea a græcis Galatia Galathæ sunt nūcupati:a qbus postea Galatia regio nomē accepit. Hæc qppe hyspāiæ & lusitaniæ cōtermina:q̄ hēt a meridie. Ab occidēte uero & septētrione oceanū:& ab oriēte Sequanæ flumen & Germaniæ prouintias. De qua etiam alio loco latius dicemus:cum de Anglis tractabimus.

❡Magog uero

¶ Magog uero Iapheth nepos fuit:a quo Magogas gẽtes emersere:qui a græcis Scythæ sunt appellati:& a quibus Scythia & Gothia nomen accepere: De quorum gentibus & regionibus dicemus: quom de eorum regnis explicabimus. Scythia

¶ Medai item siue Medus tertius filiorum Iapheth:medorum gentem constituit:ut Iosephus tradidit:a quibus postea Media regio nomen sortita est:quæ est assyriæ & persiæ uicina.Alii tamẽ a mede Medeæ filio:id cognomentum habuisse ferunt:prout loco suo infra explicabimus. Media

¶ Iauan quoq; quartus filiorũ Iapheth:Iones græcos cõstituit:& a qbus Mare Ioniũ nomẽ accepit.Ionia etenim græcorũ regio fuit.Quæ in extremitate minoris Asyæ:inter Cariã & Eoliã est:quæ nũc Turchia est nũcupata:tñ a ionio quodã Atheniẽsiũ duce(Vitruuius)nomẽ eã assumpsisse dicit. Hic quoq; Iauã q̃ttuor gẽuit filios.In hac aũt regiõe ẽ Miletũ urbs quõdã ioniæ: totius belli pacisq; artibus caput:& prĩceps:ut Põp.refert.Ibi Ephesus p̃clara ciuitas:q̃ pictores ĩter cæteros celeberrimos gẽuit:Et clazomẽa urbs:Anaxagoræ philosophi p̃ria:& priẽnis ciuitas:biãtis philosophi ẽt p̃ria. Ionia

¶ Tubal etiam quintus iapheth filius:hyberos qui & hispanos condidit:a quibus hispania Europæ regio permaxima.Tertia quidem fœlix:rerumq; omnium optimarum ferax.De qua cum de hispanorum regno dicetur:plurima enarrabimus.Hæc enim aliquando celtibera appellata fuit. Hispãia

¶ Mosoch insuper sextus iapheth filius:Capadoces instituit:& a quibus Capadocia regio:quæ postea Cæsarea a romãis fuit nũcupata.Ipsa quippe regio maiori Armeniæ est uicina: quã Euphrates fluuius disiungit:in qua est clarissima ciuitas nomine Melcha Maumetis(ut aiunt)sepulchrum. Capadocia

¶ Thyras deniq; septimus iapheth filius:suos thyrenses appellauit:a quibus thraciã: quæ & græcia prouincia nomen accepit.Ea quippe regio ferocissimos antiquis temporibus nutriebat populos:q in eis asper corporis cultus esset.Hæc si quidem septem gentes per iapheth filios institutæ feruntur. Thratia

¶ Ascanes autem Gomer filius:iaphethq; nepos.Sarmatas populos quos tartaros nunc appellamus constituit:quousq; græci regios uocant.Hi quippe scytharum genus sunt: in Meothidos paludes profundissimos habitantes.Quæ quidem regio exilis ac tenuis est:in fœlicibus arboribus referta.Inestq; eis:ut florius refert:multa barbaries adeo ut pacem non intelligãt. Hanc regionem nũc plæriq; Rusiam seu Tartariam esse autumant:gens hæc(ut Pomponius tradit)bellatrix est & indomita:& usq; eo immanis atq; atrox:ut fœminæ etiam cum uiris bella ineant. Sarmatia seu tartaria

¶ Sarmatiam aliam in Asia:Ptolæmeus in quinto messe refert:quæ a septentrione terra incognita terminatur ab occasu Sarmatia seu Tartaria.Cuius ciuitates insignes sunt Hermonosa:Tyramba: Tanais:& Nauaris: Caucasi montes in Sarmatia Asiæ:ut libro quinto refert Ptolæmeus. Portæ uero caucasiæ a multis Caspiæ dictæ sunt:licet non modico errore:ingens certe naturæ opus:& montibus interruptis:repente ibidem(ut Plinius tradit)fores abductæ ferratis trabibus. Sarmãtia alia fuit

¶ Rapha uero secundus Gomer filius & iapheth nepos fuit.Ipse ripheos qui paphlagones dicũtur & Troiãos cõstituit a quibus paphlagonia nomẽ accepit.Hæc aũt minoris Asiæ regio est.Qui q̃dẽ paphlagões:aliquãdo in Italiã trãsuecti(Cornelio testãte). Eneti qui & Veneti postmodũ dicti fuerunt:& a quibus Venetia prouincia cognominata est.In ea quippe paphlagõia regiõe:Milesii plurimas cõdiderũt regiões.Eupatoriã mitridates:quæ postmodũ a Pompeo subacta: Põpeiopolis dicta fuit.Cytorus aũt mons in ea est:qui & Buxo admodũ fertilis est:quæ uento mota: æstus imitatur undarũ.De qua Virgilius in secũdo georgicorũ ait.Et iuuat undantẽ buxo spectare cytoron. Paphlagones

¶ Tergoma siue Tygran tertius Gomer filius fuit.Ex quo(ut Iosephus tradit) Tygramei q & phryges a græcis nuncupantur emersere populi:a quibus phrygora minoris Asiæ prouincia cognominata est:quæ postea Dardania a dardão:deinde Troia a Troe eius filio cognominata fuit. De qua infra in tertio libro latius dicemus. Phrygia

¶ Helysan insuper Iauan filius filii:scilicet iapheth fuit.Ipse quippe iauan iapheth filius tres habuit filios.Quorũ primus iste fuit. Qui quidẽ helysan:helyseos eos uocat:quorũ princeps extitit:qui & postea Eolii a græcis fuerunt nuncupati:a quibus Eolia prouincia seu insula fuit appellata. Ea quippe insula eolia media est inter misyam & ioniam:quæ postmodũ græcorum colonia fuit. Eolia

¶ Eoliæ siue uulcaniæ:aliæ insulæ in siculo mari sunt:quæ ut Solino placet.Ephistiæ prius dictæ:a quodã eolio Iouis filio fuerũt postmodũ cognominatæ:in eis est:nã soli ignei aut enim mutantur æthnæ incendia:aut certe subministrãt:quæ septẽ numero sunt:uidelicet lipare:a liparo rege:qui eã ante eolum rexit:altera Hiera:præcipue Vulcano sacrata:quæ ut plurimũ in eminentissimo colle in nocte ardet:Strongile tertia:eoli prædicti regis domus:ex cuius fumo incolæ præsentiscunt: qui nã flatus in triduo sint futuri.Quare eolus creditus est uentorum Rex. Eoliæ insulæ

¶ Tarsis secũdus Iauã filius fuit.qui in minori Asia ueniens:tarsos cõdidit populos:qui postea cilices dicti fuere.Ex quibus Cilicia prouincia nomẽ habuit:Pauli.s.apostoli p̃ria. Hæc enim minoris Asiæ & syriæ proxima est:inter Pãphiliã & taurũ montẽ sita:plurima iacet campo sinu lato. Tarsus autẽ eius maxima ciuitatũ:apud eos metropolis fuit.Sunt tamẽ qui dicãt eandẽ prouinciã id nomen accepisse a Cilice agenoris filio:in ea regiõe(ut Põponius scribit)est specus corycius adeo mirificus ac pulcher.ut accedẽtiũ mẽtes primo aspectu cõsternat.Cuius descensus quingẽtorũ & mille passuum per amœnas umbras.Terret quippe ingrediẽtes Cymbalorum sonitus:diuinitus crepi- Cilicia Coricius specus

tantium:in ea Specu:Tiphōis Gigantis cubile positum accolæ crediderunt: Cilices mediterraneo mari proximi paratæ fuerunt:quos(ut florus tradit)Pompeius magnus funditus euertit.

Cyprus ¶ Cethim denique tertius Iauan filius: & Iapheth nepos fuit. Qui cethimā insulā primū inhabitauit:quæ postmodū Cyprus insula dicta est:Hæc inter alias orbis insulas famosissima: diuitiis abundans luxuique plurimū dedita.Ob quod ueneri sacrata fuit.Ea postmodū Plinio libro uero teste nouem regnorum sedes extitit:ibi namque(ut idem Plinius lib.xii.circa finem scribit)arbor quædā nata fuit:cuius folia odorata magnā dedere fragrantiæ suauitatē:ipsiusque semina coriandro simillima afferuit.Quam(ut quidam ait)dicunt arborē esse:quæ in italia nostra ligustrum uocatur:ipsa quippe insula aerem parum salubrem habet:in reliquis tota delitiis affluit.De qua infra latius dicetur.

Rhodos insula. ¶ Dodamin etiam quartus iauan filius fuit:& iapheth nepos.Qui in insulam Rhodus ueniēs ibidemque subsistens.Rhodios incolas a se appellauit.De qua infra latius dicemus.

Terminus filiorum Iapheth ¶ Iapheth itaque sanctissimi Patriarchæ filii:atque nepotes supradictas has habuerunt gentes & climata.Quæ etiam(ut diuo patri Augustino libro de ciuitate Dei libro placet)a Thauro monte Siliciæ uersus aquilonem:per septentrionalem plagam:& per europam usque ad oceanum britannicum patrias tenuere ducentas sub linguis:& gentibus quindecim nomina gentibus locisque relinquētes sua: De quibus plurima sunt mutata:aut a locorum regibus: aut ab ipsis locis : aut etiam ab incolarum moribus.Cætera autem permanent:ut fuerunt.Ita ut hodie etiam rationabiliter appareat unde deriuata fuere:sicut ab assur:assyrii:& ab Heber:hæbrei.De quibusdam uero ratio non apparet: sicut de illo quod dicemus:ad ægyptios non pertinere Mesram filium Aram filii Sem:Ethyopes: ad chus: ut iosephus in primo antiquitatum libro refert ca.uidelicet.xi.

¶ Generationes Cham filii Noe.

¶ Cham autem secundus magni Noe filius qui & Zoroastes appellatus est: quemque & nonnulli nembroth fuisse affirmant:qui uidelicet ab eodem patre sanctissimo Noe:obtrisionem maledictionis plaga percussus fuit:& ipse hos infra descriptos genuit filios: et hii quidem a prouincia Syria:& Aman:& monte libano cunctas obtinuere terras:scilicet quæcunque ad mare positæ sunt.Apprahendentes etiam easque ad oceanum usque sunt: quibus etiam proprias dedere appellationes:Quorum primus Chus fuit: a quo(ut iosephus in primo antiquitatum suarum libro refert)Ethyopes fuere.

Ethyopia. Et hii primum a semetipsis & ab Asianis chusei uocabantur inde ethyopes:a quibus ethyopia prouincia seu regio est nuncupata:ipsa quippe prouincia in Mauritaniæ finibus perorei est. In qua quidem uastæ admodum sunt solitudines uersus orientem:ipsam tamen prouinciam ethyops Vulcani filius qui in ea diu præfuit:a se nominauit. Vbi incolæ omnis Solis plurimum torrentur ardore: ubi & multi monstruosi reperiuntur populi atque terrarum uaria genera : e quibus Gameleo pedus: collo equino:pedibus bubalinis:capite Camelino:nitore rutilo: candidis maculis: & Rinoceron: cui est color buxeus in naribus unicum cornu.

Aegyptus ¶ Mesram item secundus Cham filius fuit.A quo ægyptii orti sunt : qui quidem ab hæbreis mersei uocabantur.Et ægyptum mersim a mersa isto:quorum extitit princeps & auctor: ipsam tamen prouinciam ab ægypto Danai fratre nomen accepisse Eusebius affirmat : ut infra suo loco mox dicemus.Hæc quippe prouincia:ut Plinius in.v.naturalis hystoriæ refert ab oriente rubro mari:& Assyriæ coniungitur.Ab occasu: Cyrenen: & Aphricæ residuum habet.A meridie uero usque in ethyopiam protenditur.A septentrione autem mare habet ægyptum.

¶ Phuuth etiam tertius Cham filius fuit.A quo(ut iosephus scribit)lybici populi:& a quibus lybia

Lybia Aphricæ regio:quæ incipit ab Athlante Mauritaniæ monte: unde & quidam eiusdem Mauritaniæ prouinciæ fluuius ab isto nomine usque modo Phuuth nūcupatur:& ab eo regio ipsa phuthensis fuit appellata: Cui & postmodum nomen immutatum fuit:ab uno filiorum Mesran:qui lybius nuncupatus fuit.Ea tamen regio(ut ilydoro in suis ethimologiis placet)a lybia epaphi ionis filii uxore sic dicta fuit.Sed qui ex isto phuuth nati sint filii non habentur.

Chananea ¶ Chanaam seu chananeus quartus Cham filius existens:eam regionem quæ nunc iudæa nuncupatur inhabitans Chananeam a se appellauit. De qua infra libro octauo perpulchre tractabimus: cum de ultimo hyerosolimorum excidio a Tito facto dicemus.

¶ Sabaa itaque ex istis quattuor fratribus:uno uidelicet Chuso filius fuit: a quo Sabei dicti sunt. Et hi(ut iosephus scribit)arabes appellantur:qui scilicet in libano & montilibano commorantur.Et ab

Arabia istis arabia regio est appellata:quæ in Asia maiori est:quæque & iudæā ab ægypto disterminat: quam Solinus sacram interpretatur.Sunt quidam:qui eam ab arabo Apollinis ex babylone filio fuisse cognominatam.Quæ & diuiditur in arabiam fœlicem:petream:& desertam:ut ptolæmeus libro.v. refert.In ea est mons Synai:qui & Oreb:in quo legem sanctus Moyses accepit.Ibi & phœnix auis

phœnix auis nascitur aquilæ magnitudine:capite honorato:in conium plumis extantibus:cristatis faucibus: circa colla fulgore aureo:postera parte purpureus.In cauda autem roseis pennis:ceruleus interscribitur nitor.Quadraginta & quingentis eum durare annis perhibent.

¶ Eiula secundus filiorum chus:filii Cham fuit:a quo eiulei:qui nunc Getuli appellātur populi:scilicet qui in remotioribus Aphricæ partibus habitare cōsueuerūt. Ea quippe regio(ut Plini.in quinto

Getulia

natu.histo.

natura.histo.refert(in Aphrica est:& etholo₰ partẽ hactenus fuisse dicit. Hæc namq; regio elephã-tes gignit:ut Iuuenalis refert. Cum getula ducem portaret belua luscum. Huius autem regionis littora murice & purpura admodum sunt fecunda. Est quippe ab oriente multum montuosa.

❡ Sabathaa: item tertius filiorum Chus. Cham.f. filii fuit: a quo Sabatheni: qui a græcis nominantur astabari: qui sunt lybiæ populi intra maxim continentem siti: ut Dionysius refert. Vbi & postmodum templum illud uulgatissimum lybici dei medias inter arenas conditum fuit. Sabbatheni populi

❡ Regina uero & sabbataca filii Chus: antiqua postmodũ perdidere uocabula: ab hiis tamen quædam Ethiopicæ gentes descendisse putantur quæ in occidentali plaga habitabant.

❡ Mesrã aũt scds filius Chã: & ipse ex se septẽ ꝓtulit natiões: quo₰ sexta ꝓdiit p Cesloym natio.s. palestino₰: q mõ palestini dñr populi: & a qbus palestina ꝓuincia dicta est. Hæc.n.(ut Plinio placet) in Syria arabiæ est ɔtermina: dicta prius a philistea urbe philistim: quæ in ea metropolis fuit: ut Pli.in.5.refert: in ea postmodũ Gaza urbs ĩsignis & munita admodũ ædificata fuit. In qua Cãbises persa₰ rex: cum ægyptũ armis petere statuisset: belli opes & pecuniam contulit. Et iccirco gaza appellata fuit: quæ persa₰ lingua errarium uocatur. Est & Iope ciuitas: a nostris nunc zaphus appellata ante diluuium(ut fertur) ædificata. Est deniq; non minor Aschalon insignis ciuitas. Palestĩa Gaza ciuitas Iope ciuitas

❡ Lydim ẽt aliũ Chã filiũ fuisse tradũt: a quo lydi ppłi: & a qbus lydia ꝓuincia nomẽ accepit. Quæ (teste Pli.) est in minori Asia: antiq̃ regno₰ ꝓuincia. Sũt tñ q eã a lydo Atys filio id nomẽ accepisse ferãt: cũ prius Meonia diceret̃. Eã.n. ꝓuĩciã Meãdrus & pictolus amnes celebrẽ plurimũ faciũt: cũ aureas ducũt arenas. In ea postmodũ ĩfrascriptæ urbes.uidelicet. Ephesus: Colophõ: Clazomene: & Phecea ædificatæ fuere. De hac eadẽ infra lib.4.dicemus: cũ de ipso lydo Atys filio tractabimus. Lydia ꝓuincia

❡ Anamyn quoq; & laobyn: nepcussym: ac alios tres Cham genuit filios quorũ sex nationes ignotæ habentur: quia bello ethiopico subuersæ usq; ad obliuionem præterito₰ nominum peruenerũt.

❡ Nembroth aũt filius Chus: filii Chã: filii Noe gigas pmaximus fuit: uastissimo qdẽ corpore: cum haberet: audacissimus: & manu fortissimus ĩter oẽs filios Noe tyrãnidẽ prius apud Babylõios exercere cœpit. Quod ideo uenatorẽ sacræ litteræ eũ appellãt. Cui cũ octo fuissent filii: oẽm terrã a Gaza usq; in ægyptũ tenuerũt. Fuisse tñ q̃ttuor Nẽbroth ab auctoribus cõpertũ hẽmus: primũ hic uidelicet ex semine Chã: alte₰ ex semine Sem fratris Chã. De quo a Bõzio optimo historico sic habet̃. Noe genuit Sem: Sem aũt genuit Arphaxat: q genuit Sale: q genuit Heber & fratrẽ eius Ierari: q & ipse genuit Nẽbroth: q genuit Cretẽ: q genuit Cœliũ & Iouẽ atq; Saturnũ cognomẽto Nembroth ecce tertiũ eius nõis Nẽbroth. Ex qbus patet: qđ ex linea Sem: duo descẽderũt Nẽbroth. Quartũ deinde dicimus bellum primum Assyriorum regem cognominatum fuisse Nembroth. Quia liber qui mundi ymago inscribitur: sic inquit: Nembroth genuit Assur: qui genuit Bellum: cognomento Nembroth: de quo mox dicemus in capitulo Heber: a quo hæbrei. Nembroth Nembroth

❡ Etheum etiam Chanaam filius Cham genuit: a quo Ethei: e quibus Ethalia Insula nomẽ accepit. Ipsa nãq; ĩsula in ligustico mari posita est: ut Ptolemæus in.3.libro scribit. Est autem Populonia urbi opposita: distatq; a cõtinenti stadiis ferme centum. In ea effodiunt̃ petræ: qbus in fornace decoctis: statim ferrum liquefactum mercatores accipiunt. Hoc admiratiõe dignissimum habet ipsa Insula: ut exhausta effusionibus loca: rursus temporibus repleta cernant̃: ut Strabo lib.5.auctor est. Ethalia insula

❡ Iebuseũ scdm Chanaan genuit filiũ: a quo Iebusei quo₰ ciuitas fuit hierusalẽ: De qbus plurima infra tractabunt̃. Amoreũ: a quo Amorei: & Gerseũ a quo Gersei. Eueum a quo Euei.i. Gabaonite. Archeũ: q archas oppidũ ɔdidit: ɔtra Tripolim ĩ radicibus libãi sitũ. Ausseũ: a quo ausseuei: Aradiũ: a quo aradii: q aradũ seu ardã ĩsulã possederũt: angusto freto a phœnicũ littore separatã: in qua postmodũ ut Eusebius de tpibus refert: ĩter cætera: Curcius talassus cũ quattuor cohortibus uiuus cõbustus fuit ꝙ tributa ab incolis grauius exigeret: Samaritẽ itẽ genuit filiũ a quo Syria nobilis ciuitas: q̃ aolis uocat̃ nomẽ accepit. Amatheũ ẽt genuit: a quo amatite ppłi: q amathus ĩsulã occuparunt. Est ipsa ĩsula in Egeo mari posita postmodũ ueneri sacra ipsa apud Virg. dicente. Est amathus: est celsa mihi paphos: atq; cithera. Est & ipsa metallorum inter cætera fœcundissima: unde Ouidius methamor.x. At si forte roges: fœcundam amathunta metallis. Iebusei Arda insula Aolis ciuitas Amathus insula

❡ Decem ex his Chananeo₰ gentes a iudæis de terris suis expulsi fuerũt: quas etiã ipsi postea possederunt iudæi: prænominatæ itaq; tribus: quæ de stirpe Cham ꝓdierunt: a Sidone usq; ad gaditanũ fretũ: oẽm meridianã plagã tenuerũt: q̃ sunt patriæ trecẽtæ & nonaginta q̃ttuor: sub linguis triginta.

❡ Sem deniq; primus filio₰ Noe: & ipse sex ex se ꝓtulit filios. E qbus qnq; singulares ꝓdiere gentes: Cuius primogenitus fuit Elam: a quo elamitæ psidis principes secũdus Assur: a quo assyrio₰ pullulauit ĩperiũ: q assur de terra Senaar secessit in terrã lõginq̃: q̃ postea ex eius nõie appellata ẽ assyria: q̃ est maioris asiæ regio: de qua ĩfra dicemus. Luth tertius Sẽ filius fuit: a quo luthei populi. Araʒ etiã genuit: a quo Syrii: quo₰ Metropolis fuit Damascus: Et hic quattuor genuit filios. Quo₰ primus fuit Hus princeps Traconitidis regiõis: quæ erat ĩter palestinã & Celem Syriæ coniunctæ. In ea est Vs terra iudeæ cõtermina: in terra uidelicet: ausitidi: unde fuit sanctissimus Iob. Hul itẽ fuit secũdus aram filius: ex quo armenii sumpsere principia: & a quo armenia asiæ maioris prouincia nomen accepit. Sunt tamẽ qui dicant ipsam prouinciã id nomẽ accepisse ab armenio iasonis comite. Elamite Assyrii Vs Iob patria Armenia

❡ Armenia igit̃ ꝓuincia diuidit̃ in maiorẽ & minorẽ: terminat̃ aũt hæc ꝓuincia secũdũ Ptolemæũ

in.5.ab oriēte parte hircā maris & mediæ:a meridie Mesopotamiæ & assyriæ pte: a septētriōe uero
parte cholchidis & iberiæ atq; albaniæ.Et ab occasu parte Cappadociæ:ī ea est arath mōs: ut testat̄
Isydorus: in quo sanctissimi Noe archa post diluuiū sedisse ferunt. Ab ea deducta : postmodū fuere
pruna armenia suauissimi odoris: Araxes fluuius & Eufratis: ac Tigris pars p eandē ꝓuinciā excur-
rere dn̄t. Ciuitates āt postmodū insignes edificatæ sunt:uz artaxata:armauria.Tospia: & artemita.
Carmania ❡ Gethel tertius arā filius fuit:a quo caramani populi iuxta pōtū appellati sunt:unde & carmania
ꝓuincia maioris asiæ nomē ꝓmeruit.Quæ qdē ꝓuincia a septētriōe carmania deserta terminatur:
ab oriēte.Godrosia: ab occasu uero pte psidis.Populi aūt huiusce gētis postmodū:& nūc usq; ut Pō
ponius scribit:sine ueste:ac fruge:sineq; pecore:ac sedibus uiuunt.Sed coris tm̄mō pisciū uestiunt̄.
Quidā testudinis carne sustentant̄ q p̄ter capita toto corpore sunt Hirsuti : in ea edificatæ fuerunt
infrascriptæ ciuitates:uidelicet carmania Metropolis:Taspis:& Alexandria.
❡ Mersan etiam quartus aram filius fuit:quo Meones populi hæ gentes post linguarum confusio
nem dissidentes:Isydoro in cōmen.æthimologiarum lib.teste.possederunt meridianam terram ab
ortu solis usq; ad phœnices:sub linguis duabus:& uiginti occupantes patrias quadringentas sex.

SEm itaq; primus filioꝝ:Hoc anno scdo post diluuiū : cētesimoq; uitæ suæ anno genuit
Arphaxath atq; alios nōnullos filios & filias.Quē nōnulli Melchisadech summū sacer
dotē fuisse affirmāt:q prius post diluuiū Salē ꝯdidit ciuitatē:Ipsa est Hierusalē.Is postq̄ 2242 | 2957
genuit Arphaxath superuixit annos quingentos:& cum facti fuissent oēs dies Sem an-
ni duo & sexcenti mortuus est.Gen̄.xi.post aūt benedictionē Noe usq; ad Abraam : nulla aliquorū
hominum iustorum in sacra scriptura fit mentio:& tamen eos non defuisse credendum est ut infra
dicemus.Sed si oēs commemorarent̄:ut diuus pater Augu.refert in longum nimis traherentur.
❡ Ionichū aūt post diluuiū Noe genuit filiū uiꝝ:ut oēs testant̄ īgenio eminētissimū.Astronomūq;
pitissimū:q primus oīum Sydeꝝ cursus stellarūq; habitudines ꝯtēplatus est.Qua qdē disciplina in-
ter cætera ortū pariter & occasum q̄ttuor regnoꝝ principaliū ꝓuidit atq; oībus docuit:cui cū pater
Noe(ut Methodius martyr scribit)nō ptes īter fratres suos:sed munera tm̄ dedisset:in aietā ꝓfestim
secessit:ubi & regnās:gentē haud paruā sibi tādē ꝯstituit.Hæc.n.Eliopoloꝝ.i.solis terra erat:ad quē
nōnulli filioꝝ Iapheth uiri:utiq; clarissimi accedētes:ciuitatē etiā ex ipsius noīe Ionicam extruxere.
Hic īter cæteros Nēbroth gigātē habuit discipulū:& quē & quō sup genus Cham regnare posset:do
cuit.Ea propter semper inter Nembroth ipsō:& assyrios maxima uiguit pax.Huic autem mortuo
Cosdron eius filius successit:qui & ipse genuit Subsyrsadebeth regem:qui quoad uixit sexaginta se-
ptem euertit ciuitates ab Eufrate fluuio usq; ad Edroezam:omnemq; indorum terram depopula-
tus est:ingressusq; desertum Galba:Ismaelis filios ab eremo etheruio depulit.

ARphaxath Sem p̄dicti filius:& ipse cētesimo & trigesimo qnto uitæ suæ anno genuit Sa 2244 | 2055
la filiū:post cuius natiuitatē etiā annis ducētis tribus superuiuēs:alios genuit filios & fili-
as.Ac sic oēs eius anni & dies facti sunt trecēti & triginta octo anni & mortuus est. Gen̄.
xi.Hūc diuus pater Aug.16.de ciui.dei cap.x.dicit.Chaynā genuisse septuaginta īterp̄tū
Caldæa opinionē sequēs.Ab isto arphaxath emersere caldæi a qbus & caldæa regio ē appellata .Hæc ē asiæ
maioris ꝓuincia: Arabiæ ꝯtermina lōge plana:sed fontiū admodū īdigna:ī q̄ Babylō magna ædifi
cata fuit.Eos.n.istitutos a se arphaxateos:hic sctūs ꝑiarcha noīauit:ut Iosep.li.i.ātiqtatis iudæoꝝ.

SAla prædicti arphaxath filius:& ipse trigesimo supra cētesimū:secūdū Augus. & Isydoꝝ 2820 | 2379
Sala uitæ suæ anno genuit heber. Quo qdē nato:trecētis tribus superuixit annis:& alios plu-
res genuit filios & filias.Ac sic oēs dies huius Salæ facti sunt quadringēti & triginta tres
anni & defunctus est:Gen̄.xi. Ab isto Sala secūdum Iosephum ubi supra . Sarmatæ qui
& indi prodiere:a quibus Sarmatia prouincia:quæ apud nos Tartaria nuncupatur:duplicem tamē
Sarmatiam esse inuenimus:uidelicet Europæ & asiæ maioris.
Sarmatia pria ❡ Sarmatia Europæ est illa q̄:ut Ptolemæus lib.3.scribit:a septētriōe oceāo terminat̄:ab occasu ger
maniæ pte:& a meridie iazigibus metanastis.Eā nūc plæriq; Tartariā seu Rusiā esse credūt. Huius
incolæ:ut Pōpo.refert:habitu armisq; pthice ꝓxīa:ueꝝ ut cæli aspicioris:ita ingenii.Nō.n.se urbibus
ꝯtinēt:& ne qdē statutis sedibus.Sp tāq̄ bellatores in castris habitāt:liberi & īdomiti: & usq; eo ima
nes atq; atroces:ut eoꝝ fœminæ etiā cū uiris bella inire nō uereant̄:in hac eadē ꝓuincia:p:tpa post
modum cōditæ multæ fuere ciuitates.E quibus insigniores sunt Tamyraca:Naubatum:& Olbia.
Sarmatia scda ❡ Sarmatia aūt asyana(ut lib.5.Ptolemæus refert)a septentriōe:terra satis incognita terminat̄.Ab
occasu uero p̄dicta Europæ Sarmatia & Tanay fluuio caucasi montes(ut Ptolemæus in quinto re
fert)in hac prouincia sunt:cuius portæ(a multis)magno errore caspiæ sunt dictæ: ut Plinius est au-
Portæ caspiæ ctor:ingens sane naturæ opus:ut montibus interruptis:repente ibi fores abditæ ferratis trabibus.In
hac prouincia insignes ciuitates feruntur Hermonasa:Oenantia:& Tyramba.

HEber aūt Salæ filius:& ipse trigesimo supra cētesimū uitæ suæ anno secūdū patrē Augu. 2509 | 2690
Heber & Isydoꝝ genuit Phalech.Quo edito trecētis & triginta annis superuiuens: alios plures
genuit filios & filias.Ac p hoc facti sunt dies eius quadringēti & septuaginta quattuor an
ni:& mortuus est.Gen̄.xi.Ab isto Heber hebræi iudæi appellati sunt.In cuius solū fami-
lia secundū diuū patrē Augu.16.de ciui.dei cap.xi.dum linguæ diuiderent̄:lingua hebræa: q̄ antea

una erat:

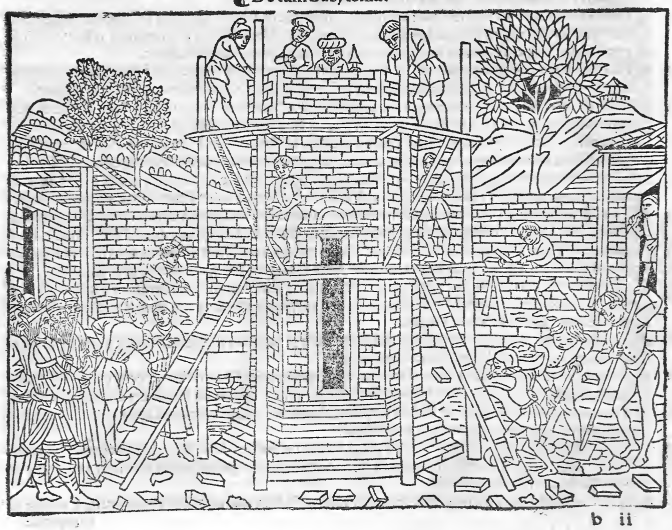
una erat:remāsisse dicit.Ipsa qppe primo humana dicebat.Habuit quoq; Heber hic aliū filiū Iectā noīe:cuius ēt Moyses mēnit.Qui & ipse plures genuit filios:u3 Helmodach:& Saletha:& Aphormoth:lare:& azurā:& Vzal:& Deda:& Hebal:& abimael:& Ophyr.& Eiula:atq; Ioab.Et istorum duodecim filiorꝝ habitatio facta est:a Missa pgētibus usq; Sephar mōtē orientalē:& hæ familiæ oēs sunt sancti Noe iuxta ppl̄os & natiōes suas a qbus diuisus est mūdus & gētes post diluuiū.Vnde oībus supputatis:hūanū genus oē:uī septuaginta tribus gētibus ptinen.Licet nō sit credēdū: ꝙ & alii quorꝝ nō noīat posteritas:sine ꝑle decesserint:sed q ex eis geniti fuerūt nō meruerint ꝓpriū gentis suæ habere nomē:sed aliis gētibus addebāt.Et tūc terra uniuersa erat:labii unius & sermonū eorūdē.Missæ aūt ubi habitarūt filii ꝑdicti Iectan:filii Heber regio iudeæ erat secundū diuū Hieronymū.

❡Nembroth itaq; huius noīs primus:de quo supra memorauimus Chus.s.filius:filii Cham:filiiq; Noe magni:his tꝑibus suo ꝓauo Noe uita functo:a ionico Aetæ rege filioq; Noe edoctus: cū esset nihilominus audacissimus uir: manuq; fortis:libidīe dominādi admodū succēsus:primū īperiū & tyrānidē in suos apud Babylōios sibi usurpauit.Cuius regni principiū fuit Babylō ipsa:q̄ ipse funda uit cū aliis ciuitatibus:uidelicet Arath:& archad:atq; Calāne in terra Senaar.Quaobrē dei uenatorē.i.deceptorē:ac humani sanguinis effusorē hūaniq; generis oppressorē cognominari meruit. Imperio itaq; hoc modo ꝑ tyrānidē adepto ꝓximos suos:uidelicet Iectā ex filiis Sē:& Suphne:ex filiis Iaphet:in suos ad faciēdū suo exēplo hortatus est.Horꝝ aūt triū principū ductu & auspicio:uniuersa Noe sanctissimi posteritas regebat.Cōuenerāt itaq; hi tres cū īnumerabili suorꝝ multitudine in cāpo Senaar:qbus Nēbroth ipse uir audacissimus:& lingua disertissimus:affatus est dicēs: ne Deo ascriberēt hoīum fœlicitatē:sed unusqsq; id potius ꝓpria uirtute obtineret.Vnde pniciosissimus uir uniuersos mortales suis deceptiōibus a dei timore solus auertere ꝑsumpsit:tanq̄ ultionē de deo(q̄tū fas erat)excipe uolēs.Dixitq; ad uniuersos astātes:uenite:faciamus lateres:& coquamus eos: ut cū eis ædificemus ciuitatē atq; turrim celsissimā:cuius cacumē ad cœlū usq; ptingat. Quā quō primū ædificare cœpissent:deus ꝯfesti(ut sacræ litteræ testant)ædificātiū supbiā:hac aīaduersiōe solū mulctauit:ut tot gentes q̄ eo ꝯuenerāt:ex oī cœlo:q̄ & septuaginta erāt:qbus & quousq; unū fuerat labyū:eadē q̄ lingua:ēt totidē linguarꝝ ꝯfusiōe supinducta sepauit:necessitatē īducēte:ut alter alterius uocē nō ītelligeret:& sup oēm terræ faciē dispgerent.Atq; ita cū īperātis dn̄atio in lingua cōsistat:merito Nēbroth supbia in lingua dānata fuit:ut & ipse nō ītelligeret iubēdo hoī: q intelligere noluit deo suo iubēte sibi. Is itaq; hac linguarꝝ ꝯfusiōe adeo turpiter ꝯfusus:e uestigio in ꝑsidē secessit:ubi & ꝑsas ignē colere docuit.Exinde error ille:cæcas illorꝝ hoīum mētes īuasit:ut solē deū utiq; esse putarint.Demū:ut qdā tradunt:a filiis castratus:una cū Camesse filio in Italiā traiecit: ibiq; ubi nunc Roma habetur:urbem paruulam condidit:quam ex nomine filii sui Camessam appellauit.

Lingua rum cōfusio

Idolatria pria

❡De turri Babyloniæ.

DE hac uero Turri & linguaꝝ ꝯfuſiõe Ioſepho referẽte. Sibylla in hũc modũ meminit dicẽs. Cũ oẽs mortales una uterenť lingua. Quidã ex his turrim ædificauerũt excelſam tanq̃ aſcenſuri p eã ad cœlũ. Dii uero turbines mittẽtes euerterũt turrim: & uocẽ ꝓpriã unicuiqꝫ ptiti ſunt. Propterea & uocari contigit ciuitatẽ Babyloniã. i. ꝯfuſionem. Eadem uero ciuitas poſtea a Semyramide Nini uxore adeo ampliata fuit: ut Caldæam & Meſopotamiam prouincias a ſe Babyloniam cognominari fecerit.

Mõſtra ¶ Mõſtruoſoꝝ quoqꝫ multa hoĩum genera poſt linguaꝝ uarietatẽ adeo facta: uariis in locis ꝓducta fuiſſe: diuus pater Aug. in lib. de ciui. dei cõmemorat dicẽs. Deus. n. ipſe cũ ſciret: q̃rũ ptiũ ſimilitudine uel diuerſitate ꝯtexeret pulchritudinẽ uniuerſi: et multos mõſtruoſos hoĩes in mũdũ ꝓducere uoluit. E qbus qdã Siluestres ĩ abarimõ regiõe ſcythiæ ſũt: q auerſis p⁹ crura plãtis eximiæ ſũt uelocitatis: q(ut Pli. li. 7. refert) paſſiꝫ cũ feris uagãť.

Mõſtra ¶ Androgine etiam in aphrica monſtruoſi ſunt: qui utriuſqꝫ naturæ inter ſe uicibus coeunt: quibus dextera mamma eſt uirilis: leua uero muliebris.

Mõſtra ¶ Arimaſpi alii mõſtruoſi hoĩes ĩ Scythia reperiunť: q(ut Pli. l. 7. refert) ĩ media frõte unicũ hñt oculũ: q cũ gryphis ꝯtinua gerũt bella. Nã gẽmas & auꝛ quod gryphi eruunt: ipſi arimaſpi ui capiunt.

Mõſtra ¶ Aſtromi itẽ in fines indiæ ſunt: q auctore Plinio ſine ore oĩno ſunt: halitu tm̃modo uiuũt: hi toto corpore hirta frondium lanugine ueſtiuntur: quibus nullus prorſus eſt cibus nulluſqꝫ potus.

Mõſtra ¶ Athlantes mõſtruoſi quaſi hoĩes ultra lybiæ deſerta ſunt: qui Solẽ dum oritur & dum occidit execrãť tanq̃ ipſis peſtifeꝝ: hi (Solino teſte) ab humão ritu ꝓrſus exulant: Nulli ꝓprium uocabulũ: nulli ꝓpriũ nomen: diris uultibus: ſolis ortus excipiũt: diriſqꝫ occaſum proſequuntur: uſtiqꝫ undiqꝫ torrentis plagæ ſydere oderunt Deum lucis: hi ullo modo non ueſcuntur animalibus.

Mõſtra ¶ Chelonophagi monſtruoſi homines in Carmania (ut teſtatur ſolinus) ſunt prouincia: qui non alia quam teſtudinis carne uiuunt: piſcium autem cute ſe contegunt.

Mõſtra ¶ Monſtruoſæ gentium facies etiam in Aethyopia reperiuntur. Quarum aliæ ſine naribus æquali totius corporis planitie informes habent uultus: aliis concreta ſunt: ora modicoqꝫ foramine calamis auenarum paſtus hauriunt. Nonnulli linguis carent ſermonis loco nutibus utentes.

Mõſtra ¶ Tanephii etiam in oceano ſeptentrionali ſunt populi: quorum nuda corpora (teſte Plinio) pergrandes ipſorum aures tota contegunt. Eos Pomponius Satnialos appellat.

Mõſtra ¶ Hymatopodes præterea monſtruoſi populi in lybia ſunt: qui (ſolino teſte) flexis uiſibus crurum repunt potiuſq̃ incedant: & pergendi uſum: lapſu magis deſtinant q̃ greſſu.

Mõſtra ¶ Hyppopodes item monſtruoſi populi in ſcythico oceano ſunt: qui teſte ſolino humani uſqꝫ ad ueſtigium formam tenent: ſed in equinos pedes deſinunt.

Mõſtra ¶ Neuri etiam monſtruoſi homines in ſcythia ſunt: qui æſtatis temporibus in lupos transfigurãtur deinde exacto ſpacio in priſtinam reuertuntur formam. Mars illis (ut Pomponius refert) deus eſt: hi pro ſimulachris enſes & tentoria dedicant: homineſqꝫ pro uictimis habent.

Mõſtra ¶ Phaneſii item populi monſtruoſi in quibuſdam inſulis oceani maris ſunt: quorum aures (teſte ſolino) in effuſam adeo magnitudinem dilatanť: ut reliquam eis uiſcerum partem contegant.

Mõſtra ¶ Pygmei mõſtri in arabia ſũt populi minutiſſimũ gẽus (ut teſtať Põpo.) q d ꝓ ſatis frugibus ꝯtra grues dimicãdo deficit. Hos tñ pygmeos dicit Pli. ĩcolere extremã ĩdiæ mõtiũ ptẽ ſalubri cœlo ſpqꝫ uernãte: mõtibus ab aqlone poſitis. Quos a gruibus ĩfeſtari ꝓdidit. Fama ẽ hos ĩſidẽtes arietũ caprarũqꝫ dorſis: armatos ſagittis ueris tpe uniuerſo agmine ad mare deſcẽdere: & oua pulloſqꝫ earũ aditũ ꝯſumere: aliter futuris gregib⁹ nõ reſiſti. Hoꝝ lõgitudo teſte Gelio: nõ excedit pedes duos: & quadrũ. Quoꝝ mulieres qnto anno pariũt: & octauo ſeneſcũt. De his Iuue. ſatyra. xiii. plura loqť.

Mõſtra ¶ Satyri mõſtruoſi q p̃ter figurã nihil moris humãi hñt: ſunt in aphrica ethiopiæ hos Pli. dicit habitare in ſolanis Indiæ mõtibus: eſſeqꝫ pnitioſum admodũ aĩal: tanq̃ quadrupes: tã recte currẽs hũana effigie: ut ꝓpter uelocitatẽ: niſi ſenes aut ægri non capianť: Diuus Hieronymus in uita Pauli de

Mõſtra caudata his mentionẽ facit. Qui aũt hãbitant in India extra Gangem ſatyri caudas habere dicuntur.

Mõſtra unius oculi ¶ Cyclopes alii mõſtruoſi uiri gygantes: in ſicilia: iuxta Ethnam montẽ fuerant: qui unicũ tm̃ oculum in medio frontis habebãt. De quibus Virgilius in. 3. æneі. Ignariqꝫ uiæ cyclopũ allabimur oris. Exul at Etneos uidit cyclopas Vlixes.

Mõſtra ¶ Scyritæ gentes uriqꝫ monſtruoſæ etiam fuere: inter Homades Indos: ut Plinius libro ſeptimo teſtatur: quæ narium loco foramina tantum habent.

Mõſtra ¶ Troglodiitæ mõſtruoſi populi in Ethiopia ſunt. qui (ut Plin. lib. 5. refert) ſpecus excauãt. Et hæ illis domus: uictuſqꝫ eoꝝ ſerpentũ carnes ſunt: Stridorqꝫ: non uox: adeo ſermonis cõmertio carent.

Mõſtra ¶ Monoceros item monſtrũ in India eſt: mugitu horrido: equino corpore: capite ceruino: qui media in fronte cornu habet: ſplendore mirifico.

Mõſtra ¶ Manticora etiã mõſtrũ eſt: in India: triplicẽ dentiũ ordinẽ habẽs facieqꝫ hoĩs: & corpus leoninũ.

Monoculi ¶ Monoculi quoqꝫ in India naſcuntur: ſingulis cruribus: & ſingulari pernicitate: qui a calore ſe defendunt plantarum magnitudine.

Mõſtra ¶ Suntqꝫ in India alii uiri mõſtruoſi: q ceruicibus carẽt: & in humeris habẽt oculos: Sunt deniqꝫ ea

in regione Siluestres:hirsuti corpora:caninis détibus cū stridore terrifico.Quisquis tñ(ut diuus Aurelius inqt)usṗiā nascit̃ homo.i.aial rōnale mortale q̃tūlibet nr̃is inusitatā gerat formā:seu aliud qd-cūq3:ex uno ꝓthoplasto originē duxisse:nemo dubitare debet.Ita ét nouissimis tpibus reperti sunt aliqui hominum fætus ab inusitato cursu naturæ exorbitantes:quod nobis absurdum uideri nō debet:ut quemadmodum in singulis quibusq3 gentibus:quædam monstra sunt hominum:sic & in uniuerso genere humano quædam monstra sunt gentium.Et de his satis.

2556 2643 PHalech autē Heber ṗdicti filius:trigesimo supra cētesimū uitæ suæ anno ẽm diuū patrẽ Augu.atq3 Isydoꝝ genuit Ragau:post quē & alios genuit filios & filias: tādē cū uixisset annis ducētis & trigintanouē:in senectute bona appositus est ad pr̃es suos.Gene.xi.Hic Phalech iterpretat̃ diuisio:q cū terra eēt labii unius ĩ eius ortu pp turris ædificationē: cōfusum est.Sed forte dicit quis.Si in diebus eius diuisa est terra ṗ linguas.i.hoīes:q tunc erant in terra.Quare non ex phalech potius noīe q̃ Heber appellari debuit lingua illa:quæ oībus ante cōmunis erat? Ad quod:diuus pater Augu.19.de ciui.Dei.cap.xi.rñdet:quòd Heber tale nomē imposuit filio:ut uocaret̃ Phalech:q̃ interpræta t̃ diuisio:quia ei tunc natus est:qñ terra per linguas diuisa fuit:idest ipso tempore:ut hoc esset dictum.In diebus eius diuisa est terra . Quippe nisi Heber adhuc uiueret:quando linguarum facta fuit multitudo:Phalech idest diuisionis nomen: ipsi filio non imposuisset:Et ideo:ut diuus Augustinus ait:credēda est ipsa fuisse illa prima communisq3 lingua: quā damnauerat illa multiplicatio:mutatioq3 linguarum. Phalech

❡Scytharꝝ regnū:his tpibus:in Regione septētrionali:diuus pater Augu.in.14.de ciui . Dei capi.3. initiū sumpsisse scribit.Vbi ét primū regnauit Tanao a quo etiā & Tanays fluuius(ingenti cognitus fama)nomen accepit:qui & in Meotidem defluit paludē:quē niualem Virg.in.4.Geor.appellauit regnū hoc q̃q̃ uetustissimū sit:quia barbaꝝ est:inter quattuor principalia regna nō computat̃.Nulli tñ hominum Scytica gens unq̃ cessit.Imo & Dariū persarum regem(ut suo loco dicemus)turpiter fugauit:Cyrum occidit.Siphirionā:Alexandri magni ducem deleuit. Vesoym Aegyptioruȝ regem:cum omni exercitu:& belli apparatu reppulit atq3 fugauit.Asyam ter bello subegit: & per annos multos sibi uectigalem fecit . Ea quippe Scytharum natio ex Magog Noe nepote(ut supradictum est)ortum habuit.Eius quippe genus barbara natio est:quæ non iustum aliquid tenet: nō rectum:serpentes & ydola colit:multis inuoluta libidinibus.

❡Scythia igitur huius regni ꝓuincia duplex est:uidelicet orientalis & septentriōalis. Quæ uero in oriēte est porrecta:ab uno latere ponto includit̃:& ab altero Ripheis mōtibus a tergo Asia: & rapsi flumine.Multum hæc in longitudine patet:plurimasq3 continet regiones:quæ ad summam decem & septem numerantur.Huiusmodi gentibus inter se fines nulli:neq3 agros exercent.Hæc domus illius ulla:aut tectum:aut sedes est aliqua armenta:& pecora semper pascentibus:& per incultas solitudines errare solitis:uxores liberosq3 secum in palustris uehunt.Quibus coriis:hymbriuȝ hyemisq3 causa:tectis pro domibus utuntur.Nullum scelus:apud eos:furto grauius:aurum & argentum proinde aspernantur:ac reliqui mortales competuntur:lacte & melle uescuntur.

❡Scythia aūt septētrīoalis:q̃ prædictus Tanays fluuius diuidit:ita ut una pars in Europa sit:de qua nūc loquimur: ad thraciā terminat̃.Ea regio fuit ditis admodū Soli.ut lib.2.Pōpo.refert.Estq3 plerūq3 inhabitabilis:quia Gryphi:sæuū feraꝝ genus:auꝝ terra ægest ū:mire amāt:diligenterq3 custodiunt:& cōtingentibus illud admodū sunt infesti.Ibidē plura reperiunt̃ mōstra:de quibus supra locuti sumus:Ea in ꝓuincia est Boristhenes fluuius:qui gentē sui nois alluit iter Scythiæ amnes amœnissimus est:defluit quippe liquidissimus:placidior q̃ cæteri fluuii:potariq3 pulcherrimus:Alit magnos pisces:quibus & optimus sapor:& nulla sunt ossa.In Scythia etiam sunt infrascriptæ regiones. Boristhenes fluuius Alania

❡Alania in primis:in Europæ Scythia est:quæ ad meotidem paludem contingit. Amazonia

❡Amazonia item regio in Scythia est:ut Ptolemæus lib.5.scri.De qua mox dicemus.

❡Boristhenes etiam populi:in Scythia Europæ sunt:in sexto:uidelicet:climate constituti:a nobilissimo Boristhene fluuio dicti:qui amnis in ponto defluens:teste Pompo.magnos pisces alit:quibus & optimus est sapor:& nulla prorsus ossa. Boristhenes populi

❡Essidones populi:item sunt:quibus(ut Pōpo.li.2.refert)mos est parentū funera cantu ꝓsequi:cōgregatoq3 familiariū cetu:ipsa corpora laniata:pecoꝝ uisceribus īmixta epulādo ꝯsumunt.Ossa uero capitū auro incincta:pro poculis gerunt.Et hæc apud eos pro ultima pietatis officia adsunt. Essidones

❡Hyperborei populi sic nūcupati sunt:sup aquilonē:ripheosq3 montes:sub ipso sydeꝝ cardine ꝯstituti.quasi ultra boreā positi.Hoꝝ terra Aphrica:per se fertilis est:hi cultores sunt iustissimi:& diutius uiuere dicunt̃:q̃ ulli mortaliū:& beatius quidē uiuūt:semper læti:non bella norunt:non iurgia: habitant lucos:siluasq3.Et ubi eos uiuendi facietas maius tedium capit.Redimiti sertis hilares semetipsos in pelagus(ex certa rupe)præcipites dant.Id eis funus honorificentissimum est. Hyperborei

❡Larodii populi:aliud hominum genus:ut Herodotus lib.4.scribit in Scythia Asiæ fuerunt. Larodii

❡Massagetæ itē populi alii:in Scythia sunt asiana:ultra mare Caspiū:ad quos(ut diu⁹ scri.Hiero.) Apollonius magnus philosophus:penetrauit : ut Hiarchā in trono sedentem aureo:de natura : de moribus &c.audiret docentē:hi cū per deserta discurrūt:equorū suoꝝ sanguinē cū lacte potant.De quibus Lucanus libro tertio. Longaq3 sarmatici soluens ieiunia belli. Massagetæ

Maſſa getes quo fugit equo:uolucreſq; geloni. Maſſagetæ uirtutem ſuā maxime in bello aduerſus Cyrum regē oſtenderūt. Solē deū putant: ſingulas uxores ducūt: ſenio confecti: in fruſtra ceduntur: & cum ouinis carnibus eduntur: Eos qui morbo moriuntur: deuorādos feris obiiciunt.

Neuri — ¶ Neuri populi ſunt: in Scythia europæ: q(ut ſupradictū eſt) æſtatis tpibus in lupos transfigurātur.

Nomades — ¶ Nomades quoq; ſunt in Scythia europæ: qui populi: uagi pecorum pabula ſecuntur: atq; ut illa durant: ita diu ſtatam ſedem agunt.

Satarchæ — ¶ Satarchæ populi etiam in Scythia eſſe dicuntur qui(ut Solinus ſcribit) uſu auri & argenti damnato: in æternum ſe a publica auaricia abdicarunt.

Sarmatæ — ¶ Sauromatæ ſeu ſarmatæ Scythicæ gentes ſunt. Qui nihil præter niues raraſq; ſiluas habent: quibuſq; tanta eſt barbaries: ut pacem non intelligant.

Scytho Thauri — ¶ Scythotauri ēt in Scythia ſunt populi: q(ut Solinus ſcribit) p hoſtiis: aduenas cedere cōſueuere.

Thyſſagethæ — ¶ Thyſſagetæ demū populi habentur in ſcythia: ultra Sauromatas: ex uenatiōe uiuentes. In quorum agro flumina quattuor magna fluunt: uidelicet: Tanais: Lycus: Sirgis: & Oarus.

Ragau — Ragau: ſeu Reu: Phalech p̄dicti filius & ipſe trigeſimo ſecūdo ſupra cēteſimū uitæ ſuæ anno: teſtibus Aug. & Iſidoro genuit Saruch: quo nato: etiā ſupuixit annis ducētis & ſeptē: & alios gēuit filios & filias. Cūq; facti fuiſſet oēs dies Ragau ānis. 339. mortu⁹ ē Gen̄. xi. Cuius tpe: tēpla pmulta cōſtructa referūtur. Ac qdā gētiū principes: ut diis adorari cœperūt. 2773 2426

¶ Noe maxius Patriarcha: uniuerſiq; generis (poſt Adā ſcds prothoplaſtus) Reu p̄dicto uiuēte atq; regnāte i Italia (ut qbuſdā placet) cōſiſtēs ibidē ædificata haud magna ciuitate: cū fœliciſſime uidiſſet inumerabilē ex ſe pgēitā multitudinē: uz: filios & filias: & ex filiis filiorum: & ex nepotū: ac pnepotū: filiis: uſq; ad plures generatiōes: puulis ac mulieribus exceptis: ad ſummā. 14. millia hoīum: poſt diluuiū annis. 350. anno ætatis ſuæ. 950. in ſenectute bōa defecit. De iſto Noe: ēt Beroſus hiſto. chaldæus in. 2. lib. antiqtatū mēinit: dicēs: q poſtq ab Armēia diſceſſit ad regēdā Riti: q̄ nūc italiā noīant uenit: ubi ppulchre docuit italos aſtrorum curſus: eiſq; diſtrinxit ad curſuz ſolis: & duodeciz mēſes ad motū lunæ: q̄ ſciētia p̄dicabat ab initio qd in anno uēturo cōtingere p̄beret: ob q̄ exiſtimabāt illuz diuinæ naturæ fore participē: ac pp̄terea illū multis nominibus uidelicet Olybam: & Arſarum eiuſmodi appellarūt: atq; illi diuinos honores itali noſtri poſt mortem impenderunt.

¶ Amazonū fœminarum regnū: huius Ragau tpibus: iter Scythas: & albāos: initiū ſumpſiſſe pditum eſt. Hæ qppe fœminæ ſcythicæ fuere: primū iuxta fluuiū Thanays cū uiris ihabitātes. Deinde ad loca: iuxta Termodōta fluuiū: deuenerūt: q fluuius ideo a qbuſdā Amazōius uocatus ē. Erāt tñ duo iuuenes regii uiri audaces q aruis cyriis occupatis: raptu uiuere: & icolas ifeſtare latrociniis cœpere. A qbus tractu tpis p iſidias fere oēs eorum armigeri trucidati fuerūt. Quod cū ægre ferrent a uiduatis cōiugibus mox i ardorē uīdictæ deuenere: feruidæq;: cū paucis: q ſupuixerūt uiris: i arma pp̄ere. Et prio ipetu facto: hoſtes a ſuis amouere ſedibus. Inde ultro circūſtātibus itulere bellū. Demū arbitrātes ſeruitutē potius q̄ cōiugiū: ſi exteris adhærerēt hoībus: & fœminas ſolas poſſe ſufficere bellis: & armis: Ne mitiores uiderent habuiſſe deos cæteris qbus uiros a cæde finitimorum fortūa ſeruaſſet: cōi cōſilio i eos irruēres oēs iteremere. Inde i hoſtes furore cōuerſo: q̄ſi uirorum neces ultutæ illos adeo cōtriuere: ut ab eis facile pacē ipetrarēt. Qua ſuſcepta: ad ſucceſſionē cōſequēdā: uiciſſim finitimis adherebāt: & copula cōmiſcebantur: & cū cōcepiſſent eueſtigio euertebantur in ſedes. Tādē q naſcebantur mares: occidebantur illico: fœminæ uero cū diligētia ad militiā educabantur. Tenellis igne: ſeu alio medicamine: ſublato i cremēto māillæ dexteri ne ſagitrādi poſtmodū exercitiū ipediret adultis: ſiniſtra linq̄bant itacta: ut ex illa nutrimēta porrigerēt naſcituris. Ex quo amazonū uocabulū ſortitæ ſūt: ab a q ē ſine & mazō māma q̄ſi ſine māma. Nec iſtis i alēdis puellis fuit ea cura q̄ nr̄is. Nā mulieribus officiis oīno ab ſe abiectis uenatiōibus: diſcurſiōibus: domatiōibus equorum: laboribus armorum: aſſiduis ſagittatiōibus & hmōi exercitiis: maturiores puellas durabāt i aptitudinē: & uirile robur. Quibus artibus: nō ſolū cyrios tenuere cāpos: qnimo Europæ igēti pte bellorum iure q̄ſita: ēt plurimū aſiæ occupauere: & formidabiles oībus breui appuere. Sane ne uiribus rātis deeſſet regimē: añ alias marpeſiā & lāpedonē ſibi (poſt cæſos uiros) iſtituere reginas ſub q̄rū auſpiciis: ſuū ut plurimū auxere impiū. Hæ qppe: cū militari diſciplina eēnt iſignes ptitis itra ſe puinciis rē pu. auxere. Verū cū lāpedo ad ultimū in hoſtes duxiſſet exercitū: repētino barbarorum icurſu: Marpheſia: nimiū ſui fidēs: relictis aliqb⁹ filiabus: cū tpe copiarum cæſa fuit. Harum aūt fœminarum ipiū q̄tū durauit: aut qbus cōſumptū fuit temporibus: nec dum inuenire potuimus. Ad Alex. tñ magni tpa uſq; eas regnaſſe cōpertū eſt: ipſas tamē Hercules plurimū expugnauit: atq; Bellephrō: Glauci filius: Corinthi rex. De qbus infra dicemus. De hiis uide Iuſtinū in primo Epitho. ac Dyodorum ſiculum: & alios hiſtoricos.

Marpeſia pria regina

¶ Aegyptiorum etiā regnū huius Ragau tpibus: initium ſumpſiſſe. Euſebius cæſariēſis ſcribit. In quo ut idem teſtatur: Sores primū regnauit: ſed q̄tū: nō habemus. Id tamē crebris: & diuerſis altercationibus: ſeu tumultibus: mutatū fuiſſe legimus. De quo etiā perſæpe: in ſacris codicibus habetur mētio. Durauit nihilominus uſq; ad octauianum Auguſtum: ut in fine libri ſeptimi huius explicabitur.

Deſcriptio ægypti — ¶ Aegyptus aūt aphricæ ē puīcia uz: ſupior & iferior. Idq; nomen (ut Ptole. ref.) ab ægypto danai fratre ſortita ē. Marſea & m. antea: ut Ioſue. ait: a maſſe: Chā filio: denoīata fuit. Hæc puīcia ab oriēte: rubro mari ſyriæq; cōiungitur. Ab occaſu uero Cyrenē: & aphricæ reſiduū hēt. A meridie uero uſq; in Ethiopiam

in Ethiopiā ꝓtēdit: A septētriōe mare hꝫ ægyptiū. Incipit āt a Syene: in q̄ fines æthiopū: & inde usqꝫ ad mare se ꝓtēdit. In ea qdē ægypti ꝓuīcia nunq̄ pluere dr: sed Nili inūdatiōe fcdat: ægyp. plures īsignes hūerūt ciuitates: uꝫ Syenē: q̄ supra alexādriā sita erat. Thebē nobilissimā: q̄ ut Pōpo. scri. ioo. hēbat portas & totidē prīcipū aulas supbissimas: uñ regio thebayca. Abededos & ip̄a nobilis ægypti ciuitas fuit olī mēnōis regia: nūc āt ositis fano excīta: Alexādria Alex. macedōis opus & chayꝝ olī charā nūc prīcipiū huiusce gētis pmaxīa sedes: ægyptii mortuos suos fimo oblitos plāgūt: nec creare: seu fodere fas putāt. Veꝝ arte medicatos: ītra penetralia collocare dicunt. Eoꝝ fœīæ foꝝ ac negocia: uiri uero pēsa ac domus curāt. In ægypto labyrinthus erat: mirifice extructus: erātqꝫ pyramides turres: ex q̄dratis lapidibus admirādæ fastigatæ: hētqꝫ ipsa ꝓuīcia suū mare ægyptiū. Aegyptiuꝫ āt mare: īcipit a ualle Catabathmō: q̄ ꝓuinciā ab ægypto separat: & ꝓtendit usqꝫ pelusiuꝫ: quod est arabis conterminum: & ibi suum finem facit: habetqꝫ ex opposito Cyprum insulam. Ciuitates insignes

¶ Boemoꝝ ēt regnū: hisdē tpibus: ut ex eoꝝ chronicis: atqꝫ monimētis: colligere potuimus: initiuꝫ sūpsit. Nā prīceps unus: noīe Boemus: q̄ Babel turris extructiōi īterfuerat: in italiā ratibus ueniēs: ꝑ alemaniā usqꝫ ultra Danubiū deueīt: ibiqꝫ ꝯsedēs: terrā illā a se boemiā denoīauit. Moriēs uero tres tm̄mō filias reliqt. Quaꝝ prīa libussa noīe post obitū pr̄is: ꝓuinciā gubernauit: & inter cætera sua monimēta arcē Vissegradēsem extruxit: ac cōmūiuit. Scd̄a uero filia dicta fuit Brella: q̄ mediciæ & herbaꝝ euasit pita. Tertia dēiqꝫ soror Therba dc̄a: & ipsa effulsit malefica. & sortilegiis opam dedit. Demū īdignū ducētes Boemi: tm̄ impiū unius fœīæ subesse arbitrio: qd̄ ubi Libussæ regīæ nunciatū fuisset: mox ꝯtionē ad se ꝓuocare fecit. Quibus illa. Ego inqt carissimi mei molliter placideqꝫ nūc usqꝫ īperaui. Estote liberi. īpiū āt cui uolueritis resignabo. Moneoqꝫ prius: ut equū meū in cāpos adducere uelitis: sequētes nihilominus eū quocūqꝫ ierit. Dēiqꝫ uiro cui subsistet ī mēsa ferrea comedēti: illū ad me deducite: qa mihi ꝯiunx: uobisqꝫ prīceps erit. Ipse āt equus: ante primisl aū ꝯfesti ꝯstitit aratorē: quē ꝓtinus ī ducē expostularūt. At ip̄se rusticus primislaus uomere īuerso caseoqꝫ apposito cibū sumebat. Quē lætabūdi suscipiētes: mox equo īposuerūt: īterrogatus aūt cur nā calceos: q̄rno robore ꝯfectos: secū afferret seruādos. Rn̄dit: ut posteri: q̄ prīcipatū īter Boemos assumpturi erāt: scirent se ex hūili loco ad tm̄ regni fastigiū fuisse euectos. Ea qppe sub rusticana uestimēta: diu in thesauris regni seruata referunt. Regnū āt istud: pmulta tpa a Ducibus tm̄ gubernatū est: usqꝫ ad federici primi īpiū: deīde a Regibus fœlicissime: atqꝫ īpatoribus florētissime usqꝫ ad hussitaꝝ heresis exordiū ꝑ q̄ certe multa mala: multaqꝫ ꝑlia gesta sunt: multus sanguis effusus deletæ fūditus ciuitates: spreta & ꝯculcata fuit religio: Ioā. & Hiero. qdā cōpatriotæ huius mali fulmīa extitere: q̄ pplm simplicē decepe: q̄ nihilominus in ꝯstātiensi Synodo circa annū salutis nr̄æ. M. cccc. xvi. cōbusti fuere: ut suo loco īfra tractabimus. Boemia aūt huius regni ꝓuincia: ī Europa est: ītra Germāiæ limites inclusa: totā aqlonibus exposita: hꝫ ab oriente morauos: & stesitaꝝ partē: ab aqlone Saxōes & Misnēses: ad occidenteꝫ agrū noricū: ad meridiē uero austriā & bauariā. Vndiqꝫ germāiæ ꝓplis cincta: lōgitudo: latitudoqꝫ eius pene par triū fortassis dictaꝝ. Silua hercīa uniuersaꝫ cingit albis fluuius eam mediā irrigat: q̄ & mediā pene pragā urbem scidit: regio hic est admodū frigida: armentis tn̄ & feris ac piscibus abūdās agerqꝫ ei optius frumenti & ordei feracissimus. Idē quoqꝫ cupri & argenti munere ppulchre hn̄tur: oppida āt regni huius memorabilia sūt: praga regū dignissima sedes: Cadanū: buxia: & q̄dā alia: hoc ī regno: nouissimis diebus: ꝑfuere īcliti reges Mathias Ioā. huniadis olim filius & beatrix aragōia ferdinādi: pthenopæ regis filia: quoꝝ uirtutes nemo certe sermōe explicare possꝫ hi nāqꝫ diuini ꝓpe reges in primis regnū oē hussitaꝝ errore iādiu īfectū: nō solū purgaret: sed & optimis institutū legibus illustrius rediret: erāt ambo cōiugales: nā regia profecto cōformes: gloriæ imprimis apetentissimi: pecunias inter amicos: uirosqꝫ insignes: nō modo ptientes: immo ꝓfundentes adeo ut inter opes pauperes & in paupertate diuites nullius rei magisq̄ famæ & gloriæ uiderentur auari. de quibus plurima infra suo loco pro modulo imbecillitatis nostræ dicemus. Mathias Beatrix

¶ Polōia etiā ꝓuīcia: cū aliqñ ab uno eodēqꝫ boemoꝝ rege: Guber. fuerit: atqꝫ unū q̄si regnū (duo ista regna) haberet: nō ab re erit eiusdē regni ꝓui. legētibus ħ apire: Polo. igit ꝓuīcia sarma. ꝓuinciæ pars est: q̄ pmaxīa hr̄ regio q̄ selesiæ ab occi. ꝓxīa est: ungarisqꝫ & lituāis: ac prutenis ꝓxi. plana utiqꝫ & nemorosa ager cæteris ferax multa genti illius sunt armenta: ac multa feraꝝ uenatio: potus genti ceruisia: est ex tritico: atqꝫ hūido ꝯfecta: & cū uineaꝝ nulla eis sit cultura: etiā uini rarissimus est usus. Terras boues uenant: quos prisci uros uocauere: piscibus ac uolucribus abūdāt: Sed auro & argento inopes admodū sunt. Huius regni ciuitates (ꝑter Craconiā ꝑ oīa īsignē) paꝝ nitidæ sunt: qm̄ ex materia lignea domus eaꝝ ꝯfectæ referunt: plærasqꝫ (ꝓ cemento) luto liniūt. Vectigalia regi ꝑsoluūt puissima: Regnū aūt hoꝝ ꝑ q̄ttuor ptes diuisum: has circulū anni Rex ambit: & q̄libet pars tribus mensibus regē & curiā pascit: Cui & statuta sunt: q̄ a ꝓuincialibus ꝑstant & si in uno loco ultra ꝑfinitū tp̄s rex ipse pmāserit: suo uiuere sumptu cogit. Ibidē (ante cassimiꝝ optimū regem nouissime defunctū) ulatislaus gentilis: ex lituania: a ꝓuīcialibus in regē assūptus: cū sacꝝ baptisma & regnū: ac ꝑdefuncti regis filiā unicā in cōiugē suscepisset: mox se christianū principē ostēdit: unde & multos: ex suis lituanis: mox ad Euāgeliū xp̄i traxit: & pōtificales Ecclesias nōnullas erexit: atqꝫ pōtifices oēs magno honore ꝓsecutus est. Cū tartaris regni limites īfestātibus: fœliciter semper dimicauit: prutenosqꝫ maxīo bello de quo etiā infra: ī eius uita: latius memorabimus: habuit: hic diui Polōia

Vlatislaus reges cassimirus — nus prope Rex:duos filios ulatislaū:& cassimirum habuit:cui mortuo successit ulatislaus:natu maior:cassimirus uero lituaniæ prouinciæ Ducatum accepit:prior autem:non solum Poloniæ:& Boemiæ:sed & Vngariæ Regnum adeptus est:qui & tandem pro.x.in bello turchorum interfectus est: Cui in eisdem regnis omnibus cassimirus germanus eius successit.

Lituāia ꝓuincia — ¶ Lituania aūt regio:in fine q̄si septētriōalis plagæ posita est:& ipsa lōge patens:Poloniæ ad orientem ꝯnexa:palustris ferme tota:& nemorosa est. Ad q̄ æstiuo tpe difficilis est accessus:hyemis uero tpe lacunis gelu astrictis mercatores:sup glaciem īcedentes:iter faciunt plurimū dieꝝ cibaria in uehiculis portātes nulla certa(ut aiunt)uia meādi est:sed sicut in mari sydeꝝ cursus ōndit. Ibideʒ rara sunt oppida:neq; uillæ pene sunt ullæ. Eaꝝ gentiū opes:ꝑcipue sunt aīaliū pelles:uidelicet Zobelinoꝝ:& Armelinoꝝ:usus aūt pecuniæ eis oīno ignotus est:sed locū pecuniaꝝ pelles apud eos optinent. Matronæ haꝝ gentiū nobiliores publice ꝯcubinos tenent:ꝑmittentibus uiris:quos matrimonii adiutores uocāt:uiris uero turpe est:ad legiptimā ꝯiugē pellicē adiicere. Multū apud eos ceræ & mellis est:quod siluestres apes cōficiunt:uini rarissimus est usus:& panis nigerrimus: Armenta eis pro maiori parte:alimenta præbent:hoꝝ sermo Sclauonicus pro maiori parte est. Hi populi Paulo ante Idola colebāt:sed postq̄ ulatislaus:eius gentis indigena: Poloniæ regnum accepit pro maiori parte:ad Christū cōuersi sunt:prædicationibus cuiusdam Hieronymi:optimi uiri:Camaldulēsis ordinis. Is natione pragensis fuit litteris:tum humanis:tumq; diuinis apprime eruditissimus: qui & in Basiliensi sinodo interfuit:ac maximo in prætio:propter facundiā:& uitæ mundinā:habitus fuit.

Marginal notes: Armelini ubi orianᵗ — Cōuersio huius gētis

Saruch — SAruch autem Ragau filius:& ipse trigesimo supra centesimū uitæ suæ anno:secundum Augu.& Isido.genuit Nachor:posteaq; etiā centū annis alii supuiuens:alios gēuit filios & filias:cūq; eius oēs dies facti fuissent anni ducēti:& triginta mortuus est.Gen̄.xi. 2905 2294

¶ Assyrioꝝ regnū in oriētis plaga:uigesimoqnto uitæ Saruch anno:ut Eusebius refert: initium sumpsit. Quod qdem regnū scdm diuū patrē Augu.18.de ciuita.dei cap.i.cæteris oībus insignius fuit:cum p annos mille trecētos a primo rege:Bello Nembrothide:usq; ad Sardanapaluʒ ultimum:sub regibus trigintaseptem fuit porrectum: Cuius regni descriptio talis est.

Purpuræ usus — ¶ Assyria:ut diximus: Asiæ maioris regio fuit. Quæ ab oriente fluuio Euphrate. Ab occidente nostro mari & ægypto terminatur: A septentriōe uero habet armeniā: Capadociam: A meridie demū arabicum synum:& hæc syria est. In ea primum usus purpuræ odores:& unguenta inuentus fuit: qbus Ro. & Græcoꝝ effluxit luxuria. In hac:est adiabene regio parua:cuius est abellitis regio:ut Solinus refert. Quo in loco magnus Alex.copia Darii fudit:ipsumq; subegit.

¶ Belus aūt Nēbrothides:quē assyrii saturnū deū noīauere:primuʒ eo in regno regnare cœpit: hoc uʒ anno:q est.2920.mūdi:regnauitq; annis.75.Regnās aūt in Babylonia:q̄ paruo claudebatᵗ ambitu:eo dum uixit:ꝯtentus fuit impio:qd aūt in uita hic gesserit nullibi quicq̄ īuenire potuimus. Ab ipso tn̄ nephādissimū idolatriæ genus initiū habuisse uidemus. Quia eo mortuo cū Ninus: eius filius:eum solēnibus exequiis hōestasset & nimio ipsius obitu:torqueretᵗ mœrore:in solaciū eius doloris:paternā imaginē sibi sculpere:& effigurari fecit: Cui mox tantā reuerentiā exhibuit: ut qbuslibet reis:ad illā cōfugientibus pceret. Quāobrem illico regnicolæ oēs simulachro ipsi:diuinos honores impēdere cæperūt. Deīde multis tpibus exactis:eū ēt uocauere Mercuriū. Quo plane turpi exēplo: plurimi nobiles & ipsi:suis caris:imagies dedicare cœperūt. Ex quo p orbē horrēda idoloꝝ multitudo sensim euagari īcepit. Sicq; factū ē:ut ex eius noīe diuersimode ꝑm diuersitatē idyomatū idolorū noīa sint denoīata. Quia aliqui eū Bal:alii Baal:alii Behel:alii Bahalaym:alii Belphegor:alii deniq; Belzebub dixerint. Quod quideʒ ydolū tādem Daniel sanctus ꝑpheta:cum in Babylonia ipsa captiuus adductus fuisset:cum ipsius templo pœnitus euertit:ut habetur Danielis ultimo. 2920

Marginal note: Diuersa nomina bellis

¶ Zoroastes artis magicæ primus inuentor:quem nōnulli Chā Noe filium existimāt: primus Bactrianoꝝ rex hoc tpe fuit:cuius populus semper in rapinis est:uir fuit maximi ingenii:q primus septem liberales artes indagauerit:atq; eas in septem colūnis lapideis:totidēq; latericiis(cōtra utrūq; indicium ad mutationem filioꝝ Chayn)esculpsisse tradunt. Hunc tradunt historici in ortu suo risisse:cum alioꝝ nascentium uox prima sit uagitus:& læticiæ sensus(ut diuus pater Augu. scribit) in sexagesimum usq; diem differantᵗ. Nec quicq̄ boni risus huius zoroastis(inquit August.)ꝑtendebat. Scripsit autem hic zoroastes:ut Eusebius cæsariensis refert lib.in quo res persicas collegit:quem sacrum nuncupauit:in quo de deo uero sic memorat. Deus caput accipitris habet. Is incorruptibiliū primus est sempiternus:ingenitus:expers partium:sibiipsi simillimus bonorum omniū auriga: munera nō expectans:optimus prudentissimus pater iuris siue doctrina iustitiam perdoctus:natura ꝑfectus:sapiens sacræ naturæ unicus inuentor. Hunc demum Ninus Assyriorum rex:in bello superauit:& interfecit:ac eius libros:quos inuenire potuit:exusit.

Marginal note: Magicæ artis īuentio

¶ Bactra autē huius zoroastis regis prouincia. Asiæ maioris regio fuit:q̄ ut Ptole.li.vi.habet ab occasu:p termino:margianā:ab ortu solis sogdianos: A meridie ariæ partē:cuius ciuitates insignes postea fuerūt: Caracharta:Garispa:& Bactra regia. Habet hæc ꝓuincia populos plurimum bellicosos ex rapto uiuere assuetos:qui persarum luxus abhominantes:semper in armis uersantur. Hæc inter cætera semper fortissimos emittere cōsueuit camelos:pedes nunq̄ atterentes:in ea deniq;:ut fertur Alexan.macedo:aliquas urbes cōdidit e quibus ut Strabo lib.xi.scribit:fuit cariatha.

3035 2164 NAchor āt Saruch filius cū.lxx.& nouē ætatis eēt ānoꝝ (scd̄m Augu.& Isydoꝝ) gēuit filiū noīe Thara: quo nato & aliis nouē &.lx.supuiuēs annis: alios gēuit filios & filias: cōpletis deniqꝫ.cxlviii.annis defunctus ē.Gen̄.xi.Sicyonioꝝ regnū ī Achaia hoc āno: q ē 74.uitæ Nachor initiū sumpsisse Eusebius cæsarien.refert ubi primū regnauit Egilaus: a quo & Egilae uocitata fuit.Quæ postea Danaa: deinde Achaia. Nachor

¶ Achaia āt hmōi regni ꝓuīcia ē græcia: un̄ græci ipsi achæi atqꝫ achiui sunt dc̄i ea suos limites hꝫ ab occasu Epyꝝ: a Septētriōe Macedoniā: ab ortu ægei maris ptē: & a meridie creticū pelagus: ut uero Pōponius.lib.2.scribit q̄ pte sol orit̄ ægeis: qua occidit Ioniis fluctibus obiacet.Quæ uero ab isthmo pelopōnēsi īcipit Achaia: q̄ undiqꝫ ē circūspecta mari: pterq̄ a septētriōe urbescūt: q̄s postmodū hūit: eæ maxīe mēorabiles fuere: Thebæ boetiæ primū: postea duoꝝ numinū liberi pr̄is: & Hercu.pr̄ia: ut Pli.li.4.refert.Megara: q̄ & Megaridi regiōi nomē dedit.In Attide āt Eleusis & ip̄a cereri ꝯsecrata: regiōes āt hui⁹ regni: Attica: Boetia Megaris: æetholia: & phocis: ī q̄ ē pnasus mons.

¶ Achaia nihilomius huius noīs regio alia est ī pelopōneso: ī qua fuit urbs p̄re sita diui Andreæ apostoli martyrio nobiliter insignita est: & Epidaurus cognomine lymera: ut Pli.li.4.auctor est.

¶ Sicyonia itaqꝫ hoꝝ regnū primaria sedes ē īsula in ægeo mari ꝯstituta: ex opposito ad epidauꝝ ꝑdictā urbē quā altā esse & eminētē: ōn̄dit Pli.& Iuue.satyra.iii.Hic alta sicyoniæ: ē āt hæc īsula oliuetis maxīe abūdās: un̄ & Virg.ī Geor.Terit̄ sicyonia bacca trapetis.De hmōi uero regno diuus p̄r Augu.li.8i.de ci.dei sic dicit.Sicyonioꝝ regnū admodū paruū erat: de quo ēt Varro ꝑbus uelut antiquo tp̄e exorsus multa locutus ē.Peruenit āt aliqn̄ hoc regnū ad Atheniēses: deinde ad latinos Postmodum ad Romanos: deniqꝫ nostro æuo ad Turchos: ut suo loco infra li.ultimo referemus: durauit itaqꝫ regnū hoc ad Heli sacerdotis usqꝫ tempora sub regibus quinqꝫ & uiginti octingentis sexagintaduobus annis post quos sacerdotes carnii sunt constituti.

¶ Hispaniaꝝ regnum: his temporibus Isidoro restāte a Thubal phalec filio ortum & initiū hūit Is nāqꝫ ex Armenia egressus primus id regnū obtinuit: ubi & sedem sibi ac posteris constituit.

¶ Hispania itaqꝫ hæc Europæ maxima ē ꝓuīcia: q̄ a mōtibus pyreneis incipiēs & ꝑ colūnas Herculis (ut Apianus historicus scribit) circuiēs in Borealē usqꝫ oceanū ꝓtēdit: cuius magnitudo ē tāta ut īcredibile q̄d uideat̄.x.nāqꝫ millibus stadiis eius latitudo cōmēsurat̄ longitudoqꝫ eadē esse dr̄. Quā gētes quoqꝫ diuersæ īhabitāt.Quin & fluuios plures nauigabiles continet. Terra uiqꝫ ꝑ oīa fœlix: & oīum pene reꝝ optimarūqꝫ fertilis. Abūdat ꝑcipue uelocissimoꝝ acerrimorūqꝫ equorum cōmertio.Est āt a septētriōe pyreneis mōtibus clausa: reliqs uero ptibus undiqꝫ mari ꝯclusa: eā interfluūt q̄ttuor magna flumīa: Bethys uidelꝫ & Myrneus Iberus & Tagus: q auꝝ trahit. Habet sex ꝓuīcias Taraconēsē Carthaginēsem Lusitaniā Galliciā Bethicā & Celtiberiā.Hæc eadē prius hiberia: ab hybero amne: cognomīata fuit.Postea ab Hespo: Athlātis fr̄e hespia: ultīo ab hyspali ciuitate quā maxīa hispania ē nūcupata: ī ea populi celebriores: uascones cātabri: & celtiberi sunt: in eaqꝫ ē Nauariæ regnū uersus septētrionē: uersus āt oriētē & taraconiæ & Catheloniæ regnū ī lusitania uero q̄ oceano occidētali alluit: ē regnū portugalliæ: ubi ē īsignis ciuitas Emerita: ī bethica: q̄ mediterraneo mari adiacet: ē Granatæ regnū: nuprime a ferdinādo & helysabetha regibus fœlicissimis: ex Maumethanoꝝ māibus fœliciter ereptū: ī quo sūt Granata: regū īclita sedes: hispal: q̄ Auicenā celeberrimū medicū genuit: & corduba: Senecæ & Lucāi poetæ pr̄ia: ī eadē ꝓuīcia Carthaginē scd̄m: apud hiberos pœni ꝯdiderūt.Taraconē uero scipiōes q̄ caput ē ꝓuīciæ taraconēsis. Lusitanū littus ceraunogēma pollet: q̄d aduersus uim fulguꝝ credit̄ opitulari.Ab isto fœlicissimo regno nō solū accepimus.Quintil.Senecā Lucanū Luciū floꝝ: Pōponiū mellā: Siluiū italicum: Martialē coquū: Auicenā medicū: orosiū: ueꝝ ēt utilissimos reipu.rectores: uidelꝫ Neruā Trayanū Hadrianū & Theodosios oēs Atqꝫ scīssimos martyres xp̄i Laurētiū Vincētiū & alios īnumerabiles martyres q īcredibilia ꝓ fide ptulere supplicia.Taceo de aliis maxīs pōtificibus Romanis: q īnumerabiles scīssimi pene fuere.In ea tāq̄ ī domicilio celebriori: diuus Iacobus maior xp̄i apostolus: reliquiaꝝ suaꝝ sepulchrū sibi delegit.Ad quē iugiter xp̄ianoꝝ deuotiōis gr̄a: undiqꝫ frequētissimū ē accessus: ī ea Gergio rex tergeminus fuit: q inter cætera multoꝝ gregū & armētoꝝ fuit fœlicissimus: quē tādē Hercules uictū: nobilioribus priuauit armētis: dicente Seneca. Inter remotos gentis hesperiæ greges. Pastor triformis littoris charchesii. Peremptus acta est ꝑda ab occasu ultimo.Notum extheron pauit oceano pecus.Habet hæc ꝓuincia diffusissimuꝫ sui nominis mare: de quo ēt aliq̄d hoc in loco cōmemorare abre nō erit alienū. ¶ Hispanū itaqꝫ mare diffusissimi ē circuitus: cū ī mediterræo īcipiat d̄finatqꝫ ī Gallico oceāo: īcipit itaqꝫ a Ceruaria: ubi ē gallici maris finis ī & īprimis ab oriētali plaga focēsiū: Emphoria alluit: ac iouis mōtē: ī quo Hānibalis scalæ: atqꝫ Taraconē Scipionū opus: & opulētissimā ualētiā atqꝫ Sagūtū: & īde carthaginē & Malacā: ac alias nōnullas ꝯtigēs urbes exit ī oceanū: ubi prio Carthensiū īplens synū: & ad iunonis ꝑueniens promontoriū: in littora flectit̄: occiduum spectantia & sic fretū aggressus Gades alluit.

Nauariæ regnum

Taraconiæ

Lusitāiæ

Granatæ regnū

3114 2085 THares aūt Nachor filius: & ipse cū esset ætatis annoꝝ septuaginta: genuit Abraā Nachor: & Arā: q̄bus editis: ēt centū quiqꝫ & trigita aliis supuixit ānis.Ac sic ī totū: oēs dies huius tharæ: cū fuissent anni ducēti & qnqꝫ: mortuus est.Gen̄.xi.Porro Aram: ultimus istoꝝ fratrū: cū genuisset Loth: unicū filiū: Saraqꝫ: ac Melchā filias: inter Caldæos: ī ciui

tate Vr mortuus ē:eius aūt filias frēs sui duxere uxores. Abraā.s.Saray.& Nachor Melchā:uerum Thares hic:dū Caldæoꝝ terrā odio habuisset:pp idola q̄ maxime:q̄ apud eos ī pcio habebantur: maximeq̄ qa adorabāt ignē:ac ēt pp mortē Aram filii sui:cū suis ī charam mesopotamiæ ciuitatē migrauit:ubi & demū senio cōfectus:ī senectute bona mortuus est:iam.n.hoīs uita decrescere īci piebat:& paulatim dies eius fiebāt breuiores:usq̄ ad gñationē Moysi.

¶ Aram itaq̄ pdicti filius: Abraæq̄ germanus:ueteris testī martyr fuit. Nā caldæi ipsi ignē ꝓ uero deo adorātes Abraā & Arā ac cæteros:illū adorare cōpellebāt:ꝙ cū facere recusarēt: ut pote ueri dei cultores in furorē uersi:eos in ignem mox proiicerūt:ubi Aram hic expirāte: Abraam dei nutu ab incendio liberatus est. Et ppea scriptū est. Ego sum inqt dñs: q te abraam seruū meū: de Vr chaldæoꝝ liberaui. qa Chaldæi ipsi ignē Vr appellabāt:uñde & īter martyres dei ascribitur.

¶ Nachor aūt huius noīs secūdus: Tharæ pdicti filius:cū suscepisset Melcham fratris sui filiam in uxorē:octo ex ea genuit filios:quoꝝ tertius Bathuel noīe fuit:qui & ipse filiā noīe Rebechā gēuit: Aelabā filiū:uerum primogenitus huius Nachor appellatus est Hus:cuius filius fuit Iob: Bus uero

Laban secundus Nachor filius:pater Beor:& Balaam ꝓphetæ. Bathuel tertius Nachor filius genuit labā: & Rebecham ut pmissum ē. Laban āt pater fuit Lyæ & Bachelis uxorum Iacob. Camel quartus Nachor istius fuit filius. Caffeth quintus: Aran sextus: Pheldas septimus:& Bela octauus.

¶ Mesopotamia aūt maioris Asiæ regio:ad quā Thares iste se contulerat: est in medio Tygris & Eufrates insula cōstituta:unde id nomen assumpsit. Nam mosos græce latine medium dicit:& potamos fluuius:habet aūt Mesopotamia ab oriente Tygrum & Euphratē ab occidēte:a meridie uero Babyloniam:& ab septentrione caucasum Mesopotamiā opinat Euphrates Solino teste: aīæ inūdationis excessibus:ad instar amnis Egypti:terris superfusus:inuecta soli fœcunditate. Hæc tñ regio plærūq̄ dicta est Seleucia:ut Plinius lib.vi.ca.ultimo refert.

¶ Ninus Beli regis filius:secūdus Assyrioꝝ rex:septimo & uigesimo uitæ Tharæ anno eius patre 3141 morte sublato:assyriis regnare cœpit:& annis.52.regnauit. Ipse aūt scdm quosdā non secūdus sed primus appellatus est:eo ꝙ pater eius Belus se Babyloniæ tm̄ regem noīari uoluerit. Ibiq̄ & regni sui principiū simul & finem constituerat. Porro Ninus hic(ut Iustinus in primo Epitho.refert) ue-

Seleucia terem & quasi auitū morem gētibus:noua impii cupiditate mutauit:bella finitimis inferens:& rudes adhuc ad resistendum populos superauit:unde ad lybiæ finē usq̄ peruenit q̄sitæ dñationis magnitudine:assidua possessione cōfirmauit. Domitis itaq̄ ꝓximis:dum accessione uirtutum fortior fieret:atq̄ demū euasisset ad alios ēt pertrāsiuit. Et cū proxima quæq̄ uictoria sequētis: instrm eēt totius:citra Indiam oriētis populos sibi subegit. Atq̄ ita populū sibi a patre dimissum(cuius tranquillitatē fouere debuerat)multoꝝ laboribus belloꝝ implicauit:& p singulas quasq̄ orientis ptes

Pria nūmorum pcussio. crudelitate tyrānica secum traxit. Hic cum Zoroaste Bactrianorum rege:diu multumq̄ conflixit: quē tandē superatū interfecit. Et Tharæ iudex uiri optimi:& industrii auxilio & consilio: primum nūmos cudere incepit. Semiramidem aūt mulierem uirginem:& perpulchram:uxorem duxit: ex qua senex:tandem unicum filium Ninam nomine suscepit.

Niniue ¶ Niniuem siue Nisibin ciuitatem pergrandem itinere scilicet trium dierum:hic Ninus in Assyria condidit:regniq̄ sui caput constituit. In qua diademate suscepto etiam totum uitam duxit inquietam. Tandem cum quinquaginta duobus annis regnasset:sagittæ ictu:laborem cum uita finiuit: relicto Ninia unico filio:ex Semiramide uxore suscepto. Hanc funditus tandem cyrus persarum rex euertit.

¶ Idolatriæ ortus.

¶ Sane cōptū hēmus idolatriæ uirus pestiferꝝ:atq̄ execrādū: ꝙ fuit oīu3 maloꝝ prīcipiū & finē hisdē tpibus initiū sumpsisse:& id qdem a tribus q̄ maxīe de causis:ut ex li.sapi.14.c.colligere potuimus:hoīes itaq̄ ad idoloꝝ culturā allectos fuisse aīaduer.affectione.s.& timore:ac adulatione

Syrophanos necnō & artificū diligētia:circa morta.sculptu.nā primū cū syrophanes quidā præpotētissimus ægiptius dilecti fi.sui defuncti solatiū q̄reret istud errorē seīariu3 primū suscitauit:atq̄ sacerdotes instituit qbus & mandauit:ꝙ oībus mundi negociis:curisq̄ postpositis:semper ī tēplo:a se ædifi. eēnt qui qdem sacerdotes (ut cheremō stoycus narrat)postmodū reꝝ naturas cāsq̄ ac rōes sydeꝝ ꝯtēplare cœperūt: indeq̄ eadē religione(si religio tñ dicēda sit multiplicata:ipsi sacerdotes:cum p ui-

Sacerdotum religio ces eo in tēplo ministrarēt:nunq̄ cū mulieribus miscebant:nūquāq̄ cognatos:& ꝓpinquos:nec liberos qdē uidere uolebāt:ex eo tpe quo cœpissent diuino cultui deseruire:carnibus & uino sp abstinebāt:cūq̄ error inueteratus diffundi cœpisset dæmones rñsa(falso)dare cœpere:ueꝝ tñ ad eos ritus nō oēs respexere qppe phi:q unum deū coluerūt:cu3 ꝓ multiplici dispōne:q̄ uariis modis regit mundu3 uariis ēt appellauere noībus:ut uitumiū:ꝙ uitā pstaret:sentinū:quia sentiret Iouem. qa iuuaret. Pla.ēt in li.q phs inscri.refert poetas ludricā:& scias ad usum uiuēdi cōcessas:ī idoloꝝ spēm effudisse & ꝓpriis eas noībus appellasse:ut sciam colendi agros:cererē:colēdæq̄ uineæ bacchum nuncupātes:& similia. Turpes ēt hoīum actus:inter deos annumerātes. Et pp Isido. ī Ethi. suis dixit. Quos pagani deos dixerunt:hoīes fuerunt:& ꝓ uniuscuiusq̄ uita:meritisq̄ uel magnificentia:coli apud suos post mortē cœpere:sed dæmonibus psuadentibus:quos illi pro sola memoria honorauerunt:minores deo estimauerunt. Ad ista etiam magis extollenda accesserunt poetarum figmenta. Hæc illæ. De hac materia:uide pulchre in lib.sapientiæ.c.13. & aliis.

¶ Secunda

¶ Scda sæculi ætas:in Thare isto:ĩ septuagesimo:uidelicet ætatis suæ áno terminata ẽ. A diluuio: uidelicet:usq; ad Abraæ scíssimi natiuitatẽ:p decẽ gñationes ꝓpagata. Et primo scdm Isido. in.5. Eth.ut pmissum ẽ nõgétos:&.lxii.hñs annos. Scdm.lxx. Et diuũ prẽm Augu.in.16.de ciuitate dei 1072.hñs annos. Scdm uero hæbre.& Ioseph.atq; diuũ Hiero.292. Scdm aũt Methodiũ martyrẽ: Cycladẽ. Causa aũt huius diuersitatis est:q septuaginta:& Augu.primo gñationes.xi.ponunt. Secundo addũt id natiuitatẽ cuiuslibet generãtis centũ annos ab Arphaxat usq; ad Nachor. Et ita sicut Noe decimus ab Adam fuit:sic etiam Abraam decimus a Noe habetur.

LIBER TERTIVS IN SVPPLEMENTVM SVPPLEMENTI CHRONICARVM: A PRIMO AVCTORE NOVITER CONGESTVS. HIC INCIPIT.

AETAS Mundi tertia:ad tempora Dauid regis usq; perdurans:quam ĩ suscepto opere librum tertiũ facimus:hic incipit:quæ secundũ Isydo. nongẽtos quadraginta unum continet annos. Secundũ hæbreos.94.ubi etiã patriarcharum nostrorum qui uerum deum coluerunt:& colendũ esse prædicauerunt:hystoria incipit:ut habetur Genesis.12. Ac ubi Eusebii. Ea principalis:Gentiliumq; omnium qui antiquiora cõmemorant tempora principium sumit. Ea quippe in sacris litteris nihil est aliud q̃ datum. Iuxta quod publice nunc fiunt litteræ. Quo nomine Leo papa ut plurimum suis ĩ epistolis usus est.

2015 3184 ABraam fidei pri ceps:multitudinisq; gẽtiũ optimus parẽs Euse.restã.lxiii. Nini Assyriorꝝ regis áno uigesimoq; scdo:Europis sicyoniorꝝ:in Vr Caldæorꝝ:ex Thare prẽ fœliciter nascit̃. Vir per oĩa prudẽs:rerũq; diuinarꝝ ac humanarꝝ apprime eruditissimus. Qui cũ uirtute & sapiẽtia oĩbus pstãtior herẽt̃:ẽt opinionẽ q̃tũ cũcti habebãt falsam inouare& imutare nõ extimuit. Primus itaq; deũ cunctorꝝ esse creatorẽ pnũciare psumpsit. Propter q Caldæi & Mesopotamii aĩaduertẽtes ĩ eũ ĩsurrexert̃:& ex Caldæa(deo sic uolẽte)emigrare coegert̃. Vñ & in Chananeorꝝ terrã(hoc est iudæã)ꝓ uolũtate dei:tãdẽ peruenit. Ibidẽ tabernaculo fixo longe lateq; eandẽ possedit:ubi & altare ædificans solẽnes hostias deo primũ obtulit. Ibidẽ quoq; cũ magnus ualde herẽt̃:ĩ Damasco(ut qdã uolũt)primus regnauit. Is quoq; cũ filiũ nõ herẽt ullũ. Loth arã frĩs sui filiũ: ac uxoris suæ Sarai germanũ adoptauit hrẽdẽ:cũq; septuaginta qnq; ætatis esset annorꝝ in Chananeã migraturus oĩno dimisit cũ suo nepote Loth Caldæã:ubi cũ eandẽ regionẽ fames turpiter apphẽdisset ad ægyptios cõfestim accessit:ut eorꝝ abũdãtia eius fames subleuaretur: atq; sacerdotũ suorꝝ ẽt esset adiutor. Ab eisq; agnosceret q̃ ipsi de diis exponerẽt. Deducẽs ãt secum Sarã uxorẽ suã:mirꝝ ĩmodũ metuere cœpit ægyptiorꝝ uesaniã circa mulieres:ne.s.eorꝝ rex pp uxoris suæ spẽm eũ interficeret. Cũq; demũ in ægyptũ puenisset:eidẽ euenit q ante puiderat. Quod uxoris pulchritudo pharaoni ĩnotuit. Quã cũ cõprimere statuisset. Deus ipse desideriũ ipsius multis ægritudinibus ĩpediuit. Verꝝ cũ a sacerdotibus suis didicisset id sibi uenisse pp iniuriã pegrino illatã:ueritate cõperta:mox excusationẽ cũ Abraã accepit:uxore deniq; eidem reddita:multa ẽt illi munera cõdonauit. Cognita aũt hoĩs uirtute: eũ iter ægyptiorꝝ sapiẽtes instituit. Quibus & Arismetricã & astrologiã primũ docuit. Ipsas aũt disciplinas ægyptii penitus ignorabãt. Deniq; ĩ Chananeã reuersus ipsam terrã cũ Loth partitus ẽ. Cui & electionẽ atq; cõcessionẽ pbenigne tradidit. Sumẽs itaq; & reliquã partẽ ĩ ciuitate Ebron hĩtauit. Loth uero ĩ ciuitate sodomorꝝ nõ lõge a iordane flumĩe. Cũq; qnq; assyriorꝝ reguli sodomorꝝ regulos expugnassent:multosq; eorꝝ captiuos abduxissent:& Loth nepotẽ Abraæ simul captiuũ duxere. Cuius calamitatẽ cũ patruus ĩtellexisset misericordia motus:repẽte cũ trecẽtis uernaculis suis ĩ noctis silẽtio sup assyrios irruit. E qbus multos occidit:psequẽsq; cũctos expoliauit:ac Loth nepotẽ suũ ꝓtinus redemit:cũctaq; sodomorꝝ spolia recupauit. Cũq; cũ pace & gaudio reuertert̃. Melchisadech rex Salẽ: deiq; altissimi maximus sacerdos eidẽ mox occurrit:atq; ipsi & inimicos subdidisset bñdixit. Eas obres:& pp credulitatem: atq; iustitiã suã appuit illi dñs:cui & filiũ ex Sara uxore fore gñanduȝ cõpromisit quẽ deniq; sicut stellas cœli multiplicare pollicitus ẽ. Quo audito mox sacrificiũ obtulit pmaximũ. Verꝝ non post multũ tps cũ ægreferẽt:q Saray uxor sua ei nõ pareret filios. Illa(deo sic pcipiente)unã ex ãcillis suis noĩe agar in eius sinu collocauit:q̃ eidẽ filiũ noĩe Ismaelẽ peperit. Inde post tredecim annos: dũ ipse abraã nonagitanouẽ annos herẽt ætatis:denuo apparuit deus & ꝓmisit ei ex Sara filiũ nascitur cui & Isaach nomẽ ĩponere iussit. Qui cũ editus fuisset eum primũ diuino psuasus oraculo: circũcidit:& cæteris:qui ab eo nascerent̃:tradidit obseruandum. In ipso aũt filio dixit deus benedicendas fore oẽs gentes:hoc uidelicet ipsum christũ quẽ diu iã tenuimus & uidemus aperte demonstrans. Deniq; ipse Isaach amãtissimus filius cum quinq; & uiginti ætatis esset annorum:deus ipse Abraæ obedientiã:certis experimentis experiri uolens:eidem quarto apparuit:& cuncta q̃ ei contulissem beneficia enumerauit unum q eũ fortiorem hostium fecissem:quodq; eideȝ Isaach pter naturã filium pstitisset. Vnde & ipsum filium imolari sibi pcepit. Qui audito uerbo:repente dei sui iussa adiplere curauit. Cũq; ad cædẽ filii pariter & ad altare accessisset deus:cognita hoĩs ꝓmptissi-

Abraaȝ

Arismetricam& astrologiã primus docuit

Ismael nascitur

Isaac nascitur

ma obediētia:clamauit noīatim.Abraā:Abraā ne extēdas manū in puer.Nūc certo expimēto co gnoui:q timeas dn̄m.Et cū hæc dixisset:deus cōfestim Arietē ex improuiso ad sacrificiū ptulit.Sa crificio igit̄ celebrato reuersi sunt piter cōgaudētes ad Sarā:& cūcta q̄ eis euenerant illi narrauere. Sara aūt nō multo post defuncta ē.Abraā nihilominus aliā duxit uxorē noīe Cethurā:ex q̄ demū sex suscepit filios:uiros utiq̧ sapīa & īdustria ornatos:quo4 sunt.Surim.Iectā.Medā.Iesboch.Sue & Affran.Tandē Abraā sanctissimus patriarcha cū Isaach filio q̄dragenario.Rebecā filiam fratris sui Nachor dedisset uxorē post paululū tpis:uir oīum uirtutum pcipuus:in senectute bona.7.idus octobris defunctus ē cū centū &.75.uixisset annis:cuius scm̄ corpus Isaach & ismael ac cæteri filii atq̧ nepotes:uidelicet Iacob & Esau in Ebron cū Sara cōiuge sua in spelūca:quā ipse emerat sepe liere.Gen̄.21.Hic itaq̧ magnus pr̄ Abraā:ille est:cui in gloria nō est inuētus similis:qui.s.dei excel si legē ad unguē obseruaret:dicēte iesu.Syrach filio:ut hētur eccle.44.q in eius carnis pputii circū cisione:stare fecit testm̄:& in tēptation e imolatiōis unigeniti īuētus ē fidelis:& iccirco iureiurādo dedit illi dn̄s:p cæteris maximā gloriā ī gēte sua:& semē eius sicut stellas cœli excrescere fecit. Atq̧ ipsum hr̄ditare fecit a mari usq̧ ad mare:& a flumīe usq̧ ad fines orbis terra4. Hæc ille.

¶ Sarai itaq̧ magni Abraæ cōiunx:arāq̧ Abraæ fr̄is filia mulier utiq̧ scissima.De q̄ in lib.de cla ris mulieribus a nobis nuprime edito:pluria disseruimus & ipsa:hisdē tp ibus scissimo p̄rueli Abraæ mr̄imonio ɔiūcta fuit:quā & si comēdabilē fecerit:ea fides & reuerētia:quā maritis uxores sunt ob noxiæ:plus satis (diuina scriptura iudice)illā inaudito:& despato naturæ ptu deus fecit memora bilē atq̧ p oīa insignē.Nā put sacris codicibus adhibēda ē fides:nonagenaria:pter naturā: Isaach scissimū edidit filiū:cui cū pp incredulitatē eius detracta postmodū fuisset una lr̄a.Deus eā Saraȝ noīauit.Erat.n.hæc Sarai īter cætera usq̧ ī ipsam suā ultimā senectutē:forma spectabilis atq̧ elegā tissima:& īuicti amoris erga deū & uiꝝ suū:ut ex his suo noī fulgorē ppetuū ēt meruerit. Abraæ qp pe diuturnis laboribus & discrībus uariisq̧ pēdulo iugiter laborāti:amori eximii facibus īcēsa: uel regiōes uarias & āplissimas pagrāti:sp fidissima & insepata comes eē uoluit.Ipsa qppe ea:q̄ abraā dilectissimus maritus ī rota uita sua patiebat̄ & pati & uidere sustinuit.Quāta nāq̧ uir scūs ptule rit:nemo ī sacris eruditus lr̄is ignorat:dū fidē īter caldæos īcredulos solus seruauit:dū p̄riam & ali os ppinquos deseruit:dū pp Escæ inopiā:mō ī ægypto:mō in geraris terra pegrinatiōibus sentie bat iniurias:dum mori ppter uxoris pulchritudinē extimuit:dū sibi erepā plangebat:dum cōfiteri eam suā uxorem extimuit:quod æquissimi iudicis dei nihilominus nō pertulit iustitia:dum corpo ri suo uulnus circūcisionis ipsemet intulit.Dū filiū cum matre Agar eiecit.Dum in Isaach dilectis simo tandē tēptatus fuit.Hæc eqdem oīa scissima cōsors ppter amorē uiri sui:quem dn̄m suū ap pellabat:in mortē usq̧ infracto aīo seruauit.Quid mulra cū supuixisset post natiuitatē Isaach filii sui.37.annis:& ipsa.cxxvii.annos hn̄s ætatis defuncta:& a uiro ī ebron in spelūca duplici sepulta ē. quā Abraam ipse in perpetuā sui suorūq̧ sepulchri possessionē emerat:ut patet. Gen̄.24.

¶ Melchisadech rex Salē:q̄ Hierusalē postea est nūcupata:cui & apostolus nō modicā sanctitatis laudē in epistola ad hæbreos cōfert:quiq̧ ubiq̧ scissimus noīat̄:hisdē tpibus: magno in pcio fuit: q tñ ex qbus fuerit ortus parētibus:seu quos genuerit filios:aut quo in tpe obierit:incognitū est.Et iō hac tm̄ q̄tū ad insigne dignitatis & scitatis nota fuit ɔspicuus q xp̄m dn̄m nr̄m pfigurauerit:hūc nōnulli Sem Noe filiū esse autumāt & usq̧ ad hæc tpa supuixisse:& oēs primogenitos a Noe usq̧ ad Aaron sacerdotes extitisse:q in cōuiuiis & oblationibus populo benedicebāt:& p̄iogenita re cipiebāt.Quā dignitatē Esau pp cibū turpiter pdidit.Hic itaq̧ cū rex & sacerdos dei altissimi hēret primum inusitatum deo sacrificiū obtulit:uidelicet panis & uini.Et eas ob res Abraam:uti sacerdo ti ueri dei decimas exsoluere cœpit.In quibus omnibus expressius christum significauit.

¶ Iuppiter magnus ille Aetherei dieiq̧ (ut aiūt)filius cui pprīū nomē Lysania fuit:hac tēpestate apud Archadiā puinciā:magno ī pcio hītus est.Qui ob eggregias uirtutes id pclarissimū Iouis no mē adeptus ē:is igit̄ Lysania ex Heber filiis:uidelicet Ierari originē duxit.Qui cū eēt nobilissimus ortus pentibus ex archadia Athenas iuisse dr̄.Ibidēq̧ cōstitutus:cū eēt īgenii eminētissimi uir:aīad uertēs Atticos illos rudes:bestiali ferme ritu uiuere:ante oīa eosdē:bonis legibus:publico īstituto

Mr̄imo nii pria īstitutio Iouis uirtutes.

uiuere docuit.Et q fœminas antea fere hēbāt cōes:prius mr̄imonia celebrare.Cūq̧ hoc mō: eos ad hūanos mores redigisset:monuit ēt eos deos colere: atq̧ ita Aras & Tēpla & sacerdotes īstituit atq̧ alia pmulta utilia eisdē oñdit.Quē cū Attici siluestres mirarent̄ eū existimātes eē aliquē deū Iouē eū cōfestim uocauere:regēq̧ suū cōstituere.Id aūt Iouis nomē eidem īposuisse:iō dicūt.s.ad similitudinē cōformiū opatiōnū huius hoīs & ipsi Ioui planetæ.Quia sicut Iouis astrū(ut astrolo gi uolūt)ē natura calidū & hūidū:tēperatūq̧:modestū:atq̧ honestū:& maxīe patiētiæ obseruatorē ac in piculis post patiētiā audacē:liberalēq̧ ac misericordē:fidēq̧ ēt multiloquū:& alia pluria q̄ de eo planeta scribunt̄.Facit sic huius hoīs:pōderatis moribus atq̧ uirtutibus:cū Ioue plāeta eū ɔue nire dicimus:uñ nō terrenū:sȝ cœlestē certe uiꝝ arbitrati sūt.Qđ qdē pegregiū nomē planetæ ab antiqs Lysaniæ isti ɔcessū:ēt postmodū multis aliis darū fuit:uidelȝ Ioui ƀo Cœlii filio: necnō & tertio Ioui cretēsi regi.Dixerūt āt ipm Iouē:q̄si iuuātē pr̄eȝ. Huic uero cœlū & cœli regnū: ī sorte regni cessisse tradūt.Et iccirco pingere eū cōsueuere in throno eburneo:in sua maiestatis sede se dentem:tenētē ī manu sua sceptrū regiū.Multos aūt iouis huius filios ueteres ascribere cōsueuere

uerum nos

ueꝵ nos: cuius Iouis: uel huius: uel scdi aut tertii fuerit ambigimus. Huius nihilominus Iouis. xiii. filios & filias fuisse inuenimus. Quoꝵ primā Mineruā: Scdm Apim: Tertiū Solē: Quartā Dianā: Quintum Mercurium: Sextum Archada: a quo archadia regio: & alios.

❡ Archadia aūt regio ab ipso archade iouis prædicti filio sic cognominata: in pelopōneso græciæ ē: in q̄ postmodū Fistula dispibus cicutis īuenta fuit. Ibi palus lernea: hydra ab Hercule occisa fuit. Hētq; fluuiū maximum Erymanthum: & eiusdem nominis demissum montem. Abesthō lapidē gignit ferrei coloris: qui semel accensus extingui nullatenus potest: ut Soli. placet. In ea Merulæ candidissimæ sunt: quæ alibi fuluæ ex consuetudine inueniuntur. Hydra Merulæ albæ.

❡ Cœlium seu cœlū Etheris filiū: pdictiq; iouis germanū (nō illud utiq; pergrāde corpus) syderibus ornatū a deo sūmo: ut nr̄ Moyses ī princi. Geñ. scri. cōpositū: sed ueꝵ hoiem: hac eadē tēpestate una cū fratre pdicto ioue: floruisse cōstat: q & īgenitæ uirtutis: ac claritatis extitit eximiæ. Cui & ꝑprium nomē Vranius fuit: quē ēt Tullius: ubi de na. deo. ait diei & Etheris filiū fuisse dicit: de quo Lactā. sic in sacra hysto. habet. Rex pi Vraniū potētē uirū Vestē habuisse cōiugē: & ex ea Saturnum atq; opym: & alios plurimos suscepisse filios: q Saturnus cū regno potens effectus esset: patrē Vraniū cœlū appellauit: atq; terrā matrē: ut hac noīum mutatiōe fulgorē sui noīs ampliaret &c. Huic postmodū iuppiter nepos: primo aram instituit: atq; sacrificiū adoleuit: & ab eo cœlū uerum denominauit. Tandemq; in oceano mortuū: in Aluaria sepultum fuisse tradunt. Hic igitur. xi. genuit filios. Quorum prima fuit Ops: secunda Thetis: tertia Ceres prima. Quartus Vulcanus primus Quintus Mercurius tertius. Sexta magna Venus. Septima Venus secunda. Octauus Throxius. Nonus Thytanus. Decimus iuppiter eius nominis secūdus: & Saturnus ultimus. Atq; ita ab his fratribus ioue uidelicet & cœlio: omnis deorum numerosa prosapia emanauit. Vranius

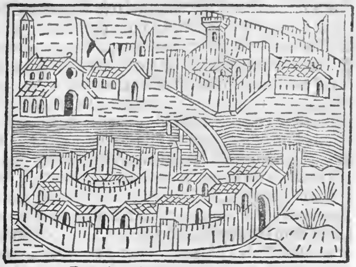
❡ Semyramis magni Nini assyrioꝵ regis uxor: anno a natiuitate Abraæ. xii. cū maritus ipse morte sublatus fuisset: regnū eius suscipiēs: quadraginta duobus annis regnauit. Hæc quippe mortuo marito cū iuuēcula admodum haberet. eiusq; unicus filius nomine Ninias: puer tenellus est: non æstimās tutū esse impium tā grāde filio tenello cōmittere. Ipsa itaq; cū esset aīo ingēti: quodā muliebri astu: malitia excogitata (ut Iustinus in prio epitho. ait) hoc mō decipe exercitum cogitauit. Erat qppe Senitianus hæc liniamētis oībus sui corporis: filio psimilis: qbus uiuētibus ne in ꝓcessu tpis: quod fraude detegere potuisset: sibi obesset: capite detecto: & reliqs corporis membris: uiroꝵ more icedere cœpit: mādauitq;: ut oīs assyrioꝵ populus tali habitu uteret. Ac si eo mō Nini olim ꝑiunx filiū: & fœmina pueꝵ simulās: maiestatē regiā oīno adepta est. Mentitaq; sexū grādia multa: & egregia gessit facinora. Dūq; auditis egregiis facinoribus: quorūcūq; se superasse inuidiā non metueret: oībus aperire nō extimuit: q fœmina esset: qd̄ qtū aduertētibus ingessit admiratiōis: tm̄ mulieris ampliauit maiestatē: hæc igit īter cætera suæ uirtutis opa. Babyloniā ī caldæa āpliauit: q̄q̄ historici ferme oēs: atq; poetæ ab ipsa Semiramide cōditā fuisse dicāt. Cuius muri ī circuitu (Philostrato referēte) treceta & octogita stadia detinebāt. Pli. uero dixit muroꝵ eius amplitudinē sexaginta q̄ttuor passuū milia: crassitudinē uero qnquagita cubitos: ac altitudinē quater tm̄ continere. Fuit itaq; Babylonia hæc mœnibus & tēplo ac arte ualde admirabilis quā psaꝵ rex Cyrus postea euertit & cōplanauit. Igit semiramis hæc (ut iustinus idē refert) nō ꝯtenta acquisitos a uiro regni terminos tueri: sed & æthiopiā suo cū adiecisset impio: ēt indis bellū intulit īplacabile. quo ꝑter illā & magnū Alexādrū nemo ītrare unq̄ ꝑsumpsit. Multasq; ꝑterea ꝯdidit ciuitates alias: & ingentia ꝑfecto gessit facinora: q̄ breuitatis cā omittimus: ueꝵ lʒ pluriora pegerit facta: digna ppetua mēoria: illa nihilominus suis obscœnis fœdauit illecebris atq; stupris. Quia cū īter cæteras q̄si assidua libidinis prurigine ureret: & plurimos ob hoc hēret cōcubitores: ēt equū (Plinio referente) q̄dā tm̄ amauit (ut auctore Iuba) cū eo coierit. Sed nec ēt cū filio ꝑprio misceri erubuit: a quo cū cōcubitū expetisset ab eodē interfecta est: dicēte Orosio. Semyramis libidine ardēs: sanguinē sitiens: quom oēs quos cōcubitu oblectasset occideret: tandē & ipsa a ꝑprio filio interfecta est. Hæc ēt fœmoraliū usum prima excogitauit: eisq; oēs fœminas suas aulicas uti mādauit: qd̄ adhuc apud ægyptios ēt seruat: legēq; tulit: inter parētes & filios connubia fieri licere: quo facilius sine ignominiæ nota: suæ libidinis ī filiū ardori satisfaceret. Hæc (ut Plutarchus scribit) adhuc uiuēs. Sepulchrū sibi extrui fecit: in quo scripsit litteris hæc. Quicūq; rex pecuniis īdiguerit: patefacto monumēto: q uolueris accipito: itaq; Darius sublato lapide pecuniaꝵ nihil inuenit: sed alias reperit litteras: quæ hæc dicerent: ni malus uir esses: ac nūmis insaciabilis: cadauerum loculos non moueres. Babylonia Fœmoralium usus Lex illicita

❡ Selchin tertius sicyonioꝵ rex: anno uigesimoquinto natiuitatis Abraæ: Europæ eius patre de-
3231 functo: sicyoniis regnare cœpit: & regnauit annis uiginti.

❡ Apis quartus sicyonioꝵ rex: āno q̄dragesimo & quīto natiuitatis Abraæ: selchinæ pr̄e mortuo
3246 sicyoniis regnare cœpit: & regnauit ānis. 25. ab isto Api: apia: q Aegialea dicebat nomē accepit.

❡ Ninias: q & fameus: magni Nini filius ex semiramide susceptus: quartus Assyrioꝵ rex: hoc āno
3254 qui est quinquagesimus tertius natiuitatis Abraæ: & post parentē suam semiramidem: quā ipse obtruncauerat: assyriis regnare cœpit: & . 38. annis regnauit: qui & ipse tādē a suis interfici iussus est.

3271 ❡ Thalesson: quintus sicyonioꝵ rex: septuagesimo natiuitatis abraæ anno sicyoniis regnare cœpit: & post apidem pr̄em. 52. annis regnauit.

℃ Memphis:nūc Chayrū maxīa ciuitas appellata:his tpibus(Diod.teste)ab Ogelo rege ægypti ī loco ubi nilus fluuius formā deltæ efficit:fundata fuit: & ab filia eius Mēphi eā sic denoīauit:cuius ambitus: a principio fuit stadiorum.100.&.50.urbs sane ꝑclarissima: & opportūiori totius oræ ipsius loco cōstituta:quo fit:ut tanq̄ in Nili claustro posita aditū ꝑbeat:ꝓhibeatq; ad supiora loca nauigātibus.Et ad cohibēdā aquaꝝ inundationē uersus nothū:aggeres ingētes opposuit: & a ptibus cæteris undiq; effossus est lacus ingēs atq; ꝓfundus q urbē efficit minutissimā.Vñ & posteri reges fere oēs:relictis thebis: & regiā hitationes plurias in ea ædificauerūt.Et eā ægypti:Babyloniā:atq; Chayꝝ uocarūt.Hæc ciuitas postmodum deoꝝ donis:plurimisq; decorata rebus:adeo nūc exornaꝉ:ut prima apud quosdā seu secūda habeaꝉ.In hac igiꝉ urbe:in arce pugnacissima atq; supbissima.Soldanus potētissimus sedē cōstituit:cū sit bonis oībus refertissima.Ad hāc uiri doctissimi:Pythagoras:& Plato(ut diuus scribit Hierony.)accessere:ut mēpheticos audirent uates:eo q̄ primi oīum ægyptii:in cœlū oculos eleuarāt:& motū:ordinē:& quātitates cœlestiū corpoꝝ admirātes:Solē & lunā deos putassent.Et ideo in huiusmodi disciplinis:ꝑcipui semper habiti sunt.

Ogelos Rex ægypti

Chayrū

℃ Separatio Abraæ & Loth.

℃ Abraā hoc anno:q est septuagesimus uitæ suæ ānus:ex ægypto in Chanaā regressus: īuenit suo & Loth pastores pp loca pasturæ rixantes:quāobrē nō mediocriter doluit.Iā & enim ipse Abraam & Loth nimiū locupletes facti erāt.At Abraā prudētissimus:pacisq; amator:mox Loth ad se cōuocans ait.Nō sit obsecro fili mi iurgiū inter me & te neq; inter pastores nr̄os:frēs etenī sumus. Ecce inqt uniuersa terra ante te est.Discede a me precor. Quia si tu ad sinistrā ieris ego ī dexterā uadā. Atq; ita uiri dei salua charitate abiuicē discessere : ut patet.Geñ.xiiii.Hinc ut arbitrari licet: orta est optia cōponēdæ pacis ꝯsuetudo:ut qñ diuidēdū quippiā fit:maior diuidat:minorq; deīde eligat. Atq; ita Loth partitiōe a patruo Abraā facta:terrā:q̄ est circa Iordanis fluēta delegit.q̄.s.nō lōge a Sodomoꝝ ciuitate erat:q̄ tūc īsignis plurimū habebaꝉ:posteaq; a deo ꝓrsus extermīata est.

℃ Iobileus seu iobilei tp̄s:qd' remissio apud nos interp̄tatur hoc anno:q est.80. ætatis Abraæ annus:ex uictoria ipsius sanctissimi abraæ:de qbus regibus initiū sumpsit. Quippe tūc Loth cū quinquagenarius captiuatus fuisset: a patruo suo eodē e manibus assyrioꝝ regū liberatus ē. Exinde de 50.in.50.Iobileus:& apud ueteres hebræos: deīde apud xp̄ianos institutus fuit.Sic enī Iobel apud hebræos(secundū Eusebiū)quinquagenarius appellatur annus.

℃ Ismaelē itē filiū:idem sanctus patriarcha abraā anno ætatis suæ octuagesimo octauo:ex ancilla Saræ uxoris suæ noīe Agar genuit.A quo Ismaelitaꝝ genus: q postea agarē:postrēoq; saraceni sūt 3272
nūcupati.Sara etenī sc̄i abraæ uxor(ut sacræ tradūt lr̄æ)cū nullos hēret liberos:dixit ad maritū suū ingredere saltē ad ancillā meā:si forte ex ea suscipiā filios:ad quā cū ingressus fuisset e uestigio cōcepit.Quæ cū cōcepisset in elationē nō modicā deuenit:& quasi regē cōcepisset : ꝓcaciter contra dominā suā insurrexit. Veꝝ quom editus fuit:eū.12.uitæ suæ āno pr̄ circūcidi fecit.Quē sara lætissime excipiēs tanq̄ filiū & unicū pr̄is sui hæredē:cōplexa est:ueꝝ Isaach filio sibi nato cōfestim ab eius amore declinauit.Et iccirco marito abraæ suasit ipsum in aliā regionē trāsmitti:qd' & tandem deo sic uolēte:obtinuit:qui ad ætatē adulatā cū peruenisset:eidē agar mr̄ uxorē ægyptiā ꝓcurauit. Ex qua.12.filios postea reges suscepit.Qui quidē uniuersam terrā ab Eufrate usq; ad mare postmodū possederūt:sunt q arabicā gentē ob Ismaelis huius filiis nomē traxisse autumēt:tum propter eorum uirtutem atq; abraæ dignitatē.Nomina aūt filiorum ismaelis fuerūt.Nabaioth:Darus: abdeilus:Marsamus:Masmarus:Ydumas:Masmisus:Quodamus:Themasus:Iechurus:Naphlesus:& Cadomas:Nabatheam prouinciam(ut iosephus refert)a primogenito denominantes.

Noīa filioꝝ suorum

℃ Nabathea ipsa ꝓuincia:hoꝝ ismaelis filioꝝ possessio est asiæ maioris inter Iudæam & Arabiā sed ēt est arabiæ pars:ut qbusdā placet.Ea qppe regio olī emittebat Elephātes magnos. De qbus Iuuenalis. Dētibus ex illis quos mittit porta syenes. Et quos deposuit nabathea belua saltu.

℃ Loth uir pientissimus:iustitiæq; optimus cultor:Arā filius: Abraæq; nepos: ac adoptiuus filius: hoc anno qui est nonagesimus ætatis abraæ:a sodomico incendio:una cum duabus filiabus p angelum liberatus est.Morabatur aūt idem uir sanctus in eadem sodomoꝝ urbe:inter illius gētis in- 3283 1916
colas:maxima cum gratia.Erāt nihilominus sodomitæ ꝑpter diuitias & pecuniaꝝ abūdantiam: nō mō elati:sed & admodū impii:q nec uerebanꝉ quibuscūq; hoībus cōtumelias inferre. Erant ꝑterea abhominabiles nimium circa dominū:nec beneficioꝝ recordabanꝉ. Auersi quoq; erant a pietate peregrinoꝝ:īmo eis impudice nimium abutebanꝉ.Indignatus igitur in his deus potissimū ꝑpter indicibile peccatum:punire oīno disposuit eoꝝ impietatem:& ciuitatē ipsoꝝ subuertere: regionemq; cūctam simul exterminare:ita ut neq; plantatio:neq; fructus ullus: ultra ex ea resurgeret.Cūq;

tet. Cūq; hæc de sodomitis Deus decreuisset: duo angeli eā in ciuitate uenerūt. Quos Loth (cum esset circa peregrinos ualde humanus) in domū suam recepit: quos sodomitæ cū uidissent nimio uultus fulgore pcipuos: statuerunt eo⁊ pulchritudini iniuriam inferre. At Loth hortabatur: nimio & rogabat: ut peregrinis: sub umbra sua introgressis: iniuriam non inferrent: q̄ si intéperantes eént duas filias suas uirgines p illo⁊ uoluptate illudendas potius obtulit præbitu⁊. Qui cū nec sic qescere uellent: adeo illos sic dominus excecauit: ut nec domus ingressum inuenirent: deo itaq; Loth dicente futurā sodomito⁊ perniciem: aufugat cū uxore & duabus filiabus uirginibus. Statimq; deus misit gladiū in ciuitate: quam oém quidé cum habitatoribus prsus cōcremauit: atq; uniuersum agrum simili exterminauit incendio: uxor autem illius simul descendens: cū sæpius præter uoluntatem domini retro respiceret: uersa est in statuam salis: q̄ diu sic permansit. Fugit autem Loth cū filiabus (ab incēdio liberatus) in Segor modica urbe: uirgines uero omne genus humanum exterminatum fuisse arbitrantes: cuicūq; misceri uoluissent licere putantes: ne oīno deficeret genus humanum: cū patre inebriato coierunt: & senior ipsa⁊ genuit Moabita⁊ genus: iunior aūt Amonitarum. Quo aūt mortis genere uel quādo: aut ubi: sanctus iste Loth obierit: non habet.

SODOMA CIVITAS APVD ARABIAM.

¶ Sodoma igitur & Gomora & aliæ finitimæ ciuitates: taliter exustæ: erant in regione pentapoli q̄ inter Palestinam & arabiā cōstituta erat. Quæ quidé a quinq; illis ciuitatibus id cognomé assumpserat. Erat tunc fœcundissima & uberrima: quāobrem: solum illius Loth pdegit. Sed scelere incola⁊ exusta nunc prorsus deserta manet. Et (ut Solinus scribit) eam regioné de cœlo tactam fuisse testatur: humus nigra: & cinere soluta. Duo ibi inquit oppida Sodomum nominatū primum alte⁊ Gomorum. Apud q̄ pomū quod gignit: habeat licet spém maturitatis: mādi tamen nō potest. Nam uel leui pssa manu fumum exalāt & fatiscūt in uanum puluerē: quasi adhuc ardeat. Segor autē una ex pētapoli ciuitatibus q̄ quidem eiusdem demeriti fuerat: atq; cum cæteris urbibus uni sentétiæ certe subiacebat: nihilominus pcibus sancti Loth liberatam legimus. Sodomā uero ciuitatē hāc: ipsam nōnulli autumāt fuisse: quam Cayn prius ædificauit: & ex filii sui uocabulo noīauit: q̄ ipse fratricida oīno peritura extruxit uitiis sceleribusq; cōdidit: ac iniquitate cōpleuit: licet spiritualiter hic mundus debeat intelligi: qui pro Sodoma intelligat. Quia de sodoma scriptum est: restituet Sodoma in antiquam idest q̄ sit restituendus mundus: ut ante fuit.

Sodomam dicit fuisse cayn urbem.

DAMASCVS SYRIAE CIVITAS.

¶ Damascus nobilissima Syriæ ciuitas: metropolis q; præstantissima omnium illius regionis ciuitatum hac tépestate ab seruis abraæ fundata fuit. In qua & idem abraam pater (ut pmissū ē) regnauit: a qua & Damascēa prima. Hæc est campestris: cuius ager propter naturam solis: admodū sterilis atq; aridus ē: nisi q̄tenus aquæ eū irrigent: supernæ fistulis: cuniculisque subductæ. Qua⁊ humor terram reddit oīum fertilem & confectionibus pstantem: paruusq; amnis: ea in regione unicus est: proximis mœnibus dilabens: parua ab illis dirimitur terræ lingula: cōfitionibus oīum in orbe pciosissimus cōtacta. Hæc ab hierosolymo⁊ ciuitate: sex dierum itinere distare dicitur. In qua diuus apostolus Paulus sacrū baptismū suscepit. Quæ cum aliquando a christianis diu fœliciter possessa fuisset: tandem Saladinus soldanus magnus e manibus nostris ademit.

Isaach

ISaac sancti Abraæ filius: uir deo admodum carus: multaq; eius prouidentia dignissi-
ma: a c post patrem ualde longeus: & ipse sexagesimo uitæ suæ anno geminos ex Rebe 1915 3248
cha uxore sua: Bathuelisq; filia: uidelicet Iacob & Esau genuit filios. Hunc autem: quū
pater Abraam pro singulari munere a domino in decrepita senectute obtinuisset: cum
esset unigenitus: ab ipso patre mirifice dilectus est. Ipse quoq; ad amorem suū atq; fauorē suos pro
uocabat parentes: eo q̄ omni bonitate studeret: ac ipsorū maximam haberet solicitudinem: & cir
ca dei cultum maximus ei esset affectus. Hūc itaq; cum quinq; & uiginti esset annorꝫ: pater deo sa
crificare uoluit: qui cū ad cædem pariter & altare accessisset: hortari cœpit patrem ut dei p̄ceptum
forti animo in eum expleret dicens: pater mi: nequaquā iustum esset: ut in initio quis nasceretur: si
dei & patris iudicia esset refutaturus: aut nō se monstraret suæ uolūtati fore obtēperatum. Cūq; ad
altare accessisset: mox opus cœptū: dei nutu infirmatum est. Deinde cū ad quadragesimum uitæ
suæ peruenisset annum: Rebecham duxit uxorem: quæ post mortē Abraæ soceri sui geminos edi-
dit uno partu filios. Quorꝫ primus (ut sacræ tradunt litteræ) a capite usq; ad pedes oīno hyrsutus
erat: quem tumor ingredientē tenebat planta. Quem seniorē pater nimio prosequebatur affectu:
atq; eum: ob pilorꝫ multitudinem uocauit Esau: Iacob uero posterior carior erat matri. Hos igitur
cum genuisset geminos: ipse dum uixit: castitatis amore ab ipsa uxore: postea dicit̄ abstinuisse. De
inde plurimis temptationū generibus legimus eū fuisse cōquassatū: dum scilicet Escarū inopiā ma
gnam pertulit: dum & ipse peregrinationis experiri cōpulsus fuit labores: dum etiam p̄pter uxoris
speciem: plurimū sibi timuit: in qua quidem anxietate cōfectus est: & de ea ipsa qua plurimū oble
ctabatur afflictus fuit: cū illi forma p̄iugis: quæ in securitate placuerat: in formidine displicebat: de
niq; dum regis emulationē pati cōpulsus fuit: atq; eam absq; inuidia nō tenere licebat. Demum se
nio cōfectus in cæcitatem oculorū: uir iustus & deo carus deuenit. Et contra suā uoluntatem: non
Esau: cui uolebat: sed Iacob: cui nolebat (terrore deceptus) suam benedictionē cōtulit. Verꝫ cum
factus esset Isaach uir omni uirtute p̄ditus: centū & octuaginta quinq; annorꝫ: plenus dierꝫ defun-
ctus est. Quem Iacob & Esau filii atq; nepotes cum uxore in Ebron magna pompa exequiatum
sepeliere: ubi & sepulchrum maiorum suorum habebatur. Genesis. xxxv.

Castitatem uiri hic magnā ostēdit

¶ Aralius quintus Assyriorum rex: post Niniam patrem suum: anno a natiuitate Isaach uigesimo 3305
primo: assyriis regnare cœpit: & quadraginta annis regnauit.

¶ Egydius sextus Sicyoniorum rex: anno a natiuitate Isaach uigesimosecūdo: patre eius Thale- 3306
sone defuncto: sicyoniis regnare cœpit & regnauit annis. xxxiiii.

Creticū regnum

¶ Cres siue orion: Demogorgonis (ut quibusdam placet) filius primus Cretæ insulæ rex anno a 1886 3313
natiuitate Isaach. 29. (ut Eusebio placet) apud eandem insulam imperium suscipiens eā a se Cre-
tam appellauit. Sunt tamen qui dicant eam Aeream a cœli tēperie fuisse primo dictam: deinde
Macoronesón idest beatam insulam: domum: a Creta. Hesperidis filia eādem denominationem
accepisse. Hic Cres rex (ut nōnulli tradunt) unus curetarꝫ fuit: a quibus postmodum Iuppiter terti-
us absconditus atq; nutritus fuit. Qui curetes: Gnosum ciuitatem: quæ Cybeles deorum matris tē
plum in eadem insula condiderunt.

¶ Cretæ insulæ descriptio.

¶ Creta igitur nobilissima: de qua nobis est sermo: Insula nunc ueneto populo subdita uidet̄ ad
principatum totius græciæ fuisse nata atq; situata. Hæc quippe cuncto īminet mari: cum & græci
fere omnes circum idem mare sint positi. Abest: inquit Aristo. in secūdo poli libro: a pelopōneso
modicū quid: unde & in medio mundi dicit̄ esse posita. Nam illi a septentrione est Aegeū mare.
& ab oceano ionium seu mirticum. A mane autem illi Icareum est mare. Et ab occidiuo afro ab-
luitur ponto. Habet in longitudine ducentumseptuaginta passuum milia. In latitudine quinqua-
gīta milia. Circuitus uero eius. ccccxc. milia passuū cōplectit̄: prima (ut Solinus refert) nauibus
& sagittis claruit: primaq; litteris iura cōfinxit. Equestres ordines etiam prima ordinauit: ex qua rei
bellicæ cōualuit disciplina: studiū musicum inde cœptū perhibet̄. Est itaq; creta insula in primis sil
uestrium caprarꝫ admodum copiosa: ceruos non habet: lupos: uulpesq;: ac alia quadrupedum no
xia animalia nulla habet: serpēs ibi nullus: nec noctuæ omnino aues: Larga ē uitibus: & ideo opti-
mi uini: quod maluaticū uulgo appellat: feracissima: eo q̄ mira in ea sit solis indulgentia. Hæc in-
ter cætera caristias aues gignit: quæ flāmas impune inuolant. In eadem aliquādo labyrinthus fuit
memorabile dedali opus a poetis decantatum: maximeq; ab Ouidio octauo libro.

Nauiū pria fabricatio Inuentaq; alia plurima apd' cretenses. Maluaticum uinum Labyrinthus.

Dedalus ingenio fabræ celeberrimus artis. Ponit onus: turbatq; notas: & limina fluxu.
Ducit in errorem uariarꝫ ambage uiarꝫ. Habet hæc insula nunc insignes urbes: in primis Cretā:
penes quā est principatus: quæ olim cortyna dicebat̄: habet & cydoneam atq; gnosum. Minois
olim regiam: atq; Strabonis optimi cosmographi & philosophi patriam. Ex ea emersere innume
rabiles pene uiri: & dignitate ac scientia clarissimi: quos cōmemorare longissimum foret.

¶ Cethuram autē quæ agar prius appellabat̄. Abraam post Saræ obitum: hoc anno duxit uxorē.
Ex qua sex suscepit liberos: qui quidē ualidi admodum & cauti atq; sapiētissimi euasere uiri: quos 3334
omnes: cū Abraam pater: ab Isaach separasset: dona omnibus cōtulit plurima. Qui omnes post-
modum in troglodítem: & fœnicem: atq; Arabiam se trāsferentes. Omnia circa mare rubrū appre
henderunt: ubi & sedes suas cōstituerunt. De hac uero Cethura uariæ apud doctores sunt opinio-
nes: uidelicet

nes uidelicet utrum ipsa uere fuerit Agar ancilla an alia hebreæ aūt cethuram asseuerant nomen fuisse appellatiuū:quod interpretaᵭ copulata illam.s.Agar fuisse affirmantes:q̃ de concubina ī uerum matrimonium trāsiuit:ne si senex sanctus aliam q̃q̃ prius cognouerat:induxisset uxorem: nouis nuptiis lasciuire uideretur.De huiusmodi sancti uiri bigamia diuus pater Augu.16.de ciui.dei sic intulit dicens.Absit inquit:ut in continentiā suspicer præsertim iam nulla prouecta ætate:& in illius fidei sanctitate.Huius igiᵭ Cethuræ filii:a noīe liberæ saraceni sese appellauere:qui primo (ut p̄missū ē) Traconitidē seu Trogoditē & Fœnicē atq; Arabiā possidere usq; ad termīos rubri maris.

Apher aūt unus ex cethuræ filiis sic denoīatus: primus castra in lybia regione figens: ibi māsit: unde eius posteri ipsam prouinciā ex ipsius nomine aphricam appellarunt.

Aphrica igitur regio prius a phuuth: tertio chā filio:inhabitata (ut supra lib.secūdo relatum ē) a p̄dicto aphro sic cognominata duplex est:uidelicet maior & minor.Minor ob occasu Numidia ab ortu cyrenaica:a septētrione mediterraneo mari terminatur.Et in hac Carthago postea fuit:deinde Vtica ciuitas Catonis fato insignis:& aliæ urbes per multæ.Ipsam aūt minorem aphricā græci lybiam uocauere.Ea quippe regio (ut Pli.lib.viii.refert) multiformes aīalium partus: aquarum inopia generat:ad paucos amnes oībus congregantibus se feris:ac uariæ fœminis cuiusq; generis mares aut ui:aut uolūtate miscentes.Vnde etiam uulgare prouerbiū est.Semp aliquid noui Aphricam afferre.Ex ea regione cōplures extitere maxime sanctitatis:& doctrinæ gloria uiri excellentes.In primis quidē diuus Aurelius Augustinus:& Cyprianus episcopi ambo:oīum scientiarū præstantissimi atq; supremi:& alii prope infiniti.Deinde in disciplina rei militaris insignes:ac laude p̄cipua & uirtute Hamilcar & Hannibal duces:qui cunctis præstare ī omni uirtute militari uisi sunt. De quibus omnibus loco suo dicemus. — *Aphrica minor* — *Augustinus. cyprianus. Hamilcar. Hānibal*

Aphrica uero maior plurimas in se cōtinet prouincias:uidelicet Ethiopiæ partem: amāthes populos: androginesq;: & angliæ populos.Deinde Cyrenæ p̄uinciā ægyptū Marmaricam:Mauritaniā:Numidiā atq; alios cōplures populos:utpote pharusios psyllos:Satyros:Synapodas: & Scyopodas mōstruosos:ubi nō mō mōstruosi habenᵭ populi:sed & Cameleon:& Basiliscus: Cameli: Pardi:& p̄maximi dracōes īueniūᵭ.Ea ī p̄uīcia fōs īueniᵭ mirabilis:cuius aq̄ potata reddit uoces.

Amanthes igitur: Troglodytis p̄ximi sunt apud quos tanta est salis copia:ut ex ea materia: domos extruere dicantur:atq; etiam domorum tecta:ex ipsis salinis conficiant:apud eos carbunculi gemma (ut Solinus scribit) inuenitur. — *Salis copia*

Angliæ: ite; populi ea ī regiōe uersus garamātas sunt:q Manes tm̄ deos putāt:quos ut oracula Fœminis eoꝝ solēne est nocte:qua nubūt oīum stupro patere:mō cū munere ueniāt: & q̄to pluribus cōcubuisse dicaᵭ:tanto maius decus:in reliquū uero tp̄s pudicitia insignes sunt.

Pharusii itē populi ibidē:uersus occidētalē oceanū sunt:qui ut Pōponius lib.iii.scribit:qn̄q; tēdēte ad hesperidas hercule:diuites fuerunt:nunc admodum inculti:& non nisi pecore aluntur.

Psilii quoq; ea in prouincia sunt populi:a quodam rege psilio dicti.Qui huiusmodi erant naturæ:ut morsibus serpentum:quorūcunq; nō interirent:qui quibus Luca.libro.8.Gens unica terras. Incolit a sæuo serpentum innoxia morsu. Marmaridæ psilli:par lingua potentibus herbis. Hi liberos protinus genitos serpentibus offerre dicuntur. Et si partus adulterii sūt mox paruuli pereūt si pudici a morte:partē sanguinis priuilegio tuti sunt.Eā aūt gentē:nūc sublatam ferunt.

Cyrenæ aūt aphricæ p̄uincia: Cyrenæ Metropoli nūcupata:habet ab oriente ægyptū ab occasu minorē aphricā est:a septētrione mediterraneū mare.Est itaq; hæc p̄uincia bonoꝝ equoꝝ parēs. Ibidem est fons:quē acolæ Solis appellant.Qui teste Solino humum stringit:fauillā in cespitē solidat.Mediaq; nocte (ut Pomponius refert) feruet & in luce fit frigidus. — *Nota quid mirabile*

Marmaricam autem aphricæ p̄uinciam incolere dicunᵭ: plurimæ gentes:ut pote.Nomi.Auiritæ.Apetonicæ.Nasamones:& alii cōplures.Terminaᵭ uero ab occasu Cyrenaica.a septentione ægyptiaco pelago:ab oriente ægypto:& a meridie parte lybiæ.

Numidia deniq; huiusce regionis p̄uincia est:inter muritaniam:& minorem aphricam posita: postea inter cætera Massinissæ clara noīe.In qua & Iugurtha regnat:huius populi Nomades postmodum fuerunt:qui a permutandis pabulis dicti fuerunt.Mapalia sua:hoc est palustres domus: circūferentes:Vrbium quas habuit celeberrima fuit Cyrtha.quōdam regum domus: ubi scyphax plurima & superbissima extruxit ædificia.

Habet & aphrica suū mare:quod aphricū appellaᵭ:de quo aliquid hic recēsere ab re nō erit alienum:cum utraq; aphrica perhibebaᵭ:quarta mundi portio esse.

Aphricum mare est sardo siculoq;: ac ionio mari cōterminū:alluit quoq; uniuersa aphricæ littora.Quod āt incipit a p̄montorio Metagono:qđ numidiæ maris ē finis: in orientē tēdens: nō ante finē facit:quā ad phyleoꝝaras usq; p̄ueniat:& ī eo aliq sunt sinus:& p̄mōtoria memoratu digna.

Ops seu opis: cœlii (cui proprium nomen Vranius erat) filia his temporibus: inter prospera & aduersa:plurima claritate effulsit.Hæc cum Saturni regis coniunx pariter:& uxor haberetur :nullo quod ad posteros uenerit facinore: se claram fecit. Nisi q̄ muliebri astutia Iouem. Neptunum atq; Plutonem filios a morte liberauerit.Qui cum insania hominū æui illius:in claritatem præcipue deitatis euasissent:& ipsa non solum Reginæ decus adepta est:quinimo errore mortaliū:dea

insignis: ut deorum mater est habita. Hæc quippe (Seruio teste) pluribus nominibus est appella-
Berecinthia ta: ut Berecynthia: Cybele: Rhea. Bona dea: atq; Echate. Primo nāq; Berecynthia: a quodā phry-
gię monte est cognominata teste Ouidio quarto fastorum libro: ubi ait.
Cybelles Quod bene mutaris Berecynthia dixit. Sed & a Cybele alio similiter phrygiæ monte etiā Cy-
beles dicta est: quia eo in monte primitus illius sacra instituta fuerunt: atq; plurimū honorata. De
Rhea qua idem Ouidius: eodem libro meminit: dicens. Inter ait uiridem Cybelen altas atq; celenas.
Bona dea Amnis insania nomine gallus aqua. Rhea item eo: q idem græce sonet: q Ops latine. Alamq;
eam dixerūt: ab alēdo: eo q suis fructibus terra oēs alat. Deniq; & palem eā pastores uocauere: &
Echate pabulorū dixere deā: eo q gregibus & armētis suis pabula p̄stet. Hanc ipsam nōnulli sacerdotē di-
Ouidius cunt: eiusmodi sacrorū post Vestam matrem inuentricē fuisse. Et quoniā ab ipsa multi originē tra-
Ala xere: qui diuinos meruerūt honores dignam: propter suæ posteritatis merita: eam deorū consortio
Pales putauerunt. Et propterea antiqui delirantes: ut Ioui filio suo: maximo regi adularent: miris fictio-
nibus eam ornauere: adeo ut loco maximi numinis a multis coleretur: atq; ei tēpla sacraq; ac sa-
cerdotes uariis in locis cōstituerent. Ei quoq; tanq̄ deorum matri quadrigam a leonibus tractam
constituere: & sceptrum in manibus tradiderunt: cum corona turrita in capite eius. Ornauere præ-
terea ipsam ueste herbarum conspicua: atq; aliis multis insignibus. De quibus satis.

¶ Vesta autē ipsius p̄dictæ opis mater: uirgo (ut aiunt) & sacerdos cōtinentissima habita fuit: q̄
quidē inter cætera conuētui sacerdotū mulierū initium dedit. Ista nāq; & p̄pter eius modestiā impri-
mis uitam: ac sacerdotalis ordinis initiū: ut dea habita fuit. Quā plærīq; ignem: nōnulli uero Tel-
lurē esse dixerunt: q herbis uariis uestiat. Duos autem nō ex hoībus filios: sed e cœlo: totidemq;
filias eam genuisse fingunt. Tytanē. s. primogenitū: & Saturnū: opemq; hanc dictam & Cererem.

¶ Minerua: omniū poetarum cātatissima mulier quinquagesimo octauo ætatis Isaac anno: secū-
dum diuū patrem Augusti. libro. 18. de ciuitate dei. apud Tritonidē lacum apparuit: ex cuius quidē
Pallas noīe & ipsa Tritonia est appellata. Hæc etiā pallas dicta est a pallāte Traciæ insula: ubi & nutrita
fuit: siue a pallante Gigante: quē interfecit. Hæc quippe (ut præmissum est) primi iouis primogeni-
ta fuit: quæ apud p̄dictos aphros rudes: cū multa eis incognita reperisset: nō solum aphri ipsi: sed
Lanificium græci postmodū omnes: eam absq; matre: si ex Iouis cerebro genitā omnino credidere. Quæ ideo
tanto (ut diuus refert Augustinus.) procliuius dea credita fuit: quanto eius origo minus innotuit.
Textrinum Ipsa itaq; primo lanificium: omnibus antea incognitū adinuenit & docuit. Nam ostenso: quo
ordine purgata lana & dentibus ferreis pectinata: atq; colo filata cōponeretur. Postea etiā tex-
Olei usus trinum excogitauit officiū. In cuius opificii laudem pugna illa insignis eiusdem: & aragnes: colo-
phonæ: recitabatur. Vnde & lanifices postea & fullōes: Tinctores: textricesq; puellæ (Ouidio teste)
Quadrigarum eius festum celebrare cœpere. Vsum insuper olei: eo usq; mortalibus incognitū: etiam hæc ipsa
inuenit atq; docuit. Quod qu dē: quia multum utilitatis Atticis populis attulit: ei aduersus Neptū-
usus num in nominādis a se Atheus attributa uictoria fuit. Volunt etiam ipsius fuisse opus: quom iā
Armorum quadrigarū prima reperisset usum: & ferrum in arma conuertere: armisq; ipsis corpora contegere.
inuentu Deinde bellantiū acies ordinare: atq; leges omnes: quibus eat in pugnā edocuisse: hæc quippe Ci-
Numerorum cero: in tertio de natura deorū: testatus est. Et propterea a nōnullis Bellona est uocata uidelicet so-
ror: & Martis auriga. Dicunt insuper eā numeros adinuenisse: & in ordinē: quem in hodiernū
inuentū usq; diem seruamus: deduxisse. Cæterum eaz Tybias seu pastorales fistulas primo cōposuisse mul-
Tybiarum inuētio ti credunt. Cui ob tot cōperta prodigia deitatū legatrix antiquitas: sapientiæ numen attribuit. Et iō
ut Cice. ubi supra ait. Ipsa eadem sapiētiæ dea: & artium omniū inuentrix dicitur. Tādem cuz eius
uirtutis fama: & numinis reuerentia longe lateq; diffusa fuisset: tantū illi antiquorū error contulit:
ut per uniuersam fere terram in eius honorē: multa construerentur templa: & sacra celebrarentur
eo usq; cōscenderet: ut in capitolio Romani postmodū penes Iouem patrem suū: eidem cellā de-
Mineruas quinq; dicarent. Mineruas nihilominus quinq; fuisse inuenimus: primā hanc Iouis filiaz: & Apollinis
matrem. Secundā. Nilo ortam: quā ægypti Saletē dicunt. Tertiā ex Ioue secundo natā. Quartā:
Iouis tertii & Corsæ oceani filiā quā archades Coriō noīant: q̄drigarū. s. inuētricē. Quītā pallātis
filiam: q p̄rem interemisse dr̄ uirginitatē suā uiolare uolentē. Cui pēnarū thalaria affigūt. Sunt aūt
nōnulli grauissimi uiri: q nō huius Mineruæ primæ asserūt: sed plurimū: q̄ dicta sūt fuisse inuenta.

¶ Solem primū superioris Iouis filium: & mineruæ p̄dictæ germanū: hac eadē tempestate mul-
tis uirtutibus Tullius affirmat. Virum utiq; insignem: ac splendidū per omnia hominē atq; ingen-
tis regiiq; animi p̄clarum. Quem ob ingentes eius uirtutes: & admirabilem eius pulchritudinē: ut
aliquo modo generoso nobilitarent: tam p̄claro eum noīe declararunt: putabant nāq; rudes illius
sæculi hoīes a Nembrothide seducti: primam rerum causam ignem fore. Et p̄pterea illi nobilius
nomen Sole dare non poterant: seu q eum cœlestem putarent hominē: seu deum e cœlo uenisse:
& id ratione pulchritudinis & eminentissimi ingenii: seu deniq;: quia illi naturam igneam uide-
rant: more ignis: semper ad alta tendentem. Sunt tamen qui uolunt hunc Apim eius fratrem fuis-
se: eo q loco solis ab ægyptiis fuerit cultus: sed certe alius fuit ab Api.

¶ Diana eius nominis prima p̄dicti solis soror: Iouisq; primi filia & ipsa tēpestate hac ob maxīa
eius uirtutes: in p̄cio fuit non modico: de qua Cicero ubi de natu. deorū scribit: multa cōmemorās

dicit eam nõ Iouis filiã:sed ascripticiã fuisse.Hanc tñ eã nõ esse dicũt:quã poetæ insignẽ uirginitate perpetua uoluere:cũ legat hãc ex Mercurio liberi & proserpinæ filio Pinatũ ꝯcepisse cupidie;.

1854 3344 ¶ Thurimachus Talesionis regis filius:Sextus scycioniorum rex.lvi.natiuitatis Isaach:Scycionis regnare cœpit:& regnauit annis.45. ¶ Argiuorum Regni exordium.

¶ Inachus oceani:& terræ(ut aiunt)filius teste diuo Augusti.& Eusebio:sexagesimo a natiuitate Isaac anno.In thessalia apud argos primus regnare cœpit:& quinqginta ãnis regnauit.A quo Inachus achaiæ pergrandis fluuius nomẽ accepit:qui & argolicum(ut Pompõius ait)perfecat tractũ Hic inter cætera:duos post se reliquit filios.Ysidem uidelicet postea ægypti reginam:& phoroneũ ipsius in regno successorem.Hoc autem regnum durauit annis.544.

¶ Argos autem huius regni prouincia:primũ illius regia fuit ciuitas Argos nuncupata:a qua & postmodum uniuersa regio nomen accepit.Hæc est Thessalia seu pelasgia:quam quidẽ Homerus argos pelasgiã noiat.Eum quippe oppidũ:ut Pli.lib.8.refert a phoroneo ipsius Inachi filio:& successore conditũ fuisse ferunt.De quo Luca.in sexto ait.Vbi nobile quõdã:nũc super argos arãt. Dicta aũt postmodũ Thessalia a Thessalo:ibidẽ regnante.In ea teste Solino egregia condita postea fuerũt oppida:inter quæ Thessalonica:ad quam Pauli apostoli extat epistola.Mõtes clari ea in regione sunt:Olympus & ossa:Gigantum fabula memoratur.Olympus uero ille est:qui tã excellenti uertice attollit:ut lĩæ in cynere scripta:ad usq; alterã anni cærimoniã permanere dicant. De quo Luca.in.iii.Nubes excessit olympus.Argos aliud nihilominus in attica nõ longe ab athenis fuit.Et aliud est:teste Pli.in Achaya Hyppiũ noiatum supra lernæ locum:a mari octo passuum millibus distãs:argos regnũcula.Vnde & græci ipsi Argiui ferunt cognominati. Thessalia ꝓuincia Olympus

¶ Bale⁹ q& Xerses.vi.assyriorum rex an.prio & .lx.uitæ Isaac assyriis regnat cœpit:& regna.an.30.

1855 3345 Iacob autẽ patriarcha Isaach filius:qui ꝓpter cumulatũ uirtutis prouerbiũ:Israel fuit appellatus:& ipse post nonagesimũ uitæ suæ annũ gẽuit:ex Rachael uxore sua Ioseph:ut habet.Gen.30.Quo nato.etiã aliis sex & quinquaginta superuixit annis:tandẽ in ægypto centũ & quadraginta sex hñs ætatis annos:defunctus est sepultusq; a Ioseph:cæterisq; filiis in hebron cũ patribus suis.Abraam & Isaach.Hic duobus noibus ꝓpter duplicẽ uirtutis usum noiatus est.Iacob enim athletam:& exercentẽ se latine dicere põt:quam appellatione; primum habuit:quom practicis operationibus multos pro pietate ferebat labores.Quũ autẽ iam uictor luctando euasit:& speculationis fruebat bonis:tunc Israelem ipsemet deus appellauit:æterna ꝑmia beatitudinẽq; ultimã:quæ in uisione dei ꝯsistit ei largiens:hominem enim qui deum uideat israel nomen significat.Vnde & sacræ litteræ de eodẽ sic loquunt:ꝙ aliquãdo lassus Scalã uidit:p quã angeli cõscendebãt:& descendebãt super quã dominũ innitentem uidit:qui lassis manũ porrigere uisus est:& fessos ascendentiũ gradus sui contẽplatione sustẽtabat.Hic itaq; sanctus Iacob: postq̃ Esau maioris germani subripuerat benedictionẽ:confestim mortiferã in se eiusdẽ fratris cõtraxit inuidiã:unde ut eius odium & indignationẽ declinaret:relictis parẽtibus suis in chanaã:in mesopotamiã solus ad laban auunculũ perrexit:ubi & ꝓpter uxorẽ habendã.7.annis cum maximis laboribus seruiuit:ue ꝙ cum pro altera ei ab auũculo supposita fuisset:rursus ꝓ optato cõnubio septẽnii seruitiis se subiugare uoluit:ibidem aũt cum.xx.annis apud ipsum laban auunculum suum sub mercẽnaria seruitute stetisset:tãdẽ cũ christi filiis ex quattuor uxoribus susceptis insalutato auũculo pariter & socero:occulta magis fuga q̃ libera proficiscendi expeditione discessit.Eo quippe in itinere quãtos pertulerit labores incõmodaq; ac necessitates:necnõ & erumnas sacræ litteræ serio referunt.dum maxime laban persecutionem extimuit:Dum fratris sui Esau formidauit occursum dum delusam Dinam unicã filiam suã perhorruit atq; alia pene innumerabilia.Verum priusq̃ in terram suam Chanaã ingrederetur in monte Galaad testimonii aceruũ extruxit.Quo extructo iurauit se nunq̃ amplius reuersurum ad locum ubi diu seruierat.Deinde ad torrentẽ laboth cum Angelo luctari cœpit:ꝓ quo eius emeruit neruus:& claudicare cœpit:statimq; Israel fortiri meruit nomẽ. Indeq; paulopost:Rachel illa sua quondã dilectissima cõiunx pro qua quondã auũculo seruierat iuxta Bethleem(in qua erat uirginitatis precio nasciturus dñs noster iesus christus) a filio doloris mortua est.Fuerunt itaq; huic sanctissimo uiro iacob uxores quattuor:Rachel uidelicet & Lya sorores:Zelpha & Bala:nõ quidem ancillæ sed subditæ.E quibus.xii.genuit filios atq; unicam filiã. Et primo ex Lya sex suscepit.Quorũ nomina sunt hæc:Iudas:a quo Regia tribus descendit:& deinceps dñs nr̃ iesus christus. Nota pulchre

Ruben q primogenita ꝑdidit.		Ex Rachael ãt ioseph & Beniamĩ.
Simeon & leui:a quo leuitarum genus	Ex Bala	Dan & Manasen.
Isachar & zabulon:atq; Dyna.	Ex Zelpha	Asser & Gad.

Et hi omnes patriarchæ fuerunt.A quibus duodecim iudæorum tribus profectæ sunt. De quorum quidem uita innumerabilia:uidelicet de fortitudine:prudentia:pietateq; dici possunt.Quorum alia secundum scripturæ uerba historicæ cõsiderantur.De quibus quidem patriarchis multi conscripserunt:ꝑsertimq; Eusebius cæsariensis in libro:quem de doctrina priscorum uirorum inscripserat.

3375 ¶ Armanitres:septimus Assyriorum rex hoc anno:qui est primus & trigesimus ætatis iacob post persem seu Baleũ patrẽ assyriis regnare cœpit:&.38.annis regnauit.Quo regnare incipiente:locutus est dñs ad isaach prẽm iacob ipsiq; eadẽ:quæ patri duo illa quæ ꝓmiserat:pollicitus est.s.dare ter-

ram: Chanaam semini suo: ac deinde in eius semine benedictionem oīum gentium. Geñ. 26.
¶ Phoroneus Inachi superioris argiuorū regis filius hoc anno qui est quinquagesimus ætatis Ia- 3394
cob patre eius defuncto (secundū Eusebium) argiuis regnare cœpit: & regnauit annis sexaginta. Homo sane insignis optimusq3: & sapientia eruditione: ac industria cōspicuus. Qui primus græcorum studia deaurauit: atq3 eisdem legum thesauros publicare non extimuit. Pro quibus Argos seu græcia clarior effulsit: & ipse apud eos maximam sibi gloriā comparauit. Nam ob hoc iuris ciuilis periti affirmant eum locū quem forum dicimus: in quo. s. iura petentibus reddunt̃ ab ipso denoīa
Notabile quid ri. Is autem ea die qua uiam uniuersitatis ingressus fuerat: leontio fratri suo ait. Mi frater aīaduerto: q̄ nihil mihi ad sūmam fœlicitatem deesset: si uxor mihi semper defuisset. Cui leontius: & qūo uxor obstitit. At ille: Mariti cẽs sciunt. Vtinam tu semel tātum maritus fuisses: quia equidem scires quid impediat fœlicitaté. Huic deo filii tantū fuerūt: uidelicet Egyaleus & Niobes: scd̄m Eusebiū.
¶ Phegœus phoronei prædicti frater doctissimus uir fuit: qui & ipse sua incredibili doctrina hac tempestate floruit. Qui quidem secundū diuu3 patrem Augusti. inter cætera docuit tempora per menses & annos: ac numeros obseruare græcos. Et ad deos colendos: & Sacella: & Aras primus instituit atq3 adinuenit. Vnde & post obitum eius prædictorum consideratione tanq̄ deus ueneratus est: atq3 ad eius tumulum confestim templum est constructum & sacratum.
¶ Ysis autem cui Io nomen antea fuerat: Inachi argiuorum regis filia: phoroneiq3 soror: & ipsa hisdem temporibus: non solū ob regiam dignitatem: sed etiam ob multarū uirtutum præstantiam insignis clarissimaq3 plurimum habita fuit. E ꝑpter apud ægyptios aliosq3 finitimos quosq3 populos: Sanctissimum ac uenerabile numen existimata fuit. Hæc et enim cū ipsius Inachi unica fuisset filia: ab Ioue secundo tandem fuit cōpressa: quæ ob paternum metum īpulsa: quibusdā amicis suis in solatium acceptis: Nauē conscendit: cui uacca insigne erat: ac sic ꝓspero uēto: ex Achaia secedens in ægyptum trāsfretauit. Ibidēq3 suo satisfaciens desiderio: quieuit: ubi cum cōperisset rudes & inertes populos: rerum humanarū omnino ignaros: ac bestiali ritu uiuentes: cupidine regnorum impulsa: nō absq3 labore atq3 industria: illos primū terras colere docuit: cultis semina cōmittere: ac tandem collectos fructus in panem cōficere. Insuper & uagos homines: ac semisiluestres in
Leges ægyptiorum unum reducens (legibus optimis datis) ciuili more uiuere docuit. Et q̄ longe ꝓstantius extitit etiā litteras ydiomati cōuenientes caracteribus adinuenit: & eas quoq3 eisdē docuit. Quæ cum mirabilia ꝑfecto insuetis & indoctis hominibus uiderent̃. Eam non ex græcia utiq3 uenisse dixere: sed e
Litteræ primæ ægyptiorum cœlo lapsam potius crediderūt. Et ꝑpterea diuinos eidem honores cōfestim cōstituerunt. Sed ea item mortua diabolo persuadēte in tantam euasit reuerentiā: ut non solum apud ægyptios ipsos singulis annis: sacra illi instituerent̃: uerum etiam apud Romanos atq3 alios multos: Templa prægrandia cōstructa fuerint. Huius itaq3 ꝓclare mulieris maritus Apis fuit: qui cū eadem multis ānis (ut suo loco dicemus) imperauit. Sunt tamen qui dicant: huic ysidi: Theglonum quendam fuisse uirum: & ex ea Epaphum: qui postea ægyptiis regnauit suscepisse. De hac quippe muliere ueteres poetæ multa ac multa finxere incredibilia: quæ cū ad historiam non pertineant omittimus.
¶ Ceres eius noīs prima cœli filia: & ipsa hac tempestate apud Siculos ueniens maximo ob īgē-
Primus agroru3 cultor & cætera quæ secūtur ad panē tes uirtutes fuit in ꝓcio. Ibidēq3 cū sicano siculorum regi cōiugio fuisset copulata: eo in loco tanto ingenio ualuit: ut & ipsa cum agrorū excogitasset cultum: prima apud eosdem boues domuerit: iugoq3 asseruerit: atq3 aratro adinuento uomere terrā sulcis ꝑscidit: & semina tradidit. Quæ cum ī segetem excreuissent: collectis spicis: flabellis separare & molis terere: ac panem conficere docuit: quom antea homines illi glandibus & pomis siluestribus tantūmodo uescerent̃. Ex quo homines cœpere inter se campos diuidere & in unum cōuenire: & humano ritu uiuere: dicente Virgi.
Prima ceres unico terram dimouit aratro. Prima dedit fruges: alimentaq3 mitia terris. Prima dedit leges: cereris sunt omnia munus: Ob quod meritū: quū mortalis fœmina esset: deam frugum arbitrantes: eam diuinis honoribus extulere. Huic aūt cum esset filia noīe ꝓserpiná a ioue scdo cōcepta: tandē ab Orcho Molossorū rege eidē rapta ꝓhibebat̃: quā ipsa mr̄ diu p multa uiarū & maris naufragia q̄siuisse tradit̃. Quæ qdē res maximā fabulatoribus occasionē ꝓbuit. Ceres altera nihilominus apud Eleusim Atticæ regionis ciuitatē: fuit eiusdē meriti apud suos clara. Cui Triptolomus postea admodū extitit obsequiosus: ambæ qppe: & deitate & honoribus exaltatæ.
¶ Oeta aūt & ipse Solis filius atq3 cæreus ꝓdictæ germanus: his temporibus in maiori Asia: cum plurimis suæ gentis militibus ueniens: tanq̄ strenuus miles: primum in Colcos sibi regnū ꝯstituit: uir utiq3 ferus īmanisq3 ac crudelissimus: qui & finitimis multas strages: & incōmoda intulit: atq3 hospites ad se uenientes plærūq3: necans: eos ꝓ uictimis īmolabat: hunc tradūt responsum habuisse illum tunc obiturum quādo externi nauigio in cholchos delati: aureū uellus abstulissent. Alius quoq3 fuit Rex Oeta nomine mediæ pater. De quo Homerus in odyssea multa loquitur.
¶ Colchos uero Oetæ huius regnum maioris Asiæ prouincia est: iusta pontum posita. Ad quam ferunt Iasonem cū argonautis ex Thessalia nauigasse: ut uidelicet uulgatū uellus aureū raperet: ut Diodorus lib. v. testat̃. Est aūt hæc prouincia oībus fructibus ferax: atq3 ēt oībus: quæ ad fabricandas naues pertinent opportūa. Sed ꝓcipue Ceram & picem. Linum quoq3 ac Canebem habūdātissime gignit: unde ob hoc eius lanificium uulgatum est: q̄ ad peregrina exportatur loca.

¶ Belochus

¶ Belochus octauus assyriorum rex: sexagesimo quarto anno ætatis Iacob: scdm Eusebiū Assyriis re gnare cœpit: & regnauit annis.35. ¶ Thessalorum regni exordium.

1779 3410 ¶ Thessalus magni crethi regis filius: eodem anno: qui & supra: secundū Euse. primus in Thessalia regnare cœpit: quæ prius (Plinio teste.4. naturalis historiæ) dicebat̃ Emonia: & ab ipso Thessalia postea appellata: quæ quidem græciæ quædā regio est: quæ ēt sub attica cōpræhendit̃: quæq; ut fama est: olim lacus fuit: a montibus undiq; conclusus. Ipsa & enim (ut Herodotus scribit) ab oriete pelyum habet montē & eius coniunctos colles. A septentrione autem olympum. Ab occidēte Pyndum: & ab meridie othrim: in quorum media concauitate ipsa thessalia conclauditur: per quā quinq; principales fluuios decurrisse dixit: qui postea in unum iuncti: in mare per unicum transitum tantum decurrebant. Et solius penei nomen retinet.

¶ Iacob sanctus patriarcha hoc anno a suo fratre Esau primogenitis emptis eiusq; benedictione surrepta in Mesopotamiam Syriæ iuxta sanctum matris consilium: ad laban auunculum suum: ex chananea descendit: ut patet: Genesis uigesimo octauo. A quo quom lætissime exceptus fuisset: mox suō gregi eū præficiens pro mercede sua: Rachelis filiæ speciosissimæ nuptias expostulauit: cui laban ipse cum gaudio ipsas repromisit. Quibus quidem exactis: & ipsam tandem Rachelem optatam accepit uxorem: ex quibus duabus octo legiptimos suscepit filios: & ex earum Ancillis quattuor: & hos omnes in spatio uiginti annorum.

¶ Ruben itaq; primogenitus Iacob: hoc anno: qui est quartus supra octuagesimū annus uitæ ipsius scissimi patriarchæ Iacob in Mesopotamia syriæ ex Lya uxore nascit̃: Anno deinde sequēti. Symeon postmodum annis singulis & leui Iudas & Isachar: atq; zabulon ex Lya ipsa: cum Dyna filia. Dein: ex zelpha ipsius Lyæ uxoris ancilla: Gad & Aser. Ex Rachele uero dilectissima coniuge Ioseph: & Beniamin. atq; postremo Dā & Neptalim ex Bala ipsius Rachelis serua ꝓgeniti sunt. Filiorū iacob nomina

¶ Esau uero Iacob ꝑdicti germanus: homo hyspidus: atq; pilosus: circa quē Isaach pater magnū habebat affectum: pauloante dum quadragenarius esset præter parentū uoluntatem duas ex alienigenis duxit uxores: Agamidam uidelicet Edonis filiam: & Alibamin Eusebonis uirorum inter chananeos ualde potentiū. Ex quibus & ipse quinq; suscepit filios: quorum Hieus quidē & Hielon: & Core ex prima uxore fuerunt geniti. Reliquos uero. s. heliphas & Rabuel ex altera: qui omnes habitauerūt in ydumea: quæ gobolitis erat dicta. Iste āt Esau dum adhuc iuuenis esset ætate: aliquādo uenationis labore esuriens suū fratrem Iacob inuenit sibi lentem ad prandium ꝑparasse: qui nimia incitatus uoluptate: rogauit ipsum fratrem: ut sibi cibi illius partem præberet. Quem uendere sibi primatum propter ipsum cibum ipse Iacob cōpulit. Ille autem nimia impatiētia famis cōpulsus: primatū cum iuramēto cōcessit. Atq; ita sua primogenita ꝓpter cibū Lenticulæ turpiter ꝑdidit: uerum eam suæ gulæ impatientiam: nihilominus lachrymis emendare non potuit. Erat itaq; Esau hic (teste Iosepho) fortitudine corporis inter cætera: ad uenationem aptus atq; armis: & omnibus operibus probatus. Ipse enim Esau Edon a puero a suis coetaneis uocatus fuit: & id quidem: propter lenticulæ ruborem. Hebræi nāq; Edon rubeum dicunt: & ideo Seyr regionem: in qua habitabat sic appellauit: quam græci Idumeam denominauerunt. Esau filii

¶ Idumea autem regio: quæ ex eo q̄ Esau Edon uocabit̃ nomen accepit: in Syria est q̄ aliquando (ut iosephus in secūdo antiquitatū refert) magna fuit. Hæc quippe a meridie Arabiæ est cōtermina. A septētrione uero phœniciæ: a qua eā libanus diuidere fert̃: in ea ædificata postmodū fuit Samaria regū israelis regia q̄ prius idumē fuerat appellata palmis abundās. De qua lucanus in.3. ait. Et arbusto palmarum diues idume. Et Virg. i Georgicis. Primus idumeas referā tibi mātua palmas.

¶ Ogigyus rex (teste Eusebio) his temporibus in Attica prouincia Achayæ regnauit: sub quo Diluium particulare permaximum: ea in regiōe fuit. Hic Eleusim ciuitatem: haud magnā: in Thera insula: iuxta Atticam: haud longe ab athenis condidit: a qua postea ipsa insula Eleusina uocitata fuit. Nunc prorsus deserta. De eadem enim urbe: seu insula. Seruius super primo Georgico. sic refert: Eleusis atticæ ciuitas est: in qua celous Triptolomi pater regnauit. Ad quem ceres quærens filiam proserpinam deueniens ipsum Triptolomum omne genus agriculturæ docuit: unde Ouidius in quarto fastorum ait. Iste quidem mortalis &c.

¶ Triptolomus autem ipse eiusdem insulæ Eleusis rex: Celoe & Menalinæ filius ea ī insula haud multo post natus est. Ad quem cū ceres (quærens proserpinam filiam) deuenisset: eū in cunis dormientem inuenit. Quæ uiso infantulo: ob ipsius nimiam speciositatem se ultro altricem obtulit: atq; eum gremio sustulit illa suo. Arreptoq; eo ter manu mulxit. Ac tria carmina (teste Ouidio) dixit uolens deinde puerum immortalem efficere: eum interdū lacte diuino nutriebat: noctuq; clā igne obruebat: quāobrem præter naturā puer excrescere cœpit. Quod cum parentes plurimū ītrarentur: nocturno tempore clā obseruare cœperunt: quid nam nutrix ipsa in puerum ageret: qui cum perpendissent eā infantulū igne obruere: Euestigio exclamare cœperunt dicentes. Quid agis mēbraq; ab igne rapiunt. Cui dea dum non uis inquit scelerata fuisti.

Irrita materno sunt mea dona metu Iste quidem mortalis erit: sed primus arabit
Et feret & culta præmia tollet humo. ¶ Ipsi itaq; Triptolomo ceres tria contulit beneficia. Hunc igitur filium cū quādoq; eis pater: tempore maxime sanus abunde aluisset: facto populi cō-

cursum patrem obtruncauerunt:pro quo & ipse admodum exterritus:cum longa manu seu trireme (cuius serpés erat insigne) ad exteras gentes adnauigauit:ubi maxima frumenti copia conquisita:mox in patriam lætus rediit.Ex qua cōfestim cæleo seu lynceo regni occupatore expulso: ipse in regnum paternum restitutus est.Verum non solum frumenta subditis affatim administrauit: sȝ ēt ad subleuandā futurā famē:facto aratro:illos p se terrā colere docuit.Ex quo cæteris pdictæ Aliūnus dictus ē.Eam obrē asseuerāt ipsum ī partibus Atticæ seu atticis:frugū usum primū adiuenisse.

¶ Thamar Iudæ filii Iacob patriarchæ nurus ex Odola ciuitate oriunda:hac tempestate cum aliquādiu ex duobus Iudæ ipsius filiis:stetisset uidua:cum Soceri suo extuaret incēdio:& horreret facinus ab ipso expetere:nil sibi ornamentis aptius rata:se uestimentis fuscis exuit:& meretricio cultu se cōposuit:quo turpissimum coytum assecuta est:quo quidem unico coytu concipiens duos uidelicet phares:& Zaram peperit filios.Ex quibus christi domini nostri genealogia descendit:ut habetur Mathei primo.Hanc hystoriam pulchram uide. Genesis.38 .ca.

¶ Rachel sancta Iacob sanctissimi patriarchæ consobrina:ac dilectissima consors:hoc anno q est tertiusdecimus supra centesimum uitæ ipsius iacob annis:apud Ephrata Chananeæ prouinciæ locum:cum ex Mesopotamia ueniret prægnans: ex partu uitam cum morte mutauit:quam uir eius iacob nimio dolore affectus:deflendo:& eiulando apud eūdem locum sub quercu sepelliuit:atq eundem filium suum editum:ad inditium doloris immensi qui ob eundem Matri prouenerat: Beniamin appellauit.Quæ sola (ut iosephus refert) in Ebron:inter cognatos honorem sepulturæ nō promeruit.Fuit itaq locus Ephrata postmodum tribui iudæ assignatus:ubi & sanctus Dauid rex ciuitatem haud grandem sibi extruxit:quam & Bethleem appellauit:in qua & dominus noster iesus christus nasci uoluit.Fuerat autem Rachel a puero maximæ pulchritudinis fœmina eximiæq formositatis nimium insignita:quas ob res ipsi suo consobrino iacob in Mesopotamiam properāti plurimum cōplacuit:& non ob aliam causam:uidelicet cognationis affectum aut fauorem aliquem a se susceptum:sed ipsius tantūmodo incredibili pulchritudine: qua præ cæteris mulieribus florebat obstupescebat.Nam iacob ipse:dum primum in Mesopotamia eam offendisset: & eidē suæ familiæ nobilitaté exposuisset.Rachel ipsi mox:propter paternum fauoré:ad lachrymas se cōuertens:eum amplexata est:quem cū osculata fuisset:maximo cum gaudio ad patrem Laban perduxit.Ab auunculo autem cognitus:& cōmuniter susceptus:sine formidine fuit. Quem cum ad curam alendarū ouium pfecisset:laborem ipsum gratanter sustinere spopondit:modo pro labore ipso nuptiæ ipsius puellæ a patre sibi pollicerentur:erat nihilominus & ipse inter cætera pulcherrimus:ac omni honore dignus.Quam tandem post.xiiii.seruitutis annos latanter ab ipso suo patre diuina dispensatione uxorem accepit.Quam cum accepisset etiam eidem maximus amor puellæ esse cœpit.Verum ante hanc Rachelem:ipsius sororem natu maioré:lya nomine acceperat uxorem:quam & propter ipsius fœditatem (ut Rachelé) non æque amabat.Quod cum animaduerteret Lya: eidem protinus magna sollicitudo circa amorem Sororis esse cœpit.Sperabat tamé: si suscíperet filios:& se fore a uiro honorandā:q & factum est.At Rachel metuens ne pter copiam partus sororis minorem apud uirū suum partem haberet & ipsa (ad inuitationem Sacræ) suam ancillam Balā collocauit cum iacob:ex qua nati sunt duo filii:postremo & ipsa Rachel diuino munere:edidit filium nomine Ioseph:q significat augmentum.Quo edito cum.xx.annorum tempus exactum esset.Quo iacob Soceri greges ad pascua duxit:Iacob ipse latanter:cum uxoribus: & filiis.xi.ab eodem discessit.Verū illis discedere uolentibus Rachel hæc Simulachra deorum patris: quos colere patria lege idem consueuerat:furata est:quos ipsa in ephrata:in terra:sub arbore quadam defodit:ubi & ipsa tandem sepulta est.Huius enim sapientissimæ mulieres mentio multis in locis sacræ scripturæ recolitur:propter quod merito cū Sarra & Rebecha sanctis mulieribus:in catalogo sanctorum mulierū annumerari potest: qui tanti sanctissimi uiri uxor fuit.

Ioseph

IOseph autem iacob ex Rachele uxore pdicta susceptus patriarcha castissimus: ac desiderioq oium optimus uir.Et ipse in toto centum & decem annis uiuēs: duos in Aegypto:ex Asenech filia putifaris Sacerdotis uxore sua:suscepit filios:Manasen uidelicet & Ephraym.Hic autem:cum ab adolescentia sua forma esset pulcherrimus: atq cū uirtute & sapientia:alios suos præcelleret fratres:a patre aliis plus diligebat.Cui siue ipsa paterna dilectio: siue somnia maximum fratrum cōcitarunt odium.Nam cum duas aliquando uidisset uisiones:& patri fratribusq retulisset:maximam nisi conflauit inuidiam.Quamobrem cū quindecim ætatis esset annorum:a fratribus in ægyptum uenundatus est.Ibidemq uitæ suæ triginta annis exactis:sterit coram pharaoné:& eius quidem interptans somnia prænunciauit septem annos ubertatis futuros adesse: quorum abundantiaȝ:septem alii sequentes anni steriles consumpturi erant.Ea propter rex ipse eum a carceribus liberauit:in quibus eum coniicerat sola castitatis integritas.Ipse enim sanctissimus atq castissimus ab adultera prouocatus:immo inuitatus:cum etiam eam tangere nollet ex manibus eius fugit:tanq a morsu quasi rabidæ canis: & ne paulisper eius uirus ferperet:etiam palium quod ipsa tetigerit reiecit.Ipsum itaq rex ægypto præficiens per annos octoginta purpura & corona redimitum in curru aureo incedere fecit.Et cum uirtute admirabilis esset omnia ratione disponebat:potestateq sibi concessa: omnibus in rebus humiliter utebatur.Quæ

res huiusmodi

res huiusmodi fœlicitatis apud ægyptios causa fuit.Hunc deniq; ioseph pater suus iacob: cum uniuersos filios suos benedictionibus benediceret:maximis inter cæteros prætulit preconiis. In primis ꝙ malorum memoriam circa fratres suos nō habuisset:sed in eis benignissimus fuerat:ac bona pro malis contulerat.Dixit itaq; filius accrescens ioseph filius accrescens:aspectusq; decorus:filiæ discurrerunt per murum:atq; exasperauerunt:& iurgatæ sunt eum:inuideruntq; illi habentes iacula:sedit in forti arcus eius & dissoluta sunt uincula brachiorum eius: per manus potentis iacob:
1695 3434 unde pastor egressus est lapis israel. Deus patris tui erit adiutor tuus: fili mi & omnipotens benedicet tibi benedictionibus cœli desuper:& benedictionibus abyssi iacentis deorsum: benedictionibus uberum & uuluæ:benedictiones patris tui confortatæ sunt benedictionibus patrum eius: donec ueniret desiderium collium æternorum.Fiant inquit in capite ioseph:& in uertice Nazarei:inter fratres suos.Hæc Geñ.capitulo quadragesimonono.Hic itaq; sanctissimus ioseph:toto quasi tēpore uitæ suæ de multis temptationum generibus conflictatus fuit:atq; conquassatus: cui ac si tribulationum semina:species uidentur iustitiæ. Nam quotiens aliquid sancte uel pie gessit: totiens intollerabilium temptationū discrimina subire compulsus fuit:iustitiæ consentiens: & spe confortante perdurans: ut & nobis ita laborandum sit:quid in eo laudando: primo debeamus assumere iustitiæ sanctitatisq; perseuerantiam:an patientiæ & æquanimitatis uirtutem. Itaq; postq̄ in ægypto hic itaq; sanctus ioseph octoginta annis ita regnasset:completis centum & decem uitæ suæ annis:ibidem mortuus est.Ossa uero eius nouissime:quom hebræi inde digressi fuissent:in chananeā reportarūt:sicut eos adiurauerat ipse ioseph:quando mori debuerat.

¶ Messapus nonus Sicyoniorum rex:hoc āno:qui est primus ætatis ioseph:Sicyoniis regnare cœpit:& secundum Eusebium.47.annis regnauit.

¶ Balleus nonus assyrioꝝ rex:& ipse decimo uitæ suæ ioseph: Assyriis regnare cœpit:& secundū Eusebium quinquaginta duobus annis regnauit.

¶ Iupiter eius nominis secundus:Cœlii:uidelicet nonus filius his diebus:apud archadiam:ubi natus fuerat:ob ingētia eius clara facinora:insignis admodū fuit.Huius tamen gesta non certa habētur:an sua:an potius primi:uel tertii fuerunt Iouis.Eius tamen hoc gestum:pro certo fuisse tradunt ꝙ lycbaonem Archadū regem:in prælio uicerit: regnoq; priuauerit:eo ꝙ humana corpora in conuiuiis hospitibus ministraret.Quam ipse de iniquo:ac pessimo rege ultionem sumpserit cōdignā Et ob hoc primum iupiter apud suos uocari ceptus est.Sunt tamen qui dicant id facinus a Lysania primo ioue factitatum fuisse.Indeq; ex archadia athenas digressus:maximo ibidem i honoris culmine habitus fuit.Eo ꝙ etiam aduersus Ceum:qui latonā stuprauerat:ingens gesserit bellū: quo tandem superato maxima cum sui gloria Athenas denuo redierit:ubi & ioui primo bouem īmolauit:& multa ad laudabilem ciuitatem spectantia:apud eos instituit. Quibus ex causis iuppiter: cōmuni omnium consensu appellatus est.Huius tamen tempus nullus historicus præfixum apponere p̄sumpsit: licet nos huic loco ipsam apposuerimus:quindecim & enim filios eū genuisse tradunt:quorum prima Dyana:secundus Apollo:tertius Tytus:quartus Bacchus.5. Amphion.6. Chetus.7.Calatus.8.Pasithea.9.Egyales.10.Euphrosina.xi.Lacedæmon.12.Tantalus.13.Hercules.14.Minerua.15.& ultimus Archas.

¶ Vulcanum autem primum huius iouis germanum hac tempestate floruisse tradunt:licet Eusebius noster eum temporibus isaach floruisse dicat.De quo nil aliud habemus nisi quod de Minerua nepte sua prædicti iouis filia: Apollinē genuerit primum:fuit & enim hic totus igneus & inexausti amoris feruidus.

1747 3453 ¶ Apys quem Osyrim ægyptii dixerunt quartus Argiuorū rex:decimoseptimo anno uitæ ioseph: post phoroneum Argiuis regnare cœpit & regnauit annis trigintaquinq;.Hic Apis iouis ex Niobe Phoronei filia filius fuit:qui cum ipsi Phoroneo Auo in regnum successisset: & per p̄dictum tempus ibidem imperasset:& Agileum fratrem eo in regno p̄fecisset:ipse cupiditate maioris gloriæ ad ægyptios transfretauit:regnoq; illo assecuto.Ysidē ibidem regnantē uirginē inachi olim filiā matrimonio copulauit.Qui & ipse sicut uxor ysis:cum rudes homines offendisset:multaq; eos docuisset:& potissimū uini usum:mox loco dei optimi haberi cœptus est dicente Tibullo.Primus aratra manu solerti fecit osyris.Et tenerā ferre sollicitauit humū.Primus inexpertæ cōmisit semina terræ. Pomaq; nō notis legit ab arboribus.Hic docuit teneram Palis adiungere uitem.Hic uiridem dura cedere falce comam.Et alia multa quæ idem Tibullus de api pulchre p̄sequitur.Sed tandē. teste Seneca libro quem de sacris ægyptiorū composuit a Thipheo fratre occisus:atq; membratim discerptus est.Diuq; ab yside uxore quæsitus:postremoq; inuētus maximos in luctus illam prumpere cœpit.At ægyptiis:ob mariti membra cōperta:placata est:& locum: ubi ea inuenerat græcæ phyalas dixit ꝙ latine amicas dicimus.Confestimq; ad sepeliendū eum se accinxit.Locum quoq; cōperit:& elegit(pro illius sepultura)tutissimū & difficillimi transitus hoc est insulā noīe Abathon qui inaccessibilis interp̄tat̄:eo quod fuerit in palude iuxta Memphim limosa.In eodem itaq; loco ysis eum sepeliuit.Et paludē stigem hoc est meroem uocari uoluit. Nec ad ipsum insulam quāuis accedere posse constituit:nisi certis diebus & quibusdā inuitatis. Si quis aūt in ea palude forte deperisset:nec cadauer reperiri posset.Multis uero annis ægyptii ipsi:quædā sacra officia eidē exolue

Insula Abathō

re ꝯsueuerāt.Sed cū deīde eisdē ægyptiis Bos ad īstar numinis appere cœpisset:putarūt illū osiridē hūc esse:quē & mox ut deū adorare cœperūt.Cōmutatoq; noīe Apim uocauerūt:ac si dicerēt.Bouem sic.n.bos egyptiaca līgua apis nūcupaẗ.Nā teste Pli.in.8.natu.histo.Bos insignis:ex īprouiso illis appebat:quē certo detinebāt tpe ipsum adorātes.Et ut nōnulli ferūt p annū detinebant:alii aūt p decēniū dixerūt.Deīde qbusdā auctoribus referētibus:maxīeq; ipso Pli.statuto die sacerdotes illū in sacro fonte submergebāt:quo extīcto:mox alter:nō sine publico luctu q̃rebaẗ.Atq; donec aliū inuenirēt:ad istar ysis merebāt.Sed nō diu q̃rebaẗ:eūq; cōpertuz cētum antistites Memphim cū pueroꝝ gregibus populoq; ingēti:& omni genere musicoꝝ ꝓsequebanẗ:dicēte Tibullo.

Vide prīcipium adorādi uitulum

Te canit atq; suum pubes miratur osyrim. Barbara memphitem:plangere docta bouem.
Et Ouidius in.8.Methamorphoseos. Nūq̃q; satis q̃situs osyris. Sēper.n.pdunt sp & inueniūt.

Mira fatuitas hominū

Quo qdē inuēto populus ītra applaudēs læticia magna cū uoce salutabat.Hic aūt Memphim urbē clarissimā in ægypto ꝯdidit:atq; alia multa q̃ enarrare longū eēt.Qui eas obres:tāta apud ægyptios ueneratiōe hītus fuit:ut si qs post mortē illū hoīem fuisse dicere ꝓsumeret:ex īstituto publico capite puniręẗ.Et ob id in q̃busdā tēplis erat eius simulachrū:digito labiis impsso admouēs silētiū. Huius itaq; bouis quē Seraphim ægyptii arbitrabanẗ:iudæi postmodū delyrantes:& ipsi ī heremo ꝯstituti loco ueri dei coluerunt.Venerabaẗ pterea apis hic:& apud Alexādriā ægyptii mirabili cultu illum enim solē arbitrabantur.

RHODOS CIVITAS.

¶Rhodos ciuitas q̃ insula Rhodus nomē accepit:his tpibus scd̃m Euseb.a Thelchinis & cariacibus: a Phorōeo rege supatis:& pulsis in ipsa Rhodo:lyciæ insula cōdita ē. De qua Pōpo.sic refert:q̃ dū urbis ipsius fundamēta foderenẗ:rosæ capulū fuisse īuentū: a quo ciuitas & īsula simul fuit cognominata. Rhodos.n.græce latine dr̃ Rosa:prius tñ insula ipsa ophrisa dicebaẗ.Deīde Stadia. Et postea Thelchines ut dictū ē:eo q̃ Thelchines ipsi ibidē urbē cōdiderunt:ac uniuersam insulā incoluerit:quos nōnulli maleficos & fassinatores fuisse tradūt tanq̃ Stygiā aquaz: stirpibus & aīalibus perniciei gr̃a inspergerent.Alii tñ cōtradixere: Thelchines eximios fuisse artifices:primosq; ferri & æris ī asya fabricā inuenisse.Quos ex Creta in Rhodū ꝓfectos:uicini p inuidiam fassinatores dixerunt. Post Telchines autē Eliades insulam tenuere:quoꝝ posteri lyndum ac lalissum cōdiderunt.Poetæ aūt huius insulæ dignitatem & antiquitatē astruentes fabulā huiusmodi confixerunt dicētes aurū in ea pluuisse:quom Pallas in iouis capite nasceręẗ.Hæc itaq; insula nongentoꝝ stadiorum ambitu cōtinetur.In orientali promontorio cōstituta:quæ& portubus & uiis & mœnibus:olim sicut & nunc cæteras Asyæ urbes superauit:Romanis & Græcis semper amica:quæ quū libera esset:multis & donis & simul actris excellentissimis claruit:præcipue uero Colossii fama extitit insignita . Statuam enim illam alii Iouis:alii solis fuisse tradunt:quam cares lyndus(ut suo loco dicemus)decies septenum cubitoꝝ altam ex ære ædificauit. Multa nāq; hæc Rhodus ciuitas:per ciuilia Romanoꝝ bella perpessa fuit dāna.Hæc sub græcorū imperio calamitatibus caruit. Sed postq̃ saraceni ægyptū & Syriam:Turchiq; Asyam obtinuere: longe maioribus cladibus subiecta fuit.Et aliq̃n Venetoꝝ iugum aliq̃nq; alioꝝ xp̃ianoꝝ pertulit.Neq; ullo pacto turchoꝝ uiribus restitisset:nisi religiosi milites:qui beato ioanni dicati sunt:insulæ curam suscepissent.De quibus infra lib.18.latius dicemus. Ex hac quippe insula multi illustres uiri prodierūt:uidelicet imperatores atq; pugiles.E quibus panetii philosophi progenitores fuere:atq; alii permulti. 3456 1740

¶Apollo clarissimus medicus:Vulcani& Mineruæ filius his tpibus:Eusebio teste:apud Phocēses & Delios clarus insignisq; admodū fuit.Qui cū medicinæ artis reptor fuisset:ēt herbaꝝ uirium primus indagator fuit: dicēte ipso ad uirginē Daphnem apud Ouidi.lib.Metha.primo . Inuētū medicina meū est:opifexq; p orbē Dicor & herbaꝝ subiecta potētia nobis. Quanq̃ Pli.7.lib.naturalis historiæ:Chironē infrascriptū:eius artis inuentorē asseruerit.Hic itaq; Apollo phitonis & sapiæ deus a poetis appellatus est:q̃ Phitonē serpentē:q matrē latonā ꝓsecutus fuerat: sagittis cōfecerit. Accipiẗ āt hic q̃nq;.p sole:qa sicut ipse ī claritate solus hr̃:sic iste ī cognitiōe mediciæ tātā claritatē.

¶Chirō medicus iustissimus:necnō & uir sapiētissimus Saturni & Peiopeæ filius:hisdē tpibus(ut nōnullis pl3)bōitate multa:& īsigni īdustria clarus fuit.Hic ī prīs cētauroꝝ ductor nutritorq; Esculapii ac magni doctor Achillis extitit.Qui ut multi affirmāt medicinā:& herbaꝝ bōitates primus īuenit:quā sciam postea antiq̃ssimus factus:Esculapiū atq; Achillē docuit:quē cū uidissent mortales (ut dicit Isydorus)hoīu3 pariter & iumētoꝝ medicinā īuenisse illū hoīs & Equi filiū fuisse dixerunt.Et Chyron iō denoīatus ē:ut ītelligereẗ:qa chyrugiā:nō physicā repisset:q̃ leui doctaq; manu operarum

nu operari solet. Hic (teste Orpheo) cū Argonautis nauigat: & illorū iudex ac medicus fuisse dicit: ubi & Achyllem cytharā pulsare docuit. Tādē cū Herculem hospitio suscepisset: & eius arma contra staret: sagitta e manibus eius cadens suum læuum uulnerauit pedem: dicente Ouidio.

Dumq; senex tractat squallentia tela uenenis. Excidit: & læue fixa sagitta pede.
Sed dixit Oui. illū unq̄ tali uulnere liberatū: & post nonū diē ne amplius dolore cruciaret: deorū miseratiōe ad cœlos tractū: unde ait. Ipse etiam lectas pegaseis collibus herbas.
Temperat: & uana uulnera mulcet ope. Et infra subdidit.
Nona dies aderat cum tu iustissime Chyron. Bis septem stellis corpore cinctus eras.

Tandem cum uenisset in mortem (Ochyroæ unica tātum filia dimissa) ob meritum uirtutis suæ ad perpetuam suæ uirtutis memoriam inter astra locatus ab antiquis fuit.

¶ Ochyroæ autem huius chironis ex quadam nympha filia suscepta: magni spiritus & ipsa fuit fœmina: quæ non contenta paternas artes tantū ædidicisse: nisi & fatorū caneret archana: unde & Esculapium orbi toto prædixit profuturum. Et suum patrem: optaturum sibi mortem &c.

¶ Venerē magnā cœli dieiq; (ut Cic. scri.) filiā hisdē tēpibus fuisse dicūt: licet alias tres fuisse: idē Cic. de natura deorū ostēdat: sed hanc primā uulgatissimāq; affirmat. De q̄bus oībus cūū multa a poetis ꝯficta fuissent figmēta: de ista tamē p̄cipue pp incōparabilē sui oris splendorē: ac totius corporis decorē multi īsanientes etiā illā cœli ipsum sydus qđ uenerē nuncupamus dixerūt. Atq; alii nō terrestrem qđē sed cœlestē fœminā ex Iouis gremio in terrā lapsam dixerunt. Vnde & multi eā ob rem deam īmortalē ipsam affirmabāt. Cuius filiū geminū amorē fuisse poetæ dixere: quē & cupidinē nominauere. Et cū ex deab⁹ gentiliū uenerādissima eēt habita: nō solū apud cypros suos thure placata fuit. Verū ēt mortuā & īcestuosam fœminā eo delectari odore existimabāt: q̄ uiuēdo ī postribulorū uoluptatibus utebat: & nō solū apud suos sed etiā apud Ro. q̄ ei tēplū sub titulo ueneris uirginis cōstruxerāt: p̄cipuis honoribus uenerata fuit. Hæc quippe tribus uiris nupsit: q̄bus mortuis cūū iuuencula & formosa admodū haberet fœmina: in tam grādē luxuriæ pruritū mox deuenit: ut oēm decoris sui claritatē crebris fornicatiōibus macularit. Vnde & prima (ut aiunt) meretricia publica adinuenit: fornicesq; īstituit: & matrōas inire cōpulit. Quod qđē execrabile scelus apud Cyprios in ꝯsuetudinē q̄si deductū est. Nā idē Cyprii hāc ꝯsuetudinē imo potius corruptellā seruare ꝯsucuere: ut uirgines suas ad littora mitterēt: ut nauigātiū uterent ꝯcubitu: & sic futuræ castitatis suæ libamēta ueneri uiderent psoluisse: & p suis nuptiis dotes q̄siuisse. Ipsa itaq; uesta dicta ab eisdē fuit: q̄ apud Cyprū uiridariū deliciosissimū atq; amænū ad suā explēdā libidinē ꝯstruxerit. Multa igr̄ de his tribus ueneribus apud multos referunt: q̄ breuitatis cā a me omittunt. Sed si uis uidere lege Ioā. Bocha. in suis deorū genealogiis libris: u3. 3. &. 4. &. 5. nonoq; atq; undecio: ubi multa de eisdē diffuse pertractat.

3724 3475 ¶ Dynastia decimaoctaua Dyapolitarū: hoc anno q ē tertius & q̄dragesimus uitæ Ioseph: ægyptiis cœpta ē: q̄ & sub regibus. 15. trecētis q̄dragintasex annis durauit. Quorū primus amasis regnauit annis. 25. q pastorū secta depulsa oēm regni possessionē in p̄dā accepit: atq; eorū nomē oīno desup terrā deleuit. Huic aūt a menophis successit: q & ipse. 12. annis regnauit. Tertius successit noīe Ephres q & ipse. 12. annis regnauit. Quartus Misphar mutosis annis. 26. Quītus Tuthemosis annis. 9. Sextus Amenoptes annis. 31. Hic est quē qdā Menononē putāt: cuius statua usq; ad aduentū Xp̄i sole oriente uocē dare dicebat: Septius Orus ānis. 38. Octauus Accenedis annis. 12. Nonus Achoris annis. 9. Decimus Chencres annis. 16. Vndecimus Acheres annis. 8. Duodecius Cheres annis. 15. Tertiusdecimus Armeus: q & Danaus annis. 5. Quartusdecius Raniēsis: q & ægypt⁹ annis. 68. Vltius Menophis annis. 40. Quibus finitis. decimanona dynastia subsecuta est. 144. annis porrecta.

¶ Heractus decimus Sicyoniorum rex: hoc anno: qui est quinquagesimus uitæ Ioseph: ipsiusq; imperii uigesimo anno: post Mesappum regem: Sicyoniis regnare cœpit: & regnauit annis. 46.

SPARTA CIVITAS IN LACEDAEMONIA.

¶ Sparta: quæ alio nomine Lacedæmon prouincia appellatur: his temporibus: Eusebio teste: a Spartho phoronei filio: in Pelopōnensi regione condita est. A qua quidem ciuitate & ipsa Sparta: seu Lacedæmonia: dicta est. Quæ postmodum per tēpora extitit insignis: & præstantissima græciæ ciuitas: quæq; & diu cum Atheniensibus grauia gessit bella: pro quibus ambo tandem ruerūt: his autem Spartanis lycurgus leges dedit atq; instituit: Verum tamen Iustinus in. 3. Epitholio. illam Spartam: alia de causa fuisse appellatam refert: ut infra alio loco dicemus. Fuit aute3 Sparta: seu Lacedæmō. chilōis p̄hi p̄ria: ut Pli. li. 7. refert: lāpedo quoq; Lacedæmōia ī ea fuit fœmina certe in oī æuo fœlix: atq; fortūata: ut pote regis filia: uxorq; ac mr̄.

¶ Altadas decimus assyriorum Rex: post Baleum septimo & quinquagesimo anno uitæ Ioseph Assyriis regnare cœpit: & regnauit annis.32. 3482 1710

¶ Etheologia ægyptiorum hic incipit.

¶ Aegyptiorum theologiam fabulosam huius sanctissimi uiri Ioseph tẽporibus: apud Memphim urbem initium sumpsisse: Diodorus siculus innuit. Offerebant namq; ægyptii antea: tantummodo Deo herbam uirdem: quia productiuarum terræ uirium primitias manibus offerentes: dicentes arbores: ante quam animalia terram produxisse: herbas uero prius quam arbores. Ex herbis igitur integras quasdam sumentes cum foliis radicibus: ac fructu partes concremabant: & ex ea tali exalatione: cælestibus litabant: uerum a diuo Abraam de cælestibus non mediocriter edocti: cum oculos in cœlum eleuare cœpissent: & motum & ordinem: & quantitates cælestium corporum admirati fuissent: confestim Solem & Lunam Deos putauerunt. Hac autem tempestate Osyre & Isyde: eorum Heroidibus: & regibus morte sublatis: protinus Osyrim: Solem: Lunam: uero Isym nuncupauerunt: a proprietate quadam inditis sibi talibus nominibus: A quibus trinis temporibus: uere: scilicet & æstate: ac hyeme: inuisibili motu circunductis: mundus gubernatur: & omnia nascuntur: aluntur: & augentur. Quæ quidem tempora quanuis inter se aduersentur: mirabili tamen concordia: annum conficiunt. Horum autem duorum Deorum: alterum ignis: & spiritus. Alterum humidi & sicci: utrunq; uero aeris naturam producere uidemus: quibus omnia & oriuntur: & conseruantur. Ita totum quidem corpus naturæ omnium ex Sole & Luna originem trahere affirmabãt. Hos itaq; heroas: cum uitam eorum: ex multis rebus a se inuentis excoluissent tanquam benefactores: communesq; patronos: existimantes eos: quia Deos adorare cœperunt: quibus & Statuas: & Simulachra: templa quoq; statuentes naturales Deos: uidelicet Solem: & Lunam: eos existimarunt. Succedentibus deinde tẽporibus: quæcunq; Soli consecrata animalia ægyptii putassent: etiam magnis honoribus uenerabantur. In tantam namq; insaniam deuenere: ut etiam Scarabeum: abominabile apud nos animal: summopere uenerarentur: ipsam quandam animantiam Solis effigiem habere putantes. Nam Scarabeus omnis uirilem habet sexum: qui spermate in stercus infuso: pila deinde ex eo confecta pedibus inuoluit: ueluti sol cœlum cum mensem lunarem expectat: Tanta itaq; huiusmodi fabulosa Deorum superstitio apud ægyptios conualuerat: ut cuncta eorum sacra mira religione excolerentur. Vnde & eorum sacerdotes (sicut diuus noster refert Hieronymus) semper in eorum templis die noctuq; stabant: & omnibus mũdi curis postpositis solum rerum naturas: ac rationes syderum contemplabantur. Vnde cauebatur ne cum mulieribus (pro eo rempore quo diuino cultui deseruiebant) miscerẽtur: neq; cognatos: aut liberos unquam uiderent: & a carnibus ac uino omnino abstinerent. Panem uero raro etiam comederent: sed oleribus tantummodo cum oleo uterentur. Cubile autem eorum ex foliis palmarum fuisse confectum scribit. Misertus deniq; dominus noster Iesus Christus: tanta uetusta cæcitate per euangelicam diui Marci Euangelistæ doctrinam ægyptios istos liberauit: qui spiritu sancto inflammatus: docuit eos totius mundi ac solis & lunæ creatorem: dicenti fide colere: nec elementa corporum: nec uisibilia alia quæq;: sed eum qui per ea inuisibiliter cognoscetur creatorem.

Nota de scarabeo

¶ Iacob Sanctissimus Patriarcha: hoc ipso anno: de Christo: deq; uocatione gentium apertissime prophetizans: in ægypto constitutus annos natus centum quadraginta septem fœlicissime diem obiit. Cuius quidem prophetia (ut Vincentius gallus refert) breuiter talis fuit. De stirpe inquit Iuda filii mei imprimis uirgo nascetur stellam habens bysinam: uestemq; candidissimam: de qua nascetur agnus immaculatus: qui est agnus Dei gratia saluãs omnes: cuius regnum erit in æternũ: quod minime corrumpetur: dominus Deus magnus itaq; apparebit in terra: ut homo corpusq; assumet: & comedet ut homo. Orietur astrum eius in cœlo: ac ipse in terra ut sol resplendebit: cœli aperientur super eum: & ex templo gloriæ ueniet ad ipsum sanctificatio non modica cum uoce paterna & ipse effundet spiritum gratiæ super nos: eritisq; filii eius in ueritate. Hic erit ex leui sacerdos: & ex iuda rex: deus & homo: mediator Dei & hominem qui omnes tenebras de sub cœlo tollet: & erit pax in uniuersa terra: uox deniq; impie agetis contra eum: nescientes eius resurrectionem. Ipsius autem innocentis sanguinem recipietis super capita uestra: & in passione ipsius petræ scindentur: & sol extinguetur: & cætera quæq; turbabuntur: inuisibiles spiritus contremiscent: & infernus spoliabitur. Ipse uero portas Paradisi reserabit: & stare faciet minantem gladium aduersus Adam: & dabit sanctis comedere de ligno uitæ. Belial ligabitur ab ipso. Tunc uidebitis Enoch Noe Sem & Abraam Isaachq;: ac meipsum patrẽ uestrum: resurgentes a dextris in exultatione: suisq; filiis potestatem dabit conculcandi perniciosos spiritus: & quotquot crediderint in eum in terra utiq; gaudebunt. Tunc omnes resurgent: & ii quidem in gloriam. Impii uero ad ignominiam: atq; in primis israelem iudicabit: quia non crediderunt ei &c. Eo itaq; mortuo diebus triginta conditus aromatibus fuit. Indeq; concedente sibimet rege celebri pompa: corpus in Ebron a ioseph delatum: in spelunca duplici: multa cum largitate sepellitur: ut patet Genesis.49. Tunc quippe Ethnicorum mos erat nouem diebus incondita corpora seruare: singulisq; diebus ea callida ꝓfouere aqua: & ꝑ interualla ꝓclamare: ut si quis forte spiritus interclusus esset: ipsis clamoribus 3600 1599

excitaretur

excitaretur. Condita uero quadraginta diebus seruabantur. Hebræi autem septem tantummodo diebus incondita seruare consueuerat. Condita autem triginta. Hinc diei septimi & trigesimi apud nos obseruatio inoleuit: quā nunc sacra obseruat ecclesia: sicut habet̄ in decretis.13.q.2.c.Q uia alii.

1599 3600 ¶ Prometheus Iapheti ex Asya coniuge Nympha filius hisdem tēporibus testibus diuo patre Aug. decimo octauo de ciui. Dei. Eusebioq; in archadia claruit: uir utiq; ingenii acutissimi: & spectatissimæ peritiæ: qui homines incompositos: ac nimium rudes: ad policiores mores composuit: simulachra quoq; hominum primus de terra formauit: & ea arte quadam ueluti spiritum habentia moueri fecit. Pro quibus fabulationes multæ confectæ sunt: inde cum in altissimo montis resideret. Astrologiam didicit: eamq; prius assyriis docuit. Insuper & ignem e silice prius eduxit: ut Pli. testat̄. Vsum insuper anuli (sed ferre) primus inuenit: quem & quarto digito: in honorem cordialis uenæ portari instituit. Tempore deinde procedente apud Romanos (ut Isydorus decimonono ethicorum libro refert) statutum emanauit: ut liberti ciuesq; aureo uterentur anulo libertini argenteo. Serui uero tantummodo ferreo: deniq; prometheus hic Fulminum: in ipso caucaso monte rationem etiam deprahendit: propter quod ignem cœlestem illum furatum fuisse tradunt. Hunc sapientissimum uiꝝ: & diuus pater Augustinus in libro de ciuitate dei: & post eum Rabanus: & Layon carnotensis: ac Ouidius: Oratiusq; necnon & Claudianus in suo panegerico: & alii permulti doctores suis in operibus miris extulerunt laudibus: ut in eorum operibus aperte monstratur. Prima simulachra ignis e silice primus Anuli primus usus

¶ Athlas & ipse archas prædicti promethei frater: seu ut aliis placet filius: Maiæq; magnæ pater hac etiam tempestate uir excellentissimæ uenæ ac contemplationis immensæ effulsit clarus. Quippe quum astrorum cursum: peruigili studio comprahendisset: primus de astrologia inter græcos differere præsumpsit: propter quod finxerunt fabulæ eum cœlum portare: quamuis idem mons suo nomine nuncupetur. Cuius altitudine cœli portationem in opinionem uulgi uenisse credibile est. Hic itaq; septem genuit filias Nymphas appellatas. Quarum hæc sunt nomina. Prima Maya: postea cuiusdam Mercurii mater: & Iouis tertii concubina. Secunda Electra Dardani matre. Tertia Sthenope martis concubina: & mater Parchon: & Celben: quæ habita est perpetua uirgo. Quinta Celene Neptūni concubina. Sexta Thayeta uel Thayethen: Tantali & apollinis: & Thessali ac lacedæmonis mater. Septima dicta est pyrra. Hæ septem Sorores ab insula Hesperida dictæ sunt Hesperides. Tres autem celebres athlantes fuisse ab auctoribus dicuntur. Quorum primus hic archadicus creditur. Alter thessalus inde Maurus fuit: tertius ille.s. qui cum Hespero fratre ad mauros transfretauit. Nymphi

¶ Athalas præterea quartus fuit italus: qui uulgo fertur: apud thesulas ethuriæ ciuitatem imperauit: uerum quo imperauerit tempore non satis certum habemus. Licet sint qui dicant ipsum hoc tpe regnasse. Et ipse quoq; septem alias genuit filias: Plyades dictas. Q uaꝝ prima similiter dicta est Maya: altera Electra etiam alterius Dardani mater & Theucri. De quibus Papias refert: ꝙ ex latio Dardanus in phrygiam profectus fuit: ubi Ericthonū genuit filium: qui pater fuit Trois: a quo postmodum troia nomen accepit. Et hinc colligitur ꝙ troiam ex Italia primum traxere principia. Plyades filiæ

¶ Hesperus autem prædicti promethei frater: hoc anno athlante germano: Italiæ rege defuncto in regnum successit. Q ui primo apud Hispaniam regnans demum a fratre pulsus: in Italiam uenit: & ea quidem loca: ubi nunc italia est occupans: Hesperiam a se nominauit. Vnde Hesperus occidentalis stella etiam ab ipso Hespero cognominata est. Hic tres filias genuit. Quas ab insula Hesperide: quæ in oceano Ethiopico est: ubi eas enutriri fecerat: Hesperides cognominauit. Q uaꝝ noīa sunt Eglē: arethusa: & Hespertusa. Hæ a poetis amœnissimum uiridarium custodire cū uigili dracone dicebant̄. In quo aureæ arbores erāt aurea tenētes poma. Q uæ teste Oui. li. 4. Metha. qa thenuis ꝑdixerat a quodā Iouis nato esse diripiēda: idq; pomariū mōtibus circūsepsit. Sed tādē Hercules ad illa rapiēda ab Euristheo missus: occiso dracone aurea mala tulit. Dicente Lucano lib. 9. ubi de hoc orto plura locutus est. Abstulit arboribus præcium: nemoriq; laborem.

Alcides passusq; inops sine pondere ramos. Rettulit argolico: fulgentia poma tyranno.

1589 3610 ¶ Hesperides autem hæ insulæ in oceano ethiopico sunt a prædictis tribus hesperi filiabus sic appellatæ. Quæ quidem maris fluctuoso meatu procul uisentibus: tortuosum anguem mentiebatur. Sed præter arbores oleaftris similes: & aram sacram herculi: nil aliud præferunt: quod propaget uetustatis memoriam: ut plærisq; dicitur. Ouium nihilominus greges ibidem fuere tanꝗ sterili & arido solo: quæ purpuream lanam producentes: ab hercule raptæ dicuntur. Dicente Ouid. 4. metha.

Mille greges illi: totidemq; armenta per herbas. Errabant: & humum uicinia nulla præmebat.

Arboreæ frondes: auro radiante micantes. Ex auro ramos: ex auro poma tegebant.

¶ Epimachus: alter promethei frater: & ipse hisdem temporibus fuit. Hic genuit pyrrum: ex cuius stirpe fastida fuit. Qui ex regina terra. xii. Gigantes progenuit: uiros utiq; fortissimos. Quorum no-

1372 3627 mina sunt: Thypheus & Briareus atq; alii decem.

¶ Argus qntus argiuoꝝ Rex: post Apin seu Osyri: ī ægyptū ꝑfectū: hoc anno argiuis regnare cœpit: & regnauit annis. 70. Húc cētū oculos habuisse ferūt. i. cūcta uidisse sua īcōparabili sapiētia. Hic primā nauē Iasoni in Cholchos eunti fabricauit: q̄ ab ipso auctore Argos denominata fuit: in qua idem Iason uolens accedere ad uellus aureum quærendum: omnes fere græciæ iuuenes conuocauit: iter quos fuere hercules: Orpheus: Castor pollux: & alii plures splēdidissimi iuuenes: q semidei a

Statio appellati fuerant:sub isto itaq; argo rege Calicias primum Argiuis functus est sacerdotio.

Plemeus undecimus Sicyoniorum rex:post Heratum regem sexagesimo octauo uitæ Ioseph: suis sicyoniis regnare cœpit:& regnauit annis.48. 3628 1571

Manutius.xi.assyrioꝝ rex:althada rege uita functo:assyriis regnare cœpit:& regnauit annis.30.

Læuitarum genealogia hic initium sumit.

Leui Iacob sanctissimi Patriarchæ:ex Lya uxore filius:a quo læuitaꝝ iudæoꝝ familia:post mortem patris:circa hoc tempus in ægypto degens:ibidem:Ioseph fratre imperante:centum triginta septem annis natus:naturæ cōcessit:relicto filio nomine Cath:annoꝝ.40.a quo & alter Abraam seu Amram natus fuit:in cuius quidem ætatis quartodecimo(ut Eusebius refert)Ioseph similiter suum diem obiit. Abraam seu ut aliis placet:Amram:deinde & pastor:uxoré Iocabeth: auunculi sui filiam:& ipsum duxisse uxorem refert:ex qua cum esset ætatis annoꝝ septuagintaseptem.Aaron & Moysen filios suscepit:inter quos tres anni intercessere:mortuusq; est:& Amram centum & trigintasex annos habens:ipse itaq; Leui cum esset ætatis.20.annoꝝ & sex mensium una cum Symeone germão suo natu maiore:uir certe īgentis spiritus cū apud Hemor regé decem annis stetissent: una dieꝝ uidens Dynam sororem suam:decenné a Sichē Hemor prædicto filio fuisse stupratam:nimio zelo succēsus:atq; cōmotus ipsum Hemor & Sichen:atq; alios ipsius filios:cæterosq; oēs urbis mares interficit:quæ res cum patri suo Iacob innotuisset: ꝑmoleste nimium tulit:unde & in morte sua: cum filios omnis suis benedictionibus benediceret:sic inquit.Symeon & Leui uasa iniquitatis bellantia:in cōsilio eoꝝ nō ueniat anima:quia interfecerunt uirum in liuore suo &c.Geñ.49.

Exodus liber hic initium sumit.

Seruit⁹ HEbræi in ægypto sub seruitute Pharaonis fuerunt:secundum Isydorum annis.24.uerum secundū diuum patrem Augustinum.145.Quom ergo mortuus esset Ioseph: Amenoptes quartus post Ephten Pharaonem:cū aliis ægypti Pharaonibus: populum Israel nimium exosum haberet ꝑpter ingenii magnitudinem:laborumq; industriam: ac opum affluentiam:atq; sobolis elegantiam:eum callide opprimere constituit:ne scilicet multiplicatus in ipsum aliquando cōsurgere posset:quamobrem multimodas statuit eidem populo opeꝝ angarias imponere:utpote lateres coquere fossas purgare:& lutū inde exportare:ac alias pene innumerabiles oppressiones īponere:qbus qdem oppressionibus:ab uxoꝝ amplexibus cessarent:ac p hoc eius ꝓles cessaret & in nihilum redigerent̃.At ipsi hebræi:dum in his calamitatibus obuersent̃: contigit ut qdam sacroꝝ scriba:ꝓscius futuroꝝ:Pharaoni ꝓnunciaret:unū ex hebræis mox nasciturꝝ:q ægyptioꝝ regnū humiliaret:filiosq; Israel exaltaret:cuius uirtus trāscenderet uniuersos.Et ꝓpea ꝯsuluit regi:ut hebræoꝝ īfantes oēs oīno interficeret.Veꝝ adhuc ipso populo magis:magisq; crescente:& multiplicante ꝑcepit obstetricibus:ut hebræas abstricando mulieres:eaꝝ mares quoscunq; interficerent:fœminas uero reseruarent:tanq̃ inualidū sexum:& ad ægyptioꝝ libidiné delicatū:sed etiam adhuc eodé populo crescéte:denuo mādauit:ut eoꝝ nati in flumine ꝓiicerent̃:ut ita hebræi demū ad nihilum oīno redigerent̃:sed cōtra Dei uoluntaté nihil ꝓualere potest.Quapropter tempestate ista hoc est anno.8.& uigesimo regni Amenophis:puer qué ꝓdixerat sacerdos ille scriba.s.Moyses Amram iudæo uiro nobilissimo natus est.Qué pater ipse suus:cum tribus mésibus occultasset: uidens ꝙ amplius eū celare nequiret.Tiscellam scirpeā sumpsit eam pice & bitumine liniens:īfantem.cum lachrymis intro composuit:atq; ipsum in carecto ripæ fluminis exposuit:eius saluté Deo optimo derelinquens.Fluuius auté puerulum suscipiés:ꝑ alueum deportabat:quem Maria eius soror matris iussu subsequebat̃ a longe uolens ītelligere rei finem.Tunc deus omnipotés ostédit non humana ꝓuidentia:sed quocunq; uult ipse fieri:optimum effectum ꝓtinus adipisci.non eos ꝓualere:qui cautela sua alios cōdemnare nitunt̃:unde & hunc puerulū inopinabiliter saluauit. Thamur auté quæ Pharaonis filia erat:tunc circa illius fluminis littus:suis cum puellis ludebat: quæ quum illud uas uidisset a fluuio deportari:cōfestim ꝑcepit suis illud sibi afferri.Apertoq; uase in eo comperit infantulum:mira indole:& elegātia insignitū:pro quo nō mediocriter gauisa est.Mādauitq; protinus mulieré sibi adduci quæ mammas infantulo ꝓberet.Veꝝ cum permultæ illi adductæ fuissent: nullius mammillas suggere uoluit.Astabat & Maria eius soror cum aliis ad uidendum.Quæ ait: frustra o Regina ad nutrimentum huius infantuli has aduocasti mulieres: quæ ad ipsius notitiam nullatenus pertinent.Sed si placet:unam ex mulieribus hebræorum euestigio adducam:a qua indubitato eius ubera excipiet.Cui dixit uade:illaq; confestim matrem ad reginam consociauit:At puer uisa matre:illico ad eius ubera accessit.Quo uiso regina ignorans ipsam esse matrem eidem paruuli curam commisit.Cui secundum rei euentum Moysi nomen imposuit: quasi e flumine saluati. Aquam enim ægyptii. Moysi uocant. Ses uero saluatus. Componentes itaq;(ut Iosephus ait)hæc ex duobus prædictis dictionibus id Moysi nomen eidem imposuerūt. Hoc est ex aqua saluati.Ipse igitur ex leui stirpe originem duxit. 3641 1558

Criassus quintus Argiuorum rex agri regis filius anno quintodecimo hebraicæ seruitutis: Argiuis regnare cœpit:& regnauit annis.54. 3655 1544

Asya nimpha Oceanum Thethiosq; filia:Iapeti uxor:ac promethei prædicti mater:siue(ut Herodoto placet)uxor:per hoc tempus Varro refert eam regionē:quæ asia minor dicitur:inhabitans:

& Asiam

& Asiam nominauit in qua quidem: quamdiu uixit: fœlicissime imperauit. Est autem Asia maior & minor: quæ quidem regiones tertiam partem mundi efficiunt. Est autem regio permaxima. Minor itaq; Asia: quæ ab hac Nimpha proprie nomen accepit: mediterraneo mari cingitur: & phrygia: ac lycia ꝯclusis terminaꝛ. Habet. n. a septẽtriõe Bythiniã: ab occasu ꝑpontidẽ & ab oriente Lyciã. In ea qngẽtæ ciuitates qñq; fuere. Quæ ptita: nũc īfrascriptas ꝯtinet ꝓuincias & īsulas: uidelicet: Galatiã: Bythiniã: Lychaõiã: Paphlagoniã: Saloné: Mysiã: Olypinã: Pergamũ: Eoliã: & Lesbũ: Ioniã: Cariã: Lydiã: Lyciã: Pãphiliã: Phrygiã: Cyliciã: Rhodũ: & Cyprũ. Quæ qdẽ: sicut olim Asia appellabaꝛ: nũc ꝓ maiori pte: ex augmẽto turchoꝝ nõis: Turchia est nõiata. In ea beatus Ioã. euãgelista: primũ Christi Euãgeliũ ꝑdicauit: uniuersamq; xp̃i iugo subiugauit: quãobrẽ ibidẽ pulcherrimas ecclesias erexit: unde & postmodũ plurimũ martyrio: ĩ ea ꝓ xp̃o coronati fuerũt sancti: quorũ plane ꝯstãtia ibi cessauit oĩs spurcitia ueteris ydoloꝝ cultus. Sed nr̃o (ut ita dixerim) sæculo & infortunio factũ est: ut Turchoꝝ aduentu: cuncta ibidẽ ĩmutata sint. Mahumetea qppe lex: p eosdẽ turchos: xp̃i euãgeliũ reppulit: christianoꝝ nr̃orũ auaritia & inertia: Ea plane regio siue prouincia plurimos doctrinis excellẽtes ꝓtulit uiros: quos inter Apollodorus orator Augusti p̄ceptor fuit: & Galienus insignissimus medicus: & Anacreoni Minermus: Antimachus: Alceus: & Sapho mulier oẽs poetæ. Hystoriæ uero ꝯditores: Herodotus: Exãthus: & Theopõpus: Ac septẽ sapiẽtes: uidelicet Thales: Bias: & Pithacus: Cleantes: Anaxagoras: Heraclitus: & Anaximãder: & alii pene ĩnumerabiles: Asia uero maior: ab Asio chori filio: denõiata fuit. Quæ a meridie p orientẽ usq; ad septẽtrionẽ ꝓtendiꝛ. Terminos aũt habet a meridie Nilum: A septẽtriõe Tanaim: tribus hãc ptibus tangit oceanus: & q ab oriente Eous: a meridie indicus: a septentriõe Scythicus appellaꝛ: in ea primos hominũ ab oriente accepimus. Seres & Sinaꝝ ꝓuinciæ ĩcolas: qbus (ut Ptolemæo placet: his in anno Sol fit supra uerticẽ eoꝝ: post hos sequunꝛ indi: & Aurea cheronesus: in india sunt Ganges: & indus fluuii maximi indis pmaxima est: Arachosia ꝓuincia. Deinde paropanisade. Dragiana: Gedrosia: Aria: Carmania: Persia: Susiana: in qua fuit Susa ciuitas nobilissima: Babilõia: Mesopotamia: Arabia ĩter rubrũ: & psicũ mare: Assyria: Bactria: Caldæa: Cappadocia: Colchos: Margiana: Marandinoꝝ ꝓuincia: Media: Parthia: Sodoma. Sunt quoq; in hac pmaxima ꝓuincia Asia maiore: Arimphei populi ꝓpe mõtes. Rimpheos: ubi niues assidue cadẽtes: adeo in uia efficiunt: ut ultra adire nõ possit. Quibus (ut Põpo. ait) iustissimi sũt mores: hñt hi ꝓ dõibus nemora: & alimẽta bacæ eius sũt. Arimphei

❡ Mosoni etiam: in hac Asia: uersus septẽtrionem sunt: qui turres ligneas subeunt: notis corpus omne persignant: propatulo uescuntur: promiscueq; concubunt: & palam reges diligunt: uinculisq; arctissima custodia tenent. Atq; ubi culpam praue imperando metuere: media diei totius afficiunt: populi sunt asperi inculti: pronoxii appulsis.

3557 1642 ❡ Manchaleus: mamithi regis filius: duodecimus Assyriorum rex: decimoseptimo hebraycæ seruitutis anno: Assyriis regnare cœpit: & regnauit annis. 30.

3574 1625 ❡ Orthopolis: duodecimus sicyoniorum rex: pellemmeo patre defuncto: trigesimotertio hebraicæ seruitutis anno sicyoniis regnare cœpit: & regnauit annis. 63.

3587 1612 ❡ Iphereus tertiusdecimus assyriorum rex: Manchaleo patre defuncto: quadragesimosexto hebraicæ seruitutis anno: assyriis regnare cœpit: & regnauit annis. 20.

❡ Mayam autem Athlantis: ex pelione coniuge filiam his temporibus: Mercurium eius nominis primum: ex Ioue adolescentulo suscepisse ferunt. A qua postmodum Maium mensem denominatum nonnulli fuisse affirmant: quod in mense illo: Mercatores omnes Mayæ & Mercurio pariter sacrificabant. Sed Macrobius dicit. Mayam: cui mense Maiores diuina agebatur: eam terram fuisse: & hoc adeptam nomen a magnitudine. Et ipsam eandem Bonam Deam esse ex ipso cultiore sacrorum ritu. Faunam autem quod omni usu animãtium faueat. Opem: quod eius auxilio uita cõstet: Fatuam uero a fando: quod infantes partu editi: non prius uocem edunt: quam attigerint terram. Hæc adeo pudica fuit fœmina: ut nunquam eius nomen in publicum auditum fuerit: nec uirum unquam uiderit: nec a uiro uisa sit: propter quod ferunt uiros eius Templum omnino ingredi non posse. Hæc itaq; Maya melita fœmina: apud Romanos: maxima habebatur in reuerentia. Cui ad inditium religionis prægnantem suem mactabant: & sacrificabant: quam hostiam terræ propitiam fore dicebant.

❡ Cylleno: fœmina huius Mayæ soror: & eisdem parentibus edita: & ipsa a Ioue prædicto cretense uiciata: Mercurium alium a superiori peperit. Qui Cyllenius cognominatus fuit ab ipsa matre: seu a Monte nomine Cyllion archadiæ: in quo forte natus est: unde & idem mons celebris euasit: ipsius Mercurii natiuitate.

❡ Mercurius itaq; Iouis: ex prædicta Maya filius hisdem temporibus (ut quidã uolunt) nasciꝛ: q̃q̃ crediderim longe antea natum: sed quia plures legimus fuisse Mercurios: oẽs huic loco in unũ ponendo reseruauimus: primum autẽ deorum nuncium seu interpretem fuisse oẽs poetæ describunt: quẽq; & uariis ornamentis insignũt: ut per illa intelligantur ipsius Mercurii uarietates officiorum. Et propterea: ut Marcianus dixit: ut mox natus fuit. Capella suis uberibus eum lactauit. Qui diuino lacte perfusus & si mortali fœmina natus immortalis tamen homo habitus est. Dictus autem fuit Deus facundiæ. Mercatorum palestra: & Turrum nuncius. Interpresq; deorũ. Eundem quoq;

dicunt(licet alium)ex sorore uenere:Hermaphroditum.Hic autem Argum interemit: & prometheum in caucaso monte religauit atq; alia mille quæ de isto:aliisq; Mercuriis:poetæ confixerunt. hic ipse lyram septicordem compenit:ipsi deniq; datur uirga caducea: in cuius laudem postmodū Horatius in primo carminum suorum:hunc hymnum cecinit dicens.

Lyræ primæ inuentū

Mercuri facunde nepos athlantis. Qui feros cultus cantus & decore:More palestræ.
Te canunt magni Iouis & deorum. Nuncium:curuæq; Lyræ parentem.

Callidū qcquid placuit iocoso cōdere furto.Et alia multa. Hic igit̃ adeo in omni doctrinæ genere:& q̃ maxime phisicæ edoctus fuit:ut dicat̃ eū sua uirga & herbis tñ mortuos suscitasse. Vnde & post mortē īter deos relatus.Stellificatus est.Ab eoq; Stella q̃dā:q̃ in uirgine regnat quæq; & semp īperauit:& Solē cōmitat̃ Mercurii nomē accepit.Ea qppe p̄esse facūdiæ:& eloquētiæ: ut plurimū ɔsueuisse dr̃.Et ppea ut habet̃ actuū.14.Paulū apostolu:quō eēt dux uerbi:Gētiles Mercuriū appellauere.Hūc aūt in ordine planetaꝝ: sextū ponere ɔsueuere astrologi.Et cū dictus eēt mercatoꝝ dux seu deus:atq; furtoꝝ.Ideo ab uno latere eius depīgere ɔsueuere mercatores:cū mercibus suis: & latronem qui eisdem marsupium furtiue abscidebat:pingebatur quoq; cum utroq; sexu &c.

¶ Mercurius alius ægyptius fuit:q & Trimegistus cognominabat̃.i.ter magnus tēpestate istac: & ipse floruit:q inter cætera suæ uirtutis monumēta dicit̃ fuisse primus stellaꝝ inuentor: q eā obrem apud eosdē in ītroitu signoꝝ Solis:mandauit semper aliquā fieri solemnitatem.Hic itaq; doctrinæ gratia allectus:ex ægypto digressus uniuersam terrā peregrinari uoluit.Et hinc inde centum ciuitates condidisse:in quibus quidem deum uerum dicit̃ eos colere docuisse prohibet̃.Et propterea maior & antiquior Mercurius est appellatus. Veꝝ cuius patris fuerit filius non habetur.

Stellaꝝ prius inuentor

¶ Mercurium item alium:cognomento Hermem natione italicum fuisse inuenimus:quorum ab agmigda pastore agrigentino in insula siciliæ uel a Fauno italiæ rege: Lyram & Harmoniam eum didicisse credunt: Quam ob modulantiam multa instrumenta eum cōfecisse ac Orpheo tradidisse ferunt.Quem & canino capite:cum uirga serpentibus innexam:in manibus depingunt.

¶ Mercurius p̄terea q̃rtus ante diluuiū fuit Lamech filius:quē Tubal appellauimus:a quo & Musicæ sumpsere pricipia.Fuere & alii Mercurii.s.qntus & sextus:qbus oībus eadē dant̃ ornamēta uirtutū:sed nō eadē deitas:qa alius ē medicīæ deus:ali⁹ mercatoꝝ:alius fuꝝ:q̃ oīa a multis ɔfundūt̃.

¶ Proserpina:magnæ Cereris filia:mulier sane speciosissima q̃ Orchus molossoꝝ rex pp ipsius insignē pulchritudinis famā:diu ante rapuerat:& in ɔiugem sibi assumpserat:de qua plurima a poetis sunt ɔficta his tpibus grādeua deficiēs:iter deos relata est.Ipsam.n.ideo a Plutone amatā: & raptaʒ fuisse tradūt:qm̄ Veneris ignes despiciebat:quā cū diu Ceres quæsiuisset:tādē īdītio Arethusæ apud īferos eā īuenit:q̃ quū inde retrahere mater nō posset:Deū Iuppiter lachrymis matris ɔmotus: sententiā tulit:ut sex mēses cū uiro apud īferos:& sex cū matre:apud superos moraret̃. Hāc āt Plato:in lib.respōsionū dicit esse malignoꝝ spirituū:una cū Serapide pricipē:quia tribus elemētis: uidelicet in aqua:terra:& aere:tanq̃ pniciosissimus Dæmon:multū potest.Vnde his uersibus:hoc approbare uidetur dicens. Naturæ triplicis ego sum Lucina puella.

Taurea:itēq; triceps missa e cœlo aurea phœbe Quā multæ uariant:formæq; trinaq; signa.
Quæ terra & simulachra fero terræ aeris ignis. Quippe meis atris terraꝝ est cura molossis.

Aberiades

¶ Saturnus magnus rex cui aberides ɔpriū nomē fuit:Cœli & Vestæ filius:q deoꝝ summus a poetis fingit̃:hisdē tpibus(Petro cluniacense testāte)patre Cœlio eunucato: Cretēsi regnū sibi desumpsit.Qui quom potētissimus rex euasisset ad retinēdū patrū suoꝝ memoriā:noīa eoꝝ cœlo terraq; indidit.Quare patrē sibi cœlū dixit matrē uero terrā appellauit: quæ quidem uesta interpretatur:eo q terra rebus omnibus uestiatur:seu quia in sua stat.nam & ipse ideo Saturnus appellari uoluit: q tempus significat:quod e cœlo ortum habuerit:Nil quippe aliud tempus ipsum dicere uolens significat quā cælestem motum.Atq; cum omnia quæ orta sunt tempore intereant ipsum Saturnū poetæ finxerunt:q natos suos etiam oēs uorauerit cum oīa tpe consument̃.Quamobrē auctores oēs ipsum Saturnū appellarunt quia annis insatiabiliter explet̃.Huius namq; pater Cœlius crethis filius fuit:ut supra longe ante iam dictum est:alios etiam fratres:atq; sororē unam:rheam nomine habuit quā & in uxorem duxit.Habuit & fratrem natu maiorē:nomine tytana:qui & ut ipse regnaret: expostulabat.Quod ubi eius mater & soror persenserunt:huic Saturno ne aliquo modo fratri Tytanide regno uti concederet:quia in primis ipse tytan erat facie deterior.Quod postq̃ tytan perpendit æquo animo eidem regnum omnino concessit:sed hac quidem lege ut si quis natus fuerit ei masculus filius:necaretur:primus itaq; qui natus saturno fuit filius necatus est.Eoq; occiso postea gemini nati Iuppiter:& iuno q ubi mater perpendit saturno Iunonem mox in conspectum dedit.Iouem uero clam abscondens patre inscio educandum dedit.Deinde Neptunum clam ops peperit:& eum quoq; clanculum abscondit.Et cum etiam Plutonem: & Glaucam peperisset: filia patri ostensa Pluto item seruatus est:Glauca uero paruula decessit.Quod cum tytan postea resciuisset ductis secum mox Tytanis suis filiis saturnum & opem uxorem captiuauit: & muro excelso illos circunegit atq; eisdem diligentem custodiam apposuit.Hoc quum eorum filius Iuppiter cognouisset cū magna suoꝝ crethēsiū copia ueniēs ipsū tytanē:& filios expugnauit: parētesq; ipsos uinculis exemit:& eisdē regnū restituit.Ipse deinde in crethā remeauit: ueꝝ quū Saturnus forte admonitus

Satur-n⁹ tēpus significat

monitus:ut a filio Ioue caueret:ne eū regno expelleret:effugiēdi pīculi causa:ipsi Ioui parasset:a filio ipso tandē regno pulsus est. Ipseq; Iuppiter paternū regni occupās:pfestim armatos misit:q patrē Saturnū:aut cōprehēderēt:aut certe iterficerēt. Saturnus uero ita pulsus.: quom diu multūq; errasset:uix tandē in Italia locū:quo lateret iuenit:Hic itaq; Saturnus pter Iouē:& Neptunū: atq; Plutonem:& alios suscepit filios:Chyonem uidelicet & Messappum:Genyum: Amicum: Erigenem: Pycum:& Typhonem Gigantem permaximum: Sed & semiramin:uenerem:cererem:uestam: atq; Iunonem magnam filias:De quibus Ouidius libro fastorum dixit.

Ex ope Iunonē memorat cererēq; creatas. Tertia Saturni semine uesta fuit.
Iuppiter astra fretum Neptunus tartara Pluto. Regna paterna tenēt:tres tria quisq; suū.

¶ Multis autem nominibus Saturnus hic cognominatus est. Et primo Saturnus: eo q saturetur annis:uel a sarciendo:quia agriculturam docuit. Item Theuch.i.deuorator:quia proprios deuorauit filios. Item chronus uel chronos:quia ultra communem hoīum ꝯsuetudinem uixit. Item Nēbroth:pp corpis sui magnitudinē. Itē Stercutius appellatus est:qa tanq̄ optimus agricola usum stercorādo agro primus iuenit. Dictus quoq; est deo origo:ac totius ꝓsperitatis Deus:qa eius filii & filiæ oēs:inter deos:uel Stellas:sunt relati. Quomodo aūt in Italia regnauerit:& q̄ ibidē gessent:uidebis īfra:in Moysi tpibus. Pingit aūt Saturnus hic admodū senex:& mœstus:capite obuolutus:tardusq; & sordidus:atq; falce ornatus:q̄ oīa ipsi Saturno hoī ac ei planetæ ꝯueniūt. Astrologi aūt dīt Satur. planetā fore natura frigidū:& siccū:ac melāconicū:cū fœtido ore. Dicūtq; pterea ipsum auaꝝ:maliciosum:inuidū:Seductorē:Supbū:simulatorē:& multæ cogitatiōis:atq; ꝯsilii profundi:& ad irā tardū:sed irreuocabilē ferme fore. Insup ferūt eū significationis operis ad agriculturam spectantis:mensurationum terrarum:& aliorum multorum consimilium. Noīa oīa saturni

¶ Nonogirus qdā priuatus uir hisdē tpibus:multæ idustriæ iclitus:clarusq; fuit: q primus apud Siculos Boues aratro iunxerit:q bus ex rebus:ab eisdē diuinis honoribus:& sacrificiis:honoratus fuit.

¶ Apollo eius noīs secūdus:natiōe Delphicus:Iouis secūdi:ex Latona:filius:unoq; ptu:cū Diana: editus tēpestate hac:in isula delos:q̄ in ægeo mari est:clarus iclitusq; fuit:uir certe pitiæ q nō ꝓtētus ꝓteritoꝝ ꝓsentiūq; fuit nisi & futura itelligeret. Ad q̄ grām qdē adipiscēdā cuiusdā magicæ artis: q̄ phitonica nuncupat:primus iuentor extitit:unde & fatidicus appellatus est:cuius rei grā post mortē diuinatiōis & sapiētiæ deus a poetis appellatus est. Medicinæ ēt artis:& herbaꝝ uiriū:cōpertorē ipsum fuisse Oui.ꝓtestatus est. Quia cithara a Mercurio donatus:eā optime pulsans:musis canentibus:postea perfectus euasit. Quare cytharam ipsam tenens & pulsans mitis ab omnibus dicebatur:ut Horatius inquit. Condito mitis:placidoq; tello Supplices audi pueros apollo. Namq; prius sagittis armatus:nocuus putabatur. Hic primum Daphnem amauit:post illam hiacintum puerum: quem cum secum disco luderet:agente inuidia: Borea interfecit. Hic etiam ob singulares eius in omni genere uirtutes:post mortē:tanq̄ sol.i.solus inter Deos relatus est. Quia tā tam certe claritatē solus obtinuit:ut deus apud suos haberet. Et ideo tēplo pmagnifico: apud suos ab Erictone:post mortē honoratus fuit. Quod quidē tēplū & locus:nūc desertus uidet:illius tamen tēpli:& amphiteatri adhuc aliqua(ut fert)extant uestigia:ubi alba marmora: & quædā colūnæ ad signū eiusdē dignitatis maximo uidet in numero. Huius itaq; Apollinis cæres magna uxor fuit: ex qua aristheum genuit filiū:quē Esiodus pastoralē Apollinem appellauit:postea a canibus dilaniatum. Hunc autem apollinem iuuenē:& imberbē depingunt:cui & laurus dedicat. Griphes coruus: & Phyton serpens maximus pictus e longe est:quem & sagitta p mediū transfigere uidetur: pingebatur quoq; inter parnasi montis iuga:de quo & castalius fons scaturiebat. Aristhe' Figura huius Apollinis

¶ Apollines itaq; tres fuisse cōpertum habemus. Quorum primus apollo medicus fuit: de quo supra dictum est:q propter ipsius maximam medendi excellentiam:in deorum consortium putabatur receptus. Secundus autem hic delius uaticinandi scientia celebratissimus. Tertius uero pastoralis apollo huius filius fuit:qui & ipse memorabilia quædam peregit opera. Horum itaq; apollinum gesta scriptores plerunq; confundunt:quia uniuscuiusq; proprium ambiguum faciunt.

¶ Dyana ēt q̄ & lucina. Delphici ꝓdicti apollinis germana & ipsa hisdē tpibus isignis q̄ maxīe uirginitate ppetua a plerisq; fuisse dr. Et q̄q̄ Cicero:de natura deoꝝ multas Dianas fuisse referat istam tn̄ pcipuā:& noiatā fuisse dixit:cui oīa attribuunt isignia. Quæ ob uirginitatis amorē:spreto hoīuꝝ ꝯsortio:siluas petiit:& uēatiōibus ut plurimū opam dedit. Quare eā cū archu & pharetra descripsere poetæ:ac nemoꝝ mōtiūq; deā dixere:curruq; eā uti uoluere:a ceruis albis tracto. Et ppea uirgines plurimæ ipām simili ꝓposito seqbant.uñ & Nimphaꝝ societate:atq; obseqo usam dixerūt:uoluerūt ēt ipām uiaꝝ ꝓsidē eē:& una cū luna multis uocari noibus:ipsa itaq; fœmīa fuit q̄ more sanctimonialiū nr̄i sæculi:libidinis pruritū a se oīno abdicauit. Et ideo stulta gētiliū opinio eā lunā dixit:Eo q lunæ planetæ ꝯuenire uisa sit. Quæ suo frigore cōcupiscētias uenereas refrenare habēt: & nemora:mōtesq; nocte suo lumine illustrare & ad lunā spectantia:tanq̄ si ipsa luna esset. Hæc itaq; orionē:neptū filiū(eam uiolare uolētem)occidit.unde & eidem hostia sacra:ex humana carne:fiebant. Habuit aūt apud Ephesum Diana hæc templum certe admirandū:magna religione frequentatum:eoq; in loco a parturientibus ut plurimum inuocabatur:eo quia ut primum nata fuit:parturienti matri apollinem fratrem suum:obstetricis officium exercuisse. Seruius scribit. Lucina

¶ Phorcū etiā saturni fratrem: eiusdē cœli: ex Theosa Nympha filium: per hæc tēpora fuisse: & floruisse cōstat: quē quidem ex cætha cōiuge: quattuor ferunt eximiæ pulchritudinis genuisse filias: Eurialem uidelicet & Stenionē: Medusam: ac Syllam: quas Gorgones fuisse putamus. Quæ ita sibi simillimæ uidebantur: ut uix una dignosceretur ab altera: quibus etiam unum tantum erat regnum: unde finguntur fuisse monoculæ idest eiusdem uultus: & pulchritudinis: cū omni pulchritudine. Hūc Varro dicit fuisse Sardiniæ & corsicæ insularum regem qui cum Athlante: nauali prælio decertans uictus: & in mari submersus: græca loquacitate: Marinus deus uocatus est. Quod Virgilius in quinto Aene. tetigit dicens. Tritonesq; cethi: porciq; exercitus omnis.

Gorgones

¶ Phœbus: hyperionis filius: cuius pater Tytan fuerat: hisdē tēpibus: apud Delphos: maximo fuit in p̄cio: qui ob ingentē suam sapientiā. Solis noīe: solus extitit illustratus: eo maxime q̄ suæ sapientiæ radiis: tanq̄ uerus Sol: totus orbis primitiauerit ambitū. Et idcirco tradūt. q̄ nō solum patri: & fratribus: aduersum Iouē nō fauisset qnimmo Iouis ptes sequutus esset. Quāobrē & post uictoriā: & currū: & coronā: & Aulā: atq; alia pmulta insignia: ab ipso Ioue tandē assequutus fuit. Nā quum non superbus: sed uere humilis: atq; sapientissimus haberet: adeo illi ꝓpitia esse cœpit fama: ut in eū omne illud a poetis desereret. q̄ uero soli defferendū erat: q̄ nō aliter de eo q̄ de uero Sole loquerent fingunt aūt ipsum: ante alia: Regē fuisse: q̄ forte uere fuit: unde de ipso Ouid. 2. Metha. lib. plurima ꝓlixe disseruit. Hūc nihilominus tradūt multas stuprasse uirgines: quas inter Lychiō dedaliōis filia una fuit: ad quā: tanq̄ Anus: nocte cū itrasset: eā ui tandē oppressit p̄gnansq; facta: Phylomenē peperit filiū. Qui postmodū & carmine & Cythara euasit illustris. Deinde leuchotis orcani filiæ speciosissimæ ad sui ignominiā ipsiusq; iterū: a deo īfatuatus fuit: ut cleptica diu uicissitudine uarius fuerit: in tantū sui luminis fieret expers: quo maxime uniuersaliter totus egebat mūdus. Atq; ita: ꝓpter unius mulierculæ amorē: lumen: qd in ipso tāto hoīe erat: tenebræ factū fuerit. Quā ob rem monemur oēs leuchotē oīno fugere: Clicia itaq; phœbi amasia: quom didicisset Phœbū: cū ea ꝯcubuisse: zelo pcita: ꝯfestim filiam Orcano patri accusauit qui nimium seuerus factus: eam uiuam illico sepeliri fecit. At Phœbus: quom illi uitam restituere nequisset: in thuream uirgam illam statim cōuertit: uerum quo mortis genere: aut ubi Phœbus iste obiient minime inuenire potui.

Lychiō

Leuchotes

Clicia

¶ Aaron: Moysi frater: hoc anno: q est sexagesimus tertius hebraycæ seruitutis: ex Aniraȝ Iacob ꝓnepote uiro inter hebræos nobilissimo: in ægypto nascit̄ uir plane sanctus: & insigni eloquētia pornatus: qbus quidē ex meritis: ad summū Sacerdotiū a Deo uocatus est. Eo q̄ & dn̄s testamentum æternū ei decreuerit: Moyses itaq; germanus suus: primo mense anni secūdi egressiōis filiorum Israel ex ægypto: die prima mensis de mādato erexit & iunxit Tabernaculū testamēti deo: in quo cū præparasset oīa tabernaculorum utensilia: uidelicet mēsam cādelabrū: & oēs sacerdotales uestes: astitit ei dn̄s dicēs: sacerdotiū sanctum fratri tuo Aaron dabis: qa & pp ipsius maximā sanctitatē: atq; ingentes eius uirtutes: oībus esse p̄ponendū decerno. Tum Moyses cōgregata omni multitudine filiorum Israel: dixit uiri Israelitæ audite: Tabernaculi fabrica: ut cernere potestis p̄parata est. Quia igit̄ tabernaculū primo dedicari oportet: prius decet sacerdotē ꝯstitui: sacrificiis ministraturum atq; ꝓ uobis oraturum. Deus aūt mihi astitit: p̄cepitq;: ut Aaron fratrē meū inungā sacerdotē tanq̄ oībus iustiorem; eiusq; dignitatis digniorē: q altaris sancti curā gerat: hostiasq; ac oblatiōes pacificas: pro uobis offerat. Annuēte uero populo Moyses eum oleo Sancto punxit & eusestigio circū pedes: & femoralia: atq; numerale quoddā eidē imposuit: multis qdem Tyntinabulis in gyro circūcinctū ut ad eius incessum sonū quēdā daret. Indeq; Stola facta (quam piuialē nūc dicimus) exornauit eū. Eius quoq; capiti Mitrā quandā: seu coronā: ad exprimendū ipsius dignitatis & sanctitatis symbolū imposuit. Quo quidē uestimēto nunq̄ ulli filiorum Israel uestiri licitū fuit: nisi tantū Aaron huic atq; eius filii: & nepotibus q̄ eius sanctitate oīa sacrificia: diuino igni semp cōsumpta phibent̄. Et ꝓpterea hāc ille dn̄s addidit gloriā q̄ eidē filiisq; eius hæreditatē hanc dedit sempiternaȝ: in oēs frugū terræ filiorum Israel primitias. Hebræis aūt hæc a Moyse gesta admodū placuere & tanq̄ a deo optimo facta eēnt præbuere cōsensum. Ipse aūt tantæ fuit fidei: & sanctitatis: ut quādoq; qbusdam furentibus flāmis: obuiam intrepidus iret: & accenso thuribulo dei iram cohiberet. unde & tanq̄ sacerdos magnus inter mortē: & uitam: stare uoluit. Eamq; obrē ignis ille nec ultra ꝓcedere ausus fuit, Dei. n. potentiam eius p̄ces īpedire aliquādo potuere. Erat itaq; Aaron hic (ut Iosephus refert) & ꝓpter genus: ac prophetiæ donū: atq; Germani uirtutē: illo honore uniuersis dignior. Ipse autem quattuor ex se protulit filios: uidelicet ithamar: Eleazarum: Nadab: & Abiu: E quibus duo ultimi licet ætate primi: quom hostias portarent super aram: non quas mandauerat Moyses: sed quibus primitiis utebantur: subito concremati sunt. Tandem anno uitæ suæ. 123. pontificatus uero sui sexto & trigesimo: bona senectute confectus (Eleazaro filio suo sacerdotii Stola prius tradita) in Arabia: in monte Oreb: mortuo est: populo uniuerso eum mori conspiciente. Idq; fuit chalendis Iulii: ubi sepulturæ eius adhuc locus ostenditur. Et fleuerunt eum filii Israel. 30. diebus. 1595 3604

¶ Maria prophetissa ipsius Aaron & Moysi: ex eisdē parētibus germana: & ipsa eodē anno: quo & Aaron frater suus (adhuc populo p desertū agente) in cades uitæ finē fecit: quo autē die dormierit: non habet̄. In monte autē Sin tumulata fuit: cuius qdem tumuli locus diu ab incolis demōstratus est. Fuit igitur huic in primis sacrarum scripturarum testimonio: tanti castimonia: ut toto uitæ suæ spacio

nulla uiri

nulla uiri contagione maculari passa sit. Hanc a deo dilectam: & eius munere: & longæuos annos: & ꝓphetiæ donū obtinuisse: quo multa & ipsa ꝓdixit: licet nō scripserit: futuris: cuius rei gratia: intra numerū sanctarū ueteris legis a Iosepho nō imerito uenit annumerāda. Nā ut sacra Exodi habet lectio: innuere uidet̄: q̄ sicut sanctus Moyses inter filios Israel sic & Maria hæc inter filias: ꝓ suo modulo pricipatū obtinuit: ex quo solo uī sanctificata. Ipsa. n. Pharaōe summerso: chorū (ꝓ grāꝝ actione) cū mulieribus ducēs: sumpto Tympano cecinit canticū Moysi: uidelicet cantemus domino.

1592 3607 ¶ Moysen ēt Aaron germanū: Amrā supradictus: septuagenarius existens: tertio post ipsius fratris natiuitatē anno: ex iocabetha uxore suscepit. Quo plane nato mater cernēs ipsum elegātissimū: ac op tima indole īsignitū: tribus mēsibus abscōditū seruauit. Existimās si ipsum educere posset: futurū fore: ut maximus apud hebræos euaderet: ueꝝ impium Pharaōis nō mediocriter uerita: ipsum puerū trimestrē in capsellā: bitumine litā: reposuit: & in fluminis careto exposuit: atq̄ eius salutis curam dn̄o deo cōmēdauit. Amenoptis aūt tum regis filia: cū eo loci: spaciādi gratia aduenisset: uisa capsella: eā mox ad se deferri ꝓ cepit: uisoq̄ puerulo elegātissimo: ipsum sibi adoptauit ī filiū: Moysenq̄ ipsum q̄si ex aqua saluatū nūcupauit. Cū igit̄ eū regina adoptasset in filiū: utpote q bene a natura: & grā īstitutus erat: accedēte etiā pedagogoꝝ summa diligentia: breui in omni Egyptioꝝ doctrina: oēs regiæ aulæ pueros lōge supauit. Dehinc factus uir nullis in regni regiōibus uiris īferior euasit. In primis nāq̄ instrā bellica ægyptiis inuenit: atq̄ litteras quasdā: q̄s sacerdotibus ꝓtulit: urbēq̄ Mēphiticā in. 16. ꝑtibus diuidere ꝓsuluit: & in singulis ꝓfectos īstituere cōstituit: & hoc ꝓsuluisse aiūt: ne populi ut solebāt cōspirātes: modo hūc: modo illū: regno expellerēt. Quibus ex rebus factū est: ut quasi pro Deo ab ægyptiis coleret̄. Et pp litteraꝝ inuentionē maximāq̄ eruditionē. Mercurius ab eisdē appellaret̄. Quibus ex rebus Rex Amenoptis pater: inuidia cōmotus: causam īterficiēdi eum quesiuit. Et sic aduersus ethiopas: in Egyptū sæpe irruentes cū impio eū trāsmisit: exercitūq̄ sibi a iudæis maxime cōscripsit: ut pp eoꝝ impitiam una cū eis piret. Quod bellū decēnio q̄dē gestū fuit: unde ꝓpter diuturnitatē ipsius belli: ciuitatē eo in loco cōdidit. s. ubi sedentes sui: Ethiopū impetū sustinebāt q̄ Hermopolim. i. Mercurii ciuitatē postea dixerunt: ubi & ibis auis primū cōsecrata fuit: q̄m nocentes īterficeret serpētes. Cūq̄ Moyses Sabbeā Ethyopū urbē diutius obsideret: tandē corbis Ethyopū regis filiæ auxilio urbē obtinuit: ob quod eā Moyses duxit uxorē: pp q̄d Aaron & Maria eius soror: cōtra eū murmurare cœperūt. Ethyopes aūt admiratiōe uirtutis ita Moysen coluisse tradūt: ut circūcisionē etiā ab eo didicerit. Itaq̄ peracto a Moyse fœliciter bello: quū uictor redisset: uerbo q̄dē a rege bene susceptū: rex aūt quottidie mortē illi quæsitā referunt: ac insidias multis modis paratas maxime: quum ad Menda matrē: ultra ægyptū ī Ethyope finibus sepulturā ex ꝓcepto regis ꝓficisceren tur. Quæ quū Moyses pcipisset in Arabiam illico ꝓfugit: & Raguelis Arabiæ regis filiam in uxorē duxit quæ duos eidē peperit filios: Gersam & Helyezer: dicens Deus patris mei adiutor meus eripuit me de manu pharaonis: ut patet ex odi. 2. post multa uero tēpora: dum idē Moyses pasceret gregē Soceri sui in monte Synay apparuit ei prodigiū ualde mirabile: quia ignē ardentē: & nō cōburentē uidit: de qua uisione uehemēter obstupuit. Accedēsq̄ ꝓpius ad locū: audiuit Dominū sibi dicentem ut cum fiducia in ægyptū pgeret: quia futurus erat Dux & princeps: multitudinis hebræoꝝ: & suos ab iniuria ægyptioꝝ liberaturus. Dixitq̄: in hanc terrā fœlicissimam tu introduces hebræos oēs: ubi Abraam pater uester habitauit. Hac q̄dē re Moyses fretus priusq̄ exercitum cōparasset ad regem accessit: dixitq̄ orbis totius domini iussu liberādos eē iudæos. Quo audito: statim Rex eum in carcerē trusit: unde nocte custodibus mortuis: & repēte portis patētibus: Moyses exiuit: rectaq̄ uia ad regem usq̄ (ianuis apertis) intrauit. Interrogatusq̄ a stupente rege quodnā esset dei nomē: a quo missus esset quū a ceruicibus inclinatus Moyses in aure. sibi dixit: nomē Dei audiens rex ꝓtinus mutus effectus in terrā cecidit: ueꝝ quum a Moyse suscitatus fuisset: Scripsit nomē dei Moyses in tabula: quas litteras quum nōnulli sacerdotes deriderēt: q̄ legere nescirent: spasmo (ut eupolemus historicus refert) omnes expirarūt. Tunc etiam rex signū a Moyse expostulans: statim baculū in Serpentē conuertit: omnibus autē ob hoc magno timore perculsis: a cauda serpentē cœpit: & rursus in baculum uertit. Deinde Nilum baculo pcussum adeo eum abundare fecit: ut uniuersa ægyptus pene sumergeret̄. Posteaq̄ quom aquā rursus pcussisset & in Alueum suū redire fecisset: animalibus cunctis in fluuio morte corruptis: magno fœtore aquā ita oluisse ferunt ut ægyptii siti: & pestilentia simul laborarent. Regē autē pterritū inclinatū iam fuisse: ad dimittendū populum sed mēpheticis sacerdotibus uocatis: illis cominatū esse mortē: nisi & ipsi aliquod signū ederēt: qui magicis artibus dracones ꝓducentes: ac fluuii colorē mutantes: effecerūt: ut rex elatior factus: iudæos atrociuus pertractare. Tunc a Moyse terra uirga percussa: Muscas uenenosas: deinde rursus percussa. Ranas locustas: aliaq̄ huiusmodi mōstra ꝓduxit. Tandē quum grādine pcuteret̄: & terræmotu ægyptus uniuersa quateretur: quo domus & Tēpla multa ceciderunt perfractum calamitatibus regem iudæos liberasse. Qui ab ægyptiis argentea aureaq̄ uasa uestemq̄: ac aliā gazā mutuo accepere: ac tertio die postquam recessetunt ad mare rubrum peruenerunt. Ibi autem Moyses: cœlesti uoce admonitus. Mare uirga percussit: eo diuiso mox uniuersus populus: sicco pede transiuit: quumq̄ iudæos persequerentur: ægypti: tum fulminibus: tum aquis refluentibus: omnes perierunt: iudæiq̄ liberati: quadraginta annis in deserto cibo diuino uixerunt.

Hermopolis ciuitas

❡ Aesculapius secūdi Apollinis: ex Corinida Nympha filius: & ipse hisdē tpibus adeo Medicinæ artibus excelluit: ut quū multos ab īcurabili morbo liberasset: etiā Hippolitū turpiter dilaniatū: eius mēbris undiq; collectis: p̄cibus Dyanæ: nō solū in uitā reuocauit: sed & pristinæ sanitati oīno restituit. Quā ob causam iuppiter turbatus eū sagittis interemit: ut etiā Virg. cōtestatus est. Hūc aiunt: inter

Speculi primū inuentū

cætera sui īgenii monumēta: Speculū primū īuenisse: primūq; uulnera uitis obligasse. Veṝ quomodo ob hoc nimiū etiā turpissimis q̄stubus īcumberet: tādē a ioue fulmine p̄cussus fuit: iuxta pyndaṝ ne ipso sic loquentem. Aurum illi nimium prætiosaq; munera curæ
Horrendum inde pater diuorum concitus ita Contorsit fulmen: animamq; e corpore uulsit.

Inuēta Esculapii

❡ Aesculapios tamē tres Tullius de natura deoṝ: fuisse insignes dicit: primū affirmat apollinis fuisse filiū: & hunc ab Archadibus dixit magnopere coli. Secundū aūt secundi Mercurii fratrē fuisse affirmat: ex ualente quidē patre: atq; corinidæ matre natum: eumq; fulmine p̄cussum iteriisse: & Cynorusis humatū. Tertiuȝ deniq; Asippi & Carsinoæ filiū fuisse: eūq; primū alui purgationē: & dentis euulsionem comperisse: eiusq; sepulchrum esse in Archadia. Vnus autem ex istis tanta ueneratione apud Epidauros habitus fuit: ut etiam Romani pestilentia agitari: pro singulari remedio: & certo subsidio legatos: ad Epidauros mitterent: ut illis de opportuno remedio subuenirent: permitterentq; Aesculapium suum tanquam remedium Romam deferri.

Nomīa hui⁹ plutonis

❡ Pluto qui & Orcus græce dicitur: Saturni: ex Ope: filius Iouis & Neptuni frater: tempestate hac quum pater filiis diuideret regnum: Siluas & loca inferiora obtinuit: unde & Deum infernorū postea eum poetæ appellarunt. De quo Statius dixit.
Forte sedens media: regni infœlicis in arce Dux herebi populos poscebat crimina uitæ
Nil hoīum miserans: iratusq; oībus umbris. Et reliqua quæ sequunť. Alii tñ eū ditem patrē: & februum uocāt: qm̄ animaṝ extimabāt purgatorē. Nā februa a Romanis purgamina dicebanť. Alii itē: Charonē dixerūt: ut p hoc significareť īfima pars mūdi: in cuius plane sacrificio nigras pecudes īmolare ↄsueuere. Quia uictimæ similitudinē Numinis: ut plurimū: decernunť. Nil certe īferno deterius declarātes. Lactantius tñ lib. diui. īstitutionū de Plutone isto sic ait: Saturno. s. Iouē: Neptunū: & Plutonē fuisse filios: q eo mortuo: cū simul p̄tirenť īperiū: ↄtigit Plutoni iuniori in occidua regni parte regnare: apud ea loca: in q̄bus postea māsere Molosi: uidelicet secus infeṝ mare: & is a circūadiacentibus: regno suo: populis: orchus est appellatus: eo q̄ sæuus & scelestoṝ receptator eēt: & q̄ ingenti cursu suo: quē cerbeṝ appellabāt: cōsuetus esset uiuos hoīes apponere trucidandos.

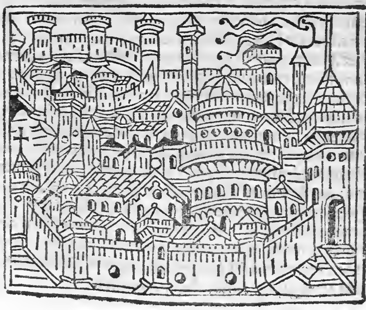
❡ Neptunū aūt p̄dicti Plutonis fratrē: natu maiorē: ex eisdē parentibus susceptū: quē uarro maris deū appellat: hisdē tpibus fuisse ↄstat. Huic adultus factus: p̄ris sæuitiā formidās: ab eiusdem cōspectu se subtraxit: secūq; habitauit: indeq; supatus bello ī Achademiā fugit: ob q̄d locus ille postmodū achademia. i. tristitiæ locus ē appellatus. Et q̄a ex regio genere ortus fuit: ac p mare nauigās p̄ris irā euasit: post obitū deus maris est habitus. Veṝ alii dixerūt: q̄ Saturnus p̄r: ī diuisiōe filioṝ: Neptūo huic aquas assignauit: & p̄pea deū aquaṝ fuisse dn̄t. Alii q̄a a p̄re marinis aq̄s obrutus fuerit. Huic igiť: ut infra diceť: de īpositiōe nois Athenaṝ: cū Minerua litigiū nō modicū fuit. Atq; etiā de auris troiæ ab eo: & ab Apolline cōstructis. Hūc loco sceptri tridērē gestare dicunt. Et reṝ omniū illi sacrata esse fundamenta. Cui &. 35. filios fuisse legimus quos enumerare hic superuacaneum puto.

❡ Mammillius quartusdecimus assyriorum rex: sexto & sexagesimo iudaicæ seruitutis anno patre 3608
Iphereo defuncto: Assyriis regnare cœpit: & regnauit annis. 30.

❡ Phorbas sextus argiuoṝ rex: Criassi regis filius: & ipse. 8. & sexagesimo iudaicæ seruitutis anno: 3610
argis regnare cœpit: & regnauit annis. 25. Hic duodecimo regni sui anno: Rhodos insulā obtinuit: qui & post mortem: una cum uxore Melantholica: inter deos relatus est.

❡ Sparateus: q̄ntusdecimus assyrioṝ rex: Māmillo p̄re defuncto & ip̄e. 96. iudaicæ seruitutis an- 3636
no assyriis regnare cœpit: & regnauit annis. 40. ❡ Atheniensiū regni principium. 3639 1560

❡ Cæcrops: optimus Rex: natiōe Aegyptius: & ipse q̄rto &. 90. iudaicæ seruitutis anno sm̄ Eusebiū: argiuoṝ regno relicto: primus atheniēsibus regnare cœpit: & regnauit annis. 50. A quo q̄dē: usq; ad Troiæ captiuitatē: q̄nq; & septuaginta supra trecētos fluxerunt anni. Hic itaq; cæcrops in primis Dyphes dictus est. i. duaṝ naturaṝ uir: siue ob lōgitudinē corpis siue iccirco q̄ duas linguas: uidelicet græcā & ægyptiacā nouerat. Qui & athenas urbē lōge ante ↄditā īstaurauit: q̄ ex subita oliuæ apparitiōe: mineruā. i. athenas nūcupauit. Augu. etenim p̄r n̄r. 18. de ciui. dei de Cæcrope isto sic ait: ad uerbum Cæcrope; athenaṝ urbē īstaurāte; subito

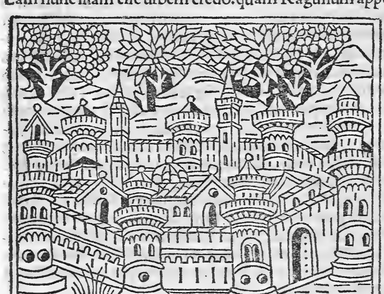

aqua uno

aqua uno in loco erupit: & alio loco repente Olea arbor apparuit: super quibus prodigiis ficcitatus Apollo Delphicus: quid intelligendum: quidue faciendum foret. Respōdisse fertur. Quod olea mineruam: Aquæ uero Neptunnum significaret: Ambo consobrini: amboq; Dii: & contemporanei: esset quoq; in eorum omnium ciuium arbitrio: ut ex alterius duorum deorum nomine Ciuitas uocaretur. Congregatis itaq; omnibus utriusq; sexus uiri adheserunt Neptunno: mulieres uero mineruæ: quæ & obtinuerunt: ut ex mineruæ nomine ciuitas appellaretur. At sic athenas græce urbem cognominauerunt: quod latine mineruam dicimus: eo q mulierum uoces una uirorum munerū superatint. Quamobrem iratus Neptunnus: marinis æstuantibus undis: atheniensium terras mox populatus est. Qué ciues placare uolentes: triplici supplicio mulieres affecere primo: ut de cætero nullis publicis interrent consultationibus. Secundo: ut nullus nascentium cognomen maternum acciperet. Tertio nequis filias suas unquam Athenas uocaret. Quod quidem supplicium nunc usq; ubi seruatum est. At poetæ Neptunnum & mineruam athenas condidisse dicunt. Sed quum de nominis impositione: inter eos fieret dissensio diis reliquis præsentibus: fuit inter eos cōuentio: ut qui percussa terra laudabiliorem produceret effectum urbi nomen imponeret. Neptunnus autem Tridente suo percussa terra equum eduxit belli omen: at minerua hasta proiecta: oliuam produxit pacis arborem. Quæ quoniam utilior laudabiliorq; iudicio omnium uisa fuit: ex suo nomine Athenas dixit. De qua Lucanus libro sexto. Primus ab Equorea percussis cuspide saxis. Thessalicus sonipes bellis separalibus omen Extulit &c. Iste igitur Cæcrops: apud græcos suos: primus Iouem Deum appellasse fertur: & aram instituisse primus: & simulachrum palladis erexisse post quem Dii græcorum nati omnes fuisse referuntur. Ab isto autem græci: tempora sua supputare cœperunt. Huic aūt populo postmodum Draco optimus phs primus leges cōtulit sanctissimas.

Epidaurus Epyri hoc est albaniæ ciuitas: tēporibus istis (Eusebio teste) ea in prouincia: in maris. Hic autem Cæcrops præter tres filias: & quartam nomine phrygiā geil filiam: quæ inde traiiciens phrygiam a se habitatam prouinciā nominauit: littoribus cōdita fuit: a quibus tamē nō memorat. Quæ postmodū quō Romanoꝝ facta fuisset colonia ꝑpter inauspicatū nomē ab ipsis Romāis Dirachium est appellata. Quæ plane ciuitas ea est quæ postea ꝑpter aeris malignitateꝫ: pene derelicta habetur. Ipsa quippe ciuitas nunc uenetoꝝ ditioni subiacet: q̄ ꝑpter portus cōmoditatem Senatus ipse ibidē posito p̄sidio a turcoꝝ excursionibus custodit. In ea adhuc aliqua multa urbis monumēta uisunt: inter quæ Statua equestris ænea ad quandam portam extat: quam alii Theodosii imperatoris. Alii cōstantini magni esse affirmant. Epidaurus alia nihilominus in achaia est: ut Plin. 4. natu. histo. scribit. Aesculapii delubro percelebris. Vnde Romani pestilētia uexati sibyllinis libris inspectis sub forma serpētis æsculapiū uelut fatale remedium ad urbē ex epidauro isto duxerunt. Est quoq; & epidaurus admodū insulæ in illyrico mari iuxta Dalmatiā: de qua Lucanus lib. 2. Illyris ionias uergēs epidaurus in undas. Eam nunc illam esse urbem credo: quam Ragusium appellant auro & argento ditissimam. Dirachium ciuitas

Calcis etiam euboeæ insulæ ciuitas q̄ Nicropontē nūc dicimus per hæc quoq; tempora condita fuit: sed & ipsa a quibus sit condita uariæ sunt opiniones. Quidaꝫ a Cæcrope prædicto rege dicunt. Alii aūt (ut Cicero de natura deoruꝫ libro tertio) ab allabando conditam dixit. Plato uero in Thimeo amasim regē ægyptium eiusdem conditorem affirmant. Hæc quippe quuꝫ ipsius insulæ Metropolis & celebris atq; pugnacissima esset ciuitas: superioribus annis a Mahumeto Ottomano turchorum principe a Venetis ablata fuit. In ea ut præmissum est: Cæcrops rex apollinem deum primus appellauit. Ragusium

Euboea autem insula ubi prædicta ciuitas est condita in mari quod ab illa euboicum dicitur est constituta: quæ tam modico a continenti Boetiæ diuiditur spacio: q dubium fue

rit an debuerit inter insulas computari.In ea præter Calcidem urbem etiam opulentissime ciuitates sunt. Aminnthus Eretria & caristos.

¶ Curethes & Coribantes populi:hac tēpestate(ut Eusebius scribit) Gnosum ciuitatem in Creta insula cōdiderunt in qua postmodum Minos ut plurimum habitare constituit.Hi nanq̧ populi religiosi admodum fuere qui pietatis intuitu:Iouem infantem aluerunt.Verum quum temporis spacio ipsam suam religionem ꝓphanassent ab ipso Ioue deleti sunt.Hi inte cætera modulatam & inter se concinentem in armis saltationeʒ reperiere primi. Fuerunt nihilominus & alii eiusdem nominis in Dalmatia ferocissimi populi: quos tellus Adriatici maris alebat: apud quos Marcus Antonius a Pompeiāis fuit clausus cum maximo eius discrimine. 3652

¶ Deucalion Promethei magni filius:hoc anno qui est decimusnonus supra centesimum iudaicæ seruitutis in Thessalia secundum Eusebium regnare cœpit. Vir certe præstantissimus: cui ob animi sui præstantiam atq̧ ingenii mansuetudinem.Epymetheus patruus suus.Pyrram filiam dedit uxorem fœminam certe per omnia pientissimam.De quibus Ouidius ait. 3659 1540

Non illo melior quisquam nec amantior æqui. Vir fuit:aut illa reuerentior ulla deaꝝ &c.

Diluuiū Sub quibus sæuum diluuium apud suos fuit:quod adeo magnum extitit:ut maximam græciæ partem assumpserit:paucis per refugia montium liberatis maxime in parnaso monte:in quo ipse Deucalion & Pyrra sua liberati sunt atq̧ saluati.Eo quia eius in circuitu ipse regno potiretur.Nam quicunq̧ ratibus ad eum confugissent:omnes per summa parnasi iuga alacri uultu confouebat.A quo propterea humanum genus reparatum fuisse tradunt.Hii scilicet Deucalion & pyrra(ut poetæ fingunt)quum aquæ decreuissent:uidentes humanum genus admodum defecisse se ipsosq̧ senes fore & ex se restaurari diffiderent:ad oraculum Themidos perrexerunt:postulaturi quonāmodo humanum genus perditum restaurari posset.Quibus dea respondit id fieri optime posse:modo post terga iacerent materna ossa.At Deucalion audito oraculo quum admodum sapiens esset: animaduertens Terram cunctarum rerum fore genitricem ossaq̧ illius lapides esse.Itaq̧ quos Deucaliō post terga iaciebat lapides faciem traxere uiroꝝ:Et de fœmineo reparata est fœmina iactu. Quattuor autem hic Deucalion post se reliquit filios:uidelicet Helleum:Psytacum:Dionysium & Phentralē.

Græci Helles ¶ Helles autem Deucalionis regis:ex Pyrra uxore filius uir utiq̧ magnanimus fuit: qui patre defuncto adeo nomen suū:atq̧ paternū imperiū ampliauit:ut omnis fere græcia q̄ in ægeū mare uersa erat a suo noīe Helle fuerit nominata.Vnde helles græci sunt cognominati:primo quidem achiui ab Acheo antiquo rege:qui ēt prius (ut herodoto placet)Danai.Vnde greci ipsi (ut supra lib.2.diximus)aliquādo achei:aliquando uero achiui & Danai dicuntur.Ac etiam persæpe Traces sunt dicti:de cuius quidem situ etiam aliquid a nobis dicendum est.

Græcia quot noībus sit uocata ¶ Græcia igitur ab antiquo rege noīe Græco:qui primus in ipsa regnauit:ut Ptolemæus refert uariis noībus est appellata.In primis quidem post eū ab eius filia uocata est Attis: deinde a prædicto Helle dicta fuit hellas:postmodū achaya:Sed nos antiquum nouū nomen seruātes eam Græciam dicimus.Estq̧ ut plærīq̧ auctores tradunt amplissima ꝓuincia longe lateq̧ patēs:cui ab oriente euxinum pelagus:& ꝓpontis occurrit. A meridie uero ægeū mare &ō hism fluuius: ac Macedonicus ager.Septētrionem aūt hister claudit.Occidētis deniq̧ oram pānonia:& Saus excipit amnis. Et in hanc quidem sniam:& Pli.ueronensis:& strabo ueniunt. Aiunt nāq̧ & Dardanos & Tribalos atq̧ Mysios(qui Bulgari dicunt̄)ipsam ꝓuinciam semper incoluisse.In hac prouincia sunt regiones plurimæ:utpote atticha Boetia Megaris Etholia & phocis:quæ alio noīe aonia dicit̄:in qua est parnasus mons urbiū quas habuit Græcia:eæ memorādæ eximiæq̧ erant:Thebæ Boetiæ duoꝝ numinuʒ liberi atq̧ Herculis patria & in attida erat Eleusis:Cereri cōsecrata:sed clarior athenaꝝ postea fuit: quæ nullius ꝑconii fuit indigna:a q̄ Marathon ciuitas.x.millibus passuū ꝺdita fuit.Cuius cāpi cruētissimo ꝑlio memorati sunt:ubi centū milia peditū &.x.millia equitū Darii regis persaꝝ ab atheniēsibus interfecta referunt̄.Huius autem inclitæ ꝓuinciæ metropolis est Constantinopolis antiquitus agios(postea Bizantiū postremo Cōstantinopolis appellata:quā lacedæmonii duce Pausania cōdidere.Hæc quippe insignis ꝓuincia usq̧ ad cōstantini magni tempora barbara fuit: deinde christiana:postremo etiam nostro tempore deleto Græcorum imperio dominantibus turchis:in Barbariam rursus rediit.De hac etiam late dicemus infra in libro.xiii.

¶ Pheton Solis ægyptii ex climine uxore filius:his tpibus insignis inclytusq̧ fuit sub cuius imperio maximū incendiū fuisse Eusebius scribit.De quo quidē multa poetæ fabulari dicunt̄:& q̄ maxime

Ouidius

Ouidius uidelicet ꝙ Solis & climenæ filius exigerit:in cuius matris persona dixit.
Per iubar hoc inquit radiis insigne coruscis Nate tibi iuro ꝙ nos audit ꝗ uidetꝗ
Hoc te quem spectas:hoc te qui temperat orbem:Sole satum &c. Verum quom de genere suo dubitaret:& ad Solem patrem accessisset uix tandem ab eodem obtinuit: ut eius equos per diem regeret. Quos deinde deducens ex uisione scorpionis tremefactus:habenas reliquit. Quā ob causam:ab irato Ioue fulminatus:& in padum lombardiæ maximum fluuium deiectus:fluuio illi Eridani nomen dedit. Quæ quidem res ab ordine continuo sumptæ sunt:quarum expositionem Philosophis relinquimus. Ipse autē Phiton qui & Eridanus(ut Paulus perusinus refert)cum multa suorum copia ex Aegypto per Nilum nauigans:tandem deuenit in mare:inde uentis adiutus in sinum quem lygusticum dicimus peruenit. Vbi quum suis longa fatigatus nauigatione descendit: & inde etiam suasione suorum in mediterranea penetrauit. Ibidemꝗ quibusdam ex suis derelictis ipse mōtibus superatis:planiciem amplissimam eandemꝗ fertilem inuenit:ubi & homines rudes atꝗ agrestes:sed natura feroces reperiit:speransꝗ eos ingenio superare secus padum amnem cōsedit:ubi secundum quendam Eustachium Oppidum condidit:quod ex suo nomine Eridanum appellauit qd postmodum Thaurinum dictum fuit:de quo libro.7.infra dicemus. Ibidem itaꝗ quom aliquandiu regnasset:Lygure filio relicto in pado flumine turpiter periit:a quo idem fluuius eridani nomen accepit. Quem ueteres ægyptii in memoriam sui compatriotæ inter cœli imagines locauere. Thaurinum ciuitas

¶ Padus itaꝗ totius italiæ permaximus fluuius a phœtonte isto qui alio nomine Eridanus dicebatur his diebus Eridani nomen accepit. Qui plane fluuius(ut operculis propriis uidimus)ad radices uesuli montis oriri uidetur. Et primo quidem admodum tenuissimus & quasi sine aqua incipit: sed postmodum triginta fluminibus(ut Plinius in tertio refert)auctus maximo impetu in adriaticum nostrum mare:quinꝗ hostiis diffunditur.

¶ Lygus item seu lygustus phœtontis ꝑdicti regis filius:post patrē in regnū successit:uer ꝗ quantū regnauerit nō inuenio:sed & ipse quos habuit in ditione populos:lygures de suo nomine nūcupauit.

¶ Lyguria itaꝗ ista ab isto lygusto phœtontis sic cognominata:regio italiæ est:& pro maiori parte montuosa:in Apenino quidem constituta:ut Liuius demonstrat. Cuius caput est Genua urbs clarissima. Hæc namꝗ a uaro flumine ad macræ amnis ostia longitudinem habet:& ex una parte Apeninum & in alia infero mari clauditur. Quamobrem pars illius infero mari adiacens a uaro usꝗ ad macram lygusticum dicitur mare:in ea sunt Genua ipsa Sauona Naulum Albigena & Vintimilium ciuitates. Hi autem lygustici populi:dum in domibus Siluestribus habitarent tanꝗ ueloces ex locorum opportunitate:postmodum latrocinia magis quam bella semper factitarunt. Sed nec etiā id hominum genus nostris temporibus aliquibus in locis ueterem latrocinandi morem omiserunt. Iordanus monachus historicus dicit hos obstinatius semper Romanorum iugum recusasse: & illis animose aduersatos fuisse. Hos omnes & quam maxime montanos cato fallaces & subdolos dicit. Et quidem id merito dicere potest:lyguria itaꝗ prouincia quæ hodie orientalis & occidentalis Genuensium riparia dicitur:quinꝗ tantum ciuitates in occidentali continet. Indeꝗ ab ipsa Genua urbe ad lunæ portus sine urbe ad lunæ portus protenditur:qui locus centum passuum milibus protensus orientalis riparia appellatur. In quo & Delphini portus & ripalis sinus est:ubi sunt citri feracissimi:& clauarum oppidum:& uicus lauauum ac spedia oppidum celebre habetur.

1534 3665 ¶ Marathus marathi regis filius quartusdecimus Sicyoniorum rex uigesimoseptimo post centesimum iudaicæ seruitutis annum regnare cœpit:& regnauit annis.20. Hic Marathon urbem ex suo nomine in Attica regione ab Athenis circiter decem millia cōdidit. In cuius campis(ut iam semel dictum est)centum millia peditum:& decem equitum milia Darii persarum regis:a decem millibus armatis Atheniensium:consilio.8. Industria Melchiadis eorum præfecti profligata referuntur.

1531 3668 ¶ Chenores pharao undecimus ægyptiorum rex:ex Diapolitanorum Dianistia Achoris scilicet regis filius uigesimonono supra centesimum iudaicæ seruitutis anno ægyptiis regnare cœpit:& regnauit annis.16. Hic ille est pharao qui domino & Moysi contradixit:unde demum in mari rubro obrutus fuit. Et filii & israel ex ægypto sine ulla lesione per mare transeuntes omnem periculum euasere. Achores autem post eum regnauit:pharao autem non nomen proprium:sed dignitatis cognomentum est.

1524 3675 ¶ Ascades autem Spareti regis filius sextusdecimus assyriorum rex:anno trigesimosexto supra centesimum hebraicæ seruitutis patre defuncto assyriis regnare cœpit:& quadraginta annis regnauit.

¶ Insubrium regni principium.

¶ Cygnus Stelenei regis filius his temporibus post phœtontis prædicti interitum apud insubres imperasse primum dicitur. Quia & Seprium in insubri regione iuxta lacum maiorem quem uerbanū auctores appellant condidisse dicunt. Hic autem cygnus quum amator phœtontis ardentissimus esset:a poetis fictum est eum post phœtontis interitum:ex diutino ploratu in Cygnum auem albissimam conuersum. Insubria autem Galliæ Cisalpinæ regio est. In qua ciuitates sunt. Mediolanum: Papia:Lauda:Nouaria:Vercellæ:& Comum seu nouum Comum. In cuius agro latius lacus ē qui Ticinum amnem emittit.

CORINTHVS ACHAYAE CIVITAS.

¶ Corinthus postmodum insignis Acha
yæ seu græciæ ciuitas: hoc anno q ē octua 3681 1518
gesimus ætatis Moysi (ut Eusebius refert)
a Sisipho quodam magno latrone. Eoli:
scilicet filio super Isthmon: in Ionii maris
medio condita fuit: & Certhera primo co
gnominata. Indeq; aucta Ephyræ nomen
accepit. Vnde & apud Virgilium. Ephy-
reaq; æra. Quippe: qa Corinthi in ære fun
dendo postea principatum obtinuerūt: eo
q ibidem pulcherrima & artificiosa eius-
dem metalli fecerint uasa. Hos namq; ab
ydolorum cultura: ad ueram dei religio-
nem diuus Paulus apostolus & doctrina
& rationibus efficacissimus atq; miracu-
lis pertraxit. Nam primum conuersi: postmodum multipharie a falsis apostolis subuersi: ab Ephe-
so eisdem epistolam dedit pulcherrimam: ubi eos ad ueram fidem & euangelicam ueritatem opti-
me reuocauit. Quæ sic incipit: Paulus uocatus apostolus: Deinde post acceptam pœnitentiam aliā
consolatoriam a Troade per Titium Diaconem scripsit. Quæ incipit Paulus Apostolus Christi
Iesu. Hæc aūt ciuitas aliqñ euersa postmodū a Coritho Orestis filio īstaurata Corithi nomen dedit.
Vltimo aūt a Romāis īcensa nec dū ꝯualere potuit: illius qppe Achayæ regiōis aliqñ caput extitit.
¶ Iob uir Sanctissimus clarissimusq; philosophus atq; propheta: necnon & patientia insigne speci
men hac tempestate testantibus diuo patre Augustino, Gregorio ac Nicholao de Lyra in terra uisi-
tidi quæ est Idumeæ & Arabiæ finitima ex Zareth patre optimo matreq; Bosra nascitur. Cuius qui-
dem pater: ex Esau nepotibus ortum habuit: ita ut quintus ab Abraam censeatur. Huic itaq; Iobab
primum nomen fuit: qui & post patrem suum in Regione edon: uidelicet Ciuitate Nachaba regna
uit: prius tamen Balach filius Beor in ea regnauerat: & post eum Zareth prædictus Iob pater: dein-
de hic qui & Iobab regnauit. Post autem Iob hunc Cusran themanorum regionis Dux: & post illuȝ
Adar Beath filius: qui excidit Madiam regnauit. Qui quidem Iob cum esset iustus rectus modestus
prudens grauis & pius ac animo ingenti: & permaximo temporibus utens ueritatisq; adeo amator
ut nec loco quidem mentiri unq̄ uoluerit: continens quoq; ac mirum immodum patiens: ut ex ipsi
us uulgatissima historia clarissime patet uxorem arabissam accœpit: ex qua sex filios filiasq; tres su-
scepit. Cui dominus etiam tantas contulit diuitias in auro & argento ut ei similis in omni orientali
plaga non inueniretur. Vltra quoq; innumerabilem familiam seruorum utriusq; sexus ei dominus
dedit: sed & oues & Boues & camellos & Asinas multas: ita ut dinumerarent̄ ei septem milia oues:
tria milia camelli: quingentaq; iuga boum: & quingentæ asinæ. Et quom illum in tāta fœlicitate cō
stituisset: dominus nihilominus diuinitus multis calamitatibus statim tentatus fuit. Nā primus eius
armenta latrocinio sublata fuerunt: deinde ipsa septem ouium milia una cum pastoribus perere:
postremo eius filiis omnes domo super eos lapsa expirauere. Atq; uno eodēq; die corpus eius uni-
uersum ulceribus repletum fuit. Quumq; male ita affectus fuisset in terram se prosternens: sic ad
dominum inquit. Dominus omnia dedit dominusq; abstulit sit eius nomen per omnia benedictū.
Vnde Elipham Temanitarum rex: & Valdat Saucheorum tyrannus & Sophas Mineorū rex: Elius
zobites ad consolandum eum uenerunt. Quibus ipse sanctus Iob respondit se sua sponte fore para
tum ita omnia sufferre: ut a pietate in deum nunq̄ remoueretur. Atq; ita propter suam animi magni
tudinem: non solum a morbo liberatus: uerum & ditior quam prius & diuinitus factus fuit. Deinde
liberatus & mirum immodum ditatus superuixit centum & quadraginta annos: & uidens filios fi-
liorum suorum usq; ad quartam generationem: tandē in domino quieuit: cuius diei celebritas sexto
idus Maii agitur. Scripsit autem Iob labores suos: atq; patientiam heroyco carmine libro uno: qui
qdem etiam suo nomine prænotatus est: cuius singula uerba plena sunt magnis sensibus. Quippe
qui inter cætera resurrectionem mortuorum in eo sic declarat: ut nullus uel manifestius uel cautius
de eadem unquam scripserit. Incipit autem liber. Vir erat in terra Vs nomine Iob.
¶ Iannes & Mābres seu Iambres natiōe ægyptii: uiri doctissimi: atq; astronomi ꝑstātissimi: adeo tē
pestate istac magicis artibus sciētes: & ꝑpotētes euaserūt: ut Moysi diuino hoī uiroq; deo ꝯiunctissi-
mo: soli resistere posse a cūctis ægyptiis fuerint iudicati. Multas .n. calamitates: q̄s Moyses ipse ægy-
pto ītulerat: ipsi soli soluere uisi sunt. Erātq; hi duo mēphiticoꝝ sacerdotum principes: quos Pharao
quū ad se uocasset: cominatus eis est mortē: nisi aliqd signū & ipsi ꝯtra Moysen fecissent: q illico ma
gicis artibus dracone ꝓducto: & Nili fluminis colore mutato effecerūt: ut eoꝝ rex elatus crudelius
iudæos pertractaret. ¶ Plagæ Moysi & Pharaonis submersio.
¶ Moyses itaq; Amram filius: hoc anno: qui est cētesimus quartus & quadragesimus hebraicæ ser- 3685 1514
uitutis uitæ aūt suæ octuagesimus: quū ex ægypto in Eremū uastā accessisset: & ibidē rubi uisionem
magnā ꝯspexisset: ex ꝑcepto dñi Pharaonē alloquit̄: ut populū Israel ex ægypto in montē Syna ad
sacrificandum

sacrificandum dn̄o exire p̄mittat. Quo q̄dē indurato dn̄s p̄ ipsum Moysen decē eidē memorabiles intulit plagas. Quarū prima q̄ Nili fluminis aquas ī sanguinē uertit: ex quo bibi minime posset: qa si q̄s ex eis ꝯtingere p̄sumpsisset ꝯfestim dolores uahemētissimos īferebāt. Secūda Ranarū squallores p̄ loca mūda & īmunda reptātes. Tertia ignitæ Scyniphes. Quarta caninæ muscæ q̄ Cynomia dicunt̄. Quinta generalis & repētina iumētorū & pecorū mors. Sexta uessicæ efferuētes: & ulcera saniē erūpētia. Septima grādo cū igne mixta q̄ ægyptiorū arbores pene ꝯsumpsit. Octaua locustarum nubes q̄ oīa ꝓrinus exauriere. Nona tenebræ imaginibus diræ crassitudineq̄ palpabiles ac diuturnitate mortales. Vltima uniuersalis primogenitorū ægypti mors extitit. De q̄bus ēt hi extant uersus.

Prima rubens unda: ranarum plaga secunda. Inde culex tristis: post musca nocentior istis.
Quinta pecus strauit: uessicas sexta creauit. Post sequit̄ grādo: post brucus dente nephādo.
Nona tegit solem: primam necat ultima prolem. Vel sic.
Sanguis: unda: culex muscæ: pecus ulcera grādo. Brucus: caligo: mors pignora prima necādo.

Ad extremū diuo p̄re Aug. lib. 16. de ciui. dei ac. 18. ca. ii. sic referēte: Moyses hic cū eēt ætatis octoginta annorū: israeliticū pp̄lm ex ægypto eduxit: nouissimo: uz t̄pe cæcropis Atheniēsiū regis: cū ēt apd̄ Assyrios regnaret supradictus Ascades. Apud sicyonios Maratus & apud argiuos triopus: quū quo oīs multitudo mulierū pariter & īfantiū egressorū īnumerabilis fuit: sed q̄ ætatē adultā habebant̄ ut Iosephus lib. 2. ca. xi. scribit) sexcēta fuerūt milia: q̄ Ioseph ossa cū farina ꝯspersa secū portātes: ea triginta diebus usi sunt. Colūna aūt nubis in die eos p̄cedebat: nocte uero ignis similiter. Cūq̄ ad mare rubrū puenissent: Moyses prius oratiōe effusa uirga mare pcutiēs ꝯfestim diuisum est. Ipse autem dn̄s mox fluctibus maris fugatis: ꝓfunda nudauit: ita ut populus suus oīs iter stupētes undas: sicco uestigio: uelut montiū cōcaua trāsierit. At ægyptii p̄sequētes eū dum uidissent illesos ptrāsisse iudæos nimiū cōfisi eos p̄sequi sunt aggressi. Dūq̄ oīs exercitus in mare ītrogressus fuisset: dn̄s aquas maris super eos reduxit: & unus ex eis non remansit: sicut patet Exo. 14. Eo itaq̄ in loco chenchres pharao cum sexcentis curribus & quingentis milibus equitibus: ac ducentis milibus armatis pariter interiit. Quorum arma: quum uentorum uiolentia in terram allata fuissent: Moyses ea colligere præcepit. Quibus postea hebræis munitis per desertum ad montem Synai usq̄ imolaturus illos perduxit. Verum quoniam hoc uolumen satis iam excreuit ad quartum librum me transferam.

LIBER QVARTVS IN SVPPLEMENTVM SVPPLEMENTI CHRONICARVM: NOVISSIME ETIAM A PRIMO AVCTORE ACCVRATIORE DILIGENTIA CONGESTVS FOELICITER INCIPIT.

1513 3686 MOyses itaq̄ uir Sanctissimus uerus omniū prophetarū: Theologorūq̄ ac historicorū princeps: ac sup oīa māsuetissimus homo: hoc anno postq̄ populū Israel de ægyptiaca seruitute liberasset: ipsum in Eremo q̄draginta annis rexit. Cuius q̄dē miracula p̄ eū facta: ipsum deo ꝯiunctissimū fuisse attestari uident̄. Vnde & a græcis & barbaris cōmēdatus plurimū fuit. Ipse. n. ille dilectus deo & hoībus uir fuit: cuius memoria in b̄ndictiōe semp̄ extitit: cui nec similē in gloria sanctorū aliquē aliū effecit. Eo q̄ magnificauent eū in timore inimicorū: ac suis uerbis maleficorū mōstra placuerit: Vnde & glorificauit eū in ꝯspectu regū atq̄ illū corā populo suo iunxit. Illiq̄ p̄terea gloriam suā in mōte Syna mirifice ostēdit. Vnde & pp̄ fidē & leuitatē ipsius sanctū effecit illū: ac eū solū ex omni carne eligere uisus est. Decima itaq̄ die mēsis Aprilis in desertū īgressus: ꝯfestim uniuerso populo israeli mādauit primū ut ad esum agni pascalis se p̄pararet. Quē & q̄rtadecima lūa eiusdē mēsis comederūt: fecerūtq̄ phase. i. trāsitū: Et p̄ gratiarū actiōe ꝓpiciatiōis dn̄i: Hymnū tota die illa ac nocte decātauerūt. Pasca aūt eo modo celebrato populi iudæ digressi uenerūt in Marath: ubi cū aquæ forēt amarissimæ ab Moyse dulcoratæ sunt. Hinc etiā castrametati sunt: uenerūt in Helym ubi. 70. erāt palmæ. Post uero triginta dies deficiēte populo annona: dedit illi dn̄s coturnices māna & aquā de petra Oreb: ut patet Exo. 17. post tres aūt mēses: quū Moyses ipse ex p̄cepto dn̄i uniuersū pp̄lm p̄monuisset: nō eē colēda dæmōia: īmo ecōtra repellēda cōtēnēdaq̄ tanq̄ pniciosissimos spiritus: tēplaq̄ ipsorū ac cærimonias q̄bus honorant̄ adeo eē delēda: ut nulla extaret memoria: ascēdit in montē Synai: ubi cū. 40. diebus & noctibus ieiunasset: legē dn̄i meruit accipere: ut patet Exo. 20. Indeq̄ cū archā dn̄i & tabernaculū eius ex lignis extruxisset fortissimis. Eidē etiā populo p̄ t̄pa pie & sancte uiuēdi oēm cōstituit disciplinā: ac op̄a legibus suis ꝯsona ipse effecit. Quibus q̄dē: non solū sui t̄pis iudæos: sed & oēs uēturos quoscūq̄ in uerā creatoris pietatē reduxit: Cuius rex cā est: q̄m & leges ipsas ultimas sup oēs tulit. Nec q̄dē uirtutis partē pietatē esse docuit: sed oēs uirtutes pietatis eē ptes diffiniuit ac declarauit. Ipsas q̄ppe uirtutes iustitiā (dixit) modestiā fortitudinē ac ciuiū cōcordiā: oībus altius summopere īpressit. Secūdo deinde suæ egressiōis anno. 12. exploratores ad terrā ꝓmissionis p̄misit: & illis reuersus pp̄ murmur populi ꝓhibiti sunt ulterius ꝓgredi. Qui ad solitudinē redeūtes. 40. annis sunt afflicti. Iste aūt Moyses sanctus ad summū philosophiæ cū puenisset etiā dei m̄sis secreta naturæ didicit: unde & creationē mūdi magna cū theologia uenustate didicit & cōscripsit: unde & īprimis de origine mūdi de omni mutatiōe alteratiōeq̄ rerū: de rōnaliū oīum natu

Moyses
Vide optima Moysi documenta

Vide Moysi eruditionem

ra de uisibili atq; inuisibili creatura de aīæ substātia: de rer̄ oīum cā: de cæterisq; oībus: quæ sola mētis īspectiōe cōprahēdent: scrutatus ē. Ver̄ nec expers fuit naturalis doctrinæ: nec de plātis oīum aīantiū. Ipse quoq; quū sapiētissimus eēt primus (ut Euseb. atq; Eupolemus histo. tradūt) litteras iudæis tradidit: a quibus phœnices postea accepere: deinde græci a phœnicibus ut infra dicet̄. Elemēta autem litterar̄ apud suos quæ inuenit: sūnt ista & uigintiduæ numerantur litteræ: scilicet.

Alphabetū hebræor̄

Aleph: Beb: Gimal: Daled: Hee: Val: Zai: Heth: Ted: Ioth: Caph: Lamed: Mēi: Nini: Saania: Ayn: Pes: Sadich: Cof: Rees: Sin: Thaf. ❡His aūt elemētis etiā primus declarauit quid esset Deus: quidq; nomē dei eēt dicēs. Nomē Dei proprie ineffabile est: nec etiam ipsa hominis mēte cōprahensibile. Dixit quoq; id ineffabile & arcanū dei nomen quattuor uocalibus solum ptineri: modo in unum sint collatæ. Quod postmodum quidam græcus ab hebræis instructus. His carminibus significauit dicens.

Versus pulchri

Inuictū magnumq; deū: nil molis habentem
Corporeæ: cūctor̄ hoīum rerūq; parentem
Dulcissona extollunt septem me carmina uocum.
Ex septemq; meum: cōstat uocalibus ipsum
Compositum miro signorum fœdere nomen.
Ast æterna chelys ego sum: q̄ mōtibus acta
Cœlor̄ dulci resono modulamie cātus.

Et iccirco Moyses iste docuit unū solū eē deū. Vnde dixit audi israel: dn̄s de⁹ tuus unus ē. Ver̄ postq̄ Xp̄m uētur̄: p figuras carnaliū obseruationū in tabernaculo & sacerdotio & sacrificiis aliisq; misticis & plurimis mādatis pphetasset: & benedictionē singulis tribubus in deor̄ ptulisset: comitāte eū Eleazaro summo sacerdote ac Iesu naue principe magno: atq; uniuerso populo ad montē: q uocat̄ Abarim: ex pcepto dn̄i accessit. Ibiq; senioribus dimissis: salutās Eleazar̄ sacerdotē ac ipsum principē Iesum dum adhuc eis loq̄ret̄: nubes q̄dā sup eū descēdit: & ipsum in q̄dā puulā uallē asportauit. Obiit itaq; Moyses iste anno ætatis suæ cētesimo & uigesimo: unde & uniuersus populus eū triginta diebus luxit plāctu magno: ut habet̄ Deuteronomii ultimo. Et cū apud oēs habitus sit sanctus: eius festiuitas secūdo nonas Septēbris celebrat̄. Supauit aūt Moyses hic oēs sapiētia: q unq̄ ullo tpe fuerūt. Eo q̄ q̄cūq; itelligeret optime uteret̄. Erat q̄ppe ad singula gerēda nimis idoneus: aī maximi: & robusti corpis atq; arcū sagitrādi pitissimus. Ferūt eū lōgū fuisse hoīem: flauūq; canū plixiore capillo ac barba: & deniq; statura & facie dignitatis pmagnæ. Nec ullus unq̄ illi similis fuit: cui dn̄s facie ad faciē loqueret̄: nā q̄cunq; loq cogitabat: deus putabat̄ in eo audiri. Ipse nāq; primus oīum diuinas leges litteris explanauit seu explicauit. Et libror̄ ueteris testamēti auctor primus extitit. Quoniā diuinæ historiæ cosmographiā in qnq; uoluminibus edidit: quæ penthatheucus appellat̄. Dicit̄ autē a pētha græce: quod latine qnq; dicit̄ & theucos uolumē: eo q̄ qnq; uolumina librorum ediderit. Quorum primus Genesis uocatur: eo q̄ in eo exordium mundi & generationes conscribātur. Exodusq; secundus: quia in eo exitum populi israel ex ægypto digerat. Leuiticus tertius inscribitur: q̄ leuitarum ministeria & uictimarum diuersitatem exquirat. Numerorum quartus est: eo q̄ egressæ tribus de ægypto in eo dinumerarentur: & quadraginta mansiones describuntur. Deuteronomium liber quintus dicitur: q̄ latine secūda lex dicit̄ seu appellat̄. Et ob hoc q̄dam aberrantes duas esse leges dicere uoluerūt: unam a Deo dataȝ quæ in quattuor pcedētibus cōtinet̄. Aliā a Moyse hoc in libro collatam. Et forte hoc eos mouit q̄ in libro numeri dicit̄: locutus est dominus ad moysen. In hoc uero locutus est moyses ad omnem israel. Sed notandum q̄ non ob aliud liber iste secūda lex dicitur: nisi quia ea quæ in præcedentibus dicta sunt etiam in isto iterantur. Vita itaq; moysi & finis e libris diuinis ac Iosephi excerpta: a nobis hoc modo declarata sufficiat.

Vide Moysi excellentias & corporis habituȝ

❡Acheres pharao decimus ex dynastia Diapolitanorum anno octuagesimoprimo uitæ moysi patriæ eius chenchre: cum sexcentibus curribus ac ducentis milibus peditibus armatis in mare demerso ægyptiis regnare cœpit & regnauit annis octo. 3686 1513

❡Echyreus quintusdecimus Sicyoniorum rex maratho patre sublato: tertio egressiōis populi Israel anno Sycioniis regnare cœpit & regnauit annis 55. 3689 1510

❡Mytilena ciuitas in Asya minori.

❡Mytilene: Asiæ minoris ciuitas: memoratu quidem digna a Mytilena Macharei filia cognominata his temporibus Eusebio teste a Xanto Tryopa in lesbo insula condita fuit: a qua postmodū & ipsa insula Mytilena nomen accepit. Ioannes autem Bochatius in. 4. Genealogiæ deorum dicit eam a quodā Milleto Solis filio primo cōditam: & a suo noie Militenē fuisse noiataȝ: sed postea mutatis litteris ex Mylitene Mytilenā dictam. Hæc nanq; in ægeo mari sita est. Quæ & rebus oībus refertissima phibetur. Hæc postmodū duos portus habuit: multaq; tum triremiū: tum aliar̄ nauiū capaces: in

capaces in qua Xanthus ipse prio habitauit post eoles: deinde Persarum imperiū subiit: postea macedonum deinde Romanorum: postremo quum sub græcos illi uaria esset fortuna: & Caloiañes constantinopolitanus imperator a Canthacusino armis pulsus esset: ope Francisci cathelusi Genuensis imperium recuperasset: ea urbs cum tota insula ob gratitu dineꝫ auxiliatori tradita est: ac etiā eius posteris sub quibus perdurauit usqꝫ ad annum domini sexagesimumquartum supra milesimum a c quadrigentesimū: quo anno mahumetus Othomanus turchorum imperator ipsam urbē & insulam cum maxima humani sanguinis effusione inuasit cœpit & diripuit: ac de ea triumphauit. Cuius animas omnes in Asyam transportauit: in ea quippe insula quinqꝫ postea condita fuerunt oppida: ut Pomponius testatur: uidelicet Antisa: Pyra: Cresos: Citana: & ipsa mytilenes: quā Seruius methymnā uocat: quarum ager preciosissimum uinum gignit. De quo Virg. 2. Georg. Nō eadē arborib⁹ pēdet uidemia nr̄is. Quā methymneo carpit de palmite lesbos. Ex hac q̄ppe urbe: multi singulares ꝓdiere uiri. E q̄bus pythacus unus ex septē sapiētibus fuit. Alceus poeta: & eius frater Anthimenides: & Sapho poetrix. Diophanes orator: ac Theophanes reꝝ scriptor: & alii multi.

1507 3692 ¶ Granaus secundus Atheniensium rex: anno sexto egressionis populi isra el ex ægypto patre suo Cecrope mortuo Atheniensibus regnare cœpit: & regnauit annis nouem. Hic Attis genuit filiam: ex cuius quidem nomine attica terra nominata est: ut supradictū est. Hæc inter macedoniam & achayam est constituta: quæ uera dicitur Græcia: Cuius duæ sunt partes Boetia .s. & pelopōnesus: quam turchi superioribus annis suo subiicere imperio.

¶ Chrotopus octauus Argiuorum rex: & ipse eodē anno suis regnare cœpit: & regnauit annis. 31.

¶ Italiæ regni principium.

¶ Ianus cognominatus deus ac deorum pater: uir utiqꝫ perhumanus & bonus ac p̄cipuus hospitalitatis cultor: hisdem temporibus ex orientalibus partibus ueniens primus omnium in italia nostra regnare cœpit: sed nec quantum regnauerit constat. Is inter cætera suæ maximæ uirtutis opera Saturnum cretensem Regem a ioue filio regno pulsum atqꝫ fugatum non modo benigne suscepit: uerum etiam cum eo regnum partiri uoluit. Ipse autem Saturnus quum in maxima trepidatione & miseria esset constitutus: ac uiribus omnino destitutus: ad ianum hunc squallidus concessit & suam illi infœlicitatē cum lachrymis exposuit: atqꝫ ab eo misericordiam expostulauit. Quibus lachrymis permotus ianus: in primis cognita hominis dignitate atqꝫ uirtute cum eo regnum omne diuisit eumqꝫ bono animo esse suasit. Qui de communi consilio: Ambo in signum regni diuisi singula condidere oppidula. Saturniā scilicet & Ianiculum. Quas obres quum concordes una regnarent aurea dixerunt eorum fuisse sæcula: eo q̄ libera tunc esset omnibus uita: nemo tūc alteri obnoxius: nullum furtum: nullaqꝫ litigia. Quamobrem respectu futurorum sæculorum: illa utiqꝫ aurea dici poterant sæcula: ipse enim ianus cum uidisset Saturnum huiusmodi hominum uitam in melius redigisse: statimqꝫ nusquā eum comparuisse excogitauit (ut Macrobius refert) honorem Saturni eius esse augmentum: ac per hoc terram omnem quam sibi contulerat ad perpetuam sui memoriam Saturniam nominare constituit. Deinde aram & sacra tanquā deo eidem cōdidit: quæ Saturnalia appellauit: iussitqꝫ eum obseruari maiestate religionis quasi uitæ melioris auctorem. Hunc autem & opinio hominum post mortem inter deos rettulit: quem posteritas etiam interprætata: ipsum quasi mundi aut cœli aut anni siue mensium ianuam appellauit: cui etiam ianuarium mensium dicarunt: eo q̄ mensis ipse principium & finem anni respiciat. Vnde & bifrontem eum depingere consueuerunt. ¶ Ianos tamen septem fuisse auctores affirmant. Quoruꝫ primus ianus bifrons a sapiētiæ magnitudine dictus Noe filius fuit qui cū ipso ī italiā ingressus est. Secūdus bicorporeus ob corporis magnitudinē qui fuit filius Iaphet filii Noe. Hunc quidā dicunt ianiculū condidisse: a quo ianiculus mons nomen accepit. De isto iosephus scribit q̄ iaphet duos genuit filios. Ianum .s. & Medū. Tertius dictus Ianus insubris filius Tubal filii iapheth: quē uolunt Mediolanū cōstruxisse in isubria: a quo (ut Papias scribit) ianuarius mēsis. Quartus hic q̄ secundū Macrobiū dictus est Ianus pater .i. deorū deus. Quintus ianus quirinus ab hasta quernа: quasi bellorum potentiā habens. Sextus ianus græcus qui fuit iouis filius: qui cū Saturno in italiam intrauit. Septimus ianus Troyanus: qui Genuam urbem maritimam in lyguria ampliauit.

¶ Italia itaqꝫ nostra huius Iani sedes & regnū est ꝓuincia oīum totius orbis celeberrima: q̄ id nomē a bobus prius habuisse existimat̄. Vnde ēt Plato in Thymeo id cōfirmare uidet̄: cū Thauros uocaret italos: a quoꝝ multitudine pulchritudineqꝫ atqꝫ fœtu italiā dixerit. Est aūt hæc inclita ꝓuincia in forma cruris posita īter Adriaticū: & tuscū mare siue supeꝝ & inferū: & a iugis Alpiū dorsoqꝫ Apenini montis porrecta se paulatim attollens: usqꝫ ad Reginū uerticē: & littora Brucioꝝ extenditur: in ultimoqꝫ sui: in duo scindit̄ cornua. Quorum alteꝝ ioniū spectat mare: alteꝝ uero Siculuꝫ in extremitate Rhegiū hn̄s oppidū. Eius aūt lōgitudo ab Augusta p̄toria q̄ in Alpiū fine uersus occidētē est ꝯstituta: & p̄ Romā Capuāqꝫ porrigit̄ usqꝫ ad oppidū Rhegiū (Solino teste) decies cētena & .xx. passuū millia colligit: latitudo uero quadringēta & .x. ubi ē maior latitudo. Vbi uerō minor Centū triginta sex. Vniuersæ aūt ambitus tricies cētena .lviii. millia cōplectit̄ umbilicū eius in agro Reatino esse: Varro auctor est. Hæc q̄ppe pro tempoꝝ diuersitate uaria sortita est nomīa. Et in primis dicta est Hesperia Athlantis fratre. Deinde Oenotria ab Oenotrio Sabinorum rege: unde & Italiæ oīs lōgitudo & latitudo

Virgilius in primo æneidos. Est locus hesperiam graii cognomine dicunt &c. Postremo dicta est Italia ab italo Siculorum rege: qui suo relicto regno uenit ad hæc loca i quibus habitans regnum constituit. Demum lombardia a longobardis: ut infra loco suo dicetur. Hæc quippe illa est celeberrima ꝓuincia. Dijs sacra ubi maxima est locorum salubritas: ac cœli temperies ubertas Soli aphrica colium opaca nemorum: ubi tāta est frugū uitium olearūq; fertilitas: amicti uitibus mōtes atq; ut ueteres dixere: summū liberi patris cum cerere certamen. Hinc bellatores equi nobilissima pecori uellera. In hac sunt auri & argenti & omnium pene metallorum fodinæ fertilissimæ infinitiq; calidissimi fontes: diuersis ægritudinibus remedia salutaria præstantes. Hæc quippe prouincia: in. xviii. subdiuidit regionibus siue isulis. Quaꝝ prima est liguria: Ethruria: latina picenum: seu Marchia: Romādiola: seu Emilia: umbria seu ducatus Spoletanus: Lōbardia: Venetia: Marchia Taruisina: Forumiulii: Histria: Aprutium: nunc Apulia Campania: nunc laboris terra: Calabria: Brutii: in his autem regionibus omnibus: aliquando septingentas fuisse ciuitates: Iginius q de italiæ urbibus scripsit: refert: sed Blondus flauius forliuiensis historicus diligentissimus: facta p singulas regiones dinumeratione: dicit tantūmodo ducentas sexaginta quattuor: quæ Episcopos habere dicuntur. Habet italia nostra tria maria præcipua: uidelicet Adriaticum & ligusticum: Suntq; in ea famosi lacus quindecim quorum nomina sunt: Ampsantus apud lucanos: qui lætales euaporat odores. Secundus Arcinus: haud longe a Roma: Tertius Auernus: in Campania poetarū carminibus celebris. Quartus Benacus inter Brixianos & Veronēses: ex quo Mincius effluit fluuius. Quintus Clitumus in umbria. Sextus Eupilus in agro Mediolanensi: ex quo lambrus progreditur. Septimus Fucinus: q & Marsinus apud Marsos. Octauus larius prope Comum urbē ex quo Abdua amnis ꝓfluit. Nonus lucrinus in Cāpania. Decimus regilus i agro tusculano. Vndecimus Sebinus inter Bergomenses nostros: & Brixienses diuidens. Ex quo Olius affluit fluuius. Duodecimus: Tarecinus apud Tarentum urbem. Tertiusdecimus Transimenus inter Perusiam & Corthonam diuidens. Quartusdecimus Vrbanus seu lacus maior in agro Mediolanensi: ex quo Tycinus limpidissimus fluuius ꝓfluit. Vltimus Vulsinus in Tuscia martyrio sanctæ Christinæ uirginis insignis: ab oppido uulsino sic nominatus. Vrbes itaq; celeberrimas atq; uiros in omni genere uirtutum præstantes: & præclara eorum facinora: si nunc uoluero recensere maius mihi uolumen exurget quam ipse decreuerim. Pleni sunt libri omnes italiæ nostræ laudibus nec est uel mediocriter doctus: quē eius laudes affugiant quæ non solum humanarū rerum: sed & etiam diuinarū mater habita est.

Ciuitatū italiæ nūerus. Maria italica lac⁹. 15.

3710 1486

GENVA VRBS MARITIMA.

¶ Genuā maritimā urbē: quā nostro sæculo ianuā usitatiori uocabulo appellamus: his tēporibus (ut nonnullis placet) in ligustici maris littore a quodam Genuo saturni regis filio cōditā & hoc noīe cognominatā fuisse dicunt. Alii autē ut Paulus perusinus historicus a Genuino: uno ex phaetontis sociis ꝯditam dicūt. Refert etenim idem Paulus quod dum phaeton ex ægypto in ligusticum mare deuenisset. Genuinū unū ex eius sociis nausea maris debilitatū: cū parte nauiū ad custodiā litoris dimisisse. Qui accolis locis semisiluestribus sibi iūctis. Oppipū ꝯdidit: & Genuā ex suo noīe eū nūcupauit. Alii quoq; a iano ꝑdicto italoꝝ rege cōditā astruūt. Et deinde post Troianū excidiū a quodā iano Troianoꝝ principe ampliatā: ubi & ipsius iani bifrōtis idolū primū coli cæptum ē. Cuius sigilli inscriptio sic haberi dicitur. Griffus ut has angit: sic hos ianua frāgit. Hæc itaq; celeberrima ciuitas totius lygustici sinus Emporiū ac Lombardiæ similiter totius ianua est. Quāuis nō desint qui eam ea de causa: uel a Genu id nomen sumpsisse credant: quū in Genu italiæ fuerit situata. Quæ quidem ciuitas a quadringentis annis: q̄ maxime: maximum habuit incrementū: quō

antea haud

antea haud magnum esset oppiduz:unde & ingentes nacta uires:& portu: & ædibus superbissimis ac reliquis in oī genere magnarum urbium ornamentis:nūc usq; (præter Venetias)cæteras Italiæ maritimas supet urbes. Quæ quidé adeo naualis belli perita excelluit:ut annos multos maris ipe rio sit potita:& pyratarum abstulent latrocinia. Ipsa nāq; cuz in primis Romanis græcisq; imperatoribus amicissima haberetur:& esset ab Hannibale pæno primo pœnitus dissipata:cum fuisset a cornelio Seruilio cōsule(ut Liuius refert)per Lucentium imperatorem suū instaurata & illustrata fuit. Verum quū post aduentū christi:a Barbaris multas direptiones & uastationes sustinuisset:diu in augmentū sui haud resilere potuit. Ipsa aūt post apostolos:cum statim sacrū xpi euangeliū suscepisset:semper in eodem incōcussa perseuerauit:& nulla unq̄ infidelitatis seu hereseos labe macula ri potuit. Eius deinde res nunc ꝓsperæ:nunc aduersæ:per multas manus postea diu actæ referunť: sed permaximæ nostro sæculo propter ipsius (ut ita loquar) discordiam:aduersam nō modo ptu lit fortunam:sed & ꝓpter ipsius crebermmas mutationes:& orientem & occidenté uniuersum i ad mirationem traxit. Nam post longobardoꝝ reges & Carolum magnū:eiusq; filios:plurimā ciuiū suorum sustinuit tyrannidé:propter q̄ & peregrinos dominos sibi super inducere aliq̄n necessariū fuit. Quæ sic auxilio:consilioq; destituta eius imperiū longe lateq; diffusum:pene totū iaz amisit. Peram etenim in primis urbem Cōstātinopoli oppositam:deinde Mytilenem insulam Famagustam totius Cypriæ insulæ columé:Capham in Thaurico cherōneso:olim Theodosiam nūcupatam:aliasq; græcanas urbes plurimas:a Turcis aliisq; gentibus ablatas perdidit:& tributarias fecit:atq; alia permulta incōmoda:& damna propter ipsius potissimū discordiam pertulit:quæ quotidie certissimo argumento uideri possunt:in hac aliquādo sanguinem e terra scaturisse compertū est. Ex hac quippe p̄stantissima urbe complurimi illustres:in omni genere emersere uiri: e quibus Syrus ipsius urbis primus episcopus sanctissimus fuit:Deinde Innocentius quartus & octauus pōtifices maximi. Adrianus quintus:Nicolaus quintus. Habuitq; ea ciuitas etiam nūc extantes inumerabiles pene sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales. Alii quoq; multi bellorum naualiū imperatores:& pugiles audacissimi:qui potentissimos reges & potentatus (ut infra diceť) statuerūt:sibiq; subdiderunt ex ea ꝓdierunt urbe. Multi etiam circa res ciuiles circaq; philosophiam:atq; artes liberales clari emersere. Ornatur hæc ciuitas duobus in p̄cialibus thesauris. Cineribus præcursoris domini: & Catino Smaragdino:qui in cœna azimorum cum discipulis domino appositus fuit: quo nihil carius nihilq; preciosius haberi potest. Pro quibus duobus nulla est ciuitas:quæ possit cuz hac inclita Genuensi urbe his in rebus de fœlicitate gloriaq; contendere.

¶ Thelegonus horis pastoris filius:ab inacho atheniēsium rege septimus:sexto pricipatus Moysi
1505 3694 anno atheniensibus regnare cœpit & regnauit annis. 9.

¶ Amphytrion tertius Atheniensium rex:& ipso quintodecimo principatus Moysi Atheniēsibus
1497 3702 regnare cœpit:& decé annis regnauit. An iste Alcei thebani filius fuerit ignorať:eo q̄ dicať iénam electrionis filiam:ex Lysidice formosissimam habuerit uxorem:a ioue amatam. Ex qua Herculem genuit filium:qui non nunq̄ a marito matris amphytrionides a poetis dicitur: sicut Helena a Tyndaro Tyndaris:quæ iouis similiter filia fuit.

¶ Chore hebræus:ex leuitarū genere natus:Moysi Sororius:uir quidem nobilissimus:ac ingéti fa
1490 3709 cultate locupletatus:& ad dicendū facundissimus hoc anno:qui est uigesimus secundus principatus Moysi ob seditionem:& conspirationem in Moysen:& Aaron factam ex dignitate sacerdotii: a domino turpiter cum trecentis interficitur:ut patet Numeri. 16. capitu. Quippe cum animaduerteret ipsum Moysen cognatum suum: in solio maximi honoris constitutum : inuidia permotus contra eundem murmurare:& suo honori detrahere non extimuit:dicens illum nimium fore crudelem:& ambitiosum:& eas obres:quadam calliditate asseruisse se deum uidisse:quodq; cōtra ius fasq; fratri suo Aaron Sacerdotii dignitatem ꝓtulisset:non omnibus quidem populi suffragiis : sed auctoritate propria. Affirmabat p̄terea q̄ si ipsa dignitas alicui ex tribu leui erat conferenda:q̄ sibi debebatur:tanq̄ iustior:ac forma:& diuitiis præstantior. Si uero maiorem tribū expostulasset : deus certe Tribui Ruben conferri debuisset:uidelicet Dathā & Abiron accipere debuerant:tanq̄ dignitate & facultate digniores & sublimiores. Hæc itaq; chore blactrans nitebatur ipsam dignitaté populi fauore sibi uendicare. Quibus quidem uerbis cōcitatus populus parū abfuit:quin Aarō dignitate priuasset:in hanc quippe sententiā ducenti & quinquaginta ex primoribus israel uiri cōuenerant:ut oīno Aaron ab ea sacerdotii dignitate sūmouerent. Eo item in tumultu populus Moysen lapidare uoluit. At Moyses uir sanctus:licet populum turbulētum cōtra se uenire cerneret: minime extimuit. Sciens itaq; fratrem Aaron dei uoluntate:ad id dignitatis fastigiū fuisse euectū uniuersum populū ad cōcioné conuocauit. Quibus in unū congregatis Moyses eleuata uoce:oībus astantibus & audientibus dixit chore & suis cōplicibus. Non enim Aaron frater meus o uiri israelitæ hāc dignitaté mea grā sortitus é:sed diuino mādato. Quare o chore:uiriq; cæteri moneo & hortor:ut a seditōe & murmure q̄escatis:ueꝝ uobis oībus:q hāc Sacerdotii dignitaté tātope exq̄ritis: p̄cipio:ut mane unusq̄sq; cū thuribulo suo:igne repleto:ac Thymiamate:huc adesse uelitis. Sed tu chore uir pessime:q huius seditiōis:& ꝯiuratiōis auctor extitisti:expecta ꝓ hac tua ābitiōe dei iudicium atq; sentétiam. Altera itaq; die uniuersis iudæis i unum ad huiusmodi electionem: & specta-

culū congregatis. Moyses aduocauit uniuersos: qui de dignitate sacerdotali cōtēdebāt:ut ꝓbationē de sacerdotio aliquā facerent: ut populus intelligeret: cuius dominus sacrificium sciret: ac illum sacerdotio præponere possent. At Aaron & Chore: cum trecentis uiris ante tabernaculum conuenientibus Moyses omnes cum thuribulis benedixit: ac sanctificauit. Quibus sanctificatis repente tantus effulsit ignis: quantus ullus unq̄ opifex excitare posset: quo quidem igne illico chore simul cū trecentis uiris a deo exustus est: adeo ut nec aliquorum corporū uestigia alicubi uisa sint. Aaron autem pontifex cunctis cernentibus, obuiam iuit furentibus flāmis: & suo accenso thuribulo: dei iram cohibuit. Ipse quidem tanq̄ uerus sūmus sacerdos: inter mortē & uitam stare uoluit. Eā orbē ignis ille nec ultra ꝓcedere ausus est. Dei itaq; potentiā; Serui ꝓces atq; charitas īpedire potuere.

¶ Dathan autem & Abyron uiri hebræi: ex Tribu Ruben progeniti: homines inter suos potentissimi: & ipsi hac eadem tempestate propter eoꝝ blassfemias: ab terra dei iudicio absorti sunt. Nam & ipsi cum supradicto chore pestifero uiro contra Moysen & Aaron: eo ꝓpter sacerdotii dignitatē turpiter cōspirauerant. Sed & ipsi ante tabernaculū a moyse cōuocatis cunctis astantibus moyses genibus aduolutus: hanc orationē ad dominū fundens dixit. Tu domine deus israel: qui iustus es: & tuum semper iudicium uerum est: obsecro fac super hos apertum iudiciū prouenire: qui ita erecta ceruice: cōtra tuam gloriam uenire præsumpserunt: ita ut non cōmuni morte ex hac uita pertranseant. Ad cuius preces euestigio terra adeo cōmota est: ut aperta eos deglutiuerit. Quibus sic exterminatis confestim: ea terræ apertio super eos reducta est: & reintegrata: ac si nihil horū q̄ dicta sunt unq̄ factum fuisset: atq; ita illi blassfemi: tali iudicio perire: ut habetur Numeri. 16.

¶ Vitulum autem conflatilem aureum: hisdem temporibus hebræi ad instar erroris ægyptiorum quibus Busiridem adorabant: sibi cōfecerunt & adorauerūt. Quaobrem iratus dñs: ex ipsis ꝯfestī quatuordecim millia & septingentos uiros in deserto ꝑcussit & exterminauit: ut habet̄ Numeri. 17. 3710 1486

¶ Iuppiter eius nominis tertius: Saturni regis ex ope uxore filius: hoc anno: q̄ est uigesimus secundus principatus moysi: patre e regno expulso: in cretha insula regnare cœpit: sed quātum regnauerit: non habemus. Hic ut supra dictum est: in Saturni patris uita: cum Iunone sorore eodem partu editus fuit: q̄ mox a matre in Idam montem crethensem alendus transmissus est: ibidemq; curetibus religiosis cōmendatus: uariæ tamen de ipsius enutritione feruntur sententiæ: sed omnes in hāc cōuenire uidentur: ꝙ melle tantū fuerit nutritus. Qui cū adoleuisset (ob captos parentes) cū Tytanis bellum durum habuit: & eos liberauit. Inde haud multo post: etiam patrem e regno expulit: eo ꝙ cōperisset ipsum suæ uitæ insidiari. Et hinc illi bellū cū gigantibus confectum fuisse: quos superatos: mōtibus supposuit. Deniq; orbe sibi subacto: imperiū cū fratribus partiri uoluit. Dato plutōi fratri infernorum dominio: & Neptuno maris: sibi Olympo reseruato. Et cū iam diu antea Iunonem sororem suā in coniugē sumpsisset: ac filios plurimos ex ea suscepisset: ac Rex potentissimus factus fuisset. Vt erat uir admodū gloriæ cupidus: eam plurimum ambire cœpit: & non minus astutia q̄ uiribus & laudes humanas & diuinos honores sibi acquirere procurauit: unde & templa plurimis in locis sibi ipsi construxit: ac suo nomini dicauit. Et eam obrem in quācunq; regionē accessisset & reges principesq; populorū hospitio: & amicitia sibi copulabat: & quū ab eisdem digrederetur: inter cætera imperabat sibi tēplum ædificari. Atq; ita hac astutia factum est: ut iuppiter hic sibi diuinum honorem in Græcia acquisierit: cū quadam religione cōnexum. Plurimi etenim reges eidem obsequi uolentes ob nominis sui gratiā: ēt ānuos ritus: & festa celebrabāt. Et hoc modo iuppiter hic per orbem terræ sui cultus religionem disseminauit: & exemplum cæteris ad hoc imitandū dedit. Et quantūcunq; iuppiter hic circa honores ambitiosus nimium esset: libidinibusq; intemperanter deseruiret: multa tamen bona: & utilia humanæ uitæ adinuenit: ac mala plurima substulit: & inter cætera ab hominū moribus consuetudinē comedendi carnes humanas amouit: quibus illo tempore uescebantur. Eum quippe plurimum corporis robore & animi uirtutibus ualuisse: ac sūmopere studuisse: ut & impii punirentur: & probi sūmis afficerētur beneficiis. Et q̄q̄ propter eius singularem corporis strenuitatem: ac incōparabilem mentis elegantiam. Rex cœlestis ab omnibus diceretur: nihilominus adeo ab Europa pulcherrima Iuuencula dementatus fuit: ut post eam mugire: taurorum more coactus fuerit: atq; ita hunc quem bonitas uirtutum super astra extulerat: fœmina brutis comparasse uisa est. Demum itaq; Iuppiter hic: postq̄ uniuersam terram quinquies circuisset: & omnibus amicis atq; cognatis suis impia diuisisset: leges moresq; hominū composuisset: ac alia multa bona fecisset: quibus quidem īmortalem gloriam memoriāq; sempiternā adeptus est: ætatemq; pessime & turpissime actam: in Cretha uitam cum morte cōmutauit: & ad Deos (ut multi delirant) abiit: cuius funus Curetes curarunt. Crethenses itaq; suum iouē postmodum asseuerantes. Sepulchrum eidem magnificum extruxerunt: quod apud se diu ostenderūt. Ea propter Græci omnes ipsum postmodum mundi mentem fuisse dixerunt: quæ uidelicet in se ipsa mundum continens: produxit. Vnde & Orpheus in sua theologia: de eo sic tradidit: dicens.

Vide bona quæ Iuppiter hic fecit

Nota pulchre

Error græcoꝝ

Iuppiter altitonans ante omnia sæcula primus:
Iuppiter extremus longa est post sæcula mundi.
Iuppiter est summus uertex: atq; infima planta:
Ipse æternum semper simul est: ac totus ubiq;. Terra fundus.

Sidereæq; domus

Sidereq; domus rex est:& iuppiter ipse Principium atq; ortus rerum:uis una deusq;
Vnus omnipotens:regali in corpore cuius Singula ponuntur:tellus:unda:ignis:& aer.
Nox simul atq; dies:sapientia primaq; origo &c.quæ sequuntur fabulosa.

¶ Garamas Apollinis filius(ut Rabanus in libro de origine testatur)his temporibus in aethiopia imperans oppidum ex suo nomine non ignobile:ea in regione condidit:quod Garama nuncupa uit.Is æstu & sterilitate delectatus:ea in regione:ubi Sol omnia peremit:sedem delegit: atq; suum imperium cōstituit:& populos a se Garamantes appellauit.Hi nāq; in lybia constituti: hominum consortia pœnitus confugiunt:tanq̄ imbelles:& inermes populi.Qui nec priuata contrahunt ma trimonia:sed omnibus licet uenere uti.Garamantes nihilominus:alii Nilo amni proximi sunt:qui econtrario fortes & audaces referuntur:qui terram nudi arant. De quibus Lucanus. Gara-mantes populi
Non super arantem meroem cancriq; sub axe. Qua nudi Garamātes arant. Ibidem est fons mirabilis qui ut Solinus ait alternis uicibus in die frigescit:nocte uero feruet.

¶ Saturnus autem rex optimus his temporibus: ab ioue filio:e regno deiectus:& fugatus:dū diu: multumq; ob timorem filii errasset:uix tandem in italia locum inuenit:quo latere posset.Ab iano igitur uiro:& rege humanissimo comiter exceptus:etiam ipsius regni consors efficitur. Ea ꝓpter. Virgilius in octauo æneidos dixit. Primus ab æthereo uenit Saturnus olympo.
Arma iouis fugiens & regis exul ademptis. Ipse quidem Saturnus postq̄ a iano susceptus est:nō procul ab urbe latuit:ubi& Saturniam oppidum condidit:& ibidem sui futuri regi sedem primum constituit:ubi etiam rudes populos componens:primum domos ædificare:agros colere: uineasq; plantare docuit. Antea & enim homines illi glandibus tantum sustentabantur: & sub contextis frōdibus degebāt.Q. d' Vir.ubi supra testatus ē dicēs. Is gēus īdocile & dispersum mōtibus altis
Composuit:legesq; dedit:latiumq; uocari. Maluit is quoniam latuisset tutus in oris.
Et Ouidi.i.Metha.de eodem sic rettulit.
Postq̄ saturno tenebrosa in tartara misso.
Sub ioue mundus erat:subitq; argentea proles. Aureaq; ut perhibent illo sub rege fuere Sæcula.

¶ Latium autem Saturni huius regis possessio:& regnū:ab euentu sic dictum est:clarissima Italiæ nostræ regio:cuius quidem fines sunt:ab hostiis tyberinis ad sitanum sinum . Et est inter Ethruriā & campaniā media ornata:quippe nobilissimis ciuitatibus & populis:quidem regioné persecat tyberis fluuius:& tandem in mare apud Ostiam placidissimo decurrit lapsu.In qua regione condita postmodum fuit romanorum pontificum : & regum domicillium: deinde Ardea a Dane persei matre:Terracina postmodum Caieta a nutrice aeneæ.Et uiletre: choraq; atq; penestre ciuitates. Necnon & anania & Tybur insignis:in qua Sybilla decima:dicta Tiburtina originē duxit:ac aliæ multæ nūc dirutæ ciuitates.Hac ēt ī regiōe ē circa us Mōs.Et ausōes populi a qbus mare ausoniū.

¶ Vulcanus autem prædicti iouis frater & ipse hac tempestate(q̄q̄ deformis plurimum uir esset) multo tamen ingenio inclitus clarusq; fuit.Hunc omnes poetæ tradunt claudicantem progenitū fuisse.Quam ob causam illico parentes in lemnum insulam proiecerūt:ubi & a Symiis (ut Serui us refert) nutritus educatusq; fuit. Qui quum adoleuisset:adeo eximius ferri faber euasit:ut Deorum faber appellaretur.Nam in primis ioui fratri Arma & fulmina:aliisq; Diis armamenta cōtra Gigantes miro modo fabricauit:fecit præterea monile hermionis:& coronam Ariadnæ: Armaq; achillis:& æneæ ac plurima alia:quæ humanum ingenium excessisse uisa sunt.Verū tamen:ea ob beneficia:ad Deorum mensam nō fuit admissus. Qua propter supplicauit ipsi ioui fratri (ut saltē liceret ei nuptiis Mineruæ iūgi)cui quom obtēpatū fuisset:ēt ab eadē spretus fuit.Quæ oīa Vir.in Buccholicis tetigit:quū dixit.Cui nō risere parētes. Nec deus hūc mēsa:dea nec dignata cubili ē. Habuit nihilominus uenerem uxorem:quā quom cum Marte aliquando:seu cū armigero adulterantem cōspexisset:eos subtilissimis deuinxit cathenis:& id Diis omnibus propalauit. Hic itaq; fabrorum Deus appellatus est.unum tantum filium nomine Ethyopum post se reliquit. Pingebatur autem Vulcanus hic:tanq̄ deus ignium in similitudinem fabri admodum deformis.claudus ī primis cum malleo in manu. Vide hic uulcani opera

¶ Lemnos autem insula ad quam prædictus Vulcanus ex Ethna monte refocillationis causa accedere consueuerat:est in ægeo mari constituta. De qua Statius in quinto thebaidos lib.sic dixit.
Lemnius ignifera:fessus trespirat ab ethna.
Vestit athos:nemorumq; obscurat imagine pontum.
Athos autē Mons:in Macedonia est altissimus:qui a lemno distat.86.millia passuū qui ad hanc usq; insulam(ut historici referunt)suam umbram protendit.

1487 3712 ¶ Erictonius quartus atheniensium Rex hoc anno qui est uigesimusquintus ducatus Moysi post amphitrionem patrem:atheniensibus regnare cœpit:& quinquaginta annis regnauit. Hic quippe cum Vulcani & Mineruæ filius diceretur:ipsis parentibus atq; Apollini : & aliæ mineruæ templū primum extruxit:atq; eisdem ludos instituit.Hunc aiunt pedes serpentinos habuisse: ad quos contegendos (quum ad ætatem adultam peruenisset)Currum primus excogitauit : dicente Virgilio in tertio Georgicorum libro. Currus primū ī uentum
Primus erictonius:currus & quattuor ausus. Iungere equos:rabidisq; rotis insistere uictor.

Argenti inuentũ Ipsumq; Plinius ĩ septimo naturalis historiæ:dixit primum argentũ inuenisse:Et qm̃ uir industrius & de genere Deoꝝ creditus fuit:ad regiam maiestatẽ ꝓmotus est.De hoc aũt diuus pater Augustinus.18.de ciui.dei:sic inquit templum fuisse apud athenienses Vulcani & Mineruæ cõe dicatũ. In quo quidẽ cõpertus fuit infans dracone circũuolutus.Qui quũ iudicio oĩum atheniẽsium magnũ aliquando futurum uirum protenderet:eum seruare mandarunt:eo maxime ꝙ parentes incogniti essent.Iis quibus dicatum erat templum:in quo compertus fuerat dediderunt filium.Qui tandẽ cum in cœlum inter alias imagines assumptus fuisset.Serpẽtarius dictus est.

¶ Stenellus nonus argiuoꝝ rex:hoc anno qui est uigesimusoctauus Ducatus Moysi:suis regnare cœpit:& regnauit annis undecim.Hunc ex castore quodã Equorum domitore Argiuorũq; principe ortum habuisse tradunt:qui & cũ Danao micenarum rege bellum gessit acerrimũ:quo quũ tandem supatus expulsusq; fuisset.Danaus ipse argos tenuit.Minores uero eius eo ĩ regno pseuerauerũt:usq; ad Euristheũ quẽdã persei nepotẽ:post quẽ peliopidæ imperiũ susceperũt: regnãte Attreo. 3715 1484

¶ Lycaon Titannis & terræ filius archadiæq; rex:his tpibus ꝓpter suam tyrãnidẽ pessimãq; pfidiã a suis e regno pulsus exul & inops cum paucis in siluas fugit:& itineribus insidiando ex raptu uiuere cœpit:ꝙ fabulæ locũ dedit:ꝙ in lupum fuerit uersus: inde quãdam archadiæ partẽ inhabitans: eam Lycaoniam a se nuncupauit: quæ quidem pars in Pelopõneso sita est.Fuitq; Calisthonis pr̃: quæ in Arcton cõmutata ĩ cœlo locata fuit.Vnde Ouidius de tristibus. Quæq; lycaonio terra sub axe iacet.Et etiam Virgi.in primo Georgi.Clarãq; Lycaonis arcton.Sunt ẽt alii Lycaones in minori asya populi:sagittandi usu peritissimi:de quibus Ptolemæus in.5.loquitur.

¶ Ethiops Vulcani superioris (ut quibusdam placet)filius:& ipse hac tempestate:ĩ Aphrica maximus euasit rex:ibidẽq; regno firmato:prouinciã a se habitatam prius Etheriã deinde atlantiã dictã Ethiopiam nũcupari uoluit: ꝙ nõ paruum fuit argumentũ:eum fuisse potentissimum hominem.

¶ Ethiopia igitur prouincia:de qua ẽt supra lib.2.mentionem fecimus ab isto Ethiope sic appellata est aphricæ prouincia supra ægyptũ uersus meridiem constituta.In qua plurimi mõstruosi sunt populi:& Draconum terribilium maxima copia:ex quoꝝ cerebro gemmæ extrahunt̃ preciosissimæ.Ibi Hyacithus & Grisopassus inueniuntur:atq; cynamomũ optimũ inibi colligit̃. Feraꝝ quoq; diuersa genera: e quibus Gameleopardus:collo equino Rinoceron:de quo sæpius Iob meminit: cui est color buxeus:in naribus cornu unicum habens:Mittiq; lycaonem lupũ ceruice iubatum: & plurimis modis uariũ:adeo ut nullũ illi colorẽ abesse dicant:Atq; Tragogam auẽ aquilis maiorem ꝓducit.Ad hanc quidẽ ꝓuinciam diuus Mattheus apostolus & euangelista:cum in sortẽ prædicationis ipsa aduenerat: a spiritu sancto ductus intrepidus post modũ accessit:& ægyptũ regem (postq̃ filiũ eius a morte suscitauerat)cũ omni domo ac regno baptizauit:q in ciuitate eoꝝ pmaxima nomine Nabdaber regnabat:ubi & postmodum ipse apostolus martyrio coronatus est.

Rinoceros
Lycaon lupus
Tragoga auis.

¶ Iunonem Saturni & opis filiam:magniq; iouis sororẽ pariter & cõiugem: hac ætate in precio fuisse constat:ꝙ errore gentiliũ regnoꝝ ac deoꝝ regina dicta fuerit:& ꝓpterea post mortẽ ipsaȝ regnoꝝ & diuitiaꝝ fecerunt deam:sicut & cõiugii uelut Virgi.scribit:dicens Iunoni ante oĩs cui uincula iugalia curæ.Et ideo parturientibus eam præesse uolueruñt.Insuper & illi insignẽ currum & arma bellica attribuũt.Ipsi quoq; tanq̃ reginæ excellẽtissimæ Nymphas pedissequas quattuordecĩ ascripserũt:ut ĩ eius personam Virgi.dixit.Sunt mihi bisseptem p̃stanti corpore nimphæ.In cuius etiam tutelam pauonẽ auem dixere:cuius caudæ dicit Ouidius eam Argi pastoris sui a Mercurio occisi:oculos apposuisse:Hãc quippe præter Iunonẽ & reginã multis noĩbus uocant: uidelicet Lucinam Matronaȝ Curitim Deam Martem Fluoniã februam interducã Donducam Vnxiam populoniã:& proserpinam:Eamq; fingunt comestis lactucis siluestribus:Hebem filiã ꝯcepisse sic & flore percusso Martem.Ex ioue uero multos filios.Qua post mortẽ inter deos relata Samii nobilissimũ ei templum construxerunt.In quo & eius simulachrum in habitus puellæ nubentis erexerunt.Vbi & eius anniuersaria Sami ciues sui:eo ĩ tẽplo:nuptiaꝝ ritu singulis ãnis celebrare ꝯsueuere:quom apđ Samos ipsa iuno nata& educata:atq; ioui nupta fuisset.Vt cãtatissimi dixere poetæ.

Nomia uaria iouis

¶ Samos autem quæ & Samotracia huius Iunonis patria:est insula ĩ ægeo mari prope Thraciã posita:oliuetis quidem admodũ fœcunda incolis frequens & nobilibus plurimum celebrata.Vbi primũ quædam fictilia uasa:quæ & Samia appellata sunt:dicunt̃ facta.Hac quippe in insula nati sunt Pythagoras:& sexta Sybilla:quæ de christo hæc præcinit dicens.Tu enim stulta iudæa deum tuum non cognouisti:immo eum felle potasti:ac spinis coronasti.

¶ Hercules Argiuus nõ magnus ille thebanus:de quo loco suo dicemus Athlantis.s.imitator his tpibus Augu.teste floruit.Hunc Eusebius Desonaam cognominatũ fuisse dixit: eo ꝙ Astrologiã: ex Athlãtis domatibus acceperit:ꝓpter ꝙ fictũ fuit ipsuȝ cœlũ sustinuisse humeris ab athlãte ipso susceptũ.Qui quũ ea in disciplina admodũ studiosus eẽt: audita anthei aphri fama ꝙ in oĩ sciẽtia clarus haberet̃ confestim:ut eius eruditionẽ experiri posset:ad eũ accessit.Ibiq; ambobus in unuȝ congregatis: euestigio maxima inter ipsos orta est dissensio:& disceptatio:imo magnum suæ sciæ inter sese habuere certamen:de quo hic infra latius mox dicemus.Duos aũt hic post se reliquit filios Sardinum uidelicet & Syrenum:a quibus postea sardinia & Corsica nomen accepere.

¶ Antheum autem insignem uirum:natione lybicum ex Mauritania : in certis quidem parentibus natum

bus natum: quem Lucanus scribit fuisse ferum: atq; fortissimum: necnō omni genere uirtutis atq; scientiæ peritissimum: hisdem tēporibus floruisse diuus Augustinus refert. Hic tantæ doctrinæ fuit uir: ut cum quibuscūq; luctam susciperet: semper uictor exiret. Quo audito Hercules prædictus ad eum mox concessit: ut cum eo luctamē iniret. Quomq; in agonem deuenissent: & eū sæpius prostratum: robustiorem semper resurgere cerneret: aduertit tandem q̄ uires e terra recuperaret: statimq; cum fessum eum animaduertisset: in altum ulnis ipsum extulit: & tā diu sic tenuit: donec expiraret. Cuius fabulæ sensus talis fuit. Quod antheus hic cum Hercule disputans totius suæ disputationis effectū terrenis rebus applicare nitebatur: tanq̄ in ea re eruditus præualere cōfideret. Sed ab Hercule ipso tandem: licet inferiorum magnam cognitionem haberet: superatus est. Hercules enim cum inferiorum solidā non haberet cognitionē suam in disputatione: semper ingenium ad superiora cōuertere satagebat: ut uel sic in disputando de superioribus Antheus semper deficeret. Antheus uero luctando uictoriæ præmium: tandē Herculi dedit. Vnde (ut dictum est) confictū fuit q̄ Antheus cum Hercule pugnando uires a terra recipiebat: quibus se ab Hercule tueri confidebat Demum cum hercules illum e terra hoc ē Geometria ad Astrologiā eleuasset superauit. Eusebius autem noster affirmat: hunc palestricæ artis ne dum fuisse inuentorem: sed doctissimum quidē: ac aliorum quorūcunq; certaminum quæ in terris exerceri possunt. Vnde Lucanus de ipso: in quarto multa conscribens: hæc ad uerbum ait.

Nondum post tellus effœta gigantes
Terribilem lybicis partu concepit in antris
Nec tam iusta fuit: terrarum gloria typhon:
Aut tytios: briareusq; ferox: cœloq; pepercit.
Quod non phlegreis antheum sustulit aruis.
Hoc quoq; tam uastas cumulauit munere uires:
Terra sui fœtus: quæ cum tetigere parentes
Iam defecta uigent: renouato robore membra.
Hæc illi spelunca domus latuisse sub alta.
Rupe ferunt epulas: raptos habuisse leones:
Ad somnos non terga feræ præbere cubile.
Asserunt non silua thorum uiresq; resumpsit.
In nuda tellure iacens petiere coloni.
Aruorum lybiæ: pereunt quos appulit æquor.
Auxilioq; diu uirtus non ausa cadendi.
Terræ spernit opes: inuictus robore cunctis.
Quauis staret erat.

¶ Danaus Beli prisci filius decimus argiuorum rex: hoc anno: qui est trigesimus septimus Ducatus Moysi: Stenello rege expulso: argiuis regnare cœpit: & .50. annis regnauit. Qui sicut refert Eusebius ac alii permulti: quinquaginta ex pluribus coniugibus genuit filias. Quas belides idem pater nominauit: de quibus Iuuenalis meminit: quū dixit. Occurrēt multæ tibi Belides: ægistus uero eius frater totidem filios simili modo procreauit. Qui p̄curante Danao: omnes se filiabus suis matrimonio copularūt. Veritus autē aliquādo Danaus ne tanta generorum multitudo: sibi regnū adimerent: suis filiabus persuasit: ut unaquæq; prima nocte uirum suum occideret: quod & factū est. Vna dūtaxat excepta: quæ Hypermestra uocabat̄: quæ pietate permota lyno uiro suo pepercit. Qui & ipse tādem socero suo obtruncato: post ipsum regnauit. Iste itaq; Danaus primum apud ægyptios regnabat: sed inde pulsus. Argos ueniens: Stenellum ibidem regnantem: regno expulit: & regnum sibi assumpsit. Hic ut Plinius refert: primus græcis fodere docuit puteos. puteorum primus fossor

¶ Archas Iouis ex Calisthone filius tempestate hac pelasgis in deditionē redactis eorum regionē a se Archadiā nūcupauit: quæ prius Seruio teste. parrasia dicta fuit. Hæc .n. (ut supra libro tertio etiā semel dictum est) Achaiæ pars fuit: inter mare ionium: & ægeum disposita. Hāc quippe totā montuosam esse Plinius affirmat. Iste siquidē Archas: quom didicisset Calisthonē sacram uirginē a Ioue uiciatā: & ab aliis sacris uirginibus e claustro fuisse exclusam: cū adoleuisset matrem occidere uoluit: quæ timore percita: Siluas in quibus diu latuerat linquens ad suū Iouem cōfugit: qui eam in filii gratiam mox reconciliauit: permisitq;: ut in paternū regnum redire posset. Nam ipsa Lycaonis regis supradicti quē iuppiter e regno depulerat filia fuerat. Archas itaq; hic quū ferox iuuenis admodū euasisset: & pelasgos in deditionē redigisset: illos suo nomīe archades appellauit. Archas āt Calisthonē eius matrem post mortem ob eius diuturnā latebrā ursam appellauit: & postmodum populi filium a nomine matris ursum uocauere. Quos ambos postea stellificauerūt: & circa polum arcticum locauerunt: & matrem minorem ursam: filium uero maiorem appellauere.

1472 3727 ¶ Eleazarus secundus summus hebræorum pontifex sancti Aaron pontificis filius hoc anno qui est quadragesimus ducatus Moysi patre ipso Aaron uita functo: a domino per manum Moysi in locum patris pontifex subrogatus sedit annis .27. uir sane prudentissimus: deoq; admodū dilectus. Qui pontificatum ac sacerdotio inito cum Iosue duce filio Hum uniuersam chananeorum terram conquisiuit & iudæam non chananeam appellauit: adeptam autem .xi. tribubus filiorum israel diligenti examine diuisit. Vt patet Iosue ultimo. Ipse quidem iugiter cum filiis ardentissima cura in tabernaculo Domini deseruiuit. Sacrificia ac placationes pro populo Deo optimo obtulit. Deniq; de deo: deq; hominibus bene promeritus eodem anno quo & Iosue mortuus est: in senectute bona: quum Fineæ filio primum sacerdoti dignitatem dereliquisset. Cuius corpus in Gabathaa ciuitate sua sepultum traditur. Ab isto namq; Eleazaro usq; ad Christum paucis exceptis pontifices omnes descendere.

¶ Serpentes autem ignotos: hoc anno dominus in filios Israel propter eorum murmurationē misit. Quorum quidem uenenatis morsibus plurimi periere: Vt patet Numeri .21.

¶ Balam propheta filius Beor: qui super flumē terræ filiorum Amon habitabat: uir itaq; insignis atq; pclarus his temporibus clarus effulsit. Qui adeo gratissimus deo propter eloquii ueritatē fuit: ut ad maximam pphetiæ gratiam euectus sit: eoq; floruerit priuilegio: ut cui benediceret esset benedictus: atq; e contrario cui maledicta ingessisset maledictionibus repleretur. Adhuc itaq; tātum pphetam Balach medianitarum rex: quū audisset Moysen. Og regem Basan: cū omni suo populo expugnasse solemnes legatos misit obsecrans eū maximis pollicitationibus dignaret ad se uenire: ac israelitis maledicere. Qui cum cōsuluisset dominū: quid rei opus esset: confestim ab ipso oio prohibitus est. Denuoq; quū idem rex alios legatos strenuissimos rursus ad eum misisset: precibus eorum permotus eidem obtēperare decreuit. Dū aūt pergeret: euestigio Angelus domini eidē occurrit: atq; contra eundem cum euaginato gladio in uia obstitit. At asina: cui insidebat ppheta cernens angelum in angustissimo uiæ loco: stantem adeo q nec ad dexteram: nec ad sinistrā deuiare poterat: protinus sub sedentis pedibus cōcidit: & cū uehementius latera eius cederent. Dominus asinæ os confestim apperuit: quæ pphetæ dixit: Heu me quid nam tibi feci? cur me iam tertio percutis. Respondit ppheta: quia cōmeruisti & illusisti mihi: utinam (inquit) gladium haberē ut pcuterem te. Dixit asina: Nonne animal tuū sum: cui semper insidere cōsueuisti usq; in præsentem diē: Dic quid simile unquā fecerim tibi? At ille ait: Nunquam. Et confestim Balaam uidit Angelū dñi: gladio euaginato contra se qui eum corripuit. At ille statim dixit peccaui: nesciens q tu stares contra me. Et nunc si displicet tibi: ut uadā & maledicā domini populo reuertar. Qui iussu angeli pergens: non maledixit: sed pphetauit dicens. Orietur stella ex Iacob: & ꝯsurget uirga de israel: & pcutiet duces Maob: uastabitq; omnes filios Soth: & erit idumea possessio eius: hæreditas uero Seir cedet inimicis suis israel autem fortiter aget. Et de Iacob erit qui dominabit: & perdet reliquias ciuitatis: prophetauit ita Balaam hic: & cōtra Amalech: & cōtra Assur: & demum cōtra filios Iacob. Dixitq; eis. Venient in Trieribus de Italia: & superabūt assyrios: uastabunt hebræos: & ad extremum etiam ipsi itali peribunt. Demum cum hæc dixisset: & a Balaach sine ullo honore remuneratus remitteretur: suasit ut filias eorum speciosissimas uirgines: circa israelitaꝝ exercitum destinarent: ut uel sic filii israel patrias leges prophanantes experiretur deum aduersum. Quibus dictis abscessit: & in locum suum reuersus est. Numeri. 25.

Asina Balaam

¶ Sardus herculis pauloante dicti filius: ut Rabanus & Anselmus insignissimi uiri testantur hisdē temporibus ex lybia: cum īnumerabili multitudine discedēs in Thyrreno mari tandē peruenit. Ibi demq; quandā insulam occupans ipsam de suo noīe Sardiniam nuncupauit: quū antea Icus græco nomine appellaret. Solinus uero ubi de mirabilibus mūdi dicit eā a Thymeo Sādalio cheyn fuisse dcā; & a crysippo Muniuiā: & qd Sardus hercule pcreatus noīe mutato uocauit eā Sardiā;.

¶ Sardinia itaq; insula: sic a sardo pdicto cognominata in Thyrreno mari est: q (ut Straboni placet) habet latitudinis nonagintaocto miliaria: longitudinis uero. cc. &. xx. secūdum uero alios eius ambitus circiter quattuor millia stadia est. Habet autem Sardinia hæc: multā partem sui asperā minimeq; tranquillā: reliquā uero rebus oībus fœlicem: pcipue tritico & pecoribus atq; pascuis. Ibi nullus lupus gignit neq; serpens reperitur ullus. Est inter cætera hæc insula tempore æstiuo nō modicum morbosa maxime in locis fœcundis. Continetq; ciuitates multas: inter quas calaris pcipua est ubi coraloꝝ magna reperitur piscatio: quæ & longo tēpore beatissimi doctoris Augustini reliquiis illustrata fuit. Ea quippe in insula antiquitus arietes nascebant: qui pro lana pilum caprinum producebant: quos musimones uocabant: quoꝝ pellibus Sardi ipsi Thoracis modo se se mūiebāt Sardi antea iolenses dicebant: Indeq; iolem herculis amasiam ferunt sardū ipsum & plærosq; herculis filios eo adduxisse: ibiq; cum accolis ipsis habitasse: a quibus postea sunt sardinēses: illius postmodum imperii dignitatem pæni ex Aphrica delati & sortiti sunt: Qui cum aduersus Romanos bellum gererent: ab eisdem tandem pœnitus fuerūt deleti. Cuius insulæ dominio. Romani per multa tempora potiti sunt. Multas postmodum & clades & directiones a Barbaris Pisanisq; ac Genuensibus perpessa: tandem in Aragonensium Regum manus est deducta.

¶ Citinus eiusdem Sardi germanus Herculis: uidelidet filius: & ipse tēpestate hac uiguit: qui ut rabano placet: & ex libya ueniens insulam quā corsicā dicimus occupans ipsam ex suo noīe Cyrū primo nuncupari mandauit. Eoq; quum quædā mulier corsica nomine: uirgo pulcherrima: super taurū trāsfretasset: insulā mutato noīe de suo noīe corsicam appellauit. Erat aūt mulier illa lygura quæ quū armēta depasceret: Thaurus unus fœrocissimus in insula ex Lyguria trasnatauit. Quæ p Thauro nimiū sollicita insciis parētibus nauigatio tādē ī isulā delata fuit. Cōptoq; ibidē in pascuis uberrimis thauro delectata loci pulchritudine: illic habitare ꝯstituit & a se eā corsicā isulā noīauit.

¶ Corsicæ igitur insulæ ipsius quæ est in Lygustico mari cōstituta a septentriōe in meridiē porrecta longitudo. clx. miliaria est: latitudo uero. lxx. Ambitus autem tria milia & ducēta stadia: Abest a Sardinia nouem milium passibus. Ea quippe insula auctore Strabone lib. 5. maligne colebatur: eo quod aspera sit: & plurimis in partibus inaccessibilis: adeo ut qui eius mōtes postmodum inhabitarunt: uitam latrociniis degentes beluas immanitate superarint: idem quoq; Strabo ubi supra de ipsis sic inquit. Quod quum Romani in eos irruerent: eorumq; castella irrumperēt: magnum seruorum gregem captum aduehebāt: quos romam delatos uidere mirati erāt: q agrestis eoꝝ effigies uideretur

gies uideret̄:quāq; bestiaꝝ appareret diritas:facieſq; truculētæ:in manibus poſtmodū romanorū deducta:quom feraciſſimā eā multis in locis repeꝛiſſent:multas in ea erexere ciuitates: Quod Pli. in.3.cōprobans ait.Corſicā ſuo tpe tres &.xxx.habuiſſe ciuitates:q̄ quidē inſulæ feracitatē atq; dignitatem per ſe ferre uidenẗ. In ea nūc ſex extantes non ignobiles ſunt ciuitates ſub archiep̄atibus Genuenſiū & Piſanoꝝ ab Honorio.4.pontifice ſuppoſitæ.Diu nāq; poſtq̄ p uarios caſus acti corſi & a Mauris q̄ maxīe opp̄ſſi fuere: Adamatus quidā Genuēſis dux eam liberauit: & eoꝝ.xv.Naues demerſit:quē quū poſtea ipſi Mauri detruncaſſent:nihilominus inſula in genuenſium manus poſt aliquot tp̄s deuenit.Hoc nāq; caroli magni & filioꝝ tpibus accidit.Sed & poſtmodū florēte Piſanoꝝ rep.per aliquot tp̄s eiſdē paruit:interdum ēt eccleſiæ Ro.ſubiecta fuit.uerū tandē piſanis ſuperatis iteꝝ in manus dn̄orum ſuoꝝ Genuenſium deuenit: & nūc uſq; fœliciter qui cum maxīo augmento ſui perdurat.Hæc ipſa inſula præter optimū uinum :ēt alios fructus gignit ſuauiſſimos abundatq; Bobus capris & Ouibus atq; aliis aīalibus:licet non æque ſicut Sardinia: & inter cætera canes ferociſſimos ꝓducit:ꝓduxitq; p̄terea ēt nr̄is tpibus uiros clariſſimos:tum litteris tūq; pacis & belli artibus præcipuos.quorum præſtantia uniuerſa inſula plurimi decoratur.De quibus locis & temporibus ſuis dicetur.

¶ Gelon alter herculis fuit filius:a quo Geloni Scythiæ populi agathyrſis propinqui:qui per deſerta illius patriæ diſcurrentes:quum ſitiunt equorum ſuoꝝ uenas pungunt & ſanguinem eliciūt. De quibus Virgilius in tertio Georgi. Profuit intenſos æſtus auertere & iter.
Ima ferire pedis:ſalientem ſanguine uenam. Biſaltæ quo more ſolent:acerq; gelonus.
Cum fugit in rhodopen.aut in deſerta getarū. Et lac concretum cū ſanguine potat equino.

¶ Siculus etiam neptunni filius his temporibus floruit: & Siciliam inſulam inhabitans:ut Solinus refert:a ſe Siciliam dixit:alii dicunt hunc filium fuiſſe corinthi & Electræ:qui ex tuſcia in Siciliam adnauigans:multa rudibus illis hominibus docuit.

¶ Sicilia inſula itaq; eſt Italiæ pulcherrima: & ab eodē Siculo id nomen accepit:quam auctore iuſtino libro quarto ferunt anguſtis quondā faucibus italiæ adhæſiſſe : direptamq; uoluit a corpore maiore īpetu ſupions maris.De qua Virg.ait. Hæc loca ui quondā: & uaſta conuulſa ruina.
Tantum æui longinqua ualet mutare uetuſtas. Diſſiluiſſe ferunt:quum protinus utraq; tellus.
Vna foret. Ambitus huius īſulæ ſecundū Diodoꝝ in ſexto Claudiẗ ſtadioꝝ quattuor miliū trecentoꝝ & ſexaginta:ſcd̄m uero Solinū tribus milibus tm̄.Hæc a poetis Trinacria dicta fuit : eo ꝗ triangularia ſit: & in ſingulis angulis tria ꝓmontoria habere dicaẗ.Ex qbus unū ad meridiē uergit q & pachinus diciẗ.Alteꝝ ad ſeptētrionē ſpectat:q & pelorus uocaẗ: nec iſte plus ab italia diſtat q̄ mille quingētis paſſibus.Tertiū aūt in lybiā & occaſum tēdit:atq; in ipſam Carthaginē maxīe ſpectare uideẗ: & ab Aphricæ littoribus.120.milibus paſſuū diſtare diciẗ .Hæc a principio(ut Iuſtinus ipſe refert)Cyclopū patria fuit:qbus extinctis Acolus īſulæ regnū occupauit.Eſt aūt Sicilia hæc inſula frugū q̄ maxime frumēti fertiliſſima: & iccirco Romāi eā ſuū horreū uocauere:ꝗ oībus in rebus cæteris italiæ ꝓuinciis ſupior habereẗ.Nā ideo ceres in ea ſatiōis magiſtra fuit ꝗ in ipſa primū ſemina cōmiſerit:abūdat p̄terea etiā Auro croco Melle Zucharo aliiſq; p multis: & nō modo fructibus:ſed & peconbus pellibus lana & caſeo:ī ea ſunt ciuitates illuſtres:u3 Meſana:Cathina: Siracuſæ:Panormus:Erix: & Leontinū.In ea primū īuenta fuit comœdia:hinc & cauillatio inimica:in Scæna ſterit: Hinc Archimedes philoſophus: qui Siderum diſciplinā machinatus eſt : hic uaſti ſpecus leſtrigonum populorum immaniſſimorum:de quibus dicemus:quum de Diomede tractabitur:Ibidem multa ſunt mirabilia:quæ referente lōgiſſimum foret.Hæc quippe inſignis Inſula nūc diuinum prope Ternandum Aragonum habet regem.qui uniuerſam iam iam poſſidet Hiſpaniam:quiq; tanto eam habet in precio:ut eius ſæcula referantur aurea.

1472 3727 IOſue filius Naue ꝓpheta deo & dux populi iſrael ac moyſi ſucceſſor hoc anno ducatū a ſancto moyſe ſuſcipiēs populū dn̄i ſcd̄m Aug. & alios uigintiſeptē annis rexit:uir plāe robuſtus & īgenio atq; eloquētia p̄clarus maximuſq; ſm̄ nomen ſuū apud oēs habitus: ſed & in ſaluatiōe electoꝝ Dei multo maior.Qui ut filii iſrael hæreditatē patrū ſuoꝝ cōſequerenẗ oēs hoſtes(p̄ter qnq; ſatrapas philiſtinoꝝ)expugnauit:ac debellauit:ad cuius etiā p̄ces: Sol hæſiſſe ferẗ:ita ut una dies eidē facta fiunt q̄ſi duo:donec uictoriā de inimicis reportaret:ut cūcti cognoſcerenẗ:q̄ta ſit potētia dei hebræoꝝ:q̄a pugnare ꝯtra eū nō eſt facile.Primo itaq; ſui Ducatus anno Iordane patefacto(deuictis ſcd̄m ioſephū triginta duobus regibus)populū dn̄i ad promiſſam ꝑduxit terrā ubi tertiū īmolauit: & ītermiſſam circūciſionē innouauit.Cuius qdē religioſa mens: & ſanctitas:ac p̄clara facinora ex libro ſui noīs p̄notato elicere certe poſſumus . In quo q̄dē in primis de inimicoꝝ mirabili ſubuerſiōe:populiq; in terrā ꝓmiſſiōis ītroductiōe: & de poſſeſſionū diſtributiōe pleniſſime agiẗ.Vbi p ſingulas urbes uiculos mōtes flumina torrētes : atq; cōfinia eccleſiæ cœleſtis Hieruſalē etiā ſpiritualia regna deſcribere uideẗ.Fuit aūt hic dux trinomius uideli cet Ieſus ioſue & Oſee:q nō ſolū in geſtis ueꝝ etiā in noīe dn̄i ieſu typum geſſit.Ipſe aūt ſolus una cū Caleph ex ſexcentis milibus uiris q ex ægypto fuerāt egreſſi:ꝓmiſſiōis terrā ꝯſecutus eſt . Mortuus deniq; cēteſimo & decimo uitæ ſuæ anno a filiis iſrael cū īgenti luctu in mōte effrayn ſepeliẗ. Filii itaq; iſrael cunctis diebus huius principis atq; ſenioꝝ q longo poſt ioſue mortē tpe populū iu-

dicauerunt:& qui nouerant opera domini maxima quæ fecerat in israel dño seruierunt. Et cũ sanctus ueteris legis fuerit habitus eius anniuersaria festiuitas prima die septẽbris celebratur.

¶ Iudæa aũt Syriæ ꝓuincia sub hoc iosue strenuissimo duce ex Chananea regione a Chanane filio Cham filii Noe sic cognominata id iudeæ nomẽ sortiri ꝓmeruit. Hæc est ipsa terra quã deus ꝓmiserat Abraæ:quũ esset in Mesopotamia:priusq̃ moraretur in Charã:q dixit illi. Exi de terra tua & de cognatione tua & ueni in terrã quã monstrauero tibi &c. Hæc est illa de q̃ scriptũ ẽ q̧ flueret lac & mel. Hæc ita q̧ ꝓuincia a iosue tandẽ filiis Abraæ acq̃sita:habet ab oriẽte & a meridie Arabiã: a septentrione uero Syriã quã Ptolemæus palestinã Syriæ appellat. In qua duo &.xxx. reges Amorreoꝝ & aliaꝝ nationũ regnabãt:& eoꝝ mutatis noĩbus uocata est iudæa:in q̃ est Galilea idumea phœnicæ iordanis fluuius Cæsarea stratonis Apollonia ioppa Azotus Ascalon lacus asphaltides lacus Tyberiadis Gaza Emaus Endaga Samaria mõs libanus & traconitidis Lisania abiline atq̧ aliæ pene innumerabiles sunt ꝓuinciæ q̃ ad hanc ipsam iudæoꝝ ꝓuinciã pertinent:quas Eusebius in sua cosmographia enumerat. Nã ipse eo in opere cõgregauit oĩum pene urbiũ mõtiũ fluminũ uiculoꝝ & diuersoꝝ locoꝝ uocabula q̃ ad hanc pertinẽt iudæã. In ea prius fuerat Hierosolyma: Melchisadech dei altissimi sacerdotis & regis sedes:q̃ ut Pli. tradit fuit oĩum oriẽtis urbiũ clarissima supra quã erat Syon mons qui specula interp̄tatur. In cuius quidẽ sũmitate postmodũ constructa fuit Arx ad defensionẽ ciuitatis:q̃ de longe uenientes facile cernebat. iudæoꝝ igitur his in regionibus postmodũ tantæ fuere uires:ut post Demetriũ (sicut iustinus refert) nullũ Macedonũ regum tulerint:imo Syriã magnis bellis infestarũt. Est aũt iudæa (ut isydorus ait) opum diues:frugibus cuiuscũq̧ gñis fertilis ac opima balsamis. Vnde ob singularẽ aeris temperiẽ & elementoꝝ grãm extimarunt p̃res eisdem promissam esse terrã lacte & melle manãte. Est itaq̧ iudæa umbilicus totius orbis idest in medio terræ in qua primus adam habitauit & mortuus est:in eaq̧ oẽs sanctissimi patriarchæ & ipse dñs & saluator nr̃ iesus xp̄s cum beata Maria m̃re: ac cæteris apostolis nasci & mori ꝓ salute oĩum dignatus est. Quoꝝ meritis terra sancta nõ chananea non iudæa appellata est.

¶ Lybia Epaphi regis & Cassiopiæ cõiugis filia:Busyridisq̧ pessimi tyranni mater ad hæc usq̧ tpa uiuẽs ꝑuenit. Quæ (ut Lactãtius refert) cũ in Neptũni aliq̃n uenisset cõcubitũ.i. alieni hoĩs ab ægypto: ex eo concepit & peperit Busyridẽ:in ĩmanẽ tyrãnũ & beluã. Deinde cuiusdã partis aphricæ facta regina:illã partẽ (ut isydorus in Ethi. scribit) ex suo noĩe lybiam nuncupauit.

¶ Lybia aũt seu lybiæ ꝓuincia in Aphrica cõstituta a p̄dicta fœmina id nomẽ assecuta h3 ab oriẽte Marmaricã:ab occasu Syrtes:a septẽtrione lybicum mare:a meridie uero Ethiopiã hanc: tamẽ Iosephus in primo antiquitatis ꝓut supra lib.2. mentionem fecimus:Phuth filium Cham primum inhabitasse scripsit. Huius aũt prouinciæ ciuitates insignes:ut lib.4. refert ptolemæus sunt Arzita: Nigira metropolis:Carami:& ip̄a metropolis:Salathos:Bagaza:Babila:Tagana:Magura:& Garmantes:ut aũt scribit Pli. lib.5. eam incolunt Marmarides: Adirmachidæ Mareotæ & alii in hac regione postmodum natam ferunt Sybillam Secundam quæ in hunc modum de christo uaticinata est:in manus iniquas ueniet:& dabunt deo alapas manibus incestuosis &c.

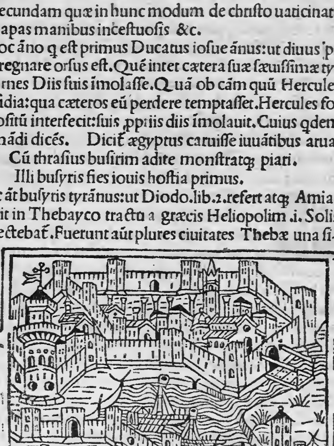
Ciuitates multæ

¶ Busyris ita huius libyæ ex neptũno filius:hoc ãno q est primus Ducatus iosue ãnus:ut diuus p̄scribit Augu. apud ægyptios tyrãnidẽ exercẽs regnare orsus est. Quẽ inter cætera suæ sæuissimæ tyrãnidis nephãda ferũt p̄sæpe ipsoꝝ hospitũ carnes Diis suis imolasse. Quã ob cãm quũ Hercules ægyptius tãdẽ ad eũ aliquã diuertisset & sibi p̄fidia:qua cæteros eũ perdere temptasset. Hercules fortissimus uiroꝝ ipsum truculẽtũ regẽ Aris impositũ interfecit:suis ꝓpriis diis ĩmolauit. Cuius q̃dem p̄fidi ritus cãm posuit. Ouid. in p̄rio de arte amãdi dicẽs.

Hercules

Dicitur ægyptus caruisse iuuãtibus arua.
Imbribus atq̧ ãnos sacra fuisse nouem.
Cũ thrasius busirim adite monstratq̧ piari.
Hospitis effuso sanguine posse iouem.
Illi busyris fies iouis hostia primus.
Inq̃t & ægypto tu dabis hospes aquas.

Hic ãt busyris tyrãnus:ut Diodo. lib.2. refert atq̧ Amianus Marcellus historicus urbẽ in ægypto p̄didit in Thebayco tractu a græcis Heliopolim .i. Solis ciuitatẽ uocatã:cuius ambitus.cxl. stadia cõplectebatur. Fuerunt aũt plures ciuitates Thebæ una siquidem in ægypto ab isto Busyride condita. Alia i Boetia græciæ a cadmo agenoris filio similiter condita. Alia fuit in cilicia andromachæ uxoris Hectoris patria. Et quarta in Lucania italiæ p̄ria fuisse a nõnullis traditur.

Thebæ ægyptiaca Ciuitas.

¶ Thebæ igitur prima ægyptiaca ciuitas Heliopolis appellata:a Busyride per hoc tp̄s cõdita ut p̄dictũ est:cõplectabatur centũ quadraginta stadioꝝ ambitũ:quã idem cõditor magis ædificiis ac speciosis Deoꝝ templis aliisq̧ ornamẽtis pulcherrimis exornauit. Domusq̧ priuatas:usq̧ ad quartam & quintam contignationẽ extruxit:urbẽq̧ totius orbis pulcherrimam atq̧

rimam atq; fœlicissimam fuisse: Iidem auctores asserunt. Eam plinius lib.36.totam pensilē fuisse affirmat. Subter quam Reges educere ꝯsueuerūt maximos exercitus: nullo prorsus ex oppidanis sententiæ. Et quod mirabile erat mediam urbem: annis quidā placidis undis interfluebat. Et ideo ab ea regio thebayca Ethiopiæ contermina denominata fuit: Centum portas illam habuisse pomponius refet. unde iuuenalis in ultima Satyra ait. Atq; ue tus thebæ centum iacet obruta portis: Alii centum aulas: totidemq; principum domos eam habuisse prodiderunt: cuius ciues (teste Herodoto libro secundo) apud ægyptios omnium habebanť sapientissimi. Ex hac nāq; ciuitate tempore augusti cæsaris. Gallus poeta foroliuiensis ibidem nomine Romanoꝶ prætor tres admirādos abstulit obeliscos. Quorum unus qui acus dicit in uaticano iuxta templum diuo Petro dicatum. Alter in circo maximo: & alter in campo martio est locatus. Conchas quoq; marmoreas & alia ornamenta quibus etiam Bononiensis ciuitas nunc ornata est: ab ea idem retulit. Ornaturq; hæc ciuitas seu prouincia in hodiernum usq; diem nobilibus uiris Mauritio primicerio sanctissimorum Thebeorum sex milium sexcentorum uirorum qui ex ea in italiam prodiere.

1456 3743 ¶ Chorax quintusdecimus Sicyoniorum rex āno decimoseptimo ducatus iosue sicyoniis regnare cœpit: & regnauit annis.30.

¶ Dardanus iouis uel potius corinthi ex electra coniuge filius his tpribus scdm eusebiū dardaniā regionem occupans: eam ex suo nomine nominauit. Hic autem natione italus fuit: & lasium quēdam habuit fratrem. Qui mortuo patre cum ipso fratre de successione regni in discordiā uenit: ex qua tandem ipsum fratrem īteremit. Quamobrem quom turbatos ciues animaduerteret cauēdo sibi cum parte populi nauem conscendens mari se cōmisit: & longa actus nauigatione: primo in Samothraciam: quæ tunc samos erat sedem habuit. Et deīde in eam Asiæ partem: quæ helespōto est contigua abiit & eam quā occupauit oram de suo nomine Dardaniam nuncupauit. Ibidemq; oppido haud magno constructo: regnauit annis.50. Erictonio aūt filio superstite relicto diem suū clau sit extremum. Hunc itaq; ad eius posteritatem nobilitandam fingunt Iouis tertii fuisse filium: & inter cæteros filios patrem ipsum magnopere dilexisse: & eius mores summopere imitatum fuisse: eo ꝙ natura mitis & religiosus esset.

¶ Phœnix & Cadmus fratres Agenoris filii: hoc anno qui est duodecimusoctauus ducatus Iosue 1455 3544 Eusebio teste: e thebis ægyptioꝶ in Syriā cōcesserunt: & ibidē apud Thyrum: & Sydonē regnare cœperunt. Iuppiter etenim (ut diuus Aurelius Aug.18.de ciui.dei refert) eorū sororē Europā rapiēs in Cretam regni sui insulā asportauerat: ex qua ibidem tres filios susceperat. Quod cū intellexisset Agenor pater: Europā.s.filiā suam fuisse sublatā cōfestim Cilice & Phœnice ac Cadmo ad se euocatis præcepit sub interminatione non redeundi: ut quæsitā sororē protinus ad se reducerent. Quā cum non inuenissent: iram patris formidantes ad eum amplius regredi noluerunt: Sed Cilix primo genitus: cum in insulam quandam peruenisset: & in eadem aliquam residentiam fecisset: locum ex suo nomine Cilitiam appellauit: ubi & duos tandem filios dereliquit: uidelicet lampsacium: & pigmaleonem: fuit itaq; Cilix hic acris ingenii ac robustissimi corporis uir.

¶ Cilicia autem prouincia sic a Cilice prædicto cognominata est in minori asia inter pamphiliā & taurum montem constituta & plurimo iacet campo situ lato: primo nihilominus Cilices nomē sortiti fuerant a Tharso nepote iapheth: ut supra libro secundo diximus: quoniam ipse eos cōstituit hac in prouincia fuit postea ædificata Tharson mater urbium qua Cadmus amnis interfecat. mira suauitate insignitus: hæc prouincia inter cætera Crocum optimū abūdantissime producit. Cilices aūt qui mediterraneo mari erāt proximi magnus pompeius pp eoꝶ pyraticā uitam oīno deleuit.

¶ Phœnix uero secundus germanus una cū Cadmo (ibidē fratre derelicto) cum multo comitatu inde profectos per mare rubrū in Syriam perueniens ibidem urbem condidit: quā a multitudine piscium: Sidonam appellauit eo ꝙ tali nomine piscem ipsi uocarent. In qua phœnix postmodū regnans ipsam regionem a se phœniciam nūcupauit. Ibidemq; phœnix ipse quū artificiosus esset uir quasdam lrās (ut Isydorus testať) seu lrāꝶ caracteres adinuenit: q̄s suos phœnices docuit. Deinde ēt ad eas scribēdas uermiculū adinuenit: unde & color ille phœnicius usq; in hodiernū diem dictus ē: & deīceps īoleuit ꝯsuetudo: capita libroꝶ ex phœniceo seu puniceo.i.rubro colore ꝯscribi.

¶ Pœnicia autem regio a prædicto phœnice sic dicta: in Syria est & iudeæ contermina: terra certe fertilis & frugibus admodum fœcunda. Vbi quum solertes emersissent hoīes in primis ad belli pacisq; munera euaserūt eximii: & ut Eusebius scribit libro primo euangelicæ præparatiōis: litteras & alias pene oēs artes inuenere: utpote ignem ex constrictione lignorum excutere: naues fabricare piscationum & aucupationū artes inuenire: ibidem etiā ferrum: & ferri usum primum fuit inuentum. Hi etiam domibus porticus & cameras addidere. Hi quoq; cum quandā theologiam exquisiuissent. Rerum oīum principium tenebrosum: ac spiritalem aerem esse affirmare uoluerunt: aut certe aeris tenebrosi spiritum: ac præterea chaos turbidum omni luce priuatū: & hæc dicebant esse infinita atq; interminata: & alia multa fabulosa quæ hic commemorare superuacaneum puto. Hi namq; phœnices: græcis adhuc rudibus litteras tradiderunt. In hac phœnicia regione: postea Sydon opulenta ciuitas: ac maritimarum urbium maxima condita fuit. Est & ibidem libanus mons altissimus a quo thura leguntur: & Carmelus mons.

Vide inuenta phœnicum

libanus mons.

Cadmus itē Agenoris filius phœnicisq̧ frater: uir certe sapientissimus ac ingenio celebri p̄stās: & ipse hac tēpestate (eius fratre phœnice in phœnicia derelicto) mox in græciā cōmigrauit. Ibiq̧ se cus Hypocrenē fontē sedēs ac meditās .24. lrāꝝ caracteres exq̄siuit: illasq̧ prim⁹ græcis cōtulit: eisq̧ rudibus adhuc uti docuit. uñ Lucanus. Phœnices primi famæ si credit̄ ulli: Mansurā rudibus uocē signare figuris: propter q̄ confictum fuit ipsum serpentinos seminasse dentes. Ii itaq̧ litterarū græcarum caracteres fuerunt .24. uidelicet. Qui huic loco annotantur. 3745 1454

Alphabetum græcorū

αα ϐϐ ΓΓ δδδ εεε ζζζ ηη

Alpha ἄλφα Vita βητα Gamma γαμμα Delta δελτα Epsilon εψιλον Zita ζητα Ita ητα

θθθ ιιι κκ λλλ μμ γγγ ξξ οοο

Thita θητά Iota ἰωτα Cappa καππα Lābda λαμβδα Mi μη Gni γη Xi ξη Omicrō ομικρον

ϖϖ ϱϱϱ σσσ τττ υυυ φφ χχ ψψ ωω υμια

Pi πι Ro ρο Sygma σιγμα Taf ταυ Ypsilon υψλον Phi φυ Chi χι Psi ψι Omega. i. o magnū his itaq̧ Græcis traditis: ēt Simulacroꝝ ꝯsecratōes docuit: ac hymnos cōposuit: ac alias multas cærimonias & leges eisdē ꝯstituit. Quibus ex sniā gestis: inde haud lōge a parnaso mōte cū uenisset oraculū consuluit: a quo rñsum accepit: ut bouē sequeret̄ indomitam: atq̧ ibidem: ubi ipsa cōsisteret: sibi sedem deligeret. Quæ indestinatū locum cū deuenisset: ibidē conquieuit. At Cadmus: Boue illic capta: Diis confestim īmolauit: locumq̧ ab ipsa Boue Boetiam nominauit. Eo quoq̧ ī loco thebanam aliam urbem ad antiquarum thebarū similitudinem quo ex ægypto uenerat edificauit: in qua & sui regni sedem cōstituit. Ibiq̧ cum armoniam ueneris filiā in uxorem duxisset. Semelem & sorores eius ex ea sucepit. Amore autem semelis Ioue capto: ac exorata tanq̄ ad iunonem: diuino ad eam modo accedere cum uoluisset: nec illa tulisset: ipse iouis fulgura & tonitrua in ipsā uertit. Hunc tamen talem & tantum uirum: Amphion tandem e regno proiecit: quo autem mortis genere obiierit: nullibi inuenitur.

Vide huius hoīs documēta multa

Thebæ Ciuitas in Boetia

Thebæ igitur alia ciuitas ab ipso Cadmo in Boetia ædificata est: quam amphion mercurii filius (postq̄ eum e regno eiecit) muris cinxit: aliisq̧ ædificiis exornauit. Qui cū cementarios conduxisset: adeo ipse (ut Seruius scribit) dulciter lyra cecinit: ut etiam saxa in muros prosilirent: dicente Oratio: Dictus & amphion thebanæ conditor urbis: Saxa mouere sono: testudinis & prece blanda Ducere quo uellet &c. Hanc autem urbem magnus Alexāder macedo. uniuersis ciuibus: sub corona prius uenditis: funditus postea euertit. Hæc ciuitas pōstmodum aliquantisper īstaurata: nostra ætate exiguum existit thebaꝝ castellum a turchis proximis annis cū tota prouincia occupatum.

Vide amphionis dulcissīmos cantus

Boetia auem europæ regio: a Boue per Cadmum denominata: in Achaia sita est: & in cōfinio Atheniensi constituta: quam nōnulli sub Attica prouincia compræhendi uolunt: ubi & mons Cytheron est fabulis & carminibus celebratus: hac in regione (ut plinius lib. xxxi. refert) est fons & flumen Erinum duobus fontibus auctum quorum alter memoriam: alter obliuionem affert. Fuit autem Boetia duorum numinum uidelicet liberi patris atq̧ Herculis patria: ut plinius li. iii. refert: Deuenit postmodum hæc insignis prouincia sub Macedoniæ regibus: post christum autem a Vādalis occupata: uandalia est dicta.

Europam autem Agenoris filiam: p̄dictorumq̧ germanam. per hoc tempus quadam incredibili pulchritudine floruisse constat: Quam quidē adolescentulā. ut etiam Ouidius in. 3. Metha. narrat. Iuppiter eius nominis tertius rex: ob eius īmensam formositatem adeo adamauit. ut dementatus: post eam mugire tauroꝝ more coactus fuerit. Verum quū ad eius concubitum peruenire nō posset. Mercuriū ex Creta in phœniciam misit: cui & imperauit ut armenta quæq̧: quæ in phœnicum montanis cerneret: in littus perduceret: ubi. s. Europa cum multis puellis ludere consueuerat. Quod Mercurius quum effecisset: confestim Iuppiter (ut erat magicæ artis peritissimus) sese in taurum candidissimū transformauit: seq̧ armentis īmiscuit. Quod dum uirgo cerneret aīal pulcherrimum atq̧ mansuetissimū: eo plurimū delectata in eius dorsum conscendit: euestigioq̧ taurus cū ea in mare descendit: quā territam & dorso īminentē: natando in Cretā trāsportauit: ubi Iuppiter in ueram conuersus formā uirginē uiolauit: p̄gnansq̧ effecta Radamāthū & Sarpedonē filios edidit. Iuppiter uero post hac in eius sempiternā memoriā tertiam orbis partem Europam ex eius nomine nuncupauit. Hanc tamen Asterus cretensis rex postmodum in coniugem assumpsit: quo autem mortis genere obierit nullibi inuenire potui: ipsius autem imaginem peregregiam pythagoras philosophus ex ære affigiari fecit: quam & Tarenti ad perpetuam sui memoriā collocauit. Fuit

quoq; & alia Europa Oceani & Thethyos filia:ut Hesiodus scribit.

¶ Europa itaq; totius orbis pars tertia:ab Europa fœmina prædicta sic nūcupata: quam plinius scribit altricē fuisse uictoris omniū gentium populi:longeq; terrarū pulcherrimam:quā etiam plæriq; merito non tertiā portionē fecere:uerum æquā in duas partes ab Amne Tanai ad Gaditanum fretum uniuerso orbe diuiso protenditur. Incipit igitur a flumine Tanai:& per septentrionalē oceanum usq; ad fines Hispaniæ uadit: Terminos habet ab oriente ipsum Tanaim & pontum: A meridie mare nostrum:a septētrione & occasu oceanum:Gentiū prima est Scythia siue Sarmatia quā fluuius Tanais ab Asyæ Scythia diuidit:hanc plæriq; Rusiam e nostro æuo dicunt: in ea regiones sunt Alania Datia Gothia atq; aliæ plurimæ prout supra expressum est a nobis libro.2. ubi de Scytis dictum est. Ad oram uero ponti est Misia superior :nunc Seruia & inferior misia nunc Bosina & Bulgaria. Inde Vngaria intra danubium.4. Alpes:post hanc Valachia regio admodū lata:dein de subsequitur Thracia ubi est cōstantinopolis totius græciæ caput. In qua sunt regiones Athica:q̄ & Achaya Boetia & friges Gethæ Lelges & Tytanes. Macedonia aūt his est proxima:in qua sunt Calcedica Magnesia Migdonia pallene & Thessalia:his quoq; subsequitur pelopōnesus seu Morea:in qua sunt Archadia Argia Laconia seu Obelia Lychaonia Mesenia & Sparta. post has pangustias isthmi fluminis occurrit:Epirus Albania Illyria Dalmatia Croatia & Histria:ultra Danubium uersus septentrionē est Germania maxima:usq; ad oceanum uariis populis & regionibus distincta:uidelicet superior & inferior ubi sunt regiones Carnia Carinthia Styria Austria Morauia Slesia Prusia Saxonia Phrysia Holādia Salandia Vuestulia Assia & Bauaria Flandria Vindelicia Cymbri Sicambri & Sueui & Theuthoni:ultra Rhenum maximum Germaniæ amnē est Gallia quæ in pluribus discreta est regionibus & populis:in primis Andagauia Aquitania seu delphinatus Belgica quæ nūc Burgondia:Picardia seu Lotoringia: Normandia seu Lugdonensis: deinde etiā Auerni populi Belloaci: Boy: Celtæ cenomani Dryedæ Duratii Hedui Heluetii Neruii Santões Senones Sequani Troueri & Sabaudienses. Vltima terrarum uersus occasum est Hispania:quæ ī plures diuiditur partes:populos uidelicet Bethica quæ & Granata. Gallatia quæ nunc portugallensis. Lusitania Nauara regnum persæ: Taraconia & Carthaginensis ac Celtiberi & Vascones populi:Vltimo loco est Italia nostra totius orbis celeberrima:in qua est Roma Neapolis Florentia Venetia Mediolanum & Genua præstantiores urbes & regionum capita. Quæ quidē Italia:licet nūc in sexdecim subdiuidatur regionibus:uiginti sex tamen nominibus antiquis temporibus appellatæ sunt. Quarum nomina sunt hæc.

Aprutium	Forumiulium.	Locri populi	Patrimonium.	
Apulia	Insubres	Lombardia	Picenum	Vmbria
Brutii	Histria	Lucania	Phalysci ethrusi	Venetia
Cāpania	Latinum	Magna græcia	Sabini populi.	Volsci.
Calabria	Lyguria	Marsi populi	Terra laboris.	
Emilia	Lestrigões populi	Monsferratus.	Tuscia.	

Et hæc de mediterranea Europæ terra satis superq; Insulæ Europæ celebriores.

¶ Gades insula ultimus Europæ terminus est in fine regionis bethicæ constituta: in qua Herculis uisuntur columnæ. Hæc a continenti angusto spacio:ueluti flumine est abscissa: ut Pomponius libro.3. scribit quæ oceanū spectat duobus promotoriis in altum est euecta. In altero cornu eiusdē nominis urbem habet opulentam. In altero templum herculis ægyprii conditoribus religione uetustate: & opibus illustre:ossa illius ibi sita dicunt. Nascitur in ea arbor similis palmæ : cuius gūma infectum uitrum ceranniū gemmā reddit :in hac Gerionem uita conduxisse probat. Britānia q̄ nunc anglia dicitur:permaxima insula in oceano gallico ibernia in oceano septētrionali cōtra Hiberiam est sita:in qua nullus anguis. Maiorica & Minorica quæ baleares dicūtur: in mari iberico sunt. Stechades quinq; insulæ sunt in fronte Narbonensis prouinciæ:Sardinia de qua dictū est:inter aphricum & tyrrenū pelagus. Corsica in ligustico mari: Aeoliæ seu uulcaniæ insulæ iuxta Syciliam. Sycilia ipsa italiæ insula in Siculo mari: Corsica & Sardinia italiæ insulæ: & Cretha nobilissima: de quibus omnibus satis dictū est. Et Corcyra quæ & Corfu:in mari ionio. Epyro adiacēs insula quidem fertilis & copiosa:in qua alcinous diligens ortorum cultor regnauit. De quo Virgilius .2. Georgicorū. Pomaq; & alcinoi siluæ: & cætera.i. arbores pomiferæ: quas ille plantauerat. Corcyra nihilominus alia est quæ ad huius differentiā nigra cognominatur. Dalmatiæ adiacens de qua ptolemæus lib.2. scribit. Sunt & aliæ in oceano septentrionali aliisq; in locis insulæ:quas cōmemorate longissimum esset.

Gerion
Britānia
Ibernia
Maiorica
Corfu
Alcinous

¶ Iudicum Historia hic incipit.

1440 3759 OThoniel primus iudicū hebræorū:hoc anno mortuo Iosue:filio Nun : principatum inter hebræos suscipiens iudicauit israelem (iam in terra sua cōstitutum) annis.40. Hic Caleph:optimi uiri iunior frater fuit:uerū creditur q̄ mortuo Iosue:ipse Caleph in locum eius successerit:sed ob temporis breuitatē:nec inter duces:neq; inter iudices sit annumeratus. Tribus quippe iudæ & Symeonis:mortuo Iosue ascenderūt hierusalē : & uniuersam prorsus incēderūt:sed Iebuseos illius incolas:eiicere nequiuerūt:inde tamen ipsa tribus profecta & Gazam & Ascalonem:urbes occupauit & comprehendit:uerū quia secundū pceptū dñi ipsamq;

Othoniel

habitatores non interfecerūt: quinimmo ibidem libidinibus & idolis turpiter uacarunt: confestim dn̄s eos in manus regum Syriæ & Mesopotamiæ tradidit: qui eos octo annis tributis & uexationibus multis oppressere. Ipsis aūt iudæis pro huiusmodi afflictionibus: & tribulationibus humili prece ad dn̄m clamātibus: dominus pietate permotus: hunc othonielē excitauit eis liberatorem: qui secū dum iosephum cognominatus erat Zenes de tribu iuda uirū utiq; uiribus: & ingenio strēnuū atq; industrium: nec non & prudentia fortissimū. Qui responso accepto ne uidelicet populū suū: in huiusmodi necessitate cōstitutum: despiceret: Confestim exercitu nō modico congregato: in hostes insiluit: & uniuersos ualida manu fudit atq; prostrauit. Quam ob uictoriam euestigio ab uniuerso israel princeps & iudex est delectus & cōfirmatus. Cuius uirtute & idustria terra duobus &.xxx. annis qeuit. Hic Axam fratris sui Caleph filiā duxit uxorē: Cui idē pr̄ Caleph pro dote dedit irriguū superius & inferius in ciuitate Cariatharim: q̄ litteraꝝ ciuitas interp̄tat̄: ut patet iudicum primo.

¶ Phinees magnus hebræoꝝ Sacerdos: Eleazari sūmi Sacerdotis filius: eo āno quo Othoniel: & ipse sacerdotii dignitatem obtinuit: uerū quantū sederit: nulla habetur notitia: uir per oīa strēnuus Qui ante pontificatū: quū ab Iosue exercituū imperator esset constitutus plurimos debellauit hostes. Sed & postq̄ pontificatus honorem adeptus fuit: dn̄o deo israel: cum omni bonitate uitæ reuerentia & timore iugiter deseruisse cōpertus est. Ea propter dominus ipse illi testamentū pacis cōtra dedit. Hic etiam a sua adolescentia (ut sacra eius habet historia) zelum dei plurimū zelasse uidere uisus est. Quia quū filii israel: filii. s. belial: p̄sente Moyse belphegor initiassent: & sacrificia mortuorum more gentiū comedissent: uidisset præterea ducem ex tribu Symeon noīe Zābri præsentē omni populo accessisse ad Madianitem pulcherrimā scortū de medio cō surrexit: & suo pugione arrepto in fremitu in lupanar introiens ambos coeuntes in genitalibus perfodit: atq; interfecit: propter quod dn̄s statim ad Moysem dixit: Phinees seruus meus Eleazari filius: filii Aaron Sacerdotis iram meam a filiis israel utiq; auertit: qa zelo meo succensus est cōtra eos: ut non delerem eos ī furore meo. Eam obrem dn̄s ei constituit sacerdotiū sempiternum. Tādem de deo: deq; hominibus bene promeritus bona senectute in pace quieuit: sepelitur autem in sepulchris patrum suorum: inter sanctos autem ueteris legis merito connumeratus. 3760 1439

¶ Pandion Erictonii regis filius: quintus Atheniensiū Rex: hoc āno: qui est octauus iudicis Othonielis atheniensibus regnare cœpit: &.40. annis regnauit. Hic duos ex coniuge sua habuit filios: & totidem filias. Magnūq; bellum diu cū rege tracum gessit: tandemq; cum pace reuersus unam ex filiabus nomine prognē ipsi regi tracum matrimonio copulauit. Quæ cum Ithim illi peperisset filium: mox in desiderium uidendi philomenā sororem suā uenit: orauitq; ipsum suum maritum: ut aut athenas ipsam mitteret: aut ab athenis philomena accresceret. Tereus itaq; athenas uadens: a pandione rege impetrauit: ut philomenā ad prognem adducere posset. Quæ quū speciosa nimiū esset: & ab ipso plurimū amaret: ab eo in eodem in itinere oppressa fuit: minantiq; eum progni se accusaturā eidem mox linguam abscidit: & ita in quandā domum illā taliter reseruauit. Tandem ad prognem uxorē cū sordidatus uenisset. Dixit philomenā nausea maris fore defunctam. Sed a progne uxore ueritate tandē cōperta. Ithim filiū proprium patri comedendū apposuit: quē quum pater comedisset philomena statim affuit: & filii caput eidē in mensa apposuit. Pro quo in iracūdia magna pater cōmotus dum illas nimio furore gladio insequeret̄. Factum est ut miseratione deorum: prognes in irundinē auem uerteret̄: philomena similiter in auē sui nominis: ac Tereus rex in upupam: atq; ita omnis regia domus: hoc modo transformata fuit. Hæc aūt quanq̄ fabulosa uideantur: magnum tamen sensum habere uidentur: quem quidē aliis exponendū relinquo. 3766 1433

¶ Dionysius qui & liber pater seu Bacchus dicit̄ hisdem tēporibus: diuo patre Augustino teste: ex semela cadmi superioris nascit̄. Qui adultus quū esset ingentis animi & ingenii uir prius uitis usū atq; plantationē græcos docuit: inuenit quoq; quandā coctionē ex ordeo confectā: quam ceruisiā appellauit: deinde exercitu magno non solum uiroꝝ sed mulieꝝ congregato uniuersum pene illustrauit orbem: & iniustos atq; impios homines atrociter puniuit. Erant autem eæ mulieres: & aliæ musæ quæ sequebant̄ eum: in primis hastis thyrso armatæ: & plurimū ornatæ uirginitate. s. & omni doctrina genere fulgentes: quæ suis tripudiis: ipsum tanq̄ deum permulcebāt. Eratq; eidem insignis pædagogus noīe Silenus: cuius doctrina & consilio: uirtutē mirifice fuit cōplexus: Ipse etiam (ut Eusebius refert) primo theatrū: & musicam: ac armoniā inuenit: atq; similiter torcularia: unde & Baccus a baccis dictus fuit. Inde etiā ordinem militarē primum inuenit: propter quod & ludi scenici illi fuerunt instituti. Eam maxime obrē indis bellū grauissimū intulit: ī quo bello multas amazonas mulieres adiutrices habuit. Multas urbes condidit: quas inter Orchas in græciā: ac Nisibin a Nino rege conditam instaurauit: quam & quinquaginta milibus uiris adimpleuit.

¶ Dionysius alter q̄ p̄prie liber pr̄ cognominat̄: in diebus Moysi fuit: quē de industria hoc ī loco reseruaui: uir plane potētissimus atq; splēdidissimus: qui & memorabilia gessit opera. Hic ī ægypto natus quū deum ægyptios israelitaꝝ persecutores uariis plagis affligere aīaduerteret: ueritus ægyptum fore perituram: inde cum multis discedens in indiam accessit: & regionē illā cū exercitu armatus inuasit. Et ut Thucidides historicus græcus refert hoīes illos indos rudes: agrestesq; Corticibus arboꝝ: & crudis feraꝝ carnibus utentes: in urbes legis: Boues quoq; aratro iūgere: frumēta serere

deos colere

deos colere:nutrire comã:mitram ferre:& unctiones unguẽtorꝝ docuit. Hic ẽt indos armauit martialibus armis:& ipsos ad usum uitæ cultioris erexit. Quibus ita cõpositis cũ uellet ĩde abire:atq; alias lustrare regiones:Bacchosissimũ Spartam amicissimũ regem eis dimisit:& ex suis ueteranis militibus heroas collaterales ꝑdicto regi constituit. Ipse aũt Baccosissimus regnauit super ĩdos quinquaginta & duos annos. Quo mortuo Budam filium successorem reliquit: qui regnauit annis uiginti. Ac post ipsos reges per duodecim gñatiões heroum soboles usq; ad herculẽ ĩ ĩdia regnarunt.

1431 3767 ¶ Epopeus duodecimusseptimus sicyoniorum rex anno nono iudicis Othonielis sicyoniis regnare cœpit:& regnauit annis.35.

¶ Lynceus undecimus argiuorum rex:post Danaum regem patruum simul & socerũ suũ: & ipse eodem ꝑdicto anno regnare cœpit:& uno ac quadraginta annis regnauit. Hunc Ouidius appellat Lynum:qui ex quinquaginta fratribus suis & ægysti filiis pietate Hypermestræ sponsæ suæ a morte solus euasit:pro quo Hypermestra in carcerem cõiecta a patre fuit. Demum Danao socero & patruo rege regno pulso:pro eo Lynus hic regnauit:moxq; Hypermestram cõiugẽ suam dilectissimã e carcere educens:eam meliori homine sibi coniugio iunxit:regniq; participem fecit. Quem non solum reginam:sed & Iunonis argiuæ sacerdotem fecit:atq; hypermestra propter pietatem maritalem duplicis splẽdoris semper postmodum ornata comparuit. Tandem Lynceus hic:& hypermestra tribus filiis.s.Abante:Isio:& Acrisio:post se relictis diem in pace clauserunt.

1430 3769 ¶ Beloeus:decimusoctauus assyriorum rex:decimo Othonielis iudicis hebræorum anno post Amyntham regem patrem suum:suis regnare cœpit:& regnauit annis uigitiquinq;: cuius filia Athosa:quæ & Semiramis cum eodem suo patre septem annis regnauit.

¶ Viri disciplinis excellentes.

¶ Mynos Iouis tertii & Europæ filius:Lynceo apud argos regnante:ut Euseb.in.x. præparatiõis euangelicæ testatur:& ingenti sapientia:legumq; optimarꝝ solertia:ac cæteris pene omnibus uirtutibus excelluit. Qui inter cætera non solum suis crethensibus subditis:sed & græcis omnibus:& admodum æquus:& iustitia seuerus fuit:quam obrem se in cunctis Ioui planetæ similem uidere uisus est. Edidit igitur primus:atq; conscripsit leges optimas:& illas crethensibus:atq; græcis:quum nullas habuissent:tradidit:atq; explanauit. Quæ cum optimæ essent tanq̃ a Ioue filio editæ. magno in precio habitæ sunt. Hic bellum durum cum atheniensibus & megarensibus in ultionem filii sui (quem occiderant) habuit. Tandem bona senectute confectus relictis post se androgeo & Glauco filiis:ac Ariadna & phedra filiabus:in pace quieuit.

¶ Lynus thebeus:optimus musicus:Mercurii Medusa urania filius:per hoc tempus:Eusebio teste in musica & aliis uirtutibus claruit. Qui primus ueteribus poetis:quadã diuinæ mentis instigatione cõmotus:peregrina carmina mensuris:& temporibus regulata:multa confinxit. Quiq; sicut hermodorus:primo disciplinarum:testatur:scripsit mundi totius generationes:uidelicet solis & lunæ cursum: Animaliũq;: & fructuũ generationes: Vbi in primo sui operis uersu:cuncta simul nata fuisse dixit. Quem securus postmodum anaxagoras:facta similiter omnia comprobauit. Occubuit autem tandẽ in Euboea:ab apolline sagitta transfixus. Quem Virg.in Buch.dixit.illi patrẽ fuisse amphion similiter musicus:Iouis ex antiopa uxore filius:licet alii dicant Mercurii: etiam hisdem temporibus floruisse dicitur:qui secundum Pliniũ in.7. primus musicam inuenit:& lyra canendo thebanos muros struxit:dicente Seneca:in hercule furẽte. Cuiusq; muros natus amphiõ ioue Struxit:canoro saxa modulatu trahens. Hic(ut diximus) thebãs urbẽ in Boetia ampliauit:ubi & cum fratre diu regnauit. Ipse ꝑterea cũ Zeto & Chalae fratribus suis in ultionem matris suæ: lynceum ꝑdictum argiuorꝝ regem occidit:eõ q matrẽ suam occiderit:& Cadmũ regno depulerit. Niobẽ deĩde Tantali filiã accipiens uxorem: ex ipsa septẽ genuit filios:& totidẽ filias:qui cũ omnes una die defecissent:desperatus in semetipsum manũ iniiciens:turpiter occubuit.

¶ Zetum autem prædicti amphionis fratrem:& ipsum per hoc tempus:& eloquentia:ac Musica ꝑditum floruisse ac regnasse homerus dicit. Hic:in ultionis uindictam Linceũ prædictum regem: una cum germano amphione tandem interfecit. Quem tamen Lactantius & Seruius asserunt admodum fuisse subrusticum uirum:& si cum fratre regni gloria fuerit insignitus. Duos & ipse filios uidelicet Ithylum & theym:ex Aydona coniuge:post se reliquit.

¶ Sachomato hystoricus:natione Brutius:uir pitissimus:atq; curiosissimus: his tẽpibus floruisse:ut Eusebio placet dicitur. Qui adeo insignis fuit:ut nihil eorum quæ ab initio memoratu digna facta fuerant: ignorasse uisus fuerit:in phœnicũ & enĩ lĩgua hystoriã cõscripsit ꝑpulchrã:atq; exq̃sitissimã: eamq; oẽs in nouẽ libris cõpræhendit. Quã quidẽ hystoriã philo Biblicus postea in græcum transtulit. Eas q̃ppe hystorias porphyrius ĩ quarto eorꝝ.quos aduersus xp̃ianos euomit libros:magnis decorauit laudibus. Is etiã Sachomato aliã phœnicũ historiã:partim singulariũ urbium annalibus:partiq; a sacris libris: q dedicari solebant:solerti collegit ĩgenio. Et hunc quoq; librum ꝑdictus Philo biblicus in græcam linguã:exactissima cura traducere curauit: porphyrius autẽ ueritatẽ: & antiq̃tatẽ:huius Sachomathonis hystoriæ: his uerbis testatur:dicens. In hac q̃ppe nõ creatorẽ oium nec cœlestia corpa:sed mortales uiri nec probi q̃dem:quos saltem pp uirtutem admirent: sed scelesti nephandorũq; morum phœnicũ ægyptiorũq; dii fuisse narrant. Isti.s.ipsi:qui etiã nũc

apud omnes gentes: quasi dii immortales: honoribus coluntur diuinis.

¶ Tautus: natione phœnix: Misoræ optimi uiri inter eos filius: quē græci Mercuriū uocāt: lōge an̄ Moysen fuit: & lr̄aꝝ elemēta ligua phœnicia primus cōscripsit: atq̨ hystorias multas composuit. Salis in uētum Huic aūt Misorā p̄rem optimū fuisse referūt: uirꝝ utiq̨ iustū quē Salē: eiusq̨ usum primū inuenisse tradūt. Et huic quoq̨ magus noīe p̄r fuit: q & ipse Greges: & magalia: cōstruxit. Istū etiā: ex qbusdam Tytanibus ortū traduxisse referūt: q piscationes & uenatiōis primi īuenerūt. Hoꝝ præterea origo a qbusdā fuit: q & ipsi ferrū & ferri usum primi īuenerūt. Nec nō & ab Vsone quodā pmaximo uiro: qui primus corporibus humanis teguméta ex pellibus ferinis cōfecit: primusq̨ cæsis arboribus: & arbustis. cū eisdem in mare intrare non extimuit. Ipse duo simulacra: uidelicet igni & uēto erexit: quæ adorans sanguine ferino p̄fundebat. Hic igitur oēs: quom naturæ cessissent: tanq̄ dii ab oībus habiti: eisdem statuas erexerūt: & celebritates statuerunt.

magalia uenationes ferri usus tegumēta p̄ria

¶ Niobes: Amphionis p̄dicti regis uxor: & Tātali phrygū regis filia: p hoc t̄ps inter egregias mulieres: nō solū regia dignitate: sed & p̄cipua filioꝝ fœcūditate: atq̨ mirifica sapientia: plurimū illustrata fuit. Hæc: teste Diodoro li. v. filios septē: & totidē filias uiro pepit. sūmo decore p̄stantes: p qbus multū gloriabat̄: p̄ferendo se latonæ apollinis & Dianæ matri. Quāobrem ferūt latonā fuisse motā: unde & apollini ut filios Dianæ ut filias arcu interficerent mādasset: q̄ mox matri obtēpauerunt. Ea pp Niobes mr̄: tot filioꝝ funeribus sup̄stes: uidua mœstaq̨: ī tā grādē & obstinatā taciturnitatē deuenit: ut potius īmobile saxū: quā fœmina uideret̄. Quaobrē a poetis postea fictū est: eā apud Syphilum: ubi filii fuerant sepulti: in lapideā statuam fuisse conuersam: dicente Ouidio.

Quæq̨ superba parens saxo per corpus aborto.

Mygdonia Nunc quoq̨ mygdonia flebilis astat humo. Mygdonia aūt Niobis p̄ria est: Macedoniæ q̄dā littoralis pars: ab Aenea ciuitate incipiens: & usq̨ in Termicū sinum protenditur.

¶ Caria regio mīoris asiæ: his t̄pibus: regni titulos: a Mynoe p̄dicto: ibidē primū regnāte suscepit. se q̄dē ultro subdidit: a quo: & mirifice īformata: & illustrata fuit. Ipsa nāq̨ a Cara rege primū cognomentū habuit. Qui rex (teste Plinio li. 7.) auguria ex auibus primus cōperit. Huius regiōis pp̄ri prio: ut Herodotus refert: leleges uocabant̄: q & postmodū halycarnasii dicti sunt. Viri quōdā armoꝝ: pugnæq̨ amatores: adeo ut aliena ēt bella mercede agerēt. In hac fuit halycarnasea ciuitas: postea ī littore maris ꝯdita: ī q̄ Mausoeli nobilis extat opus. De quo Mar. ī. x. Epigrāmatū li. refert.

Marmora parua quidem: sed nō cessura uiator. Nausoeli saxis pyramidūq̨ lege.

Est igitur caria hæc regio nūc turcoꝝ opulētissima possessio: plenaq̨ uiris opulētissimis: quos oēs nr̄o æuo (post Euboeā p̄ditā) Petrus mocenicus: postea uenetoꝝ inclitus Dux: tū classis uenetæ imperator: hostiliter inuasit: diripuit: & incendit.

¶ Beniamin & Gabaa destructio pro stupro mulieris.

¶ Vir q̄dā hebræus: de tribu Beniamī: in Ephraī habitans: hisdē t̄pibus: ex Bethleē in Gabaa: cum uxore ueniēs in domū cuiusdā Senis: hospitii gr̄a diuertit: a quo & comiter exceptus est: q̄ cū īnotuisset qbusdā iuuēculis ciuitatis. cōfesti ardore libidinis īcensi: domū senis quōdā effrenato īpetu circūdantes: illi uiolētiā īferre cominati sunt: nisi mulierē eis traderēt abutendā. At Senor & Leuites maritus: necessitate coacti: eduxerūt iuuēculā illudēdā. Qua quū tota nocte abusi fuissent: illa mane apd̄ hostiū hospitis sui uitā finiuit. Q̄d īfelicissimus maritus cernēs uxorē ea ignominia fuisse extīctā: motus aīo eius cadauer ī. xii. p̄tes ꝯcidit: easq̨ ꝯfesti ī oēꝫ israel trāsmisit. Mādauit quoq̨ portitoribus suis seruis: ut cūctis auctores eius mortis p̄derēt. Quāobrē filii israel oēs rei īdignatiōe ꝯmoti: ī Sylo an̄ tabernaculū ꝯuenerūt: cōclamātesq̨ uniuersi ad arma p̄cesserūt. In ciuitatē uero irruētes uniuersos: nō solū illius ciuitatis: sed totā fere tribū Beniamī: in ultionē stupri īteremerunt. In ea nāq̨ pugna de uiris oīs israel ad q̄dragita hoīum milia cecidissēt: sed de sola Beniami tribu uigītiq̨nq̨ millia p̄ditū est. In ciuitate aūt illa Gabaa quū uniuersos tā paruulos q̄ mulieres īteremptiōi dedissent etiā igne in urbē cōiecto: illā oīno exusserūt & euerterūt: cōsimilia etiā aliis eiusdem tribus ciuitatibus fecerūt. Adeo nāq̨ tribū illam exterminarūt: ut nō nisi sexcēti uiri q fuga salutē sibi q̄sierūt euadere potuerīt. Proposuerāt eteni filii israel hanc tribū oīno de sub cœlo p hmōi scelere delere. Sed cōsilio mutato dederūt q sup̄fuerāt uiris quadrīgentas uirgines de ciuitate Iabes: quam etiā euerterant: qui cū aliis in p̄liū accedere recusarunt. Sibi aūt alias ducētas in die festo rapere p̄miserūt. Atq̨ hoc mō ipsa tribus: cū pene tota p̄isset: isra elitaꝝ sapiētia reparata est. Floruitq̨ repēre (ut Iosephus refert) & opulētiæ dignitate: aliisq̨ bonis oībus. Hoc itaq̨ bellū ita factū & sedatum est: ut scribitur iudicum ultimo: & ab Iosepho in. v. antiquitatum libro.

¶ Bellopares decimus nonus Assyrioꝝ rex: hoc anno: qui est trigesimus sextus othonielis iudicis annus suis Assyriis regnare cœpit: & regnauit annis. 30. 3794 1405

Aioth Aioth scd̄s hebræoꝝ iudex. ex tribu natus saræ nobilis uiri filius: hoc āno Dux & iudex sup hebræos cōstitutus: iudicauit israelē annis. 80. Vir eq̄dē iclytus: & audacia ac corpe ad op̄a exercēda: & capessenda robustissimus: q & in utrāq̨ manū maximā fortitudinē habebat. Hic quū uideret Eglon moabitaꝝ regem: multis incōmodis suū populū afflixisse: multasq̨ ciuitates eidē abstulisse: necnō & multa tributa ex ipsis īposuisse: misertus nō minime his q̄ patiebāt̄ ab iniuria hoc mō (iubēte dn̄o) populū suū liberauit. Nā q̄dā munera ipsi Egloni: 3800 1399

moabitaꝝ

moabitaꝝ regi:cū in ierico obtulisset.Eidē secretū mox petiit.Q uo audito cōfestī uniuersos aulicos e cōclaui abire ꝑcepit.Quibus ex sñia egressis euestigio Aioth ī corde ꝑcussit.& adeo ualide ut ī uulnere capulus ferꝝ seqref:Gladiūq; ī uulnus dereliquēs:e camera egressus est:clausā ianuā dimittēs.Eo sic īterfecto Aioth ierecūthis israeliticis latēter rē a se gestā iudicauit:Q ui gaudio repleti sumētes ꝓtinus arma cū maxīo īpetu ī hostes irruerūt:& alios qdē pemerūt aliosq; fugauerūt & ex ipsis ad.x.millia īterfecerūt.Relinquos aūt extra ꝯfines suos eiecerūt.Ac sic eo mō hebræi: uirtute Aioth ab inimicis liberati sunt.Et cū hāc ob eā Aioth principatus honore a plebe honoratus est.Et cū hāc dignitatē.80.annis fœliciter tenuisset:in senectute bona defunctus est omni uirtute & laude dignus.Sangar aūt quidā Anath filius:post hūc cū electus esset:uir qdē strēnuus: q uno uomere sexcentos uiros occiderat:primo anno uitā finiuit:ut habetur iudicum quarto cap.

❡Tantalus primus phrygū Rex:Iouis tertii(ut aiunt)ex plothe Nympha filius:in hoc tēpus usq; ꝑuenit:q quū īmensæ ꝓceritatis esset uir:ingēta & gessit ꝑclara facinora.Nā & bellū:ob raptū Ganymedē aduersus Troū dardaniæ regem:& ipsius Ganimidii patrē habuit:ueꝝ cū eēt auarissimus hō:& ut rem suā domesticā augeret:popularē pecuniā nimiū exhaurire semper uellet. Eā obrē finxerunt poetæ:eum aliquādo deos ad solēne cōuiuiū inuitasse. Quibus ut eoꝝ diuinitatis expimētum faceret:īter cætera Pelopen filiū eis comedendū apposuit:mētitus alias carnes fore.Qui facinus cognoscētes nō solū abstinuere:uerū ēt collectis in unū membris:pueꝝ ēt ad uitā reuocauere: Propter qđ scelus iuppiter in ultionē:ipsum mox in īfernū detrusit:ubi & hoc dānauit supplicio:ut usq; ad eius inferius labiū lympidissima diuersaref aqua.Insup & ei inclinari arbores redolētibus pomis ad eius usq; os statuit.Q uæ dū carpere conaref:oīa diffugiebāt:ab ipsoq; extollebanf. Ac sic factū est:ut īter poma:aquasq; positus Tātalus fame & siti deficeret:dicēte quodā poeta.
Nec bibit inter aquas:nec poma pēdentia carpit. Tantalus infœlix:quē sua facta premunt.
Diuitis hæc magni facies erit:oīa laute. Q ui tenet & sicco concoquit ore famem.
Hunc igif duos filios ex Taygeta uxore legimus habuisse:Niobē ꝑdictā & pelopē. Huius āt tātali regis suppliciū detestabilem:auari hoīs uitam ostendere uidetur:qui aurum & cætera cōgregans: eisdem uti ad necessitatem nescit:ita ut etiam fame & siti aliquando periclitetur.

❡Phrygia aūt huius tantali Regnū est minoris asyæ ꝓuincia:a phrygia cæcropis filia sic cognominata:hæc troadi subiecta est:quæ (ut Solino placet)ab aquilonari parte Gallatiæ est collimitata:a meridiana.Licaoniæ:Pisidiæ:Migdoniæq; cōtermina.A meridie uero ida mons:& timolus croco florentissimus.In hac fuit dardania:quæ postea a troo troia dicta fuit.Ex hac originem duxit nona Sibylla:quæ Ancira uaticinata fuit.Tuba de cœlo uocem luctuosam emittet.

1397 3802 ❡Tantalus alius Corinthioꝝ rex fuit quem dicunt iouis secundi fuisse filiū:uirū utiq; piientissimū & adeo ut dicaf a poetis eū Deoꝝ mensis accubuisse. Q uod ideo fictū puto:quia supremus fuit philosophus:ac eloquētissimus extitit orator sicut diuus testatur Hieronymus ad Paulinū dicēs.Et de tantali fonte potantem.Eas obres Corinthii sui Arcem excellentissimam eidem extruxerunt: ut qui in eam ascendissent:in cœlum utiq; ascendere uiderentur.

1396 3803 ❡Pelops itaq; ꝑdicti primi tantali filius Argiuoꝝ tertiusdecimus rex:āno tertio aioth iudicis:argis regnare cœpit:&.52.annis regnauit.Vir in primis bellator insignis:q quū primū apud phrygias regnaret aduersus Enomaū helidis atq; pisæ regē bellū implacabile habuit:& hanc ob cām:ꝙ Hypodamiam:Enomai prædicti filiā:ab ipso nimiū dilectam:in cōiugiū postulatam denegasset ei.Nec cū eodē pr̄e pacē h̄re unq̄ uoluit:donec ꝙ postulabat:impetrasset.Hūc quū pr̄ tantalus diis comedendum apposuisset:miseratione ipsoꝝ Deoꝝ seruatus resuscitatus fuit.Hic quattuor ex hypodamia dilectissima uxore genuit filios.Agamenonē.s.& Menelaū attreum: atq; thyestē. Peloponesum autem & cheronesum prouincias a se nominauit:eo ꝙ armis ipsas sibi uendicauerit. Q uin etiam & Pisas in tuscia condidisse hunc nōnulli affirmant Virgilium inducentes:qui in.x.æneidos ait.Hos parere iubent alpheæ ab origine pisæ.Vrbs ethrusca solo.

❡Pelopōnesus aūt prouincia Europæ:a prædicto pelope rege sic cognominata:nunc a nr̄is morea nūcupata totius græciæ Arx quōdā dcā fuit.Hæc atticæ iungif:& undiq; ionio& ægeo mari circūdaf cū asperrimis & tutissimis ꝓmōtoriis:secerniturq; ab isthmo:a reliquo cōtinēte:quē murus perpetuus Examulus appellatus:īexpugnabilis qdē:ab uno mari ad alteꝝ sepit:hæc ī forma platani est: q̄ & qnq; millia passuū latitudinis cōtinef.Ea qppe ꝓuincia adeo oībus bonis ē munita: ut nihil eē queat munitius hēt:intus fœcūdissimos colles & cāpos uberrimos rebusq; oībus refertissimos quos hoīu; uictus cultusq; desiderat.In hac postmodū Corithus:& aliæ urbes ꝑmultæ fuerūt ꝯtinet aūt regiōes Licaoniā:Archadiā:& Sicyoniā.Hāc talē ac tantā:quū amurates Otthomanus nr̄a ætate circūstātes regiōes expugnasset.Examulo muro diruto pelopōnēsibus pterritis: se ultroq; dedētibus tributū ānuū īperauit:postea āt Maumetho filio expugnata Cōstātinopoli urbe ꝓmaxima:ēt tota hæc pelopōnesus turchoꝝ īperio adiecta ē.Quoꝝ tyrānide:& īcolaꝝ ignauia:adeo nūc ē oībus exinanita bonis ut ī ea nihil īueniaf laude dignū. Et cū esset olim ī uniuersa græcia:& uiris doctissimis:& opibus pollēs:nūc iis uacua est ꝓrsus:accidit ēt ꝙ ligua ipsa:adeo ꝓpter turchiā facta est deprauata:ut nihil oīno sapiat priscæ illius & eloquentissimæ græciæ.Mores uero barbariores oī barbaria.Huius autem mali:paleologi principes.inopia præssi:primi causa fuere.

¶ Cheronesus autem:ab eodem pelope occupata:& tali nomine appellata est terra undiq̧ mari fere cincta:quæ nisi paruo contineretur:insula dici posset.

¶ Erichtheus:sextus atheniensium rex:pandionis regis filius:post patrem octauo aioth iudicis an 3807 1392
no regnū suscipiēs regnauit annis.50.Hunc homerus in lib.2.Ilyados scribit fuisse magnanimum regē:& a Minerua a principio susceptū atq̧ educatū huic populo demum rex præfectus est:pp̄ter quod Athenienses annua mineruæ solēnia taurorum . s. & agnorum sacrificiis sua in urbe ab illo & deinceps agere cœperunt.Hic Orythiam pulcherrimam genuit filiam quam quum Boreas adamasset:& sibi in coniugium expostulasset:nec impetrare potuisset:eam ui sibi rapuit:& ī thraciam transtulit ubi ex ea Zetum & Calaym procreauit.Quem fabula uentum fuisse confingit.

¶ Laumedō:decimusoctauus Sycioniorꝝ rex:anno sextodecimo aioth:iudicis israel:suis regnare cœpit:&.40.annis regnauit.Hic cū Ilionis regis filius eēt:& Troianæ seu iliōis urbis muros extruere cœpisset:ei pecūia deficere cœpit.Verꝝ quū audisset apud Troianos eē multā pecuniā:in sacrario apollinis:& Neptūni reseruatā:a ciuibus mutuo eā expostulat:quāq̧ & iureiurādo ꝓmisit se fore restituturū:& nō solū eādē sed & de ꝓpria in p̄dictis locis multo plura fore largiturꝝ.Atq̧ ita dicta pecūia recepta in ædificationē muroꝝ ipsius urbis oēm expendit:nec tū exinde:repetētibus ciuibus unq̄ restituere uoluit.Pauloq̧ post aduenietibus aquaꝝ maxima inundatiōe atq̧ peste:adiudicatū est ea aduenisse ob piuriū:& deoꝝ deceptionē poetæ aūt finxerūt:ꝙ quū laomedon ipse ciuitatē muris circūdare statuisset:cū apolline & neptūno ꝯuenit ut muros ipsi ꝯficerēt:mercede in primis iuramēto ꝓmissa.Quos cū pfecissent Laomedō rex ꝓmissa seruare recusauit. Quāobrē: Dii ipsi īdignati:aquis & peste urbē strauerūt.Hinc itaq̧ multi filii:ac filiæ fuere:quos īter priamus magnus eius successor unus fuit:atq̧ hesiōæ:q̄ cū magno herculi matrimōio ꝓmisisset:& eidē postea denegasset:iratus hercules:tādē urbē captā euertit:& ipsum laomedontē regem interfecit.

¶ Abbas:Lyncei regis ex hypmestra ꝯiuge filius.12.argiuoꝝ rex:uigesimosecūdo aioth iudicis isra 3822 1377
el anno:suis regnare cœpit:& regnauit annis.23.Hūc aūt bellicosissimū & acerrimi īgēii hoīem fuisse dicunt.Qui cum multa strēnue gessisset facinora:prithū & accrisium duos post se reliq̄t filios.

¶ Perseus:uir nobilissimus:ac totius nobilitatis græcanæ pr̄:Iouis & Danaes accrisii argiuoꝝ regis filiæ:ex adulterio(ut aiunt)ꝓgenitus.His t̄pibus una cū matre Danae(mulierꝝ prudētissima)in italia ad Rutiloꝝ regē se ꝯtulisset:eidēq̧ mater ipsa m̄rimonio ꝯiuncta fuisset:ibidē ardeā urbem ꝯdidit:quā Hānibal pœnus postea exussit.Qua q̄dē ꝯdita in Græciā rursus rediēs suū auū accrisiū (licet nō sp̄ōte)īteremit:pro quo timore pculsus suos argolicos dimisit:ac in Mycenas se repente trāstulit atq̧ ibidē primū principatū obtinuit.Inde etiā traiiciēs tādē in asiā deuenit.Vbi & psis a se domitis:illi patriæ æternū sui nois cognomētū dedit.Ibidēq̧ psipolim urbē postea totius regni caput ꝯdidit:& a se id nomē urbi īposuit:atq̧ athlantē Mauroꝝ regē in Apollodoro obsidēs demum supatū inde fugauit:Post hæc ēt Medusam Sardiniæ īsulæ reginā locupletissimā:Gorgonē dictam artificio mirabili īterficiēs:suas īfinitas ꝓpe diuitias rapiēs:in psiā deuexit.Vnde ꝯfectū fuit . Gorgonis caput fuisse serpētibus crinitū:q̄d pro diuitiis accipit̄.Fert̄ quoq̧ ipsum & alios quosdā supasse.s.Phyneū:& eius socios.i.uitia in nuptiis ppetrāda.Itē protheū uatē magnūq̧ phm̄:q relicta paterna p̄ria:prius in carpato īsula regnauit:ægyptiisq̧ īperauit.Qui tanq̄ eruditissimus ph̄s prius scripsit hoīs naturā fore duplicē:terrenā:u3 & cælestē:Polidetē p̄terea magnetis filiū:suūq̧ nutritorē supauit:q̄ u3 uitioꝝ pluralitatē significat.Deniq̧ & Dionysiū:q liber pr̄ nūcupat̄:in psiam interfecit.Alia quoq̧ pmulta pseus hic uiuēdo peregit facinora clara:Demū astruunt eum:una cum coniuge:atq̧ aliis multis in cœlum fuisse assumptum:& inter cœli Sydera collocatum.

¶ Danaes aūt p̄dicti Persei illustrissimi uiri mater:Achrisii argiuoꝝ regis fuit filia:quā quū mater edidisset:ipse pr̄ in r̄nsis habuit:ꝙ sibi caueret:qa futurꝝ erat:ut ex manu eius:q ex ipsa filia nasceret̄:occidēdus foret.Qui respōso accepto.mox ad euitādū piculū:ipsam filiā in turrim quādā includere fecit:& īgressum cuiuscūq̧ ꝓhibuit:Quod iuppiter ubi formositatē puellæ audisset ad ea3 tandē p tegulas tecti ītrare ꝓcurauit:atq̧ uitiatā demū p̄gnantē dimisit.Quod quū pater didicisset cōfestim iratus eā in mare ꝓiici mādauit.Quæ tandē in Apuliā īpulsa cū uenisset:piluuio Apulo regi confestim nupsit:& filium ex ea natum Perseum appellauit.Quem & diligenti cura enutriri mandauit.Ipsi piluuius & Danaes inde recedentes:in latium ad Rutilos uenere:ubi ardea oppido constructo Danaum filium ibidem genuere.Ficto hic perpulchra a poetis de Danae ista ac Ioue confingitur quod ea fluxione auri fuerit impregnata:quæ sic intelligitur:quod uirgines persæpe auro:& aliis donis:se uitiari patiuntur.

¶ Tamaritæ populi:qui in Asia:non longe a Caspio mari sunt:hoc tempore(Dionysio teste)bacchum ab indorum uictoria redeuntem:non solum hospitio exceperūt:sed & illi ēt solemnia sacra constituerunt:agentes choros circa torcularia quoad magis magisq̧ spumarent mustum.

¶ Dynastia decimonona:hoc anno:qui est trigesimus Aioth iudicis israel apud Egyptios cœpta 3830 1369
est:quæ & annis.144.perdurauit sub imperatoribus quinq̧.Quia hac in dynastia Egyptii ipsi suo imperatore uti cœperūt.Quorum primus Sethus nomine:imperauit.55.annis:secundus Rames ses:annis.66.Tertius Amenophis:annis.40.Quartus Amennonies.26.annis.Thuoris Quintus annis.7.Quibus consumptis Dyapolitanorum Dynastia subsecuta est.

Anno
Mūdi aň xpi ad.

1359 3840 ¶ Tros Erictonii regis filius: a quo Troia: q̃ dardani filius fuit: filii Iouis: hoc anno: q̃ est quadragesimus Aioth iudicis Israel: iam ueteranus: dardaniā ueniēs: prouinciā mutato noīe a se troiam nominauit. Hic cum esset armorum peritissimus: ac bellator strenuus aduersus Tantalum phrygiæ regem: bellum suscepit: & id maxime ob raptum sibi ab eodem Ganymedem dilectissimum filiū: quem præter ilionem: & assaracem genuerat: quibus superstitibus relictis: diem obiit.

¶ Troia igit̃: a troe p̄dicto sic dicta: Liuio teste libro de bello Macedonico. 7. non est ciuitas: sed minoris Asiæ regio fuit: in qua ilion cātatissima ciuitas extitit: q̃ & nōnunq̃ pro ipsa urbe troia ponitur: ut Ouidius primo Epistolaꝝ ait: Troia iacet certe: & alibi in eadem epistola. Iam seges est: ubi Troia erat. Quæ teste Homero. lib. 4. Omniū quæ sub sole: ac stellifero cælo sunt urbiū q̄dem insignissima est Troia. Quo tamen in loco hæc Ciuitas fuerit nullibi nūc copertū habet̃. Quia ea exusta lapides: & quæcunq̧ alia inde ablata sunt. Ex quo satis edocemur ut nemo in rebus humanis spem ponat: aut cōstituat: aut se perpetuo in hoc sæculo mansurū putet: quando ingens Troia & totius asiæ columen ita extincta sit: ut neq̧ cadauer: neq̧ uestigium aliquod apparet.

1357 3842 ¶ Fesulana: īsignis olim ethruriæ ciuitas & ipsa eisdē tp̄ibus ab iasio dardani fratre cōdita fuit: q̃ haud lōge a Florētia nūc celeberrima totius regiōis urbe sita erat. Ab ipsis florentinis anno salutis nr̄æ. 1024. primo acceptis: ut in se populariter traductis ipsius antiq̃ urbis ciuibus ꝑtinus euersa fuit a deo: ut nūc uicus modici p̄cii habita sit: q̃uis Episcopalē sedē nūc retineat. Hāc rātæ potētiæ aliquādo fuisse legimus: ut p̄sæpe sola cladibus grauissimis Gothos attriuerit: & fuderit: ac ad centū millia: uno p̄lio: obtrūcauerit. Quæ res potētiā & huiusce ciuitatis magnitudinē præ se ferr̃ uident̃ hæc duobus passuū milibus a florētia distās: arduo & mūitissimo ī colle sita: raro habitat̃ colono.

¶ Ganymedes: troꝝ p̄dicti filius: tēpestate hac: nimia corpis formositate claruit: cuius rei gr̄a: a tātalo rege phrygū raptus fuit: pp ꝙ ingens bellū: atq̧ p̄lium īter p̄rem istius: ac tantalū excitatū est. Aiunt namq̧ Tantalū ipsum: ad ꝓmerendā Iouis orthēsis gratiā: quē sciebat uiꝝ īpudicissimum: sub signis aq̄læ uenantē hūc adolescētulū speciosissimū p̄ri rapuisse: & Ioui dono dedisse. Propter ꝙ fictū est eū deoꝝ pincernā constitutū fuisse: & iccirco inter cæli imagines eum græci figurarunt. Cuius q̄dē cælestē imaginē: ad suoꝝ solatiū dicunt eē. Quā aquaꝝ uocamus. In quo sole existēte terra maximis imbribus irrigatur. De cuius pulchritudinis elegantia Virg. hos cecinit uersus.

Intextusq̧ puer frondosa regibus ida Veloces iaculo ceruos: cursuq̧ fatigat.
Acer anhellanti similis: quem propes ab ida Sublimen pedibus rapuit Iouis armiger uncis
Longeui palmas ne quicq̃ ad sydera tendunt Custodes: sæuitq̧ canū latratus ad auras. &c.

3843 ¶ Samia seu Samotracia: Sybilla inter decem uates fœminas prima: hisdem temporibus: prout Eusebius refert: & prosa: & exametris uersibus: de domino nostro Iesu Christo: deq̧ beata Virgine Maria: plurima aperte prophetasse dicitur. Hanc quippe de Christo dixisse ferunt: tu enim stulta iudæa Deum tuum non cognouisti: ludentem mortalium mentibus. Sed & spinis coronasti horridumq̧ fel miscuisti: hanc tamen sextam fuisse Lactantius scrib. de qua Nicanor mentionem fecit: qui Alexandri Macedonis res gestas scripsit eam fuisse iuuenem pulcherrimam plurimi tradunt.

3844 ¶ Prohetus seu Prythus tertiusdecimus argiuoꝝ rex: hoc anno q̃ est q̄dragesimusquartus iudicis hebræoꝝ aioth: suis regnare cœpit: & regnauit annis post patrē Abātē. 17. huic anthyope ꝯiunx fuit: ex q̃ tres speciosissimas suscepit filias: q̃ quū in admirabilē euasissent formā: uino ēt in ipsa earū adolescētia (ultra q̃ deceat) mulieres uti cœperūt: & aliq̄n iebriatæ nō nunq̃ se ultro patri regi ꝓferre audebāt. Quāobrē fingūt poetæ: ꝙ sic elatæ tēplū iunōis ītrare p̄sumpserūt: atq̧ eidē iunoni deæ se p̄ferre uoluerūt. Ex quo turbata iuno illis talē imisit furorē ut se uaccas arbitrarent̃ & aratra exti mētes siluas summope optarēt. Pater aūt ægre ferēs eaꝝ supbiā eas Melāpo cuidā physico curandas tradidit. Qui cum eas aqua potasset: protinus in pristinam reuocauit naturam. Ex qua quidem talis elicitur expositio: ꝙ qui luxuriam ebriosam a se expellere cupit: aquam bibat frigidam.

¶ Hercules gigas supradicto illo posterior: p hoc tēpus diuo patre Aug. 19. de ci. dei testāte floruit: & duodecim īsignes & ihumāos labores ꝯfecit: hic Iouis ex alcumena cū esset filius: dictus est alcides ex ꝓprio noīe seu Tirynthus: ut Macrobio placet: q postea iunōis īuidia factus gloriosior. Hercules est cognominatus. Is. n. in adolescētia ꝯstitutus ubi sese in solitudinē recepisset: duas sibi matronas offerri corā uisus est uidere. Quaꝝ altera ut ad ultimū cognouit eē hedonā: quā uoluptatē uocamus. Alteram uero aretē quæ uirtutē significat. Cumq̧ Herculē hūc prima blandius adisset: stimulassetq̧ lenocioꝝ illecebris se ut sequeret̃ euestigio uirtus ei affuit cōtra eadem uoluptatem quæ ab eadem illū auocaret: monuitq̧ eū: ut oīno sua uestigia sequeret̃: quia ex hoīe mortali: immortalē atq̧ deū quendā faceret. Quibus monitis Hercules permotus animi uirtutem q̃ corporis uoluptatem sequi maluit. Quo sano cōsilio factum est: ut & uiuus oībus carus iucundusq̧ fieret: & mortuus diuinos honores ab uniuersa gentilitate meruerit. Nam ut uoluptatē omnē a se abdicaret: in primis p nemora in hispido habitu tanquam acerrimus iuuenis incedere uoluit: in quo & clauam maximā sibi fecit: cum qua & mōstra postmodū ingentia domuit. Inde populeū sertū sibi in caput imponens pharetras & sagittas iugiter deferebat: ac nemei leonis spolio armatus sic incedebatur. Eratq̧ illi asperum crinibus caput: quos unquā nec barbā quidē discriminabat. His quidē laboribus & indumētis armatus Hercules hic duodecim inauditos & īcredibiles perfecit labores. Alcides

Quorum primus fuit ꝙ semitaurum deuicit. Secundus interfectio & excoriatio leonis. Tertius fugatio Arpyarum. Quartus ablatio pomorum aureorum de orto filiarum Athlantis. Quintus cathenatio cerberi deuorātis pithoū. Sextus oppressio Diomedis regis thraciæ q equos suos hūana carne pascebat. Septimus extinctio ydræ serpētis in lerna palude. Octauus deuictio Acheloi: in uarias formas se mutātis. Nonus ꝓstratio anthei gigantis lybiæ: q terrā tangēdo semp maiores uires resumebat. Decimus occisio chachi q ignē euomere dicebat̄. Vndecimus iterfectio apri archadiæ regis. Duodecimus supportatio cœli donec athlas respiraret. Alios his supaddidit Oui. 9. met. dicēs. Atheū lybiæ gigantē uicit. Gerionē gigantē hispaniæ regē occidit: cuius armēta in signū uictoriæ abduxit. Ex filia Fauū latinū regē ꝓcreauit: leonē Hydrā serpentē in lerna palude extinxit. Stadiū itineris uno anhelitu pcurrit. Agonē olympicū istaurauit. Centauros ꝯtriuit in isula Gades: colūnas posuit. Ilionē ciuitatē euertit: & Laumedontē phrygiæ regē iterfecit. Huic & quū Iouis filius haberet̄: oēs poetæ sine aliquorum differētia: has uniuersas tribuūt laudes. De cuius laudibus ac diris laboribus: Martialis in nono Epygrāmatū sic ꝓsequit̄ dicens.

Si cupis alcide cognoscere facta prioris.
Disce: lybin domuit: aurea poma tulit.
Peltatam scythico discussit amazona nodo:
Addidit archadico terga leonis apro.
Aeripidem siluis ceruam: stymphalidas undis.
Abstulit: astygia cum cane uenit aqua.
Fœcundam uetuit reparari mortibus hydram.
Hesperias tusco lauit in amne boues.

Virg. quoq; hos duros labores in. 8. æne. descri. dicēs.

Hic iuuenū chorus: ille senū q carmine laudes.
Herculeas & facta ferant: ut prima nouercæ
Mōstra &c.

Hic tñ aduertēdū est: qđ nō unus: & idē uidet̄ Hercules: cui tot tātaq; igentia cōtribuunt facta. Nā quū Varro q̄draginta tres Hercules numerasset: postea adiecit: ꝙ oēs q aliqđ fortiter fecissent. Hercules uelut appellatiuo noīe dicti fuerūt. Quod & diuus pater Aug. in. 18. de ciui. Dei ꝯfirmare uidet̄ dicēs. Multos fuisse Hercules ꝙ & Samson pp mirabilē ipsius fortitudinē putatus est Hercules. Hic itaq; Hercules quū orbē uniuersum pene domuisset: captus speciositate yolis Euriti Etholis regis filiæ uirginis ab pr̄e in ꝯiugiū eā expostulauit: cuius cū nuptias pr̄ illi spopōdisset: deinde negasset: iratus Hercules illū tandē acie iteremit: & ipsam yolē i uxorē surripuit. Quæ q̄dē magis paternæ cædis affecta: q̄ spōsi dilectiōe auida: tādem mirabili astutia quem gereret animum ficto amore ostendit: quia perpetua eum ignominiæ nota patris mortem non armis sed dolis ulta fuit. Hic plures post se reliquit filios: quos iter agathyrsus & Cyrnus singulares fuere: ipe cyrnus corsicam insulam inhabitans: eam primum Cyrnam a se nominauit.

Yolis uxor

¶ Agathyrsus autem in Scythiam properans eos populos agathyrsos a se nominari uoluit. Hi autem ut Pomponius refert: cum sint deformes nimium ora artusq; pingunt: & sic: ut ablui nequeāt: unde Virg. 4. ænei. Cretesq; driopesq; fremunt pictiq; agathyrsi.

Agathyrsi populi

¶ Gelonus alter herculi prædicto fuit filius: qui & ipse cum agathyrso germano in Scythiam uadens haud longe ab agathyrsis consedens populos & incolas a se Gelones appellauit: qui & illi ut agathyrsi coloribus se pingunt: dicente Virgilio secundo Georgico. Eoasq; domos arabū pictosq; gelonos. Hi ut supra libro secondo dictum est: per deserta scythiæ discurrentes: cum sitiunt equorum suorum uenas pertendunt: ac sanguinem potant.

¶ Sicyon decimusoctauus sicyoniorum rex: a quo ob uiri præstantiā Sicyonii dicti sunt: qui prius Egialei dicebantur: hoc anno: qui est quinquagesimusquintus iudicis aioth: Laomedōte patre defuncto suis regnare cœpit: &. 45. annis regnauit. Nullibi tamen inuenire potui: hunc a Laomedonte rege fuisse generatum. 3855 1344

¶ Fabularum inuentio.

¶ Fabulæ etiā tēpestate hac: secundū Eusebiū: primo inuētæ sunt: licet sint qui dicāt Esopū primū earum inuētorē ad ueritatē naturalē exornādā: ne. f. uilesceret naturæ secreta: Vnde secūdū diuersas rerū naturas & qualitates deorum noīa & actiōes cōfixerūt: Diuus aūt pater Aug. 18. de ciui. dei dicit a diebus Iosue usq; ad troianū bellū has fabulas in Græcia fuisse ꝯfictas. Vt ꝙ i petuosa libidine uulcani: cū Mineruа: Erictoniū cū pedibus draconis fuisse ꝓgenitū fabulosum & poeticū dicit. Sed re uera in templo Vulcani & Mineruæ: quod ambo athenis commune habebant inuentus fuit puer dracone inuolutus: quod magistrum eum significabat futurum. Vnde & propter commune amborum templum: utriusq; dicebatur filius: quum etiam eius parentes forent ignoti.

¶ Item de Triptolomo ꝙ iubente cerere: alitibus unguibus portatus: indigentibus terris frumēta distribuit. Item de minotauro ꝙ fuerit bestia labyrinto inclusa; quo cum intrasset homo inextricabili errore non poterat exire. Item de Centauro: ꝙ equi hominisq; natura coniunctus fuisset. Item de Cerbero ꝙ sit triceps infernorum canis. Item de Phryxo & helle eius sorore ꝙ ab ariete uecti uolauerint. Item de Gorgone: quod fuerit crinita serpentibus: & aspicientes eam in lapides conuertebat. Itē de Bellorophonte: ꝙ equo pennis uolādo fuerit uectus: qui pegasus equus dictus est. Item de amphione musico: ꝙ suauitate citharæ lapides mulxerit: & in muros thebarum attraxerit. Item de Dedalo & Ichàro eius filio: ꝙ coaptatis pœnnis uolauerint. Item de Edipo ꝙ monstrum quoddam: quæ Sphynx dicebatur humana facie quadrupedem soluta: quæ ab illo proponi solet: uelut insolubili quæstiōe suo præcipitio perire compulerit. Item de antheo quem necauit hercules: ꝙ filius terræ fuerit propter ꝙ cadens in terram fortior euadebat.

¶ Fabula unde dicatur.

¶ Fabulæ aūt secūdū Isy.a fando dñr: q̄ nō sint res factæ sed fictæ loquēdo: quas poetæ primo īduxerūt triplici de cā q̄les sunt apud Plautū: & Terentiū: & illæ quæ a uulgo narrant: aut ad rerū naturā narrādā seu exornandā: ut q̄ Vulcanus sit claudus: q̄a ignis nunq̄ sua natura fuerit rectus: & q̄ chimera hoīs cito ꝓueniēs sit bestia triformis: cuius prima ps adolescētia ferox est ut leo. Secūda iuuētus q̄ uidit ut caprā: q̄a sicut luxuria fœtida est ut capra. Tertia senectus: canus & īflexus: sic fabula hyppocētauri ex equo & hoīe ꝯfecti humāæ uitæ uelocitatē exprimit. Tertio ad mores cōponēdos: ꝯfinguntur q̄cunq; res: siue aīantia īter se loquētia: ut p narrationē fictā ad id q̄ agit uerax significatio referat: ut apud Horatianū de mure & mustella: apud ēt Esopū & amianū de uulpe & lupo: & ī lib. iudicū ca. 9. de lignis libāi. Et deniq; apud Demosthenē de lupis & canibus ad liberationē hortorum confectis.

¶ Viri disciplinis excellentes.

¶ Manetus quidam ægyptius insignis historicus: his temporibus clarus existens omnem ægyptiorum historiam græca lingua exquisitissime edidit. Scripsitq; & ipsorum theologiam seorsum in libro quem sacrum inscripsit. A quo postmodum Diodorus siculus in sua historia: quam scripsit ab ipsa Maneti huius theologia totius negocii fecit initium.

¶ Melāpus argiuus medicus Amithaōis filius tēpestate hac Euseb. teste floruit: q ut Virg. ī. 3. Geor. & Vitruuius ī li. de Architectura tradūt. Medicus admodū fuit illustris. Quiq; īter cætera suæ expientiæ īdicia: tres ꝓpheti argiuorū regis filias: elatiōe ꝑmaxima īflatas suo helleboro sanauit morbo. Erat quoq; peregregius Mantes. i. totus uates atq; diuinus: ut ipse Eusebius atq; Statius testantur.

1320 3879 DElbora ꝓphetes hebræorū de tribu q; Effraim ꝓgenita: post Aioth iudicē una cum Sisara uiro suo de tribu Neptalim: iudicauit israelē annis. 40. ubi & . 20. ꝯnumerant anni: q̄bus Iabin Chananeorū rex oppressit eos. Mortuo itaq; Aioth priore iudice filii israel iterato addiderūt ꝯtra præcepta dñi: uiuere uidelicet nō colere ipsum dñm Deū patrū suorū ac eius mādata p oīa cōtemnere: pp q̄ dñs ipse iusticia sic exigēte tradidit eos sub manu Iabin Chananeorū regis: q regnabat in ciuitate Asseroth: q hēbat armatorū. 300. milia equitū. 10. milia: & currū tria milia possidebat. Cuius exercitus dux erat uir q̄dā noīe Sisara. Qui ad israelitas ueniēs eos uehemēter afflixit atq; tributa ꝑmulta eis īposuit: q̄ & p annos. 20. ꝑsoluere cōpulit. Qui cū nimiū hac uexatiōe tribularent: uniuersi lachrymis ꝑfusi clamātes ad dñm eius misericordiā expostularūt. Deinde hāc ꝓphetē Delborā rogarūt: ut ꝓ eis dñm ipsa depcaret: neq; eos a Chananeis nimiū opp̄ssos despiceret. Cuius p̄ces cū dñs exaudisset: cōfestim uirū suū noīe Barach principē ppl̄i ipsa delegit. Cuius exhortatiōe mox exercitū. x. miliū armatorū iuuenū: & armati ꝯtra hostes ꝓcesserūt. Factoq; magno cōgressu: uniuersum ꝯfestim hostiū exercitū fudit: & alios q̄dē gladio ceciderūt: aliosq; inter currus & eq̄tes ꝯculcauerūt. Sisara uero impator exercitus timore ꝑculsus de curru exiliēs fugiēs in domū cuiusdā mulieris se abscōdit. Qui siti nimiū fatigatus lactis potū ab ipsa recepit: & quū nimium ebibisset in ꝓfundissimū soporē statim obdormiuit. Illa uero dormiēti clauū ꝓtinus ferreū p tympus īfigēs: malleo cū terra cōfinxit: uenīetibus paulo post Barach armatis: eis ipsum in terra cōfossū ostēdit. Ac sic uictoria & triūphus: una cū liberatiōe p hanc mulierē sanctā hebræis accessit. Deinde Barach exercitū sup Assur mouēs eorū regē noīe iabin sup̄atū demū īterfecit. Quo mortuo etiā eius ciuitatē captā ad fundamēta usq; euertit. Atq; ita Barach una cum Delbora sua cōiuge sancta iudicauit israelem cum omni gloria annis quadraginta. Quibus in omni laudis genere defunctis: Medianitæ eos etiam nō mediocriter afflixerunt annis septem: uide hæc iudicum quarto & quinto ca. Delbora

¶ Laurentorum regni exordium.

1314 3885 ¶ Picus augur & ausoniæ rex Saturniq; regis (ut aiunt) filius: hoc anno q est sexus Delboræ iudicis annis. Eutropio teste: patri in regno latii succedēs: regnauit annis. 31. Egregius sane uir. Augurq; atq; fortissimus bellator. Qui ideo Picus & Augur dictus fuit: q̄ domi picum auem enutriebat: p quem futura augurādo p̄noscebat: & hāc obrē quū etiā eloquētissimus euasisset: qua q̄dē eloquētia multos agrestes uiros in suū pertraxit cōmodum: quos demū in oībus fecit obsequiosos. Et propterea a poetis cōfictū fuit: eū in auē sui noīs fuisse cōuersum. Nā sicut picus auis lingua formicas ad se trahere cōsueuit: sic & hic rex sua ingēti eloquētia. i. lingua agrestis q formicis sunt cōsimiles. Hic inter cætera cū esset industrius uir: lusoriam pilam primus inuenit (& ut Plinius testat) hoc ludēdi exercitium primū docuit: suo aūt in regno Laurentū urbem cōdidit: ubi & regni sedem cōstituit: quæ postmodum Sabinorum ciuitas nuncupata fuit. Quæ ab urbe Roma. 30. passuum milibus distare dicitur. Ideo eam Laurentum appellauit: quia in eius arce (ut Papias refert) laurus arbor reperta fuit. Et quom prius Nechaba diceretur: eam obrem Laurentum appellari mādauit. Hoc itaq; regnum Laurentorum: primum omnium regnorum in Italia celebre dictum fuit. Hic autem uxorem duxit nomine Fatuam seu faunam: mulierem sane speciosissimam atq; eloquentissimam: cuius tanta erat eloquentia: ut homines persæpe suis carminibus dementasse uidere uisa sit. A qua demum Faunum regni successorem filium suscepit. Hic autem regni sui possessione non contentus ultro procedēs regionem non paruam occupans: eam a se picenum nominauit: quam nunc anchonitanam marchiam nominamus: Adiecit & huic regioni etiam postea Emiliam: de quibus nunc dicendum est. Pilæ ludi prius īuentor

¶ Picenum itaq; Italiæ regio: a pico aue seu a pico rege sic dicta. Marchia anchonitana hodie nuncupatur: quom tamen aliquando prius Marchia firmana fuerit appellata: cuius fines a septentrione

Apenninus qui eam a ducatu Spoletano diuidit. Ab oriente Iſaurus fluuius nunc folia uocatus: A
meridie ſuperū mare: poſt fluuius Troentus Aſculū præterlabens. Eſt autē hæc regio: ut Liuius lib.
22. refert: nō copia ſolum oīs generis frugū abundās: ſed & præda referta. Vnde ad explicādā regio-
nis magnitudinē idem Pli. ſcribit: quondā picentes fuiſſe uberrimæ multitudinis: adeo ut trecēta mi
lia in reipublicæ Ro. deditionē ueniſſent. Huius aūt nūc clariſſimæ ciuitates: ut ab orientali ipſius pi
Piſaurū ceni parte incipiā: piſaurum a Romanis cōdita: quæ portū habet tenuē: quæ percelebris noſtro æuo
eſt: duobus uiris præſentiſſimis: uidelicet. P. Principe Sfortiano uiro ſplendido: ac Pandulpho mihi
Vrbinū integerrima germanitate cōiuncto: litteris tam græcis quā latinis apprime eruditiſſimo: ac ingenuis
moribus ornato. Fanum fortūæ: & Senogallica: Vrbinū uetuſti noīs ciuitas percelebris: & ipſa Gui
done duce filio Frederici ducis: uiri utiq; ſummis laudibus celebrādi. Eugubiū etiā ciuitas prædicto
Firmū ſubdita. Anchona urbs uetuſta: uini ac frugum uberrima: Camerinū uetuſtiſſima. Firmum Roma
Aſculuȝ norum colonia: & Aſculum & ipſa uetuſtiſſima ciuitas aliquādo huiuſce regionis primaria. Eſt aūt
Fabria hæc regio ſitu & natura præualida. Cui montes oēs circunſtantes ſupereminent: nullis penetrabiles
num exercitibus: hac in regione eſt Fabrianū nobiliſſimū totius fere italiæ oppidū. Sētanæ olim urbis ex
Reca- cidio ædificatū opificibus oīs generis frequētatiſſimū. Eſt & Recanatū ciuitas a principio Ricinetū
natum appellata: ubi haud lōge ab urbe ī quodā colle celeberrimū totius italiæ tēplū: cū paruo Sacello glo
Lauren rioſiſſimæ Virginis Mariæ in laureto eſt appellatū. Et hic eſt finis ſitus piceni totius ſeu marchiæ an
tum chonitanæ. Sed & hoc loco flaminiæ ſeu Romandiolæ ſitum adire operepretium exiſtimaui.

¶ Flaminia ſeu Romandiola piceno proxima: & ipſa a pico occupata: italiæ per ſe regio eſt. Hæc
etiā Emiliam regionē cōtinere uidetur. Huius autem fines fuerunt: ab Iſauro fluuio uſq; ad uater-
num foricornelii: nunc Imolæ amnem: ſed poſtea aſſignato Rauennati eccleſiæ exarchatu: tota de
inceps Romandiolæ prouinciæ nomen obtinuit. Sed nunc eius fines dicimus intra Foliam & Scul
tenam fluuios: Apenninumq; montem: ac mare adriaticum paduſamq; paludem: citra padum: &
ultra quicquid ager noſter Ferrarienſis: ad Veronenſium patauinorumq; paludes & ultima uſq; pa
Arimi di Oſtia: fornaces appellata mare inter adriaticum & Padum eſſe. In hac regione plures fuerunt ci-
num uitates: ſed nunc extantes ſunt. Ariminum uetuſti clariq; nominis Romanorum Colonia Ceſena
Saſſina factionum & diſcordiarum nunc mater: in qua optimum (ut etiam Plinius teſtatur) oritur uinū: Saſ-
Antoni ſina uetuſtiſſima ciuitas: olim in Bois nobiliſſima computata: quæ ſolo poſtmodum æquata adhuc
us eps in ipſius urbis ruinis Epiſcopium eſt. Cuius diœceſeos & dominii ſunt oppida & caſtella ad uiginti.
Habetq; in præſentiarum epiſcopatus iſte Antonium natione ariminenſem: optimum pontificem
nobis plane notiſſimum: amiciſſimumq; uirum: non ſolum iuris pontificii: ſed & bonarum littera-
rum eruditiſſimum: ac optimarum uirtutum & celebri ſanctimonia inſignem. Qui ſua prudentia:
non modo Epiſcopi muros: ſed & ſacerdotum ſuorum ac ſæcularium mores labefactatos: quoad po
tuit mirifice reſarciuit. Hæc autem ciuitas Plautum comicum habuit ciuem. Eſt & Rauenna uetu-
Raun ſtiſſima omnium Italiæ Vrbium ciuitas apud quam claſſis erat: mari propinqua: ubi portus fuerat
na oium celeberrimus: in quo ſicut plæriq; uetuſtiores ſcripſerunt. Octauius auguſtus claſſem perma-
ximam: tenebat quæ adriaticum ſinum & omnem mediterranei maris oram tueretur. Ea nunc ciui
tas pœnitus ſublata uidetur: adeo ut nullum ueſtigium ipſius appareat: præter ſancti Apollinaris ip
Brete- ſius claſſenſis urbis celeberrima Baſſilica. Eſt præterea ſupra Rauennam in eminenti colle: Brete-
norium norium haud grandis ciuitas apud quam eſt Forolíuium: Fauentia: & Forūcornelii: nūc Imola: po
Ferra- ſtea Bononia ſtudiorum mater uetuſtiſſima & opulenta. Demum Ferraria ueteri: Pado appoſita
ria nobiliſſima ciuitas. Hercule eſtenſe diuino principe ac innumerabilibus præſentiſſimis exornata ui
Adria ris: in hac quoq; regiōe olim fuit Adria clariſſima ciuitas quæ mari adriatico nomē dedit a termū: q̄
etiā nūc ciuitatis tituluȝ & diœceſim retinet. In præſentia ꝑ decorata eſt Nicolao Maria eſtenſe epi-
ſcopo: uiro tum corporis pulchritudine tū ſtudiis eloquentiæ ac humanitate plurimum decorato.

¶ Lydus athis ſeu Herculis filius ex Iole Eurithi regis filia ſuſceptus: his temporibus in aſia mino-
re una cum Lamyro fratre ueniens regionem occupans: Lydiam (cum antea Meonia diceretur) a
ſe mutato nomine nuncupauit. Ipſa namq; regio (ut Dionyſius refert) ſub altiſſima Tinoli montis
rupe ſita eſt. Ex qua rupe pactolum amnem fluere dicunt: qui aureas arenas habet. In cuius ripis ue
ris tempore cygni aues tanta cum modulatione cantant: ut nil iocundius poſſit audiri. Hæc regio in
ter cæteras mundi regiones pulcherrimas mulieres parere dicitur.

¶ Tyrrhenus autem prædicti Lydi regis frater: hac tēpeſtate ipſo fratre eo in regno dimiſſo ex meo 3884 1315
nia ſeu Lydia ſecedens: tandem in Ciſalpinam Galliam cum multis deuenit. Inde quum perambu
lando ad Thuſiæ maritima deueniſſet: eam regionem & ipſe occupans Tyrrhenam a ſe nomina-
uit: ac deinde ſuperum mare eam obrem Tyrrhenum appellatum eſt: Qui ibidem prædis & latro-
ciniis inſiſtens ad prædones conuocandos: Tubarum uſum primus inuenit.

¶ Ethruria igiť quæ & thuſcia ſeu Tyrrhena a dicto rege ſic nūcupata: Italiæ nobiliſſima regio eſt.
Quæ poſtmodū ſubſequētibus annis a ſacrifico ritu & deoꝝ frequētia Thuſcia & Ethruria fuit ap-
pellata. Cuius terminus nunc a macra fluuio uſq; ad Tyberim eſt: qui inter ſe centum ſeptuagin-
taquattuor milia paſſuum diſtare dicuntur. Apēninus equidem mons & inferum mare: eiuſq; pars
maris: quæ ad dictorū duoꝝ amnium oſtia longitudine & ad Sardiniā inſulam uſq; latitudine ter-
minata eſt.

minata est. Ipse ăt Tyrrhenus statim rebus aliis implicatus pro ædificādis urbibus: Tarconē quēdā uirum insignē præfecit qui ciuitates .12. cōdidit: quæ aūt eæ fuerint nō inuenimus: in præsentia& uero undecim extare uidemus celeberrimas ī Thuscia ciuitates: uidelicet Perusiū: Cornetū: Volatera: Pisæ: Luca: Sarzana: Pistoriū: Aretiū: Scena: Massa atq;: Florētia: Fuere & antiqs tpib⁹ aliæ nō ignobiles huius inclytæ regiōis ciuitates: iā solo æquatæ: uidelicet Luna: Populonia: Agilina: Fesulæ: Rusale: Clusium: Faleria: & Vulsinum. Huius itaq; nobilissimæ regionis laudibus noui & ueteres pleni sunt libri. Quod omnium uirtutum tam diuinarum q̄ humanarum magistra sit habita.

¶ Vmbriæ regionis descriptionē cū sit Ethruriæ p̄dictæ ɔtermina nō ab re hic ponēdū cēsuimus: est & ipsa italiæ regio nō ignobilis. Eā itaq; q̄ prisci umbriā dixerūt: nr̄i nūc spoletanū ducatū appellāt. Et id ducatus nomē primo ab Exarchis sedē Rauēnæ tenētibus eidē inditū fuit. Maximas huius regionis uires fuisse. Liuius in nono lib. scribit: quō dicat eos urbē Romā oppugnaturos minatos fuisse. Huius aūt regiōis fines habenť: a Tiberis fonte usq; ad Anienis fluuii sinistrā ripam: ubi uidelicet Anio tiberim illabiť: fuerūt aūt umbri: Archadū genus a principio a palante ꝑfectū. Eius regiōis urbes insignes in primis sunt. Spoletū totius regiōis caput Romana colōia. Nursia ciuitas uetusta: ornata diuo Benedicto ciue Monachoꝝ regulatore. Reate q̄ Vespesianū genuit: Menania Propertii patria: Ameria uetustissima: Tifernū nūc Castelli ciuitas dicta: Nuceria uetusti noīs: Fulgineū ciuitas: q̄ ornata fuit Gentili medico insigni. Assisiū uetustissima arduo in colle sita. ornata & ipsa Frācisco: & clara: sanctitate: & miraculis īsignibus. Inter amne uetusta ciuitas cuius prata quater in anno: cū sint irrigua seccanť: Turdetū & ipsa uetusta: tertio Martino pōtifice maximo ornata: Narnia arduo in colle sitaq; Gatamelatā genuit: clarissimū belli ductorē. In ea quoq; est Ceretū oppidū: infamia q̄stus frequētatū. Cuius incolæ p oēm pene Europā supioribus annis pagrabāt: diuersis coloribus suæ miseriæ ꝑtensis stipem mēdicādo expostulātes. Hi nāq; quū eā obrē īfames ceretani ubiq; diuulgati fuissent: publico edicto Ro. Ponti. inhibitū est eis: ne ultra mensem domo absint. — Ducatus Spoletinus Spoletū — Tifernū Assisiū — Turdetum Narnia Ceretāi

¶ Sabina etiam ciuitas: a qua Sabini populi hac in regione sita fuerat: cuius populi a deorum cultu: & religione: sic nominati fuerunt. Hi tamen. Vt Plutarchus dicit: ciuitates sine mœnibus incolebant: & ob raptas uirgines diu cum Romanis bella gessere. Ex ciuitatibus autem huius populi Amiternum: & Interocream uicum Reate finitimum habetur. — Sabini

¶ Prænestina: latii īexpugnabilis ciuitas hisdē tpibus: a Cæculo Vulcani filio quodā arduo in mōte cōdita fuit. Quē qdē cæculū: sorores eius iuxta ignē fortuitu inuenerūt: dicente Virgilio. Ne ꝑnestinæ fundator defuit urbis: Vulcano genitū pecora inter agrestia regē. Inuentūq; focis oīs quē credidit ætas Cæculus: Hāc tñ Solinus: ubi de mirabilibus mundi: a Præneste latini regis filio cōditā potius fuisse dixit. Ipse igiť Cæculus postea multitudine sceleratoꝝ collecta: quū diu latrocinatus fuisset hāc in mōtibus ɔdidit urbē: dictāq; ꝑneste fuisse dicūt a multitudine eius generis arboꝝ: q̄ in ea frequenter nascunť: hæc qppe ciuitas sæpius: & a Romāis: ac etiā sua ciuili diuisiōe lacerata fuit. Quæ inter cæteros diuū Agapitū martyrem habuit ciuem cuius reliquiis plurimum decorata habetur.

¶ Mydas Gordii phrygiæ regis filius: p hoc tp̄s secūdū Euse. post patrē in phrygia fœlicissime regnauit. Qui tātaꝝ diuitiaꝝ locuplex habitus fuit: ut cunctos pene reges sui sæculi: diuitiaꝝ opulētia superauerit. Veꝝ quū ignaui & gelidi animi esset homo. Existimās fœlicitatē ꝑfectā fore: si īfinitas diuitias posset augere: usu eaꝝ tandē ex auaritia carere commeruit. Hic ideo: ut Ouidius refert cum inter & Marsiam seu panem & Apollinem delectus fuisset iudex: & ex hebeti suo ingenio: pro Marsia sententiam tulisset: Tandem ab ipso Apolline asininis auribus deformatus est. Asserunt hunc a diis tanta gratia fuisse illustratum: ut omnia quæ tangeret in aurum uerterentur ad uotum.

1308 3891 ¶ Accrysius Abantis regis filius: proiectiq; regis frater ultimus Argiuorum Rex: hoc anno qui est duodecimus Delboræ iudicis hebræorum annus. Cum uno & triginta regnasset annis: a Perseo nepote suo (licet non sponte) occiditur. Verum cum non nisi danaem unicam filiam post se reliquisset hæredem: id regnum transiuit in Micenis. Nam ut Lactantius scribit: cum solam Danaem haberet filiam: aliquando in responsis accepit se omnino moriturum fore per manum futuri Nepotis filii: scilicet filiæ suæ. Qui ad hoc euitandum mox ipsam suam filiam in quadam Turri includi mandauit: inhibuitq; ne aliquis ad eam accedere posset. Sed Iuppiter: qui ipsius incredibilem formositatem audierat quum ad eam accedere non ualeret: se (ut aiunt) in auri guttam conuertit: perq; tegulas illius turris in eius gremium se cadere permissit: eoq; modo tandem prægnās facta fuit. Quo audito pater eius iratus mox eam una cum filio: quem enixa fuerat ad Pilumnium regem transmisit. Qui mulieris pulchritudinem: atq; genus recognoscens illam libenter excepit: ac tandem matrimonio sibi copulauit: filiumq; eius nutriens Perseum appellauit: qui cum excreuisset. Argos aliquādo ueniens. Accrisium suum auum (non sponte: sed casu quodam) interfecit. Quo interfecto: timore perculsus argos relinquens: regni titulos in Micenas transtulit. Ibidem etiam quum parum imperasset: dimisso eo in loco Euristheo: ipse una cum Stenello filio inde discessit: ac sic argiuorum regnum hoc modo defecit.

¶ Argiuorum regum epilogus.

1308 3891 ¶ Argiuorum itaq; regnum: quum ab Inaco primo rege: usq; ad istum accrysium ultimum: quingentis quadraginta quattuor annis porrectum fuerit: hoc anno qui est ultimus Delboræ iudicis: defecit: sub regibus quattuordecim gubernatum. Quorum primus.

Inachus regnauit annis	50.	Crotopus octauus annis	21.
Phoroneus secundus annis	60.	Stenellus nonus annis	11.
Apis tertius annis	35.	Danaus decimus annis	50.
Argus quartus annis	70.	Linceus undecimus annis	40.
Criassus quintus annis	54.	Abbas duodecimus annis	23.
Phorbas sextus annis	25.	Probetus tertiusdecimus annis	17.
Triopas septimus annis	64.	Accrisius ultimus annis	31.

Quibus annis in unum supputatis fiunt anni quingenti & quadraginta quattuor. Et ex tunc translatum est id regnum in Micenas. Vnde fuit Agamemnon: sicut patet decimo octauo de ciuitate Dei capi. 15.

¶Mycenarum regni principium.

¶Argiuoꝝ itaqꝫ regno post accrisiū regē ī mycēas trāslato ī eodē hi ꝑfuere reges. Perseus ipse prius Stenellus eius noīe scđs. Euristheus. Atreus. Thyestes. Agamēnō: Aegistus: Horestes: Crisamenes: Penthillus: & Cometes usqꝫ ad heraclitaꝝ descēsum.

¶Mycenæ Achaiæ ciuitas.

¶Mycenæ autem non prouincia sed ciuitas fuit in argolica achayæ ꝓuincia cōstituta sic primū cognominata a quadaꝫ noīe Mycena nympha muliere cōdita. Hæc qppe Agamēnonis regno plurimū illustrata fuit. quum eius esset patria: dicēte Virgilio. Eruet ille argos Agamēnoniasqꝫ Mycenas: Argos similiter (ut ꝑmissum est) erat in Achaya quæ prius hyppū cognominabat̃: ut Pli. 4. libro testat̃: distans ab ipsa Mycena nouē passuum milibus: ubi ipsa Argos regnuncula erat: a q̄ græci argiui dicebant̃. In pelasgia aliud etiā argos fuit: qđ pelasgicum dicitur.

¶Perseus itaqꝫ ꝑdictus Iouis & Danaes filius: auo īterfecto: his Mycenis primuꝫ regnare cœpit: ubi quum haud multū regnasset: dimisso tādē eo regno Euristheo sibi ex Stenello filio nepoti inde cū filio Stenello discedēs: in Asiā ꝓfectus est: ubi aliqua occupans loca: ex ea nomine suo Persiā nūcupauit: ubi primū inuenta fuit ars magica. Ipse enim perseus in Seripha ægei maris insula: una ex cycladibus educatus fuit. 3892 1307

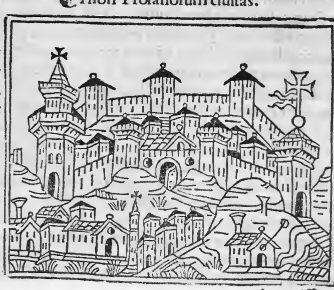
¶Euristheus item Stenelli filius filii Persei tertius Mycenaꝝ rex: decimoseptimo Delboræ iudicis anno Mycenis regnare cœpit: regnauit (Eusebio teste) annis. 45. Hic Herculē quēdā habebat obsequētē. Cui & Iunonis astu īperauit: quottidie uaria aggredi mōstra qbus perire posset. Hic oībus circunquaqꝫ dñatus est. Tandē cū aliquo tpe imperasset: moriens Atreum filium reliquit successorem. 3896 1303

¶Pandion eius nominis secundus: octauus atheniensium rex: eo ipso anno quo & Euristheus suis regnare cœpit: & regnauit annis. 25. Hic ponti regni: Tyrreo tracum rege adiuuante profligauit q̄ Athenas obsederat: pro cuius merito ipse hic Pandion prognem filiam illi matrimonio copulauit: sicut Ouidius sexto methamor. libro dicit. Quem sibi pandion opibusqꝫ uirisqꝫ potentem. Et genus a magno ducentem forte gradiuo: Connubio progne iunxit.

¶Polybus uigesimus sicyoniorum rex: post sicyonem patrem uigesimo Delboræ iudicis anno: suis regnare cœpit: & regnauit annis. 40. 3899 1300

¶Pannias uigesimustertius Assyrioꝝ rex: hoc anno: q est. 27. Delboræ iudicis annus: assyriis post lamparē regnare cœpit: & regnauit annis. 15. 3906 1293

¶Ilion Troianorum ciuitas.

¶Ilion trois regis Troianoꝝ filius: hoc anno ut dicit Eusebius: Ilionē illam inclytā ciuitatē. Homeri carmine decantatam ampliauit: & ex suo noīe illā nuncupauit: quum prius & noīe patris Troia fuerit dicta. Eam namqꝫ ut Plini. lib. qnto scribit amplissimā instaurauit: Mille etenim ac quingentis passibus a mari remota fuerat: ubi oīum rerum ad uitæ humanæ usum erat ubertas. Ipsa qppe illa est: q̄ decēnalē græcoꝝ obsidionē passa fuit: & ab eisdē tādē dleta.

¶Viri disciplinis excellentes.

¶Mercurius Lyricus: posterior illo medico de quo etiā supradiximus: tēpestate hac secundum Eusebiū: floruit. Quē ferunt lyram & Syringas. i. fistulas a Syringa archadiæ Nympha inuenisse. 3910 1289

inueniſſe. Ipſas autem hoc modo inueniſſe: Iſydorus tertio Ethymologiarum libro ſcribit dicens. Cum Nilus fluuius poſt inundationem maximam: ad ꝓprios rediſſet meatus: uaria animalia: & ſerpentes in aruis reliquit: quæ quum Mercurius: haud paulopoſt putrefacta īueniret: arentes neruulos in ore conchæ eoꝝ extendit: quæ ita extenſa ad auram quendam tenuem ſibyllum reddere cœperunt. Ad cuius imitationem: cum eſſet perſpicacis ingenii uir: & ipſe lyram fabricauit. Nec ſolum hunc lyræ inuentorem extitiſſe aiunt: ſed & eloquentiæ & paleſtræ ac præſtigioꝝ: huic autem Apollo caduceum donauit: in manu geſtandum: quem ipſe Apollo primum inuenerat. Vnde ab eodem Caduceo: Caduceatores pacis auctores dicti ſunt. Lyræ primus inuētor

Sibylla Erythrea ſeu heriphylla quinta inter Sibyllas computata: hiſdem temporibus quum eſſet apud Babylonios ſuos multum inſignis: immenſa ſanctitate & doctrina clariſſima effulſit: quā Apollodorus philoſophus Erythreus affirmat ſuam fuiſſe ciuē: hæc quippe: ut Lactantius ſcribit: inter cæteras ſibyllas præſtantior: & nobilior habet̄. Quæ quom magni meriti apud deū optimum habita eſſet: tanta claritate de chriſto futura deſcripſit: ut Euangelium potius quam uaticinium ſua ſcripta uideant̄. Nam de chriſti domini noſtri incarnatione paſſioneq; ac beata uirgine: necnō & de iudæoꝝ regni proceſſu: atq; interitu: plurima uaticinata eſt. Deinde: percuntantibus græcis de expeditione Troyæ confeſtim tanta claritate ſuos labores & urbis excidiū carminibus deſcripſit: ut nil poſt factum noſceret̄ clarius: quam ante ab ipſa ꝓlatum fuerat: longe quoq; ante Romanū imperiū: & Romanoꝝ uarios caſus: etiā quibuſdā carminibus complexa fuit. Romani aūt in flore (ut Feneſtella ſcribit) legatos Erythreas miſerant: qui carmina huius Sibyllæ conquirerent: & inuenta Romam deportarent. Quæ quidem Sibylla: cum perpetua uirginitate floruiſſet: tandem fœlici dormitione in pace quieuit.

Martem autem Iouis & Iunonis filium: deorūq; omnium ferociſſimum: bellatorem quoq; feruentiſſimum: ad hæc quoq; tempora perueniſſe creditur. Qui cum ferociſſimus in cunctis habitus ſit: ob id a poetis bello & armis præficitur. Cui Statius poeta: domum in Thebayde atq; miniſtros fuiſſe deſcribit. Et licet eum referant hominem: ac deum dirum: cruentumq;: ac immanem: amantem tñ fuiſſe deſcribūt. Et inter alia Venerē Vulcani coniugem mirifice dilexit: pro quo: & eius cōcubitum habuit. Ex quo multa confabulantur poetæ: & quam maxime Homerus in Odyſſea. Hic apud Traces & Biſthonas habitaſſe: ut plurimum fertur: quæ eſt regio frigidiſſima. Ibiq; quum admodum ferox & īmanis eſſet: omnem uitam latrocinando conſumpſit. Erat nāq; uorator & ſanguinolentus homo: fuerunt præterea eum īmoderatiſſimum, conſilio ſegnem: fraudibus copioſū: & in præcipitiis facilem: clamoroſum deniq; atq; furioſum: nil niſi per certamina optantē: atq; alia ꝑmulta. Quæ certe omnia planetæ Marti (ut Aſtrologi referūt) cōuenire dicūt. Hæc enī ſtella: ſub Arcthoo cardine in aquilone eſt. A qua: ut plurimum tempeſtates: grādines: fulgura: tonitrua: nimbi: & ſtridentes aqlones: procedere uidemus. Hic ſicut inter Deos: tertius eſt habitus: ſic & Stella eius in ordīe planetaꝝ eſt tertia. Et cum ſit planeta ſiccus & calidus: qui præeſt coleræ & igneæ cōplexioni: quæ hoīem ad fortitudinem diſponit. Ideo Martem uirilitati hoīs per. xv. annos dominari dicūt. Huic igit̄ deo Marti: Currus attribuit̄: & lupum ei in tutelam aſſignant: ac picū auem. Et ideo quum Romani aliquod bellum pertractare decreuiſſent: huic Marti primum aram: ex gramine confeſtim conſtruebant: ſuper quam ſacrificia Diis libabant. Huic plures filios aſſignare uidentur: quos inter Romulum & Remum: primos urbis fundatores finxerunt Etholū: a quo Etholia regio nomen ſortita fuit. Mars ſtella

Etholia aūt ipſa: ab Etholo rege ꝑdicto: Martis filio nūcupata eſt: quædā regio Acarnaniæ cōtigua: quæ qdem corīthyaco ſinu: a pelopōneſo diuiditur. Cuius ꝑ mediū (ut Dionyſio placet) achelous amnis: qui apud poetas: famoſiſſimus eſt fluuius: & de eo ab eiſdem narrantur multa: fluens in trinacriæ uſq; fretum argenteis arenis dilabitur.

1280 3919 GEdeon ſiue ieroboal quartus hebræoꝝ iudex: poſt Delboram iudicē: & ipſe iudicauit Iſraelē annis. 40. in qbus cōputantur ſeptē anni: qbus hebræi Madianitis: & amalechitis ſeruierūt. Hic cū ex tribu Manaſſes eſſet. Iamſi habuit patrē. Vir per oīa humilis: ſed īgenti uirtute ſummus. Qui cernens populū dei cū alienigenis diis fornicari: & Aram Baal extruxiſſe aīaduerteret. zelo dei: & legis ſuccēſus. Aram & Baal magno īpetu deſtruxit: pro quo Ieroboal uocari meruit: ꝙ nomen latine iudiciū dei: uel iudicans frater: īterpræta t̄. Suſcepto deīde prīcipatu: cōgregatis trecētis florētiſſimis uiris: nocte quadā: de mādato dñi: ſe certamini dedit: in quo qdē uirili aīo quattuor reges: uidelicet Oreb: Zebeæ: & Salmana ꝑcuſſit: qbus ſupatis: ac īterfectis oīs Madiā uirtute iſtius humiliatus eſt: corā filiis iſrael. in ea nanq; pugna de hoſtibus ad centū uiginti millia cæſa referuntur: pro quo multā prædam filii Iſrael aſſecuti ſunt. Nec quoad Gedeon iſte prīceps uixit. potuerūt Madianitæ ceruices erigere: ſed uniuerſa terra ꝑ quadragita annos in maximo ocio qeuit. Genuit aūt Gedeon hic ſeptuagita filios: ex multis uxoribus: quas habebat. Quos oēs demū Abimelech: ipſius ſpurius: poſt mortē patris īteremit. Mortuus eſt tandem Gedeon hic ſenex: & plenus dieꝝ: & in regione effrem: in ſepulchro patris ſui: cū maximis lachrymis ſepultus eſt: ut patet iudicum octauo capitulo. Gedeon

1278 3921 Aegeus pandionis regis filius: ſextus atheníenſiū rex: ſecūdo huius Gedeonis iudicis anno poſt

patrem:suis regnare cœpit:& regnauit annis.48.Hic duas habuit uxores & ex p̄ria Theseū suscepit:ex secunda uero Medeā:a Iasone postmodū ꝓfugā.Quo sane imperāte multa incōmoda athenienſibus euenere.Bellū imprimis cū Mynoe crethensiū rege diu ꝑtulere:cū quo etiā tādem succubuere.Quibus & has leges Mynos iposuit:ut singulis annis septē nobiles uirgīes ad Minothaurū suū in crethā mitterēt.Quoq̧ tandē sors super theseū filiū regis cecidisset:illū hic ægeus genitor: cū naui:ubi oīa nauigii ornamēta nigra aderāt trāsmisit.Mādauitq̧ eidē filio pater:q̄ si cōtingeret in agendis eū fœlicē obtinere exitū in redeūdo albū suæ naui iponeret uelū:nigro amoto:ut a longe fortunā suam dep̄hendere posset.Theseus aūt in redeūdo:mandatoꝝ p̄ris imemor: nō amoto nigro uelo redibat.Veꝝ cū ægeus hic:ex Excelsa turri:quottidie a lōge ꝓspectaret.Videns uelū nigrū a se demissum:credēs filiū fore mortuū.desperatus illico:ex turri illa in mare se p̄cipitē dedit.ꝓ quo & mortuus est.Sed Atheniensibus a Mynoe liberatis:ipsum ægeū tali morte sublatū: in filii solatium Marinum Deum publico decreto nuncuparunt. Atq̧:ut multorum est opinio: illi mari ægeo nomen dedit æternum.

¶ Aegeū itaq̧ mare:a casu huius Aegei regis:sic denoīatum:ip̄m moderni agios pelagus uocitant.Incipit aūt apud Eleū helespōtiaci maris finē:& in occidiuū ueniens:Massussianū inundat synum.Inde thraciā alluēs:ad littus usq̧ macedonicum ꝓcedit.Cūq̧ & p austrū:& currū circumeat: tādem in Aquilonē se uoluēs:& Icariū:Ionium:foliūq̧ cōtingens maria: tandē finē facit: ad Eleū: unde inceperat.Hoc quippe mari: q̄q̄ his temporibus turpi seruitio obnoxiū torpeat:tū rerum mirandarum:uirorūq̧ illustrium:ac regnoꝝ:necnō & insularum multarum:plenum fuisse legimus. Nec uspiam inuenimus:ubi tot insulæ:quæ sunt ad summam.18. sicut in isto mari sint constitutæ. Quarum prima est.

prima ¶ Amatus ueneri sacra dicente Venere apud Virgilium.Est amatus celsa mihi papho: atq̧ cythera.Estq̧ insula metallorum maxime fœcundissima.

2 ¶ Anticera secunda huius maris insula est:in qua Eleboꝝ nascitur:quod est genus herbæ medicinalis:habetq̧ amplum portum.

3 ¶ Cæa:tertia huius maris est insula in qua Cæus Titanis filius habitauit:& sepultus fuit.

4 ¶ Chius:quarta est huius maris insula.Genuensibus subdita ubi mastix solum nascitur: habens etiam Aruisium promontorium:a quo Aruisia uina optima.

5 ¶ Cous:quinta est huius maris insula:a Coo meropis filia sic cognominata:multorum uirorum illustrium patria:quæ & ipsa optimi uini est fertilissima.In ea Homerus sepultus fuit: quo quidem sepulchro percelebris diu admodum fuit.

6 ¶ Delos:sexta est huius maris īsula:una ex cycladibus clarissima: ī quā apollo & Diana nati sūt: ibi primum: ut Plinius libro.4.refert ignis inuentus fuit.ibi quoq̧ coturnices aues primum uisæ fuerunt: ut supra diximus.

7 ¶ Hellene:septima est huius maris insula:solum nota Hellenæ Menelai regis uxore stupris.

8 ¶ Lemnos:octaua est huius maris insula:in quam(ut præmissum est)Iuno Vulcanum filiū cum eum turpem conspiceret e cœlo deiecit.

9 ¶ Lesbos:q̄ & mytilena:nona est huius maris insula:de qua supra diffuse dictum est.

10 ¶ Melos:decima est huius maris insula:quam tradunt insularum fore rotundissimam.

11 ¶ Hysirus:undecima huius maris est insula:optimi uini & ipsa ferax:estq̧ Coo propinqua.

12 ¶ Pathmos.xii.hui⁹ maris ē īsula:ī q̄ diuus ioānes euāgelista exiliū ꝑtulit:ac apocalipsiꝫ ꝯscripsit.

13 ¶ Samos:quæ & Samothracia:tertiadecima huius ægei maris est insula: Thraciæ contigua: de q̄ supra in principio quasi huius quarti libri diffuse locuti sumus.

14 ¶ Sicyonia.xiiii.huius maris ē īsula:q̄ est ex opposito ad Epidauꝝ urbē:argiæ regiōis pelopōnesi.

15 ¶ Scyrus:quintadecima huius maris insula est:Lycomedis patria:in qua achilles adoleuit: & regis ipsius insulæ filiam:nomine Deidamiam grauidauit.

16 ¶ Strongile:sextadecima est huius maris insula:quæ uineaꝝ admodū fertilis est. Cuius ambitus (ut Pli.scribit).75.passuū milibus patet.

¶ Tyrus In Syria Ciuitas.

¶ Tyrus: insignis Syriæ ciuitas:& uetustate originis: magnitudineq̧: ac claritate: añ oēs pene eiusdē.s.Syriæ:ac etiā Phœnicis regionum urbes:præponenda:tertio Gedeonis iudicis anno:secundum Eusebiū:condita fuit. 3922

Eius aūt ædificationis auctor Aegenor beli Prisci filius: in quadā īsula primus extitit: q̄ qdem īsula a terra septuaginta passuum milibus erat diuisa.Sed postmodum Alexādri magni oppugnatis industria terra firma facta fuit:ut Ouid.xv.meta.libro: testatus est. Hæc:ut Iosephus in tertio antiquitatū libro

scribit:

scribit: ante hierosolymitanum templum: annis ducentis.xl.condita fuit.

3940 ¶ Inachus: eius nois secundus primus & uigesimus Sicyonio℞ rex: hoc anno: qui est uigesimus primus Gedeonis iudicis: post polybum patrem: suis regnare cœpit: &.41.annis regnauit.

3943 ¶ Atreus: & Thyestes: Euristhei regis filii.24. Gedeonis iudicis anno: post patrē Mycenis pariter regnare cœperunt: & nunc unus: nūc alter: regnarūt in totum annis.65. Atreus aūt cum esset astronomus nō ignobilis: primus solis Eclypsim inuenit. At contra Thyestes: uir lubricus existēs: nulli parcens: etiam cum Europa fratris uxore concumbere non extimuit: quod scelus ĩpatienter ferēs atreus: eius filios occidēs: comedendos patri in mensa apposuit. Cuius facinoris ultionē cū Thyestes a diis expostularet. Ab apolline ei responsum est: posse altero facinore scelestiore: nasci eius mali uindicē: si uidelicet cū pelopia filia ꝑpria cōcumberet. Quo facto natus est ægisthus: q atreū hunc patruū tandē ĩterfecit: atq₃ agamēnonem regem a Troiano bello redeuntem similiter obtrūcauit. De quorum dissensionibus: atq₃ sæuitia multa a poetis conficta sunt: & a Statio: præsertim multis in locis.

3944 ¶ Argonauta℞ nauigatio: quæ troiam belli occasio extitit uigesimo quinto Gedeonis hebræorū iudicis anno sc̄dm Eusebium incœpit. Quæ sic a plærisq₃ introducitur: post Neptūnū Erictonii successorem: atheniēsium regnū (ut Iustinus libro.ii.refert) ad ægeū descenderat: cui Theseus filius (ut ꝓmissum est) ex priore uxore erat: qua defuncta Medeā: cholco℞ regis filiā: suscepit uxorē: ex qua medū tm̄mō habuit filium. At Medea sibi timens: ꝑpter adultam Thesei priuigni ætatem: ad patrem suum: una cū filio suo: cholcos rediit. Pelias aūt pelopōnesis rex: timēs ne Iason illustris Esionis filius fratris sui regnū inuaderet: suasit ipsi Iason: quærere uellus aureum ꝓciosissimum: qđ apđ cholcos erat sperans per hoc: aut ex longa nauigatione: aut certe ex bello barbarico: interitū iuuenis ꝑuenire. Fecitq₃ sibi Iason cōstrui Nauem pulcherrimam: ab argo eius architecto: quā ab eodē auctore argonem noīauit. Ad cuius magnitudinē: stupentibus cunctis: quom eius rei diffusa esset fama: multos ægregios iuuenes Iason ipse ad certamē allexit. E quibus clarissimi fuere: Castor: Pollux: Hercules: Thelamon: Orpheus: Zetus: Calais: aliiq₃ complures splēdidissimi: & genere: & uirtute iuuenes quos ob nobilitatem semideos appellabant. Nauigantes itaq₃ maxima pōpa tandem phrygiam applicuere: ibidem Laumedonte regnante. Ve℞: sicut Iustinus libro quarto refert: iason e phrygia pulsus: cholcos uenit: ubi regem superās: eius etiā filium noīe Egilaū interfecit: ac uellus aureū abstulit: Medeāq₃ regis filiam abducens: sibi uxorē fecit: quam tn̄ haud multo post repudiauit. Sed cū postmodū a Pelia regis filio e thesalia pulsus fuisset. Medea sibi recōciliata: cum filio Medo: ĩgentē iuuenū multitudinē collegit: & cholcos denuo repetiit: ubi socer℞ suū regē pulsū uiriliter: Nōnullas etiā ciuitates in recōpensationē prioris iniuriæ suo regno adiecit. Hāc autem ꝓclaram Argonauta℞ hystoriam: multi tam latini q̄ græci suis scriptis cōmendauere. E quibus orpheus: qui negocio interfuit: & apollonius græcus: qui ꝓ cæteris materiā hanc late prosecutus ē. Ex latinis uero Ouidius libro meta. Valeriusq₃ flacchus poeta: Dyodorus Siculus hystoricus: ac iustinus noster: a quo pene hæc scripta elicuimus.

¶ Viri doctrinis excellentes.

¶ Sibylla Delphica: uates insignissima: his tpibus (ut Eusebius refert) multo in ꝓcio fuit. Quæ ĩter cætera: a sancto spiritu edocta multis carminibus: seriem oēm ĩcarnatiōis uerbi dei poptime descripsit. Eius quoq₃ uerbi uitā oēm: & miracula, ꝓditionēq₃ capturā illusiōes: ac deniq₃ turpissimā mortem. Præterea & resurrectionē: ac eius ascēsionem: ita perlucide scripsit: ut hystoriā magis dictasse q̄ uenturos actus uisa sit. Vnde ferunt eam hæc pauca dixisse. s. ipsum tuū cognosce dn̄m: qui uere dei filius est. Hæc inter Sibyllas tertia computatur. De qua Crisippus locutus est: in eo libro quem de diuinatione composuit.

¶ Orpheus magnus theologus: atq₃ poeta natione trax: seu græcus: hisdē tpibus nō in doctrīa modo: & modulatione sed & ĩgenio atq₃ eloquētia fuit perfulgidus: atq₃ in bellis ptractandis multo in ꝓcio est habitus. Quippe q (Diodoro siculo teste) oēs quo℞ extat aliqua memoria in doctrina: & melodia poesiq₃ excessit. Ipm.n.affirmāt oēs tanta elegātia tāta dicendi suauitate: tāta deniq₃ uerbo℞ cōcinnitate ac copia floruisse: ut sua facūdia audientiū aīos ad se raperet. Nam maria stetisse stagnasse fluēta: arbores flexisse: apuisseq₃ ĩfero℞ portas: ac qđ his oībus lōge creditu ē difficilius. Cerberi inclementiā sua uerbo℞ neruorūq₃ suauissima modulatione temperasse atq₃ uicisse pluri mi poeta℞ prodiderunt. Vnde de hoc ipso Ouidius dixit.

Saxa ferasq₃ lyra mouit rhodopeius orpheus. Tartareosq₃ lacus: trigeminūq₃ canem.

Huius aūt inuentū fuisse auguria ex certis aīalibus sumi. Pli. scribit: q̄ prio ex auibus sumebāť. Hic hoīes irrationabiliter uiuētes: ex feris & ĩmanibus bestiis fecit māsuetos: mitesq₃ & moribus cōpositos: uñ fictū est: ipm bestias quasq₃ & uolucres: & fluuios: & saxa: & arbores sono cytharæ mouisse: & Euridicē formosissimā Nymphā eodē demulcēs sono obtinuit cōiugem. Iste in nume℞ deorum aggregatus est. Vnde pingebāť in habitu philosophico. Cytharā manu pulsans. Aiunt.n. hūc quū sacra libero patri in græcia introducere temptasset: a mulieribus ligonibus fuisse interfectū: & in Hiberum fluuium proiectum. (Augurā di primus inuentor)

¶ Museus ĩsignis poeta Orpheo amicissimus: & ipe tēpestate hac clarus effulsit: hūc cuiusdā emol

phi uiri p̄clarissimi filiū fuisse affirmāt:& q̄ hoc astruere uolūt:inducūt testimoniū illius Epitaphii: his uerbis traducti:Eumolphi dilecti filiū habet phalericū solum museū corruptum corpore: sub hoc tumulo.Hic unus ex tribus inuentoribus poesis fuit.Quædā de isto reperiuntur poemata: & quam maxime de amore Leandri.

Inuẽtor seræ Asciæ ppendiculi terebræ antẽnæ Mali Mensæ & sellæ

¶Dædalus Atheniēsis artis fabricæ peritissimus:maximi ac diuini ꝓpe ingenii uir: per hoc tēpus floruit.Qui ut Pli.refert primus parietū & tectoꝝ domoꝝ inuẽtor fuit:eaq̄ fabricæ arte etiā primus Serā Asciā:ppendiculū:& Terebrā adinuenit:atq̄ in nauigādo Malū & anthēnam:aues quoq̄ metallinas artificioso quodā artificio uolare faciebat.Simulachra præterea cōposuit:quæ & eadem arte mouebantur:pedesq̄ Statuarum seiunctos primus fecit.Mensam quoq̄ & Sellam primus extruxit labyrinthū memorabile opus:in Cretha fabricauit:famosum quidem:& a poetis decantatum.Vnde Ouid.8.Metamor.

Dædalus ingenio faber celeberrimus artis. Ponit opus:turbatq̄ notas & limina flexu.
Ducit in errorē uariarum ambage uiarum.

In eo itaq̄ labyrintho: pp nepotis necē: una cuꝫ Icaro filio inclusus fuit:ubi quū aliq̄diu fuisset:tandē uxoris Mynois auxilio euasit:assumptoq̄ nauigāti cōsilio:& remedio:una cū icaro filio fugā petiit.Quāobrem supra est fabula:q̄ ambo alis sibi īpositis ad fugā uolandi offm̄ susceperint.Sed icarus:p̄ri nō obtēperans defecit.Quæ oīa: apd̄ Ouid.8.meta.Plenius habent̄.Ipse itē Dædalus ingeniosus primū lōgas naues quas triremes seu Galleas uulgo appellant confecit:quæ qdem remigio maxime ualent: & ideo in eis conscendēs: & abiens:eum uolasse dicitur:quia tam celeriter abiit:ac si pennis uolasset.

¶Icarus aūt dicti Dædali filius:& ipse magni ingenii uir fuit:& ideo patri admodū carus.Is q̄ cū Dædalo patre e Cretha fugiēs alaꝝ fiducia fretus:ultra parētis iussa altius euolauit: & solis ardore cæra:qua pēnæ cōtingebantur:liquefacta in mare decidit:ꝓ quo ip̄m mare ubi decidit de suo noīe

Icaria insula

Icareū postmodum est dictū:& per consequens etiam insula:quæ est inter Sardū & Siculum mare:Icaria est nuncupata. De quibus Ouid.de tristibus.

Icarus īmensas nomine fecit aquas.

Seræ inuentio

¶Perdix etiā Dædali ipsius:ex sorore nepos:& ipse īgenii acutissimi adolescens:tēpestate hac:Seram in modū spinæ piscis ad ligna secāda:primus fabricauit.Propter q̄ Dædalus:qui eūdem pdicem:nepotē suū in lignaria arte erudiendū susceperat:inuidia pmotus:ab arce quadā præcipitē dedit.Vnde perdix hic a poetis postea in auem sui nominis fingitur.

¶Sosarinus uigesimusquartus assyrioꝝ rex: Pānia patre rege defuncto:hoc anno: qui est trigesimussecundus Gedeonis iudicis:suis regnare cœpit:& annis decem & nouem regnauit. 3951

¶Labyrithū opus admirandū:his tpibus:Dædalus p̄stātissimus artifex:in Cretha:ad similitudinē ægyptii labyrinthi extruxit:in quo domos mille & regias duodecī posuit:intusq̄ pene īnumerabiles uias multis ambagibus: huc & illuc remeātibus:sed porticibus sæpe reuocatis ancipites.Qui subīde aliū sup alios orbē agebāt:& tm̄ redeūte flexu:q̄tum ꝓcesserat:magno tm̄ & inexplicabili errore perplexus erat:hūc aūt ab illo ægypti labyrintho centesimam partem tm̄ fuisse pli.lib.36.scribit:hoc quippe opere quum ingenii admirabilis Dædalus uisus fuerit:ab ægyptiis:atq̄ Cretēsibus suis:statua lignea donatus est:quæ diu in uulcani templo stetit:& diuinis honoribus:propter eius īuenta ab ægyptiis honoratus est.

Abimelech

ABimelech:q̄ntus hebræoꝝ iudex:post Gedeonē supradictum:iudicauit israelē annis.3. 3959 1240
Hic Gedeonis ex pellice filius fuit:uir qdē uiribus fortis:& īsignis ꝓpugnator: qui mortuo p̄re:ut solus regnaret:septuagita f̄res suos īteremit:uno dūtaxat excepto:noīe Ioathan.Quāobrē dn̄s illū mala morte pire fecit.Nā quom oppidū obsideret: illudq̄ tādē ui cōphēdisset:& in p̄dā exposuisset:uniuersus pp̄s timore pculsus:ī turri celsissimā se cōclusit:quā cū idē expugnare tēptasset:mulier q̄dā fragmē mole ꝓiciēs:ip̄m ī caput letaliter pcussit:sauciusq̄ ī terrā cadēs:ne a muliere occisus diceret̄:rogauit suū armigeꝝ:ut ip̄m iterficeret: qd̄ & factum est. Ac si dn̄s ei malū:qd̄ fecerat f̄ribus suis:in decuplū reddidit:ac etiā in Sichimitas:quos oēs ad unū deleuerat.Hanc nāq̄ calamitatē:prius eius f̄r Ioathā diuinādo p̄dixerat:solus hic ambitiosissimus hō:ex cūctis iudicibus israel:se regem noīari fecit.Et iccirco nomen eius de cathalogo sanctoꝝ iudicum propter tyrānidem:& fratricidium:deletum est:hæc ex iudicum lib.cix.

¶Iason illustrissimus Esonis thessaliæ regis filius: peliæq̄ regis nepos:hisdē tpibus:quom magni aīi & uirtutis esset hō:plurima p Asiā pmagnifica egit facinora:& ea qdem tāta:ut etiā ibidē ritu diuino coleret̄:suoq̄ noī plurima ꝯstruerent̄ tēpla.Ipse.n.(ut plinius ait)primus fuit:q lōga naui: quā Tryremē dicimus usus fuit:ipsa nāq̄ ab Argo suo architecto in pegaso sinu extruere fecit:ut supra in Argonautis dictū est.Ex pegaso igit̄ sinu Iason hic Tritemē soluens: mox in lemnū insulā incolumis deuenit.Ibiq̄ mulieribus: q̄ suos īterfecerāt uiros supatis.Isiphylem Thoātis regis olī filiā: duxit uxorē:p̄gnātēq̄ ibidē eam relinquēs:cū eadē naui in Cholcos deuenit:ubi & ob eius formositatē:a Medea cholcoꝝ regis filia: cū īgēti gaudio exceptus ē.Cui cū se maritū futuꝝ spopōdisset:stati ab eadē edoctus est:q̄uo Aeripides thauros hn̄tes æneos pedes.i.regni ꝓceres:uiribus īsuperabiles edomare:& suo subigere iugo posset.Hæc tm̄ poetica sunt:q̄ ad hystoriā haud ptinere uident̄.Veꝝ quū Iason hic eloquētissimus esset uir: apud cholcos cōsistens. Cholcoꝝ regni ꝓceres:

non bello

non bello tm̄:sed sua oratione suaui:suisq; aliis circūuentionibus:tandē superauit.Illosq; oēs in suā Medeæq; sniam trahēs:populares ad seditionē cōcitauit.Præfectoq; regni cæso:Cholcos aduersū seipsos armauere.Qui in eodē bello diu pseuerantes:demū fatigati:ab iasone non solū subiugati: sed etiam diuitiis suis penitus fuerūt denudati: atq; aureo uellere.i.grege hn̄te pciosissimū uellus: sunt priuati.His ex snīa gestis:ac Laomedonte rege interfecto:in ilium ueniens Troiā uastauit: & Esionem regis filiam rapuit:quā thelamoni:necessario suo uxorem dedit:eo q̄ Troiā primus ītrauerit.Inde etiam cum ingenti præda abiens:ad patriam cum suis remeauit.Qualis aūt huius Iasonis fuerit finis non me legisse memini.

¶Laphytaꝝ:& Centauroꝝ bellū:per hoc tp̄s fuisse Eusebius scribit.Hi nāq; populi siluestres in thessalia erant:a quibus cēthauri ipsi:q media parte erāt uiri:mediaq; reliqua eq:originē duxere:ut oēs testant̄ poetæ.Sed laphytæ postea cū ipsis cēthauris crudelia gessere bella:uñ & Virgi.ii.geor. lib.ait.Et magno ileū laphytis crathere minantē.Nam cū Pyrrhithous: eoꝝ rex:uxorē duceret cēthauros sibi uicinos:cæterosq; deos(Marte dūtaxat excepto) ad nuptias uocauit. Quare Numen iratū i illos furore imisso:pmisit hāc laphytaꝝ gētem fugari: & cedi:ac penitus deleri:uñ dicit Virgilius:Mars pdere gētem imanē Laphytū ualuit.Hi itaq; Laphytæ populi(ut Rabanus asserit)a laphytha apollinis filia:seu uxore fuerunt denominati.Quæ apud thessalos magni momenti: & precii fuit fœmina: & quidem non nisi admodum insignis potuit esse mulier: postquam tam egregii populi ab ea sint denominati.

¶Viri disciplinis excellentes.

¶Tamiris Amonis filius natiōe trax:musicus celeberrimus:his tpibus cātandi gr̄a euasit celeberrimus.Qui(Homero teste)quū ex Orchalia aliqñ eēt ueniēs in dorio: Musasq; obuias habuisset: cātandi sciam gloriabūdus sibi ipsi uēdicauit:atq; easdē ad certamē musices inuitauit. Ad cuius insolentem uocem:ille tanq̄ iouis filiæ stomachatæ eidem & modulationem:qua plurimū præditus erat:& pulsandæ cytharæ peritiam:ac deniq; uisus sensum:penitus abstulerunt.Quāobrem dicebat propertius poeta.

Me licet & thamyræ cantoris fata sequantur. Nunq̄ ad formosos inuide cæcus ero.

¶Philemon:musicus græcus:patria Delphius: & ipse p hoc ip̄m tp̄s apud græcos suos:quoddam instr̄m:qđ chorus dr̄ primus īuenit.Id.n.(ut Isydorus ait)est q̄dā pellis:duas hn̄s bucas:& p unam eaꝝ uentus inspiratur:per aliā uero sonus emittitur.De choro etiam diuus Hieronymus ad Dardanum sic exponit:q̄ sit simplex pellis:cum duabus cicutis æreis:& prima inspirat̄:& p secūdā uocē emittit.Id autem instr̄m:his temporibus maxime fuit Sinagogæ iudæoꝝ chorus. Chori īuentio

1237 3962 TOla:sextus iudicū hebræoꝝ:post Abimelech in principē assumptus:iudicauit israelem annis.23.ut patet iudicū ca.x.Hic ex tribu isachar:pr̄em habuit suū patruū.s.abimelech pdicti tyrāni.De quo licet nil legat̄ memoria dignū:inter sanctos tn̄ iudices cōnumeratur.Moriens tandem in pace:in Seuir sepelitur. Tola

1235 3964 ¶Faunus pici regis filius scds latinoꝝ rex:pr̄e anno scdo iudicis tolæ defūcto:in regnū eius loco succedens regnauit ānis.30.Hic(ut pōpilius ait)suo auo Saturno nepharia sacra ɔstituit:& suā sororē:uel potius uxorē:noīe Faunā illi primū ɔsecrauit.Eo q̄ ɔtra mores decusq; regiū: clā uini olā ebibisset:quo ebria effecta:turbatus rex eā myrteis uirgis ad mortē usq; cecidit. Postea facti pœnitens.iiii.sacros detulit honores.Sūt tn̄ q dicāt q̄ fatidicus fuerit hō:eiusq; ɔiūx & soror Fauna:similiter fatidica: & īde Fauna appellata:q̄ se in tyberim fluuiū pcipitauerit. Quapp q adhuc īspirari solēt fatuari dicunt̄.Hii post mortē etiā opinione hoīum deoꝝ cōsortio sunt adiecti.Tunc.n.populoꝝ opinio ad deificandū facilis admodū erat.Eos maxime in qbus alicuius uirtutis splendor: uel aliqua singularis industria:enitebat.Hic aūt genuit faunos:satyros:panes: & siluanos:acū: & eurimedontem latinūq; ac faunam:quæ fuerat ei coniunx & soror.

¶Deoꝝ selectorum epilogus.

¶Et ut de selectis diis in fauno isto finem tandē faciam:dignū duxi deoꝝ selectoꝝ nomina hinc singulatim recensere.Quoꝝ omnium selectorum.15. mares & fœminæ.10.fuere:quoꝝ nomina secundum ordinem eorūdem ponuntur:& primo.

¶Ianus primus.	10	Orchus qui & pluto decimus	Minerua decimanona
Iuppiter secundus	11	Liber pr̄:q & Bacchus undecimus	Iuno uigesima
Saturnus tertius	12	Aesculapius duodecimus	Cibelle uigesimaprima
Genius quartus	13	Hercules magnus tertiusdecimus	Vesta uigesimasecunda
Mercurius quintus	14	Perseus quartusdecimus	Lucina uigesimatertia
Apollo sextus	15	Orpheus.15.	Ceres uigesimaq̄rta
Mars septimus	16	Tellus sextadecima	Ysis uigesimaqnta
Neptunns octauus	17	Venus decimaseptima	Hi ideo præcipui Habent.42.
Sol nonus	18	Diana decimaoctaua	magis īnotuerunt Populis

1224 3975 ¶Priamus laomedontis troianoꝝ regis filius:decimo tolæ hebræoꝝ iudicis anno patre ab iasone interfecto regnū suscipiens:regnauit usq; ad troiæ captiuitatem:& euersionem annis ferme.52. Hic inter mortales adeo extitit notus:ut uix usq; malo eo notior alter inueniatur. Quod regno su-

sceptro ilium urbē:nuper ab iasone eiusq; sociis dirutam:statim ingenti gloria instaurauit & exornauit.Erat hō oium pulcherrimus:statura ingenti:& lingua facūdus:ac oībus uiribus pstans: sed oculis aliqtulum strabo:in ciuibus suis clemens:& in hostibus peroīa formidabilis. Cui cum cuncta pro uoto:succederent,pspera:Hecubam Dimantis Thraciæ regis filiam pulcherrimam duxit uxorem.Ex qua(ut Cicero primo thusculanaꝝ libro ait)decē & octo utriusq; sexus suscepit filios. Quoꝝ oium.primus hector:secūdus Deiphœbus:tertius helenus:quartus troilus:qntus alexāder q; & Paris q helenā rapuit:& alios quoꝝ noīa sunt:Creusa:Cassandra:Iliona:Laodices:Lycasthes Medisicasthes:polysena:Caon:polydorus:Lycaon:Esacus:Anthisus:Isus:Theucer:Dimochontes:Echemon:Cromenō:Gorgiton:Cebrion:& phorbas:Dorielon:pauimon:Aliphon:Agathō:hippothous:aganon:lachaontes:Mistor:Iphates:testorius:timoothes:& polythes:atq; alii ex aliis mulieribus numero sexaginta.Eo itaq; tam grandi filioꝝ numero: in tam insignē regnū suū splēdorem ampliauit:ut nō solum troiæ:sed & totius asiæ uideret rex.Huic etiam æneas consobrinus fuit.Quoꝝ inclytā Genealogiā ab ioue originē traxisse multi asseuerant. Quia(ut supra expssum est)iuppiter ex Electra Dardanū genuit.Dardanus aūt Erictoniū.Erictonius uero troem.Tros autem assaracū Ganymedē & Ilum.Ilus quoq; Laomedontē priami huius genitorē. Assaracus uero trois filius:etiam genuit capim:Capis anchisem:Anchises uero æneam aschanii patrem. Quorū genealogiam Ouid.in.4.Fastorum libro expressit:dicens.

Priami filii

Genealogia Priami

Dardanum electra quis nescit athlantide natū. Scilicet Electræ concubuisse iouem.
Huius erictonius:tros est generatus ab illo: Assaracum creat hic:assaracusq; capin.
Proximus anchises:cum quo cōmune parentis.
Non dedignata est nomen habere uenus.Hinc satus æneas.Huius itaq; filius patris cum didicisset herculem rapuisse hesionā amitam suā:& ipse helenam Menelai cōiugem illico rapuit:& secū in troiam pduxit:& quū nullis suasionibus induci posset.ut græcis illam repetētibus restituere uellet: eos cū mille nauibus cōtra eum pugnantes habuit.In quoꝝ pugna tandem priamus hic oēs perdidit filios:qbus diuersis modis obtrūcatis & cæsis:etiā ultimo ilionem capi uidit:ac filias captiuas abduci:igneq; cūcta cremari,pspexit.Sed & cū ipe infœlix cū polyte filio paruulo fugeret.Neoptolemus:uir qdem audacissimus eū insequens:& cōphendens:ipm filiū in,pprio sinu occidit: ac eum senem gladio confodit. De eius tamen morte uaria opinantur.

¶ Iapyges magni Dædali filius:hoc tpe:ob animi ingeniiq; maximi pstantiam:non solū in ægypto & Creta insula sui ortus patria:sed etiā in nr̄a italia maximo fuit in pcio & pconio. Nam pre defuncto,statim in italiam adnauigans: ad Gargani mōtis radices applicuit.Ibidēq; in supercilio montis(Seruio teste)quibusdam arcibus extructis:uniuersam circūquaq; regionem occupauit: & a se iapigiam nuncupauit.

¶ Iapigia aūt regio:ab ipso Iaphigio:seu iapygiō Dædali filio,nūcupata:apuliæ pars est in q̄ Garganus mons est:quæ in adriaticū usq; porrigit pelagus. De quo qdem Iapigio.Virg.lib.xi.æne.Victor gargani cōdebat iapygis agris.Hāc sane regionē,p tota apulia nūcupare possumus. Quomeam:& Messapiā:& calabriam:& Salētinam:ac ipsam iapygiam cōplures cōmuni appellatione nūcupent.Est itaq; regio hæc populosa: frumēto quā maxime uino & oleo: diuersi generis fructibus fertilis & fœcūda.Ex qua bellatores equi,pueniunt multi.Estq; nobilissimis ciuitatibus īclyta: ac pugnacissimis castris & oppidis pmunita.Eius metropolis est Brundusiū optimo portu īsignita est:& trana similiter ea in regione metropolis:q̄ petro tellesino epo theologo:& cōcinatore disertissimo ac aliis lr̄is & īsigni prudentia decorato:nobisq; patri singularissimo: nūc plurimū extat illustrata.Tredeci quoq; aliqn̄ urbes habuit.Nunc aūt excepto Brūdusio: Tarento atq; hydrunto: cætera oppidula sunt exigua:est nihilominus ea in regione:Barleta insigne:ac frequētatū populo oppidū multis uetustioribus monumētis decoratū ornatūq; non solū templis: & cæteris priuatis ædificiis:sed & uiris plærisq; iuriū:ac bonaꝝ lr̄aꝝ insignibus:quos inter bonifaciū sacerdotem nobis notissimū:ac multa reuerētia familiarem:iuris pōtificii ægregie doctū:sed quadā humanitate ac religione singularissimū.Est deniq; hac in regione Garganus mons:in cuius sūmitate pclarum obtinet sancti angeli oppidū.In quo mirificū est templū diuo archangelo michaeli dicatū:ab uniuerso populo xp̄iano per uniuersa anni tpa:maxima religione frequētatum.Hanc qdem regionē potissimūq; oppida circa Garganū montem adiacētia:saraceni aliqn̄ cœperunt uastauerūt & diu possederunt:quos Grimoaldus lōgobardoꝝ rex expulit.Illos etiā Carolus magnus:quom grauiter hæc loca opprimerent fugauit:& hunc locū pacifice deinceps possedit.Hanc qppe regionē: & Galli & itali de regno ipsius hoc āno:q est millesimus quadringentesimus nonagesimus sextus:disceptantes ultra q̄ credi posset lacerauerunt:incederunt ac diripuerunt:ita ut pristinæ suæ fœlicitatis uix ulla in ea remanserit facies.De qua in calce operis huius latius tractabimus. De hac etiam regionis descriptione:multa in.xii.lib.dicemus.

Brundusium

Trana

Barleta

Sancti Michaelis

¶ Hesione speciosissima uirgo.Laomedontis regis filia.Priamiq; germana:per hoc tp̄s ab hercule magnanimo: a marino monstro liberatur:& patri incolumis restituitur. Veꝝ laomedōte pre ab iasone interfecto:ac ilione urbe deiecta.ipse hercules illam in conflictu capiens:Thelamoni impigerrimo iuueni:q primus urbis muros conscenderat:in partem prædæ cōcessit. Quam libenter

susceptam

susceptam secū in salaminam gaudens perduxit:cui haud multo post Teucrum peperit filiū: uerum sæpius cum frustra a Priamo fratre: & rege repetita fuisset:maximum incēdium omnibus excitauit:ut supra & infra dicetur.

3973 ¶ Medea sæuissimū perfidiæ documētum:Oetæ clarissimi Colchoꝝ regis ex persa coniuge filia: hisdem tpibus:& si formosa fuerit fœmina:longa tñ maleficioꝝ omniū fuit doctissima:hæc adeo herbaꝝ pœne omnium uires nouit:ut cantatis qbusdam carminibus:qñq; uellet turbare cœlum: uentos ex antris eliceret:tempestates mouere:flumina sistere: & uenena conficere: ac elaboratos ignes:ad quodcūq; incendiū cōponere:& huius alia innumerabilia mala perficere pro suo libito. Vnde Ouid.hæc ipsa confirmans lib.meta.vii.ait.

Cum uolui ripis ipsis mirantibus amnes
Insontes rediere suos:concussaq; sisto:
Stantia concutio:cantu freta:nubila pello:
Nubilaq; induco:uentos abigoq; uocoq;:
Viuaq; saxa sua conuulsaq; robora terra
Et siluas moueo:iubeoq; tremiscere montes:
Et mugire solum:manesq; exire sepulchris:
Te quoq; luna traho.

¶ Hæc itaq; iasonem thessalū:iuuenē conspicuū:capta illius pstantia:adeo dilexit ardēter: ut etiā eius mereret amplexus:& tādem pṙna substātia subtracta:clā cū eodē iasone fugā arripuerit. Nec tā grādi facinore contenta:nisi in peius trucem animum diuerteret:ut fratrem suū Vterinū:Egyaleū pueꝝ obtruncari fecerit.Tandem post errores plurimos:in thessaliā cū suo iasone amasio fœlix puenit: labētibus postmodū ānis facta est iasoni(ut fit)exosa impatiēsq; ac fremens:quū multa in ipm iasonem excogitasset:eo,ꝓpter:ut ingenio suo uolatilē ignē in regiam mitteret: & ipsa cuꝫ medo filio suo in asiam fugeret.Ibidē urbe parua constructa:mediā ex suo noīe appellauit:a qua postmodū tota regio est nuncupata.Quid uero tandem egerit:quoue sub sæculo:seu mortis genere:diem clauserit:nec me legisse memini:nec etiam audiuisse.

¶ Media igiť regio:a Medo Medeæ ṗdictæ filio:sic appellata:est in maiori asia:Assyriæ & persiæ: ac hyrcano mari cōtermina:in qua memorantur quattuor fore regiones:ubi Medus ipse in honorem matris:mediā illam cōdidit urbē:ubi & regnū etiam ex suo noīe constituit. Sub cuius qdē potestate uniuersum orientis imperium aliqñ postea fuit.Hāc regionē in duas partes diuisam eē Strabo lib.xi.refert.Quaꝝ alterā maiorē uocant.Cuius Metropolis Ebathana magna ciuitas postea fuit:& imperii caput.Sunt & aliæ urbes complurimæ postmodū a macedonibus cōditæ:e quibus fuit Laodicea:Apamia:& aliæ.Est hæc regio admodū frigida:quæ olim toti asyæ dominata fuit:uerum & ipsa Assyriis regibus usq; ad Sardanapalū regem paruit:sed arbaces:q ipm Sardanapalum ignauū regem occiderat:impium denuo ad suos medos trāstulit:qđ postea sub astyage rege magno fuit in culmine:sicut ex libro iudith.capi.i.habeť.Veꝝ postmodū Cyrus persaꝝ rex:hoc imperium pœnitus extinxit:& ad suos psas transtulit. Post persas:medi etiā macedonibus paruerunt. Deinde parthis.Fuerunt etiam medi romanis cōfederati:Tamberlanus nouissimus parthoꝝ rex: eos subegit:& quoadusixit eisdem impauit:ut in anno dñi.1403.uidebimus.Hodie aūt eos sub magno cane degere nobis relatum est.Hoc tñ impium pp suū inaccessum nobis incognitū:aliis inqrendum relinqmus.Hac in regione sunt montes Caspii maiori armeniæ contermini: ubi Caspiæ sunt portæ:hoc est uia quædam ipsos intersecans montes:interruptis angusto transitu montium iugis: ita ut uix singula intrare possint plaustra:longitudine octo miliarioꝝ: ut auctor est Plinius & Ptolomæus libro sexto.

1225 3974 ¶ Theseus septimus atheniensiū rex:Egeo patre defuncto:duodecimo tolæ iudicis anno suis regnare cœpit:& decem annis regnauit. Qui quidem inclytus rex:tot memoratu digna pegit facinora:ut inter Hercules magnos unus ipe numeretur.Et in cætera suæ prudentiæ opa suos athenięses leuicari dispsos in unum corpus collegit:& ita ciuitati faciem dedit:& utq primū regnū adiuuit. Mynotauro in Cretha occiso suos ciues a pœna tributaria liberauit.Erat nāq; theseus uir bellicosus:& una cū uiribus prudētia insignitus.Qui cū multa de uirtute & prudētia Herculis audiret: ad eū imitandū postea accēsus est.Vñ & primū in epydauro peryrhoū claua armatū occidit: clauāq; sibi arripuit qua semp usus est:in Isthmoq; signidū:se in uarias figuras uertentē interemit . Et quum paululum,ꝓgrederetur damascū i Ermione obuiā factū coegit: p multa ṗcipitia ruere:ut q̄ morte hospites afficiebat:ea quoq; & ipse afficereť. Team deinde bellicosam fœminam & Schyronem uiꝝ suū uiatores spoliantes:megaram uersus enecauit:sicq; nepharios hoīes pro eoꝝ sceleribus: quoscūq; pœna mulctabat. Pallantidas etiā cū ipso bellum gerentes trucidauit. Egresso deīde ad Marathoniū tauꝝ capiendū:qui scilicet multas habitantibus terapolim molestias inferebat:captū diu per urbē ductando populis ostētauit.Apolliniq; tādem mactauit. Primus quoq; athenis optimates ab opificibus & agricolis segregauit.Eosdē religionē cognoscere pricipatus ṗbere:leges interptari sacraq; & diuina exponere mādauit:ac nūmos esculpere cōcessit & iussit.Adēpto deinde agro megaro:inclytam in isthmo colūnam erexit:in qua regionis ipsius diuisionē duobus trimetris inscripsit.Tandem quom per orbē ad perdomāda monstra diu uagatus fuisset: opa Mnesthei & atheniensiū optimatū in urbe cōtra eū seditio & tumultus exorti fuerūt:cūq; nulla amplius ſperandi spes supesset filiis in Euboeā transmissis:ipse in Schyros isulam traiecit: in qua Licomedes tūc impabat:q siue gloriam hoīs extimescens:siue ut in Mnestheo satisfaceret:illū in locū quēdā

excelsum adductum tanq̄ inde agros ostensurus per ripam præcipitem dedit:tribus post se relictis filiis Hippolyto:Demophonte:& Antigono.

¶Mythreus uigesimus quintus Assyriorum rex:eo anno quo & prædictus Theseus post Sosarinū regem:suis reguare cœpit:&.27.annis regnauit.

¶Phestus uigesimus secūdus Sicyoniorū rex.xxii.iudicis tolæ anno post Inachum regem regna re cœpit:& octo annis regnauit. 3984 1215

¶Anchises magni æneæ pr̄:Capisq; troiani filius hac tēpestate aῦ troianū bellum a phrygia Sibylla præmonitus(ciuitatē Ilionem oīno esse piturā)urbe relicta: in nemora secessit: eisq; delectatus: armentorum atq; gregū curā gerere cœpit:circa quæ ut plurimū tum diuitiæ eorum cōsistebant. Cūq; apud Symeonta fluuiū:suis cū gregibus intēderet:ibidē a Venere dilectus est: atq; eius amicitia & cōcubitu usus:æneā genuit filium: uerum quū se plurimū iactaret:q; tali concubitu potius fuisset ab ipsa cōfestī luminibus priuatus est. Et cū ita cæcus effectus esset:troianorum cōsiliis(ut Seruius scribit)interesse nō potuit. Capto deniq; ilione atq; incēso:quū æneas filius uellet eū secū trahere potius q̄ abire uellet:ibidē mori disposuit. Verum tanta fuit æneæ filii instātia & p̄ces q; secum recessit. Abiit itaq; hic anchises uir bonus atq; benignus cū fugiente filio:imo ab ipso p ignes & mille uolātia tela subtractus:in Sicilia tādem in Dradanū oppidum deuectus est. Ibidēq; senio cōfectus naturæ satisfecit:eoq; loci(ut Virg.testatur)in monte Ericis sepultus est. Coniugem.n.habuisse eum constat:ex qua nōnullas suscepit filias:quarum de numero Hypodamia antiquior fuit:filia sane formosissima & parentibus admodum dilectissima.

¶Ionius archadii iā dicti: Archadū regis filius:his tpibus adeo classico bello excelluit ut pelopōnesia oīa littora:ad mare usq; Siculum:suæ ditioni ferme subiiceret:& a suo noīe deīceps id mare ionium cognominaret. Hæc nāq; loca:q̄ ionius sibi subiecta fecerat: pars quarta totius græciæ extitere. Quibus subditis ionicis lr̄is atq; figuris:suaq; grāmatica uti coegit. Fuit quippe huic ionico unica tm̄ filia nomine Nicostrata:de qua mox plura dicemus.

¶Ioniū aūt mare a p̄dicto ionio sic cognominatū est in pelopōnesi seu morea ꝓuincia:incipitq; ubi adriaticū terminat̄:habens a septētrione ip̄m adriaticū ab oriente creticū a meridie aphricum & ab occidiuo siculum. Initium aūt sumit a ꝓmontorio maleæ:circa qd'ægeum terminat̄. Inde laconicam alluit oēm:& maleā usq; ad ꝓmontorium tenaron. In hoc q̄ppe mari sunt quinq; notæ īsulæ uidelicet Cephalonia Corcyra Dyomedea Naritia & Strophades duæ.

¶Cephalonia autem huius ionii insula:contra Epirum est sita:quæ fuit Vlyxis postmodū regnū. Hanc Pli. Menalam dicit fuisse uocatam.

¶Corcyra alia huius maris insula Epiro adiacet:in qua ut p̄missum est:regnauerat Alcinous rex: diligens hortorum cultor:est nāq; admodum copiosa & fertilis.

¶Diomedea item tertia ionii maris est insula contra apuliam sita:tumulo Diomedis īsignis. De qua latius mox dicemus.

¶Naritia quarta insula fuit etiam de regno Vlyxis.

¶Strophades duæ insulæ sic dictæ hoc in mari sunt contra Epyrum(ut Pomponio placet) sitæ. Quæ Harpiæ a Virgilio nuncupantur cum dicit.

Virginei uolucrū uultus:fœdissima uentris. Proluuies:uncæq; manus:& pallida sp. Ora famæ.

¶Homines doctrinis excellentes.

¶Sibylla troiana seu hellespōtica ex numero earum octaua:per hæc tempora floruit:de qua Heraclites philosophus plurima scripsit. Quæ quom plurima memoratu digna cōscripsisset:etiam de Christo saluatore nostro hæc uaticinata est dicens. De excelso cœlorum habitaculo humiles prospexit deus:& nascetur in diebus nouissimis de Virgine hebræa.

¶Sibylla Phrygia hisdē tpibus(teste Eusebio studiis & diuina gr̄a illustris plurimū effecta:multa Anchisæ troiano prædixit:uidelicet de flagellatione potentū:& regum terræ: & de descēsu dei de Olympo. Nam sparsis p humeros crinibus uesteq; rubea īduta: hocmodo anciræ uaticinata est. Tuba de cœlo uocē luctuosam emittet̄. Tartareūq; chaos ostendet:dehiscens terra uenient ad tribunal dei reges oēs. Deus ipse iudicabit pios simul & impios:tunc demū impios in ignem & tenebras mittet. Qui autem pietatem tenuerint iterum uiuent.

¶Sibylla aūt lybica:quo tpe floruerit nō satis ꝯstat:eā tn̄ haud multū iuuenem uaticinatā fuisse legimus:uiridi etiā serto semp incedēs. Ita de xp̄o suū uaticiniū ꝓtulit dicēs. Ecce ueniet dies:& illuminabit dn̄s cōdensa tenebrarum & nexus synagogæ soluet̄:& desinēt labia hoīum quū uiderint regem uiuētium. Et tenebit illum in gremio uirgo domina gentium: & regnabit in misericordia. Et uterus m̄ris eius erit statera cunctorum: Inde in manus iniquas ueniet:& dabūt deo alapas manibus incæstis: miserabilis & ignominiosus erit:miserabilibusq; spem præbebit.

¶Sibylla p̄sica:quo tpe fuerit nō inuenimus:eā tn̄ aurea ueste īdutā & cādido uelo cooptā īcessisse legimus:q̄ de xp̄o hæc p̄nūciauit. Panibus simul qnq;:& duobus piscibus:hoīum milia in heremo quiq; satiabit: & reliqas tollens duodecī cophinos īpleuit in spem multorum. Alio quoq; in loco sic ait. Ecce bestia cōculcaberis:& gignetur dn̄s in orbem terrarum & gremiū uirginis erit salus gentium:& pedes eius in ualitudine hoīum:& inuisibile uerbum palpabitur.

¶Sibylla

❡Sibylla autem Europa:una fuit:sed quibus temporibus claruerit ignoratur: quæ cum esset facie admodum decora:etiam aureo uestimento tanquam illustris mulier induebatur:quæ suũ Breue in manibus tenens:de Christo sic ait:ueniet ille & colles transibit:ac olymphi latices. Regnabitq; in paupertate:& dominabitur in silentio:& ex utero uirginis ueniet.

❡Sibylla item Cumana altera fuit:& his temporibus:uidelicet Troianorum cladis floruit: & ut quidã tradũt in tã longũ æuũ deuenit:ut ad prisci Tarquinii Romanoꝝ regis tpa deuenerit. Hæc qppe Deiphœbũ glauci filiũ habuit p̄rem. Cui tanti.i.fuit uirginitas:ut nulla unq̄ uiri ꝯtagione se fœdari passa fuerit. Hæc in Baiano littore:secus auerni lacũ:isigne habuit oraculũ:ꝙ in hoc usq; tẽpus seruat̃:qd adhuc in ruinis q̃dã maiestatẽ seruare uidet̃. Hãc ferũt Romam post multa sæcula deuenisse:& Tarquinio prisco nouẽ optimos libros attulisse:ex qbus cũ negaret̃ ab ipso Tarquinio p̄cium postulatũ:tres eo uidẽte cõbussit. Et quum die sequẽti:ex sex reliquis illud idem preciũ quod ante nouẽ petierat: postulasset:asseruissetq; ni darent̃ tres eue stigio exusturã:& die sequenti reliquos a Tarquinio petitũ accepit. Quos cũ seruasset:cõpertũ est eos Romanoꝝ oĩa facta continere. Hæc quippe uirgo de Christo uaticinãs:hæc uerba ꝓtulisse fertur. Et mortis fatum finiet trium dieꝝ somno suscepto:tunc a mortuis regressus:in lucem ueniet:primus resurrectionis initium ostendens:& alia permulta cecinisse eam tradunt. Eam autẽ apud Siculos diem clausisse legimus.

❡Sibylla deniq; decima natione italica. in latio apud Tiburtinam urbem nata & enutrita: unde & tiburtina dicta:temporibus Octauiani augusti floruit. Cuius quidẽ cõsilio idem Augustus Christum in gremio uirginis in cœlo cõsistentis adorauit. In cuius libris scriptum inuenit̃. Nascet̃ christus in Bethleem & annunciabit̃ in Nazareth. O fœlix illa mater:cuius ubera illũ lactabunt.

1214 3985 IAir Galaatides ex tribu Manasse natus:septimus iudicũ israel:hoc anno:post Tolã principatũ inter iudæos suscipiens iudicauit israelẽ annis uigintiduo:uir p oĩa fœlicissimus: eo ꝙ triginta genuerit filios:uiros uniq; bonos:& equitatu admodum p̄stantes:qbus & principatũ triginta ciuitatũ in Galaatidim ꝯtradicit:& suo tpe oĩa apud hebræos in pace acta referunt̃. Cumq; duobus & uigĩti annis id dignitatis munus administrasset:senex & ualde longæuus defunctus est:& in Gamon Galadinoꝝ ciuitate sua sepultus:ut habetur iudicũ decimo. Post cuius mortem hebræorum rex:ad inhonestam uitam:& Dei legumq; iniuriã delata est. Quã obrem palestini aliiq; finitimi eorum prouinciam cum maximis exercitibus uastauerunt. Iair

1210 3989 ❡Adrasthus tertius & uigesimus Sicyoniorum rex post Phestum regem:anno quinto principatum Iair iudicis israel:regnare cœpit:& quattuor annis regnauit.

1207 3992 ❡Agon primus Olympiacus:hoc anno qui est octauus principatus Iair(Eusebio teste)ab Hercule:in honorẽ Pelopis sui Attaui:constitutus est. A quo usq; ad primam olympiadẽ:supputantur anni.430. Is enim Agon ludus celeberrimus erat:quem ut ait Ouidius in primo fastoꝝ. Et prius antiquus dicebat Agonia sermo. Nã & cõposita dictio est:ex a ꝙ fine & gonia anguli. Quia locus in quo huiusmodi ludi constituti sunt sine angulo fuit. Et inde Agonalia deducitur:quod idem designat:Et locus agon:ut etiam Circhus flammineus Romæ hodierna die dicitur.

1206 3993 ❡Polyphides uigesimusquartus Sicyoniorum rex:nono principatus anno iudicis Iair post Adrasthum regnare cœpit:&.31.annis regnauit.

1202 3997 ❡Thautanes uigesimus sextus Assyriorum rex:tertiodecimo anno:principatus Iair: post patrem regem regnare cœpit:& regnauit annis.31.sub quo secundum Eusebium troia capta est. Hic sexdecim millia ethyopum & ducentos currus Priamo regi in subsidium contra græcos misit.

1199 4000 ❡Mnestheus ultimus Atheniensium rex:anno sextodecimo principatus Iair iudicis: post theseũ profugũ:Atheniensibus regnare cœpit:& regnauit annis.23. Hic cum ex Atheniensium optimatibus unus esset:& theseus rex per orbem uagaretur:contra eundem seditionem cõcitauit. Quapropter theseus profugus Athenas reliquit:& Mnestheus ipse regnum obtinuit.

❡Homines doctrinis excellentes.

❡Nichostrata uaticinatrix ac poetrix præclarissima a carminibus Carmenta cognominata:tempestate hac socero eius ab Euandro casu interfecto. Archadiam ortus sui patriam linquens: in Italiam cum multis deuenit:& ostia tyberis intrans in palatino consedit monte. Ibidẽq; ubi nũc Roma est oppidum haud magnum condens Euandrum filium constituit regem:ipsoq; rege constituto:& ipsa se Fauno laurentorum regi matrimonio copulauit. Quæ cum græcarum litterarum eruditissima haberetur:atq; uersatilis ingenii esset fœmina:& ibidẽ incolas semisiluestres rudesq; oĩno compérisset. Eisdẽ inter cætera nouos litterarum caracteres adinuenit:atq; eos cum eorum cõiunctionibus & sono edocuit:quæ quidem ab initio.17.fuerũt litteræ. A.b.c.d.e.f.g.i.l.m.n.o.p.r.s.t.u. Siluius quidam nomine ludorum magister. K. superadiecit.q.autem superuacua habetur.h.uero non est littera sed aspirationis nota.x.tẽporibus diui Aurelii Augustini perhibetur inuenta: tũc quoq;.y.&.z.a græcis latini sunt mutuati. Atq; ita his superadditis:eisdẽ in hodiernum usq; diem nos latini omnes utimur. Cuius certe tam eximii fulgoris & si deo omnium bonorum datori gratias agere debeamus:multum tamen laudis caritatis & fidei huic carmentæ debemus: quamobrẽ ne quoq̃ tanquam ingratus ipse maxime iure redargui ualeam hoc beneficiũ pro uirili mea ad æternam memoriã hoc in loco efferre piissimũ arbitratus sum. Huius itaq; beneficio posteri rudes ad- Alpha betum latinũ

mirati eam non humanam fœminam sed deam quandam arbitrantes: adhuc uiuentem diuinis honoribus celebrauerunt. Ac post mortem Romani in capitolio: ubi primum consēderat. Sacellum postmodum suo nomini construxerunt. Fuit igitur hæc mirabilis fœmina Ionii regis: a quo Ionium mare unica filia: nec etiam alium eam nisi Euandrum habuisse filium legimus.

¶ Aragnes quædā Asyatica fœmina plebea cuiusdā tinctoris lanaꝝ filia: & ipsa hisdē tpibus quibusdam meritis excelluit: maximeq; lanificii usum prima inuenit: ac retia aucupatoria & piscatoria exquisiuit. Cuius filius noīe Clesther: & ipse fusos ad lanificium aptos: statim exquisiuit. Quæ mulier: quū texturæ principatū obtinere animaduerteret: ac nō solum Ypheis cū qbus habitabat: sed ubiq; ob hoc se fama celebrē audiret: adeo in elationē quandā insolentē prorupit: ut ausa fuerit aduersus Palladem ipsius texturæ artis repertricē: certamen inire: & quum se superari æquo aīo ferre non posset: induto laqueo uitam finiuit. Ex quo locus fingentibus datus est. De quo alias.

Textu- ræ usus

¶ Dionysius aūt qdā lyncius natiōe Ro. & ipse eminētissimi ingenii uir: post litteras & caracteres: ab ipsa carmēta latius collatas: primus oīum syllabaꝝ (ut aiunt) singulas formas apertissimas fecit. Quamobrē statua celebri in foro honoratus fuit. Quo aūt tēpore hic floruerit: nō habetur.

¶ Tiphis quidā pstātissimus carpētarius: p hoc ipsum ea in lignaria arte apud græcos clarissimus effulsit. Qui teste Pli. lib. 7. primus gubernādi naues modū īstituit: & ut refert Seneca: & ipse argonautaꝝ gubernator extitit. Ipso in Medea dicente. Ausus es typhis pandere uasto: carbasa pontho: legesq; nouas scribere uentis. In qua tamen nauigatione sicut ipse testatur periit.

¶ Euāder aūt ipsius Nicostratæ uaticinatricis ex Mercurio (ut aiunt) filius & pallātis Archadū regis nepos: uir certe omni pstātia: uidelicet fortitudine īgenio ac eloquētia īsignis: p hoc ipsum tempus postq̄ patrē casu occidit: Nicostrata matre suadēte (quæ p uaticiniū eidē fugiētī maxima pmittebat) dimissa Archadia cū eadē matre in italiā adnauigauit: ibidemq; Ab originibus pulsis loca illa tenuit: ubi postea Roma ædificata est: & in palatino mōte oppidū paruū extruens a se pallanteum appellauit: ipso Euandro apud Virgilium in octauo ad æneam dicente.

Tum rex euandrus romanæ conditor arcis Me patriæ pulsum pelagiq; extrema sequentem
Fortuna omnipotens: & ineuitabile fatum. His posuere locis: matrisq; egere tremenda
Carmentis nymphæ monita: & deus auctor apollo.

Hoc idē Ouid. in lib. fastoꝝ ɔfirmat. Huic autem Euandro Faunius laurentoꝝ rex (ut iustinus scribit) agrum in eodem loco benigne concessit. Quem locum postea pallacium appellauit: ibidemq; Herculem ex Hispania cum ingenti pōpa superato Geryone redeuntem suscepit. Inde etiam (post euersionem troiæ) æneam: nouas sedes quærentem recepit: quem etiam aduersus Turnum prœliantem mirifice iuuit commisso cum Pallante ipsius filio prœlio: quem senex a Turno occisum misere fleuit.

¶ Pallas autem seu Pallantes huius Euandri filius: iuuenis certe immensæ magnitudinis atq; uirtutis post ilionis excidium: æneæ diuini hoīs amicitiā sibi cōparans: illi quoad uixit incredibili amicitia se cōiunxit: Qui etiā ex præcepto Euandri patris auxiliis cōgregatis amicū æneam aduersus Turnum secutus est: a quo tandem Turno hoste in certamine uulneratus occubuit: Quem euander infœlix pater cum ingenti luctu sepeliens tale epigramma suo sepulchro conscripsit.

Filius Euādri pallas quē lancea turni Militis occidit more suo iacet hic.

Eius uero corpus: ut ex Martiniana hēmus: ad Henrici eius noīs secūdi tpa: ītegrū & īcorruptū oīno pmāsit. Q d agricola qdā nō lōge ab urbe Rōa cōperit: ad cuius caput ēt lucernā ardētē īuenit: q̄ nullo modo poterat extingui: donec in fundo foramine facto extincta fuisset. Erat aūt idē corpus adeo īgentis staturæ: ut muroꝝ altitudinē sua lōgitudine superaret. Refertq; idē uulneris illi illati hyatū quattuor pedū longitudinē excessisse. In eius qppe sepulchro pdictū Epytaphiū inscriptū inuenit. Huic aūt Pallātia soror pulcherrima fuit: quā dicit Seruius Herculē uiciasse: ac ex ea Latinū regē genuisse: Demū q; defunctam eo in monte sepultam: qui de suo nomine deinceps pallatinus appellatus est.

Epyta phium

Iepte

IEpte Galaatides fortissimus propugnator: meretricis cuiusdā ex tribu Gadi filius octauus iudicū israel: hoc anno post Iair inter hebræos principatū suscipiens iudicauit israelem annis sex. Nā (ut supradictū est) post mortē Iair cōfestim filii israel contra dn̄m ac eius præcepta inique agere cœperunt: pp q Deus ipse iustus iudex: eos tradidit in manibus inimicoꝝ suoꝝ: uidelicet Amonitaꝝ & Palestinoꝝ: qui eos sibi subegerūt: ac annis. 10. & octo oppresserūt: qui quidē anni cum tpibus posterioꝝ iudicū copulant̄ secundū iudæoꝝ traditiones. At iudæi cum propter sua scelera afflictos se animaduerterent. Idola gentium proiicientes: in spiritu humilitatis ex toto corde: & cum lachrymis ad dn̄m conclamantes petierunt sibi ignosci: ac ut ab ira quam cōmeruerāt quiescere dignaretur. Quorū precibus permotus suū eisdem auxiliū protinus cōcessit. Et hunc Iepte uiꝝ fortissimū: quē fratres a se eiecerāt: trāsmisit. Qui ex præcepto domini exercitu in Masphath cōgregato in impetu magno in hostes irruens: magnam hostium occisionem fecit: adeo q ad quadraginta duo milia ex eis interfecit. Rediensq; domū cū īgenti gloria: quum primū uouisset si uiuus reuerteretur q quicquid ei primum occurreret: Deo imolaret: eidē uenienti unica eius filia uirgo occurrit congratulando. Quam cum imolare uellet duorum mensium inducias cū lachrymis expostulauit: ut si iuuentutē suā ex more suis cū ciuibus & sodalibus lamentaretur: & tunc uotum perficeret. Quo tpe trāsacto ipsam infœlicē gnatam pater imolauit. 4007 1192

Nec legitimum

Nec legitimum quidem sacrificium exegit:sed nec Deo acceptū. Exinde apud israelitas inoleuit mos:ut post anni circulū filiæ eoꝝ in unum cōuenirēt lamentaturæ filiam Iepte diebus quattuor. Effrateos præterea Iepte hic seditionē apud uada Iordanis facientes inuasit:& interfecit ex eis spe cialiter:qui pro Seboleth Chebbolech prænunciabāt spicam exprimere nō ualētes multa milia. Ipse autem quom principatū prædictum tempus inter hebræos administrasset:defunctus est: sepultusq; in sebasti:patria sua:q̄ in terra Galaadite est:ut patet. Iudicū lib.cap.undecimo & duodecio.

¶ Lauinus tertius laurentum rex: Fauni regis:ex Marica nympha coniuge filius:primo anno principatus Iepte iudicis:patre Fauno defuncto:regnare cœpit: &.32. annis(Eutropio teste)regnauit. A quo latinorum regnum initium & nuncupationem cœpit:& laurentorum nomen exinde cessauit:quod per annos multos:sub duobus Regibus:Picho.s.& Fauno porrectum fuisse constat: hii namq;(ut diuus Aurelius.18.de ciui.Dei refert)inter Deos relati sunt.Hic autem latinus Amatam Dauni regis Ardeæ fororē habuit in cōiugem:ut Virg.testatur. Alii palantiam:Euandri filiam: eū habuisse uxorem dicunt.Ex qua Lauiniā suscepit filiam:quā(iam Turno Dauni filio promissam) æneæ profugo reuocatā tandem tradidit uxorem:pro qua ingens bellum inter ipsos:uidelicet:æneam & Turnum exortum est.In quo quidem latinus hic tandem cecidit.

¶ Menelaus Hellenæ maritus & Attrei regis filius:Agamēnonisq; magni frater & ipse primo Iepte iudicis anno in Lacedæmonia regnare cœpit:& ad troiæ usq; excidiū:regnauit annis ferme.16. Hic ut prædictum est Hellenā Iouis filiā duxit uxorē:quā quidē primo Agamēnonis anno: absente Menelao Paris priami filius ad castorē & pollucē legatus missus rapuerat:ea.s.consentiente existentibus fratribus apud ipsum Agamēnonē.Quo audito Menelaus hic admodū tristis & ꝑturbatus ex cōsilio fratris sui Agamēnonis apud græcoꝝ principes plurimū cōquestus est.Et cum ultro citroq; persæpe pro uxoris repetitione legationibus a Menelao isto missis græci frustrarentur: demum ad hoc uentum est:ut obsidione urbis Hellena repeteretur:ac demum post decennium fraude magis q̄ uiribus capta Troia reassumpta fuit:ac Menelao restituta. Qui cum eadem sibi socia nauim patriam repetiturus intrasset:tempestate actus ad tuorim regem ægypti deuectus est. Ibiq; cum octo annis errasset:tandem in Lacedæmoniam semiuiuus rediit:Agamēnone fratre diu ante obtruncato.Quid autē postea egerit Menelaus hic restitutus in patria:uel qua morte obierit non inueni:Ermionem tantum filiam eum suscepisse dicitur.

¶ Pharos autē quidam illustris uir:huic Menelao regi Nauileius fuit: qui aut tedio nauigādi aut fortuna impulsus dimisso in ægypto domino & rege suo:in parua quadam Nili fluminis īsula palmis referta se recepit:illamq; inhabitans a se pharos eam nuncupauit.Eratq; ipsa īsula tunc(ut Homerus refert)a terra distans.Itinere unius diei.Vnde Lucanus in decimo lib.ait.Pharos insula quōdam.In medio stetit illa mari:sub tempore uatis Protheos:at nūc est pelleis ꝓxima terris.Huic aūt īsulæ:ut Pōpo.scri. ꝓpinqua adeo fuit Alexādria postea ædificata:ut pōte ꝯiungerent̄.In ea quoq; insula:postmodū Ptolemæus philadelphus(ut Pli.lib.36.tradidit)Turrim permaximam: & adeo pulcherrimam ædificauit ad exhibendum lumen nauigantibus:super quattuor cancris uitreis collocatam: ut inter septem mundi spectacula connumeraretur unum.

1190 4099 ¶ Agamemnon Attrei regis filius sextus Mycenarum rex:patre interfecto anno secūdo principatus Iepte suis regnare cœpit:& regnauit annis.35.Huius primo anno regni Hellena fratris sui Menelai uxor a Paride Priami regis filio fuit rapta:pro quo omnis græcia in Priamū ac filios cōcitata fuit:& pari oīum græcoꝝ cōsensu:cōgregatisq; in Aulide nauibus mille:hic agamēnon omni exercitu designatus est imperator.Pergēsq; ad bellū quattuor filios suos: quos ex Clitēnestra cōiuge susceperat:secum ab duxit:& ipsam coniugē ad regni sui custodiā dimisit.Cumq; agamēnon hic apud Troiam per aliquod tempus labores inauditos pertulisset:etiā quorūdam principum simultates passus est:pro quibus ab imperio abrogatus fuit:& pallamedes uir illustris eidem suffectus. Quem cū Vlyxes nō multo post occidisset:ipse maiori cū gloria imperium denuo reassumpsit.In quo etiam plurimas persecutiones & insidias substinuit:Tandē capta Troia:atq; direpta cū ingenti præda atq; Cassandra Priami regis filia:in patriam rediturus:naues letus cōscendit. Verum & ipse tempestate actus:per annū ferme errauit:Interim autē ægystus thyestis filius quum tacite omnia occupasset:positis per littus speculatoribus:atq; ab eisdem audito agamēnonis reditu: triginta ex amicis suis in insidiis positis:ipse cum comitatu reliquo ficta amicitia illi obuius factus est: atq; lautissimum sibi præparauit conuiuium.In quo Clitemnestræ coniugio consensu ipsum cum sociis:dum detrahere seu induere uellet uestem:interfecit duobus filiis masculis: uidelicet Aleso: & Horeste:ac Iphygenia: & Electra filiabus:post se relictis.

¶ Hellena igitur Tindari Cebaliæ regis:ex Leda coniuge:formosissima filia suscepta:quæ qdē ex sua admirāda pulchritudine uisa est fuisse Iouis filia:quamque Theseus eam ob rem superioribus diebus rapuerat:ac intactam suis fratribus restituerat.Hoc anno:iam matura uiro Menelao supra dicto Lacedæmoniorum regi nupsit.Quo audito Paris Priami regis filius:Menelao absente(eā uolentem)rapuit:& secum in Troyam perduxit.Sed ipso Paride postea in bello defuncto: Deiphebo ipsius paridis fratri iterum nupsit.Propter quod Troyanum bellū exortū est. De quo mox dicemus.Ipsam tñ post Troiæ excidiū:græci Menelao reddiderūt. Qui gaudēs nauim cū illa cō-

scendit patriam scilicet repetiturus. Sed uariis tempestatibus acti ad polybum regem in ægyptum tandem deuenere. Indeq; discedẽtes atq; p octo a nnos iugiter errãtes (teste Euse.) in patriã Demũ redierũt: lõge ante Agamẽnone obtrũcato. Poetæ aũt oẽs fingũt: hãc fuisse in me talẽ fœminã: uerũ qd post ipsius reditũ egerit: aut qtũ supuixent: aut quo tpe obierit nullibi habet. Seruius aũt: Helenæ huius tpa: ex lõga ætate cõputare uolẽs dixit. Castorẽ & Pollucẽ fratres Helenæ: cũ Argonautis fuisse: q fuerũt ante Troiã captã annis ferme centũ. Sed res utcunq; se habuerit: rettulit Isocrates illã senio iã cõfectã: & in rugas facie ptractã: p specula uiros illos fortes ĩspicientẽ: lõgo risu ridere ɔsueuisse: q pro tã caduca: tãq; fallaci re: tãto ardore: ac ptinacia depugnassent. Nõ.n.ob alid pugnasse ab Homero d r̃r: nisi ob illã in sese ablatã: qa ea restituta se recessuros semp promittebãt. Illam nihilominus fleuisse: Ouidius refert: quum ait.

Hæc quoq; p speculũ rugas dum cernit aniles Tyndaridis: & secum cur sit bis rapta requirit.

¶ Hector maxius militiæ fulgor Priami regis ex Hecuba uxore filius: a poetis oĩbus cãtatissimus his tpibus: ob eius militiæ fulgorẽ: apud Troiãos oẽs maximo est habitus in pcio. Quippe ob ĩcredibilẽ ipsius pulchritudinẽ fortitudinẽq; ac prudẽtiã: nõ solũ parẽtes. sed & patriã oẽm pemni nobilitate: atq; gloria: splẽdidã fecit. Hic ante troianũ bellũ: Andromachã Ie̾tiõis thebaꝝ Ciliciæ regis filiã duxit uxorẽ: ex q̃ filiũ tãtũ suscepit noĩe Astianactẽ: q cũ esset maximi animi: audacia pditus cœptoq; troiano bello: psæpe solus græcoꝝ turmas aggredi ausus fuit: adeo ut ipse solus esset terror oĩbus græcis. Qui & tãdẽ post ingẽtes uictorias: ab achille occisus est: quẽ oĩbus ĩsignibus denudatũ: ante Troiã urbẽ: Priamo spectãte: ptrahi fecit: deinde etiã ad naues græcoꝝ deuectũ: sup littus insepultũ: p dies.12.dimisit. Veꝝ (ut Homerus refert) Iouis iussũ: tam ĩsigne cadauer: ne corrũperet ab apolline sacris liquoribus plitũ fuit. Priamo aũt deniq; restitutũ: iuxta iliũ regio sepulchro cũ ĩgẽti põpa: comitãtibus oĩbus suis: nõ aliter flẽtibus: q̃ si tota urbs troiana unico atq; optio rege & defensore fuisset orbata: tumulatũ ẽ. Cui⁹ qdẽ sepulchrũ (ut aiũt) his uersibus annotatũ fuit.

Defensor patriæ: iuuenum fortissimus hector. Qui murus miseris ciuibus alter erat.
Occubuit telo uiolenti uictus Achillis Occubuere simul: spesq; salusq; phrygum.
Hũc ferus eacides circum sua mœnia traxit: Quem iuuenis manibus traxerat ante suis.
O quantos priamo lux attulit illa dolores. Quos fletus hecubæ: quos dedit andromachæ.
Sed raptum infœlix pater: auroq; repensum. Condidit & merens: accumulauit humo.

Hic igitur ex Andromachæ coniuge complures genuit filios: e quibus Franconus unus fuit a quo franci originem habuere.

¶ Paris q & Alex.dictus eiusdẽ priami regis filius: ac Hectoris frater: hoc anno ad famã pulchritudinis Helenæ tractus a p̃re priamo sub specie legatiõis cũ.20.nauibus in græciã mitti: q & a Menelao rege Helenæ ipsius uiro pbenigne & comiter hospitio suscipit. Cuius cũ uxorẽ aspexisset: illã uolẽtẽ tãdẽ cũ oĩbus regiis thesauris in troiã pduxit. Ex q̃ ĩhonesta rapina bellũ decẽnale a græcis aduersus troiãos susceptũ est. Qui paris quũ speciosissimus ĩter oẽs mortales eẽt uir: multis uoluptatibus se ĩmersit: p qbus etiã tãdẽ turpissimã mortẽ cõsecutus est. Aiunt.n.hũc nõ modo speciosissimũ fuisse: sed & eloquẽtissimũ fortissimũq; & q̃ maxime ĩter litigãtes æquissimũ arbitrũ: pro qbus rebus in maximã iustitiæ famã euasit: & adeo magnã ut litigãtibus de formositate pallade & Iunone ac Venere pp aureũ pomũ a discordia eis in cõuiuio piectũ: in quo scriptũ erat det dignio ri. Quæ cũ ob hoc in litigiũ maximũ ĩcidissent: a Ioue pro snia promulgãda: ad ipsum missæ sunt. Veꝝ quũ ob uoluptatẽ Veneri id deberi iudicasset: qa eidẽ pulchriorẽ orbis mulierẽ spopõderat: a multis iniustus adiudicatus est. Hic aũt cũ multa ptra græcos troiã obsidẽtes strẽnua egisset facinora: & p̃sertim in agonali certamine qđ troiæ tũc agebat: in quo oẽs supabat: postremo achillẽ (qui fratres occiderat) nocte in apollinis tẽplo: per fraudem occidit: quo mortuo & ipse a Pyrrho ipsius achillis filio: tandẽ ĩteremptus est. Huius aũt historia aliqbus pulcherrimis fictiõibus ĩterlita uidet & quam maxime ipsius iudicium quod significat tripartitam mortalium uitam scilicet contemplatiuam actiuam & uoluptuosam: quæ significantur per tres prædictas mulieres: & quia hic Paris: uidelicet homo prælegit uenerem uoluptuosam turpiter occidi meruit.

¶ Deiphœbus quoq; prædictorum frater armis quidem uir strennuus & ipse cum multa in hostes egisset: dum se tutum arbitraretur: tandem occubuit: quia inter tumultum capti ilionis dormiẽs helenæ insidiis (quam post mortem Paridis coniugem duxerat) occisus & turpiter laceratus est. De quo Virgilius lib.6.ait. Atq; hinc priamidem laniatum corpore toto &c.

¶ Cassandra uirgo formosissima horum ex eisdem parentibus soror fuit: quæ capto Ilione in sortem agamẽnonis uenit: quam quum Mycenas secum adduxisset: paulopost dolis Clytemnestræ uxoris ipsius agamennonis interempta fuit. Hanc apollo quom plurimum diu adamasset & eius concubitum expeteret: ipsa de hoc munus ab eo expostulauit: quod illi idem apollo iuramento se daturum affirmauit. Quæ petiit ut uates fieret. Et statim facta fuit. Volens deinde apollo quod petierat: ipsa negauit. Quamobrem turbatus apollo cum auferre nequiret quod dederat egit: ut nulla suis uaticiniis præstaretur unquam fides: & sic factum est. Nam cum ex raptu helenæ futura patri & fratribus prædiceret: nõ credebant ei: quinimo eã duris uerberibus castigabãt. Et licet migdonio iuueni clarissimo desponsata fuisset: nihilominus & ipsa infœlix captiua abducta fuit.

Polixena quoq; horum germana: & ipsa uirgo ingentis pulchritudinis atq; elegantiæ: post captam Troiam a Pyrrho Achillis filio super patris sui tumulum iugulata fuit. Nam quum inter cæteras Pirami filias formosior haberetur: ab Achille qui paridem fratrem occiderat dilecta plurimum fuit. Quo quidem amore Hecuba mater in mortem fortissimi iuuenis usa est. Non existimans tamen per Achillis uulnera sanguinem filiæ suæ fore fusuram. Quippe post euersam Troiam Pyrrhus ipsius Achillis filius in piaculum manium patris: ad eius tumulum adolescentulam hāc perduxit. Vbi post longas multorum lachrymas eum truculentus iuuenis iugulauit. Ferunt eam licet tenellam tam constanti animo & intrepido uultu hanc mortem suscepisse: ut maxima eius fortitudinis admiratio omnibus fieret.

Panthesilea Amazonum secunda regina: quæ Orithiæ & Anthiopi reginis successit: his temporibus contra græcos: troiam obsidentes: magnæ uirtutis bellicæ documenta monstrauit. Nam audita Hectoris uirtute: ipsum inuisum ardenter amauit: & desiderio suscipiendæ ab eo prolis cū maxima mulierum copia ex Scythia in eius auxilium descendit. Nec eam tam præclara principum græcorum fama perterruit: quin Hectori ipso armis: & uirtute: auxilio adesse uoluerit. Vnde & per sæpe ipsa intrepida multas græcorum acies profligauit: uerum tamen dum uirago hæc demum inter fortissimos hostes prœliaretur: multisq; e suis iam cæsis: & ipsa a Pyrrho Achillis filio: lætali uulnere sauciata inter medios græcos a se interfectos: occubuit. Ferunt eam securis usum in bello primum adinuenisse: & multas græcorum naues excussisse. Securis inuentū

Achilles: græcorum fortissimus: Pelei filius: & ipse tempestate hac: magno apud græcos fuit in prætio: qui cum didicisset Hectorem interfecisse Patroclum amicum suum confestim in ultionem amici sui perempti: in bellum procedens: cum multos troianos interfecisset: etiam demum Hectorem ipsum iteremit. Atq; alia in pugna Troylum fratrem ut Erinum Hectoris similiter interfecit. Quo dolore commota Hecuba: interfectoq; mater superstitibus timens euestigio insidias in eius uitam tetendit. Nouerat enim eum Polyxenam filiam suam diligere: & idcirco per quendam inter medium spopondit illi nuptias suas: modo a prœliis abstineret: cui cum assensum præstitisset Achilles: in talem compositionem uenerunt. Vt clam solus nocte ueniret in templum Apollinis: ubi eam cum filia solam inueniret: atq; ibidem eam desponsaret. Quod amans Achilles credēs: iuxta compositum inermis & solus nocte in templum intrauit. In quem euestigio paris ex insidiis prosiliēs: cum esset sagittandi doctissimus: eum sagitta interemit. Quem sui in sigeo promontorio sepelierunt. Hic itaq; cum libidinosus admodum esset: sua ipsa libido tandem eum in manus hostium obtruncandum perduxit: huic pyrrhus illustris iuuenis filius tantummodo fuit.

Palamedes Naupli: Euboiæ regis filius: forma elegans: tempestate istac: & magna dicendi facundia: ac ingenti uirtute: præclarus effulsit. Qui contra troianos: una cum reliquis græcis fuit. Vbi quum ex seditione agamemnoni imperatoriam potestatem subtraxissent: eius loco suffectus est. Et cum multas simultates contra Vlyxem habuisset: eo q; insania simulata ad Troianum bellum ire simulasset. Tandem ab eo ficta accusatione: q; cum Priamo rege tractatum haberet: reliquorum lapidibus obrutus: tandem hic palamedes mortuus est. Hic inter cætera sui eminentissimi ingenii opera: primus tabularum ludum: ad euitandas ociosi exercitus seditiones: exquisiuit. Tabularū ludi īuentio

Vlyxes: Laerthæ regis: ex autholia coniuge: filius: Itachusq; uocatus: ab itacha insula in qua post patrem: & ipse regnauit: quin & Dulichius: a quadam alia insula: quæ in illius regno habebatur: similiter etiā Naritius a Naritia īsula: q̄ & ex eius regno fuit dictus. De quo Oui. primo de fastis ait.
Pro duce naritio docti mala nostra poetæ. Scribere naritio nam mala multa tuli.
Hisdem temporibus ingenti uirtute floruit: q; multa strenue gessit. Hunc pulcherrimum: prudentissimumq;: sed dolosum: atq; fallacem: omnes fuisse affirmant. Multaq; aduersa quo aduixit pertulisse: quæ omnia: mira fortitudine superauit. Penolopem autem Icari filiam: Dedaliq; neptem: uirtute & corpore speciosissimam: duxit uxorem: ex qua Thelemachuʒ solum suscepit filium: quē ad Troianum bellum pergens paruulum cum uxore domi reliquit. Quem quidem Palamedes prædictus: ad explorandam patris fraudem (qui ad bellum ire nolens quandam simulabat insamiam) ante patris aratrum arantis opposuit: quo uiso: confestim Vlyxes aratrum dimouit: ne ipsi filio noceret. Sicq; Vlyxes subdolus cognitus: in expeditionē ire coactus est: in qua Diomedis amicitiam sibi comparans maxima solertia: ad obtinendam uictoriam plurimum laborauit. Nam ipse Achillem nolentem in obsidionem perduxit: ipseq; Herculis sagittas ad id quam maxime necessarias adinuenit. Ac cum ipso Diomede amico fatale palladium ex troia rapuit: multaq; alia ea in obsidione callide peregit. Tegebatur & enim aliquādo mendici hominis tegumēto: pro quo & multa uerbera uolens perferebat: ut sic eo in habitu troiam exploraturus intraret. Ad ultimum proditionem composuit: pro qua Troia capta & euersa fuit. Quibus ex sententia gestis: quum Nauem in patriam rediturus ascendisset: multis procellis agitatus: in longissimam peregrinationem decennalem perductus est. Nam cum in extremo Italiæ uersus Siciliam cum unica naui: ad circem magam: diuertendæ fortunæ gratia: deuenisset: lestrygones quasdam gentes: feritate famosas expertus est. Deinde cum ad pheacas perueniret: & in conuiuio alcinoi hos: & cyclopas humana carne uesci intelligeret tanquam mendacem: non nulli eum aspernati sunt. Hunc inter cætera

Vlyxbona ciuitas

Vlyxbonenſem urbē:in hiſpania Solinus condidiſſe ſcribit:& ab eo Vlyxbonæ nomē accepiſſe di
xit.Multaſq̧ p̄terea alias ciuitates:hinc inde peragrando extruxiſſe eū ferūt.Tandē poſt uigeſimū
ſui diſceſſus annum ſolus:& incognitus ad ſuam Penolopē deuenit:quæ ſummo perfuſa gaudio:
diu deſideratum ſuſcepit.Quem tamen demum Thelemachus:proprius filius:caſu ſenem inter-
fecit.De huius autē erroribus Penolopeſq̧ uxoris caſibus.Homerus poeta.24.libros:diuino car
mine ſcripſit:quos Odiſſeæ uolumen appellauit.

Abeſſa

ABeſſa: ſeu Eſebon : Bethlamita homo:ex tribu Iuda:editus nonus hebræorum iudex: 4013 1183
hoc anno:Iepte mortuo:loco eius princeps ſuffectus:iudicauit Iſraelem annis.7.ut ha
betur iudicū lib.cap.12.Hunc nōnulli aſſerunt fuiſſe Bor qui Ruth moabitidem fœmi-
nam duxit in coniugē.Qui & triginta habuit maſculos totidē q̧ fœminas : quos hoīes
honorifice maritauit:& eiuſdem numeri ſuis filiis accepit uxores:quas omnes in domum ſuā cū
gloria magna introduxit:tandemq̧ moriens omnes uiuos fœliciter dimiſit.Qui quum nil memo
ria dignum geſſiſſet in ſenectute bona defunctus eſt:& ſepulturam ſua in patria promeruit.

¶ Troianū bellū decēnale:primo Eſebon iudicis anno(teſte Euſebio)ſurrexit:cuius fuit p̄miū tri 4014 1195
um mulierū de pulchritudine ꝯcertantiū:ut ſupradictū eſt:atq̧ īfra dicet̄:ſane priamus rex hoc an
no anthenorē neceſſariū ſuū:nobilē q̄dē:& grādeuum:ad græcanos trāſmiſit pricipes: dicēs ſe oēs
iniurias p̄teritas æquo aīo laturū:ſi Heſionē ſororē diu raptā redderēt.Negātibus græcis : Priamus
e ueſtigio bellū īſtaurat:& Hectorē priogēitū copiis p̄ficit.Itidē paris q & Ale.hectoris fr̄ hortat̄ di
cens.Dū olim in idā īſulā uenatū iſſet uidiſſe Mercuriū in ſomnis: q eidē Iunonē:Mineruā:& Ve-
nerē adduxit:ut īter illas de pulchritudine certātes iudicaret.Tumq̧ uenerē ſibi ꝓmiſiſſe:ſi eius ſpe
ciē p̄ferret:ſe ei uxorē in græcia daturā:qua nulla eſſet pulchrior:Helenus aūt alter frater:in ꝯtrariū
uaticinat̄ dicēs.Si Alex.de græcia uxorē acciperet:uēturos græcos & Ilionē uaſtaturos.Itidē & caſ
ſandra uaticinata eſt:parat̄ nihilominus nauis: & Alex.q & Paris:una cū Anthenore:cæteriſq̧ ꝓ-
ceribus:in græciā mittit̄.Vbi dum in īſula Cythera ad fratrē Iunonis ꝯueniſſet:Helenā Menelai re
gis uxorē:ad uidendā Alex.formā:ſibi occurrere:& a marito ſuſceptā.Tandē rapuit:domūq̧ cum
ea gaudēs rediit.Quo facto Priamus pariter appellauit:quaſi Heſionē ſororē ꝓpter hoc recupera
turus eſſet.Menelao itaq̧:una cū Agamēnone:grauiter ꝯquerēte ꝯfeſtim cōgregant̄ fortes quiq̧
græcorū:uidelicet:Achilles:Patroclus:Vlyxes:Aiax:& Neſtor:cū cæteris ualidis numero quadra-
ginta ſeptē:habētes p̄paratas naues in portu acheo numero mille & ducētas.Reſpōſoq̧ ab Apolli
ne Delphico accepto:q in decimo anno ilium foret ſubuertendū:Græci mare ſulcant:Phrygiāq̧
uniuerſam p̄dant̄:ac redeūt.Interea mittit rex agamēnon legatos ad Priamū regē:ſi uellet cogna
tam raptā reſtituere:Priamus illico argonauticā iniuriā cōmemorat patris:uidelicet iteritū : & ſo-
roris raptū:& alia ꝑmulta:& iccirco pacē repudiat bellūq̧ īdicit.Cōgregato itaq̧ hinc īde magno
exercitu:ad manus deuenere.Hector patroclū & Merionem occidit:multoſq̧ alios uulnerat:uſq̧
dum Aiax:Telemōis ꝯſobrinus:cognita īter eos ꝯſanguinitate:īpediret eū:Cōcedunt̄ iterim īter
eos hyemales īdutiæ ut unuſqſq̧ mortuos ſuos ſepeliat.Poſt biēnii uero tēpus bellū repetit̄:in quo
Hector decē fortes Duces occidit:& ecōtra achilles quattuor illuſtres troianorū īteremit: p trigin-
ta &.n.dies acriter pugnatū eſt:Ruſuſq̧ triennales īdutiæ dant̄:poſt triēniū denuo:certamine ini
to:plures utrinq̧ corruūt.Et q̄uis p ſomniū andromachæ:Hector maritus moneret̄ : ut ſe a bello
abſtineret:in bellū tn̄ ꝓperat:ubi tandē īſidioſe ab Achille occiditur.Quo ſepulto:iterū īdutiæ dan
tur p annū.Dum uero anniuerſaria Hectoris dies ageret̄:adeſt Achilles:& poliſenæ Priami regis
filiæ amore corripit̄:petitq̧ eius nuptias.Quibus ꝓmiſſis:a bello ſe ſubtrahit : aſſerēs iniquū eſſe:
ꝓpter raptū Helenæ:unius fœminæ totā ꝯturbari europā.Tandē græcorū rogatu ꝓcedēs: a Troy-
lo Achilles uulnerat̄:q iam multos occiderat.Poſt hæc exortātibus Anthenore:& Aenea:ut Hele-
na redderet̄.& pax expeteret̄:īdignatus Priamus mortē eis ītentauit niſi ꝯticeſcerēt.Qui ſtatim
Polydemā ad græcos oratorē miſerūt:q urbis traditionē græcis polliceret̄:modo eis pacē tantum
cōcederēt.Qua obtēta:eiſdē urbē tradiderūt.Introgreſſi uero græci e ueſtigio Priamus rex a Pyr-
rho Achillis filio ante iouis arā īterficit̄:æneas autē Poliſenā filiā paruulā apud anchiſem patrem
abſcōdit:& ad īſtantiā Helenæ libertas Andromachæ cōcedit̄:uerum cū inuēta eſſet Poliſena : ad
Achillis tumulum iugulata eſt.Et æneas:propter hoc ab urbe diſcedere iubetur.Anthenori tamen
ibidem habitare conceditur.Pugnatum itaq̧ eſt apud troiam:annis decem:& menſibus ſex : ubi
ex troianis ceciderunt anteq̄ urbs caperetur.67600.poſt captam uero(ſi credi licet)multo plures:
ex græcis autem innumerabiles deſiderati referuntur.Auguſtinus autem pater.18.de ciui.Dei:me
minit.Troiam deſtructam fuiſſe apud latinos:Latino Fauni filio regnante.

Abilon

ABilon:quem Ioſephus Chilonem nominat:decimus iudicum hebræorum:poſt Eſebo
nem principatum ſuſcipiens:iudicauit Iſraelem annis.x.Quem tamen ſeptuaginta in 4020 1179
terpretes inter iudices non annumerant.Et ideo:ſicut refert Euſebius temporibus Io-
ſue & Samuelis aſcribuntur:quorum annos ſcriptura tacet:hic autem plures anni ad-
duntur:quam ſint apud Ioſephum:ita ut ab egreſſu iſrael de ægypto:uſq̧ ad Solomonis templum
numerentur anni.480.Vnde bene quorumlibet ſupputandi ſunt anni.42.alioquin in errorem la-
beremur non modicum.Hic itaq̧ de tribu Zabulon fuit:qui nec aliquam egit uirtutē præcipuam.

¶ Labdon

1169 4030 Labdon seu Abdon:Hylonis filius:de tribu Effraym:undecimus hebræorum iudex: post Abilonē iudicē:principatū suscipiēs:iudicauit israelē annis.8.Hic ut Iosephus ait pro sola eruditiōe poterat habere memoriā:nullūq; opus ꝓpter pacē:& regum abundātia clarum fecit.Septuaginta nāq; filios & filias habuit:e qbus quadragīta fuere mares:uiri plane in armis oēs exercitatissimi:quos oēs superstites derelinquēs:in senectute bona tādē defunctus est. Sub istis autem tribus iudicibus israel non recessit a domino.Et propterea quieuit terra temporibus suis:ut patet iudicum.12.Verum isto amoto palestini israelitis multis diebus præualuerunt. Labdō

4031 ¶ Memnō:Titonii filii Laomedōtis Troiani regis filius primo Labdonis iudicis anno: Eusebio teste:una cū amazonibus:Priamo regi subdita nō parua tulit.Cū esset assyriorum regis exercitus ductor pclarus.Quē ut Dyodo.3.hystonarum suarum lib.Rex suus ac dominus:cū decē milibus Ethiopum:totidēq; susiani:cū ducentis curribus:troiā in auxilium misit:ꝙ tunc Tytonus eius pater Persarum præfectus:erat acceptus maxime regi.Et Memnō hic ætate florēs animi & corporis uiribus erat præstans:Quem ferunt Susam seu Susim:ciuitatē regiam:in loco excelsiore ædificasse: quæ ad persarum imperii usq; tempora permansit.Quam a se Memnoniā nuncupari uoluit.Hic itaq; cum apud Troiam multos græcos occidisset:& ipse tandem a thessalis per insidias īterfectus fuit.

1166 4033 ¶ Troia igitur magna ciuitas.3.Labdon iudicis anno:a Græcis capta fuit:atq; delata:a cuius euersiōis tpe(ut Euseb.scri.)ad primā usq; olympiadē fuerūt anni.416.Colligit͂ aūt oē tp̄s usq; in p̄sentē diē:secūdū Assyrios a quadragesimo in primis anno regni Nini.835.secūdū uero hebræos: a primo natiuitatis Abraæ anno:etiā anni similiter.835.a natiuitate aūt Moysi.410.ante urbē cōditam anni.430.Hinc quoq; græci suos annos annotare īcipiētes dixerūt:anno prīo a captiuitate troiæ:

¶ Demophoō Thesei regis:ex Phedra filius:anno.2.captiuitatis troiæ.Mnesteo rege mortuo:athe niensis urbis habenas suscipiēs:regnauit annis.23.Hic cū Antigono fratre cōtra Troianos auxilia græcis tulit.Vastato aūt Iliōe:dum ad ꝓpria rediret:tēpestate ualida sæuiēte:in Traciā delatus est: Vbi a Philide:Lycurgi regis filia:nō solū hospitio:sed & lecto humāissime susceptus est.Cumq; aliquādiu cū ea moratus fuisset:audita Mnesthei Athenarum regis morte paterni regni cupidus.Impetrata:ad breue tēpus:ab ipsa Philide noua sponsa licētia:resarcitis nauibus suis: Athenas accessit. Vbi post uigesimumterciū annū paterni exilii:athenarum regnū denuo reassumpsit.Cumq; ultra ꝓmissum tēpus redeundi tardaret phillis:amoris impatiens:laqueo se suspendit:& iuxta fabulam in Amigdalam siccum cōuersa est.Vide Ouidium.Itaq; Demophoon hic:quum id tempus imperasset:mortuus est.Cui Osynthes successit:qui utrum istius fuerit filius incertum habemus.

¶ Penolope:Icari filia:magniq; Vlyxis cōiunx hisdē tpibus ob pudicitiā suam tutādā: permultas a ꝓcuratoribus suis ꝓtulit īsidias:atq; molestias.Nā postea quā ipsi suo marito Thelemachū filiū peperisset.Vlyxes ipse maritus cū reliqs troiā ire cōpulsus est:ipsa domi iuuēcula admodū formosa relicta.Sed troia deleta:cū diu uir suus redeūdo domū errasset.plurimi eam infestantes:in maximas deduxere erumnas.Ea quippe adolescētula pulcherrima:quum domi derelicta fuisset:& eius forma:atq; mores ꝓbabiles:necnō & egregium genus ad eam diligendā:ac cōcupiscēdā multos ꝓuocaret:eas ob res multis īstigationibus diu uexata fuit:Verumtamē nulla unquā molestia:a ꝓposito fidelitatis mariti potuit diuelli.Quibus iuuantibus factum est:ut Penolope hæc:illibati decoris:atq; intemeratæ pudicitiæ matronis omnibus semper exemplum fuerit sanctissimum.

¶ Circes:Solis:& Persæ nymphæ(ut poetæ testant͂)filia:per hoc ipsum tēpus:& incātationibus:q̄ maxime:ac forma pulcherrima effulsit famosissima.Solis ideo filia fuit dicta:qa potissimum singulari floruit pulchritudine:atq; omnium herbarum claruerit cognitiōe.Quibus ex rebus:& meretrix & magna euasit notissima:unde relictis colchis:ad ueneficia exercenda:in Italiam uenit: & Etheum Volscorum montem inhabitans:deinceps Cyrceus de suo nomine in hodiernum usq; diem appellatus est.Et q̄q̄ permulta poetica de ea referantur:uidelicet:ꝙ suis blanditiis: & ueneficiis:homines in eius amore succensos:in beluas commutasset:diuus tamen Augustinus.18. de ciuita.Dei non fabulosum hoc:sed uerum utiq; fuisse dixit:quia quibusdam carminibus cātatis: aut Augustinus poculis ueneno infectis:in feras diuersarum specierum homines cōuertebat: quos interfuere ulyxis socii.Vnde Virgilius in bucco.Carminibus.Cyrce socios mutauit Vlyxis.Et æneidos.7.Ex hominum facie dea sæua potentibus herbis:Induerat Cyrce uultus ac terga ferarū. Vbi quū idē Vlyxes eas ob res per annum permansisset:ex ea Thelegonum suscepit filium. Verum quum euaginato gladio:eidem mortem minaretur:nisi socios in pristinam redigeret formaȝ: ab eadem quod postulabat mox obtinuit:plenusq; consiliis discessit.Hæc itaq; habitauit:haud longe a Cayeta capaniæ urbe:in quodam monte Olim insula:qui Cyrceus ab ea usq; hodie dictus est. Super quem etiam oppidum in cacumine postmodum fabricatum est:cui Cyrceum nomen impositum fuit. Sicut testis est Virgilius.7.ænei.lib.circa quod adhuc aiunt in quodam colle rugire bestias diuersi generis.In eo autem postea templum permagnificum in eius laudem structum fuisse dicitur.Vbi & quædam Vlyxis & Mineruæ fi ia.Antra olim monstrabantur: quæ nunc pœnitus sunt deleta. Quo in loco postmodum Roma.pontifices arcem condidere munitissimam:quæ afflictis Ro.ecclesiæ rebus(Barbarorum quam maxime temporibus)auxilio semper fuit:quādo autem uel quo tempore:aut quo mortis genere obiierit hæc Cyrces non inuenitur. Virgili⁹

❡ Hecuba. Priami Troianorum regis præclarissima uxor: quum superioribus temporibus diu pe riturí splendoris extitisset fulgor eximius: hac tempestate Troia euersa: maritoq; ac filiis & filiabus omnibus uiduata: miseriarum etiam omnium deuenit certissimum documentum. Hæc quippe in clita Regina: peperit marito suo regi mixtum utriusq; sexus filios decem & nouem: de quibus pene omnibus singulatim dictum est. Quæ quidem mulier non tantum fœlicis regni decore: ac multi-plicis prolis serena facta fuit: quum urgente aduersa fortuna: orbi toto longe cognita deuenit. Nam quum urbem suam incensam: filiosq; omnes: atq; Maritum suum regem immaniter interfectos: ac se postremo captiuam conspexisset: ipsis tot malis imanibus oppressa: in rabiem demum de-uenit: ut aiunt eam per tracios campos ritu canum ululasse. Et sic mortuam in tumulo Hellespon tiaci littoris sepultam fuisse: Mansitq; diu Cynosenie eius tumulus: in figura canis: in quam conuer sa traditur: siue ex fortuna: in quam deciderat: humili nomine accepto.

❡ Diomedes magnus: Tydei ex Deiphila uxore filius: & ipse hisdē tp̄ibus (postq̄ in obsidione tro iana: diu cum aliis græcis interfuisset: apud quam adeo se strenue habuit: ut nullus post Achillem & Aiacem fuerit audacior: aut fortior existimatus) dum ex eadem clade domum reuerteretur: audi ens uxorem suam turpiter agere: uerecundia ductus: domum accedere recusauit: sed exilio sibi ip-si indicto: in Italiam ueniens: ad partes Apuliæ se contulit: Vbi (& Festo teste) cum Dauno rege lo ci eiusdem regni partem sortiri promeruit: ibidem quoq; circa Garganum montem residens: has ciuitates: uidelicet: Beneuentum: Arpos: & alias condidit urbes: indeq; haud longe digressus: siue in Mesapia: & Peucena: & Dantia: Apuliæ urbibus habitauit. Eius uero socii Brundusium: & Nea polim erexere ciuitates. Alii quoq; ex sociis ab ipso recedentes: Diomedeam quādam insulam ab ipso sic nuncupatam haud procul ab ipso monte Gargano: habitare cœperunt: ubi & Diomedes ipse fertur sepultus: ac templo tanquam Deus ibidem honoratus.

❡ Diomedea autem Insula: a Diomede prædicto: sic nuncupata: in Ionio mari est contra apuli-am sita: quæ sola Diomedeas Aues nutrit: quibus est color candidus: & ignei oculi: & ora dentata congregatæ uolitant: ut grues. Et ut Solino placet: inter aduenas iudicant: & alia multa. Hanc insu lam nunc Tremitam appellant: in qua templum celebre eminet. Vbi signis: & miraculis beatissi-ma uirgo claret. Cui canonicorum regularium Cenobium adiacet mirificum: Diomedeas nihi-lominus q̄nq; īsulas Pto. in. 6. fuisse refert. Stra. uero duas tm̄ posuit. Ex quibus: alteram habere di-xit: habitatores: reliquam desertam esse: in qua Diomedem hunc disparuisse quidam fabulantur.

❡ Anthenor: uir nobilissimus troianus: Priami regis affinis: hoc anno: qui est secūdus troianæ cap tiuitatis: ab Agamemnone græcorum Imperatore: illi rex præfectus: regnauit ibidem annis uigin-ti & quattuor: Aeneas autem licet anthenore isto dignior: & natu maior haberetur: quia Polissenā consobrinā suam: apud patrē suum Anchisem abscōdisse depræhensus fuerat: ab Agamēnone nō solum reprobatus: sed & Troia repulsus est. Quamobrem Aeneas indignatus: exiens mox in dar daniā īsulā: ad ꝯgregandū exercitū ꝓfectus est: pro quo ab anthenore (clausis portis) seclusus fuit.

❡ Tunc troiani omnes qui græcorum cædibus superfuerunt: reuertentes (Aenea sic abiecto) an-thenorem hūc suum esse regem recognouerunt. At æneas: quum nihil proficere cognosceret: post tertium exactum annum: suo cum patrimonio: & Nauibus duabus: ac uiginti susceptis: cū anchise patre: ac Cayeta nutrice sua: uniuersaq; reliqua familia: necnon & plurimis utriusq; sexus uiris: dar dania relicta: in Italiam nauigio peruenit. Anthenor uero: quum prædictum tempus: una cū filiis regnasset: ab Hectoris filiis regno tandem pulsus est. Quo turpiter pulso: cum duobus milibus tro ianis profugus: in Venetiam prouinciam deuenit: Ibidem quibusdam locis occupatis Patauinæ insignissimæ urbis fundamenta iecit. Vbi & quo ad uixit regnauit dicente Virgilio.

Hic tamen ille urbem pataui sedesq; locauit.

❡ Diapolitanorum Dynastia uigesima (decimanona consumpta) apud ægyptios quarto princi-patus Labdon iudicis anno cœpta est. In qua suo Imperatore ægyptii uti cœpere. Et hæc quidem potestas apud eos mille septem centum & septem annis perdurauit: ipsa quippe Dynastia genera lis potestas erat: qua uniuersum regnū suo sub Imperio quisq; princeps designatus: seu a toto po-pulo delectus cohibebat: ut nunc Venetorum nostrorum mos est.

❡ Latinorum regnum exordium tempestate hac in Italia habuit: & id quippe regnum prouinciā illam fuisse dicimus: quam nunc Campaniam appellamus seu laboris terra. Et hæc una ex decem & octo italiæ regionibus habita est. Quæ quidem plurima habebat loca: a cæteris regionibus fre-quentata: quam aliqua alia: ut Liuius: & Virgilius contestati sunt. Sed cum plus iacturæ in ea quā in cæteris fuerit factum euenit: ut nunc non sit alia incultior: aut certe infrequentior habeatur: Hæc ideo latina appellata est: quia Saturnus rex filii Iouis arma fugiens: in his ipsis locis latuit. Quod Virgilius in. 8. his uersibus posuit.

Primus ab æthereo uenit saturnus olympo.
Arma Iouis fugiens: & regnis exul ademptis.
Is genus indocile: ac dispersum montibus altis
Composuit: legesq; dedit: latiumq; uocari
Maluit: his quoniam latuisset tutus in horis.

❡ Eius tamen magnitudo a principio angustior fuit: quam quæ nunc Campania appellatur. Ser uius autem dicit: latinos proprie appellatos fuisse eos: qui intrant uiscere albani montis. Fines ue-ro huius regionis latinæ nunc campaniæ: seu terræ laboris nuncupatæ a maritima parte ab ostiis

Tyberinis incipiunt:& in Cayetam urbem terminantur:ubi sunt ciuitates extantes & dirutæ:uide licet.Ostia Sinuessa: Ardea:& Terracina:atq; Cayeta:& insulæ pontia:& pandana:atq; Cyrceus mons.In mediterraneis aūt sunt Viletre:Anagna:Præneſtina:Tyburtina: & Tusculum : ac Alba olim ciuitas:a qua Albani reges:in hac quoq; regiõe fuere populi:qui Aborigines:Rutuli:Volsci: Henrici:Equicoli:& Marsi dicebantur.Magnum & enim habet circuitum.

¶Theucer:Aiacis frater Thelamõis ex Hesiõe filius:his tpibus: cū esset armoꝝ admodū ualẽs: apud græcos:Homero teste:isignis plurimū fuit.Hic una cū Aiace fratre in bellū Troianū iisse:& tandẽ peracto bello:cū sine fratre in patriã rediret:nõ susceptus secessit in Gallitiã Hispaniæ regionem:q ibidem sedes ponens:id nomẽ(ut Iustinus lib.44.refert)loco dedit.Est autẽ regio Gallitia quam maxime æris & plumbi uberrima:tum minio:auroq; ditissima:adeo ut etiam aratro frequẽ ter glebas aureas excidant.In ea regione postmodum:& in præsentiarum usq; fœminæ res domesticas:agrorumq; culturas administrant:ipsorumq; uiri armis & rapinis inseruiunt. Gallicia ꝓuincia

¶Pyrrhus:Achillis magni filius:q superioribus annis:patre mortuo : pubes in Troianū bellū ductus fuerat:quū esset ad instar patris animosus:& acris ingenii iuuenis in Ilionẽ:p abditissimū locū itrauit:penetrãsq; regiã domū:politẽ in sinu Priami regis patris cõfodit:deleto uero Ilione: Polyxenã eximiæ formositatis uirginẽ:ad manes patrios placãdos:apud patris sui sepulchrum occidit. Andromachū quoq; Hectoris uxorẽ:quæ sibi ex præda cõtigerat:uxorẽ duxit.Ex qua Peripeleū & Molossum filios suscepit.Deinde paupertate coactus:seu animi ardore tractus : Pyrraticã ꝑdam: mare isestãdo:exercere cœpit.A quo postmodū isesta nauigatio:ab eo Pyrratica denominata est. Hic aūt habitans in Chaonia:Europæ ꝓuincia:a se mutato noĩe Prisco:Epyrum nuncupauit. Postremo cū Horestes:ex taurica regione:posita furia rediisset in regnum:corrupto Machareo sacerdote templi Delphici:hunc Pyrrhum in templo suo trucidauit:ac sic talis huius finis fuit. Pyrrati cæ ꝑdæ auctor

¶Epyrus autẽ ꝓuĩcia Europæ est:a prædicto Pyrrho id nomẽ sortita.Hæc quippe ab occidua parte ab Acroceraunis mõtibus icipit:ꝓtenditurq; uersus orientẽ usq; ad Abrachiū sinum : per stadia mille sexcenta.Septentrionalẽ uero eius partẽ Ptolemæus Macedoniæ cõiungi tradit:orientalem usq; ad Ostia fluminis Acheloi:Oram huius ꝓuinciæ maritimã:fœlicẽ atq; uberẽ fuisse:& eẽ multi tradidere.In qua multæ urbes:& oppida fuere:sed ꝓpter populoꝝ rebelliões a Romanis uastata fuit.In hãc ꝓuinciã tradunt Paulū emiliū:quum pſarum regẽ superasset.70.urbes funditus euertisse.Ex qbus quidẽ ciuitatibus centū qnquaginta milia mortaliū in seruitutem redacta sunt.In ea nunc Epidamnus parua ciuitas:quã nunc Dyrachiū appellãt:est & Leucas ꝓmontoriū.Amnesq; clari sunt:Achelous & Archton : ibi Tomarus mons nobilis circa radices centum fontibus : circa Epyrum:sunt plures nobiles prouinciæ: uidelicet:Albania:Illiria:Dalmatia:Crohatia:Histria : & Carnia.De quibus infra opportuno loco tractabimus. Dyrachium

¶Horestes:Agamẽnonis ex Clitẽnestra uxore filius:& ipse hisdẽ tpibus:quã Egistum regẽ: & Clitemnestrã matrẽ:adulterãtes occidisset:ꝓfestim in furiã præ horrore parricidii: uersus in Tauricaꝫ chersonesi peninsulã ꝓuinciã fugit:ubi cū imanes eius ꝓuinciæ populi:eū captū imolare uellent: ad aram Dianæ:ut liberaret̃ ab isania:ab sua sorore Iphigenia:quæ Dianæ tẽplo ꝑposita fuerat ẽt ab omni isania liberatus:cū ea sorore sua aufugit:& cū simulachro Dianæ sublato:in regnū sanus rediit:ubi Pyrrhum ꝑdictum achillis filium:fraude Macharei sacerdotis:in templo apollinis occidit.Alii uolunt eum in Italiam uenisse.& nõ procul a Roma:apud ariciam: Dianæ simulachrum furatum collocasse.Quo autem tempore diem clauserit:in dubium uertitur.

¶Taurica autẽ:ad quã ꝑdictus Horestes:post parricidiū ꝑpetratū cõfugerat:est Europæ ꝓuincia: ut Ptolemæus lib.3.ostẽdit.Cuius fines sunt:Isthmus Palus meotis: pontus : & Chymericus bosforus.In hac sunt ciuitates isignes.Eupatoria:& Theodosia:nũc Capha:dudū genuensiū colonia: palus ipsa hyeme glaciatur:ut Virg.refert. Puppibus illa prius patulis: nunc hospita plaustris. Capha

¶Bosforus autem a boum meatibus:ꝙ ab uno latere in aliud commode tranare possunt: bosfori nomen assumpsit.Et quia a Chimericis populis incolitur:Chimericus appellatur.

ii63 4036 ¶Aeneas anchisæ filius:(secundū aliquos)parentū & patriæ ꝓditor:a troianis hactenus:quasi Deus quidẽ habitus:hoc anno q ẽ sextus principatus iudicis Labdon:in latiū ueniẽs : ibidẽ regnare cœpit:& secundū Eusebiū:tribus annis regnauit.Hic æneas fuit omni corporis forma:atq; elegãtia inclitus.Qui e troia pulsus:cū anchisæ parente:& ascanio filio:atq; Cayeta nutrice : fœmina multis cõsociatus troianis:primū tanq̃ profugus ad oraculū apollinis i Delphos peruenit:a quo de regno Italiæ obtinẽdo certior factus:ex Delpho in Cretã cõfestim adnauigauit.Inde quæ in Siciliã delatus:qbusdã locis in ea occupatis:eo loci patrẽ anchisem mortuū sepeliuit:deinde in latiū peruenit. Respõsoq; accepto:eo in loco eū esse permanendū:ubi mensam ederet. Quod eufestigio in latio prope Lauiniū accidit.Ibidẽ.n.ingens panis pro mensa:p iprudentiã appositus:eū cū carnibus : q̃ super eo erãt:absumpsit.Ingressus itaq; æneas italiã:ad hadriatici maris oram:Corciram:& Melinam:haud magnas urbes condidit:atq; per hostia tyberina intrans:non longe a laurenta urbe cõsedit:ubi & quibusdam Latini regis agris occupatis:troiam nouam condidit. Inde ad euandrū regem(ut paulo ante cõmemoratū extitit)profectus:eo procurante:cum Latino aborigenū rege(ei infenso)pacem fecit.Cuius rei firmandæ gratia.Latinus filiam Lauiniã ei tradidit uxorẽ:secumq;

pari auctoritate ꝓregnare fecit. Qua ex re Aeneas hic Laurētū rex appellari cœptus est. Turnus ꝟo ro ardeæ: & Rutiloꝝ rex: grauiter ferēs: Aeneā externū a latino sibi ꝑlatū: uxoris ipsius ablatæ: iniuria ꝑmotus: bello uices suas uindicare ꝯstituit. Vnde & a Diomede rege Apuliæ: atq; Mezētio tusciæ supioris: seu agiliæ: & a lygusto lyguriæ: regibus: ac a Camilla uolscoꝝ regina: auxiliū ꝑ legatos expostulauit. Qui oēs ꝯtra latinū: Euādrūq;: ac Pallātē eius filiū: ꝓ ænea bella ꝓducūt. Cōgressiq; post innumeras utrinq; cædes latinus a Turno iterficit: indeq; Pallantē iuadēs: ipsum occidit. At æneas in Turnū acri aīo isurgēs: ꝑost multos cōflictus: ipsum supatū iterfecit. Quo mortuo: camillā uolscoꝝ reginā: cū toto suo exercitu ꝓfligauit. Victoria igit̄ æneas obtēta: iterfectisq; ꝑdictis regibus: Latiū ꝑdictū cū cāpaniæ parte obtinuit: tribus quoq; annis: ut ꝑfertur: regnauit. Tandē in Numitiū: laurētis agri fluuiū: decidēs mortē obiuit: indeq; sublato corpore: & apud Laurentā urbē sepulto: fluuius idē eidē cōsecratus est: & Deus idiges ab accolis creditus est. Hic Creusam Priami regis filiā duxerat uxorē: ex qua Ascaniū suscepit filiū: Regnoq; latii suscepto. Lauiniam filiam Latini regis: coniugem suscipiens: prægnantem tandem moriens dereliquit.

¶ Camilla: uolscoꝝ regina: ex Metabo rege: a Cassamilla uxore suscepta: ꝑ hoc tēpus: cū eēt uirgo isignis: ac memoratu dignissima: in armatoꝝ exercitia depugnās: ab Arunte: uiro ipigerrimo: sagitta sauciata expirauit. Quæ tantæ fuit dignitatis: & ꝓbitatis uirgo: ut in eius laudes Virgilius lōga dicacitate septimū æneidoꝝ librū terminauerit. Cuius mater: quū primū eā peperisset: uitā cū morte mutauit: qua defuncta: pater suus rex: etiā regno pulsus est: nec de eius regno quicq̄ prorsus aliud arripuit: præter hāc puellulā: præ cæteris sibi cariorē: quā cū in nemore detulisset: ferino lacte educauit. Quæ quom adulta fuisset: fœmineos labores a se oēs oīno abiecit: & corpus suū multis laboribus: & incōmodis assuefecit: utpote fundas circumagere: arcus tendere: ceruos cursu insequi & alia multa ꝑtractare: ut sic uirginitatē suā: præ cæteris oībus inuiolatā: obseruare posset. Quibus exercitiis assuefacta: in paternū regnū aliquādo peruenit: Tandē quū æneas in Italiā ꝑuenisset: & Lauiniā uxorē sumpsisset: & ob id bellū: inter Turnū: & æneā: ipsum exortū fuisset: ipsa Turni partibus fauens: quū multos Troianos occidisset: tandē & ipsa sauciata occubuit. Volscoꝝ aūt huius reginæ inclitæ regnum fuit in regione latii: de qua supra expressum est. Vbi Terracina ciuitas: & Austria Oppidum: atq; Antium: olim ciuitas fuit: Circeusq; mons: in quo Circem insedisse prædiximus: Carminum: uidelicet: maleficiis uarias imaginum facies mentientem.

¶ Lauinia autē Latini regis ex amata cōiuge filia suscepta: fœmina sane formosissima: hisdē tꝑibus: cū illā Turno regi pater spopōdisset uxorē: æneæ Troiano: ob generis claritatē (eidē poscenti amicitiā) tradidit in cōiugē. Quā ob rē inter æneā & Turnū maximū bellū suscitatū est. Sed tādē latino patre defuncto: cū & Turnū ꝑdidisset maritū: Aeneæ aduenæ coniugio iuncta fuit. Ex quo: quū cōcepisset filiū: ante eius ortus: æneas maritus rebus humanis subtractus est: Veꝝ cū ascaniū priuignū regnantē extimuisset: adhuc ꝑgnans in Siluas aufugit: ubi & filiū peperit: quē Iuliū siluiū posthumū appellauit: eo ꝙ post patris sui funus in Siluis fuerit natus: ascanius nihilominus in Nouercā mitior factus: cum albam urbem condidisset: ultro secedens Lauiniæ huic nouercæ suæ paternum regnum dimisit. Quod lauinia cum multa honestate: & pudicitia: atq; iusticia: tam diu seruauit: donec filio pubescenti resignaret: quo resignato: ipsa (ut Eusebius refert) cuidam Melampodi nupsit: ex quo filiū peperit quem Latinum Syluium nominauit: qui etiam fratri suo posthumo mortuo successit.

¶ Pelasgus Polyphidis regis filius: uigesimusquintus Sycioniorum Rex: & ipse sexto principatus 4036
Labdon iudicis anno: suis regnare cœpit: & uiginti annis regnauit.

¶ Egysthus: Thyestis regis filius: ex Pelopeia ipsius Thyestis filia susceptus: ultimo labdon iudi- 4038
cis anno: Mycenis regnare cœpit: & tribus annis regnauit: hunc Seneca: Oraculo natū refert. Nā quum Thyestes pater Accropen: at rex fratris uxorē stuprasset: filiosq; ex ea suscepisset: regno pulsus fuit: Atreus uero simulata pace: eum in regni consortium reuocauit. Cui redeunti tres filios comedendos apposuit: eorumq; sanguinem uino mixtum præbens: Consumato conuiuio: ostendit manus ac capita: contestans: eum residuum comedisse: Verum cum thyestes tanti facinoris ultionem quæreret: ab Oraculo edoctus est. Ex se: si cum Pelopeia propria filia rem haberet: nasciturū filium: qui iniurias suas plene uendicaret. Quod & factum est. Nam sicut Lactantius super quarto Thebaydos refert: mox ut natus est: propter pudorem eiectus fuit: infans in Siluis: ut dilaceratus a beluis turpitudinis patris: ac matris uiuens non præstaret testimonium: Sed aliter effectum est. Nā permittente Deo: a capris enutritus est: quo scito ab Ege: capra nutrice: dictus est Egystus: Tandē in regiam perductus: dum creuisset patre (ut creditur) impellente. Atreum patruum suum occidit. Cui Thyestes pater occupata regia successit. Demum patre defuncto: quom regnarent agamemnon: & Menelaus: eius fratrueles: & ob raptam Helenam in Troianum iuissent excidium: Egystus hic suasionibus Nauplii: in amplexus optantis Clithemnestræ deuenit. Et postremo redeuntem agamemnonem: a troiana desolatione fauente Clithemnestra trucidauit: & Regnum obtinuit. Et ad ultimum: & ipse ab Oreste agamemnonis filio: una cum adultera Clithemnestra (nullo remanente ex eo superstite) obtruncatus est.

¶ Beneuentum Aprutii Italiæ Ciuitas.

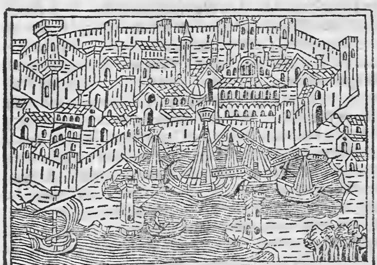
¶ Beneuentum Aprutii: regionis Italiæ ciuitas: his temporibus (ut Seruius scribit) a Diomedis Sociis condita fuit. Hæc in Campestri solo sita perhibetur: quæ & multos habet colles: admodum fertiles: cum multis uillulis: quam Liuius pataumus libro quinto Maleuentum: non Beneuentum nominat: eo q ibidem ad triginta samnitum milia (Sulpitio: & Petilio Consulibus Romanis) cæsa fuerint: Colonia etiam eo testante: a Romanis eo in loco deducta sit.

¶ Neapolis Campaniæ Nobilissima Ciuitas.

¶ Neapolis: itẽ regia olim Parthenope: Campaniæ nobilissima ciuitas: & ipsa per id tempus: a Diomede rege: in littoribus Mediterranei maris condita fuit: quæ posteaquã Romanis se subiecit: & eisdem aliisq principibus & dominis fidem inconcussam seruauit: ut autẽ Strabo libro quinto refert: eam primo Cumani incoluerunt: postea uero & Calcidẽses: & ex phitecusis: athenisq uenientes. Vnde & noua ciuitas: idest Neapolis appellata fuit. Quæ quidem temporibus Romanorum consulum q̃ maxime florere cœpit. Sed a trecentis annis citra ea regia dignitate: qua nunc pollet: est insignita etiam insigni portu: magnificisq ciuiũ ædibus: Basilicis: mœnibus quoq: arcibus monasteriis: tam fœminarum q̃ uirorum superbissimis deinde hortis: uindariis citris: & aliis fructibus præ cæteris Italiæ urbibus ornaẽ. Complures habet Arces munitissimas. Sed in primis castellũ nouum ab Alphonso eius nominis: primo rege: utiq diuino extructum: opus certe memorabile: & omnibus Italiæ monimentis: & structuris præferendum: in quo excelsæ turres muri crassissimi: atq aulæ celeberrimæ esse referuntur. Est & aliud non minoris certe momenti: castellum in mediis aquis constitutũ: quod Ouid. castellum nuncupatur munitissimũ qdem: & arte: & situ. Quæ fortilicia qdẽ ĩexpugnabilia: his nouissimis annis: a Gallis primũ: deinde ab Aragonibus inter se bellantibus maximã quassationẽ: & ruinã: ex multitudine tormentorum: pertulere. In hac quippe inclita: & regia urbe: multi clarissimi emersere uiri. E qbus fuere Bonifacius pontifex: eius nominis octauus: & Ioannes uigesimus tertius: Ornataq fuit clarissimorum uirorum: uidelicet Virgilii: Titi Liuii: ac Oratii sede: ac Domicilio.

¶ Cayeta Latinæ Regionis Oppidum.

¶ Cayeta etiam latinæ regionis oppidum celeberrimum: per hæc ipsa tempora ab Aenea Troyano: conditionis suæ initium sumpsit: & a Cayetæ ipsius Aeneæ nutricis nomine: ibidem sepultæ: id nomen assecuta est: dicente Virgilio in primo septimi.

Tu quoq littorib⁹ nostris æneia nutrix.
Aeternã moriens famã Cayeta dedisti.

Hæc a Terracina urbe uiginti passuum milibus distat. Habens præ cæteris urbibus optimũ portũ. Eius terra: & ager est fertilissimus: fontibus amœnissimis irriguus: Cytris arancisq optime: & nobiliter consitus: ac aliis bonis feracissimus.

Estq; quam maxime Cayetana hæc ciuitas(& si admodū parua)omni splendore: & decore perfulgida: atq; Alphonsi optimi regis: & multorum regum: & procerum: captiuitate notissima: quos Genuenses præstantissimo animo: nauali bello: cœperunt: captiuosq; omnes: Philippo Mediolanensium tunc duci: transmiserunt: ut infra libro decimosexto dicetur.

¶ Cummæ Campaniæ Ciuitas.

¶ Cummæ item Campaniæ olim ciuitas: nunc omni prorsus habitatore destituta: hisdem temporibus: ab ænea prædicto Troiano cōstrui cœpta est. Quippe(ut aiunt) quum e naui Aeneas ipse descendisset: quædā mulier grauida ibidem uisa est. Quo quidē augurio: soli fœcunditatē auspicatus: ciuitatem eodē loco cōdens: Cumas uocauit: a Potu.i. à prægnātē: uel a Cyna: q̄ ē Vnda: quia Cyna dicitur Vnda: quæ fluctibus agitatur. Liuius uero in octauo: & Solinus: Vbi de mirabilibus: Cumanos a Calcide Euboica Vrbe originē duxisse tradūt. Illuc nāq; Tarquinius superbus post fractas latinorū opes: ad Arysthodemū Tyrannum se cōtulit. Vbi & tandē mortuus est. Ex hac Sibylla quæ Cumana nūcupatur ortum habuit: ubi adhuc solum in cacumine eiusdem loci extat: Sacellum integrum: in quo Sibyllæ ipsius antrum inuisitur. Cuius librum ad Cornelium usq; Syllam pontifices Romani consulebant. Nam priores ipsa exusserat.

Sāson — SAmson: duodecimus & ultimus iudicū israel: post Labdonē seu Labdon: principatu inter hebræos suscepto iudicauit annis.20. Hic inter hebræos fortissimus extitit. Cuius ingentia facta: cū Herculis factis merito cōparari pōt. In primis nāq; ex tribu Dan originem ducēs: Manuen patrē habuit: ex Anna cōiuge generatus. Qui cōiugales quum prolē primo nō haberēt. Deū idesinēter pro successore habēdo: depcabant. Quibus Angelus dñi tandē apparuit: & masculū eis nascitu℞ pnunciauit. Qui foret uir optimus: & fortitudine pcipua præclarus: & ad cōprimēdos inimicos iudæos asseruit. Monuitq; eos iter cætera: ne illius capillos capitis tonderent. Neq; aliū potū: q̄ simplicē aquā bibere pmitterēt. Cōcepto itaq; filio: gratias immēsas Deo egerūt: Custodiētesq; mādata dñi: natū filiū Samsonē appellarūt: qd nomē robustum: seu solē fortē significat. Qui ut uelociter creuit: atq; p capillo℞ remissionē factus est robustissimus homo. Cui dñs benedicēs: suū in eū effudit spiritū. Factus aūt uir uxorē ex Thamna palestino℞ ciuitate duxit: quā quū frequēter in domū soceri sui iuiseret: occurrit ei aliquādo: ut leonē iterficeret: quē mortuū extra uiā in siluā piecit. Rursumq; post aliquod tēpus inde pgrediens: iuenit a capite illius fauū mellis: ex quo aliquantisper pcipiēs comedit: atq; ex ipso tres fauos puellæ attulit: illosq; cū aliis donis sibi ↄtradidit. Ibidēq; ex more in nuptiis psistens pluribus iuuenibus regiōis astantibus: pblema iocādo pposuit dicens. Si solueritis in.7. diebus quæstionē quā pposuero: singulis uo

Nota — bis uestē seu Stolā ↄdōabo: illisq; expetētibus: ut diceret: ait. De comedēte exiuit cibus: & de forti egressa est dulcedo: illis aūt nō ualētibus quæstionē soluere: rogarunt puellā: ut ab ipso solutionē exquireret: atq; postmodū ipsam eisdē idicaret. Samson tandē puellæ quēadmodū leonē diu ante interemerat: & qūo apes in ore eius iueniēs: fauos mellis eidē deportasset. Illi aūt pblematis quæstione declarata: cōfestim suis ciuibus iuuēcula idicauit. Qua itellecta: septima die Samsonē cōueniētes: eidē dixerūt. Quid dulcius melle: & qd fortius leone. At ille audiēs: cōfestim idignabundus ait. Si nō arassetis in uitula mea: nequaq̄ inuenissetis propositionem meam. Irruitq; statim in eum spiritus dñi: & in Ascalonē descendit. Ibidēq; triginta uiris percussis: eo℞ uestes abstulit: & dedit his iuuenibus: qui eius problema soluerant. Ob hoc Sāson plurimū cōtra uxorē indignatus: nō solum eam dimisit: sed trecentis uulpibus captis ad singula℞ caudas faces incensas alligauit: & in palestino℞ messes dimisit: quas ob res omnes eas consumpsit. Propter q̄ palestini eius uxorē atq; parentes oēs interemerunt: Sāson aūt quum postea ob hoc multos Palestino℞ occiderat: tandē a palestinis captus: duabus funibus obligatur. Cūq; uinctus duceretur ad supplicium: uincula dirupit: & mādibula asini arrepta: mille eo℞ interfecit. Cūq; ob hoc lassus siti periclitaret: dominus ex molare dentis asini aquā eduxit: bibensq; ex ea refocilatus uocauit nomen loci illius: fons de maxilla. Deniq; cum Dalidam meretricē impensius amaret: eidem perquirenti suam tantā fortitudinem in capillis sui capitis inesse indicauit. Quod cū cognouisset illum tandē in sinu suo dormientē totondit: & palestinis inualidum tradidit. Quē cōpræhendentes eruerunt ei oculos: ac obcæcatū molere fecerunt. Vere post aliqd tēpus: capillis sibi renascentibus: & fortitudo pristina similiter eidem restituta est. Quūq; die quadā ad solēnitatē Dagon pduxissent eū: ut in fano corā primoribus 4036 | 1161

Palestinis

Palestinis luderet:ipse duabus colūnis:in quibus eoꝝ fanū omne imminebat: apprehēsis magna uoce exclamauit dicēs:Moriat̄ Samson & Philistini:cōcussisq̨ colūnis:euestigio tota domus sup̄ principes cadens tria millia hoīum extinxit:quos inter:& ipse una cū eis extinctus est:uenientes uero fratres eius:sustulerūt corpus ipsius:& ī sepulchro prīs sui sepelierūt. Vt hī iudicū.16. Fuit.n. hic Sāson:nō mō fortissimus:sed & magnanimus:atq̨ uictoriosissimus:ac uirtute p̄stās. Cuius obitū diuus Aure.16.de ciui.dei excusans dicit:ꝙ quodā familiari ꝯsilio spiritus sancti id factitatū fuit.

4039 ¶ Ascanius magni æneæ:ex Creusa Priami regis filia susceptus:secūdus latinoꝝ rex:anno primo principatus p̄dicti Sāson post patrē latinis regnare cœpit:&.38.annis regnauit. Eusebius aūt triginta tribus tm̄modo eū regnasse scribit. Hic nāq̨ (ut Virg. placet) nō solū æneæ filius: sed & laboꝝ ac fugæ in querēdo regnū comes extitit īdefessus: ut ipse p oēm æneidoꝝ librū diffuse scripsit. Nam apud Troiā matrē pdidit:& quū patre aduersus græcos plurima strenue gessit. Cui & plurima fuere noīa. Nā primū Ascaniū eū uocauerūt ab Ascanio Phrygiæ fluuio ita dictū:ut qdam putāt. Fuit etiā Ilus appellatus:ab Ilo Troi filio:& fratre assaraci: Anchisæ aui: Deinde Iulus: a prima Barbæ Lanugine quo tpe Mezentiū Ethruriæ regē singulari certamine uicit: quo mortuo Ascanius Iulus uocari cœptus est. Quin & ut Seruius sup quarto æneidoꝝ refert: Dardanus:& Leodamas:ad extinctoꝝ fratrū solatiū dictus fuit:p quod ostēdit Aeneam alios ex Creusa suscepisse filios. Hic itaq̨ mortuo patre:Siluiū posthumū fratrē:ex Lauinia nouerca ꝓgenitū sūma cū pietate educauit: Cui etiā postq̄ octo & triginta annis regnasset:abundāte Lauinii multitudine florentē iam (ut tum referant) urbē reliquit:& ipse aliam sibi cōdidit ciuitatē:quam longam Albam appellauit: Illamq̨ ex oraculo Suis albæ:quam in albano monte cum triginta pullis inuenerat:condidit:& ab situ. Porrectæ in dorso urbis:longam albam appellauit: A qua deinceps latini reges albani dicti sunt.

4040 ¶ Thautheus: Thauthanis assyrioꝝ regis filius:anno.2.Samsonis iudicis israel uigesimo & septimo loco Assyriis regnare cœpit:&.40.annis regnauit.

¶ Ruth moabitidis mulieris hystoria:quæ secundū diuum Hierony. Isaiæ explet uaticiniū:sub Sāsone isto iudice fuit. Et licet eius liber īcipiat:in diebus unius iudicis:qn̄ scilicet iudices p̄erant:nec quo sub iudice exprimat:tamē a Dauid rege annis:q fuit nepos Obeth:huius Ruth filii retrogradiendo supputatis:pulchre ꝯicere poterimus:magis his tpibus fuisse quam supioribus. Vnde illud quod diximus:nōnullos fuisse:q Abessam Booz fuisse putent:stare nō pōt. Quom a Sāsone usq̨ ad Dauid tm̄modo cētū numerent̄ anni. Sūt aūt hæ generatiōes Obeth aui Dauid regis:ab abraam exordiendo sic: Abraam genuit Isaach: Isaach aūt genuit Jacob: Iacob genuit Phares: Phares genuit Esrom: Esrom genuit Aram: Arā aūt genuit Aminadab: Aminadab genuit Salmō: Salmō genuit Booz de rab: Booz aūt genuit Obeth:ex ista Ruth. Hæc itaq̨ q̄q̄ origine minus clara censeatur:qbusdā tamē uirtutibus:a diuinis scripturis extollit̄:eo ꝙ posteris ītegerrimū:atq̨ præclarū: cōiugalis amoris testimoniū peremne reliquerit:ob qd̄ meruit regiā:atq̨ diuinā generationē:scilicet Iesu Christi:ex se ꝓcreare:ut ex Euāgelio Matthei colligit̄:ip̄a namq̨ Ruth:ut sacra eius habet historia: Moabitis genere fuit:quæ uirū noīe Malion:generatiōe iudæū:ex Bethleem ciuitate oriundū accepit maritū. Cuius mariti pater Elimelech fuit:mater uero Noemi:q famē suæ ciuitatis ferre nō ualentes:in Moabitaꝝ solo cū duobus filiis suis emigrarūt. Ibiq̨ dum cuncta eiusdē bene ꝓcederēt:ipsis suis filiis moabitidas dedere uxores:primo.s. Celioni: Orphani noīe:& Malion hāc Ruth: Trāsactis deinde decē & septē annis: Elimelech:& duo p̄dicti eius filii mortui sunt. Noemi uero amare ferens īfortuniū suū:in terrā suā regredi cōstituit. Sed eius nurus ab ea nō se deseri tollerabat:neq̨ ipsa sine ea ꝓficisci poterat. Tandē ex ipsis una remanēte Ruth:hæc quū remāere nō posset. Noemi Socrus sociā sibi additā duxit in iudæā. Quomq̨ in Bethleem introgressæ fuissent: Booz Elimelech cognatus eas in domū suam suscepit. Procedēte deinde tēpore: Booz cum didicisset Ruth hā c uxorē fuisse cognati sui defuncti:& ipse sine uxore esset:illā secundū legē Moysi duxit uxorē. Quo facto post annū ei peperit filium:quē Noemi socrus sumens: suo consilio uocauit Obeth:eo ꝙ in eius senectute ab ea nutriret̄: Inde & ipse Obeth genuit Iesse:ex quo natus est Dauid rex: Et hæc quæ de Ruth ista gesta sunt:dicta sufficiant. Vt rerū ordo nō prætermittam: Ad declarandam Dei potentiam:ꝙ ei facile sit:ad dignitatis culmen euehere quoscunq̨ uoluerit.

1143 4056 ¶ Reusippus:pelasgi regis filius:ultimus Sicyoniorū rex:hoc anno:qui est decimus octauus principatus prædicti Samsonis:post patrem suis regnare cœpit:&.31.annis regnauit. Qui tandem cum sine uirili prole obiisset:id regnum defecit.

¶ Iudicum Israel magistratus hic finis habetur.

¶ Iudicis Israel mortuo Sāsone finē habuere:q qdē duodecim tm̄modo extitere: quoꝝ Cor quū semp rectū corā dn̄o extiterit:etiā eoꝝ memoria semp in benedictiōe:atq̨ ꝓsperitate nimia fuit. Quoꝝ quippe noīa:tot utiq̨ figuras representabāt. Eoꝝ ita magistratus trecētos numerat annos: ut supra monstratum est.

¶ Regum libri historia hic incipit.

¶ Ozi autem hebræoꝝ summus Sacerdos:qui Booci filius fuit:qui fuit Abisuæ filii phinees: filii Eleazari:filii Aaron primi eoꝝ pōtificis:& ipse hoc eodem anno quarto:& Sāson morte sublatus: eius pontificatus dei nutu ad Lineam Ithamar:prædicti Eleazari fratris translatus est:in qua quidem Linea per annos centum & uiginti perdurauit. In qua Heli primus pontifex fuit: Abiathar ue

ro ultimus quē Salomō rex ītertici iussit:& tūc Sacerdotii munus ad Eleazari domū denuo rediit.

Heli

Eli aūt ex Ithamar filiis:q fuit Aaron filius: post mortē Sansonis iudicis:nō modo principatū:sed & summū sacerdotiū hebræo℞ adeptus iudicauit:ac rexit populū eūdē.40. annis. Verum intn̄.70.īterpretes eū tm̄modū.20.annis ꝑfuisse asserunt. Viginti aūt annis filios Israel sine iudice stetisse: faciēte unoquoq; ꝙ sibi rectū uidebat:ut habet iudicū lib.cap.ultimo. Huic itaq; cū eēnt duo filii:noīe Ophni & Phynees hoīes sane pessimi: filii Belial: utpote circa hoīes iniuriosi:īmo nulli īpietati parcētes:sed pestilētes & pestiferi:quo℞ pater cū petulantiā remissius argueret:nec corripere auderet:a dño reprobatus est. Et iccirco tandē diuino iudicio factū est:ut palestini castra cōtra israelitas mouerēt:multosq; īterficerēt:ac ad castra usq; ꝑsequerenť:pro qua re hebræi ipsi de ultima eo℞ pernicie formidātes:miserūt ex castris ad Seniores & sacerdotes:ut Archā dei(tanq̄ ultimū eo℞ perfugiū)in castra deferrent:qua p̄sente sperabāt hostibus ꝑualere. Adductaq; in castris archa:ac cōgressione facta palestinis uictoria nihilominus ꝑuenit:pro qua oēs hebræi una cū archa in māibus hostiū turpiter deuenerunt. Cæsis.30.milibus ex ipsis uiris:quos ītet:& duo ꝑdicti sui filii ceciderūt:atq; archa dñi capta est. Quæ res:quū in sylo pōtifici nunciata fuisset:præ nimio dolore de stella statim decidit:& fractis ceruicibus expirauit: dum octo &.90.uixisset annos:ut patet primo regū ca.4. Qua quidē die:& Phinees uxor defuncta est: dum post occasum mariti & archæ captiuitatem uiuere non tollerasset. 4058 ii 41

Troiæ instauratio

¶ Hectoris filii:p hoc idē tēpus:denuo ilium receperūt:illudq; gloriosissime possederūt usq; ad ciuile Romano℞ bellū. Nā inde Anthenoris & Nestoris posteris expulsis:qui ibidē post urbis excidium remāserāt:oīmodā urbis & Regni possessionē obtinuerūt:urbēq; ipsam mirifice instaurauerunt. Verū cū longo post tēpore ciuile bellū Romæ auctoribus Lucio Sylla & Mario ortū esset: & Fimbria iniquissimus Romāus ciuis:Mariana℞ partiū īperator factus:cū exercitu in Dardaniam profectus esset. Denuo Iliū urbē insignissimā tertio & ultimo deleuit excidio:ꝑcremās etiā oēs qui ibidē reperti sunt mortales:maxime illos:q syllæ ciuitatem integram seruare uolebant.

¶ Medius: Demophontis regis filius:Oxientes dictus tertiusdecimus Atheniensium rex:nono heli pontificatus anno:suis regnare cœpit:&.12.annis regnauit. 4067

¶ Syluius posthumus:magni æneæ:ex lauinia filius:tertius Latino℞ rex:hoc anno:qui est uigesimus pōtificatus Heli sacerdotis ꝑdicti:post Ascaniū fratrē:cœpit regnare: & nouē ac uiginti annis regnauit. Nā ꝑdictus eius frater ascanius:quū trigesimotertio regni sui anno:Iuliū Syluiū genuisset filiū:a quo Iulio℞ clarissima familia originē duxit:quē pp anno℞ paucitatē(utpote minus idoneū)regni extorrē fecit: Syluio isto hærede relicto. Hic ideo posthumus dictus ē:quia posthumatū patrem ei nasci contigit. Syluius uero ꝙ Lauinia eū in siluis peperisset. Qui tandem ænea filio superstite derelicto diem obiit. Sunt etiam qui dicant hunc:& alium genuisse filium: noīe Brutum:a quo Britones:ut infra dicemus:& a quo postmodum inaduertenter occisus est. 4078

¶ Aphidas: Medi regis filius:quartusdecimus atheniensium Rex:anno primo & uigesimo pontificatus Heli sacerdotis:suis regnare cœpit:& uno anno tantum regnauit: post quem Tymeothes quintusdecimus:annis octo. 4079

¶ Tyneus:uigesimusoctauus assyriorum Rex:hoc anno qui est uigesimustertius sacerdotii prædicti Heli pontificis:regnare cœpit:& triginta annis regnauit. 4081

¶ Anthenor nobilissimus:magni Priami regis affinis:ac etiā post Ilii euersionē Troiano℞ Rex: per hoc idē tēpus:postq̄ aliquod tēpus regnauit:ab filiis Hectoris regno expulsus:cū ingenti suorū exercitu(additis secum multis Paphlagonibus)uniuersam asyam lustrauit. Indeq; discedēs:tādem multo cū labore in Italiā ꝑuenit. Et p paludes adriatici maris ascendēs:tandē diuino oraculo præmonitus:apud Tymauū fluuiū cū uniuerso exercitu suo demū cōsedit. Vbi ex more solo delectatus urbis patauinæ(testibus Solino senecaq; atq; Virgilio)fundamēta iecit:ipso Virgilio de anthenore sic dicente. Hic tum ille urbem pataui:sedesq; locauit. Eaq; aliquantisper ab eo ædificata: sui regni sedem usq; ad mortem constituit. Nullibi legimus hunc aliquem post se reliquisse filium:seu hæredem. Mortuo deniq; eius tumulo tale dysticon inscriptum fuit.

Hic iacet Anthenor paduanæ cōditor urbis. Proditor ipse fuit:hiiq; sequuntur eum.

Aliud etiam Epithaphium ipsius anthenoris sua in urbe:apud ecclesiā diuæ Iustinæ in antiquissimo lapide insculptum:habet:sic dicens.

Inclitus anthenor patriā uox nisa quietam Transtulit huc enetum dardanidumq; fugas
Expulit euganeos:patauiā condidit urbem Quē tenet:hic humili marmore cæsa domus.

¶ Francorum regni principium hic initium sumitur.

¶ Francius unus ex Hectoris filiis:a quo Franco℞ magnū nomē tractum est:hisdē tpibus(ut Vincētius gallus historicus scribit)& ipse una cū prædicto anthenore:aliisq; nōnullis a ꝓpriis fratribus fugatus:prius tota asya peruagata:in Danubii ripis tandē multo labore ꝑuenit. Vbi cum aliquandiu cōsedisset: mox auctore dicto anthenore:locū a cōmuni hoīum societate seiunctū:uidelicet: ad Tanay fluenta:& paludes Meotidas inuenit. Vbi cum marinis fluctibus etiam se circūseptum uideret: ibidem sicambriā condidit urbem. Ibidemq; permulta tempora eius successores & urbis incolæ:sub armis contra finitimos cruentam deduxerunt uitā:donec a Valentiniano iuniore Romanorum

manorum imperatore(cui aduersus Alanos opem tulerant)sub uetusto Francorum nomine commeruerunt libertatis priuilegium:& eo tunc ex ducibus reges sibi constituere.

¶Francia aūt Europæ ꝓuincia:seu regnū:ab Franco ꝑdicto Troiano cognominata: Gallia trāsalpina: a cādore populoꝝ postea nūcupata fuit:ꝙ mōtes & rigor cœli ardorē solis ab ea parte excludant.Quo fit:ut cādida gentiū corpora nō colorenť.Est nihilominus duplex Gallia: uidelicet: transalpina:& cisalpina: Trāsalpina uero Gallia est inter alpes & mare gallicū:& ꝑrupta pyrrenei: sed Oceano & Rheno fluuio terminať.Et gallia comata diciť:cuius lōgitudo.420.M. passuum. Latitudo uero.313.cōputatur.Et hæc(ut Pli.placet)in Belgicam:Celticam:& Aquitanicam subdiuiditur.Cisalpina autem gallia in sex diuiditur partes:de quibus dicemus.

¶Gallia itaq; Belgica.Prima est:quæ & a Belga insigni ciuitate nomen accepit:& hæc nunc Treueris dicitur:in hac quoq; complures Ducatus:& Comitatus continentur:uidelicet:Barbātiæ:Lucimburgensis:Flandrensis:Picardiæ:seu Arabatensis:Barensis:atq; aliæ regiones permultæ: Belgica autem(ut Cæsar in commentariis refert)duplex est prima:uidelicet:& Secunda. Dicitur autē Belgica quasi bellum gerens:uel bellorum gens.Belgica igitur prima illa est.Cuius Treueris Metropolis est.Secunda uero cuius Remis sedes est.Et hæc ut Anselmus libro de Imagine mundi testatur a Iouis monte consurgit:& Britānico mari finitur. Barbātia Lucimburgensis

¶Flandria autem regio quæ(ut præmissum est)Belgicæ galliæ annumeratur: secundum aliquos est germaniæ regio:& ad septentrionalis oceani littora posita.Quo & ipsam uarios habere populos asseuerant:inter quos fuerunt Cymbri dicti.In hac quidem regione panni conficiuntur ex lana pulcherrimi:miro artificio confecti:in quibus uariæ picturæ intexuntur. Qui aulea uocantur: hi per totum orbem circunferuntur:ad exornandas aulas:& domos nobilium:ac principum: atq; templa.De hac etiam infra lib.12.in principio dicemus:ꝙ sit germaniæ prouincia. Flādria Picardia Panni perpulchri

¶Celtica item Gallia illa diciť:quæ ob comas longas:comata gallia nuncupať:& hæc etiam bipartita.Nam quædā Lugdunensis est:quædā uero Narbonensis.Lugdunensis autem item tripartita:seu triplex est.Quarū prima Lugdunum præstantissima ciuitas est caput. In secūda uero Rothomagum Metropolis:quæ Normāniæ est caput.In tertia deniq; caput est Turo Metropolis Cotus andagauiæ:ubi beatissimi Martini sedes fuit:& hæc Bituricēsibus est finitima:oceāoq; ꝓxima. Comata gallia

¶Narbonensis uero gallia:& ipsa in duas subdiuiditur partes:scilicet in Gothiam cuius Metropolis est Narbona:& Burgundiam:in qua plurimæ sunt urbes celebres:uidelicet. Arelate regionis caput:Aquis:Vienna:& Tarentasia:hæc regio longo tempore sub regibus fuit.Sed nunc regia dignitate amissa Ducatus titulo admodum est insignis.Cuius Duces cæterorum christianoꝝ duces facile præcellunt.In hac duæ præcipuæ ciuitates. Augustudunum.s.quā Iulius Cæsar Heduam nominat:quæ tantæ fuit potētiæ:ut Romanoꝝ auxilio:uniuersam pene sibi subiugauerit galliam:Senonensis item altera fuit:quæ Romā obtinuit:& incendit:ac spoliauit.Cuius populi:& Mediolanū:Papiā:Bergomū:ac alias Vrbes:in Cisalpina gallia cōdiderunt.In transalpinis quoq; galliis:& has scilicet:Garumnam:Matronam:& Sequanā.a Sequana fluuio denominatam.

¶Aquitania gallia quarta diciť:eo ꝙ duabus superioribus regionibus aquis & fluminibus abundet.Et hæc:ut Ptolemæus lib.2.refert:ab occasu mari aquitanico:ab Ortu:& septentrione.Lugdunensi regiōe terminať:& a meridie Pyrreneis montibus.Cuius īsignes ciuitates:Mediolanum:& Burdigalia:populi uero auerni:Pictones:Santones:Bitunges:& alii permulti.

¶Andagauiæ Ducatus insignis titulus ea in regione galliæ etiam est:oceano proximus:ac Turonibus:& Bituricensibus finitimus.

¶Auerni etiam populi fuerunt in gallia aquitanica potentissimi:qui frequenter aduersus Romanos bella gesserunt cruentissima.

¶Bellouaci præterea in gallia fuerunt populi:qui belli gloria omnes gallos præstabant.Quos cæsar nihilominus bello superauit. Corbero eorum Duce interfecto.

¶Druydæ:item galliæ fuerunt populi:uiri religiosissimi:peritissimiq;:ac sapientes: qui eremitico more in siluis habitabant:cum maxima omnium opinione.De quibus Cæsar in sexto cōmentariorum suorum meminit.

¶Duratii populi eo in regno francorum fuerunt:circa ligerum fluuium:quos in amicitiam Romanorum perpetuo stetisse constat.

¶Beluetii alii etiam in gallia fuerūt populi:inter Celtas cōstituti:uiri fortissimi:quos Cæsar apud Rhodanum flumen prœlio superauit:qui finitimi constantiensibus:basiliensibus:ac Gebennensibus:optimum agrum habebant.

¶Heruios:alios populos habuit gallia:nunc Tornicenses dictos:uiros maxime feros inter Belgas constitutos:quos Sabis & Scaden flumina irrigabant. Ad quos nullus mercatorum erat aditus:uiri certe magnæ uirtutis habiti. Apud quos Cæsar maius discrimen q̄ unq̄ in tota gallia pertulerit habuit.Quoniam eius totum exercitum in fugam uerterunt. De quibus ipse Cæsar in secūdo commentariorum meminit.

¶Sanctonum insuper aliud populorum genus in gallia fuit:inter Aquitaniam:seu Aquitanos: innumeratū:qđ tolosatibus & pictauis erat ꝓpinquū.De quo in cōmētariis Cæsar ipse meminit.

❡ Sequani:item alii in francia fuerunt populi inter celtas annumerati.Hodie ducatum Burgundiæ incolentes:Burgundiones & ipsi appellantur.

❡ Treueri deniq; populi fuerunt in gallia inter Belgas cōstituti:in cōfinibus germaniæ Neruiis finitimi.Est aūt uniuersa Gallia:maxime Narbonēsis:frumēti præcipue & pabuli ferax: & oīum ad usum animantiū beatissima:Fluminibus irrigua:atq; fontibus.Tribus quoq; magnis fluminibus: Rheno: & Rodano:ac Sequana īsignis.Vt aūt Pōpo.lib.3.scribit:eius gens est supba & supstitiosa:ac etiā aliqñ īmanis:habēt galli facūdiā sui ydiomatis:cū sint sapiētissimi:ac christianissimi uiri.

Arduenna silua ❡ In gallia est Arduēna silua:totius galliæ pmaxima:q̄ amplius passuū.M.quingentorꝝ occupat. Quæ p medios treuerorꝝ fines Rheni fluminis:finibusq; Treuiorꝝ:ad Neruios usq; pertinet.

❡ Galliæ etiam Cisalpinæ descriptio.

❡ Gallia alia quoq; est:q̄ cisalpina dicit̄:a Gallia celticis occupata:quæ & in sex subdiuidit̄ regionibus.Ipsi nāq; Celtici galli:cū eos nō caperet terra:quæ eos genuerat:Trecenta eorꝝ milia:ad nouas sedes quærendas accessere:quorum portio nobilior in Italiam consedit: ubi masculis omnibus incolarum interfectis eorum fœminas duxerunt uxores.E quibus liberos suscipientes:& habitu:& lingua:ac moribus paternos mores imitantes:purissimi remansere galli: atq; ita uniuersa Cisalpina prouincia appellata est Gallia.Quæ postea diuersis nominibus appellata fuit Gallia.

Cenomanēsis ❡ Quarum prima Cenomanensis est nuncupata:quæ(ut Bentius Alexādrinus historicus refert) continet Brixiam:Cremonam:Mantuam:Veronam:Vicentiam:& Pataium.

❡ Senonēsis gallia secūda fuit:q eodē teste referēte:ptinebat Senā seu Senas Senogalliā:& Senogallias:q Senogallēsiū nomē postea acceperūt.De qbus meminit Liuius:q̄ cōtra Ro.multa gessere certamina.Quiq; & ducentos post annos:ex aduentu Breui:ualde fuerunt roborati.

❡ Boyorum gallia tertia dicitur:a Boiis gallis e Francia orientali egressus:hi quippe inter Padum & Trebiam siti erant:ubi Boum condiderunt urbem.De qua Liuius commemorat.Cuius urbis nullum nunc extat uestigium.

❡ Lygurum gallia quarta dicitur:quæ continet Taurinum:Eporediam:& Augustam prætoriam: atq; alias Pedemontium urbes:& oppida:& Sabaudiæ montes.

❡ Insubrium Gallia quinta cognominatur:ubi sunt Vercellæ:Nouaria:Comum:Bergomū: Lauda:Crema:Papia:& Mediolanum.

❡ Genuam galliam sextam esse dicunt:quæ Genuam ipsam continet:& Derdonam:Alexandriam:Ast:Saonam:Naulum:Albingam:& Vintimilium:ac alias nō nullas:de quibus omnibus Liuius lib.24.meminit.

❡ Brutus Syluii posthumii Latinorꝝ regis filius:ex Lauiniæ matris suæ neptæ susceptus:quā nascēdo occiderat:tēpestate hac:quum inaduertēter patrē uenādo occidisset:timore correptus ex Italia prosiliit:atq; fuga sibi salutē cōparans in leogræciā abiit:Ibidemq; respōsum accipiens:sibi deberi externi occidui Regi īsulam:ibi quoq; uxore suscepta:cōfestim inde delapsus est: & cum ea atq; aliis multis in Troiā accessit:Multosq; exinde a seruitutis iugo eripiens:ad Tyrrhenū mare iterum rediit:ubi Corineū ducem cū quattuor stirpibus Troianorꝝ exulem inuenit. Quem in sociū auxiliarem accipiens cōtra Gopherium:Aquitanorꝝ Regem:& Turnū ipsius Bruti nepotē:ac Suardū consulem in pugnā processit.Quibus oībus superatis & interfectis:statim inde aufugit: & ad mare Britānicū:q̄ Armonicus dicitur:sinus tandem peruenit.Exin Albionam insulam:quam Gygātes incolebant:superatam a se Britāniam appellari uoluit.Et hæc Britānia maior est quam Angliam nunc dicimus ad minoris Britāniæ differentiam gallias contingentis.Quæ quidem Cornitueo postea in partem cedens:ab ipso cornubie nomen accepit.Brutus autem cum in Britāniam: seu Angliam mansionem sibi delegisset.Euestigio secus ramessis fluuii ripas.Trimoantem condidit urbem munitissimam omnibus copiis ad uitæ humanæ sustentationem feracissimam ad ueteris Troiæ memoriam recensendam.Id quippe quadragesimo anno ab excidio factitatum fuisse tradunt:Brutum itaq; hunc tres genuisse filios ferunt:Locrinum:uidelicet & Albanetum ac Cābrem:qui primo insulam inter se se diuidentes:Locrino natu maiori: media ipsius insulæ pars obuenit.Quæ & ipso Lochria postea fuit cognominata.In ea adhuc londinum Ciuitas extare dicitur.Vrbs mercatoribus:& negociatoribus maxime celebrata.In qua adhuc Reges:ac senatum populi cum mercatoribus conuenire:ut plurimum referunt.Albaneto uero eius secundo filio quarta insulæ pars:quæq; Albania ab eodem fuit dicta:& hæc Scotia nunc nuncupata: Cambri deniq; postremo filio Cābria:quæ nunc Iyse appellatur.

Trimoantes ciuitas
locrinus
Albanetus
camber

❡ Angliæ insulæ descriptio.

❡ Britānia itaq; insula:a Bruto prædicto sic nuncupata:in oceano est:plurimis monumentis tam græcis:quam nostris clara prius Albiōa a quibusdam albis montibus sic dicta:deinde a quodā anglo rege potentissimo anglia in hodiernum usq; diem est appellata.Quæ quidem triāgularis ē inter septentrionē & occidentem sita:quæ & ab omni continenti habetur diuisa.Nam a Germaniā (quæ sub septentrione est)incipit:& iuxta Galliam & Hispaniam uersus occidentē portenditur.Et ppea dixit solinus:Finis erat orbis ora gallici maris:nisi britānia īsula nomē orbis alterius mereret: unde ait Virg.in Bucoli.Et pœnitus toto diuisos orbe Britānos.Hæc qppe secūdū eundē solinum

Virg.

porrigitur in

porrigitur in longum octingentis: & amplius passuū.M.Metiturq; usq; ad calydonicum angulum ad quē appulsum Vlyxem ara lr̃is græcis inscripta manifestat.In hac tpe solstitii æstiui: fiunt dies lōgiores:quā in italia: & noctes breuiores.Nam ut Pli.lib.ii.refert dies lōgissimus:in italia cōtinet hora.xv.in Britānia uero decē & septem.Et nox nostra breuissima:nouē resultat horas: & illorum septem:unde Iuuenalis satyra.xi.Et minima cōtentos nocte britānos.Hāc qppe insulam diuum Cæsarem bis pertransisse dr̄.In qua nulla re magnifice gesta euestigio rediit.Huius aūt insulæ maxima pars plana & frugifera est.Abundat pecore:abūdatq; auro:argento ac ferro. Vñ ex ea efferū tur pelles & mancipia:atq; canes ad uenandum aptissimi:multa & magna in ea sunt flumina : ut Solinus tradit.Fōtes item calidi: & salubres.Gates lapis ibi plurimus:optimusq; qui in aqua ardet: oleo uero restringit̄.Hanc Gregorius magnus beatissimus pōtifex eo missis.Augustino Mileto: & Ioāne monachis:uitæ,pbatissimæ uiris:primū ad xp̄i fidem cōuertit.Vñ postea multi reges ĩ ea claruerūt miraculis.Et cum multi eoꝝ diuini honoris: & sanctæ Romanæ ecclesiæ amantissimi fuissent:statuerunt in tota ferme insula:ut una quæq; domus: certum quid pia collatione singulis ānis ipsi Ro.Ecclesiæ penderet.Ibidem(ut p̄missum est)lōdinum oppidū: nūc londra.Regū sedes: & copia negociatorum: & lanificii arte celebre est.Habet Anglia hæc insula p̄ter hyberniam annexam & alias quasdam paruas insulas:Orchades appellatas:quæ ad.xxiii.numero referunt̄. Habet & Tile idest Cābriam insulam.Anglia hæc inter cætera Merlino uate:anteq̄ sacrum xp̄i euangelium reciperet:plurimum insignita fuit:qui(ut britonum res gestæ tradunt)ex dæmonū calliditate generatus fuit:quem ita exortum fuisse tradunt. Nobilem uirgunculam: quam piam fuisse ipsæ canonæ hystoriæ eā parētes:ut honestis & bonis moribus educarēt: & ne uiolata pudicitia a uiro cognosceretur:eminēti turri,ppere incluserunt: statuerūtq; ne præter ancillas ad eam accederet q̄sq̄: solæq; ancillæ cum ea confabularentur:quæ uirorum aspectus,p̄sus nesciebāt. Exacta uero pueri li ætate:quom uentus medullas torrere pararet:antiquus hostis puellam admodū libidinis furore accēsam aggredit̄: & multis uerbis ultro citroq; habitis:in uenerē sollicitauit.At puella dyaboli cōmenta,p̄sus ignorans cōsensum p̄buit.Tūc uiro primū se subegit:egregiæ puellæ formā præ se ferēti: & suscepto semine:ip̄m in uigore sp̄m: & qualitatibus formatiuis ꝯseruare curauit: dæmō priori abiecta figura discessit.Tumescēte uero puellæ utero:parentes stupidi eā grauidā cōpererūt.Nouem postremo expletis mēsibus Merlinū fœlicibus auspiciis puella pepit.Qui diligenti cura educatus incredibilia egit: & dixit:prout infra suo loco latius differemus.

¶ Ibernia ĩsula Britāniæ proxima:uidelicet uersus occasum:dimidio(ut existimat̄)minorē quam anglia:spacioq; terraꝝ est illa angustior:sed situ fœcūdior.Hæc(ut Isidorus refert)ab aphrico ĩ boream porrigitur: cuius partes priores hiberiam,p̄spectant.Vñ & ibernia nomē accepit.Huius autē accolæ longe magis siluestres fuerūt quā britāni:qui etiam olim humana carne uescebant̄. Nunc aūt gentes habēt ferocissimas: & bello aptissimas:quæ cum pulchro sint corpe: & elato:membrisq; robustissimis:ac colore candido:ingenio etiam & facilitate linguæ plurimum p̄stare dicunt̄. Ibi Agates & iris lapides p̄ciosi nascuntur.Equosq; parit:qui a natura suauissimo incessu: & quadā modulatione:ueluti more regio deambulare uident̄:Ibi nullus anguis:auis rara:ac apis nulla. Hanc insulam celestinus papa:eius nominis primus per patricium beati Martini episcopi ex sorore nepotem:ad Christi fidem conuertit.

¶ Scotia etiā insula:est etiam angliæ suprema portio:sed in aquilonem uersa : quæ & flumībus haud magnis: & mōte quodam ab anglia ipsa dirimit̄. Ibidem brumali tpe uix sol tris horis super terrā apparet.In hac quippe insula constat enatam aliq̄n fuisse arborem miraculosam:seu,p̄digiosam:supra quādam fluminis ripā:q̄ fructus,p̄ducebat ad Anataꝝ auium similitudinem: qui qdē: quom maturitati,p̄ximi essent:sua sponte decidunt: & alii in terrā aliiq; in aquā: & qui in terrā oīo putrescunt:in aquis uero demersi:mox animati enatare incipiunt:atq; sub aquis & in aera pennis uolant.Scoti itaq; iberoꝝ amicitia.societateq; plurimum gaudent:partim anglico parent impio: in ibernia & scotia plures sunt Metropolitanæ ciuitates q̄ in anglia.Ex britānia iberiaq; ac scotia uiri quasi inumerabiles emersere:quoꝝ ingenia: tum in diuinis: tum in humanis,p̄pe diuina sunt habita. Angloꝝ aūt & iberorum ac scotoꝝ hystorias: & annalia uenerabilis Beda optime descripsit: quas qui legere uoluerit.Noscat ubi potissimum legere possit.

¶ Orcades item insulæ sic appellatæ in septentrionali oceano non longe ab anglia sunt: uidelicet ultra eādem numero.xxx.seu ut aliis placet.xxiii.ut ptolomeo placet:angustis inter se ductæ spatiis.Harum tres tm̄modo habitatæ:non habent siluas:tñ uniceis herbis inhorrescunt. Cæteræ omnes nudæ arenæ & rupes tenent.

¶ Tile quoq; insulæ:quæ alio noīe Cābria nūcupat̄: & ip̄a septētrionalis oceani est græcis ac latinis celebrata carminibus.Quæ ultīa fuit ex cognitis a Romanis:ut ēt Virg.testat̄ in geor.Tibi seruiat ultīa tile.in ea solstitio æstiuo:nullas eē noctes Pli.tradit.E cōtra ut solinus refert: brumali solstitio:nullus pene dies.Vltra eam fert̄ concretum esse mare:ab orchadibus aūt prædictis:ad hanc Tilem insulam usq; est:quinq; dieꝝ ac noctium nauigatio.

Margin notes: Iuuenal. — Londra — Ciuitas — merlin. — Vates — Arbor admirabilis — Anatas ex arbor. — Beda — Virgil.

¶ Sicyoniorum Regum Epilogus.

iiii 4087 ¶ Zeusippo ultimo sicyonioꝝ rege hoc anno:q est nonus & uigesimus pricipatus seu pōtifica-

tus.Heli sacerdotis hebræoꝶ sine liberis mortuo:regnum id consumptum est:quod per annos nō
gentos triginta nouem sub regibus.xxvi.teste diuo patre Aurelio.18.de ciui.dei traditur fuisse por-
rectum.Quorum primus fuit.

Agialeus.1.	añ.50.	Eratus.10.	añ.46.	Sicyon.19.	añ.45.		
Europs.2.	añ.45.	Plemeus.11.	añ.48.	Polybus.20.	añ.40.		
Stelchin.3.	añ.20.	Ortopdis.12.	añ.45.	Inachus.21.	añ.42.		
Apis.4.	añ.25.	Maratus.13.	añ.30.	Festus.22.	añ.8.		
Thalesion.5.	añ.52.	Echireus.14.	añ.55.	Adrastus.23.	añ.4.		
Egidius.6.	añ.34.	Marathus.15.	añ.20.	Polyphides.24.	añ.31.		
Thurimaus.7.	añ.45.	Chorax.16.	añ.30.	Pelasgus.25.	añ.20.		
Leucippus.8.	añ.53.	Epopeos.17.	añ.35.	Leusippus.26.	añ.31.		
Mesappus.9.	añ.47.	Laumedon.18.	añ.40.				

Atq; ita oēs hi sex & uiginti sicyonio-
rum reges:cū nongentos & triginta nouem regnassent annos:penitus defecere.

¶Melantus sextusdecimus atheniensiū rex:anno trigesimo pontificatus:& principatus heli sacer 4088 iiii
dotis hebræoꝶ suis regnare cœpit:&.37.annis regnauit.

¶Archa testamenti dñi:hoc anno qui est ultimus pōtificatus heli sacerdotis hebræoꝶ a philisteis 4097 iio2
in cōflictu ꝑlii capta fuit:ut patet.1.&.5.&.6.cap.Quāobrem Heli ex mœrore defecit.Captiuita-
tem igitur palestini cū maximo gaudio in azotum eoꝶ primariā ciuitatem cū triūpho detulerūt:
ibidēq; ipsam in tēplo Dagoni dei sui collocarūt.Veꝶ mox ipse dagon ante archā ipsam corruēs:ī
terrā iacebat:qđ uidentes palestini nō modicum de eius sorte indoluerūt. Sed & paulopost etiam
dñs adiiciens ipsam azotum:cū uniuersa ꝓuincia grauissimo dessentoriæ morbo ꝑcussit. Neq; his
contentus infinitā muriū multitudinē in eādem ꝓuinciam excitauit:quæ uniuersam regionē deua
stauit.Quibus ex malis azoti ꝓfestim intellexerūt ꝓpter archam captiuatam:eā sibi cladem ꝓue-
nire.Mittentes aūt azoti archam ipsam in ascalonem similibus passionibus accolæ percussi sunt.
Veꝶ dum per septē annis ipsa archa apud palestinos(cum eoꝶ maximis incōmodis)ꝑmansisset.
Desperati ipsam ad suos remittere constituerunt:cum aīaduerterent deum cœli eam oīno uendi-
casse.Et iccirco plaustrum nouū cōficientes:duas Vachas fœtas eidē adiunxerūt:atq; eaꝶ fœtus
domi recluserunt.Quæ recto itinere ꝓtinus in terram iuda:cū ipsa archa:tandē deuenere. Vbi ab
accolis leuitis archa cū gaudio recepta: ipsas uachas cū plaustro imolauerūt:atq; gratias deo im-
mortales egerunt.Venientes aūt iudæi eam in Cariatarim eoꝶ ciuitatem reportauerūt: & in do-
mum aminadab leuitæ uiri optimi locauerūt:qui per annos.xx.eius curam gessit.Postea samuel ꝓ
pheta:eam in Masphath transtulit:deīde in Galgalis:postmodū a sancto Daniele rege in domuꝫ
Naboth:ac demū in sanctam Syon arcem:postremo aūt a Salomone in tēplum portata fuit: incē
so deniq; templo dñi a caldæis:eam sanctus Hieremias ꝓpheta abscōdit.Fertur postremo Romā
fuisse delatam.Hanc igitur archam diuus Moyses ex lignis quidem fortissimis in deserto fieri con
Magnitudo Archæ stituit.Cuius magnitudo quinq; cubitoꝶ longitudinis & triū latitudinis ꝓhibet:q̄ intrinsecus:& extrinse-
cus:auro tegebat mūdissimo:atq; eius tegmē cardinibus aureis cōpaginatum erat.Et super eius
tegmen erant duo cherubin.In hac quippe archa cōfecta duas tabulas legis domi recōdidit: suāq;
uirgam:atq; manna:quod de cœlo dominus pluerat.

Samuel SAmuel sanctissimus dñi ꝓpheta:hebræorum magnus pontifex: atq; iudex post Heli 4098 iioi
sacerdotis interitum principatum assumens:rexit populum dei annis.40. Hic ex ute-
ro matris suæ optimus fuit.Helchanæ igitur leuitis:ex Anna uxore susceptus: a puero
usq; in senium digne:& recte:dño deo ministrauit:cuius optimā uitam: ac ꝑclara fa-
cinora.Iesus filius Sirach in ultimo ecclesiastici.c.breuiter his uerbis ꝑstrinxit dicēs:Samuel dile-
ctus dñi ꝓpheta impium renouauit:& binos de gente sua inūxit reges:ac per multos annos: cū po
pulus dñi secundū eius ꝑceptum iudicasset:ab oī munere manū suam semp excussit:cuius sancta
opera quum dñs ipse uideret:spū ꝓphetiæ repleuit illum.Et cum in expugnatione circunstantium
hostium dominum omnipotentem inuocasset:eius uocem semp audiuit:& ꝓpterea duces eorum
contriuit:ac princeps palestinoꝶ subuertit:Sauli etiā Regi cum esset uerus ꝓpheta dñi:finem uitæ
ꝑdixit.Eidem præterea īnotuit:quod dñs ꝓpter ipsius impietatem suam hæreditatem foret cōsum-
pturus.Etiam quum non mediocriter eruditus haberet:scripsit(Isidoro teste)in primis iudicum &
Ruth libros:ac regnorum librum primum edidit.Tandem cum de deo: deq; hominibus bene ꝓ-
meritus esset:secundo ante Saulis regis obitum anno in senectute bona migrauit ad dñm.Quem
singuli ex populo israel tanquam proprium fleuere parētem. Eiusq; sanctum corpus in Ramatha
honorifice sepelierunt:ut patet.1.ꝶ.c.25.Cuius sanctissima ossa:ut diuus scribit Hieronymus:post
modum Archadius Augustinus in thraciam transtulit.Festum autem ipsius.13. calendas septem-
bris celebratur.

¶Saul aūt primus hebræoꝶ rex:hoc āno:q est duodecimus pōtificatus Samuelis:in regē ab ip̄o 4099 iioo
Samuele iussu dñi assūptus:regnauit una cū Samuele ip̄o annis.26.Hic cis cuiusdā nobilis iudei.
de tribu Beniamin fuit filius:a principio qdem bonus:ideoq; dilectus.Qui impio suscepto: duo-
bus primis annis:populum sibi creditum:adeo optime direxit:& rexit ut merito oia ei bñplacita:
contra

contra hostes cōcederent auxilia. At post duorum annoꝝ spacium magnanimitatis(q̄ regibus ꝓ dignitatis cumulo maxime coueniunt)expers factus dei mādata & p̄cepta contēnens:ex rege tyrānus:& subditorum suorum factus est oppressor. Nam in pricipio regni sui:exercitu congregato: iordaneq̄ traiecto imprimis Naas amonitaꝝ regem magno ipetu ꝓfligauit:ac iterfecit. Indeq̄ ēt cōtra eosdē amonitas:palestinos:Moabitas:& Idumeos uadens oēs iure belli sibi subiecit. Veꝝ cū Agag regē pīguissimū Amalechitaꝝ:ex mandato dñi interficere recusasset:mox per internunciū Samuelem ꝓphetam a domino reprobatus est. Vnde & ꝓpter hoc:& achimelech sacerdotis iniustam occisionē: atq̄ sacerdotis cognationis interfectionem:eius regulæ fastigium: nō in posteros eius transiuit:q̄obrem regnū eius umbrā regni in æternitate mansuri fuisse dictū est. Tandem post multas Dauid regi genero suo illatas ꝑsecutiones in monte Gelbor:dū contra palestinos pugnaret:ab eisdē supatus:& fusus prius suis oībus pene ꝓstratis:atq̄ interfectis Ionatha etiā cū cæteris suis filiis occisis:etiā ipse postremo grauiter uulneratus:in euaginatū suū gladium irruens occubuit. Hoc uidens eius armiger:& ipse se ip̄m interfecit. Hebræi aūt qui in campestribus ciuitatibus degebant:hoc audientes:cecidisse scilicet saul & filios eius:ac omnes qui cum eisdem erant: relictis ciuitatibus fugierunt. Eo itaq̄ mortuo:uiri quidā ciuitatis iabes uenerunt: & tulerūt corpora Saulis: ac filiorum: & sepelierunt reuerenter in nemore quodam:optimo quidem eiusdem ꝓuinciæ loco:ut patet. ꝛ. libro primo. cap. 31. Omnia huius regis gesta habentur in primo regnorum. li. a. c. nono usq̄ in finem.

¶ Lacedæmoniorum regni exordium.

¶ Euristheus quidam nomine:patria græcus:primus lacedæmonioꝝ rex hoc anno:qui est octauus:supra nongentesimo a natiuitate sancti Abrahæ secundum Eusebium: lacedæmoniis primū regnum constituens:regnauit annis. 42.

¶ Lacedæmonia Ciuitas Licaoniæ.

¶ Lacedæmonia aūt: ubi primū p̄dictus regnauit Euristheus fuit lycaoniæ ciuitas: nō autem regio:a lacedæmone iouis filio condita:a quo postea ipsa græciæ regio id nomē accepit:alias q̄dē Sparta nūcupata. Et idifferēter altera ꝓ altera ab auctoribus usurpaṫ:sed quā ob cām sparta fuerit dicta Iustinus in quarto Epithomatū suoꝝ exponit: q̄q̄ mihi ridiculosa potius uideatur: q̄ Veritas.

¶ Corinthioꝝ regni principium.

¶ Athletes quidā græcus luctator uictoriosissimus:& ipse hisdē tpibus apud corithos cū se posse plurimū in eadē urbe aīaduerteret:& eius populū quo uellet:aut ui:aut ꝑsuasione p̄duceret:p suas munificētias ciuitatis ipsius imperiū sibi usurpauit:ubi(& Eusebio referente). xxxv. annis regnauit.

¶ Dercyllus uigesimusnonus assyrioꝝ rex:tertiodecimo pontificatus Samuelis anno: suis regnare cœpit:& quadraginta annis regnauit.

io88 4iii ¶ Aeneas syluius sylui posthumi filius:quartus latinoꝝ rex:& ipse eodem āno:quo & prædictus latinis regnare cœpit:& uno ac triginta annis regnauit. Diuus tñ pater augustinus. 18. de ciui. dei. ca. 19. ponit latinū posthumi frēm:quartū & q̄ntum:q nunc hic quarto loco poniṫ. De isto autem Virg. meminit dicens. Et q te noīe reddet Syluius æneas pariter pietate uel armis egregius. Hic latino syluio post se hærede relicto:demum naturæ concessit.

¶ Abimelech summus hebræoꝝ sacerdos ac pōtifex hac tempestate:postq̄ summum sacerdotiū aliq̄diu fœliciter:fausteq̄ administrasset a saule rege:cum uniuersa sua domo iniuste obtruncatus est. Hic q̄ppe abimelech pontifex achioth filius fuit:qui fuit phinees filius:filii quidē Heli. ad hunc igitur pontificem Dauid fugiens:saulem regem in Niobe ciuitate concesserat:a quo & perbenigne exceptus:nō solum uictu accepit necessaria:sed & Goliæ gygantis gladium & lanceam: quæ dona ipse Dauid iam dudum Deo uouerat:habuit. Quæ res quom innotuisset sauli regi: mittens sacerdotem ad se accersiuit:interrogauitq̄:an Dauid sumptus & arma præbuisset. Cui quæ facta fuerant non negauit: quinimmo cum fiducia se illa eidem præbuisse asseruit. Cuius quidem excusationem cum rex nō susciperet:iussit circūstantibus armatis eū cum tota sua generatione pimi. Qui cum non p̄sumerent dei sacerdotē ꝓtingere:tanq̄ dei iudiciū formidantes:iratus rex in furore imp̄auit doech syro:ut in eū ꝓrinus irrueret. Qui armatos crudeles assumēs: sacerdotē dei: cum sua ꝓgenie obtruncauit:qui oēs numerati erant quadrigenti & quīq̄. Quo facto etiā ciuitatē eorū sacerdotalem euertit:& cōplanauit:ubi nō mulieri:nō infanti:non deniq̄ ulli uiuenti pepcit. Veꝝ unus tamen abimelech filius nomine abiathar liberatus euasit.

¶ Didonis pater.

¶ Belus: q & Metres appellat̄: phœnicis cuiusdā regis phœnicū filius his tpibus in phœnicia regione rex ꝯstitutus: adeo bello & armis īsignis effulsit: ut cyprios p̄potētes pyratas: q suos p phœnicū littus pyrrhatica īfestabāt p̄da sibi subiecerat: ac tributarios faceret: qd' Virg. in didonis persona tetigit dicēs. Genitor tū belus opimā. Vastabat cyprū: & uictor ditione tenebat. Hic unum tm̄ filium pigmaleonem noīe: & duas filias. s. Didonem & Annam post se reliquit.

¶ Viri Disciplinis Excellentes.

¶ Homerus poeta ꝝ oīum græcoꝝ & latinorum pr̄iceps: cui Melexigenes nomē fuit ꝑpriū: hisdē tpibus: Eusebio & Isidoro testibus clarissimus extitit. Qui ideo Homerus dictus fuit: qa cæcus erat. Nā iones: & alii qdā oculis captos homeros appellare cōsueuere: qd' homeris idest itineris ducib⁹ egeant: ipse qppe pro qntiliani snīa: uir p oīa eruditissimus fuit: quiq; & eloquentiæ partibus ortū dedit: atq; exēplum p̄buit. Hunc. n. rebus in magnis sublimitate: in puis uero nemo ꝓprietate supe rauit idē: ut ipse Quintilianus refert: lætus: ac præssus: iucūdus: & grauis cū copia tum breuitate admirabilis. Non poetica mō: sed & oratoria uirtute eminētissimus fuit. Quicqd dicere uoluit: uerius & lucidius oībus explicauit. Hic itaq; post pagratum orbem cū extrema pauptate: tandē Archadum littora habitauit: ubi inter aspera scopuloꝝ: & mōtana nemoꝝ: sic cæcus existēs: admiranda illa uolumina melle plīta. s. iliadis & odisseæ dictauit: Iliada etenī idest troiæ captiuitatē: iuxta numeꝝ lrārum græcaꝝ: uiginti quattuor libris heroicis uersibus cōposuit. Odysseā uero eodē gn̄e metri edidit: In quo Vlyxis errores descripsit. Quidā etiam Myomachiā & Martē libros illi ascribunt. Vixit aūt Homerus hic cētum & octo annis semp: ut plurimnm cæcus. De eius aūt tempore primo: deq; mortis gn̄e: cū tam uariæ sint snīæ: ut incertum sit quid potissimum efferri queat: satius tacendum diximus quam dubia explicare.

¶ Hesiodum etiā græcum poetam: ex Eolia natū: hisdem quoq; tpibus fuisse & floruisse constat: ut Gellius in epigrāmate testat̄. Qui ex pauprimo patre natus a pr̄icipio pastor rudis: agrestisq; ac indoctus fuit. Veꝝ guttula aq̄ collucentis libata: mox ita ad summū poeticæ euasit: ut nobilissima dogmata ediderit. Quæ postmodū a Platone & aristotele p̄stantissimis philosophis in mediis eorum utriusq; philosophiæ naturalis: & moralis: uoluminibus magna cū ueneratione: ueluti oracula sæpe numero seruata sunt. Ipse. n. primum inter cætera agriculturā metrice scripsit: ut Pli. 14. lib. refert. Scripsit etiam ex his quæ habentur Tegoma: & Aspida: atq; alia. Quo autem tempore obierit: non habemus.

¶ Polymides phrygius poeta celeberrimus ad hæc usq; tpa: cum magno suæ doctrinæ p̄conio ꝑuenit: & multa poetica edidit memoratu digna: interfuit aūt bello troiano: & uniuscuiusq; gesta p̄clara carmine describebat. Vn̄ Hector Troianoꝝ fulgor in bello admodū exaspatus: & aggrauatus: a sociis persuasus castra deserere noluit: pauens ne hic polymides: suis carminibus: eius fugā in ludibrium sempiternum carneret: scripserat. n. patris diomedis fugam: ut græcorum opprobrium sempiternum faceret.

¶ Codrus melāthi regis filius: postremus atheniensiū rex: uigesimoseptimo pōtificatus Samuelis 4113 1086
anno: atheniensibus regnare cœpit: & uno ac uiginti annis regnauit: post cuius mortē suæ urbis reges oīno defecere. Hic iesu xp̄i dn̄i nostri figurā gessit: qppe qui pelopōnēsibus hostibus (sicut diuus refert Augu. li. s. 18. de ciui. dei) nō regali sed despecto habitu quo ignotus eēt: interficiendū se obiecit: ut morte sua patriā liberaret: sciebat quippe pelopōnēses rn̄sum accepisse: qd' si atheniensium nō occiderēt regem: tum sibi athenienses cessuros. Codrus itaq; hoc cognito sarmentoꝝ sarcinam sibi cōgregauit: quā p hostes defferēs sibi per iurgiū mortē ꝓuocare decernens quendā ex militibus hostem ipso sarcinæ pondere percussit: at ille mox ira parcitus: codrū eo ī abiecto habitu gladio peremit. Quo agnito: pelopōnēses bellum euestigio soluūt: & athenienses liberantur. Maluit autem hic pientissimus suæ Reipub. rex mori: ut sui uincerent: quā suis superatis inglorius uiuere. Codro igitur defuncto: atheniensiū respu. tam diu per magistratus postea est administrata: quo usq; salon insignis legū lator: in ducem electus fuit. Reges uero athenienses: qui a centesimo seruitutis hebræoꝝ anno: usq; in præsens ibidem regnarunt sunt isti.

¶ Atheniensium Regum Epilogus.

Cecrops primus	aň. l. Cecrops. vii.	aň. ul. Oxynthes. xiii.	aň. xii.
Granaus. ii.	aň. ix. Pandiō. viii.	aň. xv. Aphidas. xiiii.	aň. ii.
Amphitrion. iii.	aň. x. Egeus. ix.	aň. xlv. Thimoetes. xv.	aň. iii.
Erictonius. iiii.	aň. l. Theseus. x.	aň. xxx. Melātus. xvi.	aň. xxxvii.
Pandion. v.	aň. xl. Mnestheus. xi.	aň. xxiii. Codrus. xvii.	aň. xxi.
Ericteus. vi.	aň. l. Demophoō. xii.	aň. xxxiii. Horum anni in unū supputati: q-	

bus regnauerunt: sunt quadringenti: & septem ac octoginta anni.

¶ Latinus syluius: æneæ sylui filius: quintus latinorum rex hoc anno: qui est postremus pontifica 4120 1079
tus samuelis sacerdotis iudæoꝝ: suis regnare cœpit: & quinquagita annis regnauit. Ab isto primū coloniæ sunt: eoꝝ. s. qui prisci latini sunt nuncupati: cūq; prædictis annis impasset: genuissetq; albā syluium: quem supstitem suum reliquit diem obiit.

¶ Ancona

Ancona Marchiæ Ciuitas.

Anconá picētiū:seu marchiæ áconitanæ ī ſignē:ac primariá ciuitatē:hac tēpeſtate(Carino hyſtorico teſte)a dolopibus theſſaliæ ppl̄is ſuper adriaticū mare ꝯditá fuiſſe ꝯſtat:q̄ iccirco ab ip̄a littoris curuitate anchoná appellauere:pli.tñ dicit eá a ſiraculāis ſiculis ꝯditá:uł potius ápliatá.Hæc nāq; cū pugnaciſſima & celebris exiſtat ī oībus.Citas ēt portū tutiſſimū:ornatiſſimūq; nauibus hab;:ī ſigni ope a troiāo auguſto fabricatū:uñ & ppeius celebritatē dr̄.Vnus deus:una Roma & unicus portus ī āchōa.Quá oſtrogothi tpe iuſtiniani īpatoris primi : igne ferroq; p maiori pte uaſtarūt.S; & poſtmodū tpibus lotarii īpatoris:ac ſergii pōtificis:īſtauratá ſarraceī ueniētes denuo captá ſpoliauerūt:totáq; ícēſá:deſolatáq; cū oībus urbibus & locis uſq; ad idrūtū apuliæ urbē dimiſerūt.Veꝝ poſtmodū libertate dōata:quū ciuibus bñ moratis:ac mercatoribus ꝓſtātiſſimis florere cœpiſſet:cito miꝝ ímodū:& domoꝝ āplitudīe:& aliis pſtībus ædificiis īſtaurata fuit.Eoq; libertatis bñficio:ac gſia:nūc uſq; pſimū decorat̄.Eſt āt optimi uini ſuauiſſimorūq; frugū īter cætera admodū ubertia.Hūit qppe hæc íclyta & celebris Ancōītana cītas cōpſes celeberrios uiros:ī oī gñe uirtutis īſignitos iuris ꝯſultos:ac theologos:quos īter:ut cæteros miſſos faciá:celeberrios ſacraꝝ lraꝝ:& aliaꝝ bōaꝝ artiū:ſtudiis ornatos.Auguſtinū anchonitanū:q pſima pegregia edidit opa:Alexādrū ꝑconē:ac cōcionatorē diſertiſſimū:& Io.auguſtinū ſupſtitē acutiſſimū:pitiſſimūq; ac certe ſubtiliſſimū theologū.Eſt nāq; nō ſolū theologus:ſ; & dialeticus egregius:idēq; phyſicus atq; mathematicus ab ordīs nři atq; alios ꝓſtātes alioꝝ ordinū.Sūt eteni āchōitāi tpibus nřis ita ad bōaꝝ artiū ſtudia accōmodati:ut iā nulli hoīu; gñi cedeř uideaſ. Augu. Alexan. Io. alex.

Aquileia Furoiulii Ciuitas.

Aqleia Foroiulii regiōis ciuitas p hæc tpa(carino hyſtorico teſte)a quodá troiano:nomie eqlo e troia cū aliis pulſo:ſuæ ædificatiōis initiū ſūpſit: & a ſuo ꝯditore aqleia dnoīata fuit:uł ut qbuſdá aliis pl; (& forte melius)a qleiæ q̄ſi aqs ligatæ cognomētū accepit.Quæ cū a mari ſemota aliq̄tiſp eēt: ī potētiſſimá:ac primariá totius italiæ citra padáæ urbiū poſtmodū euaſit.Adeo ut totius italiæ nauigationis portus & emporiū diceret̄: poſtea a Gothis primū deīde lōgobaidis ſpoliata : & lacerata uix unquá coaleſcere potuit: & adeo nūc derelicta ur̄:ut ꝑter paſtores:& piſcatores atq; ſacerdotes:q diuia hyemis tpa ī ea celebrēt:nullus eá īcoleř poſſit.Erat āt priſcis tpibus hæc ciuitas īſignis: ut octauianus auguſtus plerūq; eá p̄ cæteris urbibus īhabitaret.Et ppea ſuo tpe:oī ornatu:& reꝝ abūdātia florebat.ſed iulius cæſar aň ip̄m: Foꝝ aurientaliū atq; occidētalium mercatoꝝ in ea cōſtituerat.Quo īſtituto eá:atq; regionē ipſam: Forūiuliū īſtituit appellari:cū antea Iapedia diceret̄:&iō futuri a qleiēſes in ea lapidē adhuc extantē pgrādem erexerūt:in quo hæc uerba eſculpe fecerūt.Imp. CAEſar . Aqleiēſiū reſtitutor & ꝯditor. Viá Q. due Geminá a Porta Vſq; ad pōtē:p tyrōes iuuētutis nouæ italiæ ſuæ delectos poſterioris lōgi tpis labe corruptá mūiuit ac reſtituit.Quæ cū multo tpe eo ī flore pſtiterit:poſtrēo ab atilia Gothoꝝ rege:oīo diruta fuit.Cuius īcolæ cū ī uenetas paludes aduolaſſēt:urbē uenetá ī pte ꝯdiderūt.Hác igr̄ celebrē:íclytáq; citatē Marcus euágeliſta:quū ex mādato btī petri ap̄li alexādriá peteret:ad xp̄i fidē ꝯuertit. Vbi & ſacrū euágelii ſui uolumē primū ꝯſcripſit.Quē plane libꝝ manu ſua exaratū:poſtmodū uenetias delatū:ꝯdigno honore ſeruauerūt.ibidēq; Hermagoras optimus & erudítiſſimus uir ad marci ipſius ꝑdicationē ꝯuerſus:fcūs ab ap̄ſo petro eiuſdē citatis ep̄s eá oē; regionē deo nr̄o lucratus ē.Quáobrē a nerōe ī piiſſimo uiro poſtea martyrio corōatus ē.Exīde emerſit ſyrus papiēſis doctiſſimus ep̄s ſuus diſcip̄ls:& gl̄oſus chromatius:ad quē diuus Hiero.multa dicauit opa.Et Ruffinus p̄ſbyter latinis:græciſq; lr̄is eruditiſſimus:ac pſimi ſanctæ Ro.eccleſiæ ſūmi pōtifices. De qbus īfra dicemus. Hermagoras.

Luna æthruriæ italiæ regionis olim parua:quæ noſtro ſæculo pœnitus deſolata uidetur:hiſdem quoq; tpibus a quodá príncipe troiano:in faucibus liguſtici maris cōditionis ſuæ initium habuit.

Cuius adhuc pulcherrimus: & ꝓfundissimus portus ciuitatis dignitatē præ se fert. Est. n. celsis circūcinctus mōtibus: ex quo qdē portu iter alia maxīa albo℞ marmorum uis deuehit̄: eo quia haud ꝓcul ab eo carariæ mons est: in quo ipo℞ marmorum fodinæ adeo celeberrimæ habent̄: ut unico saxo tabulæ integræ atq̧ colūnæ magnæ exhibeant̄. ipsam aūt ciuitatē hac de causa ferūt euersam & penitus desolatā fuisse: qd' cuiusdā impatoris uxor admodū speciosa in adolescentem quendam ipsius ciuitatis principē miræ pulchritudinis oculos iniecerat: q̄ cū nullo mō ad eū pertingere posset: mortuā se aliqñ simulauit. At impator de eius morte se certiorari uolens: ipsius impatricis defūctæ pedē sunde acutissimo pforari iussit: q̄ cū nullum doloris signū ostenderet: eam cum magno luctu: & regia pōpa sepeliri fecit. Quod cū sepulturæ tradita fuisset: nocte sequēti ad prīcipis domū explendæ suæ libidinis gratia se se cōtulit. Impator aūt post aliqd' tps fraudis: & malignitatis certior factus: Lunā rediit: eāq̧ hostili animo introgressus uniuersos cecidit: & urbē spoliatam ꝓtinus euertit. Ipsius tñ desolationem diutissime ante factā fuisse. Lucanus indicat dicens.

Luca-nus

Hoc propter placuit thuscos de more uetusto. Acciri uates: quo℞ qui maximus æuo.
Aruus īcoluit desertæ mœnia lunæ. Cuius tñ urbis retinet adhuc denoīationē iunēsis regio sic appellata. Cuius epātum Nicolaus pōtifex: eius noīs quintus in Sarzanā sui ortus oppidū contulit: & huius pontificatum: ac epālem sedē ibidē constituit. Hæc quippe inter cæteros celebres uiros Euticianū pōtificē maximū genuit.

¶ Pataium Vrbs.

¶ Patauiū cūcta℞ urbiū Venetiæ regionis celeberrīa: atq̧ excellētissima hisdeꝫ tpibus: Samuele propheta: & sacerdote magno: iudæis p̄sidente: ab anthenore nobilissimo Troiano initiū cōditiōis suscepit: ubi & regni sui idem conditor: sedem: & sepulchrū constituit. Cuius ager cū bonis oībus refertissimus haberet̄: & pp boīs sūmam æqtatē: cōfesti ipsa ciuitas plurimū creuit: ac populosissima admodū enasit. Adeoq̧ p tpa postmoduꝫ freqūes est effecta (ut Strabo cōmemorat) ut centū & uiginti eqtum millia in ea aliqñ cēsa fuerunt: Romano℞ quoq̧ florēte Reipub. in ipsa quingenti eqstris ordinis uiri cēsi referuntur. Quāobrem ipsam eo℞ rempub. difficillimis tpibus: & armis: & pecunia plurimū iuuere. Quā uero ciuitatis huius: & uiro℞ ꝓbitate: & artiū bonitate: per tpa florueit magnitudo: cū alia℞ rerum maximo apparata: Romam missarum: tum uero pāno℞: & uestimento℞ omnifaria mercatura declarauit. Hæc eteni ciuitas: & si cōditione uetustissima sit habita: ædificiis tñ extātibus: uidelicet publicis & priuatis nouissima pene hr̄: quom Attila hūno℞ rex: eā uetustā & insignē urbē: igni ferroq̧ uastā īmunitāq̧ reliqrit: quā cū Rauēnates etiā īstaurassēt: postmodū ēt cētesimo ipsius īstauratiōis anno exacto lōgobardi ꝓrsus īcēderūt: & desolatā quoad regnarūt: p multos annos dimiserūt. Ve℞ lōgobardis a Carolo magno destructis: ab ipo rege eiusq̧ filiis atq̧ nepotibus: mi℞ īmodū restituta fuit: sed & Eccellinus de rumano ipsius tyrānus oīum immanissimus ac crudelissimus eā ciuibus suis aliisq̧ uiduatam fecit. Quo tandē mortuo in Cariēsiū nobilissimo℞ manus deuenit: quā admirabilē certe in oībus reddiderunt: & inter cætera triplici muro eā cinxerūt: ac Tymao fluuio in ea ītroducto maiorē īmodū exornauere. Vbi & p̄toriū toto orbe celeberrimū (inter alia monimēta) extruxere: qd' postmodū igni casu cōflagratū Veneti instauauere. In ea etiā Hēricus imperator eius noīs quartus: & ipse Cathedralem ecclesiā nunc extātem ædificauit. Ex hac p̄clarissima & inclyta urbe (ut cæteros missos faciam) quattuor fama celebres ꝓdiere uiri. Titus Liuius uidelicet hystorico℞ prīceps: qui Romano℞ res gestas lacteo sermone cōscripsit. Ita ut romano℞ scriba merito appellari meruit. Cuius ossa Veneti ipsi (p̄torio īstaurato) in illius conspicuo loco collocauere. Secundus paulus iurisconsultus uir in ea facultate etiam philosophia p̄cipuus. Tertius albertus nr̄i ordīs theologus celeberrimus: q pēthateucū ac euāgelia oīa accuratissime explanat. Quartus petrus aponus sūmus: tum mathematicus: tū publicus: cuius clarissima ad communem hominum utilitatem edita maximo in precio sunt habita. Fuere & alii cōplurimi excellētes patauini uiri: uidelicet Stella Flaccus & Volusius poetæ: atq̧ Musatus & Lonatus similiter poetæ: ac etiā alii nōnulli iuriū consulti scientissimi: uidelicet Franciscus zabarella & pileus de prata romanæ ecclesiæ cardinales: q urbē hanc mi℞ īmodū exornarūt. Habet hæc melita ciuitas intra mœnia munitissimā arcē: & cōiunctū illi palatiū sꝑbi opis munitissimū. Et p̄ter pochiales ecclesias quasi īnumerabiles quattuor mēdicantium loca magnifici opis: a ciuibus patauinis diuersis tpibus ædificata: q̄ ciuiū patauino℞ priscā magnanimitatē & religionē atq̧ potentiā præ se ferūt. Sed & inter ea insignis beati antonii basilica excelluit. Est p̄terea in ea sāctissimæ Iustinæ martyris tēplum: ac monasteriū amplissimum ordini diui Bn̄dicti dicatū: ubi & ipsius

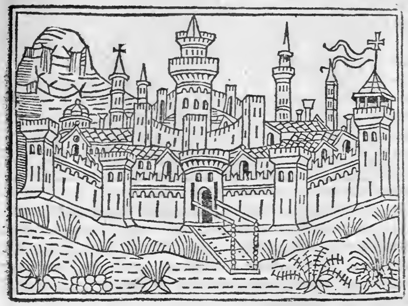
Attila

Eceli-nus

Titus Liuius Paulus ꝯsultus Albertus heremita℞ Petrus de abāo Stella Flaccus Zabarella

ipsius beatæ iustīæ corpus:ac lucæ euāgelistæ maximi:& fœlicitatis:ac mathiæ apostoli:necnō & Prodocimi sanctissimi ejusdē urbis epi corpa & reliquiæ habent.In ipa quoq; & gymnasiū hī oī italiæ celeberrimū:ubi sunt ædes amplissimæ studētiū & legentiū dicatæ.Habet & agrū certe fœcūdissimum:nō minus q̄ urbis ædificia cōspiciendum.A mariq; sursum nauigationē habet a fluuio Brinta:qui secus eā perfluit:& in extremo adriatici maris mergitur.

¶Taruisium Ciuitas.

¶Taruisiū itē ciuitas ipsius Marchiæ taruisinæ caput:& ipa phæc tēpora(ut sicardo cremonēsi epo placet)a qbusdā troianis fundata fuit: quā Silis fluuius amenis interfluit undis.Aliis etiā uberrimis in ea q̄si scaturiētibus irrigat aqs. Hoc qppe gottorū tpibus:suā quā etiā nūc retinet dignitatē obtinuit.Eo qa totilæ pr̄ ibidē regni se sui sedē cōstituerit: & ipsa in urbe totilā uirū postea pstantissimum genuerit:educauerit-q; ac nutriuerit.Hāc postmodū albouinus:primus lōgobardorū rex: quū italiā igressus fuisset:& cæteras ciuitates pditionē cœpisset: qa tardius eidē deditionē facere recusasset diruere oīno cōstituerat:& fecisset:nisi fœlix ipsius urbis eps(ut Gregorius testat)regis sæuitiā sua prudentia deleniisset. Quod aūt ab hac urbe uniuersa Veneta regio Taruisina marchia denoiet: factū eē reor:a minori nois absurditate:ut hæc appellatio marchiæ taruisinæ in ipsa māserit.Cū ea in regiōe sint multo ampliores ciuitates atq; dignıores:uidelicet Verona & patauiū:q̄ semp & dignitate & potētatu atq; opulēna Taruisiū anteierit.Est aūt ciuitas hæc mœnibus arce & aqs munitissima:ac priuatis ciuiū ædibus atq; Templis ornatissima:uariisq; mercibus īsignissima:frumento uino & oleo agrū abundantē & feracē hñs:īsup & fructibus diuersis suauissimis:ac piscibus atq; serico pcæteris copiosa:deniq; castellis & uicis plurimis insignita:ipsam quoq; ornatissimā reddunt ciues cuiuscūq; sexus religione:pbitate & moribus:oī deniq; laude ornatissimi ac pstantissimi. Et hoc quoq; Eccelini ac albertide Rumano fratrum(sicut patauiū)tyrānide non caruit:a qbus inumeras certe ptulit tyrānides.

¶Pisarum Ethruriæ Ciuitas.

¶Pisarū seu pisæ ethruriæ regiōis īsignis cītas & īter capita eiusdē regiōis merito ānumerata his tpibus:ut Stra.refert:a græcis ex pisa archadiæ ciuitate uenientibus pditiōis initiū sūpsit:nā Ser.sic īqt.Quidā ex ea:& elide ciuitate uenerūt:& pisas ī italiā pdiderūt.Quas sic ex pristia sua ciuitate uocauere.Q d Vir.tūc tetigit: quō īqt.Hos pere iubet alpheæ ab origīe Pisæ Vrbs ethrusca solo:& Solinus īqt.Quis ignorat a pelope pisas.Hæc igit ciuitas: q̄uis nūc ī fœlix & pq̄ssata admodū sit:oli potētissima supbissimaq; fuit:nullo tñ potētatu tpibus romāorū eā floruisse īuenimus:sʒ postq̄ populonia & lūa maritimæ illius ethruscæ regiōis ciuitates deletæ sūt eā quā postea hūit potētiā ēt caroli magni tpibus assū e cœpit. Quibus qdē tpibus & deīceps multos pstātissimos habuit maritimo bello uiros:quorū uirtute atq; pstātia maiorē imodū aucta fuit. Quo fcm̄ ē:ut īter ethruscas urbes & belli & pacis gl̄ia:diuitiis atq; potētia pricipatū obtīere pmeruerūt.Et multas maris īsulas atq; ipsā scāʒ hierlʒ suo subegerit ī pio:sʒ ph dolor:sua disidia suaq; discordia a.90.ānis citra qbus(put ī pñtiarū ē:q ē ānis salutis.1496.)famæ & bello a florētino pplo domita & subiugata fuit:ifreqns pplo:opibusq; ignobil & obscura pēitus ē reddita:& nihilominus ēt ī pñtiarū supbissimis ædificiis publicis & priuatis atq; pōtibus sup arno fluīe positis pfimū exornata.Hēt īter cætera tēplū diuæ uirgī dicatū:& claustrū toto orbe clarissimū ac celeberrimū qd' cāpus scūs nūcupat atq; cāpanariā turri miro ordine pfectā:q̄ oīa uidere & mirari icredibile pfecto uidet. Genuit hæc ciuitas īter cæteros rayneriū & bartholomeū theologos:ac pōtificii iuris pitissimos ordīs pdicatorū:atq; hugutionē celeberrimū grāmaticū:& alios pmultos disciplinarū excellentes uiros.Ornatur aūt ciuitas plurimis sanctorū reliquiis:sed porissimū duabus lapideis illis Metretis:in qbus aquam in uinum a dño saluatore nostro imutatum est.

❡Turo Galliarum Prouinciæ Ciuitas.

❡ Turo galliarū Bituringæ ꝓuinciæ metropolis ciuitas: tempestate hac (ut Carinus hystoricus refert) a Bruto Britannorum rege cōdita fuit. Quo & a turno suo nepote: ibideꝫ a Gualfredo aq̄tanoꝝ duce in ꝑlio interfecto Turonem nūcupauit. Ea q̄ppe cum nūc celebris ciuitas habeat̄ ab Ligeri fluuio abluit̄: q̄ Bituringes ab Hæduis diuidit: ac ab oceano sursum nauigationem habet: a q̄ non paruam cōmoditatem ciuitas ipsa percipit. Hæc nanq̄ cū archiepālis sedes existat. Vndecim continet suffraganeos: qui & pro maiori parte in celtica gallia sunt: atq̄ ex maiori parte Britanniæ citerioris ducatus nomen retinens in francoꝝ regno sita est. Hanc enim & andagauensem urbem sanctus Ludouicus francoꝝ rex: e ducatu Britāniæ detraxit: sed aliæ britanniæ ciuitates in eadem remansere ꝓuincia ut ante: sicut etiam Gratianus in canone. 3. q. 6. ca. hoc q̄ppe testatur: hæc nāq̄ cū multarum reꝝ opulentissima sit habita: etiā nō ignobiles cōtinet ædes. Habuit hæc ciuitas plures celeberrimos uiros: oī certe uirtute & sanctitate conspicuos: quos inter diuus eiusdem ciuitatis ep̄s extitit Martinus: qui tantæ sanctitatis extitit pontifex: ut trium mortuorum meruerit esse suscitator: ac alium nomine perpetuum.

❡LIBER QVARTVS IN SVPPLEMENTVM SVPPLEMENTI CHRONICARVM A PRIMO AVCTORE NOVISSIME CONGESTVS ET ACCVRATISSIME REPERCVSSVS. HIC FOELICITER INCIPIT ET CONTINET TEMPVS ANNORVM. 485.

AEtas sæculi quarta per annos quadringentos octoginta quinq̄: ut Isydorus ponit duratura. Quam etiam in suscepto opere librum quartum facimus: cuius quidem tempus etiam prophetarum tempora nuncupata sunt. Vbi & Regum Liber secundus incipit.

DAuid prophetaꝝ omnium dignissimus princeps: Isay uidelicet de tribu iuda filius primus hebræoꝝ rex: anno a natiuitate abraæ nōgentesimo quadragesimo primo. Hebræis regnare cœpit: & regnauit omnibus cōputatis .s. in Hierusalem & in ebrō. 40. annis. primo nāq̄ in ebrō super iuda tātū 7. annis: cum super aliā multitudinem filius Saul regnaret: mortuo deīde Hisboseth filio Saul. Dauid hic regnauit super oēm israel. 33. annis. Vir q̄dem ab infantia pulcherrimus ruffusq̄ & decora facie ingenti fortitudine sed animo maiore: q̄a cū leonibus & ursis (ut sacræ tradunt hystoriæ) quasi cū agnis ludere non extimuit. Atq̄ eos aliq̄n appræhendens manu suffocabat. Et insuper optimus uir & oī uirtute plenus fuit: quas esse oporteat in regibus fortisq̄ qualis non fuit alius: qui præter philisteū gigantem uiꝝ fortissimum: quem ante regni susceptionē funda interimerat: etiam in certaminibus (suscepto imperio) quæ ꝑ subiectis suscipiebat primus ad ꝑicula semper ꝓperabat: cuius exemplo laborare & pugnare omnis incitabat potius operando q̄ īperando. Fuit præterea & ad intelligendum futura & disponēdum p̄ntia minus idoneus: mansuetus quoq̄ ac ultra modū benignissimus iustus: item ac minus perhumanus & quā maxime in his q̄ regibus cōueniunt in nullo pœnitus nisi in uxore Vriæ plenitudine potantis deliquisse eū legimus. Ipse itaq̄ regno adepto primum hierosolymam obsidens: tandem cœpit & exinde expulsis cananeis & iebuseis suo regno eam adiecit: & cum antea solima uocaretur eam hierosolymam appellauit: fuerat. n. ipsa ciuitas semper ab hebræis extranea: adepta autem hierosolyma palestinos omnes: uniuersosq̄ hostes oī ex parte cōtriuit atq̄ deleuit: & ꝓpterea (ut iesus filius Syrach refert) gratias agens de oī corde suo laudauit dn̄m: & dilexit eum qui fecit illum: ꝓpter q̄d & cantores multos instituit: & eos stare fecit contra altare: in quoꝝ celebratiōibus dulces ipse cecinit psalmos sed & cum in canticis ac polyticis institutionibus poptime esset instructus: sacerdotes dn̄i quo diuina celebrarent obsequia: omnem docuit modū & decorem: quem quidē ritum usq̄ ad uitæ suæ cōsumationem incessanter obseruari uoluit: q̄obrem ut dn̄s exaltaret cornu eius regnum & sedem ī israel dedit. Hic aūt cælestis cytharista haberetur dulcedine carminis delectatus. Centū & q̄nquaginta lyrico carmine melifluos cecinit psalmos: quos diuus Hieronymus in quinq̄ distixit libros: 4124 1075

propter

propter distīctiones ibidē factas ex quinq; fcā fuit. Vbi & pphetiā suā pter alioꝝ morē sine ullo ex teriori adminiculo:sed solo spūs scī īstīctu de æterna genitura:deq; extra īcarnatiōe:passiōe quoq; ac resurrectiōe euidētissime disseruit. Edidit pterea scdm librū regū. Genuit aūt hic in Ebrō septē filios ex septē uxoribus:in hierlm uero quattuor ex Bersabea:quoꝝ de nūero Salomon unus fuit: sed & alios.9.(exceptis cōcubinaꝝ filiis) genuit. Hic deniq; regno in pace adepto cōtra legē moysi:qua pcipit nō dinumerādum esse populū:pcepit Ioab pricipi militiæ suæ:ut uniuersū suū dinumeraret ppſ3. Et cēsu habito īuenit mille milia & cētum milia uiroꝝ educētiū gladiū. Et de tribu iuda solū qdringēta & .40. milia bellatoꝝ. Displicuit aūt deo hoc factū q ppl̄m recēsuisset. Quapp pcussit oēm israel pestilētiæ plaga:ex qua ad.40. milia de oī israel mox cecidisse referūt. Tandem cū ad ædificationē tēpli dñi oēm pparasset īpensam: ac Salomoni eius filio ipsius tēpli descriptionē dedisset:q rex ab eo iā ɔstitutus fuerat.4.calēdas Ianuarii: cū p dictū tps regnasset. Dauid fa ctus plenus dieꝝ bonorūq; operū obdormiuit in dño:cum.70.annis uixisset. Sepeliuitq; Salomon rex eius filius in hierlm decēter:cū īnumerabilibus diuitiis qs ipse reliqrat:ex qbus postmodū (ut ifra dicet)hyrcanus pōtifex Antiocho regi Demetrii filio(ut ab obsidione hierlm recederet)tria milia talenta dedit. Dauid itaq; sanctissimi regis & pphetæ gesta prima & nouissima scripta habent in libris paralipomenō primo: & Regū secūdo: ac septimo iosephi antiqtatum. Et quū in exordio cuiuscūq; regi cosmographiā terræ ipsoꝝ describere in p̄sentiaꝝ usq; cōsueuimus. Nec etiam alienū erit denuo repetendo: quæ supra in tertio huius operis libro descripsimus: imitatus diuū Hieronymum ac Eusebiū pamphilū:qui Chosmographiam terræ iudeæ & distinctas Cubuū sortes breuissima & ipsi descriptione exposuere. Non.n.intendimus ut ipsi fecere describere nomina omnium urbium: montium: fluminum: uiculorum & diuersorum locorum nomina & uocabula: sed summatim pertractando transire. | Viginti filii Dauid | Vide numeꝝ populi iiri multum

¶ Iudæa itaq; Dauid & successoꝝ eius regnū in asia maiori est ɔstituta:q cūctis puinciis mūdi sublimior hr. Quæq; ab oriēte atq; meridie arabiæ terminat: & a septētriōe Syriā hēt p termino: quā qdā palestinā Syriæ appellare ɔsueuerūt. Et in hac p̄simæ sunt regiones:utpote Galilea: Idumea: phœnicia iordanis fluuius: Cæsarea: Apollonia: Ioppa: Azotus: Ascalō: Gaza: Emaus: Engada: Samaria: Mons libanus: Pentapolis: & Hierlm oīum urbis oriēts clarissima. In hac regiōe est lacus: q mortuū mare dr:qđ nullā sustineat materiā. Hæc qppe puincia ex noīe Iudæ fili Iacob patriarchæ appellata fuit:quæ prius Chananea a filio Chā dicta est. Terra est frugum fertilis & opū diues. Vñ extimauerūt iudæi ob singularē eius aeris tempēriē: & elemētoꝝ grām eam pricipibus suis terram fluentē lac & melle: in hac itaq; puincia oī cum suis regionibus Dauid rex & Salomon filius regnarunt.80.annis: uiri ambo oīum sapientissimi: qui ipsam hierlm ornatissimā reddiderūt: ac Syon arcem munitissimā extruxerunt: & templū toto orbe uere celeberrimum & Regiam supbissimam prope templum ædificarunt.

¶ Galilea itē est iudeæ regio de p se sic nūcupata:q candiores(ut aiūt)gignat hoīes. Et est arabiæ Syriæq; & Aegypto cōtermina. Cuius terra ferax & optima: & fructibus satis abundans.

¶ Samaria etiā alia est regio in puincia iudæa: & hæc est inter Galileam & iudæā posita: dictaq; fuit a ciuitate Samaria: regum israel postea regio: quæ postmodū ab augusti noīe sebasten nomē accepit. Hæc aūt in planicie tota posita est: & a uico Genaniæ incipit.

¶ Traconitidis regio etiā ut euangelia referūt in iudæa est: & est iudeæ ipsius pars: quæ quidem regio est inter montem Libani & locū Tyberiadis constituta. Iosephus aūt in libro antiquitatum dicit eam gentem Cys filius aram constituisse.

¶ Israel itē regio de p se est in iudæa & est samariæ cōtermina: iudæa ab israel ysaac filio nūcupata: ut Isidorus libro.viii.refert. Vnde & post regni Dauid & salomonis diuisionem cum duæ trib⁹ quæ de stirpe Iuda & Beniamin reges haberent: reliquæ decem pristinum israelis in hac regione potissimum tenuerunt.

¶ Idumeæ itē & arabia atq; phœnicia: de qbus supradictum est in hoc regno īde computabant.

¶ Abiatar sūmus hebræoꝝ pōtifex pōtificis achimelech sacerdotis filius: quē saul occidi mādauerat ultimus ex lynea Ithamar filii aarō: his tpibus in locū p̄ris licet adolescētulus pōtifex suffectus: quoadiuxit rex Dauid maximo in precio apud eū habitus fuit. Sed eo defuncto a salomone ab officio amotus. Sadoch sacerdos & pontifex eius loco suffectus fuit: ut habetur tertio regū lib.cum ipse nollet salomonem: sed adoniam fratrem regnare.

1068 | 4131 ¶ Nathan & Gad & asapha p clarissimi pphetæ dñi: his tpibus floruere & dauid regnū īsigne mltū redderet. Quoꝝ prim⁹ erat ex frē dauid nepos: quē isay pp uirtutē & scītatē adoptauerat sibi ī filiū.

1062 | 4137 ¶ Medō Codri olī atheniensiū regis filius: septimo regni dauid anno p̄re in pelopōneso bello interfecto apud athenas nō impiis: sed magr̃atus insignia suscepit. In quo usq; ad mortē p uiginti pfuit annis. Hic nōnullas per fratres suos apud asiam minorē cōdidit urbes: ut ifra mox dicetur.

¶ Lupalles Decylli assyrioꝝ regis filius trigesimus rex: tertiodecimo regni Dauid anno assyriis regnare cœpit: & regnauit teste Eusebio annis.38.

1055 | 4144 ¶ Agis Euristei lacedæmonioꝝ regis filius scds eiusdē gētis rex.xviii.regni dauid āno regnare cœpit: & uno āno tm̄ regnauit: post quē eius fr̄ archestratus tertius ānis.35. Qui cum atheniensibus

cruentissima gessit bella.

¶ Augustus secundus atheniensiū princeps Medone mortuo: anno regni Dauid uigesimoseptimo magistratū suscipiens præfuit annis secundū Eusebium.36. 4152 1047

¶ Sicheus philisthenis sacerdotis Herculis filius & Didonis optimæ reginæ maritus: quē Seruius sicarbā noīat:his tpibus a Pigmaleone eius cognato ob auaritiā īcautus interimit. Nam philisthe ne eius pře(ut supradcm̄ est)a tyrio recedente huic sacerdotiū reliqt. Qui ultra quas pr̄ reliquerat multas sibi aliūde etiā sibi acqsiuit diuitias:qbus copiosus factus. Didonem Beli regis filiā accepit uxorem:quā pcipue susceptā dilexit. Ve℞ Pigmaleon Didonis ipsius frater & rex:auri auidus:desi deratis ipsius diuitiis clam eidem insidias tetendens incautum interemit.

¶ Pigmaleon aūt huius Sichei cognatus & Didonis frater:per hoc quoq; tp̄s:ut Iustinus refert pa tre defūcto adhuc puerulus in paternū regnū apud tyriū successit:qui factus uir in diuitias cognati sui Sichei(cū auarissimus esset)aīum iniecit:pp̄ter q̄ & illum tandem dolo interemit.

¶ Dido cui Elyssa prius nomē fuerat(de q̄ nulla i li.de claris mulieribus descripsimus)beli phœni cū regis filia fuit:& pigmaleonis fuit soror atq; sichei optimi uiri ꝯiūx:his tpib⁹ i pciū uiduitatis eua sit exēplū. Hāc itaq; puellā forma speciosissimā post beli genitoris mortē fr̄ ipse pigmaleō Sicheo uiro optīo dedit uxorē. Qui ꝯiugati iuicē sp amauerūt. Et cū Sicheus eēt ditissimus eius cognatus pigmaleō cupiditate tractus eū icautū tādē iterfecit. Cuius mortē Dido adeo ipatiēter tulit:ut uix a morte potuit se abstinere. Tādē i sōnis pmonita fugā arripuit:& cū multis sociis suis multis thesauris sūptis ex Thyro i aphricā iscio frē puenit. Vbi ab accolis mercato tm̄ littoris qtū posset boui no corio occupare:ibidē bellicosissimā futurā ciuitatē ꝯdidit: & carthaginē ipsam nūcupauit. Ipsa eni; astucia sua usa:cū primū datū terræ accepisset. Coriū bouis i carthā redactū:multo plus terræ occupauit q̄ uēditores existiare potuerūt. Carthagine aūt sic uocata:ēt arcē i ea ꝯditā a bouino co rio byrsā nūcupauit:socii uero Didonis uidētes urbis pricipiū ac ipsius thesauros incōpabiles aīati ilico surrexere:& urbis mœnia tēpla q; ac fo℞ necnō & ædificia publica & priuata exigerè cœpunt. Dū.n.ex fuga fr̄is pmū cyprū isulā puenisset:pl'imas uirgīes q̄ ibidē suo℞ mo℞ libamēta ueneri in littore exsoluebāt rapuit:qs i solatiū iuuētutis &,plē,pcreādā secū i aphricā ducēs:eisdē postea mr̄imonio copulauit. Quibus pactis ēt ipsa pp̄io legē & normā uiuēdi dedit. Quas obres ciuitas repē te egregia euasit. Et ipsa tū pulchritudine mirabili:tūq; inauditæ uirtutis: atq; castimoniæ p omnē aphricā iclyta diuulgata ē. Ve℞ cū in libidinē,pmptissimi sint aphri:factū est:ut in cōcupiscentiam musitano℞ regis:pp eius pulchritudinē sit deducta. Qui(ut Iustinus ait)eā a pricipibus carthaginē sibus sub belli denunciatiōe postulauit i cōiugem. Q d eū ip̄a rescisset: & se aň sn̄iam ad oēm casum,p salute patriæ dānasset:ægre tulit:sed terminū ipetrauit:quē se ad ui℞ pmisit iturā: q cū uenisset:ꝯstructo igenti rogo in eminētiori urbis pte: q̄ Sichei oli mariti placatura māes illū cōscendit. Et altātibus ciuibus:atq; expectātibus q dnā factura eēt. Q uæ cū oīa,p uotis egisset educto cultro: quē sub uestib⁹ gesserat:dixit. O ciues carissimi:ut uultis ad ui℞ uado. Vocatoq; sicheo:iqt. Ego cū te uiro meo ad iferos uenio. Et uix uerbis tā paucis finitis. In cultrū simul & ignē sese pcipitem dedit:& ita mortua ē. De qua diuus Hieronymus cōtra iouinianū ait. Casta dido Carthaginem condidit:& ,p castitate uitam finiuit:quia maluit ardere:q̄ nubere. Et q̄diu inquit Carthago stetit:Dido pro dea habita fuit. Huius eni pudicissimæ matronæ proprium nomen(ut supra diximus)Elys sa fuit:sed propter ipsius uirile robur:postea Didonis nomen accipere promeruit : quod latinum uirago interpretatur.

Virgies rapiunt

Mortē didonis recitat

¶ Smyrna asyæ ciuitas(ut eusebio placet)his tpibus i Eolia isula a Codri filiis condita fuit:i qua diuus Ioānes apostolus ecclesiā cōstituit. Hæc tm̄ ab eisdem potius istaurata q̄ condita fuit: cū ab una ex amazonibus fœminis id nomē accepisse legatur. De qua etiā meminit Home.in secundo lib. Iliados:quæ & portum habuit pulcherrimum.

¶ Ephesus ēt mioris asyæ ciuitas trigesimo scdo regni dauid anno:ut Eusebius hēt:ab androdo co dri regis filio cōdita fuit. Vbi & regia cōstituit:cuius posteri usq; ad romano℞ tpa reges dicebant: i qua & naualia multa erāt:necnō & portus ppulcher. Cuius qdē opportunitate multū creuit. Verū ut fama est:nūc pauci sunt eius icolæ:cū pene diruta a turchis referat. Aiūt.n.aliqn̄ ibidē fuisse senatū:p quē oīa(sicut nūc Venetiis)admistrabant. In illa iter cætera tēplum toto orbe terra℞ celebre dedicatū erat:qd ab archiphrone mira arte ꝯfectū fuerat: & id urbē hāc plurimū decorabat: qd'qdē q̄uis Xerxes rex ꝑsa℞ oīa asiatica igni dedisset:huic uni pepcerit: nihilominus postea Herostratus uir iniqssimus: quo sibi famā acqreret:icendit(De quo suo loco ifra dicemus)i hac itaq; urbe btūs Ioānes apl̄s & euāgelista ecclesiā a paulo fūdatā erexit. Vbi & drusianā eius discipulā a morte suscitat. Ex hac urbe multi noīs exiere uiri. E qbus eraclyt⁹ & Ermodorus philosophi:& hyp ponax poeta parasius pictor: Theodotiō: q bibliā iterp̄tatus est. Sed nouissimis tpibus i ea qdā marcus extitit eiusdē urbis ep̄s doctissimus & disputator uehemētissimus:q i florētio cōcilio i an no salutis nostræ.1439.sub Eugenio papa quarto itetfuit. Qui tantæ obstinationis & duriciei uir fuit:quod solus nunq̄ patrum ordinationi acqescere uoluit:sed & nonnullo post condignas sui erroris maximi pœnas luuit. 4156 1043

Tēplu; Dianæ

Eraclit⁹ Ermodorus Teodotion Marcus ephesinus ep̄s

¶ Miletū itē alia ea i ꝑuīcia cītas p hoc ip̄m tp̄s nō ꝯdita:sed istaurata fuit:quā nō nulli a Nileo

phyli

phyli Rege conditā perhibent. Hæc (ut Plinius quinto libro naturalis hystoriæ scribit) eiusdem Ioniæ prouinciæ caput fuit: in qua teste seruio Lana optime tingebatur: a qua Milesia uellera tradūtur dicta: multos portus habuit: quā etiā turci (licet uicus nunc paruus censeatur) cū tota prouincia occupauere. Ex hac urbe Thales milesius e septē sapiētibus primus originē duxit: & Anaximander ipsius Thaletis discipulus necnon & Anaximenes ambi philosophi eruditissimi. Hechateus quoq historicus & Eschines orator: aliiq q̄ plures ex hac urbe Mileto originem duxere. Vrbes quoq alias in Asia Codri filii: atq aliæ nationes tempestate istac condidere: quas scripto mandare superuacuum uidetur. Thales milesius

❡ Carthago inclita ciuitas & uetustate originis: magnitudineq & claritate ante oēs Aphricæ & Hispaniæ prouinciarū urbes memoranda. Atq alterū post urbē romanā terrarū decus: hisdē temporibus (Eusebio teste) a Didone regina cōdita fuit. In cuius medio Arcem cōstituens eā Byrsam a corio bouis nominauit: ipsa enim Dido (ut prædictum est) tantū loci emerat ab incolis quantū corio bouis circūdari posset. Dicēte Virgilio primo æneidos. Mercatiq solū facti de noīe Byrsam: Taurino quātū posset circūdare tergo: coriū autē illud in tenuissima fila secari fecit: quibus locum multū circūdedit. Vocantes illum locū lingua phœnicea Byrsam. i. Coriū seu Carthadam: qd uillam sonat: tandē mutato uocabulo Carthago est uocitata. Quæ teste Plinio libro qnto centū uiginti annis postea Romanis emula extitit: pluries enim destructa & deuastata: & pluries etiam instaurata. Primo nāq excidio Scipio iunior magna scipionis nepos in tertio bello punico cōsul factus sex cōtinuis diebus ac noctibus illā oppugnauit: & ultra desperatiōes tandē ciues ad deditionem traxit petentes: ut quos belli clades reliquos fecerat seruire saltē liceret. Eo in bello mulierum uigintiquinq milia: uiroꝝ uero triginta trucidata fuisse referunt. Hasdrubal autem eoꝝ rex ultro transfugiens eius uxorem se suosq filios in mediū iecit incendiū: q sexdecim continuis diebus ciuitatē arsit: q miseꝝ & Victoribus: ut Liuius ait: spectaculū præbuit. Atq eo tunc Carthago hæc (ut Eusebius scribit) sexcentesimo sexagesimo octauo ab eius conditione anno: omni murali lapide delata fuit. Veꝝ postq̄ euersa fuit uigesimo secūdo anno. Lelio Cecilio Metello. &. T. Q. flāmineo Consulibus reparari iussa est. Qua reparata Romani ciues eo multi accesserūt. Sed ut idē Liuius inquit intra breue tēpus Ethna ultra solitū flāmineos ignes euomens calidis cineribus exusta eius tecta destruxit: cuius subleuandæ calamitatis causa. Senatus Ro. decem annis Vectigallia omnia ei remisit. Multas q̄ per tempora Gotthorū hæc Ciuitas pertulit calamitates. Deniq & in Mauroꝝ manus deueniens ipsoꝝ regum sedes & regia nūc usq habita est. Quæ & uernacula lingua etiam Tunicium est. Tunes

❡ Carthagines quinq ciuitates fuisse compertū habemus: quaꝝ primam tempore Iair iudicis appellata israel (testibus Sicardo cremonēsi episcopo & Eusebio: ac magistro) a Carchedone & Zeto tyronibus ciuibus: quā a suo nomine Carthaginē dixerunt: & hæc famosior habita est. Secūdā autē peni ipsi: teste Isydoro: postea in Spartā condidere. Tertiā Cyrus persarum rex quadragesimo & secūdo anno: post urbem conditā (testibus Seruio & Papia) condidit. Quartam: ut Anselmus in libro qui imago dicitur: in Hispania fuit. Quintā uero & ultimam extantē Romani cōdiderunt. Cato autem in senatoria oratione: hæc ipsa uerba de Carthagine rettulit dicēs. In lybia cū rex lapon regno potiretur: qu ædā mulier Elysa dicta extruxit Daphnem quā Carthaginem dixi in primo sermone punico nouā ciuitatē. Ex quibus uerbis īfert: q Carthago lōge ante cōdita sit. Cato de hac urbe hæc dixit

1035 4164 Salomon rex: qui interpræta tur pacificus. Dauid regis ex Bersabea filius: secūdus hebræoꝝ rex: anno a natiuitate Abraæ. 980. patre adhuc uiuēte: hebræis regnare cœpit: & regnauit annis quadraginta. Hunc dominus ab ineunte ætate more exundātis fluminis tanta repleuit sapientia: ut dicere ausim: q quicquid natura efficere potuit: in eo uidetur fuisse expertam: nihil equidem eo unquā fuit excellentius: nihil dignius: sicut e sacris eius collegimus historiis: uel in uirtutibus primo postea in uitiis. Hunc itaq natū: confestim pater Natam pphetæ uiro doctissimo: atq sanctissimo educandū nutriēdūq tradidit. Quem cū suscepisset propter ipsius clarissimā indolē: mox eum Amabilē appellauit. Et bonarū artium disciplina omniq doctrinæ studiis imbuere studuit. Eo maxime quia mores suos natura graues & compositos regiis negociis excitans ad bonū & æquū modestissime ferri uidebatur. Factus igitur adolescēs ea in iuuenili ætate florente: suas ob uirtutes etiā domino sic iubente: reliquis fratribus suis abiecit: Dauid in regnū præfecit: qui rex cōstitutus confestim chananeos: cæterosq hostes debellans pacē undiq obtinuit: unde diuino disponente consilio: factū est: ut qui beneficiū ab eo se suscepisse existimabant. & qui eius metu fugarāt: pecunias & munera eidē innumera cōtribuerunt: quāobrē tāta auri & argēti: uidelicet in hierusalē congregauit: ut argentū ibidē pro nihilo reputaretur. Erat autē auri pōdus quod per singulos annos offerebat sexcenta sexaginta sex talenta accepta sūma: quā legati diuersarum gentiū & negociatores afferre consueuerāt. Quibus ex rebus atq diuitiis: templum illud toto orbe celeberrimū extruxit: atq intrinsecus & extrinsecus auro mūdissimo aurauit. In quo quidē præterea: & ipse Salomon regiā domum: & quidē superbissimam atq alia īnumerabilia quasi ædificia construxit: pro quibus rebus super omnes reges terræ: & sapiētia & diuitiis atq familia magnificatus est. Et propterea uniuersi desiderantes uultum eius: & audire sapientiā illius Salomon

deferebant ei munera:uasa aurea:uestes preciosissimas:arma bellica:aromata optima:& equos ac mulos innumerabiles:pro quibus fecit Salomon currus mille quadringentos.Et licet eidē omnis sciētia concessa fuisset:diuitiæq̃ oēs:& imperiū grande:ac sūma cū iustitia populos subditos semper tenuisset.Multa etiam bona cōposuisset:attamen tandē iam ætate maturus:tot honorū & bonoꝝ largitore postposito cōscenso offensionis montē Moloch ægyptioꝝ idolū:& alia gētium idola flexis genibus adorauit.Et quū factus esset senex:circa mulieres & uenereā intemperantiam turpiter egit:& nō solū fœminaꝝ prouincialiū habere uoluit delectationē:sed etiam multas alienigenas habere uoluit uxores.E quibus septingentæ uxores:& concubinæ quadringētæ fuere:quæ auerterunt cor eius:& secutus est deos eaꝝ:& ut eis aliquid gratū efficere uideret:phana & tēpla eaꝝ diis ædificauit:ꝓpter quod iratus dn̄s eidem aduersariū suscitauit:unde & diuus pater Augustinus decimoseptimo de ciuitate dei capl̄o scdo de eo sic dixit.Salomon bonis initiis malos habuit exitus.Quippe secūdæ res:quæ plærūq̃ sapientiū aīos fatigant:magis huic obfuerūt quā ipsa sua profuit sapiētia:sic quoq̃ Iesus filius Sirach cōtra eū his uerbis inuehit dicēs.Collegisti q̄si oricalchum auꝝ:& ut plūbū cōplesti argentū:& denudasti femora tua mulieribus:potestatēq̃ in corpore tuo habuisti:& dedisti maculā in gloria tua:& ꝓphanasti semen tuū inducere iracundiā ad liberos tuos:& cæteris stultitiā tuā ut faceres imperiū bipartitū:& ex effraim impare imperiū durū:uerum nō inquit,ꝓpter Dauid sanctū suū abstulit deus misericordiā suā a te:neq̃ oīno delere uoluit opera sua.Tandē Salomon quū quattuor & nonagita annis uixisset.ualde lōgæuus mortuus est: cunctis regibus fœlicitate excedens:& sepultus est in hierusalē.Et hic quidē certissimus fuit testis imbecillitatis humanæ naturæ.Qui enim picē tractat persæpe coinquinat a pice.Eius autē gesta prima:& nouissima si quis perdiscere cupit:ea a capl̄o primo tertii libri regū usq̃ ad.12.& prīo secundi paralipomenon usq̃ ad.x.perquirat.

¶ Libri Salomonis.

¶ Composuit autē Salomon hic:quū omnes homines antiquos scientia & sapiētia excelleret:Libros de canticis & modulationibus quinq̃ & mille:& parabolaꝝ atq̃ similitudinum(ut Iosephus scribit)fecit libros tria milia:per unum qdq̃ enim arboris genus parabolā dixit ab hysopo usq̃ ad cedrū.Eodē modo & de iumētis:& de reliquis terrenis:nec nō aquatilibus ac auibus cœli disputauit.De quibuscūq̃ creatis philosophatus est.Sed ex eius libris:qui nunc extant:tres libros p̄cipuos secundū tria eius nomina conueniētes conscripsit.Primo nāq̃ pacificus appellatus fuit.Secundo amabilis.Tertioq̃ ecclesiastes:quod latine cōcionator dicit.Hoꝝ autē libroꝝ primus prouerbiorum fuit.In qbus incipiētes:paruulosq̃ mores instruit:ubi uelut pater ad filiū frequēter loquit.Secundus ecclesiastes fuit:quo proficiētes uanarū instabiliūq̃ rerū naturā docet.In eo persæpe repetens.Vanitas uanitatū:& oīa uanitas:& per hoc expertus ostēdit:quod tēporalia oīa uana sunt atq̃ caduca.Canticū deniq̃ canticoꝝ tertio cecinit:quo cōsumantes instruit:quo pacto fideles animas Christo per unionē animoꝝ sanctorūq̃ desideriorū iūgat.Instituit quoq̃ & hic Salomon cōtra dæmones incantationes:quibus eoꝝ ægritudines possent mitigari.

¶ Templi Salomonis conditio.

¶ Templū domini toto orbe celeberrimū Salomon rex quarto regni sui anno ædificare cœpit:& in octauo anno cōpleuit:ut etiā habet secūdo paralipomenon:secūdo:cuius longitudo cubitorū sexaginta fuit:latitudoq̃ uiginti:ac altitudo centū uiginti:id aūt templū ex lapide albo totū cōstructum fuit:cuius fabrica multa arte cōfecta est:uidelicet de lapidibus politis miraq̃ arte cōpositis: ita ut neq̃ mallei neq̃ alterius instrumēti fabrilis aliqd̄ cōsiderātibus appareret indiciū:totūq̃ ædificiū interius & exterius laminis aureis inaurari fecit:& eius pauimētū p̄cioso marmore sterni. Altare quoq̃ eneū cubitoꝝ.20.lōgitudinis in eo erexit.cuius uasa oīa ad cultū necessaria aurea:& innumerabilia esse uoluit.Et p̄ter ea quæ pater suus deuouerat.Salomon ipse multū auꝝ & argētū in eo intulit:prædictisq̃ oībus:quæ ad tēpli magnitudinē expectabāt.Salomon scripsit oībus hebræoꝝ principibus:ac senioribus:ut iuberent omni ppl̄o ad dedicationē tēpli hierosolymā cōuenire uisuri simul:& tēplū dei:& arcā ibidē portandā conuocataq̃ multitudine in hierosolymis:rex cū ingēti hostiaꝝ pompa & luminaribus:atq̃ sacrificiis innumerabilibus arcā primo mēse cū duabus testamēti tabulis in aditu tēpli collocauit.in qua qdē ēt urnā manna plenā:& uirgā Aaron collocauit:his optime gestis Salomon orationē fudit ad dn̄m pro ppl̄o:qua cōpleta sese deuotissime ꝓstrauit in terrā:& adorato dn̄o surrexit:& tēplo per septē dies obtulit hostias:uigītiduo millium boum:& arietū centū uiginti milliū.Septīo aūt die manifeste uidit deū sacrificia sua grata habuisse.Nā ignis ex aere oībus uidētibus sup altare descendit:& hostias uniuersas arripuit:& asumpsit. Cūq̃ sacrificia celebrasset rex:cū benedictiōe dimisit ppl̄m in pace.Post trecētos aūt & septuaginta ædificatiōis suæ annos:ut in calce huius q̄rti libri apparebit:hoc tm̄ tāq̃ mirabile templū babylonioꝝ rex penitus cōcremauit:& euertit:ac eius uasa aurea argēteaq̃ per Nabuzardam principē suū inde tulit.Insuper & aureas mensas:& candelabra:ac quæcūq̃ preciosa in eo oblata fuerant: omnia auferri præcepit.

¶ Argilaus tertius corinthiorum rex octauo regni Salomonis anno:corinthiis regnare cœpit.& regnauit annis septem & triginta.

¶ Alba sylulus sextus latinoꝝ rex nono regni Salomonis anno latinis regnare cœpit:& regnauit annis.39.

annis.39.hūc diuus pr̄ Augu.18. de ciui.dei capi.2.dicit albā urbē in latio īstaurasse:& ibidē regni sui sedē cōstituisse:a qua deīceps successores ei⁹ albanoꝝ reges omisso latinoꝝ noīe appellari cœpti sunt.Quā qdē ciuitatē postea Tullius hostilius:licet frequēter eā inhabitaret:euertere deniqꝫ fecit:eius aūt ppl̄i īde emigrātes in lōginquā ꝓuinciā ꝓfecti albaniā regionē a se appellauere.Et nota qđ albani ab albēsibus differūt:eo qđ albani ab alba urbe latii:ab isto appellata.Albēses uero ab alba alia ciuitate:quæ fuit in æthruria ad fucinū lacū:quāquā etiam hi apud Lucanū albani quandoqꝫ nominentur:hic itaqꝫ alba:postquā prædictum tempus regnasset:athi filio suo superstite relicto:rebus humanis subtractus est.

❡Albania igitur ab albanis ppl̄is ab alba ꝑdicta urbe ꝓgressis dicta:regio est inter iberos:& mare caspiū cōstituta:habet ab ortu solis mare:ab occasu iberā:& a boreali mōtes caucasos:in qua primum ꝑdicti ppl̄i uiri pastorales incolæ fuerūt.Hi si qdē simplices admodū erāt.qui pecunias:& ultra cētenariū nūeꝝ nō nouerūt:cōmertia mercib⁹ īter se faciētes pōdeꝝ:mēsuraꝝ:& agriculturæ penitus ignari:in bellis uero oīno expediti:solē & lunā colētes.Ea quippe regio serpētes maximos gignit:& scorpiones:ac araneas lætiferas.Strabo refert apud eos.26.linguas fuisse:hæc primo persis:deīde macedonibus:postremo Romanis fuit subiecta:cuius Traianus imꝑator primū regem cōstituit:sed qūo nūc se habeat īcertū habemus.Ferunt̄ etiā ab his albanis orti:qui pelopō nesum habitāt:quoꝝ prīceps Scāderbeus uir fortissimus fuit:qui multa facinora nostris tēporibus in turcos gessit.Ea tamen pro maiori ꝑte postmodū ad turcos eosdē peruenit.

1024 4175 ❡Laustenes lupanis regis filius trigesimus primus assyrioꝝ rex.xi.regni Salomonis anno assyriis regnare cœpit:& regnauit annis.45.

1021 4178 ❡Labotes quartus lacedæmonioꝝ rex:quartodecimo regni Salomonis āno lacedæmoniis regnare cœpit:& regnauit annis.37. ❡Viri doctrinis excellentes.

1020 4179 ❡Sameas ꝓpheta uir sanctus tempestate hac ꝓphetizando & docēdo magno in ꝑcio apud hierosolimam fuit.qui post mortem Salomonis Roboam ipsius Salomonis filium:& filios iuda cōpescuit:ne cōtra Hieroboā regem israel pugnarēt.Hinc īter cætera horum duoꝝ regum gesta scripto mandare curauit:ut habetur.3.reg.12.

❡Abdo uidēs quē Iosephus ladā noīat Nathan ꝓphetæ filius:& ipse tēpestate ista &ꝓphetiæ dono:ac doctrina multa in hierosolymis claruit.Qui tādē quū ex ꝑcepto dn̄i ad Hieroboā regē isr̄l in bethel stantē sup altare excelsoꝝ prexisset:& ei filiisqꝫ suis mortē īterminatus eēt:& eidē regi minitanti manū arescere fecisset:quia cōtra ꝑceptū dn̄i panē comedit in domo falsi ꝓphetæ dum reuerteret̄ in hierosolimā:in uia a leone īterfectus est:& p̄ria caruit sepultura:ut habet̄.3.reg.13.Ei⁹ tn̄ corpus falsus ille ꝓpheta:qui deceperat eū:in ciuitatē deuehere fecit:& splēdida pōpa sepeliuit.

❡Sabba regina cui⁹ ꝓpriū nomē Nichaula fuit Meroe nili īsulæ apud ethiopiā seu arabiā regina his tēporibus:quū oī doctrina & sapiētia plena esset:audiēs crebro Salomonis sapiētiā:uirtutēqꝫ:atqꝫ prudētiā:eius desiderio capta:& mirata ad uidēdū eū hierosolimam uenire disposuit:& suscepto splēdido comitatu ac magnifico sumptu suo īsigni relicto regno per ethiopes ægyptiosqꝫ & rubri maris littora:atqꝫ arabū solitudīes:tādē multo labore uenit hierusalē illū auditura.A quo & sūmo cū honore suscepta fuit:Cui quū multas q̄ōnes & enygmata ꝓposuisset.& eoꝝ solutiōes uelocissime ab eo audiisset:ultra cōfessa est ipsius sapiētiā lōge famā excessisse:uidēs quoqꝫ culmen eius regale:& cūctū eius regimē dixit.o rex:qs nō bn̄dicat deū?Et hāc tuā ꝓuinciā:& eius habitatores:ut te tā īsignē uiꝝ ad regni culmē euexerit.Et ad ostēdēdū suæ mētis affectū statī aptis thesauris suis uiginti auri talēta regi obtulit:& aromatū īnumerā multitudinē:ac lapides ꝑciosissimos multos:& īter cætera ēt q̄sdā arbusculas seu radices balsama sudātes:quos Salomon nō lōge a hierosolimis in monte Engadi plātari iussit & coli:uersaqꝫ uice a Salomonis maioribus susceptis muneribus sūma cū laude in patriā rediit.Hāc eādē sibyllā uatē fuisse Comestor dicit:deiqꝫ ueri cultricē quæ eidē mīta ꝑdixit:īter quæ lignū qddā ostēdit:quo uir affigēdus eēt:pro cuius morte eius regnū foret cōsumēdū:qđ & factū est.Id qppe lignū:ut aiūt:in ꝓbaticha piscina tēpore passionis dn̄i nr̄i Iesu Christi īuētū fuisse ꝓhibet̄:quo eius crux cōfecta fuit.Hāc nō nulli a pharaonibus descēdisse ferūt & in meroe nili īsula ꝑmaximū habuisse regnū.ubi & tā grādi diuitiaꝝ copia abūdasse:ut credat̄ in hac uita fere mortales oēs excessisse:nec īcōgruū est:qa cū īsula illa ꝑmaxia sit:ēt in ea effodiūtur auꝝ:argētū:æs:ferrū:& lapides ꝑciosi reperiunt̄ multiplices:fert quoqꝫ hebenū lignū odoriferū.In ea itaqꝫ diuitiaꝝ abūdātia hæc Nichaula regina ꝑstātissima nō delitiis:nō ocio:& molliciei fœmineæ dedita fuit:sed uirtuti inherens:omnes scientias perdiscere uoluit.

Balsami plātatio
Sibilla lignum crucis
De meta insula & qđ ꝑducat
De uirtutibus hui⁹ reginæ.

❡Sadoch sūmus hebræoꝝ rex octogesimo in principio regni Salomonis sedere cœpit:sed quātum sederit ignoramus:hic octauus in numero pōtificum fuit:qui patrem habuit nomine chiob:qui fuit filius ambri:qui fuit mereoth:qui fuit iotham:qui fuit Ioseph summi sacerdoris.In hoc itaqꝫ summi sacerdotii dignitas per Salomonem in filiis Eleazari filii Aaron restituta est:& domus Ithamar secundi filii Aaron eo honore priuata est:& dei uoluntatem:ut ꝑdictum fuit heli sacerdoti:hic igitur primum a rege sacerdos factus fuit:eo quia quum nathā propheta eidē Salomoni regnum procurauerit:qui quoadiuixit a rege maximis honoribus prosecutus est:ut habetur tertio regum secundo capitulo.

Roboā ROboā Salomonis fili⁹ terti⁹ hebræorꝝ rex octogesimo regni Dauid āno hebræis regnare cœpit: & regnauit ānis.17.uir certe sṗbus & fatuus: ac pauidi cordis: q quū uoluisset pr̄nis amicis credere: pdidit pricipatū: nā Salomone eius pr̄e defuncto oēs ppl̄i eū adeūtes rogarunt dicētes: ut aliqd de seruitiis & onere pr̄no relaxare dignaret: & ipse melior eēt pr̄e suo: qa & ipsi deuotiores eēnt erga eū: ille aūt in hoc relicto senū cōsilio iuuenibus adhesit. & dura populo r̄ndit: & dixit minimū digitū suū uastiorē eē lūbis pr̄is sui & seueritatē: quā fuerāt in illo expti in se multo potiorē agnosceret. Hæc qppe dei uolūtate ab eo gesta sunt: ut quæ pdixerat Achias ,ppheta,pducerent ad effectū: ad cuius qdē r̄nsionē oēs īdignati una uoce clamauerūt. Nihil sibi deīceps cōe eē cū filiis Dauid: eo autē tumultu metuēs Roboā ne lapidaret a populo relicta sycioniorꝝ cītate hierosolimā fugit. Et a tribus iuda sīr & Beniamin solū ɔstitutus fuit rex. Reliquæ uero decē tribus ab eo recedētes cōstituerūt regē hieroboā. Quūqꝫ roboam reliqs tribubus rebellātibus oppugnare statuisset: a dn̄o p ,pphetā ,phibitus est. dicēte id dn̄i uoluntate gestū eē: paceqꝫ cū hieroboā & decē tribubus inita ipse bethleē & alias pl̄res in iuda munitissimas & magnas erexit ciuitates: & muri eas cinxit. Duxit deīde roboā hic uxores decē & octo: & concubinas sexagita: e qbus una absolonis filia fuit. quā sup oēs amabat. de q̄ natus est ei filius masculus quē abiā appellauit: genuit quoqꝫ ex oībus uigiti octo filios: & sexaginta filias. Cūcti uero sacerdotes isrl̄ pariter & leuitæ: q deū ex toto corde qrebāt: ad eū in hierl̄m cōuenerūt ad imoladū uictimas dn̄o deo patrū suorꝝ: qui & regnū iuda p tres ānos optie roborauerūt. Quo roborato & cōfirmato ipse cū toto eius regno ad īpias & iniustas cōuersus est actiōes: & spreuit dei religionē. qpp uīdicē sup eū misit deus Sisach regē ægyptiorꝝ: q ascēdēs cū multo exercitu hierosolymā: prio multas iudeæ cœpit urbes: & uniuersa igne ferroqꝫ uastās: tādē nō lōge bellica: sed pactis pcedētibus urbē regiā ingressus uniuersos regios thesauros exhausit: ac dn̄i tēplū expoliauit: abstulit quoqꝫ & aureas lāceas & scuta aurea: quæ rex Salomon deo dicauerat: cū qbus oībus Sisach rex ad ,ppria remeauit. ,p qbus Roboā rex ærea scuta & lāceas eiusdē nūeri fecit. Fuit aūt Sisach cūctis diebus roboā inimicus: qdragīta unius āni erat Roboā hic quū regnare cœpisset: & ut pfert regnauit decē & sepem annis. cuius opa prima & nouissima habent scripta. li.3. reg. cap.12. & scdo paralipomenō. x. cap. usqꝫ ad duodecimū: qui mortuus sepultus est hierosolymis in sepulchris regum.

¶ Israelitarum regni principium.

¶ Hieroboā itaqꝫ nabath filius gn̄e Ephrateus Salomone rege defuncto: & bifariā regno eius ex seditiōe diuiso rex hoc āno cōtra Roboā a decē tribubus cōstitutus regnauit in samaria ānis duobus & uiginti. Is nāqꝫ quū ab ipsa adolescētia robustissimus ac nimiū strēnuus eēt. Salomon eū prīcipē sup tribū ioseph cōstituit. Et quū aliqn̄ hierosolymā ,pficisceret: occurrit ei ,ppheta & dixit quō Salomon ob amorē mulierꝝ alienigenarꝝ peccasset in deū: & qd post eius obitū scindēdū eēt eius regnū: & ei a dn̄o cōferēdū eēt regnū sup decē tribus: qb⁹ sermōibus elatus factus cōfestim studuit pplo suadere: ut a salomone recederet: & regnū ei cōtraderet: qd ut salomoni īnotuit q̄siuit eū cōpræhēdere: sed hieroboā ad sisach ægypti regē fugit: & usqꝫ ad obitū salomonis ibi moratus ē. Mortuo aūt salomone repēte miserūt in ægyptū prīcipes ppl̄i & reuocauerūt eū. Qui uenit ad eos in ciuitate sicyoniorꝝ: & cū pplo Roboā filiū salomōis adiit rogauitqꝫ: ut aliqd de seruitio relaxaret. sꝫ quū dura eidē r̄ndisset Roboā in seditiōe uersus ppl̄s regnū salomonis diuisit. Institutus igit hieroboā ī cītate sicyoniorꝝ rex: ut sectatores suos a tribu iuda se iūgeret: cōfestim nouos colēdi ritus cōscripsit: ne ppl̄s pgēs hierosolimā & festiuitatē illic solēniter agēs pœnitētia duceret: & eū derelinqret: & ad regē pristinū remearet: unde & duos uitulos aureos: & totidē tēpla cōstruxit: & unū qdeꝫ ī cītate Bethel: & aliud in Dan. Ac sic seducit ppl̄m: & puaricare eū leges pr̄ias suasit. Qd hebræis malorꝝ initiū fuit. Nā & phana ī excelsis ædificās ēt sacerdotes cōstituit: ac primū se pōtificē faciēs cū cæteris sacerdotibus altare cōscēdit: & hostias & sacrificia de uitulis obtulit. Ad quē ,ppheta ueniēs corā pplo eū durissime redarguit: sed īdignatus rex dū eēt sup altare manū extēdit & pcepit: ut cōtinuo capet ,ppheta: cuius manus cōtinuo arefacta & marcida nō ualuit eā reuocare: donec ,ppheta eidē p orōnē restituere fecisset: uerꝝ quū ad deū reuerti statuisset: qdā malignus ,ppheta eius mētē pœnitus auertit: & ad actus īpios euocauit: ut deīceps oēm cōtumeliā diuinitati facere curauerit: pp cuius īpietates nō multo post in eū & eius gn̄ationē dn̄s supplicia multa ītulit: & eū una cū eius domo pœnitus euertit. Ac tādem omnis israel ea ptinacia eo deductus est: ut una cum religione & secta imperiū omnino amiserit: & in turpissimam seruitutē redactus sit. Mortuus est aūt Hieroboam quum regnasset prædictum tempus relicto regno eius filio Nadab. 4205 994

¶ Tersippus quartus Atheniensium dux tertio regni Roboam anno apud athenienses magistratum sumens regnauit annis unū & quadraginta. 4207 992

¶ Primas quartus corinthiorꝝ rex quinto regni Roboam anno apud corinthum regnum iniēs regnauit annis quinqꝫ & triginta. 4209 990

¶ Athis filius Albe filius septimus latinorꝝ rex nono regni Roboā anno latinis regnare cœpit: & regnauit annis quattuor & uiginti. Hunc Eusebius ægyptum siluium uocat: qui quū prædictū tempus regnasset. Capi filio derelicto diem clausit extremum. 4213 986

¶ Denisthus quintus lacedæmoniorꝝ rex undecimo regni Roboam āno lacedæmoniis regnare 4215 984

cœpit: &

cœpit:& regnauit annis nouem & uiginti.

981 4218 ¶ Pyrrhiades trigesimus secundus assyriorum rex sextodecimo regni Roboam anno assyriis regnare cœpit:& regnauit annis triginta.

¶ Achimaas Sadoch filius nonus sūmus hebræorum sacerdos his temporibus clarus & īclitus fuit. & maxima in ueneratione apud iudæos habitus est.

975 4224 Abias Roboā ex macha uxore absalonis filia susceptus q̄rtus iudæorum rex post patrē anno nonagesimo septimo regni Dauid quū hieroboā octauū decimū ānū hēret ī regno regnare cœpit:& regnauit ānis tribus. Vir quidē cūctis suis frībus sapiētia & fortitudīe clarior. q quū iustus & rei militaris sciētissimus eēt:hieroboā regē isrl ad se cū īgēti exercitu uenīetē facile cōpescuit atq; supauit. Ex cuius qdē exercitu ad qngḡita hoīuȝ millia uno prælio īterfecit:ut hētur.3.reg.xv. & scdo paralipomenō cap.13. hic q̄ttuordecim duxit uxores:e qbus uigintiduos genuit filios:& sexdecim filias. Dormiuitq; abias cum patribus suis:& sepultus est in hierosolymis in monumentis paternis. Abias

973 4226 Assa abiæ ex macha uxore natus:qntus iudæorum rex āno cētesimo regni Dauid post patrē regnare cœpit:& regnauit ānis.xli. In isto aūt rege q ad diuinitatē semp respexit iudæi ab isrl aliisq; natiōibus aliquādiu oppssit paulisp respirare cœperūt:qppe q corporis & aīi dotibus cū rege Dauid cōparari potuit. Hic nōnullas ī iudæa urbes ꝯdidit. Idola q̄q; destruxit:tēplū dñi mūdauit:Belloq; fortūatus:æthiopiæ regē cū īnūerabili multitudīe interfecit:& oēm legē moysi p uiribus cōplexus ē. Regnū quoq; oē cōposuit cūctā ab eo abscīdēs neq̄tiā.& ab oī macula emūdās. Verūtñ excelsa oīno nō abstulit. Tādē quū fœdus pepigisset cū Benadab rege syriæ:& Thesauros oēs domus dñi:domusq; regiæ renitēte anani ppheta ei ostēdisset pedū morbo percussus:bona tamen & fœlici morte defunctus est: ut patet.3.reg.15.& secūdo paralipomenon.14.15.&.16. capitulis:quo moriente successit ei eius filius iosaphat. Assa

¶ Azarias ppheta filius obeth his tpibus ut pⁱmū floruit:& multæ auctoritatis apud assa regē iuda extitit:quē & doctrina ꝑdicatiōeq; erga dei cultū bñ aīatū.prōpt orē ad bñ de deo pmerēdū se reddidit:ut patet.2.paralipomenō cap.15. Hic īter cætera ꝑdixit hierlm a caldæis fore capiēdam.

¶ Anani pphetes & ipse per hoc tempus claruit. Qui quū assa regē prædictū durius obiurgaret qd Benadab regē syriæ contra Bassa regē israel uocasset.ab eodem captus in neruo cūctis diebus uitæ suæ poni iussus est:sic habet.2.paralipomenon cap.16.

¶ Nadab hieroboā regis filius scds israelitarum rex scdo regni asse āno israelitis regnare cœpit:& regnauit ānis duobus. Hic sicut habet.3.reg.cap.xv. pr̄is īpietatis malitiaq; cōcordās malū fecit ī cōspectu dñi. Sed supueniēte diuina ultione dū gebeton ciuitatē palestinorum obsideret:dolū passus a quodā amico suo noīe Bassa Meheli filio mortuus est. Qui post eius obitū īpio potitus:oē genus hieroboā interemit:& euenit ut scdm prophetam achiæ prophetæ:alii quidē cognatorum hieroboā in ciuitate mortui a carnibus lacerarentur:& alii a uolucribus deuorarent:ac sic domus hieroboā pro impietate & iniquitate sua pertulit ultionem condignam.

¶ Bassa igit de tribu isachar tertius israelitarum rex:āno q̄rto assæ regis iudæ obtrūcato nadab regnare cœpit:& regnauit sup decē tribubus ānis.23. hic suscepto īpio:oēm domū hieroboā euertit. Verūtñ & ipse tā q̄ īpius & malignus ī uiis hieroboā atq; eius peccatis:qbus peccare fecit isrl ambulās pplm suū multis malis afflixit:& deo multā iniuriā ītulit.ad quē dñs pphetā misit dicēs:se oē eius genus extermīaturum:sicut ꝑdidit domū hieroboā. Habuit aūt hic grauissimū bellū cūctis diebus uitæ suæ:cū assa rege iuda:& tādē hieu ppheta iugulato:& ipse a Creone quodā pereptus:in ciuitate thersa sepultus est:cui successit eius filius hellan:ut patet.3.reg.xvi. & scdo palipomenon.cap.16.

¶ Capis athis regis filius:octauus latinorum rex:āno.13.regni assæ regis iuda:latinis regnare cœpit: & regnauit ānis.28.tādē Carpēto filio regnū reliquēs diē clausit. Sunt qui dicāt ab ipso Capuā cāpaniæ ciuitatem conditam fuisse.

CAPVA IN LABORIIS CIVITAS.

¶ Capua igit campaniæ ciuitas ab isto condita id nomen ab eodē accepisse credendum est: dicente Virgilio.x.li.æneī. Et capis huic nomē cāpaniæ dicit urbi. Verū Liuius li.4.ab urbe condita: & noster Isidorus in.15.ethic.capi.primo: ac Strabo in quinto:uolūt eā a locis cāpestribus in qbus sita est Capuā fuir appellataȝ: Idēq; Liuiꝰ eodē lib.ait. Vulturnū ethruscorum urbem:quæ nūc capua est ab sannitibus captam:capuāq; ab duce eorū Capua dicta:unde & seruio teste constat eā a tuscis cōditam uiso falconis augurio. Ea qppe ciuitas insignis & pmaxima fuit:& totius regionis cāpaniæ ca-

put:& inter maximas ciuitates uidelicet Romã & carthaginem numeratam. Dicuntur adhuc extare longe a noua capua duo millia passuum huius uetustæ urbis: aliqua fundamenta portarum: templorum: theatrorum: & cæterorum ædificiorum: quæ urbis dignitatem præ se ferunt. Illã enim Hãnibal: deinde Romani quum præualidã propinquãq; inimicã hẽrent: primo eidẽ magĩatus cõ siliũ & senatũ: ac deniq; oĩa insignia reipub. substulerũt: postmodũ hiensericus uãdaloꝝ rex: oĩno igne ferroq; destitutã reliquit. Quis autẽ postea extãtem capuã ab antiqua duobus mille passibus distãtẽ ꝯdiderit ĩuenire nequimus. Fuerunt aũt capuani: ut Cicero refert pp agroꝝ bonitatẽ: & urbis magnitudinẽ supbissimi uiri: nec etiã modernis temporibus meliores: seu hũiliores referunť.

¶ Agesilaus sextus lacedæmonioꝝ rex uigesimo regni asſæ ãno lacedæmoniis regnare cœpit: & regnauit ãnis. 44. hic uir ĩmortalitate merito dignus fuit: qui ab hercule originẽ ducẽs: quũ iuueni li adhuc ætate floreret: regnũ hoc adeptus est. Et inter cætera: quoad uixit semper fidei obseruator fuit: qui quũ aliqñ cũ Tisapherne persaꝝ regis imꝑatore iureiurãdo inducias fecisset: ac ipse Tisaphernes emẽtitus esset fœdera: tñ ipsa apud se inuiolata esse uoluit. Ex quo factũ est: ut nec Græci nec barbari quocũq; iure secũ fœdus inire uererenť. Quo factũ est: ut ad tñ gloriæ euectus fuerit. ut infinitas prope modũ urbes & insulas multas suo subdiderit impio. Indeq; ꝯtra thebanos & argiuos bellũ gerẽs: eos omnes ꝓfligauit & uicit: de qua uictoria: aliisq; facinoribus suis Plutarchus historicus diffuse ꝯtractauit. De eius aũt uirtutibus admirãdis paucis dicendũ est. Quũ enim a ciuitate iudicatũ fuisset: ut oĩa quæ agidis fuerãt: in eius manus ꝑuenirẽt: quos sciebat & uidebat pauꝑrimos eis omnia ex equo diuidere curauit. Ab ebrietate aũt & gulæ ĩprobitate: cibisq; intempestiuis: nõ secus quã ab ingenti flagitio abstinebat. In cõuiuiis quoq; quum duplo maiores acciperet epulas eas destribuebat. Eius insuper lectus oĩum uilissimus erat: arbitrans principẽ oportere non mollicia: sed temperãtia priuatis superiorẽ esse. Ipsius præterea cõtinentia permaxima fuit: q͞a nũquã in domo priuata cũ muliere loq uoluit: sed uel in tẽplo: ubi talia fieri impossibile erat: uel in ꝑ patulo: ubi cunctoꝝ modestiæ suæ testes habiturus esset. Sed ut paucis me expediã Agesilaus iure beatus dici potest: qui quũ statim a puero gloriosus fieri cupierit: id supra cæteros ætatis suæ homines assecutus est: & apud eos: quoꝝ dux erat: & erga hostes absq; omni crimine ad extremum usq; spiritũ uixit: putãs eos qui bñ uiuãt nõdũ fortunatos: qui uero gl͞iose ĩterierit eos iã beatos esse. 4246 953

Vide bonitatem hominis atq; opa piẽtissima.

De eius cõtinentia.

¶ Hieu prophetã anani prophetæ filiũ tẽpestate hac spiritu prophetiæ plurimũ floruisse cõstat: eo ꝙ uerbũ domini cõtra bassam regẽ israel & eius domũ in ore eius sanctũ ad eundẽ regem accesserit: & dixit Dominũ eius genus forte exterminaturꝝ: sicut perdidit domum hieroboam: & imitatus esset pessimum ipsius uiri idolatriæ scelus: & ipso scelere quã maxime irritasset dñm deum patruꝫ suoꝝ. Propter q͞d indignatus rex in eũ insurrexit: & trucidans martyriũ cõstãti animo usq; ad mortem pertulit: ut patet tertio reg. cap. xvi.

¶ Phorbas sextus atheniẽsium dux: quarto & uigesimo regni asſæ anno: apud athenienses regnare cœpit: & regnauit annis. 31. 4250 949

¶ Helam Basſæ regis filius: quartus regũ israel ãno uigesimosexto regni asſæ in israel regnare cœpit: & regnauit annis duobus. Hic quoq; flagitiosus temulentusq; ac maximus mãduco fuit: & omnium uirtutũ prorsus ĩmunis: ꝓpter quod zambri eius seruꝰ: in sermone domini quod locutus fuerat in manu hieu prædicti prophetæ: qui eum temulentũ in tharsa urbe uidisset: super eum irruens: interfecit: & ipse regnum occupauit: quo obtẽto: omne Basſæ genus secũdum prophetiam hieu usq; mingentem ad parietem interemit: ac sic eodẽ modo domus Basſæ propter impietatem radicitus euulsa est. Eo itaq; mortuo: prædictus zambri septẽ diebus regnauit. Exercitus aũt audiẽs quæ gesserat zambri: confestim ambri principem suum: & ipsi cõstituerũt regẽ: qui cum exercitu multo uenit in thersa ciuitate: & bellica manu cœpit eã. zambri aũt uidens ciuitatẽ: in qua erat fuisse cœptã: ad arcẽ confugiens semetipsum una cum arce cõcremauit. Moxq; in israel contẽtiõe suborta: pars quædã sequebať ambri: pars uero thobin: quũq; uicisset pars ambri ĩtereptus fuit Thobin: & in toto exercitu & israel regnauit ambri. 4252 947

¶ Ambri itaq; princeps militiæ israel: quintus israelitarum rex trigesimo anno regis asſa suscipiẽs imperiũ: tenuit illud annis. 12. primo quidem cum Thobin quattuor ãnis posteaq; in samaria octo annis: hic super omnes qui ante eum fuerãt: nequius contra dominum operatus est: & dominum deum in uanitatibus irritare studuit: q͞a quoad uixit quæsiuit suis ĩpietatibus ppl͞m a deo recedere facere: ꝓpter q͞d & hũc dñs cũ genere suo extinxit. Deniq; & ipse in samaria defunctus achab filiũ regni successorem reliquit: ut habetur. 3. regum cap. 16. 4256 943

¶ Nempher chencres pharao anno quadragesimo regni asſa ægyptiis regnare cœpit: & regnauit annis. 4. 4267 932

¶ Carpentus siluius capis filius nonus latinoꝝ rex anno ultimo asſa regis: latinis regnare cœpit: & regnauit. 13. annis. & Thyberino filio successore derelicto decessit.

IOsaphath asſa regis filius sextus regum iuda anno. 141. regni Dauid in hierusalem regnare cœpit: & regnauit annis. 25. hic matrem habuit nomine abidã qui & proaui sui Dauid pietate & religione ac fortitudine imitator fuit: oẽs enim effœmĩatos e terra iuda extinxit. Idola q͞q; deleuit: patrumq; decreta obseruauit: ac flagitia omnia ꝑsertim 4268 931

emendauit:

emendauit:unum dútaxat in eo rephendendú fuit qd impiis isra el regibus auxiliú pstitit. His enim uirtutibus hic iosaphath beniuolentiam oíum ɔfiniú principú sibi cóparauit.Et palestini ei tributa multa reddere cœperunt:& arabes in signú beniuolentiæ singulis annis agnos duo millia & totidem arietes ministrabant. Quibus auxiliis muniuit maximas ciuitates:& exercitus & arma contra hostes in eisdé pparauit. Habuit enim í exercitu suo:ut iosephus libro octauo meminit.1160o. bellatores:quorum auxilio amonitas & moabitas atq; æthiopes quasi deleuit. Reuersus aút hic hierosolimam post multas uictorias:post paucú tps defunctus est:quum uixisset annis sexaginta. Eius qppe corpus ingenti pópa in hierosolimis sepultú fuit. Reliqt aút filios multos: inter quos successoré habuit senioré filiú noíe ioram:ut patet scdo paralypomenon.cap.17.18.19.ac.20.

930 4169 ❡ Acab ambri regis filius sextus israelitarú rex áno primo regni iosaphath in israel regnare cœpit: & regnauit annis.22.Hic sup oés qui ante eú fuerant:pessimus fuit: & magnitudine malorum intendit ad maiora sup oém eorum neqtiam.Ipse enim iezabel tyri regis filiam ex genere Didonis duxit uxoré:per quá etiá eius didicit adorare deos:cuius qdem ɔsilio & opera oíbus in rebus usus est:eo qd mulier acerrima & nimis audax esset.Quæ eum ad tantá pduxit uesaniam:ut etiá præter uitulos quos fecerat Baal deo tyri & sidonis templú ædificaret & plantaret oíum arború lucos: cui & sacerdotes & falsos pphetas eidem deseruituros ɔstituit.Insup & ɔsilio iezabel uxoris suæ innumeros domini interfecit pphetas:& micheam pphetá uirú sanctissimú trusit in carceré: atq; naboth uirum optimú ppter denegatá sibi uineam lapidibus obrui fecit. In iudæa tñ multas erexit ciuitates:atq; in samaria eburneam domú & qdem supbissima magna impensa ædificauit. Genuit hic septuaginta filios:inter quos fuere ochozias eius in regno successor:atq; athalia hierosolymorú postea regina:quos oés hieu rex israel postea interfecit.Tandem uero michea ppheta aliter sentiente & reclamante quú in Ramoth galaath ɔtra regem syriæ in plium perrexisset: a sagittariis solus in curru uulneratus interiit. Cuius sanguiné iuxta uerbú helyæ pphetæ canes linxere. Quod certe ei non accidisset si bene monenti prophetæ obtemperare uoluisset.Hæc ex.3.regum lib.ca. ultimo habentur:&.2.paralipomenon cap.18.

627 4171 ❡ Amenophis pharao quarto regni Iosaphath anno apud ægyptios regnare cœpit:& regnauit annis nouem:post quem Oschor eius filius annis sex.

921 4178 ❡ Tyberinus siluius carpenti regis filius decimus latinorum rex:tertiodecimo anno regni Iosaphath latinis regnare cœpit: & regnauit annis noué. Tandé agrippa filio successore derelicto in tyberim amnem decidens fluuio illi nomen æternú dedit:qui prius albula dicebat: qd Ouidius in secúdo fastorú testat dicens: Albula qué tyberim mersus tyberinus in undis. Reddidit hyberinis forte timebat aquis. Verútñ & ante hunc tyberinú appellatú fuisse inuenimus. Quippe quú Euander ad Aeneam regem loqueretur:dixit ad Virgilium libro octauo. Tum reges asperq; ímani corpore tybris.a quo post itali fluuium cognomine tybrim Diximus:& cætera. Alii uero eum tyberim appellatum fuisse a quodam tuscorum rege ibi latrocinante.

912 4187 ❡ Agelas sextus corinthiorum rex:quartodecimo regni iosaphath anno corinthiis regnare cœpit & regnauit annis triginta.

911 4188 ❡ Agriga seu agrippa siluius undecimus latinorum rex anno.22. regni iosaphath pre eius rebus humanis exempto latinis regnare cœpit:& regnauit annis.40. Qui quú prædictú tempus regnasset moriens. Aremulum filium regni reliquit hæredem.

❡ Ochozias achab regis ex iezabel filius septimus regú israel anno.23.regni iosaphath in samaria regnare cœpit:& regnauit ánis duobus.Hic(ut tertius regú habet)hó malignus fuit: & p oía utriq; parenti similis:atq; hieroboam qui prius populú decipe inchoauerat.Nam quú in uiis eorum ambularet:dñm deú israel ad iracúdiam ɔcitauit:& regem moabitarú sibi rebellare fecit:& tributa: quæ patri suo reddere consueuerat ministrare cessauit:& demum quum sederet super quoddam cácellum domus suæ dei nutu e cancello decidens in pessimum languorem decidit: & quum uehementissimo dolore præmeretur:misit ad muscam deum acharon consulere de salute sua.Occurritq; helias propheta in uerbo domini nunciis a rege missis: & dixit eis ad regem uestrum regredimini: & dicite ei quod non euadet hunc languorem. Ac sic paruo tempore transacto:sicut pdixerat helias: extinctus est sine filio:cui successit in regno frater eius ioram:ut patet quarto regum primo.

❡ Helias thesbites maximus prophetarum sui temporis per hoc tempus ab hominibus est ablatus:cuius finem nemo cognouit.Hic multis miraculis quoad uixit claruit: atq; sicut ignis ardens totus erat:ita q uerba eius quasi facula ardebant.Hic primum ad regem Achab: qui dereliquerat mandata domini: & secutus fuerat Baal in uerbo domini accessit: & siccitatem trium annorum atq; uehementem famem futuram in samaria prædixit: quibus prænunciatis statim ab eo aufugit: & abscondit se in torrente tribus annis:ubi per id tempus quottidie coruus ales eidem cibum detulit. Inde siccato fluuio in Sareptam ciuitatem secessit. Vbi a quadam muliere uidua paupercula: donec siccitas defecit: enutritus est. Indeq; quum mulieri: quæ sibi pabulum præbebat: filius unicus ex morte defecisset: precibus prophetæ dominus illum matri uiuum restituit: & hunc Ionam prophetam fuisse dicunt. Rursusque eo post tertium annum in conspectu Achab orante: cœli pluuias & grandines dedere plurimas. Quumque Helias qua-

dringentos & qnquaginta excelsoꝶ sacerdotes: q achab regẽ: & populũ seducebãt: interfecisset ab
iezabel regina in ultionẽ ipsoꝶ ibiq̃ psecutus est. Sed ipse tãdẽ in mõtẽ dei oreb accedens inde in
damascũ puenit: ubi & azaelẽ in regẽ syriæ: & hieu regẽ samariæ ex p̃cepto dñi inunxit. Inde reuer
sus ad regionẽ hebræoꝶ inueniens helyseũ bubulcũ arantẽ cũ .xii. aliis ꝓiecit paliũ suũ sup eum: &
ꝓphetare cœpit sicut habetur .3. regũ cap. 18. & .19. postmodũ exustis duobus Ochoziæ regis quin
quagenariis cũ qnquaginta uiris suis a dño Heliseo uidente per turbinem in cœlum uectus est: ut
quartus regum habet liber capitulo secundo relicto in eius loco Helyseo propheta.

Ioram IOram Iosaphath regis filius septimus regũ iuda anno .166. regni Dauid post p̃rem re- 4290 | 909
gnare cœpit: & regnauit annis .8. Quadraginta qppe annoꝶ erat quũ regnare cœpisset
& athaliã Achab regis samariæ filiã duxit uxorẽ. Cuius impiũ uxoris seductiõe pnitio-
sum patrũ suoꝶ noĩ admodũ fuit: nã inito impio mox ad necẽ fratrũ suoꝶ & paternoꝶ
amicoꝶ pariter & principũ est ꝯuersus. oẽs deinde patrũ suoꝶ ritus dereliqt: & excelsa more hiero
boam regis samariæ in oĩ iudæa extruxit: cũctosq̃ habitatores iuda fornicari & p̃uaricari docuit. &
p Athaliã uxorẽ nihil p̃termissit: quominus aliqd quottidie nouæ ĩpietatis efficeret: & ꝙ ad uasta-
tionẽ p̃næ traditõis attenderet. Propter qđ palestinos & æthiopes in eũ dñs iuxta uerbũ helyæ pro
phetæ ꝯcitauit: q cũ exercitũ hostili aĩo in hierusalẽ usq̃ ascendentes cũcta ferro flãmaq̃ uastarũt:
& regis domũ: insup & eius filios & uxores pariter occiderũt: & unus solũmõ filioꝶ eius nomine
Ochozias hostes effugiens derelictus est. Insup & post calamitatẽ hãc dñs languore alui insanabi
li eũ pcussit: quo egestis cũctis uisceribus uitã cũ morte mutauit. Quẽ ẽt mortuũ populus multis co
tumeliis affecit: nec exequiis regalibus eum fecere dignum: sed ueluti priuatum tumulo tradide-
runt: ut habetur secundo paralipomenon cap. 21.

Ioram alius Ochoziæ regis israel frater: octauus regũ israel añ iorã p̃dictũ regnũ suscipiens: re-
gnauit in Samaria ãnis .xii. Hic quũ aliquot annis obseruationẽ p̃ceptoꝶ dei & moderatiõe ĩ suos
usus fuisset: & Helyseũ ꝓphetã in uenetatõe & p̃cio habuisset: moabitarũ regẽ fudit & eius ciuita-
tes subuertit. Et quũ ab Assyrioꝶ rege in Samariã diu obsessus fuisset. Vbi tanta fuit necessariorum
inopia: ut ibidẽ caput asini octoginta nũmismatibus argenteis præ magnitudine famis uenderet̃:
& qnq̃ nũmismatibus sextariũ fimi colũbarũ ꝓ salute cõparabant hebræi: ẽt intercessionibus He-
lysei sine ullo bello liberatus est: & oĩa inimicoꝶ spolia ꝯsecut⁹ est: ut habet̃ ex quarto regũ cap. 6.
& .7. & scđo paralipomenon cap. 22. Verũ quũ postmodum in peccatis Hieroboam præuaricatus
fuisset: ab Hieu seruo suo: & militiæ suæ principe cum omni domo sua interfectus est: ut ex eodem
libro capitulo undecimo & decimo habetur.

Ioiada sũmus hebræoꝶ sacerdos his tpibus ob sctitatẽ & rerũ expientiã apud iudæos sũmo in 4299 | 900
honore habitus est. Hic post mortẽ iorã: & filii eius Ochoziæ regũ iuda: cũ cerneret Athaliam regi
nam mulierem permitiosissimam indies desæuire in populo: paci & quieti intendens: eam a regno
amouens: exemplo obtruncari præcepit.

Ioas ioram regis huius filiũ cunctis lætantibus iudæis: regem pro ea in Hierusalem ꝯstituit. Hic
iosabeth sororem ioram regis uxorem duxit: ex qua Zachariam eius successorẽ filiũ suscepit. Qui
tandem de deo deq̃ hoĩbus bene meritus: anno ætatis suæ .130. obdormiuit in domino: ut habetur
quarto regum capitulo undecimo: & secundo paralipomenon capitulo uigesimosecundo.

Ionadab filius rechab ex ietto cognati Moysi sacerdotis Madiam familia natus: uir religione
& moribus insignis: per hoc tp̃s: ut habet̃ ex quarto regum cap. 10. apud iudæos clarus fuit. A quo
quædã stirps admodũ religiosa initium sumpsit: quæ ppetuo tanquã peregrina sine rerũ tempora-
lium copia: uitam primo agere cœpit. Hic Hieu Samariæ regis postea amicissimus fuit.

Zacharias ioiade ipsius summi sacerdotis filius: uir utiq̃ magnus tempestate hac: ꝓpter p̃ris di-
gnitatem: eiusq̃ p̃cipuas uirtutes: apud hebræos maximo in p̃cio haberi cœptus est: & ioiade p̃ri
postea successit. Hic quũ didicisset principes iuda templũ dñi ꝓpter lucos & uitulas deseruisse: ad
eos ꝓphetas domini sanctos quoad potuit mittere non destitit: eos cõmonefaciens: ut ad deum
patrũ suoꝶ reuerterentur: quos audire contemnentes: ipse congregata multitudine coram ioas re
ge in spiritu domini dixit. Vos principes & populi iudæorum: dereliquistis dominum deum patrũ
nostrorum: animaduertite: quia paulopost & ipse derelinquet uos: & eritis in opprobrium omni-
bus per circuitum. Qui indignabundi irruentes in eum ipsum inter templum & altare mittentes
lapides interfecerunt: ut patet secundo paralipomenon capitulo uigesimoquarto. Et ex tunc po-
pulos manifeste responsum ullum accipere non promeruit.

Ocho-zias OChozias uel Azarias ioram regis filius: octauus regum iuda septuagesimoquarto su- 4298 | 901
pra centesimum regni Dauid anno in Hierusalem regnare cœpit: & uno tantũmodo
anno regnauit: hic una cum matre athalia & p̃re uiro pnitiosissimo oĩbus ꝓprie conta-
minatus fuit: & multo plusquã eius pater malignus extitit: ꝓpter quod nec ipsum nec
Iosiam filium: atq̃ amasiam nepotem Mattheus euangelista in christi genealogia ponere noluit:
hunc itaq̃ Hieu princeps militiæ ioram regis Samariæ: apud iezrael ciuitatem una cum omni do
mo Achab obtruncare fecit. Cuius corpus ex ciuitate magedon portatum fuit in ciuitatem hiero-
solymorum: ibiq̃ sepultum.

900 4299 Athalia eius mater Achab regis & Iezabel reginæ nequissimæ filia:mulier siquidē efferata: mortuis uiro & filio:tumultu cōcitato p tyrannidē īperiū occupās:regnauit in hierusalē annis .7.hæc enī quū audisset ochoziā filiū sagittæ ictu fuisse extinctū:& Iorā fratrē suū cū uniuersa domo sua fuisse occisum:& ipsa atrocissima mulier in desideriū regnādi accēsa pulsa pietate fœminea statuit:ut oēm dauiticæ ꝓlis posteritatē extingueret: ut nullus ex ea ad regni ulterius puēiret successionē.Sed diuina clemētia solus īmanitati suæ Ioas Ochoziæ filii sui filius puulus ea nesciēte subtractus ē.Nā Iosabeth eiusdē filia & Ochoziæ soror furtiue subtractū paruulū in domū Ioiade pōtificis uiri sui abscōdit:& sex annos eū enutrire fecit: postremo ne sanguinolēta mulier ptrāsiret īpune:quū.7.annos regnasset:opera ioiade pōtificis eleuato ioas nepotē suū in regē:quē ipsa arbitrabaṫ occisum:e regno suo īuide trahi uidit:& clamāte eā ī pplo a militibus dedecorose ad portā mulariā pducta:ibidē trucidata & īterfecta est:hæc ex quarto regū libro cap.xi.& secūdo Paralipomenō cap.22.& nono Iosephi cap.7.

Athalia

897 4302 ¶ Hieu nāsi filius nonus israelitaꝝ rex anno tertio Athaliæ reginæ regni in Samaria regnare cœpit:& regnauit annis.28.hūc iā diu dñs p Helyā ꝓphetā īunxerat regē:ut domū achab regis pessimi deleret.Qui cū Iorā regē & uniuersam ei⁹ domū euerteret:& sanguinē ꝓphetaꝝ & seruoꝝ dñi de manu Iezabel ulcisceret:etiā Ochoziā regē iuda q ad Iorā cognatū suū uisendi gratia uenerat: una cū eodē cognato suo īterfecit.Sed & Iezabelē regis matrē ornatā e turri celsissima deiecit:cuius cadauer:& sanguinē iuxta uerbū dñi canes comederūt.Septuaginta īsup alios Achab filios in ore gladii īterfecit:& eoꝝ capita palis īfigi mandauit:ac cæteros quoscūq; cognatos confodit: nec unus qdē euadere potuit:qn eiusdē pcussoris ferro ꝯfoderet.Ac sic facta ē domus achab:sicut domus Hieroboā filii Nabath:& domus Bassa filii achaiæ:q ad quartā usq; generationē nō puenere. Sed & īsuper quadraginta duos Ochoziæ filios iugulari fecit.Oēs ꝑterea sacerdotes Baal deceptiōe qdā & dolo cōpræhēdit:& uniuersos īterfecit:& domū Baal igne ꝯcremauit:eoq; loco latrīas fecit:& uniuersam Samariā a pegrinis solēnitatibus liberauit.Aureos tñ uitulos israelitas adorare hic pmisit.Hæc oīa dum fecisset Hieu:deus ei p ꝓphetā ꝓdixit: ꝙ in quartā generationē sup israel eius filii eēnt regnaturi.Tādē ab azael rege syriæ aliquādiu uexatus Hieu dormiuit cū patrib⁹ suis: & in samaria sepeliṫ:ut quartus regū habet liber cap.io.& secūdus Paralipomenon cap.22.

¶ Azael adadezer regis syriæ famulus per hoc tempus ab helya propheta pridem rex syriæ inunctus:regnum syriæ suscipiens regnauit in syria annis multis:q suscepto regno iudæos acerrime psecutus:hic quum esset adadezer seu benadab regis necessarius dominum suum lectulo decubantē laqueo strangulauit:& ipse regiæ potestatis apicem in damasco obtinuit. Erat enim uir efficax:& in re militari ualde strennuus:& multa populi deuotione florebat: ita ut una cū domino suo adadezer rege quasi deus coleretur.Et hoc propter beneficia & templorum ædificia:quibus damascenorum exornauit ciuitatem.Hic itaq; imperio suscepto:congregauit exercitum multum: & cōtra israelitas in geth ascēdit:eosq; in breui subiugauit:& in ea optimates quosq; interfecit: urbē quoq; incendit:& puulos lapidibus allisit:ac mulieres pgnantes excidit.ac quæcūq; bona diripuit: & uniuersas ꝓuincias eorū uastauit.Post hæc cū in hierosolimam deducturus esset exercitum. Ioas rex metuens obsidionem oēs thesauros templi domini & domus regiæ eidē obtulit: ut ab eo discedere dignareṫ:qd & factū est.Hæc enim mala Helyseus ꝓpheta ꝓuiderat:& ei flēdo denūciarat:ut habetur quarto regum capitulo decimo:& secundo paralipomenon.cap.24.

893 4306 Ioas ochoziæ regis filius decimus regū iuda octuagesimosecūdo supra cētesimū regni Dauid anno post athaliā regnare cœpit & regnauit in Hierusalē ānis.lx.septē qppe annoꝝ erat cū regnare cœpisset:cuius mater fuit noīe iosabeth ex Berbasea regione: qui quoaduixit ioiada pōtifex optime de deo:deq; patriis legibus meritus fuit. Nā dei cultum & regū dignitatē prioꝝ seditionibus & negligentia labefactā breui restituit:& templū domini qd ab iorā &Athalia ac eoꝝ filiis uidebaṫ destructū renouare fecit.Quo reparato etiā multa uasa aurea atq; argentea ꝓ sacrificiis adolendis fieri mandauit.Sed mortuo ioiada pontifice maximo. Ioas hic curam perdidit diuinæ religionis. Cuius etiam exemplo primates iudæ oēs pariter corrupti sunt:propter quod & summi dei indignationē in iudæos concitauit. Verūtamen deus misit eis prophetas qui contestarentur eos ut ab huiusmodi gestorum malignitate recederent:Illi uero non modo pœnitentiam de iniquitate agere noluerunt:sed & Zachariæ pontificis ioiade filium lapidibus in templo occiderunt.Rex autem qui huiusmodi sceleris auctor fuit:non multo post iustissimas pœnas horum:in quibus præuaricatus fuit:exoluit. Qui Azael syrorum rex prædictus in uerbo domini in Geth uenit:& uniuersam ꝓuinciam deuastauit:& suburbana hierosolymorum diripiens & succedens:quum eius obsidionem extimesceret:euacuatis omnibus templi thesauris atq; regalibus misit azaeli:ut ab eo recederet. Tandem quum diuinos honores sibi a populo uoluisset impendi in languorem pessimi decidit.Instantesq; multi qui mortem Zachariæ prædicti defendebant:ei insidias facientes interfecerunt eum. Quo mortuo sepelierunt eum in Hierosolymis: sed non in sepulchris regum tanquam indignus qui inimicus fuerat diuini cultus:sicut ex quarto regū libro capitulo duodecimo: & ex secundo paralipomenon capitulo uigesimoquarto habetur. in eius autem imperio successit amasias.

Ioas

❡ Diogenetus.7.atheniēsiū dux: anno secūdo regni Ioas magistratū sumēs regnauit annis.28. 4308 891
❡ Eudemus septimus corinthioꝝ rex eodē anno & ipse regnare cœpit: & regnauit annis.25.
❡ Acrazappes trigesimusqntus assyrioꝝ rex.13.āno regni Ioas regnare cœpit & regnauit ānis.42. 4309 890
❡ Aremulus siluius agrippæ regis filius.12.latinoꝝ rex.20.regni Ioas anno regnū suscipiēs regnauit annis.19.Hic suscepto regno primum albanoꝝ præsidia īter montes posuit: ubi Roma postea condita fuit: quod ea tempestate impie factum existimatum est: & ob id existimare illius temporis homines cū fulminis ictu iuste examinatum.Ex eo Iulius & Auentinus filii superstites fuere. Qui Iulius Proculi proauus postea cum Romulo fuit: & Iuliam gentem fundauit. 4326 873
❡ Sesoncoris Pharao & ipse in ægypto eo ipso anno Dinastiam uigesimamsecundaʒ incepit: ubi regnauit annis uigintiunū.
❡ Ioachab Hieu regis filius decimus regū israel anno.24.regni Ioas ī Samaria regnare cœpit: & regnauit annis.17.Vir qdē fortis & aīo pstās.Qui & ipse nec imitator patris sui extitit: & ipie in oībus se habuit derelinquēs deū ambulauit in uiis Hieroboā: & quouis modo ab eisdē declinare noluit.Propter qđ iratus dñs humiliauit illū: & eū tradidit in manus azaelis & benadab regū Syriæ: & eidē ciuitates multas & maxīas abstulit: & eū pfligauit: ac uniuersuʒ eius exercitū trucidauit. Cūq3 in his anxietatibus tenereť: ad supplicatiōes dñi ꝯfugit ut eū liberare dignareť.Ad cuius pniam ꝑmotus deus ꝯcessit ei pacē & puinciā: rursus eidē ī pristinū statū & copiā restituere fecit.Nec ppea oīno a luxuriis & idolis recessēre iudæi.Tandē & hic cū patribus suis dormiēs in Samaria sepeliť: relicto post se Ioas filio successore: sicut quartus regum liber cap.13.testatur. 4330 869
❡ Aristhemides octauus Corinthiorum rex: octauo & uigesimo regni Ioas anno corinthiis regnare cœpit: & regnauit annis.35. 4334 865
❡ Pheredus similiter sequenti anno apud athenienses magistratum sumens regnauit annis.19. 4344 855
❡ Auentinus siluius aremuli regis filius tertiusdecimus latinoꝝ rex: anno trigesimo octauo regni Ioas latinis regnare cœpit: & regnauit annis.37.Hic(ut diuo Augu.placet)scilicet lib.18.de ciu. dei cap.21.quū fuisset in bello pstratus: & in auētino mōte sepultus: loco illi sui noīs nomē æternū dedit.Quod ēt Oui.lib.14.metha.testať dicēs.Tradidit auētino q quo regnaret eodē: Mōte iacet positus: tribuitq3 uocabula mōti.Alii uero uolūt eū in plio fuisse occisum: sed nō apparuisse: nec eius uocabulo appellatū montē: sed ex auiū aduētu illuc frequētantiū: sicut refert Varro dictū auētinū. Relatus est aūt a latinis in deoꝝ numeꝝ.Hic post se successorē reliquit Phocam filium.

Amasias
AMasias Ioas regis filius undecimus regum iuda.anno ducentesimo uigesimo octauo regni Dauid in Hierusalem regnare cœpit: & regnauit annis.29.Hic matrē habuit noīe Iodā: uir quidē eloquentissimus: & a principio singulari in omnes humanitate insignitus: ac præceptoꝝ dei aliqua ex parte obseruator. Verumtamē excelsa oīno nō abstulit. Suscepto itaq3 regno inimicos qui patrē suum occiderāt cōprehendens oēs interemit.Filiis autem eorum pepercit.Inde comparatis maximis copiis de iuda & Beniamin in amalechitas & idumeos duxit. & facta pugnandi copia ex hostibus ad decem milia interfecit: & totidem cœpit: ac prædam & diuitias ex hostibus infinitas abstulit. Cumq3 deos quos ex amalechitis tulerat in contemptum dei adorasset: eo ꝙ eos responsa dedisse intellexerat: a domino per prophetā durissime corripitur.Dum uero hic amasias in superbiam & contemptum elatus se in rebus fœlicibus abstinere non posset: ad regem israelitarum scripsit ut ei obediret & populus sicut antea fecerant Dauid & Salomon aliter bellum sibi inferret. Cui quum israelitarum rex litteras rescripsisset contemptibiles.Amasias ad bellum incitatus(deo impellēte: ut pœnas exolueret: pro quæ ab eo turpiter cōmissa fuerant)produxit exercitum contra regem israel.Cumq3 iam esset prœlium cōmissurus: eius milites repentinus terror & stupor inuasit.Et antequam ad manus conuenirent: in fugam animi pauore conuersi sunt.Quibus dispersis: amasias in fugam conuersus ab inimicis capitur: cui Ioas mortem interminatus est: nisi urbem Hierosolymam ei aperiri pciperet. Et aperientes Hierosolymitæ ei portas Ioas quadringentos cubitos muri distruere fecit: & curru ingressus est urbem ducēs secum amasiam captiuum: Factusq3 Ioas hoc modo Hierosolymorum dominus: omnes thesauros domus Dei & regalis aulæ exhausit: & in Samariam transtulit: propter quod facta est paulo post contra eum coniuratio: & fugit quidem in ciuitatem Lachis: & a suis insepultus ibidem interfectus est. Et hoc modo amasias propter superbiam & contemptum Dei finiuit uitam suam: eius tamen corpus in Hierosolymam referentes: regiis exequiis tumulauerunt: ut quarto regum libro cap.14.& secundo Paralipomon cap.25.referunt. 4346 853
❡ Ioas Ioacham regis filius.xi.israelitarum rex: primo anno regni amasiæ: post mortem patris suscipiens regnum: regnauit in Samaria annis sexdecim. Qui & ipse præuaricationibus Hieroboam filii Nabat coinquinatus malum fecit coram domino: sed non quantum pater eius eo ꝙ prophetarum conuersatione plurimum oblectatus fuerit: & præsertim Helysei prophetæ uiri sanctissimi: cuius consilio cum Benadab rege Syriæ tribus congressionibus conflixit: quem & fudit & profligauit: & ciuitates omnes & uiros quos azael pater suus ab eo & patre suo subtraxerat liberauit. Et hoc idem Helyseus prædixerat. Cumq3 & hic mortuus fuisset: in Samaria sepultus est: regno filio suo Hierohoam hærede derelicto: sicut quartus regum liber cap.12.narrat. 4347 852

❡ Theleucus

845 4354 ❡ Theleucus octauus lacedæmoniorum rex: & ipse primo regni Amasiæ regis anno lacedæmonijs regnare cœpit: & regnauit annis .40.

❡ Anphion Atheniensis dux nono amasiæ regni anno apud athenienses magistratū sumēs regnauit annis .20. Sub quo secundum Eusebium assyriorum regnū cōsumptum est.

837 4392 ❡ Sardanapallus ultimus assyrioꝶ rex .16. regni Amasiæ regis anno assyriis regnare cœpit: & regnauit annis .20. De quo qdem Diodo. siculus in histo. græcoꝶ multa differuit. Sed & Iustinus in hæc uerba tetigit dicens. Sardanapallus rex: ut uir oīum mulieꝶ corruptior: reptus est ab Arbace pfecto suo iter scortoꝶ greges purpurā collo trahēs sub muliebri habitu eius filia ptiens. Vnde indignatus Arbaces in eū milites in cōiuratiōnē excitauit: & pugna cōmissa uincit rex q regiam suam ingressus Pyram quam ipsemet incendit: & semetipsum cum innumerabilibus diuitiis concremauit. Iussitq; ut Tullius libro .5. tusculanaꝶ q̄stionū refert hæc uerba busto suo īscribi. Hæc habui q̄ ædi: quæq; exsaturata libido hausit. Alia iacet multa & pclara relicta. Ac sic illud maximū oīum regnoꝶ finē suæ tātæ diuturnitatis accipiēs: ad Medos p ipsum Arbacē trāslatū est post annos: ut diuus pater Aug. lib. 18. de ciui. dei cap. 21. mille trecētos & q̄nq;: ut etiā Beli q primus rex fuit tēpora computentur.

❡ Assyriorum regum epilogus.

❡ Assyriorum itaq; regū nomina & tempora singulorum distincta: ut morem suscepimus: ad supradictorum corroborationem hic sub epilogo describimus. Quorum primus.

Belus primus	an̄ .65.	Manchale .13.	an̄ .30.	Mitreus .25.	an̄ .19.
Ninus magnus .2.	an̄ .52.	Iphereus .14.	an̄ .20.	Thautanes .26.	an̄ .27.
Semiramis .3.	an̄ .42.	Manullus .15.	an̄ .30.	Thautes .27.	an̄ .32.
Ninus secundus .4.	an̄ .38.	Sparetus .16.	an̄ .90.	Tineus .28.	an̄ .40.
Arius .5.	an̄ .30.	Ascades .17.	an̄ .40.	Dercylus .29.	an̄ .30.
Aralius .6.	an̄ .40.	Amintes .18.	an̄ .45.	Eupales .30.	an̄ .40.
Xerses .7.	an̄ .30.	Belochus .19.	an̄ .25.	Loasthenes .31.	an̄ .38.
Armamitres .8.	an̄ .38.	Belopares .20.	an̄ .30.	Pyriciades .32.	an̄ .45.
Bellocus .9.	an̄ .35.	Sosates .21.	an̄ .32.	Ophrateus .33.	an̄ .30.
Baleus .10.	an̄ .52.	Lampades .22.	an̄ .20.	Ophratanes .34.	an̄ .50.
Altadas .11.	an̄ .32.	Pannias .23.	an̄ .30.	Acrazapes .35.	an̄ .42.
Manitus .12.	an̄ .30.	Sosarius .24.	an̄ .45.	Sardanapallus .36.	an̄ .20.

❡ Viri disciplinis excellentes.

❡ Helyseus propheta sanctissimus. Heliæq; præcipuus discipulus: p hoc tempus postea q̄ ecclesiā dei nō solū opere: exemploq; ac pdicatione: sed etiā frequētissimis: & inauditis cōfirmasset miraculis. Iam senex & plenus dieꝶ migrauit ad dn̄m. Cuius qdem corpus: ut testatur Hiero. apud Samariam palestinæ ciuitatē tumulatū est. Quo in loco etiam abdias propheta quieuit. In cuius quidem sepulchro ad comprobandā uiri sanctitatem. Quum quoddam hominis cadauer paulopost piectum fuisset: & ossa Helysei tetigisset: confestim reuixit: & super pedes erectum stetit. Cuius postea anniuersalis diei celebritas octauo calēdas Iulii celebrari statuta fuit. Cuius qdem gesta & miracula grandia quartus liber regum refert: uidelicet a capitulo secundo usq; ad decimum.

❡ Ionam prophetam quem hebræi uiꝶ sanctū noīant: hæc eadē tēpestate fuisse & miraculis plurimis claruisse cōstat. Hunc mulieres uiduæ Sareptane filiū quē Helias ppheta mortuū suscitauerat (diuus Hiero. fuisse dicit) matre ad eundē pphetā postea dicēte. In hoc enim cognoui q̄ uir dei es tu: & uerbū ipsius in ore tuo uerax est. Et ob hāc cām ipsum pueꝶ mater uocauit amathi: quod lingua nostra ueritatē sonat. Et ex eo q̄ Helyas ueꝶ locutus fuerat: filiū ueritatis fuisse dixerūt. Ionas enim columba sonat: & qdem columba pulcherrima fuit. Is enim pphetia illuminante peccatores ciuitatis Niniue dei misericordiam cum uideret consecuturus: ne uideretur falsa pdicare: ad denunciandū eiusdē ciuitatis interitum ire omnino recusabat: ideo a conspectu dei se fugere posse putauit: pp quod in mare demersus & a Ceto deglutitus: passionem Christi in naufragio pfigurauit.

❡ Amos ppheta ex oppido Theme natus: p hoc tempus de numero pastoꝶ ablatus a dn̄o in Samariam pphetare missus est: & quum ibidē cōtra decē tribus pphetaret: etiā pauca de duabus inseruit: quē amasias rex multis plagis affligere quoaduixit fecit. Tandē quū spiritui sancto ɔtradicere nō posset. Ozias rex eius filius p tympora uecte trāsfixit: ac sic semiuiuus in terrā suā ex Samaria seu Hierusalē in patriā suā trāslatus est: ubi post aliquot dies dolore uulneris deficiēs cum patribus suis sepultus est. Qui cum sanctus habitus eēt: eius festiuitas secūdo calēdas aprilis celebratur.

❡ Amos alius propheta qui fuit Isaiæ prophetæ pater: qui aliis litteris apud hebræos scribitur: quæ differentia apud nos non habetur: hisdem etiam temporibus floruit: & apud reges multa intrepide dicens: robustus uel fortis interpretatum est.

836 4363 ❡ Hieroboam huius nominis secundus Ioas regis israel filius duodecimus regum israelitaꝶ: decimoseptimo anno regni amasiæ impiū suscipiēs: regnauit in Samaria annis .41. Vir sane rei bellicæ īsignis: q impio suscepto de mādato dn̄i ɔtra Benadab azalis regis filiū: regeȝ scilicet Syriæ regnū suscipiens: admirabili uirture & fœlicitate confecit: deq; eo triumphauit: ac uniuersa a patre suo p Azalem ablata ab anthiochia usq; ad mare mortuum iuxta uerbum domini: quod locutus fuerat

per Ionam prophetam israeli & regno suo restituere coegit. Qua uictoria elatus non deo gratias egit: sed idolis hostias obtulit: & malum coram dño sicut Hieroboam filius Nabat fecit: ꝓpter qd & dominus indignatus ad eum Amos prophetam misit: qui eius īteritum & populi calamitatem prædixit. Quamobrem rex hic prophetam compræhendens: cum tynapora uecte ferreo transfigi iussit. Tandem Zacharia filio supstite relicto dormiuit cū patribus suis: & in Samaria in sepulchris regum sepultus est. Cuius gesta prima ac nouissima cap.14. quarti libri regum continentur.

Egemon nonus Corinthiorum rex: anno secundo & uigesimo regni amasiæ Corinthiis regnare cœpit: & regnauit annis.16.

Tespleus Ariphronis ducis Atheniensium filius anno ultimo Amasiæ regis iuda apud atheniēses regnū iniens: regnauit annis.27. sub quo (ut Euseb. scri. assyrioꝝ regnum deletum est. 4368 83

Ozias

OZias qui & Azarias amasiæ regis filius duodecimus regū iuda.251. regni Dauid anno regni uero Hieroboā p̄dicti regis israel.11. regnare cœpit & regnauit annis.52. Hic multæ māsuetudinis & dignitatis uir fuit: cuius ob uirtutes & religionis cultū deo hoībusq; plurimū gratus fuit: eo q͂ oībus in rebus quod gratū & rectū corā dño deo nr̄o fuerat: iuxta oīa quæ fecerāt patres eius: fecit uno excepto q͂ excelsa nō abstulit. Inito itaq; regno & īperio: & cōtractis undiq; copiis trecentoꝝ miliū pugnatoꝝ oēs hostes p circuitū ꝓstrauit & tributarios sibi fecit. Quibus supatis & ꝓstratis ad exornandā q̄ maxime Hierusalē ciuitatē animū adiecit: & muros quos Ioas israel rex destruxerat: restituit: ac turres multas & altissimas p circuitū muroꝝ erexit: atq; alia multa bona urbi cōtulit. Deinde (ut quartus regū liber habet) agriculturæ & plantationibus operā dans multas sibi cōflauit diuitias. Quibus elatus aut forte nimio religiōis amore pmotus cōtra fas turribulo arrepto: sacerdotale officiū exercere p̄sumpsit: quāobrē cōfestim terræ motus q̄ maximus in dei tēplo exortus: ipse lepræ plaga pcussus est. De qua & Zacharias ꝓpheta meminit. Leprosus igitur effectus Zacharias summus pōtifex & reliqui sacerdotes secūdū legem Moysi expulerūt eū extra ciuitatē: & fuit leprosus Ozias usq; ad diem mortis suæ: Ioathan aūt eius filius pro eo rexit domū regiā & iudicauit populū duaꝝ tribuū. Veꝝ quum obiisset: trāstulerūt eū in Hierusalem & sepelierunt in sepulchris regum: cuius gesta prima & nouissima: quartus regū liber cap.15. & secundus paralipomenon cap.26. continent. 4375 824

Hoc tamen in loco aduertendum est q͂ mortuo amasia patre: huius regnum iuda tredecim annis sine rege fuerat: quod ex regum iudæ israelq; facile cōiicere possumus: qa secundum regū historias amasias proiectus rex anno secundo Ioas regis israel regnare cœpit: cuius tempus in quadragesimum primum annum ꝓtrahit: a quo si Amasiæ annos amouere uolueris: remanebunt anni.13. qbus Ozias iste necdum ad regendum erat idoneus. Hoc qdem Eusebius noster cuius ordinem seruamus non habet. Et ideo ne error eueniat cæteris postpositis illum imitari curauimus.

Medorum regni principium.

Arbaces igitur natione Medus Sardanapalli Assyriorum olim regis p̄fectus: anno sexto Oziæ regis domino & rege suo interfecto: regnoq; Assyrioꝝ in Medos translato ibidem regnauit annis centum & uigintiocto. Ipsam enim orientis monarchiam: ut Iustinus scribit: spe non re qdem ad Medos suos transtulit: quod postea Darius rex perfecit. Verumtamē post Sardanapallum etiam Assyrioꝝ fuere reges: sed hoc non monarchæ usq; ad Niniuæ ciuitatis subuersionem. De ipsius autem Mediæ regionis descriptione supradictum est: ubi agitur de Medo Medeæ filio. 4381 83

Phul quidam genere assyrius Sardanapallo regi successit in regno Assyriorum: qui suscepto regno Monarchiam deperditam recuperare annixus: bella innumera commisit: idq; eius fecere posteri: nam ut quartus regum continet histo. primum in Tharsa ciuitate contra regem israel magno fragore cuncta ferro: igneq; uastans conscendit: quod ubi Manahen idest israelitarū rex intellexit confestim legatos pro pace impetranda misit: a quo ea fœdera obtinuit. Vt si ab eo discedere deberet: mille talenta argenti quot annis eidem persolui uolebat: atq; ei per singulos annos foret auxilio. Cumq; ipse Manahen haud multopost Phul regi sophisticam transmisisset pecuniam: indignatus rex contra israelitas ueniens: multa eis intulit damna ut infra patebit: & quartus regum liber capitulo decimoquinto refert.

Procas sylitus auentini regis filius quartusdecimus latinorum rex: sexto Oziæ regis anno latinis regnare cœpit: & regnauit annis uigintitribus. De quo Virgilius meminit dicens. Proximus ille ꝓcas. Hic duos post se reliquit filios: uidelicet Amulium & Numitorem patrem Rheæ romuli & remi matris: de quibus infra.

Lycurgus lacedæmonioꝝ princeps & legūlator: uir plane clarissimus: & inter Philosophos admirandus: his temporibus (ut Eusebio placet) inclitus & in precio habitus est. Quāuis Plutarchus & alii uarias de eius tempore protulerunt sententias. Quum alii hiphiti: alii ante primā olympiadem: alii Homeri: alii heraclidarum temporibus fuisse & floruisse dixerunt. Hic patre spartiataꝝ rege: necnō & eius fratre natu maiore mortuis: quū regnare potuisset: certior factus: q͂ fratris defuncti uxor p̄gnans eēt: euestigio declarauit regnū pueri eē debere: si mas foret. Sed quū mulier uerba fecisset depdēdo puero: quo illi nubere posset: & spartiatis īperaret eius opinionē detestatus est natoq; puero: quū aliq̄n ipse cū principibus cœnaret eū Lycurgo detulerūt: quem ille suscipiens: 4382 817

ad discumbentes

ad discumbentes dixisse fertur. O spartiate rex nobis est natus: impositoq; in regio solio: oēs tū eius animi magnitudinē: tum iustitiā admirati sunt: regnauitq; hic mēses octo. Deinde quū cedere dominatui statuisset: primū in Cretā: postmodū in Asiā nauigauit. Dehinc ad spartiatas reuersus: leges eis īstituit: quæ qd ptineant ex Plutarcho haberi pōt. Quū aūt in legibus suis nullā diuitiaꝝ uel let haberi curā: fertur locupletes aduersus Lycurgū exarsisse: a qbus multis iniuriis pulsatus etiam oculū amisit. Cupiēs itaq; eā suā īstitutionē reddere īmortalē: ad cōcionē oībus cōuocatis iuramētum exegit: ut nil uel remoueret̄ uel īmutarent donec ex delphis reuerteret̄. Quūq; oraculū cōsuluisset an pie leges & satis ad fœlicitatē latæ essent: respōsum habuit & leges pie latas esse & ciuitatē illā clarissimā fore: ubi ipsius Lycurgi uterent̄ legibus. Quo audito uaticiniū mox scripsit & spartā trāsmisit & se ilico īteremit: quo sparte legibus uterent̄ suis. De hoc Plutar. & Vale. lib. de īgratis. Et Iustinus in tertio Epithomatum: ac Aristoteles in politicis multa scripsere.

814 4385 ¶ Alexander decimus Corinthiorum rex: decimo regni Oziæ regis anno: Corinthiis regnare cœpit: & regnauit annis uigintiquinq;.

¶ Alchmenes nonus Lacedæmonioꝝ rex tertiodecimo regno Oziæ anno. Lacedæmoniis regnare cœpit: & regnauit annis. 37. Alchmenes tñ alius qdā in Græcia fuit statuarius celeberrimus. De quo Quintil. lib. 12. de isti. oratoria meminit.

¶ Macedonū regni principiū.

¶ Carnaus qdā Macedo uir īgenio & manu ꝓmptissimus: post īnumera prœlia cū finitimis regibus strēnue gesta Macedoniā ortus sui ꝓuinciā sibi subiiciēs: in ea regni sedem sibi primus cōstituit. Atq; duodecimo regni Oziæ regnare īcipiens (teste Eusebio) regnauit annis. 28.

¶ Macedoniā aūt huius Carnai regnū: Europæ prouinciā esse dicūt: & a Macedone Osyridis filio primo cognominata fuisse īuenimus: quā Solino teste Thracius limes ab oriēte p̄cingit: a meridie Epirothe thessaliæ: ab occidēte Dardania & Illyricus: & in septentriōe Paphlagonia fuit: tñ in isto principio angustis terminis: sed postea regū suoꝝ uirtute & gētis īdustria subactis finitimis ita ampliata: ꝙ eā Pli. in. 4. cap. 50. populos aliqñ tenuisse scribat. De qua Solinus etiā sic dicit. Qui edonii olim populi: quæq; migdonia erat terra. aut Emathiū thessalicūq; erat solum: nūc omne uniformi uocabulo macedōica res est factū corpus unū. Regnū itaq; Macedonicū illustre: potensq; fuit: & quā maxime Alexādri magni tpibus. Sed Oniæ pōtificis iudæoꝝ tpibus destructū fuit: in quo qdem regno memorabile quoddā factū legimus cōtigisse: quod quū Illyrici & Thraces coadunati finitimos hos Macedōes atterere conati eēnt: cogerēturq; Macedones cōmissa pugna fugere: tulerunt in cunis īfantē defuncti regis filium: quo iuxta aciem posito acrius repetiere certamē: quasi ideo uicti essent: quod bellātibus defuerint: auspicia regi sui uictoris futuri: Tandemq; Illyricos magna cæde fuderūt: ostendētes hostibus priore pugna regē nō uirtutē Macedonibus defuisse. Cuius quidē regis nomē ignorat̄. Nota amorē gentis uersus regem suum

¶ Prophetæ uiri excellentes.

810 4389 ¶ Osee Beeri filius primus duodecim prophetarum: his temporibus (ipsomet referente) ad prophetiam dicendam spiritu sancto repletus est. Et ad Oziam regem nunc regnantem: eiusq; filium Ioathan & Ezechiam regem iuda: ac Hieroboam regem israel: aliosq; eius successores: qui dominum deum patrum suorum dereliquerant: & populū Idolatriæ crimen admittere coegerant. Iram dei in eos processuram denunciare cœpit. Et dixit dominum deum ad se in hæc uerba locutū fuisse. O Osee accipe tibi uxorem fornicariam & fac filius fornicationis: fornicariam autem dicit non meretricem corporis: sed gentilem deum ignorantem appellat: quæ dei creatoris sui amore contempto: simulachrorum se subiiciebant desideriis. De isto autem propheta Isido. in. 8. ethy. lib. sic ait. Osee interprætatur saluator: eo quod dum iram Dei in populum Israel prophetasset processuram: domui iuda salutem pronunciauit: propter quod eo tunc Ezechias rex iuda idolis sublatis: q̄ præcedentes reges consecrauerant: templum Dei purgasse monstratur: deniq; mortuus & īter sanctos relatus: eius diei festum quarto nonas Iulii celebratur.

¶ Ioel Phatuel filius secūdus duodecim ꝓphetaꝝ: & ipse secundū Hiero. per hoc ipsum tempus hisdē regibus: qbus & Osee ꝓphetauit: librū ꝓpheticū scribit: in quo qdem terrā duodecim tribuū describit. Eruca: Bruco: Locusta: Rubigineq; fore delendā: & post reuersionem prioris populi effusum iri spiritū sanctum super seruos Dei & ancillas: idest super centū uiginti credentes hoīes: q̄ tpe resurrectionis in cœnaculo fuere syon: qui centum ab uno: usq; ad quindecim paulatim: & per incrementa surgentes quindecim graduum numerum efficiunt: qui in psalterio mystice continētur. Quo autem hic genere mortis obierit nō habemus. Sed cum sanctissime uixerit: etiam post mortem inter sanctos relatus est. Eius festum tertio idus Iulii a christianis celebratur.

¶ Abdiam prophetam qui domini seruus interprætatur: quartum duodecim prophetarum: hisdē quoq; tpibus diuus Hiero. cōmemorat fuisse: etiam temporibus Hieroboam regis israel capitulū undecimum historiæ tertii libri regum testantur: quem & hebræi sub Achab rege & impiissima Iezabel fuisse dicunt: qui & centum ꝓphetas in specu quodā pauit: qui scilicet: non īcuruauerant genua ante Baal: & propterea prophetiæ gratiā accipere ꝓmeruit: & de duce exercitus ecclesiæ dux factus fuit: Vnde & librum ꝓphetiæ suo noīe prænotatum edidit: in quo personam dñi nostri Iesu Christi cōtra Edom repræsentat: qui sanguineum terrenūq; fratrē semper fratris sui Iacob emulū spirituali pcutit hasta. Ea propter Abdias: sicut olim ꝓphetarū gregē in Samaria pauerat: sic & nūc

sua prophetia in toto orbe Christi pascit ecclesiā. Ac sic tandē antiquissimus moriens inter sanctos dignissime refert: cuius diei celebritas octauo calēdas Iulii celebrari statutū est: eius uero sanctissimum corpus apud Samariam ciuitatem in mausoleo helysei prophetæ fertur fuisse sepultum.

Isaias propheta sanctissimus Amos prophetæ filius: natione Hierosolymitanus familia nobilissima natus: & ipse hac tempestate i Hierusalem prophetare orsus est: & librū nois sui prænotatum suæ ,pphetiæ ibidē disertissime cōponere uoluit: in quo (ut diuus refert Hiero.) nō tam prophetiam quā euangeliū cōponere uidetur: ubi licet ad duas tantūmodo tribus ,pphetasse uideat̃. Eius tamē oīs cura de uocatiōe gentiū & Christi aduentu principalis habet̃. Et quum tandē Manassen regē Hierusalē affinem suum persæpe corriperet: eum in duas partes serra lignea scindi fecit. Quo mortuo sub quercu rogel iuxta trāsitū aquaꝶ sepelierūt. Et eius diei festum scđo nonas Iulii celebrat̃.

Osorthon ægypti rex: quem Herculem dixerunt. 25. regni oziæ anno ægyptiis regnare cœpit: & regnauit annis nouem.

Agamestor quidam græcus eo ipso anno & ipse apud Athenienses magistratum sumens regnauit annis uiginti. 4399 800

Zacharias Hieroboā regis filius tertiusdecimus Israelitarum rex anno nono & uigesimo regni Oziæ in Samaria post prēm iperiū suscipiens sex tantūmodo mēsibus regnauit. Qui iperio suscepto more Hieroboā filii Nabat cōfestim in idolis lasciuire & luxuriari cœpit: ,ppter q̃ iuxta uerbū dñi q̃ locutus fuerat ad Hieu ,pauum suū: uidelicet q̃ usq; ad quartā generationē filii sui sederēt super thronū Israel a Selū iabes seditioso uiro cunctis uidentibus pcussus & iterfectus est: sicut histo: 4. regū lib. cap. 15. habet̃. Et regno p tyrannidē occupato: & ipse post. 30. dies a Manahē gadi filio obtruncatus est: ut eodē lib. & cap. cōtinet̃. Hic tamē aduertendū est: sicut magistro historiarū placet: q̃ secundū ueram annoꝶ supputationē Israel regnū post prædicti Hieroboā regis mortem tribus & uigīti annis sine rege fuit. Vel potius Zacharias iste quintodecimo regni Oziæ anno regnare cœpit: & sic per illos tres & uiginti annos: quos ob eius nefandissima gesta non computamus: sed sex tantummodo illos menses quibus correctius uixit. 4303 796

Amulius Siluius proce regis iunior filius quītusdecimus latinoꝶ rex: & ipse eodē anno quo & Zacharias pdictus regnare cœpit: & regnauit annis. 44. Hic patre defuncto per uim & nefas Numitorē fratrē cui regnum debebat̃ regno depulit: & Lausum filium eius interfecit: & Rheā eiusdē filiam ad subtrahendā spē prolis sub specie honoris: Veste ppetuā uirginitatē dicauit. Sed quū iam septem regnasset annis. Rhea geminos peperit filios: scilicet remum & Romulum: qui quum adoleuissent: Amulium hunc interfecerunt: & Numitori auo regnum reddiderunt.

Rhea autem quæ & ilia dicebat̃. Numitoris ipsius filia tēpestate adhuc uirguncula patre eius ui regno priuato: ab Amulio patruo Vestalibus uirginibus addita ppetuā uirginitatē ,pfiteri cōpulsa est: quæ quū in pleniorē deuenisset ætatem: stimulis acta uenereis: in amplexus incogniti uiri deuenit: & pgnās effecta Romulū atq; Remū eodē partu enixa est. Quos dum peperisset: iussu Regis Amulii uiua defossa est. Qua mortua ēt geminos in Tyberim deiici iussit. Veꝶ nequeūtibus ministris ad ripā fluminis ,ppter aquaꝶ multitudinē deuenire illos in ripa posuere. Qui a Faustulo pastore cōperti eos ad Achā meretricē uxorē suam alendos: educandosq; attulit. Sunt tamē q̃ dicant: quum expositi uagientes iacerent primū a quadā nescio lupa collectos: & primas eius suxisse mā-mas: Meretrices enim lupas uocare cōsueuerāt. Vnde & earum loca lupanaria dicunt̃. Vtrū tamē a lupa bestia: uel a meretrice fuerint lactati uariæ sunt opiniones. Verumtamen adhuc per urbem antiquæ cernuntur picturæ: quibus uidentur a lupa bestia fuisse lactatos. Quum autem adoleuissent: non parua pastorum & latinoruꝫ manu collecta. Amulium patruum regem interfecerunt: & Numitorem auum in regnum restituerunt.

Manahē gadi filius quintusdecimus israelitarū rex Oziæ trigesimo regis anno regnū per seditionē occupās: regnauit in Samaria annis decē. Vir certe seditiosus & tyrānidis auctor: qui in uita nil omnino admisit: qđ ad honorē Dei ptinere uideret̃. Sed ut sacra quarti regū libri habet historia: in peccatis & luxuriis Hieroboā filii Nabat ambulauit. Hic itaq; regno in pace adepto ingentē exercitum statim comparauit: & in Thapsam urbē hostili aīo ascendit: ubi primū omnia circunquaq; depopulās: etiā agros igne ferroq; uastauit: & cum Thapsenses eum aperire nollent: ut ciuitatē capiens peregrinantes scidit: & uniuersos cecidit: ac sic ingentem cædem egit. Hic etiam (ut hebræi tradunt) Phul assyriorum regi uitulos aureos: qui erant in Bethel Dan pro munere trāsmittere spopondit: sed sacerdotes æneos similes conflatiles ei transmittere fecere; fraudeq; a principibus assyriorum postea deprænhensa: eorum reges q̃ plurimum & Israelitas exardescere cœperunt: post hæc Manahē defunctus in Samaria sepultus est; Reliqua uero eius gesta prima: scilicet & nouissima scripta sunt in quarto Regum decimoquinto capitulo. 4405 794

Sosaramus secundus Medorum rex; anno. 4. & trigesimo regni Oziæ medorum rex factus: regnauit annis triginta.

Thelestes corinthioꝶ undecimus rex; & ipse eodē anno regnū suscipiens: regnauit annis. 12. 4409 790

Psammus Egyptiorum rex: eo ipso anno regnans præfuit annis decem.

Cenus. 2. Macedonum rex. 40. regni Oziæ anno macedonū regnū accipiēs: regnauit annis. 12. 4413 786

¶ Phacea Manahe regis filius fextufdecimus ifraelitaꝝ rex.40.anno regni Oziæ paternū regnū fuscipiēs regnauit in Samaria ānis decem:fed fecūdum hebræos tm̄modo ānis duobus.Hic quoqꝫ paternā crudelitatē fequens in uiis Hieroboā filii Nabat ambulauit:& peffimus fuit corā dn̄o:contra quē:ut quartus Regum habet liber.Phaceas millenarius filius Romeliæ coniurauit:& dolo cū qnquaginta uiris amicis fuis in conuiuio peremit:ut patet.4.reg.15.

782 4417 ¶ Bobochorus ægyptioꝝ rex:quarto & quadragefimo regni Oziæ anno in Dinaftia uigefimaq̄rta:ægyptiis regnare cœpit:& regnauit annis.43.uir certe bellator:iuftufqꝫ ac prudēs:qbus ex reb⁹ maris imperiū primus poft phœnices ægyptiis obtinuit:quibufqꝫ & iura ac leges dedit:fub quo:ut Eufe.habet:agnus in regno locutus eft.

780 4419 ¶ Antomenes duodecimus corinthioꝝ rex Theleftis Regis filius anno fexto & quadragefimo regni Oziæ ultimo loco.Corinthis regnare cœpit:& tantūmodo uno anno regnauit:de quo nil me legiffe memini.Sed eo mortuo corinthioꝝ refpublica per annuos magr̄atus gubernari cœpta ē. Regnatūqꝫ itaqꝫ eft in Corinthio fub regibus duodecim annis.323.quoꝝ etiam noīa & tēpora epilogando hic repetimus. ¶ Corinthiorum regum Epilogus.

Aletes.i.	añ.35.	Bachis.5.	añ.35.	Egemon.9.	añ.16.		
Ixion.2.	añ.37.	Agelas.6.	añ.30.	Alexander.io.	añ.25.		
Agefilaus.3.	añ.37.	Eudemus.7.	añ.35.	Theleftes.ii.	añ.i2.		
Prymmas.4.	añ.35.	Ariftomedes.8.	añ.35.	Antomenes.i2.	añ.i.		

779 4420 ¶ Efchylus atheniēfiū iudex.47.regni Oziæ āno apud atheniēfes magiftratū fumens impauit annis uigintiduobus.Cuius fc̄do anno fecūdum Eufebium & Ifidorum prima olympia s inftituta ē.

¶ Lydorum regni principium.

778 442i ¶ Ardifius:fiue ardis quidā græcus Vir genere & animi magnitudine infignis:octauo & quadragefimo regni oziæ anno Lydis primus regnare cœpit:& regnauit Eufebio tefte ānis uigītifex.De cuius geftis autenticum nihil inuenire potui.

¶ Lydia uero minoris afiæ regio fuit:quā in partē nunc Moream appellare dicimus.Et ut Plinio placet libro fcilicet qnto naturalis hiftoriæ prius meonia dicebat̄.De qua dictum eft:fed poftea a Lydo Athis regis filio:fratreqꝫ Tyrrhi Lydia dicta fuit.Qui duo fr̄es cū pp regni breuitatē fe fimul ferre nō poffent:Tyrrhenus forte difcedēs in Italiā uenit.Eamqꝫ partē quæ ad mare īferū uerfa ē: tenuit:quā ēt Tyrrhenū a fe noīauit:Lydus uero ilic remanēs.Meoniā a fe Lydiā uocauit.In qua fuerūt urbes Ephefus: Colophon.Clazomene & phocea.Id tn̄ regnū haud multū infigne fuit:qd̄ poftea a Perfis fub Crefo rege:qui Caldæis cōtra pfas auxiliū tulit fubuerfum fuit.

774 4425 ¶ Olympias prima apud græcos qnq̄gefimo regni oziæ āno:ut eufebio & Ifidoro in qnto Ethy. libro cap.x.placet ex agone gymnico inftituta eft:hercules enim ut p̄miffum eft octauo Iair iudicis ifrael āno olympiā:quū Agonē apud græcos ad honorē Iouis in olympo mōte primus īftituit: ꝙ de qnquēnio in qnquēniū(quattuor in medio ānis expletus fieri uoluit)a quo ufqꝫ in tp̄s p̄fens fupputant̄ anni q̄drigēti triginta.Græci aūt qnquēnale certamē celebrare affueti ēt q̄ttuor ānuos pricipes in ludo & certamine illo cōftituētes tp̄s illud q̄ttuor ānoꝝ Olympiadē appellauerūt:quadriēnio fcilicet in una Olympiade fupputato:Hæ nāqꝫ feftiuitates & ludi in qnquēnio femel fiebāt:ne fi ulteri⁹ ꝓtraherent̄:obliuioni darent̄.Aut fi citra fierēt:expēfaꝝ nimietas grauaret.Olympias igit̄ q̄ttuor plenos cōtinebat ānos.Et qdē fub cētefima nonagefima tertia olympiade:ut martylogiū habet:Iefus Chriftus dn̄s nofter nafci uoluit:ex qua fiūt āni feptingēti feptuagintaq̄ttuor: Beda tn̄ & Aphricanus dicunt olympiadē primā anno primo Ioathā regis iuda poft annos q̄drin gentoffex troianæ cladis ab helydenfibus ideft græcis fuiffe inftitutam.

¶ Spartanorum origo.

¶ Spartanorum genus & ipfum tēpeftate hac:hoc eft quinq̄gefimo regni oziæ āno alcumene Lacedæmonioꝝ rege mortuo:eorūqꝫ regno cōfumpto:hoc modo principiū habuiffe.Iuftinus in.3. epi.fuoꝝ refert:Lacedæmones cōtra uefanos decēnale bellū fumpfere:qui poft aliquot ānos q̄relis uxoꝝ:quas ut uirgines eoꝝ cū iuuenibus domi relictis ꝓmifcue cōcūberent:arbitrantes p hoc fobolem maturiorē prouenire:fi fingulæ mulieres plures experirētur uiros.Ex qbus genitos ob non tam materni pudoris fpartanos uocauerūt.Qui quū trigefimū poftea attigiffent annū.inopiæ metu ueriti:quū nullū certū cognofcerēt patrē:duce phalanco arafii filio.matribus infalutatis:per uarios cafus acti:tandē Italiā deuenerūt:ubi expulfis ueteribus incolis fedem apud tarentū pofuerūt. Quoꝝ poftmodū amicitiā ægyptii reges ac iudæi fūmopere q̄fierūt:ut libri Machabe.teftant̄.iofephus aūt hiftoricus:de fpartanis in q̄rto antiq̄tatū libro:aliter fentit:& qdem rectius.Dicit.n.eos ex Abraam filiis originē habuiffe:& ꝓpterea femper eifdem amantiffimos fuiffe.

773 4426 IOathan Oziæ regis filius tertiufdecimus iuda.303.regni Dauid anno:in hierufalem regnare cœpit:& regnauit annis fexdecim.Hic cum regnare cœpiffet.uigintiquinqꝫ annoꝝ ætatis habebat.optimus quidem filius ex bono patre natus:nihil p̄termifit:qd̄ ad bonū principē pertinere uideretur.hoc uno dumtaxat excepto:ꝙ nec ipfe excelfa abftulit.Verū cætera iufte & integre ex animi fui fententia bene quidem a natura deiqꝫ dono inftituti femper gubernauit:& dei templū quoad uixit frequentauit.Quibus ex uirtutibus & dei auxilio ꝓ

prium auxit regnũ: Amonitas quã maxime bello uincens: & exornandã ciuitatẽ hierusalẽ animũ adiecit: & post innumera pclare gesta: porticũ ẽt in templo ac portam domus domini supbissimã ædificauit. Quã sicut in actibus apostolorum legit: speciosam nũcupauit: quæ in euersione tantæ urbis a caldæis facta dei nutu sola remansit. Muros quoq; urbis uetustate collapsos restituit: & turres proceres & fortissimas ædificauit. Quibus gestis factũ est: ut oĩbus hostibus terribilis esset atq; formidabilis: suis uero pcipue fœlix. Tãdem magna cũ laude defunctus in ciuitate Dauid cũ patribus suis sepelit: relicto post se Achaz filio successore. Huius itaq; gesta pria & nouissima scripta habent in qrto regum capto. 15. & secũdo paralipomenon. 27.

¶ Phaces: alias phacea Romuliæ filius: decimusseptimus israelitaꝝ rex: eodẽ ãno quo & ioathã regnare cœpit: & regnauit in Samaria annis uiginti: uir sane seditiosus: impius ac iniquus: qui quũ millenarius esset: dñm suũ in seditione interfecit: & regnũ per tyrãnidẽ obtinuit. Quo adepto: pdecessoꝝ suoꝝ flagitia secutus est: & in peccatis hieroboã cũctis diebus uitæ suæ ambulauit: pp qd dei iudicio quarto ipsius regni anno Teglatphalassar Rex in Samariã maximo cõscẽdit impetu: ubi fusis ꝓfligatisq; iudæis: eidẽ obuiã factus: transiordanẽ oĩa longe lateq; pplatus est: & duabus tribubus captis in assyrios inde trãstulit: quæ res quidẽ captiuitatis initiũ fuit: licet & ipse tãdẽ perfidiæ suæ meritas dedit pœnas: quia ut histo. 4. reg. libri. c. 15. habet. Oseæ Hela filius per insidias eũ pcutiens interfecit: ut patet Ethy. 2. paralipo. 27.

¶ Viri disciplinis excellentes.

¶ Micheã Demorasthitẽ sextũ duodecim ꝓphetaꝝ: cohæredẽ qdẽ xpi: hisdẽ ẽt temporibus floruisse lectio sua demõstrat: qui pter sanctitatẽ maximã ẽt prophetiæ suæ libellum edidit: in quo cõtra Samariæ & hierusalẽ puaricatores qui ppłm fallaci psuasione ad colenda idola impulerant ꝓphetat: in qua ꝓphetia uastationẽ annũciat filiæ latronis: & obsidionẽ cõtra eã ponit: quia maxillã iudicis israel pcussit. Floruit autẽ usq; ad ezechiæ regis iudæ tempora: attamẽ unus & idẽ fiunt cũ illo: qui achab regi israel mortẽ & captiuitatẽ a rege syroꝝ accipiendã prædixerat: ignoro: ille qdem lõge ante istũ fuit: & duos potius fuisse ꝓphetas huius noĩs: deniq; & hic Micheas ꝓpheta deficiẽs miraculis claruit multis: & ut sanctus ab oĩbus habitus: eius festũ. 18. calẽdas februarii celebrat.

¶ Naum septimus duodecim ꝓphetaꝝ: qui uniuersi orbis cõsolator iterptat: per hæc tpa in pcio fuit: & librũ ꝓphetiæ suæ noĩe suo pnotatũ scripsit: in quo icrepat ciuitatẽ sanguinũ: & post euersionem illius loquit dicẽs. Ecce super montes euãgelizãtis & annũciantis pacem.

¶ Emulius poeta græcus per hoc ipsum tempus ob eius eloquentiã agnoscit: qui post modum inter cætera suæ uirtutis opera Bugoniam & Europiam uersibus conscripsit.

¶ Archimus similiter græcus poeta: & ipse tẽporibus his clarus fuit: qui & ethiopicã composuit: & iliacam uastationẽ metro pulcherrimo exarauit.

¶ Cynethon lacedæmonius poeta his tpibus floruit: & Teglonia cõscripsit: nã teglonus: alias thelegonus Vlyxis filius fuit: qui patrẽ ipsum postea icognitũ interfecit. Ideo eius isortuniũ cõposuit.

Achaz

Achaz Ioathan regis filius. 14. regũ iuda. 319. regni Dauid anno. &. 6. olympiadæ. 20. ætatis suæ regnũ suscipiẽs regnauit in hierusalẽ ãnis. 16. uir per oĩa pessimus: qui nõ ambulauit in uiis dñi: sicut pater suus: sed relicto patrũ suoꝝ deo uero: idola Samariæ coluit: ac eisdem sacrificauit: & qd detestabile plurimũ erat: filios quosdã suos igni cõcremandos in sacrificiũ obtulit: qbus malis ita iram & indignationẽ dei in se: populũq; suũ cõcitauit: ut Rasim syriæ regẽ & phacea israel cõtra iudæos suscitauerit: qui magno exercitu congregato hierusalem ueniẽtes hostilẽ in modũ urbem obsederũt: & circũquaq; oia euerterunt: q dum Achaz hi cũ exercitu suo eisdẽ obsistere tentasset: ab ipsis uictus & ꝓfligatus est: & ea clades uniuerso hierosolymoꝝ regno quasi exitiũ fuit: in ea quippe pugna Zacharias eius filius cũ inumerabili iudæoꝝ multitudine obtrũcatus fuit. Indeq; ut sacra secũdi palipomenon libri habet historia. Phaceas Samariæ rex cũ ducẽtis milibus mulieꝝ: puerorũq; ac puellaꝝ milibus ex iuda & Beniamin nudis captiuos abduceret in samaria: ei Obeth tum clarissimus dei propheta occurrit: & obiurgãs eũ quod contribulos suos ignominiose captiuos traheret. Quibus uerbis cõmotus rex uniuersos comites suscepit: lauaretq; eos pcepit pedes: & itineris expẽsas dans oẽs inoxios ad ꝓpria remisit. Rex autẽ hic achaz hæc passus ab rege Samariæ: statim ad regẽ assyrioꝝ pro solatio belli cõtra eundẽ Samariæ regẽ & Syrioꝝ ac damascenoꝝ reges misit: & ab eo auxiliũ postulauit: cui & multas pecunias se daturꝝ spopõdit: qui assyrioꝝ rex in auxiliũ huius regionis cũ multo exercitu ueniens: castrametatus est primũ aduersus Syros: & eoꝝ regionẽ depopulatus est: ac Damascũ urbem eoꝝ ui cœpit. Ibiq; Rasim regem occidit. Indeq; in israelitas exercitũ ducens eoꝝ terras nimiũ afflixit: & multos ipsoꝝ captiuos abduxit. Dum hæc in syros agerent: rex hic achaz oẽs templi thesauros ac regiæ domus deuehens ad retributiõis gratiam assyrioꝝ regi obtulit: eiq; grãs referẽs ex Damasco in hierosolimã reuocauit: ubi tanq̃ stultus & a ratione alienus. postposito deo uero assyrioꝝ deos denuo colere cœpit: & ad tantã infamiã cõtẽptũq; dei puenit: ut oino clauserit templũ: & eius ornamẽta auferre pceperit: atq; cũ ista iniuria hic mortuus est ãno ætatis suæ trigesimosexto: nullo de se relicto desiderio. Cuius corpus sepultũ fuit nõ in sepulchris regũ: sicut habet lib. 4. reg. ca. 16. & secũdo paralipomenon capi. uigesimooctauo.

¶ Numitor

752 4447 ¶Numitor Procæ regis filius ultimus latinorum rex tertio regni achaz regis anno latinis regnare cœpit:& uno tātū anno regnauit.Hic aūt:sicut iam dictū est:e regno ab amulio f̃re iuniore proiectus in rure priuatus cōsenuit.Veꝝ homo anno a nepotibus Remo & Romulo occiso amulio restitutus est.Sed & Romulus hoc eodē āno dominādi cupiditate incēsus:quo sibi & fratri uēdicare posset.ipsum auū suū interfecit:quo extincto domū reuersus regnū occupauit:& aliā urbē in locis nō quidē arbitrio derelictus:sed timoris necessitate oblatus una cū fratre cōdidit:& ibidē regni sedem(ut mox dicemus)constituit:ac sic latinoru3:seu albanorū regum defecere nomina:ubi sub uno &.20.regibus.600.&.23.annis regnatum est:quoꝝ & nomina & tempora epilogando recensenda esse existimo. ¶Latinorum Regum epilogus.

Ianus.1.		Syluius.8.	añ.29.	Liberinus.15.	añ.8.
Saturnus.2.	isti qnq3.	Eneas syluius.9.	añ.31.	Agrippa.16.	añ.40.
Picus.3.	añ.200.	Latinus.10.	añ.50.	Aremulus.17.	añ.19.
Faunus.4.		Alba syluius.11.	añ.39.	Auentinus.18.	añ.38.
Latinus.5.		Egyptus syluius.12.	añ.24.	Procas.19.	añ.23.
Eneas.6.	añ.3.	Capis.13.	añ.28.	Amulius.20.	añ.44.
Ascanius.7.	añ.38.	Carpentus.14.	añ.13.	Numitor.21.	añ.1.

¶Remus Rheæ uestalis uirginis ex incognito p̃re filius & Romuli frater hoc anno una cū fratre auo suo Nūmitore in regno Latinoꝝ restituto:deinde ĩterfecto:urbē ubi nūc est Roma sibi cōstituerunt ac cōdiderūt.Et dū uterq3 nouæ urbi de se nomen uellet ĩponere:in hanc cōcordiā ex cōposito deuenerūt:ut siquis faustius sumpsisset augurīū ex diuersis mōtibus.Is nomē imponeret urbis.Ex quo secutū fuit:ut sex uultures uideret Remus hic:& duodecim Romulus:& quum plures uidisset romulus:Romā a se nūcupauit urbem:Remus aūt postea:quia sulcū loco muri signatu3 contra edictum romuli superasset:seu aliā ob causam a romulo iussū fecisset:a Fabio Romuli duce Remus hic cultro pastorali occisus est.Et in eodē loco ubi futuri muri uestigiū transgressus est sepultus fuit. ¶Romanorum regni principium.

751 4448 ¶Romulus igit̃ seu Romus:ut ueteres asseruere romani primus romanoꝝ rex uigesimo quarto supra trecētesimū regni Dauid anno.olympiade aūt septima:ætatisq3 suæ āno primo & uigesimo parricidio prius perpetrato:regnoq3 latinoꝝ in ꝯfuso posito:pastoꝝ nō parua manu collecta una cū fratre remo iam dicto statim urbē paruā in solo nequaquā munito cōditā:quā a se romā nominauit:ibidē primū hoc anno regnare incipiēs:teste Eusebio regnauit annis trigintaocto.Aderāt cū eo seorsum & alia loca prius urbis ipsius ædificia de mœnibus ꝓpinqua:uidelicet Collatia antennę:fidenę:lauiniū:camessa:ianiculū:& aliæ huius gñis urbes:atq3 alia quorūda3 ædificia priuata:quæ postea in unū collecta romā effecere magnā:hic itaq3 ut iā bis dictū est:una cū remo germano suo ex rhea uestali uirgine a marte seu ut aliis placet ab amulio patruo suo cōpressa natus est. Qui ideo Romus:seu romulus & remus dicti sūnt:q̃ rumas:idest lupæ māmas emūgere cōperti sunt:romulus autē hic licet turpiter natus esset:eius tñ indoles ut Plutarchus ait:nequaquā seruilis erat:sed quādā regiā magnitudinē ac ꝓbitatē præ se ferebat.Eminebat ĩ eo natura facilis:& ad cōsiliū:ciuileq3 probitatē aptissimū ingeniū:& inter cōmunia pecoꝝ pabula & uenationes:ea maxime cuiq3 de se ꝑstabat:quæ potius imꝑatorio uiro quā seruo aptiora uidebant̃.Et ꝓpterea cōtribulos suos & quēcūq3 ex infinito loco natū ad se cōtrahebat:quia uictu & consuetudine quadā liberali præ cæteris utebat̃.Id in primis nequaquā ingenii hoīs officiū esse ratus:si ocio aut ignauia torpescere aīum sineret:cursando:uenando:ꝑdones ꝓfligando:fures capiēdo:& uiolētissimis qbuscunq3 manus inferēdo:gloriā sibi parare posse putabat.Quapropter euenit:ut ad magnū dignitatis culmen puenerit.Amulio siqdē armis opp̃sso:quū multā ꝑdā acq̃sisset:domum ita ctus rediit. Mortuo ēt auo suo numitore.Romā una cū f̃re remo ædificauit.Qua cōdita primū eos qb⁹ ætatis uigor inerat:in militares legiones distribuit:cæterā uero multitudinē ppl̃m appellauit.Centum deinde senatores creans:eos p̃res dixit:ut ea noīs mansuetudine magr̃atus austeritatē:& priuato formidinē succideret:uoluitq3 ut qui ex eis nascerent̃ patricios dici.Quarto deīde mēse post urbe3 conditā quū uideret ciuitatē noua indies incolaꝝ frequētia cōualescere:atq3 ob ĩopiā mulieꝝ minime duraturā:cum a uicinoꝝ cōnubio depellerent̃:simulauit se ludos & spectacula factuꝝ pp inuentā aram.Cōcitisq3 plurimis ex ciuitatibus finitimis:in sabinas uirgines iussit irruere:remissis sine iniuria patribus.Quod qdē actū non ut sabinis iniuriā ferret:sed ut firmā amicitiā ex cōnubio sanciret:Sabini uero hac accepta iniuria cōfestim legatos pro redimēdis uirginibus suis romā misere.Sed Romulus eas se nolle reddere r̄ndit.Interea Acron Cinensiū rex acerrimi animi uir comparata plurima militū manu bellū intulit romulo.Cui romulus occurrens infesto telo acronē traiecit.Deletoq3 exercitu urbē eius primo impetu cœpit:effecitq3 ex duabus ciuitatibus unū corpus: ut ex hoc deesset uolūtas:ꝓpterea euenit ut adiecta undiq3 multitudine statim Roma magnitudine cōcresceret.Post captā eminensiū ciuitatē sabini accitis crustuniis:Antēnatibus uicinis contra Romanos bellū suscipiunt.Quibus deuictis oppressisq3:romulus iussit ut se romā traducerēt.Reliqui uero Sabini:qui grauiter id ferētes sunt Tacio sibi imꝑatore delecto:contra Romanos iterū cū exercitu erūpunt.Tandē cū diu ac uarie pugnatū esset:sabinoꝝ ꝑcibus ambo duces ad percu-

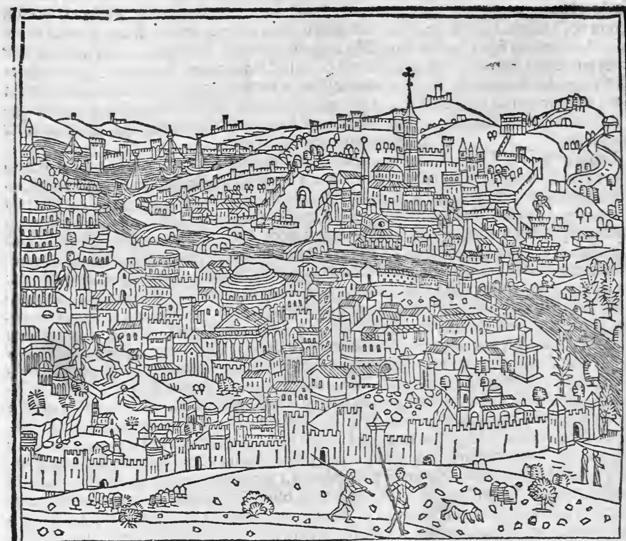
tiendum fœdus concesserũt.Quare mitigati hostes fœdus hac conditiõe inter se uinxerunt:ut mulieres liberæ ab omni seruitute essent:amboq́ꝫ eãdẽ ciuitatẽ Romanã colerent.pariterq́ꝫ imparent. Aucta igiť ciuitate illico centũ alios ex sabinis creauit Senatores:& duplicauit legionũ numerũ: populũq́ꝫ diuisit ĩ curias:& eqtũ tres cẽturias descripsit:& alia multa fecit bellica:potiusq̃ pacis tẽpora ꝓspectantia. Anno deĩde quinto Tacii imperii cum idẽ Tacius una cũ Romulo sacrificaret. Laurentes Tacio interfecto romulũ illesum remittũt:quasi ipse æqtatis & iustitiæ fauor extitisset insignis. Camerii uero paulopost aduersum romanos impetuꝫ faciẽtes a romulo superanť:& sex millibus ex eis cesis ciuitas eoꝝ capiť. Cũq́ꝫ romulus fidẽnas cœpisset:uientes qui rex amplas in Tyrrhenia habebãt:missis legatis qui fidẽnas tanq̃ ciuitatẽ sibi attinentẽ petierũt:qui cõdignũ petitioni rettulere respõsum. Qua re indignati copias contra romulũ ducunt:sed uientes ab eo uicti: octo millia eo in ꝑlio amisere. Fractis itaq́ꝫ uientiũ rebus quiq́ꝫ fugiebãt dimissis Ciuitatibus suis: quas romulus repẽte inuasit. Oppidani uero ob acceptã cladem ꝑterriti:pacem in centũ ãnos petierũt:qua ĩpetrata:septima agroꝝ parte mulctati sunt. Pace itaq́ꝫ undiq́ꝫ parta: Annũ primus apud romanos in decem menses ordinauit: quoꝝ primuꝫ a Marte patre suo Martium appellauit. Inde q́ꝫ multaꝝ uictoriaꝝ insignis:dum apud Capreas paludes ad recẽsendũ exercitũ accessisset:e mediis ciuiũ oculis euanuit:& nullum suæ mortis uestigium penitus reliquit.

Senatores primi

Centuriæ primæ

Annus in decẽ menses diuidiť

VRBS ROMA.

Romã igiť urbem toto orbe celebrandã a romulo eius conditore sic nominatã:undecimo Ezechiæ regis iuda anno:secũdoq́ꝫ.8.olympiadis anno:ab ipso conditã fuisse omnes affirmant. Quo tñ in loco prima huius tantæ urbis iacta fuerint fundamẽta:nullibi clare legimus.quia ea in urbe. 7.habenť montes:in quibus.7.fuerunt ciuitates tales q̃les:Inter collẽ tñ auentinũ & capitoliũ eaꝫ primo ab eodẽ conditã fuisse straboni placet. Sed alii in palatino monte primo fundatã dixerũt: ubi & euander primo cõsedit:& urbẽ siue palatiũ cõdidit. Ibi etiã camesem Nembroth gigãtis filium:post linguaꝝ confusionẽ:Gothifredus uiterbiensis historicus cõsedisse:& camessam urbem ex suo noĩe condidisse dicit. Eaꝓpter & diuus pater Aug.lib.de ciui.dei.etiã cõprobans dixit: Romam ueluti alterã Babyloniã ac ipsius babyloniæ filiã fuisse conditã ibidẽ ẽt Saturnũ latuisse ꝓditum est. Cornelius uero tacitus de ea sic inquit. Super palatino mõte primo urbs ædificata fuit. Et iccirco in eo reges primo deinde cõsules:postea impatores maiori ex parte sedẽ ibidem habuere. Eius autẽ ambitũ uariũ fuisse credendũ est:cũ & Plinius in tertio naturalis historiæ a principio paruum extitisse dicat:& suo tempore.20.millia passuũ cõtinuisse. Et flauius uopiscus historicus scribit aureliũ imperatorẽ ambitum urbis ad.30.passuũ millia ampliasse:uerũ cũ sæpe diruta fuerit:de singulis eius locis scribere impossibile uideť. Cuius urbis magnificentiã splẽdoremq́ꝫ ac ornatum

4437 862

74

cū infiniti sit operis: & multoꝝ defatigarint ingenia: ēt hoc in loco ad scribendū idoneū me non satis inuenio. Sed siquis eius potentiā imensosq̧ apparatus aliqua ex parte scire uoluerit: uideat cauernas: fornices: fundamenta sub uineis sub ecclesiis sub multoꝝ ciuiū domibus in multis tum fōris: tū in urbe locis: uidebit certe grandes ruinas: quæ sunt per uias portæ Aureliæ latinæ: flamineæ: apiæq̧: uidimus nāq̧ & nos aliqñ pauiméta uermiculata miræ pulchritudinis insignita. Videnturq̧ & piscinæ feraꝝ uel claustra: ex his certe conicere poterit: quisq̧ olim eius fuerint ædificia præclara: quāta insuper fuerit romani ppl'i potentia: ubi & pene totius orbis fuerūt redactæ diuitiæ. Cuius nimiꝝ urbis ciues dictatores: impatores: cōsules adeo fuerunt potētes: ut in ea amplissimas domos: atq̧ extra: cōplures uillas sumptuosissime paratas haberēt: cū ēt liberti magnificis ædib⁹ fuerint adornati. Verū nec tunc qdē diues apud romanos habebať: qui exercitū nō poterat ex ppriis alere sumptibus: ꝓut M. Crassus aluit. Præterea ut hoc ēt ad romanoꝝ potentiā addā. Quis inquā in italia princeps tam potens uisus sit: & tāta ꝓditus ē suppellectili: ut lucullus (quē Cicero xersem appellat) qui ad. 25. hoīum millia honorifice suscipere poterat. Nec tñ lucullus solus ea in urbe diues habebať: cū etiam uiginti ciuiū millia & eo amplius in ea eēnt: qui cū lucullo de omni diuitiarum splēdore apparatuq̧ sine iniuria cōtēdere potuissent. Attulit insup hæc impiosissima ciuitas innumerabiles uiros: cū rei militaris peritia: tum oī uirtutū gñe ac scientia præclaros: quos qdē enūerare operosissimū: & quasi īpossibile esset. Veꝝ aliquos etiam hoc in loco afferre nō indignū putamus: & ut a militaribus incipiamus. Et pyrrū genuit dictatorē: qui de Samnibus triūphauit. Q. Fabiū: qui de gallis ethruscisq̧. Scipionē Affricanū: qui de affris. M. Catonē: qui de hispanis. L. Quintium: qui de lacedæmoniis. L. Corneliū: qui de bois. M. Fuluiū: qui de gothis. C. Maniliuꝫ: qui de gallis asiam īcolētibus. P. æmiliū: qui de persis. C. pompeiū: qui de Mitridate aliisq̧ cōplurimis regulis: ac. C. Cæsarē: qui de gallis hispanis: germanis alexandrinis ponticis & affricanis triūphū gessit pulcherrimū. Fuere & alii impatores inuictissimi: de qbus oībus infra suis locis explicabimus: ad lr̄atos aūt descendendū est. E quibus ꝓcipuos habuit. M. Catonē. M. Varonem: Ciceronē: Nigidium figulū: Scipionē consulē. Panecium: Simachū patriciū: Boetiū philosophū: Salustiū historicum: Plautū comicum: Tibullū & aratonē: Dyaconū poetas. Et ut etiā de nostris loquamur: īfiniti ppe sanctissimi atq̧ doctissimi ex ea ꝓdierūt præsules: e qbus duo doctrina & sanctimonia insigniores fuere. uidelicet. Ambrosius Mediolanēsis archiepiscopus & Greg. magnus ambo sanctissimi amboq̧ ecclesiæ sanctæ doctores ꝓcipui. Octuagita & eo amplius ex ea ēt emersere summi pōtifices uiri doctissimi: de qbus infra tractabiť. Hæc ipsa ciuitas. 30. quoq̧ habuit portas: quaruꝫ prima flumentana postea Flaminea: nunc autē ppl'i porta. Scda collatina. Tertia nunc salaria dicta antiqtus quirinalis dicebat. Quarta numētana nūc sanctæ agnetis. Quinta exqlina: nunc sancti Laurentii porta. Sexta dicebať Neuia. Septima quæ a priscis Asinaria dicebať nunc sancti Ioānis. Octaua quæ in loco abdito nūc clausa cerniť Gabiusa fuit. Nona neuia nūc maior porta dicitur. Decima & cē. Aliæ quoq̧ fuerūt portæ quæ ubi sitæ fuerint: nunc ignorať: quaꝝ noīa hæc fuere: uidelicet carmentalis pādana Mugonia. Querquetulana: Ianetualis: Rudusculana: Rhutumena: Carthularia: & triūphalis oīum celeberrima. Fuerūt & sex leoninæ extātes portæ. Habuitq̧ (ut diximus) Roma septē mōtes siue potius colles: & in capitolio fuerūt ædificia toto orbe celeberrima: & potissimū iouis tēplum uulgatissimū iunonis ædes atq̧ alia īnumera: ubi oīum simulachra deoꝝ cōstituta erant. Deniq̧ ut ad cōpēdiū ueniam: quāta fuerit Roma ipsa sua ruina docet.

Osee — ¶ Prophetæ domini oēs his temporibus dum condereť Roma quāmaxime floruere:
Ioel — quos ideo dñs tēpestate istac erūpere uoluit: ut queādmodū primo assyrioꝝ regni tēpo
Amos — re Abraā extitit: cui scilicet apte ꝓmissiones fiebant: qđ de eius fœminæ oīum gentium
Ionas — bñdictio esset nascitura. ita & in exordio romanæ urbis: qua imperāte Christus dñs no-
Abdas — ster erat uenturus. In quo implereň illa ꝓmissa oracula ꝓphetaꝝ: non solū loquentium
Naum — sed etiam scribentiū in tātæ rei futuræ testimonio soluereť. Cū enim ꝓphetæ (ut diuus
Isayas — pater Augu. refert) & post quā reges esse cœperūt ppl'o nunquā defuerint: in usum tātū-
Obeth — modo eoꝝ fuere nō genitū. Quando aūt ea scriptura ꝓphetica manifestius probabať quæ gētibus etiam aliquādo ꝓdesset nūc incipere oportebat quādo hæc ciuitas cōdebať: quæ gentibus impare cum etiam in filiis abraæ gentium populus esse nascatur.

¶ Captiuitas decem tribuum Iudæorum.

746 4453 ¶ Osee hela filius ultimus israelitaꝝ duodecimo achaz regni anno per tyrānidem regno occupato regnauit in Samaria an. 9. hic & si dei contēptor fuerit: & in peccatis regū israel ambulauerit: & gētiū idola adorauerit: eisq̧ in cōtemptū dei israel imolauerit: ut sacra quarti regū libri habet historia: inter malos tamē reges oīno censendus nō est: quia nec auaritia aut sæuitia rempu. ostēdit. Veꝝ cū ipsius præteritorūq̧ regum peccata corā deo increuissent: eoꝝ regnū de sub cœlo dñs exterminare discernēs: Salmanasar Assyrioꝝ regē aduersus eū suscitauit: qui magno milite in regnū ipso cōducto uniuersum maximis attriuit cladibus: captaq̧ Samaria cū utiq̧ hic deū non haberet ꝓpitium nec adiutorē eū Salmanasar cōpræhendit & uinctū abduxit: & uniuersa eius bona diripuit: & sibi subditū fecit. Veꝝ postea multa pecunia redēptus: & eidē tributarius factus in regnū redire permisit. Sed post aliqđ tempus cū salmanasar ꝓdictus rex didicisset qđ osee latenter misisset

ad susam regẽ ægyptiorum petens solatia: cõtra eũ iratus uehementer rursus cum grãdi exercitu Samariam pcẽdit: quã & tribus ãnis durissime obsedit: nonoq; regni sui illã cœpit: & regẽ cum toto populo in seruitutẽ rapuit: ac illum in mediã & persidẽ transmigrauit: illos quoq; ultra montes caspios iuxta fluuiũ gozaim habitare fecit: ac sic cu3 decẽ tribubus israel legitima quæq; domini dei sui & patrũ suorum abiecissent: dominus a facie sua eos abiecit: & quũ uane egissent: ad nihilũ redacti sunt. Translato itaq; israel de terra sua a rege Salmanasar alias gentes ex quodã loco noĩe anti qui ex flumine persico ita uocanť: in samaria & in israelitica regione cõstituit: qui quũ ibidẽ habitare cœpissent: non sapientes qui dei sunt: dominus statim iter eos Leones ferocissimos suscitauit: qui unũquẽq; lacerabant. Quæ res quũ regi Salmanasar renũciatæ fuissent: supplicarũt ut sacerdotes eis ex captiuis israelitarum: quos abduxerat destinare dignareť. Quo mittẽte sacerdotes leges & dei culturã eos edocuerũt. Et quũ cœpissent Deũ in sũma deuotione uenerari: leonũ pestilẽtia repente cessauit. At illi pp hoc iudaicæ legis emulatores effecti: samaritæ nũcupati sunt: qđ latina lingua custodes exprimunť: eo q iudæã suo habitatore uacuatã custodierint. Ac sic israelitarum regnũ ab assyriis cõsumptũ est: ubi post seditionẽ factã circa nepotẽ Dauid roboam ab hieroboã eius seruo: quẽ fecerãt regem regnatũ est annis.358. sub regibus decem & octo: quorum nomina & tẽpora sub epilogo hic recensentur. ¶ Israelitarum regum epilogus.

Hieroboam primus	añ.22.	Ochozias.7.	añ.2.	Zacharias.13.	añ.6.
Nadab.2.	añ.2.	Ioram.8.	añ.12.	Selum.14.	die.3.
Baasa.3.	añ.24.	Hieu.9.	añ.28.	Manahen.15.	añ.10.
Hela.4.	añ.2.	Ioachab.10.	añ.14.	Phaceas.16.	añ.10.
Ambri.5.	añ.12.	Ioas.11.	añ.16.	Phaceæ.17.	añ.20.
Achab.6.	añ.22.	Hieroboam.12.	añ.41.	Oseæ.18.	añ.9.

¶ Aliattes secundus lydorum rex quintodecimo regni Achaz anno lydis regnare cœpit: & regnauit annis quattuordecim. 4458 741

Ezechias

EZechias Achaz regis filius: quintusdecimus regũ iuda.335. regni Dauid anno scđo nonæ olympiadis regnare cœpit: & regnauit in Hierusalẽ annis.28. optimus sane uir de pessimo patre natus: qui pfestim intermissa sacrificia restituit. Idolaq; destruxit: & urbẽ semidirutã restituit atq; muniuit. Fuit quippe tãto regno dignus: qui ut sacra eius habet historia: sapiẽtia: prudentia: cõsilio plurimũ ualebat: ac ita manu promptus: ut nemo ueteranoru3 eo pugnatior fuerit. Vnde de eo capło.18. quarti libri regũ dicitur: q post eũ non fuit similis de cũctis regibus Iuda. Sed neq; in his qui ante eũ fuerũt: adhæsit enim dñs oĩbus diebus uitæ suæ: & ab eius uestigiis non recessit. Fecit enim mãdata: quæ dominus pceperat Moysi. Et ppterea quũ dñs esset cũ eo in cunctis: ad quæ pcedebat sapienter se habebat. Ea quippe domini gratia confixus assyriorum regi rebellauit: nec ei seruire uoluit: ac uniuersos palestinos debellauit: & eorum ditionẽ sibi armis uẽdicauit. Quo audito Senacherib assyriorum rex capta Samaria & filiis israel in assyrios trãslatis ascendit: qui ob astutiã & ingenii sui ferocitatẽ oĩbus arma intentabat: & sua potẽtia elat⁹ per Rapsacem seruũ suũ manũ contra ppłm iuda sustulit: & uerbis impurissimis deũ israel blasphemauit. Quæ quũ Ezechias hic audiuisset: confestim uestimẽta sua scidit: & opertus sacco domum dei sui introiuit: ac una cũ Isaia ppheta uiro sanctissimo dominũ exorauit: ut aspicere dignareť uerba exprobrantis Senacherib. Illo siquidẽ orante: deus exaudiẽs maximã plagam sequẽti nocte misit in blasphemũ: quia angelus domini percussit ex castris eius.185. milia uirorum. Quod quũ rex diluculo surrexisset: & mortuorum suorum corpora cõspexisset: timore perterritus obsidionẽ soluit: & in Niniuem fugit. Et dum modicũ tempus ibidẽ cõmemoratus fuisset: dolo a senioribus filiis adramelech & Salustro in templo Nesrach perẽptus est. Ezechias aũt inopinabiliter a terroribus liberat⁹: quũ gratificas hostias nõ persoluisset: graui morbo percussus in languorẽ mortis decidit. Cui isaias in uoce domini dixit. Dispone domui tuæ: quia pro hac noxa morieris: & nõ uiues. Dumq; nimis pro hac re se affligeret: rogauit dñm: ut ei ignoscere dignareť: ac paruo tẽpore ei uitam cõcederet donec filios haberet: ad cuius orationẽ cõmotus dominus pepercit homini: & diebus suis quindecim annos adiecit: & cunctis diebus uitæ suæ ab assyriorum bellis ipsu3 liberum fecit. In cuius rei signũ: dies decẽ gradibus retro reuersus est. Rex uero babyloniorum audiens eũ egrotasse: eidẽ confestim uisitationis gratia legatos cũ muneribus misit: quorum aduentu mirum ĩmodũ (& fortassis plus debito) lætatus est Ezechias. Eosq; libenter excipiens: laute splẽdideq; nimium fouit: & thesauros eis ostẽdit: ac armorum instructionẽ: & alia omnia quæ in auro & gẽmis habebat ostẽdit: & multis muneribus donatos eos dimisit. Quæ res quũ displicuisset dño: misit ad eũ statim Isaiam pphetã dicens: scito (inquit) q nõ post multũ tempus ad babyloniã filios tuos & diuitias tuas fore transmigrãdas: insuper & nepotes tuos eunuchos esse faciẽdos: & regi babyloniorum seruituros. Quo audito dixit Ezechias. Bonus est sermo domini: fiat tamen pax in diebus meis. Ezechias itaq; ab externo hoste securus factus: ad exornandã Hierusalẽ tantũ animum adiecit: ubi & mirifice ac splẽdide multis in locis ædificauit: & multos aquæductus in eã ĩtroduxit: ac piscinas celebres extruxit. Eius denique uita omni ex parte laudata anno uitæ suæ.54. moritur: & apud arcẽ syon magno sui desiderio apud omnes relicto sepeliť. Cuius quidem gesta prima ac nouissima historia quarti reg. lib. capło.19. 4457 741

capito.19.&.20.cõtinet ac ipsa eadem scd̃s paralipo.lib.ca.29.30.31.ac.32.cõmemorat.

CIVITAS SYRACVSANA.

¶ Syracusanam Siciliæ ĩsulæ urbem celebrẽ diuæ Luciæ uirginis & martyris patriam atq; sepulchꝝ per hoc idẽ tempus sub pachino ꝓmontorio a quodã corinthio noĩe Archio conditã fuisse Euse. noster cæsariẽsis cõtestatus est. Hæc ut Strabo inquit: a pricipio tum agri fertilitate: tum portus cõmoditate non parũ incrementũ habuit. Quã etiã Cicero in sexto uerrinaꝝ rescripsit: & florus de syracusis breuiter scribens sic ĩquit: illis triplex murus totidẽq; arces: marmoreꝰ portus fons celebratus Aretusæ: quæ hactenus eius ꝓfuere ut pulchritudini uictæ urbis parceretur. Hãc carthagĩẽses aliiq; tyrãni durissimo quodam affecerũt iugo. Sed quũ ẽt Põpeius eam deuastasset ab Augusto cæsare postmodum ĩstaurata fuit. Hinc multi ĩsignes ꝓdiere uiri: in qbus Stephanus tertius sũmus pontifex unus fuit: uir sane sanctitate sciẽtiaq; atq; iustitia eminẽtissimus. Atq; alii plures lr̃atissimi uiri.

¶ Cathaniã eiusdẽ insulæ urbem Agathæ sanctissimæ patriã atq; sepulchrũ a Naxis iuxta ẽt montem per hæc tẽpora cõditã fuisse. Eusebius nr̃ affirmat. Naxos a qua insula naxos nomen accepit: hac ipsa tẽpestate non ꝓcul a Sicilia insula cõdita fuit: cuius insulæ ager: ut Virg. placet: uini potissimum feracissimus est. Vnde & idẽ poeta in.3.æneidos ait. Bacchatã iugis naxon.

737 4462 ¶ Scabon genere æthiops ægyptioꝝ rex qnto Ezechiæ regni ãno in.25. Dynastia ægyptiis regnare cœpit: & regnauit ãnis.12. Qui contra bochoꝝ alium ægyptioꝝ regẽ dira gerens certamina tandem uicit: quo ĩ.ꝑato & interfecto regnũ omne sibi desumpsit: & loco eius regnauit.

736 4463 ¶ Perdica quartus macedonum rex: & ipse sexto regni Ezechiæ anno macedonibus regnare cœpit: & regnauit annis quindecim.

729 4470 ¶ Meles tertius lydorum rex tertiodecimo regni Ezechiæ regis ãno lydis regnare cœpit: & regnauit annis duodecim.

722 4477 ¶ Cardiceas quartus medorum rex uigesimo regni Ezechiæ anno medis regnare cœpit: & regnauit annis tredecim.

716 4483 ¶ Candaules quartus lydoꝝ rex hoc anno qui est qntus & uigesimus regni Ezechiæ annus lydis regnare cœpit & regnauit ãnis.17. Vir qdẽ ignauus & libidini plurimũ deditus: qui nil egregium de se reliquit. Huic quũ esset uxor elegantissimæ formæ mulier: ut Iustinus in primo epito. habet: eius pulchritudinẽ oĩbus prædicare cõsueuerat: nõ cõtentusq; uoluptatũ suaꝝ tacita conscientia: nisi etiam matrimonii secreta publicaret: ad extremũ ut assertioni suæ fidẽ faceret: nudã illã aliquãdo sodali suo gigni ostẽdit. Quo facto & amicũ in adulteriis solicitauit: & hostẽ sibi illũ cõstituit: & uxorẽ ueluti tradito alii amore a se alienauit. Porroq; breui post tpe cedes candauli nuptiarũ præmium fuit: uxor mariti sanguine dotata: regnũ uiri & se pariter adultero tradidit.

714 4485 ¶ Nũma pompilius secũdus romanoꝝ rex septimo & uigesimo regni Ezechiæ ãno.i. secũdo sextædecimæ olympiadis post romulũ regnare cœpit: & regnauit ãnis.41. Verũ mortuo Romulo cẽtum senatores rempublicã aliquãdiu rexere: ita ut quilibet eoꝝ quinos regnaret dies: qđ per annũ fere & dimidiũ durauit: quod qdem tempus interregnũ nominat᷑: & Nũmæ regno applicat᷑. Mortuo namq; Romulo inter Ro. & sabinos de creando rege altercatio non minima esse cœpit. Tandem in Numam hunc a Pomponio spectato uiro natũ unanimiter cõuenerũt. Qui ut Plutarchus ait: cũ esset ingenio ad oẽm uirtutem accõmodatus: seipsum magis per disciplinã: laborẽq; ac philosophiã coluit: nõ ad detestãdas perturbatiões modo: sed & laudatam quoq; inter barbaros uim & habẽdi cupiditatẽ a se amoueret. Hic itaq; a domo delitias simul ac magnificos apparatus pellens: & oĩbus se cũ ciuibus tum peregrinis integerrimũ iudicem & cõsultorẽ præstabat. Per ocium autẽ non ad uoluptates ac delitias: non ad quæstus: sed ad deoꝝ imortalium cultũ: & ad ipsorum naturã quãtũ ratione poterat cognoscendam semetipso utens magnũ adeo nomẽ adeptus est: ut Tacius ex unica tacia filia sibi geneꝝ fecerit: neq; is eo cõnubio elatus migrauit ad soceꝝ: sed patrem seniorẽ fouens in sabinis mansit. Qui etiã deserens urbis consilia in agris frequẽtius morabatur: solusq; ibidẽ libẽter peragrabat: & in deoꝝ lucis & desertis locis uitam degebat. Anno igit᷑ quadragesimo ætatis suæ quũ legati uenissent pro eo rege assumẽdo: ipsoq; nõ acqescente ac dicẽte: ꝙ omnis uitæ humanæ mutatio sit periculosa: tãdem instãtibus legatis atq; rogãtibus: ne populus iterum in seditionẽ ueniret: regnũ lacessitus suscepit. Eoq; suscepto confestim ppl̃m elatum: asperumq; ad pacem & ad religionẽ traduxit. Mox quoq; prohibuit Romanos imaginẽ dei existimare speciem hoĩs: aut animalis habere formã. Vnde nec fuit apud eos picta neq; ficta dei species: ac

Documentū optimū de deo annum in. xii. menses distinxit si nephas esse deterioribus meliora assimilare:quū neq; aliter q̄ intelligētia percipi deus possit.Mutauit quippe mensiū ordines & martiū:quē Romulus primū fecerat tertiū posuit:incipiēs a ianuario:qui.xi.erat.Duodecimus uero februarius.Et quū annus.300.&.60.contineret dies:instituit ut 300.ac.65.haberet.Multi tñ sunt qui ianuariū ac februariū a Numa additos dicant:quū ante decem tm̄ essent mēses.Ouidius.Sed numa nec ianū:nec auitas præterit umbras:Mensibus antiqs præposuitq; duos.Huius tēporis neq; bellū:neq; seditio:neq; tumultus in repu.fuisse tradit̄:sed neq; aduersus eum ullæ inimicitiæ uel inuidia:seu ob regnādi cupiditatē insidiæ uirorū ue conspiratio.Obiitq; deniq; octogenarius leui morbo.Cuius gloriā regū posteriorū calamitates illustriorē fecere.Nā quū quinq; post illū regnauerunt reges:postremus ex imperio decidens in exilio consenuit:e reliquis uero quattuor nemo naturali morte defunctus est.

¶ Assyriorum regni finis.

¶ Assaradon alias assaracodas iunior filiorū senacherib tēpestate hac:patre in tēplo a senioribus filiis obtrūcato:& parricidis in armeniā effugatis in regnū successit.Quo suscepto confestim in Samariā colonias deduxit.Cuius tpe Merodach chaldæorū rex:ab Assyriorū monarchia pœnitus defecit.Quāobrem & assyriorū regnū ita debilitatū est:ut de eo deinceps nullū omnino extiterit monumentum.

¶ Chaldæorum regni principium.

¶ Merodach igitur chaldæū per hoc tempus in babylone regnasse cōstat:quātum aūt regnauerit nec dum cōpertū est.Qui & ab assyriis deficiens chaldæorū regnū sibi constituit.Sic quoq; & medorum rex fecerat:hic ipse Merodach fuit:qui Ezechiæ egrotanti legatos uisitationis gratia cū muneribus misit:ut patet quarto regum cap.20.

¶ Caldæa itaq;(ut iam semel dictū est)asiæ maioris regio est arabiæ cōtermina longe plana:sed fontiū quā maxime īdigua:in qua babylon maxima ciuitas regni caput erat.Ex hac nāq; regione zigari populi exierunt:qui tēpestate nostra cū liberis & uxoribus oēm pene peruagant̄ europam.

Zigari populi Qui quū fures subtilissimi sint:in oppidis pmanere:nisi tres tantū dies permittunt̄.Hos Veneti nr̄i ab oī suo excluserūt regno:tum maxime pp furta:tum ēt ꝓpter explorationes:qbus suspecti habētur.Nos ipsorū quēdam aliqñ sciscitati fuimus:qua nā ex patria essent.Respondit se chaldæum cū omnibus suis esse:linguaq; chaldæa eos uti semper consueuisse.

¶ Thobias iudæus ꝓpheta sanctissimus ex tribu & ciuitate neptalim oriūdū:mitissimi īgenii uiri:miræq; suauitatis:ac omnis gratiæ spiritualis præstans:qui superioribus ānis a Salmanasar assyriorum rege in captiuitatē abductus fuerat:tēpestate hac:pietate:ac religione insignis habitus est.Hic quū apud niniuē constitutus ꝑceptorū patrū suorū nō īmemor ægros uisitaret:eosq; ad patientiā q̄ maxime hortaret̄:& īdigētibus elemosynas ꝓberet:desꝑatos quoq; cōsolaret̄:atq; errantes ad ueritatis uiā ꝑdicationibus & admonitiōibus deducere niteret̄:cæcitatis plaga tētatus est:pro qua ēt oēm eius deperdidit substantiā:ac oīum pauprimus euasit:Cuius patientiā quū dn̄s diu cognouisset:statim Raphaelem angelū ad eū misit:qui eidē uisum restituit:substātiāq; oēm in decuplū multiplicauit:ac cæteris iudæis oībus in rebus eū ante tulit.Et quū in eo statu usq; ad ānos duos & centū uixisset:cōfectus senectute bona:primo interitū Niniue:ac instaurationē hierlm̄:& tēpli dn̄i:ac christi dn̄i nostri aduentū prædicens spiritū dn̄o reddidit.Quo mortuo collachrymātibus Thobia filio:ac nepotibus oībus in niniuē sepelit̄:ut eius sacra habet historia:quæ ab oībus sūma cū uoluptate & deuotione legi & audiri cōsueuit.

¶ Viri disciplinis excellentes.

¶ Taletem milesium:e septem græciæ sapientibus primum his temporibus floruisse diuus pater Augu.17.de ciuitate dei cap.24.dicit:hic ex thasidarū familia patre examio matre Cleobolina natus fuit:qui phœnicum nobilissimi fuerūt:& a Cadmo Agenore originē duxerunt.Hic itaq; adultus factus:post reipu.negocia ad rerum naturā contemplādam:ut Isydorus in.ii.ethic.capi.3.scribit:se transtulit:& ut Cicero de natura deorum ait:primus de natura rerum disputauit.Quāuis ut Laertius scribit:nullū ingenii reliquerit monumētum.Callimachus autē dicit hunc fuisse inuentorem minoris ursæ:ac stellas notasse:quibus phœnices nauigant:putantq; plæriq; hunc primū astrologiæ secreta rimatum:solisq; defectus:ac conuersiones prædixisse:sunt etiam qui affirmēt illū primo īmortales animos dixisse.Hic præterea ab ægyptiis geometriæ præcepta suscepit:& quum eēt cœlo astrisq; familiarissimus.Dixit aquam primum fuisse rerum omnium causam:eamq; in se diuinam habere mētem:& omnia producētem.Et rhodio(ut diuus refert Hierony.)ostendit philosophum posse ditari si uellet:quum olei penuriā præuidisset.Obiit deniq;.78.ætatis suæ anno:quum gymnicū certamen spectaret:æstu.s.ac siti defatigatus.Cuius īter cætera præclara hæc ab eo dicta

Sententiæ notabiles referuntur:sicut Laertius ait.Antiquissimum entium est deus:ingenitum etenim optimū entium est mundus:nam opus dei est.Maximū entium est locus:omnia nāq; capit.Velocissimū entium est intellectus:passim etenim currit.Validissimum entium est necessitas:dominatur enim cūctis.Prudentissimū entium est tempus:adinuenit enim omnia.

¶ Solon philosophus e septem sapiētibus græciæ secundus:patria atheniensis siue Salaminus:his tpibus Gellio teste lib.s.14.noctiū atticarū:athenis floruit:& ibi leges multas atq; optias īstituit:qs sicut Valerius libro de ingratis ait:si athenienses perpetuo seruare uoluissent sempiternū habituri

fuissent imperiū.Cōstat naq; ut Laertius scribit:ipsum leges & conciones scripsisse: & in semetipsum monita elegia:q quū hoīum oīum ac oraculi iudicio sapiētissimus haberet:uino īdulsisse fertur.De Solone aūt isto Plato in thimeo:& Aristoteles in.2.politicoꝝ multa scripsere. Tandē in cypro īsula obiit octogesimo ætatis suæ anno:quū mādasset suis:ut ossa sua salaminā trāsferrent:atq; ea in cinerē dissoluta p oēm ꝓuinciā disseminarēt:sed eius iussis obtēperatū nō fuit:quū ipsius sepulchro tale epigrāma īscriptū sit. Qua dudū rabidas medoꝝ ꝓtulit iras Legiferꝝ Solonē pulchrā tenet salamis:ex sentētiis autē eius plurimis:hanc solā hic habeamus: satietatem ex diuitiis nasci: & ex sacietate contumelias gigni:quæ non posuisti non tollas:mentiri noli &c. Epitaphium Sētētia pulchra

¶ Chilon phs patria lacedæmonius tertius e septē sapiētibus: & ipse p hæc quoq; tēpora teste Augu.ubi supra apud atheniēses ī pcio fuit. Qui ob eius ꝓfundissimā sapientiā īter cæteros breuiloquus dictus est.Vnde & Aristagoras hūc dicēdi modū seu morē postea chilonitum uocauit.Multa enim notabilia in ducentis carminibus:ut laertius testat:scripsit:quoꝝ hæc præcipua fuit sentētia. Discere primo bene sibi præesse:indeq; domui suæ:atq; in aduersis iræ suæ dominari:uixit aūt.56. annis:quo defuncto iuxta eius sepulchrū cōfestim erecta fuit statua:defunctum uero asserunt nimia lætitia filium.s.deosculans qui in olympico certamine fuit coronatus.

¶ Pythacus mitilenus phs.4.e septē græciæ sapiētibus his tp̄ibus cū supradictis nō doctrina solū: sed ēt in re militari pstātissimus habitus est:qa & .10.annis p̄riæ suæ impiū illustrissime tēuit: q̄ quū optimis legibus:īstitutisq; p̄dictū tps pstituisset:spōte se ipsum magistratui abdicauit. Cuius hæc nōtāda fuit snīa.Principatus uiꝝ oñdit.Scripsit aūt hic de moribus & politica sexcētos uersus: multa quoq; alia prosa.Vixitq; usq; ad cresi lydoꝝ regis tpa:ad quē eius extabat epistola.70.annis. Snīa notabilis

¶ Biantē pthienē phm qntū e septē græciæ sapiētibus cū supioribus floruisse cōstat:q ob regiā eius p̄triā:& ciuium suoꝝ pcipuā beniuolentiā:ut Laertius testatur:maximo in pcio semp ab oībus habitus est:eo ꝙ multis piculis eos in aduersis tutatus fuerit:multaq; pterea duobus milibus uersuū utilia cōscripsit:cuius inter cætera memoratu digna:hæc singularis fuit sentētia.Vitam sic esse mēsurandā:quasi hoīes breui & multo tēpore uicturi sint:tandem quum aliquādo ex aduocatiōe fessus:caput in nepotis filiæ gremio declinasset:præ senectute expirauit:cui mortuo pthienenses ei tēplum dedicauerunt.De hoc multa Valerius & Laertius scripsere. Snīa singularis

¶ Cleobolus lyndus e septem græciæ sapiētibus sextus & ipse p idem tēpus insignis & clarus fuit: cui natā filiā noīe Cleobolinā fuisse ferunt:quā exametroꝝ enygmatū uatem dixere: qui & librū de enygmatibus quæstionibus in tribus milibus uersuum exscripsit:ex qbus hæc memoranda excerpit sentētia.Vxorē de paribus ducito:quia si ex maioribus duxeris:cognatos habebis dominos: uixitq; annis septuaginta:cuius præclarissima gesta scripsit Laertius. Snīa optima

¶ Periander corinthius e septē græciæ sapientibus philosophis septimus:hac etiam tempestate: ut diuo Augu.placet:floruit:quem Aristoteles tyrannū fuisse dixit:& annis.40.apud Corinthios eandem exercuit:quod tamē Plato negat:sed alium philosophū & aliū tyrannū fuisse affirmat.Hic itaq; in duobus milibus uersuum multa & utilia cōscripsit documēta.Ex quibus hanc præcipuam eli cimus snīam.Prosperās modestus esto:infortunatus uero prudēs:amicis fœlicibus & infœlicibus Sētētia pulchra

712 4487 idem sis.Obiit deniq; octogenarius:ut Laertius habet.

Manases Ezechiæ regis optimi uiri filius.16.regū iuda.364.regni Dauid anno: deciaq; septia olympiadæ:quū.12.annoꝝ eēt ætatis regnare cœpit:& regnauit annis.55.uir qdē a p̄mis uoluptatibus abscisus:& ad oīa malignitatis genera ꝯuersus:q nihil impiū pter misit:sed in ipietatibus regū israel oino ambulauit.Nā suscepto impio ꝓphanauit templū:ac illud claudere fecit:sacerdotiūq; sustulit:cōfudit ordinē:temerauit regnū: corrupitq; qcquid erat religiōis qd legis:qd uitæ:qd morū:qd fidei:qd patris & maioꝝ suoꝝ disciplinæ pdidit atq; cōfudit.Abhominatiōes.n.pessimas in iuda fecit:& qdē maiores q̄ antea amorrei fecerūt:& uniuersum iuda suo exēplo:suoq; errore:atq; hortatu in īmūdiciis amorreoꝝ:aliarūq; gētiū peccare fecit: multos ēt iudæoꝝ nobiles ꝓscripsit:multosq; īterfecit:& magnis suppliciis sacerdotes iustos:& Isaiam ꝓphetā uiꝝ scīssimū trucidauit:ac sic & ipse hō scelestissimus:quū nil domi forisue strēnue gereret:sed oīa auaritia sua explicaret:diuinā tādē ī se expertus ē ultionē.Nā ut sacra scdi parali. lib.ca. 33.ptinet historia:ī his iratus dn̄s exercitū babylonioꝝ & chaldæoꝝ sup eū īntulit:& uniuersā iudeæ regionē depopulās:ēt ipm Manasem regē dolo cœpit:& captū pedibus māibusq; cathēis uinctū ī babylonē rex eoꝝ ad se deduci fecit:ubi & eum ad ea quæ uoluit tormēta subiectum habuit. Manases uero ad se reuersus:arbitransq; se malorum quæ patiebatur fuisse auctorem: pœnitentia ductus:dominum Deum patrum suorum humili prece exorauit:ut hostem suum ei clementem faceret:cuius orationem exaudiens:hoc ei concessit:& ut a Babyloniorum rege relaxatus:ad sua regna reuertitur. Cumq; Hierosolymam uenisset:cognouit dominum esse Deum. Et priorum quidem delictoꝝ:quæ gesserat pœnitens:studuit oībus uiribus ad cultū diuinæ religiōis se cōferre:tēplumq; purgare:& ciuitatē semi collapsam resarcire:& de alio aliquo nil aliud cogitare:nisi gratias deo pro dono salutis sibi p̄stito exoluere:hæc quoq; ipsa ppl̄m suū agere docuit:agnoscens in quibus calamitatibus incidisset pp peccata sua:destruensq; aras Baal:rursus altare ædificauit:& solmnes hostias immolauit:& sicut Moyses diuinam culturam exposuit: & post hæc omnino beatissi- Manases Vide emēdationē & pnīam regis

mam:ut Iosephus scribit habuit uitam:,& multos ad eius exemplum traxit:tandem ubi ea quæ ad sui sceleris emendã peregisset.67.uitæ suæ anno defunctus est:& sepultus in hortis suis sicut quartus regum liber capitulo.33.habet.

Thracus æthiops ægyptiorum rex Sibecho rege iterfecto primo anno regni Manasæ ægyptiis regnare cœpit:& regnauit annis.20.

Deocles quintus medoꝝ rex quarto regni manasæ anno medis regnare cœpit:& regnauit annis.45.Hic ut Apollodorus adriamitinus historicus tradit ebatanã ciuitatem ipsius regni caput in montibus condidit:quã postea arphasath ipsoꝝ rex:ut habetur iudith primo amplians turribus celsissimis ac mœnibus exornauit. 4490 709

Gigius qntus lydoꝝ rex hoc anno q̄ est.12.regni Manasæ annus cãdaule pdecessore(ut dictum est)iterfecto:reginaq; uxore deducta eius loco regnũ suscipiés regnauit annis.36. 4499 700

Metres æthiops ægypti rex.21.regni manasæ anno in dynastia.26.post thracũ regnum suscepit:& regnauit annis.12.post hunc stephinatis regnauit annis.38. 4515 684

Argeus.5.macedonũ rex.8.&.20.regni manasæ anno macedonũ regnũ accipiés regn.ãnis.38. 4526 673

Tullus hostilius tertius Ro.rex.39.regni Manasæ anno tertioq;.27.olympiadis anno post Numã põtifi.regé a Romãis rex suffectus:regnauit annis.31.huius cunabula:ut Eutropius scribit:tuguriũ agreste cœpit:& postea adolescétia in pecoribus pascédis occupata fuit:ualidior deinde factus Ro.rexit populũ.Et primus qdé Romanoꝝ regũ fascibus & purpura uti cœpit:ac urbé adiecto cœlio mõte ampliauit:post longã deinde pacé in albanos bella tulit:quos tam metu q̄ pudore deuictos ,pstratosq; in urbé postea admisit:& illoꝝ urbé pœnitus euertit:pter tépla a q̄bus & ipsius téperatum est:cumq; ipsius populi adiectione Romana res plurimum aucta fuisset.Tullius sabinus nouum indixit bellum:prouocatosq; fudit atq; fugauit:tandem quum uno & triginta annis cum magna belli gloria regnasset:cum tota domo ictu fulminis conflagratus est.

Ardas sextus lydoꝝ rex hoc anno q̄ est nonus & quadragesimus regni manasæ regis ãnus post Gigiũ regé lydis regnare cœpit:& regnauit annis.37. 4545 664

Græcanæ ciuitates.

Nicomedia asiæ ciuitas per hoc tp̄s;ut Euse.scribit a quodã nicomede Bythinio rege in bythinia ,puincia condita fuit.Quæ quum postea christiãissima facta fuisset:in ea tempore Diocliriani imperatoris sæuissima christianorũ psecutio fuit:indeq; quum magno esset in pcio:apud eã diuus Constantinus cognomento magnus suum diem clausit extremum.

Calcedon similiter asiæ ciuitas hac ipsa tempestate in eadé bythiniæ,puincia ex opposito pstantinopolis in ore pontici maris a megarensibus cõdita phibet:ubi & martiani principis tpibus magna illa synodus celebrata fuit.Cui & inter cæteras synodos ecclesia Ro.præcipuum defert honorem:ut Gratianus in canone contestatus est.di.xy.c.Sanctoꝝ canones.s.quarta synodus.

CONSTANTINOPOLIS THRACIAE VRBS.

Bizantiũ q̄ & Constantinopolis impialis ciuitas a magno Constantino sic appellata p id tp̄s ut Euse. pla.in græcia ex opposito calcidonensis agri:loco qdem optimo & munitissimo a pausania sptanoruz rege pditionis suæ initiũ habuit:& quũ pua admodũ esse eã postmodũ Cõstantinus magnus roma.põtifici silueſtro relicta sibi diligés structis fortissimis mœnibus celsisq; ac crassissimis turribus a se pstantinopolĩ noíari uoluit:q̄ ét eius successores impatores passim plurimis tuz publicis edibus:tũ priuatis ciuiũ palatiis exornar curarũt:& adeo ut exteri eo uenientes urbis splendorem 4546 663

admirati nõ tam mortaliũ q̄ cœlestiũ eã domiciliũ dixerint.Extãt.n.in ea pter cætera magnificétissima ædificia & sanctæ Sophiæ téplũ Iustiniani opus toto orbe memorabile.Habet pterea hæc ciuitas undecim portas dignitaté ipsius præ se ferétes:quaꝝ noĩa hæc sunt.Aurea:pagea:sancti Romani Carchasea:Regia:Caligaria.Xyllina:Hacinagõa:Phara:Theodosa:& Sylaca.Ipsam.n.pp ipsius pulchritudinis splẽdoré prisci nouã appellauere Romã:q̄ patriarchali sede:ac impiali throno ab ipso Cõstãtino redimita fuerit.Hæc,pfecto tãto splẽdore ac dignitate isignita é:q̄ ut ita dixerim totius oriẽtis columẽ:& unicũ græciæ sapiẽtiæ domi ciliũ habita fuerit:ubi magna pcilia.Gratiano testãte celebrata fuerũt:uz sub Theodosio seniore sub agathone papa & sub Iustiniāo pricipe:ut habet in canone.15.di.c.Sexta synodus.Eã quũ turci diu exosã pp eius dignitaté habuissent.anno salutis nr̃æ.1093.a Belzeto quodã eorum principe cũ ingenti turcorum manu obsessa & capta fuit:

pta fuit:ubi īpatore capto eum pro uili mancipio diu captum tenuit:indeq̧ galli cū Venetis expulsis īpatoribus per.5.&.50.annos possedere:postmodū paleologoꝝ clarissima familia genuensium opa gallis ademit:& usq̧ in annū dñi nři Iesu xpi.1453.gloriosissime possedit.Quo āno Mahumetus octomanus turcoꝝ princeps eā cœpit:diripuitq̧:ac de ipsa tam p̄clara ciuitate q̄ toti oriēti leges dabat triūphauit:ubi & eius sacratissima tēpla spurcitiæ mahumeteæ dedicauit.Innumerabiles aūt ex hac celeberrima urbe in oī sciā atq̧ uirtute p̄clarissimi exiere uiri:īter quos ut ex multis paucos recēseam:fuerūt Ioānes cognomēto Chrisostomus ipsius urbis eps̄ uir plane sciā ac uirtute singularis:q̄ multa ad cōem fideliū utilitatē edidit.Atticusq̧ ēt ipsius eps̄:cuius īter cætera ad reginas Archadii filias extat de uirginitate liber.Genadius quoq̧ alter eps̄ eius uir lingua nitidus.Ioannes cassianus diaconus:q̄ præcipuos confecit libellos.Nouissimus oīum Emanuel Chrisolotas p̄hs & orator eminētissimus extitit:q̄ litteras græcas in Italiam cū ingēti utilitate rettulit: quæ iam per septingētos annos apud nostros nō fuerāt in usu.Ex quo multi euasere clarissimi: de q̄bus locis suis infra accurate dicemus.

¶ Viri disciplinis excellentes.

¶ Archilogus poeta rōne lacedæmonius tēpestate hac pro Cornelii nepotis sn̄ia floruit.In quo ut Quin.in lib.de arte oratoria refert:sūma uis elocutionis fuit: tñ breues uibrātesq̧ sn̄iæ plurimū sanguinis ac neruoꝝ.Hic iambicū uersum in soceri sui uindictā primus adīuenit:dicēte Oratio in poetria.Archilochū ꝓprio rabies armauit iambo:hūc socci cœpere pedē grādesq̧ cothurni. Et pp īpudicam eius lectionē a lacedæmoniis exilio dānatus est:dicēte Ouidio in ibin: Vtq̧ repertori nocuit pugnantes iambi:Sic fit in exiliū lingua ꝓterua tuū.Tandē eius exigētibus meritis īterfectus est.

¶ Aristodemus musicus his tp̄ibus:ut Eusebi⁹ scribit:clarus fuit:uir scd̄m Gelliū in q̄rto nocti.atti.librarum ueterū diligētissimus:q̄ teste Cicerone:dixit animam nil aliud esse q̄ armoniam.

¶ Alceus poeta lyricus p̄ hæc ēt tp̄a ſm Eusebium in p̄cio fuit:hic patriā mitilenus fuit:dicēte Sappho poetricæ:nec plus Alceus cōsors patriæq̧ lyræq̧ Laudis hēt:quis grādius ille sonet:& Hora.in scd̄o car.Et te sonāte plenius aure Alceæ plectro.De isto ēt Herodotus in lib.5.histo.meminit.

¶ Alcidamus orator græcus per hoc quoq̧ tempus:ut Cicero in primo tusculanarum quæstionū scribit:clarus fuit:qui inter cætera mortis laudationem pulcherrime scripsit.

¶ Lesches q̄dam Lesbius poeta hisdē quoq̧ tp̄ibus floruit:q̄ post Homerum primus iliada fecit.

¶ Anthemenides similiter Mithileneus poeta & Alcei prædicti frater:& ipse cū eodē fratre floruit: quem Babyloniorum sociū Alceus fuisse dixit:& magna certamina pro eis suscepisse:atq̧ eos magnis laboribus eripuisse uiro pugnacissimo:& ut inq̄t:regum luctarore perempto.

¶ Nicepsus græcus medicus:magicaq̧ artis peritissimus: & ipse hoc tempore floruit:cuius multa medicinalia ab eodem habentur scripta.

657 4542 AMon Manase regis prædicti filius.17.regum iuda.419.regni Dauid: & tertio trigesimæ olympiadis anno post patrem suum:quum ætatis esset duoꝝ & uiginti annoꝝ regnare cœpit:& regnauit in Hierusalē secundū Eusebiū & interpretes duodecim annis. Sed secundū hebræos & Iosephum duobus tantum.Hic dum patris eius opera imitaretur. Quæ scilicet in iuuentute sua præsumpserat:dolum a suis in domo propria passus peremptus est: quo mortuo populus eius peremit interfectores:& eum cum patre suo sepelierunt.Eius autem gesta prima & nouissima scribuntur.4.regum capitulo.21.&.2.Paralipomenon.33. Amon

¶ Phrortes sextus medoꝝ rex anno.3.regni Amon medis regnare cœpit:& regnauit annis.24.

645 4554 IOsias Amon prædicti regis filius.18.regni iuda.431.regni Dauid:& tertio trigesimæ tertiæ olympiadis anno regnū accipiens regnauit in Hierusalem annis duobus & triginta:hic octo annoꝝ habebat ætatis quando regnum adeptus est:qui etiam ea in tenella ætate tantæ uirtutis & sanctitatis extitit:ut oībus qui ante eum regibus & claris uiris:tanto excellere uisus est:quāto uel syderibus cæteris Sol uel mare fluminibus cunctis.Quūq̧ ad duodecimū ætatis peruenisset annū(ut Iosephus scribit)non laudibus nō iocis:aut uoluptatibus ītentus: ut supiores adolescentes reges facere consueuerant:sed doctrinam:pietatem:iustitiam:& beate uiuendi normam ex lectione legis Moysi:atq̧ exemplo bonorum regum sumens: omnia superiorum regum mala opera ueluti iam senior emendauit.Octauo siquidem regni sui anno: ut sacra quarti regum & secūdi paralipomenō habet historia:oēs ipsius regni ciuitates multis erroribus labefactatas ab idoloꝝ cultu ita purgauit:ut nullū idolatriæ uestigiū in toto superesset regno.Et ne quid insuper latenter remāeret:uniuersas domos scrutari mādauit:sed & serpentē æneum a Moyse factum:cui populus superstitiōe idoloꝝ ductus imolabat comminuit. Atq̧ in unaquaq̧ causa adeo iustitiam semper coluit tanquā animæ suæ medicinam: & oībus aliis in rebus ita gloriosus extitit:ut cum eo iudæoꝝ gloria fere orta simul & extincta uisa fuerit:nam(testante Iosepho)erat modestus:prudens:grauis:cōtinens:clemens: diuinæ legis scientissimus:manuq̧ fortis:ac animo maximo.Et adeo religionis amator:& legis emulator fuit:ut omnia sacerdotum:falsorumq̧ prophetarum ossa e sepulchris erui & exuri mādauerit:hocq̧ modo purgata omni prouincia ad Hierosolymam omnem populum conuocauit:& ad Acimorum festiuitatem quæ pasca dicitur: eos adduxit:ubi & phasce maximum celebrauit & adeo celebratissimum:ut a diebus iudicum tale in Hierusalem nō sit factitatū:& propterea Iesus filius Sirach laudādo eū sic protulit dicens:memo-

Iosias

Serpēs æneus a Moyse factus d̄struitur

ria Iosiæ in compositione odoris est facta: & opus pigmentarii in oīum ore quasi mel indulcoratum: & uelut musica in ɔuiuio uini. Ipse diuinitus in pœnitentiā populi sui directus fuit: & cūctas impietatis abominationes abstulit: pter Dauid (inqt) & Ezechiā atq; Iosiam oēs reges iudæ peccatum cōmiserūt. Reliq uero reges iuda legē dei altissimi reliquerūt: deiq; timorē ɔtēpserunt: suu; quoq; regnum aliis dederūt: & gloriam suā alienæ genti: hæc ille: hic deniq; optimus rex nullo religionis: pietatis: humanitatis: benignitatisq; exēplo prætermisso cū rege Aegypti in cāpo Magedon cōgressus: ab ipso iaculatus in Hierusalē remeās ex eodē uulnere defunctus est: sepultusq; magnifice: collachrymātibus oībus: suāq; uicem dolentibus in Mausoleo patrum suoꝝ. Sed & Hieremias ꝓpheta ciuitatis uicē potius q̄ optimi regis mortē dolens carmen trenoꝝ lamētabili modulatione composuit dicēs. Quomō sedet sola ciuitas plena populo &c. Quibus lamētationibus postea cantores & cantatrices in exeqis mortuoꝝ uti consueuerūt. Tres autem filios post se reliqt: quoꝝ primus Eliachim q & Ieconias fuit. Secundus Achaz q & Selum. Tertius Mathaman: q & Sedechias. Hæc omnia ex quarto regum libro: capitulo uigesimosecundo: & uigesimotertio: & secūdo paralipomenon: capitulo trigesimoquarto & trigesimoquinto habentur.

lamētatio prophetæ super mortē huius regis.

❡ Anchus martius Numæ regis ex filia nepos quartus Romanoꝝ rex: quarto Iosiæ regni anno post Tullum hostilium regnū accipiens: regnauit annis uigintiqnq;. Nam defuncto prædicto eius antecessore rege romanoꝝ res ad īterregnū rediit: quod qdem tēpus huic ēt applicaт. Hic itaq; nulli supiorum regū belli pacisq; artibus: ac gloria unq̄ inferior fuit. Sed & auētinum ianiculūq; montes urbi addidit: & pontem primus tyberi adiecit. Carcerē quoq; primo ad terrorē crescentis audaciæ in media urbe loco publico construxit: politorium etiam latinorum urbem ui cœpit: & diripuit: omnem eius populum in Romanam urbem ītroduxit: Ostiam deniq; ciuitatem sextodecimo ab urbe miliario supra mare construxit: ubi & beata Monica diui patris Augu. mater uita decessit: tandem morbo correptus uitam cum morte mutauit. 4557 642

carceris primus inuētor.

❡ Arsaces siue Ericates Medorum .7. rex hoc anno qui est qntusdecimus regni Iosiæ annus: medis regnare cœpit: & regnauit annis .32. uir sane bello & pace clarissimus: qua uirtute Niniuem maximam ciuitatem omnino subuertit & deleuit: iuxta uerbum Naum & Thobiæ prophetarum: ut patet Tobiæ .14. ca. qua deleta assyriorum regnum pœnitus cessauit.

❡ Helchias maximus hebræorum pontifex per hoc ipsum tempus: ut sacra quarti regum libri habet historia apud hierusalem maximo in precio fuit: qui patrem habuit Selum: q fuit Sadoch: qui fuit Azariæ: q fuit Ioiadæ: q fuit alterius Zachariæ: q fuit Achimaas filii Sadoch summi pontificis: quem Salomon rex abiecto altero pontificem fecerat. 4569 630

❡ Phaleris agrigētinus tyrānus orator & declamator ornatissimus: tēpestate hac: ut Eusebio placet floruit: cui cū qdam perillus æris īgeniosus artifex amicissimus eēt: ex Athenis agrigētum ad eū uenit: ubi cognita hoīs sæuitia: ut eidē placeret: ex ære tauꝝ artificiosissimū fabricauit: & ī eius latere ianuā posuit: ut reus in eo īclusus subiectus ignibus torquereт: atq; ita sonus uocis hoīs exclamātis: nō gemitus hoīs: sed bouis mugitus uidereт: ꝑ quo īuento: quū minus ab eodē q nouis tormentis delectabaт: postulasset: illū ītercludi iussit: & suppositis ignibus primus artificii sui ueꝝ ꝓbuit experimētum: dicēte Ouidio primo de arte amādi. Et phaleris tauto uiolēti mēbra perilli. Torruit īfœlix ībuit auctor opus. Et postea seqtur. Nec enī lex æqor ulla est. Quā necis artifices arte pire sua. Hæc ipse phaleris atheniēsibus de se pro illo conquestis rescripsit. Alii tñ eum ante urbem ɔditam 64. annis fuisse dicunt. Extant enim huius phaleris adhuc celebres & graues epistolæ.

❡ Ostiam maritimam urbem inter mare & Tyberim constitutam his tēporibus Anchus martius Romanoꝝ rex in latio prouincia condidit: loco scilicet ubi Aeneas & Troia profugus primū castra constituit. Quæ cum diu ꝑpter Lymium quē tyberis fluuius congregabat: īportuosa stetisset Cladius īperator eidem portum maxima īpensa construxit: ubi deinde Aurelianus impator ꝑpter ipsius portus cōmoditatem forum noīs sui publicum constituit: & īgentia ædificia ibidem erexit. Quæ cum postmodum a saracenis funditus fuisset euersa. Leo quartus pontifex īstauratam corsis repleuit. Et qcqd ædificiorum ueterum in ea fuerat: præter quādam turrim deletum est. Ea qppe multoꝝ sanctorum reliqis illustrata diu fuit: atq; diu ēt Monicæ matris sanctissimi doctoris Augustini: usq; ad Martini qnti pontificis tempora sepulchrum extitit.

❡ Sadiates Ardæ regis filius filii Gigii septimus lydorū rex: decimonono regni Iosiæ anno: Lydis regnare cœpit: & regnauit annis qndecim. De quo Herodotus in primo historiaru; meminit. Hic filium noīe Alyatem genuit: q eidem in regno postea successit. 4573 626

❡ Tarquinius priscus quintus Romanorum rex: hoc anno qui est uigesimusseptimus regni Iosiæ post Anchum martium rex delectus: regnauit annis trigintaseptem. Hic Demarathum Corinthum habuit patrem: a quo Lucumon primo uocatus fuit: sed imperio suscepto mutatum est nomen: & Le. Tarquinius dictus est: qui non minus regni sui firmandi: quam augendæ reipublicæ memor centum patres & ipse elegit: quos etiam Senatores uocauit. Firmatoq; regno Apiolas latinoꝝ oppidum ui cœpit: & in signum lætitiæ Romanis confestim ludos instituit. Indeq; urbē muris ampliauit: & Capitoliū erexit. Sabinos rebellātes uixit: eisq; Collatiā ademit. Belloq; in Sabinos pfecto omne latinoꝝ nomē domuit: & cloacas postea in urbe fecit: primus nāq; cū patre suo

thusciam omnem magnis insigniuit ornamētis:& inde triumphalia ornamenta:insigniaq; consularia:& simpliciter magistratuū decora in romanā transtulit urbem.Necnō & uirgas & secures:tubas:sacrūq; ritus & muscam:qua Romani postmodū ad bellicas artes utebantur:ex tarquiniis thuscis Romam detulit:qui post multa strennue gesta ab Anchi filiis interfectus est.

615 4574 ¶Pherecides Syrus natione pris egregius Pittaci philosophi auditor.tēpestate istac ingenio singulari pditus agnoscit̄:q primus apud græcos de natura & de diis scripsit:primusq; Cicerone teste lib. scilicet tusculanarum quæstionum hominum animos sempiternos esse affirmauit. Quin & teste Laer.multa prædixit:quæ mirabilia uidebantur.Hic etiam Plinio teste libro.xii.prosam orationē primus condidit.Fuitq; præterea pythagoræ philosophi præceptor:& litteras multas Thaleti philosopho scripsit:& ab eodem multas suscepit.

624 4575 ¶Symonides græcus poeta:his temporibus:ut Eusebio placet inclitus & clarus fuit: qui quū ad octogesimum peruenisset annum:multa composuit:& carmina docuit.In eaq; ætate gloriabatur in hæc descendisse certamina.Qui aliquando interrogatus quid inter homines facile cōsenescat? ait beneficium.Huius cum multæ fuerint sententiæ:hanc præcipuam existimo.Fortuna innocentem sæpe deserit.spes autem bona nunquam.

¶Stesicorus poeta lyricus eximius p hoc ipm tps in græcia floruit:de quo Quinti.decimo lib.de īstitu.orato.meminit.& Hora.in.4.carminū.Circeq; & alcei mīaces stesicoriq; graues camœnæ.

¶Arion Methineus cytharedus optimus qdem hisdē tēporibus in Lesbo insula claruit:cuius historiam Herodotus Pliniusq; nono li.natu.histo.& Gelius.16.noc.atti.late rettulerūt. Sed breuiter a nobis cōprehensa talis fuit.Hic cū arte sua multas diuitias in italia & sicilia cōgregasset:Corinthū remeās:& in mari a nautis pcipitatus est:sed a delphino pisce excerptus in laconiā añ nautas ipos deportatus Corinthū adiit:ubi re sua cognita:& illis supplicio traditis oīa bona sua recuperauit.

613 4576 ¶Sapho erixea diuini ingenii poetrix per hæc tpa claruit:& plectrum prima īuenit. Hæc uiro ditissimo nupsit:ex quo Didan filiū suscepit:habuitq; discipulas Anagorā:Milesiam:Congyllā. Colophoniam:Euthemā:& Salaminā:quas etiam lyricos quosdā uersus docuit:scripsit aūt hæc modulos lyricos.Epigrāmata: elegiam:iambos & monades.Fuit quoq; uates nobilissima.

¶Olda pphetissa Selum summi sacerdotis hebræoꝝ uxor: & Helchiæ maximi hebræoꝝ pontificis mater his temporibus fuit:& Iosiæ regi uaticinādo multa prædixit:& præsertim hierosolymoꝝ euersionē:ac populi ipsius captiuitatem:ut patet.4.regum.capitulo.22.

¶Sophonias propheta nonus.xii.pphetarum Chus mater nobilissim⁹ hebræoꝝ uir:filius Godoliæ:q fuit amasiæ:q & Ezechiæ per hoc ipsum tempus propheтauit:& librum noīs sui titulo prænotatum composuit:in quo tanquam speculator & archanorum dei cognitor īminentem duabus tribubus captiuitatem prænunciat:ubi indicit ululatum habitatoribus pilæ: qa conticuit omnis populus chanaam:dispetieruntq; uniuersi qui inuoluti erant argento.

622 4577 ¶Hieremias ppheta sanctissimus:& ab ipso matris utero sanctificatus: ex uiculo anatotites: qui nō longe ab Hierosolymis distabat sacerdos:ex sacerdotibus natus:his tēporibus adhuc puerulus uaticinari orsus est:& deinde futurā ciuitatis cladem:totiusq; populi captiuitatē: nō solum spiritu: sed etiam oculis carnis intuitus & expertus est.Vnde & in Iuda & Beniamin tamen pphetauit:& ciuitatis suæ oēs futuras ruinas quadruplici alphabeto. Quod diuus Hiero. & Isido. in sexto ethi. mensuræ metri uersibus reddiderunt.Hic itaq; post captam euersamq; hierosolymoꝝ ciuitatem:a populo suo in ægyptum uiolēter tractus:ibidem post multas iniurias sibi illatas apud Taphnas ab eodē populo lapidibus obrutus occubuit:eoq; in loco sepultus: ubi olim Pharao rex habitauerat. Et quoniam sua oratione multos serpentes infestos ab eodem loco fugauerat:& ægyptios tactu & morsu eorum serpentum liberos fecerat. Ipsum magna religione post mortem uenerati sunt. Et cum sanctus habitus sit.eius festum prima die madii celebratur.

¶Baruch autem eiusdem Hieremiæ pphetæ notarius uir eloquentissimus ac celeberrimus uates: & ipse una cum dño suo alium pphetictū librū noīs sui titulo pnotatū edidit:in quo post ciuitatis calamitates & ruinas a Hieremia pphetatas consolationē eidē ciuitati de reditu a captiuitate prænunciat.Ipsius tamen liber ab hebræis nec habetur nec legitur. Quem qdem librum diuus Hiero.de græco in latinum iuxta uulgatā editionem transtulit.His cum librum magistri sui scripsisset:& regi Ioachin legendum obtulisset:qa in eodē scripserat:quod īminebat ciuitati Hierusalem:ut a rege Babyloniorum uastaretur.& ipse rex ab eo subderetur:iratus rex librum disrupit: & igne concremauit:& Hieremiam ac Baruch duris suppliciis affecit.

913 4586 IOachā secundus Iosiæ regis filius decimusnonus regum Iuda.463.regni Dauid:& primo quadragesimæ olympiadis anno patri in regnum succedens:regnauit mēsibus tantūmodo tribus.Hunc populus seniore fratre eius spreto post patrem:cū trium & uiginti ætatis esset annoꝝ regem constituit:sed qm̄(ut sacra eius habet historia)impius & scelestus erat:& in uiis patris tenuit ambulare:a Nechao rege iudicio dei capit̄: & uinctus in ægyptū perducitur:& eius seniori fratri ex eodem patre primogenito noīe Eliachim tradidit regnum:mutans ei nomen Ioachin:prouinciæ quoq; omni tributum posuit:centum talenta argenti:& unum auri:ut patet.4.regum ultimo:& secūdo paralipomenon similiter ultimo. Ioachā.

Ioachiȝ I Oachim primogenitus iosiæ regis: qui alio nomine Heliachim appellatur: uigesimus regū iuda eodē anno loco fratris a Nechao pharaone suffectus: regnauit in hierusalem undecim annis: hō qdē flagitiosus: infidusq; ad idolatria: de quo hoc in loco nescio qd dicere ausiȝ: ut tātus pater tot flagitiosos genuerit filios: q nō hoīes certe: sed teterrima monstra merito noīari pñt: quos ēt pscribere piget. Hic igit principatu inito in oēm turpitudinem idolorum plapsus. Vriam ēt sacerdotē uirū iustum obiurgātem īterfecit: & oēs tēpli ministros depulit atq; fugauit: necnō & oīa auaritia expilauit: pp q & iusto dei iudicio Nabuchodonosor rex Babyloniæ: ut Iosephus lib. x. hēt: cū magno apparatu ad Euphratē uenit: & contra Nechao regē ægypti pugnauit: & eo superato fluuiū trāsiens oēm syriā pter iudæā usq; pelusiū cœpit: indeq; post quartū annū q erat octauus regni ioachim idē Babyloniæ rex cū magno exercitu cōtra iudæos castrametati tributa ab ioachim exacturus: aut certe dimicaturus: sed ille eius minas metuēs tributa quæ petebat p tres annos pbere spopondit. Tertio uero anno audiens ægyptios denuo ꝯtra Babylonios pugnaturos tributa soluere recusauit: ppheta aūt Hieremias monebat & pdicabat: q frustra ægyptiorum spe teneret: q & uerum fuit: qa ægyptii cōtra Babylonios pugnare nō psumpserūt: sed statim uenietem Babyloniorum regem cū exercitu magno iure fœderis suscepit. Dūq; Nabuchodonosor Hierosolimā intrasset: fidē nequaquā seruās: post īnumeros iuuenes fortissimos una cū Ioachim rege interfecit: eiusq; cadauer ignominiose extra muros urbis iuxta uerbum Hieremiæ prophetæ proiici præcepit: & Iechoniam Prioris infecti filium pro eo regem constituit. 4599 609

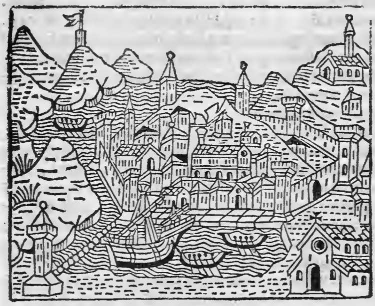
¶ Nabuchodonosor Caldæorum: seu Babyloniæ rex: cui res bñ gestæ magni cognomē dedere: ānō quarto regni Ioachim apud Babyloniā regnare cœpit: sed qītum regnauerit cōpertū nō habemus: q suscepto regno: ut Iosephus ait: multa cū finitimis bella sūma uirtute cōfecit: & quā maxime cū ægyptiis pspere dimicauit: & Nechao eorum rege ac psameticū eius filiū regni successorē: ut quartus regū liber hēt: ad extremū deuicit. Iudæā deīde & Syriā durissimo sibi subiugauit iugo. Ioachim pdictum īterfecit: ac eius successorē bis uictū una cū matre: omniq; familia: ac cūctis principibus: & aliis cōplurimis qui sese tradiderāt: & uasa dñi in Babylonē trāstulit. & Sedechiā patruū suum suo loco suffecit: q cū & ipse iusiurandū trāsgressus fuisset: & tributū pmissum denegasset: ad eū cū ingēti exercitu uenit: & diu obsedit: & tandē fame coactū: cū ad deditionē cōpulisset ciues: ipm captū: & in ꝯspectu suo adductū ꝯfestim execrari fecit: & eius uniuersam familiā trucidari mādauit: innumeros quoq; ciuitatis in Babyloniā traxit in seruos: ac totā urbē una cū tēplo euerti & incendi pcepit: sed & assyriorum regnū a Medis destructū tādem obtinuit: pp q Babyloniorum regnū fcm̄ est oīuȝ monarcha: sed cū sui ipsius opinione se nimiū extulisset: dñs eum insania circūuenit: & .7. annis fenū ut bos comedere cōpulit: sicut habet Daniel. 4. post annos uero septē idē eleuās oculos ad cœluȝ supplicauit deo: ut regnū recipe ei ꝯcederet: q eidē una cū sensu restitutū est. Quo recepto bñdicēs altissimo gr̄as egit: q ptās eius sit æterna: eiusq; regnū in gñatione & gñationē: & cūcta regna terræ apud eū in nihilū reputata sint: unde regnū ei restitutū amplior ēt gloria addita est: pp q ideȝ Nabuchodonosor dixit. Ego laudo & magnifico ac glorifico regē cœli: qa oīa opa eius uera sunt: & uiæ eius iudicia: & in supbia gradientes humiliare scit & pōt: ut habet Danielis. 4. porro dum uixisset annis. 40. defunctus est Baby. relicto eius filio Nabuch. regni successore.

Ioachin I Oachin cognomēto Ieconias pdicti ioachiȝ nepos: imo poti⁹ filius: ut iosephus restat primus: & .20. regū iuda. 474. regni Dauid: & .344. olympiadis āno a Nabuchodonosor rex ꝯstitutus regnauit in hierusalē mē. 3. & dies. x. hic āt Ioachin supioris ioachim filius: scribi debet: ut Hiero. ait. cū extrema syllaba chin: pr̄ uero p chim: & ob hāc cām in Euāg. Mat. una ur̄ deesse gñatio. qa scda tesseredecas ī patrē huius ioachim definit: & tertia ab isto incipit. Cūq; primū hic regnare cœpisset repēte timor Babyloniorum regē īuasit: timēsq; ne mali memoria p nece pr̄na puinciā īuaderet: ꝯfestiȝ exercitū in hierlm misit: & eū in urbē obsedit: ipe āt cū eēt uir bonus nolēs ciuitatē pdere: ꝯsilio Hieremiæ pphetæ usus: se cū mr̄e: oīq; domo: ac reliqs ei⁹ pricipibus ultro Nabuchodonosor tradidit. Cūq; iusiurādū ioachin ab eis q a rege Babyloniæ decreti fuerāt accepisset: qd nihil mali q remāsuri erāt in urbe paterent: eorum fides nequaq̄ īuiolata remāsit. Sed cū Ioachin pdictus in Babylonē accessisset: rex Babyloniæ pcepit pricipibus suis: ut oēs q erāt in hierlm iuuenes captiuos sumerēt pariter & artifices: eosq; ad se legatos adducerent: q oēs: ut Iose. scribit fuerūt. 10. millia: & .831. īter quos ēt fuere Mardocheus: Ezechiel & Daniel: māsit aūt Ioachin iste in carcere apud Chaldæos. 37. annis: donec Nabuchodonosor filius pr̄e defuncto leuaret eū: & hæc Babylonis trāsmigratio appellata est: hūc itaq; Nabuchodonosor iunior post mortē patris a uinculis soluit: eūq; quoad uixit inter amicos habuit: & multa ei dona cōcessit: facitq; in Baby. īter reges hēri: acceptaq; uxore genuit Salathiel: q genuit Zorobabel: q genuit Abiuth. 4597 602

Sedechias. S Edechias Iosiæ regis filius: & pdicti Ioachin patruus ultimus regū iuda & Hierusalem: anno ut supra a Nabuchodonosor loco superioris in Hierusalem constitutus regnauit annis. xi. Huic Nabuchodonosor in subiectionis signum nomen permutauit: & tributariū sub iuramēto sibi cōstituit: mandauitq; ut nihil ei hostiliter agere præsumeret: nec ægyptiis faueret. Verum cum in omni turpitudine & auaritia atq; segnitiæ: tam sacerdotum principes: quā ipse: ac uniuersus populus deum offendisset: & nullum sibi ueniæ locum reliquisset: e regno tandem 4598 601

regno tandē turpissime cū omni populo eiectus ac īterfectus est. Nā nono sui regni anno subornātibus ægyptiis tributū Caldæis ꝓmissum denegare: & in libertatē se uendicare tētauit. Quāobrē Nabuchodo. ira pcitus maxio coacto exercitu ī Herusalē tumultuariæ ꝯscēdit: & primo oēs iudææ urbes in fidē recepit. Indeqꝫ dirreptus: īcensisqꝫ circūquaqꝫ uicis & suburbāis anno. 9. Sedechiæ huꝰ regis decia die mēsis Demēb. Nabuchodo. circa Hierosolymā castramētatus est: quā cū. 18. mēsibus durissima fame & peste obsedisset: tādē in ꝑtātē suā redegit: regeqꝫ cū filiis ac pricipibus capto: ad regē Nabuchodo. milites pduxerūt: uenietē quoqꝫ ad se regē Nabuchodo. ipsum īpium & īfidū ac īfœlicē uocare cœpit: & iurisiurādi īmemorē: q̄d p̄buerat ei ut ꝓuinciā custodiret: sup hæc ēt eū īgratū obiurgauit. q̄a dū ab eo pcepisset īperiū q̄d ab eis fr̄ tulerat & illi ꝯtulerat: ꝯtra munificū largitorē egisse uidebaṫ: hostiliter his uerbis aduersus Sedechiā dictus statī eius filios in cōspectu suo iussit perimi. Deīde eius oculos eruēs eū uinctū pduxit ī Babyloniā. Hæc q̄ppe Hieremias & Ezechiel eidē ꝓphetauerāt q̄d uinctus ducereṫ ad Babylonicū regē. Capto igiṫ rege uniuersum populū Caldæi trucidauerūt: q̄ gladiū euaserāt: ad seruiēdū Caldæis adducti sunt. Ac sic iudæi iuxta uerbum Salomōis: quū ꝓphetaꝝ exosam habuisset disciplinā: & timorē dn̄i nō suscepisset: sed uniuersæ bn̄dictiōi dn̄i detraxisset: tādē fructus uiæ suæ comederūt: & suis ꝯsiliis saturati sunt. Hāc igr̄ ꝯuersationē q̄ de genere Dauid regnauerūt habuisse noscunṫ. ¶ Massilia Trāsalpinæ galliæ ciuitas.

600 4600 ¶ Massilia trāsalpinæ galliæ ciuitas primo anno regni Sedechiæ. 45. olym. Soli. test. a phocēsibus psaꝝ aduētu ꝓfugis ꝯdita fuit: hæc olim clarissima ciuitas fuit: & in narbonēsi ꝓuīcia: ī galliaꝝ finu iuxta Rhodanū fluuiū ī loco petroso sita: magnitudīs eximiæ extitit. Huic portus subiacet pulcherrimus: q̄ arcē pugnacissimā loco edito ēt habet: ī q̄ q̄dē olim apollinis d̄lphici pulcherrimū tēplū structū erat. Cuiꝰ urbis ciues postea q̄ a prīcipio p multa tp̄a ī bellis se exercuerāt: pacatis oībꝰ rebꝰ ad ciuiles īstōes: terræqꝫ cultū ꝯuerteṙt. Quinīmo p̄miores urbis ad eloquētiæ & p̄hiæ artes ita se transtulere: ut do ctrina græcis cōpari potuissent: ad quā plane urbeȝ cōplurimi ex

nobilioribus Rōa. adolescētes ꝑ acquirēdis doctrinis trāsmittebanṫ: nā eoꝝ uictus frugalis & modestus sp̄ fuerat: pp̄ q̄d Cæsar: eiusqꝫ successores Ro. ēt cū eisdē bellis tēperātiꝰ se hūere: & galli aliæqꝫ natiōes uidētes eos in tāta pace uiuere: ad eoꝝ uiuēdi normā se ꝯtulere. Cūqꝫ uarios sortita fuisset: uel dn̄os uel tyrānos ꝓut se tp̄a offerebāt: nunq̄ tn̄ aut legē: aut ab alienigenis dispēdia ꝑtulit: p̄terquam a Cathelanis: qui anno salutis nostræ. 940. multa instructa classe eam īuaserunt: & quasqꝫ diuitias auferētes bōis oībus uacuā reliquerant: pp̄ q̄d ullas deinceps uisa fuit reassumere uires: huic Lazarus quē dn̄s a mortuis suscitauit: primus ab apostolis destinatus fuit episcopus. Cuius q̄dem reliquiæ nunc usqꝫ magno in honore apud eā habitæ sunt. Fertur quoqꝫ & beatæ Mariæ Magdalenæ ipsius Lazari sororis corpus ibidē quiescere. Apud hanc multi clarissimi floruere uiri: īter quos fuit Saluianus eiusdē ecclesiæ præsbyter: diuina humanaqꝫ litteratura admodum doctus. Et Muscus in diuinis scripturis præsbyter: græca latinaqꝫ lingua eruditissimus: qui de uiris illustribus more diui Hiero. librum edidit: hinc etiam Coruinus orator & Victorinus rhetor claris. qui multa in diuinis edidere: originem duxere: atqꝫ alii complurimi: de quibus infra dicetur.

¶ Astyages Arsacis regis filius octauus & ultimus medoꝝ rex: tertio Sedechiæ regis anno medis
597 4602 regnare cœpit: & regnauit an. 38. Hic: ut Hiero. in prīo hist. placet. & Iusti. in epithōate suo (unā tn̄ noīe Mādanā gēuit filiā) q̄ tn̄ aliq̄n in sōniis mīsisse uidit: ut totū orbē eius urina replere uidereṫ. Iusti. uero nr̄ aliter de sōno sentit: q̄a nō mictū: sed utilē e filiæ gēitalibus oriri Astyagē uidisse dicit: q̄ totā occupauit ꝓuinciā: hāc igr̄ p̄r eo sōnii portēto pterritus ex arioloꝝ suoꝝ ꝯsilio cābisi cuidā psaꝝ mediocri uiro dedit uxorē: ne p̄rna: m̄rnaue nobilitas aīos nascētiū nepotū extoleret: ac nec sic q̄dē metū deposuit: sed cū natus eēt ei prius īfans illū harpago archanoꝝ suoꝝ pticipi dedit occidēdū: sed ille prudētia usus existimās īpiū aliq̄n ad filiā fore deuoluēdū: cū. s. Astyagi nulli essent masculi: ip̄m occidere timuit: ne aliq̄n necati īfantis pœnā subiret. Quāobrē uni ex pastoribꝰ regis exponēdū dedit. Q̄d audiēs pastoris uxor q̄ ēt eodē tp̄e filiū pepat: rogauit uiꝝ sibi pueꝝ regiū alēdū afferri. Cuius p̄cibus uir morē gerēs: ī siluā rediit: uidensqꝫ pueꝝ iuxta canē fœminā eius ubera suggētē: q̄ a feris: auibusqꝫ defendebat: misericordia motus pueꝝ suscipiēs uxori detulit: cane eū ꝑsequēte: quē ubi in manū mulier accepit: mox uelut ad notā puerulus allusit: pp̄ q̄d ꝓprio p̄tū exposito regiū educarūt īfantē. At puerulus adultus cū īter ludentes: rex delectus fuisset: & contumaces aliquādo cecidisset: delata est regi q̄rela: q̄ a seruo īgenui uerberaretur. Ille accersito puero &

interrogato: & cum imutato uultu se id fecisse: ut regem respondisset. Admiratus eius cõstantiam in memoriam somnii reuocatur. Cognitoq́ꝫ ꝙ nepos esset: iratus Harpagi filium interfecit: & patri epulandum dedit: quod harpagus ægre ferens: dolore in tempus aliud dissimulato: uindictam distulit: nam quum puer: quem cyrum uocauerat etiam adoleuisset: & ipse omnem astyagis duceret exercitum: harpagus hortatus est cyrum: ut arma contra auum astyagem sumat: seq́ꝫ ei omnẽ exercitum dediturum pollicetur: quod ubi cyrus audiuit: collectis persis contra Astyagẽ auum ducit exercitum: & Harpagus cõfestim cũ exercitu ad eum defecit. Astyages autẽ cõtractis undiq́ꝫ auxiliaribus copiis in cyprũ ꝓficiscitur: eumq́ꝫ superat. Verum fugientibus persis: matres eorũq́ꝫ uxores eisdem obuiam fiunt: & nates atq́ꝫ pudenda ostendentes dicunt. Nũquid iterato tanq̃ paruuli in uterum refugere uultis. Qui pudore repræssi rursus in ꝓlium redierunt: & facto impetu astyagẽ superarunt: eoq́ꝫ capto nil aliud q̃ regnum abstulit. Verũ eidem se magis nepotem q̃ uictorẽ exhibens: Hircanus eum præfecit. Regnoq́ꝫ suscepto in persas transtulit: & sic Medorum regnum defecit: quod per annos ducentos & quinquaginta nouẽ sub regibus octo porrectum fuit. Quorum ẽt nomina & tempora hic epilogando recensemus.

¶ Medorum regum epilogus.

Arbaces.1.	añ.28.	Cardiceas.4.	añ.13.	Cyaxares.7.	añ.3.
Sosiranus.2.	añ.30.	Diocles.5.	añ.54.	Astyages.8.	añ.38.
Medidus.3.	añ.4.	Phraortes.6.	añ.54.	Hi in unũ supputati fiũt	añ.259.

¶ Vaphres pharao psametici regis filius: hoc anno qui est quartus Sedechiæ regis annus. Egyptiorum regnum accipiens regnauit annis triginta. Adhuc capta a Caldæis Hierosolyma iudæi qui remanserant Codolia Caldæorum regis præfecto ab eis interfecto uetiti confugerunt. Hieremia ꝓpheta secum tracto. De quo idem Hieremias meminit.

¶ Viri doctrinis excellentes.

¶ Abachuch propheta in numero.12. ꝓphiarũ decimus: his tpibus spũ ꝓpheticæ plenus apud iudæam in ꝑcio fuit. Qui ex ꝓcepto dñi Danieli in lacũ leonũ existẽti prãdiũ attulit. Hic librũ ꝓphetiæ suæ titulo noĩs sui ꝓnotatum in iudæa edidit: ubi Christi dñi nostri natiuitatẽ atq́ꝫ passione ꝓphetat dicẽs. Operuit cœlos gloria eius: & plena est terra. Splẽdor eius ut lux erit: cornua in manibus eius. Ibi abscondita est fortitudo eius. Et ꝓpterea diuus Hiero. eũ luctatorẽ fortẽ ac rigidũ uirũ appellat. Tandẽ mortuus uir scũs habitus est. Eius festum decimooctauo calẽdas Februarii celebratur. Corpus uero eius cũ diu occuluisset sub Archadio principe diuina reuelatiõe repertum fuit.

¶ Ezechiel autem ꝓpheta & sacerdos domini: uir sanctus atq́ꝫ pulcherrimus: qui superioribus annis cum Ioachin rege captiuus adductus fuerat in Babylonem tempestate hac ibidem existens ꝓphetauit futuras populi iudæorum calamitates: & hæc ex Babylonia in Hierusalem ad Sedechiaꝫ regem misit. Cui tamen idem rex non credidit: sed nec hi qui cum eo captiui fuerant uidentes adhuc Hierusalem urbem stare: quã Hieremias & ipse casurã esse prædixerãt. Tricesimo deinde ætatis suæ anno & captiuitatis suæ quinto librum prophetiæ suæ componere cœpit. Cuius quidem libri sermo: ut diuus scribit Hiero. nec satis disertus: nec admodum rusticus est: sed ex utroq́ꝫ medio temperatus. Cuius sane principia & finis magnis inuoluuntur obscuritatibus. Et sunt qui dicãt eundem a quibusdam sapientissimis uiris: nõ ab Ezechiele scriptum. Et propterea apud hebræos nõ nisi a uiris doctissimis legi permittitur. Hunc tandem quædam reliquiæ iudæorum: scilicet Dan: & Gad: quibus prædixerat eos in Hierusalem non regressuros apud Babyloniam interfecerunt: & tã quã martyr habitus est: & in sepulchro Sem filii Noe: & Arphaxath eius filii sepultus. Cuius quidẽ diei festum.4. idus Aprilis celebramus.

¶ Daniel desideriorum uir: & ꝓpheta celeberrimus ex regum iudæorum familia natus a Nabuchodo. Caldæorum rege in Babylonem cum Ioachin rege captiuus ductus: & ab eodem enutritus anno nono Sedechiæ regis Hierusalem: postq̃ paruulus insontem Susannã a morte liberasset: diuino spiritu illustratus primam regi Nabuchodo. in Caldæa soluit uisionem. Quãobrẽ rex eius obstupescens ingenium: ꝓcidens in faciem suam eũ salutauit: & gratias egit ei: ac ei quasi deo sacrificari præcepit. Ciuemq́ꝫ ꝓprii dei nomen imponens curatorem cõstituit: & eum in honore ꝓcipuo habere cœpit: eo etiam ꝙ eum forma decorum & omni sapientia præcipuum fuisse depræhẽderat: & q̃ maxime quia omnium uisionum & somniorum intelligẽtiam in eo cerneret. Nã cum in cõspectu eius staret: omne uerbum & sapientiæ intellectus ꝙ ab eo rex suscitatus fuisset in decuplum super ariolos suos eo inuenit. Eum tamen idem rex Nabuchodonosor cum statuam suam quã erexerat adorare recusasset: cũ cognatis suis in fornacem ignis ardentis mitti iussit: quos diuina ꝓuidentia liberauit: nec eos omnino ignis contigit: & propterea in maiori precio haberi cœptus est. Mortuo deinde Nabuchodonosor: qui mutatus fuit in bestia eius filio Balthasar etiam ꝓnunciauit qui terminus sibi erat futurus: cum litteras in pariete scriptas exposuisset. Destructo deinde Babyloniorum principatu a Dario astyagis filio in Mediam ab eodem Daniel perductus fuit: ubi cum omni honore celebrauit: & super omnes satrapas præposuit. Sed ibidem inuidia præualente: seu in lacum leonum rex Darius iniri coegit: sed nihil mali ab eis passus: cognoscens diuinitatem eum saluasse: deinceps in præcelsiori honore habuit Danielem: & cum excelsus & clarus

haberetur:eo ꝙ religiosus & sanctus esset in Ebathenis ciuitate Mediæ mausęolū sibi ædificauit ꝑclarissimū:ubi & tandē sepultus est. Hic itaqꝫ ꝓphetauit nō solū futura:sicut alii ꝓphetæ: sed ēt tp̄s diffiniuit:quo suæ ꝓphetiæ necesse erāt adimpleri:scripsit aūt librū ꝓphetiæ in.io.uisiōes diuisum: quas se uidisse refert. Tres sub Nabuchodo. Tresqꝫ sub Balthasar eius filio:septimā & octauam sub Dario rege:& duas ultimas sub Cyro. Liber tñ eius apud hebræos nec susanæ historiā hꝫ:nec hymnū triū pueroꝝ:nec Bel:dracōisqꝫ fabulas: q̄s q̄dē diuus Hiero. dispersas in unū collegit. Hunc itaqꝫ Hiero. totius mundi philostoricum uocat:eo ꝙ lapidem in monte sine manibus præcisum & alia multa descripserit. Nec tamen eius liber īter prophetas apud hebræos computatur:sed inter Agyographas id est qui sacram descripserunt historiam. Mortuus deniqꝫ & inter sanctos habitus:eius festum duodecimo calendas Augusti celebratur.

¶Pythagoras ꝑclarissimus natione samus: & ipse tēpestate hac toto orbe terraꝝ clarissimus fuit. Hic & a primeuo eximiæ pulchritudinis ac uenustissimæ formæ īsignis fuit:q cū musice plurimū doctus eēt:eius pricipia apud græcos primus ad artē ꝑduxit:& geometriā omnē ꝑfecit. Atqꝫ pōdera & mēsuras iueniēs:ēt græcis primus Pythagoras cōtulit. Imprimis nāqꝫ circa Arithmetricā uacauit:nec etiā medicinā neglexit. Aīasqꝫ hoīum de corpore in corpus trāsire opinatus est. Quippe & illius generis philosophoꝝ auctor extitit:qđ italicū uocāt:qa apud Corthonā Ethruriæ urbem e græcia uenit:ibiqꝫ cū discipulis multis clarus eē:italis nr̄is legē dedit:& licet eis ætas illa nullū sibi peperisset æqualē:se tñ sapiētē appellari erubuit. Sed cū īterrogaret cuius ꝓfessiōis eēt:prius se phm̄ ideſt sapiētiæ amatorē dixit. Huius aūt īstitutū fuit:ne q̄s scholas eius ītrās locutus de philosophicis os apire ꝑsumēt: anteq̄ ꝑ qnquēniū audiret. De ipso āt uariæ ferunt sn̄iæ:q̄s si q̄s cognoscer cupit legat Laertiū:q lōgo decursu illas explanauit. Eius libri ab Atheniēsibus fuerūt ꝯcremati. Verū cōplurimæ memoratu dignæ ei attribuunt sn̄iæ:e q̄bus unā dūtaxat hic apponimus. Fugiēda in modis oībus & abscindēda sunt hæc oīa:scilicet languor a corpore:īperitia ab aīa:Luxuria a uentre:a ciuitate seditio:a domo discordia:& a cunctis rebus intemperantia. Pōderæ & mēsuræ prius inuētor Phs primus appellatus Nota sentētiā pulchrā

¶Anacharsis patria Scythicus phs sciētissimus:ꝑ hoc tp̄s floruit:cuius admirādā extitisse sapiētiā Cice. in lib. tusculanaꝝ scribit:q cū a quodā uituparet ꝙ Scytha eēt. Cui idē anacharsis sic inq̄t:ne mo.n.tū ex Scythis sapiēs arbitrabat:r̄ndit mihi inq̄t dedecus patria est. Tu uero patriæ interrogatus q̄d sit in hoīe bonū & malū:ait lingua. Fuit hic anacharsis Cadnidi scythaꝝ regis frater: a quo & demū sagitta occisus fuit:eo ꝙ græcorum leges Scythis inducere tentauerit.

¶Mison cheneus philosophus his temporibus athenis plurimum enituit. Qui cum patrem tyrannum haberet:ut sapientiæ considerationi liberius uacaret: in deserto apud lacedamones habitare elegit:ubi & usqꝫ ad nonagesimumseptimum uitæ annum uixit.

¶Alcineon Chrotoniates phs:pyrthi cuiusdā filius & pythagoræ auditor:per id tempus: ut Euse. placet:multo ingenio præditus agnoscit. Qui primus:ut Laertius habet:de naturæ ratione scripsit: & animam dixit immortalem:atqꝫ ad instar solis moueri.

¶Epimenides Cretēsis phs:his cōtēporaneus fuit:q aliq̄n:ut Laertius scribit:dum adhuc iuuenis eēt:& a patre ꝓ deducēda ex rure oue missus foret:meridiāo æstu ex itinere diuertit in antrū:ubi & ꝑ septē &.50.annos cōtinuo sopore q̄euit. Excitus deinde ouē q̄siuit:putans se paꝝ obdormisse:q̄ cū nō iueniret:in agrū reuersus est. Cū uero agrū paternū in alterius ꝑtātē deuenisse intelligeret:& cūcta mutata cerneret:ī oppidū rediit:ubi a iuniore fratre iam uetulo cognitus: oēm ab illo didicit rei ueritatē. Deinde cū philosophiæ operā dedisset:de Genesi scripsit:ortuqꝫ diuino in qnqꝫ milibus uersuū. De diuersis reꝝ naturis in nouē milibus & q̄ngētis uersibus scripsit ēt:ut Laertius ait: prosa de uictoriis:& de politica cretēsiū:primus ꝑterea fert agros & domos expiasse. Fundauit quoqꝫ tēplum uenerādoꝝ deoꝝ:& ad Salonē philosophū ueteranū epistolas scripsit. Vixit aūt:ut Laertius testat:annis.179.sed secūdū alios.194.

¶Hierosolymorum prima euersio.

590 4609 ¶Nabuchodonosor itaqꝫ caldæoꝝ rex:hoc anno q ēst.9.annus & mēsis.6.regni Sedechiæ:ut dictū est ꝑp iusiurādū uiolatū & tributū ab ipso Sedechia denegatū cū ingēti exercitu in iudæā uenit ibiqꝫ magnis cladibus cūctas eius ciuitates affecit:ac ēt ipsam Hierosolymā obsedit. Quo audito Vaphres pharao ægyptioꝝ rex cōfestim cū exercitu magno aduersus eā ꝓficiscit soluēdæ hierosolimitanæ obsidiōis cā. Sed Nabuchodo. omissa obsidiōe eidē occurrit: quē & post multos utrinqꝫ cōflictus:īnumerasqꝫ cædes tandē superauit:ꝑp ꝙ pseudo ꝓphetæ illudētes Hieremiæ ꝓphetæ dicebant:Babylōii sicut tu ꝓphetas amplius nō reuertent:sed cū ꝓpheta eadē iteꝝ atqꝫ iteꝝ affirmaret a principibus captus:in quēdā lacū lutosum usqꝫ ad guttur deposuerūt:ut morte ꝓpria suffocatus extingueret. Veꝝ eodē anno decimo mēse:pharaōe a Nabuchodo. fuso atqꝫ fugato:Nabursardā sui exercitus principē ad obsidendā Hierosolymā rursum misit:ibidēqꝫ decem & octo mēsibus statione firmata adeo grauiter urbē obsedit:ut ꝑualente fame mulieres præ angustia natos suos comederint. Quāobrē iudæi se & urbē caldæis ignominiose tradiderūt. Qui urbē īgressi capto prius rege cū filiis:& īterfecto muros & turres euerterūt. Tēplū īcenderūt:eiusqꝫ uasa oīa substulerunt:& uniuersum populū in ore gladii ceciderūt. Nō parcētes:ut sacra secūdi paralipomenō libri cōtinet historia:neqꝫ adolescētibus:neqꝫ uirginibus:neqꝫ senibus:aut decrepitis:sed oēs cæde durissima in

terfecerunt. Et siquis gladium euasisset: captiuus abductus sub corona uenditus est: ac sic rege īter fecto: temploq; ab eius constructione quadringentesimo quadragesimosecundo anno incenso finitum est regnum iudæo℞ sub regibus duobus & uiginti: qui regnauerunt annis quadringentis & octogintaquinq; & mensibus sex: quorum nomina & tempora ista fuerunt.

¶ Regum iudæorum epilogus.

Dauid.i.	añ.40.	Ioram.7.	āñ.8.	Iothan.i3.	āñ.i6.	Iosias.i8.	āñ.3i.
Salomon.2.	āñ.40.	Athalia.8.	āñ.7.	Acham.i4.	āñ.29.	Ioachan.i9.	mē.3.
Roboam.3.	āñ.i7.	Ochozias.9.	āñ.i.	Ezechias.i5.	āñ.29.	Ioachim.20.	āñ.ii.
Abias.4.	āñ.3.	Ioas.io.	āñ.40.	Manases.i6.	āñ.5.	Ioachin.2i.	mē.3.
Assa.5.	āñ.4i.	Amasias.ii.	āñ.29.	Amon.i7.	āñ.i2.	Sedechias.22.	āñ.ii.
Iosaphat.6.	āñ.25.	Ozias.i2.	āñ.5i.	Horū anni in unū supputati fiunt anni.484.& menses sex.			

¶ Ponticum iudæorum epilogus.

¶ Igitur quia genus regū explicatū est: etiā nomina pōtificū qui fuerunt in tēplo temporibus prædictorum regum reserare huic loco necessariū iudico: a primo. s. Sadoch quem Salomon abiecto abiathar instituerat usq; ad Iosedech ultimum sacerdotem: quo℞ tempora prætermittuntur: eo q̄ de ea non cōstet. Nomina uero eo℞ hæc fuerunt: uidelicet. Sadoch primus templi fuit sacerdos: Achimas secundus. Azarias.3. Ioiada.4. Azarias.5. Ama.6. Achitob.7. Sadoch.8. Selumus.9. Helechias.io. Azarias.ii. Sarias.i2. & Iosedech ultimus. Qui captiuus in babylonem ductus atq; ibidē occisus fuit: ut patet paralipomenon cap.6. Et Ioseph. lib.io. hoc affirmat. Ac sic ea quæ ego uidi & diligenter legi: hæc ita conscripsi. Et sic lib.4. hic explicit.

LIBER QVINTVS IN SVPPLEMENTVM SVPPLEMENTI CHRONICARVM A PRIMO AVCTORE NOVISSIME CONGESTVS ET REPERCVSSVS. HIC FOELICITER INCIPIT. CONTINENS TEMPVS ANNORVM.272.

QVINTA Sæculi ætas quā in suscepto opere librum quintū facimus hic incipit. Duratq; usq; ad natiuitatē Domini nostri Iesu Christi p annos. 500. tam etsi sint q in huius ætatis supputatiōe aliter sentire uelint. Vnde & q recte captiuitatis annos numerare uoluerit: ab undecimo sedechiæ regni anno: sicut Euseb. īcipiat: & tunc. 70. captiuitatis annos in secundū Darii annum terminabit: Iosephus aūt & diuus Hiero. super Ezechielē illos. 70. annos numerare uident̄ ab anno. i3. Iosiæ regis usq; ad tertiū Cyri regis annū nōnulli etiā illos. 70. annos ab ultimo regis Ioachin anno cōputāt usq; ad ultimū Cyri annū: at sane sentiendo. 70. illi anni: qui tertio uel ultimo Cyri anno terminant̄ ꝓprie captiuitatis iudaicæ anni dicunt̄: illi uero qui in secundo Darii terminantur proprie completæ transmigrationis sunt. Et hæc principalior & præcipua sacræ scripturæ Era habetur: quæ. s. facta est anno ab exordio mundi. 46io. A diluuio āt. 2369. Olympiadeq; quadragesimaseptima ac uigesimooctauo regni Tarquini Romanorum regis: regnantibus etiam apud medos astyage: apud macedones Europæ: apudq; lydos alyattæ: & apud ægyptios Vaphræ: ac apud chaldæos Nabuchodonosor primo.

Captiuitas — CAptiuitas igit̄ hebræo℞ quæ fuit exterminiū populi Hierusalē hic īcipit: & p annos. 70. 46io
perdurat. Hieremias enim ꝓpheta: ut præmissum est: ob causam periurii sedechiæ regis qui fidem ꝓmissam Nabuchodo. regi nō seruauerat: populū israel refert cū memorato rege expugnata Hierusalē captiuū in babylonē fuisse pductum: sed cum populus israel iam multis tēporibus idolis seruiēdo etiā effusionē sanguinis īnocentū se grauiter īpiasset: uolēs deus generationē huius populi totā pp memoratas causas pœnitus deperire. 70. anno℞ captiuitatē eundē populū in regno chaldæo℞ statuit sustinere hac rōne. ut cōpleto anno℞ numero nouus populus a memoratis peccatis īmunis ad renouationē Hierusalē peruniret. Sexagesimo itaq; & secūdo captiuitatis anno: subuerso chaldæo℞ regno: ubi adhuc octo restabāt anni ad regnādū: qd etiā sexta Danielis uisio ostēdit: cū pp cām sacrilegii q in eadē uisiōe cōtinet̄ fuisset extinctū. Darius q̄ Medis īperabat: ut septima Danielis uisio ostendit: memoratus in regno successit. Cuius primo regni anno: ut etiam decima Danielis uisio ostendit. Daniel supputatis annis uidens appropinquare tempus reuersionis: quæ per Hieremiam fuerant promissa: orans tam pro se q̄ pro populo: eandem promissionem a deo postulabat impleri: cui per Gabrielem archangelum in eadem uisione iuxta preces eiusdē uniuersa esse cōplexa dixit deus. Nā moriēte Dario Medo℞ rege: & ī regno cyro psarum rege succedēte: ꝓmissiōe dei cōpleta p eundē regē populū israelem in Hierusalem reductum historia secundi libri paralipomenō: & initium esdræ prophetæ confirmant.

¶ Godolias genere chaldæus hoc anno Nabuzardæ principi militiæ post captā & desolatā Hierusalem ꝓuinciæ præiicit̄: uir qdē iustus & māsuetus: q suscepto principatu cōfestim ex regis mādato Hieremiā ꝓphetā & Baruch eius discipulū de carcere soluit: atq; illi p oīa quæ beneplacita erāt ministrauit. Mansit autē Hieremias cū godolia in ciuitate Masphat. Ipse autē godolias cū esset uir iustus: &

iustus:& præfectus esset tantūmodo pauperibus & agricolis iudæis:qui tributa regi chaldæorꝝ per
soluerēt.Audiētes aūt iudæi q̄ dispersi fuerāt p̄ certa loca recessisse.Babylonios e terra iuda confisi
uiri bonitate uenerūt ad ipsum godoliā in Masphat:īter quos erat q̄dā ismael de semine regio: uir
q̄dē prauus atq̧ malignus:q̄ dum obsideret̃ Hierosolyma ad regē euasit amonitarꝝ: & ibi illo tp̄e
moratus est:hos aūt Godolias p̄benigne suscepit:& ibidē p̄manere cōcessit:suasitq̧ ut in quacūq̧
uellēt ciuitate singuli morarent̃:iuramētoq̧ firmat ꝙ nihil mali paterent̃: quinimmo obtulit se eis
habitacula reparaturꝝ:ut uinū & oleum atq̧ triticū cū ipsis recōdere possent: quatinus hyemis tp̄e
necessariis nō īdigerēt.Famaq̧ discurrēte p̄ ꝓuincias ꝙ Godolias clemētissime ad se de fuga ueni
ens susciperet:& terrā excolem ꝑmittens:multi ad eū concurrerūt:& ibidē habitauerūt cōsiderā
tes ꝓuinciam in pace regi:& Godoliæ bonitate atq̧ clemētia.Omnes enim hāc urbē iudæi dilige-
bant & Godoliā:post aliquod uero tēpus uenit ad Godoliā in Masphat etiā ismael p̄dictus cū de-
cem uiris:quos Godolias splēdide suscepit.Et cum eēnt in cōuiuio Godolias inebriatus est: quē
ismael uidens uino repletū:surgēs cū decem uiris eū occidit:& q̄ cum eo erant:post cuius mortem
surgens cunctos pariter trucidauit iudæos & milites q̄ erant in ciuitate:q̄ a Babylonis fuerāt dere
licti.Indeq̧ post multas cædes fugit ad regē amonitarꝝ.Iudæi aūt pp̄ Godoliæ mortē metuētes si-
bi deliberauerūt fugere in ægyptū:sed dissuadēte Hieremia atq̧ dicente ꝙ ægyptum uentura esset
in manibus Babyloniorꝝ ubi oēs deperirēt:si illo accederent:populus eius cōsilio obedire noluit:
sed discedēs in ægyptū duxerūt secum Hieremiā pariter & Baruch.Dūq̧ illic essent:post quintū an
num uenit Nabuchodonosor in ægyptū & uniuersam subuertit:& iudæos oēs qui ibidē erāt capti-
uos duxit in Babyloniā iuxta ꝓphetiā Hieremiæ:& hebræorꝝ quidem huiusmodi terminum habu
it:& deinceps uniuersa iudæa & Hierosolyma per septuaginta annos omnino desolata perman-
sit:ut patet quarto regum ultimo.

581 4618 ¶ Alcetas octauus Macedonum rex octauo captiuitatis anno:Macedonibus regnare cœpit & re
gnauit annis uigintinouem.

580 4619 ¶ Seruius tullius sextus Romanorꝝ rex:post Tarquiniū priscū nono iudaicæ captiuitatis anno re
gnum suscipiēs:regnauit annis.34.Hic Vulcani ex Cresa corniculana:ut Ouid.in lib.fasto.fabula
tur filius fuit.Nā ut Liui.ait.Dum Tarquinius priscus latinos expugnasset:inter alias captiuas cre-
sam corniculā latinorꝝ p̄fecti filiam p̄gnantē cœpit:quā quū in domū p̄gnantē ꝑduxisset:filiū pe-
perit quē Tulliū seruiū noīauit.Cui puerulo in cunis dormiēti rege & regina uidentibus igniculus
ab alto descēdit:& capiti īfantuli insedit nullā īferens lesionē.Quē cū uidisset regina augurorꝝ præ Census
scia suasit marito regi puerꝝ cū diligētia seruādū:dicens magnū futurꝝ familiæ suæ cōmodū.Hinc primus
Seruilius cū strēnuus euasisset.Tarquinii postea filiā sumpsit in cōiugē:& uulnerato Tarqnio a fi- Romæ
liis Ancimarci:& a regina socera sua mortuo:clam Seruilio ea iubēte paruulis adhuc existētibus fi habitus
liis suis Seruius illi occupauit regiā.Qua occupata:& morte regis patefacta. Seruius illi suffectus
est rex.Cui cū duæ eēnt ex cōiuge filiæ:illas filiis Tarquinii prisci dedit uxores.Ceterꝝ eo in offi-
cio tantæ modestiæ fuit:ut bono etiā moderatoq̧ successori difficilis esset æmulatio.Insup id quo-
q̧ ad eius gloriā accessit:ꝙ cū illo iusta simul & legitima regna occiderūt:primus nāq̧ cēsum ī ur-
be īstituit:& oēm urbis lustrauit exercitū:ubi īuenta fuerūt.80.hoīum milia:pp̄ quā multitudinem
tres colles.s.q̄rinalē:uiminalē:& exq̄lias urbi adiecit:eāq̧ agere:fossisq̧ ac muro circūdedit. Hæc
itaq̧ & alia bona cū fecisset Romāis:a Tarqnio supbo genero suo filiæ suæ īpulsu occisus ē.Quod
aūt Vulcanus filius fuerit ostēdit Ouid.ubi supra dicēs.Signa dedit genitor tūc cū caput igne corru
sco.Cōtigit hincq̧ oīs flāmeus egit apex.Pli.tñ in lib.uirorꝝ illustriū dicit:hunc publii cornicularii
& Ocreaciæ captiuæ fuisse filium.

571 4628 ¶ Nabuchodonosor huius noīs secūdus magni Nabuchodonosor filius:tertius chaldæorꝝ rex de
cimooctauo captiuitatis anno patri in regno succedēs regnauit annis.10.uir q̄dē p̄stātissimi animi
& īgentis potētiæ:q̄ ut Iosephus lib.10.cap.13.testat̃:paternis regalibus multa superaddidit.Et ꝓpte
rea ferunt eū & fortitudine & gestorꝝ magnitudine Herculē trāscendisse:Lybiā.n.& Hiberiā uasta
uit:& alia multa & plurima facinora gessit:quæ dicere superuacuū puto.Inq̧ Babylōia multa ædi
ficauit:& urbem uetustate collapsam restituit.Templū p̄magnificū belli extruxit:& multa ei dona
ria contulit.Sed & uiridarium celeberrimum multis consitum arboribus construxit: quem instar
montis ex lapidibus composuit:quod suspensibile dicebatur:eo ꝙ uxor eius positionem regionis
suæ uidere ex eo desiderabat:quæ medorum regis filia erat.

562 4637 ¶ Cressus alyactis regis filius nonus & ultimus lydorꝝ rex.27.iudaicæ captiuitatis anno Lydis re-
gnare īcipiēs:regnauit annis.15.hic primo fœlicissimus fuit:īfinitissimasq̧ diuitias aggregauit: q̄-
rum multitudine elatus factus:cū Cyro rege cōgredi præsumēs superatus est:amissoq̧ regno miserā
uitam subire coactus est.De quo iusti.primo epitho.lib.multa ꝓsequitur. Et Ouidius de eo sic in-
quit.Diuitiis audita est:cui nō opulentia Cresi.Nempe tamē uita captus ab hoste tulit.

561 4638 ¶ Euilmerodach.4.caldæorꝝ rex:magni Nabuchod.regis filius:anno.28.captiuitatis iudaicæ fra
tre p̄dicto sine liberis defuncto regnū suscipiēs regnauit annis.18.Hic suscepto regno mox eodem
anno:ut sacra quarti lib.regū hēt historia Hierosolymitarꝝ regē ieconiā:q̄ & ioachin a uinculis sol-
uit:& eū īter amicos carissimos habuit:& multa ei donaria cōcessit: fecitq̧ eū in Babylonia īterre

ges haberl. Nā pf eius fidē nō seruauerat ei: q se utiq; cū uxoribus & filiis & oī cognatiōe spōte tradiderat pro ciuitate: hāc ideo illi fecisse dicit̃ misericordiā: q frater suus Nabuchodo. in diebus paternæ eiectiōis multa ipie in eū exercuerat: p̄req; restituto: ipsum accusando carceri mācipatus ē: ubi idē ioachin icarceratus erat. Iccirco quum regnare cœpisset: ipsum eleuauit. Et hic quarti libri regum finis est. Genuit autem hic tres filios: inter quos Belthasar ultimus rex fuit.

¶ Viri disciplinis excellentes.

¶ Anaximāder phs & medicus celeberrimus patria Melisius & Thaletis auditor ac in eius schola successor his tpibus: ut Euse. placet: floruit. Qui cū primus cœlestia docuisset: ēt primus horoscopia fabricauit: ac maris & terræ circuitū primus descripsit: nec nō & materialē sperā cōstruxit. Et ,ppterea Plin. lib. 2. eū peritissimū astrologū dixit. Obiit deniq; sexagesimoquarto uitæ suæ anno. Fuit & alius Anaximander milesius historicus non ignobilis: de quo Laertius scribit.

¶ Anaximeneum philosophum pariter atq; phisicum: Anaximander hic habuit discipulū: & quidem clarissimum: qui principium aera dixit: & in infinitum mouen sydera non supra terram: sed circa ipsam: obiit uero: ut Laertius ait: ea die qua & sardis capta fuit.

¶ Esopus natiōe phrygius seu græcus: fortūa seruus: fabulator clarissimus hisdē tpibus ob ingenii magnitudinē admirabilē sapientiā atq; grauitatē apud uniuersam sui tpis uetustatē maxio in p̄cio habitus est. Qui fabulas multas aīaliū brutoꝝ īter se eloquētiū scripsit: ex qbus nō uoluptatē solū; sed qđ maxīe q̄rēdū est utilitatē: nō mediocrē qsq; lector excerpere pōt. Cū hii æque (ut aiunt) sic utile uitæ mortaliū nil ue oppositū ,ꝑspens aduersisq; rebus: quā eius dicta ac gesta: qbus non solū ciuile uulgus: sed etiā agrestes cupidissime utunt̃. Haꝝ fabulaꝝ nōnullas cū Romulus qdā ad eruditionē filii Tyburtini uersum in latinū iamdiu trāstulerit: nouissime eas oēs una cum ipsius Esopi uita Rainutius qdā erudit⁹ uir ad Antoniū tituli sācti Grisogōi cardinalē latīas accuratissime fecit.

¶ Persarum regni principium.

¶ Cyrus primus psarū rex potētissimus qdem: hoc anno q est trigesimus captiuitatis iudaicæ annus: & qnquagesimaquinta olympias: psis regnū & īpenū īstituēs regnauit an. 30. Hic astyagis medoꝝ regis ex Mādana filia (ut dictū est) nepos fuit: q (ut Herodotus & Iustinus tradūt) Astyagē auū deuicit: & regnū eius in psas trāstulit: domitisq; multis ciuitatibus rebellantibus aduersus Balthesar chaldæoꝝ & Babyloniorꝝ regē bellū ītulit atq; deuicit: quo deuicto eius regiā Babyloniā supbissimā urbē statim subuertit. Postmodū aduersus Cresum lydoꝝ regē: q Babyloniis auxiliū tulerat: ,ꝑfectus est: quē sine ullo negocio fudit: & cœpit: ablatisq; ei oibus sui regni rebus: uitam miserā ducere coegit: licet sint q dicāt q ad degendā uitā eidē cōcessent ,ꝑximā regiæ maiestati urbē. Cūq; Cyrus Asiam totūq; pene orientē in suā redegisset ptātē. Scythas etiā bello adortus est: qbus cū Tamiris regina p̄erat: ac primo qdē prœlio cū Cyrus reginæ filiū oēmq; eius obtrūcasset exercitū. Haud multo post & ipse ab regina cōpositis in mōtibus īsidiis cū omni exercitu deletus est. Nā Tamiris cum audisset suoꝝ cædē & filii unici mortē: nō fœmineo more se dedit in lachrymas: sed cum residuo exercitu in mōtibus simulata diffidētia pp acceptū uulnus: cū īsidiis refugit: ac cyꝝ ad montiū angustias præduxit: ibidemq; eum cū ducentis milibus obtruncari fecit: ita ut ne unus qdem tantæ cladi superfuerit. Quibus gestis Tamiris statim inter cadauera corpus Cyri exquiri mandauit: cui cōperto auferri caput: & in utrē sanguine suoꝝ plenū imitti p̄cepit: & quasi supbo regi dignū exhibuisset tumulū dixit. Sume Cyri sanguinē quē semp̄ sitisti. Eius tñ truncū in pasardagas urbē delatum ī hortis sepelierūt. In cuius tumulo tale epigrāma fert̃ fuisse īscriptū. O homo ego Cyrus sum Asiæ rex: q psis īperiū cōstituit. De Cyro isto īter cætera ēt legitur q gloriari se plurimum solebat: cū uenientibus ad se ortum ostenderet suis manibus confectum: & arbores in ordinem positas: in quo quidem exercitio uitam quietam: liberamq; ac honestam certe existebat.

¶ Persia aūt Asiæ maioris regio est: q̄ a pseo acrisii argiuoꝝ regis nepote: ut dictū est nomē accepit: in quā psipolim ipsius regiōis & regni caput cōdidit: quā postea græcis regiis cōcrematis uastauerūt. Hæc itaq; regio caramanis bactrianisq; ac medis cōtermina est: & ī multos diuidit̃ sinus: de qbus modo dicēdū nō est: cū ad utilitatē nō ptineant. Curtius tñ in quarto de gestis Alexandri magni eā optime describit. Ipsa qppe mōtuosa pmaxime est: & pp æstum ac uentos fructuum inops esse phibet̃. In ipsa tamē celeberrimæ urbes referunt̃: & præsertim ipsa psipolis & pasargadas: ac plurimæ aliæ quæ sunt in gabiis supioribus partibus eiusdē regionis. Inter Persiā aūt & Susam: quæ ab Arphaxath medoꝝ rege magnis structuris ædificata fuerat: quædā mōtana p̄rupta iteriacebāt: quā postea Cābyses Cyri regis filius suo adiecit imperio. Eius aūt īperium & si aliqñ pmaximum fuerit: postea tamē a macedonibus parthisq; diminutū & dilaceratū fuit. Persæ uero a Nembroth gigante primū edocti pro Deo solē & ignē coluerūt: & lunæ Mineruæq; sacrificauerūt: sed nūc relictis idolis illis mahumeteā legē sequunt̃. Persica aūt poma teste Plinio lib. 15. ab hac aduecta feruntur. Illustratur adhuc persipolis regis seu ciuitas beatissimi Georgii martyris triumpho.

Persica poma unde ue nerunt

¶ Aminthas nonus macedonū rex. 37. iudaicæ captiuitatis anno macedonibus regnare cœpit: & regnauit annis. 50. 4647 55.

¶ Lydorum regni finis.

¶ Cresus itaq; lydoꝝ rex hoc anno q est. 39. iudaicæ captiuitatis annus post q̄ apud lydos. 15. regnasse annos a Cyro rege superatus regnū amittens in persas translatū est: q ducētis & triginta annis sub

nis sub

nis sub nouem regibus steterat:quorum nomina & tẽpora etiã epilogando hic apponimus.

Ardisius primus	añ.36.	Candaules.4.	añ.17.	Saliates.7.	añ.15.
Alyates.2.	añ.14.	Gigius.5.	añ.15.	Alyates.8.	añ.49.
Miles.3.	añ.12.	Ardis.6.	añ.37.	Cresus.9.	añ.15.

550 4649 ❡ Lucius Tarquinius prisci tarqnii regis filius & Tulli serui gener:cui supba facta cognomẽ idi derũt:anno.4.&.40.iudaicæ captiuitatis:mortuo socero suo rege Romanoꝝ.7.rex factus regna uit annis.35.Qui suscepto regno mox primores ciuitatis:quos rebus soceri Tulli seruii fauisse pu tabat:una cũ Tarqnio tarqniæ sororis suæ filio iterfici iussit.Sciẽsq; ꝑterea ꝙ male sibi regnũ q̃si uisset:corpus suũ primũ armatis circũsepsit.Vnde nec ad ius regni qcq̃ ꝑter uim sibi ꝑsuasit: adeo ut neq; populi iussu nec auctoribus ꝑribus regnaret.Eoq; actus est ut i charitate ciuiũ nihil spei re ponẽs:iudicarit metu regnũ esse tutandũ.Vnde testibus Aug.Tul.atq; Euttopio ad id ꝑficiẽdũ ua ria excogitauit tormẽtoꝝ genera.Vincula.s.& Thaureas:Fustes:Laminas:Carceres:Compedes: Exilia:& Metalla.Hic cũ filiã genuisset:eã latinoꝝ principi(ut eius amicitiã sibi cõciliaret)uxorẽ dedit.Quo facto statim uolscis bellũ itulit:& sinuessam pomeciã ui cœpit.Inde ad urbana nego cia se cõuertẽs.Iouis tẽplũ i Tarqnio mõte.Forũq; i circo: atq; cloachã maximã extruxit quã om niũ purgamẽtoꝝ urbis receptaculũ fecit:tandẽ pp tyrãnidẽ quã in ciues excreuerat:dum ardeã ex pugnaret:ac Tarqnii eius filii q Lucretiã uiolauerat:nec nõ & pp nepotis fratris Lucii bruti cædẽ: eodẽ Bruto cõspirante regno expulsus est:qui in gabios ad porsenam tanq̃ in regnum suum pro fectus:ab eisdem propter illatas aliquando iniurias interfectus est. Tormẽ torum multo-rũ iuẽtũ Cloa-cha ex-truitur

❡ Ageus ꝑpheta in numero.12.ꝑphetaꝝ undecimus:quẽ diuus Hiero.festiuũ & lectum noiat:his tꝑibus librũ ꝑpheticæ scripsit:In quo reuersionẽ populi & tẽpli ædificationẽ cõscribit:ac renouatio nẽ ciuitatis:nec nõ sacerdotalẽ ꝯseruationẽ cõpræhẽdit:ut sicut in lachrymis seminauit:in gaudio quoq; meteret.Deũ patrẽ loquẽtẽ iducit dicẽs.Adhuc unũ modicũ est & ego cõmouebo cœlũ & terrã: mareq; & aridã:& mouebo oẽs gẽtes:& ueniet desideratus cunctis gẽtibus.Cõpleto deniq; templo:statim obiit:& iuxta sacerdotũ sepulchra:ut sanctus sepultus est.

❡ Zachariã quoq; ꝑphetã.12.ꝑphetaꝝ extremũ:hisdẽ tꝑibus fuisse lectio ipsius declarat.Qui me mor dñi dei fuit:librũ suæ ꝑphetiæ edidit ppulchrũ:in quo multipliciter Iesum cũ sordidis uestibus & lãpadẽ oculoꝝ sepẽ:cãdelabrũq; aureũ:cũ totidẽ lucernis quot oculis:duas quoq; oliuas a sini stris lampadis cernit:& a dextris:& post equos ruffos uarios albos:& dissipatas quadrigas ex effra im:& equum de Hierusalem:pauperem regem uaticinat̃ sedentem super pullum filiũ asinæ sub iugalis.Hic una cum ageo Zorobabeli & iesui principi sacerdotum in ædificationem templi & hie rusalem ad exhortandum populum auxilio plurimum fuit.Tandem post multa bona opera: cõ pleto templo:& ipse obiit:& iuxta ageum prophetam sepultus fuit:quo mortuo eius dies natalitï us octauo idus Septembris agi cœptus est.

❡ Amalthea Sibylla uirgo clarissima ex Cumis cãpaniæ urbis originẽ ducẽs:hisdẽ tꝑibus floruit: & libros.9.ꝯscripsit:quos cũ ad Tarqniũ regẽ Romanũ detulisset:& pro eis trecentos philippeos postulasset:denegato a rege precio postulato.Mulier tres eo uidente cõbussit.& cum die sequenti pro sex reliqs illud idẽ preciũ quod ante ex nouẽ petiuerat:postulasset : asseruissetq; ni daretur:tres euestigio exusturã:die sequẽti Tarquinius pro tribus reliquis petitũ ꝑcium ei cõtulit.Quos quum seruasset rex:a posteris postea cõpertũ est eos Romanoꝝ facta omnia cõtinere. Quã ob causam maxima cũ diligentia post hæc Romani seruauere:& iuxta opportunitatis exigentiã de futuris cõ sulturi ad eosdem quasi ad oraculum recurrebãt.Hic itaq; postea apud siculos diem clausit:ubi & diu eius tumulum ab accolis demonstratum fuisse legitur.

❡ Sibyllã hellespontiã in agro troiano uico marmesso circa oppidum gergiteũ natã:hisdem etiã tꝑibus fuisse Solinus scribit.Quæ de Christo uaticinãs dixit.Nascetur Iesus Christus de casta.

❡ Belthasar euilmerodach regis filius seu nepos:qntus chaldæoꝝ rex:hoc anno post patrẽ regna
544 4655 re cœpit:& teste Iosepho regnauit annis.17.Cuius regni anno primo:Daniel ꝑpheta quartã uisio nẽ uidit:qua quattuor in mari angelos:ac q̃ttuor bestias uidit leonẽ.s.ursum:pardũ:& aprũ:pro q bus quattuor principalia designant̃ regna:nec nõ &.10.cornua q̃ alia sunt.10.subalterna regna.Vi ditq; ꝑterea sub eodẽ rege qntã uisionẽ cũ arietẽ cornua excelsa habentẽ uideret:& hyrcũ in ꝑdicto ariete effrenatũ:ut patet Danie.8.Sexta aũt nõ multo post ei cõtigit uisio:quod dum Cyrus ꝑsaꝝ rex:& Darius medoꝝ rex castrametati cõtra eũ in Babyloniã obsiderẽt:dum sacrilegus in ꝯuiuio cũ principibus suis & cõcubinis recũberet:& de uasis dñi biberet:q̃ auus Nabuchod.de Hierusalẽ tulerat:euestigio uidit de muro manũ uenietẽ:& in pariete has litteras scribẽtẽ.s.Mãe:thechel:pha res:q̃ latine ut exposuit Daniel sonãt.Numerus:appẽsio:diuisio.Quod Daniel regi exponẽs dixit Deus o rex ob sacrilegiũ tuũ dinumerauit.i.uitæ tuæ:& regni tui tꝑs:qa tibi paꝝ supesse decreuit: qa illud frãget:& ꝑsis ac medis distribuet:ac sic nõ multo post:& ipse Belthasar captus est: & ciui tas a Cyro ꝑsaꝝ rege aduersus eũ fortissime dimicãte tradita est:& funditus euersa:& adeo: ut nul lum tãtæ urbis remãserit uestigiũ:sed eã q̃ modo stat Cãbyses Cyri filius alio in loco cõdidit. Verba i pariete scripta Babylõ capitur

543 4656 ❡ Darius autẽ astyagis medoꝝ regis frater:q Babylonioꝝ regnũ cũ Cyro cognato suo destruxit: tunc qdẽ qñ Babylonẽ iuasit annũ habebat.62.Hic Danielẽ ꝑphetã ex Babylonia sumens : uisis

eius miraculis secū in mediā duxit:& euʒ omni honore celebrauit:ita ut quasi soli cuncta uiderent cōmissa.Nā unus & pcipuus iter oēs satrapas habebat:pro q̄ re apud cæteros crimine īuidiæ plurimū laborabat.Et dum aduersus eum aliquā q̄reret occasionē:nullā,pbabilē īuenire poterat cām: tandē uidētes eum frequēter orātē accusauerunt eum regi:& cōpulerūt eum in lacum leonū reclu di:ut deuorareť ab eisdē:& quum p triduum ibidē fuisset:nihil mali ab eis passus est:sed itromissis inimicis satrapis in momēto deuorati sunt:qbus deuoratis rex qd actum fuerat in omni regno diuulgauit laudās Deum Danielis:quē colebat:asserēs eum uerum & oīpotētē esse solum.Veꝝ mortuo Dario regnum medoꝝ omnino in persarum monachiam cessit.

Cābyses Cyri regis filius scds psaꝝ rex.60.captiuitatis anno:post p̄rem regnū accipiens regnauit annis.8.hūc Cyrus p̄r assyrioꝝ regno p̄io pficiēs Nabuchodo.cognomiauit: q & apud Esdrā 4670 529
artaxerses: & apud iudith assueris dr̄:q īpium suscipiēs militari gloria atq̧ iustitia cū q̄dā crudelitate mixta in suos desæuiēs:ēt p̄rem supauit:unde & īperii fines:ut ex iudith historia hr̄:longe lateq̧ diffudit:nec p se bella:sed p holophernē īpigerrimū īpatorē gessit:& Arphaxat medū:q in Ebathanis ciuitate surrexerat:quāq̧ & muris turribusq̧ īexpugnabilē reddiderat:prīo regni sui anno supauit & īterfecit: ideq̧ æthiopes ñ multo post nō īcruēta pugna subegit:ac multas alias,puīcias & regna suo abiecit īpio.Et ut solus hēreť deus:oēs ,puinciaꝝ deos exterminari mādauit. At holophernes īperator ipsius cū iudæos in bethulia existētes īcredibili multitudīe ex mādato regis obsideret: deniq̧ a iudith hebræa muliere formosissima(deo sic uolēte)somno uiuoq̧ sepultus ī cubiculo papiliōis sui occisus est:& oīs eius exercitus relictis īnumerabilibus spoliis a iudæis fusus & fugatus ē. Quā ob clādē cābyses toto tpe uitæ suæ iudæis īfestissimus:& inimicus existēs: instaurationē urbis & tēpli īterdixit.Adeo ēt crudelis extitit:ut nō mō in extraneos:ueꝝ ēt ī ,pprios:cædes cruēnssimas exercuerit:& Smerdim germanū puulū suspitiōe regni:p praxarpē amicū suū occulte īterfecit:postea quoq̧ in ægyptū accedēs eius cūctos uastauit fines:& ibidē Babylonē ↄdidit aliā: ideq̧ regrediēs(ut Herodotus in.3.testať)cū regū ceruicibus in Syriā portareť:in achatanā urbē debitū natu-

Iudiciū seueruʒ uide uersus

rale psoluit.De Cābyse isto Valerius in.6.sic refert.Q d iudicis male iudicātis pellem detrahi fecisset sellæ iudiciariæ:ubi filium suum iudicem constituerat:apponi præcepit dicens.

Sedens sede istam iudex inflexibilis ista. Manibus reuoces munus ab aure preces.
Sit tibi lucerna lux lex pellisq̧ paterna.

Aegyptiorum regni defectio.

Aegyptus qnto Cābysis regni anno in monarchiā psaꝝ p cambysem trāsferť: in qua depositis primuʒ uniuersis deoꝝ tēplis:etiā uniuersam religionē uastauit:cuius reges libentissime:ut mons est:sub epilogo cōmemorarem nisi eoꝝ gesta uetustas oblitterasset.Neq̧ congruum uideť singulos reges absq̧ temporibus uel eorum gestis dinumerare.

Iudith uidua castitatisq̧ exēplum Merari cuiusdā nobilis iudæi ex filiis Symeō filia: manaseq̧ quōdā uxor:mulier siqdē p̄stātissima:& īcredibilis aspectus speciosa: his tpibus postq̄ holophernē prīcipē obtrūcasset:tāto in pcio apud iudæos habita est:ut cūctis diebus uitæ suæ oībus iudæis pferreť:& triūphali laude ppetuisq̧ pconiis celebrareť:quā nō solū fœminis ptulerūt:sed ēt uiris imitabilē exhibuerūt:qa castitatis eius remunerator:uirtutē talē ↄtulit ut īuictū oībus uīceret & īsupabilem suparet.Nā Holopherne īterfecto ciuitateq̧ liberata apud iudæos tanq̄ regina uixit. Et quum centū & qnq̧ annos cōplesset:moriēs apud uiꝝ in betulia ingenti luctu & pōpa sepeliť:cuius liber quum apud hebræos īter agiographa habereť:in nicena synodo:in sanctaꝝ scripturaꝝ numero fuit cōputatus.Eius omnimodā historiā in lib.de claris mulieribus descripsimus.

Smerdis tertius psaꝝ rex.8.&.60.iudaicæ captiuitatis anno Cābyse in Syria mortuo regnū suscepit:& regnauit mensibus.7.Cābyse.n.sine liberis defuncto.Patizetes qdā magus smerdis hui9 4670 521
frater:quē rebus suis cābyses pfecerat:& domus suæ pfectū reliqrat:sciens smerdi Cābysis fratrem esse sublatū:hūc fratrem suū noīe & facie Smerdi simillimū regem declarauit. Sed post mēses sex paraxaspe nobili psa supueniente:q(ut Herodotus in.3.scrib.)Smerdi Cābysis fratrem iussu ipsius regis occiderat:fraudem oēm apuit:pp qd Darius histapsis filius ↄfestim ↄiuratiōe cum nōnullis psarum nobilibus facta:Smerdi & eius fratrem patizetem Cābysis cognatum trucidauit: & ipse post triduum persarum rex constitutus est:sicut in tertio Herodotus scribit.

Darius itaq̧ histapsis filius.4.psaꝝ rex anno.70.captiuitatis:psis regnare cœpit & regnauit.36. 4679 520
annis:hic Herodoto lib.histo.q̄rto teste:quū cognouisset Smerdim patizetis f̄rem psaꝝ regnū occupasse:facta ↄiuratiōe cū sex aliis nobilibus Smerdim iā regem & patizetem magū eius f̄rem(ut diximus)trucidauit:quo mortuo ita īter eos de psaꝝ regno ↄuenerūt:ut cuius eoꝝ equus sequenti die prius in ortu solis hinnitū ante regiā emitteret:ille psaꝝ rex habereť.Q d Dario huic:q uotum ob hoc deo uouerat:& Oebaris stabularii sui solertia ↄtigit.Nā Darius:ut secūdi libri hesdræ hʒ historia:dum priuatus esset:Deū orauit:q si fieret rex:oīa dei uasa quāta babylōiæ īuenireť ad tem

Vide astutiaʒ magnā

plū Hierosolymoꝝ mittere se ↄmisit:qd & factū est.Ea qppe nocte Oebaris stabularius equā ante fores regias Darii equo supposuit:atq̧ manū in genitiuā eq̄ ptem dimisit:cūq̧ mane factū fuisset ad determinatū locū magni uenientes Oebaris statim manuʒ ad eq Darii nares admouit: quo odore ad uoluptateʒ equus iratus ilico ante omnes hinnitū dedit.Q uo facto euestigio Darius rex creatus est. Qui suscepto regno Atosam Cābysis filiā(uiro suo patizete mago īterfecto)duxit uxo

rem:ex

rem:ex qua ꝑter Xerxem etiā alios suscepit filios. Moxq; explendi uoti sui cā Zorobabel Salathiel filiū iudæoꝝ pricipē ꝯstituēs:dedit ei epistolas & auctoritatē:ut iudæos q in Chaldæa erant in Hierusalē reducere possent:īsup & uasa quæq; reddi iussit:mādauitq; ꝑterea oibus p circuitū ne iudæis ædificātibus molestias īferrēt:sed ut in structura tēpli p singulos annos.20.argēti talēta daret:eos quoq; iudæos q e babylōia ad ꝯdēdā Hierusalē uenerāt:uoluit eē liberos. Acceptis itaq; Zorobabel epistolis e Babylōia in iudæā ꝑfectus est:& nūciauit fratribus suis q oēs deum benedicētes ascēderunt & tēplum ædificauerūt. Crudelis tñ Darius habitus fuit:q quum aliqñ scythis bellū inferre uellet:& multos in exercitum redigeret ab Arbace nobili uiro & sene rogatus:ut e tribus eius liberis in militiā ascitis.uel unum ad senectutis suæ solatium sibi relinquere dignaref: duoꝝ uero opera uteretur:respondit q; se omnes permissurum:& non ita multo post eos occisos coram patre proiecit. Multa quoq; alia huiusmodi recenseri possent:quæ breuitati studentes omittimus:uerum anteq̄ e uita discederet. Aegyptus ab eo defecit. Zorobabel priceps iudæoꝝ ꝯstituit

¶ Zorobabel aūt filius Salathiel filii Ioachim regis iuda:his tpibus apud iudæos maximo in ꝓcio habitus:a Dario ēt rege prīceps populi designatus:primū ex chaldæa iudæos ad ꝓpriā ꝓuīciam reducere cœpit:& tēplū rehædificare:cōcedēte Cyro:icœpit. Nā Cyrus idē rex cū legisset Isaiam: q ante annos centū ꝑdixerat nomē suū:& ꝙ populū dei remitteret ad ꝓpriā terrā templū rehædificare deo admirās quodā īpetu īpulsus magnificā scripturā īplere decreuit. Et ꝯuocās Zorobabel & alios clarissimos iudæoꝝ:q erāt in Babylone dixit se ꝯcedere:ut ad ꝓpriā terrā remearēt: at zorobabel susceptis epistolis cōfestim ꝯuocatis iudæis & Iesu principe sacerdotū cū leuitis cū quinquaginta milibus iudæoꝝ in iudæā ꝑfectus est. Dixerat aūt rex Cyrus epistolas Syriæ satrapis: ut eos nō īpedirēt ciuitatē & tēplū repōere:sed dum iudæi tēpli fundamēta mitterēt:& minus:ut Iosephus scribit:circa ædificia festinarēt:a satrapis pecunia corruptis īpediti sunt: qđ Cyrus ad bella occupatus ignorabat. Mortuoq; Cyro eius Cābyses:q erat natura maliuolus uenit ne in structura ꝓcederēt:& sic p.9.annos opus fuit īpeditū usq; ad secūdū annū Darii regis:ueꝝ zorobabel hic cū Dario carissimus eēt:& iter aulicos ꝓcipuus corporis Darii custos haberef:ac ēt sapientior in ꝓblemate cunctis apud ipsum iudicatus fuisset:ab eodē cōplēdæ domus dñi:& licentiā & auxiliū obtinuit & regressus cum īgenti gloria oīa perfecit:hic aūt genuit filium noīe Abiud q genuit Elyachim q Azor q Sadoch & cætera:ut Math.in princi. Euangelii testatus est.

¶ Iesus Iosedech summi sacerdotis iudæoꝝ filius:& ipse summus pōtifex:anno.2.Darii regis quū iam sedisset annis.8.ueniēs iterato cum zorobabel & īnumera multitudine iudæoꝝ in Hierusalē ad reponendum templum:quum septimus uenisset mensis:ex quo ibidem applicuerunt cōgregās uniuersam ꝓuinciā cōstruxit altare in loco quo prius ædificatum fuerat:legitimas hostias secundum legem Moysi obtulit:insuper & dies tabernaculoꝝ celebrauit: & ritus omnes instaurare conatus est:hisq; gestis cœpit renouare templum:sed paulopost defunctus est.

519 4680 ¶ Ioachim aūt ipsius filius post patrē in pōtificatu succedēs:sedit annis sex & uiginti: sub quo zorobabel ꝓphetātibus & adiuuātibus ageo & Zacharia tēplū & ciuitatē reposuit:ac libertatis imunitatē obtinuit. Aedificato āt tēplo & ianitoribus p singulas tēpli portas ꝯstitutis:ac pasca cū innumerabilibus holocaustis celebrata:quū optimā gubernationē iudæi habere cœpissent:deinceps libero existente iudæoꝝ populo cura gerēdaꝝ reꝝ cōmitteret sacerdotibus usq; quo regnare ꝯtigit nepotes Asomonei.i.machabei seu aristobulus:q sibiipsi diadema īposuit: quū ante(ut dictū est) captiuitatē & trāsmigrationē reges & iudices fuissent:ac sic pōtificatu & gubernatiōe suscepta:legū paternaꝝ calamitate ꝑmotus ædificato templo & sacrificiis celebratis etiā ad cōponēdos mores: & ad exornandā urbem ita animum adiecit:ut breui cōualescens meliorem faciem præ se tulerit. Et hanc ob rem nō modo pōtificem:sed patriæ patrem eum omnes appellauere.

515 4684 ¶ Templo itaq; dñi in modū castri sexto regni Darii anno ꝑfecto:q fuit scđs annus sexagesimæ sextæ olympiadis.menseq;.8.ꝑsulāte Ioachin ꝑdicto pōtifice a zorobabel prīcipe tribuū iudæ & Beniamin cū munitissimo muro q fuit.46.annus regni ꝑsaꝝ prīo.s.anno regni Cyri regis:quo ꝑmissi fuerāt iudæi tēplū rehædificare:ita ut illud euāgelicū uerificef. Quadraginta & sex annis ædificatū est tēplū hoc:quo ꝑfecto Ioachin pōtifex cū sacerdotibus surgens cū tubis & ornatu solenni laudauerūt deū laudibus:quas Dauid prius eis ostēderat: Clemens āt in primo stromate his cōuenit dicens. Et ꝑseuerauit captiuitas annis.70.usq; ad secundū annū Darii filii Histapsis:q regnabat ꝑsis:assyriis:atq; ægyptiis:sub quo Ageus & Zacharias ꝓpheta rūt:sacerdotioq; functus Iosedech: & cōsumato tēplo illud.12.mense cū omni apparatu dedicauerūt. Et hæc secūda tēpli dedicatio fuit:quo dedicato:ut scđs machabæoꝝ hꝫ liber. Ignis q in puteo ex altari sublatus:& abscōditus fuerat:quū oīno extinctus esset ꝯfestim reuixit.

¶ Viri doctrinis excellentes.

¶ Xenophanes conophonus philosophus his temporis:ut Eusebio placet:clarus fuit. Hic Orthomenis cuiusdam græci filius fuit:qui cum uiginti esset annorum a patria pulsus:quinq; & sexaginta annis relegatus ꝑ etit:sicut ipsemet testatus est. Et sunt qui dicant eum neminem audiuisse: scripsit autem cōtra Hesiodum & Homerum elegias. Fuit quoq; eiusdem nominis uir patria Lesbius poeta iambicus:de quo nihil nobis constat.

¶ Theogonus etiam poeta græcus:hoc eodem tempore:teste Eusebio floruit:de quo Plato in li-

bro de legibus sæpe meminit.

Saphici uersus primi ¶ Saphos Lesbia ex Mitilena urbe oriūda: altera poetrix: hac etiā tēpestate īclyta fuit. Quæ adeo generosæ mētis extitit: ut ætate florēs & forma nō ꝑtēta solū litteras iungere plurimas: sed ampliore feruore animi īgeniiꝙ suasa uiuacitate: ꝯsenso studio uigili pabrupta parnasi mōtis se fœlici ausu musis īmiscuit: a qbus gratia accepta: modulos lyricos exprimere nō dubitauit: a qua id genus uersuū Saphici ab ea dicti sunt. De q̄ Ouid. in. scdo de tristibus sic meminit dicēs. Lesbia qd docuit Sapho nisi amare puellas: & de remediis li. 2. Me certi Sapho meliorē fecit amice: & ppea illi erepta fuit statua ænea & suo nomini dicata: eo qđ īter celebres poeta fuerit numerata. Eius tñ opera maioꝝ negligētia amissa sunt: ueꝝ si dāda sit oībus fides īfœlici corrupta amore fuit: qa phaonem cretēsem nimiū amauit. Quæ demū spe frustrata: ex leucāo saxo se ꝑcipitē dedit: atꝙ interiit.

¶ Rhodopes meretrix miræ pulchritudinis mulier: hoc ēt tpe floruit: & cū Esopo fabulatore (sicut Herodotus tradit) captiua fuit: hæc in ægyptū deportata a Crasso Saphōis fratre (q forte uenale uinū eo ex Lesbo deuexerat) maxīa pecūia redēpta fuit. Cuius rei mēinit Saphos soror in epistola ad phaonē cū ait. Arsit īops frater uictus meretricis amore. Multaꝙ cū multo dāna pudore tulit. Tātas nāꝙ hæc meretrix suo cōmertio ꝯflauit opes: sicut docet Pli. li. 26. histo. ut apud Mēphym Pyramidē laudatissimā extrui fecerit: suntꝙ q putēt qđ cū aliqñ lauaret ab aqla calceū sibi fuisse ablatū: & ī caput cuiusdā regis fuisse delatū: cuius augurio cōmotꝰ rex suscitās cuiꝰ is calceus fuisset: & re cognita: Rhodopē duxisse uxorē: ħ Strabo. Plini. uero asserit. Esopi ꝯseruā & ꝯtubernalē fuisse.

¶ Pyndaꝝ thebanū poetā hisdē etiā tpibus floruisse Eusebius dicit: q teste Quintiliāo in. 10. de institutiōe orato. Omniū lyricoꝝ prīceps fuit. s. spiritus magnificētia: sentētiis figuris beatissima: reꝝ uerborūꝙ copia uelut quodā eloquētiæ flumine. Vnde Horatius in. 4. carminū eū nemini merito credidit imitabilē: & ideo pp eius clarissimas uirtutes a macedōiæ regibus plurimum fuit dilectus: mors tñ eius nō uulgaris extitit: quū a diuersis & maxīe a Valerio maxīo ꝑscribit̄: qđ quū in gymnasio sup gremio pueri: quo unice delectabat̄ deposito capite se quieti dedisset: decessit īcognitus.

¶ Romanorum regum occasus.

¶ Lucretia matrona Rōana oīum Roma. mulieꝝ pudicissima: formaꝙ ac elegātia clarissima lucretii spurii Romāi uiri filia & cōiunx Tarqnii collatini olim egregii fratris Tarqnii prisci filii: hoc. anno: q est nonus regni Darii ꝑsaꝝ regis a Sexto Tarqnio Tarqnii supbi filio: ꝑ uim stuprata: semetipsam īterfecit: nā cū Tarqnius supbus Ardeā obsideret ciuitatē apud Collatii oppidū: qdā regii iuuenes īsimul cœnare cœperūt: īter quos Collatinus Lucretiæ maritus erat. Et cū cœnassent: ut moris est cōfabulātibus iuuenibus sermo de hōestate cōiugū īter eos īcidit. Et cū suā unusqsꝙ aliis ꝑferret: in hoc cōsiliū uentū est: ut cōscensis eqs ad domū mulieꝝ accederēt: & cū domos uniuscuiusꝙ īuisissent: etiā Collatiū deuenientes Lucretiā lanificio uacantē sine ullo ornatu īuenerunt: quæ oībus ꝑlata fuit. Collatinus aūt oēs iuuenes benigne in domo suscepit: in qua dū honorarent̄. Sextus Tarquinii superbi filius impudicos oculos in honestatē Lucretiæ iniecit: unde & post paucos dies insanus iuuenis relictis castris ad domū Lucretiæ: uiro inscio ꝑuenit: ubi a Lucretia tanq̄ uiri cōsanguineus comiter susceptus est: sed postq̄ in nocte domū oēm tacitā sensit: extracto gladio cubiculū Lucretiæ intrauit: & illam per uim uiolauit: & inde statim recessit: Lucretia autē mane facto cōfestim ad Lucretium patrem & Brutum mariti patruum: ac alios necessarios & affines misit: illosꝙ oēs una cum uiro suo accersiri fecit. Quibus aduenientibus quæ in nocte illa a Sexto passa fuerat cum lachrymis enarrauit. Et cum illam flentem consolarentur: acceptis primum a patre aliisꝙ omnibus dextris in fidem adulterum ulciscendi: cultrum quem sub ueste celauerat educens dixit. Ego me si peccato absoluo supplicio non libero: & sine mora (ut Ouid. ait). Celato fixit sua pectora ferro. Et cecidit in patrios sanguinolenta pedes. Tunc quoꝙ iam moriens: ne etiā procumberet inhoneste respexit: & hoc etiam cura cadentis erat. Eaꝙ mortua: cum pater maritusꝙ in luctu occuparentur. Brutus eius auunculus: confestim cultrum ex Lucretiæ uulnere extractum sumens cruorem præse ferentem magna uoce dixit. Per hunc castissimum sanguinem iuro me deinceps quacunꝙ ui potero Tarquinium persequi superbum: & nunc illum: neꝙ aliū Romæ regnare passurum: traditoꝙ culto Collatino uiro: mox qui aderant omnes iurarunt Bruti seruare præceptum. sumptis armis confestim ad expugnandum regem Brutum ducem secuti sunt: facto itaꝙ impetu Tarquinium regem cum liberis & uxore urbe excludentes eidem imperium abolerunt: quo pulso ex Senatus populiꝙ Romani sententia: perpetuo exilio relegari cum uxore & liberis iubetur. Lucretia igitur uiolenter compressa: & si nullo adulterio fuerit maculata consensu: quia in præclaris eius laudibus dictum est: duo fuerunt & adulterium unus admisit: tamen: ut diuus pater Aug. primo de ciui. dei ca. decimonono ait: quia in se ulta fuit crimen alienum alterius sceleri addidit suum. Tarquinio igitur expulso Romani reges defecere: cum ibidem regnatum fuisset ab urbe condita usꝙ in præsens tempus sub septem regibus. annis ducentum quadraginta: quorum nomina & tempora hic sub Epilogo iterato traduntur. 4686 siij

¶ Romanorum regum epilogus.

Romulus. i.	añ. 38.	Ancus martius. 4.	añ. 23.	Tarquinius. 7.	añ. 35.
Numa pōpi. 2.	añ. 41.	Tarqnius priscus. 5.	añ. 37.	Quibus in unū supputatis	
Tulius hostilius. 3.	añ. 32i.	Seruius. 6.	añ. 34.	fiunt anni. 240.	

¶ Lucius

❡Consules Romanis instituuntur.

❡Lucius Iunius cognomēto Brutus: & Lucius collatinus Lucretiæ olim marit⁹ hoc āno q est de
5ii 4688 cima regni Darii psaꝝ regis & primus.61.olimpiadis ānus post exactos reges:romæ a pfecto urbis ex pmētatiis seruii tulii primi romani psules creant.Et hii primi psules oīa iura oiaq; insignia regalia p ānū tenuere:nisi ꝙ fasces ambo nō hēbāt:ne romanis duplicat⁹ terror uideret:ueꝝ Brutus tñmō collega pcedēte fasces hūit.Hac qppe de cā apud romanos ānui psules pstituti sunt:ne p diuturnitatē tpis āplius isolescerēt:sed alter p alteꝝ coerceret.Brutus itaq; uidēs ppl̄m romanuȝ nouæ libertatis eē cupidū:ne regiis donis deīceps flecteret:iureiurādo oēs astrixit q̄tenus nemiē romæ unq̄ regnare pmitterēt.Inde haud m̄lto post Collatinū Tarqniū ꝙ romanis tarqnioꝝ nomen graue eēt a cōsulatu abrogarūt:q sūptis oībus rebus suis cū suis tarqniis apud collatinū reliquā uitā duxit:brut⁹ uero ex comitiis publiū Valeriū sibi collegā creauit:quo ēt adiutore reges eiecerat:sȝ cū Tarqnii rursus p pditionē ad īpiū aspirarēt & m̄lti(& eoꝝ sub ordīatiōe)cū ipsius bruti filiis aduersus cōem libertatē piurassent:fraude dephēsa pfestim.Brutus de filiis primū reliqsq; proditoribus suppliciū sūpsit:pp qđ qdā egregius poeta sic iqt.Natosq; pr̄ sua bella mouētes.Ad penā pulchra p libertate uocauit ifœlix:ut cūq; ferēt ea fata miores.Vicit amor p̄riæ laudūq; imēsa cupido.Sūpta igit de pditoribus pœna:brutus cū collega ad bellū tarqniis iferēdū statim se præparat atq; i expeditiōe uadēs cū i certamē uētū eēt:Arnus tarqnii filius cōcitato equo aduersus brutū telū direxit:nec minus brutus ardēti aīo sit obuiā ei:& ita pcertātes adeo se mutuis cōfodere uulneribus:ut trāsfixis hastis ambo mortui decederēt.Brutus āt adeo paup obiit:ut publico sūptu ad eū sepelliēdū opus eēt:ꝙ postea eius exēplo m̄lti romanoꝝ(ut Liuius ait)laudis auidi pecuniæ cupiditatē pœnitus a se abiecerint.Et tūc domi īdustria fuit foris iustū bellū aīusq; i cōsulēdo liber:qbus rebus ciuitas libertatē cōsecuta & modico tpe admodū excreuit:mortuo itaq; bruto eodē anno Sp.Tercipitinus in eius locū sufficit:quo ēt itra paucos dies emortuo.Hora.pollulus in locuȝ eius subrogat: qui cū postea pōtifex factus fuisset:ut Valerius maximus iqt:dum aliqñ deoꝝ edē dedicaret:& in solēniū uerboꝝ nūcupatiōe postē teneret: mortuū filiū audiuit.Sed eā ob rem nec manū a poste amouit:nec uultum a publica religione ad priuatū dolorem deflexit:ne matris potius q̄ pontificis ptes egisse uideret.Hæc igit anno primo cōsulū romæ gesta sunt quo anno populo Romano quinq; consules contigit habere. Brutus filium p pter libertatē interfici iussit uersus

❡Publicola romanus pricius cui publio Vale.ppriū nomē aň fuerat:& ip̄e p hoc tp̄s exp̄lsis tarqniis una cū Bruto i loco Collatini cōsul ē suffectus:q cōmissa pugna i q̄ brutus occubuit:ipse de tarqnii exercitu qndeci millia & trecētos uiros iterfecit:q̄ uictoria primus ex cōsulibus i curru q̄driiugo iuectus triūphauit:q̄ res ut Liui.ait:p̄lcherrimū spectaculū plebi sine ulla iuidia pbuit.Fuit itaq; hic publicola magnæ iustitiæ & æqtatis uir.Qui aliqñ ut plutarchus scribit:audiēs ab amicis se a pplo iprobari:ꝙ domū habitarit sublimē nō ægre tulit:sed nocte eadē adhibitis fabris domuȝ suā demoliri & fūditus euerti fecit:qđ aspiciētes romani eius aī magnitudinē admirātes dilexerūt eū:domūq; m̄lto illa āpliorē & excelsiorē ædificauerūt:tñq; eā obrē:amorē a pplo pmeruit ut ptātē quā uellet subrogādi sibi collegæ sit cōsecutus.Qui stati Lucretiū lucretiæ patrē sibi subrogauit: cui eo ꝙ eēt senior fasces tradidit.Quo paulopost mortuo Horatius:ut dcm̄ ē:substituit.Tūc tarqnius una cū porsena rege magno cū exercitu iteꝝ romā uenit:publicola scđo & Tito lucretio psulibus designatis:& pugna cū romanis cōserta ubi suos publicola in fugā uersos uidisset:repēte cū subsidio p portis occurrit:ac iuxta fluuiū p̄lio cōmisso tā diu hostiū ipetū sustinuit:quoad multis acceptis uulneribus i urbē reportatus ē:At tñ auxilio horatii citas defensa ē:nā stans aň pontē acriter arcebat hostē quoad socii post se pōtē iterrūpūt:sicq; armat⁹ i tyberiȝ desiliēs tyrtheno telo saucius ad alterā flumīs ripā tranatauit:imiñete deīde urbi alius porsenæ exercitus sepatim i agrū romanū ipetū fecit:cōtra quē iteꝝ publicola tertio cōsul factus pugnās qnq; millia tuscoꝝ pemit:tādē ob mirabile mutii sceuolæ facinus porsena pacē cū romanis cōposuit:posteriori ēt tpe q̄rto iaȝ cōsul factus bellū cōtra sabinos gessit:quos euestigio ēt opp̄ssit.Ex quo pp̄lus romanus ex hostiū spoliis mirabilr ditatus est:qbus optime gestis:post se aliis designatis cōsulibus:cū in oībus eius uitæ partibus optime uixisset:paulopost e uita discessit:in cuius qdem funere:ut plutarchus refert:qsq; substantiaꝝ quartam partem contribuit. Triumphator primus Porsena rex

❡Dictaturæ dignitatis institutio.

504 4695 ❡Nono āt post exactos reges āno:ut Euse.hēt:romæ noua dignitas.s.dictatura creata est:& eqtū magr̄ qui dictatori in oībus obseq̄ret:sed quo āno aut qs primus dictator uel sub qbus cōsulibus creatus fuit paꝝ cōstat:licet Euse.in pdicto āno & largū dictatorē primū & Sp.Cassiū magr̄m eqtū scripserit.Institutus itaq; est dictator:ut auctoritate & potētia cōtra hostes consules pcederet:eo maxīe qa porsena clusii rex:ea citas thusca erat:armis Tarqniū supbū reducere conatus eēt.Qđ ne fieret dictator obstitit:ueꝝ pace cōfecta i amicitiā ppl̄i romani porsena sūmis honoribus ac donis magnificētissimis discessit.Eo āt tūc romæ cēsu habito iuenta fuerūt hoīuȝ cētū uiginti millia.

❡Alexander decimus Macedonum rex:uigesimoctauo Darii regni post Amynthā regem Macedonibus regnare cœpit:& regnauit annis.43.

499 4700 ❡Coriolanus patricius Romanus cui.G.Martius antea nomē fuit:egregius bellator ac strenuæ

uirtutis adolescens his tpibus pp uirtutis suæ p̄stātiā a romanis sūmo in honore habitus est:qui ut Plutarchus ait:ab īeunte pueritia ita corpus ad omne genus pugnæ exercuit:ut cursu pugilis in capiendo pugnādoq̧ īeluctabile pōdus habuerit:hic itaq̧ Paulo superius exacto tarqnio iam pubescente adolescentia prima meruit stipendia:qui statim cū romanū in bello succūbentē uideret: inspiciente dictatore eo prius ꝑfecto irruentem cōfodit hostē:quāobrē illū dictator q̄rtia donauit corona:quo honore stimulatus ipse sibi fortitudinis emulationē ꝓposuit:eūq̧ multa Romani decertarent bella e nullo fine corona aut p̄mio discessit. Cæteris eni uirtutis finis erat g̃lia:huic uero g̃liæ finis m̄rna erat lætitia. Nec sibi honori magis aliqd ducebat:q̄ ut eū coronis ornatū aspiceret mater. Pauloq̧ post id tp̄s bellātibus Ro. aduersus uolscos pugna ad coriolanoꝝ oppidū cōmissa est:ubi cū Ro. retrocederēt:ipse cū paucoꝝ manu in pugnā ꝓuolās ꝓstrauit ānes qui secū cōferere ausi sunt:repssoq̧ illoꝝ īpetu illos pallātes usq̧ ad portas fugat:& paucis eū ꝯsectātibus portas irrūpit:ubi īcredibile ꝯfecisse certamē tradit̄:redacto ēt in ꝑtātē oppido cū pecunias oblatas ꝓ parta uictoria spreuisset. Coriolani cognomē ei decretū est. Pauloq̧ post petēte eo cōsulatū ac oñdente cicatrices q̄s p tredecim ānos bellādo exceperat:licet a cūctis eius uirtus uenerare̅t:tū nō eidem statim ꝙ postulabat cōcessum est:instāte aūt in comitioꝝ die:ob maliuolentiā plebeæ multitudinis denegatus fuit ei ꝯsulatus:q̄ iniuria lacessitus ac plebi īfensus discessit. Et post nō multū tp̄s ēt a tribunis accusatus ꝑpetuo mulctat̄ exilio:at ipse statim cū Tullo Volscoꝝ pricipe se cōiungens dux belli efficit̄:moxq̧ cōtra Romanos bello suscepto eoꝝ agrū īuadēs maximā p̄dā exportauit:deinde circeū romanoꝝ coloniā capit & depopulatis latinoꝝ finibus multos cōtra se arma ferētes uicœpit. Postremo lata de eius reditu rogatiōe cū ītellexisset:plebē denuo sibi fuisse aduersatā stimulatus castra ad celias fossas (q̄dragīta ab urbe stadiis distātes) collocauit:pp ꝙ Romani timore pterriti p̄io legatos ſc̄do pōtifices cū īfulis & suis īsignibus uelatos supplices miserūt:q frustrati redꝫere:tertio cū iā undiq̧ desperatio romanoꝝ aīos ītrasset ueturiā eius matrē:& uolumniā cōiugē mittūt ꝓmittentes libeꝝ in ciuitate reditū:mō ab urbe castra submouere:at ille cū dura legatis & pōtificibus r̄ndisset:matris p̄cibus permotus uolscos ab obsidione remouit:ꝑpter ꝙ tullus odio inuidiaq̧ stimulatus tādem coriolanum neci dedit.

❡ Veturia itaq̧ Coriolani p̄dicti mater & ipsa per hoc tp̄s iā senex laudabili ope ānos suos in uiriditatē traxit ꝑpetuā. Quia filiū suū (q īfensissime urbē obsidebat) quē legatoꝝ maiestas & pōtificū reuerentia nequerāt ipsa ab ira retraxit durissima & eius ꝓpositū uertit in bonū:nā relīquēs obsidionē ciuitatē liberā dimisit. Ob cuius mulieris b̄nficiū ne ciuitas īgratitudīe argueret̄:ex Senatuscōsulto ad ꝑpetuā rei memoriā eo in loco quo hæc Veturia filii irā molliuit:tēplū & Ara fortunæ cōstructa sunt:īsup cū nullus usq̧ in id tp̄s uel modicus a uiris mulieribus p̄staret̄ honor sancitū est:ut mulieribus hoīes semp assurgerēt:& in uia eis cederēt:qd nūc usq̧ apud nobiles seruat̄:& qd eis liceret uti auro & purpurea ueste:aurisq̧ fibulis & armillis īsup ēt ex eodē senatuscōsulto eisdem adiectū fuit:qd antea nō licebat nec etiā in ciuitate n̄ra ex statuto licet possent hæreditates cōsequi quorūcūq̧ parentū:nec īmerito qdem cum suis p̄cibus steterit romana libertas. Veturiæ igit̄ mulieres g̃as referāt:& eius collaudāt perpetuū nomen quæ tot bona cōtulit.

Priuilegia mulieribus concessa uide

❡ Tribunatus officii institutio.

❡ Romæ decimooctauo āno post exactos reges seditiōe facta pp̄lus a patribus decessit:mōtēq̧ auentinū armis obtinuit:ubi & multis diebus sedit:cūq̧ libertatē obstinato clamore peteret ōfone Mēnii agrippæ p̄stātis eloq̄ntiæ uiri & ꝑp̄i aī mitigati sunt:& tribuni plebis ac alia iura a p̄ribus ꝯcessa sunt. Erāt aūt tribuni plebis q̄si ꝓprii iudices ac defensores qbus pp̄lus a ꝯsulibus senatuq̧ ꝓtegebat̄:sed dictator (ut dictū est) oībus hic maior erat:cuius dignitas & potestas non annualis:sed q̄nquienalis erat. Mēnius uero agrippa eo ipso anno quo īter p̄res pp̄mq̧ pacē cōposuit cū oībus gratus carusq̧ haberet̄ ex peste defecit:eo enim tpe ea pestis & fames adeo Romanos attriuit tā in hoībus q̄ in iumentis:ut uolsci qui ad tertiū usq̧ lapidē ab urbe pabulandi uenerāt neminem:ut Liuius scribit:obuium haberent. 4705 494

❡ Fabioꝝ clarissima familia tēpestate hac inter cæteras urbis Romanæ familias cū potentissima & primaria hēret̄. G. Horatio & L. mēmio cōsulibus elatiōe ducta ꝓpriis sumptibus bellū contra ueiētes sumens in uno cōflictu sex supra trecētos eiusdē familiæ milites patricii ordis uiros amisit:quæ qdem clades:ut Liuius inqt:fabioꝝ familiæ q̄si exitiū fuit. Nā unus dūtaxat adolescentulus superstes relictus ex eadem familia fuit. Qui postea bello domiq̧ reipublicæ maxīo fuit adiumēto. Et hic genus & nomen plurimum auxit. 4706 493

❡ Quintius cincinatus p̄stātissimus romanoꝝ dictator. De quo diuus p̄r Aug. 5. de ci. dei ca. 10. meminit his tpibus cū agriculturæ operā daret a senatu rogatus puluere ac sudore absterso dictaturæ dignitatē īuitus suscepit:q̄ suscepta ut erat īgētis aī uir statim exercitū colligēs una cū L. Tarqnio eqtū magr̄o nō mō romanos hostibus obsessos liberauit:sed & hostiū quoq̧ exercitū sup̄atū captū uictūq̧ cū īnūerabili p̄da romā pduxit:quā qdē p̄dā ex hostibus oblatā nō sibi:sed militib9 cōcessit:quibus optime gestis ipse sexto & decimo die sponte dictatura a se abdicata ad agriculturam rediit. 4707 492

❡ Viri disciplinis excellentes.

❡ Democritus Abderides p̄hs per hoc tp̄s Eusebio teste floruit. Qui:ut Herodoto in. 6. lib. placet

primo quosdā

primo quosdā magos Caldæos audiēs adhuc puer theologiā atq; astrologiā optīe didicit. Deinde ut & geometriā pciperet in psidē & ad mare prexit. Postq; ēt ad cognoscendas res diuinas in Caldæā Athenasq; se trāstulit: ubi a nullo cognitus ipse Socratē cognouit. Tādē doctissimus in patriā reuersus patrios agros & inūerabiles opes reipublicæ suæ cōcessit: satius ducēs eū paupta te studio rū libertate lætari q̄ opū seruili cura uexari. Nā in hortulo suo iuxta urbis muros ad cōtēplādas re rū naturas se cōtraxit: ubi & ut naturæ secreta subtilius rimari posset: sicut Cice. in. 5. tusculanarum qōnū refert: oculos sibiipsi effodit. Vixit āt ānos cētū & nouē. De cuius morte uariæ auctorꝝ sunt opiniones. Scripsit aūt Democritus hic: ut Laertius tradit: hæc quæ subiecta sunt: De medicia: De naturalibus: De carmine: De homeri uersibus: De poesi: De uenustate carminis: De agricultura. De moralibus: De multis aliis quæ a Laertio tradunt̄. Vnde & legēdū præ cæteris nōnulli putant. Ex cuius sentētiis hāc optimā habemus. Cōuenietius est ut parcitatē in tuo serues q̄ luxū in alieno: parcitas enim necessitatis remediū est: ut medicina dānoꝝ. Sex uero Democritos fuisse Laertius dixit: quorum primus hic. Secūdus Chius: qui fuit musicus & huic cōtēporaneus. Tertius sculptor quartus qui de templo dianæ Ephesinæ scripsit: quintus poeta qui epygrāma edidit: sextus pergameus orator insignis. Sn̄ia pulchra Democriti sex.

¶ Heraclitus philosophus asianus cognomēto Scotinus hoc ipso tpe (ut Eusebio placet) in p̄cio fuit. Cuius libri adeo obscuri fuere: ut a p̄his uix ītelligerent̄. Vn̄ & pp eoꝝ obscuritatē Heraclitus dictus fuit tenebrosus. Qui cū in ultio uitæ a discipulis q̄reret̄: ut notabile qd in mediū proferret: Nihil r̄ndit: sed digitū uoluens significabat omnia inferiora in cōtinuo motu esse.

¶ Eschilū poetā tragicū supioribus floruisse Eusebius dicit: qui ut Horatius in poetria ostēdit: plurimū tragœdiā exornauit. Et ppea Quintilianus de eo sic ait: Eschilus tragœdias primus in lucē ꝓtulit: sublimisq; & grauis ac grādiloquus sæpe usq; ad uitiū: sed rudis in plærisq; & incōpositus est habitus. Eius mortē Vale. ait nō uulgatā extitisse: qui cū in aprico loco soporatus eēt: & aqla testu dinē in aera leuasset: quo sup lapidē quēpiā dimissa frāgeret̄: sup Eschili caput: qd pp caluiciē lapis aquilæ uidebat̄: eam cadere permisit: quo uulnere uitam amisit. Aqla uirū occidit.

485 4714 X Erses Darii regis ex Atosa filius: qntus psaꝝ rex cētesimoq̄rto iudaicæ captiuitatis anno: & primo septuagesimæ q̄rtæ olympiadis post patrē psis regnare cœpit: & regnauit ānis. 20. Hic (ut Iosephꝰ scribit) uolūtatis p̄rnæ colēdi & honorādi deū Isrl̄ hæres apparuit. Oīa nāq; faciēs q̄ religionis erāt: patrēq; secutꝰ: & iudæis liberalr utēs: & q̄ maxīe Esdræ sacerdoti amicissimꝰ erat. Verūtñ in aliis rebus p̄rnæ crudelitatis & seuitiæ successor extitit: qui cū graue bellū aliqñ acturus esset. Pithio uiro nobili perēti unū ex qnq; filiis sibi relinq r̄ndit ut quē uellet eligeret: moxq; a p̄re electū in duas ptes scindi fecit: partes in utroq; uiæ latere posuit. Atq; ita cū hac uictima lustrauit exercitū. Hic itaq; suscepto impio illud multis bellis etiā nō lacessitus fortissime qdē gestis: & rēpublicā quasi usq; in finē gubernauit. Sed tādē recepta ægypto: quæ a p̄re defecerat refertis oībus copiis domisq; fortunæ nō ieqtatu: nō pedestribus copiis: nō nauibus plurimis: nō īfinito auri pōdere cōtentus fuit: nisi & delitiis acq̄sitis frueret̄: adeoq; eisdē abundabat: ut p̄miū ꝓposuerit: q nouā uoluptatē īuenisset. Cūq; uniuersæ Asiæ potiret̄: ꝙ ei paꝝ esset: nisi & græciæ bellū inferret. Et ad hoc pficiēdū (ut Herodotus historicus scribit) cōgregatis qnqes mille millibus & ducētis octogita duobus milibus uiris quæ īcredibilia uident̄: terra: mariq; totam inuasit græciam: & cum mille ducentis sex nauibus pontem in hellesponto mari struxit: quod Luca. in secundo tetigit dicens.

Tales fama canit tumidum super equora xersem
Construxisse uias: multū cū pontibus ausus.
Europamq; Asiæ: sestumq; admouit abydo
Incessitq; fretum: rapidi super hellesponti.

Nō eurum zephirūq; timēs: cū uela ratesq; in mediū deferret athō: xerses igit̄ tāto fultus exercitu Græciā itrauit: Athenasq; īcēdit & īfinitas strages dedit: sed nō ita multo post Leonide Spartanoꝝ ducis solertia: quātū eius introitus Græciæ terribilis extitit: tm̄ discessus turpis & fœdus fuit. Nā ipse Leonida cū sexcētis uiris terrestri p̄lio castra qngētoꝝ milliū hoīum rupit: in quo & ipse xerses rex duobus acceptis uulneribus fugiēs: maris fortunā expertiri statuit: ubi & cū Themistocle Atheniēsium duce pugna nauali cōserta multis nauibus captis: multisq; demersis eius exercitus in fugam turpissimā uersus ipse rex (qui prius mare nauibꝰ strauerat) in piscatoria scapha uix trepidus aufugit: & in regnū suū se coactū recepit. Quo bello īfœliciter gesto suis contemptui esse cœpit. Et nō multo post ab Artabano eius p̄fecto spe regni potiundi adducto interfectus est.

¶ Viri disciplinis excellentes.

479 4720 ¶ Themistocles atheniensis philosophus: & naualis belli clarissimus ac sapientissimus dux his tēporibus tam scientia q̄ rei militaris gloria inclitus & clarus habitus est. Cuius qdem cōsilio prudētiaue illa celeberrima parta est uictoria: qua athenienses supato xerse superiores in maritimo p̄lio extitere: qui cū centū triremibus mille & ducentas sex naues xerxis superauere. Hic nāq; ut Plutarchus scribit: cū adhuc puerulus eēt animi spiritus plenus ac natura prudens: magna semp atq; eximia cogitabat: quia cū ei a disciplinis pcipiendis animum relaxare licebat: nō ludis aut inertiæ: sed cogitādis cōponēdisq; orōnibus sese dederat. Gloriæq; cupiditate īcēsus cupiēs sibi urbis p̄ricipatū uendicare cytharistā quendā p̄clarissimū: qui tūc plurimū colebat̄ sūmo studio rogauit ut apud se

arté exerceret: qua domū suā multi frequētarent. Atq; eo mō suaq; eloquētia & liberalitate princi patū obtinuit. Susceptoq; pricipatu adeo mirandis uirtutibus floruit: ut nemo par ei inuentus sit. Nā de instātibus qbuscunq; uerissime iudicabat: de futuris uero callidissime coniiciebat. Et ppea xersem qui terra: mariq; bellū uniuersæ Græciæ cū innumerabilibus copiis intulerat: debellauit. Et ex Europa discedere suo ingenio: suaq; uirtute & artificio curauit. De eius aūt magnanimitate scri bitur: qđ cū aliqñ superato: fugatoq; xerse ad uisenda interfectorꝝ persarꝝ corpora cōsensisset: ut ar millas & torques abiectos aspexit pteriens ipse amico qui eū sequebat̃. Collige tibi: inqt. Tu enim nequaq̄ Themistocles es. Alia quoq; pclara facinora hic gessit a multis historicis tractant̃. Verum quū totiusq; græciæ totiusq; priæ in rebus pdictis salus fuerit: Demiq; pditionis falso accusatus: e ci uitate turpiter eiectus est: qui ad persarꝝ regē fugiēs summo in honore exceptus est. Demū post mul tas psecutiones: dum quintū & sexagesimū absoluisset: annū ueneno e poto uitam finiuit.

❡ Leonida nobilis Spartanorꝝ dux: & ipse hoc tpe multis uirtutibus admirādus fuit: qui non mo do mirāda cōtra Xersem egit eius exercitū multum cum sexcentis uiris pfringēdo: sed etiam pene incredibilia apud græcos scđm Herodotum operatus est. Eius aūt genealogiā ab Hercule descen disse. Herodotus in septimo libro histo. tradit.

❡ Aristidē philosophū athenienſem uirū utiq; discretissimū per hæc tēpora floruisse. Cice. in. 3. de of. tradit. In quo quidē libro de eodē Aristide sic ait. Quod quū Themistocles in cōcione atheniē si dixisset se habere consiliū salutare reipublicæ: sed illud scire nō opus esse postulauit: ut aliquē e ppło darent: cui tale consiliū cōicaret. Datus est aūt Aristides cui ille dixit posse Lacedæmoniorū classem clam incendi. Quo facto eorꝝ opes frangerent̃. Quod audiens aristides in concionē ma gna expectatione uenit. Dixitq; utile esse Themistoclis cōsiliū: sed minime honestū: athenienses uero qđ honestū nō esset: nec utile qđē id esse putarunt. Erat enim Aristides tum oīs uirtutis: tū iu stitiæ in his quæ ad cōem referunt̃ utilitatē. Ex quibus iusti nomē assecutus est. Huic plato tantū tri buit: ut pcæteris clarissimis: qui Athenis claruerūt: eū solū laude dignū censuerit q̄ solida & expres sa uirtute ad rempublicam se contulerit. Ferunt hunc ita inopem mortuū fuisse: ut suo sumptu ef ferri ad tumulum nequiuerit. 4725 474

❡ Diagoras philosophus cognominatus Atheos: idest negans deos: hisdē tpibus referēte Eusebio agnoscit̃. Qui sicut Cice. refert lib. 3. de natura deorꝝ: quū Samothraciā uenisset: atq; ibi qdā ei di xisset. Tu qui putas deorꝝ humana negligere. Nōne aduertis ex tot tabulis pictis q̄ mltis uotis uim tempestatis effugerint: in portūq; salui peruenerint. Ita sic inquit: illi enim nequaquā picti sunt: qui naufragia fecerunt: in mariq; perierunt.

❡ Sophocles atheniēsis poeta tragicus: & ipse per hæc tpa ingenii sui opera publicādo illustriora reddidit. Et ppea Cice. in prio de diuinatiōe: ob ingenii magnitudinē ipsum diuinū poetā appella uit. De quo Virgilius Augusto alludēs in bucco. ait. Sola sophocleo tua carmina digna cothurno. Et ut scribit Valerius lib. 9. Vltimis uitæ suæ diebus: quū iā ppe cētesimū attigisset annū: tragœdiā quādā miserat in certamine ad iudiciū perirorū: dumq; ancipitis certaminis sniam expeteret: itel lexit iudicatū fuisse: qđ ipse una cū sententia uictor esset. Quo audito præ gaudio expirauit.

❡ Zeusis Heracleotes maximus pictor: & ipse ætate hac (ut Eusebius habet) inclytus fuit. Ex cui⁹ imaginib⁹ q̄s plurimos iuitatus fecerat: lauacrū Bizantiorꝝ appellatū alii arbitrabant̃. Qui Pli. te ste lib. 35. natu. histo. peniculū ad magnā gloriā pduxit: Opesq; tātas acqsiuit: ut istitueri t donare opera sua: eo qđ nullo pcio satis digno pmutari posse diceret. Pinxit aūt: ut id Pli. ait puerꝝ uuas ferē tem ad quas quū aduolarent aues: processit iratus operi: & dixit uuas melius pinxi quā puerꝝ. Nā & si hunc consumassem: aues ipse timuissent. Idem etiam secundum Quintilianū. Vmbrarum in uentor magnus perhibetur.

❡ Parrasius pictor Ephesius: ut attestat̃ Pli. hac quidē tēpestate summus & clarus fuit: qui ut idē au ctor psequit̃ primus Symetria picturæ dedit: primusq; argutias ac uultus elegantiā capilli uetusto more cōfusi: in lineis qđē extraneis palmā adeptus: qđ rarꝝ & in successu artis cōpertū est idem de scendisse cū pdicto zeuside: in certamen ab eodē auctore tradit̃. Et quū zeusis detulisset uuas tāto successu pictas: ut scenā aues aduolarēt: ipse detulisse lyntheū auibus pictū tradit̃ ita ueritatē repræ sentātis: ut zeusis alitū iudiciū efflagitaret. Sed tādē remoto lyntheo: & ostēsa pictura atq; errore intellecto: palmā ingenuo pudore cōcesserit parrasio. Quoniā ipse aues fefellisset.

❡ Elizaphat hebræorꝝ summus pontifex: hoc tempore Ioachim patre defuncto in eius loco ad pon tificatus apicem pmotus sedit annis trigintaduobus. Vir certe tanto honore & principatu dignus. Qui sua diligētia: suaq; prudētia ab Artaxerse persarꝝ rege absolutionē ab annonis uectigalib⁹ ac tributis pro ministris & tēpli sacerdotibus obtinuit. Potestatēq; præterea ab eodē impetrauit amo uendi & iudices cōstituēdi trāsflumen: atq; cōtumaces puniēdi. Ibidē quoq; posteaq̄ ieiunium & dei legem filiis israel qui ad eum uisitationis & eruditionis gratia conuenerant: prædicasset: quum bona eorum gratia discedens Hierosolimam tandem peruenit: ubi diuino intentus cultui duode cim sacerdotes uiros probatissimos delegit: qui uasa domini ac munera quæ rex honoris gratia tē plo offerebat: summa cum diligentia conseruarent. Veritus in uia a rege ducatū expetere. Eo q; ma num domini super illos esse: qui cum publice querunt prædicasset.

465 4734 Rtabanus sextus Persaꝝ rex: hoc āno qui est cētesimus uigesimusq̄rtus iudaicæ capti- uitatis: & tertius septuagesimæoctauæ olympiadis annus psis regnare īcipiēs regnauit mēsibus septē: qui pro āno cōputant̄. Hic Xerse rege trucidato: quū eēnt ei duo filii nomine darius & artaxerses iuniorē in maioris necē sollicitauit: affirmās illū ꝓpriū obtrū casse patrē. Vagabusus aūt huius sceleris cōscius. Artaxersi filio rē postea ꝑdidit oēm. Quo audito mox ppłm cōuocat: & oēs armatos corā se uenire iubet: tanq̄ nūeꝝ militū recēsurus. Vbi quū Artabanus hic iter cæteros armatos extitisset: Artaxerses se breuiorē simulat hēre loricā quā deceret. Idcirco iubet Artabanū secū cōmutare. Quo nudato euestigio cū septē filiis trāsfodi ipsum iussit: atq̧ ita artaxerses egregius iuuenis cædē patris: necemq̧ fratris & seipsum ab īsidiis uindicauit iniqui. Hic itaq̧ artabanus: ut Herodotus tradit Histapsis filius & Darii frater atq̧ xersis patruus fuit: qui graui oratione eidem bellum dissuaserat cōtra græcos arripere. De quo Iustinus in. 3. libro: & Herodotus in septimo tractauerunt. Artabanus

464 4735 Rtaxerses qui & lōgimanus cognominatus: septimus psaꝝ rex. 125. iudaicæ captiuitatis āno Artabano ꝑdicto obtrūcatū regnū suscipiēs regnauit persis ānis. 40. Hic oīum hoīum pulcherrimus fuit: sed tāta ei erat brachioꝝ lōgitudo: ut genua cōtingerent: & ꝓpea lōgimanus dictus est. Qui tributa psis primus īstituit: eo qđ maximā īpēsam auri atq̧ argēti in ædificiis cōstituisset: ubi tributa & quæ exigebat recōdere posset ad bñ rei admīstrare monumentū. Et quum pacis auctor & cōseruator haberet̄. Iccirco ab oībus amari promeruit. De quo Iustinus in tertio: & Herodotus in septimo mentionem faciunt. Artaxerses

¶ Decem uirorum Romæ electio.

452 4747 ¶ Duodecimo Artaxersis regni anno. C. Meneuio & P. Sextilio capitolino cōsulibus Romanis placuit: qđ cōsulare īperiū cessaret: & eo loco decē uiri deligerētur: per quos sine ꝓuocatione oīs regeret̄ ciuitas. Læta eius magr̄atus tp̄a: ut Liuius ait: nimiū luxuriari īcipiēs: citius eius res lapsa est: q̄a post annū exacti sunt. Quippe quū primū creati fuissent: īposito fine tribunitiæ potestati: & oī plebis p̄sidio sublato: totius magr̄atus regimē penes appiū Claudiū sūmū iter eos cōstitutum fuerat. Decreuerat. n. iter se ut unus tm̄ fasces deferret: & hoc īsigne regiū in orbē sua q̄sq̧ uice per oēs iret. Sed subito cōsilio mutato cū duodenis oēs ꝓdiere fascibus. Decē q̄ppe regū spēs erant. Qui qdē fastus magnā patꝝ & plebis in se cōcitauit īdignationē. Vñ & nimiū luxuriātes: nefandaq̧ facinora īdies: magis ac magis ꝓperātes ab uniuerso cetu tandē magr̄atu pulsi sunt: & quāmaxīe ob scelus gestū ab appio Claudio dignitatē: sicut reges amiserūt. ipse. n. Claudius Appius sociis militātibus solus ad urbē tutādā domū aliq̄ñ remāserat. Qui uidēs Virgineā quādā noīe: & facto Auli lucii Virginei plebei hoīs optimi & honesti filiā īsigni decoris conspicuā eā stuprare aīum duxit: ad quā quū nec blādiciis: nec donis plurimis: neq̧ p̄cibus ptingere posset: ad crudelē uim aīum ꝯuertit. Vñ & cuidā clięti suo negociū īposuit: ut aliq̄ñ uirginē transeūtē secus foꝝ obseruaret: & eā tāq̄ mācipiū suū fugientē arriperet: & in domū suā ꝑduceret. Et si qđ forsan obstaret: cōfestim se corā eo in cām traheret. At ille paulopost puellæ in foꝝ ueniēti mox manus iniecit: dicēs eā suā eē seruam ac illū seq̄ iubet. Pauida uero puella clamādo eo liberata est. Sed assertor die sequēti puellā ad tribunal amantis apii in eius uocat: cōtestatus suā oīno eē seruā: at puellæ p̄r uidēs ab appio sibi uim īferri: ab eodē tādē obtinuit: ut sibi in cōspectu nutricis loq̄ fas eēt: ut forte erroris ueteris ueritate cōperta mācipiū cū minori noxa sui cōcederet. Cūq̧ aliquātulū in cōspectu tñ curiæ ab eo euasisset pater. Sūpto cultro inquit. Dilectissima filia: qua possum uia libertate tua uindico: & statim illum spectātibus oībus in filiæ pectus īfixit: & statim expirauit: ac sic libidine apii per īnocentis cædē spes exinanita est: cuius rei cā ꝑpłus uniuersus in furorē uersus decē uiros ab officio deiecit: & appius in carcerē cōiectus: mortē sibi ipsi consciuit. Appius claudius uirginea puella ... Pater filiam occidit ne polluetur

¶ Leges decem tabularum.

451 4748 ¶ Romani quū hucusq̧ legē nō hērēt: magna īter tribunos & cōsules de legislatore orta est disceptatio. 13. regni Artaxersis āno legatos athenas miserūt: qui nō solū ab atheniēsibus Solonis leges obtinerēt: uerūetiā ex aliis græciæ ciuitatibus: mores: īstituta ue Romā pferrēt: athenienses uero: ut in. ff. de origine iuris in glosa ad uerbū habet̄: cupiētes experiri an Romani eoꝝ legibus digni haberentur: confestim legisperitū cum lege duodecim tabulaꝝ Romam misere. Qui Romanorū sapientia periculū faceret. Quod quum animaduertissent Romani quēdā insanū delegerunt hac ratione ducti: ut si forte atheniēsis sapiēntior esset: etiā cū Romanis qui insanū uicisset: cōsulis uideretur. Quū ergo atheniensis legatus insanū Romanū perbenigne suscepisset: philosophoꝝ more unū dūtaxat digitū erexit: quo plane significaret unā esse diuinitatis rationē. Romanus autem existimans atheniensem id ad eruendum sibi oculum digitū erexisse: illico duos ipse erexit digitos: quibus indicabat duos eidem effossurus oculos: at quū atheniēsis Romanū melius illo ītellexisse arbitraret̄: ut oīa. s. nuda & apta diuino cōspectui declararet. Volā ei manū ostēdit: ubi uero romanus palmā cōspexit: suspicās eū uelle alapa cædi: statim manū in pugnū ꝯtraxit: q̄si grauiori ipsum ictu repercussurus esset. Idq̧ quum atheniensis Romanū significare uoluisset: q̄ deo omnia quasi sub pugillo contineat: adiudicauit Romanos eorū legibus satis esse dignos: ac sic ab eodē legibus traditis: scilicet: decem tabularum: Romani postea duas addiderūt. Vnde & postmodum illa

decem tabularum famosissima emanauit lex:ut habetur in corpore iuris.ff.de origine iuris in glosa. ¶ Tribuni & ædiles Romæ creantur.

¶ Tribuni plæbis & ædiles sextodecimo regni artaxersis āno cōsulibus eiectis Romæ creati sunt: 4751 448
quod qdem tribunatus officiū:& si magistratus dignitatē non haberet:maximi tñ momenti in republica fuit.Quia sicut plutarchus in problematibus refert.Tribuni sicut cæteri magistratus purpura non utebantur.Quia ipse non magistratus erat:& Lictores habebant:uel ius dicturi in sella curiali sedebant.Edilis autem aliū habebat gradum.Quia sicut Cicero testatur idem fuit ꝙ urbis curator. ¶ Viri disciplinis excellentes.

¶ Neemiam hebræū Artaxersis tpibus floruisse constat:qui præter doctrinā singularē etiā ob sanctitatem maximam apud eundem regem multam laudē & gratiam consecutus est:Nā & Darii: 4752 447
ipsiusq; Artaxersis regū pincerna fuit:a quibus una cū reliquis desolationē hierusalem & templi lamentatus:epistolas ad transflumen principes obtinere promeruit:ꝙ ei tanq̄ legato ex latere misso omnimodā obedientiā & honorē deferrent:mandauitq; ut pro ædificāda urbe sibi de impēdiis prouiderent.Qua auctoritate fultus:a multis principibus auditus sacerdotibus ēt:aliisq; compluri mis in impēsis suffragātibus intra duos annos & quattuor mēses portas extruxit:& urbem omnem mœnibus sepiuit:operariisq;(ut sacra eius habet historia)una manu lapides ponētibus:& alia cōtra infestos hostes gladiū & lanceā tenentibus.Expleto tandem opere:ad regē pro gratiis exoluendis rediit:a quo quū mirifice laudatus fuisset:quū bona eius gratia ad componēdos mores labefactatos in hierusalē iterū rediit:ubi admodū senex legē dei itermissam & sabbatū oblitteratū: ita accurate:ferenterq; doctrina & exēplo resarcire & renouare curauit:ut breui ciuitas meliorem faciē ptulerit.Ipse uero ubi a regiis negociis uacuus fuit:aliquid semper quod ingenium saperet:edidit. Vnde & librum nominis sui titulo prænotatum scripsit:ac bibliothecā pulcherrimam extruxit:qua perfecta spiritum emisit.

¶ Esdras quoq; sacerdos & dei ppheta clarissimus elegantis ingenii:& memoriæ incomparabilis uir:huius regis Artaxersis imperiū insigne reddidit.Hic Sarcei cuiusdā iudæi filii Azarei ex tribu leui & Aaron filius fuit:qui una cū reliquis:ut prælatū est ad instaurationē Hierusalē & templi:auxilio fuit.Et ppterea adiutor interptatus est.Hic nempe oēm legē deperditam:sola memoria instaurauit:& reparatā in gradu ligneo ppło recitauit.Quo quidē exemplo etiā Christi ecclesia Euāgelium super gradus legi & declamatiōes fieri cōstituit.Hic ēt præter legē reparatam quattuor libros docte:ac copiose edidit.Quos diuus Hieronymus transferendo in unū coartauit uolumen:dicens tertiū & quartū inter apocriphos codices eē cōnumerādos.Qui ppheta circa finē imperii Artaxersis:ubi ea peregisset:quæ ad optimū doctorē & sacerdotē pertinebant:in extruendo ornandoq; tēplo:tū ēt in docendo:admonendo:castigandoq; eodē anno:quo & Neemias migrauit ad dñm. Qui qdem postea:ut sanctus habitus eius diei festū tertio idus iulii celebrari mandatū est.

¶ Hucusq; hebræorum scripturæ annales temporum continent.Ea uero:quæ post hæc apud eos gesta sunt:de libris machabeoꝝ & Iosephi exhibebimus.Qui oēm historiam deīceps usq; ad Romana tempora prosecuti sunt.

¶ Anaxagoras philosophus:etiā hac ætate in Clazomeno asiæ oppido inclitus fuit:q quū diues 4753 446
admodū esset:studendi desiderio ductus:patrimoniū omne suis cōcessit:& in longinquas partes secessit:ubi cuidam dicenti.Nōne tibi patriæ cura est ulla:Rñdit.Mihi patriæ cura est:& sūma quidem:atq; ita dicens digitū cœlū uersus extendit.Post multa uero tempora:ut Valerius li.8.scribit: reuersus quū suas possessiōes desertas uidisset:ait.Non essem ego saluus:nisi istæ perissent:interrogatusq; aliqñ:ad quid factus fuisset:Ad contēplandū inquit Solē:& Lunam:& Cœlum. Scripsit autem Anaxagoras hic multa:uidelicet:de motu cœli.De cursu syderum:& de natura reꝝ.Quūq; annis.72.uixisset:ab atheniēsibus in carcere positus:quū multa squalidus fuisset ppessus media: deniq; epoto ueneno interiit:quia Solē lapidē ignitū dicebat:quē illi pro deo colebant.

¶ Empedocles philosophus atheniēsis & ipse his temporibus laudatur:qui adeo canendi peritia 4460 439
edoctus erat:quod quum hospitem eius iuuenis furibundus quidam euaderet:eo ꝙ patrem eius
Sentētia pulchra
accusatione damnasset:ita dulciter canendi modū inflexisse dicitur:ut iuuenis iracūdiam temperarit.Huius aūt hæc fuit sententia.Tria sunt(inquit)in tota rerum uarietate:scilicet:affluentiæ mobilis contemptus:Futuræ fœlicitatis appetitus:& mētis illustratio.Quoꝝ primo nihil honestius.Secundo nihil efficacius.Tertio nihil de amborum compendiosa adeptiōe efficacius.Describsit autem hic Deum sic.Deus est spera:cuius centrum est ubiq; & circūferentia nusquā.Arbitratus deniq; animas īmortales se incēdiis dedit:ut habetur.ff.de iniusto rupto testamēto:lege siquis filio:parafo.ꝗ si quis tedio uitæ.

Logicæ primus inuētor
¶ Parmenides philosophus atheniensis cum his floruit:qui hominū consortia fugiēs:in rupe caucasi montis consedit:ubi & logicā primus inuenit:quæ postmodū parmenidis rupes dicta fuit.Hic Zenonis philosophi præceptor extitit.

¶ Cratinū atheniēsem poetā comicū apud græcos in ea antiqua comœdia:quæ q̄si nostræ Satyræ assimilat:his temporibus in pcio fuisse Eusebius est testis:dicente pseo:audaci quicūq; afflante Cratino iratum Eupolidem:præ grandi cum sene places.Similiter Horatius scribit.Eupolis:atq;

Cratinus

Cratinus:aristophanesq; poetæ.

¶ Plato quoq; Comœdiarum scriptor:eodem Eusebio testante his temporibus floruit.

¶ Herodotus græcus historicus omnibus græcis præferēdus:hac tempestate historiaꝝ libros edidit:quos cū athenis in concilio legisset:plurimū honoratus est:qui ut Quintilia.ait:Dulcis & cādidus:ac fusus est.Pli.autē libro.12.naturalis histo.dicit eum suam scripsisse historiam anno ab urbe condita trecentesimo decimo.

¶ Tucidides historicus & philosophus græcus natione atheniensis hisdem tēporibus una cū ꝑdicto Herodoto floruit.Vir plane nō solū bonaꝝ litterarū:sed & nauali militia admodum insignis. Quippe qui inter historicos græcos talis est habitus:qualem:aut inter marmora porphyriticū:aut inter metalla aurū.In quo tanta est grauitas:tātaq; dicendi uis:atq; tanta fides:ꝙ est in historico ꝑcipuum:ut sua scripta qui legunt uera ꝓrsus fuisse non dubitēt.Scripsit itaq; hic de exilio iniuste act⁹ libros octo:& historiaꝝ peloponēsium & atheniēsiū alios libros quos nec absoluere potuit(ut statuerat)morte præuentus.Ipsis aūt bellis non solū interfuit:sed & ꝑfuit.Hic igit̄ sine controuersia: atq; Herodotus prædictus ita inter græcos historicos habiti fuerūt principes.Vt inter nostros Salustius & Liuius.Huius aūt historiā Laurētius ualla ex græco latinā fecit:similiter & Herodoti.

¶ Melissus physicus & philosophus ex Samo īsula originē ducens:tēpestate istac:ut Euse.placet: ibidē floruit:quēq; Aristoteles persæpe noīat.Fuit hic Parmenidis auditor:postea factus uir præfectus classis delectus:magna suæ uirtutis documēta edidit.

¶ Prothogoras sophista:& ipse athenis hac ætate in ꝑcio fuit:quem nōnulli cū primis rhetoricæ inuentoribus perfacūdū dicunt:& ppea a Fauorino:aliisq; doctissimis uiris sapiētia cognominatus est.Hic dixit de diis nō posse statuere an sint:uel nō sint:pp qd ab atheniensibus pulsus fuit:& eius libri exusti.Multas leges hic ꝓpiis tulit.Deniq; quū iā nonagenarius ī Siciliā nauigasset:obiit. Fuerūt & alii duo eiusdē noīs:quoꝝ unus astrologus:alter uero stoicus philosophus fuit.

437 4762 ¶ Phidas statuarius clarissimus hisdē tpibus eburneā mineruam athenis(sicut testat̄ Eusebius)fecit:quēq; Pli.lib.3.naturalis histo.clarissimū super oēs gētes fuisse dixit.Nā quæ dei Iouis olympii fama intelligunt nemo dubitat:sed ut merito laudari sciant:etiā qui eius opera nō uiderunt ꝑferrimus inquit argumēta parua & ingenii tm̄.Neq; ad hoc Iouis olympii pulchritudine utemur:non Mineruæ Athenis factæ amplitudine:quū ea sit cubitoꝝ uigintisex Ebore hæc & auro constet:sed in scuto eius in quo Amazonū præliū celauit ambitu eiusdem cōcaua parte & gigantū dimicationem.In soleis uero laphitaꝝ & centauroꝝ adeo illi momenta fuere.In basi aūt qd celatum est dii sunt triginta nūero noscentes uictoriā mirabili & ꝑcipuo ꝑcio.Miramur & serpentē:& sub ipsa cuspide æreā spyngē.Hæc ille.Huius īgenii mirabilr̄ gesta.Cice.in prio tusculana.& Valerius ac idē Pli.in lib.7.&.34.ac.36.naturalis histo.pulchre prosecuti sunt.

436 4763 ¶ Hippocrates oīum medicoꝝ princeps & philosophus celeberrimus in īsula Coo natus per hoc tempus clarissimus habitus est:eo ꝙ medicinam longo tempore deperditā(ut Isido.in.4.ethy.libro testatur)in lucem reuocauerit:qui quū uoluptates omnes admodū detestaret̄:etiam quum discipulos suscipiebat:ut diuus scribit Hierony.epistola.f.24.Anteq̄ doceret adiurabat:& ab eis iuramentum extorquebat:ut silentiū seruarent inconcussum:ac māsuetudinem in moribus:habitūq; ostenderent:prout eos diligentia magna docebat.Fuit autē hic Hippocrates corpore paruus:pulcher forma:grandis capitis:tardiq; motus:multæ cogitationis:ac tardæ locutionis.Et licet modici cibi semper fuerit:tamen quū quiescebat terrā aspiciebat.Et ꝑpterea uixit annis nonaginta quinq;. Cuius hæc fuit pulcherrima sententia.Qui uult liber esse nō cupiat qd habere nō potest.Qui uult habere quod cupit:cupiat qd habere potest.Qui uult in hac uita pacificæ uiuere:similis fiat illi qui ad conuiuiū inuitat̄:qui de oī apposito gratias agit:& de defectu reꝝ nō murmurat.Scripsit autē Hippocrates hic:uariis de rebus perutiles libros:quoꝝ tituli sunt isti. Sniæ notabiles

De lege liber	De epidimia pharmarii	De egritudinibus uolucrum.
De introductione	De signis uitæ & mortis	De conseruatione sanitatis.
De dogmatibus	De signis egritudinum	De regimine acutorum
De humana natura	De signis ualitudinum	De cura ossium capitis
De natura fœtus	De iudiciis egritudinum	De secretis secretorum
De anathomia	De signis diei & mortis sepulturæ.	De augmento humorum
De iuuamentis	De signis subitæ mortis	De flobotomia.
De regionibus	De operatione medicinæ	De Isagogis

Item de flatibus lib.prio.De passionibus corporis lib.i.quos philelphus noster in latinū uertit:uidelicet in Petro medici:in anno.1457.

Pronosticorum. De amphorismis.Ad Articlinium regem epistola.Et alia multa.

¶ Gorgias philosophus natione Siculus Empedoclis discipulus:his tpibus Eusebio teste floruit: qui scdm pliniū in lib.34.naturalis histo.primus hominū aureā statuam & solidā delphis in tēplo

435 4764 statuit:octogesima circiter Olympiade tātus erat tradendæ oratoriæ artis quæstus.

¶ Zeno Cithe⁹ pħs.Hac tēpestate īsignis fuit:quē Laerti⁹ dicit adhuc puul⁹ oraculū ꝯsuluisse:quo pacto optīe uiuere posset:rñsumq; accepisse:qd magno studio oporteret legere antiquoꝝ libros.

Quáobrē:ut Cratini phi familiaritatē mereret:hoc mō usus ē:purpurā ex phœnice mercatus est: quā Epyrea aduectans naufragiū fecit.Q ua iactura tristis effectus athenas ascendit:ubi & penes uenditorem librorꝝ sedit.Legente autē illum tertiū Xenophontis cōmentariū:illo delectatus est: & iam lætior sciscitari pergit:ubinam eiusmodi uiri moraretur.Opportune tunc Cratinus ꝑteribat digito illū ostendens hunc inquit sequere.Atqꝫ ita ex eo Cratini auditor factus est:& aliquādiu illum audiuit:quo tempore quum scripsisset de republica:quidam iocantes dicebant:in cauda canis illum scripsisse.

¶Zeno alius stoicus fuit:qui.124.olympiade floruit.Hoc est Ptolomei philadelphi tēpore:quem dicunt gracili corpore statura procera & acra cute fuisse.Etꝑpterea Crisippus illū ægyptū palmitē uocat:qui etiam crura habuit turgida & imbecilla:atqꝫ infirma. Fuit una cū Cytheo philosopho stoicæ sectæ auctor:quorꝫ sñia fuit:posse oēs perturbationes e mentibus hoīum eradicari.Et hoc quidem ueteres achademici senserūt.Horꝫ itaqꝫ stoicorꝫ sententiæ hæ præcipue fuerunt.Id sūmū bonū est quod honestū est.Nihil deest ad recte uiuendū ei in quo uirtus est.Stultus secūdum eosdem oīa uitia habet:sed non in oīa natura ꝓnus est.Hic igit̄ apud atheniēses sūmo in honore habitus fuit:adeo ut urbis claues apud illū deponerētur:& post mortē ab eisdē & corona aurea:ærea qꝫ imagine honoratus sit.Scripsit aūt hic(ut Laertius ait)multa & uaria:quæ non hñtur.Fuerunt aūt octo Zenones.Primus hic.Secūdus de quo supra dictū est. Tertius Rhodius.Q uartus historicus qui Pyrrhi res in italia gestas scripsit.Epithomaqꝫ romanorꝫ & carthaginensiū regꝫ.Quintus Crisippi discipulus.Sextus medicus acutæ intelligentiæ.Septimus grāmaticus:cuius epigrāmata fuerunt.Octauus Sydonius philosophus Epicureus qui de regno scripsit & de republica: De nuptiis:de ipietate Thieste:De amoribus:& cōmētarios in leges Platonis:qui sunt.7.libri. 4766 433

Snīa notabilis

¶Socrates atheniēsis philosophus Achelai discipulus:magisterqꝫ Platonis:& primus ethicæ inuētor:hisdem temporibus scdm Eusebiū floruit:qui ad acqrendā sapientiā usqꝫ ad senectutē ultīas terræ legiones perlustrauit.Et quia ad discendū semp se pauperē credidit:ad docendū se locupletē fecit.Et licet sapientissimus esset:se tamē nihil scire reputauit.Vnde sæpe illud dicebat:ut Hierony. ad paulinū ait.Hoc unū scio qd nescio.Adeo aūt studiosus fuit:ut Seneca ad Lucillū inquit:ꝙ ad cōponendos:corrigendosqꝫ mores uniuersam dicat̄ inflexisse philosophiam:& hāc sūmā philosophiam dixit:bona:scilicet:a malis scire distinguere.Et ideo Tullius in tusculanis quæstionibus dixit:ꝙ Socrates philosophiam e cœlo uocauit:& eā in urbibus collocauit:coegitqꝫ de uita & moribus:rebusqꝫ bonis & malis querere.Isidorus uero in.2.ethimo.lib.de eo sic inquit.Ethicam Socrates primus ad corrigendos:cōponendosqꝫ mores instituit:atqꝫ omne eius studiū ad bene uiuendi disputationē perduxit:diuidens eā in quattuor animæ uirtutes:prudentiā:scilicet:iustitiā.temperātiam & fortitudinē.Aristoteles quoqꝫ in metaphysica de eo sic īquit.Quod quū philosophatus eēt circa rerꝫ naturas:uidens circa naturalē scientiā magnam esse difficultatem:ad mores se cōuertit. Quē plato eius discipulus in multis est secutus:qui ab Aristotele scds Socrates est dictus.Fuit insuper Socrates mirabilis castitate:iustitia:aliisqꝫ uirtutibus:ita utꝑpter uirtutē heroicaꝫ eminētiam: quum ultra hoīem etiam philosophi pronunciarent:In cuius qdem sigillo:ut dicit:sic scriptū erat. Amicus hoīs est sapientia eius:Inimicus uero hoīs est stultitia eius.Huius quippe multæ fuere sententiæ:quarꝫ hæc prima censetur.Age sic alienū:ut tuū non obliuiscaris negociū:& qualis uis uideri:talis esto:Demū accusatus ꝙ derideret quercū:canes & hircos esse deos:quos athenienses colebant in carcere est cōiectus:ubi mirabilē cordis constātiā se habere ostēdit.Quia neqꝫ carcer:aut mors eius uultum seu aīum mutare potuerūt.Tandē ueneni poculo defunctus est.Cuius mortē Ouidius in Ibin pulchre describit.Post mortē autē eius:ut octauo de ciuitate dei capi.3.Athenienses pœnitentia ducti eius criminatores morti adiudicantes imaginem auream in eius memoriam in templo collocauerunt. 4771 428

Ethicæ primus inuētor

Sētentia optima uide cōstātiam hoīs.

¶Socrates alius fuit thebanus:uir diues & nobilis:qui paupertatis amore:q̄ multū dilexit:rem familiarē largam & uberē populo donauit.Alius quoqꝫ fuit historicus qui argos diligēter descripsit. Alius itē epigrāmatū poeta:atqꝫ alius Cous:qui i interꝑtationes & inuocationes scripsit.

Xerses

X Erses eius noīs secūdus:octauus persarꝫ rex:cētesimo sexagesimosexto iudaicæ captiuitatis anno post patrē persis regnare cœpit:& regnauit duobus tantū mensibus:post quem Sogdianus nonus regnauit mensibus septem.De quibus ob temporis breuitatem nil memoria dignum habemus. 4775 424

Darius

D Arius cognomēto Notus:decimus persarum rex:cētesimo sexagesimo sexto iudaicæ captiuitatis anno:hoc est octogesimanona Olympiade persis regnare cœpit:& regnauit ānis.29.Hic inito imperio mox contra atheniēses in liuorē pristinæ iniuriæ seu cladis grauissima mouit bella:& īnumerabilia intulit dāna.Quáobrem sibi timētes in fugam cōuersi sunt:nec ultra persis occurrere sunt ausi.Eius tñ regnū anno.x.Aegyptus ab eo discessit:& regē Amātheum Sayethem sibi cōstituit:qui annis sexdecim regnauit. 4776 423

¶Alcibyades īuictissimus atheniēsium impator & clarissimus philosophus:tempestate hac maximo in ꝑcio & honore apud suos habitus est.Qui(ut testatur Plutarchus)genus ab Euryace Aiacti s Thelamonii filio ducens:in amplissima ciuitate atheniensi sūmo genere natus est.Vir per oē

ætatis suæ

ætatis suæ tp̄s formosissimus:& ad oēs res aptissimus:cōsiliisq̄ plenus:& non solū in pueritia:aut adolescētia:sed in oī ætatis gradu maximū semper tenuit decorē.Impator deinde factus ferox & audax fuit:sed maximis cupiditatibus subiectus.Verūtamen quū in dicēdo multū ualeret:& eius eloquētiæ multa esset cōmendatio:nemo in dicendo aliqs poterat resistere diues.Insup quuз tp̄s poscebat:laboriosus erat:patiens:liberalis:splēdidus:nō minus in uita quā in uictu:affabilisq̄ blādus tpibus calidissime seruiens.Idē simul ac se remittebat:neq̄ cā suberat:quare animi laborē perferret.Verūtn̄ ita luxuriosus:dissolutus:libidinosus:intēperatus reperiebat̄:ut oēs admirarentur in uno hoie tantā esse dissimilitudinē tamq̄ diuersam naturā.Idē educatus in domo periclis p̄ris sui: ut dixit Iustinus:& a Socrate eruditus:a quo ēt teste Platone amatus plurimū fuit:& cū eo sæpe p̄noctasset:non aliт ab eo surrexit tanq̄ ut filius a patre debuerit.Bella aūt quæ ipse īpator gessit.Plutarchus in descriptione uitæ illius late narrat.Et Iustinus in.5.Epitho.cōpendiose cōcludit.Deīde ab atheniēsibus expulsus Thebas uenit:ubi adeo eoꝝ studiis inseruisse dicit̄:ut nemo ei æq̄ri posset.Tandē apud persas ꝑfectus effecit:ut ēt apud eos & quoscūq̄ alios principis poneret̄ haberetur̄q̄ oīum carissimus.Veꝝ eoꝝ qui tyrānidem apud athenas exercebāt consilio:& Lysandri lacedæmonii artificio in phrygia interfectus:quū iam domus incendiū euasisset:qđ ad illū interficiēdū fuerat paratū:& eius caput ad Pharnabazum tulerūt:eiusq̄ corpus concrematum est.

419 4780 ¶ Eudoxius Gnidius astrologus & geometra:medicusq̄ ac legifer clarissimus:hac ætate:ut Laertius scribit græcanas leges ultimas conscripsit.Edidit quoq̄ de astrologia:geometriaq̄ ac aliis qui busdā monumenta laude digna.Cōmentaria insup nōnulla eruditione plena post se reliquit.Tādem in ægypto anno ætatis.53.decessit.Fuere etiam duo alii Eudoxii.Vnus Rhodius historiarum scriptor:& alter comicus poeta.

418 4781 ¶ Horestes tertius macedonū rex.15.regni Darii āno macedonibus regnare cœpit:& regnauit annis tribus:post quem quartusdecimus nomine archelaus annis nouem.

416 4783 ¶ Dionysius syracusanus tyrānus.27.regni Darii āno:in Sicilia tyrānidē exercere cœpit:cuius originem incognita habemus.Hunc aūt Cornelius tacitus dicit belli scientissimū & manu fortē fuisse:& id quod in tyranno non facile reperitur minime libidinosuз:nec auri aut ullius rei cupidum: nisi singularem perpetuiq̄ imperii appetentissimum:& ob eam rem crudelem fuisse:& in ea tyrannide nouem annis regnasse.

¶ Iudas.4.hebræoꝝ pōtifex Elysaphat pōtificis filius p̄ri in pōtificatu his tpibus succedens sedit ānis.25.hūc pōtificis multi īgenii:multæq̄ doctrinæ ac sanctitatis uiꝝ fuisse cōstat:ad quē Mardocheus iudæus ex Susis psaꝝ urbe lr̄as de obseruatiōe furū dedit:ut patet Hester cap.8.Eius aūt pōtificatus multis seditiōibus & perturbatiōibus agitatus:tandem liberatus fuit.

97 4805 ARtaxerses eius nois scđs cognomēto Mēnon:quē hebræi assueꝝ noiant:undecimus psaꝝ rex.194.iudaicæ captiuitatis āno.Olympiade aūt nonagesima q̄rta p̄sis regnare cœpit:& regnauit annis.40.Hic p̄dicti Darii regis filius fuit potētissimus qdē sup oēs qui añ eū fuerūt.Cuius regnū(ut Hester liber hēt)ab īdia usq̄ Ethiopiā sup centū & uigintiseptē ꝓuincias fuit:& Susa ciuitas nō longe a persipoli eius regni caput fuit.Hic Cyrū habuit germanū:cū quo de regno sæuissima gessit bella:& cædes īnūerabiles utrinq̄ fuere.Tādē eo perēpto solus regnauit:& tertio regni sui:ut sacra libri Hester cōtinet historia cap.p̄io:grāde cōuiuiuз p̄parauit:& amicos suos & gentes ipsis p̄sis subiectas cū eaꝝ ducibus magnifice pauit:sicut decebat regē:qui diuitiaꝝ ostentationē per cētū & octogita dies parauerat.Quoꝝ cōuiuiū huiusmodi erat īstructū:Tabernaculū enī fixerat ex aureis argēteisq̄ colūnis sustentatū:uel a purpurea super eas sparsa ut discūbentes cooperiret.Ministrabat̄ quoq̄ oībus poculis aureis & lapidibus p̄ciosis ad hoc p̄paratis.Præcepit insup ministris nē cogerēt bibere eos potionē eis offerētes:qđ apud p̄sas fieri solebat.Misitq̄ p̄terea ad oēm ꝓuinciā denūciās:ut opa relinq̄rēt:multisq̄ diebus & pro huiusmodi festo lætarent̄.Regina quoq̄ noīe Vasti & ipsa sīr mulierum cōuiuiū in aula sua collegit. Quā rex ad cōuiuiū suū uocās quū uenire recusasset:eā ꝓiecit:& honorē eius alii mulieri.i.Hester p̄buit:& in locū eius pro regina subrogauit.Hic trigīta genuit filios:quos tādē quū.40.pricipibus suis:qui cōtra eū īsidias parauerāt īterfecit.Idē aūt pp potentiā & aī magnitudinē oēm pene terrā & cūctas maris insulas sibi tributarias fecit.Ego hūc nō puto illū fuisse qui Hester reginā duxit uxorem.Sed nec Iosephus in.xi.approbare uidet̄:sed potius primū Artaxersem:qa legit̄ Mardocheū iudæum in captiuitate iudæorum fuisse abductum.

82 4817 ¶ Hester hebræa Abiachil Mardochei f̄ris filia ex tribu Beniamin mulier siquidem formosissima & oīum oculis gratiosissima:anno regni Artaxersis.12.ob eius pulchritudinē & dignitatis suæ splendorem cum eodē rege pro Vasti regina nuptiali matrimonio cōiuncta est:& regnauit pro ea ānis. 28.Hæc cum rege habitās minime eidē ꝓdidit:ex qua natiōe esset.Patruus autē suus Mardocheus eā reginā factā ex Babylone in Susin persicā ciuitatē transiit:& quottidie in palacio cōmorabat̄ cupiēs audire qūo puella:quā tanq̄ filiam unicā educauerat:cōseruaret̄.Hæc quū didicisset.Naaman quēdam macedonicum uirum potētissimum:quē rex ꝓpter eius dignitatē patrē etiā appellabat:uelle oē iudæoꝝ genus in regno persaꝝ extermiare:sese mori pro eiusdē populi liberatiōe dedit.Naaman amadathi eiusdeз filius gn̄e amalechitaꝝ hostis & aduersarius erat iudæoꝝ:qui erāt

in Susis:& hoc pp reuerentiā sibi a Mardocheo denegatā.Hic eā ob rē oē malū excogitauerat aduersus iudæos:ut illos occideret:atq; penitus deleret.Quo audito Hester regina pfestim ad regem ĩgressa:rogauit eū:ut eius conatus irritos faceret:& malū qđ cōtra iudæos excogitauerat in caput eius reuerteret. Cuius supplicatiōi rex annuēs cōcessit ut Naaman ipsum cū decē filiis cruci affigeret.Mortuoq; eo rex oēm substantiā eius reginæ dedit.Mardocheū uocās dedit ei ānulū quem Aman pstiterat:quia iam Hester ad eius noticiā pduxerat cognationē statim:Reginā autē & ipsa Mardocheo auūculo suo Aman possessionē donauit:& supplicauit regi liberari a mortis metu gētem iudæoꝝ:eo q; scripsisset Aman ad oēs puincias eos esse delendos.Post aūt rex Mardocheuȝ primū in regno suo cōstituit:qui regia īdutus stola & corona aurea cū torque ad collū semp pcedebat.Quē uidētes iudæi a rege sic honorificatū:cōem extimauerūt eoꝝ fœlicitatē.Et ppea psaꝝ Satrapæ:& tyrāni:atq; oēs potentes iudæos deīceps magno hūerunt in honore & timore:& tunc iudæi in uniuerso mūdo sup oēs libertatis licētia fruebant:eo q; Mardocheus magnus & clarissimus apud regē esset:hæc qdē de Hester & Mardocheo dicta sufficiāt:ut habet in lib.tituli Hester pnotato scripta:quæ qdem hester:ut Hiero.ait:ecclesiæ typū pfigurat:quæ ppłm de periculo liberat:& īterfecto Aman:q īterptat iniquitas:panes cōuiuii & diem celebrē mittit in posteros.

¶ Amynthas qntusdecimus macedonū rex.4.regni Artaxerses anno regnare cœpit:& regnauit anno uno:post quē.16.Pausania āno uno:post hūc iterato fratre restituto annis sex:post quē decimusseptimus argeus pulso amyntha annis duobus:amynthas.18.iteꝝ &.19.Cuius primo āno galli duce Breno romā inuaserunt:& oēm excepto capitolio incenderunt:de qbus librum sextum faciemus.

¶ Viri disciplinis excellentes.

¶ Isocrates natione græcus eximius & clarissimus orator Gorgiæ philosophi auditor:ac multoꝝ phoꝝ pceptor:tēpestate hac:ut Eusebio placet clarissimus fuit:qui scdm Quintilianū in diuerso dicendi gñe nitidus fuit & cōptus:ac palestræ magis quā pugnæ accōmodatus:oēsq; dicēdi ueneres lectatus.In intentiōe facilis & honesti studiosus:ac in cōpositiōe adeo diligens:ut cura eius rephēdat.Scripsit aūt libꝝ ardentis spūs quo Tānaneos īscribit:aliū quoq; ad quendam exhortatoriū libellum edidit.Ex quo p cæteris hāc notabilē excerpsimus sniam.Talis fias parētibus:qles erga te natos fieri peroptas.Serua magis uerboꝝ quā reꝝ deposita.Vixitq; annis.94. 4820 379

Sententia mltū notabil.

¶ Xenophon phūs & atheniensiū exercitus īsignis īpator.Vir qdē speciosissimus ultra q̄ credi posset:hac ēt tēpestate floruit.Is socratis discipulus:& postea Platonis pstrimū emulus fuit.Qui scdm Gelliū in.18.de diuersis reꝝ naturis qđrīgentos edidit libros:q̄ maxīe de militati arte:in qua exercitatissimus fuit.Quippe qui ex ultimis Babyloniæ finibus exercitū incolumen in patriā reduxit. Scripsitq; de arte uenatica:& de equoꝝ regimine.Primusq; phoꝝ historias cōscripsit.Mlta quoq; cōmentatus est.Quapp ex Lepore sermonis & eloquētiæ dignitate Musa dictus fuit.Vixit aūt ānis octogintanouē.Fuere & alii sex Xenophontes:quoꝝ primus atheniēsis Philostrati illius fr:q Epaminūdæ descripsit uitā.Scds Cous medicus. Tertius qui hānibalis scripsit historiā.Quartus q fabulosa cōmentatus est prodigia.Quintus parius sculptor egregius:sextus ātiq comediæ poeta. 4824 375

¶ Archita tarētinus phūs pythagoricus his tpibus apud mltos in oī uirtutis gñe maxīe admiratiōi hītus est:qui platonē phūm a Diony.syracusano necandū ex eius manibus eripuit.Multaq; cōposuit:ex qbus hāc pcipuā sniam hēmus.Nulla pestis capitalior est quā uoluptas corpis:cuius auide libidīes temere & effrenare ad potiēdū īcitant.Hīc patriæ pditiōes:hīc reꝝ puersiōes.Nullū deniq; scelus:nullū facinus est:ad qđ suscipiendū nō libido uoluptatis īpellat:pter hunc Laer.teste alii tres fuere.Vnus mytilenus:alter qui de agricultura scripsit.Tertius epigrāmatū poeta.Plæriq; addunt qrtū architectum:cuius proferunt lib.de machina.

Sententia bona

¶ Democedes medicus crotoniata illustris his tpibus floruit:qui inter Darii captiuos existens:& Darius ipse cū ob īuersum pedē acriter doleret:ita ut per.7.dies dormire non posset:nec medicis suis iuuari posset:ipse democedes ad Dariū in cōpedibus adductus:ipsuȝ regem prorsus liberauit:pp q; apud regē & persas deinceps maximo in honore habitus est.

¶ Plato phūs clarissimus:per hoc tps.i.olympiade.101.Eusebio referēte oīum phoꝝ clarissimus fuit:Qui prīnū genus a Codro rege:mrnū uero a Solone phō duxit:duos frēs habuit:& unicā sororē:de qua Speusippus phūs ortū hūit.Hic primū lrās apud Dionē grāmaticū didicit.Sed in palestra apud Aristonē exercitatus:platonē p egregio corpis hītu cognomīauit:quū antea Aristoteles diceret.Primū nāq; picturæ studuit:& poemata:atq; tragœdias edidit.Vicēnis audiuit Socratem:quo mortuo Cratylū & hermogenē audiuit:factus deīde ānoꝝ.29.ad Euclidē se megarā cōtulit. De hīc cyrenē pfectus Theodoꝝ audiuit:postea in ægypto a plærisq; creditus didicisse ēt ibi pphetaꝝ oracula:sed supputatio tēpoꝝ nō patit.Refert tñ diuus pr Aug.i li.x.de ci.dei.c.2.q; in eius libris īuentū sit euāge.bti Ioā.uidelicet a prīcipio usq; ad illud:Et tenebræ eū nō cōptæhēderūt.Ex ægypto postmodū athenas regressus in achademia morabat.Terq; in Sicilia nauigauit:ubi quūȝ mortis piculū euasisset:uēditus est.Hic quū doctissimus eēt:phīam in tres diuisit ptes ethicā.s.phisicā:& logicā.i.moralē naturalē & rōnalē.In prima qdē cām q̄rendi:in scda uero ordinem dat uiuēdi:& in tertia ratio ītelligendi uersat.Et ut diuus Aug.8.de ciui.dei testat:cæteris gentiū phūs longe prælatus est:quod & acutius & ueracius omnia ītellexerit.Nam de uero deo dixit:& erat causa subsistendi: 4830 369

subsistendi: & ratio intelligendi: ac ordo uiuendi. Dixitq́ præterea sapientē ueri dei cognitorē: imi tatorēq́ ac amatorē esse: unū merito cæteris philosophis fama & glia pfert. Scripsit aūt plato Thymeū opus diuinū: ubi de rez creatiōe optie differuit. De quo Hiero. sup isaiā inqt Thymeū de armonia mūdi astrorūq́ cursu: & nūeris disputātem ipse qui iterptatus est Tullius se nō itelligere pfitet. Scripsit quoq́ ad parmenidē de rez pricipiis opus mirabile. Itē de imortalitate aīæ ad phedronē discipulū suū lib. i. De legibus decē uolumina: & de repub. libz unū: & alia multa quæ non hñtur. Interrogatus aliqñ Plato. In quo sapiētiā qs adipisci posset: Rñdit. In nō expectādo: q̄ euenire nō pñt: nec de pteritis recordari. Obiit deniq́ plato in nuptiis discūbens āno ætatis suæ. 81. i cuius postmodū tūba inuēta fuit lamina sup pectus eius aurea: ut hētur in cōmento super illo uerbo Boetii de disciplina scholariū: Platonis pbata diuinitas: in qua scriptū erat. Credo in Christū nascituz de uirgine: passuz pro humano genere: & tertia die resurrecturum. Optimū uerbum

366 4833 ¶ Anthistenes atheniensis philosophus & orator his tpibus scdm Euseb. agnoscit. De quo sic scribit Hiero. cōtra Iouinianū: q quum rhetoricā gliose doceret: audiēs Socratē: discipulis dixit. Abite & magrm uobis q̄rite: qa ego in re perii. Hic sūmū bonū in uirtute posuit: ut testat Aug. 18. lib. de ciui. dei. Cuius hæc pulchra fuit snia: in scientia est multa discere: & qd satis est nescire.

¶ Aristippus philosophus cyreneus Socratis discipulus per hoc tps Athenis floruit. Qui teste diuo Aug. lib. 18. de ciuitate dei cap. 41. summum bonum in uoluptate posuit: unde præter alios etiam librum de uoluptate edidit. Snia

¶ Epicurus atheniensis philosophus: Socratisq́ auditor: hac tēpestate clarus fuit: quem licet diuus Hiero. dicat lras nō didicisse: eius tñ referunt sniæ multæ: & qdem dignissimæ: hic nunq̄ uoluptatis assertor existēs dicebat uoluptatē sūmū esse bonū: aiasq́ cuȝ corpibus interire: unde & præ cæteris errauit: Nā putauit deū res humanas nō curare sed ociosum eē: nihilq́ agere. Fuitq́ auctor epicureæ sectæ: cuius errores plurimos apud Augu. 18. de ciui. dei legere potes. Epicurea secta

¶ Polystratus & ippodides philosophi Epicuri discipuli hisdē temporibus mundo inotuere: quos ambos uno die natos: unaq́ die mortuos fuisse legimus.

359 4840 ¶ Speusippus Platonis ex sorore nepos: & ipse hac tēpestate scdm Euse. athenas uiguit: qui cū platonicæ scholæ postea octo annis pfuisset. epicureæ sectæ manū dedit. Vnde Diogenes philosoph9 pp hoc eū dure redarguit. Hic multa cōmentaria: multosq́ dialogos post se reliqt: quos oēs Ari. tribus talentis emit. Obiitq́ deniq́ (ut plu. scri.) a pediculis suffocatus. pedicula inter fecerunt hoiem

¶ Ermias eunuchus philosophus: ex Asia quadā urbe natus. Trapezite cuiusdā uiri famulus: superioribus diebus athenas pfectus: quū Platonē audiuisset doctissimus euasit: & domum sic eruditus regrediens: una cū dño suo Assenēses aggredit: quos oēs sibi subegit: ac ipsis una cū ipso domino suo imperauit. Mortuoq́ domino suo solus dominium adeptus. Aristotelem & Xenocratē ad se accersitos diligenter curauit: & Aristoteli fratris filiam uxorem dedit. Sed & ipsi philosophi dissuadebant ei tyrannidem exercere.

356 4843 ¶ Dionysius supioris Diony. filius. 38. regni Artaxersis anno pre defuncto syracusanū regnuȝ occupans ēt ifsr tyrānidem exercuit. Vir certe oīum turpitudinū plenus: qui tādē Cice. teste. 4. tuscu lanarum lib. a syracusis pulsus Corinthi pueros docuit: ac sic ipio carere noluit: pro quo Oui. lib. 4. de ponto ait. Ille syracusia mō formidatus in urbe Vix humili durā reppulit arte famē. De hoc etiam Iustinus lib. 19. & Vale. lib. 9. plura scripsere.

¶ Lysander lacedæmonius: uir qdē seditiosus hoc āno Alcybiadē phūm belliq́ scientissimus suis seditiōibus: ac pditiōe iterficere fecit. Quo facinore a pelopōnēsibus dux belli aduersus athenienses cōstitutus est: qd qdē bellū iā per sex & uiginti ānos durauerat. Qui quū iperiū suscepisset: non sua uirtute sed aduersarioz modestia: oēm athenienſiū classem apd Egō flumē cœpit: & bellū cōfecit. Quo facto atheniēses lacedæmoniis se dedidere: & Lysander mirū in modū elatus est: unde factū est: ut lacedæmonii in maximū græciæ odiū puenerint. Nā quū semp factiosus eēt: nil aliud moriebat: q̄ ut ciuitates oēs in suā teneret ptātē: qd se lacedæmonioz cā facere simalabat: pp qd fœlicitate magis q̄ re gloriosus apparebat. Tandem & ipse athenis: ut Plutar. ait occisus est.

355 4484 ¶ Cymon atheniēsiū futurus dux: & Melciade quodā pre natus: a quo generosoz moz grām affluentē hūit: his tpibus: licet iuuenis uirtute militari florere icipiens: maxio in honore hēri cœptus est. Et post pauca ab ipso atheniēsi ppfo cōtra psas dux declaratus haud paulopost plio cōserto: fusum fugatūq́ deleuit hostē: atq́ Schyz isulā: in qua dolopes hītabāt sibi subiecit. Vez quū spoliis hostiū opulētissimus euasisset: ipsas diuitias: ut plutarchus refert: i ciues ptiri iussit. Insup ad pietatis suæ idicē ēt agroz suoz amotis ceptis fruges oēs egenis & pegrinis ipune absumere pmisit. Ingēsq́ pterea cōuiuiū in domo sua quottidie parauit: q mltos hoīes pascere posset. Vñ & eo pauperes qcūq́ uellēt cōueniebāt: & educationē plibito sibi uēdicabāt. Itē itra primatos lares pinde: ac in publicū quoddā urbis diuersoriū ciues excipiēs: frugibus agroz suoz per ānū ultro oblatis indulgebat: ut uisus fuerit fabulosa saturni tpa excitasse. Quū igit Artaxersem psaz regē e Græciæ finibus eiecisset: oēm Asiā ab ionio usq́ ad pāphiliā psis psidiis desolatā fecit: ac deniq́ nauali: terrestriq́ pugna cū psis cōgressus oēs supauit: captis eoz ducētis nauibus. Vñ ēt regē ipsum coegit pacis cōditiōes accipere. Hoc itaq́ mortuo nihil deinceps ab ullo Græcoz ipatore magnifice gestū

est:sed ad factiões & discordias oēs sunt cōuersi.De eo aūt p̄ter plutarchū.Herodo.lib.histo.6.& Iustinus lib.2.multa scripsere.Hic post se duos reliqt filios.Stesagorā:uidelicet & Mylciadem.

¶ Timoleon natiōe corinthus:ex claris qdē parentibus natus:uir oīum iudicio clarissimus p hæc tpa Corinthiorum īpator delectus:mox cū pauca militū manu ad defensionē Syracusanorum pfect⁹: itra.40.dies syracusanā arcē:quā Dionysius p̄dictus tyrānus occupauerat:in suā ptātē redegit.Ibi q̄ dionysio supato & pulso oēm tyrānidē deleuit.Indeq̄ cōtra carthaginēses qui cū septuagīta milibus militū & ducentis triremibus:ac mille nauibus in Lybiā ɔtra Corithios traiecerāt:cū tribus milibus ɔgressus decē milia eorum īterfecit:q̄ res magnā adeo urbi illi īflixit calamitatē:ut nunq̄ antea una in pugna ex carthaginensibus tot occubuisse traditū sit.Quāobrē ut Cornelius nepos ait: huic uni ɔtigit:qd nescio:an ulli:ut & patriā in q̄ erat natus opp̄ssam a tyranno liberaret:& a Syracusis cui auxilio erat missus:īueteratā d̄pelleret seruitutē:totāq̄ Siciliā mītos ānos bello uexatā:a Barbarisq̄ opp̄ssam:suo aduētu in pristinū restituerit statum:ut oīa late posuit plutarchus in illius uita:a quo & gymnasiū:in quo sepultus fuit Timoleontem cognominatum fuit.

¶ M.Curtius ciuis romanus:uir qdē p̄clarissimus:hoc āno qui est.37.regni Assueri:ob amorē & p̄riæ liberationē:in altissimū hiatū seu Barratrū se p̄cipitē dedit.Nā & romæ (ut Liui.ait)siue terræ motu seu alia aliq̄ ui:forum ferme specu uasta collapsū:in īmēsam se apuit altitudinē.Quā qdē uoraginē:nulla uidebat̄ posse oppleri materia.Quo portento uates pmoti canere cœperunt.Tū.M. Curtius bello egregius(ut idē Liui.l.4.hēt)eo audito:tēpla deorum:q̄ foro illi īminebāt:capitoliūq̄ ītuens tāq̄ effrenis:nūc manus in cœlū:nunc in patentes ipsius terræ hiatus porrigēs:equo maxīo ornatu īsidens:zelo patriæ armatus se in hiatū misit:quo mortuo statim hiatus obturatus est.

¶ Ludi scenici Romæ ultīo assueri regis āno opi seu Berecynthiæ uel Cybelæ(q̄ deorum mr̄ uocabat̄)a romanis pp īgluuiē pestis īstituti sunt.Qui adeo turpiter exerceri cœpti sunt:ut honesti uiri ne dū fœminæ īteresse noluerūt:sed nec uel de lōge ītueri:de qbus diuus pr̄ Aug.2.de ciui.dei.c.8. multa diligēter ptractat.Deorum falsitatē īprobās:q talibus ludis placari posebāt.Nā ipsa ops:quæ Berecynthia uocabat̄.Saturni (ut dcm̄ est uxor) deorum mr̄ appellata fuit:& eius sacra primitus in Cybele phrygiæ mōte īstituta fuerūt & successiue honorata.Cuius simulachrum postea(ut Liui.l.2. lib.de bello macedonico ait)romæ translatum:eidem hæc sacra & ædes pulcherrima in capitolio constructa fuit.

Artaxerses terti⁹

ARtaxerses tertius qui & Ochus assueri ex hester filius.12.psarum rex.234.Iudaicæ captiuitatis āno:Olympiade āt.104.psis regnare cœpit:& regnauit ānis.26.Vir certe ætate sæuus atq̄ īmanis:qui occisa sorore socruq̄ uiua defossa:patruū ēt cū cētū filiis atq̄ ne potibus:ut aliis nulla prius lacessitus iniuria uacua area destitutū iaculis ɔfigi iussit:ut hmōi facinoribus æternā sibi apud psas cōparet memoriā:hic Nectanabo ægypti rege ī æthiopiā pulso ad suū reuocauit regnū:Et apodasmo iudæorum urbe capta accolas oēs in hyrcaniā trāstulit. & iuxta mare caspiū collocauit.Indeq̄ bello cadomanū hostē uicit:ac p hoc suis gloriā ꝓpe amissam restituit:pp quā uictoriā ēt armeniis p̄fectus est.Hic suorum ɔiuratiōe ueritus cognatorum cæde: pricipūq̄ strage totā impleuit regiā:nullo sanguinis:aut sextus ætatisue habito respectu.Verūtñ diuinam nō euasit ultionē:qa a suis obtrūcatus fuit. 4845 354

¶ Cariæ regni principium.

aurigæ primū inuentū

¶ Caria nāq̄ mīoris asiæ regio est īter lyciā & ioniā ɔstituta:q̄ prīo a Cara rege quodā sic cognomīata fuit.Qui aurigā primus ex auibus ibidē cōperit:ut dixit Pli.7.natu.histo.hāc Strabo patiēs a borea meādri flumine clauditur:ab occidēte Icario & myrthoo pelago:a meridie rodiēsi:& ab ortu lyciis atq̄ aliis gētibus.Pius uero eius noīs scds pon.maximus in sua asia:eā īter meandrum & thaurum montē collocat.Ibiq̄ halycarnassus regia urbs fuit.Cuius urbis uarii fuerūt casus.Hāc prouinciam existimo anatholiā turcorum othomanorum regnum esse.

¶ Hechatonius aūt qdā noīe huic halycarnasseorum urbi primus regnare cœpit:qui hac tēpestate. 3.filios genuit.s.Mauseolū:Idreū:& pyxaclarum:ac ēt duas filias:e qbus Arthemisia natu maior fuit: quā mauseolo maiori filio nupsit:qui & post mortē pr̄is tenuit īperiū:quo mortuo ēt Arthemisia regnū hūit:q̄ uiro ita magnificū ɔstruxit sepulchrum:ut e septē orbis spectaculis hoc unū cēseat̄:post Arthemisiā uero Idreus eius cognatus Mauseoli fr̄ cū eius ɔiuge & sorore Ada īpauit:cui ex morbo assūpto pariter successit uxor ada.Pyxaclarus āt:q reliqu⁹ erat ex filiis hechatonii:hāc eiecit sororē & p̄sicarum ptiū Satrapē:ad cōcicatiōnē īperii uocauit:q eo defuncto halycarnassum tenuit ciuitatē: & aduentātis Alexādri magni sustinuit obsidionē.Huic ada pyxaclari filia cōiunx fuerat.Altera uero ada hechatonii filia a pyxaclaro fr̄e eiecta ad alexādrum ɔfugit:opēq̄ ei ad capiendā urbem p̄stitit:propter quod regina ab eo declarata est:quæ ad obsidendā arcem dimissa eā paulopost obtinuit:sed quis huic in regno successerit non inuenimus. 4847 35[illegible]

Cineres mariti bibit sepulchrū admirabile mauseolum.

¶ Arthemisiā āt huius īperii reginā mulierē magnanimā:& uiduitatis ītegerrimū exēplū per se ponere dignū duximus:quū fuerit fœmina scissimi amoris:q̄ adeo maritū suū dilexit:ut eo mortuo obliuisci unquā potuerit.Nā ut Vale.maximus tradit:quā primū Mauseolus maritus suus amātissimus clausisset diē celebratis eius ex more exeqis regiis cineres suos cū diligētia colligēs:nō in urna aurea illos cōdi uoluit:existimās tā amātem uirum nō posse alio in uase cōgrue reponi:quā in pectus suū:in quo ueteris amoris flāmæ lōge plus solito eo defuncto flagrabāt.Quāobrē oēs cineres collectos:

collectos:ipſa bibere uoluit:& reſiduū uitæ ſuæ tp̄s in lachrimis cōſūpſit:donec leta in mortē ad ui rū deuenit.Ve℞ uidua facta īgētia pegit facinora:& īter cætera ex more egregio & amabili:uiro īſigne ſepulch℞ erexit:qđ qdē opus nimis admirabile & ſūptuoſu3 fuit:eo qđ tā arte quā īpenſa: oīa fere orbis ædificia exceſſerit:& īter ſeptē mūdi miracła unū diu extiterit.Q đ qdē opus de ma riti noīe Mauſeolū appellauit.Et nō ſolū in hoc Arthemiſia extollēda fuit:ſ3 & uirili robore & au- dacia ac militari diſciplina p̄ſimū ualuit:& m̄ltis triūphis maieſtatē ſui noīs exornauit:qa ut legi- mus poſt uiri mortē(ad tp̄s ſepoſitis lachrymis)bis arma ſuſcepit:p̄io ut p̄riæ ſalutē tutaret̄.Scdo ut ſocialē fidē reqſita ſeruaret.Rhodios nauali p̄lio ſupauit:& Rhodū ipſam ſibi uendicauit.Iuſti nus ēt in lib.3.Epithomatū dicit Arthemiſiā in auxiliū Xerſi contra græcos ueniſſe:& inter primio- res duces acerrime bellaſſe.Incertum tñ an hæc ipſa mauſeoli coniunx fuerit:ſed ex cōſequētibus illam fuiſſe affirmare non audemus.

¶F.Camillus p̄ritius Ro.uir qdē p̄ſtātiſſimus:& in oī bellādi gñe ſciētiſſimus a romanis ſupiori bus diebus exilio dānatus:hoc āno q eſt ſcd̄s regni Ochi ānus cū roma a gallis(p̄ter capitoliū)du- ce Breno capta fuiſſet:& eo℞ acies ab ipſis gallis fuſa fuiſſet:ex totius ſenatuſcōſulto:ab exilio re- uocatus:dictator delectus fuit:& ꝯtra gallos tāq̄ ualitudinario corpori additus eſt.Qui magīatu ſū pto:ſtatim undiq; copias colligens:in aciē uenit:& oēs hoſtes ꝓrſus fugauit.Romāq; direptā atq; exuſtā in priſtinū ſtatū reduxit:ac inūerabilibus eo℞ captis:de eis triūphauit.Quibus ſtrenue ge- ſtis:dictaturā dimiſit.Poſtea uero cū Sicani:Volſciq;:ac latini in ag℞ romanū īpetū feciſſent:& ēt Tyrrheni circa Sutriū caſtra poſuiſſent:ipſe tertio dictaturā īduēs.Acie īſtructa:oēs uicit:qbus fu- gatis Sutrio℞ ciuitas:eius opa a Romanis recupata eſt.Sequēti deīde tpe:p̄neſtinis ac uolſcis ſo- cio℞ agros depopulātibus cū iā ſenex Camillus eēt:& mala corpis ualitudīe p̄meret̄(Cum.L.Fu rius male pugnaſſet)e lecto cōſurgens:hoſtē ſtatim īſeqt̄ & uicit.Nec m̄lto poſt ēt Tuſculanos q a Romanis defecerāt:in fidē uenire coegit:ꝯtra uehentes quoq; dictator electus:licet octogeſimū attigeret annū:ēt uictor euaſit.Poſtremo quū dictaturæ qnqes triūphoq; quater potitus eēt:peſte periit.Quibus ex cauſis ſcd̄s romānæ urbis conditor eſt habitus.

35i 4848 ¶Philippus p̄dicæ regis filius.23.Macedonū rex.3.regni Ochi āno:regnū ſuſcipiēs regnauit ānis. 27.Vir utiq; bellator:q ſua uirtute:armeniæ:bythiniæ.Traciæq;:ac theſſaliæ regna ſił obtinuit:cau tuſq; fuit malēs amari q̄ timeri:ſed & moribus grauis ac patiēs:q irā diſſimulare plærūq; & uīcere nouerat.Blādus quoq; pariter & alloq̄o īſidioſus:q plura ꝓmittebat:q̄ p̄ſtare uellet.Nouerat etiā gr̄am in odio fingere:& īter ꝯcordes ſtruere diſcordias:& apud utrūq; gr̄am q̄rere ſolēnis illi con ſueto erat.Et īter hæc eloquētia & īſignis oro acuminis:& ſolertia plena:ut nec ornatui facilitas: nec facilitati īuentiōis deeſſet ornatus.Vini nūq̄ nimis cupidus & auidus fuit:ſed ebrietate digeſta in ſuis actibus moderatus erat.Quūq; aliqñ hic ꝓ īperii ſui finibus tuēdis ꝓcul ab urbe regia exiuiſ ſet.Nectanabo olim ægypti rex in mathematica pitiſſimus:q ad eū timore regis pſa℞ cōfugerat: Olympias regi
uidēs olympiadē ipſius philippi cōiugē p̄lcherrimā:eā arte magica deludēs cōpreſſit.Quæ ex ipo na cōpti
cōcipiēs poſt reditū philippi Alexādrū pepit filiū.Quem philippus rex(licet rei ueritatē cōperta hē mitur
ret)ueluti filiū educauit chariſſimū.Nā eadē arte deceptoria eo philippus adductus erat:ut Alexā Philip-
drū ex ammone deo ꝓcreatū fuiſſe diceret.In cuius ſpē Nectanabo fuerat concubitu reginæ poti- pus Ari-
tus.Nato aūt Alexādro philippus cōfeſtim his uerbis Ariſtoteli ſcripſit dicens.Philippus ariſtoteli ſto.lr̄as
ſalutē.Filiū mihi genitū ſcito:quo qdē diis gr̄as ago:nō tā p̄ide q natus ſit:q̄ ꝓ eo q naſci cōtigit dat.
tpibus uitæ tuæ.Spero eteni3 fore:ut educatus:eruditusq; abs te:dignus exiſtet & nobis & re℞ iſta- rū ſuſceptiōe.Ariſto.igit̄ alexād℞ diſciplinādū aſſūpſit:& in ſeptē artibus ipſum optīe erudiuit:qui Equus
quū factus eēt āno℞.15.Bucephalū equū idomitū dānato℞ carnibus enutritū:quem cappadociæ idomit
rex philippo donauerat ſibi māſuetū fecit:eūq; per urbē itrepidus eqtauit.Quē quū philippus con ſpexiſſet:ei dē dixit:ſe in ipſo deo℞ r̄nſa cognoſcere:& q poſt eū regnaturus eſſet.Vñ & ſtatim cur rū regiū & centū equos eidē cū maxīa auri ſūma cōceſſit:ut auxilio foret:quā in reliquā græciæ p- tem facere ſtatuerat.Qui mox ad p̄ris īperiū cōtra Nicholaū peloponēſiū regē caſtra mouit:cum quo pugna cōſerta ipſu3 ꝓpria manu īterfecit:de quo uictoriæ coronā cū gaudio patri reportauit. Dehinc quū philippus Alexād℞ in armeniā rebellātē miſſum:Pauſanias ſpartano℞ rex qui olym piadē philippi uxorē dudū exarſerat:ſentiēs alexād℞ abeſſe ꝯiuratiōe facta:philippū hoſtilit̄ inua ſit:multiſq; uulneribus eū ꝯfodit:arbitrāſq; eū mortuū ipſius urbe potitus eſt:q quū regiā cōſcēdiſ ſet:ut īde olympiadē uxorē reportaret:alexāder eo ſtatim cū triūpho ex armenia applicuit:q recla mātis p̄ris uociferatiōe ꝑmotus in pauſaniā ipſum irruēs ip̄3 uita priuauit.Quo mortuo eueſtigio philippū ſemiuiuū iacentē in cāpo īuenit.Ve℞ quū philippus de inimici ultione gr̄as egiſſet:quaſi letus ſpiritum emiſit:qui ſuis artibus quūm imperii orbis fundamenta ieciſſet.Alexander tāti ope- ris gloriam conſumauit.

50 4849 ¶Olympias āt philippi p̄dicti uxor:cui ab īfantia muſtulis nomen fuerat:& ipſa hiſdē tpibus:re- gina facta:multo℞ titulo℞ illuſtris euaſit:eo qđ Neoptolemū moloſſo℞ regē hūerit patrē:q ex Ea cida℞ ſanguīe traxerat originē:& alexād℞ epiri regē hūerit fr̄em:ac ēt alexād℞ magnū pepit filiū: licet adulterii illecebra notata fuerit:qa ab oībus hiſtoricis ſuſpicatū fuit:qđ alexād℞ ex adulterio genuerit:q̄ qdē ſuſpitio adeo philippū regē ꝯmouit:ut eā repudii ignominia notauerit:& Cleopa-

tram alexandri ipsius olympiadis fratris filiā in uxorē duxerit. Quod olympias qdem moleste ferens: tanq̄ desperata multis enormitatibus se fecit notiorem. Nā pausaniā splendidū iuuenem (ut dictū est) cuius contubernio utebat̄ in .7. necē ipulit: & eū obtruncari fecit: quo mortuo et̄ Cleopatrā sibi supiductā (post illisam saxo filiā) in tm̄ exasperauit uerbis & ignominia: ut miserā ad suspēdendū sese cōpulerit. Deniq̄ mortuo alexādro eius filio: cū hæc passim in cruorē tā nobiliorū quā plebeiorū: Macedonū ueluti bellua bacchare: a Cassandro in epidua ciuitate tandē post lōgā obsidionē capta: ab ipso īterfecta est: ad quā quū idē cassander mistros misisset: & ea cerneret se moritura: ad lictores cum ancillis īperterrita surrexit: & uestimentis crinibusq̄ compositis: ne quid cadens uideretur inhonestum: non uoces nec ululatus fœmineos emisit: sed corpus suum intrepide percussoribus obtulit: quasi paruipenderet mortis imperium: quod etiam robustissimi homines facere consueuere.

Vide intrepiduz mulieris aīum.

¶ Ioānes iudæ pōtificis filius .5. hebræorū pōtifex: his quasi diebus prē pōtifice defuncto pōtificiū munus obiuit: seditq̄ .43. ānis: quo pōtificāte: Ochus persarū rex: uagosum quēdā uniuersis transflumē regionibus: ducē pfecit: cuius familiaritate Iesus Ioānis frater cōfisus ad pōtificatū ardētissime aspirās: aduersus hūc fratrē pōtificē seditionē in tēplo cōcitauit: qua cōtumelia pmotus pontifex: in eū irruēs interfecit: quo audito: uagosus nō modica militū manu collecta: in hierusalē hostili aīo cōscendit: ubi ad direptionē cōuersus: oīa ciuiū & sacerdotū bona distrahere cœpit: sed quū a tēpli ingressu phiberet: respondit ego mūdior sum pereptore illo quo tēplū uestrū pphanastis: & hæc uerba faciēs in templū ui īgressus omnia ornamenta illius decentiora sustulit: & tributa ac annonas ministris templi rursus imposuit: a quibus usq̄ in hunc diem interuentu Esdræ fuerant exēpti. Vagosus autem paulopost pro nece Iesu Ioānem puniuit.

¶ Viri disciplinis excellentes.

¶ Demosthenes sūmus orator: atq̄ philosophus tēpestate hac Euse. testāte maximo in pcio fuit: 4850 349
hic a Platone facūdiā hauriēs ob ebullide argumētationē sūmus orator effectus est. Cuius eloquntiam Eschines philosophus cōmēdans dixit: qui quū in ipso cōsiderasset acerrimū oculorū rigorē terribileq̄ uultū: pondus accōmodatū singulis uerbis: sonū uocis: efficacissimos corporis motus pfecto cognosceret: q̄ & si operi eius nihil addi pōt: tn̄ Demostheni magna pars operis Demosthenis abest: quū loquit̄ potius quā quū audit̄. De isto demosthene Valerius sic refert. Quod quum Philippus Macedonū rex athenas obsideret: ab atheniensibus postulauit sibi decē oratores dari: si ab obsidione recedere deberet. Demosthenes hoc audito in cōsilio ueniēs hāc fabulā recitauit dicens. Lupi suaserunt pastoribus aliqñ ut secū amicitiā cōtraherent. Quod quū pastoribus placuisset: petierūt lupi: ut pro uice securitatis traderēt eis canes: in qbus uidebat̄ occasio iurgii: annuerūt pastores: & tradiderūt canes ouiū suarū peruigiles custodes: tūc lupi formidine dēpta gregē non solum pro satietate: sed et̄ pro libidine lacerauerūt: sic & philippus inquit sublatis oratoribus a populo atheniensi facturus est: q̄ audientes atheniēses Demosthenis consilio acquieuerūt: & sic ciuitas a periculo liberata est: inqrenti cuidam quo modo posset benedicere: ait. Si non dixeris: nisi qd bene scieris: hæc eius præcipua fuit sententia. Liberi seruiq̄ personam ueritas superat: serui liberiq̄ mendacium miscet.

Fabula Demosthenis.

¶ Aristoteles philosophorū oīum princeps: atq̄ monarcha: his tpibus maxime claruit. Qui gente
macedo natus Socratē atq̄ Platonē habuit pceptores: qd diuus pater Augu. 8. de ciui. dei testat̄: di 4856 343
cens. Aristoteles platonis discipulus uir excellentis ingenii: platoni qdem eloquio impar: sed multo facile superās. Quū peripatheticā sectā cōdidisset: uiuo adhuc pceptore suo in suā heresim multos cōgregauit discipulos. Inter quos ob eius uenerationē alexandrū et̄ habuit discipuluz: supuixit autē post platonis mortē .25. annis. in quibus partim alexandrū docuit: partimq̄ libros cōponens: ac partim doctrinis inhians: in cuius qdē sigillo: ut dicit̄: hoc īscribi fecit: Sapiētior est qui q̄ nouit abscōdit: q̄ qui ppalat q̄ nescit: fuit aūt Ari. facūdus eloqo. Et ut Hiero. ad Eustochiū inqt: sine dubitatiōe pdigiū grādeq̄ miraculū in tota natura fuit. Tandē quū in lycio multis annis florētissime docuisset: iuidia cōmuni accusatus: q̄ de diis nō recte sentiret: metuēs ne ut quōdā Socrati: sic etiā sibi iudicio peundū foret: deserta sui defensiōe in calcidē abiit: ubi & quoad uixit in optio mentis uigore fuit: uixitq̄ ānis. 62. ibidē diē obiit: ut Leonardus aretinus in eius uita copiose descripsit: tractauit aūt hic oēs philosophiæ partes: & pcepta dedit singulis: sed præ cæteris rōnale in suū sic redegit ius: ut a passiōe sua oēs alios exclusisse uideat̄: ita ut per antonomasiā philosophus appelletur: sane laertio teste octo fuere Aristoteles. Primus hic. Scds qui athenis rempu. administrauit: cuius extant elegantissime oratiōes. Tertius qui in Iliadē Homeri scripsit. Quartus orator Siculus: quintus qui dictus est Myntheus Eschinis socratici necessarius. Sextus Cyreniacus: qui poetica scripsit. Septimus pedotriba cuius meminit Aristoxemus in uita platonis. Octauus grāmaticus obscurus & ignobilis. Ferūt aūt Aristotelē philosophū multa scripsisse opera: qui pfecto si reuiuisceret multa sua esse negaret: quæ nos illi attribuimus: & melius cū eo actum est: quā cum aliis: quorum opera funditus exterminata sunt: & ipse causa extitit: cui multa perierint: qui aliorum gloriam ad se traxit: uerumtamen Laertius in uita ipsius hos notatos refert: eum scripsisse libros: quorum tituli sunt isti uidelicet.

Peripathetica secta.

Aristoteles octo fuere

Prædicamentorum	li.2.	De propositione	li.i.	De principio	li.i.
Periermenias	li.2.	De naturalibus	li.i.	De interrogatione	li.i.
Priorum	li.i.	De lapidibus	li.i.	De morte & uita	li.i.
Posteriorum	li.2.	De Methauris	li.3.	De undatione nili	li.i.
Topicorum	li.i.	Methaphisicorum	li.15.	De quattuor elementis	li.3.
Elencorum	li.2.	De bona fortuna	li.i.	De non generare	li.i.
De artibus	li.i.	De poetria	li.i.	De indiuisibilibus	li.i.
De salutationibus	li.4.	De agregati.artium	li.12.	De Mechanicis	li.i.
De diuisionibus	li.4.	De uirtute	li.i.	De artepratica	li.i.
De contrariis	li.i.	De instantiis	li.i.	De medicinalibus	li.4.
De genere & specie	li.i.	De diuisionibus	li.17.	De dubiis	li.6.
De commentis	li.i.	De diffinitionibus	li.7.	De parabolis	li.i.
De propositionibus	li.i.	De syllogismis	li.2.	De problematibus	li.i.
De memoria	li.i.	De syllogicatione	li.i.	De prouerbiis	li.i.
De uegetabilibus	li.2.	De gubernatione	li.i.	De ethicis	li.10.
De longitudine uitæ	li.i.	De anteropicis	li.i.	De politicis	li.8.
De compositis aialibus	li.i.	De iopicis	li.2.	De contentiosis	li.i.
De motu	li.i.	De methoclis	li.i.	De compendiis	li.8.
De natura	li.3.	De is quæ dicuntur	li.i.	De diuisione	li.i.
De unitate	li.i.	De rhetoricis	li.i.	De amatinis,	li.i.
De diffinitionibus	li.13.	De rheto.cõteco.	li.i.	De libero arbitrio	li.i.
De argumentationibus	li.2.	De anathomis	li.i.	De positionibus	li.3.
De propositionibus	li.25.	De persuasione	li.i.	De concupiscibili	li.i.
De diuisionibus	li.i.	De congregatione	li.i.	De dispensatione	li.i.
De dictione	li.2.	De poeticis	li.2.	De passionibus iræ	li.i.
De gñatione & corrup.	li.2.	De perspectiua	li.i.	De ebrietate	li.i.
Physicorum	li.8.	De astronomia	li.i.	De matrimonio	li.i.
De anima	li.3.	De exhortatione	li.i.	De amicitia	li.i.
De cœlo & mundo	li.4.	De disciplina	li.i.	De moribus	li.5.
De sensu & sensato	li.2.	De oratione	li.i.	De ingenuitate	li.i.
De iuuentute &c.	li.2.	De idea	li.i.	De concupiscentia	li.i.
De animalibus	li.19.	De mathematicis	li.i.	De apolline	li.i.
De mole corporis.	li.i.	De passione	li.i.	Contra thimeum	li.i.
De phisonomia	li.i.	De arte introducto.	li.i.	Contra Mellisium	li.i.
Contra Xenocratem	li.i.	De musica	li.i.	Contra achineonam	li.i.
De conuersatione	li.i.	De tragœdiis	li.i.	Contra gorgiam	li.i.
De prima philosophia	li.3.	De discalia	li.i.	Contra pythagoricos	li.i.
De le.constitutiua	li.i.	De diuitiis	li.i.	De colonis ad ale.	li.i.
De legibus	li.4.	De polytico audi.	li.8.	De regno ad eũdem	li.i.
De obiurgationibus	li.	De iustitia	li.i.	De dicta conseruanda	li.i.
De doctrina speusippi	li.i.	De iustificationi.	li.i.	Historiarum alexandri	li.250.
Contra zenonem	li.i.	De bono	li.i.	De pomo	li.i.
De pythagoricis	li.i.	De bono utili	li.i.	De philosophia morali	li.3.
De olympiacis	li.i.	De bono iterum	li.i.	Quæ diuiditur in ethicã polyticã:	

& economicam. Ethica quæ de moribus & regimine aĩæ. Polytica de regimine ciuitatum. Economica de regimine familiæ. Epłas inumerabiles ad alexandrum: & ad philippum scripsit. Ethica polytica Economica qd sint

339 4860 ¶ Dion aũt syracusanus nobilis philosophus his tpib⁹ postq̃ utraq; dionysii tyrannide cõplicatus diu fuit: apud syracusanã urbẽ interimit. Nã superior ille dionysius Aristomacẽ dyonis sororẽ in matrimonio duxit: ex qua duos filios Hippariũ & Nyseũ pcreauit: totidẽq; filias: Sophrosinem & aretẽ. Quarũ primã teste Emilio pbo eius filio dionysio cui regnũ reliq̃rat: nuptã dedit. Alterã ipsi dyoni patruo. Qui pter nobilẽ ppinqtatẽ & gñosam maiorũ famã multa ẽt alia bona a natura recepit: utpote ĩgeniũ bonũ & docile: & ad oẽs artes idoneũ: magnãq; corporis dignitatẽ magnas item diuitias a pre relictas: quas ipse tyrãni muneribus auxit. Et ideo tm̃ platonẽ amauit: ut idẽ se traderet: nec minus eo plato delectabatur: dion alter pruseus orator eximius fuit: cui eloquẽtiam Chrysostomus cognomen fuit.

¶ Carneydes philosophus dyogenis auditor his tpibus dicitur floruisse: eo q̃ atheniensibus cum eodẽ diogene ad senatũ Romanũ missus fuerit: hic adeo studiosus extitit: ut quũ ad mẽsã sederet: cogitatiõibus inhærẽs: manũ ori apponere obliuisceret. Sed Melissa quã uxoris loco hẽbat: dexteram suã necessariis usibus coaptabat. Aĩo enim uita fruebat: corpore uero q̃si alieno circũdatus uidebat. Centesimo deniq; uitæ suæ ãno: sicut Vale.in.4.ait. philosophando finem fecit.

336 4863 ¶ Eschines phs & orator atheniensis: hoc ẽt tpe cognoscit: qui a iuuentute sua studiosus & librorũ

Socratis amator fuit:hic cū aliq̄ñ cæteri discipuli Socrati magrō suo multa offerrēt. Eschines ipse paup se ipsum obtulit dicēs φ qcqd hēbat se illi obtulisse. Tradit aūt Laertius p̄ter hūc septē fuisse Eschines: quoꝝ primus q artē oratoriā scripsit. Scds orator quē arbitramur iustū fuisse Demosthenis Emulū: de quo Pli. 7. de natu. histo. & Quintilianus lib. 9. de institu. ora. plura dixere. Tertius Acchas Isocratis discipulus. Quartus Mytilene⁹: quē teste Laertio oratoꝝ flagellū uocabāt. Quintus Neapolitanus achademicus phs. Sextus Milesius ciuilis scriptor. Septimus statuarius.

Eschines septem

¶ Xenophilus pythagoricus philosophus: patria calcidonēsis: hoc ēt tpe magno habet̃ in precio. Qui oīs humani incōmodi (ut aiunt) expers fuit: cum etiam uixisset annis. 105. Inde sūmo doctrinæ perfectionis splendore mortuus est.

¶ Phedron quoq̃ Elidēsis phūs: per hoc idē tp̄s clarus habet̃: qui & Socrati ac platoni perfamiliaris fuit. Eiusq̃ nomine plato librum de īmortalitate animæ prænotauit. 4864 335

¶ Herina poetrix his tpibus claret: & multa laude digna cōscribit: quæ Nectanabo regi ægypti usq̃ in Ethiopiam expulso reditum suum prædixit.

¶ Xenocrates chalcidonēsis philosophus & platonis auditor: per hæc tpa clarissimus inuētus est: qui & laertio teste: adeo īgenio tardus erat: ut cū plato illū Aristoteli cōpararet: alteꝝ freno: alterūq̃ calcaribus īdigere diceret. Alioqñ sæuero semp ac serio habitu & ore pdurābat: ī achademia uixit ut plurimū. Si qñ ad urbē pficiscebat̃: turba oīs īpudicoꝝ eius trāsitū obseruabat inqetandi ei⁹ gratia philenæ nobile scortū dedita opera a qbusdā intra eius cellā missa est: quæ ab eo orās lectuli partē accepit: demū quū multa ne qcq̄ orasset: impfecto opere discedēs: dixit se nō a uiro sed a statua uenisse. Porro licet multū frugi fuerit: tñ & fastus cōteptor extitit. Et cū sæpe meditationi īseruiret: unā in silētio horā distribuebat: successitq̃ ī achademia Speusippo: ut patet. 8. de ciui. dei. c. 12. scholāq̃ tenuit ānis. 25. Moriturq̃ noctu quū in sartaginē forte impegisset āno ætatis suæ. 82. Fuere aūt qnq̃ Xenocrates: primus huius ppinquus: alter etiam philosophus & elegiæ scriptor nō satis pbatus. Tertius statuarius. Quartus qui odas scripsit. Quintus hic qui: ut Laertius ait multa uersu ac prosa scripsit.

Vide cōtinētiaȝ hoīs.

Xenocrates qnq̃

¶ Herostratus qdā natione græcus homo satis scelestus atq̃ ignauus: & ipse. 20. regni Ochi anno (fame gratia) tēplū dianæ ephesiæ turpiter īcēdit. Quo audito senatus ephesius decretum tulit: ne qs unq̃ eius nomen lr̃is demandaret: dignū plane suppliciū: sed minime obseruatū: qñ usq̃ ad nostram ætatē huius sacrilegi nomē puenit. Veꝝ ephesii aliud illo p̄stantius extruxerunt mulierum præcipue ornamentis: & aliis opibus ad id collatis.

¶ Torquatus īsignis pr̄icius Ro. cui Titus manilius ppriū nomē fuit Lelii manilii filius quē idem filius a tribunitia uexatione liberauerat tpibus istis apud romanos ob eius īcredibilē fortitudinem atq̃ magnanimitatē maxīo in pcio & honore habitus est: qui ptra gallū quēdā eximia corpis magnitudine uiꝝ certamē suscepit singulare: cui lȝ uisu a specie impar eēt: ipsum tñ supauit atq̃ īterfecit: a quo quū aureaȝ torquē abstulisset: suoq̃ collo īposuisset. Torquati cognomē sibi ac posteris suis obtinuit. Hic āt ex ea familia ortū habuit. Quæ galloꝝ exercitū ex Tarpeia eiecerat: tāti nāq̃ eius dimicatio momēti fuit: ut galloꝝ exercitus suis relictis castris pxima nocte ex eo loco in tyburtinū agrū trāsmigrauerint: & īde cū tyburtinis in cāpaniā transierint: ea qppe pugna ad anienē fluuium: qui est inter sabinos & Romanos: cōmissa est. Vbi ēt alias tulli hostilii regis īsignis extitit uictoria: quā romanoꝝ hostes fudit: hic nāq̃ Torqtus quū aliqñ dictator eēt: ut testatur Augu. lib. 5. de ciui. dei. c. 18. filiū pro patria pugnātē & uincentē occidit: eo qd contra īperiū suū pugnauerit: ne plus. s. mali esset in exēplo imperii contempti quā boni in gloria occisi. 4865 334

Pater filium occidit propter inobedientiam.

¶ M. Pompilius Romanus anno. 22. regni Ochi a romanis una cū Lelio Cornelio cōsul electus: cōtra gallos īgēti uirtute statim bellū sumpsit: & in agro latino adeo acriter collatis signis pugnarunt: ut fusis directisq̃ hostiū castris suū exercitū spoliis opulentū cū gloria atq̃ triūpho romaȝ reduxerit: pp quod a senatu sibi triūpho decreto de ipsis gallis triumphauerunt. 4867 332

¶ M. Valerius cognomēto coruinus Romanus adolescēs p̄stātis qdē aī & singularis uirtutis: per hoc quoq̃ tp̄s (Liuio teste) & ipse Camillo nō īdignior fuit: qui licet adolescēs: & ipse ptra aliū gallum uiꝝ magnitudīe & armis īsignē: singularē assumpsit pugnā: qui dū armatus in mediū pcessisset: & nōdū manū cōseruisset: eius galeæ repēte coruus ales īsedit: qui certamine inito e Valerii galea nūquā discessit: īmo & rostro & unguibus oculos galli uulnerare nō destitit: quoad Vale. hostē tali pdigio territum obtrūcauit. Quo mortuo: statim coruus e cōspectu euanuit: & Valerius deinceps Coruini nomine appellatus est.

Prodigiū coruui.

ARsanus pdicti Ochi regis filius. 13. psaꝝ rex. 260. Iudaicæ captiuitatis: olīpiade centesimadecima psis regnare cœpit: & regnauit annis. 4. De quo nil memoriæ dignū habemus. Genuit aūt filios multos: de qbus herodotus meminit. Cuius aūt primo regni anno descriptione Ro. facta inuenta sunt ciuium. 160. milia. 4871 328

Arsanus

¶ Iadus aūt. 6. iudæoꝝ pōtifex: hoc ipso āno īde mortui Ioānis pōtificis pr̄is: pōtificatu succedēs sedit ānis. 50. uir certe bonus & pacis amator: qui cū mores labefactos cōponere decreuisset: multos & quāmaxīe manassen frēm īuenit aduersarios: qui cornua in eū erexere qd Saraballā quēdaȝ ex Scythaꝝ gñe trāsflumē p̄fectū hētēt amicū. Nā idē Manasses huius Iadi pōtificis germanus ad

pontificatum

pontificatū cōtra ius fasq̧ anhelans Saraballæ ipsius p̄fecti fauorē sibi ꝓcurauit: cuius rei gratia filiam eius duxit uxorē. Sed iudæi indignati: qđ cōtra leges in circūcisoꝝ uxorē duxisset: ipsum a sacerdotio summouerūt. At Manasses ita pcitus: qđ eum ꝓpter uxorē nō admisissent: & præfecto nō obtēperassent: ad ipsum p̄fectum soceꝝ suum cū multis sacerdotibus atq̧ uxore se trāstulit: a quo benigne susceptus: pōtificatum scindere studuit. Cui & cōfestim Albigsam Mediterraneū uicū Tyriorum qđem īsignem ad uictum cō cessit: qbus etiā simul oēs habitatiōes & prædia contulit: atq̧ pecunias multas subministrauit. Sed & insuper Templū ad Hierosolymoꝝ instar super montem Garizin (qui erat altior omnibus Samariæ montibus ædificare) spopōdit: sed hoc facere cum regis darii licentia ꝓmisit. Dario deinde persaꝝ rege ab Alexādro superato. Saraballa cum nōdum templū ædificasset: ad Alexādrum defecit: a quo mox ædificandi templi licētiam obtinuit. Qui tēplo ædificato Manassen geneꝝ suum cōtra Iadum optimū pōtificeʒ cōstituit: & maximū Scisma inter iudæos excitauit: quod qđem usq̧ ad destructiōnē ipsius templi (a Romanis editam) perdurauit. Mortuo deniq̧ Saraballa: Alexander iudæis iratus: quod requisiti opem ferre & tributa consueta persoluere recusassent: oppugnandæ ac destruendæ urbis causa cum exercitu Hierosolymam uenit. Quod Iadus sacerdotum princeps audiens in timorē & pauorem maximū peruenit: & urbis ac iudæoꝝ calamitatē misertus cū insulis & pōtificalibus indumentis cū reliquis sacerdotibus Alexandro fit obuiam: quem quū Alexander cōspexisset pōtificalibus indumentis insignitum: habentemq̧ laminā: in qua dei magni nomen inscriptum erat: confestim ex equo descendit: & solus pōtificem adiens. Dei nomen: seu numē adorauit: & pōtificem ueneratus est oībus qui aderāt pōtificibus obstupēribus. Quum autem qđam princeps ab Alexādro causam impensi honoris pontifici quæsiuisset: respōdit Alexāder nō se hominem adorasse: sed deum: cuius sacerdotii principatum gerebat. Nam inquit per somnium in huiusmodi habitu eum conspexi. Ingressus alexāder urbem monitis pontificis sanctissimi obtemperās: postq̄ deo in templo sacrificasset. multa dona ipsi principi sacerdoti & reliquis sacerdotibus donauit. Deinde cōuocatis iudæis iussit eos petere: quas uellent donatiōes: & gratias. Princeps autē sacerdotū expostulauit: ut liceret patriis uti legibus: & septimū usq̧ in annū sine tributis eē: cui oīa cōcessit. Defuncto deinde alexādro & iadus hic illo tēpore defunctus est relicto post se Onia filio: ut Iosephus lib. 10. cap. ultimo testatur.

Pontificatus scindit̄ templū aliud ædificatur

Scisma iudæoꝝ

Alex. timore p territus pōtificē adorat

Alexander deū adorat & tēplo multuʒ offert

326 4873 ¶ Lucius Papyrius patritius Romanus bellator clarissimus: hoc ipso anno a senatu Romano dictator electus: Quintum Fabium magistrum equitum sibi constituit. Qui statim cōtra Samnites ex senatus decreto expeditionē suscipiens: in eos acies dirigit. Sed paulopost quū dictatore Romæ opus esset: Quinto Fabio equitū magistro præcepit: ne se absente hoste pugnare præsumeret. Fabius aūt adolescens: ut erat animo strēnuus post dictatoris profectiōnē aliquādo per exploratores didicit omnia apud hostes soluta esse. Qui aīo accensus euestigio cū samnitibus īcredibili feruore cōflixit: atq̧ ut acrius pugnaret equis oībus frenos detraxit: atq̧ ita calcaribus ꝯcitatos in hostium agmen permisit: ut nulla eos uis sustinere posset. Quāobrem ad uiginti hostiū milia in ea die cesa fuisse: Liuius scribit: parta itaq̧ uictoria de re bene gesta litteras nō ad dictatorē: sed ad senatū mittere curauit. Quāobrem iratus dictator Fabiū adiudicauit capitali pena esse reum: quod se absente pugnasset. Qui quum ad mortē ducerel̄: īgenti militum & populi fauore liberatus est. Tantamq̧ ob eam rem seditionem in papyrium milites cōmoueruntur: ut ipse uix mortis imperiū potuerit euadere: postea Samnites Romāos apud caudinas furculas angustiis locoꝝ cōclusos ingenti deditione uicerunt: ut uiuos ignominiæ seruare maluerūt: quam clausos occidere. Nam armis depositis Romanos uiliter uestitos sub iugo longum agere ordinem fecerunt: talem pacis conditionē Romanis īponentes: quam si seruassent hodie omnino nō essent: aut (ut Eutropius ait) Sānitibus seruirent. Veꝝ sequēti anno iubēte senatu Ro. duce papyrio dictatore Sānites deuicerūt. Qua uictoria dictator ex senatuscōsulto triumphū duxit: cuius triūpho maximiāi spem arma potissimū captiua p̄buere: tantū magnificētiæ in his uisum (sicut Liuius in. 9. scribit) ut aurata scuta dn̄is argentariorū ad forū ornandū diuiderent̄. Indeq̧ initium natum fuisse dicitur fori ornandi.

Lora in bello eqs detrahunt̄

Ro. clades a sānitibus facta

Dictator de Sānitibus triūphat

¶ Porus magnus iudæoꝝ Rex: hisdem tp̄ibus ab Alexā. magno in bello super Elephāte sedens: saucius superatus est. Qui cum plurimis iaculis eo in prælio se sauciatum sensit: ni omnino occideretur sensim humi se proiecit: & genibus prouolutus se ante Alexādrum submisit. Capto itaq̧ poro Rege Alexander ipsum interrogauit: quonāmodo ipsum pertractare deberet. Respōdit: pro regia dignitate nihil aliud expostulat is. Quamobrē (ut Plutarchus scribit) Alexāder eum non modo solitis imperare permisit. Verum etiam ipsius auxit imperium: unde & plurimas nationes a se superatas suis legibus subiecit. Quinq̧ milia oppida & alios complurimos uicos suo imperio adiiciens. Erat autem Porus hic statura admodū procerus: quattuor: uidelicet cubitorum & palmo altus: in quo quidem erat quædam prudentia atq̧ indulgentia perfecta. Quod propter suam corporis magnitudinē semper Elephanto insedere uolebat. Huius itaq̧ uirtutem admiratus Alexander adeo eum diligere præ se tulit: ut uictor uicto (ut præmissum est) regnū & dignitatē oīmodam restituere uoluerit. Hic ex Herculis magni ortū duxit: & ex suis successoribus centesimus & 39. Rex extitit. Ipse autem Hercules domitis terrarum monstris: in Indiam mox penetrauit: & Regnum Heroum a libero patre institutum in se recipiens. Rex in primis plurimi facere demōstrans: priuilegia

a libero patre concessa:non solum non ademit: sed & ampliauit. Verum cum Hercules in India uenisset ad montem: unicam filiam Pandeam nomine regni hæredem dimisit. Et ut ostenderet. Heroas a libero patre:ut a se institutos:quanti faceret:unum ex his nomine Labarem maritum filiæ dedit:qui regnum gubernaret:quod labares Rex quingentos Elephantes:& quattuor milia equites: & centum milia pedites suo in exercitu habere consueuerat:qui regnum tuerentur. Ex horum autem successione Porus hic unus fuit.

Alex. ALexander cognométo magnus Philippi ex Olympiade filius.4.&.20.Macedonũ rex: ultimo Arsani persaꝝ regis anno:Macedõibus regnare cœpit:& oibus supputatis regnauit annis.12.& mésibus.6.uiginti quippe annoꝝ erat cum regnare cœpisset:& patré nõ usquequaq̨ emulatus esset:sed ab ipso diuersus moribus:qui tñ nitiis: aut moribus superauerit nõ satis cõstat. Quia erat utriq̨ uincendi ratio diuersa. Hic namq̨ aperta ui:ille artibus bella tractabat. Deceptis ille gaudebat hostibus:hic palam fusis prudétior ille cõsilio:hic aio magnificentia:Iram Philippus dissimulare plærunq̨ etiã uincere nouerat. Alex.aũt ubi exarsisset:nec erat dilatio ultionis nec modus:uini uterq̨ auidus:sed ebrietatis uitia diuersa: Regnare ille cũ amicis uolebat:hic in amicos regna exercebat. Nam amicissimos suos:& præsertim Lysimachũ leoni obiecit. Dictũ hasta traiecit:& Calistené mori iussit:litteraꝝ cultus utriq̨ similis. Frugalitati Philippus:Alex.luxuriæ magis deditus erat. Huius uitã & igentia facta Plutarchus:& Iustinus historici accuratissime descripsere. Philippo igitur Rege uita functo:Alex.hic mox Ilyriũ: quã nunc Sclauõniam dicimus:ardẽti aio subegit:& Romanoꝝ ĩsulas obtinuit. Statimq̨ cũ in Aphricã transfretasset:eã totã superauit. Deinde Syriã rebellanté ĩgressus multoꝝ sibi occurrentiũ:alios elegit: aliosq̨ deposuit:ac alios interemit. Depopulataq̨ Syria:Damascũ expugnauit. Sydoné subegit. Tyrũ & plærasq̨ alias ciuitates funditus dissipauit. Indeq̨ Hyerusalé uersus ꝑperans cũ iudæoꝝ põtificem (sicut præmissum est)ueneratus est:urbé ĩgressus:& iudæis ĩmunitates cõcessit:& uictimas immolauit:Sulcato postmodũ mari ægyptũ introiuit:in cuius finibus mirificã cõdidit ciuitaté. Quã ex suo noĩe Lixandriã appellauit. De qua infra dicemus. Inchoata uero Alexãdria:cum in persidem processisset:& a dario persarum Rege uilipendere pueritiã suam accepisset: sibiq̨ multas misisset: & remisisset epistolas:audita Olympiadis matris legatione:quæ grauiter infirmabatur domum rediit:in quo quidem reditu Ammonitam militiæ darii principem sibi obuiam factum fudit maxima edita cæde:qui ad darium reuersus:Alexandri potentiam rettulit: sed dum Alexander ex Asia in minorem asiam per Hellespontum traiiceret:nonnullas regiones & phrygiam superauit. Tandem Macedoniam perueniens matrem ibidem iam conualescentem inuenit. 4874 325

Darius DArius Arsani prædicti regis filius ultimus persarum Rex:& ipse primo anno regni Alexandri primo ducentesimo septuagesimo iudaicæ captiuitatis persarum regnum accipiens:regnauit annis sex. Hic cum potentissimus esset:ne quid regiæ maiestatis honoratius deceret:bellum cum Alexandro magno(ut infra dicetur)uaria fortuna gessit. Tandem ab eodem uictus & superatus:& a cognatis turpiter occisus:uitã pariter cũ psaꝝ regno finiuit. 4875 324

¶ Alexander itaq̨ ꝑdictus rex anno secũdo regni Darii exercitu reintegrato: reliq̃ Græciã pagrauit:& Thebas rebellãtes mox incẽdit. Protinusq̨ athenas prexit:ubi ab Anaximene phõ placatus ĩmunitaté piter & pacé eisdé athemésib⁹ dedit. Moxq̨ lacedæmões subiugauit. Sulcatoq̨ mari calcedões domuit. Et quũ oés regiões circa Euphraté suo adiecisset ĩpio:põte facto Euphraté trãsiuit & psipolim appropinquauit:in q̃ darius psaꝝ rex morabat̃. Quod cũ audisset darius ad resistendũ ei exercitũ ꝯgregauit. At Alex.ꝯditiões hostiũ scrutari desiderãs: una cũ quodã ex pricipibus suis ad Stragã fluuiũ accessit:q̃ fluuius hyemali ac uernali tpe noctu cõgelat̃: & hic solis calore dissoluit̃. Inde relicto socio solus humili habitu trãsmeato fluuio in locũ:unde uenerat peruenit. Cuius figurã multi ex persis mirãtes eum deũ crediderũt. Tandé oĩbus diligenter exploratis:ad exercitum suum rediit. Factaq̨ exhortatiõe & dispendio:timore sublato cum exercitu triginta duoruʒ milium peditũ:& quattuor milium equitum Persipolim uersus cũ indubitata uincẽdi fiducia processit. Econtra darius exercitum sexcentoꝝ milium hoĩum eduxit. Dumq̨ utraq̨ acies in campũ cõuenissent:diu acriter pugnatũ est: antequã ulla pars cedere cogeretur. Tandem alexandri exercitu præualente darius fusus est:amissis eo in conflictu quadraginta milibus ex suis:& ex Alexandri parte centum & uiginti equitibus:& nouem peditibus tantum interfectis. Darius uero iterum maiori exercitu cõgregato ad occupandas Thauri montis Ciliciæ angustias: per quas alexander transiturus erat:cõscendere conabatur. Verum Alexãder cognito darii aduentu subito mira celeritate Thaurum transcendit:& ad Tharsum urbem peruenit:ubi aliquot diebus infirmitate detentus quieuit. Interea dario cum trecentis peditum milibus & centum equitum milibus sibi occurrẽte Alexander conualescens exercitum in hostem duxit:ibiq̨ acri cõserta pugna triginta milia peditum & decem milia equitum ex parte darii. De Alexandri uero exercitu centum & quinquaginta peditibus cesis periere. Sed & darius ipse saucius cũ exercitu terga uertit: & inter quadraginta milia captiuorum:quos illa uictoria conclusit:manibus alexandri fuerunt:mater darii:uxorq̨ & duæ sorores ac totidé filiæ:sicut Iustinus noster in undecimo epitho.libro scribit. Ad quas uisendas hortandasq̨ in cõmuni positas:cum Alexander uenisset:cõspectis armatis inuicem:ueluti statim moriturę se 4877 322

riturę se amplexauere: luctum implacabile edentes. Prouolutęq; alexandri pedibus non mortem: sed ut Darii corpus sepeliant: mortis dilationem precantur. Motus autem Alexander tanta mulierum pietate: & Darium uiuere dixit: & timentibus mortis metum depręssit: easq; & haberi & salutari: ut reginas pręcepit. Filiasq; quoq; nō sordidius dignitate patre in matrimōium sperare iussit. Post hęc Darii opes ɔtemplatus: in admiratiōe tantarū rerū capit: & tūc Barsanē captiuā in luxuriosis cōuiuiis ꝓpter formę pulchritudinē diligere cœpit: ex qua suscipiēs filium Herculē noīauit. Darius uero cum Babiloniam profugisset: per epistolas Alexandrum precatur: ut redimendarum captiuarū sibi potestatē faciat: pro qbus multā pollicetur pecuniam. Sed Alexāder pro captiuorū precio nō pecuniā: sed regnū oē petit. Quibus rñsis Darius amissa pacis spe iterū bellū reparat: & cū quattuor centū peditū milibus & centū equitum milibus ex Babylōia Alexādro obuiam uadit. Congressi autem prælium cōmittitur. Vbi & Macedōes in ferū cum cōtemptu totiens a se uicti hostis ruebāt: ecōtra per se mori quā uinci malebāt: raro in illo prælio tantum sanguinis est fusum: quā in isto. Darius uero cum uinci suos uideret: mori & ipse uoluit: sed a proximis fugere cōpulsus est. Hoc itaq; prælio Alex. a se imperiū obtinuit: sexto: scilicet anno post acceptū a patre imperiuȝ. Cuius tanta fuit fœlicitas. ut post hæc nemo sit ausus rebellare: patienterq; persæ iperium tot annorum seruitutis iugum susceperūt. Donatis uero refectisq; militibus triginta quattuor diebus prædā recognouit. In tharso deinde. 40. talenta milia clausa inuenit. Expugnata deniq; & capta persipoli regni caput Darius a cognatis suis captus in gratiā uictoris aureis cōpedibus cathenisq; uincitur: a quibus etiā multis cōfossus uulneribus iteriit. Quod audiēs Alex. idignās. s. tāto fastigio mortē lachrymatus est: & eius corpus regio more sepeliri iussit. Et sic psarū regnū suæ diuturnitatis finē accepit: ubi sub. 14. regibus. 254. annis regnatum est: quorū iterum noīa & tempora ista sunt.

¶ Persarum regum Epilogus.

Cyrus. 1.	añ. 30.	Arthabanus. 6.	añ. 7.	Artaxer. mēnon. 11.	añ. 40.
Cambyses. 2.	añ. 9.	Artaxerses. 7.	añ. 40.	Artaxer. ochus. 12.	añ. 4.
Tresmagi. 3.	añ. 7.	Xerses. 8.	añ. 8.	Arsanus. 13.	añ. 4.
Darius. 4.	añ. 36.	Sogdianus. 9.	añ. 8.	Darius. 14.	añ. 6.
Xerses. 5.	añ. 20.	Darius notus. 10.	añ. 19.		

Alexander itaq; magnus mortuo Dario rege prædicto qnq; annis totā obtinuit asiam. Nam septeȝ primi anni cū persarū regibus supputanṫ. Accepto igitur psarum regno se terrarū regē: & quasi mundi principē appellari iussit. Interea nō regio more: sed hostili odio in suos sæuire cæpit. Maxime enim idignabaṫ: si suorū sermonibus capi se mores Philippi patris patriæq; subuenisse: ꝓpter quæ crimina pmenionē regni ꝓximiorē una cum filio interficere fecit: pp quod oēs in castris in eum fremere cœpere miserātes innoxii senis: & filii casum interdū se quoq; nō debere melius dicentes. Quæ cum nunciata essent Alexādro: a sæuitia animū reuocauit. Reuocato itaq; ad bella animo: mox Carasmos & Clas in deditionē accepit: post hæc indiā petit: ut oceano ultimoq; oriente suum finiret impium. Cum aūt ad Niseam uenisset urbem oppidanis nō regnātibus fiducia religionis liberi patris: a quo urbs ipsa fuerat cōdita: potiri iussit. Verumtamē ad spectaculū sacri montis exercitū duxit oībus naturalibus bonis decorari: inde mōtes Dedalos Cleopidis reginæ petit: quæ cū se ei cōcubitū dedisset: redemptū regnū ab Alexandro recepit. Filiumq; ab eo genitū Alexādrū noīauit: qui postea indorū regno potitus est: peragrataq; india ad sexum miræ asperitatis & altitudinis peruenit: & quē Hercules obtinere nō potuit: ipse cū summo labore atq; periculo potitus est. Eiusq; loci gentes in deditionē accepit. unus aūt ex Indorum regibus: porus fuit qui uiribus corporis & animi magnitudine pariter insignis extitit: quiq; & bellū iampridē audita Alexādri opiniōe in aduentū eius parabat. Cōmissoq; cum eo prælio in prima cōgressiōe Alexādri equus uulneraṫ: & cum ad terrā cecidisset: satellitū manu Alexāder seruatus est: Porus uero multis obrutus uulneribus capiṫ. Sed Alexāder ob honorē uirtutis incolumen eum in regnū misit: ubi & duas urbes cōdidit: indeq; ad restas: Gestanos: persideas: Gangaridasq; cesis eorū exercitibus expugnauit. Cumq; ad Gussites uēisset: quē hostiū. 200. milia equitū opiebatur etiam illos deuicit: inde ad amnem agismæ perrexit: & per illum ad oceanum deuehitur: ubi iacensenas: Sibeosq;: quos Hercules cōdidit: in deditionē accepit. Hinc in ambros & sicambros nauigāt: quæ gentes cū octoginta armatorū peditum: & sexaginta equitū milibus illum exceperunt. Inde quoq; Hircaniam: mardosq; subegit: ibi ei occurrit: ut Iustinus refert. Talestris siue Minothea amazonū regina cum trecentis mulierū milibus: triginta quinq; dierū itinere cōfecto ex Rege liberos quæsitura. Cuius qdem aspectus aduentusq; oībus admirationi fuit: & propter isolitū feminis habitum & propter expetitum cōcubitum: ob quod. 13. diebus ocio a rege datis: ut uisa est ueterum implesse discessit. Post hæc cum Alexander in Babyloniam redisset: statim Darii filiam uxorem accepit: sed & optimatibus suis lectas ex omnibus gentibus nobilissimas uirgines tradidit: ut communi facto crimen regis lauaretur. Ibi etiam multis diebus ocio datis in lætitiam effusus cōuiuia instituit: ubi per Cassandrum antipatri filium: qui regi ministrare solebat: a patre ueneno dato intoxicatus est. Quo hausto nolens idē Alexāder Monarchiā suā in quēpiā trāsire: ne quis in potentia ei par apud posteros legereṫ: statim ultimā suam uoluntatem in duodecim: quos ab adolescentia

Montes Dedali Cleopes Regina

Porus rex indorum

Alex. habés & sepulchrū scriptores multos alexā. habuit

comites habuerat: sui amplissimi regni successores cōstituit: diuidens eis regnū. Et hmōi testamentaria ptiōe facta. Alex. 12. regni sui anno: ætatisq; suæ. 33. debitū naturale psoluit in Alexādria: ubi & sepulchrę eligens a Ptolemæo Lagi filio in alueo aureo sepultus est. Hic itaq; Alex. ut loquaces græci affirmāt supra humanā potentiā iā magnitudie pditus fuit: tantāq; militibus suis fecerat fiduciā: ut illo psente nullus hostis arma etiā iermes timuerit. Cū nullo. n. hoste unq̄ ɔgressus ē: quẽ nō semp uicerit. Nullā urbē obsedit: quā nō expugnauerit. Nullā gētē adiit: quā nō calcauerit. Huius tn̄ maxima fuit repħensio q̄ potius se uoluit draconis filiū & spuriū nūcupari q̄ regis Philippi. Magna nāq; ipsius gloriæ cupidus fuit: qa ubiq; ibat multos scriptores habere uolebat: q sua gesta describerent.

Viri Romani in bello Alexandro comparandi.

Marcus Valerius Coruinus iam dictus: & C. Martius. C. Sulpitius. T. Mālius Torquatus. Q. Publius Filio. L. Papyrius. Q. Fabius Maxīus. L. Volūnius ac. M. Curius Consules & Dictatores Ro. hisdē etiā tpibus Ro. floruere. Hoꝝ qppe: ut Liuius ait i quolibet idoles eadē: q̄ i magno Alex. erat: atq; animus & igeniū fuit: atq; disciplina militaris. Si cū quouis istoꝝ Alex. dimicādū fuisset: nō cū Dario certe rē habuisse dixisset. Nā si hoiẽ cū hoīe: ducē cū duce: formā cū forma cōparēt. Inuictū Alex. cū iuictis ducibus bellatū eē dicerēt: & Ro. isti aliiq; cōplures iuērent: & gloria & rerū magnitudine pares: quoꝝ suo quisq; fato siue publico discrimine & uiueret: & moriretur.

Pyrrhus epyrotaꝝ rex ex Eacide Troade natus his qdē tpibus fuit. De quo sic habet: q̄ adhuc ifans patre exacto: amicisq; iterfectis in Ilyriū. i. Sclauoniā ad Glauciā Regem deductus est: quẽ una cū pueris suis educauit. Eumq; duodecim annoꝝ factū: in regnū paternū restituit. Hunc legimus nō plures habuisse dentes: sed unū: atq; integrū os desup: quasi leuibus qbusdā tumulis in dentium figurā distinctū. Qui aliquādo a quodā enim Demetrii Antigoni regis præfecto. Viro qdem audacia: robore: & arte pugnādi præstātissimo ad singulare certamē ꝓuocatus ipsum superauit: & multis de eius exercitu cęsis: quinq; hoīum milia Macedonū uiua cæpit a Tarētinis: deinde imperator electus cōtra Ro. Albino cōsule ipse eoꝝ castra cæpit. Secundoq; prælio gesto etiā uictor Pyrrhus extitit: sed nō sine magna suoꝝ cæde: unde ab eo dictum fuit. Si alia pugna iterum Ro. uicerimus: omnino pibimus. Victus deinde a siculis cōtra quos Carthaginenses bella gerebant: in Siciliā nauigauit: ubi & Carthaginensiū potentiā euertit: ibi in oppugnatiōe Ericis munitissimi oppidi primus oīum mœnia cōscendit: ubi & alios e muro deiecit: aliosq; circa necatos coaceruauit: ipso illeso existente: qbus gestis etiam Mamertinos oēs supauit. Redeunte uero Tarentū in ipso recessu impetu cōtra regem facto Mamertini totū exercitū turbauerūt: e quibus unum quū Pyrrhus in capite accæpisset uulnus: regem ꝓuocauit ad certamen. Ob hoc rex ꝓuocatus & sanguine fœdatus ita caput barbari percussit: ut usq; ad inferiores partes plaga descenderet: cæderentq; hinc inde partes diuisæ. Quo facto: cōtra Roma. bellū aggredit̃ pro tarentinis. Sed a. M. Curio superatus in Epyrum reuertitur cum octo peditum milibus & quingentis equitibus: ubi cum Antigono Demetrii filio pugna cōmissa uictor euasit: & multas eius ciuitates obtinuit. Quum autem contra Spartas pugnans accæpisset Ptolemæum filium fuisse interfectum: ita & dolore icensus ipse ante omnes prouectus cæde: ac sanguine lacedæmonioꝝ cuncta repleuit. Semper itaq; hic Pyrrhus in bello summus ac inuictus uir fuit: sed tunc priora omnia fortitudinis opera longe supergressus est. Demum apud argos pugnans per manus cuiusdam anniculæ tegula occiditur.

Dentẽ unū solū habet

Cyneas celeberrimus Orator natione Epyrus magni Pyrrhi regis Epyrotaꝝ legatus his tpibus & dicēdi copia icredibiliq; doctrīa ac igenii memoria supra humanā estimationē noīatissimus ac clarissimus effulsit. De quo historiæ iter cætera refferūt: q̄ tātæ fuerūt mēoriæ: ut altera die q̄ romā itrauit legatus: q̄ uniuersum Senatū: & eqstrē ordinē ꝑpriis salutauerit noībus. Atq; alia mēoratu dignissima de isto Plutarchus in uita Pyrrhi cōmemorat.

Viri disciplinis excellentes.

Hermes ægyptius: q & Trimegistus phs: Platōis olim discipulus: Mercurius dictus: hoc qdē tpe clarus habet̃: qui inter cætera de uerbo pfecto librum edidit: & dixit: ut patet octauo de ciui. dei de os gentiliū fuisse hoīes mortuos. Huius libros Ambrosius abbas florentinus latinos fecit.

Apuleius apher Platonis etiam discipulus hisdem temporibus Athenis clarūit: & ibidem libros multos edidit: uidelicet de moribus & uita Platōis lib. unū: de deo sacratis librū unū: de quo diuus pater Augu. octauo de ciui. dei mentionē facit: de cosmographia librū unū: Item aliū quē in libros duodecim distinxit: & asinū aureū ititulauit. Scripsit etiā hortatoriū ad paupertatē cōtra Emilianum: Cuius hæc fuit sententia. Nihil est deo similius q̄ uir animo perfecte bonus.

Snīa bona

Plotinus philosophus platonis quoq; discipulus & porphyrii pceptor p hoc idem tempus athenis floruit: qui ad oīa uirtutis ornamenta cōpositus oīum etiā diuitiaꝝ studio firmatus fuit: iustus: fortis: temperatus: & prudens extitit: qui prudentiæ ratiōe fortunæ impetus superat posse crederet. Et propterea librum de uirtutibus pulcherrimū edidit. Dixitq; præterea: sicut haberur. 10. de ciuita. dei cap. 2. Animam rationalem quā in cælestibus habitare sedibus nō dubitabat non habere supra naturam: nisi Deum: q̄ sicut sol lunam illuminat: ita deus animam illustrat.

Natabile quod

Demas Atheniensis philosophus: hac etiā tempestate cognoscit̃: qui Alexādro magno uolenti Athenas obtinere restitit: persuadens atheniensibus: ut omnino ei nō traderent ciuitatem: sed tandem ab

97 4882 dem ab Alexādro obtenta ciuitate ei adhesit. Verum atheniensibus Alexandro sacrificare uolentibus dixit: uidete ne dum cœlum custoditis terram amittatis.

¶ Calisthenem īsignem philosophū Aristotelis discipulū p hoc idem tp̄s floruisse ꝯstat: eo q ꝯtra Alex. multis rōnibus seriose disseruerit: eū īcrepādo dicens, Si Deus es beneficia mortalibus largire: nō sua eripere debes: si homo id quod es semp esse cogita: propter quod iratus Alexander eum trucidari mandauit: & sic deforme in foueam cum cane includi iussus est.

¶ Dinocrates magni Alex. īsignis architectus p hæc tpa in p̄cio fuit: de cuius forma corpis & īgenio: Vitruuius ī ꝓœmio scđi libri de architectura multa disseruit. Hic teste eodē Vitruuio cū Alex. in Egypto Alexandriā metatus est: & instauratiōi templi Ephesiæ dianæ præfuit.

¶ Explicit liber quintus præsentis operis.

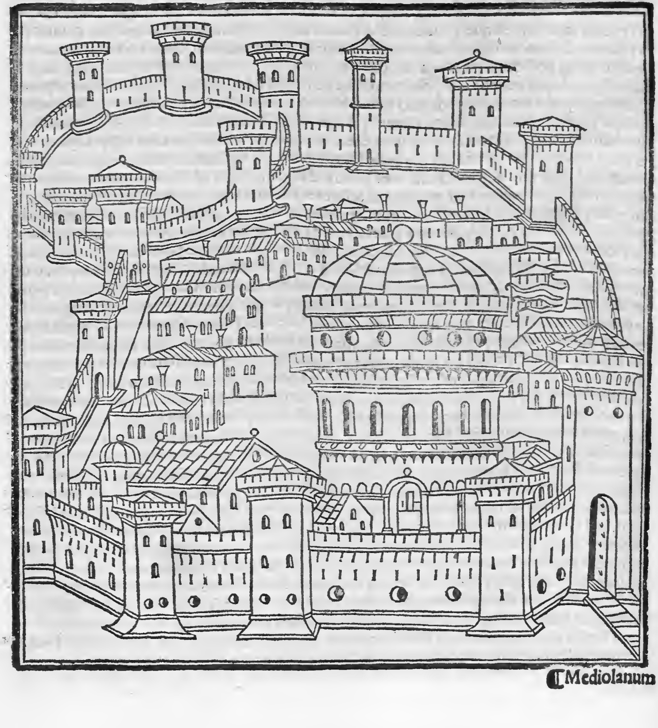
¶ LIBER SEXTVS IN SVPPLEMENTVM SVPPLEMENTI CHRONICARVM A PRIMO AVCTORE NOVISSIME CONGESTVS ET REPERCVSSVS HIC FOELICITER INCIPIT DE CIVITATIBVS PLVRIMIS.

¶ Anglorum regum usq ad Breni gallorum ducis tempora.

VNiuersoꝝ regū tpa gestaq ac noīa a pimis mūdi regibus usq nunc locis suis a nobis ꝓ uiribus diligenter pcussa: ad ptē Breni galloꝝ ducis ꝯditoris nr̄i quā iādiu ī māibus hr̄e desiderauimus: Dei gr̄a uentū est. Is plane: ut oēs histo. testanť: oium fere cisalpinaꝝ urbiū: aut auctor: aut ꝯditor fuit. Iccirco quū ex īdustria anglicos reges omiserimus: ꝯsonū ad lectoris uoluptatē: uī a p̄rio Bruto rege usq nunc eaꝝ noīa repetere: ut lōgobardi nr̄i suæ originis initiū & ꝓcursum pdiscāt. Prius igr̄ angloꝝ rex Brutus Aeneæ ꝓnepos fuit: a quo (ut diximus) Britāia īsula dicta est: post quē scđs Lochrinus eius filius: q tādē ī bello sagitta pcussus occubuit. Medanei⁹ filius. 3. rex successit. Inde. 4. Mēpricius eius filius uir pessimus īpauit: q tyrānides & cædes multas exercuit: post quē. 5. Embracius q multas urbes cōdidit. 25. filios ac. 30. filias genuit: q̄s oēs Siluio. 4. albanoꝝ regi trāsmisit albanis ī mr̄imonio iungendas cū Latini a Sabinis asp̄nati essent. Hic quoq post Brutū prius ī gallias classem pduxit: Brutus āt scđs eius filius: hic sextus successit. Reliq uero. 19. fratres: Syluio p̄dicto auxiliāte germaniā oēm cōq̄siere. Post hūc Brutū: septiīus īpauit Leli⁹ q urbē ex suo noīe ꝯdidit. Octauus bladuol īpauit: q Nicromātiā prius anglos docuit: post quē nonus Leir rex eius filius regnauit: q & ipse nōnullas extruxit urbes: tresq filias genuit: q̄bus mr̄imonio copulatis: a duobus ex ip̄is generibus regno pulsus est. Veꝝ tunc Agāpi regis galliæ cui tertiā eius filiā idotatā tradiderat: auxilio ī regnū restitutus est. Ideo idotatā dico: qa patri filias īterrogāti: q illaꝝ ip̄m diligeret. Rn̄derat: Quātū habes: tn̄ uales: & tn̄ te diligo: q̄bus uerbis commotus pr̄ illā regno paterno exhæredauerat: & sorores adulātes regē hæredes oīno ꝯstituerat: a quibus postea deiectus est. Mortuo āt patre ultīa eaꝝ deci o loco successit. Postq̄ soroꝝ filii regnū adepti sunt. Vnus āt cui Nodagius nomē erat: Germāo pulso: undecio loco. 33. annis regnauit: cuius tpe Roma ꝯdita est. Lauallа eius filius huic. 12. rex successit: quo regnāte. 3. diebus ī regno sanguinē pluit. Post hūc Garganus filius. 13. successit: deīde. 14. Syluius: post quē. 15. Iago Gargāi nepos. Cui successit. 16. Carminarcus Syluii filius: post quē. 17. Godoburcho. 18. Protex: q ferente pr̄e suo pempto: & Suardo Frācoꝝ rege fratris sui auxiliario supato: ipse quoq demū pemptus est. Regno deīde p multa tpa uacāte: & p qnq reges mirūimmodū lacerato. Tādem Monucrius Eleotisis filius regnū pacifice obtinuit: q etiā ꝯfestim corōa aurea sibi īposita leges mulctitias edidit: & celeberrimū tēplū Cōcordiæ struxit: ī quo postmōm anno. 40. regni sui mortuus sepeliri se fecit. Hic autē duos: Belgiū & Brenū post se reliqt filios. Cui Belgius p̄rogenitus uigesimus rex successit: & leges celebres cōposuit: q̄s iā Aloredus rex ediderat: Vrbē ac turri ppulchrā ꝯdidit: Brenus aūt natu minor: uir bello strēnuus: ac ferox: sed liberalis Norchaūbriā usq Cathenesiā regionē īgenti uirtute: obtinuit. Sed haud multopost īde pulsus ad Segitiū auxiliū postulaturus accessit. Et qa indigenis munificentissimū se exhibuit: mortuo Legino Alogobrus rex ī regnū successit: ducta eius filia uxore. Et qm̄ Alogobrus comitē ac munificētissimū: p̄cipueq ī dādis lautissimis cibis ꝓfusissimū se exhibuit: nulli aditū denegās. Brenus īnumeros bello sibi ademit ppl̄os: quoꝝ auxilio finitimos regulos debellās regnū oē ī suā redegit ptātē: ac nō multopost ꝯtra Belgiū germanū regē expeditionē fecit. Sed īteruentu mr̄is iter se statim cōposuere. Et firmata pace Bartrudū filiū: Belgius loco suo regnare fecit. Quibus ex sn̄ia gestis. Brenus & Belgius cū innumerabili multitudine (qa etiā terra illos quos genuerat capere nō poterat præ multitudine) ad nouas q̄rendas sedes: siue gloriæ cupiditate pellecti: siue ut alii uolunt ad īcestina bella uitāda ducti: siue (ut alii affirmāt) uini dulcedine ab Italia allecti: aut alio quouis modo ducti in Italiā cū uxoribus & Liberis & trecentis hominum milibus: ut Iusti. in. 34. epitho. lib. habet se trāstulerunt. Et primo circa Eridani oram: ubi insubres galli & tusci uicatim habitabant sese infundentes urbes nōnullas: de quibus & aliis multis mox dicemus: cōdere aut instaurare seu ampliare (pulsis inde ueteribus incolis) cœperunt.

Brenus igiť cōditor nř maxius & excellētissimus rei bellicæ ductor: & Sēonēsiū gallorū dux Monuchri anglorū regis filius .13 . Assueri psarū regis anno: & Olympiade .97 .ac iudaicæ captiuitatis septio supra .200 .anno .cū exercitu .300 .miliū Gallorū: relicto pprio solo Italiā uēit: & expulsis ueteribus tuscis: eorūq; urbibus occupatis: multarū urbiū (policrate: ac Iustino testibus) fundaméta iecit. Quarū de numero Papia: Bergomū & aliæ: ut mox dicéus fuere. Ibiq; psidio & opatiis relictis Ro. uersus cū exercitu tendēs oīa sibi formidie & ferro apuit. In Ethruriā aūt pueniēs ptra Tuscos ac Ro. Senēsem urbē p senibus: ualitudinariisq; & armētis: ut Polycrates i. 6. h3: extruxit. Inde ad Ro. expiendā uirtutē Ro. pfectus est. Ad quā pueniētes icredibili furore urbē cœperūt: & crudelē in modū direptā: igniq; exustā ad Capitoliū puenerūt: ipmq; ēt cæpissent: nisi. M . Mālii uirtus obstitisset. Verū soluta obsidiōe galli inde cū igenti pecūia recedētes: Camillus eos isecutus: & pecuniā abstulit: & fusis fugatisq; patriā ab hostibus depditā recupauit. Qua uictoria in urbē cū triūpho rediēs: secūdus Romulus iter iocos militares appellatus est. Verūtñ post recupatā a Camillo urbē etiā galli in regiōe eadē nō icruēta cū Ro. habuere certamia: & tñ Liuio teste breuiori tpis spatio p cæteris Ro. cōfecta referunť: quū firma itercesserit iter ipsos pax. Brenus āt multis in Italia ad cōdēdas & istaurādas ciuitates dimissis: cū multo milite Asiā itrauit: illāq; uelut examē apū repleuit: tātusq; terror gallii noīs ibi fuit: ut lacessiti regēs pacem igenti pecūia mercarenť. Ptolæmeus uero macedoniæ Rex ausus illis occurrere uictus: & multis uulneribus saucius captus est: Tādē eius caput amputatū ac ad terrore3 hostiū circūlatū fuit: tota acie lanceæ affixum: nec multopost nemine phibēte uniuersam Macedoniā uastauere. & spoliatis hoībus ēt deorū tēpla spoliare aggressi sunt. Sed dum Apollinis ædem apud Delphos spoliare cæpissent: ptim terremotu obruti: ptim grādine & fragore dissipati: reliq ab accolis usq; ad iternitionē cæsi sunt. Brenus aūt eo in plio uulneratus quum dolorem ferre nō posset: pugiōe uitā finiuit. Quo mortuo gallorū reliquiæ nōnulla asianorum loca postmodū occuparunt: & ibidem permāserunt: unde ab ipsis gallis gallacia: & Gallogræcia dictæ fuere: ad quos postmodum illa extat Pauli apostoli epistola ad Galatas.

Galli pp tēplorū spoliationē dissipāť & Brenus iuectus iterficiť

Mediolanum

97 4881 ¶ Mediolanum igitur ciuitas potentissima totius Cisalpinæ galliæ metropolis: & urbium cæteraꝝ mater ipante Assuero persaꝝ rege anno mũdi.4840.& ante Xp̃i aduentũ.359. a gallis senonẽsibus nõ cõdita:ut multi astruere uolũt:sed aucta & istaurata fuit.Eam.n.Iosue iudicis tpe a dignissimis auctoribus prĩo ꝯdita fuisse memoriæ ꝓditũ est.Nec certe credẽdũ est:ut tam ferax: tãq̧ opulẽta regio usq̧ ad Sẽonẽsiũ galloꝝ tpa sine urbe extiterit:cũ Gotifredus Viterbiẽsis eps̃:& Decius auxonius uir illustris in cathalago nobiliũ ciuitatũ uelint ipsam ẽt troianoꝝ tpibus clarissimã fuisse.Nã & Sicãbri Germãiæ populi a Sicãbria Priami sorore dicti: Troia euersa Sãsonis iudicis tpibus occupatis: Vngariæ & Sueuiæ:ac Bauariæ ꝓuinciis Italiã tandẽ maximo impetu intrantes: Aquilegiã & reliquas urbes cõpræhenderũt.Mediolanũ autẽ uersus hostili aio aciem dirigẽtes: Iulium insubrũ Regẽ obuiam habuerunt:cum quo pace confecta:adeo pacis fœdera percussere: ut Sicambri & Mediolanenses:sicut Charinus in Chronicis habet: unus populus & unum efficeretur regnum.Propterea Gotifredus Viterbiensis episcopus dixit.

Nunc mediolanos socios habuere Sicambri. Tunc Brixianoꝝ præripuere solum.
Viribus illoꝝ suffulti pluribus annis. Progenies priami ligurum capit undiq̧ plana.
Amodo montana satagunt captare cumana.

Hanc itaq̧ regiã urbẽ multis uicibus euersam:multisq̧ noibus appellatã iuenimus. Tẽpore enim Tolæ iudicis israel maximo arsit icendio:ĩdeq̧ ante Troiæ destructionẽ:qñ Laomedõ rex fuit interfectus a quodã pallade troiano:capta ac dissipata fuit:& belonẽsi abigati britorionẽsis galliarũ principis usq̧ tpa deserta ferme & ĩhabitata extitit:q eo cũ ĩsubribus:aliisq̧ gẽtibus ex gallia perueniens sedẽ locauit:& septiũ uicũ ꝯdidit.Instaurata aliquãtisp.200.ferme annis usq̧ ad brenũ hunc haud ciuitas magna fuit.Eius uero aduẽtu miꝝ ĩmodũ auctã & ĩstauratã fuisse cõstat: & cũ antea Subria & Mesopia & Paucẽtia atq̧ alba dicta fuerit:nũc omissis antiq̃s noibus mediolanũ appellata ẽ:ꝙ multoꝝ amniũ circũdata sit:hæc ãt ciuitas:ut Liui.li.20. tradit añ xp̃i natiuitatẽ.232. ab urbe aũt ꝯdita.460.anno.ĩ deditionẽ Ro.primũ uẽit: ubi postmodũ Magonẽ Hãni.fratrẽ eã occupãtẽ supatũ uulnerauerũt.Sed postea amilcaris pœni suasiõe ducta Ro.rebellauit ad quã quũ cũ exercitu Ro.uẽissent:amilcarẽ cũ.36.milib9pœnis & mediolanẽsibus ĩterfecerũt.Capta deinde ut Oro.& Liui.3i.li.h3 a Claudio.M.& de ea triũphato p ãnos ferme.500.pacata adeo creuit:ut scd̃a Ro.cognomĩata sit:& ibi pricipes Ro.quoad p occupatiões licuit ĩhabitarẽt: ꝓpterea nulli unquã subesse didicit.Hactenus aũt nec ex modernis tpibus secus.50.milia eq̃stris ordinis uiroꝝ in bello emisisse cõstat.Emporiũ cretæ totius lõbardiæ semp fuit:& agrũ uniuersum in omni bonitate feracissimũ habet:eã Herculeus maximianus iter cæteros pricipes mẽibus & tẽplo exornauit: nã eidẽ muꝝ secũdũ adiecit:& urbẽ amplificauit:& ex suo noĩe Herculeã appellauit in honorem herculis phanũ celeberrimũ struxit:qd̃ nũc diuo Laurẽ.extat dedicatũ.In huius uero urbis laude:diuus Berna.apls̃:ut ex eius histo.habemus:inq̃t pueni cum.2.discipulis meis.Gaio.s.& anathalõe ad ciuitatem Mediolani:q̃ post Romanã arcẽ famosissima habebaẗ:pariq̧ decore sublimis:post eam uero tam diuturnã fœlicitatẽ primas molestias tpe Ambro.ep̃i ab arrianis ptulerũt: inde paulopost attilla gothoꝝ rex illã diluit:& paulopost ĩstaurata parũ q̃euit.Lõgobardi uero etiã multis molestiis & opp̃ssiõibus eã agitauere:priuatis deniq̧ regno lõgobardis Mediolanũ p annos.360.sub italiæ regibus & uicecomitibus:ut suo loco dicemus:plurimũ floruit:nec ullas molestias sustinuit: dõec Federicus Barbarossa eã solo æquauit:quã tñ mediolanẽses ab Alex.põti.Ro.& ab ĩperatore græcoꝝ:atq̧ a pmensibus:placentinis:& aliis ciuitatibus a diuti:repetitã patriã tanto reædificauerunt animoꝝ ardore:ut intra trienniũ ditior:populoq̧ frequẽtior:necnõ & potẽtior solito facta uideretur.Dominabaẗ tũc Gualuagnus uicecomes uir ĩsignis:& patriæ pr̃ appellatus. Porro ciuitas hæc q̃tum tẽploꝝ magnitudine:regaliũ domoꝝ amplitudine:clarissimaꝝ ædium nobilitate: necnõ & oĩum artium bonitate floruerit:nostraq̧ ætate floreat:quum potentissimoꝝ dominoꝝ ducali maiestati obsequentiũ:tum utriusq̧ sexus cõtuberniũ religiosoꝝ ĩhabitantium:ac caterua huius urbis æquestris ordinis uiroꝝ ac doctoꝝ:necnõ & armoꝝ:pãnorumq̧ & omnifariã uestimentoꝝ fabrica & mercatura ipsa declarãt: hinc robur militare & equitũ multitudo educitur:hi eximii in quacũq̧ re artifices sunt:cuius q̃dem urbis adornãdæ dignissimus princeps Francis.Sphor.q in ea annis.14.principatũ tenuit:accuratissimã diligentiã egit.Is nãq̧ princeps pulcherrimũ nauile: per quod ex mediterraneis in urbem necessaria deuehebantur:adduxit ex abdua ex quo ciuitas non modicam suscipit utilitatem. Aliud antea Philippi ducis opere ex Ticino simile deducebaẗ:castellum superbissimum in ea a fundamẽtis extruxit:quod fortitudine inter mundi mirabilia cõnumerari potest: hospitale quoq̧ toto orbe celeberrimũ in ea ædificauit:& templũ beatæ Virgini dicatum indicibili impẽsa anno salutis nr̃æ.1388.ĩchoatũ magnũ accepit ĩcremẽtũ:urbis uias oẽs cũ antea cenosæ forent diligẽtissime strauit:& aliis ĩnumerabilibus ornamẽtis:& præclarissimis ĩsignibus regibus idẽ princeps exornauit:utpote pulcherrimis templis:monasteriis:palatiis: porticibus: nemoribus:& aquaeductibus:& aliis quæ enumerare longũ esset:unde & præ multitudine populorum & diuitiarum copia secunda Roma iure uocari potest. In Mediolanensi agro restat Modoecia oppidum sane urbis magnitudinem præ se ferens: antiqua Longobardorum principum sedes: ubi est basilica beati Ioannis Baptistæ: ac palacium superbissimum: quod Theodolina Regina ex-

truxit:habet & idem ager præter reliquos duos lacus. Verbanum: scilicet ex quo Ticinus procedit:& Vpilum:ex quo Lambrus effluit:haud longe ab urbe defluens:qui totum in circuitu irrigat agrum mediolanenses a Barnaba apostolo euangelium Christi primo susceperunt:cui paulopost successit diuus Ambro.irrefragabilis doctor:a quo sanctus Aug.doctor & ipse excellentissimus in hac urbe ad Christi fidem cōuersus est:in mediolanēsi urbe Nazarius & Celsus Geruasius & Protasius:aliiq̧ nōnulli glorioso Martyrio coronati sunt. Complures deinde sanctissimi ac doctissimi cōfessores:necnon & uirgines in ea claruere:Alexāder secūdus. Vrbanus tertius ex nobili Cribellorum gente:ac Celestinus.4.pōtifices Romāi:& Carus.13.Romanorꝫ iperator: q Dioclicianum præcesserat:ut firmus Saturninus dicit mediolanēses fuere. Genuit præterea hæc Vrbs Helyprandum.Ottum:Gualuagnū uice comites:q præclara gessere facinora.In disciplinis aūt iquirere operosissimū est.Ex clarioribus uero Statius Cecilius comediarꝫ scriptor hinc emersit. Ex nostris autē habet Daciū episcopū sanctissimū ac scientia præditū quē Gregorius in dialogorꝫ libris meminit: & Beltrandū Turrianū ordinis minorꝫ generalē doctorē.Antoniū Radenensem quorum nonnulla extant opera:Andream de Bilis nostri ordinis uirum scientia & opere diuinum:qui & ipse multa scripsit:sed & Signorolum & Obertū.& Otto:ac Christophorꝫ Castelonecum iurisconsultorꝫ sua ætate principes ornauit & ciuitatē:Ioannes de Morliano præcipuus medicus:& Ioseph Briprius sæcularibus litteris apprime eruditus:de quibus omnibus locis suis dicemus.

¶ Papia Cisalpinæ Galliæ Ciuitas.

¶ Papiæ Cisalpinæ galliæ ciuitas assueri persarum regis tpibus & gallis senonēsibus paulo longobardorꝫ histo.in secūdo testante fundamēta iacta sunt:uerꝫ lōge ante isubres galli uicatim locum illum habitauere. Hæc eniꝫ in marginibus Ticini fluminis ex uerbāo lacu effluētis: p quē lapideo pōte pulcherrimo traiicitur sita est:& a Ticino flumine Ticinū appellat̄:ubi isignis Scipiōis de Annibale uictoria extitit.Eā postea ob sitū & aeris salubritatem:amœnitatēq̧ ostrogotorꝫ: deinde longobardorꝫ reges libenter incoluerunt: apud quā & multa præclare gesta: ut ifra dicemus eam illustrauerāt. Et ppterea cum Mediolano magnitudine faciei:antiquitate:ac dignitate diu cōtendit.

Verum nunc Mediolanū plurimum excellit:ambæ tamē & nūc olim claræ:illustresq̧ fuere:hāc aliquādo Attilla hunnorꝫ rex cum reliquis urbibus cœpit:diripuit:ac uastauit:& paulopost instauratā etiā Odoacer Erulorꝫ rex crudeliter cū multa hoium cæde spoliauit:ibi tunc tanta fuit ciuiū Romanorꝫ cædes:quāta unquam alibi post cōmissa fuit:post exactos longobardorꝫ reges ungari Salado duce ciuitatē hāc diu obsessam & captā denuo ferro:igniq̧ pœnitus uastarūt.Eius postea exornādæ ciuitatis præ cæteris Ioannes Galeacius maria uicecomes primus Mediolanensiū dux multā adhibuit diligentiā.Nā post multa ibidem accuratissime fabrefacta:castellum magnificentissimum regio apparatu cum amplissima bibliotheca uelut doctissimus struxit:ciuitatisq̧ Gymnasium dedicauit:& iuxta castellum ingentem lucum muris cinxit:in quo ferarum uiuaria & pulcherrimas uenationes cōstituit:in cuius medio superbissimum monasterium ordini Carthusiensium cum eius sepulchro ingenti impensa fabrefecit.Luci autem ipsius ambitus est centum & uiginti stadiorum.In hac ciuitate multa sanctorum corpora ab Astulfo rege a Roma delata:quibus & sacella ædificauerat:& monasteria uirginum:ubi & filias dedicauit summa cum deuotione uenerantur:sed præcipuo honore sanctissimi doctoris Augustini reliquiæ a Luitprando e Sardinia allatæ cultu & religione uenerātur. Nam & sepulchrum ex candidissimo marmore eisdem sanctissimis reliquiis ab ordine nostro mira celebritate structum est: quod etiam aspectum quēdam pulcherrimum præbet.Genuit autem hæc ciuitas multos præclaros uiros:sed qui sanctitate & disciplinis præcipue excelluerunt:syrus eius ciuitatis episcopus doctrina & sanctitate laudatissimus:Enodius poeta eloquentissimus: Damianus etiam ipsius ciuitatis episcopus:cuius litteræ in sexta synodo plurimum ualuere. Habuit & Ioannem decimumnonum pontificem Romanum.Habuit & ætate quasi nostra Antonium Guaynerum medicum sua ætate celeberrimum: qui in curis medicinalibus multa cōposuit. Et Catonem saccum & Sylanum nigrum ciuili deditos iuri.& bonarum artium studiis ornatos.Hinc etiam Ioannes Rocchus nostri ordinis instaurator & doctor emersit:uir acris īgenii: & declamator sua ætate præcipuus.Quum autem propter huius ciuitatis episcopatus magna & diuturna inter episcopū papiensem & archiepiscopum Mediolanensem fuisset contentio:tempore Constantini pontificis Romani declaratum fuit: ut tantummodo Romanæ sedi & non Archiepiscopo obtemperaret: eique pallio & cruce uti liceret:quo postmodum Alexander tertius tempore Federici Barbarossæ priuauit.

¶ Comum Ciuitas Lombardiæ.

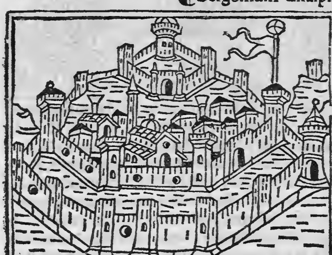
Anno Mũdi añ xpi ad.

¶ Comum urbem uetustã: a qua comenses populi a gallis Senonẽsibus in margine Larii laci conditã Iusti.affirmat.Pli.aũt eiusdẽ urbis ciuis dicit Comũ & Bergomũ Orobiorum stirpis fuisse:quã gentẽ a Catone ignoratam Cornelius Alex.dixit fuisse montanam. Hæc urbs q̃ nũc habemus instar cancri ædificata est.Vrbis corpus in similitudinẽ corporis cancri est:& hæc muris circũcingit̃. Cauda uero cancri suburbiũ portæ turris dicitur. Duo autẽ suburbia alia uidelicet:de uico:& de Curignolia brachia cancri referunt̃. Hãc huiusmodi formæ Helyprãdus uicecomes tẽpore cõradi primi ĩperatoris:cũ antiquã pœnitus euertisset:ædificauit.Eã antiquissimam conditã Rhetii ĩcumbẽtes postmodũ(ut Strabo ĩquit)uastauerũt.Sed Põp.magni Pompei pater ibidem colonus restituit.Et deinde.C.Scipio tria milia supadiecit:e qbus nõnulli fuere græci: q licet ibi domiciliũ nõ habuerint:oppido tñ nõ reliquerũt nouũ Comũ appellãtes:quã postea gothi uastauerũt.Deinde Helyprãdus uicecomes siue anselmus archiepiscopus de pusterla familia nobili anno.i i 24.adeo funditus euertit:ut uix hac ætate pristinæ urbis uestigiũ seruet.Huic urbi diuus Ambro.episcopũ dedit:eũq; spiritualiũ ac tẽporaliũ ẽpiscopũ dñm ac comitẽ ĩstituit: quæ plane ciuitas:tãetsi pp agri malignitatẽ paꝝ suscipiat alimẽtoꝝ:uiroꝝ tñ solertia:q mercaturã exercent & domoꝝ pulchritudine:artificumq; abundantia ĩ ter insignes urbes merito connumerari potest. Eius ager magnus:sed ubiq; mõtuosus & uallibus plenus est:ueꝝ uinetis & oliuetis natura cultus lebetũ ad dequoquẽdos cibos pulcherrimas habet fodinas:q nec alibi effodiunt̃. Longobardorũ ꝑterea tradũt histo.in lacu lario insulã esse in qua comacina ciuitas erat: & ab ipsa ĩsula appellata: ubi Asprãdus Lõgobar.rex speciale ꝑsidiũ habuit:& multas ibidẽ diuitias cõseruauit: ad quã etiã Cõdipertus ipsius gentis rex confugit:quæ urbs anno salutis nostræ.700.uastata fuit: postea aliquãtisper ĩstaurata a comẽsibus demũ anno.i i59.pœnitus euersa & nũquã ĩstaurata. Ea insula a como.i8.mil.pass.distare dicit̃:de qua Cassio.in epistola meminit. In hac urbe nobilis ciuis Iulia uirgo pro Christi noĩe post uaria tormẽta & prælia qbus cũ diabolo cõflixerat:capitis obtrũcatiõe martyriũ sumpsit.Hic excellentes uiri fuere Abũdius ipsius urbis episcopus doctrina & sanctitate clarissimus.Pli.secũdus histo.q naturales scripsit histo.Cecilius poeta sicut Catullus uidet̃ innuerẽ.Bonus Stupa ordinis Eremitaꝝ sancti Aug.q in diuinis nõnulla composuit:& Raphael legum doctus interpres qui digestum & codicem explanauit.

Iulia martyr abiondus ẽps Pli.scds histo. Cecili⁹ poeta Raphael legũ doctor

¶ Bergomum Cisalpinæ Galliæ Ciuitas.

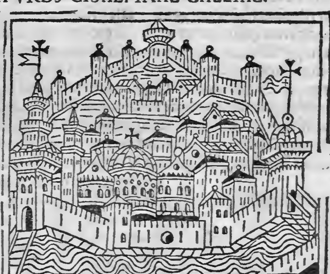

¶ Bergomnm cisalpinæ galliæ urbs: ex qua & nos duximus originẽ:testibus Iustino & polycra.& Paulo in.2.Lõgobar.histo.lib. a Breni militibus ante xpi aduentũ.350.anno cõditionis suæ sumpsit initiũ:a qua Bergomenses nũcupati sunt.Est etiã aliud oppidũ in minori asia qd pergamũ dicit̃: cũ.p.in principio & a.post.g.q̃ fuit attali regis:a qua pgameni nõ pgamẽses dicti sunt:& pgamenæ cartæ quod ibi cartaꝝ fuerit multitudo.Bergomũ igit̃ ciuitas saluberrimo adiecta fuit mõ ti: totaq; au strũ uergit:q̃ & situ arteq; ĩexpugnabile ẽ: qd & colles multos habeat:& tota cũ suburbanis fortissimis circũsepta sit mœnibus:in supcilio mõtis habẽs ĩtra & extra ĩexpugnabiles arces.Eius sane ambitus magnus est:q.40.stadiis ꝑtinet̃. Sergius flu.urbis suburbana ꝑterfluit:oẽmq; agri irrigat planiciẽ:q & terrã fœcũdissimã reddit: & ciuitati multã ꝓfert utilitatẽ.In ea ciuiũ ædes nõ ignobiles sunt:sed & tẽpla multa plurimo qdem exornata apparatu.Nã in medio urbis foro pmagnificũ extat tẽplũ beatæ Mariæ dicatũ: atq; aliis excolit̃ ornamẽtis.Ager totus opulẽtus est:ꝑter septẽtrionalẽ q mõtanus est & asp ac frigidus: ubi facile uitis neq; aliqua alia nascunt̃:ueꝝ ibi ferrũ & cotes ad acuendũ ferrũ idonei effodiuntur: & sunt q dicãt nullibi tales effodi lapides:multæ ibi sunt ualles:quaꝝ aliquæ uini optimi:suauissimarũq; frugũ & olei feracissimæ sunt:aliquæ uero modicæ:sed multis in locis ferrarias officinas habẽt & lanificas.Ea pp accolæ ut plurimũ cõmerciis magisq; agriculturæ operã dant.Bergomẽses enim ac Mediolanẽses mulieres præ cæteris ad fœcũditatẽ & liberoꝝ educationẽ ualẽt: uiri aũt litteraꝝ studiis ac mercimoniis ĩuigilãt Italiã:reliquasq; ꝓuincias pcurrẽtes:unde fit ũt præ cæteris pecũiis

abundent:& diuitiis & honoribus clarissimi habeanť:& adeo philosophiæ studiis:cæterarumq̧ facultatū generi se dedūt:ut discēdi studio totū orbē percurrāt.Dudū uero hæc ciuitas multis claruit strēnuis militibus:quoꝵ p̄clara gesta:regalia eoꝵ monumēta ferūt testimoniū:quoꝵ qdē uirtutē p multos annos mirabile sortita est īcrementū.Veꝵ supuenietibus dissidiis & ciuilibus bellis maximū ppessa detrimētū.Multis etiā annis ab ungaris:potissimū Sueuis & Alemāis īcursiōes:direptiōes:uastatiōes:īcendiaq̧ sustinuit:ita ut diruptis mœnibus uix qs turribus ad hoc potissimū extructis ꝯtineri posset:ac sic p multos annos destructa:& sine habitatore pmāsit.Id.n.factitatū quā maxime fuit tpe berēgarii secūdi:ut habeť īfra lib.xi.uidelicet post mortē Ambrosii ipsius urbis comitis.Demū lacessiti Bergomēses hostiū potētia Boemo regi sese dedere:q urbē in ꝓtectionē suscipiens arcē munitissimā extrui īprimis curauit.In hac urbe Alex.unus ex Thebeoꝵ legiōe sub maximiāo Impatore capitis obtrūcatiōe martyriū ꝓmeruit.Cuius corpus sanctissima grata Lupi urbis eiusdē ducis filia sepeliuit:post cuius passionē & ipsa miraculis clara qeuit in dño:& amboꝵ reliquiæ ibidē p̄cipuo in honore habenť.Genuit hæc ipsa nr̄a ciuitas uiros sanctitate:sciētia & armis p̄claros:iter quos floruit Ioā.ipsius urbis ep̄s tpe Ioānis Papæ qnti:cui ob sanctitatē & doctrinaꝫ:ut Paulus Lōgobardoꝵ histo.habet:reges & principes honoris gratia assurgere cōsueuerāt. Gēuit & Gerardū Sauonēsem episcopū nr̄i ordinis & Paganinū ordinis prædicatoꝵ:q multos tractatus ediderūt.Albericū p̄terea Rosatū ꝯsultissimū iuriū doctorē : q totū ciuile ius acutissime explanauit:Gasparinū Barzizā ornatissimū oratorē q sua īdustria & īgenio latias litteras semimoratus q̄si ab īferis resuscitauit.Guidonē Caratium physicū:q in medēdis lāguoribus nr̄o æuo nulli extitit:secūdus q etiā genuit Michaelē medicū & p̄hm clarissimū:ac in omni doctrinæ genere sciētissimū:q adhuc iuuenis:tāta est eius īgenii uis ac dicēdi copia:ut in omni scientia libros ediderit.Hinc Bartholo.Acoleus ortū habuit:uir rei bellicæ peritia īsignis:q pp res fortiter gestas a senatu Veneto ad īperatoriæ dignitatis fastigiū euectus fuit.Fuerūt alii nostra ætate audacissimi:q arma summa cuꝫ laude tractarūt.Hæc aūt urbs quum diu Mediolanēsiū principibus paruisset : & ab ipsis anno dñi.1345.arce.quæ capella nuncupať:& muroꝵ mole īstaurata fuisset.Tandē in Venetoꝵ manus anno dñi.1429.peruenit.

Alexād. martyr
Ioā.ep̄s
Gerardus ep̄s
Pagāus
Albric9 rosatus
Gasparinus Barziza
Guido menus medicus
Michael medicus
Bartholameus acoleus

❡BRIXIA VRBS CISALPINAE GALLIAE.

❡BRIXIA Præpotens urbs : quā Iustinus & Paulus Lōgobardoꝵ historicus dicit ꝯditā fuisse simul cū Mediolāo:& aliis p̄dictis urbibus a gallis Senonēsibus.Liuius uero in.5.uelle ur̄ a germanis trāseuntibus ad Italiā duce Ciconio ꝯditā:& eā galliæ cenomanoꝵ:a qbus cōdita sit:caput esse.Tpibus tn̄ Gedeonis iudicis Israel a quodā Troiāo noie Thracie teste Bēcio Alexādrino historico cōdita fuit:& ex suo noie primo Thraciā appellauit:quæ etiā toti ꝓuinciæ nomē dedit:unde in hystoria sanctoruꝫ Faustini & iouitæ habeť qđ Aureliāus īperator uenit.Brixiā in ꝓuinciā thraciaꝵ. Veꝵ postea p Mediolanēses Gotifredo uiterbiēsi episcopo in chronicis testāte . Sicābriēsiū auxilio ca.35. anno ante urbē ꝯditā euersa & dissipata p Brenū īstauratā fuisse poti⁹ quā ꝯditā dicere possumus. Est itaq̧ uetusto noie & rebus apud eū clarissime gestis:clarissima:quā Liui.lib.21 . fuisse Romāis auxilio his uerbis scribit.L.Emilius īperator effusum agmē ad mutinā ducit: & in siluis q̄ tūc circa mutinā erāt cæsi sunt Romanoꝵ.800.Cæteꝵ canetum petierūt sex signa militaria adepta. Fuere tunc auxilio Ro.Brixiani gallis aduersus alios gallos & Boios.Hāc etiā potētissimā uetustissimāq̧ fuisse antiquæ eius ruinæ:nūc in ea īuentæ ppulchræ ostendūt.Sed omissis antiquis noua ꝓsequentes eā quā maxime nr̄o æuo pulcherrimā populosissimā:feracissimā uidemus.Cuius cōditio talis est:ut nullius rei ad humāæ uitæ sustentationē egeat.Quā urbē una cū eius agro cōmēdare uolentibus:in oī bōitatis genere nulla rō abesse sinit.Nā & q eā laudāt.Ipsam gallinæ lac ferre dicūt: In austrū itaq̧ tota uergiť:& ad collis cuiusdā radices posita est:ī cuius sublimi cumulo extat:arx munitissima:totaq̧ urbs nouo & īexpugnabili:dupliciq̧ nūc circūcingiť muro:quā & Garza fluuius p̄terfluit:q ad molendū etiā plurimū ꝯferre solet.Fōtes ibi exundāt:q nō solū in foro: sed etiā p regiōes:p mōasteria:p hospitalia:p carceres:& p priuatas ciuiū ædes ubertim effunduną.Tēpla uero nō uulgaria & amplissima religiosoꝵ mōasteria:& cætera pia loca urbāissima: necnō & nobilissimæ ciuiū ædes urbis magnificentiā præ se ferūt.Hēt hæc urbs p̄ cæteris amplissimū agrū: q ad octingēta stadia in lōgū extēdiť:cuius nulla pars culta iacet:excepto dūtaxat siqd lacus:aut montes:aut siluæ ꝓhibeāt:ubi etiā sunt oppida cōplurima uetusti nois:& ppl̄o frequētatissima:q̄ urbiū magnitudinē hn̄t.Sunt p̄terea in eo agro duo lacus.Sebinus:ex quo Olius & Esdrēsis:ex quo Chisius fluuii egrediunť.At Olius p totū diffundiť agꝵ:cui9 cursus nō paꝵ cōmoditatis accolis affert Brixianus ager frumētū:miliū:legumina:uinū cuiuscūq̧ generis:oleumq̧ Vbertim ꝓducit:Lanæ

quoq; lini:feni:carinũ:casei:butyri:pisciũ optimoꝝ:oĩs generis pecoꝝ:pomoꝝ:ficuũ:casteneaꝝ: nucũ:amigdalaꝝ:coriloꝝ abundãtissimus ẽ. Abietes ꝑterea cædri:& cuiuscũq; generis legumina: sed & ferꝝ:& calybs in maxima habeť copia:adeo ĩter cæteras urbes in omni bonitate opulẽtissima est:ut merito dici possit:Brixia magnipotẽs. Hæc autẽ ab anno salutis.1428. Venetis parere cœpit:a qbus etiã maximũ suscepit incrementũ. Brixiãi sacramẽta christiana ab Anthalone Barnabæ discipulo susceperũt:apud quos episcopatũ etiã primus tenuit. Fuerunt deinde duo &.30. eius urbis epi in sanctorum Cathalogo relati. In ea sanctissimi Faustinus & Iouita ipsius urbis ciues sub Adriano principe martyriũ capitis obtrũcatiõe ꝓmeruere:necnõ & alii multi:quos enumerare lõgum esset. Habuit & hæc ciuitas plures uiros egregie litteratos:ĩter quos fuit ꝑcipuus Bartholomeus sacerdos canonũ ꝓfessor. De qbus oĩbus ĩfra dicemus. Ornať uero nr̃a ætate multis clarissimis uiris legum & bonaꝝ artium studiis decoratis:necnõ ciuibus belli peritia : morumq; cõpositione notissimis. ¶ Faustinus & Iouita ¶ Bartholomeus canonista

¶ VERONA VENETIAE CIVITAS.

¶ Veronam pulchrã ac ꝑclarã Venetiæ urbem alpibus finitimã Iustinus & Polycrates historici a gallis senonẽsibus cõditã ferũt. Sed nos Sicardi cremonẽsis epi sñiæ ĩhærẽtes post Troiæ excidium ꝯstructã asserimus:& senonensibus Gallis potius ĩstauratã: uel ampliatã:quã ꝯditã: quã Athisis fluuius diuidit & quattuor põtibus pulcherrimis traiciť. Hæc ciuitas ita romãis principibus grata extitit:ut in ea amphiteatrũ Romão more:nõnullaq; alia ꝯstruxerint ædificia. Ibiq; deinde a Gothis Longobardisq; regibus:necnõ & ab aliis pricipibus ac tyrãnis domus excelsæ:alta palatia:pulcherrima tẽpla inexpugnabiles arces:& castella fuerũt ꝯstructa. Eius accolæ:quũ multi sint:diuitiisq; affluãt:modestia etiã & urbãitate præ cæteris ciuibus redolẽt. Ager Veronẽsis ꝑter uinũ optimũ & oleũ:quo refertissimus est:ad alẽdas etiã oues plurimũ cõfert:ubi saluberrima pascua sic ouiũ lanas molles efficiũt:ut ex eis delicatissimi efficiãtur pãni. In eo igiť agro est bẽacus lacus:ex quo mincius flu. egrediť. Vrbis huius gesta sub uario fuerũt euẽtu. Attila.n.gothoꝝ rex:eã euertit & ĩcendit. Alboinus primus lõgobardoꝝ rex ibidẽ Rosimũdæ uxoris ĩsidiis occisus fuit. Ibi Rhodulphus impator Berengariũ impatorẽ supauit & occidit. Sed deĩde quũ in Alemãos trãslatũ fuisset : ĩperiũ hæc ciuitas uarios ptulit dños. Primo nãq; mõticuloꝝ familia in ea dñiũ sumpsit. Deinde a comitibus sancti Bonifacii pulsam. Azo estensis eius dominio potitus est:ipse uero anno dñi.1212.ab Ezelino de Rumão p arma pulsus:Mãtuanoꝝ armis restitutus est. Mortuo postea Azone: Ezelinus post annos.13. Veronã rursus obtinuit:q ĩmanissimus tyrãnus.200. Veronẽses in carcere positos: una cũ carcere:quo detinebanť:exussit. Defuncto aũt apud Sõcinũ tyrãno:Veronẽses ueꝝ comitibus sancti Bõifacii in libertatẽ deductis aliquãdiu fœliciter pmãsere. Deĩde nobilissima scaligeroꝝ familia & ipsa Veronẽsis surgẽs per tyrãnidẽ ipsam occupauit:& p.70.annos cũ maxĩo splẽdore Veronæ dñata est. Postmodũ pp uarias belloꝝ dissensiões subortas a Galeatio maria uicecomite prĩo Mediolanẽsiũ Duce pulsa est:Demũ etiã Galeatio duce mortuo & annuẽte eiusdẽ Galeatii uxore urbs in Venetoꝝ manus deuenit:& iã.70.& amplius annis eius dominio potiti sunt. Gẽuit hæc clarissima ciuitas uiros disciplinis excellẽtes:Zenonẽ primũ ipsius epm uiꝝ sanctitate & doctrina clarissimũ:q multa in ueteri & nouo testõ edidit cõmẽtaria. Emiliũ macꝝ poetã. Paulopost catullum poetã:atq; Pli.nepotẽ historicũ & phm egregiũ:ac alios plures:postremo ut Frãcisco Petrarchæ placet:in ea fuere Rainaldus ĩsignis grãmaticus:& Ioã.madius iurecõsultus nõ ĩcelebris. Genuit etiã Guarinũ oratorẽ ornatissimũ & phm ĩsignẽ. Petꝝ quoq; martyrẽ ordinis ꝑdicatoꝝ uirũ sanctitate ac doctrina clarissimũ. Habuit & uiros belli scia ꝑclaros & familias clarissimas. Mõticuloꝝ & sancti Bõifacii comites:quoꝝ gesta ꝑclara habeť. Sed & scaligeroꝝ potẽtissimã familiã ge

Monticelli scti Bõifacii Cõites Estẽses Ezelius scaliger Zẽo eps Emilius macer Catullꝰ poeta Plinius nepos Raynaldus grãmaticus Guarinus orator Petrus martyr

Luchiuſ Veronēſis · Paléon grāmaticus · Gayetanus pb̄s · Antoni⁹ luſcus · Oibōus orator · Brimonia idē ē q̄ Cremona

nuit:in qua canis grādis uir bello egregius fuit:qui.50.& uno anno eiuſdē urbis dn̄atū tenuit:& ſua uirtute:armiſq̄ Cremonā:Parmā: Lucā:Rhegiū:Vicentiā: Patauiū:ac Taruiſiū ſuo adiecit imperio. Floruit in ea Luchinus uermes Veronēſis:qui magnanimitate Cretā a Venetis pditā recuperauit.Genuitq̄ Iacobum ei nequaquam diſſimilem:qui rem Galeatii primi Mediolanenſium Ducis cōtra Arminiacum comitem:& Ioannem acutum anglicum ſuo concilio ac fortitudine tutatus fuit:propter quæ merita Bobio urbe ac uogeria ab eodem Duce donatus eſt.

❡Vicentia iſignis & memoria digna urbs iter Veronā: & Patauiū ſita ab utraq̄ ſtadiis ducentis diſtās a gallis ſenonēſibus cū antediɫis urbibus teſte Polycrate i.6.ꝯdita fuit:quā etiā Medoacus fluuius pene mediā diuidit:& mœnibus:magnificiſq̄ ciuiū ædibus ac tēplis nō mediocriter decorata:etiā uiroꝶ ꝓbitate iādiu floruit:quū ex ea magnū robur militare:& uiri in omni doɫrinæ genere defluerit:de quoꝶ numero Palemō iſignis grāmaticus fuit:& Gaietanus pſbyter pb̄s ſingularis. Anto.luſcus uir eloquētiſſimus:q prius oratiōes cōmētatus ē. Oibonus rhetor ornatiſſimus græcæ latinæq̄ linguæ piritiſſimus & Matheus Biſſarius iuriſcōſultus & eloquentia & doɫrina præſtantiſſimus. Hæc ciuitas mortuo Galeatio primo Mediolanenſium Duce: quum a Carranenſibus:ſcaligeriſq̄ principibus urgeretur:ac duris infeſtationibus præmeretur:adhortante Catharina ipſius ducis uxore:ſeſe prima Venetorum imperio ſubdidit:cuius auxilio & exēplo etiā Senatus Venetus Patauium & reliquas Italiæ urbes poſtea obtinuit.

Babilla ep̄s · Hō bonus · Quintilius poeta. · M. Furius poeta · Euſe.doɫor · Gerardus phyſic⁹ · Gulielmus ep̄s · Apollinaris medicus · Baptiſta Platina · Baptiſta aſtronomus · Dalaripa comites · Paſſarini comites

❡Cremonā pulchrā ac egregiā Ciſalpinæ galliæ urbē Aſcōii pediāi auɫoritate fultus:a gallis Senonēſibus etiā cōditā:uel potius auɫā affirmare poſſumus.Nā pediāus inq̄t:quū Romāi principio colōias deducerēt:Placentiā ſex millia deduxere colonos.Cām aūt deducēdi fuiſſe ait:ut gallis opponeref:ea tūc loca quæ circūſtāt obtinētibus.Et Strabo inq̄t gallos a pricipio padū fluuiuꝫ icoluiſſe expulſis ueteribus tuſcis.Ex quo plane iferre illos etiā pulchrā iſtauraſſe urbē. Sed ab hiſtoricis fide dignis:utpote Sicardo ipſius Cremōæ ep̄o uiro doɫiſſimo: & Bencio Alexādrino in chronicis eā tp̄ibus Delboræ iudicis iſrael a Brimōio Troiāo palladis ſocio ꝯdita iuenimus:& a ſe Brimoniā prīo appellāte.Nā Brimoniā ſcd̄m Benciū idē eſt q̄d Cremōa.Eā aūt:ut idē auɫor habet:gigātes latrōes ſubterrāeos ſpecus ibidē habitātē pſæpe deuaſtātes ab Hercule ſupueniēte liberata fuit.Hæc deide mirumīmodū auɫa & bonaꝶ artiū Gymnaſio ornata:multas icurrit calamitates.Primo.n.pp ſuſceptos.M.Antōii exercitus ab Auguſto oɫauiāo pœnitus euerſa fuit.Indeq̄ rurſus iſtaurata poſt.400.annos:a Gilulpho.4.Lōgobar.rege fuit derelicta.Sed poſtq̄ per annos multos digniſſime iſtaurata:multos ꝯflictus cū Mediolanēſibus geſſiſſet:in ipſoꝶ fidē deuēit:eiſq̄ nūc uſq̄ paruit:& maximū icremētū accepit.Sed hāc quū nūc hēmus urbē plana eſt:& ſpatioſa ac cōcaua:& pado abluif:a quo magnā hꝫ cōmoditatē q̄a padus multā hꝫ nauigationē aduerſam: adeo ut cū magnis oneribus ad multas regiōes nauigari poſſit.Nouiſſimis fere tp̄ib⁹ cū ifinitimis ciuitatibus pp Guelfoꝶ & gibellinoꝶ faɫiōes dū duriſſima bella certaret:q̄dā eoꝶ faɫio celſiſſimā turri & toto orbi admirādā i medio urbis foro erexit:q uā & duobus ānis pfecit. Hæc urbs ætate nr̄a lateritiis domibus pulcherrimis mōaſteriis tēpliſq̄ magnificētiſſimis:hoſpitalibus āpliſſimis aliiſq̄ urbiū neceſſariis cū maxīo ambitu & mœnibus foſſiſq̄ ꝓfundis exornaf.Hēt & agꝶ ampliſſimū in plāo ꝯſtitutū in quo nōnulla oppida ſunt opulētiſſima & pp ſo frequētata:q & frumēti uini:crociq̄ optimi feraciſſimus eſt.Olius iſup flu.ut plurimū p agꝶ Cremonēſem pterfluit:q terrā fœcūdā i feno maxīe exhibet.In ea ſɫiſſimi ꝓfeſſores Babilla urbis ipſius ep̄s: & hōbōus p̄cipuo hn̄tur honore.Ex hac uiri doɫrinis excellētes ꝓdiere ex uetuſtis:Quītilius poeta Virgilii familiaris.M.Furius poeta cognomēto bibaculus.Euſeb.eloquētiſſimus diui Hiero.diſcipulus.Habuit p̄terea Gerardū Sablōetiū excellētē phyſicū & aſtronomū:q Caldæas ſicut latīas ſciuit lr̄as:& multos Auicēnæ & Raſis libros ex arabico latīos fecit:habuit & Gulielmū ep̄m Nouanēſem:& Nicolinū theologū iſignem:qui multa memoratu digna cōpoſuere:ſed & Apollinareꝫ medicū p̄cipuū qui Ariſtotelis aīam commentatus eſt:& alios multos medicinæ deditos.Ornatur quoq̄ Rizardo malumbræ legum doɫore:qui codicem digniſſime explanauit:& Ioāne baliſtario oratore luculentiſſimo:& nuper habuit Baptiſtā cognomento platina uirum clariſſimum:& in dicendo facundiſſimum:necnō & Baptiſtā blaſium medicum & aſtrologiæ ſcientiſſimum ac alios plurimos.

❡Mātua galliæ cenomanoꝶ mēorabilis urbs Marōis Virgilii:unde originē duxit diuio carmine decātata:ut q̄buſdā plꝫ a Mātho Tyreſiæ uatis filio poſt thebanoꝶ iteritū ab Alex.illatū ꝯdita fuit.Sūt tn̄ q dicāt Tyreſiā theſei tp̄ibus fuiſſe:& in eius ſeruitutē deuēiſſe:q poſt patris iteritū i Italiā cū multis uenit:& cū ſociis græcis Mātuā ꝯdidit.Sed quū iteri ex tyberio tuſcho rege Oenus natus eēt:& ad ip̄m oppidū thuſci & Veneti ꝯfluerēt:Oenus muris oppidū circūdedit & i aliā formā redegit:quā & a m̄re Mātuā appellauit:dicēte Vir.io.li.æneī.Ille ēt patriis agmē ciet Oenus ab oris Fatidice Māthus & thuſci filius amnis. Qui muros matriſq̄ dedit tibi Mātua nomē.Hæc mōtibus q galliā & germaniā ab italia diuidūt:uicia ē:haud ꝓcul a bēaco lacu:ex quo micius effluit:q exūdās Mātuā uſq̄ labif:ibiq̄ lacu faɫo urbē circuit.Inde ēt ꝓgrediēs breui curſu padū ifluit.De hac Liui. lib.22.ſic dicit.Ita diuiſæ copiæ boiſq̄ i agꝶ ſuū tānetū ꝓfeɫis iſubres: cenomāiq̄ ſup amnis micii ripā ꝯſederūt īfra mille paſſuū millia.Et Corneli⁹ eos eiuſdē fluuii caſtra applicuit.Et lib.23.ꝓdigia enumerās:q̄ annos.5.ſecūdi belli punici fuerūt:dicit Mātuæ ſtagnū effuſū micio amni cruentū uiſum.Pa ſſa

sum. Passa est aūt Mātua supioribus tpibus maxias calamitates: pter illas q̄ uirgiliāo uersu sūt notissimæ. Mātuæ uhe miseræ nimiū uicia Cremōæ. Nā ab Atila Gothis: & Gilulpho Lōgob. rege. 4. & a Cacāo bauarorꝫ rege aliqn̄ dirutā: aliqn̄ spoliatā: qn̄qꝫ muris aptis derelictā: & spoliatā fuisse ꝯstat: quā ēt ungari ad solū usqꝫ euertere. Vnde & locus ubi tūc fuerat ad rei mēoriā nunc ungaria nūcupat̄. Mathildis postmodū nobilissima comitissa eā diu tēuit: mirificeqꝫ ampliauit: sub q̄ Nicolaus scds pō. Ro. ꝯciliū celebrauit: in quo ꝯstitutio de pō. Ro. electiōe a Cardīalibus faciēda ꝯfirmata est. Hāc p multa tpa post Mathildiꝫ multi possederūt: in q̄ clarissimæ familiæ dellanpa: & passeriorꝫ aliqn̄ pfuere. Demū post uarios casus iclyta Gūggiagorꝫ familia magni canis auxilio pulsis passerinis ea usqꝫ in psens cū maxia laude potiti sunt. Quorꝫ & pteritorꝫ dn̄orꝫ cura: diligentiaqꝫ tū pulcherrimis pōtibus sup lacū iactis: tū supbissimis tēplis: regiis palatiis & nobilibus ciuiū ædibus plurimū illustrata est. Vn̄ & nūc ampla ciuitas hīta est: & rerꝫ abūdās q̄ ad usum hūanū necessariæ sunt. Hanc pciosus xp̄i sanguis: q tpe Caroli magni miraculosus appuit: plurimū illustrat: ad quē uisendū Leo scds Papa pp frequētissima miracula ibidē gesta se ꝯtulit. In ea Anselmus lucēsis eps̄ uir sanctus: & eruditiōe moribusqꝫ īsignis requiescit: & btīssimus Ioā. bōus Mātuæ ciuis ordinis eremitarꝫ diui Aug. miraculis clarissimus. Gēuit ēt hæc urbs Albertinū ordinis heremitarꝫ diui Augu. sacrarꝫ litterarꝫ iterptē: q īter cætera memoratu digna tractatū de corpe xp̄i edidit. Matheū ēt medicū clarissimū & ad Siciliæ regē de medicinis opus egregiū pscripsit. Hūit & Galeatiū capriamū epm ciuē pstantissimū: honestate ac prudentia ornatissimū. Ibidē reliqæ corporis sancti Longini martyris: qui latus domini lancea apperuit magno habentur honore.

Anselmus eps. Ioānes bonus comes. Virgilius poeta

¶ Placētiā uetustissimā emiliæ urbē a quodā placētulo noīe Troiano iuxta padi & trebiæ flu. tpe Delboræ iudicis israel ꝯditā Bēcius Alexādrinus in Chrōicis affirmat. Deīde p tpa captiuitatis iudaicæ a Bellonesogallo mirumīmodū auctā dicit. Hæc & Cremōa circūquaqꝫ pado sitæ ī media regiōe ꝓpinq̄ sunt: in q̄ (ut pediāus ascōius ait) Romāi colōias: ut gallis alia loca occupātibus opponerēt: deduxere. Vn̄ & empotiuꝫ maximū teste Liui. li. 21. Ro. magna ope extruxerūt: magnoqꝫ psidio firmauerūt: ꝙ Hāibal expugnare nequit. Et pp locū accolæ frequētare cœperūt mixtis undiqꝫ ex finitimis populis: quos plio supatos Hānibal crudelissime diripuit. Hæc ciuitas quū nulli unq̄ paruerit ad ānū. 1149. Palauicinis nobilibus subiecta fuit: deīde p multas māus deuoluta: tādē Galeatii primi ducis Mediolāi māus deuēit: post cuius mortē īter duos annos p parcellatorꝫ: rubeorꝫ: aliorūqꝫ tyrānidē octies in pdā fuit exposita: & ad eā calamitatē deduxerūt: ut oī ꝓrsus hītatore destitura fuerit. Post ānū deīde. 40. uel. 50. Philippo duce. 3. defuncto: quū se Placētia Venetis subdidisset. Mediolanēses in eā arma uertētes post durā obsidionē a Frācisco Sfortia Mediolanensis exercitus ductore capta fuit: & tota militibus in pdā data. Quorꝫ tāta in diripiēdo effrenis libido extitit: ut nil diuini: nil sit humāi seruatū. Huius urbis ager optimus est: & multis in locis oleis & Vinetis abundās. Siluæ & materia plene circūiacēs: p cuius arua trebia fluuius & alia flumina pterfluūt: regionē Vbertini irrigāres: pp ꝙ & oīum pecorꝫ pascuis abūdat: & caseus ibidē efficit̄ optimus: ex quo etiā Placentinus caseus dictus est: Placentia ꝓfundissimos habet puteos ꝓ sale excoquendo. Ornata fuit hæc ciuitas Gregorio. 10. pōtifi. Ro. ac longe teste Cicerone. T. Tincha oratore: & sancto Cassio urbis epo: & Placentino iuriscōsultissimo: qui glosam legibus primus apposuit.

Grego. papa. Cassius eps. T. Tincha orator. Placētinus ꝯsultus

¶ Dertonā uetustissimā galliæ cisalpiæ urbē a liguribus ꝯditā ferre: sed quo tpe nō satis ꝯstat q̄ olī ut Strab. hꝫ: magna fuit pulchra ac optimis legibus īstituta: & paci simul & bello aptissima: lꝫ nūc modica ac tenuis sit. Hꝫ hæc unicū uerticē in quo uetustissimū diuæ mariæ dicatū extat tēplū: ubi & castellū urbis custodē ꝯstructū est. Hāc in Mediolanēsiū uindictā Federicus Barbarossa diripuit īcēdit: & uastauit: & q̄ nūc in plano hēmus uicecōites Mediolanēses reposuere. Eius ager optimus ac uini optimi: & gualdi ꝓ tīgēdis pānis feracissimus. Cur āt a tāta glīa in tātā deuenerit miseriā: tēporumue cꝯpas q̄ oīa uorāt an incolarꝫ discordia nō satis clarꝫ hētur. Sæpe. n. fit: ut ꝓpriis urbibus ciues magis q̄ hostes noceāt. Ferūt dertonēses extruxisse bobiū urbē: hētur clara beati Galli abbatis monasterio: ꝙ ipse Gallus thodelindæ Lōgobardorꝫ reginæ īpensa extruxit: in hac etiā urbe mltæ sūt sanctorꝫ reliqæ: & potissimum sancti Marti urbis epi ac martyris ac sanctæ Apoloniæ marty.

Bobiuꝫ ciuitas. Sancti Marti. Sanctæ Apoloniæ

¶ Alba pedemontium regionis urbem: q̄ Plinius pōpeianā noīatā Troiano quodā Troilo bencius Alexādrinus cōditam dicit: & ab ipso troiæ noīe appellasse: q̄ quū Federicus Barbarossa Papiensium auxilio & suggestiōe obsideret in aurora dici: q̄ horam nos albā dicimus obtinuit: & deinceps albā urbē ab ea hora noīauit. Hæc iamdiu nobilissimis mōfferati marchionibus paruit.

¶ Taurinū cisalpiæ galliæ citas: & totius pedemōtanæ regiōis caput tpe moysi a phætōte solis filio ꝯditiōis suæ initiū sūpsit. Nā ut Paul. pusinus histo. ait: regnāte apd̄ assyrios Spareto rege (ut supra li. 3. expssuꝫ est) Erydanus: q & phætō solis filius cū copia suorꝫ duce nilo nauigi ex ægypto deuenit in mare: & uētis adiuti in finiū: quē lygusticū seu lygustinū dictus uenit. Ibiqꝫ cū suis lōga fatigatus nauigatiōe descendit: & cū suasiōibus suorꝫ in mediterranea pgeret. Genuinū unū ex sociis suis nausea maris debilitatū cū pte suarꝫ nauiū custodē reliqt in littore. Ipse aūt Erydanus supatis mōtibus: quū amplissimā atqꝫ fertilē deuenisset planitiē: hoīesqꝫ rudes agrestes ferocesqꝫ cōperisset iratus īgenio eorꝫ ferocitatē supaturꝫ: secus padū ꝯsedit: & Thaurinū oppidū ꝯdidit: & prio Eridanū a se nuncupauit. Ibidēqꝫ quū aliquādiu regnasset: ligure filio relicto ipse phætō in pado perit a quo padus Erydanus postmōm appellatus est: Plini. āt in. 3. na. hi. dicit. Thaurinū initiū habuisse a

liguribus: cuius opinio supiora approbare uṛ. Hæc qppe nr̄o sæculo ad alpiū radices ꝯstitit. Cuius mōs oiuʒ altissimus est: & eius cacumia sp niue albescūt: & eius scopulū Hānibal pœnus cū igne & aceto ex iuio puiū fecit: p hāc naq̧ urbē: ut Liui. li. 21. ōndit: Hānibal primū in Italiā igressuʒ hūit. Ait. n. Liui. Thaurini ꝓxīe gētis aduersus isubres motū bellū erat. Inde ex statuis mouerat Hānib. thauriorūq̧ unā urbē caput eius gētis: q uolētis i amicitiā nō uenerat ui expugnauit. Ea qppe urbs in figura q̄drata structa. 4. portas hʒ: q̄ ex turri in foro surgēte iuxta gymnasiū posita: a speculatore oēs cernunṫ. Padusq̧ flu. illā q̄si abulit & durie ānis riuulus mediā ꝑterfluit: cuius qdē cōmoditate tota citas purgaṫ: & plurimū decoraṫ. Nr̄a. n. ætate & diuitiis ac aliis mltis ciuiū ædibus ac mōaste rioꝝ: & ecclesiaꝝ ornamētis mirifice creuit. Lōgob. n. pricipū & ducū olī celeberria sedes fuit: eo ꝙ totius regiōis media sit: & lignis aq̄sq̧ ac aliis necessariis copiosissima hēaṫ. Fuit deide marchio nū mōtisferrati subdita: q ipaʒ & regionē uniuersā & oppidis & ecclesiis celebrimis plimū auxerūt. Dēiq̧ subaudiēsibus pricipibus seu ducibus iādiu puit: q in ea gymnasiū bonaꝝ lraꝝ primum ꝯstituere: deide alias dignitates & bn̄ficia eidē ꝯtulere: quoꝝ auxilio plurimū decorata est. In huiꝰ itaq̧ regiōe ꝑ cæteris pluria atq̧ ꝑclara cernunṫ oppida: adeo ut ꝑ magnitudie: ꝑpl'orūq̧ frequētia urbē ipaʒ añcedāt: in qbus nōnullæ clarissimæ ac ꝑstātissimæ extāt familiæ: oēm in eisdeʒ iurisdictiōeʒ exercētes. Cōualles quoq̧ pluriæ: lōgitudie ac magnitudie adsunt: q̄ qdē a fluuiis uberti irrigaṫ: & ferri mltas hn̄t fodias. Thaurinēses oēs nr̄o sæculo molles ac delicati sūt: & in uictu pluri mū frugales: eo ꝙ tyrānidis exptes: ex agro oīa ad uictū necessaria ꝑter oleū abūdantissime hēant.

Thebeorum reliquiæ — Multi. n. thebeoꝝ legiōis in ea glorioso marty. corōati sunt: quoꝝ corpa ēt nunc ꝑcipuo ueneranṫ honore. Genuit hæc ipa citas maximū ipsius epm: uiꝝ utiq̧ scia & scitate ꝑcipuū: q in suis codicibus: ut in. li. 9. loco suo diceṫ: multa edidit. In huius agro ad cinisii mōtis radices Secusia fuit ciuitas: q̄ Federicus barbarossa p mōtem illum trāsiens dolo captā diruit: & nunq̄ in eodeʒ statu coaluit: cuius ep̄atus sedes: postq̄ & ipsi ciues epm suum trucidarunt: in alterius ditione cessit.

Sāctus Maxius — Secusa ciuitas

¶ Eporedia cisalpiæ galliæ haud magna urbs a Ro. pp̄lo ꝯtra gallos iestos: ut Pli. plʒ: sybillinis libris admōiti ꝯdita fuit: q̄ ut idē Pli. affirmat: a bōis equoꝝ domitoribus ligua gallica eporedia appellata fuit. Hæc in australiore pte: italiæq̧ finibus icolæ q̄si faucibusq̧ uallis augustæ ꝑtoriæ sita ē: & loci cōmoditate satis munita: in sinistro hn̄s arcē: in quā & maius tēplū btē uirgini dicatū puetustū hēt: ubi ea reliqt diui Bessi urbis ipsius epi ꝑcipuo accolis ueneraṫ honore. Duria flu. ex ualle descēdēs hāc itersecat: ex quo maxia lignoꝝ uis pduciṫ. In hac urbe Aug. cæsar deletis funditus salassis pp̄lis: oēs sub corona uēdidit: q̄ (ut Strab. ait) fuerat Rōanoꝝ colōia. Eius ager a meridiana plaga frugibus satis abundat. A septētriōali uero uix ullā ꝑter castāeas fructiferā arborē ꝓducit: sed optia ꝓ pecoribus alendis hʒ pascua. E' qbus caseus ēt salassus nūc usq̧ antiquū nom̄ retinēs ibidē abundat & pānus asp. Hæc urbs regioneʒ hʒ iter duas durias canepetii noīe appellatā: in q̄ tres nobilissimæ familiæ oppida possidēt: uʒ Valpangi scī Marti. & Georgii comites uiri ꝑpotētes: & multarum uirtutuʒ: rerūq̧ experientiā celebres: & munificentissimi: necnō ad omnes perhumani.

Sāctus Bessus

Valpangi sancti Mar. comites scī Georgii

¶ Augusta ꝑtoria citas & ultius Italiæ termius a Cæsaṙ aug. ꝑtoria nūcupata ꝙ ibidē ꝑtoriū prius posuerat: an. 30. añ xp̄i aduē. phibet istaurata. Et sūt q dicāt eā octauiā augusti iussu: eo i loco: quo Terē. Var. tūc ipator ꝯtra salassos castra hūerat: fuisse ꝯditā: & ibidē primū ꝑtorē Ro. posuisse. Hæc nō ignobilis hētur citas: & iuxta gemias alpiū fores sita graias atq̧ penias: qbus Hercules & pēos trāsisse Plini. asserit. Graios opiari: & apd̄ eā icisus fuit marmore titulus ille pgrādis pp̄los enumerās: quos Cæsar augu. in hisdē alpibus subegit graias atq̧ pēinas nūc appellāt: alterā iouis mōtis ꝑtē: ubi mōasteriū nobilissimū est scō Bernardo dicatū. Alterā colūnā Iouis: q̄ itur ad ualleʒ trarasiæ subaudiēsiū. Nā quū Terē. uar. ea in ualle. 36. millia cecidisset: & reliquos captos sub hasta uēdidisset. Cæsar aug. tribus millibus Ro. eo missis urbē hāc hītādā tradidit. Eius ꝯualles ꝓfundissimæ sūt: & dudum auri fodinas habuere: quas salassi possidebant: pp q̄ assidua ꝑlia gentes ille cōferebant: donec a Romāis pœnitus deletæ sunt. Hæc auteʒ ciuitas Dudum subaudiensium duci paruit.

¶ Vercellas cisalpiæ galliæ urbē ante troianū excidiū: ut Sicardo cremonēsi plʒ: ꝯditōis haud magnū sūpsisse pricipiū ꝯstat. Nā auctor idē refert: q̄dā nobilissimā Troianā uenerē noīe cū Elicio filio ante ultimā troiæ captiuitatē in Italiā uenisse: q̄ p deuia quaq̧ discurrēs nō lōge a mōtibus i torrēte cesia ꝯsedit: & puā ibi domū sibi extruēs cellā appellauit. Quā qdē uercellēsem citatē autūati sunt dicētes uercella q̄si ueneris cella. Ea. n. a Martiale poeta apollinea appellata est: q̄ Plin. i. 3. a saluiis libycis ortā tradidit. Tenuerūt aūt saluii pp̄li mōtes: Niceæ sipueniētes. De hac urbe in gestis beati Eusebii eiusdē epi hētur ꝙ liguriæ ciuitatū primatū tenuerit. Ex qbus uerbis multi intulerunt: q̄d metropolis fuerit: & archiep̄alis sedes: q̄d nō de iure aut antiq̄ ꝯsuetudie fuit: sed casu urgēte & ad tēpus. Nā quū arriana pestis iualuisset: & qdā archieps arrianus Auxētius noīe tūc mediolanēsi ecc̄iæ pesset. Syricius papa Euseb. uercellēseʒ epm sup oēʒ ꝓuīciā legatū gn̄alē istituit: sed auxētio mortuo Ambro. archieps ꝯstitutus est: & Eusebii iurisdictio cessauit. De hac urbe Plin. ait. Erat lex censoria uigitimiliariū auri fodinæ: q̄ in uercellēsi agro cauabaṫ: ne plus qnq̧ hoīuʒ i ope auꝝ faciēdi publicā hērēt: Magno āt decori uercellaꝝ: ubi fuit ꝯciliū celebratū ꝯtra Berēgariū turonenseʒ archidiaconū sub leone. 9. pō. Ro. de quo loco suo dicēus. Hæc citas post uarios casus uariasq̧ disceptatiōes: ab annis. 200. circa adeo lacerata fuit: ut duobus in castellis diuisa fuerit. Nunc aūt istaurata: maximis mœnibus ambiṫ: & mōasterioꝝ tēploꝝ: ædiū & arcis regiæ: ædificiis exornatur.

Apollinea ciuitas

Sanctus Eusebiꝰ

natur.Foruq̃ nō uulgare h3.Multis p̃terea scōꝝ excolit̃ reliq̃s:p̄cipue diui Eusebii Sardi epi.Eius ager p̄ter oleū oīa fœcūdissime gignit:sed uinū p̄cipue:ea(ut ita dixeri3)totius pedemōtanæ regionis & liguriæ emporiū est.Genuit quoq̃ cōplurimos uiros clarissimos:qui bellorum studiosi fuere:sed hac ætate depositis armis agriculturā & mercaturam dicuntur amplecti:subaudiensium duci iamdiu hæc ciuitas paruit:cuius dominio admodum creuit.

¶ Nouariæ āt urbis post uercellas. Gedeōis iudicis israel tpibus Elicius ueneris troiāæ filius i mōticulo quodā:nō lōge a ticino fluuio fundamēta iecit:a quo postmō3 mōs ille elicius dictus ē:quē qdā dicere audēt Nouariā eē.i.q̄si nouā arā:qa eo loci Elicius una cū matre uenere: post multos uiaꝝ anfractus:ibidē ꝑsidētes:structa ara diis prio sacrificauerūt.Eā deīde isubres galli: Ptolemæo teste auxete.Pli.quoq̃ tpib⁹ ut ip̄e h3 pagus erat:sed paucoꝝ postea ciuiū solertia ob agri bonitatē facta est āpla:cuius ager satis ferax est:pte tñ aliq̃ excepta:q̄ deserta est:& mōtibus uallibusq̃ abūdat.Huic diuus Siplicius mediolañ.archieps gaudētiū uiꝝ scissimū prio dedit epm:cuius exēplo & doctrīa eccīa dei ibidē mirifice creuit.Hæc ēt Albutio filio claro oratore:sicut nr̄ tradit Eusteb.p Octauiāi iparoris tpa ornata fuit.Et tpibus Clemētis.5.pō.Ro.hūit Dulcinū heresiarchā:cuius peſtis uarie agitata fuit. In diuinis aūt Ioā.theologū ordinis nr̄i:uiꝝ satis doctū:& in diuinaꝝ scripturaꝝ sensibus subtilissima exercitatiōe limatū:quē pro merito uirtutū laudare & extollere tenemur quum nostræ religiōis iamdiu a patrum institutis collapsæ:una cum Ioāne rocho papiensi & Georgio uiro optimo primus reformator extiterit:nobisq̃ sacræ religionis habitum dederit.

Sanctus Gaudētius · Albutius orator · dulcinus hereticus · Io. theologus

¶ Sauona isignis urbs maritia a gēua.30.passuū milibus distās:antiq̃ phibet̃:eo q̄ Liui. Magōis aduētū referēs:ipsā sauonā noīauerit:sicut nr̄a ætas facit:& tñ Plin.sabbatiū:& Pō.mella sabbatiā eā appellauit:q̄ certe hisdē noībus sic nō eo loco fuit:quo ea quā hēmus noua extitit.Nā mago penus:quū nec dū genua ab hisdē aphricāis euersa istaurata fuisset:hāc etiā delere curauit:q̄ tūc i sabbatiis uadis collocata erat:a q̃ qnq̃ milibus nūc distat:& nūc usq̃ etiā locus uadoꝝ portus appellat̃.Quo aūt tpe uel a qbus urbe extructa sit:nec dū iuenire potuius.Hæc uero multoꝝ ꝑp̄loꝝ cōmercio iādiu nobilis extitit:& undiq̃ mœnibus:portu:palatiis:ciuiūq̃ edibus celeberria extat.Cuius uiri quū maritimis bellis ac mercaturæ sp̄ isistere ꝯsueuerit:litteris caruerūt. Vnus āt Sixtus.4. pō.R.reptus est:q p̄ter dignitatē maximā:q̄ xp̄ianos oēs antecellit:etiā philosophia ac theologia nō solū ætatis suæ:sed prioꝝ quoq̃ tpoꝝ hoīes supat :ornatissimā hāc reddidit urbē: huius āt urbis dignitatē ipse auxit:q multos sauonēses affines suos:ut sit cardinalatus ep̄atus dignitate ornauit.Et quū nepotes suos ad urbis p̄fecturā assumpserit.Hier.riariū cōitē forliuii:& imolæ creauit:q & ipse ob excellētissimi igenii uirtutē p̄ter q̄ lr̄aꝝ gl̄ia ornatissimā fecit:de qbus locis suis dicēus.Eā l3 supioribus annis diuersi tenuerit dn̄i.Nūc Ludoui.frācoꝝ rex cū cæteris urbibus liguribus possidet.

Sixtus Papa · Hiero. comes

¶ Naulum modici p̄cii maritima urbs:cui Alexā.tertius Papa episcopū dederat:a genuensibus & sauonēsibus cōdita fuit:quæ superioribus ānis armoꝝ potētia:& nauigioꝝ frequentia:portu turribus inclyta fuit:sed ab annis.50.citra ob genuensium dissensiones tum a factione fregosia tum ab Alphonso neapolitano rege multotiens in p̄dā data est:& adeo direpta:ut uix urbis faciē retineat.

¶ Albinga similiter maritima urbs a naulo occidentem uersus.20.passiuum milibus distans:uetustate & opibus nobilis a liguribus tempore Pompeii superatis in campestri loco quingentis passibus a mari recedens cōdita fuit.Huius urbis primi incolæ:sicut Straboni placet:ligures ingauni appellabantur.Et propterea primo album ingaunum dicta fuit.Eam merula fluuius abluit:cuius aq̄ ex canepo infectæ æstiuo tempore morbidam ciuitatē faciūt:hæc ciuitas Proculo imperatore Ro. alūno & ciue extitit ornata.De quo Eutropius sic scribit.Proculo prima albinga tu3 in alpibus maritimis domi fuit nobilis:sed maioribus latrocinantibus ipse urbis dominum obtinuit: hanc quum diuitiis & mercatoribus refertissima esset:pisani ad annum dn̄i.1165.cum.25.triremibus inuadētes spoliauerūt:& multis interfectis:multisq̃ captiuatis igne totam incenderunt : sed genuensiū auxilio:aliarūq̃ ciuitatū cōfestim pulchrius referta est.Ad hanc Philippus mediolanēsium dux perdita genua Bernardinū ubaldinum uirum fortissimū cum ingenti exercitu misit:qui eam.4. mensibus obsedit:& multis oppugnatiōibus mala quæ in bello inferri solent:eam pati coegit:qui tandem cōstantia & populi fortitudine fatigatus re infecta obsidionem soluit:hanc Innocentius.3.Ro . pon. genuensi archiepiscopo supposuit:quum diu antea mediolanensi archiepiscopo paruisset.

Proculus imperator

¶ Agrippina quæ nunc colonia dicitur inferioris germaniæ ubiorū urbs ad citeriores rheni ripas sita:temporibus Aeneæ troiani a quodam troiano Colono nomine:ut Sicardus cremonensis habet:Initium sumpsit:sed postmodum Claudii imperatoris iussu : qui agrippinæ maritus fuerat ex ubiorum populis a sueuis fugatis instaurata extitit:& ab agrippina uxore ex eorum progenie ducta appellata est:quam urbem sic condita:ubii populi habitare cœperunt.Quæ ciuitas paulopost quum Romanorum socia esset:fatali igne consumpta est:in quæ Capitolium : & ædificia & ritus Roma.instar fuere:& adhuc nonnulla extat.Hæc metropolis est:cuius archiepiscopus Ro . elegit imperatorem.In ea multi scientia & sanctitate claruere uiri:quorum de numero Seuerinus ipsius urbis episcopus fuit:atq̃ ibi.50. ex thebeorum legione cursum sui agonis compleuerunt : Vrsula quoq̃ cum.xi.uirginum milibus:& alii nonnulli in ea martyrium promeruerunt.

¶ Lugdunū trāsalpiæ galliæ urbs uiēnæ finitia.Octauiāi aug.tpibus:Euse.teste:Plāco Cicer. discipulo oratore claris.i colle quodā ubi arar rhēo comiscet̃ ꝯdita fuit:q̄ supra reliq̄s galliæ citates nar

bōa excepta uiroꝝ clariſſi.ordīe diu claruit.Nā uſui magno illis ſemp ac ēt in p̄ntiaꝝ ēporiū fuit: in ea belloꝝ duces:ut Strab.h3:Monetā aureā & argēteā Auguſti iuſſu ſignabāt:atq̧ ibidē uniuerſi galli pulcherrimū tēplū cōmuniū īpēſa extruxerūt: & plāci ſuaſiōe auguſto Cæſari dedicatūt qd una cū tota regiōe:ſicut Seneca ad Lucillū refert:fatali igne eo tpe quo & agrippia: u3 tpe Senecæ exuſtū eſt:hāc īter celtas aſcribere qbuſdā pl3:qm̄ oēs eius ſuffragāei:& ps urbis eccl̄iaq̧ ipſa matrix in celtis(ut aiūt)ſitæ ſūt:hic plotin⁹ q prius Ro.latinā rhetoricā docuit dixit originē : a quo Cice.ſe Rōæ pueꝝ cū.Q.frē latiæ primū doctū rettulit:hic ſcūs Augēdus uita & miracul̄ clarus: hic ſcūs Deſideri⁹ eps:& ſcūs Baldomeri9:Cui9 miracl̄a crebra citatē reddūt illuſtrē:hic Ro.abbas q prius ibidē uitā erēiticā duxit:& m̄ſtoꝝ extitit pr̄ mōachoꝝ.Ornat̄ & hæc citas ſcō Nicetio ep̄o & ſcō Aureliāo arelatēſi ep̄o:& hyreneo ep̄o polycarpi diſcipulo:q ibi martyrio coronatus eſt.In ea Domitiāus abbas.Luppus eps:& anachorita:Anthiochuſq̧ eps qdā in dn̄o qeſcūt.Iuſtus p̄terea angel̄.pxius ibi uitā finiuit:hæc Ludouico frācoꝝ regi iādiu puit:q ibi ſolēnes nūdinas inſtituit:ubi & pilatus & herodes a Ro.principibus relegati uitam infamem finiere.

Plotius rhetor. Scūs Augendus. Scūs Deſyderius. Scūs baldomerius. Scūs Romanus. Pilatus h̄ mortē obiit.

¶ Narbonā āt galliaꝝ urbē ī narbonēſi puīcia ↄſtitutā tpe iudicis Sāſon ab æneæ ſociis ↄditā Carius in chrōicis refert.Hæc tholoſacibus finitia eſt:& in aq̄taia haud lōge a ſōciatib9 pp̄ſis.Eſt aūt metropolis:cuius prius eps fuit paulus ap̄ſi pauli diſcipulus:q quū p̄dicādi gr̄a cū eodē ap̄lo ad hiſpaniā pgeret:ibidē relictus ē:ubi p̄dicatiōis officio nō ſegniter ipleto:clarus miracl̄is qeuit ī pace.

ſanctus Paulus ap̄ſi diſcipulus

¶ Tholoſæ eiuſdē puīciæ urbis uno & eodē tpe a quodā Tholo.troiāo iacta ſūt fundaméta: quā quū Ro.cæpiſſent:illuc colo deduxere:& āphi.capito:aliiſq̧ ædificiis:e qbus aliq̄ adhuc extāt ornatā reddiderūt:hæc narbonēſi ciuitati finitia eſt:& ſanctiōibus nec lōge a ſonciatibus populis abeſt Metropolis ciuitas eſt:eiq̧ Ioā.22.pō.archiep̄m primo ↄceſſit:& ex eius caſtellis ſex in ciuitate erexit:& eidē archiepiſcopatui ſubiecit:ut haberet toloſanus archiepiſcopus:qbus quū dignitati p̄eſſet frācoꝝ regi ſubdita:q in ea bonaꝝ litteraꝝ gymnaſiū etiā cōſtituit.Hæc ſanctū Saturninū primū ep̄m habuit:q in capitolio eiuſdē urbs a paganis tentus:atq̧ e ſumma capitolii arce p oēs gradus præcipitatus:capite colliſo:excuſſoq̧ cerebro:& omni corpore dilaniato dignam ibi chriſto exhalauit animam:cuius corpus ab eiuſdem ſummo ueneratur honore.

Scūs Saturninus

Gymnaſium generale. Sanctus Dyōiſius & ruſticus & Eleuterius. Sanctus Marcellus eps. Sāctus germanus. Scā genoſina Virgo. Scā Baltilda regina. Scā Aurea uirgo.

¶ Pariſius regia & īclyta galliaꝝ urbs:in ſenonēſi puīcia poſt troianū excidiū:ut Carinus in chronicis h3:initiū ſūpſit.Nā qdā pides cū ænea e troia ſecedēs:una cū frācōe hectoris filio in galliā pficiſcēs iuxta ſequāæ flu.ↄſedit:& ibi pp̄m ↄſtituēs:a ſe piſios noīauit:q bello uatis ſenōibus attributi Luteriā oppidū poſtea ↄdiderūt:& ab ipſis piſiēſibus ↄditoribus piſios appellauerūt:q̄ p tpa a regibus habitatā in maximā & potētiſſimā euaſit citatē.Cui poſtmō3 carolus cognomīto magnus ob loci cōmoditatē īpiali diademate ſuſcepto:Ro.uniuerſale gymnaſiū ↄdidit.Hæc in īſula ſequanæ flu.q ppetua ſalus īfluat poſita eſt:& a Dyoni.ariopagita ep̄o ab ap̄ſis eo una cū Ruſtico & Leuterio diacono p̄dicatōis gr̄a directo ſacꝝ xp̄i euāgeliū ſuſcepit:quo ibi martyrio corōatus:paulopoſt in pago eiuſdē Eugēius eius diſcipulus btē paſſiōis & ipſe coronā pcepit. Hūit deīde p hæc tpa diuū Marcellū ep̄m:cuius uitā uirtutibus:ac miraculis illuſtrē Fortūatus eps egregie deſcripſit. Germāus quoq̧ eps hic originē duxit:q q̄tæ ſcitatis:q̄tiq̧ fuerit meriti:qbus ēt claruerit miraculis p̄fatus Fortūatus ſtilo digeſſit.Hūit ēt germāus diſcipulū Drotheueū abbatē uiꝝ ſcīa & ſcitate clariſſimū:& Genoſenā uirginē xp̄o dedicauit:q̄ poſtea admirādis uirtutibus & miraculis claruit.Ornat̄ p̄terea hæc clariſſima ciuitas reliqis Baltildis regiæ:& Aureæ uirginis aliorūq̧ plurimoꝝ martyrū.Veꝝ excellētes in diſciplinis uiros cōmemorare quos ipſa genuit longum eſſet.

¶ Veſuntio maxima & imperialis:ac metropolis in guaſconia comitatus burgundiæ urbs loco & natura munitiſſima:quam ſequana flu.interſecat:a troianis:ut prædicto auctori placet condita fuit:hanc Cæſar ut in commentariis habet:cœpit & in ædificiis:Ro.ut panteon campus martius: cāpuſq̧ mineruæ habēt:&ipſe & reliq Ro.poſtea illuſtrare curarunt: qui ſemp latinæ eo modo dicta fuerunt:multaq̧ alia priſcæ uetuſtatis monumenta(ut aiunt)in ea conſiſtunt.

Scūs albanus

¶ Magūtia metropolitanā germāiæ urbē a magātio quodā troiāo initiū & nomē tpe troiāæ cladis hūiſſe Carius in chrōicis tradit.Hæc īter belgas germāiæ ciuitates eſt:& citeriores rheni ripas attingit.De q̄ Cæſar in cōmētariis nullā facit mētionē:ſed tacitus:q etiā mollē a Druſo ad remorandū rhenū facit referri:& a Paulino Pōpe.Ro.legionū in germāia duce ſub Nerōe īpatore pfectā huius archiepiſcopus īpatorē Ro.eligendū p̄ſtat ſuffragia.Genuit hæc ciuitas Albanū uirū ſanctiſſimū:ubi & martyriū ſumpſit.Sed iam omiſſis exteris urbibus:ad italicas ſermo deducendus eſt.

¶ Parma emiliæ puinciæ urbs puetuſta:a quodā troiāo palladis ſocio : teſte ſicardo cremonenſi ep̄o tpibus iudicū iſrael initiū ↄditiōis ſuæ ſuſcepit:& Chriſopolim.i.aureā urbē ex ſuo noīe appellauit:chris.n.græce latine aureū ſonat:& polis ciuitatē.Iulius uero Cæſar eo coloniis deductis Iuliā ex ſuo noīe poſtea nūcupauit:uñ & in tēpli foribus hæc uerba adhuc cernūtur.Iulia ciuitas chriſopolis a corpe ſcī Dn̄i milia.15.diſtat paſſibus.Poſtrēo a pma flu.eā diuidēte pmæ nomē accepit. Vrbs ſi qdē ampla & bōis oībus referta:a q̄ tarus torrēs haud pcul p̄terfluit q̄ & accolis m̄ta qn̄q̧ īfert dāna . Hæc Cadolū papā adulterinū aliqn̄ hūit:q lōgo tpe pōti.Ro.uexatus eſt.Hæc pp toleratā biēnio obſidiōnē:q̄ Federicus.2.eā p̄mebat:& pp uictoriā:quā de eo adepta eſt: notiſſima habet:in q̄ clade idē Federicus coronā maximi p̄cii:& uaſa maximi pōderis pluria amiſit. Ea deīde corōa anno ſalutis nr̄æ.1321.Hērico Brixiā obſidēti fuit reſtituta.In ea potētiſſimæ:ac clariſſimæ q̄ttuor familiæ

tuor familiæ fuere Corrigianoꝝ:Rossioꝝ:Palauicinoꝝ:& uitallēsiū:a qbus multas ptulit tyranni des:Hæc ciuitas uiros disciplinis pstātes hūit.Macro.cuius extāt de saturnalibus libri:ī cuius sepul chro Blasius parmensis phs clarissimus sepultus est.Cassiū poetā:& alteꝝ Cassiū cēturionē uiruꝫ belli scientissimū.Ornaẗ quoqꝫ legū doctore Iacobo arene uiro doctissimo:qui multa scripsit.

Corigiani rosii palauicini Vitalensii Macrobius orator Cassius poeta Iacobus arena S.Gemianus. Nicola9 matarellus.

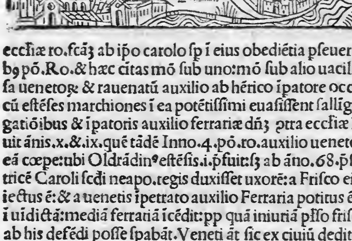
¶Mutia uetusta æmiliæ,puīciæ urbs:ad quā Liui.dicit fuisse ddductā a ro.coloīā:& ī q̄ Octauian9 ānū.17.agēs.M.Ant.supauit:de q̄ ēt Liui.pl̄ries memīt:quo tpe ɔdita:& a qbus demolita fuerit:uł q nouā:quā hēmus ædificauerit nō īuenimus:ornaẗ ēt hæc citas Gemiani epi scissi.uiri corpe.Ad cuius tūbā freq̄ntia īdies demōiacoꝝ liberatiōe fiūt miracła.Hic ē Gemianus:q totilæ hūnoꝝ re-gi formidabili & hostili aīo adueniēti urbis portas:sicut heliseus apuit:ac p eā nemini infenso cæci tate pcussus ptrāsiit.Habuit & Nicolaū matarellū iuriscōsul.& bonaꝝ lr̄aꝝ ornatū:cuius clara ex-tant doctrinæ monumenta.

¶FERRARIA INSIGNIS VRBS.

¶Ferraria nūc īsignis urbs pado ueteri apposita tpe Gotthoꝝ q̄n & Venetiæ ci uitas initiū sūpsit.Id tn̄ ferrariæ nomē a ferro sortita ē:qd singulis ānis Rauenati ecclīæ:cuius ditiōis erat pēdere ɔsueue-rat.Ferūt.n.tria loca iuris ecclīæ rauena tis fuisse q̄ tria metalla ipi ecclīæ offerre solebat:a qbus & noīa sortita sūt aureo lū oppidū ī forliuiēsi agro positū:ab au-ro:argētā castel.pado oppositā:ab argē to & ferraria a ferro:hāc tn̄ primū mu-ris circundatā a quodā rauenati exarco noīe smargdo circa aṅ.dn̄i.700.īueni-mus q̄ ab ɔditiōis initio nūq̄ ab ipa Ra uena:aut a ro.ēt lacessita a lōgob.duia uit:sed ēt post deuictis a Carolo lōgob. post donationē de exarchatu rauenatæ ecclīæ ro.fcāꝫ ab ipo carolo sp ī eius obediētia pseuerauit:uerūtn̄ aduersantibus germanis īpatori b9 pō.Ro.& hæc citas mō sub uno:mō sub alio uacillauit quā tādē aṅ.dn̄i.1100.Mathildis comitis sa uenetoꝝ & rauenatū auxilio ab hērico īpatore occupata sibi uēdicauit:sꝫ abīde.100.&.21.anno cū estēses marchiones ī ea potētissimi euasissent sallīguerā quēdā ferrariēseꝫ subornarūt:q eoꝝ īsti gatiōibus & īpatoris auxilio ferrariæ dn̄ꝫ ɔtra ecclīæ lib̄tatē & auctoritatē occupauit:ī eaqꝫ regna uit ānis.x.&.ix.quē tādē Inno.4.pō.ro.auxilio uenetoꝝ expulit & estēse:paulopost sibi subigere eā cœpe:ubi Oldrādin9 estēsis.i.ɔfuit:sꝫ ab āno.68.ɔsulāte.Clemte.5.cū Azo estēsis marchio bea tricē Caroli scdi neapo.regis duxisset uxorē:a Frisco ei9 filio pp nouercā supīductā:pr̄ ī carcere cō iectus ē:& a uenetis īpetrato auxilio Ferraria potitus ē:q cū uidisset ferrariē.se ecclīæ subdere uelle ī uidictā:mediā ferrariā īcēdit:pp quā iniuriā pl̄so frisco ciues sese uenetis dedere:eo q̄ se egregie ab his defēdi posse spabāt.Veneti āt sic ex ciuiū deditiōe ferraria potiti neq̄q̄ adduci potuerūt ut eā dimitterēt:sꝫ pō.ipe uenetos ecclīastico supposuerit īterdcō:uñ & oīa eoꝝ bona p gallias alias qꝫ ɔuīcias direpta fuerūt:nec puissent iussioni pōti.ueneti:nisi palaguria ecclīasticus legatus florē tinoꝝ ī caroli regis auxilio fretus:uenetos armis ferraria primū:post castello thedaldo qd ad pōtē retinebāt magnis cædib9 dturbasset.Fuitqꝫ postea ferraria estēsibus p successorē Io.22.ɔcessa:hac tn̄ lege ut quotānis.x.mil.nūmū aureo.Rōanæ ecclīæ psoluerēt:& q̄sdā ɔuētiōes cū Venetis pcus sere:q̄ oīa usqꝫ ad hūc hercu.q nūc regnat fideł̄r seruata fuere:quoꝝ obediētia:& pace:opibus po-tētiaqꝫ pl̄imū creuit:sꝫ & ab Euge.4.pō.ro.citra:q ibidē gn̄ale ɔciliū celebrauit:ubi ēt affuit græco rū īpator mirabile suscepit īcrementū:ī ea.n.supbissima prīcipū ac ciuiū palatia erecta fuerūt:ubi quū Gymnasiū cōstitutū sit nr̄is tpibus ml̄tis hūanitate ph̄ia ac legū peritia excelluere uiri.

¶Bononia cisalpinæ galliæ ciuitas.

¶Bonōia primū Telsina:ut Pli.hꝫ ī.3.post boionia:dei de bononia dcā:quo fuerit tpe ɔdita nō īueīm9:eā Pli.oīuꝫ urbiū q̄s Ethru sci circa apēninū hēbāt uetustissimā & priaꝫ fuisse scribit:nā(ut dixim9) galliæ cisal.& bo ioꝝ caput fuit:& ē ueꝝ auctis Ro.rebus & expl̄sis ethruscis ro.colonias.3.mil.uiroꝝ in eā deduxere:quoꝝ auxilio aucta & āpliata fuit:ita ut p tpa augusti triū opulētissimaruꝫ italiæ cītatū una fuerit:hāc Lotharius īpator aṅ.dn̄i.840.quū Ludouicū ei9filiū bonoñ. ml̄tis affecissent cōtumeliis:uastatis uillulis & agris post īnūeras ciuiū:aliorūqꝫ multoꝝ

cædes direptã & ĩminutã reliqt ĩde ad añ.dñi.1271.tãtæ potẽtiæ fuisse legimus:ut aduersus uenetos
3.ãnis bello ꝯtẽderit:q liberã nauigationẽ ĩ mari adriatico eis ꝓhibebãt:eosq̃ cõpulerũt:ut libera͡z
ꝯducẽdi sal:& frumẽta sine uectigale facultatẽ hẽrẽt:his fœlicissime gestis ꝯfesti͡z iter bonoñ.ĩpos
orta ẽ dissensio:q̃ ciuitatẽ pꝛimũ attriuit:pp qđ & post ĩ manus Ro.eccl'iæ đuenire opus fuit:cuius
magr̃atus:ãno salutis nr̃æ.1365.ei quẽ hẽt circũdedit muꝝ:uñ & postea opibus ac reliqs ornamẽ
tis pꝛimũ amplificata fuit:& adeo:ut ætate nr̃a cæteras romãdiolæ & uenetis urbes magnitudĩe:
aspectu:uirtute:ædificiis excelluerit:optimũ.n.uinũ:frumẽtũ:legumĩa:& alia q̃q̃ ad uictũ neces-
saria abũdãter ꝓducat:pp q̃ bononia pĩguis merito dcã ẽ.Est(ut ita dixerim)libaliũ:musarũq̃ mr̃ ap
pellata:ꝙ ibi canonũ ciuiliũ:libaliũ artiũ:sacrarũq̃ lr̃aꝝ disciplĩæ tradant̃.Ex ea qdẽ uiri scitate:
doctrĩaq̃ cõpꝛimi emersere:s͡z q maxĩe p̃stitere:diuus Petronius urbis ep̃s scĩa:ac scĩmonia illu-
stris q uitas patꝝ cõposuit:Põpo.satyraꝝ scriptor.C.rusticellus orator nõ ꝯtẽnẽdus:ornataq̃ fuit
Lucio.2.põ.ro.& Ruffo:ut Martia.ait:Genuit quoq̃ hæc urbs Guido archidia.canonũ sua ætate:
& post pꝛĩcipẽ Io.an.& ro.Cal.celeberrimos iurecõ.Ornatus ẽt Macagno: & gaspare cald.q mo
numẽta memoratu digna post se reliq̃re.Tulit ẽt paulo añ ætatẽ nr̃am Nico.albgatũ cartusiẽsem
mõachũ.ĩ.bonoñ.ep̃m:& postea eccl'iæ ro.cardĩalẽ uiꝝ sapĩa:& scĩmonia singulatẽ.Fuere & alii
p̃stãtissimi uiri in hac studioꝝ & sapiẽtiæ mr̃e:quos cõmemorare lõgũ eẽt:supest & nũc Ioã.Ben
tiuolus nobiliũ sua ætate in ea potẽtissimus:& munificẽtissimus:mltisq̃ uirtutibus ornatissimus.
Multæ sunt ibi sanctoꝝ reliqæ:sed p̃cipue diui Dñici prædicatorum fundatoris.

S. petronius ep̃s
pomponius satyricus.
Lucius papa
Ruffus
Macagnius
gaspar calderinus
Nicolaus albergotus
Ioã. bentiuolus
scũs Dñicus.

¶ Rauennã urbẽ plane uetustissimã hostrogotthoꝝ regũ quõdã regiã:& exarchoꝝ ro.sedẽ.nunc
aũt senatui ueneto subditã:tpibus Noe post lĩguaꝝ ꝯfusionẽ:alii ãt post troiæ euersionẽ in littore
maris adriatici qbusdã eo ratibus ueniẽtibus fundatã nõnulli affirmãt.Strabo tñ li.5.a Thessal' cõ
dita cõmemorat:q quũ thuscoꝝ iniurias ferre neqrẽt:umbros quosdã secũ assũpserũt:umbrorũq̃
colonia hĩta fuit.hactenus.n.ĩter paludes fuerat tota ligneis cõpacta ædificiis & aqs diffusa põti
busq̃ ac lembis ut nũc Venetiæ pagrata:ueꝝ supueniẽtibus ro.Octauia.augu.ut Liui.tradit illam
muris nũc extãtibus cinxit:ideq̃ Valẽtinianus cũ.30.ãnis qbus ĩpauetat ĩ ea pꝛimũ egisset ei⁹ mœ
nia ãpliauit:& eius ep̃o.12.citatũ subiecit ep̃os:uidelicet:Arimini:Cesenæ:Forliuii:Fori põpilii:Fa
uentiæ:fori cornelii:q̃ Imola dicit̃ Bricii:Bononiæ:Mutinæ:regii:Parmæ:& placẽtiæ:q̃ citates sub
exarchatu postea fuere:& eius ep̃m Ioã.tũc appellatũ pallio ex cãdida lana uti uoluit:quo tunc so
lus utebat̃ ĩpator:uñ postea cũ ro.põ.Rauenates ꝯtẽdere p̃sũpserũt:postea alaricus hostrogottho
rũ rex:& reliq eius successores ẽt mœnibus:aliisq̃ ædificiis supbissimis celeberrima reddiderunt.
Theodoricus uero illã.8.&.30.ãnis ĩcoluit:in q̃ ipse supbas ædes & basilicas extruxit.Indeq̃ p mlt
tas manus acta calamitatibus & direptiõibus nõ caruit:in ea q̃nq̃ polẽtanoꝝ clarissima familia
p̃fuit:q̃ & post uarios casus:& ipsa a uenetis extĩcta ẽ.Dudũ & in hac celeberrima urbe uiri claris
simi:tũ scitate:tũ scĩa claruere multi:e qbus fuere Apollinaris eiusdẽ primus ep̃s:Vitalis uir scĩssi-
mus:& Geruasius:protasiusq̃ ipsiusq̃ Vitalis filii:& alii multi oẽs martyrio coronati.Hinc & Ioã.
huius noĩs.17.Ro.põ.fuit.Sed & petrus cognomẽto rauenas fori cornelii ep̃s q mltas scripturas
eloq̃ntissime dilucidauit:ac Cassiodorus senator Ro.q celebres ep̃las & li.de aĩa cõscripsit.Fue-
re & nouissimis tpibus clarissimi Rauenates guliel.physicus:& Ioã.grãmaticus.Rhetorq̃ doctis
simus qui una cũ Gasparino bergomate nr̃o primũ eloq̃ntiæ studia in Italia illustrauit.

.S.Vital'
S.Apolinaris
S.geruasius:& ꝓtasius
Io.papa septius
Cassiodorus senator
Guliel. physic.
Ioã. grãmaticus

¶ Imola.n.romãdiolæ ꝓuĩciæ citas a p̃scis foꝝ cornelii appellata:eo ꝙ æmiliæ regiõis oli͡z initiũ
eẽt:post troianæ urbis excidit̃(l͡z ĩcerto auctore)initiũ sũpsit:quã citatẽ Narses eunuch⁹:circa añ.
dñi.550.đstruxit.Sed breui post a Daphõe scđo Lõgo.rege sub nouo hoc noĩe Imolæ:ut rauena-
tibus oppõeret̃ ædificata fuit:deĩnũ iterato đstructa.In ea qdẽ Martial' cocus poeta hĩtasse dr̃:si-
cut ip̃emet his uersibus ĩnuit dicẽs.Si qs ĩ terris q̃ simus ĩ urbe rogabit.Cornelii referas me l͡z eẽ fo
ro.Hãc ãt quũ diu mãfredoꝝ clarissima:& regal' familia sub titulo uicariat⁹ possedisset:deniq̃ nr̃is
tpibus añ.salutis nr̃æ.1473.ĩ manibus Hiero.Riarii sauonẽsis ãnuẽte Sixto.4.põ.maxĩo deuenit:
Thadeus.n.Mãfre.& Guidacius eius fili⁹ ĩter sese diffidẽtes cũ illã diu obtinuissent:ab Galea.me
dio.Duce:ut ita dixeri͡z pulsi sunt.Et cũ eidẽ Thadeo castrũ nouũ ĩ Alexãdrĩo agro tradidisset:ur-
bis dñiũ suscipiẽs:eã Hiero.ipsi gñ̃o suo:susceptis tñ prius.14.mili.aureis trãstulit:cuius dñio poti-
tus eã q̃si liberã reddidit:& mœnib⁹ aliisq̃ ĩnũerabilibus ædificiis clarissimis celebrimã fecit:hũit
h̃ citas bñuẽtanũ grãma.& ludoꝝ magr̃m clarissi.q quũ mltas nouisset histo.aliq̃ mẽoratu digna
scripsit:& Ioã.Imolẽse͡z uiꝝ põtificii & cĩlis iuriũ pitissimũ:de qb⁹ locis suis ĩfra dicemus:hãc ãt ur
bẽ cũ cæteris Romãdiolæ urbib⁹ oĩbus hoc ãno q ẽ primus supra millesimũ qngẽtesimũ Alex.6.
papa:pulsis comitis Hiero.filiis ac aliis regul':ãtiqs possessoribus Valẽtino suo tradidit possidẽdas.

Martial' coquus
Ioã.legista
Alex.legista beneuentanus grãmaticus

¶ Fauẽtiã ẽt citatẽ haud ꝓcul ab Imola ꝯstitutã:uno eodẽq̃ tpe initiũ sũpsisse tradũt:de q̃ Liui.li.
89.memĩt dicẽs:sylla carbone cũ exercitu ad clusiũ ad fauẽtiã fidẽtiolãq̃ ceso italia expulit:& He
lyus sptianus histori.ĩ uita hadriani ĩpatoris ĩterfecit.dicit:Nigrinũ fauẽtinũ unũ ex ĩsidiariis fuisse:
eã q̃ppe totilla gotthoꝝ rex cũ aliis citatibus đstruxit:& postea iteꝝ reædificata Fede. barba.male
hĩtatã ĩmunitã reddidit:ĩde quoq̃ & britonũ milites diripuerũt & ĩcẽderũt:deniq̃ una cũ imola ĩ
mãfredoꝝ familiã đueniẽs:eã uicariatus titulo eccl'iæ usq̃ ad hoc tp̃s sũma cũ laude gubnauere:
q̃ qdẽ citatẽ cũ muro careret:guidacius mãfredus:& astorgius ei⁹ fr̃ uiti ĩ bellis p̃stãtissimi mœni
bus p̃ualidissimis aliisq̃ supbissimis ædificiis muniuere:ornata supioribus dieb⁹ fuit fauẽtia:mar-

tino p̃stãti

tino ꝑstāti rei milita.ductore:ei⁹ āt ager cū frumēti uiniqꝫ optimi feracissim⁹sit:lini tñ īter Italiæ lo
ca obtiet pricipatū:quē Pli.miris effert laudib9:hāc pugnacissimā urbē alex.6.papa.capta Imola ꝑ
ualētinū suū i āno dñi.1501.cū magna suoꝝ mili.cede:expugnauit ac ducit & sibi dñatū uēdicauit

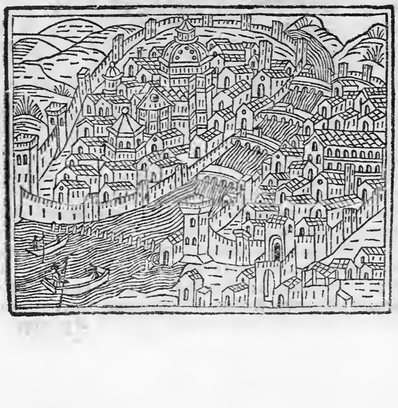
¶ Foꝝ liuii flamineæ uetusti nois citas ab ro.ꝯditiōis suæ initiū sūpsit:q iter.4.rōanoꝝ fora ea i regiōe ab eisdē ꝯstituta tertiū obtiuit locū:hæc āt citas cū uniuersa romādiolæ ꝓuīcia diu sub bono niēsi dñio fuit:sꝫ quū bononiæ: lābertazios & asinellos cū mltis familiis gibellinis urbe pepulissēt: & forliuiēses eos benigne suscepissēt:bonoñ.idignati i eos exercitu ducto ab forliuiēsibus eruptiōe fcā.8.mil.bononiē.trucidarūt & ab eoꝝ ditiōe citatē pēitus subtraxerūt:sꝫ postq̄ boñ.potētia imu nita fuit hæc citas cū uniuersa romādiola se pō.Ro.obtulit:sꝫ quū ēt ab eccłiæ fide recessisset.Mar tinus pō.huius nois.4.misso guidone gallico urbē obsedit:& suburbia icēdit:ideqꝫ ab forliuiē.āno salutis.1281.2.caƚ.maii:idē guido cū oībus suis iterfectus fuisset:pōtifex i ultionē guidonis iterfecti misso exercitu urbē mœnibus expoliauit:ide quoqꝫ i Māfredoꝝ familia ac postmodū ordelapho rū dñm accepit:q & illā muro nouo cixerūt:deniqꝫ & ipi post Pini mortē iter se discedētes i comi tis Hiero.riarii Sauonē.ēt manus ꝺuenit:hæc.n.citas inūerabiliū ꝓpemodū uiroꝝ illustriū:& ꝑser tim lrāꝝ fœcūdissima fuit:q ꝑter gallū poetā:de quo Virg.sæpe meminit:ēt Guido astrolo.& raine riū celebrē iurecō.Iacobūqꝫ pħm & medicū clarissimū hūit.Et supra cæteros Blōdū histo.clarissi. cū.5.filiis genuit.In re āt bellica gnaros & clarissi.Ioā.ordela.urbis pro eccłia uicarium:& brādul. & Ti.ac Moscar.conciues brādulos:hæc.n.ciuitas solum hꝫ optimū quæ & ꝑter cōes italicaꝝ ur bium fruges:uidelicet:frumenti:uini:olei:& fructuum suauissimoruꝫ:etiam aromaticis abundat: uidelicet:annissio cardamomo fenogræco cimino coriandroqꝫ.

¶ Ariminū uetusta citas clarissimaqꝫ Ro.colōia āno añ xpi natiui.270.ptolemæo lagi filio apud ægyptū regnāte.P.sēpronio & Apio clau.ꝯsulibus i flamīa siue romādiola testibus Euse.& Liui. 14.li.a ro.ꝯdita fuit:nā idē sēpronius ꝯsul(ut Liui.li.21.tradit)ꝯpositis siciliæ regibus.x.nauibus orā. siciliæ legērē ariminū uisendā ꝑuenit:ideqꝫ cū exercitu suo ad trebiā amnē ꝓfectus:eā deīde Octa uia.augu.auxit:atqꝫ suburbiū cū illo pōte maxīo extructo ope ꝯiūxit:& tā citatē uniuersāꝫ q̄ pōtē silicibus strauit:q̄ solus adhuc extat:ideqꝫ a liburnoꝝ regibus excisa:Diocli.ipator istaurauit:& ibi dē fusis liburnis arcū triūphalē supbissimū:q sci Genesii dr̄ i eius rei monumētū erexit:postmōꝫ ēt durā a Vitigete gotthoꝝ rege ptulit obsidionē Io.uitelliani ipatoris Iusti.ꝓtiū uiriłr dfēsante.Fede. āt scds eā postea āpliauit:hæc.n.portū hꝫ & eiusdē nois flu.i quo nauigia tute a flucti.maris cōser uanť:hētqꝫ rubiconē flu.ꝓpiquū:q flu.cū puulus sit ab accolis pisciatello appellať:q galliæ cisal. ꝓuīciā dīdit:i ea siqdē synodus mediāte rauro ꝑfecto a ꝯstātio cæsare Cōstāti.aug.filio ꝯgregata fuit:i quā diuus Hiero.iterfuit quā postea p̄res repiobarūt:& eius gesta nlla eē cēsuerūt:ut hēmus i cañ.15.di.c.scā ro.eccłia:hæc ab āno dñi millesi.ferme malatestis clarissimis pricipibus uicariatus eccłiæ titulo subiecta fuit:q illa & regiis palatiis:aliisqꝫ p̄imis isignibus ꝺcoraret:ex q̄ qdē clarissi ma familia p̄mi lrāꝝ & rei militaris pitia emerlere clarissimi:i ea Robtus malate.Sigis.filius cla rissi.rei milita.ipator uenetoꝝ ꝑ uicariatus titulo eccłiæ ptātē hūit:ꝺ quo suo loco dicemus:ornať āt hæc ipa citas sci Gaudētii ipius epi:& sci Victo.marty.scēqꝫ Coronæ uirg.& marty.ac scissimæ inocētiæ uirg.In ea passa ē ēt scā marina: & Theodo.eiusdē uirg.p̄:emersit quoqꝫ i hac urbe btūs Tho.& Greg.theo.acutis.ordis nr̄i:quoꝝ alter miracuł claruit:alter quoqꝫ i li.sniaꝝ optie scripsit claruit ꝑterea i ea Rob.malate.q lꝫ p̄nā hrdītatē iustissime diu admistrauerit:res tñ mūdanas tā to spū ꝯtēpsit:ut postq̄ carnis sarci a solutus fuit:btitudis famā:signaqꝫ scītatis i terris reliq̄rit:hūitqꝫ ariminum:& alios uiros:& q̄ maxime petꝝ & Iaco.pleones latinis:ac græcis lr̄is eruditissimos:di ctum autem fuit Ariminum:quasi armorum armarium:quia eo in loco Roma. armamentorum suorum munitiones collocauerant.

Gallus poeta
Guido astrolo.
Raynerius
Iacobus medicus
Blōdus brandulinus
Tibtus Moscarda.

S.gaudētius
S.Victoris:& coronæ
Scā marina
btūs thomas:& Grego.
Ia.& Petrus perleones

¶ FLORENTIA ETHRVRIAE CIVITAS.

¶ Florētia nobilissima & inclita:ac priaria Ethruriæ urbiū nūc citas:añ xpi aduētū.90.āno a syllanis militibus cōdita fuit:nā cū sylla militibus suis agꝛ illū inhitādū assignasset:ue niētes prias sedes ad arnū flumē po suere:& ꝯstructo oppido fluētiā ap pellauerūt:de q̄ Pli.meminisse ur:quū dixit:Fluētinos ꝑfluēti arno appositos.Eā cū Totilla gotthoꝝ rex pisto riuꝫ & reliq̄s urbes ui & armis occupasset:ꝑ fraudē sub spē pacis cœpit: & captā penitus euertit:lꝫ sint q di cāt nūq̄ destructā fuisse.Ioā.āt uilla nus florēti.i sua chroni.idipꝫ uetissimū ēt affirmat q̄ Totilla rex cū igēti hoiuꝫ cede eā iminutā & desolatā

fecerit:q̄ Carolus magnus in memoriā dignitatis susceptæ īstaurare fecit:maioreq̃ ambitu & mœnibus circundedit:nā eo ueniens primū nobilitatē oēm per uicina oppida:perq̃ uicinas urbes diu dispersam in ciuitatē ipsam reduci sūmo cū gaudio uoluit:eaq̃ loci bis in eūdo & redeūdo sanctū dñi pasca celebrauit:& eā dignissimis priuilegiis liberā esse uoluit: leges & magr̄atus ei ꝯcedēs:neppea arbitrandū est istiusmodi pulchritudinis ac amplitudinis siue regiminis a primo instaurationis fuisse:ad annū aūt dñi millesimū quartū & uicesimū plurimum ex aduentu fesulanoꝝ aucta fuit:qui ad ipsam ui & populariter astricti(destructa Fesulana eoꝝ ciuitate)accesserant:inde anno salutis.1071.eiusdem urbis pomeria & ripis fluminis arni ultra sacras diui Laurentii ædes ppetuo ambitu deducta fuisse ferūt:mortuo postmodū Fede.scđo eiusdem urbis hoste infensissimo:ciues Rodul.impatori.6.nūmum auri mili.persolutis in libertatē oīmodam sese reddiderunt:& rēpu.reformantes.12.antianos creauerunt:& paulopost artiū pores audito uexillifero iustitiæ creauere:& publicis ædibus inclusere:nec aliud qcq̄ quā de rep.cogitare iussi sunt:& hic qdem magr̄atus ad nr̄am usq̃ ætatē peruenit & perdurat:qbus & palatium eximiæ pulchritudinis ciues extruxere:hāc etiam arnus flu.p̄terfluit:qui ob rapacitatē aduersa aqua īnauigabilis est:ibi percursoris index maxima in ueneratione hēt:ob cuius honorē ædes p̄clarissima in celebriore urbis loco dicata habet̄:quā baptisteriū dñi:cuius qdem ualuæ ex solido ære existunt:ubi noui & ueteris testamenti historiæ inenarrabili opere sculptæ habent̄:estq̃ p̄terea ea in urbe:præter reliqua ornamenta incredibilia:templū permagnificū & stupendi operis fornice ornatu gloriosæ uirgini reparatæ dicatū iuxta qđ turrim marmoreā singulari p̄stātia cōstructā hēt:arsit tñ duobus incendiis in paruo tpis spatio ad annū dñi.1176.maxīa ex parte:multos.n.& īnūerabiles hæc ciuitas habuit aduersarios:qui eius libertatē subuertere annixi sunt:pisanos & senēses ac alios ethruscos:qui cōmuni ꝯuētu habito:eā destruēdā esse censuerunt:inde henri.7.cæsar:paulopost castrucius:postmodū Ladislaus apu.rex post eū Galea.maria dux primus Medio.& ante ipsum Ioā.archie.medio.& phili.medio.dux:ac deniq̃ alph.& Ferdi.qbus oibus īgēti uirtute restitere:nec ab ea nō sine ignominia recessere.Florētia aūt cū oīum italiæ ciuitatū flos nūcupat̄:ēt p̄ter pulchritudinē & ciuiū urbanitatē uiros quoq̃ in oī gñe uirtutis p̄stātiores hūit:in primis qdē theolo.& phos:ac poetas Frā.petrar.& Dātē:& Accur.iuriscō.pricipē qui ius ciuile primus explanauit:& Ioctū pictorē celeberrimū:q antiq̄ pīgendi artē nobilissimā reddidit:& Thadeū medicū oīum clarissimū:ac phili.scolarium eqtē apud Sigis īpatorē ob belli pitiā & honore:& dignitate primū hītū q eius copiaꝝ dux factus turcos & sarmatas.23.p̄liis supauit.Ornata quoq̃ fuit Cosmo medico:& eius nunc extāte Laurē.ex filio nepote:uiris utiq̃ prudētia:humanitate:ac pia liberalitate præcipuis:ac īsignibus:quoꝝ certe tāta est eoꝝ opum affluētia:ut oēs europæ ciues supare dicant̄:q urbē tum mōasteriis plurimis & eccłiis:tum priuatis ædibus p̄ter oīum opionē exornauere.Fuit quoq̃ in ea strozaꝝ nobilissima familia in q̄ emersit pallas stroza clarissimus eq̄stris ordis & phūs doctissimus:ac utriusq̃ līguæ eruditus:& ange.acciolus sifr eq̄stris ordis:uir certe p̄ter dignitatē & clarissimā ꝓgeniē prudentissimus:atq̃ lr̄aꝝ studiis ornatissimus qui mł̄tas græcas histo.latinas fecit:inter quæ alcibiadis Hānibalis & Scipio.aphricani:ac Demetrii fuere:habuit quoq̃ Lapum lr̄aꝝ græcaꝝ eruditissimum:qui & ipse multa transtulit.Huius autem florentissimæ urbis originem & res gestas Leonar.aretinus in isto pulcherrime abundeq̃ describit.

Franciscus petrarcha. Dantes poeta. Accur. legista Ioctus pictor Philip. scolari⁹. cosmus medices Lauren. medices pallas stroza lapus orator.

SENA ETHRVRIAE CIVITAS.

¶ Sena autem secunda Ethruriæ urbium opibus & uiribus ciuitas:ut Pollycramus in.6.tradit ante aduentum christi.382.annum a gallis senonensibus pro senibus & armentariis eorum condita fuit:sed re uera inter nouas nunc numerari potest:cuꝫ nulla antiquitatis in ea uestigia appareāt. Sunt autem qui dicant eam a Caio.marcello conditam.Blondus uero noster foroliuiensis dicit Ioannem decimum octauum eam ædificasse:& ex sex plebatibus a perusina urbe demptis:uidelicet:clusiēsi:aretina.Fesulana:Florētina:& uolaterana eidem assignatis ab ipsis sex plebatibus eam senam appellasse:hæc quippe ciuitas nūc super colle cuiusdam peninsulæ iacet:undiq̃ quasi ripas sugosas habēs:in superiore tamen urbis pte solū aliquātulū hēt multis hortis uiridariisq̃ ornatū:in qua qdē celeberrima & supba extant ædificia:uidelicet gymnasiū perpulchrū:& foꝝ & porticus & regia palatia:hospitaleq̃ sumptuosissimū pientissime gubernatum.Ampla quoq̃ & libera est cū turribus & propugnaculis:ac optimis instituta moribus.Eius ager maximus & herbidus insuper boum bubaloꝝ:ouiūq̃ multaꝝ nutritor:frumenti quoq̃ uini & olei ferax:ac fructuū ois gñis abūdans.Maritima eius autūno & æstate aerē habet grauem ꝓpter æstum

& pomoꝝ

& pomorꝫ copiã adeo ut eius ĩcolæ uiridis coloris efficiant̃:de q̃bus merito illud poeticũ dici põt. Tale qdẽ est genus hoium q̃le & solũ hæc a Roma stadiis.800.distat:cuius uiri iter ethruscos religione:moribus:ac lingua pstare noscunt̃.Hic nõnullæ religiones approbatissimæ initiũ & instaurationẽ sumpsisse cõstat:utpote mõtis oliueti:albi monachi:Scopeti iter regulares canonicos beati Augustini cõnũerati:& iniesuati religione ac minorꝫ (ut ita dixerim) ordo a beato Bernardino ꝓciue senensi nouũ q̃si principiũ eduxit.Ornataq; fuit senensis ciuitas cõcilio ibidẽ celebratoq;:in quo Nicolaus eius nois scds creatus fuit:ac ẽt plio fœlicissime cõtra florẽtinos gesto:quo qdẽ (ut suo loco dicemus)fusos florẽtinorꝫ exercitu.3.mille eorꝫ occiderũt:&.4.mil.cũ eorꝫ carotio compræhẽderunt cũ igẽti triũpho senas pduxerũt:pro quo tãtus pauor florẽtinos icessit:urbẽ q̃si derelictã fugiẽtes dimiserint:ex hac urbe memoratu digni fuere.Alexã.põ.Ro.qui a Fede.Barbarosso multas pturbatiões ptulit.Pius scds pon.eximiæ eruditus qui urbẽ:tum dignitate:tũ lrãꝝ elegãtia plurimũ exornauere:sed & bernardinus & Catherina ordis tertii pdicatorꝫ eã cumulatius illustrauere.Ornataq; fuit sena gerardo sũmo theologo ordis fratrũ eremitarꝫ sancti Augustini:qui librũ sñiaꝝ quã accuratissime explanauit:ac Vgone medico & phõ pstãtissimo:qa in philosophia plurima scripsit:necnõ & Federico iuriũ cõsultissimo:qui & ea in doctrina ꝯsilia plurima dereliquit.

Alexan. papa pius papa. sanctus bernardin⁹ sancta Cateria: Gerardus theo. Vgo medicus. Fedricus legista

¶ Perusiũ siue perusia nobilissima ac uetustissima Ethru.ciuitas olim primaria:sed nũc tertia iter ethruscas ciuitates annũerata ab atheñ.seu acheis pro Varronis:papiæ:Bẽziiq; ac iustini sñia ante urbẽ cõditã initiũ sumpsit:alii aũt troianũ quẽdã pricipẽ noie perusiũ eius urbis ꝯditorẽ affirmãt: & ex suo noie pusiũ:siue pusiã noiauit:quã romani post mortẽ alexãdri magni:qui fuit ãnus.24. supra trecẽtesimũ aň xpi aduen.L.posthumii cõsul uirtute post igentes clades acceptas in deditionem acceperũt:qui icolis mõ adductis mirifice ædificarunt:& Iulio cæsare deide mortuo.Octa. Aug.L.Anto.&.M.Ant.fratrẽ adeo in ea obsedit:q̃q; post itolerabilẽ famẽ a pusinis platã tandeꝫ cœpit & destruxit:sed factus monarcha eã & mœnibus & portis nũc extãtibus statim refecit & cõmuniuit:& a suo noie pusiã augustã appellari uoluit.Eius aũt diruptionis cãm.Liui.li.125.scribit: est itaq; pusia:oĩ ex parte tota mõtuosa:siue agrũ siue urbis sitũ inspicias:cuius loci cõditio ea est: ut nec qcq̃ mũitius:nec certe amœnius iueniri possit:nã prupt s undiq; rupibus aucta:ita inexpugnabilis est:ut nullus q̃si egeat defensionibus:& licet plurimæ apud pusinos olim extiterint ĩtestinæ:seditiões & tyrãni nõnunq̃ eos oppsserint:nũc tñ libera est:& optimis eruditissimisq; uiris ac legibus ĩstituta:in ea sunt tẽpla pmagnifica ornatissima religiosorꝫ monasteria:excelsa ciuiũ palatia:amplissima paupeꝝ hospitalia:gymnasiũ celeberrimũ.Forꝫ cũ isigni fonte amplũ & porticus ac uiridaria optime arboribus cõsita:eius ager olei:uini:croci:& suauissimorꝫ omnifariã fructuũ feracissimus est:in eo trãsimenus lacus est:optimorꝫ pisciũ abũdantissimus:ex quo singulis annis ponti.maxio ꝓuentus magni ꝓueniũt:celebris plane locus flaminii romanorꝫ consulis clade & Hãnibalis peni uictoria:hãc Gotthi per septẽ annos durissima obsidione pmẽtes:tãdẽ nõ sine maxima suorꝫ cæde obtinuerũt:& quũ funestissimas occisiones edidissent:eã maxĩa cũ sæuitia incenderunt:in qua qdẽ strage beatus Heculanus huius ĩclitæ urbis eps:& ipse mortẽ pro xpi noie quã humillime ptulit:cuius qdẽ corpus post abscisionẽ capitis:post q̃dragesimũ aũt diẽ ita unituꝫ atq; sanũ inuentũ est:ut beatus Grego.papa scribit:ac si nulla ferri incisio eũ tetigisset:perusini patrum nřorꝫ tpibus legibus & equestribus certaminibus adeo mirifice claruere:ut futurã uictoriã cuncti inde sperarent:unde pusinus pugnaret eqtatus:& in puerbiis iã deductũ fuerat:perusinũ siue brachium abdidit:quũ operi manus iponebat̃:in legibus uero hi clarissimi extitere.Baldus:Angelus: & Petrus germani iuriũ ciuilis:& põtificii principatũ obtinẽtes:Sed & Cynus cõsultissimus ante eos pusinus extitit.Nřis uero tpibus in ea floruere Bñdictus cognomẽto Capra:Bargius:& Ioannes petrucius:& Salusthus ac alii cõplures.Et inter cæteros iurecõsultos dñs philippus:qui de appellationibus accuratissime scripsit.

Si hercu lanus Baldus Angelus Cynus Benedictus capra. Io. petrucius phi lippus.

¶ Aretiũ tusciæ ciuitas uetustissima qdẽ & olim ĩter prĩas ethruriæ citates ãnũerata a græcis tpib⁹ iudicũ isrł ꝯdita fuit:a pusia qdẽ urbe.cccc.stadiis distare uř:quæ tpibus romanorꝫ adeo opib⁹ uiribusq; magnifica & opulẽta euasit:ut eã solã quõdã.p.Sci.ad bellũ ꝓficiscẽti.30.mil.scutorꝫ pollicitã eẽ:galeas totidẽ pilagesa hastas lõgas mil.50.sũmãq; par cuiusq; gñis nũero expleturã:& alia mĩta q̃tũ in.50.lõgas naues ad alẽdos milites opus eẽt:ea qppe tãtã ad id punicũ bellũ expeditionẽ ꝓtulit:q̃tũ uniuersa nedũ ethruria:sed q̃si italia uix hodie posset efficere.hoc.n.Liui.ĩ.2.lib.belli punici ꝯtestatus ẽ.Fuerũtq; aretini pter potẽtiã maximã ẽt duabus rebus:q̃bus pcipue honor & fama acq̃rit̃.s.militari gl̃ia & lrãꝝ studiis sp ĩsignis.mĩtos.n.ipa citas nobiles & egregios in re militari hũit:ueꝝ nũc tyrãnide pssi segnitie cũ paupertate cõplexi sũt.Aretinus.n.ager mĩtos hꝫ lacus:q pp pisciũ abũdãtiã nõ parꝝ emolumẽti urbi afferũt:frugũ quoq; feracissimus ẽ:& saxorꝫ opib⁹ nõ ignobił reputat̃.mĩtas.n.calamitates & uastatiões & diruptiões p gothorꝫ & lõgob.tpa passa fuit & murorꝫ aptiõe ĩmunitã p ãnos mĩtos stetit:sꝫ ãno dñi.1330.guido petramalẽsis eiusdẽ ciuis eps ac dñs:quẽ Io.22.papa ob occupatõeꝫ citatis castelli epali dignitate exauctorauerat ipaꝫ urbẽ muro cinxit:quẽ nũc hře dř:eiusq; uias dilatari & sterni fecit:eaq; urbs cũ nouissimis q̃si tpibus uariis bellorꝫ turbibus q̃ssaret̃:tãdẽ florẽtino pplo parere cõpulsa est.In ea qppe psecutionũ xpiani nominis tempestatibus multi pro christo martyrio coronati sunt:inter quos gloriosus urbis antistes

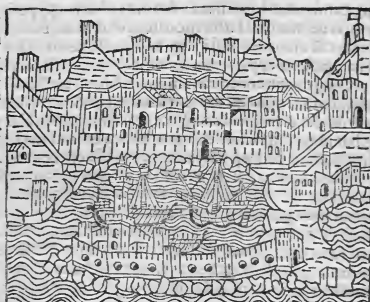
S.donatus: leonardus Carolus Io.Tortelius Benedictus legista. Xenocrates phūs. Dionysius dyalec. hyparcus mathematicus. Cleophanes orator Asclepius medicus Dyon phūs.

Donatus sub Iuliano apostata martyrii palmā accepit: qui inter cætera suæ sanctitatis opa: ut btūs Greg.li.dia.meminit.fractū a paganis calicē ad missam orādo restituit: p̄sēs.n.hæc aretia ciuitas lr̄aꝝ studiis in oī gn̄e p̄claros, ptulit uiros: quibus ingeniis plurimū debemus. Leonar. uidelicet Carolū doctissimos & sapientissimos: necnō & utriusq; linguæ peritissimos bn̄dictū: Frācīscūq; fr̄es iurecō sultissimos: quoꝝ auxiliis ipsa aretina ciuitas uidet musaꝝ domiciliū patrū nostroꝝ tpibus extitisse: a quibus potissimū humanitatis & sapientiæ studia culta & amplificata fuere.

¶ Beneuentū aprucii uetustissima ciuitas: eodē tpe quæ ariminū colonia a romanis. tes. Liui. 14. deducta fuit. hāc.n. Seruius a Diome. p. troiæ euersionē cōditā fuisse dicit: de qua Liui.lib.9.ad bn̄ uentū: q tunc maleuentū. 30.mi. samnitū cæsa aut capta: Sulpitio & petilio ɔsulibus: hāc postmodum Totillas ostrogotho. Rex destruxit: sed postq̄ longobardoꝝ duces causa instaurassent: & per ducētos annos cū sūma gloria possedissent: saracē montē garganū tenentes illā spoliātes & eruētes solo æquarunt. Fuerat enim hæc ciuitas in campestri loco condita: cui colles proximi erant fertiles illis longe lateq; frequentati.

¶ Niceā ēt græciæ bithyniæ urbē p̄rio ab antigone rege ɔditā: & a se antigoniā cognominatā: eisdem tpibus cū arimino a lysimacho macedonū rege ampliatā ex uxoris noīe Niceaȝ appellauit: cuius ambitus: ut ptolemæus refert stadioꝝ.15. fuit: in qua maxīa synodus Cōstāti. magni tpibus fert celebrata: eā enī Gotifre. a turcis multis annis possessam abstulit: & postmodū male defensaȝ turci ætate nr̄a occupauerūt: ubi & nūc xp̄i nomē penitus deletū est: in ea enī Hānibal penus mortem obiuit: ex qua, pdiere Xenocra. phūs: Diony. dialecticus & Hypparcus ac Theodosius eius filii mathematici: necnon & Cleophanes orator: Asclepius medicus: ac deniq; Dion philosophus egregius.

ALEXANDRIA CIVITAS EGYPTI.

¶ Alexādria aūt ægypti maxīa ciuitas añ xp̄i aduētū. 20. supra. 300. ab alexandro magno. Iusti. lib. xi. testāte itra spatiuȝ. 17. dieꝝ cū. 6. milibus muroꝝ passibus cōdita fuit: cuius situs: ut Stra. scribit clamidis formā habuit: cuiusq; latera quæ in lōgū tendebāt circū ferebātur stadiis ferme. 30. hāc uniuersam uiis distinctā ferunt: qbus equi & currus ɔduci pn̄t. s. duab⁹ latissimis quæ plus iugero expādunt: & sese medias ad rectos angulos secant: minuit: ut Iose. tradidit undiq;: aut incōmeabili solitudine: aut īportuoso mari: aut flumībus: aut siluosis paludibus: pulcherrima qppe olim fuit: celeberrimaq; idoloꝝ phanam habuit: necnō & xp̄i auoꝝ tēpla adhuc extāta celebrata sunt: mītas quoq; hūit regias: quæ & multā urbis ptē occupabāt: nā qlibet regū illā pro libito uolūtatis aliquo ornamēto decorabat: & alii potentes atq; alii excolebāt īsignibus: in ea siqdē Alexā. magni corpus alueolo aureo sepultū fuit: qd̄ postmodū Cochas Syriæ rex ex syria, pfectus rapuit: quāobrē cito excidit. Hāc quū romani lacerassent ac destruxissent. Traianus īpator īstaurare fecit: & deniq; āno salutis nr̄æ. 1230. Petrus qdā cypri regis fr̄ natione gallicus classe īstructa cū cathelanis & gallicis suis īuasisset: urbē īgressus mediā diripuit & īcendit: & quāuis occurrētibus maximis ægyptioꝝ copiis fugæ se cōmiserūt: īgētem tn̄ prædā ditissima spolia reportauit. Nec postea unq̄ coaluit: ægyptioꝝ deinde reges sedē in Cariam posuere. Marchus.n. euāgelista huic urbi p̄rio xp̄m p̄dicauit: & quū ibidē ab ap̄lis ep̄s fuisset ordīatus: ecc̄has ordinauit multas: quo mortuo Amanus īsignissimus eidē successit. Hinc in diuinis etiā ditissimi multi emersere uiri: quoꝝ de nūero philo natione iudæus fuit: qui multa utilr̄ scripsit. Clemens p̄sbyter: de quo īsignia ferunt scripta. Origenes p̄sbyter oīum excellētissimus. Antonius disertissimus uir. Dioni eiusdē ep̄s īsignissimus Origenis auditor: qui in synodis cypriana & Aphricana ep̄la scripsit: Anatholius ep̄s miræ doctrinæ uir. Pyrius p̄sbyter qui ob eius elegātiā nouus Origenes dicebat: Athanasius ēt urbis ep̄s: cuius libri aduersus gētes extant multi. Dydimus cæcus q̄ plurima cōmētatus est: Maximus phūs qui pro fide insignia edidit uolumina. Theophilus quoq; ipsius ep̄s qui aduersus Origenē scripsit: Thimothe⁹ p̄terea ep̄s: q ad leonē īpatorē libꝝ ualde utilē scripsit: ac demū cyrus medicus ex p̄ho monachus uir dicēdi copia pitus & alii īnumerabiles.

S.Marcus euā. Philo. iudæus Clemēs Orige. anatholius. Pyrius Athanasius ep̄s Dydimus philosoph⁹ Theophilus. Timotheus ep̄s. Cyrus medicus

¶ Anthiochia Syriæ ciuitas oliȝ Epiphanæ siue Beblata: ut pli. li. 6. placet: appellata: post conditā alexādriā anno. 330. añ xp̄i aduētū a seleuco antiochi filio uno ex alexā. principibus instaurata & ampliata: antiochiā ab antiocho p̄re appellari mādauit: q̄ & orētes flu. diuidebat ha ctenus ēt maximi p̄cii quū ciuitas esset: nabuchodonosor rex Sedechiā iudæoꝝ regē diu captū tenuit: in hac.n. beatus Petrus apostoloꝝ princeps. 7. annis sedē tenuit: & Lucas euāgelista post petrū. 7. fuit episcopus: ubi ēt actus apostoloꝝ scripsisse dicit: in ea quoq; p̄ria synodus celebrata fuit: ubi post fideles xp̄iani

S.Petrus apostolus. S.lucas euange.

deles xp̄iani dicti sunt:p̄riarchalis q̄ppe sedes fuerat.153.suffraganeos habuit: e q̄bus.14.metropolitani extitere.Ve℞ Soldanus babyloniorꝫ rex āno salutis nostræ.1267.nobis abstulit:& habitatoribus expulsis colonas adduxit.

¶Laodicia quoq; maxima olim phrygiarꝫ urbiū ciuitas:& ipsa uno eodēq; tp̄e cū antiochia a seleucho rege cōdita fuit:quæ ex Metridatis obsidione plurimū postea labefacta est:sed post modū & loci bonitate:& quorūdā ciuiū fortunatorꝫ solertia ualde magnificata fuit:naʒ Hyro.qdā supra duobus milibus talentorꝫ & aliis pluribus donis ciuitatem exornauit:postea Zeno orator:& polemo eius filius multum incremēto profluere:uerum quum eius regio multum cauernosa sit:terre motibus concussa demum decidit. Synod° prima.

¶Apamiā p̄terea minoris asiæ urbē ab Nicanoris Selenei p̄dicti matre cognominata: per id tp̄s in ostiis marsiæ cōditā fuisse tradūt:quā ēt marsiæ ānis īterfecabat:hæc antiqtus īsigne emporium fuit:scds post Ephesum ferens laudes:& cōe italicorꝫ græcorumq; diu fuit hospitium.

¶Cornetū aūt Ethruriæ ciuitas sup paruo colle eiusdem noīs posita:& tyrrheno mari ad tria paſ. mi.p̄pinqua uiuente Iacob p̄riarcha a Corintho rege Dardani & Isaii p̄re cōdita ex suo nomine Corinthus primū appellata fuit:dicēte Virg.7.æneí.lib.Huius ortus in agris Dardanus ideas phrygiæ penetrauit ad urbes.Et subdit.Hinc illā corynthi tyrrhena a sede,p̄fectū:uñ corynthi filius putatur Dardanus.hāc.n.turriū frequētia mœniūq; supbia uetustissimā ostendunt:auctā uero traditur Tarqniæ urbis uetuste ruinis fuisse:qua ex Tarqnia Tarqnus rex superbus natus est.

¶Luca p̄terea Tusciæ uetustissima ciuitas a græcis cōdita fuit:sed qñ cōpertū non hēmus:romanorꝫ enim coloniā fuisse cōstat:hāc aūt inclytā fuisse ciuitatē: sicut & nūc memoriæ proditū est:de qua Stra.li.x.sic hēt.Luca urbs est quæ una cū regione uirorꝫ p̄bitate floret:Et robur militare hinc magnū educit & equitū multitudo:ex q̄bus senatus militares cœpit ordines:de qua ēt Liui.lib.21. meminit dicēs:Hānibal in ligures.Sēpronius lucā concessit:hāc quoq; gothi:postq̄ a Narsetæ Eunucho in Italiā deleti fuerāt:& eorꝫ nomen exterminauerat:qui supfuerant instaurauerat: & præsidium īposuerūt:ad quā quū Narses cū ingenti exercitu uenisset:septē mēsibus oppugnauit:anteq̄ ea potiri potuisset:multas enim calamitates multosq; patronos per tp̄a hæc ciuitas pertulit:de quibus.i.dicemus:sed a.50.annis citra postq̄ in libertatem se uēdicare studuit:uariis & multiplicibus montibus per.10.annos magnas passa fuit calamitates:quæ tñ & ipsa florentinū populū eius ambientē principatū pariter afflixit.Hæc aūt semp honestis uiris & p̄cipue mercatoribus ornata fuit. Genuit quippe luciū tertiū ponti.maximū uirꝫ qdem optimū:qui eā multis muneribus: tum diuinis:tum humanis ornauit:ab impatore enim Fede.obtinuit:ut Ethrusci alia q̄ lucensi moneta nō uterent impatoria nota signata:uoluitq; idē pōti.canonicos sancti martini eiusdē urbis mitria episcoporꝫ more uti posse:alexandrū p̄terea scdm genuit:aduersus quē lombardi episcopi Caudoluʒ parmensem autem papam erexerant:hæc enim ciuitas Luca ab luce dicitur:q̄ longe relucebant propter inauratos clipeos quibus eorum exornatæ erant turres.Diu enim mœnibus & turribus inclita hæc Ciuitas fuit. Lucius papa Alexan. papa

¶Treueris metropolis deniq; belgiæ p̄uinciæ ciuitas tp̄ibus abraæ:anno uidelicet ante xp̄i aduētum.1947.Gotifre.uiterbiēsi in histo.testāte:a Trabeta Nini assy.regis germano ex assyria a Semira regina pulso:in germaniæ p̄finibus construi cœpta fuit.Nino quippe magno īpubere filio derelicto:Semira uxor p̄uigni Trabetæ suspitiōe ducta eidem īsidias parere cœpit:quāobcausam trabeta ēt non lacessitus e regno cū magno assyriorꝫ agmine secessit:qui post multos errores multosq; uiarꝫ anfractus in belgiā galliarꝫ prouinciā tandē peruenit:& haud longe a rheno flu.loco feracissimo cōfidens:ibidē ēt loco natura munito urbis huius fundamēta iecit:& a se treuerim noīauit q̄ postmodū Iulius cæsar cū uniuersa p̄uincia traiecto rheno flu.subiecit:cui & uice consiliū q̄storem dedit:qui usq; ad imperii inclinationē ibidē perstiterūt:ea quippe treuerēsis ciuitas semp opulentissima fuit:& inter.5.belgiæ p̄uinciæ ciuitates:uidelicet coloniēsem:magūtinā:themēsem & p̄thomagēsem principatū dignitatis & antiq̄tatis obtinuit:cuius qdē archieps potentissimus e septē electoribus impatorꝫ dignior habitus est.Huius eniʒ urbis ciues nūc & moribus & ornatu:legibusq; ob mercatorꝫ eo aduētantiū frequētiā & familiaritatē admodū culti & humani referunt:qui ob germaniæ uicinitatē:germanica utunt lingua:& ab eisdē cultu & exercitu & quadā in bellis ferocitate nō multū differunt.Nā inter gallos singularis uirtutis habētur:& eqtatu:ac peditatu plurimuʒ ualere existimant.Ibidē.n.in tota belgia legatus ap̄licus cōstituit:qui oēm iurisdictionē in oēs tāq̄ summus ponti.exercet:hñs & collectores ueluti romanorꝫ q̄stores:qui pōtificis maximi decreta & cēsuras reuerenter exequunt.Ea sane ciuitas a Valerio ep̄o beati Petri discipulo post xp̄i euāgeliū suscepit.Inde a beato paulino eiusdē ep̄o uiro sanctissimo illustrata fuit:qui & a Cōstantino īperatore ob catholicā fidē exilio relegatus:& usq; ad mortē etiā extra christianū nomē mutando exilio fatigatus:ad ultimū apud phrygiā defunctus beatæ passiōis coronā a domino percepit.Ibi ēt floruit maximus ep̄s:a quo Atthanasius antistes p̄secutionē Constantii impatoris fugiēs honorifice susceptus fuit.Habuit quoq; ciuitas Nicenū ep̄m totius sanctitaris uiruʒ:& alios multos quos breuitati consulētes tam ipsos q̄ reliquas ciuitates omittemus.Sed ad nostrum propositum reuertentes huic sexto uolumini iam finem faciemus. S.Valerius S.Paulinus. S.Maximus. S.Nicenus.

LIBER SEPTIMVS SVPPLEMENTVM SVPPLEMENTI CRONICARVM A PRIMO AVCTORE NOVISSIME CONGESTVS ET REPERCVSSVS HIC FOELICITER INCIPIT CONTINENS TEMPVS.CCCXII.ANNORVM.

Danielis ꝓphetia pulchra.

ALexander itaq̃ moriens regnũ suũ inter.12.eius socios ipsemet partitus est. In quia diuisiõe:ut Iose.in.12.testať phitoni maiorẽ.Ladoitianoq̃ minorẽ syriã obuenit. Antigono autẽ Philippi filio phrygiã:seu asiam maiorẽ:seleucho uero antiochi filio babylonẽ & sũmá castrorum.Ptolemæoq̃ lagi filio ægyptũ:atq̃ seriatim & alia aliis assignauit.Huiusmodi tñ testamẽtaria partitio effectũ sortiri nequiuit:eo ꝙ ex ipsis q̃ttuor tñ iuxta Danielis ꝓphetiã cap.xi.reliq̃s abiectis ĩperauerunt.Nã ipsa Danielis ꝓphetia de Alexandri regno sic hẽt.Surget rex magnus:& dominabiť potestate multa:& faciet quodcunq̃ placuerit ei:& quũ steterit cõtereť regnũ eius:& diuideť in quattuor cœli uẽtos:sed nõ in posteriores eius:neq̃ scđm potentiã ipsius:qua dominatus est:lacerabiť (inq̃t) regnũ eius ẽt in externos exceptis his:& cõfortabiť rex austri:& de principibus eius ꝑualebit sup eũ.Ptolemæus itaq̃ Lagi filius:philippus Alexã.seleucus canoris & antigonus soli regnauere:ptolemæus uidelicet sup ægyptios.Seleucus sup Syrios & reliq̃ oriẽtalia regna.Antigonus sup asianos lydos.Thraces & hellespõtiacos principatũ tenẽtes scđm diuisiones inter ipsos post alexãdri mortẽ factas aliquãdiu q̃euere.sed antigon⁹ monoculus uir utiq̃ neq̃ssimus fœdera prior uiolauit:pp ꝙ m̃ltæ lites:cruẽtissimaq̃ bella exorta sunt.Et iuxta ut ita dixerim alexãdri uaticiniũ:qui ꝑdixerat se pene oculis suis uidere:& quãtũ sanguinis post eius mortem fusura esset:macedonia in emulationis certamine:quantisq̃ edibus quoue cruore mortuo parentatura.

Ptolemæus

PTolemæus igiť lagi filius primus post Alexãdrũ magnũ ægyptioꝝ rex anno.283.Iu- 4887
daicæ captiuitatis:qui fuit cẽtesima q̃rtadecima olympias:mortuo alexãdro ægyptiis regnare cœpit:& regnauit ãnis.40.Hic cuiusdã Gregorii militis noĩe lagi filius fuit:q sicut Iustinus lib.13.&.17.epitho.refert:sua uirtute pr̃is humilitatẽ excedens:ex patriciis unus ab Alexãdro magno factus est:post cuius mortẽ ægyptũ:aphricãq̃ ac magnã arabiæ ptẽ:tã amplũ successoribus suis reliquit splẽdorẽ:ut ab eo obsequentes ægyptii reges ptolemæi dicti sunt. Hic primũ epyrotaꝝ regẽ:ideo pp̃lo Romano inimicũ q̃đ Samnitibus opẽ tulerat cõtra eos:in regnũ suũ restituit:unde a romanis fuerat expulsus.Deuictoq̃ demetrio Antigoni filio asiæ minoris rege portionẽ regni syriæ Seleuco restituit:quã antigonus eisdẽ abstulerat:ac per legatos alexãdrinos a se missos sibi romanoꝝ amicitiã ĩpetrauit:regno quoq̃ suo syriã atq̃ iudæã adiecit.Et dum non liceret judæis sabbato arma mouere:ascẽdens Hierosolymã sub specie sacrificãdi nequaq̃ iudæis repugnãtibus crudeľr ꝯtra eos se habuit:& multos ex ea & de Garizi trahẽs ad ægyptũ cõmigrauit:ac ibidẽ oẽs uẽditioni exposuit.Sicq̃ a negociatoribus diuersaꝝ nationũ per uarios mundi angulos dispersi sunt Iudæi.Et ex his fuere illi:de q̃bus diciť in actibus apl̃oꝝ cap.2.ꝙ cõuenerãt in hierusalẽ uiri religiosi ex oĩ natione:quæ sub cœlo est.Hic saluator dictus fuit:qui moriẽs philadelphũ filium reliquit regni hæredem.

¶ Pilippus qui & Arideus alexãdri magni germanus.15.Macedonũ rex:hoc ipso ãno:quo & ptolemæus macedonibus regnare cœpit:& regnauit annis septem.

Syriæ q̃ttuor

¶ Syrioꝝ regum hinc principium sumitur.

¶ Syria aũt asiæ regio est:quæ (ut dictum est) ab oriẽte Euphrate fluuio ab occidẽte nr̃o mari & ægypto terminať:a septẽtrione uero armeniã & Cappadociã hẽt:a meridie arabicũ sinũ:sed nota q̃đ q̃druplex est syria:prima mesopotamiæ syria nũcupať:quæ ĩter tigrim & euphratẽ ẽ ꝯstituta:in qua edissa urbs est:quæ & Rages nũcupať q̃ã Nembroth filius Chus teste Isido.cõdidit.q̃ñ e babylonia in asiã trãsmigrauit:scđa est cedes:siue celosyria:in qua est antiochia insignis ciuitas.Tertia phœnicia dr̃:in q̃ tyrus fuit.Quarta uocať syria damasci: q̃a in ipsa ẽ Damasc⁹ & mõs libañ⁹.

¶ Seleucus itaq̃ unus ex alexãdri principibus ea in regione primus post alexãdꝝ regnũ obtinuit: sed statim antigonus magnã regni partẽ ĩuadẽs ipsum expulit:q̃ ptolemæus ꝑdictus post ipsi⁹ antigoni obitũ deuicto Demetrio eius filio eidẽ restituẽs regnauit postmodũ annis trigintaduobus. De isto seleuco Apianus histo.græcus de bello syrico inq̃t:seleucũ audio quũ alexandri Camillus adhuc eẽt:per lõgũ tp̃s equitãti pedes astitisse.Quũq̃ ex labore deficeret appr̃hẽsa equi cauda ĩseq ꝑseuerasse:casu uero extremã aciẽ regii teli frõtẽ eius pstrinxisse:statimq̃ cruore effuso alexandrũ: quũ tãto careret diademate ꝓprio obligasse uulnus:& diadema ex cruore fœdatũ esse.Ob hæc alexandrũ q̃si uatẽ inspecto eo ꝑdixisse ferunt regẽ illũ q̃đẽ futuꝝ:ueꝝ cum maximo labore regnaturum:ꝙ & uerissimũ fuit.Nã continuis laboribus usq̃ ad octogenarios annos semp bellũ gessit:in quo depugnãs tandẽ extinctus est.Hic aũt seleucus multas urbes:uidelicet antiochiã:Laodiciã:Seleũciã:Appamiã:Edessam:Beronicẽ:& pellẽ in minori asia condidit.

¶ Onias Iadi põtificis filius septimus hebræoꝝ põtifex scđo ãno regni ptolemæi pr̃i in põtificatu 4889

succedens sedit annis.17. Cuius dignitate & sanctitate leges apud iudæos custodiebanť optime: & ciuitas hierusalē in oī pace habitabať. Quapp ēt gentiū reges ipsam ciuitatē & templum sūmo in honore habuerunt: & maximis muneribus ornauerunt. ¶ Sānitum regni finis.

307 4892 ¶ Sānites italici āno.5.regni ptolemæi: quū diutissime cōtra roma.pliati fuissent.p.Cornelio ruffino: & Curio dentato cōsulibus supati: & in seruitutē adeo reda cti: qđ ut Liui.ait: ruinā ipsoꝝ hodie in ipso sannio qrať: nec inueniri facile possit. Et tunc bellū ꝙ in sannitibus per ānos.49.durauerat: sublatū est. Nec ullus deinceps ītra italiā fuit: qui romanoꝝ uirtutē fatigare præsumeret.

¶ Agatocles siculus tyrānus his diebus Eusebio teste apud siciliā īsulā tyrānidē exercuit. Is namq; ut plutarchus & Iustinus nr̄ in.12.epi.scribunt: ex humili sordidoq; gñe natus: pr̄e uidelicet: Figulo nō honestiorē pueritiā q̄ originē habuit: qa quū forma & corporis pulchritudine egregius eēt: diu sui corporis stupꝝ sustinuit: pubertate uero exacta ad fœminas īpudice se trāstulit. Indeq; ad utrū q; sexū pbrosus factus: uita ēt latrociniis infecit. Interiecto deīde tpe Syracusas ꝯcedens gregariā militiā sortitus est: in qua nec minus tūc ī seditiosa q̄ antea in turpi uita in oē facinus ꝑmptissimus fuit: eo ꝙ & manu strenuus: & in cōcionibus pfacūdus hēbať. Breui quoq; ex centurione tribunus militū factus primo bello cōtra hostes pugnās magna suæ uirtutis dedit Syracusanis experimēta: adeo ut in locū de mortui ducis suffectus sit: cuius uxorē prīo adulterio cognitā: post uiri mortem accepit in cōiugē: Nec cōtentus ꝙ de inope repente diues factus esset: sed ēt piraneā aduersus patriā exercuit: Bis enī quū syracusanū imperiū occupare tentasset: bis in exiliū actus est. Ac nō mlto post nō mō eidē pax a ppl̄o syracusano data est: sed ēt p̄tor fuit cōstitutus. Qui mox potētissimos quosq; urbis nobiles & oēm senatū īterfecit: ac ēt doctos & locupletes uiros occidit: post lectis militibus exercitū cōscripsit: & cōtra Carthaginenses diutissime bellauit: & infinitos ꝑpemodū ꝓstrauit: ad postremū uero in Italiā spe ampliandi regni traiecit: ubi quū deceptus fuisset: ob indignationem morbū ꝯtraxit: quo toto corpore cōprehēsus per oēs neruos pestifero humore cruciatus est. Ex qua desperatione bellū inter filiū nepotēq; eius oriť: regnū unusquisq; iam quasi mortui sibi uēdicare uolens. ¶ Asiæ regnum hic incipit.

306 4893 ¶ Antigonus philippi Regis filius: & alexādri frater anno.6.regni ptolemæi: qui fuit Olympiade 115.primus post Alexandꝝ in Asia regnare cœpit: & regnauit annis.10.&.8. Hic inter alexandri magni principes unus hēbať: uir certe supbissimus atq; īmanis: qui eas ob res (ut Iustinus in.13.&.14. Epitho.lib.scribit) multa gessit bella in qbus tādē occubuit. Nā alexandro mortuo pdicā uiꝝ strēnuū: cui alexāder moriens tanq̄ hæredi suo delecto annulū suū tradiderat: & Eumenē eius fratrem necnō polypcūcta: ac alios multos aduersæ factionis duces interfecit: & multa alia iniq; gessit. Verum etiā quū a socioꝝ fidelitate diuertisset: & multa uiolenter abstulisset: ptolemæus ægypti rex & Cassander una cū lysimaco: & seleuco societate inita: terra mariq; oībus copiis adunatis bellū iustum & cū antigono isto: Demetrioq; filio ꝑliū cōmittunt. In quo antigonus ipse superatus & īterfectus Demetrius eius fuga sibi salutem petiit.

¶ Cassander antipatri filius.16. Macedonū rex.7.regni Ptolemæi anno: defunctis philippo & arideo Alexādri filiis: necnō & Olympiade alexādri matre quæ mortuo arideo eius priuigno regnauerat: paꝝ ipse regnū suscipiens regnauit ānis.19. Hic uir bellicosissimus fuit. Qui cū olympiadeȝ alexādri matrē cōfodisset: ne Hercules paruulus alexādri filius qui iam ānos excesserat.14.p̄rni nominis fauore in macedonicū regnū uocareť: eū secreto mō una cū barsana matre interfici iussit: hæc.n.Barsana (ut dictū est) Darii persaꝝ regis soror fuerat: qbus mortuis eoꝝ corpora obrui terra cœpit ne sepulchrū eoꝝ ꝓdireť. Postmodo ēt aliū alexādri filiū: cū rosana matre pari fraude interfecit. Huic anteȝ thessalonica uxor quū esset: ex ea antipatꝝ: & alexādꝝ filios suscepit.

¶ Lysimacus p̄dicti cassandri socius: & ipse unus ex magni alexādri principibus hoc tpe quuȝ audisset ꝙ antigonus & ptolemæus lagi filius se reges ppl̄o noīari fecissent: sibi etiā una cū cassandro regiā maiestatē uendicauit. Nam usq; in hunc dieȝ: quāuis regias habuissent opes: noīa tamen regia sibi æquo animo cauerāt. Hic quoq; Lysimachus ex illustri macedoniæ loco natus fuit: sed uirtutis experimentis (ut Iustinus scribit) oī nobilitate clarior extitit: quæ tanta in illo fuit: ut cū magnitudine philosophia: uiriūq; gl̄ia oēs per quos oriens domitus fuit uicerit. Calisthenis nāq; p̄hi auditor fuit: quē quū postea truncasset: & sic truncatum in carcerē trusisset: eidem uenenū tandē in calamitatis remedium dare fecit. Qđ quū alexāder magnus audisset: ita egre tulit: ut eū ferocissimo leoni obiici iusserit: sed quum ad aspectū eius leo cōcitus impetū fecisset. Lysimachus manum hamiculo inuo'utā leonis os īmersit: arreptaq; lingua: ferā interfecit. Quo audito rex pp uirtutis constantiā eū postea chariorem habuit. Atq; ita Lysimachus hic ingenti aīo cōtumeliam regis ueluti parentis tulit. Qđ qdem auspicium primum regalis maiestatis Lysimacho fuit: sed & post mortē Alexādri (ut dcm̄ est) quum inter successores eius ꝓuinciæ diuidereť: ferocissimæ gētes quasi omnium fortissimo ei assignatæ sunt: qđ oīuȝ consensu uirtutis palmam inter cæteros ferret.

305 4894 ¶ Machabeoꝝ historia: ut Eusebius testať: hic incipit: & hinc græcoꝝ regni supputat tpa: quoꝝ libroꝝ auctoritas inter diuinas scripturas nō recipiť: licet ab ecclesia ꝓpter quorūdam martyꝝ mirabiles passiones pro canonicis habeanť. Qui.s.martyres ante incarnationē filii dei: pro lege dei usq; ad mortem gratissima tolerauere tormenta: quod etiā diuus pr̄ Augu.18.de ciui.dei capi.36. Machabeoꝝ historia

testatus est. Dicunt aūt machabeorum libri seu historiæ: qui p̄lia machabeorum fratrum a Iuda machabeo cognominatorum cōtineāt. De quo in primo lib. eiusdem tituli p̄notato cap. f. 3. dicit. Surrexit aūt Iudas qui uocabatur Machabeus qui interpretat protegens uel protector: qa protexit castra iudæorum gladio. Et nota qd licet machabeorum libri dicantur: tñ scdm historiæ ueritatem unus tm̄ sunt: & nō duo libri: qa in scdo non fit historiæ prosecutio: sed prosecute recapitulatio.

Res mirabilis.

¶ Fabricius Romanorum consul uir sane fidelissimus atq; cōtinentissimus: sicut Boetius in. 2. de cōsolatione cap. 7. testatur. dicens. Vbi nunc fidelis ossa Fabricii: his tpibus apud Ro. pp multas eius uirtutes clarissimus & ornatissimus habet. De quo sic fertur: qd quum Romani eū ad Pyrrhū Epirotarum regem pro redimendis captiuis suis legatum misissent: pyrrhus sciens illum esse pauperē: quartā regni sui partē adiecit si ad ipsum trāsiret. Qui pyrrhum & eius pollicitationē ptēpsit dicens se malle pauperem in diuitem paupiq; diuitē in paupe. Q d audiens pyrrhus ingenti admiratiōe tentus est: & restitutis captiuis pfestim legatū misit: qui cum romanis de pace ageret: interiecto aūt anno Fabricius dux ptra pyrrhum a romanis missus est. Quē quum pyrrhus diu auro tentasset in amicitiā suā allicere: Fabricius repulit aurum dicens. Romanos non q̄rere diuitias: sed ut diuitibus imperent. Tunc quoq; quum rex & Fabricius castra haberent uicina: pyrrhi medicus noctu ad Fabricium uenit: pmittens ueneno se pyrrhum necaturum: si sibi aliqd polliceret: Quem mox uinctū Fabricius ad pyrrhum subridens perduci iussit cum doli denunciatiōe. Q uāobcausam rex admiratus ait: ille ipse est fabricius qui difficilius ab honestate quā sola cursu suo auerti pōt. Prædicabilis nāq; inter cætera fuit huius fabricii ptinentia: quæ nō mō inter ciues suos spectata: sed ipsi quoq; hosti stupori fuit. Ideoq; moriēs nihil in hæreditate p̄ter famā eum reliqsse fertur: pp quod senatus Romanus sua liberalitate eius filiam dotatam coniugio tradidit.

¶ Tarentinorum bellum contra Romanos hic incipit.

Pyrrhus rex.

¶ Tarentini populi qui in extrema parte Italiæ sunt: anno. 19. regni ptolemæi: quū Romanorum legatos dehonestassent: a romanis bellum susceperunt. Quod per annos multos porrectū est. Tarētini autē pyrrhum Epyrotarum regem (iam dcm̄) pfestim cōtra romanos in auxiliū poposcerūt. Qui mox cum octo peditum: & septē equitū milibus in Italiā uenit. Romani āt cōtra pyrrhum. P. Valerium Lennū psulem miserunt. Qui quum quosdam pyrrhi exploratores cœpisset: mandauit eos per castra duci ostendiq; oēm Romanorum exercitum: ipsosq; postmodū dimitti ut renūciarent pyrrho: quæ cum romanis agerent: paulopost pugna cōmissa pyrrhus elephantorum auxilio uicit: quos Romani īcognitos extimuere: atq; ita ex romanis eo in p̄lio. 1800. capti fuere: quos sūmo pyrrhus tractauit honore: multosq; defunctos honorifice sepeliuit: quos: ut Eutropius refert: quū ex aduerso uulnere iacere truci uultu cerneret: cōfestim erectis manibus ait se orbis dñm fore potuisse: si tales sibi milites ptigissent. Deinde romani. P. Sulpitium: & Decium ptra pyrrhum cōsules miserūt. Qui certamine inito pyrrho uulnerato: & uiginti elephātis interfectis: multa hostium milia ceciderunt: cesis tm̄ qnq; romanorum milibus: interiecto deīde anno romani fabricium iā dictū psulem miserunt. Sed pyrrhus Fabricii impetum nequaquā sustinere cōfidens: romanorum beniuolentia donis mercari tentauit: unde & regias opes romā trāsmisit: sed neminē inuenit: cuius domus muneribus pateret. Nōdum. n. auaritia romanos inuaserat: timens itaq; res in Siciliā se transtulit. At fabricius deuictis lucanis: & sannitibus Ro. regressus triūphauit: postmodū Curius dentatus & Cornelius Lentulus aduersum pyrrhū psules missi sunt: qui statim ceso pyrrhi exercitu illū tarētum fugere cōpulerunt. Eo nāq; die romani ex pyrrhi & tarentinorum exercitu quattuor & uiginti milia ceciderunt. Et Curius romā regressus de tarentinis triumphauit.

Innocētiā romanorum uide.

¶ Simon cognomento Iustus Oniæ pōtificis filius octauus Hebræorum sūmus pōtifex: mortuo patre hoc ipso anno pontificatum accipiens sedit annis. 16. Hic propter pium cultum & iustum regimen: pronāq; in suos ciues clementiā. Iustus cognominatus fuit.

¶ Demetrius qui & polycrates Antigoni regis filius scds Asiæ rex. 22. anno ptolemæi regnare cœpit: & regnauit annis decem & septem. Cuius uitā plutarchus optime describit. Hic dum iter Antipatrum: & Alexandrum: Cassandri macedonū regis filios cōtentio de regno suborta esset: spe inuadēdi eorum regni alexādro petenti auxilium tulit: sed dum inter fratres recōciliationē psensisset: per insidias alexādrū interfecit: & macedoniæ regnū occupauit. Instructis deinde oībus macedoniæ uiribus: quum totam asiam occupare statuisset: ptolemæus & seleuchus atq; Lysimachus societate inita bellum aduersus Demetriū in Europā trāstulerunt: sed Demetrius a tot circūuentus exercitibus quum posset honeste mori maluit: quā se turpiter Seleuco tradere.

¶ Antipater: & Alexāder: Cassandri macedonū regis filii. 26. regni ptolemæi anno mortuo p̄re regnare cœperunt: & regnauerunt (teste Euse.) annis quattuor: Horum Antipater matrem thessalonicā occidit: licet dep̄catoriis uerbis uitā dep̄caretur. Causam āt parricidii. Iustinus noster in. 16. epithomatum hāc fuisse dixit: qd post mortē mariti in diuisione regni fuerit Alexādro ppēsior: qd eo grauius facinus uisum est: quod nullum maternæ fraudis uestigiū foret. Quāobrē Alexander in ultione maternæ necis gestutus bellū cum frē a Demetrio p̄dicto auxilium petiit. Antipater aūt a Lysimacho eius socero opē postulat. Quūq; lysimachus genero suo Antipatri psuaderet: ut mallet cum frē alexādro in grām reuerti: quā prīnum hostē in macedoniā admitti: alexāder a Demetrio interfectus est:

ctus est:occupatoq; regno macedoniæ apud exercitū se excusauit:dicens se prīo ab alexādro uocatū fuisse:& se uendicasse in cassandri quā nō potuerat exigere de extinctiōe domus regiæ in ipso interfectore pr̄e Cassandro. Quibus uerbis:quū pp̄lm mitigasset. Macedōiæ rex appellatus est:& antipater ex soceri cōsilio regno cessit:& tūc Diometrius duo sibi diademata īposuit:asiæ.s.& macedoniæ:regnauitq; ibi ānis sex:& uastauit samatitanoꝝ urbem:quā perdica construxerat.

¶ Viri doctrinis excellentes.

¶ Menedemus Erethriēsis phūs:his tpibus te.Euse.clarus hētur qui quū militiā primū exercuisset: postea ad platonē cōcedēs:illā deseruit. Erat hōestate & grauitate quadā celebris:& p̄cipue auctoritatis maxīe in obiurgādo. Eratq; magnanimus & liberalis. Corporis in eo sene ut in iuuene status erat. Athlete instar firmus & ualidus atq; adustus:amabat poetas:maxīeq; studebat Homero: Hic quū primū ab oībus ludibrio hēret:postea tāta admiratiōe effulsit:ut ei ciuitatis gubernacula traderent. Et quū ob calūniā ad antigonū p̄dictum,p̄ficisceret:nec induci posset:ut p̄riam eriperet:septem dies cibo abstinuisse ferunt. Et sic.73.uitæ suæ anno animam exalasse. Fuit quoq; alius Menedemus Caloti Lampsa.

¶ Theophrastus Cresius phūs:per hæc tpa insignis celebrat. Qui platonē primo: ceni discipulus:post Aristo.audiuit:uir qdem sūmæ prudētiæ:singularisq; studii atq; admirādi eloquii:adeo ut quū antea te.Laer.& Boetio sup li.piermenias:illi tyrāno nomē eēt ob diuinā eloquētiā: Aristoteles Theophrastū illū uocitauerit:ad eū audiēdū quū doctissimus & eloquētissimus hēret:ut pāphilus in.22.cōmentarioꝝ suoꝝ li.refert:duo milia discipuloꝝ accedebāt. Inter quos Nichomachum Aristotelis filiū habuit discipulū:& Menādrū comicū instituit. Quibus discipulis hoc iugiter p̄ferebat uerbū. Filii tp̄s sumptus p̄ciosissimus est. Obiit deniq; quū esset ætatis annoꝝ.85. Ex cuius sententiis una hæc p̄ciosissima fuit. Amici fides coagulum est amicitiæ. Amico exhibere ea te decet: quæ tibi ab eo exhiberi uelles. Hic circa trecenta libroꝝ uolumina edidit. Quoꝝ isti sunt tituli. Snīa p̄ciosa

Priorum analeticorum	li.3.	De motu	li.3.	De poetica	li.i.
Posteriorum analeticorum	li.7.	De quæstionibus	li.24.	De oratoris p̄ceptis	li.i.
De naturis	li.18.	De diis	li.i.	De legibus	li.i.
De naturalibus historiis	li.10.				

¶ Et metaphisicoꝝ lib.qui Aristoteli īscribit illū cōposuisse credit. Scripsitq; p̄terea librū de nuptiis:ut Hiero.cōtra Iouinianū ait:in quo disputat: an uir sapiens ducere debeat uxorē:& quū disseruisset si pulchra sit:si bn̄ morigera:si parētibus hōestis nata:& ipse sanus ac diues existat:tandē cōcludit nō esse bonū sapienti ducere uxorē: q̄a matrimonia impediunt philosophiæ studia. Nec posse (inquit) quēpiā libris & uxori pariter inseruite. Multosq; alios hic edidit libros:quos oēs diuina eloquentia præditos dicunt.

¶ Menander itaq; poeta comicus p̄dicti Theophrasti discipulus:hisdē tpibus Euseb.teste primaȝ fabulā cognomento orgen superat:de qua Ouid.de tristibus sic ait. Fabula iucūdi nulla est si amore menādri. Et solet hæc pueris:uirginibusq; legi:hic uel unus:ut Quintil.lib.8.de institu.oratoria ait. Meo qdē iudicio diligēter lectus:ad cūcta quæ p̄cipimus efficienda sufficiat. Ita oēm uitæ imaginem expressit:tanta in eo inueniēdi copia eloquēdi facultas:ita est oībus rebus:personis:affectibus accōmodatus:hæc ille:propter quæ Ouidius putauerat illum ppetuo duratuꝝ:quum de illoꝝ libro de fine titulo dixit. Dum fallax seruus durus pater improba lena: Vixerit & meretrix blanda menandrus erit. Huius autem hæc fuit sententia. Quæ & apostoli pauli ad corynthios. Corrūpunt bonos mores colloquia praua.

¶ Philemon poeta comicus:hac tēpestate floruit:& in comœdiaꝝ certaminibus persæpe menandrum superauit:q̄q̄ ille doctior fuerit. Hic Valerio in.3.testante ex inordinatu uisu:quo captus fuerat uidendo asellū ficus comedentem mortuus est. Snīa

¶ Demetrius phalerius:cognomento phūs Theophrasti discipulus:per hoc ēt tp̄s floruit. Qui:ut Cicero ait in primo.s.officioꝝ libro. Disputator subtilis:& orator paruȝ uæhemens fuit:dulcis tn̄. Hic quum apud atheniēses ob eximias eius uirtutes decē annis præfuisset:trecentis &.60.æreis statuis honoratus fuit:eo q̄ ciuitatē quāmaxime redditibus & ædificiis plurimum auxerit. Absens postea a quibusdā inuidis non solū snīa de morte passus est:quin & illius imagīes dirutæ partim uenditæ:partim subuersæ:ac p̄tim in frustra confractæ sunt:una tn̄modo in arce seruata. Demetrius aūt ubi cōpertū habuit athenienses suas euertisse imagines ait: Virtutē nō euerterūt:cuius gr̄a illas erexerāt: Dicebat Demetrius hic tn̄ in republica ualere eloquētiā:q̄tū in bello ferrū: Et ut ex diuersis collegimus monumētis:multi.n.fuere Demetrii: Vnus fuit ex Alexādri magni ducibus:de quo hic pauloante diximus qui occiso alexādro Cassandri filio regnū macedonicū obtinuit: Alius fuit philippi Macedoniæ regis filius:qui cū romanis plurima gessit bella: De quo Liu.li.x.de bello macedonico: Iustinus in.32.scripsere. Alius fuit Seleuci filius:& antiochi Epiphanis frater:alius Calcedonius orator:alius statuarius:alius aspēdius apollonii discipulus:alius Calautianus:qui de asia & Europa uiginti scripsit libros:alius ēt Bizātinus:qui Galloꝝ aduentū ex Europa in asiā scripsit: alius Atramitenus grāmaticus appellatus Ixion: q̄a Iunonē iniuriis in aliquo affecisse uidet: alius Cyreneus grāmaticus magni precii uir:alius Sepius uir diues & studiosus:alius Erithreus grāmaticus: alius Bithinius panetii Rhodii filius:alius orator smyrneus. Et hi oēs p̄sa scripsere:alii quoq; Demetrii.14.fuerunt.

poetica scripserunt:ex qbus unus ueterē comœdiam scripsit:alius Epicureus:qui cōtra inuidos scri psit:alius ex Tharso satyricus.Ve℞ phalereus q est.19.(ut Laer.tradit)ĩfrascriptos edidit libros:u3.

De legibus atheniensium	li.5.	Deon	li.i.	De trabe	li.i.
De ciuilibus atheniensium	li.2.	De decēnali tpe	li.i.	De senectute	li.i.
De ciuilitate	li.2.	Epistolarum	li.i.	Socrates	li.i.
De odissea	li.4.	De fide	li.i.	Aristomarchus	li.i.
Ptolemæus	li.i.	De gratia	li.i.	De legatione	li.i.
Amatorius	li.i.	De fortuna	li.i.	De pace	li.i.
Phedondas	li.i.	De magnificentia	li.i.	De studiis	li.i.
Medon	li.i.	De nuptiis	li.i.	De tempore	li.i.
Exhortatorius	li.i.	Pro ciuilitate	li.i.	De ionibus	li.i.
Iura	li.i.				

¶ Cuius stilus philosophicus & si oratorio robore careat uiribus tamen plurimis permixtus est.

¶ Theodorus atheneus hoc tpe:Eusebio teste floruit.

¶ Victoria Romano℞ prima de Carthaginensibus.

¶ Anno.30.regni ptolemæi Lagi filii.Quū diuulgatū esset apud tarentinos pyrrhum ex humanis decessisse:noua arma cōtra romanos sollicitauerunt:tarentini a Carthaginensibus auxilia postulā tes.Sed (ut Liuius scribit)Carthaginenses statim a Romanis uincuntur:& quāuis hostes nōdum iudicati:tamen a Romanis se posse superari senserunt. 4917 282

¶ Lysimachus huius noīs scds.30.macedonū rex.33.ptolemæi anno pulso & ĩterfecto pyrrho q in Macedonia.7.mensibus regnauerat:& ipse regno occupato regnauit annis quinq3:post quem 31.ptolemæus cognomento Ceraunos anno uno:post hūc.32.Meleagrus duobus mensibus:post quem Antipater.33.diebus.42.regnauit:post que3 Sostenes.34.annis.2.post quem antigonus Gognatas.35.regnauit annis.36. 4920 279

¶ Eleazarus symonis iusti frater āno.35.regni ptolemæi:Symone fratre mortuo:& Onia eius fratris filio adhuc paruulo ipse sacerdotii principatum suscipiens sedit annis.17.Quo pontificāte Demetrius quidam ptolemæo philadelpho ægyptio℞ regi:quē bibliothecæ suæ p̄fecerat dixit sibi nūciatum fuisse apud iudæos legē dei uiuentis ore editā esse:quā nō nisi a dei cultoribus transferri liceret:subiiciensq3 φ theopompus ob eā cā3 cæcus effectus:& φ pœnitēs sanitati fuerat restitutus: dicebatq3 illam figuris lr̄arum:uel sermone hebraico cōpositam:laboreq3 non modico fore transferendam.Quo audito:rex gauisus Demetrii sententia:scripsit huic Eleazaro epistolas:hæc fieri demandans:& illas cū p̄ciosis muneribus per legatos misit.Iam enim ptolemæus rex ad aristeni amici & necessarii sui persuasionē:oēs quasi iudæos qui in ægypto seruiebant:liberauerat.Tenor aūt epistolæ quā rex ad hunc Eleaza℞ misit talis est(ut Iosephus in.12.testat̄)gentē tuā quæ secus nos erat libertate donaui:arbitrans deo esse iucundū.Et quosdā militiæ nr̄æ assignaui:alios uero: quo℞ fidē p̄baueram in palatio meo cōstitui.Leges aūt uestras in bibliotheca nostra ponere decreui.Bene ergo facies mittere nobis uiros seniores & doctos qui ualeāt ea℞ ĩterp̄tationem caute nobis relinquere.Transmisi mō argēti centū talenta pro ĩmolatiōibus faciendis:& separatim ad cathenas & ligatoria facienda.50.auri talēta:& gēmas sine nūero ad artificū opinionē.Tu mā da nobis:quæ ex eis fieri uolueris:qd gratius amplectemur.Rex aūt una cū epistola interp̄tibus receptis in beniuolētiæ signū principi sacerdotū Eleazaro destinauit:lectos decē cū aureis pedibus & cōuenientē eis supellectilē:& calicē talento℞.30.Insup & stolas decē:& purpuram & coronā decoram:& multa alia deo cœli deuouenda.

Ep̄la de ptolemæi ad pōtificē iudæo℞ pulchra.

¶ Septuaginta interp̄tes.

¶ Eleazarus uero ad regē mittens qd postulabat ita scripsit:ad ĩterp̄tādū legē quā pro suis cōmodis accipe postulas:elegi uiros sex ex unaquaq3 tribu doctissimos qdē:quos dixerimus:legē ferentes.Tuæ aūt pietatis uel iustitiæ erit:ut post legis trāscriptionē eā ad nos caute cum portitoribus remittere.Noīa aūt senio℞ ab eleazaro ad regē misso℞ exprimere opus nō est.Quū uenissent ergo seniores.72.ex hierosolymis ad regem in alexādria:ab eo honorifice & benignissime suscepti sunt.Ostēsoq3 regi legis rotulo:in quo lr̄is aureis cōscriptæ leges continebant̄:& rex de codicibus p̄cunctabat̄.Quū uero reuellassent:& ostendissent mēbranæ tenuitatē:uel incōprahensibilē eorū cōpaginem rex miratus est:φ ita fuissent cōpacta:atq3 ita eis grās agens singulos in singulis cellulis reclusit:mādans eis oīa ministrari:qui in.17.dies legē de hebræo in græcū trāstulerūt:siqdem cōcordes in trāslatiōe eadē:qd ut diuus pr̄ Aug.in.18.de ciui.dei.c.42.testat̄:sine aliqua uerboru3 aut sensus dissonātia illā trāstulerunt:quā ab uniuersis iudæis:qui tūc in illis repti sunt locis auditā & approbatā.Demetrius ad regē obtulit.Videns ergo rex quæ gesta sunt:& relictis legibus & sensum atq3 sapientiā senio℞ obstupuit:& ad Demetriu3 sermones fecit:φ ita mira esset legislatio:φ nemo neq3 historiographus:neq3 poeta meminisset ea.Et uocans ad se interp̄tes grās egit:& remisit eos donans unicuiq3 optias tres stolas:Et auri talenta duo:& calicē unius talenti:& totū cōuiuatoriū:rogauitq3 eos ad se de iudæa frequenter p̄ficisci.Illi aūt edocto rege de unius dei cognitiōe: & regni gubernatiōe bn̄dicentes eidē cū muneribus plurimis ad Eleaza℞ regressi sunt.Et licet postea alii sub nouo testamēto:ut infra dicet̄:fuerint translatores:qui de hebræo sic trāstulerūt:sicut 4922 277

Interp̄tes a rege donati sunt.

aquila:

aqla:simachus: theodotion:& quinta editio:cuius auctor ignorabat̃:his tñ oībus septuaginta hi in terpretes p̃ferunt̃.Nouissimus oīum diuus Hiero.uir doctissimus:& triū linguaꝝ cognitiōe clarissimus eam ex hebræo latinam nobis fecit:Cuius literarum laborem:ut inquit Augustinus:quanuis iudæi contendant esse cæteris ueriorem:ecclesiæ tamen christi tot hominum auctoritati neminem iudicant præferendum:hæc Augustinus ubi supra.

272 4927 PTolemæus philadelphus secūdus ægypti rex:āno.323.Iudaicæ captiuitatis:olympiade aūt.124.ægyptiis regnare cœpit:& regnauit ānis.38.Hic quū ptolemæi Lagi filius minimus filius esset:pr̃ cōtra ius gentiū ante mortē regnū cœpit.Cuius non minor in accipiendo fauor q̃ patris in tradēdo regno fuit.Et īter cætera:ut Iusti.tradit pr̃is:& filii mutuæ pietatis exēpla ēt ea res amorē populi iuueni cōciliauit. ꝙ pr̃ regno publice ei tradito:priuatus officiū regi īter satellites fecerat:oīq; regno pulchrius regis se eē patrē duxerat.Hic q̃ppe quū oīum scientiaꝝ doctissimus esset:& Strabonē phm̃ præceptorē hūisset: ēt legē iudæoꝝ interpretatus est:& bibliothecā illā toto orbe terraꝝ nominatissimā construxit: quæ usq; ad primū alexandrinū cū romanis bellum pdurauit.Hic famulantes in ægypto:sicut prædixim9: iudæos a seruitutis uinculo resoluit usq; ad centū uiginti milia:& eos in hierosolymā remisit:& uasa uotiua Eleazaro pontifici pro diuinis scripturis habendis hierosolymā misit:q̃s in eadē sua bibliotecha collocauit.Huic Beronica mr̃ fuit:cui a philomene regis p̃fecto:ut restat̃ pli.li.ul.na.hi.topatiū.īportatū fuit: q̃d illi mire placuit:eo ꝙ ingentis precii & magnitudinis eēt:ex quo postmodū uxori suæ noīe Asinoe statua facta fuit quattuor.s.cubitoꝝ & sacrata in delubro:quod aureum cognominabat̃.Ex qua suscepit ptolemæū Euergetem & beronicam filiā:quam antiocho uxorem dedit:qui.s.Seleuci filius erat.

Ptōle. Phila. — Centū uiginti milia iudæi serui tuti obligati sunt

270 4929 ¶Pharus turris toto orbe celebrāda atq; pmaxima:hisdē tpibus teste plinio li.trigesimosexto na.hi.a ptolemæo philadelpho super quatuor cācris uitreis apud alexandriā in mari cōdita est:ut.s.nauigantibus in nocte lumē exhiberet.Quæ tā pulchra tāq; insignis hita fuit:ut inter septē mūdi spectacula cōnumerata sit.Illā tñ quidam alii ab alexandro magno:Alii a Sostrato gnidio extructam dicunt.Quæ fuit altitudinis passum.20.& palmis superabundabat.Et propterea Ouidius libro secūdo de fine titulo ad Ibin ostendit dicens. Quæ colis & memphim palmiferamq; pharon.

269 4930 ¶Antiochus sother seleuci regis filius secundus syriæ rex: quarto regni philadelphi anno syriæ & asiæ regnare cœpit:& regnauit annis.19.ab isto reliq syriæ reges antiochi cognominati sunt.

filialis pietas erga patrē

268 4931 ¶Antigonus eius nois scds cognomēto Gognas:trigesimusquitus macedonū rex:qnto regni philadelphi āno post multas regū tēpestates macedonibus regnare cœpit:& regnauit ānis.6.& trigita.Hic regno pr̃no e tyrannoꝝ manibus sublato in syriā mox ibi Demetriū patrē audierat mortuū cū multis nauibus adnauigauit. Sed quū ꝓpe insulas peruenisset:pr̃is cineres(ut Plutarchus tradit) ad eū sunt delati.Quos acceptos & aurata urna inclusos in puppi regiæ nauis in qua ipse degebat collocari præcepit. Post hæc uero ipse cū omni classe uersus corinthum nauigāte:repente eidē multæ occurrerunt ciuitates:quibus illi aliæ coronas quas urnæ imponerent̃:aliæ homines:qui lugubri ueste corpus honestarent:certatim mittebant.Ferebat̃ quippe urna illa in magna eminētiq; puppi regia purpura & dyademate ornata multis astātibus luminibus circūsepta:q fulgētibus undiq; armis defuncti īperatoris memoriā renouabāt.Aderāt multi tibicines:inter quos ēt Xenophātes modulator elegātissimus:q incredibili suauitate sacꝝ canebat carmē:atq; ipsi remiges tāta eū iucūditate fluctus ciebant:ut remoꝝ pulsu Xenophantis cātibus respōdere uiderent̃:& flebilē cōcentū efficerent magna cū sonoritate cōiunctū.Quū uero ꝓpe corinthum in cōtinenti applicuissent: multitudo:quæ ad ea littora cōuenerat:ubi Antigonū regē humilē:abiectūq;:atq; lachrymis pfusum cōspexit:ingēti adolescētis misericordia cōmota:ululatū gemitūq; edidit incredibilē.Vrnā deinde cū omnibus ornamentis Demetriadem ciuitatem deferri præcepit.Illam quippe urbem a Demetrio sic cognominatam populi ueluti propriam sedem habuerunt.

Xenophantes modulator

¶Bella punica prima hic incipiunt.

260 4939 ¶Anno quadringentesimo septuagesimoseptimo ab urbe cōdita: qui fuit duodecimus regni Philadelphi ānus olympiade.s.cētesima uigesimaseptia:quū iā ubiq; clarū esset:Romanoꝝ nomē & extra italiā nondū mota essent arma habito censu apud ro.inuenta sunt ciuiū capita ducēta uiginti duo milia & trecenta & trigintaquatuor:Quo uiso a romanis tūc primū susceptū est bellum cōtra aphros ꝓ sicilia & sardinia.cōtra quos apius Claudius Quinti Fuluii cōsulis collega electus in sicilia ciuitate uictor de ipsis a hierōe siciliæ rege triūphauit:sequēti deinde āno Valerio Marco cōsule tarentini atheniēses:& aliæ ciuitates multæ ab ipso uictæ in Romanoꝝ fidē deuenerūt:sequēti quoq; āno post Marcū Regulū & Luciū Manliū cōsules ꝯtra amilcarem aphroꝝ ducem miserūt: quē ēt magna uirtute uicerunt captis eius plurimis nauibus aut fractis aut demersis.Tres dehinc alios aphroꝝ duces deuicit Marchus Regulus:multis quoq; occisis ēt elephātes cōplimos cœpit: septē & uigiti captiuoꝝ milia Romā misit.Inter hæc i asia apud fluuiū Bragadā serpentē imēsæ magnitudinis occidit:cuius coriū.120.pedū lōgitudinis habuit:Romāq; delatū aliquādiu cūctis miraculo fuit.Tūc Carthaginēses uicti pacē suppliciter petierūt.Quā cū Regulus nisi grauissimis cōditionibus dare nollet:aphri accitis p̃cario lacedæmoniis Regulū cū oī exercitu ultima pnitie deuicerunt.Ita ut duob9 tm̃ Romanis fugiētibus.30.milibus occisis ipse cū qngētis captiuis in uinculis tenere

census magnus romanorum — serpens īgēns magnitudīs u3.120. pedū — regulus cōsul capitur — Victoria Romanorum.

tur. Post hæc Marco Emilio Paulo & seruio Fuluio nobiliore ꝯsulibus nauali terrestriq; prælio ita aphros supauere: ut ducēs hostiū milibus occisis captisq; cētū & triginta Elephātis Carthaginēses Marcū Regulū Romā cū legatis suis mittere decreuerūt. q captiuoꝝ pmutationē iploraret. Marcus aūt Regulus cū legatis Carthaginēsibus Romā uenit suscepto prius ab eis iuramēto: ut si Romani pmutationi non assentirent. Carthaginē rediret. Qui ut diuus pater Augu. primo de ciuitate dei capitulo .15. & .24. & libro .2. capitulo .3. libroq; .3. capitulo decimoquarto: ac libro qnto. capi°. 18. cū Romā uenisset in senatu ꝯtrana legationi suæ psuasit: asserens nō esse utile Romanis pp ipm iā senē tot nobiles captiuos pmutare. Quod & factū ē. Vnde ip̄e Regulus Carthag. rediit Romanis offerentibus & ad morā eū hortātibus. Sed quia iurauerat redire prælegit. Aphri uero eo suscepto cōfestim cū in angusto ligno clauis acutis cōfixo incluserūt: ubi palpebris circuncisum usq; ad mortē stare & uigilare fecerunt. Et ex hoc colligere possumus Romā inter primū & postremū Carthaginēse bellū in optimis moribus & cōcordia fuisse. Quod ēt Salustius nr̄ ꝯfirmat dicens huius causæ fuisse Carthaginensiū metus. Et ideo Scipio ille nasica nolebat oīno Carthaginem euerti: ut eius metus in bonis moribus: atq; cōcordiā Romā teneret. Nā post Carthaginis euersionē: de optima facta est pessima: qa boni eius mores Torrentis more præcipitati sunt.

Vide fidē hoīs magnā.

regulus sæua moreocciditur.

¶ Antiochus eius noīs scds cognomēto theos antiochi primi filius tertius syriæ rex āno uigesimo tertio regni philadelphi syriis regnare cœpit. & regnauit ānis quindeci: Hic Iustino teste quū haberet uxorē noīe Laodiceā: ex fœdere cū philadelpho rege inito q aduersus eū pugnauerat ip̄a ȝ tēpu diauit: & eius philadelphi filiā noīe Beronicē duxit uxorē: ex qua nōnullos suscepit filios. Veꝝ post aliqđ tēpus quū Laodiceam in uiri grām redegisset: nō īmemor iniuriæ ab ipsa receptæ: ipsum Anthiochū uirū suū & filiū quē ex Beronica susceperat ueneno sustulit. Et quendā regiæ stirpis uiꝝ noīe Arthemonē Antiocho simillimū dissimulādi sceleris: ꝙ ꝓinde q̄si ipm regē ægꝝ ī lecto collocauit. Quūq; oēm ademisset ppłm: eius sermōe & uultu cōsimili ipm fefellit. Crediderūt nāq; oēs ab Antiocho moriēte Laodiceā & eius natos sibi cōmēdari. Sepulto uero Antiocho: Antiochū galericuȝ filiū suū regina laodicea regē cōstituit. At Beronica filii priuationē grauiter ferēs ꝯfestim currum armata cōscēdit: & ꝯsecuta Ceneū satellitē crudelis opis ministrū: quē hasta frustra petierat saxo ꝓstrauit: ac sup eius corpus actis eqs iter īfesta cōtrariæ ptis agmina ad domum in qua interfecti pueri corpus occultari arbitrabaẗ perrexit. 4951 248

¶ Viri disciplinis excellentes.

¶ Zenon stoicus pħs hisdē tpibus teste Eusebio ob eius doctrinā pꝛimū cognitus ē. Qui iter cætera de ꝑturbationū sedatiōe libros duos cōposuit. Itē de uoluptate q̄tuor. De diuitiis & grā unum. De hoīuȝ usu unū. De siccitate. De antiqs regibus: & de iis q̄ laudanẗ: Ex cuius sentētiis iter notabiles hæc memorabilis pꝛimū fuit. Sepultus apud te sit sermo: quē tu solus audieris. Anno autē .21. regni philadelphi. Vitæ uero suæ .80. inedia consumptus interiit.

Snīa memorabilis.

¶ Crisippus similiter stoicus pħs natiōe elius: ꝑ hoc idē tp̄s una cū zenone prædicto floruit. Qui anno uitæ suæ octogesimo librū adeo subtiliter cōposuit: ut ad ea quæ ibi cōscripsit penitus cognoscēda lōga uita opus esset sicut testaẗ Valeri. li. 8. Ex cuius notabilioribus snīis hæc una celebris fuit. Sapiens nulla re eget: & tñ multis rebus illi opus est. Et ꝯtra stultos nulla re opus est. Nulla. n. re scit uti sed oībus eget. Hi aūt duo stoicæ sectæ auctores: & iuentores fuerūt. Quoꝝ snīa erat posse omnium ꝑturbationem e mentibus hoīum eradicari. Et hoc idem senserāt ueteres achademici. Multæ nāq; fuerūt stoicoꝝ snīæ. Inter quas hæ præcipue sunt. Id summū bonū esse: qđ honestū est. Nihil deesse ad recte uiuēdū ei ī quo uirtus ē. Stultus scdȝ eosdē oīa uitia hēt: sȝ nō ī oīa natura ꝓnus ē.

Snīa notabilis stoyce secte iuētū

¶ Palemon atheniensis philosophus hisdē tpibus agnosciẗ: q Laertio teste quum iuuenis esset admodum lubricus: & impudicus fuit: sed quum e cōdicto aliquādo ebrius cum sodalibus Xenocratis scholā irrupisset: ubi eius de pudicitia oōnē audiuit: ita seipsum collegit: ut dimissa luxuria īdustria ac studio cæteros uinceret: eideq; in schola succederet. Erat nāq; hic a natura urbanus adiūcta sæuera cōstātia. Nec quempiam sedendo: sed deambulando docebat. Et propter summum probitatis studium in ciuitate semper honoratus est. Olympiade aūt .127. uetulus ex hac uita migrauit.

¶ Aratus Asianus poeta clarissimus hac tempestate: ut Eusebius scribit floruit. Hic primo Odysseam Homeri a zenone stoyco didicit: eruditusq; factus apud Antigonū Macedoniæ regem quoad uixit morā traxit: ubi cū astrologiæ nō ignarus esset: de astrologia librum scripsit elegantissimū: dicente Cicerone libro primo de oratore. Cōstant inter doctos hoīes ignarum astrologiæ ornatissimis: atq; optimis uersibus Aratum de cœlo stellisq; dixisse & conscripsisse. 4753 246

¶ Strabo lampsacenus pħs eloquētissimus: philadelphi regis præceptor: a quo & talentis trecentis donatus fuit per hæc tpa claruit. Qui in physica speculatione p̄ cæteris diligentius speculatus est: unde & physicus p Antonomasiā appellatus est. Scripsit autē de regno libros tres. De iustitia .3. De diis. De magistratibus .3. De regia philosophia. De fortitudine. De Cœlo: & de multis aliis rebus Fuerūt āt octo Strabones: primus Isocratis auditor. Secundus hic ipse. Tertius medicus. Quartus historicus scriptor gestorū philippi & persæ qui cōtra Romāos bella gessere. Quintus poeta epigrammatum. Sextus antiquus medicus. Septimus peripateticus qui moram traxit alexandriæ.

physicus strabões

¶ Silphō megarēsis philosophus: hisdem tpibus floruit. hunc & imitatiōe & eloquētia: atq; sapiātantum alios præcessisse dicunt: ut parum abfuerit quin omnis græcia in illum intenta in megaram

trāsisse diceret. Ci. uero lib. de fato: dicit illū fuisse hoīem acutū: maximeq; suis tpib9 approbatū. Qui quū capta aliqñ esset eius patria: & oībus eius bonis amissis: solus nudus euadens interrogaretur an omnia pdidisset. Rñdit. Oīa mea bōa mecū porto: pectore. n. illa nō in scapulis se gestare dicebat.

145 4954 ℂ Crates atheniensis achademicus phs polæmonis prædicti auditor eiusq; in scholis successor: his temporibus teste Eusebio floruit: hi namq; magister & discipulus adeo se inuicem amauerunt: ut pro laertii snīa: eadem semper studia sunt cōsecuti & mortui eodem sepulchro sepulti. Quos Antagoras in hāc snīam uersibus adorauit: hoc tumulo Cratem ac polæmonē cōditos fatere. Qui trans is ob hospes uiros cōsensu animoꝝ pcipuos: Quoꝝ diuino ex ore doctrina manauit. Sacra utiq; mundicies sapientiæ adiuncta: habuit hic Crates discipulos memorabiles: inter quos fuere Archesilaus: Dion: & Theodorus.

ℂ Crates alter philosophus Thebanus fuit: q ēt his ferme tpibus floruit: Diogenis discipulus: que ꝫ diuus Hiero. scripsit magnū auri pōdus in mari iecisse. dicēs: Abi a me diuitiaꝝ uenenū. Nā uos poti9 mergā: q̄ ego ipse a uobis demergar. Fuit āt añq̄ Cynicus fieret uir qdē diues q nōnullos ex suis eū a ꝓposito auertere conātes baculo psequebat: Obiit deniq; senex & admodū incuruatus: alii quoq; multi extitere Crates: quoꝝ unus orator ex Isocratis familia: Alter uallorꝝ effossor: q cū Alexādro militauit. Ali9 phs pipateric9: alius geometric9: alius poeta epygrāmatū: alius achademicus. Crates quinq;

ℂ Erasistratus atheniēsis medicus secūdū Eusebium his temporibus floruit. Hic quum ex Aristotelis familia natus esset: ēt eximius medicus euasit: qui quū Antiochum regem ex grauissimo morbo sanasset: a Ptolemæo rege eius filio cētū talētis donatus est: ut testis est. pli. li. 29. naturalis historiæ.

143 4956 ℂ Lycon Troadensis philosophus p hæc tpa clarus habet. Vir quidē eloquēs in educandis: instruēdisq; pueris maxime idoneus: Dicebat. n. necessario adiungi pueris pudorē: & laudis studiū uelut equis calcar. Fuit hic dum uixit habitu mundissimus: & uestium incredibili mūditie: atq; nitore. Et quū esset corpore fortissimo: pilæ ludo se exercuit. Tenuit aūt scholæ pricipatū ānis quadraginta q̄tuor: tandē fessus podagræ morbo: anno uitæ suæ septuagesimoquarto interiit. Fuere & alii Lycones: primus pythagoricus: scđs hic ipse: tertius uersificator: quartus epygrāmatum artifex. Licones .4.

ℂ Timon Apolloniates philosophus hac tēpestate floruit: Hic dum iuuenis eēt multis obscenitatibus se imersit: postea factus uir (licet egenus) repudiatis uitiis: in Calcedoniā iuit: ibiq; phīam & oratoriam artem didicit: atq; exercuit: ob quæ carus ptolemæo philadelpho fuit. scripsit aūt diuersa poemata. Tragœdias scilicet sexaginta: comœdias triginta: & multas satyras. Fuit & alius Niceus philosophus aliusq; orator studiosus.

ℂ Romanorum naufragium.

142 4957 ℂ Anno uigesimonono regni ptolemæi: olympiade aūt. 131. Romani. Gn. seruilio: & P. sempronio Bleso consulibus secundū Eusebiū & Liuiū in sexto cum ducētis sexaginta nauibus nauali prælio Carthaginēses superarunt: & multas eoꝝ urbes cœperunt. s. ex Lybia: sed cū optimis spoliis redeūtes naufragiū ingens passi sunt: ubi adeo eas calamitates oppressere (ut senatus Roma. decreuerit) ab maritimis præliis se de cætero abstinere. Quo quidem anno argenteus nummus primum in urbe secundum prædictos signatus est. Argēte9 numus primum romæ signatur.

141 4958 ℂ Manases Eleazari pontificis patruus decimus iudæorum pontifex āno trigesimo regni ptolemæi principatum sacerdotii suscipiens: sedit annis triginta duobus. De quo nil memoria dignum inuenimus.

ℂ Pax Romanorum cum Carthaginensibus.

138 4961 ℂ Romani Claudio pulchro: &. C. Iulio cōsulibus: tertio & trigesimo regni ptolemæi āno a Carthaginēsibus supati ex ducētis uiginti nauibus quas ī mari habebant: uix cū triginta effugere potuere. qa nonaginta cū pugnatoribus captæ sunt & reliquæ demersæ: & unus cōsulū fugiēs naufragio classem amisit. Ea qdē uictoria aphri elati facti sequenti anno in Italia nauigantes uniuersa littora peruagarunt: & multa damna Italis intulerunt: sed & uigesimotertio belli punici anno. G. Luctati9 cōsul cū eius Collega aulo posthūio ex senatus mādato cū ducētis nauibus ꝯtra q̄drigētas aphroꝝ pugnauit: uictorq; euadens septuagita eoꝝ cœpit: &. xxxii. demersit: atq;. xiii. milibus occisis. xxxii. hostium milia cœpit: ex quo factū ē: ut infinitū ꝓpe auri & argēti pōdus ī romanoꝝ ꝑtātē redactū sit. Veꝝ qdē ea in pugna ex classe romanoꝝ solū duodecim naues demersæ referunt. Quo bello Aphri attriti pacē a Romanis petiere. Quæ hac cōditiōe cōcessa est: ut captiui utriusq; suis redderētur: & sardi Romanis deīceps parerēt: sub his ēt cōditōibus Carthaginēses pacem cum Romanis obtinuere: ut Romani per cōtinuos uiginti annos tria argenti puri talenta persoluerent.

137 4962 ℂ Hiero siculorum dux & postea rex: his tpibus: ut Liui. scribit ī Romanoꝝ amicitiam uenit. De quo Iustinus noster in. 24. epitho. meminit dicēs in eo fuisse pulchritudinē corpis: atq; admirabiles uires. Eratq; ꝑterea eloquio blādus: in negocio iustus: & in impio adeo moderatus: ut nihil ab ipsa sua iuuentute nisi regnū ei deesse uideret. Quibus dotibus ornatus a siculis cōtra carthaginēses primum dux cōstitutus: mox uictoria obtenta: oīum ciuitatū fauore siciliæ rex creatus ē. Iusti. ubi supra multa cōmemorat.

ℂ Parthorum regni principium.

ℂ Et primo parthiæ descriptio.

ℂ Parthia nāq; asiæ regio pmaxia ē: & olim oriētalis scythiæ pars fuit. Quæ (ut ptolemæo placet) ab ortu Ariam habet: ab occasu Maldoranum montē: ad meridiē Carmanicam desertā: & a septentrione Hyrcaniā: Iulius aūt Solinus parthiā diuidens: dicit habere a meridie rubrum mare & clau-

di hircano solo:parthicūq₃ impium cōscribēs diuidit in decē & nouē regna:&.ii.supiora ab armenico limite:& Caspio littore incipiētia ad terrā scythicā porrecta cōcordes eē cum reliquis inferioribus.Strabo uero refert parthoꝝ loca optima esse & mōtibus ausa:sed mōtes frigidissimi cū sint planitiē hñt admodum calidā:paruā tñ:idē Strabo pthiā ab initio fuisse dicit:tpis successu auctā:Camesināq₃ Cormā:ac totā fere regionē usq₃ ad Caspias portas & argos atq₃ rapiros q̄ prius Medoꝝ erāt ad pthos trāsisse atq₃ alia loca cōplurima:postea inter pthos cōscripta fuere:parthi āt bellaces sunt:& a scythis ortū hūere:q & pp p̄clara in bello facinora adeo claruere:ut finitimis sp aliqd ademerint:eorūq₃ impiū ita auxerint:ut uim scythis multā attulerint.Eoꝝ āt sermo ex scythico medoq₃ cōmixtus est.Oēs qppe eqtare & sagittare liberos suos magna industria docēt:pugnātq₃ ꝓcurrentibus eqs:aut terga dātes sæpe fugā simulāt:ut incautiores insequētes hēant signū:hi ī p̄lio non tuba:sed tympano dant.Nec pugnare diu possent.De quibus Lucanus poeta sic ait.

Pugna leuis:bellumq₃ fugax:turmæq₃ uagantes. Illita terra dolis:nec martem cominus unquā
Et melior cessisse loco q̄ pellere miles: Ausa pati uirtus:sed longe tēdere neruos:
Et quæcunq₃ uelint permittere uulnera uultis.

His nāq₃ auri argentiq₃ nullus nisi in armis est usus.Vxores dulcedine libidinis singuli plures hñt.Nec ulla adulterio delicta grauius puniunt:pp quod fœminis cōuiuiū uiroꝝ nō tantū interdicūt:sed etiam compescūt. Quare Macrobius dixit:parthicum cōcubinis:non cum coniugibus cōuiuia ineunt tanquam has in uulgus prodire & lasciuire deceat:illas non deceat.Vnde Lentulus ad Lucanum libro decimooctauo. eos adeo libidinosos dixit:ut reiecto naturæ pudore:cū sororibus filiisq₃ misceant̄:ait.n.tot fœminis cōplexibus unū.Nō laxat nox tota marem:iacuere sorores.In fratrum thalamos sacrataq₃ pignora matrū.Sepultura āt istoꝝ hoīum:& maxime uulgi:aut canū:aut auium laniatus est.Nuda demū ossa terra obruunt.Horum ingenia timida seditiosa:fraudulenta:procaciaq₃ semp in externos aut in domesticos motus inquieti:principibus.n.suis non pudore:sed metu obediunt:In libidine proiecti:in cibis parci:fides dicti promissiq₃ nulla nisi q̄tenus expediat.Hi parthi prio assyriis:postea medis:deinde persis:Quarto loco macedōibus:post uero mortē alexandri magni:ut supra dictum est:macedones inter se ciuili bello cōtendentes Eumēi se tradiderunt:eoq₃ uicto ad antigonum transiere:post hunc āt a Nicanore Seleucoq₃ ac anthiocho possessi sunt.Demum his temporibus arsace auctore a macedonibus defecere:& hoc pp eoꝝ discordias.Nullum enim tam grande imperium quod ciuilis discordia non euertat. Et propterea pulsis prædictis primus ibidem regnauit arsaces.

De discordia nota

¶ Arsaces igiť p̄dictus primus hoꝝ pthoꝝ rex.133.olympiade quæ fuit.57.regni ptolemæi annus:huiusce gētis impiū sumpsit:a quo postea reliq reges arsacide dicti sunt: Nā sicut albani reges oēs a Siluio æneæ filio dicti fuerūt Siluii & Romani impatores augusti uocant̄. ægyptiiq₃ ptolemæi:sic pthiani isti arsacide ab arsace isto primo eoꝝ rege:cuius originē Iustinus noster incertā eē dicit. Hic nāq₃ ex latrociniis uiuere solitus accepta opiniōe q̄ seleucus a gallis asianus dictus esset cum prædonū manu parthiā ingressus:ibidē mox p̄fecto regionis oppresso:& ipm impiū inuasit:& dominio aliquātaꝝ ciuitatū potitus est:patoq₃ grādi exercitu:stati ab aduersariis se tutatus ē.Quibus oībus sublatis libertatē huiusce gētis ꝓq̄suiit:atq₃ formā uiuēdi uniuerso r̄gno dedit:nā magistratus ꝯstituit:q belli ac pacis uniuersi r̄gni acta gererēt.Ordīatoq₃ optīe r̄gno:matura senectute discessit. 4964 135

¶ Arsaces huius nominis secundus prædicti filius patre defuncto:in regno successit:qui aduersus antiochū seleuci filiū cū cētū peditū milibus & uiginti milibus eqtum exercitū duxit:cōtra quē tanta uirtute pugnauit:q̄(ut Iustinus scribit)ad postremū in societatē eius deprecatorie reciperetur.

Horum parthorum breuis narratio

¶ Priabacius arsacis huius filius tertius parthoꝝ rex fuit:q in regno.15.annis actis decessit:relictis post se Maarde mitridate & phraate filiis:quoꝝ maior maardes mardos bello domuit:& eoꝝ regem suo subiecit impio.Nec multopost quāuis multos reliqsset filios:decedens fratrē īstituit hr̄dē mitridates āt regno suscepto:mox aduersus medos bellū gessit.Victoriaq₃ potitus est:& uiribus auctus phraatē germanū suū mediæ regioni præposuit:& Helymeoꝝ gentē regno suo adiecit.Impiumq₃ pthorum a Caucaso monte usq₃ ad flumen Eufraten protulit:nec minor arsace proauo suo gloriosa senectute decessit:relicto phraate filio hr̄de.Qui quū antiocho regi bellum inferre statuisset.Scythaꝝ montibus ad sua defendēda reuocatus est:ꝓfectusq₃ aduersus scythas.Hymeꝝ quēdā ad regni tutelā reliqt.Qui oblitus uicarii officii tyrānica crudelitate babylonios:multasq₃ alias ciuitates importune uexauit.Ipse aūt phraates ducto contra scythas exercitu obtruncat̄.In cuius locum archebanus eius patruus cōstitutus est:q & belli Thegariis illato ī brachio uulneratus:statim decidit:mitridatesq₃ filius succedit.Cuius ob res bene gestas magnus cognominatus est . Veꝝ pp crudelitatē a senatu parthico pulsus est.Cuius regnū quū herodes frater occupasset:cōfestim cum exercitu babyloniam:in quā mitridates confugerat:iuit:& diu eā obsedit:qua tandē capta etiā mitridatem fratrem ibidem necari iussit.Deinde cum romanis bellum gerens Crassum consulē cum omni exercitu deleuit.Verum postea exercitus herodis filii a Cassio Crassi quæstore cum omnibus ducibus trucidatus est.Herodes autem quum filios ex uariis pellicibus haberet:ab uno eorum tandem interfectus est.Deniq₃ Tiberii Cæsaris tempore Germanicus Drusi filius & Calligulæ pater de istis parthis clarum egit triumphum.

PTolemæus Euergetes philadelphi prædicti filius tertius ægyptiorum rex anno secūdo. 133.olympiadis qui fuit trecentesimus sexagesimus primus iudaicæ captiuitatis post pa trem ægyptiis regnare cœpit:& regnauit annis.26. Hic in ultionem sororis Beronicæ Antiochum Galericum quam idem & eius mater Laodicea regno priuauerat(sicut iu stinus lib.27.scribit)Syriam:Ciliciam:& Asiæ partem deuastauit:& innumerabilia inde spolia ex portans:inter quæ etiam deos quos Gambyses in persas transtulerat:euasit. Pthole. Euerge.

233 4966 ¶Antiochus Galericus eius noīs tertius quartus Asiæ & Syriæ rex: eo q̄si anno quo & Euergetes regnare cœpit:& regnauit annis.20.Hic mortuo patre quū primū in locū eius suffectus eēt:hortāte matre quæ ꝓhibere debuerat:Beronicē nouercā suā ægypti regis sororē cū paruulo filio interfecit. Quo scelere ꝑpetrato & īfamiæ maculā subiicit:& Pthole.bello se īplicuit:q̄propter multæ eius re gni ciuitates ipsius crudelitate cōmotæ ab ipso defecere:Ptholemæoq; se dedidere:q̄ppe nisi Ptho le.domestica seditiōe in ægyptū reuocatus fuisset:totū huius Antiochi regnū occupasset. Tantū illi odium illud particidiale scelus attulerat.Verumtamen Ptholemæus postmodū illum occidit duo bus filiis.Seleuco & Antiocho magno superstitibus derelictis.

232 4967 ¶Onias eius nominis.2.Symonis iusti filius.xi.iudæoꝝ pontifex post Manasen pontificatum su scipiens sedit annis.9.Hic Onias(ut Iosephus lib.12.ait)paruulus mente & pecuniis auarus existēs pro populo regibus uectigal quod patres eius ex propriis dabant.120. talenta pecuniarum nō red dens ad iram Ptholemæum cōmouit:& mittens in iudæam legatum comminabatur multa mala inferre:nisi tributa acciperet.Nec propter ea Oniam propter eius auaritiam regis uerba flectebāt. Vnde & iudæi turbabantur:quod audiens Iosephus uir inter suos nobilis Tobiæ ex Oniæ sorore fi lius:inuito Onia ex consensu iudæorum ad Ptholemæum accessit:qui non modo pacem cum eo dem reformauit:sed etiam propter eius ingentes uirtutes atq; obsequia illum ducem iudeæ & fini timarum regionum cōstituit.Is enim Onias postq̄ prædictum tempus sedisset:defunctus est:prin cipatum sacerdotii Symoni filio derelinquens.

¶Mediolanum cum tota Emilia & Liguria a Romanis capitur.

¶His tribus.L.Cornelio Lentulo &.F.Flacco ꝯsulibus Ro.intra Italiā cōtra Ligures cispadanos bellū sumpsere:& primū cū Mediolanensibus & Liguribus pugnātes ad.23. millia īterfecta sunt: &.5.millia capta:cū q̄bus Romā uenientes:(ut Liui.ait)triūphare.Deinde ut idē refert haud mul to post Emilio cōsule cū.200.millia galloꝝ cōtra Ro.alpes transissent:Idem cōsul cōtra eos con gredientes.40.millia eoꝝ cecidit:& uniuersa Italia Romanis cōsensit:propter quod Emilio a se natu decretus fuit triumphus:Galloꝝ q̄dem(ut Eutropius scribit)animi feroces sunt:eorumq; cor pora in principio plusquā humana.Sed experimento deprǣhensum est:ꝙ eoꝝ uirtus:sicut primo impetu maior q̄ uiroꝝ est:ita sequens minor ꝙ fœminaꝝ: Alpina(inquit) corpora albenti cœlo educata habent quodam niuibus suis simile: quum mox calore pugnæ statim in sudorē eunt: & leui motu quasi sole laxant̄.Hi nāq;.M.Bruto duce iurarūt nō prius balteos se posituros q̄ capito lium īcenderēt:quod & factū est:Nā uictos eos sicut Liui.tradit.Emilius in capitolio descinxit: & Balteos deponere cogit:post aliquot aūt annos iteꝝ in italiā cōtra gallos pugnatū ē:& id bellū fi nitū est regnātibus.M.Claudio Marcello &.Gn.Cornelio scipiōe cōsulibus.Quia Marcellus in gentes galloꝝ copias peremit:& ītra multa īsubriū oppida q̄ idē cōsul ad deditionē redegerat:etiā Mediolanum florentissimā urbem excepit:& grādē ex ea prædā Romā ꝑducēs de eis triūphauit.

¶Corsica ad Romanos defecit.

¶Sequenti anno : ut Liui.scribit:Carthaginenses cōtra Ro.bella reparare tentātes:sardos ad re bellandū subornarunt.Veꝝ postea legati Carthaginensium Romā uenientes pacē īpetrauerunt. Titius autem Mālius Torquatus cōsul factus de Corsis triumphauit.Quibus gestis Romani cū oībus pacem habuerunt.Qua confecta nullum deinceps Romanis illatum est bellum : quod eis post Romā cōditam semel tantum contigit:Numa.s.pompilio regnante.

231 4968 ¶Demetrius antigoni regis filius.36.macedonū rex anno.3.Euergetis macedōibus regnare cœ pit:& regnauit annis.10.Hic quum adhuc admodū puer esset:& pater suus cum spartis bellum ge rens uictoriā obtinuisset:decreuissetq; etiā atheniensibus bellum īferre ab Alexādro pyrrhi Regis Epyrotaꝝ filio superatus:una cum exercitu etiā regnum amisit.Sed Demetrius hic sumptis uiri bus:patre fugato nō solum amissam macedoniā recepit.Veꝝ.etiā ipsum Alex.Epyri regē regno spoliauit.Tanta.n.tunc erat militum nobilitas:ut reges uicissim:nunc exules:nunc reges uideren tur:q̄bus optime gestis sororem Antiochi gallerici duxit uxorē.Sed mortuo Alex.Epyri Regis re pudiata prima procuratione olympiadis matris Pithiam filiam suam duxit uxorem:& ob hoc gra tia acquisita iniurias filioꝝ Alexandri defendit:prior uero uxor soluto matrimonio ad fratrem an tiochum cōcessit:& eum in mariti bellum impulit:sed post multa bella Demetrius hic uita deci dit Philippo filio paruulo relicto:cui antigonum dedit tutorem.

221 4978 ¶Antigonus eius nominis tertius trigesimusseptimus macedonū rex decimotertio regni Euerge tis anno regnū accipiens:regnauit annis.15.Qui mortuo Demetrio prædicto eius uxorem accepit in cōiugem & se regē dixit:sed quum ad id ꝑficiendū plurimum laboraret:seditio maxima subor ta est.Quo audito Antigonus præcessit in publicū:& Dyademate in uulgus proiecto: illud alteri

Bñficia collata commemorat

dari rogat:qui aut imperare illis nesciat:aut ipsi parere sciant:se autem adhuc regnum īuidiosum nō qdem uoluptatibus:sed laboribus plenū sentire.Postea uero ppls beneficia sibi collata cōmemorat.s.qūo socios defensionē uendicauerit.Qūo Dardanos:Thessalosq nimiū exultātes de demetrii morte cōpescuerit:& deniq qūo eo dignitatē nō modo desēsauerit:sed etiā auxerit. Quibus uerbis ppls pudore pmotus:illud recipe iubet:Sed tā diu illud recipere recusauit:donec de seditiosis sumptū est suppliciū.Sūptoq regno pfestim spartāis bellū ītulit:q nō solū p illibata libertate:sed etiā pro oīum salute ɔtra Macedōes certauerāt:utiq spartani nō ipsi tm̄ : ue & ɔiuges:liberiq magno aīo fortunā tulere.Nemo qppe eo in acie saluti pepcit:Nulla amissum ɔiugē fleuit: qn & filio mortē senex laudabāt:pr̄ibus in acie cæsis filii quoq gratulabant:Inter hæc Cleomenes sptano rex post multas hostiū cædes eū sibi tm̄ quattuor millia ex pugna supfuisse ɔspexisset: ductis secū ɔiuge ac filiis:in ægyptū ad Pthole. ɔcessit:a quo honorifice exceptus diu in summa ipsius gratia uixit.Sed Ptholemæo Euergete mortuo cuius filius ipsum cum omnibus suis īterfecit. Antigonus autē hic spartanis cæsis ab urbis direptiōe milites prohibuit. Veniamq hiis qui superfuerant:dedit dicens se bellum cum Cleomene:non cum Spartanis suscepisse:Cuius fuga omnis finita est ira.Nec multo post & ipse decidit:regno philippo pupillo tradito.

¶ Iosephus iudæus uir bonus atq magnanimus:qui populum iudæorum de paupertate & debilitate ad clarissimas reruȝ causas perduxerat:hoc anno postq̄ uiginti & duobus annis Syriæ & phœnicis ac Samariæ tributa dispensauit:relicto Hyrcano filio defunctus est.

¶ Hyrcanus aūt huius Iosephi filius:post patrē in dispēsatiōe tributo Ptho.in Syriā & alias prouincias successit.Vir etiā ab ipsa pueritia mirabilis uirtutis atq īgenii:quē pr̄ ex pātomina fratris filia suscepit.Qui quū adhuc.13.annū ageret:demōstrauit maximā fortitudinē & aī prudētiā : adeo ut magnā fr̄ibus suis excitauerit emulationē.Pater aūt suus uolens cognoscere adolescētis uirtutē misit illū uiā duo die in solitudinē ad seminādū cū trecētis iugis bouū celās lora qbus ligarētur. Quod uidens Hyrcāus quoddā utile excogitauit:& maius ætate sua.Quia decē iuga occidere fecit:& carnes qdem bubulcis suis distribuit:pelles uero eo diuidēs lora bouū fecit:p quæ boues ligarent:& hoc modo seminauit terrā:quā sibi pater seminandā cōmiserat:& ad patriā reuersus ab ipso pp prudentiā & mētis argutiā plurimū dilexit tanq̄ ppriū filiū:pp qđ fratres eius nimiū ɔtristabant.Inde illo tpe quū Pthole.regi natus esset puer:& oēs Syriæ priores in Alexādriā cū maxio apparatu ad celebrādū natalis pueri diē pperarēt:pater senio ɔfectus ire phibebat. Recusantibus āt cæteris fr̄ibus illo ire:Hyrcanus q̄si adhuc puerulus se itu obtulit dicens : etiā se in uia nō multas pecunias opus habere:modo in Alexādriā epistolā ad dispensatorē suū daret:quatenus ei pecūias pberet ad cōparationē eo q̄ optia uel pciosa posset īuenire.Qui Iosephus pr̄ opinatus decē tm̄modo talēta sufficere ad sumptū regii muneris:scripsit dispēsatori suo in Alexādria.Hircāus āt accipiēs epistolā.Alexādriā prexit:& illā dispēsatori pr̄is porrexit:& ab eo mille talēta expetiit.Iratus aūt dispēsator īcrepauit adolescentē q̄si uolentē luxuriose uiuere:tūc adolescens furore cōmotus: dispensatorē in uincula coiecit:pp qđ dispensator dedit ei mille talenta si a uinculis absolui debebat:acceptis uero pecuniis emit centū pueros:& totidē puellas litteras scientes:& obtulit pueros regi cū singulo talento:puellas aūt similiter reginæ cū singulo talento.Quūq ad regis cōuiuiū inuitatus discubuisset:ultimus oīum in ultiori loco ɔscendit:& in derisum pueri: oēs ɔuiuæ ossa ciborū ante eū ponebāt:ipse aūt hoc uidens tacebat. Quūq uenisset rex in ɔuiuiū:cæteri ad regē dixerunt. Vides dñe rex quāta apposita sunt ossa Hircano:quæ carnibus expoliauit:Surridēs Hircanus adolescentulus dixit.Ego dñe mi rex canis nō sum:qui semp ossa cū carnibus deuorāt:sicut isti fecerūt nā hoīes carnes comedūt:& ossa dimittūt:qđ & ego tanq̄ hō nūc feci:Rex aūt miratus pueri rn̄suȝ tam sapienter platū oēs plaudere iussit.Rex uero postq̄ eius munera ducento puero cū singulis talentis accepit:ipsius magnanimitatē miratus īperauit ei:ut quā uellet gratiā expeteret. Ille autem nihil amplius ab eo petiuit in se fieri:q̄ ut patri & fratribus litteras cōmendatitias dirigeret.Audientes aūt fratres eius ipsum a rege honoratū:in occursum eius se pgredi simularūt: illū īterficere uolentes.Sed ille fraude depræhensa in pugna multos īterfecit.Et ex Hierosolyma trāsiordanē secedens uectigalia a barbaris exigebat:& illos frequēter debellabat.Vbi ēt turrim fortissimā ex lapide albo ædificauit: & alia multa ædificia ī modū castri extruxit:quē qdē locū pficiens eū Tyrū nominauit:ibidēq Hircanus hic(ut Iosephus lib.12.testat).7.annis regnauit.Tandem Antiocho magno regnāte Hircanus ueritus ne ab eo tentus tormentis afficeretur pro his quæ egerat : uitā pprie manus īternitione cōclusit:cuius substantiā idem Antiochus suis commodis applicauit.

Vide magnā pueri prudentiam

Vide mirabile quid de pueo

Pueri rn̄sum

¶ Symon Oniæ pōtificis filius.12.iudæo pōtifex his temporibus:quum Onias pater eius Antiochi magni sæuitiā perhorresceret:se in ægyptum transtulit:ubi & pōtificium munus suscipiens sedit annis.12.uir qdem bonus:atq optimus qui multa digna laude gessit opera:quod Iesus filius Syrach in suo ecclesiastico cap.49.testat dicens.Symon sacerdos magnus fuit: qui in uita sua suffulsit domū:& in diebus suis corroborauit templū.Templi etiam altitudo ab ipso fundata est duplex ædificatio & excelsi parietes templi.In diebus ipsius emanarūt putei aqua: & q̄si mare adimpleti sunt supra modū.Qui curauit gentē suam:& liberauit eā a pditiōe:& multa alia quæ de ipso eo in cap.idem prosecutus est.Moriens tandem Oniam filium reliquit successorem.

14 4985 ¶ Seleucus Ceraunos:eius nois secūdus:q̄ntus Syriæ rex anno.20.regni Euergetis regnare cœpit:& regnauit annis.2.Hic quū in defuncti pr̄is loco successisset:cōfestim cōtra ciuitates q̄ a patre defecerāt:igentē classem cōparauit.Et nauigās repēte uelut pricidiū pr̄is in filio uēdicaturus orta tēpestate classem oēm amisit.Nec quicq̄ illi ex tāto apparatu p̄ter nudū corpus & paucos comites:ut scribit Iusti.in.7.Epito.lib.pseruare potuit:Misera q̄dē res:sed optata sibi fuit:Deinde nō multo post naufragiū:etiā a Ptholemæo Euergete p̄lio uictus in Antiochiā trepidus fugit.Vbi ad Antiochū fratrē litteras dirigēs:ab eo auxilia postulauit:Antiochus aūt quū eēt annorū.14.supra ætatem regni auidus sub occasiōe regni defendendi:fratri huic Seleuco regnum abstulit.

12 4987 ¶ Antiochus cognomēto magnus eius nois quartus:sextus Syriæ rex anno.23.Euergetis syriis regnare cœpit:& regnauit annis.36.Hic teste Iustino Hierax cognominatus est:eo q̄ non hois:sed accipitris more in rapiēdis alienis uitā duceret.Nā cū Ptho.Philometore cōgressus ipsum deuicit atq̄ fugauit:Eiusq̄ mortui filiū.P.Epiphāe:q̄ īfans patri in regno successit:ut ei regnū adimere posset:bellicis excussiōibus effatigauit.Post hæc quū uiribus & diuitiis plurimū abundaret:ita luxuriæ & superfluitatibus īstruxit exercitū:ut Gregarii milites auro caligas facerēt.Huic ēt Hānibal pœnus Ro.metu Carthaginē tradēs ad eū refugii gratia cōcessit.Rex itaq̄ Antiochus exercitū suū aureis:argēteisq̄:atq̄ aliis īsignibus ornatū Hānibali ōndit.Quo ostenso in tā ornati exercitus cōtemplatiōe gloriabūdus Hānibalē īterrogauit dicens.An hæc oīa putaret esse satis Romāis.Pœnus militum p̄ciose armatorū ignauiā deludēs.Satis inq̄t esse credo:& si auarissimi sunt Ro.Nō de æquipentia:ut Valerius lib.9.inq̄t:sed de præda ītelligēs.Romāi uero Antiochi & Hānibalis īsolentias sustinere nō ualētes:cōtra eū bellū mouerūt.L.Corneliū cōsulē:& Scipiōes.s.Nasicā & Aphricanū legatos pstituēs nauali p̄lio Hānib.supauerūt:etiā antiochū deuincētes coegerūt eū pacē a Ro. postulare:q̄ eidē hac cōditione pcessa est:ut ex Europa:Asiaq̄ recederet:se quoq̄ itra Thaurū retineret:& 20.obsidibus datis.10.millia talētorū quotānis psolueret.Hāni.ēt traderet:q̄ belli pcitator extiterat:Antio.itaq̄ īter reliquos obsides filiū cognomento nobilē Ro.tradidit:& uersus Thaurū montē secessit.Quo facto Hānibal ad prusiā Bythiniæ regē cōfugit.Quumq̄ idē Antiochus thesauri cupiditate a sacerdotibus fallaciter promissi psidem ītrasset:in fano Naneæ seu fortunæ ab ipsis sacerdotibus tandē pemptus est:& ab ipsis mēbratim pcisus e tēplo p̄iectus est:ut patet secūdo Machabeorū cap.primo.Vnde omnes benedixerunt Deum quia perdidit imperium.

10 4989 ¶ Colossus ingens solis simulachrū a clare Lido statuario fabricatū:hoc anno(teste Euseb. anno a pstructiōe sua.56.apud Rhodiū)insulā terremotu corruit:erat q̄ppe:ut Pli.refert statua admirāda altitudinis cubitorū.70.turribus æquiparāda.Cuius digiti:ut idē Pli.testat̄:maiores erāt plerisq̄ statuis.Ex cuius q̄dem statua soldanus ægypti rex:quū postea īsulā īuasisset:nongentos camellos oneratos ipsius ære:quam terremotu confractam inuenit:in Alexandriā transmisit.Id enim unum e septem mundi miraculis:& quidem maximum fuisse omnes testantur.

¶ Viri disciplinis excellentes.

09 4990 ¶ Iesus filius Syrach natione hebræus his temporibus Eusebio teste apud Hierosolymam multa scientia & rerum experientia habetur clarissimus:qui & librum nomine ecclesiasticum:quem hebræi panarethos uocant:composuit:in quo de omni uirtute tam theologica quam pollitica pulcherrime tractat.Quem ideo ecclesiasticum nominauit:eo q̄ de totius ecclesiasticæ disciplinæ:religiosæq̄ conuersationis magnam curam habere uisus fuerit.Omnes nanq̄ Salomonis libri:scilicet:prouerbiorum.Ecclesiastesq̄:ac canticorum:necnon & sapientiæ:ac Ecclesiasticus iste apud ecclesiam Sapientiæ libri communiter appellantur:tum quia specialiter sapientiā doceant:tumq̄ quia qui eos nouerint:obseruauerintq̄ uere sapientes dici possunt.

¶ Diogenes stoicus per hæc tempora floruisse creditur.Qui licet ex seleucia fuerit:propter tamen Babylonis uicinitatem dictus est Babylonius.

¶ Diogenes uero magnus philosophus synopeus genere superioribus diebus:scilicet Ptolemæi philadelphi temporibus obiit:qui apprime oēs uoluptates & cupiditates a se abdicauerat.Et p̄pterea duplici tantum pallio propter frigus utebatur:Peramq̄ præ celario habuerat:& clauā pro corpusculi sui fragilitate sustentanda cibum quottidianū a quolibet trāseunte poscebat.Habitabat q̄dem in uestibulis portarum & porticibus ciuitatum usquequaq̄ profitens uerum:& transeuntiū abigens:& notans uitia:quæ mores fœdabāt.Dolium enim pro sua domo habebat:in quo se pro tpibus mutatiōe torquebat.Frigore enim tpibus os dolii ad meridiē uertebat.æstate uero ad septētrionē.Et ubicūq̄ sol se īclinabat.Diogenes simul prætoriū suum uertebat.Quodā.n.tpe quū ex calice quodam ligneo usum potandi haberet:uidens puerum manu concaua bibentem:statim calicem in terram elisit dicens:Nesciebam q̄ natura poculum haberet.Hic nanq̄ tam cōstantis:stabilisq̄ animi uir fuit:q̄ nihil de eius rigore unquā remisit:Cuius cōtinentiā(ut testat̄ Vale.)ēt Alexander magnus uincere nō potuit.Fuit inter cætera Diogenes hic magnæ sapientiæ uir:ut Seneca multis in locis testat̄.Vnde & aliq̄n īterrogatus q̄d agēdū eēt hoi:ut nō irascer̄:respōdit.Recordetur q̄ nō semp necesse est:ut seruiat̄ illi:immo uiceuersa est alteri aliquando seruiendū.Nec oportet q̄ iugiter obediatur illi:sed interdum ipse obediat alteri.Nec necesse est:ut semper ab aliis colatur:sed quandoq̄ patiatur:& ipse quum hæc fecerit.Et quum hoc eius ita debilitabitur:ita ferunt

Illum dyalogos nōnullos scripsisse: & Tragœdias septē & alia pauca. Ex q̄bus hāc celeberrimā ex cerpsimus sniam: & qdē notandā. Siquis bonū cū amore dederit tibi cōsiliū: præsta illi cū amore obedientiā. Fuere autē quinq; Diogenes: primus Apolloniates physicus eloquēs Anaximenis auditor: Anaxagoræ tpibus. Secūdus Sycioneus: qui pelopōnesiaca scripsit. Tertius uero hic. Quartus. De quo dictū est Babylonius. Quintus Tharsensis Quæstionum poeticaꝝ scriptor.

Snīa notanda

Dyogenes quinq;

¶ Antipater stoycus phs acutissimi ingenii hac etiā tēpestate floruit qui multa conscripsit.

¶ Onesicritus Eginensis philosophus & ipse Diogenis prædicti temporibus obiit: qui cum Alexādro magno militaret: eius initia & bella cōscripsit. Et sicut Xenophō philosophus Cyri regis: sic iste Alexandri laudes prosecutus est: quorum quidem stilus simillimus fuisse fertur.

Pthole. philopa.

PTholemæus Philopator quartus ægyptioꝝ rex: olympiade.141. quæ sint.384. annis iudaicæ captiuitatis post patrem regnū suscipiēs regnauit annis.17. Hic ut Iustinus ait) pp crimē philopator dictus est: eo q̄ patrē occiderit: & fratrē trucidauerit. Et sicut scelestus in occupādo regno: ita in administrādo segnis. Quū.n. ex patricidio regnū acquisisset: rebus uel fœliciter gestis luxuriæ statim se dedit: Cuius mores oīs regia etiā secuta est: ita q̄ nō modo amici præfecti. Verū etiā oīs exercitus militiæ studiis depositis ocio ac desidia marcebāt. Quāobrem Antiochus magnus Syriæ rex prædictus multas eius urbes repentino apparatu oppressit: ipsamq; ægyptū aggressus fuerit: Trepidansq; illi legatiōe mittēs rogat ipsum Antiochū aliquātulum īmorari donec exercitū & ipse p̄pararet: magnoq; exercitu p̄parato statim in græciā uenit: & oīa dep̄dita recup̄auit. Spoliasset quoq; (ut Iusti. ait) Antiochū regno: si uirtus fortūæ successisset. Facta deniq; pace q̄etē auide secutus est. Denuoq; in luxuriā īuolutus occisa Euridice uxore & Agathoclis sororibus meretricibus illecebris capit: adeo ut nec quisq̄ in regno suo minus posset quā ipse rex: Demū his inuolutus obscenitatibus: filio quinquēnii relicto emorit. Quo mortuo agatocles regis p̄fectus occidit: & meretrices in Eurydice ultionē a populo patibulis suffigunt. Quibus gestis Alexādrini legatos ad Romāos miserūt rogātes: ut populi tutellā susciperēt: hi iuuarēturq; eius regnum: quod iam Philippum & Antiochum inter se facta partitione diuisisse dicebantur. 4991 208

¶ Philippus Demetrii regis filius.38. Macedonū rex anno.2. regni philometoris macedonibus regnare cœpit: & regnauit annis.41. Hic Antigono rege tutore suo defuncto: quum esset annoꝝ.14. regnū suscepit: quod audiētes Dardani: cæteriq; oēs finitimi populi q̄bus ueluti immortale odium cum antiquis Macedonū regibus erat in cōtemptū ætatis cōtinuis bellis eum lacessere nō desistebant: e cōtra & ipse nō cōtemptus sua summotis hostibus ultro etiam etholis bellum inferre satagebat. Veꝝ nō multopost omissis Etholis bellum Romāis intulit. Sed dum in Italiā copias traiecisset: dardani eius fines uastare cœperunt. Abductisq; uiginti captiuoꝝ millibus Philippum a Romano bello ad tuendū regnum suum reuocatus est. Inde maioribus uiribus assumptis iteꝝ cū Romanis bellū suscepit: sed a Romana fortūa superatus: fractusq; bello pacē a Flaminio cōsule postulauit: cui hac cōditiōe cōcessit: ut de regno nil prorsus se impediret: retento sibi tantummodo regio nomine: qui etiā oībus græciæ ciuitatibus omissis: solam tenuit Macedoniam. 4992 207

¶ Hamilcar Hānibalis Carthaginensiū ducis filius: & magni Hānibalis pater: his tēporibus: Liuio teste: duobus filiis Asdrubale & Hānibale paruulis relictis uita functus est: qui adhuc adolescētulus existens Siciliā post primum punicum bellum cœpit exercitui præesse: quum ante eius aduentum & mari terraq; Carthaginensiū res male gererent: ubi autem ipse adesse cœpit: nūquam Carthaginenses hosti cessere: neq; nocēdi locū debere: sed sæpe Hamilcar occasiōe data Romāos lacessiuit: semperq; superior discessit: ut Polybius historicus plenissime ostēdit: mediusq; inter Hamilcarē hunc & Hānibalē filiū. Hasdrubal natu maior īperiū tenuit. Qui plura consilio quā uiribus gessit. Hic fœdus cū populo Ro. renouauit: & utriusq; īperii Hiberꝝ fluuiū terminū statuit. Saguntinis in Hispania mediis inter imperia Romanoꝝ: Carthaginensiumq; libertate uti decreuit. 4993 206

¶ Punici belli secundum principium.

¶ Secundum uero bellum punicum. Quod Hannibale duce Carthaginenses cum populo Romano gessere: quarto regni Philometoris anno: Olympiade uero.142. principium sumpsit: quod quidem per annos decem & septem perdurauit: omnium quidem memorabilissimum: quæ unq̄ gesta sunt. Nec unq̄ ullas ualidiores ciuitates his uiribus consimiles comperimus: q̄ in tam uaria belli fortuna: ancepsq; mars fuerit: ut propinquiores periculo fuerint qui uicerint q̄ qui uicti erant. Odiis etiam prope maioribus certatum est quā uribus Romanis indignantibus q̄ uicti uictoribus ultro arma inferrent: pœnis q̄ superbe: auareq; crederent impetratum a uictis esse. Eisdem ferme temporibus: ut aperte iam monstratum est: quasi uniuersa orbis imperia: noua regum successione mutata sunt. Nam & in Macedonia Philippus annorum.14. Imperium suscepit: in Asia impubes Antiochus constitutus est. Cappadociæ quoq; regnum Ariarcti pater ipse tradidit: ægyptum Philopator occupauit. Sed Spartani Cleomenis loco Lygurgum ducem suffecerant. Et ne qua tēporibus mutatio deesset apud Carthaginenses abrogato Hasdrubale prædicto Hannibale eius germanus ætate immatura dux eligitur. Cuius mores: uitamq;: nec nō & eius prælia: ut ex Plutarcho Liuioq; elicere potuimus: hic breuiter subiiciemus.

¶ Hannibal itaq; Amilcaris p̄dicti filius hac tēpestate quinq; & uiginti tantū ætatis annos habens

Imperator

Imperator Carthaginensiũ exercitus(ꝙ de eo plus milites q̃ de alio confiderent)creatus est: hic quippe tanto cæteris ducibus prudentia:audacia:consilioq; ad pericula capescenda: q̃to populus Romanus cunctas gentes fortitudine anteibat:cuius qdem corpus nec fatigari nec animus unq̃ uinci poterat. Calori ac frigori par patria:cibi potusq; naturali desiderio:nõ uoluptate modus fini tus:uigiliaꝝ somniq; nec die nec nocte discriminata tpa.Id qd gerẽdis rebus supererat qeti datuȝ: Ea neq; molli strato.neq; silentio accersita.Multi sæpe mirati sagulo inopẽ humi iacentẽ: inter cu stodias statiõesq; militũ ꝯspexerũt:uestitu nihil ĩter æquales excellẽs:arma:atq; equi ꝯspiciebanť. Equitũ peditũq; idem lõge primus erat:princeps in ꝑlium ibat: ultimus ꝯfecto ꝑlio recedebat. Et ideo quãdoq; cũ suis populis congressus est:cũ qbus semp superior euasit uel discessit: Imperator igiť sanctus ꝓximo triẽnio oẽs Hispaniæ gẽtes bello subegit. Sed & illã Saguntinoꝝ ciuitatẽ opulentissimã populi Ro.amicã:atq; carissimã fame oppressit:adeo(ut diuus refert Augu.)ꝙ pro famis magnitudine suoꝝ cadaueribus diu pasta fuerit.Deniq; oĩum fessa reꝝ ne saltẽ captiua in Hãnibalis manus ꝑueniret:ingentẽ rogũ publice struxit:in quẽ ardentẽ oẽs se cõmuni consilio miserunt.Quibus peractis Hãnibal fratre suo Hasdrubale ad hispaniæ custodiã relicto:ipse pyrihenum saltum trãsiit:& postq̃ ad alpes ꝑuenit:quæ.s.Italiã a gallia se iungũt:quas nemo unq̃ cũ exercitu præterq̃ Hercules trãsierat:ita itinera & loca lapidosa strues cõburẽdo:& acetũ infundendo patefecit:ut Elephantus oneratus ire posset:quũ antea uix unus homo qret repetere: In eo tñ loco(ut Liuius & Eutropius affirmãt)multi niuibus obruti cũ Elephãtis periere. Descẽdit itaq; Hãnibal cũ suo exercitu in Thauriẽses agros:& ꝑuagata tota regiõe Cisalpina Romãos tribus ꝑliis ꝓfugauit: ac multas urbes obtinuit:ꝑgensq; ꝑ ligures id idẽ effecit:postea appenninũ transiliens ethruriã quæ in itinere apud loca ubi nũc est Florẽtia adeo graui oculoꝝ morbo affectus est: ut dextrũ amiserit oculũ.Vel ut alii dicũt nunq̃ eo bene usus ẽ:qua ualitudine quũ etiã premereť.Et getula ducẽ portaret belua luscum.C.Flamineũ cõsulẽ apud Trãsimenũ lacũ eũ exercitu occidit:&.16. hominuȝ millia iterfecit.Quo facto mox Fabius maximus ꝯtra ipsum Hãnibalẽ a Senatu missus ꝑ summa mõtium:& abdita castra ponẽs Hãnibalis feruorẽ delusit:& reperta occasiõe aretinoꝝ auxilio uicit q tantũ ad huius belli ꝑparationẽ Liuio testãte tulerũt:quãtũ uniuersa nunc Ethruria uix posset efficere:& sic ꝑ.16.annos totã Italiã uariis cladibus fatigauit:Indeq; in apuliã ꝑgens:maxima clade Romãos apud Cannas affecit.In quo qdẽ prælio tot Romanoꝝ millia cæsa sunt:ut tres annuloꝝ aureoꝝ modios quos Romanoꝝ militũ manibus extraxerat.Carthaginẽ mitteret.Nã ibideȝ ꝯsulares uiri & senatores oẽs aut capti:aut occisi fuere.Nec dubiũ quin de Romãis actum fuisset: si Hãnibal statim post uictoriã accessisset.Tandẽ Hãnibal semp inuictus cogiť a ciuibus suis Italiam relinquere:& opẽ p̃riæ suæ ferre:quæ & a.P.Scipiõe ꝑmebať.Dum uero pro reparatiõe belli & patriæ suæ occupatus esset: Carthaginẽses pacem cũ Ro.cõposuerũt:cogẽtibus deinde Ro.ut Hãnibal in exiliũ mittereť:ad Antiochũ Syriæ Regẽ cõfugit.Qui quũ cõtra Romãos bellum pararet:& ipsius Hãnibalis ꝯsilia sperneret.Quoniã sermões cũ Vilio Romanoꝝ legato apud Ephesium habuit:eũ suspectũ reddiderãt:uictus est a Ro.Antiochus:iussusq; est si pacem obtinere uellet:ut Hãnibalem redderet:qd quũ eidẽ significasset statim ad prusiã Bithiniæ regẽ aufugit:Romanoꝝ postulationẽ ei celans.Veꝝ.T.Quintius Romanoꝝ legatus:sciens Hãnibalem apud eundẽ esse ad insequendũ eum prexit.Quũq; eo Hãnibal ꝑductus esset:ne a Ro.capereť: cõfestim gustato ueneno qd in annulo more regio gerebat:aĩam expulit:& sic eo genere mortis a Romanoꝝ uinculis se liberauit.Decessit aũt Hãnibal iste:Plutarcho teste.70.uitæ suæ anno: Cuius corpus ad Lybisam collocatũ dicũt in sepulchro marmoreo:in quo hoc Epitaphiũ scriptũ fuit:Hãnibal hic situs est: De quo sic rettulit Trogus.Quod nunq̃ sine bellis cubans cœnauerit:ꝙ nunq̃ iter ĩnumeras captiuas miræ pulchritudinis puellas castitatẽ ꝑdiderat:ꝙ nunq̃ ĩsidiis suoꝝ aut etiã inimicoꝝ proditus fuerit.Obiit itaq; uigesimo Ptholemæi Epiphanis anno:olympiade autem.149.

Oculuȝ amisit Hannibal uigĩtisex hominum millia ab hãnibale interficiuntur Hhãnib. tres anulorum modios ex digitis Ro. occisoꝝ carthaginẽ mittit Hãnib. uirtus

4997 ¶ Fabius Maximus Romanorum consul:militaris rei: & eloquẽtiæ peritia clarus his temporibus floruit.De quo habetur ꝙ quum animaduertisset Romanam Rempublicam bellorum multitudine periclitari:corpus ad rem militarem:tanquam hoc sibi innatum esset:exercitu in primum ad eloquentiam & populum persuadendum se contulit:Et ut eius uitam paucis concludam. Deuictis Lybicis & aliis multis nationibus triumphos quinque egit:Deinde quum cõtra Hannibalem Dictator electus foret:eo ꝙ animum ad consilia:corpus uero ad robur in adolescentia instituerit: & audaciam cum temperantia prudentiaq; temperauerit non bellando:sed conctando republicã seruauit:adducta a collega male pugnante republica in maximum discrimen.Quum enim uidisset Minutium collegam suum a pœnis uictum(q̃q̃ sibi infensum)semotis odiis amore patriæ Penos aggressus Romanos liberauit. In qua uictoria Tarentum urbem euertit. Et licet urbem euerterit: a Simulachrorum tamen deprædatione abstinentissimus fuit. Cuius(ut diuus pater Augustinus primo de Ciuitate Dei capitulo sexto refert)cum eius scriba suggessisset. Quid de signis eorum: quæ multa capta fuerant fieri iuberet. Quæsiuit cuiusmodi essent. Respondit ille. Non solum grandia multa:uerũetiã armata esse.Relinquamus inqt tarẽtinis iratos deos: pro quo Hãnibale pugna discedẽs dixit:Nõne ego uobis ꝑdixerã sæpius hanc nubẽ:tempestatẽ & procellã nobis oblaturaȝ. Victo deniq; Hãnibale triumphus ei maximo apparatu decretus fuit.De quo sic

dicit in quarto Liuius Fabius deciano exercitu relicto in Ethruria suis regionibus deductis ad urbē: De gallis ethruscis:samnitibusq; triumphauit:milites triumphantem secuti sunt. Celebrata in conditis militaribus non magis uictoria. Qu. Fabii quam mors. P. Decii est:exercitataq; quæ memoria parentis æquata euentu publico:priuatoq; filii:laudibus data ex præda militibus æris octogenti bini. Saraq; & tunica præmi alia tempestate militiæ nequaquam spernenda sunt.

Liuius Salinator & Claudius Nero his temporibus:a Senatu Romano consules cōtra Hasdrubalem designati in Hispaniam cum exercitu destinatur. Nam eo tempore Sardinia insula Romanos deseruit. Quapropter duces ad quattuor partes missi sunt:ad Macedoniam contra Philippū Sardiniam contra sardos:in Italiam contra Hannibalem:Liuius autem salinator cum Attalo asiæ rege amicitiam faciens macedoniam fregit:Philippum uicit:siciliam recepit: & sexaginta ciuitates cœpit:uigintiq; sex expugnauit:indeq; sex diebus Italiæ longitudinē transcurrens: uno eodēq; die ex Italia in galliam peruenit:ubi & Hasdrubalem collatis signis pugnando deuicit. Quo perempto triumphum duxit. Hoc idem Liuius libro trigesimo octauo testatus est. 4999 200

M. Claudus Marcellus Ro. consul:hoc tpe in precio existens a senatu cōtra Syracusanos mittitur: & Syracusanā urbem euertit. Et ut dicit diuus Aug. primo de ciui. dei cap. 6. ante captā urbē: eius ruinā fleuit: & ante eius sanguinē suas lachrymas illi effudisse:etiā in hoste cōseruādæ pudicitiæ curam gessisse. Qui antequā ciuitas inuaderet:edicto publico cōstituit:ne quis corpus liberū uiolaret:cuius uitā Plutarchus diffuse describens:eam succinctius perscribimus. Ipse nāq;: ut idē testatur:quinquies cōsul fuit:eo q exercitatiōe bellicosus esset:robustusq; corpore: manu potens: & ad dimicandū ardens:qd eius certamina declarāt:acer quoq; ac strennuus existens ad cæteras uitæ partes perhumanus atq; modestus fuit:tumq; in re militari egregie excelluit: ad nullū pugnæ genus:aut segnis:aut parum exercitatus:tum etiā ad singulare certamē fortissimus. Quo quidem genere:quum prouocatorē neminē fugeret: Cæsis uniuersis uictor euasit. Quapropter adhuc iuuenis existens coronas:cætera quæq; ab iperatoribus cōsecutus est præmia. Et ut de cæteris sileā:hoc solum memoriæ dignū hic appono. Hiberis namq; cōtra Romanos bellū gerentibus:hic Marcellus uidens Briomatem eorū ducem eximia corporis magnitudine armatura auro:argentoq;:ac uariis distincta coloribus:ipsum adoritur: & statim hasta eum perfodiens resupinat atq; interficit. Inde pugna cōmissa ingentē & admirandā cōsecutus est uictoriā. Capto enim Mediolano: & cæteris Emiliæ oppidis:oēs sese Romāis tradidere. Quāobrē a senatu decretus est triūphus celeberrimus:eo q Romā optima tulerit spolia. Inde etiā cū pœnis pugnans: Cæsis eorū qnq; milibus uictor euasit:post hæc ab Hypocrate Syracusanorū duce ruptis Ro. fœderibus. Marcellus capta eius urbe:ex ipsis exercitu. 8. millia īterfecit: & totā ferme Siciliā excursiōibus uexauit:uniuersosq; profligauit. Demū cum pœnis pugnās:una cum Crisippo eius collega lancea perfossus occubuit.

Optima uiri modestia

Onias magnus Simōis pōtificis filius:hoc anno patre defuncto summū pōtificatū obtinens:sedit annis. 29. cuius tpe Antiochus magnus deuicto Ptolemæo philopatro:etiā Iudæā: ut Iosephus in. 12. scribit:sibi subegit:ad Hierosolymorū deniq; ciuitatē exercitū ducens:eā sine ulla cōtradictione cœpit:aperiētibus ei portas his q eius uolūtati cōsentiebāt. Ingressusq; ciuitatē. 60. millia eorū interemit:qui. s. sibi cōtraria sapiebāt:ac etiā ex illis q ei portas aperuerāt:pp templi diuitias: multas enim ab eo abstulit:nā oīa eius uasa abstulit: & lucernas aureas: & aram aureā: & mensam: & sacrariū:ac deniq; oīa pœnitus auferens in maximū luctū:pōtificem & cunctā ciuitatem pduxit:depredās deinde totā ciuitatem etiā. 10. millia captiuorū abduxit: & īfinita ppe mala urbi cōtulit. Adhunc autem Oniā lacedæmoniorū Rex noīe Arius legationem & epistolas misit:dicens se quasdam scripturas īuenisse:quæ asserebāt iudæos & Lacedæmonios:ex uno genere extitisse: & familiaritatem cum magno Abraam socialiter habuisse: & ex hoc magnum adinuicem habuisse fœdus. Huius autem tpe Seleucus rex Anthiochi successor Heliodorū quendā principem suum Hierusalē ad spoliandum templi ærarium misit. Quo in templum ingresso:ut habetur secundo Machabeo. primo:statim duo iuuenes de templi latibulis surgentes. Heliodorū occiderunt: sed Onias seleuci iram ueritus dominum deum pro defuncto excorauit: & confestim reuiuixit. Heliodorus autē ad Regem reuersus dixit:si habuerit dominus meus aliquos:quorum sitiat sanguinem: mittat eos in Hierusalem:hic deniq; moriens quum reliquisset filium adhuc infamē. Antiochus sacerdotii principatum fratri eius nomine Iesu:qui & Menelaus contulit. 5000 199

Vide stragē iudæorū, magnā, Heliodorus interficitur in tēplo

Viri disciplinis excellentes.

Aristobolus natione iudæus pipateticus phs:hoc tpe secundū Eusebiū floruit: qui inter cætera suæ uirtutis opera ad Philopatorē regem cōmentarios explanationē in Moysen scripsit.

Archimedes Syracusanus phs & geometra:per hæc tempora in omni genere geometriæ ante alios laudatus est. Cuius qdem mortē Pli. in. 2. lib. late descripsit dicens:qd captis per pditionē Syracusis:quandiu contra Marsilii Romani potentiam defensauerāt:quum omnia euerterent hostes. Ipse Diametros suos in puluere designans:a prætereunte milite incognitus occisus est. Hic (ut Cicero in lib. primo tusculanarū quæstionum testatur) primus speræ fabricator fuit. Quod inuentum Laertius Anasimādro philosopho attribuit. Hic de Cylindro opus egregium cōposuit: quod postea Nicolaus quintus summus pontifex in latinum traduci fecit.

Speræ inuentū

primus nō [illegible] 2. [illegible] ca. 37. Archimedes [illegible] meminit sed sub alijs Verbis

Philopomenes

¶ Philopomenes Megalopolitanus imperator & illustris phs. Vir qdem seuerus: cuius uitã Plutarchus late descripsit: tẽpestate hac claruit. Hic postremus græcoꝝ homo dictus fuit: quasi græcia nullũ amplitudinis uirũ post Philopomenẽ ediderit. Qui quũ.30.annos haberet ætatis Cleomenẽ lacedæmonioꝝ regẽ: q Megalopolim nocte repẽtino ĩpetu adortus foꝝ oẽm captiuauerat: ex urbe depulit & Demophãtum: clyensiũ equitũ pfectũ ,pstrauit: hostesq; oẽs fugauit. Demũ multis clarus historiis a Dinocrate ueneno morti tradit. Ferũt hũc adeo frugalẽ extitisse: ut quũ mulieri megarensi nunciaret. Acheoꝝ ĩperatorẽ ad se aduẽtare ĩgenti animi tumultu fluctuare cœpit: & quã maxime in ipso cœnæ apparatu. Naꝫ maritus forte aberat: agitabat. Interim Philopomenẽ tenuĩ admodum clamyde ædes subiit: quem mulier ex ministris quempiã pcurrentem anteuertisse suspicata: ut ministrãti sibi opem adhiberet: & precabatur. Qui cõtinuo relicta clamyde: ligna scindere cœpit. Inter hæc hospes ingressus: ubi conspicatur. Quidnam hoc est: Philomenes inquit. Cui respondens: quidnam aliud ait: quam in decorem faciei supplicium do.

5008 PTolemæus Epiphanes qntus ægyptioꝝ rex Olympiade.144.q̃ est annus iudaicæ captiuitatis post pr̃em ægyptiis regnare cœpit: & regnauit annis.24. Hic tpe adepti regni nõdum quattuor excesserat annos. Et qa eius ĩfantia psilii & roboris cõpos eẽ neqbat: Antioc.magnus pdictæ Syriæ rex ad suũ regnũ aspirãs: nec ibi credẽs rebelles ĩuenire: illud bellica excussiõe uexare cœpit. Sꝫ regni pricipes,p ĩfante fideliter dimicãtes regnũ oẽ dfẽsarũt. Ad ipsum quoq; fouendum Onias pdictus iudæoꝝ põtifex descendit. Quũ aũt ad pubertatis tpa peruenisset Antiochus nobilis magni Antiochi filius sororẽ suã eidẽ ĩsidiose uxorẽ dedit: ex qua duos suscepit filios. Quo audito Antiochus sub specie uisendi ipsam sororẽ suã atq; filios ægyptũ ingressus: ipsum Ptolemæũ regẽ ĩter epulas occidi iussit. Quumq; uniuersam ægyptũ sibi subiugare niteretur: ab ægyptiis extra cõfines eiectus est. Post bienniũ uero rursus alexandriã obsidens a Romanis legatis de ægypto recedere cõpulsus est. Prole.

¶ Viri doctrinis excellentes.

5010 ¶ Neuius poeta comicus anno secundo regni Epiphanes: ut Eusebius scribit utice moritur: qui militum & præcipue Metelli factione e Roma pulsus fuit.

5011 ¶ Plautus similiter poeta comicus & ipse sequẽti(ut idem Euseb.testat)ex umbria sarsina ciuitate Romã pductus ibidẽ morit. Vir qdem uoluntarie pauprimus: q pp annonæ charitatẽ ad manuarias molas cuidã pistori se locauerat: & ibi quotiẽs ab opere uacaret: scribere fabulas ac uendere solitus erat: de quo Varro sic dixit. Musas plautino more locutas fuisse: & latine loqui uoluissent: scripsit autẽ hic circiter.100.&.30.comedias: quaꝝ prima principiũ est. In faciẽ uersus Amphitrionis Iuppiter. Eius aũt sepulchro. M. Varrone libro.de poetis testante: tale epigramma ĩscriptũ fuit. Armoꝝ incredi- lis multitudo

Postq̃ est morte captus plautus. Comœdia luget: scena est deserta.
Deinde risus: locusq; & numeri. Innumeri simul omnes collachrymarunt.

¶ Ennius quoq; poeta comicus natiõe Tarẽtinus: & ipse tpibus his Eusebio referẽte floruit: q tandem a Catone quæstore Romã trãslatus in mõte Auentino habitare: parco qdem sumptu & unius ancillulæ ministerio ptentus semp psuadens aĩas esse ĩmortales. Et ideo in uitæ suæ termino dixit: aspicite o ciues senis Ennii imaginis formã. Hic uestrũ pinxit maxĩa facta patrũ. Nemo me lachrymis decoret: nec funera luctu Faxit curæ uolito uiuus p ora uiꝝ. Idemq; poeta pudicitiã pdicans dicebat: flagitii initiũ esse ĩter ciues corporea nudare. Hic quũ comœdias optimas elegãtesq; edidisset: septuagenario maior auriculari morbo. Olympiade.153.interiit. Sepultusq; fuit in Scipionis monumẽto uia apia intra primũ ab urbe miliariũ. Apud latinos aũt multos comicos fuisse inuenimus.s. Ceciliũ: Neuium: Liciniũ: Attiliũ: Turpilliũ: Trabeã: Lucretiũ: & Ennium istum: atq; alios: ut Terentiũ & Plautũ pdictũ: sed Terentius & Plautus iam soli remãsere. De qbus Vlucatius sedicus in libro quẽ de poetis scripsit. Referens quem ex prædictis comicis pstare putaret: quoq; in loco poni quisq; debeat his uersibus explicauit dicens. Versus

¶ Comicorum dinumeratio.

Multos incertos certare hanc rem uidimus. Palmam poetæ comico cui deferant.
Quum me iudice errorem dissoluã tibi. Vt contra si quis sentiat nihil sentiat.
Cecilio palmam tribuo de comico. Plautus secundus facile superat cæteros.
Deinde neuius qui fuerit precio in tertio. Si erit quod quarto detur dabitur licinio.
Post insequi licinium sancio attilium. In sexto sequitur hos terentius.
Turpillius septimũ: trabea octauum obtinet. In nono loco esse facile facio lucentium.
Decimum addo antiquitatis causa ennium. Hanc etiam Gellius cõfirmat sententiam.

¶ Panetius philosophus Scipionis cõsulis præceptor hisdem temporibus clarus fuit: qui & stoicæ sectæ philosophus extitit: quẽq; Cicero in libro officiorum imitatus est.

¶ Possidonius stoicus ipsius panetii discipulus hac tempestate agnoscitur: & magno Põpeio postea admodum familiaris fuit: & eius res strenue gestas scripto mãdauit. Hunc diuus pater Augustinus.5.de ciui. Dei maximum dixit fuisse philosophum.

5012 ¶ Scipio alterius Scipionis filius. Vir oĩum Romanoꝝ ferme primarius hoc anno uigesimumquartũ agens annum duobus Scipionibus Hasdrubale interfectis a senatu Romão ad Hispanias

mittitur:porro hic adolescens magnanimus.Dum ītellexisset senatores pp Hānibalis metum Italiā relinquere uelle:statim in senatu ueniēs:extracto gladio id fieri ꝓhibuit:asserens se uelle patriæ defensorē esse.Ipse qppe phs magnus fuit:& panetii ṗdicti auditor.Atq; īter cæteros mortales animi ṗstantior extitit:& eximiā formā gerebat:& in oī amplo dignū īperio.Erat qppe benignus in audiendo:facūdus in rñdendo:& in ꝯcitādis hoībus egregius artifex:habitu corpis uirili: Cæsarie ꝓmissa utebat̄:ad hūc salutādu3 Masinissa rex ueniens:ut primū ꝯspexit uiꝝ admiratus dr̄: ut nec ab eo dimouere oculos:nec ītuendo explere desideriū posset. Quātumq; romāæ libertati semp cō suluerit:facile ītelligi pōt:nā quum in Hispanias ꝓfectus esset:oēm statim carnis uoluptatē a castris amouit:unde & duo scortoꝝ milia legit̄ ab eius tunc exercitu abiisse.Carthaginē nouā hispaniaꝝ urbem ui cœpit:ubi erat pecuniæ & belli apparatus:copia plurima:& redditus:Hispaniaꝝ obsidibus eoꝝ parentibus:Magonem Hānibalis fratrem captiuū Romā trāsmisit:sed & uirginē quandā spōsam captiuā(ut Liuius tradit)spōso ualde generoso q̄si genitor prius in mr̄imoniū tradidit:puellæq; pcium dotis noīe ꝯdonauit:postea ut Eutropius lib.3.ait.70.ciuitates Hispāiæ recepit.Quibus fœliciter gestis:Romā reuocatus ꝯsul ꝯtra Carthaginenses designat̄.Eoq; pgens:ꝯfesti3 amonem Aphroꝝ ducem cū Siphace Numidiæ rege Romāæ ditioni subegit.Nec multo post ibidem cum Hānibale Carthaginensiū duce ꝯgressus:ita eius equitatū fudit:ut supra uiginti pœnoꝝ milia cæsa:totidem fere capta una die referat̄:& ipse Hānibal cum paucis equitibus īter tumultū elapsus ꝓfugit.His rebus ita cōpositis:quū hostiū castra diripuisset:īgentiq; pda in naues redacta:& terra mariq; pace obtenta in Siciliā traiecit.Inde p Italiā nō minus pace quā uictoria lætus pgens effusis nō modo urbibus ad exhibendos ei honores:sed etiā aggrestium turba obsidente uias. Romam tādem puenit:triūpho oīum clarissimo urbem īuictus Aphricāus uocari meruit:referens in ærarium:sicut Liuius lib.32.refert argenti pōdo centū milia.22.ab huius autē triumphi spectaculo mors Siphacem subtraxit.Cuius triumphi formā Apianus historicus stilo diligenti ꝯscripsit: sicq; secundū bellum punicū terminatū est.Quod qdem sicut Orosius lib.4.cap.42.ait.p annos.18.gestum fuit:de quo qdem Scipiōe diuus pater Aug.p.de ciui.dei cap.30.sic refert.Quod nō solū pōtifex maximus:sed etiā totius senatus iudicio uir optimus habitus fuerit.Qui Catoni ꝯtradicēs nolebat Carthaginem Ro.īperio emulā oīno euerti:timens ne qd̄ postea euenit.Romāi quum sine belli metu essent lasciuirent.Nā deleta postmodū Carthagine sub iuniore Scipiōe multa subsecuta sunt mala:ita ut pdita Romanoꝝ moꝝ ītegritate crudeliora paterent̄ a ciuibus q̄ ab hostibus. Quod prudens iste nolebat ciuitate3 fortem auferri:ut timore dominādi libido præmeret̄.Huius qppe philosophi ṗclaræ fuere sn̄iæ:ex quaꝝ numero memoriæ gratia hāc celeberrimā de ipso dictam hic apponimus.Dicebat.n.nunq̄ se minus ociosum q̄ quū ociosus esset:nec minus solū quā quum solus esset.Hic tn̄ talis ac tātus patriæ pater:tādem ab emulis a senatu de pecunia accusatus fuit.Quibus sicut narrat Valer.in ꝯciōe rn̄dit:quū totā Aphricā potestati uestræ subiecerim : nihil de ea qd̄ in æuū diceret̄ detuli ṗter cognomētū solū.Item nec me Aphricāæ diuitiæ : nec fratrem meum asianæ auaros reddidere quū esset uterq; nostrum magis inuidia locuples quā pecunia.Sane ab ingrata patria pulsus:apud Linternum rusculum exulans tandem : ut Plutarchus testat̄.52. ætatis suæ anno morbo interiit.In cuius quidem tumulo hæc inscripta referuntur.Deuicto Hannibale capta Carthagine & aucto imperio:hos cineres marmore tectos habes: Cui nō Europa non obstitit Aphrica quondam.Respice res hominum quā breuis urna premit.

Scorta milia duo ex castris expulit
Mago apher
Amon dux
Siphas rex
Thesaurus infinitus
Triumphus clarissimus
Snia digna
Emulatio contra hūc non defuit
Ingratitudine3 Romanoꝝ hic recitat

¶Tarentia emilia ex emilioꝝ familia nata huic Scipiōi uxor fuit:mulier siqdem sanctis ēt usq; in cœlū extollenda laudibus.Hæc.n.ṗter morem uxoꝝ quum uidisset uiꝝ suum iam senem in dilectionem ancillulæ suæ cōcubitum incidisse:quātumcunq; ei difficillimū uideret̄: id tn̄ ꝯstāti aīo tanq̄ mulier inclyta pertulit:existimans discreta mulier nimium indecens:ꝙ uir suus qui sua ingenti uirtute reges & ualidas natiōes Ro.īperio subegerat:dici & scribi ꝙ amore ancillulæ detineret̄: unde quoad uixit uiri crimen silentio oppræssit:ut nedum alteri:sed nec etiā uir ipse unq̄ perpendere potuit:eam hæsisse quid ageret.Et nō solum hoc archanum Scipiōe ipso uiuente seruauit: sed & eo defuncto ad auferendā eius īfamiā statim ancillā liberali aīo manumisit:deinde eā cuidā liberto suo coniugem dedit:& hoc ne magnifici uiri fama inclyta macularetur.

¶Scipio nasica prædicti Scipiōis aphricāi(ut aiunt)frater:& ipse his tpibus a senatu ꝯsul dictus: pp qd̄ ab Asia sic deuicta asianus cognominari ꝓmeruit:qbus superatis Anthiocus rex filiū suum noīe Epiphanem natu minorem pro Seleuco maiore Romāis obsidem & pacem eo pacto obtinuit:ut quum Europā atq; Asiā minorē deferēs ītra thauꝝ:ut ṗmissum est:se ꝯtineret:ut Hānibalē belli ꝯcitatorē traderet.Rediēsq; Romā Scipio haud multopost Marcello ꝯsule ī æthruria a boiis supata de ipsis triūphauit.Cuius triūphum Liuius ita describit dicens.In eo triumpho gallicis:carpentis:arma:signa:& spolia omnis generis transuexit:& uasa ænea:gallica:& cum captiuis nobilibus equoꝝ gregem:traduxitq; aureos torques.Transtulit & æris mille quattuor centū septuaginta adhuc auri ducenta quadragintasex argenti infecti:quod in gallicis uasis:more suo factum .360. pondo.Bigatorum numerum.132.militibus qui currum secuti sunt centenos uicenos:quos nos asses dicimus duplex centurioni:triplex equiti. 5024 175

¶Seleucus qui & Philometor sextus Asiæ & Syriæ Rex.16]. anno regni epiphanis regnum suscipiens

piens regnauit annis.12.uir quidem ingenio hebes & iniquus:cuius tempore Symon p̄positus templi Hierusalem ad Apollonium ipsius ducem in phœnicem confugiens multis muneribus sacerdotii principatum sibi uendicare tentauit.Quo audito Seleucus ipse Heliodorum quendam necessarium suum ad negocium exequendum misit:qui in iudæam ueniens:inique nimium iudicās cum multo terrore uisis signis diuinis ad Seleucum reuertitur:ut patet.2.machab.3.Onias autem sacerdos curauerat:ut Symon profugus fieret.Hic quū nullum filium successorem reliquisset:Antiochum illustrem fratrem successorem habuit.

167 5032 PTholemæus philometor sextus ægyptioꝝ rex olympiade.150.q̄ fuit.428.iudaicæ captiuitatis annis ægyptiis regnare cœpit:& regnauit annis.35.Hic Antiochi sororis filius fuit segnis admodū uir & quotidiana luxuria marcidus:adeo ut nō solum regiæ maiestatis officia ītermitteret:sed etiam sensu hoīs ꝓpter nimiā saginā careret.Huic adolescenti Antiochus auunculus bellū graue ītulit:pp q̄d & legatos ad Senatū Ro.misit ab eo auxiliū postulās mouere senatū adolescētis preces: Pōpiliumq̧ legatū ad Antiochū misere: q̄ p̄ciperet illū ab ægypto abstinere:aut si iam īcessisset recedere eum iuberet:Pōpilius aūt quū Antiochū in ægypto reperisset:eidē statim Antiochus ex antiqua amicitia osculū obtulit:qa ut Iustin.scribit.Antiochus quū Romæ obses esset:Pōpiliū supra cæteros colebat:& pp illum periucunde uidit.Sed Pōpilius facessere iterim priuatā amicitiā iubet:quum patriæ mādata ītercedāt:ꝓlatoq̧ senatus decreto:& ei credito:quū eum cōctari uideret:cōsultionemq̧ ad amicos referri:ibi Pōpilius uirga quā manu tenebat amplo circulo īclusum amicos cōsulereq̧ eos iubet:nec prius inde exeat quā senatui respōsum det:aut pacem aut bellū habiturus.Adeo hæc austeritas regis aīum erexit: ut se oīno pariturā senatui respōderit.Hic Demū filiā Cleopatrā Alexādro Syriæ regi uxorem tradidit:ut fœdus inter eos initum seruaret:sed ꝓcessu tp̄is:quum idem Ptolemæus uir subdolus sub specie ferēdi auxilii Alexādro p eius trāsiret ciuitates:dolose per singulas ciuitates custodias collocauit & ut eius sibi subderet regnum:iuniorē Demetriū Alexādri hostem sibi cōfœderauit: & Cleopatra ab Alexādro ablata:eā eidem Demetrio uxorem dedit se prorsus ab Alexādri amicitia alienās:quem contra se uenientem fugauit:ac die tertia in oblatione capitis Alexandri sibi per arabum regem facta præ gaudio repræhensibiliter gestiens expirauit. ❡ Viri doctrinis excellentes. Pthole. philo.

166 5033 ❡ Statius Cecilius comœdiarum scriptor natione mediolanensis:& Ennii primo contubernalis his temporibus Eusebio teste clarus fuit:& multa conscripsit:Tādem post ennii mortem anno secundo & ipse mortuus est:& iuxta Ianiculum sepultus.

❡ Nicāder poeta græcus & ipse hisdem temporibus in precio fuit:quem Didimus fabulosum uocat:hic a nuptiis Iunonis & Iouis incipiens:omnes deorum successus usq̧ ad hæc tempora pertractauit:quem multis in locis Virgilius imitatur.

❡ Titus liuius tragœdiarum scriptor:alius a patauino p hoc tempus agnoscit:qui propter ingenium clarissimū a Liuio salinatorem:cuius liberos erudiebat:libertate donatus est.

❡ Philonem iudæum ex sacerdotum genere natum:& Alexādriæ educatum per hæc tpa floruisse cōstat.Et sapiētiæ librū græca lingua:in q̄ pitissimus erat:elegāti stilo ꝯscripsit:quē ideo sapīæ librū noīauit:qa in eo xp̄i dn̄i nr̄i laudes specialiter narrauit:uel quia multipliciter in eo sapientia commendat:scripsit & alia multa:ut diuus Hiero.in lib.de uiris illustribus commemorat.

❡ Cathon phs stoicus natiōe ægyptius panetii quodā discipulus hoc tpe floruit: & multa scripto reliqt.Cuius hn̄tur plurima egregie dicta ex qbus hæc pauca notabilia excerpta ferunt.Desines timere si sperare desieris.Quæris qd ꝓfecerim.Rn̄deo amicus mihi esse cœpi:si uis amari:ama: ab eo aliqn̄ quæsitū fuit:an bn̄ficiū seruus dn̄o dare possit.Rn̄dit.Quædā sunt beneficia:q̄dā uero officia:& q̄dā ministeria.Beneficiū inqt est q̄d alienus dat:alienus autē q potuit sine rep̄hensiōe cessare.Officium est filii:uxorisq̧:ac cæteraꝝ p̄sonaꝝ:quas necessitudo suscitat & opē ferre iubet.Ministerium est serui:quem cōditio sua eo loco posuit ut nihil eoꝝ quæ præstat imputet superiori. Sētētia bona

❡ Cato primus Romanoꝝ philosophus ac iurista:primo qdem quæstor:deinde his cōsul litterarumq̧ tam græcaꝝ quā latinaꝝ apud Ro.decus tempestate hac floruisse dicit:qui qdem Cato suum rusculi ignobile hortum postea Romæ nobilissimū reddidit:cuius certe ornamenta fuerunt latinaꝝ litteraꝝ monumēta ab eo edita militaris disciplina adiuta quoq̧ senatus maiestas & propagata familia:ex qua maximū decus Ro.posterior.Cato ortus est:q̄ sacratissimū illud catonū nomen postea īmortale fecit.Hic.s.primus Cato primo cum.Qu.Fabio maxīo militauit.Quīto deinde post anno q̄stor tarentū missus fuit.Vbi Enniū poetā p̄dictum inueniens Ro.secum deduxit: postmodū cum Scipiōe illo uiro optimo p̄dicto etiā aphricā transuectus rem publicā nō mediocriter innuit.Deinde ex ædilitatis officio censor factus:ac postea prætor optime in oībus se habuit. Consul etiā bis fuit:& post cōsulatum:quem strēnue in Hispania gesserat tribunus militū dictus ē. Demum quū sero & pene senex latinas litteras didicisset:etiā græcas litteras edoceri appetiuit.Vnde doctus factus historias & rem militarem tractauit atq̧ scripsit.Et dum sibi ex clementia quandam comparasset gloriā:id egit:ut iuris quoq̧ ciuilis pitissimus haberet:in senatu nanq̧ & extra senatum contemporaneos omnes grauitatis & auctoritatis excellentia superauit. Censorinus autē appellatus fuit:quod censuræ officium sibi specialiter fuerit commendatum. Censorinus grauissimus

¶ Genua maritima urbs celeberrima: ligurumq; caput per hæc tempora Liuio in.io .testante ex senatus populiq; Romani iussu: Cornelio consule a Lucretio uiro nobilissimo instauratur: quæ a magone Hanibalis duce fuerat euersa: ut iam suo loco prædictum est in conditione ipsius urbis.

¶ Per hos ferme dies Orosio teste Marcellus consul a boiis in Aethruria oppressus magnā exercitus ptem amisit. Cui postea Furius alter ɔsul auxilio factus uniuersa; boiorꝶ gentē:igni ferroq; uastauerūt:& ad nihilū redegerūt. Quibus etiā tpibus minutius cōsul a lyguribus in extremum piculi adductus:& insidiis hostium circūuentus: uix numidarum equitum industria liberari promeruit.

¶ Eodem quoq; tpe insubres boii:a qbus:ut testat̃ Liui. Papia ciuitas cōdita fuerat:atq; cenomani.i. Brixiani & Veronenses cōtractis in unum uiribus cum Hamilcare penorꝶ duce q in italia remanserat: Cremonā: Placentiāq; uastantes difficillimo bello a. L. Fuluio superati sunt.

¶ Macedonicū bellum per Quintium gestum.

¶ Bello punico trāsacto:sequit̃ macedonicū cōtra Philippū eorꝶ regē. Quod qdē scdm Liuiū ab urbe cōdita anno qngentesimo.50.cœptū est. Minore qdem terꝶ motuq; quā punicū gestū ē. Sed tanto clarius:quāto nobilitate Macedōes pœnos antecessere. In eo qppe bello:quū. T. Quintius Flāmineus ꝓspere rem gessisset:pax Philippo illā petenti data est:his tñ legibus:ne.s.græcas ciuitates:quas aduersus eū defenderet:īgens bellū īferret:utq; captiuos & trāsfugas reddeтet.50.tātū naues haberet:reliquas uero ipsis Romāis daret:p annos.io.quaterna pōdo argenti milia ꝓstaret:& obsidē Demetriū filiū suū daret. Post hæc uero idē Quintius Lacedæmōiis bellū īferens: Nabide; eorꝶ ducē uicit:& qbus uoluit ɔditiōibus eos in fidē accepit. Reuersusq; Romā triūphauit: de cu- 5034

Triūphi ordinē scribit ius triūpho: Liui. lib.33. sic scribit: Triūphus initus: die primo arma: tela signaq; ærea & marmorea trāstulit plura Philippo adēpta: quā quæ ex ciuitatibus exceperat: secūda die argētū aurꝶ factū & signatū uasa multa oī genere celata pleraq; qdā eximiæ artis fabrefacta & mlta alia: tertia die coronæ aureæ dona ciuitatū trāslata.i14.& ante currꝶ multi nobiles captiui obsidesq;:īter quos Demetrius regis philippi filius & armenes nabidis tyrāni filius lacedæmonius: deinde Quintius in urbe; est inuectus: secuti currꝶ milites frequentes in circuitu omni ex prouincia deportato.

¶ Perseus seu pses ultimus macedonū rex Philippi regis filius.3. regni Philo. anno .151. olym. regnare cœpit:& regnauit annis.io. quo regnāte macedonia una cū ipso rege in Ro. ditionē deuēit: hic itaq; Demetriū frēm habuit:q quū obses diu Romæ fuisset: oībus carus acceptusq; erat. Quapropter Perseus frater illi maximā cōtraxit īuidiā:& apud patrē illū criminari nō desistebat. Quibus rebus pater cōpulsus illū pimere fecit. Sublataq; fraterna emulatiōe perseus in patrē cōtumacior esse cœpit: nec se ut regni hæredē: sed ut regē ī oībus habebat: qbus rebus offensus pater in dies Demetrii mortē molestius ferebat. Vnde & breui post morbo ex ægritudine cōtracto uita decessit relicto magno belli apparatu cōtra Ro. quo postea perseus iste usus est: nā ubi primū patri successit: multas gētes cōtra Ro. in societatē belli cōtraxit. Inflatus nempe thesaurorꝶ multitudine:& paratis sumptibus fortūæ patre ueterē Alexādri magni gloriā cōsiderare oblitus uidebat̃. Equitū itaq; prima cōgressiōe pseus uictor fuit: attamē legatos ad cōsulē misit q pacē peterēt. Sed Sulpitius cōsul nō minus graues q̃ uictor leges dixit. Dūq; hæc agent̃ statim paulus Emilius cōsul cōtra eum missus est:q cū eo Liui. teste.3. nonas Sebtēbris dimicare cœpit:&.20. peditū milibus ex macedonibus occisis in ptāte emilii pseus hic deuenit deserētibus eū amicis: quē ɔsul: Eutrop. scribit: ad uictoris pedes cadere uolērē nō pmisit: sed iuxta se in sella collocauit. Illoq; capto Emilius.70. ciuitates q̃ in ægypto Ro. rebellauerāt cœpit. Macedonibus aūt & Illyricis has leges dedit: ut liberi oīno essent:& dimidiū tributorꝶ Ro. ꝓstaret: eorꝶ.s.q̃ regibus suis ꝓstitissent:& hoc ut apperet ppl̃m Ro. pro æqtate magis q̃ p auaritia dimicare. Perseus uero Romā pductus in triūpho adductus est.

¶ Antiochus nobilis siue illustris dictus septius Syriæ & Asiæ rex.4. regni philometoris anno fratre eius Seleuco defuncto regnare cœpit:& regna. annis.xi. hic sororē suā Pto. Epiphāi tradiderat uxorē:& ut regnū eius obtinere posset: affinitatis ꝓtextu Ro. īgressus ipsum īter epulas occidere fecit. Sed ab ægyptiis electus etiā post bienniū ad obsidionē Alexādriæ rediit. Ad que;(ut dictū est) Gn. pōpilius legatus a senatu missus ab obsidiōe urbis recessit. Antiochus aūt ne ob segnitiē ɔtemptui haberet̃: quo frater eius cōtēptus fuerat. Cleopatrā quæ fratri cōsors fuerat duxit uxorē:& ciuitates quæ a fratre defecerāt: postq̃ ab ægypto repulsus fuerat: regno suo adiecit. Iudæos quoq; q in Hierusalē habitabāt sibi subegit: quorꝶ uires tantæ fuerāt: ut post hūc nullū Syriæ regē tulerint. Hic

Hierl̃m destructio itaq; Hierusalē ciuitatē sanctā Menelao ꝓdente ui cœpit:& locū sanctū spoliauit: ac ꝓphanauit: legesq; destruere ꝑcipiens multos trucidauit:& hoc ipse Menelao iudeæ duce legū & patriæ ꝓditore faciente. Per hæc quoq; tpa: ut patet.2. macha.5. cōtigit p uniuersam Hierosolymorꝶ urbe; uideri.

Menelaus proditor ꝓdigiū narrat 50. diebus in aere equites decurrētes auratas stolas habētes & cursus eorꝶ equorꝶ p ordines digestos cōgressiones facere. Quā ob causam iudæi oēs rogabāt mōstrum in bonū cōuerti: sed oīa iudæis ꝑnuncia fuerūt dolorꝶ: qa haud multo post e tēplo thesauris ablatis: idē rex misit hoīes impios q cōpellerēt iudæos carnes porcinas comedere:& a patriis legibus se trāsferri & ɔtaminare sancta & nō templū dñi: sed Iouis olympici cognominare: quæ res malorꝶ pessima fuit. Coegit ēt eos relinquētes pria; religionē idolū uenerari: ædificare etiā in unaquaq; ciuitate & uico tēpla deorꝶ:& aras collocātes: īmolare sup eas porcos omni die ꝑcepit:& ne qs circūcideret̃: aut ne filii eorū.

Interminatusq;

Interminatusq; eis & torméta grauissima: si qs pstaria facere psumeret. Cógit & túc septé fratres una cú matre a satellitibus cóprahésos cópelli cótra fas comedere porcinas carnes: q oés cóstáti aio pro obseruatióe legú martyriú ptulere. Tádé dńs q oia cóspicit sceleltú ipuné nó pmisit: sed isanabili plaga eú pcussit. Dolor náq; eú itolerabilis iuasit: & corpore suo uermes ebulire fecit: q adeo eius carné corrupere q fœtor ab exercitu ferri nó poterat. Sed ipse cóuersus ad deú in mótibus peregre proficiscens ibidem miserabiliter expirauit: ut habet .2. macha. cap. primo. — Machabeorum fratrum Martyrium mors asprima hois

¶ Scisma iudæorum pontificum.

¶ Per hoc idem tépus maximú scisma iudæos iuasit: qd malorū multorū occasio fuit: Symó auté sacerdotú princeps moriens tres post se reliqt filios .s. Oniá: Iesum: & Ioánem: q & in tres principatus sacerdotii puenerunt. Onia uero natu maiore pótificáte: qa eidem nó erát liberi: duo reliq de pótificatu cótendere cœperunt. Et ut Antiocho pdicto regi placerent: ad eius ritus declinauerunt: adeo ut etiá noia gentiliú sibi ipsis iponerent. Et Iesus qdem Iasonem se noiauit. Joá. uero Menelaus est nuncupatus: & seditioné prius Iesus aduersus Menelaú cócitauit: & diuisa est populi multitudo: & pro pte Menelai filii Thobiæ cósistebát. Populi uero maxia pars Iasoné adiuuabát. Vnde Menelaus & filii Thobiæ ad Antiochú accedens idicarunt ei: q uellent patrias leges reliquere: & eius cóuersationé atq; mores obseruare. Rogaruntq; eú: ut pmitteret eis Gymnasiú in Hierosolymis ædificare. Quumq; cócessisset: circuncisioné primo uelauerút: & oia relinquerút: quæ eis mos patrius iponebat. Atq; hoc modo Menelaus sacerdotii principatú emés: sedit annis .xi. Et eo amoto sedit Iason annis .10. Vnde in primo macha. cap. primo scriptú est. Quod túc surrexerunt in Hierusalé filii Belial itroducétes ritus gentiú: & petétes ab Antiocho q Hierosolymitani deinceps Antiocheni scriberent. Onias aút uir sanctus uidens fratrū isolentiá e Hierosolymorū ciuitate ad regé descédit: ut uideret si quo posset eius aium imutare. Quod cú neqret apud Antiochiá in Asilo psedit: qué Menelaus isecutus iterfici fecit: at rex de iustissimi uiri nece turbatus: andronicú homicidá capi fecit. & purpura exutú eo in loco: quo Oniá pemerat tá diu uirgis cedi fecit: donec expiraret. — Iason Menelaus

159 5043 ¶ Mathathias sacerdos filius Ioánis filii Symóis filii Samoni de uico Ioab Hierosolymitanis habitans in Modin uico iudeæ: his tpibus doctrina & gloriæ fama apud iudæos plurimū honoratus est: cui quú .5. filii fuissent .s. Ioá. qui uocatur Gadis & Symó q dictus fuit Thasi: & Iudas q uocat Machabeus & Eleazarus atq Ionathas uidés statum iudæorū: & ciuitatis Hierusalem rapiná & tépli nuditaté ac plebis calamitates apud eosdé filios suos rerū statum plangere nó desistebat. Dicebatq; melius illi esse pro patriis mori legibus: q ita ignominiose uiuere. Venientibus aút ad eú ministris a rege directis hortabant eum ut secundú regis pceptum sacrificaret: id facinus una cú filiis facere recusabat. Et cum uidisset unú ex iudæis in uilipendiú legis imolare: iratus super eum: una cum filiis irruit: & eius sanguiné sup aram effudit: atq; Apollinú regis iudicé q ad talia cogebat cú suis militibus iteremit: & aram euertit: & clamás uoce magna dixit. Siqs emulat dei religioné sequatur me. Et hoc dicés cum filiis suis ad solitudiné cófugit: q multi iudæorū idem cum filiis suis fecere. Et illum sibi iudicem & ducem cóstituere: q eos in sabbatis pugnare docuit: dicés q si hoc facere recusarent: ipsorummet fierent homicidæ. Et deinceps apud iudæos in sabbatis pugnádi cósuetudo pmansit: quú etiá illis diebus potius mori uolebát q pugnare. Colligens itaq; Mathathias sibi armatá multitudiné aras ubiq; deposuit & peccátes iudæos quátos capere potuit iteremit. Eo igitur anno magistráte: dum morbo grauaret: cóuocans filios dixit. Ego filii mei decretá pficiscor uiam cómendo uobis patrias leges: ut ritus paternos custodiatis: & peregrinantes restauretis: & si oportet pro eisdem grata mente mori nó timeatis: pterea cómoneo filii mei: ut cócordiá iter uos habere dignemini. Adiecitq; Symoné cósilio præcipuú ut patrem habere iudá uero propter militiæ fortitudinem ducem in armis habetote. Quibus dictis rogauit deum filiis adiutorem fieri: atq; ita uiuendi finem fecit. Quo mortuo in modin sepelitur: ut habetur .1. macha. cap. 2.

154 5045 ¶ Paulus Emilius Romanorū cósul olympiade .154. quæ est .13. regni Philometoris annus ætatis suæ secundú Plutarchú .60. quum præsens macedonú rex multis prœliis Romanorū exercitú profligasset maximáq; Romanorū multitudiné partim occidisset: partim sub coróa uendidisset: & partim secum in Macedoniá deduxisset: misertus populi sui malis cósulatus officium: licet senex ptra eundé suscepit. Tátisq; rebus pfectus primo prœlio cógressus .20. peditum ex macedonibus interfecit: & multa alia facinora strénue gessit: de qbus infra. Fuit hic in primis Paulus ex Emiliorū Romanorū patriciorū uetustissima familia natus. Qui ætate florenti gloria clarorū uirorū effulsit uirtute nó ea secutus: q tunc cætera iuuentus sequebat nec p eandé uiam ingressus. Nó .n. ut Plutar. ait: in causis perorádis: nec in salutádo hoies qbus artibus plærią; fauoré sibi popularé captabát: quú tamé ad utrúq; foret aptissimus se exercuit: sed ut pstantioré utriq; fortitudinis & itegritatis sibi gloriam quærere studuit. Primú enim e magistratibus ædilitaté petens duodecim cópetitoribus: quos oés tpibus posteris cósules fuisse tradunt suffragiis populi Ro. prælatus est. Augur deide factus sic patriis moribus itendit: sicq; circa ueterū obseruátiá: disciplináue cognouit: ut nois & honoris dun taxat gratia cócupitum prius auguratú inter supremos magistratus habitú ostendit: philosophisq; adstipulatus: q religioné scientiá cultus diuini esse diffiniunt. Cuncta náq; faciebat cum peritia & studio nihil prætermittés uel addens. Sed & aduersus collegas semp etiá pro minimis insistens &

docens φ & si maxime quis rem diuinā facilem existimet:& sine querela negligentiæ:tamen nequaquā esse ferendā ciuitatē:quæ illā neglgi patiatᷣ:neminē ab initio magno excessu rempu.turbare:sed magnaꝶ reꝶ custodiā tollerare:q in paruis ac minimis diligentiā abiiciunt. Eo qdē modo disciplinæ militaris:moremq̃ custodem & obseruatorē se præstitit:ut ueluti sacerdos alioꝶ sacroꝶ circa mores dux & exemplar diceretᷣ.His enim uirtutibus fultus Emilius in hiberiā primum missus cum.12.securibus ut in eo cōsularis dignitas ostenderetᷣ:ibidem superatis circiter.30.hoīum milia oēs interfecit.Vnde in eo magnam futurā esse uirtutem apparuit:φ eius industria nō bellantium ui fuerit parta uictoria: postmodū cōsul factus cōtra ligures bellicosos hoīes secundū bellū cum octo militum milibus gessit.Qua qdem paucitate aduersus.30.hoīum milia ꝓficiscens eos oēs in fugam uertit:& intra mœnia cōclusis:spem bonā humanitatemq̃ præstitit.Postremo(ut dictum est)sexagenario maior:sed robusto corpore cōtra pseum macedonum regem cōsul missus ipsum tādem cum duobus filiis ac filia captum cū uniuersis macedonū regum Thesauris Romā deduxit:cui & senatus triumphū hoc modo parari iussit:primo pō ti.Ro.astitit nitidis uestibus ornatus in equestribus theatris:q arcus appellanᷣ:& in locis circa forum ad hoc ipsum ex ligno fabricatis:& in aliis urbis locis p quæ trāsiturus erat:sese ad spectandū triumphū cōparauit.Omnia urbis templa erāt aperta:& sertis uaporibusq̃ repleta suauibus.multitudoq̃ ministroꝶ aderat baculos māibus gestātium quæ ex medio turbas dimouebāt:& uias apertas pstabāt.Trāsmissio in tres dies diuisa fuit.Prima uix signis tabulis colossisq̃ trāsmittendis suffecit:quæ uehiculis cōportabantur.Secūda die ornatissima macedonū arma multis curribus delata fuere:splendētia ære ac ferro abstersa atq̃ ita disposita:ut casu maxime cecidisse e cœlo uiderenᷣ galeæ:scuta:toraces:ocreæ:& cretenses peltæ:trachia:getta:pharetræ:& equoꝶ frena.Enses nudi p hæc iacētes:& sarissæ infixæ:ita ut nec uictoꝶ qdem absq̃ meta foret aspectus:post hos armoꝶ currus tria uiroꝶ sequebātur:q̄ nūmismata ferebāt argentea in uasis.350.Vas qppe quodlibet erat trium talentoꝶ:quattuor uiri singula uasa portabāt.Alii crateras argēteas & phialas calices ornatissimos:īgentesq̃ certo ordine deferebāt.Tertia uero die prima luce tibicines nō mite neq̃ suaue:sed bellicū sonātes primi ibāt. Post hos uero.120.boues albi cornibus deauratis ducebanᷣ uittis & sertis ornati:ducebāt qppe eos adolescentes ad imolandum succincti:& pueri aureas:argenteasq̃ patenas sacrificii gratia deferebant:post eos sequebātur q aurea nūmismata deferebāt in uasis trium talentoꝶ:ut supra de argenteis dictum est.Numerus aūt uasoꝶ fuit tria & octoginta:his succedebāt:q aureā phialā decē talentoꝶ:quā Emilius ex lapillis effecerat.Item Antigonia & Seleucia & therīdea persei uasa aurea portabāt:post hæc persei currus:& arma & diadema super armis positū.Deinde modico post nati regii ducebanᷣ:& cum ipsis alumnoꝶ magistroꝶ & pedagogoꝶ lachrymās turba:qui & ipsi manus tendebāt ad ciues & pueros eadē facere & p̄cari debeāt.Erant masculi duo:Darius & Alexan. & una fœmina nō satis īfortuniū suum p ætatē ītelligentes.Quæ res magis ad misericordiā hoīes cōcitabat:multiq̃ ciues ad illoꝶ aspectum lachrymas demiserūt.Fuitque lætitiæ & doloris plenū spectaculum donec īfantes transierunt.Ipse aūt perseus post filios atq̃ ministros fusca ueste trepidans ibat amicus more patrio habēs ꝑpter magnitudinē maloꝶ ad oīa trepidus ac mite turbatus. Post eum ibat amicoꝶ & familiarium mœsta turba miserabiliter ipsum ītuentes lachrymantesq̃ ut etiā plæriq̃ ex Romāis lachrymari ꝑpter misericordiā cōpellerenᷣ.Atqui postulasse perseū ab Emilio fuerūt ne in triūpho duceretᷣ.Post eum deferebanᷣ aureæ coronæ:qbus Emilium uirtutis gratia græcæ donauerāt ciuitates.Erat numerus coronaꝶ.400.Deinde Emilius ipse sequebatur ornatissimo curru īuectus:uir & circa huiusmodi honorē spectaculo dignus purpurā auro cōtextā indutus:& lauri ramū dextera gerens:ferebat & laureū milites currū Emilii secundū legiones cohortes & manipulos subsequentes:partim carmina patria salibus pmixta risu:partim laudes Emilii canentes:quæ intuebātur & admirabātur oēs.Nec qcquam ex his quæ filii optāda forent deesse arbitrabanᷣ:nisi forte dæmoniū aliquod magnificis & amplissimis rebus sortem habebat derrahēdi:ac ita miscendi humanā uitā:ut maloꝶ oīum nullo modo sit expers.Sed iuxta Homeri sententiam cū his optime actum esse uideaᷣ:quos fortūa ad utranq̃ ptem cōuertit.Erāt igiᷣ Emilio quattuor filii:hoꝶ alter quinq̃ diebus ante triūphum est mortuus.16.annoꝶ ætate:alter uero q.12.erat annoꝶ tertia die post triumphū e uita discessit.Nec fuit quisquā ciuis qui hūc Emilii casum nō dolenter fleret.At Emilius recta ratiōe fretus fortitudinē & cōstantiā aduersus fortunā magnanimiter tulit:ubi & in oratiōe uerba fecit nō hoīs:qui īdigeret cōsolatione:sed plane ciues suos ob eius incōmodum lugentes cōsolaretᷣ.Dixit enim humanaꝶ quidē reꝶ nihil ptimuisse unq̄:sed diuinarum ut infidā & uariā rem semp fortunā expauisse:ac p̄sertim in tāta obsecūditate p̄sentis belli:tātoq̃ ꝓsperitatis cursu mutationē quādā ac reflexum cōtinuo formidasse.Vnius inquit diei spacio Ionium a Brundusio trāsgressus Corcyræ applicui.Quinto deinde die delphis sacrificio peracto aliis quinq̃ diebus copias ex Macedonia suscepi:lustratoq̃ exercitu:ac rem hærere adortus:quintadecima post hæc die cōfeci.Eo enim tunc suspecta mihi fuit fortuna:ꝑpter tantaʒ ꝓsperitatē:& quum uictorē exercitū:& spolia & reges captiuos deportarem in ipsa nauigatione aduersum aliquem casum formidaui.Sed quū iam saluis rebus īcolumisq̃ ad eos delatus:urbem lætitia & festiuitate cōpleri aspicerem:adhuc fortunā magis ac magis suspectā habui:q̄ sciebam nihil purum:nihil sine

Triūphi ordineʒ hic pulchre recitat

Filii regis paruuli

Perseus rex in triūphū ducitur

Corōæ. 400.

Fortitudinem hoīs recitat

Oratio Emilii ad senatum

hil sine inuidia hominibus gratificari cõsueuisse:nec animus meus pro republica prius timere destitit:q̃ aduersus casus me priuatim inuasit:optimos filios:quos mihi solos delegeram successores cõtinuatis prope funeribus extulit.Nunc aũt sine piculo esse uideor:ac bonã spem mihi ppono:& arbitror rempublicã fortunatã sine labe pmansurã:qñ satis minus humanæ fragilitatis exẽplum is qui triũphauit q̃ is de quo triũphatũ est:perseus siquidẽ etiã uictus filios habet. Emilius aũt uictor filios amisit.Huiusmodi generosam ac magnificã orationẽ nõ ficte:sed ex uero aio ferunt Emiliũ in cõcione habuisse.Hoc itaq; ordine uictoribus triũphi exhibebant:pro perseo autẽ omni studio Emilius annixus est:sed nihil obtinere potuit:ut.s.ex carcere ĩ lætiorẽ traderet locũ:ubi custoditus mœrore animi tandẽ cõfectus est.Sicq; macedonũ regnũ sub perseo isto cõsumptũ est.post uero Emiliũ in morbũ incidit:in quo tñ die natus est e uita migrauit.Vnde & eius funus ita celebratum est:ut optimus ac beatissimus ornatus adesset:hoc aũt nõ aur̃ erat:nõ ebur:nõ magnificẽtia sumptus:sed beniuolentia:charitas:gratia nõ solũ ciuiũ:uer̃ etiã hostiũ.Quotquot enim casu aliquo Romæ aderãt ex Hiberia Liguriaq; ac macedonia iuniores natu robustis corporibus feretro subeuntes ipsum extulerunt.Maiores aũt sequebant benefactorẽ:& ciuitatũ suar̃ seruatorẽ uocitãtes. Nõ solũ.n.in uictoria sese mitẽ & humanũ pstitisse dicit:sed in oĩ reliqua uita eos tutatus est:& ue luti pro domesticis ac necessariis habuit.Hic itaq; Emilius quũ uir esset doctissimus: teste Isidoro sexto ethimo.lib.cap.3.primus e græcia libros Romã aduexit:& Romanos discere persuasit: post modum Iulius Cæsar hoc negociũ bibliothecæ custodiendæ.M.Varroni iniunxit. Charitas in funere Emilii ostensa

¶ Macedonum Regum Epilogus.

¶ Macedonia itaq; puincia a Carnao Rege q primus in ea regnauit usq; ad perseum istum: trigintanouem habuit Reges. Qui omnes regnauerunt temporibus simul computatis: uidelicet. 644.annis.Quorum nomina & tempora resumendo ista sunt.

Carneus.1.	añ.28.	Archelaus scds.14.	añ.4.	Antigonus.27.	añ.4.
Cenus.2.	añ.12.	Amyntas secũdus.15.	añ.1.	Demetrius.28.	añ.6.
Tyriamas.3.	añ.38.	Pausanias.16.	añ.1.	Pyrrhus.29.	añ.7.
Perdicas.4.	añ.15.	Amintas.3.17.	añ.6.	Lysimachus.30.	añ.5.
Argauis.5.	añ.38.	Argeus.18.	añ.28.	Ptholemæus.31.	añ.1.
Philippus.6.	añ.38.	Amyntas iterum.19.	añ.19.	Meleagros.32.	añ.2.
Eutropius.7.	añ.16.	Alexander iterum.20.	añ.1.	Antipater.33.	añ.2.
Alcetas.8.	añ.29.	Ptholemæus.21.	añ.4.	Sostenes.34.	añ.2.
Amyntas.9.	añ.50.	Perdicas.22.	añ.6.	Antigonus.35.	añ.36.
Alexander.10.	añ.43.	Philippus.23.	añ.27.	Demetrius.36.	añ.10.
Perdicas.11.	añ.28.	Alexãder magnus.24.	añ.12.	Antigonus.37.	añ.15.
Archelaus.12.	añ.24.	Arideus.25.	añ.7.	Philippus.38.	añ.42.
Orestes.13.	añ.3.	Cassander.26.	añ.19.	Perseus.39.	añ.10.

153 5046 ¶ Iudas qui & Machabeus uir qdem fortissimus magnusq; ac bellicosus Mathathiæ iudæor̃ sacerdotis filius Olympiade.154.qui fuit.15.annus regni Philometoris post patrẽ rer̃ gubernationẽ suscipiens mãdator̃ patris nõ immemor oĩa quoaduixit pro libertate ciuiũ & leguʒ pati & facere se obtulit:qua qdẽ uirtute magnã sibi gloriã & monumentũ seruauit.Hic itaq; adiuuãtibus fratribus cæterisq; religiosis iudæis inimicos a puincia expulit:& iudæos legũ suar̃ transgressores occidit:& purificauit terrã suã ob omni malo.Et primo qdem cõgressu Apolloniũ samariæ ducẽ percussit:& armis exuit:atq; interfecit.In cuius gladio deinceps pugnauit.Deinde Antiocho in psidem abeun te misit duces cõculcare iudæos:uidelicet Lysiam:Ptholemæũ:Gorgiã:& Nicanorẽ: quos oẽs Iudas ex iudæa depulit:& templũ pollutũ ab idolor̃ imaginibus emundãs renouauit. In quo iã frutices pullularãt(ut patet primo macha.4.&.2.lib.capi.10.)Quibus gestis post triẽniũ patrias leges suis ciuibus reddidit:& tũc tẽpli tertia dedicatio:quæ dicta est Encenia mense Decẽb.facta est: his gestis Antiochus illustris uita defunctus est.Et Menelaus põti.q iam patriã pdiderat a Iuniore antiocho occisus est.Quo mortuo alchimus qdã:qui nõ erat de genere sacerdotali ambitione pmotus põtificatũ inuasit:&.4.annis illum obtinuit:ppter qd Onias oniæ põtificis filius in ægyptũ trãsmigrãs in Heliopolitano pago aliud ad similitudinẽ tẽpli Hierosolymitani ꝯstruxit. Alchimus uero aduersus iudã machabeũ inimicitias gerens post par̃ tpis Dei ira pcussus uitã finiuit. Ac sic omniũ iudæor̃ fauore iudæ machabeo sacerdotiũ decernit.Qui dignitate suscepta cõfestim legatos Romã dirigit sociale fœdus petituros.Senatus aũt iudæos amicos habẽdos mox decernit.Deniq; aduersus bachidẽ & alchimũ Demetrii duces plio cõmisso occisus est:cũ tribus annis(ut Iosephus in.2.testatur)põtificatũ administrasset.Symõ autem & Ionathas eius fratres corpus ab hostibus redimentes in Modin patrum suorum sepulchro sepelire:quo mortuo fame superueniente uniuersa regio se Bachidi tradidit.

152 047 ¶ Antiochus Eupator nonus Syriæ & Asiæ rex.16.regni philometoris anno regnare cœpit: & regnauit annis.2.Hic patre sublato paruulus relictus est.Cui quũ Triphon a populo datus esset tutor patruus eius Demetrius:q obses tũc Romæ erat re cognita senatũ adiit:obsidẽsq; se uiuo fratre uenisse:sed eo mortuo cuius obses sit se ignorare fatetur.Dimittitq; ergo se ad regnũ petendũ æquuʒ

esse:Qui quum se dimitti animaduerteret a senatu tacitus discessit.Delatusq̧ in syriam summo cū honore exceptus est:& occiso pupillo eidem magnum traditur. Verumtamē Triphon ipse regnū inuadens diu illud tenuit.Et ut ipse diu potiretur centum peditum millia: & uiginti equitum millia:necnon & triginta septem elephantes contra iudæos parauit.

❡Demetrius sother Decimus Syriæ & Asiæ rex priuigno interfecto regnū suscipiēs regnauit annis.i2.Qui quum primū occupasset syriæ regnū:nouitati suæ ocium piculosum ratus ampliare uires suas statuit.Et primo qdem ꝓpter fastiditas sororis nuptias regni Cappadociæ infestū bellum intulit:sed antiochenes:aliiq̧ a Demetrio lacessiti subornauerūt Porpelā quendā sororis extremæ iuuenem:ut syriæ regnū uelut paternū armis repeteret:& ut fides adhiberet fraudi nomē ei Alex. inditum fuit:genitusq̧ ab Antiocho dicitur.Tantum enim odium apud omnes contraxerat Demetrius:ut emulæ eius uires omni auxilio tribuerentur.Vnde Alexander his fretus auxiliis contra Demetrium occurrens uictum illum uita pariter & regno priuauit. 5049 i5

❡Ionathas iudæoꝝ dux pariter & pōtifex populū iudæoꝝ post iudam rexit annis.i9. Hic suscepto principatu nō impar uirtute fratri suo Machabeo extitit.Quod Bachides Demetrii regis dux audiens timuit:& illum sicut & fratrē suū iudā dolo īterficere statuit.Cuius nolūtas nō latuit Ionatham q colligēs exercitū pugnā cum Bachide cōmisit:& magnā illi stragem ītulit:adeo ut uix periculū mortis euasit:quo facto in Hyerusalē reuertit̄:& munitissimas ciuitates ædificare cœpit.Tūc pōtifex Alchimus ītrusus:domū Dei & opera ꝓphetaꝝ destrui præcepit:sed demolitiōe inchoata paralisi pcussus magno cū tormēto defecit.Tūc Ionathas cum Ro.Spartāisq̧ aliis quoq̧ regibus amicitias faciēs magnus & formidabilis esse cœpit.Tandē Triphone Antiochi pupilli tutore Ptholæmaide dolose captus:cū filiis & mille uiris īterficit̄:ut habet̄ ī lib.i3.Iosephi ca.9. Cuius corpus Symō frater eius inde redimēs & in patriā suā trāsferrens cū maximo luctu sepeliuit.Cui & idem Symon ingens Mauseolum sibi & fratribus suis atq̧ patri ex polito & albo lapide fabricare fecit. 5051 i48

❡Philippus quidam Macedo quem Andrascum esse uolunt pseudo rex anno.28.regni philometoris in Macedonia arma mouens publium iuuentium Romanorum prætorem contra se uenientem ad internitionem usq̧ deleuit:& regno occupato regnauit anno uno.Sed Cecilio Metello uictus Macedonia iterum in Romanorum potestatem redacta est:Inde haud paulopost ibidē perses qui se persei filium dicebat collectis seruitiis rebellauit.Et quum iam.i6.millia armatorum haberet:a Romulo quæstore sicut Liuius refert superatus est. 5060 i3

❡Alexander qui & Balans dictus fuit.xi.Syriæ & Asiæ rex.i9.anno philometoris regnare cœpit: & regnauit secundū Eusebiū annis.9.& mēsibus.io.licet Iosephus nisi qnq̧ regnasse dicat. Hic Antiochi qui & epiphanes cognominatus erat filius creditus fuit.Qui Demetriū prædictū auunculū suum īterfecit & regnū abstulit.Imperansq̧ Ionathā pdictum iudæoꝝ ducē ob eius fortitudinem multis īsignibus & corona ꝓsecutus est.Trāsmittens hæc ipsa dona talē ei epistolā scripsit dicens. Rex Alexā.fratri Ionathæ salutē.Fortitudinē qdē & fidē tuā iam dudū audiuimus.Et ideo trāsmisimus ad te pro auxiliis:& ordinauimus te hodie principē sacerdotū iudæoꝝ:& amicū nostrū uocari pcipimus:iccirco etiā destinamus tibi pro munere purpureā stolā:& aureā: & peto honoratū te a nobis similem erga nos fieri.Huic Ptholemæus pdictus ægypti rex Cleopatrā filiā uxorē dedit. Cupiebat enim regnū eius.Quod ītelligens ptholemæus eum ꝓditorē:& filiæ suæ nuptiaꝝ transgressorē accusauit: & statim affinitatē soluit:& illam Demetrio tradidit:& tūc māifeste factæ sunt inimicitiæ.Ptholemæus aūt post hæc antiochiā ueniēs ab antiochēis bēigne susceptus rex ab eisdē declaratus est.Quod audiēs Alexā.statim cū magno apparatu antiochiā uenit:& Ptholе.cōtra eū duxit exercitū:& uincēs Alexandrū in arabiā fugauit:ubi arabū rex noīe Zabilus eidē caput auferens ptholemæo trāsmisit:q suauē sibi rem summūq̧ spectaculū Alexandri morte simul & capite uidit:q tñ paulopost præ gaudio uitā finiuit:ut patet prīo macha.ca.xi.&.i3.lib.Iosephi cap.7.atq̧ ita Alexā.pro Demetrio pœnas dedit:quē occiderat:pro antiocho cuius mētitus fuerat originem. 5061 i38

❡Tertium bellum punicum.

❡Tertium deīde bellū punicū.6oi.anno ab urbe cōdita a Romāis cōtra Carthaginēses suscipit̄: regnātibus apud Romanos.L.Manlio Censorio &.M.Manlio secundū Liuiū anno.f.5i. postquā secundū bellū punicū transactum fuerat.Hi itaq̧ cōsules(sicut Orosius in.4.cap.44.scribit)Carthaginē profecti Carthaginensibus præceperūt:ut oīa arma:nauesq̧ ipsis Rōanis traderent. Qui timore cōcussi tantam repente armoꝝ uim Romāis detulerūt:ut inde sicut ait Liuius:tota Aphrica facile potuisset armari:postquā uero arma comportarunt:iussi sunt relicta ciuitate procul a mari decem passuum millibus recedere.Quo audito Carthaginenses dolorem ad desperationē adde ntes decreuerunt aut urbem defendere: aut cum ipsa perire.Quamobrē Hasdrubales duos suos duces creauerunt.Dehinc arma facere aggressi:cum æris ferriq̧ materia deficeret:auro argentoq̧ suppleuerunt.Cum autem consules urbem oppugnare decreuissent:& iam aliquam murorū partem diruissent machinis facto impetu a Carthaginensibus turpiter repulsi sunt:quos fugientes Scipio repulso in muros hoste defendit. Censorinus uero in urbem rediit: & Manlius Carthagine amissa in Hasdrubalem arma conuertit. 5062 i37

Armoꝝ īcredibilis multitudo

Aurea & argētea arma

❡Carthaginis excidium.

❡Scipio

134 5065 ¶ Scipio autē magni Scipiōis nepos hisdem tpibus omni uirtute apud Romāos præclarus ex cō dito cōsul extra sortem factus Aphrica sibi decreta est. Veniensq Carthaginē cum sex cōtinuis die bus noctibusq oppugnasset. Tandē re desperata Carthaginenses ad deditionē traxit: petentesq ut quos belli clades reliquos fecerat: saltem seruire liceret: atq ita primū mulierꝝ agmen satis misera bile post uiroꝝ turba descendit. Nam ut Liuius ait fuisse mulieꝝ. 25. millia: uiroꝝ. 30. millia capti uorum memoriæ traditum est. Hasdrubal uero imperator ultro se transfugæ dedit: & eius uxor se suosq filios quodā fœmineo furore in mediū se iecit incendiū. Ipsa autem ciuitas supposito igne sexdecim cōtinuis ardens diebus: miserumq uictoribus præbuit spectaculum. Multitudo uero illa captiuorum paucis exceptis principibus uenundari iussa est. Transfugæ autē spectaculum popu lorum traditi sunt feris: atq ita Carthago illa celebris ciuitas a Didone condita secundū Eusebiū. 668. Vel ut alii uolunt. 748. anno ab eius conditione deleta est: omni murali lapide in puluerem comminuto: quarto scilicet anno: ex quo ipsum tertium punicum bellum fuerat inchoatum. Sci pio autem & ipse cognomen illud celebre meruit quod auus eius acceperat: sic ut propter hāc for tissimam uirtutem aphricanus iunior appellaretur. Numerus captiuorū

133 5066 ¶ Tyberius Gracchus ex Tyberio patre Romanoꝝ cōsule natus tempestate hac admodū iuue nis existens multa uirtute clarus & celebris fuit. De quo Plutarchus tradit quod etiā ab ipsa pueri tia ita clarus & īsignis extitit: ut in auguro collegio cōfestim sit receptus ꝓpter uirtutē magis quā nobilitatē. Prima nanq eius militia sub ꝓdicto Scipiōe iuniore in aphrica fuit: ubi quum eidē Sci pioni cōtubernalis esset: tamē modestia & uirtute cæterā iuuētutē egregie superauit: & primus om nium Carthaginis muros cōscendit: & multas hostium cædes edidit: sed Demū Romā reuersus ubi Tribunum plebis factum sensit: statim legem agrariam ferre decreuit: propter quod odiosus factus a locupletibus peremptus est: quum nec dum trigesimum ætatis complesset annum.

132 5067 PTholemæus Euergetes prædicti philometoris filius. Cleopatræq germanus septimus ægyptioꝝ rex. olympiade. 159. quæ fuit annus quadringētesimus sexagesimustertius iu daicæ captiuitatis ægyptiis regnare cœpit: & regnauit annis. 29. Vir qdē pessimus atq sæuissimus. Ob cuius sæuitiā frater eius & Cleopatra soror sibi timentes: cū reges essent regnum ei ꝑ legatos obtulerūt. Quamobrē elatus plurimū effectus est: quod. s. fraternū regnū sine ullo certamine recepisset: & statim fratris filium e cōplexu matris enecauit: & oēs eius fautores tru cidauit: ac postea sororis thoꝝ cæde eius filii cruentū ascendit. Post quod non mitior & in popula res q eū in regnū uocauerāt fuit: oīa enim sanguine manere fecit. Et sicut ciuibus suis cruētus exti tit. Ita quoq Ro. q illo uenerāt rediculo fuit. Quia sic refert Iustinus. Erat uultu deformis: statura breuis: & sagina uentris nō hoī: sed beluæ ꝑsimilis. Quā qdē fœditatē nimia uestis subtilitas auge bat. Hic qppe filios ex sorore & ex uxoris sorore suscepit: ac etiā sororis filiam ꝑ uim stuprauit. Cu ius filium membratim diuisum & in ista positum matri in die natalis eius inter epulas iussit offerri. Pthole. Euerge.

128 5071 ¶ Demetrius eius noīs. 7. undecimus Syriæ & Asiæ rex. 4. regni Euergetis anno regnare cœpit: & regnauit annis. . Hic prædicti Demetrii sother filius fuit: quē pater apud Gnydium hospitem suū cum magno auri pondere cōmendauerat: ut belli periculis eximeretur. Qui contra Alexandrum in prælio egressus uictor euasit: regnumq illi abstulit. Et omni tandem regno paterno recuperato: rerum successu corruptus uitiis adolescentiæ inquinatus in segnitiem lapsus est. Tantumq cōtem ptum apud omnes ob inertiam quantum odium ex superbia pater habuerat: contraxit: ita ob eius imperio multæ ciuitates passim se subtraxerint. Vnde ad abolendam inertiæ maculam parthis bel lum intulit: & eos multis præliis sæpe fudit: postremo tamen captus in hyrcaniā missus ibidē beni gne & iuxta cultū pristinæ fortūæ habitus est: atq ibi. 9. annis sine regno priuatus uixit: quo tpe an tiochus Sedetes regnauit annis. 9. Tandē eidē denuo regno restituto regnauit annis. 4. cui philo metor Cleopatram filiam ab alexādro sublatā uxorem dedit: ut patet primo macha. cap. 12.

¶ Viri disciplinis excellentes.

127 5072 ¶ Metrodorus Atheniensis pictor atq philosophus his temporibus insignis & clarus habitus est. Qui Plinio testante lib. 35. Vtraq scientia magnæ auctoritatis fuit. Nam quū Paulus Emilius (Per seo rege aduicto) ab atheniensibus petisset: ut unum sibi probatissimum philosophum mitterēt ad erudiendos filios: Metrodorum ei miserunt: profitentes eum in utroq desiderio præstantissimum quod ita quoq Emilius iudicauit.

¶ P. Terentius Carthaginensis poeta comicus per hæc tempora in precio fuit. Quia Scipione iu niore prædicto in seruitutem ex aphrica ductus: propter ingenii magnitudinē & formæ præstātiā libertate donatus est. Hic primū andriam antequā ædilibus uenderet Cecilio (multum se miranti) legit. Scripsit autē comœdiaꝝ eleganti studio libros sex: in qbus multoꝝ mores ad præcauenda pericula annotauit. Tandē in archadia moriens eius sepulchro tale epitaphium inscriptum fuit.

Natus in excelsis tectis Carthaginis altæ. Romanis ducibus bellica præda fui.
Descripsi mores hominum: iuuenūq senūq. Qualiter & serui decipiant dominos.
Quid meretrix quid leno dolis cōfingat auaris. Hæc quicunq leget: sic puto cautus erit.

¶ Pacuuius aūt Brūdusius tragœdiaꝝ scriptor. Ennii ex filia nepos ꝑ hoc idē tēpus floruit: q prīo Romæ uitā duxit: ubi post multa ab eo ædita Tarentū regressus ibidē nonagenarius uitam finiuit.

¶ Aristarchus grammaticus & ipse hac tempestate Eusebio teste agnoscitur.

Accianus fundus ¶ L.Accinum tragœdiarum scriptoré p hæc quoq; tēpora:ut Euseb.testat̄ claruisse cōstat:q Mēsino & serano cōsulibus parētibus libertinis natus multa cōposuit:quæ pacuuio iam seni Tarenti recitauit.Ab isto nanq; accianus fundus iuxta pisaurū cōstitutus dictus est:qd illic intra colonos fuerat ex urbe deductus.Hic iam senex in collegio poetarum sedenti nunq̄ Iulio uenienti assurgere uoluit: maiestatis eius īmemor:sed & qa in cōparatiōe oīum studiorū aliquāto se superiorē eē cōfidebat: propterea insolentiæ crimen icurrit:& in uoluminum non magnum certamine se exercebat.

¶ Symon Mathathiæ filius.3.Iudæorum dux pariter & pōtifex anno sexto regni Euergetis Olympiade scilicet.160.sedere cœpit:& sedit annis.8.Huic pōtifici Ro. & Spartiate quum eius libenter legationē accepissent:amicabilia misere rescripta:& antiochus similiter Demetrii filius ad eum in hæc uerba rescripsit dicens.Vobis omnia quæcunq; remiserūt qui fuerunt ante me remitto & permitto uobis facere percussurā ꝓpriis nummismatis in regiōe uestra. Quumq; obtinuero regnum magnificabo gentē uestram:& templū in gloria magna:ualete.Hunc autē Triphon studuit fraudibus & dolis circūuenire:sicut fecerat Ionathan & fratrē eius.Cuius artem Symō ītelligens prudentissimæ cessit malitiæ:& liberauit patriā a periculis.Hic corpus fratris sui Ionathæ a Triphone redimens in Modin tumulauit erigens.7.pyramides patri ac matri:atq;.4.fratribus & sibi circum posuitq; pulcherrimas columnas in qbus ad rei memoriā naues & arma sculpsit sicut patet primo Macha.ultimo.Tandē Ptholemæus eius gener abdi cuiusdā filius:cum eum ad ꝯuiuium inuitasset:eundē cum duobus filiis interfecit:& ipsius Symonis uxorem cum reliquis duobus filiis in uincula coniecit.Ac sic Machabeorum primus liber hic explicit. 5072 126

¶ Reges Attalici siue Pergameni.

¶ Attalus pergami Asiæ ciuitatis rex hisdem temporibus moriens populū Romanū regni sui hæredem instituit.Hic itaq; Attalus rex cū esset eruditus uir inter cætera de Agricultura librū cōposuit eo maxime:quia paternos agros ipsemet sarculo scindebat.Hi aūt attalici Reges a quodā Tyanensi Eunucho nomine philetro ortum habuere.Lysimachus aūt agricolis filius. Vt Paulo altius repetemus:unus fuit ex Alexandri magni successoribus.Qui montē supra pergamū cōmuniuit:suosq; ibi thesauros cōstituit.Quorum custodiā philetro Eunucho prædicto tradidit:quum optime esset educatus & sibi charus.At is quum ab arsinoe Lysimachi uxore discederet:quæ eum accusauerat tempus ad defectionē expectauit.Interea Lysimachus malo cōsilio adductus filium Agatoclem īterfecit.Seleucus aūt Nichanor reuersus illum substulit:& ipse a Ptholemæo Cerauno sublatus est:doloq; interemptus.Inter hos autē tumultus philetrus Eunuchus in arce continens:nunc isti:nūc illi quem ualidiorem esse animaduerteret: obsequens.20.annis castellum & pecunias possedit:duo quippe illi fratres erant.Eumenes natu maior:& Attalus prædictus. Ex Eumene natus est alter Eumenes:qui pergami successionē habuit:& antiochum Seleuci filium apud sardos prælio superauit:qui cum.20.annis regnasset mortuus est:cui attalus ex attalo natus successit:q primo rex appellatus est:& prælio maximo Galathas superauit:& Romanorum amicus in classe Rhodiorum cum eis aduersus philippum pugnauit.Obiit iam senior quum regnasset annis.43.superstitibus quattuor filiis ex Apolloníde Cyrcena susceptis.E quibus Eumenes primogenitus regnū secūdo loco suscepit.Qui cum Romanis aduersus magnū Antiochū & Perseum Macedonum reges bellum gessit. Totamq; illam regionē a Romāis accepit:quæ sub Antiocho circa Thaurum erat: Regnauitq; annis quadraginta nouem. Vrbem hic muniuit: ac in modum ciuitatum ampliauit. Imperium Attalo filio tertio loco reliquit ex Stratōe Ariarants Cappadocum regis filia nato.Sed admodum puero fratrem Attalum constituit tutorem qui uigintiuno annis regnauit: & aduersus Demetrium Seleuci filium cum Alexandro Antiochi filio Bellum gessit:& contra pseudo Philippum Romanorum socius fuit.Diegelim regem cœpit:& ducto in Traciam exercitu prusiam interemit:præfecto illi Nichomede filio postremo reliquit regnum Attalo:qui sub tutela erat: cogente ad hoc ipsam morte.Is Philometor cognominatus:cum annis.5.regnasset:morbo decedens Romanos hæredes īstituit:qui eam regionē in prouinciā redegere. Et hic mos humanarum rerum quæ ex paruis principiis multū sæpe accrescunt:& postea corruunt.In ea quippe urbe pergamo uiri cōplurimi excellentes fuere:ut pote Apollodorus orator:Dionysius historicus:& alii multi. 5076 ii

Philetrus eunuchus

Eumenes

Attalus secūdus

Eumenes.3.

attalus.3.

¶ Hyrcanus Symonis Machabei filius:cui proprium nomen Ioannes fuerat patre interfecto anno decimoquarto regni Euergetis olympiade scilicet.163.quarto loco iudæorum dux & pontifex constitutus:sedit annis uigintisex.Vir utiq; optimus & sacerdotio dignus:atq; ducatu strēnuus nec non & prophetiæ dono clarus:cum quo deus erat: & futurorum præscientiam ei donauerat. Hic ideo Hyrcanus dictus fuit:quod aduersus Hyrcaniā bellum gerens uictor euasit:& deinceps Hyrcani nomen adeptus est:Postmodum a Romanis ius amicitiæ postulans obtinere promeruit.Antiochus autem Syriæ rex eo pontificante obsedit Hierusalem qui populorum saluti cōsulens inducias per legatos expostulauit qui annuit petitioni:uidensq; Hyrcanus studium Antiochi circa deū: aperuit sepulchrū Dauid:tria millia talenta pecuniarum exinde protulit: & trecenta Antiocho tradidit:qbus acceptis obsidionē soluens discessit.Et cum eo multas etiā amicitias cōposuit.Indeq; cōtra Samariam ciuitatem ualde munitam Hyrcanus expeditionem producens tandem cœpit: & 5081 118

Sepulchrum Dauid aperit̄ & tria millia talenta extrahūtur

pœnitus totam deleuit:adeo ut uidentes magis uallum quam ciuitatē illic fuiſſe quiſq; iudicaſſet. Quam poſtea herodes inſtaurans non Samariam:ſed Sebaſten appellauit:hic multas ſeditiones a phariſeis & eſſenis pertulit:a quibus tādem liberatus fœliciter uſq; ad ſenium uixit. Defunctuſq; quinq; filios reliquit:Ariſtobolum & Antigonum:atq; alios tres:quibus prædixit(ut clare Ioſephus refert)quod rerum domini non diutius permanerent.

¶ Locuſtæ in aphrica.

¶ Locuſtarum multitudo p hoc idē tp̄s adeo in aphrica cōualuit:quæ(ut diuus pater Auguſtinus tertio de ciuitate dei capitulo trigeſimoprimo refert)nō ſolum ſegetes:ſed & folia atq; cortices cor roſerunt:quibus conſumptis præ nimio uento in aphricano pelago ſe demerſere:quarꝫ corpora p littora putrefacta tam peſtiferꝫ fœtorem exhalarunt:ut ibidem fere omnes aues & pecudes mori rentur. Aphrorꝫ quoq; ducenta millia:Romanorꝫ uero militū:qui illuc ad præſidium fuerant deſtinati triginta millia extincta referunt. peſtis maxīa

¶ Carthago reponitur.

iio 5089 ¶ L.Cecilius metellus:&.T.Qu.Flamminius anno duodecimo regni Euergetis cōſules Romani dicti ſunt:quorꝫ iuſſu Carthago in aphrica repoſita eſt:uigintiduobus annis poſtquā euerſa fue rat reuolutis:in qua & ciues Romani plurimi fuerunt adducti. Sed intra breue tp̄s Ethna ultra ſoli tum flāmeos ignes euomens calidis cineribus exuſta eius tecta deſtruxit. Cuius ſubleuandæ calamitatis cauſa Senatus Romanus decem annis uectigalia remiſit.

io9 5090 ¶ C.Caſſius longus & Sex.Domitius Caluinus anno ſequenti conſules dicti: ſtatim ex Senatus iuſſu tranſalpinis gallis bellum intulere:ubi iuxta Rhodanum fluuium maxima hoſtibus clade il lata:de ipſis magnifice triumphauerunt:eorum ducem captum præſe ducentes.

¶ Inſtitutus gallorum Rex:eo ipſo anno Fabio:& Quintio Martio conſulibus regnantibus cum i80.armatorum millibus contra Romanos aſcendit:ſed a romanis ponte diſturbato:quem ſupra Rhodanum fluuium extruxerat:deuictus eſt. Tuncque Quintius conſul omnes gallos:qui ſub ra dicibus alpium habitabant:pœnitus deleuit.

io3 5096 PTholemæus phyſcon:qui & Sother Euergetis filius: Octauus ægyptiorꝫ Rex olympiade.i69.quæ eſt.49i.iudaicæ captiuitatis annus ægyptiis regnare cœpit:& regnauit an nis decem & ſeptem. Huius tēporibus anthiochus cyricenus Demetrii regis filius:& anthiochi Griphi regis frater:poſteaquā idē anthiochus griphus octo annis quiete regnaſſet:e regno eiectus eſt:& Syriam ipſe Anthiochus cyricenus obtinuit & regnauit. Sed rurſus a Gripho ſuperatus:eandem ipſe recepit:atq; ita hi duo adinuicē dimicātes ſucceſſiue:modo unus:mo do alter regnabant:inter has autem regni Syriæ parricidiales diſcordias mortuus eſt Ptholemæus iſte relicto regno uxori. P.Phyſ.

¶ Numidarum Reges.

¶ Numidia autem Carthaginēſis ſeu aphricana regio eſt:q̄ incipit a ſeptētrionali parte maris qđ in Sardiniā īſulā uerſus tēdit. Ab occaſu Mauritaniā.i.granatā:a meridie Ethiopiā hn̄s:i hac qppe regione(ut teſtat̄ Plinius)p̄ter marmora:& plurimas feras:cuiuſuis generis nihil inſigne habet:In ea tamen celebres urbes exiſtunt:uidelicet Hippon:Rhegium:& Ruſtichaela.

ioi 5098 ¶ Maſſeniſſa igitur quidam huius ꝓuinciæ Rex:his temporibus fuit. Hic patrem Numidā nomine habuit. Qui Maſſeniſſa:ut Liuius libro ſeptimo de ſecundo bello punico ſcripſit:Paulo ante an no uitæ ſuæ nonageſimo ſeptimo mortuus eſt:relictis quadraginta q̄ttuor filiis:inter quos Scipionē iuniorē diuiſorē:& diuiſionis arbitrū eſſe uoluit. Hic itaq; maſſeniſſa primo Romanis capitalis hoſtis fuit. Deinde amiciſſimus factus uſq; in finē uitæ ſuæ p quadraginta annos pſeuerauit. Quo mortuo eius filius Mycipſa:reliquis fratribus morbo abſumptis:regnū ſolus obtinuit. Qui Iugurtham filium ex cōcubina genuit:quem eodem cultu:quo & cæteros liberos carum habuit.

¶ Iugurthæ bellum hic incipit.

95 5104 ¶ Iugurtha prædicti Maſſeniſſæ Regis ex pellice nepos Numidarꝫ rex anno octauo regni Sother p̄dicti regis ægyptii olympiade.i.i68.regno poſt patrē Mycipſam ſuſcepto bellum ꝯtra romanos gerens captus fuit:& romā pductus: Cuius hiſtoriā Saluſtius eleganti ſtilo deſcribēs:ſic ait. Quod quum primū adoleuiſſet:uiribus maximus:& decora facie pollere cœpit:& multo magis ingenio ualidus eſſe cœpit. Vnde nec a ſe luxui aut inertiæ corrumpendū dedit. Sed uti illius gētis mos eſt: æquitate iaculari curſu cum æqualibus certare ſtudebat:& cum omnes gloria anteiret:omnibus ta men carus erat:quibus rebus:& ſi pater in initio lætus eſſet:quod iugurthæ uirtutem regno ſuo glo riam fore exiſtimaret:poſtquam tamen hominem adoleſcētem exacta ætate:& paruis liberis ma gis magiſque creſcere intellexit:uehementer ex negocio permotus multo animo uoluebat. Tandem poſt multorum conciliorum uolutationem:propter eius uirtutes & populi fauorem: eum ut cæteros adoptauit in filium:& teſtamento pariter cum legitimis filiis inſtituit hæredem. Defuncto autem Mycipſa patre intra modicum tempus per ſatellites ſuos Iugurtha hic fratres ſuos(igno bilitatem eius deſpicientes)occidi fecit:qui eam obrem ad ius dicendum Romam accerſitus etiam fraudibus ſuis ſine malo remiſſus eſt. Vbi deterior effectus:etiam maſſinam Guiluiſæ filium: & maſſeniſſæ nepotem obtruncari fecit. Eo ꝙ ob regum diſcrimen profugus Romam ueniens regnum tanquam ad ſe pertinens a Romanis ſibi adiudicari poſtulaſſet. Quibus geſtis:mox a ſenatu iuſſus eſt ab Italia diſcedere: unde in regnum regreſſus dixiſſe fertur. O urbem ue-

nalem & mature perituram: si emptorem inuenerit. Bello uero a Romanis renouato: Iugurtha ab albino consule per dolum statim pacem extorsit: Romanis deinde sub iugum missis. Tandē Mario consule & Sylla quæstore contra eum missis: eius obtrūcato exercitu iterato a sylla capitur: & ad marium consulem uinctus perducit: qui in Numidia rebus cōpositis Iugurtha cum maximis spoliis Romam a mario deducit. Qui marius: ut Liui. testatur calendis ianuarii iugurtham præ se uinctum adducens cum glorioso triumpho urbem intrauit: iam etiā ante cū Metellus de ipso triumphum egerat. Deniq; Iugurtha in carcere Romæ constitutus ibidem strangulatus est.

¶ C. Marius Romanorum consul: his temporibus apud senatū clarissimus impator habitus est: q ut plutarchus ait: qui eius uitā pulcherrime descripsit: & paupem & mechanicū noīe mariū hūerit patrē: postposita ignobilitate magnæ sciæ & probitatis ac industriæ: necnō & militaris peritiæ præstans euasit: atq; libidinis & diuitiarum uictor: qui quū primū in hispania sub scipione militaret: fert ipsum cū bellicoso hoste magnū ɔseruisse: & illum ante impatoria ora cōfecisse. Prætor postea factus. Iulia ex insigni iuliorum familia ortam duxit uxorem. Cuius Cæsar imperator fuit sororius nepos. Post multa autē præclara in bello gesta consul cōtra Iugurthā prædictū designatus: ipm ingenti gloria uicit: & Romā perductum de eo; ut præmissum est triumphauit. Secūdoq; consul cōtra Cymbros factus: qui multos Romanorum duces necauerant: omnes duobus commissis prælis ad internitionem dedit. Hic enim duces ex Theutonibus: Ambronibus: aliisq; gentibus multitudinem pœne infinitam in galliam reduxerant: italiamq; irruperant: qui nec alicubi sedem ponere decreuerant: donec Romam in italia euerterent. De his itaq; Marius cum Catullo collega suo triumphans: tertius Romæ conditor ab omnibus appellatus est. Verum quum sexto cōsul fuisset: mutata fortuna a sylla exul eiicit: & terra: mariq; uagus per aliquod tempus fuit: tandem septimū consulatum attingens post. 17. diem huius consulatus mortem obiit. 5106 93

Tertius Romæ cōditor dicitur

¶ Coniuges quædam Cymbrorum & infinitus pœne numerus his temporibus Orosio in quarto referente: fuit: miris ob castitatis propositum extollendus laudibus. Hæ quippe mulieres quum uidissent Theutones & cymbros maritos suos in Galliam & Germaniā contra Romanorum nomen coniurasse: una cū ipsis uiris suis in italiā uno & eodem ipetu concurrere. Quæ quū uidissent Cymbros & Theutones suos a Caio Mario Romanorū consule prædicto post longa certamina supatos in unū se colligentes: animoso consilio libertatem suam & castimoniam tutare decreuerūt. Factoq; ex multitudine plaustrorum sibi uallo diu & acriter pugnauere: & cum fustes: lapidesq; ac cætera armamenta in pugna consumpsissent: legatos ad Marium miserunt postulantes: non ut ad patriam redire permitteret. Sed ut omnes romanis uirginibus uestalibus iungerentur: q tā honestissimam petitionem quum non impetrassent: furore succensæ in obstinatam uoti sui perseuerantiam crudelissimum iniere facinus. Nam ante omnia collisis in terram paruulis suis ne in seruitutē traherentur nocte una ne & ipsæ uiolarentur (exusta omni eorum substantia) laqueis omnes sibi mortē constituere: nec prædæ aliquid ex se præter pendentia corpora auidis reliquere romanis.

Mirabilis mulierū fortitudo

¶ Iudæorum regni instauratio.

¶ Aristobolus Hyrcani iudæorum pontificis & ducis filius. xi. regni Sother anno principatum qnto loco apud iudæos tenens regnauit tantummodo uno anno. Hic Aristobolus magistratū ad regiam dignitatem transferre decreuit: primusq; sibi diadema imposuit: post. 484. annos & sex mēses: ex quo de captiuitate babylonica populus liberatus ad propria remeauit: multum enim hic patriæ profuit. Nam subegit itureos: & plurimā eorum prouinciam iudæis adiecit: & compulit habitantes in ea: ut si uellent in prouincia manere circunciderentur secundū leges mosaicas. Fuit nāq; (ut Iosephus in tertiodecimo ait) Naturæ ualde moderatæ & ingenui pudoris. Hic tamē consilio Antigoni fratris sui libidine dominandi: matrem & tres fratres suos iuniores in uincula cōiecit: & paulopost etiam Antigonum fratrem quem & fame perire fecit: pro quibus malis statim in se diuinam sensit uindictam. Quia morbus acerbissimus ita eum inuasit: ut sanguinem omnem laceratis uisceribus euomeret. Quo quidem morbo emisit spiritum. 5107 92

¶ Alexander qui & Ianeus dicitur aristoboli prædicti frater: eo defuncto apud iudæos pontificatū & regnum suscipiens regnauit annis. 17. Hic enim (sicut iosephus refert) nunquam ad facieȝ patris Hyrcani uenire meruit. Causa huius odii talis fuisse dicitur. Quū diligeret priores filios: Hyrcanus scilicet aristobolum & Antigonum prædictos: apparuit ei dominus in somniis dicens: qđ iste eius successor existeret: qua uisione contristatus Hyrcanus quum nollet eius habere successorem: quuȝ primū natus est: eum in gallilea nutriri mandauit. Sed deus nequaquam mentitus est Hyrcāo: hic quippe regno suscepto unum e fratribus suis tentantem regnum inuadere interfecit: & alterum uolētem innocenter uiuere honorabiliter tractauit. Indeq; (ut comestor ait) crudelissime ciuibus suis pfuit: quia mille seniores intra sex annos peremit: octingentos quoq; uxoratos uiros una cū uxoribus ac liberis in plateis patibulis affixit: postea pace confecta: quartanarum febrium morbo: queȝ ex ocio contraxerat: uitam finiuit. Relictis Hyrcano & aristobolo filiis: sed regnū Alexandræ uxori reliquit: quæ uiuente adhuc marito populos humanitate sibi allexerat. 5108 91

¶ Romanorum clades permaxima.

¶ Manlius & Cepio proconsules romani anno decimoquarto regni Sother qui. 454. annus ab urbe 5110 89

urbe condita:ut Orosius lib.5.cap.19.testatur aduersus Cymbros & Theutones:aliasq; gallorum ac germanorum gentes:quæ tunc ut imperium romanum pœnitus extinguerent: conspirauerant a senatu missi sunt. Qui ab eisdem gallis iuxta Rhodanum fluuium maxima cum ignominia uicti sunt:siquidem Manlius ipse consul interfectus est:& duo eius filii cū.80.milia trucidati fuerūt: qdraginta quoq; colonoꝝ milia pempta uix ex oī exercitu Ro.x.euadere potuerūt:q tantæ cladis nunciū romāis afferre possent.Hostes uero binis castris potiti noua quadam atq; insolita exercitatione cuncta quæ cœperant:pessundarunt aurum scilicet & argentum in flumen proiicientes.Loricæ autem uirorū concisæ,falleræ equorū disperditæ.Equi ipsi gurgitibus immersi:homines arboribus fuerunt suspensi:ita ut nihil pdæ uictor:nihil misericordiæ uictus cognosceret:maximus tunc Romæ non solum luctus:uerum etiam metus fuit:ne confestim galli alpes transcéderent:& italiam diuerterent.

¶ Gallorum clades a Romanis.

¶ Romani Gallorum terrore concussi anno sequenti(teste Orosio)Marium prædictū consulem
87. 5iii contra cymbros misere:qui Iugurtha in Numida deuicto cū eodē exercitu in galliā ueniens compositis statim ordinibus plium cum eis commisit:in quo quidem ducenta armatorum milia Marius ipse cum suo exercitu interfecit:& octoginta milia cœpit:occisoque eorum duce Theuto modo uix tria milia fugere potuerunt.Mulieres uero eoꝝ constantiore aīo q̄ si uicissent consulem cōsuluere:ut si inuiolata castitate uirginibus:ac diis seruiendum esset:uitam sibimet reseruarent: qꝫ quum petita non impetrassent paruulis suis(ut dictum est)ad saxa illisis cunctæ sese ferro ac suspēdio peremerunt.Marius autem cum socio hostibus superatis Romam redeuntes triumphauerūt.

¶ Viri doctinis excellentes.

¶ Hortensius Romanus oratorum sui tpis princeps:tēpestate hac Romæ floruit & multa cōposuit:qui teste Quintiliano libro sexto de institutione oratoria Cicerōis æmulus fuit:quoadiuxit secundus:de quo sic refert Gellius in primo nocti.atti.Hortensius fuit orator clarus: sed delicatior q̄ uirum decet:& formæ nō minus q̄ eloquētiæ studiosus:quia nunquā speculo incōsulto prodire uoluit in publicum:in illo se mirari:in illo uultum togamq; componere consueuit.

¶ Hortensiam autem filiam post se reliquit dignis extollendam laudibus:quæ non solū patris facundiam & doctrinam amplexa fuit:sed etiam ipsius pronunciandi splendorem seruauit:quē scilicet opportunitas exquisiuit:& qui sæpissime in uiris doctissimis deficere consueuit.Hæc autem triū uirorum magistratu:cum matronarum multitudo romanarum exigente publica necessitate intolerabili grauaretur onere.Nec hominū inueniret aliqs:qui sibi patrociniū pstare auderet:sola ausa est aīo constanti corā triūuiris rem fœminaꝝ assumere:eamq; perorando tā efficaciter inexhausta facundia agere:ut maxima audientium admiratione crederet fuisse Hortensius pater.Eam ob rem quicquid expetierat nō solū obtinuit:ueꝝ etiā longe plus a triūuiris laudari promeruit.

¶ Turpillius poeta comicus anno.15.regni Sother:Eusebio teste Synuessæ admodum senex moritur:cuius nulla apud nos extant opera:quum deperdita omnino sint.

¶ Caius Lucillus satyrarum scriptor olympiade.170.quæ est.16.regni Sother annus secundū Eusebium Neapoli morit anno scilicet ætatis suæ.46.Qui publico funere delatus fuit. Qui primus inter latinos insignem satyrarum promeruit laudem.

86 5iii Ptolemæus Alexander nonus ægypti rex:anno quingentesimonono iudaicæ captiuitatis.i.171.olympiade ægyptiis regnare cœpit:& regnauit expulso fratre annis decē. Hic ptolemæi Sother prædicti frater fuit:Nam pater Euergetes moriens Cleopatræ uxori & alteri quem ipsi elegisset ex filiis suis regnū reliquit.Quæ quū in iuniorē filium,prior esset:a populo compulsa est maiorem eligere.Cui priusq̄ regnū daret:uxorem Cleopatram sororem carissimā ademit:& Seleucum minorē ducere iussit.At ipsa Cleopatra mater:postea quā cū ipso maiore filio decem & septē annis:ut præmissum est:regnasset:grauiter ferens filii societatem: populū in eum concitauit.Quo expulso eum in Cyprū exulare coegit:accersitoq; isto alexandro minore filio in locū fratris secū regnare fecit:sed posteaq̄ secū pdictis decē annis regnasset:tertius eius crudelitatem ipsam dereliquit:existimans melius sibi fore uitam priuatam deducere q̄ periculosum regnum possidere: at mater per legatos eum in regnum reuocare studens: quum didicisset eundem filium occultis insidiis exitium machinari ab eo diffugit.Sed tandem ab eodem occupata interficitur:digna quidem mortis infamia:quæ & matrem thoro expulit:duasq; filias suas uiduas fecit:ac alios in exiliū egit.Sed nec Alexandro parricidiū multum fuit:quia ob matris parricidiū a populo in exilium actus & ipse fuit:& ptolemæus Sother prædictus reuocatus regnum rediit. Quiq; quum matri bellum gerere uoluisset:neq; a fratre armis reperere unq̄ uoluit:qꝫ prior posse dixisset:indeq; regnauit annis quattuor igitur Alexander hic regni cyreneorum quod ei pater testamento reliquerat populo romano hærede instituto decessit. Pt.Ale.

85 5ii4 ¶ Philippus ultimus Syriæ & asiæ rex quarto regni Alexandri anno regnare cœpit:& regnauit annis.2.Quo regnante antiochus eius paruus in parthos fugiens pompeio se tradidit:post quem statim philippus hic a gabino consule captus.Regnum eius in romanorum ditionē cessit.Et tunc Syriæ regnum finem accepit:quod per ducentos uiginti annos sub regibus.17.durauit.Quoꝝ nomina & tempora ista sunt.

¶ Syriæ regum Epilogus.

Seleucus qui & nicanor.i.	añ.31	Seleucus philopator.7.	añ.12.	Demetrius.13.	añ.9.
Antiochus Soter.2.	añ.19.	Antiochus epiphanes.8.	añ.11.	Demetrius 14.	añ.4.
Theus.3.	añ.10.	Antiochus eupator.9.	añ.2.	Antiochus.15.	añ.12.
Gallincus.4.	añ.20.	Demetrius Sother.10.	añ.12.	Antiochus.16.	añ.18.
Antiochus magnus.5.	añ.36.	Alexander.11.	añ.10.	Philippus.17.	añ.1.
Ceranno.6.	añ.3.	Antiochus.12.	añ.3.		

¶Sociale bellum.

¶Picentes uestini: Marsi: peligni: Maruicini: Sannites: & Lucani anno nono regni Alexandri in unum confederati secundum Orosium in quinto lib. Graue bellum in italia contra romanos assūpsere. Vnde & ciuem seruium prætorem Romanū legatū ad se apud Esculum missum occiderūt: clausaq; ciuitate ibidem omnes ciues romanos in dicta cæde iugulauerunt. Et hoc quidem bellū per quadriennium protractum est. 5120 79

Pt. Sot. PTolemæus Sother pauloante a matre pulsus: hoc anno Alexandro ab ægyptiis interfecto: regnum paternum iterum recuperās regnauit annis octo. Ciues enim (ut præmissum est) quum primum Alexander matrem occidisset: ipsum in uindictam matris propter eius interfectionem repulerat & cætera. 5123 76

¶Sylla patricius romanus anno tertio regni.p.Sother quum plurima in iugurthino bello edidisset facinora imperatoris gloriam a senatu reportauit. Qui statim contra Mitridatem athenas missus de eius exercitu cētum milibus cæsis athenis potitus est. Hic (ut plutarchus & Salustius tradūt) ex antiqua atq; præclara Scipionum familia ortus: omnem uitam ab adolescentia quibuscunque flagitiis inquinatam usq; ad quæsturam duxit. Quam sub Mario contra iugurtham adeptus est: in quo quidem officio uitam penitus commutauit. Et ut dicit Valerius: cathenas iugurthæ manibus iecit. Mitridatē compescuit: socialis belli luctus repræssit: Cynnæ dominationem fregit: & Marium: qui olim se quæstorem fastidierat: in ipsam illam prouinciam proscriptum & exulem petere coegit. Erat hic litteris græcis latinisq; optime eruditus: facundus: acer: astutus: gloriæ cupidus: sui securus: multarum rerum & pecuniæ maxime largitor: animo grandi: ita ut dicat Salustius: Dubitari potuit: fortior an fœlicior foret. Nam fœlix in eo dici potuit q; de inimicis Marianis ultus fœliciter fuerit: quorum ex eis sex milia necari in urbe iusserit: proscriptis quingentis & duodecim milibus in prænestre occisis: postea dictator factus: ita rempu. repræssit: ut teste Cicerone in sexto uerrinarum nemo illo inuito nec bona: nec patriam: nec uitam ipsam retinere posse: postremo sicut plinius nepos refert libro de uiris illustribus ordinata republica dictaturam deposuit: & sub priuata uita puteolos se contulit: ubi paulopost in morbum incidit: ulcere in intestinis oborto. Quo tēpore tanta pediculorum uis toto corpore manauit: ut nullo argumento cohiberi possent: atq; hoc morbo mortem obiit: scripsit autem Sylla hic commentarios pulcherrimos. Nam teste plutarcho uigesimumsecundum commentariorū librum biduo antequam mortuus est scribendi finem fecit. 5126 73

numerus occisorū proscriptorū pediculi hominū interficiuntur.

¶Prodigia dira fiunt.

¶Prodigia dira hisdem temporibus: testibus diuo patre Augustino tertio de ciui. dei capitulo.13. & Orosio libro quinto capitulo.12. in italia uisa sunt. Nam canes equi boues asini & alia quæq; animalia humanis usibus subdita: subito momento efferata: & pristinæ lenitatis oblita: relictis dominis: libera uagabantur: & omnium hominum sperneb ant accessum: non sine periculo adeuntis.

¶Apud tarentinos item quum panes per cōuiuia frangerentur: cruor mediis panibus quasi e uulneribus corporum fluxit: per septem etiam continuos dies grando lapidibus immixtis etiam testarum fragmentis terram latissime uerberauit.

¶In sannitibus quoq; & Beneuentanis uastissimo terræ hiatu flamma prorupit: & usq; in cœlum extendi uisa est. Compluresq; præterea i itinere romani uiderunt globum coloris aurei a cœlo ad terram usq; reuolui. Maioremq; rursum e terra in sublime ad orientem sole ferri: ac magnitudine sua solem obtexisse. Nec multo post socialibus bellis intra italiam gestis ciuile bellum exortū est omnium sæuissimum.

¶Ciuile bellum.

¶Ciuilium bellorum romanorum initium & causa fuere primo Tiberii &. C. Gracchorū agrariis legibus cōcitati. Volebāt enim agros populo diuidere: quos nobilitas diu possederat: sed iam uetustam iniquitatem audere conuellere pernitiosum est: ut ipsa res experimento docuit: sed ut prolixitas omittatur: rem ipsam paucis explicabimus. Quum prædictus Sylla contra mitridatem pōti regem Armeniam occupantem Marium a senatu dirigi affectaret: nec quod postulabat obtineret: indignatus cum exercitu armatus urbē ingreditur: & confestim Sulpitium interfecit. Mariumq; fugat: ac alios consules ordinat. His rebus gestis ad aciem contra romanos profectus est: & hoc quidem ciuile bellum: ut suetonius scribit: q; sylla incepit per.x. annos cum maxima cæde protractum plusq̄ quinquaginta hominum milia consumpsit. Verum mortuo sylla quieuit.

quingenta hominum milia in ciuili bello interfecta fuerunt.

¶Mitridaticum bellum.

¶Mitridaticū bellū āno ab urbe ꝯdita: ut scribit Oro.666. Regni uero sother q̄rto nōdū sociali finito Ro. et ciuili pdurante incepit: qđ p ānos.x. dilatū est: qđ & si minus infame nō tū pliis minus graue cœptū est. Et quidē de huiusmodi bello uarie scriptū comperimus: utrum ab hinc cœptum 5127 72

primum

primum fuerit:an tunc præcipue exarserit:maxime quum alii triginta alii quadraginta annis gestum fuisse ferant:sed quãuis hisdem gesta tẽporibus pplexis coaceruata malis exarseruit:a nobis speciatim:& si breuiter mitridatis uita percurrẽda singula huius belli gesta proferuntur.

¶ Mitridatis igitur pharnacis parthorum regis filius & ponti.rex fuit.de quo Iusti.libro.41.& Apianus Alexandrinus:& plini.lib.25.natu.histo.ac Gellius libro.17.nocti.at.multa scripsere. Hic in prima mitridates ex prædicto patre apud synopem natus educatusq; : ac tãdem sepultus perhibetur. Qui quum puer parentibus orbatus esset:principatumq; obtinuisset:mox ut adoleuit finitimos populos & scytas in potestatem suam redegit:& cum romanis per quadraginta annos uariis euentibus cruentissimum gessit bellum:Bythiniamq; ac Cappadociam similiter adeptus: Asiam:phrygiam:paphlagoniam: Galliam & Macedoniam inuasit:multa & præclara agens prælia. Insuper & omnia in mari dominatus est:quoad sylla intra paternos limites inclusit centum & sexaginta hominũ milia in bello habuit:& eisdem cum optimis ducibus decertauit:a Sylla quidem & Lucullo ac Põpeio uictus sæpenumero tamẽ magnas illis intulit clades.L.Cassium:&.Q.Apium:&.M. Atiliũ captiuos sibi deditos palam circunduxit:quoad illum qui totius belli causa fuerat:interemit reliquos Syllæ tradidit:uicit Fimbriã:ac murenã.Cotam quoq; ↄsulatu illustrem:& Fabiũ:& Triarium superauit:ingenium illi ad res difficiles præcellentissimum fuit:uictus sæpe ab incepto minime destitit:nec una uia Romanos aggressus est.Cum celthis fœdus iniit.Et sertorium in Hispaniã per insidias misit:siue autem ab hostibus:siue ab aliis ferro ĩpetitus & saucius:nullo tamen ab opere cessauit.Ferunt hunc duas & uiginti linguas: Tot enim nationibus imperauit notas habuisse:ut qua quisq; lingua cum postulasset: eadem sibi ius redderet:sanguinolentus tñ & crudelis in oẽs extitit.Nam matrẽ fratres & tres impuberes filios totidẽq; filias interfecit:statura ingenti fuit:firmaq; semper ac optima ualitudine.Et cum litteris græcis imbutus esset:musicæ etiam operam dabat:sobrietatis eximiæ laborumq; patientissimus:solum mulierum illecebris tantus uir deuictus fuit.His moribus mitridates cum mundum(ut ita dixerim)multis cladibus inuoluisset:ad ultimum desertus a suis filiis fraude circũuentus ad ueneni confugit remedia.Quo tarde agente in cadẽ suã gallum quendam percussorem uocauit:qua percussione uitam finiuit.Vixit mitridates hic sexagintanouem annos in quibus.50.&.7.regnauit:quo mortuo consensu pompei apud synopem rogati sepulchro conditus est.Lucanus tamẽ uult ipsum ueneno extinctũ fuisse. Vnde in primo sic inquit. Post ciclas ne uagos & lassi pontica regis. Prœlia barbarico uix consumata ueneno.

quadraginta ãnis cum romanis bellauit fimbriam murenã cotãq; & alios uiginti duas linguas nouit tot nationibus ĩperauit matrem & fratrẽ & ppriosfilios interfecit.

70 5119 ¶ Sertorius patritius romanus ex Nursia sabinoꝝ urbe ortus:his tẽporibus dolo atq; fallacia:nec non audacia potens:cũ in ciuili bello marianis partibus fauisset:Syllam fugiens ex Aphrica dilapsus in Hispaniam bellicosissimas gentes in arma contra Romanos excitauit.Hic itaq; ex prædicta urbe ortus:honeste quidẽ sub uidua matre educatus fuit.Adolescẽsq; factus:p eloquentiã maximã in ciuitate comparauit potẽtiam.Prima enim eius militia sub Scipione contra Cymbros fuit. Vbi quum a romanis matre pugnatum esset:equo amisso & uulnere insuper accepto Rhodanum fluuium cum thorace & scuto per aduersos fluctus plurimum natando traiecit.Ita robusto & exercitato corpore erat.Ad honores deinde prouectus nequaq̃ militarem amisit audaciã: immo corpus suum multis periculis obiectans:& fortitudinis opera manu propria edens:tandem alterum amisit oculum.De quo etiam gloriari solebat.Quod alii non sic semper suæ uirtutis testimonia sicut ipse secum deferrent.Quinimmo torquens hastas & coronas atq; alia plurima domi relinquerent.Demum cum Sylla reꝝ potitus esset:quum fugissetq; Sertorius in hyberiam pacianus qdaȝ nomine a Sylla eo mittitur decertandi cum eo gratia.Quem Sertorius non solum necauit. Verũ etiam omnem eius exercitum cœpit.Tigenumq; oppidum expugnauit.Fertur enim sertoriũ neq; uoluptate neq; metu unquã potuisse superari:eo q fortissimus in aduersis:& modestus in secũdis semper extiterit.In ĩprouisis uero casibus ita constans & audax:ut omnes sui temporis duces anteierit.In cunctis uero quæ uel ingenio uel actu conficiuntur.s.occupatione locorum:præuentione hostium celeritate fallaciis quotiens expediret profundissimus artifex fuit:quibus rebus præstans a lusitanis dux eligitur:& cum septem milibus & quingentis aduersus quattuor romanorum duces bellum gessit:sub quibus erat peditum centum &.20.milia:equitum septem milia:& sagittarioruȝ fondibulariorumq; duo milia:quos omnes sertorios partim occidit & partim profligauit:ac Metellum uirum amplissimum ab obsidione lagobritarum abire coegit. Dehinc pompeium cũ eius exercitu ita contriuit:ut paꝝ abfuerit quin ipse pompeius interficeretur. Tandem a Marco perpẽna eius familiari principatum affectante in quodam conuiuio sertorius hic proditus crudeliter occiditur.

oculum amisit.

¶ Viri disciplinis excellentes.

69 5130 ¶ Plotus orator natione gallus philosophus quidem acutissimus his temporibus floruit.Romãq; perductus primus ibidem rhetoricam latinam docuit.Et propterea Cice. de eo sic ait. Memoria teneo primum latiæ docere cœpisse plotium quendam.

¶ L.pomponius historicus & orator attellanarum scriptor per hoc idem tempus Eusebio teste claros fuit:qui Geographiæ libellũ edidit:in quo urbium distantias & loca quæq; mensurat.

¶ Leõeus grãmaticus doctissimus Gn.põpei libtus hac tẽpestate ĩ pcio fuit:q põpei dñi sui iussu ↄmẽtaria ĩ arte medicia:q ibidẽ põpeius deuicto mitridate ĩ suis scriniis coopierat ĩ nr̃m transtulit

sermoné q̄ hūanæ uitæ nō minus ꝓfuere: q̄ reipublicæ uictoria illa de mitridate pta. Nā mitridates ipse iter reliq̄ īgenii sui magnitudine medicinæ curiosus ab oībus subiectis suis: q̄ fuere pars magna terraꝝ singula medicinalia exqrēs: cōmētationū haꝝ & exéplaria: effectusq̧ ī archāis suis reliq̄rat.

❡ Vltacillus plotus latinus rhetor & ipse Gn. Pompei doctor & libertinus per hæc tempora secun dum Eusebium scholam Romæ apperuit: & multa conscripsit.

❡ Asclepidem medicū & rhetorem celeberrimū his tpibus Romæ claruisse non nulli tradunt. De quo Plinius in septimo naturalis histo. sic ait: quod natione prusiensis fuit: primusq̧ rhetoricæ ma gister extitit: ī q̄ arte nō satis ut uolebat q̄stū faciēs ad medicinæ artē: ut erat sagacis īgenii uir se re pente conuertit: & plurimum ibidem profecit: & propterea sicut idem plinius refert: in medēdi ar te plurima extant composita ab eodem uolumina.

❡ Diodorus sardensis orator cognomento zonas per hæc quoq̧ tempora in precio fuit: & multa documenta conscripsit: multaq̧ pro Asia concertauit. Accusatus autem quod ciuitatem suā ī Mitridatis amicitiam pelliceret: habita excusabili oratione omnes calumnias deleuit.

❡ Methrodorus rhetor græcus: & legista: & ipse tēpestate istac apud calcedonē agnoscit: q e philo sophica disciplina in ciuilē mutatus pp eius eloquentiā: q̄q̄ paup eēt: claꝝ cōiugiū apud calcedo nē obtinuit: & a Mitridate rege redēdo iuri ꝑpositus ē. Sed postmodū ad Tygranē legatus missus: quū ab eo recessisset: iuitus remissus est: ac iteꝝ reuertēs siue regis opa siue alio morbo decessit. Sē sitq̧ philosophicā uitā īprudēter se deliq̄sse: q̄ si neq̧ honores: neq̧ opes cumulat: attamē saltē peri culis molestiisq̧ complurimis: ut experientia didicimus caret. Sæpe enim eorum ignominiosus est finis.

❡ Ilium in Troia uastatur.

❡ Fimbria romanus q̄stor p hoc tps ilium pœnitus uastat. Is nāq̧ q̄stor cū Valerio flacco consule aduersus mitridatē missus orta seditione in Bithinia Flaccū ꝑdictum occidit: potitusq̧ exercitus ili um uenit: a qua urbe quum tāquam latro exclusus fuisset: indignatus exercitum ad urbem admo uit: & illam. xi. die cœpit: sed glorianti quod tam cito eam urbem cœpisset: quidam iliensis notæ Agamennon respondit. Non Hector quippe aderat qui pro patria pugnaret: sylla uero postmodū quum Fimbriam obtruncasset: ciuitatem ilium multis consolari studuit beneficiis. Deinde Iulius Cæsar de eadem curam maximam suscepit.

P. Dio. PTolemæus Dionysius undecimus ægyptiorum rex anno. 527. iudaicæ captiuitatis hoc est olympiade. 175. ægyptiis regnare cœpit & regnauit ānis. 30. de quo nil memoria dignum comperimus: eius autem āno primo Sylla Romam obtinuit: & biennii post uita decessit. Nam pauloante Sylla apud athenas ut prædictum est Archelaum mitridatis ducem ita deuicit: ut cētum milibus occisis: ipse triduo in paludibus dilituisset: quo cognito mitridates pacem petiit: cui Sylla concessit ut minus periculi a tergo habens securius ad bellum ciuile properaret. Nam Marius nuper fatigatus Romā ingressus multos nobiles occiderat. Senatum proscripserat. Demum Syllæ euerterat: qua pp commotus Sylla urbem ingressus tot hominū milia consumpsit aut prospicit: ut. Q. Catullus Syllæ diceretur: cum quibus tandē uicturi sumus: si in bello armatos in pace inermes occidimus. 5132 67

❡ Ciuilis belli finis.

❡ Seruilio. P. & Apio Claudio consulibus creatis anno secundo regni Dionysii: ut scri. Orosius. Visus est Sylla priuatus emoritur. Quo mortuo conclusa sunt duo funestissima bella: sociale scilicet italicum & ciuile syllanum: quæ quidem bella per annos decem protracta plusquā. 150. Romanorum milia proscripserunt: tātumq̧ lectissimorum uirorum ac uernaculorum militū Roma propter hæc perdidit: quātum in ea superiori tempore: quū se aduersus Alexandrum magnum circun spiceret: in discretis ætatibus cēsus inuenit: præterea uiros cōsulares. 24. consules sex: ædiles. 60. senatores fere ducētos absq̧ his: qui in uniuersis totius italiæ populis passim confederatione necis deleti sunt.

❡ Bruti secundi mors.

❡ Lepidus Romanus marianæ ptis assertor hoc anno mortuo sylla aduersus Catul. syllæ ducē assurgēs rediuiuos belloꝝ cineres suscitauit. Bis tūc acie certatū cōplurimi Ro. iā ipa paucitate miseroꝝ: & adhuc illo furore insaniētiū cæsi sunt: albano Ci. obsidiōe expugnata: atq̧ ultima fame ex cruciata miserabiliū reliqaꝝ deditione seruata ē: ubi tūc scipio ipsius lepidi filius captus atq̧ occisus fuit. Brutus uero lepidi socius in cisalpinam galliā fugiēs pseq̄nte Pō. nō lōge a mutina urbe īterfectus est: ī cuius urbis foro: ut uidim⁹. Bruti adhuc extat sepulcꝝ. Ita hoc ciuile bellū nō magis clemētia Catulli q̄ tedio Syllanæ crudelitatis: ut ignis ī stipula eadē celeritate: q̄ exarsit euanuit. 5132 67

❡ Alexandra uxor alexandri regis iudæoꝝ: hoc anno qui est quartus regni Dionysii ānus. 3. loco regnare cœpit: & regnauit annis. 9. Nā maritus moriēs Hyrcanū & aristobolū liberos reliq̄t: sed regnū huic alexandræ uxori tradidit eo q̧ ex filiis hyrcāus reꝝ gubernationē ignorās uitā odiosā elegerat. alter uero. s. aristobolus efficax & audax erat: ipsa. n. a populo plurimū diligebat: eo q̧ uiuēte marito uisa fuit contristari: de quibus peccasset: quæ suscepto magistratu filiū hyrcanū propter ætatem principem sacerdotū statim ordinauit: phariseis tamen oīa facere pmittens: qbus obedire populo præcepit. Nomē āt regiū & ipsa tantūmodo ferebat: omnē uero potestatē phariseis pmittebat Hi āt oēm rempublicā ꝯturbabant: multos occidentes: & q̄ maxime alexandri ꝯsiliarios: atq̧ alia scelera pertractātes: hæc tū multa gessit ad regni ꝯseruationē: & nūq̄ ꝑ sui sexus uirilitate succubuit: 5134 65

calida

calida quippe circa regni detentionem: quod ex ipsis suis operibus: ut scribit Iosephus libro.13. euidenter ondit: attamē quū nec bonū aut iustū aduerteret: ante quā moreref ad summā calamitatē negocia domus suæ perduxit: & post mortem multis miseriis regnum compleuit: propter malam dispositionem. Et quanuis male regnasset: gentem tamen suam in pace custodiuit. Deniq; quū in ualitudinem sæuissimam incidisset: aristobolus natu minor rempublicam occupauit: & illa paulo post anno ætatis suæ.73. uita discessit.

5136 ¶ Lucullus Romanus patritius anno.5. Dionysii olympiade.s.176. teste Eusebio: deuicta armēia: mesopotamiaq; ac ni sibi ciuitate cum fratre regis capta: Romæ impator appellatus est. Qui ut plutarchus scribit primo auunculū hñs Metellum numidicū græcis ac latinis litteris operam dedit ita ut in utrisq; posset ornate dicere: & sylla ad eū reꝝ suaꝝ cōmentaria scripserit. Scripsit āt hic græca oſone marsicū bellū in quo adhuc iuuenis multa audaciæ & grauis cōsilii facinora declarauit: cuius constātia ductus sylla tantū sibi auctoritatis & uirtutis tribuebat: ut nisi ꝙ fortior strēnue agēdum foret: Luculli opera uteretur. Mortuo uero sylla cum. M. Cotta hoc ipso anno consul declaratur. Qui ambo quū aduersus Mitridatem perrexissent: atq; primū a Cotta infœlicissime pugnatuʒ esset. Lucullus ipse: ut erat animo audax cū paruo exercitu Mitridatem adeo late ꝓfligauit: ut multis trucidatis sex equoꝝ millia.15. uiroꝝ millia: & innumerā iumētoꝝ multitudinē cœperit: ac nō multo post quū in fugientes hostes incidisset: circa.30. & ministroꝝ & militum millia perdidit. Deinde cōparato sibi Mitridates exercitu ipsum pœne totū amisit: & ad Tygranē in armeniā ꝯfugit. Lucullus autem interim chaldæos: aliosq; populos subegit. Et assumptis tantum.15. militibus cōtra tygranē profectus: ipsum cōmissa pugna superauit: in fugāq; uertit. Neq; multo post ducētis quinquaginta uiroꝝ cōgregatis tygranes cum Lucullo q.24. cohortes hēbat: dimicans ultra centū millia peditum ex tygranis exercitu occisa sunt. Equites pauci admodū effugere potuerunt: uulneratis tantūmodo centū romanis & quinq; interfectis. Captaq; tygranis urbe: Lucullus multas opes inde abstulit. Tygranesq; deniq; cum tribus auxiliaribus regibus iterato exercitu cōgregato: a Lucullo etiā superato salutem sibi fuga comparauit: in quo prælio nobiliores ex barbaris plurimi interiere. Quibus uictoriis Lucullus elatus ad subuertendum omnino Tygranem conscendere instituerat: sed hyeme superueniente rem infectam dimisit. Quo in tēpore quum a militibus odio habitus esset: ab eo deinceps nil gestum est: pro qua re impium ei abrogatū: pompeio demandatum est. Propter quod Lucullus & ipse indignatus sponte ab republica sese abdicauit: & reliquum uitæ suæ tempus ad litteraturam: quietemue contulit: & omnes opes quas bello quæsierat parum utiliter consumpsit: nam ad tantas se conuertit delicias: ut inter ornatos regum conuiuas luculli dinumerarentur in primis: quod quidē in hoc coniicere par est: quod de illo præcipue memoriæ traditū est: Nā quadā die pōpeius & Cice. hoc audiētes: Lucullū ex ocio in foro sedētē cōuenerunt: & eo ex more salutato. Cicero uolumus inquit o luculli apud te cœnare hodie: hac cōditione: ut nil noui nostri causa parari iubeas. Quod Lucullus recusauit: sed in posterum diē parari sibi cōuiuium postulauit: illi autem nolle omnino differre: neq; aliud secreto familiares pt̄ter alloquēdi concedere: post multa uero hanc illi tantū gratiam postremo præstitere: ut illis audientibus uni ex familiaribus domus suæ diceret: hodie in Apolline cœnabitur. Quo audito famuli confestim intellexerunt: q̄li ornatu: quoue sumptu conficiendum esset conuiuium. Consueuerat enim (ut plutarchus scribit) precii quinquaginta miliū in apolline præparari. Quæ quū sic acta fuissent: stupore quodā pompeius: & Cicero in tanta epulaꝝ abundantia mirati sunt. Erant autē Lucullo: ut plutarchus ait: ꝯuiuia non semp diuitiarū apparatu: tandē quū obiisset eius funeralia in Tusculano agro celebrata sunt: Hic autē Lucullus inter alia: ut diuus Hieronymus ad Marcellū de muneribus acceptis testatur. Cerasum fructum primus ex ponto Romam detulisset: mox totā italiam repleuit.

Vide multitudinē captiuorum & occisorum Centū milia de Tygrane occidit

Incredibilis conuiuii apparatus.

Cerasa fructus ex ponto primo allatus

¶ Aedificia Luculli quædam.

¶ Aedificauit itaq; hic magnus lucullus & Romæ & alibi: maximeq; in campania uillas supbissimas & alia loca superbissima: quæ singula describere operosum esset: sed quædam digniora ad magnificentiam atq; potentiā hoīs declarandā breuiter attingere ꝯstitui. Et p̄cipue non lōge a puteolana urbe: apud misenū montē: ubi in lucullano dicebat: Domū dixit pulcherrimā: amplissimāq; ac certe supbissimā: cū multis porticibus: & fenestris aptam æstati idoneā: Aliāq; in Bayano ꝓ hyemali tpe pulchriorem ædificauit. Quos adeo superbissimas construxit: ut incredibile non credētibus uiderentur. Vnde & ea in regione extare dicuntur sepulcra & uillarum aliorumq; monumentorum uestigia: partim omnino prostrata: partimq; semintegra magnificētissima. Apparetq; eo in loco luculli ipsius Balnea natatoria subterræa ad cœnas luxūq; ad triclinia. Supius quoq; adhuc uisuntur q̄dam incredibilia: q̄ adhuc sunt integra quasi ut noua uideantur. Et partem q̄nq; subterraneam sublimibus sustentatā lateritiis columnis: quæ ducentis qnquaginta in longitudine & cētum septuaginta passibus patent. Vide plutarchum.

¶ Hyrcanus alexādri iudæoꝝ regis ex p̄dicta Sylena seu alexādra filius.23. iudæoꝝ pōtifex principarū sacerdotii suscipiēs: sedit annis.24. Hic a matre: ut p̄missum ē: pōtifex ꝯstitutus: post mortem m̄ris cū fratre suo Aristobolo de regno maximas quæstiones & concertationes habuit. De quibus Iosephus historicus librum quintumdecimum antiquitatum facit: ipse nāq; Aristobolus eius fra-

ter mortua matre collecto exercitu in cãpis ierechontinis hunc fratrem uicit. Quo superato mox in concordiam uenerunt:hoc pacto:ut Aristobolus regnaret:hyrcanus uero sub eo quibuslibet honoribus fungeret. Veruntamen paulopost Hyrcanus promissis non contentus ad Aretam arabuꝫ regem noctu confugit:asserens dolose fore circũuentum. Vnde collecto exercitu Hierusalẽ ueniẽs urbem obsedit:atq; in hunc modũ contendẽtes occasionem Romanis præbuerunt iudæam inuadendi. Quamobrem põpeius Hierosolymam ueniens urbem cœpit:qua capta templum reserauit:& ad sancta sanctoꝶ usq; accessit:& ibi multa uidit:quæ non licebat nisi sacerdotibus intueri: inuenit autem eo in loco præter mensam auream & candelabra pecuniarum duo milia talenta. Quas tamen Pompeius propter deuotionem contingere noluit:nec contingi permisit:mandauit q; ministris tẽpli illud purgare:& legittima deo offerri:Hyrcano uero huic iterato principatũ donauit:eo ꝙ ei utilis uisus fuisset:eoq; principe constituto:& iudæa sub tributo cõstituta:Aristobolum huius fratrem & duos eius filios:scilicet Alexandrũ & Antigonum:totidẽq; filias captiuas abduxit pompeius. Hi autem fratres multoꝶ malorum hierosolymis auctores fuere:quum inuicem inter se bella gererent. Et ex tunc iudæi libertatem pœnitus deposuerũt:& subiecti Romanis esse cœperunt:& prouincias quas armis patres eorum possederãt:a Syriis ablatas restituere compulsi sunt. Pompeius autem dirutis urbis hierusalem muris Scauro principi regionis curam commisit:post mortem uero aristoboli huius fratris Antigonus eius filius e Roma fugiens Hierosolymã uenit:& a parthis eum capere fecit:quo capto ne unquã in regno restitui posset:aures eius ãputauit:ne posset rursus ad eum principatus sacerdotii peruenire propter hanc diminutionem: Ibidem sic mutilatus Hircanus per multos annos fuit:quo ad usq; herodes antipatris filius:quem tanquam filiũ semper habuerat. Iudææ principatum obtinuit. Quod quum audisset Hyrcãus qui sic captiuus tenebatur:rediit ad herodem:qui non illas retributiones ab eo recepit:quas priuatas ab eo acceperat. Nã mutauit herodem fortunæ prouentus:quia suscepta eius filia in coniugio ipsum interfecit.

Huic hircão aures amputantur

Herodes socerum interfecit

¶ Pompeius maximus Romanorum imperator hiisdem tẽporibus maximo in precio apud Romanos ambitus est:qui deuictis magna celeritate pyratis iterato contra.22. orientis reges imperator designatus est:qui contra mitridatem in armenia minore uadens:ipsum nocturno prælio uicit. eiq; maximam cladem intulit:pro qua mitridates ipse cum uxore & duobus comitibus fugit. Deinde tygrano armeniæ regi graue bellum intulit:eumq; in deditionem coactum denuo recoronauit:quum coronam deponeret:pecunia tamen parte mulctatum post albanoꝶ regem prudenter uictum rogatus in deditionem accepit: Armeniãq; minorem uictam Deiotharo galathiæ regi donauit:quia ei socius bello mitridatico fuit. Itures & arabes paulopost uicit. Iudæam oẽm cum Hierosolyma cœpit:& iudæos omnes Romanis tributarios fecit:ibidem & in omni Syria scauro præside deputato:pugnauit itaq; pompeius hic uir maximus hac uice in oriente cum uigintiduobus regibus:quorum omnium uictor existens in asiam se recepit. Et quũ Romã per Ciliciã propetaret:alexandri aristoboli iudæorum Regis filius ex itinere fugiens Alexandriam:hircanumq; munitissima oppida obtinuit. Ex quibus magna manu collecta depopulatus est iudaicam regioneꝫ. Reuersus deniq; Romã cũ ingenti gloria pompeius triumphauit de pyratico mytridatico & aliis complurimis bellis:in quo quidem triumpho:sicut scribit plinius translata fuit primo statua argentea pharnacis ponti regis:& Mitridatis patris:necnon & currus aurei & argenti:in eo quoq; triumpho tulit pompeius alueum aureum cũ gemmis duabus:& lunam aureã pondo.30. lectos tricliniares tres:uasa ex auro & gẽmis abacorum nouem:Signa aurea tria:Mirina tria:coronas ex margaritis trigintatres. Montem aureũ quadratum cũ ceruis:leonibus & pomis omnis generis:& mẽsas ex margaritis. Hæc oĩa pompeii uictoria in urbem inuexit. Fuere etiam in eo triumpho:ut plutarchus inquit:regiões pontus uidelicet:armenia:capadocia:paphlagonia: Media: Colchis: Hyberia: Albania:syria: Cilicia: Mesopotamia:& hi qui circa phœnicem & palestinã incolũt. Iudæi quoq; & arabes:& cæteri:quotquot terra mariq; ab ipso debellati fuerant. Inter hæc notabantur castella mille capta:ciuitates ferme nongentæ:naues octingẽtæ:in eo quoq; triũpho captiui ducti sunt post pyratarum principes Tygranis filius cũ uxore filiaq;: Rex iudæorum Aristobolus. mitridatis soror cũ quinq; filiis:scytarum multæ mulieres: Albanorum & hyberoꝶ:ac regis comagenorũ obsidere ducti. Hic triũphus maximus ac splendidissimus omniũ fuit:qui hactenus Romæ fuerunt. Hæc autem omnia anno ab urbe condita.690. Iunio syllano &. L. Murena consulibus gesta sunt. Reliqua autem huius maximi imperatoris gesta & bella quæ cum Cæsare gessit:infra in gesta ipsius Cæsaris narrabuntur.

Mitridatem Tygranem Albanũ Itures & Arabes Viginti duo reges superat

Castella mille Ciuitates nongentæ naues octingentæ

¶ Creticum bellum eo tunc a Metello cretico confectum fuit:de quo etiam ipse triumphauit:sed eius triumphus pompei triumpho impar extitit. 58 5141

¶ Catilinæ Romani uiri pestiferi coniuratio cõtra rempublicã:hoc anno qui est.18. regni Dionysii:olympiade autem.179. Marcho Tulio Cicerone cõsule regnante fuit:cuius patriæ turbationẽ atq; tumultum idem Marcus Tullius Cicero compressit atq; prudentissime sedauit. De qua quidem coniuratione Salustius atq; Liuius pulchre scripserunt. Erat in primis hic Lucius Cati. ut scribit Salu. nobili genere natus magna animi & corporis ui:sed ingenio prauo: Cui ab adolescentia bella:intestina:cædes:rapinæ:discordiæ ciuiles grauissimæ fuere. Ibiq; iuuentutẽ suam exercere studuit:quum

duit:quũ eẽt animo audax:subdolus:uarius:& cuiuslibet rei simulator:qui quum esset flagitiosissimus uir:& oium facinorosorũ dux.Hoꝝ cateruas circũ se semp habere uoluit:quibus fretus societatibus ipse flagitiosus Catilina ad opprimendam rempublicã ꝯsilium cœpit:quũ ei maxima spes esset ꝯsequendi consulatũ.Sed coniuratione propalata:detectisq; coniuratoꝝ noibus:Lentulus ex clarissima cornelioꝝ gẽte ortus:penes quẽ una cum Cicerone fuit imperiũ ꝯsulare magistratu primo a senatu abdicatus.Inde Cethegus Statilius Gabinius & Ceparius senatorii ordinis uiri decreto senatus in carcerẽ missi:statiʒ una cũ ipso Lẽtulo laqueo strãgulant̃.Quod ubi Catilina cognouit ĩ trãsalpina fugere cogitauit.Quo cõperto Antonius cũ qbusdã legionibus ipm ꝑsequẽs ĩter cõfertissimas legiões cõfodit:atq; ita Ciceronis uirtute respublica a magnis ꝑturbatiõibus seruata ẽ.

¶ Cæsaris uiri prope diuini gesta hic incipiunt.

¶ C.Julius Cæsar anno ab urbe cõdita.693.qui est annus.26.regni Dionysii post multa strẽnue gesta consul una cum.L.bibulo creatus statim gallia transalpina & illyricũ cum decem legionibus eidem decernuntur:cum quibus per decem annos bellans grauissima bella confecit. Verum quum eius historiam Suetonius & plutarchus plene explicuerint: non solito more de eo conscribendum duxit: sed competentes portiunculas ab ipsis historicis excerptas separatim ponere.

52 5147 ¶ Heluitiorum igitur animos gentis gallorum fortissime ea uel maxima eam terribiles quod perpetuo pene cũ germanis altercabant̃:a qbus tantũ rheno flumine dirimunt̃: Oregetho rex qdaʒ princeps huiusce gentis spem totã inuadẽdi gallias accẽdebat:quo cæteri optimates corruptos ad mortem coactos cohibere:tamẽ semel animatos in ꝑdam nequerũt:q ꝯiuratione facta hac die dicta exustis uicis domibusq; suis:ne qđ desideriũ ex spe reuertendi foret:ꝓfecti sunt.Quos quũ primũ apud rhodanũ obuios Cæsar habuisset:magno difficiliq; ꝑlio uix uicit:& ad deditionẽ coegit: hoꝝ fuit:quũ primũ ꝓgressa est multitudo heluitioꝝ:thuringioꝝ: lothobrogoꝝ thauroꝝ & boioꝝ utriusq; sexus ad cẽtũ qnquagita sex millia in isto ꝑlio ceciderũt:cæteri in terras ꝓprias remissi sũt. 156.millia p iulium Cæsarẽ sunt interfecti
Cæsar postea contra Ariobistum regem exercitantẽ:inuehentẽq; incredibiles germanoꝝ copias: quibus nuper uniuersas galloꝝ copias subegisse iactabãt:apud seqnos uicit:quũ diu exercitus Cæsaris germanoꝝ multitudine & uirtute perterritus pugnam detractasset:Ariobistus in germaniã arrepta nauicula aufugit:uxores uero eius duæ totidẽq; filiæ captæ sunt:Fuerunt in Ariobisti exercitu arcides Marcomenes triboci uãgiones Nemetes:Eudes:& Sueui pugnæ magnæ & phalangæ germanoꝝ affuere:qui coacto in unũ agmine se utiq; contextis capitibus ad irrũpendã Romanaʒ aciem tuti undiq; perstruxerant:sed postq̃ aliqui Romanorum militum agilitate:audaciaq; audacissimi ꝓductam testitudinẽ ingressi fuissent:scuta singuloꝝ uelut Squãmas singulorum humeros perfoderunt.Territi hostes nouo mortis periculo mortem terribilem dissoluere compagẽ exinde ĩ fugam uersi per quinquaginta passuum milia insatiabiliter cæsa sunt.Neque haberi potuit Germanorum numerus:uel quantus pugnæ affuerit:uel quantus fuerit occisorum.Deinde(ut Eutropius scribit)ponte confecto Rhenum transgressus.Sueuos uero quorum centum pagi erant perdomuit:postea omnem galliam:qui inter alpes flumen rhodanum:rhenum & occeanum britannicum est qui nouem annos cæsar subiurgauit:in quibus deuictos britannicos quibus usq; nũc Romanorum nomen incognitum erat:acceptis obsidibus tributarios fecit:inter tot successus ter tantũ male a Cæsare pugnatum est.Romamq; reuersus triumphauit.

¶ Crassi uictoria & mors.

51 5148 ¶ Crassus Romanus consul pompeii collega anno secundo regni Dionysii:mortuo Gabinio Syriæ præside in locum suum a senatu subrogatur:ut maxime parthos Syriæ uicinos rebellantes reprimeret:uir quidem cupidissimus & insatiabilis cupiditas:qui ut Iosepus libro.14.testatur:audita hierosolymitani templi opulentia quam pompeius intactam reliquerat illo diuertit:urbẽq; ingressus templum peruadit:& opes duorum millium talentorũ abstulit:tulit etiam trabem aureã uersatilem trecentas minas pẽsantem.Indeq; diuertens per Mesopotomiam in parthiam ꝑuenit:& ĩ itinere sociis ciuitatibus auxilia indixit:preciaq; exegit:mox ut Euphratem trãsiuit uacesenẽ legatuʒ a rege parthoꝝ ad se missum obuiũ habuit:a quo uæhementer increpatus est:quod cõtra Lucilli & Pompei fœdus auaritia ductus Euphratem transierit.Quãobrem sine mora futurũ eẽ ut pro ꝑthico auro syrico ferro honoret̃:atq; ita quũ prope Carã uentũ esse:parthi subito ingruentes cũ syrẽa & syliaria præfectis suis:& eorum exercitu sagittis oppressere Romanos:quo in conflictu plurimi senatores:& aliquot consulares & prætorii uiri cecidere:& eius filius nomine Crassus lectissimus iuuenis ibidem occisus est.Quattuor quoq; cohortes cum legato depræhensæ interfectæ sunt.His gestis parthi duce syrena rapido equitatu Crassum persecuti sunt:& cũ circunuentũ turpiter interfecerunt.Verum uariæ quidem de huius Crassi morte apud historicos sententiæ feruntur:quas breuitatis causa omittimus.

Crassus tẽplum spoliat

plurimi senatores obtrũcant̃

¶ Viri disciplinis excellentes.

¶ M.Furius poeta cognomento Bibaculus natione Cremonensis:his tẽporibus:Eusebio testante clarus fuit:& multa conscripsit.

¶ T.Lucretius poeta per hæc tempora floruit.Qui postea amatorio poculo in furorem uersus quum aliquot libros per interualla insanie conscripsisset:quadragesimotertio ætatis suæ anno ꝓpria se manu interfecit.Eius autem libros postea Cicero emendauit.

Apollodorus pgamenus græcus orator Claudii & augusti præceptor tempestate hac cognoscitur: qui artes multas inuenit: & apollodoram sectam induxit. Cuius discipulus memoratu dignus Dionysius cognomento atticus fuit: qui sermones & historias scripsit.

Theophanes rerum scriptor: patria Mithilenus Romæ per hæc tempora in precio habet. Qui quum magno pompeio admodū familiaris esset: res eius gestas posteritati cōmēdauit: & græcorū omniū clarissimū se exhibuit: cuius filius. M. Pompeius Cæsari quoq; augusto postmodū charus fuit: a quo asiæ curator ɔstitutus fuit: & postea iter prīos Tyberii Cæsaris familiares locū obtinuit.

Mitridates philosophus pergamenus: hisdem etiam temporibus floruit: & quædam cōposuit: q postea contracta cum Iulio Cæsare amicitia: ad id honoris peruenit: ut Bossori rex efficeretur.

Catullum poetam patria Veronensem hoc tempore Eusebius claruisse asserit: & anno seqnti q est ānus. 25. regni Dionysii Romæ ætatis suæ āno. 30. emorit: hic carmīa amatoria mlta ɔscripsit.

M. quoq; Callicium oratorem cū prædictis claruit: qui prīo ciuili bello postea Cæsarianas partes secutus: quū togatā regeret galliā: apud placentiam urbē defunctus est.

Diodorus histo. siculus græcæ quāmaxime historiæ scriptor cū pdictis clarus & insignis habet.

Tullius cognomēto Marcus & Cicero phūs maximus & oratoꝝ princeps: necnon & romanorum consul hoc tpe claruit: cuius uitam etiam Plutarchus accuratissime conscripsit: hic quidē uolscorum genere natus patrem Tullium: matrem uero Olaiam noīe habuit: qui quū per ætatem aliquid sapere cœpit extemplo īgenii magnitudine æquales suos ita excelluit: ut plæriq; graues ad eū uisendū ꝑficiscentur. Et ut de reliquis taceā: prima eius cōmendatio circa poeticam eluxit: in qua libellos quosdā edidit: postea crescentibus annis mox solutā orationē naturæ suæ consentaneā ad amauit: puerilibusq; studiis peractis philosophiæ & iuri ciuili operā dedit: post hæc sub sylla militauit. Deinde creatus cōsul una cū Caio Antonio Marci Antonii filio tam gloriose id cōsulare imperium exercuit: ut ab oībus pater patriæ appellatus fuerit. Hic quippe primus philosophiā antea nostris litteris incognitam explicauit: & plurima uerba ad usum patrii sermonis adiūxit. Deditq; pcepta priusquā ulli nostrū: doctius quoq; quā ulli græcorum patefecit ac docuit: unde in li. x. codicis scribit: qd Tullius fuerit flos & tuba romani eloquii ex ingenii sui fœlicitate & naturæ munere cōplurima scripsit opuscula: inter quæ præstātiora hñtur: hic subiicimus: licet mlto plura edident.

De amicitia	li. i.	De re militari	li. i.	De symoniis	li. i.
De senectute	li. i.	De oratore	li. 3.	De gloria humana	li. i.
De paradoxis	li. i.	Rhetoricorum	li. i.	De laude catonis	li. i.
De philippicis	li. i.	Orationum	li. 3.	De pnosticationibus	li. 2.
Tuscula. quæstionum	li. 5.	De legibus	li. 3.	De consolatione	li. i.
Inuectiuarum	li. 6.	De natura deorum	li. 3.	De responsis	li. i.
Bonorum & malorum	li. 3.	De fato	li. 3.	Rhetoricoꝝ ēt nouoꝝ	li. 5.
De diuinatione	li. 2.	De partitione orōnis	li. i.	De eadem re	li. 2.
De mundi creatione	li. i.	Inuectiuaꝝ cōtra. Saluſ.	li. i.	De somno scipionis	li. i.
Dialogorum	li. i.	Inuectiuaꝝ cōtra catili.	li. i.	Cōmētarii sui ɔsulatus	li. 3.
De agricultura	li. 8.	De republica	li. 6.	Græcæ scripti	
De iustitia & iure	li. i.	De achademicis	li. i.	Versibus	li. i.
Verrinarum	li. i.	Topicorum	li. i.	Epistolaꝝ extantium	li. 36.
De officiis	li. 3.	De consiliis	li. 2.		

Snia nobilis

De eius aūt sententiis has dūtaxat excerpsimus. s. uirtutis oīs laus in actione cōsistit: a qua tñ sæpe fit intermissio multiq; dantur ad studia reditus. Scire debemus: quæ in terris gignunt ad usum hoīs creari: hoīes hac causa fuisse gñatos: ut ipsi inter se aliis ꝓdesse possint: duos hic filios habuit ex terentia uxore Tulliolā. s. & Marchū ex Tulliola ēt duos generos sūmæ nobilitatis uiros habuit quæ tandē ex ptu mortua maximū dolorē Tullio intulit ꝓpter qd Cæsar ad eius leniendū dolorē librū consolatoriū ei ex hispanis misit. Demū & ipse inclytus orator anno ætatis suæ. 62. ab Antonio sub specie ɔcordiæ: concedente Octauiano occisus est. Vnde diuus pr̄ Augu. 3. de ciui. dei cap. 30. dicit Octauianum augustum adhuc adolescentem fouebat Tullius sub spe reipublicæ ꝓmouēdæ contra Antonii malitiā: sed Augustus Cæsar antonium pmisit Ciceronem occidens quasi quadam concordiæ pactione. Igitur quum Antonius linguam Ciceronis abscinderet: qa multas ɔtra eū dictauerat inuectiuas. Rñdit Cicero: Nil agis Antoni scripta deserta manent.

Scripta manent

Cato posterior Catonis supioris ꝓnepos: cui ꝓprium nomē. M. portius Cato est: stoicus phūs: quē uticensem qdam appellant: eo qd se apud Vticā interfecerit: hac quoq; tēpestate Romæ plurimum claruit: uir qdem doctissimus: qui ita doctrinæ cupiditate flagrauit: ut ne incuria quidē dum senatus ageret a lectione tēparet: quo minus græcos lectitaret libros: hac. s. industria: ut ostenderet aliis tēpora deesse alios supesse tēporibus. Hic dicebat Rempublicam magis uirtutibus q̄ armis eē tuendam dicens. Nolite inquit existimare maiores nostros armis rempublicam ex parua quidem fecisse magnam. Si ita esset quirites multo maiorem eam nos haberemus. Quippe sociorū ciuiū: prætereaq; amorum atq; equorum maior nobis copia quam illis est: Illis namq; domi industria: foris iustum imperium: animus in cōsulēdo liber: neq; libidini: neq; delicto obnoxius. Pro his nos

Notabile quid.

luxuriam

luxuriam atq; auaritiã habemus:publicam egestatem:priuatam uero opulentiã laudamus:diuitias sequmur atq; inertiam:inter bonos & malos discrimen nullũ:oĩa uirtutis p̄mia ambitio possidet. Hic quippe quãto humanã gloriam fugiebat:tanto magis illũ gloria sequebat̃. Quiq; iter alia suæ uirtutis opera ad humanæ uitæ instructionem ethicam moralē cum suis rõnibus in libris composuit:ex quo:ut aiunt:paruus ille liber metricus:qui paruulis legit̃:excerptus est. De cuius sententiis hanc memoriã dignã habemus. Humana uitã proprie ueluti ferrũ est:quod si exerceatur cõteritur:si uero non exerceat̃ rubigine consumitur. Hic tandē teste diuo patre Augu.p̄rio de ciui.dei 24. seipsum occidit uictoriã Cæsaris impatienter ferens:eiq; subiici nolens. Libellus Cato Sñia bona

¶ Nigidius figulus pythagoricus & magus his quoq; tp̄ibus romæ floruit. Qui ideo Figuli cognomento sortitus est:quod ut diuus pater Aug.5.de ciui.dei capi.3.refert:quadã uice apud eũ de geminoꝝ dissimiliũ uirtute & ualitudine disputaretur. statim Nigidius hic figmentũ de figuli rota in medium adduxit. Dum enim figularius rotam in quãta ui potuit intorsisset currente illa Nigidius uidẽtibus oĩbus his numero de atramento tanquã uno eiusdẽ loco sũmo celeritate percussit. Deinde quiescente rota inuenta sunt quæ fixerat non paruo interuallo rotæ illius extremitate distante. Sic inqt Nigidius in tanta rapacitate cœli currunt:ut ẽt si alter post alteꝝ in tanta celeritate nascat̃ quãta rotis bis ipse percussit in cœli spatio plurimũ est:huic sunt ĩquit quæcũq; dissimilia perhibeãtur in moribus casibusq; geminoꝝ. Hic ẽt quum in grãmatica:ut Gellius testat̃:doctissimus hẽre tur:plurimũ scripsit:quæ tamẽ in uulgus non ꝑdierunt ꝑpter eoꝝ subtilitatẽ:ac obscuritatem tanq̃ parum utilia. Deniq; a senatu romano exilio dãnatus:quarto imperii Cæsaris ãno mortuus est.

5150 49 Cleopatra ægypti regina Dionysii Auletis filia ãno iudaicæ captiuitatis.557. Olympiade uero.181. ægyptiis regnare cœpit:& regnauit annis.22. Huius:ut p̄missum est:pr̄ auletes Dionysius oĩum flagitiosissimus fuit. Nam illũ ꝑpter eius flagitia Alexãdrini eiecerunt:cui quum tres filiæ essent:unam natu grandiorẽ loco patris reginã cõstituerũt: & alias infantes regno eiecerunt. Regina aũt Archelaum quẽdam Archelai Mitridatis filium sibi accersitũ matrimonio copulatũ regem declarauit. Interea Auletes Romã profectus a põpeio suscipitur:& Senatui cõmendat̃:necnon & de reductione eius agitur. De iniuriaq; expulsiõis regis ultionẽ suscipit̃. Ptholo.itaq; Auletes senatus decreto per Gabinium in regnũ reductus est:qui statim Archelaum & eius filiã interemit. Sed non multo post & ipse morbo absumptus est: relictis duobus filiis & totidem filiabus:quibus Cleopatra hæc grandior natu erat. Alexandrini autem & pueꝝ natu grandiorẽ:ac Cleopatrã hanc regno p̄fecerunt. Hunc itaq; pueꝝ pompeius ex senatusconsulto tuendum suscepit. Sed pueri familiares seditione mota:Cleopatrã eiecerunt quæ statim cũ sorore in Syriã secessit. Interea cũ Cæsar ægyptum puenisset:adolescens qui pompeiũ obtrũcauerat ẽt Cæsari bellũ intulit:a quo tandẽ superatus cũ uniuerso eius exercitu iterfectus ẽst. Quo interfecto Cleopatrã hanc:cũ qua cõsuetudinẽ habuerat ab exilio reuocatã ægypti reginã cõstituit: post mortẽ uero Cæsaris:& res in philippis gestas Antonius in asiam ꝑfectus est:& Cleopatrã Reginam sũmis cõplexus est honoribus: adeo ut eam sibi uxorẽ acciperet:& filios ex ea ꝑcrearet:& ambo ẽt ĩ attico bello fuerũt:ambo fugerunt:amboq; demũ ab augusto superati sunt. Nam Antonium augustus in nicopoli urbe captũ coegit sibi ipsi manum inferre:cleopatrã uero ut uiuam in potestatẽ reducerent:quæ paulopost & ipsa in uinculis:alias in sepulchro antonii uiri sui:clam admoto aspidis morsu concidit. Hæc quippe nulla fuere:nisi oris formositate:& ueræ claritatis mora refulsit:sed contrario auaritia crudelitate.atq; omni luxuria mundo cõspicua fuit. Ac sic lagidarũ imperium euersum est:quod per annos.306.sub regibus tredecim permansit:quoꝝ etiam nomina & tempora ista sunt. Cleopatra

¶ Aegyptiorum regum Epilogus.

Alexander magnus.1.	an.2.	Ptho.Epiphanes.6.	an.24.	Pto.Sother iteꝝ.11.	an.8.
Ptho.lagi filius.2.	an.40.	Ptho.philometor.7.	an.35.	Pto.Dionysius.12.	an.30.
Ptholæ.philadel.3.	an.38.	Ptho.Euergetes.8.	an.29.	Cleopatra.13.	an.22.
Pto.Euergetes.4.	an 25.	Pthole.Sother.9.	an.17.	Et sic august⁹ Cleopatra sub	
Ptho.philopator.5.	an.16.	Ptho.alexander.10.	an.10.	lata furẽtẽ ægyptũ cõposuit.	

¶ Cæsaris & Pompeii bellum.

5151 48 ¶ Anno primo regni Cleopatræ reginæ ciuile bellũ execrãdum ac lachrymabile surrexit: quo p̄ter calamitates quæ in præliis accidere consueuerunt:etiam populi Romani fortuna mutata est. Iulius etiam Cæsar e gallia uictor regrediens poposcit alteꝝ consulatum absenti sibi a senatu decerni:contradictũ est a Marcello consule adiuuante pompeio. Mãdatũq; est ei ut non nisi dimisso exercitu urbẽ intraret:atq; ex Marcelli consulis auctoritate Pompeius ad legiones:quæ ad Luceriam erant:missus est cum dignitate imperii. Qua iniuria cõmotus Cæsar aduersus patriam bellum sumpsit propter quod ueriti consules cũ Pompeio:senatusq; oĩs:necnon & uniuersa Romana nobilitas in Apuliam confugit. At Cæsar uacuam urbem ingressus:dictatorem sese constituẽs Emilium Lepidum magistrum equitum dixit:cum quo statim Brundusium:ubi senatus oĩs erat: processit. Qui timore concussi trans mare Ionium in græciam confugere. Tunc Cæsar liberã omnem Italiam habeas Romam iterato ingressus ut populum sibi demulceretur ex Sardinia Sicilia q; insulis multum annonæ in urbem conuexit:ibidem rebus bene ex sententia compositis Cæsar

Hiſpanias petiit:ubi & pompeianis exercitibus ſupatis.Romam cum ingenti gloria regreſſus eſt.
¶ Quum itaqꝫ Cæſar Europæ quieto potiretur impio traiecit in græciá:ubi pompeius & oís ſena tus pro rebus gerendis cōſtiterát:ad qué uniuerſi orientales reges conuenerant:ut eidé auxilio fo rent.Quo quū Cæſar ueniſſet pompeium ſtatim obſedit:ibiqꝫ cū eodeꝫ dimicans Cæſar magna clade accepta cū omni exercitu fuſus eſt:& ſupueniētis noctis bñficio illeſus euaſit.Pompeius ue ro Cæſaris teſtimonio uictor factus ꝑſequētem reuocauit exercitū:Militū aūt Cæſareoꝝ.4.millia 22.Cēturiones:equiteſqꝫ Romani cōplurimi eo in bello occiſi ſunt:Cæſar uero agmine citato per epyꝝ in theſſaliá perrexit:qué pōpeius cū maximis copiis inſecutus utrinqꝫ ibidé ſtruxerunt acies. Pompeius aūt octoginta octo cohortes habens triplici ordine locauit.Fuerūt quippe peditū.40. millia:equites Romani in ſiniſtro cornu ſexcēti:in dextro uero qngenti:aderant quoqꝫ reges mul ti:& eqtes Romani plurimi abſqꝫ leui armatura magna copia:Cæſar ſilr octoginta cohortes tripli ci ordine diſpoſuit:cui fuerint minus quá triginta peditū millia:& eqtes mille:Videte ubi & geme re erat cōtractus Romanoꝝ uires in campis pharſalicis ad occiſioné mutuá cōſtitutas:quas ſi cō cordia ut Paulus Oroſius ait:rexiſſet:ppl̄i nulli reges ferre potuiſſent:pugnatū itaqꝫ eſt ingenti cō tentione. Qūqꝫ diu dubia ſorte utrinqꝫ cederent:atqꝫ ex una pugna ſeu parte Pompeius clama ret:parce ciuibus:nec tñ ipſe faceret:& ex alia parte Cæſar idé faceret & urgeret:dicés.Miles facieꝫ feri.Tandé pompei fuſus eſt exercitus & caſtra pœnitus direpta:Quo facto pompeius ſtatim Ale xandriá petiit:ut a Ptolemæo auxilia acciperet:cui ꝓpter tenerá eius ætaté tutoꝛ a ſenatu datꝰ fue rat.Veꝝ ptholemæus uir ingratiſſimus fortuná magis quá amicitiá ſequens pompeiū occidit:& caput eius cū annulo cæſari tranſmiſit.Quibus uiſis cæſar cōfeſtim lachrymas effudit.Fert a Plu tarcho hiſtorico pompeii reliquias ad corneliá poſtmodū delatas in albano mōte fuiſſe poſitas.
¶ Mortuo igit pompeio Cæſar alexandriam ꝓfectus a ptholemæo parricida inſidias ptulit:qui īſidiantiū hoſtiū inopinata multitudine circūuentus Schaphá Cæſar confugit:qua mox ſubſequé tium pōdere merſa:per ducētos paſſus ad nauim una manu qua carthas tenebat eleuata natādo puenit.Sed paulopoſt nauali cōſerto ꝑlio magna fœlicitate uniuerſam claſſem regiá:aut cœpit: aut depreſſit.Alexādrinis uero regem ſuū petētibus reddidit:monitū ut romaná amicitiam magis quá arma experiri ſtuderet:at ubi ptholemæus liber euaſit:Cæſari denuo bellū intulit:qui ſtatim cum oí exercitu ab ipſo Cæſare deletus eſt.Nam eo bello.20.mil.hoíum Cæſar referunt.Rex át ipſe ſcapha exceptus fugiendi cá multis inſilientibus demerſus eſt.Cuius corpus ad littus deuolu tuꝫ loricæ aureatæ iudicio cognitū fuit:ac ſic Cæſar alexādrinæ urbis potitus cleopatrá ipſius ptho lemæi ſororé ab exilio reuocauit:eiqꝫ regé contulit.Quæ poſtea regio eqtatu urbem ingreſſa eſt.
¶ Inde biénii poſt(Oroſio referéte)Cæſar uniuerſam ſyriá peruagatus pharnacem Mitridatis fi lium in ponto ſuperauit:& prouinciam conſecutus eſt.
¶ Poſtea uero quū romam uenit:iteꝝ dictator & ꝯſul creatus in aphricá tranſiit:ubi infinita nobi litas cū iuba mauroꝝ rege bellum parauerat.Cuius belli duces erant.P.Cornelius ſcipio ex anti quo Scipionis aphricani genere natus.M.Portius Cato &.L.Cornelius fauſtus ex ſyllæ filia na tus:ubi poſt multas dimicationes uictor cæſar effectus Corneliū fauſtum interfecit.Scipio uero i naui ad Hiſpanias fugere cōtendebat:coactus eſt uentoꝝ ui in aphrica regredi.Quamobré deſpe rōne ductus apud Vticá ſeipſum iugulauit:iuba quoqꝫ mauroꝝ rex eodé exitu Cæſaris manꝰ nō effugit:unde percuſſori ꝓcio dato iugulum ꝓbuit.Cato uero qui in Vticam urbé ſe receperat ulti ma nocte uitæ ſuæ:dum platonis libruꝫ legeret poſito ad caput gladio duo hac in rebus extremis inſtrumēta pſpexit:alteꝝ ut mori uellet:alteꝝ ut poſſet.Compoſitis ergo rebus ſuis ſtricto gladio nihil(inquit)egiſti fortuna omnibus conatibus meis.Quibus dictis impreſſit collo gladiū:& mor tuus eſt.Vnde ex hoc uticenſis Cato dictus eſt.

Corneli fauſti Scipiōis mors iubæ regis mors catonis mors

¶ VTICA APHRICAE CIVITAS.

¶ Vtica enim Aphricæ ciuitas eſt magnitudine quideꝫ & auctoritate pro Strabonis ſententia ſecūda poſt Carthaginé urbé eſt exciſa carthagine Metropolis & romanoꝝ receptaculum ad res in lybiá gerēdas extitit.In eodé enim ſitu ſita quoqꝫ eſt & carthago.

¶ Cæſaris triumphi.

¶ Cæſar itaqꝫ his geſtis poſt annū Romam regreſſus quater de cōfectis bellis eodé mēſe triūphauit.Sed interiectis diebus.& rurſuꝫ ſemel poſt ſuperatos pompeii filios:primuꝫ et excellentiſſimum egit triumphum ſequenté poſt gallicum alexandri poſtqꝫ ponticū huic proximum aphricum:nouiſſimum Hiſpanē ſem diuerſo quéqꝫ apparatu & inſtrumento.Et inter cætera de pontico triumpho in pompe.fercu lo tria uerba protulit dicens.Veni:uidi:& uici:non quidé actum belli ſignificantia:ſed celeriter bel li confecti notam.Hæc ex Suetonio.Deiceps uictis in Hiſpania pōpeii filiis:regreſſus eſt Romá: ubi ſe

Veni: Vidi: Et uici.

ubi se imperatorem uocari fecit. Et sic Reipublicæ finis huic fuit: quæ per ānos. 464. durauit.

¶ Romani Imperii principium. Reipu. Ro. finis.

48 5151 CAius Iulius Cæsar itaq̧ cōpositis ubiq̧ ciuilibus bellis solus urbis & orbis monarchiā tenuit: & anno. 542. iudaicæ captiuitatis. Olympiade āt. 183. Romanis impare cœpit: & imperauit annis. 4. & mensi. 7. qui per annos cōputantur: a quo deiceps romanorū principes: nō reges: quod id nois romanis odiosū esset: sed cæsares appellati sunt. Huius diui cæsaris quāta in adepto impio fuit modestia. Sueto. Plutar. & Liui. ac Pli. declarant. Nō. n. prosperis extollebatur: nec frāgebatur aduersis: magnificus sine crudelitate: magnanimus sine temeritate. Et licet audax fuerit: ei tamen uoluntas diuino aspirante fauore semper intra potestatē fuit. Nemo ferum cæsarē unquā expertus est: nisi supbia rebellaret: prouocatus iniuriis facile parcebat. Quos uicit uiribus prudentia antecessit: suiq̧ excessus semp ad conuincēdā iustitiā aspirabāt. Magnitudo animi & efficacia operis in eo merito laudat̄: quū eius manus: & mens ad fere ipossibilia sibi suffecerint. Nec unquā in bellis gerendis: aut periculis adeundis inuenit̄ dixisse militibus suis ite: sed semp p̄cedens ut sequerent̄ persuasisse. Ingenium eius ad lr̄as: & in philosophia potentior: cuius munere unquā discessit: ab oī etiam ignauia & p̄cipitio alienus: q̄uis in iuris ciuilis peritia fuerit: ut Romanoꝝ indicant leges. Quod autem oībus mirabilius est moribus: & negociis sīt operā dabat: & in bellis nullū æqualē habebat. Eius siquidem ductu collatis signis quinquagies dimicatū est. Nullus eo celerius scripsit: uelociusq̧ legit. Quaternas etiam ep̄las dictabat simul: peritiam non modicā astrorum habuit: & bisexti rōnem īuenit: ut testatur solinus. Tractatus & cōmētarios plurimos edidit: a quibus etiam nos quædam excerpsimus. Caius

¶ Viri disciplinis excellentes.

¶ Salustius Romanus historicus ac phūs Ciceronis æmulus: hac tēpestate romæ claruit. De quo diuus pater Augu. primo de ciui. dei meminit dicens: qđ fuit nobilitate ueritatis insignis histori. qppe q̄ bello catilinario: necnō & de bello Iugurthino lib. edidit celebres: ac nōnullas scripsit ep̄las. M. Varro.

¶ Varro uico atticæ ex narbonēsi prouincia natus: his tpibus romæ p̄cio plurimum fuit: doctissimus quidem & acutissimi ingenii uir: atq̧ in oī sæculari eruditione peritus: qui ānum agens. 35. Græcas litteras cum sūmo studio didicit: de quo diuus pr̄ Augu. 6. de ciui. dei sic meminit dicens. Quis. M. Varrone curiosus deoꝝ figmenta q̄siuit? Quis inuenit doctius? Quis cōsiderauit attentius? Quis distinxit acutius? Quis diligētius pleniusq̧ cōscripsit? Quis ēt & si minus sua uis est eloquio: doctrina tamen: atq̧ sententiis ita refertus est: ut in omni eruditione quā nos sæcularē: alii āt liberalem uocant: studiosum tantum rerū quā iste doceat quātum uerbosum studiosum cicero declarat. Etppterea idem cicero multis in locis miris eū extulit laudibus. De quo ēt Terentianus elegantissimo uersiculo breuiter ait: Vir doctissimus undecūq̧. Varro qui tam multa scripsit: quā multa uir queq̧ legere credamus. Hic itaq̧ Isido. teste lib. Ethi. 6. inūerabiles edidit libros: inter quos. 413. antiqtatū habemus p̄cipuos quos in res diuinas: humanasq̧ diuisit: Rebus āt humanis. 25. diuinis uero. 16. distribuit. Magnum etiam aliud uolumen in grāmatica cōscripsit: ubi in ea arte minutissimas quæstiones cōtractauit. Edidit insuper & librū de lingua latina. Necnō ad atheniēsem auditorem librum moralem in quo multa continent̄ utilia: de quibus hanc ponimus sn̄iam: amici diuitum paleæ sunt circa grana. Vis (inquit) experiri amicū calamitosus fiat. Scripsit & librū de deorum cultu: Vixitq̧ annis nonaginta. Snĩa notabilis.

¶ Menecrates Nilensis phs: & aristarchi discipulus: per hæc tempora clarus habetur.

¶ Aristodemus eiusdem Menecratis filius phs & incredibilis ingenii uir: & ipse hoc tpe cognoscitur: quē ualde senem iuuenis Strabo audiuit.

¶ Aristodemus alter philosophus eiusdem consobrinus hac eadem ætate floruit: qui magno Pōpeio magister fuit.

¶ Sostratus prædicti aristomedi frater philosophus: & ipse clarus habitus est: qui multa ingenii de se reliquit documenta.

¶ Pythadoris ponti regina his temporibus suscepto regno multa in ponto gessit prælia. Cuius ob eius uirtutes tyberini & caldæi usq̧ in colchidem sese ultro subdidere. Syrina quoq̧ & themisita ac phanera prouinciæ: & ipse mox illi paruere. Hæc quippe insignis mulier pythodori Traliani filia fuit: qui ex priuato ciue magnus eua serat homo: & opes regias cumulauerat. Ipsa enim Pythodoris ex archelao uiro duos filios genuit: ex qbus una cū ipsa matre paternā hæreditatē admīstrauit: alter uero maioris armeniæ declaratus fuit rex. Archelaus aūt eius maritus cū uxore usq̧ ad extremum uitæ suæ mansit.

¶ Orbis dimensio.

¶ Cæsar igitur diuinis humanisq̧ rebus singulariter instructus quū consulatus sui fasces ageret ex senatuscōsulto (ut priscianus in sua cosmographia scribit) censuit oēm orbem per prudentes uiros admetiri. Et ideo a suo consulatu usq̧ ad cōsulatū saturnini per triginta cōtinuos annos missi sunt dimensores legati uiri doctissimi: & in geometrica arte periti per omnem terram ad præsides: duces: & indices prouinciarum: ut describerent: mensurarentq̧ terras: aquas nemora plana: cōcaua: montes: colles itinerarium: maritimumq̧ etiam loca nauigaturi tangere debuerant: & si forte aliquod prodigium in his occurreret illud senatui reiq̧ publicæ scripto nunciarent. Et sic eodem au-

ctore referente repertū est: quod omnis orbis habet famosa maria triginta: insulas. xxvii. montes famosos quadraginta: puincias. 78. Vrbes insignes. 370. flumina magna. 904. Gentes. 125. Cuius ēt orbis ambitus est trecenties & quindecies centena passuū millia: Longitudo uero terræ habitabilis est ab ortu solis usq; ad occasum. Et ab india usq; ad columnas Herculis in Gaditano freto octies quinquies centū. 78. milliaria. Cuius quidē longitudinis dimensio cōpræhensior est per mare quā per terras. Latitudo aūt terræ ab australi littore Oceani: ab Ethiopia usq; ad ostium Thanais in fluminis in septentrione fere dimidio minor est quā longitudo prædicta: & cōtinet quinquagies quatercenta. 62. milliaria. Repertum est etiā q profundissimum mare continet spatium. 15. stadiorum in perpendiculo.

¶ Cæsaris obitus.

¶ Cæterum anno. 5. regni sui teste Paulo orosio: quū Cæsar contra morē Romanæ libertatis honores ex sua liberalitate præstaret: qui a populo antea mandabant̄: nec senatui ad se uenienti non assurgeret. Romani in hoc eius insolentiā nō ferentes coniurauerunt in ipsum. Qui aūt cōiurauerunt duo Bruti ex uetustissimo Bruti genere fuerunt. Qui ut dictum est: pulso Tarquinio primus Romæ consul fuit & Cassius Seruilius centesimo aūt die ante mortē eius fulmen de nomine suo inscripto statuæ ipsius quæ erat in foro. C. litterā capitalē arripuit: Nocte ēt præcedente diem obitus sui fenestræ thalami eius tam magno & horrēdo strepitu aptæ sunt: ut Caius iulius cæsar domum ruere putaret. Sequenti mane (ut Suetonius Trāquillus scribit) uenienti ad curiā latæ sunt litteræ indices suæ necis quas tn̄ nō aperuit. Quūq; in capitolio applicuisset: confestim Brutoq; Cassioq; dolo. 23. uulneribus confossus est. Dumq; diuinus spiritus mortali segregaret̄ a corpe: ipse innatæ uerecundiæ immemor: utranq; manuz demisit ad togam cutauitq; se: ut inferior corporis pars tecta collaberet̄. Hūc itaq; uitæ exitū Cæsar habuit anno ætatis suæ. 56. Cuius quidē corpus pro rostris cōbustum est: & in sublime (ut aiunt) solidæ columnæ tumulatū: quæ scilicet iulia nuncupat̄ mense quintili. & quia in eo mense natus est: ab Antonio ille mensis eidem consecratus est: quem nos iulium mensem appellamus.

Cōiuratores Mortis cæsaris pdigia Mortis cæsaris uide pudicitiam magnā cæsaris pdigia iterū multa.

¶ Post diem mortis eius tres soles statim simul exorti sunt: & paulatim in eundē orbē conuenerūt significantes: per hoc dn̄ium Lucii anto. & M. anto. atq; augusti in unā monarchiā reducendum: uel potius noticiā triū & unius diei toti orbi innotescendaz. Bos quoq; (ut diuus pr̄ augu. 3. de ciui dei cap. 13. refert) aranti in suburbano ro. locutus est dicens frustra se urgeri: quia in breui magis homines defuturos esse quam frumenta.

¶ Portia aūt Bruti coniuratoris cōiunx & Catonis uticensis filia: & ipsa p hoc tēpus patria fortitudine & pseuerantia nō degenerauit: quia sicut eius pater. M. cato uictoriæ cæsaris impatiens apud uticā se occidit: sic & ista quū audisset (post mortē ipsius Cæsaris) sibi subtractū esse uirū nil sibi lætum amplius existimās: quū cultrū nulluz haberet: quo se perimeret: statim ignitos carbones quos forte propinquos habebat: indubitāter manibus accepit: & gutturi iniectos exhausit: a quibus præcordia exurentibus spiritū exalauit. O inexhausti uigoris amor & uir tali coniuge perpetuo & merito fœlix & commemorandus.

Octauianus.

Octauianus Cæsar augustus Octauii olim senatoris filius secundus romanoꝝ imperator anno. 503. iudaicæ captiuitatis. i. scdo. 183. olympiadis romanis impare cœpit: & imperauit annis. 56. & menses sex: a quo postea Augusti romanoꝝ reges appellati sunt: hic maternū genus ab Aenea magno per iuliā familiā sortitus est: Cæsaris iulii nepos & adoptione filius: uir oībus uirtutibus refectissimus: quippe qui in ciues clemens: in amicis fidus ad recipiendas amicitias rarus: & ad retinendas eas constans fuit. Liberalibusq; studiis præsertim eloquentiæ tantā operā dedit: ut nullus ne in procinctu quidem laberet̄ dies quin legeret scriberet haud declamaret: Fuit toto corpore pulcher: sed oculis magis. Nec tn̄ uit tantus uitiis caruit: Nā iracundus fuit: atq; impatiēs: occulte inuidus: palā factiosus: dominandi cupidissimus: studiosus aleæ lusor. Quūq; esset cibi ac uini cupidus somni tn̄ abstinens erat. Seruiebatque libidini usq; ad uulgaris famæ probrū: Nā cū duodecim cathamitis totidēq; puellis cubare solitus erat. Et quāuis sic libidini seruiens esset: eiusdē tn̄ uitii seuerissimus ultor erat. Tanto ēt amore apud barbaros fuit: ut Scythæ & indi: quibus antea Ro. nomen incognitū fuerat: munera & legatos ad eū mitterēt. Multi quoq; reges in honorē eius ciuitates extruerent: quas Cæsareas & Augustanas noīarunt. Reges etiā ex regnis suis ueniētes in habitu Ro. togati. ad uehiculū uel equū ipsius currerent. Adeo uero bella & simultates execratus est: ut nisi iustis de causis nunq̄ bellū cuiq̄ indixerit: asserens iactantis se & leuis esse: quū ob ardorē triumphandi: & folia lauri infructuosa in discrimen ciuiū securitatē præcipitare: arma quoque nisi maiori emolimento nequaquā mouenda: ne compendio tenuis uictoriæ graui iactura mercari similis sit aureo hamo piscantium: cuius amissio mille capturæ lucro pensari pōt: Hic duas uxores habuit. s. Scriboniā & Liuiam: sed amore Liuiæ abiecit Scriboniam: quāuis ex ea Tyberium & drusum suscepisset filios: qui licet fuisset orbis dominus: filios tn̄ (ut Polycrates scribit) ad currum: ad saltum: & ad iactandi usum exercitari uoluit: filias uero ad lanificium & ad textrinum opus instruxit: ut si aliquando egere contingerent. per artem uiuere possent. Vrbemq; præterea ro. innumerabilibus: atq; præclaris una cū filiis & uxore ac sorore impleuit insignibus. Hi namq; cunctos & studio simul & impensa ad decora apparanda superarunt. Maximam 5158 41

præter natiuitatis domos campus martius hoꝝ habuit partē insigniorē. Nam eo in loco īnumerabiles circūcirca porticus extruxit hortos nemorosos: theatra: amphiteatrū: & templa magnificētissima. Mausęolum quoq; suum ibidem in excelsis fundauit mollibus lapide niueo coopertum: in cuius sūmitate suum ex ære posuerat simulachrū: aliis quoq; permultis urbē decorauit insignibus. Vnde & gloriabundus dicebat: urbē lateritiam inuenit: marmoreā relinquo: nec satis: ut Cicero ait simus: neq; ēt nostri propositi est plus ne boni an mali rebus Ro. attulerit suā q̄ sibi cōstituerit opinio principatus declarare: sed qd constat fuit impiissimū scelus cōmissum in Ro. impio triūuiratus ipsius Octauiani. M. Anto. & M. Lepidi apud cōfluentiā Fauentiam inter Rauēnā prope Lucum: & Bagnacauallū constitutus: in quo duces ipsi orbē Ro. æquis portionibus iter se artiti sunt: & ne ciues per eā ætatē prudentia ingenio & animo ualētes tantam impietatē prohibere possint: cōmissis eoꝝ cædibus prouiderunt. Quare Liui. lib. 119. sic habet: in triūuiratu ꝓscriptio facta est: in qua plurimi æquites. Senatores centū triginta uicisset concisi. Lepidus enim. L. Paulum fratrē: Antonius. L. Cæsarem auunculū: Octauianus. M. Ciceronē qui a pompilio legionario milite quū hēret ānos. 64. occisus fuit. Caput uero & manus eius in rostris posita est: ubi mltos defenderat. Gessit postmodū Octauianus hic quinq; bella ciuilia: mutinense uidelicet: philippense: perusinū: siculum anctianū: Cremonensem: & Mantuanū: quia Bruti cassii copias receperāt: quibus in bellis ꝑter ciuiū multiplicem cædē. Augustus. 20. Ro. militū milia exauctorauit. 30. milia seruoꝝ qui militauerant dominis restituit. Sex milia quoꝝ domini nō extabāt in cruce suspendit. Tandem cātabrico bello: & ro. insignibus a parthis repetitis & exactis quæ apud eos Crassus amiserat. Aegypto quoq; ro. impio adiecta est. Hic itaq; fœlicissimus impator nullibi unq̄ nisi apd germanos succubuit: nam iolianā & uarianā cladem in ipsa germania solum perpessus fuit. Quaꝝ ioliana maioris infamiæ q̄ detrimenti: uariana uero pœne exitialis uidelicet: tribus legiōibus cum duce & legatis ac auxiliaribus amissis: istis igitur & aliis bellis toto orbe ꝯfectis Augu. Cæsar fanū: primo & scdo a condita urbe ante memoriā suam clausū: anno urbis. 753. clausit per quæ pacis tpa Saluator noster Iesus christus nasci uoluit. Veꝝ Augustus hic postq̄ monarchiā solus adeptus est: patiētissimus & mitissimus esse cœpit: & ab omni tyrānide prorsus alienus fuit: auaritiā effugit: & palatium suum impēsa priuata extructum reipu. largitus est. Nec eo usq; sacroꝝ pōtifices uenerari cōtempsit: donec & ipse ne cui oīno subesset. Vestalis creatus esset pontifex. De eo nāq; Macrobius scribit dicens: adolescentulū quēdam aliquādo Romā intrasse Augusto simillimū: quem ad se ipator reductum hoc modo interrogauit. Dic (inquit) mihi. Fuit ne aliquādo mater tua hic romæ? At ille respondit. Non: sed pater meus sæpe. At imperator nihil indignatus dimisit eum: hæc ille. Obiit deniq; augustus hic septēbrio mense anno ætatis suæ. 76. apud campaniā. Liuiæ uxoris suæ dolo intoxicatus. Nec primus: nec ultimus uiroꝝ quem mulier deceperit.

Optimū parētem circa filios documētū

38 5161 ¶ Antigonus aristoboli iudæoꝝ regis filius: & ipse rex hoc āno qui est tertius imperii augusti post multas cōcertationes cōtra suos dimicans an Antonio capitꝰ: a quo & securi percessus iterit. Hūc Pompeius una cū Aristobolo eius p̄re: alexandroq; fratre: ac duabus sororibus captiuos ex Hierusalem romā adduxerat: & in custodia diu mācipauerat. Veꝝ pōpeio a Cæsare deuicto: & Ro. ab ipso obtēta. Aristobolū cū filiis libeꝝ faciens cū exercitu in Syriā remisit: ratus per ipsum aristobolum facile fore sibi iudæā subiicere: sed in hoc Cæsaris spes frustrata est: ꝙ aristobolus: & alexāder a pompeianis exercitibus trucidati periere antigono superstite solo relicto: qui cū duabus sororibꝰ fugiens euasit. Nō multo post aūt Pompeio: & Ptolemæo Aegypti regibus defunctis. Cæsar Syriæ iudeæq; potitus antipatrū idumeū uirum utiq; strēnuum iudeæ ꝓcuratorem constituit: dans ei sub pōtifice iudæoꝝ cuius uis dignitatis optionem. Quapropter iterato hyrcano antigoni patruo regnum cōcessit: ita tñ ut non rex uocaretꝰ. Antigonus aūt ad pachoꝝ regem pro auxilio confugit: ibiq; usq; ad obitū Cæsaris permansit. Quo mortuo pachori auxilio fretus antigonus Hierusalem ueniens: urbem expugnauit: compræhensumq; Hyrcanū patruū aures eidē dentibus detruncauit: ne mutatis rebus solutus pontificatū repeteret: quum ab integris sacra celebrari oporteret. Quod audiens Herodes Antipatris filius romā accessit: antigoni iniurias cōquæsturus. Ob quā causam M. Antonius ipsum Herodē iudeæ regem declarauit. Qui Hierusalē urbem uiolēter ingressus: Antigonum cōpræhendit: & ad antonium in antiochiā uictū transmisit. Quo suscepto securi percussum interemit. Vnde Herodes in regno iudeæ cōfirmatus est rex. 4. scilicet anno: ex quo Romæ diadema: ac sic hoc modo asamonei principatus post centū & uiginti annos destitit. Nā de familia clarissima genere uel honore sacerdotali fuerat. Cuius cū multa pro gente iudaica parētes egissent: pp mutuā seditionē principatū amiserunt. Transit aūt ad Herodem ꝑdictum antipr̄is filium de familia populari & genere priuato. Et hic finis & terminus est generis machabeoꝝ seu asamoneoꝝ: ut ex. 15. li. Iosephi capitulo ultimo habetur.

Asamonei regnū finē accipit

31 5168 ¶ Herodes igitur antipatris idumei uiri plebei filius anno. x. regni augusti & antonii olympiade. 186. a romanis iudæoꝝ principatū & regnū suscipiens regnauit annis. 37. cuius historiam comestor ex Iosepho excerptā ꝑtractās sic hēt: porro antiparer idumæus tpe gabini Syriæ præfecti: adeo uirtutibus claruit: ut regium coniugium cōmeruerit: & Cypria regis arabū neptis uxorē acceperit & quattuor filios suscepit. s. Phaselum Herodem hunc cognomento ascalonitam Iosephum & fer

ream:ac unā filiā noīe Soloniā. Qui primo pōpei gratiā obtinuit. Mortuoq̧ pōpeio ēt in Cæsaris clientelā se cōtulit: & quū ab antigono prædicto apud Cæsarē de īfidelitate crimiatus fuisset ipe: ut erat animo insignis: statim ad Cæsarē accedēs, piecta ueste: ostēdit uulnera quæ pro ipso cæsare apud ægyptū ptulerat. Quā ob cām iudeæ pcurator cōfirmatus est. Iudeæq̧ & ipse Herodē filium natura strēnuū gallileæ pcuratorē pficiens: adeo ipsam puinciam quietā reddidit: ut pater Galileo publice uocatus sit. Postea interiecto tpe antipater ueneno extinctus: & Phaselus primogenitus in terfectus: Herodes romā ad Antoniū cōfugiens iudeæ rex ɔtra antigonū pdictum & Malchiū qui de sacerdotio cōtendebant cōfirmatus & coronatus est. Quo coronato statim ab augusto & Anto. cū duobus principibus in iudæā qui cū in Solio regio collocarent remissus est. Siqdē Herodes: ut pmissum est: nihil oīno ad iudæā ptinebat. Et ex tūc xp̄i dn̄i nr̄i natiuitate uicina regnū & sacerdotiū iudeæ: qd prius per successiones maiorꝝ tenebaẗ: destructū est. Ac sic Iacob pphetia completa est: qua dr̄. Nō deficiet prīceps de iuda: nec dux de fœmoribus eius donec ueniat cui repositum est: & ipse erit expectatio gentiū: non ergo defuit prīceps ex iudæis usq̧ ad hūc diē: quo primū acceperunt hūc Herodē alienigenā. Tempus qppe erat ut ueniret ille cui repromissum erat qd nouo pmissum est testamēto: ut ipse eēt expectatio gentiū. Ipse itaq̧ Herodes regno suscepto Samariam olim in cineribus redactā a fundamētis erigēs in honorē augusti: augustā.i. Sebastē appellauit: & in Pancade illud tēplū qd Panion uocabaẗ extruxit. Deīde .15. regni sui āno in Hierusalē dn̄i tēplū magnificētissime decorauit: ibiq̧ multas & magnas ɔstruēs ædes īnūerabilia quoq̧ opa & in singulans Syriæ urbibus quas regebat solertissime ædificauit. Demū anno regni sui .26. Hyrcanum principē sacerdotū uirꝝ sanctū de parthica captiuitate regressū: qui Herodē ut filiū habuerat & eiꝰ filiū qui patri in sacerdotio succedere debuerat īterfecit: sororēq̧ eius uxorē suā cū duobus filiis ppriis iā adolescētibus: atq̧ uxoris matrē oēs interemit. Prædictis quoq̧ crudelitatibus hoc addidit ꝙ sororis suæ noīe Soloniæ uirꝝ occidit: & quū eā alteri uxorē dedisset: ēt ipsum a uita sustulit. Scribas pterea oēs ac diuinæ legis īterptes simili scelere peremit. Postremo funestissimus uir: quū dn̄i nostri natiuitatē Magorꝝ iudicio cognouisset: oēs paruulos betleē gladiis interemit. Quo facto repēte morbo īntercutis pcussus: & scatētibus toto corpore uermibus miserā exhalauit aīam: qnq̧ superstitibus filiis relictis.s. Archelao: Herode: Antipa. Antipatro Lysania: & Pilippo: Ex quibus quattuor fuere tetrarchæ: ut ex euangelio habetur.

¶ Viri disciplinis excellentes.

¶ Emilium Macrum poetam natione Veronensem his temporibus floruisse tradunt: qui postea anno .30. imperii Augusti uitæ finem fecit. Qui uolucrum qualitates & herbarum naturas uersibus expssit. De quo Ouidius lib. 4. de tristibus ait. Sæpe suas uolucres legit mihi grandior æuo. Quæq̧ noceat serpens: quæ iuuet herba macer.

¶ Antoniū quoq̧ musam augusti medicū hac tēpestate fuisse & floruisse constat: qui post atticam uictoriā naufragio periit. Hic contraria medicina a sectatoribus Themistonis qui Herophili discipulus fuerat diuū Augu. graui periculo exemit: pp quod statuā ex ære iuxta signuꝫ Esculapii augustus illi locauit: eumq̧ semp coluit: ut testis est Suetonius in augusti uita.

¶ Seruius sulpitius doctissimus iurisconsul. hac ætate scdm Euseb. e uita decedens publico funere elatus est. Qui de dotibus librꝝ edidit: & de nuptiis libros duos. De sacris distentandis libros duos. Cuius discipulus alphenus iuriscōsul. fuit: rerꝝ antiquarum non incuriosus.

¶ C. Enaglius medicus græcus: per hæc tpa clarus hētur: qui eruditiōe in medicina arte spectatus & illustris fuit: Quiq̧ sicut refert Pli. li. 25. impfecto uolumine ad diuum Augu. incohato pfatione religiosa: ut oībus malis humanis illius potissimū principis semper medicetur maiestas.

¶ C. Falcidius tribunus plebis iuriscōsultissimus his tpibꝰ agnosciẗ: Hic ille ipse est falcidius q legem tulit: ne quis testamēto legaret plusq̧ ut quarta pars hæredibꝰ supesset. 4. si q̄ttuor aut minus essent: si aut plus q̄ttuor forent: medietas eo tenore: ut siue liberis siue ppinquis idem pater sua legaret illa pars quā falcidius ɔstituit: nisi pr̄ interdixerit: ut legatis fruētibus & eisdem carētibus eq̄ni miter partirenẗ: alias quoq̧ nōnullas tulit leges: quæ in corpore iuris habentur.

¶ Albius Tibullus eques & poeta Ro. hoc tpe claruit: uir utiq̧ doctissimꝰ: qui multorꝝ iudicio primum īter Elegiographos obtinet locū. Hic multas scripsit epl̄as breuissimas: & qdem amatorias: admodū utiles: licet breues. Eo ꝙ eēt & ipse iuuenis: forma īsignis cultuq̧ corpis obseruabilis: qui quū esset doctus: doctorꝝ ēt hoīum contubernio usus est: & an̄ alios Coruinuꝫ & Messalā dilexit: cuius ēt ɔtubernalis fuit: & equitanico bello militaribus donis donatus est. Obiit aūt hic adolescēs: ut ex inferiori epitaphio intelligi potest: qd Ouidius in eius laudem contulit dicens.

Te quoq̧ uirgilio comitē non equa tibulla
Mors iuuenē campos misit ad elisios
Ne foret aut elegis miseros qui fleret amores.
Aut caneret forti regia bella pede

¶ Virgilius Maro poetarꝝ princeps natione mantuanus hisdē temporibus habeẗ celeberrimus. De quo Plutarchus ait: ꝙ quū a matre noīe Maia editus fuisset: nō cæterorꝝ more uagiit: sed adeo miti uultu uisus est: ut haud dubiā spem psperioris genituræ indicaret. Initia qppe ætatis usq̧ ad decimūseptimū annum Cremonæ egit: quo quidē tempore (scdm Eusebium) togam uirilē accepit. Postmodum Mediolanum. Deinde Neapolim profectus est: ubi cum græcis latinisq̧ litteris uæhementem operam dedisset: Tandem omni cura ac studio mathematicis & medicinæ indulsit.

Quibus rebus quū ante alios eruditior euasisset:in urbē se contulit:ubi ꝓpter naturā Augusti decla ratā:summe ab eo acceptus est. Hic quippe grādi extitit statura: quilino colore:facie rusticana:ua litudine uaria:eo ꝙ sæpe sanguinē eiiciebat:cibiq; minimi. Ferē amasse pueros. Sed quū ad maturā peruenisset ætatē:oēs reiecisse uoluptates:multa eni scripsit. Et primo quū sexdeciз esset ānoꝝ pria pea epigrāmata:Dyras:& Culicē scripsit. Quūq; res romanas incohasset:offensus materia statim ad Bucolicos trāsit. Deinde Georgicā in honorē Mœcenatis:nouissime Aeneidē aggressus illā pfe cit:licet incorrectā reliquerit. Et licet poetaꝝ princeps diceref:a b oīb⁹ tñ semb⁹ poetis nō inuidia: sed plurima beniuolētia ꝓsecutus est:præsertim ab Horatio q ip̄m Virgiliū i suis opusculis sæpe cō memorat:obiit deniq; Brundusii āno ætatis suæ.52.decimo cal. Octo.26.iperii Augusti āno. Cui⁹ ossa Neapolim trāslata in uia puteolana īttra lapidē sepulta sunt. Vbi hoc distichō qd ipse cōposue rat:īscriptū ē: Mātua me genuit:calabri rapuere:tenet nūc Parthonope:cecini:pascua:rura:duces.

Horatius poeta laudatissimus per hæc tempora Romæ in precio habitus est. Hic patria Venusinus prē libertino natus est:ut ipse in epistola.24.testatus est dicēs:Me libertino prē natū: & in te nui re Maiores pēnas nido extēdisse loqueris: Vt quātū generi denas uirtutib⁹ addas. Fuitq; statura breui:ut i eadē epla subdidit. Corpis exigui præcanū solibus aptū. Irasci celerē tñ ut placabilis esset: & uigesimasexta epla ondit:quēadmodū Romæ liberalibus līis eruditus fuerit:ac deinde uberioris sciētiæ nācīscēdæ grā Athenas cōcesserit:ubi quū doctissimus euasisset:familiaritatē M. Bruti q Cæsarē occidit:adeptus est. Factusq; ab illo tribunus militū cōtra M. Antoniū:& Augustum quum uictus fuisset Brutus ex clade aufugit. Cui postea Augustus Mœcenatis gratia peperit: Liberatusq; a poetica se conuertit:& præcipuos apud latinos lyricos uersus expressi⁹ imitatus Archilocum alceum Saphonē & Pyndarū poetas græcos. Vñ & in epla.24.ait:paruos ego primus iābos. Ondi latio nūeros aiosq; secutus Archilochi:nō res & agētia uerba lycābem. Tēperat archilochi musaз pede mascula sappho. Tēperat alceus & reliq. Scripsit itaq; Horatius hic Odas:libros sermonū duos Institutiones poeticas quæ poetica dicif. Et eplas. Et quū inumerabiles diuitias optimis studiis cumulasset. Tādē romæ moriēs augustū oīum reꝝ suaꝝ instituit hæredē. Obiitq;.43.ætatis suæ āno: imperii uero augu.anno.35. Fuitq; maxima pompa in exequiis apud mœcenatem sepultus. Huic inter cætera nulla uoluptas maior fuit:q̄ aure sæpe sese recipere. Quo cum uenisset uix illinc poterat Octauiani cæsaris iussibus euocari. Et cum in urbe foret miro desiderio ruris assidue tenebatur. Hinc ad Mœcenatem scribens. O rus inquit quando ego te aspiciam.

Varrus & Tucha poetæ Virgilii & Horatii p̄dictoꝝ ꝯtubernales his tēporibus habenf illustres: qui postea Aeneidē Virgilii iubente Augusto tali lege emēdauerūt:ut nihil adderēt uel diminuerēt.

Messala Coruinus orator romanus per hoc tēpus clarus existens primus apud romanos urbis p̄fectus instituif. Sed die sexto magistratu se abdicans in ciuilem potestatē se contestatus est. Qui deinde biennii post & anteq̄ moreref:ita memoriā:ac sensum amisit:ut uix pauca uerba cōiungere posset:ad extremūq; circa sacram spinā sibi ulcere innato inedia se confecit anno ætatis suæ.72. Imperii uero Augusti.52.hic romanus cōsul extitit & orator nitidus fuit:qui de grammaticali sciētia accuratissime disseruit:& libros quosdā post se reliquit:cuius ingenio Augustus imperator plurimum delectatus est:ob quod & Augustum ipsum in Herodis beniuolentiā flexit. Eidemq; regiaз dignitatem impetrauit. Hunc Augustus quum esset uir strenuus:contra Sabatios in expeditionem misit:contra quos (ut Strabo testatur) præclara facinora gessit.

Cornificus poeta romanus cū supioribus floruisse cōstat:q multa licet militaribus operā daret: in poesi conscripsit documenta:quiq; & postea a militibus destitutus turpiter interiit: Quos sæpe fugientes galeatos lepores appellauerat.

Cornificia aūt prædicti soror poetrix memoratu dignissima:& ipsa tēpestate hac tanto poetico effulsit dogmate:ut non italico lacte nutrita:sed castalio uideretur latice: Cornificio prædicto germano fratri æque esset gloria illustris. Hæc quippe nō cōtenta pulcherrimis ualuisse uerbis: nisi ut helycon carmen describeret:atq; plurima & insignia descripsit epigrāmata:quæ tempore diui Hieronymi:ut ipse testatur extabant:quibus uirtutibus perpetuum sibi acquisiuit nomen.

Forni.scilicet pater & filius celebres oratores tempestate istac habentur illustres: quorum filius consularis ante patrem mortuus est.

M. Bauius poeta celeberrimus:quem Virgilius in buccolicis sæpe commemorat:hoc tempore secundum Eusebium in Cappadocia moritur.

Tullius Tito Ciceronis alumnus atque libertus:per hoc tempus multa refulget doctrina. Qui (Gellio teste in litteris Ciceroni fuit adiutor) quique & de ratione linguæ latinæ libros conscripsit. Item de uariis:atq; promiscuis quæstionibus alios cōposuit:in quibus præcipui sunt:quos de græco Pande titulo pandectas appellauit:tanq̄ oīum reꝝ atq; doctrinaꝝ genus cōtinētes. Hic primus notas cō tarum mētatus est:& Cicerōe obtruncato in puteolanū p̄diū se ꝯtulit:ubi usq; ad cētesimū ꝯsenuit annū. liber.

33 5168 Ventidius Bassus olim romanoꝝ ꝯsul:qui primū de parthis triūphauerat hoc āno Romæ emorif:& publico funere sepelif. De cuius uita admiratiōe digna. Gellius libro.14.nocti.at.refert ip̄m ex genere & humili loco ortū habuisse. Cuius matrē a Pompeio Strabone magni Pōpei genitore bello quo Esculanos subegerat:captam cum ipso fuisse: & in triumpho ipsius Pompei Ventidius

hic una cum matre puerulus perductus fuit. Posteaq̃ cum adoleuiſſet uictum ſibi egre quæſiuit. Deinde in Cæſaris manus deueniens in Galliam cum ipſo profectus eſt: ubi cum multa facinora ſtrennue geſſiſſet: nō modo in Cæſaris amicitiā peruenit: ſed etiam ab ipſo ampliſſimis ordinibus ꝑfectus eſt. Deinde tribunus plebis ꝑtorq̃ effectus tanto cū moderamine ſe habuit: ut mox oīum patrū cōſenſu pōtificatū ac cōſulatū inierit. Vnde & uulgo ītollerāter eius dignitatē ꝑferens ꝑ uias urbis hos ꝓſcribebat uerſiculos. Cōcurrite oēs augures aruſpiceſq̃: quia portentū inuſitatū confla tum eſt recens. Nā muros qui fabricabat cōſul factus eſt. Eundē Suetonius præpoſitū a. M. Antonio fuiſſe orientalibus prouinciis tradit: & tribus prœliis ipſum fudiſſe ſcribit.

¶ Hyrcanus poſtremus iudæoꝝ pōtifex. De quo paulo ante ſatis dictum eſt: hoc anno qui eſt. 28. impii Auguſti annus cū. 80. ageret annū ab Herode rege nō dignū uitæ terminū īpetrauit: q̃a ideꝫ Herodes quū ſolū ſupſtitē ex regio genere eū cerneret: & ſe in regia dignitate cōſtitutū: ꝓdeſſe ſuis rebus opinatus eſt mortē illius: ne īminēte ſibi aliquādo a Cæſare ꝑiculo ille daret occaſionē: Tandem inuēta occaſiōe ꝙ epiſtolas ꝓditionis Malco cuidā tradidiſſet: accepiſſetq̃ illas: conuocato cōſilio demonſtrans: uirū optimū īterfici iuſſit. Hic igitur ut Ioſephus. 15. antiquitatū lib. ſcribit: in principio præ defuncto cū matre ſua Alexādra regnauit annis. 9. Matre uero defuncta illud regnū tribus mēſibus gubernauit: & ſtatim a fratre ſuo Ariſtobolo depulſus fuit. Deinde a Pōpeio reſtitutus. 40. annis ſacerdotio & regia dignitate uſus eſt. Secūdoq̃ iterū per Antigonū fratris filium regnum ꝑdens etiā corporis diminutionē paſſus: ad Parthos captiuus ductus ē. Exinde poſt aliquod tēpus ad ꝓpria remeās: ꝓpter ſpes ab Herode cognato ꝓmiſſas nihil ſicut ſperabat cōſecutus eſt. Atq̃ ita multis inuolutus uitæ paſſiōibus: & q̄d peſſimū eſt in ſenectute: nō dignū uitæ terminum ꝓmeruit. Fuerat eniꝫ Hyrcanus hic modeſtiſſimus uir: & in oībus mediocris: uitæq̃ honeſtiſſimæ: ac ſingularis māſuetudinis & clementiæ: qui toto uitæ ſuæ tempore uarias pertulit calamitates. Eo nāq̃ defuncto ſacerdotiū a filiis Aarō pœnitus ablatū eſt. Deinde nequāq̄ in Hieruſalē ex ſucceſſione ſacerdotalis generis pōtificibus cōſtitutis neq̃ ꝑpetuitate uitæ ſecundū legē Moyſi deo ſeruientibus aliquis pontifex fuit. Sed ignobiles quidā & alio tēpore alii & nōnulli unius anni ſiue modico amplius a Romanis imperatoribus ſacerdotiū emebant. Quæ omnia etiam Daniel propheta uaticinatus eſt dicens. Et poſt hebdomadas ſeptem & ſexaginta duas interibit chriſma: & iudicium non erit in iſrael: & templum ſanctum & chorus per populos: duce ueniente gubernabūtur & cedentur in Cataclyſmo belli: & in ſequentibus & ſuper templum &c.

Sacerdotium a filiis aarō hic ablatuꝫ eſt.

¶ Anacleus q̄dā Babylonius: hoc anno poſt Hyrcanū ab Herode ex Babylōia accitus: ab eodē iudæoꝝ pōtifex īſtituit: & ſedit anno uno. Quo amoto Ariſtobolū uxoris fratrē eidē ſucceſſorē dedit. Eoq̃ poſt annū īterfecto rurſus Anacleo ſacerdotiū reddidit: quātū āt poſtea ſederit ignoratur.

¶ Sybilla Tiburta ſeu Tiburtina uates præcipua: cui propriū nomē Albumea fuit: hoc tēpore in Italia floruit: & multas ꝑdixit. Quæ ideo Tiburtina dicta fuit: quia tyburtæ ciuitati iuxta menis amnis ripas ut dea excolebatur. Cuius in gurgite ipſius fluminis eius ſimulachrum tenens in manu librum inuentum fuit. Hanc Auguſtus (quū Ro. eam deificare uellet) cōſuluit. Quæ poſt triū dierū ieiuniū: rñdit ea q̄ diuus pater Aug. 18 li. de ciuitate dei ca. 23. refert dicēs. Iudicii ſignū tellus ſudore madeſcet. E cœlo rex aduenietꝑ ſæcula futurus. Et ſunt. 27. uerſus: quorum ultimus hic eſt. Decidet e cœlo igniſq̃ & ſulphuris amnis. Quorum uerſum capitales litteræ: ut idem pater Augu. teſtatur hunc ſenſum reddūt ieſus xp̄s dei filius ſaluator. Quibus dictis ilico uidēte auguſto: cœlū apertum eſt: & maximus ſplēdor irruit ſuꝑ eū: uiditq̃ in cœlo pulcherrimā uirginē ſuper quoddā altare ſtantem: puerulum baiulantem: qua uiſa repente & uocem audiuit dicente. hæc ara filii dei eſt: atq̃ ita auguſtus in thalamo ſuo exiſtens: hæc audiens & uidens in terram procidit & deum adorauit. Quam obrem auguſtus deum ſe appellari omnino recuſauit. Quo in loco poſtea ad rei memoriā templū ſub titulo ſanctæ Mariæ uirginis in ara cœli ædificatū. Quē locū ordo beatiſſimi Frāciſci excolendū ſuſcepit: & nunc uſq̃ poſſidet.

¶ Sybillarum decem Epilogus.

¶ Sybillas. i. mulieres uaticinatrices decem fuiſſe Varro in lib. rerum diuinarum quem ad Cæſarem auguſtum ſcripſit: cōmemorat. Eaſq̃ omnes enumerauit ſub auctoribus qui de ſingulis ſcriptitarunt: Primā: quaꝝ: ut ſupradictum eſt: de perſis fuiſſe dixit: Cuius mentionem Nicanor facit.
Secundam Lybicam: Cuius meminit Euripides in lamiæ prologo.
Tertiam delphicam: de qua Criſippus loquitur in libro de diuinatione.
Quartam cumeam in Italia fuiſſe ſcribit quā Neuius in libro punici belli nominat.
Quintam Erythream: quam apollodorus græcus ſuam fuiſſe ciuem affirmat.
Sextam Samiam: de qua Erathoſtenes in antiquis annalibus ſcribit.
Septimam Cumanā nomine amaltheam: quam ad Tarquinium regem libros attuliſſe diximus:
Octauam heleſpontiam: quam ſolonis temporibus fuiſſe Heraclites ponticus ſcripſit.
Nonam phrygiā quæ uaticinata eſt ancitæ. Decimāq̃ hāc ipſam de qua nunc locuti ſumus.

¶ Anna mulier hebræa Iſachar iudæi filia de tribu leui: ſiue (ut Damaſceno placet) de tribu iuda originē ducēs ſupioribus tꝑibus in cōiugiū Ioachim uiri ſanctiſſimi de tribu ſua tradita hoc āno: cū diu ſterilis & ſine ꝓle ſtetiſſet: poſt multas orōnes & lachrymas: angelica monitiōe ꝑmiſſa: Mariā futurā dei genitricē genuit filiā. Qua ꝓcreata mox Ioachin uiro defuncto nupſit alteri uiro noīe Cleophæ

5170 29

5180 19

Cleophæ:de quo ēt alterā Mariā Cleophæ suscepit filiā: Cleophas āt mariā filiastrā pdictā frī suo Ioseph copulauit uxorē:sed & Mariā filiā suā alpheo tradidit uxorē ex q̄ nati sunt Iacobus alphey symon chananeus & iudas Thadeus qui & barsabas:Mortuo quoq; Cleopha:anna tertio secundum legem Moysi alteri uiro noīe salome nupsit:ex quo tertiam filiam noīe Mariam salome genuit. Quæ tandem zebedeo disponsata Iacobum maiorem & ioannem euangelistam peperit filios:unde & hi extant uersus.

Anna solet dici tres genuisse marias. Tertia maiorem iacobum uolucrēq; ioānem.
Prima parit christū:iacobum secūda minorē Quas genuere uiri ioseph alpheus & zebedeus
Et ioseph iustum peperit cū symone iudam.

Hæc quippe anna sororē noīe Emeriā habuit: de qua nata est elisabeth ioannis Baptistæ mater:Hinc est q̄ angelus dixit Mariæ:& ecce elisabeth cognata tua:idest consobrina tua peperit filiū:anna itaq; quum in p̄ceptis & in uiis domini toto tēpore uitæ suæ ambulasset:oēq; tps suum ī orationibus:uigiliis:ieiuniis: elemosinisq; ac aliis bonis operibus consumpsisset:plena dierū quieuit in domino. Cuius dormitionis diem qui fuit .25. iulii mensis ecclesia uniuersalis celebrari mandauit.

18 5181 ¶ Zacharia hebræus de uice abia sacerdos & propheta domini diui ioannis Baptistæ genitor uir totius sanctitatis exēplar tēpestate hac elisabeth uirginis Mariæ consobrinā duxit uxorē:ambo quidem:ut sacra euangelii Lucæ habent historia:religione : innocentia : pietatis & gratia sanctissimi: qui quum diu infecūdi fuissent & iam Elisabeth pcessisset in dies suos:& muliebria ei fieri desissent dominus eorum orationibus pmotus filium tandem noīe ioānem baptistam eis hoc modo cōcessit. Nam sicut Lucas primo ca. scribit. Quū Zacharias sacerdotio fungeret̄: in ordine uicis suæ scdm consuetudinē sacerdotii sorte exiit:ut incensum adoleret:& āno impii augusti. 41. solus templum dn̄i ingressus:uidit angelum dn̄i in dexterā altaris incensi ptem : quo uiso confestim zacharias præ timore in terram corruit:ad quem angelus. Ne timeas inquit zacharias qm̄ exaudita ē deprecatio tua:qui a Elisabeth uxor tua sequēti anno pariet tibi filiū:& uocabis nomē eius ioannem baptistam:p quo maximū tibi erit gaudiū & exultatio:ac multi in eius natiuitate gaudebunt. Erit enim magnus corā dn̄o:uinum & siceram non bibet:& spū scō adhuc ex utero matris suæ replebitur:ac multos filiorū israel p̄dicatione:suoq; exēplo conuertet ad dn̄m deū ipsorū:Et ipse p̄ibit ante ipsum in spū:& uirtute Helyæ parare ei plebem pfectam:Et zacharias: Et unde hoc ait: scire potero:quia ego iam senex sum:& uxor mea pcessit in diebus suis. Et dixit. Ego sum inqt angelus dn̄i noīe Gabriel:qui a dn̄o missus tibi sum:ut hæc ad te euangelizarem:& pptērea hoc tuæ incredulitatis erit signū:quia eris mutus quousq; hæc implebunt̄:Ac sic zacharias hic usq; ad filii natiuitatē tacēs fuit. Quum igit̄ zacharias tēpli fores egressus fuisset:nec loqui posset:intellexerunt oēs eum uisionē uidisse:qđ qdē & ipse nutibus quibus poterat explicabat. Cōpletis uero officiis suis diebus abiit in domum suam & statim Elisabeth concepit. Quūq; cōcepisse se dephendisset:præ uerecūdia qnq; mensibus se occultauit. In sexto deniq; mense Maria uirgo & dn̄i mater:& ipsa a spū scō grauidata mox ad salutandū eā prexit. Cuius & salutationē Mariæ sensit Elisabeth exultauit ifans præ gaudio in utero eius. Repletaq; statī spū scō Elisabeth exultauit:ac uoce magna dixit. Et unde hoc mihi:ut ueniat mater dn̄i mei ad me: Beata inqt q̄ credidisti:qm̄ pficient̄ in te ea q̄ dicta sunt tibi a dn̄o. Peperit deniq; Elisabeth filium:& audierunt uicini & cognati eius qa magnificauit dn̄s plebē suā cū illa:& cōgratulabant̄ ei. Quūq; dies octaua aduenisset:ut circuncideret̄ puer. Innuerunt parētes p̄ri quē uellet uocari eū. Accipiēsq; calamū scripsit dicens: Ioannes est nomē eius : & confestim aptū est os eius:& pphetauit dicens. Benedictus dn̄s deus israel: qa uisitauit & fecit redemptionē plebis suæ. Quo pdigio oēs admirati pontificiū munus eidē restituere. In quo qdem deinceps ita uixit:ut neminē ex successoribus iudæi partem habuerint:uel sanctitate uel aliis uirtutibus. Demū defunctus & inter scōs pphetas relatus:nonis nouēbris eius natalicius dies celebrat̄.

¶ Viri disciplinis excellentes.

¶ Cornelius gallus poeta clarissimus in Foroliuiensi urbe natus. 18. impii Augusti anno: scdm Eusebium. 43. uitæ suæ anno:propria se manu interfecit:quum Augustus interfectis Antonio & Cleopatra:& totam ægyptum obtinuisset:primum Alexandriæ:& totius ægypti prætorem constituerat: qui in ea prouincia(ut Strabo libro duodecimo meminit)res memorabiles gessit : ac Thebanam urbem Diospolim appellatam ad solum usq; euertit. Ex qua etiam multos obeliscos & conchas peregrini marmoris Romam postea secum detulit:quibus nunc Romæ Italiaq; multis in locis decoratur. Hic nonnulla poetica memoratu digna composuit.

¶ C. Bassus ornatissimus orator:& copiarum Augusti præstantissimus dux:tempestate hac floruit. Qui ut testatur Gellius:quum esset scientia clarissimus:de uocabulorum origine multos tractatus edidit. Hunc imperatorem strēnuissimum Cæsar Augustus longe ante contra parthos ad Licinii necem ulciscendam miserat:qui in Syriam irrumpens parthos ipsos tribus prœliis superauit: Pacorumq; eorum regem Herodis filium interfecit:& Romam rediens de eisdem triumphū duxit. Deniq; ex hac luce sublatus:publico funere sepelitur.

¶ Strabonē etiam historicū & Geographum ac philosophum:necnon & homericæ maiestatis expositorem:ut quibusdā placet:natione Cretensem hisdem temporibus illustrem fuisse ex opibus

ſuis inuenimus. Qui quum doctiſſimus uir eſſet: & magnarū reꝝ cognitione peritiſſimus haberetur: inter cætera ſuæ uirtutis monumenta: de Geographia mundi decē & ſeptē libros perpulchros edidit: In quibus uel omiſſas: uel neglectas: aut uetuſtate oblitteratas orbis partes: ad unguem reſtituit. Et diligentiſſime deſignauit: ppſos: nationes: res geſtas: montes: maria: & eoꝝ terminos ante oculos noſtros clariſſime poſuit. Hic quippe ex Mitridatis regis ſanguine maternali linea (ut ipſemet teſtatur lib. ſ. x.) originem duxit. Cuius clariſſimū opus diu latinis incognitum Nicolaus papa quintus per Gregoriū Typhernatem transferri in parte uoluit. Reliquum uero operis mancū uidelicet. Europā Guarinus Veronenſis ad preces Iacobi antonii Marcelli patricii Veneti uiri p̄ſtātiſſimi abſolutus reddidit.

❡ Solinuꝫ quoq̄ hiſtoricū: & oratorem grauiſſimū tempeſtate iſtac ex libris ipſius floruiſſe coniicimus: qui & ipſe collectaneoꝝ librum optimū edidit: & ad auguſtū Cæſarē romæ obtulit: in quo ſimiliter terram pingit: ac urbium diſtantias: & loca multa menſurat. Eumq̄ librum collectaneum ideſt de mirabilibus mundi appellauit.

❡ Titus Liuius patauinus uir quidē magnus & hiſtoricoꝝ: tam græcoꝝ quā latinoꝝ princeps: ac tragœdiaꝝ (ut aiunt) ſcriptor hoc tēpore (ut Euſeb. teſtatur) Romæ claruit: ut multi nobiles ex ultimis Hiſpaniaꝝ partibus ad eum uiſendū romam uenerint. Quod diuus Hierony. in ep̄la ad paulinū ex Plinio ſumptū in his uerbis teſtatur dicens: ad Titoliuiuꝫ lacteo fonte manantē de ultimis Hiſpaniæ galliarūq̄ finibus quoſdam ueniſſe nobiles legimus: & quos ad cōtēplationem ſui Roma non traxerat: unius hoīs fama perduxit. Habuit illa ætas inauditum oībus ſæculis celeberrimūq̄ miraculū: ut urbem tantam ingreſſi aliud extra urbem quærerent. Hic itaq̄ Liuius cū maxīo in honore ab Auguſto ſemper habitus fuerit: et plurimis honoribus & diuitiis ab eo honoratus fuit. Qui quum circa oēm hiſtoriam diligētiſſimus indagator fuiſſet: centū & decem hiſtoriaꝝ libros conſcripſit: in quibus etiam diui Auguſtini geſta depicta cernuntur: licet ad illius uitæ finem non p̄uenerit. Eius autem operū maximam partē tēpoꝝ malignitate amiſſimus: Vixitq̄ annos octuaginta: & quarto imperii Tyberii Cæſaris anno patauii obiit: atq̄ ibidem ſepultus fuit: Cuius qdēꝫ ſepulchrum adhuc in diuæ uirginis iuſtinæ ueſtibulo extat his titulis adornauit: & militiæ ad decus utilitatemq̄ fuit aſcriptus: & uirtutis ſuæ qui diſſidentes patauinos ciues ſuos in patriā reuerſus ad concordiā reuocauit: quod qdē ipſe adhuc uiuens ſibi conſtruxerat. Titus liuius. T. f. quartæ legionis aliis ꝯcordialis patauii ſibi & ſuis oībus. Eius aūt oſſa quū poſtea inuēta fuiſſent. Veneti qui p̄torium ipſius urbis cōcrematū inſtaurauerunt: in ꝯſpicuo ipſius faſtigio collocauerunt. 5183 16

Oſſa Liuii ī palatio ſūt collocata

❡ Cornelius nepos p̄ria Veronenſis orator: & Rhetoricus atq̄ Geographus permaximus his tp̄ibus ſcd̄m Euſebiū in p̄cio fuit: qui & nōnulla ingenii ſui monumenta ſcripto mandauit: & quammaxime hiſtoriaꝝ libros compoſuit: Libros quoq̄ geographiæ nobis abſolutiſſime reddidit: ſimiliter & de uiris illuſtribus Annalia ſcripſit. Cronicarūq̄ præterea libros ac libellū: quem ſtatuꝫ ab erudito diſtinguit: luculenter perſtrinxit.

❡ P. Ouidius Naſo Sulmonenſis clariſſimus poeta tempeſtate hac romæ claruit: & multa ꝯſcripſit: hic ex Sulmone brutioꝝ oppido ortū habuit: ſicut ipſemet teſtatur dicens: Sulmo mihi patria eſt gelidis uberrimus undis. Milliaq̄ nonies diſtat ab urbe decē: qui & apud athenas p̄io poeticā: deinde philoſophycā diſciplinam optime didicit: ueniensq̄ Romam apud Auguſtū Cæſarem & uita carmine plurimū ualuit. Sed multoꝝ poſt dieꝝ curricula anno ætatis ſuæ. 50. ab eodem Auguſto in pontum inſulā apud ſarmatas relegatus eſt: quo autē crimine non ſatis conſtat: quuꝫ alii uitio dent: quod libros de arte amandi cōpoſuerit: quibus iuuenes in matronaꝝ libidinem nimiū inflāmabat. Alii uero affirmant: qđ quum Liuia Druſylla imperatrice cōcubebat: qđ quidem leue uideret: Quia ſi imperator cū uxore eū concubuiſſe didiciſſet: nō exilio: ſed morte eū mulctaſſet. Nec rurſus ,p̄pter libros de arte amandi: quū ea ætate laſciua carmina multi deſcripſerint. Verū tamen ipſe de ſe libro de ponto ſic inquit. Naſo minus prudens artem dum tradit amandi. Doctrinæ triſte p̄cium magiſter hēt. Eius quippe mores ea erant facilitate: qua & carmina. Infra notatos autem hic poſt ſe reliquit libros a ſe editos: uidelicet. 5184 15

Metamorpho. i. tranſformationum	li. 15.	De medicamine faciei	li. i.
De arte amandi	li. 3.	Amorum iterum	li. 3.
De remedio amoris	li. i.	Ad liuiam conſolatorium de triumpho	li. i.
De fine titulo	li. 3.	De laudibus Auguſti Cæſaris	li. i.
De faſtis ad. C. Cæſarem	li. 6.	Sapphos eiuſdem	li. i.
De triſtibus	li. 5.	Inuectiua in Ibin	li. i.
De ponto	li. 4.	Epiſtolarum	li. i.

❡ Item de pulice: De nuce: De Philomena: De uetula: & de lymaca: ſed his qnq̄ utrum Ouidii ipſius opuſcula fuerint: apud peritos multa eſt ambiguitas. Deniq̄ quū eſſet oībus qui elegias ſcripſerunt p̄ſtātior anno. 5. imperii Tyberii cæſaris: ætatis uero ſuæ. 54. obiit.

❡ Valerius maximus Romanus philoſophus & orator luculētiſſimus hiſdem temporibus romæ clarus fuit: ac Auguſto cæſari cariſſimus: qui inter cætera libros nouē ſermone luculētiſſimo compoſuit: ſcilicet de dictis factiſq̄ memorabilibus uirorum: qui apud romanos græcoſq̄ habebantur

illuſtres

illustres: addens etiam ex propriis nonnulla ad uirtutum commendationem: uirorumq; detestationem pertinentia. Ex quibus hanc memorabilem excerpsimus sententiam. Lento etenim gradu ad uindictam sui diuina procedit ira: tarditatemq; suppliciis grauitate compensat. Snīa optima

¶ Anthenodotus patria Tharsensis Stoicus philosophus per hos dies floruit. Cuius hæc singularis fuit sententia. Tu crede te de omnibus cupiditatibus esse solutum: quum eo perueneris ut nihil Deum roges nisi quod possis rogare palam. Snīa bona

5685 18 MAria beatissima ac gloriosissima Dei genetrix futura uirgo perpetua ex radice Iesse diu exorta: hoc anno qui est uigesimusoctauus imperii Augusti in Nazareth ciuitate iuda patre Ioachin: matreq; Anna nascitur. Puella siquidem elegantissima: omniumq; oculis admirabilis: quam quum parentes allactassent tertio ætatis suæ anno (ut spoponderant) templi seruitio cum reliquis uirginibus mancipar͞ut. Quo in loco præter ætatem sicut cæteras nobilitate & pulchritudine præcellebat: ita & doctrinam & sancte uiuendi ration͞e ab ipsis teneris annis & exemplo & lectiōe didicit: adeo: ut breui & religione & sanctitate: necnō & humilitate ac diligentia: tum in rebus diuinis: tum in humanis reliqs sacris uirginibus fieret incōparabilis. Quibus ex uirtutibus deus ipse oīpotens eam sibi animatā ciuitatem constituit. De qua dict͞u est. Gloriosa dicta sunt de te ciuitas dei. Delegitq; præterea eam deus sibi secundum cœlum atq; rationalem paradisum ipsam fecit. Dignum quoq; urbi suæ habitacul͞u: atq; sponsam īcarnationis filii sui eandem esse uoluit. Eamobrem qu͞u tredecim ætatis suæ explesset ann͞u. Anna c͞u Cleopatra eius priuigno diuino disponēte cōcilio eam Ioseph de tribu sua uiro seni cōnubio cōiunxerunt. Qua desponsata confestim angelus Gabriel in Nazareth ciuitatem suam ad eam uenit: & magno lumine corruscans uirginis Thalam͞u uenerabiliter intrauit atq; ipsam sanctissimā uirginē officiosissime his uerbis salutauit dicēs: Aue Maria gratia plena dominus tecum: Benedicta tu inter oēs mulieres: & benedictus fructus uentris tui. Qua expauescente. Angelus adiecit. Ne timeas inquit Maria: Inuenisti enim gratiā apud domin͞u. Ecce concipies in utero & paries filium: & uocabis nomen eius Iesum: hic erit (inquit) magnus & filius altissimi uocabitur. Ad hæc Maria confestim ait. Ecce ancilla domini fiat mihi secund͞u uerb͞u tuum. Et subito cœlestis imber in eam placido se effudit elapsu: & tota diuinitatis unda se contulit in carnem Mariæ & uerb͞u caro factu; est. Quibus gestis repente Maria surrexit: & ad Elisabeth cōsobrinā suā uisitando cōcito gradu perrexit ubi & per tres menses quousq; Ioann͞e edidisset filium (seruitutis gratia permāsit) ibiq; mirific͞u illud cecinit cantic͞u dicens: Magnificat aīa mea domin͞u. Editoq; Ioanne Baptista Maria iam grauida domum rediit: quod ubi Ioseph uir eius didicisset eam. s. esse prægnant͞e: decreuit oīno ipsam occulte dimittere. Sed eo hæc cogitante (ut Mattheus primo capitulo ait) Angelus domini per somni͞u ipsum monuit ne ꝑpter id Mariā dimitteret: quia quod nat͞u in ea erat id de spiritu sancto esse contestatus est. Atq; ita Ioseph accepit eam uxor͞e: appropinquāte aut͞e pariendi tēpore: Maria una cum uiro suo Bethleem cōscendit: ut ꝓfiteretur iuxta augusti præcept͞u: quo mandauerat: ut uniuersus describeretur orbis: singuli in suā ciuitat͞e: Ascendit itaq; Ioseph & Maria: ut Lucas secūdo capitulo scribit a Nazareth in Bethleem ciuitat͞e suam: ut ibidem censu notarenꝰ. Et quum essent ibi impleti sunt dies pariendi: & gloriosa uirgo sine ullo dolore deum genuit ex se carne factum. Et ita fœcunditas ipsa in illa tota deificata est: & ut uirginitas integra cōseruata. Editoq; puerulo iesu: Maria illico cōsurgens infant͞e pannis de more inuoluit: & in præsepio reclinauit: quia in spelunca qua eum fuderat: non erat locus. Moxq; bos & asinus ibidem colligati iuxta prophetæ uatici͞niu cognouerunt infant͞e esse domin͞u: & genua flectentes adorauer͞ut eum. Et subito angelus Domini pastoribus quibusdam ea in nocte in regione illa uigilantibus nunciauit Saluatorem mundi natum: qui eo uenientes: ut scilicet uiderent utrum uerbum ꝙ factum erat ad ipsos uerum esset: confestim c͞u eodem angelo aliorum angelorum multitudo facta est: canticum hoc dicentium: Gloria in excelsis deo: & in terra pax hominibus bonæ uoluntatis: quem sane hymn͞u hylaris episcopus postea ad finem usq; compleuit. Reliqua uero beatissimæ uirginis Mariæ gesta & obsequia: necnon & actus uitæ ipsius: usq; ad passionem filii eius ex euangelio colligi possunt. In qua quidem passione beatissima hæc uirgo: & si in carne ipsa non passa fuerit: tamen quia in ea parte quæ impassibilis est: passa est: uidelicet in mente spiritualiter & atrocius gladio passionis unigeniti filii sui plusquam martyr & uirgo fuit in pace uitam finiens. Post autem ascensionem domini nostri iesu Christi eiusde; sanctissimæ uirginis conuersatio ad humanæ uitæ exemplum (Luca in actibus apostolorum testāte) generaliter cum apostolis quousq; repleti fuerunt gratia: Spiritus sancti fuit post spiritussancti missionem: & apostolorum Discipulorumq; omnium dispersione: quid Beatissima hæc Virgo egerit: non plene haberi potest: nisi ut diuus refert Hieronymus quod Gabriel Angelus tanquam cœlestis Paranymphus eam Virginem Sanctam & corpore & mente intactam custodiuit: atq; Ioannes Euangelista cui eam de cruce filius commiserat uirgo uirginem seruauit: officiosissime usq; in fine; uitæ suæ tāquā adoptiuus filius ministrauit. Habitatio aūt eius usq; ad mortem præ nimio amore in loco illo fuit: inquo eius filius extitit sepultus: q īter ascēsiōis: resurrectiōis loca erat: ut ex eo loco oīa in qbus passus fuerat loca īuisere posset: & suis cōsolaretur aspectibus. Quia ut diuus scribit Hiero. īpatiēs amor hoc īter cætera præcipu͞u habet: ut qu͞e desiderat semper

Maria

Salutatio angelica

Magnificat cantaꝰ

Maria parit

Gloria i excelsis

Habitatio uirginis Mariæ ubi fuerit

inuenire se credat. Nec mirū:quia si Christus est ab oībus amādus ex toto corde:& ex tota aīa:atq;
ex omni uirtute sua:multo magis ab ea ardentius:cuius & dominus & filius erat. Multis equidem
afficiebatur doloribus post filii ad cœlos ascensum:magnoq; æstuabat desiderio: dum secum taci
te cuncta reuolueret:quæ:scilicet audierat:uiderat & cognouerat. Tandem quum omni plena eēt
gratia:omniq; uirtute illustrata anno a natiuitate filii eius Iesu Christi quadragesimonono : æta-
tis uero suæ.60.obdormiuit in pace:pleniterq; claritatis æternæ gratiam possidere meruit:quā ob
eius filio domino nostro Iesu Christo plenissime accepit. Quam sicut propheta ait. Viderunt oēs
filiæ Syon:& beatissimam prædicauerunt:& reginæ laudauerunt:quia tanta uiderunt:quanta nul
lus errando expleuit mortalium:quanto magis Deum qui talem ac tantam fecit eam:ut ipse fie-
ret per ipsam:ad cuius igitur exequias deo sic uolente omnes affuere apostoli:& dominus ipse no
ster Iesus Christus cum tota cœlorum curia quantum fas est credere eidem totus festiuus occurrit
& cum gaudio eam in anima & corpore in cœlum assumpsit:secūq; in throno suo collocauit. Vi-
xit autem post filii mortem.16.annis:quum antea.47.ætatis haberet annos:unde & quidam de ip
sius sacratæ uirginis tempore hos edidit uersus.

Virgo parens uixit sexaginta cum tribus annis. Quattuor atq; decem fuit in partu benedicta.
Vixit cum filio triginta cum tribus annis. Sexq; decē annis:sed post hæc astra subiuit.

¶ Marianes regina hebræorum hoc anno ab herode Antipatro rege & uiro suo ob inuidam occi-
ditur. Ea siquidem regina aristoboli iudæorum regni ex alexandria filia fuit:& Herodi alienigenæ 5197
in coniugium tradita:cuius infœlicitatem atq; pulchritudinem hic reticere nequeo:Nam(ut Iose-
phus in.15.libro antiquitatum ait)tantæ tanq; inuisæ pulchritudinis clara fuit:ut non solum eo tem
pore formositate fœminas anteire crederetur:sed cælestis arbitraretur imago potiusquam morta-
lis:quæ quidem & si inaudita formositate atq; pulchritudine fuerit insignis animi:tamē ingēti for
titudine longe magis emicuit. Quam quum peruenisse ad nubilem ætatem parentes cernerēt ini-
quo herodi antipatro maximo suo infortunio tradiderunt uxorem:a quo & summæ ob eius uenu
statem dilecta fuit. Qui quum plurimum gloriaretur:se solum orbe toto professorem pulchritudi-
nis diuinæ:in tam grandem animi curam lapsus est:ne quis alter in hoc posset sibi æquari:ut time-
ri cœperit:ne sibi superstes euaderet Mariannes:ad quod euitandum dum uocatus fuit Romam
ad octauianum ut purgaret se quod amicis Antonii aduersus eum auxilia præstitisset : amicis reli-
quit:ut si ei contingeret mori. Mariannem hanc reginam confestim occiderent:quæ res post mul
tum temporis cum Marianni nunciata fuisset:& iam ab aristoboli fratris indignam cædem in He-
rodem execrabile odium concepisset:ad hunc impetum peruenit:ut amanti uiro suum negare cœ
pit cōcubitum dicereque palam cœpit Herodem esse alienigenam non iudæum:nec regiæ prolis
uirum. Quinimmo ignobilem & non idoneum:nec regia coniuge dignum. Trucemq; insolen-
tem:scelestum:atq; immanem beluam:quæ & si herodes cum difficultate pateretur:tamen amo-
re prohibente:nil sæuum in illam audebat inferre:tandem rebus in peius procedētibus a matre &
sorore herodis quibus Mariānes summæ grauis erat:actum est:ut ab eisdem subornato pincerna
Mariannes herodi accusaretur:quod effigiem suam speciosissimam(post conceptum in herodem
odium)ad Octauianū ut illum in sui desiderium prouocaret:& in Herodis odium trāsmisisset:quæ
quum crederet Herodes:eo deductus est:ut tanquam in regiam maiestatem excidium moliētem
capitali sententia eam iusserit occidi.

¶ Explicit Liber Septimus.

¶ LIBER OCTAVVS IN SVPPLEMENTVM SVPPLEMENTI CHRONICARVM A PRIMO AVCTORE PATRE IACOBOPHILIPPO BERGOMENSE NOVISSIME CONGESTVS : AC ACCVRATISSIME REPERCVSSVS HIC FOELICITER INCIPIT.

IN principio igitur quadragesimisecundi anni imperii Augusti Cæsaris : qui 5198
in Augusto mense regnare cœpit:uidelicet.31.regni Herodis alienigenæ:ac.
3.anno centesimæ nonagesimætertiæ olypia.ab urbe uero condita.759.A
captiuitate iudæorum.545.a Dauid regno.1029.A natiuitate Abraæ.1015.
A diluuio Noe.2957.ab Adam.5198.a conceptione beati Ioānis Baptistæ
mense.6.8.Calen.Aprilis:feria sexta:luna decima:indictione.12. prophetia
Patriarchæ Iacob iam adimpleta:qui dixerat. Non deficiet princeps de iu-
da:nec dux de fœmoribus eius : donec ueniat cui repositum est : & ipse erit
expectatio gentiū. Nō ergo defuit iudæoꝝ princeps usq; ad tēpus istud:in quo qdē herodē istū alie
nigenā primū acciperet regē. Tēpus itaq; erat ut ueniret cui repositū erat: qd nouo ꝓmissum est te
stamēto:ut ipse esset expectatio gentiū. Ideoq; ut oēs adimplerēt scripturæ ꝓphetaꝝ : Missus; Ga-
briel angelus a deo in Nazareth Gallileæ urbē ad Mariā Virginē nuper(ut præmissum est)Ioseph
desponsata:qui dixit ei: Aue Maria gratia plena:(Aue inqt)sponsa dei genitrix īmacula: Aue aīarū
dei tēplū. Aue sacrariū spiritussancti: dn̄s tecū in corde:tecum in utero: tecumq; semper in auxilio.
Quibus

Quibus dictis mox superueniente spū sancto:obūbrante altissimi uirtute dn̄m nostrū Iesum xp̄m plenum hominem in anima & corpore concepit. Quo concepto qnta sæculi ætas crebris quassata malis.s.a transmigratione Babylonis usq ad Christi incarnationē sub generationibus quattuordecim terminata est:anni itaq ab origine mundi:uidelicet a quintodecimo cal.aprilis quo mundus incepit usq ad xp̄m incarnatum scdm Orosiū:sunt.5100.scdm uero Isidoꝝ.5210.scdm Eusebium.5199.& scdm quādam aliam calculationem.5196. Quinta ætas terminat.

¶Feria nāq sexta qua primus Adam peccauit:qua ēt post.930.annos obiit:& qua e paradiso eiectus est eadem feria.6.scds Adam Iesus xp̄s carnem induit.Ieiunium terminauit:& mortē subiit. Insuper & abel iustus a fratre interficit.Melchisedech offert.Isaach altari superponit.Ioan.Baptista decollatur.Iacobusq ab herode perimitur:ac alia multa eadem sexta feria gesta referuntur:q̄ certe quidam poeta his declarauit uersibus dicens.

Salue festa dies quæ uulnera nostra coerces.
Angelus est missus.est passus in cruce xp̄s
Est adam factus:& eodem tempore lapsus.
Ob meritum decimæ:cadit abel fratris ense.
Offert melchisadech:isaac superponitur aris.
Est decollatus Christi Baptista beatus.
Est petrus captus iacobus sub herode pēpt⁹.
Corpa sanctoꝝ cum xp̄o multa resurgunt.
Latro dulce tn̄ per Christum suscipit amen.

¶Nec obstat quod iuxta dies solares ecclesia teneat primū Adam.x.calē.aprilis de terra psalmatum:& Christū.8.calē.aprilis incarnatū & passum:qa nox illa media inter cœnam & parasceuem quæ post diem sequebat:& tunc primo diē p̄cedebat:facta est dies octaua calē.aprilis p̄cedendo diem quæ erat ante nona dies aprilis sequendo diem.Et illa nox diei decimi cal.aprilis quæ tūc sequebat diē qua adam factus peccauit:facta est tunc nox diei nonaꝝ apriliū p̄cedens die.Quia igitur nonus dies cal.aprilis ex sua parte factus est decimus dies cal.aprilis:ex sua uero parte posteriori.i.nocturna qua xp̄s tentus & illusus est.Factus est dies.8.calē.aprilis nonodecimo calē.apri. ac nono die:necnon & octauo calē.aprilis xp̄s passus est.Plane sciēdū est quod a p̄mo sæculi usq ad passionē dn̄i dies præcessit noctem in signū lapsus humani generis:sed a passiōe nox præcessit diem in signū reparatiōis de tenebris ad lucē ac si nox diluculi resurrectionis ad primam sabbati ptinet in qua terminatus est:ordo naturaliū dieꝝ qui erat ut præcederet dies noct.Vn̄ & deīceps nox semp p̄cessit diē:& sic hæc nox cōis fuit sabbato & diei dn̄icæ resurrectionis.Ioā.Baptista xp̄i iesu præcursor & gloriosissimus p̄co:hoc ipso anno sexto uidelicet mense ante regis sui natiuitate ex sanctissimis parentibus Zacharia:& Elysabeth sterili in hierusalem nascitur:uir quidē ēt ab ipso matris suæ utero sanctificatus:necnon & inter mulieꝝ natos dn̄o testante non surrexit maior:iste quippe ꝓpheta & plusquā ꝓpheta fuit:eo quod matrem Helisabeth prophetam fecerit:& Iesum xp̄m mundi redemptorē non de longinquo:sed digito monstrauit dicens.Ecce agnus dei:ecce q tollit peccata mundi:quē & dn̄s ipse tanta perfudit gratia:ut nullus unquā hoīum eo uel sanctitate uel aliis gratiis ēt ab ipsius natiuitate fuerit excelsior.Et ꝑpea Chrisostomus de eo sic ait:Ioannes scola uirtutū:magisteriū uitæ:sanctitatis forma:norma iustitiæ:uirginitatis speculū:titulus pudicitiæ:peccatoꝝ uenia:ac fidei oīs disciplina fuit.Et quidē pulchre:quia ut idē ait:fuit maior homine par angelis:legis sūma:euangelii sanctio:apl̄oꝝ uox:silentium ꝓphetaꝝ.Lucerna mundi:præcursor iudicis:& christi meditator:ac totius trinitatis medius: pp hoc & sancta ecclesia catholica post dn̄m eiusq matrem uirginem Mariā ipsius p̄cipue celebrat natiuitatē:quia sicut nato domino angelus pastoribus apparuit dicens.Ecce euangelizo uobis gaudium magnū quod erit omni populo:qa natus est uobis hodie saluator qui est Christus dn̄s.Ita ēt idem angelus nascituꝝ Zachariæ p̄dixit ioānem dicens.Quum natus fuerit puer erit gaudiū nō modo tibi sed exultatio oī populo: qa multi in eius natiuitate gaudebūt:ioāne itaq nato transactis infantiæ annis licet tenellus excelsiq generis fuerit habitus & parētibus antiquis unicus:cui & opulētissima debebatur successio:essetq ex matris utero sanctificatus:attamen ꝓpter amorē cælestis patriæ quū etiam frequētias hominum sustinere nō posset.Eremū petiit:ipsaq parētibus p̄tulit:atq fulgentes domos in formis luti uilitate mutauit:ne leui saltē ut sacra canit ecclesia maculatur uita famine posset. Voluntariumq præterea passiōibus induxit bellū:ac uiolēter se uincere cōtendit:& de abundantia:delitiisq ad famem:sitim:abstinentiā:mortē deniq transiuit:necnon & somnū & ocium uigiliis ac contritione confecit.Didicerat nāq adhuc puerulus spiritu sancto illustratus regnū cœloꝝ uim pati & sui ipsi⁹ uiolentiā diripi oportere:unde & ad id obtinendū duo crucis gn̄a maxīe existiauit necessaria:quæ & in semetipso expimētū sumpsit:unū uidelicet corpale:& aliud sp̄uale.Primū a potu gulæ appetitum tēpare:& a delectatiōibus coercere.& ab his quæ tactu gustu uel uisu decipiūt sensum seipsu uiriliter reuocare.Aliud āt abstinentiæ & crucis genus:& qdē p̄ciosius:sublimiusq hoc idē eē adiudicauit.s.motus animi regere:& illius ꝑturbationes modestia & trāqllitate placare:iræ ac supbiæ īpetus refrenare:litigare quottidie cōtra uitia & peccata:cogitatiōesq malas in pace redigere:uoluntates ꝓprias abnegare:easq interiori examinatione discutere:& regentis impio subigere:hanc itaq crucē in cōspectu dn̄i diuus hic Ioānes gloriosam esse putauit:ac ꝓut potuit:uerbo & exemplo oēs edocere curauit.Hic scriptū fuit:a diebus ioānis regnū cœloꝝ uim patit.Post hæc autē quum trigesimum uitæ suæ attigisset annum:sicut sacra euangelii Lucæ habet histo.12.imperii Tyberii Io.baptista p̄dicationē īcipit.

Cæsaris anno ꝓcurante pontio pilato iudæā: Factū est uerbum dn̄i super eū in deserto. Et uenit in oēm iordanis regionē prædicans Baptismū pn̄iæ in remissionē peccatoꝝ: sicut scriptum est in lib. Isaiæ prophetæ dicentis. Ego uox clamantis in deserto: pate uiam dn̄i: rectas facite semitas eius. Quia oīs uallis implebiṫ: & oīs mons & collis humiliabiṫ: & erūt parua īdirecta & aspera in uias planas. Eamobrē multis ad eū cōcurrentibus singulis qbuscunq; interrogantibus cōuenientia dabat responsa. Demū ab herode antipa magni herodis filio Paulo añ p̄dicationē xp̄i captus carceri mancipaṫ. Arguebat enim ipsum Herodē in multis: & ïter cætera dicebat. Non licet tibi habere uxorē fratris tui: qui ipius herodes ira cōcitatus pro pietate īpietatis mercede eidē reddidit. Ipse.n. herodes herodiadē philippi fratris sui uxorē incestuosis nuptiis sibi ꝯiunxerat. Et illa instigāte per annū pudore carceris & maxima inedia eū macerari fecit. Post annū uero adueniente ipsius Herodis natalis die: cōuocauit herodes cūctos Gallileæ principes nobilioresq; amicos suos: & regiū eis p̄parauit conuiuiū. Quibus ita epulātibus herodiadis filia in uestitu deaurato in mediū uenit: & corā oībus modulatis uocibus gestiuit atq; saltauit. Quāobre; sūme placuit regi & cūctis discūbentibus. Cui rex confestim iureiurādo: pollicitus est dare quodcūq; postulasset: quæ a matre nequissima p̄monita euestigio inqt. Rogo ut des mihi in disco hic caput Ioā. Baptistæ. rex autem & pp iusiurandū: & ꝓpter simul discūbentes (licet uehementer cōtristatus) iussit dari ꝙ postulasset: & misso spiculatore: decolari eū fecit in carcere. Capiteq; ad regē allato datū est puellæ: puellaq; illud matri suæ obtulit: quæ statim in opprobriū uiri sanctissimi illud post regiā domū ꝓiici p̄cepit. Quo audito: uenerunt discipuli Ioānis in macharunta oppido & auferentes trūcum in Samaria; seu sebastē detulerunt: & ibidē in monumēto posuerunt. Et tunc Ioānis ipsius uerbū uerificatū est: ꝙ dixerat: Me oportet minui: uidelicet capite: illum aūt crescere in cruce. Herodes aūt cū herodiade & filia in ultionē sanctissimi uiri non indigna susceperunt supplicia: de qbus infra post multu; uero tp̄is.s. Iuliani apostate tp̄ibus gentiles inuidentes miraculis sanctissimi hoīs: ut nomē eius de sub cœlo extinguerent ossa eius eruentes de sepulchro cum multa rabie dispdere conati fuerunt: sed haud multo post easdē ipsius reliquias colligentes cōburi fecerunt. Quūq; hæc agerentur qdā monachi hierosolymitæ uiri sanctissimi misericordia permoti: maiorē partem ossium surripiētes: hierosolymā detulerunt. Indeq; ad Mireā ciuitatem ubi corpus sancti Nicolai ep̄i seruabaṫ allatæ: diu ibidem seruatæ sunt. Genuenses deniq; (ut Iacobus de uiragine scribit) tp̄e Gotifredi anno scilicet salutis nostræ .1090. ab hierosolymorū expeditione reuertentes: sanctissimas reliquias inde suscipientes maximo cum gaudio ad genuam eoꝝ urbem detulerunt: & in diui laurentii templo cum multa ueneratione collocauerunt: ꝙ aūt reliquiæ sanctissimi p̄cursoris fuerunt: multis exquisitis miraculis primū: necnon & Alex. tertii ac innocentii quarti sūmoꝝ pontificū auctoritate postea cōprobatum est: quæ ēt ætate nostra maxīa cum reuerentia eo in loco ab oībus uisunṫ. Index uero quo dn̄m demonstrauit a qbusdā mercatoribus Florētiā delatus ibidē in templo eidem præcursori dicato sūma cū ueneratione custoditur: Caput autē ipsius quod nūc Romæ in mōasterio sancti Siluestri ostendiṫ: tp̄ibus Martiani principis cuidā Marcello abbati in quodā specu phœniciæ cōmorati reuelatū fuit: ꝙ postea per Theodosiū impatorē Constantinopolim translatu; fuit. Et ex tunc non decollationis festū tm̄: sed ossium ipsius collectionis factæ celebrari cœptum est. Quomodo uel qñ postea Roma delatū sit: inuenire non merui. De Ioā. aūt Baptista Iosephus in .18. antiquitatū li. sic hēt. Ioā. Baptistā herodes occidit: uiꝝ ualde bonū qui p̄cipiebat iudæis uirtuti operā dare: iustitiā colere: in deū seruare pietatem: & per baptismū in unum coire: tum demū baptismū acceptabile fore: si non solū ad abluenda peccata sūmaṫ: uerum etiam ad castimonia; corporis atq; ad animæ iustitiam purificationēq; seruetur: omnēq; pariter uirtutū uelut & signaculum & custodia quadā fideli habeaṫ: quæ cum ab eo p̄cepta huiusmodi docerentur atq; ad audiēdum: quū plurima mltitudo cōcurreret. Herodes ueritus ne forte eius doctrinæ persuasione ppli a suo regno discederent: melius credidit esse tutum priusquā noui aliquid fieret præuenire hoīem nece: quā postmodū turbatis rebus seram plenitudinē gerere. Ex sola hac suspitione: salua eius reuerentia: uinctus: inqt in castellum macherunta abduciṫ. Ioan. ibiq; obtrūcatur: hæc ille.

> Margin note: Ossa scī Ioā. cōburūtur cineres p̄cursoris Genuenses deferūt Florentini iudicē hn̄t. Caput Romæ habeṫ i scō Siluestro Iosephꝰ de Ioanne ait.

IEsus Christus dei uiui saluator & redēptor noster .42. imperii augusti anno (iam uniuerso orbe pacato) in Bethleem iudæ ex purissimis illibatæ uirginis Mariæ sanguibus cooperante spiritu sancto deus & hō ad abolendā humani generis labē propter prio 5199
rum parentū inobedientiā cōtractā nascitur. Homo siquidē manifestus: & deus occultus ex deo patre procedens. Sic enim p̄dixerat propheta. Ecce uirgo concipiet in utero: & pariet filium: & uocabitur nomen eius Hemanuel: quod est interp̄tatū nobiscum deus. Qui ut se cōmendaret deum nascendo: uiuendo: moriendo: resuscitando: & in cœlum ascēdendo: multa & īaudita miracula fecit: ut familiarissima euangelii historia colligere possumus: Quorum primum est. Quod tam mirabiliter natus sit: & noua stella sup eu; uisa fuerit: & angeli in cœlo cantauerunt Gloria in excelsis deo: & in terra pax hoībus bonæ uoluntatis. Necnon & pastoribus ea in regione uigilantibus gaudiū magnum ipsi angeli euangelizauerunt: dicentes natum.s. esse mundi saluatorem. Qui uenientes uiderunt uerbum quod factū eis fuerat esse uerum: & Ioannis euangelii principium dedicarunt: in principio.s. erat uerbum: & uerbum caro factum est. Quiq; ut non abrogare

rogare legem:sed adimplere uideref:octaua die circuncisionis gratia delatus fuit in tēplū:& ibidē iesus Christus appellatus est:quod qdē nomen ab angelo priusquā cōciperet in utero uocatū fue rat:ut deinde tertiodecimo die ex Sabeis magos ad se adorandū:tribusq; muneribus adornādum stella duce in Syriā deduxerit:orietales nāq; populi magos reges suos & sapientes appellare cōsue uerant.Magus siquidē psicū uocabulū est:& apud græcos pħm & apud latinos sapientem signifi-cat:hi quippe astroꝝ cultores erāt:& iō quū in orientis partibus stella nouæ claritatis eidē appuis-set:quæ cæteris illustrior uidebat̄.ipsa intuentiū ad se aīos cōuertit. Hunc deinde puerulū.40.die purificationis causa mater in tēplū detulit.Quē Symeō uir iustus in ulnis suscipiens: diuino affla-tus numine saluatorē suū esse recognouit:& profitendo cecinit dicēs:Nunc domine dimitte seruū tuū in pace &c.Id idē & anna ꝓphetissa spiritu sancto incitata fecit:his itaq; gestis: ioseph post qetē ab angelo admonitus fuit:ut se cū puero pueriq; matre in ægyptū transferret dicēs futurū esse:nisi id efficeret:ut herodes puerū occideret.Eoq; uadens ibidē per sex annos usq; ad obitū herodis cō moratus est.Indeq; cū puero hierosolymā reuersus: quū audisset archelaū herodis filiū pro patre regnasse:secessit in ptes Gallileæ:& in Nazareth ciuitate habitare cœpit: pp quod Nazarenus ap-pellatus fuit:agens postmodū duodecimū annum cū parentibus ad diē festum celebrandum:hie rosolymā de more petiit.Ibiq; in tēplo dum inter sacræ legis doctores nexus ambiguos solueret:nō deus:sed admirandæ indolis puer ab eis creditus est:parentes uero inde abeuntes:quū puerū subse q nō uiderent:solicitudine pleni ad tēplū redeūt:eūq; inter sacræ legis doctores sciscitantē inuene-runt:a qbus bene monitus:in patriā cū eisdē reuersus ē:& deinceps subditus fuit illis: uerū qd po-stea usq; ad trigesimū egerit annū:nullus euangelistarū cōmemorat.Sed inter hoīes ut hō usq; in illū diē cōuersatus est.Quūq;.30.annorū eēt ætatis:ad apiēdū uitæ æternæ ianuā: in iordāis alueo se a Io.baptizari uoluit:statimq; uox cœlo intonuit.Hic ē filius meus electus:ī quo mihi bn̄ cōpla cui:ipm̄ audite:& ita spūs scūs in modū colūbæ stati sup eū māsit.E uestigioq; ab eodē spū ī deser-tū.xl.diebus &.xl.noctibus ieiunauit:& postea esuriit:inde quoq; supatis diaboli tētationibus:quū in spū uenisset in tēplū uendētes & emētes eiecit de tēplo:ut patet Ioannis.8.Eodē insup āno:uoca-tis apostolis.Petro & Andrea:Iacobo:& Ioanne:Philippoq; ac reliqs apostolis & discipulis oībus. ut suā ostenderet diuinitatē abscōditā:primū ī Cana Gallileæ:mr̄e pn̄te corā ipsis: uocatus ad nu ptias aquas in uinū cōuertit.Inde stati ut opus p̄ris pficeret:sūpto sacro discipuloꝝ cōsortio iudæā oēm:Samariā:Gallileā:& phœnicū urbes circuēs: in tēplo & synagogis cœlesti documēto popu-los docere cœpit:sed & leprosos mūdare:mutos loq:cæcos illuminare:mortuos suscitare:ac febri-bus uētis undiq; ipare.atq; alia īnumerabilia signa facere:ut suæ diuinitatis experimētū mōstraret. Deniq; sacerdotū īuidia ꝓcurāte:quū corpus suū in cibū: & sanguinē in potū tā p̄sentibus q̄ futu-ris exhibuisset:ab uno socioꝝ eius ueriditus:captusq;:& accusatus fuit:q sabbatū nō obseruaret:q saluti hoīum quouis tpe cōsuleret:q baptismū circūcisiōi anteferret:qq; abstinētiam suillæ carnis auferret:p̄sidis iussu deludit̄:uirgis cædit̄:corona spinea tanq̄ cōtemptus coronat̄: colaphis sputis q; deturpat̄:ac deniq; tanq̄ latro pditissimus cruci affigit̄:ubi quū spōte sua spūm emisisset: tremu it oīs terra.sol obscuratus est:& luna offuscata:ēt tēpli uelū a summo usq; deorsum scissum ē:cuius mortui pectus quū Lōginus miles:q paꝝ uidebat lācea perforasset:sanguis cū aqua mixtus exiuit uñ cūcta nostræ salutis sacra sūpsere pricipia.Postmodū de cruce depositus: sepulturæq; traditus: post diē tertiā ueluti alter Ionas de uētre ceti:sic ipse de uētre terræ(superata morte)surrexit:& suis p̄ordinatis sæpe apparuit:& e medio eoꝝ cernentibus ipsis propriis uiribus ad eū:q misit:eū euola uit.Necnō & post.xi.diem:spūm sanctū ex se patre ꝓcedentē:ac oīa uiuificantē:in apostolos cæte rosq; discipulos oēs misit:quo illustrati bellū aduersus orbis pricipē illico suscepere:quē p xpi san-guinē superantes:ipsumq; ducē iesum xpm triumphantes:tandē in cœlestē patriā secuti sūt.Et hæc quæ de uita iesu xpi regis & pōtificis nostri ex sacra euangelii historia q̄breuissime perscribēda du ximus.Iosephus aūt iudæus in li.antiquitatū de Christo sic habet.Fuit tpibus nostris iesus uir sapi-ens.si tñ uirū eū nominare fas est.Erat eni mirabiliū operū effector: ac hoīum maxime: qui quæ uera sunt libenter audiuit:hāc obrē multos tū ex iudæis:tū ex gētibus sibi adiūxit:xps hic erat. Hūc aūt quū pilatus a principibus nostræ gētis instigatus in crucē agendū cēsuisset:nō tñ hi deseruere: q eū ab initio dilexerāt.Eisdē p̄terea die tertia post mortē uiuus apparuit:quemadmodū diuinitus in spirati prophetæ:& hæc & alia de eo innumerabilia miracula futura esse p̄dixerat: pseuerat & usq; in hodiernū diē celebre xpianoꝝ nomē ab ipso sumptū:pseuerat & genus:hæc ille.Nato itaq; do-mino nostro iesu xpo:inchoata est sexta ætas:quæ nulla generationū aut temporū serie certa: sed ueluti decrepita totius mundi morte erit finienda.hanc ætatē qdā ab incarnatione xpi incipiunt: quidam a Baptismo xpi propter uī regeneratiuam aquis datā iā circuncisione terminata.Alii autē a passione:quia tunc aperta est paradisi porta: & inchoata est septima quiescētium.

Circūci sio Iesus appella tus. Magi præsen tatio. Nunc dimittis in ægyp tū fugit in tēplo inuenit̄ Baptiza tur ī de-sertum uadit.

Iosephꝰ de xpo pulchre loqtur.

Sexta sæculi ætas in-choatur

¶ Annorum diuersitas.

¶ Et quia:ut quidā auctor scribit:ex annoꝝ xpi & regū cōcurrentia:quoꝝ initia: finesq; frequen-ter sunt incerti:ambiguitas quoq; emergat in calculando:necnō & circa annos domini:quo.s. an-no baptizatus quotoue passus sit xps:uarie loquunt̄ auctores.Iccirco ad oēm dubietatē remouen dā:hoc in loco aduertendū ē:q Beda li.de tēporibus ait.q Romani ante Numā pōpiliū annū in

Martio ab martis reuerentiam:a quo mensis ille denominatus ē:sicut hebræi incipiebant:ipse nāq; Numa pompilius ianuarium & februariū:anno prius cōfuso addidit. Et tunc annū a bruma:idest a ianuario inchoare cœperunt:quos ēt Romana ecclesia in cōmuni calēdario & anno usuali sequit̄. Græci uero qui olympiades īuenerunt:a solstitio hyemali:qñ sol incipit ascendere:annum incipiūt: Hebræi ab æquinoctio uernali qñ mundus īcipit. ægyptii ab autūno: orientales uero: ut Dionysio placet & præsertī arabes & Caldæi fructuū collectione illatis in tēplū decimus.s. ī Octobris principio. ꝙ proprie est æquinoctiū autūnale annū inchoāt:sicut Ezechielis uisiō e:ubi de mēse quarto agitur:quinta die mensis apud quos october primus erat mensium.

❡ Cæterū p̄ter p̄dictā uariā anni susceptionē:ē annus emergēs a quouis rei euentu.i.a quouis anni tp̄e usuali īcipiēs:qualis īchoari solet:in primordiis regū & īperatorū ad hoc ānos domini dupliciter numeramus:aut secūdū natiuitatē:aut secundū ætatē:unde quum xp̄s in fine āni nostri usualis secūdū solē natus:de primo ipso anno natiuitatis tātū septē dies hūit:sed ætatis suæ ānus.12.mensiū solariū.s.a.25.die mēsis decēbris usq; ad eūdē diē reuoluto āno cōplet̄ in secūdo anno natiuitatis.& ita duos ānos natiuitatis scd̄m solē pene in primo ætatis anno cōsumauit. Et secundus annus natiuitatis ille ē q & primus:unde fit ut āni dominicæ natiuitatis scd̄m solare cursum sunt quattuor &.30.ac pene cū dimidio:in quoꝝ.30.secūdū ætatē trigesimoq; p̄io scd̄m natiuitatē baptizatus ē Quo āno cōputato cū ult̄io pene dimidio ueꝝ fuit:ꝙ xp̄s.4.annis p̄dicauit. uel saltē scd̄m Ioan. euāgeliū:tribus annis cū dimidio. In.30.aūt.3.ætatis āno:&.34.natiuitatis ipse xp̄s passus ē. Annus igit̄.42.īperii augusti: in quo natus ē ipse dn̄s:sicut a martio:ī quo iulius occisus ē:īcepit:ita & desinit. Iōq; īqt Diony.initiū ipsius ī āno.iii.cētesimæ nonagesimæ q̄tæ olympiadis sumit:& eius finē ī.4.āno eiusdē olympiadis:mēse martio cōcludit. Et iō diuīa sapiētia ibi ꝓuidit suā natiuitatē: ubi græci ānū cū olympiade īcipiūt. Anni uero regū & īpatoꝝ:quoꝝ raro initiū aut finis certus reperit̄: difficile cū olympiadibus:aut āno dn̄i cōputant̄:eo ꝙ initiū ī priori āno:finem uero ī altero anno olympiadis frequenter hēt. Quū igit̄ iulius cæsar cal.martii īterfectus fuerit:uñ octauiāi regnū numerat̄:dn̄s ī fine.42.āni octauiāi īcepit primū suæ natiuitatis ānū. Et sic annus. xliii.augusti. īcipit p̄io āno ætatis dn̄i.44.in secūdo āno:&.45.in tertio. Et sic de reliq̄s.

❡ Annoꝝ diuisio.

❡ Notādū q̄ppe ē ꝙ duplex ē ānus.s.uertēs & magnus:uertētē āt olī ægyptii hūer̄ bimestrē:archades trimestrē:decem uero mensiū īæqualiū:ut dictū ē:ueteres romani habuere sub Romulo rege: cui numa pōpilius postea duos addidit:ut.xii.esset mensiū hyemales esse cōrigeret:aut sacra hyemalia efficerent̄ æstiua. Caius Iulius cæsar p̄dictus ānū ad solis cursum æquauit:eūq; ī partes nouem subdiuisit.uidelicet menses:semptimanas:diē:quadrātem:horā:pūctū:momentū:unciam:& athomū:ānū.n.in.xii.menses:&.50.septimanas ac diē unā. Diesq;.365.cū quadrāte ꝯstituit: eo ꝙ cōperisset:hoc ī spatio q̄drātis solē fere zodiacū oēm circuisse. Et qm̄ q̄drantē illū singulis ānis appōere uidebat̄ difficile.ut q̄rto āno annus sp̄ eēt trecētoꝝ dieꝝ &.66.diē illā februario mensi addēs & in hac forma ne actus uideretur:ut.6.calendas bis diceret̄.s.duobus diebus contiuis: in quibus uenire cōtingeret:& hic bisextus eēt. Mēsis uero q̄ttuor septīanas & paulo āplius cōstituit. Septīanæ āt dies septē. Diei q̄ttuor q̄drātes. Quadrāti sex horas:horæ q̄ttuor pūcta: pūcto decē momēta. Momēto.xii.ūcias. Vnciæ.7.athomos.athomū uero īdiuisibilē dixit: Mensis itaq; duodecia fere ps āni solaris est. Septimana q̄rta pars mensis Dies naturalis septia septimanæ ps dr̄. Quadrās diei naturalis q̄rta ps est:hora sexta q̄drantis pars:punctū q̄rta ps horæ. Momētū decima ps pūcti uncia.xii.momenti ps:athomus uero.47.ps:unciæ.

Annus magnus quantus sit.

Annus āt magnus scd̄m Aristo.is est: que3 sol & luna:cæteriq; planetæ ī eūdem pūctum unde iuncti omnes discesserit īuicem redeuntes conficiūt:ut si omnes sunt in principio arietis:& īde cursū cœperint:quādocunq; contingat eosdem in principio arietis inuicē reperiri.eo tūc annus magnus erit perfectus. Et hoc fieri diuersimode putarunt antiqui:quia alii hunc annum confici ex annis uertentibus.2484.alii autem ex.5552.alii autem ex decem milibus octingentis annis & plus & minus. Quod credere ridiculum est.annum autem magnum mille annos non excedere. Iosephus in primo antiquitatum dixit. Igitur sicut græci ad uictoriæ suæ gloriā a captiuitate Troiæ tempora annotare cœperunt. Et inde olympiadibus cœptis iuxta eaꝝ numerū etiam annotauerunt:postea Romani florentes ab urbe cōdita. Sic nos ultimo christiani a natiuitate:siue ab incarnatione christi annos annotare cōsueuimus. Quā sane annotationem deinceps prosequemur:ut in libri margine explicabitur. Turci uero & mauri: aliæq; mahumeteæ nationes a Mauhumeto facere describuntur.

❡ Prodigia in natiuitate christi uisa.

❡ Olei fons domino nato:ut Eutropius aliiq; multi testantur:Romæ in taberna meritoria in transtyberina regione ex terra per totam effluxit diem:denuncians xp̄i gratiam omnibus gentibus datam. Quo ēt die aureus circulus circa solem apparuit. Tres quoq; soles uisi sunt:qui postea in unū statim fuerunt redacti. Romuli quoq; statua & templū pacis corruere.

❡ Archelaus magni Herodis filius septimo &.40.imperii augusti anno olympiade.s.cētesima nonagesima sexta iudæis regnare cœpit:& regnauit in Hierusalē annis nouem. Qui p̄re sublato ip3: ut dignum erat:regiis honorauit exequiis:q̄bus gestis: Archelaus magni Herodis filius mox ad cōprimendam populi seditionē contra eum excitatā nouem iudæorum milia peremit. Ipsum autem

Cæsar augustus ob patris amorem cū cæteris fratribus atq; sorore Solomæ ac Beronicæ eius filiæ:
quoaduixit maximo semper ꝓsecutus fuit honore:sed huic maxime & herodi antipæ lisiæ quoq;
ac philippo fratribus nō fœliciter cessit.Nā quū oēs accusati fuissent:Archelaus hic ipse.9.regni sui
anno:ab Augusto apud Viennam Allobrogū ciuitatē relegatus fuit: alii uero uix multo obsequio
reditum impetrare potuerunt:& suā quisq; tetrarchiā ultra iudæam & Celosyriā usq; in Babiloniā
& Euphratis regionē obtinuerūt.Redactis uero in prouinciam Archelai fratribus:Pomponius qui
Cirini collega fuerat:eo ab augusto mittitur procurator:cui successit Marchus: Marcho āt Annius
Ruffus successit:quo prouinciam procurante Augustus mortem obiit.

14 5213 ❡Herodes antipas alius magni Herodis filius hoc anno post Archelaū prædictū fratrem Galileæ
præfectus factus regnauit annis.24.Nā Archelao e regno pulso iudæoꝝ regnū in quattuor tetrar-
chias.i.ptes diuisum est.Et huic Galilea obuenit:quæ est quarta regni pars:hic nanq;:ut Chrisosto-
mus scribit:impiissimus:atq; crudelissimus fuit:quia in ciues suos siccarius:in nobiles latro: in so-
cios populator:in domesticos prædo habebat̃.Quippe ꝙ plebis interēptor erat:filioꝝ occisor:ex-
traneoꝝ homicida:proprioꝝ patricida:uniuersa nēpe prophanauit:quia sacerdotiū iudæoꝝ oīno
sustulit:oēm legē & ordinē cōfudit:temerauit regnū:corrupitq; qcquid erat religionis: ꝙ legis:ꝙ
uitæ:ꝙ moꝝ:ꝙ fidei:ꝙ deniq; disciplinæ oīs pdidit:atq; cōfudit.Nā quū philippi fratris sui uxorē
cōtra legē duxisset:& a diuo Ioanne baptista cōmoneret̃ illā dimittere:nō æquo animo tolerauit:
quod hō dei bene monebat:sed illi rependit mala pro bonis:& quū illū occidere uellet:timuit ple-
bem:quia sicut euangelista ait:ab oībus ueluti uerus ꝓpheta habebat̃:sed illū cōpræhendens po-
suit in carcerē in castello Macharunta:& pauloante mortē christi caput ei amputare fecit. Hic Ie-
sum a pilato sibi missum in Hierusalē suscipiens illusum:tandē ad eundē remisit: eo ꝙ iterrogatus
ut Lucas scribit:r̄ndere noluisset:tandē a Caio cæsare Romā citatus: & de multis conuictus: apud
Lugdunū Galliarū urbē relegatus:miserabiliter una cū herodiade adultera uitā finiuit:filia aūt ip- Herodis
sius herodiadis quæ saltauerat impune nō cessit:quia dū super glaciē superābularet ab aquis profo Hero-
cata interiit.Tres aūt herodes successiue infames fuisse scriptura cōmemorat. Primus Ascalonita diadis
fuit qui pueros interfecit.Scds hic ipse.Tertius Agrippa Aristoboli filius:qui Iacobū occidit & pe & filia
trum incarcerauit.De quibus hi extant uersus. Ascalonita pueros necat:antipa Ioannem. Mors he
Agrippa iacobum:claudit in carcere petrum. rodes
tres.

15 5214 TYberius tertius Romanorū imperator:anno primo centesimæ nonagesimæ octauæ
Olympiadis imperiū suscipiens:imperauit annis uigintitres:& aliquot diebus.Hic nā- Tyberi9
q; Liuiæ Augusti uxoris filius:& ipsius Augusti priuignus & genere necnō & hæres fu-
it:uir quidē multæ litteraturæ:& eloquentiæ grauissimus:quē certe nec inter bonos pri
cipes:neq; inter malos oīno annumerare possumus.Hunc aūt quū Augustus adoptasset in filiū:
mox magno exercitu cōparato cōtra uindelicos misit:qui eos prælio superauit:ac una cū eis: qui
thraciarū confines erant:Romanas prouincias fecit.Indeq; haud multo post de ipsius uindeliciis:
Rhetis:armenis:ac panoniis triūphauit:postmodū etiam Dalmathas & Sarmathas in Romanā
redegit potestatē:postremo uniuersa Germania uastata:imperator appellatus est:ubi & nōnullas
condens ciuitates ex suo noīe agrippinas appellauit. Factus deniq; oīum monarcha bella per se
nunquā:sed per legatos gessit:Hunc uero Orosius & Suetonius ingenii pessimi: ac seditiosi fuisse
tradunt:simulans se uelle quod nollet:unde sicut Eusebius scribit:multos reges ad se blanditiis pel
lexit:quos nunq̄ remittere uoluit.In quibus Archelaum cappadocē:cuius etiā regnū in prouinciā
uertit:& Marachazam eius nobilissimā ciuitatē Cæsareā appellari iussit. Tumultus tn̄ in urbe ex-
ortos prudēter suppssit:in qbus multos senatores ꝓscripsit:quosdā etiā iterfecit.C.asiniū gallū ma
gnū oratorē exqsitis suppliciis iterfecit:uocienū quoq; mōtanū narbonēsem celeberrimū oratorē
in balearibus relegauit:ubi & uita defunctus est. Drusum ēt ipsius fratrē:ut nōnulli tradunt uene- C.asini-
no sustulit.Uerūm tantæ fuit in iubēdo modestiæ:ut quū ei suaderet̃: ꝙ tributa prouinciis augeret: us gall9
respondisse dicat̃.Boni pastoris esse pecus tondere:nō deglutire.Tandē quū germanicū drusii fra uocien9
tris filiū:q de parthis claꝝ egerat triumphū:post patrē etiā ueneno interemisset: & ipse nō multo orator
post anno uitæ suæ octogesimo in Campaniam ueneno epoto interiit. drusi9 &

5219 ❡Valerius romanus ex illustri graccoꝝ familia natus:uir quidē illustrissimus anno primo īperii Germa
tyberii Cæsaris ab ipso tyberio ꝓcurator post Annium Ruffium in Iudæā mittit̃:& regnauit ānis. nicus
9.qui magistratu suscepto primus apud iudæos pontificatū uendere cœpit:& quoad præfuit: mul Hisma-
tos pontifices:ut iosephus refert successiue in hierusalē posuit:& amouit.Et primo quidē Amanū a el sacer-
sacerdotio amouēs:Hismaelum iacobi cuiusdā filium pontificē designauit: Sed & hunc nō mul- dos
to post abiiciens:Eleazaꝝ.Annæ pōtificis filium sacerdotio subrogauit.Post annum uero etiā hūc Eleaza-
ab officio remouens:Symō cuidā Cemithi filio misterium pōtificatus tribuit: Sed nō amplius & rus Si-
ipse q̄ unius anni spacio est pfunctus pōtificatu.Quo amoto tādem Cayphan pontificem maxi mō cay
mum constituit uirum arrogantē & alienæ fœlicitatis inuidum:cuius suasione: ut sacra euangeli phas
habet historia.Christus dominus noster morti traditus est. christū

25 5224 ❡Pilatus natiōe gallus ex Lugduno urbe natus:uir callidus & facinorosus ac ꝓbris oībus cōtami deifica-
natus:hoc āno q̄ est.13.impii tyberii cæsaris:Valerio gracco pdicto abrogato iudeæ ꝓcurator a cæ re uoluit

ſate deſignatus:p̃fuit ãnis.io.qui magr̃atu ſuſcepto ꝯfeſtim ſua caliditate:ſuoq; ĩgenio:etiã iudæo-
rum uelania ſupp̃ſſit:quoꝝ poſtmodum ſuggeſtiõe dñm nr̃m ieſu; xp̃m cruci affixit:in qua & de
fecit poſtea ſibi timẽs.De eius doctrina:morteq; ac religiõe Tyberium ĩperatorẽ admonere q̃ ci-
tius curauit:pp qđ idẽ tybe.ip̃m xp̃m in deos referendũ:ac tẽplo cẽſuit honorãdũ:ſed ſenatus id fie
ri uetuit:ꝙ nõ ad ſe poſt:ſed ad tyberiũ ſcripſiſſet Pilatus qui tñ pro tãto ſcelere pœnas dedit cõdi-
gnas:nã pp iudæoꝝ accuſatiões ab officio amotus apud Lugdunũ ortus ſui ciuitatẽ ppetuo exilio
in opprobriũ gentis ſuæ relegatus fuit:ubi & maxĩs uexatus iniuriis ſemetipſum:ut ſcribit Euſe.in-
terfecit.Licet ſint qui dicant eũ ſceleris pœnituiſſe:ueniãq; a dño ꝓmeruiſſe:hi nãq;: ut qdã aiunt:
cuiuſdã regis ex pellice filius fuit:qui ẽt ab adoleſcẽtia germanũ ꝓpriũ interfecit:frãcorũq; regis le
gatũ apud Romã inſidioſe pemit:atq; alia homicidia ppetrauit.Procurator deniq; iudeæ cõſtitu
tus oĩa ibidẽ ꝓphanauit:& iuxta Danielis ꝓphetiã de tẽplo dñi ſacrificia ac libamĩa abſtulit:& de-
ſolatiõis abominationem in eo poſuit:quæ quidẽ abominatio ex hiero.ſnĩa ad imaginẽ cæſaris re
ferri põt:quã reclamãtibus iudæis ipſe furtim in tẽplo poſuit:& eã ꝓ deo adorari p̃cœpit:ꝙ hac po
tiſſimũ de cã feciſſe dicit̃:ut Auguſtini beniuolentiã ſibi cõparare poſſet:ꝓ qua uerſutia herodis te
trarchiã uſurpare intẽdebat.Sed herodes cognita hoĩs fraude magnã inimicitiã cũ indignatiõe ad
uerſus eum ſuſcepit.Sed adueniente Chriſti paſſione:ut euangeliſta ait.acti fuerũt amici: quũ an-
tea eamobrem adinuicem fuerunt inimici.

Pariſeoꝝ ſecta ſeu religio:quæ tpibus philadelphi ſurrexerat:tẽpeſtate hac ob ſanctitatis oſten- 5228 29
tationẽ:in hieruſalẽ maximo in precio(ut ex euangelii hiſtoria elicere poſſumus)apud iudæos ha-
bita eſt:qui ideo phariſei dicebant̃: quia a cæteris habitu:ꝯuerſationeq; diuiſi erãt.Nã ut Ioſephus
in.2.de bello iudaico habet cultu auſteriore & uictu parciſſimo utebant̃: Statutiſq; ſuis moſaicas
traditiões determinantes:pictatia cartharũ in fronte & in ſiniſtro brachio de cathalago inſcripta:
Philateria — quæ philateria dicebant̃ in legis memoriã gerebãt.Fimbrias quippe amplas ſinis alligatas quibus
incedẽdo pungerent̃:deferebãt.Maioribus ſuis nunquã ꝯtrariũ rñdebant:& mortuoꝝ reſurrectio
Fimbriæ — nẽ ſpabãt & p̃dicabãt.Hi nãq; Chriſto dño nr̃o p̃ſimũ aduerſabant̃:& mortis eius conſcii fuerũt.

Saduceoꝝ uero alia ſuperat ſecta in iudæa:ſed nõ eiuſdẽ religionis & precii cũ phariſeis:hi ſadu 5229 30
cei corpoꝝ reſurrectionẽ & angelos eſſe negabãt:ac aĩas cũ corpib⁹ ĩterire putabãt: ut patet actuũ
.23.Et qa nimium ſæueri erãr nec inter ſe ſociales ſaduceos ſe ideſt iuſtos eſſe nuncupabant.

Eſſeoꝝ quoq; alia ibidẽ uigebat ſecta:atq; religio:q̃:ſicut Ioſe.ubi ſupra tradit:monaſticã in oĩ-
bus agebãt uitã:uoluptatẽ.ſ.ut maleficiũ uitãtes:diuitiaſq; oẽs cõtẽnẽtes: unguẽta nõ curantes:ac
ueſtes & calciamẽta niſi cõciſa:aut oĩno cõſumpra nõ mutãtes:Hi qppe hoſpitalitatẽ ſummo ſtu
dio exhibebãt:& eis unicũ erat pulmẽtũ.Cibũ ſemp oratõe p̃ueniebãt & ſeq̃bant̃. Tumultus aut
clamor in eoꝝ hoſpitiis nuſq̃ audiebat̃:ſed ſummũ ſilẽtiũ ſeruabãt:Et q̃q̃ indigẽtibus libẽre ſubue
nirẽt:cognatis tñ qcq̃ dare cõis diſpenſatoris diſpoſitione nõ præſumebãt.Omne qđ dicebãt iura
mẽto fortius exiſtimabãt.Iuramẽtũ aũt q̃ſi periuriũ reputabãt.qui poſt ãni ꝓbationẽ inter eos ad-
mittebant̃:cõpellebãtur iurare ꝙ deo fidẽ:hoĩbus iuſtitiã.& principibus obedientiã ſeruarẽt:Et ſi
cõtingeret ipſos aliqñ p̃eſſe:nunq̃ abuterent̃ uirib⁹ ptãtis ad iniuriã ſubditoꝝ:ſed mẽtiẽtes ꝓ poſ-
ſe cõuincerẽt:ad eoꝝ aũt iudiciũ nõ minus q̃ centũ pſonæ cõueniebãt:quoꝝ decreta poſtea ĩmo-
bilia erãt.Sabbatũ ac eo illibatũ ſeruabãt:ut nec cibũ illo die pararẽt:nec ignẽ accenderẽt: nec ali-
quid uas tranſportarent:aut q̃ſi aluũ purgarẽt.Cæteris aũt diebus cũ dolabro in terrã fodiẽtes de-
miſſa circũquaq; ueſte ſe cõtegebãt:qñ aluũ purgabant ne radio ſolari iniuriã facere uiderent̃:pur
gato quoq; aluo terrã ægeſtã ſup foueã reducebant:hæc Ioſephus: Hos eſſenos ſeu eſſeos propter
manacmum quendam inter eos uirum ſanctum Herodes Antipas dum uixit honorauit. Nec in-
honeſtus ſermo de his in hiſtoriis unq̃ habitus eſt.

Septuaginta diſcipuloꝝ xp̃i electio uel deſcriptio.

Dñs noſter Ieſus xp̃s ãno ætatis ſuæ.32.Poſtq̃ ioãnes baptiſta decolatus fuit præter duodecim 5231 31
apoſtolos:etiã alios duos & ſeptuaginta deſignauit diſcipulos:quos oẽs ante faciẽ ſuã in oẽm lo-
cũ & ciuitatẽ:qua erat ipſe uenturus:deſtinauit.Quoꝝ qdẽ noĩa:ut diuus Hiero.ad Damaſu; ſcri
bit:hæc ipſa ſunt Mathias primus & cũ.xi.ap̃lis poſtea cõnũeratus ẽ:ut patet actuũ.2.ca. Secũdus
ioſephus fuit:q uocat̃ Barſabas:q ut idẽ habet liber iuſtus appellatus ẽ.Tertius ioſeph ab Arama
thia q petiit a Pilato corpus ieſu.Quartus Marchus euangeliſta petri in baptiſmo filius. Quintus
Barnabas marci euãgeliſtæ nepos:ſextus lucas euangeliſta.ſeptimus cleopas q uidit dñm qñ ibat
in Emaus.Octauus ſeneca p̃hs:cuius ep̃læ ad paulũ ap̃lm extãt.Nonus ſimon q uocat̃ niger.De
cimus Lucius cyrenenſis.Vndecimus manahen q collectaneus fuit Herodis tetrarchæ:Duodeci-
mus ſoſthenes q in prima pauli ep̃la ad corynthios legit̃. Tertiuſdecimus Cephas cui paulus ĩ fa
ciem reſtitit.Nõ.n.fuit petrus:ſicut Euſebius in hiſtoria eccleſiaſtica tradit.Quartuſdecimus Tha
deus nõ ap̃lus q Abagaꝝ regẽ ſanauit.Quintuſdecimus hermas quem in ep̃la ad Ro.paulus ſalu
tat.16.Andronicus:& hũc idẽ ſalutat.17.Ionias:Amplias.18.Vrbanus.19.Vigeſimus Herodion: &
hos oẽs paulus ſalutat. Aſineretus.21.iaſon.22.de quo loquit̃ Paulus ante ſe fuiſſe in chriſto:Stepha
nus ꝓthomartyr.23.Philippus diaconus.24.procorus.25.Nicanor.26.Tinõ.27.parmenas.28.Ni-
colaus aduena.29.Trigeſimus iudas:& Sylla.31.hi duo cũ paulo in Antiochiã miſſi fuerũt.32.Sil-

uanus qui fuit cū paulo:& Thesalonicēsibus scripsit.Simō cleophæ filius.33.Naason Cyprius antiquus discipulus.34. Trigesimusquintus agabus ꝓpheta:qui pauli zonā tulit: ignatius episcopus 36.Trigesimusseptimus Ananias:qui paulū ap ſm baptizauit.Ruffus.38.alexander.39.Quadragesimus simon Cyrenēsis qui crucē portauit post iesum.41.fuit Nathanael a cana gallileæ qui dixit:a Nazareth pōt aliqd boni esse.42.Nicodemus publicanoꝝ princeps qui nocte uenit ad iesuꝫ & eius quattuor fratres:uidelicet symon:Iudas:Iacobus & Symeon.47.Symon Coriatius apud quē hospitatus est petrus apl̄s.48.Barnabas alter a nepote Marci:qui post pauli necē uinctus Romā ductus est:& ibidē defunctus.49.Ioannes quē patrē uocabāt.50.Barnabas etiā alius fuit. Similiter Stephanus alius & sex eius fratres qui cū petro abierūt cæsarea ad iopen:uidelicet carisius:milchus:Gaius:Aquila:Flegatus:& hermes qui simul cū cherintho transgressi sunt:& cū eodē Cherintho heresiarcha alii duodecim:quorum nomina ista referuntur.

¶Helion appellion probatissimus Symeō leui Marchobas Cleō Eumanes candarus eleon alius Dimas & narcisus.12.hi sunt:de quibus Ioannes euāgelista ait:exierunt ex nobis:sed nō erāt in nobis.Quos etiā Paulus falsos apl̄os:& operarios iniquitatis appellat:hi quippe:ut idē apl̄s ait: retrorsum abierunt. Quibus a ueritate discedentibus apl̄i.12.alios delegerunt dicipulos:ne.s.discipuloꝝ corrūperet̄ numerus:sicut & in locū iudæ scariothis surrogatus est Mathias.Et hæc eoꝝ sunt noīa uidelicet adepelles & penetus.Ioā.q dr̄ iustus:Sthachis Pōpilius:aristobolus:Stephanus ex corintho.Lympas:herodion Narcisci filius:Ruffus adeo electus: Titus philomenō:aristarchus:quem Paulus in epistolis cōcaptiuum frequenter appellat.Et hæc ex hieronymi scripto sumpta.

¶Schola christianorum hic incipit.

¶Apostoli itaq; & discipuli oēs post ascensionē dn̄i:sicut Lucas in actibus apostoloꝝ meminit:a mōte olіueti regressi statim uenerūt hierosolymā:& ascēderūt in cœnaculū: ubi māebāt petrus & Ioānes:Iacobus & Andreas:pilippus & thomas:bartholomeus & matheus:Iacobus alphei & Symon zelotes & iudas Iacobi:hi nāq; in oratiōe unanimiter pseuerātes cū mulieribus & Maria matre Iesu:ac fratribus eius scholā oīum uirtutū cōfestim cōstruxerūt:meditātes.s.in lege dn̄i:ac mādatoꝝ eius die ac nocte donec induerent̄ uirtute ex alto. Tuncq; dn̄m nr̄m iesum xp̄m orare primū cœperunt:cū quo dudū cōuersantes uirtutibus illius ac miraculis pascebant̄. Eo itaq; loci nihil hesitātes in oratiōe pseuerarūt.donec duodecimā post diē acceperūt munera spūs sancti ꝓmissa quæ poscebāt.Quibus muneribus ībuti oīa q̄ de xp̄o p ꝓphetas scripta fuerāt protinus intellexerunt:Cōmuniq; decreto symbolū edentes nr̄æ fidei fundamēta iacere.Et petrus quidē apostoloꝝ princeps iuxta Hieremiæ ꝓphetiā ca.2.& Isaiæ.45.atq; psalmistæ dixit.Credo in unum deū patrē creatorē cœli & terræ.Andreas uero in abachuc subdidit:Et in Iesum xp̄m filiū eius unicū dn̄m nostrū:cui & Ioānes adiicit.Qui cōceptus est de spū scō:natus ex Maria uirgine:hoc quippe isaias ꝓdixerat:Ecce inqt uirgo concipiet & pariet filium: & uocabit̄ nomē eius Emanuel: & Hieremias: Mulier circūdabit uirū.Iacobus uero etiā isaiæ ꝓphetiā affirmās dixit:sub pontio Pilato crucifixus mortuus est & sepultus.Thomas deinde Oseæ ꝓphetiā cōtestans ait. Descēdit ad īferos tertia die resurrexit a mortuis.postea iacobus maior ꝓtulit. Ascendit ad cœlos sedet ad dexterā dei patris oīpotentis.Philippus quoq; mox adiiciēs inqt. Inde uenturus est iudicare uiuos & mortuos.Bartholomeus postmodū cecinit dicēs.Credo in spūm sanctū:cui Matheus subiecit. Sanctā ecclesiā catholicā.Symon uero & iudas:atq; Mathias reliquū pfecerūt dicētes.Sanctoꝝ cōmunionē:carnis resurrectionē.Et uitā æternā amen.Symboloq; pfecto apostoli multa cōstituere de omni ecclesia quæ tū legi cœpta sunt:inde diuino cultu intēti iacobū fratrē dn̄i hierosolymoꝝ pōtificē cōstituerunt:uirū utiq; a natiuitate sanctissimū.Quo ordinato ab oībus ut uerus ep̄s cōsalutatus est:q astātibus cūctis & btā Maria mr̄e dn̄i primū missam simplici mō celebrare cœpit dicēdo tm̄ pr̄ nr̄:hac qppe orōne:ut Lucas scribit:christiana respu.uiroꝝ.s.& mulierū multū crescere cœpit: pp qd Petrus apl̄s bonis institutus moribus dei hāc ecclesiā cōfirmaturus:ne uerbū dei ꝓtermitteret̄ septem diaconos delegit:uidelicet Stephanū:Philippū procoꝝ:Nicanorem:Tymonē:Parmenā:& Nicolaum Antiochenū aduenā q in ueritate dei nō māsit:Hos aūt apostoli ordinauerūt diaconos:uiros utiq; optios qbus oīmodā hmōi scholæ curā tradiderūt:illi:quæ ad uiros xp̄i ministros ptinebat pagere cœperūt docere.s.monere: castigare elemosynasue(ut opus erat)facere: eo maxime: quia apostoloꝝ ipsoꝝ cōstitutū fuit:ne qs ea in schola ꝓpriū qd haberet. Quicqd enī ante pedes apostoloꝝ ob religionē ponebat̄:id totū uel partiebant̄ inter se ad necessitatē uel paupibus erogabāt. Quūq; xp̄i scholā sic pro tpe optime apostoli cōstituissent. Totū orbē p ꝓuincias īter se ptiti sunt.Et Thomas quidē parthos sortitus est.Matheus æthiopiā:Bartholomeus citeriorē indiā. Andreas Scythiā.Ioānes post mortē uirginis Mariæ Asiā.Petro aūt pōtus:Gallatia.Bithinia: Cappadocia & italia obtigit.De qbus oībus singulatim mox dicemus.Et hoc christianæ scholæ seu religionis initium fuit.

Symbolū fidei cōpōit̄

Epūs primus Missæ primæ celebratio diacones Primi septem

¶Dyacones primi septem.

¶Stephanus ꝓthomartyr natione hierosolymitanus e septē diaconibus primus:hoc anno ob sanctitatē & moꝝ disciplinaꝫ primū diaconus ab apostolis electus signa & prodigia multa: ut Lucas scribit:ī iudæoꝝ populo ad corroborationē fidei christianæ facere cœpit:cōtra quē nōnulli iudæorū īsurrexere:sed nequaq̄ sapiæ & spiritui eius disputắdo quærūt resistere: eo ꝙ intuentes uultum

eius uidereť uultus angeli stātis inter illos:quoꝶ errores quū cōfutasset:indignati iudæi ip̄m extra ciuitatē eiicientes lapidibus peremerunt.Dūq͂ lapidareť genua posuit:& suspiciēs in cœlū uidit illum aptū:& uidēs iesum ꝓ lapidātibus obnixe orauit:ne suā mortē illis statueret in suppliciū.Qua orōne cōpleta mox obdormiuit in pace & ꝓthomartyr xp̄i hītus ē:qa hoc eodē anno quo & xp̄s dn̄s nr̄ & ipse passus est.Eius aūt uenerabile corpus: quū usq͂ ad Martiani principis tp̄a occultatū fuisset:diuina reuelatione a beato Luciano præsbytero repertum fuit: & digniori loco conditum. Eius uero festiuitas post domini sui natiuitatem immediate celebratur.

¶Philippus aūt scd̄s diaconus:& ipse spiritu scō illustratus: Cæsareā ueniēs ibidē multis signis atq͂ uirtutibus inclitus fuit:ubi quū multos baptizasset:ēt Symonē magū samaritanū simulantē baptizauit.Huncnāq͂ uiꝶ optimū atq͂ scīssimū fuisse cōstat:nihilq͂ prætermisisse quo ad augēdā xp̄i ecclesiā ptineret.Tres qppe filias habuit ꝓphetiæ spiritu plenas.Obiit deniq͂ in Cæsarea Neronis tp̄e:& ab oībus ut sanctus habitus est:cuius diei festum.8.idus iunii celebratur:in eius quoq͂ sepulchro tres eius filiæ tumulatæ sunt.

¶Procorus.3.diaconoꝶ:& ipse p hoc tēpus apud Antiochiā dei ecclesiā nup ab ap̄lis excitatā:fide & industria quoad fieri potuit auxit atq͂ sustentauit:ubi cum martyrio coronatus esset:eius festum.4.idus aprilis celebrari cœpta fuit.

¶Nicanor quoq͂ quartus diaconus:quum hierosolymis gratia fidei & uirtute usq͂ ad tēpora Vespasiani admirandus fuisset:ibidem regnāte Vespasiano martyrium pro domino suscepit:eius autem festiuitas.iiii.idus ianua.celebratur.

¶Tymon.5.diaconus post ap̄los primū apud Beroā doctor resedit.Deīde dn̄i uerbū disseminās: Corinthū ꝑuenit:ubi a iudæis & græcis:ut primo flāmis iniectus:sed nihil læsus demum cruci affixus martyrii coronam.13.calē.maii accepit:quo die eius festum celebratur.

¶Parmenas sextus diaconus:& ipse a fratribus dei gratia philippis missus ibi iniunctū prædicationis officium plena fide consumauit:ubi & tandem Traiani temporibus martyrii gloriam adeptus est:unde ob id eius festiuitas.x.calen.februa.celebratur.

¶Nicolaus uero aduena.7.diaconus in fide nō pmāsit:sed quū haberet uxorē pulchrā(ut Eusebi.12.histo.ecclesiasticæ refert)passim exposuit:eo q͂ tanq͂ zelotipus ab ap̄lis icrepareť:Qui indignās in medium ꝓduxit:& eā uolētibus ꝓstituit:qua etiam nōnulli illicitis & ꝓmiscuis abusi sunt concubitibus:quod q͂dem probrum Nicolaum non ex uoluptate: sed ad zelotipiæ contemptum fecisse tradunt:ut cūq͂ constat incolaitarum heresim ab eo principium sumpsisse.

¶Ioseph ab Arimathia ciuitate cognomento iustus:qui a Pylato p̄ side corpus iesu xp̄i multis p̄cibus obtinuerat:sepulturæq͂ mādauerat:unus ex.72.discipulis:tēpestate hac ab apostolis ad p̄dicādum christi euangelium in iudæam missus: ibidem officio iniuncto strēnue inseruiens multas pro xp̄o ptulit persecutiones: in quibus tandem uictoriossimo quieuit fine.Et inter cætera fertur: q͂ uenenum biberit:sed propter fidem nihil ex eo triste pertulit. Quumq͂ ob eximias eius uirtutes sanctus habitus sit:eius festum.13.calen.Augusti celebratur.

¶Nicodemus aūt Gamalielis nepos:& phariseoꝶ religiōis princeps:christiq͂ discipulus:qui ut ioānes.3.ca.hēt ad christū nocte uenerat:a quo & instructus fuerat:q͂ si saluari uolebat:oportebat eū ex aq͂ & spiritu scō renasci:hisdē tp̄ibus apud hierosolymā maximo in p̄cio ob eius doctrinā hītus est.Cuius op̄a & exēplo magna phariseoꝶ pars postea ad christi fidē cōuersa est:hic quū incōparabilis ingenii uir esset:& xp̄z dn̄m nr̄m e ligno crucis deposuisset:sepulturæq͂ tradidisset:clauos & lanceā & linteamina ac quæq͂ passionis instrumēta summa cū diligētia sibi tanq͂ thesaurū pmaximū reseruauit:quæ oīa quū xp̄i imaginē ad similitudinē in linteamine sepulchri imp̄ssam e ligno effigurasset:in ei⁹ medio cū q͂dā ampulla ipsius xp̄i sanguie plena ad futurā rei memoriā inclusit: p̄uidēsq͂ futurā hierosolymoꝶ euersionē:imaginē ip̄am in Galileā trāstulit:quā deniq͂ post multos ānos q͂dā Alpinus noīe ep̄s uir religiosissimus in naui ad hoc fabrefactā cōposuit: & mari sine ullo custode cū multis luminaribus credidit:quæ diuino disponente cōsilio postmodū āno salutis nr̄æ.740.ad lucēsem portū deuenit.Ibidēq͂ ea exn̄te angelus quendā lucēsem ep̄m noīe Ioā.uiꝶ scm̄ per quietē admouit:ut eo cō citus cū clero & populo ꝓperaret:q ueniēs naui:ut p̄monitus fuerat:inuenit:& imaginē uultu terribilē a Nicodemo effiguratā:cū ampulla & lumīaribus adhuc accensis:e naui eduxit: qui ampullā sanguine plenā lucensi ep̄o reliquēs imaginē ip̄sam curru splēdidissimo uectam.Lucam cum magna ueneratione & gaudio p̄duxit:quam e diui Martini templo celebri collocauit:ubi & nunc usq͂ crebris miraculis inuisitur.

Instrumenta Ioannis xp̄i reponunť Vultus sanctus lucensis

¶Veronica mulier hierosolymitana Christi discipula matrona siquidē sanctitate ac pudicitia insignita his tp̄ibus a Tyberio cæsare p Volusianū necessariū suū uiꝶ strēnuū e hierosolyma cū sudario Xp̄i Romā accersitus.Detinebať q ppe idē Cæsar magno infirmitatis morbo:qui quū primuz mulierem sanctā suscepisset: & Christi imaginē cōtigisset:ab omni infirmitate curatus est. Ob q͂d miraculū ipsa Veronica ab ipso Cæsare magno in precio deinceps habita est:ibidem enim usq͂ ad mortē cum petro & paulo apostolis:atq͂ Clemēte pōtifice ecclesiā dei cōstituens pseuerauit.Hæc ipsa est quā dn̄s a sanguinis fluxu fatigatā:ut sacra euangelii habet historia:uestimenti eius fimbriā tangendo sanauerat:a quo etiā passionis eius tp̄e eadē imagine uultus sui in signū amoris donata

fuit:ipsa

Anno Mūdi a xpi icarnatiōe

fuit ipsa autem imago pāniculo sic impssa Clemēti ponti.& successoribus eius ab eadem ex testō declarata:nunc usq; ibidē in beati petri templo:a Christi fidelibus maxima cū religione reuisitur: quā & multi per tpa exqsitus celebrauere laudibus:inter quos illa singularis habet̃:quæ ĩcipit. Salue sancta facies nostri redēptoris.In qua inter species diuini splendoris.Impressa panniculo niuei candoris Dataq; Veronicæ ob signum amoris &c.

Iacobus apostolus cognomento Iustus dñi ex sorore Mariæ matris eius frater: hoc anno post ascensionē dñi ab apostolis hierosolymitanæ ecclesiæ primus eps ordinatus:sedit annis.30.uir certe etiā ab ipso mr̄is utero sanctus:qui uinū & sicerā nunq̄ bibit:nec carnē manducauit:nec balneo aut unguēto usus est:uestimētisq; tantūmodo lineis & candidis induebat̃: & solus sancta sanctoꝝ ingrediebatur:& ita assidue pro salute populi flexis genibus orabat: ut eius genua cameloꝝ more occultarent̃.Hunc itaq; Annanus pōtifex iudæoꝝ recedēte Festo ex iudæa ipsius ꝓuinciæ gubernatore cōprœhēdit:& xpm negare facere annixus est:qui quū id facere recusaret:eū lapidibus obrui ꝑcepit.Dū aūt per preces de tēpli pinna deiiceret̃:ꝯfestim in terrā collisus:pro ut potuit manus ad cœlū tetendit:& pro ꝑsecutoribus orauit:quo adhuc spirāte: fulonis fuste in capite ꝑcussus expirauit.Iose.aūt in ultimo antiquitatū lib.dicit:hūc tātæ fuisse sanctitatis q̄ pp eius necē oībus creditum fuit hierosolymā fuisse euersam.Huic aūt post resurrectionē dn̄s ipse appuit:eiq; panē benedicens ac frangens dixit.Mi frater comede panē tuū:quia a mortuis filius hoīs resurrexit.Hic:ut Gratianus in canone de cōse.di.i.refert:missam pr̄ nr̄ tantūmodo dicendo apud hierosolymā primus cōsecrauit:licet sint qui Petro apl̄o hoc primū ascribere uelint:& hūc iacobū mysteria auxisse:Nuda eni primo erāt hæc oīa:& simpliciter tractabant̃.Sixtus primus pōtifex deinde in celebratiōe: ipse hæc auxit:atq; mādauit:ut sanctus sanctus sanctus dn̄s deus sabaoth caneret̃. Postea Basilius doctor hoc mysteriū auxit:& alii plurimi summi pōtifices auxere.Nā celestinus primus missæ introitū dedit.Gregorius magnus chyrieleison.Gloria uero in excelsis deo Thelephorus pōtifex:licet alii id Sirico ascribāt.Collatiōes uero & gradualia:atq; præfatiōes Galasius primus ordinauit. Epistolā & euāgeliū diuus Hierony.Alleluya aūt a hierosolymitana ecclesia sumptū fuisse tradūt. Symbolū quoq; in Niceno cōcilio statutū fuit.Cōmemoratione mortuoꝝ pelagius ex galliis accepit:Agnus dei Sergius dici mādauit.Osculū pacis dari innocentius instituit. Aspersionē aquæ in principio missæ Alexander ordinauit.Et thus Leo tertius.De quibus locis suis dicemus. Ioseph9 de isto iacobo plura dicit.Pōtifices: q̄ missam ordinarunt hic annumerant̃

Viri disciplinis excellentes.

Xenarchus phs pipateticus:uir memorabilis:quē Strabo admodū iuuenis audierat huius Tyberii tpibus apud seleuciā Ciliciæ urbē diē obiit:hunc uero nō diu domi māsisse dicūt: sed aut alexandriæ aut Athenis Romæq; docendi causa electus usq; ad senectutem magno in honore semp habitus fuit. Arii postea dehinc Augusti cæsaris amicitia usus est:Sed paulo āte hæc tēpora ante q̄ mortem obiret uisum amisit.

Diodorus orator Asianus strabonis amicus tēpestate hæc claruit:hic est sardis oriūdus historias & poemata multa cōscripsit:quæ etiam antiquis non crederent poematibus.

Cassius seuerus ora.pegregius q post q̄ i exiliū pulsus fuerat: qnti.illud ꝑuer.luserat: hisdē tpib9 secundū Eus.25.exilii sui āno in summa inopia morit̃:adeo uix pāno eius uerenda contegerent̃.

Vocienus montanus:narbonēsis orator p hoc tēpus in insulis Balearibus quæ sunt in hispanico mari:ibidē a Tyberio cæsare relegatus:morit̃:uir sane in omni doctrina scientissimus:qui & multa scripto mādauit:In his aūt Balearibus insulis primū fundaꝝ usus(ut Virgilius ait)inuentus fuit. Fundæ primus usus

Philo iudæus natione Alexādrinus:uir qdē disertissimus: p hæc tpa in precio multo fuit:& multa elegāter grauiterq; cōscripsit:qui sua doctrina eloquētiaq; Apionis grāmatici temeritatē contra iudæos ab Alexādrinis missam cōpescuit.Quāobrē multi eloquentiā eius admirātes dixerunt:aut philo platonē sequit̃:aut plato philonē.Hic Romā demq; ueniens:cū petro apostolo conuersationem habere cœpit:a quo de fide optime edoctus: multa de laudibus christianæ religionis postea scripsit.quæ(ut diuus testatur Hieronymus)inter ecclesiasticos computantur codices: & quāmaxime in quinq; Moysi libris præclaros edidit cōmentarios:& alios quorum tituli isti sunt.

De confusione linguarum	li.i.	De uictimis	li.i.	De uita sapientium	li.i.
De gigantibus	li.i.	De his quæ sensu ꝑcāt̃	li.i.	De cōuersatione uitæ	li.i.
De diuisi.eqliū & cōtrarioꝝ	li.i.	De pactis	li.i.	De hærede diuinaꝝ reꝝ	li.i.
De repromissionibus	li.i.	De idæis	li.i.	De tribus uirtutibus	li.i.
De exodo	li.5.	De prouidentia	li.i.	De natura & inuentione	li.i.
De tabernaculo	li.4.	De eruditionibus	li.i.	De agricultura	li.2.
Quod sōnia adeo mutantur	li.5.	De ebrietate	li.i.	Quare quorūdam in scripturis (mutata sunt nomina.	

Sunt & alia eius cōpluria scripta:q̄ breuitatis cā omittunt̃.

Burgondiorum regni principium.

5234 35 Burgondiones populi his temporibus in celtica Gallia initium sumpsisse(Vincentius Gallicus historiographus scribit)hos autem populos primo e Scythicis locis prodiisse constat:e Scantania. Loceani Septentrionalis insula: quæ ex aduersa daciæ inter Germaniam: Gothiamq; posita est: Hi primo his temporibus supra Rhenum fluuium cōsedere:sed ualentiani principis postea tēpori

Burgondiones unde Nomẽ accepe

bus ad Rhodanũ fluuiũ usq; descendentes:ibidẽq; castra ponentes:locum Burgos appellarunt. Et exinde incolæ oẽs appellati sunt Burgondiones:cũq; duobus ãnis eo in loco sit.in tentoriis consedissent:nihil præsumentes:tandẽ a Romanis & gallis iubent̃:locũ cũ uxoribus & liberis inhabitare. Nacti itaq; domiciliũ secus Rhodanũ:eũ locũ postea semp tenuere:sibiq; ex ducibus reges cõstituere: Et primo qdẽ Gondiochũ quendã Arrianũ de genere Athanarici regis gothoꝝ regem sibi cõstituũt:quẽ post multos ãnos Attila hunnoꝝ rex in insigni illa pugna quã in aluernia cõtra Bothos Francosq; habuit:fudit: atq; fugauit: cõpræhensum deniq; interfecit:militabat tunc Gondiochus rex francoꝝ stipendiis romanoꝝ:cõtra hunnos romanis infestissimos. Gondiocho aũt mortuo quattuor post se reliquit filios uidelicet:Gandebandũ. Godisellũ. Chilpericũ & Godenatũ. Horum Gandebandus natu maior Godisellũ & chilpericũ cũ duobus eoꝝ filiis trucidauit:capta deinde chilperici uxore:in aquis demersit: Eius quoq; filias Sedelindã & crochildẽ exilio dãnauit:quarum antiquior mutatis uestibus se deo dicauit:chrochildis uero natu minor ad clodoneũ francoꝝ regẽ confugit q̃ & sibi idẽ rex matrimonio copulauit. Ac sic Gandibandus totũ sibi regnũ paternũ uendicauit:quo mortuo:Sigismũdus eius filius regnũ obtinuit:& filiã suã childerico clodonei frãcoꝝ regis filio:qui Burgondiones pp chrochildẽ pulsam tributarios fecerat:uxorem dedit. Ipseq; Theodorici Italiæ suæ Rauenatis regis filiã uxorẽ duxit: ex qua unũ tñ suscepit filiũ: quẽ a supaduectæ nouercæ necari iussit. Mortuo uero clodoneo prædicto francoꝝ rege: eius filii clodoneus: childericus & Lotharius a crochilde matre stimulati aduersus Sigismundũ:& eius patruũ Gundemarũ bellũ mouerunt:clodoneus aũt aduersus. Sigismundũ ĩpetu facto ipm cũ uxore: ac filiis captos interfecit:& gondemarus supatus terga uertit:sed paulopost uiribus resumptis: aliquanti sper regnauit:sed mox iterũ a nepotibus supatus:atq; fugatus:Burgondionũ puincia in francoꝝ cessit ditionẽ. Hos aũt reges cõstat p multa scl̃a regnasse in celtica gallia: ubi fuerant hæ ciuitates Sennonis metropolis:lugdunũ:& uiẽna:hi ppl̃i aliqñ hedui:qnq; Burgõdiões:& interdũ sequani sunt appellati:hodie regia dignitate omissa:ducatus titulũ tantũmõ retinẽt quoꝝ dux cæteris principibus christianis atq; ducibus præcellit:Burgondionum autem ducatus:alias comitatus rhodanus fluui. a gallia romanorum prouincia diuidebat:qui heluitiis heduisq; ac lingonibus finitimus erat: rhenum deinde flumẽ pro fine habet:unde & inter rhodanum & rhenum flumi. burgondionum ducatus quinq; dierum itineris expediti habere dicitur: in cuius medio bisontia ciuitas maxima esse dicitur.

Gondiocus primus rex

Gandebanus scđs rex

Sigismũdus. 3. rex

Burgondia in francos cedit

¶ Agrippina marci agrippæ ex Iulia Octauiani filia genita. Caiiq; calligulæ ĩperatoris mater quæ inter mulieres claras cõputat̃:hoc ãno a Tyberio cæsare socero suo multis iniuriis & obiurgationibus uexata mortẽ sibiipsi a cibo abstinẽdo ĩpetrauit. Hæc adhuc admodũ adolescẽtula germanico suæ ætatis insigni iuueni:& Tyberii Cæsaris augusti filio adoptiuo nupta fuit: satis ob hoc fulgida:sed fulgidiorq; insolẽtissimi principis soceri sui obstinato pposito recudisset pfidiã. Ipsa quippe ex eo dẽ uiro suo tres quũ fuisset enixa mares ex qbus unus Caius calligula fuit: & totidẽ filiæ: ex qbus agrippina neronis mater una extitit cũ ope Tyberii patris ueneno sublatũ uiꝝ suũ ægre ferret:& fœmineo plãctu necẽ uiri sui defleret:in tyberii soceri sui odiũ incidit:adeo ut ab eodẽ obiurgationibus plurimis infestaret̃. Sed egregia mulier indignũ existimãs quod in se a cæsare agebatur:morte fastidia stomachosi principis effugere disposuit:qui quũ alter satis cõmode nõ daret̃ famẽ generoso animo accersire statuit. cõfestim ac quocũq; cibo abstinere cœpit: Quod quum relatum esset tyberio ne sibi auferret in eam sæuiendi materia:eousq; deductus est:ut cibum gutturi eiusdem uiolenter impingi faceret:ut hoc modo perire: uolẽti non permitteret. at agrippĩa quanto magis ĩiuriis exercebatur:tanto acrioris efficiebatur propositi:& sic a cibis oĩo se abstinens moriendo insolentiam scelesti principis superauit:que quidem morte & si plurimum gloriæ sibi apud suos conquesierit agrippina tyberio tantũ longe amplius reliquit ignominiæ. 37 5236

Calligula unde hoc nomen accepit

Vide scelera & fatuitas hoĩs

CAius cognomento calligula: Drusii augusti cæsaris priuigni filius: & prædicti Tyberii nepos: quartus Romanoꝝ ĩperator ãno primo quartæ & ducẽtesimæ olympiadis: imperiũ occupãs ĩperauit ãnis. 3. mẽsibus. 10. ac diebus. 8. Hic ideo Calligula cognominatus fuit:q eius inuẽtũ extitit deferẽdi caligas margaritis ĩsignitas:uir certe oĩuꝫ scelestissimus:& pbris oĩbus inqnatus:q referẽtibus Orosio & Eutropio. Tyberii dedecora purgauit. Duabus. n. sororibus suis stuprũ ĩtulit:& quũ ex una eaꝝ filiã suscepisset:etiã cũ ipsa rẽ habere uoluit:atq; tandẽ easdẽ sorores sic stupratas exilio dãnauit: Memnii insup reguli sui uxorẽ ducens:ipm ipulit:ut deinceps uxoris patrẽ se fore & diceret ac scriberet. Maxiæ itẽ crudelitatis fuit: adeo ut sæpius exclamasse dicat̃:utinã romanus ppl̃s unã hr̃et ceruicẽ:qa oẽs uno ictu interficerẽ:& ppterea oẽs & plurimos nobiles ĩterfici iussit: Nil domi uel foris strẽnue gessit:sed auaritia sua oẽs expoliauit. Semetipm nãq;:ut ref. Eus. ĩ deos rettulit & Petronio syriæ pfecto mãdauit: ut hierosolymis suaꝫ statuã sub noie Iouis maximi poneret. Idq; ĩ oĩbus Iudeæ synagogis(ut Iose. scribit)fieri pcepit: Et quũ nullius ĩgenii minimeq; doctrinæ esset: oĩbus ĩuidebat:& ppterea paululũ abfuit: quin Virgilii: Liuiiq; scripta & imagĩes ex oĩbus bibliothecis amoueri fecerit & abradi: agrippã nãq; herodis filiũ a tyberio in carcerẽ cõiectũ statim liberauit:& iudeæ regem fecit:q patruũ accusauerit: & pp ipm herodẽ tetrarchã ppetuo exilio lugdunũ relegauit. Multas tñ urbes hicinde ex suo noie ædificauit:& 38 5237

cauit:& p̄sertim apud Thraciā Calipoli urbē insignē:& circa Regiū & syriā pp aduentū Nauium frumenta deferentiū:horrea multa decenter struxit:q̄bus ita gestis:postremo ob insolentias a suis necatus est:Ferūt ingentē archā uariorꝫ uenenorꝫ Claudio principe apud eū fuisse inuētā:quæ ab ipso Claudio principe in mari demersa:infecto mari maxima multitudo pisciū interēpta est. Iosephū de eo dicit q̄ fuerit rhetor optimus:græca pariter & latina lingua ad dicēdū paratissimus: ac ad intelligēda aliena opa p̄mptissimus:ita:ut maiori orōne dictis cōtradiceret alienis:& acerrimo ingenio meditationis labore suū magis opus excellere dictionis fortitudine comprobaret:hūc itaq; Tyberius magna studeret necessitate erudiri:sed stolidus uir bona cōgregata ex eruditiōis opere seruare noluit:sed potestate abusus:insidias passus peruenit ad mortem.

¶ Agrippa magnus aristoboli regis filius:anno primo Caii Cæsaris patri in regnū succedēs: teste Iosepho regnauit iudæis ānis.7.Hic:ut Iosephus ait:fuit natura bonus: & ad bñficia munifica præparatus:& ciuitatē hierusalē propriis sumptibus plurimū exornauit:ita ut sua claritate muneribusq; gauderet:& fauorabilis suæ uitæ iura adeo disponeret:ut in nullo herodi dissimilis esset.Ipse eñi anteq̄ herodes rex e uita secederet:apud Romā steterat:ubi pp eius ingenii claritatē maximā cū Drusio Tyberii Cæsaris filio cōquiescerat familiaritatē:ac ēt cum antonia ipsius drusii cōiuge & Caii matre:pp qd̄ eā ut matrē suā uenerabilr appellabat:& ideo illa Caiū filiū suū ei tradidit curādum.Qui quū futurꝫ eum aliqñ p̄dixisset īperatorē:apud Tyberiū accusatus fuit:qui in uinculis eū per.6.menses coniecit:ubi & maximas calamitates ptulit.Sed eodē Tyberio defuncto:a Caio in īperio successore relaxatus fuit:& hierosolymorꝫ rex ꝯstitutus:atq; ita ex magna aduersitate ad magnā diuinitatē cito conscendit.Ná caius idem augustus:quū e uinculis eduxisset:cōfestim eius capiti dyadema regiū imposuit:& pro cathena ferrea quā gerebat in carcere:aureā eiusdem pōderis ei condonauit.Et sic in patriam suam cū regia potestate abire permisit.Herodes aūt galileæ tetrarcha eius cognatus:hoc audito eius ptātē ex inuidia ferre non poterat:& q̄maxīe herodias eius soror non ferebat:q̄ eū in maiori dignitate cerneret:q̄ maritū:& p̄sertim cū eum intuebaꝛ regalibus insigniis incedentē:qui uxoris p̄cibus fatigatus cū ipsa tandē Romā uenit:agrippa aūt eorꝫ intentionē intelligens:unū ex libertis suis cū maximis muneribus & epl̄a aduersus herodē Romam p̄misit:accusans eū q̄ consiliū cū seiano rege & cū Arthabano partho aduersus Tyberiū primo:& postea aduersus Caiū habuisset:probamentū uero huius rei dicebat:q̄ herodes ipse maximam armorꝫ cōstructionē haberet:quæ quidē.70.pugnatorꝫ milibus suffecisset:interrogato aūt herode si sic esset:Respōdit arma esse.Tunc Cæsar credens oīa uera esse:tetrarchiā galileæ & oēs opes ab herode abstulit:& agrippæ regno adiecit:ipsumq; herodē perpetuo dānauit exilio:ut dictū est.Herodiadi aūt:quia agrippæ soror erat:quū cæsar mariti opes restituere mandasset:illa oīo recusauit: malens uirꝫ in exiliū subsequi:q̄ in pr̄ia sine ipso iucūdari:dicens absurdū ualde esse in aduersis illum derelinqui debere:quē in p̄speris sociū habuerat:& sic ambo Lugduni galliarꝫ ciuitate miserabiliter periere:ac sic & pro diui Ioā.baptistæ nece:& pro inuidia quā in agrippā habuerant:tale suppliciū pertulerunt:sed ut ad agrippā redeā:quū e roma prexisset hierusalē:mox ad gratias exoluēdas cum oī celeritate tēplum uisitauit:& hostias celebrauit:nihilq; quod erat legitimū dereliqt. Ibi nāq; cathenā aureā quā ei Caius dederat suspendit:ut maximū ex hoc eius ppetuo indicaret casum.Eoq; cultu deo sic exhibito:statim Theophilū quē pontificē a pontificatu submouit:& cuidā boetho symonis filio tradidit:sed anno exacto iterꝫ Boethū pōtificatu priuauit:& Ionā ānæ pōtificis filiū tanq̄ dignīorē pontificē cōstituit:sed eo hūilitatis cā renuente fr̄i eius Mathiæ contulit. Quo postmodū pōtificatu spoliato:pro eo Elioneū boeti natū pōtificē maximū creauit.His optime ex sn̄ia gestis:iterꝫ ad exornādā hierusalē aīum adiecit.Vn̄ & theatrū romano ope struxit:uidelicet amplitudīe & pulchritudine decoratū:amphiteatrū quoq; multa īpēsa ꝯstruxit:ubi cū spectacula celebraret:musica quæq; īstr̄a ꝓduxit:sed & balnea ac porticus celsis opibus exaltauit:& alia ppe īfinita in urbe & extra extruxit monumēta.Demū cū in Cæsarea descēdisset:ut in honorē Cæsaris spectacula celebraret:& se ut deum ibidem appellari permisisset:ab angelo confestim percussus est:& tumente iam corpore ad amicos se uertens ait:En ego ille qui modo dicebar deus nunc mortis nexibus constringor:quibus dictis:anno ætatis suæ.57.expirauit.hic Agrippam filium.17. annum habentem reliquit hæredem:ac tres filias:Beronicem: Mariam.& Drusillam: habuit: insuper & fratrem nomine herodem Calcidis regem: qui eidem propter teneram filii ætatem in regno successit:de quo mox dicemus.

Theatrꝫ amphitheatrū balnea porticus angelus dñi pcussit regē nota pulchre.

5239 40 ¶ Petronius patricius Roma.hoc āno a Caio cæsare post uitellum legatus in syriam mittitur: uir quidem bonus:iustusq;: ac iudæis plurimum fauorabilis.Nam cum Caius didicisset iudæos sua simulachra in synagogis suis recusasse:grauiter tulit:q̄ apud eos solos despectui haberetur: & ideo ipsum Petronium in syriam legatum misit:iubens ut cū magno exercitu iudæā oēm inuaderet:& siquidem sponte in eorꝫ templo eius simulachrū susciperēt bñ.Sin autē resistere molirenꝛ:pugnādo idipsum incōctanter efficeret.Atq; ita ut Cæsaris mādata perficeret:in syriā prexit:quo audito multi iudæorꝫ in ptolomaidē eidē occurrerūt:depcantes ne ad transgressionē pr̄næ legis eos cogeret.Petronius uero:ut erat uir prudentissimus eorum p̄cibus permotus:& eorꝫ cōstantiā ꝯsiderās. Videbat enim si imperatoriæ iussioni obedire uellet:q̄ multa eorꝫ milia in mortem darenꝛ.Caio

Vid magnū hominis īpietatē

iudicauit scribendũ:ut si quo modo eius aĩum ab hac re nefaria remoueret:unde & epistolas ad Caium deprecatorias misit:ne.s.tot iudæoꝶ milia contẽnere:quæ non possent sine ingenti bello & cæde:in transgressionẽ suæ religionis impelli:memoriã etiam non bonã romani nominis in posterora tẽpora reliquit:sed Caius(ut erat animo sæuus)suscepta epistola in iram maximam statim cõcitatus est:& ut petronius hic cũctis præsentibus & futuris efficeret̃ exemplũ:uidelicet q̈ nullus imperator mandata paruipendere p̃sumeret:epistolam mortis sibi rescripsit:sed anteq̃ epistola eidem redderetur.Caius e medio sublatus est:unde & petronio primũ epistola de Caii morte uenit:q̃ illa qua se propria manu occidi iubebatur.Atq; ita petronius per grãm quã iudæis præstiterat:tã romæ q̃ in uno quoq; regno multã sibi gratiã comparauit:eũq; cũcti senatorii ordĩs uiri hæcq; magno fauore,p̃sequebant̃.Confirmatus deinde a Claudio ĩpatore:ẽt maximũ adiutoriũ ꝯtra alexandrinos & doritenses iudæis infestos p̃stitit:ac per eũ iudæi multis in locis salutis beneficiũ accæperũt.Eoq; post.3.annũ amoto:marsus qdã romanus:eidem in syriæ magr̃atu seu p̃tura successit.

præfect9 hic multis iniuriis iudæos affligit: prophetia philonis

¶ Flaccus Anilius patricius Ro.& ipse eodẽ anno ab eodem Caio Cæsare ægypti præfectus mittitur.Qui magistratu inito(& alexandrino populo ꝯsentiente)multis calamitatibus iudæos ibidẽ degentes afflixit:nam ut Caio placeret:eorum synagogas imaginibus:statuis:arisq;:ac gentilium uictimis polluere nõ cessabat:quãobrem multa ibidem ĩter iudæos & paganos orta est seditio:uñ & terni ex utraq; parte legati ad Caium missi fuere.De quoꝶ numero philo disertissimus p̃hs atq; orator pro iudæis fuit.Qui cum suoꝶ causam optime apud Cæsarem defensaret:e secretario excludi iussus est:qui egrediens monuit iudæos secum existentes bono animo esse:quia ꝓpe erat:ut deus eius malis operibus repugnaret:ac sic post paululũ Caius a suis obtrũcatur:& cũ Claudius in imperio ei successisset:mandauit syriæ p̃fecto:ut seditionẽ amoueret:nec cogerent̃ iudæi p̃rnas leges transcendere:ac huiusmodi edictum in alexandriam misit.

Claudi9

43 5241

Claudius Calligulæ prædicti patruus:quintus romanoꝶ imperator:hoc anno:qui fuit.205.olympias:Romanis imperare cœpit:& ĩperauit an.13.mensi.8.& die.20.hũc prædictus eius nepos captum in ludibriũ reseruauerat:sed ope & industria agrippæ regis iudæorum:ut Iosephus refert:patruo interfecto imperiũ accipere ꝓmeruit:uir quidẽ admodum pius:sed cibi uiniq; omni tempore intẽperatissimus.Hic britãniã insulam quã nemo attingere potuit:in deditionẽ accepit:& alias orchadas insulas paruas Ro.adiecit imperio:iudæos insuper tumultuantes Roma depulit:atq; seditiones quasdã in iudæa a q̃busdam pseudo ꝓphetis cõcitatas cito compressit.Tres enim uxores:ut Iosephus li.20.ca.15.testatur.habuit:ex quaꝶ p̃ria nomine petina antoniã genuit.Qua defuncta.Messalinam messalæ oratoris consobrinam duxit:ex qua Britãnicum & octauiam suscepit.Tertio agrippinam germanici filiam habentẽ iam Neronem filiũ sibi matrimonio copulauit:pro cuius amore messalinã uxorem peremerat:messalina aũt mortua:agrippina sibi metuens ne britãnicus messalinæ filius succrescens regnũ a patre aliq̃n susciperet.Claudiũ ob filii Neronis amorẽ ueneno hoc modo peremit.Delectabat̃ quidem claudius plurimum boletis:illosq; cibos dicebat deoꝶ eo q̈ spõte nascerent̃.Quod cũ aduertisset agrippina studiose coctos ueneno infecit:eosq; ipsa apposuit temulẽto.Veꝶ cũ uomitu & alia solutione uideretur salus mariti secutura:opere xenophontis medici illitis ueneno pẽnis:ad uomitũ cõtinuãdũ porrectis:eo itum est:quo cupiebat uxor:quia in cubiculũ reductus:ignaris oĩbus p̃ter uxorem mortuus est:cuius quidẽ mors non ante ab agrippina palam nunciata est:q̃ amicoꝶ suffragio:omisso britãnico filio claudii tanq̃ iuniore nero sublimaretur in principẽ:eoq; sublimato statim misit burum militiæ suæ principẽ:& cum eo tribunos libertoꝶ p̃potentes:ut deducerẽt per castra Neronẽ filiũ agrippinæ:eumq; more principis adorarent:& hoc modo nero ꝓmotus condignũ postea matri antidotum rependit:ut infra dicetur.

Britãnia ĩsula & orchades insulæ acqrũtur

Boleti leti causa fuerunt.

¶ Messalina aũt imperatrix Claudii prædicti uxor & Barbati messalæ cõsobrini filia his t̃pibus ob ingentem pulchritudinem admiranda oĩbus fuit:& adhuc adolescentula Claudio iam sene paulopost nupta est.Quam tantæ libidinis in ipso iuuẽtutis flore fuisse ferunt:ut innumeris se sũmiserit adulteris:& sæpe mutata ueste lupanaria celebrauerit:quin teste Pli.lib.x.cum Scorto famosissimo ad libidinis actus certauit:seq; meretricem superasse inter diem:& noctẽ:quinq; & uiginti cõcubitus affirmauit.Et interrogata respõdit potius labore fessa:q̃ cõcubitu satiata.Quod Iuuenalis in satyram.Credo pudicitiam:tetigit dicens.Lassata uiris nõdũ satiata recessit.Tandem ita fuit libidinis furore stimulata in quẽdam.C.Sylium iuuenem perspicacem q̈ Iuliam Syllanam nobilem fœminã:eius matrimonio exturbauit:ut uacuo adultero potiretur.Deniq; cum Claudius imperator sacrificii grã hostiã urbem iuisset:cuncta nuptiaꝶ solẽnia celebrauit:cũq; claudius Romã reuersus fuisset:eius exigẽtibus demeritis eã cõfodi fecit:cuius corpus matri cõcessum fuit:ut Iuuenalis in Satyra quæ ĩcipit:oĩbus in terris testatus ẽ.Hæc.n.ex claudio britãnicũ filiũ & Octauiã neronis uxorẽ genuit.De ea ẽt Cornelius tacit9 li.xi.m̃lta scripsit:& Pli.li.x.atq; Sueto.ĩ uita claudii.

Vide immoderatã libidinem.

Cõfoditur hic messalina

¶ Iacobus maior ap̃lus dñi Zebedeiq; ex Maria Salome filius:ac diui Ioã.euãgelistæ fr̃:quẽ dñs una cũ eodẽ Ioãne fr̃e uocauerat dicens:uenite post me faciã uos fieri piscatores hoĩum:quiq; relictis retibus & p̃re secuti fuerãt eũ:hoc anno postq̃ p̃dicãdo uniuersam peragrasset hispaniã:in qua nouẽ tñ conq̃sierat discipulos.In iudæã reuersus:ab Herode agrippa regis fr̃e:qui in hierusalẽ fratris uices

tris uices gerebat:obtrūcatione capitis:martyrii palmā adeptus est.Eius aūt sacratissima ossa postmodū discipuli ipsius ab hierusalē ad hispanias trāstulerūt:ubi.s.p̄dicationis officiū uiuēs exercuerat:atq; ibidē in urbe Gallatia:quæ est in ultimis finibus hispaniaꝝ ꝓdidere:quoq; celeberrima gētiū illius:& pegrinaꝝ nationū ueneratione excolunť:cuius festū.8.calē.augu.celebrať.Hic unam tm̄ e septē canonicis breuē scripsit ep̄lam:in qua (ut diuus Hiero.ait)sanctū istruit cleꝝ de cultura cœlestiū p̄ceptoꝝ:& regula catholicæ obseruātiæ:& de inuictæ patiētiæ maiestate:& de reuelatione plurimoꝝ:& de mendacio magroꝝ:hic ēt matrē suā Salome ob amorē xp̄i uiꝝ derelinqre docuit:de q̄ Chriso. sic hēt:hāc qppe nō uicit maritalis effectus:qa ille erat tpalis maritus:iste.s.xp̄s æternus spōsus:cognouit.n.(ait)ꝙ amplius ꝓdesset marito suo:si pp deū relinq̄ret uiꝝ q̄ si pp uirū relinq̄ret deum:cuius religione & ad xp̄i reuerentiā diuus Iaco.ualde approbauit:ipsamq; hæc in bono proposito confirmauit:hæc ille.

5243 44 PEtrus papa & ap̄loꝝ primus hoc āno qui est scds īperii Claudii annus occiso ab Herode p̄dicto Iacobo ap̄lo.15.die mēsis Februa.postq̄ per.7.annos asiaticas ꝯfirmasset ecclesias:ab herodis carcere libatus.Romā uenit:& ibi primā cathedrā tenere cœpit:eo ꝙ cū ipsa ciuitas totius mūdi caput eēt:ēt pōtificali sedi cōueniētē esse cernebat.Sedit aūt in ea annis.25.& mēsibus.7.Fuit hic natione galileus ex Betsaida ciuitate.Ioānis filius & Andreæ frater:qui post ascēsionē dñi:cū septē annis apud antiochiā urbē primū sedisset:libertatus:ut p̄ferť:ab herodis carcere:statim romā e hierosolyma ad expugnādū Symonē magum uenit:ibiq; p̄dictis annis usq; ad ultimū Neronis ānū sacerdotalē tenuit dignitatē:ac deniq; a Nerone cruci affixus martyrio coronatus est:sed capite ad terrā uerso & pedibus sublime leuatis:ita.n.mandauit asserens se īdignū:ꝙ sic cruci affigereť:ut suus dn̄s Iesus xp̄s affixus fuerat.Quo mortuo sepultus est in uaticano uia Aurelia in hortis Neronianis.Hic ille est Petrus qui supra mare ad xp̄m ambulauit:qui in dn̄i trāsfiguratione & puellæ suscitatiōe a dn̄o electus testis fuit:qui staterē in ore piscis īuenit:quæ tria milia hoīum in festo penthecosthen sua p̄dicatiōe cōuertit:qui ananiæ & Saphiræ uxoris mortē p̄dixit:quiq; Aeneā paraliticū curauit:& Corneliū baptizauit:atq; Thabitā a morte suscitauit.Q uiue umbra sui corporis multos īfirmos curauit:hic īquā ille est petrus quē his uerbis xp̄s allocutus est:beatus es Symon bariona:qa caro & sanguis nō reuelauit tibi:sed pr̄ meus q est in cœlis:& tu es Petrus:& sup hāc petrā ædificabo ecclesiā meā:ac tibi dabo claues regni cœlorum:ptātē uidelicet ligādi & soluendi.Et licet simplr̄ maioꝝ & minoꝝ sacerdotū discretio ab ipso dn̄o nostro Iesu xp̄o exordiū ꝓhibeatur sumptū:qui duodecim ap̄los:tanq̄ maiores sacerdotes:& 72.discipulos quasi minores sacerdotes instituerit:Petrū tñ hunc quasi in sūmū delegit pōtificē & sacerdotē:cū ei præ oībus:& ꝓ oībus claues regni cœloꝝ tribuerit:& a se petra petri nomē sibi imposuit:atq; ꝓ eius fide se speciaľr rogasse testatus est:& ut ipse cæteros ꝯfirmaret:sibi iniūxit dicēs: ego pro te rogaui petre:ut nunquā deficiet fides tua.Et tu aliqñ ꝯuersus ꝯfirma fr̄es tuos.Ac sic petro huic:reliqs ap̄lis cōcessum est:a deo primatū & ipsi uoluerūt idipsum:ut reliqs oībus præesset ap̄lis:& Cephas.i.caput & pricipiū teneret ap̄latus:qui & eandē formā suis successoribus & reliqs ep̄is tenendā tradiderunt:& nō solū hoc in nouo testamēto est ꝯstitutū:sed ēt in ueteri fuit.Vñ scriptū est:Moyses & Aaron in sacerdotibus.i.primi inter eos fuere:hæc tñ ap̄lica sedes:caput & cardo a dn̄o & nō ab alio est ꝯstituta:ut ēt testatur in canone.22.distin.capi.sacrosancta:primus itaq; hic petrus q̄dragesimale ieiuniū instituit:ut patet ēt in canone.93.di.cap.Si inimicus est iste.Duas aūt ep̄las:quæ canonice noīantur:scripsit.In quaꝝ prima discipulos xp̄i inuictos toto orbe terrarū diffusos & pegrinos mōstrat:& p̄teritæ uitæ pœnitere ꝑsuadet:ac in nouā uitā ꝓficere tota sollicitudine exhortať.In scda uero per fidē huic mūdo sapiētes mortuos esse declarat:& eiusdem quāta sit pietas magnitudo demonstrat:hic præterea Linum & Cletum sacerdotes consecrauit: qui (non ualente ipso) christianis sacerdotale officium exhiberent:nec multopost Clementem uirum sanctissimum consecrauit episcopum:cui & omnimodam ecclesiam a Christo sibi traditam cōmendauit.His itaq; ita ordinatis una cū paulo Neronis iussu necatus est.

Petrus papa primus.

prærogatiuas petri cōmemorat.

Ieiunii q̄dragesimalis īstitutiō prima epistolæ duæ

¶Symon magus natione Samaritanus uir qdē callidus atq; supbus:his tpibus ex syria romā uenit:ubi suis p̄stigiis & incātatiōibus ppl̄m Ro.eo erroris deduxit:ut deus credereť.Q ui (ut dictū est)dū in samaria esset:a Philippo e septē primis dyaconibus baptizatus fuit.Q uo baptizato una cū silena uxore:& erroris socias multas hereses disseminare cœpit:sed petro Romā adueniēte:oīa eius scelera ad nihilū deducta sunt.Nā quū tādem ad cœlū magicis artibus:populo aspectante uolare tentasset.Petro orante.Symon in terrā decidit:& fractis ceruicibus expirauit.Hinc symoniaci heretici qdē pessimi originē sumpsere:qui donū sp̄ussancti:& emere & uēdere ꝯsueuere.Quiq; (ut Gratianus in canone testať)creaturā nō adeo esse affirmāt:sed ex superna uirtute peruenire testantur:ut patet.24.q̄ōne.3.capitulo.Quidam.Eamobrem Petrus a Romanis rogatus.Marco eius discipulo conscribendi euangelii negocium tradidit.

Symoniæ orť.

¶Paulus Iesū xp̄i dignissimus ap̄lus p̄lis atq; uerbi dux:& electionis uas his tpibus per uniuersā Asiā prædicās maxīo in p̄cio apud omnes nationes fuit.Hic nāq; ex tribu Beniamin fuit ex oppido Iudeæ quod Giscalis nominatur:qui quum a Romanis captus a puero fuisset:cum parentibus suis Tharsi Ciliciæ urbem:ubi eius pater ciuilitate romana donatus est : cōmigrauit. Mos siquidē

romanoꝝ tunc fuit:quū monarchiā totius mundi cōquirerent:ut gētes'quæ cū pace & coronis romanis occurrebant:ut priuilegio romanæ ciuilitatis potirent̄:eorūq̄ fratres dicerent̄. Contigit autem ut quū Romani Ciliciā cum exercitu petissent:pauli pater cū nobilioribus tharsensibus romanis occurrere:illosq̄ cum pace suscepere. Eamq̄ ob rem ꝯsularē uestē ꝓmeruisse:& inter ciues romanos annumeratū fuisse:pp quod & paulus hic ap̄ſus ciuis romanus habitus est. Ex Cilicia igit̄ hic Paulus adhuc adolescentulus ob diuinæ legis studia hierosolymā missus. Gamalieli uiro doctissimo eruditionis causa cōmendatus est:a quo in omni doctrina nō mediocriter eruditus in uirum eruditissimū cito euasit. Deinde quū iam xp̄i scola per uniuersam excrescere cœpisset iudæā: adhuc adolescentulus a pōtificibus templi ep̄ſas accipiens eos qui xp̄m uerum esse deum profiterentur:persequi decreuit:unde quū Stephani prothomartyris neci interfuisset:& oīum lapidantiū uestimenta seruaret:tanquā manibus oīum lapidaret. Stephanus inclinatus pro eo orauit:& paulum e terra erexit. Quia paulopost dum Damascum ꝑgeret:ut Lucas testatur:diuino spiritu sanctus ad fidem xp̄i uenire cōpulit:atq̄ ita electionis uas uocari ꝓmeruit:& id omne euenit anno: quo & xp̄s passus est. Statimq̄ uocatus. Christi euangeliū eidē reuelatū est. Quod ipse cōtestatus est dicens. Non enim accepi euangelium ab hoīe:neq̄ per hoīem dici:sed per reuelationem Iesu Christi. Post autem eius conuersionē una cum Barnaba ap̄ſo multis urbibus peragratis hierosolymam rediit:& cū Petro & Ioāne ac Iacobo christi euangelium contulit:quo audito gentiū ap̄ſus ab eisdem declaratus est. Ibidē quoq̄ multis electis discipulis non multo post in Hispaniā p̄dicādi gratia nauigauit:ueniensq̄ Narbonæ ciuitati multos conuertit:& ibidē Paulum discipulū ordinē antistitem dereliquit:quod & aliis plurimis galliaꝝ urbibus effecit:postea iterum hierosolymā reuersus scđo imperii Neronis anno a Festo iudeæ ꝓcuratore uinctus Romā(ut ciuis romanus) mittitur:ubi & biēnio in satis libera custodia manens cū iudæis quottidie disputabat:tandē a Nerone dimissus multa p̄dicauit & scripsit:ac deniq̄ post īnumeras persecutiones una cum Petro apostolo eodē die neronis iussu capite truncato martyrium obtinuit:cuius corpus uia hostiensi postea funeratum fuit:hic itaq̄ uir sanctissimus & apostoloꝝ præcipuus post eius conuersionē has subscriptas pertulit ꝑsecutiones. Et primo q̄dem in Philippis uirgis durissime cesus & in carcere reclusus atq̄ in ligno pedibus astrictus fuit. Inde in Iconio lapidatus:in listris & thesalonico ab iniquis ꝑsecutus:in Ephe ſo feris datus:in Damasco per sportam e muro cū magna trepidatione depositus:insuper in hierusalē captus cesus fuit ligatusq̄ atq̄ persecutus:in Cæsaria quoq̄ clausus & īfamatus: in italiam postremo nauigans multa pericula:& dimersiones sustinuit. Romāq̄ ueniens a Nerone iudicatus uitam finiuit. Scripsit autem hic.14.extātes epistolas:quæ omnes uno sub uolumine conueniunt:quæ plenam noui & ueteris testamenti cōtinent instructionem:Quaꝝ una est ad romanos latine scripta ad corin.duæ.ad Galatas una:ad Ephesios una:ad philippenses una. Ad collocenses una:ad thessalonicenses duæ:Ad Timoteū duæ:una ad Tytum:Ad philomenem una: quæ uero ad hebræos scribitur incertum est cuius fuerit.

Persecutiones Pauli oēs commemorat

Epistolæ.14.

¶ Marcus euangelista cuius proprium nomen Ioānes fuit genere q̄dem leuiticus. Sacerdosq̄ tēpestate hac cū petro magr̄o suo cui ex baptismo filius & discipulus atq̄ interpres fuit: ad propagādum uerbum dei romā ex antiochia uenit:ibiq̄ cū diuus petrus apostolus euangeliū christi prædicaret:ipse Marcus rogatus a fratribus latine id euangelium scripsit initians a ꝓphetali spiritu dicēs uox clamantis in deserto parate uiam dn̄i. Quod q̄dem euangelium approbatum & a beato Petro examinatū ecclesiæ legendū concessum est:sunt tamen qui dicant id Aquileiæ eum scripsisse: nā diuus Petrus uidēs ꝯstantiā Marci ipsum Alexādriā destinauit:ibidēq̄ ex more nauigaturus eū expectaret. Aquileienses sua p̄dicatiōe ad xp̄i fidem cōuertit:& sanctū euāgeliū iterato cōscripsit. Cuius q̄dem euāgelii liber manu sua sic exaratus diu ibidē stetit:postea Venetias delatus illic nūc una cū corpore sūma cū ueneratione seruat̄. Tandēq̄ cum beatus Marcus Ermagoram Ciuem Aquileiensem uirum doctissimū ꝯuertisset:cū eodem ad petrū regressus illū Aquileiensem ep̄m creare fecit. Quo ep̄o creato cū ipso iterū a q̄leiā rediit. Marcus uero(ibidē Ermagora ep̄o relicto) Alexandriā pertexit:ubi xp̄i euāgeliū p̄dicans tantam ei deus gratiā apud Alexandrinos cōcessit: ut oēs:qui tunc ad fidei rudimēta ꝯfluerent:mox per cōtinentiā ac totius sacræ conuersatiōis instātiam:tanq̄ ad monasticæ perfectionis fastigium peruolarent. Ad quod non mō miraculoꝝ prodigiis:non modo p̄dicationū eloquiis:sed etiam eximiis ꝓuocabat exemplis. Tantæ nāq̄ fuit humilitatis:ut pollicē sibi amputauerit:ut sacerdotio reprobus haberet̄. Postq̄ aūt diu Alexandriæ xp̄m p̄dicasset:& ecclesiā docēdo scribēdoq̄ constituisset. 8. Neronis anno a pōtificibus tēploꝝ captus fune in collo eius missa tādiu huc atq̄ illuc trahunt:donec emisit spiritū:cuius corpus cū xp̄iani in ecclesia sepelissent:ibidē usq̄ ad annū dn̄i.819.mā sit. Quo q̄dem anno:q̄dā mercatores ueneti inde auferentes Venetias cū ingenti gloria detulerunt:ꝑsidente tunc ibidē Iustiniano duce. Ioannes uero p̄dicti iustiniani frater & ducatus successor: postea egregium templum in celebriore urbis loco eidem construxit:ubi illud sanctum & uenerabile corpus collocauit. Atq̄ idem Dux primū hūc sanctum euāgelistam ex senatusconsulto urbis patronum constituens eius imaginē in uexillis suis retulit. Quibus gestis confestim ipsius Euāgelii codicem nuper ex Aq̄leia delatum cum aliis infinitis propemodum denariis in eodem templo recondidit.

Euangeliū Marci: Marcus alexādriā uadit Ermagora.

Hūilitatē marci dicit

Sci marci corp⁹ uenetis pducit̄.

.S. Marcus a uenetis patronus accipit̄.

¶ Barnabas

❡Barnabas ap̃lus qui & Ioseph iustus appellauit:unus ẽ.72.xp̃i discipulis natiõe Cyprius tpibus istis(ut sacra actuũ ap̃lo℞ hẽt historia)ob maximã eius sanctitatẽ cũ paulo gentiũ ap̃lus ab ap̃lis ordinat̃:uir siqdẽ bonus atq; spũs sancti gr̃a repletus.Qui quũ agrũ unum tm̃modo h̃ret:illu3 cõfestim uendidit:& eius p̃ciũ añ pedes ap̃lo℞ p̱tulit.A qbus bñdictione accepta cũ paulo ap̃lo ad p̃dicandũ discessit.Veniẽsq; Antiochiã ibidẽ & sanctitate:& doctrina atq; exq̃sitis miraculis maximo in p̃cio fuit:pp qđ & tubæ:quæ erant in listris uocauerunt eũ iouem a iuuãdo:qa eo℞ ĩfirmos plurimũ iuuit.Paulũ uero pp eius dicendi copiã Mercuriũ:sacerdotes ãt iouis qui erãt añ ciuitatẽ afferentes thauros & coronas añ ianuas cũ pp̃lis eius sacrificare uoluerunt.Quod ubi Barnabas & paulus audirent:scissis tunicis exilierunt clamãtes & dicentes:uiri qd hoc facitis?& nos qdem mortales sumus sises uobis hoĩes:annũciãtes uobis ab his uanis idolis ꝯuerti ad dñm deũ uiuu3 q fecit cœlũ & terrã:ideq; digressi uenerũt Hierosolymã:ubi Barnabas pp marcũ discipulũ a Paulo discedens:Cyprũ cũ eodẽ discipulo uenit:ubi nihilominus euãgelicæ p̃dicatiõis officiũ per aliqđ tp̃s exercuit:postea uero in italia ueniens ex p̃cepto beati petri oẽm Lõbardiã p̃dicãdo & docẽdo circuiuit:& per se:suosq; discipulos Cisalpinã Galliã ad xp̃i fidẽ cõuertit.Et ipse apud mediolanu3 primus cathedralẽ posuit ac tenuit:suffectoq; postmodũ alio ibidem ep̃o rursus ipse Cyprũ regressus est:ubi uir sanctissimus nihil p̃termittens:qđ ad augendã xp̃i eccl̃iã ptinere dignosceret:m̃ltos ẽt ĩfirmos ex ꝯtactu euãgelii sc̃i Mattei:qđ semp secũ hẽbat:sanãs demq; apud salaminã paulo añ petri apostoli martyriũ:& ipse martyrio ibidẽ coronatus est.Cuius corpus cũ xp̃iani in q̃dã cripta occulte sepelissent:usq; ad zenonis imp̃atoris tp̃a ibidẽ p̃mãsit:sed eodẽ tp̃e ipso reuellãte cõptum fuit:& decentiori loco sepultũ est.Eius uero festiuitas.3.idus iunii celebratur. Cisalpina Gallia a sancto Barnaba cõuertitur.

❡Lucas euãgelista xp̃iq; discipulus natiõe Syrus ex Antiochia ciuitate:arte medicus & græci latiniq; sermonis apprime eruditissimus hisdẽ tp̃ibus paulũ apostolũ secutus usq; ad ꝯsumatione3 oĩs eius pegrinatiõis comes ĩdiuiduus sine ullo crimine fuit:qđ qdẽ apostolus paulus in.2.ad Corin.ep̃la.c.8.ꝯtestatus est dicẽs.Ordĩatus est lucas ab ecclesiis comes pegrinatiõis nr̃æ in hãc gratiam quæ ministrat̃ nobis ad dñi gloriã & destinatã uolũtate3 nr̃am:cum quo certe multas p̃secutiões multa quæ acerrima p̱tulit tormenta.Hic itaq; cũ iã duo ĩtellexisset esse euãgelia:p Mattheũ qde3 in iudæa:& Marcũ in italia & ipse ĩstigãte sp̃ũ sc̃tõ in achaiæ p̃tibus:p̱ut a paulo didicerat:suũ conscripsit Euãgeliũ:cõtestãs & alia añ suũ fuisse ꝯscripta:cuius qde3 Euangelii uerba præ cæteris aĩæ lãguenti(ut diuus scribit Hiero.)sunt medicamenta:qa uelut ĩsignis lucifex ab orientalibus nobis lumen fidei & cœlestis itineris patent̃:calcẽ scãdere demõstrat:qm̃ ut ait Ambrosius eius euãgelii historia oẽs sp̃inæ uirtutes cõplectit̃.Suũ igit̃ euãgeliũ nõ mõ ab ap̃lo paulo didicerat:sed ẽt a cæteris ap̃lis sicut ipse in principio sui uoluminis narrat dicens:sicut tradiderunt nobis qui ab initio ipsi uiderunt:& ministri fuerunt sermonis.Fuerunt ẽt cũ beata dei genitrice Maria(cuius familiaritate usus fuerat)edoctũ fuisse:de his p̃sertim quæ soli cõstabãt uirgini:uidelicet de angelica annunciatione xp̃iq; natiuitate:& huiusmodi:de q̃bus ipse solus inter euãgelistas agit:ostẽdens xp̃m ex stirpe Dauid descendisse:incipit enim eius euãgelium.Fuit in diebus Herodis regis sacerdos noĩe ioachim.Hic etiam cũ picturæ artis edoctus esset:pp familiaritatẽ:quã iugiter cũ btã uirgine habuerat is ut scribit Damascenus eius imaginẽ pluries sibi depinxit:e qbus nũc Romæ duæ p̱hibent̃:quarum una apud sanctã Mariã de populo ordĩs nr̃i maxĩa ueneratione & populi frequẽtia inuisum & custodit̃:cõscripsit insup Lucas euãgelista hic Apostolo℞ acta p̱ut ipse uiderat.Quũ q̃ttuor & 70.annis in uirginitate p̃mansisset plenus sp̃ũ sancto in Gythania tãde3 die.18.octobris die3 obiit:cuius quidem ossa.20.Constãti.magni anno postea Constantinopolim translata fuerunt.Eius autem diei festiuitas.15.calen.nouembris celebrat̃.

45 5344 ❡Marsus qdem Romanus ciuis:sc̃do imperii claudii anno(petronio p̃side primo abrogato)in syriã p̃ses a Claudio mittit̃:uir siqdem domi nobilis:& a romanis ciuibus ualde honoratus:pp qđ & ab agrippa rege sũmo in honore exceptus est:nã quũ appropinquaret ciuitati:confestim a Tyberiade urbe quasi stadiis septem ei obuiã p̱cessit:ipse aũt Agrippa rex apud Hierusalem spectaculis celebratis in Tyberiadem Galileæ urbẽ migrauit:ad quẽ ẽt uisitationis gratia quatuor reges cõuenerant:inter quos ẽt Herodes eius germanus fuerat:qui calcidis urbis tenebat impium.Ad hos autem agrippa rex colloquium ualde dignissimũ habuit:quorũ concordia3 Marsus:ut uidit ualde suspectam habuit:existimans eã non expedire romanis:unde & ciuibus eorum mandauit:ut sine mora ad propria remearent:quæ res maximũ Agrippæ inflixit dolorem & indignationem:& propterea quoad uixit Marso inimicissimus extitit:uerum cum eodem anno agrippa in Cæsarea defecisset.Cæsar qui eo℞ inimicitias intellexerat:ne Marsus eius regnum inuaderet:eũ amouit:& Cuspium fadum pro eo p̃fectũ in iudæã misit.Rogauerat enim agrippa Claudium:quũ lecto decũberet ne marsum ulterius Syriæ p̃side permitteret:quod & factum est.

48 5247 ❡Herodes eius noĩs tertius agrippæ magni fr̃:& Calcidis urbis rex.5.ĩperii Claudii ãno fr̃e agrippa defuncto:eius loco a claudio suffectus:regnauit ãnis tribus.Nã cũ regnũ eius agrippæ filio deberet̃:q Romæ a Cæsare alebat̃:qa nõdũ ĩfantiles excesserat ãnos.Herodi huic patruo cõcessu3 est:quoad usq; adoleuisset:eo qa antea eiusdẽ regni fr̃e adhuc uiuẽte ꝯsuetudĩes optĩe nouerat:& in quo regis uices sæpe gesserat:fr̃.n.ipsius cũ Caio & Claudio ĩpatoribus p̃sæpe honoris gr̃a com

Iacobũ aplm interficit: & petrũ incarcerat.

morabaẽ: quo q̃dẽ in tpe (ut placeret iudæis) sicut Lucas scribit: Iacobũ aplm ĩterfecit: & petrũ carceri mãcipauit: hic igiẽ regno suscepto: a claudio cæsare ꝓfestiꝫ petiit oĩmodã tẽpli potestatẽ & põtificũ ordinationẽ. Qua ĩpetrata: & apud eũ cuiusq; liberos & nepotes usq; in finẽ belli iudaici. Et ꝓpea Cattharũ põtificẽ a põtificatu remouẽs Iosephũ Cami filiũ eidẽ successorem dedit: q & duobus ãnis sedit. Cũq; hic herodes tribus ãnis regnasset. 8. ĩperii claudii ãno defunctus est: cuius & regnũ ꝓfestim agrippæ iuniori a claudio traditũ est. Tres. n. filios supstites dereliq̃t. Ex pria. n. uxore aristobolũ ꝓgenuit: & ex beronicæ fr̃is filia Beronicianũ & Hyrcanũ. Beronices ãt post huius Herodis mortẽ: q eius maritus & fr̃ fuerat: cũ multa in uiduitate fecisset: ẽt cũ fr̃e incestum cõmisit: sꝫ ad euitãdas oblocutiões: polemoni litiæ regi nupsit: polemon aũt pp ĩgẽtes eius diuitias libẽter id fecit: & ut ꝑficere id posset: circũcidi se fecit. Sed eoꝝ nuptiæ nõ diu ꝑmãsere: q̃a beronices (ut Iosephus scribit) ꝓpter nimietatem mariti coitus eum dimisit: & ille solutis nuptiis etiam iudæorum solemnitates pariter dereliquit.

Ismael põti. Ioseph⁹ põti. anan⁹ põti. Iesus põti. Iesus alter põti. Mathias põti. ultimus põtificũ iudeoꝝ

¶ Agrippa igiẽ iunior magni agrippæ filius & ꝑdicti herodis nepos: ultimus iudæoꝝ rex: hoc ãno 5249 50
q est nonus Claudii ĩpatoris ãnus: rex ab eodẽ designatus: regnauit ãnis. 21. Vir certe prudẽtissimus atq; hebræa latinaq; lingua eruditissimus. Romanoꝝ quoq; amãtissimus: q regno suscepto: mox oẽs iudæoꝝ seditiões atq; tumultus ꝓ posse cõprimere studuit: hic itaq;: ut Iose. ait. cum tẽpli cura a Claudio Cæsare fuisset cõmissa: multos successiue remouit & ĩstituit sũmos põtifices. Nã cuꝫ Fœlix iudeæ ꝑfectus Ionathã põtificẽ maximũ in tẽplo seditiose ĩterficere fecisset: Ismaelẽ Siab filiũ substituit: pp q̃d maxĩa ĩter põtifices & sacerdotes orta fuit cõtẽtio: q̃a q̃libet eoꝝ uiros ꝓcaces & seditiosos colligẽs pro uiribus nitebaẽ fieri priceps. Quibus ĩdignatus rex agrippa amotis oĩbus: Iosepho Simonis quodã põtificis filio põtificatũ ꝯtulit. Quo rursus amoto Ananũ anani pontificis filiũ surrogauit. Veꝝ hic ex saduceoꝝ secta existẽs cũ nimiũ asper & audax esset: & ꝑter regis romanorũq; uolũtatẽ ꝯciliũ ꝯgregare tẽtasset: põtificatũ quẽ tribus mẽsibus tenuerat: ei sustulit: & Iesu Danai filio cõcessit. Eo quoq; pontificatu priuato. Iesus alter Gamalielis filius suffectus est: pp q̃d ita magna ĩter utrosq; orta seditio est: ut sæpe collectis prauis hoĩbus ad cõflictũ lapidũ inciderent. Deniq; cũ & Iesus ꝑdictus abrogatus fuisset Matthiæ Theophili filio põtificatũ ꝯcessit: & hic ultimus Iudæoꝝ põtificũ fuit: sub quo romanoꝝ bellũ cõtra iudæos initiũ sumpsit. Huic aũt Regi agrippæ fœlix iudeæ ꝓcurator ex mãdato claudii multa: ꝑter regni cõsuetudines: adiecit: uidelicet: philippi tetrarchiã & Traconitidẽ cũ Abela: quæ fuerat de Tetrarchia lisaniæ. Sed & Nero ĩpator postea partẽ quandã Galileæ Tetrarchiæ Tyberiades & nõnulla transflumen Iordanis constituta supaddidit: pp q̃d & ipse Cæsareã philippi ciuitatẽ auctã in honorẽ neronis: Nerodiã appellauit: atq; ibidẽ Theatrũ multa ĩpensa cõstruẽs: ꝑpetuo annalibus spectaculis cõdonauit: ibi ẽt in honorẽ Cæsaris mlt̃ũ frumẽti & olei ppl̃o cõdonauit: dapesq; cuilibet aduẽtãti opulẽter exhibuit. Et ciuitate oĩ statuaꝝ pulchritudiẽ exornata pene oẽ regiũ decus eo trãstulisse uisus est. Quãobrẽ iudæoꝝ odiũ ꝯtra se miꝝ ĩmodũ cõcitauit. Deĩde ad ĩdignatiõis cumulũ: aliud ædificium magnitudiẽ ꝑcipuũ: in hierosolymoꝝ palatio extruxit: in quo rege exñte uidere poterat q̃cq̃d agebaẽ in tẽplo. Neq; eñi ꝑsonũ uidebaẽ: ut q̃s cũ sacra in tẽplo celebranẽ: nisi esset sacerdos: aspiceret. Quapp iudæi & maxĩe sacerdotes excelsum extruxere pietẽ ex opposito edis: q paries nõ solũ ædificii ꝑdci aspectũ abstulit: sed ẽt aliaꝝ domoꝝ: quæ erãt in exteriori tẽplo. Pro q̃bus ĩdignatus Agrippa una cuꝫ festo ꝑfecto eis ꝑcepit: ut statim ædificatũ opus destruerẽt: quæ res mlt̃oꝝ maloꝝ seminariũ fuit. De q̃bus ĩfra diceẽ. Isto nãq; regnãte q̃nq; romani ꝑsides successiue hierosolymæ fuere: uidelicet Cumanus: Fœlix: Festus Albinus: & Florus: cũ q̃bus ẽt maximã pacẽ & ꝯcordiã hũit. Sed cũ Florus ultimus mlt̃is malis iudæos attriuisset: præ magnitudiẽ maloꝝ cõpulsi fuerũt a romanoꝝ fide recedere & aduersus eos pugnare: quos Agrippa & orone & obseruatiõe atq; lachrymis monebat ab armis aĩum cohibere. Ad cuius orõnẽ multitudo nõ solũ pacata: sed multo magis accensa ipm iniuriis multis lacessitũ extra urbeꝫ ꝓtinus pepulerũt: ausi quoq; sunt nonnulli seditiosi in eũ saxa iacere. Quibus contumeliis rex ab eis sic affectus hierosolymã deserens discessit in regnũ: q̃d postea gesserit: aut quos filios genuerit nullibi inuenire potui.

Cumanus Fœlix Festus Albinus & florus

Initium belli iudæoꝝ h̃ incipit.

Trigĩta hoĩum milia in portis tẽpli oppssa.

¶ Cumanũ ꝑriciũ romanũ Agrippa rege ibidẽ ꝯstituto: Claudius hoc ãno post Alexãdrũ ĩ Iudæã ꝑfectũ mittit: sub quo: ut Iose. tradit: tumultus maximi ĩ hierosolyma esse cœperũt: ꝓ q̃bus maxĩa calamitas iudæos cõprehendit: q̃a in die Azimoꝝ tãta orta fuit seditio: ut in portis tẽpli ppl̃o exeũte ex ꝯculcatiõe eoꝝ ad trigĩta hoĩuꝫ milia perisse dicaẽ: factaq; est illa celebris festiuitas luctuosa iudæis: post hæc successit latrocinãtiũ tumultus: q mlt̃oꝝ maloꝝ fuit occasio: sed tumultu inter Galileos & samaritanos sedato ex galilei ẽt cuiusdã ĩterfectiõe: cõfestim ꝯflictus alius exortus est: ꝓ quo maxiæ cædes & agroꝝ uastatiões subsecutæ sũt. Quãobrẽ mlt̃i iudæoꝝ & samaritanoꝝ in Tyrũ ad Domitiũ q̃dratũ syriæ ꝓcuratorẽ ꝯq̃sturi de cumano ꝑfecto accesserũt. Quos cũ uidisset Domitius: & cumanũ hũc ꝑbuisse cãm ꝑdictis calamitatibus ĩtellexisset: q in principio auctores maloꝝ noluisset ulcisci: eideꝫ ꝯtinuo romã nauigare ꝑcepit: redditurus rõnẽ claudio de his: q̃ in regno male p ipꝫ gesta fuerũt. Auditisq; romæ allegatiõib⁹ & samaritis nobilib⁹ ĩterfectis. Cæsar cumanũ dignitate priuatũ: iussit ab urbe discedere. Pro quo Fœlicẽ palãtis fr̃eꝫ ĩ iudæã ꝑfectũ misit. 5251 51
¶ Petronilla sacratissima uirgo: diui Petri apl̃i filia: & q̃dẽ ꝑlcherrima: hoc ãno: q est. x. ĩperii claudii ãnus:

dii ānus:post multa sanitatū remedia a p̄re recepta:migrauit ad dn̄m.Eā qppe cū Flaccus comes in uitā cōiugio sibi sociari uellet:tridui īducias postulauit:quo in tpe ieiunius & orōnibus uacans: tertio die statim:ut xp̄i nr̄i sacr̄m a sancto nicomede p̄sbytero accepit:emisit spiritū.Quāobrē flaccus uidēs se fore delusum eueſtigio Felliculā eius sociā & nicomedē p̄sbyteꝝ uariis tormētis uitā finire coegit.Corpus autem eius romæ postea uia ardeatina sepultum fuit:cuius diei celebritas secundo calendas aprilis celebratur.

¶Nicomedē āt p̄sbyteꝝ petronillæ p̄dictæ uirg.cōfessorē:eodē anno p̄dictus comes flaccus pro xp̄o īterfici iussit:nā cū eidē Flacco platū fuisset:q̄ beatæ Feliculæ uirg.beatæ petronillæ sociæ corpus sepelisset:eū teneri fecit:& duci ad sacrificādū.Qui nō diceret.Ego nō sacrifico nisi deo oīpotēti:q regnat in cœlis nō his excisis q in tēplis q̄si ī carceribus custodiunt̄ clausi:tādiu eū plūbatis cedi fecit:donec migraret ad dn̄m:cuius corpus cū in Tyberim p̄cipitatuꝫ fuisset:a clerico ipsius noīe & ope iusto:collectū in hortulo suo sepeliuit:cuius festiuitas.17.calē.octobris excolit̄.

¶Philippus dn̄i nr̄i Iesu xp̄i ap̄s:hoc āno:cū per.20.ānos per uniuersam scythiā p̄dicasset.Illāq̄ pene totā ad xp̄i fidē ꝯuertisset:hieropolim Asiæ urbē ueniēs hebionitaꝝ heresim:q xp̄m fantasticam carnē sumpsisse p̄dicabāt:extinxit:quāobrē īfideles eū tenentes anno ætatis suæ.78.cruci affixerunt:& martyrē xp̄i fecerunt.Cuius diei festiuitas primo calendaꝝ maiaꝝ celebratur. Hebionitaꝝ heresis.

¶Trophinus Pauli apostoli discipulus Arelatensis ep̄s hoc tpe quum optime arelatēsem fundasset ecclesiaꝫ:de cuius quidē fonte:ut Zozimus scripsit:tota gallia fidei riuulos accepit:de quo etiā idem paulus qui eum prædicandi gratia miserat ad Tytum scribens:meminit:ibidē quieuit in pace:cuius diei festiuitas.4.calē.Ianuarii celebratur.

¶Lazarus Marthæ:& Mariæ magdalenæ soroꝝ germanus:& missiliensis ep̄s:quem dn̄s nr̄ Iesus xp̄s a mortuis suscitauerat:& ipse.13.imperii Claudii anno scda morte migrauit ad dn̄m.Cuius ēt soror Martha nō lōge post ī dn̄o qeuit.In quoꝝ uenerabilē memoriā nō lōge a Bethania postea extructa fuit eccl̄ia:ubi ut diuus ait Hiero.e uicino domus eoꝝ cōseruabat̄:huius quippe sanctissimi uiri:& sororis reliquiæ apud eandem urbem præcipuo uenerantur obsequio.Lazari autem huius festiuitas.16.calē.Ianua.celebratur.

¶Helena Adiabenoꝝ prouinciæ Armeniæ regina:quæ superioribus annis:ut Iosephus habet:ad iudæoꝝ ritus cum filio Iacathe puenerat:& Hierosolymā deuotionis cā p̄perauerat:per hoc tēpus per ap̄sos ad xp̄i fidē etiam conuertit̄:qua conuersa ēt xp̄i fidelibus qui erant hierosolymis ualde p̄fuit.Quia quū grauissima fames quā Agabus p̄pheta p̄dixerat uniuersam Iudæā:& Syriam premeret:sicut Lucas in li.actuum ap̄soꝝ cap.7.refert:multā frumēti quātitatē ex ægypto adduxit:& xp̄ianis q̄ maxīe Hierusalē habitantibus & aliis indigentibus grauissime ministrauit:& perpetuuꝫ nomen sibi comparauit.

¶Viri disciplinis excellentes.

¶Seneca qui & Lucius anneus Stoicus ph̄s natione Cordubēsis Socii ph̄i auditor & neronis imperatoris magister:his tpibus Romæ in p̄cio fuit:de quo diuus Hiero.lib.de uiris illustribus meminit dicēs:q̄ fuerit uir catholicus:& cōtinentissimæ uitæ:& p̄pea eū in sanctoꝝ cathalogo ponit: & maxime pp frequentes ep̄sas pauli ad ipsum:& ipsius ad paulū.Hic inter cætera suaꝝ gratiaꝝ beneficia sibi a deo collocata tantæ fuit memoriæ:ut duo milia noīum recitata eo quo dicta ordine erant mox recitabat:& ducētos uersus a ducentis scolasticis recitatos:ab ultimo incipiēs ad primū usq̄ integerrime recitaret.De hoc āt Seneca uiro doctissimo nōnulla bene dicta a diuo p̄re Augustino lib.de ciui.dei cupidissime differunt̄:quē tandem an̄ bieniū q̄ Petrus & paulus martyrio coronarent̄:a Nerone sæuissimo discipulo retributionis gr̄a interfectū fuisse legimus:Nā quū senex admodū esset.Seneca pisonianæ cōiurationis labe notatus:īmo ob īnarū in uirtutes odium:a nerone per centurionē inductū senecæ fuit:ut sibi ipsi mortē deligeret.Qui cognita impatoris uoluntate petiit:ut in repenti aqua poneret̄:& ibidē oēs uenæ eidē aperirent̄:donec spiritū exhalaret:qđ & factum est.Hic nāq̄ doctissimus uir:multa diuinaꝝ:humanarūq̄ scripturarū edidit documēta: quoꝝ ut inuenire potuimus noīa:etiam & libroꝝ principia hic sigillatim subiicimus:uidelicet. Incredibileꝫ memoriam uide.

Epistolæ ad paulum.	14.	Quaꝝ pricipiū ē:credo.	De pauptate. li.i.	Honesta inqt.
Epistolæ ad lucillum.	.88.	Pricipium:Itaq̄ fac.	De ira ad notia. li.14.	Exegisti a me.
De beneficiis	li.17.	Inter multas.	De nālibꝰ qōni. li.8.	Grandinem.
De copia uerborum	li.i.	Virtutibus.	De morte claudii.li.i.	Claudius.
De ludis senecæ	li.i.	Quid actum sit in cœlo	Rhetoricoꝝ. li.i.	Exigitis rem.
De sentētiis diuersorum	li.i.	Deliberat Cicero.	De īmatura morte librum unum.	
De consolatiōe ad Marti.	li.i.	Nisi te Martiane.	Declamationū li.9.	
De uita beata	li.i.	Viuere Galio.	Tragædiarum li.10.	
De tranqllitate animi	li.i.	Inqrenti mihi in me.	De artibus libā. li.i.	
De breuitate uitæ	li.i.	Maior pars mors.	De m̄rimonio.	De terremotu.
Ad matrem consolato.		Sæpe iam mater optīa.	De.4.uirtu.	
De moribus	li.i.	Omne peccatum	Prouerbia multa laude dignissima.	
De remediis	li.i.	Licet cunctorum & alia multa.		

Item ad Lucillum amicum.Cur uiris bonis multa mala accidunt.

Ad serenum φ in sapientem nec iniuria:nec contumelia cadunt:principi um tantum inter.

¶ Lucanus Anneus prædicti Senecæ nepos:orator, & poeta celeberrimus:hac tẽpestate:quis patruo iunior ob ingenii tamen magnitudinẽ par illi habitus est:hic nãq; ipsius Senecæ ex Mela eius iuniore fratre nepos fuit.Qui primo Romæ sub Rhemnia polemone & Cornuto studuit:a quibus & optime edoctus est:ubi habuit condiscipulos sibi gratissimos:Persium:Flaccum:& Salleũ: Bassum:quos mirum imodum dilexit:hic ob eius ingentes uirtutes a Nerone in curia uocatus diu gratissimus fuit:a quo ante ætatem quæstor dictus ẽt auguratus sacerdotium paulopost assecutus est.Tandem & ipse de ꝯiuratiõe pisonianæ apud Neronẽ accusatus:ab eo(sicut Seneca)accepto mortis arbitrio uenas sibi præcidere fecit. Et cum se morti appropinquare cerneret: hos uersus prænunciauit dicens. Sanguinis erat lachrymæ quæcunq; foramina uenit.

Humor ab his largus manat cruor ora redundant. Et patulæ nares sudor rubet omnia plenis. Membra fluunt uenis:totum est pro uulnere corpus.Quibus expletis:statim e uita discessit pridie.f.calẽ.maii:eo anno quo & Seneca patruus:cuius corpus sepltũ fuit ĩ hortis suis.Scripsit hic saturnalia syluaꝝ lib.x.Medeã insup & Orpheũ:incendiũ urbis.Incendiũq; troianum cum Priami calamitate. At phasaliam li.io.i.de fluuio colchorum phasis noĩato:& alia multa.

¶ Persium Flaccũ satyricum poetã clarissimũ patria hetruscũ:Lucani ꝑdicti condiscipulũ:atq; in oĩbus germanissimũ:cum eo in hoc tp̃s floruisse patet:qui ex patre equite romano in uolaterana Hetturiæ urbe natus est:ubi primum usq; ad duodecimũ ætatis suæ annũ studuit:ubi & beniuolentiam illustrium uiroꝝ Calphurni staturæ Seruilii numani:Lucaniq; ac Senecæ cõpatauit.Cũq; ad 17.peruenisset annu;:Annei cornuti amicitia usus est:ita ut nunq̃ ab eo discederet.Erat qppe persius iste sæuissimoꝝ morum ultor uerecũdiæ uirginalis:famæ pulchræ: pietatis potissimum erga matrem:sororẽq; amitã.Scripsit aũt satyrarum librũ imperfectũ:sed & ꝑterea scripsit:uidelicet insigne quiddam romanum:quod supra tunicas honorat:nobiles romani deferebãt.Et Opeion libꝝ unum:& paucos ad sororem uersus.Decessitq; uitio stomachi anno dñi.66.Aetatis uero suæ secũdum Euseb.30.& Romæ in prædiis suis sepultus est.

¶ Cornutus philosophus & poeta tragicus:poeticæq; sectæ princeps.Persii ꝑdicti præceptor:his temporibus in ꝑcio multo existens:paulopost a Nerone crudelissimo fine labe aliqua exilio damnatur:qui inter cætera suæ uirtutis opera:persii discipuli libros cõmẽtatus est:in philosophia quoq; opuscula quædam edidit.Atq; præ nimio amore optimam persii discipuli bibliothecam comparauit:ꝑciumq; sororibus:quas hæredes instituerat:tradidit.

¶ Clodium Quirinalem rhetorem genere Arelatensem;hisdem temporibus Romæ rhetoricam docere cœpisse Eusebius scribit.

¶ Palemon insignis grãmaticus patria uicentinus tempore isto Romæ floruit.Qui interrogat⁹: ut Eusebius refert:quid inter stillam & guttam interesset:Respondit:Gutta stat: Stilla uero cadit. Cũ isto nãq;.M.Antonius liberalis latinus rhetor grauissimas exercuit amicitias.

¶ Fœlix patricius romanus palanti frater:uir ꝑclarissimus:hoc anno a Claudio cæsare ꝑses hierosolymam mittitur:qui ibidem:teste Iose.i2.anno magistratum tenuit:quo in tẽpore Claudius medicus defunctus est:& repente Nero imperii dignitatẽ obtinuit:hic non Hierosolymæ:sed ẽt rebus: quæ in omni iudeæ regione erant:præfuit:& agrippæ regi amicissimus fuit:cuius sororẽ Drusilla;: quum hic Felix in Iudæa administrator adiisset:uidens eam cunctis mulieribus ꝑcellentem:sibi in uxorem accepit:ex qua filium suscipiens:eum ob amorem cognati agrippã appellauit:ipsius deinde cognati amore captus:etiam Galileam sibi creditam:eidem a Nerone impetrauit.Cum igitur hic fœlix administrare cœpisset:m̃ti apud hierosolymam surrexerunt:qui populum uanis suasionibus deciperent.Inter quos ut Iose.li.20.ca.17.scribit:q̃dam ægyptius pseudo ꝓpha unus fuit:qui multos sibi associans in ipso magnaꝝ rerum conatu a fœlice per exercitũ oppressus est. Quo extĩcto denuo uniuersa ꝓuincia latronum & magorum hoĩes seducentiu; repleta est.De quorum numero fœlix multos interfecit.Sed quum a Ionatha pontifice maximo moneret:ut rebus iudæoꝝ mitius ꝓsideret:ira succensus ipsum pontificem per fraudẽ in tẽplo interimere fecit:& post eũ multos trucidare mandauit.Quæ res apud iudæos defectionis seminariũ fuit.Hac etiã de causa Nero iudæorũ quærimoniis pulsatus:ipsum Fœlice; a præfectura remouit: & Festo dignitatem cõcessit. Primates siquidẽ iudæorum a Cæsarea Romã ascenderant:de Fœlicis iniuriis conquesturi:qui certe pœnas exoluisset condignas:nisi amicorum precibus nero indussisset.

Pseudo ꝓpheta latrones multi Ionatha põtifex interfici tur.

5254 55

NEro Claudii priuignus:& Agrippinæ ex Gneo Domitio eius uiro filius:sextus romanorũ impator hoc anno currente etiam octaua & ducẽtesima Olympiade ĩperare cœpit: & imperauit annis.14.mensibus.7.& diebus.8.Claudius enim moriens:quũ Britannicum filiũ:& Octauiã filiã ex messalina uxore genuisset: tñ suadelis Agrippinæ uxoris neronẽ priuignũ:& generũ imperii successorẽ designauit:& Britannicũ propriũ filium regni extorrem fecit.Fuit autẽ Neroni propriũ nomen Domitius:sicut & patri: Cui beluæ quũ Claudius Cæsar Octauiam filiã uxorem dedisset:eum Neronem appellauit.At tum nero hoc pacto quũ imperium adeptus fuisset:fœlicitatis magnitudine abusus est: & uirorũ oĩum leuissimus omniumq; flagitiorum genere inquinatissimus:& auunculo Galliculæ in rebus sceleratior & deterior esse cœpit.

5268 57

Magnam nāq; senatus partem quasi ei insidias tetendissent interfecit. Post quos in omnes etiam uir nequissimus inhumanitatem suā cōuertit. Et primo quidē sæuitiā suam (ut ꝓmissum est) in Senecam ꝓceptorem suum uirum senem exercuit. Postmodū in Lucanum poetam. Deinde in pisonem & Cornutum phūm quem in exilium egit. In agrippinam quoq; matrem suam sæuit: ut īfra dicetur: quā pro muneris retributione interimere fecit: non solum pro matris officio hoc ei impendens: sed etiam: ut Iosephus ait: q ei suis machinamentis ꝓbuerit romanū principatum. In Octauiam præterea uxorem & Britānicū cognatum: ac in oēs deniq; qui aliquo in ꝓcio apud ciues essent: usus est crudelitate. Incendii insuper urbis romæ ad similitudinē ardentis Troiæ auctor pariter & spectator fuit: & quū hoc incendiū ei ascriberetur: ipse ad adolendum hunc rumorē subornatis falsis testibus culpam xpianis imponere curauit: unde & primum in xpianos ꝑsecutionem incipiens: ꝑter Petrum & paulū apl̄os īnumeros īterfecit xpianos. Tantæ nāq; fuit luxuriæ: ut frigidis lauaretur unguentis: & aureis piscaretur rhetibus: quæ purpureis funibus attrahere cōsueuerat. Ad ultimum uero per amentiam ad histrionum opera: scenamq; peruenit: ubi turpiter uidentibus cūctis cecinit & saltauit: cuius sæuitiam & pessimam uitam Boetius libro secundo metro sexto lamētabiliter commemorat dicens. Seneca Lucan⁹ piso cor nutus agrippina mr̄. Boetius

Nouimus quantas dederit ruinas.
Vrbe flammata patribusq; cesis.
Fratre qui quondam ferus interempto.
Matris effuso maduit cruore.
Corpus ex uisu gelidum perertans.
Ora non tinxit lachrymis: sed esse.
Censor extincti potuit decoris.
Hic tamen sceptro populos regebat.
Quos uidet condens radios sub undis.
Phœbus extremo ueniens ab ortu.
Quod premunt septem gelidi tryones.
Quos nothus sicco uiolentus æstu.
Torret ardentes recoquens arenas.
Celsa num tandem ualuit potestas.
Vertere praui rabiem neronis.
Heu grauem sortem quotiens iniquus.
Additur sæuo gladius ueneno.

Hic itaq; cum a Seneca uiro ꝑstantissimo in rhetorica: ac phia optime edoctus fuisset: omnia hæc uitia in imperii sui principio ita ocultauit: ut bonam spem omnibus præ se ferre uideretur. Nā in urbe & extra multa splendide ædificauit: & inter cætera Thermas Romæ suo nomine: & domū aureā ac porticum trium miliū passuum mira celeritate perfecit: Iudæis quoq; plurimū fauit: & quā maxime Agrippæ eorū regi: cuius regno multa adiecit. Tandem uero hic Nero toti orbi insignis bellua postea quā prædictum tempus in his obscenitatibus perdurasset: ita iram & odiū populi Ro. in se concitauit: ut tumultu excitato q diligentissime ad penas ab oībus quereretur. Qui e palatio fugiens ad q̄rtū urbis miliarium insecutus ibidē in suburbano liberti sui inter salariā & numētanā uiam semetipsum anno ætatis suæ. 32. īterfecit. In eoq; oīs Cæsaꝝ familia ꝯsumpta est. Eius aūt corpus: ut ex priuilegio ordinis nostri habemus: ītra urbem delatum: ad portam flamineā sepultū est. ubi. 45. supra septingētos fere annos usq; ad pascalis primi pontificis maximi tpa permansit: supra quod nux arbor nasci cōtigit: quā dæmones insederant locū custodientes: qui multos per eam portā ex urbe exeūtes crudelē in modum lacerare cōsueuerant. Quod aīaduertens idē pascalis pontifex permotus populi sui malis: quæ indies ꝑ singulos nunciabant̄ ea de cā euenire: ieiuniū ciuitati indixit: obsecrauitq; īmortalē deū: ut populum Ro. a tam detestabili eriperet clade. Cui tandē beata uirgo Maria apparens: indicauit ei ossa Neronis ibidē esse condita: monuitq; ut e loco illo ea in tyberim proiiceret. Quod quū fecisset: cōfestim inde omnis dæmonū uis expulsa est. Visoq; miraculo pontifex eo in loco in honorē beatæ Virginis e uestigio altare erexit. Deinde ædes in ipsius beatæ uirginis honore extructa fuit: quæ ēt a nomine facti: quia ex tūc a ꝑplo freq̄ntari cœpta fuit: ecclesia sanctæ Mariæ de ꝑplo appellata est: ubi pp huius facti memoriā īnumerabiles pene indulgentiæ per sūmos pōtifices postea cocessæ fuerunt: quem sane locum & ecclesiam fratres ordinis nostri Eremitarum diui Augu. deinceps incoluere. Et porta ante Flaminea uocata postea illa etiam & deinceps populi porta est appellata. Demū Syxtus huius nominis quartus pontifex maximus Pauli bergomensis ibidē dignissime ꝑsidentis hortatu & industria ecclesiā a fundamētis maxima cū impēsa instaurauit: ut latius in calce uoluminis in eiusdem syxti pontificis uita dicetur. Termæ neronianæ Scā Maria d̄ populo porta populi

5262 63 ¶ Festus Romanus patricius. 6. Neronis imperii anno ab eodē impatore post Fœlicē præses in iudæam missus: præfuit annis duobus: uir q̄dem iustus & uirtutis amator: qui suscepto magr̄atu uno ordine negociis ꝑesse studuit: unde quū uniuersam prouinciam latronibus plenā offendisset uiribus: quibus potuit: purificauit: & illos qui illā īfestabāt sollicite persequi cæpit: & latrones m̄ltos interfecit: hic: ut Lucas euāgelista refert: Paulum apl̄m cum ꝑsente agrippa rege rationē suæ religionis exponere tentasset: uinctum romā ad Neronem transmisit.

5264 65 ¶ Albinus aūt & ipse patricius Romanus post scdm annū prædicti Festi in ꝑfecturæ magr̄atu successor fuit: & 4. annis ꝑfuit. Vir q̄dem callidus: auarusq;: atq; malignus: qui nullam iniquitatis speciem ꝑtermisit: & quoad ꝑfuit uniuersam iudæam ꝓphanauit. Nam: ut Iosephus tradit: non solum ciuibus furabatur: sed singuloꝝ substātias diripiebat: atq; latrocinātibus fauebat: & qui eā ob rem a decurionibus cōphēdebant̄: accepta a cognatis & parētibus pecunia relaxabat. Et ppea in hierosolymis hac de cā facinorosoꝝ: qui res nouare cupiebāt: creuit audacia. Nā quos ꝑstabat officiis

indignos:& suppliciis dignos:q̄ libentissime ad dignitates & urbis officia promouebat: his etiam qui tumultum in urbe excitabant:non modo non indignabatur:sed etiam largitionibus se redimētes fauebat. Vnde & multiplex dominatio sui causa in urbe surgere cœpit:quæ ab illo tempore semina suæ captiuitatis & excidii sparsere:& bello iudaico dedere principia. Quo autem fine eius uita fuerit clausa non inueni.

¶ Florus gessius & ipse.x.imperii Neronis āno.5.aūt &.io.regni agrippæ:teste Iosepho albino p̄dicto successit. Qui magr̄atu inito multis malis:ut uir malignus uiolētusq̧ iudæos attriuit:& præ magnitudine maloꝝ eius albinū quasi iustū iudicē:iudæi laudabant:qa malignitatē suā cellabat: & occultabat ne dephenderet̄ a turba. Hic aūt quasi ad docendā neqtiam missus:iniqtates suas in iudæos aperta malignitate demonstrabat:quia neq̧ direptionibus parcebat:sed modū iniusti supplici effrenata rabie sequebat̄. Ad miserēdū enim iflexibilis erat:& auarus oībus lucris:latronūq̧ direptionibus cōicabat. Quapp infœlices iudæi cū eius latronūq̧ direptiones sustinere neqrent: multi ex eis recessere:& relictis patrū suoꝝ solēnitatibus ad alienigenas se trāstulere natiōes. Quibus malis permoti iudæi scdo Flori huius administrationis anno bellū cōtra Ro.suscepere.mēse.s.maio:qd per annos.12.ptractū fuit. Hic aūt florus uxorē noīe Cleopatra habuit malignitate marito nō minor:q̄ a pōpea neronis uxore:hanc marito dignitatem obtinuit. 69

¶ Persecutio Christianorum.i.

¶ Nero itaq̧ īpator.13.īperii sui anno:super oīa scelera sua ēt in xp̄ianos primus psecutionē exercere cæpit:in qua p̄ter Petrum & paulū ap̄l̄os etiam īfrascripti singulares uiri:Romæ & alibi gl̄iosso martyrio coronati sunt:quoꝝ de nūero.47.primo fuere a beato Petro ap̄l̄o baptizati:qui cū eodem ap̄l̄o in custodia ꝯtinerentur:tandē sub deuotissima fidei confessione ibidem neroniano gladio.2.idus martii consumpti sunt:quo die eoꝝ natale celebratur. 70

¶ Nereus item & archileus fratres Romani ciues & ipsi sub hac persecutione romæ martyrio coronati sunt:hi primo apud insulā pontiam longū pro xp̄o duxere exiliū:postmodū a quodā iudice grauissimis attriti fuerunt uerberibus:deinde quū ad īmolandū equuleo ac flāmis compellerent̄: dicerantq̧ se a beato Petro ap̄l̄o baptizatos nulla posset rōne idolis īmolari:capite cæsi sunt:quorum natale.4.idus maii ecclesia celebrari mandauit.

¶ Processus ēt & Martianus Ro.milites:a diuo Petro in carcere baptizati:& ipsi cū Neronis iussu oris ꝯtusionē:equuleum:neruos:fustes:flāmas:scorpionesq̧ perpessi fuissent:nouissime.6.nonas Iulii martyrio coronati sunt. Quo qdem die & eorum festiuitas celebratur.

¶ Torpetus insuper romanus ciuis qui apud Neronem magnus fuerat:hac ipsa tempestate iussu neronis xp̄i martyr efficitur:quem primo alapis cedi:deinde uerberibus durissime affici:ac bestiis deuorandū tradi mandauit:sed quum minime lederet̄:caput ei obtrūcari p̄cepit:& hoc qdem.16. calē.Iulii gestum:quo die festa eius celebrantur.

¶ Torquatus qdam & scd̄s Cecilius:Estiuus:& Euphasius sanctissimi xp̄i confessores:& ipsi uno die hoc tp̄e apud Hispanias mandante Nerone martyrio coronant̄:Hi aūt omnes ab ap̄l̄is Petro & paulo episcopis apud romā ordinati:confestim ad p̄dicandū uerbum dei:hispanis infidelibus fuerunt directi:ubi quum uariis in urbibus euangelizassent:& innumeras eius gentis multitudīes xp̄ianæ fidei subiugassent. Tandē Torquatus acci. Cecilius Helybori:& Euphrasius Eliturgi ciuitatibus cōditi quieuere:quoꝝ natalicius dies.16.cal.Iunii celebrari postea mandatum est.

¶ Nazarius p̄terea cuiusdā aphricani patricii Ro.filius a beato Lino ep̄o baptizatus:& ipse quoq̧ apud Mediolanū urbem ab Anolino urbis p̄fecto per hoc tēpus martyrium xp̄i effici:̄ qui quū oēm p̄dicando peragrasset Galliā:& apud Carmelum ciuitatem filium cuiusdam uiduæ ciuitatis ipsius primariæ noīe cellsum baptizasset:mediolanum rediit:ubi quū dei uerbuꝫ p̄dicaret:ab Anolino ibidē p̄fide capitur:& carceri cum eodē Celso puero mancipīt. Et post non multos dies cuꝫ eodē Celso puero gladio occiditur. Eoꝝ autem corpora quū diu latuissent. sicut sanctus Paulinus ep̄s scribit:tempore Archadii & Honorii imperatoꝝ:a beato Ambrosio mediolanensi ep̄o:domino reuelante reperti fuerunt:quoꝝ festiuitas.5.calen.augu.celebratur.

¶ Marcellū quoq̧ & apuleium insignes uiros sub hac psecutionis rabie apud Romam martyrio coronatos fuisse cōstat:hi primo per apostolū Petrum:relicto Symone mago:cuius erant discipuli doctrinæ apostolicæ sese tradiderunt:quo audito:paulopost ab aureliano uiro ꝯsulari detēti iussu neronis martyrii coronam nonis augusti reportarunt:quoꝝ corpora non longe ab urbe sepulta referunt̄. Eorum autem natale nonis augu.celebratur.

¶ Frontonius etiam qdam petragoricus ep̄s natione romanus:uir sanctus:quē Petrus ap̄l̄us superioribus diebus ep̄m ordinauerat:& cū sergio p̄sbytero quē per ap̄l̄i baculum in itinere socium de morte receperat:his temporibus ad eādē petragoricā ciuitatē galliæ ueniens:quū magnā illius gētis multitudinē ad xp̄m conuertisset:multis miraculis clarus.8.calē.nouēbris uir sanctus quieuit in domino:quo etiam eius natale celebratur.

¶ Paulus quoq̧ narbonēsis ep̄s & cōfessor:quē:ut diximus:Paulus ap̄l̄us ordinatum eidē urbi destinauerat antistitē:quiq̧ cum eodē ap̄l̄o ad hispanias prædicandi gratia perrexerat:& ibidem relictus fuerat:per hoc tempus prædicationis officio non segniter expleto:miraculis clarus.6.idus de

cembris migrauit ad dominum.

¶ Tecla uirgo pclarissima:insignisq; ac sanctissima Pauli quoq; ap̄li discipula:hisdē tp̄ibus quū pro ꝓfessione xp̄i Fustes:bestias:& ignes tria atrocissima tormenta pertulisset:post ēt mlta & incre dibilia alia tormenta & certamina ad multoꝵ doctrinā perlato:quum de Iconio seleuciā ueniret. 9.calē.octobris in pace quieuit:quo de eius natale celebrari constitutum est.

¶ Maria magdalena insignissima xp̄i apostola:per hoc tp̄s(ut aiunt)haud longe a Messilia gallia rum ciuitate migrauit ad dn̄m.Hic quippe ab adolescentia sua:ut sacra eius habet historia:quum etiam cūctis iudæoꝵ puellis pulchritudine p̄lata ex marthæ sororis Lazariq; germani sn̄ia:in mag dalum castellū marito tradita fuit.Sed ꝓfestim uoluptatū fallacia:uanaq; lætitia seducta a marito ipso discedens hierosolymā fugit:ubi & generis sui īmemor:a lege diuina oblita:uulgaris & īpudi cissima meretrix euasit:ac postq̄ spōte se fecit turpitudinis ꝓstibulū:iure effecta est delubrū dæmo nioꝵ.Veꝵ domino Iesu xp̄o aliqn̄ p̄dicante:& terrorem peccatoribus (ut fit) intētāte:confestim ante oculos cordis sui culpas turpitudinis suæ:& æternū iudiciū ponēs dolore cordis intrinsecus ta cta:culpas suas fletibus amarissime punire cœpit.In seq; reuersa ait.Quid frustra deciperis maria? Surgā (inquit)ad Iesum xp̄m dominū deum ueꝵ rerūq; oīum creatorem & redēptorem meum ibo & plangam dolorē meum: ac mea scelera amarissime deplorabo.Atq; ita domū reuersa:lupa nar ꝓfestim dereliquit:& sui oblita ad xp̄m in domū Symonis leprosi conuiuantē uenit:ad pedesq; eius retro accessit:ubi ubertim lachrymas effundens:q̄si peccatoꝵ ueniam sibi elargiri postulās ipsius dn̄i sui pedes lachrymis lauare cœpit:& capillis capitis sui tergens:exosculabatur unguētoq; p̄ciosissimo ungebat.Quo uiso:ut sacra euangelioꝵ habet historia:dn̄s ad illā inquit.O mulier re mittuntur tibi peccata tua.Fides tua te saluam fecit:uade inquit in pace:ac per hoc mercedem cor poris sui a se oīno abdicans:& aliā salutis uitam repetens:quoad dn̄s noster Iesus xp̄s uixit:eidem ardētissime inhesit:& optimā partē eo testante elegit.Post uero dn̄i nostri ascensionē:ut egesippus ad uerbū scribit:domo eius in ecclesiā cōsecratā:asperrimū heremū petiit:& in loco angelicis ma nibus p̄parato per.30.annos incognita mansit:ubi & qualibet die septē horis canonicis ab angelis in æthera eleuabať:& cœlestiū agminū gloriosos cōcentus:corpalibus etiam auribus reficiebať: unde diebus singulis suauissimis saciata conuiuiis:per eosdē angelos ad locū propriū inde reuoca ta:alimentis corporalibus nullatenus indigebat:atq; ita cū adeo bonis delectata corporalibus aliqn̄ discessisset:ad eū deniq; per hāc pn̄iæ amaritudinem fragranti desiderio.xi.calē. augusti redire curauit.Eius autem corpus apud Massiliā galliaꝵ urbem nunc usq; conditum hētur:cuius natali tius dies.xi.calen.augusti celebratur.

¶ Agrippina Neronis Cæsaris mater:hoc anno apud Lucrinum lacū in uillam suā iussu filii occi ditur.Quæ mulier & genere ꝓsanguinitateq; imperio & filii mōstruositate:ac suo quoad uixit emi cuit.Hæc qppe Germanici Cæsaris optimi iuuenis ex agrippina superiori filia fuit:& Caii Calligu læ impatoris soror:& nupsit gneo Domicio homini nobilissimo:ex quo Neronē p̄dictu; peperit: ueꝵ uiro morte absumpto.Nerone adhuc puulo cū formosissima esset.Caius eius fr̄ uir spurcissi mus:diu turpi stupro ea abusus est.Sed eo a militibus suis trucidato a Claudio principe substituto p̄dilecta in uxorem accepta est.Quæ in dignitatē sublimata:ut erat mulier astutissima:tēpore ca pto:quāquā utriusq; sexus filii essent.Claudiū eo induxit:ut Neronē priuignū adoptaret in filium: & octauiā filiam traderet in coniugem.Quibus obtētis metuens ne Britanicus Claudii filius:ante patris mortē in solidā deueniret ætatem:ipsum claudiū maritū & imperatorē:ueneno sustulit:quo mortuo suffragio amicoꝵ:Neronem sublimare fecit in principem.Quæ res adeo Neroni grata fuit:ut ipsam matrē illico tanq̄ benemeritā in cunctis tam publicis q̄ priuatis præponeret.Ea qde; sic sublimata:plurimū in cedibus atq; exiliis debaccata est. Deniq; facinorosa mulier cū qbusda; ex causis de filio oblocuta fuisset:in detestabilē(quāquā meritā)mortem deducta est.Nam cū eius odiū sibi cōquesisset:eā omni honore & maiestate priuauit:quæ indignans & fœmineo irritata fu rore:eidem impiū se surrepturā minata est.Quibus exterritus Nero ueneno ter illam īterficere co natus est:sed ipsa ante dotis offensam uitare studuit.Demū quū oīa quæ illi Nero in mortē tetēde rat:euitasset:mater centurionē cū militibus in uillam suā mittens illam funestissime occidi māda uit:qua occisa nocte eadē cremari fecit & uilibus exequiis terra contegi.

5269 70 Linus scd̄s papa hoc āno qui est ultimus Neronis beato Petro in pōtificatu succedens: sedit ānis.xi.mēsi.3.& diebus.12.Vir certe moribus & sanctitate p̄clarus.Qui ex præce pto magr̄i sui Petri ꝯstituit:ne qua mulier nisi uelato capite unquā templū ingrederef. Fuit eni; hic natiōe tuscus:ex p̄re herculiano:qui quū dæmones effugaret:mortuosq; ad uitam reduceret:tādē a Saturnino consule:cuius filiā a dæmonibus liberauerat:capitali sn̄ia pu nitur:& martyr xp̄i efficiť:ac.xi.caľ.octob.in uaticano iuxta corpus beati petri sepeliť:& ea die ei natale celebraf.Quod qdē sanctissimum corpus:ut aiūt:postea a quodā Gregorio ostiēsi ep̄o in Ostiā ciuitatē translatū:& in diui Laurentii tēplo honorifice ꝯditū fuit.Hic sacros ordīes in hac ur be celebrās.18.p̄sbyteros &.xi.ep̄os creauit.Scripsit aūt hic res gestas bt̄i Petri magr̄i sui:& maxi me eius cū Symone mago contētionē. Papa.2.

¶ Viri disciplinis excellentes.

¶ Euax Arabū rex insignis p̄hus & medicus:ac Rhetor: tēpestate hac floruit:qui inter cætera suæ Medic9

doctrinæ opa:uolumen de medicinis optimū a se cōpositū Neroni trāsmisit. In quo non solū her bage medicinaliū:sed ēt & lapidū species noīa & colores:a qbus in regionibus ualeant:reperiri scri psit. De quo ēt Pli.lib.25.meminit dicens: Euax Dionysius: & Metrodorus herbarum effigies pin xere:earumq; effectus subscripsere.

Medic⁹ adulte-rio nobi litatis. ¶ Vectus ualēs alter medicus græcus:qui ut pli.li.29.scribit:messalinæ p̄dictæ uxoris Claudii adul terio fuerat nobilitatus:per hæc tpa multā nactus potentiā:romæ in medicinis nouā sectā īstituit: & Galieno teste lib.i.de regimine sanitatum:& librū medicinalē ad Neronem scripsit:in quo cun ctis medicis:& p̄hīs tam ueteribus q̄ nouissimis seipsum effrenata quadā temeritate p̄posuit. Hy-pocratemq; oīum medicorum principem maxime supplantauit. Sed idem Galienus ipsum igno rantissimum fuisse ostendit:nec inter medicos:sed inter textrices sordide creuisse:quum eius pater lanæ pectinator:& mater textrix fuerit.

Medic⁹ ¶ Critiam quoq; Massiliensem medicū:hisdem temporibus floruisse dicunt. Qui ēt(ut idē Pli.li. 29.scribit)admotus sydeꝝ ex Ephemeride mathematica cibos perhibens:horas obseruans:aucto ritate thessalum p̄cessit prædictum. Hic(eodem Plinio testante)inumeras post se reliquit diuitias: & libros in medicinis edidit utiles.

¶ Probus Berythius grāmaticoꝝ sui temporis princeps:per hoc tempus(Eusebio teste) floruit:& nōnullos in grāmaticali professione edidit tractatus.

¶ Statium quoq; ursulū natione Tholosanū oratorē clarissimū:hisdem ēt tpibus claruisse scribit Euseb. Qui & per oēm galliam Rhetoricam celeberrime docuit.

Galba GAlba Sergius antiquæ nobilitatis senator:hoc anno ab hispanis gallisq; āno ætatis suæ. 73.post Neronē:sextus Romanoꝝ imperator electus:imperauit mēsibus septē. Qui: ut Suetonius ait:a principio liberalibus studiis:& iuri ciuili operam dedit:& propterea adultus factus:uita priuata insignis admodum fuit. Veꝝ principatu suscepto:quū Ro mæ auaritia & segnitia oēs offenderet:tandē Othonis insidiis in urbe ad lacum Curtii cum pisone nobilissimo adolescente:quem in filium adoptauerat:iugulatus est. Cuius quidem corpus Egius eius dispensator in priuatis eius ortis uia aurelia sepelliuit. Fuit huic:ut Orosius li.7.scribit:sæpe cō sul:persæpeq; proconsul:& frequenter bellorum grauissimorum dux:statura corporis iusta:capite caluo:oculis ceruleis: adūco naso:manibus pedibusq; articulari morbo distortis:adeoq; ut calceū perpeti non posset:fuit ēt in dexteriori corporis parte gibbus. Cibi tn̄ plurimi:& libidinis maxīe in marībus p̄nus. Qui.M.Fabiū Quintilianū insignē oratorē ex hispania Romam p̄duxit.

Otho OTho Lucius octauus romanorū imperator:mortuo Galba inter tumultus cædesq; im perium occupans impetrauit mensibus tribus. Hic nāq; materno genere magis quam paterno nobilior fuit uita priuata mollis. Quippe qui Neronis perfamiliaris fuerat:& omnium eius consiliorum secretorūq; particeps. Cū autem ciuile bellum contra Vite lium in Germania imperatorem creatum molitus tribus leuibus prælijs superior extitisset:uno ui delicet ad alpes:altero ad placentiam. Tertio ad Castorem: Quarto autem:ut Sueto.ait:apud Be briacum superatur. Vnde & rex desperatione permotus mense octobrio anno ætatis suæ.58. sibi met manum iniecit:& apud uolateranā Ethruriæ urbē funeratus est. Hic quippe statura fuit modi ca & male pedatus:caluusq; habitus. Eius autem uitam & præclarissima gesta multi clarissimi ora tores scripsere:& quā maxime Plutarchus & Sueto.histo.qui eum prædicarunt fortissimum uirū: ac unicum rei bellicæ imperatorem.

Vitelius VItelius nonus Romanoꝝ imperator:& ipse post Othonem imperauit mēsibus.7. qui 72
ex familia honorata potius quam nobilior originem duxit:hic:ut Sueto.scribit:in ado lescentia omnibus probris contaminatus fuit:sed propter augurandi scientiam apud Caium imperatorem præcipuum locum obtinuit:quo mortuo etiam apud Claudiū per aleæ studium familiaritatem obtinuit. Deinde Neroni acceptior:quoꝝ indulgentia amplissi mis honoribus auctus est. Deniq; cū primū imperio potitus fuisset:in omnem nequitiam sæuitiā q; ac īgluuiem prolapsus est. Fuit quippe tantæ uoracitatis ut in die sæpius comederet:& una cena suo iussu:ut Sueto.scribit:duo milia piscium:& septem milia auium eidem apposita fuerint. Et ne cui hoc incredibile uideatur. Ferunt eum fuisse incredibilis proceritatis:& rubicūdissimæ faciei at q; quod si uentris. Verum ubi comperit Vespasianū apud iudæam palestinæ ab exercitu imperato rem creatum cū legibus aduentare primum deponere imperium cōstituit. Sed a quibusdam po stea animatus armis sumptis Sabini Vespasianum fratrem cum Fleuianis in capitolium compu lit:quo quidem succenso omnes cum eo concremari fecit. Quare Vespasiano superueniente:cū nullum sibi ueniæ locum reliquisset:e palatii cella in qua delinierat turpissime tractus per uiam sa cram nudus ad scalas gemonias ducitur:ubi primo stercore & ceno ludificatus:deinde munitissi mis ictibus excarnificatus:in tyberim proiectus est:& ita etiam cōmuni caruit sepultura:periit ita q; cum fratre & filio.50.& septīo uitæ suæ anno.

Augur h̄ fuit sciē-tissimus Vorax & mltū scelest⁹ Magnus fuit. Vide tur pissimā hōmis mortem

¶ Viri doctrinis excellentes.

¶ Quintilianus rhetor atq; philosophus celeberrimus natione hispanus hisdem temporibus cū in magno esset precio a galba prædicto Cæsare Romam perductus ibidem scolam tenens clarissi mus habitus

mus habitus est: uir certe eruditissimus atq̧ grauissimus qui inter cætera de institutione orat oria
octo libros composuit: atq̧ causarum librum perutile edidit. Ex quibus hanc celebrem & memo-
riæ dignam habemus sententiam. Vtinam liberorum nostroruʒ mores non ipsi perderemus. Infan
tiã enim statim delitiis soluimus. Mollis quippe educatio quam indulgentiam uocant neruos om- Snĩa bona
nes mentis & corporis frangit. Huius autem celeberrimi uiri de institutione oratoria liber eũ ãnis
ferme sexcẽtis deperditus stetisset: postea a pogio florẽtino uiro eruditissimo circa annũ dñi. 1410.
in ꝯstantiano cõcilio in quodã ipsius ciuitatis monasterio integer repertus est: atq̧ eius opere trã- Pogius florentinus
scriptus & emendatus in Italiam delatus est.

¶ Iosephus iudæus sacerdos & Mathathiæ eius gentis sacerdotis filius: historicus quidem celeber
rimus atq̧ philosophus insignissimus: multarumq̧ litterarum & rerum peritissimus: hoc tempore
imperantibus prædictis: uidelicet Nerone & reliquis a Vespasiano: & Tito eius filio cõquesta Ga
lilea capitur: & in seruitutem honestam deducitur: uir sane bonus ac egregius: qui de Christo opti- Prophetiam huius uiri recitat.
me sensit: & prodigia multa exposuit: & quãmaxime Hierosolymorum perniciem futuram tan q̃
uerus propheta prædixit: qui cum in Romanorum manus post galileæ deuastationem (cui ipse
præerat) deuenisset: a Vespasiano exercitus moderatore diligenti cura seruatus est. Qui statim ei-
dem Vespasiano & Tito semotis arbitris eos breui imperatores futuros eẽ prædixit: quod & factũ
est: propter quod idem Vespasianus eum ab omni seruitute liberauit: Capta uero & euersa Hie-
rosolyma: Iosephus ut uerus propheta a Vespasiano summis laudibus & honoribus elatus est. Ro
mam deinde perductus tum ciuitate: tum Flauia familia donatus est: ubi cum eisdem imperatori
bus per quindecim annos fœliciter uixit. In quibus cum singularis esset eruditionis: primo de iu-
daica captiuitate septem libros scripsit: pro quibus & statuam: ut diuus refert Hierony. Romæ pro
meruit. Scripsit deinde alios uiginti de antiq̃tate iudæo. lib. uidelicet ab exordio mũdi usq̧ ad bel-
lum iudaicũ: & alios duos aduersus Apionẽ grãmaticũ: atq̧ alia multa a se reliq̃t scripta: quæ oĩa
a Ruffino Aq̃leiẽsi in latinã linguam fideliter translata postea fuere: & natus Iosephus hic ẽt q̃n xp̄s
cruci affixus fuerat: uixit usq̧ ad Traiani ĩpatoris tẽpora: & romæ gloriose defecit.

Vespasianus Flauius decimus Ro. imperator ducentesima & .12. Olympiade ĩpator: Vespasianus
5272 73 & Augustus creatus imperauit annis decem: uir utiq̧ clementissimus: liberalissimusq̧
ac munificentissimus: qui principatu suscepto rempublicam ferme collapsam optime
restituit: & censum senatorum expleuit: ꝯsulares inopes sustentauit: ac multas per orbẽ Tẽpluʒ pacis
ciuitates terremotu uel incẽdio afflictas in melius restituit: & urbi quoq̧ multa adiecit ĩsignia. Tẽ
plũ pacis foro ꝓximũ per diuũ Claudiũ cœptũ perfecit: atq̧ amphiteatrũ: cuius partẽ adhuc cum Amphiteatrum
admiratiõe aliq̃n in urbe cõspeximus: ĩchoauit: imperio ẽt potitus: Achaiã: Lyciam: Thraciã: Oli
tiam: Romanas adiiciens in ꝓuincias redegit: & ꝓsides eis transmisit. Et quamuis munificentissi-
mus: clementissimusq̧ haberetur: in colligendis tamen pecuniis nimium reprehensibilis uideba-
tur: licet ex alieno (ut Eutro. noster habet) nil raperet. Hic ante demãdatum sibi imperiũ in germa
niã: & Britãniã a Claudio missus tricesies & bis (ut Sueto. scripsit) cõflixit. Deinde biẽnio añ Ne-
ronis mortẽ ad capiendã iudæã ab ipso nerone missus multa ibidẽ gessit certamĩa: pro q̄bus audi-
tã prĩcipis morte: ĩpator ab exercitu appellatus est: qui bellũ Tito filio cõmẽdans romã per Ale
xandriã ꝓfectus est: ubi urbẽ incẽdiis ueteribus ac ruinis deformẽ offendẽs ad restitutionẽ tam mo
rum quã muros ꝯ agressus est: & multas leges: ꝓsertim cõtra libidinẽ & luxuriã ibidẽ decreuit: atq̧ Leges optimas cõdidit.
ita oĩbus in rebus ab initio sui prĩcipatus usq̧ ad exitũ semp iustus: ciuilisq̧ ac clemens fuit: qui tan
dem postq̃ multas deduxisset colonias: ꝓfluuio uẽtris annum gerens ætatis .69. extinctus est: reli-
ctis post se Tito: & Domitiano filiis ex Flauia Domicilla uxore susceptis. Fuit nãq̧ Vespasianus ĩ Staturã hoĩs describit.
statura quadrata: firmis: compactisq̧ membris & uultu decoro. Et cũ esset doctissimus uir: ut Sue
tonius testatur: edidit uersus.

5274 75

¶ Hierosolymorum Excidium.

¶ Hierosolyma Metropolis nobilissima: ac uetustissima ciuitas: hoc anno: qui est secundus imperii Vespasiani annus octauo die mensis Septembris: a Tito eius filio capitur: & sexta uice funditus euertitur. Quam cum Titus una cum templo prorsus diripuisset: incendissetq̧ eam uniuersam: & templũ cõplanari iussit: quibusdam turribus relictis: quæ præter cætera eminebant: scilicet phasello hippico & Marianæ sic appellatæ: quod quidem Titus egit ut turres illæ posteris indicarẽt: quam munitissimam ciuitatem Romanoruʒ uirtus obtinuisset.

¶ Hierosolymorum Euersio.

¶ Murorum etiam aliquam partem dimittent tanto quanto ciuitatem ab occidente cingebat: & hæc quidem pars ut castrū illis esset quos custodiæ causa relinquere decernebat: Alium uero totum urbis ambitū ita complanauit: ut qui ad eam accessissent uix credere potuissent aliquando fuisse habitatam. Et hoc ꝑpter iudæoꝝ dementiā actuꝫ est: quia nouas res præter Agrippæ regis cōsilium mouere tentauerint. Quinqꝫ nāqꝫ ꝑter nunc hæc celeberrima ciuitas uastata fuit: primo a Babyloniorūꝫ rege. 2. Ab Asobio ægyptiorum rege. Tertio ab antiocho. Quarto a Pompeio: post hos herodes magnus: & Sosius captum oppidum seruauere. Eius itaqꝫ urbis primus conditor (ut Iosephus testat̃) Canam fuit: qui iustus appellatus erat rex: & hic quidē Melchisedech sacerdos dei altissimi dicebatur: qui cū ibidē phanum ædificasset: illud Solymā appellauit: quæ quidē ciuitas Cananeæ gentis usqꝫ ad tempora Dauid Regis habitatio fuit. Nec Iosue iudæoꝝ princeps eos Cananeos: seu iebuseos unquā inde expellere potuit. Dauid uero primus Iebuseis expulsis quū ciuitatē reædificasset: eam Hierosolymā .i. Munitissimā nuncupauit. Hieron enim hebræa lingua latine munitionem significat. Huius igitur urbis sic euersæ situs & munitio petrosa erat & triplici muro cīgebat̃: quæ (ut Strabo ait) interius aquis abundans: exterius uero omnino sicca fossam habebat in lapide excisaꝫ. 40. pedum ꝓfunditate: latitudine uero. 250. E lapide autē exciso educta erant celeberrimi templi mœnia. Eam cū Titus cœpisset: statim complanatis mœnibus fossas etiam impleri iussit. Quamobrem usqꝫ ad Hadriani principis tempora latronū: sicariorūqꝫ facta est receptaculū: hæc Strabo. Quā postea hadrianus impator mœnibus & ædificiis instaurans de suo noīe Helyam appellauit: ꝑcepitqꝫ ne cui iudæo in eā introeūdi daretur facultas: sed tn̄ xp̄ianis eam concessit: ubi primū ex nostris qdā Marcus eps̄ constitutus est: in ea qppe sicut iosephus refert sexcenta hoīum milia per romanos fuerunt interfecta: cuius quideꝫ calamitatis & excidii. Florii præfecti inhumanitas extitit cā: qui (ut dictū est) Iudæos ibidē īnumeris attriuerat malis: ꝑpter quæ lacessiti iudæi res nouas cōtra romanos mouere tentarūt: & impetu facto multos romanoꝝ interfecerunt: & Cestiū syriæ ꝑsidem extra ꝓuīciā eiecerūt. Quā ob cām infinitæ ꝓpemodū cedes hincide subsecutæ sunt: de qbus Iosephus li. 2. de Iudaica captiuitate pulchre meminit. Quod quū Nero accepisset: confestim Vespasianū ꝑdictū ab adolescentia usqꝫ in senectā bellis exercitatū: ad tam belli magnitudinē sustinēdam. 12. imperii sui anno cū ingenti exercitu misit. Qui utraqꝫ Galilea: & iudæa capta post tertium annū mortuo Nerone ad ipiū per senatū ab iudæa reuocat̃. Tito eius filio ad debellandos iudæos ibidē relicto. Agrippa igit̃ rege & Beronice eius germana ex urbe pulsus & eoꝝ regia a iudæis succensa: necnon & Anania eoꝝ pontifice maximo a seditiosis interfecto tota Ciuitas per symonem & Ioānem quēdam occupata fuit. Quoꝝ quidē seditionibus nil magis impiū a romanis quā ab his duobus passi sunt Iudæi. Neqꝫ post illos ciuitas (ut iosephus ait) aliqd nouæ calamitatis expta est: sed illa qdē grauiores casus ꝑtulit anteꝗ̄ subuerteret̃. Romani aūt qui eā debellarūt melius aliquid ꝑficere nō peius: Nā seditio ciuitatē. Romani uero seditionē cœpere: qa m̄to mœnibus erat tutior: his igit̃ intra ciuitatē male se hn̄tibus. Titus (sicut egesippus lib. 5. habet) cū qbusdā delectis equitibus foris urbem circuiens & muros explorans: a Iudæis a tergo cōcludit̃: sed aīum audacia exacuens penetrato cuneo ad suos īdignabūdus rediit īcolumis. Qui statim & ornamēta: & machinas ad muros admouit: qbus quassato muro scdo Titus tm̄ per Iosephum (qui dicēdi peritissimus erat) pacē Iudæis obtulit: sed quū multi iudæi contradicerent repente tanta in urbe famis crudelitas inualuit: ut cessantibus emptione & uenditione ciborūqꝫ coctura: incolæ manderent scutorū coria: olerū purgamēta: parietū adherētia: nauseātiū uomitus: uetera etiā boū stercora & exuuiæ serpentiū: atqꝫ equorū cadauera ad cibū coquerent̃: pro quibus malis facilior apud aduersarios quā apud suos pietas seruabat̃: in muris enim Ioannes & Symon (ne quis fugeret) patibula poni iusserūt. Heu proh dolor: foris erat captiuitas: intus metus: ubiqꝫ formido: Cæsar autē circunquaqꝫ omni materia collecta: aggerem. 40. stadiorū construxit: & exercitū omnē cū balistis machinis aliisqꝫ missilibus: omni ex parte cōstituit. ne unus quidem euadere posset. Inualescente deniqꝫ fame sepultor plerumqꝫ sepeliendū peruenit ad sepulchrū: cum tāto fætore morientiū ut urbis terra ad sepulturā non sufficeret: sed extra muros cadauera proiiciebāt: propter quod ingemuit Titus: & se ueniā sæpius eis obtulisse protestatus est. Multi nanqꝫ ad Romanos confugientes quū eis dabat̃ cibus: aut nullā edendi uim aut digerendi habebant potestatem. Hac quippe calamitate permotus Titus monet Iosephum ut iudæos & scripturis & exemplis ac lachrymis si possit inclinet: sed nihil profuit. Quinimo (ut idem Iosephus refert) & Ioannes & Symon in ea pricipes: ita omnia obstruxeruntꝫ ut

Narrat hic quotiens uastata fuerit & a qbus

Cōditor primus huius urbis

Vrbis situm describit

Helia ciuitas

Marcus primus eps̄ nūerus occisoruꝫ iudæoꝝ.

Symon & Ioanniri seditiosi

xeruntːut neq̨ iudæis exitus neq̨ Romanis pateret aditus ullus.Domusq̨ singuloꝝ indies a seditiosis iugiter scrutabantː& siquid repertū fuisset negantes trucidabanturː& si nil reperissent adhuc quasi celassent oīno cruciabant.Deniq̨ uxores uiris parentes filiis ex ore cibū rapiebantː& si hostium alicuius clausum uidebantːconfestim aliquē ibidē comedentē suspicabantːunde & passim ēt domus rūpebāturːinferiores spoliabantːditiores uero pro suis pecuniis accusati quod fugere tētassent enecabanturːcōtigit ēt iosepho & Eusebio in lib.3.ecclesiasticæ historiæ ca.7.referētibus factum illud dictu audituq̨ horrendissimū de quadā muliere noīe Maria plebeia qdemːsed diuitiis nobiliːquæ in ciuitate recepta fame tabescens necessitate impellente cōtra naturā excitataːfilium quē lactabat comedere decreuit.Et accipiens illū in ulnis ita alloquit dicens.Fili mi nūc si omnia te circūstantːbellumːfamesːincendiaːlatrones cui te reseruabo.Melius est inquit ut uel semel reddasːquod ab me matre suscepisti.Quibus dictis filiū occidit & coctū mediū comeditː& reliquum seruauitːsed incensi filii odor statim seditiosos qui ciuitatē peruagabant allexit.Quos mater inuitansːīquit gustate quod matrē gustasse didicitis.Quo audito repente eos magnus horror cœpitː atq̨ quædā maxima dementiaːac ēt in ipso uisu diriguerūt.At mater inquitːfilius meus est comedite sicut ego misera comedi.Moneoːaitːuos ne matre misericordiores sitis aut certe molliores:qđ si uos pietatē colitːego quod reliquū est manducabo ilico ne fas tanti sceleris urbem repleuitː& cito hæc calamitas Tito & omni exercitui nunciata estː& quidā hoc nō credebantːalii uero cōmisce rebanturːmultos aūt uæhementius iudæoꝝ odiū cœpit.Titus uero manus eleuans ad cœluȝ dicebatːad bellū hoīuȝ me uenisse credebāːsed ut uideo cōtra belluas dimicamus feris sæuiores.Illæ q̄ppe a p̄pria se abstinēt specie ēt in extrema necessitate suos fetus fouētːsed isti p̄prios deuorant filiosːillos itaq̨ deleamusːquoꝝ fœda sunt oīa.Quibus dictis ad id p̄ficiendū oēm exhibuit uim atq̨ curamː& ꝯfestim scalis amotis & arietibus urbem utiliter expugnauitːeaq̨ direptā uastauit atq̨ incenditːundecies centenis milibus ibidē cōsumptisːcentum captiuoꝝ milia iudæoꝝ uendidit. Cur aūt tanta ibidē multitudo inuenta sit(Iosephus scribit)tūc azimoꝝ festiuitas celeberrima fuisseːin qua q̄dem festiuitate iudæi ferme oēsːex omni p̄uincia ad Templū cōfluere consueuerātː& p̄pea ipsos in urbe hac quasi in carcere tanq̄ incredulos includere dominus uoluit.Et digne q̄deȝ his pace diebus talia passi suntːq̄bus & Saluatorem crucifixerunt.Et sic hic demētiæ iudæoꝝ iste finis fuit.Cæsar uero cōposito statim in castris tribunali uniuerso exercitui gratias egitː& unicuiq̨ spolia & manubias largiter distribuitː& postea se ad sacra pro uictoria celebranda uertit maximā q̨ boum & alioꝝ aīaliū multitudinē īmolauitːdehinc hierosolymoꝝ custodiam uni legioni cōmittens ipse cū Ioāneːac Symone giera principibus & tyrānis atq̨ īnumerabili captiuorum multitudine & spoliis plurimis in Cæsariā uenitːubi fratris sui diē clarissime celebransːmultā captiuoꝝ partē in spectaculo perire fecit.Quosdam enī cū bestiis depugnare alios se pugnare coegitːatq̨ alios ignibus cōsumpsit.Veniens deniq̨ Titus Romā cū patre suo Vespasianoːut Iose.li.7.capi.36.scribitːac Orosius noster li.sfr.7.meminitːtriumphū celeberrimū egit.De quo in Titi uita īfra dicetur.Symonē autem Gieræ filiumːqui urbis excidii causa fuit in triumpho perductumː postea laqueo per totam ciuitatem traxeruntː& multis confossum uulneribus postea interfecerunt.Quūq̨ Vespasianus triumphi pompam peregisset.Templum pacis ædificauitːubi omnia iudæoꝝ preciosiora instrumenta reposuit.uidelicet tabulas eoꝝ legisː& penetraliū uela purpureaː& alia multa quæ cōmemorare longum esset.

Rē horrendā recitat.

Nūeruȝ occisoꝝ & captiuoꝝ recitat

Conclusionē captiuitatis urbis hic facit

¶Colligitur autem omne tēpus in scđm Vespasiani annū & nouissimum euersionis Hierosolymæ a.15.anno Tyberii Cæsarisː& ab exordio euangelicæ p̄dicationis christi.43.annoꝝːa captiuitate uero quā ab Antiocho rege perpessi sunt iudæi anni.230.porro a Darii scđo anno quo rursum ædificatum est templū anni.590.a prima uero ipsius templi ædificatione sub Salomone usq̨ ad nouissimā hāc ruinam quæ sub Vespasiano isto facta est anni.1102.Et sic finis regni & sacerdotii iudæoꝝ habetur.Nam scđm christi euangelium ad nihilum redacti suntːfundituśq̨ a suo regnoːubi iam eis alienigenæ dominabantur eradicatiːdispersiq̨ per terras fuere.Ibi enim post regni recupationem per Aristobolum pontificem magni Symonis nepotem regnatū est per decem reges anno ferme.162.quoꝝ etiam noīa & t̄pa sunt hæc.

¶Iudæorum regum Epilogus.

Aristobolus	.1.an.1.	Archelaus.	.6.an.9.	¶Agrippa filius agrippæ decimus & ultimus ānis. 22.Qui quum bona Rōgr̄a deficiens regnū omne senatui legauit.
Alexander	.2.an.27.	Herodes tetrarcha.	.7.an.24.	
Alexander	3.an.9.	Agrippa	.8.an.8.	
Hyrcanus	4.an.34.	Herodes frater.	9.an.4.	
Herodes magnus	5.an.37.			

Ac sic omne iudæorum regnum omnino consumptum est.

¶Pontificum item Iudæorum Epilogus.

¶Necessariū iteȝ & p̄senti historiæ cōueniens esse credimusːcōnumerare oēs iudæoꝝ pōtificesː uidelicet quot fuerint ab Aaron primo usq̨ ad Finasiū qui post Mathiā pontificē belli t̄pe perdiscordiā pōtifex fuerat ordinatus.Et hi q̄dē oēs fuerunt.83.Nā a prima tabernaculi ꝯstructiōe quæ fuit in deserto usq̨ ad Salomonēːqui tēplū extruxitːhūerunt uiri nūero.13.quoꝝ nomina hæc sunt. Aaron primusːEleazarus scđsːPhineæs tertiusːAbisuæ q̄rtusːBocci q̄ntus.Ozi.6.Heli septimus.

Samuel.8.Achitob.9.Achimelech.x.Abiathar.xi.sadoch.12.& Achimaas.13.tp̄s ergo isti.13.habuere principatū a die:qua iudæi ægyptū reliq̄runt usq; ad ædificationē tēpli:qd Salomon prīo ↄstruxit sc̄dm Iosephū:fuit annoꝝ.612.Post hos.13.usq; ad aduentū Nabuchodonosor Babyloniorꝝ regis.alii.18.hāc ptātē tenuerūt.uidelicet a Saduch usq; ad Iosedech pōtificem:quē captiuū duxit in Babyloniā:hoꝝ quippe pōtificatus tp̄s q̄dringentoꝝ:& sexagitasex fuit annoꝝ & mēsiū sex:ac uiginti dieꝝ.Post captiuitatē uero usq; ad antiochū captatorē sison:& ex eius genere.15.pōtificatū tenuerūt.Hi tn̄ non ex domo aaron fuere:post hos Ioachim ex domo Aaron pōtifex factus:sedit ānis tribus.Quo mortuo septē annis ciuitas sine pōtifice fuit. Ionathas deinde iudæ machabei fr̄ ipso tpe pōtificatū suscipiens.4.annis illū tenuit.Quo per insidias mortuo:symon fr̄ pontificatū iniit:cui successit Hyrcanus eius filius seditq; annis.31.post quē Aristobolus eius filius:qui uno tm̄ sedit anno.post eū alexāder eius fr̄ ab Alexādra aristoboli uxore pōtifex cōstitutus sedit:& regnū tenuit ānis.27.Quo mortuo eius ēt Alexādra uxor ex mariti p̄cepto Hyrcano filio suo pōtificatus dignitatē dedit:& tenuit prīo ānis.9.Sed ipsa alexādra eius matre defuncta cōtra eū Aristobolus frater dimicās & uincens a pōtificatu illū remouit:ipseq; regnū & pōtificatū per tres annos & tres mēses obtinuit:quē Pōpeius captū cū filiis Romā transmisit:& Hyrcano rursus pontificatū restituit.Et p̄ter priores alios nouē.xl.annis tenuit:cōtra quē Pachorus parthoꝝ rex pugnans ipsū cœpit:& Antiochū aristoboli p̄dicti filiū pontificē & regē ↄstituit:qui quū tribus annis & totidē mēsibus regnasset:& sedisset:Herodes & Sosius eius frater eū obsederūt: captūq; Antiochū ad antoniū miserūt:a quo trucidatus fuit:Herodes uero suscepto regno:nequaquā pontifices ex gn̄e Matthiæ patris machabeoꝝ cōstituit:sed q̄busdā ignobilibus & p̄niciosis sacerdotibus pōtificatū tribuit:similia postea aristobolus eius filius:& romani fecerūt:q̄a nulli ex machabeoꝝ gn̄e hanc potestatē ↄcedere uoluerūt:fuerunt ergo uiri:qui hanc dignitatē habuerūt ab herode prīo usq; ad hoc tempus:quo Titus tēplū:& ciuitatē cōcremauit:cuncti simul.29.Tempus aūt eoꝝ sunt anni centū & septē.Et hæc de oībus iudæoꝝ pontificibus epilogando dicta sufficiant.

¶ Iudæa igit̄ regnū est:quæ olim chananea dicebat̄:in qua chananei:iebusei:& Euei:& amorrei q̄ttuor fuere reges:quos Iosue superauit:eāq; filiis israel diuisit:quæ q̄nq; pro ipso iudæoꝝ regno accipit̄:multas ↄtinet regiones:uidelicet Galileā:iudæam:quæ soli iudæ tribui ꝑ sorte obuenerat. Traconitidē:Lysaniā:Samariensem:& alias regiones ↄtinet:Iudeæ nāq; ꝓuinciæ tribui iudæ sic declaratæ:terminus est a meridie mare Salmaꝝ:quod mortuū dicitur:& inde per cades bernacæ usq; ad torrentē ægypti:qui influit in mare magnum.Eius aūt latitudo ex iordane flumine usq; ad Ioppen explicat̄:in cuius medio tanq̄ umbilicus hierosolymoꝝ ciuitas est:quæ præ cæteris urbib° tāq̄ caput in corpore eminet:huius ager mōtuosus est & cāpestris:& ad colēdū mollis & optimus est:arboribus q̄dē plenus:in quo campus hierico:haud lōge ab hierusalē est:palmentū & palmis abundans:& totus irriguus:ubi & balsami uiridariū erat:cuius arbor aromatica est:cuius corticē scindētes succū in uasis suscipiebant tenacis lactis persimilē:is capitis dolores & suffusiones oculorum incipientes & ebetudinē soluit.Quare p̄ciosissimus est eo p̄sertim quod ibidē solum nascat̄:& eo q̄dem maximus iudæis proueniebat prouentus.

¶ Samariensis aūt regio inter iudæā & Galileā sita erat:īcipiebat enī a uico quodā in planicie posito:cui nomen erat Genoniæ:& hæc etiam nihil natura a iudæa discrepabat.

¶ Galileæ uero duæ sunt:quaꝝ una supior:altera inferior appellat̄:easq;(ut Iosephus habet)phœnix & syria cingunt:discernunt ab occidēte ptolomais territorii sui finibus a meridie usq; ad iordanē:ab oriēte Ioppa & a Gadaris finibus terminat̄.Inferioris galileæ fines lōgissimi sunt:uidelicet ex Tyberiade usq; ad capulon,ꝓrogant̄:latitudine aūt patet ex uico salothi:qui in cāpo magno situs erat:usq; ad barsabē:longitudo eius a Talla uico iordani ꝓximo usq; ad Berothæ tēdebat̄:hæc multis alienigenis cinctæ erant:ubi & uiri pugnaces erāt:unde nec ab ullis unquā occupari potuerunt:erant quoq; optimæ ac fertiles regiones oīumq; arboꝝ genere cōsitæ:ibidēq; etiam ut testat̄ Hierony. celeberrimæ ciuitates erāt & ubiq; multitudo uicorum pp opulentiam ꝑp̄losa:in quoꝝ minimo q̄ndecim colonorum milia fuisse Iosephus dicit.

Vide hic ré īcredibilem.

¶ Traconitidis uero regio: & aliæ multæ herodis agrippæ p̄tes:a monte libano & fontibus iordanis incipiunt:& usq; ad Tyberiadis lacū latitudine pandunt.Et hæc de toto iudeæ regno:q̄bus terminis:q̄busue regionibus cinctū:sit dicta:sufficiant.Hæc ipsa ēt infra libro.12.dicemus.

¶ Apollinaris Rauēnatus ep̄s sanctissimus atq; clarissimus uir ab ap̄lo Petro ordinatus & Rauennas ep̄s missus:cū superioribus diebus Rauēnatis in Christo credentibus mira uirtutum signa cōtulisset:his tp̄ibus sæuis uerberꝝ flagellis sæpe conterit̄:& senile iam corpus ab impiis:horrendisq; cruciatibus laniat̄:sed ut diuus refert Ambrosius:ne fideles de suis uexatiōibus trepidarent:in uirtute dn̄i nostri Iesu xp̄i signa ap̄lica plurima perfecit.Nam puellam post tormenta confestim suscitauit mortuā:& multis cæcis conspicuū reddidit:& muto cuidam loquelā restituit:obsessamq; a dæmonio liberauit.Contagionē leprosi mundauit:atq; portentū simulachri una cū tēplo in terraꝫ deiecit:post quas uirtutes hoc anno apud eandē urbē inter ipsa uicissim sibi succedētia tormenta:g̃losum cōsumauit martyriū.x.scilicet calē.augu.quo quidē de eius natale celebratur. 80 5279

¶ Bartholomeus ap̄lus in numero quidē apostoloꝝ sextus.Qui & symbolo christianæ fidei Credo in sp̄um

do in spiritum sanctum adiecit:p hoc tempus(ut Theodorus abbas & doctor testatᷓ)postquā in Lycaonia atq; supiori idia christi Euangeliū p̄dicasset:in albanā maioris Armeniæ urbem ueniens confestim quoddā templum ipsis dæmonibus consecratū ingrediᷓ. Vbi constitutus effecit:ut dæmon nullū cultoribus suis præberet respōsum : ibi quoq; dn̄i nostri iesu Christi euāgeliū prædicās: Polemoniū ipsius urbis Regem:atq; Reginā cum duodecim ciuitatibus ad iesum Christū cōuertit.Et ut miraculo fidē suā esse certissimā cōmendaret.Dæmonē statim cathenatū cunctis ostendit deformē.Propter quod pōtifices tēpli indignati.ipm a quodā tyrāno Polemonii prædicti regis fratre:ueluti maleficiū & sibi infensissimum primo ædi : deinde excoriari atq; obtruncari fecere.Qui mortis discrimen uiriliter perferens:gloriosi certaminis ad cæleste gaudiū secū reportauit triūphū Cuius quidē uenerabile corpus a Christi fidelibus ibidē cū omni honore ac ueneratione tumulatū Tandē a paganis in mare una cū archa proiectum est:Quod(ut beatus testatᷓ Theodorus)primū ad insulā Lypparim delatū:postmodū exinde Beneuentū translatū ē: ubi pia fideliū deuotiōe plurimum p aliquod tēpus ibidē quieuit:tandē Romā translatum plurimū ueneratᷓ.Fuit hic nobilissimus ortus parentibus rege uidelicet indiæ natus: qui hierosolymam ueniens audita Christi diuinitate:atq; crebris eius miraculis eidem adhesit.

¶ Iudas qui & Tadeus Symōis Cananei & Iaco.minoris fr̄. Mariæ Cleophæ & Alpheo filius:& christi apostolus qui una cū Symone fratre in symbolo fidei Sanctoꝝ comunionē remissionē peccatoꝝ & carnis resurrectionē addidit:his tēporibus post quā in Mesopotamia & in inferiores partes ponti Christi euangeliū prædicasset:& efferas atq; indomitas gentes quasi beluarū naturas sancto dogmate mitigasset:& fidei dominicæ subiugasset.Ad abagarū regē in Edessa ciuitate uenit:q scilicet rex irremidiabili corporis morbo tenebatᷓ:quē cū ab infirmitate liberasset: martyriū cōpleuit.Cuius festiuitas.5.calen.nouembris celebratᷓ:Scripsit aūt Iudas hic epistolā breuē:quæ e septē canonicis ultima habetᷓ:in qua fratres de corruptoribus uiæ ueritatis ita iformat ut illicitū esse differat:semel de sub iugo seruitutis erutos denuo operam suam officiis nouare seruilibus.

¶ Andreas Symonis petri frater:& in passione socius:qui in symbolo fidei:& iesum xp̄m filium eius unicū dn̄m nr̄m addidit:adhuc Vespasiano imperante:cū scythis euangeliū prædicasset:apud patras achaiæ ciuitatē ab egea ꝓconsule cōpræhensus:in carcere trudiᷓ.deinde grauissime cediᷓ: & ad ultimū in cruce appēditur:ubi & biduo uiuens:ultimo nouēbris die martyriū cōsumauit.Maxilla uero ipsius Egeæ uxor:cōfestim ap̄li corpus rapiens optimo loco cū aromatibus sepeliuit:cuius sane corpus uigesimo cōstantii cæsaris anno cū ossibus beati Lucæ euangelistæ ex eadem ciuitate in constantinopolim translatum est:uerum eius caput postea pius papa eius nominis secundus e peloponnesi ab eiusdem loci principe Romam aduectum in beati petri templo maxima cū ueneratione collocauit.

¶ Thomas ap̄ls qui Didimus diciᷓ : p hæc quoq; tpa cum christi euangeliū parthis:Medis & persis hyrcanis:ac Bragmanis prædicasset:etiā in Indiā superiorē & inferiorē proficiscens multos conuertit:& migdoniā carisii cognati regis uxorē baptizans christo cōsecrauit.ibidē quoq; multas adhuc extantes ecclesias fundauit:indeq; ut Chrisostomus ait:ad regionē Magoꝝ qui ad christū uenerant adorandū deueniens eos baptizauit:& in adiutoriū fidei christianæ socios suscepit: tādē ab infidelibus laminis adustus:in fornacē proiectus:cū adhuc superuiueret lanceis perforatus martyrii coronam promeruit.Cuius corpus haud multo post ad Edessam ciuitatē translatū est. Eius uero diei festiuitas.12.calen.Ianuarias celebratur.

¶ Matthias apostolus natione Bethlamites:ex tribu Iuda progenitus:qui post ascensionem domini ab apostolis sorte in eorum numero fuit electus:sicut Lucas.2.capi.libri actuū apostolorum contestatus est.Quiq; & in symbolo uitā æternā adiecit:hac tēpestate dum apud iudæā euangeliū christi annunciaret:acerbissimum crucis martyrium sustinuit:eius autem natale.6.calen.martii celebratur:licet de tempore eius martyrii uariæ referantur sententiæ.

¶ Mattheus apostolus:ex publicanis actibus apostolus & euāgelista clarissimus factus:& ipē post domini ascensionē euangelio christi in Iudæa prædicato. cuꝫ ad gentes exteras transire statuisset: in ethiopiā primus euangeliū hebraice scripsit:quod quidē fratribus:& maxime Barnabæ condiscipulo:a quo recedebat:in sui memoriā reliquit:sic incipiendo:Liber generatiōis Iesu christi filii dauit:in cuius quidē principio christi incarnationē:in medioq; prædicationē:& in fine eius passionē ostendit .Quod quidē Barnabas apostolus ad prædicationis officiū per diuersas peragrans ciuitates secū deferebat.& super agros ponebat:qui oēs cōfestim sanitatis beneficiū consequebanᷓ.Hic nanq; nō solū:ut Chriso.ait sanctoꝝ:sed & peccatoꝝ euangelista extitit:q & sermone & uitæ correctione peccatoribus xp̄i euangeliū prædicauit:e Iudæa autem post in Ethiopiā transiens totam ferme regionē illam percurrit prædicando:atq; innumeros ethiopum populos christi iugo subdēs: ipsius christi fundauit ecclesias:in qua scilicet regione & trigintatres annos stetit. Quod beda testatur dicens.Qualis nanq; Mattheus sit factus:docet ipsa Ethiopum gens:quam de ultimis terræ finibus ad eccl'iæ sanctæ societatē prædicādo ꝯuertit:ablutāq; fonte baptismatis de fusca formosaꝫ r̄ddidit:qa nigredie uitioꝝ illā exuit:& ornatu uirtutū illā decorauit.Cū ār ephigeniā nobilē uirginē cū ducētis uirgib⁹ xp̄o ꝯsecrasset.a rege spiculatorē misso añ altare.xi.cal.octo.capite cesus ē.Quo

elephantiæ m orbo rex correptus:uitæ tedio & ipse semetipsum paulopost interfecit: Apostolus át per uisum populũ admonuit:ut ephigeniæ fratrẽ ab ipso baptizatũ regẽ cõstitueret. Qui in regno constitutus.70.annis imperans ecclesias ubiq; erexit plurimas & uniuersam ethiopiam christianis simã effecit:eandẽq; ecclesiam ab eo fundatã. Eunuchus: quẽ Philippus baptizauerat: eidẽ succedens mirũ immodũ erexit:qui post ipsum Mattheũ apostolũ non solum unius ecclesiæ: sed etiam totius ethiopiæ tanquã summus pontifex gubernacula suscepit: sacerdos aũt quidã Genuensis sancti Marci præpositus:uir sane egregius:tractatũ de huiusce gentis moribus cõscribens: quẽ Mappã mundi nominauit. De huius gentis moribus multa cõscribens. refert præsbyterũ Ianũ illi populo tãquam patriarchã præesse:eiq; cẽtũ & uigintiseptẽ Archiepiscopatus subesse:quoꝝ quilibet uiginti ep̃os habere uidet̃:hi Romano more fonte baptismatis. In noĩe patris & filii & spiritussancti renascendos baptizant: Eodẽq; ritu Eucharistiæ sacramentũ cõficiunt.hoc solũ excepto quod pater noster ante sacramenti eleuationẽ decantant. Et post beatã uirginẽ Mariã. Apostolos Petrũ & paulum:atq; beatũ Ioannẽ Baptistã præcipuo suscipiunt: & uenerant̃ honore. Alios quoq; apostolos: & præcipue hunc apostolũ Mattheũ eoꝝ præcipuũ doctorem magno uenerantur obsequio. Beatos insuper paulũ primũ Eremitã. Antoniũ abbatez. Macharium atq; alios duos eremitas summa deuotione prosequunt̃. Eoꝝ quippe imperatorẽ christianissimũ ferunt:cui & septuagintaquattuor Reges:ac infiniti propemodũ obtẽperant principes. duodecim dũtaxat Regulis exceptis:q Maumetheas obseruãt leges. q tñ iperatoris mãdatis in reliquis parẽt:hũc sane iperatorẽ tpe Clemẽtis qnti ãno.s.salutis nr̃æ.1306.ad hispaniaꝝ regem triginta legatos misisse:illiq; cõtra infideles auxiliũ protulisse prædictus Genuensis scribit:qui & Amonem ad prædictum Clementem pontificem quintũ cum reuerentia accedentes de multis edocti:cum multis muneribus & litteris apostolicis ad limina apostolorum Petri & Pauli uisenda Romã uenerunt:quibus inuisis cũ gaudio ad propria rediere:uerũ cũ Genuæ multis diebus nauigandi tẽpus expectantes:multa(ut fit)de eoꝝ tribubus:moribusq; ac regionibus:rogati scripto reliquerunt: quæ idẽ auctor reserauit.

Eunuchus apostoloꝝ discipulus

Sacerdos qdã genuensis de ethiopibus tractatũ facit

De Ioãne indorũ p̃sbytero hic dicit

Impatori indoꝝ subsunt. 74.reges

¶ Viri disciplinis excellentes.

¶ Quirinus Asconius pedianus scriptor & historicus celebertimus:p hæc tpa:teste Euse. claruit: & multa conscripsit:qui cũ ad septuagesimum & tertiũ ætatis peruenisset ãnũ:luminibus captus.12.superuixit annis:in quibus cum summo omnium honore consenuit. Quo in tempore historicos libros luculenter exscripsit.

¶ Diascorides medicus græcus & militaris disciplinæ uir: his tpibus: teste Plinio in herbaria arte romæ admirabilis fuit: & herbarũ uirtutes:arborumq; lapidũ:aromatũ: & animaliũ in quinq; uoluminibus accuratissima doctrina conscripsit. Immo ut de seipso testatur. Quæcũq;(inquit)in his libris posui non ex opinione: aut fama cognoui:sed ex electione & experimento didici.

papa.3.

Cletus papa natione Ro.patre Emiliano hoc tpe Clemente adhortante pontificiũ munus suscipiens:sedit annis.xi.mense.uno & diebus.xi. Vir certe optimus: atq; sanctissimus qui nihil omnino prætermisit:quod ad augendã ecclesiam dei pertinet: quã cum optime pro tempore occurrenti constituisset:sub Domitiano Cæsare martyriũ percepit: & in uaticano apud beati Petri corpus.5.calẽ.maii sepultus fuit. Hic ex præcepto Petri.25.præsbyteros mense septembri in ordinẽ redegit: Et primus litteris apostolicis salutem & apostolicam benedictionem scripsit. Sunt tñ qui dicant hunc & prædecessorem non ut pontifices sedisse: sed ut sũmi põtificis coadiutores: &.2. Vespasiani ãno Lino successisse:cuius natale.6.cal.maii celebrat̃. 81

Titus

Titus primus Vespasiani filius:undecimus Ro. Impator p̃re defuncto.214.olympiade. iperare cœpit: & Suetonio teste.iperauit ãnis.2.mẽ.2.& die.20. Vir certe natura humanissimus:atq; beniuolus: & forma egregius: adeo ut in eo oẽs corporis & animi dotes explendescere uiderent̃. Quãobrem amor & humani generis deliciæ dictus est: qui & latinæ græcæq; linguæ peritissimus fuit: & orando fingendisq; poematibus promptissimus:sed neq; musicæ artis ignarus habitus est:quo nemo prædecessoꝝ principũ magnificẽtior: aut liberalior extitit:cũ nulli petenti quicq̃ unq̃ negarit. De qua re cũ ab amicis repræhenderet̃: respondisse fertur. Neminẽ tristẽ a principe discedere oportere: Tantæ etiã bonitatis fuisse dicit̃:ut cum quadã die in cœna recordatus fuisse:nil se die illo cuiq̃ præstitisse dixerit:o amici hodie diẽ pdidi:uerumtamẽ quædam sub eo infortunia & tristia Romæ & alibi acciderunt:uidelicet conflagratio uesuuii montis in cãpania:quæ innumeros exussit populos: & incendiũ Romæ p tres dies & noctes: & sæuissima pestilentia: Attamen amphiteatrũ & Thermas ac multa alia dedicauit & absoluit. Musonẽ in signem ph̃m ab exilio reuocauit: & familiaritate Quirini asconii prædicti plurimũ usus est: Hic itaq;(ut præmissum est)capta Iudæa: & euersis Hierosolymis: innumerabiliq; hoĩum multitudine interfecta: Romã reuersus:una cũ patre triũphauit: uno & eodẽ curru uecti: Domitiano eius fratre æquo albo subsequẽte. In quo quidẽ triũpho(Iosephus qui præsens aderat scribit)ĩnumera iudæorum spolia: & tabulæ ueteris legis e tẽplo cum reliquis thesauris ablatæ fuere. Cuius triumphi monumenta adhuc Romæ in uia noua apparent insculpta. Periit tandem hic talis ac tantus princeps uentris profluuio in eadẽ uilla: qua & pater ætatis suæ anno.42. eoq; loci cum ingenti hominum luctu sepultus. Qui & ex senatus ꝯsulto:atq; decreto: ꝑpter ingẽtes eius uirtutes in deos relatus est.

Amphiteatrum & thermas ædificat

triũphũ hic scribit

hic inter deos relatus ẽ

¶ Vesuuius

Vesuuius Campaniæ mons: ab omni alio monte solutus: & a Neapoli urbe.4.passuū milibus distans: oliuetis: uinetis: aliisq; fructiferis arboribus refertissimus: hoc anno secūdū Euse.in uertice ruptus: tm̄ incēdiū ex se eiecit: ut ipsius mōtis arbores: uiciasq; regiōes: atq; urbes: cū innumerabili hoium multitudine exussent: itaq; ut cū Pli.secūds historicus postea Traiani tpe ex Messanēsi classe (cui præerat) ad hoc uisendū spectaculū ,ppius accessisset: ab eodē incendio absorptus fuerit. Nā tā tam cinerum & pumicearum copiā eructasse dicitur: ut capi usq; ad arborū cacumina intumuerūt. De quo Martialis iam tunc superstes libro quarto inquit. Martialis poeta

Hic est pampineis uiridis uesuuius umbris. Hic ueneris sedes lacedæone gratior illi.
Præstterat hic madidos nobilis una lacus. Hic locus herculeo nomine clarus erat
Hæc iuga q̄ uitæ colles plus bacchus amauit. Cūcta iacēt flāmis: & tristi mersa fauilla.
Hoc nuper satyri monte dedere choros. Nec superi uellent hoc licuisse sibi.

In his aut aduersis Titus Imperator non modo principis solicitudinem: sed & parentis etiam affli ctus præstitit affectum: nunc perscripta consolando: nunc q̄tum facultas suppetebat subueniendo: unde & ad eandem prouinciam restaurandam curatores misit: qui bona oppressorum in eodē lo co: quorum hæredes non extabant restitutioni ciuitatum afflictarum attribuerent.

5281 82 DOmitianus Titi prædicti frater & Vespasiani similiter filius.12.Ro.Impator hoc anno: qui est quartus annus.214.olympiadis post fratrē imperare cœpit: & imperauit annis. 15.& mensibus.5.uir per oīa pessimus: qui teste Orosio li.7.c.11.magis Neroni & Caligulæ similis: q̄ patri Vespasiano: aut Tito fratri. Moderatior tm̄ primis ānis habitus est: sed mox per oēs scelerum gradus paulatim puenit.s.libidinis: crudelitatis: iracundiæ: desidiæ: quibus criminibus tm̄ odii suoꝝ in se cōcitauit: ut patris fratrisq; nomen pene aboluerit. In tantā etiā superbiā prolapsus est: ut dn̄m se ac deū uocari: & scribi: ac coli iussent: hanc ob rē multos ex nobilioribus interfecit: plærosq; in exiliū misit: quin & in eisdē locis trucidari fecit. Libidinis quoq; (licet uxorem haberet formossimā) intemperatissimus fuit: & in ea quodcunq; crimen excogitari pōt: hoc ipse pfecit: multa tm̄ ædificia & quidē amplissima: ut suetonius refert incendio absumpta: Romæ extruxit: in quibus panthēon tēplū quod nunc sancta Maria rotunda dicitur: sine aliqua lignorum admixtione fabricauit. Capitoliū quoq; forū trāsitoriū & porticus multas ac Vespasiani Mineruæq; tēplū: & alia multa cōstruxit: sed omnia sub titulo tm̄ suo: ac sine ulla pristini auctoris memoria. Bellū etiā per legatos contra germanos & Dacos fœlicissime gessit: quibus uictis triūphauit. Multas quippe leges utiles ad cōmunē reꝝ usum condidit: in quibus sportulas publicas sustulit: & castrari mares uetuit: ac histrionibus Scenam interdixit: uites quoq; in urbibus plantari ,phibuit. Duo menses sēptēber: scilicet: & october aliter nominari uocari iussit. Deniq; secūdā post Neronē in xp̄ianos exercuit psecutionē. Eos quoq; qui de genere Dauid fuerant: ubiq; exquiri & interfici præcepit: ut nullus iudæoꝝ regni reliquus superesset: quos tm̄ pater eius Vespasianus: hierosolyma capta cōquisitos uelut ex regia stirpe progenitos in pcio habuit. Demū superueniente diuina ultione a suis in ,ppiro palacio: anno ætatis suæ.35.interficit̄: & per uespiliones eius cadauer delatum sepellit̄. Fuit aut hic Domitianus statura procera: uultu decoro: grādis oculis: ac in reliquis corporis mēbris pulcher & decens. Liberalia quoq; nunq̄ neglexit: unde & ius diligenter & optime dixit. Et propterea bibliothecas incendio conflagratas summo studio reparare studuit. Milites autem eius mortem grauiter ferentes: eum diuum propterea appellauere. Domitianus Pantheon tēplū Prohibitio castrandi mares Eius formā corporis describit.

5284 85 Menander Necromanticus natione Samarites simonis magi discipulus: hoc anno xp̄m negās seipsum mūdi saluatorē destinatū temere affirmare ausus est: Siq̄dē cū esset heresiarcha pessimus: īcredibilia cōposuit figmēta: multosq; ut scribit Eus. decepit: cū qb⁹ & tādē uno scelere piter iterit. Hereticus malus heresiarcha

Cherinthus similiter heresiarcha uir lubricus: p hæc tēpora suas hereses disseminare orsus est: & multos ad se traxit sectatores: qui Cherinthiani uocabant̄. Dicebat enim legalia tm̄ præcepta esse seruanda: ut habet̄ in canone.24.q.iii.c.Quidā: Ab eo nāq; Cherinthiana heresis dicta est.

Hebion quoq; heresiarcha: a quo hebionitæ heretici cognomen sumpsere: his temporibus comparauit: qui asserebāt: atque prædicabant Christum purum fuisse hominem: & apostolum Paulum legis apostatam esse. Heresiarcha

5289 90 Thimoteus Pauli apostoli discipulus. Ephesi ep̄s ab eodem magistro ordinatus hoc anno post multos pro xp̄o agones platos ibidē martyrio coronat̄: sunt tm̄ qui dicant eū sub Nerone passum: cui dum torqueret̄ duo angeli apparuere: dicētes: erige caput in cœlū: & uide: q uidit cœlos aptos: & iesum coronā gēmatā tenētē: atq; dicētē sibi. Hāc de manu mea accipies. Quod ut qdā noīe appollinaris uidit: se baptizari fecit: qua,ppter pses ambos iussit in cōfessione dn̄i pseuerātes decolari. Ad hunc paulus e laodicia duas scripsit epistolas: unam de exhortatiōe martyrii & omnis regulæ ueritatis: aliām uero de ordinatione episcopatus & diaconi & omnis ecclesiasticæ disciplinæ: eius autem natale.xi.calendas februarii celebratur.

Titus similiter pauli apostoli discipulus. Cretensium episcopus: ab eodem paulo ordinatus: hoc ipso anno postq̄ prædicationis officium multis annis fidelissime exercuisset: beatum finem adeptus est: atq; ibidem ubi fuerat minister constitutus sepultus est: huic etiam diuus Pau. ex Nicopoli epistolam scripsit dignissimam: in qua eum commonefacit: & instruit de constitutione

præſ byteri:& de ſpirituali conuerſatione & hereticis uitandis qui traditionibus iudaicis credebant: eius feſtum.2.nonas ianuarii celebratur.

℄Creſentius pauli ap̄ſi diſcipulus qui ſupioribus diebus p galliam tranſitum faciēs multos uerbo prædicationis ad fidem chriſti conuerterat:hiſdem etiam diebus.5.calen.iulii in pace quieuit:quo etiam die eius natalitius dies celebratur.

℄Iulianus cenomanēſis ep̄s:quē nōnulli Symonē leproſum a dn̄o liberatū fuiſſe affirmāt: quiqꝫ & dn̄m hoſpitio ſuſcepat:p hoc tēpus migrauit ad dn̄m:hūc enī ap̄ſi poſt dn̄i aſcēſionē ibidē ordinauerant epiſcopum.ubi inter cætera eius miracula tres mortuos a mortuis reſuſcitaſſe fertur: & habito ſancto eius natale.5.calen.februarii agitur.

℄Iulianum itē alium qui utrūqꝫ parentem neſcius confoderat:his quoqꝫ tp̄ibus poſt longas & inceſſabiles lachrimas:atqꝫ arduam pœnitentiā.6.calen.iulii in dn̄o quieuiſſe dicūt:quo etiā die eius memoria recolitur.

℄Perſecutio chriſtianorum ſecunda.

℄Domitianus itaqꝫ.12.īperii ſui āno ſecūdā poſt Neronē in xp̄inaos exercere cœpit pſecutionē: in q̄ & Ioānes ap̄ſ & euāgeliſta ī pathmō īſulā relegatus fuit:ubi & apocalipſim uidit:quā manu ſua cōſcripſit:paſſiqꝫ ſunt īter cæteros cletus & Anacletus papæ: & alii quoqꝫ infraſcripti uidelicet.

℄Domicilla uirgo ſanctiſſima flaui Clemētis ex ſorore nepotis:quā idē ſc̄tūs Clemēs ſacro uelamine ꝯſecrauerat ſub hac pſecutiōe pp nomē xp̄i cū aliis pſ̄imis in pōtiā īſulā deportata:ibidē lōgum duxit exilium:ubi cum multos doctrina & miraculis ad fidem xp̄i cōuertiſſet:in cubiculo domus ſuæ cum euphroſina & theodora:atqꝫ aliis uirginibus:a quodam tyranno exuſta eſt:Nonis.ſ. maii:in quo die eius feſtum celebratur.

℄Nicomedes itē romanus præſbyter:ſub hac domitiana pſecutiōe Romæ in uia numētana paſſus eſt:qui cū diceret cōpellentibus ſe ſacrificare.Ego nō ſacrifico:niſi deo oīpotēti q regnat in cœlis:plumbatis tamdiu ceditur:donec exhalaret ſpiritum:& deinde inter celebres ſanctos relatus.12. calen.octo.eius natalitius dies celebratur.

℄Hermacoras aquilegiēſis archiep̄s:& totius uenetiæ ꝓuinciæ ꝓthopræſul:diui marci diſcipulus a btō Petro apoſtolo ibidē ordinatus:tēpeſtate hac:cū inter multa ſanitatū miracula & p̄dicatiōis inſtantiā:pp̄lorūqꝫ cōuerſionē multa pœnarū genera exptus fuiſſet:ad ultimū cū Fortunato archidiacono ſuo quarto idus Iulii capitali ſn̄ia ppetuā ſibi gloriā cōparauit.Sunt tn̄ qui dicāt eū cū regionē noſtrā deo lucratus fuiſſet:ſub nerone ſecuri pcuſſum:martyrium cōpleuiſſe.Hic Syrum papienſem ep̄m habuit diſcipulū:uirum utiqꝫ ſanctiſſimum:qui mira ſanctitatis edidit opera.

℄Dionyſium quoqꝫ ariopagitā ph̄m & aſtrologū clariſſimū pariſiēſem ep̄m:in hac pſecutiōe cū Eleutero archipræſbytero & ruſtico diacono pariſii paſſum fuiſſe tradūt: qui cū a Clemēte Romano pon.ex præcepto beati petri ad gallias prædicatiōis gr̄a directus fuiſſet:ibiqꝫ uſqꝫ in præſens tēpus cōmiſſum ſibi opus ardēter exegiſſet:a præfecto pariſioꝶ urbis noīe feſcennino una cū ſociis nonagēnarius gladio pcuſſus: martyriū cōpleuit:hic ē ille Dionyſius ariopagita ph̄s & aſtronomꝰ: qui Athenis cū cæteris aſtronomis in dn̄i nr̄i ieſu xpi paſſiōe dixit: Aut deus patit̄:aut ordo naturæ deſtruet̄:quē poſtea paulus ap̄s baptizatū diligēter inſtruxit:& atheniēſiū ep̄m ordinauit:ubi deinde prædicatiōi inſiſtēs ciuitatē ip̄am:& maximā regiōis ptē xp̄ianæ fidei ſubiugauit:hic cū cæteris ap̄ſis:ut in li.de diuinis noibꝰ ipſemet teſtat̄:Dormitiōi dei genitricis īterfuit:poſtea uero cū audiſſet ap̄ſos petrū & paulū a nerone Romæ detētos:ep̄m ſibi ſubſtituēs:Romā ad eos uiſendos uenit:poſt quoꝶ fœlicē exitū a Clemēte ep̄o:ut p̄miſſuꝫ eſt:in gallias cū ſociis directus eſt : ubi &.7. idus octobris martyrio coronatus ē.Et cū doctiſſimꝰ habet̄:ſcripſit ea quæ ſubiecta ſunt:uidelicet.

De eccleſiaſtica gerarchia.	li.i.	cuius principium eſt: Qua quidem
De cæleſti gerarchia.	li.i.	principium:Omne datum
De diuinis nominibus.	li.2.	principium:Nunc e cœlo
De myſtica theologia.	li.i.	prīcipiū . Trinitas ſup.Extant & eiuſdē epiſtolæ.12.

Quaꝶ prima:ſecūda:& tertia:& quarta Gaio ſcribit̄.Quinta Dorotheo.Sexta ſoſipatri:Septima Policarpo ep̄o:octaua Demophilo:quæ incipit:hebræoꝶ hiſtoriæ.Nona eidem:Decima Ioanni euangeliſtæ incipiens.Saluto te ſanctā animā:undecima & duodecima Appoliphino de eclypſi in paſſione domini quæ incipit.Nunc mihi ad te ſermo eſt.

papa.4. CLemens natione Ro.de regiōe cœli montis : patre Fauſtino : poſt cletū pontificē ſedit annis.9.diebus.10.Hūc beatus Petrus(ut ex epiſtola ad beatū Iacobum hieroſolymitanum miſſa cōſtat)poſt ſe romanū conſtituit epiſcopum:ſed cum eſſet omnium modeſtiſſimus:Linum & cletum prædictos ſponte in honore ſibi prætulit:qui cū doctrina & religione ac pietate inſignis haberet̄:īnumeros pene hoīes ad xp̄i fidē cōuertit: quibus & aliquos tractatus & epiſtolas eccleſiæ noīe edidit.Deinde Eccleſiā Ro.inſtitutis & moribus confirmatus conſtituit ne quis unquam epiſcopus diacono abſente celebrare præſumeret:ſicut Gratianus in canone teſtatur .93.di.ca. Diaconi . Vetuit item laicis:ne quem clericorum accuſare præſumeret:ut ubi ſupra de conſe.di.i.c.Hic ergo. Diuiſit etiam regiones ſeptem notariis : qui diligenter martyrum res geſtas conſcriberent: quibus optime geſtis.P. Tarquinum principem : & Mamertinum urbis præfectum infenſos habuit : per Traianum uirum optimum in eum ac reliquos chriſtianos ꝯcitauerūt. 91 5190

concitauerunt:unde & eius iussu in quandā insulā deportatus est:quo in loco: ut sacra eius habet historia:duo xp̄ianoꝝ milia ad secandos lapides inuenit:qui aquæ penuria maxīe laborabāt:quia eam cū opus esset e sexto miliario repetere oportebat:sed Clemēs populi necessitate cōmotus fusa orōne cōfestim haud lōge agnū uidit:de sub cuius pede dextro fons uiuus emanare cœpit. Qui cōuocata turba:oēs eadē aqua recreauit:quo miraculo multi ad fidē christi cōuersi sunt:unde indignatus Traianus:Satellites misit:qui alligata Clementis collo anchora eū nono calen.decē.in mare proiecerūt. Cuius sanctissimū corpus nō ita multo post ad littus delatū est:atq; eodē loco sepultum:ubi fons emanauerat:quo etiam in loco templum postea constructum est:uerum post eius mortem sedes.21.diebus.uacauit. ¶ Viri disciplinis excellentes.

¶ Seruius sulpitius orator & doctissimus iurisconsultus:p hoc ip̄m tēpus Romæ claruit: qui inter cætera de dotibus librum unum edidit:& de nuptiis librum alium:ac de sacris disceptandis libros duos:& alia multa.

¶ Isachus similiter Romanus orator:hoc tpe disertissimus habitus est. De quo Quintilianus eius contemporaneus:licet ætate prouectior lib.xii.edidit. De insti.ora.meminit(cū de genere dicendi pertractaret)dicens. Transeo plurimos. Lycurgū Aristogitona & his priores. Isacum antiphontē: quos ut homines inter segnem similes differentes dixeris spem:hunc etiā Plinius nepos:qui eiusdē quasi temporis in precio fuit:in quadam epistola plurimum laudat.

¶ P. Statius Neapolitanus:sellis tamen epyrotico oppido oriundus:Romæ per hæc tēpora floruit:& ibidē de Thebaico bello librū edidit:qui incipit. Fraternas acies. Et librū de achillis infantia:cuius principiū est. Magnanimū eacidē. Itē syluarū librū:pro quibus rure albāo donatus: Martiali ac Iuuenali plurimū odio fuit.

¶ Martialis poeta coquus. Epicureus philosophus.his temporibus ex Hispania Romā ueniens:ꝓpter igenii sui magnitudinē & epigrāmata cōfecta magno ī ꝑcio hītus ē. Qui ex Bilbeli hispāiæ urbe:p̄re Frōtone & Flacilla mr̄e duxit origīnē:adultusq; ī Celtiberiā translatus: ibidē lr̄as optīe didicit:ea qppe urbis ꝓpe Salonē fluuiū cōstituta ē:ubi Sertorius cōtra Metellū dimicauit eoꝝ cū sub Traiano principe senio cōfectus esset:in patriam rediens ibidem diē obiit. Celtiberia: quæ & paphlagonia

¶ Iuuenalis poeta Satyricus natione aquinas:& ipse hoc tempore Romæ claruit:hic patris liberti ni filius fuit:incertū tamen an alumnus an filius fuerit hæres:tamē certe hic cū Romāorū tēpora satyris notare ꝓsumpsisset:a populo ro.octogēarius ī ægyptū cū cohorte missus est:nō hic qdē ad sui honorē:sed ad penā:ubi cū ī itinere eēt uitæ finē fecit.

¶ Stellā quoq; patauinū poetā nō ignobilē cū supradictis claruisse:multaq; scripsisse ferūt:hic uxorem noīe uiolētillā eius ꝓfessionis & litteraturæ hūit:quā unice amauit.

¶ Iustinus tyberiensis historicus celeberrimus his tpibus cū insignis esset:iudaicæ cladis historiā cōtexuit:q̄ Iosephus iudæus(teste hiero.)improbauit. Alios quoq; nonnullos commenta.edidit: fuit enim ex galilea natus.

¶ Apollonius quoq; Tyaneus:& Euphrates philosophi per hoc ipsum tempus clarissimi fuerūt: De quibus nonnulla monumenta scripta habentur.

5198 99 Nerua.13.Ro.īperator post domitia.3.anno.218.olympi.iā senio cōfectus impator electus:īperauit āno.i.& mē.4. Hic suscepto īperio cū oīa ip̄ius impii sceptra ex prædecessoris tyrānidē in tumultu offendisset:se æquissimū:atq; utilē oībus præstare conatus est: unde eius opa oīa Domitiani acta ex Senatus decreto abrogata sunt. Quāobrem multi exilio dānati in patriā rediere:multiq; bonis suis spoliati suo beneficio ea recepe:inter quos ēt ioānes euāgelista ab exilio reuocatus est:& ad ephesum cū gaudio remeauit:uerū post primū sui prīcipatus ānū:cū iā senio grauaret̄:& mors instaret reipu.cauēs Traianū sibi adoptauit in filiū: quo adoptato cum.72.ætatis excederet annum uitæ suæ finem mox fecit: Cuius corpus in hortis Salustianis sepelientes inter deos ex senatus decreto rettulerunt. Nerua

¶ Victorinus Emiternæ urbis dignissimus ep̄s uir sanctitate & miraculis clarissimus. hoc anno ex eadem urbe Romā ad neruā prædictū principē tanq̄ xp̄ianus adductus: statim iussu ipsius capite deorsum appenditur in loco:uidelicet:ubi putentes & sulphureæ aq̄ emanabāt: ubi cū p triduum ut martyrii genus pro nomine iesu xp̄i constantissime pertulisset:nonis septembris martyr migrauit ad dominum:quo etiam die eius festum agimus.

Nacletus natione græcus:patria Atheniēsis:patre Antiocho natus clemēti in pontificatu succedens sedit ānis.9.hunc Euse.prætermittens dicit ip̄m esse electū. Sed Damasus noster in sua chronica ei:in hoc & aliis multis cōtradicit:quia Cletū ab Anacleto & patria & mortis genere differre ostendit:nā Cletū natione Romanū Anacletū uero athe-niensem dicit. Hic itaq; uir optimus fuit:& primus memoriā beati Petri cōposuit:& seorsum a plebe loca ubi sepelirent̄ martyres assignauit:sed & istitutis:ac moribus Romanā ecclesiā cōfirmaturus:teste Gratiano ī canone ꝯstituit ne ep̄s a paucioribꝰ q̄ a tribus ordinaret̄ epis: sicut habet̄ in decretis.66.di.c.porro:&.c.Hierosolymitanus:uoluit tamē ut simplex sacerdos ab uno tantum ep̄o ordinaretur:sic aūt habetur.97.di.c.Reliqui sacerdotes. Mandauit præterea episcopū nō nisi die dominica & hora tertiarū ordinari.75.di.c. Ordinationes episcopoꝝ:statuit item ne quis episco- papa.5.

pus alienos subditos ordinare præsumeret.7.q.i.c.Episcopus in dyocesi aliena usq; clerici ad sacros ordines non priuati:sed publice asciscerentur:omnibus quoq; fidelibus mādauit:ut cōmunione sacerdotis pa cta & se cōmunicarent:qui uero nollent sacris ædibus pellerentur:unā hic tm̄ ordinationē in mense decēbri celebrauit:in qua quinq; præsbyteros:tres diacones:& sex ep̄os ordinauit.Deniq; sub Traiano principe pro fide christi supplicio peremptus:uacauit sedes dies.13.

TRaianus genere hispanus.Neruæ per adoptionē filius cognomēto Vlpius crinetus.14 Romanoꝝ impator:olympiade.219.post neruā augustus elect⁹ īperauit.ānis.18.mē.6.Vir qdē in oī uirtutis genere p̄stantissimus: & inter sanctos xp̄ianos(ut ita dixerim) merito referēdus q̄ optimos principes reꝝ gestaꝝ magnificentia:& omnimoda uirtute:laude:& gloria superarit.Imprimis nāq; īperii fines longe lateq; diffudit.Germaniā trāsrhenanā scdm Orosiū.li.7.in pristinū reduxit statū.Daciāq; cū aliis gentibus Romano subegit īperio:Parthos quoq; recepit:& Albanis regē dedit.Euphratē & tigrim:ꝓuincias fecit: Armeniā insup & assyriā:Mesopotamiā:Seleuciā:Thesiphontē:ac Babyloniā uicit:& usq; ad Indiæ fines tenuit.Ad mare etiā rubrū accessit:in quo classem cōstituit ualidā:qua inde fines uastaret.Hic quippe oībus in oīa se equalē exhibuit.Quinimo ut eutropius scribit persæpe amicos salutatiōis gratia uisitauit & neminē unq̄ lesit:ubiq; eni terrarū ita se oibus æqualē præstitit:ut usq; ad Iustiniani magni tpa ī creatione principiū semp sit acclamatū.Fœlicior sit augusto & traiano melior.Honores.n.impii diuitias:facultates:& præmia benemerētibus præ cæteris æque distribuit.Cuius tale p̄sæpe erat dictum:Talē priuatis imperatorē esse oportere:quales priuatos sibi optat habere.Immunitates urbibus inopia laborantibus ultro offerebat.Portū anconitanū nūc mirū īmodum auctum extruxit:& alia multa ædificauit:nihil unq̄ in uita egit:nihilq; cogitauit:quod nō ad cōem utilitatē pertineret:Vixit annis tribus & sexaginta:in qbus decē & octo īperauit.Cuius ꝓbitatis & moꝝ:& si perierint scripta in historiam digesta:non tamen adeo obtruncata est memoria: quin multa & hic & alibi a nobis sint celebrata.Igitur cū summa belli:domiq; gloria floreret.Eus.testante apud Seleuciaꝫ Isauriæ ciuitatem ꝓfluuio uentris extinctus est: Cuius ossa postmodū Romā delata in foro ibidem in aurea urna quam ipse struxerat sub colūna occlidæ q̄ adhuc extat centum quadraginta pedum altitudine sepulta sunt.Statimq; in deos ex senatus sententia relatus est. 100 5299

papa.6. tituli in roma primi sponsi debent benedici

EVaristus papa natione græcus:patre iudæo noīe Iuda ex ciuitate Bethleem natus post Anacletū pontificē:sedit annis.9.meñ.x.& dies.2.Vir sane iustus integerq;:qui ut Gratianus in canone refert.Titulos in urbe Roma primus presbyteris diuisit:& septē diaconos in ordinē redegit:q ep̄m prædicātē custodirēt:pp stiliū ueritatis: qui possit sibi īponi:ut habet.93.di.c. Diaconi.Idē iudicibus mādauit ne oīno sn̄ias ꝓferrēt præcipites.2.q.i.c.deus omnipotens.Item constituit ne plebis accusatio in episcopum reciperetur:ut.2.q.7.c. Nō est a plebe.Vetuit item fidelium matrimonia fieri clādestina:sed publice.Ordinauit ut sponsus & sponsa semp a sacerdotibus benedicerentur.3.q.5.c.Aliter nō sit.Hoc quoq; eius fuit decretū ne q̄s ante certā ꝓbationē iudicet:aut cōdemnet:hic ter ordinationes in mense decēbrio celebrās sex p̄sbyteros:duos diaconos:& qnq; p diuersa loca ordinauit ep̄os.Tandē & ipse martyrio coronatus: eius memoria.7.calē.nouē.eccl̄ia celebrat.Et tūc sedes post eius obitum uacauit dies.29. 101 5300

¶Ioannē apostolū & euangelistā Iacobi maioris ex zebedeo fratrē christi Iesu prædilectissimuꝫ uirum sanctissimū ad hæc usq; tpa peruenisse.& secūdo huius pōtificis āno obiisse legimus.Qui oēs quū asianas fundasset erexissetq; ecclesias: nouissimus oīum scripsit euangeliū:& ea quæ a Mattheo:Marco:& Luca cōscripta fuerant:cōfirmauit:quod eā ob cām scripsisse ferunt:ut Eboionitarum dogma cōsurgens infringeret:qui asserebāt xp̄m ante Mariā nō fuisse:unde & eius diuinā naturā explicare cognatus est:dicens:in principio erat uerbū & uerbū erat apud deū:& deus erat uerbum:hoc erat in principio apud deū.Scripsitq; & tres epistolas canonicas in quibus & rōnē uerbi:ut deus sit charitas:manifestat & susurrones:necdum scire:nec pios fieri posse declarat.Deinde pp ipsum uerbū dei & testimoniū Iesu xp̄i primo in feruētis olei doliū missus: de quo illesus egrediēs in pathmon insulā relegatus est:ubi & Apocalypsim a deo sibi ostensam descripsit:quæ: ut diuus scribit Hiero.tot habet sacramēta:quot uerba:& in singulis ei⁹ uerbis multiplices dicit latere sn̄ias. Tandē ab exilio reuocatus:in Ephesum cū & exēplo cōsilio ac scriptis oēs ecclesias a se erectas p̄ibus annis sustentasset:nonagesimo uitæ suæ anno ibidem in domino quieuit: quo in loco sepultus est:suaq; dormitione urbē Ephesum plurimū honorauit.Cuius antrum adhuc ostenditur.

¶Persecutio christianorum tertia.

¶Traianus aūt licet singularis iustitiæ & humanitatis princeps esset:& ipse decimo imperii sui anno quorundā malignoꝝ delatione prouocatus:cū plurimū christianā religionē indies augere cerneret:ueritus ne qd detrimenti Romanū imperiū inde caperet:tertiā p̄secutionē in christianos cōcessit:qua quidē multi referuntur interempti.Inter quos hi fuerunt præcipui:uidelicet.

¶Ignatius antiocensis ep̄s:beati Ioānis euāgelistæ discipulus:his tpibus cū multis annis(tertius post Petrū)antiochenā rexisset ecclesiā:a Traiano in antiochia captus. Romā p̄ducit:ubi circūsedente senatu.Traianus ipse eū in amphiteatro includi fecit:& primo qdē ip̄m īmanissimis suppliciis affici mandauit:deinde leōibus obiici:quoꝝ dentibus p̄focatus:christi hostia effectus est. Hic 109 5308

aūt ignatius:

autem ignatius: ut habetur in historia tripartita: dum quadam uice super montem quēdam staret audiuit angelos antiphonas cantantes. Quo℞ exēplo pmotus: & ipse antiphonas in ecclesiam cā-tari: & psalmos secūdū antiphonas intonari instituit. De hoc beatissimo martyre btūs Bernardus meminit: dicens. Magnus ille ignatius discipuli quē diligebat iesus auditor: cuius preciosis reliquiis est nr̄a dicata pauptas. Mariā quidē in p̄ribus quas ad eā scripsit epistolas christiferam consultat. Hic itaq̧ inter sc̄os martyres merito relatus eius natale in calen. febru. celebratur. Antiphōa℞ ecclesiastica℞ inuentū

Symon Cleophæ filius: & domini nostri Iesu xp̄i apostolus ac cōsobrinus. Cui in sorte prædicationis aduenerat hac tēpestate post q̄ circūquaq̧ xp̄i euangeliū prædicasset: & ex consensu oium apostolo℞ post martyriū Iacobi apostoli hierosolymitanā rexisset ecclesiam: cū centesimū: atq̧ uigesimū ageret annū: apud Atticū cōsularē ab hereticis accusatus ꝙ christianus esset: post multa & grauissima supplicia iussus est simili: quā dominus pertulerat passione uitā finire: oibus admirantibus ꝙ tam senex centū &. xx. anno℞ id crucis suppliciū pati potuisset. passus est autē. 5. calen. nouēbris: qua etiā die festū beati Iudæ coap̄li eius simili honore celebratur.

Hermes romanus Ciuis & illustrissimus urbis præfectus tēpestate ista ab Alexandro papa cum uxore & filiis ac sorore Theodoxa: atq̧ mille ducentis q̄nquaginta eius seruis & eo℞ uxoribus baptizatus: sub hac persecutione cōprælensus: primo carceri mancipat̄: deinde cedente gladio. 5. calendas septembris martyrii gloriā cū omnibus prædictis & aliis plurimis adeptus est: Quo die festū eius celebratur. Sunt tamen qui dicant eum sub Aureliano mortē pertulisse.

Eustachius cognomento placidus ipsius Traiani militū magister: hac sæuissima tēpestate: una cum uxore Theophrasta: necnō & agapito & Theophrasto: quorum miri leguntur actus. 12. calē. octobris pro christo martyrio coronati sunt: & eo die natale eius agitur.

5309 110 ALexander papa natione Ro. ex regione capite thauri p̄re Alexādro natus Euaristo pōtifici succedens sedit ānis decē. meñ. 7. & diebus. 2. Vir quidē ætate iuueni: sed moribus scientia: ac sanctitate incōparabilis. Cuius rei gratia etiā magnā senato℞ partē cōuertit ad dominū: qui rei diuinæ curā diligētissime gerēs: nōnullā (sicut Gratianus in decretis refert) cōstituit decreta. Et primo quidē decreto publico excōicat præsumentes legatū sedis ap̄licæ ipedire: ut habet̄. 94. di. c. Siquis aūt mandauit. Item ne ullus clericus ante sæcularē iudicē accusaret̄. x. d. i. c. Relatū. Statuit quoq̧ ut una tantū missa in die celebraret̄: de cōse. di. i. c. Sufficit. Oblationē etiā nō ex fermētato: sed ex azimo ut antea cōsueuerāt fieri mādauit: de cōsec. di. 2. c. In sacramēto℞. uoluit etiā aquā in cōsecratiōe sanguinis xp̄i uino admisceri: quo significat̄ xp̄m ecclesiæ cōiunctum esse: ut ibidē habetur. Instituit itē ut aqua (quā sanctā appellamus) sale admixta bñdiceret̄: & in fideliū domibus spargeret̄: de cōse. di. 3. c. Aquā cū sale primus ēt ob memoriā passionis christi in sacrificio hoc addit. Qui pridie q̄ pateret̄ &c. Demū post inumera miracula: iter quæ Blbinam Quirini tribuni filiā sanauit: & ipsum tribunū cū omni domo sua baptizasset: cū Euentio & Theodoro diacono. 5. nonas Maii martyrio coronat̄: & uia numētana ubi interfectus fuerat sepelitur: & tunc cessauit sedes dies. 25. papa. 7. Senatorum consilio Aqua benedicta miracula huius

Viri disciplinis excellentes.

Suetonius tranquillus historicus & causidicus: ac epistolarū magister natiōe romanus ex patricia gente natus: his temporibus apud romanos in precio fuit: deinde sub Adriano pricipe carus & acceptus magnæ auctoritatis euasit: eo ꝙ Plinio nouocomensi multa beniuolētia cōiunctus fuerit. Hic cum eloquentissimus esset uir: præclarū opus de. 12. cæsaribus supradictis edidit. In quo & multas historias: atq̧ annales ueterū replicauit: Sed de uiris illu. eleganti stilo librū scripsit: quē diuus Hiero. non dedignatus est imitari. Itē ludicrā historiā: necnon & de genere uestiū cōposuit: q̄d opus licet nō uiderim: adhuc extare dicit̄. Ipsum tñ Adrianus imperator tandē a magistratu amouit: quod cū sabina eius uxore & imperatrice nimiā consuetudinem contraxisset: murmur quippe erat ꝙ ipsa abuteret̄: peruenit aūt usq̧ ad antonium ueri tempora. Nimia familiaritas nocuit

Plinius secūdus nouocomensis p̄hs: & orator: atq̧ historicus celeberrimus: necnō & equestris ordinis industria functus: per hæc quoq̧ tpa cognoscit̄: & in precio habet̄: qui (ut Sueto. scribit) licet procurationes publicas & continuas quotidie summa integritate administraret: tñ liberalibus studiis ita operā dabat: ut non temere quis plura eo in ocio conscribere potuisset. Nā cū præfectus alex. militaret. De iaculatione equestri librū cōposuit. Deq̧ uita Pōponii secūdi li. duos. Et de bellis germano℞ lib. 20. in quibus oīa: quæ cū germanis romani gessere bella collegit: sed & de institutione oratoris ab ipsis cunabulis. li. 3. quos in sex uolumina pp eo℞ amplitudinē diuisit. Itē dubii sermonis libros octo: a fine Aufidii bassi li. 31. Naturalis historiæ li. 37. opus quidē diffusum ac eruditū & alia multa cōposuit. Periit tandē: ut iā diximus: cū in Messanensi classe præesset: ardentē uesuuiū imprudēter uisendo: quinquagesimo & sexto: scilicet: uitæ suæ anno. Hic itaq̧ cū optimus: & uir iustus esset: dum in hac Traiani p̄secutione prouinciam regeret: xp̄iano℞ misericordia motus: quia uidelicet: multi necabant̄: Ad Traianū ip̄m litteras dedit. asserēs inumera hoium millia quotidie obtruncari: in quibus nil mali omnino depræhendebatur. Quibus permotus imperator iussit non amplius christianos esse persequendos. Amicus xp̄ianorum hic fuit

Basilides quidam hereticus uir acutissimus tempestate hac uitæ finem faciens uigintitria uolumina in euangeliis a se confecta post se reliquit.

¶ Dion philoſophus clariſſimus: ex Pruſiæ ciuitate ortus:per hoc idem tempus claruit: & de regno multa conſcripſit.

¶ Agrippa quidam cognomento paſtoris: chriſtianorum ſui temporis doctiſſimus hiſdem tpibus floruit:& Baſilidis prædicti heretici uolumina in euangeliis conſcripta ſua doctrina mirifice cõfutauit:Barrabã a Barthebath eius ꝓphetas.cõficta.ſ.noĩa ad terrorẽ & deũ maximũ Abraxas deridẽs.

¶ Plutarchus Cheroneus pħs:atq̃ hiſtoricus eloquentiſſimus: Traianiq̃ magiſter:ac inſtitutor p hoc ipſum tẽpus & ingenio:& auctoritate maximo in precio habitus eſt.De quo Policrates in ſuis
Bonum hiſtoriis ſic habet.Plutarchus philoſophus homo in ſententiis fidelis:in uerbis luculentus: & in ſa-
documé crario morum tantus arbiter fuit:ut facile principis poſſet dignoſci præceptor.Hic itaq̃ principi &
tum diſcipulo ſuo regnanti quattuor ingerere conatur dei reuerentiam:ſui cultum:officialium diſciplinam:ac ſubditorum affectum & protectionem:qui cũ erudititſſimus eſſet uir:multos ædidit libros: uidelicet:De educandis liberis librum unum:De politica conſtitutione:librum.i.De non iraſcen-
Hic oés do librum unum.De patientia librum unũ.De anima librũ.1.De Homero poeta libros.2.de ma-
uitas a giſtratuũ moderatione:qui intitulaẗ Archigrãmatonus.li.i.atq̃ ſimiliter de ſymphoniacis libros
plutarco edidit. Vitaſq̃ præterea multorũ tam latinorum q̃ græcorum uirorum illuſtriũ diffuſe:eleganterq̃
iſto ædi- collegit.ſ.Romuli.Numæ pompilii:publicolæ:Coriolani:Camiſſi:Fabii maximi:marcelli:ſcipio
tas com nis africani:Quinti Flaminii:Catonis ſenioris:Pauli Emilii:Tyberii Gracchi:ſyllæ:Marii:ſertorii:
memo- Luculli:Craſſi:Põpeii:Iulii Cæſaris: Catonis iunioris:Bruti:Ciceronis:Marci antonii:Galbæ:Ot-
rat tonis:Põponii attici:Ruffi:atq̃ Virgilii:Græcoꝝ uero Theſei: Licurgi.ſolonis:Alcibiadis:Themiſtoclis:periclis:pelopide:Hannibalis:philomenis:Eumenis: Cymonis: Alexandri magni:Nitiæ: Pitonis:Dionis:Demoſthenis:Demetrii:arthaxerſis:arati:euagoræ:platonis:ariſtotelis:Tynicleonis:agis:cleomenis:Lyſandri:pyrrhi:& Homeri:quorũ uitas locis & temporibus ſuis: prout potui abbreuiatas ſuperius inſerui.Scripſit & alia multa:quæ uidere non merui.

¶ Terentius ſcaurus grammaticus(Gelio teſte)huius principis temporibus Romæ floruit qui:uir nobiliſſimus inter cætera de caſeli erroribus librum cõpoſuit.

¶ Egeſippum uirum quidem ſanctiſſimum atq̃ doctiſſimum:hoc etiam tempore floruiſſe Euſebius refert:qui inter alia a paſſione domini noſtri ieſu chriſti uſq̃ ad hanc ætatem:omnes eccleſiaſticorum actuum texuit hiſtorias:ut quorum ſectabatur uitam:dicẽdi quoq̃ exprimeret caracterẽ. Suntq̃ libri.5.quoꝝ principiũ eſt.Bello partico.quod inter.

papa.S. SIxtus papa natiõe Ro.pr̃e paſtore natus:poſt alexãdrũ põtificẽ ſedit ãnos .10. men.3. ii8 5317
Ne mu- dies.21.Vir ſane bonus & rei diuinæ:ut par erat amator:cuius curã optime gerẽs:cõſti-
lieres tuit:Gratiano teſte.Ne a quoq̃ niſi a miniſtris ſacroꝝ ſacrata uaſa tãgerenẗ & q̃maxie
ſacra cõ a fœminis.Et ne corpalia ex alio q̃ ex lineo pãno puriſſimo:cãdidoq̃ fierẽt. Et ne ſa-
tingant cerdotes miſſam:niſi ſup altare celebrarẽt.Statuit etiã ne epiſcopi ad ſedẽ apoſtolicã uocati: rede-
Vt cor- untes a ſuis reciperentur: niſi ſecum deferrent pontificis ſummi litteras plebem ſalutãtes. Cenſuit
poralia quoq̃ ut ſi quis a ſuo grauaretur Metropolitano ꝙ apud ſedem uniuerſalis eccleſiæ appellari poſ-
fiant de ſet:ut habetur.2.q.6.c.Si quis putauerit.Statuit item ne chriſti accuſatio reciperetẗ niſi duorum aut
lyno pu trium teſtimonio comprobaretur.2.q.7.c Accuſatio.In miſſarum quoq̃ celebratione mandauit:
ro ſanctus:ſanctus:dominus deus ſabaoth cantaretur:quia primo:ut dictum eſt:oĩum miſſaruꝫ acta
Sãctus ſimpliciter tractabantur:hic quendã nomine peregrinum genere Romanum:epiſcopum miſit in
Scús gallias:qui cum eos in fide confirmaſſet: ibidem martyrio coronatus eſt.Deniq̃ Sixtus hic tribus ordinationibus in ſeptembrio menſe habitis:in quibus præſbyteros:diaconos:ac epiſcopos per diuerſa loca creauit multos:martyrio coronatur:& in uaticano apud ſanctum petrum ſepelitur.

ADrianus cognomento helius Traiani conſobrinæ filius.15. Ro. Imperator anno.223. ii9 5318
Olympiadis Traiano in imperio ſuccedens:imperauit ãnis.21.Vir per opera:ut helius ſpartianus hiſtoricus ſcribit bonus:ac etiam inter optimos principes merito annumerandus.Nam liberalis ſplendidus magnificus clemens:ac utraq̃ lingua eruditus:necnon & muſicæ medicinæq̃ artis ſcientiſſimus fuit.Qui cũ leges multas cõpoſuiſſet: a populo romano ob benemerita pater appellatus eſt:& non modo romanis:ſed etiam Athenienſibus legem
pontes petentibus ex Draconis Soloniſq̃ ſententia iura cõpoſuit.Quibus etiam Bibliotecam permagni
huius ficam atq̃ inſignem conſtruxit.Et cum uir doctiſſimus eſſet:uirorum etiam doctorum:& quãma
Sepul- xime plutarchi Cheronei:Sexti:Agathoclis:& Oene magni philoſophoꝝ familiaritate uſus & de
chrum lectatus eſt.Idem quoq̃ ſacris Eleuſinæ initiatus:multa atheniẽſibus dona contulit:eorumq̃ pon
maxi. tem Cepheſi fluminis alluuione deſolatum reſtituit:pontemq̃ præterea ſui nominis adhuc extan
Hyero- tem ſup Tyberim in uaticano fecit: ac iuxta illũ ſepulcrũ ſuũ miræ magnitudinis extruxit:qua mo
ſolimæ le ſeu ſepulchro:nũc pontifices romani pro arce utuntur:quæ ſancti Angeli caſtellũ nuncupatur.
urbis in Mirifice quoq̃ ac ſumptuoſe.Et alibi hic clariſſimus Cæſar ædificauit:& potiſſimum in iudæa hie
ſtaura- roſolymã a Tyto:ut diximus:euerſam mœnibus & ædificiis ĩſtaurauit:& adeo eam amplificauit:
tio & ut paſſionis domini noſtri ieſu xp̃i locum ĩtra mœnia cõcluſerit:& ex ſuo nomine helyam appel-
Helya lauit:p̃cepit necnõ iudæo: ſed tñ chriſtianis:ĩtroeundi facultas oĩno daretur. Nã quũ primo chri-
uocatur ſtianis aduerſareẗ:poſtea cognita eorum religione eis admodum fauit:& beneficus fuit. Alexan-

driam quoq; ægypti ciuitatē a Ro.dirutā sua instaurauit īpensa: murū itē in anglia duxit octoginta milibus passuū longitudinis. Tyburtinā uillam nunc ciuitatē ædificauit: & pōpeii magni sepulchrū magnificētissime extruxit atq; innumerabilia alia opa pegit. Tādē & ipse sexagenario maior intercutis aquæ morbo: apud baias cāpaniæ urbē uitæ suæ finē fecit: & puteolis in uilla ciceronis sepultus fuit: ubi Antonius eius successor: tēplo pro sepulchro cōsecrauit. Hic apud Adriā Aprucii urbē ex progenitoribus hispanis ortū habuit: & propterea ab hadria urbe Hadrianus dictus est. Alexandriæ urbis refectio Murus 80. millibus passuū Pōpeii sepulchrum

¶ Cocebas quidā iudæus factionis iudaicæ dux: uir audacissimus: tempestate hac xp̄ianos uariis suppliciis: teste Eusebio. quasi rabie afferatus psequit: & p diuersas orbis ptes in eos adeo exarsit: & quāmaxime in lybia: ubi multa gessit bella: ut interfectis cultoribus: penitus desolata remāserit terra. Et nisi postea hadrianus Impator illuc collectas aliunde duxisset colonias: uacua prorsus remāsisset terra. In ægyptū deinde pueniens Cyrenē & Thebaidem puīncias cruentis seditionibus turbauit. Verū in alexādria prælio cōmisso uictus: plurimūq; attritus aufugit. In Mesopotamia itē rebellantibus iudæis īperatoris iussu ēt bellū illatū: multa eo⁊ milia cruentissima cede delata sunt.

¶ Martyres sub Hadriano passi.

5319 120 ¶ Faustinus & Iouita cōciues brixiani: & incliti xp̄i martyres: psecutione Traiani adhuc sæuiente in principio huius principis apud Brixiā post multa miracula & prædicationis instantiā populorū q; cōuersionē: ac pœnarum experimentū ad ultimum .15. calen. Martii capitali sententia extra urbis portam perpetuum meruere triumphum. Quo etiam festiuitas eo die celebratur.

¶ Calocerus autem prædictorum conciuis: & ipse postq̄ Secūdum in astensi ciuitate ad xp̄m conuertisset: & cū eo apud eandē urbē a quodā Sapricio urbis præfecto multa pertulisset supplicia: in albinum maritimā urbem missus: ibidē pro Christo martyr efficitur.

¶ Secūdus miles inclitus: & athleta xp̄i egregius: p hoc tēpus a Calocero prædicto in ciuitate astēsi in fide xp̄i edoctus: una cū ipso calocero: quū nollēt gentiliū diis sacrificare: saprecius urbis præfectus pice rasinaq; feruētibus caput eo⁊ pfundi iussit: & quū nullā lesionem sentirent: in eorum ora iactari præcepit: id tanq̄ aquam suauissimam bibebant dicentes. Quam dulcia faucibus meis elo quia tua domine. Quo uiso saprecius data sententia: in astensi urbe Secundū decolari præcepit. quo decollato: cōfestim angeli accedētes eius corpus auferētes cū laudibus sepelierūt. Passus est āt hic martyr .3. calē. apri. Eius āt sancti martyris p̄sentia nūc usq; astensis ciuitas plurimū illustratur.

¶ Martianum autem Therdonensem ep̄m post longos carcens squalores: ab eodē saprecio præfecto ibidem passum fuisse historia prædicti secundi martyris testatur.

¶ Seraphia anthiochena uirgo beatissima p hoc tēpus Romæ p xp̄o passa fuit: Quā quum iudex duobus lasciuis uiris illudēdā tradidisset: minimeq; illudi potuisset: nec postmodū ardētib⁹ lāpadibus inflammari: iussu præsidis fustibus durissime cæsa: tertio nonas septembris gladio necata est: quo die eius natale celebratur.

5320 121 ¶ Symphoriosa beatissimi Getuli martyris uxor: & ipsa cum .7. filiis apud tyburtinam italiæ urbem: phoc tp̄s passa est: & primo palmis diutissime cesa: deinde crinibus suspensa: postremo alligato ad collū molari saxo in flumine p̄cipitata est. Cuius corpus frater eius Eugenius uir magnificus colligens sepelliuit. altera uero die iussit īperator septē eius filios p diuersa tormēta interfici: quo⁊ corpora a xp̄ianis collecta uia tyburtina miliario nono cōdita sunt. Natale uero symphoriosæ: & filiorum martyrum .15. calendas. aug. celebratur.

¶ Sabina illustrissima mulier: uxor quondam præclarissimi ualentini: & herodis Metallarii filia: quā seraphia prædicta in fide xp̄i psuaserat: his tumultibus apud Romā in auentino mōte a præfecto urbis nomine elipido: gladio pcussa martyrii palmam adepta est. Ipsius autem natale celebratur quarto calen. septembris.

¶ Euentius & Theodolus uiri clarissimi: & diui Alexā. papæ prædicti dignissimi p̄sbyteri: his tpib⁹ cū ipso papa Alexā. p xp̄o martyres efficiunt. Nā post lōgā carceris sustinentiā cū ipso alexandro ignibus examinati .5. nonas maii decollati sunt: quo die eorum festum celebrari mandatum est.

¶ Eleutherius Messanensis ep̄s: & Anthia eius mater: uita: sanctimonia: & miraculo⁊ uirtute illustres: p hoc tēpus lectū ferreū ignitū craticulā: & sartaginē oleo: pice: ac rasina feruentē superantes: leonibus quoq; piecti: sed minime lesi: nouissime iugulant. Et eo⁊ festa .14. calē. maii celebrant.

¶ Quadratus atheniēsis ep̄s: & apostolo⁊ discipulus: uir utiq; doctissimus: hac tēpestate: ecclesiā grādi terrore dispersam: fide & industria cōgregans etiā librū pro xp̄ianæ religionis defensione cōposuit plenum fidei & rationis: atq; apostolica doctrina dignū. Quo edito: ad ultimū pro ipsius defensione passus est: & ut sanctus habitus: festa eius septimo calendas Iunii aguntur.

¶ Quintus primū tribunus: postea ep̄s factus: p id tēpus apud Illyricū: id est Sclauoniā in Siscia urbe .2. nonas iunii martyr xp̄i obiit. Nā ut Prudentianus ait. Ligato ad manū eius molari saxo in flumine præcipitatus est. Et quum astantibus diu locutus fuisset: ne de eius terrentur supplicio: uix precibus ut mergeretur obtinuit.

¶ Zenon quidem patricius Romanus: & ipse per hoc tempus cum decem milibus & ducentis tribus Romæ ad Guttam iugiter manantem sub hoc tumultu: pro christo interfectus est. Quorum omnium festum septimo idus iulii sub una celebritate recolitur.

Telephorus papa.9. Ieiunii quadragesimalis institutor
Tres missæ in natiuitate dñi
Gloria ĩ excelsis

TElophorus papa natione Græcus:patre anachorita:post Sixtū pontificē:sedit annis un 129 5328
decim:mēsi.tribus: & diebus uigintiduobus. Vir sane singularis doctrinæ & uirtutis:q
Graciano testāte:cōstituit:ut ieiuniū quadragesimale sex ebdomadarū ante pascha re-
surrectionis a cunctis xp̄ianis obseruaret:sicut habef.4.di.c.Accusator: Vtq; in natale
dūi nr̄i iesu xp̄i noctu tres missæ a quolibet sacerdote celebrarenf. Prima.s.in dimidio noctis:qa
Christus natus est.Secūda illucescēte aurora:qñ a pastoribus cognitus est: Tertia in hora tertiarū.
In reliquo uero tpe ante horā tertiaꝶ missam celebrari interdixit.Mādauitq; ut in principio missæ
hymnus ille cantaref:quē angeli cātauerunt:scilicet Gloria in excelsis deo:ut habef de cōse.di.i.c.
Nocte sacra.Tandē & ipse quū q̄ttuor ordinatiões in Decēbrio mense celebrasset: illustrissimū ꝑ
Christo duxit martyriū.Cuius corpus ĩ Vaticano apud Beatū petrū sepultū ꝑhibef. Quo mortuo
cessauit papatus dies septē.

¶ Viri doctrinis excellentes.

¶ Papias hieropolitanus ep̄s Ioānis apostoli auditor & discipulus:ad huius pōtificis tpa fœliciter
peruenit. Vir certe doctissimus. Qui(ut Hierony.scribit)in asia quinq; scripsit uolumina:quæ ex-
planationum domini nostri Iesu christi titulo ꝑnotantur.

¶ Aristodes quoq; dñi nostri Iesu xp̄i discipulus:& atheniēsis phūs:per hoc idē tp̄s floruit:& uolu 132 5331
men xp̄iani dogmatis rōnē cōtinens:una cū q̄drato ep̄o ꝑdicto hadriano principi obtulit. Quo
apologetico libro ab hadriano plecto:cōfestim iniustū existimauit xp̄ianos in dicta cā occidi. Vñ
& asiæ ꝓconsuli scripsit:ut neminem xp̄ianū occideret:nisi de aliquo crimine conuictum.

¶ Iustinus phūs:& in sacris litteris eruditissimus:uir patria palestinus: ex Neapoli urbe oriundus:
& ipse his tpibus pro fide christi multū elaborauit:& multa cōscripsit:& inter cætera contra gentes
librū edidit:quē postea Antonio principi:& eius filiis obtulit:alios quoq; cōposuit libros: uidelicet
de monarchia dei librū unū.Itē librū quē uocauit psaltē.Itē cōtra Triphonē iudæū dialogū.Et con
tra martionē.At cōtra oēs hereses:a quibus hereticis postea pro fidei dignitate mortem sustinuit.

¶ Secūdus atheniensis phūs hoc tpe in precio fuit:qui sēp silentiū seruans: pythagoricā uitā du 135 5334
xit.Cuius taciturnitatis cā hæc fuit:ꝙ cū matrē ꝓpriā de illicito cōcubitu tentasset:& illa recognito
filio assentisset:ut eū cognouit esse filiū:pro pudore spiritū exhalauit.Quod aĩaduertens secūdus id
matri pp suā loquelā accessisse:hanc in posterū a se exegit pœnā:ut de cætero unq̄ nemini loquere
tur:quod cū hadriano rū apud athenas hyeme exigente nunciatum fuisset:ip̄m illico accersiri fecit
quē quum nec salutatōe nec exhortatiōe:aut nimis a taciturnitatis ꝓposito retrahere potuisset. Ad
miratus ipsius taciturnitatē atq; cōstantiā dixit:quare secūda ista silentii lex a te nōnullo modo sol
ui pōt.Saltē uel manu tua obsecro problematibus meis rñdere digneris.Et interrogans iperator di
xit:quid est deus?Ille cōfestim rescripsit.Deus est imortalis mens incōtēptibilis celsitudo: forma
multiformis:multiplexq; spiritus:incogitabilis inq̄sitio:isopitus oculus oĩa cōtinēs:lux indeficiēs:

Sniæ hui9 phi pulchræ

& optimū bonū.Fuere & alia multa hadriani ꝓblemata phō proposita:quæ breuitatis cā omitto.

¶ Aquila ponticus phūs secūdus interpres:post.70.primos interpretes:his tpibus claruit.Et libros
ueteris testamēti ex hebreo in græcū optime trāstulit:& prophetæ uerba de uirgine maria prolata
ad iuuenculā quandā ascripsit:non satis capiens diuina mysteria.

Iginus papa.io

IGinus papa natione græcus:patria atheniēsis patre phō:post Thelophoꝶ pontificem: 140 5339
sedit annis.4.mēsi.3.& diebus quattuor.Vir certe doctissimus:qui epistolā eruditionis
ꝑlenā:de unitate ac trinitate dei oībus christi fidelibus legēdā scripsit:sed & clerū prudē
ter in ordinē redigēs gradus oēs distribuit:utGratianus in canone testaf: ut habef.77.
distin.c.In singulis.Statuit quidē ne quis Metropolitanus suæ prouinciæ ep̄m alicuius criminis fa-
ceret reum nisi prius a cōprouincialibus episcopis eius causa fuisset cognita:ut.8.q.3.c.Salui in om
nibus.Censuit item:ne soboles ex secūdis nuptiis suscepta cōsanguinitati prioris uiri ullo modo co
pulari debere.36.q.io.c.Siqua mulier.Voluit etiam ut ecclesiarum consecrationes semper cū mis
sarum celebratione fierent:de conse.disti.i.c.Omnes basilicæ.Vetuit quoq; ne ligna reliquaue ec-
clesiarum materies in prophanos usus conuerti:de conse.dist.i.c.Ligna.Item uoluit unum saltem
patrinum & unam matrinam in baptismo uel confirmatione interesse:de cōse.di.4.c.In cathecis-
mo.Deniq; cum de deo:deq; hoībus benemeritus fuisset: & ordinationes ter in Decembrio mēse
habuisset:tertio idus ianuarii martyrio coronatus est:& apud sancti petri corpus sepult9.Quo mor
tuo cessauit episcopatus dies.3.

¶ Syrus papiensis dignissimus episcopus:qui superioribus temporibus a beato Ermagora aquile
giensi archiepiscopo prædicandi gratia: Ticinum seu Papiam missus fuerat:quum ibidem primū
christi euangelium prædicasset:& multos ad catholicam fidem conuertisset:etiam maximis mira
culis & uirtutibus eandem fidem confirmauit.Et non modo Ticinum:sed etiam Genuam mariti
mam ciuitatē.Derdonam:Astēsem:& reliquas uicinas urbes:una cu3 Iuentio præsbytero prædica
tione & uirtutibus christi iugo subiugauit.Deniq; ad propriam sedem reuersus:hoc anno senio cō
fectus:glorioso fine in domino quieuit.

¶ Photinus autem & ipse Lugdunensis episcopus:uir singularis doctrinæ & uirtute insignis:hisdē
temporibus Isidoro teste:iam nonagenarius constanti animo martyrii coronam:accepit.

TYBVRTINA CIVITAS

Tyburtinam latinæ regionis ciuitatē:q̄ hodie uetus Tibur appellat̄:per hoc tēpus. Hadrianus īperator:& helius spartanus historicus testat̄: miro sumptu fabricauit:& ex uilla oppidū fecit: hæc q̄ppe ciuitas.16. passuū milibus a Roma distare uidet̄: & iuxta aniené fluuiū in cliuoso loco cōstituta est:quā tn̄ ciuitatē longe ante Romanā urbe3 a græcis originē & cōditionē habuisse: Strabo & Virgi.uolunt. Aiunt.n.ipsius primum conditorē fuisse q̄dā Tyburtus Coracis & Catilli frater: hi nāq3 fratres thebani fuere:qui post thebanoꝝ interitū a patre in Italia ꝑgeniti: singuli postea oppidu3 ex suo noīe cōstruxere:q̄ testis est q̄dā mons propinquus:q̄ Cattillus adhuc dicit̄: & Corax aliud oppidū famosum inter uolscos erexit. Fuit itaq3 Tyburtina hæc quondā nobilis ciuitas:cui etiā testimoniū ꝑhibent ꝑpinquæ adhuc extantes ipsius antiquæ ciuitatis ingentes & magnificæ ædificioꝝ ruinæ:quæ dignitatē urbis præ se ferūt. Eō siquidē loco tyburtinus lapis fortissimus fodit̄:qui ad cōstruēdā:cōseruandāq3 romanā urbē multū adiumēto fuit. Hāc.n.urbē Federicus cognomēto Brbarossa: ab aliis theotonicis superioribus ānis dirutā reædificauit:& deīde multi sūmi pōtifices multiq3 cardinales auxere:& multis ædificiis illustrauere. Ex hac simplicius Roman⁹ pōtifex:& alii uiri sciētia & dignitate clarissimi ortū habuere. Tyburtinus lapis

5339 140 Antonius cognomēto pius.16.Ro.Imꝑator. Olympiade.229.post hadrianū īperii prīcipatū suscipiēs. Imꝑauit una cū Aurelio lucioque filiis ānis.22.& men.3. Hic:ut Helius spartanus historicus scribit:fuit hadriani gener & ꝑ adoptionē filius:cuius ꝑgenitores:ut Iulius capitolinus aut:hispani fuere:uir q̄dē optimus:qui īperio suscepto tāta cū modestia & benignitate īperauit:ut merito Pii cognomētū adeptus:& patriæ pater appellatus sit. Nulli q̄ppe unquā tum priuatim:tū publicæ acerbus fuit. Et hoc uerbū ꝑsæpe dixisse ferūt malle se unū ciuē seruare quā mille hostes ꝑdere:nā tantæ religiōis:pietatis:grāæ:humanitatis:clemētiæ:iustitiæq3: ac modestiæ præditus erat: ut cū Nūma pōpilio bonoꝝ oīum sn̄ia merito cōparari possit: ob quod multi reges:multæq3 natiōes positis eius iussu armis ad eū cōtrouersias:cunctas litesq3 deferrent:eiusdēq3 sn̄iæ statim parerēt.ꝑp quæ merita ꝑpl̄s Ro.post cuius obitū illū inter deos referri uoluit:cōstruxit aūt hic tū Romæ:tum alibi multa ædificia:inter quæ: ut Helius spartanus refert terracinensem portū īstaurauit. Demū quū esset annoꝝ septuagintaduoꝝ apud Lorium uillam duodecimo ab urbe miliario distantem e uita discessit. Antoni⁹

5343 144 Pius papa natione italus:patria aquileiensis:p̄re Ruffino:post lignu3: sedit annis.11.alii aūt nouē tn̄ dicunt. Vir sane doctus atq3 eruditus. Qui Gratiano teste cōstituit. Siq̄s sæculariū temerario ausu ecclesiæ alicuius prædia occupare ꝓsumeret:sacrilegii pœna puniret̄:ut habet̄ in canone.12.q.2.c.prædia. Eadēq3 cōstitutiōe mādauit:siq̄s ecclesiā uastaret:& sacerdotes ꝑsequeret̄:ipsa cēsura punirent̄.17.q.3.c. Sicut qui. Statuit itē ne q̄ uirgo sacro uel amne cōsecraret̄:nisi.25.annoꝝ esset ætatis:& id in Epiphaniæ die fieret.2.q.1.c. Virginis. cōstituit quoq3 ut sanctū dn̄i pasca a fidelibus xp̄ianis:nō nisi dn̄ico celebraret̄ die de cōse.di.3.c.Nosse uos uolui:de hoc q̄dā magnā cōsuetudinē cū Hermete habuit:q̄ librū titulo pastoris prænotatum scripsit. Quo q̄dē in libro Angelus pastoris ꝑsonā inducēs ei mādauit:ut oībus ꝑsuadeat pasca die dn̄ico celebrari:quod & fecit. Illis aūt sacerdotibus penā statuit:q̄ negligētes in attractādo xp̄i sanguine & corpe aliq̄d pite ꝑmitterēt. Et ubicūq3 credidissent lābi præcepit. Statuit præterea q̄spiā hereticus ex iudæoꝝ heresi ueniēs ullo modo susciperet̄:aut baptizaret̄: hic ēt Praxedis sanctissimæ fœminæ rogatu. Thermas nouati in honore sororis.s.diuæ pudentianæ uirginis dedicauit. Verum post ingētes uirtutes habitis ter ordinatiōibus men.decēb. Christi martyr obiit:& apud beati petri corpus in Vaticano sepelit̄. Cui⁹ natale.s.idus iulii celebrat̄:& tunc cessauit ep̄atus dies tredecim. Pius papa.xi. Pascha quo die celebrari debet

Policarpus Ioānis ap̄li discipulus:uir doctissimus atq3 sanctissimus Smyrneæ ciuitatis ep̄s:& totius minoris Asiæ princeps & p̄r hoc āno pio prædicto præsulante Romā ueniēs multos ab heretica prauitate uerbo & exēplo ad uerā fidē cōuertit. Sed tandē a Marcho antonio & Lucio principibus captus in amphiteatro ꝑducit̄:ubi uniuerso ꝑplo aduersus eū ꝑ sonante igni traditus est. Cum quo etiā.12.ex philadelphia ueniētes martyriū cōsumauere:hic itaq3 doctissimus quū esset: unā ad philippenses scripsit epistolā:quæ etiā in nōnullis legebat̄ ecclesiis: passus est āt policarpus. hic.7. calen. Februarii:quo die festa eius celebrantur.

Cerdo quidā hereticus:a quo cerdoniani heretici nomen accepere: per hoc tempus insaniēdo uaticinare simulat:cuius opinio fuit:quod spiritussanctus non in apostolis:sed in se solum traditus fuerit. Asserebat nanq3 duo fuisse principia contraria:ut habet̄ in canone.24.q.3. Heretici pessimi oēs isti

Mation itē hereticus prædicti discipulus:stoicus quidē ph̄s: & ipse ꝑ hoc tēpus una cū magistro

suo delirare cœpit dicens: Christum patrē nō fuisse nec esse uerū creatorē: q p filiū mundū fecerat: sed alterū bonū tm̄: alterū uero deū iustū esse asserebat tanquā duo cōtraria principia: creationis sci licet & bonitatis: sicut hēmus in canone.24.q.3.c. Quidam: hic quū aliqñ policarpo prædicto Romæ obuiā factus fuisset: interrogaretq; an se agnosceret. Cognosco rñdit policarpus primogenitū diaboli: huius aūt secta post eius mortē uarie diuisa est: ut infra ubi de apollonio martyre dicem9.

¶ Valentinus alius hereticus platonicus phūs: a quo ualentiniana heresis noīata est: hisdē tpibus ortū suscipiens dicebat & prædicabat: quod xp̄s nihil de corpore beatæ uirginis mariæ suscepisset: sed p eā tanquā per fistulam purus transisset: ut eodem canonis capitulo patet.

¶ Viri disciplinis excellentes.

¶ Mileto seu miletus natione Asianus sardiensis ep̄s Frontonis infrascripti oratoris discipulus: in tpe isto floruit: & multo in precio fuit. Et librum de xp̄iana doctrina ad. M. Antoniū dedit: cuius in geniū Tertulianus: ut scribit Hiero. mirum īmodū laudat. Dicitq; a multis xp̄ianis: ut ꝓphetā fuisse honoratū. Eo quod multa ꝓphetica scripserit testimonia: ex qbus ista extāt opuscula. De pasca li.3 De ecclesia uniuersali li.i. De generatione Christi. li.i. De ꝓphetia xp̄i librū unū. De baptismate librum unū. De uita ꝓphetaꝝ libꝝ unū. De ueritate librū unū. De apocalipsi librum unum. De diabolo librum unum. Eglogarum libros sex: & alia multa. 145 5344

¶ Theophilus antiochenæ ecclesiæ ep̄s: & ipse cū prædicto his diebus floruit: & cōtra martionem prædictū hereticū librū edidit: & alium cōtra hermogenis heresim. Tria quoq; uolumina contra Etholū cōposuit: atq; ad ecclesiæ catholicæ ædificationē alios breues & elegantes edidit tractatus: secundum in euangeliis. Salomonisq; prouerbiis commentatus est.

¶ Apollinaris hieropolitanus ep̄s & ipse ob doctrinā & sanctitatē p id tēpus multo in precio fuit eo quod de fide xp̄i uolumē egregiū ediderit: quod & Marcho antonio obtulit. Sed & alios aduersus gentes.5.li. scripsit. & aduersus cathaphrigas duos: q & tunc cū prisca & maximilla uaticinātes delirabant. Extant & alii duo eius de ueritate libri.

Snīa notabilis ¶ Thaurus Berithus in platonica disciplina phūs celebratissimus hoc tpe clarus fuit: & multa cōposuit. Cuius hæc memoranda fuit snīa: in publico mos populi: sed in priuato ius naturæ gētiumq; seruetur. Cuius præstantissimi uiri Aulusgellius grāmaticus auditor fuit.

¶ Phauorinum quoq; ph̄m & oratorem ph̄andi dulcissimū cū supradictis Romæ floruisse cōstat: cuius quidem gressus quocunq; iter Aulusgellius subsequi conatus est. Ita enim homines sermonibus demulcebat: hic etiam nonnulla cōposuit monumenta.

¶ Aulusgellius Romanus orator & insignis qdē grāmaticus: hoc ēt tpe clarus existēs agnoscit: qui inter cætera suæ uirtutis opa: cū e Roma p hyemē in Atticā proficisceret terram: de grāmatica cōmentarios celebres eddidit: quos in.20. libros diuidens de noctibus atticis titulo prænotauit.

¶ Ptolemæus pheudensis rex natiōe alexādrinus historicus & phūs ac insignis astrologus p hoc tēpus insignis agnoscit: sicut ipsemet in.5.9.&.io. maioris sui opis testatus est: qui uir præstātissimus plus astronomiæ addidit: quā id totū quod ante iuenit: nā & Almegistū opus diuinū & prospectiuū edidit. De Iudiciis ēt quadripartitū opus. Et centilogiū ac alios multos cōscripsit libros. Vixitq; annis.88. Ex eius aūt puerbiis duo notāda hic inserimus. Inter hoīes qui nō curāt in cuius manus sit mundus: hic mūdo altior est. & illud: qui p alios nō corrigit ne alii per eum corrigentur: quāto magis finis appropinquaueris: tanto bonum cum augmento operare.

Almegistus liber ꝓuerbiū notabile

Ptolemei proverbia.

¶ Galienus medicus doctissimus & suæ ætatis: ac deinceps singularissimus asianus ex pgamo oppido oriūdus: p hæc tpa: ut de seipso ipsemet multis ī in locis cōtestatus est: Romæ floruit: uir oiu3 eruditissimus: q ea in arte p̄ter Hyppocratē oēs supasse creditur: eo q̄ multos cōposuerit libros: & oīa Hypocratis scripta miro explanauit ingenio. Tradunt enim græci in facultate ad centum quinquaginta uolumina eum edidisse: de quibus hæc pauca habentur uidelicet. 147 5346

De demonstratione	Librum secretoꝝ suoꝝ admonere	Librum Tegni
De elementis	De pulsibus & urinis ad glautonē	Librum microtegni
De complexionibus	Librum q dicit achinagoga	Librum teraputice
De malitia cōplexiōis mētis	De uirtutibus farinaciorum	Librum Tabe
De natura hominis	De motibus liquidis	De catharaticis
De inæquali distēperātia	Cōmentaria in libro suo	De differētiis febrium
De redargutiōe simulātiū ægritudīes.	De pulsibus q introducunt	De temporibus febrium
De enexio. De calido & frigido.	De utilitate pulsuum	Antidotarium
De uirtutibus naturalibus	De introductione pulsuum	De dieta & cura
De cōplexiōe pulsuum	De differentia pulsuum	De exercitio cum pila
De bona habitudine	De causis pulsuum conuito	De regimine sanitatis
De meliori habitudine	De compendio pulsuum	De cura lapidis
De optima habitudine	De significatione per pulsum	De Chrisi: De Tippo
De heresibus: De alimentis	De iuuamēto anhelitus	De creticis diebus
De cōstōne libroꝝ ī medicina	De iuuamentis membrorum	De interioribus
De ægritudinibus. De disma,	De accidente & morbo	De anothomia: De uoce

Librum

Librum introductorii	De humoribus:De uindemiis	De doloribus uulnerum
De simplicibus medicinis	Passionarium:De flobotomia	De malo anhelitu
De simplicibus:De ꝓprietate	De febribus ad glauconem	De simplici medicina
De experimētis passionariū	De apostematibus	De perfectis medicinis
Libros diademiarum	De nō dispēsantibus corpus suū	De substātia uirtutum
De alchimia cuius titulus est	De medicinali experientia	De practica
De ramo pomi congelati	Epistolarum librū ad patrianū	Et alia multa

Huius itaq̧ celeberrima fuit sniā. Sciētia in insensato nō prodest:nec ei qui nō utit:ꝓdest sensus. Snia bona

¶ Apollonius stoicus natione chalchidichus:& Basilides scyropolitanus phi:hoc ipso tempore illustres fuere: & seueri īperatoris præceptores esse meruerunt.

¶ Trogum pōpeium historicū cū his floruisse cōstat:eo q̧ totius orbis historiā a Bello Nini Regis assyrioꝝ patre:usq̧ ad Monarchiā Cæsaris latino cōscripsit sermone:& in quattuor & quadraginta eaꝫ distinxit libros.Quoꝝ epithoma:idest abbreuiationē.Iustin⁹ eius discipulus fecit:a quo & nos nonnulla ad uerbum excerpsimus.

¶ Basilides illustris scyropolitanus phūs seueri cæsaris:ut diximus:magister:hisdē tpibus athenis in precio fuit. Ad quē & ad Thaurū phūm:ut Gelius scribit: Credes præses cū patre aliqñ uisendū:cognoscendūq̧ athenis uenit:Quos Thaurus in domo suscipiens:primo inuitauit patrē:ut sederet.Ille aūt noluit:sed de filio cōfestim ait.Sedeat hic primus qui romani po.magistratū gerit.Tunc pře sedente apposita est:& filio altera sella.at Thaurus:ut erat phūs doctissimus:mox his qui cōuenerant de hac re uerbū inter cætera fecit dicēs.In publicis patrū iura cū filioꝝ iuribus: qui in magistratibus sunt cōstituti:inter eos quiescere debet paululū:sed quū extra rēpu.in domestica re: atq̧ uita dum sedet:ambulaturq̧ in cōuiuio quoq̧ familiari discūbitur inter filiū magistrū & patrē priuatū honores publicos:naturales autem seruari æquū & iustum est. Nota pulchre

5354 155 Anicetus papa nationе Syrus: de Vico Marco:uel ut damasco placet:de Homusia patre Ioanne post piū pontificē:sedit annis.9.men.4.& die.3.uir utiq̧ sanctitate & moribus insignis:qui uniuersali ecclesiæ cōsulens:ne moribus insolentiū labefactaret.Gratiano in decretis testante:instituit:ne clericus secundū apostoli præceptū oīno comam nutriret:ut habet.23.di.c.Prohibete fratres.Ne ue eps a paucioribus q̄ a tribus cōsecraret epis.Sic a principipio Anacletus ut dictū est.Cōstituerat.6.q.di.c.Cōprouinciales epi. Vbi uero metropolitanus esset cōsecrādus oēs cōprouinciales adessent:sicut eidē oēs obedire tenent.66.di.c.Ab oībus suæ.Statuitq̧ præterea ne archiepi nisi ex singulari titulo primates se noiare pmitterent:nisi priuatas remisissent sedes.100.di.c.Nulli.Voluit itē ne eps metropolitani sui crimē ad aliū q̄ ad primatem.i.patriarchā aut ad sedē apostolicā deferret.8.q.3.c.Archieps:tandē uero postq̄ ordinatiōes.5. in decēbrio mēse habuisset:multosq̧ epos ac sacerdotes & diaconos creasset.15.cal.maii martyrio coronatus est:& uia salaria in Calixti cimiterio sepultus.Quo quidem die eius natale celebratur. Et tunc uacauit sedes dies septem. Anicetus papa.12. Clerici ne comā nutriant

¶ Praxedis uirgo sanctissima beatissimi pudentis ciuis romani filia : & gloriosissimæ pudentianæ uirginis soror:uirgo si quidē in diuina lege eruditissima:ꝑ hoc tēpus præsulante Anicleto prædicto: postq̄ patrimoniū suū una cū sorore prædicta in sustentatione pauperū erogasset: & totū uitæ suæ tēpus in uigiliis & orationibus atq̧ ieiuniis assiduis contriuisset: & uniuersam familiā numero.90 manumisisset:atq̧ post cū multoꝝ martyrū corpa sepelisset:& ipsa beatissima.12.calē. Augusti migrauit ad dnm coronā iustitiæ acceptura.Et uia salaria iuxta sororē suā pudentianā in cimiterio priscillæ sepelliť:Quo etiā die eius natale a cunctis fidelibus celebratur.

5362 163 Marcus Antonius q̄ uerus cognomēto phūs:Gallus natiōe: ut Helius spartanus historicus testať.17.Ro.īperator post antoniū pium eius fratrē īperauit ānis.19.& mēse uno. Olympiade aūt.234.& una cū Lucio eo modo aurelio eius patre īperare cœpit.Hi primum imperiū æquo iure administrarunt:quū usq̧ ad hoc tēpus singuli singulariter augusti fuerint:qui cōtra parthos bellū sumptū:simul admirabili uirtute & fœlicitate gessere: & Vologesum eoꝝ regē:qui nō modo armeniā:sed Cappadociā:syriāq̧ uastauerat:represserūt:sed & multis hoīum milibus in deditionē acceptis:ambo de parthica uictoria magnifice triūpharunt:Verum nō ita multo post Cōmodo e medio sublato Antonius solus imperiū tenuit:quē certe ob eius præstantissimā uirtutē laudare plurimū licet.Quippe qui ad nullū rei euentū nunq̄ se extulit.Tātæ.n. fuit soliditatis ui eiusdem uultus:quāuis fortuna aduersa semper fuerit habitus:litterarumq̧ semper studiosus:& quammaxime philosophiæ.Nec propterea ipsa philosophia illum a rebus īperii & bellicis retardauit:quia teste Eusebio.Germ anos:Marcomanos:Seq̄nos. Sarmatasq̧ ingenti fœlicitate una cū filio eius eo modo antoniū supauit: & de eis triūphauit.Iturus aūt ad hoc bellū quū nō haberet:unde stipendia militibus suis daret:exhausto.f.ærario:oēꝫ īperatoriā suppellectilē: oēmq̧ uxoris ornatū uendidit:& precia mœrētibus dedit.Verū quū postea supato hoste ī patria rediisset: emptoribus ꝑcia restituit.Nemini tñ molestus fuit:q̄ empta reddere noluisset:sed ī oībus de rep.liberalis extitit:& in tributa q̄busdā ꝓuinciis remisit.Fiscaliū quoq̧ tituloꝝ monumēta in foro cōgesta cōcremari iussit.Leges ēt sæuiores nouis cōstōnibus tēperauit:pp quod ita factū est: ut ab oibus Imperium per hoc tps p duos administrari ceptū ē Optia hois liberalitas

ita diligeret: amareturq; ut sacrilegi nomē incurreret: q imaginē eius domi nō haberet. Postremo in panonia constitutus: repentino morbo interiit: & ab oībus acclamantibus inter deos relatus est.

Fœlicitas Roma. foe mīa matrōa siqdē sanctissima: p hoc tps: una cū septē filiis. s. ianuario: fœlice: philippo: syllano: alexādro: uitale atq; marciale Ro. martyriū suscepit. Et primo qdē ianuarius primogenit⁹ post uirgaꝝ uerbera plūbatis occisus est. Fœlix uero & philipp⁹ fustib⁹ macerati. Syllanus deinde ꝑcipitio itereptus. Alexāder deniq; & uitalis atq; martialis capitali sñia sunt puniti: nouissime aūt & mr̄ ipsa Fœlicitas ꝑter matrū cōsuetudinē: & ipsa gladio necata ē. De cuius uirtute ꝓstantissima: diuus pr̄ August. sermonē edidit dignissimū dicens. Magnū spectaculum ante oculos fidei nostræ positum est. Eius autem natalitius dies celebratur sexto idus iulii. 164 5363

Alii quoq; multi tēpestate hac diuersis ī locis martyrio sunt coronati: utpote polycarpus episcopus cum. 12. de quo dictū est: sed & sancti Faustinus & uictor milites cum uxoribus apud mediolanum Valerianus uero & marcellus Gaius & nouatus cū uiginti aliis martyrii palmam adepti sunt.

Sother Papa. 13

SOther papa natiōe cāpanus: ex fundano oppido p̄re cōcordio natus: post Anicetū pontificē: sedit ānis. 9. mē. 3. & die. 21. qui multis in piculis licet cōstitutus fuerit: animū tn̄ ad res diuinas quoad potuit semp cōuertit. Et multa eā obrē Gratiano testāte: cōstituit: uidelicet: ne mōacha aliq ullus attractaret pallas: seu calices: patenas: corpalia: & his similia cōtingere præsumeret. Neue thus ante altare poneret dū sacrificia fierēt: ut habeť ī cañ. 23. di. c. Sacratis. Statuit ita ne ullus sacerdos missarū solēnia: nisi duobus saltē præsentibus: & ipso tertio præsente celebrare tētaret: de cōse. di. 1. c. Hoc quoq;. Mādauit insup unicuiq; fideli: ut in dñi nr̄i cœna eucharistiæ sacramētū recipet: de cōse. di. 2. c. a qbus eni in cœna. Instituitq; præterea: ne q̄ haberet uxor legitima: nisi quā sacerdos ex instituto bn̄dixisset: & quā parētes solēni pōpa xp̄iano more marito collocassent: quā et paranymphæ de more custodiuissent: præcauētes multa picula: quæ in nouas nuptias euenire solēt. Deniq; cū qnquies ordinatiōes in decēbrio mēse celebrasset: in qbus præsbyteros octo: diacones nouē: & episcopos per diuersa loca undecim creauit. x. calē. maii martyrio coronatur: & uia apia in Calixti cimiterio sepelitur: & nunc uacauit sedes dies. xxi. 169 5368

Nemo nachæ sacra cō tingant

Cathaphrigarum heresis exordium.

Montanus heresiarcha pessimus: natiōe phrygius: p hoc tēpus in phrygia cōparēs: paclitū se nominauit: & multos seduxit: & eādē regionē cū uicinis regionibus multis: ac multis erroribus infecit. Ibiq; & priscā ac maximillā clarissimas mulieres adeo seduxit: ut relictis uiris suis secū publice incederent: quæ etiā ab eodē adeo dementatæ sunt: ut affirmare præsumpserint illius inspiratiōe euasisse ꝓphetissās. Ex eo nāq; Cathaphrigæ heretici ꝓuenere: qui donū spiritussancti nō ī apostolis: sed ī se tm̄ traditū fuisse affirmabāt: ut habeť in canone uigesimaquarta. q. 3. c. Quidam. 170 5369

Heretici pessimi tres

Apelles alius hereticus: his tpibus in græcia fuit. q dicebat: q deū quē colebat ignorabat. Eius aūt hæc erat opinio atq; ptinacia: quod xp̄m non deū in ueritate: sed hoīem in fantasia hoībus apparuisse affirmabat. Hunc Theodocion uir eruditissimus hereticissimum appellat: & suis scriptis ꝓ commode irridere conatur.

Tacianus alius quoq; hereticus: p hoc tēpus in græcia fuit: hic doctissimus fuit xp̄ianus: & quam diu ab ecclesiæ latere nō discessit: nominatissimus extitit: & multa cōscripsit. E qbus: ut testať Hieronymus cōtra gentes liber fuit: ab isto nāq; eueraticæ hereses cognominatæ sunt. Quoꝝ præcipuus quidā noīe seuerus fuit qui postea heresim augens: eius sequaces seueriani heretici sunt nuncupati: hi oēm coitū spurcum putabant: & alia multa consimilia delirando affirmabant.

Viri disciplinis excellentes.

Dionysius Corinthioꝝ ep̄s tēpestate hac: Eusebio teste floruit. Cuius tanta eloquētiæ industria fuit: ut non solū suæ ciuitatis populi: uerū etiā & aliaꝝ urbiū ac ꝓuinciaꝝ ep̄os suos erudierit epl̄is. Ex quibus unam ad lacedæmonas: aliam ad athenienses: tertiam ad nicomedienses. Quartā uero ad Cretenses: ac quintā ad ecclesias ponticas: & sextā ad Romanos scripsit perutiles. 175 5374

Pinetus cretensis ep̄s: uir doctissimus atq; eruditissimus: his tpibus existēs prædicto Dionysio elegantissimam scripsit epistolā: in qua docet non semper lacte populos esse nutriendos: sed solido esci debere cibo: ut ad spiritualem ꝓueniat senectutem.

Philippus alter cretensis episcopus: de quo idem dionysius prædictus meminit in epistola. s. quā ad eandem scribit ecclesiam: per hoc tempus in precio fuit. Et inter reliqua aduersus Martionem hereticum præclarum edidit librum.

Musianus non ignobilis doctor: & ipse p hoc tp̄s librū contra quosdā ab ecclesia catholica ad eucratiatarum heresim declinantes scripsit: quoꝝ opinio cum seuerianis conueniebat. Hic etiam omnem coitum putabant spurcum: & cibos quo deus humano proposuit generi damnabant.

Modestus etiam eruditissimus doctor: per hoc tempus in precio existens librum aduersus Martionem hereticum scripsit.

Melchiades alius quidam doctissimus doctor: hoc ipso tempore (ut Hiero. scribit) contra Montanum: priscamq; ac maximillam uolumen edidit præcipuum: atq; aliud contra gentes: iudæosq; scripsit. Nec non & apologeticum quibusdam dedit principibus.

Opianus Cilex poeta: hoc quoq; tpe Elentichā redargutionis plenā miro splēdore conscripsit.

Frontonius

¶ Frontonius dignissimus orator: de quo diuus scribit Hiero. p hæc tpa floruit: & multa cōposuit hic Marcum Antonium uerum nunc Imperatorem in latinis litteris habuit auditorem.

5377 178 Eleutherius papa natione græcus: patria nicopolitanus: patre Abūdio post Sotherē pon ti. sedit. annis. 21. mē. 6. die. 5. Hic quū pōtificatū inisset: pax ecclesiis data est: & Gratta no testāte statuit: ne qs xpianus ob aliquā supstitionē: ullū sibi respueret genus: quo hu mana cōsuetudo uesceref: hoc qppe Seueriani dānabant heretici. Mandauitq; præterea nullū a suo gradu debere deiici: nisi accusatus & criminis reus cōuinceref: sicut in cā. 2. q. i. c. Nil cōtra: & exēplo saluatoris: q Iudæ pditoris errorē: licet rei nōdū tñ cōuicti: ita æquo tulit aīo: ut qcqd interim egisset p dignitate apl̄atus ratū firmūq; habere uoluit: prohibuit ēt: ne absente eo quē accusator reū facit: ulla in cā cernereť. 3. q. 8. ca. Caueāt iudices. Statuit itē: ne qua res sentētieť anteq̄ certis demōstreť iudiciis. 3. q. 5. c. Iudicātē oportet. Hic ī pricipio sui pōtificatus a Lucio Britānico Rege epl̄am accepit: qua rogabať: ut se suosq; oēs baptizare dignareť: cui Fugatiū & Damianū uiros optimos misit: q regē ipm & ppl̄m oēm baptizarēt: quo baptizato data est q̄si ubiq; pax ecclesiis: & nomē xpi mirū imodū excrescere cœpit: & q̄maxime Romæ: ubi multi nobiles cū cōiugibus & liberis baptizati sunt. Tandē ordinatiōibus ter in meñ. decēb. habitis: ubi p̄sbyteros & diaconos atq; epos p diuersa loca creauit. mltos sine martyrio dies obiuit. Cuius corpus apud sanctū petrū in uaticano. 7. calē. Iunii sepeliť: quo ēt die ei9 festa celebranť: & tūc sedes uacauit dies. 5. Eleutherius papa. 14.

¶ Anglia Insula christi fidem recipit.

5379 180 ¶ Lucius anglo℞ rex Colli regis Susti filius: hoc āno apud anglos seu britōes regnū accepit: sed q̄ tū regnauerit nō habeť. Qui regno suscepto mox a dño uocať: & Eleutherio isti pōtifici maximo litteras supplices dedit: ut illū intra xpiano℞ nume℞ admittere dignareť. Cuius p̄cibus motus pōtifex: cōfestim Fugatiū & damianū religiosissimos uiros eo misit. q regē ipm una cū uxore ac toto fere ppl̄o baptizarūt. Erāt tūc in anglia idolo℞ pōtifi. 25. quos Flamineos uocabāt. Inter quos tres archi flamines habebanť. Quo℞ i loco tres archiepi fuerūt cōstituti. Prothoflaminū uero loco primitiua ecclesia patriarchas cōstituit. Verū Lucius hic baptismo suscepto: mox imobilia cuncta pridem gentiliū tēplis collocata Christi ecclesiis ampliata cōtulit. Quo postea sine liberis decedente. Seuerus Romano℞ legatus loco sui in regnū successit: qui & uallū in regno augusti more cōfecit. Post quem Bassianus eius filius ex matre Britānica susceptū regnum accepit. Quid autem postea gestum sit non habemus.

5381 182 Comodus. 18. Ro. īperator: post. M. An. Ve℞ patrē suū: āno. 2. 229. olympiadis īpare cœpit: & ipauit ānis. 13. Vir qdē īpius: & Nerōi p oīa simillimus: quē sola p̄næ uirtutis gr̄a tolerari fecerat: q qdē Comodus oībus fuit incōmodus: & nisi cū p̄re cōmune habuit: sed in oīa dedecōra luxuriæ obscœnitatis uitia se ingnauit: ob cuius flagitiosā3 & pestiferā uitā: ut Helius spartanus histo. scribit: urbs ipsa Romana pœnā tulit: na3 capitoliū fulmis ictu una cum egregia illa Biolioteca maio℞ cura fabrefacta: & cæteris circūpositis ædib9 dei iudicio cōcrematū suo tpe fuit: Quo qdē incēdio multa urbis pars solo æquata ē. Tātæ nāq; temeritatis fuit: ut colloso capite sublato: suæ imaginis caput loco iussit apponi. Et. 7. meñ. septēb. a se appellari uoluerit: q̄ oīa post eius mortē abrogata sunt: sed ipse ēt mortuus: ut hūani generis hostis ab hoībus adiudicatus est. Adeo. n. eius uita flagitiis contaminata odio cunctis erat: ut in domo uestali strangulatus fuerit. Comodus

¶ Viri disciplinis excellentes.

5384 185 ¶ Apollonius senator Ro. uir eruditissimus p hoc tēpus floruit: & insigne uolumen Comodo obtulit: qd qdē piucūde in senatu legere fecit: sed postea a seruo pditus: q xpianus esset ex senatus cōsilio. 14. cal. maii pro xpi cōfessione capite truncatus: xpi martyr efficiť: quo qdē die eius ānua celebrať dies: post cuius mortem multæ inualuere hereses: & q̄ maxime Martonistarum: quorum alii unum principium fatebantur: alii. 2. alii. 3. & tres naturas in deo esse abrogabant.

¶ Eusebius pontius uincentius ac pegregius uiri nobilissimi romāi p hoc tēpus. Comodo augusto pro fide xpi necātur: hi nāq; i. eculeo leuati & neruis acerrīe distēti: deinde fustibus crudelissime cesi: sed cū iudæi laude adhuc pmanerēt fidelissimi usq; ad emissionem spiritus mactati fuerunt: quorum natale celebrať. 8. calen. octobris.

¶ Serapion antiochenæ ecclīæ eps: p hoc tps: teste Hiero. doctrina & eloquētia īsigni p̄mū fuit: & utilē ualde epl̄a3 ad quosdā de heresi mōtani īfectos scripsit atq; alias mltas breues edidit epl̄as.

¶ Theophilus Cæsareæ palestinæ eps: q̄ olim Turris Strationis dicebať: tēpestate hac secundum Hieronymū claruit: & utilē ualde epistolam: seu libellum de pascha edidit.

5388 189 ¶ Bachylū quoq; corinthio℞ episcopū ui℞ scīa & disciplina clarissimū his annumerādū dicimus pro eo q suo & oīum achaiæ episcopo℞ nomine elegantem de pasca edidit librum.

¶ Iuliū pollucē grāmaticū & Rhetorē ornatissimū p hæc tēpora floruisse constat: pro eo q librū de rerum uocabulis copiosissimum ad Comodum imperatorem scripserit.

¶ Theodotiō p̄ria Ephesinus uir doctissimus & multa℞ lr̄a℞ sciētissimus tertius diuina℞ scripturarum interpres cum superioribus floruit: qui præter interpretationem & translationem etiam alia multa de religionis christianæ laudibus reliquit monumenta: Hic Taciāi uiri eruditissimi prædict. anteq̄ in heresim incideret: discipulus fuit.

Victor papa.15.

VIctor papa natiōe apher.patre Fœlice:post Eleutheriū pōtificē sedit ānis.x.mē.3.& die 193 5391
bus decē:q xpianæ.reip.curā optime gerēs:Gratiāo testāte:cōstituit:ut xpiani aliq̄ iniu
ria īfensi:q oīno recōciliari recusarēt:ab oīum cōione submouerenť : ut habeť in cañ.
91.di.ca.Perlatū:Statuit itē ut eps q a ꝓprio grauareť metropolitano:ad romanā sedē
posset appellare.2.q.6.c.siqs putauent.Cōstituit etiā ex Eleutherii ꝑdecessoris sui pōtificis sniā:ut
sanctū dñi pascha dñico die celebraꝛ:uidelicet.14.luna.mē.martii usq̧ ad.21.eiusdē meñ.Nā usq̧
in hodiernū tps ex ueteꝶ cōsuetudīe pascha semp cū iudæis.14.lūa celebraꝛ:cuius qdē decretū po
stea i cōcilio Niceno ꝯfirmatū fuit:ut oīo post.14.luna eiusdē mēsis celebrateť:ne iudæos imita
ti uiderenť.Fuere tñ usq̧ ad cōciliū Nicenū multi sūmi uiri huic opioni renuētes. Decreuit quoq̧
uictor hic pōtifex:ut in q̄uis aq̄ baptismū petētes baptizarenť:si necessitas īstaret. Quāobrē ꝯciliū
in palestina habitū fuisse dñt:R es tñ ītegra in Nicenū cōciliū trāslata fuit:ut de cōse.di.4.c.ī baptis
mate:Huic quū doctissimus esset pōtifex q̄dā de regiōib⁹cōposuit uolumīa:qbus cōpositis & dua
bus ordinatiōibus in decē meñ.celebratis martyrio coronaꝛ.Et apud sanctū petrū in uaticano se
pelíť:cuius festum.5.calen.augusti celebratur:& tunc sedes uacauit dies.xii. 194 5363

Helius

HElius ptinax.19.Ro.impator.243.Olympiade post Comodū impiū suscip iēs īperauit
meñ.6.hic cū īpare cœpisset.70.agebat ānū:& quū urbis pfecturā agerer:ex totius sena
tus cō.īperiū suscipe cōpulsus est.R ogatusq̧:ut uxorē Augustā faceret:& filiū Cæsarem
appellaret.Cōtradicēs rñdit.Sufficere senatui deberet:ꝙ ipse iuitus īperaret.at qm̄ īpe
ratore nihil turpius est auaritia:quū illiberalis sordidusq̧ habereť sexto īperii sui mēse a quodā Iu
liano iurispito in palatio nemīe cōtradicēte occisus est. Quo mortuo Iulianus ipse interēptor īpe
riū occupauit:&.7.meñ īperauit:& postea a Seuero ciuili bello apud pontē Miluiū a Seuero quo
dam superatus interfectus est:Hic est ille Iulianus qui ppetuū edictum composuit.

Seuerus

Pius hic fuit terma se uerianæ uallum. 132.milliū passuum

SEuerus aūt.21.Ro.īperator hoc āno Iuliano tyrāno prædicto īterfecto:eadē Olympia 195 5394
de īperare cœpit:& īpauit ānis.18.Hic:ut helius spartanus histo.refert:ex Lepti oppido:
pře Ro.eqte onginē duxit.Cui⁹ př Aphricanus fuit.S ed anteq̄ ciuitate donareť:græce
ac latine eruditissimus erat:ĩnito deinde īpio:ut uir optimus rei frumētariæ:q̄ minimā
repit ita cōsuluit:ut excedēs uita.7.ānoꝶ annonā reliq̄rit:& tm̄ olei : ut p qnquenniū nō urbis tm̄
usibus:sed totius italiæ q̄ oleo eget:sufficeret.Multisq̧ bellis lacessitus fortissime rēpu.licet laborio
sissime gubernauit:ad bellicā gloriā:laudē quoq̧ lraꝶ addidit:& q̄ maxime phiæ:in qua studiosis
simus erat:parthos & Adiabenos cū eo cōtendere præsumētes fœlicissime supauit. Arabes ēt inte
riores ita cecidit:ut eoꝶ regionē ꝓuinciā romanā faceret: Ob quā rē pthicus arabicus adiebenicus
appellatus est.Vrbē præterea publicis exornauit ædificiis:ubi & Thermas seuerianas & Septicoṅiū
extruxit.Quintā tñ in xpianos suscitauit psecutionē.Interfecto āt apud Lugdunū Ciuitatē Clodio
Albino:qui se in Gallia cæsarē fecerat:in Britannos:teste Beda:bellū trāstulit:ubi & uallū.132.passu
um milliū cōtinens a mari usq̧ ad mare deduxit:ut receptas ꝓuincias a barbarica incursione secu
riores facerent : eādem ibidem in eburaci oppido uita decessit:ubi in honorē ptinacis prædecesso
ris sui se pertinacem uocari fecit.

Zepherinus. Papa .16.

Calices fiant de argento ut cōio fiat in pascha

ZEpherinus papa natiōe romanus pře abūdio:post Victorē pōtificē sedit ānis.9.& san 202 5401
ctissimus fuit uir:eo ꝙ dinæ rei magis q̄ hūanæ semp intētus fuerit.Vñ & cōstituit:Gra
tiano teste:ut astantibus clericis:& laicis fidelibus:& leuita & sacerdos ab epo ordina
reť:sicut habeť in cañ.75.di.c.Ordinatiōes præsbyteroꝶ.Statuit itē ut cōsecratio diui
ni sanguinis in uitreo uase.nō aūt in ligno:ut antea fiebat cōsecrareť:de cōse.di.c. Vasa.Hāc tñ in
stitutionē subsequētes pōtifices īmutauerūt:qa & in remēsi & Tyburēsi cōcilio statutū fuit calices
fieri ex auro aut argēto:uel stagno saltē.Cēsuit quoq̧ ut oēs xpi fideles ānos pubertatis attingentes
singulis ānis in solēni die paschæ publice cōicarēt:de cōse.di.2.c.Relatū.qd qdē īstitutū Inno.3.po
stea nō ad cōionē tm̄:uerū ēt ad cōefessionē delictoꝶ traduxit:ut extra de pe.& Re.Oīs utriusq̧ se
xus.Mādauit insup ne qs eps uel a patriarcha:uel a primate:seu a metropolitano suo in iudiciū uo
catus sine apſica auctoritate dānareť.Voluitq̧ præterea:ut oēs præsbyteri adessent epo celebranti.
Celebratis deniq̧.4.in decēbrio mēse ordinatiōibus:u bi præsbyteros.13.dyaconos.7.& epos p di
uersa loca.13.creauit:martyrio coronatꝰ est:& uia apia ī Calixti cimiterio sepeliť.Cui⁹ ēt natalitiū.
7.calē.septēb.celebramus.Et tūc sedes uacauit dies.6.

¶Viri doctrinis excellentes.

¶Symachus doctor natiōe Samaritanus iudæoꝶ ꝓselitus.4.diuinarū scripturaꝶ īterpres huius 204 5403
pontificis temporibus floruit:& post Theodotionem ipse diuinas scripturas ex hebræo in græcum
transtulit eloquium.

¶Rhodion genere Asianus Tatiani heretici quondam discipulus:hac tempestate in diuinis scri 206 5405
pturis habetur insignis.eo ꝙ multa composuerit opuscula : quorum præcipuum quod aduersum
Martionem hereticum edidit opusculum:in quo:ut diuus scribit Hieronymus ostendit quomodo
Martione in heresi sua etiam inter se quoq̧ discrepent.

¶Clementē psbyteꝶ alexandrinū uirum egregiū:atq̧ eruditissimū:cuȝ his floruisse diuus Hiero. 207 5406
scribit:

scribit:& eruditissima uolumina scripsisse tradidit:iter quæ stromatū.i.uarietati lib.sūt.8.aduersus gentes.i.pedagogi lib.3.De pascha lib.i.De ieiunio lib.i.De disputatiõe li.i.De obtrectatiõe lib.i. De canonibus ecclesiasticis li.i.Aduersus eos qui iudæoꝝ sequebant errores li.i.& alius qui inscribitur:quisnā diues ille sit qui saluet:extant & epistolæ complurimæ.

¶ Heraclitus etiam quidam insignis doctor natione græcus:teste Hiero.per hoc tempus in apostolum Paulum cōmentarios edidit plurimos.

¶ Maximus quoq; alius doctor uir doctissimus:per hocipsum tps qõnē famosissimā insigni uolumine uentilauit:unde.s.malū:& q omnis materia adeo sit facta:& alia multa.

¶ Fuere & alii cōplurimi uiri doctissimi hac tēpestate:quoꝝ de nūero candidus quidā fuit:qui in examerou composuit.Et Syxtus alius īsignis doctor:qui de resurrectione mortuoꝝ libꝝ composuit.Necnon & arabianus qui & ipse nōnulla opuscula ad xpianū dogma ptinentia descripsit.

5407 208 ¶ Gallus quidā nomine insignis doctor sub huius pontificis tpe diuo referente Hierony.disputationem suam ualde utilem aduersus proculum montani heretici sectatorē habuit:in quo quidem uolumine:ut idem diuus refert Hierony.13.tantum pauli enumerat epſas.Quartā uero decimaꝫ quæ ad hebræos fertur:ipsius pauli non esse dicit. Epſam ad hebræos dicit nō eē pauli

¶ Tertulianū aphricanū pria carthaginēsem centurionis cuiusdā pconsularis filiū:uiꝝ qdé ingenio & doctrina clarissimū hisdem tpibus floruisse:& multa cōscripsisse uolumina:diuus Hiero.tradidit:hic nāq; quū ad mediā usq; ætatem aphricanæ ecclesiæ pſbyter noīatissimus stetisset:clericorum Ro.urbis inuidia adeo ptumeliis & iniuriis attritus fuit:ut ad montani heretici doctrinaꝫ labi cōpulsus sit.Quāobrem & multa uolumina contra Orthodoxam & catholicā fidē cōponere cœpit:& quāmaxīe:De pudicicia:De psecutiōe:De ieiuniis:& de extasi lib.6.ac aliū aduersus Apollonium edidit librū.Vixitq; usq; ad decrepitā ætatē:& alios multos edidit libros. Hic dimisit xpianaꝫ lacessitus iniuriis

5409 210 ¶ Persecutio xpianorum quinta:hoc anno Seueri iussu ita incipitur:pro qua etiam diuina ultio in romanos non defuit:Quia mox ciuilia bella mirum īmodū eos attriuere.In qua quidem persecutione hi præcipui passi inueniuntur:uidelicet.

¶ Hyreneus lugdunensis epſ:uir doctissimus:iam grandæuus apud eandē urbē pro christi nomine martyr efficitur.Floruerat enim quāmaxīe sub Comodo principe & Polycarpi martyris:ut diuus scribit Hiero.discipulus fuit:a quo quū eruditissim⁹ euasisset:qnq; libros aduersus hereseos scripsit.Et cōtra gentes aliud breue uolumē:atq; aliud de disciplina christi:deq; pdicatione apostolorum librū unū.Et aliud uolumen:seu opus diuersoꝝ tractatuū:uidelicet de scisura librū unum:& alia multa.Atq; de monarchia uolumen egregiū.Et ad Victorē papam:de quæstione pascæ epſas multas.Demū uero sæuiente hac persecutione cū omni ferme ciuitatis suæ ppſo.4.calē.Iulii martyrio coronatus est:quo die eius festum celebramus.

¶ Leonidem etiā alexandrinū magni Origenis patrem:uirū quidem optimū sub hac persecutiōe passum fuisse Euse.Cæsariensis scribit:cuius qdē martyriū idē Origenes puerulus annoꝝ octo sub sequi decreuerat:nisi diuina dispensatione ad multoꝝ utilitatē reseruatus:per maternā sollicitudinem īpeditus fuisset:nam ipsa pueri mater:quū in castrinū in publicū prodire:& xpm confiteri decreuisset nocte latēter uestimenta ipsius surripuit:& sic pueꝝ a tyrānoꝝ cede reseruauit.Quo uiso puer cōfestim ad patrem epistolā scribit:qua significat mr̄nis artibus a tanto bono fuisse impeditū ipsumq; patrem hortatur:& rogat uirili aīo prosequi qd incœpit. Ac siquidē Leonides apud Alexandriam urbem suam martyrii palmam constantissime in calendis martii adeptus est:quo quidem die eius natale celebratur.

¶ Perpetua quoq; & Fœlicitas:matronæ qdē scissimæ:& ipsæ in mauritania Tiburbitanoꝝ ciuitate cū reuocato saturnino:& secūdolo nonis martii passæ sunt:nā quū secūdolus in carcere quieuisset:ipsæ scissimæ mulieres cū reliqs bestiis traditæ:& dilaceratæ marty.consumauere.

5412 213 Cassianus pdci Seueri filius:cui Antonio caracalle cognomē fuit primus &.20.Ro.imperator:āno.2.247.Olympia.post prēm īpiū suscipiens:īpauit annis.7.Vir certe pessimus ac facinorosus nec patri ulla in uirtute persimilis:imo illo asperior & oīum antecessorum luxuria & libidine intemperatior:qui nullū facioris genus ptermisit:qppe & frēm suū getā occidit:ac Nouercā suā uxorē duxit:& mīta dedecora pegit:sꝫ nec egregiū aliqd pter Thermas antonianas:qs ip̄e īchoauit de se reliqt.Eas postea Alexā.successor pfecit:muniuit ēt in urbe uiā nouā.7.aūt īperii sui āno duꝫ pliū in parthos mouisset īter Edissam & Cānas ciuitates plio cū eis cōmisso anno ætatis suæ qrto &.40.īterfectus est.Lelius tñ Lāpri.histori.nō in plio:sed cū ex prælio recessisset ad reqsita uentris:insidiis a Macrino pfecto eū occisum fuisse dicit. Cassianus.

5415 216 ¶ Editio qnta in ueteri & nouo testamēto.4.īperii huius Caracalle:āno apud hiercontū ciuitatē ī quodā dolio īuēta fuit:cuius auctor pœnit⁹ ignorat:& iō uulgata editio nūcupata fuit:de ipsa psalteriū tm̄ nr̄m usuale emersisse dicimus:ī cæteris āt dīnæ scripturæ lib.trāslatiōeꝫ diuū seqmur Hieronymum.

Macrinus scds &.20.Ro.imperator:cum Caracallam prædictum interfecisset.249.Olympiade imperare cœpit:& imperauit anno uno.Vir certe origine & flagitiis inquinatissimus:de quo nil uirtute dignum habere potuimus.Et propterea ab Heliogoballo apud antiochiam interfectus fuit. Macrinus

Calixtus papa.17.

Alixtus papa natione Ro.patre Demetrio ex regione Rauēnatuꝫ:post zepherinū pō tificem sedit annis.5.mēsi.duobus:& diebus decem.Vir siquidem diuinus atq; prudē tissimus:qui licet in multa rerum perturbatione pontificatū incepisset:nequaquam tñ a bono pontificis instituto discedere uoluit:sed Gratiano referente:cōstituit ne quis de 219 5418
cætero in epm cōsecraretur:nisi canonice electus fuisset:sicut habeť in cañ.61.di.c.Nullus in episcopum:Vtq; clerici qui ad sacros ordines essent promouendi ab uxoribus abstinerēt.71.di.c.præsbyteris.Cōstituit itē quater in anno Ieiuniū.i.uernale:æstiuale:autūnale:& hyemale.76.di.c.Ieiunium quod ter in anno.Item ut sacerdotes incestuosi nullā accusandi alios haberent facultatē.3.q.4.c.Consanguineoꝝ.Censuit item:ut accusator absente reo nullo in iudicio audireť.3.q.9.c.Nullus alterius.Mandauit quoq; ut layci:qui temere dispensationes reꝝ ecclesiasticaruꝫ usurpare seu occupare præsumerēt:ueluti sacrilegi rei punirenť.16.q.7.c.Siquis.Ferunt hunc templū beatæ Mariæ uirginis in regione transtyberina ædificasse.Cemiteriūq; suo nomine in uia apia condidit:ubi & iamp̄ridē multa sanctoꝝ martyrū tumulata fuerant corpora:quod usq; in præsentē diē Calixti cemiteriū appellatur.Veꝝ cum Palmachiū uirum consularem:& Simpliciū senatorem:atq; Fœlicem nobilē uirum cū eoꝝ domibus baptizasset:& ad martyrii palmaꝫ incitasset:atq; multos præsbyteros:diaconosq;:ac epos ordinasset.2.idus octob.ab Alexā.impatore martyrio coronatus est.Cuius corpus post.17.diem ab Asterio eius præsbytero in Cemiterio Calepodii sepultum fuit.Eius autem natale scdo idus octob.celebrari iussum est.

Institutor q̄ttuor tēporum ieiunii.

Cemitēriū calixti.

Marcus.

Arcus Aurelius Antonius cognomento Heliogoballus:tertius & uigesimus Ro.imperator:anno primo ducentesimæ quadragesimæ nonæ Olympiadis.Macrino impatore p̄dicto interfecto:Imperiū suscipiens:imperauit annis quattuor.Hic Caracele ex 220 5419
Semiramide concubina formosissima fœmina filius fuit:& apud phœnicem eo tpe natus:quo Seuerus cū parthis bellū gessit:qui cū adolescentulus esset:solis sacerdos factus heliogōballus cognominatus est.Helios enim phœnicū lingua:latine dicitur sacerdos.Deīde cū strenuus esset iuuenis apud anthiochiā matris artificio ad imperii maiestatē assumptus est.Qui iam cū parthis pace firmata etiam cū ipsa ꝓpria matre libidiose uiuere cœpit.Quāobrē ad urbem postea ueniens a senatu impetrauit:ut & ea in senatorio locaretur ordine:quæ eo in ordine prima fuit fœmina.Huius q̄ppe Heliogoballi spurcā uitā Helius Lampridius histo.optime describit.Qui īter cætera uitæ suæ dedecora:asserit ipsum ēt in uestales uirgines incestū cōmisisse:aliasq; multas ꝓbrosas fœminas semp domi habuisse.Cuius rei cā urbis dignitates atq; honores malis & flagitiosis uiris ut plurimū cōmittebanť.Et cū eā obrem a sabino cōsulari uiro clarissimo repræhēdereť:e medio eum auferri & interfici p̄cepit.Quapp cū ita imperii dignitatē suis flagitiis indies magis:ac magis dem igraret:militari tumultu tandem cū matre interfectus est.

pria fœmina q̄ ītrauit ī senatuꝫ

Alexan.

Lexander.4.& uigesimus Ro.impator.250.Olympiade post heliogoballū prædictū monstrū impare cœpit:& impauit annis.13.uir certe (ut helius lampridius histo.scri.) unicū oīum uirtutū exēplar:qui iustitiā ita coluit:ut nemo unq̄ de illata ab eo iniuria 224 5423
conquestus sit:procul.n.a se oēm pōpā & ambitionē semp abiecit:nec unq̄ toga picta (nisi semel tm̄ esset cōsul)usus est:tantæ ēt prudentiæ fuit:ut a nemine unq̄ decipi potuerit:uiroꝝ insup illustriū & doctoꝝ amator:adeo fuit:ut eoꝝ statuas ubiq; cōquiri fecit:& in foro locari mandauit:unde sua prudētia suaq; uirtute īnumerabiles p̄decessoꝝ suoꝝ sordes lauit:& dignitatē īperii Ro.restituit:hic xp̄m dñm nr̄m:ut prophetā sanctissimū excolens inter deos referri uoluit:cuius imaginē una cū Abrahæ orpheiq; imagine in domo sua semp hēre uoluit.Sicq; tempu.auxilio Vulpiani & pauli patauini:atq; Iulii frontini iurecōsultoꝝ uiroꝝ doctissimoꝝ collapsam reparauit.Tantis itaq; uirtutibus hic impator insignitus oīum ꝯsensu augustus creatus:confestim contra parthos bellū suscepit:& Xersem eoꝝ regē strenuissime uicit:disciplinæ nāq; militaris adeo emēdator Sæuerus fuit:ut quasdā ēt legiones integras exauctorauerit:pp quod & apud Maguntiam germanoꝝ ciuitatē instigatione Maximini Thracis militari tumultu īterfectus fuit.Natus est aūt hic ex assyriis parentibus:& ex Māmea matre xp̄iana Romæ generatus.

¶ Semiamira heliogoballi p̄dicti īpatoris mr̄:hoc āno:heliogoballo ꝓ suis meritis a suis:ut p̄ferť occiso:& ipsa siť q̄si cesa in cloaca ꝓiicíť:& ī de paulopost una cū cadauere filii ī Tyberim deiicíť:hæc.n.natiōe græca:& ex Messana cītate originē duxerat:q̄ q̄dē cū p̄scherrīa admodū eēt:aliquādiu īhōesta fuit mulier:sꝫ post hæc filii claritate:& senatus p̄cipatu ꝯspicua fcā est.Nā eius ope & astutia egit:ut post mortē Macrini īpatoris:& eius filii Dyadumeni ab exercitu apđ Bithiniā eligeref in p̄cipē:q p̄cipatu adepto.Romā una cū mr̄e uenit:& a senatu cū īgēti gaudio exceptus ē:& ipsa semiamira ex repētina filii ꝓuectiōe usq; ad astra delata est:& Augusta ab oībus nūcupata.Filius āt Heliogoballus:& si scelestus eēt cognoscēs mr̄is bñficiū:tm̄ illā q̄si loco retributiōis honoribus ꝓtulit:ut in senatu nil fere nisi ea disponēte pagere uoluerit:uoluitq; illā in senatu cū reliq̄s senatoribus semp quoad uixit interesse:ut sniam suā more cæteroꝝ de agendi diceret:q̄d mulieri alteri unquā contigisse legimus.Tantæ enim hæc meretrix apud ignauū filiū fuit dignationis & honoris:ut in Quirinali colle pallaciū cōstruxit:q̄d senaculū appellauit:in quo q̄dē conuentū mulierum ordinauit:q̄bus & auctoritatē præstitit:ut senatorio more de moribus circa statum tractarent:

&leges

&leges super his instituerent:& huic senatui matrem Semiamirã principissam fecit:a qua senatus consulta plurima ridicula manarunt.Statutũ qppe in senatu fuit:quo uestitu:qbusue ornamentis unicuiq; uti licitũ esset.Cui ẽt cedere cuiq; assurgere deberet & alia multa sancitũ est:& cum eo in collegio semiamira potius meretricio q̄ matronali ritu sese haberet:uacarent ẽt filii libidinibus atq; obscænitatibus:eo deniq; itũ est:ut post mortẽ filii:& ipsa ut p̄dictũ est:secessit:qd & qlibet misere uiuens cogitare nõ pigeat:nam nil uiolentum durabile unquã fuit.

5414 225 VRbanus papa natione Ro.patre Pontiano post Calixtũ pontificẽ sedit annis.8.& mẽsi.2.& diebus.12.Vir siquidẽ doctrina & sanctitate uitæ eminentissimus:cuius rei gratia multos gentiles ad fidem xp̄i traxit:inter quos fuere Valerianus Ceciliæ uirg.sponsus & Tyburtius eius frater.Hic multa Gratiano teste cõstituit:& quãmaxime mandauit:ne quis de cætero in ep̄m eligeretur:nisi prius aut sacerdos:aut diaconus consecratus fuisset:ut hẽtur in cañ.60.dis.c.Nullus in ep̄atu:constituitq; ac cõcessit:ut futuri clerici primam tonsurã de manu abbatis possent accipere.68.dist.c.Quoꝝ uices:Ieiunia ẽt quattuor tempoꝝ declarauit:a prædecessore suo instituta:quia hoĩum imperitia confundebant̃.79.di.c.Statuimus.Voluitq; ac iussit de cætero oĩa altaris uasa:aut argentea aut aurea:seu stagnea fieri:ut de cõse.di.1.c.Vasa quibus.Eiusdem quoq; institutũ fuit:ut ecclesiastica prædia atq; fundi a fidelibus oblati reciperentur:partirenturq; uiritim clericis oĩbus:nihilq; cuiuspiã priuatũ esse:sed omnia cõe bonũ distribuerũt.Deniq; cũ hæc:aliaq; multa ꝯstituisset:postq̄ qnq̄es in Decembrio mẽse ordinationes celebrasset:ubi multos & diaconos:& p̄sbyteros:archiep̄os per diuersa loca creauit:post Valeriani & Tybur.atq; Ceci.uirginis martyriũ:& ipse.9.cal.Iunii pro xp̄o martyriũ sumpsit:cuius corpus in cimiterio p̄textati uia tyburtina sepultũ dicitur:post cuius mortem cessauit ep̄atus dies.30.cuius festũ.9.calẽ.Iulii celebrat̃. Vrbano papa.18

❡Martyres pro Christo his diebus passi.

5427 228 ❡Agrippitus illustris adolescentulus:per hoc tp̄s apud p̄nestinã sabinoꝝ urbẽ qndenis iussu alexandri imꝑatoris martyrio coronat̃:ipse enim cũ.15.esset annoꝝ:& amore xp̄i martyrio flagraret ab imꝑatore cõpræhendit̃:& prĩo neruis crudis ceditur:deinde urbis p̄sidi:ut sacrificare cõpelleretur:tradit̃:qui quũ durissimo & squalido carceri statim recludit̃:ubi per.4.dies eidem cibum oẽm negauit:inde eidẽ præsidi exhibitus prunas ardentes sup caput eius apponi iussit:& quũ grãs deo ageret flagellis iteꝝ ceditur:& nudus capite deorsum uerso suspẽdit̃:& bulĩẽti aqua corpus eius ꝑfundit̃:& quũ adhuc martyris xp̄i maxillas fregissent:p̄ses ex tribunali corruens tristem emisit animam.Quo audito imꝑator eũ leonibus obiici p̄cepit:sed feræ mansuetæ factæ pedibus martyris se inclinauerũt.Vidẽtes sceleris ministri:tulerũt sanctũ martyrẽ:& inter duas colũnas gladio ꝑcusserunt:sub die.15.cal.septẽb.corpus uero eius a xp̄ianis nocte sublatũ ibidẽ miliario ab urbe positũ est:in sarcophogo nouo diuinitus inuento.

❡Calepodius aũt p̄sbyter sanctissimus:& ipse ab Alexandro prædicto imꝑatore per hoc tp̄s Romæ interfici pro xp̄o iubetur.Eius corpus per ciuitatem ignominiose pertrahi:& in tyberim iactari p̄cepit:cuius natale.6.idus maii celebratur.

❡Palmachius Ro.cõsul cũ uxore & filiis:ac aliis ꝓmiscui sexus nũero.42.Sifrq; cũ Simplicio senatore Ro.uno eodẽ die iussu alexandri decollatus est.Quoꝝ quidẽ capita ad terrorẽ xp̄ianorũ per diuersas urbis portas suspendi iussa sunt.

❡Martina Ro.uirgo & qdem sanctissima:per hoc tempus cũ eximiæ xp̄ianæ ueritatis & uirtutis esset mulier:ab Alexan.principe compræhẽsa:cũ xp̄m negare oĩno recusaret diuersis:tormentoꝝ generibus eius iussu cruciatur:& cum adhuc in fidẽ ĩmobilis permaneret:gladio cesa:martyrii palmam primo die Ianuarii promeruit.

❡Tyburtius quoq; & Valerianus p̄clarissimi ciues Ro.& ipsi in hoc tumultu ab Almachio urbis p̄fecto cõpræhensi pro xp̄o martyriũ cõstanti aĩo passi sunt:eos enim primũ fustibus durissime cedi fecit:& tandẽ gladio interfici p̄cepit.Maximus aũt uir illustris cũ eis tãdiu plũbatis cesus est:donec spiritũ exhalaret.Celebratur autem eoꝝ festiuitas.18.cal.Maii.

5429 230 ❡Cecilia uirgo Ro.corporeo decore:moribus:magnanimitate:ac sanctitate:& laudabili pudicitia:ac castitate splendida:hoc anno post multos agones martyrium pro christo cõstantissime pertulit:hanc enim cum parentes unicam haberent filiam:cum regiis fere diuitiis Valeriano cuidam patricio nobilissimo iuueni:sed infideli matrimonio copularũt:quem quidem una cum fratre suo Tyburtino ad credendum in Christo perdocuisset: ad martyrium tandem tollerandum induxit:quod cum Almachius urbis præfectus didicisset:eam uinctam ad se adduci fecit:& idolis immolare præcepit:sed cum nollet:& diceret se christianam esse:post multos conflictus iussit eam in balneo calidissimo & bulienti per diem:& noctem concremari:& cum nullam lesionem persensisset iussit ibidem eo in balneo decollari:quam spiculator tribus ictibus percutiens nequaquam caput amputare potuit:sed per triduum superuiuens omnia quæ habebat pauperibus xp̄ianis tradidit:& quos ad fidem xp̄i conuerterat.Vrbano papæ cõmendauit dicens.Triduanas a dño mihi postulaui ĩducias:ut hanc domũ meam ecclesiam consecrares:quibus dictis spiritũ emisit.Corpus autẽ eius sanctus Vrba.inter ep̄os sepeliuit:& domum suam in ecclesiam cõseruit:passa est beatissima uirgo.x.calẽ.decemb.quo die festum celebrat̃.

Quiritius pterea Ro.patricius & ipse una cū Iulia eius matre hac tempestate apud Ro.colitur aliis inumerabilibus secū iunctis martyrium idibus iulii cōpleuerunt: & eo die eorum natale celebratur.

Viri disciplinis excellentes.

Vulpianus iureconsultus uir præstantissimus. Alexandriq; prædicti principis assessor: his tēporibus teste Euseb. propter eximiam eius scientiā atq; doctrinā apud eundem imperatorē maxio in precio habitus est. Et præ cæteris doctoribus uocabula & leges antiquas explanauit: atq; alia multa monumenta scripta post se reliquit. 230 5433

Paulus patauinus fuit in phia & iure ciuili celebratissimus: per hæc tpa floruit: & ad componendam rempu. Romanā superiorū imperatorū uitio & sordibus labefactā: alexandro pdicto impatori plurimū auxilio fuit: & nōnulla ea in facultate cōposuit: quæ adhuc extare uidentur.

Iulium quoq; Frontinum & in omni doctrina scientissimum cum superioribus floruisse: & alexandro auxilio fuisse constat. Nam & ipse multa composuit: & Alexandro ipsi ad res similiter componendas adiumento fuit.

Beryllus quidam arabiæ episcopus uir doctissimus cum eodem (teste Hierony.) floruit. Qui licet postea in heresim quæ Christum ante incarnationem fuisse negat delapsus fuerit: Origenis tamen ope ad ueritatem reductus nonnulla postmodum conscripsit: & quāmaxime epistolas multas: in quibus Origeni ipsi gratias plurimas agit. Extat & eius dialogus & Origenis in quo ab origine reprœhendi de heresi querit.

Triphonem etiam Orige. auditorē & discipulū hisdem tpibus floruisse & librū de uacca Ruffo in deutero. & alia multa cōposuisse diuus Hierony. scribit: Et cū in omni doctrīa eruditissimus eēt uia ad eum Orige. multas dedit epistolas.

Ambrosius quidam græcus diaconus per hoc ipsum tps (teste Hiero.) pfessiōis gloria plurimū insignis fuit: hic primo Martionites eius ab Orige. correptus xpi seruus euasit ictus. Et ppea Orige. ipsa mlta postea eidē dictauit uolumīa: sed & ipse ut erat īgenii elegātissimi uir pluima pposuit.

Minutius fœlix insignis tamē romanus causidicus: & ipse per hoc tps (ut testatur Hiero.) Dyalogum scripsit. In quo xpianum & Ethnicū disputantes inducit: qui octauus iscribif: scripsitq; & cōtra mathematicos librū unum. De quo Lactantius in libris suis meminit.

Origenes ille magnus natiōe alexādrinus Leonidis martyr. filius: & ecclesiæ alexādrinæ psbyter: phōrū atq; theologorū oīum sui tpis princeps: hisdem tpibus (ut tradit Euse. lib. 5. ecclesiasticæ histo.) Alexādriæ floruit: hic cū ab ipsis cunabulis xpianissimus esset: & eminentissimi ingenii adolescens euasisset post pris obitū Christi fideles a tyrānis per tormēta oppressos pro posse fouit: & ad mortē perductos intrepide animauit: indeq; hebionicorū heresim expugnauit: qui xpm ex Ioseph: & Maria natū hoīem purū esse dicebant: ac iudaico ritu seruandū prædicabant: sed & mltos pclarissimos (ut superius monstratū est) heresibus ifectos ad fidei ueritatē sua doctrina traduxit: atq; deo in uigiliis ieiuniisq; ac crebris orationibus seruiens cōsilio euāgelico: unā tantū tunicam induere uoluit: & de crastino oīno unquā cogitauit: per multos ēt annos (ut Euse. refert) Calciamentis uinoq;: nisi ab stomachi releuāda incōmoda abstinuit. Super lectū pterea plumis stratū nunq̄ dormiuit: & a carnibus se oīo abstinuit. Et in tantū castitatis amor fuit: ut cœlo fidei: licet non secūdum sciam se castrauerit: ob cuius doctrinā atq; eloquentiā & sanctissimā uitā: Māmea alexandri impatoris mater xpianissima eū audiēdi desiderio capta ex Alexādria anthiochiam asciuit: & eius mellifluā doctrinā audire uoluit: habebat hic pter alios scriptores. 7. iuuenes septēq; puellas q oēs insimul ex eius ore diuersas scribebant materias: unde & Porphy. ipsum laudans dicit oīa Platōis secreta eū fuisse cōsecutum. Mille nāq; tractatus in ecclesia dei (ut diuus scri. Hiero.) locutus est: in qbus: ut diuo Aug. & Hiero. ipsi placet multū errauit. Ex qbus qdē erroribus origeniana heresis pcessit: dixit. n. xpm qnq; ex maxīa misericordia sua nō solū hoīes sed & apostatas āgelos redēpturū fore scdm illud psalmistæ. Nō ippetuū irascef: neq; in æternū cōminabif. Verūtñ ipse Orige. ut qdam aiūt in qdā epla: quā ad Fabianū papā scribit: pniam de maleplatis agere uidef. Et cās sui erroris in Ambrosiū quēdā emulū suū refundit: qui scripta sua secrete edita & minime correcta in publicū ptulit. Hoc mihi inqt pstiterūt amici mei. Si tacuero reus censear: & si rñdero inimicus iudicabor. Dura utraq; pditio: sed e duobus eligā qd melius est: hæc ille in epla sua. Et ppea multi clarissimi doctores mirifice laudarūt: & quāmaxime Euse. nr & Ruffinus aqleiensis: ac alii multi. Ex libris aūt suis quos ecclesia recipit: ut in cañ. dis. 17. hētur. Hi cōmētarii sunt sup Genesim. Omel. 17. sup Exodū. 13. sup leuiticū. 18. sup nūeri. 28. sup Iosue. 26. sup iudicuȝ. 6. De alchana tractatus unus sup Iob. lib. 3. sup cantica canticorū li. 3. sup eandē Omelias duas: sup Isaiā scripsit Omelias. 9. sup Hieremiā. 14. super Ezechielē. 14. Item sup Mattheū omelias. 26. super Lucā li. 38. sup Ioānem tractatum unum. In eplas Pauli lib. x. sup psalmos omelias. 5. Et de martyribus li. unū edidit. Deniq; anno salutis nostræ. 256. & ætatis suæ. 70. deficiens apud Tyrum sepelitur. 231 5430

Vid ma gnā abstinētiaȝ hois & pniam: ac castitatē.

Excusat se de impositis

Libros ipsius ħ commemorat

Pontianus papa natione Romanus: patre Calphutno post Vrba. ponti. sedit annis. 5. mēsi. 2. & die. 2. Vir qdem optimus atq; sanctissimus: qui instigantibus quibusdā idolorum ministris ex mandato principis captus: & in sardiniam insulā cū philippo eius præsbytero deportatus est: ubi per aliquod tēpus multas calamitates & tormenta pro fide Christi 235 5434

Pōtian⁹ papa. 19

Christi perferens tandẽ occubuit:cuius corpus postea Fabianus põtifex ex magna ueneratione & ppli supplicatiõe romã reportari fecit:& in Calixti cemiterio uia apia sepeliri.iij.cal.deceb.quo die eius festũ celebrari iussum est.Eoq; defuncto sedes uacauit dies decem.

5436 237 ❡ Cyriacũq; papam Pontiano huic successisse:unoq; anno & tribus mensibus sedisse multi ferũt: sed quia cõtra patrum uoluntatẽ papatui cessit atq; cum.xi.uirginũ milibus:quas pene oĩs baptiza uerat Agrippinã urbem cõcessit:in pontificũ cathalago positus non est:cũ tamen & ipsa uirgo existens cum uirginibus illis martyrio coronatus sit.

MAximinus augustus natione Thrax.25.Ro.impator anno.2.ducentesimæ &.53.olympiadis:post Alexandrũ prædictũ Cæsarem imperiũ suscipiẽs imperauit annis.3.hic ex utroq; parente barbaro apud barbaros natus etiam ibidẽ usq; ad pubertatis tẽpora enutritus est:quem postea quã bellum in germania pspere gessisset:mortuo alexandro:milites sine ulla senatus auctoritate principẽ delegerunt:qui adeo magnus:& pcero corpore fuisse dicitur:ut octo pedes excederet longitudinis tanq; pedũ magnitudinẽ habuit:ut postea in puerbium cesserit:cũ de longis ineptisq; pedibus hoĩum eloquimur.Maximini caligam seu calciamentũ requirit.Eamq; ob magnitudinẽ ferunt eum uini amphorã una cœna bibisse:hic sextam psecutionem post Neronẽ exercere cœpit:& quãmaxime in Origenẽ & mameam Alexãdri principis matrem xpianissimam:quoꝝ mortem sũmopere cupiebat.Verum eodem anno quo & christianos persequi cœpit a pupieno quodam noĩe Aquileiæ quam obsidebat:una cum filio etiam nomine Maximino interfectus est.Ferunt in ipsa Aquileiain obsidione fœminas aqleienses tantæ fuisse magnanimitatis:ut cũ nerui & funes iacendas sagittas uiris suis deessent:sibi ipsi capillos capitis pcidisse:& ex ipsis funes arcuũ fecisse.Vñ postea in eaꝝ gl'ia tẽplũ ueneri caluæ senatus dedicauit.

Maximinus Gygantea pceritatis fuit hic & maximis pedibus Magnanimitatẽ fœminarũ hic recitat: uidelicet aqlegiẽsium

5438 239 ANtherus papa natione græcus patre Romulo post pontianum & Cyriacum põtifices sedit annis.3.mense uno & diebus.21.uir optimus(qui Gratiano attestante)statuit episcopum necessitate exigente:& utilitatis causa interposita tñ sũmi pontificis auctoritate ad alium epatum transferri posse:ut habetur in canone.7.q.1.c.Mutatiões episcoporum.Primusq; instituit & mandauit:ut martyrũ res gestæ diligenter exquisitæ a notariis conscriberentur:ut rescriptæ agnoscerenť:quibus gestis:cum unum tantũ creasset episcopum:martyrii palmã & ipse adeptꝰ ẽ:&.3.nonas Ianuarii in cemiterio Calixti uia apia sepelitur:quo qdẽ die eius festum agitur quo mortuo sedes uacauit dies.13.

Antherus papa.20.

❡ Viri disciplinis excellentes.

❡ Porphyrius atheniensis phũs:& quidẽ excellentissimus per hæc tpa maximo in pcio fuit.Qui & si Origenis psbyteri præcipuus amator & laudator fuisset:xpiani tñ nominis acerrimus persecutor fuit.Et ppea multas obtrectationes & blactrationes contra Orthodoxam fidẽ ingessit:quas quidem diuus pater Augu.refellit.Attamen ut idẽ pater Augu.4.de ciui.dei testatur in suis scriptis:posuit deũ patrem & filium ab eo genitum:& spiritum sanctũ ab eo procedentẽ:in quo trinitatẽ pfectam:& eius mysteriũ sensisse uideť:hunc eundẽ non his tpibus:sed multo antiquiorẽ fuisse Augustinus refert:hic inter cætera ysagogas.i.introductiones ad Aristotelis Cathegoras.i.prædicamẽta adiecit:& conscripsit:ac alia multa edidit.

❡ Iulium quoq; aphricanũ iter scriptores sui temporis nobilissimũ:hisdem tpibus fuisse & floruisse diuus Hierony.refert:qui inter cætera de tri.uolumen pergrãde conscripsit.Itẽ de pasca.deq; sabbato:de circunci.de Attalo:& de tpibus lib.5.& ad magnum Orige.epistolam in qua ostendit Susanæ fabulam apud Hebre.non haberi:hic igitur cũ lraꝝ amator & cultor existeret.& diuitiis floreret:apud cæsaream palestinæ urbem bibliothecam insignem sibi cõdidit:& cum honorabilis haberetur dicente Hierony.legatiõem ad.M.Au.An.Cæsa.pro ĩstauratiõe Emaus suscepit qd reædificans nicopolim uocauit.

5439 240 GOrdianus.29.Ro.imperator anno primo.254.Olympiadis post prædictũ Maximinũ tyrãnum adhuc puer imperare cœpit:& imperauit annis.6.nã cum idẽ Maximi.præter senatus auctoritatẽ imperiũ usurpasset:senatus ad deturbandũ eũ.3.declarauit ipẽratores:e quibus pupienus & albinus post scdm principatus annum a militibus interfecti sunt.Tertius uero Gordia.hic adolescens augustus declaratus.6.omnino annis imperium tenuit:qui imperio potitus:ut erat præstantissimi animi uir:confestim parthis bellum intulit:qui iaz ob Ro.dissensiones nitebanť erũpere:quos facile ui & clade superauit:deniq; dum ad triumphuz Ro.rediret:non longe a Ro.finibus philippi dolo occisus est:qui & post eum imperauit.Huius autem principis hæc pcipua fuit laus:quod cũ eruditus uir esset.Bybliothecã maximã extruxit:in qua ad sexaginta duo librorum millia collocauit.

Gordianus. Vidẽ maximã bibliothecam.

5440 241 FAbianus papa natione Roma.ex patre Fabiano natus post antherum pontificem:sedit annis.13.mensi.xi.& diebus.xi.Hic mortuo anthero pontifice dum in uia de futuro pontifice deligendo colloquereť:confestim diuinitus quædam colũba supra caput eius:ut Martinus tradit:astitit dicens:Romæ eps coronaberis.Et diuinitus sic electus statim.7.diaconibus regiones diuisit qui martyꝝ res gestas sũma diligẽtia inuestigarent:& scripto mãdarẽt.Inde quoq; in cemiteriis pro eoꝝ martyꝝ dignitate ædificauit.Cõstituitq; Gratiano te-

Fabianꝰ papa.21.

ſtante:ut nullo appellanti ſe referretur pœna:ut habetur in cañ.2.q.6.c.appellantem.Voluit item quod quilibet poſt datam contra eum ſententiam poſt ſe appellare:ut.2.q.6.c.Licet ſtatuit.item ſi quis Sacerdoti alicui ullam iniuriam inferret:in excõmunicationis ſententiam incideret.3.q.i.ca. Deus:Mandauitq;:ut ubi crimen admitteret:ibi quoq; & rei mulctarent.3.q.6.c.Vbi ſemper.Et ut accuſatus non niſi in foro ſuo iudicaret:ut hẽtur.3.q.6.ca.ſiquis.Vetuit etiam ne quis ſimul & ſemel:teſtis & accuſator & iudex eſſet:ut.4.q.4.c.Nullus.Vetuit quoq; ne quis ex conſanguineis uxorẽ duceret uſq; ad quintũ cõſanguinitatis gradũ.35.q.4.c.De ꝓpinquis.Voluit ꝓterea:ut quilibet xpianus ter in anno ſe cõicaret.ſ.in paſcate reſurrectiõis:pẽthecoſte & natiuitaris dñi:ut de cõſe.di.i.c.Et ſi non.Et ut ſingulis annis ſanctũ chriſma in cœna domini renouaret:& uetus in eccleſia cõbureretur:de ꝯſe.di.3.ca.Litteris ueſtris:huius tpe nouatiana hereſis ortũ habuit:quã & mſto labore exterminauit.Deniq; quum multos diaconos præſbyteros atq; epos per diuerſa locã creaſſet:ſub Decio cæſare martyrio coronatus:in cemiterio Calixti ſepellit:cuius natalicium una cum diuo Sebaſtiano .14.calẽ.febru.celebratur:quo mortuo epiſcopatus ceſſauit dies.6.ad hũc Orige. multis ſublatis hereſibus de ordine fidei ſeruando multa conſcripſit.

¶ Sciſma primum.

¶ Nouatus quidã ſanctæ romanæ eccleſiæ cardinalis pſbyter:his tpibus eccleſiaꝫ dei ſcindere & ꝑturbare curauit:& ne põtificatus in manus Cornelii uiri ſanctiſſimi atq; doctiſſimi deuenire poſſet:quedã Nouatianũ extra eccleſiã pontificẽ ordinauit:& Nicoſtratũ in Aphrica:atq; ita oĩa diuina & humana ꝑturbauit.Et ipſe ab eccleſia ſe ſeparãs:ſe & ſuos ſequaces mũdos.i.ſanctos appellare fecit:apoſtatas ẽt pœnitentes recipiendos eſſe:oĩno negabat & ꝑdicabat:pp qđ & Romæ cõcilium.60.epiſcopoꝶ:totidẽq; præſbyteroꝶ & diaconibus multis celebrari neceſſariũ fuit:ubi & Nouati opinio improbata fuit:ut hẽtur in Decretis.7.q.i.c.Nouatus:quod ſaluatoris noſtri exemplo nemini petenti deneganda ſit uenia:& hoc ſanctæ Romanæ eccleſiæ primũ fuit ſciſma.Aliæ ẽt hereſes huius tpibus pullulare cœpere:& maxĩe helcheſataꝶ hereſis:quæ Paulum apſm reſpuebat:quas oẽs magnus ille Origenes(ut diximus)ſuſtulit. 242 5441

philipp⁹ Philippus huius nominis primus.17.Ro.imperator hoc anno:qui eſt quartus ducenteſimæ &.55.Olympiadis.Gordiano interfecto imperare cœpit:& imperauit annis.7. Hic natione arabs fuit ex præfecto prætorii gordiano per fraudẽ obtruncato:ſuffragiis oĩum creatus eſt imperator:qui antea uxorem nomine Serenã duxerat:& philippum ex ea filiũ ſuſceperat:quẽ quidẽ adepto imperio:ſtatim imperii cõſortẽ fecit:hic itaq; a Fabiano põtifice romano edoctus primus oĩum ex Romanis principibus una cũ uxore:filioq; philippo baptizatus xpi nomẽ confeſſus eſt:quo audito Origenes ad eoſdẽ lr̃as de fide dedit.Ipſis aũt baptizatis & cõfeſſis milleſimus annus conditionis Romanæ urbis expletus eſt:ꝓpter qđ philippus ipſe ĩnumerabiles in circo cõſtituit ſolẽnitates & ludos in campo martio:tribus quidẽ diebus & noctibus populo celebrauit:ubi ẽt cõplurimas beſtias ĩmolauit:ipſos tñ ludos longe ante a Valerio publicola poſt exactos reges inſtitutos de centeſimo in cẽteſimũ annum romani repetebaut:atq; ita agon mille ãnoꝶ exactus eſt.Hos tamen.ſ.patrem & filiũ Decius campi ductor uir perfidiſſimus ambitione ductus ſua ꝑfidia diuerſis in locis poſtea interfecit.Nam patrẽ Veronæ:filiũ uero Romæ occidere per inſidias fecit.Hi nãq; quũ Decium ipſum haberent infenſum theſauros ſuos Fabiano pontifici cõtulerunt:propter quod & odium maximũ Decius in xpianos cõcepit:& eos ubiq; perquiri & interfici mandauit:hic igitur philippus.4.imperii ſui anno urbem ex ſuo nomine in Thracia conſtruxit. 246 5445

Primus ĩpatorũ xpianus hic millenarius cõplet annus a ꝯditiõe urbis

¶ Viri diſciplinis excellentes.

¶ Dionyſius alexãdrinæ eccleſiæ eps uir eruditiſſimus.Origenis magni auditor his tpibus epiſcopus deſignatus ſedit annis.17.Hic quũ quædam edidiſſet opuſcula:ẽt ad diuerſos de hereſibus ĩfectos:epl̃as plurimas dedit.Sed ad Fabianum papam de pnĩa unam ſcripſit:& ad romanos unaꝫ: ad philomenẽ unam:ad Sixtum papã duas:ad Dionyſiũ etiam papã unam:& poſtea tres ad Nouatianũ ꝑdictum ſciſmaticũ:in quibus repræhendit eũ quod a corpore ſanctæ romanæ eccleſiæ diſceſſiſſet.Scripſitq; & alias pl̃rimas:uidelicet de exilio.De mortalitate:De ſabbato:De paraſceue: De pſecutiõe Decii:atq; duos libros aduerſus Nepotẽ epm:& ad Origenem magr̃m ſuũ:De marty.ad armenos:De pnĩa:Et ad Diony.libros.14.atq; de ordine delictoꝶ:& alia multa. 249 5448

¶ Armenius qdam philoſophus uir dicendi peritiſſimus:per hoc tempus Euſe.teſte alexãdriæ clarus fuit:qui inter cætera ingenii ſui præclara monumenta de Moyſi & Ieſu naue conſtantia elegãtiſſimumq; edidit opus:atq; euãgelicos excogitauit canones:quos poſtea Euſeb.ſecutus eſt:hunc enim porphy.pħs.falſo accuſabat:quia de xpiano ethnicus factus.

Cornelius papa.22. Cornelius papa natione Roma.ex patre Chaſtino poſt Fabianuꝫ pontificem:ſedit annis.3.uir certe eruditiſſimus:qui Hierony.teſte multas ſcripſit epiſtolas:ex quibus unã ad Fabium anthiocẽſis eccleſiæ epiſcopum de ſynodo Romana:& Italica atq; aphricana:ſcripſit epiſtolam aliam:de Nouaciano heretico & ſociis eius.Tertiam de ſynodi geſtis.Et quartam ad eundem Fabium epiſcopum ualde prolixam:de nouaciani hereſi ad epiſcopum uero Cypriani martyris extant epiſtolæ religionis & fidei plenæ:hic itaq;(Gratiano teſte) multa ꝯſtituit:& quãmaxime ut nullũ a ſacerdotibus niſi pro fide exigeret ſacr̃m:ſicut hẽtur in canone.22.q.5.c.Sacra.Statuit itẽ ut oĩa quæ in abſentes in omni negocio & loco agerent ſeu iudicarentur 250 5449

carentur

carentur omnino euacuarentur.3.q̄ō.9.cap.Omnia quæ aduersus.Censuit etiam ut nullus sacerdotum cām suā alieno cōmitteret iudicio:nisi ad sedem apl̄icam fuisset appellatum:prius tamen quā in exilium relegatus fuisset.Lucinæ matronæ sanctissimæ p̄cibus corpora apostolo⁊ Petri & Pauli e Cathacuminis leuauit:& paulū quidē uia Hostiensi:ubi fuerat decollatus:in ipsius Lucinæ p̄dio collocauit:Petrum uero ubi martyriū passus fuerat:uidelicet in uaticano:ubi ēt nunc requiescit:reponere fecit. Creatis deniq̄ diuersis tp̄ibus in decēbrio mēse m̄tis sacerdotibus:diaconibusq̄:ac ep̄is post exiliū suū cæso ore eius plūbatis & aliis flagellis cū aliis uiginti iussu Decii Cæsaris Romæ decollatus est.Sed & q̄dā miles noīe Cerealis cum uxore sua Salustia:quos q̄dē pontifex in fide instruxerat:sub eodē die capite plexus est.Quo⁊ oīum natale.18.calen.octob.celebrat̄:& tunc in eius obitu uacuit sedes dies.35.

5450 251 Decius.28.Ro.imperator āno.ii.ducentesimæ.&57. Olympiadis im pare cœpit:& īperauit annis tribus.Euse.tamen uno t̄m anno &.3.mēsibus regnasse dicit. Alii uero multo plus pluribus annis eū imperasse testant̄. Vt cūq̄ pessimus fuit tyrānus:qui e Pānonia inferiore ciuitate Budalia nātus:cū ab exercitu cū filio suo fuisset cæsar declaratus: interfectis duobus Philippis patre.s.& filio uiris xp̄ianissimis & d̄nis suis statim in eo⁊ odium septimā in xp̄ianos post Neronē mouit p̄secutionē:qua q̄dem multi diuersis in locis pro fidei cōstātia passi fuere. Verū dum cōtra Emilianū sibi rebellem in Messia pararet exercitū:& ipse a barbaris crudelissime occisus est:adeo ut eius cadauer nusquā reperiri unquā potuerit. Condigno certe damnatus iudicio.Hic aūt sc̄dm Martylogiū nostrum.16.annis regnasse uidet̄:alioquin nō uideretur stare posse:q̄d tot sūmi pōtifices:uidelicet Fabianus:Cornelius.Lucius:Stephanus:& Sixtus legant̄:passi sub Decio:inde quidā uolunt ex his.16.annis:& duobus annis galeni restaurare damnum illo⁊ decem & octo anno⁊:qui in chronicis Euse.& Bedæ desunt:ab anno.s.15.īperii Tyberii Cæsaris usq̄ ad id tp̄s:sed inter hæc sciendū est q̄d Decius hic senior qui Philippū impatorē occidit:& eidē successit:impator fuit &.3.ānis:ut diximus impauit:sub quo passus est Fabianus:& Cornelius sūmi pontifices:alius fuit iunior Decius Cæsar q̄dem:sed non īpator:ac sic inter istos duos Decios aliqui impatores & summi pontifices intermedii fuere:utpote gallus & Volusianus:post quos imperauit Valerianus cū Galieno filio q̄si annis.xi.sub q̄bus passi sunt Lucius:Stephanus:& Sixtus sūmi pōtifices:ac Laurentius diaconus:& ypolitus cū omni domo sua.Huic quoq̄ assertioni suffragari uidet̄:q̄d Galienus fuerit binomius.Nam dictus fuit Decius galienus:aliqui ēt astruere uolunt:q̄d unus & idem sit Decius:qui cōstitutus fuit a philippo: Cæsar & ille sub quo passus est Laurentius. Inde est q̄d nusquā e uita Laurentii legit̄ Decius impator:sed cæsar:hoc enim antiq̄tus pluries cōtigit:ut aliqui essent cæsares:non aūt Augusti seu impatores:& aliqui primū cæsares: deinde Augusti postremo fuerunt imperatores.

Decius

Dubietatē tēporū & uarietatem elucidat

5453 254 Lucius papa:p̄riæ Ro.patre Porphyrio:post Corneliū pontificē sedit annis.3.mēsi.2.& diebus.x.Hunc Volusianus īpator primo exilii pena dānauerat:sed eo extincto ab exilio liberatus:Romā gloriosius rediit.Et ut Gratianus dicit:cōstituit:ut deinceps duo p̄sbyteri & tres diaconi semp ubiq̄ loco⁊ comitarent̄ ep̄m:eiusq̄ uitæ testes hērentur: ut patet in canone de ɔse.di.i.c.Iubemus:declarauit itē in loca in quibus primates uel patriarchæ per mundum ordinari deberent:ut.80.di.c.urbes & loca. Qui etiā antequā ad martyrium duceretur:omnem ecclesiæ potestatē Stephano archidiacono suo pmisit:& postq̄ martyrio uitā finiuit:in cemiterio Calixti uia Apia.8.calē.septēb.sepultus est:quo q̄dem die eius natale celebrat̄.Et tunc episcopatus cessauit dies.25.

Lucius papa.22.

¶ Martyres sub Decio passi.

¶ Alexāder quidā hierosolymitanus ep̄s per hoc tp̄s ibidē martyriū pertulit.Ipse enim longe ātē ex Cappadocia eo ueniens deuotione cōmotus:diuina ēt reuelatione hierosolymitanæ ecc̄liæ gubernacula suscepit:& usq̄ in seniū eandē cum sūma sanctitate & gloria gubernauit:sed post uenerandam senectutē Cæsareā perductus sub hac Decii persecutione ob fidei ɔfessionem martyrium 15.calē.aprilis compleuit:cuius diei festum eo die celebratur.

¶ Abdon & senen sub Reguli romani uiri clarissimi ex Corduba persa⁊ urbe oriundi:his tumultibus post multos carceris squalores.Romā cathenis obligati p̄ducunt̄:ubi cū diu diuersis pœna⁊ gn̄ibus fuissent macerati.Tandē.3.cal̄.augu.gladio percussi martyriū compleuerunt.

¶ Agatha sicula uirgo p̄clarissima per hoc tp̄s apud Cathaniā eiusdē insulæ ciuitatē in xp̄o martyrio coronatur.Nam Quintianus præfectus illā cōpræhendēs post alapas & carceres:postq̄ equuleum & tortiones:post etiā mamilla⁊ abscisionē:& in testulis & carbonibus uolutationē:eo iudicante in carcere gladio consumata est.s.nonis febru.quo die eius natale agitur.

¶ Apollonia uirgo sanctissima & mulier memoratu dignissima:natione alexandrina:& ipsa per hoc tempus martyrium pro christi nomine pertulit acerbissimum:nam persecutores dentes omnes ex eius ore excusserunt:& multis plagis affecerunt.Deinde cum minarentur eam uiuam se incensuros nisi cum eis uerba impia proferret:ipsa paululum quid intra semetipsam deliberans repēte de manibus impiorum se proripuit:& in ignē paratum prosiliuit:ac sic martyrii palmam.5.idus febru.promeruit.Eius autem sanctum corpus postea in italiā delatum apud Derdonam Lombardiæ ciuitatem in cathedrali ecclesia seruatur.

Corpus hui⁹ uirginis derdonæ hētur

ℭ Serapion patria alexandrinus:& ipse uir sanctissimus eodem anno apud Alexandriã a persecutoribus captus crudelibus suppliciis afficiẗ:in tantũ ut omnes eius corporis iuncturæ prius soluerẽtur:sed adhuc uiuẽs a ministris diaboli de superioribus domus suæ partibus p̃cipitatus:xp̃i martyr efficitur:& eius natale.18.calẽ.decem.celebratur.

ℭ Iustinus quidam romanus præsbyter per idipsum tempus una cum uictoria martyrium ꝓ christo constantissime sustinuit.

ℭ Mœniatus hetruscus:uir celeberrimus:& ipse apud Florentiã ethruriæ urbem octauo calẽ.nouem.martyriũ pertulit:cuius sanctissimæ reliquiæ adhuc:& templo & populoꝝ frequentatione a conciuibus suis plurimum uenerantur.

ℭ Parentinus:& Laurentius fratres p̃ria ethrusci:& ipsi apud aretiũ coꝝ urbem una cum Nicostrato diacono:& alii multi:in hoc tumultu pro christo passi sunt.

Gallus

GAllus & Volusianus eius filius.29.Ro.imperator:hoc eodẽ anno quo & Lucius papa imperare cœpit:& imperauit annis.2.Istis imperantibus:tanta pestis in ultionẽ xp̃iani nominis per totũ orbem exorta est:ut paucæ domus:nedũ urbes & ꝓuinciæ extiterit:quæ non eam senserint calamitatẽ:& quãmaxime apud ægyptum:alexandriã:de qua quidem Cypriani martyris extat liber:hi itaq̃ dum duobus ferme imperassent annis:dũ ꝯtra Emilianũ res nouas in Mesia agitantẽ bellũ pararẽt:in Theramne ab eodẽ necati sunt.Emilianus aũt interẽptor obscuro loco natus:& ipse tertio mense ab imperii occupatione oppressus fuit.

Valerianus

VAlerianus.30.Ro.imperator ducentesimooctauo &.50.olympiade imperiũ suscipiẽs cũ Galieno eius filio imperauit annis.15.Vir certe nobilitate doctrina & eloquẽtia clarissimus ob eius meritũ & uirtutes primus principũ Romanoꝝ cæsar & augustus summo ppl̃i Ro.ꝯsensu delectus est.Hic a p̃cipio sanctos dei ita ueneratus est:ut domus eius ecclesia dei putareẗ:sed postea per quẽdã magũ seu hereticũ corruptus & deprauatus:catholicam fidẽ adeo detestari cœpit:ut octauã in xp̃ianos post Neroneꝫ exercuerit persecutionẽ:cuius q̃dem crudelitas atq̃ sæuitia dei iudicio Romano orbi nõ modicũ pniciosa fuit:nã paulopost germani e ꝓuincia erumpẽtes cũ magno impetu hostili aĩo Rauenã usq̃ peruenere:& oĩa igni & ferro uastauere.Deinde Valerianus in Mesopotamia bellũ mouens a Sapore Persaꝝ rege tandẽ capitur:& luminibus priuatur:& incathenatus usq̃ in seniũ illi cũ ignominia seruiuit:idq̃ officii ab eo sortitus est:ut Sapore rege æquũ ascendẽte incuruatus regem dorsa leuaret.Et merito q̃deꝫ:qa sine ulla misericordia xp̃ianos ubiq̃ perquiri & interfici iusserat.Galienus aũt eius filius uiso in patre dei iudicio:licet sero pacem ecclesiis obtulit:& q̃cquid abstulerat restituere fecit.Nã Valeriano capto q̃dam Barbari ẽt in Romanorum fines erupuerũt:& multã prædam abstulerunt:ac quidã perniciosissimi tyranni in Roma consurgentes qđ domi residuũ fuerat diripuerũt:& pessundauerunt:pp quod Galienus sibi cauens rẽpu.deseruit:& Mediolanũ concessit:ubi cũ libidinibus & turpitudini operam daret:a suis tãdem turpiter occisus est. 256 541

Germani in Italiá erumpút: Hic miserabilir capitur:& cathenis obligaẗ pax Ecclesiis daẗ barbari Italiam uastant: & spoliant papa.14

STephanus primus papa natione Ro.patre Iulio post Luciũ pontificẽ sedit annis.3.& mẽsibus.2.Vir sane optimus qui & Gratiano attestante ꝯstituit ne quis apud iudicẽ aliquem accusareẗ:qui suis rebus spoliatus fuisset:sicut in canone habeẗ.2.q.2.c.Nullus episcopoꝝ.Instituit item ne sacerdotes:& leuitæ sacris uestibus alibi quã in ecclesia ađ peragenda sacramẽta uterenẗ:ut de ꝯse.di.i.c.Vestimenta.de rebaptizandis aũt his qui ad fidẽ rediissent:eandẽ sensit:quæ & Cornelius põtifex:neq̃ ullo modo his recõicandũ esse qui rebaptizarent.Deniq̃ cum uerbo & exẽplo ac opere multos ad fidem xp̃i conuertisset:a Galieno qui & Decio p̃dicto q̃situs una cum plærisq̃ suoꝝ:ipso missam celebrante ad martyriũ raptus capite trũcatus est:& in calix cemiterio quarto nonas augusti sepultus quo die eius natale celebratur:& uacauit sedes dies.20. 258 5417

ℭ Cyprianus ecclesiæ doctor eruditissimus:& Carthaginensis ep̃s hoc anno scdm Euseb.iubente Valeriano principe post longum exiliũ.8.caẗ.octob.detruncatione capitis martyrium ꝯsumauit:& eo die eius festa celebrantur.Referunẗ & cũ eo apud eandẽ urbẽ passi.Cresentinus uictor Rosula ac generalis.Fuit aũt in primis Cyprianus hic gentilis:& excellentissimi ingenii uir:ac bonaꝝ artiũ studiis ornatissimus:qui cũ Rhetoricã in eadẽ urbe splẽdidissime doceret:suasione Cæcilii p̃sbyteri uiri sanctissimi:prius ꝓpter deũ facultatibus suis erogatis.ad xp̃m dñm nostrũ cõuersus est.Ac paulopost p̃sbyter:postmodũ ipsius urbis Carthaginensis ep̃s factus est:ubi in docendo:monendo:ac scribendo Christi ecclesiæ ꝓdesse curauit.Eius autem clarissimam uitam ac martyriuꝫ Pontius ipsius præsbyter & exilii comes egregio uolumine conscripsit.Quæ autem scripserit Cyprianus:hic infra notantur. 259 541

De duodecim abusiui sæculi	li.i.	De aleatoribus	li.i.	Ad iulianum amicũ suũ	li.i.
De mortalitate seu peste ægyp.	li.i.	De laude martyrii	li.i.	Ad cæcilium	li.i.
De bono patientiæ	li.i.	Ad fortunatum	li.i.	Ep̃as nõnullas paruas	li.i.
De oratione dominicali	li.i.	Ad demetrianum	li.i.	Ad donatum gr̃a dei	li.i.
De opere & elemosynis	li.i.	Ad antonianum	li.i.	Ad cornelium papam	li.i.
De cœlo & liuore	li.i.	Ad quirinum	li.i.	De lapsis librum unum.	

In quo

In quo quidem ostendit magnā habuisse cum Cornelio Ro.pontifice ↄtentionē:affirmās lapsos omnino redeuntes esse rebaptizandos.Deinde scripsit librū de unitate catholicæ ecclesiæ:ubi ostē dit se in ipsius Cornelii ponti.uenisse sniam:uidelicet non esse rebaptizādos hereticos:sed sola manus impositione in gratia recipiendos.

¶Pontius autem ipsius cypriani præsbyter:uir sufficienter eruditus:& in diuinis reclamationibus egregie doctus:tempestate hac post cypriani mortē in Gallias ueniēs apud Cymellam urbē martyrii palmā adeptus est:ipse enim sua p̄dicatiōe & īdustria duos philippos impatores ad xp̄m cōuerterat.Et inter cætera(ut p̄missum est)egregiū uolumē de uita & passiōe magistri & p̄ris sui Cypriani post se reliquit.Et cū sanctus habitus sit:eius festū.2.idus maii celebrat̄.

¶Prothus & Iacinthus beatissimæ Eugeniæ uirginis Eunuchi:diu antea a beato Heleno p̄sbytero baptizati:per hoc tp̄s romā cum beata uirgine Eugenia ueniētes dep̄hensi:q̄d eēnt xp̄iani a Galieno impatore idolis sacrificare cogunt̄:qui cū nullo mō assentire uellēt:primo eos durissime uerberare fecit:ac sic cū acqescere nollent.3.idus septēb.decollari præcepit.Quoꝝ corpora a xp̄ianis collecta:ibidē in cemiterio basillæ uia salaria sepeliuntur.

¶Philippus aūt alexādrinus ep̄s & Eugeniæ uirginis p̄r:egregius uir:per hoc tp̄s xp̄i martyr efficitur:ipse enim prius apud eandē ciuitatē præfectus existens:p̄fectura dignitate derelicta baptismū xp̄i suscepit:& paulopost ep̄atus honorē adipisci ꝓmeruit:quē cum diu cum ingenti gl̄ia & sanctitate tenuisset:a perhemnio urbis præfecto:tandē in oratione cōstitutus gladio iugulatus est.Cuius natalicius dies:idibus septēb.celebratur.

545 ¶Eugenia aūt clarissima uirgo prædicti philippi ep̄i ditissimi hæres & filia:per hoc tp̄s:cum opulentissimū tum uirtutū:tum diuitiaꝝ patrimoniū a patre apud Alexandriā cōsecuta fuisset:primū ibidē multis erogatis diuitiis cū protho & Iacintho prædictis Eunuchis suis Romā uenit:ac ibideꝫ post uirtutū plurima insignia:post sacros uirginū choros pro xp̄o Iesu diu agonizans:nouissime 8.calē.Ianuarii iussu Galieni gladio iugulata est.

¶Nemesius etiam diaconus Romanus:hoc ipso tēpore:una cū Lucilla eius filia Romæ martyrio coronatur:quē cum a fide christi tyranni nequaquā flectere possent:iubentibus Valeriano & Galieno impatoribus sub die octauo calendarum Septembrium decollati sunt:quorum corpora cum Sixtus papa:postea uia Apia honestius tumulasset.f.secundo calendas Nouembris eo die uenerabilior solemnitas haberi cœpta fuit.

260 5459 SIxtus primus papa natione græcus:patria atheniensis:post Stephanū pontificem:sedit annis.2.mēsi.9.& diebus.3.Vir certe præter sanctitatē doctissimus:& philosophus clarissimus:atq; inter pontifices non solum tp̄is sui:sed & superioꝝ temporꝝ litteratissimus Qui cū longe ante pontificatum p̄dicando & docendo oēm peragrasset hispaniam:& inter cæteros Laurentiū & Vincentiū leuitas p̄cipuos sibi delegisset discipulos:cū eisdem Romā postea rediens:oīum consensu pontifex maximus declaratus est:qui pontificatu inito (ut Gratianus scribit)cōstituit missas de cætero super altari consecrato a sacerdotibus celebrari debere:ut habet̄ in cā.de cōse.di.i.c.Vestimenta:ueꝝ cū sūmopere hereses quasdam exortas:uidelicet Sabelianoꝝ:Cheryntianoꝝ:& Nepotianoꝝ:anniteretur extinguere:ab eisdē apud Galiennm qui & Decium accusatus:q̄ fidem xp̄i cōtra Augustoꝝ decreta prædicaret:ad pœnam quesitus & damnatus est.Cumq; ad supplicium duceretur:Laurētius eius archidiaconus & filius adoptiuus: cœpit flere dicens.Quo progrederis sine filio pater:quo sacerdos sine ministro properas:cui Sixtus.Ego inquit non te desero fili mi:sed maiora tibi debent̄ pro fide christi certamina:post.n.triduum me sequeris sacerdotem leuita:atq; ita hic sanctissimus pontifex uno die cū sex diaconibus. Fœlicissimo.f.& Agapito:Ianuario:magno Innocētio & Stephano passus est:pontificis autē corpus uia Apia in Calixti cemiterio sepultuꝫ fuit:reliquoꝝ uero corpora in cemiterio prætextati uia Tyburtina.Et hoꝝ oīum festa.8.idus augu.celebrant̄:& tunc uacauit sedes dies.35. Sixtus papa.25

261 5460 ¶Sabelius hereticus:a quo Sabeliani heretici:natiōe pentapolitanus:ex Ptolomaida ciuitate natus:his tp̄ibus surrexit:& multoꝝ maloꝝ seminarium sparsit:qa huius puerissimæ sabelienatatuꝫ sectæ inuentor auctor fuit:quæ quidem secta statim oēm ciuitatē blasphemiis repleuit:ipse eniꝫ in primis deū patrem blasphemādo negabat:xp̄m eiusdē dei sūmi esse filium:& primogenitum oīs creaturæ:ac spiritussancti auferebat intellectū:Dicebat enim & prædicabat unā tm̄ patris & filii & sp̄ussancti esse p̄sonam.Quas ob res magnæ dissensiones & scādala in ecclesiis tam occidētalibus quā orientalibus exortæ sunt.Nec ipse tandē diuinū euasit iudiciū:quia turpiter occubuit.Hic nāq; Neotem quēdā hereticum habuit magr̄m:qui patrem cū filio passuꝫ fuisse dicebat & affirmabat: ut habetur in canone.24.q.i.c.quidam.

263 5462 ¶Laurentius hispanus Sixti pōtifi.archidiaconus:& filius adoptiuus:hoc āno Romæ uia Tyburtina præsente Decio:seu Galieno post multa uirtutū insignia:& plurima tormentoꝝ genera:uidelicet carceris:uerbeꝝ:& laminaꝝ ardētiū exustionē:ad ultimū.4.idus aug.ī craticula ferrea crudelissime assatus:martyriū constantissime cōpleuit.Hunc nōnulli cuiusdā hispaniaꝝ ducis filiū fuisse dicunt:quē dæmon infantulū e cuna in nemus asportauerat.Sed beatus Sixtus prædictus:cum in eadem prouincia prædicaret:cum sub quadam arbore lauro diuinitus inueniens:Laurentiū eū

appellauit:& diligenti curā ipsum enutriri:ac edoceri fecit. Quo adulto:illū secū una cum Vincentio Romam perduxit:ubi postea factus pontifex:constituit eum suum archidiaconum.

Ipolitus aūt Romanus pricius:& Galieni eiusdē Cæsaris in urbe Vicarius:& ipse eodem anno & mense postq̄ beatū Laurentiū sepeliuit:a Galieno compræhēsus quod xpianus esset:diu & acriter ceditur:& cū nollet idolis sacrificare:iteꝝ tādiu fustibus cesus est:donec cedentes deficerent:sꝫ & cum iteꝝ acquiesceret. Decius iracūdia plenus præcepit Valeriano cuidā præfecto: ut exqsita omni eius facultate:eū crudeli examinatione interficeret:qui impatoris iussa complens:prio omnem ipsius familiā in conspectu eius decollari fecit:deinde ipsum ligatis pedibus ad colla idomitoꝝ equoꝝ per cardetos & tribulos crudelr trahi tādiu fecit:donec emitteret spiritum:quo defuncto:nocte illa uenit Iustinus præsbyter & collegit corpus ipsius:cum corporibus seruorum suorū: & sepeliuit eos foras muros portæ tiburtinæ iuxta lymphas in agro uentano idibus augusti sepeliri:quo die eorum natale colitur.

Concordia autem mulier plebea:prædicti Ipoliti nutrix:& ipsa quāquā origīe minus clara fuerit:nōnullis tamen meritis:& potissimū fidei & uirtute constantiæ his tpibus se extollēdam ppetuo tribuit. Nam Valerianus urbis præfectus cū familiā Ipoliti sibi præsentari fecisset:dixit:considerate uitam uestram ne simul cum domino uestro pereatis. Respondit hæc concordia:nos cū domino nostro desideramus magis mori quaꝫ impudice uiuere. Ad cuius uerba iratus præses:dixit:genus seruoꝝ non nisi cū suppliciis emendat. Et iussit eā tam diu cum plūbatis cedi:donec emitteret spiritum. Et corpus eius in cloacham proiici præcepit. Sed postmodū solertia Iustini præsbyteri inde extractum:honorifice sepeliuit.s.idi.augu.

Romanus quoq; miles:& ipse sequenti die:eo in loco passus est:hic qppe in cōfessiōe bti Laurentii diuinitus (ex uisione angeli) cōpunctus se baptizari fecit. Quo audito:mox iudex eū fustigatū sibi exhiberi pcepit:& uisa eius ɔstātia:dedit sniam:ut decollaret:& decollatus est.5.idus augu.cuius corpus postea Luchā Ethruriæ urbem delatum:honorifice sepultū est.

Diony. papa.26 Primus ex mōachis papa si fuit priæ parochianaꝝ diuisiōes.

Dionysius papa cuius originē non habemus:hoc anno post Syxtum ponti.pontificiuꝫ munus suscipiens sedit annis.6. Alii tantum.2.sedisse dicunt. Sed Euseb.nouem annis ipsum sedisse asserit. Hic primus ex monachis factus est pontifex:qui non mō sanctitate:sed doctrina insignis existens. Gratiano teste:constituit:ut quis infamis ēt hereticuꝫ ullo in iudicio accusare psumeret:sicut habetur in cañ.2.q.7.c. Alieni erroris. Mandauit itē iudicibus tam sæcularibus q̄ ecclesiasticis:ut neminē dānarent anteq̄ per testes idoneos conuinceret.2.q.i.c. Primates. Hic in urbe Roma primū ecclesias & cemiteria præsbyteris diuisit:deīde foris diocese ac parochias sist diuisit:mandans ut quisq; suis finibus cōtentus esset:ut ēt habemus.13.q.i.c. Ecclesias:Hic licet decrepitæ esset ætatis: Concilium in Antiochia ciuitate contra Paulū eiusdē urbis epm celebrari mandauit:cui quum pp senium interesse non posset:ad eundem tñ per Marinū quēdam alexandrinum epm lras dedit. Tandem & ipse martyrio coronatus:in Calixti cemiterio sepelitur:post quem uacauit sedes dies sex. 263 5461

Heresis arthemonis aragātissimus.

Paulum quēdam Samosatenum epm uirum utiq; eruditissimuꝫ:per hæc tempora ab orthodoxa fide turpiter discedentē arthemonis heresim excitasse dicunt:quæ qdem heresis Mariæ uirginitati cōtradicebat:asserebatq; ꝙ post xpm natū se uiro suo Ioseph cōmiscuisse:& alios filios pcreasse. Hic itaq; paulus quū inde mortui episcopi locū antiochenus eps fuisset creatus:superbe nimiuꝫ sese habere cœpit. Et intereunduꝫ præ superbia & lras legebat:& dictabat eplas multis constipato agmine præcedētibus & subsequētibus. Quamobrē plærīq; christianā religionē detestari cœperūt. Is nāq; prædictæ heresis arthemonis assertor negabat dei filiū e cœlo descendisse:sed a Maria originē accepisse:& initium a terra habuisse:hāc ob rē Antiochēse ɔciliū iussu prædicti Dionysi papæ celebratū est:quo patrum oīum consensu qui aderant:ipse damnatus est.

Martion:alias malchio quidā antiochenæ ecclesiæ præsbyter. Vir disertus his tpibus:teste Hiero.fuit:& aduersus prædictū Pauluꝫ arrogantem multā disseruit:& scripsit:& quā maxime quosdā dialogos:qui usq; ad tempora diui Hieronymi stetisse dicuntur. Scripsitq; & aliam grandē epistolā ex persona Synodi ad Dionysium prædictum papam.

Gregorius cæsariensis eps:Vir utiq; sanctissimus:atq; doctissimus huic concilio affuit:& multa auctoritate interfuit:cuius sententia maxime idem Paulus hereticus damnatus est:de quo Euseb. in.7.ecclesiasticæ histo.lib.multa cōmendando disseruit. Qui & tandem subornantibus hereticis pro fide xpi martyrium sustinuit.

Fœlix papa.27

Foelix papa natione Ro.patre Cōstantino:post Diony.pontificem sedit annis.4.mēsi.3.& die.15. Vir utiq; iustus & omni laude dignus:qui & martyrium deuotioni consulens mandauit:ut singulis annis sacrificia martyruꝫ a christi sacerdotibus de cætero celebrarentur. Vtq; nullibi q̄ in loco sacro a uiris ecclesiasticis missa celebraretur:ut habetur in cañ.de conse.di.i.c. Sicut non alii. Dedicationes quoq; temploꝝ etiā solēniter celebrari mādauit:quod si de cōsecratione alicuius ecclesiæ ignoratum fuerit:utpote uetustate & abolitiōe murorum consectari denuo mandauit:de cōse.disti.i.c. Ecclesiis. Et deniq; in septēbrio mense multis creatis præsbyteris:diaconibus:& episcopis martyrio coronatus est. Sepultusq; uia Aurelia.3.idus 269 5468

Iuli

Iulii.Et tunc ceſſauit ep̄atus dies.5. ¶Manicheorum hereſis exordium.

¶Manes quidā hereticus genere perſa.Vir utiq; callidus:atq; diabolicus moribus & uita barbarus:his tp̄ibus fuit:& multa damna chriſti eccleſiis intulit:Is enim conuocatis.12.diſcipulis: quo fidem oībus in rebus faceret:ſe xp̄m profiteri auſus eſt:& ad interficiendas deceptoru3 aīas infandi dogmatis ſui.Ferale cōmentū de ſacrilegis & fabuloſum mēdaciis texuit:& per has iſanaꝝ opīonum ruinas:ſe ſuoſq; ſequaces ꝓruit:ut ſibi falſi corporis fingeret xp̄3 dicens:ut Leo papa teſtatur: eum nihil in ſe ſolidū:nihil uerū hoīum oculis actibus præbuiſſe:ſed ſimulate carnis uacuam imaginem demonſtraſſe:hic ēt cum ſequacibus ſuis duo principia eſſe affirmabat:unum.ſ.boni:alterum mali:unū lucis:alterū tenebrarū.Teſtamētūq; uetus reſpuens:& nouū ſolum recipiens.Ipſi⁹ aſſequaces:ut diuus pr̄ Augu.lib.90.qōnū refert non oēs prophetas:ſed ex patre blaſſemabant in dignum iudicantes:ut deus & dei filius fœmineis ſe īmiſcuiſſe credanť uiſceribus:& maieſtatē ſuā huic nr̄æ ꝯtumeliæ ſubdidiſſe:ut.ſ.noſtræ carnis īmixtus in uero ſubſtantiæ corpore naſcereť:cum totū:ut Leo ait:illud opus non iniuria ipſius:ſed potentia:nec credenda pollutio:ſed gl̃ioſa dignatio.Quo aūt tp̄e:ſeu qua in parte hic peſſimus deceſſerit:mihi incognitum eſt.

5469 270 Claudius huius nominis ſcd̃s.31.Ro.impator.262.Olympiade imperiū ſuſcipiens uno anno & menſibus.9.impauit.Hic etiam ut prædeceſſor ſuus ex uolūtate ſenatus & patruum imperii dignitatē ſuſcepit.Qui qdem Claudius tanq̄ contrariū ante ſuo oppoſitum cōtrario non minus optimo cuiq; Traianus pius Alexander q̄ Galienus fuit:qui ſuſcepto imperio gothos iam annis.15.illiricū ſeu Sclauoniam:macedoniāq; uaſtantes bello adoratus incredibili clade ſuperauit.Quapp Euſeb.tradit.In curia clypeus aureus:& in Capitolio aurea ſtatua a Senatu meruit honorari.Veꝝ ſtatim morbo corrept⁹ apud Smyrnū mortuus eſt:quo mortuo eius frater Quintilianus a ſenatu Auguſtus declaratus eſt:ſed decimoſeptio īperii ſui die Aquileiæ occiditur:uir quidem unicæ moderationis decus. Claudi⁹ ſecūdus

¶Martyres ſub hoc Claudio paſſi.

5461 ¶Fœlix qdam p̄ſbyter:& Euſeb.monachus hoc tēpore apud Teracinam cāpaniæ urbe3 iuſſu huius Claudii pro fide chriſti interfecti ſunt.Nam Euſeb.monachus cum ſanctos martyres Iulianu3 & Cæſarium præſbyteros ſepelliſſet:& huius rei gr̄a ad fidem xp̄i conuertiſſet:quos omnes prædictus Fœlix papa baptizauit:cum eodē Fœlice papa tandem detentus ad forum iudicis ignominioſe perducitur:a quo cum nullatenus ſuperari poſſet:in carcere recluditur:ubi quū oīno ſacrificare nollet:decollatus eſt.Quoꝝ feſtum nonis nouembris celebratur.

¶Cæſarium autem diaconum & Iulianū præſbyterū per unam diem ante p̄dictos in eadem urbe interfectos fuiſſe conſtat:ipſe enim Cæſarius diaconus cu3 multis diebus in cuſtodia ſolus maceratus fuiſſet:poſtea cum ipſo Iuliano in ſaccum miſſus:& in mare præcipitatus:calendis nouembris martyrium compleuit.

¶Adiochus qdē præſbyter:& Tyraſius diaconus:ac Fœlix ſubdiaconus olim beati policarpi epiſcopi diſcipuli:his temporibus apud auguſtudunum galliarum urbem glorioſo martyrio coronatur.Eos.n.idem ſanctus Policarpus ex oriente in gallias docendi gratia duxerat:ubi poſt mſta uirtutum inſignia & prædicationis inſtantiam:ab infidelibus capti primo flagellis duriſſime ceduntur: deinde in ultimo inuerſis manibus per unā diem ſuſpenſi & in ignē miſſi:ſed minime cōbuſti:tandem.8.cal.octob.uectibus perforati mortem obierunt.

¶Quirinus autem Ro.tribunus:ſub hac perſecutione poſt linguæ abſciſionē: & manuum ac pedum pro xp̄o detruncationē:Romæ in uia:quæ nūcupatur apia:agonē martyrii.3.cal.aprilis gladio cōſumauit.Et eo die eius natale celebratur.

¶Valentinus etiam Ro.præſbyter his tp̄ibus Romæ poſt multa ſanctitatū:ac doctrinæ inſignia a Claudio impatore capiť:& eo iubēte fuſtibus diutiſſime cediť:ad ultimū uero capite truncať:& ibidē honorifice.16.cal.martii ſepeliť:& eo die feſti celebratione honoratur.

¶Marius quidā natione perſa:uir nobiliſſimus per hoc tp̄s eius perſidia una cū uxore noīe Martha ac duobus filiis andifax & abachum Romā deuotionis cauſa ueniens in tumultu huius p̄ſecutionis pro cōfeſſione xp̄i cum uxore & filiis capiť & Cæſari p̄ſentať:ubi poſt toleratos fuſtes equuleum ignes:ungues & manuu3 præciſionem Marius ipſe immaniſſime interfectus eſt:& Martha eius uxor in lympha ſubmerſa.Filii aūt poſtremo.13.cal.febru.decollati ſunt.

¶Theodora quoq; uirgo memoratu digna illuſtriſſimi Hermetis marty.ſoror:his tp̄ibus Romæ īter p̄cipuos xp̄i cōfeſſores emicuit:& uirtutis ſuæ experimētū ac exēplū poſteris p̄buit:& ppea ab aureliano ꝯſule poſtea impatore capta martyriū intrepide ſuſtinuit. Cuius corpus uia ſalaria non

5468 longe ab urbe Roma iuxta fratrem ſuū.3.calē.aprilis ſepultum fuit.

¶Cyrillā deniq; Decii impatoris filiā xp̄ianiſſimā pro xp̄o Romæ iugulatam his tp̄ibus hiſtoriæ tradunt.Et hoc fuit.5.cal.nouemb.quo die feſtum eius celebramus. Euticianus papa.28.

5472 273 Euticianus papa natiōe tuſcus ex ciuitate lunēſi:p̄re maxio natus:poſt Fœlicē ponti.ſedit annis.8.menſi.10.& die.4.Vir ſanctiſſimus & eruditus:qui Gratiano teſte cōſtituit: ut unaq̄q; accuſatio corā iudice fieret in ſcriptis:ut hētur in cañ.2.q.8.c.Quiſq̄s ille:inſtituitq; ut nouæ fruges ſemp in altari b̄ndicerenť.Maxīe aūt uuæ & fabæ Trecētos hic- Pria fructuū b̄ndictio.

martyres ꝓpria se manu sepellisse fertur. Unde & cōstituit si qui martyres sepelire uellent: nō sine dalmaticha facere ꝑsumerent: & quā maxīe ipso nesciente. Verū quū multas ordinationes in Decembrio mense celebrasset: quibus multos ꝑsbyteros: diaconosq; ac episcopos per diuersa loca ordinauit. 6. idus decēbris martyrio coronatus est. Sunt tamen qui scribant: & præsertim qui Martyrologium edidit: eum uno tantum anno sedisse.

Aurelianus

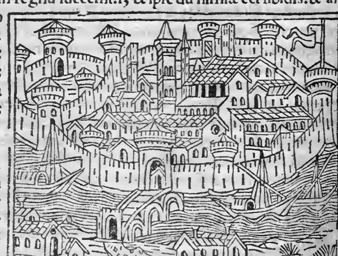
AVrelianus. 32. Ro. imperator. cc. &. 63. Olympiade post Claudiū impare cœpit: & imperauit annis. 5. & mensi. 5. Hic barbaro obscuri nominis parēte apud barbaros in Dalmatica genitus romæ: ubi a pueritia nutritus erat: disciplinā adeo reuoluit: ut si sæuitia abfuisset: quæ sola eū barbarꝝ ꝓdebat bonis: probisq; impatoribus æquari certe potuisset. Qui militari disciplina clarissimus existens. Gothos primo apud Danubiū flu. graui ꝑlio superauit. In asiam deinde conuersus zenobiam reginā: quæ orientis imperiū tenebat: apud Timas non longe ab Antiochia errore magis q̄ ꝑlio superauit. Tertiū præterea apud Cathalanos suo exercitu ꝓdente uicit: ac Gallias iamdiu perditas recepit. Romāq; ueniens multos eoꝝ in triumphum duxit. Quem quidē triumphum Flauius uopiscus Syracusanus histo. ita scripsit dicens. Currus regii tres fuerunt: e quibus unus Odenati Regis auro & argento & gēmis operosus: atq; distinctus fuit. Alter quē persaꝝ rex Aureliano dono dedit: qui & ipse pari opere fabricatus erat. Tertius quē sibi Zenobia regina composuerat: sperans se Romā iturā: atq; uisurā: q̄ illam non fefellit: nā certe & cum illo ingressa est uincta ac triumphata. Fuit & quartus currus a quattuor ceruis uectus: qui Gothorum regis fuisse dicitur: quo: ut multi memoriæ tradunt: Capitoliū Aurelianus ingressus est: ut illic ceruos cederet: quos in eodē curru captos Ioui uouisse ferebat: ꝓcesserant ꝑterea Elephāti uiginti feræq; māsuetæ lybicæ: & aliæ diuersæ ducentæ: quas Aurelianus priuatis donauit: ne fiscū annonis grauaret. Tigrides quāttuor. Cameli perdaliaces: & cætera talia per ordinē ducenta: gladiatoꝝ paria trecenta ꝑter captiuos gentiū barbaraꝝ blemnos. Exionatas & Arabes: Erant quoq; Bactriani: Hiberni: seu Hibeni: Saraceni: persæ cū suis quiq; muneribus. Gotthi: alani: Roselani: Sarmatæ: Franci: Sueui: Vuandali: & Germani religati manibus captiui ꝓcesserunt. Inter hos ēt palmireni: qui superfuerāt principes Ciuitatis: & ægyptii ob rebellionē. Ductæ sunt & decē mulieres: q̄s uirili habitu inter Getas pugnātes cœperāt: q̄s de amazonibus ortas titulus indicabat: plati sunt tituli gentiū noīa ꝓtinentes. Inter hæc Tetricus Rex fuit clamyde coccynea & tunica galabina ac bracis gallicis ornatus adiūcto sibi filio: quē īpatorē in Gallia nūcupauerat. Incedebat ēt zenobia gēmis ornata cathenis aureis: quas sibiipsi fecerat: uincta: ꝑferebanturq; coronæ ciuitatū aureis titulis eminentibus ꝓditæ. Iam populus ipse Ro. iam uexilla collegioꝝ: atq; castroꝝ & cathafrigarii milites: & oīs exercitus & senatus: & si aliquātulū tristior q̄ senatores triūphari uidebant: multū tñ pōpæ addiderūt. Deniq; in capitoliū uix nona hora ꝑuenit: sero āt ad palaciū: sequētibus uero diebus datæ sunt ppl̄o uoluptates ludoꝝ scenicoꝝ: ludoꝝ cyrcēsiū: uenationū & gladiatoꝝ Numarchiæ: zenobia tñ regina aureliani clemētia ꝯseruata est: & in urbe postea ꝯsenuit. Et Tetricus Rex ēt ꝯseruatus lucanis postea ꝑposuit: & hæc de aureliani triūpho & eius gestis dicta sufficiāt. In quo elicere possumus quātæ magnitudīs: q̄tæue uirtutis aurelianus fuerit: hic ēt inter cætera suæ uirtutis opa apollinis tēplū pmagnificū & urbis muros magnificentissimis opibus extruxit: & in galliis gebēnas urbē cōdidit: quā ex suo noīe aurelianā appellauit. Demū malis ꝯsiliis subornatus: & ipse in xpianos nouā ꝑsecutionē mouit: & cū ea de re iā ad ꝓuīciaꝝ ꝑsides lr̄as misisset diuino iudicio de cœlo tactus inter Cōstātinopolim & Hieraclyā in Chani florio uiæ ueteris turpiter occubuit.

Triūphi huius descriptio.

¶ Gallia ꝓuīcia hoc āno cū per ānos. 20. eo amplius ob sæuitiā & ignauiā Valeriani & galieni īpatoꝝ fide ppl̄i Ro. se subtraxisset: uirtute Aureliani cæsaris recupat̄. Nā cū germani: ut dcm̄ ē. Rauēnā usq; oīa uastātes ꝑuenissent: posthumius qdā in gallia magnanimus tyrānidē cū magno reipu. galloꝝ emolumēto occupauit: & x. ānis cū īgēti moderatiōe regnū tenuit: q hostibus expulsis: ꝓuinciā in pristinā redegit formā. Verū post decēniū eo militari tumultu apud maguntiā interfecto: Victorinus qdā in re militari strēnuissimus in regnū successit: s; & ipse dū nimiæ eēt libidīs: & alienas uxores icessanter uiolaret & corrūpet coloniæ occisus est: quo īterēpto Tetricus senatōr q Aqtaniā gubnabat: a militibus absens: Galliaꝝ īpator electus fuit: s; eo: ut diximus ab Aureliano apud Cathalanos supato & capto: gallia rursus a senatu recipit̄. Et Tetricus humanitate Augusti conseruatus est.

274 5473

275 5474

Rhodanus

¶ Gebēnæ Ciuitas Sabaudiæ.

¶ Gebēnaꝝ clarissimam Allobrogū seu Sabaudiensiū ciuitatē Aurelianus Augustus in gallis hoc āno condere fecit: & ex suo noīe ipsam aurelianā appellari uoluit. Hæc qppe ciuitas heleucioꝝ finibus ꝓxia est & lacu Lēno: siue Lusitano abluitur: ex quo qdē lacu

276 5475

Rhodanus flu. ꝑfluit: super queꝫ pons toto orbe celeberrimus situs est: hæc itaqꝫ ciuitas nunc præ magnitudine: pulchritudineqꝫ ac ciuiū frequētia totius allobrogū siue sabaudiēsiū ꝓuinciæ emporium esse uidet̄: ad quā pp frequentes nundinas īnumerabiles deferunt̄ diuitiæ: hæc qppe sabaudiæ duci diu paruit: & nūc subest in qua plurimi claruere Viri: de quoꝝ nūero maximinus qdā cōfessor fuit: & anianus urbis ep̄s uiri sanctitate & doctrina præcipui: ac lætus præsbyter in diuinis scripturis nobiliter eruditus: ac alii multi.

473 ¶Zenobia palmirenoꝝ urbis assyriæ Regina oīum uirtutū fœmina insignita: hoc anno ab aureliano augusto superata & capta: Romā cathenis aureis uincta in triūphū ducit̄: Hæc quippe mulier: ut antiquæ paganoꝝ lr̄æ testant̄: a ptolemæis ægyptioꝝ regibus clarissimā duxit originem: a quo tamen patre: nō habemus. Dicunt aūt ipsam cū primuꝫ adulta fuisset mulieꝝ officia penitus ſpreuisset: & syluas ac nemora pharetra accinta icoluisse: & ceruos ac capreas cursu & sagittis uenasse: indeqꝫ cū ad robustiores peruenisse uires: ursos & leones ac pardos multos interfecisse. Tādē pro seruanda uirginitate sua: non solū frigus & æstus atqꝫ hymbres tollerasse: sed ēt hoīum contubernia spernere assueuisse: ueꝝ instāte nobili ætate amicoꝝ ꝯsilio & ꝓcibus lacessita Odenato nobilissimo palmirenoꝝ urbis principi se nupsit quæ cū cerneret ipsum Odenatuꝫ uiꝝ suū captum a Saporo persaꝝ rege. Valeriano prædicto augusto ad occupādū oriētale iperiū intentū sub ipso uiro suo militare disposuit. Et cū eo sumpto regio ornatu collectis copiis in saporē regē iam late mesopotamiā occupantē animosissime ꝓgressa est: & nullis parcens laboribus nō solū Saporē acerrimum regē superauit: sed & mesopotamiā sibi ademit & ipsum Saporē regem usqꝫ ad thesiphontē pepulit & fugauit: & postmodū cū oēm orientē ad Romanos spectātē una cū uiro pacatū obtinuisset. Ecce Odenatus cū Mœnio eius cōsobrino una cū herode eius filio occisus est. Quibus trucidatis zenobia generosi animi mulier statim in imperiū intrauit: ac uiriliter gubernauit & adeo gl̄iose illud rexit: ut nec Galienus & Claudius imꝑatores aliqd ꝯtra eā attētare ꝑsumpserint. Silr̄ nec orientales ægyptii: nec arabes aut Saraceni: uel armeni populi: qnimo eius potentiā timentes & suos terminos seruare posse ꝯtenti erāt. Quippe oēs illā ob egregiā eius belli industriā & militiæ disciplinā timebant & uenerabant̄: nam tātæ fuit uirtutis ut Galieno: atqꝫ Claudio augusto sublatis: & Aureliano ꝑdicto in principatu suffecto ad ignominiā Romani nōis expiandā: & ad ingentē gloriam consequendā: in se traxerit. Qui multis ꝯfectis bellis: tandē cū multis legionibus haud longe ad Emessam ciuitatē deuenit: ubi zenobia īperterrita cū exercitu suo eū expectauit: cū quo diu & acriter pugnauit: ad ultimū Aurelianus suꝑior existēs zenobia cū suis fugā petiit: & in palmira urbe sese ꝯclusit: in qua euestigio ab Aureliano obsessa fuit: tandē ciuitate capta: & zenobia cū duobus paruulis filiis captiua Aureliano ꝑsentata est: ex quo Aurelianus plurimuꝫ gloriatus est. Et ea mox triūpho seruauit & cū filiis romā adduxit ubi cōsumato triūpho: Aurelianus illā liberā cū filiis suis esse uoluit: & cōcessa sibi a senatu apud tyburtinā possessionē diu ab eadē zenobiana dcā est. Hæc nāqꝫ zenobia fuit corꝑe speciosissima licet aliquātuluꝫ fusca. Nigris erat oculis: & niueis dentibus decora. Fuitqꝫ ægyptiacaꝝ ac græcaꝝ lr̄aꝝ non mediocriter erudita: quaꝝ suffragio oēs historias tam latinas & græcas q̄ barbaras sūmo studio uidit & memoriæ cōmendauit. Fuit deniqꝫ pudicitiæ adeo amatrix: ut non modo cum aliis: sed etiam cum Odenato uiro: nisi ob filioꝝ procreationem cōiungere uellet. Et hæc de zenobia Regina dicta sufficiant.

Pulchritudineꝫ hui⁹ mulieris describit & eius uirtutes.

¶Palmira Assyriæ Ciuitas.

474 ¶Palmira aūt huius Riginæ regia assyriæ Ciuitas fuit: nūc (ut aiūt) ꝑrsus cōplanata: de qua Pli. li. 5. naturalis histo. scribens sic ait. Palmira urbs nobilis situ: diuitiis: solo: & aqs amœna: uasto undiqꝫ ambitu: arenis includit agros: ac uelut terris exēpta a reꝝ natura priuata sorte īter duo impia sūma romanoꝝ parthorūqꝫ. Et pria in discordia: cuius semp utriqꝫ cura abest a seleucia parthoꝝ: quæ uocat̄ ad tygrin qngētis. 37. milibus passibus: a ꝓxīo uero Syriæ littore ducētis. 52. & a Damasco uiginti septem passuum milibus.

475 CAius papa natiōe Dalmateus: pr̄e Caio: ex Dioclitiani īpatoris genere ꝓcreatus post Euticianū pōtificē sedit ānis. xi. & mēsi. 4. Vir utiqꝫ diuinus: qui & Gratiano testāte ordines in eccl̄ia distinxit: qbus tāq̄ gradibus qbusdā ad ep̄atū ascēderet̄: & hi fuerūt hostiarius: lector: Exorcista: accolitus: diaconus: ꝑsbyter: & ep̄s: ut hētur in cañ. 77. di. c. illud nos. Cēsuit itē ut nullus iudæus aut hereticus uł paganus xp̄ianū quēpiā accusare ꝑsumeret: ut 2. q. 7. c. Pagani. Cōstituit ēt ne qspiā ꝓphanus sacerdotē uł in sacris ꝯstitutū in iudiciū sæculare uocare posset. xi. q. i. c. Nemo. idē quoqꝫ ut quōdā Fabianus fecerat regiones diacōibus notariis dimisit: qui res gestas martyriū ꝯscripsere. Deniqꝫ q̄ter i decēbrio mēse sacris ordibus celebratis: ubi ꝑ-

Caius papa. 29 Distītio ordinuꝫ sacroꝝ

sbyteros.25.dyaconos.8.& ep̄os per diuersa loca creauit:q̄nta per Dioclitianū in xp̄ianos persecutione mota:& tāta quāta nūq̄ antea fuerat se in subterraneas scriptas trāfferēs diu ibi latuit.Demū a p̄secutoribus captus cū frē suo Gabino:& eius filia Susana martyrio coronat̄:&.x.cal̄.Maii in Calixti cimiterio sepelit̄:quo ēt die eius natale celebrat̄:& tūc ep̄atus cessauit dies.xi.Hunc tn̄.15. annis sedisse Euseb.noster scribit.Cuius etiam opinionem in hoc sequimur.

Tacitus — TAcitus.33.Ro.ip̄ator hoc āno:qui est.4.ducētesimæ.63.Olympiadis post aurelianum imperiū suscipiēs:i p̄erauit mēsi.tm̄ mō sex:magnæ certe uirtutis & integritatis Vir:ac reipu.gubernādæ idoneus.Et p̄pea a senatu:pp̄lo q̄ Ro.ac militib⁹:cū sūma delectus fuit ꝯcordia:& grauitate.Expectationi q̄ certe:ut uidebat̄:satisfecisset:nisi eū mors immatura abstulisset:cuius q̄dē ꝯsularis & senis uiri uitā.Cornelius tacitus histo.elegātissime scripsit. Huic itaq̄ mortuo.Florianus eius frater successit:qui & scd̄o sui principatus mense a militibus suis apud tharsum multis uulneribus confossus fuit. 277 5476

Probus — PRobus.34.Ro.imp̄ator eadē olympiade post Florianū imp̄are cœpit:& imp̄auit annis sex.mē.4.Hūc probū uir̄ utiq̄ probū pauonē ex Sermio urbe oriundu3 Romana respu.his t̄pibus habuit principē:cuius certe multa p̄clara gesta:& q̄diu imp̄auit & añ imperiū:dum aliis imp̄atoribus dux fuit:a multis scriptoribus referunt̄:& q̄maxime a Vopisco histo.qui de eo q̄dā grandia ꝯscribit:quæ breuitatis cā omittunt̄: Suscepta igitur reipublicæ admīstratione statim gallias iterato a barbaris occupatas:cū ingenti fœlicitate restituit:& saturninū orientis imperiū occupare conantē:ac p̄culū & bonosum uiros strēnuos apud agrippinā cu3 magna celeritate oppressit:& de eis oībus triūphauit.Quē quidē triūphum p̄dictus Flauius uopiscus:licet truncū in hæc uerba descripsit.Triumphauit probus de Germanis & bēniis oīum gētiu3 ferocissimis:ubi quingētos hoīes ante triumphū duxit uenationē in circo amplissimā pp̄lo:dedit ita ut pp̄lus cūcta diriperet.Immissi fuere per oēs aditus struciones mille:cerui mille apri mille dānæ:&c.aīalia quāta ali:& annūerari:& inueniri potuerunt:Immissi deinde pp̄lares.Rapuit quisq̄ quod uoluit.Et hic oīu3 ex trecentis &.20.triūphis in imp̄io Ro.habitus extremus fuit.Ex q̄bus ꝑ triumphi forma ostendenda aliquos scelectos hoc in opere scribere & annotare curauimus:ut supra multis in locis notandum est.Hunc tādem principem:licet iustissimum tumultu militari occisum fuisse tradunt. 278 5477

Vltimus triūphus principū romanorum

¶ Viri disciplinis excellentes.

¶ Anatolius laodicenus episcopus multæ sanctitatis & doctrinæ Vir tēpestate hac floruit:& ut Eusebius refert:De pascha librū cōposuit:deq̄ mathematicis li.10.Et in diuinis codicibus multa cōmentatus est:atq̄ etiā in manicheor̄ heresim inuectus est ualde.

¶ Dorotheum quēdā eunuchum.Græca ac hebræa lingua eruditissimū:cuius doctrīa aurelianus īpator mirifice delectatus fuerat:ad hocusq̄ t̄ps p̄uenisse tradūt:qui & nōnulla monumēta post se scripta reliq̄t:eius aūt auditor Euse.noster cæsariensis adhuc adolescentulus fuit.

¶ Victorinus ēt pictauiensis ep̄s:qui æque græcā ac latinā nouerat linguā multa per hoc t̄ps in sacros codices edidit cōmentaria:uidelicet in genesim:in exodū:in leuiticū: in Isaiam:ezechielem:abachuch:ecclesiasten:& canticam canticor̄:atq̄ in Apochalipsim:deniq̄ cum in omnes hereses inuectus fuisset:martyrio coronatus est.

¶ Archelaus q̄dā mesopotamiæ episcopus per hæc tempora in p̄cio existens librū aduersus Manicheum hereticum Syrio sermone cōposuit:quem quidem librum(ut diuus refert Hieronymus) græci in eorum linguam transtulerunt.

Varus — VArus narbonensis.35.Ro.imp̄ator.Olympiade.265.post Probū augustū imperiū suscipiens una cū Carino & Numeriano filiis suis imp̄auit.2.annis.Cuius q̄dē gesta Flauius uopiscus pulchre descripsit.Hic suscepto īpio non improbe illud admīstrauit:sed multa īpio Ro.adiecit:Nā statim collecto exercitu magno in mesopotamiā accessit:& Charam urbem cœpit:indeq̄ in persas ꝓgrediēs senem & thesiphontē notissimas urbes debellauit.Ver̄ cū castra sup tygrim fluuiū posuisset:fulminis ictu mox ꝯcidit.Numerianus uero eius filius poesim & oratoriā arte3 callens:& ipse cū imp̄are cœpisset:soceri sui fraude statim a militibus occisus est.Carinus autem alter filius probris omnibus inseruiens a Dioclitiano in Dalmatia superatus:& ignominiose interfectus:scelerum suorum sic pœnas luit. 284 5483

Orator & poeta hic fuit

¶ Viri disciplinis excellentes.

Helius spartianus.	Vopiscus Syracusanus.	Helius lampridius
Iulius capitolinus	Trebellius pollio.	Vlugatius gallicanus

Flauius eutropius ¶ Omnes historici scriptores hac tēpestate ob eloquentiā maxīo in p̄cio habiti sunt:hi oēs diuersis opibus ab hadriano principe seu imp̄atore usq̄ ad Carinum oīum principū seu imp̄ator̄ gesta accuratissimo & eloquētissimo conscripsere sermone:q̄bus:prout potuimus multa excerpere annixi sūmus:ut locis suis dictum est.

Dioclitianus. — DIoclitianus Dalmatheus.6.&.30.Ro.imp̄ator anno.2.265.Olympiadis Augustus declaratus imp̄auit annis.20.Vir certe ꝓbus:atq̄ prudēs:qui apud salonē nunc spalatum Dalmatiæ urbē ex patre scriba natus:hoc anno ex pp̄li:senatusq̄ ac militū oīum ꝯsensu imperator electus:statim aprum quēdā uirum audacissimū:qui Numerianum Augustum 286 5485

gustum interfecerat manu ꝓpria interfecit. Verũ post aliquot menses cum multa prospere gessisset bella: iminentibus sibi multis belloꝝ turbinibus: qbus solus resistere non ualebat. Maximianũ cognomento herculeũ. Cæsaré primo postea Augustũ & imperii consorté declarauit: eo ꝙ agrestes in gallia facile cõpescuerit: & pacé gallis reddiderit: illoq; sibi socio declarato: ét. 4. imperii sui áno cũ quidá nomine carausius sumpta purpura britániá insulá occupasset: & alter noíe Narseus oriéti bellũ intulisset: non nulliq; alii aphricá infestarent: ac ægyptũ achileus obtinuisset. Dioclitia. ut resistere his periculis posset: præter maximianũ prædictũ. Galeriũ & Constátinũ comité magni Constátini patré Cæsares fecit: & cũ exercitu magno quélibet in locis ꝓdictis occupatis destinauit: Maximianus aũt in britániam accedens. Carausium tyránũ post annum decimũ: fraude potius ꝙ uirtute interemit: & britániam recepit. Constantinus auté in galliá accedens: cũ ibidem primo male pugnasset: irrenouata scdo pugna multa alemanoꝝ millia: qui eo uenerant mercede cõducti: expugnauit & interfecit: & statim gallias pacatas senatui reddidit. Dioclitianus autem in ægyptũ uadens cũ octo mésibus: Achileo resistente alexandriá obsedisset: tandé captá urbé: & mortuo Achileo eam suis militibus diripiendam concessit: ac sic urbe direpta: Dioclitianus multos per ægyptũ proscripsit: ac multis exiliis: aliisq; uexationibus uexare præcepit. His gestis cũ Maximianus cõtra Narseum in orientem accessisset: duobus ꝑliis contra eũ optime pugnauit: sed tertio cũ inter Galietium & Caras pugná repetisset: ab eodem Narseo superatus est: qui missis copiis ad Dioclitianum inermis & spoliatus confugit: a quo ita arroganter exceptus fuit: ut per aliquot passuũ milia purpuratus ante currũ eius cũcurrisse dicatur. Qui post scdm annum repetitis uiribus contra hosté adeo ardenter occurrit: ut eo superato ét cũ uxoribus & cõcubinis: ac liberis & sororibus eius captiuis: ad Dioclitianũ rebus pacatis cũ ingenti gloria redierit. Ac sic. 18. imperii eoꝝ anno romá cum insigni pompa redeuntes: de eis oíbus triumpharunt. Eo enim triumpho Narsei currum antecedebant coniuges: sorores: & liberi: ac proceres inumerabiles cum omni præda: qua parthos spoliauerant. Eoq; gloriosissime confecto: & rebus omnibus undiq; pacatis Dioclitianus ad exornandam urbem aium adiecit: & inter cætera thermas ex suo noíe miræ magnitudinis extruxit. Quibus successibus elatus factus fe: ut deum adorari & salutari ab oíbus præcepit. Et ppea ipse in oriéte & maximianus in occidente oés ecclesias xpianoꝝ uastari: & ipsos xpianos affligi: & interfici ubiq; ꝓcipiunt. Id tñ potius suasione maximiani quá suo cõsilio gestum est. Et hæc. x. xpianorum post Neronem persecutio fuit: oíum quidem imanior & crudelior: in qua non solũ christianos peremit: sꝫ etiam scripturæ sacræ igni cõbustæ fuere: siquis ét xpianus in aliquo magistratu inuétus fuisset: sublata eius dignitate tanꝙ infamis habebatur. Hic náq; primus gémas uestibus & calciaméntis inserri fecit. cum antea omnes impatores in modũ iudicũ induerentur: & clamidé tñ purpureá a priuato habitu plus haberent: postremo tñ hic Dioclitianus quieti suæ consulens imperiũ una cũ maximiano dimisit: & apud salonas se recipiens reliquũ uitæ suæ tẽps priuatus officio in qeté duxit. Deniq; tñ post. 20. annũ ueneno extinctus fuit. Maximianus aũt: & ipse in uitæ priuatæ ꝓposito ꝑ aliquot tẽps apud Mediolanũ Dioclitianũ secutus fuit: quáquam non perseuerauerit.

Marginalia: Maximianus fit impator plies cõtra répu. romaná ꝯsurgũt. Maximianus superatr. — Maximiani uictoriam recitat & eius spolia therme Dioclitianus.

5491 292 Marcellinus papa natione Ro. pře proiecto post Caiũ pontifi. sedit annis. 9. mési. 4. q 6. pontificatus sui anno iam Dioclitiani persecutione sæuiéte cũ a carnificibus captus compelleretur diis iura exhibere: metu perterritus thura eisdé idolis obtulit: atq; ea adorauit. Quo facto haud multo post in se reuersus in Sinuessa campaniæ urbe secessit: & ibi conciliũ centũ &. 80. episcopoꝝ indixit. Ad quod: ut Gratianus in cañ. 21. di. c. nunc auté testať. Marcellinus squallidus & ciliciis indutus ueniens: peccatũ suum oíbus astátibus cũ lachrymis cõfitens pro ea inconstantia debitam pœná sibi tribui expostulauit: sed illi renuentes dixerunt: & Petrum apl̃m ea ratione peccasse: sed flendo peccati maculá lauisse: tu ergo inquiũt: teipsum iudica. At ille: adiudico: ait: me ipsum deponendũ: & exnũc anathematizo quicũq; corpus meũ post mortem tradiderit sepulturæ affirmans ob negatá xp̃i fidem nequaꝙ se sepulturaꝫ mœreri: his dictis & concilio soluto. Romam iratus Marcellinus rediens Dioclitianũ adiit eũq; icrepauit. quod diis immolare eũ impulerit: atq; ita se xpianũ esse constanti animo confessus: Quo audito Dioclitianus iussit eum cum Claudio Carino & Antonio capite truncari: quoꝝ corpora cum dies sex &. 30. íse pulta iacuissent: uia. s. publica: tandem Petri apostoli iussu qui Marcello ponti. apparuit uia salaria in cemeterio priscillæ sepeliuntur. Et tunc cessauit episcopatus dies. 25. eoꝝ autem festum sexto calendas maii celebratur. Marcellinus papa. 30

5500 301 Marcellus papa natione Ro. patre benedicto post marcellinũ ponti. sedit annis. 5. & mési. 6. & diebus. 21. Qui licet multis malorum turbinibus uexatus fuisset: diuino tamen cultu: ut par erat: inuentus ꝯstituit: Gratiano teste: ne quis generale cõcilium celebrare posset: absq; spál̃i sedis ap̃licæ auctoritate: ut hétur in cañ. 17. dis. ca. Synodũ. Ité uoluit: ut quilibet iudicio grauatus sedem apostolicam appellare posset. 2. qõ. 6. c. Ad romanam. Censuit item ne quis ullo modo iudicaretur: nisi præsentialiter accusaretur uel ꝯuinceretur. 3. qõ. 9. c. Non oportet. Statuitq; præterea: ne quis clericum cuiuscũq; ordinis existens sine sui superioris licentia apud sæcularem iudicem attraheretur: ut. xi. q. i. c. Clericuꝫ. Hic cum priscillá matronam romaná mulierem siquidem sanctitate & diuitiis insignem haberet charissimam: eius suasu cemiteriũ ma Marcellus papa. 31.

Priscilla romana Cemiterium ex noie cōstruit Tituli Cardinalium.25. in roma Lucina Roma.

gnis impensis in uia salaria construere fecit. Deinde ipse titulos.25. in urbe Roma quasi tot diocesses constituit: & quãmaxime ad cõmoditatẽ baptismi: & ad eorum opportunitatẽ: qui ex gẽtibus ad fidem quottidie ꝓuolabant. Eius aũt p̄cibus Lucina nobilissima Romanorum matrona ecclesiã romanam & clerum rerum suarum hæredem instituit. Quod quũ Maxentius Cæsar postea intellexisset: & Lucinã relegauit: & marcellum captum & minis & terroribus ep̄atũ deponere & Christum abnegare iussit: qui quũ maxentii p̄cepta cõtẽneret: iratus Cæsar in uillipendiũ xp̄ianæ religionis ad custodienda animalia eum misit: quo tamen in loco nec consuetas orationes unquã nec ieiunia continua p̄termisit: nec etiam clerum epistolis saltem gubernare destitit. Verum cum ibidẽ captiuus nouem mẽsibus perstitisset: a clericis suis noctu liberatus fuit. Quo audito maxentius denuo Marcellum in stabulũ redegit: ubi cũ incõmode nimiũ habitaret: tandẽ horrore: fœtoreq; ac famis necessitate uitam finiuit. Cuius corpus Lucina in cemiterio priscilla in uia salaria.7.cal. febru. sepeliuit: quo ẽt die eius natale celebratur. Eoq; mortuo sedes uacauit dies.20.

¶ Decima in xp̄ianos persecutio iam octo annis a quodã Veturio militũ mag̃ro excitata: hoc anno Dioclitiani & maximiani iussu per oẽs orbis partes permittit̃: quæ quidẽ persecutio omnibus p̄cedentibus ĩmanior & diuturnior fuit. Decẽ nãq; annis perdurãs adeo acerbissima extitit: ut intra.30.dies ad.20.hoĩum milia: ut Euseb. refert: per diuersas mundi prouincias martyrio coronarentur. Ea quippe persecutio primũ in asia apud nicomediã ciuitatẽ ob incendiũ quoddã domus regiæ fortuitu cõflagrata initiũ sumpsit: existimans enim imp̄ator quod id incendiũ opere xp̄ianorum factũ fuisset: contra eos uehementer exarsit: & multos interfici: plærosq; uiuos in ignem mitti iussit: & ecclesias uastari: scripturasq; sacras succendi & exuri mandauit. Hanc quippe sæuitiã quã Dioclitianus in oriente & in syria: aphrica: ægyptoq; exerceret: multo magis Maximianus in occidente exercuit: quia nullũ tormenti genus fuit: quod idem iniquissimus & malignissimus christianis non adhibuerit: & quum innumerabiles ubiq; extincti fuerĩt: infrascriptos clariores passos hic connumerare censui. Et primo. 305 5504

¶ Adauctus quidam romanus patricius uir christianissimus atq; sanctissimus apud phrygiã martyrium hoc modo suscepit: ibidem nãq; constitutus: cum quãdam ciuitatem cõuertisset: quã postmodũ dioclitianus exuri fecit: quia ip̄e idolis sacrificare renuit: a carnificibus captus p̄rio occecat̃: deinde flagellatur: & postremo capitis obtrũcatione martyr efficitur.

¶ Alexãder miles strẽnuus ex sacra thebeorum legione unus: per hoc tp̄s apud bergomũ ciuitatem nostram cum xp̄i domini nostri nomen constantissime prædicaret: post ĩnumerabiles uirtutes ibidem operatas.7.calen. septemb. abscisione capitis martyrium gloriosissime compleuit. Cuius quidem sanctissimũ corpus grata uidua affectuose colligens in ꝓprio prædio sepelliuit. Quo etiã in loco postea celeberrimũ in eiusdẽ sanctissimi martyris honore tẽplum extructum fuit: quod nunc usq; uetustissimum extare uidetur.

¶ Agnes clarissima Ro. uirgo qdẽ memoratu dignissima: hac p̄secutione testante Ambro. apud Romã.13. ætatis suæ anno mortẽ perdidit: & uitam inuenit: quia solũ uitæ dilexit auctorẽ. Capta igitur a quodã Semproniano urbis p̄fecto post minas & terrores ac uerbera plurima in ignẽ cõtecta: sed minime læsa: tandẽ gladio in pectore percussa.7.cal. febru. martyrii palmã adepta est. Hãc quippe quum idem Sẽpronianus scortari uellet: & ad lupanar nudã perduci fecit. Quæ turpitudinis locũ ingressa: angelũ domini præparatũ inuenit: qui eam ĩmenso lumine circũdedit: adeo ut nullus ingrediens præ nimio splendore unquã uidere: aut contingere eam potuerit: ad quã cum præfecti filius ingressus fuisset: ab angelo p̄focatus est. Sed illa postmodũ orante iuuenis ille reuixit. Deniq; illa mortua & sepulta: cũ parentes eius assiduis pnoctationibus ad ipsius sepulchrũ uigilarent: uiderunt in medio noctis silẽtio beatã Agnetem in exercitu maximo uirginũ mirabili ueste fulgentem quæ dixit eis. Videte amãtissimi parentes: ne me quasi mortuã lugeatis: sed congaudete mecũ & ꝯgratulamini: quia cũ his oĩbus lucidas sedes accepi: & illi sum desponsata in cœlis: quẽ in terris posita tota aĩ intẽtione dilexi. Quibus dictis Agnes cũ exercitu disparuit. Quæ uisio postea diuulgata est: & usq; in hodiernũ diẽ hæc uisio uenerabiliter recensetur.

¶ Anastasia etiam illustrissima Ro. mulier publii cuiusdã potẽtissimi Ro. uxor his tp̄ibus ab ipso publio cōp̄hensa post diutinam custodiam in carcerẽ pro xp̄o macerata: tandẽ cum.cc. uiris & septingentis fœminis ad insulas palmarias delata ibidẽ post uaria supplicia ipsa igni tradita est: sed & reliq eodẽ die: qui fuit.8.cal. Ianua. uariis cruciatibus extincti sunt. Hæc.n. quũ bonarum lr̃arum eruditissima esset: de eius p̄secutione ad diuũ Grisogonum martyrem ipsius multæ extant ep̄læ eruditione & eloquentia plenæ.

¶ Barbara autem uirgo nobilissima & ipsa his temporibus in thuscia post dura carceris macerationem: neruorumq; cesionem: ac lampadarum exustionem: necnon & mamillarum præcisionẽ: aliorum quoq; innumerabilium tormentorum cruciationem ad extremum.ii. nonas decemb. gladio percussa martyrium consumauit.

¶ Bonifacius martyr: per hoc tempus: ut eius habet historia apud Tharsum Ciliciæ urbem iussu Dioclitiani passus: sed Romã delatus uia latina sepultus est: qui cũ cuiusdã matronæ nobilissimæ nomine aglaes procurator esset: & cum ea in stupro sæpe misceret̃: tãdẽ diuino nutu cõpũctus

non modo

non modo scelus deseruit:uerum etiam ad culpam diluendam per diuersa tormētorum genera ad martyrii palmam ardenter cucurrit:& capitis obtruncatione demum nonis iunii martyriū cœpit: etiam quo die eius natale agitur. Aglaes uero beata hoc audito mundo & pompis eius abrenūciās uniuersa quæ possidebat in pauperes distribuit:& toto tempore uitæ suæ domino in orationib⁹ & ieiuniis seruiuit:a quo postmodum tantam gratiam promeruit:ut in eius nomine multis uirtutum signis claruerit. Superuixitq; post cum habitu sanctimoniali annis.13. & bonis operibus tandem consumata apud sanctum martyrem Romæ sepelitur. aglaes mulier peccatrix

¶ Carpophorus quidam tuscus præsbyter: & Abundius diaconus hac tempestate apud spoletanā ciuitatem compræhensi:primo crudeliter ceduntur:deinde in carcere negato cibo & potu recludūtur:rursusq; eculeo diu toquentur:ac post hæc iterato in carcere macerātur. Deniq; quum nullo modo aquiescere nollent.4.idus decemb.decollantur.

504 ¶ Claudius & Nicostratus: Symphorianusq; ac Simplicius uiri clarissimi:& in arte quadrataria peritissimi. Ro. per hoc tempus uia lauicana hoc modo passi sunt:primo nanq; in carcere trusi:deinde scorpionibus grauissimis cesi: sed cum a fide christi mutari non possent. Dioch.iussu per iudicē in mari præcipitati sunt:& sic.4.calen.octo.martyrium compleuerunt.

¶ Crispinus & Crispianus uiri celeberrimi:sub hac persecutione apud Suesionem urbem capti & iudici præsentati post īmania tormenta sibi a carnificibus illata gladio truncati.8.calen. nouemb. martyrii coronam perceperunt.

¶ Christophorus martyr incomparabilis magnitudinis & uirtutis uir:per hoc quoq; tempus in Lycia asiæ prouincia urbe samona pro christo hic mortem pertulit: primo enim uirgis ferreis attritus flāmisq; exustus fuit:sed cū diuina uirtute salutatus esset: ad ultimum sagittarum ictibus confossus martyrium tandem.8.calen.augu.capitis obtruncatione compleuit.

¶ Cosmas & Damianus christianissimi uiri ac celeberrimi medici:apud Egeam ciuitatem cōpræhensi hoc tempore post uincula & carceres:post maris demersionem: atq; ignem lapidationemq; ac sagittas diuinitus superatas capite pressi sunt. Martirizati sunt autē beati Cosmas & Damianus Antimus leontinus & Cupreptus quinto calendas octo.hoc est uigesimoseptimo die meñ.septēb.

¶ Catherinā ægyptiacam præclarissimam uirginem:his temporibus floruisse & martyrium pertulisse eius tradit historia.hanc qppe generoso sanguine ortam inuenio: cuius pater noīe costa in urbe Alexandria rex fuit:a quo & si maximū patrimoniū accepisset:& in pupillari ætate patre ipso rege orbata fuisset:nō tñ inter diuitiaꝝ delitias ocio & molliciei fœminæ deditam fuisse cōperio: qn īmo & si præceptorem ignoremus:tanta eaꝝ reꝝ scīa præditam legimus:ut mirabile uisum sit qꝫ in tam tenera ætate:ut eius refert histo.cum omnibus certamen disputationis suscepit. Nam tam uersatilis ingenii erat:ut in omnibus per uarias syllogismoꝝ conclusiones allegoricæ: methonomicæ: disertæ ac misticæ responderet: hæc itaq; præclarissima uirgo:adhuc in paterna domo apud Alexādriam existens feruente adhuc Dioclitiani persecutione.& Maxentio cæsare maximiani filio ibidē existēte:quum aliquando quosdam xpīanos flentes metu mortis conspexisset:ad prophana sacrificia impelli uæhementi cordis dolore sauciata ad cōspectum Maxentii audacter accessit:& eum de crudelitate durius increpauit:propter quod iratus cæsar iussit eā in custodiam recludi: cui angelus domini apparens dixit. Constanter age grata deo puella:quia tecum est dominus pro cuius honore certamen suscepisti. Ipse.n.impetum uerbi infundet in os tuum:pro quo aduersarii resistere non ualebant:quinimo per te multi conuersi ad christum cum palma martyrii introibunt:quod & factum est:quia & quinquaginta philosophos & porphyrium Maxentii necessarium: ac ipsius cæsaris uxorem:atq; alios utriusq; sexus innumerabiles disputationibus & doctrinis christi iugo subdidit: & ad cælestia regna martyrium præmisit:illaq; diu rota eculeoq; uexata:& rotarum gladiis dilaniata: & ob hoc a christo desponsata:tandem obtruncatione capitis martyrii coronam adepta est:cuius quidem sanctissimum corpus angeli confestim rapientes in monte synai detulerunt:& ibidem diuinis obsequiis honorificentissime sepelierunt:cuius quidem natale celebratur.8.calē.decēbris.

¶ Cyriacum quoq; dyaconum cum largo & smaragdo nobilissimum uirum per hoc tempus cum aliis uiginti Romæ in uia hostiensi passos eorum historiæ tradunt:ipse.n. Cyriacus quum dioclitiani filiā nomine arthemiam a dæmonio liberasset:& dño nostro iesu christo per baptismum consecrasset:atq; similiter Iobiā saporis persarū regis filiam:a dioclitiani filio tentus est cum aliis xpīanis: & in custodiam missus. Indeq; paulopost per iudicem Carpasium eductus primuꝫ caput eius pice reliquata pfundi fecit:& iterū in carcerē retrudi. Et post dies quattuor rursus e carcere eductus in catasta ipsum extendi fecit:& neruis crudis durissime cædi ꝓcepit: quibus gestis iussit illum dioclitiani filius cum Largo & Smaragdo & aliis uiginti capite obtruncari:quorum corpora beatissimus Marcellus papa una cuꝫ Lucina matrona xpīanissima in prædio suo uia hostiensi miliario ab urbe Roma.7.sepelierunt.6.ſ.idus augusti quo die eorum natale celebratur.

¶ Dominus qdā uir sanctissimus his tpibus cū psecutionis rabiē declinare uellet a satellitibus maximiani protinus compræhenditur:& iudici præsentatur:qui statim extra urbem in uia claudia eum ꝑducens.7.idus octo.gladio ipsum percuti fecit:& cum gloria martyrii ad christum destinauit.

¶ Dorothea quoq; uirgo gloriosa apud Cæsareā Cappadociæ urbem per hoc tp̄s compræhēsa ꝑ

christo hoc modo martyrium ꝑtulit: primo nanq; in equul eo diu uexata: deinde palmis durissime cæsa ad ultimū capite punita fuit: in cuius quidē cōfessione: cū quidā scolasticus noīe Theophilus fuisset conuersus a carnificibus stati cōphendit: & ad suppliciū ꝑducit: cūq; & ipse ab eisdem grauissime diu tortus fuisset: nec a fide nullatenus diuelli posset: nouissime eodem die gladio cæsus est quorum festum .8. idus februarii celebrari iussum fuit.

❡ Eulalia quædā hispalensis uirgo: ꝑ id tp̄s cū .13. tm̄ esset ānoꝝ: in ciuitate emerita pro xp̄i cōfessione Daciani p̄sidis iussu primo equuleo suspensa & exungulata: demuȝ quum ardentes ad utrumq; latus admotæ fuissent: igne hausto .4. idus decemb. deo spiritum reddidit.

❡ Eleutherius qdā clarissimus miles sub hac ꝑsecutione apud Nicomediā Asiæ urbē cū aliis innumerabilibus martyr efficit: e qbus alii gladiis obtruncati: alii ignibus cōcremati aliiq; in mari p̄cipites pati: postremo & ipse Eleutherius hic cū diu per singula corporis membra cruciaretur: & semper ualidior efficeretur: demum uelut aurum ignibus examinatum: sexto nonas octobris cum palma martyrii paradisum introiuit.

❡ Euphemia uirgo nobilissima tēpestate hac apud calcedonensem Asiæ urbē a ꝓconsule quodaȝ noīe prisco: cū aliis .70. cōprꝗhensa: cū deo marti īmolare nollet: oīa tormētoꝝ gn̄a in e a expēdit: quæ oīa pro xp̄o cōstāter ꝑtulit uidelicet: carceres: uerbera rotaꝝ: argumēta: ignes lapidū angulariū pōdera: bestias: uirgarū plagas: ac secures: & igneas sartagines: rursumq; a bestia morsa īmaculatū spiritū deo reddidit. Cuius corpus mater noīe Theodora: & philophion p̄r sepelierunt. Cōpletū est aūt Euphemiæ martyriū decimosexto calendas octobris. & eo die eius natale celebratur.

❡ Eupulus siculus diaconus isto tp̄e in cathania urbe a maximiāo īpatore cōphēsus cū diutissime ꝓ xp̄i cōfessione cōtortus fuisset: tādē martyrii palmā gladio cedēte pridie idus augusti percepit.

❡ Fœlix qdā apuliæ ep̄s cū Adaucto & Ianuario p̄sbyteris: necnō & Fortunato ac Septīo lectoribus his temporibus in uenusia urbe apuliæ cōprꝗhensi: cum ibidem multis diu uinculis & carceribus fuissent macerati: Indeq; quasi ꝑ totam aphricam & Siciliam cum multis afflictionibus perducti: tandem nonio calen. nouēb. occisione gladii sunt consumati.

❡ Fœlix itē alter & Fortunatus germani hac ꝑsecutione apud aquileiaȝ urbē pro xp̄o passi sunt. Hi quippe in Eculeo suspensi circa eoꝝ latera ministri diaboli lapides ardentes apposuerunt: qui qdē diuina uirtute fuerunt extincti: quo uiso ex Eculeo eos amouentes feruenti oleo illos perfuderunt: sed quum minime fuissent lesi: data sententia .3. idus iunii capite obtruncati sunt.

❡ Georgius tribunus & uerus xp̄i miles hoc tp̄e in ꝑside ciuitate Diospoli ueluti alter Curtius Ro. & codrus atheniensiū rex pro patriæ suæ liberatiōe sese internitioni ad draconis occisionē & martyrii tolerantiā dedit: quippe interfecto dracone opus Eculei extensionē totiusq; corpis lacerationem: & uiscerū effusionē: ac salis cōfricationē: necnō & alioꝝ tormentoꝝ perpessionē ad ultimū martyrium capitis abscisione cōpleuit: cuius quidē passionis gesta: & si inter apocriphas scripturas cōputaretur: ipsius tn̄ illustrissimū martyriū inter coronas martyrū dei ecclesia uenerabiliter honorat: ut ex decreto niceno patet: sicut habet in cañ. 15. di. c. Sancta ro. ecclesia. De quo diuus ambro. sic ait: Georgius fidelissimus xp̄i miles: dum xp̄ianitatis professio tegeret: solus inter christicolas dei filium cōfessus est: cui & tantā fidei cōstantiā diuina gratia cōcessit: ut ex tyrannicæ ptātis præcepto cōtenderet: & innumerabiliū nō formidaret tormenta pœnaꝝ. O fœlix inquit & inclytus dn̄i præliator: quē nō solū tp̄alis regni blanda nō ꝑsuasit promissio: sed ꝑsecutore deluso simulachroꝝ eius portenta in abyssum proiecit: huius aūt inclyti martyris caput: quū postmodū Venetiis delatū fuisset: in eius honore monasteriū & ecclesia erecta fuit: quod nunc usq; maxima cū ueneratione perseuerat. Eius autem natale octauo calendas maii ab omnibus christicolis celebratur.

Diui ambrosii archa ī laudē huius

❡ Gorgonius Romanus miles his tēporibus cū apud Nicomediā existeret: & dioclitiani ꝑsecutionem: quā christianis inferebat plurimuȝ detestaret: ab īperatore captus iussus est. & suspendi: & fragris toto corpe laniari: & uisceribus eius pelle nudatis acero & sale ꝑfundi: deinde eū in craticula impositum mādauit crudeliter assari: sed adhuc eo superuiuente .5. idus septē. laqueo fecit eū necari: interiecto deinde tempore corpus eius Ro. delatum uia latina sepultum est.

❡ Geruasius & protasius germani natione mediolanēses: patre Vitalo uiro sancto: & matre Valeria uno pergeniti: hac tumultuante procella in eadē mediolanēsi urbe a quodā anastasio comite sūt passi: hi nanq; parentibus orbati: confestim uniuersum patrimoniū uendiderūt & paupibus arrogarunt: & sese in uno cœnaculo cōcludentes per .x. annos ieiuniis & oratiōibus ac lectionibus cōtinuis deo seruierunt. xi. aūt anno ab eodē Anastasio cōprꝗhensi ad palmam martyrii ꝑ diuersa tormenta peruenerunt: nā idem comes primū tandiu plumbaris cædi fecit: donec sp̄m exhalaret. Alterū uero fustibus cæsum capite truncari fecit: quorum corpora cum annis multis incognita fuissent. Ambro. domino reuelante incorrupta adeo reperiit: ut eo die interēpta fuisse uidebātur: martyrizati autem fuerunt hi beatissimi martyres sub die tredecimo calendarum Ianuarii.

❡ Genesius iteȝ Ro. miles hoc tempore a Dioclitiano captus Romæ eius iussu crudelissime cæditur: postea in eculeo leuatus crudelem in modum uirgarum diutina laceratione uexatur: ac lampadibus ardentissime inflammatur: Et cū in fide christi præstātissimo animo persisteret: diceretq;. Nō est rex præter Christū pro quo si millies occidar ipsuȝ mihi de corde minime auferre potens. Itaus

Dioclitianus ei caput octauo calendas septēbris auferri præcepit:& eo die eius natale ecclesia agit.
Hadrianus qdam Ro.p hoc tps apud Nicomediam ciuitatem cū alis uiginti tribus post multa & imanissima supplicia sexto idus Septembris crurifragio martyrium consumauit.
Heraſmus cāpanus eps:uir illustrissimus atq; sanctissimus hac tēpestate iussu Dioclitiani primo plumbatis & fustibus grauiter maceraē & dilaniaē:deinde resina sulphure plumbo pice oleoq; perfundiē:sed minime lediē:quo miraculo multi ac multi cōpuncti idolis abrenūciantes xpiani effecti sunt:ipm aūt inuictissimū martyrē accipiētes cū imēso ferri pōdere in carceribus arctissimis incluserunt:a qua qdē etiā angelus dñi paulo post eduxit. Sed cū adhuc eius clarissima uulgarentur miracula:rursus a Maximiano imperatore detineē & diuersis suppliciis torquetur. Iterumq; in olla:quæ plumbo pice resina & oleo feruefacta fuerat: missus diuina uirtute illesusq; euasit: tandem deo uocante tertio nonas Iunii sacro fine quieuit.
Hylaria matrona clarissima sanctissimæ Aphræ uirginis mater: hisdem tpibus cū in augustana Italiæ ciuitate ad filiæ pdictæ sepulchrū cū Digna & Cumenia atq; euprepia sacris uirginibus excubaret.ibidem accenso igne pro constantia fidei pridie idus augusti exhausta fuit.
Ianuarius Beneuentanæ urbis eps:p hoc tēpus & ipse cū diaconibus:q̄sto & proculo:ac aliis cōpluribus post uincula & carceres.13.calendas octobris capite cesus occubuit.
Ioannē quendā eruditissimū uirū his turbinibus apud Nicomediā ciuitatē hac de cā passum fuisse tradunt:ipse eni cū eloquētissimus esset:fidei calore succensus:cū aliqñ quendā librū in manibus impiorꝫ uidisset:in quo qdē tyrānorꝫ crudelia edicta cōtra xpianos descripta erāt: iniecta manu a manibus ipiorꝫ detraxit:& raptū cōfestī discerpsit:quod cū dioclitiano & maximiano iperatoribus in eadē urbe cōstitutis relatū fuisset:ita pciti oīa suppliciorꝫ genera in eū donec expiraret expēdi iusserunt:quæ sane uir dei:ut erat aīo nobilis:tanta cū uultus & spiritus alacritate ad finē usq; ptulit: ut nec tristis quidē pro his uideri potuisset: passus est ita dignissimus athleta septimo idus sept. quo die eius festum honoratur.
Iulianus quidā genere antiochensis uir xpianissimus p id ipsū tēpus apud Ro.urbē cū Basilissa uirgine a Dioclitiano iperatore crudelissime passus fuit: horꝫ duorꝫ certe miræ leguntē & referunē passiones cū quibus fuit uenerabilis multitudo sacerdotū & ministrorꝫ ecclesiæ xpi:quæ qdē pp immanitatē psecutionis ad eos cōfugerat:concremata est:post quos etiā Ant.pſbyter: & Celsus puer una cum matre ac alii complurimi qui omnes quinto idus Ianuarii mortem pertulere.
Iuliana ēt uirgo præclarissima natiōe comensis:hoc ipso tpe apud Comū cisal.galliæ urbē suam capta martyriū sæuissimū ptulit:& cū gl'ia martyrii padisum itroiuit: qppe cū uaria tormēta primū cōstātissime ptulisset:postea palā cū diabolo ɔflixit:& de ipo clarissime triūphauit. Indeq; flāmas igniū & ollam feruētē superās palmā martyrii capitis obtruncatione.14.calen.Martii adepta est.
Leocadia quoq; celeberria uirgo his tpibus a Daciano hispaniæ pfecto: tanq̄ xpiana capiē: & apud toletū urbē carceri mācipaē:ubi cū grauissimos brē Eulaliæ & reliquorꝫ marty. audiret cruciatus:positis in oratione genibus.5.idus decēb.impollutum deo reddidit spiritum.
Lucina uirgo deo deuota natiōe sicula & speciosissima iter cæteras isulæ illius uirgines:hac psecutione apud Syracusanā ortus sui ciuitatē passa fuit:hāc mater nomine Euticia: primo cuidā præclaro iuueni desponsauerat:sed receptis:uisisq; beatæ Agathæ martyris miraculis rogauit matrē ne de cætero sponsum eidē noiare dignareē:quā quidē gratiā obtinere tandē promeruit: at illa confestim amplū patrimoniū paupibus:& uiduis & orphanis distrahere fategit:quo audito spōsus in iudicio pascasii cōsularis litē ꝑponit dicēs:spōsam xpianā esse:& cōtra leges uiuere augustorꝫ:quam idem pascasius corripiens ad sacrificia dæmonū psuasit:cui illa sacrificiū uerū & imaculatum apud deū & patrē:hoc est uisitare pupillos:& orphanos in tribulatiōe eorꝫ paschalis dxit: patrimoniū tuū cū corruptoribus expēdisti:& iō q̄si meretrix loq̄ris:& nisi meis dictis obtēperaueris faciā te ad lupanar tanquā scortū adduci:& statim lenonibus præcepit illā ad lupanar trahi:quā qdem spiritus sanctus tāto pōdere fixit:ut pœnitus moueri nō posset:etiā adhibitis funibus & plurimis bouū paribus. Deniq; etiā cū picē:resināq;:ac feruens oleū illesa ptulisset:gladiū in uisceribus mergi præcepit: ac sic idibus septēbris spiritū emisit:cuius passione & sctitate eadē syracusana ciuitas semp decorata ē.
Menna miles ægyptius nobilissimis ortus natalibus:p hæc tpa in Scythia Metropoli phrygiæ salutariæ passus est.Nā postquā hic cælesti regi in eremo secreta cōuersatione studuit militare ad publicū ꝑcedens:se xpianū esse libera uoce declarauit: quod audiens pyrrhus dux iussit eū apprehēdi & suis aspectibus præsentari:cui dixit sacrifica diis:& oīa quæ p ignorantiā gessisti ignoscenē tibi: qđ cū obtēperare nollet:eo iubēte tādiu neruis & diris cruciatibus cesus est donec plateæ locus sanguine ipsius cædereē.Deinde in eculeo leuatus & exungulatus lāpadibus aduriē: deinde depositis ligatis manibus & pedibus p sudes ferreas trahi præcepit:qui oībus in rebus & cruciatibus usq; ad finem in laude & cōfessione oīpotentis dei imobilis pmansit.Deniq; data sententia gladio animaduerti iussus fuit:cuius corpus cū igni traditū fuisset:e medio a christianis furtim ereptū mundis linteaminibus debita ueneratione in cemiterio tertio idus nouembris conditum est:postea in Constantinopolim translatum digno honore nunc ueneratur.
Methodius primum olympiade:& postea Tyri ciuitatum episcopus his temporibus in Calcide

ciuitate quæ Nigropontum appellatur:ut diuus scribit Hierony.martyrio coronatur: qui cum eruditissimus esset uir multa edidit documenta: & præsertim.

Contra porphytum	li.2.	In genesim	li.i.
De.x.uirgi.Symposiũ	li.i.	In cantica cãticoꝝ	li.i.
De resurrectione	li.i.	Chronicam	li.i.
De phitonissa	li.i.	De nouissimis tẽporibus	li.i.
De exitu animæ	li.i.	Qui incipit sciendũ nanq̃ est fratres : & hic liber nũc	

in lucem cum expositione pulchra æditus est:passus aũt fuit hic Methodius.14.calen.octobris.

¶ Marcus & marcellianus germani & ciues romani sub hac ꝑsecutiõis rabie a quodã Fabiano duce cõpræhensi:statim ad stipitẽ ligari iussit:& in pedibus eoꝝ acutos sudes infigi præcepit:sed cum nõ cessarent:laudare nomẽ dñi nñi iesu xp̄i lancea ꝑ latera eos trãsfigi mãdauit:quo uulnere.14.calen.Iulii cũ gloria martyrii ad cœlos uolarũt.Maximus qdã & Claudius uiri clarissimi ꝑ hoc ip̄m tẽpus cum præpedigna uxore primi & duobus filiis in urbe Hostia a satellitibus Dioclitiani tenti in exilium deportantur:&.12.calen.Martii incendio concremantur:ac sic eo incendio odoriferũ martyrii sacrificium deo obtulerunt.

¶ Mauritius & Exuperius cãdidus ac uictor cũ Inno.sacræ thebeoꝝ legiõis primicerii illustrissimi ꝑ hoc tẽpus iubẽte maximiano in Gallii ciuitate:sed uno loco qui dicit̃ agaurius cũ sex millibus sexcentis sexagintasex pro xp̄o gloriosissime martyrio coronat̃:hi nãq̃ ex oriẽtalibus ꝑtibus in auxiliũ ĩn maximiano accersiti in galliã uenerãt:uiri in rebus bellicis strẽnui:uirtuteq̃ nobiles : sed fide nobiliores:qui erga ĩperatorẽ fortitudine & erga xp̄m deuoti esse certabãt: hos itaq̃ maximianus augustus quũ ad dilaniandos xp̄ianos destinasset:suis præceptis nequaq̃ obtẽperare uoluerũt : ꝑp q̃d indignatus Maximianus iussit eos pluribus in locis diuersis cruciatibus ĩterfici:hoꝝ aũt primicerio & multoꝝ socioꝝ corpa post multos passionis suæ ãnos sc̃õ cuidã ep̄o noĩe Theodoro reuelata in eoꝝ honorẽ ibidem basilicam fabricauit.Eorum aũt natale decimo calendas octobris celebrat̃.

¶ Petrus quidã alexãdrinus ep̄s:uir oĩbus uirtutibus ĩsignitus:& in diuinis scripturis nulli prioꝝ hominũ ĩferior:ꝑ hoc ip̄m tẽpus ueluti dei sacerdos & hostia Dioclitiani iussu subito rapitur.&.7.cal.decemb.capite truncatur.passi sunt autem cum eo alii plures episcopi:& clerici cum laicis fere sexcenti sexaginta trucidati sunt.

¶ Pantaleon uir illustris: & medicinæ artis eruditus : & ipse hoc tꝑe apud Nicomediã ciuitatẽ pro fide xp̄i eculei pœna:& lãpadarũ exustiõe mirummodũ eructatus est : sed ĩter hæc dño sibi apparente aliquãtulũ refrigeratus est. Tãdẽ ictu gladii.5.cal.augusti martyriũ cõsumauit.Hic cũ ab Hermolao præsbytero baptizatus fuisset:multa miracula fecit: propter quod & patrem suum ac senatorem Eustorgium christi fidei subiugauit.

¶ Primus & Fœlicianus ciues romani uiri religiosi hac ꝑsecutiõe põtificibus tẽploꝝ apud Diocli. accusati q̃d essent xp̄iani cõpræhẽdunt̃:& ferro uincti in carcerẽ recludunt̃ : qbus statim affuit angelus dñi qui eos cõsolatus fuit:post aliquot uero dies ad herculis phanũ ꝑducti:eũ nollent sacrificare:grauissimis pœnis sunt affecti:uerũ cũ nulla rõne possent eos mouere: ut sacrificarẽt : duxerũt eos extra ciuitatẽ uia numẽtana miliaria.13.ferro uinctos:ubi nũc paria sit̃:nũc separati diuersa & exq̃sita ꝑferẽtes tormẽta:tandẽ simul.8.idus iunii Fœlicis uitæ cursum gladio aĩaduersi ꝯsumauerũt. Hoꝝ aũt corpa nocte a christianis sublata ad arcus numentanos iuxta arenarium sepelierunt.

¶ Petrus quidã exorcista & arcellinus præsbyter eodẽ ãno Romæ ĩ carceribus cõstituit cũ multos ad fidẽ xp̄i suis eruditiõibus & exẽplis ꝯuertissent:post uaria tormẽta.4.nonas iunii sunt decollati.

¶ Pamphilus aũt græcus p̄sbyter Euse.cæsariensis necessarius insignis quidẽ theologus sub hac ꝑsecutione testãte Hiero.apud Cæsareã palestinæ urbẽ passus est:cuius quidẽ uitam idẽ Euse.tribus uoluminibus egregie cõscripsit:hic adeo diuinoꝝ uoluminũ fuit cupidus:ut magnã ꝑtem libroꝝ Origenes manu sua descripserit:quos quidẽ diuus Hierony.in cæsariensi bibliotheca tanta auiditate se uidisse & legisse dicit:ac si Cresi regiã se cõsecutũ fuisse.Scripsit ãt hic pãphilus apologeticũ ꝑ Origene:& alia multa:passus est aũt hic btissimus maryr p̃rio die meñ.iunii quo die eius natale celebrat̃.

¶ Petrus etiam Alter Dioclitiani cubicularius:hisdem temporibus apud Nicomediam ciuitatem. Dioclitiano ibi existente passus est:hic cum liberius redargueret de immensis martyrum suppliciis & id etiam præsente Dioclitiano in medium proferret:iratus imperator iussit eum suspendi: & flagris diutissime torqueri:deinde aceto & sale perfundi:& postmodum tandiu in craticula assari:donec emitteret spiritum.Ac sic iste uere petri & fidei & nominis extitit hæres.

¶ Quintus item gallus miles:per hoc tempus:in oppido uia mandensi.2.calen.nouemb. a maximiano imperatore martyrium pertulit gloriosum:cuius corpus postea post.5. & quinquaginta annos angelo reuelante incorruptum repertum fuit.

¶ Ruffus etiam clarissimus miles Ro.& ipse ob fidei confessionem Romæ a dioclitiano cum omni domo sua:per hoc tempus compræhẽditur:&.4.calen.Decembris:multis plagis affectus Christi martyr efficitur.

¶ Sabin⁹ spoletan⁹ ep̄s sb̄ hoc tumltu apd̄ eãdẽ urbẽ cũ m̃tis clericis:aliisq̃ xp̄iãis ꝯp̄hẽsus:& q̃m axĩe exupãtio & Marcel.diaco.atq̃ Venusião ĩsigni uiro: & ei⁹ uxor̃ ac filiis passus ẽ:e qb⁹ exupãtius & Marcellus

us & Marcellus in eculeo suspensi fustibus grauiter fuerūt mactati: inde eorꝫ latera abrasa ignē adhibentes: martyriū susceperūt: qbus mortuis Venusianus cū uxore & filiis haud multo post gladio necatus: martyriū compleuit. Sed & Sabinus p̄dictus episcopus post manuum detruncationem & carceris relegationem tandiu flagellis cæsus fuit: donec redderet spiritum. Horum deinde natalitia 3. calendas ianuarii celebrari iussa sunt.

¶ Saturninus præterea præsbyter: & sisinius diaconus: per hoc tp̄s Romæ cōpræhēsi in carcere diu macerant̄. Indeqꝫ exhibiti ob xp̄i cōfessionē a præfecto urbis in eculeo leuant̄: & ibidē neruis attra ctant̄: necnō & fustibus ac scorpionibus grauissime cedunt̄. Nouissime cū adhuc supuiuerēt gladio truncati sunt: quibus mortuis eorum corpora uia salaria sepulta fuerunt.

¶ Sebastianus illustrissimus uir: natiōe narbonēsis: & primæ cohortis dioclitiani princeps & moderator: uerusqꝫ dei cultor: hoc qdē tpe cū multos xp̄i martyres exhortationibus aliisqꝫ doctrinis in fide xp̄i cōtinuisset: & trepidas filiorꝫ mētes cōfirmasset: qs esset intrepide cōfessus est. Quo audito statim dioclitianus illū cōpræhēdit: & sub titulo xp̄ianitatis ad Ro. cathacūbas p̄ducere fecit: ubi eū in medio cāpo a militibus ligari & sagittari crudelissime præcepit: & cū adhuc supuiueret: tādiu eū fustigari præcepit: donec spiritū redderet: quo mortuo satellites dioclitiani corpus eius in cloacam proiecerūt. At sebastianus beatæ lucinæ apparuit dicēs. Corpus meū ex tali cloaca leua: & ad cathacūbas p̄duc: & ibi me sepelire facias: quod & factū est. Martyrizatus est aūt hic diuus Sebastianus in urbe Roma: sub die tertiodecimo calendarū februarii. Fuit aūt hic sebastianus præter xp̄ianitatis titulum totius prudentiæ uir: in sermonibus uerax: in iudicio iustus: in cōsiliis prouidus: & in commisso fidelis: ac in uniuersa morum honestate præditus.

¶ Sergius & Bacchus uiri nobilissimi: p hos tumultus apud p̄uinciā: quæ Augusta Euphratesia nūcupat̄ a maximiano augusto hoc modo mortē ptulerūt: primo nāqꝫ bacchū neruis crudis tādiu cædi fecit: quoad usqꝫ totus corpe discerptus & laceratus ultimū emitteret spiritū: quo mortuo statim ea die sergium cothurnis pedibus induens & examinās cū in fide fixū & stabilē deprahenderet: data sententia eum decollari præcepit. Idqꝫ nonis octobris gestum fuisse legimus. Quo quidem die eorum memoria ueneratur.

¶ Susana uirgo sanctissima natiōe dalmatica nobilissimis orta natalibus: Caiiqꝫ papæ neptis: sua hac persecutione Romæ. 3. idus augusti capitis obtruncatione martyriū compleuit.

¶ Tyburius æques Ro. & ipse eadē die cū beatissima susana prædicta Romæ inter duas lauros a quodā iudice Fabiano cōpræhensus est: cuius iussu cū inter ardētes carbones nudis incederet pedibus: & tū maiori cōstātia Christū cōfiteret̄. 3. idus augusti gladio animaduersus est.

¶ Tyberius quidā & modestus atqꝫ Florētia præclarissimi xp̄iani p hos tumultus in territorio agathensi cōpræhensi. 4. idus nouēbris uariis tormentis cruciati: martyriū susceperunt.

¶ Theodorus miles: & uir xp̄ianissimus: p hoc tēpus apud Amasiā marmaritanorꝫ ciuitatē p̄ confessiōe fidei captus: ī carcerē trudit̄: & ibidē fortiter cedit. Sed cū sic nō posset ullo mō a fide diuelli: præpositus quidā noīe Brinca: fecit eū eculeo suspēdi & uncinis ita corrodi: donec eius interiorā oīa nudarent̄. Nouissime data sn̄ia. 5. idus nouēb. ignibus ardētibus cōburēdus traditus est. Quo extincto quædā mulier nomine Eusebia illius corpus colligens: trāstulit in possessionem suam: in loco qui appellatur Euchayta.

¶ Theodosia uirgo nobilissima: & ipsa hoc tpe apud cæsareā cappadociæ ciuitatē: cōfessoribus se ultro in custodia socians a iudicibus detinet̄: & eculei pœna diu ac diu cruciat̄. Sed postq̄ dn̄i uirtute de uinculis & aquis ac bestiis fuit eruta: nouissime capitis abscisione. 4. nonas aprilis martyrium compleuit.

¶ Vitalem & agricolā p hæc tpa apud Bononiā italiæ ciuitatē passos: diuus Ambro. refert. Horum primus. s. Vitalis cū Secūdi esset seruus: a p̄secutoribus primū torus fuit: & cū xp̄m negare cogeret̄: ille animo inuictissimus amplius dn̄m nr̄m iesum xp̄m profiteri cœpit: qui ira succēsi oīum tormētorꝫ genera in eo exercuere: & cū nō esset in corpe eius locus sine uulnere orationē ad dominum fudit: qua cōpleta spiritum emisit. Agricolam uero cū persecutoribus non acquiesceret: cruci affixerunt: passi sunt autem prædicti martyres pridie nonas nouemb.

¶ Vitus pueulus natione siculus: his tpibus: cū modesto & crescentia nutritoribus suis: apud siciliā insulā martyriū ptulit gloriosissimū: Hic quippe Vitus in puerili ætate cū uirtutibus oībus maturus a sacrilego patre: noīe Hyla tentatus fuit: ut a cultura dei recederet: sed cū nollet blādis patris acqescere sermonibus: pœnis grauissimis afflictus est: & cū amplius affligere eū meditaret̄: monitu angelico nauem cōscendit: & comitātibus secū Modesto & Crescentia nutrioribus ad tonagritanum territorium nauigauit: ibidē p aliquod tēpus in orationibus incognitus persistens ad dioclitianū prodente dæmone tandē adductus est: cuius filiū a dæmonibus obsessum cū oratiōibus curasset. dioclitianus illi psuadere cœpit: ut culturā diis īpenderet. sed cū ille suadelis augusti non acquiesceret: arctissimis uinculis ferreis astringit̄: & in carcerē teterrimū includit̄. sed cū in fide xp̄i una cū nutritoribus p̄dictis pmāeret imobilis: iussi sunt ī ollā resina & pice succēsaꝫ iactari: sed cū illesi egressi fuissent: ī catasta eos extēdi īpator iussit: & tādiu cedi dōec eorꝫ ossa disciderent̄: & sic cū cederent̄: exclamauit uitus & dixit. Dn̄e deus me⁹ libera nos: & p̄festī āgelus dn̄i eripuit eos: & pduxit iuxta flu

uium syler:ibidemq orantes:ut dominus in pace susciperet animas suas statim expirarunt. Eorū autem corpora florentia mulier illustrissima collegit:& in loco qui dicitur Marianus cum aromatibus sepelliuit. Passi sunt autem prædicti sancti martyres.17.calendas Iulii.

¶ Victor autem mediolanensis ciuis a primæua ætate christianus:his temporibus cum in castris Maximiani augusti militiæ deseruiret:ad ipsum maximianum tanq̄ christianus perducitur:& cū ab ipsis compelleretur:idolis imolare constanti animo recusauit:propter quod grauiter cedi iussus est:& cum deo protegente doloris expers efficeretur:plumbo bulienti perfunditur:& cum nil etiā ex hoc pœnitus lederetur:iubente maximiano.8.idus maii capite cesus est.

¶ Vincentius leuita uir inuictissimus atque sanctissimus natione hispanus:beatissimi papæ sixti discipulus:diuique Laurentii martyris:scientia & uirtute germanissimus:per hæc quoq tēpora apud Valentiam Hispaniæ seu Cathaloniæ urbem una cum Valerio ipius urbis ep̄o acerbissimū martyriū a daciano p̄ fide ptulit:ita ut cū summa pœna carceris famis iopia:cathenaꝝ stridore:māib9 collo:ceruicibus:ferri pondera sustinens p oēs corporis artus mortalia supplicia pateretur:qd̄ diuus pater Augustinus sermone quodam manifestat dicens:magnum & admirandum spectaculū noster animus cæpit.nec imanissimā & perniciosissimam:sicut solent in theatris quarūcunq nugarū sed plane utilissimam & fructuosissimam uoluptatē oculis interioribus hausimus:cū beati Vincentii passio legeretur. Terret(inquit)uidere inuictam martyris animam cōtra insidias antiqui hostis contra sæuitiam imperii Daciani:contra dolores mortis carnis acerrīa conflictatiōe certantem:& in auxilio diu cuncta superantem:nam Dacianus ipse sanctissimum hominem in eculeo primum leuatū toto corpore distendi fecit:distentumq diuersis uulneribus cruciari:cruciatū etiam pectinibus lacerari: carnificesq ad crudelius sæuiendum uerberibus fecit urgeri. Eiusdem deinde corpus in craticula positum uncinis ferreis aperiri:& ardentes laminas insigni:ac sale ignito aspergi: ac laceratum in teterrimo carcere fecit includi:atq ibi testas acutissimas congeri:in lignoq pedes eius affigi:& sine humano solatio derelinqui:Ea quippe supplicia:multoq maiora diuū Vincentiū præstantissime uincentem diuus pater Augu.quasi admirans alio quodam sermone dixit:Beatus Vincentius uere Vincentius fuit:quia fortissime omnia mortis pericula uicit. Vicit inquā in uerbis:uicit in penis:uicit in confessione:uicit in tribulatione:uicit exustus:uicit submersus:uicit uiuus: uicit & mortuus:quia eo mortuo:ut eius sacra habet histo.angelos ei dixisse ferunt: Agnosce o Vincenti:quia pro cuius nomine uiriliter decertasti:ipse tibi coronam præparatā seruat in cœlis: qui te uictorem fecit in pœnis. Eiusq passionem:nobilemq triūphum cōspicuus uersificator prudentius luculentissimis uersibus expressit. Ac sanctus pater Augusti.huius sanctissimi martyris præconiū quāto sit laudis honore excipiendum multis sermonibus demonstrat. Eius autem celebre festum.xi. calendas Februarii celebramus. 305 5504

Augu. de isto scō uide qd dicat

EVsebius papa natione græcus:patre medico:& ipse medicus post marcellum pontificem:pontifex constitut9 scd̄m Euse.sedit mē.septē:scd̄m uero Damasium annis sex:& scd̄m alios:& præcipue martinū annis duobus mensi.6.& diebus.25.martyrio a maxētio tyranno coronatus:qui & Gratiano testante constituit:ne prophani quos laicos uocamus in iudicium suum episcopum uocare præsumant:ut habetur in canone.2.q.7.c.Laycos uero accusare. Statuit item ne infames:aut sortilegi ullo modo testes fieri possent.ut.3.q.5.c.Constituimus. Cēsuitq puellā tātūmodo per uerba de p̄senti desponsatam monasteriū ingredi posse: & id etiam intelligetur de puero:ut.27.q.2.c.Desponsatam. Hic etiam multos hereticos reconciliauit eis tantummō manū imponēs:cuius tēporibus(ut aiunt)crux domini ab Helena Constantini matre inuenta fuit:& ab ipsa exornata:ac magna ueneratione habita:Et propterea idem statuit festū de crucis iuentiōe ex ppetuo celebrandum:sicut habetur in decretis de cōse.di.3.c.Crucis xp̄i quæ res qūo stare possit ignoro. Veꝝ hic semel tātū ordinationibus in Decembrio mense habitus:sexto nonas octobris martyrio coronatus est:& in Calixti cemiterio sepultus est.

Eusebi9 papa. .32.

q sp̄ōsi possunt ingredi mona sterium

¶ Vi disciplinis excellentes.

¶ Arnobius aphricanus clarissimus philosophus & orator disertissimus:Lactantii Firmiani p̄ceptor his tēporibus:licet ualde senex:etiam in precio magno habitus fuit:qui cum apud aphricā rhetoricā florentissime diu docuisset:etiam aduersus gentes complurima edidit uolumina.

¶ Lucianus eloquentissimus uir & Nicomediensis ecclesiæ præsbyter:per hoc tempus cum non nullos breues de fide edidisset libellos:& ad diuersos epistolas multas:ac etiam in sacrarum litterarum studio multum laborasset:in Heliopoli Bythiniæ urbe pro Christo martyrium constanti pertulit animo.

¶ Iacobus cognomēto sapiēs:Nisibinæ psarū urbis episcopus:multa p hæc tēpora cōposuit:q̄ & i uigintisex cōprahēdunt uoluminibus:quorū tituli isti fuerīt. De fide ꝯtra hereses. De charitate generali. De ieiunio. De sēsu aīæ. De oratiōe. De dilectiōe ꝓximi. De resurrectiōe mortuoꝝ. De uita post mortē. De p̄nia. Humilitate. De satisfactiōe. De uirginitate. De circūcisiōe. De azimo. De b̄ndictiōe. De castitate. De cōstructiōe tabernaculi. De gētiū conuersione. De regno persarū: & de psecutiōe xp̄ianoꝝ:ac multa:Obiit deniq Hiero.teste cōstātii pr̄icipis tēporibus.

¶ Lactātiū fir.ph̄ū & oratorē eminētis. arnobii p̄dci ph̄i discip̄lū hisdē tp̄ib9 floruisse:& magni p̄cii & nominis

& nominis fuisse constat: eo q cum Nicomediæ rhetoricam doceret: a Diocltiano Augusto propter uirtutis sciæ magnitudinẽ uocatus cũ Flabo grãmatico Ro. uenit: ubi per aliquod tẽpus cũ docuisset: tandẽ ob discipulorũ penuriam in extremam paupertatem deuenit: q̃ obrẽ ad scribendũ & componendum libros se contulit: in qua quidem re etiam multum ualuit. Ipse enĩ secundus post Ciceronis tempora ea in disciplina habebatur. Demum in extrema senectute constitutus Cæsaris crispi filii Constantini præceptor in gallia datus est. Cuius libri sunt isti: uidelicet.

De diuinis institutionibus aduersus gentes.	li.7.	Ad probum epistolarum.	li.4.
De ira dei pulcherrimum opus.	li.i.	Ad esclepiadem.	li.2.
De opificio & formatione hominis.	li.i.	De persecutione.	li.i.
Ad Demetriũ auditorẽ suũ epistolarum.	li.2.	Simphosiũ dũ esset adolescẽs	li.i.

Etiam Odepericum de aphrica usq; Nicomediã exametris uersibus. Item alius liber qui Grammaticus inscribitur eidem quoq; expositio in thebaide Statii papinii inscribitur: sed stili diuersitas facit ambiguum.

¶ Eusebius postea cæsariensis episcopus qui ob pamphilii martyris amicitiã pamphilii cognomẽ accepit: eo q cũ eo de Pãphilio diuæ bibliothecæ inuestigator diligentissimus extiterit: uir quidẽ memoratu dignissimus: per hæc tempora tum multarum rerum peritia: tum ingenio mirabili: & apud gentes & apud xpianos inter phõs præcipuus & nobilissimus habitus est: hic cum aliquando arriana heresi laborasset: ad nicenam synodum accedens: spũ scõ inspiratus: patrum sñiam secut⁹ est: ac deinceps usq; ad mortẽ sciſſime cum orthodoxa fide uixit: quamobrem apud græcos fertur eum ex synodi præcepto symbolum maius edidisse. cuius quidem inuẽtioni partes synodi: nec aliquid addiderunt: aut detraxerunt: quibus gestis postea quattuordecim euangelicæ præparationis libros: & in porphyrium phũm acerrimum christianorũ hostem nouem ecclesiasticæ histo. libros scripsit. Indeq; de uita pãphilii libros tres edidit. In Isaia contra porphyrium. xxv. de tẽporibus quoq; chronicarum li.i. Apologias item sex pro Origene composuit. Item cõmẽtarios eruditissimos in centum & quinquaginta psalmos. Demum etiam cum multas scõrũ martyrum & confessorũ cognouisset uitas. xx. li. de eisdem scĩs scriptitauit: & hæc iõ omnia q̃ maxime præparationem euãgelicam scripsisse ferunt: q cum apud gentes præcipuus haberetur phũs: & paternam deorũ religionem ob catholicæ ueritatis amorẽ contempsisset: partim ad respondendum accusantibus suũ propositum: partimq; ad confirmandum christianorum religionem fecit. Fuit deniq; Eusebius hic post conuersionem Constantini magni eidem quoaduixit multa beniuolentia coniunctus.

Symboli maius æditio & euangelica ppa ratiõe liber quare adit⁹ fuerit

5505 306 GAlerius. 37. Roma. imperator: hoc anno qui est tertius. 270. Olympiadis post Diocltianum imperare cæpit: & una cum Constantio imperauit annis duobus. Nam Diocltiano & maximiano ab imperio se abdicatis: Galerius hic & Constantius comes: qui primo cæsares simul: ut diximus fuere augusti facti statim imperium inter sese partiti sunt: & Galerio Illyricum cum Asia & pene totum orientem obtigit. Constantius uero: ut Galliam & Hispaniam gubernandas accepit: quas cum per tredecim annos perhumanissime gubernasset. Constantio & aliis sex filiis relictis ex helena uxore susceptis. Eboraci diem obiit: & ob singularem eius mansuetudinem: atq; clementiam summo omnium consensu in deos relatus est. Fuit autem constantius hic claudii secundi ex filia nepos: quem ut Diocltianus imperator una cum Galerio prædicto sibi affinitate & beniuolentia coniungeret Theodoram Maximiani priuignam ei uxorem dedit: ex qua postquam sex filios suscepisset: eam repudiauit: qua repudiata Helenam anglorum regis filiã captiuã uxorem duxit. At uero Galerius ipse quũ illyricũ: asiamq; ac totũ ferme oriẽtem obtinuisset: mortuo Cõstantio prædicto: cum solus imperiũ administraret: mox duos cæsares legit. Maximianũ: uidelicet q cũ Diocltiano imperiũ deposuerat: & Seuerũ: & maximianũ ipm oriẽti præfecit. seuero uero Italiã cõmẽdauit. Illyricũ uero. i. sclauoniã sibi retinẽs: qbus gestis euestigio in ualitudinem incidit: sed ipsius impatiens manum sibi consciuit: & mortuus est.

Cõstãtius pater cõstãtini magni

Galerius

MElchiades papa natione apher: post Eusebiũ pontificẽ sedit ãnis. 4. meñ. 7. & diebus. 9. uir sane sanctitate & sciẽtia multũ insignis: qui ut erat grauitate præclarus: Cõstituit ne qs unq̃ aliqua suspitiõe: aut ante uerã ꝓbationẽ condemnaret: ut hẽtur in cañ. 2. q. i. c. Semp. Vetuit itẽ diẽ dñicã: aut qntã feriã xpianis ieiunare: qa eos dies pagani uelut sacros celebrabant: de cõse. di. 3. c. Ieiunium dñici: & cum iam pestifera manicheorũ heresis in urbe Ro. inualesceret: multa in oblationibus faciendis constituit necessaria: quibus porrectis: & sacris ordinibus semel hĩtis: Maximiani iussu martyrio coronatur: sepeliturq;. 4. idus decem. in cemiterio Calixti uia apia: & tunc cessauit episcopatus dies. 17.

Melchiades Papa .33. ne quis die dñico ieiunet

5507 308 COnstantinus magnus hui⁹ nominis primus. 38. Ro. ĩperator ducẽtesima octuagesima olympiade imperium obtinens: imperauit annis. 30. & mensi. 10. Vir quidem optimus & omni laude dignissimus: quemq; cum clarissimo quoq; principe comparare merito possumus: Nam militari gloria fortunatus erat: pacem petentibus libenter dabat: sed & liberalitate & gratia omnium beniuolentiam sibi comparabat: hic itaq; Cõstantio patre defuncto propter corporis & animi dotes maximo omnium cõnsensu occidentis imperium adeptus est: interim Romæ militari tumultu excitato maxentiũ maximiani filium Augustum nuncuparunt.

Cõstãtinus

Vnde & maximianus in oriente conſtitutus ſpe recuperandi imperii ductus Ro. ſtatim uenit. Dioclitianūq; in ſolitudine cōſtitutum litteris adhortatus eſt: ut idem facere dignaretur. Cui Dioclitianus tale dedit reſponſum. Vtinam Salone olera noſtris manibus inſtituta inuiſere poſſet: qa profecto de reſumendo imperio nequaq̄ iudicaretis. His igitur motibus Galerius prædictus indignatus: confeſtim ſeuerum ducem ſuum ex Illyrico cum exercitu Romam miſit: ſed dum urbem poſſideret: fraude militum q maxentium delegerant circunuentus fuit: & cum Rauennam fugere tentaſſet: occiſus eſt. paululum quoq; abfuit quin etiā maximianus a filio maxētio occideretur: nam maximianus ipſe militū beniuolentia & pollicitationibus ac largitione: ſummopere querere ſatagebat: ſed a filio urbe pulſus: atq; fugatus: ad Cōſtātinū hūc qui gener eius erat: in gallias fugit. Dūq; ibi etiam Conſtantinum generū fraudibus circunuenire tentaret: eius fraudes & Fauſta eius filia mariro deiectæ ſunt. Fugiens itaq; maximianus maſſiliam: ibidem ſcelerum ſuorum pœnas luit. Galerius autē ſeuero duce ſuo interfecto Licinū quēdā rei militaris præſtātiſſimū apud Terētū īperatorē delegit atq; creauit: uirū utiq; peſſimū: atq; crudelem. Dumq; hæc in Italia gererentur. Conſtantinus uariis maximiſq; germanorum tumultibus diutino bello compoſitis in Italiā deſcendit Et Eporediā: aliaſq; ciuitates hoſtibus ſuis cōſentientes plurimū afflixit. Cōqueſitis omnibus ciſalpinæ galliæ ciuitatibus Ro. cū magno exercitu profectus ē: ubi & Maxentiū auguſtū ſibi renitētem graui p̄lio ſuperauit: & in tyberim fluuiū demerſit. Quo interfecto ſtatī glorioſus urbē intrauit: & imperii inſignia oīa obtinuit. Verū cū & ipſe plurimas martyrum ſtrages dediſſet: & innumerabilē populū per omnes prouincias feciſſet uariis pœnarum generibus interfici: elephantiæ morbo adeo percuſſus eſt: Cui cum uniuerſa medicorū & magorū agmina ſubuenire nō poſſent. Capitolii pōtifices hoc dederunt cōſiliū: ut quadā piſcina ſanguine infantiū paruulorū repleretur: & in illū calidū Auguſtus laueretur: ac ſic ſanitatis beneficiū cōſequeret̄: Quod quidē facin⁹ cū exhorruiſſet: in ipſa nocte apparuerunt ſibi apoſtoli petrus & paulus: ſibiq; ſanitatis conſequendæ optimū dederūt conſilium: de quo infra mox dicemus.

Dioclitianus ortus excoluit

¶ Maxentius autē imperator & Auguſtus a militibus ſic: ut ſupra conſtitutus. Maximiani herculei Auguſti filius fuit: uir ſane ſæuiſſimus & chriſtiāorum acerrimus perſecutor: litterarū tñ amator qui inter cætera ſuæ crudelitatis opera: cū magica arte plurimū delectaret̄: grauidas chriſtianorum mulieres funeſtis ſacris adhibitas infantiū cauſa ſcindere faciebat: & paruulorū corpora concremabat: ac eorū cineribus in ea ſua magica utebatur: ut cunctis oſtenderet etiam tyrannidē per nephas poſſe ſeruari: quæ qdē ſæuitia aut magica parum ei profuit: quia ut dictū eſt: quinto ſuæ tyrannidis anno: cum pontem decipuloſum contra Cōſtātinū p̄dictū ſuper tyberim ieciſſet: ipſe paulopoſt ſuarū fraudū oblitus cū magna parte ſuorū ſubmerſus eſt.

magus fuit peſſimus pons dicipuloſus.

¶ Maximinus autē maximiani loco a Galerio in oriente cæſar conſtitutus uir cruentiſſimus conſimili crudelitate ea in regione contra chriſtianos utebat̄: propter quod q̄multi ac multi enecabantur: & ob hanc cām magorū magiſtris & malarū artiū doctoribus præmia decernebat: ſuis auguriis & diuinationibus fidē præſtans: Et hæc omnia ſi quis contemnere præſumpſiſſet: ſæuis affici p̄cipiebat. Vnde & multi ex ſuperioribus martyribus martyrio coronati fuerunt. Quo tñ fine uitam clauſerit non inueni.

¶ Licius itē prædictus a Galerio auguſto imperator conſtitutus Maxētii prædicti ſororius fuit uir in re militari p̄ſtantiſſimus: ſed auaritia ac libidine peſſimus: & ita lſatis hoībus infeſtus: ut eos ſpadones tyneas: pallaciiq; ſorices ac peſtē publicā noīaret: Hūc nāq; Cōſtātinus: Maxētio ſubmerſo ēt nauali p̄lio apud Nicomediā uincēs ſeip̄m obtulit: quo ſpoliato in Theſalonica urbe uitā priuatā ducere coegit: & iuſte quidē. quia a fide ob inuidiā deficiens: chriſtianos Cōſtantino fauētes grauiſſimis ſupliciis perſequebatur.

¶ Maximianus autē herculeus uirorum peſſimus: & malorū omniū prædictorū autor. eo quod ſua perſuaſiōe dicta perſecutio in chriſtianos fuerat excitata: per hoc tempus apud maſſiliā urbē p̄fugus exiſtens diuinam in ſe ultionē præſenſit. Nā ſubito inflatis uiſceribus ita diſtēſus eſt: ut inter ſe & putridū cadauer nil intereſſet: ſcatentibus nanq; undiq; uermibus: & tabo ſerpente tanto putore fetebat: ut ſuſtineri fetor non poſſet: hac plane eius exigentibus meritis: qui non ſolū noſtros interimebat: uerū etiā ad cemiteria uenire non permittebat: & ſimulachrū Antiochiæ cōſecratū ſub ornatis ſacerdotibus q ex aditis id enunciarent clamaſſe dicebat pellendos ab urbibus eſſe chriſtianos: & præmia in prouinciis diſtribuit ſacerdotibus ſimulachroruʒ qui contra chriſtianos agerent. Tandem uero tyrannus pœnitentia ductus: medico ſuo ſibi uerum dicente: decreto publico uetuit chriſtianos ledi: eoſq; legibus ſuis uti p̄miſit: Sʒ hoc ei nihil: ſicut nec Anthiocho profuit: cū ui fierēt omnia. Nā grauiſſimis morbis diu cruciatus uiuendi tandē finē fecit.

Putredo magna xp̄ianos ledi p̄hibet.

¶ Deiectis itaq; a conſtantino magno maxentio Licinio & Maximiano tyrannis: omniq; tyrannicæ dominationis ablata memoria ſoliditatem chriſtiani nominis iam eccleſia catholica obtinere cæpit. Quantoq; poſtmodum religioſius hic princeps Conſtantinus circa dei cultuʒ ſtudioſus fuerit: inferiori libro latius dicemus: Qua propter nunc huius uoluminis octauo libro finem hic facimus.

¶ Explicit liber octauus.

LIBER

LIBER NONVS IN SVPPLEMENTVM SVPPLEMENTI CHRONICARVM NOVISSIME A PRIMO AVCTORE ACCVRATISSIMO STVDIO CONGESTVS ET REPERCVSSVS HIC FOELICITER INCIPIT.

5512 313 SIlueſter huius nominis primus papa natiōe Roma.patre Ruffino poſt Melchiadē ponti.ſedit annis.21.Vir utiq̧ diuinus aſpectu.ſ.angelicus:ſermone nitidus:corpore decorus:ope ſanctus:cōſilio magnus & maturus:fide catholicus:ſpe patientiſſimus:ac oī charitate diffuſus:cui tantā dn̄s ꝯtulit gr̄am:ut nō a xp̄ianis mō:ueꝝ ēt a gētilibus miro colereť affectu.Hic nāq̧ baptizato Conſtātino:& ab eo inſignibus īfraſcriptis donatus:ac eccleſiis pace reddita:multa ad cultū diuinū ſpectātia ꝯſtituit.Et primo qdē ut in eccleſiis cathedralibus inferiores diaconos:alias Archidiacono obtēperēt & obediant:ſicut hētur in cañ.93.di.c.a ſubdiacono.Mādauit inſup laycis:ne clericū in iudiciū ſuū uocare p̄ſumerenť:ut.2.q.7.ca.Nullus laycus.Vetuit quoq̧ & ipſe clericis cās ſuas in ſæculari curia agere: nec ante iudicē ſæcularē ullas cās tractare.xi.q.i.c.Teſtimoniū:&.c.Siqs.Statuit itē altaris corpalia:neq̧ ſerico:neq̧ tincto pāno fieri:ſed lineo qdē & albo:ut de ꝯſe.di.i.c.Cōſilio oīum.Sic quoq̧ in albis celebrandū eſſe dicebat:quēadmodum in linea ſyndone & alba xp̄i corpus ſepultū fuit. Gradus p̄terea in eccleſiaſticis ordībus ꝯſtituit:ut unuſqſq̧ uno tm̄ ordine ꝯtētus eſſet:& unius ſolum uxoris uir.Cēſuit itē ut ſanctū chriſma ab ep̄o tm̄ ꝯſecrareť.Et ut ep̄i baptizatū ſignarent:ſeu ꝯfirmarēt pp hereticā ſuaſionē:atq̧ baptizatū:p̄ſbyter occaſione mortis liniat chriſmate:ut de conſe.di.i.Quartā deinde ac ſextā feriā:ac Sabbatū ieiuniis obſeruādis īſtituit.Quintā uero & dn̄icā oīno cēſuit uenerandā.Nā in ea die.ſ.5.feria dn̄s aſcendit:ſacramentū ſui corpis īſtituit:& ſacrū chriſma ꝯfecit.Hic cū piētiſſimi aī eſſet uir:multoꝝ orphanorū:uiduarūq̧ ac paupeꝝ noīa in q̇dā m̄ricula hr̄e uolebat:qbus & uitæ neceſſaria quottidie ꝓuidebat:& cū multis hic ſanctiſſimus pōtifex floruerit miraculis:īter cætera ſua memorāda ferť romanā urbē a draconis peſtilētia liberaſſe. Demū cū ſacros ſepties in decēbrio mēſe ordīes celebraſſet:ubi diacōes.6.&.30.p̄ſbyteros.42.ac epiſcopos per diuerſa loca numero.45.creauit:pridie caľ.ianua.obiit.Sepultuſq̧ fuit in Cemiterio priſcillæ uia Salaria. Sylueſter papa.34.

5517 318 COnſtantinus itaq̧ magnus prædictus uir optimus hoc anno a diuo Sylueſtro baptizatus a lepræ morbo purificatus:ubi xp̄ianæ religionis honeſtatem & ſanctimoniā intellexit:eā ita complexus eſt:ut iturus ad bellū non alio inſigni:quā crucis ſignaculo uſus ſit.Eo ꝙ ſereno cœlo:ēt ante baptiſmum:dum contra Maxentiū iturus eſſet:ſignum illud uiderat:& adorauerat:atq̧ ſanctos angelos audierat dicentes.Conſtātine in hoc ſigno uinces: quod & factū fuit:quia cum Maxentiū ſuperaſſet:etiam reliquos tyrānos facillime depulit & fugauit.Deinde a Sylueſtro ad optime de eccleſia ꝓmerendū edoctus:mox leges multas ex æquo & bono rogauit:& ſupfluas:ſeueraſq̧ oīno abſcidit & emendauit:inſuper & pro gratiis deo exoluendis:ut Gratianus in.96.decreti ſui diſtinctione tradit:ipſi Sylueſtro & ſucceſſoribus ſuis pallatium lateranenſe imperii ſui primo tradidit:deinde coronā capitis ſui:ſimulq̧ & frixium:& ſuper hūorale:clamidemq̧ purpuream:atq̧ coccineā tunicam:& oīa alia imperialia indumēta:& dignitatem imperialium præſidentium equitū.Contulit p̄terea ſceptra impialia:ſimulq̧ cuncta ſigna & banna:ac diuerſa impialia ornamenta:& oēm proceſſionem impialis culminis.Viriſq̧ diuerſis ordinis reuerendiſſimis Cardinalibus ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ ſeruantibus illud culmen ſingularis potentiæ habere ſtatuit:uelut ampliſſimus eius Senatus uiſus eſt gl̄ia adornari:& ſicut impialibus extabat decorata militia:ita cleꝝ ſanctæ Ro.eccleſiæ ſtatuit adornari.Quemadmodū quoq̧ ſua imperialis potentia diuerſis cubicularioꝝ:hoſtiariorūq̧ ordinabatur officiis:ita & ſanctam Roma.eccleſiam decorari uoluit.Et ut pontificale decus ampliſſimo ſemp p̄fulgeret ſplendore: decreuit ut eiuſdem clerici cubiculares:ideſt Cardīales mapulis & lintiaminibus equos equitarēt: Voluit inſuper ſicut eius Senatus calciamētis utebatur:ita & cæleſtia ſicut terrena ad laudē dei decoraretur eccleſia.Decreuit etiam præter hæc oīa:ut & Sylueſter ipſe digniſſimus pontifex & eius ſucceſſores diademate.i.corona quā ex ſuo capite illi ꝯceſſerat ex auro puriſſimo & gēmis p̄cioſis uti deberent pro honore Petri apoſtoli.Ipſam tm̄ coronam beatiſſimus Sylueſter tāq̄ religioſo capiti minime congruentē aſpernatus eſt:ſed phrygia mitra:candidaq̧ tātum mō ꝯtentus fuit:præterea quoq̧ xp̄ianiſſimus Conſtantinus pro reuerentia diui Petri apoſtoli equi pōtificis ſylueſtri frenum tenens in ſubiectionis ſignum ſtratoris officiū illi exhibuit:publico ēt Decreto ſtatuit oēs ei⁹ ſucceſſores ſūmos pontifices eodē frixio in ꝓceſſionibus ad imitationē Ro.imperii uti debere:unde & pontificalis non uileſceret Apex:ſed magnis tanq̄ terreni imperii dignitas gloria & potentia decorareť:ac ſic deniq̧ tam Romanā urbē q̄ pallatium ſuū & oēs italiæ ꝓuincias:loca & ciuitates ſylueſtro pontifici ſuiſq̧ ſucceſſoribus Conſtantinus conceſſit.Deinde in urbe Ro.nōnullis cōditis eccleſiis impator ipſe mox imperium Romanū in orientales regiones tranſtulit & in Bizantiæ

Priuilegia & donaria p Cōſtātinū magnū eccleſiis donata oīa h̄ cōmemorat priuilegia cardinaliū coronā pōtificibus ꝯcedit ſylueſter noluit uti aurea corona ro. totā & reliquas Italiæ p̄uincias Ro.pōtifici cōcedit cōſtātinus in græciā uadit

p̄uinciæ loco optimo nomini suo urbem ædificauit: alias ampliauit: quā & secūdam Romam nominauit: ubi & imperium suū ꝯstituit: asserens ubi sacerdotiuꝫ principatus & xp̄ianæ religionis caput esset iustum non esse imperatorem terrenum illic potestatem habere. Constructa: imo potius ampliata Constantinopoli Constantinus cū bellū in persas pararet. Actione uilla publica āno ætatis suæ. lxvi. iuxta Nicomediā morit̄: & apud græcos inter sanctos annumerat̄. Sunt tñ qui dicāt: & quidē male: ꝙ cum Cōstantinus hic in Iordane baptizari uellet: atq̄ iccirco Hierosolymā peteret: morte præuētus a quodā Euse. Nicomediēsi arriano ep̄o rebaptizatus fuit: quæ qdē rex xp̄ianissimi

Infamiā huius pricipis auctor opis hic ꝑpulchre defendit

principis fidē plærosq̄ in dubiū uertit. Nobis tñ nō uerisimile uidet̄ eundē principē qui per omnem uitā suā arriani dogmatis acerrimus hostis fuit in extremo spūtu ei demētiæ cōcessisse: quā summo studio de suo īperio eliminauerat: hos quippe similitudine noīs deceptos potius putamus: & patri illud ascribere: quod filii scelere factitatū fuit. Hunc itaq̄ beatus Gregorius in registro suo Martiano principi scribēs: Bonæ memoriæ uocat historia ēt tripartita eius exitū plurimū cōmēdat: sic & diuus Ambrosius in psalmo. 14. eū magni meriti apud deū fuisse dicit. Isidorus quoq̄ hispalēsis ep̄s & Eutropius: atq̄ Orosius noster qui oēs eius res gestas diligentissime scripsere: ipsum fœliciter cōsumasse affirmant: unde & ante eius mortē stellā crinitā inusitatæ magnitudinis: quā græci cometē uocāt: aliq̄diu fulsisse dicūt: & propterea græci ipsum sctōrum cathalago collocantes eius festum. xxi. die Martii celebratur.

¶ Basilicæ a diuo Constantino ædificatæ.

¶ Basilica lateranēsis quā Constantinā uocant oīum xp̄ianoꝶ primaria his temporibus ab eodē Constantino in proprio lateranensi palacio in honorē saluatoris mūdi ædificat̄ & ab ip̄o præ cæteris donis plurimis exornat̄. Fuerūt tñ supioribus tp̄ibus (ut dictum est) aliqua sacella inter xp̄ianos 5518 519

dona ecclesiæ lateranēsi oblata hic describit.

ab apostolis: aliisq̄ patribus erecta: quæ tñ ob crebras tyrannoꝶ ꝑsecutiones occulta erant: atq̄ ut crediderim: plerūq̄ subterranea q̄ apertis in locis & publicis fierēt: hanc itaq̄ celebrem: amplāq̄ basilicā ad augendam xp̄ianā religionē Constantinus cupidus primū fuit: ut suo alios hortaret̄ exemplo: superna inspiratione ductus Ro. ædificauit & saluatoris mundi imaginē in sella sedentē ex argento. li. 130. eidē obtulit: atq̄. xii. apostoloꝶ imagines. 5. peduꝫ altitudinis li. 90. similiter obtulit: saluatorē quoq̄ addidit in throno sedentē. 5. pedū altitudinis habentē ponderis li. 140. angelos ēt. 4. ex argento pōderis li. 105. & coronas. 4. ex auro purissimo: altaria. 7. portatilia ex auro purissimo li. 200. & alia propemodū infinitima donaria & preciosissima cū fundis: aliisq̄ prouentibus eidē ecclesiæ condonauit. Basilicā quoq̄ appenditiā in honorē beati Ioānis baptistæ in balneo caloris sui in quo quidē loco baptizatus a lepra meruit purificari: Huic addidit: & ibidē sacrū fontē ex lapide porphiretico instituit: in cuius medio colūnā porphyreticā posuit: super quā phialam aureā librarū. 50. balsamo plenā collocauit: ubi & ioanni baptistæ statuā argenteā centū li. fieri uoluit. Cui etiā basilicæ fundos multos cōstituit: quas quidē basilicas Siluester papa primū consecrauit. 5. idus nouembris & morē hunc cōsecrandi ecclesias deinceps edicto publico obseruari præcepit.

basilica scī Io. baptistæ & eius donaria.

¶ Basilicā itē secundā petro apostolo in uaticano Siluestri pontificis rogatū ædificauit: quo in loco eiusdē apostoli corpus honorifice collocauit: supra cuius sepulchrū posuit crucē. cl. librarū auri purissimi. Hāc a fundamentis ædificasse cōstat: ex eo ꝙ ex eius fundamenti apertura xp̄ianissimus ipse princeps. xii. cophinos tellure refertos in honorē. xii. apostoloꝶ propriis humeris exportauerit: huic etiā ecclesiæ quattuor cādelabra argentea & tres calices aureos li. 12. & xx. argenteos librarū decem condonauit. Mitras quoq̄ quattuor. ccl. libra. & patenā aureā cū thure columbam ornatam: gemmisq̄ & margaritis distinctā li. 30. obtulit. Eidē ēt cōfertissimos ꝑuentus & Romæ & alibi cōstituit.

Basilica scī petri & eius donaria magna.

¶ Basilicā præterea tertiā adhuc extantē in honorē pauli apostoli uia hostiensi instante Siluestro extruxit: ibiq̄ & ipsius pauli corpus cōdidit: Eidēq̄ ecclesiæ totidē uasa aurea argenteaq̄ ac ænea cōdonauit maxime uero aureā crucē centū & q̄nquaginta librarū supra sepulchrū pauli collocauit: & ingētes prouentus diuersis ex ꝑuinciis deferendos assignauit: qui & nunc usq̄ in parte extant.

Basilica scī pauli.

¶ Basilicam deinde quartā sub titulo sanctæ crucis in Hierusalem in atrio Sosoriano Ro. ædificauit: & sanctissimæ crucis partē quandā reposuit nuper ab Helena matre repertam & Romaꝫ in thecis argenteis delatā: cui etiā ecclesiæ hæc munera deferri iussit: argentea. s. candelabra: quattuor scyphos argenteos. 4. calices: aureos. x. patenam argenteam inauratam lib. quinquaginta: & altare argenteum lib. 150. & agros multos ei dedit.

Basilica scē crucis & eius magna dōa munera scē agnetis ecclesia

¶ Basilicam item quintam in honorem sanctæ Agnetis martyris: ut quibusdaꝫ placet eius iussu & impensa fuisse tradunt: & q̄ maxime constantiæ eius filiæ rogatu: quo in loco ipsa Constātia & soror eius nominis baptizatæ fuerūt. Huic quoq̄ basilicæ hæc munera contulit: patenam auteꝫ lib. 20. caliceꝫ aureum li. x. & calices argenteos. 5. ac fundos multos.

scī laurētii & eiꝰ dona & munera ecclesia scī marcellini septima & eius munera.

¶ Basilicam insuper sextam in honorem diui Laurentii martyris extra urbis muros in agro uerano ædificauit: in qua & scalam maximam ad descendendum & ascendendum: ubi corpus sanctissimi martyris manebat: extruxitq̄ eam ecclesiam multis monumentis argenteis porphireticisq̄ lapidibus exornauit: & in aditu criptæ eiusdē lucernam ex auro purissimo li. 15. collocauit: & ante corpus sanctum. x. alias argenteas lucernas li. 15. constituit: cui etiam multos fundos assignauit.

¶ Basilicam deniq̄ septimam beatis martyribus marcellino præsbytero & petro exorcistæ uia lauicana inter duas lauros Constantinus extruxit: quo in loco mausæolum in honorem martyruꝫ erexit: cui

xit:cui etiā templo intercessionem helenæ matris suæ & martyrum deuotione hæc dona dedit: patenam:scilicet auream li.35.candelabra.4.argentea altitudinis pedū.12.calices aureos.3.cum gem mis preciosissimis: lamas aureas.2.& arā argenteam li.cc.ac scyphum aureum li.xx.misit. Fundos quoq̧.3.assignauit:e quibus sacerdotes prouentus urbis percipiebant.Alias quoq̧ basilicas extra ur bem hic princeps extruxit:de quibus nunc non expedit dicere.

¶Helena cœli anglorꝝ regis filia iamdiu captiua: & magni huius Constantini augusti mater: per hoc tēpus incōparabilis fidei & religionis mulier habita fuit:hæc qppe baptizato filio magnitudine animi mota cū uidisset xp̄i prodigia:a beato Siluestro in filiū & cōtra iudæos declarata & facta ab ipso baptismū expostulauit:qua baptizata cōfestim ad pquirendū crucis lignū: hierosolymā petiit: ubi cū id fieri difficile uideret̄:quia ab antiquis psecutoribus e loco uenens simulachrū collocatuꝫ fuerat:ut xp̄iani uenerem ipsam saluatoris loco adorarēt illa Iuda Iudæo a se uocato minis & sua sionibus præcepit:ut lignū sanctæ crucis sibi & quibusdā aliis iudæis tantūmodo locum ostendere dignaret̄.Ipse enim Iudas prædictus postea baptizatus. Cyriacus mutato noīe uocatus:qui oratio ne fusa statim ei locū ostendit:in quo crux ipsa occultabat̄.Illa aūt ubi locū ipsum ruderibus plenū purgasset:cōfestim ibi tres cruces inuenit:in unā quarū īscriptio illa legebat̄: tribus lignis.I.N.R. Iudæorꝝ:quæ euestigio mulieri nuper mortuæ admota uitā illi restituit: Quāobrem Constantinus augustus motus edicto publico uetuit quēpiam deinceps crucis supplicio puniri.Helena itaq̧ ibidem ædificato tēplo inde Constantinopolim ad filiū abiit: & clauos quibus corpus xp̄i cōclauatū fuerat:secū detulit:quorꝝ unū Cōstantinus ipse in frenū equi sui trāstulit: quo in prælio tantūmodo utebat̄:ꝙ modo in mediolanēsi domicilio maximo in precio custodit̄. Alterū uero in Galileæ suæ collocauit.Et tertiū:ut diuus testat̄ Ambrosius in adriaticū mare ad cōprimendas sæuientis maris procellas deiecit:sed & crucis ipsius partē ēt detulit: quā quidē & thecis argēteis: atq̧ gēmis precio sissimis exornari fecit:q̄ꝗ deniq̧ Ro. ueniēs secū cū magna ueneratiōe detulit: & in basilica sanct crucis in hierusalē:quā filius eius rogatu ædificauerat:collocauit:q̄bus gestis Helena ꝙ reliquū tem pus supuixit:ibidē sanctissime exegit:& Orthodoxæ fidei acerrima protectrix fuit:& q̄maxime pauperū & orphanorꝝ ac uiduarꝝ curā gessit:quos tāta ꝓsequebat̄ humanitate ac charitate:ut uere oīuꝫ mater uocari mereret̄.Hanc tn̄ diuus Ambro.sermone quodā nō regis filiā:sed stabulariā & humilem a principio fuisse dixit:& ob eius pulchritudinē Cōstantino principi cōiunctā:quā certe dn̄s iesus xp̄s de stercore leuans nō modo cū principibus sæculi huius:sed ēt cū prīcipibus cælestis gloriæ collocauit: & ut Christo lucrifaceret:semp ut sterc⁹ terræ se humiliter extimauit:demū de deo:deq̧ hoibus benemerita sup stite filio Romæ diē obiit.15.calē.septēb.cui filius ipse Augustus mausoleū erigēs in porphiretico sepulchro collocauit.Et inter sanctas merito locata:eius natale decimoquinto calen.celebratur. Clavi crucis ubi sint crux xp̄i

¶Arrianorum heresis ortus.

5519 320 ¶Arrius quidā hoc noīe appellatus:alexādrinus præsbyter: specie quidē & forma magis q̄ uirtute ulla insignis:his tpibus:ut homo laudis & gloriæ potius quā ueritatis cupidus:apud alexādrinos nō in paruo precio fuit:quo honore inflatus discordiam in orthodoxa fide serere conatus est.Separare enim filiū ab æterna & ineffabili dei patris substātia conabat̄:his potissimū uerbis erat aliqn̄:quādo nō erat intelligēs per hoc filiū patris coæternū esse & fuisse:& eandē in trinitate substantiā: cū dictū sit:Ego & pater unū sumus.Et ꝙ Imperatorꝝ edicta:aut hostiū insidiæ: necnon & tyrannorꝝ gladii cōtra fidē catholicā potuerunt:atq̧ ita his suis fraudibus præualere conatus est: ac si pene totū orbē suo infecit errore:quod tn̄ scelestū & diabolicum uirū dn̄s nō permisit impunem:quia haud multo post obscena morte uitā finiuit.Ea eni percussus fuit infirmitate ꝙ uiscera ei effluxerunt tota: ita ꝙ corpus uitalibus uacuū remanens:per os eius reseratum uideret quis usq̧ in corporis imum: ab eo postea sequaces Arriani heretici cognominati sunt. Errores huius heretici hic dicit Morteꝫ terribilē commemorat

5523 324 ¶Nicena synodus prima oīum synodorꝝ trecentorꝝ decem & octo patrum: hoc anno qui est sextusdecimus imperii cōstantini annus cōtra huius pfidi arrii dogma: Siluestro pontifice & Cōstantino Augusto iubentibus in Nicena urbe celebratur:ubi aliquādiu & quidē acriter disputatū fuit. Tādem re ipsa eo in cōcilio diligēter discussa cōclusum fuit Omusion scribi debere.i.christū eiusdem cū patre esse:sub est confiteri debere:nā quidā uiri in quæstionibus calidi.Arrio eidem multum faue bant simplicitati fideliū multū aduersantes: inter quos fuit Eusebius noster pl̄s postea cæsariensis episcopus qui diuino tactus spiritu uno momento fidem quam antea impugnabat uelut sanctam & integram:statim cōpressus est.Et ex sanctorꝝ patrū præcepto symbolū maius edidit: ubi ad deiiciendam pernitiosam Arrii opinionē filiū dei genitum nō factum cōsubstantialemq̧ patri conscri psit:a patribusq̧ tradidit:cui inuentioni & sententiæ nihil pœnitus detractum: aut mutatū:seu aditū fuit:nisi solum illud deū uerū de deo uero. Quia si a patre genitum esse nō factum consubstātialēq̧ deo patri filium ad confutationem hereticorꝝ suffecissent:quia tn̄ deum filiū patrē uero deum uerꝝ inter hæc distinguentes Arriani prædicabant:patres ad confutandum eorum maliciam. Deum uerum de deo uero interiecerunt. Qui autem eo in concilio Arrii opinioni adheserunt.17.fuere affirmantes extrinsecus dei filiam fuisse creatum:& nō ex ipsa patris diuinitate genitū:cognita tn̄ patrū ueritate:constantinus eorꝝ decreta approbauit:posito contradicentibus exilio. Vnde & sex tātum cum Arrio exulauere:reliqui uero in patrum opinionem & sententiam uenientes.In eo itaq̧ conci

Arrius cū sociis photini q; ac sabelliani heretici dānant̄

lio non solum Arrium cum sequacibus suis: sed & photinianos hereticos damnauerunt: qui affirmabant christum a maria pio coitu fuisse conceptum. Sabelliani quoq; damnati fuere: quia unam tm̄ personā patri & filio & spiritui sancto ascribebant. Multa deniq; ad honestatē & pacē ecclesiæ p tinentia: ut habetur in decretis eo cō cilio constituta sunt: quæ breuitatis causa omittuntur.

¶ Viri disciplinis excellentes.

¶ Antonius abbas ægyptius uir plane diuinus: & q̄maxime sermone & opere potēs: his tēporibus maximo in precio apud omnes fuit: ob cuius doctrinā & sanctitatem Helena & Constantini filii se eidem sæpius & litteris & nunciis cōmendabāt: cuius cibus panis solus: & aqua madida potus erat: nec unquā nisi in solis occasu comedebat: hic (ut diuus testatur Hiero.) vii. epistolas ægyptiace scripsit: quas postmodū ob sententias grauissimas: quidā in græcam linguam transtulerunt: eius aūt uita & præclarissima gesta Athanasius episcopus alexādrinus insigni uolumine conscripsit. Obiit igitur hic uir omni præconio dignus in thebaida anno domini. 357. ætatis suæ. 105. Cuius corpus cum diu occuluisset: postea imperante Iustiniano magno imperatore diuina reuelatione repertū fuit: & ex thebaida alexandriam primo delatum est: postea in galliam translatum apud uiēnam cōdigno honore nunc usq; requiescit: eius autem natale sextodecimo calendas februarii celebratur.

¶ Rheticus quidam heduoꝝ seu burgondionū eps uir eruditus hisdē tpibus in galiis aliisq; locis celeberrime famæ habitus est. Eo quod præter uitæ sanctitatem nōnullos cōmentarios in canticis cāticorum cōposuerit: scripsitq; & aduersus Nouatianum hereticum aliud uolumen & alia multa.

¶ Iuuencus hispanus poeta & præsbyter Car. genere quidē nobilis: sed uirtute & doctrina nobilior per hoc tempus admodum clarus existens. Euangelia omnia quattuor libris uersibus explicauit heroicis: atq; alia quædam eodem metri genere de sacramentis exarauit.

¶ Eustachius genere pamphylius berithiæ syriæ ciuitatis episcopus hac tēpestate fidelis & doctus existens: multa aduersus arrianorum dogma composuit. Quibus ex scriptis in exiliū pulsus est: ubi & de anima aduersus origenem & epistolas plurimas scripsit.

¶ Nazarius quidam insignis rhetor & Eunomia eius filia uirgo eloquentissima: atq; metrodorus philosophus per hæc tempora multa scripsere memoratu digna.

Marcho papa. 35.

MArchus papa: natione Ro. patre prisco: post Siluestrum pōtificem sedit annis. 2. & mēn. 8. uir siquidem bonus & christianæ religionis amator: qui pōtificatu suscepto statim ad eius curā conuersus. Gratiano testante: constituit nullum omnino clericum ad sæcularia quouis modo pertrahi posse: sicut habetur in decretis suis. xi. q. i. ca. Quicunq; uoluit item ut hostiensis eps semp Ro. pontificem consecrare deberet: & pallio uti posse. Mandauit insup diebus solēnibus in missa po st euāgelii lectionem Symbolum Eusebii a clero & populo magna uoce cantari: prout in prædicta Nicena synodo fuerat declaratum. Hic duas ecclesias in urbe roma cōdidit: unā uia ardeatina: in qua & sepultus fuit: alterā ibidē ad platinas: quas quidem Constantinus imperator adhuc uiuens multis exornauit muneribus. Deniq; cū sacros odines bis in decēb. mense celebrasset: & multos dyaconos præsbyteros: episcoposq; creasset: e moritur: & in prædicta ecclesia sua sepelitur. 3. scilicet nonas Octobris: & tunc uacauit sedes dies. 20. 334 5533

Symbolū maius in missa hic cantari præcipit

Iulius papa. 36

IVlius papa natione Ro. patre Rustico. post marchū prædictū sedit annis. 16. & men. 4. 336 5535

Mirandæ quidē sanctitatis & doctrinæ uir: qui & multis uexationibus pp arrianoruȝ pestiferam heresim abolendam diu uexatus fuit: sed tñ non destitit eos repræhendere & p sequi: & maxime: quia præter auctoritatem Romani pontificis antiochenum inducere præsumpsissent conciliū cum sine eius auctoritate id fieri non deberet nec posset. Tandem hic multis orientalium episcoporum omissis contentionibus duas & ipse in urbe Roma basilicas ædificauit: unam iuxta Romanum forum: Alteram in transtyberina regiōe tria insuper cemiteria extruxit: unum in uia flamminea & aliud in uia aurelia: tertiumq; in uia portuensi: sed & leges nōnullas atq; constitutiones edidit: & præsertim (Gratiano referente) constituit: ut episcopus in suo iure spoliatus nullo modo ad Synodum uel aliquo alio loco cōuocaretur: sicut habetur in canone. 2. q. i. c. Nullus potest. Voluit item ut qui iudicem haberet suspectum Romanam sedem posset appellare. 2. q. 6. c. Ideo huic. Constituitq; præterea ne quis sacerdos alibi quā apud ecclesiasticum causam diceret. xi. q. i. c. Is ēt. Demū arriana inualescente pfidia multa a cōstante Cōstantini filio pertulit incōmoda: a quo etiam decennio exilio damnatus fuit. Nec propterea destitit & monitiōibus & scriptis catholicos in fide cōtinere. Vnde & ad Dionysium quendam de incarnatione domini perutilem scripsit epistolam: quæ ab omnibus approbata est. Et cū ab exilio reuocatus fuisset: mandauit omnia ad ecclesiam pertinentia per notarios (quos prothonotarios hodie uocamus) conscribi. Ter deniq; cum in Decemb. mense sacros ordines celebrasset: ubi præsbyteros. 18. dyaconos. 3. & episcopum unuȝ creasset pridie idus augusti uitæ finem fecit: sepultusq; est uia aurelia in cemiterio calepodii: & tunc cessauit episcopatus dies. 25.

¶ Zenon ueronensis episcopus magnæ sanctitatis & doctrina uir hoc anno magnus clarius mira 337 5536
culis migrauit ad dominū. De cuius uirtutibus admiratione dignis diuus Gregorius papa in li. dialogorum multa commemorat: in cuius quidem honorem celeberrimum adhuc extans extructum fuit tēplum. Et cū sanctus ab omnibus habitus sit: eius festum sexto idus Decembris celebratur.

¶ Georgianoꝝ

℄ Georgianorum conuersio.

5537 338 ℄ Hibernia alias hiberia prouincia quæ hodie Scotia nūcupatur:in aquilonari parte cōstituta:hoc anno fœdera uerbi dei & Christi fidem miraculosissime suscepit:& muliercula quædā xp̄iana ibidē captiua huius tanti boni causam præstitit.Quæ cū uitā pudicā & sanctā ea in regiōe duceret:ac dies noctesq; in oratione consumeret gentibus illis admirationi fuit. Quibus suscitantibus cur se tātope re affligeret.Ita se suū deū colere(respondit)qui Christus est.Nihil ex hoc amplius mirari barbari q̄ nouitatem nominis mulierculā in honore habere cœperūt.Mos itaq; gentis illius erat paruulus cū ægrotaret per uicinas domos a matribus circunferri remedia exquirentibus:accidit aūt ut quædam mater cū puerū aliquandiu circuntulisset:nec salutare quicquā inuenisset:captiuā tanquā ebria dolo ris adiret:eiusq; opem expeteret. Quæ nihil humani illa se scire respondit:sed dn̄i quē coleret Iesum Christū desperatā ab hoībus salutē conferre posse:paruulūq; cilitio suo super imponens:& orationē ad deum fundens:sanū matri pfectum reddidit. Mox facti rumor totā repleuit urbē:& ad reginam etiā peruenit:quæ dolore quodā afflictam captiuā ad se adduci curauit.Cumq; illā regiā domū ingredi recusaret:orationē ad deū pro illa fundens illico regina addita: est sanitati reddita atq; ex hoc admonita ut in Christū crederet:& eū qui salutem ei præbuisset adoraret. Quibus beneficiis & uerbis cōmota regina rogauit uirū:ut christianus efficeret:quod quāquā ille promisisset segnis tñ erat: nec sæpius ab uxore cōmotus baptizari curabat:nō tā quod fidei hostis esset quā dubius. Contigit autem eū aliquādo in siluas altissimas ire uenatū:quo cū peruenisset coorta subito tēpestate ita tenebræ cuncta operuere:ut nec comites cerneret:nec ab ullis cerneretur. Ignarus aūt quid facto opus esset promissionis coniugi factæ recordatus est:& tunc Christū rogauit:ut si deus esset extantis eum periculis liberaret.Nec mora dies clarissima mundo reddita est:rex ad urbē productus reginæ quæ gesta erant miraculi loco exposuit:uocat captiua & eius cōsiliū audit illa statim reiiciēda idola: & Christum colendū dicit:eiq; supplicandū & basilicā construendā esse hortat:cōuocato populo rex euangeliū prædicat:& nondū sacris initiatus fit suæ gentis apostolus.Credunt uiri per regē:& fœminæ per reginā construit templū magni operis:& eleuato ptinaciter murorum ambitu columnæ collocantur:sed prima ac secūda erecta tertia nullis machinis nullisq; uiribus erigi pōt. Cumq; ad noctē usq; laboratū esset:recedentibus oībus sola captiua mulier apud ecclesiā in oratione pseuerat: Postera uero die prima luce redeunte populo columna reperta est supra basim in aere suspensa:quantum esset unius pedis spaciū:quo miraculo uiso oēs magnificarūt deū ueráq; captiuæ fidē recognouerunt:Et stupentibus oībus sensim supra basim nullo cōtingente deposita est. Moxq; reliquæ columnæ magna facilitate erectæ sunt. At pfecta ecclesia: & populi fide cōfirmata suadente captiua totius gentis legatio cōstantinū imperatorē in græciā mittitur:resq; gesta exponit & sacerdotes petuntur:qui ceptū erga se munus expleant. Quibus & iucundissimo uultu imperator optime satisfecit:hi nāq; scoti seu hiberi hodie georgiani populi appellant:& usq; in hodiernū diē christū colunt: quāuis procul ab apostolica sede ueritatis magistra:quia non omnem euangelii ueritatem seruant eo quod barbaris gentibus circunfusi sunt.

Miraculū captiuæ mulieris grāde

Hiberi & armeni & colchides una sub regione coniunguntur

℄ Armenorum etiam conuersio.

℄ Armeni etiā populi huius religiosissimi principis tēporibus Christi fidem cū Scotis susceperunt: eo quod hiberis prædictis in occidentali plaga uiciniores essent:& hi armenii in Asia inter thaurum & caucasum mōtes constituti erant & sunt.Nam hiberi & armeni ac colchides una sub prouincia siue regiōe cōiungunt:huius itaq; cōuersionis Tyridates tunc huiusce gētis causa fuit: qui rex quodam mirabili signo circa domū suā diuinitus ostēso Christi baptismū suscepit:qui una cum omnibus suæ ditioni subiectis una die & una præceptiōe deo colla submisere: ex quo factum est.ut ad finitimas quoq; gentes christianum dogma puenerit: & multitudine dilatatum sit: quorum cōmercio etiam Persæ fidei rudimenta aliquantulum susceperunt.

℄ Vandalorum regni procursus.

℄ Vandalia regio est:& Poloniæ septentrionalis regiōis pars fuit a Vandalo fluuio(qui regionem interfluit)cognominata:a qua accolæ nomē habuere gentes siquidē inhumanæ & ferocissimæ:hāc quippe regionem his tēporibus imperante adhuc constantino magno quidam Geberich gotthorum rex potēter inuadens uandalos cū Visimar eorum rege uictos a propriis sedibus deturbauit: q uandalia relicta(nomine retento)panoniam habitandam a Constantino isto impetrarūt:ubi &.40. annis imperatoribus obsequētes manserunt: uerū postea cū nec ibi confidenter ppter gotthorum metū diutius immorari auderent ad oceanum confugientes piraticam aliquādiu exercuere uitam: sed a Gepidis gentibus fugati rursus Vandaliam reuersi locum deinceps incoluerunt.

℄ Stilco deinde patricius Romanus huiusce gentis postmodū dominiū accepit: hic enim magni precii apud Theodosium secūdū haberet eidē imperator ipse Archadii & honorii filiorum ac palatii totius curā cōmisit.Qui cū filiū noīe Eutheriū haberet in occidentē cū magna auctoritate misit:cupiensq; illū ibidem augustale fastigiū sublimare remp.plurimū perturbauit:& mortuo archadio cōfestim uandalos istos & quados gepidas sarmatas alanos burgondiones saxones & sucuos in arma sollicitauit:& pro terrenda repub.omnia promiscuit. Cuius quidem suasione uandali cū reliqs nationibus galliam oēm inuaserunt:sed honorius īperator postea Stilconis fraude cōperta:aduer

sus eum cōmouit bellum:quē & breui cū Eutherio filio superatum interfecit.

Vādalorū scds rex Mala huius corsici multa cōmemorat

¶ Corsico igitur post stilconis mortē a uandalis rex constituit̃: uir utiq; ferocissimus:qui statim huius sibi adiunctis per gallias debacchans quicquid inter alpes & pyreneum est: quod Oceano rhenoq; includit̃ statim occupauit: quo quidē furore capiunt̃ epi:interficiunt̃ præsbyteri: subuertunt̃ & dissipant̃ ecclesiæ:martyrū reliquiæ effodiunt̃:urbesq; euertunt̃:nulli indulget̃ ætati:sed cædib⁹ incendiis & ruinis atq; rapinis omnia miscentur.Demū arelatum urbē obsidens a maiori capit̃ præside:& cathenis implicitus ad improperiū per oēs urbes quas uastauerat & ignominiose pertrahere fecit:& post multa sæuissima tormenta misera morte uitā finire coegit: eoq; sic mortuo Fredebaldus quidā post eū secūdo loco super uandalos regnare cœpit:quē statim Cōstantinus patricius ingeniose captū ad honorium uinctum misit.

¶ Gundericus deinde tertio loco in regē eligitur:&.14.annis regnauit:quo rēgnāte uandali in duas partes sese diuisere:nā eo tpe quidā barbari qui honoriati dicebant̃ ad tutandas cōtra uandalos pyrenei angustias deputati prædationū abundantia allecti quo magis prædari liceret:& scelus impunitum remaneret prodita uandalis pyrenei custodia statim in hispania cū multo tumultu intrarūt: & multas urbes occuparunt:ubi postea post graues rerū prouinciarumq; uastationes possessione inter eos distributa quidā sub Gunderico rege manserunt:alia quoq; uandalorꝝ pars aurelianis remanēs Singibanū sibi regē cōstituerunt:qui tñ nō multo post in imperii ditione cesserunt: porro Gundericus prædictus hispaniarꝝ domitor cum etiam ipse ecclesiis dei insidias tetendisset.14.regni sui anno de iudicio percussus interiit.

Vādalorum tertius rex Syngibanus

¶ Gynsericus.4.rex Gunderico prædicto successit:uir quidē magnanimus atq; ferus: qui suscepto regno statim exercitu in hispaniis collecto cū.80.uandalorꝝ & hispaniarum milibus:augustū mare septem passuum millibus coartatū in aphrica uado transiuit:ubi arriana impietate subornatus fidē catholicā subuertere conatus est.Quo in tpe diuus pater Augustinus hipponēsis eps dum eius ciuitas ab isto rege obsideret̃:post multas obdormiuit in pace.Hic itaq; uniuersa sibi aphrica subiugata in siciliam apuliāq; transiens ferro sibi uiā aperuit:& romā uenit: quam quasi desertam inueniens:& si ab igne & cædibus leonis papæ rogatu abstinuerit.13.tamē diebus ipsam militibus in prædam concessit.Quibus ita gestis in aphricam reuersus uitam paulopost finiuit.

¶ Honoricus.5.uandalorum rex:Gynserico successit:& zenonis principis tēporibus regnauit: q & ip̄e arrianorū pfidia dprauat⁹ trecētos ep̄os cœpit:& eorꝝ eccl̄is clausis.i sardiniā exular̃ coegit.

¶ Transimundus autem sexto loco honorico tam in heresi quā in regno succedens:& ipse quoq; multis ecclesiis clausis.30.episcopos in sardinia exilio dānauit: Childericūq; Honorici filium cui post eum regni successio debebatur sacramento adegit:ne catholicos in regno suo consuleret nec habitare permitteret.Transimundo autem defuncto ip̄e Childericus qui & ilyris dicebatur:priusq; regium diadema susciperet episcopos catholicos ab exilio reuocauit:ecclesiasq; pro uiribus in melius reformauit: & multa ei contulit.

¶ Gilimer autem qui & godiner tyrannide sumpta childerico prædicto adhuc iuueni regnum surripuit:& eum extra prouinciam depulit:quo audito:Iustinianus imperator belisarium patriciū ad propugnandum eum misit:qui ueniens:uouit se christianum mox futurum: si uandalos superare posset.Belisario itaq; in aphricam traiiciente.Gilimer tyrannus in maris littore castrametatus est. Sed Belisarius & Antonina eius christianissima uxor terrestri naualiq; prælio e cōtra procedere parauere:antonina autem primo cum suis classe egressa uandalorum mulieres & paruulos omnes deleuit:Gilimer quoq; a belisario in castra compulsus(disiecto uallo cum suis ad internitionē usq; cæditur).Qui captus: & cathena argentea uinctus iustiniano imperatori constantinopoli præsentatur:hunc(ut aiunt)eunuchizatum imperator in uicinis prouinciis cōtra persas patritium creauit:sicq; uandalorꝝ regnū finē suæ diuturnitatis accipiens:in ditionē imperii Romani tandē uenit.

¶ Gotthorum item regni procursus.

¶ Gothia aūt regio europæ supioris pars est:finitimaq; Daciæ contingentis alemaniā primā *Scythiæ* partē:quæ diuidit̃ in duo regna:nā cū *Arriancus* & acritus gotthorꝝ reges hisdē tpibus ad constantini magni pœnitentiā cū.ii.armatorꝝ milibus in eius solaciū accessissent:geberich alter Gotthorum rex uandaliā:ut diximus:inuadens uandalos & uisimar eorum regem a sedibus propriis depulit:eo quod gotthi & aliæ scythicæ gentes a natura ferocissimæ essent.

¶ Hermaricus autē gotthorꝝ rex Geberico patre sublato regnū accepit: sed quantū regnauerit nescitur:eo nāq; regnante immanissima hunnorꝝ idest ungarorꝝ gens diu inaccessibilibus montibus inclusa repētina rabie parcita:in gotthos exarsit:& uelut examen apum subuelamur rege suo: gotthiam cooperiens:ipsos & hermaricū istum regē sparsim fugatos ab antiquis eorꝝ sedibus depulit.

¶ Frigdegninus autē post hermaricum patrem regnauit:qui ad ualētem imperatorē cōfugiens ab eo perbenigne exceptus est:cui & mesiam thraciamq; prouincias habere cōcessit.Sed mox per auariciam maximiani ducis fame lacessitus eidem rebellauit:qui uniuersa cædibus & incendiis miscēs etiam cum ipso imperatore Valente dimicare ausus est:cuius exercitum fundens & fugans ipsum quoq; imperatorem saucium in quandam casulam inclusit & combussit.

¶ Eo item mortuo Athanaricus successit:uir scelestus atq; malignus qui etiam persecutionem maximam

ximam christianis intulit.Qui cū tādem se suosq; Theodosio seniori tradidisset quarta die decessit.

¶ Alaricus aūt prædicti athanarici regis filius:regnū accipiens cū oēm ipse inuasisset italiam ab imperatore eidem gallia cōmittitᷣ:a uandalis scilicet defendenda:cōtra quem Stilco patricius dolose multos cōcitauit.Quāobrem alaricus ipse in iram cōcitatus gallia omissa italiā regreditᷣ: & romā accedens urbem adeo obsedit:ut præ fame matres filios comedere cōpulerit. Demū urbe potitus gladio & igni sæuitū est:edicto tñ proposito:ut qui in sacras apostolorum Petri & Pauli ædes cōfugissent:salui fierent:quod & factū est:ut inferius loco suo latius dicetᷣ : indeq; p apuliam & calabriam recedens apud cōsentiam emoritᷣ:& in medio aluei Bascenti flu.sepelitur. Romaʒ hic obsedit & tādem destruxit.

¶ Atthaulphus eius affinis in regē suffectus statim cū exercitu Romā rediit:& qcquid residui fuerat locustarū more cōsumpsit:qbus direptis mox etiā clarissima quæq; urbis loca: quæ ab igne absumi nequierāt:fulmina de cœlo delapsa cōsumpsere:honorius aūt imperator his auditis Constantii patritii interuentu cū Atthaulpho isto pacē cōposuit: sororemq; suā ei in matrimoniū dedit.& tūc gotthorum regnū biffarie diuisum est.Aliis in italia sub īperii ditione manētibus:aliis recedentē Atthaulphū in galliā aquitanicā sequētibus:ubi apud tholosam urbē regni sui sedem collocauit:quo in loco haud multo post interfectus ē:post atthaulphū aūt in gallia aquitanica quidā noīe Valpa regnauit.

¶ Theodoricus uero post Valpā regnauit:cuius tpe Attila hunnorum rex supbia inflatus:ꝯsilio acer: & potētia informidabilis:in cōfusione natus:cū Valamuro ostrogothorum & Ardarico gepidarū regibus:aliisq; regulis multis qngentorū milliū numero exercitū secū trahens ueluti luporum agmina in agnorū ouile multos execrabili cæde inuasit populos.Quapp Aetius patricius:q sub Martiano prīcipe galliā regebat:intelligēs qđ Syngibanus uādalorum rex eorum.s.q aurelianis remāserāt fautor partiū impii uolebat hūnis præ timore ciuitatē ꝑdere.Theodoricū hūc regē sub pollicitatione dimidiæ galliæ si uinceret in auxiliū cōtra ungaros euocat.Quo in auxiliū reip.ꝑperāte Aetius cū simili pollicitatione Attillā cōtra gotthos p internūcios inuitat:quos galliā uelle inuadere cōfingebat : atq; ita gotthi & hūni fallaci ꝑmissiōe illecti cū in aluerniā cōuenisset: attilā Gundiocū burgōdionū regē sibi occurrentē pemit:& hinc inde acie instructa in hūnos & gotthos atrox certamē editᷣ: Gotthorū ad ducēta millia cū Theodorico rege:hūnorum cētū quinquaginta millia cum Valmuro ostrogottho ruʒ rege eo prælio cæsa fuere:tantusq; ibi sanguis effusus est:ut modicus qui ibi habebatur riuus torrens effectus mortuorum multorum cadauera traxerit. Ducenta gothorum & Centuʒ quinquaginta hūnorum millia cæsa referunᷣ

¶ Torsimūdus Theodorici ꝑdicti filius:& in regno successor:qui huic pugnæ interfuerat patris necē ulcisci desiderans:triduo rursus cū hūnis pugnauit:ubi Attila in castris cōpulsus īnumerabilis hunnorum multitudo corruit.At aetius ad Attilā noctu ueniens:ut recedat ei ꝑsuadet fugiens Theodoricum cū Torsimundo fratre nocte proxime futura cū tanta multitudine affuturū esset:ut minime sustinere posset.Sequēti deinde nocte ad Torsimūdū aetius similiter ueniēs simili figmento usus est: adiecitq; uerendū esse:ne dum illi morareᷣ fratres eius paternas opes præripiant:atq; ita utraq; parte recedente:aetius suos post hunnos dirigens:eos usq; ad Turingiā ꝑsequendo recidit:atq; hoc modo galliam reip.reseruauit:Torsimundus uero Tolosam regressus suos de regiis opibus contendentes offendit.Sed pace inter eos composita e uita discessit.

¶ Theodoricus aūt huius noīs secūdus Torsimundi ꝑdicti frater post eū regnauit: qui principatu suscepto cū Rociario suecorum rege hispaniā inuadente cōfligens:& ad internitionem usq; prosternens:Suecios sibi subegit & Gotthorū regnū in hispaniā usq; protulit.

¶ Henricus ēt alter frater Theodorico regibus hunnis cedente postea super aquitanicos hispanosq; ac Suecios regnauit:cūq; etiam arelatum & massiliam subiugasset. Theodomorus ostrogothorum rex christianissimus a Gotthorum iugo se surripuit:& ad catholicā fidem conuertit.

¶ Alaricus prædicti filius:post patrem regnauit:contra quem Clodoneus frācorum rex pugnauit: quo interfecto & gotthis inde fugatis aquitaniam cōquisitam sibi subegit:post cuius necē narbonēsis prouincia:quæ Gotthia dicebaᷣ:& hispania in gotthorum ditione tantūmodo remansere:in quibus & Amalaricus rex regnauit:qui & ipse tandē apud bachioniam a francis interfectis: Theoclas successit:& post eū Agilla regnauit:contra quē athanagildius insurrexit : atq; in eo regnū finitū est.

¶ Leouigildus tñ in hispaniarum regno alarico prædicto successit uir quidē iniquus atq; scelestus:qui Ermagildū filiū xpianissimū pascatis nocte ob catholicæ fidei confessionem securi mactauit.

¶ Ricardus uero Leouigildi alter filius patri in regno succedēs baptismū statim a Leandro hispalensi epō recepit:cū quo tota eius familia ad catholicā fidem tandem peruenit.

¶ Litibia autem & Benthicus & Gundemarus reges successiue post Ricardum regnarūt. Deinde quidam nomine Sesibirus uir sapientia ornatus adepto regno contra rempu.fortiter dimicauit: cuius uirtute regnum gotthorum in hispania firmatum est. Sesibiro autem sentillam succedentem Sisemundus deiecit.cui Cintilla:& Cintillæ tolga successit.Quo etiam deiecto.Cinthasindus ex primatibus unus in regem erigitur: qui cum suspectos omnes interfecisset:omnem hispaniam suæ ditioni firmauit:eo quoq; defuncto Richinsindus eius filius regnauit.

¶ Vimba tholetanus xpianissimus post hūc regnū accipiēs quēdā paulinū narbonēsi ꝓuinciæ dedit ꝓcuratorē:q dominatiōis ius inuadēs nemāsiū ciuitatē ꝑ se muniuit:deīde arrianis aqtanicis in auxiliū accitis regnū uniuersum ꝑuertit:hūc uimba rex captū & corio insutū suffocareq; fecit.

¶Vinconza deniq; Vimbæ successor fuit: qui libidinibus turpiter deditus extemplo & suo malo sacerdotes ma culare ānixus est. Sed dei iudicio paulopost a saracenis supueniētib⁹ deiectus ē:quo deiecto gotthi gūdericū sibi pfecerūt regē:q & ipse a saracenis defectus gotthoꝝ regnū defecit.

COnstātinus eius nominis secūdus magni cōstantini filius secūdus cōstātinopolitanus imperator post patrē.cclxxix.olympiade impare cœpit:& cū cōstātino & cōstāte eius fratribus imperauit annis.24.men.5.& diebus.12.Fuit & cū eis successor dalmatius eo rū fratruellis adolescēs pclare indolis:q tertio imperii sui anno factione cōstantii eius patruellis militari tumultu īterfectus est:hi itaq; fratres imperiū īter se diuidētes:paulopost & ipsū iurgii & bellis lacerauerūt:ac ciuilia bella suscitarūt. Cōstātius.n.arrianus effectus arrianis fauere cœpit.quo auxilio multū inualuit:pp qđ cōciliū apud laodiceā Syriæ urbē indictū est:ad qđ catho lici & arriani cū arrio magno populi stipatus frequētia cōueniētes:Omusion quotidie disputarunt catholici affirmabāt filiū patri Omusion eē:arriani āt secus Christū cū pře refellebāt.Quibus con tentionibus cōstātio iubēte.multi catholici exiliis carceribusq; ac uariis afflictionū modis sunt affecti.Nā ut infra dicemus inter cæteros athanasiū episcopū:Eusebiū uercellēsē3.Dionysiū Medio lanen.Hylariū pictauiensem:Paulinum treuerensem:atq; alios patres crudelē in modū insequi pcepit:Iuliū etiā papā qđ arrianos & orientales episcopos rephendisset exilio mulctarūt:interim aūt cōstans aduersus frācos bellū mouit.Qui post uarios belli euētus illos tādē pdomuit: & pacē cum eis cōposuit:dumq; apud gallos pace & qete frueref:cōstātinus natu maior eidē bellū statim intu lit:sed dum apud aqleiā inconsulte cū fratre dimicaret ab eius exercitu īterfectus est. Cōstantino aūt mortuo pdictus cōstans postmodū uaria fortuna cōtra psas usus cū nocte q̄dā intēpesta militū seditione pliū suscipere cogeref:uictus fuit.At cū postea de seditiosis militibus pœnas suscipere statuisset:magetii dolo nō lōge ab hispania trigesimo ætatis suæ anno:imperii uero sui.13.in castro cui helenæ nomē erat:īterfectus est: Quibus mortuis cōstātius hereticus arrianus impio solus poti tus est:moxq; repu.turbata:Vetramonius Nursiæ:& Nepotianus Romæ impatores facti sunt:con tra quos cōstātius graue cōmouit bellū:& haud multo post Vetramonio apud naisum a Constan tio regiū īsigne detractatū; & Magetius nursiæ princeps uictus est:his gestis cōstātius cōfestī Gallū eius patruelē ad tuendā iudæā cæsareā misit:& Iulianū similiter eius patruelē apud Mediolanū Cæsarē creauit:eumq; cōtra seditiosos quosdā in gallias misit:q & breui ut uir strenuus ipsorū galloꝝ ac germāorū motus sua uirtute cōpescuit:unde & militū omniū psensu Augustus appellatus est:quo audito constātius parthicis occupatus bellis omisso negocio ad ciuile bellū mox se cōuertit:& dum grauissima bella excitasset.5.&.xl.uitæ suæ anno apoplexiæ morbo interiit:Hic licet con tra christianos catholicos impiissimus habereť:tñ pp moderationē & comitatē inter bonos princi pes ab historicis & uiris doctissimis annumeraf.Nā post susceptū imperiū cum triumpho urbem ingressus fuisset:omnes ciues mira benignitate & humanitate ueneratus est:affirmans Romanos ciues tanquam reges omnes se uidisse:erat hic staturæ paruæ sed animi excelsissimi. 339 5538

¶Viri disciplinis excellentes.

¶Paulus primus heremita natione ægyptius in thebaida īferiore natus:hoc anno.4.idus Ianua- 345 5544
rii.cxiii.uitæ suæ anno in eremo diē obiit:cuius anima:ut diuus scribit Hieronymus beatus Anto. cōfestim inter choros apostoloꝝ & pphetarū euolare uidit:fuerat hic nobilibusq; parētibus ortus: & litteris tam græcis q̄ ægyptiacis apprime eruditissimus.Qui cū.15.ætatis duceret annū.Valeriani & decii psecutionibus pmotus relicta domo ad mōtiū deserta cōfugit:ubi postea necessitatē in uoluntatē uertens in quadā haud grādi spelunca sibi a deo oblata per.98.annos īcognitus: in ora tionibus & ieiuniis solitariā uitam duxit.Cuius quidem uitā diuus Hiero. ut religiosorum mentes ad uirtutem & perseuerantiam feruentius excitaret:cum multa de mundi contemptu edidisset mo numenta:etiam ob eremi laudes eleganti conscripsit sermone:qui cum merito inter sanctos sit re latus eius natale quarto idus Ianuarii celebratur.

¶Paulinus treuerensis episcopus uir scientia & sanctitate conspicuus his temporibus in pcio exi- 347 5546
stens a constantio imperatore ob catholicæ fidei defensionem exilio damnatur:ubi ad mortē usq; etiam extra christianum nomen mutādo exilio faticatus ad ultimum apud phrygiam pridie cal. septembris beatæ passionis coronam cum domino percepit.

¶Eusebius Ro.ecclesiæ cardinalis præsbyter uir quidem eruditione fide conuersatione:ac moribus insignis:& ipse hoc anno ob catholicæ fidei defensi onem a Constantio imperatore captus in quodam domus suæ cubiculo includitur:ubi per.7.menses in oratione constanter perseuerans .19.cal.septēbris adhuc inclusus in domino quieuit:cuius corpus Gregorius & Orosius præsbyteri colligentes: in calixti cemiterio sepelierunt:eiusq; sepulchro hunc titulum apposuerunt Eusebio homini dei.celebratur autem eius natale.19.cal.septembris.

¶Paulus ēt cōstātinopolitanus eps uir sane diuinus & multaꝝ reꝝ expiētia eruditus p hoc tps a Cōstātino impatore apud quandā ciuitatulā capadociæ noīe cucusa3 ob catholicā fidē exilio rele gatus:arrianorū insidiis crudeliter strangulaf:& sexto idus iunii ad cælestia regna glosus migrauit.

¶Dionysius quoq; Mediolanensis eps hac tēpestate apud Mediolanū cōcilio ab hereticis & catholicis celebrato:cū athanasio inhereret:& eidē plurimum faueret:& ipse a Constantio in capadociam exilio

dociam exilio relegatur:ubi & paulopoſt multis iniuriis & incōmodis afflictus quieuit in dn̄o:cu ius quidem corporis reliquias a ſancto Baſilio eiuſdē urbis epiſcopo receptas diuus Ambro.ipſius ſucceſſor in digno honore ſepeliuit.

¶Hylarius item illuſtriſſimus pictauienſis ep̄s & oīum lr̄aꝝ eruditiſſimus his tumultibus ob catholicam fidem:factione cuiuſdam arelatenſis ep̄i arriani:quadriēnio apud phrygiā relegatus ibidem inter alias uirtutes:mortuū ad uitā reuocauit.Sed deniqꜭ poſt multas arrianoꝝ uexatiōes ad urbē ſuā reuerſus:anno ſalutis nr̄æ.371.migrauit ad dn̄m:hic hos deſcriptos edidit libros.

De trinitate li.12. pricipiū.Circūſpicieti. Exēplū blaſſemiæ auxētiæ li.i.btiſſimis.
De ſinodo li.i. pricipiū.Conſtitutum. Hyſtoria a pricipio mūdi uſqꜭ ad xp̄m
Ad conſtantium li.3. pricipium.Tp̄s loquendi Hymnos & carmina primus iter catho
Aduerſus arrianum li.i. prici.Dilectiſſimis fratrib⁹ licos edidit atqꜭ alia aliqua.
Contra dyoſcorum li.i. Contra ualentē urſaciū li.i. Defenſio catholicæ fidei li.i.
In conſtantium li.i. In euangelium matthei li.i. De hereſibus item li.i.
In cantica cāticoꝝ li.i. Epiſtolaꝝ ad diuerſos li.i.
In pſalmū bti īmaculati trac.22. In aliquos pſalmos trac.42. Et alia quædam.

5547 348 ¶Athanaſius inſuper alexandrinus epiſcopus uir ſanctitate & ſcientia conſpicuus hiſdem tpibus plurimas & graues quidē perſecutiones ab arrianis pertulit:nā ſuperioribus annis in Laodicēſi cōcilio cōtra arrianos cōſtitutus cum rōnibus euidētiſſimis atqꜭ argumētis fortiſſimis filiū pr̄i omuſ ſon eſſe affirmaret:quod Arrius & eius ſequaces refellere nō poterāt:uniuerſum pene orbeꝫ in ſui perſecutionē cōcitauit:qui fugiens ut diuus Hierony.teſtatur:ſex cōtinuis ānis in ciſterna ſicca delituit:ubi nunq̄ ſolē uidit:ſed peractis annis prædictis cuꝫ q̄dā puella eum ibi adeſſe indicaſſet:dei nutu inde ꝓfugit.Coierant.n.tunc uniuerſi principes terræ gentes & regna:ac exercitus oēs ad euꝫ inſequendū:propter quod multa perpeſſus arrianoꝝ inſidiis toto orbe ꝓfugus agebaẗ adeo ut ei ad latendū tutus non ſupereſt locus:tandē poſt multos agones:multaſqꜭ patientiæ coronas tēpore Valētiniani & ualentis imperatoꝝ anno.ſ.dn̄i.379.Sacerdotii uero ſui ſexto & quadrageſimo 6.nonas maii migrauit ad ſuperos:& inter ſanctos relatus:eo die natale eius celebraẗ.Scripſit autem hic egregius doctor ea quæ hic ſubiecta ſunt.

Aduerſus gentes. li.2. De uirginitate ſeruāda.li.i. De perſecutione arri.li-
Cōtra ualētē & Vrſatiū.li.i. De pſalmoꝝ titulis. li.3. bri multi & ſimbolum:
De exhortatione mona.li.i. Hiſtoriam beati Anto.li.i. q͡cūqꜭ uult ſaluus eſſe.

5550 351 ¶Nicolaus Miroꝝ liciæ urbis archiepiſcopus:uir oīum uirtutū cariſmate repletus:hoc anno grādæuus & plenus dierum migrauit ad dn̄m:ad cuius tumbā olei fontē ſtatim prorupiſſe ferunt:quo liniti ſanabantur cæci:ſurdiſqꜭ auditus præſtabaẗ ac debilis q̄ſqꜭ ſoſpes fiebat:ꝓpter quod inūerabiles pp̄li ad eā cateruatim ferebanẗ.Hic nāqꜭ:ut celeberrima eius hēt hiſtoria:apud patram urbē nobiliſſimis ortus parentibus:uelut lucifer ēt in ipſo eius ortu emicuit.Qui poſtq̄ domi puerileꝫ egiſſet ætatē cunctis oblectationibus abdicatis xp̄i iugo ſe ſubdidit:& inter cætera ſuæ uirtutis opa hoc unū exempli gratia ſuppono memorandum:ꝙ cum nimiū eſſet locuplex:eſſetqꜭ utroqꜭ parēte orbatus:accidit:ut nobilis q͡dā eius conuicaneus ob inopiā tres filias uirgines fornicari conſtituerit:ut earum infami comertio infœlicem ſaltem ageret uitam:quod ubi ſanctus uir didicit:cōdoluit:& miſerrimo homini tm̄ contulit:ꝙ tm̄ a ſe nephas leuare poſſet.Eius autem inter cætera miraculorum inſignia illud memorabile fertur.Quod longe conſtitutum Conſtantinū magnū a quodā interitu ad miſericordiā:& monitis per uiſum deflexit & minis.Eius aūt ſanctiſſima oſſa poſtmodum anno ſalutis noſtræ.1087.ad barrum apud urbē tranſlata:frequentiſſimis miraculis multum ex oī orbe xp̄iano attrahi populum:quibus beneficiis factū eſt:ut barrum oppidū multis donis & opibus auctū ſit.Ipſius autem feſtum.8.idus decemb.celebramus. Tribus uirginibus dotē ſecreto contulit.

5551 352 Liberius papa natione romanus:patre auguſto poſt Iulium pontificem ſedit annis.16. men.7.& diebus duobus.Cuius tempore celebrato apud mediolanum a ſectatoribus arrianæ hereſis concilio ipſe cuꝫ multis catholicis epiſcopis urbe pulſus eſt.Iam antea ariminenſem ſynodum congregauerant:ubi multæ diſputationes callidæ actæ fuerāt: negantes Chriſtum cum patre omuſionē eſſe.Quapropter cū ea aperte impugnaſſet:ab arrianis triēnio in exilio actus eſt:unde a ſacerdotibus ſynodo cōgregata Fœlicem præſbyteꝝ uirum optimum in liberii locū ſuffecerunt:qui pōtificatu ſuſcepto ſtatim conuentū.48.epiſcopoꝝ cōgregauit:& duos præſbyteros.Vrſatium & Valentē ab eccleſia ſuperauit:eo ꝙ cum Conſtantio & arrianis in fide ſentirent.Ea propter eorum p̄cibus motus Cōſtantius Liberium papam ab exilio reuocauit.Qui imperatoris beneficio permotus cuꝫ hereticis tenere cœpit:ꝙ uis id cum catholicis ſentiret hereticos.ſ.ad fidem redeuntes non eſſe rebaptizādos:expulſo itaqꜭ Fœlice:& Liberio ad pōtificatum reuocato:Vrſatii Valentiſqꜭ inſtigatione Conſtantius uæhementiſſimam perſecutionē in catholicos cōmouit:adeo ut etiam in eccleſiis præſbyteri & clerici paſſim trucidarentur.Hic autem ponti fex q̄q̄ cuꝫ arrianis ſentiret:dei tamen eccleſias quoad potuit diligentiſſime exornauit:uoluitqꜭ decreto publico uicem ſuam dolens ne quis epiſcopus de cætero propter aliquam infeſtationem gregem ſuum ullo modo deferre poſſe:ſicut habetur in cañ.ſeptima quæſtiōe cap̄ſo p̄rio. Liberius papa.37 Perſecutio catholicorū ab arrianis magna.

Suggeſtum. Fuerunt autem fortunatum quẽdã a qleienſem ep̃m: liberiũ hunc fidei cauſa in exiliũ pergẽtẽ: ut in diſcordiã laberet̃ ſollicitaſſe. Deniq̃ cũ liberius hic bis ſacros ordines in decembrio mẽſe celebraſſet: ubi præſbyteros. 18. diacones. 5. & ep̃os per diuerſa loca. 19. creaſſet: uitæ ſuæ finẽ fecit. Cuius corpus uia ſalaria in cemiterio priſcillæ ſepelierunt: & tũc ſedes uacauit dies ſex. Inter hos autem a Liberio iſto ſacris ordinibus initiatos diuum Hieronymum præſbyterum cardinalem creatum fuiſſe tradunt.

S. Hierony. cardinalis p̃ſbyter creatur

FOelix papa eius nominis primus: p̃ria Ro. patre Anaſtaſio: liberio p̃dicto ab hereticis pulſo ab ipſis pontifex creatus: ſedit anno uno: menſibus quattuor: diebus duobus: uir ſane optimus: & multa laude dignus: quẽ heretici ad cooperimẽtũ ſui erroris iõ elegerunt: ut liberiũ rationabil̃r eieciſſe demonſtrarent. Qui tñ papatu inito: ubi cõſtantium imp̃atorẽ ab hereticis rebaptizatũ didicit: eũ hereticũ & orthodoxæ fidei inimicũ: ac ſecundo rebaptizatum oĩbus p̃mulgauit: propter quod indignatus conſtãtius ſuaſione uerſarii & ualentis a ſe deeũ deiecit. Et cũ nulla rõne ab orthodoxa fide diuelli poſſet: ab aduerſariis una cũ multis bene ſentientibus interficitur: martyrioq̃ coronatur: ac. 4. cal̃. augu. in baſilica: quã ipſe uia aurelia ædificauerat: ſecundo ab urbe miliario ſepelitur.

Fœlix papa. 38

¶ Donatus hereticus natione apher: a quo donatiſtæ heretici nomẽ ſumpſere: hac miſerrima & infœlici tempeſtate uiguit: qui ex numidia prouincia ueniens multa p̃tra catholicos ſcripſit: & totam pœne aphricã: atq̃ iudæã ſua peſtifera perſuaſiõe decepit: eius namq̃ error atq̃ deceptio erat: qđ filium patre minorẽ eſſe dicebat: & ſp̃m ſanctũ filio minorẽ & catholicos eſſe rebaptizandos: ſicut hẽtur in cañ. 24. q. 3. c. quidã uero cognita eius falſitate ac deceptione: nõ multo poſt e carthagine cũ multo p̃bro pulſus ẽ: qdam ẽt eius ſectatores mõtenſes appellati fuerũt: eo q̃ eccleſia primum Ro. in monte habere cœperunt. Scripſit autem multa: & quammaxime librum De ſpiritu ſancto arrianam doctrinam continentem. 353 5552

Donatiſtarũ hereticorũ errorem explicat mõtẽſes heretici

¶ Eunomius ẽt alius hereticus hiſdẽ t̃pibus fuit: a quo Eunomiani heretici: uir qdẽ callidus aĩo ac corpore leproſus: nec ſecus interius q̃ exterius regio morbo correptus qui cũ primũ arrianæ perfidiæ ſectator fuiſſet: aliã quoq̃ adiecit: & diſſeminauit falſitatẽ dicens: filiũ patri in oĩbus eſſe diſſimilem: & ſp̃m ſanctũ cum patre & filio nihil cõmune habere.

eunomiani heretici

¶ Macedonius quoq̃ cõſtantinopolitanus ep̃s: a quo macedoniani heretici ſuperioribus annis a catholicis ibidem legitime præſul creatus hoc t̃pe ab Arrianis hereticis ſede deiicit̃: eo q̃ filiũ p̃ri ſimilem fateretur: licet ſp̃m ſanctũ non ſecus q̃ illi: eius aũt error erat q̃ ſpiritum ſanctum negabat deũ eſſe: & multa ſcandala concitauit. ¶ Viri diſciplinis excellentes. 354 5553

macedoniani heretici.

¶ Achatius homo luſcus cæſariẽſis eccleſiæ in paleſtina ep̃s his t̃pibus cum eſſet doctor eruditus: multa in eccleſiaſtẽ ſcripſit cõmẽtaria. Hũc aũt tantæ auctoritatis ob eloquẽtiã & uerſutiã apud cõſtantiũ imperatorẽ fuiſſe diuus Hiero. ſcribit: ut Ro. Fœlicẽ p̃ſbyterũ arrianũ liberii loco papã conſtituere fecerit: quẽ tñ (ut diximus) catholicũ & uirũ ſanctum fuiſſe conſtat: p̃ter aũt quos diximus libros a ſe editos: & alios quoq̃ cõpoſuit tractatus. Et maxĩe in eccl̃iaſtẽ libros. 17. & alios duos.

¶ Serapion qui ob eloquentiã ſcolaſticus cognominatus eſt: per hoc t̃ps in confeſſiõe ueræ fidei clarus habitus eſt: qui inter cætera aduerſus manicheũ pulcherrimũ librũ edidit. Item de pſalmorũ titulis: ad diuerſos perutiles ſcripſit ep̃las. Nec unq̃ (ut diuus refert Hierony. minis aut terroribus a ueræ fidei cõfeſſione conſtantius eum amouere potuit.

¶ Fortunatus natione apher aquileienſis eccleſiæ epiſcopus erudítiſſimus uir per hæc quoq̃ tempora multos cõmentarios in euangelia breui ſermone conſcripſit. Verũtamen in hoc plurimũ deteſtabilis fuit: quia ut dictum eſt. Liberium papam in exilium pergentem primus ſollicitauit & fregit: atq̃ ad hereſim compulit.

¶ Lucifer p̃terea caratilanus ep̃s hac tẽpeſtate in p̃cio fuit: quẽ ob dicendi copiã atq̃ elegantiã papa cũ Pãcratio & Hylario Ro. clericis ad p̃ſtãtinũ legatũ miſit: ubi cũ nollet ſub athanaſii noĩe Nicenã dãnare fidẽ: ab ipſo cõſtantino relegatus eſt: quo in loco p̃tra eũdẽ imp̃atorẽ librũ compoſuit eiq̃ legendũ intrepide miſit: obiit deniq̃ Valentiniano auguſto imperante.

¶ Euſebius etiam Euſenius epiſcopus elegantis & rhetorici ingenii uir: per hoc ipſum tempus innumerabiles pœne libros edidit: e quibus præcipui habentur: qui aduerſus iudæos & gentes & nouacianos inſcribuntur: ſcripſit quoq̃ alios decem in epiſtola ad Galatas: necnon & in euangeliis complures & breues omelias. 356 5555

¶ Victorinus inſup natione apher: per hoc t̃ps Ro. accuratiſſime rhetoricã docens ob elegãtiã & ingenii magnitudinẽ: ac legẽdi p̃ſtantiã ſtatuã æreã in foro p̃meruit: qui poſtmodũ in extrema ſenectute ad fidẽ xp̃i p̃uerſus librũ aduerſus Arriũ dialetico more p̃ſcripſit: qui non niſi a doctiſſimis uiris legi: aut intelligi põt. Item cõmentarios quoſdam in ap̃lm Paulum compoſuit.

¶ Triphillus cyprilirẽſis ep̃s: uir ſua ætate eloquentiſſimus ac celeberrimus doctor & ipſe per hos dies in canticis canticorũ cõmentarios: & alia multa compoſuit.

¶ Aſterium quẽdã arrianæ factionis p̃hm hiſdem t̃pibus fuiſſe & floruiſſe dicũt: & multa in ep̃las ad Ro. & in euãgelia: ac in pſalmis cõmẽtaria cõpoſuit: atq̃ alia multa ſuæ hereſi fauorabilia ſcripſit: quæ qdem ab oĩbus tunc hereticis ſtudioſiſſime legebantur.

¶Donatus quoq; non minus rhetor quā philoſophus & grāmaticus diui Hiero.p̄ceptor Ro.tum inſignis plurimū fuit:qui inter cætera in Virgilium & Teren.egregie cōmentatus eſt. Virgilii: ac Terētii cōmētator.

¶Genadius quidam forenſis orator & ipſe per hoc tp̄s Romæ inſignis & præclarus habitus accuratiſſima de modo dicendi poſt ſe reliquit monumenta.

5557 358 ¶Minernius ēt Burdegalenſis rhetor cū prædictis Ro.rhetoricam florentiſſime docet.

5559 360 ¶Macharius & Amathas ac alii multi beati Antonii diſcipuli per hæc tempora tum ſanctitate:tū q; doctrina inſignes habenť:quorum quidem uitam atq; finem diuus Hierony.ſingulis libellis ad humanam inſtructionem explicauit.

¶Arminenſis ſynodus hoc anno qui eſt.22.imperii Cōſtantii ipſo iubente & Thauro præfecto mediante indicitur:in quam multi orientales & occidentales ſacerdotes cōuenere:ubi cū multi callidi & acuti orientales ſimplicitatem & ignorantiā occidentaliū ſuis fallaciis & argumentis in ſuā ſententiā trahere niterenť:ut xp̄m cū patre Omuſion negarent diuino nutu inſpirari illā diſputationem uſq; ad tp̄s p̄termiſerunt:p̄pter q̄d antiqua Niceni cōcilii fides arrianoꝝ ſuggeſtione ea in ſynodo dānata eſt:quā tamen poſtea romana ſynodus extunc & in perpetuū uoluit eſſe dānatā:ut etiam Gratianus in cā.15.di.c.ſancta Ro.eccleſia teſtatus eſt.

5561 363 IVlianus apoſtata galli cæſaris germanus:& prædicti conſtantii patruellis tertius Conſtantinopolitanus imꝑator hoc anno qui eſt.285.Olympias apud Mediolanum auguſtus cæſar imperauit annis.2.& mēſi.8.Hic ex Conſtātio p̄ris conſtantini.M.fratre natus eſt:cui ideo apoſtate cognomen fuit:q̄a ſuſceptā xp̄i fidē abnegans libꝛ eloquētiæ & pari impietate redundantē in xp̄i dogma euomit.Erat.n.liberalibus diſciplinis tum græcis:tūq; latinis perornatus:multæ ēt memoriæ & ingētis facūdiæ. Vir in amicos liberalis:p̄uincialibuſq; iuſtiſſimus:ſed glīæ cupidus:quæ q̄dē oīa ad extremū euertit dum xp̄ianos callidiſſime p̄ſeq cœpit. Callidior nāq; inter cæteros perſecutores fuit:quia blandā p̄ſecutionē facere curauit alliciens magiſquā impellens ad ſacrificandū:pp quod multi xp̄ianoꝝ ſponte corruere.Dum hæc agerenť accidit:ut in perſas bella ingentia pertractans:teſte Amiano hiſto.ſagitta in certū miſſa brachio ſauciaretur:quo uulnere.32.ætatis ſuæ anno interiit. Legitur tm̄ in uita beati Blaſii epiſcopi quēdā mercurium militem xp̄ianū ab ipſo paſſum illū tranfixiſſe. Qui ſtatim manū ad cœlū extendens ac ſi contra xp̄m clamaret dixit:uiciſti galileæ:uiciſti:ēt & te nunc negabo:ſacia te de cætero.Sunt qui dicant Iulianū hunc in diaconatus ordīe fuiſſe initiatū.Sed gallo cæſare eius germano defuncto: ut erat gloriæ & ambitionis cupidiſſimus a Conſtātio auguſto in gallias ſe mitti contra ſeditioſos quoſdā p̄curauit:ubi & breui galloꝝ & germanoꝝ motus ingenti uirtute cōpeſcens reiecta diaconi dignitate a militibus ſe auguſtum appellari fecit.Cuius quidē rebellione tm̄ animi dolorem cōtraxit conſtantius:ut ex hoc moriretur. Iulian⁹.

¶Martyres ſub Iuliano paſſi.

5563 364 ¶Ioānes & paulus xp̄ianiſſimi uiri & Ro.præclariſſimi ciues unus præpoſitus:& alter conſtantiæ uirginis magni Conſtantini filiæ primicerius:hoc anno a quodam Terētiano campi ductore capti ad Ro.urbem poſt innumera uerbera Iuliani ipſius iuſſu.6.caľ.iulii martyrii palmā gladio cædente adepti ſunt:quo quidem die feſto honorantur.

¶Gordianus & Epimachus uiri p̄clariſſimi:& ipſi ſub hoc tumultu Romæ in uia:quæ latina nuncupatur martyrio coronantur:quoꝝ prior pro noīs xp̄i confeſſione diu plumbatis cæſus:poſtea ſexto idus maii capite truncatur.

¶Donatus aretinus ep̄s uir ſanctiſſimus:& lr̄aꝝ tam hūanaꝝ q̄ diuinaꝝ ſufficiēter inſtructus:hiſdem tp̄ibus poſt martyriū p̄ris ac matris cū magnas & ingētes uirtutes apud etruriæ p̄uīciā operatus fuiſſet:a Iuliano apoſtata captus martyrii coronā adeptus eſt.Hic īter cætera ſuæ uirtutis opera memoratu digna:dum aliq̄n miſſam celebraſſet:& de corpe xp̄i:ac de ſanguīe ipſius pp̄lm recrearet:ſubito paganoꝝ īpulſu calix ſanctus ꝯfractus eſt:q̄ cū cerneret pp̄lm triſtē & mœſtū colligens eius fragmenta in priſtinā formā ſuis orōnibus reſtituit.Quo ſigno ꝯfuſi pagani deitatē xp̄i cōfeſſi ſunt:& circiter.188.aīæ baptizatæ ſunt:hæc ipſa btūs Grego.in libris dialogoꝝ ſuoꝝ meminit:huius autem natale.7.idus augu.celebratur.

¶Blaſiū ep̄m uiꝝ ſc̄iſſimū hiſdē tumultibus crediderim ego apud ſebaſtē ſeu ſamariam fuiſſe paſſum:qui multis patratis miraculis:in eadē urbe a quodā p̄ſide noīe Agricolao captus poſt diutinā ceſionē: & carceris ſquallorē:ac ligni ſuſpēſionē ubi pectinibus ferreis carnes eius diruptæ & dilaceratæ fuerūt:poſt iteꝝ teterrimum carcerem:& laci dimerſione:unde deſuper uadens ſaluus exiuit iubente iniq̄ſſimo ipſo iudice ad extremum.3.nonas feb.cum duobus pueris capite trūcato ad cœleſtia regna glorioſus migrauit.

¶Iulianā inſup uirginē Ro.idē ſacrilegus Iulianus facultatibus plena tam diu plūbatis cedi fecit donec & ipſa ſp̄m emitteret:& p̄pterea eius feſtū.4.nonas decēb.celebraľ.

¶Theodoricus q̄dā antiochenus p̄ſbyter:& ipſe apud eādē ſyriæ urbē a p̄ſeq̄ntibus īpiis poſt eculei pœnā:& m̄ltos duriſſimoſq; cruciatus ēt lāpadibus circa latera eius admotis īflāmatus cū etiā in ꝯfeſſiōe xp̄i ꝯſtanter perſiſteret.x.caľ.nouemb.occiſione gladii martyrium conſumauit.

¶Demetria iteꝝ Ro.uirgo ſub hac p̄ſecutiōe Ro.martyrio coronata eſt:quā cū ad iulianū īpiiſſime ītroduxiſſent:& crudeliſſime uerberata in ꝯfeſſione xp̄i p̄ſeueraret ad ulti.xi.iulii ſp̄m emiſit.

Pygmeus eruditissimus Vir & Iuliani imperatoris præceptor per hoc tempus & ipse ab eodem Iuliano martyriū ptulit: qui cū ipsum iulianū a puero adnutrisset: & sacris lr̄is sufficiētissime erudisset: hoc tpe in retributionis loco pro fide xp̄i.9.cal.aprilis in Tyberim necari fecit.

Quiriacus qui & iudas hierosolymitanus ep̄s hac tempestate cum Anna matre sua pro christo martyrium Cōstantissime sumpsit. Hic ille est iudas qui helenæ constantini matri locū: in quo xp̄i crux fuerat abscōdita ostendit: qua inuēta ob eius miracula semp eius gloriā p̄dicare: & annunciare uoluit. Quāobrē a paganis captus: & ipse cruci affixus est: & ppea crucifigerorum ordo ab ipso Quiriaco (ut multi asserunt) initium sumpsit. De quo inferius sub īnocentio quarto dicemus.

Iouinianus — IOuinianus quartus constantinopolitanus imperator post Iulianum apostatā oīum cōsensu imperator factus imperauit mensibus.8. Hic christianissimus imperator natione Panonius fuit & ab ipsa adolescētia oībus uirtutibus ornatus. Quamobrē nōdū adolescentiā supergressus: eū exercitatus imperatorē creauit: q̄ opinio erat multa eum præclara facturum: ipse autem ab uniuerso exercitu Augustus diceretur: non prius augusti nomen pfiteri uoluit: q̄ omnes conclamarent se christianos fore. Quibus collaudatis & īperiū suscepit: & exercitum e barbaro℞ manibus liberauit. Ve℞ necessitate cogente & Nisibin & magnā mesopotamiæ partē sapori persa℞ regi tradidit: quæ.s.ante eū annis trecentis duobus de uiginti: ex quo Romanū īperium conditū fuerat: nusq̄ acciderat. Tandem cruditate stomachi siue pruma℞ odore: quas nimium adoleri iusserat.34.ætatis suæ anno diem obiit. 365 5564

Magnus fidei ardor in hoc fuit.

Valentinianus — VAlentinianus natione Panonius quintus constantinopolitanus imperator hoc anno qui est tertius.385.Olympiadis imperare cœpit: & una cū fratre suo Valente impauit annis.xi.mensibus.5.hic primū Scutario℞ tribunus fuit: quē apud Niceam urbē Iouiniano mortuo. Augustum licet inuitū milites præfecerūt: princeps siquidē inter bonos numerandus: nam & Aureliano persimilis erat: nisi q̄ sæueritatē eius nimiā & parcitatē crudelitatem, ac auaritiā interptabanť: qui & Valentem fratrē suum in partē imperii assumens orientē ei regendum assignauit: postea uero.3.imperii sui anno Gratianū filium adolescentē ad preces uxoris Augustū nuncupauit qui statim p̄copum ui℞ audacē apud Constantinopolim res nouas molientem una cū Satellitibus suis mira celeritate oppressit. Valēs aūt ab Eudoxio arriano℞ episcopo rebaptizatus in heresim declinauit & catholicas ubiq℞ psequi ac in exiliū mittere cœpit. Ad hoc etiā Lucius quidā hereticus instabat hostilē īmodū catholicos persequēs & eos qui in heremo habitabant: aut trucidabat: aut in exilium mittebat. Sed Valens a Themistio p̄hio xp̄iano per lr̄as admonitus aliquātulū mitius agere cœpit. Valentinianus uero dum hæc in græcia agerenť: ut erat rei militaris scientia & uirtute insignis. Saxones: & burgondiones: qui erāt in littoribus oceani maris locis inuiis positi maxima uirtute oppressit. At dum Sarmatæ per panonias sese effudissent: ac contra eos bellū præpararet: subita sanguinis eruptione: quā græci apoplesim uocāt apud Brigionē oppidum emoritur. Valēs uero eius superstes dum cōtra gotthos in Thraciā cū exercitu ire disponit reuocatis monachis: q̄uis sero: quos in exiliū pepulerat: p̄lio uictus & captus uiuus merito tanq̄ hereticus exuritur. Et hæc qdē clades Romani īperii ac totius Italiæ exitum fuit. 366 5565

Clades maxīa ī Ro. īperio

Terræmotu hoc anno qui est scd̄s imperii Valentiniani annus per uniuersum orbem facto: mare littus egreditur: & Nicea quæ sæpe antea corruerat funditus est euersa: in Sicilia quoq℞ & in multis insula℞ urbibus īnumerabiles populi oppressi sunt: inde apud Cōstātinopolim tāta orta est tēpestas: ut miræ magnitudinis grando decidēs nōnullos hoīes īterficeret. Templū ēt hierosolymitanū a iudæis tpe Iuliani apostate mira īpensa instauratū hoc terræmotu corruit: & multos iudæos oppressit: postea sequenti die incēdio eo in loco diuinitus īmisso ēt ferramenta ipsa p̄sumpta sunt: quo miraculo multi iudæi timore cōcussi: xp̄i fidē recepere. Valens enim hereticus cū xp̄iani noīs inimicus esset: ut xp̄ianis catholicis ēt stomachum faceret: iudæos in Hierusalē introduxit: ut & tēplum denuo restituerēt: & licentiā & auxiliū præstitit: dicens se nō alibi q̄ hierosolymis sacrificare posse: qd̄ certe: ut aiunt tāta arrogantia elati iudæi multo maiore īpensa quā antea restituere decreuerant. Id tamen iuliano apostate non ualēti heretico ascribunt. 367 5566

magnæ tēpestates magnū icēdiū diuinitus missum iudæi tēplū de integro ædificāt

Damasus papa 39. — DAmasus uero papa natione hispanus p̄re Antonio post Liberum ponti.sedit annis.18.mensi.duo.& diebus.x. Vir sane bonus & optimus pontifex: quo pōtificāte haud multo post Vrsicinus diaconus a q̄busdā scismaticis seditiosisq℞ clericis papa per scisma cōstituitur: & mox Basilicā: quæ siciniū appellať: Vrsicinus cū suis inuadit: ubi & multæ utriusq℞ partis populo confluente ceciderunt: sed paulopost diuina uoluntate clericorum: populiq℞ consensu Damasus in pontificatu confirmatus est: Vrsicino ad neapolitanam urbem misso: sed & postmodum Damaso a suis subditis adulteri crimen obiicitur: qui.xl.episcoporum concilio cōgregato causam publice dicens ut innocēs ab omnibus absoluitur: ut habetur in canone.2.q.6.c. Nos si. Et eius accusatores tanq̄ falso dep̄hensi dānantur: & ab ecclesia reiiciunť. Hic ex fratrū cōsensu constitutionem fecit: ut qui deinceps aliquē falso accusaret: talionis pœnā subiret: ut.2.q.3.c. Calūniator. Cēsuit itē ne in iudicio qs: ante factā examinationē dānareť.xi.q.3.c. Eo℞ qui. Mādauit ēt sub anathematis pœna ne qs temerario ausu a sede Ro.ɔcessa præsumeret usurpare.17.di.c. Huic sedi: his ɔstitutionibus promulgatis & ecclesia optime pacata Damasus ocio delectatus: ui- 368 5567

De adulterio hic iniuste accusať.

tas pontificum

tas pontificum pcedentiū diligenti cura conscripsit: & opuscula quædā heroicis uersibus cōposuit: indeq; diuo Hierony. mandauit ut ecclesiæ officiū ordinaret: quod & fecit: unde uirtute & sanctitate uiri cōmotus Damasus primus Hierony. scriptis auctoritatē dedit: cum prius septuaginta īterpretum atq; alio℞ translato℞ scripta in pcio solum haberent. Nam extunc Hierony. biblia legi & diuulgari cœpta est: & eius psal. fideliter ex hebræo traducti: propter qd & ipsius diui Hiero. suasione statuit: ut gloria pri & filio & spūscō &c. ī fi. cuiuslibet psal. diceref: quos alternatis uicibus in ecclesiis uoluit decantari. Voluit ēt ut eo in officio Symbolū tacite per ferias singulis horis canonicis diceref: & ex pdito uniuersalis synodi Nicr Symbolū maius in missa decantaref. Confessionē præterea in principio cuiuslibet missæ dicenda ordinauit, put modo fit: hoc mō sanctissimus hic pōtifex diuinū cultū auxit & templis & aliis plurimis donis. Deniq; cū quinquies ordinationes in decēbrio mēse celebrasset ubi psbyteros. 30. diaconos. xi. & epos per diuersa loca nūero. 42. creauit nonagenarius, ppe diē obiit: & . 3. idus decemb. in basilica a se pdita uia ardeatina cū matre & sorore sepelitur: & eo die eius natale celebraf: & tunc cessauit episcopatus dies. 21.

Sci Hieronymi scrip. auctoritatē accipiūt .S. Hier. offiñ ordinat Gfia patri & filio Confessionē in pricipio missæ dicendam hic ordinat

¶ Viri doctrinis excellentes.

5570 371 ¶ Euseb. gloriosus Vercellensis eps natione sardus quē superioribus annis ob fidei confessionem Constantius arrianus hereticus ut diximus primo Sithopoli: deinde cappado. relegauerat hoc anno cū ad suā ecclesiam honorifice reuersus fuisset: arrianis persequētibus cas. augu. martyriū ea in urbe ab eisdē passus est: qui cū esset: uir eruditissimus inter cætera in Euse. cæsariēsis psalteriū commentarios quos latinos e græco fecerat: scripsit.

¶ Apollinaris laodicenus eps his temporibus floruit: & Hiero. teste multimoda nostræ religionis scripta cōposuit: inter quæ. 30. li. aduersus Porphy. cōscripsit: quæ īter cætera cuius opera uel maxime probanf. Obiit deniq; theodo. seniore imperante.

¶ Titus botrenus eps qui regnantibus Iuliano & Iouiniano aduersus maniche. multa scripserat: his tpibus cū multa sub Valentiniano composuisset: uitam finiuit.

¶ Didimus Alexā. doctor ab infantia cæcus factus: & eā ob rem prima℞ lra℞ ignarus ita grāmaticam: geometriam: diale. quæ non sine magno percipiūtur usu didicit: his quoq; tpibus clarus existens pclara qdā scripsit opuscula: uidelicet cōtra Aria. li. 2. De spiritu scō. li. i. In Isaiam li. 19. Oseæ ad diuū Hiero. li. 3. in Zachariā li. 5. In psalmos quoq; & in Matthei Ioānisq; euāgelium: necnō & in Iob cōmentarios præclarissimos: atq; alia multa edidit.

5571 372 ¶ Basilius magnus ille Cæsariensis Cappadociæ ciuitate & monacho℞ multo℞ institutor & pater uir certe omni sapientia: omniq; uirtute conspicuus: per hæc tēpora mirabilr effulsit: qui īter cætera suæ uirtutis & sanctitatis monumenta iuuenem quēdam ob amorē puellæ diabolo obligatuȝ deo reconciliauit: & obligationis suæ cartam sibi reddi impetrauit: qui cū egregius doctor hēretur: egregios etiam cōtra Eunomiū edidit libros. Atq; in exameron li. 9. De spiritu sancto lib. i. Monachorum regulam lib. i. Atq; alios breues: uariosq; tractatus edidit monachorum ordinem in græcia instituit: quibus & regulam approbatam tradidit. Obiit deniq; sanctissimus pater & episcopus teste Amphibilogio Iconii episcopo: hoc anno qui est sextus imperii Valentiniani die prima mensis ianuarii multis miraculis clarus memoriam uitæ suæ omnibus derelinquens: qui secundū operationem spiritus sancti uiuunt.

ordo sci Basilii

5572 373 ¶ Ambrosius Mediolanensis eps & diui patris nostri Augustini pater: patriæ Ro. & psularis dignitatis insignitus: uir plane sanctissimus & omnium doctorum sui tēporis præcipuus: atq; supremus: hoc anno a Valētiniano Augu. e Roma (ut Liguriā æmiliamq; prouincias regat) Mediolanū mittitur: ubi & statim post Auxentii arriano℞ episcopi feram mortem seditio maxima in pplo exoritur: ad quā ex officio reprimendam Ambro. in ecclesiam ingressus cum multa de patriū pcordia ut uir eloquentissimus dissereret: subito infantis uox insonuit dicens. Dignus est Ambro. hic ut sit episcopus. Ad cuius uocis sonitum fauens resultat populus: succlamansq;. Non alteri quā Ambrosio episcopatum cōmitti debere: quod & cōmuni omnium consensu & pace factum est: qui statiȝ ex cathecumino christianus effectus etiam sacris initiatus: decimo imperii Valentiniani anno nonus Mediolanensium creatur episcopus: quo in sede constituto euestigio omnis cisalpina Gallia orthodoxam recepit fidem: cuius certe tanta fuit comitas: morum sanctitas: ingenii acumen: diuinaq; scientia ut non modo uiuens: sed & uita functus italiam & omnem orbem in sui deuotionē: charitatem uenerationemq; perduxit: qui etiam præter sanctitatis gratiam per omnia Platoni philosopho & ortu & infantia atq; disciplina persimilis extitit. Sicut. n. Platoni infantulo: in cuius dormienti apes non paruam mellis uim labellis inseruere: sic & Ambrosio huic persimile prodigium: immo altius euenit: quia ut sacra eius refert historia: cum Ambrosius īfantulus in cunis dormiret: subito examen apum os eius & faciē ita cōpleuit: ut qsi in alueolū intrandi & exeundi frequentaret uices: quæ quidē pdigia ab omnibus īterptibus declarata nil aliud significare uoluisse q ex eius ore suauitatem dicendi malle dulciorem fluere debere: quod quidem auguriuȝ euentu uerissimū demonstratum est: si uidelicet intelligendi subtilitatem uel disputandi uim: aut dicendi scribēdiq; dulcedinē ptēplemur: scripsit hic diuus Ambro. īfrascriptos irrefragabiles & emēdatissimos libros: quorum sententiæ: ut diuus Hieronymus ait sunt fidei ac ecclesiæ: necnon ut uirtutum omniuȝ fir-

missimæ colūnæ:in quibus libris(ut pater Augu.inquit)Romana relucet fides:quia īter scriptores latinos quidam flos emicuit.

¶ Libri beati Ambrosii.

De officiis.li.3.	Principiū.Nō arrogans.	De apologia daui.li.2.	Apologia ꝓphetæ
Examerõ.li.7.	Q.ñ opīonis assump.	De Gedeon.li.i.	Gerobal.
De excessu fratris.li.i.	Deduximus fratres.	De pnīa.li.3.	Pœnitētia affinis.
De fide Roma.li.i.	Superiori libro.	De pnīa iteꝶ epi.li.4.	Primo audisti.
De bono mort.li.i.	Quoniam de anima.	De incarnatiõe dñi.li.i.	Debitum fratres.
De uirginitate.li.4.	Si iuxta cœlestis scientia.	De fuga sæculi.li.i.	Frequens nobis.
De uiduis.li.3.	Bene accidit.	De paradiso.li.i.	Paradisus.
De lapsu uirginis.li.7.	Audite qui lõge estis.	De trinitate.li.4.	Regina austri.
De mysteriis.li.i.	De moralibus.	De Isaac & anima.li.i.	In patre nobis.
De sacramentis.li.6.	De sacris quæ accepistis.	De Iacob ui.btā.li.i.	Necessarius.
De Naboth.li.4.	Naboth historia.	De ꝯsolatõe ad udē.li.i.	Et si incrementū.
De Helio ieiunio.li.i.	Dilectissimi patres.	De sancto habraā.li.3.	Habraam libri.
De thobia.li.i.	Lecto ꝓphetico libro.	De.42.māsio.li.i.	Mansiones.
De īterp̄ta.Iob.li.i.	Multas nobis.	Ep̄las qnq͂:pria īcipit.Clementissimo īpe-	
De īterp̄ta.dicēda.li.i.	Multi quidem.	ratori:secūda uideo uos:Tertia:qm̄ oībus:	

Quarta exercitus semper:Quinta:hic nobis motus terrarum.Ad Vercellensem ecclesiam.Epistola incipit Ambrosius:Multos præterea edidit sermones.Omeliasq͂ ac cõmentarios & alia multa: quæ ad manus nostras non peruenerunt.Hymnos insuper post Hylariū composuit:quos una cū psalmis more orientalis ecclesiæ decantari īstituit:quod per oēs ecclesias fuit postmodū deriuatū. Obiit deniq͂ hic sanctissimus ꝓsul.2.nonas aprilis quæ tum fuerunt in sabbato sancto.Sed eius maior celebritas ab ecclesia recolitur quādo fuit ordinatus.s.7.idus decembris.

¶ Optatus milesitanus ep̄s natione Apher per hoc tp̄s floruit ex parte catholica:aduersus Donatianos sex lib.ꝯscripsit:in quibus asserit donatiam partem in nos falso retorqueri.

¶ Cyrillus Hierosolymitanus ep̄s eximiæ sanctitatis & doctrinæ uir huius tp̄ibus in p̄cio existens a Valente imperatore sæpe ab eccl esia sua ꝓpellitur:sæpeq͂ recipitur:postea a Theodosio pīcipe in concussum ep̄atū obtinens:nō nullos adhuc extantes composuit libros.

¶ Epiphanius natione Cyprius Salaminæ urbis episcopus:per hos dies insignis & inclitus doctor habitus est.Qui (ut diuus testatur Hieronymus)aduersus omnes hereses mlta scripsit:quæ ab eruditis uiris propter res a simplicionbus propter uerba ignota parum lectitabantur.In extrema deniq͂ senectute constitutus uaria condidit opuscula:Moriēs deniq͂ ut sanctus habitus:eius festū quarto idus maii celebratur.

¶ Gregorium etiam Nazanzenum episcopum diui Hieronymi in diuiniis eruditionibus p̄ceptorem his diebus ob sanctitatem eruditionemq͂ atq͂ eloquentiam maximo in precio fuisse dicūt:cuius hæc ista fuerunt opuscula:aduersus Eunomium libri duo.De spiritu sancto lib.i.Contra Iulianum apostatam lib.i.Apologeticum præterea de morte cæsarii.Laudes Athanasii episcopi:laudes Maximi philosophi:ac uirginitatis.Laudes exametro uersu conscripsit.Tandē Hierony.teste:sub Theodosio principe uita decessit.

¶ Photinus hereticus Gallatiæ græcus Smyrnēsis olim episcop⁹ & marcelli Antiarani discipulus: a quo photinianum dogma nomen accepit:hisdem temporibus in Gallacia moritur.Hic prīo Hebionis heresim quæ asserebat christum purum hominem fuisse:instaurare conatus fuit:& cum eā ob rem a Valentiniano principe pulsus fuisset:plīma uolumina scripsit:in quibus p̄cipua sunt:quæ aduersus gentes:& ad Valentinianū ipsum principem inscribuntur.

¶ Iouinianus quoq͂ heresiarcha:hac tempestate suam heresim dogmatizare cœpit:cuius tamen secta & impietas cito extincta fuit:nec ad aliquos sectatores peruenit.Hic primū monachus fuit: postea clericus factus:docebat hominem post baptismum peccare non posse:nec ei prodesse uirginitatem:ieiunia:uiduitatem:& similia:& fornicatos post pnīam æquabat:ac uniuscuiusq͂ meriti ac p̄mii retributionibus ordinisq͂ oēs iustos esse apud dn̄m:destructū aūt fuit eius dogma a beato Hiero.per librum aduersus eum conscriptum:qui incipit:pauci admodum dies.

¶ Vigilantius etiam præsbyter & doctor natione gallus:hac tempestate floruit:& nulla religionis 377 5576
zelo plena ꝯscripsit:sed humanæ laudis studio deuictus:& supra uires suas de se præsumens:scdā Danielis uisionem prauo sensu exposuit:Sanctoꝶ quoq͂ reliqas minime uenerandas:uigilias nō obseruandas:& alia friuola multa:quæ in cathalago hereticoꝶ necessario ponunt̄:affirmauit:aduersus hunc ēt diuus Hiero.librum edidit:qui incipit:Multa in orbe monstra.

¶ Mellania quoq͂ diui Hieronymi discipula inter Romanas mulieres nobilissima:marcelli quōdam consulis filia:hoc anno:qui est decimus imperii Valentiniani annus:urbano unico eius filio: tunc in urbe Roma.prætore propter christum derelicto hierosolymam nauigat:ubi tanto uirtutū præcipue humilitatis miraculo fuit:ut Teclæ nomen accipere meruit.De hac in lib.de claris mulieris diffuse mentionem fecimus.

Mania seu Manica quædam ægyptiorum regina:hisdem tpibus defuncto eius uiro:& ipsa suæ gētis ueluti altera Semiramis regni gubernacula suscipiens:ob aĩ præstantiam uiribus auctis:romanis quãmaxime formidabilis fuit.Et hoc anno cũ frequentibus prœliis romanorum opes attriuisset:et palestinorum & arabici limitis oppida uastauit:cuius pacẽ cũ Valens impator & Lucius hereticus expostularent:non aliter eã promittere uoluit:q̃ Moysen heremitã sanctissimũ genti suæ episcopũ designarent:quod cũ Lucius quã libentissime facere conaret̃.Moyses renuit dicens.O Luci te certe xp̄iani catholici ad metalla damnati:& per uarias insulas relegati ac in carceribus trusi arguũt.Quãobrẽ nisi liberos oẽs iniuste dãnatos ire pmiseris:tuas manus ad me ꝯsecrandũ nunq̃ inicies:quibus uerbis lucius una cũ Valẽte Augu.ep̄os reuocauit:atq; ita ꝯsecratum hoc mõ Moysen reginæ obtulerunt pontificẽ:ac per hoc pax Romano imperio tradita est.

Mirabilis regiæ uirtus atq; potentia

Vid magnũ hominis zelum.

Patres Nitriæ ægypti prouinciæ.

Moyses itaq; de quo dictum est:monachus sanctissimus:his tpibus in heremo uitã solitariã & angelicã ducens:signis & uirtutibus præclarissimis clarus & inclitus habitus est.Et ppea a lucio cõstantinopolitano P̄triarcha heretico episcopus requisitus ægyptiis datus est:qui gentem ipsam magna ex parte ad fidem christi conuertit:ubi & tandem meritis gloriosus.7.idus febru.in pace quieuit.Et eo die eius solẽnitas celebratur.

Pambo ægyptius monachus:de quo legitur quod noluit plus discere q̃ unũ psalmi uersiculum donec id opere compleuisset:per hæc tẽpora cum infrascriptis patribus ob uirtutem & sanctitatẽ magno in precio & auctoritate habitus est:hic quidam de eodẽ uersu percũctanti respondit:uix q̃draginta illud explere potui.

Marcharii aũt duo beati Antonii discipuli:unus.s.ægyptius:& alter alexandrinus:hisdem tẽporibus ueluti duo cœli lumĩaria refulsere:hi nãq;:sicut in uocabulo noĩs:ita uirtute animi & cœlestiũ gratiarum magnificentia concordabant.Vterq;.n.abstinẽtiæ exercitiis & uirtutibus animi æqualiter pollebat:hoc solo ægyptius præcellens q quasi hæreditatẽ gratiarum & uirtutum beati Antonii possidebat:eorum aũt uitam & excellentia facta diuus Hiero.ꝯscripsit:ut habetur in uitis patrum pte prĩa.

Hylarion sanctissimus Abbas per hæc tempora apud Cyprum insulam non longe a Salamina urbe.11.cal.nouemb.diem obiit.Vir siquidem sanctissimus & omnibus sæculis memorandus:cuius sane conuersatio & abstinẽtia ac præclara dona mirabiliũ quæ operatus est (ut diuus ait Hieronymus)tanta ac talia fuere:quãtum uix os extollere posset.Hic natione palestinus fuit ex uiro Gazæ urbis:parentibus paganis oriundus:ex quibus tanq̃ rosa de spinis floruit:a quibus Alexãdriã eruditionis causa missus:ibidem quãtũ tenera ætas patiebatur:magna ingenii & morum documẽta ꝓbuit:breui audiensq; celebre nomen beati Anto.quod per omnes ægypti pp̄los ferebatur:incẽsus uisendi desiderio ad eum prexit:& ab eo religionis habitum mox suscepit:& omnibus rebus a se prorsus abdicatis cũ solo sacco & pallio q ei beatus Anto.dederat in uastissima quadã & terribili sollitudine secessit:ibidemq; per multos annos asperrimam uitam duxit:nam quindecim tñ caricas post solis occasum comedebat in die.Erat quippe tunc annorum quindecim & usq; ad octogesimum uitæ suæ annũ cum incredibili abstinentia uitam suam in seruitio Christi transegit.Tandẽ Cyprum insulam deueniens apud Epyphaniũ Salaminæ episcopum per aliquod tẽpus ibidẽ cõuersatus est:ubi & post qnquẽniũ:multis qdẽ miraculis clarus:uitæ suæ finẽ fecit.Sed Esycius eius discipulus:inde ipsum corpus sanctũ & furtim auferens in palestinã transtulit.Eius aũt historiã primo Epyphanus Salaminæ ep̄s:& post eum diuus Hiero.optime descripserunt.

Arsenius ex senatore Ro.monachus factus:hisdem ferme diebus uita & miraculis clarissimus esse cœpit.Hic ut ex uita patrum habetur:cum in palacio Theodosii principis sublimis haberetur:desiderio diuini amoris incensus oẽm sæculi pompã & gloriã derelinquens:ad heremũ scythiæ ꝑrexit:ut inter sanctos patres secretã & q̃etã ab omni strepitu ageret uitam:ibideq; ita constitutus arsenius:ut tota mentis intentione adhæreret deo:sicut in sæculari ꝯuersatione nimium erat ꝓciosus:ita omnibus a se abdicatis studuit præ omnibus monachis uilior & abiectior esse.Audierat enĩ aliquando uocem sibi dicentem.Arseni si uis saluus fieri:fuge homines & tace.Tandem cum omne tempus uitæ suæ in seruitio christi consumpsisset:plenus spiritu sancto & fide:ãno uitæ suæ.95.14.calẽ.augu.dormiuit in pace.

Pastor Nitriæ præsbyter:per hæc tpa fide:genere:doctrina:ac miraculis plurimũ ualuit:de quo inter cætera habet̃:q nunq̃ matrẽ ꝓpriã post ꝯuersionẽ uidere uoluit in terris:ut in cœlis sibi uideri mœrent̃.Eius aũt natale:cũ sanctus sit habitus.7.cal.aug.celebrat̃.

Paphuntius Abbas per id tempus apud Thebaidam tanquam angelicus uir nominatissimus fuit:& multos ad religionem perduxit:ac Taysim meretricem impudicissimam ad Christum conuertit.Et cum etiam litterarum multarum non mediocriter eruditus esset:post multa documenta:etiam beati Onofrii anachoritæ uitam conscripsit:cui tandem post multæ & abstinentiæ & laborum tollerantiam:astitit angelus domini dicens.Veni iam benedicte domini:& ingredere ea quæ tibi debentur æterna tabernacula.Ecce enim mecũ adsunt prophetæ:qui te secum in suum suscipiant chorum:quibus auditis.Paphuntius sequenti die multis astantibus præsbyteris & monachis & uidentibus ab angelis in cœlum susceptus est.

¶ Agatonem item abbatem hisdem temporibus magnæ auctoritatis & precii ob sanctitatē & doctrinam fuisse dicimus: qui ut scribitur per triennium lapidem in ore detulit: ut silentii uirtutem præcipere mœreretur.

¶ Euphrasia uirgo sanctissima: & genere & uirtutibus p̄clarissima: sub Theodo. seniore apud Alexandriam in monasterio: uirtute abstinentiæ ac miraculis multis inclyta fuit. Hæc enim antigonū quendam patrem habuit: uirum siquidem genere & societate imperatoris præstantissimū: ac matrem noīe Euphrasiam religiosam & timentem deum: quibus orbata ad monasterium se transtulit, ubi per. x. & . 8. annos cum incredibili abstinentia: obedientia: humilitate: mansuetudine: longanimitate: atq; labore usq; ad trigesimum uitæ suæ annum permansit: quibus ita gloriosissime expletis astantibus abbatissa & sororibus animam deo reddidit: & sepelierūt cum genetrice sua Euphrasia.

¶ Mariam ægyptiacā meretricē primo appellatā: deinde sanctitatis & præsentiæ ac perseuerantiæ exemplū per hoc tempus cū . xl. & . 7. annis mirabilem præsentiam in deserto peregisset. 4. no. apri. migrauit ad dominum: cuius corpus zozimas sanctissimus abbas sepeliuit. Eius autem historiā uirtutibus admirandam beatus Hiero. eleganti stilo cōscripsit: licet sit qui id opus cuidam Paulo ecclesiæ Neapoli diacono scribant.

¶ Euagrium autem monachū Macharii ægyptii discipulum utiq; uirū sanctissimū: ac per omnia mirabilem & multarū litterarum eruditū: per hæc tempora fuisse & librum qui uitas patrum inscribitur cōposuisse ferunt. Creditur etiā quod alia monachis necessaria multa ediderit: & quāmaxime
Anachore⁹ liber aduersus octo principalium uitioꝝ suggestiones. Item librū centum sniaꝝ qui dicit̄ Anachoreus p capitula digestum. Item doctrinā cōmuni uitæ aptam pro cenobitis scripsit: sed & ad uirginē quandam li. 6. & alias sententiolas quasdā ualde obscuras post se reliquit: Sed & inter cæteras animi uirtutes tanta illi cōcessa fuit gratia discernendoꝝ spirituū & purgandoꝝ cogitationū: ut nullus alius putaretur ex fratribus ad tantā subtilium & spiritualium rerum scientiam peruenisse: & licet hic incredibilis fuerit abstinentiæ: tamen longissima uita uixit multis signis & uirtutibus clarus.

¶ Didimus ēt quidā monachus senior his temporibus in thebaida fuit: uir utiq; bonus: in quo multas dominus gratias infuderat: quas etiā ipsa eius facies indicabat. Nam inter cætera: ut diuus refert Hiero. scorpiones & bestias quasdā cornutas & angues qui in illis locis pro feruore solis acerrimi habebantur tanquā terræ quosdā uermiculos pedibus nudis cōculcabat: & ita extinguebat: ut nihil ab eis omnino læderetur.

¶ Barlaam quoq; eremita sanctus: qui Iosaphat regis indiæ filiū conuertit: hisdem temporibus in precio fuit: & alii innumerbiles: ut in uita pātrum habetur.

Valens — Valens prædicti Valentiniani frater sextus Cōstantinopolitanus imperator post eundē 378 5577
fratrem anno. 2. 288. olympiadis imperare cœpit: & cum Gratiano & Valentiniano fratris filiis imperauit annis. 4. hic ut præmissum est a Lucio constantinopolitano patriarcha rebaptizatus p̄sequi xp̄ianos catholicos nō destitit: legēq; tulit: ut monachi & here-
Monachos militare coegit — mitæ per Nitriā & Thebaidā cōstituti: aut militarent: aut fustibus cederentur. Et tunc multi monachorū in ægypti eremo hac ratione per tribunos & milites cæsi sunt: huius nanq; uiri auaritia atq; imprudentia gothi in Romanū p̄ruperunt imperiū: qui cupientes effici xp̄iani catholicos ab ipso petiere. Sed ipse sua imprudentia atq; dementia arrianos efficit: cū quibus postmodū dum pari imprudentia pugnaret: quarto imperii sui āno: iusto dei iudicio ab eisdem superatus: omnis eius exer-
Gotthi pp huius īprudentiā Romanū īperiū destruunt — tus ad īternitionē usq; ceditur: ipse āt sagitta saucius cū turpiter fugeret ac ob nimiū dolorē equo sæpe dilaberet̄: ad uillulæ cuiusdā casam deportatus est: quo cum peruenissent gothi domū & ipsum incenderunt: & tanquā hereticus sepultura merito caruit.

¶ Iustina aūt imperatrix Valentiniani christianissimi uiri uxor: & Gratiani ac ualentiniani Augu- 379 5578
storum mater & ipsa hoc anno post uiri interitū. Valentis cognati sunt suasione in arrianorum heresim declinans ipsoꝝ arrianorum facta est alūna: quæ (ut. xi. ecclesiasticæ historiæ haberetur. li.) catholicoꝝ uirorum statum mox cōturbare cœpit: atq; de exilio & pulsione sacerdotes cōminari: nisi Arriminensis synodi decreta cōfirmare & approbare decernerēt: quo quidē in bello (ut diuus scrisit Hiero.) ecclesiæ murū & turrim ualidissimam Ambrosium præcipue pulsabat. Sed ipse contra reginæ furorē non manu aut telo se defendebat: sed ieiuniis & continuis uigiliis sub ipso altari positus per obsecrationes & lachrymas suum ac ecclesiæ defensionem præparabat deum: qua autem finierit morte Iustina non habeo.

¶ Fridegninus secundus gotthorū rex: de quo sub Constantino magno mentionem fecimus: hoc 380 5579
āno qui est tertius Valentis imperii annus: una cum sarmatis: q̄dis: alanis: hunnis: uandalis: & Mercomanis barbaris gentibus: cum sese superioribus tēporibus Ro. imperio tradidissent: ob maximi Romanorum ducis auaritiam fame coacti: contra Ro. uno animo insurgunt: & inter constantinopolim urbem & alpes Iulias per multos annos omnia uastantes romanorum sanguinem turpiter fuderunt q̄ quidem res imperii exitium fuit: nam superato: interfectoq; ualente Augusto: Scytiæ regiones: thraciæq; ac Macedoniæ: Thesalonicæ: achaiæ: Epyrrhi: Dalmatiæ cunctæq; pānoniæ Gratiano & fratribus augustis abstulerunt: in quibus quidem prouinciis: quot & quanta a barbaris istis fuerint perpetrata mala: animus referre horret: quot enī matronæ: quot uirgines christi & ingenua

corpora

corpora his bellis ludibrio fuerīt dicere nõ attinet. Capti īsup episcopi:sacerdotes īterfecti: subuersæ ecclesiæ atq; equis stabulatæ:& martyriũ reliqæ ignominiose fuerũt effossæ:ubiq;.n.luctus: ubi gemitus audiebat.Sed nec tẽporibus nr̄is regiõibus illis minora illata sunt a Turcis damna:immunia ab his malis hucusq; uix noster Europæ angulus extitit.Et utinã Turci nostris uitiis aliquando fortiores nõ efficiant:atq; utinã Ro.ecclesia ĩ robore suo pſistere ualeat.Nec dominus noster secundum peccata nostra faciat nobis:aut secundum iniquitates nostras retribuat nobis. Vide in credibilia & horrẽda xp̄iano rũ mala ośo auctoris

5581 382 GRatianus Valentiniani senioris septimus Cõstãtinopolitanus imperator anno.2.ducentesimæ octogesimænonæ olympiadis post Valentẽ patruũ suũ cũ Valẽtiniano frẽ suo imperare cœpit:& imparuit annis.6.Vir qdẽ ab ipsa sua adolescẽtia militia strẽnu⁹ & religione clarus q & ab ipsa sua adolescẽtia apud argẽtinã germaniæ urbẽ uno ꝓlio ad.30.alemanoꝝ millia(q fines Romanoꝝ uastabant)cũ minimo suoꝝ damno interfecit.Susceptoitaq; imperio:& Iustina eius matre defuncta pulsis oĩbus hereticis:totã italiã ad uerã fidẽ mox redegit:quo pacto catholicoꝝ tẽpla destructa resarciri ac īstaurari fecit.Sed cũ instantibus Gotthis rẽpubli.ĩ maximo discrimine uideret.Theodosiũ hispanũ uirũ utiq; clarissimũ regni sociũ ac cõmitẽ sibi delegit q supatis alemanis:hunnis:& ipsis gotthis:mox oriẽtale imperiũ restituit inito cum athanarico & alarico gotthoꝝ regibus fœdere:ipse uero in occidẽte superatis pacatisq; alemanis necnon & repressis Scythis siue tartaris:sexto imperii sui anno e uita discessit. Trigita millia alemão rũ ĩterfecta

5582 383 ¶ Augustinus futurus pater noster:& Iponensis episcopus:hoc anno cũ decem & octo ætatis esset annorum:librum qui hortensius inscribitur legens in manicheorum heresim statim incidit: ut ipsemet in tertio confessionum suarum libro contestatus est:nam tunc ea in adolescentia iam ita doctus euaserat:ut cætera superaret quæ afferre possunt Aphricæ ornamenta.

5584 385 SIricus papa natiõe Ro.pr̄e Tyburtio post Damasum põtificẽ sedit annis.15.mẽ.11.die 25.Hic Gratiano teste cõstituit ne clerici cũ mulieribus in eadẽ domo(nisi cũ ꝯsanguineis)cohabitar̄ pſumerẽt:ut habet̄ ĩ canone.81.di.c.Fœmĩas: ĩstituitq; ut sacri ordines initiãdis p tẽporũ interualla ab ep̄is darent̄.77.di.c.In singulis.Voluit quoq;:ut qcũq; aut uiduã:aut secũdã uxorẽ duxisset:ab officio ecclesiastico ꝓrsus pelleret̄:ut.26.dist.c.Acutius: & c.ulti.Itẽ cẽsuit pr̄sbyteros ab ep̄o tãtũ cõsecrari debere.24.di.c.Ep̄s. Vetuitq; generale baptismũ nõ nisi in sabbato sancto fieri debere:de cõse.di.4.c.Nõ rõne.Hic cũ Manicheos quos in urbe inuenerat exilio dãnasset: prohibuit etiã ne cũ fidelibus cõmunicarent.Censuit quoq; ne ullus de eorũ secta reciperet̄:nisi ea cõditione ut in mõasteriũ tanq̃ in carceres ꝑpetuo damnarent̄.Ibiq; ieiuniis & orationibus se macerarẽt:& tãtũmõ in ultimo uitæ suæ:cũ de eorũ cõuersiõe cõstaret:uiaticũ salutis sumerẽt.Tandẽ uero cũ cõciliũ.150.ep̄orũ ad Constãtinopolim celebrasset:ubi ecclesiæ res optime cõposuit:creatis ẽt multis pr̄sbyteris.diaconibus:& ep̄is moritur & uia salaria in cemiterio priscillæ.8.cal.mar.sepelitur.& tunc cessauit episcopatus dies.20. Papa 40.

¶ Ioãnes heremita natione ægyptius:uir optimus:cuius tãta fuit sanctitas atq; pfectio ut mẽtes religiosas atq; deuotas ad uirtutis culmẽ erigere:& ad pfectionis uestigia cõcitare solus iter oẽs sufficiat:hic:ut bea.refert Hiero.a q̃dragesimo usq; ad nõagesimũ uitæ suæ ãnũ ĩ q̃dã ardua thebaidis rupe semp ꝑmãsit:nec unq̃ ex ea exiuit:sed ĩ uigiliis & cõtinuatis orõnibus:aliisq; cõtẽplationibus feruẽtissime deo seruiuit:ꝓ quo in tãta mẽtis sinceritate ꝑueĩt:ut nõ solũ eorũ q̃ erãt sciaꝫ cõsequeret̄ a dño:ueꝝ ẽt eoꝝ q̃ futura erãt:p̄sciẽtiã mereret̄.Euidẽter nãq; ei dñus ꝓphetiæ gr̄aꝫ cõtulit: ita ut nõ tãtũ ciuibus & ꝓuĩcialib⁹ suis:si forte pcũctaret̄ futura p̄diceret:sed & impatori Theodosio uictoriã de Maximino tyrãno p̄dixit.Deniq; cũ cẽtesimũ ageret annũ post plurima miracula & prophetias per triduũ in eadẽ spelunca nullũ ad se uenire ꝑmisit ; sed positis genibus in oratione.6.cal.aprilis reddidit spiritum:atq; ita prexit ad dominum:Eius autem uitam uirtutibus admirandam beatus Hieronymus eleganti stilo conscripsit.

¶ Germanus Antiodorensis episcopus:uir fide:uirtutumq; meritis:ac miraculorum gloria plurimum insignitus:per hæc tempora Rauennæ diem obiit.

¶ Maximinus qdã Britãnicus uir qdẽ rei militaris scĩa p̄clarus.6.Gratiani impii anno:teste Eutro.i.Britãnia p seditionẽ impator factus:in gallias cũ exercitu mox ptrãsiens uniuersaꝫ ꝓuinciã cũ germania p crudelissima bella sibi subiugauit.Et gratianũ impatorẽ apud Lugdunũ fugatũ mox suis machinatiõibus ĩterficere fecit.Valẽtinianũ ãt eius fratrẽ pene pubescẽtẽ post fugã postq; exilia ac recuperatũ imperiũ multos ibidẽ ẽt obtrũcauit: qbus ĩterfectis Maximinus confestim Victorem filium regni seu imperii consortẽ fecit.Sed anno euoluto a Theodosio superatus:captusq; statim regiis spoliatur indumẽtis:quibus denudatus subsistens illum capite truncari præcepit. Victor deinde filius cum in galiis ab Arobaste superatus esset:ibidem interfectus est.

5587 388 THeodosius senior genere hispanus octau⁹ Cõstãtinopolitanus ĩpator:hoc ãno q ẽ primus.290.olympiadis post Gratianũ & Valẽtinianũ ĩpator factus ĩpauit ãnis.11.Princeps siqdẽ xp̄ianissimus:optimusq; & ꝓstãtissimus:ac Traião a cuius cõsanguinitate: ut nõnulli affirmãt originẽ ducẽs ꝑsimilis:q breui postq̃ tyrãnos oẽs sustulisset:auxilio dñi nr̄i Iesu Xp̄i fretus:ĩ quo maxĩe fidebat:& Androgeũ seu Androgatũ Maximini ducẽ:ac Abrogastẽ Eugeniũq; galliaꝝ tyrãnos & pris germaniæ ĩuasores supauit:& occidit: qd̄ eiusdẽ historiæ

Versus Claudiani

celebrator Claudianus poeta admirans ait:O nimiũ dilecte deo tibi militat æther:Et cõiurati ueniunt:ad classica uẽti:Hic licet historico careat auctor:ab Ambrosio tñ & diuo pr̃e Aug.li.22.de ciui. dei magnis extollit̃ laudibus:cui ad disciplinã militarẽ addũt igẽii & religionis laudẽ.in qbus plurimũ ualuit:& ĩter cæteras uirtutes humilitatẽ coluisse uideo:qa cũ aliqñ uiri thessalonicẽses postea bononiẽses nũcupati ut ex legẽda sancti Petronii habet̃:iudicẽ suũ ĩ theatro occidissent:& ex hoc ira plurimũ pcitus fuisset.Ambrosii p̃cibus eis clarissime pepcit.Verũ postea agẽte curialiũ suoru; malitia:eius iussu ad qnq; hoĩum millia occisa sunt.qd ubi Ambro.ĩtellexit imparori apud Mediolanũ existẽti ecclesiæ introitũ(nisi pœniteret)interdixit: sicut habet̃ in canõe de pe.di.2.c. Secũda: quã qdẽ admõitionẽ ita æquo aĩo Augustus tulit:ut ultra Ambrosio gr̃as egerit atq; pœnituerit: & urbẽ ip̃a; laceratã ĩ staurauerit:ut notat̃ ĩ p̃hemio.ff.Hæc ãt tria:ĩ glosa.l.Roma.uñ & pœnitẽtia pacta legẽ tulit:ut principũ sñiæ sup mortis aĩaduersiõe p̃latæ:usq; ĩ trigesimũ diẽ ab executoribꝰ semper differrent̃:q̃tinus locus misericordiæ:uel si reo exigeret pñia:nõ deperet: ut patet.ii.q.i.c. Cũ apd.e.l.Si uẽdicari.C.de pœnis.De cætero ãt ĩ maxĩa pace gubernauit impiũ:nec ĩ nullo p iracũdiã circa irã legũ q̃ custodiã:aut bonoꝝ memoriã mãdatoꝝ memor extitit.Et cũcta quæcũq; optimi principes facere cõsueuerãt:cũ ĩtegritate p̃cipua semp celebrauit.Sitq; postea si aliqñ ira pacitus eẽt;hac cõ̃tatiõe usus ẽ:ut ter alphabetũ morose p̃ferret:anteq̃ qcq̃ uerbo p̃ferret.Ferũthunc Ioãnis heremitæ p̃dicti familiaritate apud Thebaidã plurimũ usum fuisse:cuius ẽt cõsilio & bellũ tractabat & pacẽ:huic ãt principi tãto placilla uxor fuit ĩmẽsæ pietatis & religiõis mulier: ex qua archadium & Honorium filios Augustos suscepit.Deniq; hic memorandus princeps cum omnia p fecisset quæ principi optimo conueniunt:apud Mediolanum coram diuo Ambro.anno ætatis suæ quinquagesimo defunctus est:cuius corpus eodem anno Constantinopo.translatum est.

Vid̃ magnã hominis humilitatẽ lex theodosii

Legem optimã sibimet iposuit

¶ Augustini patris nostri conuersio.

¶ Augustinus pr̃ noster diui Ambrosii in fide discipulus & filius doctoꝝ oĩum p̃cipuus: hoc anno ætatis suæ.30.apud Mediolanũ cisalpinæ galliæ metropolim(doctrinis & p̃dicationibus beati Ambro.epi)ex Manicheo christianus efficit̃:uir sane scĩa atq; sapiẽtia: oĩbus q ante eũ fuerãt: uel post futuri erãt celsior:qa(ut testat̃ Volusianus)legi dei deest:qcqd Aug.cõtingerit ignorasse: qui qdẽ q̃ta nobis postmodũ ac uniuerso generi humão p̃tulerit laudatissima salutis bñficia facile omnes ĩtelligũt:nã ab ipsa puerili ætate tãta discẽdi flagrabat cupiditate:ut nõnullũ disciplinæ genus sibi incognitũ pati uoluerit unq̃.Fuit itaq; diuus pr̃ hic natione apher:ex honestis christianisq; parentibus in urbe Thagathensi natus: eorũ quoq; accuratissima cura & diligẽtia enutritus: ĩpẽsius ẽt sæcularibus litteris apprime eruditus:oĩbus uidelicet disciplinis ĩbutus:q̃s liberales uocãt illas eqdẽ cũ eẽt acris ĩgenii adolescẽs p semeptipsum(nullo tradẽte doctore)didicit & ĩtellexit:ita ut ad singula q̃ in mũdo sunt natũ diceres.His itaq; uirtutibus fultus Augusti.adhuc q̃si adolescẽs:ex Carthagine mãtre Monica nesciẽte Romã uenit:postmodũ Mediolanũ ut rhetoricã doceret:uocatus cõcessit:ad quẽ locũ Monica eius mr̃ sanctissima statim subsecuta est:ubi & paulopost cũ p̃cibus suis:suffragãte maxime diui Ambro.doctrina ad ueræ religionis iter cõuertit:qd̃ ipsemet cõfessionũ li.his uerbis cõtestatus est dicẽs:uocasti & clamasti:& rupisti domine surditatẽ meã:corruscasti & splẽduisti:ac fugasti cæcitatẽ meã.Fragrasti & duxisti sp̃u; & anhelo tibi: Gustaui: & esurio: & sitio te.Tetigisti me & exarsi ĩ pacẽ tuã.Eo itaq; loci beatissimus Aug.cõuersus & cathecuminus factus diuino sp̃u illustratus: iã tractatus de christiana religione cõponere orsus ẽ:uidelicet.De achademicis:de ordine:Deq; uita beata:ac soliloqorũ edidit libros. A diuo deinde Ambro.una cũ filio suo nomine adeodato baptizatus.Te deũ laudamus hymnũ cecinit:& cũ ipso Ambro.in finẽ usq; cõpleuit:quo qdẽ baptizato:haud multo religiõis habitũ ab ipso Ambro.(ut idem Ambro.testat̃) Suscipiens ad diuũ simplicianũ tũc abbatẽ statim cõcessit ut de optimo uiuẽdi modestus suæ mẽtis cũ eo cõferret:ut biennii t̃pus p̃manens oratiõibus & ieiuniis semp uacauit.Nec saciari qdẽ poterat dulcedine q̃dã inenarrabili cõsiderãs altitudinẽ cõsilii diuini sup salutẽ generis humani.Vñ(ut Possidonius ait)uæhemẽter affectus in hymnis & canticis suaue sonãtis ecclesiæ uocibus ĩdesinenter flebat:qbus p̃motus statim de musica libros cõposuit.Inde uero matris instinctu ut patriã tepeteret multis cõsociatus fratribus discessit & Romã uenit.Et p ethruriã transiens sanctos heremitas diuersis in locis montis pisani uitã agẽtes inuisit & salutauit:cũ quibus: referente etiã Frãcisco Petrarcha uiro religioso atq; doctissimo lib.2.de uita solitaria dies aliquot in eodẽ habitu & uitæ proposito egit:quos sua suaui orõne & scã ĩcredibiliter ĩfecit coꝝ uitã & uiuẽdi modũ:sicut ĩ quodã eiꝰ sermone patet:maxime p̃bans.Inde ẽt p̃fectus cẽtũ cellas nõ p̃cul ab urbe Roma adiit:& eadẽ ratiõe Xp̃o deditos ĩuisit:quos ẽt se laudatos ĩ p̃posito salutis adipiscẽdæ sua oratione confirmauit. Cunq; demũ Romã cõcessisset cũ Manicheis ibidẽ diu cõflixit:ac duos lib.cõtra eos scripsit:quorũ unũ de ecclesiæ catholicæ moribus:alteꝝ uero de ipsorũ manicheorũ moribus ĩtitulauit.Ibidẽ etiã cõsistens libros de q̃titate aĩæ:& de libero arbitrio cõposuit:e Roma postea p̃fectus una cu; matre sua & multis fratribus cõsociatus ad Ostia tyberina p̃uenit:ubi nauigationi se instaurantes monica ex filii cõuersiõe & religiositate gaudio repleta:cũ his uerbis alloquit̃:qd(inqt)fili hic faciã?curq; hic sim nescio?Iã cõsumpta spe huius sæculi:unũ erat:propter quod in hac uita immorari diutius cupiebam:ut te christianum tantum uiderem priusq̃am morerer.Sed cumulatius hoc mihi deus

390 5589

Optĩa uerba augu.libros cudere incipit

Te deũ laudamus cõponitur

Librũ d̃ musica

in mõte pisano subsistẽs li.de uita solitaria composuit

Verba sanctæ Mõicæ

Mater diui augustini morit̃

mihi de⁹ meus pstitit:ut nõ mõ te christianũ catholicũ:sed & cõtẽpta fœlicitate terrena uideã seruũ eius:quibus dictis factũ est ut itra q̃nq; dies illa decũberet febribus:nonoq; suæ ægritudinis die:anima illa religiosa:& pia corpore soluta sit:peractis uero ex more maternis exequiis. Augu.cũ fratribus suis Carthaginẽ adnauigauit. Laresq; paternos repentes cõfestim patrimoniũ sans amplũ uẽdidit:& pauperibus erogauit:ibiq; haud lõge in nemore monasterio extructo:cũ dei seruis uiuere cœpit secundũ morẽ & regulã sub sanctis apostolis cõstitutã:ob cuius uiuẽdi formã in honore & p̃cio habitus est:ut multi ac multi sæculo renũciantes:sese sanctissimi uiri magisterio ultro subderẽtur:cũ q̃bus ẽt p trienniũ ieiuniis & orationibus uacãs libros edere nõ destulit:ac exẽplo:p̃dicationibusq;(q̃bus multũ ualebat)indoctos & ignaros docere curauit:factus deinde p̃sbyter nõnullos ex fratribus suis sacris ordinibus initiari fecit:& rũc apostolicã regulã cõscriptã eis obseruandã contulit. Deniq; in Ipponẽsi ecclesia:licet inuitus episcopus pmotus.ii.annos supuixit:cuius cũ tẽpora ob sacerdotũ:clericorũq; ac manicheo℞ petulantiã ingeta ac difficillima uiderent:monasterium aliud canonico℞ intra episcopũ sibi cõstituit:& cũ eis de cætero etiã secundũ regulã antea heremitis in solitudine collocata uixit:ad quẽ etiã tũ multi ob sanctitatẽ:& doctrinã se trãsferẽtes:eius discipuli efficiebant. Ve℞ cũ multa sint eloquẽtissimorũ sanctissimorũq; uirorũ testimonia qui hunc celeberrimũ patrẽ miris extollunt laudibus:finiẽdo dicere ausim oĩa in Augustinũ fuisse pfecta: q̃ ad uiri integritatẽ ptinebãt cui & pmultũ humanũ genus debet:q̃ disciplinas oẽs:tũ humanas: tũ diuinas in unũ quasi redegerit corpus:ita ut qui saluus fieri cupit:hunc solum legendo imitandoq; salutẽ cõsequat. Tot aũt libros in omni doctrinæ genere scriptitauit:ut ne numerari q̃dẽ.ne dũ legi queant. Non.n.tantummodo scripsit.q̃ huic nostro operi inserere curauimus:quæ in hominũ manus uersant:sed longe plura:quæ deperdita sũnt:in q̃bus certe præ cæteris ecclesiæ doctorib⁹ uidetur se paruulos instruere: mediocres alere: & robustos in diuinis exercere: ac perficere uoluisse: necnon & omnis generis & ætatis fidelium curam suscepisse uidetur. Equidem hũc ipsum fontem illum e paradisi medio egressum fuisse dicere ausim:ex quo omnis religiosorum mendicantium ordo tãquam flumina prupere:a quibus omnis christianus orbis irrigatur: fœcundatur atq; illustratur. Et propterea quidam eruditus uir id uerissimum esse comprobans: ab eodem scilicet diuino fonte quattuor mẽdicantium religiosorum flumina potissimum emanasse his uersibus cecinit dicens.

O deus omnipotẽs quãtũ admirabilis arte es:
Qua cœli constant sidera terra fretum
Quicquid his capitur paradisi frons sacer a te
Terrestris medio conditus ecce fuit
Quattuor ex isto nascuntur flumina fonte
Euphrates:ganges: tygris & ipse gyon
Fœcundis serpunt totum qui fluctibus orbem
Quis sine tam sterilis terra creata foret
Nanq; his & soli generantur cuncta profecto
Nec poterit maius ditior ore sophos
Quid nisi pro tali figuret imagine functis
Diui augustini dogmata sacra putas
Hic magnum fontẽ sophiæ diffudit in oras
Cunctas qui mendas tersit & omne nephas
Edidit iste pater per multa uolumina:quorum
Iste nunc titulum cernere quisq; ualet.
Quid sibi descripti fluuii uoluisse uidentur:
Quattuor aurelii nil sibi in orbe domos
Circuire immensum:mundũq; flu.instar
Et pia secta:sunt sua signa ducis
Quas memorare uolo sic uel pferre:licet sit
Debilibus uati uecta ralia rotis
Primus hic instituit noster dux nos eremitas
Cuius ab imperio regula nostra data est.
Hinc ortum post hæc duxerunt carmelitani
Indicat hæc eadem tradita norma sibi
Prædicatorum fœlix hinc nascitur ordo
Canonici primo regula chyriacos
Tandẽ q̃s dubitat Franciscũ stigmata christi
Gestantem primũ:quũ fuerit alter ego
Hic eremita fuit sub quo tollerare magistro
Tunc sanctimoniæ nouerat ipse uiam.
Sic mihi des maculas deus hoc in fonte lauari
Vtq; augustini uota precesq; iuuent.
Me quo cælestem precibus pducat ad aulam
Lucida quæ uideam iugiter ora dei. Amen.

¶ Monaca itaq; diui patris Aug.mater:hoc anno in ostiis tyberinis nonis Maii anno ætatis suæ 56.migrauit ad dominum:cuius admirandam uitam & uirtutibus plenam Paulus noster Bergomensis eisdem sanctissimæ matris deuotissimus nostriq; heremitarum ordinis præcipuus pater e libris diui Aug.excerptã pulcherrime descripsit. Vbi oñdit q̃ pia mater ipsa fuerit:q̃ casta: q̃sobria: q̃ sapiens:q̃ mitis:q̃ bẽigna:q̃ modesta:q̃ patiens:q̃ cõstans:q̃ prudens:q̃ humilis:q̃ in orãdo:legẽdo:meditando:contemplandoq; extiterit deuota:necnon & quantum in uigiliis:ieiuniis:& elemosinis elargiendis assidua:ac etiam in animabus deo reconciliandis mira ardentiq; charitate flagrauerit. Eius itaq; sanctum corpus ibidem a filio conditum usq; ad Martini quinti pontificis tempora per mille &.20.annos perstitit. Verum eo præsulante circa annum domini.142.tertio idus Aprilis. Inde Romam cum ingenti pompa translatum:curæ fratrum nostrorum heremitarum tanquã ueris matris hæredibus commendatum est. Cui & Mapheus uegius laudensis poeta sui temporis laudatissimus:& tunc Martini ipsius papæ datarius ob eius singularem quam in filium Augustinum:matremq; monacham gerebat deuotionem. Mausеolum mira arte elaboratum multa impensa extruere fecit:ad quod postea uisitationis gratia perueniens:tale in eius laudem composuit epigramma:uidelicet.

Salue lux matrum mater sanctissima salue
Salue augustini monacha digna parens
O salue tanti nati dignissima mater.
O salue sexus gloria fœminei:
Quæ genuisti illud cunctis memorabile sæclis.
Ecclesiæ robur præsidiumq; sacræ
Eloquii flumen tantum quo tota rigatur
Lex sacra & ubertim lingua latina fluit:
Ingenii fulmen tantum quo tota corruscat
Sacra fides:omnis impietasq; tremit:
Quā longe errantē longe christoq; rebellē
Vertisti ad ueræ religionis iter:
Vertisti sanctis precibus quibus anxia semper
Pulsabas magnum flensq; gemensq; deum
Vertisti largo lachrimarum flumine quo te
Spargebas largo semper & imbre madens:
Fœlices o quæ tantum lachrimæ gemitusq;
Fœlices tantum quæ potuere preces.
Quæ trahere ad sese summum potuere tonantē
Ferreq; qua certe mundus agebat opem
Ecclesiam tanto quæ firmauere ruentem
Robore fœlices o lachrymæ:atq; preces
O dulces lachrymæ uincant q̄ mella phauosq;
Quæ uincant dulces nectar & omne preces
O feruens amor:o pietas incensa parentis
O qui flagrabat sancta per ossa calor:
O flamma:o nulli facile enarrabilis ardor:
Maternæ o feruor mentis & ignis edax:
O qui te tantus æstus pia mater agebat:
Et quo scandebas impetus astra super:
Ardentes tanq̄ longe uolucresq; sagittæ:
Sic ibant lachrymæ:uota precesq; tuæ:
Aethereiq; alte penetrabant pectora regis
Cogebant illum nulla negare tibi
Quin maiora ēt q̄ quæ sperare uel unq̄
Auderes ultro plura simulq; dare
O quantum tibi nos:omnes debere fatemur
Cuius ope est mundo reddita tāta salus:
Quippe nisi e tenebris ad lumia sacra redisset
Conuersus meritis filius ipse tuis:
Altiloquas totū nisi diffudisset in orbem
Doctrinas tantis totq; uoluminibus
Errorum nisi tot pestes strauisset iniquas
Ingenio nisi tot dogmata prauo suo
Quid mirū si nostra fides:cultusq; perisset
Si totus noster religionis honos.
Nūc uero superi quando ad fastigia cœli:
Euectum nunc te purior orbis habet:
Quando hac terrena de fece & carcere tātum
Eruta tu loca liberiora colis
Nūc nostris melius rogitans tu cōsule rebus
Pro nostra melius funde salute preces
Affert opem.nūc tu mūdo succurre labenti
Succurre afflictis rebus & affer opem:
Te cūctæ exornāt gētes:tibi uota profundunt
Succurre & cūctis gētibus & affer opem
Omnis te sexus:omnisq; te inuocat ætas
Te quicunq; uocant omnibus affer opem
Præcipue matres q̄tum tu expta labores
Et natis & tu matribus affer opem
Te docti ante omnes ne tu despice doctos
Nemo tuo nato doctior affer opem
Salue lux matrum mater sanctissima salue
O salue eterna laude canenda parēs. amen.

¶ Ordo heremitarū Aurelii ipsius patris Augustini hoc anno ab ipso fundatore præceptoreq; ab duce Augustino apud Thagathensem & hipponensem Aphricæ urbes initium sumpsit. Nam ut dictum est:cū diuus pater Augustinus matrē apud ostia tyberina sepulturæ mandasset:statim multis consociatus fratribus Aphricā adnauigauit:& patrimonio pauperibus erogato in nemore haud procul ab hipponensi urbe monasteriū primū cōstruxit:& ibidē cū dei seruis heremitice uiuere cœpit:secundū regulā a sanctis apostolis cōstitutā:qđ quidē uiuendi genus(Possidonio referēte) Augustinus etiā prius fecerat anteq̄ de trāsmarinis partibus remearet. Cunq; ibi triennio cōstitisset regulā scdʒ apostolicā formā primitus edidit: eisq; ac successoribus oībus obseruādā tradidit: O q̄ sanctissimā uiuendi formam:multi non mō̄ sæculares:sed & heremitæ:aliiq; innumerabiles uiri se tā sanctissimi uiri magisterio ꝓfessioniq; obtulere:quo factū ē:ut ptæ multitudine religiosoꝝ multa & pene īnumerabilia in aphrica sub eodē duce & heremitico titulo sint extructa monasteria: quæ quidē primo ipsius diui augustini mortē(sæuiente uandalica ꝑsecutione)multis in locis deleta fuere:naʒ tanta eoꝝ fuit rabies:ut multæ urbes exustæ:euersaq; tēpla:& Christi nomen pene in omni aphricano orbe extīctū sit:hoꝝ itaq; fratrū:qdam italiā repetentes:in Ethruria potissimū aliisq; locis heremitanū ordinē pro uiribus conseruare & īstaurare annixi sunt:sed cū postmodū Gotthorū ac longobardorum:aliorūq; scismatū perfidia inualescente dei ecclesia maximū accepisset incommodū heremitarū:similiter & monachorū ordines ferme cōsumpti sunt. Hoc nanq; modo hunc ordinē perturbatū: sæpe collapsum sæpeq; a multis(ut fit)īstauratū.& reformatum:ab ipsis etiam locis instauratus aut reformatus:uaria postmodum sortitus est noīa prout etiam nostra ætate apud monachos sancti Benedicti & minores gestū esse uidemus. Nā in diui Francisci ordines alios Bernardinos:alios amedeos:alios uero minores nō in una ꝓuincia tantū:uerumetiam in una eadēq; ciuitate appellare consueuimus:cū tamen oēs a seraphico Francisco originē habere probentur. Sic & de cōgregatione sanctæ Iustinæ patauinæ dicendū est:quæ a primo loco Pataui sub titulo sanctæ Iustinæ extructo:& in ordinis sancti Benedicti institutis reformato:id præcipuū nomen sortiri meruit:cuius qdē congregationis monachi ut uerissimi religionis & regulæ sancti Benedicti obseruātissimi esse censentur:hoc quippe in nostro ordine certissimū esse uidemus. Cū enim multis in locis hic heremitarū diui patris augustini ordo labefactatus uideretur. In gallis primū sanctus Gulielmus qui fuit aqtaniæ dux surrexit: & suū ordinem:suamq; religionem uerbo & exemplo plurimū iuuit:ipse enim huius ordinis professor existens cistercieñsi in galliis exemplo permotus:cū ordinē 398 5597

suū tū in moribus: tum in locis uastatū adeo uideret: ut nulla quasi ī eo regularis facies uidereť. Collabentes nanque ordinis ecclesias: collapsa monasteria: & muros refractos ac nemorosos ubiq; ortulos aspiciebat. Quorū qdem calamitate pmotus Gulielmus ad componendos religiosorum suorū mores: & ad īstauranda extruendaq; noua monasteria ita animum adiecit: ut breui conualescens: ordo ipse in galliis melioré faciem præ se tulerit. Ipse siqdem primus relicto eremo apud Parisium monasteriū ordinis extruxit: & mendicitatem anastasio quarto pōtifice approbante exercere cœpit: idq; multis in urbibus agere curauit. Quamobrē religio ipsa eū non modo patrē: sed etiam religionis ɔditorē appellauit: & de cætero ad perpetuā sui memoriam ordinis fratris non heremitas sancti augustini: sed gulielmitas uulgo in galliis appellare cōsueuit. Eiusq; exemplo confestim in umbria & flamminea italiæ ꝓuinciis Ioannes bonus Mantuanus incredibili feruore eodē modo surrexit: qui magis exēplo q̄ uerbo: & ipse collapsum ordinē īstaurauit. Vnde factum est: ut & multi uiri sanctitate permoti se suaq; ordini tradentes: religionis habitū ab eo susceperunt: & multa constructa sunt monasteria: inter quos & seraphicum Franciscū minorum fundatorē fuisse constat: eā itē ob rē & in flamminea & umbria eius ordinis religiosi nō heremitæ sancti augu. sed Zamboniti dicti fuerunt. Sic & in ethruria: ac aliis plurimis in locis ita gestum est: cū alii a loco de fabali: alii a loco de beritiis sic reformati: cognominari uoluerint: quorū qlibet proprīū caput differentes cōstitutiones suas: eadē tamē regula: sicut in p̄dictis ordinibus gestum esse uidemus: usq; ad innocētiū quartū habuere. Quo in tēpore Alexāder q̄rtus innocētio suffectus: uisiōe quadā p̄mōitus: qua qdē beatissimū Petrū Augustinū capite grādi: & exilis mēbris uidit: eūq; monuit: ut ordinē suum iam per gallicanas ciuitates effusum: ut & ipse incrementū more p̄dicatorum & minorū sortireť: in ciuitates reduceret: qui statim euigilans ordinauit: ut p̄dicti fratres omissis p̄dictis titulis & nominibus sub uno capite regerenť: & uno. s. heremitarū diui Augusti. noīe cēserentur: atq; eos relictis nemoribus ciuitates īcolere coegit: necnō & oīa īdulta: atq; priuilegia diuersis prouinciis: ac locis per summos pontifices collata: eis censuit eē cōmunia. Quātū deinde: & locis: & uiris: sanctitate: & sciētia præstantissimis floruerit hic ordo: in iferioribus dicemus.

5599 400 ¶ Canonicorꝫ aūt ordo. s. regulariū diui Augustini: hoc anno ipso patre Augustino iam episcopo ordinato apud ipponensem aphricæ urbē ab ipso patre initiū sumpsit. Nā ut sermone de cōmuni uita clericorū ab ipso edito ad uerbū habetur. Augustinus idem cū molestia episcopus p̄sbyter factus: qa cū fratribus heremitis: sicut antea habitare nō poterat: clericos intra episcopi domū etiā habere curauit: & cū eis pariter secūdū apostolicā formam: quoad uixit: degere uoluit. Quibus omnibus placuit unū in deo sentire: & oīa cōmuniter possidere. Verū qs horū canonicorū fuerit habitus: nullo autētico scripto: aut approbata cōsuetudine inuenire potuimus: cū diuersis in locis diuersi habitus reperiantur canonici: quia alii albo uestiunť habitu cū hasta superiori linea: alii tunica nigra cū hasta desup linea & alba: ut pleriq; cathedraliū canonicorꝫ in galliis cōstituti. alii uero habitu tantūmodo albo: & clamide alba: alii cū tunica nigra & camisia linea sine scapulari: sed cum capucio sæculariū more sacerdotū: alii etiam cum laneo scapulari albo & hasta supra lineā camisiā: ut hi qui sancti saluatoris in senensi agro prius a quodā fratre nr̄o eremita instituti: alii quoq; cū linea camisia: clamideq; desuper nigra: sed bireto albo: ut hi qui uenetiis sancti spiritus locū inhabitant: ab alio similiter eremitarum fratre cōstituti. Reperiuntur & alii canonici qui lateranēses nuncupantur: in agro lucēsi loco: qui diciť frixonaria a quodā brixiano fratre ordinis sancti Dominici prius constituti: & hos prædicatorum fratrum more in omnibus præfatus institutor esse uoluit: camisia linea episcoporū more excerpta & bireto nigro: Qui & uulgari sermōe fratres della camisia appellantur: alii insuper canonici reperiuntur diuersis habitibus distincti: qui omnes singularibus priuilegiis in canonicos computantur. Et horum quidem a beato Marcho euangelista: quidā a beato patre Augustino: quidamq; in gallia atq; Italia a beato Ruffo: & alii complurimi fuerunt a superioribus distincti: ab aliis etiam instituti: de quibus infra locis suis dicetur.

¶ Viri doctrinis excellentes.

¶ Claudianus poeta natione ægyptius: his tēporibus apud Florentiam Ethruriæ urbem in precio existens duos libros: Claudianū scilicet maiorē & minorē edidit: ī qbus certe multæ extant sn̄iæ celebres: ac notabilia ꝓuerbia. librū quoq; de Theodosii laudibꝰ uersibus exaratū cōfecisse ferunt.

¶ Prudentiū etiam poetam christianū: uirū utiq; sæcularium litterarū sciētissimū per hos dies claruisse: & in precio fuisse tradūt: qui & nonnulla in diuinis laude dignissima composuit: quorum de numero extat liber de martyribus: liber hymnorū: de origine peccatorum li. i. De cōpugnātia li. i. Sed & in exameron & in toto nouo & in ueteri testamēto pulchre cōmētatus ē. duos insup de trinitate scripsit libros: atq; aduersus symachū idola defendentē librū cōposuit: & quædam alia.

¶ Heraclides monachus: uir quidem sanctus: & ipse per hoc idem tempus existens: inter cætera uitas sanctorum patrum composuit.

¶ Apollinaris laodiceæ Syriæ urbis episcopus. per hæc ipsa tempora in precio existēs: cū eēt in disputādo uæhemētissimus: aduersus porphyriū philosophū triginta edidit libros: adeo ipsum acutuꝫ fuisse tradunt: ut diceret corpus nō animā a domino in dispensatione susceptum: qui cum rationibus urgeretur: dixit eum quidem animā habuisse: nō tamen ex ea parte: qua rationalis est. Sed ex

ea solū:q̄ corpus uiuū reddit. Ad supplemētū uero rationalis partis ipsuȝ uerbū dei fuisse phibebat.
Apollia ristæ he retici Et hinc apolinaristæ heretici originē & denominationē habuere. Hic cū supiori tēpore grammaticæ multam dedisset operam: episcopus factus in sacris scripturis multa edidetit opera.
¶ Patianus barchinonensis episcopus: uir sanctitate atq; eloquentia insignis: his tēporibus de fide sentiēs cōtra nouatianos nōnulla edidit opuscula: eosq; quibus potuit: uiribus impugnat.
¶ Esicius Gregorii nazāzeni discipulus: his tēporibus diē obiit: hic ab adolescentia cū eodē apud Cæsareā enutritus ac eruditus fuit: a quo cum eruditissimus euasisset uir. postea bibliothecam Origenis & pāphilii corruptam mēbranis multo labore correxit: multaq; memoratu digna cōposuit.
¶ Bricius mertulensis episcopus: hoc ipso tempore: posteaq̄ apud eandem urbē pro christo multa pertulisset damna: & ab angelo atq; beato Petro apostolo confortatus: magnam populorum multitudinem deo lucrifecit: quibus strenue gestis: septimo idus Iulii in pace sancta quieuit. 406 5605
Heresiarcha ¶ Heluidium heresiarchā auxentii arriani discipulū: uirum utiq; callidū atq; doctissimū tēpestate hac insaniendo suam heresim dogmatizasse ferunt: affirmabat enim beatissimam uirginem Mariam post christum: & alios de uiro suo Ioseph suscepisse filios: quē quidem beatus Hieronymus in suis scriptis impugnare non destitit. Et ideo contra eum librum de perpetua ipsius uirginis Mariæ uirginitate composuit: qui sic incipit. Nuper rogatus a fratribus.

A Rchadius Theodosii magni filius nonus Cōstātinopolitanus imperator Olympiade 293. post patrē imperiū suscipiēs: īperauit cū Honorio fratre suo annis. 13. hi nāq; cū miræ indolis & īgenii adolescētes eēnt ēt christianissimi habebanť: q̄ dū impii gubernacula suscepissent paribus auspiciis illud tātū administratiōibus rexere diuinis: & archadius quidē orientē: honorius uero occidētē gubernabat. Veꝝ q̄a p̄r eoꝝ Theodosius: ipsis adhuc adolescētulis tres duces tutores reliq̄rat: uidelicet Ruffinū q̄ orietē: Stilconē q̄ occidētē: & Gildonē qui Aphricā regerēt: mortuo patre q̄libet eoꝝ īperādi cupiditatē pmotus regnū q̄sq; īuadere cōatus ē suū. At gildoni res nouas ī Aphrica moliēti: frater eius Mescelger uiriliter obstitit: eūq; e regno fuga uit: q̄ ita haud multo post aī dolore mortuus est: Veꝝ mescelger ea uictoria elatus: cū nullis oīno parceret: & ipse statim a ꝑpriis militibus occisus est: Ruffinus uero dū oriētale imperiū īuadere conareť: ab Archadio licet adolescēte opprimiť: Stilco ēt q̄ Ro. copiarū uirtute Rhadagasum gotthū uirū audacissimū cū īnumerabilibus gotthis in fesulanis montibus apud ethruriam superauit. Alaricūq; eorū regē apud Rauēnā multis cladibus affecit: cū in galliā ab eisdē Gotthis supatus fuisset & ab honorio īpatore auxiliū postularet: indignatus īpator stati duces misit: q̄ eū interficerent. 407 5606

Papa 41. A Nastasius papa natione Ro. patre maximo post Syricū pōtificē sedit annis. 3. & diebus 10. Hō siqdē opti. q̄ pōtificatu inito rei diuinæ curā gerēs. Gratiano teste cōstituit ne debiles uel māci: ne ue mēbro aliquo mutilati in clericorū numerū reciperentur: ut habeť in canone. 55. di. c. Qui partē digiti. Vetuit itē ne pegrini: & maxime trāsmarini in clerū reciperenť ro. nisi qnq; epōrū cyrographū signatū exhiberēt. 37. di. c. Extraneo: & hoc qdē fecisse diciť: ne manichei q̄ in aphrica existimatione magna habebať ad fidē corrumpendā de suis cum fraudibus eodē mō mitterēt. Mādauit rursus ut cū sacrū euāgeliū in ecclesia dei legereť: aut caneretur. non sedendo: sed stando cum reuerentia ab omnibus christicolis audiretur: de conse. di. 1. c. Apostolica auctoritas. Bis deniq; in decemb. mēse ordinatiōibus celebratis: ubi præsbyteros octo: dyaconos quinq;: & episcopos per diuersa loca decem creauit: moritur & in cemiterio ad Vrsum paleatum quinto calendas maii sepelitur & tunc cessauit sedes dies. 21. 409 5608
Euāgelium stando audiatur

¶ Martinus monachus & turonēsis episcopus uir sanctitate & pietate clarissimus: hoc anno q̄ est primus anastasii pō. annus apud eandē urbē. 3. idus nouē. ætatis suæ uero. 81. migrauit ad dominū: cuius qdē uita tantis extitit gloriosa miraculis: ut triū mortuorū more dn̄i n̄ri Iesu xp̄i meruerit eē suscitator magnificus: cuius qdē exequiis cū diuus Ambro. doctor miraculose īterfuisset: & eius sāctitatē atq; uirtutē didicisset: cōfestim de eo talia protulit uerba dicēs: Beatus Martinus ꝓphani erroris tēpla destruxit: uexilla pietatis ipse erexit: mortuos suscitauit: ab obsessis corporis dæmonia sæua exclusit: ac uariis laborātes lāguoribus salutis remedio subleuauit: quia inq̄t ita pfectus est: ut christū texisset in paupere: & uestē q̄ egenus acceperat mūdū dominū īduisset: O fœlix largitas q̄ diuinitas operatur: O clamidis gloriosa diuisio quæ militē texit & regē: O inestimabile bonū: qd' uestire meruit diuinitatē. Digne huic domine confessionis tuæ præmia contulisti: digne arrianorū subiacuit feritas: digne amore martyrii persecutoris tormenta non timuit. Quid erit pro oblatione integri corporis recepturus: qui pro quantitate uestis exiguæ uestire deum meruit & uidere. Sic sperātibus contulit medicinam: ut alios supplicationibus: alios uisu seruaret: hæc Ambrosius de beato Martino ad uerbum: Eius itaq; festum tertio idus nouembris celebratur. 410 5609
Cōmendatio pulchra

¶ Paula matrona romana mulier sane sanctitate admirabilis: & diui Hiero. in christo filia atq; discipula hoc anno quo & sanctus Martinus ætatis suæ. 56. sexto calen. februarii apud Bethleem iudeæ ciuitatē longo coronato martyrio: quieuit in pace. Cuius qdē dignitatem: monasticāq; conuersationē desertionē patriæ: & ad hierosolymā ꝓfectionē diuus ipse Hiero. libellū quoddam magnis effert laudibus: ubi etiā omnē eius peregrinationē per loca sancta: humilitatemq; continētiā clementiam ꝓfusam in pauperes beneficentiam incredibilem patientiam institutionem ordinem monasterii

nem monasterii hospitalitatem atq; fidem & aduersus hereticos constantiam: & ad extremū eius fœlicē exitum: & in exequiis sanctorū cōcursum narrat atq; frequentiā. Eo etiā in libro ipsius filiū Eustochiū & hæredē uirtutis cōsolaṫ. Dicitq; eandē paulā ab Agamēnone rege p̄dicto q troiā dele uit traxisse originē: q̄ tradita fuit uiro clarissimo ex nobilissima Iulioꝝ familia procreato: in cuius quidem tumulo idem sanctus Hieronymus tale inscripsit carmen.

Respicis angustum præcisa rupe sepulchrum
Hospitium paulæ cælestia regna tenentis
Fratres: cognatos: romā: patriaq; relinquens
Diuitias sobolem bethlemitico cōdiṫ antro
Hic persæpe tuum christe atq; mystica magi
Munera portantes: hominiq; deoq; dedere

Dormiuit itaq; sancta & beata hæc paula: ut dictū est: septimo febru. tertia sabbati post solis occasum: & sepulta fuit. 5. calen. earundē. uixit ī sancto ꝓposito: Romæ ānos qnq;: Bethleē āt ānos. 20.

❡ Donatus Epiri Episcopus: uir sanctitate & scientia præcipuus: per hoc tempus in precio existens etiam draconem immensæ magnitudinis in eius ore spuendo occidit: quem adeo magnum fuisse ferunt: ut octo bouum iuga uix ad incendii loca eum perducere potuerunt. Miraculum de dracōe occiso recitat

❡ Pelagius quidam monachus & heresiarcha pessimus: e Roma in Angliā ꝓficiscēs īsulā illā omnē execrabili īfecit errore: p̄dicabat. n. hominē sine gratia dei saluari posse: & unū quenq; suis meritis: propriaq; uirtute ad iustitiā regi. Infantesq; p̄terea sine originali peccato nasci dicebat: nō ideo baptizari oportere: ut a peccato liberenṫ: sicut habeṫ in canone. 24. q. 3. c. Pelagiani. Cōtra quē diuus pr̄ Augusti. cū cæteris p̄sbyteris se uiriliter īfundēs: librū de baptismo paruuloꝝ prīo: & postea aliū librū cōscripsit: ut etiā habeṫ in canone. de cōsecra. di. 4. Sed & sanctus Hiero. ꝯtra eū Dialogū recte fidei tribus libris ꝯscripsit: q sic icipit. Dic mihi critobole. Is āt pelagius anteq̄ ꝓderet hereticus: tres lib. d̄ trinitate fidei ꝯposuit. Et postq̄ hereticus publicat⁹ fuit: ēt heresi suæ fauētia ꝯscripsit. Heresiarcha a quo pelagiani

❡ Alexius Romanus patricius confessor dignissimus atque sanctissimus: hoc ipso anno. 6. calen. Augusti. Ro. in domo patris sui nomine Ephemiani senatoris incognitus: longa exercitatus patientia migrauit ad dominum: cuius exequiis miraculis plenis interfuere Archadius: & Honorius imperatores: Hic pro domino sponsam elegantissimam deseruit: ut etiam Gratianus in canone. 27. q. 2. Pata. Ecce quod coniugati testatus est. Eius autem natale eo die: quo obiit celebratur.

5610 411 INnocētius huius nōis primus papa: natione albanus: patre Innocētio: post Anastasiū pontificē: sedit annis. 15. mensi. 2. & diebus. 20. hic sanctus fuit: & multa ad religionē christianā ꝑtinētia: Gratiano etiā testāte: cōstituit: uidelicet ut nullus publice pœnitēs in clericū reciperetur: sicut habeṫ in canone qnq̄gesima distinctione capitulo. Canones. Voluit item ut ecclesia semel cōsecrata amplius non consecrareṫ. 68. distin. cap. Ecclesiis semel. Censuit item: ut clericus qui sine episcopi cōsensu ordinareṫ: eis ordinatio fieret irrita. 71. distin. capitulo. Si qs ausus. Declarauitq; p̄terea ꝙ episcopi qui p̄bendas uel prioratū: uel decanatum: aut honorē uel dignitates: seu aliquod sacramētū: utputa oleū sanctū: chrisma: consecrationes altariū uenderent: pro symoniacis punireṫ: ut. i. q. 3. cap. Si qs p̄bendas. Voluit quoq; ut prima sedes alicui alteri iudicio nō subdereṫ. 9. q. 2. cap. Nemo. Constituit item: ut singulis solēnibus festis in ecclesiis ante sacramēti receptionē pax christicolis dareṫ: de cōse. di. 2. c. pax igiṫ. Cōstituit īsuper ut sabbato ieiuniū celebrareṫ eo ꝙ tali die xp̄s iacuisset in sepulchro: & eius discipuli ieiunassent: de cōs. di. 3. ca. Sabbato uero. Damnauit etiā pelagiū p̄dictū & Cælestinū mōachos hereticos cū omni eorū execrabili doctrina: sicut patet. 24. q. i. c. de hac materia: de iudæis quoq; & paganis: deq; monachis regulas quasdā tulit: ut habetur. 26. q. 2. c. Nunqd. Cathaphrigas autē hereticos quoꝝ: ut diximus: auctores fuere: Mōtanus prisca & maxilla ab urbe expulit. Archadiū etiā imperatorē excommunicauit: eo ꝙ expulsioni ioannis chrisostomi consensisset: cuius eiectionē Eudoxia imperatrix prouocauerat: ꝙ cōtra mulieres p̄dicasset: qa circa ipsius Eudoxiæ imaginē ludebant: huius etiā tēpore grāde & īauditū miraculū in uercellēsi cisal. galliæ urbe cōtigit de q̄dā muliere ꝯiugata falso accusata: q̄ dicebaṫ adultero cōfitēte tormētis supare nō potuit: & capite uix. 7. ictu truncato diuinitus uitæ reddita: īꝑiali tādē rescripto libertati reddita ē. Quāobrē diu⁹ hiero. hic pōtifici scō ad ꝯtinētiæ & inocētiæ cōiugalis exēplū hæc scribere uoluit. Hic etiā pōti. dignissimus basilicā geruasii & ꝓthasii ī urbe dedicauit. Et cū ordinationes q̄ter in decēbrio mēse habuisset: ubi p̄sbyteros. 30. diaconos 12. & episcopos per diuersa loca numero. 54. creasset: moriṫ: & in cemiterio ad ursum paleatum. 5. cal. aug. sepelitur. Et tunc sedes uacauit dies. 22.

Innocētius Papa 42. Pax dāda in missis De muliere uercellensi septies percussa dicit

❡ Viri disciplinis excellentes.

❡ Ioannes cognomēto chrisostomus Cōstātinopolitanus episcopus hoc anno postea q̄ xp̄ianæ religioni uerbo & exēplo: atq; doctrina plurimū ꝓfuisset. 6. calē. Febr. ī pace qeuit. Hic propter ueritatē & iustitiam defendendā ab Eudoxia & Archadio eius filio multas ꝑtulit iniurias: sed īter hæc etiā præter sanctitatem maximam pro īgenii sui magnitudine hos īfrascriptos edidit libros.

Sup mattheū duo uolumina. Incipit:	Oportuerat.	Item super machabeis.
Sup Ioānē Omelias. 88. prologus incipit.	Omnibus in christo.	De militia spirituali.
De dignitate sacerdotali p mōꝫ dyalogi li. 6.	Multi fuerunt.	De compunctione.
De eo ꝙ nemo leditur nisi a se ipso li. i.	Scipio ꝙ cras.	Sermones qnoq; sanctis &
De reparatione lapsi: ut multi opinantur:	Quis dabit.	Epistolas multas ad diuersos
De laudibus pauli omelias sex:	Nihil proculdubio.	

Libros huius cassiani commemorat

℃ Cassianus itē monachus Cōstātinopolitanus:seu ut helymando placet scitha prius Ioānis chrisostomi magnus dyaconus:per hæc quoq; tpa floruit: & multa ac multa edidit:hunc nanq; massiliā p̄sbyteꝝ ex Cōstātinopoli mittēs duo ibidē monasteria cōdidit:ubi multos utriusq; sexus congregans monachos:hæc quæ subiecta sunt ꝓ maiori parte cōscripsit opuscula.s.de monachi habitu.De canonica oratione & psalmoꝝ mō.li.4.De origine & q̄litate:ac remediis octo uitioꝝ principaliū li.8.Collationes patrū ægypti cū eis quādoq; habitās digessit.De distinctione monachi ac fine.De discretiōe.De tribus ad seruiēdū deo uocatiōibus.De pugna carnis aduersus christū & est cōtra.De natura oīum uitioꝝ.De nece sanctoꝝ.De mobilitate aīæ.De octo pricipatib⁹.De oratione:De itegritate orationis.De pfectis.De castitate.De ꝓtectione dei.De sciētia sp̄uali: De diuinis carismatibus:De amicitia:De finiēdo uel nō finiēdo:De tribus antiqs monachoꝝ generibus & q̄rto nūc exhorto:De fine zenobitæ & heremitæ:De satisfactiōe Pœnitētiæ:De remissione qnq̄gesimæ: De nocturnis illusionibus.De eo q̄d apostolus dixit.Nō.n.quod uolo bonum hoc facio. De mortificatione aduersus Nestorem:& de incarnatione domini lib.7.

℃ Simphoniū aūt btī Hierony.auditorē:atq; discipulū:uiꝝ apprime eruditissimū his tpibus fuisse & floruisse cōstat.Hic adhuc puer:ut diuus refert Hierony.Bethleē laudes cōposuit.Postea de submersiōe idoli Serapis:& ad Eustochium uirginem.De uirginitate quosdam libros edidit: necnon & Hilarionis monachi uitā:atq; alia btī Hierony.magistri sui opuscula de latino ī græcū trāstulit.

℃ Atticus Constantinopolitanus post Ioannem Chrisostomum episcopus uir doctissimus tempestate hac floruit:& de fide:deq; uirginitate peregregium opus ad reginas Archadii Imperatoris filias conscripsit:in quo quidem perueniens Nestorianum dogma impugnauit.

℃ Iulianus campanus episcopus uir īgenio acer:& in diuinis scripturis sufficienter doctus: ac græca latinaq; lingua eruditus tempestate istac ad patrem nostrum Augu.illius pelagianæ heresis maximū īpugnatorē lib.4.in defensionē illius erroris & heresis:atq; alios octo ꝯscripsit libros. Hic anteq̄ huiusmodi impietati se aperiret iter ecclesiæ doctores clarus & insignis habebatur.

Trāslationes Ruffini hic commemorat

℃ Ruffinū aqleiēsem p̄sbyterū uiꝝ utiq; clarissimū:atq; eruditissimū:hisdē ēt tpibus floruisse constat:eo ꝙ diuus Hiero.nōnullas dederit ep̄las:in qbus eū tanq̄ amicū dulcibus alloq̄t uerbis: atq; ad charitatis pseuerātiā exhortat̄:sȝ paulopost amicitiæ pseuerātia īter eos destitit:Hic itaq; cū eruditus eēt:& si opus aliquod nō ediderit:tñ ī trāsferēdo de græco in latinū multū laborauit:& q̄ maxīe multa ptē græco.codicū latinis exhibuit:uȝ lib.Ioseph iudæi.libros Basilii epī:& Gregorii nazāzeni.Clemētis Ro.Euse.cæsariēsis.Sixti p̄sbyteri.Euagrii s̄nīas:pāphili martyris aduersuȝ mathematicos:atq; origenis aliquos trāstulit.Sed & ī Symbolū nōnulla disseruit.Scripsitq; p̄terea benedictionē Iacob super duodecim patriarchas triplici sensu.s.historico:morali:& mystico. Scripsit ēt epistolas ad dī timorē hortatorias:& obtrectatori opusculoꝝ suoꝝ duobus uoluminibus respōdit.

Honorius Archadii p̄dicti frater.io.Cōstātinopolitanus īperator:eius f̄re archadio defūcto scđo āno.26.olympiadis īpiū iteꝝ suscipiēs:cū theodosio f̄ris filio īpauit annis.15. 4ii 5610
uir certe moribus & religiōe p̄ri theodosio ꝯsimilis:q pricipatu suscepto ꝯfesti Cōstātinū quēdā tyrānū apud Arelatū captū īterfecit.Cōstātinū āt p̄dicti Cōstātini tyrāni filiū Gerūtius comes ī bello apd̄ Vienā occidit:& stati eius loco Maximū quēdā ꝯstituit. Quo substituto milites sui nō multo post gerūtiū ipm̄ īterfecerūt.post quē & Ionius nobilis gallicus:cū ī gallia q̄dā temeritate rēpu.īuasisse:Ipe & Sebastianus eius f̄r īterfecti fuerūt:Ataulphus āt uesegotthorū rex:cū pacē ab honorio postulasset:nec īpetrare potuisset:hispāiā & aphricā traiiciēs eas cū quodā Attalo īpatoris noīe īuadere tētauit.Sed Attalus ab heracliāo aphricæ p̄fecto maritimo bello supatus:& captus:ad cōstātiū comitē Honorii cognatū arelatū uictus mittit̄: Deīde ad Honoriū Ro. missus āte currū suū ī triūpho ludibrio fuit.Heraclianus āt hāc ob rē elatus & īpe ī pfidiā ꝓlapsus ē. Qui adepto cōsulatu stati cū tribus milibus & septigētis nauibus ex aphrica romā uēit:Sed Cōstātini comitis p̄dicti occursu ita attritus ē:ut solus raptā rediret carthaginē:ubi e uestigio militari tumultu perēptus ē:Tūc quoq; p̄cipiēte Honorio:& fauēte Cōstātino sopitis apud aphricā rebus: expulsisq; hereticis ecclesiis pax reddita ē.Dehiq; honorius pacatā rēpu.reliq̄ns āno.15.īpii sui romæ defunctus ē:nulla post se scholæ relicta.Sepultusq; ē iuxta Petri basilicā in mausoleo pulcherrimo. Duas quippe stilconis filias:uidelicet unam post alteram duxerat uxores. quæ subita morte puentæ ex hac luce uirgines migrauere.Quamobrem imperiū eius Ioānes occupare annixus est.

Gotthi apud fesulanā urbē innumerabiles interficiūtur duce redagasio

℃ Romanæ urbis captiuitas.

℃ Alaricus.4.gotthorū rex ex nobilissima balthoꝝ in gotthis familia natus:hoc anno q ē millesimus cētesimus sexagesimus q̄rtus cōditionis:& qntus regni ipsius Alarici annus calēdasq; aprilis 412 5611
post lōgā & grauissimā obsidionē ro.urbē rerū oīum dñam cœpit & īcēdit.Nā cū Alaricus hic regnū suscepisset.Redagasum quēdā ī gotthis potētissimū sibi adiūgēs:exercitū ducētorū miliū coadunauit:statiq; thraciā:panoniā:noricū:illyricū & primā italiæ partē ut diximus: miserabili strage afflixit:Sed Redagasus ultro ꝓgrediēs ī fesulanis mōtibus nō ꝓcul a Florētia cōsedit:ubi a Stilcone duce obsessus rerū omniū ꝑtulit īopiā:& cū se fugæ cōmisisset: ab exercitu ro.īterfectus ē. Quo supato & interfecto:tāta ut Paulus lōgobardorū historicus refert: captiuoꝝ gotthorū fuit multitudo:ut omniū greges pro singulis aureis pecudū more uenderent̄.Eam ob cladem permotus alaricus cum

ricus cū innumerabili uesegotthoꝝ multitudine italiā intrauit: & non longe a Rauēna cōsedens ibi dem omnia rapinis & direptiōibus inuoluit. Quo audito stilco impigerrimus dux: statim e Cōstā tinopoli cum oībus copiis mouēs terrestri itinere italiā uenit: & per Aqleiā ac patauiū agrū delatus in Rauenatū: ubi nunc ferraria est: quæ tunc uicus erat: cōsedit. Congressuq; in alaricum facto ipsum plurimis affecit cladibus: quē si uoluisset: ēt oīno delere potuisset: ac ita: ut aiunt: bellū ꝓtraxit tres annis. Deinde inter honoriū & alaricū pace ꝯfecta impator galliā: quā sueui: alani: Burgōdionesq; cū uandalis occupauerāt: alarico possidēdā ꝯcessit: quā qdē possessionē Stilco qui in italia & gallia ipatoris uices gerebat: cōprobasse usus est: imo & maiora eidē alarico pollicitus. Sed haud multo post dum gotthi eo in loco securi ꝯsisterent. Stilco in die pascæ Saulū quēdā iudæum ducem cum exercitu misit: & cū saulo xp̄iani maximo essent odio de gotthis cruētissimā edidit cedem: quo uiso alaricus raptim aciē struxit: & in Saulū ruens eius copias oēs deleuit: & ita ira succēsus omissa gallia aduersus stilconē oēm suā uim ꝯuertit. s. stilco cū ab ipatore auxilium postulasset: ipator duces misit: qui eū iterficerēt digna suæ fraudis sibi retributa mercede: alaricus aūt multa indignatione cōmotus: cū per annū uniuersam fuisset depopulatus italiā: romā tandē obsedit: quæ fame tabefacta matres ēt filios comederūt: unde & certe prius fame periit q̄ gladio. Ac sic alaric⁹ calē. aprilis post obsidionis annū urbē quæ totū cœperat orbē nullo q̄si defensam p̄sidio paruo negocio cōpræhendit: diripuit: & incendit. Ferūt tñ alaricū hac moderatione in Romanos usum: ut suis mādauerit: a cede & a sanguine quoad fieri posset abstinere: ut quæ ad basilicas Petri & pauli ꝯfugientes nō lederēt. Tradunt quoq; placidiā Theodosii senioris filiā captiuā abductam fuisse. Alaricus uero cum gotthis suis tertia die urbe egressus in lucanos brutiosq; ꝓfectus est: ubi cū oīa depopulatus fuisset: tādē apud Cosentiā ciuitatē ui captā: & direptā. 6. regni sui anno morit̄: & ac sic postea Roma reꝝ oīum dn̄a: eiusq; regnum declinare cœpit: quod Blōdus foroliuiensis histo. duobus & triginta libris accuratissime describens: deflere nō destitit: e qbus & nos ueritati eius ihe rentes multa ad uerbū excerpsimus. Alarico nāq; recedente reliq̄ clarissima urbis loca: quæ cōburi a Gotthis nequerāt fulminibus: ut Paulus refert: diruta sunt: pp quod in tota urbe xp̄i blasfemia fuit: acclamantes hoc iō urbi euenisse: qa sacra deoꝝ neglexerāt. Quā ob rem & diuus pr̄ Augu. cōtra obtrectatores ciuitatem dei ædificauit & composuit.

Gotthi i die pascæ per fraudē occisi sunt. stilco ro. huius fraudis auctor fuit

Matres p fame filios comedunt

modestia gotthoꝝ cōtra Ro.

fulmīa e cœlo romaꝝ cōbusserūt

blasfemiæ ro.

¶ Attaulphus āt & ipse balthus post alarici mortē ob ipsius affinitatē & generis nobilitatē gotthorum rex oīum consensu creatus: qnto loco regnare cœpit: & 3. ānis regnauit: uir siqdem magnanimus atq; excelsus qui in romanā urbē p̄mū iflāmatus suscepto regio noīe confestim cū exercitu regressus est: ut urbē oīno deleret: & nouā ꝯderet: quā Gotthiā appellaret: sed Placidia eius uxor & Theodosii senioris filia iam ab Alarico captiua abducta: ubi hoīs mentē intellexit: ita eū dulcibus uerbis deliniuit: ut urbē dimiserit: & a cedibus: atq; rapinis se tēperauerit: urbē quoq; suis magistratibus regendā dimiserit. Et non mō hæc p̄stātissima mulier maritū a tāto facinore retraxit: sed etiā inter ipsum & Honoriū ipatorē fratrē: & eius nepotē & Theodosiū pacem composuit. Quod cū nūciatū fuisset: inter gotthos Attaulphus hic a suis militibus statim interfectus est.

placidiæ reginæ uirtute ro. euersa non fuit.

5612 413 ¶ Concilium carthaginense. s. ducentoꝝ decē & octo patrum hoc anno Innocētii papæ iussu cōtra pelagiū indicit̄: in quo qdem sanctissimus pater & doctor Augu. affuit: uir certe oīum qui tūc aderant: doctissimus: qui fidem nostram accutissimis disputationibus egregie defensauit.

¶ Viri doctrinis excellentes.

¶ Lucianus hierosolymitanus p̄sbyter uir sanctitate & sciētia p̄cipuus tēpestate hac floruit: & corpora beatoꝝ Stephani ꝓthomartyris: & Gamalielis diuina reuelatiōe reperiit: eāq; reuelationem & iuētionē cū esset disertissimus: uir ad oēs ecclesias insigni uolumine græco sermone conscripsit.

¶ Alexāder lithos: hoc est medicus cognomēto sophista: per hoc tp̄s ob ingenii magnitudinē medicoꝝ princeps habitus totius medicinæ disciplinis tribus libris explanauit: & alia q̄dā cōposuit.

Sophista medicus.

¶ Paulinus nolanus ep̄s piētissimus qdē uir: hac gotticha ꝑturbatione ꝓ cuiusdā uiduæ filio captiuo redimēdo se in seruū tradidit: & ut diuus pr̄ Augu. prio de ciui. dei. c. i. & Grego. l. 3. dyalo. c. i. tradūt: in aphricā pductus ē: ubi dn̄is suis tādē ꝯuersis in p̄riā suā cū gr̄ia regredi meruit. Ad hūc nāq; ep̄m scūs Hiero. ep̄lam ad sacras lr̄as exhortatoriā scripsit. Ferūt aūt hūc paulinū nōnulla breui sermone ꝯposuisse. s. ad Cæsuā quēdā ep̄m de morte ꝯsolatoriū libellū. Ad Seueꝝ ep̄las mltas: & ad Theodosiū iuniorē panagiricū ꝓsa ꝯscripsit. Itē ad sororē de sacris liber. i. & de cōteptu mūdi ep̄las multas: sed & tractatus multos diuersis de causis edidit: & præsertim de pn̄ia & martyꝝ laudibus.

¶ Leporius aphricanus p̄sbyter cū supioribus multa sciētia claruit: qui cū de puritate uitæ suæ nimiū p̄sumeret: q̄ arbitrio tm̄ & conatu ꝓprio: non dei adiutorio se obtinuisse credebat: pelagi dogmate ifectus est. Sed mox per patrē nostrū Augu. emēdatus de sua emēdatiōe libꝝ composuit: in quo optime de errore suo satisfacit: & deo gr̄as de emendatione agit.

¶ Fastidius quidam angloꝝ ep̄s: per hæc tempora quædam sana & deo digna edidit opuscula: e qbus de uita Christi unus erat liber: & alius de uiduitate seruanda.

¶ Simplicianus monachus patria Mediolanensis: & post Ambrosi. etiam ipsius urbis episcopus cum ab ipsa iuuētute sua deo deuotissime atq; sanctissime uixisset: his etiam temporibus tam uerbo q̄ uita multo in precio habitus est: ꝓpter quod & diuus pater augu. post baptismum & religiōis

Liber de uita xp̄i.

habitum susceptum ad eum statim pro fidei christianæ eruditione suscipienda cōcessit:a quo optime edoctus tandem discessit:& cū sufficienter eruditus esset:ad eundē augu.adhuc p̄sbyterꝝ:& ad alios multas epistolas edidit:in quibus ipsum exhortatur:ut ingenium suum in sacrarum litterarū expositione agitet.Hic tam in uita q̄ in morte:cū multis signis:& uirtutibus claruerit:in sanctos relatus eius natale.14.die augu.celebratur.

¶Bassianus quoq̧ laudensis cisalpi.galliæ urbis episcopus:uir oī uirtute:sanctitate atq̧ doctrina conspicuus:hoc anno beatum cœlo reddidit spiritum.

¶Nestor heresiarches cōstantinopolitanus ep̄s:hoc tpe postq̄ pontificatu donatus fuisset:apertum se ecclesiæ hostem ostendit:& cū ex tpe præcipuus declamator esset:p̄dicauit xp̄m hominem purū fuisse non deum:unde & librū q̄ſi de incarnatione scribens sexagitaduobus diuinæ scripturæ testimoniis suo prauo consensu ꝯfirmauit. Scripsit etiam nōnullos alios tractatus. 415 5614

Nestoriani heretici & alii.

¶Prædestinatorꝝ ēt heresis per hæc tpa scripsit:qui omnino affirmabant nil ad uitā ꝓdesse ꝙ homines uirtuose uiuerent:sicut hētur in cañ.24.q.3.c.Quidam.Quis autem.

Vid cladem gotthorꝝ militum placidia mater Valentiniani Tolosa sedes gotthorꝝ Vesegotthi

¶Valba sextus:imo potius septimus gotthorꝝ rex hoc āno Attaulpho:inuentor huius erroris fuerit non habetur:rege & Singerico eius successore interfectis:eo ꝙ cum Honorio imꝑatore contra militū uoluntatē composuerat eis subrogatus regnauit annis.x.uir qdem prudentissimus:atq̧ mitissimus:qui cum uideret milites pacis impacientes ad eorꝝ rabiē explendam magnā eorꝝ partem nauigio & armis instructā in aphricam transmisit:qui omnes dei iudicio in gaditano freto naufragantes perierunt:qua clade territus Valba pacem cū honorio protinus percussit:& adinuicem obsidibus datis etiā placidiam p̄decessoris sui uxorem reddidit:ac quoq̧ aduersus alios barbaros obsequiū cōpromisit.Paceq̧ firmata honorius(ut diximus)ipsam placidiā suā sororem Constantio cæsari uxorem dedit:ex qua Valentinianū tertium suscepit.Præterea Honorius ipse imꝑator tolosanā urbem cū aliquibus aliis urbibus ualbæ cōcessit:ubi & in posterꝝ gotthorꝝ regni sedes fuit:tūc ea regio uasconia dicta est.i.occidentalis gotthia:& hi uesegotthæ dicti sunt:alii uero qui orientem tenuere ostrogotthæ appellantur. 416 5615

Zozim9 papa. 43.

ZOzimus papa natione græcus:patre Habraā post Innocentiū pontificem sedit anno uno mensi.8.& diebus.25.Vir quidem sanctus atq̧ optimus:qui licet fuerit in mīta rerum perturbatione:diuinam tamen rem nunq̄ p̄termisit:unde & ꝯstitutione edita uetuit ne oīno serui in clericos reciperentur:dicens huiusmodi uiros liberos & ītegros eē oportere:ut hētur in cañ.54.di.c.Epōꝝ.Nullus uetuit etiam clericis potū in publico uēdere.44.di.c.Non oportet.Censuit item diaconū præsente ep̄o:uel præsbytero eucharistiæ sacramentū ministrare non debere.93.di.c.præsente p̄sbytero: mandauit item ut in parrochiis cæreus sabbato sancto semper benediceretur.Ferunt hunc ad carthaginense conciliū Faustinū quēdam episcopū & duos urbis Ro.præsbyteros misisse:ut ostenderet nil usquā publice agi debere sine romanæ ecclesiæ ꝯsensu.Deniq̧ semel tantū habita ordinatione ubi p̄sbyteros.x.diaconos.3.& ep̄os per diuersa loca numero octo creasset:moritur &.7.cal.ianuarii iuxta corpus sancti Laurentii sepellitur.Et tūc uacauit sedes dies undecim. 419 5618

Cæreus pascalis

Bonifacius papa.44

BOnifacius primus papa:natione Ro.patre Iocūdo p̄sbytero:post zozimū prædictum sedit annis.3.mensi.4.& diebus.7.Hoc nāq̧ pontifice creato maxīa statim in clero orta est seditio:qa Eulalius alter in ꝯstātiana basilica pōtifex electus Bonifacio huic obiicitur:& hoc q̄rtū ecclesiæ scisma fuisse dicit̄:qd̄ ubi Honorius qui tum Mediolani erat ītellexit instante placidia ambo urbe pellunt̄.Septīo deinde mēse Bonifacius reuocatus solus urbis p̄sul ꝯstituit̄:qui postq̄ pōtificatū pacifice adeptus est:Sotheris papæ Decretū cōfirmauit:ne.s.mulier ulla:aut monacha pallas attractaret:aut thura in ecclesia adoleret:sicut in cañ.23.di.ca.Sacratas.Neue aliquis sacerdos ante annos.30.ordinet̄:ut patet.78.di.c.Si qs trigīta.Voluit item ne absentes in iudicio ullo mō:aut accusarent̄:aut dānarent̄.3.q.9.c.Decernimus.Hic īter cætera cōdidit oratoriū in cemiterio sanctæ Fœlicitatis martyris:eiusq̧ sepulchꝝ argento & marmoribus ornauit.Nā & paterā argenteā librarꝝ uiginti eo dono dedit:& schiphū siīr argenteū librarꝝ decē:& coronas tres:ac duos calices minores:unāq̧ tm̄ fecit ordinationē:in qua præsbyteros.13.diaconos tres:& ep̄os per diuersa loca nūero.36.ordinauit:morit̄:& in basilica p̄dicta sanctæ Fœlicitatis uia salaria.8.cal.nouēb.sepelitur.Cessauitq̧ tunc episcopatus dies nouem. 410 5619

sacerdos nō ordinet̄ ante ānos.30

¶Viri doctrinis excellentes.

¶Proba mulier elegātissima adelphi cuiusdā ꝓcōsulis Ro.uxor:per hæc tpa floruit:& tam lr̄arū q̄ noīe memoratu fuit dignissima:hæc nāq̧ cū xp̄ianissima esset:ēt liberalibus studiis plurimū ualuit.Et īter alia eiusdē studia adeo peruigili cura:Virgilii carmībus familiaris fuit:ut fere oī opere a se ꝑfecto testē in ꝯspectu & memoria semp habuerit:quæ qdē aliqn̄ cū perspicaciori animaduertentia legeret æstimationē incidit:ex illis oēm ueteris & noui testamenti historiā:placido atq̧ expedito:& sicuti pleno uersu posse describi.Operam igitur pio contēptui præstans: nunc huc:nunc illuc:per buccolicum:georgicumq̧ atq̧ æneidum saltim discurrendo carmen:nūc hac ex parte uersus itegros:nūc ex illa metrorum particulas carpens:miro artificio in suū redegit ꝓpositum:adeo apte integros collocans & fragmenta cōnectens:seruata lege pedum & carminis dignitate:ut nemo nisi

mo nisi expertissimus compages posset aduertere:& bis ab orbis exordio principium faciens:q̃cquid historiæ in ueteri atq; nouo legitur testamento:& usq; ad missionẽ sancti spiritus tam compte posuit:ut huius compositi ignarus homo prophetam pariter & euangelistam facile credat fuisse Virgilium:ex quibus sumitur huic egregiæ mulieri sacroꝝ uoluminũ integrã fuisse notitiã:uocauitq; opus suum a se cõpositũ Centonã:quod q̃dẽ persæpe uidi. Erat itaq; hæc proba tam græcarũ q̃ latinaꝝ eruditissima nationeq; romana. Alii tñ uolunt eam tpe Antonii pii floruisse:& laudem. Hanc Eudochiæ Theodosii uxoris ascribere uoluit. Cẽtona liber

5614 ❡Gelasius Cæsareæ palestinæ post Eunomiũ ep̃s:& ipse per hæc tpa edidit insignia opuscula:& cum accurati atq; elegantis esset ingenii nõnulla laude digna composuit opuscula.

❡Heros sanctus uir:diui Martini discipulus:his tpibus ob doctrinã in precio fuit:qui cũ arelatensis factus fuisset episcopus:aliq̃n iniuria pulsus nõnulla composuit.

5613 424 COelestinus papa natione Romanus patre Prisco:post bonifaciũ pontificem:sedit q̃si annis octo:qui diuino cultui admodum intentus:instituit psalmum. Iudica me Deus Cœlestinus papa.45.
5615 ante introitum missæ a sacerdote celebraturo dici debere. Cõstituit item:ut psalmi David.uidelicet.150.ante sacrificium antiphonatim ab omnibus canerentur:quod ante fieri non consueuerat:perlecta enim epistola & euãgelio finis sacrificio imponebatur. Vnde & ex hoc instituto excerpti sunt introitus & gradualia atq; offertoria ante sacrificium. Mandauit similiter gratiano referente:ut oẽs sacerdotes scirent ecclesiasticos canones:sicut habetur in Decretis.3. di.c. Nõnulli sacerdotum:huius iussu & Theodosii iunioris tertia synodus ducentorum episcoporum apud Ephesum collecta fuit:in qua impius nestorius cum heresi sua:cumq; pelagianis omnibus:qui dogma illud omni iuuabant conatu omnium cõsensu.i3.canonibus eoꝵ stultitiam impugnantibus damnata est:prædicabant enim ut dictum est:christum ex Maria hominem tantũ: unde diffinitum est in christo unam esse personam:& quod beata Maria uirgo uocaretur theoticos.i.mater dei:ut patet.15.di.c.i.&.24.q.3. Hic basilicam iuliam dedicauit:cui & permulta cõtulit dona. Tandem cum ter in decembrio mense ordinationes habuisset:ubi & præsbyteros.32.dia
5618 conos duodecim:& episcopos.42.creauit:moritur:& octauo idus aprilis uia salaria in cemiterio priscillæ sepelitur:& sedes uacauit dies.21. Iudica psal.in pricipio missæ dici p̃cipit

5618 429 ❡Hieronymus uir familiarissimus & doctor celeberrimus sanctæ Ro.ecclesiæ cardinalis p̃sbyter:natione italicus ex oppido Stridonis in histria prouincia constituto:quod quidẽ a gotthis euersum fuerat:panoniæ quondam dalmatiæq; confinium:patre Eusebio natus:hoc anno apud Bethleem iudæ ciuitatẽ pridie calendas octob.91.uitæ suæ anno migrauit ad dominum. Vir sane eloquentissimus:qui & multarum diuersarumq; litterarum peritiam:& linguarum experientiam habuit:orationisq; facundiam:rectos fabularum sensus:multam historiarum memoriam: naturalium rerum cognitionem:moraliumq; sermonum:tum sacræ scripturæ:ac ueræ theologiæ perceptionem. Hic itaq; ut fide integer:& uita purissimus erat:cum primum iuuentutis ãnos exegisset: dalmatis nationi suæ propinquus quasdam litteras a latinis:græcisq; diuersas imprimis adinuenit & composuit:quæ quidem postea Sclauonicæ sunt appellatæ:eo q; sclauonibus quibusdaꝫ germa-
5619 niæ populis dederit. Et non solum eas litteras composuit:sed & officium quo nos utimur ex græco in id ipsum idioma traduxit:& etiam cõtulit:quod etiam nouissimis temporibus Eugenius papa.4.pontifex maximus eisdem confirmauit. Adeo equidem eius sanctissima uita uerbis explicari non posset:quæ quidem cum non sit p̃positi mei omittendo:de eius tantũmodo scriptis luculentius differemus. Qui cum esset eloquentissimus atq; disertissimus uir ad utilitatem hominum:nõ modo hæc quæ subiecta sunt:edidit opuscula:sed alia multo plura reperiri minime potuerũt:quorum de numero isti sunt. lr̃as sclauonicas h̃ prius ĩuenit & docuit

❡Libri diuini Hieronymi.

❡Expõ fidei ad Damasum papã.li.i.icipit.Credimus.			De ꝯtẽptu mũdi	li.i.	Quãto amorẽ
Expõ Niceni cõsilii.s.fidei li.i.incipit.Credimus in unum.			De uita pauli primi here.	li.i.	ĩter m̃stos sæpe
			De uita Malchi	li.i.	Qui nauali
De fide xp̃ianorum	li.i.	Dauid gloriosus	De origine aĩæ ad Augu.	li.i.	Dño sancto
De essentia trinitatis	li.i.	Oĩpotẽs deus p̃r	De uita clerici ad oceanũ	li.i.	Sophronius
Contra hereticos	li.i.	Proxime accidit	Cõtra Ruffinũ p̃sbyterũ	li.i.	Ex uestris &
Contra pelagianos	li.i.	Pelagius hẽtur	De litterarum hebraicarum interpætatione librum unum. Nudius tertius.		
Contra iouinianum	li.i.	Pauci admodum			
Contra Luciferianum	li.i.	Proxime accidit	De uita mõachi ad rusticũ	li.i.	Sufficere qui
Contra uigilantium	li.i.	Vigilantius	De uirginitate seruanda	li.i.	Audi filia
Contra orige.de re car.		Ante annos	Ad demetriadem uirginẽ	li.i.	Inter omnes
Ad pamachiũ & ocea.	li.i.	Si iuxta apostolũ	Ad athletam	li.i.	Apsus paulus
Ad Augustinum patrem			Ad matrẽ & filiã in galliis	li.i.	Primũ scire
Nostrum apologeticum	li.i.	Domino sancto	De lapsu susanæ	li.i.	Quid taces
Ad iulianum exhort.	li.i.	Filius meus	Ad oceanum	li.i.	Vnius uxoris
Ad rusticum de pnĩa	li.i.	Qui ignotus	De lapsu sabini	li.i.	Semel quoq;
De frugi & luxurioso	li.i.	Nouerit	Ad ageꝛ iam de monoga.	li.i.	In ueteri uia

De corru.70.iterp̄tum	li.i.		Ad furiā de uiduitate ser.	li.i.	Obsecras
In psalterio ad susanam	li.i.	Dilectissimis	Ad Flauiā de morte Nebridii lib℞ unum		
De.15.signis diuini iudi.	li.i.		Ad paulā đ morte blesillæ	li.i.	Quis dabit
De uiris illustribus	li.i.	Scripsit lib℞	Ad pamachiū đ mōre pau.	li.i.	Sancto
De distantia loco℞	li.i.		De dormitione fabiolæ	li.i.	Plutes anni
De studio scriptura℞	li.i.	īcipit frater ābro.	De uita monastica	li.i.	Bonus homo
De qōnibus hebraicis	li.i.	Ignota	De honorādis parētibus	li.i.	Parentum
De.3.qōnibus ad dama.	li.i.	Breuis epistola	De uirtutibus cardinalib9	li.i.	Tres quodam
Ad fabiolā de ueste sa.	li.i.	Vsq₃ hodie	De hebraicis locis	li.i.	Eusebius qui
De uita clericorum	li.i.	Petis a me	In canticis canticorum	li.4.	Epithalmiū
Epitaphiū Nepotiani	li.i.	Grādes mate.	Super cāti.cātico℞ itē	li.i.	btissimo papæ
De institutiōe clerici	li.i.		De tribus naturis animæ	li.i.	Anima tres
Epitaphiū sctē paulæ	li.i.	Si mei conta	De osana	li.i.	Multi sunt
Ad tyrasum de dormi.	li.i.	Benedico &	De ecclesiastica historia	li.i.	Cum apud
Ad alexandrū de re car.	li.i.	In ipso tam.	¶ Commentarii eius.		

¶ Super Isaiam lib.18.Super duodecim prophetas li.22.Super Matheum li.4.Super psalmo Domine refugiū librū unum.Super Sicut ceruus librū unum. Super Confitemini domino quoniam bonus librum unum:super nisi dominus ædificauerit lib℞ unum. ¶ Sermones.

¶ De natiuitate domini sermo.i.De epiphania dn̄i sermo.i.De q̄dragesima sermo unus.In uigilia pascæ sermo.i.In die pascæ sermo.i.De assumptione beatæ Mariæ uirginis sermones duo. De uinculis Petri sermo i.Epistolæ ad diuersos centū quinq₃. ¶ Translationes.

¶ Nouū & uetus testamentū transtulit in latinum: Historiæ ecclesiasticæ Eusebii Cæsariensis lib. ex græco fecit latinos:atq₃ eiusdē Eusebii chronicā de tpibus,Omelias Origenis in cāticis canticorum traduxit:& Iosephum histo.transtulit:ut quodā eius prologo constat.

¶ Eusebius natione Cremonensis beati Hierony.discipulus præcipuus: hisdem temporibus floruit:Vir certe magistro suo eloquentia persimilis:qui īter cætera uitam oēm & transitum ipsius p̄ceptoris suo pulchro conscripsit sermone.

¶ Paladius Scotho℞ ep̄s.Homo plane uita & doctrina diuinus:per hoc tp̄s illo a Cœlestino missus magnā occidentis partem sua opera ad xp̄i fidem conuertit.

¶ Patriciū ēt conñes sci Martini sororis filiū:his tpibus fuisse & floruisse ferunt.Qui ibidē.s.scotia ep̄s constitutus incredibili feruore xp̄m euangelizauit.

¶ Philippus p̄sbyter diui Hierony.etiam auditor:per hoc idem tp̄s:cum eruditus eēt:nō nulla scripto mandauit:& quāmaxime in Iob cōmentarios edidit:& familiares ep̄as plurimas ad paupertatis & doloris tollerantiā exhortatorias scripsit.

¶ Encherius quoq₃ lugdunēsis ep̄s:hoc eodē in tpe in p̄cio fuit:atq₃ paulopost diem obiit:qui cu₃ eruditus esset:de contēptu mundi ep̄am sæcularis p̄hiæ plenam scripsit. Ac ēt quædā opuscula bt̄i Cassiani lato tenso sermone in unum coartauit sermonē seu uolumen.

¶ Vincentius qdā p̄sbyter natione gallus:homo sane in scripturis scīs egregie doctus:hoc tpe clarus existens:ad euertendos hereticos ualidissimā disputationē nitido sermone construxit.

¶ Eutropium etiam p̄sbyte℞ beatissimi patris Augu.discipulum:hisdē quoq₃ tpibus claruisse constat:qui qdē romanæ historiæ epithomen eleganti satis stilo & oratione ꝯscripsit:ab urbe cōdita recipiens usq₃ ad tpa sua,ꝓsequens.Alia quoq₃ multa scripsit:& p̄sertim ad duas sorores uirgines epistolas cōposuit duas in modum libelli.i.de pudicitia & religionis amore.

¶ Euagrius alter uir doctus:per hoc tempus Symonis iudæi altercatione₃ scripsit:ac etiam Theophili christiani.

¶ Theodo℞ anciranum ep̄m uirum nō mediocriter doctum per hos dies aduersus Nestorē hereticum lib℞ scripsisse ferr̄ dialectica:uidelicet arte ornatum:atq₃ alia quædam.

¶ Hetius patritius Romanus uir fortissimus atq₃ strēnuus:quem superiori anno Honorius imperator in Constantii locum magister militum subrogauerat:eo ꝙ burgundiones bello compescuisset:& francos gallias occupantes superatos incredibili cede reppulisset atq₃ alanos acerrimis præliis agitasset:hoc anno uandalorum ac sueuorum motus pertimescens ex hispania ulteriori in citeriorem confugit:quod ubi intellexit.Honorius egre tulit:& eo statim abrogato Castinum comitē scytham genere magistrum militum ac consulem declarauit:qui receptis Hetii copiis & exercitu reparato in ulteriorem hispaniam se conuertit:ubi & auxilio bonifacii comitis:qui aphricam procurabat:& beato patri Augustino amicissimus erat:res præclaras contra barbaros ipsos gessit:imperiumq₃ Romanum magnopere extulit,Cumq₃ eo anno defunctus esset Honorius: Castino ꝓcurante:& hetio assentiente:Ioannes quidam imperium inuasit:& hoc hetium sensisse dicunt:propter ignominiam ab honorio imperatore receptam:qui eum magistratu priuauerat.Nec eo contentus hetius:sed etiam hunnos.i.ungaros ad italiæ īuasionē excitauit.Sed cū Romæ hāc obrē captus fuisset:ꝓmisit ꝙ alanis & hunnis psuaderet:ut apud panonias se ꝯtinerēt:qđ effecit:eo quod in gratiā a Theodosio impatore receptus fuisset:& Galliæ præfectus fuisset. 430 5619

Theodosius

THeodosius iunior Archadii imperatoris filius:undecimus ꝯstātinopolitanus īpator:
5630 431 hoc anno:qui est.30.Olympias mortuo Honorio patruo suo in impio ꝯfirmatus cum theodo-
Valētiniano placidiæ amitæ suæ filio:septē & uiginti annis impauit:princeps siqdem sius
xp̄ianissimus:atq; perhumanus:qui imperiū in mīta reꝝ perturbatiōe accepit: & pos
sedit.Nam aphricā ferme uniuersam Genserico uandaloꝝ regi ablatam amisit:& ægypti partem
deperdidit.In panonia quoq; & hunni Attila rege duce imperiū uastauere.Mītas ēt in Britānia ca-
lamitates direptiones:uastationesq; pertulit.Deinde uesegotthi:sueui:& alani:lusitaniā:Tharaco-
nensemq; hispaniā & aquitaniā capientes:aligeri flumine usq; ad Carthaginē oīa occupauere:p-
uinciis quibusdam exceptis:uidelicet cantharis:& astunbus:qui pro sua constantia Romanoꝝ mi
lites conseruauere:quæ quidē præmeditans:Theodosius Valentinianū statim Cæsarem fecit:quē
quidem & cū placidia matre ad regendū occidentalem imperiū misit.Quo nāq; tpe Ioānes:quē
diximus imperii inuasor dum Aphricam quā Bonifacius comes imperii nomine obtinebat:bello
reposcit:ad sui ipsius defensionem infirmior factus est.Quapp Theodosius:& Valētinianus Cæ
sar mira fœlicitate ipsuz Ioānem tyrānum oppressere:regnumq; oē recepere:Hetio nenia data:q
hunni:quos per ipsum Ioānes acciuerat:eiusdem studio & consilio ad ppria rediere.Castinus aūt
auctor Ioānis tyrannidis in exilium actus est:statimq; totius Italiæ consensu Valentinianus augu
stus & impator appellatus est:& apud Rauēnā imperii gubernacula suscepit:Theodosius aūt cuz
p̄dictū tp̄s laboriosissime imperasset:ex peste defecit:nullo supstite filio derelicto.
5631 432 SIxtus eius nois tertius papa natione Romanus:patre Prisco post Celestinū pontifi.se- Sixt⁹ pa
dit annis.8.& diebus noue.Qui pontificatu inito:a Basso quodā præsbytero de adulte pa.46.
rio reus in iudicio accusatur.Sed septem & qnquaginta epoꝝ synodo congregata:ita Hic de
cām suaz purgauit:ut ab oībus uno consensu absolueref:& Bassus calūniator iniquus adulte-
Valentiniano & placidia annuentibus in exilium mittif:ut habef in cañ.2.q.5.ca.Mādastis.Aiunt rio accu
autem Bassum hunc post exiliū non multū superuixisse:sed tertio mēse diem extremū clausisse:cu sat⁹ fuit.
ius quidem corpus Sixtus ipse manibus propriis cum aromatibus sepelire uoluit.Hic itaq; statuto Vide de
mandauit nullū clericum in alterius parrochia ordinari oīno debere:ut habemus in cañ.71.dis.ca. mentiaz
Clericos:ædificauit aūt hic Basilicam beatæ Mariæ uirginis iuxta Marcellū lybiæ:quæ postea san hui⁹ pō-
cta Maria maior appellata est.Cui qdē pontifex multa dona obtulit.Tandem ut uir mirificus:cū tificis
oīa quæ habuit:pauperibus erogasset:nōnullisq; præsbyteris:diaconibusq;:ac ep̄is ordinatis mori-
tur:& apud corpus bt̄i Laurentii in cripta sepelif:& tunc sedes uacauit dies.22.
5633 434 ❡Bonifacius comes:genere Thrax:aphricæq; pcurator:& beatissimi patris nostri Augu.intimus
amator & obseruator:uir quidē catholicus & bello strēnuus. Qui cū Ioannē tyrannum in aphrica
post multa uariis qdem in locis & euentu uario cōmissa prælia intercessisset:& ab ipso Valentinia
no imperatore prouinciam repetitā non reddidisset:hoc anno a Sisulpho egregio Valētiniani du-
ce ex carthagine pulsus:in mauritaniā fugit:ubi cum puinciam cōtra eum obtinere non posse cer
neret.Vandaloꝝ:& Alemanoꝝ:ac Gotthoꝝ gentes ab hispania in aphricā cum Genserico qbus-
dam ꝯditionibus appositis inuitauit.Quod audiens Gēsericus:cōditionēq; acceptans:statim traie
cit:& uniuersam puinciam ferro:flāmisq; depopulatus est:& diuina:humanaq; fœdans:etiā ep̄os
multos in exiliū misit:& Arrianas ītroduxit. Cumq; Carthaginē & Ipponē ciuitates cœpisset:nec
Bonifacio isti pacta seruaret.Bonifacius ipse mœrore pfectus:uita excessit.
5635 436 ❡Gensericus aūt secundus Vādaloꝝ rex:quāuis medio regni sui tpe hispanos gallosq;:ac Roma
nos contriuerit:hoc anno carthagine illa præpotēte ciuitate capta:qnq̄gesimo &.35.uidelicet āno
postq̄ Romanis cœperat esse subiecta:ibidem triginta septem annis regnauit:& oēm prouinciaz:
ægyptūq; usq; ad æthyopiam:cū cædibus & rapinis multis suo subiugauit impio.Eaq; per annum
potitus ēt classem maximā in Siciliā duxit:magnāq; prædā abduxit:& in aphricā trāsportauit.Eo
autem Gēserico sine uirili prole defuncto.Hymericus eius gener eo crudelior successit:& septē an
nis:&.5.mēsi.regnauit.Is arrianoꝝ suasione trecētos ep̄os exilio religauit.Quo etiam morte sub-
lato Gūtamūdus Gēserici f̄ris filius regnū accepit:uir catholicus atq; deuotus:qui statim catholi-
cos oēs ab exilio reuocauit:&.12.ānis regnauit: post quē Trāsimūdus Hymerici p̄dicti filius regna
uit q̄si ānis.x.&.8.Et ita cū uandalia psecutio centū annis durasset:sub Chilperico rege cessauit:in
quo qdē uandaloꝝ regnum finem accepit.s.Iustiniani tempore:ut infra dicetur.
5636 437 ❡Augustinus autem maximus omnium pater:& Ipponēsis episcopus uiroꝝ omnium cum sciē-
tia atq; sanctitate p̄cipuus:hoc anno genserico p̄dicto uandaloꝝ rege Ipponensem ciuitatē suā ob
sidente:cum sextum & septuagesimū uitæ ageret annum:& in clericatu uel episcopatu quadragesi
mum.5.calē.septēb.& tertio obsidionis mense ante Bonifacium comitem amicum suum diem
obiit.Id enim a domino petierat ne patriam suam a Barbaris quod cito euenit capi:aut dirimi ui-
deret.Nouem deinde mensibus Gensericus ipse rex urbem obsedit:quam demum cum ingenti
cæde cœpit:eius autem sanctum corpus in Basilica a diuo Stephano dedicata eius mandato sepe
litur:comitāte:scilicet uniuerso clero:ac Ipponensi populo:qui non aliter flebat si unico ac optīo
parente orbata fuisset:inualescente postea cuncta sedante uandaloꝝ perfidia: recedentibusq; cun
ctis Christi fidelibus id sanctissimū corpus in sardiniā insulam transtulerunt:Regnante deinde in

Lombardia Luitprando longobardoꝝ rege ãno salutis nostræ.737.cum sardiniæ ducentos & qnquaginta annos honorifice tumultũ stetisset:eidem ipse Luitprandus illud ad se deferri curauit: & papiæ cũ honore collocauit.Hic itaqꝫ sanctissimus pater & doctor possidonius uerbum dei usqꝫ ad extremam suam ægritudinẽ imprætermisse alacriter & fortiter sana mente sanoqꝫ ꝯcilio:& sancta ecclesia p̃dicauit mẽbris omnibus sui corporis incolumis:integro aspectu atqꝫ auditu coram stantibus fratribus dormiuit cum patribus suis. Testamentũ nullũ fecit:qa unde faceret non habuit:huius autem excellẽtissimi doctoris testimonia cũ adsint ĩnumerabilia eloquentissimoꝝ uiroꝝ illius sanctitatem:atqꝫ doctrinã excellentium.Illud p̃cipuũ refero qd̃ nouissime Pius papa.2.in eius laudem his uersibus cecinit dicens.

Barbaricæ gentis secus augustine perhẽne
 Horrida quem nobis aphrica terra tulit
Qui scripturarum ꝑfers archana sacraꝝ
 Eloquiis referans habita cuncta tuis
Doctior ingenuaqꝫ omni cultissimus arte
 Et studio præstans:ingenioqꝫ nitens
Quem nihil obscuꝝ latuit sed & oĩa clarent
Atqꝫ hũana simul dogmata & alma parent
 Cuius & instruimur doctri.atqꝫ mouemur
Exemplis probitas cuius in orbe micat
 Millia libroꝝ per te pater alma leguntur
Editaqꝫ promunt quicquid ubiqꝫ latet
 Sis fautor oĩbus pius o sanctissime præsul
Atqꝫ deo tuas offer ad alta preces

¶ Edidit igitur gloriosus hic pater ĩfinita propemodum libroꝝ uolumina.Sed quæ ad manus nostras cum solerti inquisitione deuenere hic subnectere cũ eoꝝ titulis atqꝫ principiis quã diligentissime curauimus.

¶ Libri a patre Augustino editi.

De trinitate	li.15.	Incipit.Lecturus	Ad Orosium dialogicæ	li.i.	Licet multi
De ciuitate dei	li.22.	G̃losam ciuitatẽ	De octo diluuii qõnibus	li.i.	Quátuꝫ mihi
Confessionem	li.13.	Magnus es dñe	De uera ĩnocentia	li.i.	Innocentia
De ĩcarnatione christi	li.i.	Spes uerborum	De magi.ad filium suũ	li.i.	Per idem tp̃s
De uita beata	li.i.	Si ad ph̃iæ	De musica	li.7.	Modus qdem
Soliloquioꝝ	li.i.	Cognoscam te	De collatiõe.x.p̃ceptoꝝ	li.i.	Non est sine
Manuale	li.i.	Quoniã in medio	De cãtico nouo	li.i.	Oĩs qui baptis.
De natura boni	li.i.	Liber de natura	De.90.heresibus	li.i.	Simoniaci
De spiritu & anima	li.i.	Qm̃ dictum est	De quattuor feriis	li.i.	Cælesti
De natura & gratia	li.i.	Libꝝ quem	De sermõe dñi in mõte	li.i.	De sermone
De p̃destinatione	li.i.	Dixisse quidem	De ꝯcordia euangelii.	li.4.	Qui sermone
De libero arbitrio	li.i.	Dic mihi quæso	De natu.& ori.aĩæ ad uĩcẽdũ.	li.4.	Qd̃ mihi
De gr̃a & libero arbi.	li.i.	Propter eos	De eadem ad renatũ	li.i.	Sinceritatẽ
De corre.& gratia	li.i.	Lectis lr̃is	De eadẽ re ad Petrum	li.i.	Omnino
De duabus animabus	li.i.	Opitulãte deo	De eadẽ re ad Ioãnẽ	li.	Deum nemo
De q̃ntitate animæ	li.i.	Quoniã uideo	De loco ĩac.ubi deꝰhitat	li.i.	Vere domine
De spiritu & anima	li.i.	Lectis opus	De eccl̃iasticis dog.	li.i.	Credimus
De uera religione	li.i.	Cum oĩs uitæ	De ordine	li.2.	Ordinem
De trinitate tractatus	li.i.	Catholicæ fidei	Regula ad heremitas		Hæc sunt
De.4.uirtuti.cardĩalibus	li.i.	Desideriũ	Regula alia cõis	li.i.	Ante omnia
De peccato originali	li.2.	Quã de nostra	De ope monachoꝝ	li.i.	Iussioni tuæ
De p̃destinatione diuina	li.i.	Dum sacraꝝ	De die iudicii	li.i.	De die
De patientia	li.i.	Virtus animi	De cathetizãdis rudibus	li.i.	Petisti
De pœnitentia item	li.i.	Mors pe.	Qõnes.121.noui & ueteris testamenti		
De ĩmortalitate animæ	li.i.	Si alicubi	In qnqꝫ libris Moy.& Iesu naue:& in iudicuꝫ		
De p̃scientia dei	li.i.	Queris utrum	Annotatiões in Iob:incipit.Opera magna		
De p̃scientia dei iterum	li.i.	Fateor me	Expõnes psalterii in ducẽtis qnqꝫ tractatibus uolumina tria magna		
De natura rerum	li.i.	Optatio diuina			
Encheridion	li.i.	Fũdamẽtũ aliud	Expositio de muliere forti:p̃stabat nobis.		
De uidẽdo deum	li.i.	Memor dei mei	Sup Ioãnem omelias centum uiginti duas		
De uita christiana	li.i.	Si ego peccator	Intuentes quod		
De agone xp̃iano	li.i.	Coronæ dicto	Super ep̃lam eiusdẽ omelias.x.quod erat		
De fide ad Petrum	li.3.	Ep̃lam filii	Expositio ep̃læ Iacobi.12.tribus		
De fide reꝝ inuisibiliũ	li.i.	Sunt qui putant	Expositio epistolæ ad Ro.Hi qui sunt		
De fide & operibus	li.i.	Quibusdam	Expõ ep̃læ ad Galathas:causam ꝑpter quam		
De fide in symbolo	li.i.	Qm̃ scriptũ est	Expositio:Quicũqꝫ uult saluus:Traditur		
De utilitate credendi	li.i.	Si mihi homo	Expõ symboli item	li.i.	Inter p̃furas
De corpore xp̃i	li.i.	Sicut & nos	De renũciatiõe sæculi	li.i.	Carissimi mei
De elemosyna	li.i.	Multa &	De.83.qõnibus	li.i.	Vtrũ anima
De pastoribus	li.i.	Spes tua	Cõtra qnqꝫ hereses	li.i.	Debitor sum
De ouibus	li.i.	Verba quæ	De moribus donatistaꝝ	li.i.	dilectissimo fr̃i
De gr̃a noui testamẽti	li.i.	Quoniã mihi	De corre.eoꝝ ad Boni.	li.i.	Laudas gra.

De eo qd̃

De eo qd scriptū est qui totā legem seruauerit ad hieronymum li.i. Quid ad te
Sup nouū & uetus testa. li.i.
Sup genesim ad lrām li.i2. Oīs diuina
Sup genesim itē impfecte li.i. Si eligerent
De mirabilibus sacræ scrip. li.3. Oīpotentis dei
De decem cordis li.i. Dñs & deus
De curā hñda ꝓ mortuis li.i. Diui scītati tuæ
De mendacio li.i. Magna quæstio
Cōtra mendacium li.i. Multa mihi
De conflictu uitioꝝ li.i. Apℓica uox
De.i2.gradibus abusionis li.i. post
De diuinatiōe dæmonū li.i. Quodam die
De cathetisimo li.i. Qui inꝑxio
De baptismo paruuloꝝ li.4. Quamuis
De unico baptismo li.7. Respōdere
De baptismo ꝯtra dōatis. li.i. Libris
De uirginitate li.i. Librum de
De uera uiduitate li.i. Augusti.eps
De bono cōiugali li.i. Quoniam
De nuptiis & cōnubiis li.i. Heretici noui
De adulterinis ꝯiugiis li.i. Prima q̄stio
De pfectiōe iustitiæ li.i. Sanctis frībus
De pnīa item li.i. Quam sit
Cōtra aduersa le.&ꝓphe. li.2. Quare misistis
Contra gaudētiū epm li.4. Noueram te
Contra Iulianum li.6. Contumelias
Psal.cōtra partē donati. li.i. Omnes qui de
Cōtra epīam donati here. li.i. Abs te ipso
Cōtra partē donati. li.2. Quoniā donati
Contra hylarium li.i. Qui dicunt
Cōtra aliquos dōatistas li.i. Quare timetis
Cōtra nescio quēdā dōati. li.i. Probationes
Admonitiōes dōatista. li.i. Quicūq; ca.
Gestoꝝ cū emerito dona. li.i. Gloriosis.
De diuersis rebus ad dia. li.i. Quod petis
De.3.q̄ōnibus cōtra pag. li.i. Mouet quosdā
Cōfutatio quorūdā articuloꝝ sibi falso īpositoꝝ.

Acta cōtra Fortunatū li.i. Ego iam
De moribus eccle.& ma.li.2. In aliis libris.
Sub qua cautela sunt recipiendi manichei
Cōtra Faustū maniche. li.23. Frustra quidē.
De hæ̃sibus q̄ sunt.i2. li.i. Quod petis.
Cōtra maximū hereti. li.i. Disputationē
Cōtra eundem li.i. Augustinus
Cōtra fœlicianū arria. li.i. Extorsisti.
Ad īq̄sitiōes ianuarii li.2. Ad ea quæ
Cōtra epīam pmenia. li.4. Multa q̄dem
Cōtra epīas potriliani li.3. Nostis uos
Cōtra epīam fundamē. li.i. Scdm deum.
Ad ꝓbā de orādo deū li.i. Vt petisse
De assūm.btē Mariæ li.i. q̄s ꝓfūdissime
De piurio sermo unus Corona uicto.
Q̄ōnes euāgelioꝝ li.2. Hos opus
De uerbis domini li.i. Euāgel.audi.
Retractationum li.2. Iam diu
Ad simplicianum li.2.
De grāmatica li.i.
De rhetorica li.i.
De geometria li.i.
Ad Asconiū grāmati. li.4. Quādo ad te
Cōtra arrianos li.i. Eoꝝ p̄cedēti
Cōtra qd attulit cētrius a dōa.dicit eo q̄ scri.
Sermones ad heremitas īcipiūt.Fratres mei
Epīæ ad diuersos & econtra numero.ii2.
Epistolæ ad hieronymum:& ad quosdam numero septuagintaocto.
In annuis festis dñicis:& in plærisq; scōꝝ natalitiis:& de aliis rebus sermōes:qui præ multitudine numerari non possūt. Locutus est.
Cōtra fœlicē manicheū li.2. Honorius
Cōtra scdm maniche. li.i. Beniuolentiā
De disciplina li.i.
De dialetica li.i.
De arismetrica li.i.
De philosophia li.i.

5638 439 ¶Hylarius gallus arelatēsis eps:per hæc tpa sanctitate & doctrina clarus & insignis fuit:qui adeo pauptatis amator extitit:& erga inopes sui corporis labore sollicitus fuit:ut de eo referaƭ:qd ꝓ reficiēdis pauperibus ēt labores rusticanoꝝ lꝫ clarissimus hērēƭ:pſæpe exercebat:nec ppea spūalis negligebat. Tradūt hūc q̄dā moralia opuscula edidisse:& potissimū honorati p̄decessoris sui uiri sanctissimi uitam ad multoꝝ utilitatem cōposuisse.Et Omelias pene īnumerabiles.

¶Syluanus massiliensis præsbyter uir diuina humanaq; disciplina edoctus:his tpibus eas ob res sua in urbe in p̄cio fuit:qui & de uirginitatis bono eleganti & aperto sermone libros tres cōposuit. Atq; de auaritia libros quattuor. De p̄sentiq; iudicio libros sex.Epistolarū librum unum.In genesi Examerón li.i.& omelias multas.

5639 440 ¶Victorinum similiter massiliensem rhetorem luculētissimum his diebus uita excessisse tradūt: qui & in genesi.i.a principio libri usq; ad obitum Abraæ pulchre commentatus est:& alios metro christiano sensu edidit libros.

¶Maximus natione Italus Thaurinensis eps:in diuinis quidē scripturis eruditus:& ad docendaꝫ ex tpe plebem sufficientissimus:hoc anno.7.cal.Iulii apud eandē urbem q̄euit in pace.Qui p̄ter sanctitatem maximā etiam in cōponendis omeliis atq; sermonibus clarus & celebris extitit.Composuit nāq; īter cæteros tractatus. De apl̄oꝝ:deq; Ioānis baptistæ laudibus:ac de beato Euse.Vercellēsi:& sancto Cypriano duos tractatus: sed & de baptismi grā librum unū.De auaritia & hospitalitate librum unum.De lunæ defectu librum unum.De elemosynis lib.unū.De ieiunio librum unum.De passione christi librum unum.De iuda proditore li.unū.De cruce domini libꝝ unum. De sepulchro eiusdē lib.unum.De resurrectione lib.unum.De accusatione dñi ad Pilatū lib.unū. De calendis ianuarii omeliā.De natale dñi omeliā.De Theophina:& de pasca:& de penthecoste multas:deq; hostibus carnalibus non timendis.Et de grā post cibū agenda:atq; de Niniuitaꝝ pœnitentia librum unum.Et sermones plurimos:multasq; omelias.

¶Oroſius autem hiſpanus:patria Taraconenſis:diuiq; patris noſtri Auguſtini diſcipulus:uir qdẽ eloqu ens:& multarum re℞ cognitor:his tpibus:defuncto patre Auguſtino:Romã uenit:& ſeptẽ libros aduerſus gentes edidit:in quibus totius pene mundi calamitates & miſerias:ac bellorum inquietudines replicans:oſtendit magis xpianæ obſeruantiæ eſſe:ꝙ cõtra meritum ſuum Roma.reſpublica adhuc duraret:& pace culturæ dei pacatum retineret imperiũ:q̃ &c.Chronicã ab exordio mundi uſq; ad ſua tempora ſcripſit.Et de Ormiſta:ideſt de miſeria mundi intitulauit.Hic ipſe eſt ille Oroſius:quem diuus pater Auguſtinus pro adipiſcenda animæ ratione ad hieronymum hieroſolymam miſit(qui dum rediret)etiam quaſdam beati Stephani prothomartyris reliquias nup inuentas:primus attulit occidenti.

¶Petronium ẽt monachum & bononienſem epm:ſanctiſſimũ quidem ui℞ hiſdem temporibus floruiſſe dicunt:qui ab ipſa ſua adoleſcentia in regulis monacho℞ exercitatus:cum eſſet eruditus: uitas patrum elegãter conſcripſit:quas quidẽ uelut confeſſionis ſuæ normam monachi oẽs poſt modũ complexi ſunt.Ferẽ & eius de epiſcopi ordinatione tractatus.

¶Ioãnẽ quoq; Damaſcenum monachũ atq; beatiſſimum:ac pcipue iſignẽ theologum huic ætati nõnulli aſſignant:eo quod Theodoſio familiariſſimũ fuiſſe tradant.Hic itaq; cum theologus pcipuus haberet:etiam quattuor ſententia℞ libros edidit.Quorum principium eſt.Nemo deũ uidit unquã.In quibus de fide:deq; xpianitate atq; baptiſmo optime pertractat:ut Gregorium nazãzenum:gregoriumq; Nicenũ:ac Didimũ alexandrinum plurimũ imitatus eſt.Itẽ cur deus:& homo ſit:in duobus libris explicuit.Incipitq;.Sæpe &c.li.quoq; & medicæ artis edidiſſe ferẽ: in qbus morbo℞ cauſas deſcribit:& medelas:in huius autem uiri præconiũ multa admiratione digna prudentius doctor ſcribit:quæ breuitatis cauſa omitto.

¶Diabolũ hoc anno in Creta inſula Moyſi perſonam aſſumpſiſſe tradũt:& multos iudæos ea in 441
inſula decepiſſe ferunt:dum eos ex eadẽ inſula in terram promiſſionis ad ſimitudinẽ ueteris teſtamẽti hiſtoriæ ſicco pede per mare perducere pollicerẽ:qa ex his qui falſum Moyſen ſecuti ſunt:undis periere.Quo cognito:reliqui iudæi ea in iſula xpi baptiſma ſuſcepere.

Leo papa.47.

LEo eius nominis primus papa:natione tuſcus:patre Quintiano:poſt Sixtum pontificem:ſedit annis.21.menſe uno:& diebus.13.Hic ob dignitatem & præcipuam doctrinã 442
cognomento magnus:& dignitate primus habitus fuit:eo quod eloquẽtia nemini ceſſerit:& multos ſapientia præcelluerit:breuitatis qppe magiſter:& uniuerſæ uirtutis ac ſanctitatis pene artifex fuerit.Et ppea in ſynodo calcidonenſi ſũma patrum oĩum admiratione & concordia ter ſanctus acclamatus eſt.Ipſe enim leo:ut qdam ait:fuit eccleſiaſticæ ditionis titulus: theologiæ Homerus:rationũ fidei Ariſtoteles:Petrus in pontificio trono:& paulus in pulpito xpiano:qui certe ad confirmandam xpiano℞ fidem tyrãnorum rabie quaſſatam ac ſemi collapſam. Gratiano teſte:multa conſtituit.Et primo:ut nullus ſeruitutis obnoxius:ad clericatus officiũ pmoueretur:niſi de licentia ſpeciali ſui epiſcopi:ſicut haberẽ in Decretis:quinquageſima quarta diſtin. capſo.Nullus epiſcopo℞ ſeruum.Itẽ ut nullus metropolitanus abſq; primatis conſcientia ordinaretur:ſeu conſecrarerẽ.65.di.c.De perſona.Cenſuit item:ut neceſſitate cogente oĩ tempore qs baptizari poſſit:ut de conſe.di.4.ca.Hi qui neceſſitate.Voluit item eo in baptiſmo:aut confirmatione:unus tantum acciperet patrinus:de ꝯſe.diſti.4.Omnis præſbyter.Mandauit etiam alleluia:& Glo.in excelſis deo in ſeptuageſima intermitti:de ꝯſe.di.1.ca.Hi duo.Conſtituitq; præterea:ut intra actionem myſterii duceret.Hanc igitur oblationẽ uſq; placatus accipias.Item,ut nulla monacha uelamen capitis bñdictum acciperet:niſi approbatũ fuiſſet eam quadraginta annis caſte & integre uixiſſe.34.q.5.c.Illæ famulæ.Multas hic urbis reparationes pro poſſe fecit:ac multa templa collapſa reſtituit.Sepulchris quoq; apſo℞ petri & pauli ex clero Ro.cuſtodes addidit:quos cubicularios appellauit.Monaſteriũ inſup prope ſanctum Petrum condidit:& multos puẽtus aſſignauit: poſtremo uno &.80.præſbyteris creatis dyaconibus.30.& epis per diuerſa loca nũero.86.4.idus aprilis morirẽ:& in uaticano apud ſanctũ Petrum ſepellirẽ.Hic itaq; doctiſſimus ponti.Decretales: epſas plurimas:& omelias atq; ſermones cõplurimos edidit:quo℞ tituli ſunt hi.ſ. De elemoſyna ſermones quinq;.Principium primi eſt.Multis.

Alleluia & gl̃ia ĩ excelſis in q̃drageſima dici phibe:cubicularii q̃re ꝯſtituti ſunt

Libri huius pontificis

De ieiunio ſermo.8.	pĩcipiũ.Si fide	De natiuitate dñi ſermo.x.	pĩcipiũ:Salua
De epiphania ſermo.8.	pĩcipiũ. Celebrato	De q̃drageſima ſermo.8.	pĩci. Hebræorũ
De paſſiõe dñi ſermo.4.	pĩcipiũ.Semper	De reſur.dñi ſermo.1i.	princi.Sciſſimi
De aſcẽſiõe dñi ſermo.3.	pĩci.poſt beatam	De ieiunio pẽthe.ſermo.3.	pĩci. Dubitãdũ
De pẽtheco.ſermo.4.	pĩcipiũ.Hodiernũ	In feſto oĩu3 ſcõ℞ omeliã unã:	pĩci.pdicante
De ieiunio ſep.ſermo.9.	princi.Obſeruantiã	Symbolũ nicenũ.318.pĩu3.	prin. Credimus:
De apſis ſermo.3.	princi.Omnium	Ad leonẽ ĩpatorẽ epſas.2.	pri.Officiis quæ
De ſcõ Laurẽtio ſermo.1.	prin.Cum oĩum	Ad anatholiũ epm epſam.1.	prin.Gaudeam⁹
De machabeis ſermo.1.	prin.Gratias	Ad Flauianũ epm epſas.8.	pri. dilectiſſimo
De trãſfiguratione dñi omelias.2.Euãgelica		In anniuerſario ſui pontificatus ſermo.3.	

Contra Euticen tractatus de incarnatione dñi:in quo redarguit eius blaſſemiam peſſimam. Cuius textus tantam poſtmodũ ab eccleſia obtinuit auctoritatem:ut nulli fas ſit ei etiam in minimo diſſentire:

dissentire: sicut habetur in cañ. 16. di. c. Sancta romana ecclesia. Alia quoq; multa pontifex hic san ctissimus edidit: quæ uidere non metui.

5645 446 ¶ Merlinum anglū uatem īsignē ex regia filia monacha & incubo dæmone natū ut nōnullis pla cet: his tpibus fuit & claruit. Huius nāq; mater Demetiæ regis filia fuit: quæ inter q̄sdā monachas sancti Petri enutrita in urbe Chacimedin: uiꝝ nunq̄ cognouisse ꝑtestata est. Sed aliq̄n dixit: uisuꝫ ei fuit quēdā pulcherrime speciei uiꝝ eā fuisse amplexatā: indeq; euanescētē grauidā se cognouis se: & illū tandē peperisse: & postea in uiꝝ magnū euasisse. Huius aūt Merlini instinctu Vortigernus Britonū rex xp̄i fidē in īmensum auxit: cui successit Vterpādragon eius frater qui magni Arturi pa ter fuit: deinde idem Vter ꝓphetauit esse caput draconis: q̄a per draconeꝫ stella ꝓnunciatus est. De cuius merlini gestis multa fortassis quā satis est scribitur.

Monachā sine cōplexu uiri pepe risse dicit britonū reges

¶ Hunnorum regni principium.

5648 449 ¶ Hunni scythicæ gentes efferacissimæ q̄dē ferunt: ac in Scythia originē hūerunt: & Ripheos mō tes gotthiæ ꝓpinquiores primū incoluerūt: hi nāq; gotthos qui post Cōstantinū magnū: ut ꝑ missuꝫ est: multis cladibus ab ipso acceptis in eoꝝ natali solo per ānos circiter septuaginta primū suo īpe rio subiecerūt: pp quod & gotthi bifarie se diuidentes: alii ostrogotthæ cognominari uoluerūt: & hi oriētales fuere: occidentales uero uesegotthæ appellati sunt. Vesegotthas aūt supioribus diebus hū ni suis sedibus eiiciēte regnū eoꝝ adepti sunt. Hoꝝ igit̄ hūnoꝝ reges primi fuerūt. Oetar & Reas filii cuiusdā nobilissimi īter hūnos mūdzeturo noīe: q̄bus defunctis in regno Bleda: & Attila ger mani successerūt. Attila aūt cū supbissimus esset & belloꝝ amator: Bleda aūt pacificus: nec Attilæ iniq̄tati assentiret: lōgioreq; militiā dissuaderet: & alios reges: uidelicet ostrogotthaꝝ & gepidaruꝫ: non tanq̄ subditos: sed ut ueros socios habēdos esse censeret: īdignatus Attila cū Budaliæ urbis mu ro cingendā operā daret: ipsum Bledā per fraudes interfici ꝓcurauit: quo mortuo Attila cū unicus hūnoꝝ rex: & rector heret̄: ut ēt oībus terrori esset: ostrogotthaꝝ & Epidaꝝ reges socios subditorū loco habere cœpit. Inde cū uniuersas panonias occupasset: ēt macedoniā mysiā achiam & utrasq; Thracias: ferro: flāmaq; cū fratre prio deuastasset: eo fratre obtrūcato aīas sumens ad occupandū occidentale īperiū: copias undiq; collegit: atq; iter statim cœpit: ꝯtra quē Valentinianus Cæsar qui ipsum occidentale imperiū regebat: pugnaturus misit epl̄aꝫ ad ostrogotthas sub his uerbis: Prudē tiæ uestræ cōspirare aduersus tyrānū interest: qui optat mundi generale seruitiū: qui cās prælii non refugit: sed quod libuerit: legitimū putat. Sola licentia superbiā sanat: cunctoꝝ deniq; meret̄ odiū: qui oīum se gratis facit inimicū. Sed illi in hunc modū rescripsere. Vos fecistis attilam inimicum. Desideriū uestrum habetis. Conuenit̄ itaq; apud Aluerniā in campis cathelaunicis Tolosæ subie ctis: ibiq; magno aīoꝝ ardore præliū utrinq; committitur: cum q̄dem sise nulla retro narrat histo ria. In quo q̄dē prælio ad centum octoginta millia hoīum utriusq; partis cecidisse. Eutro. refert nul lo inclinante aciem aut cedente. Eo tñ in ꝑlio Theodoricū regem suoꝝ magis præssura allisum q̄ hostium ferro cum Burgōdiæ Duce occubuisse ferunt. Vnde & hunnis terga uertentibus attila in panoniā semiuictus refugit: ut. s. colligeret exercitus.

Haꝝ gē tium re ges hic si gillatim describit

Epistola pulchra rñsio epi stolæ.

Centuꝫ octogita mil. ho mines ī uno præ lio ceci disse re fert.

5649 450 ¶ Attila igit̄ hūnoꝝ rex hoc āno exercitu īstaurato ad priorē ferme magnitudinē per germaniam in illyricū: in Sclauoniā rediit: & statim Traguriū: Sibinicū: Belgradū Iadera: Seginā: polā: & alia multa oppida diripuit & īcēdit. Inde & Arsiā fluuiū: & Tergestinū sinum trāscēdens: uiā ferro sibi aperuit: & in Aq̄leiā se recepit: quā cū per trieniū obsedisset & pugnasset: tādē multis machinis con cussam cœpit diripuit atq; īcendit: qui nulli hoīum parcēs flagellū dei se noīauit. Inde ruptis clau stris per totā italiā se effudit: & urbes oēs occupās: uidelicet pataiuū: Vicētiā: Veronā: Brixiā: Bergo mum: Mediolanū: Papiā: Bononiā: ac uniuersam Marchiā m̄ltas strages dedit. Hic per Ethruriæ urbes id ipsum peregit malū. Florentiā uero quāquā se spōte dedisset: uniuersam diripuit: qua dire pta solo æquauit: quæ & usq; ad Caroli magni tpa sine hītatore fuit: Iturus postremo Romā: ut id ipsum faceret: Leo pōtifex italiæ & urbis Romanæ calamitatē miseratus. Valētinianū principē ēt hortatus post aliquot dies eo ī loco: ubi Mintius fluuius padū influit: uenit: & ei obuiā factus ꝓsua sit: ne ultra ꝓgrederet̄: qui statim pōtifici paruit: uñ nō solū Romanā: sed ēt totius italiæ reporta uit salutē: mirātibus uero barbaris cur sic ꝯtra oēm eius ꝯsuetudinē attila pōtificē ueneratus fuisset: attila rñdit q̄d dum sic loq̄rent̄: duos se uidisse uiros supra caput suū strictos tenere gladios: ac mor tē minitāres: nisi pōtifici pareret. Hi nāq; Petrus & paulus ap̄li fuere: inde statim mouēs panonias repetiit: & in noricū: ubi nūc bauaria & austria est: resedit: ibiq; a suis militibus: paulopost m̄stis uul nerib⁹ ꝯfossus īteriit. Alibi tñ hētur q̄d ꝓprio sanguīe suffocatus fuerit: hic m̄ltas uno tpe habuit uxo res: īter q̄s celebris erat ildicon speciosissima mulieꝝ: cū quadā aliq̄n dormiret: sanguine effuso suf focatus ē. Fuit hic forma breuis: pectore lato: capite grādiore: minutis oculis: rara barba: canis asp sus: simo naso: tetro colore: ferocitatis suæ signa præ se ferētes: duos hūit filios hetnachum & Dun thuꝫ: ꝯtra quos Quadi & Eruli: ac Thuringi suasiōe ostrogotthaꝝ regia arma mouētes: ipsos supa rūt: q̄ terrore ꝑcussi: in Scythiā fugerūt: nec ultra hūnoꝝ arma in gotthos audita fuerūt. His sepatis Theodemus ostrogotthaꝝ: & Dedericus gepidaꝝ reges: statim in libertatē se uēdicauere. Eadem aūt nocte: qua Attila mortuus est: Martianus impator apud Cōstantinopolim per somniū arcum attilæ fractum uidit.

Flagellū dei

Petr⁹ & paul⁹ re giminat̄ nisi pōti fici obe diat ildi cō uxor formam regis hic describit

¶ Viri disciplinis excellentes.

451 5651 ¶ Desiderius linconiēsis eps̄:uir scītate & scīa ꝯspicuus:hoc āno.x.cal.iunii apud eādē urbē a Vādalis & hunnis martyrio coronat̄:qui cū plebē suā uideret ab exercitu Vandalo℞ p̄mū uexari:ꝓ eo supplicaturus exiit:statimq̃ iugulari iussus est. At ipse ītrepide ꝓ ouibus suis ceruicē libētissime extēdēs:gladio ꝑcussus migrauit ad xp̄m:cum quo etiam alii multi ex grege suo passi referuntur: & apud eandem urbem conditi.

¶ Aduētius hispanus eps̄:magni ardoris & sanctitatis uir:per hoc tp̄s aduersus hereticos. De fide catholica lib℞ egregiū edidit:in quo maxime ꝯtra photinianos:manicheos:sabellianos: & Arrianos disputās:ostendit dn̄m nostrum filium dei coæternalem fuisse patri.

¶ Prospe℞ ēt aqtanicū:Rheginū ep̄m:ui℞ eruditissimū:per hoc tp̄s floruisse ꝯstat:eo q̄ a Leone pōtifice magno ob eloquētiā notarius apl̄icus electus fuerit:& ipsius Leonis papæ ep̄las aduersus Euthicen de uera xp̄i īcarnatiōe ad diuersos datas ab isto Prospero emanatas fuisse credat̄. Scripsit itaq̃ hic prosper de uita cōtēplatiua lib.3.pricipiū eius sic īcipit. Cōtēplatiua uita. Itē sūmā grādem ad trecenta℞ &.30.positionū:principiū. Scīa uera est quæ nec sibi. Itē historiā apprimi hoīs ꝯditiōe iuxta dīna℞ scriptura℞ fidē usq̃ ad Valētiniani pricipis obitū ꝯscripsit. Item de Romæ captiuitate a gēserico rege facta. Extāt quoq̃ & eius oꝑa aduersus Cassiani opuscula:& alius liber heroycis uersibus:atq̃ ita cū multis meritis & celebri doctrīa xp̄i illuminasset ecc̄iā atq̃ euthicianā & Nestorianā heresim scriptis p̄mū rep̄ssit.17.cal.iulii apud eādē Rheginā ciuitatē quieuit in pace:& eodem die eius natale celebratur.

Libros huius uiri hic cōmemorat

5652 ¶ Asclepius apher eps̄:per hoc tp̄s cum in dicendo & orando magna in opinione haberetur:etiā aduersus arrianos & donatistas multa composuit.

¶ Paulus quoq̃ panonius p̄sbyter hac tēpestate in p̄cio exn̄s de uirginitate seruāda libellos edidit multos. Atq̃ de ꝯtēptu mūdi. Deq̃ uitæ īstitutiōe:ac alios duos:& qdē diuinos ad Cōstātiā uirginē editos obtulit:in qbus meminit uoluptatē & libidinē Iouiniani heretici p̄dicatoris:cui ītātū cōtinētiæ & castitati uitæ īstitutio cōtraria fuit:ut inter luxuriosas epulas animam euomerit.

Multa opuscula huius fuisse dicitur.

5655 ¶ Petrus qdā Edissenæ ecclesiæ p̄sbyter insignis declamator per hæc tp̄a egregios uariarum causarum edidit tractatus:& multos psalmos metro composuit.

¶ Samuel quidā alter eiusdē Edissenæ ecc̄iæ p̄sbyter:hac tēpestate ꝯtra inimicos ecc̄iæ catholicæ syro sermone cōposuit:& p̄cipue cōtra nestorianos:euthicianos:& thimotheanos ostendēs nestorianis deū & hoīem nō parū ex uirgine fuisse natū. Euthicianis āt uerā humani gn̄is carnē fuisse adeo assūptā & nō de cœlo exhibitā. Timotheanis ita deniq̃ in uerbū carnē factū ut manente uerbo in sua substātia:& hoīe in sua natura societate:nō īmixtiōe:unā filii dei reddidisse ꝑsonā.

Opiniones multo℞ hereticorū hic dicit

¶ Museus massiliēsis ecc̄iæ p̄sbyter:in diuinis scripturis sufficienter edoctus per hoc tp̄s de sacris uolumen egregiū cōposuit:ac omelias multas declamauit:atq̃ ex sacris scripturis lectiones totius anni festiuis ac dn̄icis diebus aptas excerpsit & ordinauit:ac ēt rn̄soria psalmos & capitula tp̄i & lectionibus ꝯgrua cōposuit:quod qdē sanctissimū opus postmodū illi ecc̄iæ ꝯfirmatum fuit.

offm̄ ecclesiæ h̄ ordinat

¶ Thymotheus qdā hereticus & Heresiarches eps̄ his ferme tp̄ibus insaniēs multos errores dissemīnauit:& ad Leonē īꝑatorē postmodū libellū ualde suasorū scripsit & misit:quē qdem prauo sensu patrū testimoniis in tm̄ roborare conatus est:ut ad decipiendū īꝑatorē & suā heresim ꝯstituendā:Leonē pene papā:& Calcidonensem synodum ac oēs occidentales ep̄os:illo℞ adminiculo nestorianos ostenderet:sed fauente deo ab ipso calcidonensi ꝯsilio ꝑpetuo exilio dānatus est.

hereticꝰ periculosus h̄ hereticus

¶ Euthices sim̄r heresiarches Constantinopolitanus abbas & ipse per hoc tempus suū dogmatizat errorem:asserens unā esse naturā uerbi dei & carnis quā heresim cū Flauianus Cōstantinopolitanus eps̄ dānasset. Theodosio fauente. Ephesina indicit̄ synodus:in qua Dioscoro Alexādrino ep̄o ꝑsidente Euthices ipse iam dānatus exilio relegatur.

¶ Terræmotus maximus apud Cōstantinopolim per quattuor mēses ꝯtinuos hisdem tp̄ibus fuisse dicitur:sed infante quodā monente:ut cantaret̄ ter Sanctus:sanctus:sanctus deus fortis & īmortalis miserere nobis:statim oīno cessauit:quod qdem uerbū postmodum in calcidonensi cōcilio dici in ecclesiis mandatum fuit:ut habetur in canone &c.

Sanctus Sanctus Sctūs qs primū īstituit

¶ Torsimundus.8.gottho℞ rex:Theodorico p̄re in bello Attilæ īterfecto in regnū gottho℞ successit:&.7.ānis regnauit:qui cū id tp̄s regnasset:mortuo Theodosio:& Valentiniano Augustis:uidens īꝑii calamitatem:nihilq̃ amplius timens citeriorē hispaniā:& quasdā galliæ ciuitates extra Burgūdionū & frāco℞ ditionē ꝯstitutas oēs īuasit & sibi subegit. Hic nāq̃ Torsimundus eū cū patre in bello ꝯtra attilā militaret:& mortui p̄ris repperisset cadauer:statim regiis exequiis illud apud Tolosam sepeliuit. Quo sepulto Hetio galliaꝶ p̄fecto suasit:ut hūnos supatos ꝑseq̄ret̄:sed ille renuens dixit & hunnos uictos:& uesegotthas uictores uereri:quo rn̄so Torsimundus in regnum rediit:quod certe fratres occupare conabantur.

Martianus.ii. Cōstātinopolitanus īꝑator:Theodosio ex peste sublato īꝑauit cū Valētiniano iā Cæsare ꝯstituto:ānis.7. Is priceps catholicus fuit:& catholicis p̄mū fauit:q̄ ut īparet. Theodosii sororē cū orientis īꝑio uxorē accepit. Et Attila mortuo (ut diximus) eādē nocte ꝑ somniū eius arcū ꝯfractū uidit. Eo itaq̃ īꝑiū suscipiente:cū īꝑium occidentale ab orīetali q̄si diuisum esset:has ꝓuīcias:uidelicet Germaniā:Daciā:Sarmatiā:Hispaniam:

Martianus

niam: Aquitaniā: Vasconiā: Eduentiū: & Gallias: orientale imperiū amisit: nec ultra deīceps reparare potuit: & iam Francis īperii portæ aperiri uisæ sunt. Et licet Torsimundus tolosanus rex citerioris Hispaniæ ciuitates occupasset: Frācoꝝ tū ditioné minime tētare uoluit. Cūq; in his præssuris. 7. annis iperasset: & iā Valentinianū īperii ꝯsortem a Trāsilla Hetii cōmilitone obtruncatū itellexisset: dolore aī & ipse sine liberis mortuus est. ¶ Francoꝝ regni prin. iteratio. Orientale īpiu; hic occidentem amittere īcipit: ꝑut h̄ notatur.

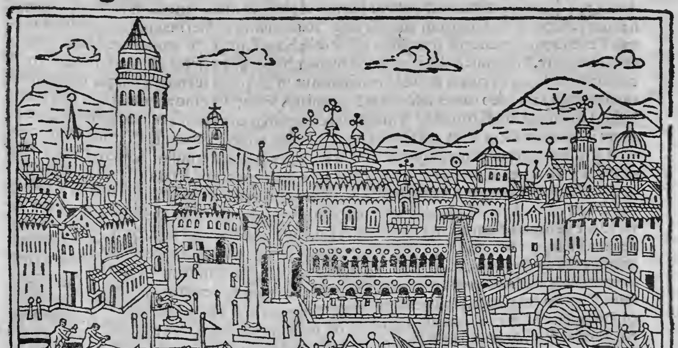
¶ Feramūdus primus Francoꝝ rex Moronei filius: his tpibus in gallia regnare cœpit: & regnauit ꝑannis. Hi nāq; Franci primū Germani ppli fuere a quodā noīe Frāco troiano nobili: ut superius lib. 3. dictū est: noīati in Frāconia ꝓuincia ꝯstituti. Quā quidem ꝓuinciā Constantius magni Constantini filius cū oībus pplis domauerat. Hi qppe usq; ad Honorii & Archadii īpatoꝝ tpa quieti in eadé patria pmansere. Sed septimo imperii eoꝝ anno: mutādi melioris solis gr̄a: patriis sedibus relictis: Rhenum fluuiū trāsierunt: & apud Treueros: Metenses: & Marcomenses: Tullēsesq;: ac Veredunenses ꝯsederūt: sed paulopost ēt ultra Rhenū repulsi: iterato his tpibus: & Frāconio ꝓfecti: in Senonēsiū ꝓuincia apud Parisiū: Clodione: & Moroneo eius filio ducibus sedé posuere. Quibus mortuis: hic feramūdus regnū suscepit: & multa strēnue gessit.

5653 453 ¶ Synodus quarta uniuersalis sexcentorum & triginta episcoporum: hoc ipso anno apud Calcidonensem urbem auctoritate Leonis papæ: & Martiani principis īdicitur: quoꝝ auctoritate decernitur credēdū duas in xp̄o fuisse naturas: utq; unus idem christus deus & homo crederet. Quibus ex sententia Decretis statim Nestorius & Euthices nephandus hereticus manicheoꝝ præsul dānatur: ac omnes manicheorum libri publice combusti sunt.

¶ Vrsula uirgo gloriosa natione anglica: his tpibus apud Coloniam germaniæ urbé. Quū undecim uirginū milibus ab Hunnis sub Attila rege militātibus gl'iosissimo martyrio coronata. ii. calé. noueb. migrauit ad supos: quoꝝ corpora ibidé a xp̄ianis sepulta maxīo in ꝑcio semp habita sunt. Sanctissimū aūt Vrsulæ caput Bergomū postmodū trāslatum in ꝯuentu n̄ro diui Augusti maxīa in ueneratiōe hētur: celebrat autem eoꝝ festum. xi. cal. nouembris. Caput scē hui' Bergomi habetur

5655 456 ¶ Maximinus patricius Romanus: hoc anno: qui est quartus imperii Martiani annus Valentiniano imperatore a Darsallia milite interfecto īperium occidentale occupauit: & statim Eudoxiā ipsius Valentiniani uxorem uiolentis nuptiis sibi adiungit. Quapp uandali ex Aphrica acciti: Genserico Rege duce Romam hostili manu ingressi ipsum Maximinu; in illo tumultu occidūt: & in Tyberim proiiciunt. Quo mortuo: per urbem debacchantes uniuersam diripiunt: atq; iterato incendunt: tēpla quoq; & sacraria uniuersa spoliant: nec Leoné pontificé deprecātē exaudire uoluerunt. Vrbé deinde spoliatā relinquentes Eudoxiā ēt & eius filiā a ualētiniano susceptā secum in Aphricam pduxerunt: & hic fuit annus sextus Martiani imperii. Ro. iterato īcendit

¶ INCLYTAE VENETIARVM VRBIS PRINCIPIVM

456 5650 ❧ Venetiæ Ciuitas nostro æuo per potentiā & excellentiā cātatissima hoc āno Richobaldo Ferrariensi histo. teste: in Venetia ꝓuincia extruit. Sunt tn̄ qui dicūt eā ab Eneto seu Veneto quodā troiano principe prīo ꝯditā. Alii aūt a qbusdā piscatoribus initiū sumpsisse ferunt. Verū tn̄ eodē auctore lib. x. referēte: hac ipsa tēpestate examinata hunnoꝝ terribilissimo hoste Italia: & cōfugientibus undiqꝫ cōuicinaꝝ urbiū: uidelicet Aqleiæ: Altini: Cōcordiæ: Caprulaꝝ: & Laureti: necnō & Patauii: Vicētiæ: Veronæ: Mātuæ: Brixiæ: Bergomi: ac Mediolani: & Papiæ nobilibus: & per ꝓximā paludē ꝯsistere: atqꝫ latere conātibus in extrema pene adriatici sinus ora: ubi itra ꝓpaludē cāpus assurgebat plutimus: nō dico pastores: aut piscatores: sed nobilissimi ciues ibidē ꝯuenere. Ibiqꝫ exsiccato quottidie de industria solo: māsiones muniere: q̄s a cōi ꝓuinciæ noīe: uñ ꝯuenerāt: Venetias dixerunt. Aqleienses aūt primi gradū: deīde Cōcordiēses Caprulas cōdidere. Altinates uero sex oppidula: uidelicet: Torcellū cū qnqꝫ aliis condiderūt. Patauini deīde partē Riuialti extruxerunt: postea monte Silicēse methemāchū Albiolā philistinā: & q̄dā alia posuerunt: atqꝫ ita hæc celebris & inclyta ciuitas illico mirūimmodū: & ultra q̄ credi pōt: creuit. Cuius qdem urbis cū multæ pateāt latissimæ & laudatissimæ cōmendatiōes: illa imprimis extat. Aliæ. n. q̄s accepisse: lectitasseqꝫ: aut a nobis ipsis per uarias orbis terraꝝ oras aspexisse ꝯtigit: celebres: gloriosæqꝫ uocanť. Hæc admiranda una est: cui tn̄ cœlestis aspirauit fauor: ut ipsa reꝝ natura cesserit. Cū certe mortaliū īgenio: opibus: manibusqꝫ qđ hūanitus dici pōt: iactis humi fundamētis cōditæ sunt. Hæc itra fluctuosos maris impetus: & medios pelagi uortices: q̄si regina in alias caput extulit urbes: per tot templa: tot regias amplissimasqꝫ ædes: turres naualia: portus assurgens: ut quæ ad unius urbis decorem collata sunt: multaꝝ ornamētis superesse queant. Eam nimiꝝ gentibus oībus tutā sedē cōe domiciliū & hospitale generis humani: receptaculūqꝫ ab īmortali deo īstitutā eē crediderim: cū eo tot opportūas fluminū deriuationes adeo cōmode adiacentes: quaqꝫ uersum regiones tot cingentiū littoꝝ quasi mœnia: uallūqꝫ ꝯspicio: quo ex mediterraneis locis fruges ac alia uitæ necessaria deuehanť: quo ita maritimi cōmeatus accipianť: ut nullos externaꝝ classiū nullos infestantiū ꝑdonū reformidaret incursus: quasi ad urbis incrementū & īperaturā ciuitatē superi auspices cœlū & cuncta concesserint: habet qppe hæc ciuitas ut Cassiodo. inqt: pro pauimento mare: pro muro aq̄s maris: & ꝓ tecto cœlū. Ibi. n. mare uoraginē quādā habet: cuius rei cām fluxus & refluxus semel in die contingit: tanta nāqꝫ est huius urbis amplitudo: tātaqꝫ dignitas: ut nō solū Aquileiæ patriarchatū ꝯsecuta sit: ueꝝ etiam inter ferocissimas gentes eo fastigii peruenerit: ut late mari: ac terris imperet: ac benignos oībus ac liberos sinus aperiat: quæ res efficit ut sine pr̄ia sese appellare debeat nemo: cū in hac ipsa: sicut his qui parentibus orbati sunt: eo adoptari pacto liceat: ut parui tpis cōsuetudine, bñficentia: comitatio filios cōstet fieri legitimos: nec nos in pn̄ia ꝑclarā regēdi Venetoꝝ conditionem: nō ꝓprias leges: non reꝝ gestaꝝ amplitudinē: non ipsas omni in belloꝝ genere uictorias: nō deniqꝫ ꝓpe diuinā admīstrationē ducti sumus: quod opus nō modo īmensum: sed ēt supra humanas uires esset: ueꝝ illud sūmatim attigisse satis arbitramur: ꝙ cū ꝑter magnas uirtutes illud imprimis Veneti accurate tenuerūt ut æq̄ssimi essent & haberenť: qppe qui nemini iniuriā: aut bellū intulisse cœperint. Addamus & illud quod uere huius urbis peculiare decus est: quod uniuersū reip: corpus ab eis semp ita curatū & in cōe consultum ut in aliq̄ parte tuenda ne reliqua unq̄ desertas omiserint: quæ res adeo ciuiles discordias & populares seditiones oīno auertit: ut huic urbi pn̄mo hoīum memoriā sine factionibus & intestinis cōtētionibus tam īmensum tam diuturnū genere licuerit imperiū: ut aūt in bellis inferendis semp tardissimi extitere Veneti: sic ab armis pro sua: amicorūqꝫ salute: dignitate: fortunis: īperio in alias nationes suscipiēdas nullus eos terror: nulla iactura: nullūqꝫ discrimen absterrere unq̄ potuisse: ē enī eis antiquus mox & sanctissima: ac singularis ī xp̄ianos beniuolentia: qua uere alterū italiæ columen toti gentium christianitati merito appellari licet. Nam cū prudentia: fortitudine: magnificentia: benignitate: clemētia: reliquisqꝫ uirtutibus antecellant Veneti: id enim sibi maxīe ascribunt laudi: ut hi qui eoꝝ quæ sunt cōmissi in pace securi degant. Sintqꝫ quā beatissimi: quot monstris terras & tyrānis ciuitates exonerarūt. Quod reges & principes alioꝝ fraudibus: & ui deiectos magnis sumptibus ac detrimentis regnis incolumes restituerunt. Neqꝫ illud reticere fas esse credimus: quod in dominoꝝ Venetoꝝ maximā redundat gloriam. Classem enim ducē. Nauarchis militibus remigibus oī teloꝝ genere instructam: quotannis emitttunt: quæ Maria: in singulasqꝫ sagaci lustret indagine: ut si maritimi usq̄ ꝑdones compateāt: eos insectenť: ꝓfligent: crucient: Tutum mare mercatoribus: cæterisqꝫ mortalibus reddant: ut iure ipsis Venetis optandum sit. Quod quidam ex nostris infrascriptis carminibus in eorum laudem perpulchre cecinit dicens. 5651

Gradu, Caprulas, Torcellum, Riuus altus, Methemāchu, Albiola

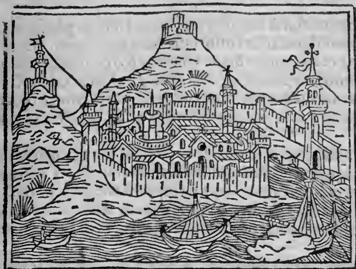
Dum mare delphinos: dum cœli clara tenebunt.
Sydera: dum gratas tellus dabit humida fruges:
Dum genus humanū sua deget sæcula terris
Splēdor erit toto Venetū celeberrimus æuo:

❧ Hæc itaqꝫ Veneta ciuitas: & si nūc in gloria extet: non tn̄ reꝝ humanaꝝ cōditionis adeo expers fuit: quin per singulas q̄sqꝫ ætates suos pertulerit humanos: de qbus infra locis & tpibus opportūis sigillatim diceť. Habuit nāqꝫ hæc celebris & inclyta ciuitas: uiros præter maritimoꝝ belloꝝ & mercaturæ in disciplinis oībus clarissimos: qui urbē abunde illustrarūt: quos cōmemorare operosissimum esset: eosqꝫ pro uiribus infra cōmemorabo: in hanc autē ciuitatē beati Marci euāgelistæ corpus ex 5660

pus ex

pus ex alexandria delatū maxima cū ueneratiōe excolitur:in cuius honore extructū est illud egregium templū in celebriore urbis loco urbi ꝑciosissima & pene iextimabilia recondita sunt.

5656 457

❡Ragusium Dalmatiæ ciuitas.

❡Ragusiū aūt Dalmatiæ ciuitas ab epidaurensibus Epidauro a Gotthis euerso auspicaci loco: hoc quoq; tpe & anno condit:quæ præ cæteris Dalmatiæ urbibus publicis & priuatis operibus magnifice est extructa:hēt & ipa naualia & portum optimū cathena clausum:cuius ciues cæteros Dalmatas & opibus & reliqs bonis atq; uirtutibus superant:qui cū liberi sint legibus:monbusq; istructi Venetorꝝ more:senatū:& magratus ac patriciorꝝ ordinē hnt a plebe distinctū:Patricii soli rempublicā ipsaȝ administrāt: plebs tamen suis rebus studet:& de publicis minime curiosa est.

5657 458 Leo huius nois primus.13.Constātinopolitanus impator:hoc āno Martiano defuncto eius loco ex græca natione suffectus impauit ānis.16.qui statim filiū suum eiusdē nois creauit Augu.Quo impante Ro.respu.magnas ptulit calamitates:subortis qbusdā tyrannis impiū ipsum usurpare conātibus.Gēsericus uandalorꝝ rex ex aphrica statim in Italiā nauigat Romanū iuasurus impiū:quod ubi Leo itellexit repēte Basilicū patriciū cū ualida classe in auxiliū Antheni principis Ro.mittit:qui ambo ꝯiunctis copiis ad populoniū Gēserico obuiā fiūt: hominēq; classe decernere cōpellūt:qui tādē ab ipsis supatus turpi fuga in Aphricā rediit: post hæc qdā noie asper pricius Constātinopolitanus cū duobus filiis Leonem hūc iterficere curauit:cui cū res nō successisset:apertū ei bellū mouit:sed cū Basilicus ei redisset.Asper cū filiis captus obtrūcat:qbus gestis ostrogotthaꝝ rex Theodemir:Hūnis superatis illincū seu sclauoniā uastare cœpit:nec quieuit:donec panoniā & messiam ꝓuincias obtinuit:Leo deniq; cū pacē cū ostrogotthorum rege fecisset:ualitudine correptus apud constantinopolim Leone ex sorore nepote impatore designato e uita decessit. Leo primus

❡Maioranus quidā patricius Ro.hoc āno maximino ꝑdicto tyrāno a Gēserico interfecto apud Rauēnā ab exercitu impator:Leone suadēte subrogat:& impauit ānis.3.qui cū iniuste nimiū iperium regeret.30.anno ab eodē exercitu ad Therdonā cisal.galliæ urbē interficit:& Seuerianus qdam surrogatus est:qui & ipse cū alanis inter benachū lacū & Brixiā uictoriosissime ꝯfligens ipsorum regē interfecit:Seueriano deinde defuncto Anthenius qdā Martiani impatoris gener suffectus est:qui ut ꝑfert gensericū regē cū basilico pricio cognato suo in aphricā repulit:& gernanduȝ narbonensem ꝑfectū in gallia tyrānidē exercere ꝑsumētē per duces suos supauit:& cœpit:atq; exilio dānauit:tandē cū ipator ex cōstantinopoli Olimbriū ducē suū in subsidiū ei misisset:depositis impialibus insigniis priuatā uitā se cōuertit:& imperiū senatui ppłoq; Ro.cōmēdauit:sed cū iterꝝ ad eūdē magratū soceri ope fuisset assumptus:ab eodē ēt paulopost carnifices & iterfectus & lacer atus est:cū impasset annis.4.Sed & ipse eius socer ipator post generi crudelē cædē.4.mē.acerbissimis cruciatibus cōsumptus est.Eo itē mortuo olymbrius dux a Po.Ro.ex Rauēna Ro.uocatus ipator occidētalis iperii appellatus:ipauit trimodo mē.4.& ita decessit:quo mortuo Glicerius qdam senator Ro.ipator cōstituit:sed a Ro.ēt postmodū deiectus Salernitanus eps mox cō stituitur.Et hæc de impatoribus Ro.cōstitutis Leone imperāte dicta sufficiant. Seuerianus ipator āthemus ipator Antenius iterato ipator socer ꝑdci impator olibrius iperator glicerius eps ipator salernitanus impator ꝯstitutus

❡Acephalorꝝ pessima heresis calcedonense consilium impugnantiū per hoc tps exoritur: qui iō acephali dicti eo quod sine capite.idest sine auctore habeantur:ut habemus in canone.24.q.3.ca. Acephali.Hi quippe duarum substantiarum proprietatem in christo negabant:unam tantum in eiusdem personæ naturam prædicantes. Acephali heretici.

5662 463 Hilarus papa natione Sardus pre Crispino post Leonem pōtificē sedit annis.6.mensi.3.& diebus.x.qui licet in multaꝝ rerum prurbationē fuerit:rem tñ diuinam nunq̄ prætermisit.Vnde & Gratiano referente:cōstituit: ut nullus litteraꝝ inscius in clericū ordinaretur:ut hētur in cañ.55.di.c.Pœnitētes.Instituit item ne pōtifices deinceps successorem sibi deligerēt:ut.8.q.i.c.Plæriq;.Quæ qdē istitutio ad oēs ecclesiasticos gradus pertinet:& postea per totū orbē sparsa est:hic cū eruditissimus hēret:tres epłas de fide catholica scripsit:tres synodos ꝯfirmātes.s.nicenā.Ephesinā & calcidonensem:duas ēt bibliothecas in urbe cōstruxit:& ad lunam in urbe monasteriū ꝯstruxit.Multa ꝑterea dona & q̄si ifinita tēplis obtulit. Deniq; cū oē tps in docendo admonēdo:& elimosynas faciēdo ꝯtriuisset:multosq; ꝑsbyteros diaconos epos creasset:uitam sanctissime finiuit:& iuxta corpus beati Laurē. in cripta sepellitur: & tunc uacauit sedes dies.x. Hilarus papa. 48.

❡Viri doctrinis excellentes.

¶ Victorinus natione aquitanicus insignis arithmetricus per hoc tps in precio existens ab hylario papa imitatus ratione pascæ ad cursum lunæ composuit. Eusebiū & Theophilū ac prosperum magistrum suum ea in re superans.

¶ Lupus teracēsis galliaꝶ urbis eps huius tpibus fuit & floruit: qui cū beato Hylario pōtifice xpianā religionē gētiliū & pelagianoꝶ opere pmū labefactatā mrtū iuuit: hic itaq; cū beato Germano antisiodorensi epo ēt ob hāc causam in britaniā missus fuit: ubi duobus &.50.annis sacerdotio uenerabilr functus est. Quo āt ānno obierit: nō satis ꝯstat. Eius uero festū.4.cal.augu.celebraf. 5678

¶ Theodorus præsbyter natione syrus: hō non mediocriter eruditus: per hoc tps librum scripturæ sacræ consonantia noui.s.& ueteris testamenti contra antiquos hereticos edidit: & postea zenone imperante diem obiit.

¶ Faustinus quidam in regno galliaꝶ eps in diuinis scripturis satis instructus hac tēpestate libruꝫ de spū sancto cōposuit. Aliud quoq; egregiū opus de gr̄a dei edidit. Item libellos plures aduersus arrianos & macedonianos: & aduersus eos qui in creaturis aliqd incorporeū esse dicūt. Itē epistolam in belli modū ad quēdā dyaconū græcum qui ad nestorianā impietatem abierat: extat & alia eius epistola pulcherrima ad dei timorē exhortatoria: ac plurima alia eius scripta: & ꝑpterea inter doctores egregios annumeratur.

Doctor egregius ħ appellaf

Simplicius papa.49.

Simplicius papa natione tyburtinus pr̄e Castino post Hylariū ponti. sedit ānis.15.men.1.& diebus.7. Hic a iuuētute sua nō mō simplex: sed & rectissimus ac timens deū fuit: qui & Gratiano referēte: multa ꝯstituit: & prio ut nullus inuitus in epm pœnitus ꝓmoueretur: sicut hēmus in cañ.74.di.c. Vbi ista: itē cēsuit ne clericus ullus possessionē alicuius bñficii a layco recognoscere ꝑsumeret: ut.16.q.6.per totū: quod postea qdē a Gregorio aliis q; pōtificibus cōfirmatū fuit: hic optimus pōtifex īfrascriptas in urbe basilicas ædificauit: & primo basilicā sancti Steph. pthomart. basilicā sancti Andreæ apłi nō longe a tēplo sanctæ Mariæ maioris: aliā quoq; basilicā sancti Stephani apd scm̄ Laurē. dedicauit: & ēt basilicā sanctæ Viuianæ martyris ad palatiū Lucinianū: ubi corpus ipsius uirginis repositū est: tādē cū Ro. ecclīā nō solū bonis īstitutis: ueꝶ ēt & donis pmis auxisset: pmosq; pſbyteros dyaconos: & epos creasset: decessit: & 7.no.mart. in beati Petri templo sepelitur: ac post sedes uacauit dies.26. 469 5663 5683

Lorica galea aurea clypeuꝫ aureuꝫ lancea Ron gladium caliburnuꝫ trigita regna

¶ Arthuꝶ britānoꝶ regem: & qdē cātatissimū per hoc tps regnū suscepisse ferūt: uiꝶ sane bellicosissimum atq; fortissimū: qui & lorica pulcherrima utebaf regi qdem tanto condigna. Sed & in capite aurea galea in qua draco sepultus uidebaf. Clypeū aureū præ se ferre faciebat: ī quo dei genetricis imago depicta uidebatur: ut eā semp aduocatā suā in memoriā in oī re reducere posset: lāceā ꝑterea noīe Ron arduā latāq; & cladibus aptā: quā qdem quocūq; ibat secū deferri faciebat: caliburnū ēt gladiū eū habuisse & portasse dicif: cū quo q̄dringentos: &.60.uiros uno ꝓlio eū interfecisse phibef: hunc ēt uiꝶ optimū & xp̄ianissimū fuisse ferūt: & ecclesiæ collabēti in gallia & britannia pmū subuenisse: necnō & catholicā fidē miꝶ imoduꝫ ampliasse: uñ & regiōes multas: franconiā: uidelicet: & Daciā: guasco. & Ger. eāobrē suo subiecit impio: tā multa ēt cōmisit ꝓlia: ut breui: ad.30.regna sibi uēdicauerit: quāobrē & rotūdā mēsam apud corimbiā ciuitatē instituit. Tandē cum in prælio multas hostium strages dedisset: & ipse uulneratus in insulam defertur: ibiq; constitutus: ut britonum tradunt historiæ inde sublatus: nūquā comparuit: quā & nūc usq; & britones expectare eum dicuntur. 5685 5687

Nusquā cōpuit

¶ Viri doctrinis excellentes.

¶ Genadius Cōstātinopolitanus eps: uir doctrina & lingua nitidus: hoc tpe īter ecclesiasticos doctores insignis fuit: qui inter cætera totū Danielē ꝓphetam ex integro ad uerbum cōmētatus est: Similiter & multas omelias composuit.

¶ Ioānem quēdā Antiochenū: ex grāmatico præsbyteꝶ factum: hac tempestate fuisse: & quædaꝫ ꝯtra eos: qui in una tantum substantia Christum adorandum prædicabant: scripsisse tradunt: ubi quasdam ex cyrili episcopi sententias incaute forte ab illo aduersus nestorē prolatas īpugnat: quod robur thimoteanis heresibus addebant.

Zeno hisauricus

Verina zenonis huius socrus basilicus fit īperator mariagena uxor zenonis īpatrix

Zeno hisauricus.14. Cōstantinopolitanus īpator a Leone añ mortē Augustus cū filio declaratus: īpauit ānis.17. Leo enī ut dictū est: ualitudīe correptus: primū nepotē suum ex Mariagene sorore sua filiū noīe Leonē īperii successorē designauerit: qui puer cū paucis diebus īperasset: hūc Zenonē patruū suū ꝓpria manu coronatū īpatorē fecit: sed cū paulopost in calcidonē prexisset. Verina socrus sua basilicū ducē uiꝶ strēnuū fratrē suū in Cōstantinopoli impatorē appellauit: quod audiens Zeno hisauriā se ꝯtulit: malens cū Mariagene uxore sua exulare: q̄ rēpu. pturbare: cuius fugā libēter basilicus suscepit: ueꝶ cū ciuitas Constātinopolitana eius heresēs: & turpitudīes ferre nō posset: zenonē in urbe reuocauit: q reuersus basilicū cognatum & eius filiū: quē Cæsarē fecerat: atq; uerinā eius socrū in cappadociam relegauit: itenm uero Odoacer cū magna Tucilingoꝶ & heruloꝶ manu Italiā īgressus horestē militiæ magm̄ apud papiā supatū & captū placētiā pducēs ibidē uniuerso spectāte ppło īterfecit. Zeno āt italiæ calamitatē miseratus. Theodoricū gotthoꝶ regē iā antea apud se suosq; ꝑdecessores in honore hitū contra Odoachꝶ cū īgētibus copiis in Italiā mittit: q horestē Odoachri prēꝫ & ducē suū supauit: cūq; etiā ꝯtra Odoachrē: seu Odoachꝶ sæpius ꝯflixisset: illū tādē in Rauēnā urbē obsedit: & eo īpulit: ut eū 474 5673

ẽt iperii sociũ accipet:qd & fecit:ue℞ seqnti die Theodoricus ip̃ꝫ Odoachrẽ:& eius filiũ ꝯtra fidẽ datã iterfecit:& postea nemine ꝯtradicẽte totius Italiæ ĩpio potitus. Tãdẽ & hic Zeno cũ mltas cõ didisset leges & bulgari uniuersam thraciã deuastarent:ne eis ꝓpter recessum Theodorici resistere posset:uisa etiam maxima Constantinopoli conflagratione dolore animi morbum contraxit: ex quo paulopost uitam finiuit.

5678 479 ¶ Clodoneus qntus:ut fertur Franco℞ rex:hoc ãno childerico eius patre morte sublato in regnũ successit:& regnauit ãnis.30.uir utiq; pot ens & armis strẽnuus:qui Theodoricũ solũ ex cõcubina hñs filiũ:chrotildẽ chilperici burgundio℞ Regis filiã forma elegãtissimã & xpianissimã duxit uxorem:cuius sororẽ patruus eius Gundebãdus burgundiæ Rex exilio dãnauerat:& utrũq; eius patẽtem necnõ & duos frẽs:ac ẽt Godesillũ eius patruũ gladio obtruncauerat:hæc itaq; chrotildis regina facta:mox uir℞ suũ Clodoneum regẽ diui Remigii remensis epi interuentu ad catholicã fideꝫ cõuertit:clodoneo ipsi baptismũ suscipienti & dicenti.Mitis depone colla:Sicamber adora qd incendisti:incendeq; qd adorasti:ꝑcepta igit̃ baptismi grã:ꝓfestim Franco℞ regnum in imensuꝫ auctum est.Et ꝑpea Anastasius ĩpator cũ eius famã atq; uirtutes ĩtellexisset:repire coronã aureã gẽmis ornatã cum tunica & baltheo eidẽ ex Constãtinopoli in galliã transmisit:a quo die & consul & impator designatus:trabea ẽt ꝯsulari indui meruit. Ac deinceps Romanũ imperium:qd duduꝫ apud Cõstantinopolim in amplum fuerat:indies minui cœpit:& franco℞ Regnũ augeri. Clodoneus itaq; parisiorum urbem regni sui caput etiam constituens:inde uniuersos expulit hereticos & catholicos introduxit.

5683 484 FOelix eius nois tertius natiõe Ro.patre Fœlice p̃sbytero ex regione fasciolæ:btĩ Gregorii papæ attauus:post Simpliciũ pontificẽ:sedit annis.8.mẽ.xi.& diebus.19.uir utiq; optimus:qui inito põtificatu statim ex græcia religionẽ accepit. Pet℞ euthicianũ:queꝫ antea diximus ob heresim in exiliũ fuisse pulsum ab Achatio Cõstantinopolitano epo esse reuocatũ:unde ꝯcilio ꝯgregato Fœlix põti.hic auctoritate sedis ap̃licæ Pet℞ hereticũ & ipsuꝫ Achatium epm dãnat. In eo itẽ ꝯsilio ꝯstituit accusato apud iudicẽ semp pp missionẽ darent̃ induciæ:ut habet̃ in cañ.2.q.c.De induciis. Cõstituit ẽt ut ecclesiæ ab ep̃is cõsecrarent̃:ut de ꝯse.di.i.c. Si non alii.hic basilicã beati Agapyti martyris nõ longe ab ecclesia scĩ Laurẽ.ædificauit:& cũ bis in urbe Ro.sacros ordĩes celebrasset:ubi p̃sbyteros.8.&.20.dyaconos.5.ep̃os per diuersa loca numero.30.creauit:morit̃:& in ecclesia beati Pauli sepelitur. Cessauit tunc ep̃atus dies sex. fœlix papa.50.

5685 486 ¶ Conciliũ aurelianense tertiũ tẽpestate hac clodonei regis iussu indicit̃:qd qdẽm scũs Mellanius ꝯgregasse dicit̃:quo in loco ẽt q̃ttuor alia ꝯcilia ꝯgregata fuissent:scribit̃ primuꝫ sub btõ Syluestro papa:auctore Marino ep̃o:scdo auctore Aureliano ep̃o: Tertiũ hoc idẽ Mellanio ep̃o auctore:q̃rtum auctore Albino andagauensi ep̃o. Quintum honorato bituriensi ep̃o auctore quod ꝓbat̃ in Decretis.15.di.c.Sexta synodus. Quattuor ꝯcilia aurelianis ꝯgregata fuisse scribit̃

¶ Rauennati reges.

5687 488 ¶ Theodoricus Theodemiris ostrogottha℞ regis ex arilena ꝯcubina filius.16.ĩperii zenonis anno italiæ totius dñ̃o potitus est:& regnauit annis.25.uir oĩum barbaro℞ mitissimus:qui & si Rauẽnatem urbẽ regni sui sedem fecerit:urbẽ tñ Romanã quoad potuit honorauit. Nã & Octauii sepulchrũ exornauit:& spectacula de more exhibuit:& alia ædificia publica & basilicas multas extruxit: nihilq; omisit:qd ad optimũ principẽ pertineret. Et ut regnũ suũ aliqñ stabiliret: Clodonei Frãcorũ regis filiã noĩe andeflenã uxorẽ duxit:& sororẽ honorico Vandalo℞ regi:& alterã alarico uesogotha℞:Tertiãq; gundibato burgondionũ regi in matrimoniuꝫ copulauit: Indeq; paulopost Clodoneo Frãco℞ regi socero suo bellum intulit grãde:eo quod alaricũ uesogottha℞ regẽ gene℞ suũ interfecisset:& uasconiã partem regni sui occupasset:ac gallis ingenti ꝑlio supatis uasconiã iterato recepit:receptãq; pro almerico puulo alarici filio donec adolesceret:gubernauit:his optĩe gestis ut erat ingentis aĩ & potentiæ uir ẽt siciliã:dalmatiã:liburniã:illyricũ:narbonẽsem galliã:atq; burgũdiam suo subiecit imperio. Tridentinã postea urbem in alpibus positã pulchro cinxit muro:& italiam oẽm ab externo hoste tutatus est. Collocatisq; herulis in extremis italiæ ptibus apud augustã ꝑtoriã interfecto Odoachre alium regẽ dedit:quẽ adhuc adolescentẽ i adoptiuũ suscepit filiũ. Hic Boetiũ:& Symachũ ꝯsulares uiros Romanos ob suspitionẽ affectatæ libertatis exilio primũ damnauit:& postea interimere fecit. Cũq; in arrianã postmodũ heresim declinasset: Ioãnẽ papã & nõnullos alios catholicos apud Rauẽnã in carcerem trusit:ubi eum cum aliis multis inedia atq; aliis suppliciis interire fecit. Sed hanc sæuitiã dñs nequaq̃ permisit inultaꝫ, Quia Ioãne papa mortuo: & ipse post septuagesimũ diẽ appoplexi correptus statim hereticus expirauit:cuius aĩam Gre.ĩ suo dyalogo referẽte heremita qdã in lyparis in ignẽ uidit imersam:huic ãt Theodorico athanaricus eius ex filia nepos in regnum successit. Athanarico ãt Theodatus suffectus est. Quo deiecto uitigis regnum accepit:sed eo a Bellisario capto & iustiniano impatori p̃sentato regnũ iterato in ĩperii ditionem cessit. Tridẽtinã urbeꝫ muris cĩxit Athanaricus rex theodatus rex Vitigẽs rex

¶ Burgundionum regni finis.

¶ Gundebandus ultimus Burgundionũ rex: Chrotildis reginæ franco℞ patruus per hoc tp̃s ĩterfectis fratribus suis:regnũ oẽ occupat:sed quãtũ regnauerit ignorat̃ qppe Gũdiocho eius p̃re defuncto:q̃ttuor eius filii hæredes in regno sunt instituti:sed hic reliqs eius fr̃ibus ĩterfectis cum ea℞ ꝯiugibus ac filiis duabus tñmodo fr̃is filiabus:uidelicet Sedelena:& Chrotildi sup̃stitibus regnuꝫ oẽ

solus obtinuit. Qui regno in pace adepto: ꝯfestim in Italiā per domusule mōte agri Nouariēsis ingreditur: & magnas strages Nouariēsibus: Comensibus: Vercellensibus: Taurinēsibus: atq; eporediensibus dedit. Quo absente clodoneus frācoꝝ rex statim chrotildem eius neptē chilperici filiā per internuncios pertentare fecit: an se in uiꝝ suum hēre uellet: cui cū libētissime id facere optaret: raptā uxorem duxit: & paulopost duos ex ea filios suscepit. Cūq; postea clodoneus uxoris hæreditatē ab ipso Gundebādo expostularet: nec obtinere posset: aduersus eū bellum mouit: & ciuitates oēs iter lygirim & sequanam fluuio sitas: suo statim cōquisiuit ipio: cūq; ꝙ reliquū superfuerat bello ēt sibi uendicare tentasset: interueniente chrotildi pacem ꝑstitit: paceq; ꝯfecta. Gundebādus ad confirmandum regnū suum Theodorici prædicti italiæ regis filiam duxit uxorē: & ex ea mox filiū suscepit. Quæ cū nouercam se ut uideret eius filius post mortem patris regnare posset: priuigno sigismundo insidias tetendit: & tandem ueneno eū sustulit. Mortuo deniq; clodoneo Frācoꝝ rege: hic filiis clodonei molestus esse cœpit: qui matris chrotildis ꝑsuasionibus stimulati maximo exercitu cōparato in eum mouent: quo fuso ac supato eius regnū in Frācorum regnum cessit.

Patarini arriani heretici pessimi

¶ Vnericus genserici uandalorum regis filius: hoc anno patre defuncto apud aphricam uandalis regnare cœpit: & regnauit annis. 8. Qui patarinis arrianis fauens catholicos persequi non destitit: & die una ad quattuor millia nongentos septuaginta sex xpi cōfessores diuersis suppliciis eum interfecisse dicitur: quoꝝ cum multi essent ecclesiaꝝ episcopi: præsbyteri: & dyacom associatis sibi fidelium populoꝝ turbis pro catholicæ cōfessionis defensione in horribilē heremum primū exilio trusi. Ad extremū. 4. idus octob. uariis cruciatibus afflicti: martyrium cōsumauerūt: inter quos Cyprianus & Fœlix dñi nostri sacerdotes præcipui & primicerii fuere: quo aūt genere mortis hic Vnericus obierit: non satis constat. 489 5688

¶ Viri doctrinis excellentes.

Letania tum iué tor: uide licet minoꝝ.

¶ Mamerus Viennensis episcopus: hisdem temporibus ob sanctitatem atq; doctrinam magno habetur in precio: qui inter cætera suæ uirtutis monumenta: primus supplicationes quas græci letanias uocant: instituit: & hoc q̄ maxime propter frequētes terræmotus: qui tum gallias acerbissime molestabant: atq; uexabant: ac ꝓpter bestiarum quarūdam incursiones: quæ tunc populū suū plurimum cōtriuerant: & hæc quidem letaniæ minores dicunť ad maioꝝ differentiam: quas magnus Grego. in sancti Marci festo instituit.

¶ Remigium ēt remensem episcopum: & quidem doctissimū atq; sanctissimum: per hæc tēpora floruisse constat: eo ꝙ clodoneum Francorum regem cum innumerabilibus Francis baptizauerit. Qui præter sanctitatem maximam cum in diuinis scripturis præclarissimus haberetur: cōmentarios perutiles in nouo & ueteri edidit testamēto. Septuagīta & eo amplius annos cū in ep̄atu explesset: īter cætera suæ sanctitatis miracula facta: puellā a morte corporis suscitasse legitur. Obiit āt anno domini. 468. calen. octobris.

Anastasius

ANastasius. 15. Constantinopolitanus impator post zenonem imperauit in oriente tantum annis. 36. hic Clodoneo Francoꝝ rege: eo ꝙ eugonisinam & burdegaliam ciuitates celebres a uesegotthis: qui arrianam heresim tenebant: abstulisset: ꝓciosam (ut diximus) trāsmisit tunicam: eumq; patricium creauit. Sed postmodum per Achatium cōstantinopolitanum episcopum corruptus: factus est hereticus. Eam ob rem cum ab Ormisda pōtifice Ro. per legatos moneretť: ut ab euthicetis heresi discederet: iratus ꝯfestim oratores ab urbe eiecit: dicens nos & pontifici & aliis iubere uolumus: nō aūt iuberi. Et ꝑpea paulopost suis oībus astātibus principibus: ut sceleris & supbiæ pœnas daret: ictu fulminis interiit. 490 5689

gelasius papa. 51.

GElasius eius nois primus papa: natione apher: patre Valerio: post Fœlicem ponti. sedit annis. 4. men. 8. & diebus. 17. hic uir sanctus fuit: qui ut ad pontificatum assumptus fuit: mox manicheos in urbe depræhensos exilio dānauit: eorūq; libros quoscūq; inuenire potuit: apud basilicam sanctæ Mariæ maioris publice cōbussit. Deīde diligens: quæ dei sunt: multa constituit: quæ ad ecclesiasticū cultum pertinebant. Et primo ut nullus bigamus ad sacros ordines: nisi de licentia sedis apostolicæ promoueretť: ut habetť in cañ. 52. di. c. Nam confidit. Voluit item ut seruus clericus factus seruituti etiam permaneret obnoxius. 54. di. c. Frequens. Statuit item: ut nullus membro mutilatus: aut carens oculo ordinaretť præsbyter. 55. di. ca. si euangelica. Vtq; episcopi a suo tantum metropolitano: & ipse ab eis ordinaretur. 64. di. c. Qui per ambitiones. Censuit etiam: ut clericorum ordinationes quater in anno de cætero fierent: & die sabbati tantum. 75. di. c. Ordinationes. Distinxit quoq; gradus: per quos uoluit: ut si quis ad episcopatū ascenderet. s. ut primo hostiarius fieret: deinde lector: exorcista: acolitus: subdyaconus: dyaconus: ꝑsbyter: & demum episcopus: ut. 77. di. c. Illud nos. Constituit præterea: ut inimici & suspecti in iudicio ab accusationibus repellerētur. 3. q. 5. c. Omnis qui. Vetuit item huiusmodi Decreto seruis: ne omnino testamentum condere possent: ut. 13. q. i. c. Frater & coepiscopus. Mādauit itē sacerdotibus celebraturis: ne corpus unquā sine sanguine conficerent: ut de conse. distī. ii. ca. Comperimus. Eodēq; Decreto uetuit alias consecrationes sine missa fieri posse de ꝯse. distī. i. c. Omnis. Hunc ēt preces ordinasse ferunt: quas in prima diei hora in ecclesiis dici mandauit. Hymnosq; multos ad imitationem diui Ambro. cōposuit: quos in singulis diei horis uoluit decātari: ut hētur. 5. di. c. Cōuenit. Hic cū esset doctissimus: uir quinq; libros ꝯtra Euthicen & nestorium edidit: & duos ꝯtra Arrium: orationes

Ordinatiōes sacras quater in anno d̄ cætero fieri īstituit

Ne corpus xpi sine sanguīe ꝯficeretur

Libros huiꝰ cōmemorat

tiones etiam nonnullas elegantes grauesq; habuit:epistolas quoq; prætetea ad amicos & domesti cos fidei non minus graues q̃ doctas scripsit.Gradualia insuper & tractatus alleluia ac p̄factiones multas cõposuit.Basilicas deinde plurimas in urbe dedicauit:clerum quoq; amauit & auxit:nec-non & pauperes fouit:ac fideles omnes mira pietate:ac charitate cõplexus est:atq; Romanā ciui tatem a multis periculis tutatus est.demum cum præsbyteros duos.&.30.& dyaconos.22.& episco pos per diuersa loca numero.67.creasset.ii.calen.octobris naturæ satisfecit:cuius corpus in basilica beati Petri conditum fuit:eoq; mortuo sedes uacauit dies septem.

¶ Apochriphi libri.

5693 493 ¶ Is p̄terea dignissimus pontifex exustis(ut p̄ fertur)manicheorū libris ad tollendā leuitatis & infamiæ notā subsanationisq; ecclesiæ catholicæ occasionē:hoc etiā memoriæ dignū peregit opus. Qui cū innumerabilia scripturaꝝ tā hereticoꝝ q̃ catholicoꝝ haberentur opuscula: granū a paleis separauit:& quæ sanctorū patrū scripta erāt recipiēda ab ecclesia declarauit:q̃ qdem locis suis hoc in opere diligenti cura mandauimus:qui uero libri īter apochriphos forēt deputādi:ipse gratiano testante ostēdit:sicut etiā ad uerbū habetur in decretis.15.di.c.Scā Romana ecclesia:ubi sic ait: Artimiensem synodū a constantio Cæsare Cõstātini magni Augusti filio cõgregata mediante thauro p̄fecto extunc & exnunc in æternū confitent̄ esse damnatā:deinde itinerariū nomine Petri: qđ uocatur sancti clementis libri numero.12.apochripha:actus noīe Andreæ apostoli apochriphi: & actus noīe Thomæ apostoli libri numero.10.apochri.Itē actus noīe petri:alius apochripha: actus nomine Philippi apostoli apochri.euangeliū noīe Thadei apochri.euangelium noīe Barnabæ:& euangeliū nomine Iacobi minoris:& euāgeliū noīe Petri apostoli:& euangelium Thomæ apostoli:quo utunt̄ manichei:& euāgeliū noīe Bartholomei apostoli:& euangeliū nomine Andreæ apostoli:& euāgeliū qđ falsauit Lucianus p̄sbyter.Euāgelia hæc omnia apochripha exceptis euāgeliis Matthei Marci Lucæ Ioannis.Itē liber de īfantia saluatoris:& de Maria & obstetrice apochriphi liber q̄ appellat̄ pastoris apochri.Libri oēs quos fecit Lucianus filius diaboli apochriphi: liber qui uocat̄ fundamentū apochri.& liber qui uocat̄ thesaurus:& liber de filiabus adæ: & liber qui appellat̄ teclæ:& pauli apostoli apochriphi sunt:liber q uocat̄ nepotis:& liber puerbiorū q ab hereticis conscriptus est:& sancti Sixti noīe p̄notatus apochriphi sunt:reuelatio quæ uocat̄ Thomæ apostoli & reuelatio q̃ dicit̄ pauli apostoli:& reuelatio quæ dicit̄ Stephani apochri.sunt:liber q uocatur assumptio sanctæ Mariæ uirginis:& liber qui pœnitētia adæ apochri.Liber qui uocat̄ gigantes:q cū dracone post diluuiū pugnasse ab hereticis cõscriptus dicitur apochri.liber q uocat̄ testimoniū Iob: & liber q dicit̄ pœnitētia origenis:& liber q uocat̄ pœnitētia sancti Cypriani:& liber qui uocatur pœnitētiæ Ioānis & Mambre.& liber q dicit̄ sortes apostolorū oēs apochri.sunt: liber qui dicitur phisiologus ab hereticis cõscriptus: & beati Ambrosii noīe p̄notatus apochri.historia Eusebii Pāphili.& liber q̃ uocat̄ canones sanctorū apostolorū apochri.Opuscula Tertuliani Lactātii aphricāi posthumii & galli apochri. Opuscula montani: priscillæ: & maximillæ apochri. Opuscula Fausti & manichei:& opuscula alterius clementis alexādri tharsensis Cypriani arnobii fausti ridigiensis galliaꝝ apochripha.Opuscula frumēti Ceci Antonii & Cassiani galliarū præsbyteri:& opuscula uictoris pictabioniēsis. Et opuscula centonæ de Christo uirgilianis compaginata uersibus: & hæc oīa apochripha sunt.Epistola Iesu ad abagarū regē & itē Abagari ad Iesum apochripha.Scriptura quæ uocat̄ ꝯtradictio apochri.passio cyri & iulitæ:& passio sancti Gregorii martyris apochripha.Filateria oīa q̃ nõ angelorū:ut nõ nulli cõfugiunt: sed dæmonū magis arte cõscripta sunt.Hæc & similia q̃ Symon magus Nicholaus cherintar Martiõ Basilides Ebion Paulus samaritanus photinus Bonosus:& q similiter errore decepti sunt:mõtanus quoq; cū suis obscœnissimis ac seq̄cibus apollinaris Valētinus māicheus.Faustus aphricanus:Sabellius Arrius macedonius Eunonius nonatus donatus Eustasius Iouinianus pelagius Iulianus elamēsis: priscillianus ad hispaniā nestorius cõstātinopolitanus maximus unicus Iapecius dioscorus euthicianus Petrus & alius Petrus:qbus unus alexādriā:& alter maculauit antiochiā:Acharius ꝯstātinopolitanus cū ꝯsortib⁹ suis:necnõ & oēs eoꝝ discipuli:uel scismatici docuerūt:uel scripserūt:quoꝝ noīa minime retinēt̄:nõ solū repudiauerūt:ueꝝ ēt ab oī Ro.ecclesia catholica & apostolica elimīata:atq; cū suis auctoribus:auctorūq; seq̄cib⁹ sub anathemate īdissolubili uīculo ī æternū ꝯfitemur(ī qt)eē dānatos. Oēs hereticos hic unu; post aliū noīat q sunt nūero.32.

¶ Apochriphus itaq; dici potest latine absconditus uel abditus. Nam componitur ex apo præpositione quod est de:& chrysis secretum:quasi occultus: ut prænominati libri: de quibus eorum ueritas occulta est.i.dubia:quia non bene patet:uel occultum habet auctorem: quia eius doctor ignoratur:uel dicitur ab apo q; longe significat & chrysis:quod est iudicium:quasi longe a iudicio quia non potest certum haberi de eo iudicium siue de ueritate siue de auctore.

¶ Michaelis archangeli reuelationem Gelasio isto pontificante apud apuliam in monte gargano.iii.cal.octobris factam fuisse tradūt:ubi & postea templum miris ædificiis extructum fuit: eoq; loci ob deuotionem:tantam populorum frequentiam singulis annis conuenire dicitur:ut non solum christiani:sed & infideles quoq; ad patricium sancti angeli implorandum frequentent.

¶ Epiphanius episcopus uir diuina humanaq; sapientia prudentissimus: his quoq; temporibus apud Theodoricum regem propter eloquentiam & sanctitatem magno in precio habitus est.

Cuius auctoritate & sanctitate italia a barbaris uexata liberata est.

Anastasius Papa 52. ANastasius eius nominis secundus papa natione romanus: patre fortunato: post Gelasium pontificẽ: sedit anno uno men.10.& diebus.24. hic cũ primũ Bonus & catholicus haberet ab Achatio seductus fuit: uerũ dum occulte eũ reuocare tẽtasset: clerũ se alienauit eoq; fessum a cõmunione maxime subtraxit: hanc obrẽ ut etiã Gratianus testatur: diuino nutu morbo statim correptus est: & cũ in laterina eẽt: ut naturæ necessitati obtẽperaret: ĩtestina effudit: ut habemus in canone decimanona distinctione capitulo Anastasius. Is itaq; secundus papa ĩfamis fuit: Cõstituit tamẽ ut nullus clericus pp irã uel odiũ in ecclesia officiũ suum ĩtermitteret missa excepta: Excõmunicauit etiã primo Anastasiũ imperatorẽ: eo q2 achatio heretico faueret: & hæc de Anastasio isto dicta sufficiãt: quin etiã in septembrio mẽse semel ordinationibus celebratis duodecim præsbyteros: & episcopos sexdecim creauit: atq; ita tertiodecimo calen. decembris in basilica beati Petri sepultus fuit: & post uacuit sedes dies sex. 495 5694

Secundus hic papa ĩfamis fuit

Symachus Papa 53. SYmachus papa natione sardus: patre & ipso fortunato post Anastasiũ nõ sine magna discordia põtifex creatus: sedit annis.15.men.6.& diebus.22. Cũ.n.hic in lateranẽsi palatio ordinaret. Laurentius qdã in æde beatæ uirginis: q̃ noua dicebat ab alis per cõtẽtionẽ põtifex subrogatus est. Res aũt cũ apud theodoricũ ageret. Symachus hic in põtificatu cõfirmatus est: sicut etiã Gratianus in canone meminit.s.17.di.c.Cõcilia. Qui cõfirmatus hac clementia in Laurentiũ usus est: ut ipsum Nicerinis episcopũ dederit. Post q̃ttuor deinde annos iterũ maxima altercatio in clerũ surrexit: & hoc pter crimina simacho obiecta: qa Romani pace fastiditi Laurentiũ reduxerũt: & sextũ dissidiũ fecerunt. Rex autẽ Theodoricus canonũ ecclesiasticoꝝ ignarus. Petrũ quondã altinũ episcopũ e Rauẽna Romã misit: q utroq; põtifice deiecto se põtificẽ fecit. At symachus centum & uiginti episcoporũ synodo congregata: de obiectis criminibus cõstanti aĩo se purgauit: ac petrũ Laurentiũq; maloꝝ oĩum capita relegari obtinuit. Symachus itaq; cum gloria & honore restitutus: cõfestim manicheos ab urbe expulit: & eorũ libros iteꝝ publice cõcremauit. Et postea basilicas multas: aut ornauit: aut a fundamẽtis erexit: Cõstituit autẽ sub anathematis pœna ut nemo adhuc uiuente papa de electione futuri põtificis p̃sumeret loq: sicut habemus in canone.79.di.c.Siquis: mandauit quoq; clericis: ne cũ mulieribus nisi cũ consanguineis in una eadẽq; domo cohabitarẽt: ut.81.di.c.Volumus. Cõstituit item ut diebus dominicis: & in martyrũ natalytiis Gloria in excelsis deo: in missis semper caneretur: fuit hic pontifex pauperum & maxime episcoporum ac clericorum amator: quibus in aphrica & sardinia exulantibus pecunias & uestes pro posse ministrauit: multos quoq; captiuos in diuersis prouinciis multa pecunia redemit. Tandem creatis.92.præsbyteris: dyaconis.16.& episcopis per diuersa loca numero.117. moritur: &.14.calen.augusti.in basilica beatri Petri sepelitur: & uacauit sedes dies.7. 497 5696

Viri doctrinis excellentes.

Fulgẽtius natione apher rupensis eps & p̃clarissimus doctor. his tẽporibus floruit: qui ex aphrica cum innumerabilibus catholicis in Sardiniã a Torsimundo uandalorũ rege ob catholicæ fidei defensionem exulatum missus: corpus sanctissimi patris nostri Augustini: ac alias nonnullas sanctorum reliqas secum detulit: ubi & qd' reliquũ uitæ suæ fuit tẽpus: consumpsit: Ibidẽq; constitutus nihil prætermisit: qd' ad uere christi fidẽ pertineret. s. p̃dicando: docendo: monendo: & libros cõponendo. E qbus libris a se editis: hi præcipui sunt: uidelicet ad euticianũ de remissione peccatorum lib.3.ad Donatum de fide li.1.De mysterio mediatoris li.2.De p̃destinatione & qbusdã alis quæstionibus li.3.Cõtra obiectiones Torsimundi regis arriani li.1.de cõtinentia coniugatoꝝ seruanda li.1.ad eandẽ de oratione li.1.ad eugippũ de charitate habenda li.1.ad Theodoꝝ senatorem li.1.ad Venantium de pœnitẽtia & indulgentia liber unus: Orationes quoq; multas habuit ad populum: elegantes quidem & graues: & præsertim de natiuitate domini: & de beato Stephano martyre. 499 5698

Corpus diui augu.i sardiniam trãsfert Libros huius cõmemorat

Hegesippus uir fortissimus: p hæc tpa ĩ p̃cio existẽs ẽt ecclesiã dei plurimũ iuuit: Hic cũ religiosissim⁹ haberet ẽt mõachoꝝ reglas accurate ꝯposuit: & sci seuerini abbatis uitã elegãti stilo ꝯscripsit.

Genadius massiliensis episcopus uir græca latinaq; lingua eruditus: & ipse tempestate hac diligens patris nostri augustini imitator: librum de dogmatibus christianis composuit: & ibidem quid cui ad salutem necessarium esset: declarauit. Item diuum Hieronymum imitatus librum de uiris illustribus edidit: multaq; præterea ipso referente de græco in latinum transtulit.

Symachus patricius ac senator romanus & philosophus insignissimus: hisdẽ tẽporibus cũ Romæ clarissimus haberet a Theodorico rege ob suspitionẽ affectatæ libertatis: apud papiã exilio dãnat & in carcere p aliquod tẽpus trudit. Deinde ab exilio reuocatus diris suppliciis tãdẽ ĩterfectus est: hunc nanq; romanã rẽpublicã sua sapientia: suisq; scriptis plurimũ illustrasse dicitur: eo q2 librũ epistolarum elegantissimarum scripserit: a quo & nos hãc celeberrimam excerpsimus sententiã.

Sẽtentia notabilis Semper natura æqualibus gaudet: & tunc familiare sibi est omne quod simile est.

Boetius ancius manilius seuerinus christianissimus uir & consulari dignitate ĩsignitus: poetaq; ac philosophus celeberrimus symachique p̃dicti gener: hisdẽ quoq; tpibus Romæ clarissimus fuit: hunc iõ mãiliũ uocãt eo q2 a mãilio torq̃to originẽ duxisse tradãt: q cũ uere catholicus eẽt (nec Arrianis ẽr p̃sæpe rogatus) obtẽpare uellet: & ip̃e a theodorico rege sub uelamẽto affectatæ libtatis: post 500 5699

socerum

socerū suū Ticinii exulare iubet: & postmodum instigantibus hereticis perpetuo carceri damnat. In qua quidem calamitate constitutus ad recreandū animū suum cum in mathematicis doctissimus eēt: chiterinū e neruo primus excogitauit & excidit: qd' quidē modernis tēporibus musicis celebre instrumentum habetur: ibidem quoq; cōstitutus ad multorum utilitatem præclarissima atq; innumerabilia quasi edidit opuscula: & quæ ad manus deuenere nostras hæc ipsa sunt.

Chiterini istrumenti musici primum inuentū

De cōsolatiōe philosophiæ	li.5.	Incipit: carmina q.	De diffinitiōib⁹	li.i.	Incipit dedi.
De xp̄iana fide ad Ioānē	li.i.	Christianam fidem	De disciplina sco.	li.i.	Vīa nouit
De trini. ad symachū p̄dic.	li.3.	Inuestigatā diu	De diuisionibus	li.i.	Q̄ d magnos.
De duabus naturis xp̄i	li.i.	Anxie te quidē	De musica	li.i.	Omnē quidē
De unitate christi	li.i.	Vnitas est q̄ una	De topicis dr̄iis	li.3.	Oīs ratio
De hebdomadibus	li.2.	Postulas ut ex hebdomadibus.			

¶ Pleraq; etiā ex Aristotele transtulit: eaq; cōmentatus est: Edidit quoq; & librum: ut fertur quem de hebdomadibus intitulauit: hymnos etiā ad qnquaginta cōposuisse dicit: inter quos ille p̄celluit qui īcipit: O pater deus deitas: hūc deniq; uirū optimū & sanctū Theodoricus rex cū in sententiam suā oīno flecti nō posset: arrianorū rabie cōcitatus post lōgū carceris squalorē imperāte iustino seniore augusto. anno scilicet domini nostri quingentesimo & uigesimo apud papiam pro catholica fide occidi iussit: cuius corpus ibidem in diui augusti templo adhuc habetur conditum. Et sunt qui dicant eum in cathalogo sanctorum eā ob rem fuisse relatum: & sanctum Seuerinū uocitatū.

5701 502 ¶ Lotharius alias clotharius sextus frācorū rex hoc anno clodoneo rege defuncto regnū suscipiēs regnauit in gallia annis. 51. Clodoneus enim post se q̄ttuor reliqt filios: tres. s. legittimos Clodemirem uidelicet & clothariū childebertū atq; theodoricū naturalē q̄ īter sese regnū a patre occupatū eq̄s portionibus diuisere: Clodemiris aūt natu maior statim deficiēs duos filios infantes post se reliquit: quos cū clotildis mater & eorū auia unice diligerent: in regno siue in patris portione q̄ fuit ī burgundia & alemania usq; ad italiā enutrire curarunt: qd' perpēdēs clotharius hic & childebertus frater statim īfantes suscipiūt: & terræ allisos īterficiūt: qbus interfectis Theodebertus theodorici p̄dicti filius p̄clarus adolescens cū childeberto patruo suo in hūc lothariū cōiurarūt: qbus ad prælīū exeuntibus clotildis mater eos composuit: & childebertus cū lothario isto ī hispania cōtra gotthos arrianos exercitū ducere hortata est: qui illo accedēs: stati cæsaraugustanā ciuitatē obsederūt. Theodebertus autem p̄dationibus assuetus in italiā ueniens: liguriā nostrā omnē mox obtinuit: ibidēq; præda magna ꝯquesita in galliā rediit: mortuo deinde childeberto fratre minore: clodotharius iste regnū omne obtinuit: q ut regnū etiā cōfirmaret: filiā chlotismundā Albonio lōgobardorū regi potētissimo uxorē dedit: hic deniq; apud parisius moriēs cū etiā theod eberti nepotis sui regnū obtinuisset: quattuor filios scilicet Arimpertum: guntauinium: Chilpericum: & Sigipertum post se reliquit: qui postea inter se totum regnum concorditer diuiserunt.

Sanctus Seuerinus
Clodemiris
Clotharius
Childebertus
Theodoricus
Ariptus Gūtauinius Chilpericus Sigiptus fratres

5704 505 ¶ Olympius quidā arrianus episcopus hisdem temporibus apud carthaginem fuit: qui hoc anno cum in balneis sanctissimam trinitatem publice blasfemaret: tribus igneis fulminibus ab angelo uisibiliter missis: miserabiliter decidit: & eius cadauer pœnitus exustum est.

¶ Barbas etiā alius arrianus ep̄s cū quendā his uerbis baptizaret dicens: baptizat te Barbas in nomine patris per filiū in spiritu sancto: Aqua euanuit & nusq̄ comparuit. Q uo miraculo permotus qui baptismum expectabat: confestim ad ueram catholicamq; fidem transiit.

Vide iudicium de heretico arriano

5711 512 H Ormisda papa natione cāpanus: patre iusto post symachū pontificem: sedit annis. 9. & diebus. 18. hic pontificatu inito Theodorico hortāte: statim apud urbē prouincialē synodū congregauit: in qua præsertim Euticianā heresim damnauit: quæ tum primū dānata fuerat. In ea quoq; synodo Gratiano teste multa cōstituit: & primo ut nullus solēniter pœnitēs de cætero ad sacros ordines ꝓmoueret: sicut habetur in decretis. 51. di. c. pœnitentes. Eodēq; decreto uetuit aliquē in episcopū ex sæcularibus debere eligi: ut. 61. di. c. In sacerdotibus. Mandauit item episcopus aliisq; subditis metropolitanorū suorū decreta incōcussa seruare. 25. q. 2. ca. Seruatis. Voluit item christianorū nuptias nō occulte: sed publice fieri debere: ut. 30. q. 5. c. Nullus fidelis: uetuit præterea sacerdotibus & aliis ne altaria in ecclesiis consecratis erigerent sine speciali epi licētia: de ꝯse. di. i. c. Nullus p̄sbyter: hic græcos recōciliauit: clerūq; cōposuit: ac māicheos iterū in urbe pululantes expulit: atq; eorū libros publico īcendio consumpsit. Huic clotharius francorū rex p̄dictus plurima dona: & quædam preciosa obtulit: similiter & theodoricus rex trabeā argenteā. 140. librarū dono misit. Et propterea ipse ut erat munificentissimus pontifex cum eisdem principibus muneribus certauit. Vnde & ante altare basilicæ constantianæ coronam argenteam librarum. 20. & cantaros argenteos se collocauit: atq; aliis multis donis Christi ecclesias exornauit: qui bus optime gestis: multis quoq; sacerdotibus: aliisq; clericis ex more creatis. 8. idus augusti emorit: & in beati Petri apostoli basilica sepelitur. Quo mortuo sedes uacauit dies sex.

Hormisda Papa 54.
Ne matrimōia fiant occulta

¶ Enodiū ticinēsē epm: Fortunatū cannēsē epm: Venātiū urbis Ro. p̄sbyterū uiros īsignes: & q dē sanctitate & eloquētia p̄clarissimos: his tp̄ibus floruisse: & in p̄cio fuisse cōstat: eo q Hormisda hic pōtifex eos ad Anastasium imparorē hereticū legatos Cōstantinopolim miserit. Qui illo accedentes. Ioānē illius urbis episcopū & per eū reliquos græcos ab euticiana heresi desistere iussere: sed

ipſe īperator nec epiſcopus aut clerus cōſtātinopolitanus obedire uoluerūt. Dixitq; īpator potius papā obedire debere īpatori q̄ ab ipo obediri. Et propterea cōtra oē ius cōſuetudinēq; ipos oratores magnis affecit iniuriis: & ex urbe depulit: de qbus ēt diuus Gre. i dyalogorū lib. multa diſſerit.

Iuſtinus IVſtinus ſenior. 16. Conſtantinopolitanus imperator: hoc anno Anaſtaſio imperatori ſubrogatus imperauit annis. 8. Is orthodoxæ fidei amator: & ꝓtector acerrimus fuit: & ut diligentiſſimū fidei obſeruatorē ſe ꝓfitet̄ hereticoꝝ nomē ꝓ uiribus extinxit: & q̄maxime arrianos oēs ex Cōſtātinopolitana urbe expulit: atq; eoꝝ eccleſias catholicis aſſignauit. Quod qdē Theodoricus rex ea labe īfectus ægre ferens Symachū & Boetiū Ro. ꝯſules papiā relegauit: & Ioannē pontificē Ro. cū multis nobilibus Romanis ire cōſtātinopolim iuſſit: mādans eis ut Iuſtino ſuaderent Arrianos reſtituere: alioqn ipſe oi regno ſuo epis catholicis uices redderet. Iuſtinus autē Ioannē papā magno cū honore excepit: & ne chriſtiani catholici trucidarentur poſtulata conceſſit. Legatos quoq; Ro. multum honorauit: multiſq; mūeribus eos donauit. Quod ubi theodoricus audiuit ægre tulit: & ad ſe regreſſos in carcerē miſit: quos oēs fame cum ipſo Ioanne pontifice interire fecit: & poſt eos Symachum & Boetium cōſules (ut dictum eſt) papiæ iugulari præcepit: quibus iuſtino relatis: ipſe mœrore & ſenio confectus. Iuſtiniano ſororis ſuæ filio imperatore deſignato uitæ finem fecit. 515 5714

¶ Monachorum regulatio.

¶ Benedictus monachus italicus monachorū omniū pr̄ & p̄cipuus regulator his tēpotibus nō lōge ab aquino aprucii ciuitate in mōte caſſino: ubi olim caſſinenſis ciuitas fuerat: monaſteriū caſſinenſe toto orbe celeberrimū extruxit: ubi abbas ipſe primū cōſtitutus: diſpſos monachos in unum collegit: atq; diuino ſpiritu illuſtratus eis regularē uitā primū cōpoſuit: & eiſdē obſeruandā tradidit. Eius autē ſanctiſſimi uiri uitā īſignē & miraculis clarā: beatus Greg. 2. dialogorū ſuorū ſcribit. Fuit enim uir hic ſanctiſſimus inter cætera uirtutū ſuarū monumēta ꝓphetico ſpiritu plurimū illuſtratus: quo multa futura & occulta cognouit. Cuius fama Totilla oſtrogottharū rex ductus (ut Greg. eodē li. meminit) ut ipſius tentaret ſanctimoniā ad eū ſe cōtulit: & ſeſe famulū īdumēto mentitus aliū p̄miſit: qui in regio ornatu: & apparatu regē totillā ſimularet. Quē ſtatim cognitū ſanctus uir cū placido uultu licet ſordide ueſtitū digito ut erat ſignificatū ad ſe in monaſterii ueſtibulū uocauit: pp qđ deinceps rex eū in ſumma ueneratione habuit. Hæc & alia ꝓpemodū īfinita ſanctitatis ſigna clatiſſimus & ſanctiſſimus Benedictus oſtēdit. Nec tamē lōgobardi nr̄i q̄uis uiri ſancti ſigna plurima uiderunt: continuerūt qn p̄ſcito & per ipſum monachis p̄dicto dei iudicio celebre id monaſteriū diruerunt. Fuit itaq; hic Benedictus ex nobili genere in ꝓuincia nurſiæ ortus: Romæ liberalibus litterarū ſtudiis traditus fuit. Sed cū ī eis multos per abrupta uiciorū ire cerneret: eū quē q̄ſi in ingreſſu mūdi poſuerat: pedē retraxit: ne ſi qđ de ſnīa eius attingeret. Ipſe quoq; poſtmodū in immane p̄cipitiū totus iret. Deſpectis itaq; litterarū ſtudiis relicta domo rebuſq; paternis ſoli deo placere deſiderās: ſanctæ cōuerſationis tandē habitū ſuſcepit: & deſerta loca p aliquod tēpus incognitus incoluit: & arctiſſimā uitā duxit. Cuius lucernā cū dominus mundo clareſcere uellet: ad caſſinēſem locū illū perduxit: ubi extructo monaſterio: tā & ſi monachi lōge ante illū fuerint plurimi: monachis tamen regulā: & optimū uiuendi modū primus dedit. Quā ob rē & diſcipulos ferme innumerabiles ibidē & alibi congregauit: quorū ope (ut ita dixerim) totū orbē terrarū obtinere meruit. Ex cuius clariſſimo ordine cū plurimi tū ſanctitate tū ſcientia: atq; papatus dignitatis emerſere uiri: illamq; regulā primū monachis nigris contulit: de quibus etiam fit mentio in clemētinis de ſtatu monachorū ca. Ne in agro. Qui qdē ordo cū pſæpe a fundatoris ſui regularibus inſtitutus declinaſſet: omiſſis aliis plurimis reformationibus nō modicā reformationē ī āno ſalutis noſtræ. 1409. apud patauinā urbem in monaſterio ſanctæ Iuſtinæ ſumpſit. Qui & ipſi ſibi ſpeciales inſtitutiōes conſtituentes Eugenius. 4. pōtifex eos ſub titulo cōgregationis ſanctæ iuſtinæ approbauit: de qua loco ſuo infra dicemus. Eam autē regulā ab ipſo patre & inſtitutore editā: nōnulli poſtmodū complexi ſunt monachi: quorū de numero fuerunt ciſterciēſes a diuo Bernardo plurimū aucti. Camaldulenſes: Cluniacenſes: Celeſtini: montis olíueti nouus ordo: Silueſtri: & qui humiliati appellātur. Hi omnes & alii plurimi: q̄uis diuerſo habitu diuerſiſq; conſtitutionibus inter ſeſe differāt: eā tamen profitent̄ regulā digniſſimā: atq; approbatam. Tradūt autē ex huiuſmodi ſanctiſſimi patris ordine ad. 24. ſummos pōtifices emerſiſſe: cardinales uero. 183. Archiepiſcopos & epos. 1464. Abbates inſignes. 15070. fuere. Atq; canonizati monachi (ut ioannes uigeſimus ſecundus ſcribit) 5555. Quo autem anno: uel qua ſua ætate diuus Benedictus obierit non ſatis patet: ſed nec ſanctus Gregorius ſcribit. Eius uero feſtum duodecimo calen. aprilis celebratur 520 5719 5724

Summi pontifices nūero. 24. Cardiales nūero. 183. Scī canonizati numero 5555.

Ioánes Papa 55. IOannes eius nominis primus papa natione tuſcus patre Conſtantio poſt Normiſdā pōtificē: ſedit annis duobus mēſi. 8. Qui ſuſcepto pōtificatu (ut Gratianus refert: mandauit hoc in foro iudiciali obſeruādū ēē: ut ante litē cōteſtatā: anteq̄ ultra ꝓcedat̄ prius poſſeſſori cuncta reſtitui: ut habet̄ i canone. 2. q. 2. c. antiqtus decretū: Sed i urbe multa cemiteria reſtituit: & eccleſias multis mūeribus exornauit: de quo Greg. ī. 4. dialogoꝝ li. refert: q; pp orthodoxā fidem a theodorico rege (ut dictum eſt) apud Rauennam diu in cuſtodia tentus fuit: ubi & pedore: ſituq;: atq; inædia cum aliis catholicis poſtea quinto calen. iunii conſumptus eſt: 521 5720

cuius

cuius postea sanctissimum corpus ex Rauenna in urbem delatum in basilica beati Petri sepult fuisse tradunt: & tunc sedes uacauit dies.18.

¶ Brigida uirgo sanctissima natione schotica pœnitentiæ & morum omnium speculum ac cenobiorum multorum tam uirorū q̄ mulierum fundatrix: hoc anno post multa miraculorum īsignia calen. februa. emisso spiritu euolauit ad superos: cuius etiā natale eo suæ dormitionis die celebrat.

5713 524 FOelix eius nois quartus papa natione Samius patre castorio post Ioānis pōtificis fœlicē dormitionem sedit annis.4. mensi.2. diebus.13. Is fuit proauus magni Grego. Qui: ut uir optimus rerū diuinarū curam gerēs: multa in urbe extruxit ædificia: & maxime Cosmæ & Damiani tēplū quod adhuc extat. In uia quoq; salaria basilicam sancti Saturnini incendio exustam restituit: [redacted] : Deniq; ex sacris ordinibus celebratis: ubi præsbyteros.55. dyaconos.4. & episcopos per diuersa loca numero.29. creasset: moritur: & q̄rto idus octobris in ecclesia beati Petri sepelitur. Et tunc sedes uacauit dies tres. Foelix Papa 56. [redacted]

¶ Amalasuntha Theodorici Ostrogottharum regis uidua & filia: hoc anno post Ioannis pōtificis mortē theodorico patre defuncto: cū Atalarico filio suo annorū.10. regnauit annis.8. Mulier siquidem prudentissima & bonarū uirtutū: ac liberalium artiū studiis ornatissima. Quæ ut erat mulier catholica regno suscepto: multa patris malefacta reparauit: & q̄ maxime Symachi & boetii filiis patrimoniū ablatum reddidit: & Atalaricū filiū suū retinentibus Gotthis disciplinis erudiri curauit Qui quidem Alaricus quāuis ob hæreditatē paternā Arrianus esset: Bonifaciū tamen & Ioannem summos pontifices magnis fauoribus: & honoribus prosecutus fuit: & etiā multa laude digna peregit. Cunq; annis.8. cū matre regnasset: decessit adolescētulus: quo mortuo ipse & eius mater Amalasuntha regina Theodatum quendam consobrinum sui regni cōsortem accepit. Qui sane Theodatus: ut Cassiodorus ait latinis & græcis litteris admodū erat eruditus: & maximam inter philosophos sui tēporis operam philosophiæ dabat: platonēq;: ut plurimū sequebatur: in reliquis uero mūdi agibilibus inconstans erat: sed pecuniarū auidus. Qui hortante ipsa Amalasuntha regina Burgundiones: qui lyguriā & emiliam uastabāt: atq; alamanos: qui Venetiā spoliabant cū magna cede ex italia pepulit: & Romanā omnē prouinciā recuperauit: & pacem cū Iustiniano imperatore ac francorū rege obtinuit. Sed postea cū rapinis & populationibus resistente & reclamante plurimū Amalasuntha indulgeret: illam cœpit: & in isulā uulsini lacus relegauit: ubi tandē eā a qbusdā malignis occidi permisit: & eius filiā uxorem: ac regni sociam accepit: qui & postmodum quinq; annis regnauit: fuerat igit̄ hæc Amalasuntha memorabilis fœmina: & græcis ac latinis lr̄is egregie erudita: & adeo ut cū qbuscūq; de oī ferme disciplina disputaret: cuius q̄dē mortē Iustinianus imperator ægre tulit: & de ea uindictā sumere præposuit: hæc enim īter cætera sua ædificia patri suo monumentum supbissimis ædificiis extra Rauennā extruxit: Quo ī loco nunc sanctæ Mariæ monasterium ædificatum habetur: quod monachi sanctæ Iustinæ nunc incolere dicuntur.

¶ Viri disciplinis excellentes.

¶ Ioannes quidam doctor ecclesiæ Antiochenæ præsbyter his temporibus in precio existens multa contra eos scripsit: qui in una substantia Iesum Christum adorandum censebant.

¶ Dionysius abbas & doctor egregius per idipsum tempus laudatur: eo quod Romæ computuz suum idest pascale calculum mira ratione composuerit.

5714 525 IVstinianus Magnus imperator & semper Augustus decimoseptimo anno: Constantinopolitanus imperator: Iustini prædicti ex sorore nepos post eū impauit annis.38. Vir certe maximi & diuini ingenii: ac ingentis doctrinæ. Cuius rei gratia leges Romanas sparsas: & incompositas: ad utilitatem hominum in ordinem redegit pulcherrimum. In quibus: ea quæ superflua: & inutilia uidebantur abscidit: & per Ioannem tribunianum patriciū: ac quendam Theophilum Dorotheumq; doctrina: & auctoritate insignes uiros: easdem omnes Romanas leges in duobus pene librorū millibus: & tredecies cētenis uersuum millibus ꝓlixasset inutili cōsonātia cōscriptas: ītra unū.12. librorū uolumē coartauit: quē Codicē Iustinianū appellari uoluit: fecitq; & p eosdē uiros pādetas.i. Digestū qd̄ q̄dē.3. uoluminibus distixit: ī qbus oēm ciuilē doctrinā declarauit: idē quoq; legū Epithomē q̄ttuor librorū fecit: q̄s q̄dē leges nouellas uocari mādauit: q̄ Autenticæ cōmuniter appellātur. Sūt ēt q dicāt ipsum quoq; de īcarnatiōe dn̄i libros edidisse elegātes. Hic itaq; ī pio suscepto Belisariū patriciū uirū ī armis strēnuū belli ducē cū īgēti multitudine cōstituit: quo auxiliatore de pſis & uādalis triūphauit: Nā Belisarius ipe ut erat pſtātis aī: & singularis uirtutis uir: in Aphricā traiiciens uādalos supauit: & eorū rege Gelisimero capto prope deleuit: Et cū Romanā sedē uenerarēt: legatos īsignes cū muneribus misit: & Ioānē pontificē suo noīe salutare fecit: ac p̄ciosa munera eidē & btō Petro obtulit: Sed cū postmodū ī euthicetis errorē īcidisset: ab Agapyto pōtifice (Ioānis successore) reuocatus ē. Sed & postq̄ de uādalis triūphasset p mūdū aliū sui exercitus ducē. Salonas urbē mūitissimā a gotthis occupatā cœpit: & gotthos eo ī p̄lio cū īgēti cæde supauit: ī quo q̄dē p̄lio & mūdus ipe occisus fuit: īde quoq; & belisariū cū exercitu in italiā misit: eamq; a gotthorū tyrannide quasi liberauit: Nam idē belisarium quinto anno postquam ī italiā uenisset: apud Rauennam uitigim ostrogottharum regem cœpit: & eum cū oi fami-

Iustinianus Ioannes Theophilus & Dorotheus īsignes uiri Codex Iustinianus Digestus totus Nouellarū liber q autētica dicit̄

lia & magna ꝑ eorū suarū parte Constantinopolim duxit. Quibus ita gestis. Iustinianus per eundem Belisarium mauros Aphricā uastantes ꝑdomuit: & de eoꝝ spoliis duo hospitalia apud Romā erexit: & monasteriū apud orthā urbē cōdidit: cui & fundos ex patrimonio suo plurimos addidit: unde monachi uiuere possent. Ex eis etiā Maurorū spoliis: belisarius crucē aureā gēmis ornatā: & alia mūera beato Petro dono misit. Deniq̧ hic Iustinianus cū tēplū toto orbe celeberrimū ī honore dei patris & sanctæ sophiæ sua impensa ædificasset: & collapsum imperium mirum immodū per duces suos Belisarium: & Narsetem instaurasset: amens & stultus factus interiit.

¶ Theodatus secundus: immo potius tertius post theodoricū ostrogotharum rex: hoc anno athalarico rege paruulo mortuo Amalasuntha regina eius cōsobrina in societatē regni assumptus regnauit in italia annis. 5. qui regno suscepto: ut solus regnaret: mox cōsobrinam suā enecari fecit. ꝓpter quod Iustinianus mortē illustrissimæ mulieris ægre ferens bellū illi īferre statuit: Sed agapytus pōtifex cōstātinopolim ad Iustiniānū missus pacē ab eodē impetrauit. Verū gotthi propter reginæ mortē ab eodē īfensi seditione militari cōcitati uitigim sibi regē creauere. Qui mox. ut & ipse solus regnaret ipsum theodatum interfecit: quo mortuo statim reginæ filiam uxorem accepit: & regni sociam Rauennæ constituit: ac sic postmodum. 5. annis & ipse regnauit. 527 5716

Bonifacius Papa 57. Bonifacius eius nominis secundus papa: natione Ro. patre Sigismundo post Fœlicem pon. sedit annis. 2. & diebus. 26. in huius āt Bonifacii creatione (ut qdā affirmāt) contētione in clero suborta dioscorū quendā indemortui Fœlicis loco elegere: qua qdē seditione clerus diebus. 28. exagitatus tādē a ꝑturbatione liberat̄: & boni ꝑficit̄: qui statim ad ecclesiam confirmandā īstituit: ut tēpore missæ populus: ac clerus esset: uetuitq̧ quod neq̧ ciuili neq̧ criminali causa episcopus apud ciuilē iudicem aduocari posset: sicut habet̄ in canone. 2. q̄stio. i. c. nullus tandem uita functus: in beati Petri basilica sepelit̄: & post uacauit sedes mēsibus. 2. 528 5717

Ioannes Papa 58. Ioannes secundus papa patria Roma. patre proiecto ex celio mōte post Bonifacium sedit annis. 2. & mensi. 4. de isto pōtifice pauca habent̄: q ubi pontificatū iniit Anthimū episcopū hereticū statim damnauit: eo qd in heresim arrianā declinasset: Huic nāq̧ 530 5719
Iustinianus ex Cōstātinopoli misit scyphū aureū gēmis ornatū librarum sex: & duos argenteos librarū. 12. ac calices duos argenteos librarū. 15. Et semel tātum ordinationibus celebratis āno. 2. pōtificatus sui morit̄: & ī tēplo bti Petri. 6. cal. Iunii sepelit̄. Et tūc uacauit sedes dies sex.

Agapitus Papa 59. Agapitus papa natione Ro. patre Gordiano post Ioānē ꝓdictū sedit anno uno. Hic qn-tam sanctam synodum uniuersalem apud Canstantinopolim celebrare incepit: in q̄ imperatorem Iustinianum arriana heresi deprauatum conuertit: ubi etiam constituit dominicis diebus professiones fieri debere: quibus optime gestis ibidem haud multo post moritur. Indeq̧ corpus Ro. perlatum in basilica beati Petri sepelitur. 533 5722

Siluerius Papa 60. Siluerius papa natione cāpanus p̄re Hormisda episcopo: post Agapitū pontifex factus sedit anno uno mē. 5. & die. 12. Hūc clerici iubēte & minitāte Theodato ostrogottharū rege pontificē delegerunt: quāobrem indignatus Iustinianus Belisariū patriciū cū exercitu in italiam misit: quo cū uenisset: Vigilio diacono Romano instigante & accusante: ꝙ Siluerius Romam gotthis prodere uoluisset: Theodora augusta operante etiam Antonina Belisarii uxore Siluerius hic in pontum insulam relegatus est: ubi & statim nō sine opinione martyrii mortuus est: cuius quidem festum. 20. die Iunii celebratur. 534 5723

¶ Maurus romanus monachus beatissimi patris Benedicti præcipuus discipulus: hoc anno ab eodem Benedicto ex Aprucio in gallias missus ibidem monachis omnibus: & exēplo & doctrina rationē bene ac beate uiuendi dedit: atq̧ ibidē etiā multa ac pluria mōasteria ædificauit: qbus gestis post annos. 28. s. anno salutis nr̄æ. 560. post multas uirtutes & miracula inibi facta: nō sine magna sanctitatis opinione bona senectute. 18. calen. februa. q̧euit in pace: cuius festū eo die celebratur.

¶ Vigetes Gotthus obscuro genere īter eos natus: hoc anno uiuente adhuc Theodato rege: apud Rauēnā rex creatur: & quinq̧ annis regnauit: Vir certe rei militaris scientia ꝑclarus: q regno suscepto: & ipse confestim Theodatum regem per quēdam gotthum nomine Octarū obtrūcare fecit. Quo mortuo Rauennam ꝓperauit & oēs p italiā dispsos gotthos cōgregauit: & Mathasuntham Theodorici regis ex Amalasuntha filia neptē inultā uxorē duxit: q̄ Vigetis ignobilitatem plurimū contempsisse dicitur. Hic itaq̧ cū multa certamina contra Belisarium ducem cōcertasset: tendem ab eodem Belisario perditis omnibus italiæ ciuitatibus in Rauenna obsessus est: ubi & deniq̧ captus cum cæteris gotthorum principibus & regiis thesauris ac reliqua gaza in Constantinopolim: ab eodem Belisario perductus fuit. Ac sic quasi gotthorum regni hic finis fuit.

Gotthorum regni q̄si ultimus finis

Vigilius Papa 61. Vigilius papa natione Ro. patre Ioanne consule post Siluerium exulem: & abrogatum pontifex creatus sedit partim Romæ: & partim alibi annis. 17. & mēsi. 6. & diebus. 26. hunc nanq̧ eadē causa qua & suus ꝑdecessor: uidelicet & q Anthimū hereticum restituere noluit: ad Theodorā augustā Cōstātinopolim ductū fuisse tradūt: ubi & ꝑcepto ipsius augustæ ita crudeliter uerberibus cæsus fuit: ut paululū absuerit: qn & tū ī eis moreret̄: postea cū ēt in ꝓposito cōstāter ꝑsisteret: iniecto ī collo ei fune tanq̄ latro per totā urbē tādiu tractus fuit: donec expirauit: cuius corpus postea Romam delatum apud sanctum Marcellum uia salaria honorifice 535 5724

ria honorifice sepelitur. Et post sedes uacauit mensibus.3. & diebus.15.

5737 538 ¶ Synodus quinta apud Constantinopolim Iustiniani & Agapyti pōtificis iussu tandiu īchoata: hoc anno pfecta fuit: Hæc.n.contra hereticos: & maxime contra Theodorum & Antimum episcopos hereticos atq; scismaticos habita fuit: q affirmabant beatissimā uirginē mariā solū hominē & non deum & hominē peperisse. Et propterea ibidem declaratū est: ut beata uirgo Maria Theotocos diceretur.i.quod deum & hominē suo partu edidisset: Cui qdē Synodo uniuersalis ecclesia auctoritatem maximam contulit: sicut & aliis quattuor dedit: ut habetur.15.di.c.&c.

5742 543 ¶ Totilla q & baduilla dicit ultimus ostrogotthay rex hoc anno Vigete prius a belisario capto: & deinde Idonāpo eius patruo & successore a gotthis suis īterfecto: ac etiā Athalarico q mēsibus quinq; regnauerat: ab eisdē ēt obtrūcato subrogatus regnauit annis.9.q magistratu inito: regnū italicū a Gotthis Belisario duce sublatū ꝑ uiribus recupare annixus ē: & ꝑpterea exercitu nō modico cōgregato in neapolitanos primū mouit: & eā urbē tandē nō īcruēta uictoria recepit: Indeq; Belisario absente totā italiā īuasit: diripuit: & multis cladibus afflixit: Vrbē deniq; Ro.īgressus illā ēt diripuit: & incendit: ac muroꝝ partē euertit. Ciues quoq; uarie iactatos urbē demū pene desolatā: ac si ne ullo q̄si habitatore reliqt: pari quoq; feritate in Ethruriæ urbibus & quāmaxime Perusii desæuit ubi Herculianū pusinorū episcopū: ut Grego.libro dialogo.refert: decapitari fecit: īdeq; in Siciliā nauigās totā īsulā iuxta diui Benedicti uaticiniū obtinuit: p̄dixerat.n.sanctus Benedictus Totillā hūc urbē Romanā potiturū & Siciliā ītraturū: ac deniq; nono regni sui anno superaturū & interfectū rū: qđ & factū est: Totilla itaq; postq̄ Siciliā obtinuit: ibidē quattuor ducibus suis relictis in italiam rediit: eo quod Narseten eunuchū italico bello a Iustiniano īpatore præfectū fuisse: & in italiā cū īnumerabili multitudine & maxime longobardorū uenisse ītellexisset: Verū cū Narsetes multā lombardiæ partē obtinuisset: & lōgobardorū copias apud brixellū tūc ciuitatē collocasset: q ibidē manentes placentinis & parmēsibus multa īferrēt dāna. Totilla in eos mouit: cū qbus diu & acre pugnasset: tādem a lōgobardis ferocissimis ibidem supatus.9.regni sui anno cū īgenti gotthorū multitudine Totilla hic īterfectus est: gotthi uero q cedi supfuerūt. stati Thriā quendā gotthū regē sibi creauerunt: qui & ipse post multa p̄lia qbus cōtra Narsetē sæpe uictor euaserat: dum in apulia tādē cū totis uiribus pugnaret: & multos suis manibus īterfecisset: apud quendam fluuium confossus interiit: eoq; mortuo gotthi uiribus & animis destituti cuncta quæ possidebant mox Narseti restituere: & eam obrem pacem promouere: ac sic.72.anno postq̄ Theodoricus italiam adeptus fuerat: gotthis deletis eorum nomen euanuit: nam qui prælio superfuerant non gotthi sed itali uocari uoluerunt: eo quod in italia nati & enutriti essent.

> Roma iterū ab isto uastatur
>
> Herculanus episcopus fit martyr
>
> Vaticinium sācti Benedicti
>
> Brixellū ciuitas totilla iter ficitur
>
> Thria gotthoꝝ Rex
>
> Gotthi 72.ānis Italiā tenuerunt

5745 546 ¶ Cilpericus.7.francorum rex hoc anno: Clotario patre defuncto in francia regnare cœpit: & regnauit annis.23.hunc qppe crudelissimū fuisse tradunt: & īter cætera suæ uesaniæ & crudelitatis facinora uxorem ꝑpriam sine cā īterfecit: q̄ & postmodū multis miraculis claruit.

5749 550 ¶ Mediolanū cisalpinæ galliæ metropoli hoc ipso anno regnāte Totilla rege a gotthis pene subuersū fuisse tradunt: ī q̄ qdē uastitate supra trigita mediolanensiū milia īterfecta fuere. Nā etiā superioribus diebus in tota eius diocesi adeo fame laboratum fuerat: ut matres filios comederent.

> 30. milia hominum mediolanensiū īterfecta fuerunt

5752 553 Pelagius papa eius nois prius natione Ro.p̄re Ioanne post Vigiliū pōtificē: sedit annis ii.& diebus.19.hic & si multis ī piculis ostrogotthaꝝ maxīe fuerit: neq̄q̄ t̄n xp̄i ecclesiā deseruit: sed ad eādē cōfirmādā multa Gratiano referente cōstituit. Et prio clericis ī sacris cōstitutis mādauit: ut.7.horas canonicas quottidie celebrarent: ut habet ī decretis 91.di.c.Eleuterius frater. Voluit itē ut unaquæq; ꝑuīcia.10.uel.12.cōtineret ciuitates: ut.6.q.3.c.Scitote. Vetuit quoq; ep̄is ut de rebus ecclesiasticis ul'ā alicui facere p̄sumerēt securitatē.3.8.q.5.c.Talia qdem. Statuit p̄terea ut heretici & scismatici nō solū ab ecclesiasticis: sed ēt sæculariū manibus punirent: quādo uidelicet ad sanitatem de ratiōibus neq̄q̄ deduci possent.23.q.5.c.Quia nos. Voluit īsup ut nullus in abbate ꝑmoueret nisi q canonice electus fuisset.18.q.2.c.Abbatem in monasterio. Voluit quoq; ut si quis accusationis libellū absente reo in foro obtulisset omnino repelleret 3.q.9.c.Carte q̄s. Statuit item ut nullus patriarcharum uniuersalitatis uocabulo uteret: nisi pōtifex Ro.99.di.c.nullus: cōcessit ēt p̄sbyteris in q̄dragesima mysteria seu missas hora nonæ celebrari posse: ut de cōse.di.1.c.Solent. Hic autem accusatus fuit ꝙ malorum uigilii papæ causa fuisse: sed ipse clero & populo congregato crucem domini tangens: atq; euangelium iuramento suscepto a tanto se crimine purgauit. Et demum cum ex sacris ordinationibus his in decembrio men.habitis præsbyteros.26.diaconos.11.& episcopos per diuersa loca numero.39.creasset: e uita discessit: & in basilica Petri sepultus fuit: & tunc sedes uacauit men.3.die.26.

> Pelagi9 Papa 62.
>
> Horæ canonicæ

¶ Viri disciplinis excellentes.

¶ Cassiodorus monachus Rauenēsis: uir quidem doctissimus his temporibus ob clarissimā eius doctrinā magno fuit in p̄cio: q cū primū cōsul eēt: deīde senator diuino tactus sp̄ū res mundanas spreuit: & monasticā uitam cōplexus est: ubi ad agitandū ītellectum psalteriū primo luculenter exposuit. Deinde chronicam insignem de pontificibus: atq; imperatoribus cōpilauit: in qua præsertim de theodato rauēnæ rege contēporaneo suo multa conscripsit. Edidit p̄terea librum unum de anima: & de ortographia aliū librū: necnō & de negociis familiaribus epistolas cōposuit multas.

Germanus autem parisiacensis episcopus præclarissimus per hoc tempus migrauit ad dominum: qui q̃tæ sanctitatis & doctrinæ uir fuerit: quibusue floruerit miraculis Fortunatus episcopus stilo digessit eleganti: eius enim festum quinto calen. iunii celebratur.

Priscianũ quoq; eruditissimũ grãmaticũ atq; philosophũ patria cæsariensem uel potius Rauen natẽ homo certe græca ac latina lingua doctissimũ per hoc ipsum tempus floruisse ac claruisse tradunt: qui cum grammaticorum omnium princeps haberet: ea in facultate perutilia edidit opuscula. Nã de partibus orationis ad Iulianum patricium consulem librum conscripsit. Similiter & de constructione. deq; accentibus alios libros edidit. De naturalibus quoq; quæstionibus ad Cosorẽ persarum regem uolumen egregium scripsit. Atq; de cosmographia libellum composuisse fertur.

Libros prisciãi cõmemorat

Arator sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalis diaconus & poeta laureatus: hac tempestate mira floruit eloquentia: qui inter ingenii & uirtutis suæ opera apostolorum actus uersu exametro exornauit: atq; alia quædam composuit.

Brandanus deniq; hybernensis abbas sanctissimus per hæc tempora ob eximiam sanctitatem atq; doctrinam maximo in precio habitus fuit: de quo etiam admiranda scribuntur.

Narses Iustiniani Augusti Eunuchus & militiæ ĩperator reiq; bellicæ gloria p̃stãs: hoc ãno ↄtra Totillã gotthoꝶ regẽ italico bello ab ipso Iustiniano dux p̃ficit: q̃ ĩ italiã ueniẽs cũ ĩgẽti gloria gotthos ipsos oẽs supauit: & italiã oẽm ab tyrãnide eorũ liberauit: hũc q̃ppe nõnulli antea carthulariũ fuisse affirmãt. quẽ cũ Iustinianus aliquãdo in cubiculũ accepisset: cognita hoĩs uirtute cõfestĩ eũ patriciũ declarauit: & primũ ĩ cõsilio suo: nec nõ & ĩperialiũ pecuniarũ receptorẽ ac dispensatorẽ ĩstituit. Erat nãq; ĩter cætera religiõe: pietateq; ac mũificẽtia ĩsignis: & ob hoc etiã barbarorũ regibꝰ amicitia iũctꝰ fuit. Qui magnis ↄpatis copiis ex ↄstãtĩopoli egressus: terra mariq; ĩ italiã tãdẽ puenit: & ad Aq̃leiã urbẽ puẽiens ibidẽ cõstitit: & uniuersũ eius exercitũ cõgregauit: q̃d audiens Totilla stati ex Sicilia ĩsula Papiã uenit. Et Theiã ducẽ suũ cũ parte copiarũ Veronã misit: ut. s. Narseo trãsitũ ꝓhiberet: hoc cognito Narseo. ii. lõgobardorũ millia: q̃ Alboynus rex ei tradiderat per mediterranea ad brixellũ padi oppidũ misit: & Narses ipse cũ suis copiis ex Aq̃leia ciuitate Rauẽnã se trãstulit: ideq; cũ Ro. q̃si trepidus peteret: Totilla a Longobardis apud Brixellũ superatus: & ĩterfectus est. His auditis Narses ĩ itinerẽ Narniã & Perusiã urbes mũitissimas cœpit: ideq; Ro. ꝓfectus eã obsedit atq; obtinuit: Eaq; obtenta Theiã regẽ Totillæ suffectũ nõ lõge a Niceria urbe fortiter pugnãtẽ postea oppressit & gotthos oẽs italiæ depulit: atq; ut dictũ est: septuagesimo secũdo anno posteaq̃ Theodo. primus eoꝶ rex italiã ĩtrauerat gotthorũ nomẽ cũ regno ĩteriit. Narses deĩde sũmis honoribus exceptus: italiã p decẽ & septẽ annos in pace possedit: & Aq̃leia ab Attila hũnorũ rege destructã aliq̃tulũ ĩstaurauit: & multa ædificia hĩc ĩde cõdidit. & prĩo apud Vene. pp bñficia ei a nobilibus Venetis collata Sacellũ sc̃i Theo. mart. ubi nũc est tẽplũ diui Marci celeberrimũ ædificauit: atq; ibidẽ aliã ecclesiã ĩ honorẽ sanctorũ Mẽnæ & Geminiani ex gotthorũ manubiis extruxit: postea gotthoꝶ oĩum bona publicare: & oĩa Rauẽati ecclesiæ cõdẽnare uoluit. Mortuo uero Iustiniano ĩpatore: & Iustino iuniore loco eius suffecto: cũ Narses ipse nimiũ locupletatus eẽt: q̃dã Ro. iniq & pditissimi eius nõ uirtuti: sed diuitiis ĩuidẽtes plurimis modis apud Sophiã Iustini uxorẽ eũ accurrũt: q̃ delatoribus nimiũ credula suasit marito ut successorẽ Narseti mitteret: Oratoreq; Narsati misit cũ hiis litteris cõuiciãdo: q̃ ad dispertiẽda ĩter hãc illa pẽsa reuocabat: At ille ĩdignatus ut par erat legato & sophiæ respõdit talẽ se ei orsurũ telã q̃ ipsa dũ uiueret pficere nõ posset: q̃d & fecit: nã audito successoris aduẽtu Neapolĩ e Roma cõcessit: Et e uestigio ad Alboynũ legatos in panoniã misit suadẽs ut se cũ lõgobardis suis ĩ italiã celebrẽ patriã trãsferret. Quo audito Alboynus rex exhilaratus q̃ lĩbẽtissime oblationẽ suscepit: Sed dũ aliquãdiu moraret: Ioãnes põtifex his auditis statim Narsetes ex Neapoli Ro. cõuenit: & ĩtellectis uiri cõtumeliis ei q̃cq̃d uoluit ↄcessit: atq; eum Ro. consulem cũ Basilio a Iustino creari obtinuit: & ibi decem etiam annis stetit: quo in tempore longobardos rogauit: ut in panoniam aliquandiu se continerent: quod & impetrauit: Verum eo defuncto longobardi italiã: ut mox dicemus obtinuere. Sed iam cum de gotthis satis dictum sit: ad longobardos nostros transeundum est. At sic liber Nonus explicit.

554 5755

Cartulatius fuit

5763

Sacellũ sc̃i theo dori & sc̃õrum mẽnæ & gemi niani in uenetia hic a Iu stina cõ uiciatur

5766

LIBER DECIMVS IN SVPPLEMENTVM SVPPLEMENTI CRONICARVM A PRIMO AVCTORE NVPERRIME CONGESTVS ET REPERCVSSVS: HIC FOELICITER INCIPIT.

I Oannes tertius papa natione Ro. patre Anastasio illustri uiro natus post pelagiũ ponti. sedit annis ferme. 13. uir q̃dem prudentissimus mitisq; : cuius tẽpore Armenii christi fidem publice susceperunt: licet multarum rerum perturbatione hic Narsetem Eunuchum indigna a Romanis passum Romã ex Neapoli reduxit: & consulatum ei impetrauit: Postmodum ad fabricas conuersus multa sanctorum cemiteria in urbe restituit: & apostolorum Philippi & Iacobi ecclesiam a Vigilio pontifice inchoatam perfecit. Eius autẽ pontificatus anno octauo: igneæ acies per italiam in cœlo sanguinem emittens uisæ sunt: & in liguria præsertim mira quædam signacula Grego. teste apparuere per domos: ostia uasa & uestimenta: quæ si quis abstergere tentasset: eo magis multiplicabantur 563 5761

Ioãnes Papa 63. Armeni fidem recipiũt

cabantur

cabantur:in immensum etiam Tyberis fluuius ita excreuit:ut sua inundatione populo Romano magnas detulerit calamitates:id quod multis in urbibus contigisse dicitur: quæ quidem prodigia cladem mox italiam passuram protendebant:quod breui post euenit. Deniq; Ioannes hic perturbationum ac dolorum plenus:ætateq; grandeuus.i3.põtificatus sui anno uita decessit: & in beati petri basilica sepultus fuit:& tunc sedes uacauit men.io.

¶ Viri disciplinis excellentes.

¶ Leander hispalensis episcopus:uir plane sanctus & doctrina atq; eloquentia præcipuus tpibus his floruit:cuius prædicatione exẽploq; ac ĩdustria tota uesegotharũ gens p Recaredũ eorũ Regem ab arriana impietate conuersa est:quamobrem & multa ad nostri dogmatis confirmationẽ: & ipsius arrianæ heresis confutationem composuit:nam & eandem pestem uandali illo ex aphrica detulerant:huic autem insigni uiro beatus Grego.papa adhuc monachus moralium suorum lib.scripsit:eiusq; uita cum multis signis: & miraculis in finem claruerit:inter sanctos relatus: eius festum tertio calend.mar.celebratur.Scripsit itaq; hic egregius Doctor primo.

Aduersus hereticos. li.2.		Contra Arrianos	li.i.
De uirginitate li.i.	Ornamenti li.i.	De contemptu mortis	li.i.
De sacrificiorum laude li.i.		Epistolarum li.i.	Et alia quædam.

¶ Ioannes Elimona.seu elymosinarius latine alexandrinæ urbis episcopus per hoc tempus orientalẽ ecclesiã heresibus q̃flata:quoad fieri potuit ĩ fide cõtinuit:uidelicet legẽdo disputãdo scribẽdo monẽdo orando docendo:ac signa magna necnõ elemosynas plurimas:ac alia pietatis opera faciendo:cuius celebrẽ & admirandã Leontius qdã Neapoleos cypriorum insulæ episcopus:ut in uitis patrũ pulcherrimã scripsit:q̃ siquis uidere desiderat in parte prima eius lib.uidere poterit.

¶ Colũbanũ abbatẽ uirũ religione & sanctitate insignẽ per hæc tẽpora in hibernia insula claruisse tradunt:ubi multis cõstructis monasteriis postea in burgundiã uenit:ibidẽq; luxeuiẽse mõasteriũ cõstituens innumerabilem quasi gentem aggregauit: & rectũ uiuendi modũ oĩbus tradidit:q̃bus optime ex sententia gestis in italiã etiã trãsmigrauit:ubi etiã eodẽ mõ monachorũ agmina coadunauit.Sunt tamen q̃ dicant eũ in italiã anno salutis nr̃æ.620.uenisse: & apud Bouiũ Cisalpinæ galliæ urbẽ monasteriũ celeberrimũ Theodolindæ Lõgobardorũ reginæ ĩpẽsis ædificasse: atq; ibidẽ multis clarus miraculis in domino.3.calen.nouẽbris quieuisse.

¶ Leonardus subdiaconus: & heremita quidẽ sanctissimus natione gallus ex ciuitate cenomanorũ oriũdus:p id tẽpus multos agones pluriaq; uicula ac carceres p xp̃i noĩe ꝯstãtissime ptulit: & reges Frãciæ ppꝛosq; dissidẽtes ĩ officio ꝯtinuit:eo q ĩ ip̃o maxĩa pietas ac religio atq; grã reluceret.

5763 564 IVstinus iunior.i8.Cõstantinopolitanus impator post Iustinianũ magnũ imperauit annis undecim.homo qdẽ per oĩa iustiniano dissimilis.s.auarus improbus rapax: deorũ hominũq; cõtemptor:q cũ cupiditati & auaritiæ inhiaret:a deo merito pcussus in insaniã deuenit:q̃obrẽ eius uxor Sophia imperiũ usq; ad Tyberii secundi tẽpora gubernauit:cuius etiã imprudẽtia regnũ italicũ a cõstãtinopolitano iugo per longobardos ablatũ est.Cum autem Iustinus hic Tyberium adoptasset in filiũ:eũq; augustũ appellasset:statim amens effectus dolore pedum uitam finiuit.Ferunt hunc urbem in histria regione italica condidisse: & ex suo nomine eam Iustinopolim appellasse:quam quidem in loco munitissimo propter barbarorum incursiones constituit:ut populi ab eisdem agitati ibidem tuerentur. Iustinus Iustinopolis ciuitas a Iustino condita

¶ Pestis horrendissima per hoc tẽpus in uniuerso orbe fuit:quæ miserabili strage italicos omnes: & præcipue lygures ꝓstrauit:q̃propter sicut Paulus historicus narrat:hoĩes terrore concussi: ueluti amẽtes domos deseruere: & p nemora quæq; fugere:unũ factũ ẽ:ut idẽ ad uerbũ refert: ut nullus pastor ĩ uineis:nullusq; ĩ agris cultor:aut messor ĩueniret.Nocturnis qppe horis & diurnis uicissim tuba psonabat: & q̃si murmur gradiẽtis exercitus audiebat:sed nulla cõuicantiũ apparebãt uestigia.

¶ Longobardorum regni principium.

5768 567 ¶ Lombardia autẽ regio nostra a uariis uicissim ab initio possessa:usq; in id tẽpus diuersa sortita est noĩa:a primo qdem dicta fuit hesperia ab hespero Atlãtis fratre:qui ab hispania a fratre pulsus in hanc regionẽ:quæ nũc lõbardia appellat:uenit:qua occupata ipsam hesperiã a se nominauit. Postea etiã Enothria cognominata fuit:siue ab optimo uino:qd hic nascit:siue ut docet Plinius.3. naturalis hist.ab Enothrio sabinoꝝ Rege:ĩ ea regnãte.Deinde italiæ nomẽ accepit ab Italo Siculoꝝ rege:q ut ait Seruius:uenit ad eã partẽ: ĩ q̃ regnauit Turnus:eãq; a suo noĩe Italia noiauit: qd Virg.li.primo Aeneidorũ cõfirmare uidet.post hæc uero magna græcia dicta fuit:ĩde quoq; ab alpibus usq; Ro.Cisalpinã galliã nõnulli dixere:ipsamq; Cisalpinã galliã:ut iã semel dictũ ẽ.Quidã in sex diuisere puĩcias.q̃rũ pr̃ia cenomanensis dicta est:in qua posuerũt Bergomũ:Brixiã: Cremonã: & Mãtuã:secũda cenonẽsis:q cõtinet Veronã:Vicentiã:Patauiũ:Taruisiũ:Rauẽnã:Forliuiũ:Arriminũ:usq; Senogalliã:ac Senas:aliasq; plurimas ciuitates: & ibi Senogallẽses fuere de q̃bus scribit Liuius:qd multa cũ Romanis cõmisere certamina:Tertia dicta est Boioꝝ gallia a gallis bois de orientali gallia egressis:q ex suo noĩe ciuitatẽ cõdidere:eã boilã nũcupãtes: hæc iter padũ & Trebiã fluuios fuit:q̃rta lygurũ gallia dicta fuit:q cõtinet Thaurinũ:Secutiã:Sabatioꝝ mõtes:Augustã:Eporediã:ac mõtẽ regalẽ. Quinta insubriũ gallia fuit:in q̃ sunt Mediolanũ: Comũ: Hespia oenothria Italia magna græcia cisalpia gallia

5761

Italia.15 regióib9 diuidiť Papia:Laudā:Nouaria:& Vercellæ:Sexta deniq̧ dicta fuit gallia genuēsis ab ipsa Genua urbe: continetq̧ Derthonā:Alexandriā urbē:Aquēsem:Asthensem: Sauonensem: Nolensem: & Albigamēsem. Veꝝ nos ut ex lōbardica Chronica collegimus Italiā omnē:q̄ exteri lōbardiā appellāt in qndecī regiones subdiuisam īuenimus:q̄rū prima ē Venetia cuius capita sunt bergomū & Aqleia:

Venetia lyguria altera lyguria eius caput ē Mediolanū. Tertia regio ē Rhetia siue pedemōriū ꝓuincia:& hæc duplex:cuius caput est Thaurinū. Alia uero agrestis:q̄ agrestes siue mōtani incolūt. Itē alpiscotia alia est regio:ubi Genua maritima ciuitas est:& reliq̄ ciuitates. Est & ꝑterea thusca regio: ī q̄ Romā collocāt:Sexta cāpaniæ regio:ubi est Neapolis:& Luchania:in qua ponūt pistoriū & apēnina: in qua est Bobiū:& decima Emilia:in qua designať Bononia usq̧ placentiā īclusiue:& flāminea: in qua habeť:& picenū urbis habēs asculū & adriā & Sānitū:in qua est beneuentū:ac demū apulia:in qua ponunť Brūdusiū & aliæ ciuitates. His itaq̧ regiōibus ter & quater ac plures noīa sunt īmutata. Blōdus āt noster Forliuiēsis uir certe dignissim9 & accuratissimus ī sua italia illustrata omnē italiā ꝑter īsulas ī q̄ttuor & decē subdiuidit: & describit regiōes: illarūq̧ notiora noīa ætatis nr̄æ

Lyguria regio prima seq̄ns aliis noībus explicat:& suos terminos cuilibet regioni īponit:& p̄io a lyguria īchoādo: dicit ipsam alios habuisse aliquādo terminos:ut supius mōstratū est:sed nunc lyguriæ terminū a Varo flumine usq̧ ad machre amnē imponit. Et hinc apēnino mōte:indeq̧ in ifero mari eā claudit:& ī

Ethruria.2. hac qdē regiōe sunt Genua:Sauona:Naulū:Albigena:& uintimiliū ciuitates:atq̧ mōichū castrū. Ethruriā āt secūdā dicit eē regionē:eiusq̧ confines a Malchra fluuio usq̧ ad Tyberim amnē collocat:q inter se cētum & septuaginta quattuor passuū millibus distare dicunť:& ab apēnino monte usq̧ ad mare īferū:uidelicet eius maris pars:q̄ a dictoꝝ amniū hostiis longitudine: & ad sardiniā

Aprutium.3. usq̧ latitudine ipsam terminat. Et in hac sunt hæ ciuitates:uidelicet Perusia:Senæ:Pisæ.Luca:Pistoriū:& Florētia. Tertia regione Aprutiū fecit:in qua ꝑcipue Troiā:Aq̄lā:Ortonā: Aqnū:& montē

Campania.4. casinū ponit. Quartā itē campaniā dicit:quæ a nonullis terra laboris uocari solet: in qua Neapolis regia ciuitas est:& Cumæ:Nola:atq̧ Capua:& aliæ ciuitates dirutæ.apuliā quoq̧ Quintā regionē 1768

Apulia 5. fuisse dicit:in qua montē garganū:Barum: & Beneuentū:atq̧ alia uetusta constituit: Sextā quoq̧ regionē latinā facit:& hanc cāpaniam maritimam aliquando fuisse ostendit:cuius fines a regione

Italia.6. maritima īcipientes dicit ab ostiis tyberinis usq̧ ad Siräuum suū esse:in qua sinuessa ciuitas maritima fuit:& in mediterraneis ponit. Aborigenes. Rutilos uolscos:hernicos:& alias gētes: quæ ꝓximū maris incolunt. Apenninū usq̧ ad ueteris Cāpaniæ terminos. In ea nēpe Romanā urbē:Ostiam:caietam:Viletrū:ananiā:chorā:& alias uetustas ciuitates collocat:Septimā regionē spoletani

Ducatus spoletan9 seu ūbria.7. ducatus umbriam appellant:ī qua Tiphernū:castelliniā ciuitatē:spoletū:fulgineū:nucenā: aretiū: & Sabinorū regionem ponit. Picenū siue marchiā anchonitanam pro octaua regione collocat: q̄ & aliquando Marchia firmana dicta fuit:in qua Firmum:asculū: camerinū: Vrbinum: Eugubiū:

Picenum.8. Recanata:Ancona:Senogallia:& pisaurum. Romandiolā autē siue Flāmineā pro nona regione instituit:in qua & Emiliam cōpræhendit:ubi Arriminū: Cesenā:Forliuiū:fauētiam: Imolam:Rauennā:& Bononiā designat.

Flamminea.9. Decimam marchiā taruisinā dicit:ī qua Feltrum: Taruisiū: patauiū: Vicentiam:& Veronam ponit: Vndecimam uero Venetias pro una regione nō immerito

Marca Taruisina.10. ponit eo q̧ non solū eius opes aliis regionibus essent æquiparandæ:sed etiā q̄a multæ urbes & multa Venetiarum oppida excisa eam condidere urbē. Eius aūt regionis termini habent in longitudine octoginta passuū millia:uidelicet ab aq̄s olim gradatis ad lauretū oppidū nunc pado ꝓximum:la

Venetia 11. titudo uero uaria est nullos habens terminos. Duodecimā forum iulium nominat in Aqlea & utinum solum habemus. Tertiādecimā deinde regionem ex italia elicit:q̄ histriā appellat: in q̄ Iusti

Histria 12. nopolim iustini iunioris opus & polā eē dicit:& stridonē oppidum sanctissimi Hieronymi patriā: qd' hodie strigna appellatur. Vltimā autē regionē lōbardiā nostram facit:in qua īnumerabiles q̄si

Foꝝ iuliū.13. ponit ciuitates:& in primis Mutinam:regium Ferrariā:Mātuā: Parmā:Cremonā:Brixiā: Bergomum:Comum:Nouariā:Vercelles:Eporediā:thaurinum:secutiā:montem regalē:& innumera-

lombardia.14. bilia pene pedemontium:& mōtisferrati īsignia oppida:atq̧ astēsem:albā:aquensem:cassale: alexandriā:derthonam:bobium.placentiā:papiā:seu ticinum: Cremam:laudā:& mediolanū:metro

Termini lōbardiæ:longobardi supbi leges mutarūt.lōgobardi unde nomē acceperunt polim collocat. Has igiť ꝓuincias siue regiones cum lōgobardi (ꝑter Romā) inuasissent: diuq̧ tenuissent:ac suos duces:suosq̧ ꝑfectos ubiq̧ posuissent:italiæ noīe oblitterato a se lōbardiam appellauerunt. Veꝝ apud ticinū urbē regni sede cōstituta:postea a circunstātibus urbibus ille locus lombardiæ nomē accepit:qd' postea a Carolo magno cōfirmatum & declaratum fuit:& hoc solum īter Vercellas:tridentūq̧ ad Veronā:& Bononiā:necnon & ligusticorū montes usq̧ in ꝑsens reseruatū est. Hi nanq̧ lōgobardi omnium qui in italia exteroꝝ occupauerant:superbissimi italiæ nomē oīno euertere conati sunt:& ꝓpterea non solū regionum nomina:sed & leges nouas cōdētes: mores ritusq̧ Romanoꝝ ac reꝝ uocabula adeo mutarūt:ut affirmare ausim ēt latinitatē:qua Romani & plæriq̧ alii populi utebanť eosdē pmutasse:& uulgarem locutionē italicā nunc appellatā introduxisse:quā tamen latinitatē celebrē antiq̄ Gotthi plurimū corruperant:longobardi autē ipsi (ut paulus li. qnto refert) a longis barbis sunt dicti:eo q̧ capitis comā a ceruice usq̧ ad occipitum tondebant:& a facie usq̧ ad os comam demissam & discriminatā habebant. Eorumq̧ uestimēta larga & longa & q̄maxime linea:qualia etiā angli Saxones habere consueuerant: ornati etiā erāt 1769

latioribus

latioribus instit is uario colore contextis ac calcei usq; ad poplitem scissi & corrigiati. Caligæque a poplite pédentes corrigiarũ laqueolis hinc inde ligatæ. Hi nanq; primũ insula scandiana originem duxerãt: ex qua ꝓfecti Aionẽ & Thaonẽ duces habuerunt. qbus defunctis: Agilmundus Aionis ꝑdicti filius rex creatus ẽ: & trigintatribus ãnis sup eis regnauit. Cuius tꝑibus ut paulus scribit meretrix qdã uno partu septẽ edidit filios: quos quũ ĩ piscinã enecandos ꝓiecisset. Agilmundũ regẽ eo loci transire cõtigit. Vidensq; rex paruulos exhorruit facinus: & qdnã hoc eẽt admirans: hasta quã manu gestabat eos uoluere cœpit. Vnus uero ex eis cũ statim iniecta manu hastã cõpræhendisset: rex super eũ misericordia motus illũ magnũ ꝑnuncians statim e piscina educandũ abduxit. Et qa de piscina (quæ eorũ lingua lama dicit̃) extraxerat: eũ lamusiũ noíauit: qui cũ adoleuisset strẽnuus in oĩbus euasit adolescens. Cũ autẽ Agilmundus rex a Bulgaris fuisset interfectus: lamusius ipse si ue lamusio subrogatus est: & .40. annis regnauit: q regno suscepto: Bulgaros homicidas maximis afflixit cladibus: quo mortuo tertio loco Letheius eius filius ei successit: q etiã ipse .40. annis regnauit. Illoq; defuncto Gildoochim filiũ successorẽ reliqt. Quẽ secutus est Godoochus: & regnauit annis .11. Quo regnãte Rugilandã ꝓuĩciã Danubio cõtiguã cœpit: & regno suo adiecit. Eo quoq; defuncto Daphon eius filius succedẽs regnauit annis .5. Cui successit Tãtus filius eius & regnauit annis .10. q Erulis ꝓfligatis paulopost ĩterfectus est. Post hunc unachus eius nepos regnauit annis .18. Cui successit Valtharathis filius: & regnauit septem annis: post quẽ alter Vnachus eius filius regno suscepto contra Gepidas bellũ mouit: & illos ac Sueuos uicit. Et hi octo ex una eadẽq; linthigoꝝ familia nobilissima descẽderunt. Vnachone aũt sine liberis mortuo ualtherius nono loco lõgobardoꝝ regnũ accepit: post quẽ adoynus decimus lõgobardoꝝ rex fuit: q primus longobardos in panoniam & Regilandam prouincias duxit: ubi duobus & quadraginta annis habitauere longobardi. Alboynus autem denuq; eius filius post patris interitum ad regendos longobardos undecimo loco cunctorum uotis accessit: & regnauit partim in panonia: partimq; in italia annis .31.

Longobardorũ reges cõmemorat

Meretrix .7. filios uno partu peperit

Lynthigoꝝ clarissima regũ familia

5768 569 ¶ Alboynus igit̃ undecimus lõgobardoꝝ rex uir armis & aĩ uirtute ĩsignis: hoc anno postq̃ gundimundum gepidaꝝ regẽ occidisset: & gepidas ipsos usq; ad ĩternitionẽ deleuisset: ac Narseti belloꝝ principi cõtra Totillã auxilio fuisset: ipsum quoq; Totillã ĩterfecisset. Cuius ẽt uirtute uniuersa Gothorũ gens ex italia pulsa fuerat: rogatus ab ipso Narsete eunucho relicta panonia cũ oĩbus lõgobardis suis tã mulieribus quã uiris adiunctis etiã sibi uigiti Saxonũ millibus cũ ipsis uxoribus ac liberis armentis quoq; per foꝝ iulii italiã ĩtrauit. Et primo ipso foro iulio occupato Sisulphũ nepotẽ suum ibidem primũ ducem ꝑfecit. Indeq; ꝓcedens totã Venetiã mox subegit. Cunq; Taruisium ꝑuenisset: & accolæ deditionẽ facere recusarẽt: eã oĩno diripere & euertere cõstituit. Quo audito fœlix qdã ipsius tunc ep̃us uir sanctus atq; eloquens sua prudentia uiri barbatiẽ: atq; sæuitiã deliniuit: ciuesq; per deditiones ei recõciliauit. Postea ẽt Verona: Brixia: Bergomo: ac Como urbibus captis ĩsubrium ꝓuinciã ĩgressus est: ubi Mediolanũ ui capiens diripuit: papiam uero triennio obsessam in suã tandẽ redegit potestatem: qua uictoria lætus alboynus Veronã cũ ĩgenti gloria se cõtulit: & ludos ibidem multos cõstituit: ibidemq; regni sedẽ sibi cõstituens: conuiuiũ grande prĩcibus suis celebrauit: iucũdus ex cõuiuio factus Rosimundã uxorẽ suã gunimundi Epidarum regis filiã ex patera captis patris cõfecta bibere cõpulit. Nã alboynus ipse cũ Gunimundũ regem interfecisset ex eius capite scutelã inauratã conficere fecit: quã & secũ ubiq; deferri ꝑcepit: ac sic de illa filiã suã bibere cõpulit: q iniuria cũ mulieri nimiũ inhesisset: de illo ultionẽ suscipere statuit. Erat tum in exercitu alboyni Helmechildus longobardus moribus & forma ꝑstãtissimus uir etiã nobilissimus & armis exercitatissimus: qui cum Rosimundæ ancilla cõsuetudinem habere cõsueuerat huic aliquãdo Rosimunda pro ancilla se supposuit: qđ cũ rosimunda fecisset: qs esset apperuit: & ad occidendum regem sub spe regni impulit. Obtruncato itaq; rege cum regina eum regem loco mariti constituere uellet: Longobardi recognita recusarũt: & ambos occisores ĩterficere statuerunt qđ cũ didicisset: regina statim cũ adultero: & Alsiũda eius filia: ac multa pecunia Rauennã ad longinũ exarchũ ꝯfugit: ubi nõ ita multo post referẽte Paulo historico seipsos ĩuicẽ ueneno sustulere.

Sisulphus primus dux.

Rosimũda regina

Helmechildus

¶ Scandinauia aũt horũ longobardoꝝ patria est: insula in oceano septentrionali posita: in Codano uidelicet sinu cõstituta. Qui Codanus etiã est in Germanico oceano a seuo mõte usq; ad cymbroꝝ ꝓmontoriũ: hac qdem ĩsula & aliis qdẽ plurimis refectis. Eã Plinius li. 4. dicit esse incõpertæ magnitudinis portio: cuius tantũ Hilleuionum gente nota est. Quæ quidem gens quingentos pagos in ea incolit. Dicunt eam insulam alterum orbem terrarum esse. Ex hac igitur insula: ut præmissum est: ipsi longobardi emersere.

¶ Exarchatus dignitas hic incipit.

5769 570 ¶ Lõginus græcus primus italiæ exarchus: hoc anno post captã uniuersam ferme italiã: ac uniuersalẽ magistratus dignitatẽ suscipiens regnauit in Rauenna annis .11. Hic qppe cũ superioribus diebus a Iustino imꝑatore in italiã missus fuisset: hoc tempore in Rauenna & aliquibus Venetiæ prouinciæ ciuitatibus a longobardis reseruatis: quæ nunc usq; qualibet de per se suo magistratu gubernata fuerat: hunc nouum magistratus modum ĩtroduxit: quem quidem exarchatum appellauit: q tanq̃ ægyptiorum dynastia summus italiæ magistratus interpretatur: hic itaq; ex Ro. Rauennã ueniens ibidem tanq̃ rex se continuit: nec deinceps Ro. adire uoluit: ꝓpter quod Roma post Basilicũ

consulé: qui cũ Narsete consul fuerat: unquã cõsulé: aut senatũ habere ꝓmeruit: sed per ducem ab eodem exarcho ex Rauenna misso: ipsa Ro. republi. administrata fuit. Durauit quippe hic magistratus ferme .100. & .24. annis. Eoq; defuncto Smaragdus suffectus fuit.

Daphon secũdus in italia lõgobardoꝝ rex Alboyno rege ope reginæ obtrũcato: regnauit anno uno & mẽsibus .7. uir qdé genere & uirtute nobilissimus: sed cruditate q̃dã ĩfamis: hic nãq; regno suscepto cũ multos Romanorũ nobiles & potẽtes ĩterficeret: eo timore nobilissimi uiri urbibus desertis p maritimas paludes cõfugientes in Venetiã ciuitaté se cõtulerũt. Quoꝝ qdé aduentu ipsa
Imola ciuitas reædificatur — ueneta ciuitas ĩcrementũ maximũ suscepit. Hic itaq; forũ Cornelii ciuitaté a Narsete eunucho dirutã & solo æquatã reædificauit: & imolã urbẽ appellauit: hoc ideo fecisse dicit̃: ut ĩde Rauennates uexare posset. Hic ẽt cũ strẽnuus haberet̃ rex: latinã regioné seu ꝓuĩciã suo adiecit impio: cũq; ẽt in suos nimiũ sæuiret: & multos ac multos exilio dãnaret: a puero obseqi sui dolo suoꝝ amicoꝝ tandé iugulatus fuit: quo mortuo lõgobardi p .10. annos sine rege fuere: sed trigita duces seu cõsiliarios sibi creauere. Qui tanq̃ cõsules Ro. multa conquisiere: ipsi nãq; campania uniuersa sibi subiugata: atq; picentibus & Marsis statim ducem unum in spoleto & alterum in Beneuẽto cõstituere. 5782
Longobardi .10. annis sine rege stetere

Lotharius octauus francorum rex chilperici regis filius: hoc anno patre defuncto Frãcis regnare cœpit: & regnauit annis .54. Hic tendibertum & Tendericum germanos habuit qui inter se dissidentes & debellantes prouinciis suis maximo fuere damno.
Duces ĩ spoleto & beneuento constituere

Tiberius — Tiberius cõstantinus .19. cõstãtinopolitanus ĩperator post Iustinũ iunioré impauit annis 5771 577
7. Hunc Iustinus ipse adoptauerat in filiũ: & multo ãteq̃ amẽs efficeret̃: augustũ appellauerat: & qdé merito: cũ in eo oĩa eẽnt ornamẽta q̃ optimo principi cõ uenire uidebãtur. Erat. n. tũ oĩ uirtute: tũ clemẽtia: iustitia: pietate: religione: sapiẽtia: cõstãtiaq;: ac fortitudine ĩsignitus: & ĩter cætera christianitatis opa ĩ pauperes pientissimus ac beneficus fuit: adeo ut thesauros sui impii larga manu in eos exhiberet: ob quam cãm deus illi præter spẽm tãtam auri argentiq; cõtulit copiã: quantã eius reqrebãt beneficia: nã & Narsetis thesauri ei ex italia delati fuere: diuina hoc illi ꝑsentante uoluntate: quos ad munificentiã & liberalitaté conflatos etiã in simile conuertit opus. Hic exercitũ in ꝑsas misit: eosq; fudit atq; fugauit: multã quoq; ꝑdã cũ elephãtibus 20. adductis de eis triũphauit. indeq; populũ Ro. quoad fieri potuit ab hostibus defendit: & q̃maxima frumenti quãtitate ex ægypto allata eũ a sæuissima fame liberauit: & hoc benedicti põtificis interuentu: quẽ mirum immodũ dilexit. Tandé extremũ sibi imminere dié ꝑsentiens: Mauritium genere Cappadocem generum suum uirum utiq; strennuum ad imperium ex Sophiæ augustæ consilio euexit: quo confirmato paulopost in pace quieuit. 5791

Benedictus Papa 64. — Benedictus primus papa natione Ro. patre bonifacio post Ioanné pontificé: sedit annis 577 577
4. men. uno & diebus .28. Vir sane optimus: & tanto honore dignus: q & italiæ & ꝑsenti Romæ fame laborãti una cũ Tyberio Augusto subuenit. Maximã. n. frumẽti quantitatem ab ægypto aduehens urbem ipsam ab inedia consumptam releuauit. Verum Paulopost ex sollicitudine: ac dolore: quem in urbis calamitatibus ac totius italiæ ab Longobardorum uexationibus contraxerat: mortem obiit. In cuius tumba sic scriptum tradunt.
Epitaphium huius
Magna tuis monumenta pater benedicte relinquis.
Virtutũ titulus o decus atq; dolor. In eius auté morte sedes uacauit men. 2. & dies .10.

Mauritius — Mauritius Tyberii ꝑdicti gener .20. cõstãtinopolitanus imperator: post Tyberiũ socerũ 578 577
suum imperauit annis .20. qui licet genere cappadox eẽt: imperiũ tamẽ ob aĩ uirtuté: & in rebus gerendis strẽnuitaté merito suscepit: q cũ primũ imperiũ suscepisset. Armenos: & ꝑsas p ꝑfectos suos debellauit: uerũ cũ postea cõtra beatissimũ Grego. seditiones suscitasset: & longobardos cõtra eundé: Romanosq; cõcitasset: multis etiã iniuriis ecclesiã dei perturbasset. diuino tandé operãte cõsilio: nõ spõte tamẽ sed coacte: pñia ductus: cũ Grego. pacé cõponens: mitius agere cœpit: qd' intellexerat angelũ quendã monachi habitu indutum strictũ gladiũ ĩ manu tenenté in cõstãtinopolitano foro clamasse imperatorem breui gladio moriturum; hocidé eius somniũ cõfirmauit: quo se uxoréq; ac liberos cædi uidit. Interim uero milites eius suis stipẽdiis fraudati. Phocam centurionem imperatorem creant: & ipsum mauritium propter auaritiã in suorum odium prolapsum: una cum uxore: ac liberis omnibus obtruncant.
Vide sõmũ magnum

Pelagius Papa 65. — Pelagius .2. papa natione Ro. patre Vingeldo: post Benedictum põtificé: sedit annis .10. 582 57
men. 2. & diebus .10. Hic cũ absq; principis iussu ꝑter cõsuetudiné ordinatus esset: pontifex timens sibi Grego. monachũ uiꝝ approbatũ Cõstantinopo. ad placandũ imperatorem misit: q eo accedens oĩa ex põtificis sentẽtia apud imperatorem pfecit: atq; ibi moraliũ libros in Iob cõposuit: & euthicium eiusdem urbis episcopũ ita Augusto ꝑsente disputando cõuicit: ut omnia quæ male de resurrectione senserat: retractare coactus fuerit: ipse enim euthicius multa de eo articulo contra Orthodoxam fidem exponebat. Pelagius autem hic postea quã Hermetis martyris cemiterium & sancti Laurentii basilicam a fundamentis extruxisset: & ipsum Gregoriũ rogatu populi Romani ad urbem reduxisset: pestilentia: q̃ cũ maxime totam uexabat italiã: consumptus est: & in uaticano sepultus. Et tunc cessauit episcopatus menses .6. & dies .26.

Viri disciplinis excellentes.

❡Gregorius monachus Romanus postmodum maximus pontifex diuini ingenii: magnæq; auctoritatis & gratiæ uir: his temporibus ob probitatem & sanctitatē maximo in precio habitus fuit: qui & multa tum Constantinopoli. tumq; Romæ & ante papatum: & in ipso papatu pro christiana religione ad multorum eruditionem edidit opera: & præcipue ea quæ subiecta sunt.

Moralium in Iob	li.25.	incipit: Reueren. ac sanctissimo.	Sup Ezechielem partes duas
Dyalogorū ad Petrū	li.4.	Quādam diem dum.	Pria incipit: deus prophetiæ secunda
Pastoralium	li.i.	Pastoris curæ: incipit	Quia multis curis.
Item registrum	li.i.	Et Omelias quadragintaduas: & quædam alia.	

❡Honoratus Mediolanensis episcopus: uir eloquentia & sanctitate ornatus: p hoc tps floruit: & nōnulla in diuinis scripturis cōposuit. Qui cū alboyni lōgobardoꝝ regis impetū expauesceret: ecclesiā suā ad tps deseruit: & ad Genuensem urbem confugit. Hunc autem diuus Gregori. in libro dyalogorum multis effert præconiis.

5781 583 ❡Artharis flauius tertius lōgobardorū rex: hoc anno postea q̄ lōgobardi decē ānis sine rege stetissent: ab eisdem creatus rex: regnauit annis septem. Hic Daphonis p̄dicti regis filius fuit: quem longobardi Flauium cognominauere: qui licet adolescens rex sublimatus fuerit: multis tamen editis facinoribus laudes ingētes ꝓmeruit: & eas ob res oēs lōgobardoꝝ duces dimidiā pecuniaꝝ suarū partē ei obtulere: hic pharā oppidū nō ignobile ī Abduæ fluminis ripis cōdidit: ac Brixellū ciuitatē in margine padi positā obsedit & debellauit: ac tandē solo æquit. Sed & frācoꝝ regē cū īgēti mltitudine ipsoꝝ atq; germanoꝝ deuicit: ac ex italia fugauit: q̄ qdē elatus uictoria ad siculū fretū oīa cōquisiuit: ac multas alias italiæ ciuitates ī suā potestatē redegit: indeq; & Francilionē Romanum ducē ex Como ciuitate cumacinaq; īsula q̄ in lacu lario erat: expulit: & īgentes inde diuitias sustulit: qua ditatus p̄da stati Theodelindā Garibaldi Bauaroꝝ regis filiā christianissimā duxit uxorē. Quamobrem Chilpericus francorum rex: qui huic Arthari inimicissimus erat: in Bauarum furens cum inopinate aggreditur: & ex Bauaria expulit: qui relicto regno cum filia Theodelinda in italiā ad generum fugit. Huic tamen Gandulphus Bergomensium dux & Vulpharis Taruisinus atque alii plures Longobardorum duces postea nimium aduersari cœperunt. Quibus pacatis eo anno quo Theodelindam duxit uxorem: defunctus est.

Phara oppidū brixellū destruit
Francilionus dux
Garimbaldus dux bauariæ
Gádulphus dux bergomi

5791 592 GRegorius magnus papa eius nois primus natiōe Ro. patre gordiano uiro Senatorio post pelagiū pontificē sedit annis.13.men.6.& diebus.10. doctor qdē eruditissimus: humillimusq; atq; sanctissimus: q̄ primus oīum pōtificū se seruum seruorū dei nōiauit ac scripsit. Hic: ut dictū est primo monachus & leuita existens pōtificale munus in multa rerū perturbatione tandē inuitus suscepit: in quo sane ita uixit: ut usq; ad tēpora nostra neminem ex successoribus habuerit parē. ne dum superiorē uel sanctitate uitæ uel diligentia in rebus agendis uel doctrina & scriptis. Ea ꝓpter merito terrestris angelus uocari ꝓmeruit. Hic itaq; suscepta dignitate synodū apud sanctū Petrū.4.&.20.epoꝝ habuit: in qua qdē: Gratiano testante: multa sustulit quæ nocitura erant: & multa edidit quæ ꝓfectura fidei nr̄æ uidebant̄: & p̄sertim quæ subiecta sunt ordinauit: in ea q̄ppe synodo primo.4.concilia. s. Nicenū: Constantinopolitanū: ephesinū: & calcidonense decreto publico approbauit & cōfirmauit: necnon & quintū ueneratus est: ut habemus ī canone.15.di.c. Sicut sancti euangelii. Vetuit itē eo in concilio ut nullus bigamus ordinaret̄ præsbyter.33.di.c. Maritū duarū: Statuit ēt: ut episcopus semel dūtaxat cōsecraretur.68.di.c. Sicut semel. Prohibuit insuper christianis audire missam præsbyteri cōcubinarii.8.di.c. Si qui sunt: uetuit etiam in una eademq; ꝓuincia duos esse metropolitanos.101.di.c. ꝓuenit. Cōcessit quoq; sacerdotibus a populo accusatis suā posse innocentiā iuramento affirmare.2.q.5.c. p̄sbyter: Mandauit præterea ultimam defuncti uoluntatē modis oibus obseruari debere.13.q.i.c. Voluntas ultima. Vetuit etiam mulieribus monachorū monasteria introire & eorū cōmatres fieri posse.18.q.2.c. ꝓuenit. Addidit deniq; quadragesimali ieiunio.4.dies: primo uidelicet q̄rtā quitā sextā ferias & sabbatū: ut habet̄: de cōs.di.5.c. Quadragesimā. introitumq; missæ cū uno uersu alicuius psalmi ordinauit: eius etiā inuentū fuit: ut nouies Kyrieleison diceret̄ & alleluya & offertoriū: ac post cōmunionē caneretur: idem similiter in canone addidit: diesq; nostros in sua pace disponat: mādauit rursus in principio omniū horarū canonicaꝝ: Deus in adiutorium meum intende cū Gloria patri & filio dici debere: supplicationesq; maiores pp pestē sedandā: atq; stationes pro maiori parte īstituit. Quid plura: omnē ecclesiastici officii īstitutionē ipse sanctissimus pōtifex instituit & approbauit: ipse quoq; adhuc monachus in Sicilia sex monasteria ex paternis facultatibus ædificauit: domū insuper suā Romæ religione dedicauit: ipse etiam Traianū imperatorē ab inferno liberauit: pauperes p̄terea in domū paternam undiq; cōfluentes excepit: & in uita ciboq; ac potu semp ministrauit. Fuit deniq; uir hic oī laude dignissimus: si uitā: si mores: doctrināq; atq; mores inspicias: & tum in diuinis rebus ac in humanis ꝓspicias: hic quoq; anglos oēs per quosdā probatissimos monachos ad fidē xp̄i conuertit: & uesegotthas hereticos ad ueritatis unionē reduxit. Confirmata deniq; hoc pacto ex oī parte ecclesia: sanctissimus hic Grego. secundo Phocæ imperatoris anno migrauit ad dominū: cuius corpus in diui Petri basilica omnibus collachrymantibus.4. idus mar. sepultum fuit: atq; eo die eius natale celebratur. Eoq; mortuo sedes uacauit mensibus quinq; & diebus.19.

Gregorius Papa 66.
Vltima defuncti uolūtas oio obseruere
Kyrieleison nouies in missa dici ordinat
Deus in adiutorium dici i horis ordinat letaniæ maiores

¶ Tunica inconsutilis domini nostri Iesu christi a beata uirgine Maria cõfecta:tẽpestate hac non procul ab hierusalẽ in Saphat oppido ab episcopis Gregorio antiocheno Thomaq; hierosolymitano:ac Ioanne cõstãtinopolitano in q̃dã archa marmorea eo loci apposita ĩcorrupta & ĩmaculata inuenta fuit.Qua suscepta maximo in precio habita fuit:qui ipsam suscipientes Hierosolymam detulerunt:& in ebutnea archa collocauerunt: hæc ipsa est quæ in morte domini:ut sacra euangelii habet historia:uni militum obtigit.Quid postea de ipsa gestum fuerit non habeo.

¶ Hermigildus q̃dã uesegottharum & hispaniarũ regis filius:per id tẽpus:a patre Lemugildo rege carcere intrudit:& paulopost iniq̃ssime iterficitur:eo q̃d Leandri hispalensis episcopi uiri sanctissimi prædicationibus ab arriana impietate ad ueram catholicãq; fidẽ conuersus fuisset:nam cũ Leander ipse Hermigildum conuertisset:& ipsum catholicum declarasset:pater ira commotus Leandrum pontificem multis incommodis & iniuriis affecit:& filium ipsum constantissimum tandem interfecit.Sed & ipse pater paulopost in ægritudinẽ prolapsus Leandrum reduxit:& de iniuria atq; peccato ueniam postulauit:& ricardum secundum filium regem constituens catholicum & uerũ christianum effici procurauit.

Angli conuertuntur ¶ Augustinus & miletus optimi mõachi natione Ro.& anglo⁊ ep̄i atq; apostoli:his tẽporibus in precio habiti a beato Grego.pontifi.maximo ob probitatem atq; doctrinam in Britanniam cum quibusdam aliis probatissimis monachis mittuntur:ubi deo auxiliante & monitis ac efficacissimis p̄dicationibus totam illam insulam ad Christi fidem tandem perduxere:ibidem demum senio confecti non sine magna sanctitatis opinione in domino quieuere:& cum sancti fuerint habiti:eorum festa septimo calen.iulii celebrantur. 593 579

¶ Agilulphus.4.Longobardo⁊ rex post Arthari regẽ sup lõgobardos regnauit annis.21.mortuo nanq; Arthari rege p̄dicto:cũ lõgobardi de electione futuri regis diu discordes fuissent:tandẽ ita cõuenerunt:ut ille ex Longobardis haberet:rex quẽ Theodelinda sibi in uirũ suũ deligeret:quæ statĩ hunc Agilulphũ thaurini ducẽ:uirũ utiq; bellicosissimũ:& prudẽtia formaq; egregiũ sibi maritum:& Lõgobardis regẽ declarauit:qui regno suscepto:cõfestim cũ Cacano hunno⁊ rege pacẽ firmauit:ipso eã p legatos ex panonia postulante:sequẽti deinde anno tridentinorũ etiã duce itercercedente similiter cũ Franco⁊ rege pacẽ cõposuit:postea munulphũ ĩsulæ sancti Iuliani ducẽ & zanguilphũ Veronẽsiũ ac Gayndulphũ Bergomẽ.duces:q̃bus.3.iã pepercerat:superatos interemit:rebusq; pacatis bellum contra Ro.suscepit:& oppidis circunquaq; capitis Romam per annũ obsedit:& multas illi clades intulit.Quo in tẽpore zotus beneuẽtanus dux eius auxilio fretus una cũ rege ipso:ruptis induciis:cassinense monasteriũ iuxta benedicti p̄phetia inuasit:& oĩbus rebus direptis illũ a fundamentis pœnitus euertit:postmodũ in patauinos duxit:& urbẽ uallo tantũ & fossa sine mœnibus munitã obsedit:& cũ a tonlla rege ipsa ciuitas fuisset diruta:habebat oĩa ædificia ex ligno⁊ materia fabrefacta:q̃d cernẽtes Lõgobardi ignẽ mittentes urbẽ p̄rsus exusserunt:idq; in mõte silicis oppido fecerunt.His gestis Agilulphus:cũ didicisset eius filiã ac generũ noĩe godeitaldum apud Parmã ciuitatẽ a Gallinico Romano⁊ p̄fecto fuisse captos & cõstãtinopolim missos: cõtractis undiq; copiis Cremonã uenit:& eã obsedit:ac expugnatã tãdẽ cœpit:qua capta & direpta usq; ad solũ demoliri fecit.Pariq; modo Mãtuã expugnans eã sine muris dereliquit:tandẽ & hunc beatus Grego.papa p ĩtercessionẽ Theodelindæ religiosissimæ reginæ:cui dyalogorũ libros scripserat conuertit:q omissis idolis Christi fidẽ cũ oĩbus Lõgobardis suis cõplexus est:& oĩa ecclesiasticorũ bona ablata restituit:& ad labẽ diluendã ecclesias multas:plurimaq; monasteria sua impensa fabricauit:& apud modoeciam insigne oppidũ in honore beati Ioan.bapti. celeberrimũ tẽplũ ĩgẽti impensa fabricauit:eo denique uita functo adoaldum puerulum filium cum Theodelinda matre & regina regni successorem reliquit.

Cassinẽse monasterium destruit

Cremonã euertit

Mantuã sine muris dimisit.

Longobardi fidẽ recipiunt.

¶ Theodelindam ãt reginã eius uxorẽ Bauaro⁊ regis filiã generositate & sanguinis claritate ĩclitã fuisse cõstat:q̃ & si in primordio regni sui ætate iuuenis formaq; spectabilis: ac diuitiis abũdãs fuerit:moribus tamẽ & castitate:prudẽtia:eloquẽtia:ac religione cõspicua fuit.Cuius q̃dẽ uirtutibus cõmotus beatus Greg.eidẽ dyalogo⁊ libros cõposuit atq; misit:cuius lectione ipsa mota: agilulphi animũ ad religionẽ & ad pacẽ cũ oĩbus lõgobardis p̄uertit:& mores uitãq; eo⁊ mirabiliter cõposuit.Sicq; hæc religiosissima ac christianissima fœmina multorũ honorũ cã fuit.Hæc q̃ppe p̄ter reliq̃ pietatis opa mõasteriũ celeberrimũ in honorẽ sancti Colũbani abbatis apud Bobiũ ciuitatẽ supbissimis ædificiis sua impensa cõdidit:& plurimos fundos eidẽ assignauit. Alia quoq; mõasteria & tẽpla & q̃maxime apud Modoetiã agri Mediolanensis oppidũ in honorẽ sancti Ioannis baptistæ a fundamentis erexit:quã & p̄diis:aliisq; uasis aureis argenteisq; plurimis adhuc extãtibus exornauit:in q̃ q̃dẽ basilica corpus suũ sepeliri mandauit:& ex illo ac deinceps propter mulieris exemplum longobardi nostri omnes Ioannem baptistam in patronum præcipuũ susceperunt. 579

Mõasteria ab hac extructa

¶ Romanus patricius constantinopolitanus tertius italiæ Exarchus hoc anno post Smaragdum a mauritio imperatore cum ingenti multitudine Rauẽnã missus:regnauit anno uno:q cũ applicuisset:statim patauio & Cremona ac Mãtua a longobardis pene destructis: instauratis: & munitis cum omnibus copiis Romam perrexit:ubi longobardis strage inflicta:multas ciuitates atq; oppida recuperauit:postea in omnem libidinem prolapsus tanq; uirtutis pristinæ & ingenii immemor 594

factus cum

factus cum longobardis sentire cœpit:nec romanos amplius defensare curauit: sed eodem anno cum ignominia mortuus:gallinicum habuit successorem.

¶ Gallinicus itaq̧ q̄rtus Exarchus Romæ suffectus ꝑfuit annis duobus:hūc uirū bonū & cōtra lōgobardos animatū fuisse tradūt: sed cū res neglectas uideret Grego.pontificis suasu cū eis pacem & indutias fecit.Cunq̧ postea ruptis idutiis parmā urbē īuasisset:& Agilulphi regis filiā cū uiro nomine godestaldo cœpisset:cōstātinopoliq̧ misisset.Agilulphus ira succensus Sclauos in auxilium euocat:& cōtra Romāos implacabile bellū suscipit:& oppida multa:multasq̧ urbes euertit: eoq̧ anno Gallinicus hic morte deficiēs.Smaragdus rursus a mauritio īpatore italiæ Exarchus mittit̄.

¶ Prodigia multa:& quidem horrenda tempestate hac in græcia apparuere:quæ sane futuras mahumeti calamitates portendere uidebantur:nam uno & eodem anno cometes perlucidus bizantii uisus fuit:& puer q̄drupes natus:necnō & apud insulā Delon duo marina mōstra oīno humanā spēm habētia uisa sunt:& alia multa hincinde ꝓsitia apparuere. ¶ Mahumetis uita.

5794 595 ¶ Mahumetis:alias mahumetus:genere arabs pseudo ꝓpheta q postea tanq̄ magnus imo falsus dei ꝓpheta saracenis leges dedit:hoc anno in arabia regione ex nobili p̄re gētili:m̄re uero hebræa hismaelitici generis nascit̄:q postmodū adultus factus:cū eēt annoꝝ.28.maximum in christianos excitauit īcēdiū:nā cū uersutus & acris īgenii eēt uir:ac īter christiāos diu cōuersatus:oīumq̧ sectas & leges cognosceret.nouā quandā & nephandā superinduxit superstitionē:q̄ propemodū nostra extincta est religio:ausus est etiā īgenti cōparato exercitu arabū & p̄sarū Romani imperii fines īfestare:& Alexandriā:atq̧ alias ægypti ciuitates sibi subiicere:sed eius motus ꝑ heracliū imperatorē cito repressi fuerūt:exinde ad ueroꝝ ꝓphetaꝝ imitationē p̄sonā in se loquentis.Dei assumpsit: sic ꝓmittens in libris:quos cōdidit:locutus est dominus ad mahumetū ꝓphetā suū dicens:ut sic uel diuinæ auctoritatis pondus habere crederet̄:q̄d ab eodē seductore configebat̄. Cunq̧ nō tantū subacti populi:sed ēt lōginq ad eū cōfluerent:accensus libidine latius dominādi:sub suæ religionis prætextu propagādæ tanq̄ ex dei ꝓcepto finitimas inuasit gentes:& astū efficiens:q̄d armis nō poterāt.Vnde cū ægyptū:lybiā:Arabiā:syriāq̧ totā subegisset:& ut religiosior uideret̄:subiectos populos ꝓpriis ritibus abiectis in suam sup̄stitionē attraxit:paganis q̄dā idolatriā inhibens:in dies iuxta ritū eorundē circuncisionē cōcessit.Nouas deinde q̄sdā leges de suo cōfinxit:testimonia de utroq̧ testamento adhibens:q̄s saraceni & turchi usq̧ hodie suas leges appellant:unde secūdū iudæorum ritū saracenos iussit circuncidi:& suillæ carnis esum suis seq̄cibus īterdixit.Et imitādos quoq̧ christianos crebras lauationes seu ablutiones mēbroꝝ tanq̄ baptisma pro delictorū expiatione fieri īstituit.Et ut seductos ita pp̄los fortius sibi irretiret: statuit ꝑ lege q̄d nouerat hoī placere.s.q̄d hō tot uxores ac cōcubinas habere possit:quot facultatibus suis alere posset.Vxores etiā usq̧ ad q̄ternariū numerū de propria cognatiōe sumere:& usq̧ q̄ter repudiare:rursusq̧ resumere ꝑmisit. Emptitias uero siue captiuas quot uellet q̄sq̧ habere cōcubinas:& eas quandocūq̧ uēdere liceret: nisi illarū aliquā grauidā reddidisset.Sobrietatē āt in cibo potuq̧ sanciuit:uini quoq̧ usum p̄ter q̄ ī certis q̄busdā solēnibus diebus īterdixit.Vnū deū oīpotentē oīum creatorē coli & honorari mādauit: asserens Moysen & Ioānē baptistā magnos dei fuisse ꝓphetas.Sed christū oīum ꝓphetarū maximū q̄ppe qui diuina uirtute:nō humano semine de uirgine Maria ortū fuisse dicebat.Hic itaq̧ mahumetus:cū(ut ita dixerim)sex annos ita regnasset:post multa adulteria & ebrietates: aliaq̧ scelera anno domini.631.ætatis uero.34.mortē obiit.Cuius corpus apud mechā sepultū ab oibus maximo in precio nunc usq̧ habitū est:eoq̧ mortuo principatū iniit quidam nomine calipha:cui successit Acali:quō expulso regnauit Ali:contra quem:eo quod superstitiosus esset:nouum Caypha ægyptii sibi ducem creauerunt:qui ordo usq̧ in hodiernum diem apud saracenos seruatur. De moyse De Iob. Baptista de Christo dicebat

¶ Alcoranū aūt librū:ipse mahumetus auxilio Ioannis antiocheni heretici. Sergiiq̧ Arriani: ac ēt cuiusdā iudæi astronomi cōposuisse dicit̄:in quo quidē prædicta oīa:& alia multa pro lege descripsit:falsa q̄busdā ueris immiscendo:asserēsq̧ Christū ad cœlos eleuatū:sed nō occisum; dixitq̧ ꝓterea iudā ꝓditorē dū Christū iudæi q̄rerent in spelūca in similitudine Christi mutatū:& loco eius crucifixū.Per singulos quoq̧ annos suos sequaces domū dei q̄ est in mecha si possent adire oīno iussit:quo cōuenientes circuire deberēt cū similibus uestibus īduti: & lapides per media foramina parietū tanq̄ dyabolū lapidando iactare.Ipsam.n.domū Abraā pro filiis suis potissimū hismaelitis orationis causam cōstruxisse dicebat:in eo quoq̧ Alcorā libro legē tulit:ut q cū adultera dep̄hēsus fuisset:statim lapidaret̄.Cū soluta āt octoginta uerberibus plecteret̄.Voluitq̧ fur:ut p̄ria & secūda uice tātū uerberibus cederet̄.Tertia uero manus:q̄rta deniq̧ pedes eidē ꝑciderent̄.His autē q hæc & alia legis suæ ꝓcepta seruarēt:ut asseruit dn̄us ꝓmisit paradisum:uidelicet delitiaꝝ ortum: ubi nulla īteperies:ubi nulla īcōmodi aut mali afflictio:sed oīum deliciarū fruitio p̄fecta erit.Nam ibidē optati cibi ad uota succedēt:pulcherrimasq̧ uestes ad amictū:& uirgines ad compressum angeli pulcherrimi illi ministrabūt.His āt q legē ipsam cōtēderēt gehennā & infernū cōminatus est. Successores mahumeti

5797 598 PHoca.21.cōstātinopolitanus īperator post Mauritiū impator factus impauit annis tredecim:hic cū cēturio eēt:militari tumultu augustus creatus mauritiū ꝓdictū cū Theodosio tyberio cōstātino & aduocato filiis aliisq̧ cōplurimis apud calcidonē interfecit: ueniensq̧ cōstantinopoli ut impator receptus magnā de se spem ꝓbuit:Romæ quoq̧ Phoca

declaratus ſtatim ſuā & uxoris ſuæ Leontiæ imagines in oratorio ſancti Cæſarii īter aliorū auguſto rū imagines cū ſummo gaudio collocauere. Sed rerū exitus multoꝝ fefellit opinionē: qđ ſuæ futuræ ſegniciei ꝓſagiū nomē accepit. Nā ſicut Plinius nono naturalis hiſto. libro ait: ph oca uitulus marinus noiat̄: q p̄ cæteris aīalibus grauiſſimo ſomno p̄mit̄: qđ ſenſiſſe uidet̄ Iuuenalis cū ait: ꝑ rē magna in tertia ſatyra: eripiunt ſomno druſo uituliſq; marinis. Tātæ. n. ſomnolētiæ & pigritiæ iſte phoca fuit: ut pſaꝝ rex Coſdra Romanoꝝ ꝓuincias grauiſſimis p̄liis opp̄ſſerit: ipſamq; ſanctā Crucē e hyetuſalē abſtulerit: captāq; urbē: chriſtianoꝝ tēpla ꝓphanauerit & diripuerit: & zachariā uirꝝ ſanctiſſimū eiuſdē ciuitatis patriarchā captiuū abduxerit. Quas ob res cū ēt phoca in ſuos maxime deſæuiret: & imperiū eius negligētia in dies depiret: Senatus eius homicidia nō ſuſtinens ad heracliū patriciū ī aphricā mittit: rogās: ut heracliū filiū cōtra phocā imperatorē mittat: qđ & ſtatī adīpletū ē: nā heraclius ip̄e nauigio cōſtātinopolī ueniēs: ſubito phocā deuicit & cœpit. Quo capto: primo eidem manus & pedes obtruncauit: & poſtea cum lapide ad collum in mare demerſit.

Plinius
Iuuēalis

Sauinianus Papa 67.
Horas canonicas hic cāpanis pulſare p̄cepit
Tertius pōtifex ī famis

SAuinianus papa: cuius patria ignorat̄: poſt Gregorium factus pontifex ſedit āno uno: 605 5804
mēſibus quinq; & diebus nouē: hic ſtatuit: ut horæ diei cū cāpanis pulſarent̄ in eccleſiis: diſtinguerenturq; officii gratia: & ut lāpades accenſæ cōtinuæ in templis retinerent̄. Veꝝ cū geſtis optimi beati Grego. aliquantulū aduerſaret̄: eo qđ in ſuo pontificatu fames plurimū īualuiſſet: inſtarentq; pauperes: ut Grego. pietatē æmularet̄: nil aliud reſpondiſſe fertur: q̄ Gregoriū popularē famā affectantē eccleſiæ patrimoniū largitionibus diſſipaſſe. Tanta inſuper ira atq; īuidia erga Gregoriū exarſit: ut eius libros exuri tētauerit. Vñ & beatus Gregorius eidē ꝑ uiſum apparuit: & ter dure redarguit: q̄rtoq; cū ſe corrigere nollet: ab eodē ī capite ꝑcuſſus expirauit. Cuius qdē cadauer ueluti īfamis ad pōtē miluiū delatū in quādā baſilica petri ſepelit̄. Et ideo tertius pōtificū habitus ē: q culpabili morte dānatus ſit: & tūc ceſſauit papatus mēſi. 10. & dies. 20.

Bonifacius Papa 68.

BOnifacius. 3. papa natione poſt Sauinianū ponti. ſedit menſi. 8. & diebus. 28. uir ſacer- 607 5806
dotio ſatis dignus: qui & gratiano teſtāte: ſynodo habita inſtituit ne quis anathematis pœna in locū demortui pōtificis aut epiſcopi ſubrogaret̄: niſi tertia ſaltē poſt eius obitum die: ut habemus in canone. 79. di. c. Nullū. Conſtituitq; ut nitidus pānus: quod corporale dicitur ſuper altari in conſecratione ſemper a ſacerdote poneretur: de conſe. di. i. Hic etiam conſtantinopolitanum patriarcham compeſcuit: ſeſe principem appellantem: iubente phoca: ut Romanæ eccleſiæ obtemperaret: uigeſima ſecunda di. c. Renouantes: ac ſic tandem e uiuis diſcedens in baſilica petri ſepelitur: & tunc uacauit ſedes menſem unum & dies ſex.

Bonifacius Papa 69.

BOnifacius quartus papa natione marſus de ciuitate Taleria patre Ioāne medico poſt 608 5807
Bonifaciū p̄dictū pontifex factus: ſedit annis. 9. mēſi. 8. & diebus. 12. hic templū ſanctæ Mariæ rotundæ: quod ueteres pantheon appellabāt a phoca imparatore impetrauit: qđ eiectis prius gētiū ſimulachris. 4. idus maii in honore beatæ Mariæ uirginis: omniumq; ſanctorū martyrū cōſecrauit: quo facto ēt paternā domum in monaſteriū redegit: ſuoſq; fundos eidem in monachorū uſum adſcripſit: qbus & prædicandi: baptizandiq;: ac abſoluendi poteſtatē tribuit: quibus geſtis inde paulopoſt diem extremum clauſit: & in baſilica beati Petri ſepultus fuit: & poſtmodum peſtem & aquarum inundantiam ceſſauit epiſcopatus menſes. 7. dies. 25.

¶ Cacanus hunnorū ſiue bauarorum rex. hoc anno apud bauaros hunnos regnū accipiens mul- 609 5808
tis annis regnauit: qui mox maximo comparato exercitu ex norico in italiā tranſgreſſus forum iulii & Venetias prouincias turpiter inuaſit: ac quoſdam lōgobardoꝝ p̄fectos ita ꝓfligauit: ut paulū abfuerit qn forūiulii ꝓuinciā omnino obtineret. Siſulphus āt eiuſdē ꝓuinciæ dux cū p̄lio aggredi tētaſſet: maximo cōflictu cōmiſſo Cacanus uictor euaſit. Et licet ea ī pugna multos e ſuis cacanus amiſerit: ꝓuinciā tum īuadere ſtatuit. Rex itaq; uictoria parta: duceq; īterfecto audiēs ducis uxorē Romildā cū filiis Rhodoaldo & Grimoaldo maximis opibus in q̄dā forumiulii urbe ſe cōcluſiſſe cupidie allectus eo cū exercitu acceſſit: ubi dū urbē obſidēs aliq̄do circūeqtaret: a Romilda ducıſſa a mœnibus flauis: criſpātibuſq; capillis uiſus ē: & eius amore capta oratores eidē miſit pollicēs ſe urbē ꝓditurā: mō eā ī uxorē duceret. Quo audito ille ꝓmiſit: & urbē accepit: q̄ capta ſtatī ipſā īcēdit & euertit ut uix urbis ueſtigiū cerneret̄: Romildā uero una dūtaxat nocte ad ſe admiſit: māeq; facto uelut īpudicā mulierē militibus ſuis paſſim ꝓſtituēdā expoſuit. Qua diu illuſa acutū ēt palū ī medio cāpi fixit: ī quo qdē & ipſā Romildā ꝑ media crura cōfixit dicēs. Talē maritū decet meretricē crudelē hr̄e. Eius uero filiæ nō m̄ris libidinē: ſed caſtitatē zelātes ne ab hūnis ꝯtamīarent̄: crudoꝝ pulloꝝ carnes īter mām̄as ſub faſcia ſibi appoſuere. Quæ ex calore putrefactæ fœtidū exhalabāt odorē. Quūq; eas hunni cōtingere uellēt: fetorē nō uolētes ſuſtinere: ab eis tanq̄ execrabiles repellebantur. At ſic puellæ nobiliſſimæ iſta aſtutia barbarorum libidinem euaſere: utile profecto ſeruandæ caſtitatis exemplum poſteris fœminis mandantes. Cacanus autē captiuos omnes in terram ſuam abducens: ibidem ꝓuberes omnes interfecit: & pueros ſub corona uendidit.

Vnde turpiſſimā mulieris ignomīniā: pudicitiæ magnæ exēplum

Heraclius

HEraclius. 22. cōſtantinopo. impator poſt Phocā impauit annis. 27. Hic ubi impiū ade- 611 5810
ptus eſt: magnū cōparauit exercitū: & Eleutheriū patriciæ gētis cubiculariū ſuū rei bellicæ ſciētiſſimū in italia ꝯcitus miſit: & ipſe contra pſas progrediens multas prouincias a ſe occupatas recuperauit: & ī ſuam prorſus poteſtatē redegit. Nā pſarū ducē ſingulari

certamine uincens interfecit:& Cosdram eo℞ regē oppressit:ac filiū eius captū & baptizatū in re-
gnum restituit:persidem deide ingressus turrim Cosdræ thesauris plenā cœpit & spoliauit:& ipso-
rum partē militibus suis dedit:partēq̃ in reparādis tēplis:quæ persæ diruperāt:ac uastauerāt:desi-
gnauit:ipse uero alia onustus p̄da cū septem elephantis Hierosolymā rediit:crucēq̃ domini a per-
sis captam secū deferens:eodē loco ubi antea fuerat:collocauit. Ob cuius rei memoriā exaltatio
sanctæ crucis dehic celebrari cœpta est.Zachariā quoq̃ p̄triarchā & alios captiuos in patriā suam Crucē xp̄i hi recuperat.
remisit.Rediens postmodū Cōstantinopolim lr̄is & ocio delectatus ad astrologiā ēt se cōtulit:&
imperii res in suos duces reiiciens luxui se imersit.Mortua nāq̃ Eudoxia uxore & partu:quo Con-
stantinū peperit: Myrtinū ex sorore neptem incestuoso sibi matrimonio copulauit:& heracliū filiū
ex ea suscepit.Illaq̃ paruo tpe post defuncta eius ex primo uiro filiā adolescentulā senex accepit
uxorē:& ut scelus sceleri adderet:qd sæpe contigit in euthicianā delapsus est heresim.Quāobrē in
extremo uitæ tpe:ut nōnulli tradunt:sarraceni & arabes duce mahumeto arma sumentes:ita eius
5804 duces seperarūt:ut perdita Antiochia & hierosolyma:hoiem primo fœlicē mox īfœlicissimū red-
diderint.Ve℞ cū arabum & sarraceno℞ impetu uideret:crucē dn̄i nostri Iesu xp̄i ex hierosolyma
Cōstantinopolim apportari fecit.Tandē Theodoro patricio cognomento Caliopa ad regēdam
italiam Exarcho misso morbo intercutis aquæ:quā græci hydropisim uocāt:diē obiit.Et tunc maxi Imperii magna icliatio.
ma imperii inclinatio fuit.

5814 615 DEusdedit papa natione Ro.post Bonifaciū p̄dictū pōti.sedit annis.4.hic cum eēt opti- Deusdedit papa 70.
mus pater:cle℞ mirumīmodū dilexit:& auxit:& tantæ(sicut fert̄)sanctitatis fuit:ut quē
dam leprosum sibi obuiū suo osculo statim liberauerit.Constituit aūt hic Gratiano re-
ferente:ne patrini filius puellā ex sacro fonte a p̄re lauatā in uxorē ducere possit:ut hē-
mus in cañ.30.q.i.c.Huius nāq̃ tpe multi terræmotus fuere:& scabies quædam ita ad elephātiam
5806 tendēs:ut deformitate cognosci homines non possent.Obiit deniq̃ quarto ferme pontificatus sui
anno:& in diui Petri basilica sexto idus nouembris sepultus est.Quo mortuo sedes uacauit men
sem unum:dies sexdecim.

¶ Sisebutus uesegotto℞ rex:Ricardi regis filius hoc anno regnare cœpit:& regnauit ānis.36.Hic
cū primū gentilis esset:xp̄ianus factus statim plurimas hispania℞ urbes quæ ad Romanos defece
rant:recepit:& iudæos in suo regno cōmorātes exhortatiōibus atq̃ aliis pœnis ad fidem xp̄i tādē Græci iperato.i hispania iperare desinūt.
conuertit:nec multo post cū esset strēnuus uir oēs hispania℞ ciuitates Romanis abstulit:At tuꝫ de
mum Cōstantinopolitani imperatores in hispania imperare desierunt.

5807 ¶ Viri disciplinis excellentes.

¶ Hysidorus noster post Leandrum hispalensis episcopus:beati Grego.papæ discipulus his tem-
poribus propter doctrinam:uirtutesq̃:ac crebra eius miracula maximo in precio ubiq̃ fuit:qui cū
esset multarum litterarum non mediocriter eruditus:multo ad fidem pertinentia litteris cōmēda-
uit.Quorum de numero ista sunt.

Ethimologiarum	li.20.	princi.disciplina adi.	Officio℞	li.2.	pri.Ea quæ de officiis.
De sūmo bono	li.3.	incipit sūmum bonum	Ad sororē florā	li.2.	princ.Dn̄æ sanctæ flo.
5808 Allegoria℞.	li.3.	incipit mysteria sacre.	Differentia℞.	li.1.	incipit īter deū & ho.

De astronomia. li.1. incipit.Dño & filio:Itē de uiris illustribus:& uocabulis grāmatices:Hi
storiā quoq̃ ab Adā usq̃ ad hæc tpa:ac ēt lōgobardo℞ gesta.Et quorūdā scō℞ uitas.Breuē quoq̃
Cosmographiā:& de naturis re℞:ac sup pētatheucū:atq̃ alia multa:& pene īnūerabilia:& cū san-
ctus fuerit habitus:eius natale.18.cal.febru.celebratur.

¶ Ioānes monachus uesegotthus gerundensis postea episcopus apud hispanos in lusitania proui
cia ortus hac tempestate christianā relegionem & prædicatione & scriptis ubiq̃ plurimū iuuit. Hic
cum sapere aliquid per ætatē cœperit:ardore & desiderio discendi ex hispania Cōstātinopolim pe
tiit:ubi cum littera℞ græca℞ & latina℞ doctissimus euasisset:in lusitaniā p̄uinciā suam rediit:atq̃
ibidē arrianā heresim inualescentē:sua doctrina facilime cōfutauit:Quāobrē hereticis odiosus fa
ctus in barchinonia relegatus fuit:demū post multas p̄secutiones in p̄riā reuersus monasteriū cō-
didit:& multa in eo cōclusus cōscripsit:ac rationē uiuendi monachis dedit.

¶ Eutropius sicr̄ hispanus ep̄s eruditissimus uir per hæc tpa hispanis p̄simū p̄fuit:atq̃ eos doctrīa
& exēplo in fide ꝯtinuit.Cuius uitā uirtutibus & miraculis illustrē: Verus hispalēsis ep̄s luculēto ser
mone postea descripsit.Eius itaq̃ festū apud hispanos.6.idus iunii celebratur.

¶ Anastasius persa monachus quidē sanctissimus:per hoc idē t̄ps pro xp̄i noīe a persis infidelibus
cum aliis.70.martyriū pertulit:naꝫ cū in palestina p̄dicaret: ab eisdē captus post m̄lta carceris uin
culorūq̃:ac uerbe℞ tormenta:quæ in Cæsarea eiusdeꝫ p̄uinciæ urbe fuerat p̄pessus:ad ultimū de
5810 collatus est:cuius corpus postea Romā delatū ad aquas salinas in beati Pauli monasterio reposi
tum est.Eius uero festum.x.cal.febru.celebratur.

5815 616 ¶ Adoaldus uero Agilulphi regis ex theodelinda filius post patrē cum matre ipse theodelinda re-
gnauit annis.x.huic nāq̃ pater ad p̄sidiū acq̃rendum uix dum quadriēnio theodoberti Francorū
regis filiā despōsauit:qui regno suscepto:ob matris prudentiā pacē cū oībus lōgobar.italicisq̃ per
decēnium quietissime tenuit.Quo in tēpore multa:ut diximus ecclesiis donauit.

Bōifaci⁹ papa.71.

BOnifacius.5.papa natione campanus pře Ioāne post eū sedit ānis.5.& die.x.Vir certe singularis hūanitatis atq̧ clementiæ:qui cū esset doctus multa ad iustitiā prinētia cōsti tuit:uidelicet:ne qs rōne delicti ad ecclesiā cōfugiens a nemine extrahi posset.Statuit itē ne acoliti martyꝝ reliqas attractare p̄sumerent:cū sit p̄sbyteroꝝ officiū: mandauit q̧ ut sacrilegi ubiq̧ anathematizenť.Voluit itē ut testamēta iussu principis facta ubiq̧ ualerent:& cū multa sanctitate insignitus esset:clericos religiose & honeste uiuentes unice diligebat.Tandem cū nōnulla cemiteria extruxisset:ac dedicasset:defunctus in basilica diui Petri collachrymantibus oībus sepultus est.Cessauitq̧ episcopatus dies.13. 618 5817

Testamēta iussu pricipis fcā ualēt

Eleuterius nonus exarchus natione græcus pŕiciæ gentis nobilitate insignitus:Heraclii impatoris cubicularius:& rei bellicæ sciētissimus:hoc āno post Ioānem:& Smaragdū exarchos ab Heraclio in Italiā missus sedit annis.5.qui statim ut Rauēnā applicuit sese italiæ regē declarauit:sed postea cū Romā petere uellet:ob arrogantiā a militibus suis in itinere interfectus est:quo mortuo milites caput suū Constantinopolim miserunt.

Honori⁹ papa.72

HOnorius primus papa natiōe cāpanus:pře Petronio uiro ꝯsulari Bonifacio pōtifi.p̄dictus subrogatus:sedit ānis.12.mē.11.& die.17.hic sanctissimus fuit pōtifex:qui collapsuꝫ q̄si cleꝝ & doctrina & exēplo:ac moribus renouauit:atq̧ multas in urbe ecc̄has restituit:& bti Petri basilicā tegulis æneis e tēplo Romuli ablatis cooperuit:ædēq̧ sanctæ Agnetis uia numētana extruxit:& sancti pācratii uia aurelia:& in aqs salinis sancti Anastasii:cuius corpus ex pside delatū Heraclius ip̄ator eidē miserat:atq̧ alias multas ædes ædificauit:qui cū pyrrhum p̄riarchā Cōstantinopolitanū hereticum:qui Heracliū ip̄eratoreꝫ deceperat:relegasset:uita decessit:& in petri basilica sepultus fuit:& tūc cessauit pōtificatus mēsi.7.& die.18. 622 5821 5837

Dagobertus.9.frācoꝝ rex:hoc āno Lothario pře defuncto regnare cœpit:& regnauit ānis.34. 625 5824
hūc ferunt bonis oībus fuisse insignitū:Arnulphus siqdē methensiū ep̄s magister suus ipsum in officio ꝯtinebat:hic cū eēt xp̄ianissimus uir beato Diony.martyri templū celeberrimū apud parisiū ædificauit:Veꝝ ab angelis infensus perpetuā cū eis suscepit inimicitiā:hic ītercessione Heraclii imperatoris omnes iudæos qui in regno suo erant baptizare fecit.

Arioldus.5.longobar.rex post theodolindæ obitum deiecto eius filio odoaldo adolescente regnare cœpit:& regnauit annis.12.de isto nil memoriæ dignū litteris mandatum inueni.

Seuerus papa.73

SEuerus primus natione Ro.pře Labieno post honoriū pōti.sedit anno.1.Vir siqdē singularis pietatis & religionis:paupeꝝ p̄cipue amator:& in calamitosos benignus: atq̧ in reliquos oēs gratiosus & munificus:& ad reparādas collapsas ecc̄has splēdidus: qui cū in his sūmope uersareť:statim obiit:& in petri basilica sepultus fuit:quo mortuo sedes uacauit menses.4.& dies.30. 635 5834 5839

Isarius.x.Italiæ exarchus patricius Cōstantinopolitanus hoc anno Eleutherio suffectus multis annis apud Rauēnā:& Romā primatū tenuit:qui postq̄ Seueꝝ scd̄m ꝯsuetudinē cōfirmasset pōtificē:erat nūc ꝯsuetudo:ut nullus in papā coronareť nisi prius ab exarcho cōfirmareť:statim oēs thesauros lateranensis basilicæ expoliauit:& ptem militibus cōcessit:partēq̧ secū Rauēnā detulit: reliquā uero imperatori Constantinopolim misit.

Ioan.papa.74.

IOānes.4.papa natione Dalmata pře Venātio scholastico uiro:post Seueꝝ pontifi.sedit āno.1.mē.9.& die.18.Hic pōtificatu suscepto statim mādauit:siqs res ecclesiæ aliq̄ temeritate inuadere p̄sumeret:ad q̄druplū restituere cogereť:ut hēmus in cañ.1.q.2.c. In antiqs.Et cū esset singularis pietatis uir:ex reliqs thesauris quos Isaurus exarchus in lateranēsi ecc̄ia reliq̄rat:multa captiuoꝝ millia per Istriā & Dalmatiā a captiuitate redemit.Quibus expletis plenus opibus bonis obdormiuit in dn̄o:&.4.idus octob.in petri basilica sepelitur:& tūc cessauit episcopatus mens.1.& dies.13. 636 5835

Rhotaris.6.longobardoꝝ rex post Arioaldum regem regnauit ānis.16.& mēs.4.qui licet multis fuerit p̄ditus uirtutibus:arriana tñ labe inquinatus:omnes longobardos in eadem præcipitanter traxit:ita ut nulla fuerit eius ciuitas subiecta:quæ duos non habuerit episcopos:unū:scilicet catholicum:& alterum arrianum.Et licet sæpius a Romanis pōtificibus fuerit requisitus:ut ab arrianis recederet:nequaquā a proposito uoluntatē mutare uoluit:in re tamē militari adeo præstās fuit: ut Ethruriā oēm:atq̧ Lyguriā cum locis maritimis usq̧ massiliā in suam redegerit potestatē. Tāti insuper fuit ingenii:ut leges quæ sola memoriæ in usu habebat:in seriem quandam redegerit:& librum ipsum adhuc extantem edictum appellari mandauerit:ab illo enim tempore:& supra Longobardi sine lege fuerant.Erat autem ipso in eodem codice referente annus.71.quo Lōgobardi italiam intrauerant:ut in eiusdem libri prologo patet.Hic autem cū aliquādo Theodorus Exarchus bellum indixisset:nec ipse certamen recusasset:adeo apud Scultenam Mutinæ urbis amnem acriter pugnatum est:ut Exarchus e suis septem millia eo in prælio amiserit.Tandem Rhotaris hic sine filiis defunctus eidē successit. 5844

hæ leges in codicē condidit quas edictum appellauit.

Viri doctrinis excellentes.

Eligius nonionensis ep̄s his t̄pibus ob īnumerabiles eius uirtutes multo in p̄cio fuit:cuius admirandā uitā ēt multiplex signoꝝ nūerus cōmēdat.Hic cū primū aurifaber hēreť:mūdo abrenūciās monachū sese ꝓfessus est:in quo mirabiľr crescēs ēt multa monachoꝝ cenobia ædificauit.Vñ scr̄m

est:ut eius

est:ut eius exēplo in galliis infiniti efficerent̄ monachi:cuius uitā cū oēs mirifice laudarent:ad eū
dem Nouionēsem ep̄atū tādē inuitū assumpserūt:ubi q̄tū circa xp̄ianā religionem ꝑfecerit:exitus
acta ꝓbarūt.Erat q̄ maxīe erga xp̄i pauperes bn̄ficus:bn̄ de xp̄i religione meritis assiduus:& ppea
cū e uita excessisset:inter sanctos relatus fuit:& eius natale.i.cal.deceb.celebratur.

¶ Aurea aūt uirgo sc̄issima ipsius eligii pōti.discipula per ip̄s tp̄s apud parisios disciplina & scita
te plurimū floruit:cuius sanctitate & ꝓdētia pmotus:Eligius ipsa.300.uirginibus præfecit.

¶ Vincentius beluacensis episcopus:hisdē temporibus:ut quidam asserunt sanctitate & doctrina
apud gallos multo in precio fuit.

¶ Iudochus heremita sanctus huic per hoc tp̄s nequaq̄ uirtutibus īferior fuit:qui cū esset britonuꝫ
regis filius:spretis mundialibus pōpis in heremū secessit:ubi cū aliquādiu sc̄issime uixisset:in pago
pontico tādem multis miraculis clarus in domino quieuit.

¶ Froseus item hiberniæ regis filius per id tp̄s cum duobus germanis.s.Foilano & Vulcano cōtē
ptis regni sui pompis monachalē habitū susceperunt:& in galliis ueniētes latiniachū cenobiū fun
dauerunt:& in magno precio euasere.

5837 638 HEraclion.23.Cōstātinopo.ipator post Heracliū patrē īpauit cū Martina nouerca ānis. heracliō
2.in locū tn̄ demortui heraclii.prio suffectus fuerat ꝯstātinus eius filius:sed.4.īperii su
scepti mense insidiis nouercæ martinæ & huius heraclionis germani ueneno extinctus
fuit:Mortuo igit̄ eo:heraclion hic īpiū tenuit.Sed cū turpiter & iniq̄ssime rēpu.admi
strarent:Senatus ꝑpsusq̄ Cōstātinopolitanus pp eoꝝ scelera in eos ꝯsurrexerunt:& Martinæ lin
guam:heraclioni uero nasum ꝑcidentes e regno expulerunt.

5824 THeodorus papa natione græcus:ex hierosolyma oriūdus p̄re Theodoro ep̄o post Ioā theodo.
nem pōtifi.sedit annis.6.mē.5.& die.8.qui pontificatu suscepto oīa quæ ad religionis papa.75
xp̄ianæ dignitatē ptinere arbitrabat̄ curioso circūspexit aīo:maxieq̄ erga paupes mi Cæreus
ra usus fuit pietate. Cōstituit āt hic īter cætera cærei pascalis bn̄dictionē fieri in sabbato bn̄dicat̄
sc̄o.Cēsuitq̄ neminē separari debere qui nupserit post simplex uotū:sicut testat̄ g̃ranus in cañ.17. in sabba
di.c.Si uir uorū.Hic pyrrhū p̄riarchā Cōstātinopolitanū:Sergiūq̄ ac Cyrū hereticos rursus exilio to sc̄ō.
dānauit:eo q̄ pyrrhus ipse heracliōnē augustū īstigauerat:ut Cōstantinū frēꝫ īterficeret:uū & po
5834 stea a ꝑp̄o Cōstātinopolitano occisus est.Theodorus āt his gestis ad rē diuinā ꝯuersus multoruꝫ
sc̄oꝝ corpa exornauit:& potissimū primi & Fœliciani:unāq̄ basilicā apud pōtē miluiū uia flāmi
nea ædificauit:q̄bus peractis defunctus est:& in bt̄i Petri basilica pridie idus maii sepultus:& post
cessauit episcopatus dies.52.

5839 640 COnstātinus.3.24.Cōstātinopo.īpator:post Heracliōnē ꝑdictū patruū suū īpauit ānis Cōstan
17.hic ꝯstātini heraclionis f̄ris filius fuit:uir certe pessimus hereticusq̄:ac reipu.desola tinus.3.
tor:cupidus quoq̄ & ad oīa facinora ꝓlapsus:qui suscepto īpio:statim paulū ep̄m he
reticū in locū pyrrhi p̄riarchæ ꝯstātinopolitani ēt heretici in despectū pōtificis Ro.suf
fecit:cuius q̄dē auxilio & ꝯsilio:atq̄ ꝑfidia ꝯstātius ipse in heresim pessimā deuenit:uū & Martinū Roma
papā postea exilio dānauit:hic nāq̄ ꝑfidus īpator cū exarchū Theodoꝝ in Italiā ꝯtra longobar. turpiter
misisset:& apud scultenā fluuiū turpiter ꝓfligatū ītellexisset:desꝑatione motus cū magno exercitu spoliat̄
5835 statim Romā uersus uenit:cūq̄ in apuliā ꝑuenisset:luceriā urbē cœpit:& direptā solo æquit.Inde
q̄ cū Ro.cū.20.milibus īgressus fuisset:q̄nta die ad direptiōes se ꝯuertit:& īter cætera uniuersas sta
tuas ex ære & marmore ad urbis ornamētū positas diripuit:& alia ecclesiaꝝ ornamēta sustulit:uū
& auarissimus hō plus urbi ī.7.die.detraxit q̄ barbari antea ī.200.&.58.ānis:ideq̄ ī malā rē abiēs
dum syracusiā ꝑuenisset:ibidem in balneo libidinibus uacans a suis interfectus est.

¶ Cæsarea q̄dā ꝑsaꝝ regis uxor:hoc āno ignorāte uiro cū paucis fidelibus ꝯstātinopoliꝫ uenit:& Persarū
ibidē sacrū baptisma deuotissime suscepit:quo audito uir eius ꝯfestim legatos ad īpatorē ꝯstātino rex xp̄ia
polim misit:qui uxorē ab eo repeterēt: q̄bus cæsarea r̄ndit nūquā in suā p̄riā se rediturā:nisi & ipse nus cuꝫ
rex maritus suus xp̄ianus efficeret̄.Hoc cognito rex mox cū.40.mil.ꝑsis ꝯstātinopolim ad impa uxore &
torē pacifice uenit:a quo perbenigne exceptus una cū oībus baptismū suscepit:quo suscepto mul multis
tis muneribus ab imperatore donatus in patriam suā cum uxore lætus rediit. aliis effi
citur.
5844 645 MArtinus eius noīs primus papa p̄ria tudertinus p̄re Fabricio post Theodoꝝ pōti.sedit Martin⁹
ānis.6.mē.1.& dieb.26.q pōtificatu inito statim ꝯstātinopoliꝫ legatos misit:q paulum pap.76.
p̄riarchā adhortaret̄:ut heresi dimissa fidē catholicā obseruare dignaret̄:at ipse nō mō
monitis pōtificis obtēpare uoluit:sꝫ ēt legatos pōtificis in diuersas īsulas ꝯstātii iussu &
auctoritate relegauit:quāobrē Martinus synodū.150.ep̄oꝝ Ro.ꝯgregauit:in q̄ Cyri alexandri.Ser
gi & pyrrhi ꝯstātinopolitanoꝝ p̄riarchaꝝ ꝯdēnationē ꝯfirmauit:& paulū p̄riarchā quāmaxīe pri
uauit:pp q̄d cōstātinus īpator īdignatus:Olympiū cubiculariū suū Italiæ exarchū stati creauit:mā
dans ei ut manicheoꝝ secta per oēm Italiā extēderet.Martinūq̄ pōti.aut captū ad se mitteret:aut
certe iugularet:olympius itaq̄ Romā cū uenisset:īuēta synodo nullū suū errorē suadere potuit:ob
quā rem lictorem interposuit:qui Martinū in ecclesia beatæ Mariæ maioris īterficeret:q̄d ille subi
ta cæcitate ꝑcussus ꝑficere nequiuit.Martino aūt reconciliatus Olympius paulopost uita decessit:
sed Cōstantius iterato Theodoꝝ exarchū in Italiā mittens:iussit oīno ut Martinuꝫ pontificē ad se

uinctū pduceret. Veniens quoq; Theodorus Ro. cū ad pontificē salutatū esset: ei ꝓfestim cathenas iniecit: & uinctū Cōstātinopolim misit. Indeq; usq; ad Cersonā ciuitatē in exiliū actus fuit. In qua urbe beatus Clemens papa: ut diximus: lōge antea exulauerat: ubi & ipse paulopost uitam finiuit multis uirtutū signis usq; in hodiernū diē refulgens. Et qa hic īter sanctos martyres relatus est: eius festū decima die mensis nouēbris celebraẗ. Hic aūt pōtifex ea in synodo multa ꝯstituit ad decorē religionis xp̄ianæ: & maxīe ꝑtinentia. Et prīo p̄cepit clericis ne oīno comam nutrirēt: ut hēmus in cañ. 24. di. c. Non liceat. Mandauit itē ut sponsi & spōsæ ante carnalē copulam a sacerdote bñdicerent. 24. di. c. Sponsus. Prohibuit quoq; diacones ordinari nisi castitatē ꝓfiterentur. 27. di. ca. dyaconos. Voluit insuper clericum post emendam in suā recipi debere dignitatē. 5. di. ca. Si quis. Vetuit p̄terea fidelibus xp̄ianis calendaꝝ obseruantias. 27. q. 7. c. Non licet. Cōstituit īsuper nil aliud præter aquā & uinum & panē in altaris sacro a sacerdote offerri debere: de ꝯse. di. 2. c. Nō oportet: præcipit deniq; omnibus episcopis ut sacrū chrisma singulis annis ꝯficerent: & per oēs diocesis suæ ecclesias destinarent de ꝯsecra. distin. 4. c. Omni tempore. Eo itaq; mortuo cum Romæ ignoraret. 14. menses uacauit episcopatus.

Clerici comam non nutriant

Colossus destruitur

maxīaꝫ stragem ĩpatoris recitat.

Vesegothi hispaniaꝫ sibi subiiciūt

¶ Sarraceni qui ægyptū incolunt tempestate hac discordiis orientalis & occidentalis ecclesiæ freti ex alexandria cū ingenti classe soluentes maximā aphricæ partē occuparunt: indeq; cum ingenti tumultu Rhodiū insulam peruenıẽtes urbem cœperūt: & collosum fama celeberrimū: a quo urbs primaria nomen acceperat: demoliti sunt: ex cuius ære: ut supra diximus. 90. camelos onerauere: & in Alexandriam misere. Dehinc multis in egeo mari afflictis insulis in siciliam peruenerūt: atq; ibi multa loca uastauerunt. Atq; ita sarraceni isti in his tumultibus ad. 150. hoīum millia de ĩpatoris exercitu interemerunt: hispanos quoq; uesegotthæ sibi subdiderunt: infinita prope damna ibidem christianis inferentes.

Eugenius papa. 77

EVgenius primus papa natione Ro. p̄re Ruffiniano: post Martinū pōti. sedit annis quasi. 3. Vir certe miræ pietatis: religionis: māsuetudinis: & munificētiæ: qui & Grano referente statuit: ut qlibet episcopus carceres hēret: ad pniam delinquentiū clericoꝝ: ut hēmus in Decretis. 81. di. c. Sacerdos. Voluitq; ut iuxta ecclesias sacerdotū domicilia cōstruerentur. 12. q. 1. c. Necessaria est. Mādauit quoq; monachis ne quauis ex cā sine sui supioris licētia claustrū exirent. 16. q. 1. c. Placuit cōi. Vetuit insup ut nullus inuitus monachus in mōasterio teneret. 20. q. 1. c. Si qui. Defunctus deniq; 4. nonas iunii in Petri basilica sepeliẗ: & tunc sedes uacauit mensem unum & dies. 28. 5850 651

¶ Rhodoaldus. 7. longobar. rex rhotaris regis filius: hoc anno patri in regno succedēs regnauit annis. 5. hic Gundibergā theodolindæ reginæ filiā duxit uxorē: quæ religionis matris imitatrix facta: sicut illa modoeciæ: sic & ipsa in papiēsi urbe Ioāni baptistæ tēplū mirificum ædificauit: pŕimo quidem auri & argēti apparatu: ueꝝ rhodoaldus rex libidibus īmersus cū aliqñ in adulterio lōgobardæ mulieris dep̄hensus fuisset: a uiro illius occisus fuit. 5851 652

Vitelianus papa. 78.

VItelianus papa ex oppido seginēsi ꝓuinciæ uolscoꝝ p̄re Anastasio natus: post Eusebiū ponti. suffectus sedit ānis. 14. & mēs. 6. uir qdē optimus & diuini cultus cupidus atq; assiduus. Quāobrē & ecclesiasticā regulā cōposuit cantūq; ordīauit: adhibita organi ꝯsonātia. Hic Theodoꝝ monachū uiꝝ optimū doctissimūq; in Anglia misit: & Cāthuarēsi eccl'iæ ep̄m p̄fecit. Qui Theodorus anglos p̄dicatione & exemplo ad Christū ꝯuertit: & in fide quādiu uixit: optime ꝯtinuit: unde & libꝝ egregiuꝫ ꝯscripsit: quo declarauit: qua pnīa dilui unumquodq; peccatū posset: de quo ēt in iure canonico pſæpe fit mentio. Tādē cū Vitellianus hic ecclesiam in oībus bene gubernasset. 6. calē. febru. defunctus in beati Petri basilica sepultus est: uacauit tunc sedes mensi. 4. dies. 15. 5853 654

¶ Ariptus. 8. lōgob. rex post rhodoaldū in regno succedēs: regnauit ānis. 9. Hic gūdualdi filius ex theodelindæ f̄r̄ fuit: q īter cætera apud papiā oraculū pŕcherrimū in honorē saluatoris ꝯdidit: & uariis ornamētis īsigniuit: ac fundis pŕimis dotauit. Duos hic filios teste Pau. li. 3. successores reliq̄t: uꝫ Partheritē: & gūdibertū quoꝝ tpa lōgobardi cū Ro. pacē seruātes īter sese: hi duo m̄ltis cladibꝰ agitauere. Grimoaldus. n. beneuētanus dux Rhomoaldo filio ibidē duce relicto cū īgēti exercitu Papiā uenit: & patheritē pueꝝ īde fugauit: & gūdibertū aliū f̄r̄eꝫ Mediolano expulit: q̄s res ītelligens clodoneus frācoꝝ rex ꝯdolēs adolescētiū īfortuniis: ꝯfestim magnū exercitū in Italiā misit: ut adolescētes primū in p̄rnū regnū restitueret: uñ & in citrapadana regiōe cruētissima ꝓlia cōmissa sunt. Veꝝ grimoaldus uictor exñs gallos italia pepulit: refert Paul. histo. li. 4. c. 5. Hac rōne gallos fuisse deceptos: & supatos: lōgobardi siqdē nō lōge ab astēsi urbe simulata fuga reꝝ oīuꝫ copia: ac uini maxīe optimi plena uasa relinq̄ntes detulerūt: gallica uero castra īgressi: rati uero uerā eē hostium fugam: leti in oēm cibi potusq; uoluptatē sese effuderūt. Qua re supuenientibus hostibus cū somno & crapula grauati essent: passim uelut pecora sine custode iacerent: ita ut ab hostibus cæsi uix superfuerit unus: qui tantā cladē Clodoneo regi nunciaret. 5855 656

Vide deceptiōeꝫ galloꝝ

¶ Gūdipertus igitur Ariperti prædicti filius. 9. Lōgobardoꝝ rex: defuncto patre regnauit in papia annis duobus: hic (ut præmissum est) cum patherite germano: qui mediolanum continebat: plurimum contendit: & demum regnum amisit. 5866 667

Adeodatus

Anno Mūdi a xpi incarnatiōe.

Deodatus papa natione Ro. patre Iouiniano post Vitellianū pontificē sedit annis. 4. mensi. 2. & diebus. 5. Fuit hic homo sanctimonia & religione pſmū decoratus: in deli- Adeodatus papa 79.
5867 668 quentes qdem clemens: in pauperes pientissimus: in hospites benignus: & erga miseros & calamitosos plurimū misericors. Qui in iro pontificatu monasteriū ubi ipse uitā monasticā duxerat: confestim in cœlio monte & ædificiis & fundis pſmū auxit: ecclesias alias nō nullas instaurauit: & ad abolenda ꝓdigia quæ sæpenūero tpe suo apparuerant: supplicationes frequentes habuit. Tādē cum e uita excessisset: collachrimātibus omnibus in uaticano in basilica petri sepultus fuit: & tunc cessauit ep̄atus mensi. 4.

Ezentius: alias missessus. 25. Cōstantinopo. impator post ꝯstātiū impauit mens. 6. hūc Mezentius
5868 669 Constantii impatoris militem: & natione armenū fuisse tradunt: qui ipsu3 dn̄m suum apud siciliam in balneo fraude interemit: hoc iteꝝ missessus mortuo Cōstantio du3 in sicilia sibi uendicat imperiū non ꝯciliatis militum aīs a superuenietibus ex italiā atq3 aphrica copiis statim interfectus est: & oēs copiæ ad ꝯstantinū constantii filium inclinatæ sunt: uerum cū oēs milites passim dilaberentur: sarraceni apud ægyptum hoc audientes magna comperta classe totā siciliæ insulā: & maxime syracusanam ciuitatē occupauerunt: & inde magna3 prædā: & præsertim ea ornamenta: quæ Cōstātius ex urbe Ro. secū detulerat: in Alexandriā detulerunt. Cōstantinus. n. ut p̄missum est: multa urbis Ro. ornamenta syracusas eo aīo adduxerat: ut inde Constantinopolim traiicerentur.

Onstantinus cōstantii filius. 26. Constantinopolitanus impator post p̄dictum missessum tyrānum impauit annis. 17. Vir utiq3 catholicus: modestusq3: ac omni bonitate ītegerrimus: qui suscepto imperio Heracliū: atq3 Tyberiū fratres suos in imperii cōsortiū accepit: licet sint qui dicāt eosdē fratres suos: ne ad imperiū aspirarent naribus mutilasse: inde mox ecclesias collapsas: quæ sub Heraclio ab Hereticis dirutæ fuerant īstaurauit: atq3 alias denuo pſimas ædificauit: & cū esset armoꝝ uir strēnuus sarracenos Ro. īmpio īfensissimos bello deuicit: ac uectigales reddidit: & sic pace cū eis inita Cōstātinopo. rediit: & ut græcos Ro. ecclesiæ uniret: sextā synodū Agathonis papæ rogatu ꝯgregauit: in qua qdē pmissum fuit sacerdotibus græcis uti posse uxoribus legitimis: latinis uero nequaquā. Deniq3 cū esset bonis opibus plenus. 16. ipe rii sui anno apud Constantinopolim e uita decessit. Cōstantinus
5868 669

Sacerdotib9 græcis uxores pmutant̄ latinis uero non

5869 670 ¶ Grimoaldus. x. Longobardoꝝ rex Gundiperto paruulo expulso regnauit ānis. 9. uir hic fuit mediocris staturæ: in quo ut pau. lib. 4. refert fuerūt multæ tum corporis tūq3 animi dotes: & qdē præclarissimæ. Erat enī corpore ualidus: capite caluo: præmissa barba atq3 aīo & corpore in rebus agēdis ꝓmptissimus: prudentia quoq3 ac ꝯsilio non solū in rebus externis: sed etiam domesticis multū ualuit: nam qdā capīa perutilia Rotharis regis edicto addidit: quæ & ipsa postea legis formā accepere: huius: ut p̄missimus Rhomoaldus beneuentanoꝝ ducis filius fuit. Cui Cōstantinus p̄dictus impator durum bellū mouit. Ea pp ad patrem legatos Ticinū misit: ut ꝯtra imperatorem sibi auxilio foret: aliter de ipso actū esse. Quo audito Grimoaldus hic statim magno cōperato exercitu cōtra Cōstantinum ire statuit: & Lupo foroliuianoꝝ duci regnu3 & oues cōmisit. Lupus aūt rege digresso italiæ regnū sibi uendicare disposuit. Vnde & in ethruriā atq3 æmiliā ultra padanam oīa tūmultibus inuoluit. Quapp Grimoaldus apud Beneuentū hoc audiens bauaros duce cacano pecuniis & pollicitationibus in lupū ꝯcitauit: qui facto magno impetu mox a Lupo ipse in primo ꝯgressu bauari superati sunt. Veꝝ sequēti die pliū repetētes: lupū superāt & obtruncāt: totūq3 Foroliuiu3 diripiūt & īcēdūt. Reuersus uero Grimoaldus gr̄as Cacano egit: qd̄ sibi auxilia p̄stitisset: suasit ut copias reuocaret: deinde clā in foꝝ Pōpiliū. i. Imolā duxit ulturus iniuriā: quā a Rauēnatibus ibi acceperat dux. s. trāsiret in auxiliū filii sabbato sancto ex īopinato ciuitatē aggressus est: clerūq3 cū oī pp̄lo primū interfecit: deinde urbē solo æquauit: īde quoq3 Arnescū lupi filiū ad p̄nū ducatum aspirantē apud forūliuiū cum multis sclauis interfecit: tādē & ipse. 9. die post flobothomiā in brachio factā dum arcu colūbā sagittasset: erupto denuo sine ītermissiōe sanguīe diē obiit: & apud papiam in beati Ambro. basilica: quā ipse sua īpensa struxerat: sepultus est.

Staturaq3 hoīs hic describit Leges e dicto addidit.

Imola ciuitas solo æq̄tur Rauēnatis ecclesiæ Ro. reconciliatur

5870 671 ¶ Lotharius. ii. Francoꝝ rex hoc āno Clodoneo p̄re defuncto regnu3 accepit: & regnauit ānis. 4.

5871 672 Onus papa natione Ro. p̄re Mauritio genitus post Adeodatū pontifi. sedit anno uno men. 2. & die. 5. quo qdem anno maximi hymbres fuere: & multi fulminibus afflati interiere: & frumēta in agris emacruere. Vn̄ ob hoc pōtificatū maximis turbinibus suscepit: fuit aūt adeo scītate & doctrina ualēs: ut cleꝝ diuersis distinxerit ordībus: diuersisq3 auxerit honoribus: & Rauēnatem ecclesiā a Romana iamdiu segregatam: & eamobrem Aliocephalim appellatam sedi apostolicæ multa cum pace reduxerit. Theodorus enim eiusdem ecclesiæ præses & episcopus sanctissimus in hanc opinionem omnes reduxit. Hic præterea quosda3 monachos syros cum nestorianis sentiētes damnauit: uariisq3 monasteriis eos diuisit. Hic insuper beati Petri uestibulum: quod paradysum uocant marmoribus ornauit: ac etiam ecclesiam apostolorum uia Hostiensi: & beatæ Euphemiæ uia apia sitam instaurauit: atq3 aliam multa diuino honori contulit beneficia. Defunctus tandem in basilica Petri sepultus fuit. Et tunc cessauit episcopatus menses duos. Bonus papa. 80

agathon papa.8i.

Agathon primus papa natione siculus p̄re Ro.dono suffectus sedit annis.2.mensi.6.& die.15.hic monachus existens ob maximā eius sanctitatem.4.pontifex ex monachis creatus est:pontifex certe tantæ sanctitatis & perfectionis:ut leprosū obuiū sibi factū osculando satis liberauerit.Tantæ etiam clementiæ & mā suetudinis extitit:ut neminē a se unquā tristē dimiserit.Habuitq̧(ut p̄missum est)imperatorē moribus & uirtutibus suis ꝯsimilem.Quapropter monothelitaꝝ cā ꝯciliū apud Constantino.habere uoluit:unde & eidem legatos cū primum pontificatū iniit Cōstantinopolim misit:quos perbenigne suscipiēs adhortatus est:ut omissis altercatiōibus ex æquo & bono unā ecclesiā duabus facerent.Huius tp̄e post lunæ & solis eclypsim tanta peste apud Romā laboratū est:ut ēt istum pontificē uirū sanctissimū.4.idus ianua.sustulerit:quo mortuo eamobrem cessauit papatus anno.i.& mensi.7.

¶Synodorum omnium epilogus.

¶Synodus uniuersalis:vi.cc.s.89.episcopoꝝ hoc anno apud Constantino.intra impatoris palatium auctoritate Agatonis papæ & Constantini imperatoris contra machariū antiochenū & Grego.constantinopo.episcopos ac eoꝝ sequaces indicitur:acta nāq̧ est causa monothelitaꝝ hereticoꝝ:qui unam tantum in xp̄o dicebat fuisse uoluntatem:ad quā Agathon pontifex doctos xp̄iani noīs uiros:uidelicet Ioānem portuensem ep̄m:& alterum Ioānem Ro.ecclesiæ dyaconum cardinalem misit:aderant quoq̧ & hi præcipui defensores heresis.Grego.prædictus Constantinopo.& Macharius antiocheni episcopi:ubi & post multas disputationes præfatam heresim ꝯdēnarūt:quā obrem Grego.s̄niam mutauit:macharius aūt quod in ꝓposito pertinax fuit:dignitate sua priuatus fuit:& cū complicibus suis Ro.relegatus est:anathematizando itaq̧ græco sermone p̄res concilii nouem capitula scripserūt:in qbus Aug.Ambro.Hiero.cyrilli.Atha.Basi.Greg.Diony.& Hylarii s̄nia ꝯclusum fuit duas naturas & obseruatiōes in xp̄o fuisse:sicut patet per Gratianū.15.di.c.Sexta synodus.Quapp Ioānes portuensis ep̄s.8.die pascæ corā ip̄atore & Greg.p̄triarcha:corāq̧ uniuerso ꝯstātinopolitano pro grāꝝ actiōe deo exoluēda in basilica sanctæ Sophiæ missam latine celebrauit:oībus qui aderāt approbātibus illū sacrificādi morē.Sex itaq̧ approbatas synodos ex supioribus celebratas fuisse cōstat:quas ēt epilogando recenseri indignum hic non puto.

Mono-theliti heretici.

¶Primam itaq̧ uniuersalem synodū nicenam fuisse ꝯstat:quæ.318.patrū cōtra arrium cōgregata fuit:qui tres gradus in trinitate ponebat:patrē.s.maiorē filiū minorē & sp̄itū sanctū creaturā:hæc aūt Cōstantini:& syluestri papæ machariiq̧ hierosolymitani atq̧ Alexan.alexādrini p̄riarchæ tp̄ibus celebrata fuit:qui ꝯdēnantes eā heresiā statuerūt.20.canones: quaꝝ auctor maxime ꝓstās alexan.fuit:cuius quidem auctoritas par euangeliis fuit.

¶Secūda fuit Cōstantinopolitana.150.patrū gratiani & Theodosii pricipū:ac Damasi papæ:cyrilliq̧ hierosolymitani atq̧ nectarii:alexan.p̄riarchæ tp̄ibus ꝯtra macedonium constātinopolitanū ep̄m & Eudoxū qui negabant sp̄m sanctū deū esse:& hi oēs condemnata præfata heresi q̄ttuor canones statuere:quaꝝ auctor maxime beatus constanti.fuit.

¶Tertia ephesina ducentoꝝ patrum:magno theodosio principe:& pōtifice Cœlestino:Iuuenaleq̧ Cōstātinopolitano ep̄o:atq̧ cyrillo hierosolymitano ꝯtra Nestoriū Cōstātinopolitanū ep̄m qui beatam uirginem Mariā nō dei:sed hoīs tm̄ genitricem appellabat:ut.s.aliam carnis personā:aliam faceret deitatis:Hi quippe.15.capi̇o contra huiusmodi blassemias auctore deo:eodēq̧ sancto Cyrillo anathematizando descripserunt.

¶Quarta calcidonensis.630.patrum Leonis pōtificis:& Martini principis:Iuuenalis quoq̧ Hierosolymitani:& Anatholi Constantino.episcopoꝝ temporibus contra Euthicem Cāstantinopo.abbatem afferentem Christum post humanā assumptionem nō ex duabus naturis existere:sed solam in eo diuinā naturā permanere:& hi quidem p̄scriptam heresim cōdēnantes.28.canones statuerunt:quorum auctor maxīe sanctus Anatholius episcopus fuit.

¶Quinta item celebrata fuit Cōstantino.cōtra Theodorum mopsotenum & omnes hereticos:qui Mariam uirginē solū hoīem peperisse dicebant:non aūt deū & hoīem:qua in synodo constitutum fuit:ut beata uirgo theotocos diceref:quia uere deū & hoīem peperit:hæc aūt Iustiniani principis tp̄ibus & iulii papæ:ac dn̄i anthiocheni:atq̧ Euthici p̄dicti & socioruꝫ eius blassemias.Et hæc de sex principalioribus synodis sub epilogo dicta sufficiant.

¶Fuere & aliæ uigintitres synodi:ut hētur in cañ.15.di.diuersis tp̄ibus habitæ:quæ tm̄ eiusmodi auctoritatē quā sex prædictæ principales nō obtinuerunt:quas hic breuitatis causa omitto.

¶Viri doctrinis excellentes.

¶Theodorus anglorum Archiepiscopus uir doctissimus optimusq̧ per hoc tempus apud Angliam floruit:& inter cætera:ut paulus historicus refert:librum egregium edidit:in quo declarauit:qua pœnitentia unum quoq̧ peccatum dilui posset:sed & alia commentaria perpulchra in diuinis codicibus scripsit.

¶Damianus insuper papiensis ep̄s:& Mansuetus Mediolanensis similiter episcopus his temporibus in italia & doctrina & sanctitate plurimum ualuere:quorum epistolæ:atq̧ tractatus p̄dictaꝫ sextam synodū multū iuuere:in quibus hæc potissimū aderāt scripta:hæc est uera dei & hoīs fides:ut duæ credanf in deo uoluntates:duæq̧ operationes.

¶Seuerinus

¶Seuerinus agabunēſis abbas doctiſſimus: ad hæc uſq; tpa cum gloria peruenit: qui in uita pariter & in morte multis claruit miraculis: & inter cætera fertur ipſum Clodoneū francoꝝ regem languidum a diutina ſua infirmitate precibus liberaſſe.

¶Stella quā græci cometē uocant hoc eodē anno per.3.ꝯtinuos menſes apparuit & pluuiæ maximæ: frequētiſſimaq; tonitrua: q̄lia nunq̄ antea audita fuerant: quæ oīa maximas: & qdeꝫ ꝓximas clades indicauere: unde mox maxima uniuerſaliſq; peſtilentia ſubſecuta eſt: qua certe primum papia fere tota depopulata: & per annū derelicta eſt. Scribit enim paulus hiſto.lib.qnq;. Hic frequentibus pluuiis oēs ſegetes ꝯculcatas: iterūq; fuiſſe renatas: & ad maturam frugem etiā perueniſſe: & præſertim in urbibus noſtris ciſalpinæ galliæ. Papia pp peſtē p annuꝫ deſolata ſtetit.

¶Theodorus.12. Frācoꝝ rex hoc āno p̄re ſublato regnare cœpit: & regnauit ānis.14. uir certe callidi & aſtutiſſimi īgenii: nec manu minus q̄ ꝯſilio ꝓmptus: & ꝓpea multas in urbe tyrānides exercuiſſe fertur. Hebroynū quippe quēdā nobiliſſimū habuit neceſſariū: cuius conſilio ipſe rex omnia agebat: & inter cætera cū auſtraſios ꝑſos exoſos hēret: ꝯtra eos regem cōcitauit. Qui magno exercitu comparato: aduerſus eos duxit: ſed ipſe auctor malorum hebroynus a papino auſtraſiorū regulo interfectus: mox etiam rex ſuperatus eſt. Quo uiſo Theodorus rex pipinuꝫ in locum hebroyni ſuffecit: & maiorem domus regiæ: regniq; gubernatorem uoluit eſſe. Quo autem genere mortis obierit non inueni.

5877 678 ¶Garibaldus grimoaldi regis filius.xi. Longobardoruꝫ rex hoc anno puer patre mortuo regni iura ſuſcipiens regnauit tantum menſibus tribus. Eo tempore partharis quem puerum Grimoaldus papia depulerat: teſte paulo hiſtorico libro.5.capī̄o.34. Dum exul ex gallia in Britānīaꝫ traiiceret: incerta uoce admoneretur: ut mortuo Grimoaldo paternuꝫ regimen repetat. Qua quidem uoce permotus: licet incertus hēretur auctor: in italiam rediit. At.3.menſi. poſt Grimoaldi mortē regno paterno ſine contentione potitus eſt.

¶Partharis.12. Longobardorum rex Ariperti regis filius repetito regno: regnauit poſt ſolus annis octo: moxq; cum Iuniperto filio annis decem: uir ſane bonus & chriſtianæ religionis amator. Cuius rei cauſa multas eccleſias: ac ſanctæ Agathæ monaſteriū ædificauit. Cuius etiam uxor Rhodelinda eius exemplo ꝓmora: & ipſa glorioſæ uirginis Mariæ Baſilicā quæ ad ꝑticas dicit̄ extra muros pulchrā extruxit: & maiora extruxiſſet: niſi Alachis longobardus tridentinoꝝ dux illum perturbaſſet: qui elatus uictoriā ꝯtra bauaroꝝ regē.150. apud Bauzanū oppidum fuerat: in reges ſuos arma mouere ꝓſumpſit. Veꝝ Partharis hic cōparo exercitu hoīem primo impetu fugauit: & tandeꝫ uſq; Tridētū illū ꝓſequens in urbe aliquādiu obſedit: & cū fuga ſaluteꝫ ſibi q̄ſiuiſſet: Partharis urbe potitus eſt: tanta tñ huius regis clementia fuit: ut hoīem ad ſe redeuntē in grām reciperet: & Brixiæ ducem ad Iuniperti filii preces crearet: reclamante tñ ſæpius patre: q̄ in ſuā hic Iuniptus faceret ꝑniciē: qui hoſti ſuo ad malignādū uires ꝓberet: Brixiana nāq; ciuitas magnā ſemp nobiliū lōgobardoꝝ multitudinē habuit: nec in ꝓſentiaꝝ ſecus is partharis rex optimus: tādē ab hac fece ſubtractus in baſilica Saluatoris: quā eius pater in papia extruxerat: ſepelitur.

5878 679 LEo eius noīs ſcd̄s papa natione Siculus p̄re paulo Agathoni pontifici ſuccedens: ſedit mēſi.x.& diebus.17. uir qdē ſcītate & ſcīa ꝯſpicuus: cuius ſcripta extant elegātiſſima: & ultra doctrinā: atq; eloquētiā ſingularis religionis: pietatis: atq; clemētiæ fuit pōtifex: q oēs uerbis & exēplo ad iuſtitiā: ad fortitudinē: ad hūanitatē: benignitatēq; hortabat̄: hic qppe in miſſaꝝ celebratiōe pacis oſculū poſt Agnus dei dari īſtituit. Cōceſſitq; neceſſitate urgēte oī die baptizari debere: ſicut hēmus in cañ.de ꝯſe.di.4.c.Hi qui. ſextā quoq; ſynodū ꝓdictam ab Agathone celebratā approbauit atq; ſuſcepit: & eos anathematizauit: quos illa ſcā ſynodus ꝓſente cōſtātino dānauerat. Inſtituitq; ꝑterea & qdē ſancte: ne ad archiepātū aſſumpti ꝓ uſu pallii: alioꝝ ue officioꝝ qcq̄ eccleſiæ ꝓſolueret̄. Obiit deniq; uir optimus: atq; ſanctiſſim⁹.4.cal̄.iunii: quo qdē die eius natale celebrat̄: & collachrymātibus oībus in eccleſia bt̄i petri cū magna reuerentia ſepelit̄: & tunc ſedes uacauit menſes.xi.& dies.21. Leo papa.82. Pacis dādæ īmiſſa inſtitutio

5880 681 BEnedictus.2.papa p̄re Ioāne Ro.natus poſt leonē & ipſe ſedit mēſi.x.& die.12. Is unus fuit qui merito oīum ſuffragiis indemortui leonis ſurrogari debuit. Nā ab īeunte ætate exēplo militari cœpit: & in diuinis ſcripturis ab ipſa pueritia operaꝫ dedit: adeo ut in ipſis doctrina & exercitatione ſingularis tūc haberet̄. Ob cuius ſanctitatē ꝓmotus imperator ad eū hac ſanctiōe miſit: ut deīceps quē clerus & exercitus Ro. deligeret in papā nullā ip̄eratoris: aut expectata licentia eueſtigio ꝯfirmaret̄: qd̄ diu obſeruatuꝫ eſt. Hic itaq; bt̄i Petri beatiq; Laurē.in lucina: ac bt̄i Valētini martyris uia flāminea: necnō & uirginis dei genitricis ad martyres baſilicā reſtituit: eaſq; aureis ac argēteis uaſis: ueſtibus: aliiſq; ornamētis ꝓſimū exornauit. xi. uero mēſe oībus carus atq; acceptus e uita deceſſit: & apud ſcm̄ Petꝝ in uaticano ſepl̄tus fuit idibus iunii: & poſt ſedes uacauit mēſ.2.& diebus.15. Bñdict⁹ ꝑapa.83

¶Vngaroꝝ regni principium.

¶Vngaroꝝ ſeu bulgaroꝝ regnū per hoc tempus initiū habuit: hi nāq; bulgari ex ſcythiā nouiter primo impetu thraciam europæ regionem inuaſerunt: quos cum imperator retardare tentaſſet: in furorem uerſi illū inter panoniam & myſiam ingenti clade ſuperarunt. Fugientiq; pacē non æqs cōditionibus dederunt: per quā panoniā & myſiā prouincias conſecuti ſunt: ubi & per.800.&.6.

annos sedē obtinent non sine magno reipu.xp̄ianæ emolumento: & maxime ꝯtra turcos assidua bella gerentes: qbus primo Trebellius rex regnauit: qui Iustinianū.3.ab imperio deiectū postea armis restituit. Mysia aūt ꝓuincia: quæ Vngariæ pars est: phrygiæ ꝓuincia erat: & adiacet helespōto & teste Pli.5.lib.natu.histo.ꝯtra eam habet Eoliam: in qua est ciuitas Mesia haud longe a Troia: Caroloꝝ ēt gloriosum nomē per hoc tp̄s apud Francos initium sumpsit. Erant aūt duo fratres austriæ duces: unus Martinus & alter Pipinus cognomento uetulus siue breuis. Pipinus aūt cum intellexisset hebroynū regis theodori necessariū: atq; domus regiæ tum primariū regem in austrios ꝯcitasse & maxima eis damna intulisse: una cū fratre suo exercitu ꝯgregato regē in bello expectauit: & certamine inter eos gesto. Rex ꝓdictos fratres fudit: & Martinū per fraudem īterficere fecit: sed & paulopost etiam hebroyno occiso Pipinus reintegrata pugna Regem cū francis superauit: deinde pace composita aliū in locū hebroyni ꝯstituere impetrauit: & ipse in austriā cū suis rediit. Veꝝ cum intellexisset regem oībus odiosum esse: q̄ Bertarii cuiusdā ignobilis ꝯsilio & opera omnibus in rebus uteref: ipse regnum occupare decreuit: & copiis plurimis in unū coactis cū magno tumultu traiecit in galliā: & facto ireꝝ cū rege & Bertario ꝯgressu uniuersum eoꝝ exercitum in fugam uertit: & Bertarius fuga sibi salutē q̄siuit. Theodorus aūt sine exercitu in regnū sese recepit: paceq; obtenta Pipinū uictorē regni gubernatorē: & maiorē domus regiæ designat: & ex tunc apd gallos Francoꝝ reges a solita fortitudine & belli scientia degenerantes. Ii qui uictores esse uidebātur: regnum administrare cœperunt. Quippe cū e cœlo datū esset: hāc regni dignitatē ad austriorum ꝓgeniē deuoluendā pipinus iam in francoꝝ regnū regnare cœpit: uirum in rebus in regno cōpositis: & Nodoberto quodam ꝯsanguineo suo in administratione ꝯstituto ipse in Austriā rediit: quæ erat francoꝝ orientalium regni pars: ubi.17.annis rexit.

Trebellius rex Mysia describit

Caroli magni ꝓgenitores ex austria ꝓuenerunt

Ioan.papa.84.

IOannes papa.5.natiōe antioche.p̄re Cyriaco post b̄ndictū ponti.sedit āno.i.& die.x. uir singularis religiōis & māsuetudinis: atq; doctrinæ qui bellū de pallii dignitate cōposuit: & ppea in ecclesia scī Saluatoris apud lateranū ab episcopis ostiense: portuense & uiletrense consecrari se fecit: quē quidem ritu cæteri postea obseruauere: obiit aūt post annum.4.nonas augu.& apud sanctum Petrum sepultus fuit. 682 5882

Conon papa.85

COnon papa p̄rna origine thrax p̄re Bn̄dicto natus post ꝓdictū Ioānem pōtifex factus sedit men.xi.& die.3.uir qdē bonus: & tanto principatu dignus: & eas ob res a nōnullis angelicus uocatus: eo q̄ erat uenerāda canicie & formæ dignitate insignissimus. Cūq; Romani petrū hunc archiep̄m & exercitus theodoꝝ p̄sbyteꝝ cardinalē sibi peterent. Theodo.exarchus Cononē hunc ob eius uirtutes acclamantibus cūctis confirmauit: qui inito pōtificatu statim in ualitudinē incidit: de qua & mortuus est: ac sepultus apud sanctum petrū.xi.calē. octob.& cessauit sedes quasi menses.3. 683 5883

¶ Viri doctrinis excellentes.

¶ Ioānes bergomensis ep̄s tempestate hac paulo histo.li.6.c.6. Testāte & doctrina & auctoritate floruit: uir utiq; eruditione: fide: conuersationeq; ac moribus oībus ornatus: cui pp egregias eius uirtutes ēt principes cuncti honoris gr̄a assurgere cōsueuerant: hic cū iunipertū lōgobardoꝝ regē sæpenumero salutis gr̄a argueret: ea de cā aliqn̄ eum in conuiuio ostēdit: qua ex re regē ad īdignationem cōmouit: & ei ad hospitiū reuertenti equū ferocē & indomitū qui imenso fremitu super se ascendentes terræ allidere cōsueuerat: parari fecit. Cui cū sanctus ep̄s insedisset: ita mansuetū aīal reddidit: ut eū suaui incessu domū propriā usq; portauerit: quod rex intelligens ex eo & deinceps episcopum tanq̄ uirū optimū maximo honore ꝓsecutus est. Equūq; quem suæ sessioni dedicauerat: ei etiam dono dedit. Atq; ferram: tusculumq;: quem Alacis tyrānice ecclesiæ abstulerat: eidem episcopo restituit.

¶ Beda anglicus cognomento uenerabilis: uir latina: græcaq; lingua non mediocriter eruditus tēpestate hac pro xp̄iana religione multū laborauit: eo q̄ docendo: & ꝓdicando usq; in seniū oēs ꝑstrinxerit terras: & adeo laborauit: ut per nouē &.20.annos docere & libros cōponere nunq̄ lassus uisus fuit: eaꝓpter uenerabilis cognomētum meruit: qui cū circa annum dn̄i.734.ætatis uero.71. plenus bonis operibus diem obierit: in sanctoꝝ numero cōputari meruit: cuius corpus postmodū ad genuensiū maritimā delatū in diui benigni basilica cōditū nunc usq; manet. Hic aūt cū doctissimus esset: hos egregios edidit cōmentarios: atq; libros: uidelicet. Super mar.li.4.super geñ.lib.i. Super Tobiam li.i. De qōni.li.i. Reg.li.i.super Lu.li.i.super Samue.li.4.super psal.li.i. De tpibus Chroni.li.i.super Episto.cano.li.7.super Taber.moysi.li.3.sup parabo.li.i. De luna li.i.super actu. apo.li.i.super Salo.templo.li.i.super canti.canti.li.5. De gestis anglo.li.i.super Apoca.lib.i.super Esdra li.3. De locis sanctis lib.i. Omelias multas: atq; sermones quibus gallici sacerdotes utuntur. Habuit hic duos germanos doctissimos & noīatissimos: uidelicet Strabonē: Hemyonē: quoꝝ alter plærasq; omelias elegāti sermone cōposuit: & alteꝝ in Genesim cōmentatus est.

Sergius papa.86

SErgius papa natione antiochenus patre tybe.natus Cononi pōtifici succedēs: sedit annis.14.mensi.8.& die.14.magnæ doctrinæ & sanctitatis uir: quā ob cām licet maxima cum difficultate: quia cū alii Theodoꝝ: alii pascalē archidiaconum postularent: in cononis defuncti locū suffectus est: quē postea Iustinianus impator: cū suæ synodo nollet acqescere: ad se uinctū per Zachariā ꝓthopsatariū suū Cōstātinopolim trahere ꝓcepit: sed mi- 684 5885

lites italici id admittere & tolerare noluerūt: & niſi ab eodē pōti. ꝓthoſpatarius tutatus fuiſſet: ꝓtinus trucidatus fuiſſet: uerū cū pacē obtinuiſſet: ut uir ſanctiſſimus ad eccleſiaꝝ īſtauratione manū appoſuit: & q̄maxīe petri baſilicā ſemi dirutā reſtituit: atq̃ multa dona p̄cioſa obtulit: ibiq̃ cū baſi- Crucis
licā reficeret partē dominicæ crucis in arcula eburnea repit: atq̃ beati leonis papæ corpus uiliſſime dn̄i pars
iacens; dn̄o reuelante in honeſtiorē locū trāſtulit: hic inter cætera cōſtituit: ut agnus dei ter ante fra inuenit̄
ctionē panis xp̄i ſemp in eccleſia caneret̄. Eiuſq̃ uirtute & ſanctitate ſaxones: oēs fidē noſtrā ſuſce Agnus
perūt. Tandē uero in domino q̄eſcēs. vi. idus ſeptēbris collachrymantibus cunctis in baſilica petri dei i ec-
ſepelitur: & tunc ceſſauit epiſcopatus dies quinquaginta. cleſia di

5884 685 ¶ Clodoneus eius nominis ſecundus Theodori regis filius. 13. rex francorum hoc anno francis ci iubet̄
poſt patrem puer regnare cœpit: & permittente pipino regnauit annis duobus: quo mortuo Chil- Saxōes
dibertus theodori frater regnū accepit: & q̄rtus Frācoꝝ rex habitus eſt: Ad quē pipinus ex auſteria germāi
p̄ſumptā cōtinuās reginā poſſeſſionē. Grimoaldū filiū gubernatorē regiæ domus ſtatim miſit: cuiꝰ fidē reci
auctoritate rex oīa adminiſtrauit. Ip̄e āt pipinus iterī cū Sueuis & germāis pp̄ſis pſria bella geſſit. piunt

5885 686 IVſtinus. 2. cōſtātini p̄dicti filius. 27. cōſtātinopo. impator poſt p̄rem impauit prima ui Iuſtinus
ce annis. 10. hō ſane bonus prudenſq̃: ac elemoſinaꝝ ꝓfuſus largitor: q̄lobres cōſtāti-
nopolitanū admodū auxit īperiū: & multas leges cōdens diuinā honorauit religionē
Deinde cū ſaraceni lybiā & aphricā īuaſiſſet: & oīa maris expoſita occupaſſet: eorum malis pmotus iuſtinianus cū īmēſo exercitu in eos ſtatim ꝓrupit. & tantū terroris eorū duci aminechel īcuſſit: ut ultro pacē expoſtulās aphricā occupatam reſtituerit. Facta itaq̃ pace haud multo poſt iuſtinianus & in deū & in hoīes multa īcōſtātia uti uiſus ē: ꝙ primo ſaracenos ipſos; deinde ungaros p̄ter pacis fœdera adorſus eſt: a q̄bus tn̄ plus incōmodi accepit: q̄ intulit: unde & conſtantinopolim rediens in maximū ciuiū ſuorū odiū deuenit: ꝙ p̄fecti urbis ſæuitiā nō cōpeſcuiſſet: ꝙq̃ ſynodū hūiſſet ī quā p̄dictā ſextā ſynodū quā p̄r ſuus fecerat īfringere cōatus ſit: ꝙq̃ Sergiū pōtificem Ro. interficere uoluiſſet; quapropter uniuerſa in eū commota ciuitas: Leontium patriciū nobiliſſimum ac potentiſſimum cum uniuerſa plebe in eum excitauit: q refracto urbis carcere: multiſq̃ eductis morti damnatis ipſum iuſtinianum imperio deiecit: naribuſq̃ mutilatum in exilium apud cerſonam ponti. ciuitatem miſit: & ipſe leontius imperium admiſit.

5894 695 IOānes eius noīs. 6. papa p̄re petronio græco oriūdus poſt Sergiū pōti. ānis. 3. & mē. 3. Ioannes
ſedit. Hic ut multi aſſerūt martyrio coronatus ē: ſꝫ a q̄bus nō ſatis ꝯſtat: q & bt̄i Andreæ Papa
baſilicā in uaticano collapſam reſtituit: ac beati petri altare cum duabus colūnis dete- 87.
xerat: leuaq̃ exornauit: atq̃ etiam: ut erat animo pius ex ætario eccleſiæ multos captiuos redemit: & in Samum cum pace remiſit. Mortuus tandem martyr ad cathacumbas uia apia apud ſanctum Sebaſtianum ſepelitur: & tunc ſedes uacauit menſe uno & diebus. 19.

5895 696 LEontius patricius. 28. conſtantino. imperatore pulſo iuſtiniano imperiū occupans im- Leōtius
perauit annis. 3. hic galieno patriarcha annuente cum omni urbana plebe iuſtinianū deiecit: & impiū obtinuit: qđ intelligēs aminechel ſaracenorum admiratus: mox aphricam inuaſit: aduerſus quem imperator hic ioannem patriciū miſit: & eos ſaracenos ex aphrica exterminauit. Sed cum non ſperaret aduerſus magnas ſaracenorū copias aphricā diu tueri: ioānes ad impatorē ꝓ auxilio impetrādo reuerſus eſt: quo recedente interim exercitus tyberium quēdam conſtantinopolitanum imperatorē ſibi creauit: q mox cum exercitu conſtantinopolim nauigauit: captūq̃ ibi Leontium naſo ſicut & ille iuſtinianum priuauit atq̃ ī carcerem truſit.

¶ Iuniptus: alias Cōptus partheritis regis filius. 13. lōgobar. rex hoc āno p̄re ip̄o defuncto ſolus regnauit ānis. 12. uir oī bōitate cōſpicuus eloquētiſſimuſq̃ atq̃ cūctis amabilis & gratioſus: necnō & imbellis exercitatiſſimus ac audaciſſimus: cuius geſta apud Pau. hiſtoricū p̄clara habentur: hic īter cætera apud papiam urbem ubi bellū contra Alachis geſſerat monaſterium pulcherrimum in honorem beati Georgii martyris extruxit: atq̃ alia in urbe refecit & ædificauit. Tandem bona gratia & pace uita functus: uniuerſis longobardis collachrymantibus: teſte paulo libro quinto capitulo. 12. apud ſanctum Saluatorem: quod auus ſuus ſtruxerat: ſepelitur.

5898 699 TYberius eius noīs. 3. ſecūdus cōſtāti. impator leōtio capto & īcarcerato impauit ānis Tyberiꝰ
7. hic cōſtāti. nobiliſſimus erat ciuis: q alio noīe Abſinarius uocabat̄: q ſuſcepto p̄ricipatu philippicū Nicephori p̄ricii filiū ſuū ad obtinēdū īpiū fautorē in pōtū exulare cōtinuo iuſſit: dixerat. n. idē philippus impatori: ſe p̄ q̄etē uidiſſe aq̄lā caput ſuū obūbrare: ꝙ impator impii p̄ſagiū id exiſtimās ſtatī eū relegauit. Veꝝ ēt cū iuſtinianū olim impatorē apud Cherſonā pōti. relegatū interimere ſtatuiſſet: id audiens iuſtinianus ſibi cauens ad Cacanū bauarum cōfugit: a quo honorificentiſſime ſuſceptus: ēt eius filiā ſibi uxorē dedit: ꝙ ad recuperandum imperiū ei auxiliū p̄ſtitit: quo auxiliatore: Tyberiū hunc eiecit: & imperium rurſus recepit.

5903 704 IOannes. 7. papa ex Grego. patre græco natus poſt alterū ioannē pontificē hoc anno Ioannes
delectus ſedit annis. 2. & men. 7. & die. 18. hō ſanctitate & eloquētia clariſſimus: qui & Papa
ipſe in baſilica petri oratoriū in honore genitricis adhuc extans extruxit: & ſanctæ Eu- 88.
phemiæ baſilicā reſtituit: cemiteria quoq̃ nōnulla: & p̄ſerti ſanctorū marcellini marci: & Damaſi pōti. exornauit: alias ēt baſili. picturis & ſanctorū hiſtoriis cultiores reddidit. Is tandem

oī grauitate p̄clarus.15.cal.decē.in basilica:quā construxerat sepultus est: & uacauit sedes men.3.

Iustinianus

IVstinianus olim augustus iterū ope Cacani soceri sui Cōstātinopoli reuersus tutius imperauit annis.6.q cū primū adeptus ē impiū tyberiū & leōtiū īpatores: a qbus fuerat imperio priuatus in carcerem inuentos eduxit:& utrūq; uniuerso spectāte populo īterfici mādauit:galinicū uero patriarchā obcæcatū Ro.relegauit:ac mltos ex inimicis suis uario mortis genere medio sustulit:plærosq; ī carcerē trusit:quorū de numero quotiēs trūcis naribus murcū abstergebat:& īdies aliquē supplicio afficiebat Deinde ī odiū pōtificii noīs:ubi exulauerat Mauriciū p̄ciū & Helyā spartariū Cersonā cū classe misit:q oēs mares pubertatē supgressos ibidē īterfecit. Verū de pristīa uita ob calamitates ppessas Iustinianus nihil īmutare uoluit: nisi q pōtificē Ro.ueneratus ē.Nā cōstātino pōtifici classe quo tutius p̄stātinopolī uēiret:misit:rogās ut dignaref ad se p̄ficisci:qa iā ex multo tpe erat cupiēs sūmū aliquē pōtificē uidere:quo obtēperāte Iustinianus Tyberiū filiū cū regio comitatu & Cyrū p̄iarchā cū oī clero honoris gr̄a usq; ad octauū lapidē ei obuiā misit:& pōtificē qdē urbē īgressus nō solū cōplexus ē:uerū ēt eius pedes ueneratio nis gr̄a exosculari uoluit:oīaq; pōtificū Romanorū decreta approbauit & p̄firmauit. Discedēs āt ab eo pōtifex hoīem adhortaf:ut cū oibus pacē p̄seruet:& q̄ pacis sunt maxīe cū philippico magni aī uiro ī cheronēsi īsula exulāti īqreret: At Iustinianus cōsilio pōtificis bene merentis non ob temperans interficiendi philippici eā classem in pontū misit:& cū philippico dimicare tentasset:ab eodem cum Tyberio unico filio interfectus est.Eas ob dissensiones aphrica & lybia ac Granatæ regnum a saracenis occupatæ fuerunt:quæ usq; in præsentem diem illis parent. 706 5905

Granatæ regnū his tpib⁹ xp̄ianis sublatū est & a Saracēis usq; ad annū salutis 1490. possessū fuit

Sisinius Papa 89.

SIsinus papa natiōe Syrus:Ioanni.7.in pōtificatu suffectus sedit tātūmodo dies.20. quo tpe magnū scisma fuit:q licet ī pōtificatu podagra adeo laboraret:ut nō mō ambulare:uerū nec cibū p se sumere posset:tñ ita reip.& urbi Ro.curā gessit:ut nil p̄termisit:qđ bonū pastorē deceret:Sed subita morte correptus in basilica petri sepultus ē. Et tūc sedes uacauit men.1.dies.18. 706 5905

¶ Venetorū ducatus initium.

¶ Paulus Lucius Eradianus primus Venetorū dux:hoc anno a p̄iarcha populoq; Veneto: uidelicet tribunis p̄ceribusq; cūctisq; plebeis ī Eraclea ciuitate creatus dux ducauit annis.8.men.uno & diebus.5.A cōditiōe nāq; urbis uenetæ usq; ī pn̄s tp̄us:cū Veneti gubernatiōis formā sub tribunis & cēturiōibus habuissēt:nūc uero p frequētes aduersariorū īcursus repmēdos de cōmuni oīum p̄silio hūc hoīem tanto dignū honore delegerūt:q magistratu suscepto statim cū lōgobar.ubiq; inuit: sed & Venetā ciuitatē p̄ uiribus ampliare curauit.Vnde & īter cætera Eracleæ fines a plano maiore usq; ad minorē pduxit:usq; ī hoc tēpus ueneta ciuitas parui momēti fuit: sed eo duce auctore extructa & ampliata: instructisq; classibus:tāq̄ nobilissimi īcolæ Veneti huc atq; illuc p̄ exercendis negociationibus nauigare cœperunt. Et cū superioribus diebus ab emulis magnas paterent per turbationes & discrimina:hunc ducē uirū strennuū sibi deligentes aduersarios & piratas repssit. 706 5905

Cōstātinus Papa 90.

COnstātinus papa natiōe syrus post Sisiuū pōti.sedit annis.7.& die.15.uir doctissimus: & lingua latina:græcaq; eruditus:cuius tpe Romæ triēnio fame laboratū ē:in q̄ qdem penuria paupes q̄maxime iuuit:uñ & oēs pōtificē istū e cœlo missum acclamare cœperūt:hic ut p̄missum est:ad iustinianū imperatorē amoris gr̄a cōstātinopolim se transtulit.Inde iustiniano defuncto Philippicū successorē hereticū declarauit.Saxonūq; duos reges:ut Pau.li.6.scribit uoti religiōisq; cā Romā uenietes baptizauit:q ēt regno & pōpis renūciātes mōasteriū īgressi sunt:ubi ēt paulopost deuotissime obiere.Nec ēt ipse cōstātinus diu superuixit. Quo mortuo in basilica sancti Petri sepultus fuit.Et tunc cessauit episcopatus menses duos.

Duo reges saxonū baptizantur

¶ Luitpertus.14.longobar.rex iunipti regis filius regnauit mēsi.8.Hūc iunipertus rex puerulū reliquit successorē:cui & tutorē dedit Asprādū:quo audito ragimpertus thaurensiū dux quē Grimoaldus reliqrat paruulū cū ualida manu aduersus hūc & Asprandū tutorē uenit:& cū apud nouariam urbē adinuicē cōflixissent:ipse Asprandus cū rhotario bergomate duce auxiliatore suo superatus est.Eoq; superato longobardorū regnū ipse Ragimpertus obtinuit:sed anno uitam finiuit. 707 5906

¶ Ragimpertus igitur.15.lōgobar.rex Luitperto rege paruulo deiecto regnauit anno uno.

¶ Ariptus āt Ragīpti regis filius.16.longobar.rex post p̄rem regnauit annis.12.uir iustitiæ & pietatis cultor:& maxime ī paupes mūificētissimus:q zelo xp̄ianæ religiōis ductus:ut Pau.li.6.ait: Alpes Cocias:in qbus genua ē:& qcqd ab ea ad alpes usq; galliarū fines cōtinebaf.btō Petro donauit:hic iterato cū luitpto olim rege paruulo & Asprādo eius tutore pdictis:aliisq; ducibus apud Papiā pugnās oēs fudit:& in fugā uertit:& Luitpertū regē cōphēdit:ac tandē interfecit: psecutusq; est rhotariū bergomatē ducē:q ausus fuerat regnū cū luitperto & Asprādo īuadere:ideq; Laudū urbem expugnauit:& bergomū obsedit:illā quoq; uicit & cœpit:atq; ducē ipm rhotariū ibidē cōphēdit:ac thaurini imppetuū relegauit:ubi pacis diebus uitā finiuit:totāq; īsup asprādi tutoris familiā extīxit: luitprando paruulo filio excepto:qui iusto dei iudicio præseruatus est:uerū Asprandus ipse ad Bauariū regē cōfugerat:paulopost ipsius auxilio fretus in italiā descēdit:& collatis signis cum Aripertto isto acerrime pugnauit: ac tandem uictor euasit. Aripertus autem dum trepide auro onustus fugeret:in ticino flu.summersus est:cuius corpus in crastinum īuētum ad Saluatoris templum:qđ aripertus proauus construxerat:cum ingenti pompa perlatum:sepultum est. 708 5907

Rhotarius bergomensis dux

Philippicus

5909 710 PHilippicus qui & dardanicus.30.constantino.imperator post iustinianū imperauit anno.i.& men.6.uir sane animi atq; maximi consilii: qui omnium cōsensu impio suscepto: Cyrū patriarchā in Ponto relegauit: eo q̄ bene cū Ro.ponti.sentiret: in cuius loco quendā Ioannē heresiarchā abbatē suffecit: cuius q̄dē dogmata: statī Romā misit: iussitq; ut oīum cōsensu affirmarent: & approbarent. Sed Cōstāti.pōtifex synodo habita nō modo philippici & ioānis abbatis opiniones improbauit: sed ēt decreuit: ut sanctorū imagines q̄.6.cōsiliis ab omnibus probatis: qui interfuerāt: iussit: in porticu beati Petri depingerent: ipsum quoq; imperatorem hereticū declarauit: uoluit ne imperatoris heretici nomē publicis scriptis recipietur: sed cum in his deliramentis pro obstinato corde persistere: ab anastasio deiectus est. Philippicus

5910 711 ANastasius āt cognomēto archenus.31.Cōstātinopolitanus imperator post philippicū imperauit ānis.3.q̄ prīcipatu inito statim philippicū captū oculis priuauit: post hæc ad Ro.pōti.litteras dedit: q̄bus catholicæ fidei ac sextæ synodi se acerrimū defensorē futurū polliceret: īde cū ingentē classem alexādriā misisset: cuius duces ī itinere rebellātes ī ipsum rettulere theodorum quendā impatorē creātes: q̄ mox apud niceā cōtra anastasiū conflixit: eumque uictum clericum ordinauit. Anastasius

5911 712 ¶Dagobertus.15.francorū rex hoc anno patre defuncto successit: Cuius regni anno primo Grimoaldus pipini filius p̄pter quosdā secretas factiones parisius a Rothogalio leudicēsi dolo peremptus est: & p̄ eo eius filius Theobaldus auctoritate pipini regis palacio p̄fecit: moxq; pipino rebus humanis exēpto franci in theobaldū pipini nepotē irruūt: & domo effugāt: quo fugato Ragūfredū quēdā maiorē domus regiæ cōstituunt. Pipinus āt Carolū cognomine Marcellū unicū filiū reliq̄rat. Defuncto deniq; Dogoberto frāci Danielē quendā ignotæ p̄sapiæ clericū in regē suū engunt: & eū Chilpericū tertiū noīant. quē Ragūfredus regiæ domus p̄positus in Carolū Marcel.ducere cōpulit: ac maximis incōmodis ipsum carolū effecit. Sed paulopost Carolus iniurias receptas ulturus: & ipse in Chilpericū regē atq; Ragūfredū gubernatorē duxit: eosq; in agro cameracensi p̄lio uictos fugauit: ingētēq; p̄dā in austeriā secū duxit: ibidē clotario q̄rto carolus in regē sublimato de nuo Regūfredū persequi non destitit: atq; eum tandem uicit: cui principatu adempto solam Andegauiam prouinciam ei possidendam concessit: chilperico rege demum mortuo: Franci Theodoricum quartum Dogoberti tertii filium: & post eum clotarium quintum ad Faustum regium promouent: sub quo quidem carolus Marcellus in austeria palatio præesse cœpit.

5912 713 GRegorius eius noīs secūdus papa patre Marcello Ro.natus post cōstātinū pōtifi.sedit annis.16.mēsibus.9.& diebus.15. Vir certe optimus atq; sanctissimus: tātæq; eruditiōis: ac facundiæ habitus: ut facile cōuinceret oēs male de catholica fide sentiētes: q̄ pōtificatu inito statim urbis mœnia ex p̄te collapsa restituit: ac tēpla petri & Laurētii extra muros instaurauit: atq; idē in aliis basilicis effecit: ac eas muneribus multis exornauit. Monasteriūq; ī super uia hostensi non lōge a paulino basilica positū restituit: necnō & beati Andreæ monasteriū quod Barbare nuncupat. Eius quoq; op̄a germani populi ad fidē sunt cōuersi. Indeq; Leonē imperatorē hereticū habita synodo excōmunicauit: eo q̄ sanctorū imagines abolere non desineret: Deniq; uir sanctus postq̄ domū paternā sanctæ Agathæ ædificasset: in ea mōasteriū extruxisset: ac multos suo exēplo ad uirtutē & sanctitatē excitasset: tertio idus Februarii ad dominū euolans eius corpus in basilica beati Petri sepelitur: & tunc cessauit episcopatus dies trigintaquinq;. Gregorius Papa 91. Germāi conuertuntur

¶Marcellus scdus Venetoꝝ dux hoc āno apud eracleā suffragiis paulucio duci suffectus ducauit annis.7.mē.3.& die.6.hic ex clarissima Fūicaliū familia originē duxit: de quo nil memoria dignū habemus.

¶Viri doctrinis excellentes.

5913 714 ¶Benedictus Mediolanēsis archiepiscopus tēpestate hac: paulo histo.li.6.c.24.testāte: & Mediolani & in tota italia nō solū ī hūanaꝝ: sed & ī diuīaꝝ eruditionū scholis īclitus & clarus fuit: ac nōnulla laude digna cōposuit: q̄ cū Romæ ēt cām p̄ papiēsi ecclesia diu egisset: p̄didit: q̄a ibidē declaratū fuit papiēsem episcopū Romanæ sedi tantū nō Mediolanēsi ep̄o obtemperare debere.

¶Egidius philosophus græcus monachus per hos dies scientia & religione clarus fuit: qui præter cætera a se edita etiā in medicinis librum de pulsu metrice composuit: cuius principium est. Ingēii uiris modicis conatibus impar. Item alium de uenis: qui incipit: Dicit una: quādo fit renibus una.

¶Bonifaciū autem maguntinū episcopum hisdem temporibus floruisse dicunt: qui mōacus existens doctissimus atq; eloquentissimus pro magnitudine aīæ Britānia ad Grego.hunc pōtificē uenit: cognitaq; hoīs uirtute & sanctitate ipsum episcopū cōstituit: & in germaniā ad confirmandos populos protinus misit: ubi & prædicatione & exēplo ita opus impositū egregie egit: ut a populo maguntino episcopus electus fuerit: postea etiam cum in Aphricā profectus esset: & ibidem dei uerbum indesinenter prædicaret: ab infidelibus maumetanis martyrio coronatus est. Cassinēse mōastenū a quodā ciue brixiāo rehædificatur

¶Petronius: seu petronax ciuis Brixianus uir religione insignis & diuitiarum potentissimus hac ætate Paulo historico li.6.referente apud Gregorium ponti.eas ob res magno in precio fuit: cuius pontificis suasu multas ecclesias in urbe restituit: ac cassinense sancti Benedicti monasterium diu derelictum sua impensa & ædificiis & monachorum frequentia magnificentissime restaurauit: anno uidelicet.iiii.postq̄ fuerat a longobar.desolatum.

THeodosius eius nōis.3.32.cōstāti.īperator:hoc anno Anastasio supato:ac tōsorato īpe- 715 591
riū occupās:īpauit anno uno.Hūc ignobilē & deiectū hoiem fuisse tradūt. Quippe q
apud publicāos scripta facere cōsueuerat.Verū suscepto īpio ita catholicæ fidei emu-
lator existerē cœpit:ut catholicus & xp̄ianissimus ab oībus dicerē:& in signū huius statī
imagines sanctorum patrum a philippico prædecessore suo ubiq; demolitas in pristinum statū re-
stitui mandauit:sed anno imperii sui primo Leone tertio deiectus:& sine lesione dimissus clericuz
se creari fecit:& in monasterio ingressus reliquum uitæ suæ sancte egit.

LEo.3.33.cōstāt.īperator post Theodosiū p̄dictū īperauit cū cōstātino filio: an.24. hæc 716 5915
ab heresiarchis seductus cū ī pōtificē Ro.inuehi nō posset:teste Pau.li.6.c.26.edictuz
p̄posuit:ut oēs q sub īperio Ro.eēnt apud cōstantinopolī sanctoꝝ oīum imagines &
statuas ab tēplis abraderēt:auferrētq;:affirmans se id facere ad tollēdā idolatriā: q uero
secus fecisset:eū se p̄ hoste publico habiturū.At Grego.pōti.tātæ īpietati nō solū nō obtēperauit:
sed ēt oēs catholicos monuit:ne timore uł edicto pricipis ī tm̄ errorē ullo mō dilaberent: q̄ adhor-
Tumultus magnus in rauenna tatione adeo italiæ populi aīati sunt:ut paulū abfuerit: qn sibi aliū delegerūt īpa.quo minus āt id
fieret:auctoritate sua Grego.obrestari ānixus ē.Rauēnæ tn̄ tāta seditio orta est:cū alii īperatori:alii
pōtifici obtēperādū ducerēt:ut ī ipso tumultu paulus exarchus cū filio occiderē.Mittit deinde ab
īperatore Eutichius Eunuchius q pollicitatiōibus & donis lōgobardos a pōtificis beniuolētia seiū
geret:uerū id frustra tētatū ē:Leo rursus diabolico spiritu icitatus oībus mandat: ut simulachra oīa
ad deū deferāt uel icēdāt:nō obtēperātes punit:Germanū patriarchā id potissimū īprobātē ī exiliū
mittit:& in eius locū anastasiū male cū ep̄o sentiētē suffecit:quē postea habita synodo priuauit: &
ab officio diuino semouit: nisi ad catholicam fidē reuerterē.Ipum p̄terea īperatorē admonuit:ut
omissis erroribus uerā tādē dignarē amplecti fidē:& sanctoꝝ imagines abolere desineret: quorū
memoria exēplari excitarētur homines:uerum cum in obstinatione persisteret:a Gregorio huius-
modi successore imperio simul & fidelium communione priuatus est:& postremo excommuni-
catus & maledictus īterit.

❡ Carolus Marcellus pipini senioris filius:hoc anno p̄re defuncto palatio regis Frāciæ p̄ficit:& ī
eodē magistratu atq; ī austeria regnauit ānis.27.Nā pipinus duos filios hūit:hūc uz carolū: & aliū
Quo mortuo hic solus regnū & pricipatū obtinuit:multis tn̄ cū aduersitatibus possedit: eo q̄ Eu-
donius Aqtaniæ dux:& Clotarius rex quoad uixerūt sibi plurimū aduersati sunt.Sed hiis mortuis:
Carolus hic totā austeriæ regni p̄tē regē Saxoniā:Bauariā:Frixiā:Alemāiāq; p̄triuit:& regno mas-
siliā adiecit:ac p̄ Greg.papā ad pricipiū uocatus cū ītellexisset saracenos ex aphrica in hispaniā tra
iectos:oēm p̄uīciā p̄rsus depopulasset:atq; īde ab Eudone ī galliā uocatus uenisse magnis itineri-
bus ī hostē ecclesiæ cā auxilio ēt Luitprādi lōgobardorū regis fretus illo p̄ficiscit:ibidēq; apud Tu
360.saracenorū interfecta ronē urbē pugnādi occasiōe suscepta hostes cōtriuit:& in eo p̄lio:ut Paulus hi.li.6.c.48.scribit:ad
360.saracenoꝝ millia cecidere & ex Frācis mille & qngēti fuerūt desiderati:sicut ipæ caroli lr̄æ ad
pōtificē scriptæ testificant:q̄ qdē uictoria:Saraceni Caroli b̄nficio a ceruicibus hispaniarū gallorū
q̄ sunt expulsi.Carolus deīde in p̄uinciā regressus apud oēs maxīo in p̄cio hītus ē.Atq; postea Va
Vasconia fracis subicitur sconiā īuadēs regni totius optinuit pricipatū.Et ex tūc regia Frācorū p̄tās ad maiorē domus in oī-
bus fuit:hoc dūtaxat excepto q̄ q rex dicebat semel in anno in martis cāpū curru īuectus: ibidē in
eminēti sedens se populo spectādū p̄bebat publica dona ei solēniter oblata suscipiēs: maiore do-
mus āte se stante:& q̄ eo anno agēda erāt:populo nūciante:ita rege domū reuecto maior domus
cætera regni negocia administrabat:licet priuilegia & carthæ regis nomine signarent: hic carolus
tandē post clarissimas & ingentes res gestas deficiens pipinum & carolomanum reliquit filios.

❡ Vrsus ippatus.3.Venetoꝝ dux:Marcello ī eraclea:siue ciuitate noua suffectus:ducauit ānis.9. 721 5920
Hic erachanus ciuis fuit. Vir siqdē pessimus atq; malignus:q cū īsolesceret: & multas īdies cædes
atq; tyrānides exerceret:ciuili tumultu obtruncatus est:ac sic Veneti nostri laborum suorum ini-
tia in hoc habere cœperunt.Post cuius necem cessauit ducatus annis.6.Et illo tunc res Venera per
magistratus & milites agi cœpta est.

❡ Asprādus lōgobardus Luitpti olī regis paruuli tutor.17.lōgo.rex hoc anno Aripto rege supera- 722 5921
to regnum recuperauit:& regnauit:paulo testante:mensi.3.uir per omnia egregius:cuius pruden-
tiæ nulli æquandi sunt superiores:hic filium luitprandum per omnia sibi similem antequam mo-
rirentur:approbantibus cunctis regni successorem reliquit.

❡ Luitprādus āt Asprādi p̄dicti regis filius.18.lōgobarb.rex:hoc āno supstite adhuc p̄re regnū acci 723 5921
piēs:regnauit annis.31.& men.7.uir certe tāto pricipatu dignissimus. Si prudētiā:sapiam:p̄siliūq;:
quo plurimū ualebat:īspicias:Et qppe gigātheo corpe atq; uasto: & māu adeo prōptus : ut nemo
Rauenna capit & bonis oibus spoliat eo pugnatior hērē.Iustitia uero atq; clemētia ita īsignis hēbat:ut difficile iudicabat: q̄ ī re maio
rē p̄meret laudē:xp̄ianissimus ēt adeo fuit ac religionis amator: ut nullibi tēpla sine suo suffragio
ædificare p̄misit unq̄.Nā ut de cæteris taceā papiæ tēpla pluria miro extruxit ornatu:additis mī-
stis p̄diis:itaq; pallaciū suū oratoriū ī honorē saluatoris mūdi p̄struxit:ubi & sacerdotes & clericos
multos īstituit:q die noctuq; diuina exoluerēt officia.Insup ad corroborationē p̄dictorū prīo re-
gni sui anno donationē:q̄ btō Petro ariptus rex cocias alpes donauerat:cōfirmauit. Verū Rauen

nam diu

Anno Mūdi a xp̄i incarnatiōe.

nā diu ab exarchis possessam obsidens tādem cœpit & diripuit:& q̄cqd p̄clarū in ea fuerat papiæ detulit:carolus āt martellus huic cōpater & amicissimus fuit:& ei auxiliares copias cōtra saracenos ex italia trāsmisit:pipinū quoq̧ filiū ī cisalpinā galliā ut ei ex more capillū succideret: trāsmisit:quē Luitprādus p̄bēigne suscipiens:collato sacramēto ad parētes multis donatū mūeribus cu₃ gaudio remisit.Sed duodecīo regni sui āno cupiditate latius dn̄andi allectus captis circūquaq̧ oppidis romanā urbē sedit.Quo tremore Greg.pōtifex carolū auxiliū postulauit.Ad quē carolus cōfestī oratores misit:rogās ne urbē opprimeret:aut pōtificē uexaret.Quo audito libēti aīo luitprādus urbē obsidiōe soluit:atq̧ zachariæ pōtificis hortatu romāis oppida ex sabinis excerpta reddidit.Narniā p̄terea & anconā ex picēnibus:& q̄cqd a lōgo.20.ānis ī ethruria occupatu₃ fuerat:restituit.Verum non ita multo plus rex omni laude extollendus ætate grandæuus:uitæ cursum expleuit: eiusq̧ corpus papiæ in basilica beati Adriani:collachrymantibus uniuersis sepultum fuit.

5925 726 ¶ Augustini patris nostri sanctissimū corpus: paulo histo.li.6.c.4.testāte:q̧ ante a ducētis ferme & q̄nquagita annis ab Ippone in sardiniam fuerat translatum:cum.s.Vandali p̄dabundi aphricā uastarēt:hoc anno huius xp̄ianissimi p̄ricipis diligentia:ex Sardinia papiā defert̄:ī celeberrīo ipsius urbis loco seu tēplo q̄d cœlum aureū dicebat̄:ab ip̄o rege ī honorē bt̄i p̄ri extructo collocatur.

5926 727 ¶ Pestilētia maxima hoc anno in cōstā.urbe fuit:q̄ supra trecēta hoīu₃ millia:ut pau.histo.li.6.c.49.testat̄ piere:cuius cā triēnalis saracenoꝶ obsidio fuit.Nā(ut diximus)saraceni a caro.matt.ex hispa.galliaq̧ expulsi:rabiē oē₃ & īdignationē ex clade.360.milliū īterfectoꝶ cōceptā ī cōstā.uerterūt:& eoꝶ urbē triēnio terra mariq̧ obsiderūt.Sed cū fame:frigore:peste:& bello:multa paterētur icōmoda:obsidionē soluētes:ac si p̄territi abcessēre:q̄ īde digressi bulgaros q̄ sup danubiū erāt bello aggrediuntur:& ab his etiam uicti ad sua cum ignominia redierunt. 300.hominum millia ex peste pierunt

¶ Cometæ duæ hoc anno ianua.mē.per.15.dies in cœlo uisæ sunt:quarum una solem præcedebar in mane:alteram uero uespere sequebatur.

5928 729 ¶ Richoldus q̄dā Frixonū dux hoc anno ad p̄dicationē Volfrani Senonēsiū ep̄i cōuertit̄:q̄ cum baptismū suscipe statuisset:ī lauacro ītrauit:& stati dubius factus alteꝶ pedē retraxit dicēs: ubinā ex patribus meis plures sunt in inferno an in paradiso.Et audiens q̧ in inferno: statim intinctum retraxit pedem dicens. Laudabilius est ut plures quam pauciores sequar. Atq̧ ita sua fatuitate delusus:morte impræmeditata euestigio raptus est.

5931 732 Grego.eius noīs.3.papa ioan.p̄re Syro natus post Greg.pōtifi.scdm sedit annis.10.mē si.8.die.24.Vir plane singularis doctrinæ & eloquētiæ:& ī līgua tā græca q̄ latina sufficiēter īstructus atq̧ orthodoxæ fidei acerrimus defensor:q̄ ob pietatē & humāitatem adeo xp̄i paupes ꝯplectabat̄:ut neminē sine elemosina a se unq̄ diuiserit.Hic itaq̧ pōtificatu inito stati cōsiliū mille pene epoꝶ Romæ celebrauit:ī quo q̄dē Leonē:ut dictū ē īpio simul & fideliū cōmuniōe priuauit:eo q̄d statuas & sanctoꝶ imagines demolitus eēt.Declarauitq̧ in eo imaginū sanctorū uenerationē eē licitā:& hm̄oi statui uiolatores excōmunicationis sn̄ia innodauit:ut habet̄ ī canone de cōse.dist.3.c.platū.Hic oratoriū pulchrū in bt̄i Petri basilica cōstruxit.in quo de reliq̄s fere oīum sanctorū recōdēs ibidē quotidie celebrari mādauit.In canone quoq̧ missæ adiūxit hæc uerba:quoꝶ solēnitas hodie ī cōspectu diuinæ maiestatis tuæ celebratur dn̄e deus nr̄ ī toto orbe terraꝶ:hic nōnulla tēpla uetustate & īcuria p̄decessoꝶ collapsa īstaurauit:nec nō & multa mōasteria parti restituit:p̄tīq̧ a fundamētis erexit:& monachis repleuit:q̄bus & regulā integre sancteq̧ uiuēdi tradidit.Mœnia īsuper urbis collapsa multis in locis restituit. Idē fecit cētū cellis iam prope desertis.Tandem de deo:deq̧ hominibus benemeritus quarto calen.decembris moritur:& in diui Petri basilica sepelitur:& tunc cessauit sedes dies nouem. Gregorius Papa 92.

¶ Vesegotthi & gotthi oēs q̄ citeriorē hispāiā:galliāq̧ lōge āte occupauerāt:his t̄pibus teste Pau.li.6.auxilio carētes ī Caroli martelli p̄tātē deuenere.Nā & luitprandus rex huic bello ipsi Carolo multas copias trāsmisit.Ac sic uesegotthæ & gotthi q̄ trecētis q̄si annis ī italia galliaq̧:ac hispāia īperauerāt:fūditus dleti sūt:p̄ter paucos:quos barchinonēses liberauerāt:uñ & nūc gottholāi dc̄i sū.

5936 737 ¶ Adeodatus Eracleanus ciuis Vrsi quodā ducis filius q̄ttus Venetoꝶ dux:hoc anno in mathemauco oīum suffragiis:mutata magisterii sede & militū noīe Exploso creatus dux ducauit annis ii.& mē.2.Vir q̄dē auarissimus execrabilisq̧ & a ciuibus īfensus:q̄ cum & ip̄e nimiū crudelisceret: multasq̧ uiolētias & tyrānides īdies exerceret:plebe ī eū a nobilioribus excitata ad arma cōcurrit: & refractis palatii custodiis eū deposuerūt:& eius effossis oculis extra urbem expulerunt.

5939 740 Onstantinus q̄ntus Leonis īperatoris filius.34.cōstātinopolitanus īperator post patrē solus īperauit annis.33.q̄ p̄rnaꝶ impietatū emulator:leges & patrū sanctiones p̄ uiribus p̄seq̄ ñ destitit:& in oī uitæ suæ t̄pe maleficiis:ac magicis artibus: luxuriisq̧ deserui uit:inimicus quoq̧ xp̄i fidei:q̄ & clericos:multosq̧ monachos ac sæculares catholicos Anastasii heretici cōstātinopolitani patriarchæ suasu interfecit:ad quē Paulus ro.ponti. nuncios e Roma constantinopolim misit:qui ipsum adhortarent̄:ut sacras imagines restitueret:& ab impiissimis cædibus cessaret:q̧ si facere recusaret:eū anathematis uinculo īnodarēt:ac Constantinus p̄tinax sanas pōtificis admonitiones contempsit:& Sabinum Bulgarorum regem in demoliendis sacris imaginibus eius impietatem imitatum in gratiam recepit:cū antea Bulgaros bello plurimū Constātinus

persecutus esset. Quo autem mortis genere postea obierit ignoro.

¶ Carolomanus āt caroli martelli ꝑdicti priogeitus:hoc ip̄o anno p̄re defuncto apud austeriā:& sueuiā magistratū sumpsit:& maior domus regiæ dictus ē:Nā Carolus p̄r duos post se reliqt filios hūc uꝫ & Pipinū iuniorē:qbus & regnū a se armis occupatū adhuc uiuēs diuisit:carolomano huic nato maiori austeriā & sueuiā.Pipino āt Burgōdiā & Frāciæ ptē tribuēs. Hic āt prio sui pricipatus anno cū Romā deuotionis cā cū paucis deuenisset:zachariæ pontificis suasu dimissa regni gloria mūdo abrenūciauit:& ab ip̄o zacharia clericus fcūs ī cassinēsi mōasterio uitā mōasticā egit. Veꝝ post aliqd tp̄s una cū aliis mōachis e cassinēsi mōasterio ad zachariā eūdē papā uēiēs ab eo ꝑcibus obtinuit:ut liceret eis corpus scī p̄ris sui Bn̄dcī iā.34.annis elapsis furti a gallis mōachis una cū corpe sororis suæ scolasticæ ablatū repetere:cuius ꝑcibus zacharias pōtifex motus ad pipinū fratrē l̄ras exhortatorias misit:ut pateret mōachos cassinēses corpus bt̄i Bn̄dicti ex floriacēsi mōasterio exportar̄:qd qdē rex:& si moleste nimiū ꝯcessit:qd cū uiderēt floriacēses mōachi se tāto p̄re priuari:ad orationē cū lachrymis se ꝯtulerūt:q̄obrē nūcii q corpus deferre debuerāt:cæcitate ꝑcutiūt̄:& sine corpe ad ꝓpria reuertūt̄:hūc Carolomanū cū desiderius lōgobardo.rex ex cassinēsi mōasterio ī galliā ad pipinū fratrē regē tādē misisset:ut ei in lōgobardos bellū dissuaderet:nō mō eū non exaudiuit:sed indignatus eū in uienēsi monasterio ꝑpetuo relegauit:ubi & paulopost uita defecit.

Hic monasticā uitam elegit

zacharias Papa 93.

Zacharias papa natiōe græcus patre polycronio natus:post Gre.ꝑdictū pōti. sedit ānis io.mē.2.& die.i5.hūc iter optīos pōtifices iure cōnumerādū puto:ꝙ mitissimus:suauissimus:gratiosusq̄:ac oī uirtute ꝑditus fuerit: ac ēt cleri:ꝑplīq Ro.amator: q initio sui pōtificatus oēm italiā ardētē ī ueniens:uirtute sua sanctitateq̄ ac prudētia ad cōcordiā ꝑduxit:postea ad tēpla ruinā minitātia bellis restituendā manū apponēs multa restituit:& lateranēses ædes auxit & exornauit:petri quoq̄ basilicā cōfractā īstaurauit:eiq̄ uestē īsignē quā piuiale dicimus auro & gēmis distinctā condonauit:in qua depicta erat polymito opere natiuitatis domini nr̄i Iesu xp̄i.Tēplis quoq̄ ab ip̄o īstauratis extructisq̄:fundos:uñ sacerdotes uiuerēt: designauit:cunq̄ græca latinaq̄ lingua eruditissimus haberet̄.4.dialo.li.bt̄i Grego.in græcum uertit:atq̄ alia q̄dā cōposuit. Tandem cū populū sibi creditū sancte & itegre per decenniū gubernasset:idibus martii sanctum deo reddidit spiritū:& ī bt̄i petri tēplo sepelitur:& cessauit episcopatus dies.i2. 741 5940

¶ Aldebrādus luitprādi regis nepos.i9.lōgobardorū rex hoc anno defuncto auo in regnum succedens:regnauit tantummodo mensibus quinq̄:Cui sine liberis defuncto successit Rachis Thaurinensiū dux:& regnauit annis.7.Vir certe omni perpetua laude dignus:ad quem zacharias pontifex statim pro integrando pacis fœdere legatos misit:qui cum esset animo pius & religionis amator:ex animi sententia omnia accepit & comprobauit.Ac post aliquod tempus diuino numine tactus regno renuncians uitā monasticā una cū uxore ac filiis magna cū deuotione complexus est. 744 5943

Hic monasteriū itrauit

¶ Gabanus quintus uenetorum dux hoc anno adeodato duce deiecto ab omni populo in mathemauco electus ducauit anno uno & mensi.6.uir truculentus & tanto magistratu idignissimus:pp cuius sæuitiam tumultu denuo excitato:& ipse depositus est:atq̄ eius effossis oculis extra urbē ꝓpellitur:propter ꝙ ueneti nouam regiminis formam inuenerunt:quia cum duce alios duos tribunos annuales elegerunt:qui cum duce pari potestate consederant:quæ forma nunc usq̄ perdurat. 746 5945

¶ Dominicus mōgarius siue sclauus sextus uenetoꝝ dux Gabano ī mathemaucū suffectus: ducauit ānis.5.Huic pp ꝑdecessorū iprobitatē:ut dixīus:additi sūt duo ānui tribūi:q pari ptāte cū eo sederēt:qbus zacharias papa sub anathematis pœna ꝓhibuit:ne seruos xp̄i baptismate signatos de cætero:ut hactēus saracenis uēdere p̄sumerēt: Sꝫ & hic post.5.ducatus sui ānū ob eius demerita in tumultu & oculos & ducatū pdidit.Sūt tamē q dicant:hoc post primū annū ducatus sui accidisse. 747 5946

¶ Pipinus iunior Caroli martelli filius:q ex morte p̄ris cū Carolomāo eius fratre Burgūdiæ:& frāciæ pars obtigerat:cū iā Carolomāus mōasteriū īgressus fuisset: domus regiæ uniuersalis p̄fectus factus:hoc anno ēt regnādi cupiditate ductus legatos ad zachariā pōtificē misit: rogās ut regnum Frāciæ auctoritate apostolica sibi ꝯfirmar̄ dignaret̄.Regnabat āt tūc remississimus & ociosissimus uirorū Chilpericus rex:q de regno nil p̄ter inane regni nomē p̄ferebat:pōtifex uero auditis oratoribus eius:ꝑcibus stati annuit:& hoc bn̄ficii accepti & ueteris bēiuolētiæ memor:q̄ iter pontifices & huius familiæ prīcipes itercesserat:ac sic pōtificis auctoritate:ut hētur ī decre.i5.q.5.c.Alius. Franciæ regnū huic pipino adiudicatū ē:& extūc ex maiore domus regiæ pipinus fcūs ē rex: & deinceps reges Franciæ ab ipso pipino denominati sunt.Chilpericus itaq̄ a regno deiectus & in clericū tonsoratus una cū uxore ī mōasteriū recludit̄:ubi usq̄ ad mortē ī qete fuit.Atq̄ ita Meronigoꝝ regū familia regnar̄ desiit ī gallia:q̄ ut p̄missū ē regnauit ānis.296.sub regib9 uno &.20.quoꝝ nōīa h̄ sūt 748 5947

Hic rex monachus efficitur

Feramundus.i.	an.2.	Lotharius itē.8.	an.44.	Clodoneus qntus.i5.	an.4.
Clodius.2.	an.i8.	Dagobertus.9.	an.i3.	Childericus tertius.i6.	an.i8.
Meroneus.3.	an.io.	Clodoneus.io.	an.27.	Clodoneus sextus.i7.	an.4.
Childericus.4.	an.i6.	Lotharius alius.ii.	an.4.	Lotharius tertius.i8.	an.2.
Clodone.xp̄ianus.5.	an.30.	Theodoricus.i2.	an.i2.	Chilpericus tertius.i9.	an.5.
Lotharius.6.	an.2.	Childericus.i3.	an.6.	Theodoricus tertius.20.	an.25.
Chilpericus.7.	an.23.	Theodoricus.i4.	an.i3.	Childericus.2i	an.9.

¶ Pipinus

¶ Pipinus itaq; iunior hoc ãno childerico deiecto ĩ regẽ a zacharia papa ↄfirmatus: regnauit ãnis 27. quẽ ẽt postea Stephanus põti. ĩ regẽ ↄfirmãs iunxit: & ecclesia rõana ducẽ: ac bellatorẽ ↄtra Aistulpũ lõgobar. regẽ ↄstituit: quo ĩstituto stati ad ipius põti. ꝓces & ꝓcepta ĩ italiã uenit: & lõgobar. exercitũ supauit: atq; Aistulphũ regẽ ĩ papia obsedit. Q̃d cernẽs põtifex malis ẽt: qbus italia ĩdies pp hoc lacerabaẽ cõmotus: Aistulpho pacẽ ultro obtulit: mõ oblata sibi restitueret: ob quã rẽ pipinus obsidionẽ soluẽs ĩ galliã suũ duxit exercitũ: ubi & aliis collectis copiis saracenos ex gallia penitus expulit: pemptoq; eo rege gotthiã: aqtaniã & hispãiæ partẽ ui cœpit: ac saxones ĩ amicitiã recepit: cũ aqtanis ãt quoaduixit diuturnũ ei bellũ fuit. Tãdẽ & ipse senio cõfectus & patricius creatus reꝝ gestaꝝ gloria cõsumata migrauit ad dñu; relicto post se Carolo magno filio gloriosissimo.

5953 754 ¶ Aistulphus. 21. lõgob. rex: hoc ãno post Rachi germanũ suũ regnũ accipiẽs regnauit ãnis. 8. q regno suscepto pp ĩgẽii magnitudinẽ atq; astutiã & aĩ ferocitatẽ oĩbus arma ĩtẽtare cœpit. & põti. ro. ꝓcipue atq; rõanis nobilioribus: quoꝝ ditionẽ armis sibi uẽdicaẽ cõabaẽ. Oẽs nãq; italiã breui tpis spacio uexauerat: & rauẽnatũ exarchatus: magnãq; flãmineæ ptẽ ui cœpat: qbus calamitatibus Stephãus põti. lacessitus: pipini frãcoꝝ regis auxilia postulauit: q̃ ẽt de cã ad ipm ĩ galliã ꝓfectus ẽ. Pipinus ãt ꝓcibus põti. ꝓmotus: cũ maxĩas undiq; ↄtraxisset copias: ĩ italiã descẽdit. Aistulphũq; apd papiã eius sedẽ obsidiõe cĩgit: oppugnatq;. Stephãus uero ꝓuĩciæ calãitatibus pmotus pacẽ aistulpho obtulit: mõ ablata restituat. Quãobrẽ aistulphus oẽs pacis ↄditiões acceptauit: & pluria ꝓmisit: pp q̃ & pipinus obsidionẽ soluit: & ĩ patriã reuertiẽ. Arbitratusq; põti. Aistulphũ ꝓmissa seruaturũ. Roma regressus ẽ: restitutionẽ ablatoꝝ expectaturus. Sȝ aistulphus breui post aliis contractis copiis romã rursus obsidiõe cĩgit: oẽmq; suburbanũ agrũ deuastat maiori detrimẽto q̃ ãtea p. 300. & 44. ãnos postq̃ ipiũ decliare cœpat: nã ĩde scõꝝ multoꝝ reliqas abstulit: & papiã misit: & ibidẽ ĩ decẽti loco ĩ basilicis plurimis collocauit. At pipinus iteꝝ ĩ italiã reuersus aistulphũ ita obsidione cĩxit: ut coegerit ipm pristinas pacis ↄditiões accipe: uñ & rõanis & ethruscis cœpat. Tãdẽ post mĩta bella ĩ uenatiõe apoplexia ĩteriit: q lȝ regni sui pricipio nimis audax & ferox fuisset: ĩ fine tñ moderatus fuit: Erat. n. multæ litteraturæ uir: & ppea lõgobardorũ edicta ĩ leges rettulit. Et cũ multa sanctoꝝ corpora e Roma papiã detulisset: ad eoꝝ honorẽ multa sacella & uirginũ monasteria erexit: ĩ qbus ẽt multas filias suas deo cõsecrauit. Sũt q dicũt ipm apud Brixiã mõasteriũ in honorẽ sanctæ Iuliæ uni filiaꝝ extruxisse: eiq; ĩfinita dona ĩ auro & argento atq; fundis obtulisse.

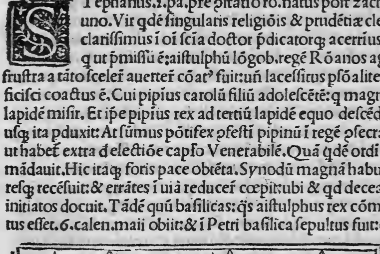
Hic leges multas edidit multaq; sanctoꝝ corpa e Roma Papiam detulit Mõasteriũ sãctæ Iuliæ Brixiæ extruxit

¶ Eucherius lugdunẽsis eps: hoc tpe mĩtis miraculis clarus fuit: q cũ ex nobili sẽatoꝝ uiroꝝ ortus fuisset: ad religiosã uitã hĩtũq; ↄuersus: diu ĩtra spelũcæ cuiusdã septã ĩ orõnibus & ieiuniis deo deuotissime seruiuit. Deinde apud ꝓfatã urbem reuelãte angelo in pontificali cathedra solẽniter collocatus: multis quoaduixit claruit miraculis.

¶ Theodorus itẽ ticinẽsis epus uir scissimus: & multa lĩatura ĩsignitus: hac tẽpestate clarus fuit: q & nõnulla memoratu digna scripto mãdauit. De qb⁹ ĩ canone fir mẽtio & ꝓserti. 30. q. 3. c. Pitatiũ.

5951 752 Stephanus. 2. pa. pñe ↄstãtio ro. natus post zachariã põtifex creatus: sedit ãnis. 5. & mẽ. uno. Vir qdẽ singularis religiõis & prudẽtiæ cleriq; amator: ac ecclesiaꝝ restitutor. atq; clarissimus ĩ oĩ scĩa doctor ꝓdicatorq; acerrĩus: necnõ & pupilloꝝ: ac uiduaꝝ defẽsor q ut ꝓmissũ ẽ: aistulphũ lõgob. regẽ Rõanos agros ĩuadẽtẽ prĩo uerbis & mũeribus: lȝ frustra a tãto scelere auertere cõat⁹ fuit: uñ lacessitus psõaliter ĩ galliã ad pipinũ p auxilio ĩplorãdo ꝓficisci coactus ẽ. Cui pipĩus carolũ filiũ adolescẽtẽ: q magnus postea dictus ẽ: obuiã ad centesimũ lapidẽ misit. Et ipe pipĩus rex ad tertiũ lapidẽ equo descẽdẽs frenũ papalis eq regẽs ad pallacium usq; ita pduxit: At sũmus põtifex ↄfesti pipinũ ĩ regẽ ↄsecrauit: atq; ĩpiũ e græcis ad frãcos trãstulit ut habeẽ extra d electiõe capso Venerabilẽ. Quã qdẽ ordĩationẽ leo terti⁹ postea ĩ ĩtegrũ executõi mãdauit. Hic itaq; foris pace obtẽta. Synodũ magnã habuit. In q̃ qdẽ Synodo: oues suas: pastoresq; recẽsuit: & errãtes ĩ uiã reducere cœpit: ubi & qd deceat epm: qd ꝓsbyterũ: qd dẽiq; oẽs sacris initiatos docuit. Tãdẽ quũ basilicas: q̃s aistulphus rex cõmũiuerat: restituisset: & de oĩbus bñmeritus esset. 6. calen. maii obiit: & ĩ Petri basilica sepultus fuit: cessauitq; tunc episcopatus dies. 5.

Stephanus Papa 46.

¶ Mauritius chalbi⁹. 7. Venetoꝝ dux hoc ãno Dñico mõagario duce abrogato ĩ mathemauco bonoꝝ oĩuȝ suffragiis Dux creatus ducauit ãnis. 16. q licet nil tyrannicum ꝓtulerit: tñ ĩ urbe maximũ scãdalũ & exẽpluȝ malũ ĩtulit: q filiũ suũ ducatus ↄsortẽ assumpserit. Nec multopost aliud maius adiecit qa ita uiolẽtas mãus ĩ Gradẽsem pñarchã iniecit: ut breui ex flagellis sibi illatis obierit: Hic ãt suscepto prĩcipatu iterũ uenetã rẽ ad Eracleanos transtulit.

5952 753 ¶ EXARCATVS REGNI FINIS
¶ Rauenna hoc anno & magna Flãmineæ regiõis pars ab Aistulpho lõgo

bardoꝝ rege capta exarchatus nom̄ cessare cœpit:qđ cētū &.64.annis ī italia durauerat:uȝ a prio exarcho: cuius magr̄atus īcœpit āno dūi.389.usqȝ ad hoc tp̄s sub decē exarchis:quoꝝ noīa sūt hi: Patricius prīus:gallinicus.2.3.hysautius.4.Theodorus cognomēto Caliopa.Martius olympus.5. q eo āno cū ī Siciliā deuenisset iterit:Theodorus p̄dictus iteꝝ q fuit.6.Ioannes platina : ut putat̄ cremonensis.7.Theophilatius .8.Et Paul.9.sed mox intereptus : quo mortuo Euthicius.io.loco suffectus ē:sub quo italia diuisa:uarie qdē & acriter pugnatū est:ipsa nāqȝ exarchatus appellatiōe cōtinebat̄ omne qcqd a placentinis:agriqȝ papiensis finibus padi inter apennim paludes stagnaqȝ uenetorum ad Adriaticum pertinet:& Arriminum:in quo exarchatum erant infrascriptæ ciuitates uidelicet Rauenna: Cæsarea:forli.forū pōpi.forum Cor.nūc Imola dictū:bononia:mutina: regium:pma:& Placētia:hæc omnia Pipinus rex superato Aistulpho Ro.ponti.donauit.

Paulus Papa 95.

PAulus prīus pa.natiōe ro.p̄re cōstāti.natus Stepha.patruo sui rogatus:sedit annis.io.& mē.io.hō sane mitissimus ac clemēs:q xp̄i edoctus exēplo:nulli unq̄ malū ꝑ malo:sed e cōtrario:bōa ꝑ malis reddidit:pupilloꝝ quoqȝ ac uiduaꝝ maxīe curā suscipiēs ēt elymosinis frequētissimis sustētabat:hic īter cætera petrōillæ scē corpus cū sepulchro marmoreo his lr̄is notato.Petronillæ filiæ dilectissimæ ex uia apia ī uaticanū deferri fecit.Et postea cū multas ī urbe basilicas uetustate collapsas restituisset:mortē obiit:& ī uaticāo solēni pōpa sepltus fuit:quo mortuo cessauit papatus āno uno & mēse uno. ¶ Turcoꝝ regni principiū. 757 5956

¶ Turci scythicæ gētes:ut diuus scrib.Hiero.hi fuerūt:quos Alexā.mace.īter hypboreos mōtes ferreis clausis repagulis:q tēpestate hac: ut othus tradit histo.caucaseas portas egressi cū auanbus uiris ferocissimi bello(multis ex utraqȝ pte iterfectis)cōflixerūt:& exīde pōtū:Cappadociāqȝ trāgressi:ad reliq̄s finitimas gētes paulatī se īfuderūt:ubi haud multo post latronū more furtiuis qbusdāȝ excursiōibus uires sibi uēdicātes:occupatis mōtibus & opportūis claustris:un̄ p occasiōes facile irruptiōes fieri possēt:usqȝ adeo emersere:& aīs sublati sunt:ut palā iā:pariqȝ marte aduersuȝ finitimos de agri possessiōe certare p̄sumerēt:& ꝑcedēte tpe nō solū pōtū:& capadociā:sed & galitiā: bithyniā:lycaoniā psidyā:utrāqȝ phrygiā:pāphiliā:cicliā:cariā:& oēm asiā:q̄ minor uocat̄:ultra citroqȝ thaurū ad ora usqȝ ioniæ & littora græci maris occuparēt:nec unū qdē ut mō pricipē sed alios atqȝ alios duces seq̄bant̄:& prīo qdē(ut dixīus)asiatica scythia ultra hypboreos mōtes & tharacū thas īsulas cōtra aqlōis ubera sedes p̄rias hūere.Postea diffusi uniuersā asiā & græciā oēm occupauere:uiri utiqȝ truculēti:& ī cūctis stupris ac lupanaribus ignominiosi:fornicaria comedētes q̄ cæteri abhominabant̄:iumētoꝝ lupoꝝ ac uulturꝝ carnes:& qđ magis horrēdū est oīum ēt abortiua comedunt:de quibus etiam locis suis infra dicemus:cum de othomanorum regibus tractabimus. 758 5957

¶ Desiderius.22.& ultius lōgob.rex Aistul.rege defuncto regna.an.i8.hic prio ethruriæ rex fuit:q cū Aistulphi obitū audisset:statī regnū īuasurus:lōgob.copias undiqȝ cōtraxit:& ut id obtineret cōtra Rachesiū:q mōachi hitū sūpserat.multa pōtifici ac Ro.pollicitus ē. Quāobrē eos ī suā sniam traxit:& ita regnū ī pace ꝯsecutus ē.Eo qppe tūc lōgob.uirtus ob delicias lāguescere cœpat.At desiderius oīuȝ aduersarioꝝ metu liberatus a spōsiōibus pōtifici & Ro.factis aīuȝ remouit:multasqȝ iniurias illis īferre cœpit:un̄ pōti.ad Caro.ma.reclamās rogat:ut desideriū admōeat ab īferendis īiuris pōtifici caueī.Qđ lȝ Caro.diligēter effecent:p̄ti eī hoīeȝ ī officio armis n̄ potuit . Quī imo cōtractis undiqȝ copiis ī rauēnates:ditiōi Ro.obtēpātes:mouit:& fauētiā comachūqȝ ui cœpit: qđ pōtifex hadrianus audiens primo Desiderium nunciis adhortatu ut suis finibus se ꝯti eretur:nec ecclesiæ ditionē occuparet:q pōti.nō audiēs:ēt urbinū & senegaliā aliasqȝ pluriās urbes occupauit: qbus malis motus pōtifex:ad Carolū de iniuria iteꝝ reclamar̄ cōpellit̄.Carolus uero desideriū p legatos admōet:ut res iniuste ablatas:pōtifici restituat.aīs se breui cū exercitu affuturū:ut qđ spōte & cū pace nollet:id ui facere cogeret̄:parāt igit̄ utriqȝ exercitus:sȝ Caro.mira celeritate usus: p̄missa copiaꝝ pte:q̄ ī trāsitu alpiū iouis mōtē occuparet:ipē āt cū reliquo exercitu p mōtē cīsiū in italiā descēdit:ibidēqȝ fuso ac fugato desiderio:q ei obuiā se fecerat:oīa lōge lateqȝ depopulat̄ : & capit:ꝑ qbus Desiderius rebus despatus de tāto a ccepto īcōmodo:papiā se recepit & īclusit: uxore ac liberis Veronā missis:q̄ haud m̄lto post ī ptes frācoꝝ uēit.Nā berta Carolomāi uxor: q̄ mortuo marito ad desideriū ꝯfugerāt:Verōæ deditionē fecit.Aldegisius āt desiderii filius īde ad ꝯstāti. impatoreȝ ꝯfugit.Carolus uero e roma papiā rediēs.6.mē.postq̄ obsideri ciuitas cæpta fuerat:ipa potitus ē:ubi & ipsū desideriū regē una cū uxoī & lib̄is cœpit & spoliauit:ac regno spoliatū lugdunū relegauit:& ī papia mediolāoqȝ urbibus frācos p̄fecit:q lōgob.& eoꝝ regiōes usqȝ ad alpes tēdētes fouerēt:& ī pace retinerēt:Atqȝ ita āno salutis n̄ræ.774.&.5.pōtificatus hadriāi papæ r̄gnāte apđ ꝯstāti.ꝯstātio p̄dicto lōgob.finē accepit:qđ p ānos.204.sub duobus:&.20.regibus dignoscitur fuisse porrectū.Quoꝝ noīa hæc sunt. ¶ Longobardoꝝ regum Epilogus. 759 5958

Alboynus.i.	an.4.	Arioaldus.6.	an.i2.	Garmaldus.i2.	an.3.	Asparādus.i8.	an.3.
Daphon.2.	an.2.	Rhotaris.7.	an.i6.	Partharis.i3.	an.i7.	Luitprādus.i9.	an.3i.
Sine rege	an.io.	Rhodoal.8.	an.5.	Iunipertus.i4.	an.2.	Lachis.20.	an.6.
Autharim.3.	an.7.	Aripertus.9.	an.9.	Laymptus.i5.	an.8.	Aistulphus.2i.	an.8.
Agilulphus.4.	an.25.	Gūdiptus.io.	an.i.	Raymptus.i6.	an.i.	Desiderius.22.	an.i8.
Adoaldus.5.	an.io.	Grimoaldus.ii.	an.9.	Aripertus.i7.	an.ii.		

¶ Carolus pipini regis filius:cui postea ex rebus strēnue gestis magno cognomen fuit: hoc anno p̄re defūcto:regnū accipiēs regnauit ī totū ānis.46.Reliqt āt pipīus rex duos post se filios.Carolū 768 5967

hūc & carolomanū: q̄ ābo pr̄is regnū īter se eq̄s portiōibus ptiuer. S; carolomāo biénio post dfū-
cto: Carolus hic totius regni gubernacula rexit. Veꝶ berta eius cognata Carolomani uxor caroli
uxori iuidēs pp āplitudinē mari adoani cuiusdā necessarii sui ꝯsilio usa nisa ui ꝯplia cū filiis suis ad
dsideriū regē ī italiā ꝯfugit: q & eā pbenigne suscepit: eo q se tutiorē futuꝶ hac rōe a galloꝶ īpetu
existiabat: & q frācos ꝑpositis carolomani filiis facilꝰ arma i carolū sūpturos: si qd i se mouere ar
(bitraret.
¶ Ioānes chalbius Mauritii ducis filius. 8. Venetoꝶ dux: hoc āno i eraclea oīum suf-
fragiis cōfirmatus dux ducauit solus post p̄rem ānis. 19. Hic ab īeūte ætate ī nauali milītia ita enu
tritus & doctus fuit: ut dignus eēt: quē præ cæteris īterponeret. Vir certe ingenii mitis: qui oēs uno
ordine dilexit: & neminē unq̄ odio hūit: honoris pr̄iæ ꝑcurator: ac defensor habitus.

5967 768 Constātinus eius nois scds papa natiōe ro. Paulo pōtifi. succedēs: sedit āno uno & mēs.
uno: hic per cōstātini ipatoris desideriūq̄ regis fauorē fauēte ēt Thotone fr̄e Nepesino
duce fauētibus quoq̄ qbusdā maliuolis largitiōibus & pollicitationibus corruptis ex
layco simplici in pōtificē assūptus fuit: quāobrē i eccl̄ia mītæ discordiæ excitatæ sunt: p
q̄s philippus qdā ab aliis eligit̄ pōtifex: q & breui deiectus ē: ꝯstātinus āt hic ptinaciter egit: ac pō
tificalia admiīstrauit: sed postremo in tribus foris: ubi scī hadriani est eccl̄ia a clero ppl̄oq̄ Ro. cō
cilio cōgregato Stephanus siculus in pōtificē est electus: qui uocatis ex Frācia multis ep̄is ꝯcilium
in laterano habuit: in quo qdē ꝯstātinū dānauerunt: & in mō asteriū tāq̄ in ppetuo carcere inclusē
runt: ubi paulopost cū oculis excæcauerūt: & sunt qui hūc iter pōtifices noīarent.

Cōstāti-
nus pa-
pa. 96.

Hic ocu
lis excæ-
catꝰ fuit.

5968 769 Stephanus itaq̄ eius nois. 3. papa Oliuo p̄re siculo natus: deiecto ꝯstātino p̄dicto pōti
fex creatus: sedit ānis. 3. mē. 5. & diebus. 28. Vir utiq̄ eruditus: & in rebus agendis ma-
xime eccl̄iasticis strēnuus: qui ubi pōtificatū iniit: statim e gallia præsertim & italia sy-
nodo ꝯgregata ꝯstātinū p̄dictū: qui papatū iuaserat: & cuncta quæ ordiauerat abroga
uit: qbus optīe ex sn̄ia gestis: īstitutū in ea fuit: ne quis de cætero: nisi per gradus eccl̄iasticos ascen
disset: pōtificatū adire p̄sumeret: sub anathematis pœna: sicur hētur in Decre. 49. q. dis. c. Oporte-
bat: ꝑmulgatūq̄ est in ea synodo: ut q̄cūq̄ idē cōstātinus in re sacra egisset p̄ter baptisma & chrys-
ma irrita hērent: sed & alia multa ea in synodo cōstituta fuerunt: ut hētur in cañ. Quibus peractis
sequenti die itum est ꝑcessionaliṫ ad sanctū Petrū cum maxīa deuotione: uidelicet nudis pedibus:
& a pontifice & ab aliis oībus qui aderāt: tandē hic uerus petri successor & xp̄i Iesu imitator: omni
bus cōsumatis: quæ ad uerū & optimū antistitem attinebāt. 5. calen. ianuarii quieuit in pace: sepul
tusq̄ in beati petri Basilica cessauit ep̄atus dies. ix.

Stepha-
nus pa-
pa. 97.

5971 772 Hadrianus primus papa natiōe Ro. p̄re Theodoro sūmæ nobilitatis uiro: post Stepha
num pōti. sedit ānis. 23. mensi. 10. & die. 18. Hic ex magnitudine aī: ꝯsilio: doctrināq̄ atq̄
uitæ sanctitate: cū quouis optīo pōtifice cōparari pōt: cuius amicitiā querens: Deside
rius rex frustratus est: dicēte eo nō posse in eo ꝯfidere: qui totiens fidē fregit: qbus rn̄sis
idignatus Desiderius multa: ac plurima eccl̄iæ itulit dāna. Vñ cū pōtifex ad Carolū magnū recla
masset: desiderius tādem e regno eiectus est: & pace de lōgobardis parta. septimā synodū. 300. &
50. epoꝶ habuit: in qua primū fœliciana heresis de imaginibus tollendis abrogata est: ut testatur
Gratianus de cōse. di. 3. c. Septima. Mādauitq̄ laicis: ut nullo mō de pōtificis ro. electiōe se intro-
mittere p̄sumāt: ut in cañ. 63. di. c. Nullus laycoꝶ. Vetuit ēt īfames ad sacerdotiū ꝑmoueri. 6. q. i.
c. oēs. Mādauit itē ne clerici extra foꝶ suū in iudicio traherent̄. 2. qō. i. c. Clericus: & cū a bellis de-
mum securus fuisset: ad exornādā urbē: sacrasq̄ ædes aīum adiecit. Et prio caput beati Pauli ap̄li
laminis argenteis iclusit: & altare bti petri pallio aureo exornauit: ac nōnullas basilicas uetustate
collapsas restituit. Multos quoq̄ aq̄ ductus: turres: & urbes: muros magna īpensa īstaurauit: qbus
q̄diligētissime expletis morit̄: & in petri tēplo. 6. cal. ianua. sepelit̄: & tūc cessauit papatus dies. 3.

Hadria-
nus pa-
pa. 98.

5972 773 Leo q̄rtus: &. 5. &. 30. Cōstātinopo. īpator post p̄rē Cōstātinū īpauit ānis. 5. cuius tpe
uis īpiū ēt noīe uigebat: nā illud in oriēte barbari ꝯtinue occupabāt: & Romani iam a
bello destituti: ad gallos respiciebāt. Hic itaq̄ mortuo p̄re: qui de bulgaris triūphauerat
in syriā expeditiōe; duxit: sed lenibus fcīs excursiōibus: ubi hostes ī se uēturos didicit:
domū trepidus rediit: & ocio deditus: se inumeris īmersit flagitiis. Amabat aūt lapides p̄ciosos: &
ppea coronā p̄ciosis ornatā lapidibus ex sanctæ sophiæ sacrario sustulit: & capiti suo īposuit: q̄ pp
gēmarū frigiditatē paulopost ad interitum illū perduxit. Huic hyrena uxor fuit: quæ post eius mor
tem (ut mox dicemus) cum filio suo imperium rexit.

Leo

¶ Hyrenes āt p̄dcī īpatoris uxor fuit nobilissima atheniēsis mulier: & īsignis decoris ꝯspicua: pp
quā pulchritudinē Cōstātinus p̄dictus īpator e p̄ria ꝯstātinopolim uocauit: & filio suo leoni uxo
rem dedit: ex quo filiū pepit noīe Cōstātinū: s; mortuo Leone marito suo: ipsa cū ꝯstātino admo-
dū adolescētulo p decēniū īpiū egregie rexit: sed eo grādiusculo fcō eā. 8. ānis a societate remouit.
Tādē hyrenes īperii auida: ut erat īgētis aī mlier: fœmineo quodā astu. iuuenē uiribus suis fiden-
tem cœpit: & ab īperio depositū in carcerē trusit. Et in solio īperiali ipsa ꝯscendēs præ cæteris mor
talibus cū īgenti gl̄ia. 5. ānis sola impauit: post illud aūt tp̄s hyrenes amicoꝶ Cōstātini ope culmi
ne deposita fuit: & cōstātinus a uinculis absolutus: in throno absūptus ē: & l; hyrenes īpii fortunā
dposuisset: egregiū tñ seruauit aīu; & reseratis thesauris suis clā p̄cipiū īpii sibi fecit accōmodos:
quos cū amplis muneribus in suā deduxisset sn̄ia;: egit: ut qui illā deposuerāt: ꝯstātinū filiū denuo

caperent: & luminibus priuarent: ac ſic denuo animoſa mulier ſublatũ ſibi olim reaſſumpſit ĩpiũ. Quamobrem Conſtantinus filius morbo correptus ſtatim interiit: tandem & ipſa cum quinq; iterum annis imperaſſet a Nycephoro rebellante in pallacio eleutherii obſeſſa eſt: cui cũ oẽs theſauros aperuiſſet: nycephorus illã cœpit: & in exilium leſbos illam relegauit: in qua iam ſene uitaʒ claram terminauit: alii tamen de fine illius aliter ſentiunt.

Cõſtãtinus

COnſtantinus eius noĩs.6. Leonis prædicti ex hyrene uxoris filius.36. Conſtãtinopolitanus ĩperator hoc anno p̃re rebus hũanis ſubtracto: ĩperauit una cũ hyrene m̃re p̃dicta annis.x. Quæ qdem prudentiſſima & religioſa mulier: ſtatim ĩperio adepto: cõcilium ſcdm in nicena urbe trecentoꝝ &.30. ep̃oꝝ cõgregauit: in quo inſtitutũ fuit: ut q̃ ſacras imagines delendas de cætero dicerent ppetuo anathemare necterent. Sãcitumq; fuit ſp̃ũm ſanctũ a p̃re filioq; ꝓcedere: ſed non tulit diu cõſtantinus hic ſanctũ m̃ris imperiũ: qa p̃ris flagitia ſubſecutus: quorũdã flagitioſoꝝ ſuaſu nõ multopoſt id Decretũ abrogauit. Cum igit̃ Cõſtãtinus iſte cum m̃re hyrene decẽ ãnis ĩpaſſet: orta diſcordia matri ĩperii adminĩſtrationẽ uiolenter abſtulit: & a ſocietate ſua remouit: ſoluſq; annis qnq; ĩperauit: & Mariã quãdã duxit uxorẽ. Cui cũ poſtmodum ancillã noĩe Theodorã arderet: ut ea licentius potiret̃: ipſam uxorem in mõaſteriũ detrudẽs adulterã ĩperiali corona decorauit: ſed & aliud huic addidit flagitiuʒ: ꝙ multos nobiliũ ſuoꝝ ſine cã excæcauit: afferens eos cum hyrene matre ꝯtra eum ꝯiuraſſe: qbus flagitiis irritati ciues Hyrenẽ reuocarunt. Quæ reuerſa Cõſtãtinum cœpit: & effoſſis oculis in carcerem miſit: ubi & merito tanquã parricida & ſacrilegus uitã finiuit. Mater ãt ſola (ut dictũ eſt) qnq; annis ĩperauit. Quæ audita Caroli magni fama e ꝯſtãtinopoli legatos in italiã miſit: ut cum eo fœdus inirent: imperiũq; cuʒ ſuis terminis diuiderent: in qua qdẽ diuiſione hyrene ea in italiæ pars obuenit: quæ ad dexterã neapolis incipit: & ad ſiniſtrã Mãfredonia: quæ cũ infero & ſupero mari clauditur: ac ẽt Sicilia. Reliq̃ uero pars Carolo ex fœdere obtigit. ❡ Sanguis Chriſti Mantuanus.

Imperii diuiſio

Sanguis chriſti

❡ Iudæus qdã his tpibus apud Syriã exiſtens quadã die in uilipendium xp̃ianoꝝ ira ſuccenſus: xp̃i imaginem lãcea ſuffodit: & ex ea ſtatim ſanguis ubertim effluxit: quo prodigio tremore correptus: ne ſanguis idem deperiret: uas uulneri appoſuit: de quo cũ nõnullos languentes linuiſſet: & ſanitatis beneficiũ ꝓtinus recepiſſent: eã ob rem iudæi in illa regione multi cõpuncti: ad fidem xp̃i ſunt cõuerſi. Quem qdẽ ſanguinem diuino ꝯſilio poſtea Mãtuæ allatum: ibidẽ uſq; in p̃ſens propter crebra eius miracula maxĩo in p̃cio & gloria habitus eſt. Carolus aũt ĩperator poſtea auditis miraculis ad Leonem papã ſcripſit: petens ab eo de hac re certificari. Leo igit̃ põtifex receptis Caroli litteris (cum Romanos moleſtos hẽret) ſumpta occaſione ſtatim Mãtuam uenit: uiſiſq; eius frequentiſſimis miraculis: ipſum ueruʒ xp̃i ſanguinem eſſe dixit & approbauit: ꝙ & nonnulli alii pontifices poſtea effecere.

❡ Aureã quoq; laminã hiſdem tpibus apud Conſtantinopolim: in ſepulchro cuiuſdã inuentum fuiſſe tradunt: in qua ſcriptum erat: xp̃s naſcetur ex uirgine Maria: & credo in eum ſub Cõſtãtino: & Hyrene: O ſol iterum me uidebis.

❡ Obelerius ancierus Mathemaucenſis tribunus.9. Venetoꝝ dux: hoc ãno in Mathemauco omniuʒ ſuffragiis creatus dux: ducauit ãnis.2. Vir tãto ĩdignus magiſtratu: qui cum prĩcipatũ adeptus 788 5987
fuiſſet: miro odio in ciues ſuos exardeſcere cœpit: ſeditiões nãq; ac tyrãnides plurimas in urbe excitauit: unde & merito ipſe a ciuibus odio habitus: p̃ria ꝓpellit̃: & Taruiſiũ fugit: poſtmoduʒ uero ab exulibus Venetis rurſus reuocatus: denuo dux ſublimatus eſt: quo ꝯfirmato ſtatim beatũ fratrẽ ducatus conſortem accepit: ſed cũ pturbationes iteꝝ magis: ac magis indies ſuſcitaret a pp̃lo magiſtratu priuatus: in patibulo uitam exhalare fecerunt.

❡ Beatus aũt ipſius obelerii ducis germanus.x. Venetoꝝ dux poſt fratrẽ p̃dictũ ducauit ãnis.3.& 790 5989
die.4. Cuius ĩſtigatiõe cũ Pipinus Caroli filius Venetis bellũ ĩduxiſſet: eoſq; apud Taruiſiũ ſupaſſet. Veneti cũ eodẽ filio: & eius p̃re Carolo per fœdera cõuenerũt: qbus fœderibus actũ eſt: ut beatus ipſe ad mathemaucũ in exiliũ mitteret̃: quãobrẽ ĩdignati Veneti Eracleã deſtruxerũt: & tunc multi Eracleani nobiles in urbẽ ꝯfluxerũt: quoꝝ aduentu Venetiaꝝ ciuitas p̃mũ aucta fuit: quo ẽt anno aqleienſes deſerta aqleia Venetiaꝝ ciuitatẽ populariter cõmigrarunt: adeo ut tunc ſcda urbis ꝯditio fuiſſe dicatur: qui poſtea urbi optimũ regendi modum tradiderũt.

Pallaciũ in Riuo alto monaſteriũ ſcti Zachariæ

❡ Angelus Baduarius.xi. Venetiaꝝ dux hoc ãno defuncto beato in Riuoalto oĩuʒ ſuffragiis crea- 792 5991
tus dux: ducauit annis.18. qui magiſtratu inito cõfeſtim palatiũ in ĩſula Riuialti nunc extans ædificare cœpit: quo cõpleto poſt tertiũ annũ cũ eẽt Eracleanus parthiciacus Eracleã deſtructã denuo reædificauit: & nouã ciuitatẽ ipſaʒ appellauit: quæ & nũcuſq; ep̃atus rõne nomẽ retinet. Hic duos filios ſuos ducatus ꝯſortes aſſumpſit: & mõaſteriũ ſancti Zachariæ ædificauit: atq; ibidẽ ſci ipſius reliqas collocauit: ſed & templũ beato Hylario ſua ĩpenſa cõſtruxit: in quo ſepeliri uoluit.

Leo papa.99.

LEo eius nominis.3. papa Azulpho patre Ro. natus poſt Hadrianum pontificem: ſedit annis.20. mẽ.5.& die.9. Vir qdẽ doctiſſimus: qui ab ineunte ætate ita diſciplina eccle- 796 5995
ſiaſtica eruditus fuit: ut dignus eſſet: qui cæteris ꝓponeret̃. Erat p̃terea caſtus: iteger: & pudic⁹: facũdus: & doctoꝝ uiroꝝ: ac paupeꝝ amator: atq; orphanoꝝ pupillorũq; ꝓcurator: ac defenſor: qui dũ aliqñ cleri ꝓfeſſionẽ a btõ Grego. iſtitutã perageret: excitato tumultu pa-

ſcalis

ſcalis primicerii & cāpuli p̄ſbyteri machinationibus īterceptus eſt apud ſcī Silueſtri ædem:& multis uerberibus ceſus:ac lingua oculiſq; priuatus in carcerē cōiectus eſt. Vex omnipotēs deus mox illi uiſum loquelāq; reſtituit:unde & poſtea albini cubicularii ſui auxilio liberatus:& ad petri baſilicam perductus ibidē diu latuit:donec uinigiſius ſpoletanox dux cum cohorte acceſſitus ad ſpoletanam urbem eū perduceret. Quo audito eius & albini domus direptæ ſunt. Leo aūt ꝓfeſtim ad Carolū de iniuria cōqueſturus in galliā perrexit. Carolus autem auditis ſeditioſox in pontificem iniuriis ipſum cū honeſto comitatu Romā remiſit. Cui ad pōtē miluuiū clerus cū ingenti gaudio eū omni ppl̄o obuiauit:& non multo poſt Carolus ipſe pro cōponendis rebus ſubſecutus eſt:ubi ex oī gallia & italia ep̄os conuenit:ut in petri baſilica ſynodum habuit:a q̄bus aſtante ppl̄o & clero de uita & moribus leonis papæ ſn̄ias rogauit. Leo aūt hic offenſus id iudiciū q̄ maxie expoſtulabat:ſed cū oēs affirmarent ſedem apl̄icā caput oīum a nemine iudicari debere:ipſe corā carolo & uniuerſo cetu ſumpto in manib⁹ euangelio:ut hētur in cañ.2.q.5.c. Auditu:iuramento affirmabat ſe oīum rerum quæ ſibi obiiciebant̄ inſontem eſſe:pontifex itaq; infamia liber carolo aliquaꝫ relaturus gratiā:cū uideret impatores Cōſtantinopolitanos ægre id nomen tueri:idibus decemb. anno ſalutis noſtræ.800.in baſi.beati petri:poſt ſacra ſolēnia po.Ro.p̄cibus rogatus:Carolū Ro. imperatorem declaratū dyademate decorauit acclamente ter ppl̄o carolo auguſto a deo coronato magno:& pacifico imperatori uita & uictoria:inunxitq; eū pontifex una cū pipino filio:quē regem italiæ declarauit:ac ſic carolus oblitteratū iam pene in italia Ro.imperiū reaſſumpſit:aſſumptaq; imperii dignitate carolus nouas leges conſcripſit:quas per omnem Ro.orbē obſeruari uoluit:& pontificis Decreta publico edicto itidē mandauit obſeruari:ſed & oīum īperatox leges ſolicite obſeruari monuit:ut hēmus in cañ.x.di.c.De ep̄is:uoluit item oīum doctox ſcriptis decreta pontificū præponi:ut di.20.c.De libellis:uetuit quoq; ne qua eccl̄ia ſiue parrochia ſine xp̄i ꝓuiſione regeret̄.x.q.i.c.Regenda.mandauit p̄terea xp̄ianos nō pluribus:ſed uno tm̄ patrino in baptiſmo uti deberet:ut de ꝯſe.di.4.c.Nō plures:tandē hoſpitali permagnifico apud ſanctū petrū extructo:ac aliis multis:tum ſp̄ualibus:tumq; tp̄alibus eccleſiæ exhibitis beneficiis:moritur:& in beati petri baſilica idibus iunii ſepelitur. Et tunc ceſſauit ſedes dies.3. — Vide miraculum grande / Carolus magnus inungit̄ impator

¶ Viri diſciplinis excellentes.

¶ Paulus longobardus hiſtoricus aq̄leienſis p̄riarchatus dyaconus:ac deſiderio regi ſuo familiariſſimus atq; clariſſimus per hoc tempus & doctrina & eloquētia plurimū claruit:quē cum Carolus magnus cū deſiderio rege ſuo captiuū duxiſſet in galliā:poſtea ob ingenii ſui magnitudinē eū ſūmo habuit in p̄cio:ubi cū multo tp̄e cōſtetiſſet:poſtmodum diuina inſpirante clementia Caſſinenſe monaſterium īgreſſus omne uitæ ſuæ tempus maxima cū ſanctitate cōſumauit:hic cū eſſet eloquentiſſimus uir: Aldepergæ deſiderii filiæ & arachis eius matris rogatu Eutropii hiſtoriis duos libros addidit:rogatuq; caroli uitas & lectiones cuilibet ſanctox feſtiuitati cōuenientes collegit: hymnos ēt elegātiſſimos edidit:inter quos:ut queant laxis reſonare fibris:hymnus elegātior habetur:multas quoq; ep̄ſas humanitatis & ſucci plenas ad Carolum dedit.

¶ Iſuardum quoq; monachū natiōe gallum:uirum in omni doctrina eruditiſſimū tēpeſtate hac floruiſſe ꝯſtat:eo ꝙ Euſebii cæſarienſis more:caroli magni iuſſu oēs actus & ſanctox legēdas breues elegātiſſimo ſtilo in unū collegit:& in uno uolumine redegit:qđ martylogiū appellauit. — Martilogiū quis edidit

¶ Alquinus natiōe ſiſr gallus caroli magni(ut aiūt)p̄ceptor:uir græca latinaq; lingua egregie doctus:necnon & theologox philoſophorumq; ſui temporis princeps:his tēporibus eas ob res apud Carolū magnum maximo in precio habitus eſt:qui & bonifacii magūtini epiſcopi precibus:orationes miſſales atq; alia eccleſiaſtica officia gotthox perturbatione perdita optīe refecit. Atq; eius rogatu carolus Gymnaſium e Roma pariſius trāſtulit:quod ēt ab athenis eo loci tranſlatuꝫ fuiſſe conſtat. Hic cum eruditus theologus haberetur hos infraſcriptos ad religionem chriſtianam pertinentes edidit libros:uidelicet. — Gymnaſium pariſii.

De trinitate	li.3.	incipit.Gl̄ioſo dn̄o Carolo.	Sententiax	li.i.
De trinitate itex q̄ōnes multas.		Deſideratiſſimo filio	Sup eccleſiaſticū li.i.	
Speculorum paruulox	li.i.	In ſcriptura	Ad diſcipulos dialogox.lib.i.	
De ratione animæ	li.i.	Chariſſime in xp̄i charitate	Super Geneſim li.i.	
De eccl̄iaſticis dogma.	li.i.	Credimus unum deum	Sup Cantica canticox:& ſup	

Ioānē:& ſup ep̄ſas pauli.li.3.De ꝓprietatibus noīum deo ꝯueniētiū tractatū:īcipit dn̄o Dauid.

¶ Rolandus palatinus comes caroli ex ſorore nepos miræ magnitudinis & incomparabilis uirtu
5995 796 tis & fortitudinis uir:cuius quidem geſta etiam noſtris temporibus cantatiſſima habentur:hoc anno cum pyreneos hiſpaniæ montes:ſic enim a crebris ignium fulminibus illi montes cognominātur:una cum carolo & cæteris ducibus tranſiret:in guaſconum inſidias incidit. Et p̄lio inter eos inito poſt multam & ingentem editam hoſtium cedem. Rolādus ipſe una cū Anſelmo Egibardoq; ſūmi caroli duces:licet ſe acriter tutat⁹ fuiſſet:cedit. Eo tm̄ in p̄lio uaſcones ipſi a carolo ſupati meritas pſidiæ ſuæ dederunt pœnas:ſunt tm̄ qui dicant Rolandū hūc ſitim nō uulnere piclitaſſe:poſt cuius interitum paulopoſt in ronciuallo multi xp̄ianox contra infideles decertātes ceciderūt:inter quos fuerunt.15.reges noſtros deceſſiſſe.

nicephorus

NIcephorus patricius.37.Cōstantinopolitanus imꝑator post hyrenē augustā imperauit annis.9.Hic ægre ferens hyrenis imperiū:eam iam senē dolo cœpit:& in Lesbū insulaꝫ relegauit.Is enī cum esset cupidus & auarissimus egit:cuius rei cā etiam multos ciues suos lesit.Qui imperio suscepto:hoc bonū tñ agere sciuit:quod fœdus ante per hyrenem cum Carolo initum per legatos renouauit.Cōtra hunc Aron saracenoꝝ admiratus cū trecētis milibus in asiam uenit:ac Nicephorus:ut pacem consequeretur:trecēta aureorum milia in annos singulos promisit:cuius filius quē imperii consortē fecerat:cū eius fœdera postea rupisset:multa incōmoda ab eisdem recepit. 797 5996

¶ Taxillo bauariæ dux & desiderii regis gener:hoc anno uxoris stimulis ꝯcitatus:qui die noctuq̧ eum qescere nō permittebat:ut soceꝝ e regno deiectū:& in seruitutē detentum in libertatē armis reduceret:hunnis.i.ungaris solicitatis ꝯtra Carolū bellū suscepit:qđ audiens Carolus prius sua celeritate id confecit q̄ inchoatū a Taxillo fuisset.Quo cōfecto carolus duci pacē petenti non negauit:acceptis tñ Theone filio suo atq̧ aliis lectissimis iuuenibus obsidibus. 798 5997

¶ Aldegisius desiderii filius:qui ante expugnationē papiæ:ut dictū est:e citrapadanis in græciam cōfugerat:hoc anno græcoꝝ multoꝝ auxilio fretus cum magna manu ad reperēdum p̄rnum regnū in Italiā uenit:q̄ multos ꝯflictus a frācis auspicio p̄fectoꝝ supatus & captus:ac m̄tis & m̄tis suppliciis affectus:tādem uitā miserā in tormentis finiuit.Quo mortuo suasum est carolo: ut oēs longobardos Italia expelleret:sed ipse & pontifex Leo prudētia usi cū id tutum nequaquā uideretur:quod multis italiæ ppl̄is sanguine & affinitate cōiuncti essent longobardi:ideo statuit lōgobardoꝝ nomen ibi tñ remanere:ubi eius gentis reges sedem habuere:quod & nunc usq̧ a cōuicinis ꝓuinciis seruatū est.Et sic iam usq̧ ad hunc articulū perductum.x.libꝝ claudendū iudicauimus: & quod sequitur in libro sequenti uidendum est.

LIBER VNDECIMVS IN SVPPLEMENTVM SVPPLEMENTI CHRONICARVM A PRIMO AVCTORE NVPERRIME DILIGENTIORI STVDIO CONGESTVS ET REPERCVSSVS HIC FOELICITER INCIPIT: CONTINENS TEMPVS IMPERII FRANCORVM.

CAROLVS igitur cognomento magnus pro suis egregiis meritis singulariq̧ erga oīum xp̄ianoꝝ libertateꝫ fide hoc anno.ſ.5.pontificatus Leonis papæ sūmi imperii dignitatem:quæ quingentis ferme annis a Constātino magno fuerat amissa:& iam nimia uetustate obliterata:egregia sua uirtute occidenti restituit:& Augustus appellatus imꝑatoꝝ nomen dignitatēq̧ suscepit:& nō solū:ut præmissum est:assentiente:sed ēt applaudēte.po.Ro.atq̧ ita īperauit annis.14.Cuius excellentissimā uitam & egregia ac fortissima eius bella sic introducimus:mortuo nāq̧ patre ipsius pipino & Carolomano f̄re ipse totius regni gubernacula suscepit. Et intelligens himoldū olim aqtaniæ regē uirum sane potentissimū aquitaniā ferme totam ad defectionē perduxisse:quā pater eius pipinus armis sibi subiecerat cōparato magno exercitu ingēti celeritate ipsi himoldo regi obuiam ꝓgredit̄:atq̧ eius conatus primo aduentu repressit:nec multo post ēt eū superauit:& regnū obtinuit:his ꝯfectis rebus hadrianus papa cū a desiderio opprimeret̄:audita caroli fama ipsum per legatos monet:ut ecclīæ Ro.auxilio adesse dignaret̄:aſr de ea actū eēt:qbus uerbis ꝓmotus Carolus in italiā maturādū sibi existimauit:& alpibus supatis in thaurinēsem agrū postea Vercellēsem ubi desiderius castra posuerat: descēdit:& utrinq̧ pugna cōmissa:lōgobardi magna suoꝝ ꝑte amissa fugā arripuerūt.Desiderius uero fusus papiā cū paucis trepidus se recepit:sed & nō multo post:cū Carolus per Bernardū patruelē suū.6.mēsi.urbē obsedisset:tādē deditione facta desideriū cœpit:ipsumq̧ cū uxore:ac filiis secū in galliā duxit:ut ēt hētur in cañ.23.q.8.c.Hortatu & p̄cibus hadriani.Statimq̧ oēs italiæ urbes quæ ad desideriū defecerāt recuparas pōtifici restituit.Ob cuius rei gloriā Carolus p̄sentibus ep̄is multis ob pōtificē laudatus est:& p̄coniis amplissimisq̧ priuilegiis:ac titulis īsignitos in galliā prexit:Carolomani f̄ris uxorē:ac liberos secū ducēs: quos quidē semꝑ p̄cipuo habuit in honōre:reuersus quoq̧ ex italia Carolus nulla īterposita mora in saxones idolatras:qui ob eius in italiam discessum rebellauerāt:bellū mouet:eosq̧ (cū quibus ad.30.ānos bella gesserat)uicit: ad xp̄i fidē suscipere coegit:uerū saxonico durante bello multas īterim suscepit expeditiones:quas ita ītegre admīstrauit:ut per uniuersum orbē eius fama diuulgaret̄:diceretur q̧ ipsum nō sine diuina ope bella gerere.Erat aūt Carolo huic in bellis gerēdis iste primus ꝓpositus finis:ut xp̄ianæ fidei legē quārū in se eēt extolleret:& eius oēs aduersarios deprimeret.Conuersus uero in hispanos a fide nr̄a alienos pāpalunā:& augustā nobilissimas Ciuitates ui cœpit:captasq̧ militibus suis diripiendas cōcessit:nullo pacto eis pacē daturus:nisi xp̄i fidem ītegre reciperēt:in galliā tuꝫ quoq̧ rediens rebus bene ex sentētia gestis dum pyreneos trāsit in guasconū hoīuꝫ īsidias incidit:quo in ꝑlio licet acriter se tutatus fuerit: Anselmū:& Egibardum atq̧ Rolandum suum ex sorore Nepotem summos in bello duces amisit: Guascones deinde a

Anselmus Egibardus & rolādus excellentissimi uiri occisi

Carolo

Carolo supati: defectiones: ac perfidiæ suæ meritas dedere penas: Britones quoq; qui eius mādata neglexerant paulopost superauit: beneuētanus p̄terea: qui pōtifici Ro. bellū inferre statuerant: his auditis tm̄ terrorē incussit: ut iure iurādo adepti pollicerent̄ se in poster̄ perpetuo sub ecclesiæ ditione p̄mansuros: dum aūt hæc in italiā gerunt̄: Taxill⁹ bauariæ dux: desiderii (ut diximus) gener stimulis uxoris cōcitatus hūnis sibi confinibus solicitatis bellū in Carolū mouet: quod qdē Carolus celeritate sua prius pene ꝯfecit: quā ab ipso inchoatū fuerit: huic ēt pacem non negauit obsidibus ante receptis: cū per idē t̄ps quidam abdorici Valatabor̄ aliarūq; bauarorū gentium uariis excursionibus: incendiis: cedibusq; uexarent̄: opem a Carolo pro societatis iure petiere: quos quidē unico nuncio sua auctoritate in officio cōtinuit: qbus gestis cū in magna gloria magnisq; opibus Francor̄ regnū perduxisset: carolus statuit aduersus ungaros qui hostibus suis auxilia subministrauerant bellum suscipere: hos cū multis uicisset prælijs: tandē. 8. anno postq̄ bellū susceperant pœnitus superauit: nec constat ullum unq̄ bellū a Carolo gestū in quo maior hostiū fuerit cedes edita maiorq; illo illata clades in eo nempe ut oēs auctores cōueniunt ingentē ungaror̄ multitudinē & pene nobilissimum quēq; eo bello assumptū: maximā quoq; uim auri atq; argenti: multāq; preciosam suppellectilem quā hunni uariis ex gentibus direptam in suū cōgesserant regnum frāci in galliam transtulerunt: nec multo post rebellantibus undiq; multis: rursus pipinū filium in ungaros misit: quos grauibus prælijs superatos ad deditionē compulit. Adelphōsus aūt eo t̄pe austeriæ & gallaciæ rex acceptis a carolo auxiliaribus copiis superatisq; saracenis ulixbonā ciuitatē ui cœpit: qui uero in præsidio barchione erāt audita adelphonsi uictoria carolo se confestim dedunt: superantur: & bauari qui foroiulianos uexabāt ab Henrico caroli p̄fecto: sed & cū Ro. aduersus leonem ponti. cōiurassent: & urbe eū pepulissent: carolus ponti. audito cōfestim cū exercitu in italiā uenit: & ibidē omni tumultu sedato pontificē cū ingenti gloria in sedem restituit: a quo pro suis benemeritis augustus: & imp̄ator appellatus. Diademate & imp̄iali donatus est: accepta uero imperii potestate in galliā proficiscens incredibili honore exceptus est. Ferunt hæc bella. 46. annis: quibus regnauit incredibili fœlicitate: tum magnitudine quadā aīi: tum ēt ingenii atq; consilii carolū non solū gessisse: sed ēt confecisse: qbus regnū satis amplum a p̄re acceptū longe maius posteris suis reliquit. Vnde eā sibi famā per uniuersum mundū comparauerat: ut undiq; ad eum legatiōes conuenirent: amicitiāq; publice: ac priuatim peterent: nōnulli aūt auctores tradunt & p̄sertim dominus Iacobus de uoragine theologus genuen. archiep̄s in sua chronica rem memoratu dignam Carolū in longobardor̄ bello apud Genuā conuentum habuisse: ibidēq; ad preces Cōstātini imperatoris constantinopolitani classicos exercitus contra aphros & saracenos cōparasse: quibus fretus auxiliis in barbaros hierosolymam occupātes exercitū duxisse ꝓfligatisq; exinde barbaris atq; ex omni ꝓuincia pulsis xp̄ianos in hierosolymā restituit: & firmis munitam p̄sidiis relinquens bizantium ad Cōstantinū imperatorē profectus: magno & incredibili honore susceptus est: ibiq; eū oblatos thesauros repudiasset: m̄tis sanctor̄ reliqis donatus est: ac paulopost in galliā rediens coronæ dn̄i nostri Iesu xp̄i partem: partēq; dominicæ crucis & clauum unū: sudariūq;: necnon & beatissimæ uirginis Mariæ camisiam secū detulit: ad basilicā aquisgrani trāsmisit. Carolus autem ob beneficium a genuensibus susceptū cum eor̄ ciuitas par̄ humane a longobardis fuisset gubernata: & in ꝓtectionē suscepit: & multis priuilegiis exornauit: ac deinceps cū sūma iustitia & humanitate gubernauit: qbus & ducem pro admīstranda repu. primum p̄fecit: ꝯcessit & Venetis extūc ꝓpriis uti legibus. Florentiā deinde ethruriæ urbem desertam istaurauit: & ciues suos in ea cum sūma charitate collegit: ac alia pœne īnumerabilia b̄nficia italiæ urbibus contulit. Cæterum enarratis caroli huius clarissimis gestis: restat: ut eius habitū naturāq;: ac mores conscribamus. Fuit in primis Carolus hic statura procera: lato pectore: latis humeris: magnis oculis: naso paulo eminētiore: forma deniq; totius corporis adeo pulchritudine eximia: ut decorem simul cum quadam regia maiestate coniunctum præ se ferre uideretur: habebat in uoce splēdorem: in incessu grauitatē: totoq; corporis motu sūmam dignitatē: promissam gerebat barbā: ualitudine erat ꝓspera: pro qua uenationibus Frācorum more plurimum studebat. Fuit præterea amicorum studiosissimus: pietate in parētes: amore in filios: atq; in omnes alios humanitate superabat: berta Cōstatinopolitani imperatoris filia ei mater fuit: quā semper sūmo in honore & reuerentia habuit: sororemq; unicā habuit: quam certe incredibili amore semper dilexit. Omnem deniq; familiā suam tāta complectabatur charitate: ut quocūq; accederet: secum habere uellet: Fuit etiā in remunerādo largus: in puniendo mitis & clemens: in iudicādo æquus: in gubernādo moderatus: erga hospites peregrinos: ac omnes eos qui pauptate nimia laborabāt summa liberalitate profusus. Cenobia (ut aquilinus præceptor suus ait) ad numerum litterarū alphabeti fundauit extruxitq;: ac copiose prædiis aliisq; bonis dotauit: adeo etiam cū per ocium ei liceret studio delectabatur litterar̄. Erat enim nō modo latinis: sed & græcis litteris sufficiēter īstructus: filios quoq; suos doctissimis hominibus erudiēdos tradidit: & filias ne ocio torperent lanificio assuescere fecit: pontē opus egregiū quingētorum latitudinis apud maguntiā extruxit: regias īsup ædes uariis in locis per t̄pa ædificauit: & iter cætera in ciuitate aqsgrani: ubi regni sui sedes erat: templū maximis sumptibus beatæ Mariæ dicatū cōdidit: rebus autem suis ita compositis dum aquisgrani esset ualitudinis causa propter aquas calidas

Taxill⁹ bauariæ dux.

Adlphōsus austriæ & gallaciæ rex

Coronæ dn̄i nr̄i Iesu xp̄i ps crucis ps cum uno clauo ī galliā trāsferunt̄ camisia uirginis Mariæ

Florentia īstaurat̄.

Habitū caroli recitat

berta ei⁹ mater

cenobia 23. extruxit.

pōs maximus

Aqsgrani sedes.

quæ ibi scaturiunt:febre ac lateꝶ dolore correptus:morit̃ anno.s.ætatis suæ.72.calē.februa.salutis uero nostræ anno.815.Eius uero corpus cū ingenti pōpa in tēplo beatæ uirginis Mariæ:qđ ipse ex truxerat sepelit̃:hoc.s.epigrāmate notato:magni caroli xp̄ianissimi romanorumq̄ impatoris cor

Epithaphium — pus hoc sepulchro cōditū iacet.Fuit aūt carolus ipse:si cuius res:tum domi:tum foris gestas inspicis tātæ amplitudinis & integritatis uir:ut postea neminē parem:ne dum supiorē gallia habuerit.

¶Pipinus aūt ipsius caroli filius natu maior:& ipse eodē anno:quo & pr̃ Augustus a leone papa solēni decreto italiæ Rex declaratus regnauit annis.13.uir qdē clarissimus:nec patri ulla in uirtute dissimilis:& iō pr̃ de eius p̄stantia ꝯfisus ante susceptā imperii dignitatē eū in ungaros misit:quos cito grauibus præliis supatos ad deditionē cōpulit.Eoq̄ bello egregie ꝯfecto:pr̃ ipsum in Beneuētanos misit:qui grimoaldo duce finitimos pōtificis agros turpiter uexabāt:eos nāq̄ ita pdomuit: ut ægre se mœnibus tuerent̃:uerum cū per aliquot mēses frustra eos oppugnasset.Theate se cōtulit:& oppidū ui cœpit diripuitq̄ ac incēdit:inde in orthonā & luceriā mouens eandē terrore pculsas in deditionē accepit:& ibidē grimoaldū ducem cōprehendit:quo pacto:nō ita multo post animi dolorē periit:hunc ēt pr̃ carolus in Venetos sibi īfideles falso accusatos misit:& eracliā atq̄ eqliū inuasit:pp qđ multæ familiæ nobiliū Venetias migrarunt:qbus gestis ēt multis aliis p̄liis egregie confectis:Mediolanū ueniens ibidē uitam cū multa gloria in pace finiuit.

¶Iustinianus parthiciachus.12.Venetoꝶ dux:hoc āno pr̄i angelo in Riuoalto suffragiis omniu3 6009 810

suffectus:ducauit ānis.2.& mē.6.uir certe tanto magistratu benemeritus:cuius uirtutibus atq̄ īdustria res Veneta plurimū creuit:unde & rogatu Michaelis Cōstātinopolitani impatoris classē non

Corpus sc̄ti Marci euāgelistæ — modica ꝯtra mauros Siciliā īsulā occupātes misit:quos tn̄ haud ꝓhibere potuerūt:quo minus magnam ipsius insulæ partē uastarent:cuius & tpibus corpus diui Marci euāgelistæ a qbusdā mercatoribus ex alexādria Venetias delatū est:ubi & postmodū ī magna ueneratiōe habitū in celebriori urbis loco in eius honore celeberrimū tēplū ipse fundauit:quod frater eius Ioānes successor postea perfecit:in quo qdē mlta dona ipsi germani duces primū:& postea posteri recōdidere:& tūc Senatus Venetus Marci ipsius imaginē tanq̄ urbis patronū in uexillis suis deferri statuit.Hic inter cætera beati Hylarii ep̄i tēplū mltis exornauit donariis:& collocatis ibidē sacerdotibus multis:qui diuina quottidie celebrarent prouentus multos:quibus uiuerent:assignauit:& ibidem corpus suū tandem sepeliri mandauit.

¶Ademarus qdā natione Gallus caroli magni:& pipini eius filii italiæ regis necessarius Franco- 6010 811

rum comes:his tpibus ab ipsis Augusto pr̄e & rege filio eius genuēsiū dux præficitur:uir qdē ingētis animi & belloꝶ:tum terrestriū:tum naualiū scientissimus.Nā(ut dictū est)cu3 genua ciuitas a Rhotario longobardoꝶ rege Ro.fuisset ablata:& īmane satis ab ipso rege & cæteris longobardis diu fuisset gubernata:hac tēpestate in Caroli ipsius manus deueniens cū sūma iustitia atq̄ humanitate tam ipse quā reliqui īpatores galli per centū annos gubernauerunt:atq̄ illi oēs liguriæ ciuitates una cū corsica insula subdiderunt:& Ademaꝶ hunc illi ducē p̄fecerunt.Qui ademarus magistratu suscepto:ut erat ingentis animi uir cū intellexisset mauros ēt corsicam occupasse:coaduna to exercitu suo ueloci cursu eo concessit:& impetu facto.14.eoꝶ naues cœpit & demersit:& innumerabilibus cesis īsulā ab eisdē liberauit:s3 eo ab ipsis mauris tādē interfecto:corsica nihilominus a successoribus genuensibus conseruata est.

Michael — MIchael.38.Cōstantinopolitanus imparor hoc anno post Scauratiū sororiū suū impiū 6011 812

assumēs:īpauit annis.2.Nicephorus impator eius p̄decessor p̄lio a bulgaris in supiori mesia supatus statim occubuit:& scauratius eius filius in eodē p̄lio ēt uulneratus cum Cōstantinopolim reuersus fuisset:in locum pr̄is in impio successit:& tribus tn̄ mensibus īperauit:eo qđ michael iste eū dispoluerit:& illi etiam successit:uir sane pius & sanctaꝶ traditionū emulator:qui impio suscepto cōfestim in gallias ad Ludouicū īperatorē oratores transmisit:qui eum consulerent:quid de imaginibus fiendum censeretur:quos benignissime suscipiens illos ad pontificem romanum remisit dicens:hæc ipsa pontifici interesse decreuere:hic autem cum aliquādiu aduersus bulgaros præliis superior existens:postremo apud andrinopolim uictus fuga-

Monachus efficitur — tusq̄ copias atq̄ aīu3 amisit.Cōstātinopolimq̄ reuersus impio se abdicauit:& monasteriū ītrans usq̄ ad mortem religiosissime ibidem uixit.

¶Ioānes parthiciachus.13.Venetoꝶ dux:hoc anno post Iustinianū fratre3 in Riuoalto aboībus 6012 813

dux cōstitutus:ducauit annis.23.& dieb.19.hic fratri Iustiniano prudētia & religione psimilis fuit: & diui Marci templū a fratre fundatū excellētissime pfecit:hic ex senatuscōsulto exercitum in methemauco ꝯtra Obeleriū methemaucensem nonū ducē ibidē exulatum duxit:& eo tandē superato:ac īterfecto methemaucensem ipsam ciuitatē destruxit.Quamobrem Ioānes ipse a Ludouico īpatore in Frāciā uocatus accessit:cuius absentia senatus Venetus castellano ep̄o:& duobus ciuibus Riuialti curā admīstrationis reipu.quoad usq̄ regrederet̃ tradidit:deniq̄ cū bona gr̄a ex francia reuersus:cū nimiū luxuriæ ocioq̄ uacaret:& reip.curā postpōeret:ciuili tumultu e ducatu deii

Monach⁹ effectus est. — citur.At ille in se reuersus delictū recognouit:& monasticū habitū suscepit:īgressusq̄ monasteriū reliquū uitæ suæ tempus in orationibus lectionibusq̄:ac ieiuniis contriuit.

¶Bernardus āt caroli magni nepos hoc āno post pipinū a carolo magno italiæ rex d̄clarat̃:& regnauit ānis

gnauit annis.9.Hunc aūt cū carolus constituit regem: mādauit ut in oībus Ludouico eius filio & imperii successori obtēperaret:sed carolo mortuo eius mandatis obsequi noluit:imo qbusdā epis italicis & seditiosis ciuibus instigantibus ab impio oīno defecit:& ciuitates quasdā ac populos in sua uerba iurare coegit.Quā ob cām ludouicū imperatorē in se ad iracundiā concitauit:& ppea quosdā copiaꝝ suaꝝ duces cum ualida manu ex gallia in italiā contra Bernardū misit.Quorum īpetus cū ipse bernardus retardare conaret:ab ipsis in alpibus supatus est:& ibidē seditionis auctores capti statim necant:ipse aūt Bernardus quāuis supplex ueniā ꝑcaret.Aquisgrani pductus capitali supplicio punit:episcopi quoq; tanti mali auctores & rei synodali Decreto in mōasteriis diuisis tanq̄ ad carceres perpetuas relegati fuerunt.

6014 815 LVdouicus eius noīs primus cognomento pius scđs post carolum galloꝝ impator:hoc anno patre carolo defuncto imperiū suscipiens:impauit cū Lothario filio ānis.25.qui īperio suscepto ꝯtra uascones qui ab impio defecerant:bellū induxit:cū qbus per multos annos grauissima bella cōmisit:& tādē in suā potestatem eos redegit.Deīde britones seu anglos res nouas moliētes armis in officio cōtinuit.At postea saracenis cæsareā augustam īcolentibus ꝯcessit:his optīe & fœliciter gestis apud aqsgranū conuentū habuit:ubi & Lothariū natu maiorē assentiētibus cunctis imperii sociū sibi delegit:& pipinū scđm aquitaniæ:ac Ludouicū tertiū filiū bauariæ reges appellauit:post ꝯtra Bernardū prædictū italiæ regem ab impio deficiētē bellum mouens eū supauit:& interfecit:ut prædictū est:quo tumultu sedato in saxones iterum ab īperio deficientes copias mittit:eorūq; tyrānū uero marchū regnum affectantē & secū aggredi ausum superat & interfecit:bulgaros ꝑterea panonios inuadētes primo qdē reppulit.Veꝝ cum naydo aquitaniæ ꝑfectus rebellasset:aderemani saracenoꝝ regis auxiliis fretus tm̄ bellū omittere necesse fuit:hanc obrē bulgari per panonias in Dalmatiā infesto agmine penetrarunt:sed anteq̄ Ludouicus ipse in Naydonē mouisset:magnā hispaniæ partē deficientibus ppl̄is iam occupauerat dimissa circūquaq; classe:quæ maritimas uexaret ciuitates:solus āt Bernardus barchinonēsis comes terra mariq; uexatus in impatoris fide permāsit.Lotharius uero italia pacata in galliā rediens:cū ludouicus pater carolū:cui caluus postea cognomen fuit:natu minimū f̄ribus cæteris in oībus ꝑferret:inuidia stimulatus:ipsum ludouicū patrē impio deposuit:& captū in custodia reclusit:uerū eodem anno inter eos ꝯuētiōe facta ipse Ludouicus liberatus in īperio restituit.Erat aūt ludouicus natura clemens:atq; mitissimus:qui cū regni & ecclesiæ iura semp tutatus fuisset.25.imperii sui anno moritur:& in beati Arnulphi basilica sepelitur.

6016 817 STephanus eius noīs.4.papa Iulio p̄re Ro.natus:hoc anno leoni pontifi.suffectus:sedit an.3.& mē.7.uir qdē nobilissimus & nobilissimis parētibus ortus:ac multæ doctrinæ & integritatis pontifex:qui suscepto pōtificatu post.3.mē.ad ludouicū in gallias ꝑfectus apud Aurelianos ipsum inunxit:ac coronauit:atq; inibi campulanis (qui tūc in ualescebant)sedatis cōpositisq; italiæ rebus Romā rediit:secū crucem magnæ existimationis deferens:quā qdem ludouicus p̄dictus imperator sua impensa beato petro dicauerat:moriens denīq; hic sanctissimus pōti.in beati petri basilica sepelit:& tunc cessauit episcopatus dies.xi. Stephanus papa.100.

6019 810 PAscalis eius noīs primus papa bonosi cuiusdā Ro.ciuis filius:hoc anno stephano prædicto pōti.succedens:sedit ānis.7.mē.3.diebus.7.Hunc p̄dictus stephanus ponti.dum uiueret:pp eius uirtutes atq; doctrinā monasterio beati Stephani abbatē ꝑfecerat:inito igit pontificatu ꝯfestim cleris qbuscūq; anathematis pena mandauit:ne ecclesiastica bn̄ficia a quouis sæculari obtinere ꝑsumerēt:ut hētur in cañ.16.q.4.c.Sqs clericus.Deīde lotharium italiæ regem a ludouico patre constitutū in basilica beati petri inunxit:augustūq; ēt appellauit:postea multa sanctoꝝ corpora minus religiose iacētia in urbe cū magna ueneratione ītroduxit:honestiusq; recōdidit.Et templū beatæ Praxedi a fundamētis extruxit:multa quoq; sanctorum corpora inibi & ꝯgregationē græcoꝝ collocauit.Ferunt ēt beatæ Ciciliæ ecclesiā ab eo conditam fuisse:ubi tanq̄ in honestiori loco ipsius uirginis:ac Valeriani Tyburtiiq; corpora sociarent.Multas ēt basilicas uetustate quassatas restituit:ac multos captiuos ꝑsolutis creditoribus liberauit.Tandem cum nullum religionis prætermisisset exemplum.8.pontificatus sui anno moritur:& in beati petri basilica sepelitur. Pascalis papa.101

6020 821 MIchael iunior.40.Cōstātinopolitanus īpator:post leonē a se īterfectū:īpauit annis.9. Nā michael senior:cū ab impio se abdicasset:leoni pardi p̄ricii filio īpiū dimisit:qui suscepto īpio statim Gruminū bulgaroꝝ regē andrinopoli potitū:& in Cōstātinopoli arma uertentē circa urbis mœnia īterfecit:pp qđ oriētale īperiū per aliqđ tp̄s pacatum fuit:cūq; & ipse.8.annis īpasset:ab isto Michaele domesticoꝝ suoꝝ comite īterfectus est:& ita imperiū huic michaeli per arma pmissum est.Qui pricipatu accepto:ꝯfestiꝫ Veneris ihibuit ne mercimonia occidētis in asiam ꝑferrēt:eosq; cōpulit classem ī auxiliū siculoꝝ ꝯtra saracenos mittere. Michael

6026 827 EVgenius eius nominis secundus papa:natione Roman9:patre boemūdo natus:hoc anno pascali prædicto suffectus:sedit annis quattuor.Cuius tempore octauū scisma fuisse ferunt:uidelicet inter hunc Eugenium & quendam nomine Zinzinum:propter patrum discordias.Sed Eugenius hic ꝑpter eius religionē:sanctitatē:doctrinā:huma- Eugenius papa.102.

nitatem: atq; eloquentiam omniũ consensu tãdẽ obtinuit: qui inito pontificatu: cum Roma fame ingenti laboraret: frumentum adeo abundanter in urbem introduxit: ut nullibi uilius quã ibidem annona uenderetur: pauperũ uero pupillorũ: ac uiduarũ causas ita tutatus est: ut ab oĩbus pauperum pater appellaretur. Tandem cum optimus hic pontifex in artibus hic perseueraret: ab emulis (ut quidam aiunt) oculis excæcatur: & martyrio coronatur: eiusq; corpus in basilica petri cũ omni deuotione sepelitur.

Excæcatus fuit

Valẽtin⁹ pap.103.

Valentinus papa patria Ro. Leontino patre natus: Eugenio põtifici suffectus: sedit diebus.40. Qui apud pascalẽ & Eugenium pdictos pontifices sanctissimos a teneris annis enutritus: doctrinã & rationẽ bene uiuendi usq; ad maturã ætatem didicit: adeo qp pe uirtuosus & sanctus euasit: ut cũ tantũ dyaconus haberet: summum pontificatus gradum Valentinus ipse meruit. Creatus itaq; omniũ consensu põtifex: nõ secus quã in priuata uita se habuit. s. in pietate: clementia: & liberalitate: ita ut nulli maiorũ in pontificatu scds sit habitus. Verum existentibus fortasse hominũ peccatis: qui tunc aderant. 40. pontificatus sui die mortẽ obiit: & in beati petri basilica sepelitur. 830 6029

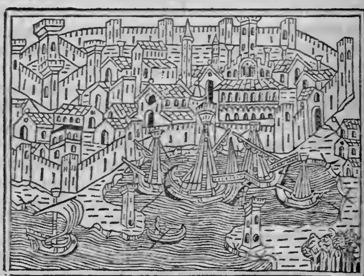
Greg. papa.104.

Gregorius.4. papa: Ciuis Romanus pře Ioãne natus. Valentino pontifici succedẽs: sedit annis.16. uit nobilitate insignitus: sanctitate clarus: doctrĩa & eloquẽtia pcipuus: ac diligentia solitudineq; rebus in oĩbus admiratione dignus. Qui pontificatu suscepto: mox corpus beatissimi Gregorii transtulit: & ubi nunc iacet magnis cũ ornamentis collocauit: corpora ẽt Sebastiani: & Tyburtii ad basilicã petri transferri curauit. Insuper & rogatu Ludouici impatoris oĩum sanctorũ cõmemorationem in calẽ. nouẽb. instituit obseruandã: quã quidem celebritatẽ galli: & germani primo obseruare cœperunt: post multa aũt bona opera: denique hic sanctissimus Grego. obiit: pontificatus sui anno.16. & in basilica petri sepelitur: & tũc sedes uacauit dies quindecim. 831 6030

Oĩum scõrũ festiuitas

¶ Grandinem autem miræ magnitudinis hoc anno in galliam decidisse tradũt: quæ pecora multa & nõnullos homines interemit: uisum est tũc in ipsis grandinibus quoddã grãdinis granum durissimum longitudinis pedum duodecim. 832 6031

¶ Centum Ethruriæ oppidum.

¶ Centũ cellensis Ethruriæ oppidum: quod nũc ciuitas uetus appellatur: hoc ãno ab aphris saracenisq; in eiusdẽ portu: ex aphrica delatis occupata: & bonis oĩbus expoliata exurit. Supioribus eni tpibus regnãte Bernardo caroli magni nepote in italia: saraceni iterũ destruxerunt eã: sed Greg.3. ut supradictũ est: eãdem ciuitatẽ seu oppidũ pœne desertũ restituerat. Fuit ipse locus per tẽpora hadriani imperatoris ciuitas non ignobilis: in qua idem Hadrianus cẽtũ ædificauit cellas: cẽtũ uidelicet iudicibus ibidẽ ab ipso ĩstitutis: pro audiendis causis eo psente deputatus. Quo qdẽ in loco: ut supra diximus: diuus pr̃ Augu. heremitas sanctos inuisit: & ibidẽ nõnullos edidit libros: ut ipse Retractionũ suarũ libro cõmemorat: & sunt qui dicãt eũdẽ libros de trini. dei ibidẽ ĩchoasse: hi itaq; saraceni inde Romã cũ exercitu ueniẽtes urbẽ oppugnauere: & suburbanis ĩcensis ẽt beatorũ petri & pauli basilicas exussere: sed mox a Guidone lombardiæ marchione: auxilio ẽt lõgobardorũ saraceni ipsi ex italia pulsi sunt: qui ex italia recedẽtes Tarẽtũ & siciliã oẽm ĩuaserũt: quã magna ex pte occupata: panormũ urbem uastauerũt. Bonifacius autẽ Corsicæ dux cũ auxiliis prĩo genuẽsiũ suorũ ac quorũdã tuscorũ classe in aphrica delatus: inter uticam & Carthaginẽ q̃ter cũ eisdẽ congressus: tantã illorũ stragẽ edidit: ut coacti fuerint Mauri suos ex sicilia reuocare: qui patriæ laborãti opẽ ferrent: hac itaq; rõne italia: & sicilia hostibus liberatæ sunt. 833 6032

¶ Bartholomei apostoli translatio.

¶ Sicardus qdã beneuentanorũ pfectus: huic bello psens extitit: qui ueritus ne sanctissimi bartholomei apři corpus in barbarorũ manus deueniret: ex lypari insula illud cũ magna ueneratiõe Beneuentum transferri fecit.

¶ Viri disciplinis excellentes.

¶ Rabanus monachus natione germanus: maguntinus archieps theologus qdẽ pclarissimus: ac ĩsignis poeta: per hoc tps in prosa & carmine duobus dicendi modis pšmũ ualuit: & multo in precio fuit: qui ex ingenii sui magnitudine multos cõmentatus est: & edidit lib. quorũ tituli sunt isti: put ĩuenire potui: & prĩo sup geñ. li.4. ĩcipit. In prĩcipio. super Exodũ. li.4. Exodus exatus. Itẽ super epřam ad Ephesi. li.3. super Leuiti. li.i. sequẽtis libri. De institutiõe clericorũ li.i. sup Deutero. lib.i. Hæc sunt uerba: sup Matthe. li.8. Expectationẽ itaq;: sup librũ palipo. & sup Macha. lib. cõmẽtatus est: habuitq; sermones ad ppřm přres & elegãtes. Itẽ de laude sanctæ crucis. li.ii. De uniuerso li.22.

De diuinis

De diuinis officiis li.i. De cõputo dyalogũ li.i. De q̃stiõib⁹ canonũ. De p̃riarchis li.i. Et alia q̃dã.

¶ Strabus item monachus gallus: emmentissimus theologus & commentator diligentissimus Rabani prædicti auditor: per hæc quoq; tẽpora ipso p̃ceptore suo inferior fuit: q & ipse Vincentio gallo in suo historiali speculo testante hæc quæ subiecta sunt perpulchre commentatus est: uideli cet super librum numeri lib.i. super regum libros: lib.4. sup iudith lib.4. sup hester lib.i. sup librũ sapientiæ lib.3. super ecclesiasticum lib.10. super Hyeremiam lib.i. super macha. lib.3. super actus apostolorum li.i. de officio ecclesiæ li.i. Ad Ludouicum imperatorem: & multa alia.

¶ Theodul. Aurelia. episcopus uir gñe sciaq; ac disciplina præcipuus: his ẽt tpibus in p̃cio existẽs: apud Ludo. iper. falso accusat̃: & carceri mãcipat̃: ubi & nõnulla isignia edidit mõumẽta: & p̃ci pue uersus illos q i ramis palmarũ ante fores ecclesiaꝝ decãtant̃: cõposuit: u3: glia laus & honor tibi sit rex christe redeptor: qbus & aliis multis editis contigit imperatorem in festo palmaru3 illac iter facere: dumq; episcopus illos decãtari faceret: imperator demolitus est: & optimum: atq; in sontem episcopum absoluit: & ad suum episcopatum cum gloria remisit.

¶ Deusdedit monachus mõtiscassini abbas religiosissimus: uir hisdẽ tpibus ob sanctitatẽ: atq; do ctrinã multo in precio fuit: & multa composuit: ob quod Sicardus Beneuentanorum Tyrannus illum cœpit: & ob denegatam sibi pecuniam in carcerem coniecit: quo quidem in loco non sine sanctitatis & martyrii opinione tandem uitam finiuit.

THeophilus.i.&.40. Cõstãtinopolitanus ĩpator: hoc anno Michaele iuniore mortuo succedẽs: ĩpauit annis.15. Hic ẽ ille: quẽ Michael p̃dictus ipator cũ classe maxima ad sa racenos miserat: s3 uisa multitudĩe illos aggredi timuit dõec a petro Venetorũ duce.60 triremiũ classem obtinuerit: cui cõiũctus i illos stari duxit. At saraceni pterriti Tarẽtina obsidiõe soluta ueneris uela dedere: sed casus magis quã uirtute Sabbas eorũ dux cũ christiãis ɔfli gẽs uictor euasit: & oẽs Venetoꝝ Triremes cũ militibus suis: aut cœpit: aut demersit. Theophil⁹ ãt cũ paucis Cõstãtinopoli fugit. Elatiq; hac uictoria saraceni oĩa lõge lateq; depopularũt. Cũq; An chonã ciuitatem etiam diripuissẽt: & domũ redirent: permittẽte eo in medio maris fluctibus obru ti sunt. Theophilus autẽ hic post multos cõflictus deficiens: Michaelem filium successorẽ dimisit. Theo- philus

6035 836 ¶ Petrus Gradenicus pola oriũdus.14. Venetus Ioãni duci: hoc anno suffectus: ducauit annis ui gintinouẽ. Qui magistratu suscepto cõfestim Ioãnẽ filiũ ducatus cõsortẽ sibi cõstituit: & in deuo tionis signũ ecclesiã diui apostoli in urbe ædificauit. Inde a Theophilo ipatore p̃dicto rogatus ex senatuscõsulto.60. naues seu triremes eidẽ in subsidiũ cõtra saracenos misit: q oẽs tãdẽ a sarace nis superatæ: aut captæ: aut demersæ fuerũt. Eo etiã regnãte post p̃dictã cladẽ: q̃sdam etiam naues mercimoniis p̃ciosissimis onustas e Syria ueniẽtes idẽ saraceni in Tergestinũ sinũ interceperunt: & oẽs mortales in illis repertos ad unũ usq; trucidarũt: Veꝝ cũ dolosus iniquusq; uir haberet̃: & eius oĩs itẽtio ad rapiendũ: cõprimendũq; duceret̃: & oĩa per nephas coaceruare: & congregare anni teretur: seditione tandem in eum mota apud sanctum zachariam finitis uesperis obtruncatus fuit & in eodem loco sepultus. Sunt tamen qui dicant id filio nomine Ioannes duci non sibi cõtigisse.

6040 841 LOtharius Ludouici p̃dicti impatoris filius tertius Galloꝝ impator: post patrẽ impera uit cũ Ludouico filio quẽ imperii cõsortẽ fecerat annis q̃ndecim. Huic Lothario pipi nus & Ludo. ac Carolus cognomĩto Caluus fuerũt fratres. Sed Ludo. p̃re defũcto p aq taniæ regno qđ eorum frater pipinus iã defunctus tenuerat: oẽs decertare cœperunt: Ludouicus.n.& Carolus cõtra lothariũ hũc eorũ fratrẽ pro hmõi regno acriter decertarũt. In quo quidẽ p̃lio multi utrinq; cecidere. Lotharius tñ postremo uictus ex agro Frontanici aq̃sgranũ cõn fugit. Inde etiã deturbatus instantibus hostibus uienã cũ cõiuge: ac liberis se cõtulit. Quo audito fratres illũ cũ exercitu insecuti sunt: pp qđ Lotharius illũ comitatũ totũ amisit: & adeo eius exerci tus eo in p̃lio dilaceratus fuit: ut uix solus e trecentis eq̃tibus a tam grãdi strage p labi potuerit. S3 sergius pontifex Ro. his auditis totius regni ĩteritũ miseratus ad eos placãdos ex italia legatos stre nuos misit: q una cũ regni p ceribus pacis fœdera inter eos hoc pacto composuerunt: uidelicet ut pars illa occidentalis regni q̃ a britãnico oceano usq; ad Mosam flumẽ ptinet Carolo caulo ob temperaret: Ludouico ueto germania usq; ad Rheni fluenta & quicquid trans renum genitor pos sedisset: cõtingeret: Lotharius autem imperii titulo romam cum italia obtineret: eam partem gal liæ: quæ olim narbonensis: nunc romana prouincia appellatur: addentes etiam eam partem quæ inter scaldum & Rhodanum fluuios Lotharingiæ nomen ipsum accepit ab ipso Lothario rebus igit̃ cõpositis. Lotharius hic Ludouicum filium suum imperii socium asciuit. Et cũ senex effectus fuisset: & ipse inter filios regnum suum diuisit. Ludouicum imperatorem relinquens: his ita gestis ipse monachorum habitum suscepit: & non ita multo post uitam cum morte mutauit. Lotharius Monachus effectus ẽ

6045 846 SErgius eius noĩs secũdus papa natione Ro. patre Sergio natus: post Gre. pontificẽ se dẽ hoc anno accipiẽs: sedit annis.2.& mẽ.3. Hic cũ prius osporci uocaret̃ ob deformita tẽ noĩs mutare uocabulũ coactus est: & se Sergiũ appellari fecit: & inde mutandorum nominũ cõsuetudo sumpta est: ferũt hunc ex illustri familia natũ a suis maioribus nõ degenerasset: qppe q nutritus fuerat a sanctis põtificibus Leone.3. Stephano.4.& Eugẽio secũdo: quorũ doctrina & moribus plurimũ claruit: Hic itaq; pontificatu suscepto in ornandis tẽplis aĩum Sergius Papa 105. Consuetudo mutãdi põtificũ noĩa

adiecit:& inter cætera basilicas Siluestri & Martini uetustate collapsas restituit:in easq; multa san ctorum corpora collocauit:& iuxta basilicam sancti Siluestri monasterium a fundamentis in honorem apostolorum Petri & Pauli construxit:ubi integre res agerent diuinæ. Re autem publica bene & optime ab ipso gubernata patriæ pater appellari meruit:ac sic moriens in beati Petri basilica sepelitur:& post sedes uacauit men.2.& dies quindecim.

Michael — MIchael eius nois.3.Theophili p̄dicti ip̄atoris filius.19.&.40.cōstātinopolitanus imperator:hoc anno patre defuncto una cū Theodora matre ip̄auit annis.11.& postea solus annis.13.q ip̄io inito:mox legatos ad Nicolaū pōtifi. maximū & q̄maxie ad uisenda apostolorū limina trāsmisit:qbus & patenā aureā cū calice similiter aureo magni pōderis cum gemmis magnæ extimationis ornatos dono misit. Quos legatos pontifex perbenigne suscipiens ēt cū muneribus magnis domū remisit:hic Basilium quendam uirum strenuum tādem imperii consortem fecit:a quo demum ut solus imperaret:interfectus fuit. 847 6046

Leo Papa 106. — LEo.4.papa ꝓfessione monachus:patre Rodulpho Romano natus:hoc anno Sergio pontifici suffectus:sedit annis.8.men.3.& die.6.Vir certe religione:innocētia:pietate: humanitate:oīq; bonitate atq; doctrinā p̄clarus:cuius gesta præclara si cuncta cōscriberent:uoluminis modū excedere uiderentur.Fuit nāq; tantæ sanctitatis ut orationibus suis basiliscū serpentem:cuius uenenato anhelitu perierant multi:e fornace sanctæ Lucinæ depulerit:crucisq; signo maximū illud incendiū extinxit:quod diu per domos saxonū & longobardorū uagatū fuerat:& diui Petri basilicæ appropinq̄bat.Ob cuius rei memoriā mandauit assumptionis octauas:qua ītercedente hoc miraculū impetrauerat ꝑpetuo celebrādas:hic igitꝰ urbis mœnia & portas uetustate collapsas restituit: & turres.15.a fundamētis erexit.4.coronatorū corpora sua diligentia īuenit:qbus sub altari collocatis eoꝶ tēplū īstaurauit:ac multa alia sanctoꝶ corpora ibidē addidit.Dūq; his sanctissimis uacaret operibus:saraceni cū magna classe cōtra neapolitanos Romanosq; uenere:cōtra quos pōtifex ip̄e quāta potuit manu eis statim auxilio fuit.Verum ut sanctū decebat pōtificē prio ante dominū orationē fundens dixit.Deus cuius dextera beatū Petrū ambulātē in fluctibus ne mergeretꝰ erexit &c.orationeq; fusa signū crucis ꝯtra hostes faciēs pugnādi copiā suis dedit:qui post lōgū certamē hostes uirili aīo superarunt:atq; cū ingēti cæde fugarunt.Inde cū gaudio Ro.reuersus:statim uaticanū mœnibus cinxit:& a se deīceps uaticani locus leonina ciuitas appellata est.Consueuerant enim hostes antea leui incursione basilicam Petri in uaticano spoliare:& propterea id pontifex efficit: atq; ita urbem ipsam in quinq; annis absoluit: postea fores petri a saracenis direptas ex ipsorum saracenorum manubiis restituit.Tandem bonis omnibus repletus ad cœlestia regna gloriosus migrauit. Cuius corpus.16.calen.augu.collachrymantibus cunctis in beati Petri basilica sepelitur: atq; inter sanctos relatus eo die: cuius natalitia celebratur.Et tunc cessauit episcopatus dies quindecim. 848 6047

Miraculū grāde — octaua assūmptionis īstitutio — oratio deus cuius dextera beatū petrū — leonina ciuitas

Anglia ecclesiæ ro.efficitur tributaria — ¶ Alidulphus quidam anglorum rex:uir quidem christianissimus & Ro.ecclesiæ deuotissimus: hoc anno in anglia regnum accipiens:regnauit annis.7.uir quidem optimus ac sapientissimus: q inter cætera memoratu digna ob singularem religionem uniuersam insulam Romanæ ecclesiæ tributariā fecit:uoluit nāq; ut singula domus quot annis singulos argēteos ip̄i ecclesiæ psolueret. 850 6049

Ludouicus — LVdouicus eius nois.4.galloꝶ imꝑator patre Lothario hoc anno defuncto imperauit solus annis.21.nā Lothariusq(ut diximus)iā natu grādæuus sumpto monachi hitu hūc impatorē designauit:& cū exercitu in italiā ad pcipiēdā coronā uenire suasit: q nimia elatus fœlicitate quocūq; iter faciebat:oīa cædibus & rapinis īuoluebat:uerū cū romæ appropinq̄sset:ei Romani ciues honoris gratia omnes obuiauerunt:q̄obrē omnē ferocitatē deposuit:& mitior oībus in rebus esse cœpit:ꝙ ei p̄ter sententiā urbem ingredi licuisset. Deductas itaq; cū crucibus & clero ad beati Petri gradus pontificē Sergiū offendit:& mutuis osculis mutuaq; data & accepta salutatione in octaua penthecostes templum beati Petri sunt ingressi: ubi pontifex ipsum Augustum declarans imperii corona eum coronauit:atq; quicquid honesti postulasset quotiens ab urbe discederet:facile concessit.Cæsar itaq; & Augustus declaratus: & coronatus statim Roma egrediens:pacato agmine Papiam concessit:ubi deinceps omnem uitam suam Romam eundo & redeundo contriuit.Seditiones tamen & conspirationes & ipse a Carolo filio sustinuit. Quam ob causam multos in cisalpina gallia principes propter suspitionem interfecit. 856 6055

¶ Edimundus anglorum rex:hoc anno post Alidulphum patrem anglis regnare cœpit & regnauit annis.14.uir quidem & ip̄e:ut pater religione & sanctitate præcipuus:qui cum esset acertimus christianæ religionis defensor:multa bella contra daunos infideles gessit:a quibus multas incursiones & damna perferens cum esset uiribus impar:tandē superatus & captus martyrio coronatus ē. 857 6056

Ioannes Papa fœmina — IOannes.7.papa natiōe anglicus:post Leonē pōtificem pōtifex factus sedit annis.2.& men.5.hunc tradūt fuisse fœminā:q̄ adolescēs admodū ex āglia athenas cū quodā doctissimo amasio suo ꝓfecta ibidē bōaꝶ artiū p̄ceptores audiēdo tātū ꝓfecit: ut Romā ueniēs:paucos admodū ēt ī sacris lr̄is h̄rt pares:ea qppe legēdo disputādo docēdo orādo tātā bēiuolētiā & gratiā sibi cōparauit:ut mortuo Leone p̄dicto pōtifice ī eiusdē locū(ut multi affirmāt)oīum cōsensu pōtifex crearetꝰ:ueꝶ postea a familiari cōpssa grauidatꝰ:& papa existēs ꝑperit.Nam 858 6057

perit. Nā ex uaticano ad lateranēsem basilicā aliquādo ad letanias ꝓfecta iter Coliseū & sanctum Clemētē ꝑter spem doloribus circūuēta sine obstetrice aliq̄ publice pepit: & eo loci ab oibus mortua: ibidē sine ullo honore cū fœtu misera sepulta est: ad cuius detestandū spurcitiē & nois cōtinuādā memoriā: in hodiernū usq; summi pontifices rogationū cū populo: & clero sacrum agentes: cū locum partus medio eius in itinere positū abhominentur: eo omisso declinant ad diuerticula uicosq;: & sic loco detestabili postergato reintrantes iter proficiunt: quod cœperunt. Et ad euitandos similes errores: statutum fuit ne quis de cætero in beati Petri collocaretur; sed priusquam perforatā sedem futuri pontificis genitalia ab ultimo dyacone cardinale attractarentur. Mos creando rū ponti ficum Ro.

6046

6059 860 Benedictus. 3. papa natione Roma. patre Petro oriūdus; postea suffectus illi mulieri sedit annis. 2. & mēsi. 5. & die. 9. q ob uitæ sanctitatē merito Benedictus appellari debuit. Ferūt qppe in eius electione oēs patres sic unanimiter cōuenisse: ꝙ tāquā lydus a deo in terra missum uidebat. Ipse autē flendo deū & sanctos testes faciebat se nequaquā dignū eē: q tātæ sedi ꝑficeret: sed oibus acclamātibus: & eius electionē oīno approbātibus initus pontificiū munus suscepit: qd cū iniisset: psæpe & ieiuniis & orationibus uacabat: deum rogans: ut sancte & itegre ecclesiā gubernare posset: qui tātæ māsuetudinis tātæq; animositatis uir fuit: ut taȝ in pōtificatu quā in priuata cōstitutus uita carus oibus acceptusq; haberet. Nā qcqd in pōtificatu uerbis istituit: facto & opere i oibus cōprobauit. Opa. n. misericordiæ cupidissime psolués: funeribus sacerdotū semp iteresse uoluit. Visitabat nanq; ifirmos: alebat pauperes; desperatos & calamitosos cōsolabat: necnon & uiduas: pupillos oppssosq; acerrime tutabat: & his artibus omnē uitaȝ suā cōtinue ducebat. Multasq; ecclesias uetustate collapsas i urbe restituit: eisq; multa dona obtulit. Tandem uir sanctus moriens suum corpus ante fores ecclesiæ beati Petri sepeliri mandauit: & tunc uacauit sedes dies quindecim. Benedictus Papa 107.

6047

6061 863 Nicholaus eius nois. i. papa: patria Roma. patre Theodosio post Benedictum pontificē sedit an. 9. men. 2. & die. 20. & post hūc: ut aliqd dicūt sedes uacauit an. 8. mēsi. 7. & die. 20. Hic perfectissimus ponti. in oibus fuit & magno Gre. in oibus psimilis: eo ꝙ a teneris annis bene & sancte educatus fuerit: q etiā Benedicti ꝑdecessores sui corpus ꝓpriis manibus tumulo cōmendauit: quē & post multas orationes uigiliasq; ac ieiunia patres pōtificē licet abſentē creauere: quo audito Gregorii magni pōtificis more uitādi honoris cā in uaticanū fugiens ibidē latuit. Sed inuētū in atriū lateranēse pduxerūt: nolentēq; etiā in solio collocarunt apostolico. Deinde in basilica Petri cōsecratus; sumpta de more pōtificia corona multa cū ludouico Cæsare q ꝑsens aderat: locutus est: tū ad pōtificatū: tum ad imperiū pertinētia. Michael quoq; constātinopolitanus imperator audita eius fama; ut ꝑmissum est: uisendi gratia legatos cū muneribus Romā trāsmisit. Cū autē hic pōtifex post multas pturbationes a molestiis liberatus fuisset: multa ad cultū diuinū prinētia: & qdē memoratu digna gessit opera: & i primis cū multas basilicas restituisset: postmodū ludouico ꝑsente & approbante multa instituit: & primo ne ullus sæcularis princeps: aut rex ꝑsumeret usurpare quæ sunt sacerdotū: ut testatur Gratianus i canone. 10. di. c. imperiū uestrum; uoluit ut pontificū ꝑdecessorē suoꝝ decretales atq; epistolæ auctoritatis uim ubiq; obtinerēt: ut. 19. di. c. Romanoꝝ pōtificū. Vetuit itē inferioribus sub anathematis pœna ne superioribus maledicere ꝑsumerent. 21. di. c. Submittit. Constitutionē ꝑterea ppulchrā de Ro. pōtifice deligendo ordinauit: ut. 23. di. c. In noīe dñi nr̄i. Mādauit rursus oibus fidelibus christianis ne sacerdotis cōcubinarii missam audirent. 32. di. c. nullus missam. Decreto quoq; publico statuit. Si qs ꝑ papa se igereret: nisi unanimiter ab oibus fuisset electus nō apostolicus: sed apostaticus cēseret. 49. di. c. Si quis apostolicæ sedi. Mādauit ēt iudicibus oibus ne ullā ferrēt sententiā parte aliq̄ absente 3. q. 9. c. Reuera. Noluit itē decreto eodē ullū a sede sua deiici episcopū pp ifirmitatē. 7. q. 1. c. Pōtifices. Cōstituit isup nuptias nō clandestine: sed publice celebrari. 30. q. 1. c. Nostrates. Voluit deniq; ut in cœna dñi sacerdotes pp solēnitatē istitutiōis sacrari. Gloria in excelsis deo: i missa canerēt: de ꝯse. di. 1. c. Glīa i excelsis: Noluit ꝑterea baptismi sacramētū iterari: ēt si a pagāo mistraret: de cōse. di. 4. c. A quodā iudæo. Hic demū pōtifex in oī uirtutis genere illustratus cum moriret ex testamēto mandauit suum corpus ad prædecessoris sui exemplū ante fores basilicam beati Petri sepeliri. Nicola9 Papa 108.

6049

6055

6063 864 ¶ Sanguinē aūt hoc anno apud Brixianā cisalpinæ galliæ urbē ꝑter tres dies & noctes pluisse dr. ¶ Locustæ insuper innumerabiles hoc ipso anno in galliā apparuere: senas alas sexq; pedes habentes: quæ ut castrorū acies turmatim uolitantes uniuersa quæq; uiriditatē habentia uastarūt: omnibusq; consumptis in britannicum mare sese præcipites dedere; ab undisq; demersæ i terram reiectæ fuerunt: & aerem inficientes maximam & generalem hominum mortalitatem suscitarunt.

6057 ¶ Tyberis quoq; fluuius & ipo hoc anno adeo Ro. urbē uexauit ut nō nisi lintheribus e uico ad uicū trāsire liceret: uñ & mētæ basilicæ i roma & ꝑserti sci Laurētii Lucina; & mōasteriū sci Siluestri cū uniuersa ipa regiōe illa occupauerit: ut diluuiū istare putaret: q̄ inūdatiōe multæ domus: multæq; arbores euersæ fuerūt. Sata quoq; Romæ i tota cisalpina gallia dissipata sunt.

¶ Bulgarorum conuersio.

¶ Bulgaria Boemiæ regni pars est: cuius rex his tpibus litteris & admōitiōibus Nicolai papæ ad fidē xp̄i cū oī ꝓuincia ꝯuersa est: qbus statim pōtifex ipē epos atq; ꝑsbyteros destinauit. Qui pulso

a discipulis quos docebat stilis cõfossus mortẽ crudelissimam pertulit: & martyr Christi habitus ẽ.
¶ Anastasius etiam ecclesiæ Ro. bibliothecarius: & ipse his temporibus utraq; lingua plurimum eruditus: multo ĩ precio habitus est: qui ĩter cætera suæ uirtutis opera: septimam uniuersalem synodum & unam Dionysii Hierarchiam: ac multas sanctorum uitas Caroli imperatoris prædicti gratia in latinum eleganter & docte transtulit: atq; alia quædam composuit.

6080 881 ¶ Mimenus anglorum rex hoc anno post edumūdum prædictum regnare cœpit & regnauit an. 22. qui dum galliam crebris excursionibus uastare & perturbare non desisteret a sancto Mauro diuinitus tandem interfectus est. Quo sine prole mortuo angli de regno inter se contendere cœperunt: q̄obrem ab excursionibus cessauerunt: & multorum malorū galli immunes & liberi fuerunt.

6081 882 Carolus eius nois. 3. cognomēto Grossus. 6. gallorum ĩpator post Caluū ĩpauit an. 22. hic gallię ac germāiæ rex primū existēs a Ioāne pōtifi. ut ĩ urbe Ro. liberius uiuere liceret impii corona donatus: augustus appellatus ẽ: uoluerat. n. (ut dixi^us) ioānes pōti. Ludouicū Balbū supioris Caroli filiū frācorum regē ĩpatorē declarare: sed Romāi ꝯturbati ipsum pōtificem in uinculis coniecere: quibus malis permotus pontifex: postq̄ Ludouicus duobus annis ĩpasset: & iā assumpto ueneno obiisset: Carolū hūc induxit: & solus ĩpauit an. 10. Qui ĩpii dyademate ĩsignitus cõfesti in normanos q frāciā & Lothoringiā ĩfestabāt: bellū duxit: atq; eos tā acriter pdomuit: ut Rodifredus eorum rex pacē supplex peteret: & ab hoc xp̄i fidē cū oĩ populo susciperet: quē ĩpator in gratiā suscipiēs de baptismatis fonte leuauit: Ferūt hūc Carolū post multa bella cum Normanis & panonibus strenue gesta ita aĩo & corpe debilitatū fuisse: ut ab optimatibus suis impio deiiceret̄: quo deiecto Lādobertus qdā lōgobardus aĩo erectus in italiā surrexit: & apud rauē. regnum occupauit: propter quod tam in gallia quā germania atq; italia multiplicata sunt mala. | Carolus

6084 884 ¶ Ludouicus autem & Carolus Ludouici Balbi filii: hoc anno francis regnare cœperūt: & regnarunt annis. 5. De quibus nil memoriæ dignum habemus.
¶ Ioānes particiacus Vrsi ducis filius: hoc anno post patris ĩteritū. 15. Venetorum dux confirmatus ducauit annis. 6. uir disciplinis oĩbus (ut aiūt) apprime eruditus: non ludis: nō iocis: aut uoluptatibus aliq̄bus ĩtētus: sed doctrinā: & iuste uiuēdi formā ex patris sui ĩmutatiõe sumēs: cuius tāta fuit ĩgenii dexteritas: tātaq; eloquētia: ut facile qcqd uellet: & qd nollet dissuaderet: nihil tn̄ nisi sanū & ꝙ iustitiā saperet ĩ senatu ꝓponens populiq; sui cõmoda mirumimmodum curans ipse enim solus Comaclum ciuitatem de Rauennatibus cœpit: & populo suo addidit: q̄obrem iam imperii fines apperire cœpit. Diuites nāq; quoad uixit in officio cōtinuit: & pauperes ꝓ uiribus pauit & fouit: ac ciuitatē multis ædificiis auxit: & sua impēsa ecclesiā sanctorum Cornelii & Cypriani in Mathemaucensi littore pulchram ædificauit. Verum cum omnia tanq̄ numa Pompilius Romanus bene ordinasset: sexto magistratu sui anno ducatui cessit: & uitam priuatam deuotissime duxit. | Magistratui cessit.

6085 886 ¶ Leo & Alexander Basilii imperatoris græci filii. 4. & 40. constantinopolitanus imperator hoc anno patre defuncto imperium suscipientes: imperarunt in oriente annis. 17.

6088 889 Martinus papa natione gallus: patre Palumbo: hoc anno Ioanni. 8. suffectus sedit an. 1. & men. 5. uir quidem superbus atq; ambitiosus: qui cum malis artibus pontificatū obtinuisset: breuiter: & merito quidem in eo permāsit. Et ideo nil memoria dignū gessit. | Martinus Papa iii.

6089 890 Adrianus. 3. papa pr̄ia Ro. Bn̄dicto pr̄e natus: Martino p̄dicto pōtifici succedēs: sedit anno uno & mē. 3. Hic uir magnanimus fuit: & iō ĩ initio pōtificatus sui statuit ne ĩpatores de cætero ĩ pōtifice creādo aliquo mō se ĩtromitterēt: neue eius auctoritas expectaretur: sed decreuit libera esse cleri suffragia: ut gratianus refert in decretis. 62. di. per totum: unde propter eius animi magnitudinem clerus: populusq; Ro. magnam de deo concepit spem. Verum exigentibus fortassis hominum meritis: qui nunc aderant: repentino tempore sublatus ẽ: & ĩgemiscētibus cūctis ĩ btī Petri basilica sepelit̄. ¶ Normādiorum regni pricipiū. | Hadrianus Papa iii.

¶ Normania q̄ ẽ gallorum regni ps a Normāis nuprime ad fidē xp̄i ꝯuersus illā ĩcolētibus nomē assumpsit. Hi nāq; una cū Danis p galliā igne ferroq; debacchātes a carolo p̄dicto ĩpatore multis p̄liis attriti coacti sunt xp̄i fidē & uictoris leges accipe. Fuerat. n. carolo ĩpi postq̄ eos supauerat ĩ aĩo oĩno gerere hāc ĩ getā delet̄. Sed cū uideret id n̄ sine suorum magna clade fieri posse: ptē illā galliæ illis ad ĩcolēdū ꝯcessit: q ultra tanq̄ flumē ẽ: & q̄ hodie normādia ab ipa gēte uocat̄: hac tn̄ lege cõcessa: ut singulis ānis uectigal frāciæ regib⁹ aliqđ afferret: ne ui s; caroli ipius ĩpatoris bēignitate loca illa obtiuisse uideret̄: Horum igit̄ prius dux post rhotifredū regē: Robertus fuit: q gēuit Gulielmū. Gulielmus āt ricardū. Ricardū uero alio noĩe ricardū secū: & robertū Guiscardū: q Apuliā: Calabriam: & siciliā: ut infra dicemus: deuicit: ac uenetos & Alexiū græcorum imperatorem superauit.

6091 892 Stephanus huius nois. 5. papa patria ro. pr̄e Hadriāo post hadrianū p̄dictū pōtificē sedit an. 6. & die. 9. Hic quoaduixit ĩ multa pturbatiõe normāorum: hūnorūq; ac italicorū sp fuit: sed multorum uirorum illustriū: & q̄maxi e scitate u; Luitprādi Papiēsis ecclesiæ diaconi uuldridi: Bauari: & Berardi pictauiēsis ep̄i mirifice recreatus fuit: eorum uita & mores multū xp̄ianā fidē adiuuerit: & multa mōasteria maximis sumptibus ĩ utraq; gallia ꝯstruxerint. Obiit deniq; hic pōtifex scūs sexto pōtificatus sui āno: sepultusq; cū p̄ribus suis ĩ basilica btī Petri. | Stephanus Papa iii.

6062 893 ¶ Petrus candianus sextusdecimus uenetorū dux: anno primo huius Stephani pontificis Ioanni

duci suffectus ducauit anno uno & men.6.Vir quidem rei militaris præstantissimus multa prælia contra illyricos strennue gessit:uerum cum sclauos seu illyricos apud muranum uno prælio supasset:alio prælio reintegrato ab illis superatus:& tandem interfectus fuit:atq; ibidem in gradensi ecclesia sepultus:eo mortuo Ioannes particiacus rursus licet inuitus magistratum sumpsit:qui extinctis illyricoꝝ ipsorū perturbationibus cum ducasset men.6.iterum principatui cessit.

¶Petrus cognomēto tribunus.18.uenetorum dux post cādianū p̄dictū factus dux:ducauit an.23.& die.7.uit & ip̄e animo atq; armis īsignis:q ungaros ex Scythia pauloāte ī panoniā delatos:uniuersam ꝓuinciā uenetā ferro flāmaq; uastātes & fedātes nauali p̄lio aliquādo uicit:& in turpissimā fugā uertit:nā ciuitatē nouā:hoc est Eracliā Clugiāq; ac aggeris caput:iā oīno depopulati fuerant:& a taruisio usq; mediolanū cedibus omnia fedauerant:sed eius uirtute ac beneficio uniuersa prouincia mundata est.Eamobrem hic dux inter cætera sua monumenta partem urbis Venetiarum a riuo alto castelli ad sanctam Mariam in Iubanico muro cinxit:& canalem maius cathenа ferrea clausit:postremo pace ubiq; parta moriens apud monasterium sancti zachariæ sepelit.

¶Michaelis archāgeli apparationem:ut eius legenda manifestat:huius Stephani pontificis anno.4.in apulia iuxta Sipontum urbem in monte Gargano facta fuisse constat:quo quidem in toto postea ob huiusmodi memoriam oppidū una cū tēplo ædificiis:alioq; apparatu clarissimo conditum fuit:ad quod nunc usq; totius christiani orbis populi maxīo cōcursu frequētare dicitur.

Formosus Papa 114. — FOrmosus papa hoc anno post Stephanū pontificē electus:sedit annis.5.& men.6.hic cū portuensis eēt ep̄us Ioānis.8.pōtificis sæuitiā ueritus episcopatū deseruit:& in galliā fugit:sed cū reuocatus redire nollet:anathemate notatus:ecclesiastica ēt dignitate priuatur:hoc ideo:ut fertur ei accidisse:ꝙ eius coniurationis cōscius & auctor fuerit:q̄ Ioannes ipse pōtifex in uīcula cōiectus fuerat:hac igiͭ cōtumelia pmotus Formosus ab urbe discessit:& iureiurādo affirmauit se nunquā Romā uel ad episcopatū amplius rediturū. Sed Marinus Ioānis successor ipsuȝ postea iuramēto solutū ī patriā & ī suā restituit dignitatē:unū & ad pōtificatū nō ita multo post largitiōe potius q̄ uirtute:qbusdā ꝯtradicētibus assumiͭ:hūc nihil aliud memoriæ dignū egisse ꝯstat:nisi ꝙ bti Petri basilicā leui pictura exornauit. 894 6093

¶Viri disciplinis excellētes.

¶Remigius altisiodorensis episcopus diuinarum scripturarum insignissimus commentator per hæc quidem tempora clarus existens multa ad commune commodum commentatus est: & potissimum in Mattheum euangelistam ac Pauli epistolas.

Et super cantica canticorum	li.i.	De officiis diuinis	li.i.	in canonē missæ li.i.	
De festiuitatibus sanctorū	li.i.	Ad episcopū eduoꝝ	li.i.	in totū psal.pulchre	

Incipit prophetia diuina inspiratio.Et sermones multos.

¶Breno abbas Gingniaci cenobii patria Burgūdus ex quadā comitum clarissima familia natus his temporibus ob sanctitatem & clarissimam doctrinam mirifice laudatur.

Cluniacensiū ordinis primum mōasterium — ¶Gulielmus āt cognomēto pius Aqtaniæ dux & aluerniæ comes:hisdē tpibus:& fide ꝯuersatiōe moribus:religiōeq;:atq; doctriа ī pcio maxīo fuit.Qui cū uirili ꝓle careret:cluniacēse mōasteriū Burgūdiæ ī paterno fūdo magnificētissimis īchoauit opibus:& brenonē p̄dictū uiꝝ doctissimū ei dē loco abbatē p̄fecit maximis ꝓuētibus ei designatis:unde monachi possent uiuere.

Arnulphus — ARnulphus.vii.galloꝝ imperator:hoc anno post Carolū.3.augustus declaratus:imperauit annis.12.Hic qppe caroli p̄dicti nepos:& germaniæ Rex fuit:quem formosus pōtifex a persequentibus iniuriatus in italiā in sui tutelā euocauit:& primo q̄dem igressu Bergomo ciuitate nostra capta Ambrosium eius comitē suspēdio necauit:indeq; Ro. petens Formosum ponti.in pristinā dignitatē restituit:a quo deinde coronatus in Frāciā rediit:hic primo quidem sumptis armis strenue Maguntinos debellauit:inde in normanos qui cum Danis alias Dacis per.40.an.galliam infensissime uastauerant adhuc rebellantes:monens tandem maximis cladibus perdomuit.Verum postea nimio successu elatus ita se uoluptatibus īmersit:ut non multum a suo cognomento distaret:unde & in omnibus:& præsertim ecclesiasticis contumax & rebellis esse cœpit. Quamobrem iusto dei iudicio longa infirmitate correptus: nullo medicorum suffragio unquam defendi potuit.quin pediculari morbo consumeretur. 894 6093

Ambrosius bergomi comes

Pediculi hūc interficiunt

Bonifacius Papa 115 — BOnifacius.6.papa natione tuscus:hoc anno Formoso pontifici succedens:sedit die.15.cuius res gestæ propter temporis breuitatem nullæ habentur: legitimæ tamen & recte creatus fuit pontifex:moriens uero in beati Petri basilica sepelitur. 899 6098

Stephanus Papa 116. — STephanus eius noīs.6.papa patria Ro. Anagninus episcopus a Formoso papa dudū creatus post Bonifaciū ponti.sedit an.1.& men.3.qui creatus pontifex tāto odio Formosi nomē psecutus est:ut statim decreta oīno abrogauerit:& nō modo actibus ei de seuit:uerū etiā multa cū rabie consilio habito Formosi ipsius corpus e tumulo extrahi fecerit:tractumq; pontificalibus exui uestimentis:ac sæculari indui habitu:& postea abscisis duobus dexteræ eius digitis in Tyberim proiici:deinde reliquum corpus in laycorum sepultura sepeliri mandauit:magnum nanq; & inauditum fuit hoc scandalum:tādem uero pœnitentia ductus(ut quidam aiunt)relicto pontificatu monasterium ingressus maximam pœnitentiam egit. 900 6099

Horrendū scādalum

Papatū dimisit

Romanus

6100 901 ROmanus papa Stephano surrogatus: & ipe sedit men.3.die.21.qui non ambitione aut largitionibus (ut multi sui tpis) pontificum munus obtinuit: sed de more Petri eum obtinuit seu adeptus est. Verum tamen & ipse scandala scandalis addidit: quia pontificatu inito stephani pontificis acta decretaq; improbauit: atq; destruxit: horum nempe pontificum intentio atq; uirtus tota in alterius nominis ac dignitatis extinctione erat. Romanus Papa 117.

6102 903 THeodorus.2.papa natione Ro.post Romanum sedit die.20. De isto etiam propter tẽporis breuitatem nulla habetur memoria nisi quod creatus pontifex: & ipse in uiis seditiosorum põtificum ambulauit: qui nulla uirtute præditus: postposito dei timore atq; honore Formosi acta restituit: eiusq; sectatores multo in precio habuit. Thodorus Papa 118.

¶ Constantinus leonis imperatoris filius.5.&.40.constantinopolita.imperator post patrem imperauit una cum Alexan.patruo suo an.2.moxq; solus annis.39.hic nanq; ignauia & pontificum scandalis fretus: symbathicum prothospatarium suum in italiam magno cum exercitu trāsmisit: qui beneuentum ciuitatem antea a longobar.per.30.an.possessum.3.men. postea quam obsideri cœperat: in potestatem suam redegit. Verum tertio anno post Guido longobardus uir magnanimus græcis pulsis urbem recuperans denuo ad longobardos suos redire fecit.

¶ Elphredus anglorũ rex hoc ipso anno: post Mimenũ regem regnare cœpit: & regnauit an.40. uir tum ingenio: tumq; sanctitate: ac rebus bene gestis plurimum insignis: quem ferunt hoc modo suum contriuisse tẽpus: octo uidelicet diei horas in orando meditãdo legendo ac scribẽdo exolue bat: alias.8.in regni negotiis: reliqua uero in sui corporis cura. Optius uitæ ordo

6103 904 ¶ Carolus cognomento simplex Ludouico Balbi filius: hoc anno post patrem regnum accipiẽs regnauit annis.26.de quo nil memoratu dignum habemus.

¶ Saraceni qui aphricam incolebant per hoc ipsum tempus siciliam & apuliam ingressi occupato gargani mõte magnam inde hominum & pecorum uim abduxere: quo audito itali omnes tumultuaria manu comparata magnam ex hostibus edidere cædẽ & prædam omnes recuperarũt.

6104 905 ¶ Vngari qui & hunni gens scythica quæ superioribus diebus e finibus magno numero egressa fuerat: ut ad consanguineos ungaros panonias incolentes peruenirẽt: cum eosdem propriis expulissent sedibus: & ibidem diu dominati fuissent: tempestate hac hostili manu Italiam & germaniã: ac galliã ita inuadunt: ut ferro ac flamma omnia quoquo proficiscerentur: absumerent: nulli ætati aut sexui parcentes: hi aliquando carnibus humanis uesci soliti fuerant.

IOannes.9.papa natione Ro.post Theodorum ponti.sedit an.2. Qui etiam ipse suscepto pontificatu: formosi pontificis causam in integrum restituit: contradicente tamen magna populi Ro.parte: quamobrem magna in eo orta est seditio: qui timore perterritus. Rauennam profugit: atq; ibi septuagintaquattuor episcoporum consilio habito & Stẽphãi res gestas iprobat: & formosi acta restituit: asserẽs a Stephão male iudicatũ fuisse: hic át p̃ ter scãdala nil aliud memoria dignũ gessit: nisi q̃d seditiões ꝓpe exti ctas reuocauit & suscitauit. Ioannes Papa 119. Scãdalũ aliud

6105 906 BEnedictus.4.papa natione Ro.post ioãnẽ pontifex suffectus: sedit an.3. Vir certe clemẽtia & humãitate p̃clarus: qui maxima tũ laude tũ maxime ĩ tãtis corruptis põtificuꝫ moribus uitã cõstaret. & sine ĩfamie notã p̃duxit: ue tamen nec quippiam ab ipso factitatum compertum habemus: quod magnopere laudari possit: acciderat enim illi ætati quod omnis uirtus: tam in capite quã in membris ex hominum ignauia consumpta fuerat. Benedictus Papa 120.

6106 907 LEo papa: cuius patria ignoratur: post Benedictum pontificem sedit tantummodo die. 40. quo quidem die ab eius præsbytero christoforo familiari dominandi cupiditate allecto: cum maxima seditione capitur: & in uincula conicitur: qui uidẽs se honore spoliatũ: & maxime a familiari: cui multa contulerat beneficia: dolore aĩ paulopost obiit. Leo Papa 121.

CHristophorus át leone deiecto: papatũ ĩuadẽs: sedit men.7.q & ip̃e sicut põtificatũ malis artibus adeptus ẽ: ita & male amisit: & mẽsurã quã leõi dño suo mẽsus fuerat & ip̃e recepit: q̃a .7. mẽse põtificatu deiectus mõasticã uitã obire cogit̃. Sergius át eius successor postmodũ cognita hoĩs iniqtate illũ e mõasterio traxit: & ĩ custodia publica in uinculis coniecit: nec multo post ad maiorem sui pœnam in arctiori custodia eum reuinxit: ubi & tandem miserabiliter defecit. Christophorus Papa 122. Hic in mõasterio ĩcluditur

SErgius eius noĩs.3.papa natione Ro.patre bñdicto: post Christoforũ p̃dictũ; sedit annis septem & mẽ.3.& die.15. Hic itaq; dyaconus existens. Formosi factionẽ ne pontificatũ consequeretur: plurimũ ꝓsecutus fuit: ea ꝓpter a Formoso ipso reprobatus est: sed ipse suscepto põtificatu in galliã fugit: ibiq; Lotharii regis gratiã & bẽiuolẽtiã obtinens eius auxilio in italiã rediit: & Christoforũ monachũ papatus inuasorẽ capiẽs ẽt in uĩculis reuincit. Formosi quoq; acta itez ĩprobauit: atq; ĩ ultionẽ suæ iniuriæ: eius cadauer e sepulchro tractũ ac si uiueret capitali affecit supplicio. Corpus uero ĩ tyberi trũcũ ꝓiici iussit tanq̃ sepultura ĩdignũ: oẽs præterea per Formosum ordinatos denuo admitti & ordinari mãdauit: ferũt tñ ipsuꝫ corpus post Sergii mortẽ a piscatoribus ĩuẽtũ & ĩ basilicã delatũ: dumq; funus celebraret̃: sanctorũ imagines ibidẽ positæ cunctis cernẽtibus eundẽ corpus adorasse: ob quã rẽ creditur Formosum tali iniuria ĩdignum fuisse. Sergius itaq; lateranensem basilicam nupertime uetustate collapsam restituit. Sergius Papa 123. Scãdala scãdalis addita uide

Ludouicus — Mala tēpora — Hic capitur: & oculis priuatur

LVdouicus eius nōis.3.Arnulphi īpatoris filius hoc anno a frācis & germanis patri im- 908 6107
perator surrogatus:īperauit an.6.licet ad imperii coronā puenire minime potuerit cō-
fuso existente impio.Dolebāt.n.Romani & uniuersi italiæ populi quod ad germanos
trāsferet̃ impiū:& ꝓpheta Ro.pōtifices transalpinos impatores usq; ad othonē primū
deīceps imperii corona īsignire uoluerūt:fuerūt.n.hæc tpa pōtificū ambitione:& sæua(ut ita dixe
rim)eoꝝ tyrānide īfœlicissima.Pōtifices nāq; postposito dei timore atq; diuino cultu inimicitias
nō minus ac si eēnt tyrāni crudeles īter sese exercebāt.Impatores uero ignauiæ dediti ab īdustria
& īpatorii nōis dignitate defecerāt.Ludo.igit̃ cū Berēgario Foroiuliano duce q a lōgobar. regibꝰ
originē ducēs regnū paternū repetebat:armis decernēs eū prīo qdē superat:moxq; renouato ꝑlio
apud Veronā ciuitatē Ludouicus hic cum ingenti suorum clade capitur & oculis priuatur:ac sic ī-
perium quod annis.100.&.10.Caroli magni progenies possederat:demū ad lōgobardū transfert̃.

Berēgarius

BErenga.autē eius nōis.1.Foroiulianorū dux:ex lōgobardorū regū stirpe ꝓgenitus:& in 912 6111
bellicis artibus prudētissimus:hoc anno apud Veronā Ludouico ꝑdicto superato prius
in italiā imperiū sibi uendicauit:atq; ita impauit an.4.Nō tamē itali nr̄i in deligēdo im
peratore cōcordes fuere:qa alii etiā lōgobardi Guidonē spoletanū ducē italiæ regē de-
clarauere:cōtra quē hic Berēga.bellū ītulit maximū superauitq; ac demū īterfecit.Itidē fecisse di-
cit̃ Ambrosio alio Bergomēsi comiti:qbus sublatis & īterfectis berēga.in unū copiis suis cōtractis
eū Ro.ēt bellū gessit:qd qdē lādonis papæ prudētia cito sedatū fuit:plurimas ēt cōcertatiōes cū lā
berto guidōis spoletani ducis filio habuit:a quo nōnulli affirmāt postq̄ ab ungaris cū.14.armato-
rū milli.apud forūiuliū fugatus fuerat:apud Vero.supatus ē:grauissima qppe bella īter italos: ger-
māosq; ac frācos ꝓ impii possessione fuere:q̄ sine multo ꝓuinciarū īcōmodo & multorum interi
tu extingui potuere:ferunt hunc berengariū a Landone pontifice Ro.fuisse incoronatum.

❡ Conradus autem alamanus mortuo Ludouico imperauit in gallia an.7.Sed nec ipse inter im 913 6112
peratores connumeratur:cum non ad imperii coronam peruenerit:nec in italia imperauerit: qui
moriendo coram regni sui principibus Hēricum Othonis saxoniæ ducis filium designauit regem.

Anastasius Papa 124.

ANastasius.3.papa natione Ro.hoc anno Sergio pōtifici surrogatus: sedit an.2.& men. 915 6114
2.Hic quippe cum esset uir bonus:modeste:& integre in pontificatu uixit : a quo haud
quicquam habetur quod merito repræhendi queat.Et certe hac in re plurimum laudā
dus est:qd præter sui temporis pontificū morem neminem eorum qui ante se in ponti
ficatu fuerūt:ulla maledicētia ꝓsecutus ē.Eaq; in innocētia moriens in beati Petri basilica sepelit̃.

Monachus efficitur

❡ Vrsus eius nōis secūdus genere particiacus decimusnonus Venetorū dux:hoc anno post Petrū
tribunū ducem legitimis omnium suffragiis creatus ducauit an.9.In quo quidem magistratu ui-
tam integerrimam duxit:& quantum in se fuit reipu.suæ semper consuluit:& inter cætera ab impe
ratore conrado priuilegium signandi pecunias obtinuit:erat nanq; uir catholicus & religiōis ama
tor:qui cum omnia bene recteq; ex sententia ordinasset:officio a se abdicato monasticam uitam
apud sanctum Fœlicem complexus est:ubi postremo uita functus multis claruit miraculis.

❡ Ordo cluniacensium sub regula diui patris Benedicti:hoc anno in Burgundia in Masticēsi pa- 916 6115
go ab Odone abbate uiro utiq; sanctissimo initium sumpsit:iam enim eiusdem ordinis monachi
a primis eorum patris benedicti plurimum declinauerūt:quam obrem permotus Odo ipse abbas
feruorem semimortuum denuo excitauit:& multa ad monachorum instructionem scripsit:ubi &
paulopost in domino sanctissimæ quieuit.

Lando Papa 125.

LAndo papa natione Ro.post Anastasium pontificem sedit mensi.6.Cuius uita admodū
fuit obscura:ideo nil de eo memoria dignū hēmus:moriēs aūt ī bt̄i Petri basilica sepelit̃.

Berēgarius — Brixia Bergomum & papia uastant̃

BErengarius huius nominis secundus post berenga.primum accepto imperio in italia 917 6116
imperauit annis quatuor hic itaq; cum cisalpinam galliam tātummodo tueretur:iter
ungaris dedit ut in Ethruriam irent modo sine ullo suorum maleficio transirent.At
ungari postea fœdus nō seruantes multis ī locis deseuierunt:& multis incensis euer-
sisq; urbibus quas ipsi occupauerant:ingētē inde prædā asportarunt: contra āt hunc berengarium
Rodulphus burgundiorū rex hostili manu in italiā descēdit:& suoꝝ fraude eū deniq; regno priua
uit & spoliauit:in cuius quidē loco postea.3.annis regnauit. Ipse autem berengarius ad ungaros
confugiens post tertium annum Salardo duce in italiam ueniens:& Brixiam & Bergomum atq;
papiam ui captas spoliauit:ac eas igne & ferro magna ex parte uastauit.

Ioānes Papa 126. — Albricus etruriæ Marchio

IOannes eius nōis.3.papa Sergii papæ filius post Landonē pontificē sedit annis.13.mēsi
bus duobus & diebus.3.Hic primo cū uiolēter episcoparum Rauēnatū occupasset: po-
puli tumultu pulsus:Romā uenit:& papatū ītuitu patris optinuit:quē cū adeptus fuis-
set:confestim cōtra saracenos italiā multis in locis occupātes:una cū Albrico Ethruriæ
marchione in auxiliū uocato cōflixit:& supatos ab italia depulit:quo facto ipse pōtifex ī triumphi
modum Romam rediit:Sed cum ex huiusmodi triumpho uictoriam sibi soli uendicaret. Albrici
odium in se plurimum concitauit.Qua ex re magna quoque inter ipsum pontificem & marchio
nem orta est discensio:ita ut pontifex marchionem e Roma expelleret: indignatus etiam mar-
chio Ortham oppidum concessit: ibiq; constitutus ungaros in italiam inuitauit: qui prouinciam

gressi plus fere calamitatis italiæ intulere quam antea saraceni:& licet Albricus ipse cum ungaris Vid maximum scādalū & malū Bergomū3 destruit Mantua simiss
pepigisset:ut tuscos intactos permitterent:minime tantum fœdus seruarunt:imo cum ipsis magis seuiere: pueros:ac uirgines fœminas abducentes & natu grandiores interficientes. Hac igitur præda dulcedine illecti ungari frequēter postea italiā repetebāt.Neç ab eorum excursiōibus lombardia nostra imunis fuit:quibus cōplurimæ urbes in solitudinē sunt redactæ.Eo siquidē tumultu mœnia urbis nostræ Bergomi:& ædes pene omnes sunt euersæ:Mātua etiā ferme tota fuit destructa:unde & ad perpetuā cladis memoriā etiam locus ubi hactenus ciuitas erat ungaria nūcupatᷓ. Hac itaq̧ iniuria permoti Romani cū ferocem hostem superare nō possent.Albericū marchionē apud Ortham oppidū capiunt:& de eo suppliciū suscipiunt:ioānem uero a militibus Guidonis captum in uincula ꝯiectū enecarūt:in cuius locū alter ioānes surrogatᷓ.Verum quia petri sedē ui occupasse dicitᷓ:e sede statim deiectus inter pontifices cōnumerari non meruit. Iste pontifex interfectus est.

¶ Henricus primus Othonis saxonū regis filius hoc anno in germaniā imperium assumēs impe-
6110 921 rauit annis.18.Sed nec ipse inter imperatores computatur:eo quod in italia non imperauerit:nec per pontificem coronatus fuerit:fuit hic in coercendis ungaris atq̧ bohemis uir gloriosissimus:cuius uxor mathildis illustrissima matrona miræ suauitatis & gratiæ:ac māsuetudinis mulier:oīumq̧ aliarum uirtutum splendore illustrata fuit:de qua nōnulli celeberrimi scriptores mira scripsere:quæ sua uirtute Saxonum familiam plurimum exaltauit.

6110 921 HVgo Arelatensis comes post Berengariū imperauit in italia annis decem.Hūc itali cōtra Rodulphum burgundum:qui Berengarium imperio priuauerat in italiā uocauere:cui absq̧ cōtentione Rodulphus cedens in burgundiā se trāstulit.Qui īperio susceptio:mox qui ipsum in regnum uocauerant:susceptos hn̄s multos illoꝝ in exiliū misit: qui ad Arnoldū bauaroꝝ ducem accedentes tādem illum in italiā duxerunt.Cum aūt Veronam peruenisset:ciues statim intra urbis mœnia benignissime recipientes italiæ regē appellauerunt.Veꝝ Hugo hic in eū mouēs in p̄lio cōmisso hoiem supauit:& Veronā recepit.Tandē hugo cū parasset iniurias Stephani pontificis mulctati ulcisci in ipso apparatu moritur. Hugo

LEo.6.papa natione Ro.hoc anno post ioānem pontificē legitimis suffragiis pontifex creatus:sedit mensibus.6.& diebus.15.uir utiq̧ bonus:qui nil tyranni cum in uita præ se tulit:immo reuocare ad concordiā ciues temeritate:ac stultitia priorum pontificu3 adhuc tumultuantes:componereq̧ res italicas:pacare externū hostem:propulsare barbaros ab italiæ ceruicibus conatus est:sed dum in his laudabilibus operibus uersaretᷓ.6.pontificatus sui mense moritur:& in beati petri basilica sepelitur. Leo papa.127.

¶ Rodulphus autem burgundiæ dux:qui superioribus diebus Hugoni arelatēsi comiti in Italia cesserat:hoc anno francoꝝ rex factus regnauit annis duobus.

6130 931 STephanus ei⁹ nois.7.papa natiōe Ro.post leonē sedit ānis.2.mē.1.& die.12.Cuius qdē uita māsuetudinis:ac religionis plena fuit.Moriēs autē in beati petri basilica sepelitᷓ. Stephanus papa.128.
¶ Spireneus quidem bohemiæ dux:uir iustitia & religione illustris:hoc tp̄e Hērici germanorum regis suasu primus xp̄i fidem deuotissime recepit:quo facto mox una cū fide opibus & copiis auctus etiam rex appellatus est. Primus boemiæ rex fide3 xp̄i recepit

¶ Vgibertus lothoringiæ prouinciæ princeps uir sanctitate:& cæteris uirtutibus insignis:hisdem temporibus uirtutibus & miraculis clarus inter sanctos ascribitur:qui inter cætera suæ uirtutis opa dum uiueret gamaltēse Cenobiū in frācia ꝓpriis expensis magnificētissimis operibus extruxerat.

¶ Vincenslaus autem prædicti Spirenei bohemiæ regis filius a patris bonitate nequaquam degenerans:his quoq̧ temporibus a fratre nomine boeslao ꝓpter regni cupiditatem:seditiosissime interimitur:cuius uita postmodum comprobata & miraculis post mortem editis inter sanctos referri meruit.Cuius necem cum intellexisset Otho germanoru3 rex eam mulctam nequaq̄ pati uoluit.Eidem enim paricidæ fratri bellum indixit:& multis ac multis eum cladibus afflixit.Quo tandem superato ꝓuinciam in suam potestatem redegit.

6131 932 ¶ Sanguinis fons hoc anno Vicentio gallo & philiberto historicis dignissimis testantibus:in Genua urbe maritima in loco:ubi dicitur Fontanella per diem integram largissime effluxit:qui & futuræ calamitatis urbis ciuibus demonstrauit:eo quia eodem anno saraceni ex aphrica soluētes in italiam uenere:& ethruriam primo omnem depopulantes etiam Genuam usq̧ peruenerūt:& eā graui obsidione pressam tandem cœperūt:quam cum hostili mō diripuissent:trucidatis oībus qui arma īduere poterāt:īpuberes ac mulieres oēs nauibus īposuerūt:& īgenti ditati p̄da domū regredi cœperunt:at genuēses mercatores:ut Iacobus eoꝝ theologus in sua chronica scribit:hæc audiētes ꝯturbati tumultuariæ classem coadunarūt:& illos cū ingenti fremitu īsecuti sunt:& de hostibus strage edita prædā omnem cū liberis & uxoribus recuperauere. Sanguis ī Genua urbe pluit

¶ Ludouicus caroli simplicis filius:hoc āno post rodulphū frācis regnare cœpit:& regna.ānis.16.

LOtharius eius nois.2.Hugonis p̄dicti filius:hoc anno patre defuncto īperiū suscipiens
132 933 īpauit in italia ānis.2.hic Ro.amicus existēs ꝯtra othonē hērici filiū:bellū durissimū suscepit:qa cū otho Romā īgredi āniteretᷓ:hic eidē aduersari cœpit:ꝓ quo maxīæ cædes hīc inde cōmissæ fūt:hui⁹ uxor adalida mlier clarissima fuit:q̄ eo mortuo othoni nupsit. lothari⁹ pap.129.

Ioãnes pap.130.

IOannes.xi.papa natione Ro.hoc anno Stephano pontifici subrogatus:sedit annis.4. mẽsi.x.& die.15.& post cessauit sedes dies.12.De isto nil memoria dignũ habetur.

¶Petrus candianus & ipse hoc ãno suffragiis oiu3.20.Venetorum dux creatus:ducauit annis.4.Hic ppter italiæ imperii debilitatẽ occasionem nactus:primus Venetorũ potentiam in lyburnis & dalmatis auxit.Deinde genua a saracenis nup spoliata in mari suos exaltauit:& super omnes italos potentiores demonstrauit:pp quod Albertum Berẽgarii.3.filium: qui tũ Rauẽnæ præerat:qui auxilio comaclensiũ & Iustinopolitanorum mercatores uenetos infestabat:deuicit:& Comaclũ urbẽ expugnauit:& tandẽ captum diripuit & succendit:inde in iustinopolitanos mouens eorum urbem similiter spoliauit & exusit:quibus malis permoti iustinopolitani:ut pacem sibi compararent:eidem petro duci & successoribus suis centum amphoras uini singulis annis exoluere promiserunt.

Comaclum destruitur.

Berengarius.

BErengarius eius noĩs.3.primi Berengarii ex filia nepos:hoc anno in italiã ueniẽs mortuo lothario imperatore:imperio potitur:& cum Alberto filio impauit annis.xi.uir certe dignissimus:ac acri animo & industria celebris:qui cũ apud ungaros exul a pria militaret:audiens Henricũ bauariæ ducem ungaros superasse:& uniuersam citrapadanã oram occupasse:cũ magno exercitu in italiã descendit:& Henricum ex italia depulit:quo effugato ipse uniuersam italiã obtinuit:& impatoris nomen sibi ididit:& Albertũ filiũ italiæ regẽ nuncupauit.Cũq; italos nimiũ oneribus & uectigalibus pmere cœpisset.Alũda lotharii uxor mulier siquidem celebris & famosa eidẽ pro uiribus resistere cœpit:ppter qd indignatus Berẽgarius eã cõprehendere fecit:& in garda Veronẽsis agri oppido carceri mancipauit:sola ancilla eidẽ pro seruitio pcessa:& hoc quãmaxime ne papiã dotalem urbẽ repetere:aut alienare posset:q uidentes italiæ proceres.s.hominis superbiã atq; iniustitiã:qa omnia ptra ius fasq; sibi uẽdicaret:una cũ Agapito põti.Ro.Othonẽ germaniæ regẽ in italiã uocant:qui forũiulii cũ.40.armatorum milibus ingressus berengariũ:& Albertũ filium regno italiæ deturbauit.Alundã uero Lotharii relictam e carcere eductam uxorẽ duxit:indeq; discedens:hac moderatione usus est:ut rebus inter pontificem ipsum & Berẽgarium compositis eidẽ berengario:& Alberto ueniã pstitit:ac lombardiam omnẽ Romandiolãq;:Aquileia & Verona exceptis:gubernandas cõcesserit:cũ & Otho:cũ alũda in germaniam cõcessisset:berengarius haud multo post ira succensus cõtra Athonẽ quẽdam canusse oppidi dominũ eo quod Alundã liberasset:bellum indixit:atq; ipsum eo in oppido diu obsedit.Dũq; tribus annis & eo amplius cũ dura obsidione oppressisset:atho tedio affectus othoni ipsius tyrannide3 significauit.Quamobrem otho permotus statim contra Berengarium in italiam descendit:que3 & post longas concertationes:ac plurimas cædes:tãdem uictum in potestatẽ accepit:& statim alterum Cõstantinopolim:alterum uero in austeriã exilio relegauit:ubi & demũ ambo uitam finierunt. 935 6134

Alunda regia in carcere mãcipatur

Leo papa.131.

LEo septimus papa natiõe Ro.hoc anno ioãni pontifici succedens:sedit annis.3.mens. 6.& die.x.Qui assumpto põtificatũ cũ esset remissus uir nil memoria dignũ post se reliquit.Mortuus uero in beati petri basilica sepelitur. 938 6137

¶Petrus ursi parthiciaci ducis Veneti filius hoc eodẽ ãno.21.Venetiarum dux creatus: ducauit annis.3.de quo nil memoria dignum habere potuimus.

¶Petrus autem Candianus huiusce gentis secundus petri Candiani quondam ducis filius:post prædictum petrum ducem legitimis suffragiis secundus:& uigesimus Venetiarum dux creatus: ducauit annis.17.

¶Eodẽ aũt anno sol per aliquot dies ueluti sanguinẽ emanans apparuit:& statim apud Venetias quãmaxime:ac ẽt alibi repentinæ plurimorum hominum mortes subsecutæ sunt.

Stephanus papa.132. iste mutilat9 fuit

STephanus.8.papa natione germanus post leonẽ pontificẽ prædictum: sedit annis.3. mensi.4.die.15.Hic cũ pontificatũ suscepisset:ita Romanorum seditiõibus uexatus est: ut nil memoria dignum ab eo geri potuerit:quin tam turpiter ab eis mutilatus:tamq; ignominiose truncatus fuit:ut quoaduixit in publicum pdire non fuerit ausus.Eodem autem mortuo cessauit episcopatus dies decem. 942 6141

Cõstantinus

COnstantinus prædicti Constantini filius.46.constantinopolitanus imperator post patrem imperauit annis septem.Contra hunc nobiliores plebem Constantinopolitanã tumultuarie concitarunt. Quo deniq; ab eisdem capto eidem caput & barbam abraserunt:& sic delusum in insulam quãdam relegauerunt.Verum non ita multo post Romanus eius filius seditiosos ciues capiẽs eos ea turpitudiẽ affecit:qua & ipsi patrem affecere.

Martin9 papa.133

MArtinus.3.papa patria Ro.post Stephanum ponti.sedit annis.3.mẽsi.6.& diebus.14. Vir quidem mansuetissimus atq; placabilis:qui omissis bellorum contentionibus totu3 se religioni dedit:templa restaurans:pauperesq; mira pietate fouens:& tãdem moriẽs in beati petri ecclesia sepelitur. 945 6144

Agapit9 pap.134.

AGapytus eius nominis secundus papa natiõe Ro.post martinum põtificem:sedit annis nouem:mensibus septem:& diebus decẽ:homo sane magnanimus qui othone3 germaniæ regem ptra Berengariũ ĩpatorẽ:ut dictũ est:in italiã uocauit:cuius ope iter hũc põtificem & ipsum Berengariũ lites cõpositæ sunt.Fuerat hic uir ualde innocens: 949 6148

& reipublicæ

& reipub.xpianæ amator præcipuus:qui cū mortem obiisset:in beati petri basilica sepelitur.

¶ Viri disciplinis excellentes.

¶ Racherius monachus & ueronensiū eps uir doctissimus tēpestate hac multa composuit:qui & ab Vgone impatore supioribus diebus apud papiā urbem exilio dānatus fuerat:eo quod nimiu3: apertecꝫ in eius mores detestabiles inueheretur.

¶ Manolus sīr monachus & cluniacēsiū abbas:uir uticꝫ sanctus hisdē tpibus in cluniaco monasterio post quædam scripta magnū sui apud posteros uita & miraculis reliquit exemplum.

¶ Bruno coloniensis eps othonis primi germanus tempestate hac ob uitæ sanctitatē maximo in pcio habitus est:qui pter doctrinā maximā & sanctitatem monasteriū celeberrimū apud Coloniā sub titulo beati panthaleonis martyris fundauit:ac maximis impensis tandem perfecit.Deinde coloniensi episcopo ducatus dignitatem obtinuit: & aliis complurimis exornauit gratiis & beneficiis:quæ nunc uscꝫ obtinet.

6149 950 ¶ Antropormothitaꝝ heresis per hoc ipsum tps in citrapadana puīcia quāmaxīe surrexit:sed parum durauit:quia Rachesius pdictus Veronensis eps uir doctissimus & cæteri cōprouinciales episcopi uirili aīo occurrentes exterminarunt.Dicebant aūt Antropormothitæ:ut Gratianus.34.q.3. scribit:pro eo quod quadā rustica simplicitate deum humana mēbra habere:quæ in diuinis libris scripta sunt:arbitrabantur.Antropos enim græce:latine nuncupatur homo:ignorantes domini uocem:qui ait.Spūs sanctus est deus:incorporeus enim est.Nec enim membris distinguitur:nec corporis mole censetur.

¶ Parassi destructio.

¶ Parassum autē nobilis & uetusta lombardiæ Ciuitas:olim a quodā parasio:ut aiūt:troianorum

6150 951 principe in Clara Abdua condita:huiusmodi Antropormothitaꝝ heresi īfecta:his tpibus sanis patrum monitis non obtēperans:sed in heresi pdicta obstinato aīo perseuerans.Immo eam ob rem circūuicinas urbes catholicas continue armis uexare non desistens:cū bene monentibus parere recusasset:a mediolanensi archiepiscopo:atcꝫ aliis comprouincialibus episcopis destruit:& solo poenitus æquatur:ipse enim mediolanēsium archiepiscopus auctoritate apostolica uicinas urbes ad arma contra eū cōcitauit.Qui tumultuarie in eā irruentes:tandem cœperunt & diripuerunt: quam qdem spoliata ignē imiserunt:& uniuērsam exusserunt:& adeo muros euerterūt:ut uix urbis uestigium remanserit:uident tamen adhuc aliquæ ipsius urbis ruinæ:quæ urbis dignitatem præ se ferre demonstrant:ipsius autem urbis nōnulli ciues cū catholicis bñ sentientes: Cremam oppidum haud pcul ab ea extruxerunt:quod postmodū in Cremonensium cōtumeliam Federicus Barbarossa imperator mirumīmodū auxit:ut infra loco suo dicemus.Huius autem diocesis agrum archieps mediolanēsium:& placentinus:cremonensiscꝫ episcopi inter sese partiuere.Vnde & Triuilium:uallatum ac fulgaria insula primo mediolanēsi obuenit.Carauatiū uero oppidum:& ipsius cremonensis agri pars cremonensi episcopo.Altera uero pars placētino declarata fuit.Eo in loco ppositura adhuc dignitas extat:quæ nōnulla cōfert bñficia.Ex hac qdem ciuitate clarissimæ quædam comitū familiæ.s.de Curte:& de Camisano:ut tradūt emersere.Sunt tñ qui dicant hanc ciuitatem Henrici.3.imperatoris temporibus æquatam fuisse. Crema oppidu3 nobile. comites de curte: & de camisano.

6153 654 ¶ Lotharius ludouici francoꝝ regis filius:hoc anno frācis regnare cœpit:& regnauit ānis.32.quo qdē anno tāta fames in gallia & in burgundia fuit:ut populi uix hūano cibo sustētari possent.

6157 958 ¶ Petrus.23.uenetiaꝝ dux:hoc anno cōmunibus suffragiis electus:ducauit annis.7.& diebus.6. Hic petri candiani ducis frater fuit:uir sane lubricus: ac luxuriosus:qui cum uxorem nomine ioannam haberet:in monasterio sancti Zachariæ mōachari coegit:ut Hugonis Ethruriæ comarchi sororem honestius ducere posset:ex qua iam filiū susceperat.Quam cū duxisset:indignati affines:& alii Veneti ciues cōtra ipsum cōspirationem fecerunt:conspiratiōecꝫ facta in ipsum populū concitauerunt:qui īpetu facto illum in palatio recluserunt.Cūcꝫ se palatio tueret:ignem & cū puluere & sulphure mixtum proiecerunt:qui illum una cum filio uxorecꝫ in palatio:necnon & in templo sancti Marci:sancti Theodori:sanctæ Mariæ in iubiniaco ecclesias:ac plusquam trecentas ciuiu3 domus combusserunt.Ducis uero cadauer tandem ad macellum probrose delatum membratim ceciderunt.Eo namcꝫ regnante Othone imperatore concedente gradensis ecclesia patriarchalis Venetis ipsis declaratur. uid mortē3 ignominiosā ducis huius

6158 959 IOannes duodecimus papa natione lombardus: Alberti(ut aiūt)italiæ regis filius:hoc anno Agapito pontifici suffectus:sedit annis quattuor:mensibus decem:& diebus qncꝫ.Hic primo Octauianus dicebatur:homo siquidem ab ipsa sua adolescentia probris & sceleribus omnibus contaminatus:ac magis uenationibus & uoluptatibus quā orationi & lectioni deditus. Cuius quidem in dignitate permoti Cardinales litteris Othonem germaniæ regem obsecrant:ut clerum populumcꝫ romanum e ioānis istius manibus liberare dignetur: aliter de Christiana fide actum esse:& dum Otho expectaretur:re per iudices patefacta : ioannes hic ira parcitus:duos cardinales cœpit:& huic nasum:illi uero manu3 abscidit.Otho itacꝫ in italiā ingressus Romam cum magno comitatu accessit:& a ioanne honorificentissime suscipitur: atcꝫ ab eo(ut quidam tradunt)coronatur:indecꝫ aliquantulum ciuitatis statu composito:conuocatiscꝫ italicis episcopis concilium indixit:in quo quidem concilio hominis uita pessima adiudicata est. Ioan.papa.133.

Hic adulterio depħensus occisus ē

Sed dum in turpitudinibus ioānes hic ptinax haberet:e roma tādē fugit:& in montibus qbusdā̄ diluit.Nec ppea perniciosissimus hic uir a malis suis pedem auertere uoluit:sed in ꝓposito malo sic perseuerans:tandē in adulterio deprǣhensus a uiro adulterǣ confossus interiit.

¶Scisma decimum & undecimum.

¶Depositoq̄ Ioāne ponti.populus ac clerus Ro.Leonem quēdam Romanū ciuem lateranēsis ecclesiǣ dyaconū:pontificem creauit & elegit:quē statim Otho ꝯfirmauit:quo confirmato:statim Otho ad Spoletū ciuitatem se transtulit:uerum eo absente ppl's Ro.a cōsanguineis ioānis ꝑdicti pontificis instigatus:eo leone ioānem reuocauit.Leo aūt pulsus ad othonē spoletū confugit queꝫ dum reuocaret:ēt dum arma prǣparat:ioānes prǣfocatur.Nec ꝓpterea eo mortuo:seditio leuata est:imo romani in eius locū Benedictū quēdam subrogant:& ab impatore confirmari contēdūt. Quod cum ille recusaret:nihilominus in beati petri sede pro pōtifice ptinaciter locarunt:ea de re indignatus Otho coegit romanos abrogato Bñdicto leonem suscipere. 960 6159

Benedictus papa.134

BEnedictus eius noīs.5.papa natione Ro.hoc anno:ex seditiōe ab his qui ioāni cognatione:ac factione coniuncti fuerant:pontifex creatus:sedit mensi.2.& die.5.Sed otho eius electionē nequaq̄ approbans:imo romanos id maxīe fieri simpl'r expostulantes a se reppulit:& ferro flāmaq̄ oīa uastando:quǣ circa urbem erāt cōpulit:deiecto Bñdicto leonem suscepere:adegitq̄ sacramento nil eaꝝ reꝝ īmutaturos:quas ipse īperator in re pōtificia ꝯstituisset:cōpositis itaq̄ hoc mō rebus otho in germaniā rediit:Bñdictūq̄ istū secū ducens: qui nō ita multo post dolore aī apud Hayspurgā ciuitatem:ubi relegatus fuerat:moritur.

¶Guido quidam monachus celeberrimi noīs musicus:pr̄ia Ethruscus:ex ciuitate Aretio oriundus:ipse per hoc tempus plurimū uiguit:& ꝑter ph̄iam maximam:qua eruditissimus etiam canendi modum in sacris:uidelicet per flexuras & digitorum notas dinūerādo meliusculū reddidit.Scripsit hic inter cǣtera ingenii sui opuscula cōtra Berengariū hereticum.De corpore & sanguine dñi nr̄i Iesu xp̄i lib.1.Et de musica lib.2.Qui incipit:igit̄ quǣ nostram disciplinam.

Leo papa.135.

LEo itaq̄ eius noīs.8.papa:a clero populoq̄ Ro.ponti.creatus:sedit anno.1.mēs.4.huc (ut dictum est)in locum ioānis electum romani abrogantes Benedictuꝫ suffecerunt. Qua ex re Otho iratus cōpulit eos leonem suscipere:qui statim pontificatu inito ad reprimendā romanā malitiam:qui suos passim intrudebāt:Othonemq̄ ipsum coronauit:& uniuersalem augustū declarauit:omnemq̄ eligendi pontificis auctoritatē a clero populoq̄ Ro.abstulit:& Gratiano referente:in ipsum Othonē transtulit:ut habemus in cañ.63.di.c.in synodo:& non mō īperiales titulos:ueꝝ etiam oēs donationes per Iustinianuꝫ Carolumq̄ īperatores ecclesiǣ Romanǣ factas:leo hic othoni & eius successoribus concessit:ut.s. italiaꝫ ab inuasoribus defensarent:sicut habetur in Decretis eadem distinctione per totum. Quo autem genere mortis hic obierit:non habetur.

papa 136.

nicephorus

NIcephorus Constantini īperatoris filius.47.cōstantinopolitanus imperator post mortem pr̄is imperauit in oriente annis.x.Hunc ciues per factionem regno pulsum Otho egregius adolescens primi othonis filius annuente pr̄e in regnū restituit:& confirmauit.Ea propter Nicephorus sororem suam Theophaniam a patre Cōstantino primo pactam:sed postea denegatam in matrimonium confirmauit. 961 6160

¶LIBER DVODECIMVS IN SVPPLEMENTVM SVPPLEMENTI CRONICARVM A PRIMO AVCTORE NOVITER CONGESTVS ET REPERCVSSVS HIC FOELICITER INCIPIT:ET CONTINET TEMPVS ANNORVM.238.

IMPERIVM Tituliq̄ imperiales a Romanis Gallisq̄:ac Longobardis nostris ablati:& in Othone nunc translati:hic primum in germaniā trāsierunt: ubi & nunc usq̄ conseruant̄.Et qm̄ deo auxiliante hoc in loco in germanorum īperium deuenimus:nō alienum uidet̄ pro huius excellētissimǣ dignitatis cognitione conscribere:quo potissimum tpe hoc īperatorium nomen: quod qdem in tanto habitum est:ꝑciosum initium sumpserit.De quo sane altius repetentes sic habet̄:Romā urbem:ut supradictū est:Reges primum gubernabant:qui nullis obnoxii legibus domi pp'lm:foris exercitum ꝓ suo arbitratu regebant:& nunc belli:nunc pacis artibus rem romanā hac arte pr̄imū auxere:eoq̄ perduxere:ut bonā libertatis frugē maturis iam uiribus ferre nō posset Targnio supbo:deīde pp īmoderatam dominādi licentiā regno exacto:regia potestas ꝓrsus in urbe cessauit:sub ꝯsulibus postea & Dictatoribus:cōsularīq̄ ptāte:& tribunis:qui fuerunt pp'li magr̄atus:nomen imperii emersit:pro quo Aphrica pœne tota:Asiǣq̄ pars ultra Armeniam:& Caucasum montem armis subactǣ sunt. Europa uero:Hispania:Gallia:Grǣcia:Thracia:aliisq̄ subinde regionibus bello domitis lōge late q̄ romanoꝝ opes porrectǣ hoc tā āplo(ut supius exp̄ssuꝫ est)per q̄drigētos &.60.ānos ab una republica parto auctoq̄ imperio stetit.Deinde per intestina arma stare non licuit:quorum causa ex immoderata regnandi cupiditate:& certamine factionum ortum fuisse:imperatores hinc creati cǣpti sunt:

cœpti sunt: quod ante castrorū armorū nomen fuit: idque tanquā intestino uigente bello itra mœnia īductū: uerbo qdem legiptima potestas: re aūt uera dominatio erat. Qui cū republi. occupata romanis dñabant imperatores se appellari nō solū æquo: sed ēt libenti aīo patiebantur: quia īperatorium nomen: & grauius & tollerabilius romanis erat: quā quisq; alius titulus: qui dānatiōis speciē præse ferre uideret. Erat quippe īperatoria dignitas apud priscos Ro. longe īferior regia dignitate. Nam post regē apud ipsos Ro. scdm dignitatis locū tenebat Dictatura: post dictaturā uero īperiū tertium locū consequebatur. Cur aūt postea hoc imperatoriū nomen in tanto habitū sit pcio: causam fuisse existimo: quia cū illi rempublicā Ro. totiq; pœne terrarū orbi dominabant: se īpatores nuncuparent forte posteriores credidere: sicut illi potentia alios anteibant: sic ēt nomen quo utebantur: reliquis oībus anteponendū esse. Hinc talis opinio orta: deīde multis tpibus inueterata obtinuit: ut īperatoria dignitas aliis excellentior hēref: sed ab initio qdē singulis īpatoribus: cū Marchus lucius primus aliiq; simili exēplo ducti sibi cōsortem īperii delegissent: duo interdū prīcipes extitere: qui se Romanorū īperatores nuncupabāt: postea uero q̄ Cōstantinus magnus relicta roma ad orientē secessit. Factū est Cōsuetudine: ut diuisum orientis illud: hoc occidentis uocaretur. Vastata deinde a Gotthis italia: imperiū usq; ad Carolū magnū in occidente cessauit. Carolo magno postea īperii dignitatem occidenti restitutā usq; ad Ludouicū arnulphi filium īperiū apud gallos non paruum habuit incrementū. Verū postea prīcipum illorū ignauia: splendor ille Ro. īperii in obscuras tenebras cōuersus est. Atq; ita īperium quod annis centū decē Frāci potiti fuerant: demum in lōgobar. nros translatū est: īdigentibus postremo nris duce tam pclari noīs in germanos duce Othone henrici regis filio translatū est. Atq; usq; in præsens obseruatur.

❡ Germani nāq; Ro. ɔsulū tpibus nodici: aut nullius ferme fuerunt precii: & ppea ueteres scriptores pauca de eis scripsere: q ipsa germanorū puincia per tpa iulii Cæsaris īperio cœpit aliquāter esse subiecta. Et iō pauca in ea rebus gestis illorū temporū: sicia contigit fieri: & si qd forte memoria dignum: ab eis gestū fuit: scriptores (ut crediderim ego) propter noīum illarū gentiū barbariē scripto mandare nescierunt. Ferunt tñ Pliniū: & Samonicū historicos aliqua de ipsis germanis scripsisse: quæ antiquorū negligentia interiere. Cornelius tñ tacitus de germanis legatis romā tpe Pompeii magni missis: sic inqt: intrauere Pompei Theatrū: quo magnitudinē ppli uisere ut illic per ocium. Neq; enim ludicris ignari oblectabant: dum cōsissum caueæ: discrimīa ordinū: quis æques: ubi senatus pcunctant: auertere quosdā cultu extraneo in sedibus senatorū: & qui nam forent rogantes postq̄ audierūt: earū gentium legatis id honoris datū: quæ uirtute & amicitia Ro. pcellerent: nullos mortaliū armis & fide ante germanos eē exclamāt: Digrediūturq;: & inter pres cōsidunt q comiter uisentibus excipiunt. Hæ qppe gentes cū ad arma uideant natæ: licet ab initio fortunis Romanorum aliqn cesserint: postea tñ de Romanis: de gallis: de hispanis: de hungaris: deq; aliis pl'mis gētibus sæpenumero triumphauerunt: & sic antiquos suos fines mirumīmodum auxerunt. Nam Rhetiam & noriciam inuaserunt: & in italiam usq; pedem extenderunt: prusiamq; magnam prouinciam ex manibus infidelium detraxerunt. Adeoq; magni & præpotentes germani euaserūt: q super omnes mortales Romanæ potentiæ obsistere potuerunt. Nam terrarum ille domitor iulius Cæsar: quāuis subactis gallis resq; magnas in Germania gesserit: tamen sueuos seu Suiceros nunq̄ domare potuit: cum essent uiri idomiti: neq; Octauianus Augustus cui uniuersi orbis reges munera mittebāt: & si semper fortunatissimus imperator extiterit: nullibi unq̄: nisi apud Germanos succumbere uisus est. Cum lellianam & uarianam cladem in Germania perpessus fuerit: in qua quidem ipse Augustus Octauia. tres legiones cu; duce & legatis uniuersis cesæ ab ipsis germanis fuerunt: longum profecto esset enarrare: quas intulerunt Romanæ reipu. germani molestias: nec ipsi Romani cum rerum potirentur: res magnas sine germanis auxiliaribus gerere potuerunt: quorū tanta in bello erat uirtus: atq; fides: ut Cæsarei corporis custos cohors ex germanis legeretur.

❡ Germaniæ totius descriptio.

❡ Germania itaq; regio pro more suscepto post Scythiam inferiorem inter Danubium rhenumq; fluuios: atq; oceanum conclusa est. A septētrione autem & occasu oceano cingitur. Ab ortu uero danubio. Et a meridie rheno finitur. Hæc quippe in duas diuiditur partes. Superiorem uidelicet & inferiorem: in superiore autem sunt Saxones ab Rheno diuisi: ubi oceanum īfluuit: quibus semper quasi bello contendunt. Deinde Bauaria: Austria: Sueuia: Boemia: & Alemania: ac secus lemni fluenta est: Curnania & aliæ nationes multæ: de quibus omnibus mox dicemus: in inferiore autem germania ab Albio flumine ad oceanum protensa: quæ circa Rhenum consistit: sunt Albia: Daunia: Rusia: Marchomandia: & aliæ multæ nationes. Ferunt uniuersam germaniam quinquagintaquattuor gentes inhabitare. Vt Ansimari Quadungeri & aliæ gentes ferocissimi & indomiti animi: quarum īmanitas etiam in ipsis uocabulis horrorem significat.

❡ Prouinciæ germanorum.

❡ Austria est germaniæ prouincia: & hæc olim panonia superior dicebatur. Quæ ab oriente hēt hungariam ab occidente Bauariam: a septētrione autem boemiā: & morauiam: a mōte uero mōtes stiryæ: qui lōgo tractu ab Alpibus deriuant. Terra sane nobilis: aqs irrigua. uitibus cōsita: ligno tū copiosa agro feraci: piscib' plena: & īter cætera adeo uino exuberat: ut boemis bauaris & alii

nationibus in eo dando sufficiat:ac satisfaciat affatim:exideq; maximas opes colligat.Danubius fluuius eam mediā ītersecat:inter præcipuas eius ciuitates est Viena clarissima panonioꝝ maximum emporiū.De qua etiam mox aliquid dicemus.

❡Bohemia etiam germaniæ ꝓuincia est:de qua supra lib.3.perpulchre disseruimus.

❡Bauaria est item alia germaniæ ꝓuincia:quæ ad ortum æstiuū:ac meridiei partē franconiæ ꝓximat.Et hæc qdem perlata:atq; admodū diues terra est.Cui ad meridiē italiæ alpes iungunt.Sueui uero ad occidētē:& Bohemi:ac Australes orientē tenent:quā danubius mediā ferme perlabit:in hanc & austriam:quidā ysaram:quidā Eunum:fluuios terminum posuerūt.Lycus amnis:Suenos a Bauaris disterminat:priscis etenim temporibus Bauaria a Boyariis nomen accepit.Eius terra in omnibus cultissima est.Et magnas:atq; ambitiosas hēt urbes & nobilissima oppida:quorum splendorē uix in tota Europa inueniri:quæ uincere posset:in ea est Saltsburga metropolis:quæ q̄tuor habet suffraganeos.Hāc antiqui scriptores Noricum uocarunt.

❡Flādriā ēt ꝓuinciam habet germania:quæ est ad littora septētrionalis oceani pōsita:quo uarios hñt ppl'os:iter quos sunt Cymbri:qui ex Datia ꝓdierūt:in qua regione pāni ex lana miro artificio ꝯficiuntur pulcherrimi:in quibus uariæ intexuntur picturæ.

❡Saxones ppl'i sunt in germania:a qbus Saxonia ꝓuincia hæc nō lōge a cymbris est ꝯstituta:ut lib.2.scribit Ptolemæus:quæ in oceani septētrionalis littoribus & paludibus iuiis ꝯstituta hēt:in ea uiri bellicosi sunt uirtute & agilitate habiles.Hi cū Carolo magno tres:&.30.annos.qui semp bellū uaria fortuna gesserunt:tandē uictos suæ ditioni parere coegit.Hæc ducē seu Ducatus titulū hꝫ.

❡Sueui seu Suiceri populi sunt in germania superiore Britāniæ finitimi:qui ultra Constantiā nobilissimam ciuitatem plusquā centum pagos habent:gens ualida & bellicosissima super oēs germanos:unde & laudem maximam ex hoc sibi ascribunt.Et hoc proprium uirtutis sibi arrogāt:ꝙ nemo prope illos audeat obsistere.

❡Theutoni seu theutones ppl'i ēt in germania sunt:qui ut Pomponius scribit loca incolunt ꝓpe mare accacum sīst & Cymbri acie mare.Hi quōdā a suis finibus pulsi:sese cymbris & Tigurinis sociarunt:quos marius magna strage uicit:deq; his triumphauit.

❡Phrysia ꝓuincia ēt est in germania ad oceanū sita:ab oriente Saxoniā cōtingit:a meridie uestales:ad occidentē traiectensiū terræ iungitur huius terræ gentes feroces sunt & armis exercitatæ:cū hoīes sint robusti & decori corpis:ac securi & intrepidi aī liberos se esse gl'iātes:& suis moribus utētes.Exteris nec parere sustinēt:nec dominari cupiūt.Dignitas militaris iter eos īuisa utiq; est.Fœminaꝝ īpudicitiā seuerius puniunt.Sacerdotes sine cōiuge nō facile admittunt:ueriti ne alia poluāt cubicula.Eoꝝ substātia potissimū in pecoribus est:ager planus & palustris est mixto gramine facūdus ligno oīno carens:sed bituminoso cespite:& sicco stercore bouū ignem fouent.

❡Holādia itē alia ꝓuincia est in germania īferiore:quæ a septētrione oceano mari alluit:ꝙ aūt reliquū est:Rheni flumīs brachia ītercipiunt:insulāq; eam ꝯficiunt.Est itaq; hæc ꝓuincia admodū pascuosa:sed palustris:qd pluribus stagnis:ac maris īterfusa sit finibus.Forma aūt uiroꝝ:ac mulierum huius ꝓuinciæ egregia est:qui ab exteroꝝ īcursu se ꝓpria uirtute defendunt:cū uites nō hēant:eoꝝ potus Ceruisia est:traiectū ciuitas hac in regione est ppl'osa ualde:cuius eps.xi.milia pugnatoꝝ:si quando necessitas ingruerit in bellum educit.

❡Salādia quoq; alia est in īferiore germania ꝓuincia ad septētrionē & occidētē uersa:quæ potius insula rheni dici pōt:in qua mitelburgensis p̄cipua hētur ciuitas egregie munita:opūq; diues:ꝙ negociatoribus sit accōmodata:cuius nō paruā partem quasi tpibus nostris assumpsit incendiū.Est & ibi briellum oppidū non ignobile aquis(ut aiunt)circūdatum.

❡Vestalia ēt alia est in germania ꝓuincia Archiepō coloniēsi subdita:quæ ab occidēte Sibene fluuio claudit.Ab oriēte uero uesera fluuius.A septētrione āt phrysiā & Traiectū hēt:meridiē hassiæ mōtes excipiūt.Hanc ꝓuinciā Salas fluuius oēm irrigat.Cū uestalibus carolus magnus mīta gessit p̄lia:eosq; magnis afflixit cladibus:coegitq; xp̄i dn̄i nr̄i religionē & amplecti relictis idolis. 6161

❡Rusia ēt alia est Germaniæ ꝓuincia Linoniæ ꝯtermina:cuius ppl'i Grossoni sunt appellati:gens ꝓrsus barbarā & īcōposita.Et in hac ꝓuincia est ciuitas permaxia Nogardia appellata:in qua nostris ēt tpibus ep̄atū tenuit qdam Sabinensis cardinalis Isidorus noīatus.Ad hāc ꝓuinciā (ut aiūt) alii theutonici maxīo labore & periculis accedūt:eo ꝙ maxīe ibidē opes habeant argēti:uidelicet & pelliū p̄ciosarum.Fertur in medio urbis foro lapidem adesse quadratū quē qui ascendere potuerit:nec deiici possit:urbis principatum assequere.

❡Massegeta a q̄ massegetæ ppl'i alia est nō lōge a germania ꝓuīcia haud magna īter prusiā:& lyuoniā ꝯstituta:quā unius diei lata itinere:sꝫ lōgissimā ēē affirmāt:cuius gētes neq; gētiles:neq; xp̄ianæ sunt.Hæc nō germanus:sꝫ pollonoꝝ īpio paret:atq; hīc polloniæ regnū ad mare ꝓtēdit & Baltheū synus:ipsa est prouincia:de qua diuus Hiero.in ꝓlogo bibliæ loqt:ꝙ magnus ille ph̄s Apollinaris ītra psas ptrāsiuit caucasū albanos:scythas & massegetas rei:d hac ꝓuīcia supra l.2.li.diximus

❡Hercynam syluā nō solū germaniæ:sed totius mundi pmaximā hic ponendā & describendam abre nō erit alienū.Cuius latitudo & lōgitudo italiā superat totā.Nam Cæsar in.6.cōmentarioꝝ lib.de eius latitudine scribit:ꝙ nouē dieꝝ iter expedito patet:longitudo uero dieꝝ amplius q̄draginta.Dicit

ginta. Dicit enim idē Cæsar ipsam oriri ab Heluetiorum & Nemetum: & Tauriacorū finibus usq; ad fines dacogū & Anartium se ptendit: multa in ea genera ferarū. Ex qbus sunt alces consimiles capris: qbus uarietas pellium inest plurima: quæ magnitudine capras antecellunt: quæq; crura hñt sine nodis: unde si aliquo casu ceciderunt: erigere sese non possunt: sunt & uiri magnitudine paulo intra elephantes: figura Tauri: qbus magna uis magnaq; uelocitas. Neq; hoībus: neq; feris parcē-tes. Sunt & boues: cerui effigie: seu figura: quibus unum cornu excelsum existit: cum ramis in summa sicut palmæ.

¶ Viēnæ magnæ austriæ prouinciæ ciuitatis cū fuerit a principio imperii Germanorū sedes descriptionem facere post prouincias plurimas non erit alienum. Hæc quippe ciuitas ab exordio imperii: haud magna fuit: uerum succedentibus rebus: adeo in imēsum aucta est: ut nunc in ea ppl̄s adsit maximus: nā ita ut plusq̄. 50. miliū cōicantiū referatur: & eius ambitus duorū miliū theutonicorū passuū cingat̄ ultra Suburbia: quē per maxīa sunt: & ipsa nihilominus hñt ambitiosas fossas uallo & cincta mœnia aūt huius ciuitatis spissa sunt: atq; sublimia: cū plurimis turribus & ꝑpugnaculis ad bellum p̄paratis: ipsius ædes amplæ & mirū īmodū ornatæ: in qbus nobiliores potentiores ciues pp asperitatē frigoris ædificarunt: stuphas domorū suarū: facies altæ sunt: quæ magnificētiam maximā p̄se ferunt: uerū earū tecta plerūq; sunt lignea: ipsæq; domus ītus & exterius pictæ sunt cū maximo urbis splendore plateas hñt multas: quæ lapide duro stratæ sunt: ne plaustrorū rothis cōteri possint: in ea ēt templa deo dicata se adsunt plurima: ampla qdē & splendida: ex sectis lapidibus extructa: cum colūnarū ordinibus admiranda: in qbus sunt plurimæ sanctorū reliquiæ: auro & argento: ac gēmis coopertæ. Hæc tñ ciuitas ep̄m nō habet: sed est in parrochia pataūiēsi: maior filia matre. Qui clero hac in urbe p̄est solo Ro. pontifi. subest. Q uattuor ordines mendicantiū conuētus hñt amplissimos quia mendicitate procul absunt. Aliaq; mōasteria quā plurima in ea sunt magna & ditia: in hac urbe schola magna est liberaliū artium: ac sacræ theologiæ: & iuris pontificii: in qua magnus studentiū confluit nūerus. Verum (ut fertur) ipsi studentes pauci emergunt docti: cū uoluptati nimiū operā dent: & mulierū ꝓcacitas eorum mentes a studio alienet: princeps prouinciæ decem & octo deligit uiros: qui curam ciuitatis hñt: quos inter unū p̄eligit: pro iure reddēdo: & alterum cui curā ciuium gerat. Magr̄atus p̄ter ipsos alii non sunt ulli: incredibile uidet̄ quanta sit uictualiū copia quo in ea per singulos dies inferunt: uidelicet Ouorū: carniū: piscium: uolatiliū: quæ ante uesperas illius diei adeo uenūdata sunt: ut nihil ex eis uenale inueniat̄. in hac tñ tam nobili ciuitate: quoddā dedecorosum persæpe perpetratur: & q̄dā enormia fiunt: q̄ die noctuq; Rixæ admodū belli fiunt. Nunc artifices aduersus studētes: nūcq; curiales in artifices arma corripiūt ita ut rara solēnitas sine homicidio peragi possit. Nec p̄ceps neq; magr̄atus ullus inuenit̄: qui custodiam tantis malis adhibere uelit. Meretricū in ea maximus est numerus: & paucæ sunt (ut fert̄) mulieres: quæ uno uiro sint cōtentæ. Viuūt huius ciuitatis uiri sine ulla scripta lege: sed mores aiūt quosdā se tenere uetustos. Excōicationes tamen: ut plurimum pertimescunt: in ea multi Barones habitant: atq; p̄lati quam plurimi qui ciuitatem mirūimmodum illustrare uident̄: utpote ep̄s salsburgēsis patauiensis: ratispanēsis: & Frisingensis: hi oēs consiliarii principis austriæ habent̄: quos ueluti maiores ipse princeps honorant.

¶ Patauia āt austriæ ciuitas p̄dictæ uiēnæ matrix: est qdē p̄clara: atq; diues & admodū antiq̄: quā sane ciuitatē cæsares postea Germani ecclīæ suæ peroia tradiderūt: & est iter Danubiū Euūq; fluuios ꝯstituta: in lōgūq; tendit: & q̄a īsulæ modū suscipit: ibidē sunt pontes lōgissimi: unus sup Euū & alius sup Danubiū: miro artificio cōstructi: in medio huius urbis foro est Templū īpfectū diuo Stephano ꝓthomartyri ædificatū seu dicatū: apud quod sunt ædes episcopales splēdidissimæ & capacissimæ. Habet hæc ciuitas ultra uiennam agrū optimum & plurima castella.

6161 962 Otho itaq; primus Germanorū īpator Hērici quōdā regis ex Matilda uxore filius: hoc āno postq̄ in germania. x. &. 8. ānis regnauit īpator & augustus a leone pōti. declaratus: īpauit ānis. 11. uir certe xp̄ianissimus & ecclesiæ Ro. amator: atq; acerrimus defensor. Qui domito Boleslao Bohemorū rege: & Vgone parisiensiū comite supato: etiam aduersus hūgaros germaniā uastātes pluribus diebus decertauit: eosq; tādē ad internitionē usq; deleuit. Tres quoq; in p̄lio eorū regulos a militibus suis captos: & ad se pductos: cū ob clementiā seruare conaret̄: germani eo nolēte suspēdio necarūt. Ad quē ob tot uictoriis gl̄iosum: duo cardīales supplices lr̄as dederunt: orātes & supplicātes: ut Romā aduersus Ioānē pōtificē in oēm luxuriam dissolutū emendandum & aduersus Beringariū: atq; eius filiū Albertum: italiā uastantes: uenire dignaretur. Quibus litteris pmotus: ut erat religionis amator: mox īgenti exercitu coacto in italiam cum ualida manu descendit. Et primo Beringarium: & eius filium regno deturbauit: ac paulopost cum in persecutionis sententiam persisterent: iterato in italiam reuersus eosdē superatos & captos: in Græciam alium: aliumq; in germaniam relegauit. Inde quoq; ioānem papam minus religiose uiuentē pontificatu sūmouit: & leonē: ut diximus: pp̄lo suadēte pōtificē creauit. Alia īsuper facinora laude digna inuictissimus hic īpator strēnue gessit: quæ breuitatis cā omittuntur. Erat enim hic mitissim⁹: & singularis clementiæ homo & adeo Saluatoris nostri Iesu Christi imitator: ut nunquam malum pro malo reddiderit: sed e cōtra: bona pro malis. Suscepta itaq; īperii dignitate: sin. otho primus

gulis annis ex germania in italiā ueniebat. Tandem admodū senex: Othonem filiū Alunda uxore (iam dudū a Beringario captiuata) susceptū: imperii ꝯsorté fecit: ut ꝗ per se facere nequiret: per filiū adimpleret: quo facto: in germaniā ꝓfectus est: ibidéq; senio cōfectus: Viēnæ moritur. Cuius corpus in Madeburch germaniæ urbem delatum in templo sancti Martini: quod ipse sumptuosissime struxerat sepelitur.

Ioan. papa. 140 IOannes eius noīs. 13. papa natione italus: ex Narnia ciuitate: hoc anno Leoni pontifici suffectus: sedit annis. 6. men. 11. & die. x. Húc Romani plurimū persecuti sunt. Dederuntq; operam: ut campaniæ comes eum in lateranensi ecclesia caperet: sed cū idé cāpaniæ comes noīe Iofredus cum filio: a Ioāne Capuanoꝝ principe trucidatus fuisset: Ioānes hic post undecimum suæ calamitatis mensem liberatus: Romā rediit. Eam obrem īdignatus Otho imꝑator cum filio suo: statim paratissimum ex germania Romā misit exercitum. Vbi & consules Ro. atq; urbis ꝓfectum cū duodecim decurionibus cœpit: & in carceribus cōiecit: ꝗ oīs capturæ & ignominiæ pontificis cā fuerunt. Et consules in germaniam deportari mādauit. Decuriones uero laqueo suspédi: ac præsertim quédam nomine petrū maloꝝ oium auctorem: cū ignominia per publica urbis loca tractum: & uirgis cæsum in germaniam misit. Deniq; isto mortuo sedes uacauit dies tantum tredecim. 962 6161

¶ Sclaui ppl̄i qui Hadriani ponti. eius nominis tertii tꝑibus fidem xp̄i susceperant: hoc anno zelo fidei ducti in italiam ex macedonia uenerūt: & Saracenos qui Garganū montem diu occupauerant ingenti clade superatos: e loco deiecerunt. Hoc idé Grimoaldus lōgobardoꝝ rex: ut habetur supra lib. x. effecerat. Nam cū montem illū & adiacentia loca occupassent: saraceni ipsi idem rex expulit populis xp̄ianis ubiq; cōseruatis: nec ulla longobardoꝝ natio unq̄ talem italiæ nostræ præstitit operam: itidé & Carolus magnus effecit: ꝗ saracenos ipsum monté Garganū opprimétes expulit: & deinceps Carolus ipse & successores usq; ad húc annū oīa pacifice possedit: quæ uidelicet ab ipso Gargano ad Cordubam hispaniæ urbem intercedunt. 963

¶ Hungari siīr Sclauoꝝ uirtute & zelo succési: atq; permoti: & ipsi statim saracenoꝝ reliquias ita attriuerunt consentia urbe recuperata iam diu ab ipsis hostibus capta & succésa: ut Othoni magni Othonis filio eo cū exercitu a p̄re misso: haud difficile fuerit reliqas belloꝝ absoluere Græcos qui cū maritis fœdera inierant grauissimis ꝓliis e Calabria & apulia eiecerit.

Benedictus papa. 141. BEnedictus papa eius noīs. 6. natione Ro. Ioāni in pontificatu & calamitatibus hoc anno succedens: sedit anno uno: & mési. 6. Qui & ipse a Cintio ciue Ro. captus & in castellum sancti Angeli intrusus uitam miserabilem finire compulit. 969 6163

i Oānes Nicephori Constantinopolitani imperatoris filius quadragesimus octauus græcorū imperator: hoc anno patri succedens: imperauit in oriente annis sex. De isto nil memoria dignum habemus.

Donus papa. 142. DOnus papa eius nominis secundus: patria Roma. hoc anno Benedicto pontifici suffectus sedit anno uno: & mens. sex. Hic multæ modestiæ & integritatis uir fuit: & propterea nulla iniuria affectus: aut ignominia notatus fuit: qui tandem moriens in beati petri basilica sepultus est. 971 6170

Bonifacius papa. 143 b Onifacius papa eius noīs. 7. cuius patria & cognomentū ob ignobilitaté retinetur post donū pontificé ꝑdictū: sedit men. sex & diebus. 12. Hic cū malis artibus hoc pontificatum munus adeptus fuisset: male uixit & pessime uitā finiuit: quia boni ciues in eū cōspirauerunt: ob quā rem urbé relinquere coactus fuit. Indeq; recedens ablatis diui petri thesauris cū illis Cōstantinopolim aufugit. Vbi oībus diuenditis: uidelicet quæ sacrilegio abstulerat: Romā iterum rediit: ubi dum nil ꝓficeret a diuuātibus qbusdam ꝑniciosis uiris Ioāné cardinalem magnæ auctoritatis uirum cœpit: & oculis priuauit: quo facto & ipse nō multo post tātoꝝ malorum timore perterritus uitam turpiter finiuit. 971 6170

Benedictus papa. 144. BEnedictus papa eius noīs septimus: natione Ro. post Bonifaciū prædictum factus pōtifex: sedit annis. 8. & mensi. quinq;. Hic annuente othone sene eius filiū othoné cum Theophina uxore in lateranési ecclesia coronauit: indeq; multos seditiosos ciues in urbe cœpit: & carcerali pœna damnauit. Synodū etiam remensem ꝯtra francoꝝ regem celebrauit: ubi gibertum seditiosum uirum & necromátem dānans arnulphū ep̄m ab ipso Giberto pulsum in integrum restituit. 6180

¶ Erhagarus angloꝝ rex: post Elthescanū p̄rem: hoc ipso āno: quo & b̄ndictus papa anglis regnare cœpit: & noué annis regnauit: uir per oīa xp̄ianissimus. De quo habet: quod īter cætera uirtutū suaꝝ opa singulo pœne anno monasterium unū ædificabat: & illud ꝑdiis dotabat.

¶ Petrus urseolus. 25. Venetiaꝝ dux: hoc anno petro candiano Duci suffectus: duobus ānis ducauit: Vir qdé optimus & pietatis: ac religionis amator: necnon & pupilloꝝ: ac uiduaꝝ protector: de quo sic habemus: ꝗ ꝑsæpe clāculū per se suosq; familiares paupeꝝ & ægrotantium cubicula īuisebat: & eoꝝ inopiā urbis & elemosinis sustétabat: qui īsup gradū ciuitaté muro cinxit: & ecclesiā diui Marci atq; alias eccl̄ias incédio cōflagratas īstaurauit: & nō ꝓcul ab ea hospitale egregium pro paupibus suis īpésis extruxit: postmodū officio abrenūcians in diui Michaelis de muriano ordinis 973 6181

camaldulensiū

Camaldulēsium intrauit: ac religionis ipsius habitum suscepit: ubi paulopost miraculis corruscās: beato fine quieuit: prout etiam infra libro quintodecimo dicemus. Cuius quidem exemplo Ioannes Maurocenus: & ipse dux permotus monasterium sancti Georgii intrauit: & illud maximis impensis ædificauit.

674 975 Otho huius noīs.2. Germanorūq; secūdus impator: quē pater imperii consortem fecerat: hoc anno patre defuncto: solus impare cœpit: & imperauit ānis.17. Vir & ipse optimus patri q̄ simillimus: Romanæ: uidelicet ecclesiæ acerrimus defensor. Qui cum eēt uir strēnuus ante adeptum īperiū Nicephoꝝ græcoꝝ imperatorem regno pulsum suū in regnū ingenti uirtute restituit: & cōfirmauit: cū quo etiam Theophania eius sorore uxore accepta pacis fœdera confirmauit. Hic itaq; post mortē patris in germaniā rediēs: cū Henricū bauarorum ducem rebellē offendisset: statim bello & armis domuit: ac sibi subiecit: indeq; in lothariū frā corum regem lothoringiam Ro. īperii, puinciam occupantē mouit: & Franciam cū ingēti exercitu ingressus: ipsum lotharium suū regē superauit: rediensq; postmodū domū apud Auxonaꝫ fluuiū non paꝝ incōmodi: ac laudonensium: Suesionumq; agris uastatis etiam parisioꝝ ciuitatis suburbia incēdit ac cœpit: postea uero maiore exercitu comparato in italiā cum cōiuge uenit: ubi prius Dalmatia uastata: romam petiit. Ibidēq; maioribus copiis in unum coactis apud Basentellum cū Constantino: & Alexio impatoribus græcis: qui calabriam & eā italiæ parteꝫ: quæ ad siciliam uergit occupauerant: conflixit: cū qbus uniuerso pœne exercitu amisso ad internitionē usq; superatus turpi fuga in scapham conscendit & a piratis quis esset: ignorāter captus in siciliam perductus est: ibidemq; cognitus pecunia promissa liberatus est. Siculi aūt sumpto de piratis supplicio: hominēꝫ cū honorato comitu romā pduxerunt. Eoq; loci cum Otho hic in Romanos: qui primi ex prælio fugerant ulcisci non auderet in Beneuentanos paris culpæ reas cōuersus urbē cœpit & īcēdit. Trāslato in Bertholomei apłi corpore & in insula Romæ collocato: nō multo post ibidē & ipse Otho obiit: atq; ibi in uestibulo bti Petri quem paradisum uocant in sepulchro porphiretico: qd adhuc introeuntibus ad sinistrā apparet: honorificentissime sepultus est: relicto othone.3. filio successore: ac Adelisia alarami Montisferrati Marchionis uxore. De quibus mox dicemus. Otho secundus.

¶ Vitalis Candianus.6.&.20. Venetiarum dux: hoc anno petro urseolo legiptimis suffragiis suffectus ducauit āno.1. Hic petri eius noīs.4. Cādiani ducis germanus fuit qui inito magr̄atu: statiꝫ in langorē decidit: pp q̄ dignitate se abdicās religiōis habitū suscepit: post cuius ꝯuersionē: dolore grauatus.4. die uitā finiuit. Cuius corpus in monasterio sancti Hyllarii sepultum fuit.

¶ Constantinus Ioannis īperatoris Græci filius nonus: &.40. Græcoꝝ imperator: post mortem patris: una cū Alexio: & Emanule fratribus: īperium suscepit. Veꝝ quātuꝫ imperauerit nescit̄: hos aūt fratres baianus uulgatoꝝ princeps magicæ artis peritus ita bello & magicis artibus uexauit: ut a capienda eoꝝ regia parum abfuerit: & hoc græcorum & ipsorum principum negligētia: qui ipm deserant: inita fuerant inter eos fœdera: licet noua pax cōposita fuisset. Hoꝝ autem filii Andronicus: Isautius: Alexius: Nicolaus: Mortulphus: Blaudonius: Henricus: Petrus: & deinde Robertus unus post alium successerunt: sed eoꝝ tempora non habent̄: & ,pterea orientales imperatores deinceps usq; ad palealogos dimittemus.

¶ Tribunus mēnius septimus &.20. Venetiaꝝ dux: hoc anno indemortui uitalis ducis locū suffectus ducauit annis.14. Hic monasteriū Venetiis in honore diui Georgii martyris: ,ppriis īpensis extrui fecit: multos illi addēs, puētus ad monachoꝝ usum atq; sustētationē: Tandē ꝯtra eum seditionem urgēte ppl̄o magr̄atu se abdicare cōpulsus est: & monasticā uitā eamobrē abire cogit̄: ubi & 6. post die dolore (ut credit̄) animi uita decessit: & apud sanctū Zachariā sepultus est.

Ioannes papa eius noīs.14. natiōe papi. Ben. pōti. hoc āno surrogatus sedit mēsi.8. Hic post assumptū pōtificatū mense.3. a Romanis capit̄: & in castello scī Angeli diligēti custodiæ mancipat̄: ubi tādiu pudore carceris & inedia maceratus fuit: donec miserā uitā cū morte mutaret: quo mortuo & in basilica petri sepulto: cessauit papatus dies.x. Ioan. papa.145

6180 981 Ioannes papa eius noīs.15. p̄ria Ro. Leone p̄sbytero p̄re natus & ipse post mortē p̄dicti ioānis: sedit mēsi.4. Hic pontificatu suscepto: miro odio in cleꝝ exardescere cœpit: uñ & ipse merito nō mō ab ipso clero: sed & ab oībus ppl̄is odiosus habitus est: maxime aūt qd diuina hūanaq; oīa cognatis & affinibus elargiebat̄: postposito dei timore & honore: ac romanæ sedis dignitate: quē certe errorē ad nr̄a usq; tēpora peruenisse cernimus: his deniq; erroribus: ac rapacitatibus inuolutus: deo sic uolente: & non sustinente.4. sui pontificatus mense moritur: & in basilica sepelitur. Ioan. papa.146.

6181 982 Ioannes papa eius noīs.16. natione Ro. post p̄dictū Ioānē suffectus: sedit ānis.x. mēsi.6. & die.x. Vir certe tāto magr̄atu dignissimus. Vtpote īprimis in re militari exercitatissimus & insigni doctrina clarissimus: quiq; & nōnulla edidit libroꝝ uolumīa: attamē a Crescētio urbis Ro. Cōsule sibi īperiū uēdicare conātē: & seditiōibus & aliis perturbationibus agitatus in ethruriā (ut eius cupiditati cederet) exulatū abiit: sꝫ Crescētius cognita pōtificis īdignatiōe: qua iratus othonē Cæsarē ꝯtra se cū exercitu in italiā uocabat: ipsius pontificis cognatos atq; amicos: qui ī urbe remāserāt ad pōtificē rogatū mittit: ut omissa accersendi othonis cu Ioānes pap.147

ra: ad urbē cū potestate redeat: p̄cibus suorum itaq; permotus Ioānes ad urbem pdeunte obuiā Crescentio cū uniuerso pplo uenit: & pōtifice itroducto Crescētius cū uniuersis seditiosis pōtificis sedibus puoluti ueniā petiere. Atq; ita isti ad ꝯcordiā redacti: uitā; si f qete: usq; in finē perduxere. 6184

Cometes stella his tpibus apparuit: futuræ calamitatis idiciū: & pterea statī in italia & fame: & peste laboratū est: atq; etiam capua & Apulia terræmotu sunt cōcussæ.

Viri sanctitate & doctrina excellentes.

Albertus seu adalbertus pragensis eps natione bohemus: hoc tpe ob p̄cipuā eius sanctitatem & doctrinam maximo habitus est in precio: qui diuino impellente spiritu ex bohemia in panoniam descendens: stephanū ungariæ regem cū uniuerso ferme ipsius pplo ad baptismi grām perduxit: atq; oēs illius puinciæ epos ad bn̄ de deo: deq; hoībus pmerendū uerbo & exēplo istruxit. Exindeq; pfectus in prusiam dum xp̄i fidem quā diligentissime p̄dicaret: martyrio coronatur.

Vldericus amburgensis eps per idem tempus: & ipse religiōe: sanctitateq;: ac doctrīa: atq; aliis uirtutibus insignissimus: ac clarus effulsit.

Odilus seu odilo cluniacensis Abbas: uir quoq; doctrina & sanctitate uitæ insignis: hac tēpestate floruit. Qui inter cætera suæ uirtutis & sanctitatis memoranda cōmemoratione oīum defunctorum post festum oīum sanctorum in burgundia primū adinuenit: & istituit: qd qdē sanctū istitutum: ad oēs ecclesias p̄dictus Ioānes. 16. ponti. approbauit: & obseruandū trāsmisit: scripsit aūt hic egregius doctor ad ædificationē fratrum suorum luculentos Sermones: obiit admodū senex: in anno domini. 1048. anno ætatis suæ. 87.

Albo etiam floriacensis Abbas: uir in diuinis scripturis admodū exercitatus: atq; in sæcularibus disciplinis egregie doctus: uita quoq; & mira conuersatione insignis: & usq; ad martyrii coronā dignus cōprobatus: dum in uasconia uerbū dei p̄dicaret: fidei xp̄ianæ testis sanguis effusione factus est. Scripsit super calculo uictorii li. i. Et in eodem additiones li. i. Et quædam alia.

Adeobaldus quidam monachus postea Vltraiacensis eps: hisdem quoq; tpibus: & scientia & pbitate uitæ floruit. Et multa in laudē uirginis Mariæ: & sanctissimæ crucis egregie cōposuit: ac uitā sancti Haberici ipatoris luculēto sermone conscripsit: sed & alia tam metro quā prosa nōnulla edidit: obiit tādem in anno salutis nr̄æ. 1027. pontificatus sui anno. 18.

Herigerus abbas: & ipse hac tēpestate in diuinis scripturis admodū clarus effulsit: qui & ipse hæc quæ subiecta sunt: scripsit librorum uolumina: uidelicet. De dissonātia ecclesiæ li. i. Vitā cuiusdā sancti Vrsmari in uersibus li. i. ad Hugonē De qōnibus li. i. De diuinis officiis li. i. Gesta eporum sabiensium li. i. De corpore & sanguine xp̄i li. i. Et alia q̄dā: obiit anno salutis nostræ. 990.

Edoardus anglorum rex: & ipse per hoc tp̄s cū regno: tum sanctitate uitæ clarissimus extitit: qui postea nouercæ suæ dolis: ac fraudibus interfectus: martyrii palmā adeptus: miraculis claruit mltis.

Stephanus itē primus hūgariæ rex: tēpestate istac Adalberti p̄dicti pragensis epi p̄dicatione cōuersus & baptizatus: etiam plurimis claruit miraculorum signis: qui postea cū Galla uxore Henrici ipeeratoris sancti sorore xp̄ianissima uniuersam Hungariā. x. Iugo subiugauit.

Alpharabiū natione Arabem: phm & Astronomū insignissimū: hisdem tpibus fuisse: & uiguisse tradunt: ac multa præclarissima uolumina eum scripsisse ferunt. E qbus etiam q̄dam apud latinos habentur commentaria.

Auedadis similiter Arabs philosophus & medicus: hisdem temporibus floruit: & nonnulla edidit memoratu digna: e quibus in Aristotelis libros multa habentur Cōmentaria: quæ a nostris habentur multo in precio.

Aribo quidam Magontinus archieps: & ipse pp eminētissimā suā doctrinā & eruditionē hæc tpa reddidit p̄clara: qui iter cætera suæ uirtutis opa cōciliū seu synodū apud Selgēstat multorum eporum celebrauit: quæ qdē Synodus in scripturis autēticis hētur: scripsit ēt hic in psalmos graduū li. i. Ad bernonē abbatem. Ep̄larum li. i. Et quasdam ad alios epistolas.

Theutaldus camissii Regēsis oppidi comes & dn̄s: hoc ipso anno athone p̄re Comite ipsius defuncto: in eius locū successit: & plurimis ānis regnauit. Vir certe & aīo: & rebus bn̄ gestis isignis: cuius merita aīaduertens Ioānes p̄dictus pontifex ferrariam italiæ urbē suam eidē tradidit possidendam. Qui cū esset xp̄ianæ religionis amator: inter cætera suæ uirtutis opa: Cenobiū nūc in tota italia celeberrimū: in agro mātuano: in honorē diui Bn̄dicti abbatis fūdauit: qd postea gl'iosa Mathildis eius filia celeberrime pfecit: magnis adhibitis ornamentis & p̄diis ad Monachorum usum & uictum. 984

Montisferrati Marchionatus hic incipit.

Montisferratus est angusta italiæ: imo lōbardiæ regio: cuius fines sunt: hinc padus fluuius: inde apēninus & Tanarus amnis. Et in supiori pte (ut blōdus flauius foroliuiēsis scribit) sunt mōtes mōcalerio pximi: ubi pedemontiū icipit regio. Hæc qppe regio ultra Casale pricipū sedes: & alba: ac aqs ciuitates pluribus uicis & castellis admodū est isignis: cōputant̄ ēt in ea Cassinū: & Moncaleriū oppida atq; Salucia nūc illustriū Marchionū illius cognominis p̄ria atq; sedes: horum tn̄ illustriū Mōtisferrati iurisdictio: ab othone. 2. Alaramo eius genero ꝯcessa: a Salucio nobilissimo oppido icipiebat: & ad Ianuēsem urbē maritimā exclusiue, ptēdebat̄. Et qcqd iter mare ligusticū: & padum fluuiū fuerat: alaramo genero suo: & successoribus idē ipator ꝯcessit. Verum nepotibus postea inter

se diuidentibus Alarami cōcessio in septē Marchionatus subdiuisa est.

6184 985 ¶ Alaramus itaq; primus pdictæ Regionis Marchio fuit:qui (ut multorꝫ relatio fert) Saxoniæ ducis filius extitit:quiq; & hoc modo hac tēpestate sui pricipatus fundaméta iniecit:atq; in ea.9.ānis regnauit.Nā ipse alaramus Saxoniæ unicus gnatus fuit.Cuius pr̄ xp̄ianissimus existens:ēt tā morum quā pricipatus dignitate pcellebat.Qui cū prole careret una cū piuge sua:quæ sibi diuina,pui dentia tam morꝫ quā nobilitatis sublimitate fuerat sociata:diuū Iacobū ap̄lm sibi in pcipuum:ac spālem aduocatū delegerūt:uouerūtq; eidem:si filiū aut filiā impetrare dignaret:qd sanctas ipsi• reliqas in hispania uisitarent:uotoq; emisso diuina clementia pcibus eorꝫ non defuit:non piissimi ap̄li aures a iustorꝫ petitione non defuere:sed eorꝫ uota deus ex alto pspiciens:ipsorꝫ petitiōes affectui mādauit:& statim uxor cōcepit:cūq; dux ipse uxorē grauidā præsensisset:dispositis regni sui rebus:una cum ipsa uxore pgnante ad pficiendū quod uouerant:iter arripuit.Dum aūt in italiam puenissent:non procul:ubi nunc est alexādria ciuitas:uxor filiū peperit masculū: quē alaramuz in baptismo noiauit.Exactoq; cum oī lateranēse ibidē filiū cum nutrice & aliis cōplurimis suis,pceribus:qui isantuli curā gererent:dimiserunt:atq; ita cœptū iter arripuerunt.Dumq; oēs limina sanctissimi ap̄li inuisissent:tam pr̄ quā mater in reuersione defecerunt.Orbusq; paruulus factus ēt cū parentibus regnū pariter amisit.Educatus nihilominus alaramus ipse,pcerꝫ & pædagogorꝫ suorū monitis & exēplis:in oībus uirtutibus egregius tādem effulsit.Erat qppe iprimis pulcher aspectu facie lætus:societate & moribus delectabilis:colloqoq; suauis:& oībus uirtutibus ornatus:ipz igit nūdū pubescentem:ob īnumeras eius in oī genere uirtutes Othoni scdo nundū Augusto pædagogi sui obtulerunt:quē statim īperium ipse alesiæ eius filiæ institutorē & magr̄m dedit.Erat tunc alesia ipsa(ut ita dixerim)adhuc ifantula.Quæ cū pubertatis annos attigisset:capta magistri sui amore illū precibus & lachrymis solicitare cœpit:ut illā furtim sibi duceret uxorē.Metuebat āt ipsa alesia:ne pr̄ ipsam alteri in coniugiū traderet:ipsius aūt precibus alaramus tandem permotus deo:ac beato iacobo sic uolentibus mutatis uestibus adolescentulā clanculū e regia abduxit:atq; ita ipsaz uxorem accepit:in alpibus uero maritimis agri albigenensis cōfugientes:tādiu ibidē idespecto habitu dilituerunt:donec tres genuere filios:postremo ab ep̄o albigensi cognitus eius itercessiōe:ac meritis beatissimi iacobi ap̄li in paternā gr̄am ipsa alesia cū uiro suo alaramo recepta est.Quibus īpator ipse tunc Augustus factus in italiā optimam regionē possidendā cōcessit:cui montisferrati nomen imposuit:cuius(ut pmissum est)fines statuerat īperator ipse:ut ex una parte padus īde apēninus & mare ligusticū & supiori in pte mons uesulus:ac sic idē alaramus ab othone augusto scdo huiusce regionis montisferrati:ac totius pene pedemōtis hoc mō denoiatū accepit:indeq; paulopost ipse Otho impator cognita hoīs uirtute atq; præstantia:eidē totius italiæ regimen cōmendauit:adepto itaq; hmōi regno adhuc othone uiuente alaramo.7.fuerūt liberi.Quo fœliciter defuncto otho augustus Gulielmū eius primogenitū loco patris marchionē constituit:reliquis uero sex nepotibus hos dominatus sub noīe Marchionatus tradidit.s.Sueuæ urbis maritimæ:Cenæ incisæ:ponzoni Boschi:& Saluciarꝫ cum ipsorꝫ uicis & pertinentiis cōcessit:Gulielmo igit primogenito Helena ducis Glocesti fratris Ricardi anglorꝫ regis filia uxor fuit:ex qua Bonifaciū suscepit filiū:uirꝫ magnanimitate quidē cæteros Lōbardiæ pricipes lōge pcellentē:qui & ipse Mariam philippi francorꝫ regis filiā duxit uxorē.Ex quibus Gulielmus cognomento senex natus est filius:Gulielmus autem hic iuliā Contadi augusti sororē accepit uxorē:qua suscepta:mox cū Conrado socero suo:& philippo frācorꝫ rege:ad hierosolymorꝫ regnū recuperandū pcessit:in quo qdem bello gulielmus ipse uir magnanimus cōplurima de se bellicæ artis pbuit experiméta.Ex ipso āt gulielmo tres pstātissimi,pdiere filii:quorꝫ primus gulielmus cognomento lōgaspata fuit.Raynerius alter:& tertius bonifacius dictus est:atq; filiaz nomine iordanam genuit:quam quidem Cōstantinopolitano imperatori uxorem tradidit.

¶ Gulielmus āt cognomēto lōgaspata primogenitus scdi gulielmi post pr̄em in regno succedēs:& apud hierosolymā psistens pp īnumeras eius in oī genere uirtutes ab uniuerso tum ppl̄o:tumq; Balduino rege leproso eius nois.4.hierosolymitano rege:& īpatorē:& cāpi ductorē electus fuit.Quo nemo ea tēpestate pstantior:aut dignior ad,ppugnandos hostes uidebat:erat tunc balduino regi soror noīe Sybilla Emerici regis primogenita:ac totius regni post fratrē hæres:quā quidez Balduinus ipse rex gulielmo huic marchioni uiro pstantissimo uxorē collocauit:arbitratus:si opus esset ipsum cū aliis pricipibus xp̄ianis rei suæ laboranti opē statim allaturū:is itaq; uxore pdicta suscepta cū eiusdē ēt regni gubernacula suscepisset:mlta q; ac pclara facinora ptra Saladinū ægyptiorum Soldanū eius aduersariū strēnue gessisset:& paulopost e uita migrauit:uno tm̄ alio supstite relicto noīe Balduino apud hierosolymam derelicto.

¶ Balduinus uero ipsius Gulielmi pstantissimi uiri filius patre eius defuncto:una cū uiro suo balduino leproso adhuc supstite remāsit:cui idē Balduinus rex auus suus regi dyadema adhuc uiuēs imposuit:ac primus oīum ex gente montisferrati coronā gessit.Verūtamē balduinus hic auo eius defuncto:post ipsum.8.mense adhuc puer uita decessit.

¶ Raynerius insuper Gulielmi pdicti germanus:post ipsum gulielmū fratrē adhuc puerulo superstite fratris loco hierosolymorꝫ gubernacula suscepit:cui Emanuel Cōstantinopolitanus īpator

filiam nomine Curamariam dedit uxorem:thessaliæ regnum nomine dotis concessit:qui & ipse haud paulopost in bello uita decessit:bonifacio eius nois.3.fratre in mōtisferrato marchione relicto:qui audiens gulielmū longaspata fratrē defunctū:confestim regno suo derelicto:cū ingēti classe hierosolymā petiit:ut balduino puerulo eius ex fratre nepoti contra Soldanū opē ferret:sed cuꝫ peruenisset in Syriā:balduinū puerꝝ mortuū:& Sybillā eius matrē guidoni de lusignano nuptā inuenit:uerūtamen Guidoni ipsi inhærens:contra mauros multa prælia strēnuissime gessit. Demuꝫ cum ipso soldano:una cum guidone pugnans superatur & capitur:ac in Damasco(fuso eius exercitu)ambo perducuntur.

¶ Conradus aūt Raynerii filius audita pr̄is sui captiuitate magnā in italia cōparauit classem:& uersus syriā cum pluribus nauigauit:sed uentoꝝ ui cōpulsi:cōstātinopolim oēs applicuerunt:ubi cū conradus hic græcoꝝ imparorē obsessum cerneret:eū ingenti uirtute liberauit:ipsumq̨ in integrum in pristinū gradū restituit:rebus autem græcis ita cōpositis:mox hierosolymā petiit:ubi oīa regni iura a soldano erepta p̄ter soram urbē īuenit:quā etiam ipse soldanus terra mariq̨ oppugnabat.Quo uiso conradus accinctus fortitudine omnem soldani tandem deleuit exercitum:atq̨ bonifacium genitorem & guidonē regem captiuos redemit.Ex qbus bn̄ gestis rebus magnū reportauit triūphū:pp quod helysabethā sybillæ reginæ sororē eidem conrado dederūt uxorē:ex qua unā dūtaxat suscepit filiā:& tantus uir:post īnumerabiles uictorias in syria partas:ibidē tandē uitā cum ingenti gloria finiuit:conrado itaq̨ mortuo:bōifaciū ipsius genitorē:xp̄iani in hierusalē iterato ducē sibi delegerunt:qui & ipse ꝯtra Cōstātinopolitanū imperatorē:quē filius hic conradus iam obsidione liberauerat:bellū ob thessaliæ regnū acerrimū gessit:quod ei tādē ademit:ubi & postea rex constitutus Margaritā hungariæ regis filiam post primā accepit uxorē:de qua tamen nullam prolem habere promeruit.

¶ Bonifacius autem eius nois scds:Gulielmi conradi fratris filius post patrē in Montferrato successit:& multos annos regnauit:uir & ipse strēnuus:ac munificentissimus.Qui cū constantiam comitis sabaudiensiū filiam duxisset uxorē:unicū ex ea genuit filiū:quē & bonifaciū noīauit. Virum sane postea prudentissimū:ac in re militari sciētissimū.Qui sua uirtute uercellas & Eporediam urbes:ac nōnulla pedemontiū oppida suo subiecit imperio:atq̨ & ipse beatrici hispaniaꝝ regis filiæ coniugi ꝓmeruit.Ex qua ioānem unicū filiū:tresq̨ suscepit filias:prima quaꝝ Andronico Cōstantinopolitano imperatori.Secūda Alphōso castaliæ regis filio:& Tertia illustri dn̄o Vrso ursino romano tradita fuit:ioānes uero p̄dictus ipsaꝝ frater margaritā Sabaudiensem duxit uxorem.Ex qbus nulli ꝓcesserunt liberi:atq̨ ita factū est:ut ab isto ioāne Alarami primi Marchionis genus:per lineā masculinā descēdēs defecerit. Masculina igit̄ linea illustrissimæ mōtisferrati familiæ in octaua generatione cōsumpta:ex totius montisferrati ꝓuinciæ consensu ad cōstantinopolitanū imparatorem noīe Andronicū pro filio missa est legatio:cui ex debito maternæ successionis ipsius montisferrati regnū debebat̄:quibus & andronicus ipse īperator confestim Theodoꝝ primogenitum suū cōcessit:Theodorus itaq̨ paleologus Andronici īperatoris græci filius mortuo ioāne marchione Auo suo regnū montisferrati suscipiēs:multis annis regnauit.Vir certe & aī magnitudīe:& mētis acumine:ac īgenio ꝑspicaci clarissimus:cuius p̄clara qdem fuerunt facinora:nō minus fortiter quā sapienter gesta:pro qbus Astensem urbē præclarā debellauit:ac tandē suo iuri adiecit.Inde cū multo esset armatus milite:insubribus uexatis opem nō modicā tulit:quo qdem p̄sidio īsubres.i. mediolanenses de aduersariis eue stigio uictoriā reportarunt:ac per hoc uicecomitū familia in suo regno stabilita fuit.Hic nāq̨ cū uxorē duxisset:filiū noīe Ioānem genuit.Viꝝ postea in rebus bellicis præstantissimū:ac uiolantem filiam mulierem elegantissimam.

¶ Ioānes aūt ipsius Theodori paleologi marchionis filius:patri in regnū ipsum succedens:plures annos regnauit:uir ut p̄missum est:in re bellica patri cōsimilis:qui & p̄clara cōfecit facinora:hi cū Helisabetham maioricæ ꝓuīciæ duxisset uxorē:ex ipsa duos genuit filios:Gulielmū uidelicet:& Theodoꝝ:sed Gulielmus adhuc uiuente patre cū Neapolim cū exercitu profectus esset:ibideꝫ in prælio extinctus est:cui Theodorus natu minimus frater post patrem adhuc puer montisferrati regnum suscepit.

¶ Theodorus igit̄ eius nois secūdus:post pr̄em & fratrē:pluribus annis regnauit:atq̨ suū regnuꝫ cū īgenti gl̄ia & pace semp possedit:qui cū esset uir xp̄ianissimus & religionis amator:plures ecclesias:ac p̄clara monasteria extruxit:qbus & dotes & p̄dia multa obtulit.Hic duas uxores hūit:pria btī galliaꝝ ducis filia fuit.Ex qua ioānē Iacobū filiū:ac filiā noīe Sophiā genuit.Quā quidē filiaꝫ ipse adhuc unicus Cōstantinopolitano Affini suo īpatori(cōcedente pōtifice Ro.)copulauit:Secunda aūt huius Theodori uxor fuit pedemontiū principis filio:quæ sterilis ꝑmanens:post mortē mariti:spretis oībus terrenis rebus monasteriū apud albā urbē suā ædificauit:& ibidē monachaleꝫ habitū suscepit:ubi usq̨ ad mortem sanctissime uixit.

¶ Ioānes iacobus aūt pr̄e Theodoro defuncto:ī regnū successit:& plurimis ānis regnauit.Vir certe īclytus:prudentissimusq̨ ac rei militaris exercitu gnarus:ob cuius īgentes uirtutes Sigismūdus īperator nō solū eidē marchionatus dignitatē ꝯfirmauit:uerū et̄ & uicariū generalē imperii in italia cōstituit.Qui suscepto regno Alexādriā lombardiæ urbē Philippo mariæ mediolanensium Duci

mox restituit:

mox restituit:atq; eidē duci ad recuperandū regnū contra Tyrānos hostes maxīo fuit adiumento. Hic Ioānā Amedei primi sabaudiæ Ducis sororē duxit uxorē:quæ eidem q̄ttuor peperit filios:Ioānem.f.& Gulielmū:bonifaciū:ac Theodoꝝ sanctæ Ro.ecclesiæ p̄sbyteꝝ Cardinalē:oēs cū litteris ornatos.Tres tū natu maiores arma cū sūma laude quoaduixerunt tractauerūt:sed & duas cū genuisset filias:unam Cypriorum Regi:ut suo loco infra dicemus:coniugio copulauit.Secundaʒ autem Salutiarum marchione uxorem dedit.

Ioānes deniq; p̄dicti marchionis primogenitus:patri in regnū successit:& ad tēpora nr̄a usq; regnauit.Homo certe forma elegātissimus:& eloq̄ntia:liberalitate:mansuetudine:ac oī uirtutis genere īsignitus.Qui & ipse margaritā Aloysii Sabaudiæ Ducis filiam duxit uxorē.Qui ambo xp̄ianissimi:ac pientissimi tandē cū odore bonoꝝ opeꝝ sine prole ad dominū migrarunt.

Gulielmus eius noīs.4.Ioāni prædicto fratri successit:qui & multis ānis regnauit.Hic ab adolescentia in seniū usq; arma cū gloria tractauit.Nam & p̄re adhuc uiuente cū Mediolanense regnū fluctuaret:Alexandriā Cisalpinæ galliæ ciuitatē cū uniuerso agro pluries debellasset:eideʒ regno tandem cedens factus est nō solū amicus:sed & mediolanēsiū pricipū gener.Suscepto itaq; regno maxīo suæ ditioni semp fuit ornamēto & emolumento:q̄ppe qui nō solū suā ditionē a q̄busdaʒ seruitutibus liberā fecit:ueꝝ ēt illam seruauit illesam:& non mō seruauit:sed miꝝ in modum:& oībus clarissimisq; domibus:ac monasteriis & hospitalibus auxit.Arces quoq; & oppida nōnulla suo in regno erexit.Casale sancti Euasi īsuper regni sui sedem olim burgū:nunc Sixti.4.pont.maximi concessiōe urbem effecit:eidēq; ep̄m dedit.Quam q̄dē urbem ad ampliandum nouis muris:& q̄dē crassissimis cinxit.Ciuesq; præterea suos omnes nō mō diuitiis:sed & quadam modestia atq; urbanitate mirum ī modum erexit.Erat hic princeps:ceu Sol īter Sydera:sic inter oēs sui t̄pis italiæ principes p̄cellentissimus in eo simul cōspirabant oīa egregia:& fortunæ:& corporis:& aīi bona:hic duas uxores habuit:e quibus nullam masculinam Sobolem habere p̄meruit:quo circa annum domini.1483.deficiente.

Bonifaciū tertium fratrem iam ueteranū habuit successorē.Qui uir strēnuus pluribus per italiā bellis cū oī honore interfuit:in q̄bus & consilio & fortitudīe eius uniuersam uitam consumpsit:nequaquā tū a rebus diuinis declinare unquā uisus est:Hic Georgii albani cognomēto Scanderbe duxit in senectute magna uxorē:ex qua duos genuit extantes filios:e q̄bus Gulielmus.5.eius nominis primogenitus puulus succedit.Obiitq; & hic admodū senex anno salutis nostræ.149.puulo filio sub tutela matris & p̄cerum suoꝝ.Et hæc sunt quæ de illustri & clarissima mōtisferrati marchionū genealogia sine t̄pe sub cōpēdio habuimus.Quæq; & huic operi sub compēdio hoc in loco non immerito sūmatim mādanda putauimus:ut & præsentes:& futuri p̄discant:hanc illustreʒ celeberrimāq; familiā cæteris aliis Italiæ nunc extantibus familiis cū genere:tum uirtutibus diuitiis quoq;:ac gr̄ia longe antecellere.Cum cōstet hos principes in quouis uitæ genere p̄batissimos clarissimosq; semp extitisse:dignosq;:ut īter clarissimos prīcipes merito cōnumerent̄.Et ne existimes eos in tanto reꝝ culmine positos pietatis:ac religionis officia p̄termisisse.Scito eoꝝ īpēsa infrascripta celeberrima:opulētissimaq; monasteria fuisse condita:magnis ēt p̄uentibus aucta:q̄bus tum religiosi:tum peregrini alerentur.Quorum primum fuit.

Monasteria a principibus montisferrati condita.

Monasteriū apud secutiam olim pedemontiū ciuitatē non p̄cul ab Alpibus in honorē diui Iusti martyris:ordini sancti bn̄dicti ædificarunt:cui duo oppida cū iurisdictiōe oīmoda concesserūt:atq; prouentus duoꝝ milium aureoꝝ quotannis concesserunt.

Monasterium aliud seu præpositura in regno Francorum in delphinatu apud Alpes sub titulo diui Laurentii marty.ordini canonicoꝝ regularium diui Augu.dicarunt.Cui & tria castella cum rusticis prædiis:& ea plurima ad fratrum sustentationem emerunt:& contulerunt.Ex quibus singulis annis percipiunt ducatos.2000.

Monasteriū itē aliud nō longe ab augusta p̄toria sub titulo sancti Vrsi ɔfessoris:silr̄ ordini regularium sancti Augu.ɔstruxerunt:habens in prouentu singulo anno ducatos.2000.

Monasteriū p̄terea aliud apud Eporediā urbem sub titulo sancti Petri ap̄li ɔstruxere:ordini sancti bn̄dicti dicatum:habens in p̄uentu quotannis ducatos mille:&.500.

Monasteriū celebertimū sub titulo sancti Michaelis de la stella apud Auilianā oppidū:nō longe ab alpibus īgenti sumptu:ac mirifica arte fabricatū:habens in p̄uentu per singulos annos ducatos.6000.Habetq; id Cenobiū plurima oppida sua sub dictione supposita.

Monasteriū quoq; aliud sub titulo scti Benigni ɔfessoris:ordini beati Benedicti dicatū:non longe a Taurinensi urbe cōdiderūt.Cui in p̄uentibus assignarunt singulo anno ducatos.2000.

Monasteriū insuper in mōteferrato sub titulo sancti Ianuarii marty.in loco:ubi dicit̄ ad sanctū Ianuariū fabricarunt:quod quidem ordini beati Benedicti dicarunt:cui & in singulis ānis assignarunt in prouentibus ducatos.1500.

Monasteriū similr̄ in monteferrato sub titulo sancti Victoris martyris cōdiderunt:ordini sancti Benedicti illud assignantes:habens in p̄uentibus singulo anno ducatos mille.

Monasteriū itē in mōteferrato sub titulo sanctæ Mariæ de locedio īgēti īpensa cōdiderunt:q̄d

qdē ordini cistercensiū assignarunt:cui & per singulos annos dederūt in ꝓuētibus ducatos.6000.

❡Monasterium deniq; aliud in monteferrato in loco Vezulani sub titulo beatæ Mariæ uirginis ædificarunt:ordini canonicoꝝ regularium diui patris Augusti.dicatum:habens ex prouētibus singulo anno ducatos sex milia.

❡Hospitale permagnificū Gulielmus xp̄ianissimus marchio:his superioribus annis sua in urbe Casali sua ipensa ædificauit:atq; ipsum maximis ꝓuentibus ditauit. Quibus peregrini & egroti ac q; uulgo ꝯcepit nutriri possint. Atq; ea sua in urbe plurima alia monasteria instaurauit.

❡Ludouicus eius nois.4.Francoꝝ rex:ultimus ex Caroli magni genere natus:hoc anno post patrem lothariū francis regnare cœpit:& uno tm̄ anno regnauit. Hic náq; ut francoꝝ testant̄ historiæ:quádā fœminā Blanthyam noīe duxit uxoré:ex qua nullos suscipere potuit filios. Quā qdē; cū nihilominus unice diligeret:ipsa ne(ut erat mulier cordata)post morté mariti sine regno remaneret. Hugonē strēnuū milité suū(qué maioré domus regiæ sibi rex hic p̄elegerat)ad se secreto uocauit:ac iureiurādo ipsum astrixit:ꝙ ipsius secreta mādata ppetuo obseruaret. At ille:ut erat uir fidelissimus:qcqd iussisset se obseruaturū iuramēto cōpromisit. Quo facto:ꝓfestim rex graui morbo corripit̄. Et testamēto ꝯdito:uxori oēm regnū ꝯdonauit:mādatq;:ut post morté ipsius:Hugoni p̄dicto se matrimonio copularet:qd & tādē factū est. Ná rege defuncto:euestigio regina hugone; maritū accepit. Hugo itaq; hoc mō frácoꝝ rex effectus:id regnū qd pœnes pipini magni gen⁹ annis ferme ducētis māserat:in hugoné tráſfundit̄. Atq; ita in ludouico isto oē Caroli magni genus: quo ad reges defecit. Quorum nomina:ac tempora licet habeantur confusa:hic more nostro epilogando ponenda censemus. 986

Pipinus magnus.i.	an.17.	Ludouicus & carolus.6.	an.5.	Rodulphus.ii.	an.2.
Carolus magnus.2.	an.47.	Carolus scds.7.	an.5.	Carolus qntus.i2.	an.25.
Ludouicus pius.3.	an.25.	Arnulphus.8.	an.i.	Lotharius.i3.	an.32.
Carolus caluus.4	an.34.	Odo parisiensis.9.	an.ii.	Ludouicus ultimus.	an.i.
Ludouicus balbus.5.	an.2.	Carolus simplex.x.	an.26.		

Otho.3. OTho tertius scdi Othonis filius.3.germanoꝝ ipator:hoc anno post p̄rem maximū cū difficultate ipetii dignitaté obtinuit:& ipauit ānis.x.&.8. Hic a parētibus in uirtutibus oibus:& ecclesiæ Romanæ defensiōe nō degenerās:multa bella cū gl̄ia cōfecit:ꝑp q̄ mirabilia mūdi cognominari meruit:qui postea quá ipator creatus fuit:ꝑrius quá Romá peteret:ad cóponēdas suoꝝ germanoꝝ rixas.xi.annos cōsumpsit:indeq; ꝓfectus a Grego.5. Romæ ipetii corona redimitus est. Atq; mox in Apuliá pegrinationis:& orōnis gr̄a ad sanctū Michaelē ꝓficisci uoluit. Cūq; ex Gargano monte per Beneuentū Romá trásiret. Corpus sancti paulini epi secū trástulit. Romáq; regressus: Crescentiū quédá Romanū ꝯsulé:qui Ioáné quédá placētinū epm natione Græcū:uiꝝ unq; scelestū:ac perniciosum:ꝯtra Gregoriū pontificé creauerat in Hadriani mole:quá ipse magnopere fortificauerat una cū eodé Ioáne adulterino pōtifi.diu obsedit. Et tandé captū multis cōfossum uulneribus iterfecit:Ioanné uero pōti.prio effossis oculis:pōtificatu sit̄ & uita priuauit:tandé italia pacata cū in Germaniá redire decreuisset:a Romanis itoxicatus ibidē diē obiit. Cuius corpus in germaniá reportari p̄cepit. In huius aūt othonis tertii creationem maximá difficultaté fuisse diximus. Quia othone p̄re eius defuncto cū alii Henricū bauariæ Ducé primi othonis ex fratre nepoté exposcerent. Cū Crescentiū Humentanū uiꝝ ꝯsularé Italos ad resumendū imperium anniti cernerent:oés in othonem hunc cōsensere:quoꝝ quidem sententiam Benedictus ponti.qui tunc erat:approbauit. 987 6186

❡Petrus Vrsinellus.7.&.20.Venetiaꝝ Dux Petri quódá ducis uiri sanctissimi filius:eo ipso anno idemortui Tribuni memni ducis surrogatus:ducauit ānis.x.&.8. Hūc sane uiꝝ hūillimū:clemētissimūq; fuisse tradūt:quéq; in uita nil p̄termisisse:qd ad honoré dei Reiq; publicæ suæ bonū ꝑtinere dignosceret. Mortuus tādē ad ipsius cóprobādá singularē humilitaté oī postposita pōpa & ambitione corpus suum in atrio templi diui Zachariæ sepeliri uoluit.

❡Hugo itaq; magnus cognomēto caputius ludouico p̄dicto francoꝝ Rege defuncto:hoc anno ex ipsius testamēto regnū eius obtinés:regnauit una cū uxore ānis.4. Sūt qui dicāt hūc Hugonem primū parisiensiū Comité:& Ducé fuisse:& ob rei bellicæ strēnuitaté atq; p̄stātiá a Ludouico p̄dicto frácoꝝ rege in maioré domus suæ gubernatoré fuisse electū. Cuius p̄r qdá Robertus tyránus fuit:qué plane uiꝝ Dátes florētinus poeta suo in tracta.de purgatorio macellariū fuisse dicit:hic tm̄ Frácoꝝ regnū nō ea amplitudie obtinuit:qua & Pipinus & cæteri reges possidere. Tūc eteni; oīs trásalpina gallia cū magna germaniæ parte finibus claudebat̄:sed translato in Saxones iperio:nō modo Germania & Eluetia siue Squada:ac magna Belgicæ prouinciæ pars:quin imo & burgundiæ:quod Arelatense regnum dicitur:in imperium cessit. 992 6191

Grego. papa 48 GRegorius eius nois.5.natiōe Saxonus:p̄re othone:Bruno antea uocatus:post Ioáne; 16.pōti.creatus:sedit ánis.2.& mēs.5. Hic p̄dicti othonis Cæsaris cōsanguineus erat. Et ꝓpea eo uolēte & mādáte assumpsit:qui pōtificatu inito & othone adhuc in germania exñte:romanoꝝ & potissimū Crescētii ꝯsulis agitatus fastidiis:in Ethruriá ꝑrio:deinde in germaniá ad ipsum ꝯfugit:quo absente idé Crescētius Ioáné placētinū epm uiꝝ subdolū & pe 993 6192

cuniosum pōtificē creat. Eoq̧ creato Crescentius ꝯsul cognoscens ipatoris aduētū. Vrbis mœnia & portas quādiligentissime obfirmare fecit: ac Hadriani molē muniuit: pp qd deinceps ea moles non hadriani: sed crescentii Arx appellata est. Supueniente tamen postea ipatore cū exercitu magno Crescentiū ipsum (ut diximus) cū Ioāne adulterino papa cœpit: & trūcato prīo Crescentio: ēt Ioānem & uita & pōtificatu tādē priuauit. Gregoriūq̧ ꝯsanguineū suū pulsum restituit. Vñ & Grego. ipse ut iperii dignitas apud germanos suos ppetuo remaneret synodo cōgregata: sanctionē tulit de ipatore deligēdo: quæ usq̧ i hodiernū diē obseruat̄. Eo deniq̧ mortuo uacauit sedes dies. 15.

IOannes itaq̧ huius noīs. 17. Adulterinus papa Grego. pdicto adhuc uiuente: cum eēt placentinus eps Crescentio cōsule Ro. opāre: per factionē pōtificatū occupans: sedit mensi. x. Et in eius morte quā Grego. restitueret̄: uacauit sedes dies. 20. Hic (ut dictum est) potentia Crescentii Ro. consulis fretus: quē grandi pecunia Cōstantinopoli secū allata corruperat: pontificatū munus obtinuit: sed quia ut fur & latro nō per hostiū in ouile itrauerat. Ideo post. x. mensem postq̄ pontificatū ipsum sibi usurpauerat: tanq̄ pditor & latro ignominio se interiit. Ioan. papa. 149.

¶ Electorum imperii institutio.

994 ¶ Othone igitur. 3. per successionē nō sine difficultate impatore creato. Grego. pdictus ex eadem gente natus: aīaduertēs imperii imbecillitatē: & fortunæ uarietatē: ut diutius apud suos germanos sūma imperii maiestas remanere posset: hoc āno synodo ꝯgregata statutū tulit: De impatore deligendo: quod ēt usq̧ ad hoc tps cū omni obseruātia seruatū uidemus: uidelicet ut in futuꝝ non per sanguinis successionē imperii dignitas duceret̄: sed per solos germanos pceres una cū quibusdam panoniæ & ungariæ prīcipibus impator deligeret̄: qui Cæsar & Romanoꝝ Augustus appellarentur. Et tum demū Cæsar Augustus: ac uniuersalis iperator hēretur: si eū Romanus pōti. cōfirmaſset: ut plenius habet̄ extra de elec. c. uniuersalē. Hos aūt ipatoris eligēdi auctoritatē: prīo archiepm maguntinū habuisse. Archiepm treuerensem & coloniensem Italiæ noīe. Alii uero duo germaniæ galliæq̧ noībus: his additi sunt q̄ttuor prīcipes Brandeburgensis marchio ipatoris post electionē camerarius: palatinus comes qui dapes: saxoniæq̧ dux: qui ensem ipatori defert: & bohemiæ rex pincerna: quē his additū ferunt ad tollendas electorum discordias.

¶ Viri disciplinis excellentes.

996 ¶ Robertus hugonis magni Frācoꝝ regis filius: hoc anno post prēm frācis regnare cœpit: &. 34. annis regnauit. Vir certe oī uirtute laudabilis: ac religione pcipua isignis. Qui licet rei militaris admodū doctus & studiosus existeret: tñ ubi per ociū licebat: dei tēpla frequētabat: & ibidē diuina officia ardenter celebrabat: ac si deo in sacris initiatus fuisset: & cū ēt in doctrina clarus insignisq̧ hēretur: multa ad multoꝝ eruditionē cōposuit. Et inter cætera sequentias multas: e qbus pcipua habetur: illa quæ incipit. Sancti spūs adsit nobis gr̄a. Et o iuda & hierusalē: atq̧ alia multa. huius nāq̧ dignissimi prīcipis religio tāta fuit: ut quotiēs sibi per ociū liceret: horas canonicas una cū canonicis in choro caneret: qua qdē pietate: ac religiōe: hoc qdē miraculū ab eo factitatū referūt: ut cū aliqñ horas suas exolueret: & oppidum quoddam obsideret: dei nutu & meritis tanti uiri mœnia dicti oppidi sine pugna ceciderunt: & oppidum sine damno suorum obtinuit. Demum moriens miraculis clarus effulsit.

¶ Robertus alius carnotēsis eps eruditissimus uir: hisdē tpibus & doctrina & uitæ sanctitate mlto in pcio fuit. Qui cū multa edidisset libroꝝ uolumina: etiam canēdi modū meliusculū reddidit.

¶ Hugo qdā adeburgensis miles: hac tēpestate apud Othonē hunc imperatorē maxīo habitus est in pcio. Cuius rei cā ipsum ex germania in thusciā pcuratorem suū trāsmisit: eo q̧ iter cætera optimus uir esset: ac pietatis & iustitiæ cultor haberet̄. Qui eo accedens adeo iuste integreq̧ puinciā gubernauit: ut optimi prīcipis desideriū nemini puincialiū reliquerit. Vbi cū sex annis eo in magratu oī cū laude ipse pfuisset. Tādē apud pistoriū urbē defecit. Ad quē Hugonē oēs ethrusci post mortem ꝯfluētes: nō secus eū: ac si publicū parentē luxere: omni genere honoris funeri suo adhibito.

¶ Cometes stella: hoc eodē anno in cœlo uisus est: pro quo mlta: ac uaria alia apparuere pdigia: atq̧ terræmotus magni fuerūt: qbus multæ urbes ꝯcussæ sunt: ac deīde multa mala subsecuta sunt.

6196 997 SIluester papa eius noīs. 2. natiōe gallicus: Gibertus antea uocatus: hoc āno Grego. pōtifi. surrogatus: sedit ānis. 4. mē. i. & die. 8. Hic malis artibus pontificatū obtinuit: eo qd ab adolescētia cū monachus esset: relicto mōasterio se totū diabolo obtulit: mō quod optabat obtineret: & ut bonaꝝ artiū operā daret: primo ad hyspalim hispaniæ urbē accessit: ubi cū doctrinæ admodū cupidus eēt: ea in re tm̄ pfecit: ut breui optimus doctor euaserit: & Othonē augustū atq̧ robertū regē: & nōnullos alios isignes pclarosq̧ uiros hūerit discipulos: quorum ope & opa: prīo Remensis: deīde Rauēnatis archieps fuerit factus: postremo Romanus pōti. Dyabolo adiuuāte fuerit ꝯstitutus: hac tñ lege: ut post eius obitū totus illius in aīa & corpe esset: cuius fraudibus tātā adeptus eēt dignitatē: post hoc q̄siuit Gilbertus a Dyabolo: quādiu in pōtificatu uicturus eēt. Rñdit: quādiu iqt in hierusalē celebrabis: Viues: postremo. 4. sui pōtificatus anno: dum q̄dragesimali tpe in basilica sanctæ crucis in hierusalē romæ sacrificaret: fato se morituꝝ statim cognouit. Vñ pnīa ductus: errorē suū coram pplo ꝯfessus est. Rogauitq̧ oēs: ut corpus suū dyabolicis artibus sedutū membratim detruncarent: disiectūq̧: ac laceratū sup curru iponerent: & eo siluester pap. 150.

loci sepelirent: quo sponte ab equis foret uectū. Ferunt itaq; dei nutu(ut scelerati discant apud deū ueniæ locum sibi relictum esse)modo in uita pœnituerint: equos ipsos sponte ad lateranensem ecclesiam peruenisse: ibidemq; sepultum fuisse.

Ioan. papa. 151. IOannes papa eius nōis. 18. Cuius cognomen & pria ignorat: post Siluestrū ponti. sedit men. 5. De quo pp pontificatus breuitatē nil gestū hētur: nisi q ut aiunt cōmorationē oīum defunctoꝝ post festū oīum sanctoꝝ ab Odole supradicto cluniacensi abbate in Burgundia iādiu institutū ab uniuersa ecclesia obseruandam mox approbauit. 1001 6200

Ioan. papa. 152. IOannes papa ipsius nōis. 19. patria Romanus pdicto pōtifici suffectus: sedit annis. 4. & mēsi. 4. Qui pōtificatu inito ad ociū ꝯuersus: & ipse nil memoria dignū gessit: sepultus autem fuit in basilica beati petri: & post cessauit sedes dies. 19.

Malatestarum principum procursus.

Malatestaꝝ aūt uetustissima & regia Flamineæ ꝓuinciæ familia: hoc anno seu his tpibus ex germania in italiā ueniens: plurimo adiutorio ꝯtra tyrānos romano īpio fuit: ob cuius beneficia atq; sæuitia Otho tertius: Cæsar & Augustus Ariminū uetustissimā urbē eidem dono dedit & cōcessit: & multis: ac magnis priuilegiis & gratiis illā decorauit. Hi nāq; a Germanis originē ducentes: ex illis fuerunt theutonicis malatestis: qui flamineæ ꝓuinciæ partē ab isto Cæsare Othone discidentem occuparunt: & Cesenæ urbi in primis frenū īposuerunt: pp quod & cōcedente augusto ipso: Arimino ac multis aliis locis potiri promeruerūt. Quæ qdē clarissima: ac regia familia post modum in suos crescens ortus: quātæ semp maiestatis: quātæq; gl'iæ: nostris italis fuerit: multis eqdē & admirandis testimoniis aptissime dignosci & uideri pōt. Cū in ea multi clarissimi principes: fortissimiq; īpatores: ac grauissimi doctissimi quoq; senatores emerserint. Hinc & enim: ut reliquos missos faciam: primū mastinus pādulphus: & Galeotus principes oī uirtutū genere decorati emersere. Et a galeoto eodē ortu sunt carolus & pādulphus: scđs malatesta: qui ambo īter ætatis suæ pricipes semper primarii hīti fuerūt. Nā galeotus eoꝝ pr ai uirtute pstantissimus fuit: ecclesiæq; Ro. obsequentissimus: ac cōtra Carolum eius nois quartū īpatorē tpe Innocētii. 6. acerrimus fuit defensor: quāobrē idē Innocentius ponti. eūdē uicariū suū ppetuū: atq; eius successores oēs in Ariminēsi confirmauit urbe. Carolus uero eius filius: uir bellicæ artis pstātissimus fuit: & M. Catoni. Roma. simillimus: cuius munera magnifice gesta: & apud florētinos. Venerosq; scripta testanť. Pādulphus autē eius frater fuit: uir prudētia clarus: armis clarior: auctoritateq; clarissimus: qui & ipse post multa: & apud Mediolanensiū ducē fortissime gesta. Brixiā ēt potentissimā urbē: ac deinde Bergomū clarissimā nostri ortus ciuitatē: in suā redegit potestatē. Easq; ciuitates itē sua liberalitate & munificētia: & supbissimis ædibus: ac ornatissimis Sacellis multo clariores reddidit: Malatesta uero tertius eorum frater: eisdē frībus nulla rōne uirtutis īferior fuit. Eisdē quoq; Robertus successit: quē integra fides: pcipua religio: & īcredibilis feruor: ac moꝝ oīum cōpositio beatū: & miraculis claꝝ effecit. Sigismundus malatesta hinc etiam emersit: qui a patriis moribus degn̄ans: Romanæ ecclesiæ rebellis plurimū & īfensus fuit: pp qđ & Pius ponti. maximus: ac eius successor Paulus scđs eidē oīa præter urbem Ariminū & circūquaq; trium miliū passuū spacio abstulerunt. Robertus āt eisdem Sigismundi: & ipse: ut pr ex pellice filius pri successit: qui & aī cōstātia: & corporis robore insignis plurimum fuit: qui in anno dñi. 1482. Romæ deficiens extra matrimoniū susceptū paruulū reliquit successorem: uiꝝ pfecto a patris moribus oīno alienū: qui tam pclarā tanq; uetustā Malatestaꝝ familiā sua insania: suaq; multiplici turpitudine extinxit: & e terra deleuit. Rara unq̄ fuit familia in oī gente: quæ nō aliqñ monstra peperit: & qd miꝝ: si in hac Malatestaꝝ ꝓsapia: quæ iam qngentis annis regno potita est: unus inuentus est: qui maioꝝ suoꝝ exempla refugerit. Hunc igiť uiꝝ postq̄ in paterno solio. x. & 8. annis stetit: hoc anno qui est qngentesimus primus supra millesimū annus ab Alexan. papa eius nois. 6. per filiū suū Valētinū eiectū fuisse ꝯstat. Atq; ita in eo oīs Malatestaꝝ familia: & ꝓsapia post annū sui regni pricipiū qngentesimū extincta est. Itaq; discāt uniuersi: q sicut iustitia & religio pacē parit: gētē eleuat: Soliū & regnū ꝯfirmat: lætitiā gignit: & amatores suos beatos & īmortales efficit: ita & e cōuerso: ut in hoc experimento ꝓbatum habemus. 1002 6201

Sergius pap. 153. SErgius papa eius nois. 4. post Ioānem pdictū pontifi. pontifex suffectus: sedit ānis. 2. & mensi. 6. Hic natiōe Ro. pře Martino ortus fuit. Vir sanctissimæ uitæ grataæq; cōuersationis: cuius tāta fuit prudentia: ut toto suo pōtificatu nil cōmissum sit: qđ merito repræhendi possit. In deū. n. oēm mentem ꝯuertens(qđ certe facere deberent oēs pontifices)oīa bñ & ītegre gubernabat. Cuius qdem ꝯsilio: omnes italiæ pricipes fœdere cōposito e Sicilia saracenos expellere ꝯstituerūt. Vñ & Gulielmus magni Tācredi Normādoꝝ Ducis filius: adiuuantibus Cāpano & Salernitano prīcipibus e Sicilia ipsa insula breui tpis spacio oēs expulit: his gestis: cū italia & totius fere terraꝝ orbis fame & peste laboraret: hic uir sanctissimus uita excessit: & in beati Petri templo sepultus est: ex cuius morte sedes uacauit dies. 8. 1004 6203

Hēricus HEnricus imperator eius nominis primus quartus Germanorum Cæsar: hoc anno othone mortuo non per successionem: sed ab electoribus prædictis Cæsar: & Augustus electus imperauit annis decem & nouem: & mensibus quinq;. Hūc primum Bauariæ ducem fuisse constat. Virum utiq; optimum: atq; sanctissimū & eūdem uxorem habuisse: 1004 6205

quæ nequaquā

quæ nequaq̃ mariti laudibus:uidelicet pietate:religioneq;:ac p̃cipua humãitate cederet.Hic itaq; secũdũ Gregorii põtificis p̃dicti ĩstitutioné Cæsar & Augustus creatus aliquãdiu in gallis occupatus suũ in italiã distulit aduētũ.Cõpositis tãdé ibidé rebus cõfestĩ Ro.uenit:& imperii coronã a Benedicto eius nois octauo accepit.Acceptaq; corona:statĩ in Cãpaniã a Saracēis occupatã mouit:quos ét prio ĩpetu ĩde expulit:ac Bubagnanũ græcorũ ducé:q̃ Saracenis ipsis fauebat:adeo acerrimo p̃secutus ẽ bello:ut & eũ quoq; Apuliæ finibus eiecerit.Ita ãt Castè hic sanctus priceps cũ Simagũda uxore uixit:ut uterq; in morte miraculis claruerit.Nã nil in uita p̃termisit:q̃ ad honorem Dei p̃tinere dignosceret.Deniq; post multa bella:in Boemia:germaniaq;:ac italia strēnue gesta:cũ soli deo seruire uellet:Bãbergensem fundauit ep̃atũ:atq; Sorore ungariæ regi noĩe Stephano matrimonio collocata:migrauit ad dominũ:magno de se apud oẽs desiderio relicto.Qui & post morté plurimis claruit miraculis.Obiit itaq; pridie idus Iulii:quo die eius solénitas celebrat̃:sepultusq; in Bambergensi cathedrali ecclesia a se constructa.Eius autem uxor uirgo permanens:post mortem & ipsa in eodem sepulchro cũ uiro suo sepulta fuit:ubi & ambo miraculis claruerunt.

¶Normandorum principum in Apulia principium.

¶Normãdia a q̃ ĩfrascripti pricipes & reges Apuliæ & Calabriæ originé duxere:ẽ Galliæ ultra Sequanã fluuiũ regio:in q̃ sp̃ fuerunt uiri bellicosi:q̃ a Carolo magno(ob eorũ sæuitiã)multis fuerũt præliis attriti:sed eo persuadente:christianã fidé suscipiẽtes:postmodũ christianissimi euaserũt uiri.

¶Apulia ãt horũ principũ sedes(licet supra li.io.aliqd descripserimus)est italiæ regio mari adriatico cõtermina:olim iapegia cognominata a iapege Dedali filio dicta:ut placet herodoto & Virgilio in undecimo Aeneidorũ libro.Ea itaq; regio olim populosa fuit:& ciuitatibus nobilissimis té pore ro.inclita castris & oppidis p̃munita:frumẽto:uino:& oleo:diuersiq; generis fructibus fertilis.Ex q̃ eq bellatores p̃ueniũt plurimi.In ea q̃ppe regiõe:Diomedes cõdidit urbẽ Argiripã:ĩ sũmitate ãt cuiusdã ipsius mõtis extat p̃clarissimũ toto orbe oppidũ sancti Angeli ornatũ pulcherrimo té plo beati Michaelis archãgeli:hãc regioné græci Dauniã uocant.Hancq; regionem plæriq; Messapiã:& Iapegiam:& Calabriam:& Salentinam communi appellatione nuncupant.

¶Gulielmus eius nois primus cognomẽto Ferrabach.magni Tãcredi filius:Apuliæ:Calabriæq; Comes:hoc anno:cũ multis annis ibidé regnasset:diem obiit.Hic primũ cũ Romãdiolã & quandã Ethruriæ partẽ ab Tancredo patre milite generosissimo occupatã possideret:audiens saracẽos prædictas p̃uincias(ut dictũ est)p̃mere inuitatus:a Michaele Cathalayco imp̃atore Cõstãtinopolitano:una cũ Capuano & Salernitano pricipibus:& malochio Duce:q̃ p̃ imperatore ipsas p̃uincias gubernabat:expeditioné primũ in Siciliã sumpsit:pactione cũ imp̃atore ipso adhibita:ut q̃drifariã oĩa capta diuideret̃.Profectus itaq; Gulielmus hic cũ p̃dictis ducibus:mox saracẽos fugauit:q̃bus pulsis:Sicilia oĩno potitus est.Sed malochius supradictus imperatoris dux:p̃dã inæq̃liter diuidens:Siciliam pro imperatore suo retinuit:& Gulielmi ĩdignationé in se plurimũ concitauit:dissimulauit tamen Gulielmus iniuriam illam usq; ad tempus:pauloq; post traductis Gulielmus in italiam copiis suis in apuliam accessit:& magnam illius partem sibi subegit.Qui:ut sedeʒ sibi constitueret:in qua potissimum suorũ mulieres:ac pueros necnon & impedimenta omnia tuta seruaret:Melphim ciuitatem arduo in loco ædificauit.Quæ audito Michael imperator statim magnis per legatos suos ex græcia Siciliaq;:atq; italia cõgregatis exercitibus in Gulielmum hunc:& suos normanos duci curauit.Commissoq; ingenti prælio apud Oliuetũ Apuliæ oppidum:Gulielmus cum suis superior uictorq; euasit.Ac sic Apuliæ regnum dominium isto modo accepit.

¶Tancredus ãt Normanus p̃dicto Gulielmo pater fuit:uir generosi animi:qui apud ipsam suaʒ regioné:duodecim ex duabus uxoribus genuit filios.Vbi cũ eorũ sumptibus admodũ p̃meret̃:nouas sedes sibi q̃rere cõstituit:fortunãq; melioré & opes meliores alio in loco facere cõfisus:italiaʒ uenit.Et primã ĩ romãdiola substitit.Eoq; ĩ loco cõsistens filii eius tãta & talia cõtra Salernitanũ & alios italiæ principes gessere facinora:ut eos uiros fortes præstantissimosq; suo malo senserint.

¶Drogo seu drogus prædicti Gulielmi frater:siue ut aliis placet filius:hoc eodẽ anno ipsi Gulielmo in apuliæ pricipatu successit:& septẽ annis regnauit.Cõtra hũc ĩpator græcus quẽdã noĩe melẽ alias melabter ducẽ cũ multo exercitu misit:q̃ ĩ drogoné istũ ĩpetũ faciẽs:ipsum pœne ex apulia proiecit.Verũ Drogone exercitu ĩstaurato:superatis græcis statim amissa recuperauit.Quibus optime & ex sententia gestis moriens paulo post Gothifredum fratrem habuit successorem.

6106 1007 BEnedictus papa:eius nois.8.Sergio pontifici:hoc ãno surrogatus sedit annis.ii.& mẽ.ii.hic natione tuschulanus patre Gregorio ortus fuit.Qui oĩbus in rebus Henrici Cæsaris defensione utẽbat̃:sed eo defuncto:e sede pulsus est:uerum postea inita cum inimicis cõcordia:pulsosq; adulterino põtifice in urbẽ cũ dignitate regressus est.Hæc multo post morit̃:& in basilica Petri sepelit̃:Petrus ãt Damiani doctor de isto Benedicto refert.Episcopũ quẽdã uidisse die q̃dã ĩ solitudine hũc Benedictũ equo nigro ĩsedenté.Eũq; ĩterrogasse:q̃d causæ hoc esset:q̃ post morté equo ueheret̃ nigro:respõdisse dixit:grauiter inq̃t torqueo.Quibus dictis Benedictum ipsum hominé rogasse:ut pecunias q̃s ipse occultauerat acciperet:& suo noĩe pauperibus erogaret.Nã quæ antea elemosinarũ noĩe datæ fuerãt:nihil ei p̃fuisse:quia ex rapinis fuerant.Fecit mandatum episcopus:& statim episcopatu se abdicans:mõasticam uitam cõplexus ẽ. Benedictus Papa 154.

¶Otho ursinellus octauus & uigesimus uenetiarum dux:hoc anno indemortui petri germani ducis loco suffectus:ducauit annis.19.uir qdē ēt a puero magnanimus atq; eloquētissimus: ob cuius eloquētiā & magnanimitatē anno ætatis suæ decimo octauo dux & p̄riceps delectus fuit:cuius uirtute & īdustria fuerūt:saracenos Bar: apuliæ oppidū obsidētes ad unū usq; interfectos fuisse:& oppidū opp̄ssuz liberatū eē.Quo qdē bello optime cōfecto:cū statuisset hierosolymæ laborāti cōtra mauros opē ferre hadriēses hostes eū deturbauer̄.Quāobrē īdignatus otho omnē uim sui exercitus in eos cōuertit.Atq; eos apud laurētū tāta clade pdomuit:ut dies ille ultimus ciuitati uisus fuerit:unde nec postea hadriēses amplius finitimis suis bellū īferre ausi sunt.Hic ēt ex senatus sui cōsilio gradū ciuitatē:a pepo Aqleiēsi patriarcha nuperrime dolo captā & destructā īstaurauit: & alia bñficia uenetæ urbi cōtulit:uerūtamē anno magistratus sui sextodecimo:forte suis exigentibus demeritis depositus:apud cōstātinopolī p̄petuo exilio dānatus est.

¶Prodigia multa.

¶Luna hoc anno in Sanguinē uersa uisa est:atq; terræmotus magni fuerunt insuper & facula ardens instar turris cum magno fragore de cœlo decidit:mare quoq; littus suum egrediens complurimas submersit urbes.Quibus malis:confestim in italia maxime:& in toto ferme terrarum orbe ualida fames est subsecuta:pauloq; post etiā in italia tota tāta peste laboratum est:ut plures mortui q̄ superstites haberentur.Quam quidem calamitatem in lothoringia galliarum prouīcia fons saluberrimæ aquæ:in sanguinem fuerit uersus:futuram indicans christianorum stragem. 1012

¶Hierusalem ciuitas sancta:hoc anno a saracenis direpto domini sepulchro turpissime capta est: atq; uastata.Qui saraceni etiam templum montis Syon & Bethleem capientes & uiolantes Spurcitiæ Mahumeteæ dedicauerunt.Cūq; ita per quattuor & triginta annos infecta stetissent. Constantinopolitanus imperator leone nono pontifice Romano procurante & auxiliante:denuo obtenta est.Et sanctissimum deo sepulchrum sua impensa ipse orientalis imperator instaurare fecit.

¶Vngarorum conuersio.

¶Gilla ungariæ Regina matrona:siquidem sanctissima.Henrici supradicti Cæsaris soror & Stephani panoniorum regis uxor.Semigūdæq; imperatricis cognata:de qbus duabus in libro de claris mulieribus diffuse tractauimus. His temporibus multo in precio existens adiuuante Alberto supradicto pragensi episcopo suo spirituali patre sanctissimo primo Regem Stephanū uirum suū postmodum omnes regni sui populos conuertit:& Christi fidei mirabiliter subiugauit. Erat enim hæc Regina:ut eius præclara testatur historia pietate:innocentia:benignitate:religione: atq; hospitalite adeo insignis & conspicua:ut in toto orbe ei non inueniretur consimilis.Ac post mortē crebris claruerit miraculis.Et inter sanctas fuerit relata. Eius autem sanctissimum corpus in albensi basilica condigno seruatur honore.

Conradus

CONradus eius nois primus natione Sueuus:quintus Germāorū imperator: hoc anno biennio post henrici mortē:postq; multā cōtentionē:legiptimis omniū suffragiis imperator & Augustus creatus:imperauit(īter regno supputato)an.30.uir in re militari admodū p̄stans.Qui & apud Henricū p̄dictum Cæsarē diu militiæ dux extitit.Cum quo etiā multa bella strēnue gessit.Qui inito principatu:coactis in unū p̄pere copiis in Italiā mox descēdit:& Romā uadēs:a Ioāne pontifice Romano imperatorio titulo fuit inunctus. Suscepta igitur imperii corona:mox lōgobardos rebellātes & per uaria nostræ italiæ loca:& maxime per Venetiam:atq; hemiliam passim & ubiq; dep̄dantes rep̄ssit:atq; cōtriuit:Indeq; Helliprandū Mediolanēsiū tū principē duxit.eo q̄ urbē suā & multas lōbardiæ urbes ab imperio discedere p̄curasset: ueniēs itaq; īperator hic cū ualido exercitu Mediolanū:ipsam urbē primū obsedit & suburbia omnia succendit:eo.l.aīo:ut urbē quoq; uniuersam sibi rebellem cōcremaret.Sed uirtute ac magnanimitate helyprādi uicecomitis:& hortatu Coloniēsis Archiepiscopi id ei suadentis obsidionē soluit:ac inde recessit.Cū ille intra missarū solēnia beatū Ambrosiū urbem & populū tuentē īspexisset.Discedens deinde ex italia in sclauos & ungaros statim duxit:atq; eos breui pdomuit. Quibus fœlicissime ex sentētia gestis.Nonnullas & qdē perutiles tulit leges:īter q̄s hæc una fuit.Vt q̄ cum princeps pacē infringere tēptasset:capitis pœna plecteref̄.Hac ratione motus lapoldū quēdā Germaniæ comitē acerrime p̄secutus est.Quod ab eo turbandi ocii & q̄etis ortū fuerat initium:q sibi cauens:cū uxore & liberis in solitudine aufugit:atq; ibidē p̄ timore diu dilatuit.Nūcios p̄terea misit:qui Græcis & Normanis de regno Apuliæ cōcertātibus:ab armis discedere imperarēt.Romanis quoq; excidiū interminatus est:si ulterius quemadmodum cœperant pontifices Romanos se ditionibus uexarent.Quo tandem mortis genere Conradus hic:uel ubi obierit:non inueni.

Ioannes Papa 155.

IOannes papa:eius nominis uigesimus:benedicto pontifici hoc anno suffectus: sedit annis nouē:& diebus nouem.Hic patria Ro.patre Gregorio portuensi episcopo natus nullis initiatus Sacramentis pōtificium munus suscepit.Quem postea Romani seditionibus & apertis præliis plurimum uexauere.Sed tandem Conradi Cæsaris potentia & auctoritate liberatus fuit.Cuius qdem uita mirifice ab omnibus laudata fuit. Eoq; mortuo: sedes uacauit dies octo. 1022

¶Mediolanensium principum initium.

¶Helyprandus

1013 ❡Helyprandus quidam Facii Angleriæ comarchi filius:hoc anno patre ipso rebus humanis exēpto:ex totius Senatus populiq; cōsensu Mediolanensium regni habenas suscipiens: regnauit annis triginta:uir qdē eo cōsilio:atq; uirtute insignitus:ut in toto Cisalpinæ galliæ urbē eidē par non reperiret.Qui cum maxime ī singulari certamine oblectaret:fortissimos etiā ꝓpugnatores sæpenumero deuincebat.Quē cū Conradus Augustus:post multa facinora ab eo strenue gesta:aliq̄do intuitus fuisset:ipsum īgenio dexteraq; plurimū ualere adiudicauit:& a Stephano supradicto panonū Rege aliquando īterrogatus:q̄lē fore helyprandū Mediolanēsem putaret:Vellē inqt:tā ferax scia rei militaris & uirtute corporis sæculū haberemus:ut aliquos elyprando nō ex iniuria ꝑferre possemus.Hic igit helyprādus:ut ex qbusdā habemus historiis:cū Mediolano multisq; aliis lōbardiæ urbibus imperaret:ac tū rei militaris sciētia:tumq; regni magnitudine aliis ꝑferret: effecit (ut ita dixerim)ut totius orbis reges in se uno oculos conuerterent:propter qd & Conradus Cæsar eidem bellū implacabile īdixit:eo q urbē ab imperii obediētia alienauerit.Et ꝓpterea egit: ut oēs cōfines Regulos in eū concitarent.Veniens itaq; Conradus Cæsar cū exercitu mediolanū:postq̄ diu urbē obsedisset:tandē Baueriū quēdā theutonicū necessarium suum miræ magnitudinis & fortitudinis uirū:quē q̄si achillē: aut Hectorē oēs elyprandi copias ꝓfugaturū existimabāt:cōtra hūc helyprandū ex Alemania accersiuit.Cum hoc uiro uastissimo:tandē helyprandus hic cōi decreto singulari certamine extra mediolanū certamen assumpsit:quē & post longa diraq; certamina helyprādus iste per medias pectoris crates pforauit.Quæ qdē uulnere:cū ex equo theutonicus decidisset:helyprandus cōfestim ipsum ruentē intercepit:ac suo proprio ipsum iugulauit gladio. Post cuius ruinā Conradus imperator:mox die secunda tristis factus:cū lachrymis e mediolanensium finibus cū oī exercitu abscessit.Soluta urbis obsidione helyprandus cōtra cōfines Regulos: quos cum Conrado sensisse nouit:arma mouit.Sed omnibus ueniam petētibus:ipse uerterat:aīo magno eos benigne suscepit:& deinceps cū īgēti sua gloria in pace qeuit.Tandē uero Conrado Cæsare mortuo:cū helyprandus cōtra henricū Imperatorē eius successorē in Germaniā profectus eēt febribus agitatus e uita migrauit.Quo mortuo cū maximis omnium lachrimis humatus est. Et pater patriæ appellatus est:quem matres:ut moris erat:per annum planxerunt.

❡Vicecomitum Angleriæ Genealogia.

❡Helyprandus itaq; prædictus Angleriæ comes:Mediolaniq; priceps(ut diximus) Faciū habuit patrem Angleriæ comarchū.Cui Facio(sicut quædā mediolanensium testant historiæ)pater fuit Oppizo:uir bellicæ artis peritissimus:qui sub Othone primo fœliciter militauit.Oppizoni autē pater fuit Atho:totius italiæ generalis imperator:hinc pater adibertus:qui fuit Berengarii: qui fuit hugonis:qui fuit Guidonis:cuius īmunera magnifice gesta apud clarissimos comperiunt scriptores: licet ad manus nostras non peruenerint.Hic satus a Bernardo angleriæ comarcho: patrē habuit. Desiderium regē:Desiderii aūt pater Astulphus rex:q fuit Rachis:q fuit peridei: qui fuit Gualuagni angleriæ comitis.Hi omnes:etsi prospere per se pugnauerint:tamen ab alienigenis multis cladibus afflicti fuerunt.

❡Angleria Oppidum Lombardiæ.

❡Agleriam autē nūc Castrū Olim ciuitatem fuisse cōstat:quod & a Mediolano longe miliario quadragesimo:in ripis urbani loci in altis montibu s:& in præruptis rupibus magna ex parte inaccessibilibus situm nemo dubitat.Quam quidem ciuitatem post Troianam cladem quidā Troianus princeps profugus nomine Anglus primo fundauit:& a se angleriam nominauit.Eam siquidem populosam & amplam aliquādo fuisse:ex eius ruinis coniici potest. Quam cum Sostri euertissent:postea nunq̄ coaluit.De qua Stephanardus quidam chronicus his uersibus ait.

Angleriæ uicinæ lacu munitur & arcis
Præsidium ligures hæc quam tenuere coloni.
Vrbs antiqua fuit antiquis diruta bellis.
Ipsa redacta solo:nūc pauco cōtenta colono.
Nobilitatis habens priscæ uestigia seruat.
Delubra q̄ reficit ꝓpe mœnia sparsa p agros:
Hostibus est ullis uix expugnabile castrum.

Eo itaq; loci adhuc castellum in tumulo positum est:quod nostris temporibus Doromei clarissimi Mediolanenses ciues multarum diuitiarum potentissimi summa cum diligentia custodiunt: cui adhuc subest Burgum non ignobile.

❡Angleriæ āt ipsius urbis reges:hi fuerūt:primo anglus ipsius cōditor:cui successit abida:deinde phisoch rex:post quē philus eius filius:q genuit puneciū regē:punecius aūt elimach.elimach uero albanicū:albanicus sememūdū:Sememūdus aūt aliū noīe albanicū:quo regnāte: Romulus urbē ro.cōdidit.Post uero albanicū ipsum regnauit ascanius:quo tpe Numa Pōpilius Romanis imperauit:Ascāius āt genuit Galeremūdū regē q Thusciā suo subiecit ipio:post quē Elimach secundus:q regnare cœpit īsubribus & Ethruscis:q genuit Rachim:Rachim uero genuit Belouesum regē:q multis armatus militibus:tāta uirtute cōtra hostes pugnauit:ut ad postremū totius ferme italiæ regno sit potitus.Quo mortuo:in regno eius filius noīe Brigninus successit:qui genuit Brunisedū:quiq; & ipse animi uirtute gallos Romanosq; cōgressus euasit uictor gloriosus. Brunisedus āt falarandū genuit.Falarandus uero Bridomariū.Et Bridomarius liciū genuit filiū:quo qdem tempore Pompeius & Iulius Cæsar ciuile gessere bellum:Sub hoc autem Regium Dyadema Angleriæ:ac Mediolanēsiu; cessauit:Vbertinus autē ex Angleriæ familia postea surrexit uir uiribus fortis

qui ingentem draconem apud Mediolanum populo spectãte claua solus interfecit:post quẽ qdẽ noĩe maximus apud mediolanũ magistratũ suscepit:maximus ãt genuit miloné athletam illustrẽ qui supra humanas uires fecisse dicitur. Crothonẽsi miloni psimilis: qui uidelicet Taurũ in olympico certamine ictu dexteræ occidisse dicit̃: & per Stadiũ in humeris suis sine fatigatione portasse: totumq; una die illũ manducasse:nec uereor dicere:illũ eũdẽ fuisse. De quo Valerius de mortibus non uulgaribus meminit:quod & Gellius noster noctium Atthicarũ lib.15.affirmat dicens ipsũ demum exitum habuisse miserandum:post quem eius filius Rolandus surrexit:uirtute & fortitudine patri æqualis:nec & ipse Rolando palatino inferior:qui apud angleriam oppidum suum arcẽ pugnacissimam extruxit:& puteum profundissimum effodit:qui nunc usq; Rolandi puteus nuncupatur:post hunc mediolanenses & angleriæ comites substitere usq; ad Gualuagnum angleriæ & Mediolani comitem. De quo in Genealogia huiusce familiæ pauloante diximus.

¶ Petrus uigesimus nonus Venetiarum Dux ex Gradenica gente familia nobili natus:hoc anno bonis omnium suffragiis dux creatus:ducauit annis.4. De quo nil memoria dignum habemus: nisi ꝙ quarto principatus sui anno seditione contra eum exorta e magistratu deiectus fuit:atq; cõstantinopolim missus:ibidem in quodam monasterio tanq̃ in carcere reclusus est. 1026 6226

¶ Vrsus autem patriarcha trigesimus Venetiarum dux:hoc anno petro prædicto e magistratu deiecto:uniuerso assentiente populo eidem surrogatus ducauit anno uno. Qui magistratu suscepto statim tumultus:& seditiones in urbe compescuit:& multa digna laude in repu.peregregie confecit. Verum tamen cum sciret neminem posse duobus dominis seruire urgente conscientia:post annum uniuerso astante Consilio & populo sua sponte se magistratu abdicauit. 1030 6229

¶ Henricus frãcorũ rex Roberti supioris regis filius:qui fuit Vgonis magni:hoc eodẽ ãno post patrẽ regnũ suscipiẽs:frãcis regnare ĩcipiẽs.30.annis regnauit. De isto aũt nil memoria dignũ habet̃.

¶ Dominicus urseolus primus supra trigesimũ uenetiaꝝ Dux:hoc anno patriarcha prædicto magistratu se abdicante:adeo hãc prĩcipatus dignitatẽ importune q̃siuit:ut nil ambitione:aut fraude ad id obtinendũ ꝑtermiserit:qđ ad eandẽ rẽ cõsequẽdã ꝑtinere arbitrabat̃. Vnde & his artibus etiã per arma Ducatũ tandẽ obtinuit. Eoq; modo Dux constitutus tumultuante populo tertia die timore perterritus:Rauennam confugit:ubi paulopost morbo contracto lugubrem uitam finiuit. 1031 6230

¶ Dominicus autẽ Gradenico.32. Venetiarũ Dux eo ipso anno:quasi euoluto: Vrseolo prædicto urbe & dignitate pulso:bonorũ omnium suffragiis dux & princeps creatus:ducauit annis decem & mensibus.4. Hic cũ susceptus fuisset princeps senex admodũ & quasi decrepitus habebat̃: erat nihilominus grauis & ingẽti sapientia illustratus. Qui magistratũ suscepto:omnium cõsensu: magnã Synodũ sua in urbe cõgregauit:in qua qdẽ constituit Ne quis deinceps Dux sibi consortem: aut successorem constituere præsumeret:aut ullo modo fieri permitteret. Videbat enim hic sapientissimus prĩceps iã unũ quẽq; factiosũ & ꝑ potẽtẽ:eo deuẽisse morbo:ut corruptis suffragiis tãtã dignitatẽ ĩ Senatu obtĩere uellet. Tãdẽ bõa senectute ꝯfectus:deficiẽs ĩ zachariæ tẽplo sepelitur. 6237

Benedictus Papa 156.

Benedictus papa eius noĩs nonus:natione tusculanus patre Alberico: benedicti octaui nepos:hoc anno Ioãni põtifici suffectus:sedit ãnis.10.mẽ.4.& diebus.9. Hũc Ro.tãq̃ ignauũ & nullius precii uirũ deiecerũt:eiusq; loco Ioannẽ Sabinũ episcopũ constituerunt: & Siluestrũ tertium appellauerunt. Quo post quadraginta nouem dies pulso:Benedictus hic denuo restituitur. Is autẽ post mensem & dies uiginti unũ:cũ cerneret se iterũ eadem discrimina subiturum:Ioanni archidiacono sancti Ioannis ad portã latinã: qui postea Gregorius sextus est appellatus:pontificium munus:uel uendidit uel permisit. Hanc ob rem Benedictus merito ab omnibus accusatus:& diuino iudicio pariter damnatus. Nam post mortem eius cuidam sancto heremita ipse Benedictus monstruosus ualde apparuit:a quo interrogatus. Cur tã horrendus & deformis uideretur. Quia in præsenti inquit sine lege ratione q; humana uixi. Ideoq; uolente deo:& beato Petro apostolo:cuius sedem omnibus probris inquinaui:imago mea plus feritatis & bestialitatis habere uidetur q̃ humanitatis. 1032 6231 6238

¶ Haimericus ungarorum Rex:Stephani regis sancti ex Gilla uxore filius: his temporibus cum aliq̃diu post patrem regnasset: adhuc una cum sponsa uxore sua uirgo existens:migrauit ad dominum. Qui postmodum propter ipsius frequentia miracula sanctus ab omnibus extimatus est.

¶ Gerardus patricius Venetus panonũ eps:uir utiq; bõus atq; doctissimus:hisdẽ ẽt tpibus martyrium ab hostibus christianæ religionis æquissimo pertulit animo. Nam ipsum sanctissimum pontificem:ipsi increduli comprehendentes:ad quendam currũ ligauere: atq; in monte altissimo educentes:ipsum in præceps dederunt:& ita turpiter laceratum interfecerunt. 6239

¶ Rodulphus ultimus burgundionũ rex:hoc anno:cũ multis annis regnasset:& plurimas suoꝝ seditiones cõpescuisset:nec quietẽ suo in regno nancisci posset. Cõradi Cæsa.fidei ꝯfisus:se & regnũ suum eidẽ subdidit. Quod plane regnũ cũ ipse imperator suo sub dominio acceptasset: illud in ꝓuincia redegit: & deinceps Burgũdia nõ regnũ uel titulũ regale:sed ĩpialis ꝓuincia appellata est. 1034 6233

¶ Burgundia itaq; regio:est Galliæ celticæ prouincia:quæ: ut præmissum est: in hodiernum usq; tempus sub regibus fuit. Atq; ita eo modo regia dignitate amissa: Ducatus titulum accepit. Cuius duces cæterorum christianorum duces facile antecellunt.

¶ Andreas

¶ Andreas āt Stephani ꝑdicti uiri sancti panonū regis secūdus filius: & ipe aliquot annis post hay
mericū fratrē regnasset: hoc anno Bebla eius fratre assentiēte Salonē filiū more Dauid regis regē
cōstituit: & aliquādiu uiuēte adhuc patre regnauit. Sed patre ipso Andrea defuncto. Salon a Lati-
slao Beblæ filio pulsus est: quē tamē Imperator post aliquantulū temporis in regnum restituit.
¶ Comitus alias Ciuitus anglorum rex: cum diu in anglia regnasset: & diuina opera eo in regno
plurima gessisset: hoc anno: uoti & religionis gratia Romam uenit. Vbi cum uoti sui compos effe
ctus esset: statim a pontifice maximo multis donatus muneribus suam in patriam rediit: & filiam
suam henrico Conradi Cæsaris filio in matrimonium locauit: qua locata statim mortem obiit.

¶ Viri doctrinis excellentes.

¶ Cāpanus natione lōbardus: doctor celeberrimus: philosophus & astronomus maximus: hac tē
pestate magno in precio existēs: nōnulla opuscula accuratissima edidit: quoꝝ lectio ecclesiaꝝ re-
ctoribus nō sunt spernēda. De qbus habent̃: hic infra notantur. De cōputo ecclesiastico opus ma
gnū & insigne: quod incipit. Rogauit me unus ex his. Item de compositione quadrantis. Incipit.
Scire debes ꝙ circulus: calēdarium quoq; lib.i. alia quoq; in astronomia composuit.
¶ Bruno herbipolensis epus conradi huius Cæsaris patruelis natione theutonicus: in diuinis scri-
pturis admodū studiosus: uita & cōuersatione sanctissimus: q ob meritoꝝ suoꝝ excellētā: sancto-
rū cathalogo fuit ascriptus. Hic īter cætera suæ disciplinæ opa: his tēporibus cōportauit: ex antiquo
rū patrū scriptis ī totū psalteriū pulchrā explanationē li.i. q incipit. Beatus uir qui non abiit.
¶ Guimundus auersanus archiepiscopus: antea monachus diui Benedicti & ipse hac tempest a-
te in diuinis scripturis plurimum effulsit: qui cum esset sæcularium litterarum ualde eruditus: & ip-
se scripsit contra Berengarium hereticum Thirronēsem: De corpore & sanguine christi libros tres.
Incipit primus sic. Ad rem his temporibus. Et quædam alia.
¶ Alphanus Cassinēsis Monachus: Salernitanusq; episcopus his tēporibus cū esset in diuinis scri-
pturis nobilissime doctus: philosophusq; ac Theologus maximæ opiniōis: scripsit q̄dā ꝓfundi Ser
monis opuscula: e qbus extāt. De unione uerbi dei & hominis li.i. De unione corporis & animæ
li.i. De quattuor humoribus corporis li.i. Atq; alia quædā magnæ eruditionis uolumina cōposuit.

6237 1038 HEnricus eius nominis secundus Cōradi prædicti cæsaris filius: siue ut alius placet gener Hēricus
sextus Germanorū imperator post patrē Cæsar & Augustus ab electoribus factus. Im secūdus
perauit annis.17. Qui imperio assumpto magnū cōparās exercitū: statim aduersus Ol
dericū boemoꝝ Regē dubio marte diu pugnauit. Sed altero anno certamine repetito.
Oldericū ipsum certamine superauit: & cōpræhendit: quē sibi tributarium factū: incolumē postea
dimisit: mouens deinde in ungaros iter se de regno discidētes: Salonē a Ladislao pulsum: in regnū
restituit: postmodū cū apud Romā multi pro pontificatu cōtenderēt: cū magno comitatu ad cō-
ponendā pacē Romā uenit: ubi Synodo cōgregata Benedictū nonū: Siluestrū tertium: & Grego
rū sextū pontificatu se abdicare coegit: & Fidegerū Bābergensem episcopū: qui clemens secūdus
dictus est: creauit pontificē: a quo etiā mox imperii Coronā accepit. Quo facto: Romanos ī uer
ba sua iurare cōpulit: ut de cætero pōtificū electioni se nequaquā interfuturos: nisi de mādato im-
peratoris id facere cogerent̃. Dispositis hoc modo rebus: Capuam proficiscēs multos milites secū
adduxit: qui saracenis regioni īfestis resisterent. Atq; in Germaniam regressus. Ibidē tēplū celeber
rimū in honorem beati Georgii martyris Bābergi condidit. Quod cū cuperet in cathedralē Eccle-
siā consecrari: annuente Benedicto pōtifice maximo: singulis annis ipsam ecclesiam daturā Ro.
pontifici cētum argēti marchas cū uno equo fallerato repromisit. quod quidem donū leo nonus
postea ab Imperatore accipiens: ipsi Bambergensi ecclesiæ tale tributū remisit: Vincētius gallus:
& martinus scriptores. De huius Henrici ortu miraculoso: diui nāq; ꝓmotione historiā admirabilē
īmo admiratiōe multa dignā cōposuere: q̄ si credimus: mirabilis ꝓfecto deus ī oībus opibus suis.

6238 1039 SIluester papa eius nominis tertius: natione Ro. patre Laurentio: in locū Benedicti ex- Silue-
pulsi hoc anno surrogatus: non nisi men. duobus sedit. Quia post id tēpus: suorum fa- ster
ctione restitutus fuit. Eo sic. pontificatū deuenerat: ut q plus largitionibus: aut ambitio Papa
ne ualeret: is talē gradum obtineret. Hic cum primum Sabinēsis cardinalis eēt: suis lar 157.
gitionibus contra Benedictum papam pontifex creatus fuit: sed quia non per hostiū in ouile ouiū
intrauerat: ideo ut fur & latro merito pulsus est: & Benedictus denuo restitutus. Ac sic omnia in tu
multu existentia: modo unum modo alium Romani appetebant.

6239 1040 GRegorius papa: eius nominis sextus: sedit in scismate annis duobus: & mensi.3. Hic au Gregori
tem in ecclesia sancti Ioannis ad portam latinam archidiaconus existens: pontifica- us
tum (ut dictum est) a Benedicto nono accepit: quamobrem Henricus Cæsar habita sy Papa
nodo: & Benedictum prædictum & Siluestrum: ac hunc Gregorium abdicare se pon- 158
tificatu coegit: & Clementē secundum pontificem creauit. Hunc tamen nonnulli uirum optimū
& bene de ecclesia dei meritū fuisse dicunt. Cū sedē apostolicā labefactatā sua uirtute animiq; ma
gnitudine restitueritt. Quia latrones hic īde debacchātes e medio sustulerit: & ecclesiæ dictionē re
cuperauit: prius tamē interdictis: & execrationibus admonitos: post ui & armis domitos: hāc obrē
a multis homicida & sanguinis humani effusor potentissimus habitus est. Necnon a cardinalibus

omnibus facinorosus prædicatus:propter quod in egritudine constitutus: qua & mortuus est: hic Gregorius cardinales omnes ad se uocauit:hosq̃ uerbis & rationibus castigans:id se iuste & charitatiue fecisse rettulit:qđ ipsi liuore iniqtatis crudelitatis fecisse repræhēdebant. Et ut me uerū dixisse sciatis ī qt:cū mortuus fuero:corpus meū añ fores ecclesiæ sistitote uestibus obseratas:Si portæ nutu diuino aperient:me dignū christiana sepultura cēsitote:sin aliter: corpus meū una cū aīa dānatū:quo uolueritis eiicitote.Mortuo itaq̃ pōtifice:cardinales mādata eius fecere: & stati coborto graui uēto:portæ aptæ sūt:corpusq̃ cū admiratiōe oīu3 & magnæ scītatis opiniōe īcolatū ē.

Clemēs Papa 159 — Clemens papa:eius nominis secundus Bambergen⁹ episcopus:syndegerus antea uocatus uiuentibus adhuc Gregorio:Siluestro:ac Benedicto pōtificibus: henrico Cæsare imperante ac iubente in synodo congregata:pontifex creatus sedit mēsibus.9.& diebus 7.nec post eum sedes uacauit:quia illo adhuc uiuente Damasus ī pōtificatu successit: quē tamen in augusto creatum.Romani ueneno e medio sustulerunt. 1041 6240

Damasus Papa 160 — Damasus papa eius nominis secundus:natione Bauarus:nullo populi cleriq̃ consensu pontificatum occupans:sedit tantum diebus.23.Adeo enim corruptela hæc inuoluerat:ut cuicūq̃ ambitioso liceret Petri sedē turpiter occupare:sed deus maliuolo & ambitioso uiro:ī exēplū cæterorū obstitit:qa tertio &.20.tyrānidis suæ die mortuus est. 1042 6241

¶Dominicus eius noīs q̃rtus trigesimusſecundus Venetiarū dux:ex nobili cōtarena familia natus;hoc anno inde mortui Dominici gradenici ducis loco suffectus:ducauit an.25.mē.9.Vir sane prudētissimus:ac suæ reipu.amator.Qui suscepto magistratu ex sanatus sui cōsilio: Gradū urbem nuper a Pepo patriarcha Aquileiensi auctoritate & cōsensu Benedicti pōtificis captā & spoliatam ac dirutā:eiusdē et pōtificis cōcessiōe maxīa īpēsa ipsa3 īstaurauit.Insup cū eēt admodū religiosus & pietatis amator:sua opa & īdustria Mōasteriū sancti Angeli itra urbē:& ī ꝓpinquo loco ī maris littore aliud Mōasteriū scī Nicolai de lido fundauit & erexit.Et ipo tādē plenus dierū:& opibus bonis sepeliri se fecit.Huius nanq̃ prudentia cōpertū fuit in toto magistratus sui tempore: nil contra senatum rēq̃ pu.suā molitū fuisse mali:sed omnia in pace:summaq̃ iusticia cōseruata fuisse.

Leo Papa 161 — Leo papa:eius noīs nonus natione alemanus post damasum papā:pōtifex factus:sedit an.tribus & mē.2.& diebus.6.Mortuo nāq̃ damaso pōtifice ꝑdicto:Romani ad Imperatorē usq̃ in Saxoniā misere:rogātes sibi pōtificē dari optimū:qbus Cæsar statim Bauonē epm tulēsem uirū doctissimū & bonū ac simplicē obtulit ac destinauit. Qui cū Romā ꝑ uesuntiū ciuitatē in pōtificali habitu peteret:qdā Cluniacensis Abbas & ildebrandus Monachus Sena ethrusca urbe oriūdus eidē forte obuiauerūt:& eū ueluti apostatā rephendentes dixerūt:ut papalia ornamēta oīno deponeret:uidelicet ab impatore potestatē nō habēte cōcessa: quorū iussa humiliter exequēs:in pegrini habitu īuitū Romā pduxerūt.Qui ad cardinaliū: cleriq̃ ac populi cōspectū pductus:se uelut īcautū accusauit:eo Imperatori ī hoc paruerit.Rogauitq̃ ne Petri sedē diutius uacare sineret.Clerus āt ildebrādo monacho suadēte ipsum Bauonē in pōtificē elegit:leonēq̃ nonū uocatū.Qui hoc mō pōtifex factus.Ildebrādū ipsum mōachū illico cardinalē dyaconū fecit.Fuit itaq̃ pōtifex hic:uit pietate:īnocētia:benignitate:gratia:& hospitalitate adeo insignis:ut eius domus semp peregrinis & paupibus patuerit. Qua ex re cōtigit: semel ante fores suas leprosum pauperē īuenite:quē ꝑ misericordia in lecto suo collocari ꝑcepit:māeq̃ facto nusq̃ pauperē īuentū fuisse.unde creditū ꝓ certo fuit:christū illū fuisse:q pauperis noīe eo in loco recubuit:in rebus ꝑterea ad religionē ptinētibus tāta diligētia usus est.Vt mādauerit Clericorū domicilia oīa iuxta tēpla cōstrui debere:ut habetur in canone.12.q.i.c.Necessaria.Tantæ deniq̃ auctoritatis & reuerentiæ fuit:ut præ cæteris pontificibus:suis admonitionibus Constantinopolitanū Imperatorem impulerit:sepulchrum domini a Barbaris iam septem & triginta annis dirutum restitueret.Hic igitur cum esset uir eruditissimus studiosusq̃:nonnulla edidit opuscula:in quibus eius eloquii uenustas & sententiarum sublimitas cōmendat.E quibus sunt ista: uidelicet: De extirpandis heresibus li.i.Ad constantinū monachum Imperatorem li.i.ad patriarcham cōstantinopolitanū li.i.Contra errores græcorum li.i.Ad episcopos Affricæ & ægypti li.i.Epistolarum ad diuersos librū unum:moriens deniq̃ multis claruit miraculis:& apud sanctum Petrum sepelitur. 1049 6248

¶Viri disciplinis excellentes.

¶Hugo cluniacensis abbas:homo sane ꝑter doctrinam genere:pietate:religione:clementiaq̃ īsignis:p hos tēpus in Odilionis abbatis loco substitutus:nōnulla pscripsit eruditiōe & laude digna.

¶Lafranchus lōbardus patria papiēsis eximius doctor:& Anselmi egregii Doctoris ꝑceptor: his tpibus ī Gallis īsignissimus fuit.Qui cū apud parisiū legēdo scribēdo: & disputādo clarissimus haberet:diuīo spū tractus, Scolis abrenūciauit:& ad ꝓpria remeauit:ubi rebus suis paupibus erogatis factus Mōachus(ut qdā aiunt)maxīa cū humilitate quoaduixit soli deo tāquā uerus xpi seruus militauit:hic reliqt post se īgēii sui monumēta egregia.De qbus reperiunt subiecta.Et prio.Opus īsigne ī oēs apostoli Pauli Epřas li.14.ī psalteriū cōmētarioꝝ li.i.Gesta Gulielmi comitis li.unū. Aduersus Berengariū turonensem hereticū insignē librū: qui Syntilariū nuncupatur: qui incipit lafrāchus misericordia dei catuariensis episcopus:Vnde uidetur quod fuerit archiepiscopus.

¶Berengarius autem doctor natione Gallus patria Turonensis andagauensis archidiaconus ꝑ

hæc tempora

hæc tēpora:cū diu apud multos sanctitate:doctrinaq; insignis clarusq; fuisset:ob doctrinæ suæ amplitudinē primo confusus:in Eucharistiæ sanctæ sacramento turpiter errauit. Et multorū animos ipso suo errore infecit:sed diuina postea illustratus gratia: & multorum doctissimorū uirorum cōmonitionibus & scriptis improbatus suum errorem publico in concilio Vercellis habito humiliter emendauit:ut habemus in Decretis De conse.di.2.c.Ego berengarius.Emendatione itaq; hoc modo facta statim studio Sophisticæ disciplinæ omisso:primo omnia sua paupibus errogata:sese paupertimum effecit:& reliquum uitæ suæ tempus sanctissime contriuit.

¶ Theobaldus etiam quidam nobilis francus:uir utiq; religiosissimus eisdem quoq; temporibus apud uicentinos italos & doctrina & uitæ sanctitate multo in precio habitus est: ac quadam opuscula composuit:quæ tamen uidere non merui.

¶ Hermanus contractus natione germanus Monachus diui Benedicti. Ingenii eminentissimi: uir hac tēpestate cum diuinis scripturis eruditissimus:exercitatusq; multum fuisset.Essetq; philosophus poeta astronomus rhetorq; ac musicus perfectissimus nulli sui temporis secundus:esset præterea trium linguarum:uidelicet latinæ græcæ & arabicæ sufficienter īstructus:scripsit oratione soluta & carmine plurima præclara uolumina:de quibus habentur subiecta.

De Musica	li.i.	De monacordo	li.i.	De sex ætatibus mundi	li.i.
De cōpositione astrolabii	li.3.	De utilitate astrolabii	li.i.	De Eclipsibus	li.i.
De computo	li.i.	De quadratura circuli.	li.i.	De ꝯflictu rythmiachiæ	li.i.
De phisonomia	li.i.				

Vitas plurimorū sanctorum li.i.Hymnos & uarias prosas scripsit: imo composuit dulci melodia diuersos cantus atq; in honorē beatissimæ uirginis Mariæ pulcherrimas ac plurimas edidit & decantauit laudes:quas inter illa celeberrima habeť: quæ Incipit Salue regina misericordiæ:& alma redemptoris mater:transtulit etiam nonnulla e Græco & arabico in latinum. Magni ac præclarissimi Comitis Sueui filius fuit. Cuius præclarissima laus hæc extitit: qđ destituto oī corpis roboř se totū tāq; generosi aī prīceps litteris sacris deuouit:atq; dedicauit:ī qbus assiduus maxīe ꝓfecit.Et bibliothecā oī generis librorꝫ mirabilē sibi construi fecit.

6249 1050 ¶ Gottifredus tertius apuliæ Cōes Tācredi normani filius hoc anno Diogone & hunfredo eius fratribus defunctis in apuliæ comitatu substitutus:multos annos regnauit:eo etiā anno eius consobrino noīe guaymaro Salerni principe:a suis interfecto:gisulphus surrogatus ē. Qui ambo paulo post beneuentū urbē Ro.pōtifici subiectā occupantes:magnū incendium suscitarunt:aduersus hos Leo pontifex auxilio Imperatoris ꝓfectus:cū ipsis congredi tēptauit:sed pontifex ipse ab ipsis prælio superatus:etiam cum aliquibus Cardinalibus captus est. Normani tamen capto pontifice sicut docuit:maxima in pontificē usi reuerentia:eū cū omnibus suis Romam cū honore remisere. Quam ob liberalitatem postmodum pontifex reuersus:sua auctoritate ipsis normanis eam gubernandam permisit:ac quæcūq; alia de italia tunc temporis tenebant. Quo facto Gothifredus uita functus bagelardum filium in ea reliquit hæredem.

1051 ¶ Cōciliū uercellēse hoc anno ī eadē uercellarꝫ Italiæ urbe leōis pōtificis iussu ꝯtra supradicti Beregarii errorē celebrať.In quo qdē cōcilio idē Berēgarius ādagauēsis archidiaconus cuiusdā ecclesiastici erroris auctor damnatus fuit:& postmodum(ut dictum est)illustratus optime uixit.

1053 ¶ Theodora uirgo græca mulier sane præclarissima.3oi.quondā Imperatricis uxoris Michaelis etheriachis Constantinopolitani Imperatoris soror:hoc anno Constantino monacho eius cognato atq; ipsius sorore imperatrice uita functis:ut erat mulier ingentis animi atq; uirtutis imperii dignitatē assumens:duobus annis illā prudentissime ac iustissime adminstrauit. Qua demum obeunte:Michael cognomento Nouitius per arma eidem suffectus est Imperator. Qui & ipse eodeꝫ anno ab Isautio Comiano ab Imperio deiectus:monachus efficitur: isautio item post quattuor annos per arma pulso Constantinus cognomine Dioclesim imperium occupauit.

6253 1054 VIctor papa eius noīs.2.natiōe alamanus e Bauaria regiōe oriūdus:hoc anno leoni pōtifici suffectus:sedit an.2.& mē.3.ac diebus.14.Hic oīum cōsensu pōtifex electus ac cōfirmatus:statī magnā Synodū florētiæ celebrauit:ī q̄ multos epos & ꝑlatos: tū Symoniæ:tū fornicatiōis cā notatos epatu & dignitatibus priuauit:ac clerū admōuit: qđ maxime ad se ptineret:pœna ꝓposita his qui leges canonicas īfringerenť:aut trāsgrederenť: tandem ad extremā horā ueniens ibidē uidelicet florētiæ in dn̄o obdormiuit: & post sedes uacauit dies.ii. Victor Papa 162.

6254 1055 ¶ Othus Angleriæ comes: Mediolaniq; prīceps unicus helyprādi gnatus:hoc anno patre defuncto:adolescēs ī regnū succedēs:regnauit an.55.Qui paternæ nō īmemor uirtutis īter primos illius suæ ætatis adolescētes effloruit.Erat īter cætera maximi īgēii adolescēs maximaq; rerꝫ gerēdaruꝫ sapiētia:ad pacē qdē & ad bella ꝯtractāda idoneus:& potissimū ad litterarū studia īsignitus.Sceptro itaq; p̄mo suscepto oībus uno aīo eē cœpit:ac diuites & egenos uno ordine habuit:& cū christiāissimus habereť: Alexādrū pōti.maximū natiōe Mediolanēseꝫ maxīo ī honore atq; tutella suscepit.Cuius qdē potētia Cadoli adulterini pōtificis exercitus primo ꝓfligatus fuit: inde eius uirtus ubiq; diuulgata & cognita:galliarꝫ principes cū pro terræ sanctæ recuperādæ Synodū apud claromontē cōgregare deberēt:ad hūc othonē etiā litteras dederunt: ut & ipse tāto apparatui auxilio adesse dignaretur.Qui & pōtifici Roma.imprimis aliisq; regibus & principibus libentissimo

annuit animo:hierosolymā tandē cū reliquis ad bellū profectus:uniuersam iudæā atq; Samariā;
breui tēporis spacio christiani cōquisiuere:dūq; urbē hierosolymā obsiderent:& circa eandē cū reliquis christicolis othus cū suis hyemaret.Quidā princeps transiordanē nomine uolux uiso othone:ut erat audacissimus:p interpretē hūc othonē ad singulare certamē & cōflictus inuitauit.Quæ
res ab eo exorata facillimū ꝓmeruit uotū.Atq; ita sextā post diē ambo armati ad duelū ꝓcesserūt.
Eo.n.tēpore othus hic.p īsigne septē in scuto coronas gestabat insculptas:uolux uero aliter ornabatur:Ex eius nāq; cono uipera ænea surgebat mitis inuoluta atq; implicata spiris:quæ infantē excoriatū adusq; costas deuorare uidebat̄ humeritiū & brachia extabant:& bipatēti ore pene uociferare uidebatur.Cum his igitur īsignibus ambo in pugnam processere.Et primo quidem occursu cū
Othus uolucem lācea ex equo præcipitem dedisset:statim eleuata claua:adeo illi caput cōfregit:
ut cerebrū totū p solū spargeret̄:Quo quidem mortuo Othus illi galeā exuit:& eius spolia uniuersa pro triumpho reportauit.Deniq; cū Mediolanum cū gloria redisset:illud insigne Christo domino nr̄o in tēplū obtulit.Atq; ita sibi successoribusq; suis:eā uiperam pro singulari insigne perpetuo
portandā delegit:quā usq; in hodiernū diē Mediolanenses principes & reliq uicecomites gestare 6156
cernunt̄.Tandē uero ab hyerosolimis reuersus:dum Impatoriæ res fluctuarēt:et Mediolanēsiu;
rex aliquātulū perturbari cœperūt.Quas qdē cū q̄ lancea sedasset a suis excitatus:magno exercitu
coacto in Germaniā cōtra duos Impatoꝶ exercitus cōmigrare ꝓposuit.S; re nūdū cœpta īmatura morte sublatus ē.Ac cū ingēti totius populi luctu & mœrore in diuæ Mariæ tēplo sepultus fuit:
hic cum Luciam genere franceam duxisset uxorem:ex ea Andream solum genuit filium.
¶ Egeluotus Cantuariensis episcopus sapiētissimus atq; doctissimus uir his temporibus:cū apud 6157
Cinitonē anglorum regē magno haberetur in ꝑcio:in anglia diē obiit:& multis signis atq; uirtutibus clarus effulsit.Hic doctissimus uir cū diui Aurelii Augustini deuotissimus haberetur:aliquādo
e Ro.in Angliā rediens teste uincētio gallo li.historiarū suaꝶ.26.apud Papiam unū ex Brachiis ip
sius diui Aurelii Augustini cētū talētis argēti & talēto auri emit:& in angliam secū magna cū reuerentia pduxit:illudq; in ciuitate uēturia collocauit.Huius etiā monitu & suasione(ut iam ꝑdictum 6158
est)Cinitus supradictus Anglorū Rex multa Monasteria Construxit:ac multas ecclesias & erexit
& instaurauit:qui cū beatissimæ uirginis Mariæ deuotissimus haberet̄:multa in eius laudem edidit monumēta:atq; alia plurima composuit memoratu digna.Ex quibus inter cætera extat Epistolarum liber pulcherrimus.In quarum una gratias agit ipsi Cinitoni regi:quod largitatis eius uiscera in impensis ecclesiæ Carnotensis effuderit.

Hēricus tertius

HEnricus eius nominis tertius Hērici ꝑdicti filius septimus Germanorū imperator hoc 1057 6156
anno patre eius defuncto:licet Adolescens ab electoribus Cæsar & Augustus electus:
imperauit annis.48.Vir in bono leuis:in mala uero pertinax:qui suscepto imperio factus elatior:deum immortalē spreuit:ac religionē christianā cōtēnere cœpit.Et a patriis moribus oīo auersus factus Calcē & cornua cōtra dei ecclesiā superbe nimiūq; erexit.Quāobrē Stephanus papa & reliq sui tēporis per successionē pontifices Ro.eū hereticū pronūciarūt:ea
maxime de causa:quod summorū pōtificū auctoritatē potentiamq; semper diminuere subuertereq; statuisset:hic cū a Nicolao secūdo papa:una cum Agnete uxore sua imperii coronā accepisset:toto sui pōtificatus tēpore:ob beneficiū acceptum nihil cōtra ecclesiā Ro.moliri tēptauit.Sed
Nicolao defuncto cōtra Alexādrū secūdū Scismata suscitauit plurima:& Cadolum parmensem
episcopū(uxore eius Agnete reclamāte)pontificē creauit:cuius rei causa multa scādala:multæq;
cædes hinc inde exortæ sunt.Cognito autem postmodū errore suo apud Mantuā urbē Henricus
ipse ueniā supplex expostulauit & obtinuit:Alexādro nāq; pōtifice defuncto.Gregorius eius loco
suffectus:hunc eundē Henricū admonuit:ne deinceps ecclesiastica beneficia per Symoniā alicui
cōmitteret:cuius sanis admonitionibus nō modo nō obtēperauit:ueꝶ etiā Agnetē Imperatricem
bene admonentē ab administratione prorsus depulit:Quæ Ro.profecta nō diu dolore animi superuixit.Tū uero Grego.tātam nō ferens iniuriā:Henricū ipsum omni regia administratiōe & dignitate priuatū anathemate notauit:cognita itaq; Gregorii pontificis censura.Henricus hic per literas ueniā supplex ꝑcatur.Cuius ꝑcibus permotus pontifex canossum agri Regiensis oppidū:ad
Mathildā comitissam:ex ciuitate Vercellarū cōcessit:illic igit̄ Henricus Imperator cū oībus copiis
suis propere properans:deposito Imperiali ornamēto nudis pedibus super glaciē per triduū ueniā
precari non destitit:cui demū pōtifex ipse Mathildi comitissę & adelay sabaudiensis comarchi interuentu pro uenia præstitit:& absolutionis beneficiū eidē concessit:pace itaq; iureiurādo firmata
Imperator Papiā uersus iter arripuit.Vbi paulopost pacis fœdera abrumpens rebus nouis studere
cœpit:& quorūdā episcoporum seditionibus cōcitatus Grego.pontificē denuo deponere studuit:
qbus fatuitatibus alamani principes īdignati:statim post habito isto Henrico Rodulphū Saxōiæ
regē ipsius Henrici ducem uirum utiq; modestissimum Imperatorē creant:qui coactus humiliter
Imperii gubernacula suscepit.Qua ex re indignatus Henricus multos:tum sæculares:tumq; ecclesiasticos uiros interfecit:& habito episcoporū male sentientiū conuentu:gibertum quendā olim
Rauennatē archiepiscopum cōtra Grego.pontificē creat:eumq; clementē appellat.Rodulphus
autem apud Saxoniam exercitu cōparato in eum duxit:& maximo commisso prælio Henricus
superatur:

superatur: qua quidem clade adeo perterritus fuit: ut per decem & septem dies uix inueniri potuerit: quo q̄dē in tēpore germani Henricū eius filiū eiusdē nōis q̄rtū in eius locū suffecerūt. Qui simul postea in unū copiis iūctis: in Italiā uenerūt: & Clemētē scismaticū secū adduxerūt: & Romā simul hostili aīo ītrauerūt: ubi ꝓfanata Petri basilica: & demolito porticu ipsius basilicæ Grego. pōtificē in hadriani mole aliq̄diu obsiderūt. Sed cū ferre oppugnationē pōtifex nō posset: ad Guiscardū apuliæ Ducē ꝓ auxilio misit. Qui cō citus: magno cū īpetu Romā uenit: quo aduētu Henricus pauefactus statī ī Germaniā cū suo clemēte adulterino cōfugit: ubi sinistro marte cū Saxōibus & Rodulpho pugnās: q̄ttuor militū milia uno prælio amisit: q̄bus incōmodis ecclesiā dei ꝑturbare destitit: uerū pniciosissimus homo nō destitit: multos Germāiæ Italiæq̧ principes ꝑliis lacessere: ut eos sācta hierosolymorū auerteret expeditiōe. Tādē uero malorū suorū pœnas debitas luit. Quia eius iunior filius: excandescēs maximisq̧ probris & ꝑliis ipsum afficiēs apud leodum urbem cum prælio superauit & profligauit: qua iniuria & damno confractus cum mœrore uitam exegit lugubrem: ac demum cum dedecore multo uitam exalauit: spiræ sepultus.

6256 1057 STephanus papa eius nomiuis .9. natiōe lothoringus cassinēsis abbas Federicus antea uocatus eo ipso anno: quo & Hēricus Cæsar post Gregoriū pōtificatum adeptus sedit mē. 4. Qui statim ubi pontificatuȝ iniit: curauit ut Mediolanēsiuȝ ecclesia quæ a Ro. ducentis ferme annis se subtraxerat: prima inter alias eam maiorem superioremq̧ cognosceret: quæ etiam nunc usq̧ maxima cum obedientia perseuerat: eo itaq̧ ipso anno florentia defuncto in cathedrali ecclesia ibidem sepelitur. Stephanus Papa 163.

6257 1058 BEnedictus papa eius nominis decimus natione Campanus ualetrensis eṗs hoc anno quorūdā nobiliū factione clero dissentiente Stephano pontifici suffectus sedit mē. 8. & diebus. 20. Et quoniā nō per ostiū: sed per uim: & largitionibus intrauerat: ab ildebrando monacho pontificatu deiicitur: quo pudore ductus statim uiletras exulatum prexit. Benedictus Papa 164.

6258 1059 NIcolaus papa eius nōis secūdus natiōe Sabaudiēsis Gerardus antea uocatus florētius eṗus: uir oī uita ꝓbatus: abrogato Benedicto nō legiptime creato Senas pp bōæ eius uitæ famā a cardinalibus eṗisq̧ canonice electus: sedit an. 3. men. 6. & diebus. 25. Qui pōtificatu suscepto: statī Sutriū cōcessit: atq̧ ibidē cōcilio hīto benedictū ṗdictū pōtificatu se abdicare coegit: Inde Ro. ꝓficiscens aliud apud lateranū cōciliū habuit: in quo uir prudēs formam pontificū Ro. a cardinalibus eligendorum instituit: sic habemus in decretis di. 23. c. in nomine domini. In eodem quoq̧ concilio reuocatum ab errore Berengarium prædictum fuisse ferunt. Henricum autem tertium ibidem imperatorem & Augustum ipse declarauit. Imperiiq̧ corona insigniuit. Moriens deniq̧ cessauit papatus dies. 12. Nicola9 Papa 165.

¶ Bonifacius illustrissimæ Mathildis comitissæ pater. Vir q̄dē nobilissimus atq̧ sapientissimus: ac multaꝝ diuitiaꝝ potētissimus hoc anno apud Mātuā lōbardiæ urbē suā: uita excedēs maxīa cum funeris pōpa ibidē sepelit̄. Hic igit̄ e Lucha ethrusca urbe oriūdus extitit: q pp īgētes eius in oī genere uirtutes atq̧ diuitias beatricē Hērici secūdi Imperatoris sororē hr̄e ꝓmeruit uxorē: ꝑ q̄ ēt multas ciuitates obtinuit: & eas quoaduixit cū īgēti moderatiōe gubernauit. Sed eo mortuo (ut ꝑfert̄) Beatrix eius cōiūx illustris fœmina magistratū ipsius Mātuæ: Ferrariæq̧ ac canussii oppidi q̄ndecī annis pacifice tenuit: in q̄bus eius unicā filiā noīe Mathildim uitæ sanctæ q̄ secūdū ṗceptū dn̄i cū eruditiōe bonaꝝ litteraꝝ illustrē effecit: atq̧ īsignis moribus & ṗclarissimis uirtutibus educauit. Hic nāq̧ cordata christianissimaq̧ fœmina īter alia suarū uirtutū monumēta duo in Italia fundauit: erexitq̧ monasteria: uidelicet frixonariæ in agro lucēsi: & aliud Canusinum in rogiēsi agro: & istud quidem celeberrimum: quibus & ṗdia atq̧ donaria cōtulit plurima: Demū & ipsum post multa bona opera egregie confecta apud Pisas infirmitate correpta decimaoctaua aprilis die plena operibus bonis ibidem in domino obdormiuit: ubi & sepulta fuit.

¶ Robertus normanus cognomēto guiscardus: hoc anno gotthifredo eius fratre defuncto cui iā diu Robertus hic frater calabriæ & Apuliæ comitatum spōte cesserat ægre ferens q̄d gotthifredus Begelardū filiū ipsius comitatus hæredē īstituisset: pulso begelardo nepote calabriā & Apuliam de nuo occupat. Troia adeicta: q̄ Ro. pōtificibus parere cōsueuerat. Quāobrē idignatus pōtifex ro. nōnihil roberto huic succēsuit: uerū cū postea Nicolaus pōtifex a capitaneis quos nr̄is tpibus Romani Barones appellāt: agitatus Robertū hūc ad Aq̄lā urbē in colloquiū accersiuit: & tandē pace cōposita Robertū hic Beneuentū & Troiā ac cætera quæq̧: q̄ Iuriū ecclesiæ tenebat: placide restituit: q̄ urbanitate cōmotus papa: statim terræ apuliæ & omniū q̄ aq̄sierat & possidebat: sub Ducatus titulo ipsum legiptimū hæredem & possessorem instituit. Quo facto Robertus in capitaneos proceres Romanos ducens: eos tādem omnes domitos pōtifici Ro. parere cōpulit: pauloq̧ post idem Robertus ecclesiæ Ro. uectigal factus: auctus aīo gulielmū fratrē apuliæ ṗficiens: ipse in calabros iterū duxit: ac sic breui tpe una cū fratribus totā reatinā terrā: q̄ nūc Aprutii regio nuncupatur: obtinuit: & eā gonfredo fratri gubernādā tradidit. Indeq̧ reuersus calabros brutiosq̧ ac oīa q̄ ī ipso regno erant in suā frattumq̧ potestatem redegit. Et tunc primum robertus hic calabriæ & apuliæ frattum consensu rex se appellare fecit. Et ita pluribus annis regnauit.

1059 ¶ Alexius constantinopolitanus imperator: hoc anno patre eius romano diogene cognominato

defuncto:in imperio paterno succedens:imperauit annis.15. Cuius tempore propter prædecessorũ negligentiam:eorum imperium adeo a saracenis imminutum est. Vt uix thraciã:gallatiam: pontum:thessaliam:macedoniam:& achayam prouincias retinere posset:quin ex ipsis prouinciis: nũc mauri:nunc saraceni aliquid quottidie sibi subriperent.

¶ Ludouicus Henrici francorum regis filius:hoc anno patre adhuc uiuente francis regnare cœpit:& regnauit annis.14. 1060

¶ Monstrũ seu portentũ fœminei sexus:hoc anno:in Britãnico pago:teste Vincẽtio gallo li.26. nascitur:& ad maturam usq; ætatẽ pducit. Duo:uidelicet habẽs capita:& q̃ttuor brachia:cæteraq; gemina:usq; ad umbilicũ. Inferius uero oĩa singularia:comedebat:uidebat:loq̃bat:una flebat & ridebat:altera tacebat:ore gemino mãducabat:sed uno meatu digerebat. Tãdem una defuncta: altera pene triẽnio supuixit:mortuã portãs:donec & molis põdere & fœtore cadaueris defecerit.

Alexander Papa 166. ALexander papa eius noĩs secũdus:natione Mediolanẽsis:lucẽsis primo epus:& Anselmus antea uocatus:hoc anno:pp nimiã eius humanitatẽ & humilitatẽ atq; cõsumatã; doctrinã absens:Nicolao põtifici surrogatus:sedit.ii.an.&.mẽsibus sex. Qui põtificatu suscepto:statim Romã prexit:sed cæteri lõgobardi epi qdã Giberto parmẽse epo annuente:in unũ cõgregati ĩdignũ eẽ dicẽtes:aliunde q̃ ex lõbardia põtificẽ eligẽdũ eẽ: Ab Henrico imperatore obtinuerũt.(Agnete uxore dissentiẽte)ut papã eligerẽt:quẽ uellent. Illi aũt cõcilio coacto cadolũ parmẽsem Antipapã delegerũt. Cui statim oẽs lõgobardi pter Mathildim comitissam & uirũ eius obedientiã pstiterunt. Qui cadolus a capitaneis Ro. uocatus:in pratis Neronis descẽdit. Vbi & bis cõtra Alexãdrũ armata manu pugnauit. Vñ & multi ex utroq; exercitu cecidere. Irrũpente uero othone Mediolanẽsiũ principe:& Gotthifredo normano:ac aliis compluribus:cadoli exercitus superaẽ. Tãdẽ Hẽrico impatore intercedente. Cõciliũ Mãtuæ ĩdicit. In q̃ qdẽ scismate cõposito. Alexãder cõfirmaẽ:& Carolo ueniã petenti ignoscit. Vbi ẽt multa ad ecclesiæ utilitatẽ: Gratiano testante cõstituta sunt. Et prio neqs oĩno missam sacerdotis cõcubinarii audire psumat: ut habeẽ in canone di.32.c.ptor:& distin.81.c.Siqs mõ. Voluit tamẽ:ut psbyterorũ filii auctoritate apostolica initiari possent:ut.56.distin.c.Apostolica auctoritate. Statuit quoq;:ut clerici & sacerdotes a Symoniaco sciẽter initiati:oĩno deponi debere:ut pria q̃stione prima cap. De cætero. Vetuit itẽ Monachis ĩtra claustra existentibus:Clericorũ officia admitti debere: ut sextadecima q̃stione pria cap. Iuxta calcidonense. Vetuit ĩsuper clericis oĩbus a layco ecclesiastica beneficia obtinere: sextadecima q̃stione septima cap.p laycos. Statuit quoq; ne qs excõmunicatus aliũ excõmunicare psumat:quartadecima q̃stione prima capitulo. Audiuimus. Cõpletoq; cõcilio e Mãtua Romã proficiscens:dum Luca iter faceret:maiorẽ urbis ecclesiam beato Martino dicatã:cuius episcopus ipse fuerat:sacris solẽnibus adhibitis consecrauit:ac eius canonicos ob beniuolentiæ magnæ inditiũ: speciali priuilegio mitra pastorali insignitos reddidit. Multis etiam priuilegiis:ut ex eorum annalibus habetur.ipsam ciuitatem insigniuit. Tandem Romam profectus:haud multo post super uixit. Mortuus deniq; in lateranensi ecclesia sepelitur. 1062 6262

¶ Ingẽs fames & lugubris pestis:hoc anno teste Vicẽtio gallo li.uigesimosexto p totũ mũdũ fuit.

¶ Dominicus Siluius eius noĩs q̃ntus trigesimus q̃rtus Venetiarũ Dux:hoc anno:ĩdemortui Dominici cõtareni ducis loco: oĩum bonorũ cõsensu dux creatus: ducauit an.13. & mensibus.5. Hic præ cæteris Venetis prĩcipibus honorabilior & illustrior extitit. Et ppterea Nicephorus græcus imperator magnanimus:q Michaelẽ & Andronicũ eius filiũ ab imperio deiecerat:Sororem suã speciosissimã eidẽ uxorem dedit. Cuius q̃dem ĩtuitu hic Dominicus princeps cõtra rogeriũ apuliæ & calabriæ ducem Dyrachiũ imperii iuris ciuitatem obsidentẽ;:nõ modicã classem auxiliarem trãsmisit. Ab cuius obsidione impator ipsum rogeriũ depulit:magno illato acceptoq; damno. Et eam ob rem male gestã. Dominicus hic a populo magistratu priuatus est. De huius igiẽ speciosissimæ ac elegãtissimæ uxoris delitiis multa ac multa referunẽ memoriæ digna:Refert nãq; Petrus Damiani & Vincẽtius gallus lib. uigesimosexto:q tã delitiosa tanq; uoluptuosa mulier erat: q dictu audituq; ĩcredibile uideaẽ. In primis.n.hæc delitiosa fœmina cõmunibus aq̃s se abluere dedignabaẽ:sed eius serui suo iussu quottidie cælestẽ rorẽ magno cũ labore colligebant:& ex ea artificiosa balnea cõficiebant. Cibos ĩsup suos nullo mõ tãgere uolebat:sed ipsos ab Ethnicis minutissimos in frustra ĩcidi mãdabat:ac sic illos fistulis aureis absordebat. Cubiculũ eius:& alia quæq; uestimẽta cũ toto corpore oĩbus aromatibus & Timiamatibus redolebãt:adeo ut Salomonis delitias superarent:quã tãdẽ diuinũ iudiciũ(& qdẽ iuste)ita percussit: ut adhuc uiuens toto corpore tã tetro fœtore cõputrescere cœperit:ut nõ solũ eius cubiculũ:sed & totã aulã ĩcredibili:immo ĩtollerabili fœtore ita cõpleuerit:ut nullus seruientium fœtorem ipsius tollerare posset. Nõ seruus: non ancilla cuiuscunq; conditionis foret apud eam substitere posset. Et uix tandem uilissima ancilla inuenta fuit:quæ eidem ministrare potuerit:& illa etiam non sine specierum redolentium auxilio:apud eam remanere potuit:Diutius itaq; ipsa misera hoc langore decocta:miserabiliterq; cruciata:amicis quibusq; lætantibus:miseram tandem exalauit animam:Hæc ille:ut supra. 1065 6264 / 1068 6267

Nota de muliere deliciosa nimiũ

¶ Ordo uallis umbrosæ hic initium suscipit.

¶ Ioannes gualbertus patria florentinus:monachusq̃dẽ deuotissimus. Religiõis uallis umbrosæ ordinator 1070 6269

ordinator & princeps: hoc anno miraculis plurimis clarus: cælestia regna petiuit. Quā ob causam paulopost Gregorius huius nōis septimus pōtifex: Eū in sanctorū cōfessorū numero merito retu lit. Hic itaq; uir sanctus: patre Gualberto ciue florentino natus: hac de cā (ut ex eius habet historia) ad monasticā religionē se cōtulit. Cū inimicitias aliqdo aduersus finitimos gereret: q fratrē suū crudelē in modū obtruncarent: die qdā ex agro florentiā rediēs armatorū multorū manu stipatus opportune in eū q fratrē īterfecerat: nō pcul a monasterio diui Meniati montani īcidit. Qui cū se circūuentū uideret: nec ulla salutis spes sibi pponeret. Ad huius Ioānis Gualberti pedes humiliter procidit: supplexq; p Iesum xpū crucifixū postulās sibi ueniā cōdonari: & fraternæ cædis culpam ignosci. Quibus pcibus pmotus Ioānes oē illud qd susceperat: odiū de fratris nece cōfestim īfregit: & culpā oēm cōdonauit. Nec eo cōtētus: sed cū uterq; ī diui Meniati tēplo ante crucifixi effigiem cōstitutus: ipsum inimicū Ioānes hic obtulit: & xpi dñi nrī exēplo doctus: crimen oē eidē remisit. Quæ res quā deo grata quāq; accepta fuerit: miraculo īcredibili cōprobauit. Nā illico cūctis q ibi aderāt cernētib⁹. Ea crucifixi imago motu capitis illud cōprobasse uisa ē. Quod qdē posteris p ce lebenimo miraculo: ea crucifixi imago seu effigies usq; in hoc tpus demōstrat. Talis itaq; miracu li monumēto uir sanctus pmotus: statim se religiōi cōtulit: & ut Eremita in ea appēnini parte: quæ umbrosa uallis dicit: secessit. Vbi & uitæ sanctitate dei summi in se gratiā exptus ē. Atq; ita illius sa cri ordinis uallis umbrosæ illis in locis: tēplū & Cenobiū posuit. A quo postea multa alia loca nomē & originē traxere. Quæ qdem sancta religio grisei coloris induta: quantis floruerit uiris digni tate episcopali & sanctitate ac scientia clarissimis infra suis in locis dicemus. Ipsam enim religionem plurimi pontifices Ro. infinitis priuilegiis & gratiis honestauerunt.

¶ Viri doctrinis excellentes.

¶ Petrus damianus ex mōacho ecclesiæ Romanæ Cardinalis epus ī diuinis scripturis doctor eru ditissimus his tpibus eas ob res magno ī pcio hītus ē. Erat pter eruditionē maximā: & religione & sapiētia ubiq; noiatissimus uir. Eratq; & īgenio mitissimus: & acutus eloqo placidus & cōpositus: & ad psuadēdū satis idoneus. Qui amore solitudinis & qetis epatū & dignitatē maximā deseruit. Hic cū eēt uir emīnētissimi īgenii. Hæcq subiecta sunt: edidit librorū uolumina. Et primo Apollo geticorū li.3. De īcōtinētia sacerdotū li.i. De uxoribus clericorū li.i. De pfectu mōachorū li.i. Regula solitariorū li.i. Exhortatoriū ad mōachos li.i. miraculorū sui tpis li.i. Antilogion cōtra iudæos li.i. De auaritia plātorū li.i. De terrore mortis li.i. De meditatione mortis li.i. De insolentia malignorum hominū li.i. Cōtra epos Symoniacos li.i. Contra quēdā epm li.i. Declamationis Rhetoricæ li.i. De naturis quorundam animaliū li.i. De sanctis flora & lucilla lib.i. De sancto Cassiano martyre li.i. De sancto Bonifacio li.i. Sermonum.4. homeliarum lib.i. Et alia multa.

¶ Guilelmus theutonicus monachus & abbas doctor insignis: & ipse hac tempestate: & doctrina & librorū editiōe clarus effulsit: hic qppe pter doctrinā multis claruit miraculis: & īter cætera regu larē disciplinam monasticam in germania collapsam: multis in locis restituit & reformauit. Scripsit itaq; hic uir sanctus constitutiones monachorum libros duos. De musica & thono li.i. De horologio li.i. De correctione psalterii li.i. Ad sanctum Anselmum canthuariensem epistolas.3. Epistolarum ad diuersos li.i. Alia quoq; nonnulla edidit (ut aiunt) memoratu digna. Obiitq; suo in cenobio Hirseraugiensi in Diocesi Spirensi constituto in anno domini.1091.

¶ Petrus Alphonsus genere Iudæus Moyses antea uocatus: per idipsum floruit tempus: & iudaysmo relicto: sacrum christi baptisma deuotissime suscepit. Vir in scripturis sanctis sufficienter eruditus: ac philosophia nobiliter doctus librum pulcherrimū per modū Dialogi elegantem cōposuit: in quo contra iudæos & saracenos egregie disputat. Scripsitq; & aliud uolumen: De sciētia & phylosophia. Sunt tamen qui dicant hunc ad conuersionem uenisse circa annum domini.1106. Et ab Alphonso hispaniæ rege ex sacro fonte susceptum: & ob hoc Alphonsi cognomentū habuisse.

¶ Albaterius natione Arabs philosophus & medicus clarissimus: tempestate hac floruit: & multa ac uaria conscripsit & transtulit. Et īter cætera Galieni magni physici libros omnes in linguā suā Arabam conuertit. Serapione medico testante.c.97.

¶ Ioānes medicus celeberri⁹ cognomēto Serapiō: & ipse p hoc tēpus claruit. Et de simplicibus medicinis mira cōscripsit: quē librū. Agregationē uirtutū medicinarū simpliciū inscripsit: illūq; in duas partes diuisit. Qui sic īcipit: postq uidi librū aliū. De moribus arcendis. Et qm a cæteris medicis rosas collegit. Seraphion cognominatus ē. Serapion.n. uoscū sonat: p ut testis ē Pli.li.12.c.13.

¶ Isaach beimirā medicus clarissimus Salomonis medici filius: & ipse tempestate istac floruit. Et inter cætera in medicina. De febribus. De urina: & de stomacho pulchros tractatus composuit. In philosophia uero. De Elementis: & de diffinitionibus libros quosdam edidit.

1072 1073 GRegorius papa eius nōis septimus natiōe Ethruscus patria Senensis pr̄e Bonifacio ildebrandus monachus antea uocatus post alexan. papam pontifex factus: sedit annis 12. mense uno: & diebus.4. Vir certe deo & hominibus ualde dilectus: prudens qdem iustus: & modestus: pauperū pupillorūq; ac uiduarū patronus: & pater: necnon & Ecclesiæ Romanæ cōtra hereticorū īprobitatem & malorū principū potentiā: res ecclesiasticas p ui occupare conātiū acerrimus defensor. Qui pontificatu adepto: statim Henricū imperatorem ad- Gregorius Papa 167.

monuit:ne deinceps largitione corruptus:episcopatus & ecclesiastica beneficia alicui p Symōia-
cū prauitatē cōmitteř. Cuius qdē admonitiōi suadēte Giberto Rauēnatis ecclesiæ archiepiscopo
Henricus obtēperare renuit:imo Gibertus ipe:uit seditiosus cōtra Grego.hunc cynciū Ro.ciuem
pfectiq; urbis filiū: uiq; utiq; temerariū cōcitat. Qui structis isidiis in natalis dñi nocte celebrātem
pōtificē cœpit:& secū cū dedecore nimio trahens:in turri q̃dā mūiussima reclusit:sed die sequenti
Romā facinore cognito:ipsum Cynciū psequunť:& pōtificē sanctū liberāt:turriq; euertūt:ac cyn
cii ædes funditus subuertūt: Atq; & uiros & mulieres de eius familia natos obtrūcauit. Quo tumul
tu Cyncius pterritus in Germaniā ad Henricū Impatorē cōfugit. Cū Grego.tātā iniuriam diuinæ
maiestatis cā ñ diutius ferēs:Gibertū & clericos cū Hērico & Cyncio senatū anathemate notauit.
Sȝ postmodū Mathildis comitissæ iteruētu apud canussuȝ oppidū suū ecclesiæ ipsuȝ recōciliauit.
Veq; paulopost Henricus pacis fœdera abrupit:q; fungereť. Indeq; maiorū decreta(ad rescidēdū
Symoniæ labē)ptinentia cōfirmauit:atq; alia multa ea in Synodo Gratiano teste cōfirmauit. Et
primo clericis initiatis iterdixit uxores hre:aut cū mulieribus simul hitare:nisi q̃s Nicena synodus
aut cæteri canones pmisere:sed cū hoc sacerdotes paruipenderent:pcepit papa:ut nullus christia-
nus audiret missam sacerdotis cōcubinā habentis:sicut habeť in Decretis.32.di.c.pter hoc. Ea iteȝ
in Synodo epis iterdicit sub anathematis pena epali:aut sacerdotali fungi mūere: q fornicatiōi sa
cerdotū suoq; cōsentirent:ut.83.di.c.siqs epus:pterea declarauit epos q decimas laycis nō clericis
distribuūt fore symoniacos:ut.i.q.3.c.puenit ad nos: Decreuit itē:ac auctoritate apostolica confir 6284
mauit:ut q de cætero episcopatū:aut aliquod aliud ecclesiasticū beneficiū a layco accipet:in cleri-
corū numero nullo mō censeať:ut.16.q.7.c.Siqs:&.c.iuestituras:mādauit quoq; oibus fidelibus
christianis diebus sabbatinis carnes nō māducare:ut de cōse.d.5.c.Quia dies sabbati: Vetuit de-
niq; oibus mōachis esum carnis: De cōse.di.5.c.carnē cuiq̃ monacho: Tū uero Hēricus ipator ira 6285
tus magisq̃ mōitus hito cōuentu epōrū male sentiētiū. Gibertū oli Rauēnatis ecclesiæ episcopū:
ab isto Grego.summotū:pōtificē denuo creat: Clemētēq; appellat. Qui una cū Hērico Romam
ueniens:ipsum Gregorium papam diu in hadriani mole obsedit:& afflixit:donec a Roberto apu
liæ duce liberatus est. Qui cum eodem salerium uadens:ibidem pie in domino quieuit.
¶ Mathildis gloriosa cōitissa:optima & illustris fœmina p hoc tēpus:cū Ro.ecclesia bene sentiēs 1076 6275
incredibili uirtute & rebus optime gestis:clara & iclita ubiq; pdicať. Hæc.n.(ut pmissuȝ ē) Bonifa
ciū nobilissimū & p magnificū uirū:ac Beatricē Hērici primi filiā habuit parentes. Quæ cū unica
esset hæres post ipsos parentes:in Dominio multarū urbiū uidelicet lucæ:parmæ Regii:ferrariæ:&
Mātuæ:ac æthruriæ ptis:quā nūc patrimoniū uocamus:successit. Quāobrē in tota italia effulsit cla
rissima:& ppterea quēdā principē Gotthifredū noīe in Italia potentissimū duxit maritum. Cū cer
te ipsa illustris fœmina:nō mō Richardi & Gulielmi Apuliæ & Calabriæ ducū:sed & Henrici Cæ
saris potētiā cōtra pōtifices Ro.exercētē magnanimiter repssit:& q̃ de ecclesia iure occupauerāt
restituere coegit. Verū cū Henricus Henrici Cæsaris filius in italiā a pře missus:cū apud parmā ur-
bē Mathildim hāc & eius uirū pfligasset:& Gotthifredū iterfecisset:ipsa mulier Azonē Estensem:
qui prioris uiri in q̃rto gradu cōsanguineus erat:ignorans accepit maritū. Cū quo per aliquot mē-
ses cohabitās:tandē re cognita Gregoriū ɔsuluit pōtificē:qd sup hoc agere cōsuleret:cui pōti.ipa-
uit:ut ptinus ab eius cōsortio abstineret. Ac sic diuortio factos deīceps oratiōibus & uigiliis deo &
Ro.ecclesiæ militare studuit. Tādē āno salutis nřæ.iiiȝ.ætatis uero suæ.69.i Bondēo agri mātuani
oppido opibus bonis plena migrauit ad dñm. De hac āt pstantissima muliere & de eius operibus
clarissime gestis:plenius tractauimus in lib.de claris mulieribus a nobis superioribus annis edito.
¶ Gibertus Antipapa:hoc anno ab Henrico Cæsare prius Synodo multoq; episcoporū male sen
tientiū hita cōtra Grego.papā i germania pōti.creatus:clemēsq; appellať:q mox una cū ipo Hen
rico & eius filio cōiūctis copiis i italiā descēdēs Grego.e Roma pellere annixus est: roma igiť itro
gressus leoninā urbē mox cōprehēdit & Petri ac Pauli basilicas una cū Hērico ipso Cæsare pfanat
quo terrore urbē totā sine oppugnatiōe i deditionē recepit. Quapropter grego.sibi nō fidens i ha
driani mole se recipit:ubi tā diu eū obsedit:donec a guiscardo Apuliæ duce liberatus est: gibertus
itaq; cognito guiscardi ducis aduentu:pcurātibus qbusdā epis:uidelicet Bononiensi: mutinēsi: &
Cremonēsi:ab Hērico ipatore in lateranēsi basilica coronať. Quo facto statim senas pficiscitur:
ibidēq; tā diu eū Augusto māsit:quoad grego.supuixit:gregorio uero defuncto: gibertus in Albā
marsorū ciuitatē se transtulit:& ibi usq; ad paschalis pōtificis tpa multis cū seditiōibus māsit:octa-
uo āt paschalis pōtificis āno:gibertus maloq; oiuȝ caput:morte subitanea correptus:scelez suoq;
pœnas dedit. Hic itaq; gibertus ex parma lōbardiæ urbe originē duxit:quē agnes Henrici huius im
patoris uixerūt:tāq̃ isignē uirū:italici regni gubernatorē primū ɔstituerat. Qui prīo cadolū ciuem
suū:cōtra alexādrū pōti.substituere pcurauerat. Et postmodū ab alexādro ueniā postulās: licet oi
um malorū auctor extitisset:eū tamē Rauēnatis ecclesiæ archiepi cōstituit. Inde ad pontificium
munus uiā querēs:contra grego.prædictum pontificem multa mala sp machinare non destitit.
¶ Vitalis falero.35.uenetorū dux:hoc anno dominico Siluio duce a Roberto apuliæ duce supe- 1082 6[illegible]
rato & pfligato:& a patribus magistratu deposito & in carcerē coniecto:i eius locū dux suffectus
ducauit annis.13.& mē.4.Hic repatam illico classem:ad alexium græcoq; impatorē cōtra guiscar
dum misit.

dū misit. Qui īpator ab ipo guiscardo duce īfestabat̄: s; īpator una cū ipa ueneta classe ad Sasiū cū guiscardo cōgressus: post duros cōflictus ipse Robertus supatus & ꝓfligatus fuit. Deīde īchoata hyerosolimorū expeditione: ex Senatus sui cōsensu classem ducētaꝝ oīs generis nauiū p̄fecto Michaele uitalis michaelis olī ducis filio trāsmisit: q̄ qdē classis nō uenetoꝝ militia tantum: sed ex oī orbe christiano plena erat: cū Genuēsibus iūcta: q̄ tādiu ꝑseuerauit: donec Hyerosolima cū toto regno capta fuit: hic plurima īstituit ad rēp. cōseruādā. Et īter cætera ad alios ciuitatis ordines hūc unū adiecit: ꝙ iudices quosdā īstituit: q ꝓpriari nūcupant̄: quorū officiū eēt dotes: & dotalia ꝑdia fœminaꝝ solēni scripto reciperet: qꝙ tutores pupillis: & furiosis ī ciuitate īponerēt: curatoresqꝫ q̄rent bonorū: si q ītestati decederent: & creditoribus siq eēnt: satisfacerent: uoluit quoqꝫ ut istoꝝ officiū eēt de furtis & homicidiis leuioribus & aliis huiusce sceleribus cū uigilum p̄fectis iudicare. Et hūc magistratū īstituit: ut prīceps ciuitatis aliis curis īplicitus huiusmodi nouoꝝ iudicū mūere aliqua ex pte leuiaret̄. Voluit ēt hos iudices īter agēdū prīcipi ī collegio assidere. Balduinus itaqꝫ hyerosolimorū rex: pp bñficia ī expeditiōe collata: huic prīcipi & successoribus uenetis: ac genuensibus amplissima ī hyerosolimorū regno statī ꝯcessit priuilegia: Demum hic prīceps īter cætera sua monumēta: tēplū btī Marci cōflagratū īstaurare fecit: ubi & corpus suū tādē sepeliri mādauit.

¶Hoc nāqꝫ anno: oīa iuxta solis & lunæ cursum cōpleta sunt: sicut in quintodecimo imperii Cæsaris anno: a quo anno usqꝫ in p̄sentē: duo magni cycli fiunt: qui sunt. 1064. anni.

6284 1085 VIctor papa eius nois tertius Abbas mōtiscassini desiderius antea uocatus: gregorio pōtifici: hoc anno surrogatus: sedit anno. 1. & mē. 4. Qui ponti. factus: statī gregorii partes cōtra gibertū Antipapā tutādās suscepit. Quā ob cām. Henricū imperatorē sibi constituit inimicū: a quo etiam ueneno in calicem misso tandem e medio sublatus est. Victor Papa 168.

6285 1086 ¶Rogerius Roberti guiscardi ducis Apuliæ & Calabriæ filius: natu minor: hoc anno Roberto ī cassiopa īsula cū eēt annorū. 62. ætatis defuncto Boemūdo fratre maiore absente in apuliæ & Calabriæ ducatu succedens: regnauit an. 25. Qui ubi ducatū iniit: cōfestī Capuā & qcqd īde usqꝫ ad Tyberi ad pōtificē Ro. ꝑtinebat ui abstulit. Boemūdus aūt natu maiore græcia supueniens: cum Rogerio isto fratre minore ꝓ ducatu cōtendere cœpit. Quāobrē urbanus pōti. Synodo habita p̄cepit eius in loco dictionis ecclesiæ ab armis abstinere: sentētiāqꝫ pōti. tulit: ut Rogerius Boemundo fratri apuliæ partē ꝑmittere: & ipse reliq̄ possideret. Boemūdus āt ea sententia minime cōtētus: post aliquot dies dū rogerius in Siciliā cōtra saracenos cōtēderet: ipse melphī urbē furto occupauit: q̄ qdē occupata: maiori accēsus gloriæ cupiditate relicta melphi: paulopost pacē cū fratre composuit: & cū cæteris prīcipibus & Ducibus xp̄ianis ī hyerosolimoꝝ expeditiōe: cū duodecī hominū delectoꝝ milibus accessit. Cuius aīi p̄stātia ꝑmotus hic rogerius: cū eo oīa uoluit esse cōmūia: filiūqꝫ suū noīe Tācredū pugnādi cupidū: belli comitē ipse frater Boemūdo germāo tradidit. Hic itaqꝫ Rogerius Halani filiā Roberti frisonis flādrēsiū comitis accepit uxorē: ex q̄ natus ē gulielmꝰ unicus filius: q patri ī ducatu successit. ¶Viri doctrinis excellentes.

¶Rasis medicus excellētissimus natione penus seu Aphricanus: hoc tempore clarissimus in toto mūdo effulsit. Cui alii Bachilo ꝓpriū nomē fuisse affirmāt. Sed Auicena ī tertio de Feb. tertii canonis: titulo. 3. c. 7. Meamethū eū appellat. Qui cū in Almāsoria urbe enutritus fuerit: ibidē Aarabicā linguā peroptime didicit: & in eadē lingua ex oībus ante se medicinæ Auctoribus īfrascripta collegit librorū uolumina. Et prīo. De medicinaꝝ correctione: librū unū. Anthidotariū li. 1. De cura morboꝝ uolumen unum: continentem omnem medicinæ scientiam: librumqꝫ almansoris ad Regem eius nois. Et de moribus puerorum lib. 1. ac de diuisionibus li. 1. In astrologia autem aphorismorum. Atqꝫ in alchimia librum unum. Et alia quædam.

¶Honorius qdā augustudinēsis ecclesiæ p̄sbyter: hoc tpe p̄clarus ī diuinis humanisqꝫ scripturis effulsit. Qui cū eminētissimi esset īgenii uir. Scripsit plurima p̄clara opuscula. De qbus ipse per se in libro quē de illustribus uiris īscripsit. Hæc q̄ subiecta sunt se cōposuisse testat̄. Et primo opus ualde necessariū. De christo: De ecclesia. & de futura uita: quod prænotatur. Elucidarium in libris tribus distīctū. Itē de libero arbitrio li. 1. Sigillū s̄cte Mariæ li. 1. Speculū ecclesiæ li. 1. Sūmā historiā li. 1. gēmā aīæ: de officiis diuinis li. 6. de imagine mūdi li. 2. ī cātica cāticoꝝ li. 1. De lūinaribus ecclesiæ li. 1. de corpe xp̄i. li. 1. In examerō li. 1. de Deo & uita æterna li. 1. de aīa li. 1. de gradibus uisionu; li. 1. Clauē physicæ. De naturis reꝝ li. 1. In toto psalterio li. 1. In Euāgeliis homeliaꝝ li. 1. De papa & Imperatore li. 1. Dialogum ex operibus diui patris augustini li. 1. Epistolarum ad diuersos li. 1.

¶Syngibertus monachus gemblacensis natione gallicus. His temporibus cū esset & oratione soluta: ac carmine admodū eruditus. Scripsit utroqꝫ stillo multa librorū uolumina: qbus nomē suu; trāsmisit ad posteros. Et qd scripsit p semetipsu; ī fine libri sui: quem de uiris illustribus ītitulauit. Scripsit itaqꝫ ut eo libro excerptum est. Hæc quæ subiecta sunt. Et primo uitam sancti Theodorici libro uno: passionem sanctæ Luciæ metrice li. 1. Vitam Singiberti regis li. 1. contra papam gregorium li. 1. Historiarum post Eusebium librum unum. De uiris illustribus li. 1. de Copoto ecclesiastico li. 1. Sermonum quoqꝫ lib. 1. Epistolarum ad diuersos lib. 1.

¶Bruno philosophus & Theologus sciētissimus: natione germanus ex colonia īsigni urbe oriūdus: Remensis ecclesiæ canonicus. Scholarumqꝫ apud Parisium magister & Doctor: his tempo-

tribus:cum in Gallis:legendo:scribēdo & disputādo clarissimus haberet:relicto sæculo & pompis: cū septē uiris scholaribus suis doctissimis in eremū Carthusiæ secessit. Et ibidē monasterio a se structo:ꝑpositū mōasticæ cōuersationis satis arduū teste Vincētio gallo li.26.ibidē isthuit. Cuius sancti propositi Hugo granopolitanus episcopus:qui ab eodem Brunone habitum monasticum perceperat:auctor fuit. Is namq; cum sanctissimus haberetur:cunctis inibi habitātibus insigne sanctitatis extra præbuit. Inter cæteros huius Brunonis discipulos Vrbanus papa unus fuit.

¶ Prodigia multa & q̄dem stupenda his tp̄ibus pluribus in locis fuisse ferunt: ꝙ domesticæ aues sicut gallinæ. Anseres:pauones:ad montana confugientes:factæ sunt siluaticæ & siluestres: & pisces:tum fluuiales:tūq; Maritimi magna ex parte periere. Terræmotus etiam in Sicilia adeo magni fuerunt:ut siracusana ciuitas concussa fuerit:& maior ipsius basilicæ:dum diuina celebrarentur:corruerit in tantum:ut omnes qui ibidem aderant:conterriti fuerint:duobus solum superstitibus Diacono uidelicet:& Subdiacono relictis.

¶ Ordo itaq; cartusiēsiū in gallis:hoc anno in dyocesi grānopolitanēsi:a Brunone ꝑdicto theologo cōsumatissimo:uiroq; sanctissimo initiū sumpsit:q ordo:Bernar.teste.inter omnes Ecclesiasticos ordines:primatum non ratione temporis:sed rigorositatis semper tenuit. Et propterea ipsum ordinem speciosam ecclesiæ columnam appellat.

Vrbāus Papa 169.

VRbanus papa eius nominis secūdus Odo ātea uocatus. Cluniacēsiū abbas uictori pōtifici:hoc anno suffectus sedit annis.13.& men.4. Vir q̄dē & doctrina & sanctitate p̄cipuus. Qui & uerbo:& opere:& exēplis:ac scriptis elegātissimis dei ecclesiā cōtra hereticos mirifice cōfirmauit. Cuius etiā plurimæ ad Mathildi extāt epistolæ succo plenæ. 1087 Eiusq; Mathildis comitissæ hortatu posteaq̄ i melphi cōciliū habuisset:cū nullū q̄etis locū haberet placentiā uenit:atq; ibi aliā Synodū habuit:in q̄ execrationē i Henricū & gibertū Antipapā a Gregorio factā cōfirmauit. Petulātiā quoq; quorūdā ecclesiasticoꝝ ea in Synodo teste gratiano animosissime cōpescuit. Statuit itaq;:ut ordinatio ep̄i sine titulo facta:statim irrita ē:ut legit̄ i Decretis di.70.c.Sanctoꝝ canonū. Voluit itē:ut oīno bn̄ficiis carerent:q post dyaconatus dignitatē uxoribus uacarent:di.32.c.Eos q̄. Vetuit isup ep̄is:ne altaria siue ꝑbēdas(ut fieri solebat)oīno alicui uēdere:ut.i.q.3.c. Quesitū:ihibuit ꝑterea sacerdotibus alterius subditū admittere ad suā pœnitētiam 9.q.i.c.placuit:cōsumata uero Synodo:Vrbanus hic Mathildi comitissæ uilefaciēs in gallias trāsmigrauit. Vbi denuo de salute fidei cogitās. Cōciliū apud claromōtē Aluerniæ ciuitatē conuocauit:& expeditionē in saracenos ꝓ hierosolima recuperāda psuasit:&.300.hoīum milia ea in expeditione cruce signauit. Statutaq; alia eo in cōcilio multa facta fuere. Et iter cætera:ut horæ de beata Maria a clericis quottidie exoluerent̄:& eius officiū diebus Sabbatinis solēniter celebraret̄. Eo quoq; in cōcilio Philippū & eius uxorē excōmunicauit. Inter cætera quoq; eo in cōcilio uetuit:regularibus canonicis monachos fieri:ut habet̄.9.q.3.c.mādamus. Quo facto statim Ro.rediit:ut cōpositis in italia rebus. Italos quoq; pricipes ad eādē expeditionē aīaret: sed maximis seditionibus a Ioanne pagano uiro seditiosissimo cœpit exagitari. Quapropter timore correptus in domo cuiusdā Petri leonis ciuis Ro.potētissimi biēnio se cōtinuit. Mortuo deniq; Ioāne ꝑdicto: liberior factus:ad cōponēdū ecclesiæ statum: iterum animum adiecit. Et archiepiscopum Mediolanēsē pulsum:eo ꝙ contra ius fasq; ab uno cōsecratus fuerat:in gratiam recepit:& palium humiliter petenti:cum integra potestate restituit. Hoc idem & Tholetano episcopo fecit. Tandem uir sanctus post multas persecutiones & labores:quarto calendas Augusti moriens in sancto Petro Ro.sepelitur. Et post sedes sexdecim dies uacauit.

¶ Vitalis Michael sextus & trigesimus uenetiaꝝ dux:hoc anno Fautero duci suffectus ducauit annis.3.& mensi.3. Vir utiq; ꝓlio nauali exercitatissimus:atq; iuectissimus: Cui cū aliquando Pisani:tū potētissimi:q eidē bellū implicabile idixerant:& cū Triremibus occurrerāt:ipse ut erat ingentis aī uir:ꝓliū nō detractauit:imo medio in equore eisdē occurrit:& tāta occisiōe eos affecit:ut ex tāta classe uix duæ & uiginti Triremes euadere potuerint:reliquæ uero:aut exustæ: aut in manibus huius principis deuenerint. Alia etiam facinora egregia princeps hic strennue gessit:quæ commemorare longum foret. Et cum christianissimus haberetur:& ipse ex senatus consilio subsidiariam classem expeditioni hyerosolimorum transmisit. 1095

¶ Hyerosolimoꝝ recuperatio.

¶ Petrus qdā eremita natione Gallus:prudentissimus q̄dē ac religiosus uir hoc anno ex Syria in galliā reuersus: Vrbanū pōtificē ibidē offendit:qbus potuit uerbis ad suscipiendū bellū cōtra Caliopā:tū hyerosolimorū Regem stimulauit. Rettulit aūt ꝙ cū superioribus annis hyerosolimā deuotionis gratia ꝑuenisset:ibidē uidisse Symonē ipsius urbis patriarchā tanq̄ uile mācipiū a Barbaris illis haberi:& ꝓpterea aī dolore sauciatus:cōfestim in europā ad ipsum pōtificē stimulandum uenire decreuit. Cumq; in gallias uenisset urbano pōtifi.Ro.q̄ hyerosolimæ agebant̄: cū lachrymis rettulit. Quibus uerbis efficacissimis pmotus pōtifex una cū cardinalibus:cōfestim apud claromōtē galliarū oppidū:synodū cōgregauit. Et tanta huius sanctæ synodi uis fuit:ut totam pene Europam contra eundem regem Caliрham prouocauerit. Et primo in eadē expeditione Gotthifredus & Balduinus cognomento Bolionus gallaciæ comarchi:Raymundus sancti Egidii:Hugo magnus Philippi francorum regis frater:Roberti duo: quorum Normandiæ alter:alter uero Flādriæ comes: 1096

driæ comes. Erat & Stephanus carnoti comes: & podiēsis epus: sed ex cisalpina gallia magnus ille Othus pdictus mediolāi priceps: & Boemūdus Rogerii Apuliæ ducis frater: cū.12.milib^9 electorū uiroꝝ pfecti sūt: Vitalis quoq Michael pædictus Venetiaꝝ dux filiū suū cū classe subsidaria trāsmisit: sed & Genuēses magnifici cū q̄dragita triremibus auxilio fuere. Qui oēs uno aīo pōtifici sūmo annuere. Vnde & pōtifex ipse Adamaꝝ episcopū uirū īsignē totius exercitus moderatorē pfecit: ac designauit. Erāt āt eo ī exercitu ad trecenta hominū christianorum milia cruce signati. In q̄bus Petrus eremita ducē se multis exhibēs p Alemaniā & hungariā uersus Syriā prexit. Alii uero trāsmissis Alpibus p italiā nauigio usq hyerosolimā accesserūt. Ac sic pdicti oēs cū magno labore & īgēti feruore hierosolimitanū regnū: & ipsa quoq hierosolima ciuitas sancta e māibus caliphæ regis Barbari: anno salutis nostræ millesimo nonagesimonono excerpta fuit. Cum eo nāq Calipha rege pro defensione aderant: Volux princeps ī armis strēnuus: qui trāsiordanem dominabat: & multi Barbarorum reges: necnon & Belzet Auxientis filius: qui omnes magno cum dedecore non sine ingenti utriusq cæde: a christicolis tandē profligati sunt. Caliphas uero ut breuibus utar: deniq sub murorum ruina milibus confossus iaculis animosissime interiit.

6196 1097 ¶ Raynaldus āt Alemanoꝝ dux in pdicta expeditione Petro eremitæ socius factus: hoc anno p hungariā & Græciā trāsiēs: cū īgenti multitudine in Syriā primus puenit: & cōfestim in agro niceno duo oppida pugnacissima: uidelicet excregorgon & cinitū strenuissime cœpit: & multa ibidē spolia pcepit: sed dū īcaute loca custodiret: subita barbaroꝝ irruptione christiani cōclusi Petrus p legatiōis spem sine militibus fugit. Raynaldus uero exercitus dux auxilii spe destitutus abnegata christi fide deditionē fecit. Reliq āt cū siti maxīe laborarēt: ab īfidelibus turpissime trucidati sunt. Quæ res constantinopolitano imperatori gratissima fuit. Vide uincentium gallum li.26.c.97.

6197 1098 ¶ Ordo cistercensiū: hoc anno in Burgūdia in eremo cistertii a Roberto quodā uenerabili religioso molliriēsi Abbate primo excitat̄. Quē q̄dē ordinē Vrbanus papa sua auctoritate sub diui benedicti abbatis regula mox cōfirmauit: & plurimis priuilegiis cōmuniuit. Nā idē Robertus uir sanctus Hugonis lugdunēsis archiepiscopi: sedisq apostolicæ legati: ac clarissimi prīcipis Odonis burgūdiæ ducis auxilio & auctoritate fretus: relicto prio mōastetio cū uigīti suis mōachis: ut districti^9 maioꝝ īstituta: regulāq mōasticā obseruaret: ī Cabilonēsi diocesi Cistertii Solitudinē adiit: ibiq nouū locū & ordinē ex ueteri īstituit. Et a loco cistercīesiū ordinē nūcupare uoluit. Qui & breui ī omnibus mirumimmodum creuit: ac uiros innumerabiles doctrina: & uitæ sanctimonia postmodum protulit. De quibus locis & temporibus suis infra dicemus.

¶ Ordelaphus fallero: sextus & trigesimus uenetiarum dux: hoc ipo anno bonoꝝ oīum suffragiis post Vitalē pdictū ducē: priceps creatus: ducauit an.19. Præstātissimi īgēii & aīositatis uir: q̄ multa bella magnificētissime cōfecit. Et īter cætera.15.magistratus sui anno: īgēti exercitu comparato: Dalmatiā adnauigauit: & multas ibidē urbes cœpit: & spoliauit. Vbi & tādē in plīo īterfectus: Venetias eius corpus delatū in sancti Marci Tēplo maxima cū pōpa sepultū ē. Eo nāq psidēte duo maxima incēdia Venetiis excitata: multas parrochiales Ecclesias una cū parrochianorū domibus absumpsit: & pœnitus arsit: atq methamaucēsis ciuitas: ipso īcēdio & maris inūdatiōe uastata: ac pœne destructa & desolata remāsit. Eo quoq tpe maxius terræmotus supuēiēs: urbē ūdiq afflixit.

¶ Hyerosolimorum regni apud christianos exordium.

6198 1099 ¶ Gotthifredus Gallatiæ comes: hoc anno hierosolima a christicolis capta: uno oīum christianorū prīcipū cōsensu: ēt a militibus oībus humeris p gaudio in regiā delatus ipsius urbis hierusalem rex declaratus: regnauit anno uno. Qui licet regni titulū nō abnuerit. Coronā tñ aureā reiecit: dicēs. Indignū eē hominē xpianū: illic regio & auro dyademate uti: Vbi Xps rex regū spineā coronā pro humāi gñis redēptione ptulit asprimā. Regno itaq suscepto: cōtra clemētē Babyloniorū princīpē apud Ascalonē mox pfectus cū trigīta milibus armatis īterfecit. Ascaloneq capta tātū auri & argēti ibidē dephēdit: quātū unquā ullo alio loco dephēderat. Indeq cū exercitu & frībus suis mira uictoriæ fœlicitate usus: & iopē & Romulā urbes munitissimas obsedit: ac tādē expugnauit: atq alias similiter urbes plurīas cōphēdit. Aiūt.n.cū Gotthifredus hic: & exercitus in Syriā puēisset. Saracenos primū apud damascū supasse: & apud Anthiochiā psas & turcos cōtriuisse: & Mesopotamiā omnē recuperasse: Deniq saracenis ī syria ad īternitionē usq pfligatis. Marchaq ac Barcha minutissimis populosissimisq urbibus expugnatis: uniuersaꝫ palestinā cū scā ciuitate cœperunt: possiderūtq christiāi nri hoc regnū cū mirabili christiāi nois īcremēto annos.8.& octuagīta ad saladini usq tēpestatē. Eo itaq anno: quo id regnū cū īcredibili labore obtinuit. Gotthifredus hic rex propter immensos labores febre ualida correptus moritur: ibidemq cum magno luctu sepelitur.

¶ Anthiochia āt maxīa asiæ ciuitas: ab antiocho rege eius dominatore sic dicta: olim Beblata appellata. Vrbs siq̄dē potentissima fuit: q̄ duorū murorū ambitu circūdabat̄. Petri apostoli prima sedes fuit. Hæc igit̄ anno isto a Boemundo normāo Roberti apuliæ ducis filio: uiro utiq clarissimo post durissimā obsidionē capit̄: pyrrho.s.potentissimo eius ciue īgressum pbente. Nā idē pyrrhus cū multa de boemundo eiusq uirtutibus accepisset: eius colloqū expetiit. Et uiri uirtutem admiratus: illico ciuitatem se illi traditurū spopōdit: si sibi dominiū retinere uellet. At boemūdus prudentia usus: a proceribus christianis sibi urbem retinere obtinuit: quo facto nocte q̄dā constituta pyr-

rhus porta apta īgressum boemūdo ꝑbuit. Et sic idē Boemūdus hoc mō ciuitatē obtinuit. Ingressi
itaqꝫ urbē christiani oībus ferme pepcere. Cassianus āt urbis Rex: ad loca mōtana cōfugiens: ab
Armaniis suis trucidatus est. In hac igiť ꝑclarissima ciuitate: ut dictū est: diuus Petrus apostolus pa
triarchalē sedē primū tenuit. Eo ꝙ tūc post Romā & cōstātinopolī atqꝫ alexādriā cunctis ꝑ orbē
ciuitatibus primaria habereť. Ex ea nāqꝫ Theophilus epūs oriundus fuit: ad quē Lucas euāgelista
apostoloꝝ actus conscripsit: ubi & septimus a beato Petro antistes fuit. Hæc qppe ciuitas mille an
nis sub christiano imperio optime floruit. Et sub eius pōtificatu centum & quinquaginta tres fue-
runt episcopi. Et in hac urbe similiter trecentæ & sexagintasex fuerunt ecclesiæ.
¶ Lancea āt q̄ christi latus a lōgino milite trāsfixū fuerat: hoc eodē anno: in ꝑdicta ciuitate āthio
chia in ecclesia sancti Andreæ apostoli: ipso reuelāte repta est: Quā Boemūdus dux & cæteri chri-
stiani sūma cū deuotiōe suscipiētes: de cætero tāquā optimū uexillū in exercitu suo cōtra hostes sē
per ptulere. Cuius deuotione & fiducia freti: statuerūt cum corbona armēto rege cōfligere. Cuius
exercitus uicinos anthiochiæ mōtes occupabat. Missiqꝫ sunt Petrus eremita & alius ad corbonaꝫ
ut prælīū ei denūciarent: sed eo renuēte: christiani nihilominus q̄q̄ fame & siti piclitarēt: cōfugere
statuerūt. Et ieiunio prius īstituto: ac oratiōibus ꝑmissis ad ꝑliū cū hac sacra lācea fiducialiter pre-
xerūt. Quod cū maxīo ardore cōmisissent: cētū milia hostiū īterfecerunt. Et quindecim millia eo-
rum camellos cœperunt. Inde itaqꝫ christiani tantum prædam abduxerunt: ut ab extrema inopia
ad summam omnium rerum ubertatem ob lancea ipsius miraculum peruenerint.

Pascalis Papa 170.

PAscalis papa eius noīs secūdus: natione italus: ex Flāminea ꝓuinciā oriundus: pr̄e Cre 1100 6199
sentio Raynerius antea uocatus: hoc anno urbāo pōtifici suffectus: sedit an. 18. mēsi. 5.
& diebus. 7. Hic ēt Monachus existēs nolēs inuitusqꝫ pōtifex creať. Qui ecclesiæ dei ꝑ
pe labēti quorūdā seditionibus cōsulturus copias suas in Gibertū Antipapā malorum
omniū caput mittit: propter qđ Gibertus timore perterritus: nō multopost subita morte interiit: pa
cata mox Ecclesia: pascalis ingenii magni: & animi maximi uir: a religione ad arma cōuersus ad-
iuuātibus amicis castellanā urbē ac Beneuentanā ab hostibus occupatas ui & armis recepit: his: &
aliis plurimis facinoribus strennue gestis: pascalis in Cisalpinā ꝓficisciť ꝓuinciā: ubi ad Guarda-
castellū agri Cremonēsis oppidū cōuentu multoꝝ principū & episcoporū hīto: De homagiis: De
pheudis: De Sacramētis perantea laycis exhibitis exhibēdis ue magna habita est ratio: ibidē quoqꝫ
Emiliæ ꝓuinciæ urbes uidelicet placētiā: parmā: Rhegiū: Mutinā: & Bononiā: Rauēnati ecclesiæ
tanquā Metropoli amplius nō subesse cōstituit: qđ diu ipsa Metropolis ecclesia Rauennatis Ro-
mano pōtifici rebellis fuisset: atqꝫ cū ītelligeret sacerdotes gallos nō ita ītegre: ut decebat uitā du-
cere: eo ꝓfectus apud trecas cōuentū habuit: & redactis ad laudabiliorē uitā & cultū ecclesiis ī Ita
liā ꝓpeť rediit: qđ ītellexerit ibidē cīa seditionibus pturbari: uerū haud multopost cōpositis ī Italiā
rebus. Ad bellū Asiaticū litteris & nūtiis oēs christianos principes aīauit: uerū cū recusaret cōfirma
re episcopos quos hereticus cōtra fas iusqꝫ pro libidine: qbus uoluisset: cōcesserat: una cū cardina-
libus ab Henrico imperatore capiť: & in carcerē truditur. Hæc inde prius eductus est quā omnes
in episcopatu confirmaret. Atqꝫ hoc mō rebus cōpositis Imperatorē denuo coronauit: recedente
postea ab Italia imperatore: pascalis hic aliud conciliū apud lateranū cōgregans: omnia quæ Hen
rico promiserat: reuocauit: asserens non sponte sed coacte in Cæsaris sententiam uenisse: post hæc
Ro. quindecim Ecclesias consecrauit: atqꝫ alias plurimas restituit. Mortuus deniqꝫ in cōstantiana
basilica: quintodecimo calendas Februarii maxima cum pompa sepelitur.
¶ Balduinus secūdus hierosolymorū Rex hoc anno gotthi. frater: fuit surrogatus: regnauit an. 18. 1102 6301
Mortuo. n. gotthifredo fratre saraceni magnos exercitus recuperandæ hierosolymæ cā: eo condu-
xerunt: in quos Balduinus hic parū intulit cōflictus: in quo qdē Boemundus captus & belensis ac
Burgundiæ comites uiri excellentissimi occisi sunt. Rex autem ipse turpi fuga hierosolymam mul
tis militibus amissis repetiit. Nec ramē ausi sunt saraceni urbē obsideret. Boemundus āt apulus in
Asia cognita gotthifredi morte statim relicta Anthiochia hierosolymam accesserat: uetitus ne qd
mali accideret: idem fecerat: Burgūdiæ: & Belēsis comites postea nihilominus interfecti.
¶ Tancredus āt boemundi nepos Anthiochiā cōmigrauit. Et boemūdū patruū postea in carce-
rē triennio maceratū multo auro redemit. Et anthiochiā urbē suā illi cum summa restituit. Quo
audito balduinus hic illū Acon ducē instituit: uocauitqꝫ genuenses & uenetos in auxiliū cū. 80. ro-
stratis plærisqꝫ aliis Triremibus & nauibus uenerūt: & Acon urbē terra mariqꝫ acriter oppugnātes
post uigesimum diē illā obtinuit: & Saracenos q eo tuendæ urbis gratia aduenerāt omnes fuga-
uit: indeqꝫ ægyptios secundo prælio superauit: ac calipham eorum Regem interemit.
¶ Conradus Henrici Cæsaris filius: uir quidem optimus hoc anno Iulio mense florentiæ moriť:
& maxima ibidem cum gloria & pompa sepelitur: ipse enim superiori anno patris scelera execrās
ab eodem desæuit: & dominæ mathildi comitissæ adhæsit: cuius consilio & fauore Rogerii apuliæ
Ducis filiam duxit uxorem.
¶ Stella insolita hoc anno: prima quadragesimæ Ebdomada feria sexta: circa uesperum in Au- 1103 6302
strum & occidentē lucere uisa est: & per dies uiginti qnqꝫ: uicētio gallo teste libro. s. 26. eadē hora:
semper splenduit. Cui īgens trabes ex oriēte occurrere uisa ē: post hoc in Cœna Domini uisæ sunt

duæ lunæ:parum ante diem:una in oriente:& altera in occidente.

6305 1106 ¶ Genuenses ætate hac nauali prælio præpotentes hoc anno teste iacobo theologo cū.60.triremibus in Syriā denuo ꝓfecti.Tripolim primo:deinde gibeletū:ac cæsareā urbes maritimas a mahumetanis diu occuparas:ingenti uirtute cōpræhendūt atq; diripiunt:ubi multis barbaris spoliatis & īterfectis ipsas urbes balduino regi tradiderunt:qbus strēnue gestis:& rebus ibidē pacatis cum Catino eo qui in Azimorꝫ cœna cū discipulis dn̄o nostro Iesu xp̄o appositus fuerat:& aliis maximis spoliis ditati cum gaudio ad ꝓpria rediere:eo igit̄ cathino nunc genuēses nihil preciosius nihil carius hēre possunt.Eo.n.Genuēses ipsi se fœliciores cūctis mūdi urbibus putant:quo cæteris hoc dono & cineribus beatissimi ꝓcursoris apud se habitis ꝑeminent.Hac ēt uictoria atq; triūpho referunt eos Genuenses ꝓcursoris dn̄i cineres ex mirea ciuitate secū genuā detulisse:ipsis aūt sanctis Reliquiis ꝓciosissimisq; ea genuēsis ciuitas eo beatior cūctis urbibus:quod sola inter omnes dignatur: beatur:& extollitur. de cathino dn̄i. De cineribus bt̄i Io.bap.

¶ Viri doctrinis excellentes.

¶ Iuo ꝓclarissimus doctor canonūq; cautissimus īterpres ordinis Regularium diui p̄ris Augu.ex ꝓposito sancti Quintini Beluacensis ep̄s:hac tēpestate apud Gallos maximo fuit in ꝓcio:eo qđ in diuinis scripturis mirabilr̄ exercitatus:atq; sanctorꝫ canonū & gn̄alr̄ ꝯciliorꝫ sciētissimus esset:qui cū incredibili sanctitate & hūilitate insignitus esset:ēt ordinē suū in gallis collapsum mirifice reformauit.Hic itaq; īter cætera sui īgenii opera:post Isidorꝫ hispalēsem ep̄m patrū decreta collegit:& abbreuiauit:& in unū ea collegit uolumen:qđ panormiā ꝑnotauit:illudq; in.x.distinxit libris:qui sic incipiūt:excerptiones ecclesiasticarꝫ:illud ēt postea qdā Hugo cathelanēsis ep̄s:& post eū Gratianus noster in meliori forma redegit:librꝫ ēt unū epistolarum ad diuersos scripsit:qui incipit:Iuo ecclesiæ Carnothensis.Et alia quædam composuit.

¶ Ildebertus cenomanorꝫ galliæ ep̄s uir in diuinis uoluminibus multū excitatus īgenioq; ferme diuinus:hac ipsa tēpestate heroico elegiacoq; carmine plurimū ualuit.Et Vincentio gallo li.26.referente:multas tribulationes:ac carceres & uincula apud multos pro xp̄o & eius ecclesia patienter sustinuit.Vbi & ep̄las elegantes ad diuersos scripsit:ac uersus quosdā elegātiores de suo exilio:scripsitq; elegātissimo metro ualde utilē expositionē super toto psalterio li.i.Itē de miseria huius uitæ li.i.De sacramēto altaris li.i.Hymnorum & orationum diuerso metro li.i.Epithaphium berengarii quoddam præceptoris sui in uersibus plurimis:scripsit & alia plura.

¶ Anselmus lucēsis ep̄s natiōe mātuanus:uir doctrina & sanctitate ꝓcipuus:mathildisq; gloriosæ comitissæ cōfessor & p̄r:per hæc ēt tēpora floruit:& ꝓclara quædā opuscula cōposuit.Qui cū esset religionis xp̄ianæ amator īter cætera opā dedit(post plurima mōasteria in cisalpina gallia ab ipsa comitissa extructa)ut ēt mōasteriū sancti bn̄dicti iā diu in agro Mātuano ichoatū ipsius mathildis īpensa pficeret̄:ubi & postmodū defunctus aliq̄diu iacuit:cūq; ibidē miraculis cōtinuis celebraretur:post aliquot tp̄s ueriti mātuani:ne a uicinis urbibus furtim surriperet̄:in basilica cathedrali mātuæ illū transtulerunt:ubi & nunc usq; miraculis coruscans innumeris conquiescit.

¶ Anselmus alter Cātuariēsis archiep̄s bonitate uitæ & īgenii acumine ꝓcipuus:& ipse in anglia ꝑ hoc tp̄s ꝓclarissimus effulsit:& opa pene īfinita cōposuit:hūc tāti ꝓcii apud anglos suos habitū fuisse tradunt:ut breui ex Monacho abbas:& ex abbate canthuariēsis archiep̄s fuerit delectus:de quo Vincē.gallus li.26.multa cōmemorat.Eius aūt opuscula a se edita hic īfra describunt̄.Et p̄io:de fide trinitatis librū.i.qui incipit quotiens deum.De imagine mundi li.i.ad instructionem.

De ueritate	li.i.	Q.m̄ deum	Item de sancta Trinitate	li.i.
De libero arbitrio	li.i.	Q.m̄ liber arbi.	In cantica canticorum	li.i.
De azima & sacramento	li.i.	Anselmus	De pace & concordia	li.i.
De sp̄ū sancto ꝯtra græcos	li.i.	Neget̄ a græcis	De beata uita	li.i.
Monologiū.i.Soliloquiū	li.i.	Si quis unam	De beata sufficientia	li.i.
Prologium	li.i.	Ea nunc	De bona occupatione	li.i.
De gr̄a & libero arbi.	li.i.	Restat nūc	De laudibus sanctæ Mariæ	li.i.
Pro īcipiēti disputatiōe	li.i.	Dubitanti.	Stimulus amoris	li.i.
Respōsio pro insipiente	li.i.	Q.m̄ nō me.	De miseria hominis	li.i.
De prædestinatione	li.i.	Nunc ergo	De antichristo	li.i.
De casu dyaboli	li.i.	Illud apostoli	Dialogus Christiani & gentilis	li.i.
De īcarnatione uerbi	li.i.	Domino & p̄ri	De octo beatitudinibus	li.i.
De conceptu uirgīali	li.i.	Cum in oībus	De membris deo attributis	li.i.
Cur deus & homo	li.2.	Sæpe & studiose	De sacramentis & officiis	li.i.
De uoluntate dei	li.i.	Hūana ratio cū.	De dono conscientiæ	li.i.
De similitudinibus	li.i.	Volūtas tripl̄r	In exameron	li.i.
De mensuratione crucis	li.i.	Q.m̄ iubēte filio	De grammatico	li.i.
Meditationes	li.i.	dn̄e de⁹ me⁹ da cor.	De sancto Ioan.Baptista	li.i.
Meditatiōis Ioānis xp̄i	li.i.	Aīa xp̄iana	Ad lafranchum archiepiscopum	li.i.
In assumptiōe beatæ uirgi.	li.i.	Intrauit iesus &c.	De peccato originali	li.i.
Epistolarꝫ ad diuersos	li.i.	Seru⁹ seruorꝫ dei sermōes ēt nōnullos:& alia m̄lta:q̄ nō īueniūt̄.		

¶ Ruffus seu arnulphus præpositus & lugdunēsis eps: h tps (abba. Ioā. teste) in galliis & concionādi gratia & doctrina: ac mira sanctitate plurimū effulsit. Qui post beatum patrem Augu. doctorē canonicoꝝ ordinem regularium: & ipse in galliis instituit: ubi & multis fundatis monasteriis cum esset egregius xpianæ doctrinæ declamator etiam in italiam descendit: ubi & suis prædicationibus xpi paupertatem integerrimamqꝫ uitam ipsius ad imitationem sectandā oībus miro ardore ꝑponere non destitit: quāobrem multos ex nobilioribus romanis ad se traxit: quod tanq̄ uerum xpi discipulum sanctūqꝫ ꝓphetā arbitrabanẗ: atqꝫ ad cœlum usqꝫ eum tollebant: unde in Ethruriam maximeqꝫ in Luca urbe: & eius agro multa regularium monasteria adhuc extantia erexit: ea qppe in urbe luca & extra sunt: ī primis sancti Fridiani: sancti Michaelis de platea & extra a Boscho: & alia duo uno sub capite gubernata: & aliæ ferme prochiales ecclesiæ omnes urbis illius suppositæ fuerunt: huius sancti uiri Ruffi regularibus: extat & frisonariæ extra urbē ipsam monasterium mathildis comitissæ opus huius optimi uiri iussu fundatū: nūc sub regulari obseruātia excultū: sunt & alia plæraqꝫ mōasteria in Ethruria ab h sanctissimo homine sub regulari canonicoꝝ fundata & extructa: uerum hic Ruffus cum Roma. acerbe nimium in clericorum lasciuias inueheret: & eorum pompas improbaret: ab eisdem secrete tandem e medio sublatus est. Nec unquam tanti sceleris auctores inueniri potuerunt.

Hēri. 4. HEnricus eius nominis quartus prædicti Henrici cæsaris filius octauus Germanorū imperator hoc anno ab Electoribus imperator delectus: imperauit annis. 20. Hic patrem captiuauit: & multis probris & quidem maximis dei iudicio eum affecit: cuius rei causa tristem tandem emisit animam: quo mortuo in Germania rebus ordinatis in italiā cum exercitu magno descendit: sed eius aduentus pascali Ro. pōtifici gratus fuit: quod multas basilicas in transitu suo euertisset: & episcopatus cui uoluisset pro libito demādasset: missis autem ad pontificem legatis iureiurando interposito pollicetur se pacato agmine urbem intraturū. Episcoporumqꝫ inuestituras renunciaturum: sicut habeẗ in cañ. 63. di. per totum: ingressus igitur urbem Henricus cum benignitate a summo pontifice Ro. excipitur. Sed ipse gemina uiperarum paternū uolens imitari extra paschalem pontificem & uniuersos ecclesiæ Ro. prælatos per fraudem intercepit: & eorum bona in suoꝝ prædam conuertit. Quapropter pōtifex in dignitate tanta cōmotus: contra Theutonicos insurrexit: & multos eorum interficiens tādem urbe eiecit. Imperator autem in circuitu urbis Romæ in uindictam omnia suburbia: & in circuitu urbis alia quoqꝫ urbis bona incendio consumpsit: nec propterea Ro. pacare potuit: donec papam & Cardinales omnes restitueret. Restituto igitur pōtifice iterato Henricus inuestituras ab ipso extorquere cœpit. Qui tandem ciuitatem suorum incōmodis permotus quæcūqꝫ postulasset: confirmauit: & per Notarios publicos Cæsar ea notare fecit. Hoc modo rebus compositis dimissisqꝫ captiuis omnibus imperator a pontifice confirmatur: & coronatur: hāc obrem Henricus uoti compos factus in germaniam cum pace rediit. Sed pascalis statim concilium congregans quæcūqꝫ ꝓmiserat. Henrico reuocauit: henricus deinde decimo imperii sui anno in italiam rursus uenit: & romam absente pontifice intrauit: ubi & concedente populo Ro. aduersantibus tamen patribus cū rite coronari nō obtinuerit: Mauritium quēdam suæ partis archiepiscopum euocauit: & ab eo imperii coronam sibi imponi procurauit. Verum tamen tandem ad cor rediens iura ecclesiæ pro quibus pontificibus contenderat: in Calixti papæ manibus resignauit: & absolutiōis beneficium ab eo impetrauit: postremo moriens cum patribus suis apud Spiram urbem suam sepelitur: ad cuius tumulum tale epitaphium inscriptum fuisse ferunt. Filius hic: pater hic: auus hic: atqꝫ proauus iacet istic. 1108 6307

¶ Ludouicus francoꝝ rex philippi prædicti regis filius: hoc anno ipso patre rege defuncto frāchis regnare cœpit: & regnauit annis uiginti duobus: de quo pauca habentur. 1109 6308

¶ Andreas anglerio comes & mediolani princeps unicus othi prædicti principis filius: & ipse hoc anno defuncto patre. 18. ætatis suæ anno eidem in principatu succedens: regnauit annis. 45. Hunc tantæ fuisse iusticiæ & æquitatis ferunt: ut neqꝫ precio: neqꝫ ꝑcibus: aut amicitia aliqua a uero iudicio: ullo unquā tēpore flecti potuerit malos: uidelicet suppliciis ita afficiens: ut crudelitatis nomē consequeretur. Bonis uero bona & donaria: ac dignitates munificentissime ꝓbēs: sed in hoc tm̄ patri dissimilis fuisse tradūt: qd bella tanq̄ pestem semper fugiebat: & paci ac tranqllitati totis uiribus incūbebat. Hic postq̄ Henricus. 4. patrem in uinculis posuisset: & in Italiā descendens: & Modoetiæ: ac Mediolani ab Iordano archiepiscopo eo præsente coronatus fuisset: & ab ipso īpatore confirmationem dñi: uidelicet mediolani & aliaꝝ ciuitatū cōsecutus est. Tāti nāqꝫ illius fuisse in imperatore suscipiendo: apparatus ferunt: ut imperator ipse maximam in admirationem adductus fuerit. Contra hunc aliquando quidam Petrus qui in urbe Cremona sceptrum tenebat: arma suscepit: & in fines Brixiensium usqꝫ peruenit: & ibidem statiuam posuit. Quod audiens Andreas statim contra eum in cōgressu processit: & illum atqꝫ eius exercitum primo impetu fudit: & in turpissimam fugam conuertit: quod audientes mediolanenses: ipsum rei militaris scientissimum acclamauerunt: post dies autem aliquot cum comēses prætorem suū a se destinatū in seditiōe occidisse intellexisset: cōmotus īdignatiōe Andreas subito coactis in unū aliquibus copiis: Comū hostili animo accessit: & ab ciuibus illis cū magna trepidatiōe exceptus est: ubi & ciuiū suorum cognita 1110 6309

insolentia.

insolentia. Vrbem primo militibus suis in prædam dans: paulopost illam usq; ad solū æquari fecit. Quæ tunc cū in mōte sita esset: ciues in īferiorem uallē descendere coegit: & aliā nunc extantē in cancri forma in ripis laci ædificauit: inde quoq; laudem pōpeanā urbem sibi rebellē die. 25. maii: anno salutis nostræ millesimo cētesimo primo: & uigesimo ꝑrsus extitit: ꝑpter quod laudenses ciues per annos nouē: & quadraginta sine urbe murata stetere. Deniq; papa Alexādro præsulāte noua laude fundata fuit. Hic itaq; andreas āno salutis. iii3. Cū Adelay Sabaudiensiū principis filiam duxisset uxorē: gualuagnū successorem ex ea suscepit filium: uirum postea mira corporis pulchritudine: ac magnitudine conspicuum: tandem anno ætatis suæ. 93. uitæ finem faciens: Mediolani in templo diui Ambrosii sepelitur.

6311 iii2 ¶ Pisani hisdem tpibus Nauali potentia & gloria: admodū potentissimi: paschalis pontificis hortatu: ex insulis balearibus quas ante occupauerant: in saracenos mouent: maxīe qđ xpianorū littora infestarent. Qui mox pontifici maxīo annuentes ingentē classem compararunt: & in hostē uirili aīo irruerunt: ac illos: aut īterfecerunt: aut turpi fuga effugarunt: ueꝝ dum apud uada uolaterana uentū expectarent: Lucenses statim eoꝝ urbem defensoribus destitutā occupant: qđ florentini tunc audientes pisanoꝝ precibus permoti: pulsis lucensibus deinceps illam tutarūt: ob quā reꝫ pisani de saracenis uictores redeuntes florentinos duabus porpheriticis colūnis donarūt: quæ adhuc ad portā Sacelli beati Ioā. bap. uisuntur. Colūnæ porpheriticæ florētinorū

¶ Pontremulum oppidum regionis Ethruriæ.

6312 iii3 ¶ Pontremulū nobile Ethruriæ regiōis oppidū ī apēnini radicibus iuxta macrā fluuiū ꝯstitutū: iā diu ædificatū: hoc āno ab Henrico īpatore prorsusq; cōplanať. Eo qđ ei Ro. ꝑficiscenti trāsituꝫ ꝓhibere oppidani ipsi ꝑsumpsissent. Quā ob cāꝫ in ethruriā īgrediēs: oībus terrori esse cœpit. Quo aūt tpe id oppidū tā celebre: tā q; pugnacissimū cū Arcibus aliis fortilitiis pugnacissimis instauratū fuerit: uel a qbus īcertū habemus: claret. n. nūc mōasteriis: ac oppidanoꝝ nobiliū ædibus superbissimis: principibus eteniꝫ mediolanensiū iā diu paruit: a qbus incrementū maximū accepit: in fœlicitatē aūt maximam supiori anno: qui fuit. 96. supra millesimū quadragesimū Sueuis Caroli octaui francorū Regis armigeris id oppidū persensit: qui illud in reuersione belli Neapolitani sub specie pacis incenderunt. Nunc autem Ludouico francorum regi cum toto Mediolanensi regno paret.

6313 iii4 ¶ Sanguis hoc anno teste Vicentio gallo in agro Emiliano & flamineo idibus iunii pluit: quod q dem prodigium maximo omnibus terrori fuit.

6314 iii5 ¶ Dominicus Michael eius nois sextus trigesimusseptimus Venetiaꝝ dux: hoc āno Ordelapho phalero duci suffectus ducauit annis. xi. præstantissimi animi & exquisitæ eloquentiæ uir: ac morū oīum insignissimus. Qui cum esset christianæ religionis amator: ex senatu sui consulto Balduino hierosolymitano rege capto: a Ferramundo hierosolymitano patriarcha rogatus: ac etiam Calixti pontificis Ro. suasus ducentorum nauium classem armauit: & ad iopem concito flatu accessit. Quam ciuitatem Saraceni babylonii cum septingentis nauibus præmebant: ubi demum disiectis eorum nauibus: ipsisq; saracenis fugatis: multis quoq; eoruꝫ captis & īterfectis: urbem ipsam graui obsidione liberauit: deinde una cum patriarcha ipso in Tyrum iuit: q̄(licet prius a christianis tē tam)strēnuissimus hic princeps: statim non incruēta uictoria recepit: & nihilominus eam hierosolymitano regi subiecit: uerum emanuel græcorum imperator Caloianni suffectus: tantam uictoriam italis inuidens: Senatui & duci huic præcepit classem omnino reuocare: cui Dominicus obtēperans: cum domum rediret: ira succensus Rhodum: Chium: Samum: Mithilenē: Andrūq; ipsius græci imperatoris insulas diripuit: & Mothonum urbem insularem accepit: & ex senatus sui nomine cōmuniuit: eamq; usq; in præsentem annum: qui est millesimus quingentesimusprimus posse dit: indeq; domum applicans. Spalatrum & Tragurum urbes ab hungaris eripuit: & dominio suo subiecit: domum tandem multa cum gloria reuersus: lapidem super quem christus apud Tyrum sedisse fertur: secum attulit: ac Theodori martyris corpus ex Rhodo Venetias comportauit. Hæc itaq; tot & tanta facinora illustris Dominicus dux in triginta men. fœlicissime confecit: quamobrem multa priuilegia: ac dignitates a Balduino hierosolymitano Rege promeruit. Tandē uita fūctus in Claustro Cenobii sancti Georgii maioris Venetiarum marmoreo Sepulchro adhuc extāte sepelitur. Ad quod sepulchrum tale epithaphium inscriptum uidimus: uidelicet. De mothono uide

Terror græcorum iacet hic & laus Venetorum
Dominicus michael quem timet emanuel.
Dux ꝓbus & fortis quē totus adhuc colit orbis
Interitus syriæ: mœror & hungariæ.
Qui fecit Venetos in pace manere quietos.
Donec enim uiguit patria tuta fuit.

Prudens consilio sūmus & ingenio. Quisquis ad hoc pulchrꝝ ueniēs spectare sepulchrū.
Istius acta uiri declarat captio tyri. Cernimus aīum flectere nō dedignare ꝑteruum.

Gelasius pap.171. Gelasius eius nois.2.pre Crescētio ciue Cayetano:hoc āno pascali pōtifici successor factus:sedit āno.1.& mē.5.Hic a teneris ānis īgenue educatus in mōtecassino Religiōis documēta sub Odorosio abbate sanctissimo suscepit:ac poptime didicit:uir & ipse sanctissimus & oī laude dignissimus:si uitā cōtinentissimā si mores si doctrinā singulareꝫ īspicias:nā ꝯstāter & sanctæ mentis inꝑcellis hūanaꝝ pturbationū uitā duxit.Vñ Cyncius fregipinus patritius Ro.uir potētissimus:qa ꝯtra eius uolūtatē pōtifex creatus fuit:ira parcitus eū statim cōpræhendit:& in terrā deiectū:& calcibus & pugnis prio ꝯtriuit:ac postmodū in uincula cōiecit. Veꝝ a ppſo cōfestim liberatus a clero de more coronat̄:ꝑsequente deinde illū Hērico īpatore in Gallias ꝯfugit:ibiq̄ a cluniacense abbate honorificētissime susceptus.Cūq̄ in monasteriū puenisset:pleuresi correptus morit̄:atq̄ ibidē intra Cenobii limina sepelitur. 1118 6317

Balduinus eius nois.3.atq̄ ex nr̄is.3.hierosolymoꝝ rex:uno & eodē āno cū Gelasio pōti.regnare cœpit:& regnauit ānis.13.hic prioris balduini ꝯsobrinus fuit:qui & scđo sui regni āno Gazim turcū mīoris asiæ ducē cū magnis copiis hierosolymā petētē bello superatū ꝯphēdit:& ī carcerē ꝯiecit: seqntiq̄ āno damasci regē ex īprouiso cū exercitu hostili aīo & ip̄e hierosolymā petētē fudit atq̄ fugauit:duob⁹ hostiū milib⁹ cæsis:& mille captis.30.tm̄ de suis amissis:ueꝝ & ip̄e supueniēte Balaach pthoꝝ rege una cū ꝑceribus suis captus:& ī pthiā pductus:ibidē ī carceribus & ī uīculis ꝯiect⁹ ē:sꝫ pcio postmodū redēpt⁹ hierosolymā rediit:& xp̄ianā rēpu.iā labētē reītegrauit:antiochiāq̄ ciuitatē hierosolymitano regno adiecit.Deīde Ascalonitanū regē hierosolymitanos īfestātē unico repulit ꝑlio:atq̄ balduinū damasci regulū idē molientē tribus prælíis fudit:multis eoꝝ more pecuduꝫ cæsis.Hic tandem defunctus nullū ex se dimisit filiū:sed unicam tantum filiam. 1119 6318

Ordo ꝑmonstratēsis sub diui Bn̄dicti regula:hoc āno in landinensi dyocesi sub quodā Nothoberto noie pr̄ia coloniēsi initiū sumpsit:qs tn̄ ordo iste fuerit:nobis nō ꝯstat.

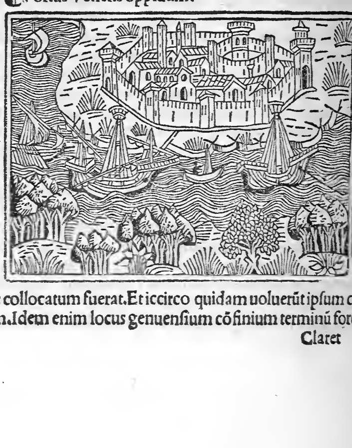
Prodigia multa.

Porca q̄dā hoc anno in liginensi dyocesi seu prochia Vincentio gallo li.26.teste:enixa est ꝑcellum hois faciem habentē.Eodē quoq̄ anno pullus gallinæ quadrupes natus est.Et hyems insuper asperrima fuit:pro qua ualida fames statim subsecuta est:ac hoīum mortalitas:luesq̄ aīaliū agrestium & domesticoꝝ:strages quoq̄ auium mutuo inter se concertantium extitit.

Terræmotus præterea permaximi in italia multis in locis quadraginta dierum spacio perdurarunt:ita ut uilla quædam pergrandis de loco suo corporaliter fuerit transportata:& alibi collocata:atq̄ alia plurima fuere prodigia.

Ordo tēplarioꝝ Militū(ut multi asseuerāt)sub gelasio isto pontifice apud hierosolymā initium sumpsit:& ducentos ferme ānos ꝑdurauit.Hi primū deuotiōis gr̄a hierosolymis nō lōge a dn̄i sepulchro hitātes peregrinos xp̄ianos īgenti claritate suscipiebāt:atq̄ eos per sacra loca armati deducebant:& īde sine aduersarioꝝ molestia reducebant.Hos nāq̄ uita fide & gr̄a īsignes multi peregrini in europā redeūtes:miꝝ īmodū cōmēdabāt:& Elemosinas grādes donariaq̄ largissima eis ꝯferebant.Hi in prīcipio cū mantellis albis & cruce rubea incidebāt:& ut plurimū oēs natiōe gallici erant:qbus & beatus Bernardus abbas Regulā cōposuit obseruandā:uerūtamē clemētis qnti papæ tpibus.Cū a nr̄is scitū fuisset illos ad saracenos defecisse:& in mr̄tis uitiis ꝑpter reꝝ habūdantiā ꝑlapsos fuisse:a xp̄ianis cōpræhensi:tanq̄ infideles & heretici oēs in Syriā īterfecti sunt.Et non mō in Syriā & Asyam:sed ēt in Gallis:cū ubiq̄ ignominiose nimiū uitā ducerent:a philippo Francorum rege sūmo ponti.Romano ꝯcedente.Quibus exterminatis eoꝝ bona opulentissima:partim militibus Rodianis qui īsulam Rodum paulo ante occupauerāt:& patim nouis religiosis:in Anglia consignata sunt.

Portus Veneris oppidum.

Portus Veneris oppidum:non ignobile in liguruꝫ finibus non longe a luna oliꝫ uetustissima urbe in maris littore cōstitutum:hac tempestate a genuensi populo maximo cum ardore contra pisanos inimicos extruitur:& eiusdem populi Colonia efficitur:primo nāq̄ genuenses ipsi eidem portu lunæ portum nomē imposuerunt:sed postmodum cum genuenses eo in loco uenerii cuidam sancti hominis corpus ex luna trāstulissent: omisso primo nomine deinceps oppidū istud ueneris portum appellarūt:in eius īsulæ tamē supremo fastigio olim qđdā ueneris templum habebatur:in quo quidem templo idem sancti Venerii corpus collocatum fuerat.Et iccirco quidam uoluerūt ipsum oppidum ueneris portum esse appellandum.Idem enim locus genuensium cōfinium terminū foret:

Claret quippe locus iste mercatoribus plurimis:Et uiris nauali prælio strēnuissimis.

¶ Tēplū maius ciuitatis genuæ in honorē diui Laurē.marty.nup ꝯditū:hoc āno:a gelasio ꝓdicto pōti.Ro.solēni pōpa dedicat̄:& multis īdulgētiis pluribusq; priuilegiis ab eodē exornat̄:idē nāq; pōtifex:ut iacobus ipsius ecclesiæ eṗs refert:cū e roma pulsus eo ꝑuenisset: & sui discessus rōnē red didisset:ab ipsis genuēsibus ꝑbenigne exceptus est:& ꝓpea ad retributiōis iudiciū:urbē ipsam m̄tis exornauit priuilegiis:& tēplū istud uniuerso astāte & applaudente pp̄lo dedicauit:atq; ibidē cum magnis indulgentiis sacros cineres præcursoris domini ex Myrea urbe nuper allatos collocauit:& illos ueros approbans:multa donaria eidem loco obtulit. Reliqæ sci ioan. Bap.

6319 1120 CAlistus papa eius nois.2.uienēsis Archieṗs natiōe Burgūdus Comitisq; Burgūdio frater:hoc āno a cardīalibus qui ibidē aderāt gelasio pōtifi.substitutus:sedit ānis.5.& mē.x.Hic ex regū frāciæ:angliæq;:ac germaniæ ꝓsapia oriūdus fuit.Guido antea uocatus iuris ciuilis:ac sacræ theologiæ doctor:q nō prius pōtificatū acceptare uoluit:quā cardinaliū Ro.exñtiū:cleriq; ac pp̄li Ro.ꝯsensu hūisset:Quo qdē habito:romā uenit:& magno desiderio magnoq; honore exceptus est.Exceptusq; statim beneuētū se trāstulit:atq; ibidē oēs principes ꝯuenit:& q̄maxie Gulielmū apuliæ ducē iordanū cāpaniæ comitē:ac alios īsignes uiros illius italiæ ptis priceps:qbus adhibito sacramēto iureiurādo ꝓmiserūt:se in ptāte Ro.pōti.semp affuturos:ideq; romā rediēs legatos ad Hēricū īpatorē:qui pacē cū eo firmarēt:misit:atq; rursus beneuētū rediit.Cā āt illius itineris fuit:qđ gulielmus apuliæ:& calabriæ dux:Alexii īpatoris græci filiā ducturus uxorē:cū Cōstātinopolim nauigasset.Curā sui ducatus huic pōtifici cōmisit:seu reliqt:cūq; ibidē multos suoꝝ febribus amisisset:& ipse tādē egrotus Romā relatus est:ubi ualitudīe reitegrata:apud lateranū nōgentoꝝ patrū ꝯciliū celebrauit:ubi decretū est militiæ supplementa & auxilia mitti:ne xp̄iani qui in Asia erant(capto balduino)opprimerent̄:uñ & genuēses:& Venetos:ac Pisanos magna classe in hostē ꝯcitauit:in ea nāq; classe:ut iacobus theologus scribit genuēses sui.70.onerarias naues misere:qbus optime ex sn̄ia gestis.Calistus aliqd qetis ab externis nactus.Basilicas multas in urbe refecit:ac urbis mœnia instaurauit: atq; arces oēs cōmuniuit:nec nō & aquā quādā in urbe ītroduxit:multa quoq; donaria ecclesiis hincinde obtulit.Tandem de deo deq; omnibus benemeritus anno quinto sui pontificatus quieuit in pace. Calistus pap.172.

¶ Burdinus qdā sic noie appellatus Antipa.natiōe hispanus:quē supioribus diebus Henricus Cæsar ꝯtra gelasiū pōtificē creauerat:cui & B̄ndicto nomē datū fuerat:hoc āno ēt pōtificis nomē sibi ꝯtra calistū papā usurpare uolēs:quorūdā tyrānoꝝ auxilio fretus:Sutriū ueniēs ibidē se cōtinuit:& Ro.in cursibus & rapinis quottidianis uexare cœpit:ac pegrinos ad urbē accedētes spoliat:pp qđ calistus papa suas copias repēte cōgregat:& ioānē Cremēsem sci Grisogoni ꝑsbyteꝝ cardinalem cū expeditissimo exercitu in eū misit.Deīde & ipse pōtifex subsequēs post multas ꝯcertationes & cædes:tādē ip̄ʒ Burdinū una cū urbe ꝓfligatū cœpit:& uinctū retrorsum facie uersa cū cauda ī manibus Camelo īpositū:in triūphi spēʒ Ro.cū magna pp̄li ridicula ꝑducere fecit:quē tñ uita donatum:pontifex in monasterio reclusit:& ibidē tristē uitā finiuit.

¶ Viri doctrinis excellētes.

¶ Ponti9 cluniacēsis abbas:uir sanctitate & doctrina insignis:his tpibus ob īdustriā & maximā doctrinā Ro.m̄to in ꝓcio habitus est:quāobrē & eius familiaritate pōtifices Ro.sui tpis mirifice delectati sunt:multaq; donaria eidem cōtulerunt atq; priuilegia amplissima.

¶ Petrus qdā cōpostellanus archieṗs per hoc idē tp̄s:& fide:& eruditiōe:& ꝯuersatiōe:ac morib9 oībus īsignissimus fuit:ꝓpea calistus pōti.ob īgētes eius in oī gñe uirtutes:& beatissimi iacobi deuotionē eidē loci illius archieṗatus dignitatē cōtulit.Et emeritanā ꝓuinciā sibi subiecit:& īter cætera cū btissimæ uirginis Mariæ matris dei deuotissimus hēret̄:nōnulla in eius laudē composuit.

¶ Bernardus clareuallēsis dignissimus abbas natiōe burgūdus:& ipse sua īsigni uita:suaq; doctrina hæc tpa reddidit illustrissima.Hic itaq; ex castellione burgōdioꝝ oppido nobili gñe ortū hūit:& ibidē cū.22.attigisset ānū:una cū trigīta sociis relicta domo p̄rna in cistercīēsi monasterio religionis habitū suscepit:in quo tm̄ ꝓfecit:ut tpis spacio tāti ꝓcii ob maximā eius sanctitatē & doctrinam hēri cœptus sit:ut clare uallis monasterii pater & abbas ab oībus creatus fuerit:cui qdē loco maxima cum gloria per sex & trigīta annos ꝓfuit:in quo præter laudabilem uitam & sanctitatem maximam infrascripta edidit sui ingenii monumenta:quorum tituli hi sunt:uidelicet.

De consideratione sui ipsius	li.5.	Incipit subiit.	De uoluntate	li.i.	Oīa genera
Meditationum suarum	li.i.	Multi multa	Ad cluniacēses	li.i.	Vsq; modo
De contemptu mundi	li.i.	Ad audiendum	De gradib9 charita.	li.i.	Viro illustri
De gradibus humilitatis	li.i.	Rogasti me	De diligēdo deo	li.i.	Venite ascē.
De gratia & libero arbitrio	li.i.	Loquente me.	In Qui habitat	li.i.	cōsidero lab.
Ad milites templi	li.i.	Hugoni militi.	Super missus est	li.i.	Scribere me.
Speculum uitæ religionisq;	li.i.	Siquis inter uos	De mō uiuēdi	li.i.	carissima mihi.
De scilla claustrali	li.i.	Cum die quadam	De duobus oculis animæ	li.i.	
Ad carthusienses	li.i.	Fratribus de mōte	De confessione peccatorum	li.i.	
De conscientia	li.i.	Conscientia	De præcepto & dispensatione	li.i.	
De ordine uitæ	li.i.	Hortatur qdem	De passione domini	li.i.	

Ad Henricum zenonensem	li.i.	Placuit	Super magnificat	li.i.
Ad hugoné sancti Victoris	li.i.	Si tibi uideor	In cantica canticorum omel.	86.
Contra gerardum	li.i.	Virtus in pace	Epistolaꝝ ad diuersos	li.i.
Contra hereticum	li.i.	Periculosa	Sermones plures	li.i.
De miseria huius uitæ	li.i.	Dies hominis	Vita Malachiæ episcopi	li.i.
De téptationibus & ocio		Seruum dei	Et quædam alia: quæ non uidimus.	

¶ Epl̃am unã iter cætera ad genuéses: qua eos carpit: ꝙ epm quédã post Alexã. epm sibi delege runt: licet ponti. calistus ob uniuersalis ecclesiæ bonum renuerint eũ sibi confirmare.

¶ Hugo natiõe gallus ex oppido scĩ Victoris oriũdus: canonicus regularis parisiensiũ clarissimus doctor: & magr̃ hac tẽpestate ibidẽ floruit: & multo in ꝓcio fuit: qui ꝑter sanctitatẽ: de qua mira le gunt: tum docẽdo: tũq; scribẽdo multis admodũ ꝓfuit. Et inter cætera hæc: quæ subiecta sunt: post se reliquit monumenta. Et primo De sacramentis li.i2. incipit. Arduum.

Didascalion	li.6. Oĩum expectãdoꝝ		De ꝑpetua uirginita. scẽ Mariæ	li.i.
De Ara animæ	li.i.	Loquar secrete	De laude parentũ seu patrum	li.i.
De modo orandi	li.i.	Quo studio	Super magnificat aĩa mea	li.i.
De laude charitatis	li.i.	Tam multo	Super tota pulchra es	li.i.
De institutione nouitiorum	li.i.	Quia fratres largi	De amore sponsi & sponsæ	li.i.
In regulam patris Augu.	li.i.	Hæc præcepta	De substantia delectionis	li.i.
De mistica archa Noe	li.5.	Cum sederem	De septem donis spũs sancti	li.i.
In ecclesiasten omel.	li.i.	Quæ de libro	De disciplina monachoꝝ	li.i.
In cantica canticorum	li.i.	In principio	In quinq; libris Moysi	li.i.
In frenos Hieremiæ	li.i.	Quomodo sedet	De mysteriis ecclesiæ	li.i.
In hyerarchiis Dionysii	li.i4	Iudæi signa	In Ezechielẽ ꝓphetam	li.i.
De medicina animæ	li.i.	Homo	Epithoma phylosophiæ	li.i.
De meditatione uerbi	li.i.	Quidam fuerunt	In quosdam psalmos	li.i.
De incarnatione Christi	li.i.	Meditatio est	De nuptiis & concupiscentia	li.i.
De sapientia christi	li.i.	Quæritis de anima	De natura dei simplici	li.i.
De uanitate mundi	li.i.	O munde ĩmunde	De anima Christi	li.i.
De spiritu & anima	li.i.	Quia dictũ est mihi	Sũmam sententiarum	li.i.
De oratione dominica	li.2.	Septem sunt peti.	De septem donis spũs sancti	li.i.
De confessione	li.i.	Solus solitudiné	Speculum sacræ scripturæ	li.i.
De triplici uoluntate in xp̃o	li.i.	Quæris de uolũtate	De Beniamin	li.i.
De uoluntate dei	li.i.	Quæritis de potestate	Epl̃arum ad diuersos	li.i.
De sacra scriptura	li.2.	Lectionem diuinarũ	Sermones quoq; composuit plures &	
De natura animalium	li.i.	Leo fortissi. bestia	alios diuersos uarios tracta. cõposuit	
De contemplatione	li.i.	Spiritualis	quos uidere nequiuimus.	

¶ Rupertus monachus & abbas natione Teutonicus hisdem temporibus in diuinis scripturis do ctissimus: in germaniã plurimũ effulsit: & multa opuscula memoratu dignissima composuit. De cuius opusculis habentur hæc quæ subiecta sunt. Et primo.

De uictoria uerbi dei	li.i3.	Incipit. Nup cũ tu.	In librum sancti Ioã. bap.	li.x.
In Genesim	li.8.	Quicũq; fideli	In libros regũ de Dauid	li.i5.
In cantica canticorum	li.7.	Qui contra hominẽ	De scã trinitate & uetus testa.	li.i7.
In Apochalipsim	li.i2.	Vt tu quoq;	In.i2. ꝓpheras minores	li.30.
In officiis diuinis	li.i2.	Ea quæ per circulũ	In euangelium Mathei	li.8.
Meditationes de incendio	li.3.	Ecce qũo crimi.	In euãgelium ioannis	li.i4.

Et alia multa fertur scripsisse.

Honori⁹ pap.173. HOnorius papa eius nois.2. natiõe imolẽsis Hostiẽsis eps: lãberr⁹ antea uocatus: hoc an no calisto põti. suffectus: sedit an.5. mẽ.5. & die.3. Qui etsi obscuro loco natus: lraꝝ tñ & moribus tãto magr̃atu dignũ se fecit. Attamẽ eius igressum nõ æque bonũ fuisse tra dunt: qa quorũdã ambitiõe potiusq̃ oĩum bonoꝝ ꝯsensu iniisse põtificatũ ferũt: & ni hilominus põti. effectus: statim Cardinales quosdã isignes uiros creauit: quoꝝ ꝯsilio & opera ma gnis in rebus semp postea usus est. Tãdẽ cum põtificatum per qnquẽnium recte gubernasset: mo ritur: & cunctis collachrymantibus in basilica lateranensi sepelitur. ii26

¶ Gulielmus rogerii ducis filius: apuliæ: & calabriæ dux: hoc ãno postq̃.i6. ãnis regnasset: a roge rio cõsobrino pricipatu deiicit: & ad Salernitanũ pricipẽ ꝯfugiẽs ibidẽ sine hærede morit. Atq; ita ĩ eo oĩs Robti guiscardi familia p lineã masculinã defecit: is nãq; gulielmus ꝯstãtinopolim abiẽs: Alexii græci ĩpatoris filiã in mr̃imonio ꝓmissam ducturus: suas ꝓuicias calixto põti. cõmendauit. Sed Rogerius altero Rogerio genitus eius ex materna linea Cõsobrinus Siciliæ comes: nil põtifi cẽ ueritus: Calabriã statim iuasit: & prius dimidiã cœpit: q̃ põtifex de ferẽdo auxilio cogitare po tuerit: ac sic bonus hic guliel. & uxore & dñio sit frustratus: apđ Salernitanũ pricipẽ sine filiis obiit.

¶ Neapolitani regni pricipiũ h̃ icipit: qđ sub septẽ italiæ regiões citra fretũ ẽt sub siciliæ titulo qñq; appellatũ ii26

appellatum ꝑtinet.Nã ipsa ciuitas neapolitana usq; in hoc tp̃s:neq; regia sedes:neq; in ipsis oris regiũ nomen ullũ hẽbat:sed Robertus cognomento Guiscardus.Normanus gallus:uir gr̃a & laude dignissimus:suis uirtutibus magnã huius italiæ partem:quæ regnũ siciliæ:aut neapolitanu; est appellata:a saracenis:græcisq; laceratã:ad regni huius formã primus redegit:& prĩo aduersam ciuitatem in cãpania cõdidit:& illi ciuitati in memoriã rei gestæ:uidelicet aduersandæ nomen Aduersæ dedit.Hoc itaq; neapolitanũ regnũ septe; has ꝑtinet regiones:uidelicet samniũ:cãpaniam:apuliã:lucaniã:salernitanos:calabros:& brucios.De quibus singulis ad intelligentiam lectorum pauca hic breuiter ex more suscepto subiiciemus.

¶ Sãniũ itaq; regio huius neapolitani regni nunc Aprutiũ appellamus:est inter picernũ & campaniã:& Apuliã cõstituta.Et hæc regio est amplissima:uariis pp̃lis:orisq; distincta.Et in hac fuerunt & sunt ĩfrascriptæ clarissimæ urbes:uidelicet Adria romanoꝝ colonia.Aq̃la nũc urbs p̃clara.Amiternũ ciuitas nũc auersa:sulmo Ouidii poetæ p̃ria:ortona mari cõtigua.Arpinũ fama celebris.Aqnum sancti Thomæ doctoris:& Iuuenalis poetæ p̃ria:athina urbs uetustissima:tñ euersa.Beneuẽtum a Diomede cõdita.Thelesia urbs uetusta.Sãnites aũt quõdam tantæ potẽtiæ fuerunt:q; Romanos ingenti clade attriuerunt:in hac quidem regione fuerunt præcuntini:penenses:frentani:peligni:marucini:uestini:& amiterni populi.

¶ Apulia itẽ regio est huius regni ps:quæ mari adriatico cõtermina est:ĩter Dauniã:& Calabriã:& hæc Iapegia ab antiq̃s cognomĩata fuit a dædali filio:licet sint qui dicãt iapegiã quãdã apuliæ ptẽ esse.Et hæc admodũ pp̃losa hẽtur:ciuitatibus nobilissimis inclita.Castris & oppidis p̃munita:frumẽto:uino:& oleo fertilis & fœcũda.Ex qua bellatores equi ꝓueniũt.Eius metropolis brũdusiũ fuit.Hæc regio aliq̃n.13.ciuitates hũit:sed nũc excepto Tarẽto & Brũdusio:nõ nisi pauca oppidula hẽt.Hãc tñ regionẽ & messapiã:& iapegiã & calabriã & salẽtinã cõplures cõi appellatõe nũcupãt:in sũmitate ãt huius mõtis p̃clarũ extat scĩ Angeli michaelis tẽplũ:cũ ædificiis pulcherrimis:quod xp̃iani ex omni orbe maxima cum deuotione quottidie frequentant.

¶ Lucania itẽ regio:quã nũc prĩcipatus appellãt:est tertia huius regni pars:& hæc est ĩter Cãpaniã & Brutios cõstituta.Et ipsa feracissima oĩum bonoꝝ & aeris tẽperie amœnissima:in qua est pestũ oppidũ quõdã possidonia dictũ:maxĩa indulgentia redimitũ:in hac regione est Elea ciuitas:ex q̃ parmenides:& Zeno philosophi originem duxerunt.Est & in hac regione lucaniæ urbs.Sunt qui dicant lucanos a samnitibus originem duxisse.

¶ Salentinorum quoq; huius regni regio:quarta pars dicit̃:quæ nũc terra de Bari nuncupatur:& hæc apuliæ finitima est:in hac fuerũt ciuitates Rudia:Neritũ:Metiũ:Bausta:& Vxẽtũ:sicut Ptholemæus li.3.refert.Est quoq; in hac & iapegiũ ꝓmontorium:quod & Salentinum dicit̃:ubi mineruæ phanum aliquãdo locupletissimum fuit.Strabone teste.

¶ Calabria itẽ huius regni regio:q̃nta ps hẽtur:quæ post lucaniã sita est:a græcis sic cognomĩata.Et hæc bonis oĩbus scatet:in hac ĩter cætera Brũdusiũ ciuitas est pulcherrimo portu signis & tarẽtũ ĩclita urbs:quæ Archita tarẽtino pħo p̃stãtissimo:ac Ennio poeta ciuibus ornata fuit.

¶ Brutii pp̃li seu brutia regio sexta huius neapolitani est:quæ quõda; Oenotria fuit.Huius regionis aũt metropolis Consentia ciuitas fuit:supra quã pandosa est:ualidũ in propugnaculũ.Vbi molossorum rex Alexandrum trucidauit.Est & rhegium a Calcidensibus condita.

¶ Cãpania itẽ huius Regni regio:quã nũc dicimus terra laboris:est ultĩa & potissima ps.Et hæc amœnissima regio:ĩter latiũ & calabriã sita:in qua laborinus cãpi totius italiæ uberrimi sternunt̃:& colles uitæ feri.Eã uim habuit laborinæ terræ appellatio:ut Cãpaniæ nomẽ in suũ mutauerit:in hac Capua urbs uetusta a Capye troyano sic dicta:est & Nola a Tyriis ꝯdita:ibi ẽt fuit cumaꝝ ciuitas ubi fuit sacellu; Sybillæ.Est & Neapolis urbs regia & nobilissima Regũ sedes dignissima:& hæc portu ĩsigni:& aliis exq̃sitissimis ornamẽtis nobilitata:in ea itaq; hæ natiões regnarũt:& prĩo normani q̃nq;:& centũ triginta:germani autem sex & septuaginta.Galli uero octo & septuaginta:Aragonenses demum anni sexaginta:postremo in anno ab milesimo quingẽtesimo primo iterato in manibus gallorum hoc regnum peruenit:ut infra dicemus.

1126 ¶ Rogerius eius noĩs.2.Primus neapolitanæ urbis rex:hoc ãno postq̃ Apuliã:& Calabriã Gulielmo suo ꝯsobrino abstulisset:nõ se ultro comitẽ:aut ducẽ:sed regẽ appellari uoluit.Et in eo.23.ãnis regnauit:hũc Innocẽ.eius noĩs scds cũ aliq̃n in gallutio oppido eũ acriter obsideret:gulielmus eius filius Calabriæ dux unico p̃lio liberauit:atq; põtificẽ cum m̃tis Cardĩalibus cœpit.Quẽ tñ nõ ita m̃to post Rogerius hic in eũ hac modestia usus:q; liberũ eũ esse uoluit:quãobrẽ Rogerius hic q̃d uoluit deĩceps a põtifice ĩpetrauit p̃ter regiũ titulũ:ueꝝ cũ postmodũ ĩnocẽ.p̃dictus roma pulsus eẽt:uidelicet ab Anacleto adulterino papa:utriusq; Siciliæ rex ab ipso Innocẽ.declarat̃:qua ex re copiis & armis:& aĩo auctus classe per aphricã trãsiẽs:multas cõpræhẽdit urbes & Tunesi regẽ sibi fecit Tributariũ:indeq; in Græciã traiiciens Corcirã insulã:Corinthũq; & Thebas:atq; Euboia; de græcoꝝ ĩperio abstulit.Delatus ẽt usq; Cõstãtinopolim eius suburbia ĩpatore uidente incẽdit.Eiusdẽq; ĩpatoris ædes aliquãdiu oppugnauit:ueꝝ postea in Siciliã rediẽs in Venetoꝝ manus ĩcidit:& ex suis Triremibus ad uigĩti amisit:pp q; timore p̃territus salutẽ sibi fuga cõ q̃siuit.Domũq; reuersus haud multo post panormi moriens filiũ noĩe Gulielmũ successorem reliquit.

¶Hyems aspertima hoc anno teste Vincentio gallo.li.26.ubiq3 fuit:in qua qdē multa pecora:atq3 homines multi periere:& frugibus exustis miserabilis subsecuta est fames.

¶Genuensium uictoria.

¶Genuenses supioribus annis a pisanis infensi:q̄ Maris ipiū ob naualis gloriæ potentiā sibi uendeꝛāt:hoc āno ɔtra ipsos pisanos īplacabile bellū susceperūt.Et maxīa classe cōparata:uidelicet 1128 6327
octoginta Triremiū:& triū maximaꝝ Nauiū:ac alioꝝ lignoꝝ.35.cū ingenti aīo & ardore pisas usq3 nauigarūt:ibidēq3 & Arnū fluuiū:atq3 terrā diu urbē oppugnarunt:& multas clades ipsis pisanis intulerunt:quāobrē pisani lacessiti legatos cū cartha & Atramento ad Genuēses miserūt:orātes & obsecrantes:ut eos susciperent cōmendatos:quia qcqd ꝑciperent suis mandatis se obtēperatores pollicebanť.At genuenses:ut pisanoꝝ superbiā cōprimerent:suaꝝ Domoꝝ tecta usq3 ad primū solanū eos deponi iusserunt.Quibus gestis ēt plūbinū eoꝝ oppidū cœperunt:& funditus ipsum 6330
euerterūt: quo qdē ꝑ xenitus euerso:uiros:ac mulieres oēs captiuos abduxere.Supiori ēt anno ipsi Genuenses cū septē triremibus uniuersis admirātibus duces & uiginti falcatas pisanoꝝ naues cū 60.eoꝝ triremibus cœperūt:& genuā cū captiuis inūerabilibus in triūphi modū perduxerunt:hæc Iacobus theologus genuensium archiepiscopus in sua chronica.

Lothari⁹ LOthariꝰ.9.Germanoꝝ impator:hoc anno indemortui Henrici q̄rti īpatoris loco legiptimis oīum suffragiis:Cæsar creatus:īpauit annis.11.Impioq3 suscepto statim Innocentiū papā a petro antipapa Roma pulsum in lothorigiam galliæ apud leodiū adiit:& sui discessus cām audire uoluit.Quo audito hoīem quoad potuit cōsolatus est:& iureiurādo spopondit se illū tutum cū oībus suis reductuɼū.Et magno statī exercitu cōparato:in italiā cū ipso pōtifi.uenit.Romāq3 īgressi pōtificē nullo ɔtradicēte in lateranū pduxit:& mira fœlicitate statim oīa ad sanitatē perduxit:cui⁹ bñficio deuictus Innocē.ipm īperii corona solēni pompa coronauit.Qui mox in germaniā ad cōponēdos Bohemoꝝ motus rediit:& quidē supatis iterū cū exercitu in italiā rediit:ac Romanoꝝ seditiones suppressit.Rogeriūq3 ꝑdictū apuliæ inuasorē breui italia depulit:licet negligentia pontificū oīa statim recupauerit.Hic itaq3 īpator multæ prudentiæ atq3 clementiæ princeps fuit:qui toto in suo imperio nil gessit:q̄ merito ab aliquo rephēdi potuerit:familiaritate namq3 sanctorū uiroꝝ & præsertim Bernardi abbatis mirifice delectatus fuit:q tandē de deo deq3 hoībus bñmentus in patriam iter faciens:Veronæ defecit. 1129 6328 6332

Inno.papa.174. INnocentius papa eius noīs.2.natione Ro.pr̄e Ioāne de regione trāstyberim honorio pōtifici:hoc anno surrogatus:sedit ānis.19.mē.8.& die.8.Qui pontificatu suscepto statim in Rogeriū Apuliæ ducē mouet:a quo post dira utriusq3 ꝑlia pōti.ipse cū mītus cardinalibus captus est:sed Rogerius(ut erat uir prudens)capto pōtifice:reuerētia & modestia usus:statim ipsum liberū cum cardinalibus esse uoluit:& Ro.cum maxīa reuerētia remisit. 1130 6329 6334
At pontifex Ro.reuersus:ubi petrū Ro.ciuē antipapā creatū & oīa seditionibus plena cerneret:resq3 ad multoꝝ cedes spectare uideret:sponte cessit.Et primo pisas adnauigauit:deinde Genuam a qbus omnibus piientissime & munificentissime susceptus in Franciam tuto ꝑsidio perductus est:ubi & a beato Bernardo uiro sanctissimo:& a cunctis principantibus:quibus beatū bernardū maxima ꝓsequebantur reuerentia:qui omnes apud montem clarū eius rei grā conuenerant: magnificentissime suscipiť.Eoq3 loci cōcilio celebrato multoꝝ patrum petrum antipapā cū suis sectatoribus condēnauit.In belgis deinde alia Synodo celebrata:statim in italiam una cū Lothario īpatore rediit celebrato:ēt apud placentiā urbem cōsilio pisas se contulit.Quam qdem ciuitatē cum genuensi ppl'o iam pridem desidentē ad pacem tandē redegit.His gestis una cū īpatore Ro.accessit & magno cū exercitu urbē ingressus:nusq̄ antipapa a parente in lateranū puenit.Atq3 ita factiosos & Rogeriū siciliæ regē ad sanitatē & obedientiā redegit.Veꝝ dum qetura respublica xp̄iana putareť:ecce Ro.cōtra eū cornua erigentes:senatores more antiquo denuo erāt.Qui rēpu.ro.ditionēq3 ad sæculares ptinentē gubernarēt.Vñ & pōti.ut & bis ēt resisteret:apud lateranū cōciliū aliud hēre uoluit.Atq3 eo concilio gratiano teste cōstitutionē edidit:nequis laycus sub anathematis pœna manū uiolentā in clericū mittere ꝑsumeret:sicut hēmus in cañ.17.q.7.c.Siqs suadente dyabolo.Mādauerat itē supioribus annis in Remēsi cōcilio:subdiaconibus & supra:sub oī bñficioꝝ priuatione ɔtinēter uiuere:ut ēt legiť itra Decreta.28.di.c.decreuimus:ut hiñuetuit ꝑterea nequis episcopus in ecclesiastico bñficio sibi successorem constitueret.8.q.i.c.Apostolica auctoritate.Tādē in anno domini.1143.defunctus apud lateranum sepeliť.

¶Petrus pollanus.8.&.30.Venetiaꝝ dux:& ipso eodē āno:quo & Innocen.papa bonoꝝ oīum suffragiis dux creatus:ducauit annis.18.uir certe & ɔsilio & manu pmptissimus:qui ex senatus sui ɔsulto Emanueli græcoꝝ īpatori cōtra Rogeriū Apuliæ regē admodū fuit:& auxilio semp affuit. Quapp īstructa classe maxīa corinthū.Thebas.Euboiā:corcyrāq3 īsulas ex impio græcoꝝ ab ipso Rogerio rege:ut diximus:occupatas ipse recepit:ac.20.ipsius triremes unico ꝑlio debellauit:atq3 demersit:īsup & iustinopolim urbē a Iustiniano scđo cōditā Venetis acqsiuit.Tandē cū in classico bello iugiter obuersareť:& in eo ēt uiriliter cecidit.Et Venetias cum īgenti luctu deletus:in monasterio sancti Cypriani de murano sepelitur.

¶Petrus quidam romanus:cuius petrus quondam leonis uiri potentissimi filius:hoc anno dum

Innocentius papa in bello Apuliæ captus esset:a qbusdā seditiosis antipapa creatus Anacletus est appellatus.Qui mox in pontificatu sic ītrusus:ut seditiosos quosq; sibi alliceret:uniuersas urbis ecclesias suis thesauris spoliari permisit.Et īter cætera a basilica diui petri crucifixū aureum & q̄sdā coronas impreciabiles pendentes abstulit:ī sup & Cyboriū quod sanctus leo papa sibi extruxerat: destruxit.Vñ tantā pecuniaꝝ uim sibi conflauit:ut facile largitionibus sceleratissimū quēq; in suā traheret sniam:uerum plantula quā nō plātauit ille cœlestis Agricola:cito eradicata fuit. Qui a lothario īperatore superueniente:ipsum cū eius factione oīno cum rubore depulit.Et īnocētiū pulsum suā in sedem collocauit:ipse aūt tam diu in suo sensu obstinatus permāsit:donec adiudicatus Sathanæ moreret:cardinales aūt eius statim cū luctu ad misericordiā pontificis confugerunt.

6330 1131 ❡Fulco quartus ex nr̄is hierosolymoꝝ rex Balduini p̄cedentis gener:& Andagauensiū Comes: hoc anno regnare cœpit & .ii.ānis regnauit.Hic qppe xp̄ianissimus uir fuit:ac in armis acerrimus ꝑpugnator:& id quoad uixit.Qui ubi hierosolymā & eius regnū auxilio & uirtute destitutā offendisset:statim præstantia & uirtute duoꝝ filioꝝ suoꝝ acerrime tutatus est.Et īter cætera suæ uirilitatis & uirtutis opera turcos agrū persicum īcollentes persæpe fudit:& non solum fudit:sed etiam ad tria milia eorum aliquando unico prælio īterfecit:ac totidem cœpit:quāobrem eisdem turcis quo aduixit maximo terrori fuit.Verum dum aliquando leporem nimium concite insequeretur:casu equi sui corruens:mortuus est.

❡Ludouicus præcedentis ludouici filius:& ipse hoc eodē āno pr̄i in francoꝝ regnū succedens:regnauit annis.48.Vir īgentis aī uirtutisq; eximiæ.Qui diligens ea quæ dei sunt.14.regni sui anno: una cū Conrado cæsare:cū ingenti multitudine xp̄ianoꝝ ad expugnationē terræ sanctæ:in subsidiū xp̄icolaꝝ:qa sedulo ibidem ferebant:deficere aīosissime accessit.Vbi cū multa strēnue gessisset facinora:& sui aliqñ sine ordine pgerent fame & aliis necessitatibus oppressi: eodem quasi anno domū tristis rediit:quo aūt genere mortis obierit:aut quē habuerit successorē:non inueni.

❡Archiepiscopatus Genuensium hic incipit.

6332 1133 ❡Syrus genuensiū ep̄s uir utiq; bonus:ac multaꝝ reꝝ scientia īsignitus:hoc āno:ut iacobus theologus in sua Cronica scribit ex ep̄o primus Archiep̄s ab Innocentio p̄dicto pōtifice cōstituit.Cui & tres Corsicæ insulæ ep̄atus cum bobiense brumacense:ac Holense assignauit:atq; subiecit:sedit aūt postq̄ id dignitatis munus obtinuit annos.20.Nā tum genuēses maritimo bello ꝑpotentes eūdem Innocentiū papā a petro adulterino pontifice pulsum:una cū Pisanis:& lothario īpatore romam e galliis tute pduxere:& in sede ap̄lica cū pace collocauere:quo bñficio deuictus pontifex: prius īter ipsos genuēses & pisanos:tādē pace firmata genuēsē hūc ep̄m:qui mediolanēsi suberat: archiep̄m creauit.Eo ꝙ uir doctus & singularis uirtutis haberetur.

6334 1135 ❡Pisanis quoq; eodē loco & tpe idē īnocētius papa in retributiōis signū archiep̄atus dignitatem cōtulit tribus aliis corsicæ insulæ episcopatibus & populoniæ sibi submissis.

❡Calor admodū æstuās:hoc anno in cisalpīa gallia tātā siccitatē dedit:ut frugibus uniuersis exiccatis miserabilis subsequeret ubiq; fames.Atq; ēt ex eo multis in locis terra fomite īmixta:maxīo ppl̄oꝝ terrore flāmas amitteret:unde nō ita multo post lugubris & miserāda pestis in toto pœne orbe subsecuta est.Ex qua ēt lucius scd̄s:& Cœlestinus.2.sūmi pontifices interiere.

❡Templū maius qd̄ misericordiæ dicit eam obrē hac nostra in urbe Bergomo in honorē beatissimæ uirginis Mariæ:in medio urbis fere iuxta cathedralē basilicā īdicibili ꝑpe:tum impensa:tum artis elegantia:ex lapidibus quadratis & sectis a cōciuibus nostris ob misericordiā ipsius dei genitricis Mariæ hoc æstuanti tpe implorandā hoc anno cœptū est. Atq; īde per tēpora eximia pulchritudine cum cāpanaria pulcherrima atq; sublimi cōsumatū fuit.Eo nāq; tpe Bergomates nr̄i fundato(ut ita dixerim)misericordiæ tēplo cū multi fame & peste laborarent:ēt misericordiæ loca plurima ad elemosinas clam et apte paupibus erogādas in urbe & extra īstituere:quæ usq; in præsens tanta cū religione & pietate in unū collectæ excreuit. Vt in tota italia eidem non īueniatur consimilis.

❡Viri disciplinis excellentes.

❡Baliardus natiōe gallicus phs peripatheticus & multaꝝ scientiaꝝ eruditissimus his tpibus parisius floruit:& multa:ac multa edidit.Is cū aliqñ de fide nr̄a in qbusdā articulis non recte sentiret: Ludouico rege pn̄te:quorūdā ep̄oꝝ & Abbatuum synodo cōgregata & rōnibus qdem euidentissimis aliisq; sanctoꝝ documentis cōuictus:non modo sui erroris sniam mutauit:ueꝝ ēt monasticum īduit habitū:ac deīceps una cum qbusdam discipulis in deserto loco secessit:& ibidem cunctis diebus uitæ suæ sanctissime uixit.

❡Rudolfus Abbas natiōe teutonicus his tpibus:cū esset in diuinis scripturis peritissimus:ac in sæcularibus nō indoctus:& musica admodū excellēs:magno hītus est in p̄cio:scripsit:hæc īfra notātur opuscula:& prīo ꝯtra Symoniacos li.7.Chronicaꝝ li.i.Et uersus multos:cantus etiam in laudem multorum sanctorum plures dulci & regulari melodia composuit.

❡Franco Abbas natione teutonicus & ipse hac tempestate cum esset in diuinis scripturis eruditus:& in sæculari eruditione sufficiēter īstructus.Scripsit plura cōmendāda opuscula:qbus nomē suū cum gloria trāsmisit ad posteros.Et īter cætera īsigne opus:De gr̄a dei li.i.De statu futuræ gloriæ li.i.Epistolarum ad diuersos li.i.Sermones de beata uirgine li.i.Et quædam alia.

¶ Gilbertus p̄rius natione britānicus hoc ēt tpe magno apud gallos extitit in p̄cio. Qui tantæ fuit doctrinæ: q̧ ob scientiaꝝ uarietatē: illis in locis uniuersalis doctor appellaret̄. Scripsit āt plurima: quæ uidere minime potui: ueꝝ apud multos hæc quæ subiecta sunt: ferunt̄ sua. Et p̄io in totū psalterium li.i. In omnes epistolas pauli li.i3. In euangelium ioānis li.i. In Boetiū de trinitate li.i. Qui sic incipit: libros quæstionum. Sermones etiam multos.

¶ Lucas Abbas natiōe teutonicus hac ætate in diuinis scripturis plurimū clarus effulsit: qui in exponendis diuinis uoluminibus nobile sortitus esset ingeniū: hic īter cætera quoddā opus īsigne in cantica canticoꝝ edidit. Et sermones: ac epistolas multas elegantes.

¶ Vilbertus carnotēsis ep̄s sacræ theologiæ maḡr & doctor: īgenio acutus: ac eloq̄o ornatus: moribus & uita īsignis: beatissimæq̧ uirginis Mariæ p̄cipue deuotus: his tp̄ibus in p̄cio existēs: scripsit īsigne opusculū de ꝓphetia hac: uidelicet. Nō auferet̄ sceptrū de iuda ꝯtra iudæos li.i. De natiuitate sanctæ Mariæ sermonē unum: atq̧ alios plures sermones. Et quædam alia.

¶ Hugo monachus corbiensis in diuinis scripturis sufficientissime eruditus: īgenio eloquioq̧ dulcis: hac tēpestate floruit: & suis scriptis nomē suū posteritati notificat. Et īter cætera quoddam opus admodū iucūdum in .4. distinctū libellis edidit: uidelicet. De claustro materiali lib.i. De claustro sp̄ūali li.i. De claustro aīæ: & de claustro paradisi li.i. incipit in cœlesti hierusalē claustrum. Et alia.

¶ Ricardus de sancto Victore ordīs regulariū sc̄i Aug. parisiēsis doctor: nō solū in diuinis scripturis: sed & in sæculari p̄hia eruditissimus: īgenio eminētissimo: ac moribus & oī ꝯuersatiōe p̄cipuꝰ: his tp̄ibus p̄lima edidit opuscula: quibus utilitati legentiū p̄limū ꝓfuit. E quibus ista fuerunt.

De trinitate	li.6.	De cōtemplatione	li.5.	De .i2. patriarchis	li.i.
De arca mistica	li.2.	In cantica canticoꝝ	li.i.	De exterminatione	li.i.
De promotione boni	li.i.	Contra iudayzantes	li.i.	De tabernaculo fœderis	li.i.
De .42. mansionibus	li.i.	De .i2. apparitoribus	li.i.	De studio sapientiæ	li.i.
De ꝓfectu monachoꝝ	li.i.	De oratione mentali	li.i.	De triplici holocausto	li.i.
De auctoritate petri	li.i.	De potestate iudiciaria	li.i.	De differentia peccatorum	li.i.
De institutione nouitioꝝ	li.i.	De spiritu blassemiæ	li.i.	De officiis ecclesiæ	li.i.
De diuersis affectibus	li.i.	Epithoma totius Bibliæ	li.i.	In Apocalypsim	li.i.
In Danielem prophetam	li.i.	Chronica ab initio mundi	li.i.	De gemino pascha	li.i.
Diuisionū uel exceptionū	li.24	De sacrificio Abraæ	li.i.	De quattuor Venetis	li.i.
De uerbis isayæ	li.i.	De uerbis apostoli. Et multa alia.			

Conradus

Conradus eius noīs .2. gn̄e Sueuus .x. germanoꝝ īpator: hoc āno lothario suffectus īpauit an.i5. Hic p̄io Bauariæ dux: & Hērici .4. nepos fuit: prīceps siqdē īclitus: & clemēs exn̄s: a diuo Bernar. Abbate p̄limū delectus fuit: cuius sane hortatu in saracenos crucem una cū Ludouico frācoꝝ rege: & Alphōso hispaniæ: ac Hērico āgliæ regibus: aliisq̧ p̄limis prīcipibus assumpsit. Vn̄ magno cruce signatoꝝ cōparato exercitu ꝯstātinopo. p̄io peruenit. Vbi ab Emanuele græcoꝝ īpatore p̄cibus cōpulsis iconiū græcoꝝ oppidū op̄ie munitū & frequētatissimū obsedit: pollicitusq̧ est idē græcus īpator: se oīa quæ exercitu erāt necessaria mistraturum. Dūq̧ Castrū a n̄ris obsideret̄. Scœlestus īpator græca usus īfidelitate gypsum farinæ immiscuit: & maximā quātitatē in exercitu misit. Dūq̧ panis cōfectus fuisset: & ex eo exercitus comedisset: mox tot milites periere: ut omissa obsidiōe in Thraciā secedere oportuerit: tādē hyerusalē perueniens m̄ra circa Damascū cōmisit certamina: Cūq̧ magnis conatibus eā obsideret: & milites fame sitiq̧ p̄limū laborarēt: nō sine ꝯtumelia obsidionē soluit: & diminutis uariis casibus exercitibꝰ in Europā tādē cū Ludouico p̄dicto francoꝝ rege uenit. Ac sic deniq̧ Conradus hic anteq̄ īpialē b̄ndictionē percipere potuisset: e uita excessit. 1137 6336

¶ EDESSA MESOPOTAMIAE CIVITAS.

¶ Edessa autē Mesopotamiæ ciuitas ab hebræis Arach uocata hoc ipso anno ab Alaph turcorum prīcipe capitur: & in suā potestatem reducitur: ubi occisis oībus fidem christi negare recusantibus: etiam in dedecus christiani noīs: ibidē nobiles Matronas capiens sup altare sancti Ioānis baptistæ: quod sciebat a nostris p̄ cultū eē: stuprare fecit: ea quippe ciuitas rages fuit: ad quā thobiā filiū suum misisse: sacra ipsius thobiæ narrat historia: quamq̧ Thadeus xp̄i Apostolus ad fidē conuertit: & in qua ipsius sancti Apostoli ossa fuerunt tumulata: ac ēt Abagarus rex regnū habuit: qui s. Rex datis ad dn̄m nostrum Iesum xp̄m epistolis: scripta manu Dei despensa meruit accipere. 1140 6339

ruit accipere. Quæ ciuitas a tempore euersionis hierusalem per annos quattuor: & quadraginta christianis paruerat.

6340 1141 ¶ Balduinus eius nois tertius: qntus ex nostris hierosolymorum rex: hoc anno Fulco pr̄e eius defuncto: in prīnū regnū succedēs: regnauit an.24. Vir & ipse strēnuus: qui cū Cōradi expeditione in Ascalonā urbem ꝓfectus: illā diu a xp̄ianis obsessam mox expugnatā recepit. Et Gazam antiq̄ssimam ciuitatē pœnitus derelictā reædificauit: & ipsam militibus tēplariis ad inhabitādā concessit. Tanti quoq; aīi & magnanimitatis uir fuit: ut et turcoꝶ Satrapas hyerecōtinos opprimētes aggredi ausus sit. Et illos ꝑlio superatos: ad qnq; milia eoꝶ uno ꝯflictu īterfecit. Et deinde Horandinuʒ militiæ Damascenoꝶ pricipē: suos agros īfestantē magna clade affectum: usq; ad Damasci mœnia persecutus est: deniq; sine filiis deficiens Almericū fratrem habuit successorem.

6344 1145 COelestinus papa eius nois scd̄s natiōe Tuschus: ex quodā sanctæ fœlicitatis castro natus Guido antea uocatus: hoc anno in Innocētii pōti. locū oīum cōsensu pōtifex creatus: sedit mēsi.5. Hic beatus tātūmodo in hoc dici pōt: q̄ nullis seditiōibus toto suo pōti. uexatus fuerit: pp hāc (ut arbitror causam) q̄a ubiq; peste laboratum est: ex qua etiaʒ ipse mēsi.5. defecit: & in lateranensi basilica sepultus fuit. Cœlestinus papa.175.

6345 1146 LVcius papa eius nois tertius natiōe bononiensis pr̄e Alberto: post cœlestinū pontificē ꝑdictū: sedit men.11. diebus.9. Hic tituli sanctæ crucis in hierusalem p̄sbyter cardinalis fuit. Quā qdem basilicaʒ ferme totā collapsaʒ ꝓpriis expensis restituit. Qui inito pōti. nil ꝑtermisit: qd̄ ad expeditionē hierosolymitanā necessariū putabat: ueꝶ & ipse duʒ in his uersaret: peste absumitur: & in lateranensi basilica sepelitur. Lucius pap.176

¶ Ioānes de tp̄ibus sic appellatus: ut Chronicæ omnes referunt: hoc eodē anno: cū.361. annis uixisset: in Galliis moritur: quem Caroli magni Armigerum fuisse tradunt.

¶ Moneta genuensibus conceditur.

¶ Genuenses hac tempestate cū & potentia: & diuitiis ac gl̄ia admoduʒ clari hērent: a Conrado isto cæsare signandi pecuniā & aureā: & Argenteā priuilegiū obtinuerūt cū ipsius cæsaris nota: qd̄ & nūc usq; apud eos in fidē ꝑmissoꝶ fideli͛ seruatum est. Nam usq; ad id tp̄s: ut Iacobus genuēsiū theologus: & archiep̄s in sua Chronica refert. Genuenses ipsi nisi papiensi moneta: & quibusdam paruulis: qui Bruneti dicebantur: usi fuerant.

6346 1147 EVgenius eius nois.3. papa: natione pisanus sancti Anastasii abbas: quē beatus bernardus monachū fecerat post luciū pontificem electus papa: sedit ānis.8. mē.7. & die.20. Hic uir prudentissimus: & optimus qdem fuit. Qui Ro. conatus intelligens: q̄. S. Senatores suos confirmari oīno uolebant: ad Fersense monastenū noctu in Sabinos abiit. Ibiq; cōsecratus statim Ro. rediit. Et molestantes Romanos molestare cœpit. Qui pace postulata magratu se abdicauerunt. Sed paulopost ītelligens dolose cōtra eū Romanos agere uelle. Tyberi dilabit: quē Ro. nō secus q̄ Gelasiū olim cum sagittis persecuti sunt: illa aūt pisas: & deinde in Franciā nauigauit. Vbi repto Bernardo pr̄e suo ad Lodouicū franciæ regē se ꝓtulit: illūq; cruce signauit: & multos cū eo in Turcos & saracenos aīauit: inde Regis auxilio fretus romā rediit: & a Romanis cum magno apparatu: & eximia omnium expectatiōe exceptus est. Verum cū Tybur recreandi animi gratia concessisset: non ita multo post ibidem uita discessit: Romamq; delatus: in basilica beati petri sepelitur. Euge. papa.177.

¶ Dominicus mauroceno eius nois.7. q̄dragesimus Venetiaꝶ Dux: eo anno: quo & Eugenius oīum consensu dux creatus ducauit annis.7. Hic uerus & integer: ac aptus uir fuit: qui sine simulatione: sineq; fictione xp̄ianā religionē quoad potuit intus & extra excoluit. Et ppea classem subsidiariam in auxiliū xp̄ianoꝶ in Asiam misit: pacisq; cultor & amator existens: bella inuitus suscepit. Sed ædificandi studio uæhementē curam exhibuit. Quāobrem suā Venetā urbē maximis ædificiis sua cōmuniq; impēsa exornauit. Et inter cætera sancti Marci turrim cāpanariā excitauit: suoq; hortatu & exemplo hospitale in Canalis orphani ripa ædificatū fuit. Et licet in tanto fastigio collocatus esset: nunq̄ tn̄ litterarum studia intermisit: Moriens deniq; cum maximo omnium luctu apud sanctam crucem sepelitur.

6348 1149 ¶ Genuenses uiri xp̄ianissimi: atq; magnanimes: hoc anno Eugenii papæ hortatu classem centū & sexaginta trium lignoꝶ contra Turcos: & saracenos: qui xp̄ianos crebris īcursionibus īfestabāt: armauerunt: & una cū barchinonēse pricipe in Armariā ꝓficiscunt: ubi & hostili animo ipsos infideles īuadunt: cum qbus & ꝑlio cōserto: cū magna cæde diu & acriter pugnauerūt. Veꝶ Genuenses tādē superiores effecti ipsis barbaris magnā ītulerunt cladē. Nā cum in eodē ꝑlio ad uiginti eorum milia īterfecissent: urbēq; omnem diripuissent etiā decem milia utriusq; sexus ex ea urbe capta cū ingenti gaudio: ut Iacobus eoꝶ theologus in sua refert Chronica: Domū in triūphi modū omnia ꝑduxere. Quoꝶ spoliis genuēses ipsi mirū īmodum ditati: etiam ex ipsoꝶ manibus multa donaria in auro & argento suis ecclesiis obtulere.

¶ Nouergia Europæ ꝓuincia in septētrionali cōstituta: quæ admodū est frigida: q̄ uersus oceanū Germanicū sit sita: his tp̄ibus uiuaci ꝑdicatione Albanēsis epi fidem deuotissime recepit. Ob cuius bn̄ficiū: atq; laborem: & uirtutē: postea Anastasio.4. defuncto: maxio omnium consensu pon

tifex maximus creatus: Hadrianus quartus est appellatus. ¶ Viri disciplinis excellentes.

¶ Gratianus sancti ꝑculi monachus pria Ethruscus tēpestate istac apud Bononiā italiæ urbem ob eius īgenii & doctrinæ magnitudinē maximo in ꝑcio habitus est. Vbi iter cætera suæ lucubratiōis opera: Decretoꝝ librū accuratissime ad imitationē iuonis supradicti collegit. Cuius principiū est. Humanū genus duobus regitur. Quod qdē diuinū opus Eugenius pontifex approbauit: & legendum publico Gymnasio concessit: ipsum itaq; libꝝ in tres subdiuisit partes: uidelicet distinctiōes: causas: & de cōsecrationibus: primā aūt partem in unā & centū particulas distinxit. Secūdā in.36. causas. Ac tertiam de ꝯsecratione nuncupauit: eo ꝙ ita iā īciperet. Et hāc quoq; in qnq; distinctiones diuiserit. De quibus hi extāt uersus. Vna cū centū distinctio sit tibi prima: Ac.36. causæ sunt pte secunda. Hunc finit & complet dictio quinta: composuit & alia quædā.

¶ Petrus lombardus parisiensis eṗs ex Nouaria urbe cisalpinæ oriūdus: per id quoq; tp̄s apud parisium īter doctos nō solū suæ ætatis: sed & prioꝝ tēpoꝝ lr̄is ornatissimus: & bonitate uitæ atq; ingenii acumine clarissimus: celeberrimusq; habitus est. Cuius rei gr̄a quattuor sn̄iaꝝ libros accurate doctissimeq; cōposuit. Cuius operis tāta deinceps fuit dignitas: ut Theologoꝝ schola ubiq; excitata: singulari ueneratione ipsum magr̄m noīet: & hēat. Scripsit itaq; quoddā sagaci studio sn̄iarum opus in.4. libris: īcipit. Cupientes aliqd: in totum psalteriū li.i. In omnes ep̄las pauli li.14. Sermones quoq; multos. Et alia non pauca.

¶ Petrū ꝑterea cognomento comestorē prædictis duobus non carne: sed uirtute fratrē: & ipse hac eadē tempestate in gallis floruisse ferunt. Qui iter cætera suæ uirtutis opera: utriusq; testamēti historiā diligēter & accurate explanauit. Cuius prīcipiū est īpatoriæ maiestatis. Itē in laudibus beatissimæ uirgi. Mariæ li.i. Sermones de tpe li.i. Sermones de sanctis li.i. Et alia complura.

¶ Gulielmus abbas ordīs Cisterciensiū his tpibus: cū esset diuinaꝝ scripturaꝝ admodū studiosus & eruditus: ac multa sanctitate īsignis: & ipse ad imitationē sui pr̄is & magistri diui bernardi edidit non spernendæ lectionis īfrascripta opuscula. Et primo uitam diui Bernardi libro uno incipit. Scripturus uitā serui tui: Speculū fidei li.i. Enigma fidei li.i. Sn̄iaꝝ fidei li.i. De natura aīæ li.i. De contēplādo Deo li.i. De natura & dignitate amoris li.i. De sacro altaris li.i. Meditatiōes pro nouitiis li.i. Cōtra pettum Abelardū li.i. In cantica canti. li.i. In ep̄am pauli ad Ro. librum.i.

¶ Conradus monachus natione Sueuus seu teutonicus: hac tempestate cū esset in diuinis scripturis eruditissimus: ac in sæcularibus lr̄is ualde eruditus p̄hus Rhetor: & musicus īsignis sub noīe peregrini multa cōposuit opuscula. De qbus habent̄ ista: & primo dialogū insigne: quod Speculum uirginū nuncupauit: in libris.8. incipit. Collaturo tecū o Theodore. In euāgeliis per anni circulum li.i. De uita spiritus & fructu mortis li.i. Matricularius li.i. De laudibus sancti benedicti li.i. Didascalon li.i. De musica & Tonis li.i.

¶ Petrus quidam clericus Remensis: hac etiam ætate cum esset in diuinis scripturis eruditus: atq; in sæcularibus litteris inter omnes Doctores sui temporis doctissimus. Scripsit in gallis non pauca uolumina: quibus nomen suum posteris notificauit. E quibus sunt in tota Biblia li.23. Et de grāmatica lib.i. Et quædam alia.

¶ Auicēna insuꝑ hispalensis medicus oīum certe clarissimus: eminētissimi īgenii uir. De cuius uita nihil certi hētur: his tpibus uniuerso orbi clarissimus effulsit. Quē Mesue: & Zoar medici Aboalim uocant: sed uulgares Bithiniæ regē fuisse dicunt: & ab Auerroi medico uenenatū tradunt. Sed antequā periret ipse illū Auerroim īterfecisse. Qui cū in oī doctrina eruditissimus eēt. Librum excellentissimū cōposuit. In quo oēm logicā omnēq; naturalē philosophiā multis uoluminibus cōplecti uoluit: metaphysicā deīde accuratissime enucleauit: disti̅tiusq; ac clarius: præ cæteris medicis: post alios medicos in lingua Arabica: postquā oīum medicoꝝ scripta uidisset: medicinaꝫ oēm in quinq; libris distinxit: in qbus se Galieni medici īterpretem appellat. Scripsit quoq;: & de uiribus cordis. De Tyriaca. De diluuiis canticoꝝ ēt librum cōposuit. De Alchymia ad assem p̄hm: īsuper & liber quidam: qui De colica tractat: eidem ascribitur.

¶ Auerrois quoq; medicus cognomēto cōmētator: p̄hus qdē clarissimus: & ipse apud Cordulam hispaniæ uetustissimā urbē: hoc tpe: ut ex libro ipsius: qui de cœlo tractat: floruit: & multa: ac uaria cōposuit. Et īter cætera adeo excellēter in oēs Aristotelis libros scripsit: ut Cōmētarios cognomentum ꝑmeruit. Deīde de substātia orbis: & de sectis cōposuit: librūq; alium pulchrū. De medicina collegit. Atq; de Tyriaca: & de Diluuiis: ac alia multa edidit. Fuit itaq; hic Auicēnæ medici admodum æmulus & inimicissimus.

¶ Zoar ēt medicus cognomento sapiens: hisdē tpibus fuisse & floruisse ipsemet in.15. trac. sui: qui de Tyaseri īscribit̄ li.2. &.c.5. testatus est: atq; cum aboali Auicēna in carceribus fuit: ut in eodē li. meminit. Hic aūt cum esset eruditissimus philosophus: & medicus librū medicinæ noīe tasyrū ad quēdam regem dedit: inde quæ nōnulla consilia composuit: dicitq; in eodē tractatu se uniuersam medicinam amplissimo uolumine euoluisse.

¶ Ricardus cluniacensis mōachus uir disertissimus: & ipse hac ætate claruit: & uaria opuscula cōponendo nomē suū īmortalitati cōmēdauit: & licet plura nō īueniant̄: historiaꝝ tū m̄toꝝ tēpoꝝ elegāti stilo libꝝ cōposuit. Ex quo quidē opere Vincētius gallus histo. multa excerpsit. Sermonuꝫ

etiam diuersorum librum conscripsit.

ANastasius papa eius nois.4.natione Ro.ex p̄re Benedicto natus sancti Ruffi Viletri-
6352 1153 næ dyocesis abbas.Eugenio pontifici hoc anno suffectus:sedit annis.2.mensi.4.& die Anasta.
bus.24.Vir certe pientissimus & multæ misericordiæ insignitus.Qui cũ in tota ferme pap.178.
Europa fame & graui peste laboraret:clam & apte largas paupibus elemosinas:etiã
extra Romanã urbem p̄bebat.Hic itaq; põtificatu adepto:mox Calicẽ pulcherrimũ operis põdo
marchaꝝ.20.& alia quædã donaria lateranensi ecclesiæ ꝓdonauit:palaciũ deĩde peregregiũ apud
sanctã Mariam totũdã ædificauit.Cũq; religiosos uiros plurimũ uenerareť:& priuilegiis amplissi
mis & gratiis cõmuniuit:& quã maxime Gulielmũ heremitaꝝ sancti Augu.ꝓfessum:olim aquita
niæ ꝓuinciæ ducem sũma deuotiõe complexus est:ut infra de eo dicetur.Multa.n.tũ ad dignitatẽ
ecclesiæ:tumq; ad ornatũ urbis facere statuerat:quod & fecisset:nisi immatura morte p̄uẽtus fuis
set.Tãdẽ uiam uniuersæ ingressus:in basilica lateranensi sepulchro porphyretico sepelitur.

1153 ¶ Alphonsus hispaniæ rex eo ipso anno:quo & Anastasius pontificatũ iniit:ab expeditione hiero
solymorum rediens:cum domum applicuisset:statim moriť.Et in eius loco sanctus natu Maior
subrogatur:pauloq; post Ferdinandus frater:qui & ipse in Arabia accedens:ibidem pro xp̄i nomi-
ne bellando iterijt.Quo mortuo eius filius Alphonsus noĩe successit.Nec quãtũ quisq; eorum re
gnauerit:compertum habemus.

¶ Thomas Cantuariensis archiep̄s:uir quidem optimus sanctissimusq;:hoc ãno ab Henrico an
glorum rege martyrizať.Is etenim cũ iura sua & ecclesiasticas dignitates:quas sibi p̄dictus rex:&
publica eius potestas usurpauerat:resarcire & in statum pristinũ reuocare anniteret post exiliũ:dã
na:contumelias:atq; opprobria:postq; parentũ & amicoꝝ proscriptiones:& alia atq; alia suppli-
cia:tandem martyrio coronatus est:qđ quidem scelus cũ ex cõiuratione Henrici regis factitatum
fuisse affirmareť.Ipse rex confestim se falso accusatũ per oratores suos apud Alexandrũ ponti.ma
ximum iuramẽto affirmauit:imo se purgauit.Veꝝ Alexãder auditis & cognitis ipsius crebris:ui-
delicet sancti ponti.miraculis cum in sanctoꝝ Cathalogo ascripsit.Huius aũt sancti uiri uitã:& res
gestas q̄dam Ioãnes episcopus luculento sermone conscripsit.

FEdericus eius nois primus cognomento Barbarossa natione Sueuius.xi.germanorũ Federico
6354 1155 iperator:hoc anno post Conradũ germanũ suum iperator delectus:iperauit ãnis.37. Barba-
Qui Augustus factus confestim in italiã descendit:ingressusq; lombardiã:Derdonam rossa
ciuitatẽ tunc isignem eidem nõ obtẽperãtem aliquãdiu obsedit:quã cuꝫ tãdem ui ob-
tinuisset:militibus suis in prædã dedit.Qua capta & spoliata celeri gressu Romã cõtendit:igressusq; urbem & ex more põtifice salutato.Ab eodem iperii coronã apud sanctũ petrum accepit.Verũ dum põtifex Hadrianus ipsum icoronare statuisset:neq́d tumultus excitareť.Leoninæ urbis portas claudi fecit.Ex quo pp̄lus Ro.idignatione cõmotus:ui per Hadriani põtem in uaticanum erupit:ac iperatoris familiã inuasit:& multos uulnerauit:in quos mox ultio ab exercitu iperatoris facta est.Multos enim romanoꝝ:aut cædit:aut captiuauit:sed iperator põtificis p̄cibus delinitus:cõfestim captiuos icolumes dimisit:nec ita multo post dum in germaniã rediret.Cremonã Cisalpinæ galliæ ciuitatem obsedit:& eã multis icursionibus afflixit:ac lacerauit.Mortuo deinde hadriano põtifice:successori eius admodũ aduersari cœpit.Vnde &.4.pontifices scismaticos ꝯtra eũ successiue creare fecit:quo & q̄dem seditiõibus & perturbatiõibus ecclesia Ro.fere collapsa est:quibus iniuriis ꝑmotus Alexãder pontifi.Federicũ ipsum & duos scismaticos pontifices Anathematis uinculo colligauit.Quãobrem Federicus oẽm ecclesiæ dictionẽ(pulso Alexã.)occupauit:& cum multæ eidem ciuitates resisterent:spoletum urbẽ & oẽm fere cisalpinam uastauit.Sed dum in põtificẽ nimiũ exardesceret & crudesceret:& quãmaxĩe in lõbardia ihũaniter iperaret.Gualuagnus angleriæ comes:ac tunc Mediolani prĩceps adiuuantibus sociis ciuitatibus eius copias ita frequẽtibus præliis attriuit:ut cũ pontifice Ro.pacis fœdera libenter inire coactus sit:& maxime q̄ otho eius filius a Sabastiano Venetiaruꝫ prĩcipe captiuus tenebatur.Eas ob res Federicus Venetias ad Alexan.ponti.humiliter accessit.Et ibidem deposito iperiali uestimento in ianuis basilicæ btĩ Marci populo uniuerso astante & spectante humi se ꝓstrauit:& ueniã eidem suppliciter expostulauit.Qui suscepta pœnitentia:& itegra obedientia ꝓmissa:iureiurãdo pacẽ perpetuã firmauerunt:atq; ita Venetoꝝ opa Federicus hic absolutionis b̄n̄ficiũ impetrauit:& ecclesiæ Ro.reconciliatus fuit.His ex s̄nĩa bene gestis:federicus magno sibi exercitu cõparato:pro Syriaca expeditione sumpsit.Et per ungariã iter faciens:tandẽ Constãtinopolim ꝑuenit:ubi Isaach græcũ iperantẽ offendit:qui federici potentiã ueritus traiicere bosphoꝝ hortatus est.Trãsmissis itaq; copiis:federicus p̄rĩo philomenã urbẽ de turcis accepit:ac Iconii agrũ uastauit.Indeq; cũ multas barbaris cædes dedisset:tãdem armeniã minorẽ totã occupauit:& in suã potestatẽ redegit:ibidẽq; ꝯstitutus:dum aliq̃n rapidum amne lauãdi cã iexplorato ingressus fuisset:ab aquis mox suffocať.Cuius funus tãdẽ a filio reptũ Tyrũ perduciť:atq; ibidem cũ magno oĩum luctu sepelitur.Quo mortuo filius eius exercitum in Anthiochenũ agrum perduxit:ubi & partim morbo:partimq; fuga:tãdem cõsumptus est.Fuerat.n.federicus hic magnanimus:largus:strẽnuusq; atq; facundus:ac in oĩbus semp gloriosus:de cuius gestis multo plura infra dicemus.

¶ Vitalis Michael primus & quadragesimus Venetiarum dux:mauroceno duci hoc ãno suffectus: 1154 6353
sedit annis.17.De isto nihil memoriæ dignũ habemus:nisi q cũ regnasset annis.17.ob eius impru
dentiam apud paleæ pontem:anno ætatis suæ.70.a ppřo obtrũcatus fuit:eo q classem peste infe
ctam in urbe ĩtroduxisset.Eoq mortuo corpus eius apud sanctum Zachariã sepultum fuit.

¶ Gualuagnus aũt Angleriæ comes:Mediolaniq princeps:unicus Andreæ principis filius:hoc an 1155 6354
no patri in regnũ succedẽs:regnauit annis.27.Vir certe inclitus & celebri laude dignus:qui ab parẽ
tis sui æquitate minime exorbitauit:pter hoc:q bellũ pace semper carius habuit.Dixit enĩ se nunq̃
cursum a ctuum:nisi si aut in hostes rueret:aut fugientes ĩsequeret.Quod bñ pře mortuo ostendit.
Quia de nihilo aliud q̃ de bello gerendo meditabat.Vnde prĩcipatu inito:primo suo cõgressu in
laudenses mouit:qbus supatis & pfligatis ẽt papienses sibi infensos plurimũ lacerauit:ac Cremo-
nenses pari mulcta affecit:post modũ contra Comenses:qui pdictis ciuitatibus p fidia tulerãt:ppe
rauit:& eorum ciuitatem pturbauit.Deinde maiore exercitu congregato in Gulielmũ montisferrati
marchionẽ duxit:quẽ Casali obsidione concludens:eo usq ipsum perduxit:ut præ fame mulos &
mures:ac herbæ:quas pecudes non comedunt:oppidanis pro suis deliciis haberent.Tandẽ ne fa
me deficerent:deditionẽ fecit.Et eo cũ oĩbus capto uectigalia sibi cõstituit.Contra Federicũ ĩpa-
torem demum cũ ĩgenti uirtute dimicauit:atq eius legiones sapientissime pfligauit:& licet p urbe
cõseruanda multa incõmoda & dãna atq uulnera in proprio corpore pertulerit:nunq̃ tñ aĩo cõtri
status fuit:post deniq concertatiões & uastationes(Iudæis urbẽ prodentibus) Impator urbẽ cum
exercitu ĩgreditur:& cũcta in direptionẽ data:tantã crudelitatem in ciues exercuit:ut nõ ætati:aut
mediola sexui:aut dignitati parcere uoluerit:sed oẽs cædi:& pro seruis hẽri mãdauit.Ablataq mediolanen-
ni euer- sium opes:& domus dirutæ:ẽt mœnia oĩa per circuitũ pœnitus euertit.Vrbeq solo æquata Federi
sionem h cus aratrum duci:& sal spergi in uictoriæ signũ præcepit:his gestis Gualuagnus cũ ioanne epo:ac
recitat. multis ex Vicecomitũ familia captus:& in Germaniã ad perpetuos carceres relegant.Hunc itaq
Gualuagnũ captũ Federicus:ut aiunt:triduo sub mensa sua admodũ canis tenuit:& multis flagel
lis eũ cædi pcepit:perductus aũt in Germaniã gualuagnus:& in cõpedibus cõuictus:multis annis
afflictus fuit:post multos aũt annos Gualuagnus cõpedibus fractis:custodibusq ĩterfectis in Ita-
liam in habitu rustico uenit.Vbi mediolanensiũ ciuibus cõuocatis:& in unũ collectis:adiuuãtibus
sociis ciuitatibus:ac græcorum imperatore ab ĩtegro ciuitatem reposuit:ac mœnibus cõmuniuit:& p
uirili oĩa restituit.Tãdẽ Gualuagnus hic uir ĩuictissimus cũctis filiis priuatis aĩ dolore & senio gra-
uatus ægritudine cõtraxit:atq die qnto:quo & ægrotare cœpit:uitã cum morte mutauit: qui fuit
annus dñi.1182.Quo fine uirili sobole defuncto:mediolanenses per senatũ more romano:se suaq
rexere:ac ita per duos &.50.annos usq ad Turianorum tyrãnidem seruatum est.

Hadrianus papa 179. Hadrianus papa eius noĩs quartus:natiõe Anglicus,pfessione monachus:hoc ãno Ana 1156 6355
stasio põtifici suffectus:sedit annis.4.& men.x.Hic cum esset egregius declamator ab
Eugenio.3.in Noruegiam,puinciã conuertendã missus fuit:& ita illam(ut dictũ est)ad
xpi fidem cõuertit:qui magĩratu suscepto:minis ac pcibus a Ro.populo ten tatus fuit:
ut scilicet liberam urbis administrationem Consulibus relinqueret:quod se facturum constantissi
me recusauit.Quam ob cãm populus indignatus Cardinalẽ unum multis affici plagis fecerunt:
unde põtifex eos acerba & dura execratione:ac ĩterdicto persecutus est:itidem fecit in Gulielmum
Neapolitanũ & Siciliæ regem:qui multas ecclesiæ occupauerat urbes:uerum postea pontifex eũ
in gratiam receptum:omnia errata pepercit:hic itaq romanam dictionẽ plurimum auxit & circa
lacum sanctæ Christinæ seu uulsinũ multa castella erexit: atq muniuit:& prædia Comitibus co-
emit:primusq põtificum urbem inhabitauit:quã etiam mœnibus & ædibus cultiorẽ reddidit:ubi
aliquantulum immoratus:romam reuersus est:sed ibidem malignam Consulum conuersationem
odio habens.Agrignanum petiit:ubi paulopost deficiens:corpus suum romam delatum in basili-
ca beati Petri sepelitur.

¶ Gulielmus Rogerii regis filius secundus Neapolitanorum seu apuliæ & siciliæ Rex:hoc anno
patri in regnum succedens:regnauit annis.12.siue ut aliis placet.15.Hic patre defuncto: ut erat aĩo
ferox mox beneuentana suburbia Ceperanumq:ac Babuchum in Hernicis de ecclesia occupat.
Inde hadrianus papa cum anathemate notat:& induxit Emanuelẽ græcum ĩperatorem:ut ei da-
ret quinq millia librarum auri:& Gulielmum etiam fugaret:tres apuliæ ciuitates ex fœdere habi-
turus.Quod intelligens Gulielmus hic pluriora põtifici obtulit:ut eum placaret:quæ oblatio plu
rimum placuit Hadriano:sed quidam cardinales restitere:unde Gulielmus indignatus: omnia in
Apulia bello attriuit.Et apuli:& Salertini deditionem fecerunt: pontifex uero indignatus contra
Cardinales: gulielmum in gratiam recepit:& utroq regno eum inuestiuit:iurantem se Romanam
sedem perpetuo ueneraturum.Inde apuliæ reges singulis annis uectigal pontifici persoluere con
sueuere:hic itaq gulielmus qui magnus dicebatur: tandem deficiens gulielmum filium dimisit
successorem & hæredem.

¶ Gulielmum etiam heremitam ordinis nostri professum:uirum utiq sanctissimum olim Aqui 1157 6356
taniæ galliarum prouinciæ ducem & pictauiensium urbis comitem:per hæc quoq tempora in gal
liis & uirtutibus & miraculis clarũ fuisse constat:qui a primæuo iuuentutis suæ a beato Bernardo

Abbate sufficienter in litteris aliisq; uirtutibus instructus: dum cūctis celsior haberet: mortem præ oculis: scilicet iugiter constituit. Timensq; ne aliquando ipsa subitanea morte raperetur: sprens sæculi pompis in uastam Heremū secessit: & ibidem sub diui patris Augu. regula pfectus christi seruus esse cœpit: factus itaq; religiosus: deinceps quanto in sæculo altior: in honoris cacumine antea fuerat: ita tanto se humilius sub conditoris regimine subdidit: & sicut antea insignitus & loricatus barbaros hostes ingenti animo propulsare consueuerat: ita in deū conuersus loricam super nudu; induens crebris orationibus: uigiliis: ieiuniis: disciplinisq; corpusculum suū indesinēter affligere uolebat: quibus armatus præsidiis hostes spirituales atq; peccata colluctando superauit: hanc obrem multi non modo sæculares: uerum & eiusdem ordinis pfessores: atq; alii priuati: quibus uitæ ipsius fama nota fuerat: ad eum confluebant: & tanquā bonum parentem & doctorem: atq; ordinis instauratorem paruo adhuc sub tugurio boni obseruabant discipuli: is itaq; Cisterciēsium ordinis in gallis modico tempore plurimum auctum: ac maximo in precio habitum: suum heremitaru; ordinem adeo in omnibus labefactatum: dirutumq; ac uastatum animaduerteret. ita ut nulla quasi in eo religionis facies materiæ uideretur: collabentia nāq; uidebat Mōasteria: collapsaq; oratoria: desertos ortulos: & quid plura & laborantem prorsus omnium religiositatis charitate & inopia ordinem offendit: ut nullu; ferme religionis indicium in eo uidebatur. Ordinis igitur sui uir sanctus calamitate permotus animum ad instaurandum ipsum: moresq; religiosorum suorum componēdos ita adiecit: ut breui conualescens: ex multitudine religiosorum & monasteriorum a se restitutorum meliorem faciem ordinem ipsum heremitarum diui Augu. in galliis per se tulerit: hanc obrem ordo ipse ea in regione eum non modo patrem: uerum etiam ordinis institutorē appellauit. Vnde & deinceps ordinis fratres non augustinenses: sed gulielmitas uulgo appellauit: hic itaq; cōcessione Anastasii pontificis: ac hadriani eius successoris relicta heremo ciuitates primus ex heremitis incolere cœpit: & primum monasteriu; apud parisiū sub mendicitatis titulo extruxit: quod etiam Carthusiensis frater suo in fasiculo temporum contestatus est: huius autem præcipuus adiutor Albertus gallus fuit: qui uiuendi modo sua doctrina & uitæ sanctitate ordinem postmodu; auxit: & in rigore continuit: hic siquidē Gulielmitarum titulus in galliis usq; ad Innocentii. 4. ponti. tempora perseuerauit. Verum eo mandante post habita eius denominatione: & omnibus diui patris nři Augu. heremitis ad ciuitates ubiq; accersitis: idem pontifex Innocentius & successores omnes uno sub titulo heremitaꝝ sancti Augu. appellari uoluit: atq; præcepit: erunt forte: qui a durato iam calcibus tramite exorbitent & clament: ne temerariū fore religiosum & fratrem: eo qđ præsumam hoc in loco dicere: ea multis incognita sunt: ut hūc pfēm gulielmū ordinis heremitaꝝ diui Augu. fuisse pfessorem dicere ausim: sed si ipsi ueteꝝ pontificum annales & scripta (prout diligenti cura ipsi fecimus) perlegerunt: non dubito quin comperiāt me hoc in loco & ubiq; uera dixisse. Qui si religiosi sint: aut taceant: aut eos pœniteat: aut certe legant: cum inter alia crimē hoc minime deceat religiosum.

6357 | 1158 ¶ Heresis uualdensium seu pauperum de lugduno per hoc ipsum tempus initium sumpsit: cuius quidem aucta fuit: quidam uir nomine uualdo lugdunensis ciuis: is autem cū diu admodū haberetur: opibus suis relictis & pauperibus erogatis dyabolica quadam suasione ductus: euangelica; paupertatem omnimode obseruare statuit. Vnde cū Idiota admodū esset: quosdā uulgares libros: cū quibusdam sanctoꝝ dictis sibi cōscribi fecit: quos non sane intelligens: suo inflatus spiritu: prædicando sanctoꝝ apłoꝝ officium sibi usurpare curauit. Congregatis itaq; īnūerabilibus q̄si discipulis multos & q̄dem pessimos errores disseminare cœpit: plātos. s. ac cleꝝ pœnitus aspnēdo: monitus autem rn̄dit obedire oportet deo magisquā hoibus: & cum in suo sensu obduratus persisteret tandem ueluti Hereticissimus: & contumax anathematis uinculo īnodatus patria pellitur: quæ res facta est in laqueū magnū & scandalum maximū simplicioribus uiris: adhuc autem multis in locis hæc ipsa fatuitas uiget.

¶ Viri disciplinis excellentes.

¶ Ioānes carnothensis eps beatissimi Thomæ canthuariensis archiepiscopi: quondam clericus & discipulus homo doctrina & eloquentia clarissimus: his temporibus in pcio existens: opus īsigne de magno curialium & philosophorum composuit: cuius titulus est polycraticon: in libris octo distinctum: cuius principium est: iocūdissimus tum in multis. Item pœnitentiale li. i. Item uita sci Thome archiepiscopi li. i. Et epistolaꝝ ad diuersos li. i. Et quædam alia.

¶ Petrus blesensis archidiaconus prædicti Ioā. carnotēsis psulis familiaris: uir in diuinis scripturis eruditus & studiosus & īgenio ppe diuino & acuto: per hoc tps apud reges & pricipes: ac prælatos multo in pcio habitus: multa scripsit opuscula: e quibus ista feruntur.

De amicitia christiana	li. i.	Incipit. Q. m̄ diminutæ sunt ueri.			
De pœnitentia salutari	li. i.	De accelerando passagio	li. i.	De q̄litate pniæ	li. i.
Contra deprauatorem	li. i.	Exhortatio ad abbatem	li. 2.	De officio episcopi	li. i.
De periculo prælatorum	li. i.	Epistolarum numero. 184.	li. i.	De pstigiis fortunæ	li. 2.

Scripsitq; & alia plura.

¶ Rupertus eps buconiēsis hac tēpestate cū esset in diuinis scripturis eruditissimus pluis: uidelicet astronomus & calculator īsignis: & theologorum sui temporis facile princeps.

Scripsit sūmam theologiæ li.i. Super libris Dionysii li.4. De sphera lib.i.
De computo ecclesiastico li.i. Calendarium pulchrū li.i. Et alia edidit.

¶ Ioachim magnus abbas natione calaber:uir magnæ doctrinæ & excellētissimæ uitæ:ac īgenii prope diuini hac ipsa tēpestate apud Gulielmū magnum regem:& Calabros omnes clarus & inclytus habitus est. Qui prophetiæ spiritu(ut aiunt)repletus futura quasi præsentia differebat:is aliquando ab Othone cæsare interrogatus. Quid sibi de expeditione saracenoꝶ sperandū esset? Respondit nōdum adesse tps:quo hyerusalē recuperari posset:itaq; christicolas non ualde ꝓsperaturos. Hic cum plurimū eruditus esset:nōnullos in sacris codicibus edidit cōmentarios:in qbus pœne omnibus ueluti futuroꝶ præscius consueuit misere prænostica.

Et primo in hyeremiam li.i. In Danielem li.i. In Apochalipsim li.8.
Ad Henricū.6.īmpatorē li.i. De septem sigillis li.i. Psalterium decem cordarum li.3.
Concordiæ li.5. De quindecim pōtificibus li.i. De futuris temporibus li.i.
Epistolarum ad diuersos li.i. Alia quoq; multa edidit:& maxīe ꝯtra iudæos:& alios fidei catholicæ aduersarios:scripsit ēt tracta.ꝯtra Petrum lombardum supradictum theologū eminētissimū: qui in ꝯcilio generali dānatus est:ut patet in principio Decretalium.c.damnamus.

¶ Mesue medicus & philosophus clarissimus:cui proprium nomen Ioānes fuit:qui fuit Mesue filius:qui alterius Mesue nepos extitit:qui hanech:qui Hali:qui Abdele regis Damascenorum filius:& ipse hac tempestate in medendis langoribus clarus admodum existens. De medicinarum solutiuarum rectificatione librum scripsit:alium quoq; antidotarii:quē appellauit Grabadin:edidit:insuper & cum de curis morborum scribere orsus fuisset:& a capite inchoasset:scribens de morbis cordis interiit:& monachum opus reliquit:quod postea Petrus aponus patauinus(ut aiunt)perfecit. An xpianus iste fuerit:ignotū habemus:& licet tanq̄ fidelis & bonus uir:deū persæpe īuocet: nusquā tamen in suis operibus christum nominat.

¶ Echebertus abbas natione teutonicus patria Treuerensis:his tēporibus in diuinis scripturis studiosus & eruditus existens:magno in precio apud Germanos suos habitus est. Hic Helysabeth sororem uirginem abbatissam æque studiosam habuit:quæ:Qui ambo in diuersis monasteriis in hircinia sylua constitutis:præsidentes maximis floruerūt uirtutibus:scripsit itaq; sanctus hic abbas infrascripta non contemnendæ lectionis opuscula. E quibus subiecta habentur. Et primo.

Aduersus hereses. li.i. Sup pricipio euāgelii ioā. li.i. Super magnificat li.i.
Super missus est li. De obitu sororis suæ Helysa.li.i. Meditationum li.i.
Sermones per āni circulū li.2. Incipiunt. Erūt signa. Laudes Saluatoris li.i.
Epistolarum ad diuersos li.i. Alia quoq; nōnulla edidit.

¶ Helysabeth Abbatissa prædicti sancti uiri abbatis Germana uirgo sane sanctissima:& ipsa multarum reuelationum insignita:ad ædificationem posteritatis:hæc quæ subiecta notātur:litteris mādauit. Et primo uiarum domini utile opus librū unum. Incipit: factum est in exordio. Reuelationum diuersarum librum unum. Ad fratrem suum prædictum librum unum. De undecim milium Virginum librum unum. Epistolarum ad diuersos librum unum. Ad sanctam Hildegardim lib.i. Et alia quædam.

¶ Hildegardis abbatissa:patria Maguntina uirgo sanctissimæ conuersationis prædictæ sanctæ Helysabeth familiaris:hac ætate multis reuelationibus & miraculis insignita:apud plurimos Ro.pontifices:uidelicet: Anastasium:hadrianum:& Alexandrum:atq; sanctissimum Bernardum abbatē maximo fuit precio:a quibus eius scripta cōprobata fuere:omnia itaq; quæ hæc sancta mulier scripsit(aiunt)ex reuelatione diuina eam didicisse. E quibus ista feruntur. 6360

In Regula diui Benedicti li.i. īcipit. Ego paupercula fenu.
Triginta quæstionum li.i. In uita sci Rupti ꝯfessoris li.i. Homeliæ.58. li.i.
De sacramēto altaris li.i. Sciuias grande uolumen li.i. Vitæ meritorum li.3.
Simplicis medicinæ li.i. Compositæ medicinæ li.i. Diuinoꝶ operum li.i.
Ad colonienses li.i. Ad Treuerenses li.i. Exhortatoriū sæcularīū li.i.
Ad sorores suas li.i. Ad monachos griseos li.i. Carminum dinersorum li.i.
Epſtarū numero.i35. li.i. Eius autem scripta in omnibus catholicam redolent doctrinam.
Obiit deniq; miraculis clara in anno dñi.ii80.ætatis uero.82.

Alex. papa.i80. ALexander papa eius nominis tertius natione Senensis:hoc anno Hadriano pontifice defuncto:a duobus & uiginti Cardinalibus præsbyteris delectus: sedit annis uiginti-unum:& diebus decem & nouē. Vir certe strēnuus animiq; excellentissimi insignitus: in cuius electiōe maxima in urbe Roma suborta est seditio:eo quod duo maximi pōtifices constituti fuerunt. Quorum unus hic:alter uero a tribus solum modo prophanis cardinalibus Victor appellatus est:qui inter se dissentientes. Victor ad Federicum imperatorem. Alexander uero ad Gualuagnū Mediolanensiū principem & philippum Francorum atq; Henricum angloꝶ Reges:ac alios italiæ principes confugit:quā ob causam Federicus ēt alios pontifices maxīos creauit:nā Victore prædicto mortuo:prīo paschalē post Calixtum:deīde īnocentiū ponti.sūmos constituit:qui omnes in sua execratiōe pessima periere. Alexāder itaq; hic talibus & tam cōtinuis cir- ii60 6359

cundatus

cundatus seditiõibus quũ & federicus oẽm ferme Ro.ecclesiæ dictionẽ occupasset hortãte philippo francorũ rege & Gulielmo Siciliæ rege strẽnuissimo ac potẽtissimo in transalpinã galliã cõtendit:ubi & in claro mõte cõcilio habito Federicũ imperatorẽ:ac uictorẽ antipapã cũ eorũ cõplicibus scismaticis anathemate notauit:qua ꝓpter Federicus turbatus destructis Mediolano ac aliis cõpluribus Italiæ urbibus euestigio in germaniã cõcessit.Mortuo aũt apud lucã ethruriæ urbẽ uictore antipapa:Guido Cremonẽsis a seditiosis surrogat̃:& paschalem appellãt:interim aũt Alexãder ab amicis suis cõsulibus Ro.ex gallia reuocatus:cisalpinæ galliæ populi in libertatis spẽ eriguntur:& in Federicũ imperatorẽ sæuissime imperantẽ arma suscipiunt:& eius ꝑsidia ex munitiõibus eiiciunt.Quo audito Federicus rursus ex Germania cũ magno exercitu in Ausoniã uenit:& ulciscẽdi iniurias(ut ipse dicebat)occasione nactus in Ro.urbẽ reꝝ dominã mouet:pro quo pontifex eius uires phorrescens post durã urbis obsidionẽ:& horrẽdas utriusq; partis cædes decimo septimo sui põtificatus anno:sui coq; sumptis uestibus eo in habitu Venetias ꝓfugit:& ad diuæ uirginis de charitate monasteriũ paulo ante a Marcho iuliano cõditũ:ꝓfectus ibidẽ ab Acolis recipit̃:& ortulo ꝑficit̃:post aliquot uero mẽses cũ q̃dã noĩe Cõmodus eũ ibidẽ agnouisset:uelut insensatus:cõfestim ad Sebastianũ urbis principẽ cucurrit:& secrete significauit in urbe Veneta adesse põtificeꝫ Ro.significauit.Qui recognita:mox Senatũ cõgregãs cũ omni apparatu põtificis diuersoriũ accessit.Cõpertoq; ibidẽ põtifice Ro.in tali habitu despecto:cũ crucibus aliisq; solẽnibus cærimõiis ad diui Marci tẽplũ cũ oĩ gaudio & plausu primo pduxerũt:cũq; ibidẽ põti.ante altare ex more cõsedisset:ĩprimis ipm prĩcipẽ & senatũ:ac omnẽ populũ benedixit:deĩde Venetis oĩb⁹ gratias egit. Ĩpator uero audiẽs summũ põtificẽ Venetiis adesse:Othonẽ filiũ suũ cũ armata classe ad reposcẽdũ ipsum Venetias misit.Cui Sebastianus princeps occurrens:facto cõgressu:ipsum superauit: & Vene.captiuum perduxit.Otho ãt ad põti.perductus eo ꝓcu.pax ĩter põti.& ĩpera.patrẽ cõpõitur.Altera uero q̃ secuta ẽ dies Federi.Venetiis uẽit:& pacẽ a filio cõfectã hoc mõ approbauit:ut Ro.& quæ dictionis erant ecclesiasticæ summo põtifici restituerent̃: & qcqd ille pro perpetrata culpa iniungeret patiẽter pferret:isto igit̃ fœdere inito Alexander summus pontifex confestim ad ianuas tẽpli diui Marci euangelistæ accessit:& ibidẽ uniuerso astãte populo Imperatori iussit:ut se humi prosterneret:& ueniam denuo expostularet.Quo facto:Alexander põtifex imperatoris collum pede comprimens ait.Scriptũ est.Super aspidem & basilicũ ambulabis: & conculcabis leonem & draconem:ac Federicus nõ tibi inq̃t:sed Petro:cui successores pareo.Et summus pontifex respondit:& mihi & Petro.Ac sic inter imperatorẽ & summũ põtificẽ pace cõposita: ipse imperator cum bona uenia recedens se constantiã contulit:atq; etiã ibidem pacis fœdera cum omnibus Ro.Imperio subditis pcussit:quæ pax constantiana nuncupata est:ac pro lege habita apud nr̃os allegatur:abiiens autem Venetiis summus põti.cũ Gulielmi Siculi Regis triremibus tredecim & quattuor Venetis ob acceptum beneficiũ quibusdã gratiis & priuilegiis Venetum ducẽ atq; Senatum exornauit:de quibus infra dicemus.Cũq; tertio hic põti.Ro.uenisset:prodente obuiam honoris gratia omni populo statim apud lateranum concilium celebrauit:Tum maxime ut mores curiæ iam nimia licentia labefactatos componeret:tum etiam ut alia ad Rem christianam publicã necessaria constitueret:quibus rebus sic gestis:dum post longos labores quietutus superaret:anno pontificatus sui primo & uigesimo Ro.moritur:sublatis prius e medio quattuor scismaticis pontificibus:quorum seditionibus Ecclesia Ro.fere subuersa est.

6360 1161

¶Alexãdria cisalpinæ galliæ ciuitas.

¶Alexandria Cisalpinæ galliæ ciuitas hoc anno:a Mediolanẽsibus.Sociisq; ciuitatibus contra Papienses ĩpatori fauẽtes:cõi concordia & ĩpẽsa ꝯdit̃: & ab Alexandro põtifice alexãdria appellat̃:hæc ãt ĩter astẽsem urbẽ atq; Papiã apd routeretũ tanaro amni adiacẽtẽ cõstituta ẽ:& Tanarus ipse fluuius ipsum quasi ĩtersecat:q fluuius quãdoq; exũdans ipsam pturbat. Cõdita uero urbe ex cõsensu cõsilio ue sũmi põtificis ad ipsam incolendã qndecim hominum millia ex cõuicinis ciuitatibus statĩ missa fuere:qbus & uiritim diuisi sunt agri atq; ad ædificandum partita sunt in urbe loca:anno deinde quinto urbis condito Alexander ipse pontifex priuato prius papiensi episcopo palii & ferendæ crucis dignitate:nouæ urbi episcopum dedit: Verum cum aliquando ipsi ciues quidam insolentes episcopum interfecissent:per annos plurimos episcopo caruerunt: quæ quidem ciuitas nunc populosa & insignis:nunc plurimis claret insignibus familiis:in quibus adsunt uiri in omni genere præclarissimi:qui artem bellicã atq; legis & magistratus cum gloria pertractant:inter quos adsunt Guaschi & Treti præclarissimi ciues.

¶ MEDIOLANVM CISALPINAE GALLIAE CIVITAS.

¶ Mediolanum autem Metropolis & Regia totius Cisalpinæ Galliæ Ciuitas: hoc anno post se- 1161
ptem annorum obsidionis a Federico Imperatore expugnata & capta: innumerabilibus uiris par
uulis ac mulieribus in Germaniam transmissis (iam octaua uice) solo funditus æquatur: & ad per
petuam rei ac facinoris huius memoriam aratrum semel huc atq; illuc deduci mandauit: & sal su
per spargi præcepit: spoliatis autem ciuium diuitiis Federicus ipse Imperator reliquum populum
Magorum corpora — extra urbẽ miliario decimo inhabitare coegit. Rodulphus Coloniensis archiepiscopus huic euer-
sioni præsens assistens: & ipse trium magorum corpora: quæ sanctus Eustorgius Mediolanensis
episcopus ex constantinopoli iam diu Mediolanum transtulerat; quæ diu in cãpanili sancti geor
gii latuerant undecimo Iulii rapuit: & secum in Germaniam in ciuitatem suam cum gaudio tran
Duo corpora scõrum martyrũ trãsferũtur — stulit. Tertio autem anno post Germani etiam corpora sanctorum martyrum Naboris & fœli-
cis ex Mediolano sustulerunt: & in Germaniam transtulerunt. Papienses uero Mediolanensium
tum inimici & ipsi Baculum pastorale in pñia turris Mediolani positum & mortarium atq; cam-
panas omnes abstulerunt: quæ tamen omnia in accessu temporis cum fœnore restituerunt. Qui-
to uero anno post urbis excidium: Gualuagnus Mediolanensium pater & princeps in Germania
compeditus e compedibus & carceribus imperatoris aufugiens: in italiam uenit: & ciuibus suis in
Cãpãæ — unum collectis: urbem ab integro adiuuantibus uicinis ciuitatibus atq; Emanuele græcorum im
peratore cum maxima gloria reposuit atq; muniuit. Similiter & Derdonam urbem sibi fidelem
ab eodem Federico spoliatam & dirutam: atq; incẽsam. Ipse Gualuagnus magnanimus restituit.
Ac etiam apud Albiato oppidum super Abduam fluuium pontem perpulchrum construxit.

¶ Nix permaxima: hoc anno in agro Mediolanensi duodecim uicibus cecidit: quæ non modo hominum corpora miserabiliter afflixit: uerum etiam & uites & reliquas arbores quascũq; & germina omnia adussit: nihil in agro ipso pœnitus remanserit.

¶ Secutia

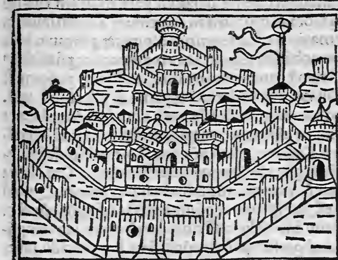

¶ Secutia pedemontium ciuitas.

¶ Secutiā itē pedemontiū regionis tūc Ciuitatē in Cynisī mōtis radicibus constitutā: idem Federicus imperator dum ex Gallia ī Italiā descenderet: etiam dolo cœpit: & bonis omnibus expoliatam: funditus euertit. Quæ in eādē ciuitatis dignitatē unq̃ coaluit eius postmodū episcopatus propter improbitatem ciuium suorum in Taurinēsem urbē (ut aiunt) trāslatus est. Eo tamē in loco ad hunc castrū frequentissimū & munitissimū habetur. Ducibus Sabaudiæ submissum.

¶ Spoletum umbrorum ciuitas.

¶ Spoletū etiā umbrorꝫ tūc celeberrima ci
6361 1163 uitas: & ipsa his tumultibus cū Alexādro pōtifici faueret: ab isto Federico Cæsare iā tertio destruit: & uastat. Ex q̃ primū sacris uirginibus oībus uiolatis: oē hoīum genus ī seruitutē pessimā redigi p̄cepit. Hāc itaq; cum Theodoricus primus gotthorꝫ Rex diu tenuisset: in ea ædes amplissimas extruxit: atq; celeberrimā reddidit. Sed alii qui eidē Regi successerūt: gothi easdē ædes destruxerunt: & mœnibus aptis tādē uacuam dimiserunt. Quā tñ postea Narses eunuchus expulsis italia gotthis denuo reædificauit. Quā qdē ciuitatē cū longobardi nostri tādē comphēdissent: ob urbis dignitatē & nobilitatē eam suorꝫ ducū & pricipū sedē cōstituerunt: post destructionē uero Regni lōgobardorꝫ: stante Ro. ecclesiæ fœlicitate eius theatrū fuit: & titulū ducatus semp retinuit. Cui adhuc plurimæ ciuitates & oppida pœne īnumerabilia subiacēt: ut mox dicemus. Habet hæc ipsa ciuitas arcē omniuꝫ Italiæ munitissimā. Hanc qppe munitissimā ornatissimāq; uidimus. Huius āt Spoletani ducatus fines amplissimi sunt. A fonte eteni Tyberis usq; ad anienis fluuii sinistrā ripā: ubi uidelicet: Anio Tyberī illabit. Huius āt urbis primariæ ciuitates habent subiectæ: uidelicet Narnia uetustissima: Reate secunda: quæ uespasianū & filios genuit imperatores: Ameria tertia uestissima ciuitas. Triphernū qrta: quæ castella dicta est: Eugubiū quinta: quæ ad apennini radices posita est. Nuceria sexta: quæ ē uetustissima. Fulgineum septima. Assisia octaua: diui Frācisci sanctæq; Claræ uirginis patria. Nona Interania Ciuitas: cuius prata quater in anno secantur. Turdetum decima urbs uetusta: quæ Matinum tertium genuit. Narnia undecima arduo in colle constituta: quæ inter cætera Gattamellatam clarissimum imperatorē ꝓtulit. In hac quoq; Spoletina regione quōdam fuit Sabina omnium italiæ uetustissima: fueruntq; & archades genus a palante profectum.

¶ Crema italiæ oppidum.

6364 1165 ¶ Crema autem oppidum nobilissimum: atq; italiæ frequentissimum: & primarium diu antea conditum: tempestate hac a Federico Cæsare: post afflictam diu ac laceratam dirutamq; Cremonam in eius damnū ob preciumq; erexit: & muris arcene prope inexpugnabilibus nec non & fossis profundis muniuit: atq; ædibus plurimum exornauit & amplificauit: & cultius ipsuꝫ reddidit: quod propter agri bonitatem: multi ex conuicinis ciuitatibus: atq; castellis ad ipsum cōfluentes: celeberrimum eum reddiderunt. Vnde & nostro sæculo postquam id castruꝫ (immo potius ciuitas) in manus uenetoruꝫ deuenit: tanto fulgore & dignitate uirorū illustriū & ædificiorꝫ: tā publicorꝫ q̃ priuatorū effulsit: & potissimū nouorū murorum ex cocto latere cū portis incredibili multitudine & arte cōfectis: nec dū pfectis: ut ī tota italia nemo illi par: aut diuitiis: aut urbanitate: aut populorū frequētia īueniat.

6365 1166 ¶ Almericus sextus ex nr̄is hyerosolimorꝫ rex: hoc anno Balduino fr̄i ī regnū succedēs: regnauit

annis duodecī. Vir poīa strēnuus:& multo memoratu dignus. Qui prīo regni sui anno Drogōtē ægyptioꝝ ducē(Edita prius īgēti cede)diuinitus supauit:& Alexādriā regni ipsius sedē obsedit: quā qdē Tyracunus soldāi p̄fectus ipi soldāo dño suo p fraudē subtraxerat. Alexādrini āt cū nullo pacto xp̄ianis subiici uellēt:ipsi almerico tādē se hac lege & ꝯditiōe submisere:ut pulso Tyracuno ī Soldāi potestatē p suas manus reducerent. Almericus itaq̧ hic ingenti pecunia ꝓmissa urbē soldano restituit:sed cū pecuniā pactā nō in integrū soldanus p̄staret:in eū duces caras nūc Cayꝝ potētissimā urbē uenit:& ipsam diu obsedit:q quāuis spe potiūdæ urbis nō careret: accepta iterū ingenti pecunia obsidionē soluit. Mouens deinde in ascalonem:eam paulopost re infecta reliquit præsertim ꝙ cōmeatibus indigeret. Domum uero regressus:non diu superuixit.

¶ Gulielmus eius noīs.2.magni Gulielmi regis filius:tertius Neapolis rex:hoc anno post patrē regnū accipiēs:regnauit an.25. Vir qdē pacis & qetis amator:q cū regnū accepisset:audito alexandri pōtificis discrimine:magnā stati pecuniaꝝ uī & triremes duas paratissimas eidē ī adiutorium trāsmisit:q̄s īgressus pōtifex salutē sibi fuga p Tyberi q̄siuit. Indeq̧ maxīa classe cōparata contra mauros latinis ī asiā īfensos:traiiciēs oīa pturbauit:& Thessalonicā macedoniæ ciuitatē eis substulit. Ac mltas græciæ & thraciæ urbes:uariis calamitatibus affectas:partī cœpit:partiq̧ diripuit:nusquā andronico īpatore eoꝝ occurrēte. Ipso āt andronico deīde sublato:& pace cū Isaach eius successorē firmata:mox cū.40.tribus triremibus cū Cōrado mōtisferrati Marchiōe ī Syriam traiecit. Quibus p̄sidiis adiutus almericus rex:mauros maxīa clade affecit:imo & turpiter ꝓfligauit. Inde ī Tyꝝ mouēs:Saladinū ægypti regē:urbē turpiter obsidētē repulit. At ita mare pacato:ꝓficiscētib⁹ in asiā christianis oīfariā annonā ministrauit. Ac post paucos dies uir christianissimus panormi sine filiis masculis defecit:relicta tantūmodo Cōstātia filia Mōacha legiptima & Tācredū spuriū. 1167 6366

¶ Sebastianus zianus.2.&.40. Venetiaꝝ Dux:hoc anno uitali Michaeli duci suffectus:ducauit an.7. Vir certe sapiētia:ꝓbitate:religiōe:ac fortitudīe ꝯspicuus:q magistratu suscepto statī p̄decessoris sui homicidas aī aduersus ē:ide cū Federico Cæsare ob sūmi pōtificis Ro. tutelā & defensionē suscipiēs:ꝯtrā eū durū bellū gessit:& ip̄m cū īgēti gl̄ia ꝯfecit:eo q̄ uniuersam ipsius Cæs.classē ꝓfligauit:& ī eo cōflictu othonē Cæs.filiū cœpit:& Venetias ad pōtificē captiuū pduxit. Quorū īteruētu:atq̧ prudētia pax postea(ut remissum est)īter īpatorē & pōtificē ꝯfecta ē. Et pōti.ip̄e Ro. lætus rediit. Ob cuius b̄n̄ficiū pōti.huic Sebastiano duci:& successoribus:atq̧ Senatui suo hæc priuilegia ꝯcessit āplissima. Et prīo eidē funale cādidū ꝯcessit:qd' solis pōtificibus Ro.portādū ꝯsuetudo cōcedit. Itē ꝙ plūbo eoꝝ ep̄las sigillare deinceps ꝯcessit:tm̄ sūmis pōtificibus licitū erat. Tertio eidē prīcipi umbrellā ꝯcessit:q̄ ē ornamētū Gallero psimile. Quarto uenetoꝝ prīcipi ēt in theatro sedē fieri fecit:cū prius duæ tm̄ ī papæ theatro sedes eēnt:qꝝ dexterā ponti.sūmus:sinistrā uero Cæsar tenebat. Demū ī ascēsiōe dñi nr̄i Iesu xp̄i uenetiis ī tēplo sci Marci euāgelistæ plenariā indulgētiā ppetuo duraturā cōcessit:q̄ ī p̄n̄s usq̧ magna cū solēnitate & ppłoꝝ ꝯcursu pdurat. Quito ip̄i duci octo uexilla Siticea diuersoꝝ coloꝝ ꝯcessit:& obtulit. Sexto deniq̧ cereū albū eidē cōdonauit. Quæ oīa in suo publico palatio nūc miro artificio depicta uident. Deniq̧ Sebastianus hic sex annis magistratu cōpleto in langorem decidit magnū:in quo consistens: deuotione commotus se in monasterio diui Georgii maioris deferri præcepit: Vbi & post aliquot menses ibidem relictis plurimis fundis:atq̧ diuitiis e uita christianissime migrauit. Vbi & Sepulchro marmoreo: quod sibi uiuens in claustro construxerat:sepultus iacet. 1171 6370

Priuilegia uenetis ꝯcessa

¶ Saladinus ægypti rex: hoc āno Norādino eoꝝ rege defuncto:eius loco tanq̄ uir fortissimus & strēnuus ab oībus surrogatus:regnauit an.16. Hic regno suscepto statī ꝯtra ægyptioꝝ regē in bello ꝓcessit. Quo tādē capto & īterfecto uniuersā ægyptū & Syriā oēm sibi ꝯq̄siuit:& suo īpio adiecit. Deīde ī xp̄ianos mouēs prīo & secūdo p̄lio a Balduino rege leproso supat & fugat. Veꝝ cōparatis denuo maioribus copiis ꝯtra Emanuelē græcoꝝ īpatorē mouet:quē & simulata fuga aliquādo in angustas cōualles protrahēs tādē supat & capit:cuius uictoria elatior factus contra christianos de hyerosolimitano regno cōtēdētes:cū maxīo exercitu ꝓcessit:quā tādē(post maximam christianorū stragē)cū uniuerso eius regno cœpit:& de ea triūphauit. Ipsam nāq̧ ciuitatē sanctam christiani reges:post Gotthifredū regē p annos octo & octoginta magna cū gloria possederūt: hic quippe saladinus clarissimus uir fuit:cui nil aliud ad summā defuit laudē:nisi christiani nominis caracter:qui moriens tandem mandauit in sui funeris tropheum:tale ante corpus suū deferri spectaculum:uidelicet pannum nigrum in lancea suspensum:cui præcederet preco clamans & dicēs: saladinus asyæ totius domitor:ex tanto regno tantisq̧ opibus moriens nil aliud secum defert. 1172 6371

Hyerosolima amittit documētū optimū uide

¶ Soles tres hoc anno nonis septembris in occidente simul uisi sunt. Et post duas horas cæteris deficientibus:qui medius fuerat.solus occidit. Similiq̧ modo proximis annis tres Lunæ apparuere. Terræ motus etiā circa hoc tp̄s pluribus annis nōnullas q̄ssauere ꝓuincias:& quā maxīe Syriā atq̧ Ciliciā:in q̄bus multæ urbes diu nutauerūt:q̄dā uero cū magna populorū strage ceciderunt. 1173 6372

¶ Balduinus eius nominis quartus:almerici superioris regis filius:septimus ex nostris hyerosolimoꝝ Rex:post patrem regnauit ī hyerusalē an.6. Hic integer in oībus fuit:qui licet uehementi laboraret lepræ morbo:regnū tamē cōstātissime:ac sapiētissime gubernauit:& īter cætera sua facinora Saladinū p̄dictū regē uirū fortissimū duobus deuicit p̄liis: uno uidelicet apud Ascalonē:alte- 1178 6377

ro apud

ro apud Tyberiadē:& quoad uixit:cū ītra limites suos cōtinuit. Hic nullā uxorē pp leprā ducere potuit. Sed cū duas sorores haberet:primā natu maiorē noīe Sybillam totius regni hæredem constituit:& Gulielmo longaspata cognomento Montisferrati Marchioni uxorem dedit: ex quo unū tantum genuit filium nomine Balduinum. Ipse autem Gulielmus gener: iussu sororis sui multa: atq₃ præclara contra Saracenos gessit facinora. Sed suscepta uxore:paulo post aeris intemperie e uita migrauit:relicto filio Balduino puerulo superstite.

¶ Philippus frācoꝝ rex Ludouici supiori regis filius:hoc anno post prēm frācis regnare cœpit: & regnauit an.44. De isto multa:atq₃ p̄clara Vīcētius gallus li.29.disseruit. Hic itaq₃ regno suscepto cū audisset hyerosolimā a Soldano fuisse captā. Clemēte Ro.pōtifi.admonēte cū multis xp̄ianorū prīcipibus Syriā adnauigauit. Cūq₃ ptholomaydē una cū Ricardo angloꝝ rege se recepisset:ac inde hyerosolimā repetituri eēnt:ambo de hyerosolimoꝝ regno cōtēdere cœperūt. Demū Philippus hic multa īdignatiōe ꝓmotus:simulata īfirmitate:ī Europā(dimisso Ricardo)regressus ē. Vbi ī regnū suū ītrogressus reliquū uitæ suæ tēpus ī pace magna cū sanctimonia cōsumpsit. Ferūt historiæ hūc Philippū religiosoꝝ oratiōibus natū fuisse. Quia cū Ludouicus pr̄ suus iā sexagēarius liberis careret:uniuersis pp̄lis fuit & quā maxīe religiosis regni sui p̄cepit:ut dominū īstāter dep̄carent̄ q̄tenus sibi filiū regni successorē ꝯcedeȓ dignaret̄. Quo facto sequēti āno:hūc Philippū gēuit filiū.

¶ Hēricus āt Angloꝝ rex & ip̄e uir strēnu⁹:hoc ip̄o āno Vīcētio gal.teste diē obiit. Cui cū aliq̄do bt̄i Thomæ cāturiēsis archiep̄i mors īputaret̄:Mox oratores ad Alexā.pōtificē ad se purgādū trāsmisit. Quibus cū pōti.ip̄e nō facile credat duos cardinales ad rē diligētius ītelligēdā ī āgliā misit. Quibus rex dimisso hybernico bello:quo erat ītētus honoris grā apud Normandiā occurrit. Req₃ discussa:ad hæc uētū ē:ut Hēricus cū nō satis cōstaret de facto iuramēto se purgaret:ꝓmisit tñ aliq̄ pœnitētiā agere:de ipsius sancti uiri nece:cuius etsi īsons:atq₃ nescius fuisset:occasionē tñ aliq̄ p̄stitisse uisus ē:q̄a illū uiuētē nō honorauit. Additū ē p̄terea ei:ut ducētos milites hyerosolimā mitteret:q̄ suis auspitiis suaq₃ īpēsa:p annū cōtra saracenos ibidē bellū gererēt:utq₃ ipse triennio:cū q̄to posset exercitu cōtra barbaros bellū gereret:libertatēq₃ ecclesiasticā suo ī regno tueret̄: appellationibus ad curiā Ro.factis nō aduersaret̄:q̄bus iureiurādo firmatis anglici regni titulum in se suosq₃ hæredes trāsferri meruit:hic factum est:ut anglici reges:a Ro.pontifice regni iura recognoscant.

6379 1180 ¶ Laurus Maripetrus q̄dragesimustertius Venetiaꝝ dux: Sebastiano duci hoc āno bonorū oīu₃ suffragiis suffectus:ducauit an.14. Vir q̄dē optimus:magniq₃ cōsilii prīceps ac tāto principatu dignissimus. Qui Hēricū Dādolū uirū strennuū:pp uiolatū a græcis iusgētiū:ad Emanuelē eoꝝ imperatore₃ legatos misit:quos scelestus impator græcoꝝ maleficio usus captos tādiu cādentia ennea inspicere coegit:quoad oculorū aciem amitterent. Ea pp īfensi & turbati ueneti:cū galloꝝ copiis iūcti. Cōstātinopo.& īperiū græcis abstulerūt. Quibus oībus bñ a se gestis:laurus hic soli Deo deseruire cupiens:magistratui renūciauit:& in monasterio sanctæ crucis intrauit: ubi & religionis habitum suscepit:atq₃ usq₃ ad mortem in omni bonitate uitæ perseuerauit.

6380 1181 ¶ Alexius Emanuelis græcoꝝ īpatoris filius:hoc anno pr̄e defuncto: licet adolescētulus impio succedēs:īpauit an.4. Huic āt pr̄ pp pueritiā quēdā Andronicū græcū regia stirpe ꝓgenitū tutorē & gubernatorem dedit. Qui p aliquot annos imperiū iuste & sapiēter:ac oī cū laude administrauit. Cuius etiā intuitu Philippus p̄dictus francoꝝ rex Agnetem filiam adolescenti uxorem dedit: uerum ut humana assolet cupiditas:post aliquod tempus. Andrōicus cum uideret latinos propter affinitatem puero fauere. Zelo commotus latinos pepulit:& puerum in undis demersit:ac sic imperium sibi usurpauit:& primarios omnes qui in urbe erant:interfecit.

6381 1182 LVcius papa eius noīs.3.natiōe lucāus:post Alex.pōt.sedit an.4.& mēsi.2. Hic optimus uir:cū pōtificatū suscepisset:cū cōsulū nomen e Ro.repu.abolere anniteret̄:ex urbe eiectus est:atq₃ eius fautoribus Ro.in seditionē uersi oculos effudere. Vñ pōti. Veronā ueniēs:ibidē pp acceptā tā graue:a Ro.ꝯtumeliā ibide₃ magno hīto ꝯcilio:& ipsoꝝ licentiā improbauit:& prīcipes xp̄ianos adhortatus est:ut nr̄is ī asia & syria laborātibus ꝓ xp̄o succurrerent. Dumāt ꝓ hac re nūcii ultro citroq₃ mitterent̄:ibidē scūs pōti.emorit̄:& magna adhibita pōpa ante altare cathedralis ecclesiæ sepelit̄. Hic lucensibus suis a Federico impatore signandi pecuniā licentiā impetrauit:prout satis in descriptiōe lucanæ ciuitatis a nobis superius expressum est. Lucius Papa i8i.

6382 1183 ¶ Terremotus:atq₃ portenta multa:hoc anno ubiq₃ fuere:ita ut anthiochia & Tripolis: atq₃ Damascus magna ex parte corruerint. Catina etiam Siciliæ ciuitas prorsus euersa fuerit:in qua circiter uiginti hominum milia sint opp̄ssa:in ea quoq₃ Siciliæ īsula ꝯtra aq̄ꝝ naturā pelagus retrocessit:& hominū ferme.5.millia absorbuit:in Italia īsup Grādines Anseꝝ ouis grossiores cecidere.

¶ Hierosolimitanæ urbis ultima captiuitas.

6383 1184 ¶ Guido lusignanus Sibyllæ Balduini leprosi sororis maritus:hoc anno mortuo Balduino fratre & eius nepote Balduīo paruulo Gulielmi Mōtisferrati marchionis ex ipsa Sibylla filio suscepto: octauo loco regnum suscipiēs:regnauit annis duobus. Viuente nāq₃ Balduino leproso:& Sibylla ipsa ad secunda uota cū isto Guidone trāslata:Balduinus rex leprosus suo nepoti ꝯsulturus Guidoni isti:ac Raymūdo Tripolitāo prīcipi tutelā dedit:hac tñ lege: ut quoad Balduinus puulus pueritiā supgrederet̄:regnū gubernarēt: & postmodū ipsi suo nepoti redderēt. Sed Balduino sene de-

functo. Tripolitanus comes nō pueri curā suscipere: Sibylla: & Guidone ꝓhibētibus: sed nec q̄dē diu supuixit puer: qa octauo mēse post annū mortuus est: Cuius mortē tā diu mater occultauit: do nec largitionibus & bládiciis in sui sententiā deductis patriarcha & ꝓceribus: Guidonē maritū crea ri regē obtinuerit. Tulit eā rē grauiter Raymūdus comes. Vn̄ īter ipsos Guidonē. s. & Raymundū maximæ ortæ sunt dissensiōes. In q̄ Raymūdus Soldano adhærēs maximā iacturā Guidoni & re liqs christianis acqsiuit. Quāobrē Soldanus p̄dictus īgēti peditū: & eqtū exercitu cōparato: ptholomaydē primū: inde Azonē: post Beritū: & maritima loca occupauit: postmodū in Ascalonē ducēs: ipsam ad deditionē coegit: captis in ea Guidone & Tēpli magistro. Veꝝ q in Ascalone p̄sidio erāt: deditionē his cōditionibus fecerūt: ut ipsum Guidonē & Tēpli magistrū redderēt: post hæc Saladinus Soldanus hyerosolimā ueniens: urbē oppugnare cœpit. Quā demū hi q in p̄sidio erāt: desperatiōe magis q̄ metu oppugnationis adducti: ea q̄dē cōditiōe deditionē fecere: ut cū suppellectili quā singuli humeris suis ferre possent: abire p̄mitterent. Facta est igit̄ hæc deditio secūda octobris die: anno nono & octuagesimo: postq̄ christianoꝝ esse cœpit. Migrantes itaq; christiani Herachliū patriarcham & clerū omnē sacro agmine secuti sunt. Et pars Anthiochiā: pars uere Tyrum aut Alexandriā petiit: & inde in Siciliam quisq; traiecit. Saladinus itaq; Hyerosolimā īgressus Cāpanas primum ex turribus deiecit. Dehinc basilicas omnes præter Salomonis templum prophanauit: quod priusquam regrederetur aqua resulcauit. Mansere tamē hyerosolimis christiani: Asiatici: Syriani: Armeni: Iacobitæ: Georgiani: & græci usq; hodie: permittente Saladino.

Vrbāus Papa i82. VRbanus papa: eius nōis tertius natione Mediolanēsis patre Ioanne gēte nobili cribella natus: hoc anno lucio pōtifici suffectus: sedit anno uno: & mēsibus q̄si undecī. Qui quamprimū pōtificatū iniit: reuocare ad ꝯcordiam christianos: & quā maxime ī Asia annixus est. Vnde primo pontificatus sui anno comparandæ classis gratia: ne hyerosolima caperetur. Venetias uenit. Sed audita hierosolimorum captiuitate: ac christianorum miseria ex dolore animi accepto in itinere apud ferrariam obiit: ibiq; sepultus fuit. ii86 6385

¶ Andronicus græcus regia stirpe ꝓcreatus: hoc ēt anno: Alexiū suū īperatorē adolescētulū īterficiēs: ipse imperiū usurpauit. Nā idē adolescētulus imperator: dū in aqs laxandi aī gratia paruo nauigio huc atq; illuc dilaberet̄: hic Andronicus tutor & gubernator suus eū p̄cipitē in mare dedit & submersit. Quo mortuo ipse assumpta purpura impiū sibi usurpauit. Quo occupato aliud facinus non minus paruū priori addidit: qa oēs imperii proceres: quoꝝ uirtutē suspectā habebat: turpissima morte breui substulit: atq; alios multos nobiles exilio dānauit: propter q̄ & Diis: & hominibus odio plurimum haberi cœptus est. Quam obrem Constantinopolitani ciues necessitate compulsi: Isaac quendam etiam regia stirpe procreatum ad suum imperium uocarunt. Qui statim fauentibus ciuibus andronicum prælio superauit: & captum uariis cruciatibus interfecit.

¶ Conradus mōtisferrati Marchionis filius: hoc anno ex Italia in Syriam contra Saladinū ꝓfectus ab Isaac cōstātinopo. Imperatore p maxima classe accepta: in ipsum Soldanū duxit: & eius exercitū cū magno eius dāno & dedecore ꝓfligauit. Itidē in turcos faciēs multos eorū nobiles captiuos abduxit. Quā ob causam Bonifaciū eius patrē ab ipsis barbaris iā pridē captū redimere meruit. Tā diu āt ibidē pro christiana republica pugnauit: quoad usq; uitā cum sua īgēti gloria exegit. Hic tamē unus mali exēpli opus pegit: q̄ Isabellā Balduini leprosi sororē sibi affinitate cōiunctā: cū Tyri apud eā ageret: rapuit: & ut hyerosolimitani regni titulos sancti ascriberet: cum iam alio uiro in coniugium tradita esset: se matrimonialiter commiscuit. ii87 6386

Gregorius Papa i83. GRegorius papa eius nōis octauus genere Beuētanus urbano pōtifici: hoc anno sūmo oium cōsensu pōti. suffectus: sedit diebus tm̄modo. 57. Qui pōtificatu inito pari ardore cōtra barbaros accēsus: stati Pisas ꝓficiscit̄. Vbi dū genuēses cū Pisanis cōposuisset: hāc eis legē īposuit: ut uterq; populus classe3 q̄tā possent: cōgregarēt: & ī Asiā ꝓ christiana religiōe tuēda ꝓperarēt. Erat tunc populus Pisanus bello maritimo admodum potens. Sed dū hæc ardentiori cura uir sanctus ageret: ibidem moritur: atq; eo in loco cum luctu maximo sepelit̄. ii88 6387

Clemēs Papa i84. CLemēs papa eius nōis tertius: p̄re Ioanne: ciue Ro. natus: postea pōtificatū accipiens: sedit annis duobus: & diebus. i6. Hic etiam pontificatu suscepto: ꝯfestim de bello in saracenos ducendo edictum proposuit: postmodū nōnulla ædificia in urbe extruxit. Et claustrum apud sanctum Laurentium extra muros ædificauit. Et ædes lateranenses uetustate collabentes nō mediocri impēsa restituit: & eius templum musiuis exornauit. Nec non & quorundam clericorū mores ꝓfanos sua seueritate emēdauit: atq; cū Tancredo Apuliæ tyranno bellum gessit: Tandem cum mortem obiisset: in lateranensi ecclesia cū ingenti pompa sepelitur.

¶ Bonifacius montisferrati marchio: Conradiq; prædicti pater: hoc anno: e barbarorū manibus p filium liberatus: postquam Thessaliæ Regnum ob eius præstantiam a Græcorum imperatore obtinuisset: ab uniuersis christicolis in sanctā expeditionem proficiscentibus (etiam absens) uniuersalis imperator cōi omnium consensu deligit̄. Conuenerāt nāq; innumerabiles propemodum Europæ principes: a Clemēte papa excitati in urbē Sanson: ut arma pro christiana religione sumerēt. Quos inter præcipui fuere: primo Federicus imperator: Philippus francorum rex: Ricardus Angliæ Rex. Odo Burgundiæ Dux cū innumerabilibus pœne Archiepiscopis: episcopis: & aliis prælatis: quibus ii88 6387

latis: quibus

latis:q̃bus ẽt affuere Veneti:Genuẽſes:& Piſani:cũ paratiſſima claſſe:atq̧ friſones:& Dani:ac Flã dreſes:cũ Triremibus.62.hi itaq̧ oẽs potẽtatus cõi ꝯſenſu hũc Bõifaciũ theſſaliæ Regẽ generale; ſibi delegerũt ĩpatorẽ & Ducẽ.Qui in Syriã ꝓficiſcẽtes:multas ſtrages ſuo auſpitio ipſis Barbaris dedere:ueꝝ mortuo Federico ĩpatore:inter Philippũ francoꝝ regẽ:& Ricardũ Angloꝝ regẽ magna ſuborta diſſenſio:re ĩfecta ab ĩceptis diſceſſerũt.Attamẽ Bonifacius hic magnanimus:chriſtianiſſimuſq̧ ab inceptis quoad potuit nõ deſtitit:ĩmo ut cõtra hoſtes ꝑdurare poſſet.Cretam inſulã magnam:quam ſibi Alexius græcorum imperator condẽnauerat:illam cũ indigeret pecuniis ſua dentibus amicis uenetis uendidit:quibus quidem pecuniis diu contra hoſtes perdurauit. Creta a Venetis cõparaẽ

6388 1189 ¶Tancredus Siciliæ rex:immo Tyrãnus:hoc anno mortuo ſine legiptimo hærede Gulielmo patre:a ꝓceribus ĩſulæ ĩ eius loco ſufficiẽ:nec q̃ntũ regnauerit ꝯſtat.Hũc tñ ferũt ex dãnato coitu natũ.Vñ & clemẽs põtifex iura ſua repetiturus:ſtatĩ copias ſuas ĩ eo miſit.Quibus dũ Tãcredus reſiſteret:oĩa rapinis:& cedibus repleuit.Quaſobres:mortuo clemẽte Celeſtinus ſucceſſor:ut ĩtruſu; in regno domaret:Cõſtãtiã Gulielmi:ſeu ut aliis placet Rogerii regis filiã e mõaſterio panormitano occulte traxit.Eãq̧(licet ꝓfeſſam)Hẽrico quinto filio Federici barbaroſſæ uxorem dedit:hac lege & conditione:ut regnum Siciliæ & ultra pharum ei dotis nomine repeteret:feudatario cenſu pontifici reſeruato.Henricus igitur comparato exercitu:mox in Tancredum mouet.Cuius aduẽtu tertius Tancredus Neapolim ſe contulit:& ea in urbe ſe incluſit.Quem poſt multam obſidionem interfici iuſſit:Cui Gulielmus filius ſucceſſit.

¶Ordinẽ ãt humiliatoꝝ hiſdẽ tpibus:quã maxĩe in Ciſalpina gallia initium hoc mõ ſumpſiſſe ferũt.Cũ ꝑdictus Federicus barbaroſſus totã Ciſalpinã(ut diximus)uariis ĩcõmodis & uexatiõibus laceraret:& ĩfinitos ꝓpe uiros ac mulieres cũ eoꝝ liberis ĩ germãia ꝑpetuo dãnauit exilio.Vbi cũ multis annis eos ſic captiuos detenuiſſet:ipſi iã exilii tedio faſtiditi:tã uiri quã mulieres cõi cõſenſu ueſtibus albis ĩduti:ad ĩperatorẽ ipſum ſic ueſtiti aliquãdo humiliter acceſſerũt.In terrãq̧ ſe proſternẽtes:miſericordiã eius ſuppliciter expoſtulauere.Quoꝝ ꝑcibus ꝑmotus Cæſar:eoꝝ ꝑces admiſit:& unũ quẽq̧ in patriã ire cõceſſit.Reuerſi deniq̧ exules ipſi in ciſalpina(& forte ex uoto hac de cã emiſſo)plurimi eoꝝ una cũ cõiugibus eo ĩ ueſtimẽto albo:caſtitatẽ ſeruare uolẽtes ĩ unũ cõuenerũt:& Deo gratias agẽtes:deĩceps nil aliud cogitare decreuerũt:niſi puro corde deo & beatæ uirgini deſeruire.In unũ itaq̧ multi coadũati:cũ ſcirẽt ꝓphetã dixiſſe.Labores manũ tuarũ q͛a mãducabis:beatus es:& bene tibi erit ſuas oẽs facultates ĩ lanificio expoſuerunt:atq̧ in illo exercitio poſt crebras oratiões & cõtẽplationes ſũmopere ĩſiſtere cœperũt:ꝓpter qđ tũ facultatibus:tũ etiã perſonarũ numero:mirũimmodũ breuiter creuerunt:ꝓcedẽte deinde tpe ob religionẽ & uitæ ſanctitatem ab ſummis põtificibus multipliciter priuilegiati:& ſacris ordinibus initiati:tã mulieres q̃ uiri regulam beati benedicti profeſſi ſunt.Sunt tamẽ qui de huius religionis initio & proceſſu atq̧ habitu aliter ſentiant.Floruit ipſa religio & in ꝑſentiaꝝ q̃ maxime uiris doctrina clariſſimis claret.

6389 1190 HEnricus eius nõis.5.Federici ꝑdicti(ut aiũt)filius:duodecimus germanoꝝ ĩpator:hoc anno ĩpero ſuſcepto:ĩpauit an.octo.Hic tertio impii ſui anno:a celeſtino põtifice romã uocatus in ſolẽnitate paſchali celebrata ipſius põtificis coronatione poſtridie coronaẽ:& mox eidẽ cõſtãtia Gulielmi regis ſiciliæ filia nup e monaſterio educta nuptui traditẽ:ſyracuſa & cathania urbibus ſibi dotis noĩe aſſignatis.Quæ & ipſa ĩter ꝑclara dotis ſuæ munera cẽtũ & q̃nq̃ginta equos regalibus ueſtibus ornatos ſibi obtulit.Quibus beneficiis motus hẽricus & ipſe eſculanũ agrũ ſtatĩ celeſtino põtifici tradidit:quẽ mox receptũ Romãi dilacerauerũt.His geſtis cõfeſtim Henricus cũ cõſtãtia noua ſpõſa & magno exercitu cõtra Tãcredũ acceſſerũt & eũ aliquãdiu in neapoli obſederũt.Sed peſte exercitũ ꝑturbãte:re ĩfecta in alemaniã(relictis ibidẽ ducibus)abierũt:poſt annũ uero cũ tãcredus & eius filius Gulielmus ĩ neapoli ĩterfecti fuiſſent exercitus urbẽ cœpit:& illã in ꝑdã dedit.Ibidẽq̧ duabus tãcredi puellis:cũ multo paulopoſt captis in germaniã ad ꝑpetuũ exiliũ ꝑducti ſunt.Quas puellas cũ henricus accepiſſet:ſæuiſſime eas ĩterfici iuſſit.Nec cõtẽtus q̄ in puellas uirgines deſæuiſſet:ſed & plæroſq̧ epõs & religioſos ad ſe ductos:cã ĩdicta:e ſũmis turribus ꝑcipites dedit:plæroſq̧ alios uariis mortibus ĩterficeẽ fecit:pp q̃ ſcelera:ĩdignatus celeſtinus põtifex eũ ſacris miſteriis abdicauit.Sed uenia de errore poſtulata in gratiã eũ põtifex accepit:& ad ſe in italiã uocatũ ipſum de regno ſiciliæ ĩueſtiuit.Atq̧ ita hic Henricus modico labore citra pharũ & ultra regnũ obtinuit.Inde ẽt a põtifice uocatus ad bellũ aſiaticũ eu; hortaẽ.S; cũ p ſe hyeroſolimã peteẽ nõ poſſet:archipm magũtinũ & Saxõiæ ducẽ cũ magnis copiis eo deſtinauit.Quibus ita geſtis cũ ĩ regnũ rediſſet mox meſſanæ ægrotare cœpit:cognitoq̧ ſui mortẽ adeſſe ꝓpinquã uxorẽ & Federicũ filiũ paruulũ ad Innocẽtiũ papã Romã mittẽs:eoſdẽ ſibi obnixe cõmẽdauit:Philippũ uero Germanũ ethruriæ ducẽ:quãtũ ĩ ſe fuit.Romani imperii & ſiciliæ regni quoſq̧ filius adoluiſſet gubernationẽ cõmẽdauit:cõfectoq̧ teſtamẽto panormi diẽ obiit. Hẽricus quintus

6390 1191 ¶Ricardus anglorũ rex:hoc anno cũ exercitũ ĩ Syriã duceẽ uellet:cũ Philippo frãcoꝝ rege:ut dixius:copias & caſtra ꝯiũgeẽ uoluit:q̃bus ita ꝯiũctis ãbo ꝯtra ſaladinũ apud ꝓlomaydã bellũ ꝓſpe geſſeẽ:pp qđ ſaladinus q̃ſi ſupatus:de deditiõe hyeroſolimæ cogitare cœpit:ſ; cũ ĩter ſe hi duo reges de pricipatu ꝯtẽdeẽ cœpũt:Philippus ĩdignãs negociũ reliq̃t ĩfectũ:& ĩ patriã cũ ſuis rediit. Ricardus nohilominus bellũ ſtrẽnue ꝓſeq uoluit.Eo qđ Guido luſignanus hyeroſolimoꝝ antea rex

a saladino pulsus: magnitudinem huius regis depræhendēs: prius accepta ab eo Cypri insula: eidē
Vide anglorum regū dignitatē
hyerosolimorum regni iura permiserit. Ea propter anglici reges: adhuc eum titulum sibi ascribūt:
Auctus igitur animo Ricardus obsidere hyerosolimam instituit. Sed hyeme superueniente: & dilabentibus passim maritimis copiis: sententiam mutans: cum saladino pacem composuit: & maximam pecuniarum uim ab eo recepit. Cumq; in patriam tandem rediret: ab hostibus in itinere capitur: & ingenti pecunia recuperatur. Demum dum in angliam peruenisset: quoad uixit cum francorum rege bellum gessit: & cū eo propter indignationem huiusmodi contractā sæpe dimicauit.

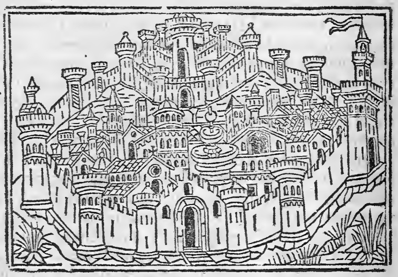
¶ Brixianorum de Cremonensibus uictoria.

¶ Cremonēses hoc anno idibus decēbris: christianos in qete agētes: in Olii fluminis ripis infensæ adoriuntur: atq; Brixianorū agrum hostili animo discurrunt. Qua iniuria lacessiti ipsi Brixienses Bergomensibus: mantuanisq; ac placentinis sibi iunctis leonum more in hostes ruunt: & fundūt: ac ipsos in turpissimam fugā uertunt: plurimisq; quoq; eorum interfectis ac castris ipsorum spoliatis: uictoriæ triumphum reportarunt dignissimum. Indeq; eorum uexilla cum carotio asportantes: Brixiam cum ingenti gloria perduxere: & in cathedrali ipsorum ecclesia ad perpetuam facti memoriam suspenderunt. Cuius quidem trophei pertica adhuc in ea extat suspensa.

Celestinus Papa 185.

Celestinus papa eius nominis tertius: natione Ro. Clementi pontifici hoc anno suffectus sedit annis sex men. 7. & diebus. 11. pōtifex qdē p oīa bonus: imo & optimus. Qui suscepto magistratu Hēricū (ut dictū ē) corona coronauit: atq; ei ɔstātiā mōachā ī matrimoniū collocauit. Et quoad uixit nil ꝑtermisit: quo mīus hyerosolimitana ciuitas recuperaret: & licet ī multis bellorū sūptibus quottidie opprimeret: tñ egregias ædes apud sanctū Petrū & lateranū extruxit. Moriens tādē cūctis præ dolore lachrymantibus ī beati Petri tēplo sepelit. 1191 6390

¶ Viterbium ethruriæ oppidum.

¶ Viterbium ethruriæ oppidū: hoc anno ciuitatis nomē a celestino isto pōtifice gloriosissime accepit. Cui⁹ ecclesiā cū cathedralē constituisset. Tuscanēsi ac cētūcelēsi ecclesiis ꝑesse uoluit. Hæc autem uiterbiana noua ciuitas quodam monti adiacet: quem cyminum fuisse constat. 1193 6392

¶ Cōstantia āt Gulielmi siciliæ regis filia: hoc anno ex mōacha iādiu professa iussu Celestini ꝑdicti pōtificis maximi Hērico ꝑdicto Augustino matrimonio copulat: & ex monacha augusta appellat. De hac fœmina diffuse in tractatu de claris mulieribus tractauimus: ut siquis uidere eius uitam exoptat: in illo inquirat. Hæc itaq; constantia cum quinquagesimum & quintum ageret annum rugosa concepit: & peperit filium nomine Federicum eius nominis secundum postea Imperatorem.

¶ Arricus dandalus quartus & quadragesimus uenetiarum dux: Lauro duci omniū consensu hoc anno suffectus: ducauit annis. 12. Vir peromnia gloriosus: qui tum eloquentia: tum experientia: & exquisitis moribus plurimum ualuit. Qui magistratu suscepto: sui senatus auctoritate classem nō modicam in hyerosolimorum expeditione cum reliquis principibus christianis transmisit. Cui qdem classi archiepiscopum Rauennatem præfecit. Indeq; Iaderam ciuitatem quarto rebellantem uenetis recuperauit: ac constantinopolim imperiosam ciuitatem cum gallis sociis ui cœpit. Cretā insup īsulā magnā a Bonifacio montisferrati marchione maximo emptā ꝑcio suo adiecit imperio: sed & alia cōplurima beneficia quoad uixit: suo senatui contulit. Moriens tandem in atrio sanctæ Sophiæ maximis cum lachrymis sepelitur. 1194 6393

¶ Saphandinus Saladini ægyptiorum regis frater: hoc anno ipso Saladino rege defuncto: regnū omne suscepit: & Saladini filios expulit. Diuiserat enim saladinus ipse filiis suis regnum: nulla de fratre isto facta mentione. Quamobrem indignatus Saphādinus fratris filios omnino regno depulit: & solus ipse deinceps regnauit. Sed quantum iste regnauerit: non satis constat.

¶ Cypri insulæ regni principium.

¶ Guido lusignanus genere gallus: dudū hyerosolimorū rex a Saladino pulsus: hoc anno iuribus suis Anglorū regi permissis: cyprum insulā in recōpensatione hyerosolimitani regni ab eodem recepit. Insulaq; ingressus multis in ea annis regnauit. Atq; ita hoc modo ꝑpter antiquā ipsius Regii tituli dignitatē: & Regiū titulū huic īsulæ dedit: sibiq; ac posteris suis usq; ī annū dñi millesimū qngētesimū sexagesimū p annos ducētos & septuagita qnq; ipsā insulā reseruauit. Ea nāq; īsula oli cadentibus rebus: Romana ciuitas diu sub græcorū īpio fuit. Quos paulo ante supradictus Anglorū rex ex insula ipsa hoc modo eiecit. Cū. n. idem Ricardus hyerosolimā cum classe pergeret: tempestate coactus Cyprianū portū īgressus ē. Sed cū a græcis repelleret: Arma q̄ ī barbaros parauerat in 1195 6394

rauerat:ĩ ipsis uertit.Eisq̃ ĩsulā abstulit:quā firmo suoꝝ p̄sidio muniuit:& postea eā Guidoni huic hyerosolimorū regi pmisit: post uarias autē regū successiones ad duos fratres ad regnū peruenit: quorum alter Petrus nomine classe instructa:cum cathellanis gallisq̃ alexandriam urbē aliquando inuasit:ingressusq̃ urbem mediam diripuit.Inde igni apposito præda ingenti ditatus aufugit. Qui paulopost insulæ ingressum a fratre proprio interfectus est. De huius autem regni successu progressuq̃ infra multis in locis dicemus cum de Regibus suis passim tractabimus.

4397 ii98 INnocentius papa eius noīs tertius:patria Cāpanus:patre Transimundo Anagino ex infima plebe nato:papatū post cælestinū pōtificē accipiēs sedit annis.18.& mē.q̃ttuor ac diebus.24.Vir certe in oī genere uitæ ꝓbatissi mus atq̃ doctissimus:qui & a primæua ætate parisius litteris operam dedit:ubi tantū profecit: ꝙ postmodū multa libroruꝫ uolumina cōposuit.Inter quæ extat liber.De miseria cōditionis humanæ.Qui incipit. Q uare de uulua matris.De officio missæ li.ii.Incipit.Tria sunt.De sacramēto baptismi li.i. De claustro aīæ li.i.In septem psalmos pœnitētiales li.i.decretales antiquæ li.i.quas quidē obseruari mādauit.In q̃bus multas hereses improbat:sicut in principio uoluminis habet̃.Itē multos sermones cōposuit. De tēporibus diebus singulis accōmodatos.Eius autē opera & impēsa hospitale sancti spiritus ītra urbem leoninam conditum:& magnis prouentibus auctū fuisse cōstat:qđ postea Sixtus q̃rtus pōtifex:ut ĩfra lib.16.dicemus:miro cultu exornauit.Indeq̃ basilicā sancti Sixti uetustate collabentē restituit:uniuersisq̃ ecclesiis:q̄ ītra urbē erāt̃ ꝓ pficiēdis calicibus.Argēti librā unā obtulit. Et altar̃ bt̄i Petri plurimū ornauit.Veꝝ dū pusii tollēdæ discordiæ cā:īter Genuēses & pisanos uigebat:pfectus eēt:ibidem in pace qeuit.Hic primū ordinē nostrū diui patris Augustini Eremiticum sua sub tutela:uidelicet apostolica suscepit:ut patet ex eius indulto:quod incipit.Solet annuere. Innocētius Papa 186.

4398 ii99 ¶Ioānes angloꝝ rex:hoc ipso anno Ricardo eius fratre ex telo catapultæ īterfecto fratris regnū suscepit.Cui cū postea Ludouicus francoꝝ rex maximū īdixisset bellū:ioānes diuino auxilio usus:statim & angliā totā atq̃ hiberniā ꝓuinciā suā Romanæ ecclesiæ uectigales fecit.Nā cētū auri marchas quot annis se eidē soluturū cōpromisit:si ab eius impetu eum dominus liberare dignaretur.Atq̃ ita uictoria diuinitus parta:postea aliquādiu apud anglorū reges:hoc uotū seruatū est. Vide ꝙ anglia regnū sit uectigal ecclesiæ Ro.

¶Ioannesbonus ordinis eremitarū diui Augustini īstaurator & pater:natione mātuanus:hisdem tpibus cū multis annis in flaminea quāmaxime & in umbria ꝓuincias uitā religiosissimā atq̃ sanctissimam deduxisset:& multa ibidē mōasteria eremitica erexisset atq̃ īstaurasset.Vbi & religionē suā labefactatā:& uerbo & exēplo plurimū euexisset:Mantuā regressus: ibidē multis miraculoꝝ signis plurimū effulsit.De cuius sanctissima uita multa & incredibilia:q̃si nō credētibus scripta referunt̃:quæ si omnia hoc in loco enarrare uellē:& ordinis suscepti:& uoluminis modū ꝓfecto excederē:Sed q̃dā pauca ad multorū ædificationē scripta sufficient.Mortuo igit̃ eius patre uiro nobili: hic ioannesbonus in ætate florida remansit.Et cū pluribus habūdaret diuitiis & neminē uereret̃:ꝑ annos multos lubricis iuuenibus & histrionibus adhesit.Quod mater q̄ bōa dicebat̃:animaduertens preces cū magnis lachrymis indesinēter ꝓ salute eius ad deum fundebat.Cuius p̄ces ex alto dominus prospiciēs:ipsum filiū ad salutē suā graui morbo pcussit.Cū uitæ suæ discrimen haud parū extimesceret:uotū uouit domino:si pristinæ redderet̃ sanitati:Deo deinceps in habitu religioso se ppetuo deseruiturū.Qui ubi sanitatē adeptus est:cū diligentē cōfessionē suorū peccatoꝝ urbis episcopo fecisset(matre iā defuncta)oēs substantiæ ipsius facultates uēdidit: & eas pauperibus erogauit.Sicq̃ prorsus nudus effectus xp̄i Iesu fide ac spe armatus:statī in flāminiā ꝓuinciā: haud procul a Cæsena urbe sub quodā specu cōcessit.Ibiq̃ miꝝ ĩmodū se affligens maximū sibi sanctitatis nomē acq̄siuit.Indeq̃ suscepto religionis Eremitaꝝ diui Augustini habitu a deo in principio religionis īgressū carnalibus īcēdiis pulsatus fuit:ut parū abfuerit:quin a ꝓposito sancto retrocederet:sed miles Christi manū mittens ad fortia doloris īcidio:carnis extinxit īcēdiū.Nā arundinē accipiens:in multas eā subdiuisit particulas:& eas peracutas sub unguibus manuū suaꝝ īfixit: & aliter sup quendā lapidē manus contulit:qđ usq̃ ad digitoꝝ sumitatē īfigerent̃.Quo uæhementissimo dolore:q̃si examinis effectus in terrā decidit:ibidēq̃ tribus diebus & noctibus tāquā mortuus pmāsit.Veꝝ pius dominus seruū suū nō deseruit:sed per uisum ei apparēs adhortari eū cœpit:dicens fili qa uiriliter fecisti optime uitā cōsumabis:nō deīceps ullo pulsaberis tēptamēto:elapsaq̃ uisione hic seruus dei omni prorsus dolore alienū se sensit:gratiasq̃ deo agens īmēsas. Incredibili postmodū abstinentia usq̃ ad mortē corpus suū afflixit:cuius quidē exemplo per totam flāmineā & umbriā:non modo Eremitæ:sed & sæculares plurimi ad eū confluxere:ipsumq̃ sibi patrem: & doctorē cōstituere.Audiensq̃ uir sanctus celebre nomē beati Gulielmi olim aq̄taniæ Ducis ī galliis ordinē Eremitarū diui augustini labefactatū: & moribus:& īstitutis ac ædificiis plurimū īstaurasse eius exēplo īcensus:& ipse inumerabilia pœne loca per flāmineā & umbriā ordini suo erexit:quapropter ad eū tanquā ad patrē oēs Eremitæ certatim cōcurrere cœperūt. Quod ille concernens: magis exemplo quā uerbo ordinis īstituta īstaurare & resarcire curauit. Eā obrem ī eisdem prouinciis Religione aucta.Extunc(ut fit)ab ipso īstauratore & reformatore fratres zambonitæ non diui augustini uulgo eos appellare cœpit:tandē dū uir sanctus annis q̄nq̄ginta & eo amplius in flāminea ꝓuincia cōmoratus fuisset:diuino nutu in patriā reuersus:plenus dieꝝ & operibus bo

nis extra Mantuanã urbẽ in paruo Monasterio ibidẽ a suis cõciuibus sibi cõstructo anno a Natali christiano .1222. migrauit ad dominũ. Cuius sanctissimũ corpus paulopost intra urbẽ ab ordine translatum in Monasterio ordinis sub titulo sanctæ agnetis fabrefacto sup altare maius monumẽto deaurato summo seruatur honore. Ad cuius tũbã magna quottidie & inaudita fiunt miracula. Huius autẽ sancti uiri & patris ioannisboni & celebres pstantesq; discipulos Seraphicũ Franciscũ de asisio sanctissimi ordinis Minoꝝ cõditorẽ fuisse constãt: sed ne quis dubitet: qui forte ignarus rei execranda plurimũ talis uideat scriptura: qbus omissa Vincenti galli historici testificatione: q etsi trigesimo ipsius historiaꝝ libro .c.98. referat: dicẽs Franciscũ fuisse Eremitam: & cũ baculo pedibusq; calciatis: & corrigia cinctũ icessisse: nõ tamẽ huius Io. boni discipulũ fuisse dixit. Sed hoc i loco hoc uno uerissimo pbabimus testimonio: qd' apud Mãtuã ubi (ut pdictũ est) sacratissimum uiri sancti extat corpus: & reliqæ ipsius uestimentoꝝ reliqæ tabellarii ĩt ĩter antiqssimas monasterii scripturas chyrographũ aliqdo uisum est. Cõtestãs beatũ Frãciscũ de asisio pfessionem eremiticam sub regula beati Augustini emisisse in manibus fratris ioannisboni eremitæ mantuani. 6398

Viri disciplinis excellentes.

Gulielmus antisiodorensis ut aiunt episcopus his temporibus in diuinis scripturis doctissimus habitus cum esset ingenio subtilis: & inter doctores parisienses illius temporis celeberrimus. Scripsit insigne & ualde utile uolumen siue summam Theologiæ: quæ incipit: Sicut dicit apostolus: fides: Et de officiis diuinis aliud opus. Alia etiam multa scripsisse eum dicunt. 1199 6398

Elymandus frigidi montis Monachus: & ipse hac tẽpestate in Galliis: in agro Beluacensi & religione & doctrina clarus effulsit. Qui cum esset uir doctissimus: diligenti cura inter cætera de omnibus rebus gestis Chronicam perpulchram ab initio mundi usq; ad sua tempora qdraginta octo libris composuit. Item de reparatione lapsi lib.i. Insuper & sermones plurimos libro uno. Etiam epistolarum ad diuersos li.i. Et alia quædam.

Gilibertus quidã abbas cisterciensis ordinis diui Bernardi discipulus hãc ætatẽ isignẽ sua doctrina & eloquentia reddidit. Qui iter cætera ob reuerẽtiã magistri & patris sui Bernardi scripsit in cãtica canticoꝝ incipiens ab illo loco: ubi idem diuus Bernardus dimiserat: uidelicet in lectulo meo per noctes usq; ad finẽ: quadragintasex subtilissimos Sermones: & eo omnes uno cõpræhendit uolumine: q sic incipiunt. Varii sunt amantium affectus. Et quædam alia edidit. 1199 6399

Papias natione lombardus in latina græcaq; lingua egregie doctus: p hæc tẽpora floruit. Et iter cætera præter latina uocabula quæ diligenter in ordinem alphabeti redegit: etiam De ordine dicẽdi optime scripsit: & in librũ unũ redegit. Atq; plures Epistolas elegantes: doctasq; composuit.

Ioannes Beleth Gymnasii parisiẽsis isignis theologus: hac tẽpestate inter Doctores huius tpis nõ ignobilis existẽs: & ipe scribẽdo & disputãdo nomẽ suũ imortale reddidit. Qui nõ iutilẽ cõposuit sũmã de diuinis officiis: q sic icipit: in primitiua ecclesia: itẽ sermões uarios. Et alia quædam.

Albertus patriarcha hyerosolimitanus his tẽporibus & doctrina & sanctitate multa clarus effulsit. Et fratribus Carmelitanis adhuc in terra existentibus Regulã cõposuit: quã nihilominus iidem fratres in europa constituti per apostolicam sedẽ modificatam & approbatã profitentur. Hic ad istantiam prædicti papæ Innocentii descripsit statum terræ sanctæ libro uno.

Cyrillus natione græcus eiusdem ordinis montis Carmeli generalis prior: & ipse hac tempestate & doctrina ac prophetico spiritu illustratus insignis multum fuit: qui cum eẽt admodũ doctus. Scripsit quædam ingenii sui opuscula ad Abbatem Ioachim: De oraculo angelico librum unũ: q incipit: tempore annorum Christi. Item de processu sui ordinis li.i. Et epistolas plures ad diuersos.

Petrus cantor parisiensis & postea eiusdem urbis (ut fertur) episcopus hac ætate clarus existens scholæ parisiensi & maximæ theologiæ præfectus: cum multos discipulos egregie docuisset: etiam quædam opuscula præclara composuit. E quibus extant: quæ subiecta sunt. Et primo uolumẽ grãde prænotatum uerbum abbreuiatũ. Item aliud distinctionum libro uno. De grammatica theologorum li.i. De sacramẽtis li.3. De quibusdam miraculis li.i. & sermones uarios.

Stephanus quidam anglicus gymnasii parisiensis decus & Rector: hisdem temporibus in doctrina Aristotelica nulli extitit secundus: & primus sacrã scripturã eo in gymnasio moraliter & medulitus exponere cœpit. Et ipse scripsit (ut aiunt) subiecta opuscula. Et primo in quinq; libros moysi li.5. In iosue li.i. in iudicum li.i. In regũ libris.4. In duodeci pphetas minores li.xii. Et alia qdã.

Guernerus alias hymerius illustris spectabilis iuris ciuilis pontificiiq; doctor p id tps & Romæ & bononiæ docẽdo & legendo maximo fuit in precio. Qui ut odifredus legũ doctor in .l. Ius ciuile de iusticia testat: prius oĩum ius ciuile nemine tradẽte appuit: & glosas legibus ciuilibus addidit. Et pterea iuris lucerna meruit cognominari: eo qd eius sciẽtiæ & doctriæ illumiator extiterit.

Bagarotus alter iuris utriusq; pfessor: & ipe p hoc tps isignis & celeberrimus iterps ẽ hitus: q cũ eẽt excellentissimi igenii haberet: qdã utilia ea in lege monumẽtis mãdauit: qbus ex rebus nomẽ suũ celebre posteris notificauit: scripsit ãt hic sũmã notabilẽ: quã Cauilationũ opus prænotauit: Incipit. Cum periculosum sit mihi: Item aliud opus: De ordine iudiciorum li.i. Et alia quædam.

Placentinus etiam celeberrimus iuris peritus tempestate hac floruit: qui & ipse referente super. D. De institu. apud præsulanum montem. Summam suam non minus doctam q̃ utilem edidit

quæ incipit.

quæ Incipit. Cum essem Mantuæ. Item super Codice scripsit libros nouem.
¶ Ioannes bosianus patria Cremonensis Azonis præstantissimi uiri præceptor: & ipse odifredo teste in li.i.in prin.hoc ipso tempore summam breuẽ super pandetis composuit: quam idem odifredus uetosam nominat: cõscripsit etiam super. C. lecturam perutilem in libris nouẽ & q̃dã alia.
¶ Rofredus patria beneuentanus in utroq; iure clarissimus doctor hac tẽpestate cum esset ingẽio subtilis: & in soluendis iurium q̃stionibus longa exercitatiõe limatus: scripsit in sua facultate opuscula non contemnenda: quibus nomen suum immortalitati commendauit. De q̃bus extat uolumen perutile continens Quæstiones iuris ciuilis plurimas lib. uno. Incipit. Si considerarem ĩgenium. Item Quæstiones iuris canonici: composuit etiam summam iuris li.i. Et quædam alia.
6398 1199 ¶ Azonem præterea natione Bononiensem: uirum utiq; celeberrimum insignẽq; & in iure ciuili consultissimum: ioannis bosiani auditorem cum p̃dictis floruisse & clarũ fuisse constat. Qui cum esset diuini prope ingenii: in legibus optimos confecit apparatus: ac summam celebrẽ edidit: quæ apud oẽs ẽt nr̃o æuo doctores magno habet̃ ĩ p̃cio: insup & additiões multas sũmis ab aliis supioribus eruditis confectis addidit. Deniq; & post summã suã: alios magnos apparatus super digesto ueteri &. C. edidit. Hũc itaq; Azonẽ uirũ doctissimum fuisse Baldus in.l. cõtractus. C. De fide instrumentorũ dicit: eo q̃d legũ fontem & electionis uas uelut alter Paulus apostolus eum appellet.
¶ Egidius de fuscaris Bononiensis ciuis in pontificio iure admodum excellens: atq; aliis bonarum litterarum disciplinis ĩsignissimus: per hoc etiam tempus uiguit. Et quædam præclara monumenta in iure canonico scripsit. De quibus extant: De ordine iudiciorum libros.5. Incipit: In nomine domini nostri iesu christi. Ego Egidius: Item De officio Tabellionis li.i. Incipit. Restat nunc ut de officio. Ac etiam quæstiones iuris uarias: & alia quædam.

LIBER TERTIVSDECIMVS IN SVPPLEMENTVM SVPPLEMENTI CRONICHARVM A PRIMO AVCTORE NOVISSIME CONGESTVS ET REPERCVSSVS HIC FOELICITER INCIPIT: ET CONTINET TEMPVS ANNORVM. 163.

6399 1200 HEnrico igit̃ mortuo maxima ĩter doctores orta est dissensio: cũ alii Philippũ Sueuei principẽ & ethruriæ ducẽ Henrici fratrẽ: quem idem Henricus moriens: filio Federici reliquerat tutorẽ: alii Othonẽ Saxoniæ Regem lotharii olim imperatoris pronepotem elegissent: innocentius uero põtifex quia constabat Henricũ: & Federicũ patrẽ contra Romanos pontifi. insanisse: Othonẽ imperatorẽ p̃nunciauit: Philippus uero ita succensus arma parat: ac contra Othonẽ: Philippo rege Francorũ fauẽte in expeditione p̃cessit: Otho quoq; cõposito exercitu una cũ ioanne Anglorũ Rege pugnã di copiã facit: fiuntq; singularia certamina: post rem cũ inocẽtius omnes excõmunicasset: qui Philippicas sequebant̃ partes: res ad sanitatẽ reducit̃: paceq; confecta: Philippus Roma. imperator declaratur. Obtentoq; in Germania imperio tertiusdecimus Germanorum imperator pronunciatur: ac sic nouem annis imperauit. Sed non sine molestia hanc dignitatem retinuit. Tandem Altigrauius quidam Turingiæ princeps multis in suam sententiam tractis: eum circunueniens interfecit. Quo taliter sublato: pax omni moda subsecuta est.
¶ Ordo carmelitarũ: per hoc ipsum tẽpus in Syriã apud Carmelũ montẽ: ab Alberto supradicto hyerosolimitanorũ Patriarcha excitatur: & multis priuilegiis ab eodẽ sublimat̃: atq; eidem regulam suo iure confectã obseruandã primo obtulit & confirmauit. In quã pro habitu fratribus eiusdẽ ordinis capã superiorẽ ex Syrico cũ q̃busdã largis uirgis: scilicet albis & griseis circulatã more Helyæ prophetæ seu helysei (ut aiunt) assignauit: & deferendã constituit: isq; ordo cũ in orbẽ affatim diffunderet̃: ac locis & uiris præstãtissimis in dies magis magisq; multiplicaret̃: multas impugnationes per annos multos ab emulatoribus ptulit: sed postmodũ Honorius pontifex: eius noĩs tertius cõcernens ipsam sanctã religionẽ & ordinẽ a multis malignis fore impugnatũ: & aliquando p̃secutũ: cũ nõ satis probatũ ĩspiceret: deuotione ordinis cõmotus: primo sui põtificatus anno (mutatis prius ipsis circulatis clamidibus) ob honorẽ beatæ Mariæ: in Albas sub titulo btẽ uirginis Mariæ de mõte Carmelo approbauit & cõfirmauit: Aiunt.n. ordinẽ istum dum in Syria cum habitu illo procederet: maxima in reuerentia & deuotione apud Soldanũ ægypti Regem extitisse: & multas illi elymosinas & beneficia contulisse: sed eo habitu mutato: eum e finibus suis & Regno eiecisse: quamobrẽ necesse fuit illũ in europam traiicere: ubi mirũimmodũ excrescẽs clarissimos & sanctitate & doctrina protulit uiros. Quorũ de numero p̃cipui fuere. Angelus hyerosolimitanus christi & fidei suæ declamator ardentissimus: qui & doctrina & sanctitate uitæ plurimum fidei nostræ profuit: insuper & Albertũ quendam Siculum genere genuit: qui ob doctrinam & sanctitatem maximo in precio ubiq; euasit: atq; andream florentinum postea fesulanum episcopũ: quẽ non sine magna sanctitatis fama quieuisse in domino ferunt: habuitq; præterea hæc sancta religio Cyrilum græcum uirum doctissimum atq; sanctissimum (de quo supradictum est) qui præter libros multos a se editos etiam prophetiæ spiritu claruit: Franciscum quoq; Martini theologum cõsumatissimũ:

qui præter reliquos multos libros a se editos librũ pulcherrimũ de cõceptione beatæ Mariæ com-
posuit:fuit insuper eo in ordine Gerardus Bononiensis Parisiensis eminentissimus doctor:qui cõ-
plurima edidit uolumina laude dignissima.Nec non & Guido perpiniacẽsis generalis ipsius or-
dinis prior:& postea Maioricensis ecclesiæ episcopus:qui cũ multa cõposuerit correctorũ iuris &
libri cõtra hæreses libri habenť ꝑcipui.Michael etiã bononiẽsis in eo uiguit clarissimus sui tempo-
ris doctor:quẽ libros plures edidisse dicunt.Ioannẽ de bachone iuris diuini atq; pontificii scientissi
mũ protulit.qui ob eius clarissimã doctrinã & parisius & alibi nominatissimus fuit.Ioannẽq; bali
starii doctorẽ sui sæculi præcipuũ:quẽ multos edidisse tractatus cõpertũ habemus:Petrũ quoq; de
casa generalẽ priorẽ & hyerosolitanũ patriarcham uirũ sanctissimum habuit:qui multis miraculis
claruit.Atq; Petrũ Thomã cõstãtinopolitanũ patriarchã ꝑclarissimũ doctorẽ:qui cũ spiritualibus
ac tẽporalibus inimicis pro fide Christi multos pertulit ꝯflictus:ac demũ post multoꝶ libroꝶ edi
tionẽ miraculis clarus apud Cyprũ isulã in pace qeuit.Alii atq; alii ex hac religione emersere cla-
rissimi uiri:quos oẽs cõmemorare operosissimũ ꝓfecto eẽt.Hæc itaq; ad eius ꝑcipuã laudẽ dicta
hic sufficiant.

¶Imperium græcorum in gallos hic transfertur.

¶Baldiuinus natione gallus flandrẽsiũ comes:hoc anno Alexio cõstãtino.& Isaach eius fratre 1202 6401
morte sublatis ipsorũ imperiũ una cũ Venetis iuasit.& in suos gallos transtulit:Atq; ita ipse impe-
rator factus & cõstitutus:imperauit annis qnq;.Discordãtibus.n.de imperio isaach & alexio uiro
utiq; nequissimo ac ꝑditissimo:eo ꝙ licet isaach ætate maior haberet:& ex iure imperiũ sibi debe
ret:ipsum tamẽ Alexiũ idulgentissime tractabat:adeo ut ꝑter imperii nomẽ ei nil deesse uideret.
Quẽ ẽt sua temeritate a turcis captũ:idẽ isaach cũ magna charitate igẽti pecunia redemit.Sed his
pessimus uir post igentia beneficia fratrẽ dolo capiens:excecatũ misit in carcerẽ:idẽ quoq; in Ale
xium eius filiũ duodecim annos agẽtẽ fecisset:nisi fuga salutẽ q̃siuisset.Quo audito Phiiippus frã
corũ rex:alexii ꝑdicti cognatus:hunc baldiuinũ flandrensem comitẽ & Henricũ sancti Pauli & lu-
douicũ sabbaudiensem principẽ cũ exercitu magno Venetias misit:qui cũ eisdẽ Venetis copias iũ
gentes:eorũ nauigiis tandẽ constantinopolim ꝑuenerũt:quã cũ octo & sexaginta diebus summa
ui oppugnassent:demũ eã obtinuerũt:& in suã potestatẽ cũ uniuerso imperio redegerũt.Capta igi
tur urbe & iterfecto alexio:ac eius cõplicibus ꝓceres ꝑdicti cũ Bonifacio monteferrato thessaliæ
tunc rege.15.uiro ex oĩ eoꝶ exercitu delegerũt:qui urbis imperatorẽ & patriarchã assumerent:eo
.s.pacto:ut si imperator Venetus nõ esset:ipsi Veneti patriarchatũ haberẽt:quem Ro.pontifex cõ
firmaret:quamobrẽ Baldiuinus hic facto scrutinio summa cõcordia ab oĩbus imperator declara-
tus:& Thomas maurocenus patritius Venetus in patriarchã assumptus:statim nouũ imperatorẽ
inunctum coronauit:Eo itaq; coronato proceres uniuersa imperii Dominia ꝑter Andrinopolim
intra annũ obtinuerũt:qbus gestis q̃rta pars oppidorũ captorũ Venetis assignata est:quæ omnes
insulas Egei maris continebant:inter quas Euboea quã Nigropontẽ dicimus:& aliæ minores erãt
sed qa Creta nomine Bonifacii thessaliæ regis tenebať:ab isaach iam sibi dono data:Baldiuinus
imperator eũ thssaliæ regẽ cõfirmatũ hortatus est:ut accepta pecunia cretam Venetis relinqueret:
quod & factũ est:ac sic Veneti Cretã insulã usq; in ꝑsens tenuerunt:Thomas uero patriarcha Ro
mam cõfirmaturus ueniens græcoꝶ Ecclesiã innocentio tertio:ut decebat:subiectã in oĩbus fe-
cit:& quoniã de situ & terminis omniũ regnorũ in hodiernũ usq; locũ semp post initiũ cuiuscunq;
regni descripsimus:iustũ ẽt putamus de Græciæ situ & eius noĩbus aliquid hoc in loco describere:
ut nil intactũ transisse uideamur.

¶Græcia itaq; europæ prouincia uariis noĩbus appellať:prius.n.hellas dicta fuit:postea a Rege
eius dicto Græco sic cognominata:quãdoq; ẽt Achaia ab acheo antiquo rege etiã Thracia dicta:
deinde dama appellata fuit:ut Herodoto placet:unde græci Achim & achei:atq; Danai dicti sunt
huius fines sunt a septẽtrione Misia inferior:ab oriente pontus:a meridie pars Macedoniæ:& ab
occasu Epirum.Ab isthmo peloponnensi incipit græcia:quæ undiq; circũspecta est mari:ꝑterquã
a septẽtrione:habuit hæc ꝓuincia plurimas urbes præclaras:inter quas thebæ boetiæ numinũ libe
ri atq; Herculis patria:ut pomponio libro.4.placet:& athenas mater liberalium artium:qua nihil
habuit græcia clarius:& Bizantiũ totius imperii columen a Cõstãtino imꝑatore ꝯstãtinopolis uo
cata:in qua præter cætera magnifica ædificia extat Tẽplũ diuæ Sophiæ dicatũ:quæ quidem Ciui
tas tãto splẽdore:ac dignitate exornatur:ut totius græciæ caput merito uocari possit.

¶Tartarorum regni principium.

¶Dauid qdã persa ex ignobili familia inter eos natus Tartarorum gentis hoc anno:rex efficiť: 1203 6402
quidem magnanimus:qui ex Indico monte una cũ oĩbus suæ gẽtis uiris:ac mulieribus hostili aĩo
egressus:per uicinas quasq; urbes spolia multa exegit:& populũ suũ hoc mõ sibi allexit:qbus spo-
liis allectus:ide in parthos uenit:& pari terrore Mediam assyriã psiã:& armeniã atq; Sarmatiam
seu Rusiã nõ longe tẽpore peruadens circa Meotidis paludis littora concessit:ubi & accolis suis se
des constituẽs:in maximã euasit potẽtiã.Et hi nunc usonẽ Cassanũ habere dicũt principẽ:post hũc
inter ipsos suos successores principes fuit magnus tamberlanus:de quo ifra suo loco dicemus.Hu
ius autem tartara gens semper in castra habitare dicitur:cũ sit Belatrix:libera idomitaq; & usq; eo
immanis atq; atrox:ut fœminæ etiam eorum cum uiris bella inire non uereantur.

¶Tartaria

¶ Tartaria itaq; est Europæ ꝓuincia quā antiq Cosmographi Sarmaciā appellant: alii autē Rosiani ipsam nunc uocitant: Hæc ut libro.3. Ptholemæus scribit: a septentrione oceano terminatur ab occasu parte germāiæ: a meridie uero iazigibus metanastis: in q̄ sunt ciuitates uidelicet Tamarica Naubarū: & Olbia: eius populi: ut pomponius refert: habitu armisq; parthicæ ꝓxima: uerū ut cœli asperioris ita ut ingenii. Non se urbibus tenēt: & ne statis quidem sedibus ut inuitauere pabula: ut cedens & persequens hostis exigat: ita res opesq; secum trahens semper castra habitant.

¶ Petrus zianus Sebastiani quōdā ducis filius: quadragesimusquitus Venetiarum dux hoc anno post Henricum Ducē: princeps electus præfuit annis.22. Vir persōa magnificus atq; excelsus: qui (concessione Balduini prædicti Græcorū imperatoris) Cyram nunc Corphu dictā: motonū coronumq; ꝑclaras īsulas in Venetorū redegit potestatē: sed cū obire oīa per se non posset: priuatis etiā ciuibus negociū rei maritimæ cōmisit: qui & ipsi priuatim multas Græcorum insulas occupauere inter quæ fuere: galipolis: Naxo. paromola: Herinea: andro. Euripus. tinasmicolæ. Schyrō: Scopulus & Stalimenus: atq; aliæ multæ: cretam etiam paulo ante a Bonifacio mōteferrato emptam rebellantē: armis in fide continuit. Eamq; in coloniæ formā redegit: missis eo plurimis suorū ciuibus: q cretēses in officio cōtinerēt: hic cū religionis eēt amator: iter cætera sacellū in sancti Marci pallatio ad honorē diui Nicolai. miro ornatu: & sūptu extruxit: cōstātiā Tācredi siciliæ regis filiā duxit uxorē: ex q̄ plures suscepit filios: cūq; postremo Senio cōfectus eēt: magistratu se abdicans paulo post uita excessit & apud sanctū Georgiū maiorē Venetiis: in Sepulchro paterno sepultus ē.

¶ Henricus secundus ex gallis Cōstātinopolitanus imperator: hoc anno Balduino fratre eius imperatore defuncto. In imperiū succedens imperauit annis.11. Qui īperio suscepto mox una cum Bonifacio mōteferrato marchione & thessaliæ Rege andrinopolim urbē potentissimā: cū exercitu diu obsedit. Quo audito ualachi gens olim Romana: ultra Danubii ripam cōstituti: ac Bulgari uicini ab andrinopolensibus uocati cū magnis copiis in eorum auxiliū uenere. Quorū furore permotus hic imperator una cū Bonifacio obsidione soluta: mox constantinopolim petiere. Quid āt postea egerit: nullibi inuenire potuimus.

¶ Dominicus sanctus genere hispanus: uir sanctitate atq; īsigni doctrina plurimū decoratus: ac religionis christianæ q̄si matutinū Sydus ea in ꝓuincia in caligura pado natus: per hoc tēpus ex canonico regulari adeo uocatus: cū duodecim fratribus sociis ꝑdicatorū ordinē īcredibili feruoꝛ fundauit: quo diuinitus instito: ab gloriosa dei genetrice maria etiā ipsius sanctū habitū suscepit: cuius religionis pater existens: cū ꝓcurante & mandāte Innocētio tertio pōtifice maxīo heresim apud Tholosam nuper ortā mira celeritate & uirtute cōpescuit: postea ab Honorio tertio pōtifice eius successore (ut īfra dicemus) ipsius sui ordinis īstituti cōfirmationē obtinere meruit: quo cōfirmato innumerabilia ferme Monasteria hincinde erexisset: & multis signis & miraculis claruisset: ac uniuersam pœne Europā docendo & prædicando lustrasset: tandē anno salutis nostræ.1223. apud Bononiam italiæ urbem nonis Augusti migrauit ad dominum: quem postea Gregorius nonus auditis eius miraculis & uita præclara in sanctorum confessorum numero aggregauit.

¶ Franciscus Seraphicus Italus ex asisio Vmbrorū ciuitate oriundus: diui ioannisboni Mantuani eremitæ discipulus: uir utiq; diuinus: ac Minorū ordinis pater & Dux: hoc anno terrena omnino despiciens: Christū in omni uita secutus est; hic q̄ppe cū religionis habitū a beato ioannebono ꝑdicto suscepisset: & in manus ipsius ꝓfessionis uotū sub Regula diui patris Augustini emisisset (ut hoc etiā Tabellarii Chyrographo autentico cōprobat) & aliquādiu pedibus calciatus: & corrigia cinctus īcessisset sententiæ dominicæ memor dicētis. Qui uenit ad me: & nō renunciat oībus quæ possidet & habet: nō potest meus eē discipulus. Atq; illud q̄d discipulis suis ad ꝑdicādū mittēs ꝑcepit: ut neq; Aurū uel argētū possideāt: aut ne peram uel Sacculū ne ue uirgā & sine calciamēta: aut certe duas tunicas haberent abiectis oībus: tunicā īcultā & cōtēptibilē fune ꝑcīctā īduēs: nouum mox ordinē cōstituit: cū quo uelut Sol ī orbe radiēs christianā religionē plurimū illuminauit: sed hoc in loco erūt forte aliq q huiusmodi scripta īpaciēter sustinebūt: q̄d diuū Frācīscū discipulū btī ioannisboni Māntuani fuisse dixerim: cū sanctus Bonauētura doctissimus uir: nullā de huiusmodi re in cōpositiōe illius historiæ fecerit mētionē: & omnimodā īuestigationē adhibuerit: in inq̄sitione suæ uitæ. Ad hoc respōderi potest: q̄d nulla ob hoc sanctissimo uiro īferī iniuria: neq; oēs possumus oīa: neq; sancti Euāgelistæ unū & idē de Christo scripsere: & tamē uera oēs scripsere: Teneat unusq̄sq; in hoc q̄d sibi placuerit: nā & ip̄e me uera dixisse in hoc existimo: cū non sint: De Articulis fidei itaq; hic scīssimus uir cū fribus suis sic ab eo īstitutis nouā edidisset Regulā: & christi stigmatibus īsignitus fuisset: ac librū q̄ndā quē testamētū breue ꝑnotauit cōposuisset; & nomē suū in orbē difudisset: plenus bonis opibus apud Asisiū urbē suā anno salutis nostræ.1227. nonis octobris migrauit ad dominū: & biēnio post Gregorius nonus auditis eius crebris miraculis (magno prius ob eam rem conuentu habito) in numerum sanctorum confessorum statim eum retulit.

Otho eius noīs quartus Saxoniæ dux: hoc anno cum Philippus imperator a comite palatino īterfectus esset: imperator a Germanis electoribus delectus: imperauit annis tribus. Qui statim Romam proficiscens ab Innocentio pontifice coronatur: Quo facto: confestim in Romanos sæuire: ac contra eos pugnare cœpit; sed bello aliquādiu

ſedato ex urbe pulſus eſt:propter quod indignatus contra pontificis uoluntatē & ipſius iniuriā: in Federicum adoleſcētem imperatoris filiū expetitionē ſumpſit:pro qua multa regni oppida ui cœpit:ac paulopoſt totū ferme regnū occupauit: ꝓpter qđ pontifex eodē anno Romæ Cōcilio habito eū ab imperio depoſuit:eius.n.ꝓpter uaprū īgenium italiæ principibus nec carus nec acceptus erat:unde auxiliantibus in primis oībus italiæ principibus innocētius pōtifex eidem maximā ī bello intulit cladē.Quo fuſo atq; fugato de eo maxima uictoria a pontifice reportata ē. Ex quo factū eſt:ut Boemiæ Rex cæteriq; electores Federicū eius noīs ſecūdū Siciliæ Regē uiginti ānos agētē. Romanū imperatorē deligerēt.Otho aūt paterno regno cōſulturus:ſiciliā dimittens:ī germaniā; e ueſtigio rediit.Vbi poſtea a Philippo francorū rege apud Belgas ſuperatus:& īterfectus tandem fuit.Verū ꝓpter diſſenſionem deligendi imperatorē itali noſtri:neq; hūc:neq; p̄cedentē Philippū ad numerū impatorū admittūt:p̄ter id tātū tpis:ꝙ īter Coronationē & diſpoſitionem huius Othonis īterfuit:per reliquū uero tēpus eorundem imperatorum uacaſſe imperium ſcribunt.

¶ Eſtenſium marchionum imperium hic incipit.

¶ Oldrādinus qdē eſtēſis:prius Eſteſiū marchio:ac ferrariæ urbis:ut ferť: Dn̄s:uir nobiliſſimus:& in bellis pertractandis ſtrēnuus:eloquētiſſimuſq;:ac plurimarū aliarū uirtutū ornatiſſimus: hoc anno cū eēt ætate grādæuus Ferrariæ diē obiit.Azone eius primogenito poſt ſe relicto.Hic itaq; Obizonē habuit patrē:q fuit Raginaldi:q fuit Azonis:Mathildis glorioſæ poſtea maritus:quē qa prioris ipſius Mathildis uiri cōſanguineus fuerat:& ſibi q̄rto gradu ꝯiūctus erat:ignorāſq; accepat maritū:mādāte Gregorio.7.repudiauit. Hāc igiť p̄ſtātiſſimā Eſtēſium familiā:ut ex Chronicis pauli Mari ſcriptū habemus:inſigniſſimā:ac ueruſtiſſimā certe fuiſſe inuenimus:& una cū Comitibus ſci Bōifacii ex Troianis ꝓueiſſe narrať. Hi qppe a quodā principe Troyano Marcho noie deſcēderūt:q euerſa Troya una cū Anthenore in italiā ueniēs:urbē ex ſuo noīe in Venetia prouīcia cōdidit.A quibus autem Oldrandinus hic id dignitatis nomen obtinuerit:non ſatis habemus. 1211 6410

¶ Bonifacius autem ſancti Bonifacii Comes:uir præclariſſimus: Veronæ ac multorum caſtrorū princeps & dominus:& ipſe eo ipſo anno cum Oldrandino eſtenſe prædicto Ricardo filio poſt ſe in regno relicto uiam uniuerſæ carnis ingreditur.

¶ Ricardus āt comes ipſius Bonifacii filius:patri in regnū ſuccedēs: regnauit annis.20. Hic itaq; magiſtratu ſuſcepto gubernationē ſuæ rei pub.immutare & reformaŕ uolēs multos diuerſæ factionis nobiliores:& potiſſimū mōticellos uiros p̄clariſſimos ac potētiſſimos urbe ꝓpellere uoluit.Et ideo multos eorū:quorū uirtutē formidabat:in exiliū egit.Qui iniuriis & uexatiōibus laceſſiti: & ipſi poſt aliquod tpis ſpaciū:huic Ricardo inſidias cōponētes:tādē cōpræhenſum eū in Carcerē; perpetuū mancipārūt.Ac ſic uniuerſis ſancti Bonifacii comitibus Verona pulſis:ipſi mōticelli urbis dominatū ſibi deſumpſerunt.Sed nec ipſi qdē præſidio deficiente in dominio diutius perſtiterunt:eo ꝙ Aduocatis uiris potentiſſimis:ipſi eiecti:urbis dominium per quinq; annos dimiſerunt.

¶ Azo p̄terea ſecūdus Eſtenſiū marchio:p̄dicti oldrādini marchionis filius:patri in regnū ſucceſſit.Vir ſane catholicus & eccleſiæ romanæ acerrimus ꝓpugnator atq; defenſor:q quoad uixit:contra Federicū.2.Imperatorē.Romanæ eccleſiæ & pōtificū pſecutorē pro uiribus obſtitit.Et cū Ferraria ciuitas ab ipſo impatore ſūmo pōtifici ablata fuiſſet:ipſe eandē Cæſari auferrēs Gregorio pōtifici recuperauit.Quāobrē idē pōtifex huic Azoni & ſucceſſoribus eccleſiæ noīe ppetuo gubernādā conceſſit.Ipſam nāq; urbē Mathildis glorioſa comitiſſa iamdudum auxilio Venetorum & rauēnatum:ab Henrico eius noīs tertio:eccleſiæ hoſte occupatā ſibi ſubegerat:& eccleſiæ Ro.ſua in morte dono conceſſerat.Et cum marchiones eſtenſes apud mathildim & amicitia & affinitate in precio haberentur.Ea in urbe poſt ipſius Comitiſſæ mortem:etiam & diuitiis & beniuolentia uſq; ad hunc Azonem præcipui & primarii ſemper fuerunt.

Federicus ſecūdus

Edericus eius noīs ſecūdus:tertiuſdecimus germanorū īperator:hoc anno Othone p̄dicto:īperii titulis priuato: Ab electoribus eius loco ſurrogatus:& ab Honorio pōtifice cōfirmatus & coronatus: Imperauit annis triginta tribus.Quo cōfirmato:etiā eo pontifice ꝓcurāte:in Siciliæ regnū reſtitutus eſt.Sed a maioribus ſuis minime degenerās: ubi ſe imperatorē cōfirmatū ſe ſenſit:illico in Roma.eccleſiā īſanire:& oīa pturbare:laceràreq;:ac rapere cœpit:propter quod anathemate notatus:īperii dignitate priuatus eſt.Sed ille oīa paruipēdens: amplius quam cōſueuiſſet:in oībus crudeſcere cœpit.Et cū multos īterficeret:etiam quoſdā prælatos ex gallia redeuntes ī Lynorē pontificis Ro.a Piſanis pyratis apud Melorā īſulam īteripi fecit:atq; ſubmergi.Deniq; cū multas italiæ ciuitates ſtudio partim guelphorū: uidelicet & Gibellinorum impleſſet:atq; pp hoc cū multas urbes:quæ pontificis partes ſequebanť:uexaſſet:in Apuliā traiiciens graui morbo laborare cœpit.Cūq; conualeſcere cæpiſſet a Manfredo filio ex ancilla ſuſcepto(quē Tarentini ſibi p̄fecerant)ſuffocatus īteriit.Hic igiť Sceleſtus Impator quoad uixit: auo Federico barbaroſſo ſemp crudelior extitit:& multa in honoriū pontificē atq; Gregoriū nonū machinatus eſt:pp qđ multis fuit agitatus calamitatibus.Et prīo qa Henricū filiū ſuū:quē ſibi Cōſtantia Aragonū Regis filia uxor pepererat:ſuſpitione affectati regni:uel ut alii uolunt. Zelotipiæ zelo in carcerem necauit. Inde apud Parmā urbem prælio ſuperatus.Coronā & ditiſſima quæq; impedimenta:& decem millia armatos amiſit.Alterq; filius legiptimo matrimonio natus:uideli- 1212 6411

Anno Mundi | Anno Christi

cet ex eadem Cōstantia uxore susceptus noīe Euisius a Bononiēsibus:quorum agros īfestabat:occi
sus est.Hic contradū filiū:quem Iola Ioannis hyerosolimitani regis filia uxore susceperat:rerū om
nium suarum reliquit hæredem:quem nihilominus idem Manfredus ueneno sustulit.

6412 1213 ¶Hymelinus Aphricanus saracenorū rex:& dux.Vir plāe fortissimus:atq magnanimus:hoc an
no magna classe cōparata:in citeriorē hispaniā traiecit:& prīo apud Toletū urbē magnā statione
firmata:eā oppugnare cœpit:quā cū obtinere pro libito nō ualeret:uniuersam hyspaniā peruaga
re cœpit:& omnia cædibus & populationibus repleri.Qua calamitate permoti reges castellæ:ara
goniæ:portugalliæ:& nauariæ copias simul iungentes saraceno occurrerunt:& de eius exercitu
maximam cædem ediderunt:& fuso ipso exercitu atq fugato:uniuersam aphricam præter Grana
tam illi abstulerunt:quæ quidem granata nihilominus in anno domini.1499.ab ferdināndo & He
lysabeth regibus hispaniarum sibi cum toto regno adempta est.

6413 1214 ¶Almericus quidam hereticus:uir plane doctus:sed callidus:hoc anno eam obrem:ī galliis ma-
gno in precio existens.Dyabolica suasione seductus:in quibusdam erroribus inuolutus insanire
& delirare cœpit.Et inter cæteros suæ uesaniæ errores affirmabat ideas:quæ sunt in mente diuina:
& creare & creari posse:cum in mente diuina:teste patre Augustino:nil nisi æternum & incōmu-
tabile habeatur.Dicebat etiam nullum peccatum posse in charitate constitui.Quibus erroribus
apud parisium conuictus & damnatus:cum suis sectatoribus exustus est.

¶Symon āt qdā gallus montisfortis comes:uir christianissimus atq catholicus:hisdē heresum tu
multibus uiriliter occurrit:& tāquā alter Carolus magnus contra has hereses nō tātū uerborum disce
ptatiōibus:cū multis epis atq aliis doctissimis uiris:& beatissimo Dominico disputātibus:sed etiā
armis fortiter egit:eo q cētū millia hereticos cū octo millibus catholicis fudisse & iterfecisse ferūt.

6414 1215 ¶Synodus maxima:hoc anno apud lateranū ab Innocētio pōtifice prædicto pro recuperanda
hyerosolyma celebratur.Vbi interfuere mille & trecenti prælati cū hyerosolimitano & cōstātino-
politano Patriarchis.Fuere etiam alii græci:& Romani imperii legati:regū quo Hyerusalē:fráciæ:
angliæ:Hispāiæ:& Cypri:oratores.In q multis habitis consultationibus nihil aperte discerni:aut
diffiniri potuit.Nōnulla tñ decreta ibidē ędita fuer.Quib9 tā laycorum q clericorū mores ępōerēt.

¶Ordo crucifigerorū ēt ea in synodo iam diu inchoatus:sed aliqñ intermissus:ab ipso Innocētio
pōtifice restituitur & confirmat:ac multis fauoribus roborat.Id q maxime factū est: q quædā al
banēsiū pestifera heresis surrexerat:q tātā in populo Romano cleroq seditionē excitauerat: quan
tā unquā antea.Quā ob causam pōtifex ipse multos cruce signatos impulit cōtra eos arma susci
pere.Quibus hereticis deuictis cruciferorū ordinē iā diu sopitū: & oblitteratū instautās:multis pri
uilegiis:& gratiis mirabiliter auxit.Eidē autē ordini postmodū Innocētius quartus deuotiōe affe-
ctus:apud Lugdunū existēs:Regulā cōposuit & dedit.In qua inter cætera præcepit:ipsis religiosis
semper crucē in manibus deferre.Ipsius uero ordinis auctorē & ducē Quiriachū hyerosolimita-
nū episcopum:& martyrem tēpore Constantini magni & Helenæ natus eius primū fuisse tradūt.
Qui cum a Iuliano apostata cū multis christianis passus fuisset:idē ordo ad nihilū ferme usq i p̄-
sens redactus ē.Ipē.n.scūs Quiriacus:ille Iudas fuit:q crucem dñi sanctæ Helenæ ostēdit.Et uisis
miraculis crucis inuētæ:postea deuotioni crucis affectus:factus episcopus ordinē hunc excitauit.

6415 1216 ¶Petrus altisiodorensis Henrici p̄dicti cōstātinopolitani imperatoris filius:tertius gallorum eo ī re
gno īperator:hoc anno patre ī Græcia sublato:Impiū suscipiēs īperauit an.9.Qui īperio suscepto
cōfestim una cū Iola uxore magno apparatu Romā ueniēs:īperii coronā ab Honorio pontifice
extra muros urbis apud sanctū Laurētiū accipere uoluit.Qua suscepta:una cū Ioanne cardinali
de colūna legato a pōtifice declarato:ad res Asiæ reformādas cū copiis ab ipso īnocētio pontifice
excitatis mox trāsiuit. Is eteni Petrus ī recessu uenetis dyrachiū urbē suā a Theodoro epyrotharum
duce dolo captam recupare p̄misit.Misit ergo īperator hic Iolē uxorē & cardinalē cōstātinopoli:
& ipē Dyrachiū periit:quā cū pluribus diebus oppugnasset:nec cape potuisset:soluta obsidiōe:sub
fide Theodori p̄dicti recessit.Sed cū ī teterrimis mōtibus terrestri itinere puenisset:dolo Theodo-
ri circūuentus capitur:& in obscurissimū carcerē trudit.In quo p bienniū ab ipso Theodoro deti-
netur:Ioles autem uxor prudentissima imperium totum isto interim prudenter administrauit.

6416 1217 HOnorius papa:eius noīs tertius:natione Ro.patre Almerico: hoc āno īnocētio pōtifi. Honorius Papa 187.
succedēs:sedit an.10.men.7.& die.13.Vir sane doctus:& ut pastorē decet:optimus.Qui
pōtificatu inito:īperiales titulos Federico secūdo statim cōtulit.Quē tñ postea iuribus
ecclesiasticis sibi usurpatis.Anathemate prīo notatū:postea dignitate priuauit.Deīde
ut præfertur:Petrū Altisiodorensem cōstātinopolitanū impatorē coronauit.Et cū ordinē nostrū
Eremitarum:prout īnocentius fecerat:protegendū suscepisset:ēt ordines nouos:uidelicet p̄dicato
rū & minorū cōfirmare uoluit:Hyerosolimorū ēt regē noīe Ioānē ex asia ad se Romā uenientem
benignissime suscepit:& multis muneribus a se donatū:ī Angliā remisit.Basilicā quoq diui laurē
tii extra muros:& basilica sanctæ Viuianæ:necnō & sancti Petri scā sāctorū restituit:atq ædes ma
rii & Audifax ædificauit. Et cū eēt doctor egregius multas decretales & ipse composuit.Et cum in
oībus bene & optime uitā duxisset:tādē scīssime moriēs:ī basilica scē Mariæ Maioris sepelitur.

6417 1218 ¶Ordo prædicatorum:hoc anno uelut nouum sydus & splendidissimum: sol inter densissimas

peccatorꝝ tenebras:a btō Patriarcha Dñico hiſpano diuinitus excitatus:& ſub regula diui Auguſti ni īſtitutus:poſt multas improbořū hominū īpugnatiões ab honorio iſto pōtifice maxio:ipo patre ſancto īſtāte & ꝓcurāte auctoritate apoſtolica:tādē approbať:& cōfirmať. Increbuerat.n.tūc ex hereticorꝝ multorꝝ & īpatorꝝ temeritate:tāta clericorꝝ & īproborꝝ hominū licētia:ut nulla religionis facies ī eccleſia dei dignoſcereť.Dixiſſet.n.eo tūc nō mō ſæculares chriſtianos:ſed & clericos atq₃ mōachos oēs:aut ī gēntilos eē:aut certe ex extrema oīu₃ gētiū face īter chriſtianos cōmigraſſe. Chriſtiáorꝝ itaq₃ dñs nr̄ Ieſus xp̄s turpitudīe & calamitate cōmotus hūc potiſſimū ordinē pdicatorū & minorꝝ una cū reliq̄s ordinibus ſcīs ī urbibus excitare uoluit:ut collabētē chriſtianā religionē p eos erigerēt:uerꝝ qa luſco qdē illuceſcēte Sole:etiā Aer lucidus nebuloſus eē uiť.Ea pp multi quorū uita mala erat:ipſos ordines īprobātes:ī eos mox ꝓſilire cœpūt: & īſano quodā liuore parcitos tāquā mēdaces & illuſtres illos affirmabāt:& urbib⁹ pellēdos eē dicebāt:& iō eorꝝ pces & ſupplicatiōes ab lateranēſi ſynodo reiectæ fuere:& qa ut ſcriptura ait:nō ſapiā ñ ē ꝯſiliū ꝯtra dñinū:honorius p dict⁹ pōtifex:prio ſui pōtificatus āno ī uiſiōe qdā diuū dominicū cū magna mſtitudīe fratrū ī lateranenſi eccleſia uidit:ipſa₃ collabētē humeris ſuſtētātem:expergefactus autem ītellexit ponti. ſanctus ipſam uiſionem fore diuinam;quod dominus non materialem eccleſiam :ſed chriſtianā eccleſiā oīno collabentē:per hunc ordinē fore erigendam:iccirco pontifex dominicum ad ſe uocans:ſtatim una cū conſenſu oīum patrum ordinem iſtum plurimum laudauit:ac tandē approbauit & ꝯfirmauit:& īter mēdicātes ſupremū locum teneť conſtituit.Hūc itaq₃ ordinem ueluti fluuiū uelociſſimū ex Auguſtino pr̄e nr̄o lucidiſſimo certe paradiſi fonte emanatū:ppulchre Tigridi fluuio e paradiſi terreſtris fonte emanato merito cōparare poſſumus.Nā Tygris īp̄e fluuius:ſecūdum Ioſephum.Dilach dicitur: qđ ſonat acutū:eo ꝙ īter cætera mūdi flumina uelociſſimus:& īpetuoſiſſimus habeať.Sic & ordo iſte īter cæteros ordines cōtra hereſeos q̄ maxime extinguendos ſemp īpetuoſiſſimus & audaciſſimus ē habitus.Dominicus igiť patriarcha ſuo ordine in omni ratiōe cōfirmato:ſex annis tātū ſupuixit.Appropinq̄nte uero ſui exitus die:illud Ioānis apoſtoli uerbū clamādo dixit.Qui ſitit ad Tygridis mei fontē ueniat & bibat.Et q uult: accipiat aq̄ uitæ gratis. Quibus dictis ſponſus & ſponſa reſponderunt dicētes. Veni dilecte mi.Veni & ita migrauit ad dominū:ipſum āt ordinē ſanctū poſtmodū Raymundus Barchionēſis ipſius ſancti uiri conſors:atq₃ ſucceſſor:ac reliq īfraſcripti:& uita & doctrina:atq₃ ordinationibus optimis mirūimmodū auxere.Quorꝝ de numero p̄cipui fuere Petrus martyr ueronēſis:Thomas aq̄nas: & Vincētius inter ſanctos merito relati.Reliq āt fuere Petrus de tarētaſia:Innocētius q̄ntus appellatus: & Benedictus.ii.papæ ambo.Vgo cardinalis bibliæ poſtillator.Robertus anglicus. Nicolaus.Vgo.Io. dominici:q de conceptione uirginis tractatū edidit:& Ioannes de turre cremata:cardinales oēs:q multa ediderūt.Inde Albertus magnus Ratiſponenſis epiſcopus cum Durando Petro de palude Iacobo de uoragine:Iacobo de luſana:Martino qui Martinianam compoſuit. Vlrico argentino Herbrodo Bergomenſi:& Antonio florentino oēs dignitate ep̄ali īſigniti.Emerſere etiam iſto in ordine innumerabiles doctores & ſanctiſſimi confeſſores:atq₃ inſigniſſimi uerbi dei Declamatores:qui illum pro uirili auxere.Quorum præcipui fuere.Robertus & Albertus Brixienſes.Io.pariſiēſis.Bernardus de claromōte:Gulielmus de Alcono:Vgo de Argētina: Thomas anglicus Raynerus & Bartholomeus Piſani: Vincentius Burgūdus theologus & hiſtoricus præcipuus : atq₃ alii plurimi hiſtorici.Habuit quoq₃ hic ordo Guidonem Ariminenſem:Conradum Eſculanum: Angelum de Bononia ; Iacobum de beneuento:Vincentium de caſali theologum præſtantiſſimum qui tractatum De Conceptione beatæ uirginis Mariæ nunc edidit conſumatiſſimum . Atq₃ alios propemodum immemorabiles:qui ſua doctrina:ſuiſq₃ motibus:& optimis exemplis mirifice ordinem auxere:protexere:& in fidem continuere. De quibus infra.

¶Hyeruſalem ciuitas ſancta.

¶Hyeruſalem ciuitas ſancta hoc anno a Cordirio magni Saladini filio: & ſucceſſore chriſtianis Dāniatam obſidentibus: quinta uice funditus euertitur:Templo domini tantum modo integro relicto:& cum etiam Sepulchrum domini noſtri Ieſu xp̄i uiolare ſtatuiſſent: precibus chriſtianorum pulſatus: ab ſcelere deſtituit. Capta autem Damniata a chriſtianis:in ſolemnitate purificationis beatæ uirginis Mariæ:eo ip̄o āno euoluto:in eiuſdem uirginis natiuitate p captiuis chriſtianis redimendis ipſa ciuitas Damniata:barbaris reddita eſt. 1219 6418

¶Ludouicus

Anno Mūdi · Anno Christi

6422 1223 ¶ Ludouicus philippi francoꝝ regis filius:patre hoc anno defuncto:in eius locū succedēs:regnauit annis.4.Hic aūt regno suscepto:statim testamentariā pr̄is sui uolūtatē adĩplere curauit.Qui.s.pr̄ ioāni anglorum regi nuper e hierosolymitana expeditione reuersus:sexaginta milia librarū parisiensium argenti reliquerat: & totidem militiæ templi.Tantūdem quoq; magr̄o hospitalis hierosolymoꝝ.Aliud autem de ipso memoriæ dignum non habemus.

6423 1224 ¶ Ordinē ēt minoꝝ hoc anno.3.cal.decēb.Honorius pōti.difficilime tādē approbauit & confirmauit.Nouerat.n.antiquus hostis hunc ordinē in ecclesia dei admodum profuturū: & ppea multū illi obstitit:egitq;:ut ad nihilū redigeret:nā cū ipse ordo ex Augustino pr̄e(ut ita dixerim)ꝓprio fonte tāq̄ fluui⁹ emanauerit:merito Euphrati fluuio ip̄ʒ cōparādū puto:& qdē ppulchre.Euphrates.n.fluui⁹fructifer sonat īter cæteros mūdi fluuios memoratu dignissimus:sic & ordo iste:lʒ īter mendicātes sicut Euphrates īter q̄ttuor paradisi flumina ultimus censeat : attn̄ & numero & fructu plurimo memoratu celebris hēt.Hunc itaq; sanctū ordinē diuus Franciscus tanq̄ uoluptatis ortū multo labore plantauit:in quo ut qetius & securius a mundi fluctibus se lōgatus soli deo uacare posset:ipse Franciscus beatissimus prio ĩtroiuit:ut reliquos doctrina:& spūalibus gr̄æ aqs irrigaret:ibidem ergo cōstitutus seraphicus uir:diuino afflante spiritu:cœlestē(ut ita diximus)uitæ formam:atq; regulā cōposuit:atq; descripsit:seruandāq; filios & cōfratres suos:uerbo pariter & exēplo edocuit:regula aūt & uita fratrū minoꝝ:ut ipse ait:hæc est.Dn̄i nostri Iesu xp̄i sanctū euangelium obseruare:uiuendo in obedientia sine ꝓprio:& in castitate:usq; ad mortē:& cū īmemorabiles ex hoc ortulo emerserint uiri:qui ipsum:& signis & uirtutibus:ac dignitatibus & celebri doctrina illustrauerint:breuitati studentes omissis reliqs:ad ordīs dignitatem exornādā hos sanctos hoc in loco cōmemorare dignū duxi:genuit itaq; hæc sancta religio:& ordo Ludouicuʒ ep̄m ex regia stirpe natū.Antoniū ulixbonensem:Bonauenturā cardinalē:& Bernardinū senēsem in cathalogo sanctoꝝ ꝓfessorū relatos:sed & Nicolaū eius nōis.4.Alexandrū.5.& Sixtum.4.pontifi.maxios.Alios quoq; ppe īfinitos cardinales.Archiepos.Episcopos pr̄iarchas:& doctores in oī lr̄atura famosissimos:& cōcinnatores ꝑstantissimos.De qbus oībus pro uirili infra locis suis tractabimus.

6424 1225 ¶ Clara uirgo sanctissima memoratu dignissima diui Frācīsci discipla his potissimū tpibus apud Asisiū urbē suam:& uirtute sanctitatis & gr̄æ multo in ꝑcio habita:& ipsa tanq̄ Apis argumētosa uberes & mellifluos uirginū fructus in Dn̄ico agro cū diuo suo pr̄e Francisco ꝓducere sategit.Cuius fama & uirtutibus pmoti Honorius:& Grego.Ro.pōtifi.eam honoribus & gratiis accumulauere:& adiuuare cœperunt.De cuius sanctitate & fulgore: in opusculo de claris mulieribus diffuse tractauimus.Igit̄ cū sanctissime hæc beata uirgo usq; ad uitæ suæ exitū uixisset.Alexander.4.postea in sanctaꝝ Cathalogo eā aggregauit:& eius diei festū pridie idus augu.celebrari mādauit.

¶ Helysabeth quoq; ungariæ regis filia lathigraniq; Turingiæ comitis uxor:& ip̄a per id tp̄s:a gregorio postea pontifice maxīo bonis uirtutibus erudita:tot bonaꝝ operū manipulos ꝓtulit:q̄ ab eo semina susceperit ꝑceptorum.Quæ xp̄o Iesu copulari desiderans terreni sponsi cōsortium declinauit:& mundanæ gloriæ uestimentis depositis contēptaq; diuitiaꝝ ipsius iactātia:se mūdo prorsus fecit ignobilē. Ac tāq̄ Cananea de fluxu terrenæ sollicitudīs liberata:totis uiribus:pietatis opibus se contulit:in qbus optime usq; ad mortē perseuerans:nō sine magna sanctitatis opinione in pace tandē quieuit.Quāobrem & ipse Gregorius nonus in sanctaꝝ nūero ascribi & aggregari uoluit:& eius festū.13.cal.decemb.celebrari præcepit.

¶ Iacobus Tepulus sextus &.40.Venetiarum Dux:hoc anno petro ziano Duci suffectus:ducauit annis.20.& mensi.8.Vir sane deo & hominibus carus:iusticiæ amator:& pacis auctor & cōseruator:religiosorumq; uirorum munificentissimus & ꝓtector.Cuius rei causa prædicatorum: atq; minoꝝ ordines:sūmo cum desiderio & uoluptate in urbe ītroduci curauit:quos & mira liberalitate fouit & ꝓtexit:in cuius rei signū basilicam sanctoꝝ.ioā.& pauli martyrum sumptuosis operibus:in formā:qua nunc cernitur:propris sumptibus redigere curauit.Eamq; ordini prædicatorum condonauit:in cuius ualuis suum tandē corpus sepeliri mādauit.Huius quidem precibus senatus Venetus.25.triremes Constantinopolitano imperatori contra uatarū græcū misit:qui superato hoste:quattuor & uiginti de eius classe intercepit:& urbē obsidione liberauit:pp q̄ & īperator in retributionis signū constet in senatu Veneto.Spongiā & partem lāceæ:quibus dominus & saluator noster Iesus xp̄s hinc potatus inde uulneratus fuit:ac crucis ipsius quādam partem dedit: & ita ipse imperator postea ingentem pecuniā Venetorum ab ipso senatu recepit.Hic quēdam Magr̄atum in Venetia īstituit:in quo iudices de tribus petitionibus cōstituit:ut uidelicet q̄relas hoīum urbanas:pegrinasq;:ac petitiōes cognoscerent:quæ qdē petitiōes usq; ad hoc tp̄s priceps cū suo collegio cognoscere cōsueuerat:uoluit qppe:ut ipsa priuata potestas iudicaret usq; ad sūmā libraruʒ centū & nō ultra.Hic aūt optimus princeps cū Gregorii pōti.partes contra Federicū īperatorē tueretur:ab eodem oppressus & maximis calamitatibus affectus fuit. Magr̄atū nouū uide

6426 1227 GRegorius papa eius nōis natione Anagninus:de ꝓsapia Inocentii tertii papæ honorio pontifici:hoc anno suffectus:sedit annis.14.& men.3.Hic suscepto pontificatu honorii ꝑdecessoris sui sn̄iam in Federicū ꝓlatam cōfirmauit:q̄ ad recupādā hierosolymam ꝓficisci nolet:pp q̄ īpator ipse inimicitias graues & maxīas aduersus pontificē Grego. pap.188.

etiam ipsius urbem obtinuit:in qua ea crudelitate desæuit: ut pgnantes multas exscidi & fructus concremari:uiciariq; uirgines oēs:demum pro posse īterfici cūctos iussit.Eo quoq; in tumultu in ipsa urbe Brixiana effracta sunt templa:& eorꝫ bona & donaria fuerunt direpta.Verum uigesimo suæ tyrannidis anno:cū omnem ferme Venetiæ prouīciā crudelem in modū dilacerasset:& etiaꝫ Mediolanū urbem regiā:ac potētissimā sibi subigere temptasset:oēs uicinæ ciuitates:ꝑpter ipsius sæuitiā & crudelitatē cū mediolanensibus fœdus inierunt.Quo audito ezelinus cū ingenti exercitu abduā fluuiū repente traiecit:& cassianū agrum uastauit:pro quo Martinus turrianus:& ipse in mediolano primarius:furore incensus:cū reliquis sociis ciuitatibus arma iungens in ezelinum duxit:& ipsum e finibus ꝑpellere annixus est:sed & cū eo pluries dubio marte pugnasset:tandem eū in turpissimā fugā conuertit:& eius uniuersum exercitū ꝓfligauit & dissipauit:& multis ipsius Satellitibus īterfectis ēt ipsum ezelinū graui uulnere percussit:quo uulnerato:se apud Soncinū oppidum deferri iussit.Vbi desperatione ductus aīaduertens casum suū:suum uulnus propriis manibus discerpens:confestim uitam euomit miserā.Ac sic Anathemate & desperatione notatus:corpus suum ibidem extra ecclesiā honesto satis sepulchro sepultū est:Cisalpinæ aūt ciuitates omnes ex pessimi Tyranni morte:in libertatem erectæ:statim aduersus Albertū eius fratrē apud Taruisiū dominantē exercitū unanimiter ducunt:& capta tādē ciuitate illū una cū uxore & sex filiis:ac duabus filiabus turpiter īterfecerunt:& filii primo a Taruisinis ciuibus ante patrē trucidati:uxor & filiæ sifr ante eum concrematæ:ipse demū funestissimus homo mēbratim concisus est.Ferunt autē hunc Ezelinum ex materna linea ab Rabiosorꝫ Comitū Ethrusca familia:atq; ex ezelino p̄re tertio:cui cognomentū fuit monacho originē duxisse.Cuius ēt pater ezelinus scd̄s fuit:quiq; & ipse patrem habuit ezelinum de holandia teutonicorum familia:qui sub Othone tertio in italia ordines duxerat:idem itaq; ezelinus propter sæuissimas suas crudelitates multas:recte se Rabiosorum stirpe natum fuisse contestatus est.

6433 1234 ¶ Frigoris tanta īmanitas:hoc anno in cisalpina gallia extitit:ut Venetiis Cremonā usq; congelato pado curribus per glaciē:uelut terrestri itinere merces p̄ducerenť.Vina in uasis ꝓstricta frigore:uix supposito igne liquescebant:Molledina impedita gelu cessabant:ex quo primum fame:dehinc pestilentia laboratū.Vites ac reliquæ arbores frigore adustæ sunt:& hoīes in lectis rigētes inuenti sunt mortui.Ad hæc mala bellorum quoq; motus exorti sunt multi. Padi cō gelatio magna

¶ Turrianorum principatus hic incipit.

¶ Ioānes mediolanensiū ciuis:ex uetusta nobiliq; turrianorꝫ familia natus:hoc āno tanq̄ primarius ea in urbe cū per annos multos odia intestina īter ciues aluisset:ciuitatis suæ mediolanēsis imperio potitus est:& quindecim sub quadā tyrannide regnauit:Qui:ut dn̄o longius potireť:indies plerosq; ex nobilioribus confictis criminibus accusabat:atq; ita alios iugulabat:aliosq; & p̄sertim uice comites urbe pellebat.Verꝫ cum Federicū in parmensem urbem exercitū ducere suasisset: & eam biēnio obsessam crudelr lacerasset.Tandem erumpentibus legato ap̄lico & mattheo mediolanensi:qui in ea præsidio erant cū reliqs parmensibus:adeo stragem maximam ipsi federico cæsari & eius exercitui intulerunt:ut ipso cæsare cū exercitu fugato:istū Ioānem captum īterfecerint. Quo mortuo:Federicū cum suis germanis fugientem usq; ad uictoriā nouam ciuitatem a se nup conditam parmenses persequi non destiterunt:ingressiq; nouā urbē & crudelissima occisione de Germanis edita.Ea urbe cū ditissimis spoliis & q̄dem preciosissimis:ipse legatus & Mattheus potiti sunt.Vnde & in ipsa urbe īter cætera spolia coronā maximi precii:& alia uasa aurea pœne īnumerabilia q̄ īperatoria dignitas expostulabat:parmenses abstulerunt.Federicus uero fugiens: in agrum cremonensem se contulit:neq; ausus est urbem introire:eo ꝙ ipsius urbis ciues plurimos apud uictoriam nouam urbem interfecisset. Parmensiū uictoria de īperatore Coronā imperii parmenses capiunt

¶ Guelphorum & Gibellinorum ortus.

¶ Guelphorꝫ & Gibellinorꝫ perniciosissima & dyabolica nomina ad totius italiæ interitum:per hoc tempus ex duobus alemanis fratribus tumultuantibus adinuicem Ro.pontifice & imperatore federico ab ipso cæsare perditissimo homine pisis hoc modo initiū sumpsisse constat.Cum enī federicus cæsar Gregorium pontificem hostili animo insequeretur:& omnes italiæ ciuitates propter hoc mixto in tumultu existerēt:easq; turpi discordia diuisisse:scire uolens cæsar qui secū & qui cū p̄otifice sentirent:non modo ciuitates:uerꝫ ēt & castella ac familias:& ut ita dixerim:filios cuꝫ p̄re:necnō & fratrē cū fratre:tum primū in duas ptes diuisit:& hæc q̄dē noīa apud pistorienses primum audita sunt:cūq; alteri factioni quidam noīe Guelph:alteri Gibel teutonici fratres fauerēt: Guelph enī ecclesiæ fauebat:& Gibel imperio.Ab ipsis duobus deīceps huius perniciei nomina indita sunt.Vnde florentini p̄otifices fauētes:nobiles suos gibellinis p̄ribus fauentes in exiliū mittunt:quo facto pisani qui īperio fauebāt:& ipsi euestigio guelphos urbe sua ꝑpellūt:quorꝫ exēplo mltæ citates itidē fecere:senēses āt florētinorꝫ odio:& aretini pisinorꝫ sifr p fœdera se submiserūt: pisani uero īpatoris p̄ntia & beniuolētia tumidi cū didicissent ab īpatoris exercitu:mediolanuꝫ & reliquas cisalpi.ciuitates p̄ter bononiā:& parmā captas & uastatas fuisse:& eorꝫ mltos nobiliores in Siciliā exilio actos:statim centū triremiū classem aduersus genuenses armauere:quæ ab ipsis genuensibus apud corsicā fugata:in portū se recepit.Veneti q classeꝫ in auxiliū genuē.parauerāt:

polam q; ditionis pisanorum muris in aliqua parte aperuerant. Cum autem apud Dirachium uictoriā genuensiū itellexissent: reuersi polā ipsam urbē igni ferroq; uastant: quāta nāq; mala & dāna: ac cedes hæc pessima noīa toti italiæ ītulerāt: Ruinæ ciuitatū: castrorūq;: necnō & familiarum multaꝝ consumptio undiq; īdicant: & utinā saltem nostris tpibus extincta fuissent. De huiusmodi peste Baldus iurisc ōsultus & alii plures tractatus multos fecerunt.

impator suū filiū Venetis sub pignore dat.

¶Balduinus huius noīs scds.5.ex gallis Cōstantinopolitanus impator: hoc anno mortuis prius petro altisiodorense. Theodoroq;: ac ioāne īpatoribus: & ipse græcanū īpiū suscipiens: īpauit annis.20. Hic cū Biomio īpenū tenuisset: egreq; se ab hostibus tuereť: ærarii īopia cōpulsus Venetis propriū filiū ob æs mutuo acceptū pignore dedit: paterniq; lanceæ spongiāq; xp̄i eadem sub cōditione tradidit: q̄s postea Ludouicus francoꝝ rex cum ipse Balduinū redimere non posset: ab ipsis Venetis Balduino p̄mittente redemit: & in Frāciā perduxit. Veꝝ etiam & hic Balduinus ex sacris ædibus Cōstantinopolitanis plūbum eisdem uendidit. Defuncto aūt Gregorio ponti.maxio cuꝫ nulla ei esset spes recupādæ hyerosolymæ urbis: cū Tholesano comite in italiā ad Federicū īpatorem: qui tum parmā urbē obsidebat: uenit: & tm̄ p̄cibus ualuit: q̄ īperator Cardīales captos dimiserit. Deīde cum nil p̄ficeret: cōstantinopolim rediit: & tandē a paleologo græco regiæ p̄sapia nato pulsus fuit. Ac sic in isto latinoꝝ īperii apud græcos finis fuit: qd̄ per annos.58.ꝯtinue possederunt. 1240 6439

Galli imperium græcorū p̄dunt.

¶Viri disciplinis excellentes.

¶Gulielmus monachus ordīs diui B̄ndicti: natione gallus: his tpibus: cū esset in diuinis scrip. iugi studio exercitus: essetq; & ingenio & eloq̄o clarus & tēpoꝝ īsignis cognitor: nomē suū uaria docēdo & scribēdo īmortalitati cōmendauit. E q̄bus exstat historiaꝝ uolumen in libris tribus distictū: Et ep̄laæ plures ad diuersos Cōmētarios etiam nōnullos in diuinis scripturis edidit.

¶Iacobus de Vitriaco sanctæ Ro.eccl̄iæ cardinalis ep̄s eruditissimus uir: ac Declamator īsignis: per hoc tp̄s clarus effulsit: & ꝯtra Albienses hereticos ardentissimus p̄pugnator. Qui cū esset eminentissimi īgenii & eruditiōis eximiæ īsignitus: scripsit nō ꝯtēnendæ lectionis opuscula: inter quæ extāt Historiaꝝ orientaliū li.i. Vitā beatæ Mariæ de Oegines li.3. Cōtra saracenos li.i. De scis mulieribus leodien̄.li.i. Ep̄laꝝ ad diuersos li.i. Et alia īsuper composuisse ferunt.

¶Ioānes gallus natione sanctæ itē Ro.eccl̄iæ cardinalis: & Bisuntinus archiep̄s hac q̄dem tēpestate cū esset uir in oī litteraꝝ scientia eruditissimus: parisiensis Gymnasii factus est: ac declaratus magister: & cū esset insignis diuini eloquii declamator: scripsit ualde insignes & utiles sermones in libris.2. item de sanctis sermonum li.ii. 1440 12..

¶Accursius natione florētinus ꝯsultissimus uir sup̄ioris dn̄i Azonis doctoris auditor hac tēpestate: ut ipsemet in autentica ꝯtestať: floruit. Qui cū bonaꝝ artiū studiis ornatus esset: ac ēt sapientia reipub. gubernandæ p̄imū īsignitus habereť. Scripsit præclara uolumina: primusq; ius ciuile totum glosauit. Et primo ī.ff.ueteri li.23.ī.ff.nouo li.12.in īfortiato li.14. Sup.C.li.12. Sup instituta li.4. Alia īsuper non pauca edidit: quæ legum studiosis nota sunt. 1441 12.4

¶Hubertus lōbardus p̄ria bobiensis excellentissimus iuris utriusq; p̄fessor & īterpres sagacissimus īgenio subtilis: per hoc tp̄s īter clarissimos doctores huius eruditiōis singularissimus est habitus: & docendo atq; scribendo nomē suū īmortalitati cōmendauit: scripsit itaq; & hic notabilē sūmam: quā de ordine iudicioꝝ p̄notauit lib.i. incipit. Quia pietas paterni noīs: item plurimas quæstiōes: & determinationes. Et alia non pauca.

¶Bartholomeus Brixianus clarissimus Decretoꝝ doc. & ipsis tpibus istis clarus existēs. Additiones ad Decreti glosas: eo ordīe: quo nūc habemus: fecit. Et nōnullas disputatiōes in decretaliuꝫ libris cōposuit: quæ rem ipsam mirifice aperiūt: sicut ipse in q̄stionū suaꝝ p̄ricipio testatus est. Scripsitq; p̄terea ep̄laꝝ uolumē magnū: ac cronicā de italiæ urbib⁹ & quā maxīe d̄ Brixia & bergomo.

¶Bernardus prouincialis dorna cognominatus. Azonis doctoris clarissimi auditor & discipulus iuris utriusq; clarissimus professor atq; doctissimus īterpres: hac ætate floruit: & uaria opuscula scripsit: q̄bus nomen īmortalitati cōmendauit: e quibus extat uolumen īsigne. De libellorum conceptionibus li.i. Et alia quædam.

¶Odofredus p̄ria beneuentanus & Azonis Bononiensis auditor & discipulus: ac iacobi balduini postmodū p̄ceptor in utroq; iure apprime eruditissimus: hoc tpe cū esset īgenio subtilis: & clar⁹ eloquio: & multos hēret īsignes discipulos: multa ēt ad eoꝝ & successoꝝ īstructionem scripsit librorum uolumina. Et p̄io de libellorum formatione li.i. qui īcipit: postq̄ opus notariæ: item de ordine iudiciorum li.i. īcipit. Quemadmodum christi fauente. De arte notariatus li.i. Et alia q̄dā.

¶Albertus galioti p̄ria parmēsis sacroꝝ canonū & legū p̄fessor īterpresq; famosus cōsilio pacutus: his tpibus cū eēt mira doctrina īsignitus: ac reꝝ expientia apud oēs pitos p̄clatus: scripsit q̄daꝫ in iure nō cōtēnenda opuscula. E q̄bus extat Sūma: quæ Margarita quæstionum nuncupatur: in lib.i. Et īcipit. Cū ego Albertus galioti: itē declarationes iudicioꝝ li.i. Et quædā alia diuersa.

¶Ioānes de Blanosco natiōe Burgūdus. Doctor in utroq; iure famosissimus: ac philosophus: per acutus: hac ætate clarus existens: & ipse scripsit aperto sermone p̄fessoribus huiusce facultatis præclara opuscula. E q̄bus extat uolumen magnæ utilitatis: qd̄ prænotauit. De actionibus aduocatorum li.i. incipit. Ego ioānes de blano: item uarias quæstiones.

¶Ioānes

¶ Ioánes de Deo iuris utriusq; pfessor:ac eximius enucleator:& pbus eruditissimus:hac ætate in pcio existens:scripsit in utroq; iure multa & uaria memorabilia: qbus nomé suū æternitati cōmendauit. Et iter cætera edidit sūmā cauillationū li.7.icipit. Ad honoré sūmæ trinitatis: item aliā prænotatā iudicū li.4.& Tabulā Decreti li.2. Et tabulā Decretalium li.i. Concordātiam Decreti & Decretalium li.i. Et uarias quæstiones.

¶ Iordanus ordis pdicatoꝝ post scm̄ Dñicū primus magr̄ gñalis natiōe teutonicus uerbi diuini declamator celeberrimus: eximius theologus: per hoc tempus in precio existés: scripsit ex officio sui prioratus ad fratres suos: in primis exhortatorias plures epistolas li.i. item sermones ad populum lib.i. De ordinis institutione lib.i.

¶ Raymūdus de pénaforti natiōe Cathelanus ordis pdicatoꝝ.3.magr̄ gñalis: hac qppe ætate: cū esset in diuinis scripturis sufficiēter edoctus: atq; ingenio pclarus: ac iuris canonici sufficienter instructus. Scripsit Decretales iuris in li.5. ité sūmā de casibus li.3. cōstitutiones ordinis sui li.i.

¶ Hugo Barchinonensis ordinis pdicatoꝝ: & sanctæ Sabinæ Cardinalis psbyter uir morum: ac doctrina: ac uitæ sanctitate ꝯspicuus: p hoc ip3 tps cū eēt uir doctissimus: & reꝝ dīnaꝝ ac hūanaꝝ scientissimus: & ob hoc Gregorio huic pōtifici acceptissimus: scripsit in toto ueteri: ac nouo testō lib.73. scripsitq; & sūmā de casibus ualde utilē Grego. pōti. in.5. Decretaliū libris cōponenti & laborāti auxilio pm̄ū fuit: & eos in formā extāté redegit: atq; alia qdā cōposuit: & scripto mandauit: qui etsi cardinalatus dignitate se sublimatū cerneret: non tñ ob ipsam dignitaté a priore religionis uita: nunquā discedere uoluit: sed cū boni ꝓpositi obseruātissimus foret: ét religionis ordīationes & constitutiones sub regulari obseruantia in ordinem extantem redegit.

¶ Antonius dictus de Padua pria Hispanus: ex ciuitate Vlyxbonensi oriūdus: ordis minoꝝ pfessor: uir utiq; sanctus & mltis uirtutibus decoratus: hoc āno pataui isinitis clarus miraculis morit: & a Greg. pdicto pōti. eas ob res statim in sanctoꝝ ꝯfessoꝝ ꝯsortium honorifice refertur: & cū inter religiosos suæ ætatis: sed & prioꝝ sæculoꝝ oībus lrīs ornatissimus haberetur: sacraruꝫ litteraꝝ Archa cognominari meruit. Et cū Tholosæ bononiæq;: ac pataui diu theologiá egregie docuisset: & sermones mira doctrina refertos li.i. Et sermones copiosos de tempore in libris duobus cōposuit: incipiunt: erunt signa &c.

4440 1241 COelestinus papa huius nois.4. pria Mediolanensis gēte nobili castelliona natus Gregorio pōti. hoc āno suffectus: sedit trimō diebus.18. Et post uacauit sedes méses.21. cū per Capturā cardinaliū electio dilata fuisset. Hic itaq; uir uita: & sciā: ac prudentia admodū isignis fuit. Cuius snīa hæc fuit pcipua. Difficilius i qt in scdis rebus: q̄ in aduersis esse moderatū. Hic tm̄ eloqntia ualuit: ut Federicū dimissa ecclesia ꝯtra Mauros trāsferre cōpulerit: q̄uis in snīa nō mãserit: qa statim in italiā nō sine magno dedecore rediit: dum.n. Federicus ꝯtra Mauros accessisset. Cœlestinus hic uita decessit: & sic illa incepta dimisit. Cœlestinus papa.189

4441 1242 ¶ Tartari qui & Sarmatæ ppri: de qbus in prīcipio huius libri locuti sumus: hoc anno ex ꝓfundo paludis meotidos cū igenti multitudie fines suos egresso agmine bipartito: Europam prio: deīde Asiā puadentes: oīa cedibus & rapinis repleuerūt: sed qui Asiā petiere Georgiani supioré Armeniā puagati iconiū usq; turcoꝝ regiā puenere. Alia uero manus Batone duce poloniā: & hūgariā depopulati in germanos defluxere: & multis cladibus eas ꝓuincias affecere. Hos dixit plinius in 6. naturalis historiæ fuisse medoꝝ sobolé: & hi populi: ut idé plinius.4.lib. ait: ex ꝓfundo meotidis paludis icipientes Regioné uersus boreā itinere dieꝝ.15. icolebāt: exilé tñ ac tenué: sed fœlicibus ac ifœlicibus arboribus refertissimā: florius tñ in.3.lib. suo: dicit nihil pter niues & raras siluas eos habere: qbus est tanta barbaries q̄ pacem: aut aliud bonū non intelligant.

INnocentius papa eius nois.4. Synibaldus antea uocatus gente fuscha natus comitū lauaniæ pria genuensis tādé cardīalibus a Federico detētis in libertaté redactis: Anagniæ pōti. creatus: sedit ānis.xi. mēsi.6.& die.6. Vir qdé doctissimus: & aī uirtute pstātissimus. Cuius electioné eā ob cām Federico igratā fuisse tradūt: quāuis amicissimus añ electioné fuisset cōgratulabūdus rñdit. Bonū est cardinalē amicū in acerrimū hosté Ro. ponti. ꝓmutasse. Hic itaq; pōtificatu inito: balduino græcorū ipatore iteruueniente de ieunda pace cū eodem Federico mentioné fecit: sed cū didicisset sibi ab eodé Federico isidias paratas eē: subito Genuā cū duabus triremibus: &.20. a suis ꝯciuibus missis ꝓfectus est: ubi magno oīuꝫ applausu susceptus: īde in Frāciā nauigauit: exceptusq; sūma oīum cū ueneratiōe lugdunū petiit: ibiq; ꝯciliū celebrauit ānos.1249. in quo oīum ꝯsensu Federicū ipio & regio titulo priuauit: pp qd Federicus ira parcitus ædes uillasq; cognatorū inocétii papæ dirripuit & euertit: īde maiori rabie succēsus ad arma ꝯuersus: picenū umbriāq;: ac cæteras ꝓuincias ecclīæ subditas a pōtifi. discedere fecit: ac bononiā studio priuauit: qd paduæ trāstulit: cūq; tādem Federicus uita functus esset: & ob eius mortem bella in italia pm̄ū extīcta fuissent. Hedimūdum cātuariensem epm: & petrū pria ueronensem: ordis prædicatorū nuper ab hereticis iterfectum: ibidem in sanctoruꝫ numero redegit: idem fecit de sancto Staslao craconēsi episcopo ab iniquo principe perempto: qui in uita & in morte miraculis multis claruit. Huius ité Decretū fuit: ut.8. natiuitatis uirginis Mariæ singulis annis ppetuo celebraretur: cardinaliū sedes iam pridem uacuas uiris optimis repleuit: qbus & mādauit: cū in pu- Inocen. pap.190

blicum eqtarent rubro galero uterenť: qd nunc usq; magna cū gloria seruat ū est: deniq; cum Romam uenisset: inde a pceribus regni Siciliæ uocatus neapoliz petiit: ubi benignissime exceptus aliquādiu ibidem moratus est: & dum speraret toto regno breui potiturus illic obiit: atq; ibidē in basilica bti Lauren. sepultus est: hic itaq; doctissimus uir īter cætera doctrinæ suæ monumenta: apparatum sup Decretalibus edidit celeberrimū. Aliū apparatū cōposuit: quē autenticas uocauit: īsup & iurisdictiōe īperii: & auctoritate pōtificis Romani ꝯtra petrū uineam scripsit: quē librum Apologeticum noīauit. Sororibus quoq; sanctæ Claræ regulā cōposuit pulchram: quā eiusdē ordinis ultramontanæ Sorores cōiter seruant: ordinem aūt nostrū Heremitaꝝ diui Augu. & reliquos mēdicantium ordines plurimum dilexit: & eos qdam apłicis fauoribus: & priuilegiis: ac multis beneficiis quoad uixit prosequi non destitit: ut ex eorum indultis optime patet.

Libri papæ ďditi

Imperatoris Abrogatio.

1246 Federicus Cæsar hoc anno apud lugdunū galliæ: synodo a pontifice Innocē. ibidem habita: pp ꝯtumaciā suā & pontificū persecutionem oīum cōsensu imperio & regnis siciliæ: & apuliæ priuatur: post cuius depositionem: uacauit imperiū annis. 18. alamani eni pricipes Federico deposito altigranum Ticangæ pricipē: mox Ro. Germanorūq; regem designarūt: quem cōradus adolescens alamaniæ rex a Federico genitore pridem īstitutus regni possessionē armis ꝓhibebat: quez tñ multi cruce signati iuuare curabant: cui breui mortuo Gulielmus suffectus est: ui delicet. Olandiæ comes: sed & hic dum contra Frisones impudentius pugnaret: occisus est: quamobrem decez & octo annis uacauit imperium. 6445

1247 Marinus maurocenus. 6. & qdragesimus Venetiaꝝ dux: iacobo Teupulo duci hoc anno suffectus: ducauit ānis. 3. & men. 7. Vir certe glia: & diuitiis ac oī gnositate splendidus atq; ornatus: necnon & iusticiæ amator & cultor: ac uiroꝝ doctoꝝ emulator: qui & cum doctissimus & eloqntissimus habitus esset: doctrinā cum prudentia & religione ꝯiungere uolebat: cuius qdem acta & aī magnitudo in oībus præ se tulit: adeo. n. īteger erat: ut semper in parciendis reipu. dignitatib⁹ & honoribus qtū licuit oībus cōis esse uoluit: eius aūt rogatu innocen. primicerio sancti Marci: ꝯcessit pontificalibus uti posse īsignibus pp cuius excellentiā primus ducū post mortem cū ducalibus īsignibus in porticu sancti Marci sepeliri meruit. 6446

Vide dignitatez primicerii sancti Marci.

Raynerius zanus septimus: &. 40. Venetiaꝝ dux. Marino duci hoc āno surrogatus ducauit annis. 16. Hic primus ducali bireto & frixiū aureū honestādi magr̄atus cā addidit: urbēq; Venetā plurimis ædificiis aliisq; ornamentis exornauit: & inter cætera pontē Riuoalto extruxit: & plateā optime strauit: eo nāq; regnante cruentissima bella inter suos uenetos: & genuēses oriri cœpta sunt: ꝑ qbus pisanis iuncti: armata classe Venetias usq; ꝓperarunt. Venetoꝝ naues atq; littora deprædantes: urbē ēt artissima obsidione cinxerunt. Quāobrē Raynerius necessitate cōpulsus: cū quāta potuit manu: urbe exiit: & genuenses duce Henrico de malea in nauali ꝑlio adoriri uoluit: a qbus tādem supatus & captus paucissimi ex suis saluati sunt: Raynerius aūt sic captiuus genuā ꝑductus ī carcerē cōiectus est: ea enī clade Venetoꝝ respu. admodū labefactari cœpta est: qa genuēses prædicto Henrico duce statim cretā insulā inuaserunt: & eā Venetis abstulerunt: indeq; græci Euboiā idest Nicropontū: & Cōstantinopolim: ac alia quæq; quæ in græcia ipsi Veneti possidebant similr sustulerunt. Raynerius uero tandē a suo Senatu multa pecunia redēptus: cū Venetias rediisset paulopost emoritur: & apud ꝑdicatores Sepulchro marmoreo sepelitur.

1252 Petrus martyr pa̅ria ueronensis egregius ordinis ꝑdicatoꝝ declamator: & catholicæ fidei acerrimus defensor: hoc anno pridie cal. maii: ob ipsius catholicæ fidei defensionē dum a lacu lario siue cumano cū solo socio Mediolanū rediret: apud barlasinā oppidū ab Arrianis hereticis īterceptus: martyrii coronā adeptus est. Ob cuius sanctitatem & freqntia miracula īnocē. pōti. ipsum sequenti anno in sanctoꝝ martyꝝ numero aggregauit. 6451

Viri disciplinis excellentes.

Iacobus balduini clarissimus legū īterpres dñi Odofredi beneuentani clarissimi uiri quōdā auditor: his tpibus ipso dño Odofredo testāte multo fuit in ꝑcio. Qui cū esset īgenio subtili: ac ꝯsilio & actiōe ꝑcipuus. Scripsit sua in facultate quædā ꝑclara documenta. E quibus ista feruntur. Super toto Codice li. 12. Super. ff. ueteri li. 28. Super. ff. nouo lib. 12. Super infortiato lib. 14.

Bernardus ꝑsbyter cōpostellanus iuris utriusq; eruditissimus: īnocenti papæ familiaris: & capellā hoc ipso tpe ipsius īnocentii papæ emulatiōe excitatus: ꝯscripsit in iure canoñ. qdā laude dignissima: quæ in magna hñtur auctoritate: de qbus hñtur: in iure canoni. Apparatū īsignem: itē sup. 5. libris Decretaliū li. 5. incipit: in huius libri principio. Casus Decretaliū libros quinq;.

Henricus archieps Ebredinensis atq; cardinalis Hostiensis præstātissimus in utroq; iure uir: per hoc tps & doctrina celebri: ac ingenio prope diuino apud Alexandrū. 4. magno habitus est ꝑcio: ubi ipse & ingenii sui ꝑclara edidit opuscula. s. Super titulis Decretaliū libros. 5. incipit Alpha & o: unum in essentia sūmam quoq; copiosam.

Guido Bonatus Astrologus celeberrimus: per hoc idem tps in Syderalibus disciplinis uniuerso occidenti notissimus atq; inclytus certe est habitus: cui adeo ea in facultate aperte fuerunt omnia: ut nil apud eum illi incognitum fuerit.

Vincentius gallus natiōe burgūdus beluacensis apud gallos dictus ordinis ꝑdicatoꝝ histo. atq; theologus

theologus clarissimus:per hoc ipsum tps claruit:& tm̄ litteraꝝ studiis adhibuit:ut nullis unquā laboribus uel uigilus:uel occupatiōibus ab eaꝝ cultura potuerit euocari:quin semp: aut legeret:aut doceret:aut scriberet. Tātus itaq; fuit:ut post se paré mūdus hére potuerit. Nam rege francoꝝ petente & sumptus ꝑbente īnumerabiles historias tam morales quā historicas multis sub uoluminibus cōpræhendit. Et primo scripsit speculū historiale in libris.32. Itē speculū naturale in li.33.& speculum naturale in li.3. Speculū doctrinale in li.13. Itē de grā dei li.4. De laudibus beatæ uirgis Mariæ li.i. De laudibus sancti ioannis euāgelistæ li.i. De īstitutiōe pueroꝝ li.i. Cōsolationē sup mortuo li.i. Itē epistolaꝝ ad diuersos li.i. Et alia nonnulla.

❡ Humbertus uiénensis ordinis ꝑdicatoꝝ generalis magister Hugonis Barchinonensis quōdam auditor theologus & declamator excellentissimus hac tēpestate floruit:& quædā deuota opuscula conscripsit. E quibus ista sunt. Et primo super regulā beati pris Augu.li.i. Incipit cogitanti mihi de sermone:sūmā ꝑdicantiū li.3. Gesta fratrū ꝑdicatoꝝ li.5. De officiis sui ordīs li.i. De tribus substantialibus uotis li.i. Epistolaꝝ ad diuersos li.i. Et quædam alia.

❡ Alexāder de ales natione anglicus ordis minoꝝ theologus ꝯfirmatissimus hac ætate claruit: & in Gymnasio parisiensi in sacra theologia ꝑcipuus magr̄ existens:ut sacræ phiæ uetus efficeret discipulus:ordinē minoꝝ intrauit:quē & sua doctrina & sanctitate mirifice illustrauit:scripsitq; hic tātus uir iubente Innocē.ponti.prædicto insigne opus quattuor uoluminibus partitu; multa utiliter cōplectens:q; prænotauit:sūmā quattuor libris distinctā:item declarationē regulæ minorum li.i. Postulauitq; ut plæriq; asseuerant tam nouū q̄ uetus testm̄:atq; de concordia iuris diuini & humani multa utiliter disseruit. Et alia quædam.

❡ Ioānes de Rupella ordinis minoꝝ sacræ theologiæ ꝓfessor:& parisiensis magister diuinaꝝ scripturaꝝ eruditissimus:ac aristotelicæ philosophiæ prīceps:hac tēpestate uiguit:& quædam ꝑclara opuscula edidit:e qbus subiecta feruntur. Et primo sup sententias libros quattuor:itē sūmam uirtutum & uitiorum lib.i. De anima quoq; lib.i.

❡ Gualterus eps pictauiensis ordis minoꝝ uir ī diuinis scripturis eruditus & sæculari phia nobilr̄ doctus īgenio eminentissimo:ac declamator excellētissimus per hoc tps in ꝑcio existens: scripsit quædā nō cōtēnenda opuscula. De qbus ferunt̄ subiecta. Et primo ad instantiā papæ alexādri.4. per anni circulum perutiles conscripsit sermones in libris duobus:itē super snīas lib.4. Itē qdlibeta multa in lib.i.incipit:queritur quomodo uirtus. Et quædam alia.

❡ Alexander de uilla dei ordis minoꝝ pria dolēsis sacraꝝ litteraꝝ professor:per id tps in philosophia atq; Astronomia clarus existens:scripsit tam metro q̄ prosa optima opuscula:e qbus sunt in primis doctrinale pueroꝝ li.3.incipit. Scribere clericulis paro.item de cōputo ecclīastico lib.i. De spera li.i. De arte nūerādi li.i. Aliosq; uarios tractatus:sermōesq; & epl̄as doctas eū scripsisse ferūt.

❡ Martinus schotus cisterciensis ordinis (ut aiūt) professor magnæ doctrinæ & singularis uir:per hæc tempora Ro.in ꝑcio fuit:& inter cætera breuem historiā coposuit:quā Martinianā a se appellauit:hanc tñ laudem pr̄es prædicatores cuidā ordinis sui Martino episcopo tradunt.

6???|1199 ❡ Cōradus prædicti Federici Cæsaris & regis ex iola ioānis hierosolymitani filia uxore filius:quē pater reg omnium hæredem reliquerat:septimus Neapolitanus & apuliæ & calabriæ rex:hoc anno e Germania ꝓfertur nullo deterritus pr̄næ priuationis exemplo regnū uiolenter īgredit̄:& neapolim regiā accedens cum ciues tanq̄ excōicato deditionē facere recusarent:urbem per obsidionem famēq; potitus:cōfestim ipsius mœnia mlt̄is in locis apperuit:ciuesq; ꝑsertim primarios male tractauit: muros capuę euertit:& aquinū nobile oppidū incendit. Veꝝ eodem anno opera Māfredi sui ueneno sublatus est:atq; ita uix uno anno regnauit.

❡ Anciani qui ppl̄o florētino ius dicerent:hoc eodē anno mortuo Federico Cæsare creant̄:& in loco publico collocant̄:ipsi enim florētini federico Cæsare eoꝝ inimicissimo:qui plurimu; eos uexauerat:mortuo atq; defuncto in libertatē sese uendicātes & guelphos:& ipso cæsare eiectos in patriam reducentes:rem suā publicā reformarunt:unde &.12. Ancianos creare decreuerūt:qui gibellinis resisterent:& ius populo dicerent.

❡ Māfredus Federici eius nōis secūdi cæsaris ex cōcubina filius octauus Neapolitanoꝝ rex:mortuo conrado frē ꝑdictū regnū Siciliæ citra phaꝝ obtinet:& regna.ānis.13. Hic excōicatus ab Alex. pōti.copias ecclīæ ꝯtra eū missas:partim occidit:& partim cœpit: ꝑtēdēs se frīs legiptimi hæredē:& aucto exercitu iteꝝ alexādrū cū ignominia repulit prē guelphā florentinoꝝ:qa ecclīæ fauebat: magno bello uexauit:& attriuit:& Gibellinos florētiā ītroduxit: Vrbanus.4.īpatiēs tātæ tyrānidis habito ꝯcilio declarauit regē siciliæ citra & ultra fatū Carolū frē; scī Ludouici regis frācorum:qui ueniens in italiā cū grādi exercitu apud Beneuentū cū ipso Māfredo ꝑlio cōmisso ipsum supauit: & tandē occidit:ac sic regnū Siciliæ a germanis ablatū:in galliis trāsfertur:ab isto aūt Māfredo rege:ut ipse crediderim:manfredoꝝ ꝑstantissima familia nuper ab alexādro papa extincta descendit. Quæ annis multis in Romandiola regnauit.

Manfredoꝝ familia a qbus nomen accepit.

❡ Grossoni siue gorsoni ppl̄i arabica gens:hoc anno soldano babyloniæ impellente diuersis acti in locis tādē hierosolymā ueniūt:& in tēplarios hospitalistasq; ꝯgressi:mlt̄ā stragē ab eis accepūt: & male mlc̄tati ab eisdē rep̄ssi sūt:ueꝝ cū ip̄e hierosolyma muris careret:dnuo ex īspato redeūtes

occupata urbe:multá de xpianis occisionem fecerunt:ad sepulchruȝ quoq; dñi accedentes:illud quouis turpitudinis gñe fœdarunt:est aút Arabia puincia:uñ istud fœdissimũ hoīum genus pcessit:iter iudæá & ægyptũ ↄstituta:quæ & cynamomũ & thurim:ac alia odorifera affatim pducit:sed ut Ptolomæus li.5.refert diuidit in tres partes:uidelicet fœlicé arabiaȝ petreáq;:ac desertá:in qua sunt montes synay:& oreb:& ibidem nascitur auis phœnix:aquilæ magnitudine.

Arabia triplex phœnix auis

alexá.papa.191.

ALexáder papa eius nois.4.natione cápanus pria Anagninus.Innocen.pôti.hoc anno surrogatus:sedit an.6.men.6.magni certe aīi:magniq; consilii uir:qui Máfredũ siciliæ regé:& ezelinũ & de rũcano atq; alios tyránōs nónullos persequi ubiq; non extimuit:sed & iter genuéses:& Venetos lites cóponere non destitit:hic beataȝ Clará de Asisio btī Francisci discipulá in sanctas rettulit.Et libellos quosdam cõtra mendicantiũ paupertaté editos aboleuit:insuper & paupibus qbusdá & psertim religiosis de xpiana religione bñmeritis bñficus admodũ & liberalis fuit:& ppea ex uisione qua beatum Aug.uidit:unioné fratrũ heremitarũ diui ipsius pris Augu.a pdecessore suo incohatá ipse ardenter perfecit:ordinéq; ipsum relicta heremo urbes petere:& incolere ubiq; coegit:ut & ipsi doctrinæ uerbo pariter & exemplo:necnon & ↄfessionis audiendo auctus:sicut & cæteri salutis fructum afferre posset:in eodé quippe statu ordinem ipsum cõfirmauit:qbus ét una cum ordinibus pdicatoȝ:& minoȝ multa priuilegia exemptionesq;:ac indulgentias ↄtulit:quas certe mira beniuolentia sũmaq; deuotione semp ↄsequi nõ destitit:& earũdé religioné uiris doctis admodum fauit:& ad cardīalatus epatusq; dignitates multas puexit:sicut in annalibus nostris reperit:hic itaq; cum tandé Viterbium ↄcessisset:pacem inter genuenses uenetosq; cópositurus cũ ea in re diu uexaret:tedio animi:ut fert mortuus est.Et ibideȝ in ecclesia sancti Laurentii honorificentissime sepelitur.Quo mortuo sedes uacauit men.4.& die.3.Hic cuȝ doctus egregie esset:nõnullas Decretales epſas cóposuit:atq; alia aliqua perpſchra quæ ingenium eius ostendunt compilauit. 1255 6454

Heremitæ beati augusti.

6459 12

¶ Imperii electores hoc anno de iperatore deligédo cõtendentes bifarie diuidunt:in qua qdem diuisione duos ipatores.s.Ioáné castelle regé:& rodulphũ Cornubiæ comarchuȝ anglorum regis fratré elegerunt:sed neuter cõfirmatus iterregnũ adhuc in aliquos annos progatur. 1256 6455

¶ Genuensium & Venetorum discordiæ principium.

¶ Discordiæ & lites pmaximæ iter genuenses:& Venetos ex quodam Asiæ mõasterio hoc anno initium sumpsere:quæ adeo pestifera ↄtagione côualuere:ut res ipsa ciuitatibus ipsis plurimũ fuerit pniciosa:indeq; & uniuersæ xpianæ religioni in laqueũ magnũ malũq; dyabolũ prouenerit:nã cum genuenses & Veneti:atq; pisani per annos.4.& sexaginta ptolomaydé & Tyrũ urbes ditissimas possedissent:ibiq; oés orientis & occidentis ↄtractarent mercaturas:hi tres ppſi cõi Decreto inter se in ptolomaida areas:uicos:ptoria:& cætera quæq; téplis exceptis diuiserunt.Ne qcq̃ iurgii inter eos oriri posset.Hoc uero anno ex modica re maxīa iter eos orta est cõtentio.Et hoc pp monasterium quoddá scī Sabbæ abbatis:qđ utraq; pars sibi uendicare uolebat:seu qrebat:ac genuenses qdem beniuolentia urbis pfecti freti:quodá die exclusis Venetis monasteriũ illud capientes:in arcéq; munientes sibi retinuerunt.Quæ res duos ppſos ppotentes a beniuolentia pristina alienauit.Erat tũc qdá philippus gallus ea in urbe pfectus qui nec eos cõponere curauit:sed uenetos populariter ptolomayda abire præcepit:Veneti aũt Tyrũ se conferentes:pisanos ad se tractos spreto fœdere:contra genuenses irritarunt:& cũ Máfredo Siciliæ rege aduersus genuenses fœdus iniierunt.Quibus psidiis freti Veneti contra genuenses arma sumpserunt:& maximaȝ eoȝ classem in ptolomayde portu īcenderũt:atq; ét eodé ipetu monasteriũ icenderunt & euerterunt:qui calamitate genuenses irritati:magisquá pterriti:cóparata denuo classe:apud Tyrũ Venetis occurrũt:ubi auctis utrinq; copiis:tyrus cóis belli sedes delecta fuit:Veneti aũt iunctis sibi pisanis eo loci genuéses īgenti clade superarunt & captis eoȝ quinq; & uiginti nauibus:atq; submersis:Tyrum & ptolomaydam redeuntes oīa genuensiũ ædificia diruunt:indeq; genuensiũ ciuibus eiectis eoȝ bona diripiunt.Quá sane cladé:q̃ moleste Alexan.sũmus ponti.q̃q; moleste ipsi genuéses ptulerint:exitus acta pbãr.Stati.n.genuéses cum paleologo græco fœdere inito cõstátinopolim & cretam & alia quæq; græciæ loca uenetis abstulere:atq; alia propemodum infinita mala eisdem intulere.Adeo ut etiam portũ Venetoȝ occupantes eoȝ ducé Rayneriũ cum inumerabilibus Venetis captiuarint:& genuá captiuos pduxerint.De quibus nullis passim infra dicetur. 1258 6457

6460 126

¶ Paleologorum in græcia imperii principium.

¶ Michael paleologus græcus:theodori uatari græcoȝ:ut tunc ipatores appellabát:affinitate cõiunctos:hoc anno pulsis e græcia gallis:ac Venetis:duobusq; Theodori uatari filiis paruulis iterfectis:quos Theodo.idé ex testamento cõmédatos eidé reliquerat:iperiũ usurpás impauit:ánis.45.Hic itaq; paleologus ingétis spũs uir.Theodoro uataro mortuo apđ Andrinopolí duob⁹ supstitib⁹ filiis puerulis relictis:iperiũ & regnum tutorio noīe gubernandũ suscepit:quo suscepto mlta eo in magſatu in latinos mox aggressus est.Et prīo oīum in gulielmo Francigena Achianũ & pximas græciæ regiones obtinenti plio congressus eum supauit:& captiuum Andrinopolim pduxit:& uersam in pontum regioné:ut reciperet:exercitũ ét misit.Balduinus uero Cõstátinopolitanus ipator:de quo supra diximus:copias quas habuit nauibus iponens:statim ad eius ore põtice defensioné misit. 1260 6459

6461 12

misit:interim græci qui erãt in bizancio odiẽtes latinos:ut eorũ mos semp fuit:eos ĩde eiicere cõstituere:& cõiuratiõe facta atq̃ inita:paleologũ admouere:ut ciuitatẽ recipe se ppararet & ita no cte urbis porta a cõiuratis refracta cõcubia paleologũ admiserunt:quãobrẽ balduinus & panthe leon iustinianus Venetus pỉarcha repẽte sua supellectili rapta cũ suis oĩbus ad Euripũ ꝓfugierũt: paleologus igiť urbe potitus:ad ĩpiũ aspirãs suæ ĩpietatis suiq̃ sceleris fundamẽta iacere curauit: q̃a pueros Theodori fidei suæ cõmissos ĩterfecit:& ita pueris ĩterfectis ĩperiũ sibi desumpsit. Atq̃ in hoc ĩperiũ latinorũ apud græcos finẽ habuit:qđ per annos.58.apud gallos durauit:Veneti nihilominus paleologũ bello agitare pseuerabant:qui certe ui & armis eius tyrãnidẽ deturbassent:nisi illũ genuenses sũmis conatibus adiuuissent.Exinde græci paleologi.194.ãnis ĩperauerũt:usq̃ ad annũ salutis nr̃æ.1454.Quo qdẽ ãno ipsa huius cõscœlestissimi & pfidi hoĩs cognatio:tũ ĩperiũ tãtãq̃ dignitatẽ ĩmeritã:suis exigentibus demeritis in turcorũ nauibus ꝓlabi pmiserunt:qa Maumetus othomanus turcorũ prĩceps ab ĩpatore noĩe Cõstantino urbe sublata:eũ cũ uniuersis eius satrapis captũ & decapitatum:oĩa in pace possedit.Michael itaq̃ paleologus capta urbe beneficii genuensiũ non ĩmemor:qui:uidelicet:ea in re auxilio fuerunt non modico Thesaurũ pmaximum eis ꝓtulit:atq̃ peram urbem ꝓpinquam concessit.

6459 1260 ¶Martinus turrianus natione mediolanẽsis frater illius ioãnis quẽ in parmẽsi bello ĩterfectũ fuisse diximus:hoc ipso ãno apud medio.seditiõe fcã uicecomitibus & uauassoribus ĩdepulsis:urbis se tyrãnũ effecit:& duobus tñmõ annis regna.Hic tyrãnide inita:cũ ĩtellexisset ezelinũ de rumano pollicitationibus capitaneorũ & uauassorũ occupare uelle:& cuꝫ qnq̃ millibus eqtũ ea de causa ad cassiani põtẽ puenisse:ipse cõgregato exercitu sua statim uia indirecta Sõcinũ prexit:ibiq̃ ab Azone estense & bosso donatense:ac ubertino palauicino auxilio postulatis:ipꝫ ezelinũ ĩter cassianũ & uicũmercatũ ĩterclusit:& ibidẽ cõgressu fcõ demũ ipꝫ ezelinũ uulneratũ iam octuogenariũ sauciatũ:cũ oĩ suo exercitu:& Soncinũ usq̃ pduxit:ubi paulopost ipse Martinus cũ reliqs ciuitatibus:ab ipso ezelino oppssis:libertatẽ cõsecutus est.Cuius aũt mortis genere iste Martinus defecerit:ignoratur.

¶Viri disciplinis excellentes.

¶Odofredus alter a supiore celeberrimus legum ĩterpres & doctor:his tpibus floruit:& multo in ꝑcio existens ea in facultate atq̃ disciplina nõnulla cõposuit monumenta:& q̃maxĩe super codice:Digestoq̃ toto lecturas accuratissimas.Atq̃ alia quædam.

¶Aymonem anglicũ ordinis minorũ generalem ministrum theologũ scientissimũ cũ ꝑdictis floruisse constat.Qui inter cætera ingenii sui monimenta breuiatium Alexandri papæ suo iussu correxit & rubricauit.De aliis nihil udi.

6460 1261 ¶Vbertinus palauicinus comes:uir utiq̃ domi forisq̃ nobilissimus pria parmẽsis:hoc anno supstite adhuc Ezelino de rumano tyrãno eius in oĩbus bellis socio:Cremonæ & placẽtiæ auxilio gibellinorũ dñium obtinet:qbus obtẽtis & ꝑsidio firmatis:magno suæ factionis exercitu congregato:una cũ ipso Ezelino in legatũ apl̃icũ mouens apud Gambarã brixiani agri oppidũ maximã de guelphis edidit occidionẽ:inter quos ipsum legatũ & urbis epm captos:secũ abduxit:sed postmoduꝫ ĩteruenĩete bosso donatio cremonensi ciue legatus cũ epo liber fcũs:cũ ipso ubertino fœdus iniit:& accitis secũ turrianis mediolanensibus:& henrico Binola ciue Bergomensi Mãtuæ pfecto Vbertinũ istũ ab ezelino tyrãno se iũgere tẽtauit:ꝙ & fecit.Verũ tñ ubertinus hic admodũ prudẽs & bonus existens:licet gibellinã factionẽ ubiq̃ extolleret:cõtrariãq̃ aliqñ deprimeret.Tãdem approbante utraq̃ pte:pp suã iustitiã Brixiana urbe potiri meruit:ꝓposuerat quoq̃ & Mutinã & Regiũ:& Bergomũ suo adiicere ĩpio:& qdẽ fecisset:nisi ferrariẽsiũ & bononiẽsiũ guelphorũ consiliũ obstitisset.Fuerat.n.hic Vbertinus magni aĩ & cõsilii uir:cuius facinora ꝑclara strẽnue gesta multis in locis scripta leguntr̃.Eãq̃ obrẽ:cuꝫ oẽs ferme cisalp.citates suã pellexisset ĩ sniaꝫ:carolo franco ĩ siciliã ꝓficiscenti cũ manu ualida restitit.Regnauitq̃ hic Vbertinus his ĩ urbib⁹ ãnis ferme.6.

¶Chiũ ægei maris ĩsula hoc ãno ruẽte q̃si paleologorũ græcorũ ĩpio in genuẽsiũ manus hoc mõ puenit.Veneti.n.ꝑdcm̃ Michaelẽ paleologũ ĩpera.ĩpugnãtes & ĩgẽti cũ potẽtia cõprimentes cuꝫ iã deiicere cœpissent:ad genuẽses Venetis inimicos ꝓfugit paleol.qui in auxiliũ eius ilico ueniẽtes facillime uenetos repſſerũt:q̃obrẽ obsidione soluta:paleologus ipse ꝑ bñficio hãc insulã eis cõcessit:quã qdẽ ĩsulã:nũc usq̃ ipsi genuẽses nõ sine magno discrimine ꝯtra turcorũ potentiã defensarunt:lꝫ a qbusdã ãnis citra Maumeto turcorũ prĩcipi ipsam tributariã effecerit.Olim.n.hæc ĩsula magnã classem hũit:& ĩperii maris per dies mltos sibi dignitatẽ uẽdicauit:ideq̃ illius casus semp uarii fuere:usq̃ hoc tps:in hac qppe ĩsula mastix nascit̃:q̃ qdẽ res genuẽsibus:cũ alibi nõ nascat̃:magnũ affert emolumẽtũ:in ea ẽ Aruisii pmõtoriũ:a quo teste Pli.li.14.natu.histo.optĩa ddbucebã tur uina:q̃ aruisia dicebant̃:de quo Virg.ĩ Daphni:Vina nouũ fundã chalatis aruisia nectar.

6461 1261 VRbanus papa eius noĩs.4.na.gallus:ex tercacẽsi urbe natus Alex.põti.suffectus sedit annis.3.mẽ.i.& die.4.Hic & si hũili loco natus:ꝑstãti tñ & elegãti lĩgua fuit:qui aliqñ lacessitus ꝙ uili pr̃e ortus eẽt.Rñdit:nobilẽ uirũ nõ nasci:sed fieri uirtutis est:atq̃ nobilitatis.Hic aũt põti.susce.e galliis statim milites ꝓuocauit:quos Mãfredo eccliæ ditionẽ uexãti obiiceret:cuius postea ĩstitutũ fuit:solẽnitatẽ corpis xpi:cũ ꝓcessionibus & octauis:a cũctis fidelibus celebrari:pro qbus & maxĩas ꝯcessit ĩdulgẽtias.Eiusq̃ officiũ ex ueteris testamẽti Vrban⁹ pap.190

figuras per diuũ Thomã aquatẽ censuit esse fiendũ. Multas.n.hic põti.aĩ molestias ob pricipiũ tyrãnides & partialitatũ factiones ptulit: quarũ tedio pusil uitã cũ mœrore exhalauit. Cuius qdẽ corpus ibidẽ in diui Laurẽ.fano sepultũ fuit. Ob cuius mortẽ cessauit epatus men.5. Hic ordines mẽdicantium fauoribus & priuilegiis multum iuuit.

¶ Philippus martini turriani filius: hoc anno pr̃e defuncto in tyrãnidẽ mediolanensiũ eidẽ succedens: regna.ãnis.3. Vir qdem aĩo illiberali & subrustico: qui magr̃atu sumpto: statim in cremonẽses exercitũ duxit. Comoq; eorũ oppido capto: diripiendũ suis militibus ɔcessit: indeq; pace interueniente Vrbano põti.cũ Cremonensibus facta. Bergomũ statim in suã redegit ptãtẽ: atq; nouariã urbem expulsa torneliorũ familia suo iuri cõquisiuit: tandem moriens filiũ noĩe Neapoleonẽ successorem reliquit: qui & ipse tandem regnum perdidit.

¶ Cometes hoc anno ĩsigni magnitudine supra.3.men.apparuit: quæ prius apparente Vrbanus põti.ĩsi mari cœpit: sed eadẽ ipsa nocte: qua urbanus obiit: & ipse extinctus est.

Clemẽs pap.191. Clemens papa eius nõis.4.na.narbonẽsis: Guido fulcadii antea uocatus: Vrbano sur rogatus: sedit ãnis.3.men.9.& die.21. Hic prio iurisc͡o.existens: totius galliæ sine cõtentione primatũ tenuit: uxorẽq; hũit: a qua ẽt liberos suscepit: qua defuncta prio podiensis deide narbo.eps̃ pmotus postmodũ cardinalis factus: deniq; & pp doctrinã & sanctitatẽ pusii absens põti.delectus fuit: qui cũ prophiæ spũ plenus esset: multa pdixit anteq̃ fierẽt. Cuius opa & industria pax iter Henricũ angliæ regẽ: & symonẽ montissortis comitẽ: ac iter florentinos & senẽses: cæterosq; italiæ ppl̃os ɔfecta ẽ: quos ẽt quoad uixit: sua auctoritate in pposito cõtinuit: atq; Ednigem poloniæ ducissam uiduã miraculis clarã in sanctas rettulit. Reliquũ uero uitæ suæ tps in ieiuniis: uigiliis: & orõnibus aliisq; opibus bonis sanctissime cõtriuit: qbus psidiis ad iutus: pontificatũ optĩe admĩstrauit. Moriens deniq; magno de se apd oẽs relicto desiderio Viterbii sepelit̃: quo mortuo cũ dignũ cardinales eidem nõ inuenirent successorem: maxima inter eos suborta est contentio: propter quod uacauit sedes annis duobus. 1265 6464

¶ Bondegar ægypti soldanus hoc anno ægyptiorũ regnũ suscipiẽs: reg.an.12. qui regno suscepto: statim xp̃ianos Syriã ĩhabitãtes debellauit: indeq; hostili aĩo in armeniã ɔfectus ẽt ibidẽ xp̃ianos psequi nõ destitit: postmodũ antiochiã hitatoribus uacuã ĩueniens: uniuersam ferme deleuit. 7. ãt postea annis decursis: iterato ipsam antiochiã ĩuasit: & cruentissima strage ipsum affecit. Vnde & uniuersum exercitũ pda onustum: cum.20.captiuorũ milibus in ægyptũ rediit: deniq; contra assyrios pugnaturus uadens ab eisdẽ superatus grauissime uulneratur: & Damascum relatus: ibidem mœstam effudit animam.

¶ Carolus sci Ludo.fran.regis fr̃ hoc anno mãfredo rege siciliæ ĩterfecto a Clemente papa neapolis: & siciliæ.9.rex declaratus: regna.an.17. hic igit̃ ɔuĩciæ & andegauiæ comes exñs a Clemẽ. põti.ɔtra Mãfredũ uocatus: statiʒ alpibus cũ exercitu superatis in cisalp.descendit: ubi palauicino supato Capreolo: ac mõteclara primariis agri Brixiensis oppidis dirutis: per flãmineã cũ ĩnũerabilibus factiõis guelphæ militibus trãsiens Romã puenit: ideq; Beneuentũ ɔfectus: cũ Manfredo ɔgredit̃. Eoq; cũ uniuerso eius exercitu supato & capto atq; ĩterfecto: beneuentũ statim dedẽtibus ciuibus cœpit: atq; ita paulopost Siciliæ: & Apuliæ regna in suã ptãtẽ redegit. Cõpositisq; in Apulia: & sicilia rebus: euestigio Viterbiũ cũ uniuerso exercitu ad põti.uenit. Vbi audiens Coradinum adolescentẽ cõradi sueui nepotẽ: in italia a gibellinis ɔtra guelphos fuisse uocatũ: in ethruriã gibellinos domiturus ilico uenit: sed cũ multa ibidẽ moliturus uideret̃: a suis ɔpere in regnũ ɔtra coradinũ uocatus eo accessit: ibidẽq; magna de hostibus cæde edita. Coradinũ ipm̃ cœpit: & capitali sñia eũ puniuit: & rursum uniuersum regnũ sine ɔtrouersia recepit. atq; ita denuo Romã ueniens in lateranensi basilica rex siciliæ & hierusalẽ hac ɔditiõe ɗclarat̃: ut singulis ãnis pheudi noĩe.40. milia aureorũ nũmũ ecc̃iæ Ro.psolueret: quo in regnũ ɔfirmato: pacẽ cũ Pisanis statiʒ iniit: & cũ eis in aphricã ĩ Ludouici regis germani subsidiũ traiecit: ibiq; ludouico fr̃e ex peste mortuo ĩuẽto: cũ Tunici rege pacẽ hac lege cõposuit: ut ppetuo ãnis singulis sibi successoribusq; suis tributũ aliqd penderet: ac ita in regnũ rediit. Verũ cũ regno reuersus uenisset. Siciliã ab eo defecisse ĩuenit: & Petro aragonensi se subdidisse repiit: sed cũ petrus regnũ debellaret: a põti.Ro.grauissimis cẽsuris dãnatus est. Galli tñ sui eo in regno mulierũ pudicitiã lasciue nimiũ: ac petulãter ptẽtãtes: uiros in ĩdignationẽ cõcitauerunt: adeo ut pœne oĩum pplorũ: ac urbiũ ppl̃i ɔiurauerũt: ut q̃primũ die cõstituta aduespãte: cãpanis significari cœpisset ɔfodere singulos gallos ĩtra mœnia reptos: qd quoquomõ factitatũ fuerit: nõ minus crudelr̃ q̃ ɔstãter gestũ est. Sicq; dñio pub.a gallis abrogato: petrus ipse libere in regnũ a siculis accersitus est. Qui audentius ea rõne id regnũ petrus accepit: & illud cõstãtiæ uxori hæreditario pr̃is Mãfredi iure dicere sibi deberi. Deniq; & ipse Carolus sine liberis morit̃: & Neapoli.7.die ianua.sepelit̃. Huic ideo hierosolymorũ regnũ ɗclaratũ fuit: qa Maria Antiochiæ principis filia: cui id regnum debebatur: quod Hugo eius nepos occupauerat: illud Carolo regi deuouerat. 1267 6466

Galli hora uesporũ trucidantur

¶ Lauré.Tepulus.48.Venetiarũ dux: Iacobi pdci ducis filius hoc ãno in Raynerii ducis demortui loco oĩum ɔsensu subrogatus ducauit an.7.mẽ.2.& dieb.5. magnæ certe hũanitatis magnæq; modestiæ atq; iustitiæ uirĩ: & pacis amator & ɔseruator hitus fuit: ac ẽt in pxios & maxĩe paupes 1267 6466

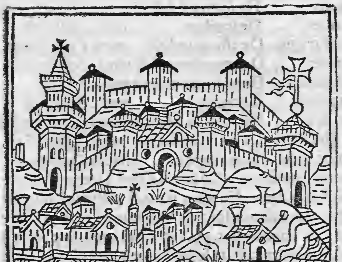
cõmunis

cōis & bñficus:cuius uirtutibus allecti Ceruiæ ciues Venetis sese ultro subdiderunt. Huius.n.opa senatus Venetus pcurāte ēt philippo frācoꝝ rege missis Cremonā legatis pacē ad qnquēniū usq; cōposuit:nā antea inter se multis cladibus(ut pmissum est)diu hi duo ppli decertauerāt:deniq; hic clementissimus priceps moriens in paterno sepulchro apud prædicatores sepelitur. Ceruia Venetis subiicit.

¶ Tayonus qdā fr(ordis cuius silet)ex Bocatioꝝ nobili familia natus magni aī & spūs:ac fortitudis uir:hoc ano cū factiōis guelphæ in lōbardia censeret:cōpato sibi magnæ & hōestæ factiōis suæ exercitu adiuuātibus ēt guelphis Cremonensibus in Brixianos duxit:ubi & post mltos gibellinoꝝ pflictus:tādē supior effectus Brixiā itrauit:& ide expulsis palauicini psidiis Brixia potit:factusq; urbis dñs:cū ibidē cremonēses socios hrēt suspectos:& eos haud multo post urbe eiecit:atq; ita urbē itegrā solus possedit. At cremonēses mlta idignatiōe cōmoti:e uestigio cū placētinis & laudēsibus in ipsius fris & brixianoꝝ pniciē:& ruinā fœdus pcusserūt:& seqnti āno ianuario.s.mēse: ipsi cremonēs.cū sociis ciuitatibus tumultuarie uenientes:oīa brixianoꝝ castella in Olii fluminis ripis pstituta:uidelʒ:Canedū:Senigā:Pōteuicū:Vrceas:Barchū:& reliq crebris icursiōibus uexauerunt:ac cædibus & icendiis crudelē in modū destruxerunt. Quāobcausam brixiani maximum dānum ptulerunt. Verūtamen frater ipse Tayonus regnauit ea in urbe annis tribus.

1467 1268 ¶ Coradinus Cōradi sueui ipa.ex filio nepos:h āno a gibellinis cōtra guelphos in italiā uocatus cū maxio alemanoꝝ suoꝝ exercitu:Veronā prio:deīde papiā:deīde per carrariensiū dñoꝝ oppida ad genuensiū mare trāsiit:ac ide a pisana classe in agrū lucēsem pductus:magnā ibidē uastitatē fecit:ibi quoq; maiore ex lōbardia & romādiola gibellinoꝝ exercitu cōparato:adiuuāte ēt guidone ferētano comite:q ad eū magnas copias adduxerat:stati marescalcū Caroli regis apd Aretiū plio supatū iterfecit:quo mortuo Ro.pcessit. Erat tū pōti. Viterbii:q cū trāseūtē adolescētē uiderat pphetica uoce dixit ipʒ tāq agnū ad cædē pduci:qd & fcm ē. Cūq; Ro.appropinqret:seu appropiqsset. Hēricū senatorē regis castellæ frem:ad pōtē miluiū cū po.Ro.obuiā hūit:& ab eodē tāq ipator receptus in capitoliū pduxit. Dimissoq; romæ Guidone ferētano cū Hērico:& cū oī exercitu in regē pperauit:ac ipso rege cāpestri loco pugnauit:mltis utriq; cæsis:tādē coradini exercitus fūdit. Henricus aūt senator cū cædē maximā de Alemanis uideret. Romanis deducentibus:ad tuta loca cōfugiens euasit. Coradinus uero & austriæ dux seruoꝝ hitu fugientes ad austurā puenerunt:ubi post octauū diem agniti & capti:& ad Carolū pducti:ab eodem securi pcussi uitā finiere. Carolus autem uictoria potitus regnum omne recuperauit.

¶ Saraceni hoc ipso anno ex aphrica soluentes utrasq; hispanias opprimunt:sed xpiani cruce signati in eos irrūpentes maxia cæde pfligarunt.

¶ Couum oppidum Cremonense.

¶ Couū nunc freqntatū Cremonēse oppidū nro Bergomēsi agro ppiquū cū supioribus diebus bergomēsibus ei9 oppidani fuissent ifensi:hoc āno ab ipsis bergomensibus maxia cū cremonēsiū cæde & icōmodo apphendit:& direptis oppidanoꝝ ipsoꝝ bonis funditus complanatur.

¶ Viri disciplinis excellentes.

¶ Albertus magn9 na. Sueuus rathiponēsis eps ordis pdicatoꝝ pfessor his tpibus pisius clarissimus & oibus eruditis uiris pferendus euasit: hō sane ifinitæ doc.& tātæ qdē:q nemo ei āteponēdus sit:sʒ nec qdē eqparādus: quāobrē & magni cognomētū solus adept9 est:q cū multos āños coloniæ & pisius pub. theologiā:& phiā docuisset:& ifinitos ppemodū cōqsiuisset discipulos excellētissimos:tandē.80. agēs ānū:āno salu.nrǣ.1280. Coloniæ moꝛit:q cū eruditissimus & mltaꝝ sciaꝝ eminētissimus esset:inūerabilia pœne cōposuit opuscula:quoꝝ tituli hic apponunt. Et prio sūmā theologiæ i li.4. Sup snias li.4. De aīalibus li.20. In phia morali li.19. De mōastica phia li.i. De œconomica li.4. De politica li.7. De metaphy.li.13. In physi. Arist.li.8. De cœlo & mū.li.4. De gñatiōe & corru.li. 2. De scia metheoroꝝ li.4. de aīa li.3. In.5.li. Moysi li.6. In toto nouo:& ueteri testō li.nūero.54. De.4.coeuis li.i. De hoīe li.i. De bono li.i. De uita spūali li.i. De corpe xpi li.i. De eodē sermōes. 36.i li.i. In offō missæ li.i. Sup li.diony.li.5. De mltiplici timore li.i. De laudib9 scē Mariæ li.i. Defensoriū mēdicātiū li.i. De forma.hoīs li.i. De origie aīæ li.i. Sup orone dñica. li.i. De repatiōe lapsi li.2. De adherēdo deo li.i. De dña spūs & aīæ. De dīnatiōe & pphetia li.i. De nā locoꝝ li.i. De cāis elemētoꝝ li.i. De motibus aīaliū li.i. De itellectu & itelligibili li.i. De mor.& uita li.i. De unitate itellectus li.3. De unitate formæ li.i. Qōnes ptra Auerroystas li.i. De Arithmetica li.i. De geome.li.i. De musi.li.i. De spera li.i. De astris li.i. De astrono.li.i. De minerali.li.i. de secretis nāæ li.i. De.12.alphabe.li.i. De sōniis li.i. De usibus li.i. De pdicamē.li.i. De cāis li.i. De grāma.li.i. De rhetorica li.i. De medicina li.i. De lanificio li.i. De agricultura li.i. De aratura li.i. De nauigatiōe li.i.

De somno & uigi.li.i.De perspectiua li.i.in omnes li.Aristotelis.Et alia multa.

¶ Petrus gal.ordis pdicatoꝝ sacræ theologiæ celeberrimus,pfessor:his tpibus cũ esset dĩnaꝝ scri pturaꝝ excellenter doc.ac phiæ eruditissimus:& ĩgenio celebri:scripsit ad utilitatẽ legentiũ p anni circulũ:sermones de tpe in li.i.Itẽ de qbulcũq; scis sermões:atq; alia nõnulla eũ scripsisse ferunt.

¶ Vdalricus de argẽtina teutonicus ordis pdicatoꝝ Alberti magni discipulus per hæc tpa in phia & sacra theologia uiguit:& q̃dã nõ spnẽdæ lectiõis cõposuit opuscula:qbus & pñtibus & futuris se notũ fecit:e qbus extant:super sententias li.4.Sũma theologiæ li.i.item de anima li.i.

¶ Thomas Barbãtus seu gallus ordis pdicatoꝝ & ipse alberti magni discipulus & auditor optimus uir:hac tẽpestate cũ eẽt tã in dĩnis scrip.q̃ sæcularibus egregie doc.atq; ĩgenio prõptus:q̃dã p clara scripsit uolumĩa:e qbus extat:opus de apibus mysticis:qd pnotauit.Bonũ ufe.in li.2.incipit. Reuerendo in xpo patri:item de reꝝ natura li.i.item in uita sanctæ Christinæ lib.i.

¶ Thomas de aqno:Albti magni & ipe discipu.ordis pdicatoꝝ pcipuus:& anglicus sane doc.ac suæ ætatis acutissimus uir:hisdẽ tpibus apd pisiũ primũ locũ ĩ oĩ doc.obtĩet:hũc ãt scissimũ & sciẽtissimũ uiꝝ ex ĩsigni comitũ familia apd apuliã originẽ duxisse tradũt:q & ĩ ipsis ẽt ĩfantiæ rudimẽtis dei gr̃a ĩflãmat⁹:ordinẽ diui Dñici ĩgressus:religiosissimã & pfectiſ.uitã usq; ĩ mortẽ sp exegit: ubi ẽt pter doctrinã maximã & miracloꝝ gr̃ia noiatissimus effulsit:tãdẽ romã uocatus ,ppans:cũ apd Cassinũ mõtẽ fuisset pductus ĩfirmitate correptus ãno dñi.i273.scissime migrauit ad dñ3:quẽ post modũ ioã.22.põti.pp creba eius miracula scõꝝ confessoꝝ:atq; doctoꝝ merito aggregare uoluit:q cũ esset accuratissime doctus:hos ĩfrascriptos li.& tracta.a se editos:post se reliquit. Et prio.

Contra græcoꝝ errores	li.i.	incipit.Libellum	De ĩdiuinatiõis prĩci.	trac.i.	Quoniã duæ
Cõtra eosdẽ declaratiõe3 arti.	li.i.	Beatus petrus	De ĩstãtibus	trac.i.	Q m̃ omne3
De pceptis & lege amoris	li.i.	Tria sunt bona	De.4.oppositiõibus	trac.i.	Q m̃ q̃ttuor
De ecclesiæ sacramentis	li.i.	postulauit.	De demõstratiõe	trac.i.	Ad habendã
Expositio symboli:u3 credo	li.i.	principium quod.	De fallaciis	trac.i.	Q m̃ logica
Rñsio de.i2.articulis	li.i.	primo confide	De ,ppõnibus moda.	trac.i.	Quare ,ppõ
Rñsio de.4i.articulis	tra.2.	Reuerẽ.in xpo prĩ	De natura accidẽtis	trac.i.	Q m̃ omnis
Rñsio de.63.articulis	trac.i.	Lectis litteris	De natura generis	trac.i.	Quoniã oĩs
Rñsio itẽ de.6.aliis articulis	trac.i.	Charissimo	De prĩcipiis naturæ	trac.i.	Q m̃ q̃dam
De uerbo incarnato	trac.i.	Ad intellectum	De uitæ spũaĩ pfectõe	trac.i.	Q m̃ q̃dam
De uerbo item	trac.i.	Videamus	De regimĩe prĩcipũ	trac.i.	Cogitanti
De natura uerbi & ĩtellectus	trac.i.	Quoniam de natu.	De regimĩe iudæoꝝ	trac.i.	Excellentiæ
De angelis	trac.i.	Quia sacris	De forma absolutõis	trac.i.	Libellorum
De unitate intellectus	trac.i.	Sicut omnes	De sortibus	trac.i.	postulasti
De pfectiõe xpianæ religio.	trac.i.	Christianæ religio.	De astroꝝ inditiis	trac.i.	Quia petisti
De fato	trac.i.	Quæritur de	De æternitate mũdi	trac.i.	Supposito
De esse & essentia	trac.i.	Quoniã paruus	De potentiis animæ	trac.i.	Vt adiu.
De natura materiæ	trac.i.	Q m̃ de princi.	De tempore	trac.i.	Sicut uult
De elementoꝝ mixtione	trac.i.	Dubium apud	De formaꝝ pſalitate	trac.i.	Q m̃ sanctũ
De occultis naturæ operibus	trac.i.	Q m̃ in qbusdam	De nã sylogismoꝝ	trac.i.	Quoniã est.
De motu cordis	trac.i.	Q m̃ omne quod	Sũma logicæ	trac.i.	Quoniam

De ĩuẽtiõe rimedii trac.i.qm̃ prĩcipium.de natura lumĩs trac.i.Cõsiderã.Expõ Decreta.firmiter trac.i.Saluator:de natura loci trac.i.Ad sciẽdũ.Expõ decre.dãnamus trac.i.Exposita:itẽ primam ptẽ scdæ totius theologiæ ptinẽtẽ qões.i20.Quolibeta duo de spũalibus creaturis.Scda3 ptẽ scdæ hñtẽ qões.i89.Sup.4.euãge.opus.Tertiã ptẽ scdæ ptinẽtẽ qões.90.Sup ep̃las pauli.Sup primu3 scripta snĩaꝝ hñs distĩ.98.& qões.84.Isayã sup hieremiã:& sup scdm snĩaꝝ hñs distĩ.94.Iob sup cãti.cãti.Tertiũ snĩaꝝ hñs distĩ.40.Sup Diony.Sup.4.snĩaꝝ hñs distĩ.50.Boetiũ:ac sup oẽs:sũma ptra Gẽtiles libroꝝ.4.Aristo.& Porphy.li.De potẽtia dei li.i.hñs qões.x.Ac ẽt cõpẽdiũ theologiæ.Q õnes de uirtutibus in cõi:& de unione dei qõ.Sermões pterea dñicales:& qões de aĩa: q̃rũ articuli sunt.20.festiuos edidit dniq; & offĩ̃ corpis xpi de mãdato urbani papæ pdci ,pposuit.

¶ Petrus de tarẽtãsia na.burgũdus ordis fr̃ pdicatoꝝ pfessor:Theologus eminẽtiſ.& postea põtifex maximus:& ipse his tpibus apud parisios & pdicãdo & docẽdo:ac scribẽdo maxĩo extitit in pcio:qui cũ doctissimus eẽt in sacra theologia sacrisq; codicibus nõnulla utilr̃ declarauit & pscripsit opa:e qbus extãt.Sup snĩas li.4.ĩcipit.Nũqd.In omnes ep̃las pauli li.i4.incipit:principia rerum:In psalmos li.i.In cantica canticorum librum unum.

¶ Bonauẽtura de balneo regio scũs:ordis minoꝝ.Mister gñalis:ac postmodũ cardĩalis eps albanensis Alexãdri de ales discipu.& auditor:phus & theologus eminẽtissi.Qui oẽs suæ ætatis doctores & utilitate & oĩum operũ dignitate & ipse Bonauẽtura scũs anteiuit.Scripsit aũt & hic sanctissimus uir mĩta memoratu digna:quorũ tituli sunt:ut ĩfra.Et prio sup snĩas li.4.incipit:profunda.

Breuiloquium	li.8.	Flecto genua mea	De septẽ gradibus cõtẽplationum	li.i.
Soliloquium	li.i.	Dic quæso o homo	Itinerarii mentis in seipsum	li.i.
Itinerarii in deum	li.i.	in principio primum	Compendium scripturarum	li.i.

Lignum uitæ

1469

Lignum uitæ	li.i.	Christo confixus sum.	De institutione nouitiorum	li.i.
Exhortato.ad frēm	li.i.	Quoniam mi dilecte frater	De septem donis spūssancti	li.i.
De reductione artiū	li.i.	Omne datum optimum	De excellentia Eucharistiæ	li.i.
Regimen ꝯscientiæ	li.i.	Ecce descripsi	De sex aliis Seraphin.	li.i.
Centiloquium	li.4.	Malum considerare.	Super oratione dominica.	li.i.
Sintillarium	li.4.	In ꝯuersionis meæ	Legenda sancti Francisci	li.i.
De pauptate xp̄i	li.i.	Quæstio est de pauper.	Constitutiones sui ordinis	li.i.
De.5.fe.ifantiæ xp̄i.	li.i.	Cum secundum uirorum	In Genesim septem uisionum	li.i.
Ad blāchā ducissam	li.i.	Primū oīum necesse habes	In euangelium ioannis	li.i.
Illuminationum	li.i.	In medio ecclesiæ apparuit	In euangelium Lucæ	li.i.
De tribus ternariis	li.i.	Tres sunt ternarii peccatoꝝ	De tribus quæstionibus	li.i.
De profectu religio.	li.i.	Si uis in ꝑfectu perficere.	De sandaliis apostolorum	li.i.
De decem ꝓceptis	li.i.	Si uis ad uitam ingredi	De passione domini pulchre.	li.3.
Apologia pauperuꝫ	li.i.	Sūmi legislatoris	Sermones per anni circulum	li.2.

Epistolæ plures ad diuersos. Et alia multa. His igitur uirtutibus multis: & pp frequentia eius miracula: cum et cor ipsius incinerato corpore incorruptū inuentum fuerit. Sixtus.4.ponti.anno dñi.1482.in sanctoꝝ pontificum numero merito ascripsit.

❡ Ioānes de Esculo ordīs minoꝝ gñalis post scm̄ Bonauētură ꝓdcm̄ mīster: hac tēpestate cū eēt declamator uerbi dei ꝓcipuus: & ī dīnis scrip.atq; phia pegregius uir floruit: & mlta ꝓ fide & xp̄iana religiōe gessit facinora: & īter cætera Cōstātinopolim ex ꝓcepto Greg.papæ accessit: & suis ꝑsuasiōibus græcos ad ꝯciliū lugdunēse pduxit: eosq; suis ꝑsuasiōibus ad obediētiā Ro.ecclīæ pduxit: scripsit itaq; hic egregi⁹ theologus ad ædificationē fideliū nō ꝯtēnēda opuscula: maxīe sermones de tpe lib.i.itē sermones de sanctis li.i.Epistolaꝝ quoq; multarum li.i.Et quædam alia.

❡ Robertus de Rusia ordīs mīoꝝ sacræ theologiæ doctor excellētissimus: his tpibus uiguit: multo in ꝓcio docēdo & legendo: ac multos discipulos acqrendo fuit: & ipse ex īgenii sui magnitudīe multa cōposuit opuscula: qbus nomen suū posteritati cōmendauit: e qbus ferunt. Ad haymonē anglicū ordīs sui generalē ministrū uiꝝ doctissimū: liber unus in declaratione regulæ btī Francis. Super sñias quoq; li.4. Sermones uarii li.i. Et quædam alia.

❡ Haymo anglicus gñalis mīster ordīs minoꝝ: per hoc tp̄s clarus effulsit: qui cū eēt diuinaꝝ scripturaꝝ admodū exercitat⁹: cathedrā sacræ theologiæ dignissime ꝓmeruit: & mltos discipulos eruditos reddidit: ac qdā nō spernendæ lectiōis cōposuit: & ꝓsertim sup sñias lib.4. & quosdā sermones: ac iussu Alexādri papæ quarti Breuiarium Romanum correxit & rubricauit.

❡ Symon de tornaco ꝓsbyter.in dīnis scrip.apprime eruditus: & ipse per hoc tp̄s īsignis fuit: qui cū eēt phs & theolo.ac cæteraꝝ liberaliū artiū mirifice eruditus: in gymnasio parisiēsi p pl̄es ānos cathedrā tenuit: & pœne īnūeros erudiuit discipulos: sꝫ dū Aristotelē (ut aiūt) nimiū seqret: errasse in qbusdā fert: & hic qdā sui īgenii opuscula a se edita dereliqt: ex qbus extat sñiarū li.i.itē li.i. uariarū qōnū: & in symbolum Athanasii lib.i. Et alia quædam eum edidisse ferunt.

❡ Alphōsus castellæ rex: ac legionis phs & astronomus īter oēs sui tpis excel. & ipse hac tēpestate nō solū eruditiōe: ac regia maiestate: sed & ꝓcipua bonitate & clementia floruit: qui inter cætera in astronomia scrip.ualde utiles & elegātes trac. & ep̄las ad diuersos doctas scrip. De hoc hētur: ꝙ post lōgā Ro.īperii uacationē ꝯtra Ricardū regis castellæ frēm: in Ro. imperatorē seu regem fuisset electus & eēt tanti īperii pp bonitatē dignus: nihilominus mortuo ricardo anno.15.post electionem suam intuitu pacis uoluntarie cessit: & ius suum omne renunciauit.

❡ Petrus hispanus portugallē.ep̄s thusculanus: & sacræ Ro.ecclīæ cardinalis: & postmodū papa medicus ualde eruditus: hoc quoq; tpe floruit: q cū eēt phs ꝓstātissi. Scripsit medicis nō ꝯtēnenda opuscula. De qbus ferunt sub iecta: & prio libꝝ in medicina: quē medici thesauꝝ pauperū appellant: itē de ꝓblematibus li.i.itē canones medicinæ li.i. Et epistolaꝝ ad diuersos lib.i.

❡ Gulielmus qdā parisiēsis ep̄s pr̄ia aluernus: & ipse per hos dies in dīnis scrip. & in sæculari pia celeberri.extitit: q cū eēt īgenio subtilis: ac mira ꝯuersatiōe decoratus: cōposuit nō pauca opuscula: ī qbus ōndit se doctū: atq; deuotū fore magīm de qbus subiecta ferunt. Et.i.de scā trinitate uolumen īsigne. Et de.i.prīci.li.i. De scr̄is li.i. Sūmā uirtutū li.i. Sūmā uicioꝝ lib.i. De aīabus hūanis li.i. De bono & malo li.i. De uniuerso li.6. De ꝓfes.nouitiorū li.i. De dono sciæ li.i. De opibus uirtutū li.i. De.30.remediis tēptationū li.i. Cōtra pluralitatē bn̄ficiorū li.i. De claustro animæ li.i.

De rhetorica diuina	li.i.	De pœnitentia	li.i.	De dæmonibus	li.i.
In psalterium	li.i.	In prouerbis salomonis	li.i.	in ecclesiasten	li.i.
In cantica canticoꝝ	li.i.	In euāgelium Matthei	li.i.	Sermones uarii	li.i.
Cur deus & homo	li.i.	Et hic incipit: ponā adhuc.		De fide & leg.	li.i.

Alia quoq; eum edidisse asserunt: quæ uidere non merui.

1469 1270 ❡ Philippus scī Ludouici frācorū regis filius: hoc āno ipso pr̄e & germano in aphrica ex peste defunctis ibidē et exn̄s & regiū munus suscipiens: regnauit annis.15. Vir certe & uitæ prudētia: ac sanctimonia pr̄i simillimus: qui apd ipsam aphricā: cū suo exercitu exn̄s ob nimiā militū suorum ex

peste cladē & stragē: ac ēt pietate uitādæ ꝯtagionis cā ꝑmotus dimissa aphrica: in italiā ad auūculum suū carolū Siciliæ regē adnauigauit & uisitatis limibus apłoꝝ petri & pauli Ro. postea uiterbiū una cū ipso Carolo auūculo suo uiterbiū uenit: & statim ad cardiales in ꝯclaui ꝯstitutos se cōtulit. Quibus ex more salutatis Cremonā īde ꝓcessit: ubi aliquātulū subsistens hoc bonū egit opus ꝙ pacē īter genuenses: & Venetos ad qnquēniū usqꝫ cōposuit: itaqꝫ ut optimi pr̄is se ondere filiuꝫ: ad ipsius imitationē mſta laudabilia pro fide xp̄i: tū domi: tū fores exegit: pietatis opa: & īter cætera memoratu digna: beatæ Mariæ magdalenæ scm̄ corpus Misiliæ iaꝫ diu a btō Maximino in uilla sui noīs conditum: ornatiori sepulchro maiore sacello exornauit. Eiusqꝫ caput seorsum in Theca argentea recludens. Alia atqꝫ alia cōsimilia & confecit opera memoratu: ac uisu delectabilia.

Corpus btē Mariæ magdalenæ

Grego. pap. 194

GRegorius papa eius noīs. x. na. placentinus: ex uicecomitū uetustissima: ac gnosa familia ex mediolano nouiter pulsa: Theobaldus antea uocatus: hoc anno post longaꝫ ꝯtentionē ppſi creatus sedit ānis. 4. mē. 2. & die. x. Vir certe oī uita ꝓba. & cla. pru. rerū & aī fortitudīe: qua oīa ꝯtinebat. s. hūanitate: clemētia: & in xp̄i paupes benignitate illustratus: qbus uirtutibus ornatus: ꝑter oēm curiæ ꝯsuetudinē ex laudensi archidiacono a cardinalibus in ꝯclaui ꝯstitutis post lōgā ꝯtētionē creatus fuit pōti. nā tū uiterbii ex asiana ꝑegrinatiōe ad uenerat: un̄ qdā ob hoc: hos uersus cecinit: dicēs. Papatus munus tulit archidiacon⁹ unus. Hūc patrē primū fecit discordia fratꝝ: hic itaqꝫ pōtificatu suscepto: ut sc̄tōs dcet pōtifices: pacis amator: & partialitatū oīno alienus: ad cōponēdā pacē īter genuenses & Vene. magnis īter se cladibus diu affectos: statim aium adiecit. Qua in re philippi ꝑdcī Frā. regis usus est prudētia: eaqꝫ ꝯfecta florentiā una cū carolo siciliæ rege accessit: ubi & oē ius pugnādi ipsis florentinis īterdixit: deīde ad lugdunū galliaꝝ urbē ꝑ celebrādo gn̄ali ꝯcilio se ꝯtulit: ad qd paleologus græcoꝝ īpator ꝑfectus iā. iꝫ uice cū Ro. ecc̄ia unionē fecit: & qdā tartari pricipes ꝯsecuti sacrū baptisma accepūt: & Rodol. comes in īpatorē ab electorib⁹ delectus fuit: hic īter cætera doctis uiris p̄mū fauit: quoꝝ nōnullos ad cardinalatū ꝑuexat: & maxīe Bonauenturā ordis minoꝝ gn̄alē mīstrū uiꝝ utiqꝫ doctū: ac multa scītate īsignē: & Othonē uicecomitē affinē suū mediolanensiū creauit archiepm̄: absolutoqꝫ ꝯcilio & redeuntē. Alphōsus castellæ rex apud belledoꝝ pōtificē ipꝫ ꝯuenit. Cōquestusqꝫ de ipo Rodolpho tradite: tādē ut erat uir benignus a pōtifice facillime placatus: ius oē rodolpho cessit. Transiens deniqꝫ iuxta florentiæ mœnia rogatus interdictum tollere renuit: accedensqꝫ arenū: ibidem diem obiit: cuius corpus floruisse miraculis compertum est. 1271 6470

¶ Iacobus Cōtareno. 9. & 40. Venetiaꝝ dux: hoc āno in laurētii Tepuli ducis loco oīum ꝯsensu surrogatus ducauit ānis. 8. men. 5. Vir qdē pacificus qetusqꝫ: cuius tpe senatus Venetus ꝑter ei⁹ uolūtatē cū noua uectigalia in synu adriatico exigere statuisset: eū bononiensibus qui tū toti præerāt flamineæ duꝫ suscepit bellū: cūqꝫ & triēnio ferme cū eisdē bononiē. uariā decertassent fortunā: demū oēs fessi pacē hac lege cōposuerūt: ut bononien. castello ꝙ in padi ostio cōstruxerāt: deuoluto: cū eductōe ꝗtūdā reꝝ sibi reseruata uenetis ipsaꝫ custodiā dimitterent: pace itaqꝫ hoc mō ꝯfecta: iacobus hic ad euitādas in futuꝝ oēs aī ꝑturbationes: officio & dignitate sesē abdicauit.

¶ Synodus maxīa: hoc āno lugduni: a Greg. ponti. celebrat̄: quo & paleologus īpator græcus cū magno comitatu ꝯuenit: ubi cū mſta sapienter disputata fuissent. Rodolphus cornubiæ comes cōtra ioānē castellæ & alphōsum portugallensem regē Ro. regē & īpatorē creatus est: atqꝫ ꝓnūciatus & ꝯfirmatus fuit: & græci de ꝓcessiōe sp̄us scī cū Ro. ecc̄ia ꝯuenerūt: in ea quoqꝫ Synodo pōti. ipse rodolphū cæsarē & philippū frācoꝝ regē īpulit: ut ab ītegro ꝯtra mauros ꝑ recupādā hyerosolyma arma capent. Multaqꝫ ibidē decreta fuerūt ordinata ad electionem sūmi pōti. & ad xp̄ianam religionem ꝑtinentia. Quo qdem in loco sanctus Bona. cardi. albanensis: & hactenus ordinis minorum generalis minister: obdormiuit in domino. 1273 6472

Rodolphus

ROdolphus cornubiæ comes. 17. Germanoꝝ īpator: hoc āno oīum cōsensu in lugdunensi synodo: Cæsar creatus īpauit ānis. 19. Vir certe cui nihil ad excellentiā laudis deesse ꝑrsus uidebat̄. Robustissimo eteni corpe: ac pulcherrimo aspectu: sed & ꝯsilii: ac magnitudīe aī: atqꝫ egregia liberalitate admodū decorat⁹: istis igit̄ dotibus & ꝯditiōibus & aliis pl̄ibus donis īsignitus ab electoribus unanimiter fuit electus: hac lege: ut seqnti āno coronæ accipiendæ cā romā peteret: qui pricipibus obtēpās: romā āno seqnti ad pōti. multa cū gl̄ia ꝓcessit: a quo (lꝫ coronā īperii) tn̄ ius oē accepit: his gestis in germaniā ꝓficiscens ꝯtra Agesilaum Boemiæ regē: statim expeditiōeꝫ sūpsit: & pugna in eo ꝯserta: supatū tādē cœpit: ac ꝑ mſtū tp̄s uelut uilissimū mācipiū in uillibus officiis sibi seruire coegit. Veꝝ postea cū ī regno eū restituisset: filiā suā eidē mr̄imōio copulauit: quos āt filios suscepit hic. Rodolphus āt quo gn̄e mortis obierit: nullibi īuenire potuit: hic āt Rodolphus cū eēt ecc̄iæ Ro. optimus zelotes. Bononiā āplissimā italiæ citatē & iotā flaminiā seu romādiolā regionē: ut testat̄ Spec. ī ti. de rescriptis ꝑn̄tia. ff. Si uer. ecclesiæ ro. dono dedit: & hoc ēt testat̄ ioānes de imola in rubrica. ff. de uerb. ob. l. 7. col. Hic āt &c. 1273 6474

Innocē. pap. 195

INnocentius papa eius noīs. 5. na. burgūdus: petrus tarātasius antea uocatus ex ordīe ꝑdicatoꝝ (ut supra diximus) īsignis theologus hoc anno Aretii pōti. grego. suffectus: sedit mensi. 5. & dieb. 7. Qui pontificatu suscepto: statim florentinos ab īterdicto gregorii ꝑdecessoris sui absoluit: ꝙ tū ethrusci pōtificis iussu pacem cōfecissent: traxissetqꝫ 1275 6474

&genuenses

Anno Mūdi Anno Christi

& genuenses:ac Venetos diſſidentes:qui de uita & ſanguīe ſolū decertabāt in ſuā ſnīam:niſi repē tina morte p̄occupatus fuiſſet.Erat.n.hic pōtifex p̄ter doctrinā qua plurimū ualebat:uir optimus. De quo multa bona ſupabat̄:mortuus denīq; romæ in lateranenſi baſilica ſepelitur.

6475.1276 Adrianus papa eius nois.5.na.genuenſis.Innocen.4.nepos.Othobonus antea uocatus:p̄dicto īnocētio ſuffectus:ſedit die.40.Vir certe magni aī:qui mox uiterbiū acceſſit:ut Caroli potentiā:qui cū romæ erat:cōminueret:q̄ certe feciſſet:niſi mors obſtetiſſet.Nā & eccleſiæ ditionē ab eodem Carolo:aliiſq; tyrānis:tutiorē reddidiſſet:ac gregorii cōſtitutionem de pōtifice eligendo:in meliorem redegiſſet formā:obiit aūt uiterbii & in cōuentu fratrum minoꝝ ſepultus fuit:uacauitq; ſedes poſt dies.28. Hadria. pap.196

Ioannes papa eius nois.21.na.portugallēſis:petrus medicus antea uocatus:poſt hadrianum pōn.uiterbii:ex tuſculano epo.pōti.factus:ſedit mē.8.uir & ipſe admodū doctus ſed ſine multa naturali prudentia:uerbis tn̄mō prōptus:ſed in rebus agendis īfractus & timidus.Hac tn̄ cōmendatiōe dignus q̄ inopes & bn̄ficiis & pecuniis iuuit:hic Michaelem paleologū admonuit:niſi p̄miſſam ſeruaret unionē.Carolo regi ipiū aſſignaret:ue ꝝ cū ſe uictuꝝ ſemp ſperaret:& ſibi ipſi uitā polliceret̄:idq; oibus p̄dicaret.Ecce ſubito uiterbii dum in p̄cioſo thalamo luderet:domus cadens:inter ſaxa obrutus interiit.Quo defuncto:uacauit ſedes menſi.quinq;. ❡Vicecomites hic in regno reſtituuntur. ioānes pap.197

❡Otho uicecomes mediolanenſiū archieps:quē diximus a Grego.papa affine ſuo archiepatus dignitatē obtinuiſſe.Vir qdē in tpalibus magnus:in ſpūalibus uero ieptus:hoc ipſo anno e mediolano Turrianis tyrānis pulſis.Mediolanenſe dn̄ū ui & armis in uicecomites ſuos iterū reduxit:& utroq; gladio ſuſcepto:regnauit ānis.9.Mediolanenſis.n.pricipatus poſt philippū turrianū & neapoleonē eius filiū uenerat:qui ſuſcepto tyrānidis pricipatu ſimultates multas cu Othone iſto Archiepo:& boſo de douaria cremonēſe:aliiſq; uicecomitibus:ac capitaneis: necnō & uauaſoribus ſemp geſſit:quāobrē & othonē ip̄3 cū oibus amicis ſuis:tādē mediolano eiecit.Otho āt ut aio gn̄o ſo fauente.Ioā.pōti.Ro.aliiſq; locis ciuitatibus arma cœpit:& ꝯtra ipſum neapoleonē haud procul a mediolano in pugnā p̄ceſſit:quē ſupatū & captū:tādem cū multa gn̄is ſui familia:& pōtinū de amatis p̄torē ſuū ipſe interfecit.Quibus iterfectis urbem armata manu igreſſus:oēs Neapoleonis amicos direptis eoꝝ bonis urbe fugauit:atq; ita denuo mediolanenſe regnū in uicecomitū familia hoc mō relatū eſt.Nā a gualuagno principe ultio uſq; ad hoc tp̄s uicecomites nobiliſſimi a mediolano per annos centū:& decē extores fuere & inglorii pœnitus extitere:quos tn̄ Ro.ipator unq̄ nō duces aut principes:ſed iperii uicarios dūtaxat dici & appellari uoluit:uſq; ad Galeatium primum ducem.Otho itaq; hic archieps a populo nobilitateq; oī ſit uicarius approbatus & cōfirmatus magnificentior factus:poſtea uires ſuas ampliatas extēdere cœpit:& multas urbes paſſim ſuo imperio ſubiecit. ❡Viri diſciplinis excellentes.

❡Gulielmus placentinus ciuis & medicus ſui tpis celeberrimus:tēpeſtate hac:Veronæ ubi publico ſalario legebat:plurimū floruit:ac multo in p̄cio fuit:ac multos diſcipulos ea in arte congregauit:ac libros nōnullos in medicinis cōpoſuit:e qbus extat inſigne uolumen de uniuerſa medicina in.4.lib.cōpræhenſum:item libꝝ alium de chyrugia edidit:ſed alia de ipſo non uidi.

❡Iacobus de Beluiſio peritiſſimus iuris utriuſq; iterpres:& ipſe hac ætate claruit:& īter cætera ad nouellaꝝ & autēticorum libros:multa elegāter & docte addidit:ſed & ſup feudis optime ſcripſit: atq; multas diſputationes ſcripto mandauit.

❡Gulielmus durandi ordīs p̄dicatorum epiſcopus minatenſis cognomento ſpeculator.Oſtienſis diſcipulus & auditor canonū præſtātiſſimus doctor:hoc tpe ſicut ipſe in ſuo ſpeculo in titulo de feudis teſtat̄.Sūmā perutilem cōpoſuit:quā ſpeculum appellauit:a qua ipſe ſpeculatoris cognomentum accepit:eamq; in tribus lib.diuiſit:incipit Reuerendo in xp̄o patri.Aliud quoq; uolumē prope diuinū edidit:quod & rōnale diuinoꝝ officiorum appellauit:in octo lib.diſtinctum:icipit. Quæcūq; in ecc̄iaſticis:item repertoriū:in libro.1.& incipit.Prothoplauſti rubigine:& q̄dam alia. Sunt qui dicant hunc gulielmum ordinis prædicatorum minime fuiſſe.

❡Gulielmus natione lugdunēſis ordīs p̄dicatoꝝ theologus eruditiſſimus per hos dies claruit:& cū eēt in diuinis ſcrip.& Ariſtotelica philoſophia admodū eruditus & declamator egregius:& ipſe ad inſtructionem præſentium & futuroꝝ magnifica cōpoſuit opuſcula:& in primis ſup ſnīas li.4. Itē ſūmā uirtutū in lib.5.incipit.Cū circa ſingula utilia:ſūmā etiam uitiorum lib.7.incipit dictū de ſingulis uitiis.Sermones quoq; multos ad populum ſcripto mandauit.

❡Ioānes gualenſis ordīs minoꝝ pariſienſis doctor natiōe anglicus per hoc ipſum tp̄s apud pariſios ob eius diuinā doctrinā maxīo fuit in p̄cio:& ob eā rem:uitæ arbor nuncupatus eſt: hic Scoti eiuſdē ordīs p̄ceptor fuit:qui doctor īgenii ſui īter cætera ſūmā pgrandem cōpoſuit:quā uniuerſalem appellauit.Et alios.x.&.8.tracta.edid t:atq; alias & qdem celebres additiōes lactis ꝑditionibus:& maxime Apochalipſi ioannes addidit.Scripſit etiā ſuper ſententias libros.4.incipit.Quoniam teſte beato Auguſtino.

❡Ioānes item gualenſis eiuſdem īſtituti:uidelicet ordīs minorum atq; nationis theologus magnus & ipſe hæc tpa clariora reddidit.Qui & ipſe ob īgenii ſui magnitudinem ſup.4.ſnīaꝝ libros

scripsit & alios quosdam tractatus composuit.

¶ Guliel. dela Mira ipsius sacri ordinis mino℞ in sacris l'ris eruditissi. uir: his tpibus & ipse clarus extitit: qui super snias pulchre composuit: & sancti Bonauenturæ operibus aliqd addidit. Atq; contra btm Tho. aqnatē nuprime defunctū correctorium ꝯfecit: qbus in rebus se doctissimū ostēdit.

¶ Gulielmus de samuco ordis carmelita℞ natiōe gallus p̄hs: ac theolo. eminentissimus: hisdem tpibus cū esset īgenio & eloqo clarus: ac ꝯuersatiōe uenerādus: edidit magnæ eruditiōis nōnulla opera: e qbus ferunt̄ subiecta: & prīo opusculū quoddā spūalibus ꝑsonis nō inutile: qd̄ p̄notauit. Decretalis religioso℞ li. 1. Sup snias li. 4. in regulā sui ordis li. 1. Chronica ordis sui li. 1. & alia m̄lta.

Nicola⁹ pap. 198 — Nicolaus papa eius nois. 3. na. Ro. ex illustri ursinorum familia natus: Gaietanus antea uocatus: post Ioā. pōti. tādē nō sine magna patrū ꝯtētiōe: pōti. creatus: sedit annis. 3. & men. 8. magni certe ꝯsilii atq; īgentis ai uir: sed & mo℞ ac uitæ scītate īteger: atq; amator & cultor docto℞ uiro℞: qppe qui in partiendis dignitatibus & honoribus oībus cōmunis fuit: cuius prudētia factū est: ut flāminia tota: cū Bononia: & Rauēnæ exarchatus: qui īpatoribus diu suberāt: in eccl'iæ Ro. ꝑtāte radactæ sunt: & senato℞ munus: qd prīcipibus & regibus ecclesia demādare ꝯsueuerat: ipse solus obiuit: ædificiis aūt ꝑſimis Ro. exornauit. Et īter cætera apd̄ scm̄ petrū ædes ꝑcōmodas & leporariū qd uiridariū uocāt muris altissimis cinxit: in quo & sæpius uenationi se occupabat: Basilicas uero petri & pauli uetustate collabentes restituit: & quasdā ædes in laterano iamdiu incohatas ipse ꝑfecit: ferūt eū religiōis obseruātissimū fuisse: & diuina sacrificia religiosissime & cū lachrymis (ut bonū decet pōtificē) ꝑsæpe sacrificasse: multaq; ad cleri populiq; xp̄iani ꝑtinentia ipse ꝯstituit: nō caruit tn̄ in tantis laudibus rep̄hensiōe: qa suos (ut fit) nimiū amauit: utpote qa Bertholdū suū nepotē romādiolæ comitē ꝯstituit. Et aliū nepotē latinū cardinalē in ethruria legatū misit. Qui ubiq; gibellinis restitutis florentiæ & alibi pro libito magr̄atus eccl'iæ imposuit: ꝑposuerat. n. hic pōti. duos reges ex domo ursina: unū in ethruria: & aliū in lōbardia creare: sed dum hæc ꝑficere cogitasset: in surino oppido exn̄s. Apoplexi corruptus: tertio pōtifi. sui āno īteriit. Cuius corpus romā delatū in petri basili. sepelit̄: & post uacauit sedes mensi. 5. 1277 6476

¶ Raymūdus ex turriana nobili Mediolanensiū familia natus: comensis ep̄s: & aqliensis ꝑriarcha: hoc anno nō modica factiōis suæ manu apd̄ modoetiā oppidū ꝯgregata ꝯtra mediolanē. & uicecomites in agro mediolanensi hostili bello ꝯsiliit. Vbi oīa cædibus & rapinis: ac īcendiis inuoluit: q¹ us malis ꝑmoti mediolanenses Douarensiū: & palauicenorū potentissima℞ familiarū auxilio freti. statim e mediolano tumultuarie erūpentes ipsum Raymūdū cū oī suo exercitu apd̄ gorgonzolā & uaprū cōuenerūt: atq; ibidē diu & acriter cū magna utriusq; exercitus occisiōe pugnauerunt. Tādē Raymūdi exercitū suparūt: & tribus eo℞ milibus occisis pœnitus ꝑfligarunt: in quo qdem conflictu īter cæteros carponem turrianū clarissimum uirum obtruncauerunt. 1278 6477

¶ Ioānes Dādulo ꝑritius Venetus. 50. Venetiarū dux: hoc anno p̄ decessore suo spōte se magratu abdicato: eidem surrogatus: ducauit an. 9. & men. 7. Hic ex senatus sui Decreto bellū acerrimū contra Genuenses reassumpsit: atq; aduersus anchonitanos aliquādiu pugnauit: eo ꝙ mercimonia in sclauoniā ꝯtra eo℞ fœdera deferrent. Ve℞ cū ēt urbem anchonitanā oppugnare statuisset: ab eisdem anchonitanis cladem nō modicā accepit. Tandem Nicolao pōtifice maxīo cominante ab urbis oppugnatione destiterunt: & ultro citroq; multis illatis acceptisq; īcōmodis: ipso pōtifice ꝑcurante: æquis cōditiōibus īter utrosq; pax cōposita est: postmodū ab impatore obtinuit: ut Veneti ducatos signare possent: quod hucusq; facere nequerāt. Tādē mortuus apud fratres prædicatores sepelitur. 1281 6480

Veneti ducatis signare obtinent grām

¶ Sicilia insula.

¶ Sicilia insula: hoc anno a Caro. rege prædicto ad petrū aragonensem regem defecit: ubi Apuliæ prīceps ipsius caroli filius nauali prælio ab aragonēsiū regis filio cū multis captus in apuliā ducit̄: & carceri mācipat̄: & ibidem per. 4. annos reseruatur. Nam postq̄ in Sicilia galli (ut supradictum est) a siculis trucidati fuerunt: petrus aragonū rex uocatus: cū Carolo durū bellū gessit: & ex sicilia in apuliā eum fugauit: quo audito martinus pōti. egre ferēs petrū regem excōicauit: & cōtra eū cruceʒ & indulgentiā plenariā publicauit: at petrus se excusans affirmabat accersitū fuisse & eo audentius ad regnum accessisse & acceptasse: ꝙ id Regnum iure hæreditario ad constantiam uxorem suam Manfredi filiā ꝑueniebat: ex quo lynea masculina Federici. 2. per obitum Conradi & coradini defecerat: Nicolaus p̄dictus papa ursinus ēt ipse egre ferens Caro. regis potētiā & maxime ex senatoria dignitate uidebat̄ Ro. dn̄ari per Ioā. porchariū ciuem ro. ꝑsuasit per p̄di. arago. regi: ut omnino iure hæreditario uxoris suæ: cui Manfredus fuerat pater: & Coradinus frater Re- 1281 6480

petr⁹ aragonum rex

gnum siciliæ

Anno Mundi. Anno Christi

gnum Siciliæ recipere anniteretur: sed cum Nicolaus ista moliebatur: obiit: Quo mortuo successor eius Martinus quartus papa gallicus: alterius opinionis existens Carolo fauere cœpit: & magni belli fomenta suscitauit. Quamobrem Petrum excommunicatum regnis Aragoniæ & Siciliæ priuauit: & contra eum: ut dictum est: crucem prædicandam & indulgentiam: & multa alia statuit: & iter cætera etiam dedit priuilegiũ Carolo de Narles germano regis franciæ de Regno Aragoniæ.

¶ Hanibalũ familia iter Ro. familias clarissima & sine cõtentione primaria: hoc eodẽ anno: sede romana uacãte ipsius fautoribus adiuuantibus ursinis urbis dominium occupãtes ab ipsa urbe pepulere. Dũ.n. Cardinales in cõclaui eẽnt. Quidã Ricardus ex ipsius Annibalũ familia ꝑerat ꝓcla ui. Qui ut erat aĩo ꝑstans ursum ꝑdicti Nicolai papæ nepoté uiterbiensi ꝑtura deiecit: ꝙ huius familiæ acerrimus eẽt hostis: ꝙ audientes duo cardinales ex ursinoꝝ familia eũ impedire cœperũt: ne fieret electio: nisi ursus in ꝑtura restitueret. Quamobrẽ uiterbiẽses Ricardũ insecuti: conclaue tumultuariæ igrediunt: & cardinales quosdã capiẽtes in uinculis cõiecerũt. Quod ubi Ro. scitum est: eadẽ etiam Hanibalũ factio ursinos omnes ab urbe expulit. Qua pp seditiones multæ: plurimæq; cedes: & incendia multa subsecuta sunt. Sed non multo post ursini præualentes eos eiecẽt.

6482 1283 Martinus papa eius noĩs q̃rtus natiõe Turonẽsis. Symon antea uocatus post lõgã cõtentionẽ. Nicolao põtifici hoc anno uiterbii suffectus: sedit annis. 4. & men. uno. Vir optimus: & sanctitate ꝑcipuus. Qui põtificatu inito stati in die resurrectiõis dñi sex cardinales Carolũq; Siciliæ regẽ ad se ueniẽtẽ ex Senatoria dignitate deiectũ in pristinũ restituit statũ. Eiusdẽ istãtia paleologũ græcũ imperatorẽ pacta lugdunẽsis concilii nõ seruãtem: & Petrum Aragonẽsem cõtra ius fasq; Siciliã isulã occupantẽ anathemate notauit: & eius regnũ in prædam illud occupare uolẽtibus concessit: Bellũ etiã in flãminia contra Forliuianos ab ecclesia deficiẽtes gessit. Quos ẽt breui adiuuãte guidõe Mõtisfretri i fide recepit. Demũ mẽtis uexatus cu ris pusiũ ꝑfectus: ibidẽ morit: & i maiori ciuitatis ecclesia sepelitur: Vbi & mẽtis claruit miraculis. Martinus Papa 199.

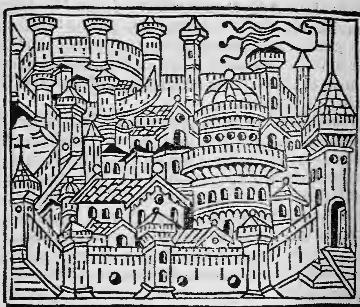
¶ Puerulus uillosus & ursoꝝ more ungulis armatus his tꝑibus ex ipius Nicolai papæ cõsobrina nascit. Quã ob cãm. Nicolaus rubore ꝑfusus oẽs ursoꝝ imagines e domibus suis abradi fecit.

6483 1284 ¶ Piscẽ itẽ leonis effigiẽ habentẽ: hoc ipso anno: apud cẽtũ cellas: mẽse februario in mari captum fuisse tradunt: quem ex Marinis aquis extrahentes ululatum & hominis plaudum dedisse ferunt. Et ad pontificem in urbe ueteri perlatum uniuersos uidentes in stuporem sui conuertit.

¶ Turrim altissimã: quã Torraciũ uniuersi appellant: hoc anno in crema urbe cisalpina guelphorũ factio: tũ maxĩe ea i urbe ꝑualẽs: una cũ celeberrimo tẽplo i medio ipꝰ urbis foro: adiuuãtibꝰ aliis huiusce factiõis ciuitatibus ædificare cœpũt: quã qdẽ maxĩo cũ gaudio & ardore: atq; ĩpensa ex octo lapide intra duorũ annoꝝ spacio ĩdicibili ꝑpe impensa consumarunt. Verum eodem anno: quo ipsa turris perfecta fuit. Rodulpho Cæsare in cisalpina adueniente gibellina pars imperatore fauente erecta guelphos ex urbe eiecit. Et principatum: atq; torracium certe superbissimũ guelphis ipsis abstulit: ipso &.n. tꝑe hoc uolubili homines ludere gaudebant.

¶ Carolus eius noĩs. 2. caroli Siciliæ regis filius: hoc anno pr̃e defuncto adolescẽtulus pr̃i i regnũ succedẽs: regnauit an. 25. Hic galloꝝ suoꝝ exercitu fretus cõtra Petrũ aragonẽsem mouit: ꝙ post multas utriusq; ptis cedes Petrũ ipm aragonẽsez iste Caro. uulnerãs haud multo post iteriit: post cuius obitũ filius eius Dõgianes rex Aragonũ ab Hono. 4. De regno Siciliæ coronatus fuit. Verũ post Dõgianũ Iacobus i regno Aragonũ succedẽs cũ carolo isto pacẽ itercedẽte Odoardo anglorũ rege cõposuit. Et carolus iste ad pacẽ ꝯseruãdã tꝑe Bonifacii octaui dedit Iacobo isti aragonẽsi regi tũc Siciliæ ẽt regi blãcã secũdã filiã: atq; eius fr̃i Federico aragonẽsi: Eleonorã filiã tertiã uxorẽ quẽ ẽt titulo regni Siciliæ ornauit. Hic itaq; Caro. 14. filios ex Maria uxor gẽuit: filiaꝫ & hærede regis Vngariæ nouẽ mares & qnq; fœminas notiores septẽ fuẽre: quorũ prius Carolus Marcellus fuit q postea fuit rex ungariæ pr̃.s. Andreæ q successit i regno Apuliæ Roberto huiꝰ fr̃i & a Ioãna occisus: secũdus Ludouicus: q fuit ordinis minorũ fr̃ & eṗus tolesanus. Tertius Robert. Dux calabriæ: q pr̃i in regno successit. Quartus Philippus priceps Tarẽtinus pr̃ Ludouici Ioãnæ regiæ mariti. Quintus Raymũdus berẽgarii: Sextus Ioãnes Amoreæ priceps: & Septimus. D. Petrus comes. Multa ac multa de carolo isto referunt: quæ breuitati studentes omittimus. Obiit itaq; Carolus in anno domini. 1309. Vir ualde liberalis: atq; gratiosus & tanq̃ alter Alexander munificentissimus. Qui q̃uis multis preconiis insignitus haberetur: in senectute tamen sua effœminatus habitus fuit: qui libidine natus: turpem maculam in sua gloria posuit.

¶ Philippus francorum rex cognomento pulcher superioris Philippi Regis filius: hoc anno patre ipso defuncto: francis regnare cœpit: & regnauit. Hic cõtra Odoardum Anglorum regem: grauissimum gerens bellum: multa incommoda: & innumeras accepit clades: atq; Bonifacium pontificem maximum: propter ipsius arrogantiam apud Anagnam urbem per Saram Columnensem capi: & in carcerem retrudi fecit: ideq; cum Templarios milites omnino extinguere statuisset: primo Generalem eorum magistrum cum multis exuri præcepit: ac multos alios in francia crudeliter interficiens: reliqui omnes timore perterriti: suo e regno fugierunt. Erant enim omnes iam heretici pestilẽtes: iudæos etiam direptis eorum bonis ab eorum Auaritiam & quædam ipsorum maleficia: e regno suo cum singulis uestimentis expulit.

¶ Fulgineū ciuitas umbriæ.

¶ Fulgineū umbriæ regiōis ciuitas:olī a Tudertinis cōdita:& ædificata:& postea a lōgobardis nſis funditus euersa: hoc āno:cū diu iā fuiſſet iſtaurata a pusinis hoſtili bello īuadiť:& expugnať:& poſt durā obſidionē:& expugnationē:demū ui:& armis occupať:ac in direptionē militibus crudeliter dať:Qua expoliata:eius muros aliq̄ ex parte apiri uoluerūt.Quāobrē pōtifex Martius pusinos ſacris īterdixit. Qui tādē: ut ueniā accipe mererenť:maximā pecūiaȝ exoluerūt:& muros deſtructos ſuis ſūptibus iſtaurauerunt.

¶ Ordinis ſeruorum initium.

¶ Philippus uir religioſiſſimus natiōe Ethruſcus:ordinis ſeruoꝝ btē Mariæ uirginis:q̄ſi prius Auctor & īſtitutor:hic ipſo anno octauo calēdas ſeptembris miraculis clarus:nō lōge a Florētia urbe qeuit in pace:Optimus ſane uir:& multa cōmēdatiōe dignus.Qui ex patre Iacobo ciue florētino matreq̄ Albāda natus:& apprime diſciplinis ſufficiēter īſtructus & erudit⁹:ex medico ſatis egregio prio eremiticā uitā ſuſcepit.Indeq̄ diuino oraculo monitus:hāc ſeruoꝝ uirginis Mariæ religionē:ſub diui patris Auguſtini regula ꝑpulchre excitauit.Atq̄ ipſam uerbo & exēplo(aliqbus additis cōſtitutiōibus)ī formā redegit.Quā qdē religionē:& Ordinē a multis improbatā & cōturbatā:Benedictus poſtea undecimus:& Bonifacius:atq̄ urbanus.6.& alii cōplures Ro.pōtifices approbātes:multis priuilegiis:& īmūitatibus ac exēptiōibus:& quāmaxīe Innocētius.8.his ꝓximis diebus grādi & copioſo priuilegio īmuniuerūt:& īter Mēdicātes cōnumerauerūt.Qui plane Ordo nūc & uiris doctiſſimis & ī declamatiōib⁹ ad populū clariſſimis:ac mōaſterioꝝ mſtitudīe magno habeť ī ꝓcio. ¶ Viri doctrinis excellētes.

¶ Thadeus natiōe florētinus celeberrimus medicus:his tpibus apud Bononiā legēdo & diſputādo:ac ſcribēdo clarus exiſtēs:uelut alter hyppocrates ab oibus eſt hītus.Qui cū doctiſſimus habereť:oīa hyppocratis & alioꝝ in medicina pricipū obſcura egregie detexit:ac ꝑ cæteris explanauit. Et q̄ nūc ad manus habemus:hic ſunt.Expoſitio Amphoriſmorū hyppocratis & Pronoſticorum eiuſdē:Duaſq̄ expoſitiōes diuerſis tpibus accōmodatas ſup librū Galieni:q dř Microtegni:hocē minor ars.Itē librū de ſeruāda ſanitate.Et ad uarias ualitudines cōſilia multa.Itē in libro acutorū hypocratis expoſitionē edidit.Ac ēt in iſagogis ioānitii:& aliq̄ alia.Quibus editis:demū octogēarius Bononiæ obiit.Qui ob celebrē eius famā īnumeras cōgregauit diuitias.Cū.n.a principibus italiæ aduocareť:quadraginta aureos pro diuina mercede habere uolebat.Ab honorio uero ſummo pōtifice aliquādo uocatus:non prius accedere uoluit:q̄ centū aurei illi in diē ſtatuerenť.Vnde liberatus ex grauiſſima infirmitate pontifex ipſe decēmilia aureos illi condonauit.

Vide auaritiā hois

¶ Guido de Baypho archidiacon⁹ bonomēſis utriuſq̄ iuris eruditiſſimus atq̄ ſupm⁹ uir:& ipē ꝑ hoc tpſ mſta copiſe accurateq̄ ac ornate ī pōtificio iure cōpoſuit.Sȝ eius opus potiſſimū laudať:qđ ī decretoꝝ libro cōmētatus ē.Qđ Roſariū uolumē grande appellauit:in tribus libris diſtinctū incipit.Reuerendo ī chriſto patri.id autem opus ipſo atteſtante in ianuario menſe de anno.1300.compleuit:item ſuper decretalibus li.5.item decretalium explanauit.Aliud de ipſo nihil ſcio.

¶ Gāfredus de trano apuliæ eccleſiæ Romanæ ſubdiaconus:pħs & ī iuř canonico īter doctores ſuæ facultatis:hac tēpeſtate nō ultius reputat⁹:ſcripſit & ipē ñ ſpnēdæ lectiōis opuſcula nōnulla.E qbus habenť:in titulis decretaliū li.5.incipit.Gloſaꝝ diuerſitas.Itē quæſtiones uariæ libro uno.

¶ Hanibaldus Roma.ſacræ theologiæ ꝓfeſſor:& ſacrarū ſcripturaꝝ eximius īterpres:hac ætate cū eēt īgenio ſubtiliſſimo ac uehementiſſimo ad inſtructionē diſcipuloꝝ ſuoꝝ:quædam ſcripſit:& edidit opuſcula.Inter quæ extant:ſuper ſententias li.4.& quodlibetorum:librum unum.

¶ Garſias hiſpanus:& ipſe luculentiſſimus legum explanator:tempeſtate hac uiguit. Et ſuper decretalibus egregium opus compoſuit:ac alia quædam.

¶ Ioānes Chriſtophori ordinis ꝑdicatoꝝ theologus celeberrimus ac philoſophus nulli ſecundus per hoc tēpus clarius exiſtens:multa in ſcripturis ſanctis ferť edidiſſe:quoꝝ editio poſteritati fecerūt eū notū.Qui cū longo tpe ſacrā theologiā magno preconio docuiſſet:multa expoſuit:& ſubtili ſenſu explanauit.De cuius cōmentariis ſubiecta referuntur:uidelicet ſuper Matheū li.1.item in euangelium Marci li.1.In Lucam li.1.In Ioannē li.1.In omnes Epiſtolas Pauli li.14.Et alia multa.

¶ Ioannes de parma ordinis minorū theologus:ac generalis miniſter digniſſimus:hac ætate floruit:& apud pariſios docendo magno in precio fuit.De quo ferunt multos tractatus ipſum edidiſſe.De quibus habentur ſuper ſententias libri quattuor. De conuerſatione religioſorum li.2.

¶ Egidius Romāus:ordinis eremitaꝝ gñalis prior:& Bituricēſis archiepiſcopus:ac primus aqtaniæ declaratus:his tpib⁹ ob īgēii magnitudinē:theologoꝝ pričeps ē appellatus:qꝫ qdē comici pōt

fi a curioſo

1191 si a curioso lectore eius uolumina pspiciant. Hic nãq ex illustri colũnẽsiũ romãorũ familia natus: cũ lõgo tpe ordinẽ suũ: omnẽq ecclesiam doctrina & moribus illustrasset: plurimaq labore pceptoris sancti Thomæ aqnatis opa apud parisios defensasset: tãdẽ miraculis clarus beato fine qeuit. Q uo sanctitatis merito Beatus doctor ẽ appellatus. Qui & hæc quæ subiecta sunt: edidit librorum uolumina: uidelicet. De corpore Christi tractatum unum. Incipit: Quia inter cætera.

De mensura angelorũ trac.i. Quõ de mẽsura.
De gñatiõe angelorũ trac.i. Q uõ utrũ angelus.
De gradibus formarũ trac.i. Quæsitũ ẽ de deo.
De esse & de eẽntia trac.i. Quæsisti utrũ.
De gñatiõe & corruptiõe trac.i. Aĩa & testã phũs.
De formatiõe corpis hũani trac.i. In quo ponunt.
De peccato originali trac.i. Ego sum puluis.
De pdestĩatiõe & ĩferno. trac.i. Nobili militi
De resurrectiõe mortuorũ trac.i. Quæstio est.
Theoricã de eẽ & eẽntia trac.i. Oẽ eẽ uel ẽ.
De distĩctiõe articulorũ trac.i. Quæsiuistis.
De fide catholica expositio trac.i. Firmiter cre.
Sup librũ elencorũ trac.i. Ex illustri.
De cañ. missæ exposito. trac.i. Cui marte
De regi. principũ trac.i. Ex regula &
De renũciatione papæ trac.i. Nõ.n.pla.
Super primũ sentẽtiarũ tra.i. Cãdor ẽ.n.
Sup secũdũ sñiarũ trac.i. Quoniam
Super tertium trac.i. Exiui a pre
Cõpẽdiũ theol. uerita. trac.i. Veritatis the.
Sup quartũ sñiarũ lectura. tra.i. Cupiẽtes.
Quodlibeta multa. Q ões ppositæ
Correctoriũ corruptorii bti tho. qr detra.
Sup tertiũ librũ de aĩa tra.i. Ex romanorũ
Sup octo physicorũ trac.i. Naturali scia
Sup omnes Aristotelis libros trac.i. Philosopus ĩ scdo:

Super librũ ethicorũ trac.i. Exameron libros duos. De ĩtellectu possibili. De laudibus diuinæ sapien. De diuina sapiẽtia mihi beatis. De carcere & bõa fortuna. De subiecto theologiæ. De ecclesiasti. potestate li.i. Super cãtica cãticorũ. Sup Epistolã ad Romãos. Sup pria ad corinthios. Sup oẽ qd in mũdo: sermões pterea multos putiles p totũ anni circulũ. Et alia multa q̃ uidere nõ potui.

¶ Pisanorum strages.

¶ Pisani uiri potẽtissimi hoc ãno iulio mẽse coactis undiq copiis aduersus Genuẽses bellũ maritimũ suscipiũt. Et ĩgenti ĩstructa classe ĩ ipsorũ Genuensiũ fines erũpũt: & magnã eorũ oriẽtis ptẽ depopulãtes nulli loco: aut sacro: aut priuato pepcerũt: cũq ẽt in eorũ portũ puenissent: & ibidẽ p aliquot dies substitissent: & missilia argentea (ad põpã oñtãdã) genuensibus ĩmisissent: eos ad pugnã elicere conabant: Genuenses uero q iã diu classem suã in portũ retraxerãt: pugnã acerrimã cũ ipis Pisanis detractauere dicentes eos ĩ portus suos cũ pace regredi: qa in pxio augusto mense ad eos pugnãdi grĩa se libẽter cõsecrent. Genuenses itaq (ut ioãnes uillanus florẽtinus historicus refert) sequẽti augusto ut pmiserãt: cũ. 130. triremibus & plurimis minoribus lignis pstãtissimo aĩo Pisas peruenerunt: & apud melorã paruã ĩsulã Pisano portui uicinã cũ Pisanis cõgressum fecerũt. Et maxima hincinde cædes p multas horas factitata fuit: atq etiã mlti uulnerati: undiq obruti: postremo genuensibus Pisani uictoriã cessere: at genuenses supiores ĩcredibili gloria affecti cũ. 49. pisanorũ triremibus discesser: & ad domũ suã ẽt cũ mœrore tãtæ cædis suorũ rediere. Et cũ ĩ eo pflictu ad. 16. Pisanorũ millia desiderata fuissent. Maxĩus Pisanis supbis mœror & luctus excitatus ẽ: eo qa nulla domus ĩ urbe & extra sine funere relicta fuisset: q res adeo Pisanorũ uires enarrauit: ut deinceps ipsi pisani pristinũ grĩæ nomẽ nũquã recupare potuerũt: & hæc qdẽ iusto dei iudicio cõtra Pisanos acta sunt. Quia eo loci Pisani ipsi trãsalpinos plãtos ex gallia Romã ueniẽtes supioribus annis Federici secũdi imperatoris iussu mortuis fluctibus obruerãt: & iccirco ibidẽ tanta clade affecti sunt.

Honorius papa 199.

HOnorius papa eius noĩs qrtus natiõe Ro. ex sabellorũ nobili domo ortus iacobus ãtea uocatus Martino põtifici: hoc anno suffectus: sedit ãnis. 2. & mẽ. uno: pontifex certe oĩ uita pbatus: & christianæ religiõis amãtissimus: magniq cõsilii: & prudentiæ uir: cuius tãta fuit prudẽtia: ut solus ppe tãta uideret: quã simul q ĩ urbe erãt: hic egregias domos in mõte auentino ubi ipe hitare oblectabat extruxit: & multos ad id faciendũ ĩuitauit: Inde Petrũ aragonensem regẽ: q siciliæ regnũ occupauerat anathemate notauit: & Martini pdecessoris sui interdicta cõtra ipsum Petrũ Regẽ cõfirmauit: necnon & in guidonẽ feltronũ flãmineã oẽm cõtraius fasq uexãtẽ bellum mouit. Quem breui superatũ ipsam puinciã ecclesiæ restituit: hic carmelitanum ordinem in lateranensi concilio: non satis pbatũ: & a multis impugnatum confirmauit: & multis in priuilegiis communiuit: quibus gestis non diu superuixit: sed secũdo suĩ pontificatus anno moriens ex sancta Sabina auentini montis ad basilicam beati Petri delatus sepulchro marmoreo magna pompa sepelitur: & tunc uacauit sedes mensibus decem.

¶ Lucenses his temporibus cum duodecim milibus nummũ auri Rodolpho Cæsari persoluissent: se ab imperatorum dictione liberos effecerunt: nam Rodolphus ipse Cæsar cũ cõparãdæ pecuniæ admodũ studiosus esset: cancellariũ suũ ex gente fusca genuensibus & sauonensibus liberatis in ethruriã misit: qui populos omnes & eas potissime qui se pecunia redimere uellent liberos faceret: qui lucenses audientes libertatis cupidi: ipsam pecuniam primi libentissime erogarunt.

¶ Florentini similiter sex millia nummũ auri psoluentes: & ipsi in omnimodam libertatem sese reddiderunt. Q ui liberi facti statim magistratum quendam quẽ prioris artiũ uocant: addito Vexillifero iustitia sibi creauere: & eos publicis ædibus inclusere: ne aliud quoq quam de republica cogitare aut tractare iussi sunt: & hic magistratus ad nostram ætatem in florentia perdurat.

Nicola⁹ Papa 200. NIcolaus papa eius nois q̃rtus natiõe picenus ex ciuitate esculana Hyeronimus antea uocatus ordinẽ minorũ ꝓfessus post Honoriũ pontifi. hoc anno surrogatus: sedit annis quattuor & mẽse uno. Vir qdẽ litteraꝝ diuinaꝝ humanarũq; egregie doctus. Qui sup quartũ sentẽtiarũ: ac aliis tribus multa edidit: sed & in ueteri: ac nouo testamẽto tractatus cõposuit multos. Ac p̃ter doctrinã multæ bonitatis: ac ĩtegritatis pontifex fuit. Oẽs pariter amãdo: qui nõ plura affinibus: aut cognatis se debere: aut cõferre: quã aliis bonis arbitrabat̃. Et ꝓpterea ex oĩ fere religiõe uiros optimos & doctos Cardinales creauit: & urbẽ Romanã pulcherrimis ædificiis exornauit. Sed p̃sertim apud sanctã Mariã maiorem. Vbi ipse habitauit ipsius Basilicam una cum Iacobo colũna cardinali restituit: ac etiã anteriorẽ & posteriorẽ lateranẽsis Basilicæ partem instaurauit. His multos milites in Asiã ad tuendã ptolomaydã ꝓprio ære trãsmisit. Aliosq; plurimos Cruce signatos mittere curauit. Deniq; cũ urbẽ Ro. ciuilibus dissidiis agitari cerneret: & ĩcẽdia: cædesq; plurimas pferre cerneret tedio aĩ: ꝙ male sibi oĩa cedere uideret: ꝙq; plusquã põtificẽ decebat in unã partẽ declinauerat mortẽ Ro. obiit quo mortuo: ut cardinales electionẽ liberius facere possent. Perusiã migrarũt. Sepultus ãt fuit apud sanctã maiorem: at cardinales in conclaui constricti duobus annis & tribus mensibus in electione concordare unquã potuerunt.

Nota hoĩs huius uirtutes ¶ Matheus & Ioannes uicecomites Thebaldi uiri honestissimi filii: hoc anno Othone Archiepiscopo patruo uita functo Mediolanensis urbis rostra: atq; habenas receperũt. Quoꝝ ĩperiũ non admodũ fuit durũ: pp ꝙ & in lõgũ dilatatũ fuit. Nã Matheus qa maior erat Dictator. Ioãnes uero urbis p̃turã gessit. Sed tertio anno decurso cũ Ioãnes ex pleuresi sine ꝓle defecisset. Matheo integrũ regnũ reliqt. Qui postea populũ tanta pietate: ac iustitia rexit. Vt nõ prĩceps: sed p̃r patriæ: & publicæ qetis: ac modestiæ assertor existimaret̃. Quo factũ ẽ: ut nullius populi unquã subierit inuidiã. Domus. n. eius tãta religiõe: tãtoq; sacroꝝ cultu referta erat. Vt sacrariũ illud: quã prĩcipis palatiũ diceres. Familiãq; quoq; ad dei mãdata ecclesiæq; ĩstituta edocuit: ut ne ĩ fine qdẽ fortis puerulũ p̃teriret: quo nimis statutis diebus sacerdotibus ad cõfessionẽ faciẽdã offerr̃. In republica erat diligẽtissimus: in priuata uero minus curiosus: gloriæ magisquã pecuniæ auidus. His moribus ita populũ sibi deuinxerat: ut solus ab oĩbus: q imperaret dignus existimaret̃: Hic ita optimus uir cuꝫ Alexãdriã: papiã: Derdonã: & alias plures ciuitates sibi uẽdicasset: & in oĩbus gloriosus appareret tãdẽ cũ Petrũ uicecomitẽ gentilẽ suũ in carcerẽ misisset: ipsa res sui imperii destructiõis cã fuit. Nã postmodũ a carceribus liberatus: Petrus ĩdigne ferẽs iniuriã sibi a Matheo illatã. In ultionẽ sui maximã conspirationẽ cõtra ipsum excitauit. Qui tãdem uidens se in patrem conspiratione multorum principum: sua sponte imperium deposuit: & in manibus Alberti Scoti placentiæ domini resignauit. Demum dolo quodam illusus Dominio pœnitus una cum filio priuatus fuit. 1289

¶ Petrus gradenigo eius nois undecimus. 51. Venetiaꝝ dux hoc anno Ioãni Dãdulo duci suffectus ducauit: annis. 22. & mẽsi. 4. Vir qdẽ ꝓuidus & multaꝝ reꝝ experiẽtia doctus. Cuius tpe ciuitas ipsa Veneta tumultũ sensit: qa qdẽ Bayameus tepulus: reꝝ nouaꝝ cupidus: una cum qrinis & Basiliis regnũ affectans: maximũ tumultũ in urbe excitauit. Sed principis ꝓuidentia cito urbi qes reddita est. In qbus pro demeritis publico Senatus cõsilio aĩaduersum est. Indeq; aĩo erectus contra Genuenses in græciã exarsit: ut. s. peram eoꝝ urbẽ sine p̃sidio relictã: per duces suos ĩuaserit: & direptis ciuiũ bonis: una cũ multis nauibus igne apposito urbẽ exusserit: atq; id idẽ in fegia oppido egit. Quod audientes genuenses: statim cum ducentis triremibus (ut iacobus theologus scribit) in adriaticũ mare uenerũt: & classem uenetã ĩgenti furore ĩterceperũt: ac ꝓrsus laceratã & demersaꝫ cũ. 70. eoꝝ magnis nauibus captis in triũphi modũ genuã redierũt. Quãobrẽ Veneti ultra q̃ dici põt: maximũ acceperũt ĩcõmodũ: indeq; ferrariã urbẽ (estensibus iter se dissidẽtibus p̃re. s. & filio) obsedit & occupauit: pp qđ a Clemẽ. põtifi. maxĩo cũ urbeꝫ dimittere ipsi Veneti recusarent: interdicti pœna una cũ toto Sena. & urbe Vene. mulctatus est: atq; Vene. oẽs q in gallia & anglia iuenti fuissent: ideꝫ põti. ꝓ seruis ubiq; hẽri iussit. Quãobrẽ res Veneta ĩgentia dãna ꝑpessa est: ueꝝ tñ tãdẽ urbẽ p cruce signatas: ac ẽt florẽtioꝝ auxilio: cũ multa suoꝝ occidiõe redder̃ cõpulsus fuit: hic ĩter cætera ꝯsiliũ. io. uirale ꝯtra tumũtũ Baiacõtis & eius seqntiũ ĩ urbe ĩstituit: deniq; post mtas fluctuatiões & animi perturbationes uita functus apud sanctum Cyprianum in Mauriano sepelitur. 1290

Vide potẽtiã gẽuensium Venetos ꝓ seruis uenundari iubet

¶ Tripolis urbis destructio.

¶ Tripolis autẽ ĩsignis Asiæ ciuitas: hoc anno a Melechasach magno ægypti Soldão ĩpatore propter xp̃ianoꝝ discordias capit̃: & cũ ĩgenti christianorum cæde igni ferroq; uastat̃: ac funditus euertit̃. Qua desolata: etiã parem calamitatẽ in Synodo & Baruto ciuitatibus christianorum exercuit. 1290

¶ Vgolinum

5490 1291 ¶Vgolinum pisanū comitē factionis Gibellinæ ea in urbe pricipē:hoc anno guelpgi pisani auxilio archiepiscopi:qui cū eo uetustissimas gerebat inimicitias:cū oī domo & familia cœpūt.Et cā indicta eū cū igēti furore in qdā turri iclusērūt.Vbi liberos & nepotes:ac omnē suá familiá: & demū ipsum Inedia cōsumere pmiserūt:pp q Turris illa ab illo & deinceps usq in psenté dié Famelica turris est appellata. Quáobrem Ethruriæ oés Gibellini comiti:in Guelphos ubiq exarsere: & primo in Aretinos arma mouere:exulibus ipsius id obnixe expetētibus:Gulielmus át Petra mala eps eo tpe Aretio dominabat. Cui ferrentanus comes:& florētini auxilio aduenerát. Carolus uero Rex ad pōtificē accessurus florētiá uenit:cū duabus militū cohortibus:qué florétini cōtra petra malá epm irritauerunt:additis copiis multis:qbus epm supare optime posset. Venitq idé Rex in Agrū Typhernatē:hoc est ciuitatis castelli cū copiis florētinorū gibellinis associatus. Et Gulielmus epus cū nōgētis eqtibus:& octo millibus peditibus occurrit:ibidéq collatis signis acerrimū cōmiserūt pliū. Vbi primo iterfectis epo aretino & comite Feltrano magna cædes in Gulphis florétinis fieri cepta est. Sed paulopost mutata fortuna in Cassentinati agro ex Gibellinis ad tria millia iterfecta & duo millia capta fuerūt. Hoc maximū malū ex icōsiderato pricipio puenisse cōpertū est. Turris famelica Eps aretinus occidit gibellini mlti obtrūcant

¶Viri disciplinis excellentes.

5488 ¶Vgolinus urbeuetanus ordinis diui Augustini eremitarū luculētissimus theologus & doctor pcipuus prio ariminēsis epus & postmodū cōstātinopolitanus patriarcha:p hoc tpus parisii primá cathedrá tenēs maxio i pcio hitus ē:q una cū lris ét moribus ornatissimus eét. Et ipe ecclesiá dei: tū docédo:tū legédo & scribédo mirūimmodū adiuuit. Scripsit itaq & hic prio d differētia Idiomatū li.i. Et sup.4.snia libros laudabilia cōmētaria. S3 & quodlibeta mlta oiu3 iudicio dignissima.

¶Arlothus ethruscus ex prato isigni oppido oriundus:ordinis minorum generalis minister & doctor celeberrimus tempestate hac Dyaleticos sui temporis omnes sine iniuria superat: etiam paucis in philosophia cedens:magnus in philosophia:ac Theologia est habitus. Qui præter reliqua:q utiliter & laudabiliter scripsit. Concordantias noui & ueteris testamenti magno labore cōscripsit. Ac Sermones uarios composuit. Et quædam alia. Concordantiæ componuntur

¶Ioannes de Parma eiusdem ordinis professor & sacræ theologiæ magister:per hoc idem tépus & doctrina: & manu:ac uitæ sanctitate ornatissimus effulsit. Qui pter miracula plurima a se edita etiá super sententias:ac super bibliam multa conscripsit cōmentaria. Atq alia pluriora cōfecit opuscula: uidelicet Regem Christum crucifixum. Et de beneficiis dei tractatum edidit pulchrū.

¶Alexander de Alexádria urbe cisalpina generalis minister eiusdé ordinis. Et ipse p hoc ipsu3 tépus sententias postillas memoratu dignissimas edidit. Et cum eét excellentissimi ingenii uiri metaphisicam:& in librum de anima Aristotelis:ac etiam i totá ferme philosophiá pulchre pscripsit.

4[illegible] ¶Lucas patauinus eiusdem ordinis minorū theologus & cō cionator disertissimus his tpibus cu3 eét igenio clarus atq eloqo disertus multos ad cōuersioné & mūdi cōtéptū puertit. Et multos ad populum edidit sermones:uidelicet de tpe & de sanctis:atq alia quædam eum scripsisse ferunt.

¶Matheum de Aq sparta portuensem postea cardinalē epum:eisdé ordinis olí generale3 Ministrū magni nobilisq igenii:ac spiritus uirū:p hæc tpa floruisse tradunt:ac multa eum edidisse commemorat. Quorum de numero feruntur. Super sententias Petri lombardi li.4. Inuentarium Sententiarum li.i. In epistolam ad Ro.li.i. Sermonum multorum li.i. Et quædam alia.

¶Conradus natione Germanus ordinis pdicatorū theologus & pfessor: per hoc tpus ob doctrinæ suæ magnitudinem ingentem laudem acqsiuit. Et alia quædam in philosophia: ac theologia composuit opuscula. E qbus feruntur ista: Summam studentiū in libris tribus: quorum principiu3 est. Hoc opusculum in tres. Item De triuio li.i. Incipit: In tribus beneplacitum est. In Iob lectura3 li.i. Et sermones multos: atq in pluribus noui & ueteris testamenti libris eum scripsisse referunt.

¶Ioannes parisiensis ité ordinis pdicatorū Declamator & theologus his temporibus floruit: & apud Parisios in philosophia:& theologia primá cathedra3 tenuit: ac multos discipulos celebres docuit. De quo ferūt mlta scripsisse uolumina. Et psertim Sup snias libros qtuor de cæteris nihil.

¶Ioannes Baldus natione genuensis ordinis prædicatorum professor bonarum artium & studiis adornatus:per hoc item tempus:plurima latinæ linguæ uocabula & ferme omnia accurate diligēterq in uolumen unum collegit: quod quidem uolumen seu opus catholicon idest uniuersalem appellauit. Aliud præterea opusculum in Dyalogi modum: de quæstionibus animæ ad spiritū edidit. Scripserit quoq ante religionis ingressum. De ratione pascæ: quæ completo iam grandæuus ad religionem transiens suas facultates satis amplas pauperibus erogauit.

¶Iacobus item eius ordinis prædicatorum theologus & Declamator egregius & a Nicolao qrto Genuensium archiepiscopus designatus:ex oppido uiraginis agri genuensis oriundus: qd' quidem olim uirginis uicum diei consueuerat hoc tempore & moribus & doctrina:ac dignitate magno fuit precio:atq Genuensem suá Ecclesiá uerbo & opere plurimū iuuit. Qui pter pōtificatus regimé:& ante Episcopatū & in epatu:mltos cōmētariolos succo plenos cōposuit. Et multas sanctorum uitas diffusas atq dispersas in unū uolumen collegit: Cuius principium est. Aduentus domini: & de tempore sermones multos. Item de sanctis Sermones lib.i. De quadragesima item Sermones. Item librum de beata uirgine Mariale nuncupatum: sermones etiam de beata uir-

gine Maria. Et cũ historias coleret: Chronicã de origine & gestis ciuitatis suæ cõposuit: & quædam alia. Hũc igit̃ illũ existimo porcherũ eẽ genuensem episcopũ. De quo Blõdus Forliui. historicus suis in historiis dixit. Qui cũ ante pedes Bonifacii octaui in die cyneꝝ se posuisset: ꝓ cyneribus ex more suscipiẽdis. Vbi cũ ex more diei a Sacerdote cõsuetũ ẽ: memẽto homo q̃a cynis es & cynerẽ reuerteris: ipse Bonifacius pontifex uidẽs hominẽ mutatis q̃busdã uerbis: dixit memẽto homo q̃a gibellinus es: & cũ gibellinis tuis ad nihilũ reuerteris. Et sic cyneres in oculos suos iniecit: non in caput: ut mos est: atq; ita ipsum archiepiscopatu paulopost priuauit: licet postea illum restituerit.

Nota pulchre hic fatuitatem

Adulphus

ADulphus Anaxone Comarcus decimus octauus germanorum imperator hoc anno omnium suffragiis Rex & Cæsar creatus & factus imperauit annis .6. Vir certe ĩsignis sed parum milite ac pecuniis potens: qui imperio suscepto: quanuis a pontifice Rom. non coronatus fuisset: cum iura imperii repetere tentasset: ab Alberto Rodolphi filio: in spirnensi agro propter militum paucitatem potius oppressus quam superatus occisus est. 1293

¶ Andronicus græcus Michalis paleologi imperatoris filius hoc anno patre defuncto in Græcoꝝ imperiũ succedẽs ĩperauit annis .15. Hic cũ uidisset patrẽ excõmunicatũ: & a calogeris sacerdotib⁹ sepultura ecclesiastica priuatũ: eo q̃d occidẽtali ecclesiæ fidẽ in lugdunẽsi cõcilio ꝓmissam seruare recusasset: ea cõtumelia permotus: libenter eidẽ occidentali ecclesiæ se cõiũxisset: si a principio a põtifice Romano auxiliũ habere potuisset: q̃d postea semp facere recusauit: hunc autẽ imꝑatori Gulielmus italicus Mõtisferrati Marchio primogenitã suã dedit uxorẽ: ex q̃ Theodoꝝ uirũ ꝓstãtissimũ filiũ postea suscepit: q in Mõtisferrati regno post Ioannẽ auunculũ sine filiis decedẽtẽ successit. Quædam chronicæ & annales affirmant hunc in anno domini .1305. Imperare cœpisse.

Cœlestinus Papa .i.

COelestinus papa eius nõis q̃ntus patria exorinẽsis Petrus moroneus ãtea uocatus ꝓfessione Anachorita: hoc anno tãdẽ (absens) in perusina urbe: q̃si p ĩdignationẽ & derisũ põtifex ꝑter Nicolaũ põtificẽ creatus: sedit mẽsibus q̃nq; & die uno: litterarũ q̃dẽ ignarus: sed sanctitatis eximiæ ĩsignitus: q̃ res oĩbus ꝓfecto admirãda fuit. Hic itaq; cũ Caroli regis & latini cardinalis ꝓcuratiõe põtifex fuisset creatus: cõfectim Aq̃lã de mẽte ipsius Caroli ꝓfectus ẽ. Quo & cardinales ad se uocauit. Ibiq; cõsecratus: statim .12. nouos cardinales creauit: & ipse eo loci coronatus: & ĩ cuius coronatiõe ad ducẽta hoĩum millia ĩterfuisse referunt̃. Quam multitudinẽ credit̃ fuisse notã: ut ex diu expectata electione: & rei nouitate simul ac sanctitate uiri: q̧ hõ heremita ad tantũ dignitatis fastigiũ: non nisi diuinitus ꝓuectus fuisset. Cœlestinus tñ pp hoc uitæ pristinæ austeritatẽ mutare uoluit. Sed cũ expiẽtia rerũ careret: parũ utilis reipu. adiudicatus ẽ. Cœptũq; ẽ de cessiõe tractare. Q̃d cũ carolus rex audisset põtificẽ amicũ Neapolim secũ duxit: multisq; exhortationibus & modis conatus ẽ eius aĩum a cessione auertere. Adeo ut solẽni põpa p archiepiscopũ ducta: clerus & populus ab eo bñdictionẽ expeteret: illiq; se cõmẽdaret: rogãdo: ne bene gubernatã ecclesiã suo regimine destrueret. Quibus bñdictiõe data respõderi iussit: futurũ eẽ q̧ deus ꝓ salute populi: bñ oĩa dispõere dignabit̃. Benedictus ãt Cayetanus uir calidus: & iuriũ scia pitissimus: multis canonibus Cœlestino papæ oñdit q̧ grauiter peccaret: si se ĩsufficientẽ cernẽs ad obeundũ põtificatũ nõ aliter cæderet: Cõstitutionẽq; ꝓmulgari meruit: p quã declaratũ est: licere pontifici Ro. dignitatẽ dimittere: Ex q̃bus uerbis & ꝑsuasionibus paulopost Cœlestinus papatu se abdicauit: & cardinalibus alterius subrogãdi potestatẽ & arbitriũ ꝑmisit. Quãobrẽ cardinales statim Benedictũ cayetanũ ponti. elegerũt. Cœlestinus uero dimisso papatu: cũ ad optatam eremũ rediret sibi subito a nouo pontifice detinet̃: & captus in subnouis arce recludit̃: ubi & per tẽpus necessitate & dolore eum mori cogitur. Quẽ postea Clemens quintus uisis eius miraculis multis in sanctorũ cõfessorum numero ascripsit: cuius diei celebritas .14. calendas Iulii obseruat̃. 1293

Bonifacius Papa .i.

BOnifacius papa eius nõis octauus: natiõe cãpanus p̃ria anagninus Benedictus antea uocatus Neapoli ĩ festo sanctæ Luciæ idibus decẽbris anni ꝑteriti põtifex creatus: sedit annis octo men. nouẽ & diebus .17. Vir certe calidus ĩgratissimusq;. Qui sua ambitione sanctũ Cœlestinũ magna iniq̃tate decepit: & põtificatu se abdicare q̃si coegit: ac perpetuo carceri dãnauit. Dubitabat. n. iste ne deceptũ senẽ aliq̃s prĩceps eũ ad ꝑsulatũ reuocaret. Et ꝓpterea captũ eũ in carcerẽ reclusit: & ubi foret nunq̃ scire ꝑmisit. Aiũt. n. hũc Bonifaciũ quendam hominẽ clanculũ in cubiculo cœlestini nocte misisse: q uoce q̃si diuina diceret. Cœlestinus si saluus uult fieri: põtificiũ munus oĩno depõat: atq; ita his artibus & fraudib⁹ Bõifa. põtificatũ adept⁹ ẽ: suscepto igit̃ põtificatu arrogãtissimus hõ oẽs fere cõtẽnere cœpit: & gratias a ꝑdecessoribus suis factas: ut plurimũ reuocauit: discordiasq; quãmaxĩe ĩter guelphos & gibellinos ꝑ aler̃ studuit ꝑferti genuẽses & Venetos: quorũ gibellinã factionẽ mirifice & crudeliter ubiq; ꝑseq̃ ñ destitit: eapp Petrũ & Iacobũ cardinales colũnẽses una cũ sara eoꝝ patruo uiros ĩsignes ex odio gibellinæ factionis ĩ dicta calũnia cardinalatus dignitate & bñficiis ac fundis paternis & castellis aliisq; bõis & rebus priuauit: sicut habet̃ extra de scismaticis libro sexto. Eius nẽpe ita oĩbus gibellinis implacabilis erat: supradictis aũt male gestis hoc unũ laude dignũ exegit opus: q̃d Euãgelistaꝝ & q̃ttuor ecclesiæ doctorũ uidelicet Gregorii Augustini Ambrosii & Hieronymi solemnitatem sub duplici officio celebrari præcepit: ut habetur extra. De reliquiis & ueneratione sanctorum lib. 6. cap. gloriosus dominus. Hic Ludouicum ex Regia francorum stirpe natum apud aphricam defunctum in sanctos 1294

in sanctos Confessores merito rettulit: & uillam aponensem in nouam erexit ciuitatem: eideq̈ episcopum assignans: concilium generale habuit. In quo Philippum prædictum francorum Regem & sarã cũ oĩbus suis colũnensibus anathemate notauit. Ac francoꝝ regnũ propter uiolatũ iusgentium Alberto imperatori subiecit: qua ex re indignatus Philippus cũ eius sũpbiã domare cuperet sarã colũnẽsem patruũ ꝑ dicatorũ cardinaliũ a Bonifacio isto pulsum Romã cũ ducẽtis equitibus e Massilia clã mittit. Qui collectis undiq̈ amicis Anagniã noctu ĩgressus adiuuantibus gibellinis: quos ipse pontifex uexauerat pontificẽ in paterna domo: & in quo genitus fuerat cubiculo ualuis ui refractis obstupentem propria manu cœpit: direptisq̈ eius bonis: uidelicet innumeris thesauris Romã uinctũ pduxit: ubi carceri mãcipatus ĩfra q̃rtũ & uigesimum diem uiolenta morte defecit: sepultusq̈ in basilica beati Petri sepulchro antea a se cõstructo. Fuit hic in utroq̈ iure peritissimus: q cum uideret nouas causarũ uarietates ĩ foro cõtentioso quæ per decreta non possent determinari quottidie emergere cõposuit p tres uiros Sextũ Decretaliũ: & epistolas multas ad diuersos: religiones oẽs mẽdicãtes priuilegiis & ĩmunitatibus mirũimmodũ adiuuit. Veꝝ quoniã pro arbitrio aĩ potius ad terrorẽ q̃ ad amorẽ sp agere conatus ẽ: ab oĩbus arrogãtissimus & improbus adiudicatus est. Vñ de eo prophetatũ fuerat: itrauit ut uulpes uixit ut leo & mortuus est ut canis: & mẽsurã quã Cœlestino uiro sancto mẽsuerat: & sibi equa lance remensa est.

Sextũ põtificii iuris codicẽ hoc ãno Bõifacius ipe: ut ꝑmissum ẽ: edidit: quẽ a tribus doctissimis uiris ex q̃busdã nouis decretis a se editis cõpilari mãdauit: & publico edicto obseruari: & ĩpublicis gymna. legi deberẽ mãdauit: icipit: sacrosanctæ romanæ &c.

Liburni euersio.

496 1297 Genuẽses a Pisanis sæpe ĩfensi: eo ipso anno cõtra eos adeo exarsere: ut cõparata classe nõ modica in eorũ portũ deuenerint: & liburnũ eorũ portũ una cũ munitissima & eius arce apprehenderint: & ferro atq̈ icẽdio prorsus euerterint. Quibus gestis ẽt q̃sdã onerarias naues in Arni fluminis ostio demerserũt. Ne de cætero Pisanis oĩno nauigare liceret. Quæ res q̃to fuerit pisanis detrimẽto dicere nõ sufficimus. Ea. n. arx a portu paululũ recedebat. Apud ipsamq̈ ĩ scopulo turrim pharo am habebat: q̃ nocturno tpe tyrrheno mari nauigãtibus lumẽ quã lõge ꝑbebat: & pisanũ ipm portũ a lõge oñdebat. Veꝝ tñ pace ꝯfecta pisani ab ĩtegro cũcta restituerũt: q̃ oĩa adhuc celeberrima manent. Eo enim loci beatũ patrem Augustinum dum trinitatis librum componere meditaretur. Christum in puerili forma maris aquas cum cocleari in fossula fundentem uidisse dicunt. Liber trinitatis ubi principiũ habuit uid

Ordo cælestinorũ a ꝑdicto papa eius auctore sic nuncupatus tempestate hac sub regula diui benedicti initium: ac mirum incrementum sumpsit. Eo q̈ ipso sanctissimo uiro in carcere defuncto propter ipsius crebra miracula multi nobiles & egregii uiri spretis sæculi bõis ac pompis ordinem ingressi cito & uirorum numero ac cenobiorum multorum constructione mirabiliter auxere.

Leo estensis Marchio hoc anno in uicariatu ferrariæ urbis patri succedens regnauit annis. 12. Qui Luciam Alberti scaligeri uiri nobilissimi: ac potentissimi filiam ducens uxorem: ex ea azonẽ postea principem præstantissimum suscepit filium. Qui soceris sui auxilio fretus maximum in bononiensibus gessit bellum. Quamobrem multæ cædes & incommoda inter utranq̈ partem prouenere. Quid autem ab eis consecutus fuerit compertum non habeo.

Ioannes Mõtisferrati marchio Gulielmi marchionis filius: qui fuit Bonifacii: q fuit alterius Gulielmi: qui fuit Bonifacii alterius Thessaliæ regis: de quo ꝑclara supra descripsimus facinora: hoc anno patri in regno succedẽs: regnauit annis. 23. Vir p oĩa strẽnuus & clemẽtissimus ac bello scientissimus: qd' bella plurima cũ gloria strẽnue gessit. Et papiã urbẽ cũ uniuerso agro sibi subiecit: quã cũ cœpisset: ẽt alexandrinis sibi aduersantibus durum bellũ intulit: & multa oppida de eius agro sibi uẽdicauit. Verũ tamẽ ab eis tãdẽ superatus & captus carceri damnatus est: quæ res hostibus admodũ grata existens eorum animos erexit: qui in libertatem redacti: ipsius Regnum plurimũ cõtriuerunt: tandẽ multa pecunia a suis redemptus: pacem equis conditionibus cum omnibus percussit. Hic igitur cum Margaritam Sabaudiensem duxisset uxorem: nullam ex ea prolem suscipere meruit: quo fratre prole defuncto: theodorum andronici græcorum imperatoris paleologi filiũ ex sorore nepotem habuit successorem: atq̈ ita in isto omnis alerami successio omnino defecit.

497 1298 ALbertus eius noĩs primus Rodolphi olim impatoris filius: austriæ Dux: adaulpho imperatore opꝑsso & interfecto decimus nonus germanorũ impator declaratus impauit annis. 10. Vir utiq̈ bello & armis admodũ strẽnuus. Qui suscepto ĩperio statim a Bonifacio põtifice impii cõfirmationẽ expostulauit: quã tamen ab arrogantissimo homine obtinere haud potuit. Verum cum inter Philippum francorum regem & Bonifacium ipsum postmodum suborta fuisset dissensio: eo q̈ Philippus apud parisios magnum conuentum congregasset: ubi Bonifacii cõmemoratis iniuriis sibi illatis: ac etiam eius fraude & ambitione in papatu occupando commemorata: futurum concilium appellauerit. Bonifacius: ut erat animo arrogantissimus: ira percitus. Concilio habito: non solum hunc Albertum confirmauit: sed etiam Philippi regnum huic alberto subiecit. Quæ res multas discordias & occidiones inter christianos suscitauit. Deniq̈ hic Albertus cum multa gessisset facinora: & rhenum fluuium bellando trãsfretasset: e naui descendere uolens: a nepote suo interfectus est. Isto autem imperante innumerabiles pœne hereses undiq̈ excitantur. De quibus aliqua commemorare opere precium est. Albert'

¶ Fraticelli de opinione hic commemorantur.

¶ Heresis eorum qui se fraticellos de opinione uulgariter nuncupatos: hoc eodem anno a bonifacio pōti. dānatᷣ. Et ubiq; diligēti cura pquisita exterminari oīo iubetᷣ. Vnde & hermani cuiusdā corpus eiusdē sectæ auctor: apud Ferrariā urbē uiginti iā annis sepultū: q pro sancto colebaᷣ: exhumari & exuri fecit: habita prius de huiusmodi re diligēti inqsitiōe. Nec ppterea huiusmodi heresis exterminari potuit. Quinimmo indies excrescēs: multos etiā religiosos uiros doctissimos habuit fautores: qđ malū postea usq; ad tpa Ioānis uigesimisecūdi diffusum fuit: adeo ut multis in italia urbibus atq; p orā græciæ: & psertim athenarū multi fuerint īuenti: qui dicerent Bonifaciū pontifi. nec quēq illius successorē: & psertim Ioannē. 22. in isto iure & ordine creatū eē pontificē. Vnde eaȝ ob fatuitatē aīs: & conuenticulis initis summis pōtificibus aduersari cœperūt. Quāq magis luxuriæ & libidinis blādimēta sectari: & seq uiderenᷣ: q iuris pontificii qrere fundamēta. Nā pter stupra & adulteria: quæ passim unusqsq; additis in locis ad hoc occulte paratis cōmittebanᷣ. Etiam aliud publicis eorum cærimoniis: tale fiebat scelus: ut uocatæ: & de industria seductæ speciosiores quæq; uel uiduæ uel uirgines cū in antris noctu uenirēt sacerdotes: & eius sectæ clerici eodem in antro clausi: diuinas qdē laudes ad comparandā fidē ex christiano ritu cantabāt. Quibus: ut aiūt: nocte media finitis. Sacerdotes eorū alta admonebant uoce: binos debere masculū & fœminam sancto spiritu īuocato: iri cōplexū carnalēq; copulā cōmisceri. Quibus dictis: luminibus inde illico extinctis: qsq; uirorū pximā mulierē psternebat sibi. Et si ex huiusmodi cōplexu seu coitu aliq mulier concepisset. Infans genitus: mox ad conuenticulū illud in speluncā deferebant: & ibi p singulas eorū manus trahebaᷣ: tādiu totiensq; baiulandus quo usq; aīam exhalabat. Isq; in cuius manus infantulus expirabat: summus eorum ponti. diuino (ut aiebant) spiritu creatus habebatur. Et quom alter item ex tam multis uiciatis fœminis offerretur fœtus: eum sacerdotes ipsi collegialiter congregati: prunis assabant: collectum inde puluerem in uasculū mittētes: uinū superinfundebāt. Quo nouitios: & execrabilibus huiusmodi initiatos sacris epotabant. A quo combibendi modo crudelis hæc superstitio: uasculi quo fit uocabulo Barilotum uocata est. Extant adhuc ex huiusmodi crudelissima & dyabolica heresi aliquibus in locis abditis: & uallibus nonnulla conuenticula: pertinaciter in sua perfidia permanentia. Viguit autem hæc dyabolica pestis: ut plurimum apud Fabrianum picenæ regionis nobilissimum oppidum.

¶ Gulielma quædā fœmina huius scelestissimæ sectæ auctrix per hos dies apud Mediolanū lombardiæ urbē obiit: quæ sanctitatem & religionem pmaximā semp in uita præ se tulit. Vnde & apud Claræuallæ cenobium: ubi sepulta iacebat: pro sancta habebaᷣ. Hæc itaq; una cū uiro suo Andrea nomine sub specie sanctitatis synagogam in antro domus suæ sibi extruxerant: qua & eodē modo supradicto & heretico utebanᷣ ritu. Ad eundē autem locū multi uiri cōmendabant: & multas mulieres uiduas & maritatas seductas adducebant: quibus de mādato ipsius Gulielmæ occultas imponebant clericas. At ipsa maledicta Gulielma cū oēs congregatos inspiceret: induta indumentis sacerdotalibus more psbyteri omnibus astantibus ante altare su[a]s fundabat pces: quibus expertis aiebat. Adunanimi adunanimini & lumē sub sextario pōite: & quæ deus ordinauit facite. Idq; scelus statutis p hebdomodā diebus exequebaᷣ: post aliquot uero annos: hæc eorū mater moritur: & apud Claræuallæ pro sancta sepelīᷣ: post cuius obitu Andreas uir eius per sex annos in tali pernicioso & dyabolico scelere pseuerans: innumerabiles seduxit populos: quousq; qdē Mediolanēsis mercator Cōradus noīe hoc scelus hoc mō discoperuit. Habebat āt hic Cōradus uxorē seductaȝ: quā cum frequentius in noctis medio surgere animaduerteret. Demū die quadā decernens scire oīno quo nam loco ipsa eius uxor accederet: ipsam clanculū secutus est: & ad consortiū post eam incognitus intrauit: & quæ ibidē fiebant diligentius inspexit. Lumine itaq; sub sextario ex more supposito: uxorē suā de īdustria cœpit: & cū ea rem īcognitus habuit: & Annulū cū saphyro e māibus abstulit: & inde statim cū aliis incognitus recessit: post aliquot uero dies idem Cōradus ab uxore annulū ex postulauit. Quæ illum qrere se finxit. Demū illū nō īuenire trepida respondit. Postmodum (re dissimulata) iussit conuiuium pparari: ad qđ & cōsanguineos & amicos & uicinos maxime: quorum ea in Synagoga uxores nouerat: inuitauit. Cuius intuitu omnes inuitati aduenere. Quibus recreatis: Conradus ait. Amici & fratres rogo unusquisq; cum uxore ludat: prout ipse cum uxore mea me facere conspexerit. Et post modum causam inuitationis uestræ pandam. Qui postquam ludos multos exercuisset: uxoris ligaturas e capite deiecit: & clericatam uxorem omnibus ostendit: ac cæteri omnes similiter suas cū clerica corona inuenerunt. Qui omnes mirabundi: & quæ nam eēt causa hæc conclamauerunt. Quibus Conradus rē gestā p ordinē recitauit. Qui habito consilio inquisitori hereticæ prauitatis rem protinus denunciauerunt. At īquisitor facta diligenti inqsitione didicit hoc execrabile & dyabolicum scelus industria & malignitate Gulielmæ & Andreæ mariti per undecim annos in eorum domo perseuerasse. Quamobrem: & Andream & complices suos: ac gulielmæ ossa concremata sunt. Et quæ pro sancta habebatur: postmodum pro pestilentissima heretica blassemata fuit: similiter & mulieres quæ in huiusmodi sceleribus compræhensæ fuerunt: non sine magna punitione a uiris suis dimissæ sunt.

¶ Claram autem montisfalconi oriundam Augustinianæ religionis eremitarum alumnam uirginem utiq;

[Margin notes: Hermanus magnus hereticus | Barilotū quid sit | Heretica fœmina | Fœmīa cū indumētis sacerdotalibus | Mulieres cum clerica | Ossa heretica comburuntur | 1299 6498]

ginem utiq; insignem & sanctissimam ac omni uitæ sinceritate clarissimam hoc anno apud eun dem monusfalconi Spoletanæ urbis suum oppidum animam cælo reddidisse ferunt. Quæ san- ctissima uirgo tātis certe extitit decorata meritis atq; miraculis: ut sanctarum cathalago pie ascriptā putari possit. Hæc qppe in primis in tātā diuinæ Trinitatis deuenit cognitionē: & domini nostri Iesu Christi passionis ardorē: ut pace omniū dicere ausim neminem sanctorum fuisse unquā: qui tam certissimis indiciis cognouisse ostenderit Trinitatem & domini nostri Iesu Christi passionē: sicut ista clara sanctissima uirgo. Fuerat etiam diuinæ quadam sapientiæ eruditissima: & quadam inextimabili facundia copiosa. Vnde cum surrexisset suo tēpore pestilens error fratrum qui frati- celli de opinione nuncupant: qui & picenū umbriamq; ac Flammineam prouincias maculauere. Qui turpissimā ac nephandissimā malignantiū Synagogā cōgregauerant. Ipsa zelo fidei catholicæ succēsa: & uoce & scriptis cōtra improbos īuehere nō destitit. Dicens tenere ecclesiā: quæ dominum nostrū Iesum Xpm patrē oīpotentem: & unicū eius Iesum Christū filiū dominum nostrum ac Spiritum sanctum concordi & consona substantia ratione optime profitetur. Quibus ex rebus: quasi alter Dei angelus esset: in admiratione a cunctis audiebatur. Virtutum omnium studiis & diuina qdā sapientia: ac gratia Clara hæc: non mō illustris: sed clarissima effulsit fœmina. Cuius quidē uitam superioribus annis in Tractatu quem de claris mulieribus edidimus: ppulchre descripsimus. De huius itaq; sanctitatis & uirtutis pconio: istud hoc referrimus testimoniū: qđ apertis oculis intueri ab oībus pōt: qđ de quouis scō unq̄ cōptū fuit. Ea siqdem defuncta in eius corde corpore aperto confestim crucifixi imago clara & apta uisa ē: cū oībus ipsius passionis īsignibus. In cuius etiā corporis felle: tres lapilluli parui inuenti sunt: omnes eiusdem ponderis. Quod quidem euidētissimum sanctitatis maximæ fuit indicium. Quod quidam fidelis & pius uates cernēs in eius laudem hos uersus cecinit dicens.

Monte sata e falco: uirgo sanctissima clara
Atq; augustini sacro perfecta pudico
Vsq; adeo: cum corde deū: uenerata diesq;
Ac noctes: christiq; crucē tormētaq; cuncta
Optauit sensisse gerens: ut lumine functa
Extremo sit aperta caro: quæ pferat exta
Inq; sacro crux uisa simul tum lancea corde.
Tūq; colūna fuit: necnō post quodq; flagellum
Præterea iuncti tres huius felle lapilli
Quorū uix possit cerni color unius horum.
Ponderis est tantū duo: quātū uel simul omnes.
Atq; duo tm̄ tres iuncti quisq; uidere.
Quæ queat: huius addit patriam quæ simul edē.

Eius autem Corpusculū prope diuinū: cum iam acti sint ducēti anni ab ipsius obitu in hodiernū usq; diem: qui ē annus a. M. ccccc. ii. nulla ex parte uidet: aut corruptū ac certe corrosum: quæ res magnā ītuētibus admirationē: & uenerationē adducit. ¶ Iubilei īter xpianos pria īstitutio.

6499 1300 ¶ Iubileus hoc anno a Bōifacio ponti. Ro. primū īdicit. In quo plenariā omniū peccatorum remissionē his q Apostolorum limina uisitassent pstitit: in hoc cētesimo anno quoq; decreto publico ppetuo seruari mādauit. Cuius rei gratia illo tāta undiq; hominū multitudo uenit: ut uix per urbē amplā īcēdere liceret. Et in hac qdē ratione: Bonifacius ipse potissimū gloriosus extitit: qđ hoc institutū. Iubilei primus Romanorum pōtificū īstituerit. ¶ Viri disciplinis excellentes.

¶ Henricus de Gandauo: natione germanus Tornacēsis Archidiaconus his tpibus īter Doctores cuiuscūq; pfessionis eruditissimus est habitus. Quippe q tātæ opiniōis & auctoritatis in Gymnasio parisiensi extitit: ut Solēnis Doctor ab oībus uocaret. Erat nāq; īgenio prōptus & subtilis & in qbuscunq; disputatiōibus acutissimus: q pclara illius a se edita declarant opuscula. Scripsit itaq; solēnis Doctor: in primis summā theologiæ ppulchrā libro uno. Sup snias libros. 4. De pœnitentia librum unum. Quodlibeta li. 2. De uirginitate seruanda librum unum. In Methaphisicam Aristotelis li. 14. in phisicorum libros tractatus. 8. Quædam etiam alia eum composuisse referunt. Sūt qui dicunt: istum longe ante defecisse: uidelicet in anno salutis nostræ. 1293. indictione sexta in festo Apostolorum Petri & Pauli. Et Tornaci sepultum.

¶ Nicolaus natione Gallicus generalis prior ordinis Carmelitarum: per hoc tempus: cū eēt egregie doctus: ac multa sanctitate insignis: postquam ordinē suum annis uiginti in eo officio strēnue rexisset: christi amore & humilitatis suæ ductus officio cessit. Et quādam heremum humilis accessit. Vbi usq; ad mortem in sancta Conuersatione perseuerauit. Scripsit itaq; hic sanctus uir: inter alia opus lugubre statum ordinis sui deplorās: quod e terra sancta expulsus Ordo suus fuerit. Qđ igneam sagittam prænotauit libro uno: scripsitq; & alia quædam.

¶ Dinus mugelanus iuris utriusq; peritissimus Doctor: hoc tempore claruit. Et primum locum īter doctores sui temporis in italia obtinuit. Eo qđ docendo: disputando dicendoq; tantā loquendi uim habuit: ut eo præsente uniuersalis legalis philosophiæ adesse uideretur. Et propterea copiose eleganter totum ciuile ius quinquaginta & nouem libris explanauit. Insuper & de mandato Bonifacii papæ octaui post Archidiaconum Bononiensem in iure pontificio Sextum Decretalium declarauit. Scripsit etiam consilia pœne innumerabilia elegantissima.

6498 ¶ Petrus de bella pertica: natione burgundus: prædicti domini dini & professionis & Doctrinæ omnino consimilis his temporibus floruit. Qui & ipse Dyno non minus docte & accurate: super toto digesto codiceq;: ac etiam instituta scripsit. Habent quoq; & eius centum disputationes a se

editæ:quæ apud Doctos magno in precio habitæ sunt.

Iacobus de Arena natione parmensis iurisconsultus pitissimus:cuius opiniones in explanãdis legibus(ut Bartolus testatur)semper de mente iuris extiterunt.His temporibus breuiter: utiliterq; super toto Digesto & Codice scripsit.Indeq; Disputationes multas & pulchras.Ac etiam Tractatum De excussione composuit.

Nicolaus de Neapoli hisdẽ p̃clarissimis uiris cõtẽporaneus existẽs sup.i.infortiati:& toto uolumine copiose & perpulchre scripsit.Ac alia quædam edidit.

Franciscus accursius florentinus doctor eminẽtissimus.Et ip̃e per hæc tpa: docendo & scribẽdo reddidit clarissima.Qui & ipse inter cætera nonnullas glosas seu additiões pristinis glosis addidit.

Iacobus de Rauenna p̃uinciæ lothringiæ oriũdus.Iuris utriusq; clarissimus doctor:ac ẽt sacrarũ litteraꝝ p̃fessor:hac tẽpestate cũ dño Dino p̃dicto:eiusdẽ nois & p̃cii ab oĩbus habitus ẽ: eo qd & ip̃e super toto Digesto & codice eleganter & perpulchre scripserit.Et multa:ut Cynus ait simplici sensu a maioribus tradita:ad Dyalogum & arguendi modum deduxerit.

Martinus Siluani pontificii iuriumq; ciuilium luculentissimus doctor: & domini Ioannis Andreæ præceptor:& ipse tempore isto floruit.Et perutiles cõmentariolos in legibus composuit.

Ioannes dunus cognomẽto Scotus:ordinis minoꝝ theologus subtilissimus:p hoc tẽpus uelut alter apello floruit:& p̃ cæteris theologis subtilissima opa edidit.Et p̃cipue sup q̃rtũ s̃niaꝝ quẽ ip̃e (ut aiunt)in ordine redegit.Et incipit:cupiẽtes:itẽ quodlibeta plurima disputauit. Quoꝝ pricipiũ est cũctæ res difficiles.Et de cognitiõe dei.li.i.Itẽ in methaphisicã li.i.in diuinis ẽt codicibus cõmẽtarios & alios tractatus edidit.Qui quidẽ cõmentarii quantũ ualeant:absq; nostro testimonio ipsi ostendunt:item sermones de tẽpore & de sanctis libros duos.Hunc autẽ lacte suæ sapiẽtiæ multos erudisse discipulos tradũt.Sed qui maxime profecerunt:hos fuisse aiunt:uidelicet Franciscum maronem:Antonium Andream:& alios complures:quoꝝ ingeniis mirummodum philosophia creuit.Deniq; apopleticus interiit quãuis a plærisq; putetur:q̃ uiuus fuerit defessus.

Raynerius Pisanus p̃dicator egregius Theologus & magr̃ doctrina:uz:& eloquẽtia grauis optimus sane uir:ac p̃pemodũ sc̃tũs:hoc anno:ut ex ipsius hẽmus:ĩ sũma ueneratiõe hitus ẽ: & hoc ip̃o ãno:copiosissime m̃staꝝ lucubrationũ & uigiliaꝝ sũmã p̃scribeꝛ orsus ẽ.In q̃ certe q̃tæ integritatis:q̃tæq; lr̃aꝝ:ac sc̃tĩ mõiæ pr̃ fuerit:uł ex hoc p̃cipi põt.Qđ cũ ĩ ea qcqd utilitatis difficultatis ue necessariũ est:diuinaꝝ scripturaꝝ studio plẽissime iuenit̃:p̃rsus sine sui laude:aut p̃fectiõe:ut plærũq; fieri solet:sed absolute sic incipit.Absolutio.Huius aũt summã in Duobus magnis uoluminibus distinxit.Et omnes casus secundum ordinem Alphabeti posuit.Et quædam alia composuit.

Genardus item ordinis prædicatorum patria teutonicus lector & Declamator egregius ingẽio clarus & disciplinæ Scolasticæ eruditus per hoc tempus uiguit:& utilem ualde tractatum deuotis conscripsit.Ac multa alia ad ædificationem pertinentia ex scripturis diuinis collegit documenta. Et primo de Doctrina cordis scripsit librum unum.Cuius pricipium est.Præparate corda uestra. Item sermones de tempore & sanctis composuit multos.Sed & alia quædam edidit.

Ioannes de sancto Geminiano:ordinis prædicatorum:uir in scripturis apprime eruditus: atq; studiosus hac tempestate:in scribendo & declamando magnum Doctrinæ fructum acquisiuit. Qui & ipse inter cætera.De Similitudinibus rerum librum unum edidit.Atq; sermonum de tempore & de sanctis libros duos.Item collationum diuersarum librum unum.

Alanũ aũt teutonicũ cognomẽto uniuersalẽ:nõnulli his tẽporibus magno in precio fuisse ascribunt.Qui cũ in oĩ scĩa admirandus:& prõptus eẽt:p̃cipueq; in philosophia & theologia excedens uniuersalitatis uocabulo apud parisios ĩsigniri meruit.Scripsit itaq; metro & prosa pœne ĩfinita libroꝝ uolumina.De quoꝝ numero hæc pauca subiiciunt̃.Et primo sup Sentẽtias libros.4.Quolibeta itẽ multa li.i.In qnq; libris Moysi li.5.Oculũ sacræ scriptu.li.i.De doctrina librũ unum.Incipit.Oĩs sciẽtia suis metit̃.In cantica cãticoꝝ librũ unũ.De pœnitẽtia:ad p̃sbyteꝝ li.4.de equocis misticis librũ.i.De sex aliis cherubin li.i.De planctu naturæ li.i.Summam uitiorum & uirtutũ li.i. De parabolis librum unum.De arte prædicandi lib.i.Anticlaudianum librum unum. De natura animalium librum unum.Sermones plures li.i.epistolarũ ad diuersos li.i.Fertur quoq; & in multos sacræ scripturæ codices commentarios & lecturas multas eum edidisse.

Vbertinus de casali ordinis minoꝝ:uir deuotus & ĩ scripturis admõz eruditus his tpibus cũ uideret ordinẽ suũ a.i.institu.deficere zelo suæ p̃sciẽ.cõmotus Carthu.ordi.itrauit:& ibidẽ reclusus p̃clarũ & ĩsigne uolumẽ religiosis & deuotis uiris ualde utile p̃scripsit: qd arborẽ uitæ crucifixæ p̃notauit in li.5.Incipit: Vniuersis christi uere fidelibus.Et quosdã Sermones & epistolas multas.

Petrus quidã de dacia:magnus philosophus calculator:& astronomus excellẽtissimus utriusq; linguæ scientissimus:his temporibus cum ingenio admodũ subtilis:in astronomia & arte calculatoria ualde utile scripsit tractatus:qui ad computũ ecclesiasticũ non inutiles indicantur.Quorum de numero sunt isti.De calculo seu computo:librũ unum:calendarium quoq; pulchrum: librum unum: & tabularum suarum librũ unũ.De cæteris nihil habemus.

Augustinus de iterano nostri ordinis generalis prior:natione siculus:olim utriusq; iuris cõsultissimus doctor & integerrimus theologus:hoc ipso anno:haud procul a sena ethruriæ urbe: locello 1303

sui ordinis

sui ordinis diuo Leonardo dicato:multis clarus miraculis beato fine qeuit.Qui postmodū ꝓpter doctrinæ:& sanctitatis excellētiā:beatus Augustinus nouellus noīari meruit.Hic prio cū iuriscōsultus toto orbe noīatissimus haberet:a māfredo ꝑdicto siciliæ rege i suū ꝑcipuū ꝯsiliariū dilectus fuit.Sed postquā māfredus ipse a carolo iterfectus fuit:saluti suæ cōsulere uolēs ordinē eremitarū diui Augustini in isula Siciliæ:loco quodam solitario statim incognitus igressus est. Quo in loco quātæ puritatis & humilitatis ac sanctimoniæ oībus exēplo fuerit: nō facile explicare possumus. Quippe humilia q̄cūq; religionis exercitia sūmo studio:summoq; feruore sp exercere curauit.Sȝ cū didicisset in thuscia loca adesse solitaria diuinæ cōtēplationi pcōmoda:a supioribus habita licētia:ad sancti Antonii de Rusano loco ꝓfectus est.Eoq; loci aliq̄diu ēt maxia cū humilitate deo deseruiens:diuina dispēsatiōe ad multoꝝ utilitatē:qs eēt: cognitus est.Et in pœnitētiariū sūmi pōtificis assumptus multa i ueneratione statim habitus est.Vt qcqd difficultatis incuria occurret ad eū tanq̄ ad apollinē oēs cōfluerēt. Deinde in generalē ordinis assumptus paulopost dignitatis impatiens:ut pote solitudinis humilitatisq; cultor:ante tps congregato Neapoli capitulo:statim officio renunciauit.Senas deinde regressus:ad optatū suæ deuotionis locū se cōferēs:ibidē totā uitā suam exegit.Quo mortuo tāta cū ueneratiōe ab oībus hītus ē:ut cū fr̄es eū ex mor sepstur traderē uellēt: a Senēsi epo:& uniuerso ꝑplo ꝓhibitū ē:asserētes uiꝝ tātæ sanctitatis isignē:terra obrui non licere: sed celebriori loco collocari.Quo in loco in hodiernū usq; diem:maxima cū deuotione seruatur.

¶ Gulielmus Bergomēsis ex nobili uetustaq; lōgoꝝ familia ortus tituli sancti Nicolai in carcere Tuliano cardinalis p̄sbyter a Cœlestio ꝑdicto pōti.isignitus:hisdē tpibus p̄ter isignē Doctrinā:q̄ i ciuili pōtificio ue iuribus pitissimus erat:p̄ter etiā aliaꝝ bōaꝝ artiū eruditionē & aī itegritatē qbus optimæ uitæ iudicatus etiā tātæ auctoritatis & gratiæ apud Bōifaciū pontificē extitit: ut hominem arrogantissimum multis in rebꝰ reprimere potuerit:quinimo eidem legatiōes difficillimas super omnes commiserit.Aiunt istum aliqua digna immortalitati a se edita commendasse.

6503 1304 BEnedictus papa:eius nois.xi.natiōe Taruisinus ꝑdicator ordinis ꝓfessor:Nicolaus antea uocatus:ipsius ordinis generalis magister Bōifacio pōtifici tādē suffectus sedit mēsibus nouē.Vir qdē bonus & tāto magistratu certe dignissimus:cuius sanctitateȝ & miracula a se post mortē edita:optime declarāt eū inter beatos Censeri & connumerari debere.Qui pontificatu inito:eos oēs sacris misteriis statim abdicauit:quos auctores esse constabat:ut Bonifacius prædecessor suus moriretur.Regemq; frāciæ ad pristinam dignitatem restituit. Ac Ioannē & Iacobum de columna cardinales: tanquā iniuste dānatos in gratiā recepit: eisq; bona omnia: Galero dumtaxat rubeo excepto restituit.Quibus rebus hoc modo cōpositis:cardinalibusq; quibusdam creatis:etiam ad componendam italiæ pacem animam adiecit:quod ut cōmodius efficeret:statim cum curia perusium profectus est.Vbi infirmitate correptus: rem destinatam omisit:& nonis Iunii Diem ibidem obiuit.Et maxima cum pompa in ecclesia ordinis sui sepultus fuit.Quo mortuo:uacauit sedes menses.ii. Benedictus Papa 203.

¶ Belgii gallorum infimæ conditionis populi qui superioribus annis a francis defecerant:& ingētes eorum copias deleuerant:hoc anno terrestri nauali prælio ab eisdem francis expugnantur: In qua quidem pugna multis eisdem partis militibus iterfectis nō incruenta uictoria francis est relicta:sed & paulopost copiis iterum reparatis:& ad dimicāduȝ animis erectis cū uterq; populus suū formidaret euentum: pacem composuere.Hæc autem regio Belgica i gallis sita a Belgica eorum primaria ciuitate hoc nomen sortita fuit: Quæ a Scalda Amne ad sequanam fluuium sita est. Aiunt enim Belgicam nuncupatam quasi bellorum gens uel bella gerens. Belgica regio q̄ sit

¶ Curiæ Romanæ in galliis translatio.

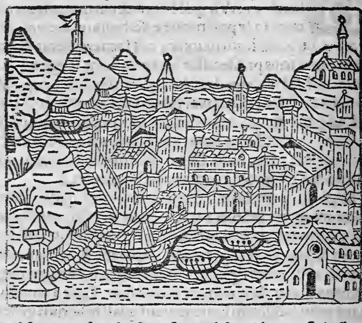
6504 1305 CLemens papa eius nois.v.natione uaschonus Bernardus Burdegallēsis ātea uocatus patre beleardo milite natus perusii absens post lōgā contētionē pontifex creatus: sedit annis octo:mē.decem & diebus.15.Qui in galliis agēs & electioni cōsentiens lugdunū ex burdegallis se cōtulit.Ad quē uocati Cardinales sine mora ꝓfecti sunt.Quo ꝓficiscentes deīceps p.70.q̄ttuor annos ibidē curia Romana cū maxīo xp̄ianorū dāno: & icōmodo detēta est.Eius āt Coronatiōi inumerabiles galloꝝ ꝑpl̄i cū Philippo Rege: & Caloro eius fratre ac Ioanne britāniæ duce iterfuere.Qui ioannes dux dum pōpa per urbē duceret:cuiusdā muri ruina cū multis oppressus fuit:& etiam Philippus Rex debilitatus est:ac pōti.a turba p̄ssus uix mortis iperiū euadere potuit:Coronatus itaq; plurimos ex Gallia creauit Cardinales:ex italis aūt nullū nisi quod ioannē & iacobū Colūnenses ad capellū restituit:indeq; tres cardinales cū Senatoria potestate Romā misit.Quoꝝ auspitiis ipsa Roma & italia oīs gubernabat:postmodū eius iussu Dulcini heresis oppressa fuit:ac tēplariorū religio pœnitus extincta. Quoꝝ bōa militibus rodianis attributa fuerunt:uenetis p̄terea ꝓpter Ferrariā occupatā anathemate notatis ēt sacramenta iterdixit:itidē quoq; i florētinis & lucēsibus egit:quāobrē florētini idignati omnē cleꝝ suæ dictiōis grauissimis exactiōibus grauare cœperūt. Cū aūt ad cōponēdū ecclesiæ statū aīo adiecisset:tria cōcilia diuersis tpibus & locis habuit:ubi multa prudēter & mature egit:ac cōstitutiones multas religiosorū uiroꝝ statū pmaxie cōcernētes accuratissime ordinauit:in qbus ēt regulā beati Frācisci declarauit:ex qbus sane Constitutionibus:Clementinaꝝ liber postea confectus est.Vbi etiam Cœ- Clemēs Papa 204.

lestinum papam sub nomine Petri de murano sanctis confessoribus aggregauit. Demum uariis egritudinibus afflictis: anno pontificatus sui octauo mense decimo moritur. Et eius corpus in uasconiam patriam suam defertur: ubi in beatæ Mariæ de ugesta templo. Dyocesis uasatensis sepelitur. Et tunc sedes uacauit annis duobus & mensi. tribus ac diebus. 17.

1305 6504 ¶ Dulcinus heresiarcha natione Nouariensis litterarum pœnitus iscius: hoc anno apud Nouariam urbem suam: una cũ Margarita uxore sua: nouã heresim aduersus sacerdotes adinuenit: Quã isamendo etiã disseminare ambo ausi sunt: hi itaq; more fraticellorum de opiniõe ad sex milia utriusq; sexus hominũ: ex uallibus: uicis: ac oppidis isimæ cõditionis collectis & seductis sub specie charitatis isimul habitare docuerũt. Qui in mõtibus habitãtes i omnẽ luxuriã plabebant. Quæ pestis duobus annis pdurans: multos religiosos: & maxime sacerdotes sæculares ipugnauit. Clemens ãt pontifex audita huiusmodi diabolica secta: cõfestim legatũ apostolicũ cũ multis militibus in lombardiam misit: qui collectis undiq; auxiliaribus copiis eos demũ in alpibus domdosullæ cõclusit. Vbi tandẽ: partim armis: partimq; frigore & inedia consumere fecit. Captis deniq; dulcino ipso &
Supplicium hui⁹ heretici uide — Margarita uercellas pduci iubentur: & iudicio domini Gulielmi de berua. legum doctoris: patria bergomẽsis tradunt: ubi ex torniellorũ noie p̃sidebat. Qui maleficiis eorum diligẽter examinatis: sẽtentiã in eos pferens: membratim primo lacerati iubent. Indeq; eorum ossa concremari & in uentum dispergi iubent. Hæc propterea abhominanda pestis deleri oĩno potuit. Quinimmo adhuc in tridentinis mõtibus: ubi idẽ dulcinus suæ heresi initiũ dedit: aliq̃ eius extant reliquiæ. Qui i abditis religiosorum more latitãtes. Dulcini sunt cognominati. Ipsius autem hominis scelera: & pœ
Dãtes poeta — nas in inferno meritas. Dantes florentinus contemporaneus eius: suo in tractatu de inferno. c. 28. satis meminit dicens. Or di a fra dulcino dumq; che sarmi &c. Hic igitur dulcinus hereticus totam fere europam in sui stuporem commouit: & multorum ora repleuit.

¶ Mirabilis populorum peregrinatio hoc anno ubiq; fuit. Quæ a perusinis incipiens: non solum Italiæ populos: sed & extraneos ita commouit: ut longis Agminibus: crucem cum laudibus prosequerentur: & ita ad conuicinas ciuitates misericordiã & pacẽ conclamãtes supplices cõmeatent.

¶ Ordinis Rhodiorũ militũ initium.

1308 6507 ¶ Rodolphus Insula lidiæ de qua perpulchre li. 3. mentionẽ fecimus hoc anno in christianorũ potestatẽ deueniens religiosis beato Ioanni baptistæ dicatis auctoritate põtificis Ro. cõmdat. Hic nẽpe religiosi cũ hyerosolima depdita oio eẽt: & tẽplarii i magnos errores plapsi a põti. Ro. fuissent extincti. In hac insula ni sese recipientes turcos eius dominos pœnitus eiecerãt: & urbẽ pœne diruptam & desolatã christiãorũ suffragiis: statim instaurauerunt: & Naualia reformãtes nõ solũ insulã ipsam tutati sunt: sed cypriis aliisq; finitimis christianis: & peregrinis hyerosolimã petentibus magno auxilio esse cœperunt: quorum uirtute qcqd christianæ religionis in Asya ẽ: p ipsos christo reseruatũ fateri licet: ipsis igit religiosis militibus fide: & gratia ac religione p̃ clarissimis christianã fidẽ professionis uoto ingenti uirtute tutantibus: Templariorum bona per pontifices & alios orthodoxo fidei principe addita sunt: postmodũ deuotione permoti etiã regulã beati patris Augustini profiteri sponte uoluerũt: quamobrẽ a summis pontificibus Ro. & priuilegiis & beneficiis multis ecclesiasticis adiuti & honorati sunt. Hos aũt pauloante ætatẽ nostrã: cũ Soldanus ægypti dominus toto qnqennio armata classe uexasset: multo maiora ptulit quã intulerit dãna: turci etiã q̃ttuor uicibus diuersis tẽporibus eoruʒ agros iuaserunt: & urbem acriter oppugnauerũt: a qbus nõ uictoriã: sed maximã cladẽ reportarũt. Nouissime ãt superioribus ferme annis: qui fuit octogesimus supra q̃ttuor decies cẽtũ ab incarnatione dñi nři Iesu Xp̃i mahumetus othomanus turcorum priceps & impator: postq̃ duo ipia duodecimq; regna & potẽtatus multos sibi subegisset: ẽt hãc rhodiã Ciuitatẽ sibi uẽdicaret: & Rhodioruʒ
Maxĩus turcoruʒ exercit⁹ — istorum dolore si posset: oĩno destinauit. Quapropter eodẽ anno igenti exercitu cõparato: & cẽtum nellarum classe instructa Bassam quendam Græculũ uirum in armis excitatissimũ ex paleologorum nobili familia natũ ipsi expeditioni præfecit: q cũ cẽtũ milibus armatorum & sexdecim igentibus machinis aliisq; armamẽtis innumerabilibus hostili animo in rhodios duxit: & statione firmata statiʒ ingenti tumultu urbis mœnia bõbardis dilacerare cœpit: uerũ postquam omnem agrum depopulatus fuisset: & ipsos rhodios milites per nouem & octoginta dies cruẽtissimis p̃liis uexatus fuisset: tandem diuino auxilio: & clarissimi illius religionis principis petri Dabusson natione galli solertia atq; p̃stantia turci omnes cũ maxima ignominia & cæde discessere. Aiunt. n. dũ turci ultimo impe

Anno Mūdi Anno Christi

tū urbis mœnia cōscendissent: qui ad quadraginta hominū milia erāt: eo in cōflictu uexilla domi Miracu-
ni nostri Iesu Christi & beatissimæ uirginis Mariæ ac diui Ioannis bapti. christiāos erexisse: & ma- lū grāde
ximis clamoribus domini auxiliatorem cū lachrimis implorasse: statim candidissima uirgo cū cly
peo & asta in manibus turcis apparuisse: necnon & homo uili obsitus ueste sed splendidissimo co
mitatu stipatus: qui præsidiū christianis militibus afferebat: q̄ uisio tantū terroris turcis incussit: ut
6504 ultra progredi non potuerūt: milites aūt postquā turci sic ignominiose discesserūt: grās deo agētes:
cōfestim eā urbē incredibili fortitudine: & pulchritudine restituerunt: uerū īstauratis urbis mēibus
superueniente maximo terremotu magna urbis pars cecidit: & innumerabiles utriusq; sexus in ipa
oppressit. Ferunt rhodios quoddam castellū sancti Petri nominatū mūitissimū habere: q magno
sumptu custodiūt: qd non paruo usu ipsis militibus & cæteris christianis: qui scilicet in manus tur-
corum incidunt: sæpe eo fugientes saluantur. In quo ingentes canes milites ipsi tenent & nutriūt:
quos extra castra omni nocte emittunt. De quibus dicitur: q christianos odore solum cognoscāt:
eisq; aduentantibus blandiuntur: turcos autem latratu prodent & morsibus insectentur.

¶ Scaligerorum dominii principium.

¶ Canis scaliger: q ex rebus multis strēnue gestis magnus cognomēto est appellatus Alberti scali
geri capitāei filius: uir utiq; magnus: & rebus bene gestis oī pconio dignus: his tēporibus Veronæ
galliæ cisalpinæ urbis dominiū sibi uendicans: regnauit in ea annis ferme uiginti. Quā quidē ciui
tatē tanta iustitia sapiētiaq; ac pietate gubernauit: ut etiā picenū: & romandiolā omnē potius sua
bōitate: q̄ armis aut aliis bellis sibi subegerit. Erat nāq; canis hic mltæ eloquētiæ pnceps comesq;
ac oībus perhumanus: necnō & in oībus admodū liberalis: atq; etiā doctorū uirorū tū ecclesiasti-
corū: tumq; oratorū: & historicorū: ac poetarū assidua familiaritate cōiunctus: inter quos Dantem
florentinū pstantissimū poetā ob eius doctrinā: & rerū multarū experientiā: apud se sedulo haberē
uoluit: & magnis honoribus: præmiisq; semp eū psequi uoluit. Tandē cū urbē suā ueronam: ma-
ximis ædificiis aliis plurimis beneficiis mirifice illustrasset: anno domini.1319.die uigesimo secun
do Iulii: sine uirili prole deficiēs: duobus nepotibus Alberto.s.& mastino fratribus urbis tantæ do-
6507 miniū concessit. Eius autem corpus: cunctis collachrimantibus: cum maxima funeris pōpa apud
templum iuxta urbis forum sepultum fuisse constat: ubi supra templi ipsius ualuas adhuc perma-
gnificum cernitur sepulchrum marmoreum sua imagine: & epigrammate notatum.

HEnricus eius nois septimus Lucēburgē. comarchus: uigesimus germāorū īperator: hoc Hēricus
anno a suis germanis electus: imperauit annis.5.& mēsibus.8. Hūc clemens papa ea le 7.
ge cōfirmauit: ut intra bienniū italiā peteret coronā ex more accepturus: qui oīa se fa-
cturū pollicitus est. Cūq; Mediolanū p corona pficisceretur: trāsgressus alpes: taurinēses
primū in deditionē accepit. Indeq; astenses: qbus cū uicarios dedisset: Philippus papiæ comes: Sy
mon collabianus Vercellēsis: & Antonius de suraga seu susyraga: laudēsis tyranni oēs: atq; alii cō
plurimi lōbardiæ domini eidē magnifice occurrerūt: & datos uicarios pacifice acceptarunt. Simi-
liter & magnificus dominus canis scaliger pdictus per oratores impatori obedientiā pmisit. Me-
diolanū āt (ut dictum est) cū Matheus uicecomes Guidonē turrianū haberet aduersariū: eo q Ma
theus gibellinis. Guido uero guelphis faueret. Guido itaq; ueritus ne Matheus imperatoris pocc
paret gratiā: cōtracto guelphorū exercitu in agro mediolanēsi se cōtulit. Audiens igitur imperator
henricus Mediolanū statim urbis dominio potitus est. Cumq; urbē ītroisset: ut pariter uicomites:
& turrianos cōponeret: & seruaret: guidoni turriano uercellas dono dedit: & Matheū ī mediolāo
confirmauit. Et leopoldū nihilominus ducē suū urbis pfectū cū qbusdam cohortibus germanorū
præfecit. Quamobrē lōbardi oēs pro alexandrino sese imperatoris tradidere. Henricus uero coro
nā ferream quam modoetia ex more accipere debuerant Mediolani accipit: magnificentia silicet
cū ciuium impensa: propter q grauata plebs tumultū facere cœpit: eo q cū libertatem speraret: in
maiorē seruitutē deuenisset. Galeatius autē Mathei filius istū in turianorū tyrannidē statim rhetor
sit: ppter q germani facili credentes guidonē turianū cū factione sua guelpha urbe expulere. Qd
tandem oēs cum mulieribus & liberis relicto Mediolano Vercellas cōmigrauit. Ex quorū factiōe
cū oīno recedere recusarent: triginta īterfectos fuere: e qbus q̄ttuor turriani cōstitere. Mouēs post
modū Cæsar Vicentinos eorū urbs domini canis scaligeri a patauinis abstulit: Cremonāq; q gi-
bellinos eiecerat forme destruxit: & Cremam oppidū lacerauit. Ac clade Parmenses timore pcul
si: quæ eubeos in urbe receperant: statim Guelphos expulerunt: & coronā pciosissimā a Federico
eius nois secūdo: iādiu ablatā eidē obtulerunt: q res eūdē mitiorē reddidit: Brixiā deinde a Thebal
do Brusato defensā pluribus diebus obsedit: & expugnauit. In cuius obsidione Valerianus ipsius
Henrici germanus: & nōnulli alii pceres bello & Aeris intēperie miserabiliter piere. Quorū corpa
ibidē in cōtemptu nostro sancti Bernabæ sepulta fuisse constat. Eo.n.tunc cōuētus ipse extra urbis
mœnia erat: postremo Machinis durissime Brixia oppugnata fugiētibus gulphis: urbs capta est: &
muris spoliata: qbus calamitatibus reliq̄ Ciuitates perterritæ Impatoris mādata fecere: Hēricus
igitur pacata oīmode lombardia ac in oībus obtenta Varneriū Auspulgēsem comitem eidem p-
uinciæ cū paucis copiis pfecit. Indeq; cū Amedeo Sabaudiæ comite: & pisnorū Genuensiumq;
oratoribus sociatus: per placentiā transiens genuam petiit: quo & multi regū oratores conuene-

runt:ideq; Pisas classe delatus p̄missis torres tribus copiis maximis īcōmodis Lucēses affecit:cūq; demū res ethrutiæ cōposuisset:cū Ludouico Amedei Sabaudiæ comitis filio Romā ꝓfectus est. Et ibidē per tres cardinales a Sūmo pōtifice clemēte missos:coronatus est.Indeq; discedens ī florentinos castra mouit: q nullā aliā spem habētes Roberto regi potius se dedidere hac lege:ut exules albos nullo unquā tpe nulla ue ratione reduceret.Quo audito:Hēricus repente se Pisas ꝯtulit. Vbi Robertū ipsum:tanquā Maiestatis reū citauit.Et eo interim lucenses & moniacenses magnis affecit cladibus:ꝓfectusq; Aretiū ibidē Roberto titulo regni priuauit.Quāuis postea Citationem ad locum suspectum factam:papa condemnaueri:duxit quoq;:& contra Senēses:ubi cum egrotare cœpisset ad Balnea macerari se contulit.Inde cum male sanus redisset:ad Boncōuentum oppidum rediit:ubi & post aliquot dies non sine suspitione dati ueneni mortuus est: subornauerāt.n. (ut fertur)florentini ab eo grauissime infensi pollicitationibus & præmiis:quendam monachum qui Eucharestiam ueneno illitam ei dedit.Cuius mors florentinos & robertum regem admodum lætificauit:quo mortuo uacauit Imperium anno uno.

❡Robertus caroli secundi:Neapolitanorū ac siciliæ & apuliæ regis filius:hoc anno patre defuncto in regnū eius succedens:regnauit an.33.Rex multoꝝ scriptoꝝ miris laudibus celebratus:quoniā nedū rei militaris peritia:sed multaꝝ scientiaꝝ ornamēto uere īclitus est habitus.Qui regni titulis a clemente papa in Auinione susceptis.Ex galliis profectus est ad palagurum bononiæ legatum : qui circa Ferrariæ tumultuātis eidē demādauit.Misit deinde Ioannē fratrem ex Neapoli Romā: & inde Henricū imperatorē expelleret:qa sua tyrannide totā italiā perturbat: Coactus Hēricus abire fecit:q̄propter Robertū ipsum reū lesæ maiestatis fecit:& nō citatū regno priuauit. Quā tamen sententiam:cum inde secutis.Clemens postmodū irritā fecit:ut habetur in cle.pastoralis:de re iudicata.Hic itaq; Robertus dignissimus princeps: & rex genuæ.saonæ.& quarundam aliaꝝ urbiū dominiū habuit Guelphorū opera:Demū nullo sup̄stite filio moriēs:regnare p̄cepit: Andreā ex Carolo martello fratre Vngariæ rege natū:uidelicet nepotē:licet Ioanna nata ex Carolo filio Roberti:a Florētinus olim uocati regnū administrauerit:Fuerat itaq; Robertus certe serenissim⁹ rex ac unicū ætatis huius decus:eo ꝙ oīa q̄ regio noī sunt necessaria:in eo affati erant. 1310 6509

❡Ioannes impatoris filius:hoc anno Regis Boemiæ filiā ducēs uxorē eius regno potiri meruit. Eoq; regno suscepto.35.annis in ipso regnauit.Vir utiq; bonus:& multæ beniuolētiæ īsignitus:qui Regno in pace adepto:cū Brixianis amicissimus esset:aliquando eisdē contra Bergomenses nr̄os multos Boemos milites in auxiliū transmisit.Quoꝝ auxilio Bergomensiū potētiā repræssere.Inde ab italis uocatus anno uigesimo secūdo regni sui in italiā cū multo exercitu descēdit.Et uiri bonitati itali allecti:dedentibus se ultro multis ciuitatibus:uidelicet Brixia;Bergomo : Luca: Parma: Regio : Mutina atq; aliis plurimis ciuitatibus.Quaꝝ dn̄io potitus:illas:& Mœnibus: & Arcibus: atq; aliis multis fortilitiis munire studuit.Et īter cætera in ciuitate nostra Bergomo Arcē munitissimā adhuc extante:quæ uulgo la Rocha appellatur ædificauit.Deniq; in Regnū reuersus Ludouico Cæsare procurante:ab ipsius uxore Margarita īterfectus fuit:quo mortuo:ipsius Ludouici Cæsaris filium ipsa interfectrix accepit maritum:Nec prima nec ultima huius perniciei mulier. 1310 6509

❡Friscus estensis Azonis Ferrariæ Marchionis filius:hoc anno ferrariæ urbis Dominium abiens Azonē optimū patrē ob superinductā Beatricē nouerchā Roberti Siciliæ regis p̄dicti Sororē cœpit:& in carcerē coniecit:ubi & paulopost etiā eū interire fecit.Quibus gestis impetrato Venetorū auxilio urbē(nolentibus ciuibus)in suā potestatē redegit.Propter qd' īdignati ciues:patricidam & facinorosum ꝓditorē ad palagurā legatū mox accusarūt:rogaruntq; ut urbem dictiōis ecclesiæ a tyranno crudelē in modū laceratā liberare dignaret̄:q̄bus auditis:legatus mox Venetis sub anathematis pœna p̄cepit a Ferraria oīno abstinere.Qui legati p̄cepta paruipendentes Thealdi seu Theutaldi urbis castellū:tandiu die noctuq; oppugnauerūt:donec illud obtinuerūt.Friscus aūt uindictæ cupidus: atq; per oīa malignus(introductis Venetis cū tamen nō satis etiā se confideret)ira succensus statim dimidiā ciuitatis partē igne apposito succendit:& quammaxime eorū domos q eidē resistere uoluerunt seu uidebant̄.Ac ciues concitati:tantam iniuriam & dānū non ferentes: sumptis armis sequenti anno:hominem pestiferum apud leonis portam interfecerunt : hoc idem Dalmatio guascone Clementis papæ ea in urbe uicario suadente.Mortuo autem Frisco.nihilominus Veneti dimidiam urbis partē per multum tempus retinuerunt. 1311 6510

❡Martinus Georgius quinquagesimussecundus Venetiarum dux:hoc anno in locum Petri gradenici ducis suffectus: ducauit mēsib⁹.10.& diebus.10.Huic qdā ferrariēses & friscus Estēsis:patre suo Azone defuncto urbis dominiū tradiderunt:quāobrem indignatus pōtifex Ro.quod urbē Ecclesiasticam occupare præsumpsissent:mampalaguræ Bononiensi legato: si ab hac re Veneti desistere uolēt:ut omnem Italiam per cruce signatos in auxilium inuocaret:& eos contra Venetos & Ferrarienses renitentes conuocaret ac concitaret:Sed & idem pontifex hunc ducem : & cæteros Venetos anathemate notauit:ac eis sacra quæcūq; īterdixit: īsup & publico edicto:omnibus christianis cōcessit:ut ubicunq; Venetos īuenissent:direptis imprimis eoꝝ bonis ꝓ seruis eos haberēt: ac uenūdarent.Quæ res ipsis Venetis multo fuit incōmodo:hic itaq; prīceps:cū admodū esset rerum tēporaliū locuplex:Mōasterium sancti Dominici intra urbem propriis impensis extruxit:& 1312 6511

plurimus

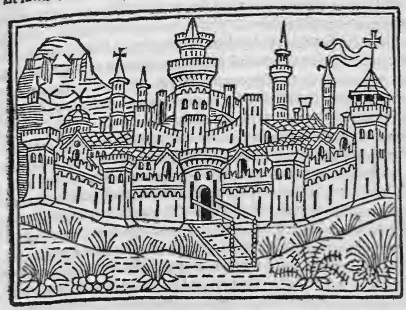
pluribus bonis illud exornauit:in quo & post mortem suum corpus sepeliri mandauit.

¶ Gulielmus Caualcabos Cremonensis:urbisq ipsius Marchio:uir utiq & diuitiis: & dignitate insignis:hoc eodem anno Douarēsibus & gibellinis oībus urbe pulsis:urbis Dominium Henrico Cæsare cōcedente sibi desumpsit: & ita pluribus annis regnauit:Qui cū Reliquos oēs gibellinos prorsus urbe expellere statuisset:immo tēptasset:ipsi tumultuarie recedentes Soncinū ilico cōmigrarūt:& guelphos omnes ibidē mutatos maxīa cū occidione expulerūt.Quo audito Gulielmus euestigio suo℞ exercitu cōparato Soncinū cōcessit:& hostili aīo castellū īgressus:post multos cōflictus:a gibellinis superatus & captus ibidem tandē cū quadraginta suo℞ obtruncatus est.Quo qdem mortuo:mox omnis guelphorum factio:direptis eorum bonis domibusq euersis ac prædiis confiscatis Soncino pulsa est.Eoq tumultu uenturinus fundulus uir qdē magnus fuga salutem sibi quærens:ab imperatoris uicario cum tribus filiis:& ipse captus ibidem cum ignominia per publica oppidi loca equis tractus & uirgis cesus deniq securi percussus uitam finiuit miseram. Gulielmus capite plectitur Venturinus fundulus

6512 1313 ¶ Ioannes Sorancius tertius & quinquagesimus Venetiarū dux:hoc anno īdemortui Marini ducis loco omniū suffragiis suffectus ducauit annis.16.& men.quinq. Multæ quidem prudentiæ ac doctrinæ uiri:qbus ex uirtutibus spalatrū.Tragurū: Sybinicū:& alia plurima loca senatui se ultro dedentibus ciuibus cōquisiuit:quos qdē humanissime excepit. Eius aūt tpe cū Iacobus qrino: & Marinus barocius uiri ꝑpotentes & domi nobiles rēpub.euertere tentassent:ꝑditione cōuincti capitali snīa fecit puniri.Quibus īterfectis:ad ꝑcauenda in futurum scandala: sex ꝓcuratores sancti Marci ex senatuscōsulto cōstituit:qui tempu.diligēter curarent. Hic itaq cum prudentissimus: & nmoratæ cōscientiæ uir esset:aīaduertēs Venetos oēs ꝓpter Ferrariæ occupationē anathemate fore notatos atq interdictos ne animo suorum in perditionem laberentur:dimissa Ferraria pontifici Romano absolutionis sibi & omnibus suis impetrauit:quibus ex rebus mirifice ab omnibus extitit laudatus.Deniq moriens apud sanctum Marcum sepelitur. Spalatrum Tragur℞ Sybinicum Iacobus quirino marinus baroci⁹ procuratores sex sancti Marci

6509

¶ Pistoriū ethruriæ ciuitas.

¶ Pistoriū seu pistoria Ethruriæ ꝓuincia satis uetusta ciuitas his tēporibus a florētinis lucēsibusq populis diutino bello īcredibiliter fatigata in eorū manus tandē deuenit: q̄ obrēta in primis eius mœnia pœnitus diruunt:fossasq impleuit: & solo cōmuni utriq populo remanēte agrū oēm īter se diuidunt.Et hoc ex conuentione īter utrasq partes confecta:sed florētini ea fœdera sic inita:nō ita multo post īfregerūt:& ut bē semetipsos occupauerūt:& mox Murū circūquaq deduxerunt: atq fossas purgarūt.Et hæc prima urbiū fuit:quas populus florentinus: iam liber ab imperio effectus:in potestatē sibi redigerit. Et ut oīa circūquaq haberēt tutiora:statim Accianū gētis ubaldinæ castellū emētes:mox illud diruerunt: & nō lōge ab eo loco in plano scarpa oppidū cōdiderūt.Quaobrē legatus etiā florētinis ipsis sacra īterdixit.Ve℞ cū postea in recuperāda Ferraria a Venetis occupata florētini legatū iuuissent:a Clemēte papa in gratiā sunt recepti: in hac qppe urbe supioribus ꝓxīe annis ēt factiōes Albo℞ & Nigro℞:sicut a principio guelpho℞ & gibellinorū partes initiū sumpsere:eo qđ in ipsa cāgellarii gēs ditissima multiplicata in duas ꝑtes se diuiserit: & altera ea℞ pars Albi uocati sunt:altera uero Nigri.Qui cū se magnis cōtētiōbus agitarent:a florētinis cōponere tētati sunt:& cū eos cōponere studerēt:ēt ipsi florētini diuisi sunt: atq & hæc eadē noīa receperūt:qui qdē morbus: & lucē mox īuasit. Vnde cū albi Nigros ex Pistoya eiecissent:& Nigri albos cōfestim ex florentia eiecere:īter quos Dantes poeta unus fuit. Alboruз & nigrorū factiones uide

6510

¶ Viri disciplinis excellentes.

6511 ¶ Ricardus Malūbra Cremonēsis iuriū ciuilis:& canonici excellētissimus doctor hoc tpe Cyno in lege si uiua matre testāte: apud Bononiā leges celeberrīe docuit.Quē idē ī eadē lege oībus ætatis suæ doctoribus ꝑtulit:eo qđ ius ciuile eo mō quo nūc extat accuratissime explanauerit.Qui licet oīum docto℞ sui tpis princeps fuerit noīatus: heresi tamē demū a domino Iacobo butigari & domino Baldo cōdēnatus fuit:ipse.n.dominū Iacobum de arena præceptorem habuit:scripsit itaq hic super codice li.9.super īstitutis li.4.super toto Digesto li.50.Et uarias q̄stiones libro uno.

¶ Lābertinus de Rāponibus iurisconsultus celeberrimus ac multarum scientiarū:& uirtutum nobiliter insignitus:cuius ingenium & doctrinam Io. Andreæ in ca.Si pater.De testa.in sexto mirifice laudat:hac tempestate clarus effulsit:ac multo in precio omnibus fuit:qui & ipse in digestis: & codice commentaria edidit accuratissima:quorum exemplaria rara habentur.

Gulielmus de Cumo:natióe gallus iuris ciuilis & pōtificii cōsultissimus & iterps pstātissimus ingenio subtilis & eloqo clarus hac ætate floruit:& paucos ea in disciplia hūit supiores:uñ & gymnasiū Aurilianense magnifice illustrans edidit,pfessoribus legū nō spernenda commentaria. Et pmo super digesto ueteri libros multos atq; super toto codice scripsit.Et quædam alia.

Dynus de Gabo:patria florētinus Medicus physicus excellētissimus Thadei florētini discipul⁹ per hoc tps floruit.Qui & ex ingenii sui magnitudine & in philosophia:atq; medicinis multa conscripsit.E qbus ferunť ista:uidelicet:in galienū cōmētaria:uidelicet.De malitia uariæ complexionis li.i.In hyppocratē:De natura fœtus li.i.Diuersarum quæstionum li.i. Et in philosophia uaria.

Henricus de Brusellis Monachus per hoc tempus floruit:qui cum in diuinis scripturis studiosus & continua exercitatione philosophus magnus computista haberetur:& ipse monumentis mandauit nonnulla commendanda quibus suo tempore longe innotuit:& inter cætera librum unum de ratione computi:& alium de incensionibus:& quædam alia.

Gulielmus quidam abbas de monte landino philosophus & iuris canonici scientissimus hac tēpestate clarus existēs scripsit summæ auctoritatis plura opuscula:e quibus nomen ad posteros trāsmisit suum.De quibus habentur.De sacramentis pulchre lib.i.Summam de casibus : declarationes etiam uarias & in iure canonico glosas ordinauit : ut fertur multas.

Iacobus de Viterbio ordinis eremitaꝝ diui Aug.sacræ pagiæ celeberrimus pfessor Neapolitanæq; ecclesiæ metropolitāus dignissimus:multaꝝ uirtutū decoratus:p hoc tps mlto i pcio existēs tractatū de regimie xpiāitatis:ad clemē.istū pōti.ddit.Ac magistrū sniaꝝ pegregie exposuit:ideq; pdicamēta in diuinis elegātissima:atq; alios multos tractatus cōposuit:iter q ēt.Quolibeta qtuor optime determinauit:q cū acri & terso eēt ingenio:speculatiuus doctor est appellatus.

Ricardū de mediauilla theologū eruditissimū ordinis mioꝝ hisdē tpibus nōnulli ascribūt: cui tāta īgēii fuit magnitudo:ut nulla lr̄atura i diuinis codicibus ei lateŕ potuerit.Qui & iter mlta sui igēii mōumēta.4.sciaꝝ lib.optie & utilissime explanauit.Extāt quoq; & eius postillæ ac alia mlta.

Gerardus odonus minoꝝ ordinis gn̄alis minister:& ip̄e Ricardi pdicti tpibus floruit. Cuius ēt ingeniū nō eque minus fuit:siqdē in oī dicēdi facultate prōptissimus extitit:pp qđ:& ab oibus nō solū sui ordinis platis sed ēt ab exteris:ppter īgēii magnitudinē & sciæ plenitudinē mirifice est laudatus.Ipse.n.sententiaꝝ libros multis uoluminibus est cōmentatus:sed & sup Nouum & uetus testamentum commentarios:& eosdem pulchros composuit:& philosophia morali : atq; in logica accuratissime scripsit.Stigmatumq; Seraphici Francisci officium composuit.

Beltrandus item ex nobili turrianorū Mediolanensiū familia ortus:& minorum etiam ordinis professus:& egregius philosophus atq; theologus eruditissimus: p hoc tps & ip̄e clarus existēs:scripsit super euangelia & super omnes epistolas canonicas:ac pauli pulchra commentaria: & maxime quæ per anni circulum legūtur pulchros edidit sermones:temporibus cōueniētes:& qdā alia.

Ioānes de colūna pr̄ia Ro.ordinis pdicatoꝝ archieps Mesanus hac tpate multaꝝ sciaꝝ clarus existēs:cū clarus īgenio scripsit nō sperněda opuscula:qbus nomē suū posteris notificauit:ex qbus uolumen librorum decem:quod mare historiarum appellauit.Item librum diuersarū Epistolaꝝ.

Gerardus Bononiēsis theologus ordinis carmelitarū generalis prior:pisiēsis doctor sacræ theologiæ:ac aliarū scripturarū eruditissimus hac ætate pter ordinis regimē oneribus & laboribus plenū:cū eēt nobilissimo & subtili īgēio admodū pditus:scripsit nōnulla memoratu dignissima:quorū de numero habenť ista:Sup snias li.4.Quolibeta librū unū.Quæstiōes ordinariæ li.i.Sermones de tpe.Sermones de sanctis librum unum.Summam & sacræ theologiæ inchoauit præclara: quam morte præuentus dimisit imperfectam.

Tursianus medicus florētinus Thadei olim medici celeberrimi auditor:hac tempestate plusq̄ commentum super Tigna gallieni mira cōscripsit doctrina.Qui cum in praticha artis medicinæ (ut multi ferunt)se infortunatum animaduerteret:spreto sæculo se religioni totum tradidit. Et cartusiensium ordinem intrauit:& ibidem quædam spiritualia documenta composuit.

Dantes aligerus patria florentinus uates & poeta conspicuus:ac inter sacræ paginæ professor præcipuus.Hac tempestate clarissimus effulsit.Vir certe inter ciues suos egregia nobilitate uenerandus:atq; uerendus:qui licet ex longo exilio damnatus tenues illi fuissent facultates: semper tamen physicis atq; theologicis doctrinis imbutus acerrime uacauit studiis. Vnde cum florētia a factione nigra pulsus fuisset:ad eius ingenii magnitudinem declarandam Parisium accessit: in qua gymnasium intrans aduersus quoscunq; circa quācunq; facultatem disputare uolentes:responsionibus autem positionis suis respondere obtulit disputaturum:& cum circa poeticam scientiā eruditissimus esset . Opus iclytum atq; diuinum lingua uernacula sub titulo comediæ edidit:in quo omnium cœlestium : terrestriumq; : ac infernorum profunda speculabiliter contemplatus : singula quæq; historicæ : allegoricæ : tropologicæ descripsit : ubi se certe catholicum : & diuinum theologum esse ostendit . Aliud etiam eloquentissimum opus omni sapientia plenum composuit : uidelicet de monarchia mundi titulo prænotatum : in quo præbere nititur(licet male)ita monarchia in imperio Romanorum esse : ut nullam a pontifice Roma.habeat dependentiam: sed a solo deo nisi in pertinentibus ad forum animarum:hic cum ex gallis regressus fuisset: Federico

derico aragonensi regi: & domino Cani grandi scaligero ueronensiũ principi adhesit:cũ qbus fuit multa amicitia semp cõiunctus.Quorũ auxilio psæpe(licet frustra)conatus fuit in pñá redire. Denique Cane mortuo:& ipse apud Rauẽná ãno dñi.1321.ætatis suæ.6.&.50.diem obiit.De cuius exilio:uitaque:atque mira doctrina quídam hos cecinit uersus dicens.

Hic postq̃ patrios florentia sæua penates.
Linquere conspicuum iussit sine crimine ciuem
Fortuna qua ante sterit fortemque superbam
Excutiens semper misero secutus in orbe
Vixit & inumeras tolerauit mente labores
Ipse hominum rerumque patrẽ qui cũcta gubernat
Imperio & late solus tenet aurea mundi
Lora manu:semper erit sine fine potestas
Agnouit sine mora deum:uitamque per omnem
Impiger augustis opantia sydera terris
Stelliferi secreta poli quibus astra fruantur
Consilii cœlo nouit diuinus ab alto
Ingenii artibus redimitus a crimine septem
Exhausit sacras musarum e fundibus undas
Hic sacris animatus aquis quæ dura cadentes
Premia dignoscant miseri:qbus ipsa salutem
Pena ferat sceleris quos gratia collocet altis
Sedibus audaci cecinit sub tegmine cantu
Scribere non posse uiduas quot fletibus artes
Quotque nouem musis lachry.subiere dolores
Cum rapuit mors sæua utrũ sed fama superstes
Gẽtibus extĩctũ memorat populũque per oẽm
Viuet:& æterno refertur laudibus æuo.

6512 1313 ¶ Ludouicus philippi francorum regis filius hoc anno:post patrẽ in galliis regnare cœpit:& duobus annis regnauit:uir sane catholicus:& xpianæ religionis uerus amator.Qui regno suscepto:post annum p̃sentiens cardiales sparsim in diuersa galliæ oppida diu dilituisse:eo quod in cõclaui apd carpenteratũ de pontifice deligendo seditione orta:duo ex splẽdidioribus cardinalibus interfecti fuissent.Statim eos in unũ coegit:& ut lugduni cõgregarent:pro futuro deligendo pontifice persuasit: cuius sanis cõsiliis annuentes post.80.dies Iacobũ carthusiensem monachum:& portuensem epm elegerũt.Quod quidem anno cũ pontifex esset electus:ipse rex uitæ suæ finẽ fecit:relicto in regno ioãne filio paruulo.Qui puerulus diebus tantum uiginti regnauit.

¶ Tres simul lunæ eodem anno in cœlo apparuere:& fulgor quẽ Cometẽ dicũt in septẽtione q̃si ad uirginis finẽ tribus mensibus apparuit.Eo aũt deficiente nouẽbri mense:philippus rex p̃dictus: uita excessit:& Ludouicus successit.

6514 1315 LVdouicus cognomento bauarus primus:&.20.germanorum imperator hoc anno a quibusdam per cõtentionẽ electus:impauit annis.32.Henrico.n.mortuo:statim inter electores discordia magna successit:quod alii hũc Ludouicũ:alii Federicum austriæ ducẽ proponerent:belloque inter eos orto:durauit annos.8.sed tandem Federico supato.Ludouicus hic solus obtinuit:qua uictoria elatus absque Romanæ ecclesiæ auctoritate se impatorẽ appellauit:& Mattheũ uicecomitẽ una cum Galeatio filio ita fouit:ut Mediolano oĩno contra turrianos potiretur.Romam igitur p̃fecturus uicecomites sibi oĩno beniuolos fecit:ut eis adiuuantibus imperii titulos facilius cõsequi posset.At uero Ioannes põtifex nuper creatus in Auinione audiens uicecomites mediolano potitos:eos & hunc Ludouicũ Anathemate notauit:& quãmaxiẽ qua guelphos ubique opprimebant:reuersus autem bauarus hic in germaniã ad exercitũ congregãdum paulopost cũ maximis copiis denuo ex Germania p̃fectus Tridentum uenit:& ibidẽ magnis gibellinorum precibus Mediolanum rursus petiit:atque ibidem a Guidone petramela epo corona ferrea coronatus est:cunque pecunia indigeret & eã a populo exigere uellet:a galeatio Matthei filio p̃hibitus est:cuius rei causa Ludouicus galleatiũ cœpit:& una cũ filiis in carcerem cõiecit.Quibus incarceratis bauarus.14.ciues delegit:qui nomine suo rempu.administrarent:quibus & ipse præfectum suum addidit:inde cum in Brixianos duxisset:apud Vrceas oppidum aliquãdiu stetit:denique Brixianis in gratiam receptis in Ethruriam accessit:ubi & a Castrucio lucẽsi domino magna cũ humanitate exceptus est:apud quem duobus mensi.moratus precibus castrucii motus galleatium uicecomitem & Accium:ac Marchum eius filios Cæsar carceribus liberauit:inde cum Castrucio & mille:ac quingentis eius equitibus sociatus Romam tandem peruenit.Exceptusque cum ingenti gloria a Romanis apud Lateranum iussu cleri populique Romani:a Stephano columna coronatus est. Ornatusque imperii corona Bauarus hic statim petrum Corbariensem ordinis minorum professum Antipapam erexit in idolum: & Nicolaum quintum illum appellauit. Inde quoque digressus antipapa Viterbii relicto:cum exercitu & Castrucio Florentiam uenit:quam & crebris excursionibus & populationibus cum aliquãdiu uexasset:Mediolanum postremo rediit.Vbi & accium galleatii filium ab integro in regnum remisit:in germaniam denique regressus contra eum carolus Henrici filius imperator erigitur:cum quo in bello congressus & superatus:cũ fuga dilapsus fuisset:statim dolore animi defecit.

Ludouicus.

Petrus corbari antipapa.

¶ Hugutio fagiolanus pisanorum & lucensium Tyrannus hoc anno non longe a monte catino ingenti clade florentinorum:Exercitu superato:dum ex pisis Lucham regreditur:una & eadem die ab ambabus illis urbibus excludit.Et ita utriusque urbis dñio sine strepitu priuat:pisani qdẽ supiori anno Hẽrico iperatore defuncto:florentinorum potentiã ueriti Hugutionẽ hũc sibi ducem ad p̃pulsandum hostem delegerant. Qui paulopost ab equitibus Henrici adiutus et Lucham ciuitatem obtinuit.Euoluto autem anno lucenses non diutius eius tyrannidem laturi occasione capta:

Nerius filius, Neriū eius filiū uno die uerbo eiiciunt: pulsus aūt lucha Nerius patrem in lucenses ꝯcitat. Qui ex pisana ciuitate cū exercitu luchā ꝓperans pisani post eū portas clausere: at hugutio duaꝝ urbium dñio priuatus ad Malaspinas marchiones amicos suos pro subsidio cōfugit: & cū sæpius tyrannidis redditū temptasset: & obtinere non potuisset: ex pontificis romani cōsilio tandē in flāminea ad paternum solū rediit: ibiq; ab ipso ponti. multis bñficiis adiutus tādem consenuit: & moriens multos filios: ac nepotes in castelloꝝ suoꝝ regno hæredes reliqt. Qui & ipsi (ut fit) de pricipatu inter se dissidentes tandem a florentino populo omnes pulsi sunt.

Castrucius uir strēnuus pña lucēsis familia castracanū nobili natus. Vir manu prōptus: & multoꝝ ꝯiuratoꝝ apud lucensem urbē caput & dux: & quē supiori anno Nerius fagiolanus pp prædā in lucensibus factā in carcerē ꝯiecerat: hoc anno pulso Fagiolano & strepitu magno ꝯcitato: e carcere educit: & a factione sua in fagiolani loco ꝓficitur & .24. annis regnauit. Ac sic ut mundi hui⁹ sors exigit: ab extrema calamitate ad sūmā fœlicitatē ꝑductus ē. Qui urbis ipio hoc mō suscepto: mox suo ingenio: ac magnanimitate & pistoriū & pisas urbes in suā redegit potestatē: postmoduz auxilio galeatii uicecomitis: qui Acciū filiū natu maiorē cuz mille: & qngentis eqtibus miserat: in florētinos duxit: & Raymūdū cardinū hyspanū eoꝝ ducē cū eius filio & uniuerso eius exercitu fudit: atq; fugauit: quo cōfracto: multis annis ipsis icursiōibus populationibusq; atq; incendiis uexauit: deinde succedentibus rebus cū ēt uicecomitū copias cū bauaro iunxisset: iterato apud florentiā castra posuit: & eā pluribus diebus uexauit: ac cūcta circūquaq; destruxit: ipsam eqdem urbem: hic castrucius tandē occupasset: nisi graui morbo ex imensis laboribus apud pistoriū ꝯtracto defecisset: ueꝝ florentinos in eā desperationē deduxit: ut Carolū roberti regis filiū in suæ urbis dñm uocauerunt: moriens deniq; castrucius duobus filiis Arigo & galaticio relictis: ibidē in Ede diui Francisci post .3. diem cū igenti pompa sepelitur: filii autem eius paulopost a Bauaro iperatore pp ingratitudinem pulsi fuerunt: ac sic ut pñus ait: nullum uidentum perpetuum. 1316 6515

Ioan.papa.205 IOannes papa eius nois .22. portuensis eps iacobus cartucensis antea uocatus hoc anno post longā altercationē a .23. cardinalibus apud lugdunū in monasterio fratrū ꝑdicatoꝝ unanimiter electus: sedit annis .19. mē .3. & die .27. Vir utiq; doctissimus: & multa prudentia isignitus: ac doctoꝝ uiroꝝ amantissimus: cuius pr̄ Arnaldus de ossa fuit: pōtifex creatus nonis septēb. in cathedrali basilica pōtificatus coronā accepit: inde in auinionē ꝓfectus .8. cardīales mox creauit: inter quos duo tm̄ itali fuere unus ursinus alter colūnensis: duosq; uiros defunctos in sanctoꝝ cathalogo associauit: uidelicet Thomā herfordensem epm̄: & Aqnatem Thomā doctorē de ordīe ꝑdicatoꝝ: deīde Tholesanā ecclesiā ad archiepatus dignitatē rettulit: & quasdā dioceses eidē ascripsit: Cæsaraugustanā ecclesiā sibi dilectā in metropolitanā erexit: assignatis sibi qnq; cathedralibus ecclesiis Gratidimontensem ordinē quorūdā iproboꝝ factionibus labefactatū in meliorē redegit formā: multosq; hereticos dānauit: & præsertim glosulā quādaz fr̄is petri ordis minoꝝ: qui ꝯuentū quēdā tertii ordis ad imitandā xp̄i paupertatē a͡iauerat: quorum de nūero multi dānati exusti sunt: āno aūt .xi. pōti. sui ꝯuentu habito Ludouicū bauaꝝ eccl̄iæ rebellem scismaticū declarauit: & Guidonē petramalā post occupatā ciuitatē castelli sacerdotio & epatu exautorauit: cortonāq; a diocesi aretina separauit: & in ciuitatē erexit. Tādē āno ætatis suæ .90. auinioni moriens: tātā in thesauris suis auri & argēti uim reliqt: quātā unquā nullus añ eū pontifex fecerit: iterrogatus hic aliqñ qui foret a ueritate remotus: rñdit uulgi snīa: nam quicqd laudat uituperio dignū est: quicqd cogitat uanum: quicquid loquit falsum: quod iprobat bonum: & quod approbat malum est: & quicquid extollit infame. 1317 6516

Cardīales.8. S. Thomas de aqno archieps Tolesanus Ordo gratidi. Corthona fit ciuitas Snīæ bonæ.

Philippus ludouici francoꝝ regis filius: imo frater Ioāne eiusdem ludouici filio defuncto in regnum succedens: regnauit annis .5. De quo nil memoria dignum habeo nisi quod Ioan. 22. pontifici fauit.

Viri disciplinis excellentes.

Petrus apponus seu de apono pñia patauinus medicus celeberrimus: pluribusq; oī ætate admirandus: huius ioan. ponti. tempore cū in pñia: & rum in his quæ ad medicinæ theoricā spectāt: diuersas ꝯciliando opiones prōptissimus existēs maxīo in ꝑcio ubiq; habitus est: & ppea ꝯciliatoris cognomen sortitus est. Hic itaq; eruditissimus uir iprimis ad Aristotelis ꝓblemata multa addidit: & illa ipsa subtili expositiōe declarauit: scripsitq; eidē ioan. ponti. lib. de uenenis perpulchrū: ac Mesue librum de medicinis māchum a corde icipiendo ad calcē usq; perfecit. Composuit ꝑterea de oī medicina li. in quo centum & decem habent differentiæ: librū quoq; gallieni de colera nigra: & de regimine sanitatis ad terrapenticæ artis cū aliis multis ipse trāstulit: & q̄dam alia: fuit enī hic magicus maximus: & multa per eandem artem monstrauit. 1319 6518

Cōciliator

Dynus de Garbo medicus florentinus: his temporibus claruit: qui cum brunum patrem in arte chyrugiæ medicum habuisset: illum in physica erudiendum Thadeo florentino medico tradidit. Qui adeo eruditissimus euasit: ut eruditissima in Auicēnam ediderit cōmētaria: scripsit in Galienum. De malitia uariæ complexionis: atq; in Hyppocratem de natura fœtus: quin & in philosophia uarias & pulcherrimas quæstiones.

Gentilis fulginas ꝑstabilis sapientiæ medicus: hoc ipso tpe Dini prædicti medici non inferioris ingenii: aut fame fuit: quod potissimū eius accuratissimi cōmentarii: in qnq; Auicennæ libris pulchrum

chrum ꝓhibent testimoniũ:hic ẽt prædictos cõmentarios ꝯtra pestem aliũ composuit librum:atq; quæstionum de gradibus medicinarum subtilissimos disputauit.

¶ Mattheus item syluaticum medicum mantuanum gñe nobilissimum hisdem tpibus floruisse constat:eo qđ ad Robertum Siciliæ regem & medicum.Opus diuinum de oĩbus simplicibus medicinis & eaꝶ ꝓprietatibus dederit:atq; alia quædam composuit.

6519 1320 ¶ Augustinũ ẽt anconitanum nostri ordĩs heremitaꝶ diui Augu.ꝓfessuꝫ: Viꝶ sane & doctrina & uitæ integritate celeberrimũ cum ꝑdictis floruisse constat:qđ & ipse libꝶ de ecclesiastica ꝑtãte ad Ioãnem romanum ponti.ꝑdictũ ĩscripserit:& ultra eum oẽs suæ ætatis theologos sine iniuria antecesserit:e Mattheo euangelista exordiens totũ nouũ testamentũ accuratissime declarauit:ac cõmentauit:inter quæ cõmentaria in pauli epĩas admiratione digna habenť.Sed & sup actus apſorum:superq; Apochalipsim:& super septẽ canonicas epĩas ad ĩstar beati Thomæ opus edidit aureum:tracta.quoq; celebres super missus est:& magnificat composuit.

¶ Bonauentura itẽ patauinus ordĩs ꝑdicti olim gñalis prior:tituliq; sanctæ Ciciliæ cardĩalis præsbyter: hisdẽ tpibus:& doctrina & eruditione ĩsignis ꝑlimũ fuit: qui cũ acerrime sanctæ Ro. ecclesiæ libertatẽ ꝯtra tyrãnos tuereť: a carrariensi dño tãdẽ sagitta ꝑcussus marty.coronatus est.

¶ Albertus siır patauinus eisdẽ heremitaꝶ ordĩs,ꝓfessus: & beati Egidii Ro.auditor theologꝰ eruditissimus:per hoc tp̃s in declamationibus ꝑsertim prĩceps est habitus.Qui cũ esset in diuinis scripturis admoduꝫ copiosus:cõplurimos sermones:tum q̃dragesimales tũq; dñicales & festiuos ad cleꝶ populũq; erudiendũ edidit:sed & penthateucũ:& pauli epĩas super oẽs cõmentatus est:atq; alia nõnulla:pp cuius doctrinæ ꝑstantiã postea in Comũ patauino palatio sup portã quæ dñii forum respicit marmorea statua honoratus fuit:in aliis siqdem ipsius palatii foribus pauli iurecon. & petri ꝑdicti conciliatoris:ac Titiliuii historici statuæ constitutæ sunt.

¶ Franciscus Maronus ordĩs minoꝶ theologus:ac ph̃us eruditissimus:& ipse hoc eodem tẽpore clarus effulsit:& multa ꝑclata opuscula ad eruditionẽ xp̃ianã pertinentia edidit:& maxime in lib. sñiaꝶ li.4.De formalitatibus li.i.Quæstiones uarias:& sermones de tpe & sanctis li.2.Et in diuinis uoluminibus cõmentarios multos.Et quædam alia.

¶ Michael de Cesena ordĩs minoꝶ generalis mĩster hisdem tpibus super Ezechielẽ:& sup sñiarũ libros perpulchre scripsit:& a ioãne papa errore quodã:& maxĩe fratrum de opĩone notatus:gñalatus officio priuatus est.Dicunt aũt ipsum dixisse xp̃m & eius discipulos nil pœnitus priuati hũisse:quod certe non multũ cũ sacra scriptura conueniret:ipse tamen suis scriptis & rationibus se ĩnocentem ostendit:& ab hac calũnia se audacissime excusat:& propterea suis scriptis in Ioãnem põtificem plurimum inuectus est.

¶ Nicolaus de lyra ordĩs minoꝶ theologus eminentissimus:& ipse tempestate hac claruit:& cõtra iudæoꝶ ĩpietatem & disputationibus & scriptis mirifice conflixit:ac contra malitiã:ĩmo in eorum ꝯtumeliã & probrũ uetus & nouũ testamẽtũ diligentiori examine plurimis uoluminibus explanauit:pp quod & eius nomen præ cæteris doctoribus in toto orbe celeberrimũ fecit:aiunt hũc primum iudæoꝶ doctorem fuisse:& ꝓpterea ipsorum linguam optime agnouisse.

¶ Sybertus teutonicus ordĩs Carmelitarum per hoc tempus cum esset in iure canonico:ac philosophia aliisq; bonis disciplinis apprime eruditus & ĩgenio subtilis:per hoc tp̃s clarus existens:q̃dã opuscula lectione digna composuit:& primo in lib.sñiarũ li.4.Sũmamq; censurarum noui iuris: item super regulam ordinis sui li.i.Et quædam alia.

¶ Petrus de parpiniano natione catellanus ordĩs carmelitarum:hoc tempore cũ esset in scripturis diuinis non mediocriter eruditus & ph̃icæ disciplinæ subtilis explanator:ac ingenio promptus: declamator quoq; nominatissimus:edidit multa cõmendatiõe digna:e quibus feruntť q̃ones in lib. sñiarum pulcherrimæ:item in toto psalterio opus grãde.Et sermones uarii.

6521 1322 ¶ Carolus philippi francoruꝫ regis frater: hoc anno philippo eius fratre sine liberis defuncto: in regnum auitum succedens:regnauit annis sex.

¶ Galeatius uicecomes:hoc ãno mattheo defuncto:eidẽ cũ marcho fratre:in mediolanen.regnũ de uolũtate Baua.cæsaris successit:ambo certe singli eloq̃ntia magnanimitateq;:ac urbanitate ꝑclari:hos ludouicus bauarus pp pecuniaꝶ exactionẽ sibi denegatã captos tãdẽ in carcerẽ trusit:noluerat.n.(ut diximus)idẽ ludouicus corona ferrea ex more suscepta a ppl̃o mediolanẽsi pecunias iterato exigere & extorquere:sed uicecomitibus ꝓhibẽtibus iratus ĩpator eos captos in carcerẽ ĩclusit.Et.24.ciuibus rẽpu.mediolanẽ.cõmisit admĩstrãdã:ueꝶ tãdẽ castrucii lucẽsis ꝑcibus cõmotus cæsar eos liberos & ĩcolumes dimisit:qui libertate donati:per aliquot tp̃s stipẽdiis castrucii militarunt.Sed galeatius cũ castrucio dum pistoriũ urbẽ obsideret:post longos & duros labores:morbo contracto apud pisse oppidum e uita migrauit.

6522 1323 ¶ Ordinẽ ãt q̃dã militũ Iesu xp̃i nouũ:hoc ãno Ioã.põti.ĩ portugallia ĩstituit:qui saracenis circũquaq; discurrẽtibus resisterẽt:cui ordĩ prĩcipalẽ demũ in marino siluensis diocesis ꝯstituit:q̃bus & oĩa tẽplarioꝶ bona in portugallia assignari mãdauit:ut liberius xp̃i militiæ uacare possent: huius aũt ordĩs cẽsorẽ & moderatorẽ abbatẽ alchosiani monasterii cisterciẽsis ordĩs Vlyxbonẽsis diocesis esse uoluit:qui conscribendi & exautorandi huiusmodi milites facultatem haberet.

Clementinaꝝ Codicē:his tēpibus Ioā.pōti.ꝯfirmauit:& per gymnasia legēdū trāsmisit:clemēti enī ꝓdecessor apud Viēnā galliaꝝ urbē trecētoꝝ patrū cōciliū celebrauerat:in quo ꝯstitutiōes plurimas religiosoꝝ statū cōcrementes ꝯstituerat:ut hētur eo in li.de statu monachoꝝ & in agro mēdicantiū:quoad ꝑdicatiōes & ꝯfessiōes & sepulturas:ubi datur forma seruāda extra de sepul.Dudum in eodē li.illas igit̄ laudabiles & sacras ꝯstitutiōes ioānes ipse approbans colligere fecit:& in unū uolumē redigens clementinaꝝ codicē:ab ipso auctore clemente appellare uoluit:in ipso etiā beati Frācisci regulā ad uerbū declaratā cōscripsit:ut in capᵒ.Exiui de paradiso.

Scisma uigesimumprimum.

Petrus natiōe picenus Reatinæ diocesis ex corbatio oppido natus ordīs minoꝝ ꝓfessus:hoc anno ꝯtra Ioā.ponti.(iubente ludouico Bauaro)in antipapa ꝓphanat̄:& Nicolaus.5.appellat̄:& ab 1324 6523
ipso bauaro:& iis cū eo aderant:ut uerus xp̄i uicarius cōsalutatur.Is.n.rusticus uir fuerat:& uxorē qnq; annis tenuerat:qua uiuente & renitente ad religionē inhabilis ꝯfugerat:qui miser factā de se electionē acceptans:cū esset ascensus:ut xp̄i ecclesiā oīno scindere posset.Anticardinales:& adulterinos ep̄os multos creauit:qui cornua erigentes Ioā.ponti.publico edicto hereticū dixerūt:& cū fraticelloꝝ de opinione hic auctor & fautor existeret:Eādem sathanæ Stollam pro uiribus augere annixus est:affirmabat.n.hi ad cooperimentū suæ iniqtatis xp̄m eius discipulos adeo paupes extitisse:ut nil priuatim:aut cōiter habuerint:pp ꝙ & ioā.ponti.creatis septē cardinalibus uiris doctissimis:ēt theologoꝝ multoꝝ cū eis synodo ꝯgregata:Req; diligenti disputatiōe discussa edictū ꝓposuit:quo eos declarauit ptinaces hereticos:qui hoc de cætero affirmare tentassent.Quāobrē pontifex ipse tres extrauagantes cōfecit.Quaꝝ una incipit:ita quorūdā.Alia ad ꝯditorē canonū:ubi ꝓlixius ipsam materiā declarat.Quos qdem extrauagantes ad gymnasia publica transmisit:deniq; cū petrus ipse in idolū ꝓphanatus a bonifacio pisano captus:& ad pontificem in Auinionē perductus fuisset:diem in carcerem per triēnium pedore & fame obiuit.

Fr̄ minorum auctor fraticelloruꝫ de opiōne fuit

Extrauagantes tres.

Rochus sanctus natione narbonensis xp̄i ꝯfessor fidelissimus hoc āno.16.cal.septēb. postq̄ qnquēnium in carceribus a patruo suo īcognitus detentus fuisset: tanq̄ alter Alexādria Ro.apud mōtem pesulanū oppidū suū narbonēsem aīam deo īmaculatā reddidit:is.n.apud eūdē oppidū suū: 1327 6526
ex patre ioāne:matre uero libera eius oppidi dn̄is originē duxit:qui cū.12.attigisset annū ab apostolo Paulo edoctus corpus suū castigare:& in seruiturē redigere cœpit:adeo ut cibo & potu parcissimo uti cœperit:mortuisq; parentibus ipsis:suā hr̄ditatē amplā egenis & paupibus,prius distribuere cœpit:exhaustis deniq; oībus paternis peculiis ēt principatu se abdicans patruo suo p̄rno oppida cōmendauit:& oībus rebus a se abiectis breui & abiecta ueste indutus cū pileo & pera:ac baculo ex gallia in italiā peregrinus ꝑuenit.Vbi cū īnumeras ciuitates & castella:uidelicet romā aq̄pendentem Cesenam:atq; alia plurima loca truci pestilentiæ uexata crucis signo sanasset:tandeꝫ placentiam urbē morbo īfectam se contulit:& ibi ad quoddā hospitale īfectum diuertit:& egrotātes omnes ad unū usq; īuisit:quos oēs a morte sanauit.Quibus gestis & ipse adeo ꝓmonitus quos cruciatus & corpis tormenta īnumerabilia pati debebat:statim acuta febre & sagitta synistra coxa trāsfixus est:adeo ut eo dolore ardoreq; febris nullā qetē inueniret: cūq; ex ea īnumeras ptulisset passiōes:& bonā ualitudinē ꝯsecutus tādē est:īdeq; digressus deo comite in galliā lōgis itineribus delatus est:qui armorū strepitu uexabatur:in paterno deniq; castro ꝑueniens:a lictoribus tāquam explorator comphēsus in carceribus detrudit̄:& qnquēnii tempus ibi cōsumpsit:quo exacto:cum maxima patientia & uita austeritate.32.uitæ suæ anno migrauit ad dominū.Sed anteq̄ e uita migrarit:orauit dominum:ut qui deinceps nomen suum inuocaret:semper a sæuissima peste protegeretur.Eo itaq; mortuo:ad latus eius tabella quædam his litteris inscripta reperta est:peste laborantes ad Rochi patrocinium confugientes:contagionem illam attrocissimam euasutos significo.Quod ubi ad patruum suum principem delatum fuit.Cognoscens illum suum ex fratre Nepotem esse:in lachrymis cum omni domo sua prouolutus illud sanctissimum corpus maxima pompa:ad templum deferre fecit.Et eius exequiis rite peractis:patruus ipse euestigio eidem templum magno sumptu construere fecit:atq; illud suo nomini dedicauit.Vbi & per multos annos inauditis signis & clarissimis miraculis clarus effulsit.Cuius sanctissimi uiri uirtutes:atq; merita cum diu apud italos nostros latuissent.Tandem in anno salutis nostræ.1415.ad eos ex Germania ipsius sancti uiri Rochi nomen delatum fuit.Eo ꝙ constantiam Germaniæ urbem morbo īfectam ubi christianorum generale concilium celebratur:ab ipso morbo & peste liberauerit.Vbi nunc & Basilicæ & templa:& Sacella in eius nomine:non modo per urbes:sed & per castella:per uicos:ac etiaꝫ per priuatas domos extruuntur.Ad quæ confugientes:eius sanctissimi uiri merita experiūtur:eius itaq; dei celebritas sextodecimo calen.septēb.celebratur.Eius autem sanctum corpus: āno.1485.cum Venetias a qbusdam ex derdonensi Diocesi furtim sublatū perlatū fuisset:a senatu Veneto:cūctoq; populo tanta cum deuotione:& ueneratiōe:atq; lætitia exceptū fuit:q̄tū quis scripto enarrari posset.Vbi & statim eidem celeberrimū templum ingenti impensa construxerunt.Ad qd̄ quotidie magna populi frequentia concurrit.

Tabella suæ scitatis.

Philippus rex triū ꝑcedentiū regum germanus frater:uidelicet ludouici:philippi & Caroli patruellis:hoc anno francis regnare cœpit:& uigintiduobus annis regnauit.Hic cū Eduardo Anglorum rege 1328 6527

rum rege sæpe dimicauit & cōflixit: a quo & sæpius (ut ita dixerim) uictus fuit: & cū multa: ac multa perdidisset: tñ Viēnensium principatum suis pecuniis emit: & suo regno adiecit.

¶ Accius uicecomes: hoc āno: p̄re eius Galeatio: in pistoriensi agro defuncto ꝑmittente Bauaro īperatore Mediolanense regnū rursus reassumpto regnauit una cū Luchino patruo suo annis.xi. Nam p̄re eius defuncto: ipse & Marchus eius frater: ad Bauarū humiř confugientes maximam eius pecuniæ quantitatem obtulerunt se daturos: modo eos in Mediolanensi regno remitteret. At ille pecunia indiguus cōmisit eos quattuor Germanis nobilibus: qui unū eoꝝ: uidelicet hunc Acciū mediolanū introducerent: alio pro obside retento: quousq; pecuniā ꝑmissam reciperent: q; & factū est. Germani itaq; prædicti cum pecuniā recepissent: insalurato cæsare in Alemaniā fugierunt. Quā fraudem ubi Bauarus audiuit: euestigio e luca in lombardiā indignatus uenit: marcho Accii fratre in Ethruriā relicto: cū ergo Bauarus in lombardiā uenisset: & mediolanū īgredi uoluisset: ab accio prohibitus est: memor paternæ iniuriæ: ac sic accius discedēte Bauaro: mediolano potitus est. Erat enī p̄clarissimi ingenii: ac cōsilii magni uir: necnon & disciplinæ militaris admodum gnarus: quippe qui oīa præclara facinora a castrucio gesta ip̄e ut p̄limū strēnue gessit. Suscepto paterno & auito regno: ipsū mirumīmodū auxit: quia & īperatoris milites in Ethruriā relicti: qui uidelicet: Marchū eius fratrē obsidem detinebant: eius uirtute cognita: statim in eius uerba iurarunt & ex captiuo ducem crearunt. Qui & statim luchā urbem dedentibus se p̄sidiis in potestatem recipiens mediolanensi regno adiecit. Luchinus aūt eius patruus in Bergomates mouens nulla ui: sed cuiusdā Gulielmi castrobarchi ꝓuisione & ipse nepotis noīe ipsam recepit. Qua recepta: paulopost ēt Brixiā ꝓcurante Cōradino duce in fide recepit: paruerant hæ duæ ciuitates supioribus annis ioāni bohemo regi. Deinde papiā expugnans ēt illam paulopost sibi subiecit: Cūq; uires suas longe lateq; diffudisset: anno imperii sui.ii.nonis Aug. uitam cū morte mutauit. Nullis ex se relictis filiis.

¶ Carrariensium regni principium.

6528 1329 ¶ Marsilius carrariensiū nobiliū princeps: cū supioribus annis patauinæ urbis dn̄atū sibi desumpsisset: & in ea nō tyrānice: sed p̄ne pluribus annis regnasset: hoc anno magni canis scaligeri uentus potētiā. Eidem scaligero dn̄atū ipsius urbis sponte cessit: sed & sequenti āno ipso cane mortuo: postridie ab ītegro urbis dn̄iū resumens: regnauit an.x. uir certe mansuetissimi aī: & regiæ urbanitatis īsignitus: ac aliis multis uirtutibus decoratus: qui cū sine uirili ꝓle defecisset: Vbertino patrueli ex testamento omnem suam hæreditatem reliquit.

6528 1329 ¶ Franciscus Dandulus.54. Venetiaꝝ dux: hoc anno ioāni Soranzio Duci surrogatus: ducauit annis.x.& mense.i. Vir certe tanto pricipatu dignus: si uitā integerrimā: si prudentiā: & aī magnitudinem īspicias: cuius clementia & uirtute polēses ciues permoti: & allecti sese ultro in primis: ac suam ciuitatē sibi & senatui Veneto libentissime submisere: & ꝑfectā eis obedientiā spopondere. Hic a paleologo græcoꝝ īpatore rogatus: una cum ioāne Romano ponti. & philippo francorū rege cōtra turcos sibi īfestos: non modicā transmisit classem: pro qua eos plurimū repressit: ideq; in Mastinum scaligerū uirum potentissimum durum suscepit bellū: pro quo adiuuantibus philippino gonzaga: & Obizone Estensi: Veronam obsidione cinxit. Cum quo tādem patre ea conditione iniit. Vt Pataulo carrariēsibus dimisso: & Brixia: Bergomoq; uicecomitibus: ipse solū Veronā: Vicentiam: Parmam: & Lucam tantum sibi retineret. Quibus optime ex sententia gestis: tandē emoritur: & apud minores sepelitur. pola ciuitas

6529 1330 ¶ Gerardinus uir præpotens: Genuēsium patricius: ex p̄clara nobilissimaq; Spinulaꝝ familia natus: hoc anno: Luchā Ethruriæ urbem: a Germanis militibus ex ꝓpria emit pecunia: & oē ius ipsi⁹ in suam redegit potestatē. Eam siqdem superioribus diebus Marchus uicecomes ab eisdē p̄sidiis acceptam in suam redegerat admīstrationem & dn̄iū: sed eo absente (ut Stipēdiarioꝝ mos est) & milites pecuniis rursus īdigni: ut pecunias reciperent: ipsi Gerardino uendidere: quā nihilominus multo tempore nequit possidere. Quia Mastinus scaliger ipsam sibi armis conquisiuit. Luca a priuato genuēsi cōparat

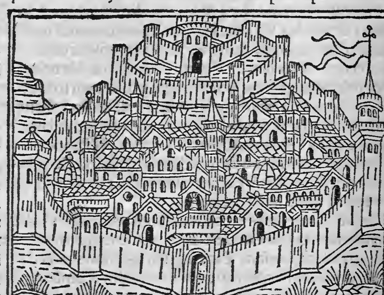
¶ Gonzagorum regni principium.

¶ Ludouicus Gonzaga illustris uir animo & uiribus præstans: hoc ipso anno: quadam īgenii caliditate imo & prudentia: mātuanæ urbis pricipatū passerino bonacosso ademit. Et in se: suosq; successores usq; in hodiernum diem transtulit: passerinus aūt ipse: suiq; p̄decessores ipsum urbis principatum per annos multos aliquo iusto titulo fœliciter possidere. Sed dissensionum factiōibus subortis. Adeo tunc mos īoleuerat: ut cuiq; factioso liceret ciuitatū aliorūq; locoꝝ occupare pricipatum: Ludouicus itaq; hic: cum apud mantuanos admodum insignis: & bello acer haberetur: hoc anno insidiis præparatis: tumultum in foro excitare se simulat: pro quo sedando passerinus princeps: ut erat animo miti: & bono: immo & simplicis ingenii uir: nil mali suspicans: euestigio cum suis inermis e regia in forum descendit: sciscitaturus: quid rei hoc esset: at ludouicus uiso passerino: confestim cum suis armatus in regiam conscendit. Et passerini præsidiis inde deiectis pallaciū & omnia occupauit. Ipsumq; passerinum urbe cum suis omnibus expulit. Quo expulso: ipsam urbem cum arcibus: & cæteris fortilitiis in suam potestatem conuertit. Et sex annis postea regnauit. Et ab illo deinceps Mantuanos urbis Dominium apud Gonzagas illustres principes sine alicuius impedimento usque in diem hanc permansit. Nam pontifices Romani: & impera- bonacossi princi pes passerinus princeps

tores omnes:pp egregias huius p̄claræ familiæ in oī genere uirtutes:ipsum urbis principatū eisdē cōfirmarunt.Sunt tñ qui dicant Gonzagas principes nō factione:sed cōi populi dilectione urbis Dominatū obtinuisse.Vtrūq; constat:hanc illustrē celeberrimāq; familiam nunc iusto titulo Mātuanæ urbis principatū possidere.Eandē q; familiā:dicunt iam annos supra sexcentos a Ludouico quodā Teutone regia stirpe creato erectam fuisse.Ea scilicet tēpestate:qua oīs fere italia circa Rubiconē fluuiū in Salassoꝝ tumultu erat.Gonzagæ igitur uiri nobilissimi:atq; opulentissimi: a Ludouico prædicto ꝓgeniti:primi ex teutonibus fuere ciues:qui Mantuā uenere & incoluere:quā obrem ꝯstat Gonzagam familiā & nobilitate & antiq̄tate teutonicorū clarissimæ in italia nobilitatis hodie inter oēs principatū obtinere:in qua deīceps fuere uiri præstātissimi:bello.s.& pace clarissimi:atq; fortissimi:ut infra dicemus. ❡Forestoꝝ nobilium priuilegia.

❡Mafeus bergomensis ex nobili uetustaq; nostra forestoꝝ familia natus:nō solū iuriū ciuilis & pōti.abunde doctus:sed & eloquentia:atq; reꝝ gerendaꝝ prudentia admodū insignitus:tēpestate hac,ꝓpter easdem præclarissimas uirtutes apud ludouicū Bauarū imperatorē maximo fuit in precio:q̄ & multis priuilegiis & amplissimis indultis eidē pro familia gratis ꝯcessit:optime ꝯtestatus est.Nam eidē successoribusq; oībus ob grata nostræ forestoꝝ familiæ obsequia in ipsum Cæsarē exhibita:& eoꝝ quāmaxime uirtutes priuilegiū munificentissimū imunitatis & exēptionis:ac dignitatis amplissimæ liberalissime cōcessit.Cōstituens.s.eum:ac successores suos in primis suū palatinum comitē & honorabilē ciuem in oībus italiæ urbibus eos eximēs ab omnibus oneribus & factionibus:& cuiuslibet rei ꝑsonalis uexationibus.Dansq; eisdem libertatē & auctoritatē in eisdē ciuitatibus notarios & tabelliones creandi:illegiptimosue naturales spuriosq;:ac ēt manceres legiptimandi:insuper ēt concedit eis iudices ordinarios & regis missos legiptime posse creare cōstituere & ordinare:eosdē quoq; & potissimū in ciuitatibus Bergomi & Brixiæ iudices ordinarios:& iperii generales auditores in oībus causis ciuilibus ad cognoscendū & diffiniendū:non obstātibus q̄buscūq; aliis priuilegiis in contrariū facientibus:nisi de ipsoꝝ priuilegio specialis mentio fieret:eodem p̄terea priuilegio oībus priuilegiatis uetuit:ne potissimū in ciuitate Bergomi:aut eius dyocesi ipsis ibidē existentibus quouismodo posse aliquē legiptimare in fide eoꝝ spāli licentia petita & obtenta:id q̄ppe priuilegiū incipit:īperatoriā maiestatem.Quod datū fuit in Tridentina ciuitate die.20.ianuarii anni salu.nr̄æ.1330.Approbatūq; habeť per omnes potentatus:qui postea per tp̄a in eisdē ciuitatibus regnauere usq; in p̄sens:ut ex eoꝝ annalibus autenticis optime patet.

❡Corthona Ethruriæ ciuitas. 1331 6530

❡Corthona ethruriæ uetustissima Ciuitas olim a pelasgis cōdita:deīde a Thirenis (inde pelasgis conditoribus pulsis) possessa:hoc āno cū diu sub dyocesi Aretinæ citatis stetisset:ab Ioan.22.ponti.maximo in ciuitatem erigitur: cui primū ioannes uiterbiensis ciuis ep̄s assignať. Expugnauerant aūt illā olim Aretini ciues & mœnibus prorsus spoliauerāt:cū ab eis diu possessa fuisset: sed īstaurata optimeq; habitata & frequentata:placuit eidem ioanni pōtifici maxīo illam in pristino statu reducere:& ep̄m ei assignare & in Ciuitatem illam erigere.Cumq; postea in neapolitanos reges deducta fuisset.Ladislaus rex pecuniis indignus:ea populo florentino in anno salutis nostræ.1410.uendidit.Quæ usq; nunc eidē populo subiecta stetit.

❡Raynaldus estensis ferrariæ Marchio Aldromandini estensis filius:hoc anno post patrē ferrariæ principatum accipiens:regnauit una cum Nicolao fratre Olando annis q̄ttuor.Mortuo enim Azone in carceribus a Frisco eius filio captiuato:atq; Frisco ipso a suis conciuibus inde pulso & interfecto:Aldromandinus prædicti Azonis frater successit.Qui moriens Raynaldum hunc & Nicolaum reliquit successores.Qui urbis pricipatum resumentes statim gallorum perfidiam eiecerunt: & suam urbem ab faucibus liberauerunt.Vrbē itaq; in sua potestate redacta regnandi cupiditate allecti: ut urbem ipsam firmo præsidio stabilirent: Argentam Rauennatis ecclesiæ oppidum Passerino bonacosso Mantua nuper pulso adiuuante ui occupauerunt: & suo regno adiecerunt:inde etiam cum Scaligero iunctis copiis Castrum sancti fœlicis mutinensis diocesis obsidere cœperunt. Quod quidem oppidum Manfredus cum aliis uiginti castellis Carolo Bohemi Regis filio commendauerat.Quamobrem Carolus ipse:& Manfredus cum beltrando copiarū ecclesiæ Duce uenientes:obsessores adoriuntur:& eos protinus fundūt:& in turpissimam fugam uertunt.Et eoꝝ copiis dissipatis:ad octigentos uiros īterfecerunt:ac maximum eorum numerum 1332 6531

Argenta capiť passerinus Victoria ecclesiæ

captiuauerūt

captiuauerunt:inter quos Nicolaus Raynaldi huius frater:cũ m̃ltis nobilibus captiuus fuit. Ea opportunitate legatus motus maiore exercitu cõgregato in Ferrariã duxit:& eã obsidere cœpit. Cũq; urbem acriter oppugnaret:& iam suburbiũ sancti Antonii cœpisset: Raynaldus susceptis auxiliaribus copiis:ex urbe erupit:& ecclesiæ exercitũ dissipauit:adeo ut nullus euadere potuerit:unde capti fuerunt Galeotus Ariminensis:Franciscus ordelaphus forliuiensis:Ricardus:Manfredus:fauentinus:& Ostasius pollentanus Rauẽnæ & Romãdiolæ comes:atq; alii cõplurimi:sed Raynaldus uictor Ostasiũ comitẽ cũ Nicolao fratre & aliis suis captiuis pmutauit. Alios uero capitaneos honeste habitos:sibiq; obligatos:ɔtra ecclesiã in suis urbibus liberos remisit:hac tñ lege & conditione:ne de cætero cõtra ipsos estenses arma sumerent:ea itaq; uictoria elatus Raynaldus in Bononiã ducens:cuncta hostiliter per circuitum depopulatus est:atq; in bononiã ipsam urgere cœpit. Verũtamen cum essent excõicati & interdicti Argentã oppidum tãdem (ꝑcibus ciuium suorũ fatigati) reddiderũt. Demum & ipse Raynaldus cũ bona pace mortem recipiens:Obizonem Nicolai fratris filium regni dimisit successorem.

Ferraria expugnat. Exercit⁹ dissipat. Galeot⁹ Fräcisc⁹ Ricard⁹ Ostasius comes oẽs capti. Bonõia urgetur.

1334 ¶ Mastinus scaliger Veronensiũ princeps:magni canis ex fratre nepos:hoc anno Alberto fratre defuncto urbis ĩperiũ:licet iuuenis suscipiens:regnauit annis.17. Qui purgato urbis dñio: ac illud sub manibus suis in integrũ redacto:id potentiæ creuit:ut oĩbus lombardiæ urbibus:ac ipsi Bauaro cæsari suspectus & formidabilis haberet:præsertim cũ in ea sũma uigeret caliditas: ac maxima regnandi cupiditas:nam ab ipsa adolescentia exercitus ductare:expeditionesq; obire consueuit:& ppea nõ contentus dñio Veronæ:sed & Bergomũ:& Brixiã ab accio uicecomite primũ ademit: ac Parmã a Rubeis nobilibus auferre conatus est:inde crescente ẽt eius potentia:Lucã:Vicentiã: & patauiũ ab Vbertino carrariensi abstulit:& in suã potestatẽ redegit:quas ob res:Mastinus omnibus per circuitũ formidabilis esse cœpit. Eo potissimũ ꝙ ĩcredibili populoꝝ fauore unice coleret. Ad cuius dominatũ cõprimendũ:omnes ferme italiæ principes cõuenerũt:& ꝑcipue Veneti:& luchinus uicecomes qui Accio successerat:qua re oẽs maxĩo exercitu coacto:Veronã obsidione cinxerunt:sed postq̃ Luchinus Brixiã:& Bergomũ eidem abstulisset:timẽtes reliqui ne dum unius potentiam extĩguere uellent:alterius augerent:pacẽ cũ Mastino ea ɔditiõe ineunt:ut patauio Vbertino carrariensi omisso:& Brixia:ac Bergomo:luchino:ipse Veronã: Vicẽtiam:Parmãq;: ac Lucã retineret:sed cum ad annũ dñi.1345.a carrariensibus parma eiectus fuisset:lucã ẽt cum tenere non posset:florẽtinis uẽdidit. Hic unũ tm̃mõ filium genuit:quẽ & post se regnare cõstituit:& filiã noĩe Reginam quã Bernaboui uicecomiti matrimonio copulauit:pellicibus aũt multos qui malorum multoꝝ causa extiterunt. Hic sibi sepulchrum magnificentissimũ pœnes urbis forũ ĩgenti impẽsa extruere fecit:in quo & suũ corpus sepeliri mandauit.

Bergomum Brixia Luca Vicẽtia Patauiũ

¶ Viri disciplinis excellentes.

¶ Ioãnes andreæ:pria bononiensis:celeberrimus iureconsultus:& pontificii q̃ maxĩe uberrimus (ut aiunt) fons:tempestate hac floruit:& nouellas sup Decretalibus edidit accuratissimas:ac sextũ: clementinasq; excellẽtissime glosauit:atq; in sexti Codice alias nouellas cõposuit:insuper & opus mercuriale:atq; in additionibus speculi aliud peregregiũ edidit opus:ipsius aũt clarissima gesta & alia ad eũ pertinentia:ex additionibus ipsum extra de uita & honestate clericoꝝ:in ti. De filiis præsbyteroꝝ optĩe colligunt. Obiit autẽ tãtus uir:anno dñi.1348. Bononiæ ex peste:put eius discipulus ioan. Calderini meminit:in capl̃o nostro extra de cohabitatione clericoꝝ & mulierum. Nouella

¶ Cynus pistoriensis ex nobili Symbaldoꝝ familia natus diui mugelani clarissimi de cleris auditor:atq; discipulus dilectissimus ioã. andreæ familiaris:his tpibus:cũ esset iuriũ ciuilis & pontificii admodũ doctissimus:& ingenio eminentissimo clarus:edidit sua in facultate perpulchra opuscula:qbus nomẽ suum cũ celebritate transmisit ad posteros. De qbus ista habent:& prĩo lecturam putilẽ super Codice castigata & accurata doctrina cõscripsit li.9. Item sup pria digesti ueteris parte usq; ad titulũ. Si ex noxali cã agatur. Et ẽt in secũda parte Digesti ueteris super titu. De rebus creditis super reliquas autẽ partes:per uiam additionum composuit.

¶ Oldradũ itẽ de laude na. italũ aduocatũ ɔcistorialẽ dñi discipulũ ioãnisq; andreæ familiarẽ. Doctrina legũ & morib⁹ optimis admodũ ĩsignẽ:per hoc ipsum tps fuisse & floruisse ɔstat. Qui & ipe in iure ciuili post se m̃ltas reliqt lecturas:ac ẽt ɔsilioꝝ opus ɔfecit egregiũ. De aliis nihil uidi.

¶ Nicolaũ quoq; Mutinensem supioribus proxime excellentissimis uiris nequaq̃ doctrina ĩferiorem:& ipse hisdẽ tpibus & auctoritate & fama:ac scriptis plurimũ uiguisse ferunt. Qui & ipse cum esset excellentissimi ingenii uir:in Digestis prĩo:deinde in codice solẽnes & accuratas ɔscripsit lecturas. De quibus rara habetur copia. Aliud nihil scio.

¶ Ioãnes Calderini ciuis & nobilis Bononiensis ioã. andreæ ꝑcipuus filius:atq; discipulus uir eruditione & sanctimonia ĩsignis:& ipse per idẽ tps pontificium ius:tum legendo & disputando:atq; scribendo pĩmũ illustrauit. Eo quod ipsius in Decretalibus plurimi extent cõmẽtarii. Ac ɔsilioruз ea in facultate excellentissimum opus:ac quædam alia:quæ non uidi.

¶ Raynerius forliuiensis celeberrimus iuriscon. Bartholi Saxo ferratensi ꝑceptor:& ipse per hoc tps multo in precio existens:optimos cõmẽtarios:ac quosdam tracta. in legibus edidit. Et post in anno domini.1358. cum maximo nominis preconio forliuii diem obiuit.

Federicus petrucius natione senésis:supradictorum contemporaneus: & ipse igenio celebri:ac sermone promptus:cũ Doctus admodũ foret:quoddã opus in legibus edidit celeberrimũ ad studentium instructionem peroptimũ. Alia etiam consilia eum edidisse ferunt.

Recupertus de sancto Meniato:natiõe ethruscus iurifcon.profecto dignissimus:ac igenii pstãtissimi uir:hisdem tpibus in precio fuit:& quosdam tractatus in legibus composuit.

Lapum de Castellione abbatem sancti Meniati pñm:ac iureconsultum:& pstantissimi ingenii uirum:hæc ipsa tpa:sua doctrina:suisq; scriptis illustrasse ferunt:qui cũ ab ineunte ætate optimis disciplinis imbutus esset:ad instructioné multorum:maxime cũ magnæ auctoritatis apud doctos hêretur. Scripsit in sua facultate quædam opuscula. De qbus extat opus insigne suarũ allegationũ:itẽ super Clementinas li.i. Et alia complura.

Paulus de lyziariis Ioan.andreæ bononiensis auditor:& ioan.calderini quõdam discipulus in utroq; iure peritissimus:& philosophorum præceptis nobiliter eruditus:hisdem tpibus clarus effulsit. Qui cũ inter Doctores sui sæculi non minimus héretur:& ipse inter cætera sui igenii monimenta: super Clementinis lib.i.composuit. Et quædam alia.

Lupoldus natione teutonicus bambergensis eps ioan.andreæ bononiensis (ut aiunt) auditor: iurecõsultus celeberrimus:hac têpestate:cum esset tam in diuinis scrip.quã sæcularibus excellẽtissime doctus. Et ipse q̃dam non spernendæ lectionis edidit opuscula. E qbus extat opus insigne. De xpiana religione:uidelicet. De ueteribus Germanorum prĩcipibus:item de iuribus ĩperii romani li.i. Et quædam alia in diuersis materiis.

Ioães de ligneriis:teutonicus philosophus & astronomus oĩum sui sæculi celeberrimus:q hãc disciplinã e memoria hoĩum pœne oblitteratã magnifice restituit:per hoc tps in Gymnasio parisiensi suæ eruditionis laudes plurimas acqsiuit. Vbi & huiusce eruditionis consocios habuit uiros. Mathematicæ scientiæ doctissimos ioãnem de Saxonia & alios cõplurimos phos:& astronomos ĩsignes: qui & ipsi uaria cõscripserunt opuscula. Scripsit itaq; hic celeberrimus uir uaria opuscula: & qdẽ pclarissima:e qbus sunt. Canones primi nobilis li.i.incipiunt. Cuiuslibet Arcus positi:item tabulas eiusdem li.i. De sphera quoq; li.i. De aliis nihil habemus.

Ioães item teutonicus:patria Saxonus. Io.pdicti cõtẽporaneus:& studiorum eius socius:uir per oĩa doctissimus:uidelicet phs & astronomus:& ipse celeberrimus ingenio prope diuino:per hæc tpa multa pclara & admiranda edidit opuscula. Quibus nomen suum trãsmisit ad posteros:quorum de numero sunt canones eclipsales li.i.incipit eclipsis solis quãtitatem:itẽ canones tabularũ li.i. De astrolabio li.i. De incensionibus lib.i.

Bartholomeus de ossa pñia bergomensis historicus studiosissimus:atq; accuratissimus sub ioãne maximo pontifice floruit:& .16. Chronicarum libros composuit:quibus suum nomen posteritati cõmendauit. De aliis nihil uide.

Vita xpi Ludolphus carthusiensis monachus natione teutonicus pñiaq; Saxonicus:uir in diuinis scrip. admodum studiosus & eruditus:ac aliarum bonarum litterarum non ignarus:per hoc tempus apud Argentinense cenobiũ existens:edidit magnæ deuotionis:ac pfundæ eruditiõis quædam pclara opuscula:in qbus ad euitandũ ocium ingeniũ exercitans nomen suũ ĩmortalitati condonauit. E quibus extat uolumen magnum & insigne qdem:quod pnotauit. De uita xpi Iesu:in li.2.incipit. Fũdamentum aliud nemo:item in psalterium perpulchre li.i. Feruntur etiam alia.

Henricus de urimaria:natione teutonicus:ordis heremitarum diui Augustini professor:insignis qdem theologus:& magno ac excellenti ingenio uir:maioreq; doctrina:ac sanctimonia:per hoc tẽpus ad multorum eruditioné:hæc quæ subiecta sunt edidit opuscula:uidelicet. Super lib.sñiarum li.4. Super cantica canticorum:lib.i. De decem præceptis lib.i. Flores de collatione sanctorum patrum lib. 14.incipit. Quia multa pdicabilia. De perfectione hominis lib.i. De ĩcarnatiõe uerbi li.i. De exẽptione lib.i. Expositio decretalis. De celebratione missæ lib.i. De quadruplici ĩstinctu lib.i. De oratione Dñica.tracta.duos.super Aue maria trac.i. De quattuor sensibus sacræ scrip.trac.i. Manuale sacerdotũ. De uitiis capitalibus trac.i. De incarnatiõe uerbi trac.i. Quodlibeta duo: sermones de tpe:item sermones de sanctis li.2. Item in lib.ethicorum li.x. Et alia multa eleganter & docte composuit. Quibus gestis tandẽ ad cœlestem pñiã migraturus:cũ sacramẽta oĩa religiosissime pcepisset cõfratribus suis uale faciens:hæc uerba ptulit:in manus tuas pater deus cõmendo spm̃ meum:in manus tuas filius deus cõmendo spm̃ meum:in manus tuas spũs sanctæ deus:cõmendo spiritum meũ:quibus cõpletis(ut noster iordanus scribit)sanctã deo reddidit animam.

Hermanus de Sildis natiõe teutonicus eiusdẽ ordis heremitarum sancti Augu.professor grauissimus theologus:& eminentis.ingenii uir:hac tẽpestate apud parisios ĩsignis plurimũ fuit. Qui ab ineunte ætate:plæraq; memoratu dignissima cõscribere orsus fuit:e qbus in Ethicorum libris extant commentaria adeo digna:ut ĩter cõmentatores oẽs obtineãt prĩcipatũ:item de sanctis opus solẽne:super libris Rhetoricorum trac.i. De uera & falsa religione trac.i. De cõpensatione orõnũ dñicarum cũ orõnibus canonicis trac.i. De qnq; sensibus trac.i.super Decre.omel.utriusq; sexus trac.i. Sup geñ.postillã ptra erroré flagellatorum trac.i. Cõtra magrm̃ Corradũ de cõpatiõe missæ trac.i. Sermones pterea multos ad ppl̃m edidit:sed & multæ:ac multæ eius extãt qões. Deniq; & metro. De

tro. De diuisione p̄hiæ trac. composuit pulchrum: item de mansionibus li.i. Et alia multa.

¶ Gerardus Bononiensis carmelitaꝝ ordinis professor & doctor hisdem tpibus cum parisius publico munere diu docuisset: & magnum eruditionis nomen sibi uendicasset: post multoꝝ editionem libroꝝ: atq; tractatuum. Auinioni diem obiuit.

¶ Bartholomeus natione ethruscus: p̄ria uero pisanus ordīs prædicatoꝝ p̄fessor theologus: ac insignis canonista: p hoc ipsum tp̄s pisis floruit: & multa laude digna cōposuit: īter quæ putile opus & quasi diuinū ad ꝓfessoꝝ instructionē edidit: quod sūmam pisanā seu magistruciā appellauit. Eā enim ipso referente perfecit in anno salu. nostræ. 1338. Et quædam alia. Pisanella liber

¶ Albertū item Brixianū eiusdē professionis & litteraturæ licet maioris sanctimoniæ uiꝝ: cum eodem Bartholomeo claruisse: & miraculis floruisse tradunt. Qui p̄ter sanctitatē maximā: & ipse sūmam celebrem de Casibus composuit. Cui aliqñ beatū Augu. cum beato Tho. aqnate apparuisse tradūt: eiq; dixisse: Thomas mihi par est: in gloria uirginali: sed in mūditia cordis prior.

¶ Gulielmus Ocha excellentissimus minoꝝ ordinis theologus: per hoc tp̄s a cunctis mirifice laudatur. Qui in logica maxime: & p̄hia: ac theologia optime scripsit: insuper & dyalogum de corpore xp̄i conscripsit. Atq; alia quædam composuit.

¶ Settorium Valensem insignem ordinis minoꝝ theologū moribus & uita p̄claꝝ: isto tpe plurimum laudatū fuisse tradunt. Eo q in sacris codicibus multa utilia cōposuerit: sed & cū diligens diui Aurelii augustini imitator existeret: in librū ipsius de ciuitate dei ppulchre cōmentatus est. Qui cum primū gñalis minister ordīs sui hēretur: ad cardinalatus officium postea assumptus est.

¶ Bernardus parentinus ordinis p̄dicatoꝝ theologus: longa exercitatione peritus: & in reliqs disciplinis non mediocriter doctus: his tpibus cū esset īgenio subtilis: & declamator famosus: scripsit ad īstructionē sacerdotū simpliciū q̄dam laudata uolumina: & primo: expōnis missæ lib. i. incipit. Quoniā clamitat sapiens: item uariorum sermonū li. i. atq; alia.

¶ Osbertus natione anglicus ordinis carmelitaꝝ theologus eruditissimus & accutissimi: ac uæhementis ingenii: hac ætate: cū esset in disputādis soluendisq; q̄onibus scripturarum subtilissimus. Et ipse scripsit infrascripta præclara opuscula. Et primo supra sententias lib. 4. incipit. Conclusio una proposita: item determinationes uarias li. i. Et sermones uarios in li. i.

¶ Othomanorum turcorum Regni procursus.

¶ Turci othomani ab Othomano eoꝝ primo principe: sic noīati: qui: uidelicet: hac nostra tēpestate totam ferme Asiā minorem & græciæ partem: partim armis: partimq; seditionibus sibi subdiderunt: his tpibus adhuc ioanne ponti. prædicto p̄sulante: ab Othomano quodā noīe turco exigui census: & obscure inter eos nato principia sumpsere. A quo postmodū (ut p̄missum est) eiꝰ posteri usq; in p̄sens Othomani turci appellati sunt. Hic igit̄ othomanus primus turcoꝝ rex dum inter turcoꝝ pricipes magna orta esset discordia: fœlicē sibi p̄buit ausum: & duꝫ īuicem reliq sese dilaniarent: accitis undiq; uiris latronibus aliisq; raptoribus & p̄donibus: breui tpe & nomen magnum & auctoritatē maximā adeptus est. Vñ & oppida non pauca a principibus suæ gentis accipiens in suā redegit potestatē. Qui moriens Orchanem reliquit filiū. Qui & ipse suscepto regno. Rem a p̄re incohatam: lōge lateq; ꝑpagauit. Eoq; mortuo Amurates filius eidē tertio loco successit. Vir calidus & īfidus. Qui cū duo xp̄iani de græcoꝝ imperio contenderent: ab altero: qui supari timebat: ex Asia ī græciā pro auxilio accitus fuit: qui uidēs ambos uiribus fractos: atq; defessos: arma in eos cōuertit: & græciæ magnā partē sibi subiecit: is moriēs duos post se reliquit filios: Solmanū & pacietē. Solmano āt extīctos res uniuersa ad pacietē deducta est. Qui prius q̄ a tamberlano caperet̄: res magnas in græcia gessit. Dimissus uero nil memoria dignū postea egit: sed īglorio sus apud Asiā e uita migrauit. Huius āt filii cōplures fuere. Quoꝝ primus Calapinus fuit. 5. inter eos rex: natu maior: qui regnū post patrē obtinuit. Cui defuncto orchani filio adolescētulo regnū deuenit: qui paulopost a Moyse patruo extīctus fuit: & nō multo post & patruus ipse nullo supstite filio decessit. Maumetes āt. 6. rex tertius ex paciete filiis subsecutus regnū obtinens magnas res in Europa gessit: multosq; turcoꝝ regulos armis opp̄ssit: necnō & eoꝝ regna abstulit: ipsoq; mortuo Amuratē filiū dimisit hæredē: qui & Mustaphā patruū supauit: atq; tā in græcia q̄ in Asia multas uictorias obtinuit. Hic mahumetū habuit filiū uirū p̄clarissimū: qui duo īperia: & 12. regna acquisita suo adiecit dñio: & hic deniq; deficiens pacietem eius noīs tertium primogenitum imperatorem adhuc extantem dimisit hæredem.

¶ Bononia primaria Romādiolæ regionis ciuitas hoc āno abeūte ex italia bohemo rege adiuuātibus florētinis: & Raynaldo estēse pulso pōtificis legato: in libertatē se uendicat. Et sumptis armis in ecclesiastico p̄sidio nimium crudescere cœpit. Quāobrē legatus qui se in urbis arce receperat omni spe destitutus: ipsam arcem ciuibus cū pace resignauit: & in auinionē se statim ꝓtulit: & eue stigio pontifex amaritudine animi diem obiuit.

6533 1334 Benedictus papa eius noīs. xi. patria tholesanus cisterciensis ordinis professus iacobus antea uocatus: hoc anno ex præsbytero cardinali ponti. creatus sedit an. 7. mē. 3. & die. 17. Qui pontificatu inito: cēsuras in Bauaro fluminatas ut imperii usurpatorem iuuauit. Verūtamen postea ueritus: ne īperio uacante ab aliquo externo hoste occupatur Bñdict9 pap. 206

Accium & luchinum uicecomites suos in mediolano & in aliis urbibus quas possidebant uicarios pstituit: eadem potestatẽ Mastino scaligero: ac aliis regulis tribuit: Senatuiq; & ppl'o Ro. per legatum psuasit: ut senatoriã dignitatẽ: quã diu regio noĩe gesserant: suis tandẽ auspiciis & ecclesiæ administrarent. Hanc obrẽ: & Stephano colũnæ: senatoria dignitas ad qnquẽniũ progata est. Hic aũt ponti. cũ in theologia: & aliis permultis doctrinis & moribus oĩbus isignitus esset: tantæ fuit cõstãtiæ: ut nũq̃ a recto uel ui: uel pollicitatiõibus: aut p̃cibus dimoueri potuerit. Et iõ cũ semel tantum in toto sui pontificatus tpe sacros ordines celebrauerit: ubi sex cardinales p̃sbyteros uiros egregios creauit: non ex suis (ut sæpe fit) sed undeq̃q; ad se uocatos: hic in auinione põtificias & qdem celebres ædes: cũ turribus & pomeriis ædificauit: ac Romæ beati petri basilicæ tectũ restitui fecit. Eius aũt tales fuerunt sñiæ: talis esto filius quales cognatos cupis habere: malus mortẽ. Bonus aũt magis uitium formidat. Quæstio legendo serua: quæ nescis legendo disce: eque turpe est carere amicis & eos sæpe mutare: optime pseruant amici si p̃ces cogitant: regi turpius est uinci bñficiis: q̃ armis: hic deniq; moriẽs & multã auri uim: nõ cognatis uel affinibus: sed ecclæ ut bonũ decet põtificem reliquit: quãobrẽ in eius morte omnes fere & p̃sentes & absentes collachrymarunt.

Sñia notanda — *Nota bene*

¶ Philippus Ludouici primi gonzagorũ principis filius hoc ãno pr̃e defuncto: in Mantuanæ urbis regnũ succedens regnauit annis. 25. Nam cũ antea eius pr̃ ludouicus capitaneus diceret: ipsũ Bñdictus papa uicariũ Mantuæ & regii lepidi ecclesiæ noĩe designauit. His eniȝ tpibus uacãte imperio: unusq̃q; quãuis paruus dñs ex alieno capere conabatᷣ. Vnde cũ alii hoc: alii illud occupent: & ipse philippinus regnũ lepidi delentibus se ciuibus in potestatẽ suã recepit. Qui qdem philippinus cũ esset magnanimus: & corporis forma pcerus multa bella strẽnue cõfecit. Et p̃sertim contra obizonem estensem sibi infensum & in dies pp regiũ occupatũ sibi aduersantem: a quo aliquãdo in bello puocatus in rhegiensi eũ conuenit agro: ubi collatis signis cũ eo cõflixit: & tanto ĩpetu eũ inuasit: ut ipsius castra pœnitus profligauerit: atq; fugientem obizonem in ferrariã usq; inseq euȝ non destiterit cum magna suorum occisione. 1336 6535

Rhegiũ ciuitas philippini uictoria

¶ Obizo estensis Nicolai p̃dicti Raynaldi fratris filius: patruo hoc anno succedens regnauit annis. 22. Vir splendidus magnanimusq; atq; munificẽtissimus: pp q̃ Benedictus p̃dictus Ro. ponti. eum per legatũ suum ferrariæ: ac Mutinæ atq; argentæ suũ cõstituit uicariũ uectigalem: ut uidelicet singulis annis. x. milia nũmum auri ecclesiæ romanæ psolueret. Hic itaq;. 12. principatus sui anno parmã mastini scaligeri urbem: quã pauloante florentinis. 50. milia aureis uẽdere statuerat ab accio corrigiẽsi: cũ ipsam tueri non posset: accepit: & in suã potestatẽ redegit: qua potitus elatior factus: philippinũ gonzagam bellis lacessere tẽtauit: a quo tãdem ultima q̃si pernitie superatus & pfligatus fuit. Harũ aũt desperatiõe pmotus Obizo: parmã acceptã cũ retinere non posset: luchino uicecomiti dedit. Multa huius p̃clarissimi uiri fuere facinora: quæ breuitati studentes omittimus: deniq; moriens Nicolaum filium dimisit successorem. 1337 6536

¶ Galeotus malatesta ungarus cognomẽto appellatus: his tpibus apud Ariminũ flãminiæ puinciæ urbẽ ex capitaneo cũ reliq̃s eius fratribus a bñdicto põti. uicarius constituitur: quẽ & postmodum eius successor clemens. 6. ap̃lica & ĩperiali auctoritate ẽt confirmauit: & ita in ea ipse & successores oẽs usq; in p̃sens: qui est annus salutis millesimus quingentesimus secundus perseuerauerunt. Quo qdem anno: suo malo pãdulphus Roberti illustrissimi uiri filius a Valentino duce Alexan. sexti põti. maximi filio cũ reliq̃s Romandiolæ regulis expulsus est. Is itaq; galeotus fuit uir oĩ uirtute ornatus. Et arma quoad uixit: maxĩa cum laude tractauit: & ppea a pisanis copiarũ suaruȝ ptra lucenses dux delectus: statim ipsos pisanos a lucensibus acerrime obsessos p̃stantissimo liberauit pflictu: quibus & multas intulit strages. Hic tñ cum supioribus annis pro legato Bononiensi ecclesiæ noĩe contra Raynaldũ Estensem arma sumpsisset: ab eodẽ Raynaldo (ut p̃missum ẽ) cũ reliquis pricipibus captus fuit: a quo nihil minus postmodũ benignissime illesum abire pmisit: ab isto itaq; dignissimo illustriq; principe ortũ habuere Carolus: & pandulphus malatestæ fratres fortissimi bellatores: atq; alii plurimi illustres uiri necnõ & paula clarissima: ac sanctissima mulier frãcisci Gonzagæ uxor omnium mulierum formosissima.

¶ Ordelaphorum regni principium.

¶ Frãciscus ordelaphus domi nobilissimus uir certe p̃stãtiss. & ipse his tpibus a Bñdicto ponti. maxĩo: ex nobili capitaneo uicariatus dignitatẽ una cũ fratre Symbaldo in foroliuiẽsi ciuitate accepit. Hi nãq; fratres cũ potẽtissimi atq; primarii in Cesena atq; Foroliuii urbibus haberentᷣ: a principio ptra ecclesiã Ro. pro ĩpatore senserant. Et tũc sub capitaneatus titulo post mortẽ Clementis qnti: istarũ duarũ urbium pricipatum usurpauerunt. Verum postmodũ in fidẽ ponti. Ro. reuersi: a Benedicto papa prædicto ecclesiæ uicarii mox fuerũt pstituti. Quos etiam Clemens. 6. multis priuilegiis sub aĩo tributo pfirmauit. Et hi ẽt a Raynaldo Estẽse capti fuere: sed & postea libertate ab ipso magnifice donati fuerunt. Hæc itaq; p̃clarissima familia clarissimis & strẽnuissimis armoruȝ uiris semper floruit: & melita fuit: quæ sub eodẽ titulo uicariatus ea in Foroliuiensi urbe usq; ad annum dñi millesimũ quadringentesimũ: & octogesimũ pdurauit: usq; ad ultimum pynum nomine optimum pricipem: quo mortuo in manus Hieronymi comitis ryarii natione sauonẽsi Syxto ponti. maximo uolente & annuẽte peruenit. Cuius uxor Catherina uicecomes Sforcia mira cordata &

data & magnanima: usq; ad annũ salu. nostræ. 1501. in regnõ successit: quo qdem a duce Valẽtino Alexandri ponti. filio armis & durissimis oppugnationibus expulsa fuit.

¶ Manfredorum principum in flãminia principium.

¶ Ricardus item mãfredus ex clarissima manfredi Siciliæ regis familia ortus: & ipse his tpibus: similiter ex capitaneo uicariatus dignitatẽ in urbibus Fauentiæ & Imolæ a bñdicto ponti. maxĩo suscepit: qbus in urbibus regnauit una cũ ioãne fratre annis. 16. hæ tñ diu ciuitates lõge antea in ipsa manfredoꝝ illustrem familiã quadã ĩcredibili beniuolentia: imo & fideli obedientia puenerat: & eos oẽs tanq̃ patres & defensores incredibili obseruantia uenerabanť: quibus ẽt ad nutũ in omnibus obtẽperabant: & de eis, put uolebant: disponebant: quã sane dignitatẽ ẽt Clemens. 6. ipsis confirmauit: ubi usq; in p̃sens magna cũ gloria & ĩcredibili suoꝝ beniuolentia præfuerũt: & urbẽ ipsaʒ fauẽtinã: & muris: & aliis munitiõibus: ac exq̃sitis ædificiis mirũimmodũ exornarunt. Demuʒ ut infra li. ultĩo dicemus ab Alexandro. 6. ponti. maximo per Valentinũ borgiam filium ipsa domus nobilissima e regno non solum expulsa: sed e terra pœnitus sublata est.

6539 1340 ¶ Bartholomeus Gradenico: qntus & . 50. Venetiaꝝ dux: hoc ãno Frãcisco Dandulo duci suffectus: ducauit annis. 3. mẽse. 1. & die. 20. Hic cũ prudentissimus esset: & rerũ multaꝝ scientissimus hẽretur: Taruisinã ciuitatẽ senatui sui (non armis qdem) sed quadã ĩcredibili dexteritate & prudẽtia atq; clementia ꝯquisiuit: inde cũ florentini ciues iam & potentia & dñio iãiam ab italis oĩbus magno hẽrenť in precio: cum eisdẽ primũ societatem: & fœdus pcussit: & quãmaxime aduersus mastinuʒ scaligeꝝ Veronæ pricipem: & alios suo senatui aduersantes. Quæ per plurimos annos īter ipsos ĩconcussa permansit. Alia quoq; bñficia hic ĩclytus princeps Venetæ urbi attulit: & demum moriens in porticu sancti Marci sepelitur. taruisiuʒ ciuitas Venetis subiicif.

¶ Vbertinus carrariensis marsilii p̃dicti patruellis hoc eodẽ anno post ipsum marsilium iuregẽtiũ ex ipsius testamento patauino ciuitatis dominatũ suscipiens regnauit annis. 6. Hũc mastinus ueronensis pricipis affecisset cladibus & incõmodis: tandẽ lacessitus eidem urbẽ tradidit: qui a Venetis & luchino uicecomite, pcurãtibus cũ pax ĩter ipsos confecta fuisset: ipsi ubertino ciuitas mox restituta fuit. Quẽ statim Bñdictus ponti. apostolica & ĩperialium auctoritate in ea cõfirmauit. Et deinceps quoad uixit: ipsaʒ iusto titulo in pace possedit: ipso deniq; mortuo: cũ marsilius eius filius successisset: ẽt eodem anno ab Iacobo Vbertini patruelle conspiratione facta ĩterfectus est: uñ & ipse urbis ipsius principatum suscepit.

¶ Luchinus uicecomes. Accii p̃dicti patruus Mattheiq; magni filius anno isto: eius nepote Accio
6540 1341 defuncto in mediolanẽse regno succedens: regnauit una cũ Ioan. eius fratre urbis archiep̃o annis ferme octo: hic nãq; ĩprimis clarissimus extitit ĩperator: & in oĩ laudis gñe: quã a pricipe oporteat esse clarus effulsit: qui pricipatu suscepto: oẽs aio uno hẽre cœpit: nec ad dexterã: aut ad synistram aspicere uoluit. Vñ & cũctos qui ab accio exulauerant clementer redire fecit: quã ob cãm omnes in suã pellexit beniuolentiã. Hic itaq; ꝯtra Mastinũ scaligerũ (uirũ inter italos potentissimũ) bellũ suscepit: & Bergomũ atq; Brixiã urbes sibi ablatas ab ĩtegro recupauit: deĩde multas alias Cisalpinæ galliæ ciuitates: partim armis: partimq; beniuolẽtia in idẽ recipiens suo regno adducit: quãobrẽ Bñdictus papa ipsos mediolani aliarũq; urbiũ quas possidebãt uicarios ecclĩæ noĩe constituit: hos aũt solos Clemens. 6. eius successor cũ tota italia in tumultu ob redituʒ Bauari ĩperatoris depositi ẽt ĩsubres uicarios cõfirmauit: de reliquis ãt italiæ pricipibus nulla ferme mentione habita. Existimabat eni eos solos ob eoꝝ potentiã magnã bauaro posse resistere: hic igitur uir cũ xp̃ianissimus & munificentissimus esset: multa monasteria & basilicas in mediolano & alibi: partim restituit: ptimq; a fundamentis ædificauit: additis etiam multis, puentibus ad religiosorum uitam necessariis ĩsuper & mœnia nostræ ciuitatis Bergomi magna ex parte uetustate collapsa suis quasi, ppriis sumptibus instaurauit: ut ex murorum ipsoꝝ inscriptionibus apparet. Arcem quoq; in colle eiusdeʒ urbis: quam capellam uocant: a nepote inchoatam anno: uidelicet salutis nostræ. 1345. ipse perfecit. Itidem in castello Brixiæ mirifice egit: quod in meliorem & celebriorem formã redegit. Hic cum Isabellam patria genuẽsem præstãtissimam & elegãtissimam mulierẽ duxisset uxorem: nullã quã diu non se deuouit beato Marcho euãgelistæ nunquã potuit suscipere prolem: & quãprimum se beato Marcho deuouisset: duos uno partu edidit filios: quibus editis confestim Venetias ad gr̃as diuo Marcho exoluendas perrexit: ubi & ab Andrea Dandulo duce & toto senatu: sũmo honore excepta fuit: tandem Luchinus hic: cum p̃termiserit: & ante principatum & in ipso pricipatu: quod bonum & iustum decet pricipẽ: anno domini. 1349. tertio idus ianuarii Mediolani defunctus est. Et regiis exequiis decoratus in phano diui Ambrosii insigni tumulo sepultus est. Muri ciuitatis Bergomi Miraculum. S. Marci Isabella uenetias uenit andreas dux

¶ Viri disciplinis excellentes.

¶ Franciscus petrarcha natione ethruscus Religiosus & patauinus canonicus deuotissimus phylosophus quidem: ac poeta sui temporis clarissimus: his temporibus ob singularem in omni litteratura doctrinam: atq; uitam sanctissimam: in tota italia ĩmo fere europa maxĩo in precio est habitus: & maxime cum, ppter singularem eius poesim: apud omnes singulare & perẽne decus haberetur Romæ. It idem a Ro. Senatu in capitolio uniuerso Cetu astante: ac Roberto Siciliæ rege approbante: laurea corona ĩsignitus est. Hic ita cum ab ipsa pueritia litteris quãmaxime se de-

uenisset:paulopost imo breui tpe pp igenii magnitudiné isignis poeta:atq; orator facundissimus euasit:atq; ei ois phiæ synus apertus est. Et cum in eis atq; diuinis scripturis se totū ptulisset:captus amore uitæ solitanæ:ad execranda oia uitia:sūmi pōti.& aliog patrum:ac principum mūdanog beniuolentiam tanq alter Ioan.baptista spreuit. Et dimissa patria sua:in parauino agro in quādā; uallem clausam abiit:& ibidé fere oém floridam iuuentuté suam unius uilici cōtétus obseqo:meditando & orando:ac scribendo psumere uoluit. Tandem pfectus senio:in anno dñi.1374. Ibidé sanctam deo reddidit aiam. Cuius uenerabile corpus ibidé sepulchro marmoreo.4.colūnis susté tato sepultū fuit. Huic aūt ingeniū præter humanū adeo fuisset datum:primus oium longo postliminium fuit:a quo eloquétiæ studia excitata sunt:nec tñ eum attigisse eloquentiæ ciceronianæ fecit florem dicendū est:sicut nñs tpibus mltos ornatus uidemus. Quod tñ certe magis ei euenit ex librog quā ingenii carentia. Edidit itaq; hic cœlestis uir tam psayce quā Metrice plurima opuscula. Quæ cū sint lepore sonantiū uerbog meliflua:& snīatu; succo mirabili sapida:potius artificio cœlesti quā humano igenio iudicanť fabricata:sed quæ ad manus nostras deuenere hæc sunt. Bucholicorum uersibus li.i. Incipit monicæ tranquillo.

De uita solitaria li.i.	Paucos homines noui	De præsenti mundo	li.i.
De mediis fortuitorum li.i.	Cum res fortunasq;	De Grisildis historia	li.i.
Epistolarum ad diuersos li.8.	Quid uero nunc agimus	De uita Scipio.aphrica.	li.i.
Aphricā ét ad Robertū regé li.i.		De rebus memorabilibus	li.i.
In septé psalmos pniales li.i.		De pomeriis ad sage.	li.i.
De conflictu curarum li.i.		Alia ét multa edidit:quæ non uidi.	

¶ Franciscus de barbarino florentinus poeta:& clarissimus canonista:uir qdem & fidei itegritate & morum hōestate:ac spectabili uita laudabilis:cū petrarcha pdicto floruit. Qui & si sacros canones longe magisquā poeticam nouerit:& ipse nō nulla opuscula Rithimis uulgaribus igenii sui nobilitate atq; pstantia præ se ferentia edidit:quæ adhuc apud multos multo in pcio habenť:propter quod & inter egregios uiros merito computādus est.

¶ Albricus roxatus Bergomensis ciuis uir Augusti pontificiiq; iuris optimus & celeberrimus iterpres:& ipse isto tpe:non solum Bergomates suos:sed apud uniuersas italiæ urbes clarissimus habitus est. Cuius clarissimus & eminentissimus ppe diuino igenio permaxime amplissima Ciuilium & pontificalium legum uolumina sunt illustrata. Nam super toto Codice scripsit.lib.12.

Super digesto ueteri li.24.	Super digesto nouo li.12.	Super infortiato li.14.
Super institutis li.4.	Sup sextum Decretaliū li.i.	Sūmam confessorum li.i.

Comediam quoq; diuino uolumine super Dantem poetam cóposuisse tradūt. Et alia quædam.

¶ Bernardus abbas monasterii cassinensis eruditissimus uir in sæcularibus:uidelicet lrīs apprime doctus & studiosus & ingenio pstans hac tépestate cū esset regularis obseruantiæ admodū cultor. Ad ædificationé monachog scripsit infrascripta opuscula:& primo speculū monachog lib.i. In regula beati Benedicti lib.i. De præceptis regularibus lib.i. Item ad fratres sermones mltos:alia etiā eum composuisse dicitur.

¶ Vuo natione Brito eruditissimus iurison.& ipse per hæc tpa præter doctrinam & singularé eloquentiā quibus egregie insignitus erat mira ét pietate & misericordia in pauperes utens:celeberrimus profecto habitus est. Qui cū amplum hēret patrimoniū:spem oém suam in deo collocans: pauperū & orphanog:ac uiduarum causas pro uirili semp tueri uoluit:ppter qꝙ & condignā laboris & patrocinii sui mercedem a domino postmodū grandé pcepit. Quo mortuo:cū crebris fulgeret miraculis:inter sanctos confessores aggregari meruit. Vnde & eius festum sexto calendas septembris celebrari iussum est.

¶ Gregorius de Arrimino ordinis heremitag diui Augu.gñalis prior acutissimus sacræ theologiæ iterpres:hisdé tpibus apud Parisiū gymnasiog caput ob igenii magnitudiné:a tota uniuersitate maxias eruditiōis laudes cōsecutus est:ubi cū ei igeniū pspicax esset:& reg multag maxime phiæ:& theologiæ plena esset notitia. Super primū & scdm & tertiū:ac.4.snīag lib.4.composuit uolumina:quog qdé lectura:ét nunc parisienses præ cæteris doctoribus:ut pmū utunť. Habenť ét & eius in epīas pauli cōmentaria dignissima:aliud de ipso non uidi.

¶ Thomā de argentina natione teutonicu; post prædictū ordinis nostri generalé:& hac tempestate eum floruisse ferunt. Qui cum esset in diuinis scripturis admodū exercitatus & magno ingenio isignitus:scripsit in diuinis scripturis præclara uolumina:e qbus extant in lib.snīarum opus diuinum quattuor libros continens:cuius principium est. Dedit abyssus uocem suam: constitutiōes quoq; ordinis lib.i. Et alia quædam.

¶ Alphonsum ét hyspalésem epm eiusdé ordinis heremitag pfessum & doctoré celeberrimū cu; eisdé claruisse & in precio fuisse tradunt:cuius qdem doctrina atq; eruditio qꝫ maxime sup snīarū libris ab omnibus maxime est in precio:ubi haberi possunt:de aliis nihil uidi.

¶ Michael de massa ipsius heremitag ordis pclarissimus theolo.his tpibus cū esset multag artiū sciétissimus:atq; uenerādus pr:ne ocio torpere uidereť:scripsit multa pclara uolumia ad ædificationem fideliū. E qbus subiecta ferunť. Sup primū snīag li.i. In isayam pphetā li.i. in euāgelium

Matthei li.i.in euãg.Lucæ:Marci:& Ioãnis li.3.De uita xpi li.i.De passiõe xpi li.i.De.4.uirtutibus li.i.Sermones uarii li.i.Deniq; ét in lib.bibliæ cõmentarios eruditissimos eũ ɔscripsisse dicunt.

¶ Ioãnes de Bachane ordinis Carmelitarum egregius imo excellẽtissimus sacræ theologiæ magister:ac iuris pontificii ɔsumatissimus doctor:per hoc ipsum tps primum apud parisiũ:deinde in angliã pfectus ob ingenii & doctrinæ magnitudiné atq; præstantiã apud omnes eruditos eminentissimus:ac supremus habitus est.Vnde multa:ac plurima insignia sui ingenii composuit librorũ uolumina.Quibus nomen suum transmisit ad posteros.E quibus extant:in quattuor euãgelistarum euangeliis li.4.in epistolis pauli li.14.in epsas canonicas li.7.in actus apsoꝝ li.4.in Apochalipsim li.i.Super sñias li.4.Quodlibeta uaria li.i.Contra iudæos li.i.De paupertate xpi lib.i.in regulam sui ordinis lib.i.Defensorium sui ordinis li.i.incipit beatus Bernardus:in quo.Item Speculum sui ordinis li.i.filii sanctoꝝ effis.&c.Explanatiões ét fecit præclaras.Sup lib.diui pris Augu.uidelicet.De trinitate & de ciuitate dei.Et Anselmi:cur deus & homo:& alia multa.

¶ Petrus etiam ipsius ordinis Carmelitaꝝ generalis prior:natiõe gallus.De petra seu ĩsula grassa his tpibus ordinem suũ laboribus plenum strẽnue gubernans cũ esset iter auditos doctissimus:scripsit eleganter super sententias lib.4.Et quædam alia.

¶ Bernardus parentinus ordĩs prædicatorum eruditus philosophus atq; theologus:his tpibus in diuinis scripturis cũ esset longa exercitatione limatus:ex ingenii sui magnitudine scripsit.Hæc subiecta sunt opuscula.Expositionem missæ li.i.incipit.Quoniã clamitat:item sermonum uariorũ librum unum.Et alia ut aiunt complurima.

¶ Astesanus lombardus:ex Ast ciuitate galliæ cisalpinæ oriundus ordĩs minoꝝ pfessor ĩsignis bachalarius magnæ litteraturæ ex ĩgenii celeberrimi uir:per hoc tps celebrem & pclarã sũmã casuũ tam in theologia quã in iure canonico cõposuit:cuius operis principium est. Dicturi ergo in hoc principio.Diuisit aũt ipsum opus in octo libris:de cæteris autem nihil uidi. Summa astesana

¶ Ioãnes itẽ de saxonia ordinis minoꝝ:per hoc ipsum tps & ipse aliam sũmam in utroq; iure edidit:licet non eiusdem precii cum astesana:de aliis nihil uidi.

¶ Andalo pñia genuensis ex nigroꝝ optima familia oriundus Astronomus qdem scientissimus generosus:ac uenerabilis sane uir:ioãnis bocatii florentini in Astroꝝ motibus præceptor hoc ipso tpe floruit.Cuius quãta fuerit in oĩbus circũspectio:quãtaq; morum grauitas & modestia:ac syderum notitia:idem bocatius in.15.deoꝝ genealogiæ libro optime declarat. Nam cum uniuersum peragrasset orbem:non solũ regulis:ueꝝ etiam(ut plurimum fit)astrorũ motus agnouit:sed etiã quocũq; climate:sub quocũq; oriente:experiẽtia discursuũ:certior factus:uisu didicit:qd alii auditu discunt.Cuius quidem pclarissimi uiri:plurima extant in ea facultate opuscula: astroꝝ cœliq; motus ostendentia:quæ certe quãtum sibi circa talia fuerunt præeminentiæ:ipsa declarant.

¶ Barlaam aũt diui Basilii monachũ natione calabrũ uirum tũ scientia clarissimũ & græcis litteris maxime eruditũ:ut imperatorũ & alioꝝ principum græcoꝝ atq; doctoꝝ hoĩum priuilegia obtineret testantia:ne dum his tpibus apud græcos esse:sed a multis sæculis citra fuisse uirum:tam insigni tanq; grãdi facũdia pditum:quẽ nõnulla græco sermone composuisse tradunt:quæ & si non fuerint in librũ traducta:ostenderunt tñ eum multa uidisse:& optime intellexisse tradunt.

¶ Paulus geometra florentinus per hoc ipsum tps uniuerso occidenti ea facultate & arismetrica atq; astrologia notissimus fuit:& nõnulli suæ ætatis fuit secũdus.Cui adeo ea in facultate & scientia oĩa fuere aperta:ut nil apud eã ĩcognita illi fuisse referat.Et q̃ mirabile dictu uisuq; fuit:longe magis qcqd de sideribus:aut cœlo loquẽtibus etiã propriis manibus cum instrumentis ad hoc cõfectis:occulta fide spectare uolentibus demonstrauerit.

¶ Zetus item florentinus pclarissimi in pictura ingenii uir:qui supioribus diebus antiquã longo tempore pingendi artem nobilissimam reddidit:hisdẽ tpibus eam obrem in precio existens:cum a Benedicto ponti.maximo in Auinionem ad pingendum martyrum historias ingenti precio statutum fuisset:morte præuentus rem inceptam omisit.

¶ Paulus perusinus grauissimus iuris utriusq; doctor barlaæ pdicti græci singulari beniuolẽtia iũctus uir multaꝝ reꝝ notitia doctus:per hoc tps adhuc superstes existens:ĩter uiros excellentes annumeratus est:eo maxime:quod maximũ cõposuerit opus:qd collationũ libꝝ intitulauit:in quo multa sunt ad uaria spectantia:ei qcquid de diis maxime gentilium:non solum apud latinos:sed & apud græcos inueniri potest:adiutorio barlaæ pdicti collegit:a quo bochatius noster:ut ipse testatur:multa de gñatiõe deoꝝ excerpsit:hic diu custos & magr̃ bibliotecæ Roberti regis fuit. collationum liber hic

6542 1343 CLemens papa eius nominis sextus:patria lemonicensis:monachus petrus antea uocatus hoc anno:ex Rhomagensi archiepiscopo benedicto pontifici surrogatus:sedit annis.x.mẽsi.sex:& diebus octo.Perhumanus quidem liberalisq;:& multæ doctrinæ:ac compositæ eloquentiæ uir.Qui primo sui pontificatus anno:cum.x.cardinales creasset:unum ex fratribus suis monachum:& alterum ex sorore nepotem fecit:postmodum iubileum quem bonifacius octauus millesimo trecentesimo domini nostri celebrauerat:& de cẽtenario in centenarium obseruandum declarauerat:ad quĩquagenarium numerum reduxit:qui ẽst proprie iubilei numerus:inde ex depositione imperii Bauari: uniuersa italia tumultuante. Luchinum & Clemẽs pap.207

Ioan.fratrem archiepm uicecomites uicarios suos in Mediolano cõfirmauit:a cæteris autẽ abstinuit:cum Bauarus tridentum petens italiã intraturus uiderẽ:qui pari modo & ipse in multis terris ecclesiæ uicarios impiali auctoritate constituit:uidelicet in uiterbio ioãnem de uico urbis pfectum:Galeotũ malatestã in arrimino:Antoniũ ferretanum in anchona:gentilẽ uaraneũ Camerini:Guidonem pollentanũ Rauẽnæ.Franciscũ ordelaphum forliuii & cesenæ:ioannẽ manfredu3 Fauentiæ & imolæ:atq3 alios per diuersa latinæ prouinciæ loca. Clemens aũt pontifex quosdã cardinales ex auinione Romã misit.Qui statum urbis cõponentes seditionibus sublatis petrũ saram colũnensem:& ioãnem Vrsi filiũ senatores declararunt:ac Nicolaũ publicũ scribam ciuẽ romanũ qui statum urbis in suã redegerat potestatẽ:& se ipsum tribunũ cõstituerat:cœperunt:& in uinculis cõiecerunt. Quapp timens pontifex ne italia tota flãma & ferro uastaref:bononiã statim uicecomitibus hac lege concessit:ut.12.milia nũmum auri singulis annis ecclesiæ ro.persoluerent: & pacem inter omnes cõstituerent.Deniq3 cum barbari & mauri ĩfideles utrãq3 hyspaniã: & germaniam lacerarent.Clemens hic pontifex:ad gerendũ bellum cõtra eos principes xpianos compulit.Qui contra hostes sæpe & fœliciter pugnauerũt:multisq3 eorũ cæsis: ĩnumerabiles triumphos egerunt:indeq3 cũ fœdus inter Eduardum anglorũ regẽ: & philippũ simil'r francorũ regem componere attentasset:frustra elaborauit:postremo in oĩbus boni pastoris officio functus:ãno dñi.1352. auinioni moritur:& a cardinalibus adhibita honesta funeris põpa ibidem sepelif.Hic itaq3 optimus pontifex cũ esset eruditissimus uir:& sæculariũ litterarũ non ignarus:ac iuris pontificii doctor insignis & declamator uerbi diuini famosissimus.Edidit quædã opuscula nõ indocta:in qbus sui ingenii uiuacitatem ostendit.E quibus ista sunt.Sermones uarii li.i.in approbatione caroli regis liber unus.Collatiões multæ li.i.Epistolarũ ad diuersos li.i.in canonizatione sancti yuonis confessoris li.i.incipit.Exulta & lauda habitatio.

¶ Andreas Dandulus.56.Venetiarũ dux Barto.duci hoc anno suffec. ac surrogatus ducauit annis.xi.& men.8.Vir certe sua ætate magni & excelsi cõsilii:sed & pro Francisci petrarchæ testimonio litterarũ eruditione doctissimus & magnificentissimus:cuius tpe cũ cretenses a suo Senatu defecissent:ipse suo ɔsilio suaq3 prudentia potiusquã armis rursus colla submittere coegit:nam stati3 classem in eos mittens leuibus certaminibus deuicit:& in fidem conuertit:indeq3 Clementis põti. hortatu triginta Biremes auxiliares in Mauros utrãq3 hyspaniã uastantes trãsmisit:& eos multis incõmodis & cædibus humiliauit.Pugnauit deinde nauali prælio cum genuensibus quos cũ primo conflictu superasset paulopost ab eisdem reassumptis uiribus philippo Aurei duce audacissimo superatus ac profligatus immo & laceratus turpiter fuit.Quo cõflictu Senatus Venetus chium insulam perdidit & Euboeam uix tueri potuit:Eo namq3 bello Veneti a genuẽsibus tantam occidionem susceperunt:quantam antea unqua3.Hic cum urbẽ Venetã multis & præclarissimis ædificiis cultiorẽ & clariorẽ reddidisset per trienniũ sæuissimam & generalẽ pestẽ sustinuit:qua quidẽ peste: ingentẽ multitudinẽ absorbuit.adeoq3 inualuit ut potius habitatiões habitatoribus quã hitatores eisdẽ carerẽt.Ex quã qdẽ cũ & ipse defecisset:apd sctũ3 Marchũ ĩ baptismali capella sepultus fuit. 1343 6541

Cretenses deffi ciunt

Venetorum profligatio

chium insula amittit

Lues maxĩa in Venetia:pisani luchã occupãt

Florentinorum strages

Galeotus malatesta

Gualterus urbẽ occupat

Angelus episcopus

plebs nobiles expellit

¶ Gualterius natione gallus Athenarum dux appellatus hoc anno a Roberto siciliæ rege in subsidium florentinorum cõtra pisanos missus:tyrãnidem ea in urbe florẽtia decẽ mẽses obtinuit. ipsi autẽ florẽtini cũ luchã urbẽ a mastino scaligero precio quingẽtorum ducatorũ emissent: a pisanis prius occupata fuit:quã ipsi florẽtini a scaligero intromissi fuerint:propter quod etiã pisani aduersus acri bellum susceperunt.Et prælio a florentinis contra pisanos cõmisso ingẽtem stragem florẽtini a pisanis acceperunt.Quare animo fracti:ad eundem mastinum & bononienses confugerũt: eo quod Robertus eis subsidium mittere non poterat:acceptis igitur a scaligero & Bononiẽsibus equitibus multis belli ducem galeotum malatestam sibi constituerunt.Qui cum magno exercitu in pisanum agrum accedens pisanos a lucha bellum amonere compulit:& lucanam obsidionẽ soluere fecit.Interea Robertus rex hunc Gualteriũ cum aliquo Equitatu ad florentinos misit. Qui artibus exquisitis populi gratiam occupans:malatestam tanquam belli ignarum deiicere curauit:atq3 id efficit: ut ipse a florẽtinis loco ipsius præficeretur omnibus copiis:ac sic per diuisionẽ ciuium egit & Equitum Dux: & urbis præfectus deletus fuit.Et ita istis officiis plenariũ urbis dominium occupauit.Qui pallacium ingressus:statim priores & alios urbis magistratus deiecit: atq3 inde cum quottidie multos passim interficeret:a ciuibus tandem inde pulsus est:nã angelus acciolus urbis archiepiscopus cũ uideret hoĩs sæuitiã & tyrãnidẽ: statim armatos ciues in epãtu accersiuit.Qui ad tyrannũ carẽtes patriam & ciuitatẽ illo expulso ĩ libertatẽ uẽdicauit.attamẽ ipm gualterũ pp bñficia ĩ urbẽ collata ĩcolumẽ cũ militibus & rebus suis abire uoluerũt:plebs uero ingrata (ut mos semp fuit) nobiles suos quorũ cõsiliis & armis libertatẽ cõsecuta fuerat: cõfestim urbes eiecit:& direptis eorum bonis ac domibus euersis eos perpetuo damnauit exilio.

¶ Andreas caroli hũgariæ Regis filius:hoc anno scilicet.1349.Roberto eius patruo siciliæ rege sine uirili sexu defuncto:suscepta Ioãna ipsi Rober.regis ex filio nepte uxore post Socerũ & patruũ suũ Robertũ regnauit in Neapoli & in toto regno siciliæ annis.3.Sed ipsa Ioãna post triẽnium cognita uiri sui secordia cõsentiẽtibus eius gnatis atq3 hortãtibus qui regnũ habitabãt:ipsum andreã maritũ & cõsobrinũ suũ laqueo interire fecit:& alteri cõsobrino nupsit:uidelicet Ludouico tarenti

principis oli filio:qué Roberti fratrũ fuiſſe docuimus.Ludouicus uero Hũgariæ rex & ipſius Andreæ frater ita Ioannæ ſcripſit:ioanna inordinata uitæ præcedens relatio poteſtatis in regno neglecta uindicta:& excuſatio ſubſequens necis uiri probant te fuiſſe participem & conſciam. unde Ludouicus cum paratiſſimo exercitu ad ulciſcẽdã fratris necẽ mox in italiã uenit:& primo ſulmonẽſes reſiſtere auſos ſeueriter domuit:ſubĩde ſeptẽtrionale bellũ regnũ illđ multis cõtẽtõibus attriuit.

¶ Ludouicus autem rex prædicti Andreæ frater ſulmone recepto oĩ regno facilime eſt potitus:Ioãna.n.& Ludouicus tarẽtinus uir ſuus fuga ſibi a principio cõſulẽtes in ꝓuinciam ſe receperunt: relicto ad cuſtodiam regni dirachino filio comitis grauinẽſis fratris germani regis Roberti quẽ Ludouicus rex hũgarus cũ oĩ præſidio a Ioãna relicto captũ capitali ſupplicio affici iuſſit: Ludouicus uero tertio mẽſe quo in italiam uenerat ĩ hungariã reuerſus eſt territus a peſte:quæ totã italiã triennio attriuit.Ita ut ex cẽtũ qbuſlibet uix.x.ſupſtiterũt:quo abeũte ſuos hũgaros ĩ ꝑſidiũ regni reliqt.

¶ Ioanna igitur de qua nunc eſt ſermo.Caroli calabriæ Ducis filia fuit:& Roberti regis ex primogenito ſuo neptis:nõ modo origine:& potẽtia ac moribus:ſed & robuſtiſſimo:inuictoq; aĩo illuſtriſſima fœmina fuit:& tam prudens & occulata in omnibus extitit:ut potius fraude q̃ ullo ingenio qs eam decipere potuiſſet.Hæc.n.lõga nimis:& cõſtãs admodũ fuit:qđ ſatis mõſtrauere in ea ſæuientis fortunæ inſultus:in quibus certe ſæpe multũ agitata fuit.Nã in primis ꝑtulit auſteros con iugum mores & ſiniſtram famam:ac põtificum minas ac inteſtina regulorum frattum diſſidia: & plurima extra bella:atq; alienis criminis fugam:necnon & nobilium ſuorum detractiones & alia plurima:quæ omnia forti pertulit pectore:& tamen omnia inuicto ſuperauit pectore:& animo. Et demum dyademate & regno in pace adeptis:ſtatim uirtute ualida inſurgens: adeo regnũ omnes celeſtorum hominum purgauit inſultu:ut non ſolum inopes : ſed & diuites & opulenti cantando die noctuq;:quo uelint ire tute poſſent.& quod maius etiam inſignes uiros moribus diſſolutos & incompoſitos:ad urbanos traxit mores.Erat enim illi mire eloquium:& grauiſſima facundia: atq; familiaris humanitas:pietas & mãſuetudo:necnon & maxima benignitas: ut non Reginam quis eam diceret:ſed ſociam.Ex quibus uirtutibus omnes illam non ſolum egregiam atq; cõſpicuã:ſed ſingulare italicũ decus quoad uixit fuiſſe dixerunt.Hæc enim Auinionem urbem ſuam Clementi pontifici uendidit:& pro eius ſolutione:feudum quod debet Regina romanæ eccleſiæ pontifex relaxauit.Vixit autem Regina hæc cum Ludouico rege marito ſecundo.26.annis.Ex quo nullã prolem peperit.Et cum Ludouicum etiam Andagauenſem francorum quondam regis filium ad ſucceſſionem regni adoptaſſet:a Carolo regio genere nato iuſſu Vrbani põtificis:anno domini.1382. capta & interfecta eſt.

Auinio ciuitas pontifici uenditur

5343 1344 ¶ Ioannes uicecomes Mediolanẽſium archiepiſcopus:hoc anno Luchino fratre defuncto Mediolanenſe regnum ſolus obtinens regnauit annis.xi.& menſibus.8.Matheus enim huius pr̃ cognomento magnus quinq; genuit filios:uidelicet Galeatium:Marchum:Luchinum : hunc Ioãnẽ & Stephanum:Galeatio autem primogenito accius filius fuit:qui eidem in regno ſucceſſit.Eo aũt ſine prole defuncto:cum Marcus ſuperſtes non eſſet:Luchinus(ut ſuperius dictum eſt)ſucceſſit.Et eo quoq; defuncto:cum antea Stephanus deceſſiſſet:hic iutegentium in regno ſucceſſit. Qui principatu inito:ut erat animo generoſo ingenioq; celebri:ſtatim Galeatium Stephani filium: & Bernaboue3 ipſius frattem quos Luchinus patruus depulerat:ad ſe redire fecit.Et eos honoribus & diuitiis plurimũ erexit.Inde cum uideret Galeatium adoleſcentem ſtrẽnuum & belli ſcientia clariſſimum:ſtatim militiæ ſuæ imperatorem cõſtituit.Qui dignitate ſuſcepta:ut erat animo excelſo:maxima incrementa ad ueterem regni ſui potentiam addidit.Vnde & ſecundo principatus ſui anno per arma Bononiam magnam & potentiſſimam urbem obtinuit.Quam & Romanus pontifex eidem aliqua lege permiſit:inde bellum contra florentinos & alias Ethruriæ ac flãmineæ ciuitates ſuſcepit:& eas breui temporis ſpatio aut ſubditas:aut ingenti terrore ſibi tribunarios fecit : cũq; Maſtini ſcaligeri filium ſibi fœdere & amicitia coniunxiſſet:in liguriam aciem direxit:& nõ multopoſt genuã ſaonã Naulum & reliquas maritimas urbes:cũ caſtris pedemõtium pari terrore ſuo regno adiecit.Quas obres non modo per italiam:uerum etiam per exteras nationes nominatiſſimus & formidabilis Ioannes iſte eſſe cœpit.Et propterea cum multi principum & regũ legati ad eum uiſendi gratia peruenifſent.Ita omnes cõmuniter & perbenigne ſuſcipiebat: ut more Augu ſti imperatoris ex amicis amiciſſimos redderet.Ita enim in ciuibus& ſubditis ſuis omnibus humaniſſime ſemper uixit.ut non modo dominium aut pontificem:ſed oĩum parentem diceres. Erat enim in delinquentes clemens:erga amicos & pauperes pientiſſimus:& ſemper liberaliſſimus:tãdem iuſtiſſimus hic præſul:& inuictiſſimus princeps omni genere uirtutis adornatus ſupradictum tempus regnaſſet:anno ſalutis noſtræ.1352.octobrio menſe mortem obiit:Mediolanı̃ in tẽplo beatæ uirginis Mariæ in monumẽto marmoreo adhuc extãte ſepultus fuit:ubi tale epigrãma habetur.

Quã faſtus q̃ põpa leuis q̃ gloria mundi
Sit breuis & fragilis:humana potẽtia q̃ ſit
Collige ab exẽplo q trãſis:per lege differ:
In ſpeculo ſpe mieo lachrimabile carmẽ
Qui ſim:q fuerĩ:licet q marmore claudar

Aſt quoq; cum caſtris pedemontis iuſſa ſubibant
Ianua q̃ ab antiquo quõdam iam condita iano
Dicitur & uaſti narratur gloria mundi
Et Saonenſis uas:& loca plurima quæ nunc
Difficile eſt narrare mihi mea iuſſa ſubibant

Anno Christi Anno Mundi

Sãguine clarus erã:uicecomes ſtirpe ioãnes
Noĩe nullus opes poſſidebat latius orbem
Præſul erã:paſtorqꝫ fui:baculũqꝫ gerebam
Imperio tituloqꝫ meo mihi Mediolano
Vrbs ſubiecta erat:laudẽſe ſolũ:placẽtia grata
Aurea parma:bona bonõia:pulchra cremõa
Pergama magna ſatis lapidoſis mõtibus altis
Brixia magnipotens:bobienſis terra tribuſqꝫ
Cumaꝶ tellus:nouaqꝫ alexãdria pinguis
Et uercellarum tellus:atqꝫ nouaria & alba
Tuſcia tota meum metuebat languida nomen
Per me obſeſſa fuit populo florentia plena.
Bellaqꝫ ſuſtinuit tellus peruſina ſuperba
Et piſæ & ſenæ timidũ reuerenter honorem
Præſtabant:meme metuebat marchia tota
Italiæ partes oẽs tenuere ioannem.
Nunc me petra tenet:ſaxoqꝫ claudor in iſto
Et lacerãt uermes & laniãt undiqꝫ corpus
Quid mihi diuitiæ:quid alta palatia proſunt
Cũ mihi ſufficiat paruoqꝫ marmore clauder.

¶ Nicolaus Rẽtii ciuis Romanus & publicus in ea urbe Scriba hoc anno:ut erat uir qdẽ magna nimus & ad libertatẽ romanã excelſi animi erectus:ad ſtatum regiminis ipſius urbis a clemẽte põtifice cõſtitutus mutare pro uiribus uolẽs:e Capitolio ubi erat publicus ſcriba: ſenatores eiecit. Et ipſe illud per arma occupauit. Quã ob cãm tm̃ beniuolẽtiæ & auctoritatis apud oẽs ſibi ꝯparauit: ut facile quo uellet mẽtẽ populi Rõani flecteret. Qui ut aĩos hoĩum cõmoueret: hũc ſibi accepit titulũ. Nicolaus Seuerus & Clemẽs:libertatis:pacis:iuſticiæqꝫ tribunus:ac ſacræ Romanæ reipublicæ liberator illuſtris. Quæ qdẽ uerba:tãtã de ſe:& admirationẽ & opinionẽ cõcitarũt:ut oẽs italiæ prĩcipes:ꝑ legatos pacẽ & amicitiã ab eo queſierint. Externæ quoqꝫ ꝓuiciæ Romanã rẽpublicã ex hoc reuiuiſcere putarũt. Sed parũ eius fucata gloria durauit:qa dũ parti uni ciuiũ cõtulit:parti alteri aduerſatus eſt. Vnde & repẽte de patrono tyrãnus eſt appellatus. Hãc obrẽ ſibi cauẽs ſeptimo magiſtratus ſui mẽſe ſpõte ſua:& oĩbus ſuis ignaris mutata ueſte Rõa ꝑ obſcurã uectẽ abiẽs: in Bohemiã ꝓfectus eſt:ad Carolũ ioãnis Regis filiũ. Qui ubi eũ recepit:ſtatĩ ĩ Auinionẽ uĩctuꝫ miſit:& põtifici dono dedit. Eo aũt ĩ carcerẽ a põtifice cõiecto:põtifex quoſdã cardinales Romã miſit:q urbis ſtatũ fractũ cõponerẽt. Ipſi ãt Cardinales Frãciſci petrarchæ cõſilio uſi:ad tollendas plebiũ ſeditiões duos ſenatores:ſcilicet Petrũ Sarrã colũnẽſem:& ioãnẽ urſi filiũ iterato creauerũt. 1345 6544

Titulus huius uiri

¶ Marſilius eius noĩs ſecũdus:Vbertini carrariẽſis filius:hoc ãno tertio calẽ.aprilis: p̃re defuncto: patauinæ urbis ſceptra ſuſcipiẽs:regnauit tm̃modo diebus q̃ttuor. Nã ubi cũ primũ regnarẽ cœpit. Iacobinus Vbertini patruellis conſpiratioñeꝫ ſuſcitauit:& eũ obtrũcare fecit. Quo mortuo: ipſe urbis primatum inuaſit. Et ut diu regnare poſſet: qnquaginta ex nobilioribus laqueo necari fecit: & multos ex carrariẽſibus urbe depulit: Qui Venetias fugiẽtes Andreæ duci & ſenatui ſe cõmẽdauere:ſedataqꝫ ſeditione:Carrariẽſes oẽs Andrea duce deprecante patritii Veneti creati ſunt.

¶ Montiſfretri regni principium.

¶ Gallaſſus ex nobiliſſima illuſtriqꝫ mõtiſfretri familia natus:his tẽporibus a Bauaro ĩperatore cõtra pontificem ĩ Vrbini ciuitate Marchiæ anchonitanæ:ſua auctoritate ĩperiali uicarius cõſtituit̃: & aduerſus rẽ eccleſiaſticã cõcitat̃. Nã ut p̃miſſum eſt:cũ Clemẽs papa Luchinũ uicecomitem & eius Germanũ ĩ Mediolano dictionis ĩperii uicariũ cõtra ipſum cõſtituiſſet. Et ipſe ĩperator pari modo ĩ ipſa urbini ciuitate:& ĩ tota marchia eccleſiæ ꝓuincia:multos ĩperii noĩe ꝯſtituit uicarios. Eo qd̾ hæc familia & antiqtate & potẽtia cæteris p̃ſtare uidebat̃. Eo igit̃ uicario ſic cõſtituto:cum oĩa bene & iuſte ac fideliter in futurũ rexerit:a pontificibus poſtea romanis confirmatus: ipam ciuitatẽ cũ Eugubio umbriæ Vrbe: tanquam ueri poſſeſſores eius poſteri pro eccleſia Romana ſub titulo uicariatus poſſederunt. Indeqꝫ propter eorum benemerita & ſeruitia eccleſiæ Romanæ collata:ſiquid cenſus ſuperioribus annis eccleſiæ ab eis perſoluebatur. Syxtus quartus pontifex maximus circa annum domini noſtri ieſu Chriſti.1476.eidem familiæ prorſus relaxauit: ac federicũ tunc dominantem ipſius urbis & aliarum ducem auctoritate apoſtolica creauit:ac ipſum & poſteros omnes in perpetuum confirmauit. Verum eius filius Guido Dux:cũ poſt patrem in ea fœliciter uiginti annis regnaſſet:hoc anno:qui eſt ſecundus ſupra quingenteſimum & milleſimum a natiuitate domini noſtri ieſu Chriſti a Valentino Borgia Duce Alexandri Sexti pontificis filio pulſus cum tota domo fuit. Ac ſic ferentani iſti ea in urbe:& cæteris cum maxima populorum ſuoꝶ gratia:ꝑ annos centum ſexaginta regnarũt. Quid futuꝶ ſit:ipſe qui oĩuꝫ eſt cognitor deus nouit.

¶ Vareneorum etiam regni principium.

¶ Gentilis itẽ ex celebri uetuſtiſſimaqꝫ uareneoꝶ familia oriũdus:& ipſe hac tẽpeſtate: modo ſimili:quo & galaſſus a Bauaro ĩpatore ĩ ciuitate Camerini:uicarius ĩperialis conſtitutus fuit. Qui cum nomine imperii uſque ad mortem imperatoris Bauari illam poſſediſſet. Eo mortuo a Carolo in loco Bauari ſurrogato:Gentilis hic urbem ipſam duobus cardinalibus legatis apoſtolicis ſua ſponte reſignauit.uerum tamen legatus uiſa hominis nobilitate eũ cũ reliquis ſuis in urbibus uicarios nomine eccleſiæ ꝯfirmauit:eo maxime:quia uiderat illũ Eccleſiæ Romanæ obſequẽtiſſimũ: Confirmatuſqꝫ tã ipſe quã poſteri omnes Varenei uſqꝫ in præſentem diem quiete & pacifice poſſederũt. Donec iulius Cæſar ultimus hoc anno qui eſt milleſimus quingenteſimus ſecundus a Valentino borgia Alexandri ſexti pontificis filio cum cæteris principibus pulſus eſt. Ipſam enim ciuitatẽ hi illuſtres uarenei in protectioneꝫ ſuſcipiẽtes ſua uirtute ſuaqꝫ prudentia cũ beniuolẽtia alioꝶ principum:ex poſt mirum immodum auxere. Et adeo:ut & populi frequentia:& opibus magni inter picentes

ter picentes

ter picentes ciuitates nunc primaria censeatur. Eam tamen illustrem familiam: maximam occidionem a suis ciuibus aliquando substinuisse compertum est. Nam aliquando a ciuibus suis conspiratione suborta: dum ipsi nobilissimi & clarissimi principes sacris in Basilica iteressent: omnes tā uiri quā pueri & infantes omnes ad unum usq; fuerunt interfecti. Sed cum aliqui subterfugissent: in regnum restituti: in futurum præcauentes: deinceps cum ciuibus suis iustissime & clementissime uixere. Quorum uirtute uniuersa ciuitas optime gubernata semper in quiete fuit. Eam. n. ciuitatem uetustissimam fuisse cognoscimus. Eo quod ad ipsam: ut Liuius libro nono refert. Fabii

6546 1347 maximi fratrē: q̄do motus Ethruscorū iuerat explorarū pueisse: & multo exceptū fuisse comitatu. Carolus quartus

CArolus eius nominis quartus. Ioannis Regis Bohemiæ filius: uigesimus secundus germanorum imperator: hoc anno iubente clemente pontifice: ab Electoribus imperator creatus: imperauit annis trigīta & uno. Vir multarum linguarum & litteraꝝ peritissimus: iustusq; & rectus ac timēs dominū: bonos diligēs: & malos sceleratosq; odio habens. Qui cum iustus esset: etiam nonnullas leges condidit: quæ adhuc extare dicuntur. Et carolino nūcupant̄. Ipse enim (ut diximus) cū christianissimus esset: ante imperii susceptionem Nicolaum scribam cæpit: & in Auinionem uinctum ad pontificem transmisit. Sed & Dirachium Roberti Regis nepotem: quem Ludouicus eius germanus & Ioāna ipsius Roberti neptis: ad curam neapolitani regni reliquerat: cæpit: & capitalicio supplicio affecit. Et propterea uno omnium consensu Cæsar & Augustus est creatus. Solus autem Bauarus princeps propter patris iniuriam: illi cer uicem subdere recusauit. Qui statim in Italiam descendens a iacobino carrariensi & mastino scaligero: Gonzagisq; ac uicecomitibus atq; aliis cisalpinæ principibus perbenigne exceptus est. Et in mediolanum secundum morem coronam ferream suscipiens: statim cum ingenti comitatu Pisas accessit: atq; ibidem legatos totius Ethruriæ obuios habuit: q̄ dicerent se paratos fore ipsius mādatis obtemperare. Cumq; Romam tandem cum ingenti comitatu & gloria peruenisset: a duobus cardinalibus eo ad eam rem missis coronatus & Augustus est appellatus: Quo incoronato statim omnia oppida ciuitatesq;: quas tyranni multi Bauaro instiganti occupauerant: ecclesiæ Romanæ eo mandante redditæ sunt. Eos tamen uicarios supradictos pontificis legatus in ipsis locis confirmauit: maxime quos uideret ecclesiæ romanæ obsequentes: utpote Galeotum malatestam. Guidonem polentanum in flamminea ferratenses in marchia uarenses in piceno: Ordelaphos āt non obtemperantes e Cæsena: Forliuioq; deturbauit. Quibus optime gestis Carolus in Germaniam rediit. Qui cum omnem ferme ætatem citro ultroq; ex italia in Germaniam eundo & redeundo consumpsisset: tandem ætate iam grandæuus saluti proprie consulens uinceslaum filiū natu grādiorē anno dn̄i. 1370. Cæsarē faciēs ī pii successorē sibi delegit: ac sic cū pr̄e fili⁹ īpauit ānis. 8.

¶ Ingens uapor magnitudine horribili borreali mouēs regione: magno aspiciētiū terrore per cœlū hoc anno uisus & delapsus est. Et sunt q̄ scribant hoc eodē anno quasdam bestiolas multiplicato numero ī oriēte e cœlo cecidisse: quarū corruptione & fœtore execrabilis pestilētia subsecuta ē.

6547 1348 ¶ Pestis lugubris & miseranda hoc anno īcæpit: & per tres annos pœne totum mundum debacchata est. Quæ primo in Asiam apud indos: ob easdem Bestiolas: incipiens passim per prouincias irrepens usq; in Britannos & oēs gentes adeo desæuit: ut uix decimus quisq; ex millesimo homine superstes remanserit: & plæraq; loca prorsus derelicta sunt.

¶ Iudæi omnes qui in Germania erant: his temporibus combusti sunt. Eo q̄ omnis regionis puteos intoxicare fuerunt annixi: ut multi eorum confessi sunt.

6549 1350 ¶ Ioannes francorū rex: hoc anno Philippo patre defuncto: francis regnare cæpit: & regnauit an. 25. Hic cū Eduardo Anglorū rege bellū a patre cæptū ꝓsequens: sexto regni sui anno in Pitiriensi Agro supat̄: & cū Philippo filio suo capit̄. In q̄ q̄dē clade. Gualterus Athenaꝝ Dux (quē apud florētinos tyrānidē exercuisse iā diximus) una cū uiginti milibus gallis īterfectus est. Verū tertio captiuitatis suæ anno: ipse Eduardus aī magnitudine motus: ioannē istū cū oībus captiuis suis hac conditione liberū fecit: ut nunquā cōtra se bellū mouere ꝓsumeret. Sed nō ita multo post fide fragus: ioānes hic pacē frāgēs & rūpēs. Eduardū ab ītegro Arma cape: & eū ad iternitionē ꝓseq īpulit. Armatis igit̄ centū & quinquaginta Rostratis nauibus: ingentē exercitū cōtra hunc ioannem in galliam duxit: & eum ac totum eius regnum maximis incommodis & occisionibus diu afflixit.

¶ Iacobinus Carrariensis: quē diximus Marsiliū īterfecisse: hoc eodē anno: postquā q̄ttuor annis regnauit: & ipse eius ex pellice filio īterficit̄. Cuius paricidii hæc causa fuit: q̄ gulielmus cū quodā Milite cōtēdēs: ab eodē spurius cōtumeliose appellatus ē. Qua cōtumelia permotus: & perturbatus: mox ut domini ingressus est: patrem in secreto accersiuit: & gladio eum impetens confodit: & interfecit: ac statim in templo diui patris Augustini eum secreto sepelliri fecit. Hoc enim gestum est: ut non euacuaretur uerbum Christi: qui ait. Qui gladio feriet: & gladio peribit. Canis Segnorius

6549 1350 ¶ Forestinus de forestis natione Bergomensis Abanus meus: uir domi nobilis: sed uirtute: & animi magnitudine certe nobilior: hoc ipso anno post multos a ioanne uicecomite: & magno Archiepiscopo ob consilii & īgenii sui magnitudine susceptos: & dignitates: ac præfecturas: apud Bergomum ortus sui ciuitatem grandeuus: & plenus dierum diem obiit: & ibidem in claustro sancti Stephani ordinis prædicatorum: celebri pompa sepulchro marmoreo adhuc extante sepultus est. Albuti⁹ filii frignanus patrem excludit

¶ Canem uero eius noīs secūdū Mastini scaligeri Veronæ principis filiū hoc anno patre defuncto. Vrbis principatū sumpsisse tradūt: in quo qdē principatu: uixit annis q̄dragintaduobus. Mastinus autē huius genitor: tres legiptimos genuit filios: Canē. s. hūc: Segnoriū & Albutiū: sed ex pellicibus multos: īter quos frignanus unus fuit uir audacissimus: qui anno q̄rto principatus patris: duꝫ ipse dominus pater: Belzanū Theutonicoꝝ oppidū recreandi aī causa se contulisset: cōspiratione īter ciues excitata: ipse urbis dominiū occupauit. Et canē ipsum patrē cū omnibus aliis filiis exclusit. Quo uiso: canis ut erat aīo p̄stantissimo: cōfestim adiuuantibus philippino gonzaga & estensibus: congregato exercitu suo: urbē obsedit: & post multas occidiōes in die carnisp̄riuii: urbē diu & acriter oppugnatā recepit: & confestim de ipso temerario rebelliqꝫ filio Fugnano: aliisqꝫ seditiosis suppliciū sumpsit. Veꝝ cū postea hāc obrem in ciues nimiū crudesceret: a segnorio alio: non filio sed germano: sequēti anno. s. 1355. die. 14. decēbris interceptus & obtruncatus fuit. Atqꝫ ita ipse segnorius cum cæteris fratribus cōsentientibus ciuibus urbis principatū sibi desumpsit.

Pr̄ filiuꝫ iterfecit fr̄ caneꝫ occidit

¶ Cometes hoc anno sub septentrione decembrio mēse apparuit: quo extincto: statim graues uētorum æstus subsecuti sunt. Et cælestis trabs: priore ardente parte: per cœlum labi uisa est.

¶ Philippus genuensis patritius ex nobili primariaqꝫ urbis familia auria nūcupata natus summæ prudentiæ: & eloqi admirādi uir: ac naualis belli peritia īsignis: cui certe in eisdem uirtutibus apud genuenses nō īueniebaẗ par: hisdem tēporibus a genuensibus suis contra Venetos naualis belli dux p̄ficitur: qui magistratu suscepto: cū audisset Venetos in græcia suorum classem confugisse: & decem eorum triremes captiuasse: ut erat īgētis aī uir: atqꝫ clarissimus imperator: repente ex Genua soluens in græciam traiecit: & mox uenetorū classem cū īgēti fragore & strepitu inuasit: ac uniuersam (post multos cōflictus) cū maxima hostiū cæde disrupit ac debellauit: immo & dissipauit: q̄bus gestis e uestigio Chyū īsulā uenetis parentē īuasit: ac uniuersa cū urbe: ut & armis recepit. Inde ad Nigropontē insulam traiiciens: ipsam & direptionibus & īcēdiis plurimū afflixit. Deniqꝫ cū ingenti hominum & rerum præda Genuam regressus. De captiuitate perpulchrū egit triūphum.

¶ Ludouicus Philippi Tarentinoꝝ principis filius: & Ioāne Roberti Siciliæ regis neptis maritus: 1352 6551
hoc anno postquā cōtra Ludouicū cōsobrinū: uidelicet: ungariæ regē Neapolis regnū obtinuit: regnauit annis. 26. Regnoqꝫ suscepto: pacē cū Hungaro renouauit. Et tūc Ioāna (ut dictū ē) i bēiuolētiæ signū Auinionensem urbē quæ sui patrimonii erat pōtifici Romāo uēdidit. Et pro p̄cio remisit pon. tantundē: quod ipsa pro feudo Apuliæ debebat quātū ipsa Auinionēsis ciuitas ualebat.

¶ Cælestis flamma post Solis occasum: hoc anno inter zephirum atqꝫ austrum latissime excre- 1355 6554
scens terribile quoqꝫ ostentans incendium: tandem cum magno murmure e cœlo ruit.

¶ Viri disciplinis excellentes.

¶ Gerardum senensem sacri ordinis heremitarū diui Augustini sacrarum litterarū clarissimū interpretē: hac ipsa tēpestate admodū senē obiisse tradunt. Virū utiqꝫ eminentissimi īgenii & doctrinæ: & beati Egidii Romani imitatorem præcipuū: Qui cū esset in sacra theologia admodū doctus: inter cætera suæ uirtutis & eruditionis monimēta. Sup primum sententiarum acuratissime scripsit li. i. Deinde tractatus multos in primis p̄scriptionibus: & de usucapiōibus: & de usuris & de mōtibus florentinorum cæterisqꝫ contractibus opuscula edidit: q̄bus diuus Bernardinus conterraneus suus in suo tractatu de restitutionibus ut plurimum usus est. Hunc etiam tractatum Ioannes Andreas eius cōtemporaneus multis in locis suorum opusculorum: & maxime in mercurialibus plurimū commēdat: & allegat: Alia etiam eum scripsisse dicunt.

De usuris

¶ Gerardus item eius ordinis doctor & professor: patria Bergomensis & saonensis episcopus: hisdē tēporibus in p̄cio multo existēs: populo suo peste laboranti (ut bonū decet pastorem) magis p̄desse annixus q̄ p̄esse. Qui cum pontificii iuris eruditus esset. In sexto decretaliū in. c. de religiosis do. perpulchre cōmentatus est: Sed & alia multa in laudem suæ religionis cōscripta in lucem eduxit. Item magistrum sententiarum non insulse commentatus est. Super epistolam quoqꝫ ad hebræos li. i. scripsit. Super cantica canticorum mirabilem fecit expositionem. Connectens etiā Paulum apostolum Salomoni: & nouum testamentum ueteri librum unum. Cuius principium est: Alæ duæ Cherubin. Item duo quodlibeta parisius disputauit: atqꝫ alia multa edidit opuscula: quæ uidere non merui: Deinde & monasterium diui Augustini Saonæ: quod extra urbem erat: sua q̄si impensa intra urbem reduxit. Ii cuius deinde instauratione & amplificatione: & nos per sex annos plurimo sudore laborauimus: moriens deniqꝫ non sine magno sanctitatis nomine Bergomi iuxta maius altare sepulchro a se structo sepelitur.

Auctor huius opis auxit cōuētū suum saone imitator optimus diui augustini

¶ Gulielmus patria Cremonēsis: ipsius eremitaꝝ ordinis generalis prior: & postmodū Nouariēsis ep̄us: & ip̄e hæc ip̄a tp̄a: tū doctrīa celebri: tū moꝝ s̄ctitate: tūqꝫ īsigni eloquētia: plurimū decorauit: is nāqꝫ postea quā sexdeci annis generalatus officiū peroptime administrasset: a clemēte pōtifice maximo p̄pter ipsius excellentiam: & multarū rerū cognitionē Nouariēsis ecclesiæ ep̄us designatus fuit: ī quo qdē pōtificatu beatū patrē Augustinū imitaturus. i. sui ordinis f̄res secū h̄re uoluit. Cū q̄bus sacra faciēs canonicas horas nocturnas pariter & diurnas quottidie uigili cura exsoluebat. Deīde ī suo ep̄atu multa ædificia uetustate collapsa nō solū restituit: sed & cultiora reddidit. Et inter cætera Castellum in prædiis episcopatus maxima condidit impensa. Diui autem

patris Augustini corpus a Ioanne uigesimosecundo pontifice cum maxima priuilegii prærogatiua obtinuit:ubi & locum celeberrimum una cum sepulchro marmoreo celeberrimo construere fecit. Sed & Conuentum Cremonensem:ac Nouariensem ordinis nostri maxīa impensa auxit:ac alia prope infinita beneficia:hic totus uir ordini contulit. Corpus beati Augustini

¶ Antonius præterea Ramphegolus natione Genuensis:eiusdem ordinis professor & Theologus:ac Declamator sui sæculi famosissimus & celeberrimus:etiam ipse hæc tempora prædicādo & docendo:monēdo:& castigando clariora reddidit. Qui & christianis populis ad bene beateq; uiuendum uerbo:pariter & exemplo:quoad uixit incessanter uiam optime ostendit. Eius autem complurima Sermonū opuscula:qbus pdicatores:ut plurimū uti cōsueuerūt. De aliis nihil uidi.

¶ Philippus Monachus sancti Benedicti patria Bergomensis:uir in diuinis scripturis admodum studiosus & doctus:ac Aristotelicæ philosophiæ non ignarus:his temporibus cum esset ingenio pstans:scripsit nonnulla doctrinæ suæ opuscula:quibus nomen suum cum gloria posteris significauit. E quibus extat Opus magnum super Ethicam catonis libris multis. Incipit. Ad gloriam & laudem domini: Sermones etiam eum scripsisse dicitur multos.

¶ Benominus Bergomēsis medicus:ex Clusono oppido oriundus:per hoc tempus diuina quadam medēdi disciplina illustratus:oēs sui tēporis physicos excelluit. Ac quædā sui diuini ppe īgēii in medicina obscura multis qstiōibus ī librū explanauit. Itē aliū tractatū de uenenis cōposuit.

¶ Thomas florentinus medicus:diui quondam medici clarissimi filius:hisdem temporibus non inferiori ingenio fama ue patri subsecutus: Et ipse ex ingenii sui magnitudine summam pulcherrimam de arte medendi post se reliquit:alia quoq; eum edidisse ferunt.

¶ Bartolus saxoferratensis iurecōsultoꝝ sui sæculi:ac superioꝝ tēporū prīceps:& eiusdē pfessiōis copiosissimus explanator: Cyni quōdā:ac Iacobi Bothigarii doctorum discipulus & auditor : his quoq; tpibus uniuerso mūdo ea in doctrina famosus & admirabilis utiq; habitus est. Qui & p cæteris legū iterptibus ī Digesto nouo:ueteriq;:ac īfortiato:necnō & reliqs legū codicibꝰ pclarissima
6551 scripsit cōmētaria. In primis sup codice li.9. Sup.ff.ueteri li.24. Sup.ff.nouo li.12. Sup īfortiato li.14. Sup īstituta li.4. Tiberiadis quoq; librū unū. Consiliorū librū unū. De Guelphis & Gibellinis librum unum. Et alia quædam:obiit autem anno domini.1355. ætatis suæ qnquagesimo sexto.

¶ Franciscus Tygrini:natiōe Ethruscus:patria Pisanus magnus iuriscōsultus:per hoc ipsuꝫ tps & scia & uitæ sctimōia a pluribus laudatꝰ. Qui & ipe nōnulla ī legibus ꝯmētariola scripto mādauit.

6554 ¶ Franciscus de Albergotis:natione aretinus: Solidus legum explanator & doctor acutissimus. Bartoli amicissimus:& familiaris:ac imitator:p hæcipa tpa qdam extantia cōposuit documēta.

¶ Iacobus de alta uilla natione theutonicus:patria Rinaugensis:doctissimus sacrarū litteraꝝ professor:& magister:atq; philosophus:p hoc tēpus cū eēt īgenio celebri ornatus: nonnulla in diuinis edidit īsignia opuscula. E qbus extat sup snias opus egregiū li.4. Ac ēt qōnes uarias in libro uno.

¶ Ioannes de Ymenhusen:natione theutonicus:sacræ theologiæ īsignis & egregius doctor: per hoc tēpus cū esset eruditus uir:& īgenio promptus:& ipse scripsit qdā præclara uolumina nō spernendæ lectiōis:quibus permagnifice suum exercitans ingenium suum nomen æternitati commēdauit. De suis igitur opusculis:extant super sententias libri.4. Item Sermones liber unus.

¶ Petrus Bertorii : natione gallus patria pictauiensis:ordinis sancti Benedicti prior:uir in diuinis scripturis ualde eruditus & studiosus:ac declamator uerbi diuini ualde īsignis:hac tēpestate multa pclara uolumina scripsit. Et potissimū ad Ioannē de prato penestrinū epum & sacrosanctæ ecclesiæ Romanæ cardinalem magnū & egregiū opus ī tribus uoluminibus distīctū:qđ Reptoriū morale inscripsit li.3. Incipit Reuerēdo ī Xpo pri dño. Itē reductoriū morale ī libris.4. cuius pricipiū est. Videre quoniā non solū. īductoriū morale li.3. Breuiariū bibliæ li.1. Item cosmographiæ lib.1. Sermonum etiam scripsit libros duos. Et alia quædam : titum liuium historicum magni laboris opus:ad instantiam supradicti ioannis francorum regis in idiomate gallico uulgarizauit.

¶ Leonardus de echifano:generalis minister ordinis minorum philosophus:ac Theologus sciētissimus:per hoc tempus cum eēt eruditissimus uir & sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalis præsbyter:ex ingenii sui magnitudine scripsit super librum Sententiarum & ipse libros.4. Item in cantica canticorum li.1. Summam notabilem li.1. Et Sermones multos librum unum.

¶ Pollentanorum tyrannorum procursus in Rauenna.

¶ Guido pollentanus Bernardini filius : qui fuit Ostasii pollentani primi filius : qui pulsis ex Rauenna trauersariis nobilibus urbis Rauennæ:primus Dominatum per tyrannidem occupauerat: per hoc tempus:a legato clementis pontificis : in Rauenna dictionis ecclesiæ ciuitate : uicarius ecclesiæ constituitur: prout & alios supra memoratos: in Arimino : Camerino: Vrbino: Foroliuio: & Fauentia urbibus effecerat. Quam quidē ciuitatem : ipse Guidonus : & Antecessores:ac posteri:per annos centum quinquaginta sub perpetua dominationis tyrannicæ tenuere:a primo: uidelicet Ostasio usq; ad ultimum Ostasium qui eiectus fuit. Nam ipsi imperialis & Regalis Rauenna ciuitas:ab initio pulcherrima fuit:& generosis ciuibus illustrata:atq; ornata. Quos cum ex habundantia:& ocio insolescere cæpissent:etiam quædam dominandi cupido eos īuadere cæpit: unde ob hoc ipsi ciues sese multis iniuriis lacessere cæperūt. Et hinc cædes:atq; rapinæ:& nephāria

Ostasius bernardinus Pandulphus Lābert⁹ guido bernardīnus secūdus Ostasi⁹ secūdus oppizo aldronādinus azo Ostasius tertius trauersarii bichi pochepēni

facinora exorta: qbus ipsa gloriosa ciuitas in ruinā maximā ꝑlapsa est. Erāt īter cæteras cum urbe duæ familiæ potentissimæ: uidelicet trauersarioꝝ: & pollentanoꝝ: q̄ de principatu cōtēdere cœperunt: pro q̄bus factiones nō minime excitatæ sunt: cōtigitq;: ut aliquādo trauersarii pollētanos cū suis factionibus ex urbe eiicerūt. Et itidē pollētani contra trauersarios fecere. Qui pollētani uictores tandē effecti urbē totā sibi uendicauere. Et ut in dominio ꝑseuerarent: plebē: & reliquos ciues largitionibus profusis: & cōuiuiis affluentissimis allicere curabant. Erat tū īter pollentanos q̄dam Ostasius noīe eq̄stris dignitatis uir: ad oēm rem & facinus ꝓmptissimus. Qui cū uideret urbē in maxima discordia: ipsam per tyrannidē occupare nō dubitauit: ita ut pro libito: atq; arbittio solutis legibus ciuitatē regeret. Hic itaq; Ostasius primus tyrānus tres filios post se reliq̄t: q eidē ī tyrānide successiue successere: uidelicet: Bernardinus: Pandulfus: & lābertus: ab ipso Bernardino primo genito: huic guido. A quo alter Bernardinus: alterq; Ostasius. Deinde oppizo: a quo Aldronandinus: ab ipso aldronandino azo: & Petrus: quibus sine liberis defunctis successit Ostasius Oppizonis ꝑdicti filius: qui ostasius fuit omniū nouissimus: qui Rauennatis urbis dominationē tenuit. Hi quippe pollentani principes: seu Tyranni: ab initio suæ potestatis mōdeste iusteq;: ac benigne urbi præesse uelle demōstrarūt. Sed adepto imperio: q̄dā suspitio una cū sæuitia: & Crudelitate ita eos inuasit: ut sub ipsis ne dum Ostitare q̄squam auderet. Nā cū libere Dominari cœperunt. Nobilitas oīs perterrita fuit: Cū alios spoliarent: alios in Carceribus māciparent: aliosq; ꝓscribi facerēt. Exularunt tunc præ timore in primis honestissimi Trauersarii: Bichi: pochepenni. Et aliæ pœne innumerabiles urbis ipsius familiæ. E q̄bus etiam plurimi præstantes: & generosi uiri ultimo supplicio affecti fuerunt. Quamobrem lacessiti ciues multis oppressi calamitatibus: ne oīno una cum ciuitate omnes periclitarentur: pulso ultimo Ostasio huiusce pollētanæ familiæ principe: sese & ciuitatem in manibus Venetorum tandem in anno salutis nostræ .1441. tradidere.

Innocētius papa .208.

INnocentius papa eius noīs sextus: patria simonicensis: Stephanus antea uocatus iuris utriusq; doctor: hoc anno ī calendas decembris clemēti ponti. surrogatus: sedit an.10. 1353 6552
Integerrimæ uitæ: magnæq; cōstātiæ: ac seueritatis uir. Qui ecclesiastica beneficia: nō nisi religiosissimis uiris: & q̄dem doctis nunq̄ cōcedere uoluit. Qui inito pontificatu: statim sub anathematis pœna oībus epis: & reliq̄s ꝑlatis mādauit: ut ad sua beneficia ꝓficiscerentur. Ipse aūt ut cæteris esset exemplo: confestim impensam domesticā minuit: & familiā suā uirorū: uidelicet ꝓbatissimoꝝ: ad honestū numerū redigens. Et ut id cardinales efficerent: edicto acerrimo mandauit. Auditoribus ꝑterea sacri palatii salaria cōstituit: ne muneribus corrūpi ob inopiā possent. Hic in uictu suo parcus fuit: sed in bellico sumptu largissimus habitus est. Huius aūt suasione & prudentia īter genuenses & Venetos deniq; fœdus initū est. Multaq; ecclesiæ oppida & loca a Tyrannis iamdiu occupata: per Egydiū legatū suū repetiit: ac inter pisanos & Florētinos pacem cōposuit. Atq; tumultuante Romana urbe in credendis senatoribus: eorū discordiā optime sedauit. Atq; ab eisdem obtinuit: ut Senatorē ipse externū mittere posset. Et quinq̄gesimo nono anno salutis nostræ supra millesimū trecentesimū Raymūdū de gēte Ptolomea Senēsem primū exterriorū Senatorē Romā misit. Qui per annū Senatoriū munus gessit: & post eū Ludouicū de rhotha pisanū: & Hungarū Saxoferratensem: q semestrē uterq; senatū habuit: post eos Thomā Spoletanū: q solus per annū gessit. Ad cuius anni finē exorto tumultu creati sunt septē reipu. reformatores: qui senatus potestatē gesserūt. Ad quos deponēdos Hugonē lusignanū Cypri regē (ab expeditiōe in Mauros ducta reuersum) Senatorē misit. Et post eū paulus argēti comes capelli spoletāi senatoriā gessit. Cōstituerat quoq; classem maiorē ī īfideles mittere: sed multis aī ꝑturbationibus afflictus destitit. Quibus malis anno pōtificatus sui .10. mortuus ē. Et ī mōasterio diui andreæ cartusiensiū ordinis q̄d extra auinionem ipse propriis impensis extruxerat & dotauerat: sepultus est.

Hic securi ꝑcussus fuit multi cōplices interfecti

¶ Marinus falleranus huius noīs .3.57. uenetiaꝝ dux andreæ dandulo duci hoc anno suffectus: ducauit mēsibus .7. & dieb. 6. uir sane ambitiosus: atq; malignus. Qui dū sibi uniuersaꝝ rēpu. usurpare licētiā q̄sisset: a Senatu dephēsus & captus: atq; conuinctus: apud palacii magni scalā uniuerso spectātē populo Securi ꝑcussus: dignū maloꝝ suoꝝ ꝑmiū obtinuit: atq; cū eo nōnulli plebei cōplices: uidelicet Saplicada calderarius & bertucifredus: ac q̄dam alii: quos omnes in patibulo appendere fecerunt. Huius autem corpus nihilominus apud prædicatores honorifice sepultū fuit. 1354 6553

¶ Ioānes āt gradēico admodū senex post mortē Marini statī oīuꝫ bonoꝝ suffragiis .58. uenetiarū dux suffectus: ducauit āno uno: & mēsib. 3. uir q̄dē sapiētissimus: & diuinaꝝ hūanarūq; lraꝝ: ac Iuris ciuilis apprime eruditus: atq; tāto m̄ratu dignissimus. Qui pulsis & sopitis seditionibus Ro. suā optime ꝓ tēpore gubernauit: ueꝝ cū multi seditiosi ad Ludouicū Hūgariæ regē ex sua urbe cōfugissent: illū īpulerūt: ut cōtra uenetos arma suscipe. Qui taliū facinorosoꝝ ciuiū ꝑcibus ꝑmotus cū .40. armatoꝝ milibus & ipis seditiosis ī agro Taruisino descēdit: & Taruisinā urbē: ac ei⁹ agrū & populatiōibus: & īcendiis plurimū lacerauit. Quāobrem ueneta respu. intus & extra admodū cōquassata fuit. Hos autem cum innocentius pontifex ad sanitatē & pacē reducere tētasset: frustra laborauit. Deniq; & hic: cū maxīo reipu. suæ detrimēto deficiens apud minores Venetiis sepelit. 1355 6554

¶ Bernabos & galeatius uicecomites Stepha. quōdā filii: hoc anno Ioan. archiepi. & principe defuncto in Mediola. regno ambo pariter successere: qui principi suscepto: statim cū Vene. aliisq; sociis ciuitatibus 1356 6555

ciis ciuitatibus fœdus pcusserunt:sed paulopost cũ sola Genua maritima ciuitas ab eis defecisset: etiam & Bononia statim(legati suggestiõe)itidẽ effecit:quã cũ Bernabos recupandi eã bello acerrimo pmere cæpisset:legatus apostolicus(qui erat cisterciensis ordinis abbas)confestim in societatem belli accitis philippino Gonzaga:& Cane Scaligero:aliisq; plurimis dictionis suæ uicariis ad diuertendũ bellum in Brixianos duxit. Sed Bernabos Brixianorũ periculo pmotus: relicta Bononia & Rhegio in hostẽ pficiscit̃. Et apud mõtẽ clarũ agri ipsius Brixiani Oppidũ: inimicũ adorit̃. A qbus statim superatus & profligatus:ipse cũ paucis Brixiam trepidus se contulit. Atq; ab inimico etiam psecutus uix ibidem mœnibus se tutari potuit. His stãtibus rebus Galeatius eius Germanus mox mortem obiit:& filium unicũ ex Blancha Sabaudiani principis filia susceptũ noĩe Ioã. Galeatiũ post se hæredẽ dimisit:Rebusq; ecclesiæ sopitis:& Bononia omissa:cũ creuisset Io. Galeatius:ipse cum bernaboue patruo regnũ diuisit. In qua qdem partitione primo Bernaboui:Placẽtia:Parma:Cremona:Laudũ Crema:Brixia:Bergomũ:& Comũ: cũ dimidio Mediolano obuenit. Ioãni Galeatio uero Papia:Derdona:Bebiũ:Alexandria:Nouaria:Vercellæ:Ast:& cæteræ ciuitates ad alpes uersæ: cũ reliq medietate Mediolani obuenere:Bernabos autẽ tanq̃ ætate maior in Mediolano regni sui sedem posuit:Galeatius uero in Papia cõmorari statuit. Atq; eo mõ ambo regnarunt annis. 26. In qbus(ut fit)maximæ simultates & odia inter ipsos per tẽpora excandescere cæperunt. Tandẽ cum Io. Galeatius ad firmandam perpetuã pacẽ cum patruo(post primã uxorem)Catherinã consobrinam suam Bernabouis filiã duxisset uxorem. Et ab ea aliqñdo didicisset:multas ei mortis insidias a Socero Bernaboue fuisse intentatas:ipse ad præcauenda mala: anno domini. 1382. patruũ Bernabouem dolo cõpræhendit. Et in Triciana arce munitissima perpetuo carceri mancipauit. Vbi & paulopost animi dolore ægritudine cõtracta:uitã cũ morte cõmutauit:relictis post se multis filiis:ac filiabus:quorũ primus Carolus & Rodolphus secũdus: & alii. Ex filiabus uero uiridis prima fuit:quã leopoldo Austriæ duci cũ ingenti dote matrimonio copulauit: secunda uero Petro Cypri Regi:tertia autem Catherina prædicta Io. Galeatio consobrino matrimonio copulata est. Bernaboue itaq; captiuato:& in carcerem inhonestam coniecto: Ioannes Galeatius nepos:omnem regnum sibi subiecit:& filios bernabouis omnes e regno depulit.

Bernabouis pfligatio — *Galeati⁹ moritur* — *nepos cũ patruo diuidit ciuitas* — *bernabo ui ciuitas nepotis* — *bernabos a nepote cõpræhenditur* — *Viridis catheria*

6555 1356 ¶ Ioannes Delphinus quinquagesimus nonus uenetiarum Dux Ioanni Gradenico duci hoc anno suffectus:ducauit annis. 5. & mẽsi. 3. Hic uir prudentissimus habitus cum apud Taruisium contra oẽs campi puisor existeret:ex sui decreto Dux creatus fuit:qui absens statim sub Ducali bireto & principatus uexillo:uenetias concessit. Qui inito magistratu mox ab Hungaro pacẽ expostulans: eam perhumanissime ipse rex cõcessit. Quo timore liberatus mox contra Genuenses cũ imperatore græco fœdus iniit. Et ingenti classe comparata:euestigio ipsos Genuẽses inter constantinopolim & calchedinẽ adoriunt̃. At Genuẽses: licet iniquo aduersante uento a uespera unius diei usq; ad alterã diem hyemalis tpis contra uenetos pugnare nõ destiterũt: Quos ueneti: Genuẽses ipsi nihilominus superantes eos in cædẽ turpissimã dederũt. Dux aũt hic Genuensium uictoriam & suorum cladem iniquo perferens animo reintegrare classem cum auxilio cathelanorum dispõsuit. Vnde & sequenti anno:ad recuperandam suam uexationem: non longe a corsica Genuensium insula:per Nicolaum Pisanum hostium classem intercæpit:atq; uictoria parta: eorum quadraginta triremes uiris onustas demersit. Et maximum genuensibus damnum intulit. Tandem & hic princeps strẽnuus postquam hæc & alia plurima facinora tum contra Hungaros:tumq; cõtra genuẽses p suos duces strẽnue gessisset:uita functus apud pdicatores in maiori capella sepelit̃.

Venetorũ clades — *Genuensium clades*

¶ Belgæ ferocissimæ gentes his diebus iterato germãiæ fines igressi:nõ lõge a flumine rhenocentum milia bragmãorũ supant:& treuerensem & aqsgranũ:ac alias pcipuas eorũ urbes capiunt.

6556 1357 ¶ Terræmotus maximi adeo in hispaniã hoc anno fuerunt:& præsertim Sibyliæ & cordubæ, ut maxima earum urbium ædificia corruerint:& ingentem hominum multitudinem oppresserint.

¶ Egidius magnus Hyspalẽsis episcopus & Sabinus Cardinalis dignissimus:ex nobilissima Hyspaniarũ familia Carilla natus:hisdem temporibus ob res magnas strennue gestas:apud innocentiũ aliosq; summos põtifices maximo est habitus in pcio. Cuius uirtute confisus ĩnocẽtius:ex Auinione in italiam contra multos Tyrannos & ecclesiæ Romanæ rebelles comprimendos legatus missus est. Qui Ro. cum omni apparatu ueniens in primis Carolũ imperatorem coronauit. Quo ĩcoronato omnes urbes ẽt oppida:q̃ ĩ flãminia ĩ marchia:ac pmonio tyrãni ĩstigante bauaro occupauerãt;breui recepit: Attamẽ eos uicarios ecclesiæ noĩe ĩ ipĩs oppidis ĩstituit:& ꝯfirmauit:pacata hoc mõ flãminia:& pulsis ordelaphis forliuio: Ipe Egidius loco delectatus:ibidẽ ecclesiæ ærariũ: & suæ legatiõis sedẽ ꝯstituit. Vbi & cõstitutiões qsdã cõposuit pulchras:qbus ipa puintia adhuc utit̃: Cũq; oẽm pacasset Italiã:cũctosq; puiciarũ ppsos ad officiũ pontificis redegisset: necnõ & multas arces ædificasset:ĩ galliã successore habito reuersus est. Innocẽtio deĩde mortuo: Vrbãus põtifex eius successor iterato ad ruẽdã ecclesiasticã libertatẽ ipsum Egidiũ cũ sũma ptãte in italiam misit. Qui pontifici obtẽperans cum italiam uenisset: canem Scaligerum:Philippinũ gonzagam:Nicolaum estensem:& Franciscum carrarium: statim ad ecclesiæ Romanæ fœdera contra Bernabouem:& reliquos uicecomites. Qui omnes coniuncti aduersus ipsum bernabouem regium lepidi agitantem bellum gererent: Accidítq; tunc bernabouem cum omni suo

exercitu turpiter superari: & bonis omnibus expoliari: multosq; suorum procerum capi: quos inter fuere in primis Ludouicus uicecomes ipsius Bernabouis ex pellice filius: secundus Andreas pepulus Bononia pulsus: tertius Symbaldus ordelaphus: quartus Paulus mirandulanus: quintus Guido foliancus: sextus Azo corrigiensis: septimus Gulielmus caualcabos Cremonensis: hic tamē uulneratus in mane aufugit. Ac sic legatus hic Egidius profligato bernaboue totum uicecomitum statū in confuso posuit: Adeo ut de eo prorsus actū esse uideretur: Permoti nihilominus uicecomitum tanta calamitate Franciæ: & Cypri Reges suos legatos ad Egidiū tūc Cesenæ manētē miserunt: ortatū ut pacē uicecomitibus cōcederet. Quorum precibus permotus legatis uocatis ad se belli sociis: tādē ipsis consentientibus pacē liberaliter uicecomitibus reddidit. Cuius rei causa multi qui ab ecclesia discesserant: statim Egidio deditionē fecere. Deniq; cū Vrbanus pontifex ex Auinione Romā uenisset. Egidius hic rationē administratæ reipu. reddidit: statimq; legationi accessit: & pōtifice cū ex Corneto in lateranū associasset: Inde cum bona pōtificis gratia & licentia Viterbiū quieturus rediit. Vbi post tertiū mensem diem obiit. Et uenerabile eius corpus suū asysiū delatum in diui Francisci Basilica honorificentissime fuit: tumulo uidelicet a se dum uiueret constructo. Eius tamē cor e corpore excerptum in hispania delatū ex mādato suo fuit. Hic optimus ac christianissimus pater multa bona in Italia exemplo dignissima: & maxime Bononiæ cōtulit. Et primo nauille pro deuehendis urbi necessariis a Bononia usq; in padū magna impēsa fieri iussit. Inde ea in urbe Senodochiū seu Achademiā uel collegiū suis propriis bonis cōstruxit. Cui & itroitus magnos pro scolaribus hyspanis pauperibus perpetuo alendis assignauit. Filiabus uirginibus nubilibus quibuscūq; in uiterbio & asysio suo in obitu ipsis in urbibus inuentis: Dotes ex suis bonis constituit missas ad summā infiniti prope numeri pro anima ordinauit celebrari debere. Aedificia quoq; plurima maxime ī forliuio urbe & alibi magno sumptu ædificauit: ipsiusq; urbis post palacium amplissimum a se structū etiam forum permaximum lapide cocto strauit. Eius tandē ossa ex Asysio in Hyspaniam (concedente pontifice maximo) perlata fuerunt.

[margin: Ludouicus / Andreas / Symbaldus / Paulus / Guido / Azo / Gulielmus / oēs capti / Nauile / Senodochium Bononiæ / Dotes puellarum / missæ plurima / ædificia huius prælati]

Nicolaus Estensis eius nōis secundus Magnifici Obizonis uiri potētissimi filius: hoc anno (ut aiunt) patri una cū Alberto fratre in regno Ferrariæ & Mutinæ succedens regnauit cū ipso annis fere. 35. uir certe eloquentissimus: & multa clementia: ac liberalitate īsignitus. Qui licet de hostibus multos egerit triumphos: tamen semp claruit æquitate: & modestia: atq; constantia: ut nunquā uel prosperis successibus in solesceret: uel aduersis frangeretur. De quo certe iuxta sui nōis interpretationē dicere possumus: quia Nicolaus uictor laudabilis īterpretatur: quod ipse bene ostendit. Quia oībus in rebus semper uictor extitit. Et non modo contra extraneos hostes. Verum ēt contra ipsa sua peccata: & uicia conflixit: & de eis mirifice triūphauit. Ac ēt pro tuenda ecclesiastica libertate plurimū insudauit: & laborauit: ac depugnauit. Et quā maxime cōtra Bernabouem uicecomitē plurimos gessit cōflictus. De quibus semper uictoriā reportauit. Et primo (ut dictū est) illud apud montemclarum agri brixiensis oppidū: ipsum bernabouem turpiter fudit: ac profligauit: Aliaq; uice uictum & saucium fugere coegit multis e suis captis. Eam ob rem multis cumulatis diuitiis. Fauentiam urbem ab Haucuth gallo imperatore uiginti millibus nummū auri emit. Inde ut ipsam ciuitatē facilius continere posset: ab eodē etiā Bagnacauallum noui nominis castellū emit: quātū haud multo post (Austorgio māfredo eā proditiōe adipiscēte) amisit. Hic ipse multa beneficia ciuitati suæ ferrariæ cōtulit: & ipsam multis ædificiis clariorē reddidit. Qui cū nullū superstitem ex se filium reliquisset. Nicolaum Alberti fratris filium successorem habuit. Hunc ferunt fuisse pedibus claudū.

[margin: Bagnacaualllū oppiduȝ]

Paganus genuensis ex illa primaria præclarissimaq; urbis familia Auria natus: uir bello gestis clarissimus: & cum omni antiquitate merito comparandus: quem certe genuenses ipsi alterū temistoclem græcum: sua in patria merito appellare uiq; possunt. Hoc anno a suo genuēsi senatu classis maritimæ generalis imperator delectus: cum audisset imperatorem græcum una cum aragonum rege & Venetis contra rempu. genuensem conspirasse: ac classem permaximā contra eos cōparasse: atq; in eam classem quantas poterant copias congregasse: & cum eisdem contra genuenses iam insurrexisse. Ipse ut erat animo excelso & intrepido uir: magnam suæ uirtutis dedit experientiam. Nam cum sexaginta tantum triremibus tantam classem inter constantinopolim: & calchidinem aduersante etiam sibi uento intrepidus cum ingenti ac trepido animo expectare non timuit: & omnes eorum impetus infracto animo sustinuit. Et licet ipsi hostes potentiores: & multo plures: licet uentum contrarium: licetq; mare infestum haberet. Contra eos tamen magnanimus hic imperator a uespera diei usq; mane hyemali etiam tempore pugnam sustinuit. Atq; ita de eis tandem gloriosissimam uictoriam cum ingenti hostium cæde obtinuit. In qua græci fugiētes: Veneti ipsi: ac Cathelani magnum damnum ac suorum cædem innumerabilem atq; confusionem non modicam pertulerunt. Præfecto cathelanorum occiso. Sequenti autem anno cū Veneti & cathelani inscio pagano apud Corsicā insulam genuenses aggressi fuissent: & quadraginta eorum triremes hominum honustas cæpissent ac demersissent: paganus hoc audiens: tantamque suorum cladem iniquo animo perferrens. Ab integro maximam etiam sibi comparauit classem. Cum qua in græciam traiiciens: apud Sapientiam: peloponnensi promontorium: Venetos aggreditur: & mira fœlicitate eos superauit: & profligauit: ac Nicolaum Pisanum eorum

[margin: 1360 6559]

[margin: Vide hic magnā genuēsium uictoriam / Alia maior uictoria / pisanus captiuus genuam ducitur]

eorum præfectum cum quinqꝫ millibus uiris captum genuam cum multis eorum triremibus: ac innumerabilibus diuitiis cum magno triūpho perduxit. Ac sic paganus hic īclytus impator nō solum patriæ: sed & totius græciæ quoadvixit saluator est appellatus: & non modo quæ diximus: sed alia innumerabilia facinora strennue: & fortiter gessit. Quæ in annalibus genuensium diffuse habentur: pro quibus immortalem: & æternam consecutus est gloriam. Nam uelut alter Themistocles iste de instantibus quibuscunqꝫ uerissime iudicabat: & de futuris ꝙ̄ calidissime coniiciebant.

¶ Laurentius celsus sexagesimus Venetiaꝝ dux. Ioanni pdicto duci hoc anno suffectus: ducauit an. 4. Vir & ipse naualis belli īsignis: q ī classico bello multa strēnue gessit. Qui cū classis pfectus eēt: & nō lōge ab urbe Veneta psisteret: absens oīuꝫ psensu dux ē electus. Qui sua sapiētia licet īcōmoda multa & maxīa a genuēsibus ptulisset: nō minora & ipe iisdē ītulit dāna. Moriēs deniqꝫ cū multo reipu. dāno & īcōmodo: apud sanctā Mariā cælestinoꝝ sepelit. ¶ Boemoꝝ heresis.

1360 1361 ¶ Taboritaꝝ pniciosissima heresis: īmo dyabolica: & cōsumata secta: hac tēpestate in praga prīaria Bohemiæ ciuitate ab īcerto auctore initiū sumpsit. Sūt tamē q dicant quēdā Ioannē ius huius īdignitatis auctorē fuisse. Hi nāqꝫ Taboritæ sic nūcupati ad imitationē primitiuæ christi ecclesiæ ī oībus uiuere cōstituere: & oīa in cōmuni tenere: fratresqꝫ inuicē se appellare: ita ut ꝙ uni deesset: alter in oībus subministraret. Sed eoꝝ breuis feruor charitatis existens cito defecit: ꝙ in eodē uiuēdi mō pseuerare potuerūt. Qui a principio p alemaniā discurrētes oīa uiolēti manu rapiebant: & expoliabant: & hoc tātū in cōmune ponebāt. Tādē ultra modū multiplicātes: quendā Bohemum uirū nequissimū nomine ziscā sibi ducē cōstituerūt. In quo pditissimo hoīe: nihil diuinitatis: aut religionis: aut æqui inerat. Ab hoc itaqꝫ fideles catholici sæpe uicti fuerūt. Ciuitatesqꝫ eoꝝ nonnullas īcēdit. Monasteria ue & sacras ædes exussit: ac earū sacerdotes plurimos interfecit. Horum itaqꝫ hereticoꝝ secta pestifera & abhominabilis pfecto est: etiā ultra quā dici potest. In primis Romanā ecclesiam nolunt habere primatū: aut sacerdotes qcquā habere proprii. Deinde imagines christi: & sanctoꝝ ubiqꝫ delent: tertio purgatoriū nullū affirmant: qrto nihil sanctoꝝ pces prodesse mortalibus asseuerāt: qnto festū diem pter Dominicū & paschalē: non agūt: sexto ieiunia oīa spernūt: septimo horas canonicas derident: octauo Eucharistiā sanctā statuerūt sub specie panis & uini oīno fieri debere: & eandē & paruulis & demētibus īdifferenter dari debere. Nono statuerūt: ut sacramentū conficiētes nihil aliud ꝙ̄ orationē dominicā & uerba cōsecrationis dicerent. Sed neqꝫ uestimenta ulla mutant: aut ullos paramentoꝝ ornatus assumunt. Decimo: ꝙ qttuor tantūmodo ecclesiæ sacramenta: uidelicet baptismū: eucharistiā: matrimoniū: & ordinē admittūt. De pœnitētia uero nihil prorsus sentire uolunt. Deqꝫ cōfirmatione: aut extrema unctione pœnitus nihil. Vndecimo nullā aquā benedicere uolunt: affirmātqꝫ baptismū fieri debere simplici aqua. Duodecīo ꝙ Cimiteria cōsecrari oīno debere dicūt: īmo cōsecrantes despiciūt. Tertiodecimo: ꝙ suorū mortuorū cadauera in cāpis sepeliunt: cēsentes uanū esse p mortuis orare. Quartodecimo: ꝙ monasteriorū ordines dicūt fore dyaboli īuentiones. Quintodecimo: ecclesiarū & altariū cōsecrationes deridēt: affirmātes: ꝙ in oībus locis passim cōficere eucharistiā possit. Sextodecimo: ꝙ nolūt eoꝝ sacerdotes coronā portare debere: sed solū barbā nutrire. Nihilqꝫ eis ī altari offerūt. Decimoseptimo: ꝙ decimas oīno damnāt: suis tamē sacerdotibus puident: de frumēto: ceruisia: lardo: leguminibus: lignis: & omni suppellectili. Addūt quoqꝫ ipsis sacerdotibus ī singulis mēsibus: ut unusqsqꝫ caput sexagenā soluat. Nulla maior his hereticis cura est: ꝙ̄ sermonis dei audiendi: & si qs negligēs est ad audiendū sermonē: ex statuto eum uirgis cædunt. Cumqꝫ in praga ciuitate pmanere dubitarent: oppidū quoddā pugnacissimū non longe ab ipsa urbe sibi cōstruxerunt: in quo inter cætera ligneam domū extruxerunt: quam templum suum appellarunt. In quo prædicare populo iusserūt: ac legem omnibus diebus exponi: ubi etiam altare unicū extruxerunt: nō tamē cōsecratū aut consecrandum: ex quo sacramentū plebibus exhibēt. Ibidē (ut ita loqr) tot emerserunt hereses quot capita: hos tñ plurimi & maxie Sygismūdus ipator cū exterminare oīno non posset: & si sacrilegos scelestissimos nosceret: tamē ipse solus ciuitate donauit. Quæ res magno dedecori & sibi & toto bohemiæ regno fuit. Habitant isti pluribus in locis: sed potissimū in sobostaniam atqꝫ in decumanaꝫ danubii fluminis insulā. Ad quos Nicolaus papa eius noīs qntus pium secundū pontificē maximū dum in minoribus esset: legatū suo Federiciqꝫ imperatoris noīe misit. Et maxime a quodā Domino de Rosemberg ex nomine tanquā uirū optimū uocatū. Ad quos cum accessisset. Dixit Cæsari cū reuersus fuisset. Non esse in toto mūdo gentem monstruosiorē Taboritis istis: asseuerans oēs hereses ad ipos migrasse credebat: qs uidelicet ab initio nascētis ecclesiæ usqꝫ in suum diē pestifera īgeia seminauerāt. Referebatqꝫ idē legatus pius postea papa: ibidē Nicolaytas eē: esseqꝫ & arrianos: Deinde Manicheos: armēos: nestorianos: berēgarios: paupes de Lugduno: & pcipuos ibidem fore uualdēses: qui qdem uualdenses sunt præcipui Christi Iesu uicarii & ecclesiæ Ro. inimici. E qbus dum idem legatus exiuisset: affirmauit: se ex inferno inferiori omnino exisse.

Hereses historiꝫ successiue hic narrantꝰ

5559

Sobostana & Decumana insula

¶ Zischa autem quidam Bohemus heresiarcha pessimus: huius pestiferæ sectæ dux existens: tanta mala īfidelibus christianis per Alemaniam: hungariam: & bohemiam exercuit: quanta ulla hominū memoria unquam nouit. Ab hoc sæpe fideles uictos fuisse tradunt: sæpeqꝫ christianorum cædes. Cōplures ciuitates exustas: diruta mōasteria: prostitutas uirgiēs: sacerdotes occisos: & alia

prope infinita mala inflicta. Hic alterum oculũ in pueritia pdiderat: alterũq; hostili sagitta cõfixus amisit. Qui iter cætera oppidũ pdictũ in bohemia haud ppe a praga urbe pro Asillo sibi suisq; delegit: locus certe & situ & arte pugnacissimus: q duplici cingit muro: muniturq; crassissimis turrib⁹ & aliis ppugnaculis: Domos tamẽ parietes in eo oppido: aut lignei aut lutei habent. Quẽ quidẽ zischã nõ solũ monoculũ: sed etiã oĩno cecũ: ipsi Taboritæ heretici seq̃bãtur ducẽ: sed neq; absurde quidem: ut dictum saluatoris nostri in eis impleret. Qui ait: si cechus ducatũ pstet cecho: ambo in foueam cadunt. Hic post infinita mala facinora strennue gesta: dũ morti pximus esset: istiq; heretici Thaboritæ consultarent: quẽ post se ducẽ sibi designaret: postquã inquit mortuus fuero: excoriate corpus meũ: & carnes uolucribus date: ex corio uero Tympanũ facite: atq; hoc ĩ plio uestro ducẽ habeto. Nã quouis locorũ theutones sonũ eius audierit: mox terga dabũt: Zischã ẽt in Tympano formidãtes. Qui postquã obiit: alii pcobiũ quendã sibi ducẽ delegerũt: alii uero tãtũ eius memoriam dilexerunt: ut neminem existimarent dignum: qui tanto duci succederet. Hunc igitur pestiferum hominem Thaboritæ isti Heretici ueluti numen præcipuum habuerunt. Et quamuis picturas omnes abhominarentur: huius nihilominus picturam semper religiose collere uoluerunt: & honorem quem Christo domino nostro denegabant: huic uiro concedebant.

Vide testamẽtũ pessimi hoĩs

¶ Rochezana autẽ qdã Boemus hereticus: & postea prædictorum hereticorũ: atq; alioṝ fautor: & defensor: uir magnus doctrinæ & eloquentiæ: atq; ingẽtis ĩgenii post hos dies populariter ĩ pragensem archiepiscopũ electus: tanquã arrius olim hereticus: maximũ damnũ uniuerso Bohemico regno intulit: Is nãq; in primis Romanã Ecclesiã suis Sermonibus carpere cœpit: eãq; totam errare dicens: potissimũ dum necessariũ oĩbus fidelibus utriusq; sexus cõmunionẽ affirmaret. Et ĩ hoc aliquas ueritates se habere cõstabat: qbus Ro. ecclesia cõtradicit. Qui cũ eẽt uir audacissim⁹ uideretq; plebeã in suũ fauorẽ inclinatã: negante põtifice Ro. suo ausu temerario in pragensi ecclesia sibi episcopi nomen assumpsit: cuius sane cathedra nõ pontificalis: sed pestilentiæ fuit. Nã pro posse totã sedẽ apostolicã confundere pcurauit: & nouos ritus ĩducere nõ destitit. Ex praga igitur in primis fratres Minores sancti Francisci oẽs turpiter eiicit: Inde & Sacerdotes: si qui bene de fide sentiebant: infinitis contumeliis affici iussit: immo in manibus hereticorum suorum reposuit. Ibidem nũquam christiana religio magis oppressa fuit: quam sub isto perfido homine: sicq; regnũ illud Bohemicum nobile quidem & olim opulentissimum: ab hereticis perfidis ex integro gubernabatur: quod ante inauditum certe fuit: hoc enim tempore omnis nobilitas: omnisq; plebs Rochezanæ parebat: quoniam ipse princeps: ipseq; caput totius quasi regni habebat. Nemo huic pestifero homini etiam in minimo contradicere audebat. Vnde & infiniti prope in toto regno insurrexerunt latrones: qui plurimas contriuerunt ciuitates.

¶ Hischra item Bohemus quidam latro: uir non alto loco natus Sygismundo imperante Rege: ex infelici horum hereticorum tẽpestate surrexit. Homo certe multa ui animi: & corporis potentia ĩsignitus atq; illustris. Qui suo ĩgẽio partẽ hũgariæ sibi subiecit: & multa plia ibidẽ uaria fortũa cõfecit. Qui cũ paucis magnas hostiũ copias sæpe fudit: sæpeq; uictor & raro uictus. Tandẽ anno domini. 1390. cũ multa latrocinatus fuisset: proceres Regni: Rege Poloniæ mortuo ipsum Regni gubernatorẽ cõstituerunt: ipse. n. multas religionis illius ciuitates: diutinæ & miserãdæ seruitutis iugo cõtriuerat: nouissime cũ latislaus Rex paruulus Sygismũdi augusti ex filia nepos paternum regnũ suscepisset: data huic Hischra aliquãtula pecunia oppidis cessit: erat nihilominus hic uir pmagnificus suiq; sæculi nõ parũ decus. Qui quoaduixit: semp partes regis latislai paruuli apud Hungaros tutatus fuit. Eoq; pacificato: cũ Hungari qeturã terrã post longas bellorũ calamitates sperarent: minime superis uisum fuit: quia nouus latro huic successit: de quo etiam mox dicemus.

¶ Axamith Bohemus nouus latro cognomento sic uocatus: quod latine uillosum sericum sonat post Hischram prædictũ noua plia in Hũgaria miscuit. Qui cũ iter mõtes & siluas: quæ Poloniam ab hungaria disterminat diu latrocinatus fuisset: multa facinora in Hũgaria gessit: hic in primis obscura domo uilibusq; parentibus ortus fuit: qui tanquã audax homo. s. manu & ingenio prõptus: postquã Hischrã seu gischrã pdictũ latronẽ sepusio amotũ audiuit: terramq; illã milite uacuã agnouit: mox cõgregata non parua latronũ manu: quasi in eius locum ipse suffectus regionem inuasit: duabusq; Arcibus natura & arte munitis receptis: statim ruriculos: ĩ apertis Ruriculis seu uillis cõmorantibus igne & ferro territos ministrare uictui necessaria coegit: cũq; munitiones aliquot locis opportunis construxisset: atq; in his psidia collocasset: plurimas ciuitates munitas sibi tributarias fecit. Deinde astutus homo: qa in potenti regno diu crassari sine magnis copiis se non posse intellexit. Ad ingenium Bohemicum rediit: & pulchram fallaciam commentatus est: qua latrones uniuersos ex proximis regionibus ad se traxit. Ex quibus quinq; milium pugnatorum exercitum conflauit. Vnde non solum sepusenis: sed & uniuersis hungaris mox se terribilem: & formidabilẽ præbuit. Neq; Ioannes uniades: qui tunc regni gubernator fuit: istius impetum cõpescere potuit. Qui & si maiores sæpe motus sedauerit: maioresq; hostes regnum ingressos deleuerit: non tamen latronis istius conatibus obuiare præsumpsit. Eidem etiam nonnulli regni barones clam manus porrigebant. Eam ob rem latislaus tunc rex puer conuentum habuit: sed quomodo eo in conuentu res acta fuerit: sciri non potuit.

¶ Vgolinus

Anno Mūdi Anno Christi

6561 1362 ¶ Vgolinus Gonzaga Mantuæ princeps: hoc anno a fratribus suis interficitur. Cum tamen illi astrologus quidam prout Iulio Cæsari: & diem & horam & necem prædixerit.

¶ Carolus imperator: hoc anno magnū ꝓcerū suorū conciliū in germania habuit: ubi īter alias constitutiones: hanc optimā de regū & imperatorū creatione edidit: ubi hoc p̃cipuū statuit: ut qui de cætero ad Cæsareā aspiraret dignitatē: etiā uariarū linguarū peritiā haberent: & p̃sertim latine: italice: gallice: liburnice: & germanice tenerent. Vt deinde creatus imperator: uariis linguis: quibus postea præesset: sine īterprete respondere posset. Sic & Mitridates rex pontificē fecisse dicebat. Affirmabat sapientissimus imperator prudentiam in primis cæterarum uirtutum Ducem esse: q̃ aurigante: imperii habenæ consultissime moderarentur. Qua ipse duce: nihil insipienter ab imperatore ageretur. Ac sic nūc tertiodecimo huic libro finem imponemus. Cū ea quæ sequuntur: ꝓpter nouas religiones & maximas scismatum perturbationes longiorem exigant orationem. Lex bona Vt cæsar sciat uarias leges

LIBER QVARTVSDECIMVS IN SVPPLEMENTVM SVPPLEMENTI CHRONICARVM A PRIMO AVCTORE NOVISSIME CONGESTVS: ET ACCVRATISSIME REPERCVSSVS: HIC FOELICITER INCIPIT.

VRbanus papa eius noīs. 5. patria lemonicēsis Monachus sancti Benedicti. Gulielmus antea uocatus: sanctiq; uictoris apud Massiliā Abbas: tunc ad uicecomites in italiā legatus degens. Innocētio pōtifici hoc āno suffectus: sedit annis. 8. & mēsibus. 5. Decretorū doctor: & singularis uirtutis: ac uitæ sanctissimæ uir. Qui pōtificatu suscepto: ad tuendā libertatē ecclesiasticā: & ipse animū adiecit. Et Egidium hispanū sicut dictū est: iterato cū maxima auctoritate legatū in italiā misit. Qui Bernabouē uicecomitē deuicit: & omnia in pace redegit. Quibus gestis: ip̄e pontifex quinto pontificatus sui anno Romam uenit: Vbi & multas ædes: tum ibi: tū q; Viterbii: & mōteflascone cōstruxit: ibidē etiā apostoloꝝ capita diu q̃siuit: tādem apud sancta sanctorū inuenit: & locellis argenteis cōdens in lateranēsi basilica apud ipsius maius altare: cū magna ueneratione p̄sente populo collocauit. Desierāt. n. in honore eē pp hominū ignorātiam. Crucē ēt cōtra turcos p̄dicari iussit. Ad hūc. n. beata Brigida Suetia principissa: a xp̄o p̄monita: Romā uenit: cui Regulā ab ea reptā cōfirmauit. Insuper & ioānē Haucuth e Roma recessurus: anglicis copiis tandē p̄fecit: quas. s. Egidius legatus in italia cōseruauerat: & eum Bononiæ sub legato Vrbāus Papa 209. Capita apostolorū īuēta

6563 1364 romādiolæ reliquit. Et his gestis cum in galliis reuersurus esset: apud Massiliam defecit.

¶ Pisani qui superiori anno cōtra florētinos bellū sumpserant: hoc anno a florētinis Galeoto malatesta duce: adeo terribili conflictu ꝓfugati: ut ad spectaculū florētini populi mille pisanorū florētiam in curribus importati per uniuersam urbē ignominiose uecti sunt. Quamobrem pisani ī Gābacurtos eorum ciues p̄potentes omne crimē retruserunt: q; pecunias reipub. subtractas militibus nō persoluissent. Et iccirco ioannē angelū exulē Bernabouis uicecomitis amicū reuocarunt. Qui ueniēs Gābacurtos ciuitate expulit. Et ciuitatē omnē breui in suam potestatē redegit: pontifex tamen postea inter pisanos & florentinos pacem composuit.

6564 1365 ¶ Leopoldus. 7. austeri Dux: admodū inclitus & potens hoc anno adhuc iuuenis. Viridē illustrē uirginē Excellentissimi Bernabouis uicomitis primogenitā accepit uxorē: ad quā desponsandam eius germāus decimooctauo mēsis Februarii cū magno apparatu Mediolanū uenit: & uigesimo tertio eiusdē mēsis nuptias magnificētissime celebrauit: accepitq; idem sponsus dux dotis noīe cēties mille florenos Renenses. Ducta deniq; uiridis spōsa in austria ad uirū: ipse Maritus leopoldus ex ea suscepit quinq; liberos superstites. Inter quos diuus Hernestus postea patris successor: & pater serenissimi imperatoris Federici tertii: & auus Maximiliani nunc germanorum ac romanorū regis qui duas duxit uxores: primam uidelicet Catherinam incliti Caroli burgundiæ ducis filiam unicam: secundam uero nunc superstitem Blācham Mariam uicecomitem sfortiam illustrissimi Galeatii Mariæ ducis Mediolani filiam: de quibus infra dicetur. Virides sponsa Dos magna Hernestus dux īpatoris Federici pater

¶ Marcus Cornelius sexagesimus primus Venetiarū dux post Laurētiū ducē: hoc anno princeps electus ducauit annis. 3. Vir nō modo doctus & eruditus sed & multæ eloquentiæ insignitus: quas obres ꝓsæpe a Senatu legatus & orator emittebatur: & dum aliquando apud Carolū Cæsarē legationis officio fungeretur: cōperta idē imperator hoīs eruditione atq; eloquentia ipsum sua sponte equestri dignitate insigniuit. Hic itaq; Magistratu inito bellum contra hungaros iamdiu sopitum denuo excitauit: quod & optime per omnia gessit. Et rem suam publicam per id tempus pacifice

6565 1366 conseruit. Moriens Deniq; in maiori capella fratrum prædicatorum sepelitur.

¶ Nicolaus acciolus eques florentinus uir strennuus: & in rebus gerendis sapientissimus: hoc anno in apuliæ regno ioannæ reginæ nomine gubernator honorabilis existens: anno ætatis suæ. 56. Neapoli moritur: quo mortuo: nonnulli tumultus in ipso regno atq; prouincia exoriri cœperunt.

¶ Ordinis sanctæ Brigidæ initium.

6566 1367 ¶ Brigida Christi uirgo deuotissima natione Germana: suetiæ prouinciæ princeps & domina:

sanctificet

hoc anno spiritu diuino impulsa:cum nouam religionem Monasteriorum duplicium:uirorũ uidelicet:& Mulierum in germania excitasset:atq; instituisset:ad urbanum pontificem imprimis deuotionis causa:ac etiam pro huiusmodi religionis institutæ cõfirmatione ex prouincia suo seu regno cum hõestissimo comitatu:& idem magno Romam uenit:a quo benignissime excepta:ipse pontifex ob eius magnã sanctitatem & prophetiæ Donum eidem regulam a deo datam libentissime & munificentissime confirmauit.Huiusce tamen religionis primum auctorem & institutorem diuum Basilium episcopum in Græciam fuisse dicunt. Quam quidem religionem Brigida hoc spiritu sancto inspirata:hoc modo instaurare & renouare uisa est:scilicet ut uirorum ac Mulierum monasteria & ædificia connexa haberentur:habitationes tamen feiũctæ ita:ut de una ad aliã nisi magna urgente necessitate transire possent.Eorum tamen basilicam censuit esse cõmunem:ita ut fratres in inferiori parte:sorores uero seorsum in superiori:officium exsoluerent.Quorũ plane Monasteriorum principalem curam Abbatissæ esse uoluit:fratribus tantummodo diuina ministeria assignans.Quorum unus esset:qui confessor aut prior appellaretur: & aliis in spiritualibus tantummodo decreuit.Ea quippe monasteria possessiones & prouentus habere uoluit:ad fratrũ & sororum sustentationes.Quorum omnium uictus & uestitus ad Abbatissam spectare decernit nec huiusmodi fratres aut Sorores monasterium egredi præsumerent:nisi magna & euidenti necessitate & de licentia abbatissæ.Eiusmodi fratres & Sorores per episcopos consecrati mandauit:hi autem religiosi tam fœminæ quam Mares griseis uestimentis uti iubentur:cum clamide nihilominus Grisea cum rubea cruce desuper carnibus utunť:& nihilominus diui patris Augustini regulam profitentur:additis constitutionibus ipsius sanctæ Mulieris:& tam in fratribus quam ĩ Sororibus certum assignauit numerum:quæ omnia ipa sanctissima uirgo adeo sibi reuelata:& dictata confessa est:quamobrem urbanus pontifex & reliqui successores summi pontifices plurimi eandem suam regulam auctoritate apostolica speciali priuilegio approbatam:& confirmatam esse uoluerunt.Hæc igitur prophetico munere plurimum claruit:unde & nonnulla de futuris prædixit & quammaxime tanquam alter Daniel propheta de quibusdam regnis consumandis.Quæ omnia scripto mandauit:quæ apud græcos ẽt in ꝑcio habentur:apud italiã uero huiusmodi religionis pauca habentur monasteria:in suetia autem & germania plurima quidem & magna ac oppulētissima esse ferunť.Hi autem religiosi etiam Sæcularioruin confessiones aliorũ religioẽ more ex priuilegio audiũt:ĩ hac religiõe quãplurimi uiri & mulieres magnæ sãctitatis & uirtutis ĩsignes.

¶ Ordo in iesuatorũ sctariũ urbano isto ꝑsulãte apud senã Ethruriæ urbẽ initiũ sumpsit hi qppe religiosi a principio per domos turmatim simplici habitu induti cũ ĩgenti charitate & simplici quadã religiositate suo in sudore & manuũ suarũ labore ad istar Apostolorũ & Discipulorũ Christi in unũ uiuere & deo seruire cœperũt.Quos cũ summus idẽ pontifex Vrbanus ad se Romã uocasset intellecta hominũ ĩtegritate & aĩ simplicitate eorũ uiuẽdi modũ plurimũ laudauit.& ita ẽt approbauit.Et a se laudatos cũ Tunicis albis & Caputio contẽptibili sibi pro habitu datis abire præmisit.Et ad eorũ ꝓtectionẽ:confestim Nepotẽ suũ uirũ grauissimũ & religiosissimũ in ꝓtectorẽ assignauit.Qui & ipse mox ad honestandũ ipsius religionis habitũ:auctoritate sibi cõcessa Gryseam clamidẽ desuper deferendã sine calciamẽtis cõtulit:atq; & eos & gratiis & priuilegiis apostolicis plurimis cõmuniuit:& per specialẽ ꝑrogatiuã illos apostolicos clericos ex priuilegio nũcupari uoluit.Nunc autẽ mirũ in modũ multiplicati:& per omnem Italiã mirabiliter diffusi:cũ sint optimæ uitæ uiri magno in ꝑcio ubiq; habenť:& quãuis solas orationes dominicas ꝓ canonicis horis sub silẽtio dicant:nec ullus ad sacros ordines ullo modo promoueatur:nihilominus plurimi eruditissimi emerserunt:qui singulari eruditionis & sanctimoniæ priuilegio claruerunt:ob quam gratiam a pontificibus Romanis ad Episcopatus dignitates nonnulli sunt euecti:e quibus ego superioribus annis episcopum ferrariensem & alterum in fulgino ducatus spoleti urbe uidi.

¶ Ordo item nouus canonicorũ Regulariũ sancti Saluatoris in agro Senensi in loco sancti Saluatoris:qui a quibusdam ignaris uulgariter scopetini nũcupanť:hisdẽ tẽporibus a uenerabilibus religiosis & patribus optimis Stephano uidelicet & Iacobo Andrea natione Senẽsibus ordinis eremitarũ ꝓfessis:initiũ sumpsit:& breui qdẽ magno in ꝑcio multis in locis euasit. Qui qdẽ congregatio sancti Saluatoris(a primo loco)appellata est:quã plane cõgregationẽ Gregori.undecimus huius Vrbani pontificis immediate successor approbãs insigni priuilegio ĩter canonicos Regulares beati Augustini annumerauit.Hi plane religiosissimi uiri ĩter cæteros & doctrina: & religione ac insigni sanctitate clarissimi existũt.Quorũ ĩstitutores primi ob memoriã & reuerentiã suæ primæ religionis & pristini hĩtus semper claustrale signũ uidelicet habitũ albũ cũ scapulari albo: & Astã super camisiam lyneam deferre uoluerunt. Et q̃cunq; statuta:ac primas ordinationes cõsuetas in omnibus sequi uoluerunt.Ex reditibus uiuunt:nõ ꝑdicant:sed confessiones aliorum more audiunt.Magni etiam ꝑcii maiorisq; opinionis ob omnimodam eorum doctrinã & eruditionem ac miram extrarietatem in ecclesiam Dei ubiq; habenť:uiros enim integerrimos tum scientia: tũ cæteris uirtutibus quotidie producit.Quos singulatim enumerare difficile arbitror.

¶ Andreas contarenus sexagesimussecundus Venetiarum dux:post Marcum cornelium Ducẽ 1367
hoc anno:ex procuratore sancti Marci:uno omnium consensu licet illo plurimum renitente dux creatus:

creatus: Ducauit annis. 15. Quē certe Veneti oēs Numā Pōpiliū Romanū optimū uirū appellare possunt. Eo qđ non fraude: nō ambitione: nō īsidiis: nō mūeribus aut p̄cibus: hoc ducatus munus consequerit: imo ipse q̄situs rogatusq; ac p̄cibus plurimis fatigatus: ac ēt coactus illū admittere uix tandē uoluerit. Vnde in illo euenit: qđ de Catone legit̄: qđ quāto solicitius honores & dignitates fugiebat: tāto honoribus & fama illustrior fiebat: qui cū perstrepētibus undiq; bellis princeps creatus fuisset: qđ aīu; p̄senti ɔtra tot reges: totq; potētatus cōtra Senatū eleuatos seruauit īuictū. Igit̄ ipso magistratū gerente: & apud Hūgaros Ludouico regnante. Andronicus palealogus Ioanne; callū græcū imperatorē Genuensiū auxilio fretus: qbus insulā Tenedon p̄mio ꝓmiserat: imperio deturbare annixus est; quæ res certe maioris discordiæ īter Genuenses & Venetos cā fuit: ut infra dicemus. Erat tunc apud ipsos genuenses Dominicus fregosus nouiter dux creatus: & apud pataūinos Franciscus carrarius senior q patri in regno successerat: genuēses igit̄ decimo Andreæ huius ducatus anno accitis in societate belli ludouico ungarorū Rege & p̄dicto Francisco carrariensi: ac austriæ duce: necnō & Aqleiæ patriarcha odiū qđ in Venetos ob iniurias illatas cōceperāt: denuo ostēdere conati sunt. Et lucianū auriā classis suæ præfectū cōstituūt: at Veneti qui cū Peryno lusignano Cypri Rege: & Bernaboue uicecomite solū sentiebant. Carolū zenū & ipsi suæ classi p̄fecerunt. Qui cum Genuēsibus cōgrediens primo suo cōgressū sup̄ior euasit: & eorū qnq; triremes cœpit. Lucianus aūt clade suscepta: ut p̄stātissimi aī imperator: maiore classe cōparata: statim uniuersum mare adriaticū īfesto agmine discurrens: maximum damnū & incōmodū Venetis ītulit. Et cū iaderam oppidū cœpisset: quottidie Venetoꝝ portū perturbat. Pauloq; post in pollā ducens: ibidem uniuersam Venetorū classem superauit: & maxima cū eorū cæde pœne uniuersam captiuauit. Oppugnabant̄ & tamen aliis in locis Veneti terra mariq;: uidelicet & a Carrariensi & aliis in locis ut diximus. Interim uero luciano auria in bello mortuo: Petrus eius frater eius in loco suffectus cū sexaginta triremibus & totidē nauigiis: statim Venetias hostili aīo uenit. Et statim gradū: comadū: & captulas capiens: direptis ciuiū bonis igne apposito: pœnitus exussit. Inde in clugiā dirigens: pari terrore cū maxima Venetorum militū captiuitate & cæde cæpit: & destruxit. Qua iactura & calamitate fractus prīceps fractiq; ueneti omnes cū terra mariq; p̄merent̄: nec ullū auxilium prorsus sperarent: pacē & misericordiā a genuensibus petiere: cartamq; & atramentū mittentes: obtulerunt se eas accepturos leges: quas genuenses ipsi imposuissent. At genuēses superbia elati Venetorū legatos reiiciunt: nisi se bonaq; sua ac mulieres traderent. Iā. n. genuenses uniuersa circūq; uenetorū cæperant castella: & instabant iam iam urbē īgredi: princeps autem & Veneti omnes genuensiū responsis nimiū ꝑturbati: ultima desperatione ducti: ad tuendā patriā tuēdasq; uxores & liberos se accinxerunt. Et statim ante faciē portus cathenis ferreis deductis: positisq; lenibus ac scaphis qbuscūq; cum singulis bombardellis (eo. n. tunc bombardæ primum a quodam theutonico eam ob rem inuētæ fuere) ac sic cū quanta potuerunt ui ipsi ueneti genuenses post longā pugnā repulere: ne ulterius in eorū æstuarias īgredi possent. Interim autem Andreas prīceps occulatus: & īuictissimus uir: dum acriter obsideretur: & iam pœne ciuitas cōmeatu deficeret: Bernabouē uicecomitem: & ioānem græcū imperatorem amicos suos sollicitare nō destitit: ut. s. Bernabos apud Genuā: & imperator apud peram genuenses bellis lacescant. De uenetis profecto tunc actū erat: si genuenses tantūmodo cauissent: ne cōmeatus ex mari in urbē uenetam īferrent̄. At genuēses multis grauissimisq; belli implicitis: tandē capta iustinopoli polaq; īde ī cēsa & clugia destructa atq; deserta: post m̄tas datas acceptasq; calamitates & cædes: uterq; populus diutino bello fessus. Aymone sabaudiensiū comite ꝓcurante & īteruenienti: pax hoc modo cōposita est: ut. s. hūgariæ regi usq; ad decenniū singulo anno ueneti decē milia aureoꝝ p̄soluerent: ea tamen lege ut ip̄e rex nullibi in Dalmatia sal fieri p̄mitteret. Vtq; patriarcha aqlegiensi in foroiulio eadē maneret cōditio: quæ ante bellū fuerat. Ducibus aūt uenetorū & genuēsium iniunctū est: ut quisq; captiuos īcolumes dimitteret. De præda uero utrinq; capta nulla mentio est habita. Mādatū est præterea pataūino principi: ut ab obsidione taruisii recederet: utq; arces & turres in stagnis ad fluminū ostia excitatas demulcerentur. Terminiq; īter uenetos & pataūinos positi sunt. Eaq; pax sancta a dño deo mādata septimo calendas septembris anno. 1381. cōfecta fuit. Quibus optime gestis: hic Andreas diuinus princeps secundus uenetiarum conditor appellatus & patriæ pater perpulchre uocatus ē. Deniq; dierum plenus & bonorum operum plenior sequenti anno cum multo animi sui quiete dormiuit cum patribus suis: sepultusq; in basilica sancti Stephani ordinis: cum tāto omniū gemitu quanto unquam antea quis sepultus sit.

¶ Ducū genuensiū principium.

6567 1368 ¶ Dominicus fregosus: primus (ut credimus) genuensium dux: hoc anno ad instar uenetorū omnium consensu creatus: ducauit annis. 12. Nullibi tamen in genuensiū gestis īuenire potui: genuēses antea duces habuisse: nisi nūc: sed nec Iacobus de uiragine theologus: & genuēsium episcopus qui de ipsorum gestis: usq; ad hoc tempus chronicam composuit: ullam de duobus mentionem facere uidetur. Hunc igitur primum ducem eorum credendum est. Is itaq; Dominicus: ut res expostulabant: magni consilii: ac ingentis animi uir fuit. Qui & Petri germani sui classis præfecti cōsilio & magnanimitate atq; uirtute usus: uniuersam cyprioꝝ insulā ui cæpit. Diripuitq;: ac sibi subegit: & tributariā fecit: Petrus. n. lusignanus Cypri rex: & Bernabouis uicomitis gener: pro more

Ludouicus rex
Frācisc⁹ carraria
Austriæ dux
Aqleiæ patriarcha cū gēuēsib⁹
Perynus rex cypri
Bernabos uicecomes cū uenetis
lucianus auria
Carolus zenus
Iadera & polla subiiciuntur.
Luciani mors
Petrus eius frater
Gradū Comadum
Clugiā
ueneti misericordiā a genuēsibus expostulāt
Sup̄bia gēnēsiū respōsio
Portus munit̄
Bōbardæ īuētū
De uenetis actū fuisse

Cypri rex cõuiuiũ præparat
Veneti gẽuẽses accusãt
Gẽuẽses ĩterficiũtur
Gẽuẽses cyprũ capiunt & Venetos oẽs ĩterficiunt
Regina in carcere filium peperit
Petrus a Venetis superatur
Alexandria spolitur

regũ solẽne conuiuiũ in Cypro istituerat:qđ annis singulis facere cõsueuerat. In quo & genuẽsiũ & Veneto℞ mercato℞ iudices:quos bayliuos appellant:inuitauerat. Inter quos magna de priori consensu cõtẽtio esse cœpit. Cumq̃ rex ꝓpensior uenetis uideret̃:idignati genuenses:armis suã dignitatẽ cõseruare statuerũt. Atq̃ ita tectis sub uestibus gladiis in regiã ꝓfecti sunt. Quod itelligẽtes ueneti regẽ adeunt:& eidem isidias paratas dicũt. Qui e uestigio rẽ iuestigare faciens iuenit sunt genuenses cũ armis in regiã adesse. Indignatus rex illico oẽs genuenses rapi mandat: furibũdusq̃ per sublimẽ palacii locũ in fo℞ ꝑcipitari iussit:qđ factũ est. Inde eo facinore nõ cõtentus rex:oẽs ꝑ isulã gẽuẽses cõmorãtes ꝑqri ac necari ꝑcepit. Ita ut uix unus ex tãta clade supesse ꝑmiserit:q rẽ gestã i patriã renũciaret. Accepit tñ Dñicus dux ac senatus paulopost atrocissimã suo℞ ciuiũ iniuriã. Qui in ultionẽ erectus:intra qdraginta dies potentissimã classem armauit:& in Cyprũ per fratrẽ suũ Petrũ misit. Cui aduẽtus uno & eodẽ momento & uisus & auditus est. Petrus ãt q classi ꝑerat:expositis in terra copiis:mox nicosiã ꝓfectus urbẽ male defensam cœpit. Breuiq̃ regẽ atq̃ reginã & uniuersam isulã in suã potestatẽ redegit. Venetis primũ iterfectis nephãdi cõsilii auctoribus. Ingentiq̃ ditatus ꝑda:maiori cũ gloria in breuiori tẽpore q̃ speraret̃ domũ cũ regina & rege:ac inumerabilibus captiuis domũ rediit:rex cũ cõiuge ꝑgnante in turre capitis fari aliquãdiu seruatus ẽ. Donec ipsa regina filium ibidem peperit:quem ianũ appellant. Tandem uenia regi data regnum tributarium fecit & Famagustam nobilissimam ciuitatem de regno exceptam genuensi populo applicauit. Indeq̃ contra uenetos sibi infensos durissimum suscepit bellum. Cum quibus aliquãdo congressus:apud anciatum a Nicolao pisano uenetorum præfecto superatus & uictus fuit:ppq̃ genuenses indignati eum cum fratre magistratum abrogantes:in carcerem coniecerunt.

Accusatio genuensium

¶ Petrus igit̃ & pinus fratres hugonis lusygnani regis filii:hoc ãno pr̃e defũcto i regnũ cypri succedẽtes:quãtũ regnauerit nescio:Petrus itaq̃ natu maior:suscepto regno:cũ eẽt uir magnanimus:& naualis belli pitia doctus:ad recupandũ patrũ suo℞ dãnũ & uexationẽ:q e regno hyerosolimitano ab ægyptiis eiecti fuerãt:paulopost istructa classe cathelãis i societatẽ accitis cũ gallis suis aliq̃do alexãdriã ægypti urbẽ ꝑ stãti aĩo iuasit. Et eã igressus:stati mediã diripuit:& post icẽdit. Et q̃uis occurrẽtibus sibi maximis ægyptio℞ copiis fugæ se cõmiserit:Ingẽtẽ tñ ꝑdã & ditissima spolia Ide reportauit. Domũq̃ reuersus parũ supuixit:qa a suo fratre pino iterfectus fuit. Cũ nulla scã i regno repiat̃ societas. Sed nec ipe pricida diu i qete stetit:nec ẽt pricidiũ ei ipune cessit. Cũ ppim prudẽtiã suã maximã iter genuenses & uenetos discordiã excitauerit. Duxerat.n.uiuẽte adhuc pr̃e Bernabouis uicecomitis filiã uxorẽ:quã pr̃ idẽ Bernabos cũ.12.triremibus cyprũ honorificẽtissime trãsmisit:q̃ idẽ ĩgẽti gr̃a excepit:& i rei mẽoria sing.an.cõuiuiũ solẽne facere decreuit(ut p̃fert̃)aliquãdo iuitatis genuẽsiũ & Vene.mercatoribus:igẽs calamitas eũ obtigit:qa gẽuẽses & ueneti cũ uterq̃ i dexterã regis eo i cõuiuio sedere uelint:maximus repẽte tumultus exortus est:sed genuenses a uenetis de isidiis accusati.oẽs ꝑ uniuersam isulã adeo necari iussit:ut uix unus supfuerit:q rẽ gestã cæteris renũciaret:ppq̃ a genuensibus uniuersa isula capta & direpta:etiã rex ipse cũ uxore & aliis inumerabilibus captiuis abducti sunt. Et rex ac regina genuæ ꝑducti:in turriq̃ capitis fari i clusi ibidẽ fuerunt:donec regina puerulũ pepit:quẽ & ianũ i facti memoriã noĩarũt. Tãdẽ uenia accepta:se & regnum uniuersum genuẽsi populo tributariũ fecit:& Famagustã isuper eidẽ populo cõcessit. Reuersus itaq̃ domũ rex:ꝓmissorũ imemor Famagustam ipsam ciuitatẽ terra mariq̃ oppugnare non destitit:sed frustra. Quia ab iis qui in urbe præsidio erant:acriter defensa fuit. 1370 6569

¶ Carolus impa.hoc anno Iunio mẽse i italia cũ maxĩa suo℞ theutonico℞ manu numero:uidelicet.3000.armatorũ cõtra Bap.illustri Berna.uiceco.filiũ:quẽ & i Mãtua urbe ꝑ fidẽtẽ obsedit:sed cum tãta exercitus mole nihil efficere potuisset.Ro.accessit:q eo ex auinione uenerat.

¶ Galeatius uicecomes Bernabouis germanus:hoc eodem anno: unam ex filiabus suis Regni francorum filio matrimonio copulauit:Cui & pro dote centum mille florenos dedit: atq̃ urbes quas in pedemontium radicibus possidebat usufructuandas:quæ singulo anno uigintiquattuor milia florenos pendebant possidendas dedit. Sed eodem anno Sponsus mortem obiens ex ipsis urbibus multa bella excitata sunt.

Grego. Papa 210.

GRegorius papa:eius nominis undecimus: natione lemonicẽsis Petrus belfortis antea uocatus sanctæ Mariæ nouæ dyaconus cardinalis:hoc anno urbano põtifici suffectus sedit annis.8. Hic clementis ex fratre nepos fuit. Vir certe multæ Innocentiæ & placabilitatis:quibus ex uirtutibus ab omnibus plurimum dilectus fuit. Qui pontificatu inito:statim legatum in italiam misit:ut res ecclesiasticas recenseret. Inita autem cum Bernaboue uicecomite pace:omnia in perturbatione fuere. Erant enim omnes præter uenetos uicecomitibus inimici:propter quod multa mala surrexere:cum autem pontifex hic ea mala quæ in italia gerebantur suæ absentiæ ascriberet:de reditu suo in italiam cogitare cœpit. Mouerãt etiam eum cuiusdam pontificis uerba:cui cum Gregorius quadam confidentia familiari diceret. Quare ad ecclesiam tuam episcope non uadis:ille itrepidus respondit:cur inquit summe pontifex: cæteris extra daturus:& tuum episcopatum & tuam Ro.ecclesiam non repetis? Quibus uerbis ponti.permotus statim in Rhodano fluuio paratis una & uiginti triremibus:aliam Rem simulans profectionem aggressus:Genuam primo:deinde cornetum:postremoq̃ Romam terrestri itinere Ianuario 1371 6570

Papa Ro. ex gallis redit

mense

mense peruenit: anno: uidelicet. 1376. pontificatus sui anno sexto: migrationis āt Romāæ ecclesiæ in gallis septuagesimo. Quo autem apparatu quāq; īcredibili populi Romāi lætıcia susceptus fuerit: dicere nō attinet. Oīa q̄ppe ea in urbe Regia suo īdigebat aduentu. Mœnia q̄ppe urbis: & ecclesiæ fere omnes: ac priuata ædificia ubiq; ruinā minabanť. Quæ ipse magna ex parte postea restituit. Non dico de moribus: & urbanitatibus ubiq; certe labefactatis. Vrbs. n. quæ olim uniuersū mundum ab urbanitate reduxerat: absente pontifice: ad maximā morū rusticitatē peruenerat: collocata itaq; in urbe sede: Gregorius sicut bonū decebat pastorē: oīa circūspicere cæpit. De medelaq; uulneribus inferenda cogitans pacē in primis pernecessariam per legatos expetere: & īter oēs cōponere cæpit. Verum Florentini pontificis potentiam habentes eius pacē reiicere: & nullū iniuriæ genus ꝑtermisere: quod in pontificem transferri posset. Quibus modis permotus pontifex: florentinis Anathemate notatis omnia īterdixit. Sed florentini oīa contempsere. Et sacerdotes in urbe ꝯtra ius fasq; celebrare coegerūt. Tū uero pōti. a ꝑcibus ad arma ꝯuersus: cōciliatis prius oībus aliis contra ipsos florētinos bellū mouit. Tandē uero cū oīa accurate egisset: quæ ad ponti. pertinent: octauo pōtificatus sui anno: q̄nto calendas aprilis ītollerabili uesicæ dolore migrauit ad dominū. Et apud sanctā Mariā uiæ nouæ: nouo sepulchro: cū ingenti omniū gemitu & luctu sepultus est. Eadē. n. mortis suæ hora in Auinionēsi palatio ignis accēsus est: nec extigui unq̄ potuit: quoad usq; duæ eius partes exustæ fuerunt. Quo āt auctore incensum fuerit: ignorať: eo aūt sublato magnū scisma: & ingens patrū calamitas: atq; discordia: q̄ iis ab initio pōtificatus ponti. subsecuta est. Florētini pontificē parui pēdunt. Auinionēse palaciū cō flagrať.

¶ Viri bello excellentes.

¶ Lucianus Auria patricius Genuensis generosus & nobilissimus uir his temporibus ætate florēs uiribus & animi uirtute præstans: a Genuensibus classis ꝑfectus designatus: statim uelut alter. C. Marcellus Romanus magna uirtutis suæ dedit documēta: is. n. Egregius: ac ꝑstantissimus imperator factus: cū didicisset uenetos pisano ꝑclarissimo belli duce: q̄nq; Genuensiū triremes in Ro. littore ad Antiani portū captiuasse: statim duarū & .20. triremiū classe sibi cōparata: ueloci cursu Iaderā uenetorū urbē & portū peruenit: ibidē quodā terribili fragore īfinita ꝑpemodū dāna uenetis illata: mox in polenti portu adnauigans: ibidē classem uiginti triremiū ī portu sedētē offendit: atq; hostili aīo impetiit: & diu cū pisano classis ꝑfecto depugnās: tandē cū magna cæde eū superans. 10. & .8. triremes eidē abstulit: uerū dū uictoria ꝑpe consumata foret: & eā hic lucianus apertis oculis uidere uellet cassidē sibi eleuans: lācea traffixus mortē obiuit. Vtrāq; tamē classem omnem & uictricē & uictā Genuenses captiuarūt: & Genuā (ꝑter eas quas mare absorbuerat) perduxerāt. Alia atq; alia īgētia præclara facinora: & uictorias in classico bello & cōtra uenetos & alias natiōes rei suæ publicæ īfestas: hic īuictissimus Lucianus semper obtinuit: q̄s cōmemorare longū esset. Huius autem præclarissimi uiri uirtutes & nomen usq; in præsens non modo apud genuenses suos: sed & apud cæteras nationes summis laudibus celebranť. Vnde & nos hoc in loco ipsius nomē immortalitati commendantes documentum legentibus exhibemus: ut diuinam uirtutum suarum ymaginem non statuis modo aut picturis: sed quadam imitatione & opere celebrare uelint. Hic lucianus iste occiditur

1369 ¶ Petrus itē eius germanus: & ipse Luciano ꝑdicto fratri nō mō carne: sed & aī uirtute atq; potētia nō īferior: & ipse apud genuenses suos per hæc tēpora post Lucianū ꝑdictū maxime existens ī precio: ab eisdē genuensibus classico bello germano mortuo: ꝑfectus subrogatus: magnā suarum uirtutū spem genuensibus præstitit. Eo q̄ tanq̄ alter Hanibal pœnus tanto cæteris ciuibus & prudētia: & magnanimitate ꝑstare uidebať: quāto populus uenetus cunctas maritimas gentes: potentia anteibat. Hic itaq; Luciano mortuo factus imperator: statim nouē triremes & triginta barchas pristinæ classi addidit: cū q̄bus ex genuensi portu soluens prospero uento Iaderā iam suam uenit: Et exinde omnē uim nauualis belli sumens cū sexaginta triremibus & totidem aliis nauigiis in portuȝ uenetū cum magno strepitu peruēit. Atq; ibidē Grado: Comado: Ruuino & grapulis ui captis & direptis: statim īcēdit. Ibiq; cū didicisset uenetos cathenas ferreas suo portui addidisse: clugiā se cōtulit: quam egregie munitā atq; defensam: tandē ui cæpit. In quā cū sex milia hominū clugiensiū & uenetorū īterfecisset: & uniuersam in direptionem militibus dedisset: uelut alter Marcellus Ro. 1370 mulieꝝ pudicitiā seruatā hr̄e uoluit. Inde quoq; noningentis & q̄nquaginta hostibus captis Iaderam in captiuitatē transmisit. Exinde ēt Bebas caput Ageris ī uicuq; sancti Lazari ac Mathemaucū delatus omnia igne ferroq; uastauit ac concremauit: & Lauretum etiā multis oppugnatiōibus tandem petitus est: atq; inde pupillam uicum petiit tribus milibus ab urbe distantem: ut eo urbem inuadere posset: quam certe obtinuisset: licet multis bombardis repelleretur: si eius triremes & barchæ in canali agi potuissent. Vnde & de imprudentia hic tantus uir repræhendi potuit: q̄ maximū pro modico amisit. Nā si Clugiā dimisisset: & mař cōmeatibus uenetis īterclusisset: de ipis Vene. sempiternā gl'iaȝ reportasset. Sed dū Clugiā captā munire ītēderet: ibidē a Venetis clausus ē; Vbi tandeȝ dū suos contra zenum uenetorum classis præfectum ꝑliātes adiuuare uellet: bōbardæ ictu percussus uitam euomit. Cuius morte conseruati genuenses in proprias naues ignem apposuerūt & relicta Clugia Genuam inglorii redierunt. Quæ res magnam fissuram in genuensi populo suscitauit. Ex huius itaq; præclarissimi ac ornatissimi imperatoris Petri & duorum præcedentium uidelicet pagani & luciani fortissimorum ac inuictorum certe imperatorū interitu: non genuēsis florē- Graduȝ Comadū crapulas clugiam capit. mulieres seruat. bebe & reliq̄ uenetoruȝ periculū imperatoris mors. genuenses ꝓprias incendunt naues

tissima modo respublica sua: sed (ut ita loquar) totus terrarum orbis singulare quoddam decus & ornamentum amisit. Erant enim natura uirtute & gloria tam excellentes: ut etiam sua ætas ex ipsis tribus potuerit in omni genere laudis cum antiquitate decertare. Nam quanuis antiqua: & regia eorum familia auria multos semper ediderit egregios & illustres uiros: istos tamen tales ac tantos fuisse dixerim: ut uix ulla laude quis ornari posset. Cum ex solis facinoribus ipsis: magnuꝫ non solum familiæ suæ: sed & toti ciuitati genuensi maximum splẽdorem attulerint: Nec quempiam unquam audiuimus aut legimus gloriosius in istis mortem obiisse: qui pro patria populo sociis pro sua deniqꝫ dignitate acerrime dimicando ciciderint.

Impatoré hunc miris effert laudibus

¶ Carolus zenus patritius uenetus uir inter uenetos nobilis: nõ solũ suæ ætatis: sed & priorum tẽporum bonis uirtutibus & litteris ornatissimus his tpibus apud uenetos suos: & rebus bello gestis & aliis plurimis facinoribus ita clarus extitit: ut alter Camillus Romanus ab eisdem merito appellaret. Quando qdẽ in hoc Clugiensi bello piculosissimo: qđ genuẽses cõtra uenetos difficillimũ gessere hanc ꝓuinciã suscepit. Qui suscepto imperio: ipo primo belli sui impetu: cũ Petri prædicti Auriæ genuensis pfecti uires sustinere nõ posset: in orientalẽ genuensiũ Ripariã delatus in ultionẽ ipsorum omnia igne ferroqꝫ uastauit. Inde in Alexandriã ægypti urbem adnauigans nauẽ qndam genuensium permaximã ex Alexandria redeuntem & fugientem in Cretensi portu non suis suorum magna cæde tandẽ debellauit: & cæpit. Cui mercimonia trecentorum milium aureorum ualoris erant. Quæ res cum uenetis renunciata fuisset: ipsum cũ magna sui opiniõe & fauore gaudentes reuocarunt. Qui dum rediisset: Veneti per ipsum Clugiam recuperare statuerunt. Cuius igenti consilio usi: duas naues onerarias: mox in clugiensi portu demerserũt: Genuenses nihilominus omne Venetorum præsidium pertulissent: nisi confestim hic præstantissimus imperator affuisset: qui licet multis confossus fuerit uulneribus: tamen eos ingenti uirtute repulit. Nec etiã ipse genuenses superasset: licet acerrimũ & maximũ præliũ cõmisit: nisi eorũ imperator Petrus auria bõbardæ ictu mortuus fuisset. Verum eo mortuo: cum Genuenses ipsi pedem referre cæpissent: ipse eas obres uictoriã obtinuit. Eo itaqꝫ in ꝓlio defectu capitis zeno hic de hostibus uictoriã obtinuit: innumerabilis quippe multitudo: tum Genuẽsiũ: tum uenetorũ eo in bello occisa fuit. Eo hoc mõ confecto. Aliud Bellum contra bucicallũ seu Bucicardũ francũ præfectũ: qui ex nomine francoꝶ regis in Genuensi urbe locũ tenebat: postmodũ gessit. Qui Bucicallus dum patauino principi opẽ afferre uellet: hic zeno iterum classis præfectus illum gloriosissimo prælio superauit. Alia quoqꝫ innumerabilia facinora strennue gesta ab hoc inuictissimo imperatore referuntur. Quæ quidem a Leonardo Iustiniano clarissimo oratore in funebri sua oratione diffuse referuntur.

Riparia genuẽsium icendit nauis alexãdrina ditissima capitur

Naues i portu demerguntur

Petrus i terficit

Bucicallus item supatur

¶ Nicolaum pisanũ etiã patriciũ uenetũ uirũ bello scientissimũ: cũ prædictis ea in militari sciẽtia apud suos uenetos floruisse constat. Qui & ipse cũ multa ac plurima bella pro re sua publica strennue gessisset: & apud polã histriæ prouinciæ urbẽ male aliquãdo (ut fit) pugnasset: domũ inglorius rediens: a Senatu magistratu priuatur: & in carcerem mittitur. Sed Veneti postmodum a Genuẽsibus grauiter oppressi: & multis in locis: & maxime apud Clugiã superati: & animo consternati. Cum maxime nulla apud eos salutis spes uideret. Et de Re ueneta prorsus actum esse dubitarent. Et iam ultima desperatiõe duci pacem suppliciter expostulassent. Eas scilicet accepturi leges quas Genuenses uictores darent. Statim clamor incerto auctor in Senatu auditus est dicens. O Veneti in Area unicũ Pisanũ seu pisanũ cõtra Genuenses habetis uictorẽ: q eos uincere posset. Quo clamore audito: euestigio Andreas dux cum Senatu in carcerem descendẽs ipsum Nicolaum uictorem e Cauea eduxit: & hyllari uultu apprhẽsa eius dextera illum ab integro bello maritimo iperatorem & præfectum constituit. Et eidem omnimodam potestatem maritimi belli concessit. Cuius deinde auxilio & prudentia Res ueneta mirifice fuit conseruata.

Hic i carcerẽ mittitur

Vox incerta

¶ Albricus Cunii Romandiolæ oppidi clarissimus comes: terrestris belli isignissimus: ac iuictissimus imperator: hisdem tẽporibus ab Anglis & Germanis eruditus: fato quodã in re militari mutationem fecit. Superioribus etenim temporibus itali omnes arma ferre & pertractare iam isueti: per equites externos mercede cõductos: bella geri per italiã consueuerat. Sed hic igenio suo nostros bella gerere optime docuit. Quibus se itali nostri deinceps ab intestina & extreno hoste tutati sunt. Hunc autem primum Bernabos uicecomes armauit. Quibus præsidiis tutatus cum externo hostes sæpe conflixit: & uictor euasit. Atqꝫ ita uniuersam gentem externam: quæ uicecomitibus & aliis seruire consueuerat: e lombardia nostra breui expulit: Bernaboue deinde a nepote in carcere coniecto. Albricus hic stipẽdio dimissus. Statim italis omnibus: qui arma cum eo ferre cœperant: se se ducem exhibuit. Qui mox tantam militum multitudinem sub uexillo sancti georgii repente coegit: ut & Britones: Theutonesqꝫ ac Anglos qui a nostris conducti mercede prouincias nostras euertere: & infestare: ac diripere consueuerant: italia expulerit: fuisse enim referunt qdraginta equitum millia externos: quos Albricus hic cum duodecim milibus sibi cõgregatis expulerat. Institutioni autem huiusmodi militiæ. Albricus hic addidit nouum ornamentum: qđ ubi usqꝫ in præsens tempus Thoraces ocreas: Brachialiaqꝫ ex corio milites induebantur: ipse ferro & calybe totum armari hominem primum docuit. Huius autem Albrici ductu auspicioqꝫ & Disciplina militari secuti sunt: Bracius montonus Albrico ipsi domesticus Sfortia cum Laurentio

Armatura primũ ex ferro

discipuli in armis Albrici isti sunt

Atendulo: paulus ursinus monstarda forliuiensis tartaliaq; lauellensis & Tho. cribellus Mediola. & alii compluriimi: externis itaq; italia pulsis & Galeatio uicecomite primo Mediolanēsiū duce defuncto: Albricus hic latislao rege in regnum uocatus magnus comestabilis statim ab eodem creatus est: Et in Neapolim mox ducēs: urbē diu oppugnauit: quā tādē magno īpetu captā: ī ladislay regis potestatē redegit. Qua uictoria. 3. reliq; regni prīcipes ciuitates suas ī regis manibus dedu xere: ide ī romādiolā ueniēs maxima facinora cōtra omnes illos Regulos gessit. Et quā maxime Astorē fauētinū: quē tandem urbem relinquere coegit. Huic autem inuictissimo principi & imperatori dicere ausim. Italos nostros plus debere: quam omnibus ante & post eum fuere. Quo autē genere mortis obierit: aut quos hæredes habuerit nullibi inuenire potui.

6570 1371 ¶ Franciscus Carrariensis Senior unicus domini Iacobini ex uxore filius: hoc anno fratre eius guilelmo ex pellice īterfecto in Regnū paternū: uidelicet patauinū succedens: regnauit annis undecim. Vir qdē splendidus & multis uirtutibus adornatus: ac plurima laude dignus. Qui īter cætera suā patauinā urbē: & mœnibus: & castellis: Turribusq; ac splendidissimis ædificiis: & ædibus: tum publicis: tum priuatis mirifice exornauit. Necnon & pclara: ac multo memoratu digna in præliis gessit facinora: pro qbus: suo Regno multa pstitit īcrementa. Verū cū Barnabouē uicecomitē Sororiū suū a Galeatio Maria nepote suo detentū: liberare ac defendere statuisset. Non modo eum liberare potuit: sed & proprium regnum: ac uitam suā deniq; perdidit. Quia ab eodem Galeatio tandem superatus: & captus: in modoetiæ Cauea: quæ uulgo furnum appellatur inclusit: ac demū interire fecit. Deniq; de octobrio mēse anno. 1383. post annum secundum suæ captiuitatis: cum uita excessisset: eius filius Franciscus ab Duce corpus impetrauit: & aromatibus conditum patauiū cum magno funebri apparatu deferri fecit: & Regiis exequiis: in maiori urbis ecclesia Sepulchro marmoreo sepeliri fecit.

Hic a galeatio capit & carceri mācipatur

¶ Viri doctrinis excellentes.

¶ Ioannes Bochatius natione florentinus ex Certaldo oppido oriundus poeta; & philosophus: atq; astronomus: necnon & orator præclarissimus: hoc anno: cum sexaginta duorum ætatis eēt annorum ē uita migrauit. Qui cum amœni esset ingenii uir: ut latina patriaq; lingua in dicendo disertissimus haberetur: hos infrascriptos post se reliquit libros: uidelicet.

De Genealo. deorum: pulchre li. 14. Quorū principiū est: si satis. Itē bellorū opus egregium.

De mulieribus claris	li. i.	Pridie mulierū egregia	Promiscuū & Ro. impator gesta
De uiris illustribus	li. i.	Exquirenti mihi Cōtinēs.	Et scismatū; bellorūq; pcipue
De montibus	li. i.	Surexeram equidē Eorū	quæ fuerunt in italia
De montibus	li. i.	Postq̄ de montibus.	De rebellione terrarum ecclesiæ
De fluminibus	li. i.	Figmēto poetico traditū.	De bellis florētiorū cū duce Mediolāi
De stagnis & paludibus	li. i.	Et si nōnunq̄ e stagnis:	& cum rege aragonum.
De noibus maris	li. i.	Modica laboris assump.	De tartarorū uictoria cōtra turcos.

Bucolicorū uersibus li. i. Tyndare nō sacius fuerat. De uictoriis Sygismondi imperatoris contra turcos. De heresibus bohemorum. De captione constantinopolis & aliis circa materiam turcorū. Vernacula autem lingua: multi eius extant libri: iocis & uanitatibus pleni. Sed sentētiarum succo: ac melliflua suauitate uerborum sonantium repleti: utpūta librum centum nouellarum: & corbatius: ac philostratus. De aliis autem nihil uidi.

6574 1375 ¶ Ioānes de rupessa minorum ordinis insignis theologus: tempestate hac pter ea quæ in sententiarum libros accurate docteq; scripserat. In carcere trusus: multa de futuris: tanq̄ propheta scribere præsumpsit: uidelicet de duobus antichristis. Et de ecclesiæ conciliatione: & de cōuersione omnium gentium ad fidem Christi. Et alia multa: quæ in ianuis adesse affirmabat. Et hæc a domino Iesu Christo sibi reuelata fuisse contestabatur: quæ non modo euenere: sed oppositum in omnibus fuisse cōstat. Huiusmodi autem pronosticatores multi ab initio decepti fuere. Quibus sacius fuisset silere: quam talia temere loqui.

Vide stultā pphetiam

¶ Petrus Thomas Cōstātinopolitanus patriarcha ordinis Carmelitarū egregius: ac celeberrimus doctor: hisdē tpibus apud Famagustā Cypri insulæ ciuitatē: post multorum librorum editionē: ac multorū (ut aiunt) miraculorū celebrationē plenus dierū: ac bonorū operū ī gr̄a migrauit ad dn̄m.

¶ Symonem de cassia ordinis eremitarum diui augustini theologum: & peregregium concionatorē: per hoc tēpus tanquā medicinalis cassia languenti animo ad uitæ integritatem refrigerio affuisse tradunt. Qui ut uerus Euangelistarum interpres: & Domini nostri Iesu Christi imitator uetus. Omnia ipsius saluatoris gesta in ordinē colligens. In qndecim subdiuisit libros: quos de Xpiana religione ipse intitulauit. Sed & aliū librū De doctrina christiana: alium de patientia. Item de symboli expositione li. unū. De speculatione crucis li. i. De disciplina spiritualiū li. i. Sed & de mito & qsi diuino ordine alia collegit opuscula. Epistolas quoq; edidit plurimas: bonis documētis refertas. Hic florentiæ: quammaxime: ubi magno erat in pcio: spiritu pphetiæ floruit: Vi ēt monasteriū sui ordinis sc̄timōialiū a solo ædificauit: & nobilissimis matronis ac uirginib9 illud repleuit.

¶ Gallus abbas ordinis cistercienfium: natione theutonicus: uir diuinarū humanarūq; scripturarū apprime eruditissimus: hac tēpestate clarus effulsit. Qui cū ordinē suū collapsū ad regularē obseruantiā reduxisset: iter cætera quoddā pclarū opus ad fratrū suorū ædificationē edidit; illudq; in

modum Dyalogi inter patrem & filium composuit:quod malogranatum prænotauit:& sunt libri .3.Incipit.Fili accedens ad seruitium:sermones etiam plurimos ad fratres conscripsit.

¶ Richardus ardamacensis episcopus & hyberniæ primas:magnus philosophus ac iuris pontificii professor:concionator celeberrimus:per hos dies floruit.Et plures de temporibus sermones cõposuit:ac propositionum coram pontifice & concistorio in Auinione contra mendicantes librum edidit.Quæstiones etiam sententiarum libro uno composuit.Et alia quædam.

¶ Matheus natione polonus:patria Traconiensis sacrarum litterarum ac philosophiæ magister:hisdẽ tẽpibus in gymnasio pragẽsi cathedrali magisterio sublimatus:cũ eẽt ingenio celebri ĩsignitus:legẽdo & scribẽdo magnã doctrinæ suæ cõmeruit laudẽ.Qui ad mltorum solatiũ & ĩstructionẽ pluria cõposuit opuscula.E qbus ista feruntur.Et primo de pdestiatiõe p modũ dyalogi libros.7.Incipit.Velle declarari quomodo:prænotatur autẽ Ratione diuinorum operũ.Itẽ de contractibus li.i. De celebratione missæ li.i.Ad epm uuarmienn li.i.Epistolarum ad diuersos li.i.Sermones collationales.

¶ Gerardus religiosus magnæ sanctitatis uir:natione theutonicus:his tẽporibus cũ ĩ Germãia in dyocesi Traiectensi domũ fratrũ eorum.s.qui de cõmuni uita nũcupantur:ĩstituisset:ẽt cũ eẽt magnæ eruditiõis tã diuinarum scripturarum q̃ põti.iuris:scripsit nõ spnẽdæ lectionis pluria opuscula. E qbus ista feruntur. De cõtractibus & usuris li.i.De ĩstitutione nouitiorum li.i.De locatione curæ pastoralis li.i.De interna conuersatione li.i.De regimine monialium li.i.De incommoditatibus matrimonii lib.i.Epistolarum ad diuersos li.i.Sermones uarii li.i.& alia quædam.

¶ Iacobus de Iasona ordinis prædicatorum theologus:ac declamator insignis:hac tẽpestate in pcio ob magnã eruditionẽ existens.Et ipse ex ingenii sui magnitudine scripsit non contẽnendæ utilitatis quædam opuscula.E quibus ista sunt.In Genesi li.i.In exodo li.i.leuiticum li.i.In numeri li.i.In Deuteronomio li.i.Sermones quadragesimales:& de tempore ac de sanctis lib.3.Lecturas quoque in sacris codicibus.Collationesque ac determinationes multas.

¶ Bernardus denique ordinis prædicatorum:natione theutonicus.Thefelicẽsis ecclesiæ episcopus theologus ac declamator egregius:hac ætate cum esset inter Doctores famosus: & ingenio præstans:scripsit ad Treuerensem episcopum:De illusionibus dæmonum insigne opus.Item ad eundem.De scismatibus li.i.Incipit.Gloriam sapientes possident:etiam sermones uarios li.i.

¶ Franciscus & Ludouicus Guidonis Gonzagæ filii:hoc anno:cum Hugolottum eorum fratrem natu maiorem ob cupiditatem affectari regni octaua die decembris ĩterfecissent:Mantuanæ urbis dominium sibi assumentes:regnauit Franciscus ipse annis uno & triginta.Vir quidem præclarus atque magnanimus:& prudens.Qui sua prudentia ac magnanimitate statum suum periclitantem ingenti uirtute ex maximis eripuit periculis.Nam in anno domini.1397.auxilio etiam aliorum cõfœderatorum per annum continuum bellum Galeatii ducis Mediolani ĩfracto animo sustinuit:& eo etiam tandem profligato:non modo magnum triumphum:sed & maximas diuitias atque spolia consecutus fuit.Idque factitatum fuit:in die festiuitatis diui patris nostri Augu. Quamobrẽ & ad perpetuã rei huius memoriã:ex decreto ipsius Francisci & successorũ: quoddã singulare munus: quotannis illi Ecclesiæ:uidelicet fratrum eremitarum diui Augustini in hodiernũ etiam nostrum tempus magna cum pompa offerunt.Equidem de regno ipsius actum esse uidebatur: nisi meritis diui Aurelii Augustini:diuina effulsisset clementia.Mortuo deinde Galeatio Duce: hic Franciscus cum uenetis fœdus iniens copiarum suarũ generalis imperator contra Franciscũ Carrarium pataui dominum delectus fuit:cuius prudentia & uirtute ipse Senatus uenetus Verona & Patauium celeberrimas regiasque urbes tandem obtinuit:& hostem pœnitus extinxit:& e terra deleuit.Hic malatestæ principis Cesenæ ac Arrimini urbium domini filiam nomine paulam duxit uxorem.Ex qua ioannem Franciscum successorem suscepit filium:denique post innumera præclarissima facinora a se gesta senio cõfectus:anno domini.1407.uita excessit:& apud sanctum Franciscum ea in urbe sua sepultus est. 1376 6575

Miraculum.S. augustini

¶ Antonius & Bartholomeus Scaligeri Segnorii Verõæ pricipis naturales filii hoc ãno.ii.cal.ia. ipso eorum pre defuncto & seqẽti die:ẽt alberto ipsius Segnorii gẽitore ex ueneno dato apud Peschetiã oppidũ suũ morte sublato Veronæ & Vicẽtiæ urbiũ pricipatũ sumẽtes æque.5.an.regnarũt:dẽique cũ nulla sctã societas ĩ regno iueniatur.Anto.tãquã Romu.frẽm Bartholomeũ ĩterfecit. Sed deus ipe q nullũ malũ pmitti ĩpunitũ:hũc fratricidã ĩpunitũ nullatenus pmisit:nec ipso in regno diu qesceret uoluit.Qui statim franciscus carrariensis senior:eidẽ statim execrabile ĩtulit bellũ:pro quo multis eũ incõmodis affecit.Verũ cũ eũ oĩno superare non posset:galeatium uicecomitem Mediolanensiũ Ducem in eum concitauit.Ad quẽ cũ exercitu magno adueniens illũ in urbibus ipsis acriter obsedit:ac tandem in deditionem accepit. Relictisque urbibus in manibus ipsius ducis galeatii: ipse uagus & tãquã profugus uelut alter Cayn primus homicida dei iudicio meritus luit pœnas. 1377 6576

Vrbanus Papa .vi.

VRbanus papa:natiõe Neapolitanus:hoc anno gregorio pontifici & Barensi archiepiscopo suffectus sedit ãnis.ii.& mẽ.8.Vir quidẽ calidus:& iniuriarum memor: atque uidex: qui pontificatu suscepto(ut par erat)non pacẽ iter christianos cõponere uoluit:sed magis Cardinaliũ & ioanæ regiæ iniurias ulcisci cõatus ẽ:pp qd florẽtios anathemate notatos:ut ĩ suã reduceret snĩam absoluit:q.s.ioãnẽ aucuth gallũ suarum copiarum ducẽ:neapoli ↄtra ioãnã 1378 6577

reginam

reginā misit:inde cum natura inquietus esset:atq3 oīno inhumanus:apud nuceriā quosdā cardina les creās septem ex ueteribus in carcerē coniecit dicens eos cōtra ipsum pro Antipapa Clemente piurasse.E qbus qnq3 cū Genuā ꝓficisceref i mare demersit.Eo qppe ob timorē Caroli apuliæ re gis accesserat.Hominē.n.nullū:ob minus iuste postulata ad iniuriā cōpulerat.Cumq3 ibidē ad caro li ipsius obitum pmansisset.Tandem Romā reuersus est:ibiq3 cōfirmatis Ecclesiæ Ciuitatibus: in de etiam neapoli accessit:ubi & ladislai Caroli puerū ac Ioānā eius sororē a pr̄na hr̄ditate ptturba re annixus ē:sed re infecta Romā rediēs:cū magno apparatu & honore a ciuibus exceptus ē: ubi ad quosdā isidias deuitādas nouē & uiginti Cardinales uno die creauit:i qbus maior ps Neapolitanoꝝ fuit.Tres uero fuere Romani.Quibus creatis:paucos supuixit dies.Mortuus deniq3 Rōæ in basilica beati Petri sepelif:paucis tanquā rusticū:& inhumanū fientibus. Vēdicatiuus papa Cardinales.29. uno die creati.

¶ Scisma.22.oīum certe pessimū & scādalosuz:q͂ p nouē &.30.annos durauit:hoc anno initiū sū psit:mortuo itaq3 Gregorio pōtifice:& eius exeqiis ex more celebratis.Clerus populusq3 ro. Cardīales obnixe rogarūt:ut ro.pōti.aut italicū oīno deligere dignarenf:q & Ecclesiā ro.rēpu. ītegre sancteq3 gubernaret:aliter si secus esset:ideo de xp̄ianæ noīe au͂ctū eēt.Italicū reqrebant ne si gallus eligeref:& ro.curia trāsmigraf ptigeret:ro.resp.piclitaref:qbus cardīales pbenigne rn̄derūt dicētes:se ꝑ posse eoꝝ uotis obtēpaturos ꝓmiserūt:irētq3:& bono aīo eēnt:aīaduertētes igif p̄res ro. populum præcipitem & inconsideratum multum expauescere cœperunt:erat tum in curia Bartho.quidam Barensis archiepiscopus: uir calidus:& consilio promptus:quem patres consulentes dixerunt: quid hac in re facto opus est: ut Romana ecclesia in gallias remeare posset: isque hoc unum esse remedium respondit: dicens: ut unus nomine tantum & alius re & facto deligatur: qui postea sublato piculo nominef.Atq3 ita eius cōsilio acqeuere.Intrātes itaq3 p̄res cōclaue: Ipz Bartolomeū barēsem archiepiscopū ad deligēdos nō solūmō Romanos deligef statuerūt.Vt post modū tutiori loco aliū subrogarēt.At uero unus cardinaliū ex gēte ursina:q ad id toto posse aspirabat:nec ullū pter se eo fastigio dignū credebat:stati ab extra gallum pōti.electū Rōanis isinuauit. Quod cū uulgus pstolās audisset.Cōclaue e uestigio:multo tumultu effregit.Minis ac terroribus p̄res cōcussit.Sed cū didicisset italicū:si barēsem creatū cōqeuit.Leonardus tn̄ Aretinus i fine octaui libri suaꝝ historiaꝝ refert:q͂ cū i cōclaui p̄res:de successore deligēdo ꝯsultarēt.Insurgēs Romana plebs nullius certe hoīs ipulsu:sed suo ipetu pmota:Romanū pōtificē ex ciuibus romanis uel saltē italicis creare debere clamabat:Hæc dicta postulataq3 cū nō rōni icōsona uiderēf: audif tumultus.Crescēsq3 multitudo ad usq3 cōclaue puenit:p̄res aūt timore cōcussi:ut populo morē gererēt:Bartolomeū barēsem archiepiscopū p̄ria Neapolitanū extra collegiū cardinaliū pōtificē creāt: urbanūq3 sextū appellāt.Quo facto:cū romani postmodū patres psuaderēt:ut de more eū uenerarenf:ac etiā p orbē pricipes p litteras cōmonerēt:ut & ipsi id p legatos facere dignarēf:nihil tn̄ effectū est.Erat nāq3 urbanus ipse(ut diximus)natura rusticus & inurbanus:sed igratus & iquietus:atq3 inexorabilis.Et ꝓpterea oīa subsecuta sunt mala ac scismata.Etiā cū pter spē ad tantæ dignitatis fastigiū euectus fuisset:itollerabilius oībus uidebaf.Cuius inhumanitas iduxit p̄res aliorlum prospicere.Inq3 clanculū īter se de hac re & electiōe cōquesti:& metū & populi romani uiolētiā incusantes.Dissimulata igif ad tēpus idignitate cū bona pōtificis uenia Anagnā petierūt.Et ide fūdos trāsmigrarūt.Ibiq3 Ioāniæ reginæ securitate cōfisi octo cardinales aliū pōtificē elegerūt. Robertuz scilicet cardinalē gebenēsem:q antea legatus i italia fuerat missus.Cui & septīo clemēti indita est appellatio.Ac sic p orbē litteris dissemināt:hāc scilicet uerā pōtificis electionē. Clementēq3 uerum & idubitatū christi uicariū:ubi uera fuerūt suffragia.Quia coacti a populo ro.italū potius q̄ gallū delegerāt.Et hic maxīæ discordiæ:magnūq3 scisma i ecclesia dei oriri cœpit. Vt duo i ea dicerenf capita.Vrbano aūt pricipū christianoꝝ ps:& ps Clementi fauere cœpit.Italia.n.cū germāia & panonia urbāo: Clemēti uero gallia:hispania:cathelonia:& britāia adhæserūt.Cardinales aūt galli his gestis:multas uillas:oppida:ac urbes diripere & occupare statim cæperunt. Principes q fauēt pōtificibus duobus

5576 ¶ Clemens post multas datas acceptasq3 clades:in gallias tandem cum sua curia profectus ē: ubi apud auinionem:ut hactenus pontificum moris erat sedem constituens uetus pōtifex a gallis omnibus ueneratus est.Et sedit annis quindecim.

1378 1379 Inceslaus Caroli ipatoris p̄dicti filius:tertius & uigesimus Germanoꝝ imperator:hoc anno p̄re defuncto:cū iā una cū p̄re annis.8.iperasset:post patrē cōfirmatus: iperauit annis.22.quāuis iperii benedictionē a papa nunquā obtinuerit.Vir certe p̄ri i oībus dissimilis:ignarus:uidelicet & sine prudētia.Qui totum tēpus uitæ suæ i extrema germāia in ocio & libidinibus cōsumpsit:pp q͂ & ab electoribus tandem procurāte Roberto Bauaro duce impio depositus est.Nā idē Robertus animaduertēs impii dignitatē & hoīs secordiā: zelo cōmotus:& uicioꝝ inimicissimus: illū deponi procurauit:unde & ipse nolens suffectus est. Vinceslaus

5577 ¶ Catherina italica ex Sena ethruriæ urbe oriūda:p̄dicatoꝝ tertii ordinis ꝓfessa:uirgo scīssima & innumerabiliū uirtutū mulier p̄clarissima:hoc anno ætatis suæ trigesimo:multis pietatis miraculis:ēt spū ꝓphetiæ admodū isignita Ro.deuotiōis cā existēs:uitæ suæ finē fecit:atq3 ibidē eius scīssimum corpus in basilica dela Minerua sui ordinis: uidelicet prædicatorum maxima cum populorum frequentia delatum cum celebri honore:deuotione:ac reuerētia sepelitur.Quam sanctiss.

sima uirginē:postmodum pius papa eius nominis secundus conterraneus suus anno salutis nr̄æ. 1460. calendis maii, in sanctarum uirginum numero merito aggregauit. Quæ quantæ sanctitatis: quantæq; uirtutis: & meriti fuerit. Idem pontifex memorabili relatu prosecutus est.

Regina interficitur

Quinq; cardinales i saccis inuoluti demergūt

¶ Carolus regio genere natus: uidelicet ex Carolo illo: q Mãfredū apuliæ regē supauit: exortus: hoc ãno ab Vrbão põt. cõtra Ioanã Reginã ĩ Italiã uocatus: romã cū. 8. milibus eqrū ad Vrbanū põti. ex hūgaria uenit. Indignabat̃ aūt Vrbanus. pp. Reginæ. Tū qa ipa fauebat Clemēti septimo Antipapæ. Tū qa dicebat̃ adoptasse ĩ filiū andagauēsem quodã regis frãcorū filiū cognouerat: Vrbanus quãtus eēt Carolus ĩ re militari: cū olĩ ĩ bello Taruisino ꝑ hūgaris contra Venetos strēnue egisset: ueniēs itaq; ĩ Italiã cū ꝑdictis. 8. milibus hūgaris militibus terruit florētinos. Et acceptis ab eis q̃dragīta milibus nūmū auri põtificē mox Neapolĩ petiit. Et mirabili uictoriæ cursu capta Regina: & ducibus eius supatis regnū obtinuit: & reginã ĩterfecit. Regnauitq; ĩ neapoli quattuor annis. Anno deīde sequēti Ludouico hūgariæ sine liberis defuncto: cū ēt ipsius regni ꝓceres regiæ relictæ gubernationē æquo aĩo nõ ferrēt: Carolū hūc regē accersiuerūt. Qui magna populoꝝ gratia coronatus: nõ multo post dū Cõmētū celebraret Reginæ dolo anno dñi. 1385. iterfectus est. Verū Vrbanus põtifex ut gauderet portiõe fœlicitatis regni capti: mox neapolim cum curia accessit: & ab Rege isto Carolo uictore expostulauit nepotē suū Capuæ pricipē creari q cū uellet uiolēter obtinere: ab ipso rege ꝓhibitus est. At pontifex sagaci industria obtinuit a rege: q pp æstatis caumata nuceriæ habitare posset. Eoq; loco præsidio firmato: papa regē citauit: ut ad eius priuationē audiēdã ueniret. Rex autem: ut facilius respõderet. Contractis copiis nuceriã circūsedit. At Raymūdus comitis Nolani ex gēte ursina filius ueniens: Vrbanū cū curia ad ꝓximū mare perduxit: ubi Triremes genuensiū affuerūt. Et dū põtificē uehebãt qnq; cardinales saccis inuolutos ĩ mari demersit. Romãq; reuersus: alios. 29. Cardinales creauit pro maiori parte Neapolitanos.

Caretini contra genuenses Maruphus Auria iustino polis & pola urbes Calo Ioannes Imperator Genua duces amplius nõ eligit

¶ Nicolaus Guaschus secundus genuensium dux: hoc ipso anno Dominico fregosio duci suffectus: ducauit annis nouē. Vir qdē prudētissimus atq; magnanimus: pacisq; amator & ꝓcurator: q rēpub. suã ĩ magnis belloꝝ pturbationibus & discriminibus: tū cõtra Bernabouē uicecomitē & caretinos: q naulum & albigenã ciuitates occupauerãt: tū etiã cõtra Venetos offendisset: didicissetq; Petrū Auriã classis suæ ꝑfectū in clugiensi bello fore interfectum: nec Maruphum Auriam eidem suffectum potentiæ Venetorum potuisse resistere: quin Clugiã cū magna suoꝝ cæde redemissent: postq̃ uenetos ipsos per ipsum Maruphum multis incõmodis perturbasset: & tergestinos eisdē rebellare cogisset: ac Iustinopolim urbem ui captam incēdisset: pariq; modo ĩ hystria polã destruxisset. Reipu. suæ cauens ĩter ipsas utrasq; partes pacis tractatū quãlibentissime acceptauit. Qua confecta: & sub formula cõclusa etiã albigaunū & naulū ciuitates suas sibi a Carethinis ablatas: mox recepit: & cum eisdem similiter pacem confecit. Indeq; & classem in græciã ĩ subsidiū Calo Ioannis a cãtacusino ĩpio pulsi trãsmisit: & cū mox sua potētia ĩ ĩpio restituit: ipse aūt quoad ꝑfuit semper rempubli. pro uiribus ĩ pace cõseruauit. Eoq; mortuo sua genuensis ciuitas pp guelphoꝝ & gibellinorum dissidia: Duces ex more non elegit: sed se in fr ancorum regis manus cõmendauit.

Bernabos uicecomes Leonardus aretinus capitur Andegauus aretiū uendit florētinis filia Bernabouis fit mulier huius ludouici dos magna templū. S. M. dela scala

¶ Ludouicus andagauensis dux: & caroli francorū regis frater: Caroliq; ꝑdicti Neapolitani regis inimicus: quem diximus a Ioanna Regina in filiū fuisse adoptatū: hoc anno ex gallia cū qnq; & qnquaginta gallorū militum milibus cõtra Carolū ipsum & Vrbanū papã ĩ italiã uenit. Cuius aduentus maxīe florētinos & Aretinos terruit. Eo q aretini Carolo fauebant: & florētini etiã eadem obsequerent̃. In lombardia itaq; primū descendēs a Bernaboue uicecomite pbenigne & comiter receptus est. Et multis ac multis muneribus ab eodē donatus: etiã pecuniis & cõmeatu humanissime eū adiuuit. Indeq; per Ethruriã trãsiēs ab exulibus aretinis uocatus: post multas cædes aretium urbē de manibus Caroli sustulerūt: & eidē diripiendam cõcesserunt. In illa. n. urbis captiuitate episcopus ipsius & Leonardus aretinus historicus adhuc puerulus: unã cū Genitore suo & pluribꝰ nobilibus uiris ab exulibus capti fuerunt: & diu ĩ carceribus macerati. Captaq; aretio & gibillinis cõcessa. Ludouicus hic Neapolĩ petiit: & biēnio cū Carolo decertauit. Sed ipso tandē in bello interfecto andagauenses sui milites dissipati consilio ac duce carētes: oĩbus bonis expoliati bini mēdicãtes ĩ patriã rediere. Andegauus autē q aretiū ludouici istius nomine possidebat: ĩtellecta sui Ducis morte: urbē pro. 40. M. Ducatis florentinis uēdidit: & cū ipsis pecuniis suã ĩ patriã remeauit: Bernabos aūt uicecomes inclitus sane prīceps: filio huius ludouici unã ex filiabus suis uxorē dederat: atq; dotis noīe florenoꝝ cēties mille huic sancto ludouico Socero dū Neapoli bella gereret transmisit. Tametsi puella nūq̃ uiro tradita fuerit. Prius tñ Regina Scaligera Bernabouis uxor & sposæ mr̃ aliqdiu decesserat. Ipa. n. deuotissima mulier existēs suis ĩpensis tēplū pmaximū diuæ uirgini Mariæ qd̃ ab ipsa Scalæ cognominatum est: extruxit & magnis prouentibus dotauit.

Bernabos capitur filii eius fugantur

¶ Ioãnes galeatius uicecomes Galeatii mariæ filius prīus Mediolanēsiū dux prē iã. 3. ãnis defuncto: diuiso ĩter se & Bernabouē prīuз regno: hoc ãno cū tota ĩsubria ĩ ipm Bernabouē patruū declinat̃ pcerneret: & pp hoc ēt hūc Galeatiū nepotē (lз Generꝫ) multis ĩsidiis & machinatiõibus ĩterficere tentasset. Et ipse simulata causa assumpta ex Papia Mediolanum ad ipsum patruum: & Socerū suum Bernabouem uisitationis gratia adire se finxit. Et cum propius accessisset ipsum Bernabouem sibi obuiam factum insidiose intercepit: & captum in Tricii Arce usq; ad mortem custodiri fecit. 1382 6581

ri fecit. Eoq; captiuato: & filiis omnibus fugatis: uniuersum Mediolanense regnum obtinens: decem annis regnauit: cuius potentia cum antea maxima certe foret: accedentibus postea Bernabonis opibus formidabilis omnibus esse cœpit. Vnde cum Antonius Scaliger & Franciscus carrariēsis senior grauissimo bello inter se decertarent. Carrario instigante: qui aliquantulum succumbebat ab isto adiutus: Scaliger superatus in deditionem uenit. Et Veronam: ac Vincentiā urbes suo imperio adiecit: pauloq; post etiam in Carrarium ducens: tandem post multam obsidionem ipsū cum Patauina urbe compræhendit: & in Modoetia oppido suo uinctum transmisit: ac ibidē ī carceribus ipsum uitam finire coegit. Inde cum in Ethruriam exercitum duceret: Bononiam ciuitatē suasione Gonzadinorum & populorum nobilium Bononiensium compræhendere statuit: & captis circumquaq; suis castellis: tandem apud Caselichum uicum florentinorum & Bononiensiū: ac aliorum cōfœderatorum exercitum pugna conserta adeo contriuit: ut omnes ipsius exercitus primates captiuauerit. Inter quos fuere Franciscus tertius Carrariensis: & iacobinus eius frater. Acius ubaldinus: lantodescus: Petrus mala: & Bernardinus facini canis cum aliis pœne innumerabilibus. Quo terrore Bononia concussa ipsius iugum statim subiit. Captaq; urbe: Ioannes Bentiuolus: qui urbi dominabatur: in frustra ab exulibus concisus est: Pauloq; post Senēses Perusini: Assisiani: Pisani: & alii Ethrusci trepidātes sese ultimo suæ potestati submisere: Lucēses uero haud multum apparendo destiterunt: quæ res maximum florentinis incussit timorem: qui pluribus annis cōtinuis eius & prædecessorum suorum sustinuerunt bellum. Vbi decies centena & ducenta sex aureorum nūmum milia cōtra ipsum eos in stipendiis militum persoluisse fertur. Deniq; anno domini. 1402. adhuc Galeatius hic nihilominus bellum contra florentinos acerrimum continuaret: urbemq; durius obsideret: cum nihil amplius salutis spes: nisi in deditione esset: parumq; apparendo distarent: ipse Galeatius apud Melegnanum agri Mediolanensis oppidum suū insperata morte consumptus est. Relictis post se q̄ttuor filiis: duobus legitimis: cæteris naturalibus: q̄bus & singulis Regni portionem assignauit. Viginti itaq; nouem ciuitates hic in italiam possidebat: quarū nomina hæc sunt: uidelicet: Mediolanum: Papia: Monfregalis. Nouaria: Vercellæ: Alba: Aqs: Alexandria: Derdona: Bobium: Placentia: Parma: Rhegium: Bononia: Pisa: Sena: Massa: Grosethū: Clusium: Perusia: Assisium: Nuceria ciuitas: Beluna: Feltrum: Vincentia: Verona: Brixia: Bergomum: Comum: Cremona: & Crema. Fuerat.n. hic clarissimus princeps statura procerus eleganti aspectu: litteris omnigenis edoctus: & celebri eloquentia clarus: ingenio calens: & agendis astutus: & sagax: duas uxores duxit: Helisabetham Boemiæ regis: seu ut aliis placet: Sabaudianā filiā: ex qua Valentinam solam suscepit filiam: quam & Aurelianensi Duci matrimonio copulauit: & in anno. 1389. in galliam ad uirum transmisit. Cui & pro dote Astensem urbem cum uniuerso eius agro: & argenti laborati uncias mille: & sexcentas: præter alia munera impreciabilia. Tanta &.n. ornamenta & pompa in eius nuptiis fuere: ut equorum ephibiæ argenteæ: ac phaleræ margaritis ornarentur. Aliam uero habuit uxorem Catherinam: uidelicet: consobrinā suam bernabouis filiam: ex qua Io. mariam & philippum mariam anglum postea duces suscepit. Hic quippe cū ingētis animi atq; potentiæ esset uir: postquam triginta annis sub titulo Comitatus uirtutum imperasset. In anno salutis nostræ. 1395. mense septembri archiepiscopo Mediolanensi oratore misso ducatus Titulum a Vinceslao imperatore centum milibus florenis obtinuit. Et per manus ipsius Archiepiscopi oratoris eodem mense ingenti pompa ducatus Biretum & alia īsignia recepit: uixitq; postmodum ea in dignitate annis septem. Tanta nāq; fuit huius animi magnitudo: ut etiā ad imperii dignitatem aspiraret: hanc obrem uenetis feltrum & ciuidalē oppida etiā condonauit. Et nisi tam cito morte præuentus esset: ad id certe peruenisset. Hic in papiensi sua urbe: inter cætera castellum siue Regiam domum incredibili pulchritudine & impensa extruxit: in quo & Bibliothecā cōdidit: in qua tantam librorum copiam contraxit: quantam alibi me unquā uidisse memini. Leporariūq; cōtiguū muris cinctum iuxta illud ꝯstituit. In quo Monasteriū Sup͞bissimū ordini Carthusiensiū toto orbe certe celeberrimū cōstruxit: & maximis prouentibus dotauit: ubi & dimidiā corporis sui partem tumulari ex testamento suo iussit: in eius autem funeris pompa interfuerūt: ī primis omnes sui exercitus Imperatores urbinensis & mātuanus principes reliq; ordinum p̄fecti: sed & cunctæ ciuitates atq; oppida eius Ditioni supposita legatos misere cum uexillis nigrisq; insignibus: qui funus comitarent̄. Elatum itaq; fuit: ex Arce portæ Iouis uidelicet Mediolani ad maius urbis tēplū. Ibiq; ex eius decreta cadauer diuisū: cuius media ps ī papiēsi carthusia: aliaq; ī uiēnā ad scū Antoniū delata est. Eius igit̄ mors totius lōbardiæ excidiū & Ruina fuit: ut ifra dicem⁹.

Antoni⁹ scaliger capitur
Frācisc⁹ cū pataula capitur
exercit⁹ multorū ꝓfligat̄
captiui duces
Io. Bētiuolus in frustra cōcidit̄
ciuitates captæ
Ciuitates ducis enumerat
Valentina filia Ducis
pōpa nuptiarum uide
Centū mille ducati soluti
Dux creatur
Feltrum ciuidalē Venetis donauit
Bibliotheca papiæ
Leporarium papiæ
Corpus in duas Partes diuidit̄

1383 ¶ Michael Maurocenus. 3. &. 60. uenetiaꝝ Dux: hoc āno īdemortui Andreæ ꝯtareni Ducis loco suffectus. Ducauit mē. 4. uir īgenio & aīo magnitudīe īsignis. De quo tñ nil memoriæ dignū in suo magratu hēmus: cū eodem anno e peste assūptus fuerit. Eius aūt corpus apud p̄dicatores ī maiori capella sepultū fuit: in cuius sepulchro īsigni & marmoreo hoc Epigrama īsculptū uidi. Videlicet.

Inclita uitales michael quem duxit in auras:
Maurocena domus Venetoꝝ quibus & ingens.
Spes erat alta parens intercepit ardua fatum.
Cæpta Ducis: uirtute potens fuit ensis acutus.
Iusticiæ moriens patriæ per sæcula luctus.

¶ Antonius uenerus quartus & sexagesimus Venetiarū Dux hoc eodē anno Michaele p̄dicto du

ce sublato duodecimo die mensis octobris absens cõmunibus suffragiis : eidẽ suffectus annis.18.
Vir quidem cõsilio illustris:sed prudẽtia circũspectiõe illustrior.Qui cũ uniuersa forma Europa & Scismatibus & Seditiõibus piculosissimus plurimũ fluctuaret:& ipse sua prudẽtia senatum populũq; uenetum quoadiuxit:a qbuscũq; malis expertẽ effecit.Verũ cũ Io.Galeatius uicecomes Mediolanẽsium Dux Frãcisco gõzagæ Mãtuano pricipi bellũ idixisset:ipse ex fœdere Carolũ malatestã i auxiliũ misit:q Galeatii exercitũ apud gouernolũ oppidũ mãtuanũ turpissime profligauit. Reliquã aũt ipsius rempu.maxima i pace semper conseruauit.Deniq; omni uita iteger comprobatus:posteaq̃ multa egregie & magnifice ædificasset:ac clugiam a genuẽsibus destructã reædificasset:decimo octauo magistratus sui anno Mense primo plenus dierum & bonis operibus dormiuit cum patribus suis.Sepultusq; ex mandato suo in basilica prædicatorum.

Clugiaʒ ræhedificat

¶ Calo iannes constantinopolitanus imperator andronici palealogi imperatoris filius:hoc anno ob maximas ipsius filii dissensiones a cantacusino Græculo nobiliore ex regia p arma pulsus ope Frãcisci Gatellucii patricii genuensis imperiuʒ recuperat.Quãobrẽ in sede cõfirmatus eidem Frãcisco ingratitudinis signũ mitilenẽ isulã mox dono dedit: atq; etiã alios thesauros plurimos cõdonauit.Fuerat nihilominus hic Calo iannes Genuẽsibus antea infensus:q̃ꝛ contẽdentibus inter se genuẽsibus atq; Venetis:iste Calo iãnes Venetis fouit:& una cũ illis perã genuẽsiũ coloniã oppugnare adiuit.Cõtra quẽ andronicus eius filius(cum esset patri & uenetis inimicus)auxilio Turcorũ & Bulgarorum pugnã obtinuit:ac urbem defensauit:quo patrem eo deduxit:quod i Genuẽsiũ partes statim transierit.Quam ob causam Regi bene successit. 1384 6583

Frã.gatheluti⁹ genuen.

¶ Mitilenæ itaq; insula quæ alio noĩe Lesbos appellaꝛ:de qua supra libro tertio dictũ est:his temporibus in Frãcisci Gatelusii genuensis manus deuenit:in cuius posteris postea per annos octogita usq; ad annũ dñi.1464.fœliciter perdurauit.Quo anno(ut supradictuʒ est) Mahumetus Othomanus turcorũ prĩceps post captã constantinopolim etiã uir cœpit:& maximo cũ christianorũ decore & strage i suã potestatẽ redegit.Hæc qppe ciuitas ab insula id nomẽ accepit:quæ oĩbus bonis & diuitiis istructa hẽtur.Duos portus habet:quorum unus clausus erat quadragita triremium capax.Dicta nãq; fuit Mitilenæ a Mitilena Macharey filia.Quæ tẽpore diluuii deucalionis i eam prima aduenerat:qđ qdem noui i tp̃s hoc usq; permanet:isula tñ Lesbos appellata fuit:quia in ea idem Machareus utilẽ ualde legẽ edidit:quã leonẽ ab eius robore appellauit:pelasgi græci ab initio priores ipsam habitauere:cũ adhuc staret Troya:postea Eoles successerunt.Deinde persaꝝ imperiũ successit:postmodũ macedonũ:deniq; Romanorum:cũq; Romana respu.i græciã trãslata fuisset sub græcorũ iperatorũ manus:usq; ad tẽpus istud fuit:postremo i gathelusiis:ac ultimo iam 38.annis elapsis ad turchos deuoluta est.

Lesbos

portus duo Mithilena filia machare i Lex machareí

¶ Ladislaus Caroli pdicti regis filius:hoc anno patre in hungaria a Regina ueneno sublato eideʒ in Neapolitano regno succedẽs:regnauit annis.29.Hunc mater puerulũ inter multas difficultates educauerat.Qui cũ adoleuisset hũgariæ regnũ suscepit:sed cũ ibidẽ res parũ ꝓspere succederẽt : ex peditione nõ pauca suscepta:& Iadera de regno occupata uenetis uendidit:& cũ pecuniis ipsis in italiã uenit.Vbi p albricũ cunii comitẽ belli sui ducẽ regnũ neapolitanũ obtinuit.Atq; eo purgato paulopost eius i manibus i integrũ redegit.Quibus gestis:cũ igentis magnanimitatis iuuenis eẽt: atq; omniũ regum prædecessorum potẽtia & rerũ prosperitate oĩbus p circuitũ formidabilior euasisset:& põtifici ro.suspectus esse cœpit:q cũ Albricũ Cunii comitẽ magnũ comestabilẽ i Neapoli creasset & instituisset:nõ amplius p pfectos:sed per semetipsuʒ exercitus ductare uoluit:uñ & post mortẽ galeatii Ducis Mediolani perusini:& aliæ latii ciuitates i suã potestatẽ deuenerũt:sed & uigesimo regni sui anno:p amicitiæ speciẽ romã igressus.romanos i bonifaciũ nonũ põtificẽ ad arma cõcitauit.Quibus i cõtentiõibus:ut Leonardus Aretinus scripsit:undecim ex primoribus patritiis p Ludouicũ põtificis nepotẽ itercepti & occisi fuerunt.Quãobrẽ pterrefactus põtifex stati cuʒ oĩ curialiũ turba uiterbiũ fugit:post hæc etiã gregorio duodecimo pontificante:idẽ rex per põtificis absentiam romã occupauit.Qua propter pontifex illũ regni titulo priuauit:& Ludouico Ludouici Andagauensis filio regnũ cõcessit.Verum Ioãne uigesimo tertio pontificãte ob ipsius Io. pontificis Ducibus profligatus fuit:q; si(ut ipsa aiebat)hostis prudẽtia & uictoria uti sciuisset:toti⁹ regni potestatem habuisset:post hoc autem uaria fortuna iter põtificem& regem semp fuit.Quia mõ pacẽ mõ bellũ habuerũt:hac tñ de cã Corthonã urbem florentinis uendidit: sed etiã dum florẽtinos reliquasq; ciuitates p ui sibi subdere statuisset:morbo i perusia ɔtracto Neapoli ꝓfectus ẽ: ubi meliusculus factus:postea ex ueneno ꝓcuratiõe florẽtinoꝝ (ut aiũt) sublatus est: cũ psæpe & id a suis tentatũ fuit:abutebaꝛ enim ut ferꝛ:cuiusdã medici sui adolescentula pulcherrima:quã cũ sũmme diligeret:psæpe ad eã uentilabat:q cũ genitor Medicus cognouisset:florẽtinoꝝ ablatiõib⁹ corruptus:Regẽ cũ filia hoc mõ intoxicauit.Ipse.n.medicus pr̃ filiam ad se uocatã blandis allocutus est uerbis:placet inquit filia mi:quod me Auũ sobole regia faceꝛ studeas. Itaq; ama illũ : illiq; serui:ac cura summopere ut redeameris.Quamquam situ mihi obtẽperaueris : faciã ut te nil carius habeat:& hoc filia mi:te & omnes nos beabis:fuerũt itaq; adolescẽtulæ sũmopere uerba hæc Cara : illeque uenenum quod medici neapellum uocant : puellæ in paniculo tradidit : iussitque cũ a Rege foret comprimenda: uuluam eo medicamine leniret: puella igitur paternis consiliis obtẽpans 1385 6584

In maribus cui⁹ fuit Iaderaʒ urbem Veneti emunt magnus comestabilis Albricus

corthonã florentini emunt

obtēpans regemq; eo medicamine mox interfecit: atq; ita nec impudicam pater habuit filiā: neq; multum passus est abire regem. Hoc ideo scribere hic uoluimus: ut hinc omnes luxuriosi principes & qcūq; alii nil esse totius cōtinētia: nihilq; periculosius quam uetitus concubitus.

puella se & regē impudicū interimit

¶ Sigismundus qui postea īperator & Augustus: fuit natione Bohemus: origine uero theutonicus uir illustrissimus: hoc anno Ladislao prædicto ex hungaria pulso: ipsum hungariæ regnum uocatus suscepit: & ad imperii usq; susceptionem. 25. annis ī eo regnauit. Vir qdē prudētissimus atq; magnanimus cum quadā corporis maiestate atq; splēdore nimium decoratus: Bellator ardētissimus licet in præliis persæpe extiterit infœlix: Reiq; publicæ christianæ acerrimus defensor: hic duodecimo regni sui anno maximo exercitu congregato: uidelicet theutonicorum: Gallorū: Hungarorū: & Vādalorum: cum. 25. milibus equitibus contra turcos. q ad summā ducētorum (ut aiunt) miliū tā eqtū quam peditum ascendebant: pfectus est: ubi cum multa prælia aduersus eos infracto animo constituisset. Tandem christianis ex paucitate durior fortuna extitit: quod in ipsis præliis ad uiginti milia christianorum interfecta fuere: ex turcis autem sexaginta milia trucidata referunt. Cum Bohemis persæpe conflixit: & semper eos acie pfligauit. Vxores duæ huic fuere: prima Maria Ludouici ipsius gentis regis unica filia ac hæres fuit. Cum qua & regnum accepit: illiusq; causa duos & triginta regulos: qui eidem rebellauerant: gladio interfecit: ob quam rem & ipse postmodū mortua uxore regina in uinculis coniectus & regno priuatus fuit: uerum postea dimissus: & Barbarā Hermani ciciliæ comitis filiam ducens uxorem: comparato denuo exercitu regnum rursus uendicauit: & ad imperii sui usq; assumptionem in eo regnauit.

20. milia christiani occisi turci. 60. Milia interfecti 30. reguli interfecti

¶ Iacobus Armeniaci comes eo etiam anno a florentinis mercede cōducti cum uiginti millibus equitibus in Italiam per cynisii montem descendit: & mox in Alexandrinum agrum deueniēs castellatium oppidum cum maximo impetu cœpit: cœptumq; diripuit & euertit. Quo audito euestigio Iacobus uermes copiarū Galeatii Ducis imperator eidem occurrit: sed uisa hoīs potētia ītra urbem Alexandrinam se continuit: Armeniacus autem suam uolēs experiri potētiā in die scilicet Iacobi octauo calendas Augusti urbem acriter & diu oppugnauit. Deniq; lassus cum ad tentoria reuerteret: a tergo ab ipso Iacobo uerme insecutus cūctum ipsius exercitū dissipauit: & Armeniacum comitem uulneratum cum innumerabilibus captiuis in urbem perduxit. Qui paulo post & uulnere & animi dolore uitam exhalauit: in eo autem conflictu tanta gallorum fuit cædes: ut eorum numerus non referatur: sex tamen equitum milia capta referuntur. Inter quos Raynaldus lamfigliarius & Ioannes Ricius florentini equites fuerūt: q eūdē Iacobū Comitē cōducebāt: eam obrem omnis florentinorum contra Galeatium deperdita fuit spes.

Vide maximā gallorum cædem Sex equitum milia capta

¶ Frācīscus Carrarius iunior senioris frācisci filius. Qui superioribus ānis ad Bauariū tiore Galeatii Ducis cōfugerat: hoc anno sollicitantibus florentinis & fauentibus uenetis mutata ueste patauiū secreto ingressus urbē suis adiuuantibus (præter arcē) obtinuit. Ac paulopost adiuuante etiam Io. haucuth britānico florentinorum copiarū Duce arce obtēta: regnauit annis. 15. Non tamē magna sine trepidatione fuit: quoad Galeatius Dux uixit. Sed eo e medio sublato. Cuius arma plurimū extimuerat: in magnam spem suæ augendæ dictionis statim deuenit. Et eo maxime qa propter ipsius mortem omnia ad arma respiciebant. Et propterea calide Gulielmū scaligerū cum suis Brunoro & Antonio Veronam introduxerat: & urbem sibi subiicere fecit: quibus in regno cōfirmatis: paulopost de medio per mortem abstulit: & urbe diu optata potius suo regno adiecit: munitaq; firmissimo præsidio Verona: & Iacobo fratri seu filio cōsignata etiam Brixiā occupare tētauit: sed a Iacobo uerme & Iacobo De cruce: ac othobono de tertiis Ducis Mediolani cōmilitonibus repulsus: ad alia eum respicere coegerūt. Indeq; re infecta recedēs in uicentinos iā dictiōis uenetæ exercitū duxit. Cui statim Michael uenetorū dux: & eius senatus Tybicinē ex more mittētes rogarunt ne uicētinos uectigales & subditos suos bello attingat: alioquin senatū uenetū hēret inimicū: s; frāciscus probris & minis binis uicibus Tybicinē reiiciens in uicētinos durius crudescere cœpit. Quāobrē indignati ueneti cū Francisco gōzaga fœdus percutientes contractis undiq; copiis ipm gōzagā omnium copiarum suarum generalem ducem contra Carrarium mox cōstituerūt. Qui imperio suscepto: confestim repentino impetu cum exercitu Veronam accedens ipsam concedente Mediolanensi Ducissa tandem cœpit: & Iacobo Carrariēsi capto urbem Venetis subiecit: ac ipm Iacobum uinctum Venetias trāsmisit. Inde in patauiū urbem omniq; poterat conatu ducens ipsam urbem omnibus rebus immunitā offendit: & interclusis undiq; cōmeatibus post aliquot mēses: cū fame & peste grauissima oppressa esset: ac cōtinuis oppugnationibus a gōzaga quassaret: tandē ignorante Carrario per portam sanctæ Crucis sibi a ciuibus apertā; copias introduxit: & casu Carrariū reperiēs pacificis uerbis eū cōuenerūt: & iureiurando promiserunt: ut gonzago fratri Galeatio castro in fide credito retineret: donec ipse Carrarius ad Senatum p misericordia impetranda cōmigraret. Vt si quod uolebat impetrasset. Ciuitas ei restitueretur. Sin autem omnia cum bndictiōe sua florēt: his cōpositionibus: Carrarius cū filio eius noīe frācisco ad Senatū ī ueste humili accessit. A quo nullā misericordiæ gratiam pmeruit: īmo & multis obiurgationibus multisq; improperiis mulctatus euestigio in carcerem cum filio includi iubetur. Et paulopost missis commissariis nomine Senatus urbs capta est: quæ res Gonzagæ propter iusiurandum admodum

Scaligeros iuuenes interfecit Veronā capit Brixiam occupare tentat

Hostis p portā scē Crucis in urbē intrat Carrari cum filio ī carcerē recluditur & mox occidit

molestā fuit:postmodum carrarius cum filio strangulatus:ignominiose sepultus est. Superfuerāt nihilominus ipsius Francisci filii duo Vbertinus uidelicet & marsilius:q ante urbis captiuitatē ad ethruscos confugerant:ac sic anno domini.1406.quarto calendas decēbris patauina Regalis ciuitas in manus uenetorum hoc modo peruenit.Et duæ potētissimæ ac illustrissimæ familiæ scilicet Scaligerorum & carrariensium propter earum dissensiones & æmulationes suæ diuturnitates & potentiæ uno quasi tempore finem acceperunt. Qui in Verona Patauioq; clarissimis urbibus: per annos multos maxima cum imperii gloria sceptra tenuerūt. Harū autē illustriū familiarū præclara gesta & annales Petruspaulus uergerius iustinopolitanus philosophus & orator disertissimus earum fidelissimus alumnus multis libris compræhendit & descripsit.

Carrariensium domiorum hic finem dicit

¶ Templum maius toto orbe celeberrimum:hoc anno iussu & adhortationibus Io. galeatii Ducis in honorem beatæ Mariæ uirginis incredibili ac indicibili prope tum impensa:tumq; artis elegantia solido marmore instaurari cæptum est:quod inter christianorum templa principatum tenere uī:quod nostra ætate mirumimmodum incrementum suscepit. 1388 6587

Bonifacius pp 212. 34. annorum ætatis erat

Bonifacius papa:huius nōis nonus natiō e neapolitanus Petrus Tomacellus antea uocatus:Vrbano pōtifice hoc anno surrogatus:sedit annis.14.& mē.9. Hunc dū pōtificatus munus suscepit:triginta quattuor ætatis annorū fuisse tradūt:sed iuuētutē suā oībus in rebus:totoq; pōtificatu suo cū senectute pmutasse uisus est.Et si sciētiæ minus pitus esset:bonæ tñ cōditōis:magnæq; prudētiæ:maximi:tū aī:tūq; cōsilii pōtifex fuit:primus.n.ui oēm populi Romani ī pōtificē trāstulit:creatis suo nutu Magistratibus & munitis urbis fortilitiis: inde decimo sui pōtificatus anno:ex Asisio ubi multis annis cōmoratus fuerat:Romā īgressus Iubileū celebrauit.Ac post cupidus augendæ ecclesiasticæ dignitatis primus Ecclesiasticis beneficiis Anatharū usum imposuit:hac scilicet conditione:ut q beneficiū cōsequeref:dimidii anni pūetus apostolicæ cameræ psolueret:ladislaū pterea adolescētē ī paterno Regno collocauit:& p cardinalē florentinū apud Cayetā coronari fecit.Quo ī regno cōfirmato:plurima ædificia ī hadriani mole:& in capitolio necnon & ī uaticāo palacio fieri fecit:Brigidā ēt Suetiæ pricipē uirginē clarissimā sanctarū cathalogo ascripsit.Quæ suo tēpore ad dominū migrauerat:studiū generale ferrariæ ditionis suæ ciuitati rogatu Alberti Estēsis Marchiōis cōcessit:uerum hic pp rerū pturbatiōes multasq; animi afflictiōes & qdē graues pertulit:unde etiam laterū dolore persæpe afflictus:tādē uitā cum morte mutauit.Cuius corpus apud sanctum Petrum in sepulchro marmoreo sepultū fuit.Hic certe ad summā gloriā nil defuit:nisi quod nimiū Cognatis & affinibus suis in dādis beneficiis:p fas & nephas atq; in desertis indulgētiis assentiens magnæ infamiæ nota sibi conquisiuit. 1390 6589

Anatharum primus usus

Studium generale ferrariæ conceditur

¶ Antonius adurnus patricius genuensis tertius genuēsium Dux:hoc anno Nicolao duci cōmunibus suffragiis suffectus:ducauit annis.10. Vir magnæ prudētiæ maxiæq; memoriæ & auctoritatis princeps.Qui Rempu.suam quoad potuit sūma cū iusticia & pace ac cōciuiū suorū cōcordia sp gubernauit.Et nō modo inter suos pacē seruauit.sed etiā inter galeatiū uicecomitē ducē & florētinū populū(ab eodē Galeatio durissime pressum)sūma cū prudētia pacē cōponere procurauit. 1391 6590

¶ Aymo sabaudiēsium comes:uir oīum uirtutū genere illustratus:hoc eodē anno:post inumeras uirtutes a se gestas apud pinarolū pedemōtiū oppidū suū diē obiit.Amideo unico filio post se relicto:ex Violāte uxore sua Theodori mōtisferrati marchiōis filia suscepto hærede. Qui Aymo uir certe præclarissimus:cū apud omnes italiæ potētatus maximo haberetur in precio: lites pmaxias multis ī locis multa dexteritate extinxit & composuit:& pacē(prout decet christianū pricipē) cum oībus cōposuit:& q̄maxime inter genuēses & uenetos:Ludouicūq; hungariæ regē: & aqlegiēsem patriarchā:ac franciscū carrariū:necnon & bernabouē uicecomitē ac etiā carethinos & genuenses dignissime atq; laudabilitate cōposuit.Propter q & ingentem laudem:reuerētiāq;:atq; beniuolentiā ab oībus cōsecutus est:quod utiq; in eius exeqis mōstratū est.Quia oēs potētatus:oīsq; ciuitas & oppida oratores ad ipsas honorādas misere.Inter quos Io.galeatius Mediolani dux ioānē suardum ciuem bergomensem equitem auratum suo nomine honorificētissime destinauit:quē ob uirtutum suarum plurimarum præcipuum sibi consiliarium suum effecerat.

Paces ab hoc hoīe cōpositas cōmemorat

Io.suardus eqs auratus

¶ Stephanus bauariæ dux:ad quem franciscus carrarius iunior(capto patre) cōfugerat: hoc eodē anno e germania a florentinis contra Ioannem Galeatium uicecomitem ducē uocatus: magno cum exercitu in italiam ueniens:primo aduentu cum eodem francisco patauiū clanculum ingreditur:& urbem a Galeatio occupatam:in fidem francisci pter arcē redegit:quā cū oppugnare cœpisset:a florētinis mercede fraudatus ab īcepta oppugnatione destitit.Et indignatus:cū nil memorabile facere potuisset:re infecta inglorius in germaniam & regnū suū rediit.Huic Stephano duci Robertus qui postea augustinus extitit filius fuit.

Patauina urbs recuperatur

¶ Apianensium apud plumbinum principatus principium.

¶ Iacobus Apianensis publicus pisanorum scriba: qui per multos annos quæque secretissima quæ in ea urbe agebantur:tractauerat: hoc anno petrum Gambacuttam ciuitatis primarium seu principem per insidias cum filiis intercipiens Pisanæ urbis dominium sibi desumpsit: & quattuor annis in ea regnauit. Quo mortuo cum gerardus eius filius: q in principatu patri successerat:urbem in potestatem sibi retinere non posset:post tertium sui pricipatus annum: 1392 6591

ipsam

ipsam Galeatio uicecomiti Mediolanensium duci uendidit: & cū pecuniis ī plumbinum suæ di-
ctionis īsigne oppidum & insulam se trāstulit. Et sibi successoribusq̧ suis usq̧ ī p̄sentem annum:
q̄ est millesimus q̄ngentesimus primus a natali christiano annus: illud (licet cum magna multoꝝ
regum ac pricipum æmulatione) retinuerunt: & illud maximis ædificiis: aliisq̧ fortilitiis fortissimis
illustrarunt. Verum hoc Alexander papa eius nominis sextus per Valentinum borgiam ducē filiū
suum: expulsis apianensibus illud sibi uendicauit.

1393 ¶ Iacobus auratus eques splendidissimus ex uetusta īsigniq̧ suardorum bergomensium familia
natus: hoc anno: cum ioānes Galeatius uicecomes Mediolanensium dux senā nobilē æthruriæ ur
bem suo imperio subdidisset: mox eidem urbi intercedentibus senensibus ciuibus senator destina-
tur. Quam quidem administrationem tanta cum prudentia: tātaq̧ cum comitate: humanitate: de
xteritate: atq̧ iustitia omnium iudicio per multos annos gessit & exercuit: ut eo tandem recedente
illum senenses ipsi omnes tanq̄ omnium parentem & patronum non sine lachrymis suum pati
potuerunt discessum. Erat igitur apud ipsum Galeatium ducem: propter uitæ integritatem atq̧ in-
nocentiā & prudētiā sūmo hītus ī p̄cio & honore: adeo ut nil ageret sine eius ꝯsilio & auctoritate.

¶ Gasparinus forestus proauus meus: uir domi nobilis & animi uirtute admodum integer: ac ui-
ribus admodum fortis: hoc eodem anno quarto nonas ianuarii: hora: sc3: scda noctis e sebino lacu
domū rediens: una cum marchione eius filio & nonnullis aliis suæ domus de forestis nobilibus
haud procul a suæ habitationis domo æmulatione quadam infensus: cum iermis pœnitus esset: p
insidias interceptus obtruncatus est: cuius anima obsecro: ut in pace requiescat.

1394 Benedictus adulterinus papa eius nominis tertiusdecimus hoc anno Clementi ponti-
fici apud Auinionem in scismate suffectus: sedit annis .21. uidelicet usq̧ ad cōciliū cōstā
tiæ. Qui petrus luna antea uocatus fuit. De quo infra: cum de constantiæ consilio tra-
ctabimus multa opportunius dicetur. Benedictus p̄p 213

¶ Nicolaus estensis eius nōis tertius admodū puerulus: hoc anno Alberto p̄re calēdis Augusti de
functo: in ferrariæ dominio Bonifacio papa cōsentiente: sub tutoribus succedēs: regnauit ānis .47.
Quē cū accius & ipse Estensi familia natus iāpridē a patre patria pulsus: tanquā Spuriū & illegipti
mū deturbare statuisset: ut in paternū regnum ipse rediret. Tutores (ut docet) sumptis armis auxi-
lio Venetorū & bononiensium ac florentinorum multorūq̧ aliorum ipsum Accium patria sūmo
uerūt: & tandem captum in cretam relegauerunt. Hic itaq̧ puerilibus annis exactis: adeo ī oībus
insignis & inclitus euasit ut ei ad summā gloriā nihil p̄ter litteraꝝ ornamēta defuerit: urbē eni ī pri-
mis paulo ante casu cōflagratā dignissime restituit: & infinitis ꝓpemodū ædificiis illustriorē reddi
dit. Othum tertium parmæ tyrānum crudelissimū hoīem sibi infensissimum per Sfortiā cotigno-
lā apudRuberā Oppidū suū sagacissime obtruncare fecit: & mutinam urbē suā a ꝯtinuis eius dire
ptioīb⁹: uastatoībusq̧: & īcēdiis liberauit. Rhegiūq̧ lepidi & Parmāi ciuitates ab eodē Tyrāno pos
sessas suo adiecit regno. Indeq̧ regnū suū multis dictionibus & oppidis auxit: ziliolā filiā Francisci
iunioris carrariensis uxorem duxit: in cuius adulteriū & in ea & in filio dilectissimo quē uendicare
creatus fuit: admodū infortunatus extitit: atq̧ etiā ob affinitatē uxoris pro tutella soceri sui a Sena-
tu Veneto durissimum protulit bellū. Et etiā demum pace cōfecta restituere Rodigiū oppidū ca-
ptū cum eius pollicino opus fuit. Tantæ enī magnanimitatis fuit: ut quadragesimo regni sui an-
no Concilium generale christianorum ab Eugenio pōtifice inductū splēdidissime suscipere uo-
luerit. In quo quidem Ioānes paleologus constantinopolitanus īperator & ipsius patriarcha cum
innumerabilibus tā Græcis quā latinis affuere: propter quod in immensum urbē suam & ædificiis
aliisq̧ ornamētis tā extra quā intus mirifice auxit: ædificata autē īter cætera īstellata uico arcē mu-
nitissimā & ex opposito Ficarolū aliā celebriorē quā superioribus annis Veneti p q̄nquaginta cō-
tinuos dies quassauerūt: & ad terrā deiiecerūt: ibi itaq̧ cathenam ex utriusq̧ arce trahi uoluit: innu-
merabiles p̄terea alios domos & quidē supbissimas ī ferrariensi agro extruxit: sed quæ apud Belre
guardum ī uico eria ædificauit oībus Romanis ædificiis æquari p̄nt: huius autem incliti principis
potissima uirtus fuit: pacē īter discordātes cōponere: pluries enim tumultus exortos suppressit: &
incensas odioꝝ facies extinxit. De q̄bus unū hic ad lectoris uoluptatē silētio p̄terire haud ualeo: cū
sit illustri memoria dignū. Quippe cū duo uiri ex hispaniæ regionibus nobilissimi: & fortūis ac eq̄
stris dignitatis p̄clarissimi crudelissimis odiis diu succēsi ferrariā p multa uiaꝝ spacia se tādē ꝯtulis-
sent de uita certaturi. Ab isto prīcipe nobilissimo locū pugnæ petiere. Q uoꝝ studiis ī primis liben
tissime ānuere uideṫ uisus est. Deniq̧ quoq̧ quo id fieri deberet eis cōstituit. Qui alacri aīo: utpo-
te: ira & libidine uindicādi & uīdicto īflāmati: ad duellū sese ultro accigunt. At prīceps tanq̄ patēs
sapiētissimus & fidei ac timoris dei nō īmemor: q sub ficta īpietate optimā occultabat pietatē. Cū
die dicto ī eq̄s armati ambo prælaturi ī forum conuenissent: quo q̄dē ad crudele spectaculum fre
quens undiq̧ conuenerat multitudo: tanq̄ æq̄ssimus arbiter & iudex ī alto loco se constituit. Cum
uero iam ad pugnam necemq̧ mox īceptum īmane duellum ita retraxit: ac sedauit: ut nō mo-
do eos inuicem conciliauerit: uerum etiam a mortali odio ad totius uitæ communicationem atq̧
sinceram societatem reduxerit: sed & amicitiam ac necessitudinem quandam incredibilem. Qua
ex re quisq̧ animaduertere potest: hominis prudentiam atq̧ pietatem cum maximo sui p̄conio.

Accius estensis in cretā relegaṫ

Othus tertius tyrānus occidiṫ

uxorem adulterā interficit

pollicinum rhodigii uenetis restituiṫ

Stellata ficarolū

Pulcherrimum pacis facinus uide

Multos enim præclarissimus princeps ex pellicibus genuit filios. Inter quos fuere in primis Leonellus & Borsius: sibi in regno successores. Antiquitate denique cōfectus post primā adulterā uxorē ziliolā: aliā ex marchiōibus salutiarum rizardā noīe duxit uxorē: ex qua etiam liberos suscepit Herculem: uidelicet nunc Ferrariæ ducē: & sigismundū adhuc superstitem: uirum omni liberalitate & urbanitate præstantem. Tandem bonis omnibus ornatus: quinquagesimosexto uitæ suæ anno apud Mediolanum deficiens: Ferrariamque delatus apud minores ī sepulchro maiorū suorum sepultus est.

¶ Pax iterum inter Venetos: florentinos: carrarienses: estenses: & gōzagas ex una parte & ex altera ducem Mediolanensium Ioannem galeatium: hoc anno a Bonifacio pontifice maxīo: & Michaele Sten: Petroque cornario Patritiis Venetis pcurata: ī ciuitate papiæ pridie cal. iulii pfecta est. 1398

¶ Viri bello excellentes.

¶ Ioānes Haucuth illustris britānicus eques florētinarum copiarū fortissimus īperator & dux. Quo hoīe florētini quāmaxime in rebus bellicis lōgo tempore usi fuerāt: hoc anno post longā militiam & magnā rei militaris experiētiā: atque gloriam: & triūphos multos apud florentiā diem obiit.

¶ Iacobus uermes patria ueronēsis nobilissimus ciuis & bello īsignissimus: hisdē tēporibus in pcio magno extitit. Qui cū ioannis Galeatii Mediolani ducis rē ab imminentibus periculis multis & fortitudine: & cōsilio pluribus annis tutatus fuisset: & Armeniacū comitē fortissimum prædictū apud Alexādriā urbē cū maxīo exercitu aduersus ipm Mediolāi ducē uenietē pfligasset: & ipsum Armeniacū cum īnumerabilibus suis militibus captiuasset: ac ioannem Haucuth prædictū persæpe in fugam dedisset: ad remunerationis signum ab ipso inclito ac magnanimo duce Galeatio Bobio urbe ac uogera oppido in Derdonensi agro constituto donatus est. Et multis præconiis ac priuilegiis insignissimis euectus est. Hic itaque patrem Luchynum uermem īsignissimū rei militaris imperatorem habuit. Qui inter cætera sua præclara facinora cretam insulam superioribus suis dominis Venetis rebellem sua uirtute recuperauit: ac ipsis Venetis in integrum pacatam restituit. Ac deinde in Turcos missus contra ipsos hostes uiriliter egit: contra quos etiam in prælio cecidit.

Armēiacus occiditur

Bobium urbs & uogera oppidum cretam recipit

¶ Viri disciplinis excellentes.

¶ Hemanuel chrisolora natione græcus patria bizantius: uir domi nobilis: sed omni doctrīa & uirtute nobilior: atque præclarior: hisdem temporibus Constantinopolitana urbe a turcis durissime uexata & obsessa: & ex ea profugiens: Venetias uenit: & tanquā eruditissimus doctor litteras græcas ibidem docere cœpit. Quæ quidem græcana lingua iā septingentis annis apud nostros cōtiguerat. Et hinc græcæ latinæque litteræ quasi semimortuæ: per istū nobis reuiuiscere cœperunt. Hic itaque cum in italiam peruenisset: primo apud Venetos multos adolescētes græcas docuit litteras. Indeque a florentinis publico salario uocatus: plurimos ibidem habuit discipulos: iam ab ioanne Rauēnate uiro doctissimo in litteris latinis edoctos. Inter quos fuere Leonardus Aretinus: Paulus sfortia: Robertus ruffus: Petruspaulus uergerius: Omnebonus uincentinus. Guarinus ueronēsis. Carolus Aretinus. Ambrosius monachus. Camaldulēsis. Pogius florentinus. Frācīscus barbarus Venetus: Philelphus Tholentinas: & iacobus Angeli florentinus: qui iam ætate prouectus ardore adiscēdi ipse auctor fuit: ut florētiæ conduceretur. Indeque Curiam Romanam cum secutus fuisset: & apud Cōstantiam: ubi generale concilium celebrabatur: accessit. Et pdicti discipuli oēs dulcedine uerborum suorum allecti eū sequi uoluerūt. Hic aūt & si oī sciētia edoctus eēt: aliqd tñ qd sciamus scripto mandauit: Cōstātiæ tādē deficiens a pogio florentino discipulo suo meliflua oratione honestatus est.

litteræ græcæ in italiam uenerūt Discipulos huius uiri cōmemorat

¶ Ioannes Rauēnas grāmaticus & rhetor luculētissimus: his tpibus floruit: uir certe maximi īgenii singularissimæque doctrīæ. Qui (ut Leonardus Aretinus eius discipulus testatur) primus fuit: a quo eloquētiæ studia tātope lōgo post tpe & hymnio ī italiam sunt reducta. Hic cū Frācīsco petrarcha egregie edoctus fuisset: & ipse prædictos omnes uiros excellentissimos habuit discipulos.

¶ Vincentius cathelanus ordinis prædicatorum theologus & uerbi diuini ardētissimus declamator ex Valētia urbe oriūdus: hisdē tpibus nō celebri doctrina: sed singulari sanctitate insignis & nominatissimus fuit. Qui cū pdicatiōis dono plurimū illustratus fuisset. Quoad uixit ecclesiam dei pdicādo: monēdo: & docēdo: nō modo uerbis sed & exemplis mirificis adiuuare nō destitit. Et cū post mortem plurimis claruerit miraculis. Calixtus papa eius nominis tertius eiusdē compatriota: in anno domini nostri iesu xpi. 1455. eas ob res in sctōrum pfessorū numero aggregauit: & eius festū nonis aprilis celebrari iussit. Hic sermones multos quadragesimales festiuosque pro declamatoribus a se editos cum eruditione & doctrina refertos post se reliquit.

¶ Nicolaus de Gorran ordinis pdicatorum theologus ac aliarum scripturarū tā humanarum quā diuinarū apprime eruditus: hac tēpestate quū admodū esset studiosus & īgenio pstans. edidit scholastico & apto sermōe plurima uolumina. Quorum lectio non est abiicienda. De quibus hæc habentur. 1398

Et primo super librum sententiarum.	li. 4	In isayam prophetam.	li. 5.
In Hyeremiam	li. i.	In ecclesiasticum	li. i.
In cantica canticorum	li. i.	In quattuor euangelistis	li. 4.
In epistolas pauli	li. 14.	Sermones multos. Et quædam alia.	

¶ Philippus de mōte calerio ordinis minorum pfessor: magnus & egregius uerbi diuini declamator: per hæc tempora in precio existens: scripsit pro utilitate & instructione prædicatorum non contēnenda

nēda opuscula: qbus īgeniū nobiliter exercēs etiā nomen suum posteritati cum gloria cōmēdauit. E quibus habētur eruditissimi sermones de tempore lib. i. & de sanctis: ac de quadragesimali tem pore lib. i. Multos etiam commentarios in diuinis codicibus edidit.

❡ Iacobus quidā de trano canonicus apprucinus philosophus: & iure cōsultus famosissimus atq̧ præclarus: hac ætate cum esset eminentissimi ingenii uir: apud professores huiuśce facultatis: propter ipsius doctrinam & dicendi elegantiam magnæ habitus ē auctoritatis. Qui sua in disciplina & facultate: & ipse quædam egregia edidit uolumina. E quibus habet̄ dyalogus de redemptione generis humani: quem prænotauit consultationem peccatorum liber unus. Incipit. postquam p̄ sciē tiæ lignum. Et in clementinis etiam scripsit librum unum.

6597 ❡ Franciscus martini ordinis carmelitarum theologus celeberrimus p̄ hoc tp̄s ī p̄cio existēs cum multos erudisset disci. ad agitādū intellectū librū de conceptione uirginis Mariæ composuit.

❡ Nicolaus eximii nominis medicus florentinus per hæc tempora existens. Inter cætera suæ eruditionis documenta. In omni medicina grande ipsius composuit: quod ex ueteribus & doctis medicis accurata lucubratione excerpsit. Denique florentiæ post multas curationes anno dñi. 1412. diem obiit cum magno sui nominis præconio.

❡ Marsilius patauinus Medicus præclarissimus & ipse multarum rerum cognitione insignitus: p̄ hoc tp̄s cū quędā p̄clara edidisset in medicinis & philosophia uolumina: multos scriptores & ingenio & subtilitate p̄celluisse adiudicatus est. Vñ ciuitatē suā & doctriā & fama plurimū illustrauit.

❡ Baldus perusinus ex nobilissima ubaldorum familia natus: præcellentissimus legum consultus ex præclarissimo Petro ubaldo Artium & Medicinæ doctore filius: Bartoliq̧ Saxo ferratensis discipulus: & ipse una cum Angelo & Petro germāis hæc tempora aurea & clarissima reddidit. Qui cum post Doctorem & magistrum suum in iuribus ciuili & pontificio ubiq̧ obtineret principatū: infinita prope edidit excellētissima librorum uolumīa. In primis sup̄ toto iuris ciuilis corpore egregie & præ oībus cōmētatus est. Itē sup̄ primo & secūdo decretalium: ac sup̄ feudis: & sup̄ institutis. Additiones p̄terea ad speculū cōposuit: insup̄ & multa uolumina cōsiliorum post se scripta reliqt. Tandem ob doctrinæ p̄stantiam: a Philippo Mediolanensium duce publico salario Papiæ uocatus: āno domini. 1423. mē. aprilis: ibidē deficiēs apud minores sepelit̄. Huic āt Baldo uiro utiq̧ p̄clarissimo natus fuit zenobius Eques auratus & legū doctor: & franciscus iuris utriusq̧ sifr doctor. *Petrus pr̄ Baldi medicus* *Filii baldi zenobius & Frācisc⁹*

❡ Angelus itē eius ex eodē patre Germanus cōspicuæ iuris prudentiæ nec germano ipso minoris ingenii: aut Doctrinæ existēs: & ipso sup̄ toto Iuris ciuilis corpore cōmentarios in multis uoluminibus edidit celeberrimos: & maxime sup̄ primā digesti ueteris partem exq̄sitissima ꝯmentaria eo labore: eoq̧ studio ī lucem emēdata exhibuit: ut nullus eo ī grauitate sententiaꝝ: aut firmitate rōnū argumentorūq̧ acumine: & solutione dubioꝝ melius dixisse ferat̄. Hic uno eodēq̧ anno cum Baldo fratre defecit. Alexandro unico filio legūȝ professore post se relicto. Ex quo q̄dē Alexādro alter Angelus eius nominis secundus filius & nepos ipsius dñi emersit. *Genealogiam baldi & fratrum recitat*

❡ Angelus itaq̧ prædicti Angeli nepos: nostris temporibus in iuribus pontificii & Cæsarii consumatissimus doctor clarus effulsit. Qui in patauino Gymnasio publico salario cōductus. Ordinariam iuris lectionem diu etiam publice declarauit. Qui cum p̄bauissimus & famosissimus haberet̄: a Sixto pōtifice maxīo Romā uocatus ꝯfestim cōcistorii pōtificalis Aduocatus declaratus ē. Hic etiam eques auratus creatus existēs ex īgenii sui magnitudine: īter cætera librum digesti ueteris ab Angelo prædicto auo suo iam diu cōmentatum: & ipse & illum multo labore emendatum & castigatum: formatoribus tradidit imprimendum.

❡ Petrus deniq̧ tertius francisci prædicti phisici filius & baldi frater Mattheum genuit filiū: Equestri postmodum dignitate insignitum: & ipsum quidem in omni scientiarū genere peritissimum: Mattheo autem ipsi petrus alius iuris utriusq̧ īterpres & alius baldus oī prudens cōsilio: q apud patriæ proceres admodum honoratus fuit. Et ipse baldus deniq̧ fœlix apud mortales fuit triū filiorū eruditissimoꝝ successiōe: uidelicet Nicolai dubiorum apostolice Rhotæ decisoris: & Matthei qui perusii ciuilia iura publice interpretabatur: & Sigismundi legatis militiæ militis.

❡ Bartolomeus de Saliceto iuriū ꝯsultissimus: p̄ hoc tp̄s floruit. Et ī legib⁹ plurimos ꝯmētarios celebres ꝯposuit. Is igit̄ cū apud Albertū estensem ferrariæ Marchionem multo ī p̄cio foret. Cū ipso egit: ut a Bonifacio pōtifice priuilegiū cōuocādi Studiū: ea in urbe sua ferraria obtineret. *studium ferrariæ*

❡ Dealbatorum religionis principium.

6598 1399 ❡ Mirabilis populoꝝ motus: hoc anno in tota italia factus est. Nā oīs fere multitudo: ī cisalpina gallia uno motu: uestes albas & lyneas ad pedes usq̧ protensas cū caputiis ad istar religiosaꝝ capaꝝ qbus facies uellabāt: induit. Q ua qdē cōmotiōe: & nobiles primoresq̧ fœminæ: simul & uiri: & principes: episcopi: clericiq̧: ac religiosi cuiuscunq̧ ordinis ducti incredibili deuotiōis ardore in simili habitu īcedere tētauerunt. Hoꝝ siqdē dealbatorū lōga agmina ad uicinas urbes ꝯmeabāt & p̄cessionaliter bini & bini p̄gētes: pacē & misericordiā supplici clamore sæpe & sæpius clamabāt. Laudesq̧ & hymnos cātabāt. Et quā maxime Sequētiā illā a beato Gregorio editā: Stabat mater dolorosa iuxta Crucē lachrymosa: dū pēdebat filius: Nemo p̄ id tp̄s dolo quē piā fallere tentabat: nemo aduenarum oppressus fuit. Tacitæ quædam indutiæ fuere inter hostes. Durauitq̧ is mō *Stabat mater dolorosa*

Lucēses primi huiusmodi rei fuere tus menses fere tres: uñ aūt initium habuerit: incertum habetur: primi tamen in italia lucenses fuere uiri: & mulieres huiusmodi uestibus albis induti: numero circa tria milia: qui statim florentiam adierunt: nobiles & ignobiles uiri præcedebant: postea subsequebantur Mulieres uelatis faciebus. Ad lucenses tamen prius uenerant Genuenses. Ad Genuenses uero Galli profecti sunt. Indeq; ex Ethruria in Vmbriam: ex umbria in Sabinos & picentes & Marsos: ac cæteras subinde gentes progressa. Huius aūt Religiōis auctor quidam Sacerdos fuit. Qui tantam modestiā in Vultu: ac Verbis proferebat: ut ab omnibus sanctus haberetur. Ipsum tamen Bonifacius pōtifex apud Viterbiū urbem tandem comprehendere fecit. Et tanq̄ superstitiosum ad se perductum igni exuriri fecit. Horum autem crucifixi ymaginem: quam ante se deferri faciebant. Adhuc lucenses cum maxīa ueneratione conseruant: & eidem quottidie uota & imagines offerunt.

¶ Ioannes Bentiuolus patria Bononiēsis magnus qdē uir: hoc anno Carolo de zābechariis iuris utriusq; doctore defuncto: qui uidelicet: Rempu. in Bononia pro libito disponebat: ab exilio cū reliquis sibi adhærentibus reuocatus intra urbem ipsam receptus est. Et aduersariis inde expulsis: mutatis primo in urbe Ancianis & reliquis officialibus: paulo post auxilio Nicolai Estēsis: ac francisci carrariensis patauinæ urbis Domini: Bononiæ urbis Dominium omnino occupauit. Et ita duob⁹ annis in ea regnauit. Verum cum multas cædes quottidie in aduersariis: atq; Tyrānides exerceret. Tandē: & ipse miserabiliter (perdita urbe) obtruncatus est. Aduersarii etenim auxilio īuocato scil; ducis Mediolāi urbē eidē Duci tradiderūt: & Ioannē istū euestigio in frusta cōcidētes. Eius corpus dilaceratum ad sanctum Iacobū ordinis heremitaꝶ in dolio deferentes ibidē sepulturæ mādarūt. 1400 6599

Hic in frustra cōcisus in dolio sepultuř traditur

¶ Bernardinus & Ostasius germani ex illustri excelsaq; polentanorum familia nati: hoc anno: rauēnatis urbis principatum suscipientes regnarunt insimul annis. 23. Hi nanq; una cum eorum matre: uidentes Guidonem ipsorum parentem ignauum: atq; Socordem hominem: & nullius pœnitus ingenii decoratum: illum captiuauerunt: & in honesto Carcere incluserunt. Atq; uerbis Dominatum æquanimiter sibi desumpserunt. Sed uno postmodū sublato: alter solus & ipse natura ignauus per aliquot annos regnauit. Verum cum & ipse ignauo quodam animi torpere elāguesceret: Ciues Rauēnates illo spreto urbem uenetis tradiderunt: & in creta; perpetuo exilio damnauerūt: ut infra sequenti libro in anno salutis nostræ. 1441. latius dicemus.

¶ Iobelei annus: hoc anno Romæ iussu Bonifacii pontificis indicitur & celebratur: quo fere innumera hominum multitudo conuenit. Et eo anno ob ipsius Iobelei: ac Dealbatorum maximā frequētiā: tāta pestilētiæ lues ubiq; fuit: ut apud florētiā solū ad. 30. hoiu; milia absoluta fuisse tradaŕ. 1400 6599

¶ Paulus Guinisius nobilissimus lucensiū ciuis: hoc ipso Galeatio uicecomite Duce cōcedēte & permittēte urbis suæ Dominatu; (suo malo) sibi uendicauit: in qua &. 30. annis pro arbitrio regnauit. Vir qdē cupidus & cōciuiū suoꝶ pessimus tyrannus. Qui toto regni sui tēpore: p fas & nephas ingentem pecuniæ uim coaceruare & cumulare studuit. Et cū p id tpš celeberrimas ædes: ac superbissima ædificasset palatia: & filios multos ꝓcreasset: tā ipse quā filii adolescētes in magno status fastigio: atq; pōpa uitā degebāt infamē. Cūq; sic sibi filiisq; suis beate: ac fœliciter eē uidereŕ: fortūa de repēte mutata: multis fati sui exēplar fuit. Vt oēs discāt nil i rebus humanis fere solidū nihilq; firmū: aut certe ꝑpetuū: a florētinis & suoꝶ fraude tandē (cū ecclesiā primariā suæ urbis spoliasset) iusto dei iudicio statī captus: & a pria uiolēter una cū filiis abductus: diuitias diu eo modo cumulatus una cum uita amisit. Nā ad Philippū Mediolanēsiū Ducē ꝑducti oēs carceri ꝑpetuo mancipati sunt: eo quippe anno quo mortui sunt magna solis fuit defectio.

optimū documētum

¶ Carolus Malatesta Galeoti filius urbis Ariminēsis prīceps: & dominus: pōtificisq; Ro. ea urbe uicarius: hoc eodē anno post patrē una cū pandulpho germano succedēs regnauit annis septē: princeps siqdē doctissimus & eloquētissimus ac maiestate quadā corporis eximia illustratus: necnon & uiribus fortissimus: quem certe pro dignitate Marcho Catoni Ro. assimilare merito possumus. Eo qđ nil ad laudis excellētiā ī eo deesse uidebaŕ. Erat quippe ī primis robustissimo pulcherrimo corpore: & consilio maximo: ac uniuersa aī magnitudine insignitus. Egregia deīde liberalitate & studioꝶ litterarūq; pitissimus: necnō & uiroꝶ doctoꝶ familiarissimus. E quibus Leonardus Aretinus philosophus & orator ꝑcipuus: cuius cū sint facinora eius ī bello plurima strennue gesta. Hoc unū ꝑcipuū memoratu dignissimū puto: qꝫ cū Galeatius Mediolanēsiū Dux toti italiæ formidabilis esset: eius sororiū frācīscū Gonzagā terra aquaq; cū quadragīta eqtū milibus graui obsidiōe in sua mātuana urbe obsideret: ipse cū. xii. tantū milibus apud Gouernulū rusculum omnē eam multitudinē strēnuissime uicit & ꝓfligauit. Et urbē illā mātuanā: atq; Sororiū suū trepidātem ab ipsius manibus liberauit. Eius autē uirtus & cōsilii magnitudo ab ipso Mediolanēsiū duce cognita: moriens tutorem filii sui: ac regni sui gubernatorē & defensorē ex testamēto suo istum cōstituit & designauit. Ad ipsum quoq; Gregorius duodecimus pōtifex dū ad cōstātiæ cōciliū ire cogereŕ: tāquā ad ꝓsidiū tutissimū cōfugit: a quo & ꝑbenigne splēdideq; exceptus est. Et cū idē pōtifex ad cōciliū uocatus: nō satis sibi cōfideret: hūc tanquā uirū īsignē prudētissimūq; loco ipsius trāsmisit. Et eiusdē Gregorii: īmo Ioānis. 23. pōtificis dignitatē cōcilio resignauit: hic itaq; inclitus princeps tandem moriens magno de se relicto desiderio pandulphum fratrem habuit successorem: sepultusq; fua in Ariminensi ciuitate in sepulchris patrum suorum.

magna; hoīs uictoriam

¶ Michael

¶ Michael Sten sexagesimussextus uenetiarum dux hoc anno Antonio uenero Duce defuncto: oīum suffragiis: eius loco suffectus: ducauit annis. 13. Vir quidē sapiētia & cū magnitudine celeberrimus. Qui & Rēp. uenetā prae caeteris uenetis ducibus auxit. Et īgētia: atq; facinora: Duces suos: & per se strēnue gessit. Vnde & primū Vincentiam urbem: sponte tum sua sese dedentibus ciuibus: hortatu in primis Mediolanensium Ducissae & petri uerniani ipsius Ducissae imperatoris: quae eā a Carrario tueri non poterat: in protectionem accepit: & susceptam ab eadem ducissa sibi: & Senatui confirmari per publica īstructa tādē ꝓcurauit. Deīde dū Carrarius patauii dominus ipsam urbem multis uexationibus & excursionibus: atq; iniuriis plurimum lacesseret: bellum implacabile contra eum audacter suscepit: & cū īgēti gloria haud multo post ꝑfecit: ꝓ quo Veronā: atq; patauium celeberrimas regiasq; urbes de manibus eiusdē hostis accepit: & suo regno adiecit: & ipsū Cartarium: & filios cōprehēsum cū filio extinxit. Quibus īterfectis ēt Feltrū & Ciuidalē foroliui ciuitates ex uoluntate & concessione praefatae ducissae suscepit. Quibus & aliis plurimis strēnue gestis: tādem Senio hic confectus moritur: & in diuae Mariae basilica sepelitur.

Vicētiā — Veronā — Patauiū — Feltrum — Ciuidalem cōquesiuit

6599 Robertus Bauariae dux Rheniq; comes palatinus: hoc anno Vinceslao ꝓdicto imperatore ꝓp eius ignauiā & secordiā īperii dignitate priuato: quartus & uigesimus germanorū Augustus delectus: īperauit annis nouē. Hō sane xp̄ianus iusticiaeq; cultor. Quas obres: & a Bonifacio pōti. quā libētissime īpii corona donatus. Hūc nāq; florentini: ꝓp ipsius aī ferocitatē & magnanimitatē cōtra Galeatiū Mediolanensiū ducē: ultima quasi desperatiōe ducti: auxiliatorē sibi in italia uocarunt. Hac tamen conditione: ut nō prius ꝓmissam acciperet pecuniā: quā Galeatii ducatū attingeret: q̄ & factū est. Brixianū itaq; agrū cū exercitu ingressus ꝑtē pecuniae a florētinis accipiēs: cū Galeatio pugnare coepit: sed ab ipso statī supatus & profligatus: imo prorsus dissipatus tridētū cū paucis fugit. Quāobrē rē florētinā in magno discrimine reliquit. Instaurato deīde exercitu patauiū cū ipo exercitu ueniēs a Frācisco Carrario comiter exceptus fuit. Exhinc Venetias accedēs: a uenetis honorificētissime susceptus: cladē susceptam lamētabiliter exposuit. At Veneti eo audito multis pollicitationibus & domos donatū abire eū promiserunt.

Robtus — profligatur

6599 ¶ Ioannes Maria uicecomes: secundus Mediolanensiū dux Io. Galeatii ducis ex Catherina uxore genitus: hoc anno patre morte sublato: quattuordecim annorum adolescens existens una cum matre in paternum regnum succedens: regnauit annis decē. Hic autem adeo immanis & ferus: ut etiam in ipso suo principatus principio: etiam plurimos sine causa occidi fecerit: plaerosq; canibus lacerandos obiicerit. Et primus fuit qui tam praeclaram: tamq; ingenuam familiā se flagitiis & infami uita inquinauerit. Qui cum aliquando a genitrice reprehenderet: & diceret cur quasi de lumbis a maioribus degenerasset. Respondisse dicitur. Non esse familiam celebrem: nisi quae uiros oīfariā protulisset. Ipse enim: ut uno concludam uerbo: in omni rerum genere culpabis extitit: & in nullo laudem aliquam promeruit. Et tanquam Nero cum matrem cordatam mulierem in carceribus apud Modoetiam oppidū suum inclusisset: & ibidē illā interire fecisset: paulopost & ipse ī iusto Dei iudicio dum sacris interesset: a suis cubiculariis turpiter concisus: & innumeris plagis confossus: uitam statim exalauit. Eo quippe regnante: infinita ꝑpe mala sua in regno suborta sunt: quū eo in regno nemo esset: q̄ ī pio: aut auctoritate hoīum uicia cōpesceret. Nā mortuo pr̄e: statī Guelphorū & Gibellinorū ꝑniciosissimae factiōes excitari coeptae sunt: q̄ ducētis iā annis ꝑ uniuersā italiam debaccatae fuerāt: & oēs ciuitates ita ad arma cōcitauerāt: ut ferme ad internitionē usq; ubiq; decertatū fuerit: & .i. Galeatio defuncto: Mediolanēsis populus ītestino factionū odio: arma sumpsit: q̄ eū Ioānellus Cassiatus ciuis nobilis Mediolanensis uir benigni īgenii mitigare uellet: statī populari tumultu īterfectus est. His auditis ciuitates Mediolanensi īpio subditae rebellarūt. Nā Pādulphus malatesta Brixiam occupauit. Vgolinus Caualcabos oppressis Gibellinis Cremonae imperiū accepit. Suardi Bergomū: Rusconi Comū: Laudum Vignatenses: Vercellas: Alexādriā: cū multis ipsius regiōis oppidis: facinus Canis copiarū ipsius dux. Gulielmus autem Scaliger & Carolus uicecomes Bernabouis filius: & ipsi aliquā spem ī dominiū redeūdi sumētes oēs alios principes & nobiliores populos ad defectionem solicitarunt. Et ideo Cichus ordelaphus olī a galeatio forliuio pulsus: ī p̄riam rediit. Sifr & cunii comites fauentiam duro oppressere bello. Atq; ita ex unius uiri morte uniuersa italia terroris & turbinis plena fuit. Cum ubiq; īcēdia: direptiōes: caedes: & mortes innumerabiles audirentur. Vici quoq; & Castella: & ciuitates. Suburbia ubiq; cremebātur: & sanguis sanguinem tegebat. Eamq; calamitatem futuram Cometes praesignauit: qui eo anno apparuit. Et Galeatius huius pater uita decessit.

hoīes a canibus lacerare faciebat — matrem occidere fecit — Ioānellus cassiatus — Malatestae Brixiam — Suardi — Caualcabos — Vignatēses — Ruscōi — Facinus canis — scaligeri — Ordelaphi — uide mala facta

¶ Tamburlanus magnus Tartarorum seu parthorum rex potentiae incredibilis uir: hoc anno uita excessit. Qui primū (ut aiunt) apud ipsos tartaros humili loco natus fuit. Et quum Gregorius miles factus fuisset: adeo inter ipsos propter corporis agilitatem excelluit: ut breui multarum gentium fieret Dux. Et cum parthorum imperio potitus fuisset: haud multo post scythas: hiberos: albanos: persas: Medosq;: ac alias plurimas nationes sibi subegit. indeq; Mesopotamiam: atq; Armeniam inuasit. Transitoq; Euphrate cum quadringentis equitum milibus: & sexcentum peditum milibus omnem Asiam: quam maiorem appellamus: obtinuit. Regemq; omnium potentissimum pacietem Turchorum dominium cum pari equitum numero: & magnis peditum copiis fines suorum tutā

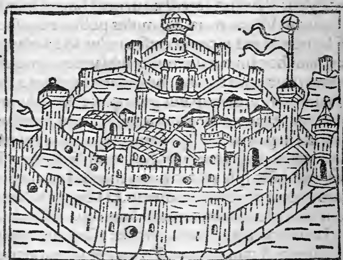
regna ab hoc hoīe subiugata — ꝓmeorat pacietē turchū — ꝓphēdit

Anno Christi

tem apud Armenos prælio superauit: & iterfectis eius ducentum milibus: etiam ipsuз cœpit: & catheris aureis uinctum: currui quo uehebatur quasi triumphans adiunxit: inde a Tanay flumine usqз ad ægyptum uniuersam Asiam percurrens. Smyrnam: Antiochiam: Sebesteз: Tripolim: Damascū: multasqз ualidas urbes cœpit: diruit: & incendit. Soldanumqз ægyptiorum principeз bello superatum: ultra perusium reppulit. Cūqз Damascū cœpisset: & arcis antiquæ expugnatio difficilis uideret: cōstructa e regione altera: quæ eam altitudine superaret: non sine multa suorum cæde illam tandem cœpit. Inde etiam in Tauricha Chersonesus peninsula pueniens: Capha urbem Genuensium tunc Coloniam admotis machinis expugnauit. Hic belli artibus insignisqз: quæ aliis ardua uidebantur: promptius obire temptabat. Et i obsidionibus quidem urbium prima die Albo utebatur tentorio. Secunda Rubeo. Tertia Nigro. Et si se dabant in albo sedenti: salutem cōsequebantur. Rubeus autem color: moriendum patribus familias indicabat. Niger uero ciuitatis excidium: & omnia in cinerem conuertenda. Et inter alia ferunt quandam populosam ciuitatem: quæ prima die cum deditionem facere neglexisset: pueros: puellasque in cādida ueste ramos Oliuæ deferentes emisisse: ut principis iram placarent. Qui uidens pueros: statim iussit omnes eqs crudelissime conculcari. Deinde urbem captam pœnitus incendio deleri: interrogatusqз ob hoc aliquādo ab homine genuensi: qui ei familiaris erat: cur tanta crudelitate uteretur. Cui turbata & distorta facie respondit. Tu me hominem arbitraris: sed falleris: ira eteni Dei sum ego: & orbis uastitas. Quibus uerbis tremefactus genuensis: statim ab eo euanuit. Nec de cætero ei unquam se obiicere ausus est. Ferebant qui hunc Tāburlanū uiderāt eū Hānibali pœne psimilē. Nā deleris multis regionibus: ac Tyrānis uastatisqз multis puinciis: Onustū & ditatū suum exercitū in patriam reduxit. Et Marchantem urbem condidit: quam uarii generis captiuorum repleuit: & hostium spoliis exornauit. In qua & se sepeliri tandem pcepit. Regnū autem suum duobus filiis reliquit: q discordia laborantes effecerūt ne pthoꝝ regnū rursus emergeret.

Margin: ciuitates captas commemorat — soldanū supauit — taurica puincia — Capha ciuitas — tentoria albū rubeum & nigrum — uide crudelitateз hominis atrocem — marcha ciuitas

¶ NEPTAIA MAGNA CIVITAS.

¶ Neptaia ciuitas magna his tpib⁹: teste Nicolao ueneto in partibus Scythiæ a magno eoꝝ rege Can appellato ad æmulationē Tāburlani pdicti Tartarū magni regis q ut pmissum ē Marchātē urbē pdita ē. Cuius ambit⁹. 30. milia passuū uoluit esse: illāqз idē Nicolaus: q apud regem Can aliquādiu fuit: dicit eē populosissimā. In q qdē ciuitate ideз auctor affirmat esse domus pallacia tēpla cæteraqз urbiū ornamēta italicis similia: ubi & hoīes modesti sunt atqз urbani: & multis diuitiis affluunt. Si hæc uera sunt. Magna pfecto facta est moꝝ mutatio ab his quos ātiq pdiderūt: qꝫ Scythiæ eēnt oēs pastorales & hoīes intractabiles q nullos admittebāt urbanos mores.

¶ CAMBALESCHIA ALIA CIVITAS.

¶ Cambaleschia auteз alia est ipsis in regionibus regū ciuitas: & sedes: quæ qndeci dieruз itinere ab ipa prædicta Neptaya ciuitate distat: & ipsa paulo ante prædictam condita fuit: Quæ qdem duo de triginta millibus passuuз patere dictum: in quadrum constituta: in cuius medio Arx munitissima & ornatissima habetur: i qua Rex Can habitare dicitur. Ex qua muri arcuati ad quattuor urbis ipsius angulos protendunt: per quos accessus Regi est: ut uidelicet: siquid in urbe tumultus excitaretur ad Arces quæ ipsis in angulis eminent: confugere posset: quaruз quælibet passuum quattuor milia in ambitu ptinet: & oīs generis arma tormentaqз bello apta idem Can rex concludit. In ea similiter ædificia nobilissima: & templa non christianorum sed paganorum adsunt plurimo ornatū constructa: ibiqз homines modesti & urbani reperiuntur. Et alia uirtutum insignia: plurima adsunt: ut idem Nicolaus refert. Quas quidem ciuitates hic descripsisse ab inceptis non fuit alienum.

Margin: Can magnus rex — Hoīes modesti

¶ Bucichallus natiōe gallus Caro. francorū regis miles: uir giganteæ staturæ: hoc anno Ant. aduo genuensium duce defuncto propter ciuium disidium urbis Genuæ dnatum regis sui nomine 1403

regēdum

Anno Mūdi Anno Christi

regẽdum ſuſcepit:qui uiſa noſtrorum potentatuum ciuitatũ diſſenſione:ẽt Mediol.urbẽ regiã ĩ ſui regis ꝑtãte pro uiribus redigeꝛ conatus eſt:& iã Derdõa capta a facino cane Medio.duce repulſus fuit:& Derdona ipſa recupata de cætero ſe eidẽ uiriliter oppoſuit.Is.n.ꝑut galloꝶ eſt conſuetudo ſupbiſſimus erat:& pp eius corporis magnitudinẽ italoꝶ breuitate ſæpe & ſæpius cõtẽdebat:atque eos non ſine magna atrogãtia decipiebat:ꝙ audiẽs Galeatius gõzaga Frãciſci gõzagæ german⁹: q eo tũ eo ĩ bello cohortes ductabat:hoĩem durius repræhẽdere nõ extimuit dicẽs: moderatius eũ loq debere:ꝙ ſic ſecus eſſet duceret eius temeritatẽ:nõ uirtutẽ ſed inſaniam magnã fore.Erat autẽ Galea.ipſe corpore modico:ita ut uertice uix bucichali umbilicũ attingeret:& ppea ab ipſo bucichalo gigante q̃ maxime cõtẽnebaꝛ.Galea.aũt ad ſuã magnanimitatis uirtutẽ oſtẽdẽdã buciha. hunc ad ſingulare certamẽ ingẽti aĩo ĩuitauit:quo audito Bucichalus turpe cedere ſibi exiſtimans cõditionẽ acceptauit:dieſq; duello ſtatuiꝛ:& ad ĩuicẽ tãdẽ decertantibus Galeatius Bucichalũ ſupbiſſimũ tanq̃ alter Dauid Goliã uiriliter ꝓſtrauit:& niſi a ꝓceribus ſuis fuiſſet ſubtractus:ultius illi dies bucichalus fuiſſet:ea itaq; ignominia bucichalus perfuſus nunquam loricam aut toracem gerere uoluit:ꝙ a paruo homunculo ſuperatus fuiſſet. Galeati⁹ gõzaga paruus hõ hunc ſupauit cu3 eſſet ſupbiſſimus

¶ Gulielmus Scaliger Antonii paricidæ ueronæ:uidelicet:& uincentiæ principis filius: hoc anno Galeatio Mediolanẽſiũ Duce defuncto:cũ uideret omnes Ciſalpinæ ciuitates ad ciuilia arma cõteſtatas:auxilio primũ florẽtinoꝶ(qbus diu militauerat)ac etiam Frãciſci Carrari Patauinæ urbis principis:cũ exercitu ueronã una cũ duobus filiis ſuis Brunorio:uidelicet:& Antonio ueniẽs: urbẽ ſtatim obtinuit.Dũq; ciuitatem ingreſſus fuiſſet:eadem nocte:a frãciſco Carrarieſe & eius filiis ueneno ſublatus eſt.Brunorius autem & eius frater Antonius:quum per annum urbis dominium in pace poſſediſſent:a Iacobino Carrarienſium ueteri caſtello doloſe uocati:detenti ſunt. Vt quũ aliquãdiu eos in arcta cuſtodia detenuiſſet:tandem occaſione conficta:illos perdidit: quibus extinctis:ſtatim idẽ Iacobinus ciuitatẽ occupauit.Atq; ita in his uiris præclariſſimis uniuerſa Scaligerorum familia prorſus extincta eſt. ueneno ĩterficiꝛ

1603 1404 INnocentius papa:eius nominis ſeptimus: patria Sulmonenſis:Coſmatus antea uocatus:hoc anno Bonifacio in italia ſurrogatus:ſedit annis duobus:uir quide3 grãdæuus:& multarũ magnarũq; rerum experientia inſtructus:cuius uerbum erat. Oportere illum malũ hoĩem eſſe:q alienũ pluſq̃ ſui ipſius teſtimoniũ formidaret.Qui põtificatu ſuſcepto in quibuſdam rebus urbani:uidelicet Bonifacii prædeceſſorum ſuorũ ueſtigia ſecutus ẽ: quos priuatus rephendebat:& nõ modo tantope laudabat:effecit.Verũ ẽt ĩ quo aĩo ferebat; ſiqs apud ſe ea de re loquereꝛ.Præterea oĩa ita tumultuoſe gubernabat:ut cũ Romani inſtarẽt: ꝙ Sciſmata de eccleſia tolleret:ipſos confeſtim ad ludouicũ nepotẽ tanq̃ ad certũ carnificẽ miſit. Qui ſtatim undeci3 ex ipſis e feneſtris deiici & enecari fecit.Qua ſæuicia ꝓmotus populus Ro.accito ladiſlao rege:arma aduerſus hũc põtificem ſuſcepit.Qui ſtatim una cũ ludouico ipſo nepote Viterbiũ fugit.Cũq; populus Ro.ĩ actorẽ ſceleris deſæuire nõ poſſet:ĩ Aulicos oẽm irã conuertẽs:multos eorũ interfecit.Verũ capitolio & ponte miluio occupatis:ac multis cædibus & direptionibus pactis: ira iã declinante Romani põtificẽ ĩ grãm recepũt:rogarũtq; ut ad urbẽ cũ pace redire dignaretur. Qui cũ Romã ueniſſet:nõnullos cardinales creauit.Quorũ de numero Angelus Cornarius patrius uenetus unus fuit:q poſtea Gregorius duodecimus appellatus fuit. Et petrus filargi cretenſis alexander qntus poſtea uocatus. Tertius uero Otho colũna Martinus qntus poſtea uocatus:creauit etiam Ludouicum prædictum nepotem ſuũ:agri piceni poſtea marchionem eũq; firmanũ pricipem conſtituit.Quibus ita geſtis non diu ſuperuixit: ſed ſecundo ſui pontificatus anno Romæ defecit:& in baſilica beati petri ſepultus fuit. Innocẽtius.pp. .213. Nepos papæ.xi. Romanos ĩterfecit papa timore uiterbium fugit

¶ Cichus ordelaphus in foroliuienſi urbe pontificis Romani uicarius: hoc eodem anno quarto nonas auguſti(poſtq̃ urbis dominatum mortuo Galeatio uicecomite Mediolanenſium duce aliquandiu obtinuiſſet)a populo ſuo ob eius tyrãnidem cum lecto febribus decũberet:ſine ulla ꝑrſus miſericordia una cum filio ſuo paruulo interfectus eſt.

¶ Aſtorgius Mãfredus illuſtris uir dudũ Fauentiæ dñs:& ꝑ Ro.eccłia ibidem uicarius:q ſupioribus ãnis ꝑ Nicolao eſtẽſe cõtra azonẽ ſupradictũ eſtenſem multa ꝑclara ꝯfecerat certamia: & ob hoc ab alberico Cuneii comite:fauẽtia fuerat expulſus:hoc anno.3.calẽ.decembris ab legato apoſtolico:q cũ ĩ fauentia reduxerat:dephenſus:ꝙ eius ſecreta foroliuienſibus denudaret: & ad defectionẽ eccleſiæ eos ſolicitaret:ĩmo & cõcitaret in platea:uniuerſo aſtãte populo capite truncatus eſt.Multis poſt ſe relictis filiis:qui poſtmodum præclara geſſere facinora. huic caput priuatur

¶ Ruſconi nobiliſſimi uiri:cumanæq; lõbardiæ ciuitatis primarii ciues: cũ ſuperioribus diebus ex morte Galeatii uicecomitis ducis urbis dñium auctore Othone & frãchino fratribus ſibi uendicaſſent:hoc ãno Vĩmoꝶ familia ſibi aduerſante:urbis Suburbia pœnitus euerterũt.In qua qdẽ euerſiõe& ꝯflictu ĩ una pugna ad octĩgẽti uiri utriuſq; ptis ĩterfecti fueꝛ.Ea tñ ĩ pugna:Ruſcõi ſupiores exiſtentes aduerſarios ex urbe ꝓrſus eieceꝛ.Balthaſar aũt Ruſconus miles eoꝶ caput ea ĩ pugna cecidit.Tãta nãq; huius urbis ex diſſidiis contentionibuſq; illis fuit:ne dũ deſtructio:ſed calamitas quãta unquã antea. Nec etiã tpibus noſtris ſuburbia illa reſtituta ſunt.Ruſcõi itaq; uictoria elatiores functi Belizonam oppidum & q̃plurima alia loca in ſuam deduxerunt ſententiam. uatur Suburbia Comi euertuntur

Rhedona oppidulum. Crema. Picelio. Vgolinus caualcabos

¶ Frãciscus Suardus eq̃s auratus cõciuis nr̃: Sõzini Suardi olĩ Bergomi dñi filius: q̃ superioribus diebus ĩ pr̃no auitoq̧ regno successerat: hoc ãno multas strages & occidiões de hostib⁹ suis tã q̃ uir bellator strẽnu⁹ edidit: & urbẽ cũ suo exercitu tumultuarie ĩgressus: Suburbiũ q̃ddã ciuitatis q̃d p ad uersarios tenebaẽ: diripuit: & ĩcẽdit: ac pœnitus euertit: ĩde hostẽ ad ĩternitõe ꝫ p̃sequẽs: Seriatũ usq̧ eo tumultu puẽit: & hoste ẽt ĩde pulso uicũ ip̃ꝫ sĩr ĩcẽdit & euertit. Itidẽ ĩ Rhedona oppido egit: & castellũ captũ pœnit⁹ euertit. Ea uictoria elatus: relicto ĩ urbe p̃sidio: stati Cremã cũ exercitu petiit: & oppidũ auxilio adhærẽtiũ captiuauit. Quo pacifice obtẽto: euestigio ĩ picelionẽ agri Crẽonẽ. frequẽtatũ oppidũ duxit: q̃d cũ acriter expugnaret: tãdẽ post multas uictorias ab Vgolio caualcaboue cremonẽse tũc tyrãno p̃ter oĩuꝫ opiniõeꝫ supatus & p̃fligatus ẽ. Et cũ usq̧ cremã eũ p̃secut⁹ fuisset: ibidẽ auxilio suoꝝ ĩ hostẽ cõuersos: dũ diu pugnasset: tãdẽ ab hoste sagitta p̃cussus uitam euomit.

filius hãc strãgulari fecit

¶ Cathenna aũt memoratu dignissima Mediolanẽsiũ Ducissa: illustrissimiq̧ Bernabouis uicecomitis filia: & Io. Mariæ: ac philippi mariæ angli ducũ mater. Mulier siq̃dẽ piẽtissima cordataq̧: de qua a multis oratoribus ẽt a nobis ĩ libro de claris mulieribus multa ac plurima referũtur prudẽtissime gesta: cũ p aliquot annos regnũ Mediolanẽse cũ Ioã. Maria filio peroptime & prudẽtissime gubernasset: hoc ipso anno: q̃ ẽ quartus supra. M. cccc. quartodecimo calen. nouẽ. ab ipso suo p̃ditissimo filio captiuata & ĩ carceribus ap̃d Modoetiã oppidũ suũ ĩpie p̃iecta: ibidẽ dolore aĩ uitã cũ morte mutauit. Sũt tñ q̃ dicãt: & forte & uerius iussu filii fuisse strãgulatã. Quod quideꝫ paricidiũ eidem perditissimo homine non impune cessit: ut supra in eius uita dictum est.

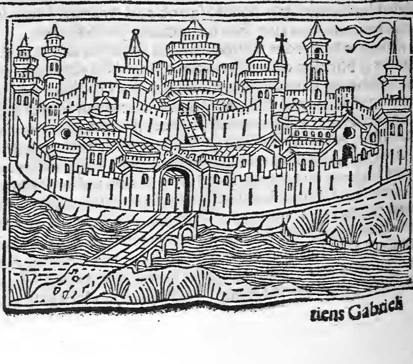
1404 6603 ¶ Martinus illustris Bernabouis uicecomitis filius eo ipso ãno Frãci. p̃dicto Suardo Bergomi domino defũcto ciuitatis dñiũ a Io. Maria Mediolãi Duce recipiẽs: uno tñ ãno ĩ ea regnauit. Nã sequenti anno idibus Iunii acutissima febre correptus: nullis post relictis filiis uitam finiuit.

¶ Ant. & Gale. porri fr̃es: ac Gale. Aliprã. nobilissimi Mediol. uiri auctoritate ĩsignes ip̃o eodẽ an. 7. Ia. ĩ Arcæ portæ Io. Me. capite plectũẽ: eo maxĩe: q̧ p̃citarẽ plebẽ discordiasq̧ serereẽ iuẽti fuissent.

¶ Verona Italiæ Ciuitas.

1405 6604 ¶ Verona clarissima: ac uetustissima italiæ ciuitas: hoc an. vi. cal. Iulii a Carrarienfibus p̃ditorie occupata & aliquãdiu perfundata ĩ Venetorum manibus concedente Io. maria uicecomite mediolani duce: p Frã. gõza. & iacobũ uermẽ: ac paulũ sabel. p̃ñtiũ ro. duenit. Et nũc usq̧ p ãnos. 7. & 90. cũ magno ipsius incremẽto p̃mãsit.

¶ Pisæ seu pisa item superbissima ac potẽtissima Ethruriæ ciuitas florentini populi æmula: & ipsa hoc anno durissima obsidione & acerrimo bello diu domita in ipsius florẽtini populi dictionem subiectionemq̧ peruenit: & ad annum millesimũ quadringentesimum nonagesimum quartum: per annos octoginta nouem ipsius acerbissimũ humimiliter ptulit iugum. Superioribus etenim annis (ut diximus) Galeatius uicecomes Mediolanensium dux: hanc ipsaꝫ urbem a Gerardo apianense multo coemerat precio: quam deniq̧ mo

riens Gabrieli suo naturali filio ex testamēto reliquerat:eāq; cū triennio post mortem pr̄is difficil
lime possedisset:diffidens illā tutari posse:ipsam quoq; florentinis grādi pecūia uendidit. At pisani
hoc itelligentes cū florentinos ultra modū exosos haberent:magno furore succēsi:populariter flo
rentinos urbe eiecerūt:& se ī libertatem reddidere:Florentini aūt ignominiā non ferentes magno
cōgregato exercitu:bellū cōfestim pisanis īplacabile ītulerūt. Et cōmeatibus undiq; īterclusis ur-
bem dura obsidiōe cinxerūt:quā post aliquot menses fame crudelissima uexatam (ꝑdente Ioāne
Gābacurta)iugū ab ītegro susceperūt. Verū cū Carolus eius noīs octauus gallorū rex:ī anno salu- Io.gam
tis nostræ.1494.de mense octobri magno cū exercitu ī Regnū neapolitanū ꝓficisceret:dū ī Ethru bacurta
riā regionem ꝑuenisset:petrus Medices Laurentii magni medices filius florētini populi primarius urbis ꝓ
uolens regis gratiam obtinere:eidem regi oīa dictiōis florentiæ oppida obtulit:q̄bus acceptis & ī ditor
præsidio firmatis pisis contendit:& a ciuibus intra urbem cum gaudio receptus fuit. Deinde flo- Carolus
rentiam properans: ab ipso Petro medice eius cōsobrino Laurentio urbis primarii:& a toto sena rex hanc
tu ouātem ītra urbem receperūt:& oblatis sibi.cxx.milia aureis illū patrem pr̄iæ salutauerūt & di- urbem
xerunt:florentiæq; p aliquot dies ī gaudio & ludis subsistēs.Et arbiter factus:paucos post dies inui libertate
tis florentinis aureis suis pisis libertate donauit.Tū pisanus populus oīs ex summa seruitutis tristi- donauit
tia ob hāc libertatem p multos dies in plausum & lætitiā ꝯuersus fuit.At florētini postq̄ rex ex nea Lætitia
politano regno obtēto:ī galliā reuersus ē:uidētes se declusos:petrū medicem ī primis direptis eius pisani
bonis e patria extorrem fecerunt.Inde ad recupandā pisanā ciuitatē accinxerūt.Quāobrem infini populi
ta mala inter italicos potentatus subsecuta sunt.De quibus īfra li.16.latius serio dicemus.

6605 1406

❡Patauium etiam non inferioris poten
tiæ splendorisq; ciuitas: hoc quoq; anno
& ipsa eadem expugnatione & obsidiōe
a uenetis aliquādiu oppssa: tādem in ue-
netorū manus p Frācisçū gonzagā & ali
os strēnuos belli duces(capto Francisco
Carratio urbis prīcipe)deuēit. Ac sic uno
eodēq; quasi anno ueneti plures modico
labore obtinuerūt ciuitates. Quibus obtē
tis:uenetorum nomen supra modū lon-
ge lateq; excrescere cœpit.Hāc itaq; urbē
& si multis uexationibus atq; oneribus
opprimere diu senatus Venetus uidet̄ ui
sus est:Nihilominus maximis ædificiis at
q; Gymnasio pulcherrimo pulchriorem
celebrioremq; reddiderunt.

❡Viri disciplinis excellentes.

❡Petrus philargi natiōe Cretensis minoꝝ ordinis ꝓfessor:Mediolanensium archiepiscopus: ma
gnus sane theologus & philosophus:maximusq; & orator ac diuini uerbi p̄dicator:hisdem tp̄ibus:
eas ob res maximo ubiq; fuit ī p̄cio: hic q̄ppe a puero ordinem minorum ingressus:in adolescen-
tia parisius missus:adeo liberalibus studiis & theologicæ disciplinæ uacauit:ut breui & publicā sco
lā teneret:& in libris sententiaꝝ docte & accurate scriberet.Eā obrem a Galeatio uicecomite non
dum duce(qui doctis uiris plurimū oblectabat̄)accitus primariū ī suis publicis & secretis cōsulta- Dignita
tiōibus eū ꝯstituit:& eius prudentia arduis ī rebus uti sp̄ uoluit:dei de ipsius Galeatii rogatu Boni- tes huius
facius eius nominis.9.p̄p̄.eū uincentinū primo creauit episcopū:p̄terea mutato loco Nouariēsis omnes
postremo Mediolanensis Archiepiscopus creatus fuit:eoq; ī titulo cōstitutus ad Vinceslaū ipsius comme
Galeatii noīe accedens.Ducatus titulū ab ipso Cæsare ꝓ ipso galeatio īpetrauit.Deīde ut dictum morat
est ab Innocentio.p̄p̄.p̄dicto cardinalis.12.apostoloꝝ creatus:tandem Romanā pōtificiā dignita
tem adeptus.Alexander quintus merito est appellatus.Scripsit aūt hic ex īgenii sui magnitudine.
Sup sententias li.4.Item Sermonum multorum librum unum.Et quædam alia.

❡Frāciscus de rogatiis pr̄ia Cremonensis minoꝝ etiā ordinis ꝓfessor Bergomēsis Episcopus eru
ditissimusq; theologus:& utriusq; iuris cōsultissimus:p hæc tp̄a & Bononiæ & alibi:& quāmaxime
in cōstātiensi Synodo:ob eius eruditionem & dicendi elegātiā suæ eruditiōis maximæ:magnam
fecit expientiā.Quibus ex uirtutibus ciuitatis nr̄æ episcopus est creatus.Quā q̄dem Bergomensē;
ecclesiā cū p q̄ttuor & trigīta ānos:& doctrīa & exemplo optime gubernasset. Tādem anno dn̄i.
1437.quarto idus augusti uita functus:apud sanctū Frāciscū ibidē; maximis cū lachrymis sepelit̄.

❡Henricus theutonicus dictus de hassia uuormaciensis ecclesiæ canonicus:hac tempestate ī uni
uersitate parisii(ubi laureā decoratus ꝓmeruit)clarus effulsit.Qui cū esset doctrina atq; ingenio p
celebris:ꝓ decore nouæ plātatiōis:ad uniuersitatem uniensis trāslatus:ibidem tū docendo:tū scri-
bendo magnā suæ eruditionis gloriā cōquisiuit.De cuius q̄dem opusculis:hæc quæ subiecta sunt:
feruntur.Et primo super Sententias lib.4.In genesim lib.5. De Antechristo & Scisimate lib.1.De
eruditiōe sacerdotū li.1.De Aīa ꝯtemplatiua librū unū.De ꝯtemplatōe li.1.Speculū aīæ li.1.De ho
ris canonicis li.1.Cōtra Astrologos li.1.Sup orōne Dn̄ica li.1.Sup Aue Maria li.1.Sup Symbolū

apostolorum li.i. De cõtemptu mũdi li.i. Ad Canonicos regulares li.i. De proprietate Monachorum li.i. Sermones de tempore li.i. Sermones de Sanctis li.i. In cãtica cãticorum li.i. Quæstiones uariæ li.i. Alia quoque multa eum edidisse ferunt.

Henricus oyta natiõe theutonicus Gymnasii Vuenẽsis in Austria unicũ decus: & cõplanator uir humanarum diuinarũque scripturarum eruditissimus: & ĩgenio prestãtissimus: hac tẽpestate cũ eẽt egregius uerbi diuini declamator: scripsit multa pclara uolumina. E qbus ista ferũt. Sup Sñias li.4. Incipit circa plogũ li.i. Sñiarum. Itẽ de cõtractibus li.i. De cõceptõe btẽ uirgis Mariæ li.i. Et quosdã Sermões. 1605

Paulus Venetus quẽ alii cretẽsem dicũt ordinis heremitarum diui Augustini theologorum ac phorum prĩceps: necnõ & disputator acerrimus: hoc ipso tpe pp ĩcredibilẽ eruditionẽ ĩ uniuersa Italia noia tissimus ẽ hĩtus. Eo qd cũctos dyalecticos phosque: ac suæ ætatis theologos sine cõtrouersia supasse ui sus est: atque etiã tãq alter apollo post se futuros philosophos suæ ĩcredibilis sapiẽtiæ lacte nutriuerit. Qui nisi ĩmatura morte puẽtus fuisset: oẽs antecessores scriptores tã philosophos quam theologos suo ingenio: suisque scriptis profecto supasset: attamẽ ea sua ĩ iuuẽtute q̃ subiecta sunt a se edita post reliqt opuscula. Et primo cõtra iudæos tractatũ edidit pulchrũ lib.i. Item super librum de generatione & corruptione li.2. humanarum.

Sũmam de natura pulchrã li.i. Incipit plurimorum. Sup cõsequẽtiis strodi li.i. Iesum dñm & hoiem.

Super librum posteriorum	li.i. Omnis doctrina	Summã in phia li.i. Colloquium infa.
Super physicorum	li.8. Naturali phia	Logicam breuem lib.i. Conspiciens.
Super Metaphisicam	li.12. Tecum sapiẽtissime	Logicam item magnam lib.i.
Super de anima	li.2. Tãta litterarum	Sermones multos ad clerũ: uz. De tpe

Sup aliis sex methaphisicæ lib.6. sus dicitur multipliciter: & de sanctis ac quadragesima miro ordine cõpoĩt. Tãdẽ satis iuuenis deficiẽs patauii ĩ Sachristia sui ordinis sepulchro marmoreo sepelit.

Bartholomeus de Vrbino ipsius sacri ordinis præcipuus doctor: suæque urbis dignissimus episcopus: hoc ipso tpe & ipse clarus effulsit. Qui & si multa ediderit memoratu digna: illa ĩprimis admiranda sunt: atque pfecto stupẽda: quibus tã diu patris Augustini Mare quã Ambrosii supnatauit flu men: utriusque.n. doctoris singula dicta in Alphabetum redegit. Et opus in unũ collectũ Milleloquũ cõi uocabulo appellauit. Aliud insuper egregium & celeberrimum opus confecit: quod de spirituali bello intitulauit. Et alia quædam quæ non uidi: scripsit.

Millelo quium liber

Iordanis insup alemanus eiusdẽ instituti & religiõis theologus: & ipse p hoc tẽpus: ob ipsius doctrinã & multarum antiqtatũ andagationẽ uniuerso ordini magno fuit ĩ pcio: q ĩter cætera q̃dragesimale pulchrũ edidit: & diffusam nři ordinis apologiã cõscripsit: apocalipsim ĩsup ppulchre explanauit: ac Sermões & Tractatus atque qõnes nõnullas diuersarum rerum post se scripto reliquit.

Vitas fratrum nřorum

Iacobus quoque tolletanus eiusdẽ heremitarum ordinis excellentissimus theologus & Doctor: hisdem quoque temporibus floruit: & uniuersam ferme scripturam sacram cõplanauit. Et Sophogium cõposuit pcellẽtissimũ: ad diuinã sapientiam pquirendã suasoriũ. Quod qdẽ uolumen quam facundum sit: quãque laudabile multis epigrãmatibus declaratur: alia etiam edidit.

Petrus natione italus ex oppido Brũniquelli oriundus egregius nostri ordinis Doctor & ciuitatis nouæ in latina regione Episcopus: & ipse per hoc tempus Sententiarum libros egregie exposuit. Et omnia Salomonis opera complanauit: atque Bibliam ferme totam postilauit. Deinde illud diuinum opus in lucem protulit. In quo omnes noui & ueteris testamenti historias ad alphabeti ordinem redegit: & ad singulas applicauit materias. Multos præterea composuit Sermones.

Thomas natione theutonicus ordinis canonicorum diui Augustini: uir in diuinis scripturis admodum studiosus atque eruditus uita & cõuersatione ualde insignis: hac tempestate clarus existẽs scripsit ad instructionem multorum subiecta opuscula. Et primo de cõtemptu mũdi li.4. Incipit.

Qui sequitur me. non.	Sermones ad nouicios libros tres.	De uita solitaria librum unum.
De tribus tabernaculis	li.i. De uera cõpunctione li.i.	Ortulus rosarum li.i.
Vallis liliorum	li.i. Alphabetum monachi li.i.	Consolatio pauperum li.i.
Doctrinale iuuenum	li.i. Qualis debet eẽ mõachus li.i.	De cõtẽptu mũdi alius li.i. Et qdã alia.

Ioannes theutonicus ordinis prædicatorũ sancti Dominici theologus & diuinarũ humanarũque scripturarum lõga excitatione limatus egregiusque Declamator: per hæc tẽpora in pcio existẽs: scripsit quædã opuscula quibus memoriã sui nominis æternitati cõmendauit. E quibus subiecta feruntur. Imprimis opus magnũ luculentumque prædicatoribus necessariũ: quod sũmam prædicãtiũ prænotauit li.i. Incipit: prædicantiũ uita &c. Item summã aliã iuris moralis li.i. sermones de tempore lib.i. sermones de sanctis li.i. Et alia insuper eũ scripsisse ferunt. 660

Frãciscus de platea ordinis minorum doctor: diuinarum scripturarum & iuris põtificii non mediocriter eruditus ac egregius diuinorum sermonũ declamator: p hoc tps multa elucubrauit ad multorum ĩstructionẽ & ædificationẽ. De quorũ nũero subiecta ferũt. Et prĩo opus ĩsigne & pclarum: qd de restõnibus pnotauit. Incipit. Vtrũ restitutio sit de no. Itẽ librũ de cẽsuris pulchrũ: & sermones uarii li.i.

Hẽricus de cosueldia natiõe theutonicus Cartusiẽsiũ ordinis prior in Holãdia ĩ primis mira religiõis cõuersatiõe ac sanctimonia ĩsigni: sac diuinarũ scripturarũ apprime eruditissimus: & eminẽtissimi ingenii præditus: p hæc tpa clarus existens multa præclara opuscula composuit. De quibus

subiecta feruntur. Et primo in Exodű misticæ li.i. In Epistolam Pauli ad Romanos li.i. Cõtra uitiű ꝓprietatis li.i. De tribus uotis substantialibus li.2. De ĩstitutiõe nouitiaꝝ li.i. Circũcisoꝝ mysticũ li.i. De Sacramento altaris li.i. De Aue Maria li.i. Eulogiű Pauli Eremitæ li.i. Sermones de tẽpore li.i. De sanctis li.i. Epistolarum ad diuersos li.i. Item Gulielmi parisiensis arduum opus magno labore breui sub compendio conclusit. Obiit deniq; anno salutis nostræ .1410.

6605 1406 ¶ Gabrinus fundulus patria Cremonensis in oppido Sonzini ortus: uir bello insignis: astutusque ac certe formidabilis. Hoc anno Vgolino & Carolo ac aliis quibusdam nobilissimis Caualcabobus a se interfectis: Cremonæ urbis dominium sibi desumens: regnauit annis .24. Vgolinus enim caualcabos uir nobilis adiunctis sibi põzonibus nobilibus: mortuo Galeatio uicecomite Mediolanensium Duce: prius Cremonã urbẽ ab obediẽtia Ducis alienare fecit. Deinde sepositis põzonibus sociis urbis dominatű per se occupauit. Diffidens quoq; urbẽ posse tueri hunc Gabrinű uiꝝ acerrimű atq; præstantissimű sui exercitus ĩperatoré delegit. Viso præterea hominis huius ĩgenio & strennuitate. Vgolinus ipse eius opera in bello: & pace semper uti uoluit. Et hãc ob rem omnes fortilitiorű præfecti: ac cæteri ipsius urbis magistratus nõ minus huic Gabrino quã domino & prĩcipi Vgolino parebant. Rebus igitur sic stantibus gabrinus hic spe occupãdæ urbis ductus: ut erat animo maximo & calido: hoc anno Vgolino una cű gabrino militum Duce a laude urbe põpeana (quæ pro uignatensibus nobilibus tenebat̃) Vgolinű principé suű una cű fratribus & cognatis omnibus ad Machastornam Rusculum ab urbe Cremona decem milibus distantem crudeliter interfecit. Quibus interfectis hic concito gradu cum omnibus militibus suis antequam facinus in urbé diuulgaret̃: Cremonã uenit. Occupataq; arce ac portis oĩbus munitis forű cű armato milite ĩgredit̃: postmodű cű uidisset quosdã uelle suis conatibus obsistere: aut obtrűcare fecit: aut exilio dãnauit: in pace demű urbe adepta: ob ĩgẽii: & sagacitatis atq; prudẽtiæ magnitudiné suű nomẽ magnopere extollere ꝓcurauit. Et cű eẽt excelsi aĩ tyrannus: fluctuãte ꝑ Scismata Ecclesia dei ad eű põti. Romanus & ĩperator Sigisműdus tanquã ad prĩcipé magni cõsilii magnæq; auctoritatis pro rebus cõponẽdis Cremonã accesserűt. Quos reuerenter splẽdidissimeq; excipiẽs. Consiliű optimű de Synodo apud ꝯstãtiã urbé celebrãda dedit: pro q̃ uniuersa xp̃i ecclesia ad sanctitaté reducta fuit. Hűc deniq; Philippus Maria Mediolanẽsiű dux cű uideret ĩter occupatores sui regni p̃stãtioré fortioréq; atq; certe formidabilioré: necnon ẽt calidioré: in recuperãdo regno: nõ armis qdẽ: sed qbusdã suasiõibus: ac ꝓmissionibus plurimis: ꝑ Crimignolã Ducé suű priꝰ sibi subegit. Sciebat.n. dux ipse Mediolanẽsis: si istű circűueniret: de aliis tyrãnis occupãtibus: & negociű: qd' ita factű est. Nã multis ab eo acceptis pecuniis: urbé demű cű uniuerso agro restituit: at dux eidé castellianű optimű oppidű & q̃dã alia benignissime cõcessit. Veꝝ postea (ut aiűt) cű multas in principé molliret̃ insidias: tandem ꝓditione Oldradi lãpugnani ciuis & nobilis Mediolani sui cõpatris apud Nichű oppidulű agri cremonẽsis captus fuit: & Mediolanű missus post lõgos carceris squalores tandem in publico Mediolanensi foro uniuerso astente populo (Ducis iussu) capite plectitur ibidem Mapheo Gambara præclaro ciue Brixiano præsidente & sententiam ferente.

[Margin: Ponzõi Cremonenses Vgolius cű fr̃ibꝰ obtrűcatur. Machastorna. Papa & Impator ad hűc uenerunt. Oldradus lãpugnanus Capite trűcatur. Mapheus gãbara]

¶ Ioãnes cognomẽto piceninus caroli uicecomitis filius Bernabouis magni uicecomitis ex filio nepos: hoc anno idibus iunii Mastino ex patruo defuncto ex Brixiãæ urbis p̃fecto Bergomea sceptra suscipiens duobus annis in ea regnauit: Cuius cű dominatio admodű uideret̃: qd' omné neq̃tiã & sæuitiã in subditos exerceret: atq; multos ciues & auaritia & uiolẽtis advanceq mulieꝝ suaꝝ cõcubitibꝰ in dies offenderent: ita iram & odiű Bergomensiű in se cõcitauit: ut tumultu excitato ipsum cum uniuerso magistratu: atq; p̃sidio suo urbe pellerent. Quo effugato: mox ciues urbẽ in libertaté redigere. Quamobré facinus canis Ioãnis Mariæ Ducis impator cű magno exercitu stati in Bergomensem agrű uenit: & in ciuium uindictã multas populationes & uastationes atq; ĩcendia exercuit. Et inter cætera uniuersum Vrgnanum Colonium Stezanum cum multis aliis oppidis complanari fecit: ĩmo & arbores cuiuscunq; generis in ipso Bergomense agro: & uineas: & segetes omnes per circuitum ipsorum maxime trium oppidorum succendi mandauit.

[Margin: Vrgnanű colonium Stezanű oppida cõburuntur]

¶ Galeatius gõzaga frãcisci gõzagæ Mãtuæ prĩcipis frater: ĩuictissimus fortissimusq; bellator: & in sciẽtia militari clarissimus: q superiori ãno Bucichalem gallű gygãtem ĩgentis fortitudinis uirű singulari certamine deuicerat: ac alia plurima p̃clara gesserat facinora: hoc anno nono calendas maii: cu3 Medolacű oppidum acriter nimiű expugnaret: sagitta percussus spiritum statim emisit.

6605 1407 GRegorius papa eius nois .12. natiõe Venetus angelus corarius seu Cornarius ãtea uocatus: patriarcha Cõstãtino. hoc ãno ex cardinale sci Marci Innocẽtio põti. suffectus: sedit ãnis duobus & mẽ. 7. põti. eqdé magnæ scĩtatis & grauitatis p̃cipuæ reuerẽdus: qui põtificatu suscepto: iuxta obligationé factã iterato ad deponẽdű pontifi. se obligauit: si Bñdictus q alteꝝ põtificatű in gallia tenebat: se quoq; abdicaret. Cohortãtes igit̃ in prĩcipio sese p̃dicti põtifices: & ad mutuã abdicationé offerẽtes: Saonã urbẽ maritimã: ubi ꝯuẽirẽt: elegerűt: s3 ĩ cõueniendo se adinuicẽ illudẽtes: maxĩa xp̃iãoꝝ ĩcusatiõe maioré diuisioné ꝯcitauerűt. Quappꝫ ĩgẽs ꝯciliű pisis celebratű est. In quo Greg. hic & Bñdictus põti. de Collusiõe accusati: ambo põtificatu priuati sunt: & Alexã. Cretensis eligit̃. Quo põtifice creato: Greg. hic q̃si ꝓfugus Ariminum statim cõcessit: ubi & a Carolo malatesta urbis prĩcipe ꝑbenigne exceptus est. Qui licet in pisano

[Margin: Grego. papa 214. Põtifices saonã uenerunt. Põtifices priuant̃. Hic ariminű fugit. Carolus malatesta ad cõciliű mittitur]

ɔcilio exautoratus eēt:attamē tāquā uerus pōti.dū lucæ morā faceret: ex patrū cardinaliū ɔsensu
q nōdū ab eo discesserāt:Gabrielē ɔdolmariū ex Sororē nepotē creauit cardinalē:q postea pōtifex
factus:Eugenius q̄rtus appellatus est.Hic tandē ad Constantiæ cōciliū Carolo malatesta oratore
misso:pōtificatu se libere abdicauit:pro qua libera abdicatiōe cōuentus omnis eum agri piceni le
gatum creauit.Sed non multo post recanati animi dolore defecit:ubi & honorifice conditus est.

Recanati hic dolore aī moritur

¶ Origo & procursus Cano.Reg.eorūq ad nostra usq tpa regularis obseruātiæ continuatio.

¶ Ordo canonicorum regulariū ab apostolis primū īstitutus:ideq a btō Aug.apud hyponē affricæ
urbē diuinis īstitutiōibus decoratus refloruit:uariis postmodū tporum successibus ī hispāis:galliis:re
liquisq p orbē regiōibus:& p italiā mirūimmodū est ɔfusius dilatatus.Sʒ apud Burgūdiā ī Belua-
cēsi ecclesia sub mgro sanctoq uiro Iuone eiusdē ecclesiæ ɔposito ad pristinā eiusdē ordis obser
uātiā efflorerē cæpit.22.īpii Henrici.4.āno.Testis est Sigibertus ī chronicis:& Vicētius hystorialis
lib.hystoriæ suæ.26.ca.51.Hāc ueritatē seqt:& refert fasciculi tporum autor:& uenerabilis Anto.ar-
chieps florētinus scda suæ cronicæ pte ti.15.& ca.16.qd īcipit circa ānos dñi.M.80.sicut et id colli-
gi pōt ex ipsius bti Aug.sermōibus de moribus & cōi uita clericorum.Qd & romāorum pōtificū cāo-
nes:& doctorum dicta certissima ueritate testantē.Cæterū quonā successu ī italia:& apud cæteras q̄-
plures natiōes uariis tporum emergētibus casibus.Idē ordo multipliciter a dño sit reformatus: opti
me testantē uetustissima & auctētica librorum testimōia.Nā p scīssimū uirum Fridianū luceñ.epm:de
quo magnus meminit Grego.ī dialogorum lib.p Tusciā.& p uniuersam pœne italiā fuit sparsus &
auctus.In anglia quoq p Augustinū anglorum epm iussu & mādato Beatissimi Gregorii īstitutus ē.
Qd hr ī decretis a gratiāo ca.Quia tua fraternitas.12.q.1.ī gallis:et āte:& post lōga tpa bti Vgōis:
& Ricardi de sctō Victore.Itēq ī italia usq tpa bti Damiāi apud Rauēnā primū ī cāonica sanctæ
Mariæ ī portu:deīde p italiā ab eo capite ē diffusus.Ipe nāq uir sanctus Clara ex familia de hone
stis rauēnæ natus:prius apud auclāe locū heremiticā duxit uitā. Deīde eps hostieñ.& cardīalis or
dinatus:tpe scismatis īter cadolū epʒ pmēseʒ & alexādrū scdm pileo a se spōte abdicato ad cano-
nicā ɔfatā se trāstulit:ibiq post mlta ɔclara librorum ædita opuscula:& pietatis magnifice gesta eius
dē loci prior sancte pieq in dño qeuit.Extāt usq ī ɔsentiarum cōstitutiōes ab eo editæ de cōi uita re
gulariū clericorum:& Pascalis scdi auctoritate cōfirmatæ.Floruit idē ordo & mirabiliter auctus tpe
Bndicti.12.q circa ānos dñi.M.ccc42.ipsuʒ ordinē priuilegiis & ɔstitutiōibus ab ipso approbatis
decorauit.Verū.n.uero canonicus Idē ordo ī hetruriæ regiōis florērissimæ agro lucēsi apud cano
nicā sanctæ Mariæ ī æde frigionaria fœlici religiōis successu a dño est reparatus: de ipsa qdē ordi-
nis cōtinuatiōe meminit idē archieps flo.eo.ti.&.c.13.parafo et flores apparuerūt ī terra nr̄a . Nā
ut idē testatē & cāonici reg.ī loco ɔnoiato olī ab illustri Mathilda cōmitissa cōdito:duobus mediā
tibus uiris eiusdē ordinis ɔfessis:uita:& doctrīa ɔclaris. Circa hæc tpa a dño sunt reformati:& usq
hodie abbatiā fesulanā possident sub uno capite:& cōgregatiōe degētes.Sʒ uerius dicunē cāoni-
ci reg.diui aug.& ɔgregatōis later.scī Saluatoris d̄ urbe. At q fuerit ɔfati duo uiri:auctēticis scriptis:
& certa ueritate ɔptū hr:hi uidelicʒ extiterūt eiusdē sāctæ regularis obser.auctores dōn9 leo de car
rate.& Dōnus Thadeus de Bosnasco ceu scdʒ quosdā de Bagnascho papieñ.canonici ābo regula
res cænobii scī Petri papiæ ī cælo aureo ɔfessi:& ipi uenerabilis pr̄is Bartho.sacerdotis dei ɔcōis
celeberrimi ciuisq Ro.de colūna ɔsilio & hortatu ad ɔfatū locū se recipiētes sanctā reformationē
sub regulari eiusdē ordis obseruātia:& sub altissima pauptate dei coopāte gr̄a fundarūt.Siqdē leo
q ante Leonar.dictus est;dū ɔfati cænobii scī Petri in cælo aureo prior existeret: & iuris canonici
doctor eximius uir sanctus & q̄si alter helyas dei spū feruēs p oīa certe ɔbatus zelo artioris uitæ ē:
ɔfato cænobio ad eū locū reformādū de ɔsensu tn̄ abbatis & cōuentus gaudens se cōtulit:Qd &
publico sup hoc īstro rogato māu Iouāini de piscariis notarii & ciuis papieñ.eius exēplar usq ad
nr̄a tpa pœnes quēdā ciuē papieñ.de uechiis repositū esse dignoscit.Hūc itaq uirorum pauloāte ɔcess
serat Venerabilis sacerdos:& cū cāonicus eiusdē cænobii scī Petri ɔfatus dōnus Thade.diuio qdē
numīe afflatus & ɔfati sacerdotis Bartholomei suasu āno dñi.M.cccc.ii.prius ɔfatā Frigiōariæ ca
nonicā uicarius:& subīde prior nō multo post dicti dñi Bartholomei & ɔsidentis coadiutor īcre-
dibili ɔuidētia gubernauit:cuius nō lōge post priorali admīstratiōi ɔlibatus dōnus Leo successit
anno salutis.M.ccccix.quo tpe idē pr̄ Leo dōni Vicētii ianoti prioris scī Fridiāi de Luca ɔcatu nō
nullos ex suis cāonicis ad eiusdē ecclesiæ reformationē ɔcessit:ut hr ī archiuis sctī Fridiani ex īstro
rogato māu ser Raphaelis quōdā Nicholai bndicti de Lucha. Igit ɔnoīati duo uiri q̄si duo cāde
labra rutilātia eā cōgregationē uitæ postmodū & doctrīæ splēdore mirabiliter illustrarūt:erat etiā
apud cartusiense cænobiū nō lōge ab eo Frigionariæ loco distās prior Venerabilis pr̄ Nicholaus
de albergatis Bonoñ.postea cardinalis rituli sanctæ Crucis ab Eugenio.4.creatus:hic cognito san
ctorū uirorum ɔposito eū ad locū eos ipse pduxit. Siqdem eo in loco idem canonicus ordo p lōga
ante tpa īdefesse uiguerat:qd & testāt eiusdem loci antiq pōtificū priuilegia:Nā longe uero post
contigit:ut una cum pontifice maximo Gregorio duodecimo dōnus gabriel ɔdolmarius postea
Eugenius huius nominis quartus eiusdem pontificis gregorii ex sorore nepos cardinalis: dum ad
lucensem urbem puenisset :huius scī ɔpositi īclito ɔpto successu singulari admodū lætitia gaui-
sus ē:nā dū ātea Venetiis & pataui ad eiusdē sacras Bartholomei pr̄is ɔciōes inumerabilis fere po

puli

puli ꝯcurſus haberet̃ q̃ plures utriuſq; ſexus ex patritio ueneto ſanguine iuuenes ad xp̃i ſuaue iugū ꝯuertebant̃: ex quoꝝ nūero idē dōnus Gabriel unus erat q ſimul cū paucis p̃riciis uenetis cōgregatiōi ſcī Georgii de Alga initiū dederat: hic itaq; dōnus Gabriel eidē p̄ri Bartholomeo filiali caritate deuinctus ſcā illa ſocietate mirifice oblectatus illius ĩſup & loci p̃rocinio ſp̄ōte ſuſcepto ſatis egit ut locus ille ſacer ſub ſedis apoſtolicæ ꝓtectiōe. Pōtificiſq; auctoritate: & priuilegiis ampliſſimis mūiret̃: hæc ſiq̄dē ſcā religio eiuſdēq; ordinis reformatio: licet ab eo loco uñ ipſius reformatiōis initiū ſūpſerat: q̄nq; fuerit denoīata: idē tñ dñs Gab. poſtea Euge. 4. inito pōti. latera. eccleſiā ĩ q̄ p lōga añ tpa p̄fatū ordinē cāonicū teſtātibus pōtifi. priuilegiis puiguiſſe ꝯſtat: ad priſtinū eiuſdē ordis ſtatū reducer̃ uolēs dictæ ꝯgregatiōis cāonicis accerſitis: de cōſilio & cōſenſu dñoꝝ cardinaliū certa ſcīa: motu ꝓprio: & auctoritate apoſtolica eidē ꝯgregatiōi mox ip̄u3 locū reſtituit. Sicq; ĩcorporauit: ut deĩceps p̄fata ꝯgregatio ab ip̄a eccleſia latera. ꝑpetuis futuris tpibus denoiaret̃: & dictæ ꝯgregatiōis cāonici de eiuſdē baſilicæ capitulari grēio clerici cēſerent̃ & eēnt. Q̄d & idē fecit Nicola. 5. S3 & Sixtus pōti. huius nōis q̄rtus ſpeciali priuilegio & Decreto motu proprio uoluit & declarauit ut ip̄ius ꝯgrega. cāonici eodē quoq; titulo ꝑide gaudeant & p̄fruant̃: ac ſi ut prius dictā baſilicā gubernarēt. Cuius q̄dē ordis nomē q̄ū celeberrimū ubiq; locoꝝ p totā italiā p̄dicaret̃: ĩ eū clariſſimi gn̄is uiri ĩgreſſi: eūq; ordinē: uerbo: & exēplo: atq; doctrīa plurimū auxerūt & ꝯſeruarūt. Qui ñ minus ꝓbitate moribus cæteriſq; uirtutū ornamētis: q̄ ꝓſapia clariſſimi extiterūt: quorū ēt doctrinis ip̄a religio aucta & illuſtrata fuit: p̄cipuos tñ Paulū Vero. & Timote. eiuſdē Pauli ex fratre nepotē diuinoꝝ eloq̄oꝝ uehemētiſſimos: atq; eruditiſſimos dei p̄cōes exiſtīo. Sed lōge antea ab exordio dictæ cōgre. habuit p̄dictus ordo. Imprimis uenerabilē. D. p̄fatū Bartol. colūna p̄conē celeberrimū: & eiuſdē loci p̄riatē priorē habuit: ĩſup. D. Iacobū Berg. de aduogadris in ſæculo Almericū iuriſq; cōſultū pitiſſimū: q & p̄fati Bartolo. diſcipu. nō multo poſt dictæ reformatiōis initiū ĩgreſſus: eā cōgregationē p̄dicādo: moribus: uita: atq; doctrinis plurimū decorauit. Fuerūtq; eiuſdē. D. Iacobi ſub p̄ris Bartho. diſciplīa ꝯdiſcipuli: & religiōe ſocii eruditiſſimi uiri. D. Pe. de rido patauinus ciuis & D. Nicolaus de curte papiē. Viri certe regiminis cura p̄ſtātes. Habuit & Titū Ferrariē. Nicolaū & Cypria. Bononi. Baſſianū & Simonē Mediola. Philippū utinē. Raphaelē placē. Iacobū Forliuiēſe3. Dn̄icū taruiſinū. Celſū necnō & Matheū: & alteꝝ iuniore3 Thimoteū Veronē. quoꝝ prius cōplures ædidit libellos doctrina ĩſignes aduerſus cāonici ordīs ĩpugnatores. Secūdus elegātiſſimos a ſe libellos æditos reliq̄t. Tertius philoſophus acutiſſim⁹: & Theologus eruditiſſimus magno p̄cio patauii habet̃: uita: ſanctimōiaq; p̄cipuus. Habuit & Ioannē Vercel. de aduogadris. Adeodatū & Blaſiū Vicē. alioſq; uiros ĩtegerrimos: & in declamationibus p̄dicatores illuſtres: atq; alios cōplures in omni doctrina: eloquētia: & ſanctimonia percelebres. Veꝝ quia de canonicorum ordine ſupra libro. 9. aliq̄ curſim diximus nō ab re pauca hæc quæ ſequunt̃ poſt dicti lib. impſſionem ad noſtram noticiā nup alata clariori cōpta ueritate ſubnectimus.

¶ Canonicoꝝ igit̃ ordo regulariū diui Augu. a q̄bus directe ut diximus p̄fata cōgregatio cōtiuauit: & ab ip̄o p̄re augu. regulare3 ſumpſit iſtitutione3: nā ut ĩ dictis ſermōibus de cōmūi uita clericoꝝ ad uerbū habet̃. Clericos ītra ep̄i domū: hēre curauit: & cū eis piter ſcd̄m apoſtolicā formā quoad uixit ĩ cōi degere uoluit. Quibus oībus placuit unū ĩ deo ſentir̃: & oīa ĩ cōi poſſider̃. Et ibi ĩq̄t clericus duo ꝓfeſſus eſt. Scilicet ſcītate3. i. obedientiā caſtitate3 & uiuere ĩ cōi. Et ut tunicā lineam & birrū. Ideſt ueſte3 deſup hītū ĩ cōi geſtarent: q̄a & ip̄e ĩ cōi accepat: uñ ĩq̄t: nemo det birru3 aut tunicā lineā niſi ĩ cōi: q̄a & ĩ cōi accepi: nō decet hāc ꝓfeſſionē. Nō decet hos cāones: &c. Iō ĩ ſacris cāonibus regulares latine. Qui & cāonici a cāone græce appellāt̃: ut habet̃ de ꝯſecratiōe di ſti. 5. ca. ĩ oībus: ut clerici cāonici cāonice uiu ãt: gloſa ĩq̄t clerici cāoni. i. cāonici regulares: & l3 ĩ hītu ſupiori uariis ĩ locis diuerſi repiant̃ cāonici: tñ ut colligit̃ p doctores ĩ capitu. deus q de uita & hōeſtate clericoꝝ. Diuerſitas iſta nō diuerſificat ip̄m ordine3 ĩ ſpecie pœnes hītū ſupiore3. Siue ĩ forma: ſiue ĩ color̃: cū hītus ſupior nō ſit de ſubſtātia ꝓfeſſiōis: ſ3 hītus iterior. ſ. tunica linea q̄ ē ꝓprius & legitimus cāonicoꝝ regulariū hītus: & ĩ eo ꝓprie ꝓfitent̃: ita. n. pulchre notat̃ ex gloſa Ioan. Andre. ĩ uerbo hītus ĩ clemen. pria de electiōe: & addit q̄d uarietas coloris ĩ habitu ſupiori nō cauſat diuerſitate3 ordinis ſeu religiōis cāonicoꝝ. Sūt ergo oēs iſti cāonici: de q̄bus paulo ſupius diximus: unius eiuſde3 ordīs cū illis: q hītu lineo regulā augu. ꝓfitentes: primū ab apoſtolis ĩ primitiua eccleſia ſunt ĩſtituti: & p aug. regularibus ꝯſtitutiōibus ad cōmune3 regulare3 uitā reſtituti: ut ēt colligit̃ ex p̄fatis ſermōibus de cōi uita clericoꝝ & ꝯſtitutiōibus & decretis Rōanoꝝ pōtificū: Bn̄dicti. 12. Eugenii. 4. Nicolai. 5. & Sixti. 4. & aliis auctenticis ſcriptis: & approbatis. Teſtimoniis exiſtentibus apud p̄fatæ cōgregatiōis Lateranen. cāonicos. Qui ēt Rauēnæ canonicā ſanctæ Mariæ ĩ portu: Vercellis cāonicā ſcī Andre. Mortarii canonicā ſc̄tē Crucis: Venetiis cāonicā ſc̄tē Mariæ de Caritate Mōtis bellii: & bononiæ cāonicā ſcē Mariæ: & ſcī Ioānis ĩ mōte: aliiſq; ĩ pluribus locis ex lōge & ĩmemorabili tpis uſu p̄fatas canonicas ſub eiuſdē ordinis priaria inſtitutione fundatas: in priſtinum eiuſdem ordinis & regularis obſeruantiæ ſtatū Romāorum ponti. priuilegiis fauentibus reſtituerunt: ac ſub eiuſdem ordinis continuatione reformarunt.

¶ Ordo monachoꝝ alborū: q montis Oliueti ordo nūcupat̃: huius Sciſmatis tpibus in Senenſi agro a quibuſdam nobiliſſimis Senēſibus ciuibus initiū ſumpſit. Multi nāq; clariſſimi Senenſes: Mons oliuetus

quos Scismatū & bellicarū tedebat pturbatio: diuīo spiritū īpulsi: urbe uno aīo egressi: ab ea haud lōge in Mōtē: q Oliuetus appellat̄: itaq̄ ad qetis locū accessere: ubi in unū cōgregati: & a curis mūdialibus semoti: ueluti Eremitæ deuotissimi mira humilitate deo in orōnibus & uigiliis crebrisq̄ ieiuniis deseruire cæperūt. Quoꝝ exēplo multi nobiles adolescētes pmoti: desiderio cælestis pr̄iæ ad eosdē cōfluxere: quāobrē īcredibili feruore īcēsi: eius seruitiū exequebāt̄. Quoꝝ fama ad pōtificē plata cōfestim primores eoꝝ ad se Romā uenire iussit: & eoꝝ uiuēdi modū diligēti examine cognito: mox exclamās idē pōtifex ait: hanc fore diuinā oīuo plātationē: nō aūt humanū cōsiliū. Exhilaratus itaq̄ pōtifex: illoꝝ uitā & uiuēdi modū: sicut illorū priuilegiis plurimis cōstat: quā libentissime laudauit & approbauit: ut idē diuinū opus cæptū ppetuā stabilitatē & robur reciperet: cōfestim sua spōte & motu pprio eiusdē fratribus & successoribus albū habitum ad diuæ uirginis Mariæ reuerentiā cū regula beatissimi Benedicti approbata: eisdē magna cū solēnitate additis qbusdā cōstitutionibus cōtulit. Et ordini Monachorū diui Benedicti eos applicauit & aggregauit. Quem quidem ordinem idē pōtifex: & successores maximis priuilegiis indultis & gratiis apostolicis cōmuniuit. Ac multa eidē monasteria incolēda concessit: hæc autem religio seu ordo magno in precio: tum uiris sanctitate & exemplo atq̄ eruditione & doctrina ubiq̄ habetur.

Albus habitus

¶ Ordo itē nouus mēdicātiū sub diui Hieronymi titulo Innocētio septimo p̄sulāte nuper defuncto ex tertio ordine Seraphici Frācisci a quodā nobile noīe redo Mōtis granelli comite apud Fesulanā Ethruriæ urbē primo excitatus est. Cui sancto opi Gualterius marsus adiutor fuit: & hi duo miræ sanctitatis & ītegritatis magnæ uiri huiusce regularis obseruātiæ disciplinæ fundatores & auctores extitere. Quē qdē ordinē sanctissimis īstitutis tū doctrina: tūq̄ exēplo mirū īmodū erexer̄. 1607 Et ipsum ordinē iā ppagatū: iste Gregorius eius noīs duodecimus suis īdultis & priuilegiis approbās: sub regula diui pr̄is Augu. quo & uota pricipali a apostolica auctoritate ꝯfirmauit: Eugēius deinde quartus uir utiq̄ sanctissimus: & ipse eadem auctoritate: additis aliis priuilegiis īter mēdicantes ipsum annumerauit. Ipsis autem fratribus in memoriam pristinæ religionis tertii ordinis habitum Griseum cum clamide similiter grisea concessit deferendum: & hic ordo nostris temporibus & locorum numero ac fratrum multitudine mirabiliter creuit.

Redus comes Gualterius

¶ Ordo pterea alius canonicus cælestini habitus cōgregatiōis scī Georgii de Alga apud Venetias his tpibus a reuerēdo approbatoq̄ uiro Laurētio iustiniano postea Venetiarū patriarcha atq̄ aliis uiris grauissimis primū īcredibili deuotione & feruore: ac qdā mirabili uitæ austeritate initiū sumpsit. Quā qdē cōgregationē seu ordinē idē Gregorius p̄dictus qbusdā cōstitutionibus sibi datis: sub pr̄a beati Petri Regula: auctoritate apostolica cōfirmauit. Quo qdē religio atq̄ sancta cō 1608 gregatio statim: & egregiis uiris doctissimis qdē: ac Monasteriis miꝝ īmodū creuit. Quoꝝ de numero Antonius Corarius Gregorii ipsius maximi ponti. nepos: postea hostiēsis cardinalis fuit. Et Gabriel postea Eugenius q̄rtus: q eundē monasteriū sancti Georgii a pricipio hæreditate paterna plurimū ápliauit ditauitq̄: atq̄ mirifice exornauit. Cū quo idē Anto. ab ieūte ætate familiariter: & religiose in eodē Monasterio: & habitu diu uixit: atq̄ illū postea secū (licet recusantē) Romā duxit cuius īgenio & uirtutibus delectatus gregorius primo thesaurariū suū: deinde Senēsem creauit episcopū: ac demū ambos pmouit cardinales: in q̄ tñ dignitate cōstituti nullā in uitā pristinā mutarunt consuetudinē: immo ordinē: & cōgregationem ipsam omni quo potuerūt nixu adiuuerunt. Fuere & alii ea in congregatione successores uiri: & uita & moribus p̄clarissimi q ipsam religionē & doctrina: & moribus ac optimis exemplis pro uirili sua semper illustrarunt: uidelicet Marinus quirino egregius prædicator uerusq̄ beati Petri apostoli imitator: & Mapheus contarenus Venetus postea patriarcha: atq̄ alii & alii complurimi: qui omnes & uerbo & exemplo ipsam religionē pro uiribus in orbem diffundere non cessarunt.

Antōius & gabriel corarii p̄fecit cardinales

Marius quirino

¶ Antonius guascus genuensiū dux: uir quidē optimus: hoc anno die sabbati qui carnispriuium præcedit: a sex ciuibus suis uidelicet Bonifacio guasco Francisco isenibardo: & Stephano uedano cum tribus aliis coniuratis obtruncatus fuit: ob quod sceleratissimum facinus compræhensi: sequēti Sabbato eqs alligati & ad locum usq̄ supplicii tracti: laqueo strangulati sunt.

¶ Pādulphus malatesta magni galeoti filius: caroliq̄ principis frater: priceps siqdē inter cæteros 1407 6606 suæ ætatis & fortitudīe: & oī splēdore ac claritate pr̄iarius hisdē tpibus apud Ioā. Mariæ Mediolanēsiū ducē belli ductor existēs: mediolanū occupar̄ tētauit. Quæ res cū ei ad uotū nō successisset. Brixiā uēit: & eā occupās ī suā ptātē redegit: q̄ adepta ī ea. 14. an. regnauit. Is. n. cū ipius mediolāi ducis (ut dictū ē) moderator existeret: ut erat aīo magno: aliq̄do urbē regiā p fraudē occupar̄ tētauit: s; dephēsus atq̄ ꝯuictus cauēs sibi hoc ipo āno domesticis suis militibus fidelissimis sūptis: q̄si uēatū iturus: urbe egressus ē: & Brixiā sibi bēiuolā celeri cursu petēs: absente Astore uicecomite ut bē occupauit: & haud multo post illā ī sui ptātē totā redegit: ideq̄ ꝓualiū tūc freq̄ntatū oppidū accedēs: ibidē Astorē ip̄ Bernabouis uicecōitis ex filio nepotē urbis p̄torē & uicedominū ꝯphēdit: p cuius liberatiōe pallazolū tūc mūitissimū castrū accepit. Quibus gestis: ut cæteris tiorē īcuteret quosdā uiros occidit: & nōnulla agri ipius castella īcēdit: & euertit. Et q̄maxīe p̄dictū ꝓualiū & colloniū oppida. Brixia itaq̄ cū uniuerso ipius agro ī pace adepta. Paulopost ēt Bergomū Ciuitatē nr̄a; (p soluta prius grādi pecūia) obtiuit. In qbus urbib⁹ pādulphus hic: ut erat aīo gn̄oso atq̄ splēdido:

Prouali um oppidū astor uicecomes capitur Bergomū accepit

didõ:celeberrimas adhuc extãtes ædificauit ædes.Et cũ p̃dictũ tempus cũ magna liberalitate ac ciuium omnium beniuolentia ac caritate ĩ ipsis urbibus regnasset:deniq; a Crimignola uictoriosissimo Philippi Ducis Imperatore ipsarum urbium domino priuatus est:quo expulso:suam in patriam cum omni sua suppellectili:armisq; ac eqs ditissimis in pace rediit.Qui cõsignata urbe ĩde recedens:Gallica cantillena suos casus atq; ruinas deplorans ad carolum fratrem Ariminum petiit:ubi & reliquum uitæ suæ tempus in pace & ocio consumpsit.Moriens autem sine legiptimis filiis Sigismundum naturalem filium successorem reliquit.

❡Petrus colleonus:ex uetusta nobiliq; familia colleõ a Bergomẽse natus:hoc ãno cũ a Ioãne picenino uicecomite Bergomẽsiũ dño eẽt hostis ĩfensus appellatus:urbe ꝓpellit̃: & Mediolanũ relegat̃:ubi post aliquot dies ꝯgregatis nõnullis amicis exulibus:noctu Triciũ uẽiẽs oppidũ adoritur:& capit:quo capto & obtẽto:ut erat aĩo liberalis ac ꝑhumãus:ꝯfesti & fratrẽ & cæteros affines cõuocãs:ipos regni cõsortes efficere uoluit:q oẽs ĩ regno ꝯstituit:nõ multo ingratitudine magna usuri:libidine regnãdi ducti:postposito dei timore ac fraterna dilectiõe in eum conspirarunt:& tẽpore obseruato:ipsum tandem ludentem percusserũt:& crudelem in modum interire fecerũt.Sed nec ipsi ingratissimi fratriculi optatum regnum multo tempore possidere potuerunt:quod paulo post a Crimignola magno Imperatore Philippi ducis iussu turpiter expulsi fuerunt:ipse autem Petrus Bartholomeum colleonum postea uicecomitum a Venetorum magnum Imperatorem filium paruulum post se reliquit.Qui ut suo loco infra dicemus gallis multas intulit clades. Et fluctuantia bella inter uenetos & Franciscum sfortiam Mediolanensiũ Ducem fœliciter sopiuit. Fres hũc iterfecerunt.

6607 1408 ❡Ioãnes Suardus Bergomẽsiũ ꝯsul atq; dictator:cũ supiori anno pp Ioãnis picenini uicecomitis ĩsolẽtias atq; tyrãnides Bergomũ ciuitatẽ suã ĩ libertatẽ:suãq; ptãtẽ ueluti qddã suũ peculiũ redegisset:hoc ãno.14.calẽ.septẽbris:ut erat ĩgẽio ꝑspicaci & ꝓuido.diffidens urbẽ per sese posse tueri: ipsam cohortantibus amicis consanguineisq; suis Pãdulpho Malatestæ prædicto uẽdidit.Qua uẽdita:cõfestim urbẽ relinquẽs:cũ oĩ sua familia & cæteris suis facultatibus ad Io.Frãciscũ gonzagã Mãtuã se cõtulit:a quo ꝑ benigne ac reuerenter exceptus apud ostiã oppidũ mãtuanũ seu ueronẽsem suæ dictiõis hĩtare eidẽ cõcessit:ubi a ꝑturbationũ tumultibus semotus:usq; ad obitũ suũ cũ oĩ tranqllitate mẽtis & corporis qetis uixit.Eãdẽ.n.urbẽ ideo uendere se posse existimauit: qa iam ex multo tẽpore suã esse dicebat:qđ ex cõcessione federici Barbarossæ imperatoris:qui ipsam præclarã & honorabilem familiam ex germania in italiã ꝑduxit.Et ibidem ipsam nomine imperii perpetuo collocauit. Et iccirco Ioannes hic tanq̃ iuris sui illã alienare potuisse credidit. Bergomũ obtinet Bergomũ pandulpho uendit

6608 1409 ALexãder papa:eius nois.5.natione cretẽsis:Petrus cãdianus antea uocatus ordinis minorũ Doctor clarissimus:de quo supra diximus:hoc anno in cõcilio pisano Gregorio Benedicto boldrino põtificibus abrogatis oĩum cardinaliũ cõsensu qntũ in eodem cõcilio aderãt:põtifex creatus:sedit mẽsibus.8.Eo ãt põtifice creato:Grego.ut dictũ ẽ ad Carolũ malatestã una cũ Leonardo aretino Ariminũ accessit:Benedictus uero ĩ gallis post hĩtuʒ cõciliũ ĩ castellũ pãiscolæ ꝯfugit:ubi diutius ĩmoratus:ẽt aliquos cardinales creuit:Alex.ãt hic factus põti.ut erat uir optimus ecclesiã dei ꝓ posse ĩ pace ꝯtiere studuit.Et merito qdẽ Alex.fuit appellatus:qa & liberalitate & aĩ magnitudine oĩ quouis optĩo põti.ꝯferri potuisset:mũificus eteniʒ & q̃maxĩe ĩ paupes ut põti.decet:fuit.Et a deo mũificus ꝓfusus extitit:ut domũ pauprimus decesserit:uñ & ꝑ locũ ĩterdũ ipm dixisse tradũt se diuitẽ põti.fuisse:paupemq; cardinalẽ & mẽdicũ papã.Et ꝓpterea cũ nil terrenũ expeteret:tãto fuit aĩo:ut latislaũ regẽ potentissimũ q ecclesiã & eius dictiõeʒ diu uexaret:ĩ ꝯcilio pisano approbãtibus pr̃ib⁹:q tũc aderãt:regno priuauerit:solito itaq; cõcilio:Alexã.Bononiã ꝓfectus ẽ:ubi morbo ꝯtracto cũ ad extremã horã uẽisset:ꝯuocatis oĩbus cardĩalib⁹:eo oẽs ad pacẽ & ad ꝯcordiã & ad tuendã ecclesiam dulcissimis uerbis adhortat̃.Quibus expletis lachrymãtibus oĩbus q aderãt:illđ Saluat.nr̃i ægre ꝓferẽs:ĩqt:pacẽ meã do uobis:pacẽ meã relinquo uobis:statĩ emisit spũʒ. Et ibidẽ cũ ĩgẽti luctu & põpa ĩ ꝯuentu Minoꝝ sepelit̃. Alexan. Papa 215. Vide optimã põtificis itegritateʒ

❡Ludouicus Andagauẽsis posthumus eius Ludouici:q adoptat⁹ a Ioãne cũ carolo tpe urbãi sexti ꝯtẽdit:hoc ãno pisas uẽit:& ꝯcessionẽ regni apuliæ ab Alexãdo p̃dicto papã recepit. Qui ꝯfestiʒ cũ exercitu ꝯtra latislaũ prexit:& cũ ẽt Baldasar Cossa:q fuit postea Ioãnes papa nũc legatus de later̃.Et circa Romã cũ maximis copiis statiua faciẽs ab urbe ultra ꝓgredi ñ ẽ ausus:sʒ baldasar cossa ãno seqnti bononiæ factus põti.Romã ꝓfectus:opa Pauli ursini & sfortiæ latislaũ rõanã dictionẽ uexãtẽ ꝓfligauit.At latislaus ãno seqnti reassũptis uiribus coegit Ioãnẽ papã ꝑ timore Romaʒ exir̃:& prĩo florẽtiã:postea Bononiã:deĩde Mãtuã ꝓfectus ẽ.Et cũ sigismũdo ĩpator̃ đ expellẽdo ladislao Conuentum habuit.Hic itaq; Ludouicus cum tribus annis huius regni titulum renuisset: postea multos labores sine uirili sexu deficiens:renatum fratrem regni successorem dimisit.

6609 1410 IOannes papa eis nominis uigesimustertius:natione neapolitanus.Baldassar cossa antea uocatus:hoc ãno p̃dicto põti.mortuo:bononiæ põti.creatus:sedit an.4.& men.10. Hunc nõnulli ferũt pontificiũ munus potius uiolenter usurpasse:quaʒ liberis suffragiis assumpsisse.Cum enim Bononiæ potius:ut dominus quã legatus esset:magnoq; exercitui ĩperaret:& patres pro nouo põtifice & deligẽdo ibideʒ ꝯuenissent:multa eis ĩterminatus est: nisi pontificẽ sibi gratũ elegissent:& ea causa multi ꝑducti fuerũt:quoꝝ neminẽ approbar̃ uoluit. Ioãnes Papa 216.

Cum autem obſecraretur:ut quē uellet ſignificare dignaret̃. Date inqt mihi Petri clamidē: & ego eā dabo pōtifici futuro: qd cū factū fuiſſet: ille palliū ſuis humeris īponēs: papa ait ſum ego. Quæ res quis patrib⁹ diſplicuiſſet: fronte tn̄ ſnīa3 abſcōdi ꝯſultius fuit: hoīe nē uidelicet terribilē atq; arma tū territare nō uidebā utile. Hac igit̃ arte Baldaſar Coſſa: ut aiūt pōtificatū obtinuit. Erat āt hic pōtificii: ac ciuilis iuriū peritiſſimus: & rerū gerēdaꝝ experiētia magiſquā uitæ ſanctimōia p̄ditus. Qui inito pōtificatu dies aliquot Bononiæ ſuſtitit. Et poſtmodū romā ꝓfectus eſt: ubi cōtra ladiſlaum regē ditionē eccleſiæ uexātē paulū urſinum: & Sfortiā Attendulū militari pitia uiros p̄ſtantes cōſcripſit. Quoꝝ uirtute poſt diuturnū uariūq; conflictū ladiſlaum profligauit. Veꝝ ſequenti anno: Ladiſlaus uiribus reaſſumptis iterato papā bello uexare cœpit. Eapropter pōti. timore correptus: florētiam primo: poſtmodū Bononiā uenit: & nō ita multo poſt Mantuā ad Io. Franciſcū gonzagā ꝓfectus eſt: Ibidē & laudæ & Cremonæ cum Sygiſmundo Cæſare & Gabrino fundulo de pellēdo ladiſlao rege: q Romā & multa eccleſiæ oppida occupauerat: cōuētū hūit. Et dū hæc Mātuæ agerent̃. Ioannes pōtifex ad cōciliū Conſtantiæ oīum nationū cōſenſu citat̃. Vbi multa ei enormia crimina a multis obiecta ſunt. Qui timēs ſtatim mutato habitu familiaq; clāculū cōſtancia aufugit. Quo audito eueſtigio miſſis militibus cōprǽhenſus: in iſulā ſancti Marci prope Cōſtanciā in carceribus cōiectus eſt. Eoq; ī carcerato: cōciliū uiros grauiſſimos: doctoſq; iudices delegit: qui fugæ cauſam diligēter īqrerēt: & crimina obiecta diſcuterēt: eadēq; ex ordine referrent. Quare cōtra ipſum q̄dragīta & eo amplius capitula ꝯtra fidē xp̄ianā in eo ꝓbata & adiudicata fuerunt. Quibus criminibus Ioānes hic merito pōtificatu ab uniuerſo cōcilio deiectus ē. Et hāc quidē ī ſeſnīam laſſam: ipſe ſui ſceleris cōſcius affirmauit: & cōprobauit ꝓ q̄ re ex cōcilii decreto: ſtatim ad Ludouicū Bauariæ Ducē cuſtodiēdus miſſus fuit: donec aliud de ip̄o decerneret̃. Qui in Aldebergа caſtello munitiſſimo p triēniū eū cōſeruauit. Tandē eo in cōcilio Martinus pōtifex ſurrogatus: dum apud Florentiā exiſteret: & rogaret̃: a Coſino medico ciue florentino Baldaſarē ipſum e carceribus liberauit. Qui ſtatim p̄ter ſpem oībus admirantibus ad Martinum ipſum florentiam uenit: & eius exoſculato pede: ut uerum xp̄i uicariū recognouit: & ſalutauit. Martinus aūt ea humilitate permotus poſt aliquot dies ipſum in numerū cardinaliū aſciſcens eū tuſculanū creauit. Que3 poſtea eo honore habuit: quo reliquos cardinales. Verū poſt aliquot menſes animi dolore: ut credi poſſit: florentiæ defecit. Vbi & a Coſino medico amantiſſimo ſuo honorificētiſſimo ſepulchro in diui Ioannis baptiſtæ templo magna adhibita funeris pompa ſepultus eſt.

Papatu3 hic uiolēter q̄ſi acceptt

Ladiſlaū regē ꝓfligat

Cremonā pōti. uenit

Papa citatur

Papa īcarcerat̃

40. capitula contra papā obiecta

Sigiſmūdus

SIgiſmundus luciſburgenſis Caroli Bohemoꝝ Regis olim filius Hūgariæ: & Bohemiæ Rex: hoc anno ioanne pontifice p̄dicto nuper creato papa procurante: uigeſimus qntus germanoꝝ imperator creatus imperauit annis uigintiſeptem. Vir quidem ſtrēnuus & ad oīa fortiter peragenda ꝓmptiſſimus: qui eas ob res ab omnibus electoribus Cæſar electus: ſtatim Romā pro corona maximo cū comitatu uenit. Et ab pōtifice coronatus: cōfeſtim una cū eodē pōtifice uniuerſam ferme ciſalpinā galliā ſedādi belli cā ꝑcurrit. Quibus geſtis: ut erat hō xp̄ianiſſimus: Cū totā xp̄ianā rēpublicā pp Sciſmata labefactatā ꝯſpiceret: ſtatim oiu3 nationū cōſenſu cōſtantiæ cōciliū īdixit: ubi Ioānæ p̄dicto: Gregorio duodecimo & Benedicto nono pōtificibus abrogatis electoq; Martino qnto: uniuerſa3 rēpublicā xp̄ianā ſuā īduſtria: ſuoq; maxīo labore & ꝯſilio ꝯponere ſtuduit. Quibus rebus ita ex ſnīa cōpoſitis. Mores ēt tam clericorū quā ſæcularium nimia iā licētia labefactatos ſuo hortatu & uirtute ī meliorē reduxit formā. zelo quoq; fidei ſucceſſus Bohemiā uſitarū hereſi īfectā: multos ī locis deſtruxit. At ꝓ xp̄iana religiōe cōtra turcos alioſq; īfideles īuictiſſimus expugnator extitit: ita ut quoad uixit: eos ꝓpriis qeſcere ſedibus cōpulit: atq; eos diuerſis tpibus p Philippū florētinū eqtē copiaꝝ ſuaꝝ īperatorē uigīti plus ſupauit. In ſeniū deniq; p̄ductus: hoc unū geſſit magnæ utilitatis īdiciū: qd anno īpi ſui uigeſimoſecūdo: ad ſtipēdia Philippi uicecōitis ducis Mediolāi a Venetis uehemēter opp̄ſſi: ī italiā uēit. Eā tn̄ ob cām: ut & ei auxilio foret: ad coronā Auguſtalē iterato obtinēdā: Philippi itaq; p̄cibus pmiſſis atq; potētia fretus: ex germāia cū parto exercitu ad eū in lōbardiā uenit. Mediolanū igit̃ īgreſſus cū p aliquot mēſes ibidē ſupſtitiſſet: Philippi faciē unquā uidere ꝓmeruit. Ipſe aute3 Philippus huius Sigiſmūdi īpotētiā puipēdens: ſe ī Iouis caſtello clauſit: & nūquā ab eo audiri aut uideri certe pmiſit. Qua ex re Cæſar īdignatus ex pma urbe ī q̄ hyeme3 exegerat: ī Ethruriā ad ſenenſes ſe trāſtulit. A qbus honorificentiſſime exceptis: apud eos aliquot menſes exegit. Inde ad Eugenium pōti. Romā ſe ꝯferens ab eo rurſus coronatus eſt. Tādem Roma abiens: Ariminū petiit. Deinde p Ferrarienſem agrū iter faciens: Mātuā ꝑuenit: ubi aliquot īmoratus dies: ioāne3 Frāciſcū gōzagā mātuæ dn̄m marchiōali dignitate īſigniuit. Demū cū uenetis pace iecta: & Philippo duci (cuius gr̄a ī italiā uenerat) inimiciſſimus factus: tranſalpes emigrauit: ubi nō diu ſupuixit. Quia mennio poſt in Vngariā ſenio confectus defecit. Erat enim ſigiſmundus hic (ut aiunt) uir īclitus præclara ac decora facie ſpecioſoq; & magno atq; robuſto corpore: magnitudine quoq; animi ſiue pace ſiue bello eximia: liberaliſſimus imprimis & in errogando certe profuſus.

Ciſalpinā totā uiſitauit

Cōciliū cōgregauit

Vſitas hereticos deſtruxit

Turcos domuit

Īpiū uiliſicat

Philipp⁹ īpatorē contēni uiſus eſt

¶ Gabriel uicecomes: Ioannis Galeatii primi ducis ex concubina filius: uir utiq; ſpecioſiſſimus atq; bello ſtrennuus: hoc anno īnocentiſſime apud Genuam ciuitatem maritimam: a Bucichale gallo prædicto Genuenſiū præfecto interficitur. Nā poſt diuēditas florētinis Piſas (quā ſibi pater ex teſtamento

ex testamēto reliquerat) Mediolanum statim ipse uenit: & Germano suo duce se subiecit. Deinde cū nullū inter francos & Mediolanēses eēt dissidiū: post aliquot tps Genuā (uidēdæ urbis gratia) petiit. Quo cōperto: Bucichalus a delatoribus subornatus q̄ ad explorandā & solicitandā ciuitatē contra gallos uenisset: facile credidit: & uocatis militibus: illū cōpræhēdere fecit: & sine ulla causa ipsum carnificibus suis dilacerandū dedit: q̄ suscipiētes sine ulla misericordia protinus īterfecerūt.

Bucicalus interfecit hominem

6611 1412 ¶ Ordo itē seu cōgregatio sancti Benedicti: q̄ sanctæ Iustinæ uulgariter nūcupať: hoc anno in ꝓuincia taruisina apud patauinā īsignē urbē in monasterio: uidelicet sanctæ Iustinæ eiusdē ordinis: primo ꝑ uenerabilē uirū Ludouicū Barbū patriciū uenetū optimū religiosum initiū sumpsit: sed reformationē accepit. Vbi etenim ipa & diui bn̄dicti religio a regularibus īstitutis deciderat. Adeo: ut nulla iā religiōis facies in ipso ordine uideretur. Sed Ludouicus ipse tanq̄ nouū sydus una cum Rolādo patauino: & iacobo ticinense religiosissimis uiris in eo refulsit. Qui non mō suum ordinē denigratū illustrauit: & ad uiā ueritatis reduxit. Sed & prius oīuȝ ordines ad ea q̄ nūc tātopere uiget: obseruātiā regularē ꝑduxit: qa eius exēplo religiosi ferme oēs ꝑmoti: tā mēdicātes q̄ reliq: ei dē subseq ꝑ uiribus conati sunt. Ipsi itaq̄ uiri ꝑclarissimi atq̄ religiosissimi suæ religiōis sua calamitate atq̄ ruina permoti ibidē pōtifice summo concedēte: suæ obseruātiæ fundamēta iecere. Et eo iustinæ loco succrescēs. Cōgregatio sanctæ iustinæ denominata est. Quæ postmodū incredibiliter & uiris ꝑstantissimis & locis bonisq̄ tam tēporalibus quā spiritualibus excrescens. Eugenius gloriosus pontifex eius noīs q̄rtus: iam maximis priuilegiis & gratiis atq̄ īmunitatibus ac locoruȝ cōcessionibus plurimū iuuit. Quæ nostro sæculo quanto splendore uiroꝝ religiosissimoꝝ doctrina grauitate & omni sapientia uenerandorū refulgeat: dicere non attinet. Cū in ea innumerabiles extant uiri non modo iuriū ciuilis & pōtificii: ac sanctæ theologiæ & philosophiæ doctrina (sicut eorū decet professionē) abūde pleni: sed & eloquentia litterarum tam græcarū quā latinarū quoq̄ ornatissimi. Qui & si pauca scripserint: aut populo publice non declament: tamen cum religiosissimi sint: & multis non modo sæcularibus: sed etiam ipsis religiosis obseruantibus: & uirtuti & saluti operam danti: suo enim exemplo & bonis operibus piis opem afferunt.

Ludouicus barbus primus reformator Rolandus pata uinus & Iacobus ticineñ.

¶ Ordo deniq̄ monachorum heremitarū diui Hieronymi: & ipse iā diu a patrū īstitutis collapsus nō multo post a uenerabili religioso Lupo hispalēsi ipsius ordinis generali ꝑposito ꝑdictoꝝ exemplo nouis & regularibus īstitutis nouaq̄ Regula ex dictis beati Hieronymi excerpta īstauratus ē. Nā Lupus idē & reliq patres ipsius religionis professores usq̄ ad id tēpus sub regula beati patris nostri Augustini militauerāt. Sed Lupus ipse patris sui diui Hieronymi zelo succēsus: & monachorū sanctæ iustinæ exēplo ductus: ad perpetuū sui ordinis stabilimētum: & ad melioris uitæ frugeȝ: & ad imitādam patris sui uitā: ut erat uir doctissimus: pro īstitutiōe regulæ multa (ut ꝓferť) ex dictis eius excerpsit: & ī unū regulæ corpus redegit. Quam q̄dem regulā postmodū Martino papæ approbandam confirmandamq̄ obtulit. Quam sane pontifex ipse non modo laudauit. Verū etiaȝ in monachalē obseruātiam cōfirmauit. Et deinceps loco regulæ beati Augustini obseruandā per apostolica scripta Lupo ipsi præposito & eius successoribus omnibus mādauit: Cuius Bulæ principiū est: & si pro cunctorū Christi fideliū. Regula uero incipit: fratres carissimi non quæ in mēte cōcepi hæc religio monachorū more: qui sub regula beati Benedicti militāt: & ipsa per omnia uiuit. Nisi quod griseo colore in indumentis & Romano officio utitur. Magnæ quippe uitæ sanctitatis & integritatis est: magnæq̄ opinionis in dei ecclesia hæc religio extitit.

Lupus doctor ordinē istum refecit

¶ Facinus canis uictoriosissimus copiaꝝ Mediolanēsiū īꝑator natione monferratensis ex oppido nobilissimo Sancti Enuasi oriūdus hoc āno ioāne Maria Duce Mediolanēsi īterfecto: in eius regnū succedēs: regnauit tāquā tutor: donec Philippus Maria adoleuisset ānis ferme duobus. Vir q̄ppe Magnanimus prudētissimusq̄ ac ī armis ab adolescētia exercitatissimus. Quas ob res multas strages ac īcōmoda finitimis pedemōtāis ītulit. Hic itaq̄ Mediolanēse imperio suscepto: ī primis cōtra Pādulphū malatestā statī duxit: & Brixiāos ac Bergomēses plurimis īcursionibus & direptiōibus ac uastatiōibus attriuit: nec a Cremonēsibus q̄bus gabrinus fundulus īꝑabat: & dominabať: abstinuit. Sed cū isto mō milites suos sine stipēdio retinere uellet: quos rapinis pascere & allere cōsueuerat: multorum belloꝝ ac discordiaꝝ cā fuit. Veꝝ paulopost iam ætate grādæuus sine liberis locupletissimus. 16. mēsis Maii Papiæ deficiēs: Beatresinā uxorē cordatā atq̄ magnanimā mulieꝝ oīuȝ bonoꝝ suoꝝ reliq̄t hæredē. Quā tñ idē Facin⁹ canis pauloāte obitū suū suasiōe & ꝯsilio amicoꝝ suoꝝ Philippo Mariæ duci iuueni despōsauit uxorē. Quā nihilominus idē Philippus Dux post annos quinq̄: uidelicet in anno salutis nostræ. 1417. die: uidelicet. 13. Augusti in caueam Arcis abiatæ decapitari fecit. Sunt qui dicant hunc facinum in anno. 1412. Papiæ defecisse.

Beatrix uxor huius uiri dať duci Mediolani Vxor ꝑdicta ď capitať

¶ Otho tertius parmēsiū tyrānus crudelissimus sane uir truculentusq̄ ac sanguinolentus hoc ipō anno qui est duodecimus supra millesimū quadringētesimū postea q̄ multas ac multas cædes: & crudelitates: maxime in nobiliū rubeorū familiā: atq̄ alias pluriās sæuitias exercuit. Ac ēt postea q̄ oēs circūq̄q̄ ciuitates & direptiōibus alisq̄ īfinitis ꝑpe malis diu ꝑturbasset: & q̄maxīe Nicolaū estēseȝ ferrariæ Marchionē: cuius cōpater erat apud Juberā agri Regiēsis oppidū ad colloq̄ū spe cōponēdæ pacis cum ipso cōpatre suo Nicolao pellectus a Sfortia attēdulo cotignola: ipō Nicolao estēse iubēte merito obtrūcatus ē. Quo mortuo cum sui fugam arripuissent: mutinenses cum

Rubera oppiduȝ a Sfortia hic obtrūcatur

corpus huius porcis obiectū fuit

plurimū ab eo ı̄fensi fuissent:statim cadauer suū in urbē detulerūt. Et ab equis ignominiosissime per totā urbē trahi fecerūt:& inumerabilibus iaculis confossum & turpiter laceratū porcis tandē corrodendū obiecerūt.Fuit tamen hic bello admodum strēnuus impetuosusq; atq; acerrimus.Et multa facinora strēnue gessit.Vnde & Nicolaū ipsum estensem Marchionē finitimū suū: sæpe sui salute ꝓstratū coegerat anxia formidine trepidare.Et nisi ciuiū suorū sanguine mãus cumulasset: fuisset ꝓfecto oı̄bus illa ætate multoꝝ iudicio ꝓferendus.Suo &.n.terrore Rhegiū lepidū urbem Nicolao ipsi estensi abstulerat:& Rubeis ı̄terfectis parmā ciuitatē per tyrannidē in suam redegerat potestatē:sed eo ı̄terfecto Rhegiū & Parma:dedentibus se ultro ciuibus rursus in Nicolai ꝓdicti estensis manus deuenere. Hunc item ferunt:aliquando de placentiæ principatu cum Iacobo

Vide iniqtatē huius uiri

Arcellatæ cruentissimis armis cōtendisse:qui in uindictā uiolatæ fidei notam:ipsius iacobi effigiē (ut tūc moris erat)depictā quoad uixit suo ı̄ scuto post terga ꝓcedētis armigeri deferri fecit:Iacoboq; ipo mortuo:Otho hic ipsā effigiē taliter depictā ı̄ parmēsi foro:cū pulsatiōe cāpanaꝝ & uexillis oı̄bus populo congregato cōburi iussit.Deinde collectos Cyneres in apta capsula ı̄ eminentissima urbis turre collocauit:ut inde surgentibus uētis appositi cyneres dispergerent̄ in regionē.

Cremonæ orator erat

¶ Thomas mocenicus sextus & sexagesimus uenetiaꝝ dux:hoc āno Michaele Sten duce defuncto:omniū suffragiis absens:creatus dux:ducauit an.10.& men.3.Mortuo.n.ꝓdecessore:iste Cremonæ apud Gabrinū fundulū orator erat.Sed dū de principe deligendo mentio haberet̄: diuinitus quasi uno ore creatus fuit:tanquā magnanimus:grauisq; ac modestus. Qui magistratu suscepto:cū uideret rempublicā suam ab imperatore opprimi:statim Carolū malatestam bellicæ artis scientissimū copiaꝝ suaꝝ contra ipsum imperatorē delegit ducem.Nā Sigismūdus ꝓdictus Cæ- 1413 6611

Impatorē ꝓfligrauit ꝑdita recuperat

sar electus:mox cū duodecim equitū & octo peditū milibus in italiā(accipiendæ coronæ gratia) descenderat:& eos oēs in uenetos mittens:primo impetu foꝝ Iulii accepit:& etiā Taruisiū urbē expugnauit. At Thomas hic reipu.solertissimus princeps:atq; patronus.Carolū ipsum opposuit. Qui fusis & fugatis Cæsaris copiis:subito cuncta deperdita ı̄genti uirtute recuperauit.Atq; Vero-

Pyratas fugat

nā urbē quorūdā ciuiū proditione quasi perditā sua uirtute:suaq; prudētia in fide cōtinuit. Et sumpta de nocentibus pœna:euestigio oı̄a sedauit.Indeq; classem non modicā in turcos mittens: de ipsis etiā nō ı̄cruentā uictoriā obtinuit:& pyratas multos ex equore fugauit:postmodū cōtra Hungaros ı̄festos bellū suscipiens:multas strages de illis edidit.Ferunt̄ & alia eius pluria facinora strēnue gesta:quæ breuitati studentes omittimus.Moriēs deniq; ibidē in prædicatorum basilica cum ingenti pompa sepelitur marmoreo sepulchro.Vbi & hoc epigramma inscriptum habetur.

Epitaphiū pulchrum

Hæc breui illustri mocenica ab origine thomā
Aeternos uenetū titulos sup astra locauit.
Oppida taruisii:coneti feltriq; redemit.
Inde fori iulii:Catharū:Spalatrūq; traguram
Magnanimū tē urna ducē:grauis iste modestus
Hic teucros tumidū deleuit ı̄ æquore classem
Hungariā domuit:rabiē patriamq; subegit.
Aequora pyratis patefecit clausa peremptis
Digna populum subiit patriis mens fessa triumphis: Amen.

Iacobū marchionē accepit uirū repudiat illum alphonsus ꝓualet: moritur regīa Q̄ d gesta hui⁹ scripsero commemorat

¶ Ioanna Regina eius noı̄s secūda Ladislai regis soror:hoc anno fratre prædicto: sine liberis absumpto in neapolitano regno eidē succedens:regnauit an.21.Hæc mulier uirilē animū ı̄ fœmineo pectore gerens:ı̄ter uarias regū lites:multa aduersa forti aı̄o ꝑtulit:nā primo cū adolescētula in regnū successisset: fœdis amoribus diffamata fuit.Et ut uidit tātam regni molē a se sola sustinen nō posse.Iacobo Marchio comiti denupsit.Quod ı̄ter galliarū principes:& genere & uirtute primarius haberet̄.Quem ut maritum & regem præter sui consensum agere in omnibus uidit.Indignata illū mox repudiauit:propter quod euestigio regnum diuisum est.Erant eo in regno quibus eius dominatus:nec oratus:nec ingratus esset:eo quod dignitatē & regiū nomen ioāna retinente:ipsi summam rerum potiebant̄.Erāt & ecōtra qui aut Ludouicū cū andagauensem ducem placebāt:adoptari in filiū.Alii āt dicebant Alphonsum aragoniæ regem potentissimū fore in regnū reuocandū.Atq; ita cū multi reges & adoptione & armis eo in regno se arguerent digniores:alphōsus tandem aragonū rex contra oēs præualuit.Cūq; in regnū introisset hæc ioanna illū adoptauit in filiū.Verumtamen ipse ingratitudine usus:haud multo post eā neapoli expulit:receptamq; rursus:etiā ı̄terdū in urbis arcibus obsedit.Et itaq; quoad uixit:multa intulit non filiali retributione digna.Deniq; cum domini nostri Iesu Christi anno.1434.ioanna hæc:& Ludouicus andagauensis dux in regno uitæ finē fecissent:regnū omne duobus orbatū principibus multos animos perturbauit.Gesta autē huius mulieris tā uaria & magna fuere:ꝙ plærosq; histori.oratoresq; atq; poetas fatigauit.Et in primis Blondum forliuiensem:pogiumq; florentinum: diuum præterea Antonium florentinum archiepiscopum: antequā possent ipsam secundum uitæ suæ gesta satis conuenienter describere: Ac alios plurimos oratores. 1413 6612

¶ Conciliū constantiæ ad scisma tollendū: quod noué & triginta annis perdurauerat. Sigismūdi Cæsaris iussu & industria:hoc anno celebrari cœptū est.In quo qdem quinq; aderant nationes.s. itali:galli:germani:hispani:& angli:quorū suffragiis oēs concilii res gestæ sunt. Eō siqdē ioannes

Tres papæ repudiati sūt

papa:licet inuitus pontificatu se abdicauit.Et ad perpetuos carceres concilii decreto apud aldebergam germaniæ castellum damnatus est.Gregorius uero qui in pisano concilio fuerat damnatus: eo Carolum malatestam legatum mittens sponte se abdicauit. Benedictus autem cognomento

Boldrinus quondam galliæ adulterinus papa: cum apud Catheloniā in castello paniscolæ munitissimo se cōtineret: seq; uer. Christi uicariū pertinaciter assereret. Tādem auctoritate ꝯcilii rursus improbatus est. In eo etiā cōcilio hereses nonnullos. s. Ioannis uiglef heresis dānata est: duoq; ex discipulis eius exusti sunt: uidelicet Ioannes us & Hieronymus eius cōdiscipulus: eo ꝙ dicerēt iuxta Dulcinū nouariēsem hereticū meliores esse debere cōes & ecclesiasticos ad imitationē Xpi omnino pauperes eē debere & oportere: cū ex tanta diuitiarū copia populi scādalizarent. Cumq; ibi quadriennio ferme ad tollendos scismaticos: & ad restituendā ecclesiam: necnon ad emendādos christianorū mores multi prælati: multiq; prīcipes ꝑstitissent. Tandē de eligendo nouo pōtifice sermo iter oēs habitus est: Vnde & cōcilii & Sigismūdi impatoris qui semp cōcilio aderat decreto statū fuit: ut unaquæq; natio sex ꝓbatos uiros & deū timentes deligeret: Qui una cū dominis cardinalibus pontificē eligerent: qui conclaui īgressi ꝑter omnē spem: licet multi scismatici cōclaue īteressent: unanimiter Othonē colūnā Romanum diaconum cardinalē tertio idus nouēbris in festiuitate beati Martini hora tertia pontificē creauerūt: Tantaq; īter oēs lætitia & exultatio fuit: ut uix homines loq possent: Statim aūt Sigismundus imperator ea electione gaudio repletus nullo habito suæ dignitatis respectu conclaue ad patres īgressus est: & gratias oībus cū lachrimis egit: ꝙ tantum uirum tanq; necessarium reipublicæ christianæ prope extinctæ elegissent: Et ante nouū pontificem prostratus summa cū ueneratione eius pedes exosculatus est: cui pontifex gratias agēs ipsum magnifecit: ꝙ sua opera: suaq; industria pax tandem ecclesiæ reddita esset. His gestis cum per annum etiam ibidem concilium perstitisset: & multa ad christianam religionem necessaria decreta fuissent. Tandem anno domini. 1418. Concilium pontificis imperatorisq; iussu dissolutū fuit & omnes cum pace abiere.

Duo heretici dānati cōburunt

413 6612 Martius papa eligit uide maximā īpatoris lætitiaȝ

¶ Philippusmaria Angelus tertius Mediolanensium dux: Ioannis Galeatii ducis ex Catherina uxore filius: Ioannisq; prædicti ducis obtruncati frater: hoc anno post multorꝫ tyrannidē in regnū paternū tandē restitutus: regnauit annis. 32. men. 7. uir certe sapientissimus magnanimusq;: ac splēdidissimus: necnon & totius (ut ita dixerim) decus atq; lumen. Qui principatu non sine difficultate adepto: statim suo cōsilio suaq; prudentia tyrānos oēs ciuitatū suarū occupatores deiecit: & exterminauit: & cū eisdem ꝑclara facinora gessit. Itaq; Mediolanū tantūmodo in prīcipio adeptus. Cum omnes suæ dictionis ciuitates a tyrannis occuparentur: ex procerum suorum consilio Beatrisinam Facini canis relictam annosam; quāuis ipse iuuenis duxit uxorem: a qua ingentem uim auri & argenti suscipiens: mox magnos exercitus conscripsit. Cui Matheū quendā theutonicū uirum in armis ꝑstantissimū ꝑfecit. Qui ut aiunt primo Angeli dela pergola mulio fuerat. Is igitur Matheus in magistratu cōstitutus: primo suo cōgessu Comū duxit: ubi Lutheus Ruscha comes ꝑerat. Qui uiso exercitu sine ullo prælio condictione accepta urbē cōfestim reddidit: indeq; discedens cum exercitu Triciū peruenit: ubi morbo contracto dum fluxu sanguinis laboraret. Mediolanū delatus euestigio uitæ finē fecit. Eoq; mortuo Philippus dux pro eo Franciscū cognomento Crimignolā subrogauit. Qui licet humili loco natus esset: omnibus tamen in rebus ꝑclarissimus euasit. Quo quidē præclaro uiro: si dux ipse Philippus usq; ad mortē bene uti sciuisset: uniuersam italiam suo certe supposuisset imperio. Ipse itaq; impatoria dignitate ab ipso duce Philippo suscepta: cōfestim apud Triciū oppidū qđ obsidebat pōtē Abduæ fluminis pulcherrimū deiecit: & per totam hyemem illud castellū munitissimum obsedit: & oppugnauit. Sed cū eēt īexpugnabile: tandē dato magno auri pōdere coleonibus Bergomen. q. s. illud occupauerāt: oppidū redemit. Eoq; potitus placentiā cōmigrauit. Eā enim urbē Philippus Iaco. Arcellati filius & ipe p tyrānidē occupabat: uir certe dei & sanctorū omniū contēptor: qui post multas oppugnationes timore ꝑculsus: nocte urbe se deiiciens ad uenetos cōfugit: ubi post aliquot mēses pataui deficiens: dixisse tradūt. En morior: & cadauer meū Venetis: diuitias filiis: animāq; Dyabolo relinquo. Expugnata igitur Placentia: Crimignola itineribus qbus potuit: concitus laudē aduolauit. Atq; eandem urbē acerbissima obsidione aliquandiu fatigauit. Tandē confractis Ciuiū Ioannino uignatēse qui in ea urbe dominabatur: cum duobus filiis fugiente Crimignola urbē īgressus est: & ciues alloquens eos cum summa benignitate in Philippi gratiam recepit. Eoq; die Ioannino tyrāno cū filiis in segete latitante cōpræhenso: ad Crimignolam perductus est. Quo uiso: mox eius filios in cōspectu suo: postmodū etiam ipsum laqueo interire fecit. His gestis: celeri cursu Cremonam petiit. Ac primis quasi congressibus omnia agri sui oppida sibi subiecit. Quapropter Gabrinus fundulus: uidēs sibi male succedere: cum Philippo duce per legatos pactum percussit. Vrbēq; qbusdā castellis sibi reseruatis: quadraginta miliū ducatorū auri pondo reddidit. Cū uero hæc omnia ad uotū Philippo duci succederent. Ioannes Iacobus montisferrati marchio motus extimescere cæpit ipsius ducis potentiam. Vnde sibi cōsulens ultro Vercellas: Alexandriā: & Astensem urbes ei restituit: & nō ita multo post Crimignola Bergomū & Brixiā Pandulpho malatestæ ademit. Quibus etiā Philippi successibus Nicolaus Estensis Marchio motus: facturus ad id quod armis cogi potuisset. Mediolanū profectus parmā urbē: quam mortuo Othone tertio obtinuerat: Philippo restituit. Retento Regio urbe pheudi nomine. Addiditq; ꝑterea ad paternā dominationē: Genuā maritimam potentissimam urbem: & alias dictionis ipsius Genuæ ciuitates. Cūq; mari terraq; oībus formidabi

Beatrisina uxor ducis math eus teutonicus exercitu ꝑficit. F. crimignola fit exercitus præfectus

413 6612 Iacobus arcellus Ioānino uignatus Ioānino capta lauda laqueo strangulatur Cremona recuperata Vercellæ Alexādria Ast Bergomū & Brixiam recepit Genuaȝ cū oī sua dictiōe cæpit

Floretini superantur | lis Philippus esse cæpisset: maiori cōparato exercitu Crimignolā in Forliuienses imolensesq̧ misit. Quaobrem florentini eius potētiā ueriti: illū bellis lacescere cæperunt. Contra quos Crimignola apud Zachariā castellū agri fauentini ꝓfligens eos turpissime superauit: & profligauit. Idq̧ bellū a florentino populo una cū Venetis susceptū usq̧ ad huius Philippi mortem: & ultra usq̧ ad annū salutis nostræ. 1454. perdurauit: infida tamē nōnunquā & īsidiarum plena: pace intercedēte. Verum cum Crimignola (ut infra dicemus) īdignatus: a Philippo ad Venetos defecisset: fractis Philippi rebus. Veneti Brixianā urbē per Crimignolā primū inuasere: & in suā potestatē deduxere. Pace deinde sequēti anno Martino pōtifice auctore cū Venetis facta. Bergomum etiā cum oppidis suis amisit. Verumtamen licet multis opprimeret bellorū turbinibus: ioannam Apuliæ reginā ab

Alphonsi & fratrum regū captiuitas cū centum pricipibus ac ducentis aureatis eqtibus | Alphonso rege pulsam sua uirtute: & potentia in regnū remisit. Quāti āt huius fœlicissimi & inclitī principis fuerit animi magnitudo: quātaq̧ liberalitas: quāta deniq̧ magnificētia: uel ex hoc aptissime intelligi potest: ꝙ Alphonsum & Ioannem reges: ac etiā sancti Iacobi magnū magistrum fratres cū aliis centū principibus atq̧ ducentos auratæ militiæ eqtes: a genuēsibus subditis suis captos & ad se perductos humanissime suscepit: eosq̧ multis muneribus donatos in patriam honorificētissime remisit: cū omne eorum regnū obtinere potuerit. Tandē post innumera bene gesta facinora cæcus effectus: anno a natiuitate Christi. 1447. profluuio uentris correptus: idibus Augusti hora secunda noctis naturæ cōcessit: nullis relictis sibi masculis filiis: nisi Blancam Mariā naturalē filiam: quæ eidem post modum in regnū successit: prout latius in sequenti libro in anno. 1497. dicemus. Eius āt corpus ipsa filia facta regni princeps: post annos quattuor: in maiori urbis tēplo loco eminentiori tumulari fecit. Eiusq̧ in morte tota ciuitas: cū qd consilii capere non satis nosceret tumultuarie cæpit & uehemētissimæ procellæ exortæ sunt. Eo maxime: ꝙ omnes publicam appetebant libertatem. Hic tres habuit uxores. Byatresinam Facini canis relictam: quam postea suspitione damnatam interficere fecit. Secundam Marchionis montisferrati. Tertiam uero Mariam Amedei Sabaudiæ Ducis filiam: quamq̧ Reginam dimisit.

Tres uxores Ducis mali uiri da filia bernabouis auia īperatoris fuit

¶ Herneſtus octauus austriæ dux Leopoldi Ducis ex illustri uiride uxore filia magni Bernabouis uicecomitis susceptus: uir quidē illustrissimus atq̧ sapientissimus: hoc anno. ii. cal. octobris genuit inter cæteros Federicum filium eius nominis tertiū: postea in regno austriæ eidem successorem ac Romanum Imperatorem. De cuius gestis nil memoriæ dignum habemus. 1415 6614

¶ Viri disciplinis excellentes.

¶ Laurentius Iustinianus ordinis canonicorum cælestini habitus: seu cōgregationis sancti Georgii de alga ueneti: & uenetus postea patriarcha: hac tēpestate Venetiis q̄maxime rū religione: tū uitæ sanctimonia: tumq̧ diuina q̄dā doctrina: maximo apud omnes habetur in ꝑcio. Qui ab ipsa sua adolescentia post marinū quirino auunculū suum patritiū uenetum uirum religiosissimum adeo uocatus: religionē ipsam intrauit: ubi calcatis permaximis operibus & honoribus atq̧ florētissimæ ætatis illecebris: ad cælestem militiam ita fœliciter euolauit. Quā sane religionem quanto splendore sua innocētissima uita: sua abstinētia: uigiliisq̧ & orationibus: atq̧ suis mirificis doctrinis: & exēplis illustrauerit. Eius historia a Bernardo Iustiniano eius nepote oratore ꝑclarissimo edita optime demōstrat. Hic nāq̧ & si pauca a ꝑceptore didicerit: adeo ut uix prima elementa perceperit: Attamen cū scientia diuina imbutus esset: quattuordecim scripsit librorum uolumina: & sermōes 40. Quorū librorū tituli isti sunt: In primis Lignū uitæ lib. i. De disciplina monasticæ professiōis lib. i. De spirituali & casto cōnubio li. i. uidelicet uerbi & aīæ. De triūphali agone mediatoris Xpi lib. i. De interiori cōflictu. De cōplanctu ecclesiæ li. i. De corpore & sanguine Christi li. i. De uita solitaria lib. i. De cōtēptu mūdi lib. i. De sermone dñi in cœna lib. i. De officio pastorali li. i. De obediētia li. i. De gradibus pfectiōis li. i. Et alia q̄dā. Deniq̧ nō sine scītatis opinione deficiēs: post. 70. obitus sui diē incorruptus: apud cathedralē ecclesiā sepultus est. Ad cuius quidem sepulcrum ob īgentia eius miracula non modo ueneti: sed & externi concurrere dicuntur. Qui autem statuas aut cæreos alias ue oblationes in testimonium sanctitatis quotidie apportent. 1416 6615

70. dies īcorruptus permansit

¶ Dionysius de burgo sancti sepulcri patria ethruscus ordinis eremitarum diui augustini: religiosus quidē uenerandus deuotissimusq̧: hac tēpestate ꝓpter eius doctrinā mirificam: ac ipsius in omnem dicendi & docēdi artē & ꝓmptitudinē magno in ꝑcio habitus est. Qui cū oēs poetas: historiographos: oratoresq̧: ac philosophos diligenti studio euoluisset. Inter cætera suæ elucubratiōis opa commentarios ꝑpulcros super Valerio maximo. Super Methamorphoseos. Super oībus Virgilii operibus. Superq̧ Tragœdiis Senecæ. Et Rhetoricorū polyticorum ue libris edidit. Insuper & Fabulas ad tam præcellentem tropologicum sensum reduxit: ut in amonendis populis nil iocundus certe: utiliusq̧ afferri posset. Scripsit & alia: quæ uidere non merui.

¶ Augustinus de Roma generalis ordinis eremitarum diui augustini prior: & Theologus consumatissimus: his temporibus in omni doctrina clarus extitit: qui quidem & nomine & re alter augustinus merito uocari potuit. Eo ꝙ eius sanctissimi patris doctrina delectatus: innumerabilia pœne & ipse edidit opera. Et q̄ maxime super libris sententiarum. Super pauli Epistolas lib. 14. Super apochalypsim lib. i. Super ethicis li. i. Deinde de libero arbitrio li. i. De sacramēto unitatis corporis Christi & ecclesiæ li. i. De potestate papæ li. i. De charitate Christi circa electos eius li. i. De pfecta

iustitia

iustitia militaris ecclesiæ li.i. De peccato originali li.i. Atq; alia multa.

¶ Gabriel de Spoleto eiusdem ꝓfessionis & doctrinæ certe eruditissimus uir: diuiniq; eloquii ꝑco clarissimus: immo omnibus sui temporis concionatoribus sine iniuria præferendus: hoc ipse tempore cum esset fidei catholicæ præcipuus zelotes & amator ac hereticorum præcipue acerrimus debellator. Cōtra fraticellos de opinione pestiferos: præsertim tractatus edidit celeberrimos. Scripsitq; sermones de quadragesima: & de tempore: ac de sanctis doctos. Et alia quædam.

¶ Ioannes de teneramunda prior ordinis carthusiensium in Sabaudia: uir diuinarum scripturarum admodum studiosissimus: hisdem temporibus floruit. Qui ad multorū & maxime religiosorū utilissima edidit opuscula: quorum de numero sunt ista. De noticia dei li.i. De lapsu hominū li.i. De reparatione lapsi li.i. De amore dei li.i. De gaudio hominis li.i. De sacramento altaris li.i. De fide christiana lib.i. De honore dei lib.i. De conceptione beatæ Mariæ li.i.

¶ Antonius de parma: camalduensis ordinis generalis prior litterarum diuinarum humanarūq; apprime eruditissimus: ingenio excellentissimo: & eloquio disertissimus: hac tempestate in concilio constantiensi personaliter claruit. Qui inter cætera ad directionem prædicatorum nonnulla ꝑclara scripsit opuscula. E quibus precipua ferūtur. Sermonum de tempore lib.i. De sanctis etiam li.i. Sermonum de quadragesima lib.i. & quædam alia.

¶ Ioannes Dominici natione florentinus ordinis prædicatorum sancti Sixti cardinalis præsbyter philosophus: & theologus scientissimus hac tumultuosa tempestate in concilio constantiensi ex nomine Gregorii undecimi papæ pro unione ecclesiæ legatus existens: maxima suæ eruditionis & eloquentiæ præbuit documenta. Qui cum esset in diuinis scripturis egregie doctus: ac sæcularium litterarum non ignarus. Etiam ex ingenii sui magnitudine scripsit quædam præclara uolumina: quibus nomen suum posteris cum gloria mandauit. De quibus subiecta feruntur: In ecclesiasten. li.i. In cantica canticorum li.i. In euangelium Matthei li.i. Super magnificat: tractatum.i. in epistolam ad romanos tractatum.i. lucula noctis prænotati li.i. itinerarium deuotionis li.i. De
1415 6614 amore charitatis li.i. Qui sic incipit. Si linguis hominum loquar: sermonesq; de tempore. De quadragesima: & de sanctis: multos ac plurimos composuit. Et quædam alia ferunt eum in concilio eodem constantiense obiisse.

¶ Petrus cameracensis episcopus sacræq; romanæ ecclesiæ cardinalis patria Aleacensis: parisiensis gymnasii quondam generalis canzelarius ꝓceptor īter cæteros ioānis gerson philosophus: &
1416 6615 theologus: aliarumq; bonarum litterarum eruditissimus: hac tempestate in concilio constantiensi q̄maxime clarus & insignis habitus est. Qui cum esset eminentissimi & acutissimi ingenii doctor: multa & præclara scripsit uolumina. De quibus subiecta ferunt̄. Super sententias lib. quottuor. Cuius principium est. Quæ nam doctrina hæc.

De laude sanctæ scripturæ	li.i.	De stabilitate ecclesiæ	li.i.	Speculū considerationis	li.i.
Compendiū cōtēplatiōis	li.i.	De spirituali schala.	li.i.	In psalterio breuiter	li.i.
De legibus & sectis	li.i.	De cōcilio generali	li.i.	De oratione dominica	li.i.
De eadem anagogice	li.i.	Super aue maria	li.i.	Super magnificat	li.i.
Sup benedictus domin⁹	li.i.	Super nūc dimittis	li.i.	De electione papæ	li.i.
De exercitio spirituali	li.i.	De aīa & eius acci.	li.i.	De sacramentis ecclesiæ	li.i.
Sup euāgeliū sctī Marci	li.i.	Sup multos psalmos	li.i.	Super cantica canticorum: & ser	

mones innumeros: & quædam alia.

¶ Nicolaus quidam archidiaconus bayocēsis phylosophus & theologus: atq; poeta insignis per hoc tempus: cum magnam suæ doctrinæ: & parisius q̄maxime & alibi dedisset experiētiam: in eodem parisiensi gymnasio magisterium sacræ theologiæ consequi meruit. Qui & ipse ex īgenii sui magnitudine multa uolumina utroq; stilo composuit. De q̄bus subiecta feruntur ad prædictum episcopum & cardinalem dominum Petrum insigne opus quod de fructu heremi pernotauit li.i. De corrupto ecclesiæ statu. lib.i. De nouis festiuitatibus li.i. De materia scismatis lib.i. Epistolarū ad diuersos li.i. Atq; alia quædam.

¶ Bartholomeus de saliceto iurium ciuilis atq; pōtificii celeberrimus doctor: his tꝑibus claruit: & cōmētarios celebres ī toto iure ciuili cōposuit. Atq; alios ꝯsilioꝝ suoꝝ tractatus post se reliquit.

¶ Petrus de ancharano: patria bononiēsis dn̄i baldi perusini auditor & discipulus iure cōsultoruꝫ suæ ætatis certe ꝑcipuus: & ipse ꝑ hoc tempus bononiæ & alibi clarissimus effulsit. Qui sup decretalibus. Sextoq;: ac clemētinis optime scripsit ac cōmētatus est. Ferunt & eius cōmētariola in sexto extra de regulis iuris: Sed & sup digesto ueteri ac nouo perpulchre cōmētatus est. Edidit ꝑterea egregiū cōsiliorū opus: Et ꝓpterea dominus pontanus in cōsiliis suis miris eū extulit laudibus.

¶ Antonium de Brutio etiam patria bononiensem Petri prædicti contēporaneum fuisse tradunt uirum certe doctisimum: ac uitæ sanctitate insignem. Qui præ cæteris decretales: Clementinasq; optime explanauit. Duo etiam repertoria ad ius ciuile canonicumue pertinentia composuit. Ac etiam consiliorum opus post se reliquit. Atq; alia quædam.

¶ Franciscus Zabarella natione patauinus: romanæ ecclesiæ cardinalis præsbyter bonarū litterarū & maxime philosophiæ: ac iuris pontificii consultissimus: uir per hoc ipsum tēpus (ut prælatos

decet)litterarum & prudentia atq; aliis pluribus uirtutibus plurimum exornauit.Qui cum doctiſſimus atq; eloquentiſſimus haberetur:multa copioſe docteq; compoſuit:& maxime in decretalibus & clementinis edidit.Atq; alia quædam memoratu digna poſt ſe ſcripto reliquit.In cuius laudem pogius florentinus orator elegantiſſimam compoſuit orationem.

¶Raphael fulgoſus natione placentinus excellétiſſimus iuriſcõſultus tépeſtate hac & ipe multa ad declarationé iuris ciuilis ptinétia ꝓpoſuit:q̃ ĩgenii hoīs ꝑ ſe ferre uident.Et iter cætera ſuper digeſto ueteri:ac toto codice perpulchre cõmentatus eſt:ac alia cõplurima edidit cõſiliorũ opera.

¶Raphaelé etiã Cumanum iuris ciuilis cõſultiſſimũ:prædictis contéporaneũ fuiſſe conſtat.Qui & ipſe in Digeſto ueteri:codiceq; multa edidit. Ferunt & eius cõſilioꝝ quædã ĩſignia uolumina.

¶Petrũ quoq; Maurocenũ patritiũ Venetũ:eccleſiæ Ro.epiſcopũ cardinalé hac ipſa ætate:non ſolũ dignitate ĩſigni:ſed & mirifica doctrina fuiſſe:& floruiſſe tradũt.Virum certe:& humãis & diuinis:necnon & põtificii iuris apprime eruditiſſimũ.Cuius doctrina & morũ ꝑſtantia quanti fuerit:opa a ſe docte & ſubtiliter edita poptime declarãt.Et ꝑcipue q̃ i.6.decretaliũ egregie deſcripſit.

¶Ioannes de Imola egregius ac certe cõſumatiſſimus utriuſq; iuriũ iterps & doctor:per ipſuȝ tépus apud italiã & quãmaxime Bononiã urbé ſcientiaꝝ dominã ĩſigniſſimus:clariſſimuſq; habit' eſt.Qui iter cætera maximi ſui ĩgenii opa.Sup primũ & ſecũdũ ac tertiũ decretaliũ libros præ cæteris docte acurateq; ſcripſit.Sextũ quoq;:ac clementinas elegãtiſſime cõmentatus eſt.Sed & Infortiato:ac Digeſto nouo:quædam compoſuit uolumina.Obiit autem uir tantus ĩ tota italia certe nominatiſſimus:cum magna litterarum iactura:anno ſalutis noſtræ.1436.

¶Nicolaus natione theutonicus uuenẽſis Gymnaſii in auſtria Rector & decus Philoſophus: ac methaphiſicus eruditiſſimus:omniumq; diuinarum ſcripturaꝝ ſcientiſſimus atq; doctiſſimus ingenio ſubtiliſſimus atq; promptiſſimus hac tépeſtate ab uniuerſitate uuenẽſi ad conciliũ Cõſtantiæ miſſus:magnã ſuæ eruditionis oĩbus ꝑſtitit admirationé.Qui ex magnitudine ſui ĩgenii ſcripſit multa & ꝑclara uolumina:qui nomé ſuũ cũ gloria trãſmiſit ad poſteros.De qbus hæc ſubiecta ſunt habẽt.Et primo ſuper ſententias li.4.Quæſtiones ſentẽtiarũ li.i. De ſeptem Donis ſpiritus ſancti lib.i.De decem præceptis legis lib.i.Super orationem dominicam li.i.De octo beatitudinibus lib.i.De tribus patribus pœnitentiæ lib.i.De octo uitiis capitalibus li.i.De ſeptem peccatis capitalibus lib.i.De præcepto charitatis lib.2.De peccatis linguæ lib.i.Sermones de tempore: de ſanctis:& de quadrageſima in tribus uoluminibus.Et alia multa.

¶Gaſparinus natione bergomẽſis ex Barziza Ruſculo natus:Grãmaticus qdé & Rhetor ſui tẽporis celeberrimus:hiſdem tpibus apud Venetias ob eius ſingularé doctrinam & eruditioné magno in ꝑcio exiſtens:etiã latinas litteras ſemimortuas primus omniũ quaſi ab inferis reſuſcitauit. Eo ꝙ Venetiis publico ſalario docens:meliori ſolito optimis litterarũ documẽtis multos erudiuerit.Et ad ea imitanda documẽta pluriſ icitauerit:pp ꝙ & multi clariſſimi adoleſcentes permoti: ad eum ediſcendi gratia uariis ex regionibus cõfluxere.Audita deinde eius fama Philippus Mediolanẽſiũ dux:ipſum tanquã ſibi a Bergomo ſubditũ pro edocendis iuuenibus Mediolanẽſib': e Padua & Venetia ad ſe euocauit.Vbi aliud adiumentũ eloquentiæ ſtudiis attulit.Quod inuẽtus Ciceronis codex perueruſtus ad eius manus perueniens ĩteritũ omnino euaſit.In quo qdé libro: erant tres ipſius ciuitates libri uidelicet.De oratote deperditi.Quos ipſe tanquã diuini ĩgenii uir. multos labore oblitteratos ſuppleuit.Et cũ nullus Mediolani reperiret:q eius codicis litteram legere ſciret.ipſe emendatũ ꝓpria manu trãſcribere uoluit.Et ita omné italiã eo deſideratiſſimo codice repleuit.Quo adiumẽto factũ eſt:ut illa dicẽdi copia & elegãtia: quæ ad noſtrã pueit ætatem ab iſto nr̃o Cõciue Gaſparino emanaſſe dicat.Ea pp maximo in ꝑcio apud ducé ipſum habitus ſemp fuit:ꝑterea hic iter cætera ſui maximi ĩgenii monimẽta:ꝑter defectus:quos multo labore in Quintilianũ de iſtitutione oratoria & Ciceronis de oratore ſuppleuerat:etiã in Ciceronis officia & ſenectute epiſtolas nõ improbandas edidit cõmentarios.Imperfecte etiam in ipſum libruȝ de oratore cõmentatus fuit.Orthographiã quoq; in lingua latina cõpoſuit pulchrã . Habentur inſup & eius Epiſtolæ atq; orationes multæ ualde elegantes in demoſtratiuo genere.Ac qdã alia edidit quæ uidere nõ merui.Duos hic genuit filios:uidelicet: Ioãné Auguſtinũ iuris utriuſq; cõſultiſſimũ & oratoré ornatiſſimũ:& Guinifortũ philoſophiæ & artis dicendi diſertiſſimũ. Quem in tertio decimo ſuæ ætatis anno:ob ĩgenii ſui ĩcredibilé ꝑſtantiã Papiæ uniuerſo aſtante:& admirante Gymnaſio ĩ artibus liberalibus ꝑter patris ſcitũ ab uniuerſitate ipa papienſi doctoratus ĩſignia accepit.

De oratore libros hic inuenit & emendatos in lucem 24.

Filii huius Ioã. Auguſtinus & Guinifortus doctores

¶Leonardus Aretinus philoſophus:hiſtoricus & orator elegantiſſimus probatuſq;:tépeſtate hac floruit:& magno in precio apud tres pontifices Romanos:uidelicet Innocentium ſextum:Gregoriũ duodecimum: Alexandrũq; quintũ:ac demum Ioannem uigeſimumtertiũ fuit uſq; ad Cõſtantiæ concilium maxima cum integritate:fide:inocentiaq; : ſecretarie officium adminiſtrauit. Qui poſtmodũ a ſenatu florentino accitus cãzelariæ generalis cura ſibi demandata:uſq; ad extremũ uitæ ſuæ tempus fœliciter geſſit.Quem certe inter uiros diſciplinis excellentes ob uirtuteȝ permaximã: ac dicendi elegãtiam oĩbus ꝑferendũ eſſe putamus.Ea propter cũ eſſet optime eruditus:licet multis impeditus negociis:tũ publicis:tum familiaribus:ea quæ ſubiecta ſunt: ſcripto mandauit.Et primo cũ adhuc græcis auctoribus operam daret.Beati Baſilii Epiſcopi opuſculum de inſtituendis

de instituendis disciplinis mira dicendi suauitate in latinū transtulit. Deinde dyalogum quendā; Summa edidit elegantia. In quo doctrinam Dantis: & Francisci petrarchæ: ac Ioannis Bochatii: primo impugnatam maxime laudat. Vitasq; Tyberii & Gracchi gracchorū: Pauli Aemilii: Catonis posterioris: & Sertorii Romanorū ex plutarcho transtulit. Ciceronis uero uitā: nōnunquā interpres sed ueluti a seipso dictam ipse cōposuit. Vbi multa addidit a Plutarcho prætermissa. Transtulit quoq; quendam libellum xenophontis de tyranno. Ex Platone uero Gorgiā & phedronē atq; ipsius epistolas quasdā. Ex Aristotele Oeconomicam: & Ethicorū ac politicoꝝ libros. Insuper & ipsius Aristotelis uitam ex multis auctoribus tam latinis quā græcis congestam. Cōmentaria ꝑterea primi belli punici ex polybio græco historico duobus libris expressa reliquit. Et ex procopio historiā Gothorū quattuor libris complexus est. Volumē quoq; Epistolaꝝ: & alia plurima opuscula: Ac sui tpis historiā separatim ꝯscripsit. Multaq; ꝑterea alia cōposuit: in qbus dicēdi elegantia & sūma ipsius īgenii uis apparet. Item de laudibus Florentiæ librum unū edidit. Sed & deniq; opus certe luculētissimū de rebus florentinorū bene gestis duodeci libris descripsit: non tamen qd ꝓposuerat: ad extremū ꝑduxit. Cuius historiæ cā Senatus Florentinus ei singulare præmiū ad mortē usq; constituit. Eius autem mors fuit in anno domini .1443. cum esset ætatis annorum .74.

Trāslatiōes huius commemorat — *Cōmentaria huius recitat* — *Opuscula ēt ipsius scribit*

¶ Pogius florētinus orator facundissimus: & litterarum apostolicarum scriptor disertissimus græcæ latinæq; linguæ eruditissimus: hisdem temporibus: & ipse ob singularem doctrinam: & singularem dicendi leporem: tum Romæ: tumq; Constantiæ: ubi conciliū habebat: atq; aliis plurimis ī locis: maximo fuit habitus in ꝑcio. Eo maxime quod in concilio existens. Quintilianū oīno deperditum & oblitteratū deprauatumq;: in monasterio quodā latitantē īuenit: quē postea (ut prædictū est) Gasparinus Bergomas noster multo labore emendauit. Hunc ēt florentini propter ingenii & eloquentiæ ipsius claritatē: cū per quadraginta annos in curia Romana scriptoris officiū exercuisset: ad se uocatum: summo honore exceperūt: colueruntque: & honorauerūt: ac ab oī onere ciuitatis immunem fecerunt. Composuit autem hic funebres orationes plurimas. Et librum faceciarum pulcherrimum: ac epistolarum multarum librum elegantem. Et e græco Dionysium Siculū: & alios multos latinos fecit. Et de situ indiæ libellum composuit. Et alia multa.

Quītilianus īuētus est — *Faceciæ pogii*

¶ Hieronymus Bohemus hereticus Ioannis uiglef heresiarchæ imitator: ioānisq; us heretici cōdiscipulus: per hoc tempus in concilio constantiensi post Ioannē us: publice multo astante populo exustus est: quod diceret & ꝑdicaret iuxta Dulcinū heresiarcham. Mulieres esse debere cōmunes: & alia multa enormia. Deinde depræhēsus: ꝙ catholicæ ecclesiæ eēt detractorem: & Romāi pōtificis oppugnatorem: cardinaliū hostem: persecutorem ꝑlatorū: ac cleri christianæq; religiōis inimicissimum. Ad hunc tamē plurimi uiri eruditissimi & magni ecclesiæ Romanæ ꝑlati accessere: ut ipsum a sua snīa dimouerēt: & ad uiā rectā flecterent: sed cū ptinacius in suā; heresim ꝑsisteret: per conciliū dānatus: & igni exustus est: qd suppliciū iucūda fronte & alacri uultu ad exitū suū accessit: non expauit ignē: nō illud tormēti genus: nullus unquā stoycoꝝ fuit: q tā cōstāti aīo mortē; appetisset: quam hic appetisse uidere uisus est. Hunc pogius florētinus (qui ad spectaculū suo funeste mortis iterfuit) miris eius doctrinā & īgeniū atq; īsignē eloquentiā laudibus efferet. Dicēs eum cccxl. dies in carceribus stetisse: in multis sordibus: in squallore: & stercore: in cōpedibus: & omniū inopia rerū. Vbi nec legendi: nec uidendi quidem ullā potuit habere facultatē. Et tamē idē suā tā; diserte: & magna cū omniū admiratione disseruit: ut ipse pogius fatetur unquā se uidisse hominem qui in causa dicendi magis accederet: ad facundiam priscorum: quos tantopere admiramur. Tantos enim doctissimos uiros in testimonium suæ sententiæ adduxit: ut satis fuisset: sed toto tempore incarcerationis suæ summo in ocio studiis operam dedisset. Dicebat enim idem pogius: eū esse uirum memoria sempiterna dignum. Admirans doctrinam eius: & rerum plurimarum scientiā eloquentiam & dicendi suauitatem & argutiam respondendi.

Vide in morte cōstātiā hoīs — *Doctrinā huius gēs mirifice perdat*

LIBER QVINTVSDECIMVS IN SVPPLEMETVM SVPPLEMENTI CHRONICARVM A PRIMO AVCTORE FRATRE IACOBO PHILIPPO BERGOMENSE NOVISSIME CONGESTVS AC REPERCVSSVS. HIC FOELICITER INCIPIT. ET CONTINET TEMPVS ANNORVM .60.

6616 1417 MArtinus eius nominis quintus papa: patria Roma. ex illustri familia colūnensium natus: hoc anno in celebritate sancti Martini episcopi ex cardinali diacono: in Constantiensi concilio omnium nationum: & cardinalium consensu: pontifex creatus: sedit annis quattuordecim & mensibus tribus. Iuris pontificii peritissimus: & in omni uita integerrimus uir. Ob cuius integritatem & doctrinam ac bonitatem atq; moderationē: ex triginta tribus Cardinalibus praelectus fuit. Qui in pontificatu cōstitutus: non somno: aut ocio: sed negocio: & solicitudini deditus: omnia ad rem pontificiam pertinentia: miro ꝑfecit modo. Cuius sermo cum breuis eēt: plenus sentētiis in lucē semper deducebatur. Verum tamen in rebus agē

Martius papa 217.

dis adeo promptus erat:ut res factas prius hoīes cernerent:quam ab eo excogitatas putarēt.Tali nāq pontifice īdigebat ecclesia dei:qui petri nauiculā scismatis:& seditionum fluctibus diu acriter quassatam redigere in portum salutis sciret:& posset.Hic igit pōtifex creatus & factus:eo in cōstantiensi concilio:etiā per annū pstitit reipu.xpianæ cōponendæ cā.Sed rebus oibus optime dispositis:absolutoq cōcilio:in italiā per sabaudiā uenit.Dum autem alpes transisset:& in italiā descēdisset:prouanorū in pedemontiū uetustam:& clarissimā familiā:ob uirorū ipsius pstantiā atq urbanitatē primo in suā colūnensium familiam copulauit:atq ipsius īsigne eidem familiæ ob ipsius benemerita gerendū cōcessit.Indeq abiens Mediolanū peruenit:ubi a Philippo Maria duce eiusq populo perbenigne:magnificētissimeq exceptus:ibidem sacristiam maioris templi consecrans:multas indulgentias concessit:Brixiā quoq uadens a Pandulpho malatesta: tum in principe nō īferiori exceptus fuit gloria:ubi īter Ducē pdictum:& Pandulphū ipsum:hac lege pacis fœdera percussit:ut pandulphus ipse quot annis tributo Duci persoluto:tam diu Brixia potiret:quoad ei uiuere liceret:quam tamen pacem pandulphus:haud multo post disturbauit. Inde quoq digrediens per fines Mantuanorū ferratiensiūq:ac Rauennatū:florentiā tandē puenit:ubi biennio subsistens:omnē ecclesiæ rē:tam in tēporalibus quā in spiritualibus peroptime cōposuit.Quoniā ecclesia ipsa pp longū scisma omnem pœne tēporalē dictionem perdiderat:quam ibidem cōmorāte Martino in suam redegit potestatē.Cōpositis itaq ex sententia rebus.Martinus cū bona florentini populi gratia discessurus: Ciuitatem metropolitano honore exornauit.Eiq Volaterranā pistoriensem & Fesulanā ecclesias subiecit.Abiens itaq florentia Romā tandē desideratus puenit uniuersa urbe eidem obuiā effusa:quæ hominē nō secus:ac omniū parentē expectabat.Vrbē igit Romanā pontifex īgressus adeo diruptam & uastatā inuenit:q nullā ciuitatis faciem habere uidebatur.Nā collapsæ domus: collapsaq templa cernebant:omnia dirupta:oīa uastata:omniaq lacerata & dissipata erant.Et non modo templa:domus:uici:& plateæ:ac reliqua Vrbis mœnia: sed & ciuiū mores:atq omne omnino ciuitatis ornamentū in ea deperditū uidebat. Quam ob causam pontifex pietate cōmotus ad eā exornandam cōponendosq mores:ita animam adiecit: ut breui conualescens:meliorē faciem præse tulerit.Quam ob rem ciuitas ipsa non modo ipsum ciuem suum:& summū pontificē:sed & optimū patriæ parētē appellauit.Et inter cætera Martinus ipse porticū sancti Petri collabentem in primis restituit:& pauimentū lateranensis ecclesiæ opere uermiculato perfecit:& testudinem ligneā superinduxit.ædes præterea ad duodecim apostolos uetustate collabentes restituit.Id ipsum & cardinales omnes suis in titulis certatim fecere. Demū sublatis pœnitus scismatibus:superato & extincto apud aqlam Brachio montono:aliisq tyrannis & uiarum latronibus:& quāmaxime Tartallia lauello fugato:Bohemis insuper hereticis sedatis. Multis etiam cardinalibus uiris grauissimis creatis:& ecclesia undiq pacata:pōtificatus sui anno quartodecimo:& mense tertio:ætatis uero suæ anno sexagesimo tertio:apoplexia Romæ morit: & in constātiana ecclesia ante capita apostolorum sepelitur:sepulchro æneo:uniuerso cetu Romano comitante & flente.Quo mortuo:sedes uacauit dies duodecim.

Prouanā familiā colūnēsem fecit

Indulgētias mediolanorum

Florētiæ p biēniū stetit

Archiepischopū florētinis ddit

Mores ppōsuit

Patriæ pr ē appellatus

Tartallia lauellus occidit

Brachi⁹ occisus

¶ Sfortia attendulus:cui propriū nomen Mutius fuit ex oppido Cotignola in flamminea cōstituto natus:a quo sfortianorum nunc illustris familia effulsit:Hoc anno:dum pischariæ flumē uado transiret:ab undis captus:nusquā amplius cōparuit:uir utiq rei militaris sciētia sciētissimus:ac certe pstantissimus:& multa immortalitate dignus:eo qd res īgentes & pclaras:atq pœne inumeras gloriosissime semp gesserit.Is itaq cū primū sub Albrico cunii comite:uiro fortissimo:militare cœpisset:per oēs militiæ gradus ab īfimis ordinibus ad summū militare gradus pedetentim puenit.Inter hunc autē & Brachiū montonū(qui sub eodē quoq Albrico comite etiam militauerat) tam diu īdissolubilis fuit amicitia quam diu uterq in minoribus extitit.Auctos uero potentesq factos pernitiosissima æmulatio & contentio subintrauit.Vnde & prælia nōnunquam cōmisere cruenta.Tandē postquā othonē tertium parmæ Tyrannū apudRuberam oppidū iussu Nicolai estēsis īterfecisset:& cū Ioanna Regina neapolitana diu militasset:& ibidem atq alibi multa facinora strennue egisset:cū ad dimicandum contra brachiū irritatus fuisset:in transitu pischariæ fluminis īteriit:relictis innumeris filiis.Quorū de numero Franciscus postea Mediolanensiū dux unus fuit:alter pisauri dominus nomine Alexander qui & ipse arma cum laude tractauit:& Gabriel tertius ordinis nostri professus. Vir grauissimus ac in omnibus religiosissimus:Mediolanensium postea archiepiscopus dignissimus:nec non & Conradus uirtute conspicuus:atq alii. 1421

¶ Ianus īsulæ cypri tertius rex.Petri illius(qui fratrē īteremerat)filius:qq & a genuensibus abductus fuerat captiuus:hūc in pharea turri genuæ genuerat filiū:hoc anno iā ætate grādæuus: apud Cyprū diem obiit.Vir utiq crudelis & sine ulla misericordia ferus:qui cū in malos pdigus eēt:ita econtra in bonos culpabilis habebatur.Iste itaq cū ab ineunte ætate regnandi cupidus haberet: & ipse more paterno(qui eam ob causam pprium īteremerat fratrē)in fratris filiū:cui hoc regnū debebat:hoc scelestissimū facinus exercuit.Illū nāq ut secū aliquādo cœnaret blādiciis allexit:receptūq crudelissime ītercepit:& nouo crudelitatis genere sæuissime lacerauit. Nactis enim uicinarum arborum ramis:ipsisq contra se īflexis:singulis adolescentis pedes obligauit. Quibus gestis:iussit ramos maximo impetu relaxari:quæ cum naturali impetu ad suum situm redeuntes: ī- 1423

Crudele genus mortis

fœlicem

fœlicem discerperunt puerum: & scisis uisceribus petasiunculos secum cōtraxere. Sed nec ipsi sæuissimo & facinoroso regi id crudelitatis genus impune cessit: nec lōga ei quies fuit: q̄a paulopost (iusto dei iudicio) Sultanus ægypti Melchella ualidissimam in regno misit classem: quæ uelut horrida tēpestas cūcta diripuit & uastauit. Ac ipsum Ianum captiuū turpiter abduxit. Nichosiamq̧ regni ipsius caput captam: cuncta eius tēpla incendit: & euertit: ac omnem pœne ipsius populū captiuauit: & sub asta uendidit. Deniq̧ ipse rex centum uigintiquinq̧ aureis redemptus: & Sultani tributarius factus in regnum miserrimus rediit. Ac sic per tot tantaq̧ aduersa: uitam miseram agens: tandem hoc anno (ut p̄fert̄) duobus relictis filiis: Ioanne Iacobo & odone: mortem obiit: ac speciosissima filia: cuius ego familiarissimus fui: quam tamen ante mortem Ludouico Sabaudiæ duci matrimonio copulauit.

Crudele genus mortis. Sultan⁹ regē hūc cæpit & multa malefecit

¶ Ioannes Iacobus p̄dicti regis filius: cognomēto lusignanus: penultimus Cypri rex eo ipso anno patre defuncto: regni paterni habenas suscipiens: regnauit annis triginta q̄ttuor. Vir certe mulierum corruptor: q̄ inter fœminas educatus: cū ad ætatē peruenisset: mulierem se magis quam uirū ostendit. Vnde & inter epulas delitiasq̧ languens: semper quasi sub tutoribus fuit. Vxorē tamen in primis Ioannis Iacobi illustris montisferrati marchionis filiā duxit. Quæ mox: ut Cyprū applicuit: peractis nuptiis ueneno extincta est. Postmodum aliam ex paleologorum græcorum prosapia: Helenam nomine duxit mulierē: siq̇dē cordatam & ingeniosam: quæ cum uiri uecordiā cognouisset: mox regni gubernacula in se suscepit: & omnibus depositis magistratibus: latinū etiam ritum Christi eliminauit: Ac sic omnē insulam in græcorum suorum ritum redegit. Hic itaq̧ rex unū tātūmodo spurium iacobum nomine suscepit ex damnato thoro filiū magni spiritus uirum. Ex coniuge autem Carlotam unicā genuit filiam: quā & patrueli portus galliæ nupsit. Qui cū cyprum aduenisset: confestim inter cætera regiminis formā in regno correxit: & quammaxime sanctæ Romanæ ecclesiæ ritum instaurauit. Quamobrē haud multo post Socrus maledicta dyabolo sic suadente illum toxico extinguere curauit. Mortuo autē nobilissimo genere euestigio priores illecebre rediere. At Carlota filia uidua uidens se ob hoc ludibrio haberi: apud patrem conquesta est: & ab ipso opem expostulauit. Vnde pater ipse de consilio uxoris & procerum. Carlotā ipsam denuo nupsit. Ludouico eius consobrino: Ludouici Sabaudiæ ducis filio. Quo facto mox ipa Helena mater & regina emorit̄: ac paulopost ipse rex: Dūq̧ Ludo. ipse nouus sponsus atq̧ consobrinus ex Thaurino ciuitate italiæ in cyprum adnauigat: quod fuit in anno domini nostri Iesu Xp̄i M.cccc.lxiii. Iacobus supradictus ex pellice regis filius: auxilio Sultani: ac Turci fauore regnū occupat: & Carlotam sororē cū nouo sp̄ōso e regno eiecit. Quæ cū in italiā ad pontificē romanum atq̧ alios principes expostulandi auxilii gratia aduenisset: nihil profecit.

Lusignanus. Prima uxor extincta. Carlota filia regis unica. Ludouicus Sabaudiæ ducis filius rex

6613 1424 ¶ Brachius montonus ex castello nomine montono in umbria regione italiæ ortus: a quo Brachianorum secta seu factio initiū sumpsit: rei bellicæ dux p̄clarissimus: hoc anno cū Alphōsi regis contra ioannam reginam & Martinū pontificem imperator haberet̄: posteaquā oppida multa a romana ecclesia per uim abstulisset: dum Aq̄lam marsorum urbē (iussu regis sui) grauissima obsidione præmeret: a iacobo Caudola acerrimo Martini pontificiis imperatore: præter omniū opinionem superatus ac p̄fligatus occiditur: & in frustra obtruncatur. Cuius cadauer cum ibidem humatum fuisset: extractum postea ad martinum romæ delatum est: at Martinus pōtifex cū uidisset ecclesiæ insectatorem & inimicum tāq̄ excōmunicatum extra portam sancti Laurentii loco p̄phano sepelliri iussit. Hic itaq̧ brachius: dum perusina ciuitas exularet: quamquā admodū adolescēs eēt: exul tamen & consilio & auctoritate inter extorres nobiles principes semper habitus fuit: Quamobrem urgēte inedia: ab ipsa sua iuuenili ætate: militari exercitio sub albrico Cunii comite se tradidit. Qui post multos labores & uulnera breui imperatoris nomen assequi meruit: & uaria fortuna usus: in id tandem potentiæ & auctoritatis creuit: ut perusinam ciuitatem compuleritt se & aduersam extorrem nobilitatem libenter recipere. Quo suscepto: mox & a nobilitate & uulgari populo. Vrbis princeps delectus est: & ut magnificentius uires extendere posset: mox cum alphonso regi potentissimo fœdus iniit: & copias suo stipendio ducere cæpit. Dum autē multas ciuitates multaq̧ oppida pontifici Romano (Qui partes Reginæ contra alphonsum regem tuebatur) auferret: excōmunicatus in id mortis genere peruenit: Hic igitur dum in minoribus esset. Sfortiæ attenduli (ut p̄missum est) amicissimus extitit: atq̧ familiarissimus: eo quod uterq̧ adolescētes sub albrico comite militare cæpissent. Potentiores deinde facti: dum de prioratu contenderent: inimici sunt effecti: quorum uirtute & æmulatione mira: ita in italia uterq̧ creuit: ut qui in re militari: seu bellica deīceps Duce indigeret: altero istorum quasi semper uterētur. Hinc illæ factiones militares exortæ sunt: ut quinquaginta nouem prope annis: nil in italia quasi gestum sit: quod non alteri istorum quasi ascribi potuerit. Qui.n.a brachianis opprimebantur: a sfortianis uicissim tuebantur: & econtra. Hic itaq̧ Brachius odonē adolescentem sub Nicolai picenini gubernatiōe filium dimisit: qui paulopost a florentinis patris loco contra Philippum Ducem Mediolani imperator constitutus: apud aretium urbem a Guidone Torrello profligatus & interfectus est.

Hic ī frusta cōcisus ē ī loco p̄fano sepelitur. Prīcipatū urbis perusinæ recepit. Odo filius huius

6613 1424 ¶ Franciscus foscarus septimus & sexagesimus Venetorum dux. Thomæ mocenico Duci: hoc anno suffectus: ducauit annis trigintaquattuor: mensibus sex. Vir sane omnium uirtutum genere

(præterquam litterarū gloria)ornatiſſimus:eo qđ eloquētia:īgenio:memoria :iuſticia:fortitudine atq̧ cōſilio:oīs ſui pricipatus motus miro ſemp clauſerit ordine.Quippe qui & ſui ſenatus in primis: & italiæ libertati & ſaluti cōſulens:triginta annis plurima bella terra/mariq̧ ſtrēnue geſſerit:& ea oīa ſemp mira cū laude cōfecerit:ac ita q̄etis & pacis turbatores ſua prudētia:& fortitudine cōpeſcuit:ut nemo cōtra eū uix unquā caput erigere p̄ſumpſerit.Hic itaq̧ cū Rauēnā olim īperioſā ciuitatem ꝓcuratione cuiuſdam negociatoris Veneti ex polētanoꝵ manibus ſuſcepiſſet:ipſius urbis dominū noīe Hoſtaſiū polentanū uirū ignauū tandem in Cretā inſulā exulatū perpetuo trāſmiſit.Cū primū Brixiā ciuitaté Duce Crimignola poſtmodū Bergomū ac Cremam ſuo ſenatui atq̧ imperio adieciſſet:bellūq̧ p̄maximū cōtra genuenſes in græcia apud Chyū iſulā geſſit.Demū ipſi ſuo ſenatui pace undiq̧ parta:urbeq̧ ſua oībus bonis multifarie aucta:ac italia in oī pace & trāquillitate redacta:poſt multos labores exactos:quarto & octuageſimo uitæ ſuæ anno:ſalutis uero noſtræ.M.ccccLvii.calēdis Nouēbris:in ſenectute bona dormiuit cū p̄ribus ſuis:ſepultuſq̧ ingenti pompa: in diui Franciſci tēplo:capella maiore:ornatiſſimo ac ſuperbiſſimo ſepulchro.Ipſe āt oēs ferme p̄ſtātiores belli Duces ad opprimēdos aduerſarios/mercēarios habuit: ut pote Frāciſcū Sfortiæ filiū:Mediolani poſtea Ducē:Crimignolā comitē acerrimū bellatorem.Ioannē Frāciſcū Gonzagā Mantuæ Marchionem:atq̧ alios quamplurimos:per quos memorabilia geſſit facinora:& demū Bartholomeū colleonum Bergomenſem ciuem:cuius uirtute Italiæ laborāti & laceratæ ſalutis & pacis opem fœliciſſimam attulit. Frāciſco autē huic quāquā:ut præmiſſum eſt: Imperium Venetum longe lateq̧ terra mari ampliaſſet:male in ultimo ſeniores ſucceſſere. Nam cum obſenium inutilis reipu.ſuæ eſſe uideretur gubernationi cedere compulſus eſt. Qui huiuſmodi contumelia affectus:ingrati Senatus aſpectū non ferens : eamq̧ uitam recuſans:quæ imperio carebat:e publico palatio in paternā ſe recepit Domū:ubi etiam eo die ægram & mœſtā aīā naturæ reſtituit.Verum ab Senatu eius funus publico ære:Ducali more celebratum eſt.Quē caſum præuidens Baptiſta piaſius Cremonenſis phyſicus & Aſtronomus pluribus antea menſibus prædixerat.Franciſco item huic Duci filius fuit:q aliquādo uelut quippiam in republica ſua machinatus fuiſſet:in exilium conſentiente genitore ipſo actus fuit.Deinde reuocatus & iterū in ſuſpitionem criminis adductus:audiente patre:crudeliſſime tortus fuit:q licet nil mali confeſſus eēt:in peloponnenſem nihilominus relegatus:ibidem miſerā finiuit uitā.Erant qui dicerent eū quendā nobiliſſimū inter Venetos uirum nomine armilaum dignitate & auctoritate in ſenatu potentem: dum e cōcilio ad mediam noctem domum reuerteretur:eum baculo occidiſſe:licet unquam qui tantum ſcelus perpetraſſet inueniri non potuerit.Hanc tamen calamitatem & animi cruciatum: infracto animo propter amorem patriæ:Franciſcus dux pertulit.

Rauēnā acq̄ſiuit. Brixiam Bergomum Cremā Frāciſc⁹ Sfortia Crimignola Bartholomeus colleonus. Hic officio priuatus die ſeq̄nti mortē obiit. Baptiſta cremonēſis aſtrologus. Vide paternū aīmū conſtantem

¶ Crimignola comes Philippi mariæ Ducis Mediolani dulciſſimus alūnus:imperatorq̧ nobiliſſimus:cui propriū nomen Franciſcus erat:hoc anno cū ingentia prope facinora in redemptione regni ſui Ducis egiſſet impatienter ferens:quod Dux ſuus Guidonem torellū uirum in armis ſtrēnuum eidem prætuliſſet in præfectura claſſis contra Alphonſum regem: quodq̧ ipſum a dictatura Genuenſiū reuocaſſet:atq̧ egre ferens quoſdā ſuos aduerſarios apud ipſum Ducē ſe gratia præualere:metu ſimul & indignatione permotus ab ipſo ſuo Duce & domino deficiens: ad Venetos conceſſit.A quibus maximo honore & uultus hillaritate exceptus:confeſtim ſuarū copiarū Dux & imperator deſignatus eſt.Is namq̧ Franciſcus ex Crimignola inſigni pedemontium italiæ oppido originē duxit:qui & a puero cū porcorum greges educeret:a q̄buſdam ſtipēdiariis captus:tāquam elegantis formæ puer:mox ad Philippū tum adoleſcentem adductus eſt.Quo uiſo eueſtigio eius aſpectu mirummodū delectatus ex ignobili protinus nobilem:& ex egeno diuitem atq̧ ex ruſtico non ſolū ciuem ſed ex magnitudine ingenii armorum ducē & imperatorē efficere curauit.Qui imperio ſuſcepto:breui interuallo:ſua prudentia:& ſua magnanimitate:atq̧ induſtria: multis deiectis & interfectis tyrannis regnum omne pacatum ſuo domino reſtituit.Sed & Genuam urbē potentiſſimam cū omni ſua dictione:imperio Philippi domini ſui adiecit.Vbi ea prudētia eaq̧ integritate dictaturam adminiſtrauit:ut Ciuitatem diſſidiis laceratā : mirifice reſarcierit. Indeq̧ uetuſtiſſimis odiis euulſis: necnon & factionibus ipſam Ciuitatē quaſi unam familiā conſtituit.Erat hic imperator Crimignola ſummæ fidei maximæq̧ iuſtitiæ uir: & laborum omnium patientiſſimus:quibus ex rebus in re militari omnes anteceſſores ſuperauit.Nam ſuis in magiſtratibus ſemper ea fuit iuſtitia & ſæueritate : ut ne poma quidem ex arboribus pendentia:ſine ſuo p̄cio impune alicui e ſuis auferri unquam permiſerit.Eam ob rem non patiebatur præterlabi diem quin ſuis militibus menſtrualia diuiderentur ſtipendia. Erat autem promiſſi adeo obſeruator: ut uerba quæ iocando promittebat:ipſa ad minimum impleret momentum.Itaq̧ cū diu ſub Philippo duce militaſſet: & ad Venetos tranſfugiſſet:eiq̧ belli ſumma a Venetis aduerſus Philippum dominum ſuum cōmiſſa fuiſſet:magnas copias confeſtim Crimignola congregauit. Et primo quidem impetu Brixiam uenit:quam ſine difficultate adiuuātibus quibuſdam ciuibus Philippo ademit.Id enim eum feciſſe tradunt:non tantum Philippo odio:ſed æmulorum ſuorum uindicta:qui ſuis obtrectationibus continuis illum ſuo amātiſſimo principi effecerant odioſum: atq̧ etiam: ut gloriam ſuam rerum bene geſtarum in ſe uerterent:adeo ut Duce mutato:mutata quoq̧ Philippi uideretur 1426 6625

Porcos hic a puero paſcebat. Regnū hic ſuo dn̄o p̄dictū reſtituit. Genuā acq̄rit. magno iuſtitiæ uir erat

pi uideretur fortuna. Tandem cum tantus imperator contra Venetos ipsos multa præter boni Ducis officium egisset: ut scilicet in gratiam sui primi Ducis Philippi redire posset: a Veneris causa conficta: ueluti eum de summa belli audire uolentes: eum Venetiis aduocarunt. Vbi patefactis eius machinationibus ipsum inter duas columnas in publico sancti Marci foro securi percusserunt: anno salutis nostræ. 1431. conuictus enim per litteras & testes fuerat: cominus per eum steterat: quod Veneti Cremona potirentur: quodq; etiam classis ueneta in pado flumine ipsius sub oculis a Nicolao picenino hoste disiecta fuisset. Et hic fuit exitus tanti uiri: tamque memorabilis imperatoris: qui ubilibet transfigebat propter ipsius magnitudinem: cum eo certe fortuna emigrasse uidebatur. Caput huic tanto uiro ꝑciditur

6625 1426 ¶ Sanctus Arduinus pisaurensis philosophus atq; medicus consumatissimus: qui hac tempestate in ditissima Venetiarū urbe ita claruit: ut apud uenetos in medendo: alter Esculapius haberetur. Libros tres utillimos in sacra composuit medicina. Vnus uenenoꝝ oīum naturaliū: ac artificialium materiā copiose ptractat. Alter est de humani corporis decoratione: alter cōtra uiroꝝ: ac mulierū sterilitatē in generandis filiis. Has tres materias longiori compendio: ac clariori in mediū adduxerit: quæ ante ab aliis antiqs doctoribus diminute satis: ac obscure declaratæ fuerant.

¶ Guido torrellus natione parmensis uir domi nobilis: sed & potētia: ac rei militaris nobilior: his tpibus ob res bene gestas maxīo in precio apud omnes fuit. Cuius rei gr̄a: maxime apud philippū Mediolani Ducē gratus acceptusq; extitit. Cognita etenim hoīs uirtute: post Crimignolam cuȝ suis copiis & exercitibus præfecit: & primo quidē cum multo eqtatu ad occupandā Genuā urbeȝ contra Thomā fregosiū urbis Ducē transmisit: cuius uirtute & præstantia: urbis tandē ad philippi manus deuenit: postmodū illū maritimæ classi pficiens: haud multo post uniuersam maritimam oram thirreni maris: atq; ipsam Neapolim regiā urbē ab Alphōso Rege occupatā obtinuit: & Ioānæ reginæ pulsis regiis præsidiis consignauit. Eo aūt in regno oībus pacatis: ad Ducem suū festiu⁹ gaudensq; rediit. Deinde cū florentini bellū philippo inferre statuissent: confestim ipse philippus hunc Guidonem opposuit. Qui cū paucis cōtra Carolum malatestā eoꝝ imperatorem in finibus agri florentini apud Ronchū in expeditione congrediens in ipsis quasi cōgressibus dissipato eius exercitu eū cœpit: & mediolanū cū multis captiuis uinctū transmisit. His fœlicissime gestis: philippus ipsum post crimignolæ discessum: in dictatura uniuersali suffecit. Qui magistratu suscepto: & florentinis iterato ↄtra philippū in bello ꝓgressis eos breui congressu apud zachanoram fauentini agri oppidū turpissime ꝓfligauit: atq; spoliauit: & multis eoꝝ oppidis captis: uniuersam ethruriam ↄcussit: quo timore: atq; tremore: ciues intra urbē trepidare cœperunt: postmodū odonem Brachii montoni filiū: acerrimū iuuenem aduersus eū a florentinis ipsis in expeditiōe missum in Aretino agro dum iuueniliter inter primos pugnatores uersaretur: īterfecit. Ac Nicholaū piceninū eo in prælio captū Fauentiam uinctū perduxit. Alia quoq; innumera & quidem præclara inuictus iste imperator gessit facinora. Hic ipse cū Othoni. 3. parmæ urbis tyranno suo domino familiarissimus eēt: eidem dissuasit: ne ad Nicholaū Estensem ad Guberā oppidū accederet: eo quia fraudē subesse occulta sapientia præuidebat: inter hunc & Crimignolā maxima odia & simultates fuere. Cū scriptum sit. Quod inter pares semp sit inuidia. Hic Vrsinā uicecomitē insignē mulierem duxit uxorē (de cuius ꝑclarissimis facinoribus in libro de claris mulieribus mentionē egregiā fecimus) ex qua duos suscepit ingentis uirtutis filios: Christoforꝰ: uidelicet: & petrum in armis excellentes: atq; Antoniam filiam: quæ postmodū petro Mariæ rubeo nupsit. Quo autem anno: hic imperator decesserit: non mihi constat.

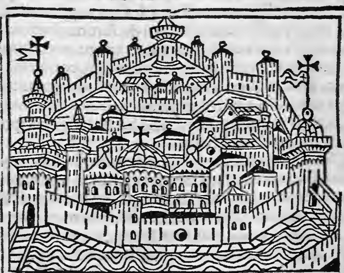
Carolus malatestā supatū fuit.

6626 Vrsina huius uxor xpofor⁹ & petrus filii hui⁹

¶ Iacobus caudola: Aprutii ꝓuinciæ in castro iudicis originem ducēs: magnus exercituū ductor: & ipse hac tempestate clarus in armis admodū nominatus est: qui cum diu sub Alphonso potētissimo rege in Apuliæ regno militasset: & ꝓ eo ↄtra Ioānā reginā & Ludouicū andagauēsem uniuersum ferme regnuȝ occupasset: atq; Neapolim captā ualido equitatu regis noīe teneret: tandem a Guidone prædicto torello: & ioāna regina diu acriter obsessus. Alphonso rege absente a ciuibus tandem rogatus deditionem fecit. Indeq; discedens: ad pontificem Romanum Martinum concessit: a quo benignissime exceptus illius stipendio se submisit. Quod: ut erat uir magnanimus: atq; sapientissimus: confestim copiis undiq; contractis: cōtra Brachium montonum aquilam obsidentem: impiger aduolauit. Cum autem contra hostem decertandi causa peruenisset: nulla pugnæ mora addita: contra hostem prælium atrox iniit: in quo cum aliquandiu pertinaci animo decertassent: tandem Brachii exercitus cedere coactus est: ibidem auteȝ multis brachianis militibus cæsis atq; ipsum Brachiū lætaliter in capite uulneratum: deinde mortuum urbem acerbissima obsidione liberatam fecit. Sunt qui dicant Brachium eo in acerrimo conflictu a Francisco Sfortia: tum iuuene annorum: uidelicet: quinque & uiginti: in occiput fuisse percussum: quo lætali uulnere ex equo repente corruisse: ex qua ruina etiam suum exercitum omnem in ruinam traxisse turpissimam: ipso quippe Vulnere Brachium postridie miseram efflasse animam. Hic itaque illustris iacobus cum ipso Brachio diu de gloria rerum bene gestarum merito contendere potuit: sub huius autem militari disciplina multi emersere clarissimi uiri: quos īter noster Bartholomeus colleonus Bergomensis (Venetorum postea uniuersalis imperator) unus fuit.

Brachiū uulnerat & occidit

BRIXIA ITALIAE CIVITAS.

1416 6615

¶Brixia potentissima olim Cenomanoruȝ galloꝝ ciuitas:nūcqꝫ īter cæteras lombardiæ seu galliæ cisalpinæ insignis clarissimaqꝫ: hoc anno: sexto idus martii: Petro & Achille d ad uocatis frībus ꝓcurātibus: atqꝫ aliis nōnullis opantibus:ēt ope & opa Crimignolæ:ī man⁹ Venetoꝝ deuenit. Huius defectiōis causa fuisse tradūt qđ Philippus Mediolani dux suis uectigalibus quendam pessimum uirum præfecerat. Qui ciues ītollerabilibus aggrauans exactionibus: eosdem coegit suæ seruitutis iugū excutere: pp quod lacessiti: uenetis ciuitatē obtulere: modo ad id ꝑficiendū auxilia ꝑstitissēt. At Veneti cōfestim sua prudētia usi: ad philippū legatos misere: qui dicerēt: ꝓ salute italiæ ipsum ab armis abstinere: parcereqꝫ Florentinis: atqꝫ mitius in suos agere dignaretur: quod si secus securam oppressorum suscepturos animaduerteret: quod Venetorum edictum: cum insolentius quasi philippo uideretur: eo maxime: qđ nulla ratione adduci posset: uel crederet unquam ipsos: tum ob inueterataȝ: atqꝫ perpetuam amicitiā: tum etiam ob initam paulo ante societatem: quicquam: quo sibi incōmodarent tempraturos: sed longe præter eius opinionem accidit: quia statim omnia quæ ad bellum inferendum attinēt secreto parauerunt: & non solum italiæ: sed & peregrinos potentatus in philippū ipsum excitauerunt. Interea prædicti factionis Guelphæ primarii: audita Venetoꝝ & Florentinoꝝ societate: a philippo ad uenetos defecerunt: eis ea ꝑte urbis tradita: ubi Gibellini minus uiriū hēbant: hæc res gesta fuit noctu diei dominicæ: ipse enī petrus prædictus suæ factionis caput fracto urbis muro quosdaȝ rusticos monticulas clam introduxit: post quos e uestigio Crimignola ex cōposito octingētos pedites submisit. Quibus intromissis ipsi tanti facinoris auctores confestim urbem tutandā petro lauredano & fantino michaeli uenetis consulibus tradiderunt: Brixia itaqꝫ post annum oīno Veneti adepta: illāqꝫ mox omni ꝑsidio munitam: etiam omni dexteritate fauoribus & bñficiis ad eoꝝ deuotionē attrahere ꝯtenderunt: imprimis ipsam per decēniū cōi decreto ab oī onere cuiuscunqꝫ rei exemptā & īmunem fecerūt. Indeqꝫ per tpa & in hodiernū usqꝫ: & muris duplicibus: fossisqꝫ ꝓfundissimis: cū ingenti aggere: ac frequētissimis crassissimisqꝫ turribus ex sectis lapidibus: atqꝫ admirabilibus & īcredibilibus portis illustrissimā fecerūt. Arcem ꝑterea in supcilio mōtis diu antea extructam: triplici muro munitissimā reddere curarunt. Accuratissimā postmodū ciues curā egerunt: cū facti fuerint opulētissimi ipsi suæ ciuitatis tum publicis: atqꝫ priuatis ædificiis & īsignibus excolendæ: in primis Senodocheū in ea admirandū magnificentissimis structuris extruxerunt: qđ postea locupletissimū ciues ipsi ex multoꝝ legatis reddiderūt. Deinde cōplurima & amplissima monasteria: tam mulieꝝ quā uiroꝝ ædificarunt: in quibus est paramentoꝝ auri & argenti sericiqꝫ ingens ornatus: atqꝫ diues suppellex. Ibidē uiæ per totā ciuitatē late recteqꝫ lapide duro ostratæ sunt: nō plaustroꝝ rotis facile conteri possint. Deinde forū amplum ea in urbe cū omni ornamento & pictura lapide cocto stratū struxerunt: in quo & ꝑtoriū magnificentissimū ex quadratis politisque albis lapidibus: maximis collūnis sustentatū singulari ꝑstantia in annū salutis nr̄æ. 1490. ædificare cœperunt. Quod si ad pfectū usqꝫ deduxerunt: nihil in tota cisalpina gallia ꝑstantius certe erit: unde factū est: qđ Brixia in ꝑsentiaꝝ: & populoꝝ frequentia: & diuitiaꝝ copia: ac omnifaria mercatura: cū Mediolano regia ciuitate contendere potest. Huius enim ciuitatis ꝑplus. 25. millium cōmunicantium existimatur.

petrus & achiles de ad uocatis

Murum fregit

Exeptio x. ānorū

Hospitale in ea mirādū.

Foꝝ amplū pallaciuȝ in anno 1490. Incoatū.

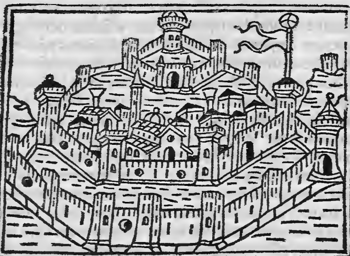
¶Nicolaus tollentinus ex nobili familia in piceno ortus: sed rei militaris nobilissimus his temporibus & apud florentinos uenetosqꝫ (dum Arx brixiana a uenetis expugnaretur) uti prudētissimus & exercitatissimus bellator magno habeť in precio. Is itaqꝫ illustris uir: a florentinis in auxiliū uenetoꝝ contra philippū: cū quattuor millibus equitum: & duobus peditum milibus missus: brixiaȝ iussu uenetorum uenit: ubi cum intellexisset dissensionem inesse: inter Duces mediolanensium confestim tāquam prudentissimus antequam resipiscerent: ingentem fossam ad quinqꝫ passuum milia circa Brixiam deduci mandauit: qua transitus hostibus prohiberetur: & ad ferendum obsessis auxilium: quam sane fossam: & uallo aggereque: & nonnullis castellis atqꝫ frequentissimis turribus cum puteis & machinis munitam fecit. Erant in illo exercitu sub Nicholao isto: & Crimignola plusquam triginta hominum milia. Sed in philippi mediolanensium Ducis ad tria & uiginti milia. Carolo malatesta imperatore. Qui omnes postquam Brixiana Arx uenetis omnino cessferat: ad pompilianum oppidulum & circum circa loca ab Brixiana urbe quindecim passuum milia se contulerunt. Dumque uterque exercitus haud longe distaret. Die dominico quadam: quæ fuit quinto idus octobris: unus militum exercitus Venetorum ad hoc maliciose instructus quendam peditem hostem ad singulare certamen prouocat. Cæteris clanculum in armis præparatis: ad

Malitia hostis

paratis:ad quod duellum spectandum:cum cæteri ducales milites inermes accessissent:ab arma-
tis uenetis confestim uno agmini adoriuntur.Dumq; hæc tumultuose gererentur:ecce Crimigno
la cum maximo exercitu de industria per uiam qua Machlodiuȝ itur superuenit:& omnes uias ar
matus occupans inermes hostium milites omnes profligauit:& in fugam exposuit.At Crimigno
la & Nicolaus hic iusserunt pedites suos in fossis illius uia cum lanceis longis descendere: ut quot-
quot ex Ducalibus militibus ad Machlodium transire uellent:transfodere possent. Tanta equidē
cæcitas & mentis horror eo in cōflictu & uia fuit Ducalium militum:ut omnes perinde : ac excor
des & amentes fuissent:ita ut(omni consilio abiecto)sese trucidandos ultro hostibus obiicerēt:ma
gna profecto:& ultra q̄ credi possit:fuit hæc philippi Ducis clades:unde & ingenti tremore percul
sus ad Mattinum ponti.Ro.& ad alios principes se commendatum fecit.Cuius calamitate ponti
fex permotus euestigio ad sedandos motus Cardinalem sanctæ Crucis in lombardiam trāsmisit. pax īter
Qui ultro citroq; sæpius nuntiis destinatis:tandem pacem iter ipsos discordes ea conditione com uenetos
posuit:uidelicet:ut Veneti Brixiam:& eius oppida:quæ Antea Mantuanus Marchio cœperat: re- & ducē
tinerent:sed & Bergomum urbem nostram:cum omni agro eius legatus ex fœdere ipsis Venetis
designauit:hac etiam conditione:ne deinceps philippus ipse socios florentinorum:ac Venetoruȝ
bello lacesseret.Hanc autem pacem martinus ipse pontifex approbauit:ne philippus amicus ca-
rissimus regno omnino pelleretur.

BERGOMVM ITALIAE CIVITAS.

6617 1428

¶Bergomum igitur ciuitas nostra:unde mi
hi origo est:hoc anno pridie nonas maii suo
optimo omnino supradicto modo in ma-
nus Venetorum peruenit: per cuius deditio-
nem philippus maria potentissimus Medio-
lanensium Dux:cum hostibus Venetis& flo
rentinis omnino bellum soluit.Sub quorum
fœlicissimo imperio:si ueruȝ loqui liceat po-
tius denuo conditam:quam instauratā fuisse
dicemus.Cum ea tempestate nulla in ea eēt
ciuitatis facies:collapsa enim in primis om-
nia eius suburbia : apertiq; muri:collapsæue
omnes ferme ciuium ædes:atq; tēpla & mo-
nasteria omnia destructa & deturpata cerne
bantur:omnia deniq; lacerata & dissipata in
ea erant:pauci incole: & in eisdem etiā omne ciuilitatis ornamentū deprauatū uidebat̄.Idq; effe
cerat maxima ciuiū dissensio.Adeo tū & uepribus & spinis:ac ruderibus siluestris & īculta era t:ut
& lupi & uulpeculæ suos fœtus sine ullo timore in suburbiū foueis ederent. A Venetis itaq; susce-
pta sua magna & eximia sapiētia atq; īgēti dexteritate:quoad potuerūt ī primis pacatā reddere cu
rarunt:extīguere eteni oīa odiorꝫ īcēdia:& ciuiles discordias cessare annixi sunt.Quo fctm̄ fuit:ut
& oēs ciuiles discordias(licet difficulter)e medio sustulerit:& ulciscēdi flāmas oēs p tpa extīxerūt:
& pp īmunitaté humanissimam:atq; amplissimā:etiā inimicos oēs reddiderit sibi deuotos : atque
amicissimos.Inde ad muniēdā ipsam aīum adiicientes:arces intus & extra inexpugnabiles extru-
xerūt:tres ciues autem postmodum undiq; ad eam confluentes(ut sunt uiri : & natura & ingenio
industrii)omnes pariter eius pristinam dignitatem restituere laborarunt:ita ut in hodiernum usq;
diem:non amplius ferreum in ea:sed aureum exortum uideatur sæculum. Quorum quidem so-
lertissimo labore & industria hæc nostra ciuitas exultare quadam uidetur inusitata lætitia:ita ut ex
parua urbem quasi effecerint insignem & magnam.Templa & Monasteria ut decuit in ea erexe
runt plurima:& ipsa quidem ornatissima:piaque loca præ cæteris urbibus complurima:& ea sane
ditissima:cæteraq; ædificia:tū publica:tumq; priuata ad ornatum urbium pertinentia : in ipsa per
magnifice sunt extructa.Adeo nunc frequens est affecta ut in ea populus ad triginta milium nu-
meretur:cum antea uix octo milium dinumerarentur.Huius autem calamitatis & destructionis Vngari
causa fuerunt Vngari:qui tempore berengarii secundi:in anno salutis nostræ.917. ut supra in uita eam de-
Ioannis tertii papæ libro undecimo meminimus. struxe-
¶Tyberis fluuius Romanus:hoc anno in uigilia sancti Andreæ apostoli in īmensum adeo excre runt
uit:ut per portam flāmineam:quæ est populi porta ingressus:totam urbem in plano cōstitutā inū
dauerit:templumq; Pantheon usq; ad maius altare repleuerit.Decrescēs autem biduo post multa
aīalia secū traxerit:multaq; dāna ciuibus suis itulerit.Qd̄ nō secus p uias: ac uicos nauigabat̄ : ac
per eius alueū facere cōsuetū erat.Hoc idē: & in anno salutis nostræ.1474.mense Nouembris cō
tigisse uidemur:quamobrem & statim ex more sæuissima pestis subsecuta est.
6617 1428 ¶Bellū lucēse:hoc āno a florētinis īfense suscipit̄:qd̄ p ānos.3.maxīo cū utriusq; populi dāno p-
tractū ē(paulus aūt guinisius de quo supradcm̄ est)eo etiam tūc Lucæ dn̄abatur.Is superiori anno
Ladislaum. filium : cum philippo Duce Mediolani contra florentinos militare constituerat:
quam rem Florentini ægre ferentes: cum superiore pace: nil in scriptis De Guinisio cautum

fuisset: occasionē opprimendæ Lucæ nacti: in agrum ipsius suas copias mittūt. Qui captis multis eius castellis: urbem etiam obsidione cinxerunt. Sed philippus Mediolanēsiū Dux: guinisii pcibus solicitatus: Fracīscū Sfortiā cū magno eqtatu eo misit: q tm̄ terroris florētinis iniecit: ut Lucā obsidione liberare coegerit. At florētini suo usi ingenio: Fracīscū maxima corrūpētes pecunia: ab auxilio Lucēsiū abire fecerūt. Quo discedēte: florentini rursus Lucēses obsidiōe cingunt. Quapropter

Florentinorum profligatio

Philippus instāte Martino pōtifice q ēt Lucēsiū uices dolebat: Nicolaū piceninū cū maxio eqtatu rursus eo misit: q fusis fugatisq; hostibus: nō solū Lucā obsidiōe liberauit. Verū ēt īde mouēs: ex Pisanis & Volateranis multa castella eis ademit. Senēsibus ēt rē gratā facturus: q tū florētinos graui bello inuaserāt. Postulātibus uero ea tēpestate florētinis: ut Veneti iure fœderis: p Lombardiam Philippum adorirentur: responderunt eos auctores huius belli fuisse: quod prius a Lucensium iniuria temperare debuerant. Ea de causa florentini primates intollerabilibus tributis ciuitatem exinanitam fecerunt: & cum uniuersa ciuitas querularum plena eēt. Nil odibilius in ciuitate erat quam illi ciues: quorum opera Lucense bellum fuerat susceptum. Tandem florentini bellorum stipēdiis admodum grauati: licet lucam iterato obsidione cinxissent: cunctaq; circa urbē populati fuissent. Sigismundo Imperatore intra Lucam manente: pacē philippo & Lucensibus obtulere: quam illi suscipientes: etiam cuncta a florentinis capta reddita sunt.

¶ Bohemi heretici dudum a quodam Ioanne Vs: patria bohemo (in Constantiensi Synodo superioribus diebus exusto) exorti: q iter cæteros errores dicebāt & affirmabāt ecclesiasticos oēs: si salutem consequi uolebant: ad imitationē christi omnino pauperes esse debere: atq; oportere: cum

Vsitana heresis

ex tanta rerum copia & luxu populi omnes scandalizarentur: his tēporibus sua Vsitana heresi germanos catholicos crudelem in modum armis uexare cœperunt. Ad quos cum Martinus pōtifex: & Sigismundus imperator legatos misissent: qui eos commonefacerent: ut rationi & ecclesiæ obtemperare dignarentur. Sed cum benemonentibus parere recusassent: Martinus alios legatos in germaniam transmisit: qui una cum Sigismundo catholicos contra eos concitarent. Sed cū nihil ob hoc proficerent. Iulianum Cæsarinum Cardinalē Sancti Angeli postremo ꝯmisit: qui & ipse nil omnino proficit: immo suorum militum ignauia & inobedientia maximum ab eisdem accepit incommodum: pro quo re infecta: domum cum dedecore redire necesse fuit. Hi tamen heretici: sub Eugenio pontifice in Florentina Synodo: græcis aliisq; nationibus astantibus: a domino tacti: suum errorem cognoscentes: ab ipso pontifice indulgentiam petierunt. Quibus omnibus pœnitentia iniuncta catholicæ ecclesiæ reconciliati sunt. Qui tamen anteq̄ ad pōtificem accessissent:

Adamitarum heresis

quādam aliaꝫ Adamitarum heresim in Bohemia pululantem miro feruore extinxerunt. Qui scilicet impudenter dogmatizabant charitatis gratia licituꝫ esse hoīes publice cū mulieribus luxuriari.

¶ Viri doctrinis excellentes.

¶ Petruspaulus uergerius Iustinopolitanus iurecōsultissimus philosophus: ac orator disertissimus: necnō & græcis latinisq; litteris apprime eruditissimus: chrisoloræ bizantini philosophi auditor: duduq; Carrariēsium principum admodum carissimus: per hoc tempus ꝑdictis uirtutibus egregie illustratus: magno habitus ab omnibus fuit in ꝑtio. Qui cū eēt eloquētissimus: nōnulla edidit opuscula: ab eruditis uiris approbata. Et inter alia historiam satis elegantem de gestis Carrariensiū dominorum suorum: & De ingenuis moribus erudiēdorum puerorum: Arrianumq; historicum qui de Alexādri magni gestis ꝑtinet: sermone græco conscriptum: latinū fecit: græcas & barbaras amicitias cōparauit: cultissimasq; orationes in diui hieronymi laudeꝫ plures cōposuit. Aduersus Sigismundū malatestā: qui Maronis statuam e foro mantuano deiici fecit: nobilem edidit inuectiuā: & alia multa. Obiit tandem tantus uir tēpore concilii Basilicæ in Vngariam: ut testat̃ Pius papa.

¶ Mapheus regius patria Laudensis: optimus uir eloquentissimus orator: & poeta non uulgaris: Martini papæ Datarius. per hoc tempus ob dicendi & orandi elegantiam: magno in precio Romæ habitus est. Qui aliquot editis libellis: partim uersu: partimq; oratione soluta magnam laudeꝫ

Aeneidorū librum ꝯposuit

Reliqas sanctæ Monicæ trāsferri iussit

affecutus est: inter quos tertiumdecimum æneidorum librum in uersu heroico composuit: Rusticanalia etiam epygrammata: & psalmos pœnitentiales. Atq; in laudem diuæ Monicæ matris sanctissimi doctoris Augustini multa composuit. Alia quoq; quædam soluta oratione conscripsit: huius autem procuratione & impensa: reliquiæ sanctæ Monicæ ex ostia tyberina Romæ translatæ sunt: & eisdem capellam insignem: atq; sepulchrum miro artificio suo sumptu extruere fecit. In cuius tandem capella suū corpus sepeliri uoluit. Hic pii papæ dum in minoribus foret: amicissimus admodum fuit: cui regio post multas miserias fortuna plurimum fauit.

¶ Leonardus Iustinianus patritius Venetus: & eques auratus alterius Leonardi magni maximi oratoris filius: his temporibus ob eximiam eloquentiam: & nobilissimum ingenium: & utriusque linguæ eruditionem uniuersæ italiæ clarus effulsit. Qui a puero liberalibus disciplinis egregie eruditus: etiam musicæ (ut decet nobiles) operam plurimum dedit. Et eam ob rem cantilenas suaues amatorias nōnullas uernacula lingua edidit. Quibus cū tota italia repleta esset: tandē in uirilē ætatem a conscientiæ remoribus & stimulis agitatus: in deum se conuertens pœnitentia ductus: consimiles cantilenas in laudem beatæ uirginis Mariæ sanctorumq; multorum cōposuit. Indeq; alia nonnulla peregregia tum latino: tum uulgari idiomate exorauit: ac quædam græca in latinum

conuertit:

conuertit:ut pote Cimonis & inculi nitas. Extant & eius disertissimæ funebres orationes:ac Epistolæ multæ succo & eloquentia plenæ:ab impressoribus nuper in lucem editæ. Deniq; ætate grandeuus post multas præclarissimas legationes & ciuitatum administrationes:uno omnium consensu procurator sancti Marci delectus fuit. Is apud uenetos amplissimus est magistratus & principatui proximus. Hic inter cæteros Bernardum iustinianum equitem aureatum & sancti Marci similiter procuratorem post se reliquit filium:doctrina & prudentia sibi consimilem.

¶ Franciscus Barbarus patritius similiter uenetus Chrisoloræ bizantini in græcis discipulus: excellētissimi & ꝑpe diuini ingenii uir hisdē tēpibus ob doctrinā:& dicēdi elegātiā:atq; reipublicæ administrādæ prudētiā & cōstātiā:laudatissimus habitus est. Qui inter cætera cū eruditissimus haberet: pulcherrimū tractatū de Re uxoria:atq; orationes & epistolas ornatissimas extātes edidit multas: ac alia permulta. Obiens uero in anno salutis nostræ. 1454. magnam eloquentiæ intulit iacturā. Ad cuius sepulchrum hoc epitaphium appositum est. Siquis honos:si fas lachrymis decorare sepultos. Flecte super mœstos locū complecte querellis. Franciscus cui prisca parem uix sæcla tulerunt. Barbarus hic situs est linguæ decus omne latinæ. Fortia facta uiri pro libertate senatus: Brixiā quā magno tenuit sudore fatetur. Hic summi ingenii scriptis monumenta reliquit. Græcaq; ꝑterea fecit Romana:tenet nunc. Spiritus astra sacros tumulus complectitur artus. Epitaphium pulchrū

¶ Carolus ethruscus:patria Aretinus:poeta Laureatus:& græcis latinisq; apprime eruditus: & eloquentissimus uir:francisci philelphi æmulus:his temporibus in italia clarus & insignis fuit. Qui & ipse:tum metro:tum soluta oratione multa composuit:ac quædam e græco in latinum conuertit. Quamobrem a florentino populo(qui semper uiros eruditos summis honoribus excipere consueuit)in suum Canzelarium delectus est.

¶ Caietanus pria uicētinus:patauinus canonicus:theologus:ac phūs ꝑstātissimus:p hoc tp̄s in patauino Gymnasio:tum legēdo:tum disputando:ac libros componendo maximū suæ eruditionis obtinuit fulgorē. Eas ob res præ cæteris philosophis sup. 8. libros physicoꝝ accuratius cōmētatus est:scripsitq; sup librū de aīa sup librū de cœlo & mūdo:alios cōmētarios cōposuit. Insup librū de Methauris:& de Ratione ad imitationem & cōcurrentiam domini Ioannis de marliano ꝯposuit.

¶ Bartholomeus mōtagnana phūs & physicus celeberrimus:& ipse hac tēpestate multaꝝ reꝝ cognitione:atq; expiētia:& scripturaꝝ subtilitate:cæteros sui tpis physicos supauit. Quod ppulchre libri de cōseruatiōe sanitatis a se editi ostendunt. Adiecitq; ipsis:& alios in medicinis. De pticulatib⁹ ægritudinibus libros īcipiēs:a capite usq; ad pedes. Scripsit īsup:& d oībus ægritudinibus ī cōi & de Balneis:& de modo componendi medicinas. Et in cōsiliis Anthidotariū. Atq; alia multa.

¶ Iacobum etiam foroliuiensem egregium medicum cum his floruisse constat:quem dicunt cūctos qui philosophiam & medicinam professi fuerunt:superasse. Et propterea magnificentissime super primum Auicennæ: & super eiusdem Amphorismis & Tigni scripsit libellū: præterea de intentione graduum formarum:& earum remissione composuit.

¶ Hugo ethruscus:patria Senensis uulgatissimus medicus:per hoc ipsum tempus diuina quadā medendi gratia:ob ingenii magnitudinem:omnes qui ante illum in Ethruria & flaminea fuerunt excelluisse creditur. Hic ab Nicolao Estense Marchione publico salario in Gymnasio ferrariēsi cōductus maximā & inauditam suæ eruditionis in Synodo ferrariensi apud græcos & latinos ostēdit. Nam una die uniuersos qui ad Synodum ex græcia uenerant:philosophos quam maxime ad se inuitauit:quos cum magnificentissime pauisset:finito prandio:eos in disputationem pedetētiū placideq; inuitauit. Cumq; Nicolaus marchio & multi in Synodo congregati philosophi excellētes aduenissent:cunctos in medium philosophiæ iocos adduxit. De quibus inter se plato & Aristoteles suis in operibus contendere:ac magnopere dissentire uidentur:edocens eā se partem defensurum:quam græci oppugnandam ducerent:siue platonem siue alium se sequendum arbitrarentur. Cum græci certamen minime recusassent:protracta est ad multas horas disputatio: postremo hugo hic græcorum philosophos:& argumentis:& dicendi copia uictos:tacere compulisset: palā factum est. Latinos homines qui iampridem bellicis artibus græciam superant:etiam & litteris: & omnium doctrinarū gñe ante irent. Hūc autem super primo Auicēnæ & Amphorismis hippocratis:& Tigni:ac Galieni:multa scripsisse tradunt. Vide magnā huius uiri doctrinam græci a latinis supant

¶ Ioannes de Marliano:patria Mediolanensis:philosophus:ac physicus:& ipse in philosophia & medendi disciplina prædictis omnibus simillimus fuit. Qui cum in omni litterarum genere eruditissimus haberetur:in Astronomia tamen eos præcellebat. Ex cuius ingenii monumentis:habent libri de Relatione ad concurrentiam Gayetani:& de caliditate corporum tempore æstiuo & hyemali. Et de Antiparistasi:& alia multa.

¶ Abbas siculus:cui propriū nomen Nicolaus erat patria cathaensis:pontificii iuris & phiæ eruditissimus:& ipse hac tempestate clarissimus fuit:q apud Senā ethruriæ urbē pōtificiū ius optimē edocēs:ut erat ingenii eminentissimi uir:ꝑ clarissima monumēta eo ī iure post se dereliquit. Vnde & decretales omnes plurimis uoluminibus & eisdē egregiis declarauit: Decretorum uero libros cū cōmentare cœpisset:morte præuentus rem tantam infectam dimisit. Eius præterea extāt disputationes & repetitiones plurimæ:atq; accuratissima consilia.

¶Ludouicus pontanus:patria Spoletinus:egregius iurium cõsultus ac aliarũ bonarũ lrarũ studiis ornatus:hac tempestate cũ cæteris Romæ claruit.Qui cũ & eruditione:ac memoria incõparabili ornatus eēt:ex īgenii sui magnitudīe:plus q̃ cõmentũ sup aliq̄bus Digestorũ & Codicis partibus. mirificũ cõposuit.Edidit p̄terea & alia in legibus praticis cõsilia. Quin & in iure põtificio q̄ões uarias disputauit:& determinauit:inter quas Aurenticorum repetitio principatũ obtinet.Qui una cum Abbate Siculo in Basiliensi Concilio uocatus:maximi precii habiti sunt.

¶Paulus p̄castrus:& ipse iuriũ īsignissimus doctor:atq̧ spectatissimæ doctrinæ & eloquētiæ uir: cũ p̄dictis & ipse miro p̄conio hisdē t̄pibus floruit:eo q̄ īter cæteros iurecõsultos: clarius & distinctius:atq̧ utilius:ī digestis & codice scripserit.Extãt & eius cõsilia ea ī doctrīa ultima.Deniq̧ cum Senensibus & Florētinis:atq̧ patauinis publico salario ad docendum uocatus fuerit: & semp primam Cathedram ubiq̧ tenuerit:in anno domini.i437.uiuendi finem fecit.

¶Andreas de Biliis:natõe Mediolanēsis:nostri ordinis philosophus & Theologus celeberrimus: per hoc ipsum tēpus:& docēdo:& scribēdo:ac disputando:in tota italia admodum clarus effulsit. Nã solũ eruditiõe & tenacissima memoria:sed & sanctitate & grauitate morum admirabilis fuit: Qui cũ latinam & græcã atq̧ hebraicã linguas optime nosceret:etiã ad multorũ eruditionem cõplurima cõposuit opuscula.Incipiens & enim ab ipsa grãmatica in oībus liberalibus disciplinis conscripsit:atq̧ in theologia tractatus plurimos extãtes nõ solũ doctos:sed & elegãtes edidit. Qui quãti fuerint absq̧ nr̃o testimonio ipsi p optime ostēdunt.Insuper & Aristotelis aīam & Ethicorũ latinos fecit.Ferũt hũc tãtæ memoriæ tenacitatis fuisse:q̄ quicq̄d bis uel ter legisset:statī memoriæ cõmēdaret.Qui tãdē cum christi ecclesiã:suãq̧ religionē & scriptis:& p̄dicatõe & exemplo plurimũ iuuisset:apud senã Ethruriæ urbem beato fine quieuit.

Tres linguas hic optime nouit

¶Ioannes Gerson natione gallus:parisiensis cãzellarius his temporibus theologorum princeps est habitus:qui cum multos edidisset utiles tractatus:ad constantiensem Synoduꝫ perrexit:ubi ad unitatem ecclesiæ procurandam:& ad hereseos maxime Bohemorum extirpandos indefesse laborat:propter quod concilio dissoluto multas ab eisdem hereticis pertulit insidias.Qua necessitate compulsus:ad Lugdunensem confugit urbē:ubi & nõ multo post:cũ esset ætatis annorũ.66.ibi dē uiuēdi finē fecit:anno uidelicet præsenti qui est trigesimus supra millesimũ quadringentesimũ: a natali christiano.Scripsit itaq̧ hic multa:tũ prosa & metro:ad ædificationē fidei. Quorũ tituli librorum sunt isti.De mistica theologia li.8.De consolatione theologiæ li.4. De examinatione doctrinarum li.3.De nuptiis ecclesiæ li.2.De scismate li.2.De laude scriptorum librum unum.De cõcordia euangelistarum librum unum.De potestate ecclesia li.i.De unitate ecclesiastica li.i.De statibus ecclesiasticis li.i.De modo uiuendi fidelium li.i.De ueris & falsis uisionibus li.i.Contra hereses boemorum li.i.De diuersis heresibus li.i.Et alia prope infinita opuscula : quæ præter prædicta ascendunt ad summam centum uoluminum seu librorum.

¶Lupus de Oliueto:natione hispanus:ordinis monachorum diui Hieronymi generalis prior diuinarum scripturarum eruditissimus:atq̧ studiosissimus:his temporibus suum ordinem semicollapsum:& uerbo:& exemplo:atq̧ doctrina:& scriptis mirifice instaurauit. Qui & nonnulla opuscula lectione digna edidit:pro quibus nomen suum posteris celebrandũ dereliquit. E quibus in primis collegit ex dictis diui Hieronymi regulam per capitula distinctam: quã Martinus põtifex approbans ipsius ordinis professoribus obseruandã tradidit.Quæ sic incipit. Fratres carissimi nõ queo.Sed & de temporibus:& sanctis Sermones utiles composuit.Et alia quædam. 1428 6617

Regulã monachorum collegit

¶Henricus de hasia ordinis carthusiensium:prior Domus monachorũ sanctæ Mariæ:hoc anno mirificis præconiis tã sc̃titate quã lr̃is īsignitus:migrauit ad dominũ.Qui cũ esset ī diuinis scripturis sufficiēter edoctus:& sæcularis philosophiæ nõ ignarus:atq̧ ingenio & eloquio disertus:multa elegãti stilo opuscula edidit:p̄ q̄bus noīs sui celebrē memoriã posteris dereliquit.E quibus multa in Gymnasiis pluribus:ante religionis ingressum publice legit.Quorũ de nũero fuerũt.Sup sententias lib.4.In Genesim lib.i.In exodum lib.i.In parabolis lib.i.In Apocalipsim lib.i. Dialogus inter episcopum & præsbyterum li.i.Atq̧ Sermones utiles.

¶Hermanus petra:natione theutonicus ordinis similiter carthusiensium:uicarius & rector Sanctimonialium ordinis sui in flandria:hoc ipso anno:cum nouem & uiginti annos:eũdē monasterium:& religione:& Doctrina mirifice rexisset:nõ sine magno sanctitatis p̄conio humanis cessit: & ad dñm migrauit.Qui diuinis in scripturis cũ semp studiosus fuisset.Scripsit ingenii sui q̃dã deuota opuscula.E quibus subiecta ferunt̃.In primis īsigne opus per circulũ anni:ī sex uoluminibus distinctum cõtinens Sermones de tempore lib.3.Sermões de sanctis lib.3. Sup oratione Dominica Sermones quinquaginta.De regimine Monialium li.i.Et alia multa.

¶Omnibonus leonicenus patria Vicentinus Rhetor & orator clarissimus:idemq̧ disertissimus hac tempestate cum esset græcæ latinæq̧ peritissimus:magno in precio apud Venetos fuit. Qui ne uideretur sibi soli natus:ad instructionem multorum plurima præclara scripsit uolumina: quibus memoriam sui posteris dereliquit.E quibus feruntur.De laudibus eloquentiæ lib.i.In oratorē Ciceronis lib.3.cuius principium est.Quantum.In Lucanum poetam librum unum. In Quintilianum li.i.Orationes multæ.Et alia quædam.

¶ Antonius raudensis: natiōe Mediolanēsis: ordinis minoꝝ ꝓfessus: clarissimus theologus: & oībus disciplinis nō mediocriter eruditus: & ipse hac tempestate in Cisalpina gallia floruit. Qui ut in oībus se doctū ostēderet: singuloꝝ quorūcūq; tā oratoꝝ paganoꝝ quā theologoꝝ opa explanare præsumpsit: & quā maxie lactātiū firmianū uirū doctissimū emēdare tēptauit: qd melius & dignitati & religiōi suæ fuisset: ab huiusmodi scribēdi genere se cōtinuisset: quā cōtra tm̄ uirū doctissimum: & præ omnibus disertissimum inuehere. Eā ob rē & quasdā inuectiuas i se ꝓuocauit. Alii atq; alii in omni Europa occidentali hisdē tēporibus floruere uiri celebratissimi ī oī scientiarū genere: qui tractatus confecerunt atq; ediderunt: quos commemorare longum esset.

Vide p̄sūptuosum hominem

6630 1431 EVgenius eius nominis. 4. pp. qdē gloriosissimus: natiōe Venetus familia cōdelmeria uetusta: pr̄e Angelo. Gabriel religiosissimus antea uocatus: hoc anno. 5. nonas martii: apud Mineruā Romæ post Martinū papā pōtifex creatus: sedit annis qndecī. Hic Gregorii undecimi ex sorore nepos: canonicusq; cælestini habitus. Cōgregatiōis scti Georgii in Alga Venetiis fuit primo qdē ipsius Gregorii thesauratius: deinde Senensis eps: postea Cardinalis: demū pōtifex factus: nil eo honore elatior: nulla ī re pristinā naturā mutauit. Eadē certe humilitate: eadēq; cōtinētia: & austeritate uitæ uixit: quāuis in initio sui regiminis malis cōsiliis ductus uarius extiterit. Cum enim diuina humanaq; oīa ꝑturbaret. Romanū populū ad arma cōcitauit. Qui ipsius magistratibus e Roma pulsis nouos creauere Romani atq; ipsum pōtificē mutato habitu cum monastico cuculo fugere compulerunt: eumq; per tyberim fugientem Romani lapidibus & sagittis persecuti sunt. Cumq; florentiam petisset: ibi per aliquod tempus substitit: quo in tempore: omnia & bellis & scismatibus ubiq; perturbari cœpta sunt. Romani enim sublato clamore ad arma in libertatem conclamauere: & nouis creatis magistratibus: Franciscum Eugenii nepotem: & ecclesiasticæ dictionis camerarium capiunt. Arcemq; sancti Angeli expugnant. Capitoliū firmo præsidio muniunt: & per sex menses in libertatem se uendicant. Eo autem tumultu basiliense concilium iam antea Martini decreto inchoatum augeri per hispaniæ: galliæ: pauoniæq; regib⁹ cœptum est. Qui communem reipublicæ christianæ gubernationem in arbitrio concilii reponebant. Ad quod quidem concilium Eugenius bis terq; citatus ire recusauit. Quam ob causam Eugenio pontificatu abrogato Amedeus heremita olim Sabaudiæ dux pōtifex delectus est. Eugenius autem indignatione permotus: cum inter Carolum francorum regem: & Philippum Burgondiæ ducem pacem composuisset: Delphinum caroli regis filium cum magno comitatu in Basiliēses concitauit: cuius impetu ille conuentus statim dissipatus est: quāuis primo comprobasset: propter quod infinita subsecuta sunt mala. Ferunt autem hunc Eugenium (præter pontificis dignitatem) mirumimmodum amasse bella. Verum postea ad se reuersus prudentius & constantius egisse. Vnde & concilium florentiæ habuit. In quo orientalem ecclesiam cum occidētali maximo cū impendio & labore uniuit. Vbi & Ioannes paleologus cōstantinopolitanus imperator: & suus patriarcha cum episcopis archiepiscopis ac ingenti doctissimorum uirorum atq; nobilium totius græciæ interfuerunt. Qui omnes sumptibus romani pontificis ac romanæ ecclesiæ enutriti ac in græciam reportati fuerunt. Eoq; in concilio affuerunt: & Armeni: Ethiopes: Georgiani: Iacopitæ: lybiam asiamq; incolens. Atq; alii ex asia minori: pōto: uidelicet: Ciliciaq;: Syria: & affrica. Qui oēs fidei catholicæ ecclesiæ Romanæ se tandem submisere: ac humiliter subdidere. Indeq; Sigismundum Cæsarem perbenigne romæ exceptum: imperii corona insigniuit: Philippum Mariam Mediolanensem Ducem tamen quoad uixit inimicissimum habuit. A quo & per Nicolaum picenīnum & Franciscum Sfortiam adeo bellis: unde quaq; uexatus fuit: ut uix ei respirandi facultas daretur. Bona tamen multa urbi contulit: maximeq; circa uaticanū: qa ærarii officinā & archā palatii instaurauit: ac urbis uias multis in locis strauit: ac lateranēse pallatiū restituit: iuxta ꝙ monasteriū dignū iā diu cōditū īstaurauit: ī quo (pulsis canonicis sæcularibus) regulares canonicos sub regula beatissimi patris augustini nuperrime excitatos: ex Frisonariæ loco lucēsis agri accitos introduxit: Basilicam quoq; sancti petri: & eius sachristiā multa suppellectile donauit: Religiosos omnes sub regularibus institutis uiuere uolentes mirumimmodum dilexit: & priuilegiis aliisq; gratiis plurimis iuuit: aliis quoq; gratiis auxit. Gymnasia omnium quā diligētissime fouit. & ī oēs liberalis: & potissimū doctos fouit. Quoruȝ familiaritate (licet ipse modicæ litteraturæ) delectatus est: & licet unquam ad perdiscēdā aliquā particularē litteraturā aīum adiecerit. Doctores tn̄ ecclesiæ: & oratores atq; historicos libros ita assidue legebat: ut subtilissimo īgenio oēs ītellexerit. Hic Vulatislaum Poloniæ Regem cum Iuliano cæsarino cardinali in turcos misit: qui cuȝ triginta milibus apud andrinopolim cecidere. Erat itaq; Eugenius hic aspectu angelicus oī ueneratione dignus: grauis semper & moderatus in dicendo: parcus in uictu suo: sed in familia splēdidus: familiares habuit doctos uiros & sanctitate probatos. Quoruȝ opera in rebus arduis utebať: unū in eo repræhēsibile fuit: qđ Anatas omnium beneficiorum: post Bonifacium nonum: & ipse confirmauit: quæ in hodiernum usque diem perseuerare cernimus. Obiit autem anno a natali christiano. M.ccccxxxxvi. 7. calendas martii: ætatis suæ. 64. quo quidem anno: beatum Nicolaum tollentinantem ordinis nostri in sanctos rettulit confessores: ut suo loco infra dicemus. Eo itaq; mortuo: in beati Petri basilica sepelitur sepulchro marmoreo cum hoc Epithaphio: uidelicet.

Innocētius. pp. 218.
canonicus cælestini habit⁹ fuit
malis cōsiliis seductus pōtifex fuit & sagittis insequitur
cōcilium basileæ
Dux sabaudiæ fit pōtifex
orientalis & occidentalis ecclesiæ unio
multæ natiōes
Regulares canonici
Vulatislaum In turcos misit

Eugenius iacet hic quartus cor nobile: cuius
Testantur uitæ splendida facta suæ
Istius ante sacros se præbuit alter ab ortu
Alter ab ocasu Cæsar uterq; pedes
Alter ut accipiat fidei documenta latinæ
Alter ut aurato cingat honore caput
Quo duce & armenii graiorum extra secuti
Romanam agnorunt ethiopesq; fidem
Inde syri ac Arabes mundiq; e finibus indi
Magna sed hæc animo cuncta minora suo
Nam ualida rursum teucros iam classe petebat
Dum petit ast sustulit atra dies.
Qui semper uanos mūdi cōscripsit honores
Atq; hac impressa condite duxit humo
Sed non quem rubro decorauerat ille galero
Non hoc franciscus stirps sua clara tulit
Susceptiq; memor meriti tā nobile q̄ nunc
Cernis tam præstans surgere iussit opus.

¶ Columnenses Romani uiri præpotentes hoc anno falso suggesti: quod Eugenius Martini pontificis inimicus decreuisset eorū nomē oīno delere: magno satis coacto exercitu Eugeniū ab urbe pellere statuerunt: & ex prænestre urbe ubi Columnensiū princeps morabaṫ: magno cū tumultu Romā ꝓperantes: in Eugeniū ipsum mouēt: & apia porta occupata urbē īgrediuntṫ. Quo audito popul⁹ Ro. & pōtifices milites eis obuiā mox fiunt. Consertaq; pugna aliquādiu & acriter pugnauerūt: in qua multi utrinq; capti & cæsi sunt. Qua ex re columnēses ex urbe recedētes multa dāna ciuibus intulere. Omnia enim diripientes pecora abegerunt: & multos hoīes captiuos abduxerūt. Quaobrem multa mala & cædes: nō solū aperto marte: uerū etiā ꝓditoriæ subsecutæ sunt. Huius autem mali quidam Stephanus Columna: quem Eugenius copiis ꝑfecerat: auctor fuit: q ab aliis columnensibus solus dissentiebat. Is enim Odum quendam columnensem Martini uicecamerarium comprehendit: & eius direptis bonis: tanquam latronem præter pontificis uoluntatem ī carcerem indecenter nimium coniecit. Qua ex re Eugenii iram in se concitauit. Qui indignationē pontificis formidās proditorisq; officium exercens: prænestre ad eiusdem familiæ principem confugit. Eumq; ad huiusmodi scelus adhortatus est. Eo autem tumultu quidam Antonii filius Beneuentanus pontifex: & alius quidam captus est: qui cum confessus fuisset se arcem sancti angeli capere uoluisse: & pōtificem & ursinos urbe propellere statuisse supplicio affectus est. Cuius corpus cum quadrifarie diuisum esset: & ad quattuor urbis portas suspensum: ea de re pontifex piiendissimus qui talia abhorrebat dolore animi in maximam deuenit ægritudinem. Vnde eo anno procurante quodam ciue Romano: pax inter ipsos discordantes subsecuta est. 1431 6630

Beneuētanus pōtifex in quattuor pres diuidiṫ

¶ Bellum secundum Venetorum & Mediolanensium.

¶ Mediolanēses hoc anno: dum supradicta Romæ agerentur: in genuēsi urbe classe cōparata florentinis infensi: ab eorundem copiis & Venetorum: in ipso Genuensium littore superanṫ & ꝓfligātur: e qbus undecī eoꝝ naues īterceptæ sunt. Qua ex re Veneti elatiores facti. Crimignola Duce terrestri bello Mediolanēses aggrediuntṫ. Philippus aūt Nicolao picenino ex ethruria euocato: cōfestim classem uenetā ī pado apud Cremonā supauit: & Crimignolæ īpetus p terrā retardauit. Vñ Veneti nō ita multo post: sicut dictū est. Crimignolā capite mulctarūt. Quo mortuo: eius copias Ioānes frācīscus gōzaga suscepit: q & ipse etiā in hoc certamine ita gessit: ut uictis gētibus suis ipse inuictus cum ipsis uictoribus de laude gloriaq; certarit. Hic itaq; imperator factus: e uestigio multos ueteranos & exercitatos armoꝝ uiros ad se cōuocauit: uidelicet Gattamellatā narnensem uirū ī armis acerrimū: Gentilē post eū īperatorē Tybertū brādulinū: Petrum paulum Roma. Detesaluum Bergomensem: & plærosq; alios. Nicolao uero picenino Vitelianus foroiulianus: & complures alii: rei bellicæ nō ignari: atq; ī eo munere clarissimi: quorum uirtutibus adiutus Nicolaus egregia perfecit facinora: nam superata (ut diximus) in heridano fluuio Venetorum classe: receptisq; breui oppidis: quæ Veneti ī agro Cremonēsi tenebāt: aliū īgētē cōparauit exercitū. Cū quo Gattamellatā primū apud Caualatonū oppidulū illico supauit: & cæteros ꝑdictos legatos mercenarios ꝓfligauit: qbus ꝓfligatis: Philippus Mediolanensiū Dux: cōfestim aīo auctus est. Quaobrē Sigismundū īperatorē: ac etiam Ipsum Ioannē Frācīscū Gōzagā & pollicitationibus & premiis ad se pellexit. Et ita in sequēti anno Nicolaū pieninū īperatorē suū cū Ioāne Frācisco gōzaga in Brixianos misit. Qui Brixianā urbē aliquot mensibus oppugnauerūt. Quā cū acriter factio Guelpha Brixiana una cū Frācisco Barbaro ibi ꝑtore defensassent: omissa obsidione: Nicolaus iniquo hyemis tempore ad occupāda castella circūquaq; posita cōuersus est: ne uȝ ꝯmeatus ī urbē oīno submitti possent. Inde ī Veronā cōuersus: oīa lōge lateq; ī agro ipso & Vicētino populatus est: nec in eisdem agris qcquā Venetis ipsis reliqt. Occupato aūt magna ex parte Mintio & Athesi fluminibus: etiam Benacum lacum occupare studuit: ne qcquā nauibus subuehi posset: penuria igiṫ permaxima ī Brixiana urbe laborantibus: ex Athesi remulco: quædā naues p Venetos attractæ sunt: & usq; ad lacū quem sancti Andreæ Accolæ uocāt: sensim ī Benacū a peneda ad torbolim dimissæ: & refectæ. Rem Venetam meliusculā fecere. Verum cum Nicolaus piceninus nihilominus ueronēses & uicentinos plurimum urgeret. Veneti de se actum esse existimātes: nisi unū aliquē egregiū bello uirum pro exercitus Duce mercede cōducerent. Et ideo confestim oratorem ad florentinos socios oratum miserunt: ut si rei publicæ Venetæ & totius libertati consultum esse uelint. Frāciscum sfortiam tum imperatorem suum cum omnibus copiis propere in suum auxilium mittāt: alioqn de eis actum esse scirent. At florentini suo & sociorum periculo moti: Frācīscū ipm adhortantur:

Genuenses supātur

Veneta classis in pado superaṫ

Gattamellata superaṫ

naues attrahāṫ ī benacū lacum

tantur:ut arma pro Venetis sumat. Quibus suasionibus permotus statim in ueronensem agrū cū multo equitatu aduolauit:ubi mox ad Suaue contra hostem pugnam sumpsit. Tādem picenino ob ægritudinem & pugnantium paucitate cedente e uestigio omnia de uicentinis & ueronensibus castella recepit:qua uictoria elatus:Brixiam a uitelliano obsessam:etiam liberare statuit. Sed cum omnes aditus interclusos cerneret. Athesim fluuium supra Tridentum traiecit:& in Tridentinum agrum moués Archum oppidum natura munitissimum oppugnauit:Sed cum piceninus Archiepiscopus comitem defensurus aduenisset:ibidem a Francisco Sfortia profligatus cū uniuerso exercitu fuga sibi salutem expetiit. Sunt tamen qui dicant piceninum eius exercitu superato in Archū oppidum confugisse:& postea a quodam Todeschino ingētis magnitudinis & roboris famulo humeris tanquam cadauer infectum sacco inuolutum ad suos(etiam per hostium castris) eductum
6631 fuisse:& castra sua statim refecisse. Dum autem hæc agerentur:Philippus ægre ferens florētinos ad hortante Eugenio pontifice:Franciscum Sfortiam uenetis auxilio misisse. Concilium in Basilea urbe celerius cogi sategit. Quo Eugenium pontificatu priuaret. Ille uero cōcilii auctoritatem mirumimmodum formidans apud ferrariam flamminææ urbem aliud concilium indixit. At Philippus cum his qui in concilio basiliensi erant:egit:ut Eugenium citatum cum ire nollet pontificatu abrogarent:& Amedeum socerum suum Sabaudiæ Ducem:iam heremitam factum:pontificem crearent:qd & factū est. At uero piceninus & Mātuanus Marchio:lꝫ multa suscepissēt īcōmoda:statim resumptis uiribus ex tridentinis recedentes maximo impetu Veronam rediere: & eam illico cœpere. Franciscus autem Sfortia & Iacobus Antonius Marcellus Venetorum consul captā ab hostibus intelligentes Veronam eo propere cum omnibus copiis maturant:urbemque quatriduo captam post maxima cum utriusqꝫ cæde recuperarūt. Quæ res bene gesta initium futuræ fœlicitatis Venetis fuit. Vrgebantur & eo tunc Bergomum & Brixia intollerabili inedia. Vnde & Iacobus Antonius Marcellus uictis apud Veronam hostibus:statim citato cursu:licet omnia in itinera īterclusa & circūclusa forēt:p aspissimos colles & loca ēt feris inuia Brixiā uenit. Eamqꝫ ac Bergomum superato Vitelliano:obsidione liberauit. Et non solum prædictas Vrbes ea obsidione liberauit:Verum etiam æstate superatis ad Soncinum oppidum Philippi Ducibus:captisqꝫ eiusdē mille quingentis equitibus. Et quædam Brixiana castella mox recuperauit:& partem Cremonensis agri:Mantuaniqꝫ ac totam Abduæ generatam ī Venetorum potestatē breui Sfortia redegit. Amisit tum Mantuanus princeps Asulam Lonatum & pischeriam tria satis munita castella:Aberat tū piceninus:quando illæ clades philippo illatæ fuerunt:piceninus autem in Ethruria existens cum in Venetos mutatam fortunam audiret:omnium precibus fatigatus ad Philippum rediit: & ī Brixiano agro contra Sfortiam apud Cignanum uicum occurrit:hoc animo ut Francisco hosti pugnādi copiam faceret. Non detractauit Franciscus certamen:cumqꝫ ibidem aliquandiu pugnatū esset incerta uictoria discessum est. Franciscus tum exercitum suum circunferens aliqua oppida picenino abstulit:& in Venetorum potestatem contulit. Martinengum aūt agri Bergomensis Frāciscus profectus:quod piceninus firmo munierat præsidio:obsidione cingit & oppugnat. Quo audito piceninus aucto exercitu Francisco occurrit:& eum in maximo discrimine deduxit. Dum autē hæc agerentur præter omnium spem pax inter philippum & Franciscum sfortiā ignaro picenino enunciata est:itaqꝫ apud caprianam agri Mantuani:hæc pax hoc modo composita est:anno scilicet salutis nostræ.1442.ut Frāciscus Blāchamaria philippi Ducis unica filia in uxorem ducta:pōtremulū oppidum & Cremonam urbem cum eius agro:præter picigitonū oppidū munitissimum & castella quæ Mantuanus & pallauicinus de Cremonēsibus possiderer:utqꝫ illa prærerea q̄ philippus: & qui cum philippo sentiebant bello cœpissent:quæqꝫ item ueneti & eorum socii præter Asulam Lonatum & pischeriam quæ mantuani principis ante id bellum fuerant redirēt:utqꝫ qui huic sententiæ stare noluisset:cōmunis omnium hostis haberetur:& hæc de bello septēnii cōfectæ īter philippum Mediolani Ducem & ueneros prout audiui & legi ita breuiter conscripsi.

piceninus ī sacco exportatur — Amedeus iā heremita fit pontifex — Verona recupatꝰ — Brixia obsessa liberatꝰ — philippi exercitus superatur — Asula Lonatū & pischeria — pax īter Ducē & sfortiam — Blācha philippi filia

6632 1433 ¶ Cosmus medices florentinus nobilissimus ac potentissimus ciuis:immo florentinorum princeps & patriæ pater:qui superiori anno e florentia pulsus fuerat:hoc anno ī urbe reuocatus: gubernationem omnem reipu. suæ statim reformare fecit. Vnde & multos alterius aduersæ factionis in exilium egit. Qui cum prudentia & auctoritate plurimum ualeret:Senatum illum quo uoluit:sp impulit. Ciuitati prout uoluit iura dicēs: & inopes uiros plurimos ditans. Cuius tanta fuit diuitiaꝝ abūdātia:ut suo auxilio Frāciscus Sfortia mediolanēsium prīcipatum obtinuerit:& ppea noīatissimus in Tota Europa fuit. Hic tanquā p̄riæ pater florentiā lateritiā(ut ita dixerim)suo opere ac sua ingenti impensa & hortatu insignem & marmoreā fecit. Villas nōnullas magnificentissime ædificauit:in ecclesias ditissima dona cōtulit. Monasteria pmulta a fundamentis & florentiæ & alibi nitida erexit:parrochiæ suæ tēplū scō Laurētio dicatū: cū paꝝ sibi placeret ,prsus deiecit:& exīde structurā admitādi opis suscitauit:quā impfectā postmodum Laurētius eius ex filio nepos uir illustris mirifice compleuit. ædes suas quāuis ornatissimas diu antea erexisset:amplius tū meditatus opus palatium & ingens ex quadratis lapidibus in insigni urbis loco adeo pulchrū & amplū construxit: ut ei alterū in tota urbe æquari non posset. Matrimonia insup ex argēto suo dotibus multa cōiunxit. Tanta nāqꝫ fuit huius cosmi & petri eius filii:atqꝫ Laurētii uiri quidem magnifici liberalitas &

huius magnæ fuerūt diuitiæ — Mōasteria erexit

Sūmam pecuniarū i ædificiis commēorat

munificētia ut in extruēdis solū tēplis & monasteriis tā mulierū quā uiroꝝ: & florētiæ & alibi ad sūmam trecētorū mille florenoꝝ auri ascēderet. Deniq̧ hic tantus uir memoratu dignissimus: cū annis multis uixisset: petro filio unico post se relicto: paternæ uirtutis æmulatore: ī anno dn̄i. 1464. calendas augusti in senectute bona defunctus est. Vir ualde industrius & priuatorum omnium italicorum ualde fœlicior. Quem petrus eius filius magna exequiarum pompa apud sanctum Laurētium a se conditum sepeliri fecit. Cum hoc titulo: Cosmus medices patriæ pater.

Titulus Cosmi

Rex xp̄ianus efficitur

Ecclesias erigit

Nonagenaria mulier parit

¶ Vulatislaus natiōe lituanus uuitoldi eius nōis primi: eius gētis filius Latislai ac cassimiri pr̄: hoc anno ex idolatra cultū xp̄ianitatis: cū Regno poloniæ & Christi sacramētū accepit: sed quātum regnauerit nobis īcognitū est. Nam pauloante cū huius gētis rex obiissent: unica filia post se relicta: quidam uilielmus austriæ dux in m̄rimoniū eam accepit: atq̧ eidē regno p̄fectus fuit. Nō placuit polonis Regē habere theutonicū. Vnde hūc latislaum ex lituania aduocauere: & Vilielmo p̄dicto eiecto cōiugē eius: & regnum omne nouo Regi tradidere: erat itaq̧ hic uulatislaus gētilis & Idolatra. sed hoc pacto cū regno ēt baptisma recipere non recusauit. Cōuersus aūt ad xp̄m ī oībus se religiosum principem semper ostendit. Et ī primis q̄dem multos ex suis lituanis ad Christum traxit. Deinde Ecclesias multas pōtificales celebres erexit: quaꝝ Episcopos magno honore p̄seq nō destitit: cū Tartaris Regem limites infestātibus p̄sæpe fœliciter dimicauit: pruthenos maximo bello uicit. Ex ipsa aūt pr̄ia uxore regis olim filia prolē aliquā nō suscepit: cū matrimoniū illud haud legiptimum fuerit: Ex secunda uero iam sene nonagenaria duo nati sunt filii: latislaus & cassimirus. Eoque mortuo eius primogenitus latislaus in regno successit. Cassimirus aūt lituaniæ ducatū cōsecutus fuit: p̄tior quoq̧ ad ungariæ regnum accersitus: in bello turcorum cecidit. 1433 6632

Zobellini & armelini ubi sunt

Mulieres cōcubinos habent

Sermo eorum

Vide hominum deliramenta

¶ Lituaniæ p̄uinciæ ex qua p̄dictus Rex originē traxit: hic descriptionē facere nō erit alienum: ex quo sic n̄ra cōsuetudo ī antecedentibus fuit: lituania igit̄ p̄uīcia ī septētriōali posita est: & poloniæ regno p̄xima: imo & cōnexa: est aūt palustris ferme tota & admodū nemorosa. Ad quā æstiuo tēpore difficillimus est accessus p̄p palustres aquas: q̄bus undiq̧ cincta est. Sed hiemali tēpore cum aquæ gelu cōstrictæ sint: mercatores sup glaciē euntes: eo p̄ficiscunt̄. Sed ī uehiculis oportet eos cibaria pluriū dieꝝ secū deuehi: aiūt nullā uiā certā eūdi eis esse. Sed quēadmodū ī mari sydeꝝ cursus iter ipsis ostēdit. Raræ apud eos īueniunt̄ uillæ: ipsarū aūt gentiū opes p̄cipue pelliculæ aīaliū sunt: q̄bus ætas nostra zobellinos armellinosq̧ nomē indidit. Vsus pecuniaꝝ eis oīno est ignotus: Matronæ eorū nobiliores publicos cōcubinos habēt p̄mittentibus uiris: quos matrimonii adiutores uocāt. Vsus ēt uini oīno ignotus: panis uero nigerrimus: Armēta eis uictū multo lacte p̄bēt. Eorū sermo Sclauonicus est. Multi eoꝝ usq̧ ad tempora p̄dicti uulatislai regis gētili errore detēti fuerāt. Aliq̧ tn̄ adhuc p̄prias habēt hereses. Hactenus aūt q̄dā ipsoꝝ Serpētes collebāt: unusq̧sq̧ pater familias Serpentē aliquē ī Angulo Domus suæ enutriebat: cui & īterdū sacrificiū faciebat. Alii item sacrū collebāt ignē: & alia p̄pemodū infinita deliramēta apud eos fiebāt: sed q̄dam Hieronymus pragēsis ordinis camaldulēsiū uir eruditissimus suis p̄dicationibus ipsam gentē p̄ maiori parte ad sanitatem redegit. Qui Hieronymus ad consilium basileæ tandem accessit.

¶ Polonia autem prouincia horum regum regnū est in Sarmatia uasta quidē regio habet̄. Quæ Slesiæ ad occidentem proxima: hungaris lituanis: ac pruthonis proxīa est: in ea Cracouia p̄cipua ciuitas regni est: in qua (ut aiunt) liberaliū artiū scola floret. Cæteræ uero ipsius ciuitates ligneæ sūt: quaꝝ domus luto p̄pactæ sunt. Est āt Regio plana nemorosaq̧: sed uiribus p̄rsus īdigna: eoruꝫ potus ceruisia ex tritico cōfecta: abū dat tn̄ tritico: feno & pecoribus. Et iter cætera ibidē uenatiōes feraꝝ p̄pulchre sūt: piscibus quoq̧ ac uolucribus sīr abūdat: sꝫ auro & argēto inops est. Vn̄ nec uectigalia regi ulla q̄si p̄soluūt. Regē aūt ī q̄ttuor p̄tes eoꝝ antiq̄ diuiserūt: q̄s p circulū ān̄i Rex ambit. Et q̄libet p̄s tribus mēsibus Regē pascit. Sed si ultra p̄dictū tēpus steterit: ex suo oportet uiuer̄. Hanc etiā p̄uinciā: & super iorā lituaniā nihilominus supra libro secundo fo. 19. descripsimus.

Marchio efficitur

Vasti corporis erat hic

Victorias huius refert

¶ Ioānes Frācīscus gōzaga Frācisci sup̄ioris filius: q̄ anno ætatis suæ q̄ntodecimo patri in regnuꝫ successit: hoc anno postquā regnasset annis septem & uiginti Sigismunduꝫ de Cæsare Mātuæ existente: Marchionalē dignitatē (additis imperii signis) ab eodē obtinuit: & cū ingēti gloria ad posteros transmisit. Barbaramq̧ Ioannis Brandiburgensis Marchionis filiam Ludouico ipsius Ioanni frācisci filio: idem Cæsar Sigismundus desponsauit uxorem. Quæ quidem nuptiæ familiā Gonzagam plurimum honestare uisæ sunt: eo quia puella Sigismundo ipsi Augusto affinitate coniuncta erat. Vixit deinde hic Ioannes franciscus post marchionalem dignitatem adeptam: annis nouem. Et fuerunt eius omnes dies: anni quīquaginta unus: & mortuus est uir certe præstantissimus: eo quod cunctos Gonzagas prædecessores suos: fœlicitate: prudentia: & diuitiis semper præcelluerit. Cuius uirtute & proximorum infœlicitate sua Mantuana ciuitas & opibus & populorum frequentia plurimū aucta fuit. Erat enim uasto corpore: & uiribus fortissimus: qui aliquando a Venetis cōtra philippū Mariā mercede cōductus: tribus pugnis in Brixiano agro cum hoste habitis maximū de hostibus reportauit triumphum: & quāmaxime apud Machlodium uicum: tertia pugna habita. Eo quippe conflictu omnes philippi copias pœnitus profligauit & dissipauit: & Carōlum malatestam totius exercitus præfectum cœpit: quem tamen ob affinitatem: uidelicet uxoris propriæ germanitatem incolumen dimisit. Alia quoq̧ in Cremonensi agro p̄clariora gessit facinora: 1434 6633

pro quibus

pro quibus & multa oppida de Cremonensi: Brixiensi: ac Veronensi agris accepit: & suo ipio adiecit. Ab senatu postmodũ Veneto deficiẽs: & Philippo duci applicatus: nõ æque inferiora una cum picenino egit facinora: ĩ q̃ & Veronã Venetis abstulit: totũq; fere eius agrũ & Brixiẽsem atq; uicentinum a uenetis p̃ timore deficere coegit. Hic paulã malatestã oĩum fœminaꝶ pulcherrimã: pudicissimãq; puellã duxit uxorẽ: ex qua sex suscepit liberos: mares quattuor: fœminasq; duas: uidelicz Ludouicum primogenitum: Carolũ secundũ uasti corporis & formæ pene Gigãteæ uirũ: Tertiuz lucidum ualitudinarium atq; deformẽ. Alexandrũ quartũ gybbũ & strumosum: uirum admodum religiosum: Et fœminis autem Margaritam: quam Leonello Estensi principi matrimonio copulauit. Secundam Ceciliam: quæ cetui uirginum sacratum sese coniunxit. Talis igitur huius ĩcliti prĩcipis uitæ processus & exitus fuit.

paula malatesta pulcherria
Filios huius refert

¶ Albertus Austriæ dux: & Sigismundi Cæsaris gener: posteaq; imperator: hoc anno: cũ Helysabetham Cæsaris filiam duxisset uxorem: statim etiam Morauiam prouinciam trãs Danubiũ sitaz: ab ipso socero dono accepit: quam postea rebellantem & imperata facere recusantem: ipsa magnis effecit cladibus. Nã sup̃ q̃ngẽtas eius uillas una excursiõe ꝓbussit: & multos mortales ĩterfecit: pecoraq; pene oĩa abegit atq; ita perfidam gẽtem iugum omne ferre coegit. Vnde & cũ essent usitarum heresi infecti: etiam ab orthodoxã fidẽ cõuerti eos ꝓcurauit: atq; ita nũc Romanæ ecclesiæ ritũ tenere dicunt. Hæc ipsa ꝓuincia Morauia est inter Hũgaros & Bohemos sita: p Austriã eũdo uersus Aquilonẽ. Cuius gentẽ ferocissimã & rapinarũ auidã multi asseuerãt esse. Ad quã nulli trãsire possunt: nisi armati & p̃potẽtes pp eoꝶ rapacitatẽ. In ipsa ꝓuincia ferunt unicã eẽ ciuitatẽ Olomucensis nominatã: sed innumera pene oppida: populo & diuitiis plena: inter q̃ Sigismũdi huius Alberti soceri obitu memorabile: & Bruma oppidũ prĩcipatum obtinẽs. Haꝶ ãt gẽtiũ sermo prim theutonicus: partimq; Boemicus est. Nũc uero hæc ꝓuĩcia Bohemorum imperio subiacet.

Morauia prouincia
uillas quingentas comburit
Morauia prouincia ubi sit
uide olomucensis ciuitas

6633 1434 ¶ Amurates septimus othomanorum turcorum princeps: hoc anno Mahumete genitore mortuo: nõ sine magna sanguinis effusione p̃rnũ regnũ suscipiẽs: regnauit annis decẽ & septẽ. Hic q̃ppe dum pater e uiuis sublatus fuit: ĩ Asia morabat. Qui audita p̃ris morte: ĩ Traciã traiicere mox conatus est. Sed ab imperatore græcorũ ꝓhibitus est. Nã mustaphã unũ ex pacietis principis iam diu defuncti: quẽ apud se habebat cõtra Amuratẽ istũ emisit. eũq; sũma ope ꝓseq nõ destitit. Sed ipso mustapha in bello superato ac interempto. Amurates hic mox uniuersum turcorum regnũ cõsecutus est. Statimq; Thesalonicã illustrẽ græciæ urbẽ: quã tũ Veneti tenebãt: ui captã expugnatãque diripuit. Qua uictoria auctus: mox epyrũ atq; Etholiã nõ obscuras ꝓuincias suo regno adiecit. Illyricoꝶ agros deĩde uastans: multa oppida ui cœpit: diripuit: atq; ĩcẽdit: ita ut breui multas urbes Atticæ: Boetiæ: phocidis: Achaiæ: macedoniæ: Traciæ: & Græciæ occupauerit. Vxores multas suo ex more matrimonio sibi copulauit. Inter quas Georgii Seruiæ despoti filiã despõsauit: xp̃ianã quidem & semper christianorum amicam: ex qua mahumetem successorem suscepit. Contra quem postmodum exercitum ducens: e regno tandem expulit: atq; eius filium sororium suũ cum smedona urbe sua primaria captum luminibus priuauit. Deinde cum centum milibus pugnatoꝶ hungariam ingressus: eam longe lateq; populatus est. Cum isto autem tam fero tamq; formidabili principe. Ioannes uaynoda seu uniades Regis matthiæ pater: persæpe dimicare nõ extimuit: de quo plærunq; uictoriam reportauit. Quaõbrem ipsius nomen terrificũ apud turchos semper fuit. Nam inter alia uno unico prælio triginta milia turchorum suo auspicio interfecit. Deniq; Amurates hic cũ contra regem Vladislaum & iulianum cæsarinum sancti Angeli cardinalem: atq; prædictum Ioannem uniadem aliosq; quãplurimos christianos regulos cũ centum milibus pugnatorũ apud Varnam montem acerrime dimicasset: ibidem obtruncato Vulatislao poloniæ rege & aliis plurimis cæsis: & profligato christianorum exercitu uictor euasit. Atq; itaq; Amurates hostibus superatis & cæsis: & eorum spoliis collectis: suos exercitus domum redire iussit. Quibus ex sententia gestis: ipse Andrinopolim rediit: & deo suo uota persoluit. Deinde uoluens in animo regnoruz curas: & fortunæ inconstantiam expauescens: quæ nulli perpetuo fauere consueuit. Accersitis proceribus suis: Mahumethem ex filiis natu maiorem pro se regnare constituit. Quo facto: ipse priuatam & quietam deligens uitam: cum paucis ocii sui comitibus: religioni cuidam solitariæ se adiecit. Sũt qui dicant ipsum cæteros suos filios enecasse ne aliquas in Regno perturbationes aliquando excitarent. Amurates itaq; abiectis regni curis: & religioni adiectus: in seniũ usq; p̃mãsit: Tãdẽ mortẽ obiẽs: ĩ bursa ĩ sepulchris maioꝶ suoꝶ sepult⁹ ẽ. Ea q̃ppe ciuitas ĩ bithinia ẽ: & r̃gni asyatici caput.

Quis sit horum gentiuz sermo
mustapha turchus
Thesalonica ciuitas capit
Io. uaynoda magnus bellator
30. milia turcorum interfecti
uictoriã turcorũ recitat
Hic uitam solitariã delegit.
bursa ubi sit

¶ Amoris immoderati optimum exemplum.

¶ Duo amãtes: ne dicam amentes: his diebus in italia fuere. Miles unus Euralius nomine Sigismũdi imperatoris curialis præcipuus: alter uero Lucretia: Ex sena Ethruriæ urbe oriũda ambo decori: amboq; p̃ter naturã speciosissimi: sed Lucretia incredibili pulchritudine: ac inenarrabili certe fulgore præcellens: adeo ut omnes & Cæsar ipse: qui tunc aderat: aliquãdo dubius esset: an eius facies humana uel angelica esset. Hi itaq; dum Sigismundus imperator Romam pro corona ꝓficisceret: & Senã urbẽ per aliquot mẽses petisset: cæco quodã amore adinuicem solo uisu exarsere: & deinde ad concupitum finem tandem peruenere: & cum ibidem per aliquot tempus in bonis suos dies deduxissent: necessarium fuit ob cæsaris absentiam abinuicem se separari. Qua quidem

separatione: tantam uterq; mœsticiam contraxit: quod Lucretia post longas & iplacabiles lachrymas in maximam ĩciderit ægritudinẽ: ex qua post dies plusculos etiam mœstam exalauit animã. Euralius uero postea quam ab oculis amantis euasit: & ipse nunquam ridere uisus est: nec ullis iocis: aut facetiis ad læticiam reuocari potuit: quinimo uix imperiu; mortis euadere potuit. Ex quorum exemplis: hoc in loco mouentur iuuenes quantum petulans lasciuia & immoderatus amor: insanos reddant hoĩes: unde uirtutibus temperatisq; amoribus studeãt: q̃ solæ possessores beatos efficit. Hoꝝ aũt historiã eloquẽtissimã: pius põtifex Romanus ante põtificatũ ꝑpulchre ꝯscripsit.

❡ Alphonsi regis captiuitas.

❡ Genuenses hoc anno dum Alphonsus tarachonensis rex Caietam urbẽ obsideret & expugnaret: quæ scilicet a mercatoribus suis Genuensibus acriter defendebatur: duodecim onerarias naues & triginta quinque triremes Philippo Maria mediolanensium duce etiam eorum genuẽsiu; domino annuente & auxilia præstante: in auxilium ipsorum mercatorum miserunt. Quo audito: statim Alphonsus rex cum maximo ducũ regumq; ac innumerabilium pene principu; occidentalium exercitu eisdem obuiam fuit. Contra quos genuenses duce Blaxio axereto: & Elya Spinola: Iacobo Iustiniano: Cypriano de mari: & Gallioto Lomellino: cum aliis cõpluribus nauarchis: multa animorum præstantia: armorumq; atrocitate in prælio occurrerunt. Vbi per decẽ horas: cũ multa sanguinis effusione: id prælium protractum est. Tandem Genuẽses superiores effecti ipsum Alphonsum regem cum duobus suis fratribus regibus cœperũt: uidelicet: Ioannẽ Nauaræ regem: & cum eo hyspaniæ similiter regem: cum quibus etiam aderant plurimi principes. s. Antonius Sinuessæ Dux. Ioannes antonius Taranti princeps. Iosias ducis Adriæ patruus. antonius comitis Rogerii fundorum filius. Nicolaus specialis procurator. Didacus in ulteriori hispania comes. ac Ioannes quem in ipsa eademq; hispania magistrum cantharæ uocant: & ne singuloꝝ nomina referantur: Ferunt fuisse centum & supra principes & ducenti equites aurati: Capti quoq; & alii plurimi insignes nobilitate atq; opibus uiri: quorum pars maxima ex utraq; hispania: pleriq; siculi: reliqui campani: cum quibus tantam prædam Genuenses collegerunt: quantam unquam ab ullis uictoribus maritimis adeptæ fuerunt. Hos namq; omnes Blasius Genuensis classis ipsius generalis præfectus capiens: pro maiori parte Mediolanum ad Philippum Ducem uinctos perduxit: at Philippus ut erat animo glorioso: & incredibilis magnanimitatis prĩceps: ut sibi nomen faceret æternum: eos omnes non ut captiuos & Genuensium hostes suscepit: sed ut Reges & principes atq; amicos omnes habuit: quos etiam paulopost liberalissime cum muneribus dimisit: alphõsus autem in regnum reuersus: statim Caietam urbem obtinuit. Quas ob res Genuenses indignati: quod alphonsum hostem: quem cum tanto eorum periculo cœperant: tam leuiter dimisisset. Francisco spinola & Thoma fregosio olim duce auctoribus a Philippo discessere: cæsoq; obicino alzatensi dictatore: & pulsis eius præsidiis: urbem in libertatem redigere. Quo sub Philippo Duce per quattuordecim annos fuerat. In libertatẽ itaq; urbe redacta: Genuẽses ut omnes libertati fauerent sex uiros libertati præsides delegerunt: apud quos una causa duce electo: summa rerum omniũ esset. Dux autem delectus Thomas fregosius fuit.

❡ Genuensium Ducum uarietatem uide.

❡ Thomas fregosius natione Genuensis illustris uir: hoc anno cum annis superioribus Ducatus honore sua in urbe functus esset: etiam hunc honorem adeptus: quattuor annis ipsum principatu; obtinuit. Nã (ut præmissum est) cum sui Genuẽses philippum Mediolani ducem e dominio urbis exclusissent: confestim in ea octo libertatis capitaneos creauerunt. Eisq; paulo post libertate sublata & exactis: quidam annosus nomine Suardus smerdeus Dux repente creatus est. Sed homo grãdæuus cum ad gubernationem inutilis uideretur: uix septem diebus ĩ officio ꝑmissus est: isto Thoma eius honorem iterum surripiente. Verum & ipse a Baptista eius germano paulopost expulsus fuit. Qui & ipse uix sexdecim horis id officium obtinuit. Nam ipse Thomas uiribus reassumptis: confestim fratrem Baptistam palacio deturbauit. Et denuo in eodem magistratu constitutus: iam quarto Dux factus: tres alios annos & aliquot menses regnauit. Donec Ioãne Antonio Flisco iterum ciuitas in libertatem redacta fuit. Delectis denuo octo capitaneis: qui rempublicam administrarent: statim hunc Thomam fregosium captum in Carcerem coniecerunt: cum iam quater urbis Ducatum gessisset. Sed & hæc libertas paucorum dierum fuit. Quia Raphael Adurnus primus ipsorum capitaneorum: cum non tam capitanei quam Ducis nomen sibi placeret: tandem & ipse ducatus fasces assumpsit. Quibus cum paulo supra duos annos esset usus: a Barnaba gentili patruele suo deiectus est. Ipse autem Barnabas nondũ mense toto principatu potitus a iano fregosio fugatus est. Sed & ipse Ianus cum annis paulo amplius duobus rexisset fratrem suum Ludouicum successorẽ habuit: qui & ipse a perino patruelle suo e dignitatis culmĩe: haud mltõ post deiectus est. Is aũt perinus ille: qui cum multa animi uirtute regnauit: sed oĩ nobilitati & primatibus semꝑ odio fuit: quod & gẽtilẽ & patruelẽ suũ Nicolaũ fregosiũ ob suspitionẽ affectati dñi a se uocatos ĩteremerit. Hũc itẽ cũ quattuor regnasset annis ciues urbe pepulerunt: & Ludouicũ eius patruellem: qui añ regnauerat denuo loco eius suffecerũt: qui & ipse cũ se parũ gratum magnatibus intelligeret eũdẽ perinum in auxiliũ accersiuit. Qui ex exilio reuersus: iterato ipsum ludouicũ patruellem

Right margin: 1435 (beside "Genuenses hoc anno"); 6637 (beside "ret æternum"); 1435 6634 (beside "Thomas fregosius"); 6637 (beside "dæuus"); 6637 (beside "mus ipsorum").

Left margin notes: Blasius axeretes elya spinola Iacobus iustinianus Cyprianus de mari galliotus Tres reges antonius synuessæ Io. antonius tarantinus Iosias & alii Cẽtũ principes ducẽti equites capti Frãcisc⁹ spinola Tomas fregosus urbẽ genuã philippo abstulere Capitanei libertatis Suardus Dux Tomas iteꝝ dux Baptista dux Tomas dux ĩ carceratẽ raphael adurnus dux barnabas gẽtilis dux ianus fregosus dux Ludouicus fregosus perinus fregosus dux Ludouicus fregosus iterum dux

truellem ducatu amouit:atq̧ oēs aduersarios suos urbe expulit.Tandē a gallis quos ipse introdu xerat(cum eisdē fidem ꝓmissam non seruaret)obtrūcatus est.Ioāne renati regis filio urbi præsidē te.Eiectis demū gallis eius germanus paulus urbis archieps principatū suscepit.Eo item expulso rursus urbs ipsa mutabilis genua cōcedente Ludouico franchoꝝ rege in manibus Francisci Sfortiæ Mediolanensiū ducis peruenit.Fuit nihilominus Thomas pdictus fregosius:uir singlaris prudentiæ:& consilii prōptissimi:qui facinora nōnulla memoratu digna gessit.Et primo qdē ꝯtra Alphonsum regē Bonifacianā corsicæ insulæ urbē occupare uolentē:indeq̧ contra philippū Ducē Mediolani:qui Albingā urbem suā a Nicolao picenino laceratā defensauit.Atq̧ Chyum græciæ a Venetis diu obsessam liberauit.Et hæc de Genuensiū mutabilitate dicta sufficiant. dux paulus

❡Vuitoldus qdam lituaniæ ꝓuinciæ(quæ est poloniæ regno ꝓpinqua)Dux:hoc annō a Sigismūdo Cæsare titulū regni in ipsa sua ꝓuincia obtinuit.Cui cū idē Cæsar indulsisset:ut Rex appellaretur:prius e uita excessit:quā coronationis solēnia celebraret.Erat hic Vulatislai poloniæ regis (de quo supradictū est)frater.Quē adeo subditi timuisse ferunt:ut ipsi laqueo sese suspenderent:quā eius indignationē expectarent.Quia si qui eoꝝ imperiū ipsius detractare præsumerent:ipsos con festim ursina pelle consutos:uiuis ursibus quos eā ob cām nutriebat dilaniandos obiiciebat:atq̧ crudelibus aliis afficiebat suppliciis.Equitans:archū semp gestabat tensum.Et si quē conspiciebat aliter īcedere quā ipse uoluisset:confestim sagitta cōfodiebat.Et cū esset sanguinarius carnifex:& admodū bestialis:multos per ludū īterficiebat.Alia:atq̧ alia de hoc insano hoīe referunť īproba. Deniq̧(ut præmissum est)cū legatos ad cæsarē misisset pro regni corona obtinenda: prius obiit: quā legati dyadema afferre potuissent. uide crudelē uiri sæuitiam

❡Sindrigal aūt eius germanus:eidē in titulo regni successit:sed & ipse parū regnauit ꝓpter ipsius nimiā crudelitatē.Nā & ipse cū sanguinarius nimiū esset ursam nutriuit.Quæ ꝯsueta ex manibus ipsius panē accipere:sæpe in Siluas uagabať:redeunti uero usq̧ ad thalamū prīcipis: ostia quæq̧ patebant:ibiq̧ confricare ostiū pedibus cū fames adesset:ꝯsueuerat.Cui princeps aperiēs cibum ꝑbebat:cōspirauere aduersus eū qdam iuuenes:& obseruato die tāq̧ ursæ modū secuturi cubiculi ostiū armati cōfricare cœperūt.At princeps credens Vrsam adesse:ostiū aperuit:qui mox ab īsidiantibus cōfossus fuit.Eoq̧ obtrūcato ꝓuinciæ gubernatio ad cassimirum peruenit.

6637 1438 ALbertus Austriæ dux:& Sigismūdi cæsaris gener:hoc anno socero Sigismūdo in snoynia morauiæ oppido uita functo:cū mox in regna hūgariæ & Bohemiæ successisset:& apud albā regalē urbē primū cū Helysabeth dilectissima coniuge eoꝝ regnorū Dyademata maxīo cū triumpho suscepisset:ēt a teutonicis suis Romanū impiū suscepit: & nec duobus annis imperauit:religiosus sane princeps in quo liberalitas simul & iustitia pꝛimū resplēdebat.Qui in bello fuit audax & manu prōptus.Vn̄(ut supradictū est) & Morauos primū: posteaq̧ Bohemos armis subegit:polonosq̧ late uagantes:intra regnū suū coercuit.Eas ob res magna de se xpianæ religionis ꝓmittere uidebať:nec minora populi de sua uirtute cōceperant. Erat(ut aiunt)statura ꝓcera:neruosum & ualidum corpus habens:cū facie terrifica:atq̧ crassa barba:cuius lateri nūquā deerat ensis.Hic itaq̧ cū ītellexisset turcos Smederonā Raxiæ urbē obsidere:ad eā liberandā multo cū exercitu eo ꝓcessit.Verū morbo dissintheriæ in uia cōtracto:infecto negocio Vienā repetere statuit:sed in itinere eo morbo affectus relicta uxore ꝑgnante:cōfecto testamento:in uilla quæ longa diciť.6.calē.nouēb.uita decessit.Cuius corpus in Alba delatū:ibidē regiis exequiis conditū est.At Helysabeth eius uxor cū posthumū edidisset latislaū:mox ut in lucē uenit in Alba ipsa regali urbe:& xpianæ fidei signaculū & sacrā Hungariæ coronā uno eodēq̧ die accepit:& ablactatus sub cæsaris Federici tertii.12.annis tutella fuit. albertus

6637 1438 ❡Conciliū Basileæ hoc āno ex Martini papæ Decreto ꝯgregať.Lente tñ & parua admodū mortaliū frequentia:auctoritateq̧ ipsius Martini prius nutritū:in quo hispaniæ:& Galliæ:germaniæq̧: ac panoniæ principes ꝯuenere.Qui & philippi Mediolanensiū Ducis suggestionibus:cōem reipu.causam in arbitrio ipsius cōcilii(ut Eugeniū deponerent)reponebant:pulcherrimū certe initiū habuit:sꝫ turpissimū exitū:pp scisma excitatū & subsecutū:in quo eugenius priuatus:& Amedeus heremita dudū Sabaudiæ dux:ad pontificatū munus inuitus delectus fuit:quē & Fœlicē quartum noīauerunt.Veꝝ eugenius cognita concilii iniustitia:Delphinū Caroli francoꝝ regis filiū:cū magno eqtatu in Basilienses cōcitauit.Cuius plane impetu:statim ꝯuentus ipse dissipatus est.

6637 1438 ❡Fœlix itaq̧ eius noīs.4.papa:hoc anno.17.nouēbris die:eugenio pontifice:a Basiliensi concilio pontificatu deposito:in scismate pontifex electus:sedit annis nouē.Quo creato basileā statim pergens:pro more ibidē tāq̧ Romanus præsul coronatus est.Atq̧ ita diuina celebrans benedixit populo:& officia Curiæ ordinauit:ac cardinales nōnullos doctrina & auctoritate pstātes assumpsit.Atq̧ ita seditiōes plurimæ in ecclesia dei oriri cœptæ sunt.Cū christiana resp.triparie diuisa fuerit:quod alii Fœlicem hunc:alii eugenium sequerentur:alii quoq̧ neutrales appellarenť:quia neutris obtemperarent.Hi itaq̧ Amedeus primus alobrogum dux fuit:quia sui prædecessores prīcipes non duces:sed comites usq̧ in hodiernum tempus appellabantur:sed ipse a Sigismūdo Cæsare titulo ducatus obtēto:non comes:sed dux Amedeus appellatus est. Vir certe omnium uirtutum claritate adornatus:quas ob res imperium suum ultra:citraq̧ mōtes mirumīmodum auxit. Christiani tripharie diuisi primus sabaudiæ dux

Hic heremũ intrauit — Qui cũ gubernacula suæ gentis.xl.annis tenuisset:parta undiq; pace:multis cumulatis diuitiis:relictis principatus sui gloriæ fascibus:ludouico eius unigenito ĩperio tradito:in heremũ se tradidit: atq; recepit:ubi sumpta penula:ac baculo retorto: cũ sex uiris equestris ordinis ætate pfecta:mũdo & pompis eius renunciauit. Vbi aliquãdiu cũ sancte uixisset: tandẽ sũmi pontificatus honorem eo modo accepit. Verũ tñ cum pacis & humilitatis amator existeret:mortuo eugenio põtifice:statim nullis pulsatus pcibus: Nicolao pontifici eius successori humilr cessit:& in loco pristinæ humilitatis rursus rediit:quo cognito:Nicolaus & cæteri pres(cõfirmatis prius oĩbus per eu; gestis) in patria sua eũ delegatum ex latere crearunt. Deficiens demũ in senectute bona:post eius obitũ: etiam miraculis multis clarus effulsit. (Hui⁹ gesta cõfirmantur)

❡ Conciliũ florentiæ hoc ẽt anno ab eugenio põti.ↄtra Basiliense celebraẽ. In quo (ut pmissum est) Io.cõstantinopolitanus imperator & eiusdẽ urbis pãtriarcha:atq; alii ĩnumerabiles religiosi taȝ Græci quã latini:& aliæ atq; aliæ plurimæ nationes cõuenere. Vbi sæpius habito cõuentu de multis inter græcos & latinos sapienter disputatũ est. Tandẽq; in hoc cõuentum fuit:ut græci rõnibus ↄuicti faterenẽ spũm sanctũ a pre filioq; pcedere:homusionq; esse non a pre tm:ut ipsi credebant ↄuenire:utq; in azimo siue fermento triticeoq; pane corpus xpi ab eisdẽ cõsecrareẽ:ac purgatorii locum crederent:postremo ut faterenẽ Ro.pontificẽ uerum xpi esse uicariũ petriq; uerũ successorem primũ in orbe xpiano tenere locũ:ac oportere:cui & orientalis & occidentalis ecclesia merito pareret. Quibus finitis & ita cõpositis:ĩperator & patriarcha cũ reliquis græcis:hoc eodem anno.s.22.mensis nouẽbris gaudentes in patriã ẽt sumptibus Ro.ecclesiæ rediere. Hoc aũt mõ græcorum Ro.cõposita armeni ẽt & indi cum fide nostra ↄuenere. Sunt tñ qui dicãt eo in cõcilio declaratũ fuisse:ut quilibet Sacerdos iuxta ecclesiæ suæ consuetudinẽ pane:aut azimo:aut fermento celebraret. 1449 6648 (græci cũ latinis concordant. — Armeni & ĩdi cũ fide nr̃a concordant.)

❡ Viri doctrinis excellentes.

❡ Ioannes segobiensis natione hispanus:uir moribus & doctrina illustris his tpibus sũmos sacræ theologiæ pceptores eruditione:& doctrina æquauit. Qui cũ ab Fœlice prædicto cardinalatus honorem accepisset:postmodũ ad se reuersus:& unioni cõsentiens ab Nicolao põti.dimisso cardinalatus titulo cæsariensi ecclesiæ eps præfectus est:qđ pontificatũ etiam renuens in altissimis hispaniæ mõtibus accessit:& ibidẽ paruo in monasterio magnã sanctitatis uitã exegit:& ne oĩno ocio marceret:uocatis ex hispania legis arabicæ peritissimis librũ inter cætera:quẽ Alchoranũ uocãt:pegregie ĩ nostrã trãstulit lĩguã:& ipsius libri mẽdacia:ueris ac uiuis rõnibus & argumẽtis explosit. (Vide uiri hũilitatem — Alchoranus liber)

❡ Gregorius de Alexãdria:nostri ordinis heremitarũ diui Augu.theologus & uehemẽtissimus:disertissimusq; concionator:hac tẽpestate non mediocriter ualuit:sed tãq; paulus apl̃s ea in disciplina clarus effulsit. Qui inter cætera suæ doctrinæ monimenta. Sermones elegantes:atq; copiosissimos plurimos edidit:qui hoĩes maximam eruditionem præ se ferunt.

❡ Iulianus de Salem de Sicilia:nostri ordinis dignissimus generalis priorũ Theologorũ sui tpis facile princeps:& ipse hoc tpe:tum legendo:disputando:ac cõponendo plurimũ ualuit:qui cũ multos alios cõmentariolos in diuis codicibus egregie cõposuisset:ẽt de sensu cõposito:& de medico demõstrationis:ac de terminis naturalibus aliosq; tractatus confecit.

❡ Honofrius de florentia ẽt nostri ordinis heremitarũ diui Augu.theologus præstantissimus ecclesiæq; florentinæ archiepiscopus:per hoc tempus in precio existens:multa cõfecit opuscula:& iter alia Apostolorũ actus interpretatus est:ac super quattuor euangeliis cõmẽtarios edidit. Extãt quoq; & ipsius multi sermones ad populum perutiles.

❡ Nicolaus euboicus Saguntinus episcopus:his temporibus non minus græcis quam latinis eruditus:hoc in frequenti florentino concilio medius assistens plurimis uiris eruditissimis audiẽtibus: disputantium uerba:atq; sententias:tum græce:tũ latine ↄlata:adeo accõmodate referebãt:ut mira celeritate:ultro citroq; in utrãq; linguam sũmo ornatu redderet. Aiunt hunc quædam opuscula edidisse:quæ ipse non uidi. (Versatile ĩgeniũ)

❡ Ioãnes tortellius ethruscus patria Aretinus. Romani pontificis subdiaconus & cubicularius pcipuus:ac Nicolai pontificis postmodũ contubernalis & studiorũ intimus comes:græcis latinisq; litteris:ac Theologice non mediocriter eruditus:hac tempestate floruit & multo in pcio fuit. Vir inter cætera singularissimæ hũanitatis & grauitatis:ac magnæ reuerentiæ:qui suorũ studiorũ monumentis:hoc præcipuũ addidit:quod de scribendi rõne pclarissimũ opus edidit:in quo primũ de litterarũ inuentione nũero:uidelicet & figura pertractat. In secũdo aũt cuiuscũq; litteræ potestatẽ: & in alias litteras:tam in dictionibus græcis ad nos pertinentibus:q̃ latinis cõmutationem explicat: post hæc de ordinatione litterarum inuicem:tam uocalium q̃ consonantium dicit: Vltimo particularium dictionum Orthographiam suis litteris ordinat:& in Dialectica etiam cõmentarios cõposuit. Athanasii quoq; episcopi uitam:ad eugenium põti.in latinum uertit. Ac Apianũ historicũ: ad uerbum interpretatus est:& alia quædam.

❡ Laurentius uallensis canonicus:ut aiunt insignis:non minus theologus & philosophus: quam Rhetor & grãmaticus:per hoc tempus clarus existens sex elegantiarum libros:ex Neapoli ad Ioãnem tortellium prædictum dedit amicissimum suum. Quibus certe nostro sæculo nil utilius excogitari potuisset:pro quibus ipsum omnibus grãmaticis:qui sint:aut certe unq̃ fuerint(magna audacia) pponere (Elegantiæ — Superbũ hũc fuisse diciẽ)

cia)præponere non formidamus. Scripsitq; & in Dyaleticam:& in Quintilianum cõmetarios dignissimos. Epistolas uero pauli apostoli suo modo in latinũ uertit. Homeꝝ insuper:& herodotuꝫ historicum:ac Tucididem græcos latine loqui docuit:nõnulla ẽt alia acri cura:ac diligentia cõposuit:in qbus certe altum sui sensus & ingenii non solũ ostendit:sed ẽt latrator existit:pro quo plurimas inuectiuas in se in uita & post mortem concitauit.

¶ Blondus flauius foroliuiensis historicus doctissimus:& dicendi gr̃a grauissimus:& Eugenii põtificis aulicus & secretarius amplissimus:& ipse hoc tp̃e multo in precio fuit. Qui præter orationes & epistolas ĩnumeras a se editas:maximã gloriã uniuersæ italiæ cõtulit:q; præ cæteris latentem supra mille annos historiã tanta attigit diligentia:ut duobus & triginta libris eandem diffuse ornateq; ostenderet:nam oẽm nedum italiæ:sed totius olim Romani imperii:prouinciaꝝ:regionũq; statum:perpulchre descripsit:indeq; de Roma triumphante libros decem:& de Roma instaurata libros tres. Ac de italia illustrata libros quasi tredecim:ac alia multa. E quibus etiam multa ad uerbum excerpsimus. Quinq; & enim filios hic post se reliquit: bonarum litterarum feracissimos: nec patri certe inferiores. Quinq; filios post se reliqt

5648 ¶ Matheus palmerius Ethruscus patria florentinus honestis parentibus ea in urbe natus:historicus & philosophus:ac orator disertissimus:ipsis quoq; tp̃ibus uiguit:& inter præclaros uiros cõcilii florentini annumeratus fuit. Qui licet in omnes magistratus reipu. suæ semper euectus fuerit:& cum qui in ciuitate sua supremus habetur:iusticiæ uexillatum etiam ascenderit. Et ad sũmum pontificẽ atq; alios reges & principes legatus sæpius missus fuerit. Nihilominus diligenti partitione tp̃a demittens post reipub. gubernationẽ assiduam:ut multis ꝓficeret. In primis quædam memoratu digna edidit opuscula:& primo florentino idiomate. De uita ciuili libros quattuor in qbus oĩa publicæ priuatæq; uitæ laudabilr̃ degendæ præcepta ex morali philosophia depromptа:complexus est. Latine uero uitam clarissimi Nicolai accioli composuit. Et pisanũ bellum periculosissimum. Scripsit præterea de tẽporibus præclarum librum. Eusebiũ cæsariensem imitatus:postremo poeticam pertractans facultatẽ:librum pergrãdem ternario carmine cõposuit:quem uitæ ciuitatem appellauit:q; aĩam terreni corporis mole liberatã:uaria multipliciaq; loca pagrantẽ ad supernã tãdem patriam ciuitatẽq; cœlestẽ perducit:ubi beata fruat̃ æuo sempiterno. Alia quoq; plurima in hoc laudis genere dicenda supersunt:sed pro tẽporis ratione hæc dicta sufficiant.

¶ Guarinus Veronensis grãmaticus & rhetor:ac philosophus eruditissimus græcæ latinæq; liguæ facundissimus pater & magister ferme oĩum:qui sua ætate græcas didicerunt litteras: & ipse hac ætate:& ferrariæ q̃ maxime & alibi admirabilis & oĩum honore senex dignus est hitus. Qui apud Chrisoloram bizantinum apprime eruditus. Postea oẽm ætatem suã in legendo:docendo:scribẽdoq; transiuit:q; unicũ suæ senectutis refrigeriũ:& illud quidem honestũ dignũq; suis exercitiis:ac uirtutibus adinuenit. Et primo qdem grãmaticales regulas præ oĩbus in ordinem pulcherrimũ redegit. Deinde Strabonis geographiam:ac nõnullas plutarchi uitas latinas mira eloquentia fecit. extant & ipsius epistolæ complurimæ a se editæ:quæ ingenii ipsius magnitudinẽ præ se ferunt. Deficiens tandem in senectute bona(Baptista filio superstite relicto)ferrariæ apud carmelitas insigni sepulchro epigrãmate perpulchro decorato sepelitur.

¶ Georgium trapezuntinum doctissimũ profecto uirũ apostolicũ secretarium cum his fuisse & floruisse constat:quod ab eugenio ponti. Romæ publico Gymnasio uocatus:multis annis hispanos:Gallosq;:ac Germanos:una cum italis oratoriam & poeticam docuit disciplinã. Qui ex monumentis suis Rhetoricã quandam composuit:non improbandam:& Dyalecticen:atq; in orationes Ciceronis perapharses utilissimas cõposuit:& alia quædam:e græco autem eusebiũ cæsariensem de præparatione euãgelica mira eloquentia transtulit ad Nicolaũ põtificem.

¶ Gregorius triphernas amplissimus rhetor:utriusq; linguæ egregie eruditus:& ipse hisdem quasi temporibus Strabonis Geographi Asiam in latinum uertit:cuius æmulatione & Guarinus Veronensis europam similiter transferre uoluit. Deinde & alias cõplurimas epistolas: orationesq;:atq; uersus innumeros exarauit.

¶ Ioãnes aurispa natione Siculus:& ipse hac tẽpestate græcis & latinis litteris edoctus admoduꝫ effulsit. Qui uersu & prosa edoctus Nicolaus estẽsis Marchio eũ diuitem Beatumq; effecit. Vnde & ipse nõnulla cõponens memoriam suæ æternitati cõmendauit. Hic philelphi poetæ admoduꝫ familiaris & amicus fuit:ad quẽ plurimæ extant epistolæ.

¶ Heymericus de campo:natione teutonicus: Coloniẽsis Gymnasii uicecãcellarius: uir in diuinis admodũ eruditus:& in philosophia Aristotelica nulli secũdus:disputator uehementissimus:hisdem tp̃ibus multa ꝑclara cõposuit opuscula:is ab uniuersitate sua ad basiliense cõciliũ missus:ibidem ad ĩstantiã cuiusdã Nicolai de Cusa postea cardialis cõpendiũ qõnũ dedit:insuper & sup sententias lib. 4. qui sic ĩcipiunt:ut dicit Augu. in lib. De esse & essentia li. i. Cõpẽdium diuinorũ li. 4. Quæstionũ uariarum lib. i. Sermones multos. De auctoritate concilii lib. i. Et alia quædam.

¶ Nicolaus teutonicus:ordinis minoruꝫ: Saxoniæ minister:sacræ theologiæ eruditissimus: & Aristotelicæ philosophiæ non ignarus:ingenio præstans:& ad disputandum idoneus:in concionationibus admirandus:in basiliensi concilio admirandus existens:multo in ꝑcio habitus est. Hic scri-

psit non abiiciendæ lectionis opuscula. Quibus nomen suum ad posteritatis memoriã cõmendauit: e quorum numero subiecta feruntur. Et primo super sententias lib. 4. Quæstiones uariæ lib. i. Et sermones de tempore & de sanctis.

¶ Ioãnes patria teutonicus: ordinis canonicorum regularium diui patris Augu. monasterii in Barbantia cameracensis dyocesis professus: & ipse hac tempestate non minus sanctimonia quã eruditione insignis & clarus fuit. Qui cũ in diuinis scripturis studiosus existeret: & sæcularis philosophiæ non ignarus: scripsit ad quẽdã nepotem suum religiosũ. Spirituale exhortatoriũ lib. i. Itẽ de cursu monachi lib. i. De pfectu monachi li. i. Defensorium cuiusdam Ioãnis Rusbrog. lib. i. Et sermones: ac epistolas multas. Et alia quædam.

¶ Hermanus monachus: ordinis Cisterciensis: natione alemanus: patria uuestphalus: uir in diuinis studiosus: & apprime eruditus: & tã in iure canonico: quã in phia Aristotelica egregie doctus: hac tẽpestate cũ esset ingenio prõptus: scripsit quædã exercitii sui cã: in qbus maxĩe pro defensiõe ccilii basiliensis nõ mediocriter laborauit. E qbus extat liber de uocibus diffinitiuis p notatus. Itẽ de potestate papæ & ccilii li. i. De scismate quoq; li. i. De neutralitate lib. i.

¶ Ioãnes teutonicus ordinis carmelitaꝝ professor & magister egregius: ac concionator pcipuus: & ipse hac tempestate in basiliensi concilio diserendo & disputando clarus effulsit. Qui cũ in diuinis scripturis eruditus & studiosus hẽret. Scripsit exercitii sui grã infrascripta non contẽnenda opuscula. Et primo super snias li. 4. Concordia euãgelistaꝝ lib. i. In exodo li. i. De tpe & de sanctis li. 2. Triplex quadragesimale li. 3. Et alia quædam.

¶ Antonius Guaynerus natione lõbardus: pria papiensis: philosophus ac medicus celebratus & ipse in medendo: & legendo: ac scribendo hæc ipsa tpa reddidit clariora. Qui in phisicis hæc infrascripsit uolumina: & prĩo de febribus li. i. De egritudinibus stomachi li. i. De matrice li. i. De egritudinibus & curis in gñali peregregiũ opus li. i. Sed & Artethica & iũcturis & calculoꝝ passionibus cõposuit: ferunt & ipsius de fluxibus. De pleuresi & aliq̃ alia in tertio Auicẽnæ composita.

¶ Apollinaris sisr lombardus: patria Cremonẽsis: phus & medicus sui tpis famosissimus: & ipse hoc tempore: cum esset eminentissimi ingenii uir exercitii sui causa: in phia super libros de aia & super libros calculatoris cõmentarios non contẽnendos composuit. Qui in Gymnasiis apud doctos magno habentur in precio.

¶ Guido carrariensis pria bergomensis medicus simili & philosophus peregregius prædictis duobus non minoris fuit famæ: aut prædicamenti: & ad nra cũ magno sui fulgore peruenit tpa. Qui & quadã medendi fama oẽs qui ante illũ apud nostros floruerunt medicos: excelluisse tradunt. Quodq; cũ peritissimus hẽret: quædam celeberrima in medicinis csilia depinxit. Cuius uitã inclitam: atq; celebrẽ doctrinã: Michael philosophus: ac medicus pclarissimus eius filius elegãti cõscripsit stilo. Obiit aũt uir egregius in ãno dñi. 1457. filiis q̃ttuor medicis eruditissimis post se relictis: uidelicet: Francisco: Michaele: Ioã. paulo: atq; Ioã. mattheo.

filios huius uiri commemorat.

¶ Ambrosius ethruscus: pria Florentinus: Camaldulẽsis ordinis generalis prior latinæ: græcæq;: ac philosophiæ apprime eruditissimus hac tempestate dum cõcilium florentiæ celebraret: & doctrina & eloquentia insigni: ac sanctimonia apud oẽs magno habitus est in precio: qui & a puero orsus scribere: & in monasterio Angelorũ florentiæ ubi factus fuerat monachus & in generalatu multa conscripsit: pluriora uero in latinũ e græco transtulit: in qbus suam elegantiã & ingenii uim perpulchre ostendit. Quæ autem ediderit: hæc sunt. Et primo epistolaꝝ ad pontifices Rom. & ad alios li. 18. Cõmentaria de rebus in generalatu a se gestis lib. 2. Orationes plurimas: & in concilio basiliensi & alibi habitas nũero. 3. E græco uero in latinũ transtulit: primo Dyogenem laertiũ De moribus & uita philosophorũ li. x. Dionysii ariopagitæ cũ epistolis opera li. 4. Basiliũ. De integritate uirginitatis: & de monachoꝝ uita: Gregorii nazanzeni uitam: athanasiũ aduersus gentes. Io. chrisostomi uitam. Ioan. chrisostomi sup Matheũ omel. 40. item eiusdem Ioã. chrisostomi libros de diuersis materiis circa. 18. Ioã. climacum: de gradibus quadraginta: uitas sanctoꝝ patꝝ ægypti: uitã sanctæ Eugeniæ uirginis & prothi: ac Iacẽti: librum de paradiso. Sermones sancti ephrem syri. 20. Epłas ad olympiadem. 4. atq; chronicam montis cassini. Et alia multa.

¶ Hieronymus natione Bohemus: patria pragensis ordinis Camaldulensis uir apprime sacris litteris eruditissimus: atq; lingua disertissimus his temporibus: & uitæ mũditia: atq; singulari facũdia: & apud polonos: & alibi: atq; Basiliensem Synodũ: admodũ clarus & insignis effulsit. Qui prĩo cum annis uiginti in camaldulensi heremo pœnitentiã egisset: in Bohemiã patriã suã tandẽ transiuit. Vbi exhorto usitatoꝝ heresis pestiferꝝ uirus: ne tanto inficeret morbo: in poloniã trãsiuit. Vbi litteris a Latislao rege cõmendatitiis receptis: uidelicet: prædicandi sacrũ euangeliũ uitoldo primũ principi prædicto: in lituaniam ad eum penetrauit: ibidem autem cũ multos populos et ipsius uitoldi fauore fretus ad xp̃m conuertisset: etiam alios per puinciã ipsam populos adiit: qui uana & uaria excollebant portenta. Et inter cætera quosdam qui sacrã collebãt: Siluã inuenit: quã demum succidere iussit: affirmãs oĩa fore dæmonũ illusiones. Veꝝ cũ qdã eoꝝ obdurati ad pricipẽ cõquesturi accessissent: ipse priceps uitoldus ppli tumultũ ueritus: hieronymũ ipm iussit ex puicia discedere: pro quo in Germaniã ccedens: ad Basiliense conciliũ: & quæ gesserat: patribus serio narrauit.

Vide populorum stultitiam in idolis

¶ Ordo

¶Ordo āt Camaldulensiū in quo hi pdicti patres pfessi sunt(quē ex inaduertētia suis in locis po nere ptermisi)circa annū salutis nostræ nongentesimū & qnquagesimū:a sancto Romuldo ab- bate Rauēnate:in quodā eremo agri Ethrusci:initiū sumpsit. Fuerat.n.ea eremus a principio cu- iusdā uiri noīe Malduli:qui ītuitu pietatis ipsam ad fundandū erigendūq; monasteriū eidem san- cto uiro dono dedit:unde ipse diuus Romuldus ad ppetuā donātis memoriā uniuersam eremu; camaldulensem appellādā eē censuit. Eiusdē uero Monachis albū habitū deferendū instituit. Cu ius qdē mirabili uita plurimi:tū nobiles imo:& pricipes:atq; ignobiles ducti spreto huius sæculi lu xu ad eū mox cōfluere cæperūt: Adeo nāq; mirūimmodum inumerabiles eius uestigia subsequi cæperūt:ut totus mundus ad religionem:tum conuolare uisus fuerit:& ut de cæteris sileā: petrum urseolū uenetiarū Ducē ad se cōuertit:& religionē intrauit:qui præ nimia sanctitate postea mira- culis claruit:atq; Bonifaciū impatoris cōsanguineū:q rusiorū gentē ad Christū cōuertit:& demu; martyrio coronatus fuit. Ipsum qdem ordinē idem sanctus Romuldus quoadiuxit mirifice au- xit:maximeq; in italia incredibiliter suo tēpore:& deiceps creuit. Ita ut in plerisq; locis & urbibus terna:& quaterna excitata quasi uno tempore fuerint Monasteria. Quæ & facultatibus: & uiris: tum sanctitate:tū eruditione cuiuscūq; facultatis:& doctrinæ ī hodiernū usq; mirabiliter excreuit. Albus hitus Dux uenetiarū efficitur monachus

¶Romualdus igit ipse Abbas. Dux & institutor ipsius ordinis Rauēnæ oriundus fuit & ex pcla- ra quorundā ducū progenie originem duxit:cuius admirabilem uitam Petrus damianus doctor suus coetaneus:luculento conscripsit stilo. Is itaq; Romualdus ubi primum per ætatem licuit: ad bonarum artium studia animam conuertit:& eam:quæ degendæ uitæ rationem suscepit:quæ sibi salutem:& patriæ decus:& utilitatem animarum afferre posset. Sed animaduertēs in ipso suæ ado lescentiæ primordio duplicem esse fœlicitatis statum:eum qui procul ab omni ratione remotus esset:admisit:& illum usq; ad uitæ suæ finem fœliciter exegit.

¶Galeotus caretinus finarii ligurū oppidi aliorumq; castellorū multorū dñs & marchio: hisdem tēporibus in hisdē locis imperans:cū partes Philippi ligurū & īsubriū ducis faueret: maxīeq; ɔtra genuenses & Albigaunos:a picenino acriter obsessos tueret:& terras oēs genuensium dictionis si bi uicinas una cū picenino imperatore ingēti clade afficeret:& magnā in ipso suo oppido boū; uim:ac pecorum aliarūq; rerū direptarū in dies cōportarentur:magnā genuensiū indignationem in se concitauit:pp q & ab ipsis genuēsibus haud multo post rebus Mediolanensibus compositis maxima bella & incōmoda sustinuit. Ab eisdē etenim in ipso suo finarii castello:diu & acriter ob- sessus:& tandem expugnatus:& captus:castrū postmodū cōplanatū. Verū auxilio Philippi in re- gnū restitutus non diu superuixit Io. unico filio uiro optimo post se relicto:qui pro uiribus quoad uixit diruta reparare non destitit. Quantum autem Galeotus hic regnauerit:non habetur.

¶Ludouicus Salutiarū oppidi in pedemonte italiæ ɔstituto Marchio:thomæ marchiōis unicus filius:p hæc tpa:post prēm in eodē oppido aliisq; plurimis regnare cæpit:& ad annū domini usq; M.cccclxxiii. regnauit annis ferme.35. uir peroīa illustris:& omnibus uirtutibus tam diuinis q̄ hu manis egregie īsignitus doctus in primis multarū uidelicet rerū scientia decoratus: Cuius fama cū ad omnes italos principes peruolasset:eū plurimi pacis iungendæ arbitriū delegebant: præsertiq; cum ueneti & Philippus Mediolanensiū dux diu grauissimis pliis adinuicē decertassent: hūc unū prope diuinū arbitrū:uterq; una cū Nicolao estense delegerunt. Qui qdā diuina sapientia suffulti: statim iter eos optimā pacē cōposuerunt. Quāobrē non modicā laudē & famā assecuti sunt. Alia atq; alia:& multo certe maiora Ludouicus hic operatus est uirtutis opa. Cuius peculiaris & pci- pua uirtus semp erat:quod singulis diebus elemosinas plurimas erogabat: lectionibusq; pcipue operū diui Augustini quottidie ardentissime incūbebat. Dictionem præterea suā mirumimodū superbissimis:ac pulcherrimis ædificiis auxit:potissimū q in Reuello oppido suo padifontis pro- pinquo arcem inexpugnabilem quidem instaurauit:atq; alia consimilia alibi ædificauit. Obiens deniq; Aluysium primogenitum suum successorem sibi reliquit.

¶Leonellus estensis Nicolai Marchionis ex stella pulcherrima cōcubina filius: hoc anno patre apud Mediolanū defuncto:idem in principatu Ferrariæ & aliarum urbiū successit:& nouē annis regnauit. Is cū primū paternū principatū adeptus esset:herculem & Sygismundū legiptimos ado lescentes fratres Neapolim ad alphonsum amicū suū transmisit: ne.s. adulti eidem postea obsiste re possent: Vbi quoaduixit in exilio stetere. Fuit nihilominus princeps semper pacificus sapientis- simus:ac bonarum litterarum & musicæ admodum cultor:ipse enim quoad in uita fuit: principa tū suū magna cū pace:& iusticia semp gubernauit:atq; urbē ferrariensem iter cætera muris nouis a parte padi flu. cingere īcipit:& plurima ædificia:tū pub. tū priuata:& qdē supbissima in urbe ere xit:atq; eius uias & plateā ex latere cocto mirifice strauit:necnō & uniuersa; miro decore illustra uit. Et cū monasteriū extra urbis portas:in suburbio leonis:ordini pdicatorū obseruātiū pulcherri- mū erexisse:eide; ēt indulgentiā plenariā ab Eugenio impetrauit:in quo & post mortē:sine tumu li pōpa se humiliter sepeliri fecit. Hic Io. Francisci Gonzagæ principis Mātuā filiam duxit uxorē. Ex qua Nicolaum unicum suscepit filium miræ pulchritudinis adolescentem etiam omnibus uirtutibus adornatum. Quem cum puerulum dimisisset: eius tutelam: atque regni curam Borsio fratri moriens dereliquit. Huius autem genitor (ut supra dictum est) fortunatissi- Muri noui ferrariæ Indulgētiam obtinuit

mus extitit:nisi coniugis adulterium:& in ea:& in filio uendicare coactus fuisset.

Filius huius ipsū īcarcerauit

¶ Ludouicus Bauariæ Dux sapientissimus:ac per omnia uir optimus:hoc ipso anno:cū diu non solū regnū suū:sed & Fráciæ qdē peroptime gubernasset:in senium deductus : ab Ludouico filio suo Gibbo & strumoso impia bella sustinuit:& tandē ipso filio ꝓualente:ipsum uenerandū senē: in munitissima Arce diu obsedit.Sed superis tanti mali uindictam petentibus : prius febre ualida percussus:quam patris animū:in suā trahere posset sententiā.Verꝫ postmodū in potestatem Henrici eiusdem familiæ Ducis factus:breui uitam finiuit.Sed nec Henricus ipse diu superuixit.Qui cum suos subditos in anno Iubilei prohibuisset:Romam petere ueritus ne prouincia pecunia exhauriretur:eodem anno defunctus est.Et in Saltisburga Metropoli urbe sepultus.

Bauariā describit

¶ Bauaria autem prouincia horum principum alpibus Italiæ iungitur:quam mediam Danubius fluuius permaximus perlabitur.Et magnas:ac ambitiosas habet urbes:quarum splēdorem uix in tota Europa inueniri:quæ uincere possent.Et ipsius terra cultissima est in omnibus.

Ludouicus Iacobus urgelli federic⁹ lunæ ferdinādus regnū tripartitū ē

¶ Ferdinandus eius nōis primus hispaniæ ulterioris & citerioris seu Aragoniæ:& Siciliæ:ac Sardiniæ insularum Rex:Ioannis ulterioris hispaniæ Regis quondā filius:Rex qdē fide:ac sanctitate insigni memorandus:hoc anno:cū in supradictis regnis uigintiocto annis regnasset:apud Siciliā insulam uita decessit.Hic Elionoris petri regis filiæ filius fuit:& īfans castellæ(sic.n.filii Regū hispaniæ antequā regnent)appellant̄ apud ipsos:ita ut Regū filius:& frater:& Socer:ac tutor fuerit. Quia pater Ioannes ulterioris hispaniæ tantūmodo rex:cū decessisset Henricū:& hunc ferdinandū superstites dimisit filios.Quorū natu maior henricus patri succedens:parū superuixit:quinimmo in ipso suo iuuentutis flore decedens:Ioannē filiū puerulū dereliq̄t:cuius curam ipse henricus moriens huic dereliquit:atq; cōmisit:qui cura suscepta:ut erat uir optimus:puerulū uelut filiū semper habuit:& regni administrationē non segniter gessit:Sed statim contra Maurū granatæ regem bellū suscepit:& multis cum ꝓliis attriuit:eidemq; multis ereptis ciuitatibus:etiam ipsum regē filio tributariū fecit.Dum autem hæc agerentur:contigit Martinū iuniorē Petri Regis olim filium: ac Ioannis Siciliæ regis fratrē decessisse:nullo regnorꝫ hærede relicto:Quibus ita defunctis:regna ipsa magnis mōtibus iactari cæperūt.Cū multi prīcipes eorū iura sibi deberi regnū faterent̄:Petebat Ludouicus andagauensis Dux in primis regnū Aragonū successione iolantis uxoris suæ quæ Ioannis regis Petri filii filia erat:petebat & Iacobus urgelli comes iter principes regni nobilis : ac potens:qui fuit nepos alphonsi primi.Petebat quoq; & Federicus Comes lunæ Martini iunioris ex concubina filius id Siciliæ regnū:petebat & deniq; iste Ferdinandus rex:in quem multi ꝓceres quod infans esset:& propter potentiam:& regis tutelam procliuiores erant:quodq; Petri Regis ex Elionora filia nepos esset.Cū āt his in motibus res uersarent̄:multæ ciuitates Regū mœtu solutæ mīta mala facer̄ cæpe: pro q̄bus malis cōmoti Regnorū ꝓceres ꝯsiliū de eligēdo Rege inierūt. Et quoniā hispaniæ Regnū uniuersum in tres ordines tripartitum erat.s. Procerum:sacerdotum: & plebis:ex his membris magistratus eligentium assumptus est.Quod post multas disceptatiōes cum uiderent omnes populos huic Regi ferdinando Regnum palam destinari. Ad comprimendas seditiones:Hunc ferdinandū tanquā nobiliorem & potentiorē apud Valentiam urbē anno a natiuitate domini nostri Iesu Christi.M.cccc.xii.ipse iudices Aragoniæ seu citerioris hispaniæ Regē declarauerunt. Quo declarato confestim totus occidens ad gratulandum legatos misit:& etiā Genuenses quammaxime:& cū eo in quinquenniū inducias pepigere:eo ꝙ cum cathelanis:q̄bus præfectus erat Rex:continua bella habuissent.Pacatisq; quammaxime in ualentia urbe uillaracutanis & cētullāis discordiis(nā ipe duæ familiæ erāt prīcipū factiōes)stati in pace ipse rex omnia possedit.Quamobrem & Barchinona ciuitas regno accessit.Factus hoc modo magnus ferdinandus:etiam eidem latius extendi regni cupiditas accessit.Et Ballearium insularum bello indicto mox illius principem deuicit:& regnum ipsius suo adiecit imperio.Deinde in Sardiniam mouens:illam breuibus præliis domuit:& sibi subiecit.Ac sic intra paucos dies trium Regnorum nobilium Ferdinandus hic uir quidem christiāissimus:potius sua bonitate & humanitate quam bello possessor extitit.In quibus quidem regnis:cum quanta iusticia:pietate:& clementia: ac sanctimonia uixerit.Vincentius sanctus ordinis prædicatorum suæ fidei & conscientiæ confessor:& pater fidelissimus:locupletissimus:extitit testis:Hic unicam filiam habens : illam Ioanni nepoti suo ulterioris hispaniæ regi:cuius tutor fuerat:in uxorem collocauit:& adultum in regnum suum confirmauit.Moriens deniq; hic ferdinandus:Mares quattuor post se reliquit filios:alphonsum: uidelicet primogenitum eius in regno & uirtute successorem:Ioannem lusitaniæ Regem : Henricū sancti Iacobi magistrum.& Petrum natu minimum. 1440 6638

Legati totius occidentis

Villaracutani cētulani balleares īsulæ sardinia

Alphonsus Ioannes henricus & petr⁹ filii

Federicus

FEdericus eius nominis tertius:Austriæ Dux : hoc anno Alberto defuncto: uigesimus septimus germanorum imperator creatus:imperauit annis.55.Hic etsi hoc anno Cæsar delectus fuit:tū scismate ꝓhibente usq; ad Nicolaū quintū:pontificē quintum destitit coronari:quo pontificante Eleonora portugalliæ regis filia:& alphonsi regis ex sorore nepte accepta uxore: una cum eadem anno salutis nostræ.i451.septimo idus Martii Romam ueniens maximo cum apparatu gaudioq; : a Nicolao pontifice(Benedictis primum nouis nuptiis)imperatoria corona donati sunt.Quo coronato:dum ad sanctū Ioānē in laterano ex more proficisceretur: 1440 6639

proficisceretur:nonnullos in hadriani ponte auratos creauit milites.Deinde cum noua uxore Roma abiens: neapolim uisendi alphōsi regis causa:maxima pompa summoq; apparatu:ab eo ēt exceptus est. Rursusq; Romā nauigio rediens:iter statim ī patriam arripuit:q̄ ītellexerat quosdā principes res nouas in germania & Hungaria moliri:ob absentiā regis ladislai egregii adolescentis:quē imperator secū adduxerat.Franciscus āt Sfortia:tum Mediolanēsiū Dux:hunc imperatorē per legatos ad coronam ferreā Mediolani suscipiendā(ut mos erat)inuitauit.Qui renuens Romā alio itinere ꝑfectus est.Rediens deinde ferrariam Borsiū estensem nobilissimū marchionem mutinæ & regii lepidi ciuitatū Ducē creauit:eo q̄ dictæ ciuitates imperii ditionis essent: ibidēq; etiam rediens Galeatiū francisci sfortiæ Ducis Mediolani filiū:tum adolescentē:cū ingenti apparatu obuium habuit.Cuius suaui oratiōe Cæsar allectus:illū auratū militem creauit:& a se collaudatum dimisit.Hic itaq; a principio suæ iuuentutis:christianæ religionis zelotes esse cœpit:& ideo nec dum.20.ætatis attigerat annū: Christi amore īcensus sancta loca Hierosolymitana īuisere uoluit.Factus & electus deinde Romanoꝝ Rex:statim multoꝝ opinione formidabilis esse cœpit:& magni ꝑcii princeps:sed paulopost eius cupiditas:& ignauia a principibus christianis cognita: q̄ scilicet semper uilibus īcumbebat:cōtēptui haberi cœptus est:unī & ī anno salutis nr̄æ.M.cccclxxi. christianoꝝ principū(ꝑpter turcoꝝ īcursiones)q̄rellis fatigatus:& excitatus:omnibus pricipibus christianis edixit: ut ad Rathisbonā germaniæ urbē:aut uenirent:aut oratores mitterēt cōsultores de bello contra Turcos suscipiendo. Ad franciæq; regem:& Burgundiæ ducē misit:qui dicerent: & imperarent ab armis eos discedere:sed pace coire:uenisse īquiens tempus:ut christianos gladios in turcorum non christianoꝝ uisceribus conuerti:id nisi cito fiat de christianis actum esse. Sed cum contemptui haberet̄ eius auctoritati paꝝ creditū fuit:nouissimis uero tēporibus cum inimicitias permaximas cū Matthia hungarorum rege gereret:multa eius bella in se concitauit:pro quibus multa damna & īcōmoda eidem ītulit & primariam imperii ciuitatem Viennam noīe abstulit.Quamobrem ipse senio cōfectus:præ timore cū īnumerabilibus thesauris coaceruatis ad loca tutiora ꝑfugit.Hic īter cæteros eius liberos ex uxore susceptos Maximilianū uiꝝ sapiētissimū: atq; humanissimū suscepit:quē ante obitū suū Romanoꝝ regē electū uidit.Fuit āt federicus iste a iuuētute sua albis in primis capillis planisq; statura plusquam mediocri:lato pectore:longo cultu:grauis incessu:pauci sermōis ac modici risus:cum pudore quodam ante faciem:fuitq; catholicus priceps:usq; in senium & cultor sobrietatis præcipuus:ac corpore stennuo atq; uegeto semper.

Borsiū ducem creat

Hyerosolimam iuit hic

¶ Albertus austriæ dux federici Cæsaris germanus:hoc anno fratre ad imperiū assumpto:in eius locū successit:& annis.22.regnauit.Hic autem princeps fratri Cæsari lōge dissimilis fuit. Quia sic in agendis rebus Cæsar tardus:& remissus habebatur:ita ecōtrario iste celer fuit.Cæsar uero erat ocii & pacis cupidus:at hic belli ac gloriæ appetens periculorūq; contēptor:audaxq;:& laboris patiens:ac manu & īgenio promptus.Federicum item tenacem omnes accusabant: & ad promissa minus attentū:hunc autem Albertū aiunt pecuniarū fuisse oīno effusorem:adeo ut īter opes pauper & in paupertate dicebatur diues:nullius rei quā famæ auarus:In isto autem pricipe multa iuerant:quæ laudare poterant:ut pote corpus egregium & speciem principe dignam:& ardentem satis religionis Zelum.Qui tandem moriens Sigismundum filium habuit successorem.

6640 1441 ¶ Austria horum præstantissimorū proceꝝ & principū prouīcia:olim pānonia superior dicebat̄: est nobilior Germaniæ ꝓuintia:quā Danubius permaximus Europæ fluuius mediā secat: & est inter hungariā:Bauariāq;:& Bohemiā atq; italiæ Alpes cōstituta.Cuius longitudo sex dietarū est: Latitudo uero triū tantūmodo.Terra ualde nobilis aq̄s irrigua:& uino quāmaxīe abūdās.Huius primaria & ꝑcipua ciuitas est Viēna nobilissima urbiū.In q̄ ē Gymnasiū ꝑpulchrū liberaliū artiū: & theologiæ ac iuris pōtificii:ad q̄d maximus studentiū ex hūgaria:& ex oī germania cōfluit. Cuius ciuitatis populus q̄nq̄ginta miliū cōmunicātiū credit̄.De hac supra li.12.pulchre dictum est.

Austriaq; hic describit

Vienna

¶ Nicolaus fortebrachius cognomento piceninus.Brachii superioris ex Sorore nepos. Vir certe claudus:sed īgenio rectus:ac manu uiribusq; fortissimus copiaꝝ Mediolanensiū dignissimus generalis imperator:hoc anno apud Mediolanū(dolore aī ut credit̄)diē obiuit:& īgenti q̄dē pōpa: in maximo urbis tēplo Philippi Ducis iussu impēsaq; celebri sepulchro sepultus fuit. Vir certe(ut dictū est)īuictissimus:ac semp uictoriosus:qui quoaduixit īgentia gessit belloꝝ facinora. Et prio q̄dē Lucā nobilē Ethruriæ urbē graui obsidione a Florentinis oppressam:eoꝝ exercitu turpiter ꝓfligato:non solū liberauit:sed & multa eoꝝ castella ui abstulit & lucensibus adiecit.Classemq; uenetam permaximā in pado flumine ad Cremonā terribili impetu disiecit. Quæ q̄dē classis a Venetis maximo:ac īcredibili prope sumptu fuerat cōparata.Ea.n.classis cōstabat Gallionibus maximis septem & triginta:triremibus āt:ac Biremibus aliisq; nauigiis centū. Erat q̄ppe ea classis repleta oī cōmeatu:armatisq; & Telis:tormētis quoq; atq; īnumerabilibus aliis diuitiis & rebus ad bellū necessariis: Crimignolæ ꝑterea īpetus retardauit:deinde ī eugeniū pontifi.a Philippo Duce & domino suo missus:tantū terroris eidē iniecit:ut Eugenius īcertus fuerit:quorsum salutē sibi q̄reret:postea a Philippo reuocatus:cū per Ethruriā transitū habere uellet:magno impetu & fragore in agro florentino descendit:& florentinis ipsis magnū terrorē:ac incōmodum non modicum incussit: populatis enim eius agris etiam ad urbis uestibula præcucurrit. Postmodum Brixiam

Classis Veneta quanta fuerit

urbē tam magno dilacerauit:& obsedit impetu:ut magnā murorū ipsius euerterit. Sed cū crebris tormentorum ictibus ipsam oppugnaret. Veronā per ꝓditionē intepestæ noctis silentio cū maximis equitū copiis optinuit:licet quarta die post ab Frācisco Sfortia ablata fuerit. Quibus ita gestis cum Franciscus Sfortia Martinēgū Bergomensiū oppidū obsideret:eo Nicolaus hic ueniens ipsū Franciscū eo discriminis redegit statu:ut neq3 eius gregarius miles ire pabulatū sine piculo:neq3 ī de abducere exercitū sine magno discrimine posset. Quā ob causam lacessitus Franciscus pacem cū Philippo suo bono pcussit. Fuerat āt Nicolaus hic a principio cū Francisco Sfortia:tum impatore pstantissimo q̄dā mirifica beniuolentia ac suauissima qdē germanitate cōiunctus:ut nō consilia mō cōmunia īter sese haberent:sed & mutuis pecuniis(cū opus esset)adiuuarent: sed duoru3 scribaꝝ delationes:& susuria discordiarū tātoꝝ uiroꝝ cā extitere:ꝑ qbus maxima bella postmodū inter ipsos gesta fuere. Tandē hic Nicolaus acerrimus ꝓpugnator cū didicisset Franciscū filiū suum in picentibus prope montem ulmum apud Bergomū a florētino exercitu fuisse profligatū: eo acerbissimo nuncio:tantam iram atq3 dolorē contraxit:ut intra paucos dies uita decesserit: qđ plæriq3 principes:maximeq3 Franciscus Sfortia cum eius obitum accepissent:præ nimio uiri illustris amore:tantum mœrorē doluerunt:ac si patrem carissimum amisissent. Reliquit autem post se hic Nicolaus Franciscum & Iacobum præstantissimos bellatores filios.

¶ Rauenna flamminea ciuitas.

¶ Rauenna uetustissima flāmineæ regionis in italia Ciuitas Ostrogotthorū Regū & postmodū Exatchatus sedes:hoc anno pridie calendas Martii suo fausto hoīe in mābus Venetorū pacifice deuenit:expulsis pollentesiis pricipibus:q eā annis cētū & qnquaginta possedetāt:hæc ipa ciuitas in anno salutis nostræ. M.cclxxxxii. pp discordias & ciuilia bella ruere cæpit: & q̄dā in miserā uāstationē deuenit: cuius cā fuit opulētia & ociū:surrexere īter ciues:tū duæ priariæ familiæ Trauersarioꝝ & pollentanorū factionum auctrices:quæ cū diu de principatu acriter cōtēdissent: Tandē pollentani superiores effecti. Ostasius qdā equestris ordinis eiusdē familiæ princeps uir ad omnē rem & facinus ꝓmptissimus:ipsa3 urbē iam miserabilē effectā occupare per tyrānidē nō dubitauit. Quā & pro suo arbitrio legibus 1441 6640

Genealogia prīcipū pollētanoꝝ solutis quoaduixit gubernauit. Eo autē mortuo successere in tyrānide Bernardinus Pādulphus: & Lābertus fratres eiusdem filii. Bernardino āt primogenito successit Guido. Guidoni alter Bernardinus:& Ostasius alter:qui genuit Oppizonē: Aldroandinū: Azonē: & Petrū. Oppizo uero gēuit. Ostasiū oīum nouissimū. Qui principes tenuere urbis huius principatū annis centū qnquaginta continuis. Verū cū ipsa ciuitas ob tyrānidē & ciuiū suoꝝ discordias ad nihilū q̄si deducta fuisset. Is Ostasius ultimus pńceps uir īsipiēs & excors atq3 oīno ī cōsideratus se & ciuitatē suam Venetis

Ia. Antoni⁹ marcellus cōmēdauit:at Veneti cōfestim Iacobū Antoniū Marcellū patritiū eq̄stris dignitatis uirū cū summa impii dignitate Rauennā miserūt:qui tā q̄ dictator ipi Ostasio principi & ciuitati consuleret: sed posteaq̄ ciuiū urbis corda & studia in beniuolētiā & deuotionē Senatus Veneti accēsa animaduertit:cōsuluit zenebriæ uxori suæ:deinde ipi ostasio ignauo pricipi una cū filio Venetias recreandi aī gratia petere. Ad quā cū accessisset & honorificētissime exceptus fuisset:paulopost ab senatu ipso:ipse cū uxore dilectissima:ac filio in cretam ppetuo exilio dānatus est:atq3 ita in eo oīs pollētanorū familia finē accepit. Ostasius primus ea in urbe primū principatū per tyrānidē occupauit:& ita quodā fato alter Ostasius eā amisisse uisus est. Ex eo nanq3 tēpore quo hæc ciuitas in manus Venetorū deuenit:plurimū eqdē eorū beneficio:tum opibus:tum nouis hominibus aucta ē: atq3 ædificiis innumerabilibus mirifice instaurata: Eu estigio nanq3 Veneti pro urbis tutella Arcē munitissimam & inexpugnabilē:ex latere cocto in ea erexere. Deinde uias omnes in ea per tēpora lateribus coctis sternere cæperūt. Eius aute3 ager pœne uniuersus cum incultus eēt: & loca q̄q3 sentibus & uepribus squalida essent:nunc reparata cultissimam telluris faciem præ se ferunt. Fœlicem igitur dicam Rauennam quæ tale nacta est imperium.

¶ Renatus rex neapolitanus ex francorum regum genere natus Ludouici andagauensis frater: quem scilicet Ioanna Regina iampridem in filium adoptauerat:contra Alphonsum regem: hoc anno cum in eodem regno sex annis regnasset ab alphonso superatus regno deiicitur. Qui pisas & genuēsiū nauibus deuectus statim florentiā petiit:auxiliū a florētinis impetraturus:ubi cum aliquot tempus immoratus fuisset:& nihil auxilii ad repetendū regnum sibi promitti animaduertit: abiecta eorum ac omnium italicorum spe: Marsiliam:unde ab initio uenerat:nauigio reuersus ē: ubi & reliquum quasi uitæ suæ tēpus in maxio ocio:pace:& qete atq3 sctimonia cōsumpsit. Fuerat nēpe Renatus hic dignissimus rex:sed bello psæpe īfœlix. Vir utiq3 iustus atq3 ī oībus tā aduer- 1442 6641

sis quam

sis quā ꝓsperis fortissimus:qppe q̄ nulla uitiorū labe unquā fuerat notatus: sed summa uirtute decoratus:corpore pulcherrimo:reiq̄ militaris scientia īsignitus:uirtutibusq̄ egregiis nemini cædēs: immo liberalitate q̄dā & humanitate ac religione reges cūctos antecedens:Quippe qui neapolī famelicam sua uigilantia suaq̄ solicitudine ab Alphonso duobus ferme annis acerrime obsessam piientissime cōseruauit:sed tandē ꝑualēte hoste & ꝑfidiis suis deficiētibus hostibus per cuniculum furtim intromissis oībus in tumultu maxīe existētibus:immo hostibus circa ipsum in foro conglobatis:ipse ꝑstātissimo & īfracto aīo:uiā ferre per medios hostes sibi apperuit:& e manibus hostiū intrepidus exiliuit.Atq̄ ita cū aliq̄bus principibus suis in arcem nouā ita ctus cōfugit.Quæ res cū Genuæ plata fuisset:genuenses euestigio:ne amicus rex pro quot tot & tāta pertulerāt incōmoda desertus uideref:duas onerarias naues armatas eidē misere:ad ipsum āt cū naues aduenissent:ibi dē antonio caluo genuēse arci ꝑfecto cōstituto:ipso Rex Renatus in Ethruriā uenit:at antonius ꝑfectus:ubi rex discessit:protinus alphonso arcē(nō modica pecunia recepta)consignauit.Dū autē Renatus neapolim ex gallia aduenisset:cōfestim Isabellā Reginā cordatā mulierē:coniugē dilectissimā amisit.De qua plurima clarissime & sanctissime a se gesta facinora in libro de claris mulieribus memoriā fecimus.Renatus āt in gallia cōstitutus post undecimū annū recuperādi regni sui ex more cupidus:cū Franciscus Sfortia:tum Mediolanensiū Dux:& florētinoꝝ respu.ad eam rem opes suas pollicerenf:cū duobus equitū milibus in anno salutis nostræ.1453.i Italiā ad ipsū

Isabella regina moritur

640 franciscū primū contra uenetos militantē peruenit:& per Brixianū agrū exercitū ductitans: receptis multis castellis magno terrori Venetis fuit:ita ut itra paucos mēses: Franciscus Sfortia q̄cūq̄ Veneti intra galliā cisalpinā:ꝑter Bergomū:Brixiā urbes & oppidum Cremā:iam diu possederāt: huius auxilio sibi uendicauerit:hyeme uero supueniēte:cū ad hyberna itū esset: renatus hic apud florentiā Ioanne filio relicto:male in eos & franciscū Sfortiā aiatus Marsiliā denuo rediit: ubi & reliquū uitæ suæ tēpus in oī sanctimonia primū deinde delegit suæ senectuti cōuenientissimā uitā uidelicet:honestissimū negociū & modestā uoluptatē:qd' tanquā Dioclitianus Augustus & plæriq̄ alii principes fecisse legimus.f.plantandi ortos:& conserendi arbores suis manibus:& in ordinē deducere:atq̄ piscinas fodere:atq̄ aues cantatrices suis in nemoribus innumerabiles q̄si enutrire:& alia huiusmodi multa facere:atq̄ ita in his plurimā mētis suæ q̄etē:& curarū remissionem & omnimodā certe naturalem delectationē suscipiebat.Dicebatq̄ plærisq̄ principibus : atq̄ aliis oratoribus ad eum accedētibus.Hoc unū esse genus uitæ solū naturæ hominū:usuiq̄ ꝑcipue accōmodatū:& a tēpestatibus huius insaniæ dominationis terrenæ:remotissimū in hoc igif uiuēdi genere:Renatus hic rex modestissime in finē usq̄ uixit:& uitæ suæ ītegritatē omnimodā seruauit.Et plenus dieꝝ in anno salutis nr̄æ.1480.de mēse Ianuarii uita functus ad ortos illos(ut augurari licet)ꝑueīt:q̄bus nec pluuia:nec æstus ullus nocere pōt.Relicto ī oībus bōis suis aloysio frācorū rege:maximeq̄ De iuribus regni parthonopei hærede. Testamentum autem suū litteris aureis exaratum dum adhuc superstes foret:idem Regi lugdunum existenti ipse mittere curauit.

Brixianū agrū accepit

Hic uitā dioclitiani d̄legit

Optimū regis huius documētum

641 1442 ¶ Alphonsus aragonū & siciliæ citra pharum inclitus rex ferdinādi optimi regis filius hoc anno (cum duobus annis paternū regnū tenuisset)Renato prædicto rege pulso : Neapolitanū regnum sua ingenti uirtute assecutus:regnauit annis.22.Hic autē rex cū ad id regnū consequendū : qd' sibi hæreditario iure obuenire dicebat:maximā ex tota hispania sibi ꝑparauit classem:cū qua in regnū mox formidabilis ītrauit:Cui apud cayetam urbē cū genuenses īgēti uirtute occurrissent : ipsum cū uniuersa eius classe:& duobus ipsius fratribus:atq̄ īnumerabili principū multitudine captiuarunt:atq̄ ita uinctū ad Philippū Mediolani Ducē ꝑduxerunt. Sed(ut prædictū est)cū aliquandiu apud eundē Ducē sub custodia seruatus fuisset:tādē multis ab eo donatus muneribus in regnū liber se cum suis recepit:at fortuna tanquā si suū errorē cognouisset:q̄ tantū Regi molesta fuisset in maternū affectū:& q̄ illi aduersissima fuerit:secūdissima deīceps facta ē.Bellū itaq̄ iā diu cæptū ꝓsequēs:tandē multo labore:& īpēsa post annū primū & uigesimū eiusdē belli cæpti fœlicissime ꝑfecit:& Renatū ꝑdictū toto regno adiecit:deīde uniuersum regnū ī potestate redacto:& extīctis in apulia oībus belli reliq̄is:atq̄ pacato ubiq̄ regno neapolī totius regni caput ī triūphātis modū exultante populo magnificētissimis apparatibus īgressus ē:deinde cū eugēio pōti.pacē fecit : atq̄ ferdinādo filio suo cui post mortē regnū destinebat:succēdi potestatē concedat.His aūt ex sententia cōfectis alphonsus rex ad reformandā imprimis regiā urbē animū adiecit : Vñ pluribus in locis supra quā dici aut excogitari posset:magnifice ac splēdide ædificauit.Regiā uidelicet arcē cuī nouo castro nomē est:a fundamentis ex lapide q̄drato mirifica certe structura.Reformauit & arcē sancti Saluatoris in Mari Ex ouo nūcupatā:cuius inexpugnabilis situs ad usum Regū redactus
641 est. Ampliauit & urbis portū cum altissima mole crassissimi muri:turribus munita.Exiccatisq̄ paludibus salubritatē nō modicā urbi dedit.Atq̄ alia ꝑmulta erexit ædificia. Fuit autē hic Rex gracili corpore uultu palido:sed læto:& oculis illustribus cū aq̄lino naso:crine nigro(ad īstar gotellanorum)ad aures usq̄ ꝓtenso:statura mediocri:cibi potusq̄ admodū tēperans:litteris per omnem ætatem operam dedit.Grammaticæ apprime eruditus:& historias omnes coluit: nec poetas aut oratores ignorauit.Erat sermone blandus tersusque . Summa illi cura ne quis ab eo tristis abiret. Fauebat religioni: unde & rem diuinam diligenter curabat:Sacerdotalia indumenta & altariū

Hic captꝰ a genuensibus fuit

Vigiti & eo āpliꝰ annis in bello fuit

Castellū nouum

Castellū oui

Portus ampliat

Corpus eius hic describit

Doctrinā eius recitat

De suppellectili — ornaméta ea parauit:qbus cóparari nulla alia queant.Domesticam suppelle¢tilẽ auream & argẽteã admirabilẽ & icredibilẽ cóparauit:Bibliothecã in oĩ facultate:& oĩ lingua pmaximã & eandẽ ornatissimã sibi acquisiuit:uestiebat se nitide magisquã pciose.In uenationibus magnã suæ uitæ partẽ consumpsit:in bello feruens & asper:& in pace clemens ac mitis: nec impune subditos delĩquere passus est:Regnũ qđ multis sæculis antea spelunca latronũ fuerat:adeo pacatũ securumq; reddidit:ut quacũq; iter habebat:nulla pdonũ trepidatio adesset : legatis oĩbus ad se uenientibus sumptus oppipare pbebat.Apostolicis uero si cardinales erant:obuiam extra urbem profectus q̃si patres honorabat.Magnus profecto princeps fuit Alphonsus hic & in utranq; fortunæ partem probatus.Obiens deniq; de mense iunii anni salutis.1458.ferdinandum ex concubina filiũ unicum in parthonopeo regno dimisit hæredem.In Aragoniæ autem regno Ioannes eius frater successit:reliquit itaq; hic Alphonsus rex cum super tria regna præfuisset tantas diuitias:quantas unq̃ ullus alius prædecessorum regum fecerit.

De Bibliotheca — Venationi multũ operam dabat — Diuitias eius mſtas commemorat

¶ Bernardinus ethruscus patria Senensis:ordinis diui Frãcisci professor & reformator:hoc anno uigesima die mẽsis Maii:postquã italiã omnẽ pdicando pagrasset:mortalis uitæ cursum tertio & sexagesimo uitæ suæ anno:apud aqlã Marsoꝝ urbẽ fœlicissime peregit:eoq; i loco sepultus:mox miraculis carere cœpit:pp qđ postea Nicolaus.5.põtifex:in anno salutis nostræ:1450.in sanctorũ confessorũ numero eũ ascripsit:fuit itaq; isto in hoĩe generosa ĩter Senẽses suos origo.Vbi cũ adolevisset post grãmaticalia erudiméta iuri pontificio edíscẽdo operã dedit:Sed cũ sepultis parentibus fallacia huius mũdi blãdiméta & inania eius esse ꝑmissa aĩaduerteret:diui Francisci religionẽ ingressus:traditã sibi regulã exactissime obseruauit.Declinans deinde maiores cõuentus eorũ ductor & magister effectus est:qui fratres obseruãtes appellant.Maximũ ei studiũ in edocendis populis fuit:qui cũ esset facundia copiosus:& doctrina satis isignis icredibili oĩum attentione audiebatur:& quasi alter Paulus electionis uas in admiratione ac reuerentia fuit semp habitus.Tres eũ ciuitates sibi in põtificẽ delegerunt:sed non fuit ei consilium;lingua quæ toti posset cõsulere:unã intra urbem concludere.Scripsit aũt hic diuus Bernardinus ad ædificationem fidelium qđã opuscula:quibus etiam ingenii sui uita ad posteros trãsmisit.E quibus extant.De contractibus lib.i.In apocalipsim lib.i.De Euangelio æterno lib.i.De christiana religione li.i.De passione domini li.i.Sermones de tempore & de sanctis multos.Et alia quædam. 1443 6642

¶ Ioannes uaynoda seu uniades:qui fuit Mathiæ regis pater:his tẽporibus bellicæ peritissimus existens:magnus & insignis:atq; illustris effulsit.Qui & natione ualachus haud altis natalibus ortũ habuit:sed ingenio dextro:& aĩo sublimi:ac uirtutũ oĩum plurimum amator existens:multa ac plurima cũ turcis secũda cõfecit ꝑlia:& ex hostiũ spoliis hungarorũ tẽpla ditauit:primusq; omniũ apud hungaros turcoꝝ acies & frangi & uinci posse monstrauit.Quibus ex rebus excitatus ulatislaus poloniæ rex:& ipse ꝑliũ cũ Amurate turcorũ principe cõmittere nõ dubitat:hic mortuo prædicto ulatislao qui se hungariæ regẽ noĩabat:pro latislao adolescẽtulo rege Alberti Cæsaris filio regni tutellam suscepit:& ꝓuinciã omnẽ tanquã rex in uirga ferrea gubernauit. Tandẽ turcis apud Albã oppidũ quod Belgradũ uulgo appellat:turpiter trucidatis atq; ꝓstratis:breui tẽpore supuixit:relictis post se duobus filiis uidelicet latislaũ natu maiorẽ:& Mathiã postea inclitũ regẽ.Feruntinter cætera de isto christianissimo principe:qđ cũ ægrotare cœpisset:noluisse omnino corpus dominicũ ad se deferri indignum arbitrans:ipsum serui domũ intrare:Sed iussisse sese ad templũ uehi:ubi eucharestia suscepta mox in Sacerdotum manus deo animam reddidisse. Fœlix spiritus : qui tantæ rei quanta gesta fuit apud Belgradum gesserat ad dominum emigrauit.

Valacus fuerit hic — Turcos superat — Vide magnã huius deuotionẽ

¶ Iacobus scociæ rex cũ in anglia apud henricũ regem captiuus diu stetisset : hoc anno dimissus cum uxore noua ex anglis suscepta:domum redire permissus est.Qui ut erat insipiens & quadratus homo statim reuersus:multos regulos gladio percussit:sed & ipse haud multo post a suis domesticis obtruncatus est.Quo mortuo eius filius Iacobus nomine sibi simillimus regnum suscepit.

¶ Vladislaus poloniæ Rex magni uladislai supioris filius:hoc anno i festo sancti Martini cũ uniuerso exercitu suo in bello turcorũ ꝓstratus fuit:iuuenis certe magni spiritus:q nõ suo iudicio: sed suorũ suasu ex pacifico regno in alienũ nõ ad pacẽ:sed ad bellũ:nõ ad opes acqrẽdas:sed ad mortẽ uel captiuitatẽ fuit tractus:hic ãt ille ladislaus fuit:q regnũ hũgariæ occupauerat: ac serenissimũ posthumũ latislaũ adhuc ifantulũ hũgariæ & Bohemiæ regẽ paterno:& auito impio spoliauit. Accesserat igit̃ hic iclytus iuuenis & Rex cũ plurimis hũgaris ualachis & Bulgaris atq; Rutbenis(ipso iuliano cardinale legato)in Rumaniam usq; bellãdo:ubi tot successus habuere:ut nõ lõge ab andrinopoli castra ponerẽt.Quod postquã Turcorũ principi inotuit:mox in Asia exercitu maximo collecto cũ quadraginta milibus pugnatorũ Mare traiecit: & cũ illo ẽt alio maiore exercitu christianos egressus est.Nec christiani magnanimes detractauere certamen:quod quidẽ tam atrox & asperũ fuit:ut raro ĩter mortales tale fuisse phibeatur.Diu & enim prælium anceps fuit: diuq; uiribus utrinq; paribus ẽ pugnatũ. Atq; dũ nostri pro Christo & illi ꝓ mahumeto ꝯtẽderẽt. Tãti acies utriusq; ptis aĩ fuere:ut cæsis ĩter utrũq; exercitũ circa.15.milibus ita uterq; pugna par esset. Demũ instaurato prælio ad extremũ turcorũ exercitus propter multitudinẽ superior euasit. Sũt qui dicãt nulla patrum memoria in tota Europa unquam tam cruentum bellum commissum fuisse: nec 1444 6643

Hic a turcis occiditur — Magnũ prælium christiãorũ & turcorum commemorat

pauciores

pauciores ex turcis q̃ ex christianis ea in pugna cecidisse retulerũt. Rumor fuit .80. milia hominũ cæsa fuisse: ex utraq; uidelicet parte: in ea ãt pugna etiã Iulianus cardinalis sancti Angeli ibidẽ ex parte eccesiæ romanæ legatus: uir certe eloquẽtissimus atq; prudẽtissimus cecidit: cũ eo etiã occisi fuerunt Agrigentinus & uaridinẽsis epi: atq; plurimi Barones: Ioannes ãt uayuoda transiluanus uir magnanimus ex eo ꝑlio cũ paucis icolumis aufugit: q paulo ante cũ decẽ milibus Bassam q̃n dã turcum cum uiginti milibus superauit: & ex ipsius duobus milibus interfectis & quattuor milibus captis maximum triumphum reportauit. Eo itaq; modo nobilissimus rex ulatislaus poloniæ uitam finiuit: nullis post se relictis liberis: cuius in regno successit cassimitus frater.

80. milia turchoꝝ occisa
Iulianus cardinalis occiditur & multi epi

6643 1444 ❡ Cassimirus prædicti ulatislai regis germanus: hoc anno in festo sancti Martini fratre ipso rege in turcorum bello obtrũcato. Dum lituaniæ ꝓuinciæ dux haberet̃ a polonis uocatus: & rogatus: regni dyadema ĩ craconia urbe regia suscepit: & annis . . regnauit. Est ãt ciuitas craconia bene ꝑ cæteris urbibus poloniæ ædificata: in qua liberaliũ artiũ schola floret. Cæteræ uero ciuitates ligneæ sunt: quarũ domus luto sunt cõpactæ. Estq; ipsa poloniæ ꝓuincia in Sarmatia: cuius regio uasta q dẽ est plana: & nemorosa: sed uiribus prorsus indigna. Fuit itaq; regnũ huiusce gẽtis ab initio in q̃t tuor partes diuisum: q̃s qdẽ partes rex per circulũ anni ambit. Et q̃libet pars tribus mensibus regeʒ pascit: sed si ultra ꝑdictũ tẽpus steterit: ex suo oportet uiuere. Idq; efficere necesse est: qđ prouincia auro & argento ĩdigna sit. Cassimirus igit̃ hic regno suscepto: haud multopost ẽt latislay regis Alberti Cæsaris filii sororẽ accepit uxorẽ: huic ĩter cætera multa aduersus fratres theutonicos qui sanctæ Mariæ appellant̃ quemadmodũ & patri olim bella fuere. De q̃bus plura mox dicemus: fuit itaq; ĩter reges cassimirus christianissimus uictoriosusq; : ac humanissimus & piẽtissimus: & litterarũ appetentissimus. Qui tandem moriens ulatislaum & Albertũ post se reliquit filios: ĩter quos postmodum de regno non minima fuit disceptatio: ut infra suo loco dicetur.

De craconia urbe dicit
Mox huius gẽtis circa regẽ suum

6643 1444 ❡ Federicus urbini & ugubii ciuitatũ in umbria princeps: postea a Sixto pontifice Romano earũ urbiũ ducatus titulo ĩsignitus: hoc anno earũdem ciuitatũ imperiũ suscepit: & annis .38. regnauit. Hic extra familiã illustrem ferretrensium natus est: quẽ imprimis rei militaris scientia: ac bonaruʒ litterarum eruditio cum incredibili prudentia plurimũ ornabant. Nam Guido Vrbini Comes huius putatiuus pater: cũ uxorẽ ex familia columnensiũ duxisset: & prolem ex ea uirilẽ non suscipet anxiari plurimũ cæpit: uidelicet quo nam pacto suũ imperium sua in gente prorogare posset: unde concilio accepto cõcubinã ex se prægnantẽ diuulgare cepit: exinde Bernardini cordensis agnati sui uiri ꝑclari filiũ tũc forte natũ supponi: ac ꝓ suo eũ enutriri fecit: quẽ Federicũ appellauit. Sed al tero cõiugio cõtracto cũ filiũ ex eo sustulisset: Odonẽ nũcupauit: in quẽ conuersa omnis cura: Federicũ litteris egregie imbutum ẽt militaribus disciplinis tradidit imbuendũ: in qua ad mortẽ usq; magnificentissime perseuerauit: qua in iuuenili ætate oculũ in militari ludo perdidit. Guidone aũt mortuo: odo ꝑdictus eius filius eidem successit: sed parũ regnauit: qđ in florenti ætate ad imperiũ assumptus: per omnẽ libidinẽ in Matronas nobiles mox debacchari cœpit: q cũ nec modũ suæ licentiæ facere didicisset: populari tumultu una cũ quodam prothonotario carpensi interfectus est. Quorũ cadauera in forum delata disiecta uirilia in ore mordicitus posuere. Odone itaq; hoc mõ defuncto Federicus hic Guidonis filius putatiuus a populo uocatus: urbinaciũ princeps & comes maxima cũ gloria factus est. Clarus nempe uir (& ut prædictũ est) castrẽsibus disciplinis apprime institutus. Cui nec in administrandis rebus bellicis consiliũ nec in capescendis periculis aĩus unq̃ defuit: nec uere factis quam fide clarior: quæ qdẽ multis in rebus perspicue potuit: his itaq; uirtutibus plurimũ illustratus Comes Federicus ab oĩbus Italiæ potentatibus principibusq; : ac summis pontificibus maximeq; ab Sixto pontifice maximo multis semp honoribus & beneficiis affectus & super oĩa ducali dignitate insignitus cũ ingenti gloria fuit: ꝑterea & si in gerendis bellis strẽnu᷒ semp habitus fuerit: Nihilominus christianæ religionis obseruantissimus pauperesq; & religiosos: ac doctos uiros semp amasse uulgatũ est: Vrbẽ ĩsuper urbinatẽ & tẽplis magnificentissimis ac Monasteriis plurimis: atq; aliis tum priuatis: tumq; publicis ædificiis & eisdẽ qdẽ superbissimis: & quã maxime bibliotheca admodũ q̃si philadelphi regis celeberrima: ipsam quoq; urbẽ suã & mœnib᷒ ac turribus crassissimis munitissimã fecit. Hic ãt quãtæ fuerit fidei & amoris etiã sua in iuuẽtute ꝑspicue aĩaduerti potest in Infortunio francisci Sfortiæ ab Eugenio põtifice ex marchia pulso. Defecerãt .n. uniuersi ẽt sanguine cõiũcti ab ipso Sfortia: sed unus dũtaxat federicus hic adolescens ĩuentus fuit: q a fidei sanctitate non decesserit. Cõfugerat etenim ipse .F. Sfortia a uigiti milibus pugnatorũ hostium ĩsecutus ad hunc federicũ: tanquã ad quandã opportunam stationem. Et federicus tum egregius adolescens dominatum omnem & uitam suam perdere quam pati: ut de fide sua quicquam unquam sinistrum opinaretur: Dux autem hic princeps Baptistam Alexandri sfortiæ pensauei principis uirginẽ eruditissimam ac pudicissimam adolescẽtulam: de cuius clarissimis præconiis in libro de claris Mulieribus tractatum cõfecimus: ex qua cũ puellas plures suscepisset: tandem Guidonem unicum suscepit filium: quo edito: in ipso suo puerperio ipa dilectissima spiritum exalauit. Cuius exequias splendidissimas post mensem ingenti pompa celebrare decernens: uniuersam ferme Italiam ad eius luctum attraxit: unde & ipsius gratia: atq; defuncta Baptistæ fama: & probitate plusq̃ q̃dringenti externorũ principum equi mutata ueste interfuere. Inter

Hic non fuit de familia pricipum
Guido fuit hui᷒ putatiu᷒ pater
Odo filius guidonis turpiter obtrũcatur
Dux efficitur
Bibliothecam pulchrã
Fidẽ frãcisco sfortiæ ostendit hic commemorat
Baptistæ huius uxor

Cāpāus epus — quos affuit & Ioan. Antonius campanus antistes qui nomine Sixti pontificis maximi orationē
funebrem habuit. Deniq̧ inclitus princeps Federicus apud Ferrariam exercituū Dux contra Ve
netos existens anno salutis nostræ.1482.9.mensis septembris plenus dierum uita excessit: dela-
tusq̧ urbini in sepulchris principum sepultus est.

¶ Georgius qdā Seruiæ dispotus: uir utiq̧ magnus: sed pessimus princeps: atq̧ hereticus: qui nec 1444
christianam: nec Mahumetanam legē tenebat: superiori tempestate cū filiā Amurato turcorum
principi uxorem dedisset: ab ipso genero pulsus in hungariā cū uxore & liberis: ac suæ gentis Sa-
cerdotibus uenit: ubi & diu exulauit: q̄ audiens Ioannes uayuoda uir clarissimus: christianæ reli
Magnā huius ui ri īgrati tudinē recitat — gionis zelo cōmotus: mox sumptis haud magnis copiis uiriliter cū ipsis turcis cōflixit: & magnā
Seruiæ partē amissam ingenti uirtute mox recuperauit: & Georgio isto īgratissimo restituit: mul-
taq̧ & sibi reseruauit: sed hoc anno cū idem uayuoda de prælio uarinensi in seruiam fugeret: ab
isto pessimo homine interceptus est: captusq̧ in uincula tanq̄ hostis coniectus est: nec prius illū
dimittere uoluit: q̄ Oppida sua iam pridem redēpta restituere. Nec multo postea cum Turci cō-
stantinopolim euicissent: atq̧ in seruiam exercitum ducere minarent̄: in hungariā secundo auxi-
liū petiturus transiuit: & in Austriā usq̧ peruenit ubi & latislaum regem adolescētē adiit. Erat tūc
grandæuus utpote nonaginta annoꝝ senex ueneratione dignus: si recta de religiōe christiana sen
Io. cape stranus — sisset. Nam ut aiunt maxima sermonis auctoritas & corporis maiestas. Hūc ferunt Ioā. capestra-
nū egregium declamatorē adiuisse: & q̄ Romana credit & docet ecclesia eidē exposuisse: & erro
res suæ gētis relinquere magnopere exhortatum fuisse. Cui tandem hoc dedit responsum. Annis
iam nonaginta in hāc quā a patribus meis inhibi legem: quāobrem mallē laqueo uitā me finire:
quā eorum traditiones mutare. Reuersus deniq̧ in Seruiā Georgius: cū accepisset Michaelē zila-
Vide crudelēq̧ hoīeq̧ lazarus & gregori⁹ filii — gi qui tum albæ cū præsidio præerat: atq̧ latislaum eius fratrē urbē cum quadrigis exiuisse: milites
misit qui eos uel comprahenderent uel occiderent: unde solum latislaum apprahendentes illum
in frustra descerpserunt: sed non impune cessit id pessimo homini. Quia paucis post diebus: cum
iuxta Danubium iter faceret: a Michaele zilagi cum armis aggressus: duos dexteræ manus suæ di
gitos amputatos: dum cruor sisti non posset: uitam miseram pessimus homo exalauit. Lazaro &
Gregorio filiis post se relictis. Inter quos non parua de hæreditate cōtētio semper fuit.

¶ Ludouicus gonzaga secūdus Mātuanorū Marchio: hoc anno Ioanne Francisco patre defun- 1445
cto eidem in principatu succedens: regnauit annis.33. Vir iter principes sui sæculi famæ nō medio
cris: litteris eruditus: & rebus militaribus a primæuo suæ iuuentutis exercitatus. Exactis enim suæ
adolescentiæ annis: sub Philippo Mediolanensiū Duce cū Nicolao picenino militare cæpit. Post
modū īteger factus: cum Francisco Sfortia socialia bella gessit: q̄obrem magnū momentū rebus
Contrā Arogā nes hic militat̄ — Francisci accessit. Nā sæpe hostiles acies perfregit: sæpeq̧ ꝓfligauit. Maxime in Aragonis multas
terras gentesq̧ expugnauit: pp qd̄: & apud multos: Turcus cognomēto dictus fuit. Et ideo eā ob
militiæ disciplinā: ab oībus italiæ potentatibus desideratissimus fuit. Eo maxime: qd̄ ꝓmissi adeo
fidelissimus inueniebat̄: ut nullis promissis: uel muneribus: nullisq̧ ꝓcibus: aut terroribus a ꝓmis-
sa fide quomodo distrahi poterat. Et ꝓpterea Philippus Mediolanensum Dux ipsum filiū Frācis-
cus Sfortia fratrem: ac deniq̧ Galeatius ipsum patrē appellare cōsueuerat: cuius tanta erat digni-
tas: ut non solū Mātuani regni princeps: sed ēt totius insubriæ iustus arbiter fuerit appellatus. Et li
cet semper inuictissimus imperator extiterit: cōtinentissime tū iustissimeq̧: ac etiam prudentissi-
me: nō solū regnū Mantuanū: sed & reliqua quæq̧ administrabat. Religiosissime quoq̧ adeo ui-
xit: ut ēt oīa sua in urbe monasteria & sacerdotū loca obseruantiū repleuerit. Hic cū Carolo ger-
mano suo fortissimo uiro: dum esset ætate floridus durū habuit bellū: adeo ut una dieꝝ uterq̧ in
acie cū multo exercitu congregauit: ambo & aīs & uiribus ꝓstantes: de Imperio: de gloria: ac de
uita: summis uiribus cōtēdere tēptauerint. Verū hic Ludouicus superior effectus: cæsis plurimis
germani ducibus: ipsum Carolū patria extorrem fecit: qui morbo cōfectus: uitā cū morte muta-
uit. Deniq̧ hīc post præclara multa facinora a se gesta in anno salutis nostræ.1478.de mense iu-
nii sexto & sexagesimo uitæ suæ anno: leui genere mortis: apud Mantuā obiit. Filiis qnq̧ ex Bar
bara uxore pudicissima sapientissimaq̧ susceptis post se relictis. Federico primogenito successor:
Francisco sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinale. Ioanne Francisco Rodulpho nuper a Carolo frā
corū rege ī cōflictu parmēsi obtrūcato: & Ludouico nūc dignissimo urbis episcopo solo sup̄stite.

¶ Carolus āt ip̄e hui⁹ Marchiōis frater: de quo nūc extitit sermo: uasto fuit corpore ac forma pæ
ne gigātea: uiribusq̧ quæ magnitudine respōdebāt: Hic ī primis dicēdi copia fuit clarus: & litteris
græcis ac latinis īstructus: & aīo ī cōstanti & ingenio ad oē facinus: siue hōestū siue nephariū per-
apto. Cui inter cætera nō parua spes fuit Mediolana libertate oppressa: urbis dominium arripere:
Quā ob rem ab Frācisco sfortia duce Mediolani facto: in carcerē coniectus est: sed a Ludouico
prædicto fratre sub fideiussione liberatus fuit: qui cū nec suæ ꝓmissionis satisfacere nollet: ab ipso
Lābertāi ex bono nia ex pellunt̄ — fratre suo fideiussore: omnibus suis castellis qui in agro Mantuano tenebat: priuatus fuit. Quam
ob rem Carolus hic multas uastationes & damna in agro mantuano fecit.

¶ Baptista Canetellus & Hanibal Bentiuolus nobiles factionum Bononiensiū principes ambo 1445
certe sanguinarii: hoc anno cū lābertam factionem nō sine magna cæde e Bononia expulissent
ipsi duo

ipsi duo de cōi consilio urbē regere cōuenerunt. Qui licet cōpaternitatis sacramēto sese iūxissent: Vide p-
nihil tamen meliores: immo deteriores esse uoluerunt. Nā Hanibal dū leuato de sacro fonte Bap ditoriā
tistæ filio uisurus puerperam: una dieq; cōpatrē sequit: eiq; manu apphensa pro nouo filio cōgra cōpater
tulat. Mira res: confestim ab irruentibus ex īprouiso Baptistæ ꝑditoris satellitibus. Hannibal ipse nitatem
obtruncat: ut manifeste apparuerit: baptismi sacramentū non tam fœderis retinendi: quā cædis Vide
portandæ cā: a Baptista q̄situm fuisse. Sed non iulta Hānibalis mors fuit. Nā qui partes eius seque magnā
bant: sumptis paulopost armis fugatis tandē aduersariis: plateam obtinuere. Baptista tandem in uidictā
dicio puerili in specu quodā subterraneo cū plærisq; suis cōplicibus latitans repertus: fumo exire cruorē
cōpulsus est: moxq; plurimis uulneribus confossus miseram exalauit animā: & ea quā mēsuit mē eius mul
surā eidē restituta ē. Sic nāq; a pricipio dn̄us dixit. Si qs humanū sanguinē effuderit: & suus effun ti bibūt
di necesse est: cadauer uero ipsius Baptistæ in foro tractū: & diu ludibrio habitū: cum pleriq; more
ferarū cor eius dentibus lacerassent: cruoremq; bibere non horruissent: tandem exustum fuit.

❡ Xanthus autem Bentiuolus herculis (hannibalis ꝑdicti occisi pater) extra matrimonium filius: his turbulentissimis tēporibus apud florentiā lanificio uitā pauperē ducebat: cū satis ignarus quo ex patre natus fuisset: hunc a Bononiensibus (Baptista & Hānibale prædictis eo modo obtruncatis) euestigio uocatus in patriā quasi inuitus rediit. Et ex lanifice imprimis Ioanni paruulo Hani- Lanifex
balis filio tutorem & rei publicæ Bononiensis principatū tradiderūt: cuius certe: ea in rebus aduer hic erat
sis fortitudo eaq; in secūdis moderatio: qua hactenus ostensa est: ut herculis filiū pro certo omnes eū existimarent. Qui inter cætera cū exules aliquando per ꝑditionē nocte quadā urbē intrassent: ac excitato rumore: quasi uictores exultassent: haud quāquā aīo destitutus: amicis excitatis: correptis armis: in eos animose ꝓsiliit. Nec mora ex eis plurimis cæsis: uiriliter ex ciuitate deturbauit. In huiusmodi āt pricipatu cum ad annū salutis. 1453. usq; īnocēter stetisset: die prima mēsis octobris Bononiæ ciuitatis mo ritur: cui successit prædictus Ioannes Hānibalis Bentiuoli filius.

❡ Henricus angliæ rex: uir ingentis animi: atq; potētiæ princeps: hac tēpestate postquā regnū francorū diu debellasset: illudq; pro maiori pte in suā potestatē redegisset: ocii: & solitudinis iā cupidus alieno magis quā suo Iudicio id regnū gubernare cæpit. Vnde & ducis Suffolti consilio plurimū confisus eidē ferme uices suas omnes cōmisit. Qui leges pro suo arbitratu & populis & principibus dicere cæpit: Sed eā ob rem cū res anglica apud anglicos minuere cæpisset. Dux oboracensis multis coactis copiis multisq; stipatus baronibus londinas accessit: regis & Regni saluti consultu-
rus: quo audito eius aduentum non expectauit Suffoltus: sed nauigio statim correpto salutem fu- Suffolt⁹
ga consuluit: sed destinatam mortem quis effugiet. Missi per compendia itinerum qui eum com- Dux oc-
præhenderent: cursum eius peruenere: cumq; mox interceptum: in prora nauis qua uehebatur ob ciditur
truncauerunt. Dux quoq; Somerseti: qui potēs apud regem credebatur captus & in carcerē coniectus: haud multo post cum multis nobilibus interfectus est.

❡ Hasthor manfredus fauentiæ urbis in flamminea italiæ regiōe positæ princeps: hoc anno gui done Antonio eius fratre defuncto (cuius multa in rebus bellicis clara facinora referunt) idem in principatu fauentiæ & Imolæ successit: sed quantū superuixerit ignorat. Et ipse in armis: atq; aliis rebus longe lateq; cognitus. Qui inter cætera aliquando florentinis cōtra regē alphonsum militās
contra ipsum ꝑclara gessit facinora: propter quod rex ipse cum de pace totius Italiæ apud Neapo Muros
lim ageretur: istius iniuriæ memor: eum extra cōmunē pacē cum Sigismūdo malaresta eē uoluit. urbis &
Hic fauentiam urbē suam muro præualido cum aggeribus & fossis profundissimis munitissimā alia mul
fecit: pallaciūq; suum mirifice exornauit: duos filios post se reliquit: uidelicet Carolum natu maio ta extru-
rem: & galleotum qui ambo eidem in principatu successere: tresq; filias: quarum una suo infœli- xit
cissimo fato Ostasio pollentesio Rauennæ principi nupta fuit: & nuper ī creta perpetuo exilio cū filios ei⁹
marito damnata: duæ uero aliæ: primo & Checho fratribus ordelaphis in coniugio traditæ. comme
6644 1445 ❡ Constantinus paleologus ultimus græcorum christianorum in oriēte imperator: hoc anno Io morat
anne eius fratre Imperatore sine liberis defuncto: eidem in imperium succedens: imperauit annis 8. Vir sane ingentis animi atq; potentiæ princeps: qui cum primum peloponnensis insulæ haberetur rex: sæpius cum turcis confligens: maximam reportabat gloriam: atq; suos fines exiens hostiū
agros populare non extimuit. Cuius rei causa Draconis cognomentum affecutus est: & maximū Draco
suæ uirtutis triumphum reportauit. Sed postmodum heraclea oppido munitissimo ab Amurato cogno-
principe sibi adepto: & muro qui græcos a turcis illæsos seruabat demolito: adeo illi pristina cū uir minatus
tus decidit: ut & gestorum præteritorum oīno īmemor: nullū deinceps clarū facinus agere uide- est
re uisus sit. Quapropter timore perculsus Amurato ipsi turcoꝝ principi se tributarium ac uectigalē fecit: amurato deinde mortuo: mahumetus eius filius tributo non cōtētus: nisi ei ēt & imperiū oē & urbē toto orbe noīatissimā atq; uitā adimeret: nā suscepto patris imperio mox explorata ciuitate eā cū innumerabili exercitu p sex: & qnquaginta dies indefinēter terra mariq; obsidēs & expugnās: tandem eo in cōflictu a ieniseris obtruncato cū caput suū hasta suffixū per castra turcorū
ludibrio delatū fuisset: consternata uniuersa ciuitas & græcis uiribus omnino destitutis urbē dese- Ianiserū
ruere. Vnde turci ītrogressi mortalibus pœne innumerabilibus obtruncatis: urbē omnem depræ- hūc iter-
dauere: duos hic filios e manibus hostium euasos post se reliqt: qui ad pōtificē Ro. illico uenietes fecerunt

Vbertinus poscullus poeta Brixian9

cũ ingenti pietate excepti sunt.Huius autem imperatoris & prædecessoris gesta & Imperii amissio
nem:ubertinus posculłus ciuis brixianus uir in græca latinaq; lingua non mediocriter eruditus cũ
ex eorum prada liber inuasisset:romam ueniens pulcherrimo uersu descripsit.

Io.papa 22.uoluit hũc canonizaṙ

Auctor opis se excusat in huius laude

¶ Nicolaus tollentinas ordinis eremitaꝝ diui Augustini:qui uidelicet in anno salutis nřæ.1294. 1446
obierat:hoc anno frequẽtatissimis miraculis ꝑclarus ab Eugenio pontifice toto astante populo ro
ma.omniũq; cardinaliũ cætu cũ maxima põpa in sanctoꝝ cõfessoꝝ numero aggregaṫ:uoluerat
nihilominus Ioannes uigesimussecundus põti.q de eius sanctitate præcipuã habuerat noticiã hũc
ei honorem impartiri:sed multis belloꝝ atq; Scismatũ perturbationibus & turbinibus uexatus:ac
etiam morte præuentus:id hanc ad usq; diem(diuino:ut arbitror:agente cõsilio)ad maiorẽ ipsius
sanctissimi confessoris gloriã delatũ est.Et qa huius sanctissimi uiri(ut certo expimẽto didici)mul
ta fuerũt excellẽtia facta.Ac illustres certe in oĩ sanctitatis genere uirtutes:q̃s rite honesteq;.Ac re
cta cõscientia uulgari:Et enarrari possunt.Iccirco si ꝑter morẽ suscepti operis longius in eius de-
scribenda uita me habebo:magnitudini rerũ non meæ specialitati ascribẽdũ erit.Neq; meæ reli-
gionis eo inextollendo cæcus amor me fallere potest:quia quẽ uniuersa Christi ecclesia tãtis cele
bat præconiis:non potest nõ clarissimus esse.Igiṫ hic Nicolaus ex piceno oppido qđ sancti ange
li nuncupaṫ:sub Firmana ciuitate mediocribus parentibus natus prius se deo dedicauit:quã deũ
per ætatẽ cognoscere licuit.Aliquãtulũq; adultus factus:corpus & animam Christo domino nřo
imprimis consecrauit:quem in altaris sacrificio oblatũ:paruuli specie sæpius contẽplatus:ab eodẽ
archana nõnulla cælestis aulæ audire ꝓmeruit:quæ lingua humana minime dici possunt.In ado
lescentiæ itaq; primordiis:mundo renunciãs:ordinẽ eremitarum beati Augustini complexus est.
Moxq; religiosus factus:corpusculũ suum ab ipso suo religionis ingressu multis ieiuniis:uigiliis:

Pœnitẽtiã huius commemorat & alia gesta

De sermone suo

De abstinẽtia sua

De temptatione cũ dyabolo de ordine uitæ suæ

De prophetia

De eius miraculis

uerberibus:aliisq; suppliciis uehementer afflixit.Mõdanas quoq;:& carnales delicias a se omnes
prorsus abdicauit.Orationiue ac contemplationi totum se dedit.Humillima quæq; insuper reli-
gionis exercitia libentissime exercuit:nil magis optans q̃ humilis & uilis atq; abiectus haberi.Oĩs
eius sermo:aut ratus:aut cũ opus erat:de moribus:de pietate:de religione:de contẽptu mũdi:uel
de amore dei:proximiq;:ac de cælesti patria semper fuit.Nullũ uerbum ex eo ociosum:sed san-
ctũ omen semper erat.Summa insuper huius uiri abstinentia fuit:& mirabilis uitæ austeritas:Nã
carnes:uinũ:oua:lacticinia:pisces:pulmentariaq; omnia abiecit:pane solo:aquaq; cõtẽtus.Cili-
cio uero:circuloq; ferreo:subtrito laceratoq; uestimẽto:seu habitu utebaṫ:quibus carnem suã plu
rimum macerabat.Dura & aspera strata semp elegit:in quibus iacens breuissimũ somnũ capie-
bat.Spinosis præterea cordulis:& ferreis disciplinis carnẽ suã macerabat:Dyabolicas etiam tem-
ptationes pertulit multas:cũ qbus ẽt q̃ frequẽter luctabatur:a qbus ẽt multis uerberibus afficieba
tur.Nec ꝓpterea tãtis laboribus tãtisq; uexationibus:unquã uel in modico a ꝓposito sancto desti
tit:nec charitatis seu obediẽtiæ opera prætermisit.Omne.n.tẽpus eius:aut uigilando:aut legendo:
aut orando:aut contemplando:aut secretas cõfessiones audiendo:uel ĩfirmos uisitando contri-
uit:peccatores arguebat:quos & dulcibus uerbis ad pœnitentiã reuocabat:ꝑceptaq; salutis inces-
santer omnibus dabat.In eo quoq; prophetiæ spiritus fuit:& multa ante prædixit q̃ fierent.Ad eũ
multi languentes:nonnulliq; malignis uexati spiritibus ducti:curati sunt.Sed posteaquã hic san-
ctissimus uir cælo receptus est.Orationes & supplicantiũ uota a quibuscũq; oblatas benignus au
diuit.Vnde & infiniti prope modũ qui diuersis egritudinibus detinebanṫ:cum eius patrocinium
opemq; expeterent:ad sanitatis beneficium mox reuertebatur.Ea propter in toto mundo eius no
men cum multa celebritate receptum est:uotaq; plurima quottidie fiunt.Et adeo nunc frequen-
tissimis miraculis decoratur:ut post apostolorum tempora rarus inuentus sit sanctus eidem com
parandus.Et licet aliis atq; aliis miraculis claruerit:hoc præstantissimum uulgatissimumq; omni-

Oratio ĩ eius canonizatione

um miraculorum fuisse unum existimo:quod post eius canonizationem:cõfestim ecclesiæ Ro.
iamdiu scismatum perturbationibus uexatæ:eius meritis & intercessione erroribus omnibus eli-
minatis pax summa(præter spem)confestim reddita sit:quæ usq; in præsens maiorem in moduꝫ
perseuerat.Ea propter gloriosus ille pontifex Eugenius cum innumerabili gaudio eum in sancto
rum numero contulisset.Hanc illi ꝑpulchrã celebremq; decantauit orationem dicens.Concede
quæsumus omnipotens deus:ut ecclesia tua quæ in fine sæculorum ineffabili ꝓuidentia beati Ni
colai confessoris tui uirtutum:& miraculorum magnitudine corruscat:ipsius meritis:& ĩtercessio
ne:eliminatis erroribus perpetua pace:ac unitate lætetur.Per dominum nostrum & cætera.Hæc
de isto sancto Nicolao:nõ quod uolui:sed qđ potui in eius laude:hoc in uolumine dicta sufficiãt.
Non quod ille meis:aut cuiuscũq; indigeat alterius laude:ac non delectari opiner:sed ad ꝓfectus
nostri gratia:cũ illius persæpe indigeamus ĩtercessione.Et quãmaxĩe ego:qui meritis huius san-

Auctor dicit se bñficiis huius sãcti fuisse liberatũ

stissimi:ac gloriosissimi cõfessoris multa:ac magna sæpenumero beneficia apud dominũ me cõ
secutũ manifesta fide depræhendi:& potissimũ in sæuissima peste:quæ Brixianã urbem in anno
domini.1478.inuaserat:de grauissima & pestifera febre eius ope & ĩtercessiõe me liberatum sen-
si:cũ prorsus nulla mihi salutis spes superesset.Quod si ante hac deuotionis ullum studium a me
debebaṫ:multo certe nunc amplius adhibẽdũ est:cuius ꝑcibus crebro etiam exptus sum plurimũ
in me ualuisse.Huius autem anniuersalis festiuitatis dies decima mẽsis septembris celebratur.

6646 1447 Nicolaus papa eius nõis quintus: natione Genuensis: patria Sarzanensis: Thomas antea uocatus: patre Bartholomeo chirugico humili familia natus: hoc anno Eugenio pontifici omnium suffragiis pontifex creatus: sedit annis. 8. Vir certe tanto principatu dignissimus & quã necessarius: omniũq; litterarũ scientissimus: ac uirorũ doctorũ obseruantissimus: quos undiq; perquisiuit: eos quoq; semper ubicũq; & pecunia & beneficiis mirifice iuuit. Qui cũ oĩum pœne uirtutũ ornatissimus haberet: & in dominũ hoĩesq; bñmeritus: uno & eodemq; anno: & episcopatus: & cardinalatus: ac pontificatus munus: maxima cũ omniũ pace & admiratione adeptus est. Qui cum pontificatũ inisset: præter omnium spem: oẽs mũdi principes cũ esset & consilio & uirtute illustris: in oĩbus habuit fauorabiles & obsequentes: Cuius rei causa & Fœlix pontifex pmotus animaduertens id a deo factum fuisse: e uestigio (ad tollendũ omne scisma) pontificatu se sponte abdicauit: & per oratores suos eum pontificem uerum salutauit. Quapropter Nicolaus hic uisa hominis humanitate: statim Galerum cardinalatus eidẽ soléniter transmisit: atq; Sabaudiæ & germaniæ totius eũ legatũ ex latere creauit: & quicquid in pontificatu sanciuerat: approbauit. Qua qdem concordia adeo non modo lætatus est populus Romanus: sed etiam totus mundus a tanta seditione liberatus. Nicolaus uero ne ingratus deo tãti beneficii uideret: supplicationes admodũ celebres cũ populo & clero habuit. Idem & oẽs Italiæ populi effecere: Ea igit̃ gratia & auctoritate pontificis populi: & principes permoti: ad bella iamdiu concitati: aliquãdiu substitere: Et Federicus iamdiu Romanorũ rex creatus: una cũ Leonora cõiuge noua pro corona accipienda: Romã concessit. Et ab ipso & coronã: & nuptiarum benedictioné accepit. Multa. n. hic gloriosus pontifex in urbe: & extra ædificia magnificẽtissime ædificauit: & quã maxime in uaticano pontificale palaciũ sumptuosissime etruxit: & murorũ ingentem molem ibidẽ inchoauit: quibus coerceri hostes possent: ne põtificis ædes diripere possent: Pantheon quoq; q̃ sancta Maria rotunda uocatur: plumbeo tecto restituit. Templũ etiam sancti Theodori a fundamentis erexit: ac sancti Stephani ecclesiã restituit: pontem miluiũ & urbis mœnia instaurauit: ac urbis uicos ubiq; ferme strauit. Habentur adhuc multa ipsius uasa aurea & argentea: necnon & cruces multæ gẽmis ornatæ: ac sacerdotalia uestimenta auro & argento intexta: quæ eius magnificẽtiam oĩbus ostendunt: librosq; perpulchros infinitæ multitudinis (cum adhuc imprimendi ars non prodidisset) exscribere fecit. Huic autem plures: quam ulli mortalium dedicati fuerunt libri. Elemosynas in pauperes & uirgines erogauit: quod expers auaritiæ omnino esset. Gratus erga se meritos: iustitiæ: & pacis amator: atq; auctor & conseruator fuit: iubileum habuit permaximum quartum beatum Bernardinum canonizauit: & omnia prospera eidem successit. Tandem cũ captam a turcis Constantinopolim audiuisset: dolore animi: quo plurimum cruciabatur: modica febre sauciatus: diem clausit extremum: quem in beati Petri basilica sepelierunt: Cuius sepulchro: tale epitaphium inscriptum habetur.

Nicolaus papa 218.

Vide rẽ diuinã pter consuetudinem ducẽ sabaudiæ cardinalẽ & legatũ creat

supplicatiões p gratiis eius federicũ cũ uxor̃ coronat

edificia eius de libris ei⁹ dicit

S. Bernardinũ

Hic sita sunt quinti Nicolai antistitis ossa.
Aurea qui dederat sæcula roma tibi.
Consilio prudens: uirtute illustrior omni:
Excoluit doctos: doctior ipse uiros:
Abstulit errorem: quo scisma infecerat orbẽ
Restituit mores: mœnia templa domos.
Tum bernardino statuit sua sacra senensi.
Sancta Iubilei tempora dum celebrat.
Cinxit honore caput federici coniugis auro:
Res italas: icto fœdere composuit.
Attica romanæ: complura uolumina linguæ:
Prodidit en tumulo fundite thura sacro.

Eius celebrẽ memorãdãq; uitã Frãcis. philelphus tollẽtinas egregie cõposuit: ubi cũ miris laudibus extollit.

6646 1447 Pilippusmaria Mediolanensiũ dux: hoc anno decimo octauo calẽdas septẽbris apud Mediolanũ urbem suam toto orbe famosissimam sex & quinquaginta annorum ætatis existens: oculis captus sine ullo hærede uitam cum morte mutauit. Qui cum uita decessisset: funus nec tanto prĩcipe ductũ est: nec etiam sepulchri decus additum. Quia eius morte audita & cognita: populus in libertatem se se mox proclamauit. Ea propter: de exequiis eius haud multum cogitatum est. Erat hic (ut supra satis dictum est) princeps super omnes mortales sapientissimus: & ingenio peracri: & calido: & quietis: ac pacis impatiens: atq; imperandi summopere auidus in pace bellum & bello pacem quærens. In milites quam in ciues indulgentior: Raro in publicum pdiens. Erat in largiendo profusissimus: & in parcendo admodũ facilis: sed ad suspitiones adeo facilis: ut sæpe fidelissimos a se amicos leuissimis ex causis alienauerit. De morte oĩno nihil audire uolebat: & propterea tonitrua & fulgura maiorem ĩmodũ expauescebat. Erat propterea ingenti corpore & terribili facie. Hic Genuam sibi subiicerat: Bononiam. Imolam Foroiuliũ: e manibus tyrãnorum armis eripuerat: & ecclesiæ restituit. Suitenses ferocissimos populos armis compescuit. De florẽtinis: ac uenetis p suos duces sæpius triumphauit. Amedei Sabaudiæ ducis filiam matrimonio duxit: quã intactam uiduam dimisit. Alphonsum potentissimũ regẽ cũ duobus fratribus suis altero nauaræ rege: altero compostellano magno magistro: & infinitis prope Regulis nauali prælio captos & uinctos insolita usus liberalitate magnificẽtissime donatos libertati dimisit. Hunc itaq; talem: ac tãtũ principem fortunatũ omnibus circũquaq; hostibus formidabilem: quem omnes & honore & fauore dignum existimabant: ac quasi uerebantur: tandem in calamitate perductum: ab omnibus mutata fortuna tanquam odio dignum derelictus est.

Nulla in ei⁹ morte põpa

Mortẽ extimescebat

De eius acqsitione & bellis

Libertas Mediolanensium hic incipit.

¶ Philippo maria duce itaq; mortuo eodem anno quædam libertas apud Mediolanenses parū duratura cæpta est. Ipse enim innumerabilis pœne populus cognita sui Ducis morte: in libertatē quandam erectus .iz. uiros mox delegit: qui rempu. regerent. Et ut id perpetuitatis uim obtineret. Castrum iouis instar: regiæ excellentiæ ædificatum cæperunt: & ꝓtinus ad fundamētū usq; euerterunt. Testamentumq; ipsius sui ducis pœnitus dilaniauerunt. Veꝝ multi ac multi ad id dominiū aspirare cæperunt. Et inter cæteros Franciscus Sfortia coniugem suam blanchāmariā: q̄ Philippi demortui filia fuerat: hæreditatem paternam suscipere debere affirmabat. Sed ciuitas cum nullo pacto iugū cuiuscūq; principis acceptare decerneret: ut libera suis legibus dimitteret̄: poculū aureum imperatori obtulit: illudq; quot annis spopōdit offerre. Confestim tamē Philippi hæreditas dilaniari cæpta est: nā Veneti Placentiā urbē: Cremā: laudam occupauerunt: atq; alia ꝑmulta oppida: Sabaudiæ dux Valentiam inuasit: atq; alii & alii multas ciuitates. Res aūt pub. Mediolanensiū pœnes nobiles aliquādiu fuit: & eos maxime qui quondā philippi cōsilia direxere. Quorum prudentia: & consilio: ita ea res prospere ducebat̄: ut paruo tēpore imprimis tria milia gallorū equitū apud Alexandriam profligarent̄: & delerent̄. Et ueneti atq; florentini in unū contra eos conglobati apud Carauagiū claræ Aduæ nobile oppidū Francisco Sfortia eorū imperatore auctore superarentur: & eorū pæne copiæ profligarentur: pro quo Lauda ciuitas ab ipsis Venetis occupata: mox in dominorum suorū restituta est. Quibus gestis: cū Franciscus Sfortia a Mediolanensibus ad infestandā Brixiam missus fuisset: ibidē constitutus: animaduertens adesse tempus: quo pricipatum Mediolanense consequi opportune posset: clam cum Venetis fœdus iniit. Et iter cætera Senatus uenetus promisit: quoad usq; ipsum principatū consequeret̄: & pecuniis & armis eidem auxilio adesse. Qua re firmata: mox in Mediolanenses duxit. Et tam pertinaciter ipsum populum & urbē circunquaq; obsessionē Franciscus Sfortia continuauit: ut in ea quasi totum frumentū absumptū fuerit: nec quicquam edulii in ea remanserit: & iam canes & equi & cætera quæq; animalia immunda ab incolis manderent̄. Cumq; ultra multitudo tanta famē ferre nō posset: collectis in unū ciuibus: ad Franciscum legatos miserunt: qui eidem & principatū & urbem offerrēt. Qui mox ingressus urbis dominiū accepit. Et deinde multis interiectis diebus: denuo cum liberis & cōiuge reuersus ducalibus insignibus exornatus in triumphantis modū urbem intrauit. Et mox tantam frumenti abundantiam in urbe deuehi fecit: ut quæ prius annonæ carestiam habebat̄: postmodum tam uilis habita est: ut nec emptores inuenirentur: sicq; recreato famelico populo: maxima læticia confestim sit subsecuta: pacataq; urbe: franciscus euestigio arcem: quam furens populus: immo insanus prostrauerat: breui restituit: quam adeo excellentem refecit: ut ex mirabilibus septem mundi unum merito dici potest.

Iouis castrū euertunt — Hæreditas philippi dilaniatur — Vide populi libertati uictorias — Venetorū cōuētio cum sfortia — Carestiā mediolani ēcitat — Frācisc9 ciuitatez obtinet castellū iouis reedificat

¶ Solis defectio hoc anno quarto calendas septembris hora sexta facta est. Quo anno maxima: ac cruentissima multis in locis surrexere bella. In anglia etenim & in gallia: germāia: Flādria: Prussia: Panonia: Pollonia: Apulia: ac in uniuersa Italia (ut dictū est) ædes rapinæ: direptiones: incēdia: uastationes: & alia prope subsecuta sunt mala. Græcis uero Amurato turcorum principe mortuo: multo maiora subsecuta sunt damna: & sæuiora a Maumeto eius filio subsecuta sunt bella. Sequenti deinde biennio tanta ubiq; pestis lues: ut de multis pauci remanserint. Id etiam malum frequens terræmotus indicarunt. 1448 6647

¶ Franciscus itaq; sfortiæ filius Philippi mariæ ducis gener: Mediolano tandem hoc anno tertio calendas martii iure hæreditario non sine labore magno potitus: quartus Mediolanensiū dux efficitur: & una cum uxore Blanchamaria uiragine: ducauit annis .16. & mense uno: Vir in primis robustissimi corporis cum quadam mirabili mēbroꝝ cōpactione ad conueniētē & decoram ꝓportionem: cū quadā uultus dignitate: & maiestate: ut solo aspectu dignus uideretur imperio. Eratq; in dicendo acerrimus eloquentissimusq;: qui sua eloquentia: magnanimitate: fortitudine: liberalitate: atq; prudentia: & sapientia: ueteres quasi īperatores sine cōtrouersia superaret. Et in re militari adeo semp uictoriosissimus fuit: ut post Cæsarē par illi in tota Italia non inueniret̄. Hic namq; ab ipsa sua adolescentia cū Mutio attendulo sfortia cognominato patre suo fortissimo militare cæpit: atq; eidem mortuo in rebus bellicis adhuc adolescēs successit. Qui in ipsa sua iuuenili etiam ætate: quanta imprimis contra Branchiū supremū imperatorē: cōtraq; florentinos: uenetos: ac cōtra Eugenium pontificē: contra Mediolanenses: ligures quoq;: ac gallos transalpinos: cōtra dēiq; omnes italos obtinuerit uictorias: multis in locis clarissima extant trophea: quæ illū super æthera uehunt: & quæ clarissime gesserit in multorū poetarum: oratorūq; scriptis uersantur. Cuius ēt historiæ & poemata de suis operibus edita publice legunt̄. Ipse. n. suo sæculo orbē terruit. Italiā lacerauit: picenū cū tota prouincia: & Mediolanū cū toto regno sibi subiiciens: multos antiquorū in rebus strennue gestis superauit. Cūq; sæpenumero conflixerit (ut par est) nunq̄ sine honore discessit: nūq̄q; certauit: quin profligato uictoq; hoste: palmā retulerit. Eius autem sapientia: & īdustria guelphorum & gibellinorum factiones ex lōbardia: aut sopitæ: aut sublatæ sunt: eo ꝙ omnes tāq̄ optimus omnium pater: uno animo cōplexerit: Cuius exemplo multi potentatus ducti: itidē effecere. Hic itaq; Mediolanū igressus: ex īnestinis odiis: & seditionibus: ita destructū: uastatū: cēosūq; offendit

Corpus describit — Mutius huius pr̄ fuit — Victorias commemorat — Factiones sopiuit

offendit:ut nulla quasi tantæ ciuitatis facies ineſſet. Collapſum erat Iouis caſtrũ: deſerti uici: cenoſa uniuerſa ciuitas: & omniũ rerũ charitate laborabat. Eã ob rem artifices oẽs: aut pulſi: aut ſpõte ſua: ad exteras gentes neceſſitate cõpulſi ꝓfugerant. Quid plura nullũ (ut ita dixerim) urbanitatis: aut pietatis: aut religionis in toto regno cernebat̃ indicium. Sed clemẽtiſſimus princeps: q̃driẽnio poſt ſuorum ſubditoꝝ calamitate permotus: pacẽ cũ uenetis perutilẽ cõpoſuit. Et inſtaurãdas exornandaſq; ciuitates: componendoſue mores ſubditoꝝ ſuoꝝ animũ adiecit: ita ut breui conualeſcentes meliorẽ faciem præ ſe tulerint. Cuius exemplo permoti ueneti: ferrarienſes: florentini aliiq; italiæ principes: idipſum ſuis in urbibus effecere: Propter ꝙ non ſolũ dux: ſed & totius patriæ pater merito appellari potuit. Genuenſes autẽ inter ſe ſe diſſidentes: hoĩs bonitate permoti atq; allecti: urbem ſuam cũ uniuerſo ſuo regno eidem crediderunt. Ipſum.n. franchorũ rex: & Burgũdiæ: ac Sabaudiæ duces ac uniuerſa Italia tanq̃ patrẽ uenerabant̃: & tanq̃ omniũ patronũ uniuerſi excollebant. Edificauit autem magnificentiſſime: & Mediolani & alibi. In primis Iouis caſtellũ a fundamentis reſtituit: aliudq; in Lauda ciuitate maxima impenſa erexit. Hoſpitale magnificẽtiſſimum ſuperbiſſimũq; inſanis quaſi extructionibus in urbe fundauit. Templum maius iamdiu inchoatum: ſua opera maximũ accepit incrementum. Sacella nonnulla & monaſteria tam mulierum q̃ uirorũ ædificauit. Nauile permaximũ ex Addua fluuio in urbe cõduxit: & alia pœne innumerabilia beneficia urbi contulit. Qui & ſi cunctos principes & ſapientia & fœlicitate ſupaſſet in ſenectute tamen: ueluti alter Salomon ſapientiſſimus: mulieꝝ ardore deceptus: nimiũ ꝑuaricatus eſt. Id tamen in eo laudabile fuit: ꝙ licet in Veneream intemperantiam turpiter ageret: nullã uiolẽter aut in uitã ſibi ſubmitti paſſus unq̃ fuit. Tandẽ ſex poſt ſe relictis ex uxore maſculis: & famellis duabus anno ſalutis noſtræ. 1466. martio menſe mortuus eſt: anno ætatis ſuæ ſexto & ſexageſimo: funeratuſq; cum ingenti pompa in maximo urbis templo loco ſublimi & penſili.

De pace facta de ædificiis eius d ueneratiõe ſua ab oĩbus exhibita castelluʒ hoſpitale & alia ædificat nauile magnũ de ardoꝛ mulierũ de filiis eius atq; filiabus

649 1450 ¶ Terræmotus hoc anno in regno maxime neapolitano toto adeo grandis fuit: qualis nulla uiuẽtium memoria extitit. Ita ut multa regni oppida funditus corruerint: ĩter quæ Arrianum ita abſortum fuit: tanquam ſi mare eũ abſorbuiſſet: Caraq; ciuitas non abſq; inſigni ruina ſuperfuit: ubi circiter triginta hominũ milia inter cadentia tecta perierint: Neapolitanorum uero nobiliores ædes diſciſſæ diſiectæq; fuerunt. Neu templũ in ea urbe ſuperfuit: quod leſionem aliquam non ſenſerit. Verum paulopoſt ipſa ciuitas & cum diligentia ac regis Alphonſi liberalitate refecta fuit.

30. hoĩũ milia ex terremotu occiſa

649 1450 ¶ Iobyleus magnus hoc anno Romæ refertiſſimus fuit: maxima. ſ. hominũ frequentia. Quo tanta hominũ multitudo acceſſit quanta unquam antea acceſſerit. Vnde (ut aiunt) cũ e uaticano ſemel pontificis benedictione accepta peregrini ad urbẽ redirent: facta eſt cuiuſdã cardinalis mula obuiã: ita ut neq; uenientes neq; redeuntes obſequentiũ multitudinẽ cædere poſſent: cadente uno ſuper alio ſuper mulã illam a multitudine iam oppreſſam: ad ducenta hominũ corpora: & equos tres ſuffocata ſunt. Multi etiam a latere pontis in flumine cadentes: in undis periere. Multi eorum in ſancto cælſo haud longe a ponte ſepulti ſunt. Reliqui uero ĩ uaticano in campo ſancto. Eorum autem pecuniis: qui mortui fuerant. Duæ capellæ adhuc extantes ante pontem ædificatæ ſunt: põtifex autem eorum uices non mediocriter dolens totum fere annum illum in celebrationibus: & ſtationibus conſumpſit. Eo enim in Iobyleo pontificis prudentia & diligentia nulla ad uictus neceſſariæ tantæ multitudini unquam defuit.

Capellæ duæ extructæ

649 1450 ¶ Borſius Eſtenſis Marchio: poſtea primus Ferrariæ Dux: Leonelli Marchionis frater: Nicolaiq; Marchionis ex cõcubina filius: hoc anno Leonello germano defuncto in regnum ferrariæ ſuccedens: ducauit annis uno & uiginti: Vir certe ingenio diuino & moribus ſupra hominẽ: in quo nihil fucatũ: nihil ſubdolũ: nihilq; niſi magnificũ: aut excelſum: aut admirandũ erat. Cuius uerba ſapientiæ plena: opera uero grauiſſima: ac ſemper regia. Et ꝓpterea eidem oĩa ſemper fuerunt ſecũda atq; fauſta. Deus enim ipſe qui oĩa curat: & duplicat: eum quoaduixit in oĩbus comitari uiſus eſt. Vnde & uniuerſi totius orbis reges & principes ipſum tam quã ſimulachrũ oĩs uirtutis & laudis ſemper uenerabant̃. Ad hunc cũ Federicus Cæſar ſuo in principio regni acceſſiſſet: uiſa hoĩs celſitudine: & aĩ magnitudine illũ mutinæ: & rhegii lepidi ducẽ primo creauit. Deinde multis exactis annis. Romã accedens: a paulo pontifice Romano laute magnificeq; exceptus: etiã ferrariæ ab eodem ducatus titulo inſignitus eſt. Hic itaq; Borſius Leonello extra matrimoniũ nato ſucceſſit. Eorum aũt pater Nicolaus cũ hos & alios plurimos uariis ex ꝯcubinis genuiſſet filios: uxorẽq; propriam in adulterio depræhenſam una cũ dilectiſſimo filio ĩterfeciſſet: ſenio iã confectus aliaʒ uidelicet Rizardam Saluzianã duxit uxorẽ: ex qua duos tantũ ſuſcepit filios. Herculẽ uidelicet: & Sigiſmundũ extantes: quos moriẽs regni hæredes ſub Leonelli ꝑdicti filii ſui tutela reliqt. Sed leonellus patre defuncto cũ eſſet regnandi cupidus: ſpretis fratribus paruulis legiptime natis: eos neapolĩ relegauit: atq; ita regnũ oẽ occupauit. Cũq; & ip̃e Ludouici gõzagæ ſororẽ duxiſſet uxorẽ: ex ea unicum tãtũ noĩe Nicolaũ ſuſcepit filiũ. Quo nato: haud multo poſt & ipſe mortuus eſt: Nicolao filio paruulo: pp ætatẽ huic Borſio una cũ imperio credito: hac cõditione: ut cũ idẽ Nicolaus ad maturã ætatẽ deueniſſet: eidem principatũ reſtitueret. At Borſius principatu ſuſcepto: cũ eſſet: & conſcientia ac prudẽtia admodũ inſignis: confeſtim Herculẽ & Sigiſmũdũ a Leonello relegatos in regnũ reuocauit: & eos oẽs: ac ipſum Nicolaũ tanquã filios cariſſimos aluit: Adueniẽte de-

Magnificẽtiã hominis cõmemorat Federic⁹ cæſar hũc ducẽ facit Rizarda uxor Leonellus fratres legiꝑmos relegat

niq; huius incliti principis dormitione: & Hercules & Nicolaus ad paternũ aspirabant imperium. Hercules uidelicet ꝙ esset Borsio germanus: & patri legipti mus filius sibi regnũ deberi iure hæreditatis affirmabat. Nicolaus uero ea se ratione tuebat̃ ꝙ de Leonello natus esset: cui Borsius fidẽ dederat regnum sibi restituturũ. Sed hercules (ut erat animo & caliditate præstantior) uenetorum auxilio fretus: cui confestim biremes & fulcatas naues cum pugilibus transmiserant: nouam urbis Ferrariæ arcem occupat: & eius frater Sigismundus ueterem. At Nicolaus comperto: ꝙ hercules munitiones occupasset: ad Ludouicum auunculum: tum Mantuæ principem imprudenter nimium confugit: sicq; Hercules (Nicolao secluso) regnum obtinuit. Ad Borsiũ igit̃ rediens cuius innumeræ fuerunt laudes: & ingentia ꝑconia: Dico qđ tãto & multo maiore fuit dignus imperio. Si corporis pulchritudinẽ: fortitudinẽ: sapientiam: prudentiã: consilium: magnanimitatẽ: celsitudinẽ: munificentiam: iustitiã: liberalitatemq;: ac pietatem: & religionẽ: atq; plæraq; alia quæ in hoĩe reperiri possunt: inspicias. Erat præterea diuinarũ humanarumq; litterarũ egregie doctus: & eaȝ ob rem doctorũ uirorũ amãtissimus habebatur: & eos undecũq; haberi possent: suo in Gymnasio ad se conuocauit. Erat quoq; castus: pudicus: & in omni actione honestus: quæ res raro in principe ĩueniũtur. Diuinum cultum deuotissime excoluit: pontificem maximũ & reliquos ecclesiæ sanctæ prælatos ac religiosos omnes semp honorauit. Honorauitq; reliquos christianæ fidei principes a quibus etiã summe meruit honorari & diligi. Nulli uel magno uel paruo iniuriã unquã facere didicit: sed sorte contentus secundũ doctrinã apostolicũ oĩbus semper paceȝ habere uoluit: & ꝑpea a nullis aliqua molestia unquã lacessitus fuit. Fuit præterea iniuriaꝝ & maximarum immemor: immo iuxta Socratis philosophi documẽtũ: semper & amicis benefecit: & inimicos reddidit amicos: quod permultis argumentis compertũ est. Hic urbẽ suam ferrariensem miris ac ꝑclaris ædificiis tum publicis: tũq; priuatis quasi quẽdã paradisum fecit. Nã arcem nouã & curiã pulchrioribus ædificiis clariores reddidit. Et alia superbissima ædificia intus & extra per agrum ferrariensem admiratione digna construxit. Mœnia quoq; urbis pro maiori parte restituit: Monasterium insuper toto orbe terrarum celeberrimum ingenti impensa ordini carthusiensium a solo construxit: atq; alia plurima monasteria restituit. Deniq; cum de deo: deq; omnibus gentibus benemeritus fuisset anno regni sui. xi. in pace quieuit. Cuius corpus apud carthusiam a se ædificatam ingenti pompa delatum: humili loco illud sepeliri mandauit: nullis ex se relictis filiis.

De religiõe ei⁹ hic dicit atq; doctrina

Iniuriarũ i memor

Aedificia pluri ma ipsi⁹

carthusiæ mõasteriũ fecit

¶ Mahumetus magnus turcorũ imperator: octauus ex clarissima Othomanorũ familia natus. 1450 6649
Amurati principis filius: qui fuit Mahumeti: q fuit Amurati: qui fuit Orchani: qui fuit Othomani: a quo ipsa illustris othomãoꝝ familia nomẽ sortita fuerat. Hoc anno a patre adhuc uiuente princeps suffectus: imperauit annis uno: & triginta: & mẽsibus quinq;. Hic ãt cũ a patre princeps institutus fuisset: quattuor & uigiti ætatis annos habebat. Qui inito imperio: patrẽ clarissimũ in omnibus superare annixus est. Et ꝑpterea ex reꝝ gestaꝝ magnitudine: magnus turchus appellatus est. Quippe sicut patrẽ in rebus gestis ita & in uitiis & ꝑsertim sæuitia superauit. Hic itaq; post patrem in asia minori tantũmodo regnare cæpit: sed illico ob animi eius magnitudinẽ auctis uiribus: ingẽtes copias in Europam per hellespontũ classe traiecit. Vbi breui multas græcorũ urbes (præter constantinopolim) occupauit. Restabatq; ipsa imperialis ciuitas orientis totius columen: Vbi ĩnumerabilia certe extabant rerum gestaꝝ ꝑclarissimaꝝ monimenta: quã ẽt summo desiderio occupare cupiens prius occasionẽ quærere cæpit: & castello haud longe a Bossori littore ad Euxiniũ tendentis condito: contra fœdera ex improuiso agros uicosq; bizantinos depopulare cæpit: & post innumeras cædes: multamq; ꝑdam abactã: undiq; copiis terrestribus atq; maritimis contractis magnũ congregauit exercitũ: & cũ eodẽ ad urbẽ ꝑperauit: illamq; ingentibus machinis: & oppugnare & obsidere: ac dilacerare tam diu statuit: donec post qnquagesimũ diem illã obtineret: captaq; urbe illã in ꝑdã militibus expoliandã exposuit. Neq; eo contentus: nisi sacerdotes & Christi ministros oẽs sine ulla misericordia dilacerare ꝑciperet: sacrasq; uirgines incestare: matronas quoq; & earũ uirgines ludibrio haberi mandaret. Deinde uniuersam plebẽ uenundari iussisset. Quibus gestis: ut nobilitatẽ omnẽ prorsus deleret: ipse calidus canis per tentoria quæq; passim & publice edicere ꝑcepit: ut qsq; nobilis si se redimere uellet: in sui ipsius arbitrio foret: quo qdẽ rumore p castra sparso: qsq; nobilis qui priuatis cõtinebat̃ custodiis: seipsum ꝑdiit. Atq; ita eo modo complures urbis primores cogniti: & ad mahumetũ pductĩ: dũ ĩfœlices libertatẽ sperant: in miserã mortẽ ĩcurrerũt. Eos nãq; sæuus canis: ueluti pecora nudatos: suo in cõspectu trucidare ꝑcepit. Hæc & his similia ĩperam Genuensiũ coloniam eũ cõmisisse ferunt. Cõstãtinopoli itaq; potitus: & in ea Imperator declaratus: confestim peloponnesum omnẽ armis accæpit: & Christianũ populũ omnem ex ea abduxit: & in turpissimã seruitutẽ eũ cõstituit. Inde in Achayã mouẽs & ipsam: & Acharniam: & Epyrũ: & maiorẽ Macedoniæ partẽ: atq; bulgariã omnẽ cũ Raxia: & Seruia: & qcqd ab Andrinoli: Samumq; amnẽ: & Danubiũ fluuiũ ĩteriacet: ĩua sit: & christianis oĩno abstulit. Valachia etiam eas ob res timore pculsa pro maiori parte ad eũ defecit. Bosinã postmodũ ĩgressus tanq̃ horrẽda tẽpestas cuncta uastauit. Eam quoq; cũ uniuerso regno & rege tandẽ cõpræhendit. Lesbon. i. Mitilenẽ ĩsuper nobilẽ Genuensiũ ĩsulã: maxima cũ humani sanguinis effusione cæpit: eius etiã infœlices aĩas in asiã trãsportare mandauit. Nec facile qdẽ cõmemorari posset: uirorũ nobiliũ multitudinem:

Magn⁹ turcus appellatus

Quinq̃ginta dies urbẽ expugnauit

Vid crudelitatẽ magnaȝ

Prouincias captas cõmemorat & urbes ualachia bosina mitilenem

situdinē:ac sacerdotū religiosorūq;:quos ubiq; morte cruentissima rapi fecit:senes: iuuenesq; uiros:ac mulieres in plateis tanq̄ boues mactari permisit. Nullā matronis:nullāue uirginibus serua bat reuerētiā. In Rasia autem principibus illis:quos despotos uocāt:oculos erui p̄cepit. Dein hinc Synopē urbē uetustissimā & Trapezundā diripuit:earūq; īcolas una cū earū īpatore:oēs captiuos abduxit. Euboiā īsup uenetorū īsulā īuasit:quā una cū calcide eiusdē insulæ urbe diu expugnauit: & illā tandē cū multa hominū strage cōpræhendit:& de ea triūphauit. In asia itaq; minore duode cim regna obtinuit:uideli cet:pōtū Bythiniā:Capadociā:Paphlagoniā:Ciliciā:Pāphiliā:liciā:Cariā:Lydiā:Catiā:Lyciā:& Phrigiā:ac oē ferme helespontū seu Moreā:atq; alia multa:ac multa occupauit:q̄ cōmemorare lōgū esset innumeras plane gentes:& incredibiles p̄pulos sæpe in bellis fudit:& profligauit:adeo ut eius rei gratia totius pœne oriētis īperator fuerit cōstitutus. Nec p̄pterea qui ad gerenda bella tā crudelis fuerat:a spurca libidine se tēperabat:ad quā ueluti īpudentissimus porcus semp ferebat̄. In mares.n.& fœminas æq̄liter ardebat:puerorū.n.turbā:ac fœminarū pro se in libidinē clausam custodiri faciebat:nec tamē libido ipsa:in eo crudelitatē nec in minimo minuebat q̄nimo ex iis quorū amore tenebat̄ pueros puellasq; leuissimis ex causis p̄sæpe īterficiebat. Et ut ad effrenatā libidinē p̄durar̄ diutius posset:puluerē quādā suis p̄bētib⁹ medicis certis dieb⁹ sumebat:qua & corp⁹ ad libidinē p̄citatus ēt eius aīus attrocior ferociorq; efficeret̄. Non a suis amari:sed pariter ab oībus timeri uolebat. Qui ut primū patris sceptrū tenere cæpit:in sanguinē suū crudelitatis initia edidit. Fratrē.n.unicū ex eadē matre natū:in cunis iacentē:ad se deferri & corā se strāgulari fecit:ne adultus sibi aliquādo aduersari posset. Hoc p̄cipuū in eo:& memoratu dignū erat:q̄ sūmā iusticiā oībus æq̄liter ministrabat:& uirorū illustriū in bellis gerendis uirtutes sūmopere calebat. Vñ historias tā latinas q̄ græcas:atq; barbaras cupidissime legere & audire uolebat. Eius.n.facies hoīs faciē præ se ferebat:sed Aspectus q̄dē horridus erat oculi sedi haud recti:sed in angulis reflexi:maxime cū aliquem nō recte spectabāt. Frons alta erat:& posterior capitis pars eminens:Nasus in medio tumidus:supra labrū aliq̄ntulū īcuruus deferrebat̄. Macillenta facies ītra maxillas cōcauata palidissima ostendebat̄. Corpus robustū firmūq; ossibus:ac mēbris cōmunē hoīs magnitudinē aliquātulū excedebat:q̄d certe a teneris annis oībus laboribus assuefecit: & maxime in iis:quæ ad tollerandā militiā sufficere uidebant̄:currēdo.s.& eq̄tādo:hastas & gladios tractando. Qui cū artē īferrendi:uitandiq; ictus p̄disceret:fustū ferreū ad ludū pro gladio uti p̄suenit:quo gladius ei leuior ac tollerabilior postea uideret̄. Deniq; cū plurima patris exēpla haberet imitanda:relicta benignitate:clemētia:ac liberalitate:uicia tātū (p̄ter iusticiā maximā) cōplexus ē. Solā patris in rebus bellicis gerendis aī magnitudinē prudentiāq; imitatus est: quā ēt crudelitate: atq; malicia fœdauit. Et licet christiana matre natus eēt:christiano tamē noī quoadvixit inimicissimus fuit. Hic Alexādro magno uirtute & rerū gestarū magnitudine p̄similis fuit. Qui ad ciliciæ angustias cū exercitu penetrauit:quo in loco Alexādri memorabili clade Dariū supauit & īterfecit. Qui cū īnumerabiles filios genuisset:Baysetū & Zayllabū legiptimos post se reliq̄t:pro q̄bus eo mortuo:magnus tumultus Bizantinā urbē īuasit:cū alii Baysetū natu maiorē īperatorē postularent:alii qui zayllabū minorē:Vicerunt tamē Bayseti amici. Et sic tādē eo absente ipsum noīe patris turci īperatorē cōstituerūt. Demū dū in oriente in expeditionē hic Mahumetus contra unger machmeth assibei filius p̄ficiscere decreuisset:in expeditionē constitutus:anno ætatis suæ octauo & q̄nquagesimo:non sine suspitione ueneni in castris moritur:& in Cōstātinopolim delatus magna exequiarum pompa sepelitur. Ad quem Baysetus ueniens: maximum suo Sepulchro impendit honorem:atq; illi tale Epigramma in græco sermone scribi fecit uidelicet.

Marginal notes: Rasia si nopes trapezū da eubo ia.12.regna cæ- | De eius spurca libidine | Frēz proprīū īterfecit de eius iusticia l̄ras amabat de eius corporis habitu | Ex xp̄iana mr̄e natus fuit filii legiptimi duo

Qui uici innumeros populos:tot regna tot urbes.	Vis mea:quæ latio cognita nuper erat.
Solus & īmensi:qui timor orbis eram:	Arsacidæ sensere manus has sensit arabsq;.
Me rapuit quæcūq; rapit mors improba:sed sum	Et mea sunt per se cognita tela duci:
Virtute excelsa ductus ad astra tamen:	Mens fuerat bellare:rhodū superare superbā
Maior alexander non me fuit hannibal & non	Italiam:sed non fata dedere modum:
Fuderit ausonos tot fudit ille duces:	Hei mihi nā rapuit mors aspera q̄q; sub alto
Vici uictores danaos:domuiq; feroces	Pectore condideram:uenit & hora breuis:
Chaoniæ populos:sauromathasq; truces:	Sic hominū fastus:& eunt sic schemata:sicq;
Pannonius sensit:quantum surgebat in armis	Imperia:atq; aurum: quicq̄d & orbis haber.

¶ Pestis cruentissima hoc anno multis in locis italiæ:& quammaxime Mediolani desæuit:ubi sexaginta hominum milia urbanæ multitudinis extinxerint:& per eius agrū fœda strage etiā desæuit. Sequēti uero anno adeo ubiq; laboratū est:ut pauci de multis supfuerint:q̄d q̄dē malū præterita penuria induxit:ac etiam superior Solis defectio:& frequentes terræmotus indicauere. 60.hoīnū milia pestis assumpsit ī mediolano

6650 | 1451 ¶ Ludouicus alberti cæsaris (iam demortui) ex sorore nepos:hoc anno henrico bauariæ Duce defuncto: quod subditos suos in præcedenti anno Iubilei prohibebat ne Romam peterent: timens ne prouincia pecunia exhaurireturi:ipso anno defunctus est:& ipse adolescens in Ducatu succedens multis annis regnauit: Magni animi:& spiritus Iuuenis gloriæ inter cætera cupidus: & pecuniarum contemptor. Qui uxorem ex Saxonia:Federici cæsaris neptem duxit:ex qua cum p̄lem non susciperet ad tollendas lites & pacem cōponendam animum adiecit:ea propter multas:

ac multas lites in Germania sua auctoritate & dexteritate composuit. Quamuis sæpe multum conatus reconciliari cæsari Federico latislaum regem nequiuerit. Hic cum uerus christicola esset: iudæos omnes suo e dominio expulit.

Iudæos oẽs expulit

¶ Ordo fratrũ theutonicorũ: q sanctæ Mariæ fratres nũcupantᷣ: qq; uniuersæ prusiæ & liuoniæ dominantᷣ: hac tẽpestate maxima icõmoda & damna: atq; cædes a cassimiro poloniæ rege susceperunt. Superioribus &.n. annis cũ patre huius cassimiri ulatislao rege etiã acri ꝑlio inito maximam stragẽ accepit. In quo qdẽ conflictu magnus ordinis Magister cũ primariis uiris: qui commentatores apud eos uocãtur equestris ordinis insigniti qui numero sexcenti fuerũt oẽs cũ sua multitudine perierunt. Sed nec polonio tum fuit incruẽta uictoria. Tartaris & lituanis innumerabilibus eo in exercitu accitis magna ex parte cesis. Quamobrem prusia tum fortunã regis secuta omnis excepto quodam oppido permaximo & fortissimo: ad uictorem defecit. Sed paulopost interueniẽte Sigismundo optimo Cæsare pax inter eos constituta pecunia non parua polono data: prusia omnis ordini reddita est. Nec deinde ad hæc usq; tempora ordo ipse in possessione sua nisi a cassimiro rege isto turbatus est: qui & ipse plurima intulit damna.

Sexcẽti pricipes occisi

¶ Ordo autẽ ipse: uidelicet sanctæ Mariæ theutonicorũ nũcupatus quẽ ex inaduertentia ꝓtermisimus sub Federico eius noĩs secũdo: circa annos salutis nr̃æ.1230. eo tẽpore quo & ordines ꝓdicatorum & minorũ in Theutonia initiũ hoc modo sumpsit. Eo quippe tẽpore cũ christiani ptholomaydẽ insignẽ Syriæ ciuitatẽ amisissent: theutones isti qui etiã tum ordo sanctæ Mariæ eisdem in regionibus appellabantᷣ: inde expulsi: sua in germania tandẽ rediere. Vbi cũ essent in primis uiri nobiles: ac rerũ militaris peritissimi: ne per ociũ marcerent: Federicũ tum Cæsarẽ adierũt: & prusiã ꝓuinciã nobilẽ Germaniæ contermina Christi cultũ spernentẽ eidẽ significauerunt: adiiciẽtes: ꝙ sæpius hoĩes illius gentis in Saxones & cæteros uicinos excurrere nõ uerenᷣ: atq; inde magnaʒ uim pecorũ abigunt. Esseq; sibi animo ipsam barbarã gentẽ compescere: mõ ipsa sua impatoria maiestas annuat: ꝓuinciamq; sibi & ordini suo ꝑpetuo possidendã suo iure tradere: si eã armis acquirant: Iam.n. Mãsonitæ Duces qui se eius terræ dominos affirmabant: suũ ius sibi cesserant. Grata utiq; petitio Cæsari fuit: qui collaudato ꝓposito: q̃s uoluere fratres: sub aurea Bulla litteras concessit. Illi autẽ illico sumptis armis: breui tempore qcqd prutenici iuris fuerat: occupauerũt. Ex intraiecto etiã uistulæ fluuio: plures alias gentes strauerunt. Indeq; paganis fugatis: & deletis: omnẽ prusiã acquisiuerunt. Ex illo tpe lingua theutonica in prusia ĩtroducta ẽ. Et cultus Christi ipsis gentibus imperatus est. Moxq; ibidẽ ecclesiæ pontificales plurimæ erectæ sunt: quorũ episcopi habitũ huiusce religionis gestare oportet. Aedificarunt autem ipsi fratres oppidũ nobilissimũ inter cætera ædificia: qd' Mariæ burgũ nuncuparunt: cum Arce nobilissima: atq; amplissima pro sede magni eorum Magistri: q ipsis fratribus ꝑesse debebat. Igiᷣ cũ theutones huius religionis inuentores: & auctores extiterint: ea ꝓpter nemo ad eã recipiᷣ nisi nobilis theutonicus: & qui pro Christi euãgelio ꝓpositũ habeat armis pugnare. Ob eã itaq; rem uestimentis albis utunᷣ: cum nigra cruce desuper insuta: Barbamq; nutriunt omnes exceptis qui diuinis inseruiunt. Pro Canonicis horis tot pater noster admodum Rhodiorum militum dicunt: nec litteras discunt: Maxime profecto his opes nec minor potentia regibus sunt. Sæpe cum polonibus: & maxime hoc anno: qui est.51.sup Millesimum q̃dringentesimũ cũ cassimiro rege de regni confinibus & iuribus acriter pugnauerunt.

Mansonitæ Duces

Prusiã ꝓuinciam iste ordo capit & xpiana efficitur uide habitũ huius ordinis & mores

¶ Prusia autem horum fratrum possessio: plærisq; mortalibus incognita est: quædam prouincia amplissima: sed quammaxime longissima: & pro maiori parte est circa uistulæ fluminis ripas hic & inde constituta: & Sarmatiæ terminos habet: ac prope Massegetas est constituta: atq; ipsos polonos habet propinquos. Quæ quidem regio frumenti est ferax: aquisq; irrigua: & colonis plena Multa habet ambitiosa oppida: & quãplurimos Maris refluxus: qui amœnam efficiunt patriã: pecorumq; ingens uis. Et multa in ea est uenatio: atq; piscatio piscium: quæ res prouinciam admodũ efficiunt diuitem: ptholemæus Cosmographus de hac prouincia mentionem facit.

¶ Liuonia etiam est alia prouincia: horum fratrum theutonicorum ditionis: quæ est ultima christianorum possessio: & inter prusiam & hanc: Massegeta prouincia (a qua massegetæ gentes nomẽ sumpsere) sed hæc est iuris polonorum regum: unde plurimæ persæpe de confinibus oriuntur lites hanc etiam prouinciam ipse ordo sibi armis acquisiuit: & Christi sacra suscipere coegit: cum esset similiter & ipsa antea gentilis: & ydola coleret. Aiunt eam alluere mare baltheum ab occidente: & ad septentrionem dicunt habere homines semiferos: cum quibus nullum linguæ cõmertium: nauigantes habent: sed signis tantum & nutibus suas merces commutant: Meridionale autem synus Saxonum: & prutenum esse affirmant. Tartari hanc prouinciam persæpe excurrunt: qui etiã nostris temporibus magnas strages ab ipsis religiosis acceperunt. Massegetha autem prouincia: neq; christiana uel neq; omnino gẽtilis est: licet christiano regni pareat parua utiq; est regio unius uidelicet dei itineris lata: sed longissima perhibetur.

Hoĩes syluestres in hac sunt Massegeta prouincia

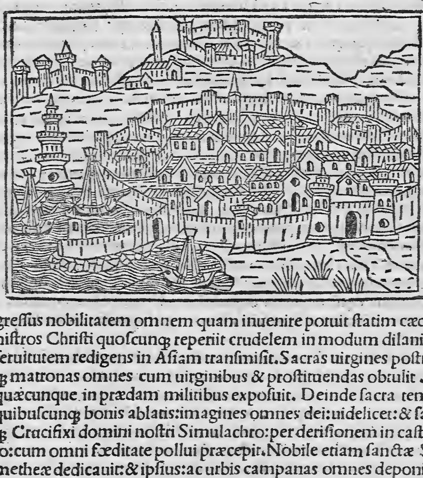
¶ Michelletus flãmineus ex Cotignola eiusdẽ regionis oppido attẽdulaq; familia natus: uir qdẽ impigerrimus: ac ĩter primarios suæ ætatis rei militaris Duces merito annumeratur: hac tẽpestate cũ pluribus annis uniuersales Venetorũ copias gubernasset: & plura: ac ꝓ clarissima gessisset facinora: a Frãcisco Sfortia carauagiẽsi conflictu supatus: ac ꝓfligatus: eidẽ Frãcisco nepoti suo iam

Mediolanensiū Duce ↄstituto(præ timore Venetoꝝ) inhesit:& militiæ iam grandæuus abrenuncians:qetem uitæ suæ consentaneā inuenit. Cui idem nepos Frāciscus pallazolū in agro Dardonē si oppidū cum annua pensione fruendū concessit. Vbi & reliquū uitæ suæ tp̄s maxīa in pace contriuit. Fuit itaq; Michelletus hic magni ingenii magnæq; fortitudinis uir:atq; rei militaris scientia admodū illustratus:& plærūq; uictoriosus. Qui primū apud Venetos militans philippi ducis Mediolani castra apud quādam padi insulam:in Cremonensi agro pœnitus ↄfregit:ac magnā ipsius ducis militiæ partē exuit & cœpit:& Cremonā dictionis Frācisci Sfortiæ a philippo socero suo obsessam liberauit:uniuersam deinde Gerā Adduæ ipsi philippo duci ademit:& in Venetoꝝ potestatem redegit. Vbi trāsnatato adduæ fluuio:uniuersum Mediolanensem agrum hostiliter pcurrit:& multa incendia:& direptiones peregit:& ad ipsas usq; urbis fossas accurrere non extimuit: inde ēt direpto Brianciæ monte Briuiū oppidū cœpit. Cūq; ad leuchum oppidum natura munitissimum peruenisset:quod est larii laci caput:eūq; ingenti uirtute oppugnare cœpisset:diuq; frustra tp̄s teruisset:post īnumeras datas acceptasq; strages:deniq; uniuerso ferme cōsumpto exercitu:& inedia & hostium uulneribus atq; equis omnibus macie consumptis:re infecta abiens:Brixiam deuenit. Demum mortuo philippo: cum in geram adduæ cum innumerabilibus copiis:tum Venetorum: tum florentinorum contra Franciscum Sfortiam nepotem suum peruenisset: ab eodem Francisco nepote suo Mediolanensium: tum imperatore in certamine superatus & profligatus immo & dissipatus fuit. Quam ob causam sibi cauens a Venetis defecit: & in ethruriam per aliquod tempus tanquam confusus se contulit: donec Franciscus idem uictor nepos suus Mediolano potitus fuit.

Margin: Exercit⁹ ducis cōfregit

Margin: A francisco Sfortia profligatur

¶ Constantinopolis imperialis Ciuitas.

¶ Cōstantinopolis impialis ciuitas:totius orientis columen:& unicum totius græciæ sapiētiæ domiciliū:hoc anno.4.cal.iulias a mahumeto magno Turcorum principe per quinq̄gīta dies acriter obsessa & expugnata tandē capta:direpta:ac fœdata est:in cuius plane captiuitate:idem mahumetus tantam exercuit crudelitatem quātā; factitatū fuisse legamus:in primis enim Constantino ipsius urbis in pugna interfecto:ac capite obtrūcato:ipsius caput hasta affigi iussit & ad terroré christianorum illud per castra deferri mandauit. Deinde magno cum clamore urbem ingressus nobilitatem omnem quam inuenire potuit statim cædi præcepit:deinde sacerdotes & ministros Christi quoscunq; reperiit crudelem in modum dilaniauit:postremo plebem omnem in seruitutem redigens in Asiam transmisit. Sacras uirgines postmodum requirens stuprare fecit:atq; matronas omnes cum uirginibus & prostituendas obtulit. Quibus gestis omnia urbis bona quæcunque in prædam militibus exposuit. Deinde sacra templa ingressus omnia fœdauit: inde quibuscunq; bonis ablatis:imagines omnes dei:uidelicet:& sanctorum delere fecit:Sublato deniq; Crucifixi domini nostri Simulachro:per derisionem in castra delato:sputis:luto:& saxis impetito:cum omni fœditate pollui præcepit. Nobile etiam sanctæ Sophiæ templum: spurcitiæ Mahumetheæ dedicauit:& ipsius:ac urbis campanas omnes deponi præcepit. Et id ipsum in peram Genuensium colloniam egit. Nec facile certe scripto mandare posset:quæ & quanta in subactam ciuitatem dedecorosa ipse pessimus canis exercuerit facinora:capite itaq; hoc modo potito cætera facillime obtinuit:peloponesum confestim omnem armis deuicit:& populum ea in insula repertum similiter in seruitutem pessimam redegit. Hoc itidem & in acharnia:Epyro:& in macedonia: atq; bulgaria:& Rasia:Seruia:ac deniq; Valachia effecit.

Margin: Occisiones oēs seriatim narrat.

Margin: templa oīa deturpat tē plum sophiæ.

¶ Sumcassianus fœlicissimus persarum & Armenorum Rex: atq; uictoriarum pater: cui proprium nomen Assimbeus est hoc anno: Zenza persarum rege deuicto profligatoq;: ac interfecto persis imperare cœpit: & annis quadraginta imperauit. Hic primum Armeniæ regulus existens: cum esset animo uasto: & bellorum appetentissimus: q͏ sæpius paucioribus copiis magos profligasset exercitus:cum superioribus annis oratoribus zenzæ minus sapienter respondisset iratus Rex bellum contra eum mouit:at Assimbeus & si uiribus impar uideretur:nihil animo cōsternatus pugnam non detractauit:& tandem de hoste uictoriam reportauit:zenza autem superatus domum reuersus:denuo alios exercitus comparauit:& ex more gentis cum coniuge: ac liberis in campum pugnaturus intrauit:eo uidelicet animo:nisi uindicta de hoste sumpta domū non

Margin: Assimbeus ꝓpriū nomen zēza rex

zenza rex iterficitur Thauriz ciuitas ĩ psia Sũcassanus qd significet me sopotamiã carã urbez oppugnat. Calixtus papa amicitias cum isto cõtraxit Syna ciuitas trapezunta ciuitas ubi.30. milia turcos ĩterfecit bassa cũ mltis ĩterficiũt per se fugiunt. 50. hominum millia interfecta Veneti ad hunc munera miserũt. Potẽtiaz huius regis ꝯmemorat

redire: Assimbeus uero in loco tutissimo sedens:se ĩcolumen seruabat:cũq3 zenza eidem exercitũ admonuisset:cõfestim Assimbeus e loco suo irrumpens hostẽ ui'a'i's inuasit:& cũ diu tandẽ supatũ suis ꝓpriis manibus interfecit:eiusq3 filio capto:illum se persaꝝ regẽ factuꝝ simulauit:sedatis hac fictione persaꝝ motibus ipse Assimbeus cũ filio rege captiuo ad Thaurim primariã gentis urbem accessit:ubi oppidis oĩbus:& Arce occupatis cũ satis cautũ sibi putaret illico nouũ regẽ pub.obtruncauit:& se persico regno regẽ denunciauit.Eoq3 potitus oĩbus formidabilis esse cœpit:potentiorq3 factus:se Sumcassanũ appellari iussit:q latine magnũ uirũ significat:his gestis ẽt haud multo post Bactrianos:Medos:& parthos:ac uniuersum pœne orietẽ armis sibi subegit:ac solus(post Alexandrũ magnũ)bella finitimis gentibus ĩferre nõ extimuit.Deinde cũ incredibili apparatu:atq3 inumerabilibus pœne exercitibus Mesopotamiã ingressus Babiloniã & caras Sultã urbes magna ui oppugnare contendit:atq3 in Syriã & ægyptũ prædabundus ire proposuit:cũ principe isto. Calixtus ponti.romanus quãdam amicitiam ĩcohauit:qui & ipse magnũ honorẽ tanq̃ pontifici magno detulit:cuius intuitu magnas turcis calamitates intulit.Ad hũc etiam senatus Venetus(Nichroponte perdito)quẽdam oratorẽ transmisit:qui auxilia ꝯtra Othomanũ turchũ expostularet:Req3 ab eo exorata:confestim copias suas recensuit:& in ipsum Othomanũ turchũ misit:& primo qdem impetu Sinauum urbẽ eidem abstulit.Quãobrẽ turcus repente oratores eidem transmisit.Qui dicerent:ut per fidẽ sui mahumeti quã ambo sequebant̃:ne impediret xp̄ianoꝝ interitũ:sed cũ eo pacem cohiret.Rñdit Sumcassianus mahumetea lege cauere fidẽ datam seruari:se.n.dicebat ponti. maximo xp̄ianoꝝ senatuiq3 Veneto fidẽ dedisse:q turchos suis e sedibus pelleret.Ac sic eo respõso oratorẽ a se dimisit.Statimq3 quãta potuit celeritate cũ uniuerso exercitu Trapezuntã inuasit:illataq3 ibidẽ turcis maxĩa stragẽ:ad.30.turcoꝝ milia interfecit:atq3 multas alias clades turcis datas & illatas:tandẽ uterq3: uidelicet Sũcassianus & turcus cũ inumera multitudine:non longe ab Armeniæ montibus his adinuicẽ ꝑlio conflixere.Et in primo qdem ꝯgressu:regis persaꝝ filius cũ 30.equitũ milibus Bassam Othomani:qui q̃draginta milibus ꝑerat cum multis aliis pricipibus interfecit:atq3 deleuit.Quod ubi Mahumeto renunciatũ est: ita aĩo consternatus est:ut lachrimans præ dolore in terrã ceciderit.Sed a suis mox castigatus cũ sedato dolore surrexisset:motis castris inter duos montes descendit:ibiq3 sua castra carris & palustris q̃si uallo cinxit. Et in eis tormenta & springardas multas collocauit:ad quẽ cũ Sũcassianus & eius filius cũ trecentis quinquaginta milibus pugnatoꝝ bellandi causa ꝑuenisset.Othomani milites igne in tormentis apposito:oĩa simul excusserunt:quo insolito fragore territi persaꝝ equi terga statim uertere:nec ullis frenis unquã cohiberi potuerunt:& oĩbus bonis direptis:maiore qdem cũ ĩcõmodo:sed p̄stimi cũ gloria in castra redierunt. Ad.50.hoĩum milia utriusq3 exercitus eo in cõflictu desiderata referunt̃.His gestis:mahumetus in Etholiã rediit:nouus cõflaturus exercitus:Sumcas.uero in Thaurim regressus est.Inde aliquot interiectis diebus Assimbeus hic cũ turcoꝝ principe pacẽ iniit:& natos suos mutuis cõiugiis copulauere.Ad hũc Veneti munera magnificentissima & nõnulla armamenta calibea & alia:atq3 alia misere dona.Hic itaq3 more Tãberlani magni xersem:Dariũ potum:& magnũ Alexandrũ:& uiriũ magnitudine:ac regꝝ præstantia quasi supauit.Nec legimus quẽq̃ adeo inumerabiles copias in unũ choisse ueluti iste:cuius eqtũ.60.milia & peditũ totidẽ erãt belli apparatus.

¶Vgner aũt Machmeth primo genitus huius serenissimi Sũcassiani regis superesse dicũt:de quo mira in rebus bellicis referuntur facinora.

simonetus frater scti Augusti.

¶Pax inter Venetos:& Franciscum Mediolani Ducem iam diu ab ipsis temptata: hoc ãno idibus Aprilis apud laudam urbem initis fœderibus opere & interuentu Symoneti Camerini ordinis heremitarum diui Augustini declamatoris sui temporis eximii & longa uita probati:hac lege firmata est.Vt quæ cuiq3 ante id bellum fuerat redderentur:præter Geram adduæ:quam Franciscus de Venetis cœperat:cum esset antiquissima Mediolanensium iurisdictio.Quæ pax maxime inter Venetos:& Franciscum sic composita:ut firmior & sanctior ab omnibus haberetur:pontifex suam interposuit auctoritatem.Atq3 in ea statutum est:ut si quæ deinceps discensiones discordiæue orirentur.Earum tollendarum ius potestatemq3 pontifici Romano tradebãt.Vtq3 siquis arma alicui inferret:cognita a põtifice causa:is statim cõmunis omnium hostis haberetur.Ea itaq3 pax: anno & die prædictis dictata:& per omnes solẽniter publicata:fide & iuramento adhibito firmata est.Qua pace nulla patrum nostrorum memoria maior diuturniorum utilior:aut sanctior uisa: aut audita fuit.Hoc igitur fœdere icto:non amplius ferreum:sed aureum exortuz uidere uisum sæculum : non solum inter prædictos:sed & inter omnes italiæ potentatus. Cuius quidem suauissimo fructu:non solum homines gaudere uisi sunt:sed & agri:& urbes:tecta:uiæ:campi omnes:ac maria:& ipsa deniq3 lacerata diu italia inusitata quadam exultauit lætitia. Apud Venetos.n.magistratus additi:& auctus est Senatorum numerus:& priuatæ diuitiæ:atq3 opes in imensum auctæ sunt:id quoq3 in omnibus Italiæ urbibus factitatum uidemus. 1454 6653

Aureuz sæculũ.

¶Danubius maximus germaniæ & hungariæ fluuius:hoc ãno apud Viẽnã austriæ urbẽ:& apud ciuitatem nouã & alibi circũ circa adeo excreuit:ut ĩtra ipsam urbẽ ĩtrauerit: & p̄rimas domos cũ familiis asportauerint.Et in Bauaria:& Armẽta & uiros plurimos tẽpestas occiderit. Agriq3 quam plures: qui cum fluminibus contermini erant:non solum frugibus:sed & superficie priuati sunt.

Nam per

Nam per duas horas adeo ingens tempestas fuit:ut grãdo e cœlo in modū Oui ceciderit:ibidē.n. sūmas tēplorꝝ Arces deiecit & ppl'os uniuersos:atq; urbes exterruit:ueritãq; fuerunt gētes ne rediret diluuium sancti Noe:aut certe graue pyrri & deucalionis sæculum.

6653 1454 ¶ Latislaus Alberti Cæsaris:& hungariæ:ac Bohemiæ regis posthumus:hoc ãno:dum diu sub Federici tertii īperatoris tutella stetisset:in regnis hũgariæ & bohemiæ uocatus regnauit annis decē. Hic q̄q̄ admodū moriger & disciplinatus fuerit:infortunatus equidē nimiū fuit.Ipsum enim Federicus cæsar ꝯsanguineus eius in tutellã usq; ad ãnos.12.suscepit:qui post annos septē natū Gaspari Austriæ cancellario uiro doctissimo & morato:informandũ erudiendũq; tradidit.Cuius rogatu. Eneas picholomeus tum poeta:īsignissimū & perpulchrū tractatū de educatione puerorꝝ conscripsit.In quo pertractat:quæ regis pueri:quæ iuuenis:quæ uiri:& quæ Senis esse studia debeant:incipit aūt Serenissimo principi dño Latislao.A principio igit̄ natiuitatis huius Helysabeth mater olim Sigismundi cæsaris filia:cū regnū gubernare cœpisset.Vlatislaum poloniæ qui se regem hungariæ & bohemiæ noīabat:eo in regno infensum habuit.Verū auxilio comitis ciciliæ fratris sui ipsa Regno tum ipsorꝝ iura:atq; possessionē quoad uixit fœliciter filio conseruauit.Mortua aūt ipsa optia genitrice Ioãnes Vayuoda regnū gubernauit.Latislaus itaq; in paterna regna ab imꝑatore Federico eius noīs tertio emissus:atq; a ꝓceribus tandem difficillime receptus:mox ex turchorꝝ metu in austriam cõuolauit.Vbi paulopost audita turcorū strage:rursus in hũgariã uenit:& budam se cõtulit:ubi oīa in tumultu inuenit:& non solū in hungariã:sed & in bohemiã.Nam sicut sub Alberto cæsare & rege ea regio raptoribus non caruit:sic & sub isto eius filio:miseris incolis ignota fuit. Hischra enī bohemus latro humili loco natus magnã ꝓuinciæ partem armis sibi subiugauit:quãobrem hungariæ ꝓceres lacessiti ipsum hũgariæ gubernatorē cõstituerunt:post quē:nouus homo seu latro:noua prælia in regno īmiscuit:qui cognomēto Aximit appellatus est:qui in bohemia ob scurissimis parentibus ortū habuerat:qui latro ꝯgregata non parua latronū manu:quãdã regionem Gisoram noīe occupauit:& uniuersis hungaris se terribilē formidabilēq; præbuit.Cuius impetum nec Ioãnes uayuoda regni gubernator cõpescere ausus fuit.Qui Ioãnes & si maiores motus sæpe sedauerit:maioresq; hostes regnū ingressos deleuerit:non tñ latronis huius conatibus obuiare ausus fuit:eo maxīe quia didicerat nõnullos regni barones eidem latroni manus clam porrigere.In bohemia itē q̄dam noīe Rochezana hereticus episcopus surrexit:qui ex praga ciuitate fratres minores oēs:deīde oēs sacerdotes qui bene de fide catholica sentiebãt:infinitis cõtumeliis affecit:& oīa in manu hereticorꝝ reposuit:neq; religio xp̄iana postquã bohemi sacrum baptisma susceperũt tñ oppressa fuit:quãtū his tp̄ibus:& quãuis latislaus hic rex Georgium gubernatorem quēdã regno seu regioni ꝑfecisset:& in clericos:ac laycos oēm potestatē concessisset:nihilominus Rochezanæ quē timebat cõtradicere noluit.Inuenit ꝑterea Saxoniæ ducē de sexaginta castellis cum bohemis litem maximã habere:uratislauienses etiam ab rege isto req̄siti:homagiū facere recusarunt.Vanchonem quēdã alium bohemū latronē inuenit:qui cum duobus milibus latronibus regionem lõge lateq; uastabat:in Vienam insuꝑ crebra fuere incēdia:licet auctores non inuenirent̄:pluresq; alios motus hic infœlicissimus iuuenis rex hisdē in regnis quoad uixit pertulit.Deniq; dum huniadis seu uayuodæ olim sui gubernatoris filios in carcerē rapi iussisset:& latislaū natu maiorē auunculi sui comitis ciciliæ īterfectorē capite plecti mãdasset:aliumq; Mathiã minorē captiuū duxisset in Austriã:& deinde in Bohemiã rursus redisset:ibidem post paucos dies pragæ moratus ueneno (ut q̄busdam placet)nobilissimus princeps quēadmodū & pater suus diem obiit:nullis ꝑost se relictis hæredibus.Quo die:qua oculos clausit:& Mathias futurus post eū rex captiuus pragam pductus est.Fuerat igit̄ ladislaus hic rex ultra q̄ dici possit formosus:capillis crispis & in auri fulgorē nitentibus & in aliis corporis mēbris in eo erat aliq̄d emenda dignum.Cuius q̄dem egregia īdoles præsagium faciebat paternæ fortitudinis:& auitã in eo prudentiã:& utriusq; liberalitatē in eo renatam.Nec tantã de se spem:ut Ascanius æneæ:aut Hector priamo:aut Alexãder philippo præbuere:quãtū in sua iuuenili ætate ladislaus hic rex se uisentibus exhibebat.Supabat enim oēm sermonem sua uirtus suaq; ꝑstantia atq; nobilitas.Tertio aūt regni sui ãno filiã Caroli xp̄ianissimi regis Frãciæ cū incredibili pompa duxit uxorē:ad cuius nuptias interfuere oēs germaniæ principes:atq; Calixtus papa legatū sancti angeli cardinalē misit:affuere & oīum occidentaliū principū oratores:atq; cassimirus polloniæ rex cū uxore.

[Helysabeth huius mr̄ sigismūdi filia] [Hyscra latro bohemus] [aximit latro] [Io. uayuoda] [Rochezana ep̄s hereticus.] [Vanchonꝰ latro] [īcendiū uiennæ] [Latislaū huniadis filiū occidit] [Ex ueneno obiit] [Formam huius describit] [Magnis hunc effert ꝑconiis.] [Filiã regis franciæ duxit uxorem]

¶ Viri doctrinis excellentes.

¶ Antonius ethruscus florentinus archiep̄s ordinis ꝑdicatorꝝ sanctæ uitæ:ac morū honestate uir:& sacrorꝝ dogmatū accurate doctus:hac tēpestate ob litterarii ornamenti gloriã & sanctimoniæ præstantiã apud italos:& quãmaxīe ethruscos magno habitus fuit in ꝑcio.Qui ex ingenii sui magnitudine q̄dã pergrãdia uolumina magno sane cõfecta labore:ac accuratissimis lucubratiōibus posteritati cõmendauit:quo q̄dē legentibus atq; audientibus magnã afferunt eruditionis uoluptatem.E q̄bus extat sūma magna in q̄ttuor partibus seu uolumībus diuisa:sacerdotibus utilis & necessaria:atq; libellū ad instructionē confessorꝝ:aliosq; historiarꝝ in tribus uoluminibus distinctos. Scripsit ꝑterea Sermones de tempore & de sanctis & alia quædã. Tandē in anno salu.nr̄æ.1459. sexto nonas maii:deficiens nõ sine magna sanctitatis opinione cū crebris clareret miraculis:apud sanctum Marchum ea in urbe florentia ordinis sui sepultus fuit.

[Sūmam antoninã cõpofuit. Chronicam fecit.]

¶ Leonardus foroiulianus ex oppido utini p̄stantissimo oriundus ordinis p̄dicato℞ uir in diuinis scripturis studiosus & eruditus & sæcularis phiæ nō ignarus his tpibus effulsit declamator īsignis. Qui ex ingenii sui magnitudine ad utilitatē & eruditionē declamantiū quædā præclara edidit opuscula:pro qbus memoriā sui noīs ad posteritatis noticiā cum gloria transmisit:e qbus ferūtur sermones de tpibus li.i.De sanctis li.i.De legibus per quadragesimā li.i. Et alia quædam.

Cardinalis scē susanæ.

¶ Alexander Saxoferratensis ordinis heremita℞ diui Augu.generalis prior & sanctæ Susanæ tituli:cardinalis p̄sbyter concionator:& theologus ꝯsultissimus hac ipsa tēpestate:& disputādo:legendo:p̄dicandoq̧ ubiq̧:maximeq̧ romæ magno fuit in precio.Q ui licet aliqd a se scriptum q̄ sciamus:non reliquerit:eius tñ uitæ integritas adeo ubiq̧ sanctitatis speculū extitit:atq̧ oīfariam uirtutum fragrantiā exalauit:ut oēs ne dum supremū theologū autumarent:sed & futu℞ sūmū pontificem indubitato sperarent:nisi ab ī matura morte præoccupatus fuisset.

¶ Ioānes rochus p̄ria papiensis:nostri ordinis theologus:atq̧ Astronomus:& sui sæculi concionator non ignobilis:his tpibus tanq̄ sui ordinis ardentissimus amator in hanc quā nunc hēmus obseruantiam:qua & nunc tātopere longo post liminio nostra illustrat̃ italia: primus īstaurator extitit. Qui cū esset oīum uirtutū illustratus:ac multarū scientia℞ eruditissimus pater:multa ad p̄dicato℞ eruditionem cōposuit opuscula:maximeq̧ de aduentu dñi lib.i.De tpe quadragesimali insigne uolumen:& q̄dam alia:quæ uiri doctrinā:atq̧ uitæ integritatē præ se ferunt.Ipse itaq̧ huic nostræ obseruantiæ lōbardiæ primus initium dedit.Et cōuentum sancti Augustini apud Cremā nobilissimum oppidū fundauit atq̧ aliū apud Genuā maritimā urbem(postquā ex hierosolymis rediit)restituit.Tandem generalis obseruantiū factus anno domini.1461.ætatis suæ septuagesimoquarto Mantuæ leui morbo diem obiuit.

Hic obseruātiā primus īcœpit cōuentū cremæ .S. Aug.

¶ Ioānes item patria nouariensis eiusdē propositi & religionis instaurator & pater p̄hus:ac theologus grauissimus:& ipse hac tēpestate apud Bergomū ortus nostri ciuitatē:ob doctrinæ præstātiā:& morum cōsumatissimo℞ amplitudinē maximo fuit in precio:uir qdem magni consilii & prudentiæ plurimum decoratus.Qui suo ꝯsilio suaq̧ constantia Ioāni Rocho p̄dicto religionis īstaurator:plurimo fuit auxilio.Eidem nāq̧ secūdo anno in p̄latione conuentus Cremæ succedēs:magnum incrementum dedit.Indeq̧ a Bergomatibus nostris(pp ipsius uitæ integritatē)ad instaurationem sui Conuentus in āno salutis nr̄æ.1441.euocatus:cōuentū illum:tum uera religionis obseruantia:& tum exquisitissimis pulcherrimis ædificiis breui tpis spacio celeberrimum reddidit.In quo īnumerabiles pœne adolescentes Christi seruitio mancipauit: inter quos:& me indignum in anno salutis nostræ.1451.prima die maii aggregauit.Obiit aūt pater optimus multo memoratu dignus:post longas grauesq̧ infirmitates:eo in cōuentu Bergomi:in anno dñi.1466.Septēb.mense ibidem cum magna populi ueneratione sepultus.

Auctorē hui⁹ operis ad religionē recitat.

¶ Georgius item patria Cremonensis huius nr̄æ congregationis obseruantiū sancti Augu.tertius reformator philosophus & theologus insignis:in anno salutis nr̄æ.1450.sexto idus septēb.Mediolani apud incoronatā conuentū nostri prior existens:ex peste suū diem nō sibi qdem:sed nobis dolentissime obiit.Et ut ue℞ fatear:uitæ huius superato naufragio ad cœli abiit fulgorē. Vir certe nō solum eruditione insignis:sed oī probitate ēt omni sanctimonia præclarus.Cuius īprimis tāta extitit eruditio:ut(pace oīum dixerim)solus saperet qcquid reliqui ferme sapiūt.Nec una tm̄:sed oībus æque liberalibus disciplinis uidebat̃ excultus.Inerat præterea huic sancto hoī ingeniū uersari se ad oīum mores.Deuotissimus:ac in rebus sp̄ualibus feruentissimus.Nam ex quo ad obseruantiam se transtulit:& deo seruire cœpit:nunquam destitere uisus fuit:perquirere & indagari quicqd esset optimum:atq̧ diuinum:studendo:orando:meditando.Cui solitudo:silentium:lachrymæ:& gemitus:delitiæ erāt.Cuius sermo nullo dulcior erat:cum aliquem inuiseret:semper de laudibus dei:de charitate:de tollerantia:de pace:deq̧ cæteris uirtutibus:modo abiiciendo:modo excitādo:modo edocendo.Ita ut nemo esset: qui cum non audiret:libenter & quoddam spirituale solacium non perciperet.

¶ Nicolaus italus de Aquapendente nostri ordinis maximus theologus & diuinorum eloquio℞ egregius concionator:hoc tēpore in precio existens.De baptismo.De peccato originali.De inferno.De limbo:& de purgatorio.Deq̧ pœnitentia.De mercatura.De sortilegiis:ac de euitanda ingratitudine singulos tractatus composuit.Atq̧ festiuum sanctorum:& perpulchrum quadragesimale.Deq̧ aliis multis materiis doctos confecit sermones.

¶ Hieronymus patria Neapolitanus calaber episcopus:nostri similiter ordinis professus theologorum:ac philosophorum sui temporis facile princeps.Nicolai pontificis maximi præceptor:hæc tempora reddidit clariora:& quædam utilia edidit opuscula.Is tāti ingenii extitit homo:ut iam senio confectus litteras græcas adiscere non extimuerit:atq̧ in easdem adeo peritissimus euasit: ut multa e græco in latinum:& econuerso conuerterit.

¶ Ioannes de Aprucio:ex oppido capistrani oriundus ordinis minorum professus: hac tempestate tanquam religiosissimus uir:& acerrimus prædicator:uniuersam ferme italiam:prædicādo:docendo:monendo:castigando:& ad bene beateq̧ uiuendum impellendo percurrit:ubi īdefesse cū Christi uitam oībus imitandam uerbo & exēplo proposuisset:inde ad augmentū sui meriti:id facinoris

cinotis adiecit: quod cū audisset in panoniam inumerabiles christi aīas a turcis capi & uenundari: quo fiebat: ut pueri oēs a xp̄i fidei deficerent uitæ: uidelicet & moribus turchoꝝ assuefacti: pietate permotus: eo ardenti & infracto aīo accessit. Et tam diu prædicauit: quoad usq̧ maximū cōgregaret exercitū: cum quo in festo sancti Sixti in hostes īpetū fecit: & apud Belgradū trans Danubii oppidū: tanto cū ardore pugnauit: ut edita maxīa inimicoꝝ strage: de ipsis hostibus magnum reportauit triumphū. Hic igiť cū in iure canonico non mediocriter eruditus foret: magniq̧ esset īgenii quædā non paruæ utilitatis scripsit opuscula. E qbus hæ referuntur. De cupiditate lib.3. Contra husitas li.i. De passione domini nr̄i Iesu xp̄i li.i. Sermones uarios: & plurimas ep̄las. Obiit deniq̧ sanctus uir in panonia die secūda octob. anni.1456. Contra turcos exercitū cōgregauit

❡ Oratius Romanus non solū latinis: sed & græcis admodū doctus: hac tēpestate apud Nicol aū ponti. maximum præ cæteris uiris eruditissimus plurimū emicuit: quod in Homeri carmine trāslationem: ipse pontifex magnopere fieri cupiebat: cū plurimi eidē: uidelicet Georgius trapezuntinus: Laurentius ualla. Gregorius castellanus. Demetrius græcus: & alii nōnulli morē gerere conarentur. Vnus hic inuentus fuerit. Qui acri eius desiderio satisfaceret. Nā nōnullos in iliade latinos fecit dignissimos: quos si prisca uidisset ætas: non profecto nō improbasset: sed admodū admirata fuisset. Eam ob rem: ab ipso nicolao ponti. apostolicū scriba tum assequi meruit. Alia quoq̧ nōnulla transtulit atq̧ composuit.

❡ Gregorius castellanus: & Demetrius græcus uiri doctissimi: & oratores eloquentissimi: & ipsi cum essent græcis latinisq̧ litteris apprime eruditi apud Nicolaū pontificem maximum in precio fuerunt non modico: qui cū libros quosdam e græcia delatos in latinam cōuertissent linguā: apud ipsum maiorem īmodum acceptissimi gratiq̧ emerserunt: nec quicquā ex eo quod peterent: fuit quod non obtinuerunt.

❡ Eneas siluius patria senēsis picolhominea nobili natus poeta: & eloqntissimus orator: hac ipsa tēpestate posteaquā a Federico cæsare poetica corona merito donatus fuisset: tm̄ apud oēs christianos principes: & ipsum maxīe īperatorē & eloquentiæ & ingenii dexteritate ualuit: ut sup oēs maximo hēreť in precio: qui & ab ipsa sua adolescentia ingeniū agitans: poemata lasciuiæ & festiuitati accōmodata perpulchra edidit: indeq̧ exercens epygrāmata salibus referta cōposuit multa. Deniq̧ factus uir: reliqua oīno oratione soluta ꝯscripsit. E quibus isti hn̄tur libri. Dyalogorū lib.i. De basiliensi concilio li.i. De ortu nili fluminis li.i. De studio uenādi li.i. De fato lib.i. De ꝓsciētia dei. De heresi bohemoꝝ. Dyalogum ēt incohauit perpulchꝝ contra turcos pro defensione fidei. De aulicoꝝ miseriis li.i. De institutione pueroꝝ. Ad latislaū regem paruulū li.i. Descripsit ꝓterea situs & flumina terræ cū locoꝝ & prouinciaꝝ oīum descriptione: in quibus etiā duces & reges: q in eis claruerunt: apposuit. De grāmatica. De ꝓceptis rhetoricæ. Europam ad Antoniū cardinalē. Asiam in pōtificatu existēs li.i. Abbreuiatiōes historiaꝝ blondi li.20. Contra Thaboritas lib.i. De duobus amātibus li.i. Ad Nicolaū de cusa li.i. Ad ep̄m craconensem li.i. Solutio q̄ōnū li.i. De clade cōstantinopolitana li.i. De clade uniuersalis ecclesiæ bohemoꝝ historiā cōposuit li.i. Ac de rebus a se gestis li.2. Sn̄ias multas in prouerbii modū reliqt. Ep̄las multas: tum in sæculo: tū in clericatu & pontificatu cōposuit: quas diuersis uoluminibus separauit: & orōnes plurimas: & an̄ pontificatum & in ipso suo pōtificatu: quas cōmemorare longū esset. Hic itaq̧ Eneas siluius poeta & orator cū transisset per ignē & aquā nimiā maxima cū patientia tādē in refrigerium adeo ꝑductus: pius pontifex maximus fuit appellatus: de quo mox dicemus. Hic pius papa fuit.

❡ Enoch patria Esculanus disertissimus Rhetor: & utriusq̧ linguæ magr̄ & doctor per idem tempus clarus existens admodū nominatus fuit: eas ob res & ingenii magnitudinē: & doctrinæ excellentia ab Nicolao pontifice maximo uocatus: magnis pollicitationibus: īmo & rogatus Romam uenit: ubi publice Rhetoricam & poesim legens multis admodum profuit. Hic autem postq̄ pogius florentinus: Quintilianum diu deperditum inuenisset: etiā ipse ueluti solertissimus indagator Marcū ceciliū appicū: & pomponium porphyrionē in Horatii opera egregios scriptores (maioruꝫ negligentia perditos) adinuenit: & castigatos in lucē produxit: indeq̧ multas: ac multas orationes & epistolas elegantes & doctas composuit. Marchū ceciliuꝫ appicuꝫ & pōponium & alios ꝑditos inuenit

❡ Nicolaus perotus p̄ria Saxoferratus Sypontinusq̧ episcopus egregius theologus: ac rhetor lucolentissimus his tp̄ibus nōnulla in scripturis diuinis laude digna cōposuit: sed & ad eruditionem pueroꝝ cōmode breuiterq̧ perpulchrū libellū edidit. In quo nō modo eos qui circa p̄ria erudimēta: sed & ad altiora tendentes grāmatice: & rhetorice loq docet. Cōmētarios ēt in multis auctoribus & diuinis codicibus quosdā cōposuit. Et polibiū græcū & alia q̄dam cōmode & ornate ad latinos transtulit: atq̧ de metroꝝ generibus optime tractauit. Extat & ipsius opus īsigne duobus uoluminibus diuisum: in Marchū Valeriū: & Marcialē poetam oēm latini sermonis elegantiā: rationem & enucleationem pulcherrime complectens. Quod prænotauit cōmentatoriū linguæ latinæ: seu Cornucopiā lib.2. Qui incipiunt barbara &c. Cornucopia liber.

❡ Franciscus philelphus anchonitanus ex uetusto insigniq̧ oppido Tollentini oriūdus eques auratus: & poeta laureatus: litteraruꝫ tam græcarum quam latinarum apprime eruditissimus in hoc tempus maximo cum sui nominis prædicamento insignis peruenit. Vir certe in oī modo dicendi

omnibus multoꝝ iudicio præponēdus. Quippe qui & græcā pariter & latinā orationē semp exercuit: in oī uidelicet genere & ꝓsa & uersu: ut ex lib. plurimis a se editis aptissime cōstat: ꝙ nunquā apud latinos in memoriā hoīum compertū fuit: is itaqꝫ chrisoloræ altizantini auditor & gener extitit. Qui cū ab eo doctissimus euasisset philosophus atqꝫ orator: primū apud uenetos postea apud florentinos: senenses: bononiēses: & demum Mediolanii a philippo maria īclito duce uocatus græcas latinasqꝫ lr̄as plurimos docuit: & ibidē usqꝫ ad finē ferme uitæ suæ sub q̄ttuor ducibus cū ānua pensione fuit: ubi cū omniū pœne scientiaꝝ egregie doctus esset: libros infra descriptos a se editos post se reliquit: uidelicet sphorciadoꝝ li. 9. uersu heroyco.

Gener chrysoloræ fuit

Satyrarum	li. x.	Versu heroyco	Epl̄arū tam græcarum quā latinaꝝ	li. 55.
De locis & feriis	li. 6.	Exametro	Orationes sexaginta oratione soluta	
Lyricorum	li. 6.	In oī genere uersu	Consolatorium de obitu filii patritii ueneti conuersa in latinum	
Græcis uersibus	li. 4.	Per odas & elegias		
Conuiuiorum	li. 2.	Oratione soluta	Dyon prusaensis captiuitatē illi nō fuisse	li. i.
De pietate	li. i.	Prosa	In Aristotelis rethorica prosa	li. i.
De morali disciplīa	li. 8.	Prosa	In platone	li. 2.
De uita nico. qnti	li. 2.		Hippocratis de flatibus	li. 2.

Ex plutarcho thesei othonis: & Galbæ uitas. Obiit deniqꝫ florentiæ in anno salutis nostræ. 1481. Nonagenarius prope: uerus pauper philosophus: pecuniarum semper contemptor sepultus apud annunciatam seruorum.

Emēdat errorem suum de obitu huius uiri.

¶ Isota nogarola patria ueronensis uirgo & fœmina imprimis doctissima & ipsa propter doctrinæ excellentiā priscam illam uirginū dignitatē excitasse uidere uisa est: ꝙ omnes huius tp̄is ne duꝫ mulieres: sed & plærosqꝫ uiros in uario dicendi genere anteire dictum sit. Quod ꝯfirmant eius luculentissimæ orationes: quas maximis pōtificibus romanis aliquot destinauit: præcipueqꝫ pio pōtifici: dum Mantuæ cōuentū habuit: quæ quidē oratio: tantā præ se ferebat doctrinā & nitorem: ac eloquentiā: quātam quis uerbis explicare posset. Nicenus. n. cardinalis utraqꝫ lingua excellentissimus dixit. Vix credere potuisse: ullā suo in tpe inueniri posse fœminā: quæ tanta eruditione & eloquentia ꝓstaret. Hæc itaqꝫ cū non solū humanitatis studia: sed & theologiā atqꝫ ph̄iam attigisset disciplinas. Inter cætera quādā altercationē: ideæ dyalogū cōposuit: cū quodā urbis ꝓfecto: quo querebat: utrū Adam plus peccauerit q̄ Eua: mandatū domini transgrediēdo. Quod peregregium sane opus admodum plurimis placuit. Scripsit & alias nōnullas orationes & ep̄las doctas atqꝫ elegantissimas a multis approbatas & laudatas. Alia etiam quædam opuscula edidit: ut ex libro nr̄o de clarissimis mulieribus uidere quisqꝫ potest.

Dyalogum pulchrum

¶ Marianus sozinus pr̄ia senensis iuris utriusqꝫ consultus: mitissimi ingenii uir: & multarum lr̄aꝝ cultissimus: hac tempestate pio pontifice Ro. conterraneo suo teste maximo in ꝑdicamento fuit. Cui certe nihil ꝑter formā defuit. Erat homūtio: sed super omnes eloquens erat poeta: historicus: philosophus: quasi plato. Geometerqꝫ quasi Boetius: musicus: ita ut nullum instrumentum ignoraret: Agriculturā quasi Virg. scie. Ita equidem (præter formā corporis) erat oībus dotibus insignitus: ut nihil eidem aliqua in re deesse uideret. Nam de eo Statiū poetam ꝓphetasse credimus: quādo dixit. Magna in exiguo regnabit corpore uirtus. Is igit̄ cum diu Senis & alibi egregie leges docuisset: tandem lectioni renuncians: ut sibi imprimis uiueret: & posteris nomen relinqueret. Super decretalibus cōmentarios edidit insignes: Aliosqꝫ. 23. tractatus cōposuit: atqꝫ opusculū de sortibus non contēnendū scripsit: quē ad Nicenū cardinalē dicauit & transmisit. Atqꝫ alia q̄dam. Hic etiam ꝑter litteraꝝ studia ēt uirtutibus moralibus admodū illustris fuit: ita ut tanq̄ hō ciuilitatis plenus & rempub. & domesticā optime regeret. Erat illi uultus Socraticus: semper & in prosperis & aduersis idem pii pontificis amantissimus: cui librum de duobus amantibus idem pontifex ante assumptionem pontificatus scripsit.

Homuntio hic erat oēs uirtutes hic attigit.

¶ Ioānes de anania bononiensis archidiaconus: iurium utriusqꝫ singularissimus īterpres: ac theologus certe eruditissimus: hoc anno apud eandē bononiā studioꝝ matrem: uidelicet. 1455. diem obiit. Qui cū diu ibidē publico salario legisset ēt multa in legibus egregia cōposuit opa. Et inter cætera in decretalibus quædam a se edita omni laude approbata posteritati dereliquit. 54

¶ Ioānes itē bertachinus de firmo celeberrimus iure ꝯsultus: & in ea facultate studiosissi. īgenio ꝑstās: his tp̄ibus scripsit ea in facultate quosdā ꝑclaros tracta. Et maxīe dignissimū opus tribus magnis uolumibus diuisū: qđ mīro studio & uigiliis cōportauit: & ī ordinē pulchꝫ redegit: qđ Repto riū utriusqꝫ iuris ꝑnota. li. 3. cui⁹ pricipiū ē. Solēt pricipes. Q ōnes ēt uarias: & qdē p̄lchras ꝯposuit.

Reptoriū iuris.

¶ Iacobus de aluerotis natiōe pataui. illustris utriusqꝫ ꝯsul. his tpib⁹ claruit: q cū diu ī Gymna. celeberrimo pataui. iura ciuilia pub. sūma cū glr̄ia docuisset: op⁹ singlar̄ sup feudis ī lucē edidit: qđ qdē op⁹ apđ oēs natiōes: nūc sūmo in ꝑcio hētur: obiit āt tātus uir in āno salu. nr̄æ. 1452. ætatis suæ. 68.

¶ Lafrancus de oriano Brixiensis iurecōsultus celeberrimus: & sæcularium litterarū nō ignarus: ingenio præstans & eloquio disertus: per hoc tp̄s scripsit sua in ꝓfessione q̄dam non ignobilia uolumina: quibus sui ingenii memoriam ad posteros transmisit: & se doctissimum in eodem studio multipliciter comprobauit. De quorum numero sunt hæc: uidelicet Repetitiōes: quoniam cōtra.

Deꝓbationibus li.i.in cle.de uerbo.sig.cōmētatiōes in.c.dispēdiosam.De iudi.li.i.Repetitionē.c. Raynucius.De testa.li.i.incipit:in textu ubi Raynucius.De lege admonendi:de iureiurā.li.i.principium est.Hæc lex diuidiť in duas.De īterpretatiō e statutoꝶ li.i.L.cēturio:de uul.& pupil.substitutione li.i.Repetitiōes rubri.de cā pos.& pro.li.i.Et alia q̄dā.Deficiens tandē paulū filium eiusdem ꝓfessionis & doctrinæ atq̃ ingenii eminentissimi post dimisit hæredem.

¶ Nicolaus de cusa natione teutonicus sancti petri ad uincula cardinalis p̄sbyter hac tēpestate cū esset in diuinis scripturis admodum eruditus:imo & theologoꝶ sui temporis princeps:dum in germania legatus apostolicus haberetur:ibidem pro reformatiō e ecclesiæ hæc quæ subiecta sunt:scripsit librorum uolumina:uidelicet.

De uisione dei	li.i.	De pace fidei.	li.i.	In reparatione calendarii		li.i.
De mathematicis	li.i.	Cribratio Alchoram	li.i.	De uenatione sapientiæ		li.3.
De ludo globi	li.i.	Contra bohemos	li.i.	De beryllo li.i.	De dato patris	
Luminum	li.i.	De q̄rendo dominū	li.i.	De docta ignorantia		li.3.
De coniecturis	li.2.	De filiatione dei	li.i.	De genesi li.i.	De fortuna li.i.	

De q̄dratura circuli li.4.Directorium speculantis li.i.Incipit.Tu nosti nos &c.

Sermones per totū annū Epistolas plurimas doctas:& alia multa:ædificauitq̃ ex bonis p̄rnis hospitale pulcherrimū apud cusam natiuitatis suæ uillam:quod q̄dē & reditibus:ac p̄diis plurimis ditauit.Moriens deniq̃ in anno salutis nostræ.1463.ætatis uero suæ.63.suum cor iussit in patriā suā deferri:eoq̃ in loco a se extructo sepeliri. Hospitale hic ædificauit Cor suū in p̄riā deferri iussit.

¶ Iacobus teutonicus ordinis Carthusiensium:Vir diuinaꝶ scripturarum eruditissimus:ac in eisdem admodū studiosus:dubioꝶ cautissimus interpres:uita & cōuersatione deuotus:hac tēpestate multa:ac uaria edidit opuscula:de q̄bus subiecta feruntť.Et primo de anno Iobelei.li.i.De causis passionū li.i.De moribus x̄pianoꝶ li.i.De triplici statu hoīum li.i.Consolatio malorum huius sæculi li.i.De modo seruandi interdictū li.i.Incipit.Ad amputandū:Apologeticus religiosoꝶ li.i.De cautelis diuersorum statuū li.i.De cognitione secretorum li.i.De ueritate dicenda uel tacēda li.i. De cogitationibus li.i.De contractibus li.i.De malis huius sæculi li.i.De obedientia monachorū li.i.De stabilitate monachoꝶ li.i.De refrenatione cognationum li.i.Soliloquiorum hominis ad animā li.i.De arte curādi uitia li.i.De septē peccatis mortalibus li.i.De eisdem mētalibus lib.i.De obseruantia mandatoꝶ dei li.3.Et alia multa.Obiit autem anno salutis nostræ.1466.

¶ Nicolaus dorbellus natione gallus:patria turonensis:sacræ theologiæ magr̄ ordinis minorū ꝓfessor his t̄pibus in gymnasio pictauiensi magno in p̄cio ob p̄stātissimā doctrinā existens ēt publice legendo disputādo & scribēdo maiorē doctrinæ suæ laudē cōmeruit:unde inter cætera suæ eruditionis documēta insignissimū opus ac(ut ita loq̄r)ꝓpe diuinū sup q̄ttuor libroꝶ sententias edidit.Deinde sup Sūmulam petri hispani li.7.De sci a mathematica li.i.in lib.phisico.lib.8.in lib.de cœlo & mūdo li.2.in li.de gn̄atio.& corruptiōe li.2.in librū metheororū li.3.In li.de anima li.3.In lib.metaphisicoꝶ li.12.in librum Ethycoꝶ li.x.Et quædam alia.

¶ Ioānes de turre cremata:ordinis p̄dicatoꝶ theologus:ac philosophus clarissimus episcopus sabinensis:& sacræ romanæ ecclesiæ cardinalis præsbyter:declamator ac concionator sui t̄pis pegregius:hac tēpestate floruit:& sui ingenii multa opuscula p̄clara edidit:q̄bus posteris suū nomen trāsmisit.De q̄bus referuntť:primo ad Arseniū monachū monasterii sancti Benedicti montis cassini. Opus magnū:in regulā:uidelicet:sancti Bernardini:q̄d sic incipit.Adiuuante dn̄o nostro:in psalterio toto li.i.in euāgeliis dominicalibus perpulchras q̄ones li.i.in euangeliis sanctoꝶ.De aqua bn̄dicta li.i.De salute animæ li.i.Sermones de tempore & de sanctis li.2.Et alia plura.

¶ Ludouicus arelatensis cardinalis sanctæ ceciliæ uir doctissimus atq̃ eloquentissimus qui Basiliensi synodo ex ꝯsensu oīum patrum præfuit:his t̄pibus cum multa edidisset opuscula:& quidem digna:non sine magna sanctitatis opinione decessit.Et eā ob rem ad eius sepulchrū magna miraculorum opinio orta est:& infirmorum magnus concursus.

6654 1455 CAlixtus eius noīs papa tertius natione Gotholanus:p̄ria ualentinus:p̄re ioāne uiro nobilissimo natus:Alphōsus boria antea uocatus Nicolao ponti.oīum suffragiis iam decrepitus:hoc anno suffectus sedit annis.3.& men.3.Magni consilii uir:& excellentissimi animi decoratus:& utriusq̃ iuris pacut⁹:doctor atq̃ regis alphonsi prius præcipuus secretarius.Qui pontificatu suscepto(ut an̄ deuouerat)bellum in turcos statim indixit:& ad id perficiendum per uniuersum christianum orbem prædicatores misit:qui christianos in eādem expeditionem animarent:& suis opibus eum adiuuarent.E quibus elemosynis.13.triremes primū ædificauit:& in hostes per patriarcham aquilegiensem ibidem præfectum statim misit:qui cum illis toto triēnio turcos acriter uexauit:& magnas clades illis intulit:& eorum multas īsulas cœpit.Alphōsus uero rex:& Ludouicus burgundiarum dux:plurimum animati:in eam expeditionem se ituros spoponderunt:sed suorum regnoꝶ uoluptatibus irretiti tātā tāq̃ sanctam rem omisere.Hæc iccirco calixtus hic optimus pōtifex l̄ris & nūciis eos & reliquos x̄pianorum principes cessabat ad huiusmodi rem pernecessariam adhortari.Cuius rei cā ēt sacerdotibus omnibus celebrantibus mandauit:ut orationem contra paganos quottidie in missa decantarent:& ut deus assiduo rogatu calixtus pap.219. Orōnes cōtra paganos dici mādauit

Aue maria i meridie pulsari iussit officiuʒ trãsfigurationis. S. Vincētiū canonizauit & Edimūdum Vir castissimus fuit.

flecteretur: uoluit quoq; ut in meridie sonum cãpanis darēt: sicut in sero ad salutationem uirginis Mariæ mos est dari: ut ea oratione eos adiuuarent: qui ꝯtra turchos cõtinue dimicabant: ea etiam de cã transfigurationis dñi nostri Iesu xp̄i festum & officium ordinauit: iussitq; illud cū indulgentiis illis celebrari: sicut solēnitas corporis xp̄i: & ꝓpterea legatos ad Sumcassianū armeniæ & persarum regem cū multis & magnis muneribus misit: ut eū in turcos excitaret: cuius plane persuasione magnas eisdē plagas intulit. Hic beatū Vincentiū cathelanū suum cõpatriotã ordinis ꝑdicatorum: & beatum Edimundū anglicū in sanctos rettulit confessores. Huius inter cætera ꝑcipua laus fuit: quod elemosynas paupibus & dei seruis libenter & frequenter dabat. Virginesq; paupes maritis cum dote collocabat: nobiles ēt ad inopiã redactos: suis impensis pro posse iuuabat: oēsq; ad se uenientes mira benignitate & beniuolentia cõplectabat̄: & eoꝶ preces libēter pro posse exaudiebat. Deniq; moriens centum &. 50. millia nūmum aureoꝶ: quos in turchos conqsierat reliqt. Cuius funus in beati petri basilica templo rotundo sepelitur.

Alphonsus portugalliæ rex: Ioãnis regis filius & Federici cæsaris sororius princeps mansuetissimus: & alti cordis: ac prudentia singulari præditus: hoc anno eius patruo petro tutore ifante agnominato mortuo: regnū paternū quietum accepit ac tenuit. Cui cū obiisset dilectissima coniunx regina nunquã ullis uerbis persuaderi potuit: ut aliã supinduceret: sed oīs ei cura eo erat conuersa: ut aliquid ageret: quod sibi laudem & meritum: ac christianæ religioni fructum pareret. Quapp inuitatis a regni proceribus: suscepto publico crucis signaculo classem in turcorum expeditionem promisit. Licet postea nihil actum sit. 1455 6654 665

Henricus autem infans agnominatus ipsius filius (sic enim Regum Anglorū filii antequam regnent appellantur.) Videns paternū regnū paruis limitibus ꝯtineri: cupiens illud ampliare: oceanum Hispanicum sūmis uiribus ingredit̄: suasiōe uidelicet: & doctrina Cosmographoꝶ: situs maris & terræ optime noscentiū: inuentisq; multis & uariis insulis ab hoībus nunq̄ habitatis: inter eas īsulam ꝑclarã nō sine suoꝶ læticia adinuenit: fontibus imprimis irriguã pingui gleba refertam & nemorosam ad incollendū aptam. Ad quã postmodū reuersus: diuersa hoīum genera transmisit. Quæ inter cæteros fructus: & aptissima ad ꝓcreandum zuchaꝶ: quod tanto fœnore ibi nūc cõficitur: & uniuersa Europa zucharo plus solito abundet. Nomen aūt insulæ madera est: unde zucharum de madera. Inuenit quoq; & alias plures insulas quas habitari & aliis noībus baptizari fecit: ut insulã sancti Georgii de picho: quaꝶ unã hoībus alemanis ex flandria habitandam censuit.

Mederã insulã & alias cõposuit.

Ioãnes autem Rex prædicto Alphōso regi auus fuit: quē suo in loco ponere omissimus: qui genuit Eduardum regē helyonoris uxoris Federici īperatoris eius noīs tertii patrem: cuius Ioãnis regis uirtus in oībus admirabilis profecto fuit: in quo sane principe religiosa animi magnitudo extitit. Is. n. cum adhuc adolescens existeret: sua fortitudine amissum fraterna īfœlicitate: confestim recuperauit regnū. Deīde ꝯtra castillionibus hispanis hostibus in ꝑlium ꝓcedens parua manu ipsos hostes sæpe fudit: spoliauitq;: atq; signis militaribus exuit: inde ēt tres insulas extra orbem eiectas: quas uulgo dispersas uocat: regno cõquesiuit. Et eaꝶ gentes semiferas mansuefecit: & ad quandã humanitatē sua dexteritate reduxit. Aliud quoq; facinus hic xp̄ianissimus rex nouissime peregit: quod sibi īmortalē gloriam apud omnem posteritatē: & apud dñm omnipotentē comparauit: nã pacatis circūq; finitimis: aliud insuper glorisissimū facinus adoriri uoluit: quod cū ducentaꝶ classe nauium: in aphricã traiecit: & sexaginta armatoꝶ millia in terram exposuit. Et cū tribus aphricæ regibus: qui eidem cum sexcentis milibus occurrerant: collatis signis confligere non extimuit. Quos tandem acerrimo prælio profligauit. Occidit & deleuit: & Sutã eoꝶ maximam urbem munitissimamq; ui cœpit: & uniuersas pœne eoꝶ regiones igne & ferro depopulatus est. Sutã igit̄ eorum urbem: xp̄ianã factã tropheū crucis in ea defixit. Fœdus aut pacē cum Barbaris illis quoad uixit nullum habere uoluit: sed nec posteri fecere. Quo aūt mortis genere hic optimus princeps obierit: nullibi inuenire potuimus.

Hostes uicit parua. s. manu

Ducētarū nauiū classis. Suta ciuitas capitur.

Iacobus Apianensis plūbini nobilissimi oppidi in littore tusci maris positi. Ibiq; insulæ oppositi princeps: hoc anno sine uirili sobole deficiēs Raynaldū ursinum generꝶ habuit successorem: hic Iacobus prædictus paulæ nobilissimæ matronæ Martini pōti. romani sororis filius fuit: p̄ceps sane pacificus & a uicinis oībus mirifice dilectus. Qui cū ex coniuge sua uirilem sobolem non susciperet: ꝯcubinam quãdam amare cœpit. Cuius cum uenter intumuisset: & iam tp̄s pariendi ꝓpe adesset: incredibili gestiens: ad diuersos legatos uti ad se mitterent: qui partum de sacro fonte lauarent. Ad dictam itaq; dietam legati uenerunt. Sed mulier tandē Ethyopem peperit. Quæ res: & risum & chachinum oībus excitauit: ita ut & cõpaternitatē: & læticiã principis turbauerit. Tybiceʒ tum forte maurus in eius familia erat: ex quo natū puerum credidere. Qui mox ubi directū eius flagitiū intellexit: saluti suæ fuga consuluit: eo itaq; sine liberis mortuo.

Paula papæ martini soror. Ethyopē cõcubina peperit & ridiculo oībus fuit.

Raynaldus aūt ursinus ipsius ex filia gener in eius locū suffectus est. Vir peracri ingenio & rei militaris peritus. Quem Alphōsus rex aragonū intra mœnia oppidi clausum terra mariq; sūmis uiribus oppugnauit: sed non minori uirture: ipse ab intus se suosq; defendit q̄q̄ rex ab exteriori muros inuaserit: pugnatum est diu acri contentiōe: ita ut multi utrinq; ceciderint: in eo autem prælio multorum uirtus enituit. Cūq; diu Alphonsus rex ad id oppidū perstetisset: & oppidi expugnatio difficilis

difficilis uideretur: & ei comeatus pro castris nō esset: dissoluta obsidione recessit. Nec diu: nec rex & Raynaldus hic uixere: ambo.n.eodem āno periere. Eo autem mortuo uxor eius Catherina ue ritane Ferdinandus Rex Alphonsi filius uiri delictum aliquando puniret: missis oratoribus post adeptum regnum tributum ei quotannis dum uiueret aureum poculum quingentorum aureorum se daturam spopondit. Catherina huius uxor.

❡ Manuel Apianus mortua Catherina Raynaldi uxore in prīcipatu plumbini successit: sed quot annis præfuerit nō habemus. Nam ipsa Catherina mortua solliciti oppidani: quem sibi potissimū dnm legerent: confestim renunciatum est. Hunc manuelē adhuc ex principū antiquorum ꝓsapia superesse: cui se cōmittere possent. Hic diu in armis uersatus fuerat: in qbus nec opes: nec nomen sibi ullum cōgesserat. Ob quā rem: dimissis iam armis uxorē tandē acceperat: cum qua apud Apulos uitam tenuē ducebat. Cūq; a plumbinensibus publice uocatus fuisset: fortunæ ludū libenter suscepit: & tanq̄ si reliquū uitæ tempus dormisset: in alterꝫ uirum se mutauit. Vnde etsi admoduꝫ senex principatum suscepisset. Illū multis annis sapienter gubernans: & suis ciuibus gratus & amicis uicinis acceptus semper fuit. Decessit tandē: & e duobus filiis extra matrimoniū sibi natis. Iuniore (quē ciuitas seniori ꝑferebat) hærede & dn̄o eisdem instituto. Aedificauit aūt hic senex pluribus in locis suo in loco oppido splendide: ac magnifice. Ludus fortunæ.

6655 1456 ❡ Ferdinandus eius nōis secūdus Alphonsi regis extra matrimoniū natus: hoc āno pr̄e defuncto: ex eius testamento: in neapolitanū regnum succedēs: regnauit annis.39. Cū enim mortuo alphōso rege sine prole legiptima: id regnū esset ad ecclesiā deuolutum. Cordiq; fuit Calixto pontifi. excellentissimi ingenii uiro: regnū illud repetere. Verū haud multo post morte pontificis supuenientē: ea de causa Ferdinādus metu liberatus est: postmodū a pio calixti successore (reclamātibus gallis) regni ꝯfirmationē accepit: & corona regia dōatus fuit. Cū hac tn̄ clausula: nulliꝰ iuri derogādo. clausula in cōcessione regni apposita.

❡ Ioānes aūt andagauensis renati olim regis filius: audita alphonsi morte correptis mox armis cū ualida classe in regnum aduolauit: & adiuuante Iacobo picino uiro bellicosissimo bellū Ferdinando intulit: & cum nauigio in discrimine exposuit. Et nisi ab pio pontifice atq; Francisco Sfortia: tū Mediolanensiū duce adiutus fuisset: de eo oīno actum fuisset: pulso itaq; Ioāne andagauense: regnum oē pacatū est: & multos hostes postmodū ferdinandus bello compescuit. Hisdē uictoriis ꝑterriti Apuliæ principes maxime: qui gallica sequebant̄ arma: ad ferdināndū accessere: & pacē atq; ueniam ab eo expostulauere: quos nihilominus perbenigne in grāꝫ & pacem oēs ꝑtinus excepit. Alios autem quosdā e regno expulit. Cum aūt pius pontifex eidē perbenigne tributi partem relaxasset: & ipse subditis suis sua tributa īminuit. De quo non minime laudatus fuit. Mortuo autem pio: graues inimicitias cū paulo pontifice pii successore hic suscepit: occasione aī cēsus ecclesiæ debiti: indeq; multo maiores simultates & indignationes cū senatu ueneto ob cypri regnū cōcepit. Nam mortuo Iacobo Cypri rege: cū ferdinandus hic id regnū occupare decerneret: ab senatu ꝓhibitus est: qd Iacobus rex moriens posthumū in tutella Venetoꝝ cōsignasset & sui tutorem dereliquerit: iccirco quod ꝓhibitus fuerit: res nouas in senatu semper moliri nō destiterit. Quæ res multa mala: tum in senatu: tum in seipsum regē excitauit: ipse etenim rex ab senatu infensus Turcum quā maxime: ut aiunt: in Venetos multitudine cōcitauit: atq; alia mala moliri nō destitit. At ueneti oīa circūspicientes ueriti nequid mali sibi obueniret: cū turco pacem cōposuerunt. Quæ res effecit: ut turci uenetis relictis: oēm belli uim in regē conuerterint: atq; ita Hydruntū maritimā Apuliæ urbem īminutam inuenientes: ex improuiso cū maximo dāno atq; dedecore eidē regi abstulerint. Et nisi mahumetus turcus de repēte morte sublatus fuisset: nō mō de suo apuliæ regno: sed & ut ita loquar: de tota italia actum erat. Mahumeto uero mortuo difficillimo bello urbē rex per Alphonsum filiū suum calabriæ ducē tandē recepit. Cum Sixto aūt ponti.4. pauli ponti. successore uaria fortuna usus est: pacēq; & odium quasi: ne dicam per ludum: sed pueroꝝ more: inter se sæpius reuoluebant. Sic & cū Innocentio ponti.8. qui erga istū regē ex ingenti odio ad sūmā gratiaꝫ moxq; ex sūma grā iteꝝ ad odiū: & iteꝝ de odio ad grām ultima uice se ꝯuertit: ut plærīq; grauissimi adhuc extantes sæpe cū admiratiōe dānarunt. Deniq; rex hic cū auaritiæ nimiū deseruiret: nec ullis opibus tanquā crassus saciari posset in āno salu.nr̄æ.1485. oēs regni prīcipes & barones: quosq; cunq; per Alphōsum Calabriæ ducē filium suū in urbe Teatina ꝯuocauit. Et eis uectigalia augeri uoluit. Veritusq; ne cæteri petrū salum cāponiscū montorii comitē primariū inter cæteros prīcipes seq̄rent̄: tanquā uirum sapientissimū: eueestigio illo cū filio atq; uxore in uinculis cōiecit. Quæ res cæteros oēs (suadente Innocen. papa) ad rebellionē concitauit: q ubi pontifici īnotuisset: pergratū hūit. Et statim ad amicos in rebellionē cōfirmandos bellū cōtra regē pro eis suscepit. At rex indignabūdus eueestigio quoscūq; ꝓceres: quos in curia hēbat: cœpit & alios interemit: aliosq; in arctissimis uinculis ꝯiecit: q archana regis ꝯsilia aliis regni ꝓceribus rebellis ꝓpallasse diceret: quoꝝ nomina fuerunt ista: uidelicet Antonellus petrusius pelicastri comes primus īter secretoꝝ suoꝝ particeps: & Frācīscus eius filius uir sapiētissimus: frācīscus copula sarni Comes: Tertius: Anelus archamula: borella comes: postremo ēt alios cœpit prīcipes. Vt pote Carolū sanseuerinatē: comitē inclīti prīcipis bisignani germanū: petrum de bausio: altamuræ principem: deinde prīcipem melphæ: Comitem de sancto Seuerino: & alios plæros uiros bonos quibus & bona sua abstulit: atq; qbus De regno Cypri Turcū in Venetos excitauit. Hydruntū ꝑdidit cū Sixto papa & cū Innocētio uaria fortuna usus est. Auaritiā huius regis comitē montorii. prīcipes quos cæpit & incarcerat hic commemorat

dam & uitam ipsam: quorum lachrymæ ad dñm iustũ iudicem tandẽ peruenere: ita ut plæraq; mala suis in filiis atq; nepotibus necnõ in toto regno iusto dei iudicio subsecuta sunt. De qbus ĩfra suo loco dicetur. Quattuor aũt filios ex isabella optima: ac pudicissima uxore suscepit mares: uidelicet duos Alphõsum: & Federicũ: ambo reges & Femellis ãt Eleonorã Herculis ferrariæ ducis uxorẽ: ac Beatricẽ mathiæ panoniorum regis uxorem. Deniq; breui morbo corruptus ex catari descẽsu ex ĩmoderata uenatione causato: die uene. 25. ianu. 1494. in pacẽ quieuit.

isabella uxor filii. 4.

¶ Ioãnes ferdinandi superioris regis secũdo genitus: alphonsiq; prædicti regis frater lusitaniæ rex qui cũ alphonso rege captiuus in philippi mariæ Mediolanensiũ ducis manus deuenerat: hoc anno alphonso germano rege sine filiis legiptimis decedens: in regnis Siciliæ & aragoniæ successit: & uiginti annis fœliciter regnauit. Hunc principẽ: pclaræ & eximiæ bonitatis uirum fuisse tradunt: ac xpianæ religionis præcipuũ zelatorẽ insup & clementissimũ: iustissimũ: munificentissimũ: ac deuotissimũ: necnon & aĩ magnitudine pcellentissimũ. Quippe q cũ esset illustri sapientia admodum ornatus oĩa eius gesta: ac ẽt cogitatus ad dñm se retulisse oñdit. Et iccirco quoad uixit nulla eidem prorsus fuerunt aduersa: sed secunda & fausta oĩa: & ad uota omnia sibi succedebant: ipsum etenim oẽs nedũ xpiani principes sed & aliarum nationem reges: mirifice amabant colebãt: & ex oĩ animi sñia uenerabanť. De principe isto plurima qdẽ: & prope infinita referebanť sũmæ uirtutis monimenta: quæ breuitati studentes omittimus: tãdẽ de deo: deq; hoĩbus bñmeritus deficiens in senectute bona ferdinãdũ filiũ iam ulterioris hispaniæ regem uxoratũ: in regnis aragoniæ & Siciliæ cũ Helysabeth henrici regis filia uxore dimisit hæredem. 1456 6655

Ferdinãdus & Helisabeth reges.

¶ Paschalis malipetrus: sexagesimus octauus uenetorum dux: hoc anno Frãcisco fuscaro admodũ sene nundũ defuncto: eidẽ surrogatus: ducauit annis. 4. men. 6. & die. 6. Hunc senatus oĩs ob diuturnitatem uitæ Frãcisci foscari: maxĩa cum lætitia principem ĩstituit: & ad insinuandã lætiçiã nõ ui principis: oẽ genus ludorum instituit: atq; castellũ ligneum ualde ualidũ in foro sancti Marci ædificari iussum est: quod fortiũ militũ præsidio firmatum est: quod postmodũ a fœmina bona nomine incredibili uirtute expugnatũ est cum maxĩa astantium admiratione. Hic itaq; paschalis optimus uir: tanto equidẽ principatu non solũ dignus: sed dignissimus habitus fuit: utpote qa integer uerus: & apertus erat: nil habens ficti: nil simulati: sed neq; sapientia indignus ĩmo in omni actiõe pcipua quadã uirtute accõmodatus. Christianã etenim religionem mirumĩmodum calens & obseruans: Remq; pub. conseruans: & scelestos quoad potuit: aut castigauit: aut urbe fugauit. Ciues & patritios suos: sua iustitia cõcordes effecit: ac in unã quasi familiã coniunctissimos effecit: in eo nihil fluctuosum: aut turbulentũ unquã inuẽtũ fuit. Totus moderatus & quietus: ac pacificus erat: eos enim diligebat: ĩmo & amplectabať: atq; honoribus & præmiis cõfouebat: quos uirtutibus excellere dignoscebat: ac doctrina maxime præstare didicerat: bellum sup oĩa phorrebat: & urbanas uirtutes sũmopere adamabat: unde & ad eas amplificandas iuuentutẽ totius nobilitatis Venetæ inuitabat: & incendebat ad lĩas compescendas: quo factũ est: ut postmodum patricii ueneti tãtũ pfecerint in oĩ dicendi genere: ut in præsentiarũ cum oĩ antiquitate & dicendo & iudicando cõparari possint: itaq; inter cætera bona huius principis quæ plurima erant: nõ mediocris hæc fuit fœlicitatis: quod cum oẽm belli materiã e medio abstulerit: ad doctrinæ & eloquentiæ studia suos ciues præ oĩbus antecessoribus principibus impulerit. Et cum multæ sint huius uiri præclarissimi cõmendatiões: tãdẽ deficiens apud pdicatores sepultus est: magno sui desiderii apud oẽs relicto. 1457 6656

Lĩas & uirtutes amauit.

¶ Vlricus ciliæ in hungaria comes Sygismundi olim cæsaris ex cõcubina filius: & helisabeth latislay regis matris germanus. Regisq; prædicti latislay adolescẽtis magnus gubernator: uir sanguineus: hoc anno: a latislao uiro audacissimo & prudẽtissimo filio: uidelicet ioãnis huniadis seu uayuodæ apud belgradum oppidũ obtruncatus est: is erat uir pessimus & sanguinẽ sitiens & iusto dei iudicio in sanguine occidendus: inumeros. n. iniuste & iniq; nimiũ gladio percussit: quasobres & ipse gladio percussus fuit: ut sñia iesu xpi non mentiretur: qua dicit. Qui gladio feriet: & gladio peribit. Apud eundẽ belgradum castellũ superiori anno pater ipsius occisoris Mahumetis supbiã cõfregit: & turcos debellauit: nec minus creditum fuit filio non minus profuisse reipub. christianæ in occisione pestilentis comitis: quã patrem in profligatione turcorum: cum mahumeets & comes hostes religionis nostræ pessimi essent: ille uidelicet externus iste domesticus foret. Cometes qui eodem anno uisus fuit: huic opinioni abunde satisfecit. Eã ob rem latislaus rex licet adolescentulus occisorem capite plecti & fratrẽ mathiam (postea regem) in carcerem includi fecit.

Crudelẽ hoĩes recitat.

¶ Carolus eius noĩs septimus: francorum rex Caroli regis filius: qui fuit alterius Caroli filii ioãnis filii philippi regis: quẽ Edoardus anglorum rex prælio (ut diximus) superauerat: sæpiusq; pfligauerat: hoc anno: qui est qnqgesimusseptimus supra millesimũ & quadringentesimũ: postq̃ diu regnauerat: deficiẽs in senectute bona: duos post se reliquit filios: quorum primus ludouicus eidem regno successit. Sepultusq; in sepulchris regum: cum hoc titulo. Carles lo byo serui. Hunc regem: nec inter malos: aut inter bonos francorum reges oĩno cõnumerare præsumimus: mitissimi tamen aĩ atq; piientissimi eum fuissepbatum habemus: sed obeditis ingenii & in oĩbus ĩcõsideratus fuit: qui cũ aliqñ tumultum magis quã bellum cõtra anglorum regem: & ioãnem burgondiorum ducem excitasset: & multos eorum interemisset: ab eisdem paulo post reuocata pugna: & ipse cum uniuerso exercitu suo 1457 6656

Titulus huius in lingua gallica ponit.

citu ſuo fuſus:ac pſligatus eſt. Qua quidē profligatione angli & burgondiones perplures annos cū duriſſimis pliis affecerunt:ac multas eidē ciuitates abſtulerūt:adeoq; illum eo in diſcrimine poſuerunt:ut parum qdem affuerit:quin e regno pœnitus diſturbarent:& id qdem iuſte ,ppter ipſius īnumeras iniurias & ingratitudines paſſus eſt. Et niſi per iannā pulcellam ſubulcā deus miraculo ſe eiſdem reſtitiſſet:de eius regno actum fuiſſet:hanc hiſtoriā in uita ipſius iannæ pulcellæ ſerio deſcripſimus:ubi de claris mulieribus libellū edidimus. Auſpicio itaq; & ductu unius puellæ rex hic pditiſſimum recupauit regnū:angli uero cū demū puellā apphendiſſent(in urbanitate nimia uſi) illā igni exuſſerunt. Ac ſic uictoria huic regi accidit:ſecundū ea quæ puella pdixerat. Vt oſtenderet deus ipſe nullā eſſe humanam potentiā:quæ ,ppriis adminiculis perpetuā ſtare poſſit: ſi ſuo creat præſidio:paululū iccirco dn̄s ab hoc rege receſſiſſe uiſus fuit:recupato itaq; regno:hi qui ab eo defecerant:ad miſericordiā regis redeuntes oībus:ut erat aīo regio & piientiſſimo pepercit:atq; ipſi paternū & auitū receptū:non ſolū conſeruauit:ſed & mirum in modum auxit. Deinde Nicolao ſanctæ crucis Cardinale ordinis carthuſienſiū legato uiro prudentiſſimo intercedente:cū ioāne burgondiorū duce:qui cū anglorū rege ſenſerat:pacem cōpoſuit. Quē nihilominus haud multo poſt fraudulenter & per inſidias interficere fecit:qd patricidiū poſt modū infinita ,ppe mala cōcitauit. Hic cum Ludouicū filiū Delphinum futurū ſucceſſorē haberet:ab eodē pp ipſius mentis obſtinationem multa mala & incōmoda quoad uixit ſuſtinuit.

Pulcella gallica regnū recupat puella pcrematur ducē burgondiæ p inſidias interfecit

1457 ¶ Ludouicus autē Caroli pdicti regis filius:hoc āno patri in regnū ſuccedens regnauit annis. 26. Hic cū regis primo genitus hēretur. Delphinatus principatū ex more regio aſſecutus eſt:qui uiuēte patre ſemp ,ppter diſcenſiones ab eodē exul fuit. Regnoq; ſuſcepto:iprimis aduerſariis ſuis nōnullis depreſſis ēt multos patris beniuolos regno depulit:inde cū libertatem eccleſiæ in regno minuere attemptaſſet:multos Romanæ eccleſiæ pontifices:& maxīe pium papam aduerſarios habuit. Huic Carolus Berillis dux frater fuit:cū quo maxīa diſcidia fuerunt. Io. quippe berillis Dux carolus:cū regni partem uendicare tēptaſſet:regnū omne in magno diſcrimine poſuit: Fauebant aūt adoleſcenti in primis Renatus ,puinciæ rex:& eius filius ioānes:Carolus Burgūdiæ dux:Barbonenſis dux:Duxq; Bertaniæ:& alii quā plurimi galliarū principes. Qui cōſpiratione facta:hūc regem aliqū ad ſimina diuæ Mariæ de ponte pficiſcentē capere tēptarunt:q cum eidē innotuiſſet ſe armis tutatus eſt. Adeo tamen ipſum urgebant:ut neceſſe fuerit:nō ſolū ex Gallia oī:ſed ex germania:atq; italia auxilia expoſtulare:maximeq; a Frāciſco Sfortia:tum Mediolanēſiū Duce:qui filiū ſuum primogenitū Galleaciū cum tribus millibus equitibus abſq; peditibus totidē eidē mox in ſubſidiū miſit. Eundē autē Carolum germanū berillis ducem:cū ueneno fraudulenter ſuſtuliſſet:in eo oēs galliarū principes:maximeq; Burgōdiorum dux potentiſſimus:maximā indignationem ſuſceperunt:& exercitibus plurimis inſtructis:in regē hunc ,pruperunt. Dux uero burgondiæ in pichardiā aduolans primariā ,puinciæ urbem noīe pichignetū cœpit:& oībus in ea interfectis ignem appoſuit:& prorſus eā cōplanauit:atq; tali īpetu pſimas alias colonias cœpit:& expugnauit:atq; Belouachū urbem munitiſſimā acriter obſedit. Deīde in Normandiā ,pperans (quæ fuerat fratris demortui ,puīcia) multa oppida & terras pflagrauit & euertit. Rothomagnū ēt maximā ciuitatē oppugnauit: pius autem ponti. Rō. ad eoſdem tumultus ſedādos Biſarionē Nicenū cardinalem uirū eloquentiſſimū & ſapientiſſimū eo miſit:qui cū diu laboraſſet:infecto negocio Romam rediit. Mortuo deniq; Carolo burgōdiorū duce confeſtim hic rex ablata uniuerſa recepit. Fuit hic rex admodū leuis & ad iram ſuccenſus:ſed deuotus & piientiſſimus. Demū in anno dn̄i. 1484. Remis deficiēs:carolū primogenitū annorū. 15. ætatis exiſtens habuit ſucceſſorem.

Carolus eius frater berillis dux.

Dux burgondiæ hic mlta abſtulit pichignerum belonachuꝫ rothomagnuꝫ urbes biſariū cardinalē.

¶ Iacobus ioānis cypri regis ex cōcubina filius hoc anno poſt patrem maximo cum labore in regno ſuccedens:regnauit(īter regno ſupputato)ānis. 12. Hunc pr̄ cū uideret regni admodū cupidū: eo q eſſet in primis forma egregia:& ſtatura corpis regio digna honore:atq; aī dotibus & dicēdi elegātia lōge eidē diſpar:q ut dictū eſt erat homo certe ignauus & aīo obtuſo:ſuæ uxoris helenæ ſuaſu:eccleſiaſticis iniciatū fecit ordinibus. At pater cū unicā tantuꝫ hēret filiam Carlotā noīe ex matrimonio ſuſceptā:illam regni ſui hæredem inſtituit:& ludouico Sabaudienſis ducis filio conſobrino ſuo matrimonio copulauit:eoq; contracto:paulopoſt rex & Regina morte ſublati ſunt. Quibus defunctis:regnū mſtifarie turbatū eſt. Ludouicus uero carlotæ ſpōſus crebris nunciis uocatus:poſt annū:ex Venetia cyprū adnauigauit:ubi magno oīum plauſu & fauore rex appellatus eſt. Iacobus aūt hic nequaq̄ eius aduentū expectare auſus:interim cū certis amicis ſuis nūero centum ad ſoldanū in ſyriā nauigauit. Eiq; cū lachrymis & uerbis humilibus:ſuā cōqueſtus eſt iniuriam:& ab eodē expoſtulauit:in regnū paternū collocari. Quibus uerbis:non modo ſoldanum ipſum cōmouit:ſed oēs qui aderant ad pietatē excitauit:dicentes. Iacobū hunc indigna pati. Tandem ſoldanus iacobi precibus inclinatus mox eidē ſubuenire conſtituit. Erat aūt iacobus tum annorum. 22. Vn̄ ɔfeſtim iuſſu ſoldani allatis regiis ornamentis:in cōſpectu oīum procerū ſuorū Cypriorū rex declaratus eſt:ac per alexandriā urbē more regio circūductus præcipuis honoribus cumulatus eſt. Atq; eidē claſſem decreuit:quæ ipſum cū multa militū manu deueheret. Quo cyprū ueniente ludouicus nouus rex eius impetū non tulit:ſed fuga ſibi ſalutē querens:in Nicoſiā urbeꝫ ſeſe recepit:iacobus aūt reliquis oībus regni & inſulæ urbibus receptis obſidere Ludouicū ſtatuit:

Carlota huius ſoror fuit

Carlotæ ſponſus.

ad ſoldanum uadit.

ſed poſt aliquãtulum tpis ſpacium carlota in italiã delata: & Ludouico ipſo ex inſula pulſo uniuerſum regnũ in pace recepit. Quo adepto ẽt Famaguſtã primariã regni urbem a Genuenſibus diu poſſeſſam: eiſdẽ abſtulit. Et ita uniuerſuʒ regnũ ad mortẽ uſqꝫ in pace poſſedit. Deniqꝫ ad regni ſui ſtabilimẽtũ Catherinam Marci cornarii patricii Veneti filiã a ſenatu Veneto uxorẽ expoſtulauit: quã idem ſenatus in filiã ſibi adoptauerat: libenter matrimonio copulauit: quã ducta: paulo poſt (ipſa prægnãte) ex profluuio uẽtris mortẽ obiit. Vxore & poſthumo hæredibus relictis: quos ex teſtamento Senatui Veneto cõmẽdatos fecit: poſthumo aũt haud multo poſt infantulo ſublato. Id regnũ in Venetoꝝ manus deuenit. Ac ſic in hoc rege iacobo oĩs luſignanoꝝ regum ultramontanorum in cypro extincta eſt. Qui reges a primo Guidone luſignano: uſqꝫ in præſentẽ iacobũ ultimum regnarunt apud cyprũ iſulam ab anno ſalu. noſtræ. 1195. uſqꝫ in annũ. 1470. annis omnibus ſupputatis trecentis quinquagintaquinqꝫ.

¶ Demetrius & Thomas paleologi græci corinthi in pelopõneſo ꝓuincia principes: hoc anno de principatu contẽdentes: a mahumeto turcoꝝ principe intercepti ſunt. Et inde non ſolũ corinthuʒ urbem: ſed & totã pelopõneſum tributariã ſibi fecit. Deinde poſt triẽnii tp̃s Thomas prædictus: e turcoꝝ manibus delapſus: Caput diui Andreæ apoſtoli: qui in Achaya ſua ꝓuincia crucifixus fuerat ſecũ Romã attulit: & illud Pio ponti. maximo: cum magna ueneratione dono dedit: qd quidẽ ponti. ipſe piientiſſimus ſũmo cũ honore & deuotione excipiens in honorẽ confeſtim ſacellum in beati petri corpus in uaticano extrui fecit: & illud magnis & exqſitis muneribus decorauit. Vbi & poſtmodũ corpus ſuum ipſe ponti. ſepeliri præcepit.

Caput ſcti Andreæ apoſtoli romã detulit

¶ Ludouicus Cardinalis Aqleienſis: uir ſtrẽnuus: & magni ſp̃us: atqꝫ xp̃ianæ fidei ꝓpugnator ardentiſſimus: hoc anno a Calixto ponti. Claſſi pontificiæ ꝑfectus deſignatus in auxiliũ Rhodiorũ accedens: plures turcoꝝ naues ſuperauit: atqꝫ demerſit: & oĩum hoĩum captiuoꝝ corpora pallo ſuffixit: & plurimas inſulas: uidelicet lẽnum nunc Staleminũ appellatam. Taxum: & Nembrum: ac alias quaſdã ægei maris minoris noĩs turcis ademit. Deinde in ægyptiis cõuerſus eos quieſcere non pmiſit. Sed neqꝫ Syros: neqꝫ celicas: mortuo aũt Calixto: Ludouicus claſſe diſſoluta: Romaʒ rediit. Rhodo quãmaxime: & oĩ oriente in maxĩa deſpatione & diſcrimine relicto. Et ppea acqſitæ inſulæ ad hoſtes rediiere: cum pius pontifex eius Calixti ſucceſſor inteſtinis italiæ motibus: & ſubditorum ſeditionibus occupatus longinqua proſpicere non ualeret: cum Roma ipſa maximo eſſet in periculo.

Inſulas multas capit.

PIus eius noĩs. 2. papa natiõe ethruſcus p̃ria ſenenſis Eneas ſiluius poeta antea uocatus: p̃re Siluio nobili ſatis familia picolominea natus: hoc ãno Calixto põti. ſurrogatus: ſedit an. 5. mẽſi. 11. & die. 26. breuis qdẽ pontificatus: ſed ingens gloria fuit: uir plane oĩ laude dignus: utpote erudiiſſimus: eloqntiſſimus: copioſiſſimus: ac fortitudinis: & prudent[i]æ ſingulariſſimus qui nõ ad ocium: nec ad ſegniciẽ: ſed ad res agendas: & qdẽ maxĩas uocatus maieſtatẽ pontificiã augere uiſus eſt: pro qua neqꝫ reges: aut duces: aut ppl̃os: atqꝫ tyrannos ullos formidaſſe cõpertũ eſt: imo ſi quos delinquentes uidiſſet: & bello & cenſuris tãdiu perſequebaẽ: quo id uſqꝫ ad ſanitatẽ rediſſe agnouiſſet: & ppea Ludouico francoꝝ regni aduerſarius extitit: ꝙ libertatẽ eccleſiæ ſuo in regno minuere tẽptaret Borſio eſtẽſi cognomiatus eſt: qd Sigiſmũdo malateſtæ: & rebus gallicis ꝯtra ferdinãdũ faueret Sigiſmundũ auſtriæ ducẽ: qd in cardinaleʒ ad uincula petri aĩaduertiſſet diris execrationibus pſecutus eſt: Maguntinũ inſup antiſtitẽ male de eccleſia Ro. ſentientẽ ſede deiecit: & alteꝝ eius loco ſuffecit: Beneuentanũ quoqꝫ archiepm cõtra eius uoluntatẽ res nouas moliẽtẽ: & beneuentũ gallis ꝑdere uolentẽ archiep̃atu ſũmouit. Multaſqꝫ cãpaniæ urbes in poteſtatẽ eccleſiæ redegit. Nil regibus: nil ppl̃is timore: uel auaritia unquã cõceſſit eccl̃iæ & ſui inimicos ueluti hoſtes publicos cõſtanter & itrepide perſecutus eſt. Amicos aũt hũaniſſime & officioſiſſime ſemp adiuuit. Hic primo ſui põtificatus ãno Mãtuæ conuentum ꝓ fide xp̃iana habuit: & in eo principes oẽs cõgregauit: ut turcis bellũ indicerent: ſed fruſtra id fuit. Ea qppe de cauſa inumerabiles uiros: ex hiſpania: Gallia: germania: in italia cõuocauit: quos duʒ ipſe pontifex Anchonã ꝓficiſcereẽ: inuenit: quorum magnã partẽ & maxĩe germanoꝝ cũ benedictione apoſtolica in patriam remiſit: eo ꝙ minus idonei uiderenẽ. Fuit autem pius hic põti. in primis: ut ſuperius monſtratũ eſt: ſtudioſiſſimus: & doctiſſimus homo: & doctorũ uirorum amantiſſimus ꝯtinentiſſimæqꝫ uitæ & ocii: ac diſſidiæ inimiciſſimus: ſtatura breui: facie ſenecta: & ſerena: canoqꝫ capite: qui tandẽ anno ætatis ſuæ. 64. cum Anchonæ eẽt cum ĩnũerabilibus ppl̃is ꝓficiſcereẽ lenta febre percuſſus diem clauſit extremũ. Cuius funus Romam delatum in baſilica petri apud altare ſancti Andreæ ſepulchro marmoreo cõditũ eſt: cui tale epythaphiũ inſcriptũ eſt: pius ſecundus ponti. maximus natione tuſcus p̃ria ſenenſis gente picolominea: ſedit annis. 6. breuis pontifi. ſed ingenii gloria fuit: cõuentum chriſtianorum mãtuæ pro fide habuit. Oppugnatoribus Ro. eccleſiæ intra: atqꝫ extra italiam reſtitit: Catherinã ſenẽſem inter ſanctas Chriſti uirgĩes retulit: pragmaticam in gallia abrogauit. Ferdinandum aragonẽſem in regnum ſiciliæ ciſfretum reſtituit: reʒ eccleſiæ auxit: & Fodinas inuenit: tum alũnis apud tolpham inſtituit: cultor iuſtitiæ: & religionis amator admirabilis eloquio: uadẽs in bellũ: quod turcis indixerat: Anconæ deceſſit: ibi & claſſem paratam: & Ducem Venẽtoꝝ cum ſuo Senatu militonem Chriſti habuit: relatuſqꝫ eſt in urbẽ patrũ decreto:

Pius papa. 220. 1458 6657

Frãcorũ regeʒ & ferrariæ ducẽ: ac ſigiſmũdũ malateſtã cõpeſcuit

Cõuẽtũ mantuæ habuit

De eius doctrina & moribus.

Epithaphiũ huius uide.

trum decreto:& hic conditus ubi caput Andreæ apostoli ad se ex pelopōneso aduectum collocari iusserat.Hic toto suo pontificatu cardinales.ii.ueteribus addidit.Vrbem Romam et multis ædificiis exornauit:& Tibure arcem extruxit.

¶Ars imprimēdi libros:his tpibus in germania primū enata est:quā alii repertā asseuerant a cuthimbergo argentino:alii a quodā alio noīe Fausto:alii a Nicolao gensone pdicāt:pro qua innumerabiles auctores ipsi cōgregarunt diuitias:qua certe nulla in mūdo dignior:nulla laudabilior:aut pfecto utilior:siue diuinior & sanctior esse unq̄ potuisset:ī cuius laudē:qdā ex nr̄is hos cecinit uersus dicens.O fœlix nr̄is memorāda ipressio sæclis.Inuentore nitet utraq̧ lingua tuo. Desierat quasi totū quod fundis in orbē.Nunc paruo doctus qlibet esse potest.Oēs te sūmis igitur nūc laudibus ornent.Te duce quando ars hæc mira reperta fuit. Versus pulchri

¶Alumen etiam rochiæ:quā græci phatno appellant:hac tempestate:a quodā Genuense primū in italia inuentū in uolaterano agro est:quo optime decocto & pbato: postmodū in italia multis in montibus effodi cœptuȝ est. Antea etenim itali nostri in præsens usq̧ eiusmodi fodinas nullatenus in usum habebant:sed ex turcia a negociatoribus alumē nobis uehebatur:quæ res nō paruū certe emolumentum nobis præstitit.

6658 1459 ¶Perinus cāpofregosius Genuensium Dux:magnanimus qdem & audacissimus uir:hoc anno apud Genuam urbem suam:suis inter sese ciuibus dissidentibus a gallis per nobiliores urbis ītroductis in conflictu turpiter uulneratus die sequenti uitam cum morte mutauit.Quam sane occidionem cum paulus eius germanus urbis archieps æquanimiter ferre non posset:haud ml̄to post gallos ipsos urbe eiecit:& complurimos eorum extra urbem crudeliter interfecit:ciuitateq̧ obtenta:se ipsius ducem constituit. Galli ml̄ti interficiuntur.

¶Ludouicus secundus alobrogū seu sabaudiensiū dux Amedei olim primi Ducis qui se fœliceȝ papam noīauerat filius:uir qdem multæ bonitatis īnocentiæ:& placabilitatis:necnon & eximiæ pietatis princeps:hoc anno postq̄ uno & trigīta annis principatū illum optime gubernasset: apud lugdunū galliaꝝ urbem a suo genero ludouico frācoꝝ rege uocatus ibidem christianissime mortem obiit:relicta post se pulcherrima:ac numerosa filioꝝ:ac filiarum sobole:ex uxore pulcherrima regis cypri filia suscepta:quoꝝ de numero Amedeus primus eius in regno successor fuit:secūdus Ludouicus cypri rex:postmodū a iacobo(ut dictū est)e regno pulsus.Tertius Io. Gebenaruȝ comes.Quartus philipponus:qui & ipse dux tādem fuit eo q̄ oīs linea Amedei fratris sui masculina defecisset. Quintus & sextus ambo eccl̄iastici epi.Minimus & ultimus iacobus uir bello non ignarus:qui nōnulla pclara in bellis peregit facinora.Filiæ ueræ ipsius in primis una extitit frācorū regina Ludouici regis coniunx:& Caroli octaui mater:alia mōtisferrati marchionis uxor:tertia bona noīe Galeatii mediolanensium Ducis nupta:atq̧ aliæ multæ. filios huius pme morat.

6661 1462 ¶Amedeus itaq̧ prædicti Ludouici filius tertius sabaudiensiū dux:hoc ipso anno in pr̄no regno succedens:regnauit ānis ferme.iȝ.Vir utiq̧ bonus īmo ex bona parentum radice optimus:placabilis sane:& innocens:piientissimus:ac iustissimus:atq̧ ingenti sanctimonia decoratus.Qui(licet comitiali morbo:quē alii caducū morbum uocant sæpius laborauerit)regnū tamen suū tanta prudentia:iustitiaq̧:ac æquitate semp gubernauit:ut in eo unquā quippiā querulosum auditum fuerit.Cuius īter cætera suæ laudis opera hoc pcipuum fuit:& quidē memoratu dignissimū:q̄ pauperes Christi mira cum pietate semp complexus est:quos &pfusissimis elimosynis etiam propriis manibus quādoq̧ confouebat.Eos sui regni strēnuissimos comilitones & fortissimos defensores esse contestans:qui Isabellam cordatā mulierem ludouici francoꝝ regis germanā ducens uxorē: ex ea aūt duos suscepit filios philibertū:uidelicet & Carolū in regno successores: quia post ipsius mortem cum philibertus natu maior in pueritia patri suffectus esset:statim q̄si e uiuis sublatus est: quo mortuo carolus paruulus eidē succedens:haud ml̄tū superstes fuit.Hic itaq̧ Amedeus uerus dei cultor & amator:tandē cum urcellis deuenisset ibidē adhuc iuuenis multa cū laude sui defunctus:atq̧ sepultus est:quo carnis sarcina exuto:suæ btītudinis famā signis & miraculis reliq̄t.Eius uxor isabella pp̄ter filii teneritudinē aliquot annos regnū omni cū laude administrauit. Morbuȝ caducuȝ patiebatur Pietateȝ huius cō memorat Isabella ei⁹ uxor fuit.

1999 1462 ¶Margarita bertaniæ regina:& Henrici regis ardentissima cōiunx:ex francoꝝ genere orta:hoc anno cum esset præcelsi animi uirago uno dūtaxat incredibili facinore se uniuerso occidenti illustrem & magnanimā declarauit:nam cum audiuisset regem maritum suū in bello ab Anglis superatum:& captum e uestigio collectis copiis maximo impetu hostem insecuta apud fractū pontem Eboracensem eūdem terrifico prælio uicit:captūq̧ inimicorum duceȝ in ultionem capti mariti statim securi percussit:deinde hostes fugitiuos cōsecuta:qui captiuum ducebant uirum:uidelicet itinere unius diei a londino seu londra eosdem uicit:& multis eorum cæsis:maritum recuperauit. Sed haud multo post apud Eboracum urbem:cum Edouardo:qui se eiusdem regni faciebat:& dicebat regem congressi:diu abstinatis utrinq̧ animis decertarunt:pugnatūq̧ est:continue per horas duodecim.Tandem uictu Henricus huius maritus:cum ipsa sua præstantissima uxore fuga se hosti eripuit. Verum Henricus in monasterio quodam se recipiens & latitans: ab hostibus cognitus:denuo capitur.Regina uero in Narbonam ad fratrem Renatum cōfugiens ibidem saluata est.Eo quippe in prælio cæsa fuerunt plusquam trigīta hominum milia adeo:ut fere omnis Vide uirtutē huius mlieris. Hēricus rex cum uxor̄ capitur.30. hominū milia cesa sunt.

Britãniæ nobilitas cecidisse credatur.

¶ Christophorus maurus: sexagesimus nonus Venetorꝫ dux: hoc anno in demortui paschalis loco oĩum ꝯsensu principis suffectus: ducauit annis.9.mẽsi.6.& die.7. Vir singularis clementiæ & humanitatis: ac multarꝫ rerꝫ experientia doctus sub isto principe res Veneta a turcis magna suscepit incõmoda: primo etenim sui principatus anno mahumetes ꝯtra rẽpu. grauissimũ mouit bellũ & primo qdẽ impetu q̃dringentos &.50. Venetos milites captos uno die oẽs occidi iussit. Deinde cũ ipse turchus corinthũ (ut ꝑmissum est) occupasset: & pelopõnesum sibi tributariã fecisset: Veneti euestigio ingentẽ classem cũ magnis copiis ad obsidẽdã corinthũ misere: ubi tumultuario opere in isthmo ueterẽ murũ fossamqꝫ ad utrũqꝫ mare ꝑtensam: ædificare cœpissent a turcis per iterruptas munitionis ex ĩprouiso adorti & ꝓfligati: infecto opere: omnes ad naues confugerunt. 1462 666

Isthmos qd sit.

¶ Isthmos aũt de qua nobis nunc fuit sermo: est q̃dã terræ pars angusta in pelopõneso: inter duo Maria cõ clusa: quæ ad cheronensum iter porrigit. De qua Ouidius in ep̃lis heroidũ: ait. Equora bina suis: oppugnant fluctibus Isthmon. Et tenuis tellus: audit utrũqꝫ mare. Hic.4. milibus ægeuꝫ mare ab Ionio sũmouit: & pelopõnesum angusto tramite bellandi annectit. Anno deinde sui prĩcipatus.3. Mahumetus idem turcus: Venetis calamatã ui abstulit: & eorꝫ exercituꝫ superauit: qua uictoria elatus in Albaniã mouit: & Dirachiũ expugnauit: atqꝫ alia nõnulla eorꝫ oppida in epiro ademit. Ad quẽ cũ legatos de pace ꝯtractãda transmisissent eosdẽ gladio euaginato a ꝯspectu suo sũmouit. Deniqꝫ & Euboeã insulã cũ calcide seu Nigroponte eisdem Venetis abstulit & diripuit: xp̃ianis quotquot in ea cõpræhendit ad unũ cæsis: cuius rei calamitate ꝑmotus ardentissimus prĩceps Christophorus maximis exercitibus a Pio põtifi. conflatis: cũ ingenti classe una cũ pontifice Ro. decreuit ꝯtra turchũ in bellũ ire. Sed dum classis ipsa in Anchonitano portu adesset ꝑparata: pontifex ibidem uita excedẽs: res tam sancta frustrata est. Reuersusqꝫ domi: quosdã magr̃atus in urbe ueteribus adiecit. Et p̃rio lignis ad uitæ humanæ necessariis duos uiros præfecit. Qui ex publica pecunia ligna ad publicũ usum q̃sita mercarent̃: & seruarentur: ut ꝯseruata t̃pe hyemis: eorꝫ inopia: in urbe laboraret̃: ut quũ opus postmodũ esset illa paupibus destribuerent̃ eodem: uidelicet: ꝓcio: alium insup magr̃atum trium uirorꝫ caducariorum instituit. Q ui ꝑ essent tributis tẽpore suo non solutis: quiqꝫ multa debitoribus irrogata: ipsi pignora caperent: & suo ꝓcio uenũdari facerent: ita ciues quoscũqꝫ ad tributũ soluendũ compellerent. Tertio magistratui aduocatorꝫ (cum sex ab antea forent) q̃ttuor addidit: qui in forensi turba & strepitu: & rerꝫ turbatione cãs circa tribunalia agerent. Alios & postmodũ præter illos cõstituit: qui in Riuoaltino foro: tm̃ causas agerent. Quintũ postremo magr̃atũ. De Armorũ prouisoribus creauit: pp grauissima othomani turci bella qui (ut diximus) m̃ltũ cruorẽ terra mariqꝫ effundebat. Qui armis ꝑessent ꝑpetuo: ut arma & oĩa ad bellũ necessaria mature ꝑpararent: hic inter cætera sua ædificia: monasteriũ sancti Iob intra urbem ordinis minorꝫ ꝓpriis pecuniis ædificauit: ubi & postmodũ moriens: se sepeliri fecit.

Ouidius · calamatã amisit · Dirachium etiã amittit̃ atqꝫ alia · Euboiaꝫ deniqꝫ ꝑdidit. · Magr̃atus primus · Magr̃atus scd̃s · Magr̃atus terti⁹ · Magr̃atus q̃rtus · Magr̃atus qnt⁹

¶ Mathias ioãnis uniadis seu uayuodæ filius scd̃o genitus: hoc ãno latislao ꝑst̃atissimo rege iuuene sine liberis defuncto: in regnũ hungariæ succedens regnauit annis.27. Hic ob mortẽ Comitis cilia a suo germano noĩe Latislao interfecto in carcerẽ a prædicto rege latislao raptus fuit: ubi quandiu superuixit: latislaus ipse rex seruatus est. Mortuo deĩde ipso latislao rege: dum in carceribus adhuc custodiret̃ decẽ & octo annos natus.9. calẽ. februa. inter quadraginta milia urorũ: qui apud pragam urbẽ medio in Danubio cũ glacie constricto impacientes magni secreti: uidelicet electionis exitum expectabant: rex acclamatus est. Quæ res matri (quæ adhuc primogenitũ capite abscissum deplorabat) ex repentina læticia exitiũ pœne fuit: quæ tot cladibus afflicta: filiũ prius regẽ appellatum audiuerit: q̃ uinculis exemptũ. Vir igit̃ Mathias rex oĩ ꝓconio dignus & regio potissimũ honore: qui infinita ꝓpe: tum diuina: tum humana gessit ꝓclara facinora. Delectus itaqꝫ & constitutus pãnoniorum rex Mathias: id Federicus cæsar iniquo perferens aĩo: confestim aduersus eum instruxit exercitũ. Sed Mathias ingẽtis aĩ adolescens: qui robustorꝫ militum: & q̃dem pugnacissimorꝫ abundabat numero: mox amplissimũ contra cæsarem coegit exercitũ: consertisqꝫ ꝓliis: sæpe amplissimã reportauit uictoriã: paceqꝫ cũ cæsare confecta: ne a genitore degenerare uideret̃: contra turcũ ingentia facinora gessit maxĩe: qꝫ hũgariæ regnũ bello consequi annitebat̃. Nec ꝓpea ullum eidem Mathiæ timorẽ iniecit. Et q̃q̃ copiæ mahumeti longe maiores semp fuerint: & regnuꝫ ipsius populatus fuisset: Mathias hic adhuc iuuenis cũ expedita manu illi sese obiecit. Dũqꝫ ad manus uentũ esset: tandẽ barbarus coactus est: terga dare: ubi in prima pugna ad.30. milia turcorũ cæsa fuere: propeqꝫ.x. milia capta & maiorem Bossinæ partem: qua ille potitus fuerat: recepit: & suo imperio Mathias adiecit. De tanta uictoria: ubi senatus Venetus certior factus est: legatos repente ad mathiam misit: qui cum ipso societatem inirent: & ut christianam rempub. omnem defendere posset: ipse senatus societate inita: octoginta milia nũmum auri quotannis soluturum spopondit. Atqꝫ ita in hunc modum Rex cum Venetis societate composita ĩnumeras clades ipsis turchis intulit. Et multo plura sui nominis magnitudine effecit: q̃ alius rex armis unq̃ facere potuisset. Erat tum taurini oppidum quod Belgraduni nostri appellant natura adeo munitum: ut non nisi obsidione expugnari posse uidebatur: quod mahumetus: & omni cõmeatu & tellorum multitudine munierat. Ad quod mathias castra mouens tã diu expugnauit: donec oppido potitus est: & ipsoqꝫ 1463 6662

Hic ĩ carceribꝰ detinebat̃ mr̃ huiꝰ ꝑ læticia q̃si mortua fuit.

cũ turco pugnat · 30. milia cæsa sũt turcorũ.

Belgradũ h̃ rex obtinet pragã ut bẽ cœpit

 ad solum

ad solum euerso: oēs milites qui in p̄sidio erant captos ad unum oēs occidi iussit. Ea uictoria tātā Federico cæsari uoluptatem attulit: ut ipsum misiæ iferioris quā Bohemiā uocant regem cōstitue rit. Ex quo ad urbē pragam cū exercitu contēdens: eadē post multā obsidionē compos factus est: neq; aīs ipsius Mathiæ uictorias hoc in loco referre uolo: ne nimiū cōtexaṫ historia: hoc unū de hoc rege uulgatissimū hēmus: q̄ merito cū Iulio cæsa. & Alexā. magno in oi re p̄ferri posset: sæpe-nūero (cū legendi auidus) in ipsius pluuinaribus īueniebaṫ: Liuius histo. aut curtius: & alios histo-ricos: legebatq; ardentissime sacras lr̃as: & ea quæ in his cōtinenṫ memoriæ adeo cōmēdabat: ut plæriq; admirarenṫ: his nāq; rōnibus adductus: nobilissimū suo in regno Gymnasiū constituit: ad quod exornandū peritissimos undiq; uiros accersiri fecit. Vnde factū est: ut quæ ad mores īstituta q̄ pertinebant eoꝶ Mathias non nescius euaderet. Non solertiā: non docilitatē unq̄ cōtempsisse uisus est. Iusticiæ autem quātū sese dederit: improbi ac p̄ditissimi hoīes mirifice ostenderunt: quos pœne oēs regno eiecit: bonos uero & bñficiis & honorib⁹ cumulabat. Eratq; adeo liberalis & ma gnificus atq; munificentissimus in oēs: ut oībus ætatis regibus anteiret. Nunq̄ hic princeps diuin⁹ certe in uoluptate nunq̄ in diuitiis: aut in honoribus: uel corporis bonis suum finē cōstituendū pu tauit: sed reiectis maiorū erroribus in xp̄ianā religionē se contulit: & in ipsam sūmam fœlicitatē: mentēq; omnē suam erexit: & in finem usq; cōtulit. Multas tñ simultates & bella cum Cæsare Fe derico habuit: adeo ut ipsi federico Viēnā imperii sedem & alias ciuitates: atq; oppida mł̃ta abstu lerit. Duxit autē Beatricē cordatam & eruditissimā adolescentulā Ferdināndi parthonopæ regis fi liam uxorem: ad quā (p̄pter ipsius ingentes uirtutes & eruditionē magnā) nos librū de claris mu lieribus nuper æditum dicauimus: ex qua nullos suscepit liberos: Ioānem tñ extra matrimonium susceptū filium habuit. Deniq;. 6. aprilis die anni salu. 1490. apoplexi correptus uitam cum mor te mutauit: illo Ioanne naturali filio relicto. Ex quo maximā contētiones inter proceres regni ex hortæ sunt. Aliis huic filio aliis Vlatislao Cassimiri filio Bohemiæ regi: aliisq; Maximiano impera toris filio regnum decernentibus. Res tamen inclinari uidebatur ad Mathiæ filium: quod is & pa ternos thesauros: & munitissima oppida cum præsidiis pœnes se habebat: sed nil eidem profuere cum ulatislaus rex a proceribus prælatus fuerit.

Auiditaté legēdi huius regis

uitia oīa uitabat: & rligionē amabat

Beatrix aragōia huius uxor.

6661 1463 ¶ Ioānes Bentiuolus bononiensis: hoc anno: prima octob. die Sancto in prīcipatu bononiæ suc cedens: præfuit illi ciuitati in præsens usq;: qui est annus sc̄dus supra millesimū q̄ngētesimum an nis. 38. Vir magnæ prudentiæ & admodū fortunatus. Non solū Sancto illi in urbis principatu: sed & in uxoris cōiugio successit. Acceperat q̄ppe p̄cessor suus Sanctus Genebriā sui sæculi speciosis simā adolescentulā Alexan. Sfortiæ Pisauri principis filiā uxorē: quo mortuo Ioā. hic speciositate & prudētia ipsius captus illā cōiugio sibi copulauit: ex qua p̄lē pulcherrimā mł̃tā suscepit. Ioā. igi tur hic Hānibalis filius fuit: qui filius fuit alterius Ioan. ab altera factiōe obtrūcati. Huius autē p̄f Hānib al ille fuit qui urbē seruitute oppressam: in libertatē uēdicauit: & Arcem in urbe p̄pl̃o inimi cam funditus euertit: plurimosq; ciues primæ pulsos ciuitati restituit. Tādem sūma reip. Bononiē sis in isto congesta: quē plæriq; mortales autumant & affirmant: unū esse: qui suo proauo dignus existat. Nam etsi plurimæ obtrectationes de hoīe isto circūferantur (q̄ Canetullos & maluitios conciues suos urbe eiecerit: ac uita undiq; quesitos priuauerit) nihilominus suo p̄silio: atq; prudē tia plurimi anni trāsiere: q̄ nec bellū: nec inimicitias ullas urbi illatæ sunt: suaq; circūspectiōe nul la in urbe annonæ charitate laboratū est: sed neq; ager uastatū: sua item prudētia discordiarum ci uilia pœne abiecta est memoria. Ex quo factū est: ut urbis dignitas & auctoritas: atq; amplitudo in dies magis: ac magis augeaṫ: q̄bus quidē rōnibus adeo conualuit auctoritate: ut & a ciuibus suis mirum in modū & ameṫ & uereaṫ. Tanta etenim ipsius auctoritas ea in urbe iam iam p̄ualuit ut nūmi p̄cussi ipsius noīe & effigie effigianṫ: ab Federico eius noīs tertio auctoritate obtēta: ex tant nihilominus huius præclarissimi uiri ea in urbe Bononia singularia beneficia.

Genebria uxor.

¶ Stephanus ultimus christianoꝶ missyæ seu Bossinæ rex: hoc anno fallacibus mahumeti turco rum regis blandimentis: ex quodam suo castello eductus: captus: atq; crudelissime uiris excoria tus est: quo mortuo: etiā eius patruum uenerandū senem crudelem īmodum obtrūcari præcepit: quibus interfectis etiam potētiores regni ad se uocatos in uincula proiecit: reliquum uero uulgus in seruitutem abduxit: regnoq; uniuerso uasto: atq; direpto filium suum secūdo genitum: eidē re gno præfecit: regina autē e manibus barbarorū ellapsa Ro. ad Paulum tum ponti. maximum cō fugiens ab eodem perbenigne & honorifice excepta est: & eidem quoad uixit ponti. honorificen tissime ex bonis ecclesiæ subministratū est: illud tamen regnum postmodum Mathias panonio rum rex (turco superato & profligato) conquisiuit: & suo regno adiecit.

Hūc excoriatū fuisse refert regina ro. uenit

¶ Bossina igitur prouincia ea est: quæ ab antiquis missia superior dicta est: inter Datiam & Thra ciam sita. Est quippe duplex missia: uidelicet superior & inferior: & ambæ prope danubium iacēt: & eas maiores nostri ceteris orreum uocabant. Est & missia in Asia phrigiæ helespondo adiacēs.

Missia duplex

¶ Viri disciplinis excellentes.

¶ Alexander tartagnus p̄ria Imolensis: iurium utriusq; doctor: per hoc tempus: sciētia iuris: non solum apud Bononienses iam suos: sed tota italia germaniaq;: atq; Hispania late clarus est habi tus. Qui cum eminentissimi esset ingenii: ac profundissimæ doctrinæ uir: a mł̃tis doctissimis uiris

Aureus doctor fuit nuncupatus:q nõ solũ apud patauinos:ferrariẽses:bononiensesq; apud quos p.30.ferme annos publico munere excellẽtissime docuit:sed & apud cunctos:ut ita loquar Italiæ principes maximo semp fuit in pcio:unde & plurimi eorũ pro uiribus satagebãt:imo & decertabãt:& pollicitatiõibus:atq; pmiis pmaximis eũ ad se pellicere:existimãtes pfecto se fore beatos:si tãti uiri psentia & cõsilio suas curias decorare possent. Hic itaq; cũ doctor pacutus & in docẽdo disertissimus:nosceretq; plenissime qcquid in legibus sciri põt:eẽt quoq; iustissimus:in ultimũ usq; uitæ suæ finẽ Bononiẽsiũ Gymnasiũ ex frequẽtiũ Scholariũ ad eũ ex omni Italia:Hyspania:& Germania:cõfluentiũ mirũimmodũ illustrauit. Tãto etenim in pcio habitus est:ut scholares eidẽ tãq̃ Pithagoræ philosopho uenerationẽ attribuerẽt. Et qcquid Alex.dixisset:id discipuli oẽs cõtra i disputatiõibus cõtradicere nephas existimabãt:utrũ ita eẽ uel ne:queadmodũ Alex.dixisset docuit:itaq; Alex.hic ab anno ætatis suæ primo & uigesimo:quo doctoratus isignia suscepit usq; ad annũ uitæ suæ qnquagesimũ tertiũ:quo & mortuus est:q fuit septimus & septuagesimus salutis nr̃æ supra millesimũ quadringẽtesimũ:scripsit aũt Alex.hic ad multorũ istructionẽ hæc q̃ subiecta sunt librorum uolumina. Et primo sup toto codice:ac sup oĩbus ptibus.ffor.in totũ uolumina octo pmaxima & q̃ plures additiões sup toto iuris corpore:& pcipue sup tribus libris codicis. Quinq; alia pterea cõsilior uolumina cõposuit egregia:quæ qdẽ mirificã apud eruditos obtinẽt auctoritatem:atq; fidem. Deniq; de deo deq; hoĩbus peroptime meritus Bononiæ uisæ finem faciẽs in diui Dominici templo sepulchro marmoreo sepultus est:tribus post se masculis filiis relictis Antonio:uidelicet iuris ciuilis & pontificii dignitate insignitus & aliis duobus.

¶ Dionysius natiõe theutonicus carthusiensiũ ordinis professus uir & theologia:atq; aliis disciplinis eruditissimus hac tẽpestate clarus habet:qui cũ esset igenio subtilis & eloquio disertus tot & tãta scripsit:ut numero opusculor pter diuũ patrẽ Augu.apud latinos parẽ habuerit neminẽ. Quod plane domũ scribẽdi potius cõtemplatiõe & oratiõe eũ assecutũ reor q̃ alia studior solicitudine. Hic itaq; diui Hieronymi exẽplo in lege domini meditãs die ac nocte dulce iudicabat:semper aliquid:aut legere:aut scribere:aut certe interpretari:de cuius opusculis hæc referuntur.

Et primo super sententias li.4. Super totum uetus & nouum testamentum li.77.
In septem psal.penitentia. li.i. De documentis autẽticis li.i. Expositionẽ missæ. li.i.
Dialogum de celebratiõe li.i. De cõmunione li.i. Compendium philosophiæ li.i.
Cõpendium theologiæ li.i. Dialogũ philoso.& theologi.li.i. Sup bti Dionysii li.3.
Sup.ii.epistolis Dionysii li.i. Super Boetium de consolatione li.i. Sermonum. li.i.
Sũmariũ sancti Thomæ li.i. Sermones de sanctis & ad religiosos & alios li.3.
Anotatiões suor operũ. li.i. Vbi cõmẽorat se edidisse pter pdictos li.cẽtũ:quos singulatim cõmemorare lõgũ eẽt:obiit deniq; in anno salutis nr̃æ.1471.nõ sine magno sanctitatis præconio. Transtulit præterea e græco in latinũ Io.Cassiani libros ad faciliorem stilum.

¶ Bessarion nicenus cardinalis & cõstãtinopo.patriarcha uir undecũq; doctus: phs iprimis & idẽ orator disertissimus atq; utraq; lingua sciẽtissimus hac tẽpestate i pcio existens: quædam præclara sui ingenii uolumina edidit:quibus suum nomẽ ad posteros trãsmisit:maxima cum gloria. E quibus extãt subiecta. Aduersus Marcũ ephesinũ episcopum. De spiritu sancto. Scripsit & insigne ac præclarũ opus:q cõfutatio eẽ pnotauit li.i. In illo uerbo sic eum uolo manere li.i. In.philosophiæ Platonis laude li.5. laudes priæ suæ li.2. Ad græcor Impatorẽ li.3. Oratiõesq; & epistolas pene innumerabiles. Et alia multa.cũq; lib.pene inumerabiles in omni sciẽtia tã græcos q̃ latinos coaduasset:& eosdẽ sane ornatissimos:illos senatui Veneto ad ornatum publicum moriens ex test. legauit:obiit tandem ætate grandeuus in legatiõe galliarum anno salutis nostræ.1474.

¶ Ioannes de indagine natiõe Theutonicus carthusiẽsium ordinis prior diuinar scripturar admodũ studiosus:& apprime eruditus maximeq; in iure canonico egregie doctus: his temporibus clarus existẽs:multa pclara uolumina aperto sermõe cõscripsit:quæ qdẽ hoĩs eruditionẽ & doctrinam præ se ferunt. Quorum de numero hæc sunt.uidelicet. De laudibus paupertatis opus isigne. De casu religionis li.i. De uita religiosorum li.i. De uita adolescentium li.i. De humilitate & superbia li.i. De ornatu interiori li.i. De gratia & libero arbitrio li.i. De natura & gratia li.i. De perseuerantia li.i. De spiritu:corpore:& anima li.i. De mandatis prælatorum li.i. De charitate & dilectiõe li.2. De meditatione li.i. De inquisitione boni li.i. Contra Bohemorum errores li.i. Contra eosdẽ adhuc li.4. In regula diui benedicti li.i. Atq; alios numero.38.libros. In libros autem bibliæ multos commentarios elegantes eum edidisse ferunt.

Papa 220. PAulus eius noĩs secũdus papa:patria Venetus:patre Nicolao : matre Polixena natus: 1464
Petrus barbarus antea uocatus:eugẽii põtificis ex Sorore nepos.hoc anno pridie Kal. Septẽbris:ex cardinale sancti Marci põtifi.pio suffectus:sedit annis.6.& men.10. Magni certe animi:magnæq; prudẽtiæ uir:corpus habens magnũ & uastũ ac maiestati põtificiæ dignũ. Qui pontificatu adepto:mox eius maiestatẽ:tum auctoritate:tumque armis augere conatus est. Nã & duo bella toto suo põtificatu in Italia suscepit:quæ nulla re prius bello repetita:
Tolpha urbs sed isidiis primo ichoata:postea deseruit. Tolpham.n.ueterẽ obsidẽs & oppugnãs supueniẽtibus regiis copiis:quæ cũ ursinis militabãt.cũ adhuc sexaginta passuũ milibus abesset. repente obsidionem soluit

nem soluit:& locum deseruit. Eo etiam modo Robertum Sigismundi malatestæ filium aggressus est:qui cum Ariminum aliquandiu oppugnasset:& aliqua eius suburbia tormentis lacerasset: ab regio & florētino exercitu fusus atque fugatus:obsidionem soluere coactus est. Hic etiam ubi pontificatū iniit:oēs statim abbreuiatores:quos pius pōtifex prædecessor suus instituerat:abrogauit:& auctorauit:& canonicos regulares se sancto Ioāne Laterano a Calixto pōtifice pulsos restituit. Multa apud sanctū Marcū & in uaticano extruxit:quæ uiri magnificētiæ dignitatē præ se ferūt. fuit iter cætera iustus pōti.& pauperū:ꝑsert in cardinaliū:epōrū:principū: & nobiliū uirorū amator:quos una cū uirginibus:uiduis:& egrotis:ꝓpriis pecūiis frequēter iuuabat. Eiusq; ꝑcipua cura semp fuit:ut oīa ad uictū necessaria urbi nō deessent. Sed in hoc aliquātulū reprahēsibilis fuit:ꝙ in colligēdis pecuniis & iocalibus ꝑciosissimis nimiū diligēs extitit. Et īperio cū oīa ageret: odiosus oībus erat. deniq;.x.cardinalibus creatis(quos iter Frā.a Ruere Saonēsis unus fuerat)& cū annos plurimos uiuere sibi psuaderet:anno salutis nr̄æ.1471.5.cal.Augu.hora secūda noctis:cū eo die læ tum cōcistoriū habuisset:& iocundissime conasset:apoplexi correptus uitam cum morte mutauit: cuius corpus cum in uaticano sepulturæ traditum esset. Sedes uacauit dies.9. Cui & postmodum incredibile sepulchrum marmoreum a suis nepotibus cardinalibus erectum est.

a robert. Malatesta fusus fuit canonicos regulares pulsos restituit Amator pauperū Impiosus erat

664 1465 ¶ Carolus aurelianensis dux:hoc anno patre defuncto:in paternum regnum succedens: regnauit annis.23. De quo nihil habemus dignum:aut certe indignum:nisi ꝙ cōtra Carolū Frā. regem Frācisci Bertaniæ ducis partes nimiū fauebat:pro quibus:& tandē mortē suscepit. Die etenim octaua & uigesima Iulii mensis:anni.uidelicet.1488.dum Carolus frācorū rex per suos duces: contra Iacobū bertaniæ ducem magnū exercitū direxisset:& Dux ipse Bertaniæ:hūc Carolū aurelianensem ducem ac orenge principē:suas in partes in prælium asciuisset:facto cōgressu multa hoīum millia ex utraq; parte cecidit. Fugato demū Francisci exercitu:hic Carolus & Orenge princeps compræhensi:ad regē captiui adducti sunt. At rex mox centurione uocato: euestigio huic Carolo tanq̄ regiæ maiestatis subdito & rebelli:caput abscindi mandauit. Ludouico filio post se successore relicto:qui postmodum regnum francorum ex successione consecutus est.

Iacobus dux bertaniæ dux orēge

1465 ¶ Gulielmus mōtisferrati Marchio:hoc anno Ioāne fratre sine liberis defuncto in regnum paternum succedens:regnauit annis.18.uir certe perhumanus:pientissimusq; ac christianæ religiōis & iusticiæ præcipuus amator:qui a iuuentute sua arma semper cū ingenti laude tractauit. Quiq; in omni genere ludis:quæ in principe expetere solent:præ cæteris Italiæ principibus illustratus admodum fuit:imo & unicus uisus est:qui ceu sol inter sydera resplenderet: adeo nanq; inter principes emicuit:ut nō modo angustis mōtisferrati finibus:sed & diademate totius Italiæ:cum in eo essent omnia optimi principis ornamēta. Ipse enim ex quo placatū per oīa suum haberet regnum:uideretq; oppidū suum Casale:quod sancti Euasii appellatur:sui principatus sedem ex frequentia populorū nimiū angustū illud imprimis mirifice amplians nouis muris ex cocto latere cū turribus crassissimis ampliauit. Et ex oppido ciuitatē auctoritate apostolica constituit: atq; episcopum sibi ex more dari uoluit. Vrbeq; cum omni pompa constituta:in eadem pluribus in locis per se & per ciues suos ædificauit:& supra quam dici possit splendide atq; magnifice: fuit Gulielmus corpore uasto uultuq; placido & illari semper:cuius inter cætera summa erat ne quis a se abiret tristis. Et cū rem diuinam diligenter semper curaret:etiam mirum immodum religioni fauebat. Monasteria omnia tam fœminarum quam uirorum & ædificiis & moribus instaurauit: quibus & sacerdotalia indumenta pro posse condonauit:duxit autem Helisabeth Francisci Mediolanensium Ducis filiam uxorem:ex qua dumtaxat cum unicam nomine Blancam suscepisset filiam:moriens: Bonifacium fratrem habuit successorem.

Casale fit ciuitas

Ei⁹ corporis descriptionem facit

Helisabeth uxor fuit.

¶ Iacobus cognomento piceninus Nicolai picenini illustrissimi Imperatoris filius: Vir strenuus ac prælhandi scientia scientissimus bellatorūq; sui tp̄is ꝑfecto acerrimus:hoc anno a Frācisco sfortia Mediolanensiū duce & Socero suo a Sulmone marsorū oppido suo in lombardiam uocatus: maximo cū gaudio & plausu in Mediolano exceptus est:ubi & paululum cū omni festorū genere permāsit. Verū haud multo post ad ferdināndum parthonopeū regem sub iureiurando quod nulla eidem inferreretur molestia:ab ipso socero Francisco Neapoli missus est. Ea uidelicet cōditione: quod quotienscunq; ipsi Iacobo & Socero libuisset:incolumen ipsum dimittere & reddere teneretur. At Iacobus fidei Soceri plurimum confisus:lætus ad ferdinandum regem concessit. Vbi non multo post iussu regis infidi:immo & perdi hominis in carceribus una cum filio inclusus est: atq; paulo post uita priuatur. Iste etenim Iacobus ille est:qui præclara facinora in bellis gessit. Et quoad uixit:& ad pacem & bellum gerendum. Vbique clarus effulsit.

Præter fidem datam occisus fuit

6665 1466 ¶ Galeatius maria uicecomes quintus Mediolanēsiū dux:hoc anno mēse martio eius patre Frācisco sfortia defuncto:absens dux declaratus:regnauit an.9.& men.10.prōptissimi ingenii uir atq; excelso aīo princeps:sed uita rebus in aliquibus suo auūculo Ioanni duci similior quā patri Francisco aut Blanchæ matri suæ mulieri peroptimæ. Quæ mulier prudentissima & ꝓpe diuina ex mēte oīum populorum mortuo Francisco uiro suo Imperium Mediolanense una cum filio regere & administrare debuerat. Sed ipse tanquam alter Constantinus septimus græcorum Imperator: non diu tulit sanctum matris imperiū:Blancā etenim matrem: sicut & ille Hyrenem genitricem

Vide infidelitatem filii contra matrem

post secundũ annum(ut solus iperaret)ab admĩstratione eiecit:ipsa aũt uiuente & secũ regnante moderatus satis uidebaẽ.Verũ illa defuncta in multis sese infecit flagitiis:utpote auaritia libidine & superbia:pp quæ maximũ in se ciuiũ suoꝝ concitauit odiũ:& indignationẽ.Id tñ bonum de illo ferebatur: quod licet nimiũ in colligendis pecuniis diligens hẽretur:attamen nunquã ab iustitia:nec per se:nec per suos declinasse uisus fuit:quinimo cum expauesceret diuinũ iudiciũ largissimas sæpenũero erogabat elemosynas:atq; cũ aliquãdo aliqua p̃meret tribulatione:se maximũ confitebaẽ peccatorẽ:& se obnixe orationibus seruoꝝ dei cõmendabat:& iuxta Danielis p̃phetæ documenta:peccata sua elemosynis redimebat.Quæ qdem res:hoĩs fidei maximũ fuit iudiciũ. Aliud p̃terea memorabile dignũ præ se ferebat:quod sicut in ostentatione reꝝ temporaliũ profusissimus hẽbatur:sic & in diuinis celebrandis: supremos ex oĩ occidente ad se uocauit cantores: ipse quoq; cũ multa memoratu dignissima in urbe mediolano & extra extruxisset ædificia:& potissimum urbis suæ uias ex sectis lapidibus sterni fecit:insuper & cum paternũ ærariũ pecuniis exhaustum reperisset:tãtas postea ꝯflauit diuitias quãtas unquã prædecessorũ suoꝝ fecerit quispiã: uerũ cum ĩmoderata mulieꝝ libidine uteretẽ:pro qua posthabita suæ maiestatis honestate:mĩstas uirgines stupraret:matronasq; ĩpudice nimium uiolaret:tandẽ in eum coniuratione facta a domesticis suis in festo sancti Stephani,p̃thomartyris:& in ecclesia ipso sancto dicata:uniuerso astante pp̃lo:omnibusq; aulicis ipsius a coniuratoribus multis uulneribus turpiter confossus:anno ætatis tertio &.30.occubuit:relictis post se duobus filiis:Io.Galeatio eius successore:& Hermete ac filiabus.Blancha nunc ĩperatrice:& Anna ex bona ducis sabaudiæ filia uxore susceptis.

Vicia ei⁹ describit magnæ fidei uir fuit.

Diuitias multas aggregauit.

A suis ꝯfossus. Bona uxor.

¶ Carolus manfredus Fauentiæ urbis flãmineæ princeps:& ecclesiæ Ro.ibidẽ uicarius:hoc anno martio mense:Hestore patre uiro p̃stantissimo defuncto:eius loco succedens.14.ferme annis regnauit.Vir uriq; bonus ac perhumanus & liberalis:sed quadã imprudentia notatus:ut rerũ exitus comprobasse uisus est.Huic duo fratres ex eodẽ patre erãt:quoꝝ primus Federicus urbis ep̃s: minimus uero Galaotus:aĩo & uirtute cõspicuus:cuius uirtutem cũ suspectam haberet:essetq; aliquãtulum infestus:euestigio eũ urbe pepulit.Et urbẽ deinceps ep̃i fratris cõsilio gubernare decreuit.Quæ res eidẽ ruinã non minimam peperit:nã cum idẽ frater ep̃s ciuibus & populis necessaria ad uictũ subtraxisset:ut charitatẽ frumentariã suscitaret:maximũ odium plebis in principẽ cõcitauit.Verũ aliquãdo cũ ĩfirmitate grauissima laborare cœpisset:& eã ob rem lecto decũberet:ciues illum mortuũ fore arbitrantes:cõfestim Galaotũ urbi & populis gratũ uirũ armis excitatũ: ex Rauẽna in urbem introduxerunt.Moxq; carolo in castrũ fugato:ipsum Galaotum principeʒ acclamarunt.At carolus hic una cũ uxore sua illustri fœmina(ex uaraneoꝝ Camerini principũ nata) suis cũ diuitiis urbẽ pacifice deserens:Neapolim ad Ferdinandũ regem ꝓcessit:demũq; Ariminũ reuersus ibidẽ tandem suspitiõe ueneni dati:uitam mœstam finiuit:hic cũ bonus regulus hẽreẽ: urbem suã imprimis mirifice gubernauit:illãq; sua ĩpensa mirumĩmodũ instaurauit:ac illustrem plurimũ reddidit.Illa enim amplificauit & nouis muris ex coctis lapidibus cũ fossis,p̃fundissimis cinxit pallaciumq; sui dominii:non solum pulcherrimũ sed & supbissimum a solo quasi extruxit atq; alia permulta beneficia urbi contulit. 1466 6667

Vxor huius uarana fuit. Bonitatẽ hoĩs describit

¶ Sigismundus malatesta Pandulphi malatestæ extra matrimonium filius:hoc anno cum trigita & eo amplius in urbe Arimini regnasset annis:octauo calen.decembris.grandæuus uitam finiuit.Huius principis gesta uario referunẽ modo.Porcellus quidam romanus poeta disertus:euʒ suis carminibus miris effert laudibus.Nam de ipsius uirtutib⁹:duodecim uersu p̃claras edidit epistolas:quæ plane tantã laudẽ atq; gloriã de eo præ se ferunt.Vt unicus suæ tẽpestatis princeps fuerit iudicatus.At cõtra Pius papa eius noĩs secundus clarissimus testis:asseuerat ipsum spuriũ:omnibusq; uitiis inquinatum:& nulla prorsus uirtute redemptum:quod suam ætatem omni flagitiorum genere fœdasset:ac uniuersum pœne orbẽ turpissima sui noĩs fama fœdasset:uidelicet infidum:hereticum:proditorẽ:homicidã:parricidam:libidinosum:flagitiosuʒ:machinationũ structorem eũ uocans.Et iõ a plerisq; pontificibus romanis & diris excõicationibus & armis multipliciter afflictus fuit.Hic tres successiue duxit uxores:primã.s.Crimignolæ comitis filiã:a qua dote permaxima recepta:mortuo p̃re:illã repudiauit:secũdam Nicolai estensis ferrariæ principis filiã nomine Genebriã optimã mulierem:quã nihilominus & paulopost ueneno substulit.Tertiam uero Frãcisci Sfortiæ filiã modestissimã:quã etiam sine ulla criminis nota:tandẽ propriis manibus strãgulauit:nulla ab ipsis prole suscepta.Istũ itaq; principẽ:q̃q̃ Pius ip se põti.Ro.asseueret fuisse oĩbus opprobriis ĩquinatũ:in rebus tamen bellicis strẽnuũ ipsum extitisse affirmat:atq; eũdem in rebus gerendis splendidissimam & liberalissimum. 6666

Porcellus poeta. Pius papa eum mĩtipl̃r dãnat.

¶ Robertus autem malatesta prædicti Sigismundi ex concubina filius:ipsi suo genitori hoc anno in principatu Ariminensi succedens.regnauit.13.annis:& mensibus.x.Princeps in malo patri dissimilis:in bono uero persimillimus.militari imprimis scientia clarissimus & liberalibus disciplinis apprime eruditus:quem certe ab corporis & animi dotibus:cum quouis optimo principe & regulo cõparare merito possumus:qd & gratia:liberalitate:magnanimitate:aliisq; uirtutibus:oĩum et aduersarioꝝ beniuolentiã sibi cõparauerit:& pro Venetis maxĩe(sub quoꝝ stipendiis diu militauerat)ĩfinita mortis pericula subiit:in qbus etiam tãdem mortem accepit.Hic itaque prĩcipatu 1467 6668

Mirifice hũc laudat.

suscepto:

susceptorut se a pontificalibus copiis defenderet:euestigio cũ Galeatio mediolanẽsiũ duce & flo-rentinis se cõiunxit:& ab eisdẽ auxiliaribus copiis susceptis:in exercitũ pontificis (qui ipsius urbis suburbana occupauerat)ingenti animo irruit:& illũ magno impetu ꝓfligauit.Oppidaq; oĩa quæ pontifex ipse ex Ariminensi agro patri ademerat:cũ ingenti gl̃ia mox recuperauit.Cognita post modũ eius in bellis pertractandis uirtute atq; præstãtia.Senatus uenetus illũ in locũ Bertholomei coleoni nuper defuncti surrogauit:qui ingentia facinora:& ea q̃dem ꝓclarissima cõfecit:tum ma xime in bello ferrariensi:contra Alphõsum calabrorum ducem fortissimũ.Quem in acerrimo cõfli ctu:quẽ non longe a Roma cõmisit:adeo superauit:& ꝓfligauit cum uniuerso exercitu:ut nisi Al phonsus ipse belli impator fuga sibi salutẽ comparasset:& ipse captiuus in triũpho cu; cæteris suis cõmilitonibus ignominiose Romã perductus fuisset.Eo igit̃ in conflictu & acerrima pugna.Ro bertus hic tñ contraxit algorem:ut romã reuersus in maximã repente inciderit desinteriæ egritu dinem:ex qua haud multo e uita migrauit:quo mortuo:Sixtus ponti.non sine lachrymis eius cor pus Ariminũ suis impensis honorificẽtissime transmittere curauit:ubi & in sepulchris maiorum eu; sepelliri mandauit:qui cũ nullũ ex helysabeth uxore:Vrbini ducis filia:hẽret filiũ:Pandulphum ex concubina susceptũ:ex testamento sub uxoris tutella dimisit hæredem. Põtificis exercitũ ꝓfligauit calabriæ dux superauit Helysabeth uxor.

1467 ¶ Sigismundus federici cæsaris ex fratre nepos:austriæ dux:hoc ãno alberto patre defuncto:no nis decẽbris:in p̃rnũ & auitũ regnũ succedens:ducauit ãnis.12.Vir q̃dẽ mãsuetissimus:& pacis po tissimũ amator:ac pecuniarum cõtemptor:xp̃ianæ quoq; religionis obseruator:qui oẽm ferme uitæ suæ cursum sub Federico cæsare patruo suo pacifice transegit:hic multas lites in germania:& ita lia sua auctoritate cõpescuit:maximeq; iter mediolanẽsem ducẽ & heluecios pacẽ cõposuit:labo rauit ꝑterea plurimũ liberare Cichum Calabrũ in carceribus:a mediolanense duce inclusum:sed frustra. A uenetis autẽ prouocatus occasione cõfiniũ:contra eos.x.regni sui anno bellũ mouit:un de & auxilio Saxoniæ:& bauariæ ducum cũ magno exercitu ad Rogeredũ oppidũ accedẽs:illud euestigio machinis oppugnatũ cõplanauit:postmodũ cu; Venetis duce Boberto Sanseuerinate collatis signis confligens:multos hostes occidit:& multa eorum oppida cœpit. Verum postea pace cõfecta:restitutis oppidis in patriam rediit:deniq; sine liberis deficiens:Maximianũ consobrinu; nunc imperatorem habuit successorem. Contra uenetos bellũ gessit. Saxoniæ & bauariæ duces

1666 1467 ¶ Philippus burgõdiæ dux hoc ãno:magnis rebus gestis:fœlici senectute confectus:uita excessit. Vir super coeuos principes:imo & ꝓdecessores oẽs miris extollẽdus laudibus atq; præconiis:si uo tum deo emissum:atq; fidem ponti.Ro.oblatã:seruare uoluisset.Hic a iuuẽtute sua semp magni: & alti animi prĩceps extitit:& anteq̃ aliquod magnũ decerneret:id diu meditari:ac deliberare cõ sueuerat:deinde Decretũ semel factũ inconcussum seruare:imo pœnes sñiam suã solidus & incõ cussus pmanebat:tanq̃ annosa quercus borealibus frustra cõcutitur uẽtis.Sed in ætate graui:ma ximam suo fulgori iniecit infidelitatis notam:promiserat enim Deo:& põtifici Ro.dum in lectu lo aliq̃n egrotus decumberet:si egritudinẽ ipsam euadere posset:q̃d ꝯtra turcos personalr̃ cũ exer citu magno & ingenti classe ꝓficisceret̃:sed a q̃busdam magnis uiris persuasus suã postmodũ ꝓfe ctionem reuocauit.Atq; ita uir tãtus qui hoĩes fallere non ꝯsueuerat.Deum & Ro.ecclesiã cũ ma ximo xp̃ianæ religionis incõmodo fefellit:nam ad ipsum oriẽtales plurimi reges duces:& princi pes ex suis remotissimis partibus tanq̃ ad augustissimũ occidẽtis principem:solẽnes oratores mi sere:quod nunq̃ lectũ:aut auditũ certe ullo tpe fuit:uidelicet orator Dauid trapezundarum impera toris noĩe Michael de alguri.Georgii Alexãdri magni persarum regis.Aserimberch turcomani:me sopotamiæ regis non xp̃iani:sed mahumistæ:Gorgoræ belicosissimi Georgianæ ducis:& morati uauterch Armeniæ minoris principis:uenit & Ludouicus Antichenus p̃riarcha cum eisdẽ oratori bus in burgõdiam:ad ipsum Philippũ ducem ꝓuenerat:q̃ppe ad eosdẽ reges & principes oriẽta les fama:ipsum multa pro fide & xp̃ianorum utilitate cõi:plurima clarissima atq; sanctissima fecisse facinora:conuenerãt.n.ipsi ꝑpotẽtissimi orientales prĩcipes inter sese:ut cõi ĩpensa ꝯtra mahume tum othomanũ Cõstantino.Impatorẽ bellũ indicere:mõ in europa eidẽ bellũ uel paruũ ipso au ctore cũ ponti.Ro.moueret̃:plurimis nãq; rõnibus & oblationibus atq; ꝓcibus rogabant:ne tãtæ cõmoditati sibi diuinitus oblatæ deesse uellet.Sed timidus hõ:imo & auarus oblationẽ non con temnẽdã neglexit.Poterat etenim philippus hic si ꝯtra rabiẽ & furorẽ mahumeti insurrexisset.Et ĩmortale ꝑmiũ a deo cõsequi:& supra quã humana lingua dici possit ꝑpetuo glorificari si id bellũ cõplexus fuisset.Fuit nihilominus in reliq̃s sapientissimus:ac xp̃ianæ religiõis Zelotes:moriẽs ita q; in senectute bona philippus hic Carolũ filium habuit successorem. Votum magnũ. Orientales oratores ad húc Venerunt Ipos nominat oratores & eorũ reges

¶ Carolus itaq; ꝑdicti Philippi optimi ducis filius ultimus ex ipsa francorum regum familia ꝓ pagata:burgõdiorum dux:hoc anno:patri in regnum succedens:regnauit annis.9.Vir certe for tis seuerusq; magnanimus atq; terribilis:sed iustus liberalissimus supra quã dici possit:ac piientissi mus:diuinorũq; obsequio feruentissimus obseruator.Hic nãq; ab ipsa sua adolescẽtia ingentem sui aĩ ferocitatẽ p̃tr se ferens:adhuc genitore uiuẽte:ĩcredibilia ꝓclara gessit facinora:& maxie in Gandauẽsibus ciuibus:qui a philippo genitore suo quõdam haud honestum extorserunt priuile gium:atq; de eodem etiam confirmationem ab ipso quadam impudenti peruicatia obtinuerunt. Quibus gestis ipse domũ reuersus:inuito patre non paucam militum manũ colligens:euestigio Liberalitatẽ cõmemorat

Contra gãdauẽses pugnauit

Calamitatẽ magnam.

in gandauum duxit:& in ipsam impetu facto:maximã de ciuibus illis edidit occidionẽ.Tantam-
q; illi urbi calamitatẽ atq; terrorem inflixit:ut nunq̃ antea in una pugna:ex ipsis Gandauensibus
tot occubuisse a maioribus memoriæ traditu3 fuit. Vrbe itaq; potitus priuilegia illa a pr̃e collata:
in medio urbis foro exuri p̃cepit:principatu deinde suscepto multas cũ ludouico francorum rege 666
concertatiões & q̃dem graues habuit:pro q̃bus multas illi uastationes & incõmoda intulit:pace-
q; cum eo postmodũ confecta:a Leodiensibus germanis grauiter infensus q̃ eius ex sorore nepo
tem eorꝝ pontificem in uinculis coniecissent iratus oẽm belli uim in eos cõuertit:ciuitate itaq; de
mum grandi fragore & furore obtenta:uniuersos in ea & trucidauit & interfecit mortales:nec ulli
quidem sexui:aut ætati:seu dignitati parcere uoluit.Eo nãq; bello & urbis captiuitate tãtã cædem
cruentissimam hic Carolus exercuit:quãtam neq; græcorꝝ:neq; latinorũ:aut Barbarorum certæ
referant historiæ:post cædem aũt & direptionẽ talem editã uniuersam protsus cõplanari iussit ci-
uitatem:ita ut ne unus q̃dem ex ea remaneret calculus:in medio aũt urbis foro:colũnam fericam
erigere fecit:in quam euersionis cãm conscribi mãdauit:indeq; digressus ea urbe desolata relicta:
pro Eduardo angliæ rege sororio suo e regno a comite Doueruidi:& Henrico portugalliæ Rege
pulso:multum exercitũ ꝯgregauit & ꝯtra eosdẽ:ac ludouicũ francoꝝ regẽ acertimũ bellum susce
pit:pro quo breui illũ in regnũ suum remisit:quo in regnũ collocato:statim arma in ludouicum re
gem ꝯuertit:& denuo multis cum incõmodis & dãnis attriuit:quod cũ paulo ponti.maxio nũcia
tum fuisset:mox eius cura:inter ipsos pax ꝑfecta fuit.His ita gestis ad missiã coloniensis agri oppi
dum:q̃d est in ripis Rheni fluminis:duxit:& illud acertime obsedit:sed cũ Federicus cæsar in eius
auxilio aduenisset:mox inito fœdere in regnũ suum reuersus est.Dehinc cũ cõquiescere non pos-
set:cũ ludouico rege fœdere rupto:in lothoringã ꝓuinciam exercitũ duxit:& secum Edouardũ re-
gem sororium suũ auxiliatorẽ aduocauit:ubi cũ multo comitatu aduenisset:ipsam prouinciã diu 167
expugnauit.Verꝝ Eduardo cum Ludouico rege inducias firmatas:ẽt ipso ꝓcurãte aliquãdiu a bel
lo q̃euit.Erat igit᷑ carolus inter cætera acerrimus iustitiæ cultor atq; defensor:adeo ut pro illa tuen
da nullius iracundiã:nullius inimicitias:nulliusue simultatẽ:aut potẽtiã extimescere:imo & aliq̃n
pro hmõi cã metas honestatis excedebat.Deniq; cũ multas ꝓuincias ferro igneq;:ac multa cæde
sibi subegisset:ad Nansiã dictiõis raymbardi lothoryngæ ducis urbẽ cum.14.millibus militũ deue
nit:in eodẽq; loco uenientes alias copias expectaturus:ut ĩtegris exercitibus ꝯtra Sueuos quos usi
tatiore uocabulo Suiceros appellamus:maturaret.Dũq; ibi exercit⁹ præstolaret᷑.Suiceros coeũt:
ĩprouisiq; ante lucano:ꝓximũ quẽdam montẽ occupant:in quẽ dux ipse pedites ẽt q̃dringentos:
ut & ipsi illum occuparẽt:misit.Ibiq; Suiceri hostiu3 copias adoriunt᷑:easq; fugatas & dissipatas
populariter in ducis castra aduolãt:quẽ & tãta strage afficiũt:ut ex.14.pugnatoꝝ milibus:uix.4.
milia euasisse perhibeant᷑.Alii uero aut cæsi:aut ꝓfligati per deuia quæq; fugientes Carolũ ducẽ:
deseruierunt:quẽ insequẽtes hostes:tãdẽ ab ĩnumerabilibus circũualatũ obtrũcauerunt. Atq; uir
tantus ꝑcussus & interfectus uniuersa tantoꝝ illustrissimoꝝ uiroꝝ in eo extĩcta est familia:unicã
aũt filiam Mariã noĩe regni tanti hæredem dimisit:quæ Maximilianũ federici cæsaris filium sta-
tim accepit maritũ:quæ cum duos tñ ex eo dedisset filios Philippũ:uidelicet & margaritã filiã: &
ipsa paulopost ex equo delapsa:fractis ceruicibus expirauit.Eo itaq; mortuo(ut ꝑmissum est)ipsa
familia burgondioꝝ radicitus euulsa est.

Crudelitatẽ ĩ lodienses factã recitat

Vrbem euertit.

Edouardus angliæ rex sororius hui⁹ fuit

lothoringiã ꝓuinciam expugnauit

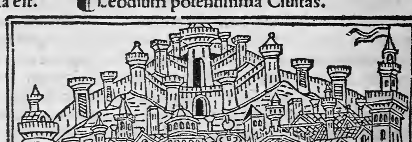
Iusticia3 eius laudat

Baymlardus lothoringiæ dux pugna3 & ĩterfectio recitat

Maria huius filia philippus & margarita huic & ex filia nepotes

❡Leodium potentissima Ciuitas.

1467 6666

❡Leodium lothoringæ galliaꝝ ꝓ
uinciæ clarissima & potẽtissima Ci
uitas hoc ãno a p̃dicto carolo bur-
gondioꝝ duce (Ludouico franco-
rum rege ꝑmittente)capit᷑:& in ea
ingenti edita cæde:statim direpta:
& incensa:ac cõplanata fuit.Supe
rioribus etenim ãnis:ĩter ipsos leo
dienses & burgõdiorum ducẽ:ma
xima & odia & cõcertationes agi-
tabantur:quas cũ leodiẽsis eps tã-
q̃ urbis pater extinguere tẽptasset
ab ipsis suis cõciuibus urbe statim
pulsus est.Qui ad Ro.pontifi.iniu
riam deferrens:ab ipso ponti.Ro.ciues illi ĩterdicto notati sunt:pontifex nihilominus aĩaduertẽs
picula & dãna ciuiũ leodiensiũ & ducis:eos ad ꝯcordiã pro uirili reducere curauit.Vñ eã ob rem
epm̃ tricariẽsem ad ipsos legatũ misit.Qui ut facilius eos ad sanitatẽ reducere posset:primũ oĩum
ĩterdictũ sustulit:& in pristinũ statum omnino restituit:uerum dum legatus rem istam accuratissi
me agere anniteret᷑:ab ipsis leodiensibus & ipse cum episcopo tumultuarie in carcerem recludit᷑.
Quamobrem indignatus dux statim cũ francorum rege(pace confecta) ingenti exercitu compa
rato:in ipsos leodienses hostili animo irruit & acerrimo ꝑlio:ac terribili ĩpetu urbem expugnauit:
captãq; episcopos ĩprimis a carceribus liberauit:postmodũ ipsam protinus euertit:in cuius q̃dem

Legatus & eps ĩcarcerãtur

captiuit a tem:

captiuitatẽ:ferũt ducem aĩo ĩplacabili:nulli ætati:aut dignitati:aut sexui pepcisse:sed oẽs prorsus exterminasse:urbe itaq; hoc mõ ad calculũ eosq; euersa & cõplanata:postea in ipsius fori medio colũnã marmoream erigere fecit:in qua cãm ipsius euersionis inscribi mandauit.

Crudelitas magna ciuitas complanat

1668 1469 ¶Edouardus anglo℞ rex:philippi burgondio℞ ducis gener:hoc anno:dolo pcerum suorum regno deiicitur: & hẽricus olim eodẽ regno pulsus:ludouici francorũ regis cõsilio & auxilio restituitur. Qui in regno collocatus:confestim una cũ Ludouico pdicto rege:aduersus Carolum philippi prædicti ducis filiũ:graue bellũ suscepit. Quãobrem indignatus carolus:confestim copiosissimum exercitũ:uidelicet ducento℞ milium peditũ: & decem & octo equitũ milium ꝯgregans:ad Edoardum hũc regem in angliã transmisit:ut eo℞ auxilio:suum regnũ perditum ꝯtra henricum recuperet:uenientes aũt Caroli copiæ in angliaʒ: mox calysium: & alias plurimas ciuitates expugnauere: & multas hostiũ occidiones edidere:ac Edouardum iustũ pulsuʒ:in regno reposuere. At carolus dux dum hæc agerent:ludouici regis inimicitiã ueritus:alia centũ milia pugnato℞ in pichardiam misit:ubi & dãna & incendia:ac alia permulta ĩcõmoda regi intulit. At edouardus hic tandem ab anglicis nobilioribus in regnũ reuocatus:henricum hostẽ captum cũ multis principibus extinxit. Quibus gestis:mox inter reges & duces:ac omnes alios principes:pax cũ oĩum laude firmata est. Confirmatoq; in regnũ Edouardo:dux ipse carolus regis ipsius sororius a tributo quod regi anglo℞ singulis annis pendere solebat:est liberatus:quo aũt genere mortis:uel qñ hic rex edouardus obiierit mihi incognitum est.

magnus hui⁹ ducis exercitus.

¶Calcides Euboiæ Ciuitas.

¶Calcidẽ pugnacissimã Euboiæ ĩsulæ ciuitatẽ:quã Nigropõtẽ nunc dicimus: hoc anno.14. calen. iunii mahumetus
1670 1471 othomanus turco℞ ĩpator:pditione cu iusdã Tomæ liburni:cum magno xpianorũ: & maxĩe uenero℞ dãno cœpit: & de ea triũphauit: ubi proh dolor:oẽs puberes italicos ibidẽ ĩuentos acutis palis trãsfigi fecit: & græcanã gentẽ sub hasta uẽdere pcepit. Miserat.n. mahumetus ipse impator prĩo bassam suũ noĩe omariũ cũ exercitu magno ad expugnandã ipsam ciuitatẽ:sed post lõgã ipsius oppugnationẽ cũ nullo mõ illã obtĩere posset nouissime Mahumetus ipse psonalr ex cõstãtinopoli cũ alio copiosissimo exercitu uenit:uisaq; difficultate pmaxĩa ipsam obtinere oĩno decreuit. Quãobrem oẽs suos prĩcipes ad se euestigio ꝯuocãs:orõnẽ ppſchrã ad eosdẽ hũit:pmiaq; magna primis occupatoribus cõpromisit. Qui ĩter sese diẽ diuidẽtes(aĩs accĩcti)duobus diebus ꝯtinuis pariter & noctibus cũ ingenti fragore & clamore oppugnationẽ cõtinuarunt: & licet a xpicolis & bõbardis aliisq; oĩum gene℞ missilibus repellerent & dilaniarẽt:atq; ĩ frustra cederent:tãta nihilominus cũ alacritate pessimi-
666 canos:ob prĩcipis sui psentiã:alter alteri succedebat:ut nemo eo℞ ẽt pedẽ referre unq̃ cõpertus sit q̃q̃ freq̃ntissimi ĩterirent. Bis eteñi in muro℞ cacumibus eos euolasse dr:bisq; turpiter pcipitatos. Tãdẽ nr̃i lõga oppugnatiõe defessi:ubi rẽ suã pditã uiderũt:in urbis fo℞ oẽs ꝯueniũt & morituri usq; ad mortẽ oẽs decernũt. At urbis ptor nobilissimus paulus Erizius seu erizzio:rẽ despatã aĩaduertẽs cũ mĩtis in arcẽ ꝯfugit:reliquos in certamĩe dimittẽs. Capta deniq; urbe:ut diximus:mahumetus alios palis suffixit:alios obtrũcauit:aliosq; discerpsit: & alios saxis alisit:ac mĩtos p mediuʒ scĩderĩ pcepit:q̃ qdẽ mirãda cæde: oẽs urbis uias cruore respsit:ac fœdauit:q ãt ĩ arce ꝯfugerãt:uitã paciscẽtes arcẽ sine oppugnatiõe tradi-
1670 1471 derũt. At fide frag⁹ mahumet⁹ arce potit⁹:oẽs ad unũ trucidari pcepit: tradũt.n.ea ĩ strage mĩtas mĩeres armatas mortuas ĩuẽtas fuisse.

thomas liburn⁹ pditor

Oppugnatio duorum dierum.

Vide crudelitatẽ hoĩs mulieres armatæ

¶Euboia itaq; ĩsula ista est in mari qd ab ea euboicũ mare dr: q̃ taʒ modico spacio a ꝯtinẽti Boeniæ diuidit:q Solino teste:dubiũ est:an debuerit ĩter ĩsulas annũerari:pter ãt pdictã urbẽ: & aliæ ferũt oppulẽtissimæ ciuitates:uidelicet caristos eretria: & amarinthus.

¶ Mulier qdã hoc ãno Brixiæ canẽ:alioq; papiæ catũ peperere:hoc ipso ãno:& mẽ.in brixiana ciui tate exñte atq; uidẽte.15.Aug.die:hora.22.magnus terræmotus in ipsa urbe fuit:& adeo grãdis:ut ciues ædiũ & mœniũ ruinã extimuerũt:quo qdẽ ãno:& grãdines multæ multis in locis ſtructionũ ouis groſſiores cecidere.

Terræ motus fuit.

¶ Viri diſciplinis excellentes.

¶ Iacobus zenus pſicius uenetus:eccleſiæ patauinæ digniſſimus eps uir in rebus gerendis clariſſi mus:& in oĩbus ſcripturis tam hũanis quã diuinis certe doctus:ac diſertus:hac tẽpeſtate in precio exiſtens:ad agitandũ ingeniũ.De uitis pontificũ oĩum romanoꝝ librũ eleganti ſermone conſcri pſit.Feruntur ẽt & ipſius in diuinis ſcripturis quædã opuſcula eruditione plena:quæ uidere nõ po tui:obiit autem pataui anno a natali xpiano.1476.

¶ Dominicus de dominicis pſia uenetus:primum torcellanus poſtea brixianus epus:& digniſſi mus apſicus referendarius:non mõ iuriũ pontificii & ciuilis:(ſicut epiſcopoꝝ profeſſionẽ decet) ſufficienter edoctus:ſed ẽt & theologiæ:phiæ:dyaleticæ:& aſtrono.atq; eloqntiæ egregie decora tus:per hoc tps:& pdicando:monendo:hortãdo:& diſputando:atq; libros cõponẽdo:nõ ſolum apud eccleſiã ſuam brixianã:ſed & apud cõplurimos romanæ eccle.põtifi.magno fuit in precio: ubi multos tracta.atq; Sermones cõpoſuit eruditiſſimos:& maxĩe in aſtrono.& ſermones p con cionatoribus ad ppſm.Quas ob res pius põti.maximus ipm urbis uicariũ ſibi pſtituit:legatũq; in germaniã:ac pãnoniã pro pace cõponẽda ad mathiã ungariæ regẽ:& Ludouicũ bauariæ ducẽ: ac Federicũ cæſarẽ trãſmiſit:quos oẽs ſua prudentia:ac qdã ſingulari dexteritate ad cõcordiam & pacẽ mirifice pduxit:a qbus & magnã gloriã reportauit.Brixiã tãdẽ reuerſus epalẽ domũ maxĩa ĩpenſa ædificauit:quã pfecta de deo deq; ppſis bene pmeritus ãno ætatis.3.&.60.i3.cal.martias anni.1478.fati ſui hora prædicta religioſe migrauit ad dominum.

Legatus pluries fuit.

Epalem domum pſtruxit.

¶ Ludouicũ donatũ pſiciũ ſiſr uenetũ:noſtrũ Bergomatẽ epm uirũ utiq; gnẽ:pietateq; religionẽ clementia mãſuetudine atq; doctrina inſignẽ:hiſdẽ tpibus floruiſſe cõſtat:qd ſniaꝝ librũ doctrĩa & eloquentia pegregiũ ad mutationẽ petri lõbardi maximi theologi ad paulũ ponti.romanũ ob tulerit:in quo qdem ſui maximi ingenii & lrãturæ magnitudinẽ præ ſe tulit.Ferunt & ipſius ſpar ſim orões elegãtiſſimæ uariis tpibus accõmodatæ:qs in cardinaliũ cætu pſæpe recitauit:tãdẽ uir optimus in ãno.1484.uitæ finẽ fecit:magno apd bergomates nr̃os ſui deſiderio relicto:ſepultuſ q; fuit in cathedrali ſua eccleſia diuo Vincentio martyri dicata.

¶ Nicolaus perotus pſia Saxoferratenſis ſipõtinus eps:theolo.egregius:ac rhetor diſertiſſimus: ad hanc noſtrã ætatẽ pueniens:nõnulla ẽt in diuinis laude digna cõpoſuit:& maxĩe uolumen ĩſi gne duobus uoluminibus diuiſum in Marchũ ualeriũ Martialẽ poetã oẽm latini ſermonis elegã tiã rõnẽ & enucleationẽ ppulchre cõplectẽs:qd pnotauit Cornucopiã:itẽ pueroꝝ eruditionẽ in uno uolumine:in quo nõ mõ eos qui circa prima erudimẽta:ſed & ad altiora tẽdẽtes grãmaticæ & retohrice loq docet.Cõmentarios ẽt alios in multis auctoribus & diuinis Codicibus cõpoſuit. Ac qdam e græco in latinum tranſtulit:atq; de metroꝝ generibus optime tractauit.

¶ Robertus de licio ordĩs minoꝝ aqlæ marſoꝝ urbis digniſſimus eps in ſcrip.diuinis eruditiſſi mus:uir oĩumq; eccſiaſticoꝝ dogmatũ ſufficiẽter inſtructus(& ut ſine inuidia loq̃r)oĩum cõcio natoꝝ qui ſunt:aut unquã fuerũt magr̃ & doctor:hiſdẽ tpibus ob eius clariſſimã & admirandã p dicãdi gr̃ã ab oĩbus italis multo eſt hĩtus in pcio:qui tñ in ſcripturaꝝ ſtudio laborauit:& ſcripſit: ut ubiq; Roberti pdicatiões & exẽplaria nũcupanẽ:plurimos igĩ tractatus & ſermones ad iſtru ctionem fideliũ edidit:uidelicet.De tpe.De laudibus ſanctoꝝ.De pnĩa in quadrageſima.De pec catis.Et alia quædam:obiit autem anno a natali xpiano.1495.

¶ Gulielmus bechius pſia florẽtinus famili a pclara oriũdus:totius ordĩs nr̃i gñalis prior poſtmo dum feſulanus eps ſacræ theolo.pfeſſor doctrĩa & eloquẽtia admodũ clarus:atq; in diuinis decla mationibus nõ mediocriter gratus:hac tẽpeſtate clarus exñs:in lib.ethycoꝝ Ariſtote.ĩprimis qdã cõmẽtaria cõpoſuit:deq; ptãte papæ li.i.De machometana lege li.i.De apologia ordĩs lib.i.Ge rardũ ue ſenenſem diffuſum abbreuiauit:atq; ad clerũ populũq; ſermones doctos cõpoſuit:obiit deniq; florẽtiæ ſenex:& plenus dieꝝ anno domini.1495.

¶ Paulus Ro.uir qdẽ admodũ reuerẽdus nr̃i ordĩs pfeſſor:& theolo.ac iuris põti.pſultiſſi.papæ q; Sixti pœnitẽtiarius & ipſe hoc tpe ſenex exñs:pter libꝝ pfeſſionũ pclariſſi.a ſe editũ:ẽt ad agitã dum ĩgeniũ.De uſu & exercitio clauiũ.Opus qdẽ diffuſum utileq; cõpoſuit:atq; alios tracta.edi dit.Et ĩnumerabiles pœne ſermones doctos coram põtificibus habitos:poſt ſe reliquit.

¶ Ambroſius coriolanus reuerẽdiſſi.nr̃i ordĩs gñalis prior:theolo.ac phiæ aliarũq; bonaꝝ lrãrũ doctor clariſſimus:tẽpeſtate hac ordinẽ ſuũ:tum doctrina & dicendi grauitate:tum morũ grauita te.ſpectabiliq; uita plurimũ exornauit.Qui pter ordinis regimẽ oneribus plenũ:qd per multos an nos ſplẽdide adminiſtrauit:cũ illi perſpicax eẽt ĩgenium:hæc quæ ſubiecta ſunt memoratu digna edidit librorum opuſcula:uidelicet.

¶ De regimine reipublicæ libꝝ	.i.	Cõmentarium ſuper tribus regulis beati Auguſtini.
De inuentione artium	li.i.	Cõmentarios ſuper primum ſententiarum.
De ſpera uirginis mariæ	li.i.	Cõmentarios ſuper Analeticis poſteriorum Ariſtote.
De dignitate ſacerdotii	li.i.	Cõmentarios ſuper arte ueteri

De ĩmortalitate

De imortalitate animæ li.i. Cõmentarios super tractatum de spera
De modo orandi li.i. De scientia & sapientia christi tractatum i.
De idea li.i. De essentia dei tractatum i.
De ueritate fidei christianæ li.i. De conceptione uirginis Mariæ tractatum i.
De pprietatibus Angelorum li.i. De ineffabili uerbo dei tractatum i.
De laudibus urbis Romæ li.i. De circücisione christi tractatum i.
Defensorium ordinis li.i. Sermonum uolumina duo.

De diuersis materiis quos corã sũmis põti.sacroq dñoꝶ cardinaliũ cetui peroratuit. Et alia multa quæ uidere nõ potui. Obiit deniq tantus uir multis:ac mltis lacessitus iniuriis ãno domini.1485.

Petrus de rubeis pñia senẽsis nñi ordĩs maxĩus theolo.phusq:ac optiæ uitæ uir:& ipse hac tẽpestate ĩgẽti doctrĩa floruit:q iter cætera logicã & phiã:ac sacras scrip.magnifice:ac mirifice cõmẽtatus ẽ:ĩsup & in libꝶ de ciuitate dei:atq aliis diui pñs Aug.codicibus mltos ɔmẽta.ac tracta.fecit.

Petrus de la maldura ɔciuis nr̃ sacri ordĩs p̃dicatoꝶ pfessor acutissimus sacræ theolo.magr:p hoc tps Bononiæ maxie & doctrĩa & uitæ ĩtegritate magno hẽtur in p̃cio:ubi cũ mltis ãnis phiaꝫ:& theolo.accuratissime docuisset:ibidẽ magni ingenii maiorisq studii exñs uir:hoc unũ memoratu dignũ pegit opus:qd oẽs btĩ Thomæ acqnatis libros mlto labore uno sub uolumĩe ɔphẽdit:ut si qs qcq ex libris ipsius btĩ doctoris dignoscere & uidere cupit:huius diligẽtissimi doctoris uideat opus:alia quoq ipꝫ edidisse tradũt:q uidere non merui. Obiit tãdẽ uir optimus placentiæ cũ magno sanctitatis preconio anno domini.1482.

Baptista cognomẽto platina:pñia Cremonẽsis apłicus abbreuiator magni aĩ & cõstãtiæ uir:& eruditiõe & eloqntia nulli scds:hisdẽ tpibus Romæ mlto in p̃cio exñs a paulo põti.maxio honoris & dignitate ĩdicta cã priuat:& carceri(post eculei torturã)mãcipat:ubi & usq ad ipsius pauli mortẽ reseruatus est:in qua cũ mltas afflictiões & calamitates patiẽti & æquo aĩo tollerasset:tãdeꝫ ab Sixto põti.ipsius successore liberatus ẽ:& statiꝫ cũ mlta ipsius gr̃a statũ pristinũ restitutus fuit. Et ne uideret ĩgenio sibi credito abusurus p̃ter libꝶ quẽ de natura reꝶ & obsenis ediderat. Egregiũ opus & ppe diuinũ:de uita & moribus oĩum ponti.Romanoꝶ elegãtissi.ɔfectũ ipsi Sixto põti.maxio obtulit:in quo ẽt ĩpatoꝶ oĩum prĩcipũ:ac ducũ maxĩe italoꝶ oĩuꝫ res gestas ĩseruit:nõnulla ẽt alia opuscula & epłas scripsit:quæ ingenii hoĩs præ se ferre uident:demũ & ipse egregius uir anno domini.1481.Romæ ex peste defecit. De uitis pontifi. liber.

Domitius calderinus pñia ueronẽsis acris ĩgenii uir multæq in lr̃is hũanitatis industriæ:latinæ linguæ diligẽtissimus:ac græcæ qdẽ nõ ignarus hac tẽpestate Ro.ĩ p̃cio mlto fuit:q & ɔsaꝫ: ac carmen cõdere ppulchre nouit. Nimiũ tñ sui admirator ɔut opa ipsius testant. Nã q semel apphendebat:uel id qd aliqñ ĩherebat,p snĩa retinebat:atq ut aiũt ẽt ɔtra ueꝶ psæpe cõtumax erat:& iccirco suis in scriptis nimiũ iactãtior ferebat. Scripsit nihilominus hic domitius qdã cõmẽtaria grammaticalia plena bonæ frugis:utpote in Martialẽ li.i. In iuuenalẽ poetas li.i. In Statii siluas lib.i. In ibin nasonis li.i. In suetoniũ. In epłas ciceronis. Aduersus brotheũ grãmaticũ & hæc oĩa:ut pꝛimũ ad Laurentiũ medicẽ eiusq Iulianum frẽm dedicauit:a qbus ẽt amplissimis fuit hõestatus donis: obiit tandẽ hic in anno salu.1477.sepultusq in solo paterno. In cuius tumuli saxo sui qdã discipuli hos uersus incidi fecerunt:uidelicet.

Epithaphium

Asta uiator:puluerem uides sacrum.
Quem uorticosi uexat unda benaci.
Hoc mutat ipsum sæpe musa libethron.
Fontemq syomphi:ac uirecta permessi.
Quippe hæc Domitius uagit solo primum
Ille:ille doctus:ille quem probe nosti
Dictata dantem romule iuuentuti.
Mira cruentem sensa de penu uatum.
Abi uiator:sat tuis oculis debes.

Marius philelphus frãcisci philelphi tollẽtinatis clarissimi phi oratorisq filius eqs auratus:ac laureatus poeta phiæ:ac artiũ doctor:p hoc ipꝫ tps clarus extitit:q cũ eruditissimus hẽret uir:ea q ad altioris disciplinæ eruditionẽ ptinere uidebant:studuit emẽdare:funebres eteni orones p̃clarissimas:& alterius materiæ pr̃imas & qdẽ elegãtes in plærisq locis hũit. Extãt & eius ĩgenii opa ĩ diuersis metroꝶ gñibus edita. Scripsit p̃terea opus p̃clarũ p̃ceptorũ artis rethori.ꝫ.li.distĩctũ. Rithimosq & cãtilenas ĩnũeras cõposuit:atq epłarũ li.i.q uiri ĩgeniũ celebrimũ oñdũt:deniq & a Federico gõzaga mãtuæ marchiõe pub.salario uocat⁹:ea ĩ urbe mãtuana:an.salu.nr̃æ.1480. uitæ finẽ fecit.

Boninus mõbretus pñia mediolanẽsis multi noĩs grãmaticus:rhetorq:ac ĩsignis poeta:& ipse tẽpestate hac:multa:tũ poetice:tũq soluta orone egregie cõposuit:sed ille elegãtissi. habet liber:quẽ de fortuna ad Galeaciũ mariã mediolanensiũ ducem edidit. Alterũ aũt de bonis & malis mulieribus:ad Bonã prædicti ducis uxorem dicauit:alia quoq:atq alia composuit. De fortuna d bonis & malis fœminis

Bernardũ quoq Iustinianũ patriciuꝫ Venetũ phim:& oratorẽ sui sæculi apud suos uenetos prĩcipem:p̃dictis uiris illustribus merito annumerandũ puto:eo q nõ modo apud senatũ suum Venetum ueꝶ & apud curiã Ro.& uniuersam italiã:atq galliã:alias quoq nationes oratorẽ missuꝫ:cũ grauissimas cãs sapientissime ɔorasset: singularẽ semp dicẽdi gloriã oĩum doctissimoꝶ uiroꝶ iudicio assecutus est. Hic aũt cum & græcæ:ac latinæ apprime eruditissimus hẽret: plura e græco in latinũ transtulit. E quibus isocratis libellus ad Nicoclum regẽ:scripsit ẽt historiã gotthoꝶ elegã.

tem:uitamq; iustiniani pñarchæ ueneti auũculi sui li.i.edidit.Et ĩnumeros pœne sermones & eosdem qdé ornatissimos:atq; elegantissimos necnõ & epłas pœne ĩnumeras ad diuersos dedit:atq; alia multa.Hic in anno salutis nostræ.1471.ad Sixtũ pontifi.maximũ ab senatu suo orator missus: apud eũdem de resistendo turcorũ licentiæ cum lachrymis agens turcos christianis duo impia.4. regna.20.prouincias:ducentas urbes utriusq; sexus innumerabilem multitudinem ademit.Tandem in anno domini.1480.procurator sancti Marci:& eques auratus deficiens a filio eius.F.regiis exequiis honestatus est.

turci nobis duo ĩpia.4. regna.20.puincias abstulerũt.

Laurentius teutonicus patria coloniensis nostri ordinis professor paruus homuncio:sed theologus atq; phus permaximus uir disputator acerrimus:& ipse hoc tempore gymnasia parisina & legendo docendoq; & disputando:ac libros & tractatus cõponendo mirifice decorat.Qui etsi q̃dam composuerit nundum tamen in lucem deuenere.

Paulus lulmas cõterraneus nr̃:uir dicendi facũdissimus:& bonarũ litterarũ:in qbus excellebat: ualde insignis:& ipse per hoc tp̃s: tum pñã tũ religioné nr̃am in qua sicut de religioso magis prodesse q̃ p̃esse se plurimũ defatigauit:scripsit & ipse ex ingenii sui magnitudine quosdã libellos salibus conditos:& primo de floribus heremi li.i.De sp̃uali ascẽsu ad deũ li.i.Ad serenissimũ Christophorũ maurũ uenetiarũ ducẽ li.i.De laudibus p̃sentis uitæ per Dyalogũ li.i.De apologia religionis ɔtra ĩpugnantes li.i.De uita & miraculis beatæ Mariæ.De Genua li.i.De uita btissimæ Monicæ li.i.De norma & regula pœnitentiũ li.i.De sp̃uali uiridario sponsarũ xp̃i in uulgari li.i.De uita & miraculis beatæ magdalenæ de como:ac beatæ Helenæ de utino nostri ordinis li.i.Tandẽ enĩ 33.quadragesimus continue in pp̃lo declamasset:anno dñi.1484.de mense iunii Cremonæ prior existens: migrauit ad dominum.

Henricus teutonicus natione coloniensis ordinis minorum professor:theologus ac declamator insignis hac tempestate clarus effulsit:qui cũ esset optimæ cõuersatiõis & ueræ sanctimoniæ illustris:& ipse scripsit non abiiciendæ lectiõis & auctoritatis quædã opuscula.De quorũ nũero subiecta referunť:uidelicet.De p̃ceptis decalogi insigne uolumen.Incipit inuenio aliã legẽ.Item sermones de tp̃e li.i.Sermones de sanctis li.i.Sermones de aduentu li.i.De tribus partibus pñiæ li.i. Cuius principium est.Nemo potest duobus dominis.Et quædam alia.

Ioãnes monachus:& abbas in Germania in monasterio niuicellensi eruditissimus uir:& diuinarum scripturarũ studiosissimus:iurisq; pontificii nobilr̃ doctus:per hoc tp̃s multa & diuersa ĩgenii sui scripsit opuscula:qbus memoriam sui celebri nominis cum gloria transmisit ad posteros. De quibus extant subiecta:opus insigne & præclarum quod prænotauit canonum bibliæ cõcordantia.Incipit in principio creauit deus.Item Sermonum de tempore li.i.Sermonum de sanctis li.i.Et aliæ quæstiones multæ.

Michael carrariensis Bergomẽsiũ ciuis illius magni Guidonis phisici filius:& ipse egregius medicus:ac suæ ætatis philosophorũ facile princeps:hac nostra ætate cũ sit in oĩ litterarũ genere fæcũdissime imbutus.Oẽs ætatis nostræ doctores in librorũ oĩfaria editiõe superat.Nã quæ ad manus nostras deuenerunt:hii sunt:in qbus certe ostendit se sibi oĩs philosophiæ reliqarũq; scientiarũ finum patere atq; illi ingeniũ p̃ter hũanũ & memoriam tenacissimã esse.Ac rex oĩum prout potest hoĩ plenam inesse noticiam.E quibus isti sunt.Et primo de medicinis.

De regimine sanitatis	li.8.	Cõmẽtarios in li.de aĩa metaphisicorũ & phisicorũ.
De causa hereticorum in medicinis	li.i.	Cõmẽtatoris li.In quo de natura cognitiõeq; discẽ-
De pestilẽtia ad franciscum dyedum	li.i.	di simpliciũ:ubi mł̃torũ p̃horũ s̃nias complectitur.
Aforismorũ hippocratis expositio	li.i.	Historiarum italicarum eleganti stillo li.40.
Isagogarũ.i.de introductione medici	li.i.	De incarnatione dñi nostri Iesu xp̃i li.i.
De p̃ris sui tutella:in quo eius li.dfendit	li.i.	De eius passiõe:in quo uetus & nouũ te.ɔiũgit li.i.
De fato & fortuna	li.i.	Declamationũ sermones multos & pulchros
Stromatũ ad dominicum georgium	li.i.	Bucholicũ carmẽ: ad petrũ põzonũ cremonensem
De origine oĩum scientiarum	li.4.	De bello ueneto heroyco uersu
De uxoribus non ducendis	li.i.	De btã Clara de mõte falcone ordinis nr̃i li.i.
Comœdiarum	li.4.	De ursulæ pataui.p̃cõiis li.i.Et alia mł̃ta:obiit ĩ an.
Triumphorum in lingua materna	li.4.	dñi.1490.d mẽ.septẽb.sepul.ea ĩ u:be ĩ scõ Frãcisco.

Bñdictus natiõe germanus ex halis Saxoniæ oppido oriũdus:phus & theolo.atq; aliarũ liberaliũ artiũ eruditus:hac ætate ĩ Gymna. Efordẽsi cũ theologiã g̃riosissime doceret:& tã uita quã doctrina clarus hẽreť.Et ipse ex ĩgenio suo p̃celleti:q̃dã nõ spernẽdæ lectionis scripsit opuscula.Ex q bus subiecta referunť:quæ ĩ ipsa uniuersitate legit.Et prĩo in Geñ.li.i.In Exodũ li.i.In leuiticũ li.i. In numeris li.i.In deuterono.li.i.Sermonũ li.i.Et collationes diuersas.

Antonius rosellus natiõe tuscus iuris utriusq; eximius interpres:ac aliarũ bonarũ lr̃arũ egregie doctus:ĩmo pl̃imũ decoratus:ĩgenio & eloq̃o ĩsignis & p̃stãs:qui in Gymnasio pataui.pl̃imis publico salario iura excellẽtissime docuit:per hoc tp̃s pl̃ima p̃clara opuscula edidit.Quibus noĩs sui posteris memoriã fœliciter transmisit.De qbus feruntť eius ĩsigne opus.De monarchia mundi in libris tribus.Et in legibus uarios tractatus & consilia.Et alia quædam.

LIBER

LIBER SEXTVSDECIMVS ET VLTIMVS IN SVPPLEMENTVM SVPPLEMENTI CHRONICARVM NOVISSIME A PRIMO AVCTORE FRATE IA. PHILIPPO BERGOMEN. CONGESTVS ET REPERCVSSVS CONTINENS ANNOS. 31.

6670 1471 SIxtus Papa eius nominis quartus natione lygurus: patria Saonensis Franciscus a Ruere antea uocatus: ordinis minorum generalis minister: hoc anno Paulo pōti. repentino interitu sublato idibus Augusti eidem surrogatus: sedit an. 13. Vir certe ingenio tantus: quantum nostra tēpora (quæ p̄cipue doctrinis uigore) parere potuissent: & propterea. De potentia dei li. scripsit: librūq; de sanguine xp̄i. li. de futuris cōtingentibus: & li. de cōceptione beatæ Mariæ uirginis: & quædā alia. Fuit nāq; ante pontificatum: ac etiam in ipso pontificatu mitissimæ consuetudinis: ac uitæ piientissimæ: in pauperes, religiososq; maxime munificentissimus: atq; deuotus & affectus: quos omnes uno ordine amauit & fouit: ac āplissimis priuilegiis & gratiis: aliisq; sp̄ualibus & tēporalibus beneficiis indesinenter adiuuit: nam omnes mendicantes religiosos ad emulationes euitandas in priuilegiis & gratiis censuit esse æquales. Inde in amicos & familiares iucūdus existēs etiam indelinquentes clementem & modestum uoluit nominari: principes. n. pauperes & nobiles uiros patria extorres: p̄sertim paliologorum filios Bossinæq; reginam: atq; alios complurimos turco pulsos pecuniis adiuuare non destitit. Et rodiorum milites ac ferdinandum regem a turcis uexatos mira & incredibili pietate confouit: & adiuuare fecit urbem Ro. cenosam & incompositaȝ: ac uetustate multis in locis collabentem & deturpatam: pro posse in omnibus instaurare sategit: & uias eius omnes cultissime & decentissime strauit: pōtem super Tyberim maxima impensa extruxit: & a se Sixti pōtē noiari uoluit. Aliis quoq; ædificiis q̄si innumerabilibus tum in uaticano: tum in urbe leonina: atq; Rō. extruxit: quibus mirūimmodū apostolicā sedē exornare uisus est: quas ob res ipse urbis nouus conditor appellari merito potuit: ædes insuper pontificias multis in locis apud secundum Petrum non modo cultiores: sed cultissimas reddidit. Vbi etiam ecclesiam nouam & quidem ornatissimam fabricauit: & in ea nouos sacerdotes constituit additis multis prouentibus ad ipsorum sustentationem: qui diuina quotidie in eo suo nomine celebrarent: hospitale sancti Spiritus in uaticano permagnificum quasi de nouo fabricari fecit: in quo & uitæ suæ ordinem depingi uoluit. Et cum beatissimæ uirginis Mariæ maxime deuotissimus esset: ecclesiam nostram sanctæ Mariæ ī populo sic nūcupatā: quasi uetustate collapsam a fundamentis magna impensa denuo erigere fecit: & ipsam tandem perfectam multis muneribus tum argēteis: tum aureis decorauit. Alias quoq; ferme omnes urbis ecclesias: aut instaurauit: aut muneribus decorauit: atq; alia innumera beneficia tum sp̄ualia: tū tpalia hic utbi Ro. cōtulit beneficia. Et ut breuibus cōcludā in suo pōti. egit: q̄ merito rep̄hēdi possit: nisi q̄ & ipse (ut sit) suos nimiū amauit: eis uidelicet diuina & humana contribuēs: p̄ter dei & Ro. ecclesiæ dignitatem: atq; honestatem. In quem sane errorem multi supiorꝝ pōti. etiam cecidere: q̄ satis detestandum & reprehensibile est. Duos. n. nepotes suos urbis p̄fectos uidelicet Leonardum & Io. successiue constituit: māphredos imolæ urbis regulos: uidelicet patrē & filiū īter se disciden tes: & postmodū ordelaphos similiter e forliuio expulit: & ipsas eorum urbes Hiero. Ryario cōciui & necessario suo carissimo cōcessit. Cuius quidem consilio arduis in rebus semper uti uoluit Hic iobileum a Paulo pōti. prius per uniuersum xp̄ianum orbem institutum: honorifice & utiliter in anno. 4. pōti. sui celebrauit. Et beatum Bonauenturam theologū ordinis sui in scōꝝ cōfessorum numero ascripsit. Hic quædam bella iudicio multorū p̄ter iustitiā suscepit. & in primis Laurētiū medicē florētinum excōmunicauit & ipsis florētinis bellū īdixit. eo q̄ Raphaelē Dyaconū cardinalē cōitiis Hiero. Ryarii ex sorore uiolentina nepotē: ac Franciscū Saluiatum pisanum Archiep̄m cū trecētis uiris qui iulianum medicem ipsius laurētii medices fratrē in diuo Reparatæ tēplo obtruncauerant detinuissent: ac suspendio interemissent. Quæ res cum huic pōti. Sixto nūciata fuisset: hortantibus ferdinando rege & Hiero. comite bellum contra laurentium ipsum medicem & florentinos suscepit & damna multa eis intulit. Aliud postea aduersus Ferdinandum Apuliæ regem suscepit: q̄ nollet illum herculi estensi genero suo a Venetis obsesso auxilio adesse: indeq; cum ipso Ferdinando pace confecta, pro eodem contra uenetos mutata sententia pugnam suscepit. eo ueneti ipsi nollēt eidem obtemperare: ut Herculē obsessum dimitterent: ac ablata ipsi restituere & propterea non modo omnes italiæ principes & potentatus contra eos concitauit: sed ueluti clemens sextus alias effecerat ipsos uenetos interdixit: excōicauit: ac maledixit: atq; etiam oibus dignitatibus eos priuauit: nec quoad uixit illis absolutionis beneficiū īpēdere uoluit. Dūq; hæc agerētur febribus decubuit: & pace īter uenetos & reliquos principes cōfecta & audita mox uitam exalauit. Fuit nihilominus pōtifex hic inter cæteros optimus: ac p̄ oibus certe fœlicissimus & fortunatus: q̄ oēs xp̄ianos pricipes toto tpe sui pōtificatus obsequētissimos habuit. Et quos noluit dep̄ssit: quos aūt uoluit pro uolūtate exaltauit. Suis etenim ut p̄missum est: sine ulla cōtradi-

Sixtus 4. Papa. 222. libros huius commemorat de eius pietate priuilegia omnib⁹ religiosis cōcessa principes omnes adiuuit ædificia eius pōtē fecit urbis cōditor hospitale sancti spiritus Ecclesiā de ppło extruit nepotes suos præfectos urbis cōstituit Manfredos & Ordelaphos regulos expulit

hui⁹ bonitatem commemorat

ctióe multá ac plurima contulit bñficia. Et si multos hūbuit detractores: tñ ut uerum fatear uir bonus erat: & iustus pōti. fuit. Sūma eteni instantia & alacritate aiātum custos extitit. Cupiditatem oio a se resecauit: iras cōpressit: & malicias oēs extirpauit: & uirtutib⁹ semp inhesit. Trigintaduos cardinales toto tpe sui pōtificatus creauit. E qbus tres fuerūt. Ro. duo Genuēses: & quattuor Saonēses. Quos inter iulianus scī Petri ad uincula ex fratre nepos fuit. Qui ipsius corpus maxia pompa: & deuotissimis exequiis (ut decuit) nouo in tēplo seu Sacello apud scūm Petrū in uaticano sepelliri fecit. Hic ēt multa officia noua & istitutiōes festiuitatū ueteribus addidit. Et multoꝝ scōꝝ festa: uidelicet: Seraphici Frācisci. Cōceptiōis: & pſentationis gloriosissimæ uirginis Mariæ: Sanctæ Annæ: matris uirginis Mariæ: sanctissimiq; Ioseph sponsi matris dei celebrari iussit.

32. Cardinales creauit festa ab hoc pōtifice ordiata scī Francisci pſentationis S. annæ sācti Ioseph

¶ Nicolaus tronus septuagesimus Venetiaꝝ dux Christophoro mauro duci: hoc āno suffectus ducauit anno. i. men. 8. & die. 5. Homo sane magnanimus ꝑhumanusq;: ac certe eloquētissimus. Quiq; quoad uixit semp optimus ciuis optimus Senator: optimusq; Aristocratices & pīceps cōsumatissimus hītus fuit. Suscepto igiť magr̄atu confestim cū parthorum Rege cōtra turcū socia arma coniunxit: fraudatāq; pecuniá uenetá: uiua sui effigie (maximo tñ tū publico: tū priuato incōmodo) resignauit. Nouos ēt ī urbe magr̄atus ueteribus addidit: uidelicet: ut ꝑciosis rebus ita & iis quæ uiliora sunt nō inutiliter nouū inuenisse dicereť: q̄q̄ uile qdē dici potest: quod hūanæ uitæ maximū ꝑstat adiumētum. Duos. n. uiros creauit: qui publica pecunia ligna ad domesticū usum mercarentur: aut ex publicis nemoribus accersirent in urbe: ut quū hyeme mare esset minus nauigabile ne eorum inopia in urbe laboraret̄ mādauit ut quū opus esset ipsa ligna sic cōgregata: ī pauperes distribuerent: ut postea fratre aliquo maiore incōmodo debitá exigerent pecuniá. Aliū quoq; magr̄atū de tribus uiris Caducariis instituit. Qui quorūdam inopia tributis nō suo tpe solutis cōpellerent eos tributa soluere. Huius. n. fœlicissima magr̄atu ueneta respublica cyprū insulā suo asciuit ipio. Et herculē estēsem remittentibus qbusdam in regnū Ferrariæ collocauit. Qui bus optīe gestis & ipse prio ducatus sui anno mense. 8. nullo xp̄ianæ religionis: uidelicet iustitiæ: pietatis: & benignitatis exemplo ꝑtermisso morit̄: & ibidē ī capella maiore ordinis minorum cū ingenti pompa sepulchro superbissimo sepelitur. 1471 6670

pecūiaꝫ resignauit nouos magr̄atus in urbe instituit cyprum acquisiuit

¶ Hercules Estensis Nicolai marchionis ex Zaizarda uxore filius: Borsiiq; ducis frater: scds Ferrariæ dux: hoc anno nō sine magna ꝯtentione regnū paternū suscipiens: regnauit usq; in præsens qui est ānus. 2 . supra. 1500. ānis. 31. Vir quidem bonus: ingeniosusq;: ac rei militaris scientia eruditissimus. Et ꝑpea septimo sui regni āno florentini ueneriq;: ac mediolanenses ipm tanq̄ uiꝝ magnanimū: & prudētissimū cōtra Alphōsum calabriæ ducē: & Hiero. comitē: ac Federi. urbinatem ducē: sui exercitus ductorē cōstituerūt. q ī senēsium agros depopulabūdus ingressus: plæraq; eoꝝ oppida e uestigio cœpit. Veꝝ dissentiente ab eo Federico Mātuāo Marchiōe: nō sine suspitione ꝑdictōis copiaꝝ ptē amisit. Hic itaq; principatu suscepto: cōfestī helyonorá ferdinādi regis neapolitani filiá mulierē cordatá & magnanimá duxit uxorē: ex qua sex suscepit filios. 4. mares. & 2. fœminas. Tertio deinde regni sui āno nicolaū estēsem ex fr̄e sibi nepotē adolescētē oī uirtute cōspicuū: cum regnum inuadere statuisset: captum īterficere fecit: nā ipse Nicolaus qui regnū illud sibi deberi existimabat. ad patruū ludou. cū mātuæ cōfugerat: dūq; p. 3. ferme ānos ibidē pmāsisset: tādē a cōspiratoribus & amicis pr̄nis ferrariēsibus ad iuadēdū regnū euocatus: q̄dā animi anxietate & amicoꝝ suasiōibus ꝑmotus: una dieꝝ tētare fortunā statuit: Et. 800. uiroꝝ obertatoꝝ exercitu cōparato ferrariá clā ingrediť: & ī forū cū plausu & tympanis ꝑueniens: ad excitandos cōspiratores & amicos clamare cœpit uella uella: hoc. n. cognomen nicolao erat: sed nulli ciuiū pp id arma mouere uoluerunt. Et dū nicolaus ipse eo ī plausu aliquādiu in forū cōsedisset: tādem a Sigismūdo herculis uterio fr̄e cū aliqbus rusticis & aliis plurimis militibus ipsius pugilibus obtruncatis urbe fugatus est: quem tñ insequentes demum in paludem dititescētē cū. 20. eius sociis cœpit: & ad helyonorá nouá herculis spōsam uictum ꝑduxit: helyonora aūt eum cū dulcibus suscipiens usq; ad aduētū mariti: q Berrengardum tunc erat: seruari ꝑcepit. Cūq; Hercules domum rediisset suoꝝ cōsilio usus: mox sacerdotes ad nicolaū mittens edixit: ut cōfiteret̄ seq; ac interitū ꝑpararet. Ac sic tertio die exacto (oībus sociis in patibulo appēsis) eum ī arce capitali snīa puniri fecit. Maneq; facto magna cū exequiarū pōpa sepeliri eū fecit. Hic ēt paulopost comites scī Bonifacii exigēte iustitia oēs extinxit: & eoꝝ bona suo fisco adegit. Decio deīde regni sui āno quorundā amicorum suoꝝ suasionibus ꝑmotus tergiuersatis uenetis. ferdinando socero suo regni & aliis sociis colligatis īhesit: & ut aiunt uetustissimas uenetoꝝ īmunitates uiolare cœpit. Et quædā in eoꝝ contēptum moliri ꝑcepit: licet totum oppositum ipse fateret̄. Quæ res maximum incendium in tota italia certe excitauit: pro qua re ueneti terra aquaq; illum oppugnare cœperunt: & plurimas terras eidem abstulerunt. Et nisi Alphōsus calabroꝝ dux eius sororius: uir prudentissimus & in armis strenuus ei auxilio affuisset: ac Sixtus pō. Ro. & execrationibus & armis eisdē obstitisset: de oīno actum fuisset. Sed tādē pace īter oēs cōfecta: prout ēt eius genitor nicolaus marchio effecerat. Rodigium oppidum & totum eius pollicinum uenetis ipsis dimisit: in eo tñ ꝑmaximo & piculosissimo bello: nusq̄ hunc cōsternatum aio uidisse cōptum fuit. Quinimo sp īuicto & excelso corde hostium uires repssit pl̄imisq; uicibus cum paucis eoꝝ īnumeros ꝑfligauit: cūq; eorum 1471 6671

Helionora uxor sex filii Nicolaum occidit

Comites sācti Bonifacii extinxit

rodigiū amisit

eorum uiribus grauissime ꝑmeret: eoq; foret res sua deducta: ut suo statui plurimum metueret ꝑ totā Italiā legatos misit: q dicerent ꝑ se solū tātā belli mollē ferre nō posse. Et q̄ uniuersæ italiæ metuēdū foret: si ueneti ferrariā occuparēt. Suis itaq; obsecratiōibus ꝑmoti oēs itali eidē auxiliū ꝑbuerūt. Si huius ꝑclarissimi prīcipis uniuersa ꝑclara facinora dūq; singulas uictorias quoq; gessit enarrare uelemus: lōgissimā ꝑfecto texeremus historiā. Eius. n. uulnera suo ī corpe accepta: īdicāt ꝑlarissimū sp ī eo fuisse aīum: post bellū cū uenetis terminatū: hic prīceps ad ociū & ad togā ꝯuersus: ad dñm totus ꝯuersus nil sua religiōe sāctius nihilq; suis moribꝯ ornatiꝯ nihil dēiq; sua liberalitate ꝯmēdabiliꝯ fuit: nā oēs pristinas uoluptates: ac (ut ita dixeri) desideria mala a se reiecit: & ad uirtutes & ad religionē se totū cōuertit. Et ī eo diuinitus ita diuinus amor: atq; zelus īcredibilis christianæ religiōis & fidei ita creuit: q̄ īter cætera diuīa officia plurimū calēs: illa mirifice cū īgēti īpēsa ab exq̄sitissimis cātoribꝯ dulcissima & suaui melodia decātari quottidie īstituit: quorum canēdi suauitas eidē tā grāde canēdi desideriū īmisit: ut breui iā ætate grādeuus nō musicā solū didicerit: uerū ēt ad ipsam ꝑfectissimā canēdi & pulsādi artis pitiā mirabiliter ꝑuenerit. Horas canonicas quottidie more ecclesiastico exoluit: deinde missas quotidie: atq; alias singulares obseruatiōes maxīa cū religiōe audit: singulisq; diebꝯ ad exēplū scī patriarchæ Abraæ ultra cōes elymosinas magnas manibus ꝓpriis tresdeci paupibꝯ singulis eorū tres panes duasq; carniū libras: cū urceo uini: atq; monetā argenteā ualoris soldorū octo usualiū ꝯtradit: quos cū sua bñdictiōe lætos a se dimittit: uiros doctos & eloquētes plurimū amat: & honoribus: ac bñficiis fouit: nulla qdē ē cōpatio thesaurorū quos ī ædificiis ecclesiarū urbis ferrariæ & mōasteriorū īnumerabiliū tā fœminarū q̄ uirorū: nouā quoq; ferrariā īcredibili pulchritudīe & ornatu cōdidit. Cuiꝯ sane ābitꝯ ꝑmaximus ē: & fossis ꝓfundissimis: aggeribusq; altissimis & muris: ac frequētissimis turribꝯ eā cīxit: ipam āt oīum illiꝯ regiōis āplissimā iā reddidit & effecit. Et dēiq; hic dignissimus prīceps adeo ī oī negocio: atq; uerbo modestꝯ: lenisq; ut ex eius ore nihil īcultū aut subrusticū unq̄ audiatur: estq; hic cōis mediocris hoīs staturæ & formæ: sed mirabili quodā mēbrorū cōpactiōe & decora lætaq; facie honestatꝯ: atq; mirabili fortitudīe illustratus: ita ut & luctōe: & saltu & cursu oēs coequales sua in iuuētute anteiret: sp clientellas. n. pene affinitatis īnūeras hic dignissimꝯ prīceps filiusq; suis ꝯstituit: ut nullus iā christianorū prīcipū q eis nō ueniat uel ꝯsāguineꝯ uel affinis.

De eius conuersiōe dicit
officiū quotidie duo te celebrat
cātū grādeuus didicit
uide singl'arē elemosinā
uiros doctos diligit
nouā urbē ædificat
de oībus huius prīcipis uidelicet corporis dicit ips

670

679

1472 ¶ Cōeta stella in principio huiꝯ āni circa festū scē Agnetis appuit igneo colore rutilās crinibꝯ lōgis nigrisq;: quos ī occidētalē uergebat plagā: cuiꝯ qdē corpus primū circa libræ prīcipiū fuit: postea se tm̄ ī septētrionē flexit: ut extra zodiacū migrasset: ꝓculdubio iudicatū sit durauitq; diebus 80. Nā breuissimū duratiōis cometæ tēpus. 7. dierū: lōgissimū uero octuaginta. Aristoteles tradidit. Nec isto nōdū dissoluto alter apparuit: cui erat coma ignita: quæ in Arietis signo posita uidebatur: & caudam in orientalem uergebat plagam: sequenti quoq; anno siccitas incomparabilis subsecuta est: & pestilentiæ: bellaq; cruentissima pluribus in locis euenere.

duratōis comete refert

6672 1473 ¶ Nicolaus marcellus: primꝯ & septuagesimus Venetiarū dux hoc āno: suffragiis oīū trono duci suffectus ducauit āno uno & mēsibus. 3. ac diebꝯ. 6. uir certe quē ob aī & corpis dotes: cū quouis xp̄ianissimo prīcipe merito cōparere possumus: qs liberalitate: grāq; oīum nō mō cōciuium suorū sed exterarū nationū principū bēiuolētiā sibi cōparauit: pietatis ēt & religiōis misericordiæ ac munificētiæ: unicū exēplar ab oībus habebatur: q quoad uixit rēpu. uenetā cōtra turcos optīe defensauit: & q̄maxīe in Scorda illyrici ꝓuinciæ oppido: maxīam de turcis ꝑ duces suos edidit occidionē. Eo enī ipse Mahumetus turcus centū milia pugnatores miserat: ad oppidū expugnādum: q tādē cū maxīo dedecore discessere. Hic ēt duos nouos magr̄atus in urbe cōstituit: uidelicet sex exactores: ꝑ singulas urbis regiones: unū: q pignora caperēt: riteq; capta hastæ illorū arbitrio uēderentur: aliū uero nexorū seu incarceratorū aduocatores: q eorū cās ante tribunalia magr̄atuū tuerētur: hic ēt nouā monetā ad īstar Troni cudere fecit: quā a se marcellū denoīari uoluit demū prīceps hic de deo deq; hoībꝯ bñmeritus: ī senectute bōa deficiēs: apud cartusiēses sepelitur.

Scodra expugnatur
Duo magr̄atus
Marcellos hic cudere fecit

¶ Phocis Græciæ ciuitas olī a phoco thesei frē cōdita & denominata: quē ipse theseus frī interfecerat ī littore maris cōstituta: & a Genuēsibus olī īstaurata & possessa hoc anno dū turcus Mahumetus Soldanū assyriorū & Egyptiorū regē bello appetisset: ui cœpit: & suo regno adiecit. Deinde lupū baldaliā cypriū Soldani īperatorē bello suꝑauit: & cū multis suorū eum interfecit.

¶ Aluisius Salutiarū marchio thomæ marchionis filius hoc āno de mēse Aprili pr̄e defuncto in paternū & auitū regnū succedēs: regnauit usq; in ꝑsens annis. 29. Vir certe magnanimus: splēdidus: liberalis: & perhumanus: bonarūq; lr̄arū nō mediocriter doctus: & rei bellicæ ardētissimus. Qui Gulielmi Mōtisferrati marchiōis filia cū spe successiōis dñii duxit uxorē. Quia eidē Gulielmo nulla mascula ꝓles superat: & ipa prīo genita īter filias erat: hūc tm̄ Carolus Sabaudiæ dux sororius suus multis ꝑliis: ac infestatōibus sibi subegit & regnū oē sibi ademit: & nisi Carolus frā corū illi suū ꝑstitisset fauorē: quo in regno restitutus fuit: ꝑ mūdum errabundus & uagus iuisset.

A duce Sabaudiæ regno spoliatꝯ

6673 1474 ¶ Christenes seu christernus īclitus rex Daciæ: Superiæ. Nouergiæ: ac Gothiæ & Esthoniæ dux: uir qdē xp̄ianissimus & multis uirtutibus pornatus: hoc āno ut Romā soluendi uoti sui grā peteret ꝑ uniuersam lūbardiā: Thusciāq; iter fecit. Et ab oībus potētatibus honorificētissime exceptus est. Ea. n. grā illo ꝓficisci ferebatur: nō modo ut uotū solueret: sed & ut xp̄icolas cōtra turcum

Rosa donatur

animaret:Ro.itaq̃ ĩgressus:prodẽte obuiam honorato cardinaliũ collegio a Sixto ponti.maxĩo pbenigne & honorificẽtissime exceptus est.ac p singulari munere Rosa aurea(quã pontifices singulis annis in Dominica palmaꝝ alicui ex pricipibus xp̃ianis donare cõ suerunt) a Sixto põtifice donatus ẽ:ibi dẽ.n.de uniuersali italicoꝝ pricipũ pace agere cœpit:ut.s. uno aĩo cõtra turcũ coirent:sed res pfici nõ potuit.indeq̃ digressus p oẽs ferme italiæ urbes ptrãsiens magno & celebri honore ubiq̃ habitus ẽ.Domũ deniq̃ reuersus aliquot ãnis cũ oĩ sanctitate:& optiæ uitæ exẽplo supuixit.Hic in ãno salutis nostræ.1454.cũ cõstãtinopolis ciuitas a turco occupata fuisset:a

Offert se cõtra turcum Datiã & noruegiã describit

Cæsare federico ĩ germaniã ad Dyetã uocatus.ut turco cõtradiceret̃:se p litteras dolẽs excusat dicens.notã fore in regnis suis nõ modicã discordiã:sed pollicet̃:si quid in ipsa Dyeta conclusum fuerit:se prompto & gratissimo uultu facturũ. Datia autẽ huius pricipis regnũ est Europæ prouincia Danubio fluuio:siluæq̃ hercinæ proxĩa. Cuius gẽs olim ungariæ ptẽ incoluit:deinde in maritimis partibus nouergiæ proximis incoluit:Nouergia regio huic proxima frigidissima ẽ. Quæ uersus oceanum germanicum est sita.

¶ Filibert⁹ quartus Sabaudiæ dux:paruulus hoc ãno Amedeo prẽ uiro optĩo & sãcto apud uercellas defuncto.eidẽ q̃ttuor tñmõ annis habẽs succedẽs regnauit sub tutella mr̃is:q̃ Aloysii frãcorũ regis soror fuerat ãnis.10.Obiitq̃ q̃ttuordẽis:relicto Carolo fr̃e successore: huic Galeatius

Blãcha maria sponsa huius Dux mediolani huius tutor

uicecomes Mediolanẽsiũ dux:filiã suã ĩfantulã noĩe Blãchãmariã nupsit:quo qdẽ die fuit sexta Ianuarii.& idẽ Mediolanẽsiũ dux ĩ lætitiæ signũ duodeci diuersæ ætatis equestri auro ĩsigniuit:spõsalitiisq̃ cõtractis:Galeatius Socer & dux tutellã ipsius suscepit.Habuit nihilominus puerulus iste multos aduersarios:Et prĩo carolũ Burgondiorũ ducẽ:q anno decimo huius regni postquã idẽ Carolus dux maximã stragẽ ab heluetiis:ubi ad duodeci milia puguatorũ interfecta sũt:dũ domus supatus reuerteret̃ capta huius patruo Iacobo:& hũc capere tẽptauit:sed a suis p fugam subtractus fuit.Deinde ãno nono sui principatus Ep̃s zambræ patruus suus cũ quibusdã cõplicibus magni precii uiris hũc regno apud Vercellas urbẽ spoliare tẽptauit. Ad quẽ Mediolanẽsis dux plurimos armatos in subsidiũ misit:q capto patruo ep̃o Taurini ĩ uincula cõiecerunt. Habuit itaq̃ princeps Amedeũ uiꝝ sanctissimũ genitorẽ q multis post mortẽ claruit miraculis: habuitq̃ aliũ Amedeũ pauũ qui ducatus dignitatem sibi successoribusq̃ suis rite a Sigismũdo cæsare obtinuit:q & scitate:ac põtificali dignitate:atq̃ rebus clarissime gestis illustrissimus ubiq̃ extitit.ut supius de Felicis põti.tractauimus.Sed hoc unũ de ipso Amedeo prĩo duce pauo istius reticẽdũ nõ est.Quod dũ in Syria xp̃ianoꝝ exercitus apud Rhodũ ĩsulã hẽret̃ & mortuo Rhodioꝝ pricipe urbs Rhodiana a Turcis obsideret̃ & xp̃iani ubi trepidarẽt ipse urbẽ ac insulã ĩfracto aĩo suscepit:& Barbaroꝝ impetũ sustinere nõ expauit:imo excelso aĩo illos oppssit & fugauit:& insulã cũ ciuitate & maximis periculis:ac dura obsidione liberauit: Quãobrem statim xp̃ianorũ oĩuꝫ pricipũ ɔsẽsu sũmoq̃ applausu crucis albæ uexillo donatus est:decretoq̃ illo auctus:aut.ut in militaribus crucẽ illã ppetuo deferret.Quo glorioso insigni:oẽs postea successores relictis cæsareis Aquilis:quod pricũ eoꝝ in signũ fuerat.In hunc usq̃ diẽ insigniti uidentur.

Unde uexillũ crucis albæ istorum insigne

¶ Petrus mocenicus:secũdus & septuagesimus Venetiaꝝ Dux:hoc ipso decĩo septĩo calẽ.Ianua.absens grato oĩum patꝝ cõsensu Nicolao marcello duci surrogatus:ducauit an.1.& mẽ.2. optimus qdẽ & eloquẽtissimus uir:cuius rei cã oĩbus grat⁹ & dilectus fuit:q cũ domi forisq̃ maris ĩpio fructus eẽt.Aliqñ asiã ab helespõti faucibus usq̃ ĩ syriã igni ferroq̃ uniuersam uastauit: & caramãis regulis Venetoꝝ sociis a mahumeto Turcoꝝ pricipe oppssis eos in regnũ suũ confirmauit:& cyprũ insulã a cõiuratis magna celeritate:atq̃ prudẽtia defẽsauit: Atq̃ Scodrã totius albãiæ seu illyrici caput:una cũ Ant.lauredão in ea tũc ptore suo ductu suisq̃ auspiciis(ut dcm̃ est)graui turcoꝝ obsidiõe liberauit:& rẽp.fœlicẽ esse uoluit:Ea pp ẽt absens diui marci procuratoris titulo insignitus fuit. Tandẽ dux declaratus eueſtigionum sex uiroꝝ collegiũ sua in rep.instituit.Cui qdẽ collegio uectigalium gubernatores cũ paucis aliis ascriberent̃: hr̃entq̃ ipsi uiri sapientes nuncupati auctoritatẽ uectigalia augendi:ac ẽt noua tributa conscribendi:atq̃ alia huiusmodi ad pecuniã expiandam procurãdi: & hoc qa cõtra Turcoꝝ ĩpetum iugiter in armis erant.Aliis quoq̃ nõnullis in rep.bñgesta ãno.1.mẽ.2.sui magr̃atus an.s.1476.moriens in prædicatorũ basi.sepelitur adhibita a senatu honesta funebri põpa.

procurator diui marci

Sex uiros sapiẽtes instituit

Thadeus & filius Mãfredi q̃dragĩta milia aureos p soluit

Forliuium ciuitas

Edificia in urbe Imola

¶ Hieronymus Ryarius ciuis nobilisq̃ saonensis:hoc ãno iactis in Imola romãdiolæ puinciæ ciuitate sui pricipatus fundamẽtis:regnare cœpit:& regnauit an.14.ea qppe ciuitas a thadeo mãfredo suoq̃ genitore aliq̃diu possessa:hoc ipo ãno:eo & guidatio eius filio inter se dissidentibus: urbẽ galeath uicecõiti mediolanẽsiũ duci:ex cõi cõsensu credidere:qbus ad se uocatis ĩ primis castellũ nouũ ĩ Alexãdrio agro Thadeo possidẽdũ tradidit.Guidacio ãt eius filio stipendiũ annuale assignauit:& ita ipe dux urbis dñium totũ ĩ se suscepit:quo adepto Sixto põti.maxĩo annuẽte imo & mãdãte.ipsam urbẽ Hiero.huic genero suo dotis noĩs(prius tñ.40.milibus aureis ab ipso sixto seũ hiero.p solutis)suscepit id ipsum ponti.ipse maximus Sixtus ordelaphis priucipibus mortuo pino an.salutis nr̃æ.1479.ĩ forliuio urbe discept̃ãtibus effecit:& forliuianã ciuitatem huic hiero.cõcessit:atq̃ ita ab uxore pini uidua ipsam urbẽ etiam recepit:quibus urbibus susceptis:ipse hiero.nullũ humanitatis:ac certe bñfic.ĩ genus ptermisit:qn ciuibus & urbibus ipsis 1474 6673

non contulerit

nõ cõtulerit:ut eos ad cõcordiã æquanimitatẽ:ac suam beniuolẽtiã:& fidelitatẽ redigere posset. Ejus nãq3 hũanitate:modestia:& liberalitate:mũificẽtiaue:atq3 urbanitate. Imprimis ipsa imola ciuitas mox tãto splẽdorẽ:atq3 pulchritudine in oĩbus refulgere cœpit:ut ex infima oĩu3 urbiũ fece ad sũmã oĩum ciuitatẽ illius regiõis pulchritudinẽ deduxerit:nã cũ primũ ipsius imolensis ciuitatis dñatum suscepit:in ea arcẽ seu castellũ munitissimũ maxima impẽsa erexit: & ꝑualido muro aliqbus ĩ locis ipsam urbẽ cinxit:ac portas cũ turribus & ꝓpugnaculis ꝑclarissimas adiecit deĩde domos ligneas solo luto cõpactas:oĩbus ciuibus deponere mãdauit:& alias celebres cultiores suo auxilio erigere fecit:urbẽ quoq3 cenosã & ĩmũdã pulchris & firmis lapidibus sterni fecit:palaciũ supbissimũ sup platea inchoauit:cũ colũnis & porticibus aliq̃ ex pte pfecit: qbus bñficiis & fœlici dñio:adeo ipsa ciuitas inclita & fœlix euasit:ut cũ opibus & pulchritudine mirũ immodũ excrescere meruerit:nũc suo bñficio mira claritate resplẽdeat: idipsum ĩ forolìuio effecit ubi multa & ꝑclara ædificia cõstruxit.Hic itaq3 illustris priceps ex Saona genuẽsiũ urbe:non obscuro:sed nobili gñe natus:ĩfans adhuc pr̃e sublato hõeste sub mr̃e uidua nõie blãca educat⁹ & gñosos mores & gr̃a affluẽtes hũit uirtutes.Inde ex successiõe petri germani ordĩs minoꝝ tituli scĩ Sixti cardinalis apud Sixtũ põtificẽ maximũ:ĩ hãc celsitudinẽ ꝓuentus fuit: q lʒ lr̃aꝝ ornamẽto caruerit:ĩgenio tñ & hũanitate ac liberalitate atq3 prudẽtia:cũ quouis pricipe sui sæculi cõpari potuit:ei⁹ nãq3 cõpositi mors:mãsuetudo:hũanitas:& familiarẽ urbanũq3 uiuẽdi gen⁹:eũ nõ solũ põti.maxi o:sed ẽt multis pricipib⁹ caꝝ gratũq3 effecerãt. Tãdẽ.15.mẽ. apri.ãni.1488. a frãci.& ludo.ursis:& aliis duob⁹ cõplicibus(qb⁹ sp & honores & bñficia cõtulerat plurĩa)bñficioꝝ retributionẽ multis uulneribus ĩ ꝓprio palacio cõfossus turpiter occubuit.Quo mortuo:ẽt eius corpus ad crudelitatis uesaniã:p fenestrã palacii ĩ publicũ foꝝ nudũ ꝓiecerũt.Hæc ex cõposito gesta:cũ multis cõiuratis ipsi occisores regiã ĩuaserũt.Et catherinã pricipis uxorẽ cũ filiis puulis ĩ turri ĩclaserũt:& totã regiã diripuerũt:deĩde catherinã ĩ cõspectu ppli adducũt:cui & ultia supplicia cominanẽ:nisi arcẽ ꝯsignaret.At catheria ut erat aĩo sagaci & excelso mulier se oĩa factură pollicetẽ:mõ pateretẽ se ĩ arcẽ ad colloqum cũ ꝑfecto arcis ĩgredi:quo ĩpetrato:ubi ĩgressa ẽ:clausis euestigio portis:se iã tutto eẽ rñdit:Nec qcq̃ nimis uelle ut ꝑfidia populo traderetẽ. Siqd ĩ filios crudeli⁹ statuissẽt:ĩuẽturã se apud frẽm Medio.Ducẽ cui⁹ subsidia ĩ horis expectabãtẽ:& occisi mariti & liberoꝝ ultionẽ.uñ post.14.ipsi⁹ mẽ.diẽ affuerũt.Ioã.Bẽti.bonõi.& Galea.Sãseuerĩas ducis mediolanẽsis ꝑfect⁹ cũ multo exercitu & fugatis multis & obtrũcatis ꝓditorib⁹ filios catherinæ e uinculis soluunt:quorum primogenitus octauianus nomine annoꝝ circiter nouem.princeps sub tutela matris declaratus fuit.

Ludouicus & franciscus fratres ursi occisores corpus in foru3 proiiciũt Vxor in arcem ingreditẽ Auxiliũ ducis uenit

Puellæ mostrũ tẽpestate istac in Veronẽsi agro nascitẽ:qui unũ tãtũmõ caput h3:sed duos pedes duas uuluas hẽns:ex ipis ãbabus uuluis supfluitates emittebat:ĩsup.4.brachia:sed duo grossiora:quæ pro uoluntate mouebat:alia uero tenuiora ĩmobilia erãt.uẽtres ẽt duos circa stomacum cõiunctos hẽbat.Quã parentes p Italiam circũferẽtes:ꝑcia ab inspiciẽtibus mendicabant.

Duos pedes & duas uuluas habebat &c.

6674 1475 Symõ tridẽtin⁹ puerulus quẽ ob miraculorũ frequẽtiã appellãt:hoc ãno ĩ tridẽtina urbe octauo calẽ.apri.a iudæis necat⁹ xpi martyr efficitẽ.Iudei itaq3 ea ĩ urbe degẽtes pasca suo morẽ celebraturi:cũ xpianũ nõ hẽrẽt ĩmolãdũ:cuius sanguie suis ĩ azimis uti possent:pueꝝ hũc isto mõ in Samuelis cuiusdã iudæi ĩter ipsos honorati domũ:furti deportarũt.In cuius collũ primũ ne uagire posset sudariolũ alligarũt.Et nocte q̃ fuit passiõis xpi dies.illũ sup altare ipsoꝝ synagogæ: sup crucẽ brachiis extẽsis opposuerũt.Et prio priapulũ forpicibus.deĩde mox genã dterã ꝑcidẽtes ac ludib⁹ pacutis.hymnus eoꝝ more canẽtes usq3 ad mortẽ pupugere.Quo examinato:ei⁹ corpusculũ ĩ ꝓpinquũ domus eoꝝ flumẽ ꝓiicerũt.Et sic ĩnocẽtis pueruli sãguine pfidi & ꝑditissimi iudæi suũ pasca magno cũ gaudio celebrauerũt.Querẽtes deĩde ãxii parẽtes gnatũ puerulũ:postr i die eũ ipso in fluuio ĩuenerũt: uisoq3 puerulo:stati urbis ꝑtori scelus denũciarũt.Erat tũc ea ĩ urbe ꝑtor.Ioã.de Salis nobilis Brixianus ciuis egregi⁹ legũ doctor.Qui uiso puerulo exhorruit facinus.Et sua usus prudẽtia:cõfestim oẽs urbis iudæos cõphẽdere fecit.Et ecculeos eos sigillatim ĩponẽs:tormẽtis astricti:eo ordine rettulerũt.Quo diligẽti examĩe bis terq3 cognito ipse ingẽti zelo fidei succẽsus oẽs iudeos:aut orbe & urbe cõdign⁹ suppliciis extermiauit.Et eoꝝ bõa in ꝑdã dedit.Symõ uero scũs a cõciuibus & a parẽtib⁹ collect⁹ & ad tplũ cũ ĩnumerabili populorũ
673 frequẽtia delat⁹:multis euestigio cæpit clarere miraculis:& adeo in tm̃ eius miraculoꝝ fama pcrebuit:ut tãtus ad ipa3 urbẽ ex oĩ xpião orbe populoꝝ ꝯcursus ad scĩ hui⁹ pueruli sepulchrũ miraculaq3 uisendo est factus:ut etiam ciuitas ipsa cũ miraculis opibus multis sit aucta:& hoc nõ sine iudeorum maxima infamia & confusione dictum sit.corpori uero ipsius pueri tridentini ciues Basilicam pulchram postmodum exrexere.

Modu3 ipsius mortis recitat Io. brixianus ꝑtor Iudæi cõfitentur crimen: & puniũtẽ miraculum facit.

Cõsimile ẽ ĩ scelus apud motã oppidũ:qđ ẽ in finibus agri foroiulii post qnquẽ niũ:ipsi iudei pegerunt.Nã ẽt aliũ puerũ simili mõ pemerũt:p quo tres eoꝝ captiui Venetiis missĩ:ibidem atroci supplicio cõcremati sunt.

6674 1475 Bertho.coleo clarissima familia ĩ bergomates natus.Vene.exerci.maximus ĩpe.h ãno.4.nõas nouẽb.post eaq̃.21.an.ĩperatoriã digni.apud uenetos exercuisset:apud malpagã suæ habitationis oppidũ agri.u.Bergo.suæ ætatis anno.75.moritẽ:& Bergomum delatus:regiis exequiis in urbis foro iuxta maius tẽplũ in mirabili sepulchro:qđ ipse uiuẽs

iuxta impii sui dignitatē sibi extruxerat:sepelit. Is nāq ip̄a.in auro & arg.rerūq copia sup oēs pri uatos italiæ uiros p̄cellebat:q̄obrē et nomē celeberrimum nō mō cū p̄uinciæ principibus cōe: uerū et extra p̄uinciā: cōes et cū prīcipib⁹ & regibus titulos: et quādā aī sui uirtute sortit⁹ ē: atq fuit. Et qa p̄ uirtutū gradus ex domestica:ut ita dicā:sorde illo cōscendit.ut p unū & uiginti ānos apud uenetos īpatoriæ digni tatis munus p̄meruerit:Iccirco haud absurdū putauimus in huic opis calce in uita huius nr̄i clarissimi īpatoris cōscribēda p̄ter mortē suscepti opis diutius īmora ri:fuit igit̄ in primis Bertho.coleonus Imperator:formosi p̄cerīq corpis : & eximiæ uenustissi-mæq p oēm eius ætatē pulchritudinis uir:magni quoq Roboris: & uelocissimæ agilitatis:& ue lut alter Asael magni Ioab frater tātā gloriā i pedū uelocitate habuit:ut nō solū hoies:sed etiam equos ad currēdi certamina superit:eiusq magnanimitas in bellis ptractandis nō satis scripto ex plicari possent:lr̄aꝝ aūt gloria nec oīno indoctus:aut gnarus fuit:lr̄aꝝ tn̄ hoīm amātissimus & assiduus fuit:& multorū histonicoꝝ libros p̄ut mirabilis ingenii uir erat:subtiliter intellexit. hāc ei ignorātiā ideo euenisse tradunt:ꝙ ī pupillari ætate paulo eius genitore Tritii oppidi:tūc dn̄o ab eius affinibus cupiditate dominādi obtrūcato:& matre ī uincula cōiecta: puerulus ipse ultra lacessit⁹ pauptate:p deuia quæq fine litterarū p̄ceptore quadā aī magnitudine se conferre coa-ctus fuit. Et primo ut rei militaris fortunam tētare posset:placentiā ad philippū Arrellatē tūc in bellis clarissimū ducē:ut pria militiæ pciperet rudimēta concessit:inde ad brachiū ī apuliam trāsmigrauit:ubi & primū futuris honoribus prudēs Armiger factus uiā aperire cæpit. Dein hinc ad iacobum caudolam:qui neapolim contra alphonsum noīe Reginæ.Io.obsidebat euolauit.ubi inter impatoris milites tāq marcus catonis filius prius enituit:& ppea uiginti equitibus:illa pria cōditione p̄fici meruit:paucisq post diebus Bracio ab ipso candola in Aqlæ bello ipso Bertho. militante interfecto:eius et uirtus ea in pugna cæteris præstantior declarata & p̄dicata ī uenetos euocat̄:ubi & sub Crimigno'a comite cōtra Philip.mediolanēsiū ducē bellū gerēte militatuꝝ se cōtulit. Cū quo q̄ strenue:q̄q magnifice contra zarpellonū uirū audacissimū in obsidione cre-monensi se exercuerit:non facile narrari posset. Eāobrem Senat⁹ uenetus ob claram noīs sui fa mam:et octo equites supra quos habebat ei adiecit. Exinde quāto cōsilio:q̄ntaq prudentia cla-rere cœpit:& p̄sertim in saluādis uenetoꝝ copiis in expugnatiōe bergomēsium:uallisq camo nice depopulatione:Dehinc et in expeditione cōtra nicolaū piceninū brixiam infensissime ob-sidentem:postmodū in defensione ueronæ sibi p Senatum uenetū creditæ:& postremo eius q̄ contra temeritatem gueteri magni:& fortitudo usus fuit. Senatus populusq uenetus illo tunc & deinceps retributionum meritis magnificentissime cōprobauit:nec et p̄termittendum est : quæ postea philippi ducis mediolani noīe apud Bononienses picentes & cremonenses strenue for-titerq ac prudenter gesserit belloꝝ facinora:licet ultimus uitæ suæ suspitione ductus idē dux ini qua carceris dānatione eū captiuauerit:uerū anno nōdum euoluto dux ipse uita excedens Ber tholo.excarceratus fuit. Nec ppea senior:īmo audactior effectus suum non magno labore colle git exercitum:& iterato acceptis mediola.stipendiis:mox cōtra gallos in expeditionem accessit. Quoꝝ furores motusq quāta magnanimitate fortitudineq triplici triūpho fuderit:huic eius in-numera uulnera:illinc illoꝝ funera testant̄. Dehinc post transalpes tantus hui⁹ coleoni noīs ter rarū gallorū accolas inuaserat:ut quod uixit semper ipsum ducē ī eoꝝ exitiū natū horruerint: & ideo frācis cus sfortia mediolani dux:q italia tanq̄ Alexā.enituerat:huius iuictissimi īpatoris lau des in bellis pertractandis ad cœlos usq extulit. Itidē alphōsus rex iā pridē fecerat:adeo ut adin-trans hoīs uirtutē atq p̄stātiā dixisse ferat̄:& se bergomē.ob cōceptā ī eū beniuolē. illāq Tara-conēsem futuꝝ deīceds decernebat:ea pp fertur apud p̄fatū regē illud p̄clari leonis insigne illi a principis uxore a pricipio oblatū fuisse:quo idē p̄ oculis hn̄s leōis more militari a cærimonia ue hementius in dies accenderetur:ad romulū igitur clarissimatum eius uirtutū declarādaꝝ incly tus uenetorum senatus:postremo illi imperii uniuersalis sceptrū tāta pompa contulit: quāta uix hūani fastus & gloriæ capax opinari queat. At sceptro suscepto solum eius auctoritas oīum ho stiū aīos adeo suppressit: ut confestim mediola.& uenetoū pax subsecuta sit q̄ q̄ necessaria:q̄q utilis fuerit oīum iudicio relinquo:Bartholo.itaq in ipio cōfirmato gloriā q̄si de gloria p̄ferre satagit:uirtutes qppe maiestati īpatoriæ necessarias sūma diligētia cōplexus est:q & si peccator mortalium more habitus fuerit:xp̄ianæ tn̄ religionis obseruantissimus extitit:miserationisq in paupes ac pietatis ante deū Monasteria tria sua impensa construxit:atq ecclesias nōnullas mul tis in locis ædificauit & dotauit:ingētia insup legata & ea q̄dem ppetua p̄ uirginibus paupculis maritandis in ciuitate Bergomi dimisit distribuenda:q res certe eum īmortalē & ppetuo preco-nio dignū effuerūt:& ipsum xp̄iāæ fidei amātissimū fuisse d̄mōstrāt:excoluit:p̄terea ciuitatē suā eiusq agrū ac brixiā maxīs domoꝝ ædificiis:agrū quoq bergomē.cōplurimis bn̄ficiis.s. pegri-nas aquas maxīa cū impēsa ītroducēdo bonificauit:idagauitq balnea p̄ lepra purgāda in ber-gomensi agro atque construxit. Quanto etiam in imperio princeps hic claruerit. Cōsilio & pru dentia ac beniuolentia reuerentiaque legationes Regū Ducū Ac principū:ad eum frequentes ipsæ declarant. Nonnūquā ipsi principes pacem & societatē ab eo petiere. Et cū principes multi & q̄ maxime carolus Burgondionū dux:& Ioā.andagauensis dux:in familiis eorū per priuile-gia autēnca

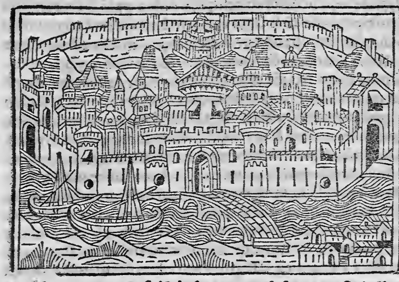
[Marginalia: de uelocitate currēdi dicit — Doctos uiros amabat — Pater huius a suis occisus fuit — Ad philippum ducē et se ptulit — In carcere fuit — Gallos supauit — Laudes huius a rege alphonso — Leonis insigne accepit — Imperii sui dignitas — Mōasteria & ecclesias ædificauit — Pro puellis maritandis legatum — balnea]

gia autētica ascripsere:& ipsorꝫ īsignib⁹ eū uti cōcessere.Erat.n.erga oēs multæ bonitatis clemētiæ māsuetudīs & hūanitati s ac innactæ humilitatis uirtuitutē āt atqꝫ iusticiā opere magisqꝫ uerbo excollebat:seditiosorꝫ īfensissimus ferebať.Eius aulæ āplitudo pōpa & gloria oīum pricipū aulas æquabat.Vbi de honore agebať:pecuniarꝫ ꝓfusissim⁹nūq̄ ꝓ splēdore dignitatis & gloriæ superiorē pati noluit.Erariū.n.uenetū cū innumerabilib⁹ pecuniis heredē īstituisset: ditissimū ef fecit:pplures eteni terrarū pricipes diuersis sub tpribus Impator hic suo sub uexilio hūit: nouissimis uero dieb⁹hi clarissimi pricipes & duces:ei⁹ stipēdia uno exercitu sequi nō erubuerunt. In pmis Hercules nūc ferrariæ inclitus dux: Alex.sfortia pisauri dominus.Cichus & pinus Ordelaphi germani:Hastor māfredus fauētiæ dn̄s:Bōifaci⁹postea mōt.fferrati marchio Io.Frāci.mirādulanus comes cū duob⁹filiis:Marcus carpēsis.Deipheb⁹anguilarus Io.An.Caudola eques.Sfortia secūdus frācisci sfortiæ ducis mediolani filius.Gerardus & gaspar martinēghi eius generi: & alii multi. Tātæ.n.eo tūc fortitudīs fuit:ut federicus cæsar i urus romā:p legatos suos supplex ab eo saluū cōductū expostulare cōpulsus fuit.Has itaqꝫ hui⁹ nr̄i p̄clarissimi īpatoris laudes ad multorꝫ exēplū breui sub cōpēdio hic ꝓ uiribus ꝯscribere noluimus:ut nobile hoīs exēplū legētes possint æmulatiōe ac desiderio īmortalitatē adipisci.

Aulam suam & pópā dicitur heredes uenetos facit

Duces qui sub eo militarunt

CAPHA GENVENSIVM CIVITAS.

¶ CAPHA Genuēsiū ciuitas:q̄ est ī septētrionali plaga:in Taurica chersonēsi pene insula Europæ ꝓuincia: non lōge a meotide: populosissima qdē & mercatorib⁹plurimū apta hoc āno quodā Squarzafigo ciue genuēsi cā ꝓditorie in manus turcorꝫ deuenit:q̄ capta diripuit & septuaginta milia captiuos īde secū abduxit. Odio enī galeatii uicecomitis mediolāi duci id scelus factitatū fuisse tradunt:qa oīa īgenio ipsam & genuaꝫ subiicere nitebať.Et liberꝫ principatū de eisdē sibi uēdicare tēptabat. Supiori eteni anno ī creta īsula cōspiratiōe suborta cretēses turcorꝫ regi fidē dedere arma suscepturi:si classem eo mitteret & īsulam in eo trāslaturi. Sed re patefacta:cōfestī Impator classis uenetæ:cū.40.triremibus armatis ad insulā nauigauit. Eaqꝫ classis:ubi a cretēsibus uisa ē:adesse crediderūt turcū:& Turci nomē īclamātes aduersus urbis p̄fectos & custodes īsurgētes.ī eisdē plurimū desæuierūt.Verꝫ classis Impator remiges & pugiles in terram exponens:conspiratores omnes cæperunt:& multos eorum interfecerūt.Audiētes autē hoc turci:confestim in eximium mare:quod est trāl bosphorꝫ nauigauerunt:& terrestribus copiis sequentibus:præter oīum expectationem apud caphā cōstituerūt & expugnantes ac eā lacerātes:tādē cū magna cæde:ipso Squarzafigo prodente urbem cæperunt.

Taurica chersonensis

Squarzafigus genuensis urbis proditor

cretēses rebellāt

uidicta cōtra cretēses

¶ Padus & tyber ac reliq italiæ fluuii:hoc āno nouēbri mēse ex multitudie pluuiarꝫ ita excreuere:ut extra alueū effluētes multa ac multa accolis dāna ītulerīt.Quia nō secus p uias hoīes nauigabāt:ac p eorꝫ fluminū aluea facere cōsueuerūt. Decrescētibus paulo post aquis multa aīalia
6675 1476 & q̄ maxime Tyber secū traxit:quorū putrefactione & flatu maxima pestis subsecuta est.

¶ Andreas uendramin⁹septuagesimustertius Venetiarꝫ dux:hoc āno petro mocēico Duci suffectus:ducauit āno uno:& mēsi.4.Vir quidē ætate & auctoritate grauissim⁹ atqꝫ opibus īter Venetos affluentissimus. De quo ob principis bonitatē nil memoria dignū hēo:qđ lr̄is mādari possit. Nisi ꝙ Ludouico frācorꝫ rege:id fœdus pcussit.ꝙ cū mediolani & ferrariæ ducibus aña p̄decessores sui pcusserāt.Deinde cū mahumeto turcorꝫ īpatore pacē cōponere tētauit:sed a ferdinādo neapolitāo rege atqꝫ a mathia hūgarorꝫ rege pturbatus:oīa usqꝫ ad successorē irrita fuere.Hic ēt magistratū nouū de decem uiris censoriis ueteribus addidit.Denique quū iuste ītegreqꝫ ipsuꝫ offm̄ sibi creditū p illđ tp̄s admīstrasset:magno sui dsiderio rlicto morit̄ & ī ecc̄ia seruorꝫ sepelit̄.

magistratum nouum decem censoriorum

1476 ¶ Carolus Burgōdionū dux:đ quo supradictū ē:hoc āno die secūda Ianua.cū Heluetiis & leuciis germanis grauissimo p̄lio cōmisso supať multis militū eiusdē cesis. Tertio deīde mēs. post idē dux cōparato alio exercitu rursus fortunā tēptaturus:ipsis heluetiis bellū denuo mouet:a q̄bus & pari euētu deuictus & ꝓfligatus:decē militū milibus amissis ī patriā aufugit: secū captiuū ducēs Iacobū sabaudiæ ducis patruū francorūqꝫ regis sororiū:tēptauitqꝫ filibertū paruulū puerꝫ p̄dicti nepotē sabaudiæ ducē captiuare:& fecisset nisi a suis fuga ereptus fuisset.Nec ppea ferocissimus carolus qescere potuit.& post mēses tres cū ipsis heluetiis seu suyceris:aliud atrox cōmittere: p̄liū:ubi ex utraqꝫ pte fere.12.milia hoīuꝫ cæsa fuerūt:āno deīde sequēti:q fuit.1477. die uꝫ lunæ.6. Ianuarii dū hic ipse dux obstinatius magisqꝫ cōsulte ipsis suyceris grauissimū bellū intulisset:ab eisdē supatus & dissipat⁹ ac ꝓfligatus:crudelē ī modū occisus fuit:relicta unica filia noīe maria:ex legitimo m̄rimonio suscepta:q̄ sibi maximilianus īpatoris federici filius nūc Ro.Rex & xp̄ianorꝫ Augustus m̄rimonio copulauit:q̄ ī uxorē suscepta:ēt īpiū Burgōdionū iuasit Quā

Hic a Suyceris pluries superatum dicit

a suyceris occiditur

Maria huius filia

obrem multa bella cum aloysio francorum rege gessit:cūq; ex ea unicum masculum nomine
Philippū:ac filiam suscepisset:ipsa ex equo decidēs:fractis ceruicibus expirauit:hic ex bellorum
multitudine multas ciuitates fecit disertas.

¶ Galeati⁹ uicecōes qntus mediolanēsiū dux hoc āno die iouis sexto ac uigesimo dcēb.medio
lani ī tēplo diui stephani ꝓthomartyris:solēni ipsius sci die ī magna stipatoꝝ ꝓcerorūq; caterua
maiore ciuiū cuiuscūq; ordīs corona tertio ac trigesimo ætatis suæ āno:a quodā aulico suo noīe
Ioā.ādrea lāpugnāo:& aliis trib⁹ cōplicib⁹ ꝓditorie q̄ttuordecī uulnerib⁹ sauciat⁹ turpiter occu
buit:ip̄e āt Io.ādreas ꝓditor statī a stipatoribus corrept⁹:īnumeris uulneribus ī ip̄o tēplo cæsus
ē.Reliq uero prius frā.q̄dā ripta trucidato q solus ꝓ duce ī uestibulū tēpli opposuerat ad reliquā
suoꝝ multitudinē euaserūt:q̄ armata p̄ foribus circiter hoīes trigīta:ut edocti fuerāt:q̄ ignari hu
ius facīoris cōiuratos oppiebāt.Io.ādreas ipse ꝓditor:cū multis ātea mēsibus cū ep̄o comēse d
q̄dā abbatiæ possessiōe miramūdi:cuius ip̄e ep̄s comēdatarius erat p multū litigasset:simulans
se ad capiēdū prīcipis ascēsum de rapiēda uiolēter abbatiæ possessiōe ꝓficisci miseros atq; igna
ros oīum secū adduxit suspicās multitudinē ip̄am cū se īnoxiā pp sūpta arma ꝓbare ñ posset:p̄
clusa reliq̄ salu.uia:se ad q̄cūq; res postulasset secuturā: capti tñ perēdie:nihil minus ī uincula cō
iecti sūt: ac de octo ex his nūdū cōpta fraude suppliciū sūptū:reliq ubi dolus palā factus ē:dimis
si:frāzon⁹ unus ex cōiuratis paulo post prīcipis cædē cū se fuga extra unā urbis portaꝝ eripuisset:
cognitus ex itinere retractus ē:alii uero duo latitātes:paucis post dieb⁹ repti ī uīcula acti sūt:ip̄os
āt ꝓditores post octauū diē ī uestibulo Arcis ī q̄terna mēbra uiui discerpti sūt:q̄ diu p portas su
spēsa steterūt:capita uero lācea suffixa ī pina turris maxīe diū fuerūt:eodē die prīates urbis qb⁹
ipii cura demādata fuerat:ad ꝓmittēdū uulgi fauorē ne q̄ seditio orirer̄ piūctas uectigaliū ptes 676
q̄s galeat⁹ dux occisus p̄ter morē priæ iposuerat:r̄miserūt. Reliqt āt idē Dux binos utriusq; sex
legitimos filios:uz:Io.galeatiū primogenitū successorē & hermetē:ex fœmis uero blāchā mariā
nūc Maximiliani iperatoris uxorē & Annā nūc defunctā ex bona subaudiana uxore susceptos.

Quattuordecim uulneribus trucidatus fuit

Interfector miserabiliter obtruncatur

Interfectores tres uiui discerpuntur

remissio uectigalium

Filii.4.huius Ducis

¶ Ioānes maria uicecomes sextus mediolanensium dux:patre eius Galeatio duce in festo san 1477 6676
cti stephani protomar.a suis trucidato:hoc āno in festo epip.ætatis.9.ānos habens:patrē decreto
in ducem sublimatus & declaratus statim magno in urbis tēplo defertur:& uniuerso astante &
plaudente populo circūstātibusq; p̄riis oībus cū uniuerso regni mḡra. Bireto & reliquis ducatus
ornamē.insignitus est.& eius regni cura prīcipalis quoad usq; adolesceret mr̄i noīe Bonæ co
gnatisq; ac proceribus quibusdā demandata est: uixitq; semp sub tutoribus infrascriptis annos
26.& men.9.infœlicissimus sane hoīs in tota uita pariter & in morte:ueꝝ cū nulla reperiat̄ re
gni societas cichus calaber q regni secreta multo tpe nouerat: & belli pacisq; leges semp dicere
cōsueuerat:uir quidē calidus & multoꝝ rerū experiētia doctus:ubi se rerū omniū moderatorem
didicisset animaduertens quosdā defuncti ducis germanos magni spiritus adolescentes: quod
aliquādo eius cōatibus obsistere possent eos regno expellere curauit:& tāq̄ maiestatis reos pau
lopost uariis in locis exilio damnauit. E quibus duo postmodum e medio per mortem tollere
fecit. Superstes uero.uz.Ludouicus & Eschanius tandem in regnnm reuersi & Cichum quem
nouerant sibi fuisse infensissimum capiunt:& honesto carcere in papiensi arce recludunt ubi cū
machinationes fassus fuisset:tandem capitali supplicio mulctatus est.Bonam autem matrem tā
quā iuuenem & inexpertem paulo post ab administratione mouere:& principalis regni cura lu
douico patruo & Roberto sanseuerinate ac quibusdam nobilioribus & sapientissimis uiris com
missa est.Qui cum & ipsi inter sese diffiderent.Ludouicus Robertū Mediolano fugauit & eius
copias constantio sfortiæ pisauri domino & consanguineo suo cōmisit.Quæ res atq; dissensio:
multa incōmoda & dāna regno intulit. Eo q̄ Genuam imprimis & ipsius dictionem omnem
amiserit.Et exercitus Mediolanensis cum maxima iactura apud ipsam genuensem urbem pro
fligatus fuerit. Atq; alia permulta damna perferre hic dux cōpulssus fuerit. Boua itaq; ducissa ab
administratione regni Mediolanensis submota ludouicus solns dictator & gubernator perpe
tuus acclamatus fuit: & deinceps omnia pro libito ab ipso ludouico quoaduixit puer: pertracta
fuerunt. At hic Io.Galeatius princeps tātūmodo noīe:iam bino parente orbatus in potentia ua
gantis appetitus & prædominantis libidinis relictus fuit:Qui relictis litteris solum ludis intēdit
ac uenatui aliisq; inutilibus exercitiis occupatus fuit.Ita ut nulla ei auctoritas aut reuerētia pror
sus ei unquā exhibita fuerit:uiuente adhuc huius pueri Galeatio duce patre:ut affinitas inter ara
gonas & sforciadas iam diu contracta magis magisq; firmaretur(pontifice Romano interue
niente)inter hunc & Isabellam impuberes cōsobrini sponsalia decreta fuere.Quæ tempore suc
cedente in uerum matrimoniū transierunt.Dūq; princeps in ætatem adultam peruenisset & ma
trimonio ambo apti fuissent:ferdinandus Rex neapolitanus neptem Isabellam sponsam tradu
ci rogat:at ludouicus gubernator id fieri nō debere:nisi prius dote exarata:placuit Regi:& Dos
numerara fuit:ilicoq; uirgo traducit:post aliquot tempus Isabella sponso & uxor filium peperit
nomine Franciscū.Quo edito placuit ferdinando regi auo:regnū iam tandē a ludouico nepoti
restitui:pro qua re belli origo & multorum in tota Italia principum sumpsit.Et ipsa nubes tan
dem imbres & tempestates multas exalauit:ut infra in anno salutis nostræ.1495.dicetur.Eas
obres ludouicus uir astutissimus cum frācorum rege clanculum egit: ut Regnum neapolitanū
iam diu

Filii.4.huius Ducis

Cichus calaber scriba

Cichus capitali supplicio mulctatur

Bona ab administratione amouetur

Huius uitam paucis commemorat

Sponsalia inter affines

Isabella uxor traducitur

Franciscus filius nascitur

iā diu renato regi affini suo ablatū sibi hereditario iure deuolutū uēdicaret. Quod ut celerius asse queref: ipse Ludo. gubernator regi frācorū carolo oīa spopondit ad rē nauandā opportuna. Isto interim ferdināđus rex instat ludouicū urget: ut regno cedat: danť ab ipso ludouico uerba: & se fa ctură ,ppediē oīa respōdit. Interim Carolus frācorū rex stimulatus pcibus ludouici cū exercitu ī italiā ex gallia trāsiuit. Moxq; audita infirmitate huius ducis cōsobrini sui ticinū ad eū uisendum maturauit. Quē dulcissimis uerbis bono aīo esse iussit. Monnitq; ut saluti suæ intēderet. plurima quoq; cū rex dixisset: dictis finē fecit. Hic dictis egrotus: ut potuit regi assurgēs hūili & extrema uo ce ait. Nihil ē rex sacratissime: q tuæ clemētiæ non debeā: q tā iure seruitutis q̄ affinitatis ad me- um honestandū funus aduenєris. Quid aliud gratius & optatius affinis affini: pr̄ filio: seruo dn̄s afferre potuisset: q̄ extremū cōsolatū iri. Sero tñ o rex uenisti ebibi uenenū: pro quo oīa īteriora mea uoranť. Et si animus saluti intēdit: caro sic īfirma est: ut ullo mō mederi non possit. Auget hūc meū morbū sūma egestas nā ad illud miseriæ deuētū est: ut aliqs ex me sperare nō possit. O miserā meā sortē: uenenū innocēs absorbui: quo regno pr̄no priuarer. Nihil est q mētē meam tā cōturbat: q̄ sub oculis regis affinis & patiētis mortē obire. Multa ac plurima egrotus dux: ut po terat corā consobrino rege edixit. Demū adiecit: tibi rex genitricē meā isabellāq; uxorē meā: ac filiū dulce pignus meū deo & tibi cōmēdo. nec plura dicere potuit: cum hereret lingua palato: & mēbra omnia torperent. His auditis abhortis lachrymis prout potuit consolatus est: egrotū atq; matrem & uxorē desolatas: statimq; uale faciens. Et post tertiū diē tristē omisit animam. Et eius cadauer pene sine pompa mediolanum delatum sepultu; est: in maiori urbis tēplo. Frācisco uni co filio ac duabus femelis post se relictis. — Hinc pricipiū seruitutis Italicæ sumitur. Hic dux lāguid⁹ efficiť humilis hui⁹ pricipis lamētatio

1676 1477 ¶ Ferdinandus eius noīs quintus: Ioānis aragoniæ regis unicus filius hoc anno helysabetha hē rici hispaniarū regis sorore seu filia uxore traducta: hispaniæ ulterioris rex efficiť: & nūc usq;: nō solum sup uno: aut duobus sed. 18. regnis ac ducatibus & cōitatibus nouē uigitiquinq; annis: una cum uxore fœliciter regnauit: deinde in anno dn̄i. 1479. Io. rege pr̄e defuncto: ē nō solum in re gno aragoniæ: sed & in plærisq; regnis principatū obtinuit: & oīum regum xp̄anorū una cū uxo- re Regia ppotentissimus euasit. Nā hērico hispaniarū ulterioris rege ab edoardo rege supato & una cum uxore: & filiis interfecto sola hely. sorore ipsius hērici supstes remansit: q̄ ferdinandus iste adhuc Io. pr̄e uiuente uxorem duxit: & in regnum fraternū successit. Verū cū prouincia seu regnum diuersis populorū studiis diuidereť: quia alii hūc & elisabethā regnare uolebant: alii aūt inter quos alfonsus portugalliæ rex erat: qui Ioannā filiam ex sorore alia hērici neptē fouēres re- gnare uolebant: regnū ipsum diuiserunt: & ipsum plurimum lacerauerunt: at ferdinandus hic: ut erat iuuenis prudentissimus & propugnator acerrimus cōtra alphōsum portugalliæ regē statim bellū suscepit: & post dira certamina & cedes innumeras: eū in numētano agro profligauit: ac sic regnū omne obtinuit: & illud deinceps in pace possedit: deinde cū xp̄ianissimus rex censeať. Et regnorū potentia diuitiisq; & prudentia consilio magnanimitate cunctos Europæ principes ex- cellat: fidei zelo succensus anno dn̄i. 1480. contra milerē Blēsem Granatæ seu bethicæ regem se ctæ Mahumeteæ sectatorē una cū uxore xp̄ianissima muliereq; religiosissima bellū terra mariq; p sex annos continuauit: cui primo īpetu ablatis Arūda: Marāda: Almachia: & aliis plurimis ur- bibus fortissimis ēt Granatā nobilissimā potētissimāq; atq; populosissimā urbē Regni totius ca- put multo labore difficillimeq; p̄lio tribus annis obsessam tandē cōprehēdit: & de ea una cū re- gina uxore triūphauit. Et hāc supbissimā ciuitatē (ut infra suo loco dicemus) post septingentos octoginta annos quibus christo rebellauerat: uirtute & armis ad istorū principum xp̄iana respu. fœliciter cū toto regno suscepit: hic itaq; ferdinandus quintus & helisabeth sui generis cōsumatis simi reges hispaniā antiquis uirtutibus deturpatā & deprauatā: īmo latronū speluncā simul & scortorū postribulū factā suis exēplis & prudētia ad antiquā priscorꝫ suorum uirtutem reduxerūt Fuerunt etenim post africanā cladē in hispania octuagintaduo Gothorū reges. Inter quos pstan tissimi fuere q̄plurimi. qui de xp̄o scāq; ecclesia catholica q̄optime meriti. u3. Ricardus Sisebu tus rel giosissimus Alfonsus primus & secundus: & cōplurimi ferdinandi: quorū nōnulli suis san ctis pcibus impetrarunt auxilia diui Iacobi apostoli: qui cū paucis plurimos deuinxerunt. Horu; sanctimonia a filiis aliquādiu passim exciderat: ita ut hispania ad diuisionem & ad obliuionē p̄- teritarum uirtutum aduenerit: his aūt agentibus pterita fulgata sunt uicia: puritasq; restituta. Ca stigata innocentia punita latrocinia exultatæ hereses profligati infideles expulsi sunt Iudei xp̄ia rum inimicissimi. Subegit quoq; eis christus dominus noster insulas fortunatas: quarū fertilitatē fore constat: ut de eis & aliis infra dicemus. Ostendit deniq; eisdē sanctissimis regibus qnq; alias incognitas insulas uersus indos: q̄ maximæ sūt: ac omnibus mūdi preciosis rebus plenæ affirmā tur. Quæ & breui xp̄o peritutæ sunt: plæraq; hoc in capitulo a me de industria omissa sunt. Quæ in sequenti uiraginis helisabeth historia supplebuntur. — Regna 8. & ducatus 9. huic fuere — Arunda Marāda Almachia Granata — Antiquos sāctos reges commemorat — Insulæ fortunatæ & aliæ quinq; ī India

1477 ¶ Helisabeth autem prædicti ferdinādi uxor & regina henrici hispaniarū regis ex Margarita uxo re filia & ipsa cum ipso marito rege hoc anno in regnis mariti & patre succedens: regnauit in p̄- sens usq; annis. 25. Quæ certe ob multarum uirtutum præstantia in uniuerso christiano orbe in- signis plurimū est habita: pp qd uniuersæ xp̄ianæ religioni sanctissimū numē eē censenda: quam ob rebus a se strenue gestis ipse crediderim ab īmortali deo quodā peculiari priuilegio fore crea

tā. Hæc itaq̧ uirago post patris interitū paternū & auitū regnū multo labore & aīo cōstantia obti-
nuit: & inde oībus domesticis atq̧ finitissimis hostibus expulsis id regnū suū in pace redigere cu
rauit: atq̧ eā ob rē oībus pepcit: q̄ ob cām illico eā & uirū ꝑpter icredibilē clemētiā tanq̄ ꝑprios
parētes & amare & uenerari cœperunt. Deīde iniquo pferēs aīo q̄ mauri eā hispaniæ ptē tene-
rēt occupatā: q̄ granatā secū cogitare cœpit: quonā pacto eā tādē post septingentos & octoginta
annos ab eisdē occupatā uēdicare posset. Tādē & a se & a Marito aliisq̧ regni ꝓceribus decretū
est: ut ipsa Beticha apphenderet: & id solū ad stabilimētū diuini cultus fieret. Vñ beatissimi apo-
stoli Iacobi īprimis ꝑmonita oraculo exercitibus īnumerabilibus tā maritimis q̄ terrestribus cō
Almasa paratis: mox in Almasam mediterraneā urbē fortissimā mouit: & illā expugnatā cœpit: qua ca-
ciuitas pta cōfestim ibidē basilicas & tēpla pmulta instaurauit: & eis ornamēta Sacerdotalia obtulit. De
inde aīo succēsa uniuersum regni granatæ agrū cū exercitu populabūda excurrēs plurimæ urbes
Alora ci terrore cōcussæ: ptim tremore: ptimq̧ armis & uolūtaria deditiōe sese eidē subdidere. Quas īter
uitas fuere: Alora: Sētinelū: Chochinū: Romda: Chartonia: & Caraza bonela. Inde Loxia: Veelsmala
chia īsigni portu clarissima: atq̧ cōplurimæ aliæ. Nec nō & Mochlinū: Frigidūq̧ Montē. Illorā:
Cābilū: Columerā: atq̧ alia munitissima oppida. In qbus ēt tēpla dedicari & cōsecrari mādauit.
Mala Postremo ēt Malachā Regiā urbē post Granatā primariā post sex mēses expugnatā cæpit: cū in
cha numerabilibus diuitiis & triginta milia mauros in uirtutē abduxit: & in ea in triūphi modū ambo
Granata Reges: uidelȝ: ferdinādus & helisabeth post tres dies cū hymnis & cāticis introierūt. Anno Dñi
1491. & granatā supbissimā sub pacto acceperūt & obtinuerūt: & de eo regno tādē cū magna xpi
ani noīs glīa triūpharūt. Quib⁹ regib⁹ certe plus debet uniuersa xpiana religio ppꝰ inatā eoꝝ uirtu
tē q̄ ulli hoīm gñe: q̄ soli ausi sūt ꝓ xpianæ utilitati ac dignitati cōsulere. Huius pterea optimæ
mulieris ꝓcipua laus in duobus cōsistit. Quod cōtēplatiuā pariter & actiuā uitas cōplexa sit. Nā
Currus quottidie in usus paupeꝝ ex cōdicto: cētū aureos distribuere facit. Insup & in exercitibus suis q̄-
quadrin dringentos currus cōstituerat: in qbus oīa necessaria ꝓ qbuscūq̧ egrotis ī acie uulneratis aut alia
gentos de cā īfirmātibus: qđ hospitale reginæ appellabat. In qbus oīa aromatica medicamina necessa
hospitale ria erāt. ubi cōstituerat & medicos: & matronas honestissimas: q̄ īfirmātibus magna cū diligētia
Religio- deseruiebāt. In suo exercitu ēt cōplurimos religiosos doctissimos & eosdē deuotissimos cōstitue
sui exer- rat q̄ diuina sacrificia quottidie celebrarēt: & sermones militātibus facerēt. In suo exercitu nulli
citus lenones: nullaq̧ scorta: nullæue blasfemiæ aut alia pctā grādia īueniebātur. Quottidie sexdecim
missas missas audit in qbus tāta cū deuotione īteresse dr̄: ut ēt lachrymas psæpe effundebat. Tātæ eqdē
audit humilitatis & māsuetudinis: ut nullā ꝓrsus in ornamētis de se iactantiā ꝑ se ferre uideat.
Humili- ¶ Franciscus bertaniæ ducis frater: hoc anno: ipso suo fratre duce īsidiose īterfecto. Insulæ & re- 1477
tas regi- gni totius īperiū suscipiēs: regnauit anni. 13. Hic cōtra carolū frācoꝝ regē anno principatus sui. 9.
næ accitis multis principibus uidelicet flādriæ comitē picardiæq̧ ac barbātiæ duces: necnō & frixiæ
plures regē grauissimū bellū suscepit: qđ & ꝑ plures mēses cū magno ppꝉoꝝ suoꝝ īcōmodo ꝑdurauit
pricipes Deīde octauo & uigesimo iulii mēse eiusdē anni hic idē dux addito ꝑdictis pricipibus carolo au
cū isto rilianēse duce: atq̧ oringe pricipe grauissimū cōflictū cū Iacobo galeoti exercitus frācoꝝ īpera-
carolus tore habuit. Quo in ꝓlio ex utraq̧ acie ad sex hoīum milia cecidere: īter quos & ipse Iaco. regis ī
hic fuit perator: licet uictor: cecidit. Iste āt Frā. dux suo exercitu ꝓfligato & dissipato: ne in hostiū manus
pr̄ regis deueniret: fuga se eripuit. Aurilianēsis uero & oringe pricipes: & in cōflictu capti ad regē ꝑducti
ludouici fuerūt. Rex igit̄ e uestigio cēturiōe ad se uocato: ipm ducem aurilianēsem obtruncari præcepit.
qui nūc Quo mortuo pax subsecuta ē. Fuere aūt in isto certamine francisci huius. 30. ferme militū milia
regnat Regis uero utpote opulētiores. 50. Quāuis eodē tpe ipse Caro. rex maximū exercitū in burgūdiū
anna h⁹ suppetias cōtra maximianū & eius patrē federicū īpatorē hēret. De reliqs aūt hui⁹ gestis nihil hēo
filia prio aut quo mortis gñe obierit nescio. Reliqt aūt post filiā unicā noīe Annā: quā maximianus ro. rex
nupsit sibi ilico despōsauit uxorē. Quo audito carolus frācoꝝ rex nātē populosissimā britāniæ ciuitatē
Nantes ꝑ ꝑditionē accepit: quā rē maximianus rex egerrime tulit: & ꝯuocato ī primis genitore Augusto
urbs & reliqs germiniæ principibus apud Nurimbergū cōuentū hūit q̄uo urbē ꝑdictā a frācoꝝ rege re
carolus ciperēt. Verū Carolus occupata uniuersa britānia annā & ducis filiā & heredē: iā maximiano ꝑ-
rex an- destinatā: sed nūdū carnali copula cognitā uxorē duxit. Eāq̧ statim celebratis nuptiis cognouit.
nā huius ¶ Vgent Macmeth Assymbei Sūcassani filius: hoc āno p̄re defuncto in regnis pthaꝝ psaꝝ me
filiā uxo doꝝ mesopotamiæ & armeniæ regnare cœpit: & nūc usq̧. 25. ānis regnauit: uir certe in rebus ge
rē duxit rēdis magnanimus ꝑstantissimusq̧ & patri suo q̄ simillimus. Qui cū esset patri ex filiis natu ma
Frēs su- ior ut tutius regnare posset: cūctos frēs suos statim per mortem e medio sustulit.
fos inter ¶ Maximilian⁹ federici cæsaris unicus filius: h̄ āno. 22. ānoꝝ ætatis exñs: Mariā unicā caroli he- 1477
ecit duoꝝ ducis filiā & hrdē duxit uxorē. Et tāq̄ dux eo ī burgūdioꝝ pricipatu regnauit cū ea quoad
maria ip̄a uixit ānis. Carolus āt hui⁹ socer belgaꝝ dux: h̄ āno ab heluectiis & lencis ī bello itercept⁹
uxor ut supradictū ē: ei⁹ regnū mox a gallis occupatū fuit sed h̄ maximilian⁹ pietate uxoris filiæ cōmo
tus: īgēti aīo pua manu in regnū īgressus: maxīo īpetu hostes fudit & ꝓfligauit: ac magna seruitu
te & patriā ip̄am cū uxore ducis atq̧ ei⁹ filiā liberauit. Erāt nāq̧ ip̄æ mulieres iā miserrimæ & exā
gues effectæ: imo & īgēti mœrore ꝯfectæ: oīq̧ hūano auxilio destitutæ: q̄rū uitā & dignitatē atq̧
pudicitiā hic iuuenis sua pietate ꝯseruare decreuit: & in pristinū statū restituere: q̄ & fecit: cū ma-

xima sui

xima sui laude. Quo īmortali bñficio ducissa mř atq̧ puincia oīs deuictæ: Virginē defuncti ducis filiā & hředē: sua ope defensam & recreatā: imo suis armis ab inimicis ereptā (prius a pře aīo despōsatā) statī ope: mřimōio idē collocarūt: ut uidelȝ mř & filia: hūc hěrēt genep̄ & spōsū. Cōsumatoq̧ mřimonio seq̄nti āno. xxii. iunii die: ipsa Maria uxor philippū genuit filiū. Nato autē filio: mox ciuiles ortæ fuerūt seditiōes: Morinis auctoribus. Qui morini eo in regno potētissimi quodā nescio ptextu filiū īfantulū eidē surripuerūt: & pplures ānos apud se illū cōtinuerūt. Itaq̧ ut breuib⁹ ex more utar: hic pclarissimus Iuuenis post adēptū sibi filiū carissimū ꝯtinuos nouem ānos ī castris egit: & difficillima quoq̧ bella egit uidelicet Gallicū Eburonicū. Sicābricū Batauicū & Morinicū ultimū difficilimū: qđ qdā ultimū haud facile iudicari pōt: utra re sibi gloriosius fuerit: eo ne: qđ filiū sibi tā diu adēptū recepit: an eo: qđ nobilissimas gētes scīētissimos bellicæ rei populos: urbesq̧ opulētissimas ad deditionē cōpulerit. Id qđ nec carolus socer: nec philippus ei⁹ p socer excellētissimi duces cōseq̄ potuerūt. Alias atq̧ alias īsignes uictorias & multa bellop̄ decora: in hāc usq̧ suæ iuuētutis horā hic īuectissimus adolescēs cōsecut⁹ est. Hūc itaq̧ pclarissimum pricipē nihilominus fortuna ēt sua ī iuuētute plurimū iactauit: & pturbauit: ita ut p labores: per ꝯtūnasq̧ & p icōmoda multa sæpenūero trāsire ipm necesse fuerit. Nā in ipsa sua adolescētia aliquop̄ malignitate ī multā tristitiā deuenit. Vt īfra cū de ei⁹ regno ac ipii pmotione tractabim⁹. Id q̄ppe eidē euenisse dixerim: ne eius uirtus eximiæ quiete lāguesceret: aut parū dignus imperio uideretur: quum omnino futurus esset imperator. Hic præter philippum filium ēt Margaritam ex Maria uxore suscepit filiā: quā in infantili sua carolo puep̄ francop̄ regi mřimonio copulauit: & ob hoc flandria puincia q̄ ab ipso maximiliano ad ipsum carolū francop̄ regē defecerat restituta est. Tandem anno dñi. 1491. cū ipse carolus rex Annā Britāniæ Ducis filiā duxisset uxorem ipsam margaritam adhuc admodum puellam sponsam quā pœnes se habebat pœnitus intactam patri remisit: pluribus donis & quidē ptiosissimis donatam: uidelicet auri & gēmarum. Philipp⁹ dux nascitur morini filium surripiūt Galli eburōes Sicābri Bataui morini marga- rita filia Dona caroli puella cōdona ta

1477 ¶ Frāciscus Saluiat⁹ florētinus ciuis pisanus archieps multarū machinationū artifex & inuētor suæ salutis ac ecclesiasticæ dignitatis pœnit⁹ īmemor: hoc āno quadā pestifera machinatiōe cōposita: cū Raphaele Sauonēse Dyacono cardinali admodū adolescēte: cū famulatu trecentorū hoim florētiā uenit. Vbi cū suæ factiōis plurimis cōspiratiōe firmata laurētiū & iulianū fřes medicos optios uiros atq̧ alios quā plurimos urbis nobiliores īterficere ordinauit. Atq̧ ita pditiōe cōposita urbis magřatū in tēplo sanctæ liberatæ ad solēnē missā celebrādā inuitat. In q̄ qdē solē-
6676 nitate: iulianū medicē egregiū iuuenē laurētii germanū: a cōiuratis in ipsa ecclesia obtrūcari pcepit: cūq̧ & laurentiū ipsum uulnerasset: ipsi: ut erat uir prudētissimus: e manib⁹ siccariū elapsus: uitā prudētissime seruauit. At florētini cognita archiepi huius fraude: multis sceleris sui cōsciis trucidatis: ipsum cū plurimis comprahensum in medio urbis foro cum habitu episcopali ignominiose suspenderunt. Innocentem uero cardinalem quoad res componerentur detinuerūt. Quas ob res Sixtus pontifex Laurētium medicem excōicauit: & oībus suis dignitatibus priuauit: ac bellū una cū Ferdinando rege florentinis indixit. Vep̄ postmodū re diligentiore examinatione cognita ipsum laurentiū cū oībus suis florentinis absoluit: & ad pristinos restituit honores. Iulianus medices īterficit Eps su- spendit cum ha- bitu

¶ Locustæ hoc eodē āno ī brixiāo atq̧ mātuano agro ī maxīa multitudīe aduolarūt. Quæ ipsis brixianis & mantuanis maximū intulerūt damnū. Quibus nisi ludouici mantuani principis sol
6677 1478 licitudo obstitisset: & sata quæq̧ atq̧ alia bona in lombardia corrosissent.

¶ Pestis sæuissima hoc āno p totā quasi italiam debacata est: adeo ut in brixiana urbe supra. 20. hominum milia & uenetis. 30. similiter milia urbanæ multitudinis extinxerit. Eam enim calamitatem Solis eclipsis indicauit: qui eo anno mense Iulio fuerat: atq̧ locustarum multitudo. In ipsa autem in ea quippe sæuissima peste: uix ipse mortis imperium euadere potuit.

¶ Federicus gōzaga ludouici optimi marchiōis fili⁹ tertius Mātuæ Marchio: hoc eodē āno pře defuncto in přnū regnū succedēs: regnauit ānis. 6. & mēse uno. Vir pceri corporis: magnæq̧ uirtutis ac sapiētiæ insignit⁹ atq̧ rei militaris scīa nō ignarus. Quē ob uirtutū suap̄ pstantiā: Mediolanēsiū princeps atq̧ eius magřatus statī in multarū rerū nouitate: & in sūmis totius Italiæ difficultatibus & in turbulētissima procellap̄ fluctuatione suarū copiarū generalē imperatorē delegit. ut potissimū florentinis succurreret: quos maxima pōtificis Romani neapolitaniq̧ regis manus agressa fuerat: Eo aūt accedēs: nō parua cōtra hostes edidit facinora: atq̧ alia ꝯtra Suiceros in ualle tellina. Hic margaritā adhuc puer pře uiuente patria Germanā accepit uxorem: ex qua præter cæteros Franciscū primogenitum suscepit filiū: qui postmodū eidē in regno successit. Tandem cum Asulam agri brixiensis olim oppidum suū nobile quidē atq̧ populorū frequentissimū a uenetis in ferrariensi bello recuperasset: & illud cū magna animi uoluptate aliquandiu possedisset cernens. quod ipsum restituere opus esset: infirmitate ob hoc contracta: paucis diebus uitā
6677 1478 cum morte mutauit: & apud sanctum franciscum in Sepulchro paterno sepultus est.

¶ Ioānes mocenicus petri olim Mocenici germanus: quartus & septuagesimus uenetiarū dux hoc anno andreæ uendramino duci suffectus ducauit annis. 7. Vir certe in tanta rerū pturbatiōe tanto principatui pnecessarius. Quippe qui prudentissimus in primis eloquentissimusq̧ ac certe phumanus. Qui magistratu suscepto: ex Senatus sui consulto: publicæ saluti cōsulens: quū iā an

no superiore turci forũiuliũ infesto agmine pcurrissent: & oĩa ced:bus rapinis:& incẽdiis ĩuoluissent:ueritus ẽt ne in Italiã penetrarent. Cũ iã p septẽ & uiginti annos maximis & duriss:mis bellis p græciã & macedoniã contra eosdẽ pugnassent iminente ẽt sibi nõ paruo italorũ periculo ex senatus sui consulto:a Mahumeto turcorũ principe pacẽ multis difficultatibus tãdẽ ĩpetrauit: pro qua ẽt illi oĩbus redditis q̃ dictionis ĩperii cõstantinopolitani fuerant uidelicet:tresdecim oppidis & scodrã totius Albaniæ caput:quã diu durissima obsidiõe cinxerat: atq; corcyrã ciuitatẽ inexpugnabilẽ tradidit. Et itẽ uoluit idẽ turcus:ut ueneti tributũ quoddã singulis annis eidẽ honoris grã cõtraderẽt. Id tñ ab eo obtinuit:ut suus Senatus magistratũ ĩ cõstãtinopolim mittere posset:quẽ baylũ uulgo uocat. Qui in eadẽ urbe uenetis quibuscũq; iusticiã administraret. Quarto deinde sui magistratus anno cũ Hercules ferrariensiũ dux uetustas(ut aiũt)uenetorũ ĩmunitates uiolasset dux hic inito cũ Sixto pontifice maximo fœdere maximũ bellũ Aqua terraq; illi indixit: atq; ipsum sũmis exagitauit p̃liis:indeq; & Robertũ malatestã sui belli Ducẽ ac classem ualidã cõtra ferdinandũ neapolitanũ Regẽ Herculis p̃dicti Socerũ multis iniuriis & infestatiõibus ipsum põtificem lacessentẽ misit:q̃ classis uniuersam apuliæ orã depopulauit. Et Robertus exercitus dux alfonsum Regis filiũ calabriæ ducẽ superauit & profligauit. Et multis eius cõmilitonibus captis Romã in Triũphi modũ pduxit. Robertus aũt Sanseuerinas uniuersalis copiarũ uenetorũ Imperator multa oppida ferrariensis agri ui cœpit:ac multas direptiones & uastationes circũquaq; fecit:ac urbẽ ipsam ferrariensem graui obsidione cinxit. Quãobrẽ uniuersi italiæ principes pro ipsa urbe tuenda contra Senatũ ardentissimo aĩo supra ferũt. atq; illũ multis in urb:bus & castellis acriter uexare cœperunt:q̃ res uenetos in maximo discrimine pduxit. Uerũ tanta huius prĩcipis & Senatus prudentia extitit(licet de Re ueneta actũ esse diceret)quod cũ maxima sui gloria:& rei suæ publicæ emolumẽto:tandẽ pacẽ recepit. ac Rodigii pollicinũ de ferrariẽsi ducatu ademit & suæ reipu. applicauit:hic deniq; cũ palaciũ sancti Marci casu exustũ in celebriore forma restituere cœpisset:ac q̃dã utilia conficere p̃posuisset:morbo pestilẽriali correptus:uitã cũ morte mutauit:& apud prædicatores iuxta germanum ducem sepultus est.

Scodra corcyra tredeciz oppida

Baylum ueneti in græciam mittũt

Apuliã spoliauit

Alfonsũ supauit

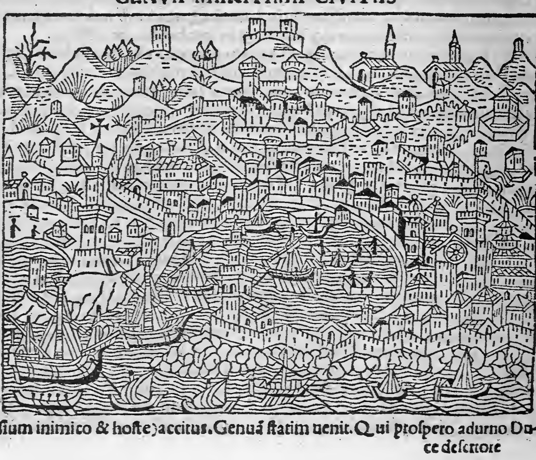
Pollicinũ rodigii

Pallacium sancti marci incendit

❡ Prosper adurnus patria genuẽsis:hoc ãno mẽse martii cũ diu a Galeatio uicecõite mediolanẽsiũ duce apud Mediolanũ detentus fuisset a ludouico sfortia & cæteris eius fratribus. liberatus ex principis mediolanẽsiũ iussu Genuæ dux cõstitutus ducauit anno uno: Mortuo.n. galeatio duce mediolanẽsiũ. Ibiletus flischus prothonotarius & Ioãnes aloysius frater cũ magna manu genuã ĩgressi:quãuis urbis Arcẽ hẽre nequiuerint:genuẽses tñ ad defectionẽ Mediolanẽsiũ cõpulerunt. Ad quã recuperãdã Ludouicus sfortia cũ reliq̃s fratribus suis & aliis proceribus cũ exercitu duodecim miliũ pugnatorũ profecti sunt:prospero isto adurno(quẽ in custodiã hẽbãt)secũ adducto cõmisso aũt p̃lio ultimo aprilis die genuẽses superati rursus sub mediolanẽsiũ dictõe reuersi post aliquot dies:denuo in manibus principis Mediolani de seruãda fide iurarũt. Et nihilominus ex more ipsum prosperũ adurnũ sibi Ducẽ cõstituit. Uerũ postmodũ assumptis secũ ibileto flischo & Roberto Sanseuerinate:cũ Erariũ sancti georgii uiolenter diripere tẽptasset:a genuẽsibus Baptistino fregosio auctore e genua turpiter cũ suis cõplicibus eiectus est.

Ibiletus & Io. Aloysius flischi

GENVA MARITIMA CIVITAS.

❡ Genua ciuitas Maritima ligurũ caput: hoc ipso anno: prospero ipso Adurno ex noĩe Mediolanensiũ Duce ibidem Ducãte:suggestiõe ferdinandi regis a Mediolanensiũ Duce defecit & pristinæ libertati se uendicare cœpit. Erat tum Robertus sanseuerinas magnus bellator in Gallia a mediolano profugus. Qui a genuensibus & a Ferdinando rege(Mediolanensium inimico & hoste)accitus. Genuã statim uenit. Qui prospero adurno Duce desertore

ce desertore coniunctis armis præsidium Mediolanensiū ex urbe omnino expulit. Arx tamen p Mediolanensibus tenebatur. In qua cæsar & Iandulfus Buri strenuissimi præerāt. Hi uiri fidelissimi & magnanimes non cessabant omni machinamentorum genere Genuensiū domos diruere: ac multos mortales bombardis collidere. Sed & mediolanensis princeps: ut par erat contra Genuenses in filios infra mensem exercitū triginta ferme milliū peditū: atqꝫ equitū misit. Qui septimo augusti cū hostibus congressus post aliquantulā pugnā superatus funditur: ymo & penitus profligatur: in qua pugna: atqꝫ uictoria a cede duntaxat tēperatum a uictoribus est: cōmeatus oēs militūqꝫ priuata omnia bona direpta sunt: nulla equidē hominū memoria: tantā iacturā principibus Mediolanensiū uidisse fertur: quantū istā: multi ac multi eo in conflictu Mediolanēsium capti fuerunt: quos in triremibus neapolitanorū diuenditi fuerunt. Ibiletus aūt fliscus a mediolanensibus iam diu captiuus in redemptionem captiuorum restitutus fuit. Victoria genuensiū magna

¶ Baptistinus aūt fregosius: hoc eodem anno ipsoqꝫ mense post stradem editam: a Mediolanē-
1478 sium Duce Genuā missus: conciliato mediolanensibus primum ibileto flisco prædicto cum armatis factionis suæ: coadiuuantibus Mediolanensiū militibus: in præsidio Arcis Genuæ aliarūqꝫ munitionū erant: Robertū Sanseuerinatē & prosperū adurnū: & Iuliū comitem ursinū genua expellit. Quibus expulsis: ipse uolente: ac iubente mediolanensiū principe Dux ibidem creatus: ducauit annis quinqꝫ. Astrictus tñ iureiurando fuit: de restituenda quantum in ipso esset mediolanensibus urbe: si quo casu factionibus impar: ipse imperium tenere non posset: itaqꝫ Genuensium Arx: quæ hactenus mediolanensium præsidio tenebatur: Baptistino huic tradita est. Atqꝫ hic mediolanensibus de imperio Genuensium terminus usqꝫ ad annum. 1489. fuit. Cūqꝫ hic optimus uir in magistratu illo per annos quinqꝫ omni cum iusticia: paceqꝫ: atqꝫ clementia & præcipua prudentia administrasset: tandem in anno salutis nostræ. 1493. die quarto & uigesimo nouembris: ab patruo suo paulo fregosio Archiepiscopo & cardinale una cum uxore & filiis captus: & in uinculis coniectus imperium & dignitatem: atqꝫ facultates omnes amisit. Robertus prosp & iulius ursinus eiiciūtur castel ctū huic datur

¶ Suiceri theutonici seu heluecii: hoc eodē anno nouēbri mense: Sixti summi pontificis: ac neapolitanorum Regis rogatu Mediolanensibus bellū mouent. Egressiqꝫ finibus suis multa castella: ac uillas mediolanensium igne corripiunt: superatoqꝫ Carrasso monte iuxta Luganū consederunt: post aliquot uero dies cum omnes Suiceri exceptis quinquaginta domū rediissent: mediolanenses milites ipsos quinquaginta persecuturi Leuentinam sunt ingressi. Quod ipsi pauci audientes opportunitate locorum cōfisi facto globo: mediolanēses milites excelso animo adoriuntur: & demum superatos nostros in fugam uertunt. Vnde ex superioribus locis & Siluis Saxa deuoluentes simul post terga nostrorum magnis uocibus conclamantes: in fœdam fugam pœnitus deduxerunt. Et ita ipsi paucissimi hostes ex nostris octingentos paucissimo negocio trucidarunt. Tantus enim fuit nostrorum pauor: ut nemo uirtutis Italicæ memor armatus obsistere ausus fuerit: magna profecto nedum iactura solet ignominia nostrorum hæc clades extitit. Victoria suiceroꝝ

¶ Ioannes cernoi Sabiaci urbis illyrici princeps & dominus: hoc anno a maumeto turcorum Rege dum Scodram oppidum obsideret sua urbe deiectus spoliatus est. Quo superato & fugato: etiam Deynastum & Lyssum munitissimas ciuitates cœpit: & diripuit: atque spoliauit: & eoꝝ ciues uariis tormentorum generibus trucidauit: & reliquū uulgus in seruitutem abduxit. Deynastū lyssū ciuitates

¶ Carolus montonus comes ex præclara: atque illustri Brachiorū familia natus: uir in Armis exercitatus uictoriosusqꝫ: hoc āno cū præclara facinora pro Venetis: aliisqꝫ italiæ principibus diu exercuisset: agrū Senensem cū duodecim militū milibus inuadit: & specie quidē Senensibus bellū inferre uisus est: sed re uera clā urbis perusinæ imperiū: unde olim eiectus fuerat: per factionis suæ participes assequi tēptabat: sed patefactis dolis: de proditoribus per magistratū perusinorum supplicium sumptū fuit. Quo dolore & rubore cum esset nihilominus senio admodum confectus mortem obiit. Et Bernardinū filium comitem & heredem sibi dimisit. pditores iterficiūtur bernardinus montonus

¶ Ludouicus sforcia cognomento maurus: Frācisci Ducis filius Ioānisqꝫ mariæ Ducis paruuli patruus: ac tutor in exiliū cū fratribus procuratione cichi calabri secretoꝝ oīum scribæ superiori-
6678 1479 bus annis actus: hoc anno una cū Roberto Sanseuerinate consobrino in lōbardiā reuersus Derdonā ciuitatē primū: deinde q̄dā oppida ex mediolanensi Ducatu capit: quo tremore: mediolanensis magistratus perterritus exiliū eoꝝ soluit: & illū atqꝫ cæteros cum suis humanissime recepit. Vbi & statim una cū Bona Ducissa paruuli Ducis matre: ut rēpu. Mediolanensem gubernaret: primarius constitutus est. In quo quidē magistratu nō tanquā tutor: sed ut uerus patronus & dñs p annos uigintiunū: quoadusqꝫ a Suiceris theutonicis pditorie in Nouaria sua ciuitate capituatus: gallis uenūdatus est: ut infra latius suo loco dicemus. Hic igit̃ suscepta pueri tutella: ut se prīcipē p oīa ostenderet haud multo post Bonā cognatā Ducissam tutricē de procerū cōsilio primū exauctorauit: & priuatā omni auctoritate uiuere cōpulit. Deinde Robertū consobrinum magni spūs uirū e mediolano abire coegit: & constantiū sforciā pisauri Dñm: consanguineū suū: in administrationis cura auxiliatorē aduocauit. Cui ēt copiarū mediolanēsiū generalē administrationē demādauit. Deinde Cichū Calabrū uirū prudentissimū condam duorum Ducum: uidelicet Francisci patris: ac Galeatii fratris secretorum omnium scribam inimicum suum decolari fecit. maurus dictus bona priuatur Robertū fugat constantius sforcia cicus decolat̃

ascaniũ frẽm relegat
Eodẽq; anno quo magistratũ iniit cũ Sixto sũmo pontifice:ac Neapolitano rege:atq; florẽtinis societatẽ facit:quo quidẽ anno Ascaniũ fratrẽ postea cardinalẽ:cũ nõnullis ciuibus noua molientẽ ferrariã relegauit:Inde cũ omnia prospiceret tanquã sapientissimus cũ Aloysio francorũ rege:ac Alphonso neapolitano rege florentinis:Senensibus:Hercule ferrariæ:& mantuano Marchionibus magnũ fœdus pcussit.Deinde cũ in altissimã deuenisset prudentiã:& sapientiã:atq; ingenii acumen:pstaretq; maximi animi magnitudine:maximã auctoritatẽ & gratiã:non solũ apud suos subditos & italiæ principes:sed & externos Reges:atq; nationes:ita ut non mõ imperii Mediolanensis moderator haberet:uerũ ẽt cæterorũ italiæ principũ & Regũ uota pro arbitrio disponeret.Atq;(ut ita loquar)in eius manus deinceps semper fuerit:pacis aut belli iani:aut martis postes reserare.Nã quot bella usq; in finẽ confecerit:& cõtra Venetos hostes soceri herculis ferrariæ Ducis:cõtra Rubeos sibi rebelles quos oĩno demũ dextruxit:cõtra Suiceros pluries:ac pluries:cõtra Genuenses:alios:atq; alios quã plurimos difficillimũ foret enarrare.Suis tñ locis istrat prout poterimus enarrabimus.Ipse.n.auxilio Carolo Sabaudiensi Duci ad destructionẽ Ludouici Saluciarũ marchiõis fuit.Quẽ nihilominus mortuo ipso Carolo Duci postea suo regno restituit.Catherinã pterea Hieronymi comitis forliuii uxorẽ:a ciuibus obsessam suis exercitibus liberauit.& suo in regno cõfirmauit.Buchalinũ Osmi oppidi tyrãnũ põtifici Romano rebellem:post lõgã obsidionẽ & expugnationẽ cõpræhẽdit:& oppidũ Ecclesiæ Romanæ restituit:Genuã urbẽ maritimã sua dexteritate:atq; prudẽtia sine armis sibi & ĩperio suo subiecit.Et nõ solũ urbẽ cæterarũ liguriæ ciuitatũ caput:sed & ab extremis cottiis alpibus totũ Appeninũ:q̃ uergit in mare ad tusciã usq; & corsicã ĩsulã satis magnã:& tot in his populos multis mari terraq; uictoriis claros una uictoria acq̃siuit.Eas ob res sapiẽtissime gestas:nõ solũ italicæ pacis auctor:sed & cõseruator.oĩum cõsensu ab plurimis extimatus fuit.Tãta.n.in reuerentia & opione apud oẽs principes & Reges:nõ solũ italicos.sed ẽt externos quoscũq; christianos deuenerat:ut q̃sq; eorũ se per beatũ existimaret:q aliquo fœderis uinculo cum mauro isto cõfederari posset.Erat huic Blãcha Maria nubilis:ex Galeatio duce fratre neptis:q̃ pper hoĩs famã:& ipsius puellæ eximias dotes a uariis principibus & regibus in matrimoniũ undequaq; certatim deposcebat.Et nobilissimus in eo maximã fœlicitatẽ reponebat:si ipsam:ea de cã in cõiugẽ asseq posset.Nã post filibertũ Sabaudiæ Ducẽ defunctũ:gloriosus Mathias pãnoniarũ rex eã unico filio noĩe Ioãni coruino desponsari curauit.Sed ipso Mathia rege defuncto:cũ res de successione filii i interitũ cessissent:statim Iacobus Stuert Scociensis:q insulæ Britãniæ ipsam ea de cã in cõsortẽ expetiuit:postmodũ & uuladislaus Bohemiæ & pãnoniæ ĩperitans ẽt ipse p crebros ĩternuncios in uxorẽ diutius sollicitauit.Tandẽ Maximilianus:q inter christianos reges cæsareã maiestatẽ obtinuit eã ea potissimũ rõne:ut hũc Maurũ haberet:amicũ obtinuit:cũ inextimabili dote:ut infra dicet.Ipse eni cũ a puero liberalibus studiis & pserti eloquentiæ operã dedisset:postmodum adepto imperio:ut Musarũ amator præ se ostendit.Gymnasiũ in Tycinio urbe sua ppulchrũ extruxit:imo & supbissimũ ædificauit.Et id qdẽ pro iurecõsultis utriusq;:sed & pro theologia:philosophiaq;:ac phisica docentibus:ubi iurecõsultos maximo salario nobilissimos adduxit:quos pcipuo honore semp habuit:Vbi Scolares ex omni(ut ita dicã)Europa ad audiendas quascũq; disciplinas attraxit.Sacros etenim diuini uerbi cõcionatores solicite & attente audiẽbat:& oblectabat:mirũimodũ eorũ doctrina;& cõuersatiõe.Edificauit in Mediolano & alibi plurima ædificia:compulitq; Mediolanenses aliarũ urbiũ ciues:Domos suas & picturis:atq; aliis ornamẽtis celebriores reddere.Vxorẽ noĩe Beatricẽ Herculis ferrariæ Ducis filiã duxit.Mulierẽ sane pulcherrimã:atq; sapientissimã quã ultra credulitatẽ diligebat:imo uelut numen quoddã honorabat.Ex qua cũ duos suscepisset filios Frãciscũ primogenitũ & aliũ demũ in anno salutis nostræ.1496.expertũ uita excessit:cũq; ipsius illustrissima opinio p oẽs in circuitu,puincias circũferret:& uirtus eius sapiẽtiaq; ubiq; iã iã diuulgata esset ita:ut oẽs pene p orbẽ christianũ desiderarent eius aspectũ.& propter incredulitatẽ rerũ:q̃ de eo refferebant:plurimi oratores & pontifices Romani legatos honorabiles ad eũ honorãdũ uisendũq; frequenter mittebãt.Et magnis muneribus suũ circa eũ studiũ demonstrabãt.Mittebant itaq; ei uasa aurea:& argentea uestesq; pciosissimas.atq; Equos sellatos & his similia.Eius curia uirorũ illustriũ in omni genere curias Regii profecto superabat.Nec tñ uir tantus uitiis caruit:nã tanta eius dominandi extitit cupido:ut eã ob rẽ nil ptermiserit:& circa auaritiã & oĩum malorũ ĩpietatẽ exercere.Existimans eni auarissimus hõ si innumerabiles coaceruasset thesauros oẽs quoscũq; uellet pricipes & reges sibi subiicere posse.Vnde & Tributa sub ditis suis quottidie ĩmoderata ĩponebat.Impstatiõeq; sine cessat õe extorquebat:nec in iubẽdo nullius unquã fuit modestiæ:put Tyberius ĩperator Romanus:q & si pessimus inter romanos haberet:attamen huiusmodi modestiæ utebatur:quod cum idem suaderetur:quod urbibus prouinciarum tributa augeret respondisse dicitur:boni pastoris esse pecudes tondere:non aũt deglutire:sine ullo discrimine:hic ut pecunias cõgregaret:oẽs expoliabat. Huic eni(ut iã diximus)cũ pecuniæ incremento etiam quædam cupiditatis rabies augeri uidere uisa est.De quo illud sapiẽtis certe dicere poterant.Crescit amor nũmi:quãtũ ipsa pecunia crescit.Eã ob rẽ maximũ oĩum suorũ populorũ in se cõtraxit odiũ.Ipsa quoq; eius Dominãdi effrenata libido:ipm ad ĩfinita pe mala

Marginal notes: uirtutes eius recitat — Bella ab ipso cõfecta — Saluciæ Marchio — catherina forliuii — buchalinus osmi tyrãnus — genuã cũ oĩ ditiõe acquisiuit — quantæ fuit opinionis — blãcha eius neptis — filibertus — Io.coruinus — Iacobus scotus — uuladislaus bohemiæ rex — maximianus ĩperator — gymnasium papiæ — scolares ex oĩ orbe — edificia — beatrix uxor — fama huius — legati & munera — Vicia ipsius ẽt recitat — Tyberius imperator

pe mala pduxit. Et primo nepotē suū principē (ut aiūt) intoxicauit: & tādē e medio sustulit. Deinde ut Alfonsum Sororiū suū Siciliæ Regē suū hostem e regno oīno deiiceret: immo ut de tara exterminaret Carolū francoꝝ regē cū magno exercitu in Italiā adduxit. Nā idē Alfonsus rex: cū arceret ipm Ludouicū dictatorē & gubernatorē: post annos decē & septē sui regiminis iā tādē Ioanni Galeatio principi genero suo Mediolanēse īperiū restitueret: & uerba solū ab ipo Ludouico darent. Alfonsus rex Socer cōtra ipm bellū pparauit: qꝑ idē Maurus sentiēs: e uestigio clāculū oratores in galliā ad regē misit. Et cū eo egit: ut regnū Neapolitanū: qd' sibi hereditario iure: & ex testamētaria cautione deuolutū fuerat: uēdicaret. Quod ut celerius res ipsa cōficeret: ipse oīa sibi spopōdit: ad rem nauandā opportuna: utpote liberū iter auxꝫ & cōmeatū & reliqua pmisit: uicit tandē iugis Ludouici pcis efficaciæ: qd' certe nō debuit. Et Italiā uenit: ipsumqꝫ Alphōsuꝫ parthono peū regē debellauit: uicit: & fugauit: ac regnū omnē cōquesiuit: sibiqꝫ illud quasi sine bello in uolucro subiecit. Quātū aūt detrimēti horū galloꝝ aduētus: ne dum regno Neapolitano: sed Sabaudiæ duci īprimis: deinde Mediola. Regno: Bononiēsibus: Florētinis magis ac magis: q ultra pecunias spōte oblatas ēt tres urbes pdiderūt. Lucēsibus & Senēsibus maximo ēt fuit incōmodo: i quā tam uero desperationē & tremorē Alexādrū sextū pontificē maximū pduxerit: cū Romanā urbē ad rerum oium inopiā pduxerit. Ipsa enim dāna & incōmoda: quæ uniuersi Italiæ prīcipes huius Ludouici ope passi sunt: nec uerbis facile qdē explicare possumus: aperuit eni gallis Italiæ ianuas q eidē pdesse nō potuerūt: neqꝫ ipsi in auxiliū aut aliquā utilitatē: sed idē in cōfusionē & in opprobriū sempiternū fuerūt: & nō modo sibi: sed & suæ uniuersæ illustri Sforciadæ familiæ exitio fuit. Dux

¶ Gallus itaqꝫ dum in Italiā cū exercitu .25. miliū pugnatorū descēdisset in eo anno: q fuit millesimus quadringentesimus nonagesimus quartus de mēse octobris: Ioā. Galeatius Maria Mediolanensiū dux Ticini moritur: & e uestigio ipse Ludouicus imperiū cū īsignibus accepit: & quinqꝫ annis ac sex mēsibus solus regnauit: quē paulopost Maximilianus impator cōstitutus priuilegio cōfirmauit: sed suis malis auspiciis: ut augurari possumus id regnū denuo iniit: pro quo maius populorū suoꝝ odiū in se cōtraxit. Eo naqꝫ tēpore Galloꝝ amicitia cū Ludouico adhuc pseuerans: ipse Ludouicus post aliquot tēpus: ut multa se moliri: & cōtra Venetos aliosqꝫ plurimos Italiæ potētatus uideretur copias: undiqꝫ & classem ui comparare cœpit: & se aperto marte cū omnibus dimicare uelle iactitabat. Dederat. n. idē maurus gallo regi a principio sui aduētus ducēta milia nūmum aureorū pro alēdis militibus & (ut suā ostentaret potētiā) ēt classem ualidā ultra eidē obtulit. Et quanqꝫ super astra cœlorū se euectū existimaret: nec ullū in mundo subuereri amplius uideretur: nihilominus uelut alter nouus Nabuchodonosor diuino iudicio peccatis exigentibus imperium suum: haud multo post labefactare cœpit. Eo maxime quia Carolo rege defuncto. Ludouicus aurelianensis dux huius mauri inimicus eidem Carolo in regno successit. Qui regni titulo suscepto: mox cum uenetis magnum fœdus contra hunc Maurum hostem iniit. Quo plane fœdere: uniuersa mala in eum conuersa sunt. His autē fœderibus Ludouicus nō ignarus: statim omni ꝯsilio: imo & auxilio destitutus. (Cognito maxime perhemni suorum populorū odio) colligere cœpit thesauros suos: ac alia pciosiora īpedimenta oīa cū oī sua familia: & ea in Germaniā transportare per lacum uerbanum fecit. Deinde & Arcibus ubiqꝫ præsidio firmatis ipse paulopost turpiter in germaniam subsecutus est. Atqꝫ ita Ludouicus rex: statim leui momento Mediolanense cum uenetis potitus est: ingressusqꝫ Mediolanū in triumphi speciem. Iouis arcē munitissimā quā idē maurus Bernardino de curte necessario fidelissimo crediderat paucis diebus ad cōditionem cōpulit. Idqꝫ effecere cæteri omnes munitionū præfecti. Et ueneti hoc idē fecerunt in Cremona: & Glara abduæ: quas obtinuerunt ex pactione & conuentione facta: fœdere cum rege ipso antea contra ipsum Maurum inito. Adepto igiꝛ a rege & a Venetis uniuerso insubriū regno. Eo quoqꝫ pacato: & milites galli per ciuitates migrantibus destributis uagari sine discretione cæperunt: diripientes quorūcūqꝫ domos spoliantes etiam ecclesias: nec eorū dira libido a quibuscunqꝫ mulieribus abstinebat. Quorum cū nulla in parte cessarent fœda: libido & ebrietas: atqꝫ rapinæ ipsorum gallorum nomen inuisum protinus effecerunt. Quamobrem nobiliores Mediolanenses: ac pene uniuersa plebs mutata sententia: Ludouicum Sfortiam: denuo ex germania Mediolanū per litteras & nuncios aduocarunt. Qui denuo rediens a ciuibus cum ingenti plausu exceptus fuit. Existimans autem solo nobilium suorū fauore posse gallos ex regno eiicere. Denuo exercitū cōgregat. Nouariamqꝫ urbem mox sine arce cæpit. ibidē autem dū maiores copias expectat. Ab heluetiis quos ad sua Stipendia aduocauerat: proditione captus. Gallis seu gallorum regi uenundatus est. Ad regem autem in gallis cū plurimis tādem captiuus perductus in uinculis positus est. Et post eū: eius germanus Eschanius sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalis Archidiaconus magnæ auctoritatis princeps uicecancellarius: & ipse captiuus adductus: honesto carceri usqꝫ in præsens qui est annus. 1503. tertius: uidelicet a captiuitate eorum atqꝫ ita hic finis fuit regni Sfortiadum in Mediolano: qui regnarunt. Eo in reguo annis quinquaginta: & mensibus quattuor. De hoc autē uiro illud psalmistæ a plurimis dictum est. Ecce parturit hic iniusticiam & concepit dolorē: & peperit iniquitatem. Lacum aperuit & effodit eum: & incidit in foueam quam fecit. Conuersusqꝫ est dolor in caput eius: & in uerticem ipsius iniquitas eius descendit.

Dux moritur Ludouicus dux efficitur

pecuniā hic commemorat regi datam

Fedus cōtra ludouicuꝫ

ludouicus thesauros ī germaniā mittit

Ludouicꝰ fugit

rex ipe riū capit

turpitudīes galloꝝ tectat

Ludouicus ex germania redit

Ludouici captio

Eschanius cardinalis capiꝛ tps quo sfortiade regnarunt

psalmistæ uersꝰ

Turci rodum oppugnāt auxiliuȝ e cœlo rodiis aduenit

¶ Petrus Dabuson natione gallus magnus Rhodiorum militum Magister & dominus xpianæ religionis amātis. uir qdē i primis religiosissimus prudētissimusq;: ac certe magnanimus oī quoq; præconio dignus: hoc anno cōtra turchos: q cū innumerabilibus exercitibus & Tormētis urbem suā Rhodiā ultima ui: ac reparatione quadā infensissime oppugnabant: suæ pclarissimæ magnanimitatis & fortitudinis experimentū dedit: nā mahumetus turcorum imperator(ut supradictū est: ubi de origine ipsorum militū mentionē fecimus) īgētē classē: & maximā bellatoȝ ui cū plurimis & maximis tormētis i rhodū īsulā cōtra ipsos milites expeditionē fecit. Et p tres mēses cōtinuos suā urbē & bōbardis atq; aliis missilibus: p duces suos lacerare & oppugnare nō destitit. Sed auxilio iprimis sibi diuinitus dato: una cū uirtute sua tādē magnā turcorū ipsoȝ partē exterminat atq; cum magna illorum ignominia & damno etiam obsidionem soluere coegit. Nā dū turci ipsi urbē indesinenter oppugnarēt: auxiliū magnū e cœlo xpianis affuit: quod & ipsis uirtutē non modicā pstitit: & turcis terrorē maximū incussit. Deniq; ipse illustrissimus uir petrus post turcoȝ discessum: mox & pōtificis Sixti & cæterorū xpianoȝ pecuniis adiutus urbē pene solo æquatam diligētiori cura restituer curauit: īmo & excellētiorē: atq; fortiorē i decuplū eā effecit. Quāobrē sibi nomē ppetuū & apd deū & hoīes acqsiuit celeberrimū. Post a Rhodo discessū: turchus Chiis Genuēsibꝰ bellū ēt itulit: sȝ dispi fortūa. Nā acie uictor effectꝰ: multa hoīuȝ milia ea i īsula cæpit. 1479 6678

Petrꝰ pusterla Ioā. Botomeus

Cichus occidit Frater & filius cichi exiliantur

¶ Cichus Symoneta natione calaber: maximus cōsilioȝ Ducū Mediolani scriba: ingentis aī & potētiæ uir: hoc anno cū an. 20. secreta quæq; cōsilia: uidelicet pacis & belli sub Ducibus Frācisco Sfortia: & eius filio Galeatio ptractasset: a Ludouico Sfortia Ducis Ioānis Galeatii paruuli tutore & gubernatore: & aliis regni ꝓceribꝰ: ob multa ipsiꝰ scelera captus: apd Papiæ Arcē: i cauea includit: & p mēses. 7. & decē usq; ad mortē seruatur. Erat enī uir sapiētissimus magni cōsilii ac precii apud eosdē principes. Ita ut nihil esset: qd nō illius cōsilio gereret. Ea igit gratia & auctoritas permaxima: eū multis effecerāt odiosum: & multos plus post Galeatii Ducis obtruncationē: qd secundus post bonā paruuli Ducis matrē gubernator cōstitutus foret. Cuius quidem potētia atq; auctoritas primoribus urbis formidolosa & suspecta esse cæpit. Tādē agentibus ipsis regni primoribus uidelicet Petro pusterla: & Ioanne Boromeo: atq; aliis plurimis nobilibus: q cū Cicho ipso cruentas exercebāt inimicitias: eū apud Ludouicū Sfortiā nouū gubernatorē de multis accusarūt sceleribus: quod urbē uniuersam multis enormitatibus opprimebat: qdq; factiones in urbe exercebat: eius quoq; causa amissum fuerat Genuēse imperiū: Cōmemorātes etiā fratrū ipsius Ludouici gubernatoris: uidelicet Octauiani & Sfortiæ innocentissimas cædes: ac Donati comitis magni bellatoris & aliorum plurimoȝ scelerū nephādorū: his auditis Ludouicus gubernator: Cichū ipsum in Arce Iouis detineri iubet: & captū cū fratre & filio noīe Antonio Ambrosino longinianæ arcis pfecto custodiēdos tradidit: paucis autē post diebus: ipsi captiui in carceribꝰ Arcis Papiēsis transmissi fuere. Quibus gestis: ipsoȝ captiuorū Domus in pdā & direptionē plebi datæ fuerūt: post annū uero cum ipse Cichus sua manu ꝓcessum suoȝ facinoȝ pscripsisset die trigesimo octobris in uestibulo ipsius Arcis iubente Ludouico capite truncatus est: & in Ede diui Apollinaris ordinis pdicatorum sepultus est. Quo mortuo: Ioānes pdicti frater & Antonius filius uinculis soluuntur: & in exilium aguntur. 1479 6678

Galeotꝰ urbē obsedit Hieronymus Ryarius urbem a uidua accipit Aedificia

¶ Pinus Ordelaphus Foroliuii flāminiæ urbis princeps: Romaniq; pōtificis ea in urbe uicarius hoc anno cum ea in urbe multis annis regnasset sine legittimis filiis deficiēs Spuriū filium paruulum(seclusis germani sui legittimis filiis) sub tutela uxoris dimisit heredē. Qué cū psanguinei prædicti ab impio eiicere temptassent: a Senatu Veneto ꝓhibiti sunt. Verū quū Galeotus manfredus fauentiæ urbis princeps prædictorum puerorū patruus eos in regnū restituere decreuisset: magnū exercitū in Foroliuiū duxit: & urbē quasi cōpræhendit. Ac relictā pini huius cū spurio in arceȝ aliquandiu obsedit. Quam cum oppugnare cæpisset ab exercitu Hieronymi Ryarii Saonensis tūc imolæ principis prohibitus atq; ex urbe expulsus est. Demū ab ipso comite Hieronymo ipsi uiduæ grādi psoluta pecunia ex concessione Sixti pōtificis Romani urbē atq; Arcē pacifice accepit: & illā sibi ex priuilegio apostolico subiecit: fuerat hic princeps pinus uir utiq; bonus piientissimusq; ac militaris scientia exercitatus: qui multis sub principibus cū gloria semper exercitus ductitauit. Quiq; & urbē ipsam foroliuiensem multis edificiis & mœnibus atq; arce proposse celebriorem reddidit: ac multas: largasue elemosynas omnibus semper conferebat. Atq; ita hic ultimus Ordelaphorum principum fuit: qui ea in urbe regnarunt per annos ferme. 150. 1480 6679

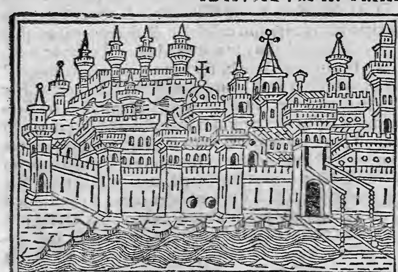
Carolus huius fr

¶ Galeotus Māfredus Astorgii manfredi fauentiæ seu fori Sempronii principis filius: natu minimus: hoc ipso āno carolo frē pricipe a suis ciuibꝰ dñio & pricipatu priuato ex Rauēna ab ipsis ciuibus accitus: urbis Dominatum suscepit: & octo annis regnauit. Húc Carolus frater cum regnare cæpisset: uideret maximi animi uirū: & in eo pronam suorum ciuium beniuolentiā ne aliquādo in regno sibi aduersari posset: urbe depulit: Pro qua quidē re: statim ad Senatum Venetum militaturus concessit. Vbi & in disciplina nō mediocriter edoctus euasit. Et propterea ipse Senatus summo cum charitatis & amoris affectu tāq̄ filiū eū habere cæpit: & militaribus copiis plurimū euexit: ac rebus in arduis illum exercere cæpit: in quibus nunqnam frustratum Senatum spe dereliquit. Nec modo in militari scientia clarus effulsit. Verū & pro animi sui magnitudine plurimas uirtutes

uirtutes conquisiuit: p̄ter res militares etiã litteratũ tam diuinarum q̃ humanarum atq; musica quã maxime oble̱ctabatur. Nec tñ uiciis hic tantus uir caruit: maximeque inconstantiæ & leuitatis atq; impudicitiæ uenereæ: plures enim stuprauit uirgines: quas ut suis cõcubitibus pro uoto frueretur: etiã sibi aliquas desponsauit uxores: & ut peccatũ peccato addere uideretur. Mulierem sibi desponsatam in monasterio (ut aliam superinduceret) inclusit: quam etiam post professionis uotũ carnaliter cognouit: atq; alias Sanctimoniales uirgines ad hm̃oi scelus p̄duxit. Hic urbẽ fauentiã plurimis bñficiis exornauit. Vxorẽ denique post multas deceptas uirgines Ioãnis Bentiuoli Bononiẽsis filiã duxit. Inter quos modica: aut nulla unquã pax intercessit. Verũ cũ filiũ ipsa uxor edidisset: pluries ab illo iniuriis lacessita: tandẽ eo itũ est: quo ipsa uxor cupiebat: q̃a simulata ægrotatiõe in cubiculũ suũ illum aduocauit: & clãculũ intromissis siccariis: ipsa adiuuãtibus illis uitũ ignatis oĩbus pugione cõfodit. Eo eni anno quo mortuus est: cũ didicisset a mathematicis sibi mortẽ prætendere & Biotematũ fore: mira custodia p̄ aliquot mẽses se abdiderat: ut ne cuipiã p̄ter quã admodũ paucis domus pateret aditus. Verũ cũ nõ sit cõsiliũ contra dñm: tãdem ut p̄missum est: uxor simulata ægritudine: eũ cũ siccariis confodit & ĩterfecit: relicto post unico filio Astorgio paruulo ætatis nouem mensium. | cũ monacha filiã suscepit | Vxor uirum cõfodit

IDRVNTVM APVLIAE CIVITAS.

6678

¶ Idruntũ Apuliæ ciuitas: hoc anno ab exercitu nauali mahumeti Turcorũ p̄ncipis aliquãdiu expugnata: post infinitas hoĩum cædes die ultĩo Augusti: capit̃ spoliatur atq; fœdatur. Et urbs ep̄m pallo suffixum: martyrẽ effecerunt. post cuius captiuitatẽ ẽt turchorum exercitu multiplicato multa alia oppida & loca deuastantes: regnũ oẽ in magno tremore posuerunt. Nam igni & ferro oĩa deuastarũt. Et nisi eorum ĩperator mahumetus cito e medio p̄ mortẽ sublatus fuisset: nõ modo de apuliæ regno. sed q̃ tota Italia actũ profecto fuisset. Vñ & per oĩa benedictus deus: qui non secũdum peccata nostra permisit christianis. Eas ob res Alphonsus Calabriæ Dux qui tum Senã Ethruriæ urbẽ obsidebat: eue̱stigio obsidionẽ soluens in apuliã cũ exercitu properans rem suã tutare cæpit. In eodẽ autẽ turchorũ tumultu. Iulius neapolitanus sũmus Regis parthonopei Imperator a Turcis captus interfectus fuit. Verũ haud multo classis turcia a Regia classe cũ maximo turcorũ dãno capta ac dissipata fuit. Ludouicus uero sfortia mediolanẽsiũ Ducis gubernator: Regi neapolitano quadragita millia nummũ auri stipe a populo suo exacta ipsi ferdinãdo Regi statim in subsidiũ cõtra turchos transmisit. Defuncto itaq; Turcho: Alphonsus calabriæ Dux: confestim urbẽ a Turcis captã: & direptã obsidione ualida cinxit. At Turci audito sui prin cipis obitu: diffisi urbẽ posse tueri: saluis suis rebus Alphonso ipsi sese tradidere. Qui urbem introgressus uniuersa sibi retinuit: & turchos oẽs pro suis mancipiis reseruauit. | eps̄ pallo suffigitur | Iulius ĩterficitur | classis turcorum capitur | Subsidium contra turcos

671

6679 1480 ¶ Carolus Renati olim Apuliæ Regis & Andegauẽsiũ Ducis nepos: hoc ãno ipso suo Auo defuncto ex ipsius testõ in regnum successit auitũ: ac ipsius regni priuilegia: uidelicet Siciliæ citra pharum obtinuit. Quãobrẽ renatus lothoringiæ Dux: & ipse Renati prædicti olim Regis ex filia nepos ægreferens se fore exheredatũ: cũ copiis Aloysii francorũ regis statim andegauensem prouinciam ingressus: carolũ hunc & imperio & titulis hereditariis spoliaturus: cũ exercitu circa Massiliam constitit urbem. Quam cum aliquandiu oppugnasset: & nil contra eum agere cerneret. Infecto negocio ingloriosius domum rediit.

¶ Hieronymus de sancto Seuerino princeps Bausii & Nelphæ. Petrus de bausio altemuræ p̄nceps: bernabos de sancto seuerino lauriæ comes. Albertus de Sabausio ducẽte similiter comes: & comitissa de sancto Seuerino: hoc anno mẽse Iunio: cũ nouã rebellionẽ ferdinando apuliæ regi facere temptassent: apud ipsum regẽ coniuratione patefacta: omnes capiuntur: & Neapoli omnes in uinculis coniiciuntur. Quæ detentio confestim ab Antonello Sanseuerinate pontifici Romano denunciatur: & supplex hortabatur: ut ipse pontifex bella regi inferret.

6680 1481 ¶ Bayssetus Mahumeti seu Mehemeth primogenitus: secũdus Turchorũ in Græcia imperator: hoc anno sexto calendas iunii & ex caramani prælio constantinopolim ueniens. Imperator & Amiratus constitutus: usq; in præsens duobus & uiginti annis imperauit. Hunc p̄p ipsius mansuetudinem atq; clementiã: Basse oẽs necnõ & Constantinopolitani proceres ẽt absentem: & ĩ Caramanam exercitus ducentem: pro maiori parte sibi ĩperatorem & Admiratum delegerũt. licet alii ad zaylabum seu zizimiũ eius fratrẽ p̄p ipsius magnam ferocitatem plurimũ inclinarentur. Id quoq; eorum pater Mahumetus fieri peroptabat. Eædẽ quippe dissensiões ipsi fratri-

bus absentibus magnæ cōcertationes & cædes in urbe a Turcis factitatæ sunt. Suscepto igitur imperii titulo nouo uariis bellis & motibus distrahi cæpit. Quia hinc a Zizimo fratre q magnos motus in Asya ubi regnare cupiebat: concitauit. Ipse enim zizimus ubi intellexit: quæ i urbe Regia fuerant: Confestim cum magno exercitu prusiam: seu bursam occupauit. & se ibidē Regem constituit. Ad quē paulopost Baysetus hic cū ingenti exercitu accedens: illū mox non incruēto prælio superauit: atq; prorsus e regno fugauit: atq; ita totū regnū paternū & auitū euestigio obtinuit. His gestis hinc a Nicolao Gigni Macedoniæ olim Duce ēt distrahitur. Nā idē Nicolaus ut audiuit Mahumetū huius patrē defunctū: statim amissam dictionē: ut erat uir magnanimus cum ingenti turchorū cæde obtinuit. Nec dissimilia egit Ioannes Cernoy: cū quo tandē pace cōfecta (præter Sabyacū urbem) omnia sub aliquo annuo tributo restituit. Etiā Mathias optimus hungarorū Rex eidem maximū bellum indixit: & illum prorsus ex Danubii eiecisset: nisi federici imperatoris exercitus panoniā igne & ferro ac depopulationibus deuastare cæpisset. Verū Stephanus ualachiæ eps acceptis Mathia Rege copiis hunc Valachia idest mysia superiore fugauit atq; spoliauit. Bernardus quoque Rulla magnus pyrratha eidē mortuo patre multa mala atq; incōmoda & dāna plurima intulit. Alia atq; alia plurima: īmo ppe infinita mala: hic a christianis suisq; Turcis ac aliis nationibus sustinuit. A quibus tādem laboriosissime liberatus: mox ad Turchorum corruptellas se contulit. Et in lidibinibus & comessationibus & ebrietatibus atq; auaritia se totū infecit. Verū aliqua a principio sui regni potius caliditate & deceptionibus quā armis sibi subiicit. Inter quæ Rasanum oppidū quodā astu e manibus Mathiæ Regis: ac lycosthoniū & montē castrum pugnacissimas urbes in ripis Danubii fluminis constitutas e manibus prædicti Stephani Valachiæ epi similiter eripuit: pro quibus Danubii trāsitum sibi appetuit. Hic octauo sui impii anno per suos Duces seu Bassas: cū exercitu centū miliū pugnatorū cōtra Soldanum Assyriorū Regem: qui sexaginta millia bellatores tantūmō in prælio adduxerat: conflixit. A quo soldano apud amnē Adsen multis præliis tādem superatus & pfligatus quadraginta milia ex suis amisit: atq; plurima oppida perdidit. Nono deinde itē sui regni anno duodecim milia pugnatorū in panoniam hostili animo trāsmisit qui excursionē in pānoniā & Dalmatiā atq; Carolū oia prædantes usq; in Germaniā penetrarunt: ubi & īnumerabiles cædes & prædas agētes: & Narantē portū qui sub dictione Mathiæ Regis erat per proditionē præfecti accæperunt: pacifcentes ei sex milia nūmū auri. Sed numeratis pecuniis. Turchorū more proditorem interfecerunt. Demū uenetis nostris multa classico bello atq; terrestri bello intulit damna. Nā Romania in græcia: & Modonū urbem pugnacissimā diu obsessam atq; sūma ui expugnatā: tandē cū maxima nostrorū cæde obtulit. paternū itaq; imperiū nō modo minuit: sed plurimū auxit. Huic aūt nouissime aduersarius ex Vsone cassani genere nomine quem uulgo propheram appellat: suscitatus est. De quo in fine huius operis narrabimus: qui contra ipsum cū multis milibus castrametatus est. Sequuntur autē illum innumerabiles populi: & uiginti quinque milia armati. Qui huius imperium inuadentes plurimas urbes quasi sine dimicatione ademit. 1481 6680

zayla - bus frater superatur | nicolaus gigni | Io. cernov | mathias rex | Stephanus episcopus | bernardus rulla pyrratha | Turci p fligati | Romaniam & mediolanum compræhendit | De propheta nouo

¶ Petrus maria rubeus pria pmēsis nobilissimus ac potētissimus i cisalpina gallia uir: utpote q dominatur septem & uiginti castellis in agro parmensi: mediolanēsiū principi subditus: hoc anno cum ad principem suū uocatus: retinuisset uenire. Ab ipso principe Mediolani plurima pertulit damna. Nam statim exercitum quattuor millium pugnatorum ducibus Ioāne Iacobo Triultio: & Ioanne petro Bergamino comite in eū trāsmisit. qui eū & patriā multis cladibus uexarunt. Deinde cīno sui principis factus rebellis: ad uenetos deficiens: multo maiora pertulit damna. Verum eodē anno: quarto nonas septembris. Idem petrus maria uir illustris admodū grādæuus & senex: malinconia & dolore animi uita excessit. Relictis Guidone & Bernardo filiis suis successoribus. Qui Bertrandus petrimariæ filius: statim post patris interitū: Relictis uenetis: cum quinq; oppidis suis: quibus præerat: ad mediolanēses defecit. At Guido primogenitus in fide uenetorum perseuerans: post biennii tēpus cū aliquid in agro parmensi contra Ducē Mediolani moliretur: ipse Dux ad coercenda illius cæpta: cōtra Guidonē filium exercitum equitum & peditum grande Duce Ludouico Sfortia tutore transmisit. Quas ob res Guido iam rebellis & hostis effectus: uiribus suis diffisus: confestim non expectato prælio: cum sexcentis peditibus (derelictis omnibus) in ligurum montibus una cum quæstoribus uenetis se recepit. Quorū discessu Rubeorū oppida omnia: partim ui: partim uoluntaria deditione: in potestatē Ducis Mediolani deuenerunt: quorū duo munitissima sanctus Secundus. & arx turris claræ fuere. At Guido filius omni uirtute & gloria insignis: tanquam alter Ioab beatissimus amissis omnibus: quibus īperabat. Extor a patria una cum uxore & filiis effectus: ad Venetos quorū amore & fide amiserat confugit. A quibus & perbenigne cum magno stipendio exceptus est. Vt infra dum de eius obitu tractabimus: latius enarrabimus.

moritur hic Guido & bertrandus filii Rubeorum destructo S. Secūdus

¶ Ioannes Scanderbechi filius: cui proprium nomē Alexander Castriotus erat: uir quidem magnanimus: & uiribus admodū fortis: hoc eodem āno audita Mahumeti prædicti morte: & ipse in illyrico exercitu congregato: non longe a Croya prædictum Baysetum Turchum paternā dictionem occupantem: cum ingenti hostium cæde & strage spoliauit. 1481 6680

¶ Bellum contra

Bellum contra ferrariensem Ducem.

6681 1482 Veneti hoc anno contra Herculē ferrariæ Ducem bellū sumentes: quinque millia equitū & duodecim peditū milia: Duce Roberto Sanseuerinate: ac aliis plurimis Ducibus in agrū ferrariensem hostiliter miserunt. Quā obrē hinc bella inter herculē Ducē: & Venetos initium sumpsere. Causa huius belli ferunt: quod Dux uenetorū ciuē: quē uicedominū appellare ɔsueuerūt. Cōsiliorū ipsius principis antiquo instituto participē: exclusum ne dū curia: sed toto ēt regno abegerat. Cæpto itaqꝫ bello: Dux mediolani: ut in cōiuncta rōne & cā: principē urbinatem Ducē: cum maxima equitū peditūqꝫ manu in auxiliū amici mittit. Sicque tota italia studia harū partiū secuta in gemina scinditur. Hinc enī Neapolitanorū Rex: Dux mediolani: & florentini. illinc Romanus pontifex: ueneti & Genuenses facta societate bella gerebāt: quæ ut maiore detrimēto sui gererent: nō uno in loco: ne leuius unius mēbri dānū uideref: sed diuisis exercitibus diuersis regionibus italiam lacerabāt. Rex enī Neapolitanus cū florentinorū manu ꝑ Alphonsum filiū suum romanū agrū populabatur. Hinc pontifex suos exercitus opposuerat. ferraria autē cōtra robertū ueneti exercitus Ducē. Dux mediolani federicū Ducē cū sua manu: & ferrariensibus militibꝰ bella gerere iusserat. Erat & tertiū bellū cōtra rubeos in parmensi agro: quod mediolanēsiū exercitus sub diuersibus ducibus gerebat. Tāta rabies animos incēderat: ut dūmodo iræ satisfacerent: nō uererenf oēs pariter uires in discrimē: ac belli Aleā iniicere. fertur enī Dux Mediolani urbis sub Ducibus Federico mantuæ: & Guilielmo montisferrati Marchionibus. Itē Ioāne Bentiuolo dño bononiensi: equitū undecī milia & octingentos peditū octo milia ī armis habuisse. His prīcipibus suis exercitibus hoc mō dispositis: ueneti duce Roberto infra duos mēses policinū Rodigii & q̄cūqꝫ alia oppida citra padū nullo quasi obsistēte cœperūt: cū exercitus cōfœderatorū: qui in altera heridani ripa in ꝓsidio erant laborātibus opē ferre nō poterāt: classis tñ uenera ab hostibus fere tota disiecta fuit: ubi ad trecētas oīs generis naues cōfectas fuisse fertur. Figarolum aūt munitissimū ferrariensis agri oppidū per mēsem: Et eo amplius iugiter expugnatū: ultimo iunii non sine incruenta Victoria Veneti ēt cœperunt. adepto autē figarolo post paucos eū ipsi ueneti traiectū padi per uim tēptare cæpissent ab hostibus ꝓhibitus est. Quo in ꝓlio duodecī uenetorū naues plurimis occisis captæ fuerūt: a principio aūt huius belli usqꝫ ad medium Augusti mēsis in oppugnatiōe quā maxime figaroli ex uenetorū exercitu supra decē milia: ex hostiū uero qnqꝫ milia ex corruptiōe aeris ualiditate cōtracta occubuere. Ab initio ēt huius belli Alphonsus calabriæ dux: & cū sex milibus equitū totidēqꝫ peditū aduersus Romanū pontificē: qui se uenetis iunxerat uenit: castraqꝫ ad quintū ab urbe lapidē metatus est: cōtra quē Robertus malatesta uenetorum dux & Hieronymus Riarius pontificis exercitus dux in acie procedētes: illū septimo & uigesimo augusti profligarunt: & plurimis captis in triūphi specie ad pōtificē oēs uinctos ꝑduxerunt: septēbri uero sequenti mēse idē alfonsus calabriæ dux exercitu alio nihilominus reparato denuo cū. 30. equitū cohortibus peditūqꝫ duobus milibus ex Neapoli aduersus pontificem ꝑuenit: (& iam Roberto malatesta ꝓfluuio uentris defuncto) multa dāna Romanis intulit. Prætera dū hæc a principio agerenf. Constās sfortia pisauri dñs Florentinorū exercitus Imperator Tyfernū urbē quā castelli ciuitatē appellamus hactenus a pontifice Romano possessam cōpræhendit: & suis florentinis subiecit: eo quoqꝫ tpe ueneti classem magnā cōtra neapolitanū regem in Apulia mittūt: & Brūdusiū portū cū aliis quibusdā appræhēdunt: & ciectis regiis militibus suis ꝓsidiis munierunt. Dū itē hæc agerenf Rubei parmēses & Guido torrellus accepta a uenetis grandi pecunia stipendii noīe duos qui nestores uenetos quos prouisores nomināt: cōtra mediolanensem suū principē rebellarunt. Atqꝫ ita uniuersa italia in tumultu & fragore bellorū cōstituta: quid cōsilii aut solatii acciperet ignorabat: ubiqꝫ enī direptiōes incēdia & uastatiōes: & oppressiones ne dū uirorū sed & mulierū probra audiebaf: his itaqꝫ tumultibus (ut præmissum est) potentissima Rubeorū familia a sedibus suis pulsa destructa fuit. Ibiletus aūt flischus prothonotarius natione genuēsis cū Ducis mediolani stipendiis militaret: & in clara abduæ ad tutandos fines sui principis destinatus fuisset: ipse solita perfidia usurus suffragia Rubeis cōtra fidē datam ꝓstitit quā obrē proditione accusatus in carceribꝰ cōiectus fuit. Vigesimo primo nouēbris eiusdē anni ueneti suū exercitū sub ferrariæ mœnibus in loco quē barchū appellant collocarunt: & ibidem suoꝝ Signa ad terrorē fixerunt. Quibus mediolanēsiū & ferrariēsiū magni exercitus occurrerūt. Qua pp metu perculsi locū deferentes ad loca tutiora regressi sunt. Denique ueneti uictoriam sperantes dū obstinacius bellū ferrariæ prosequerenf: sequenti anno. uidelicet. 1483. pontifex Sixtus plura aīaduertens mutato cōsilio cū rege parthonopeo & aliis colligatis pacē & societateꝫ iniit: & ferociā uenetorū cōtunderet iunctis copiis mādauit: ut a ferrariēsi pugna recederent: ac capta restituerēt: alioquin & interdicto & excōicationibus ac armis oīum italorū eos mulctaret. At ueneti cū totius pene italiæ cōtra se cōsensum formidarent cōsiliū iniierūt: ut mediolanensi. Ducē cuius opes formidabāt intestino aliquo bello occuparēt: ne interim cōtra eos quippiā moliretur: plurimos suorū ad defectionē multis pollicitationibus cōpulerūt. Quibus auditis: Alfonsus dux Herculis Sororius in tutellā ipsius Herculis cū quinquaginta Equitū cohortibus & peditibus multis ferrariam ꝓsto uenit. Et apud Cremonā urbē cū oībus cōfederatis & pontificis le-

bellum totius italiæ

Figarolū capitꝰ

12. naues captæ

15. milia hoīum ex malignitate aeris infra tres mē. pierunt

Dux calabriæ aduersus pōtificē

Dux pfligatur

Cōstās sfortia tiphernum capit

Brūdusium ueneti capiunt

Rubei rebellāt

Rubeorū finis

Ibiletus flischus capitur

Veneti sua signa apud ferrariā collocāt

Pōtifex uenetos deserit

gato de bello cōtra uenetos gerendo habuit:federibus itaq; firmatis Alfonsus Argentā cū exercitu accessit:& cū hostibus dimicans uictoriā obtinuit:Qui in cōflictu:ex uenetorū exercitu mille & quingenti milites partim cœsi partimq; capti fuerunt:& inter captiuos fuit aloysius marcellus quæstor. Veneti uero cū diuersis in locis bellū sibi gerendū aīaduerterent:nec se pro numero hostiū pares:aut copias:aut īperatores habere:Lorenæ Ducē stipendio conduxerūt:qui nono aprilis eiusdē anni uenetias ueniens:mox eorū imperator cū magna pompa creatus est.Eodēq; mense & mediolanēsiū Dux.Ioā.Galeatius & ipse Marchionē mātuanū:quē sibi generalē delegerat īperatorē militari sceptro ac ducali uexillo donauit.Eo quoq; mēse Alphonsus calaber Venetorū classem apud Bondenū oppidū stantē inuasit:& multos interfecit & captiuauit. Quo in prælio Antonius Iustinianus ipsius classis pfectus captus fuit.Mense maii Veneti sæpius a pontifice Romano admoniti:ut Ferrariā Romano pontifici subiectā uexare desisterent.Cū in dies cōtumacius iussa sua paruipenderent:interdicūtur.Demū cū alphonsus calaber generalis totius ligæ imperator cū īmenso exercitu:primū ex Bergomēsi agro Brixiensiq; ac ueronensi plurima loca & oppida uenetis:& ui & proditione ac uoluntaria deditione abstulisset.inter quæ Asolam celebre oppidum Brixiensis agri:qđ marchiōi mātuano concessit.Cū oēs undiq; se fessos aīaduerterent exhaustis oīum errariis & plurimis prīcipibus illustrissimis uiris:in quiqus fuere federicus urbini Dux & Robertus:qui una die ambo defecerūt.federicusq; mantuanorū marchio: & alii pene innumerabiles pstantissimi uiri die septimo Augusti.1484.apud brixiam urbē diuina opitulatiōe cōfecta est inter oēs ppetua pax:restitutis utrinq; ablatis oppidis & terris alias ablatis:excepta certa pollicini Rodigii pte:quæ uenetis remāsit:post quintū uero huius sanctissimæ pacis diem:qui fuit duodecimus mensis Augusti.Sixtus quartus eius noīs pontifex diem obiit. Talis quidem belli ferratiensis processus & finis fuit.In quo certe tantæ fuerunt pecuniarum expensæ:quæ præ multitudine supputari non possent.

Dux lorenæ Marchio mantuanus Classis ueneta capitur Asula capitur Mors federici urbani. & Roberti malatestæ pax italiæ Sixtus papa moritur

¶ Guido feltrensis federici illustris uiri ex Baptista Alexandri Sfortiæ pisauri principis filia uxore susceptus:secūdus urbini dux:hoc anno pre apud ferrariā defuncto Vrbiniq; in sepulchris paternis honorificētissime sepulto.quē esset ætatis annorū duodecī:qntodecimo calēdas octobris Ducalibus insignibus exornatus:in urbino & Eugubio umbriæ prouīciæ urbibus sub tutela:cum a prīcipio Octauiani optimi & eruditissimi patrui sui regnare cæpit:& regnauit usq; ad amissionē regni annis uno & uiginti. Vir pfecto bonus:mitissimusq; atq; perhumanus & litterarū tā diuinarū quā humanarū apprime erudirus ac studiosissimus extitit:& aliis plurimis uirtutib⁹ excultus est.Hic itaq; pp pium cultū & iustū sui populi regimē:pronāq; in suos subditos clementiā:maximam oīum in se cōtraxit beniuolentiā:quā perpulchro his nouissimis tēporibus indicarūt argumēto:q oēs tāquā ueri fideles:pp conseruandū ei īperiū:sese oībus periculis exposuerunt. 1482 6681

¶ Valētinus eteni Borgia Dux:Alexandri papæ sexti(ut fertur)filius:cū flāminiā oēm sibi subiugasset prouinciā:& Vmbriā regionē ēt subiicere constituisset.Ad hunc sub specie amicitiæ cū exercitu accessit.Sed ab amicis fraude deprænhensa:admonitus ab eiusdē mutata ueste cū rustico habitu fugere monuerūt:eūq; fugientē plurimi hostes insecuti sunt. At ualentinus cōperto qđ fuga elapsus esset.Regnū eius sine armis accepit.Illudq; & magistratibus atq; præsidiis ubiq; muniuit.Sed ciues sui principis amore & pietate permoti:haud multo post pulso nouo magistratu:hunc denuo reduxerūt.Verū statim suis uiribus difisus:cū non posset se tueri:furori cessit & regnū ab integro perdidit:& in quoddā castellū munitissimū se recepit.Atq; ita in isto Guidone Duce uiro optimo oīs ferentanorū familia:ut uidere uideor suæ diuturnitatis finē in ombria italiæ prouincia habuit.Qui in urbino urbe & aliis ciuitatibus a Clemente pontifice eius noīs sexto cōstituta:a primo Callasso illustrissimo uiro:qui regnare cæpit:in āno salutis nostræ.1345. usque in præsentē annū:qui est secūdus supra millesimū quingentesimū:annis centū & qnquaginta septem.Hic itaq;.N.cordatā mulierē francisci Gonzagæ mantuani marchionis sororem duxit uxorē.Ex qua nullā suscepit prolē.Quæ iam diu præuidens futurā sui status ruinam:collectis suis thesauris:& præciosiora suppellectile ad fratrem confugit.

finem regni huius commemorat qtū regnauerint dicit

Vxor huius ad fratrem cōfugit

¶ Pandulphus malatesta eius noīs tertius:Roberti malatestæ illustrissimi bellatoris ex pellice filius:hoc eodē anno & mēse atq; etiā die:patre ex profluuio uentris Romæ defuncto: ex ipsius testō(Sixto quarto pontifice cōcedēte)in Arriminensi principatu adhuc adolescētulus succedēs regnauit usq; in anno superiore quo expulsus fuit:qui est.1502.annis.20.Hunc aūt pater uir illustris atq; magnificus cū nullū ex helysabeth uxore filia federici pdicti ducis urbini haberet filiū ex cōcessione Sixti quarti pontificis sub nouercæ tutella successorē sibi cōstituit. Atq; eius protectionē ipsi Sixto pontifici & uenetis cōmēdauit.Hic a principio sub cura nouercæ satis modest⁹ extitit:sed sui iuris factus:nullā iniquitatis speciē prætermittere uisus est.Et tanquā Auus Sigismundus oīa in urbe pphanauit.Nā nō solū ciuibus suis furebatur:sed & singulorū substātias diripiebat:atq; latrocinantibus fauebat:& qui eā ob rem a decurionibus cōpræhendebatur:accepta pecunia relaxabat.Et propterea sua in urbe & ditione hac de cā facinorosorum creuit audacia.Vnde etiam qui in urbe tumultum excitabant:non modo non indignabatur:sed etiā largitoribus se redimentes fauebat.Vnde & multa mala sui causa ī urbe surrexere:quæ hoīem apud

Spurius est

Huius uicia pulchre commemorat

quoscunque

quoscunq; effecerūt infamem ac fœmina futuræ suæ expulsionis sparsere. Nā tantis malis suos ciues attriuit:ut præ magnitudine malorū eius: Sigismundū auū suū uirū pestiferū & infidū qua si iustū hoiem Arriminenses laudarent. Neq; solū ciuiū suorū bona diripiebat:sed & forenses trā seuntes quadā effrenata rabie spoliabat. Erat quoq; ad miserandū inflexibilis:unde & multi sub ditorum suorū:cū nequirent eius fatuitates sustinere:ad alienos solos transtulere. Quibus malis permoti:ciues contra eū armata manu surrexerunt:& arcem usq; sæpius persecuti sunt. Et hic tā dem a Duce Valentino borgia domino Arrimini in anno salutis nostræ.1500.priuatus est.

1483 ¶ Constātius Sfortia pisauriensis Romandiolæ ciuitatis regulus:hoc anno augusto mēse cum in eadē urbe post patrē Alexādrū undecim annis regnasset:febre ualida consumptus: intestatus sine legitimis filiis uita excessit:ubi & in eadē urbe sepultus fuit. Hic i aq; Cōstātius Alexandro Sfortiæ imperatori fortissimo & strenuo ex Cōstātia uaranea uxore:muliere sane pudicissima atq; cordata:genitus fuit. Quæ cū in effusione illi⁹ defecisset:id Constātii nōmē ab ipsa conseq pmeruit. Qui & ab ipsa sua īfantia usq; ad uirilē ætatē:eidē patri ita semp obsequētissimus exn tit:ut merito Demetrio Asiæ Regi cōparari possit. Nam & ipse sicut Demetrius idē Rex semper patrē magis ob uerā sinceramq; beniuolētiā:q̄ ob potentiæ dignitatē metuebat atq; amabat:ac illi suo parenti amantissimo post exactā adolescentiā:ob amoris magnitudinē in bellis pertractā dis magno in periculis fuit adiumento: & in laboribus solacio:atq; in uictoriis cōgratulatiōi. Eā ob rem maximā gloriam & honorē:ac generi suo īmortalē acquisiuit memoriā. Fuet at hic Cō stantius in primis studio genitoris egregie litteris humanitatis eruditus:& bonis optimisq; mori bus apprime institutus. Factus deinde princeps & dignitatē suam:& rēpub. consilio & armis:ac aliis fauoribus multis iuuare & augere curauit. Et ideo urbē suam & ædificiis aliisq; magnificen tiis plurimis:ac uiris præclarissimis illustrē celebrēq; plurimū effecit. Vnde & ad coercēdos pyrra thas:ne urbē aliquādo inuadere possent. Castellū superbissimū in maris litore magna cū īpen sa ædificauit. Et Burgum magnū dudū a patre inchoatū:ipse mirifice cōpleuit: atq; ipsius ædes superbissimis impēsis in hanc formā:qua nunc cernitur:ipse redegit. Ac ciues ad id faciendū sua sit. Erat enī præ oībus splendidissimus princeps: quod quā maxime in nuptiis magnificētissime & lautissime ī traductiōe uxoris suæ celebratis ōndit. Nā cum camillā illustri marini martiani fi liam:ex regio aragonū regū genere natā accepisset uxorē:eius nuptias tanto cū faustu & appara tu atq; pompa celebrauit:ut xerxis regis cōuiuiū diceres. Et ppea ex illis cōuiuiorū:ab eruditis ora toribus:cōfecta fuerūt opuscula. Fuit itaq; cōstātius hic:hō certe dignissimus: cuius quidē noīs memoria pmanebat sempiterna:eius aūt pr Alexander sfortia uir fuit oī armorū uirtute cōspicu us:qui suis præclarissimis facinoribus ipsam pisauriensem urbē a malatestis principibus: partim uxoris dote:ptim solutione acqsiuit. Verū hic cū nullā masculinā proles ex ipsa Camilla uxore suscepisset:moriens Ioānē notū paruulū filiū a pontifice Romano legitimatū sub uxoris cura dimisit successorē. Quibus uidelicet camillæ uxori & dicto Ioanni spurio. Sixtus pōtifex eius no minis quartus cōfirmauit. Ioānes aūt pdictus:tū sub nouerca ipsa:tum de per se:postmodū re gnauit annis.19. At camilla nouerca:quoad regnū administrauit:spuriū plurimis beneficiis adiu uit:& subditos suos ob amorē sui præter iusticiā multis uexationibus attribuit:sed cū ipse notus adoleuisset:nō ea quæ debebat nouercæ ipsi retribuit retributionis bona: quia ipsam nō mō ad ministratione priuauit:sed urbē relinquere coegit. Ipse autē Ioannes postmodū lucretiā Alexan dri pontificis eius noīs sex filias desponsauit uxorē:quā nihilominus nimiū mali rumoris credu lus dimisit. Quāobrē pontifex indignatione cōmotus:ipsum urbe priuauit:& armis etiā p suos duces ex urbe eiecit:& ipsam pisauriensiū urbē quā pater & auus suus Alexāder sfortia p annos quinquaginta possederant:cū aliis Romandiolæ urbibus Regulis earum expulsis: Valentino Borgiæ suo nepoti seu filio possidendam concessit.

A mře constantia nomen accepit. Demetrio regi comparatur. De eius uirtutib⁹. castellū & alia eius edificia. ce pōpa nuptiarū suarum camilla eius sponsa. Alexan. huius patris commemorat gesta. Ioannes hui⁹ successor notus camillā extorrez facit.

1483 ¶ Alphonsus calabriæ dux:Ferdinandi Apuliæ Regis filius:hoc ipso anno rebus cum pontifice Sixto quarto cōpositis:ex neapoli in ferrariensi agro ī subsidiū Sororii sui Herculis Ferrariæ du cis obsessi:cū exercitu cōtra uenetos perueniens:ab ipso pontifice maximo imprimis:& a cæte ris cōfœderatis principibus uidelicet mediolanēsi duce. Florentinis. Bononiensibus. ferrariensi & mantuano marchionibus:aliisq; plurimis colligatis Italiæ pricipibus uniuersalis copiarū om nium īperator:uno consensu designaτ. Qui hmōi imperio suscepto eiuestigio ingentes copias: tum equestres:tū pedestres conglobauit. Quibus cōgregatis uniuersi principes apud cremonaz cōuenerunt:& facto cōuentu:& mēte oīum:ut uenetos ab obsidione ferrariensi dimouerent:in Bergomensem agrū primū duxit. Et captis ibidē multis castellis relicto ibidē in tutellā Alberto uicecomite cū quadringētis equitibus & trecentis peditibus. Reliquū exercitū transuadato olyo flumine in brixiensem agrū traduxit. cui stati antonius urbinas: qui prædicti alphonsi stipendiis militabat:cū.800. Equitib⁹ superuenit. Colla deinde pythianus florentinorū noīe cū.900. Equi tibus & peditibus.1000. post hos ēt reliqui cōfœderati suas copias cōtulerunt. Federicus quoq; mātuanus.1300. equites:pedites mille. Frācifcus tollentinas cū uexillis Romani pontificis.1800. Equites pduxerūt. Ea quippe multitudine armorū calaber īperator formidabilis esse cœpit. Ve rum cū id bellū mediolanēsibus dānosum & onerosum admodū uidereτ:cū exercitū aliquādiu

Albertus uicecomes Antoni⁹ urbinas colla pythianus mantuanus marchio Francis. tolētinas

per agros Brixiensem & Veronensem circunduxisset:tandé intercedentibus quibusdá ex prima tis mediolanensibus pax post annú cú oíbus cóposita est:atq; ita ueneti soluta ferraniésibus pax post annú cu; oíbus cóposita est:atq; ita uenen soluta ferraniensi obsidione & receptis castellis suis:pacé & legis pacis acceperunt. Quibus gestis hic alphonsus post annú cum bona probitatis laude in patriá rediit. Hunc itaq; alphonsum hoc in loco pro more suscepto illaudatú silentio pterire nequeo:quú res probabiles laude dignæ de eo assint multæ. Qui licet res bellicas diu cum

Eius uirtutes hic commemorat pauperum pedes lauat eosq; reficit

multorú dáno & incómodo: & aduersus ponti. Ro. Ethruscosq; oés gesserit:ac multas direptóes (ut fit) permiserit:salua tñ multorú pace:illú certe prudentissimú humanissimúq; ac amicorum studiosissimú fuisse depńédimus. Omittendo igitur multoꝝ bellorú facinora. mó prospera: mó aduersa ab ipso gesta:hoc nihilominus pcipuú & memoria æterna dignú:opus quidé exépl ficatiuú singulis annis faciebat:ut quadragesimali tpe sepositis bellicis rebus:se totú diuinis lectionibus:orationibus:pdicatióibusq;:ac elemosinis dabat. Et demú in cœna dñi plurimos christi pauperes:tanquá uerus christicola ad se cóuocabat:& multis illorú pedes (nó táquá dux aut futurus rex aut nobilis) sed ueluti religiosissimus dñi nostri Iesu Christi seruulus:aí cú húilitate lauabat: ac prandio Regio eos refectos:cú singulis uestimentis atq; aliis munusculis a se in pace dimittebat. Alia atq; alia uirtutú opa a se gesta referebant:quæ hoís religioné atq; dignitaté præ se ferút: q alio loco ubi de ipsius regno dicetur narrabimus. Hic ipolitá illius quondá diuæ mulieris Blá

Ipolita huius uxor

chæmariæ mediolanésiú ducissæ filiá carissimá duxit uxoré:de qua in libro de claris mulieribus plura rettulimus. Quæ quidé cú in oíb⁹ fuerit mulier fœcúdissima:ét tátæ uirtutis & sanctimóiæ prædicabatur:ut ad ipsas uirtutes suis exéplis & monitis hunc maritum suum perduxerit.

¶ Renatus lothoringæ dux:Renati olí apuliæ regis ex filia nepos:cui supioribus annis carolus burgondionú dux multa dána atq; incómoda intulerat hoc áno a uenetis solicitatus sub spe regni apuliæ obtinendi:qđ sibi ex hereditate materna debebat:uenetias sub magni stipédii pollicitatione uenit:ubi & a senatu ipso magno cú apparatu & gloria exceptus fuit:atq; ibidé federibus cú ipsis uenetis percussis:statim in ferrariésem agrú: & urbis oppugnationé cú exercitu concessit:s eteni sicut olim Auus recuperandi apuliæ regni cupidus oém industriá & uim positurus

Ferrariá uadit cú exercitu

in ferraria obtinéda uenetis policitus est. Verú superueniéte pdicto Alphonso cú magnis exercitibus & uenetoꝝ ac huius Renati uires enarrauit. Quáobré cú sibi uires deficere circúspiceret: ac ét infirmitaté ex malignitate aeris ferrariensis contraxisset:eodé anno inglorius in patriam rediit. Hic itaq; Renatus habitus fuit: Vir optimus & rerum diuinarum amator:sicut & sui antecessores uiri semper christianissimi.

¶ Zayllabus:seu zizimus Baysseti turcorú principis frater:qué Mahumetus pr testó successoré reliqnerat:hoc anno apud Bisantiú a fratre maiore plio superatus relicta turchia:solus quasi præ timore in egyptú:deinde Rhodú ad magistrú militú rhodioꝝ confugit. Vir certe maxime uirtutis a c strenuissimi ingenii. Apud qué quú aliquod tépus incognitus substitisset:ueritus ipse Rhodiorú magister:ne ob hoc turchus eidé bellú inferret:ipso zizimo uolente & rogante in gallias ipsum ad carolú regé honorificétissime custodiendú nauigio transmisit. Quæ res postmodú cum turcho innotuisset:periucúde accepit. Statimq; legatú in galliis idé Baysseturs turchus pro reconciliatione fienda ad húc zizimú & regé francorú trásmisit. Idé auté legatus ex noíe sui pricipis fráncorum pro taxa singuloꝝ ánorú obtulit. xl. milia númú aureorú dú hic uiueret. Verú quú aliqđ tépus eo mó in galliis pmásisset:iubente innocé. Papa. Romá remissus est. Idq; pontifex ipse fecisse refferetúr:ut turchos iam italiá ingressos:e finibus italicis coerceret. Carolus auté eius nominis octauus francorú rex dú romam in anno. 1494. potiundi parthonopei regni cú exercitu magno peruenisset. Roma quondá rerú domina sibi subiugata:uersus Neapoliq; discessurus inuito Alexandro Sexto pontifice hunc uirú strenuissimú fortissimúq;:ac sapientissimú (ut oía in tur-

Mors huius hic fuit

chos moliri uideretur) secum abduxit. Cuius causa pótifex idé ipsam pecuniaꝝ quátitaté quot annis accipiebat. Verú gallis rex:dum in regnú cú eodé peruenisset:sua indiligétia: hic uir illustrissimus rheumatismo uitam finiuit cum magna certe christianorum iactura. 1482

¶ Viri disciplinis excellentes.

Eremitarum

¶ Anselmus Ethruscus ex oppipo Montissalconi oriundus:nŕi ordinis Eremitarú diui Augustini gńalis prior. Vir sane memorabilis doctissimusq;:atq; moribus & sanctimonia pclarus: hac qdé tépestate: & legendo disputando ac docédo magna cú nostræ religionis gloria clarus effulsit:ac quedá moniméta memoratu dignissima (ut aiunt) scripto mandauit:quæ ob superbiæ notam: dum uiueret in lucé pdire noluit. Quæ quidé a se edita opuscula magná hoís eruditioné præ se ferút. Ad generalatus autem ordinis dignitatem:inuitus & coactus in anno. 1485. assumptus:per. 9. annos illud administrauit.

Eremitarum

¶ Thomas Anglicus nŕi ordís Eremitarú diui Augustini professus subtilissimus sacrarú lraꝝ interpres & magister: & ipse hæc nŕa tépora sua mirabili eruditione & doctrina reddidit clarissima:qđ sua eloquentia nó mó anglorú: uerú ét & italorú plurimú illustrauit gymnasia. Is eteni cú inter cætera tenacissimæ existeret memoriæ:atq; diuino efflorereti genio:ipsa sua incredibili memoria uelut alter Esdras hebræus Scoti opera adeo memoriæ sibi cómendauerat:ut quáuis

depravato

deprauato oīno forent:in lucē reuocare potuit.Verū cū sacras litteras in patauio gimnasio cum magna auditorū frequentia doceret:rogatis a multis etiā illa emēdatissima:& quasi denuo edita:impressoribus obtulit imprimēda:hūc itaq̧ eruditissimū hoīem multos tractatus:& in dyaleticis & philosophia:atq̧ theologia cōfecisse tradūt:quæ tñ uidere nō merui.Eā ob doctrinæ magnitudinem ex Anglia ī Italiā uocatus:apud patauiū publico salario diu sacrā theologiā docuit.

¶ Ioannes de capriolo patria tholosanus ex ciuitate Ratinēsi oriundus ordinis p̄dicatoꝝ ꝓfessus.Vir certe doctissimus:ut ipsi⁹ scripta testātur:uirtutis & ueritatis theologicæ amator : ad hæc usq̧ tpa magna cū sui ac ordinis laude puenit:q̄ cū diu tholosæ philosophiā cæterasq̧ disciplinas ac ipsam sacrā theologiā docuisset:& cūctos huiusce disciplinæ theologos elucubrasset:& ipse ac cēsus ad multoꝝ studētiū utilitatē sup quattuor sniaꝝ libros præ cæteris oībus doctius certe atq̧ utilius:in quattuor ppulchris uoluminibus cōscripsit.Quæ ob eoꝝ dignitatē mox ab īpressoribus in lucē p̄dita fuerūt.In q̄bus profecto se doctissimū:& uiroꝝ illustriū studiosissimū ostēdit. Prædicatorum

¶ Ioānes Soreth:natione normanus:ordinis carmelitaꝝ gn̄alis prior:diuinaꝝ scripturarum & philosophiæ:aliarūq̧ disciplinarū nō mediocriter doctus:hac tēpestate nō solū eruditiōe : sed & uita ac cōuersatiōe clarus extitit.Cuius tāta fuit uitæ & disciplinæ norma:ut sui ordinis decus & gloria:ac unus reformator haberetur.Hic quū clarissimi ingenii uir esset:multa cōmēdanda scripsit opuscula.De q̄b⁹ extāt subiecta.Et p̄rio sup Sētētias libros quattuor.Sermones uarii libruȝ unum.In regula sui ordinis librum unum.In eadem maius cōmentum librum unum. Scripsit & alia quædam.Sunt tamē qui dicāt eum obiisse Andagauis in anno.1471. Carmelitatum

¶ Baptista piasius ciuis cremonensis phisicus:& Astronomus peritissimus:hac etiā tēpestate:licet admodū senex:magnū doctrinæ splēdorē:nedū suæ ciuitati:sed toti italiæ attulit:ac nobilē familiā suam piasiā ppetuis īmortalibusq̧ præconis celebrādā reddidit:ita moribus ēt sapientiā p oēs uitæ suæ gradus cōiunxit.Hic etsi oēs mathematicas disciplinas apprime didicisset.Astronomiā tñ tanto ardore cōquisiuit:ut qđ pene incredibile est:uelut alter diuus pr̄ Augustinus nullo tradente ingenii sui ptinacia didicerit:unde factū fuit ut liberalibus artibus instructus a leonello ferrariæ principe suo in gymnasio ferrariēsi:accitus ibidē nō solū philosophiā:sed & Syderalē sciētiam paucissimam:tūc incogniti octo annis cū magaa audi toꝝ frequentia docuerit. Quātū aūt ibidē splēdoris affecutus fuerit:plurimi maximi uiri:& potissimū pius papa:locupletissimi testes fuere.Huius aūt p̄clarissimi uiri intentio:post physicā in astronomia erat.In qua solus regnabat ueluti cicero in iudiciis.Vnde nemo uerius firmioribusq̧ rōnibus futura p̄nunciauit:q̄ hic baptista:testātur hæc eius scripta:uenturas p singulos ānos eoꝝ uicissitudines p̄signantia .Scripsit & Apollogiā.In qua Gyrardū Sablonetā Astronomū cremonēsem tuetur.Alia etiam opuscula:& Epistolas atq̧ innumeros pene Sermones edidit:q̄ oīa decorē:doctrinæ splendorem p̄ se ferūt. Obiit autē hic præstantissimus Astronomus:nanagenarius prope leui morbo:anno salutis nr̄æ. M.cccclxxxxii.Calendis februarii:sepultus ī tēplo diui Augustini Cremōæ:Nicolaus āt cremonēsis theologos & orator cōsumatissimus ordinis nr̄i in logica:huic p̄ceptor fuit:in philosophia uero habuit p̄ceptorē apollinarē offredū Cremonēsem oīum sui sæculi doctissimū philosophū. Astronomus Cremonensis. Nicolinus ordinis theologus

¶ Theodorus Gazes græcus:patria thesalonicēsis philosophus & rhetor ornatissimus atq̧ disertissimus:latina græcaq̧ lingua eruditissimus:Sixto quarto pontifice p̄sulante toti italiæ docendo & traducendo atq̧ cōponendo:& maxime Romæ floruit & obiit.Qui cū quædā opuscula edidisset:multo plura e græco in latinū transtulit.Et ob id magno apud eūdē Sixtū pontificē in precio semp habitus fuit.Trāstulit igit̄ hic eruditissimus & memoratu dignissimus Theodorus Aristotelis problemata:& libros eiusdē de aīalibus:& Theophrastū de plantis.Ac quædā alia.

¶ Alanus de rupe patria germanus ordinis p̄dicatorū eruditus:Ac Declamator pegregius:hisdem tpibus non solū doctrina & declamandi gr̄a:sed & uitæ sanctimonia admodū clarus fuit. Et inter cætera beatæ uirginis Mariæ singulari deuotiōe insignitus.Cuius rei cā in laudeȝ ipsius diuæ uirginis mariæ.Scripsit librū ppulchrū:quem Cōpendiū psalterii Mariani appellauit. Qui sic incipit.Quia catholicæ ueritatis:plurimos itē Sermones cōposuit.Atq̧ quoddam Rosariū in Honorē beatæ uirginis instituit.Et q̄dā alia:q̄ hoīs deuotionē & sanctimoniam præ se ferunt.

¶ Conradus de zabernia natione theutonicus sæcularis sacerdos diuinaꝝ scripturarū admodū eruditus & studiosus musicæq̧ disciplinæ præ cæteris excellens his tpibus in precio existēs quædam nō spernenda scripsit opuscula:quæ ingenii:ac doctrinæ suæ magnitudinem præ se ferunt. De quorū numero subiecta extāt.Et primo de Monochordo librū unum.De mō bene cantandi librum unum.De fine collectarum librum unum.Incipit.Quamquam plæriq̧.item Sermones uarios librum unum.Et alia. Musicus

¶ Rudulphus de Gruningē:natione friso philosophus:& Rhetor:atq̧ poeta oīum sui tpis p̄stātissimus hebrei græcique:ac latini sermonis eruditissimus:ingenio celeberrimo:hac tēpestate in Gymnasio Heydelbergēsi:& docēdo:& scribēdo principatū obtinuit.Qui ex ingenii sui magnitudine q̄dā excellentissima cōposuit opuscula:q̄bus nomē suū posteritati consecrauit.De q̄bus subiecta feruntur.Et primo Dyaletica subtilissima:in libris tribus.De uita sanctæ Annæ uersu librum unū:Sermonū & Epistolarum item librum unum.Vitam insuper Francisci petrarchæ li-

brum unum. Ex hebræo psalteriũ transtulit. Ex græco au tẽ q̃d am Platonis opera: Dionysii deni
q̧ Ariopagitæ opera traducere incipiens: morte impeditus fuit. Huius uiri p̃stantissimi familia-
ris hermolaus barbarus p̃ritius postea Aquilegiensi patriarcha fuit: & suo Sepulchro epitaphiũ
scripsit dignissimũ. Cuius principiũ est: inuidia clauserũt: hoc marmore fata rudulphum &c.

carthusi-ensis monachus

¶ Henricus itẽ friso ordĩs carthusiẽsiũ ꝓfessor: diuinaꝶ hũanarũq̧ lr̃aꝶ: ac põtificii iuris egregie
doctus: ad hæc usq̧ tpa: admodũ senex: cũ magno sanctimoniæ & lr̃arũ omnigenũ splendore
p̄uenit. Qui p̃ter monasterii regimẽ honorib⁹ plenũ: scripsit opuscula multa deuotione redolen
tia. E q̄bus ista ferunt̃. Et primo Cronicã sui ordĩs librũ unũ. De humilitate sub forma orationis
tractatũ .i. Itẽ de hũilitate aliũ tractatũ. De comẽdatiõe charitatis trac .i. Dialogum inter Iesum &
Mariam. De nouitiorũ instructione: trac .i. De conceptione beatæ uirginis Mariæ trac .i. Medita-
tiones De uita christi librum unum. De concordia Euangelistarum in passione domini librum
unum. Historia de diuersis sanctis librum unum. Sermones plures librum unum. De multis san
ctis orationes multæ. Obiit autẽ fœliciter in anno salutis nostræ .1487.

sacerdos theolo-gus

¶ Nicolaus theutonicus natione Maguntinus: ex comitatu spãhemensi philosophus ac theolo
gus celeberrimus: ac declamator famosus: hac tempestate in Gymnasio Vienensi theologiã do
cens: non modo apud Scholares: sed & apud Federicum imperatorem magnam suæ eruditio
nis laudem: ac mercedem affecutus est. Vnde & ipse plura magnæ doctrinæ edidit opuscula. E
quibus ista feruntur. Et primo Quæstiones perpulchas sententiarum libros quattuor: Sermões
uarii: lib .2. Collationes & orationes multæ. librũ unum. De conceptione beatæ uirginis Mariæ
librum unum. Et alia permulta: moritur autem anno domini .1491.

canõic⁹ sci petri

¶ Petrus Scotus natione theutonicus: patria Argentinensis canonicus sancti petri ea in urbe lit-
terarum humanarum: ac diuinarũ necnon & utriusq̧ iuris famosissimus interpres: atq̧ philoso-
phus: & Rhetor: ac poeta consumatissimus necnon & uita: ac conuersatione insignis: atq̧ p̄cla-
rus: hoc tempore floruit. Et tam uersu quam prosa: quædam elegantissima composuit opuscula
Et primo. De sanctis. Io. baptista & Ioã. chrysostomo: scripsit delectabile opus Carmine elegia
co. Laudes Io. gerson: librum unum. Epistolas elegantissimas: librum unum: carmina quoque
plurima eleganti modulatione conscripsit: q̃ hominis sanctimoniam perpulchre indicãt. Obiit
q̧ ea in urbe Argentina: sepultusq̧ sua in ecclesia sancti petri .1491.

mõacus sci gui-lielmi

¶ Christophorus persona Romanus sanctæ Balbinæ prior ordinis eremitarũ sancti Guilielmi
eruditissimus: ac studiosissimus uir græce latinæq̧ linguæ pitissimus: quippe qui ab adolescentia
in Græcia profectus: a p̃ceptoribus græcis eruditus: ita egregie instructus eua sit: ut græcus oĩno
diceret̃: his tpibus cũ ingenio admodũ subtilis esset. Origenẽ contra celsum philosophũ ad Sixtũ
pontificem in latinũ uertit. Sermonesq̧ diui Ioannis chrysostomi morales quinq̧ & uiginti ad
Cardinalem Reuerendissimum sancti Marci latinos fecit. Athanasii quoq̧ Alexandrini q̃dam
opuscula: cum aliis quibusdam latinis legenda contulit. Scripsit & ad diuersos Epistolarum li-
brum unũ atq̧ alia quædam. Obiit deniq̧ Romæ ex peste in anno salutis nostræ .1486.

Ciuilis doctor

¶ Antonius Rosellus natiõe Ethrusc⁹: uir utiq̧ bon⁹: & multa prudẽtia apud oẽs existimat⁹ &
iuriũ ciuilis: atq̧ põtificii: ac aliaꝶ bõaꝶ lr̃aꝶ plurimũ decorat⁹: his tpib⁹ post q̃ ãnis multis pata
uii magna cũ gloria: ac auditoꝶ frequẽtia ciuile docuisset ius: e uiuis cũ magna lr̃aꝶ iactura sub
latus est. Qui cũ egregie admodũ doctus haberet̃. De monarchia mũdi. Deq̧ potestate papæ
multos eruditissimos edidit libros: ac quosdã tractat⁹: ad ius ciuile ptinẽtes post se scripto reliq̃t.

Legista

¶ Benedictus capra: & ipse Romani pontificiiq̧ iuriũ plenissime edoctus: ac reꝶ ãntiquaꝶ no
uarũue scientia plurimũ decoratus: homo sane modestus: ac multa mansuetudine ĩsignitus hac
tempestate: postq̃ diu perusii leges publico salario docuisset: ibidẽ in Decretalibus egregios con
fecit cõmenrarios: atq̧ consilia permulta edidit: quæ hominis doctrinam præ se ferre uidentur.

legista magnus siculus

¶ Barbatia natione Siculus iuriũ ciuilis & põtificii consultissimus: oĩum plane italoꝶ hoĩu; sua
in facultate sine ulla cõtradictõe facile prĩceps: hac nr̃a tẽpestate Bononiæ p mortẽ sublatus fuit.
Quod quãtæ doctrinæ: quantæq̧ & docẽdi: & legẽdi: ac cõsulẽdi gr̃a p̃ditus fuerit: ipsa Bono-
niẽsis ciuitas: q̃ Studiorũ mater nuncupat̃: p annos plurimos suo anno: & q dẽ pmaximo cẽsu
quã liberalissime sibi collato cõtestata fuit. Eo etenĩ ab ipso Bononiẽsi magistratu multis præ-
cibus fatigatus: p multa tpa suo in Gymnasio accuratissime docens: palmam doctorũ sui sæculi
reportauit. Quod certe etiã exteri adolescentes ex longinqs remotisq̧ nationibus: illo plurimi ac
cedentes ꝓ ipsius epotanda doctrina: atq̧ sapiẽtia uera: cũ ab eo doctissimi euaderẽt: & doctrina
& uocibus quibus poterant: miris laudibus: atq̧ p̃coniis ubiq̧ contestabantur: ipsius quoque fœ
cundissimã: atq̧ præstantissimã sapientiam Conciliorum multorum a se editorum Codex op-
time demonstrat. Qui & ab impræssoribus in lucem proditus est.

legista brixian⁹

¶ Laurentium etiam calcaneum patria Brixiensem: nobilem uirum: egregium legum docto-
rem Equitẽq̧ auratũ superiori Barbatiæ ea in facultate certe in inferiorem Sixto quarto pontifi-
cante clarum extitisse constat. Qui tã excellẽtis extitit ingenii ac cõsumatissimæ doctrinæ fuit:
ut inter doctores sui sæculi omnimodam gloriam promeruit: cuius quidem consilia cum Barba
tia prædictus sæpius legisset: miris cum laudibus extulit. Is quoq̧: non solum ea in facultate: & in

historiarū cognitione:ac sacrarū litterarū subtilitate plurimū incūbebat.Nā & in sua legū facultate tā fœcundissimus:uæhemētissimusq; ferebatur discrepator:ut causas patrocinando parem sibi usq; non inueniebatur.Hic præter consilia innumera dispersa a se ædita etiam libellum.De commendatione studiorū edidit.Aliūq; de septem peccatis capitalibus succo plenum.Item de conceptione beatæ uirginis auctoritatibus & sententiis plenū edidit.Atq; alia quædā. Obiit aūt tantus uir in carceribus in anno salutis nostræ.1478.

¶ Frāciscus niger Sacerdos uenetus liberaliū artiū:ac philosophiæ magister poeta & orator p̄clarus:hac tēpestate insignis existens.Scripsit ingenii sui uaria opuscula:quibus nomen suū imortalitati cōmendauit.E quibus extat opus pmagnificū:magnis sane attollendū laudibus ad leonardū bottā Equitē auratū Mediolanensem:Grāmatica p̄notatū in libris.14.cuius principium ē. Ab Anneo senecha litteris.Scripsit & librū Ep̄larū.Et q̄dam alia. — p̄sbyter uenetus

¶ Iacobus stralē theutonicus philosophus & theologus celeberrimus:coloniēsis gymnasii Doctor p̄stātissimus:ēt his tpibus admodū senex eo in gymnasio theologiā gloriosissime docēs:suæ eruditionis magnā apud oēs laudē cōmeruit.Qui ex magnitudine sui īgenii multa p̄clara opuscula:& lecturas:ac uarias q̄stiones composuit.Et maxime in Apochalipsim Ioānis.li.i. — theologus alamanus

¶ Ioānes Alamanus in mōte regio natus:philosophus qdē & Astronomus maximus necnō & lingua græca:atq; latina sufficiēter edoctus.Ac hac tēpestate ob Astronomiæ domū aliarūq; mathematicarū disciplinas ubiq; locorū & maxime Romæ maxio fuit in p̄cio.Qui cū in hūgaria p pulchrū calēdariū atq; alia q̄dā in Astronomia magno cū labore cōposuisset: etiam quædam in theorica magr̄i Gerardi cremonēsis castigasset:a Mathia ipsius regiōis Regem gloriosissimo:ac Nurēburgēsibus ciuibus p̄petuo donatus fuit stipēdio. Quē cū Sixtus quartus pontifex Romā ad emendandū paschalē Donysii cōpotū ad se uocasset:haud multo post cū maxima studentiū iactura ex peste defecit. — Astronomus alamanus

¶ Ioānes britānicus:ex pallazollo Agri Brixiēsis oppido oriundus:ingenio celebri uir bonis disciplinis perornatus: hac nr̄a ætate Brixiæ docēdo & scribendo clarus extitit.Qui p̄ter adolescētulorū īnumerabiliū doctrinā oneribus plenā:ad multorū eruditionē:& cōsolationē cōmētarios pegregios in p̄siū uolaterranū poetā qdē obscurissimū:tāta diligentia & industria p̄scripsit. Vt uates ipse nūc luce clarior habeat.Alios insup cōmentarios:& eosdē ornatissimos in Statii papinii Achilleyda:tāta cū eruditione interpretatus est:ut in his nihil amplius desiderari posset. Scripsit ēt in Ouidii Meth. non minore industria quā ipsum poscebat opus.Alia quoq; adhuc uiuēs cum sit uir industrius & eruditissimus quottidie conficere dicit̄:quæ in dies in lucem educunt̄.Eas ob res & alias ipsius uirtutes a Brixianis ciuibus multo haberetur in precio. — rhetor brixian⁹

¶ Angelus de clauasio:oppido nobilissimo pedemontanæ regionis cisalpinæ galliæ ordinis minorū professus generalisq; uicarius obseruantiū cismontiū:hac tēpestate nō mō incredibili oiū diuinorū Dogmatū eruditione conspicuus & diuini Sermonis declamator ardentissimus:atque famosus:sed & quadā humilitate:& sanctimonia clarissimus effulsit.Qui licet ordinē suū obseruantiū citramontes pplures annos uerbo & exēplo digne & laudabiliter maximo cū labore direxerit nihilominus cū diuini p̄pe ingenii existeret uir ut merito re & noīe dici possit Angelus. op⁹ certe dignissimū edidit.quod a se Sūmā angelicā nuncupauit.In qua certe quid ad p̄fectū cuiuscunq; intelligentia deficiat nescio ibidē contractus oēs plenissime habentur:interrogatorium pulcherrimū & habetur enucleatū ibidē quoq; & matrimonia & Censuræ:atq; Restitutiones oēs p̄fectissime inueniuntur.Oēs & docti & indocti in ea certe depasci possunt.Scripsit præterea ad eādem summā additiones pulchras librū unū.Sermones insup prædicabiles doctos cōposuit.Atq; alia q̄dam.Obiit aūt uir omni preconio dignus:nō sine magna sanctitatis opinione: in Oppido cunii suo in conuentu:in anno salutis.1499. — ordinis minorū

¶ Michael de Mediolano p̄fati ordinis minorū p̄fessus & Declamator diuini uerbi nobilissim⁹ ac tanquā alter ap̄ls paulus concionator p̄clarus hac tēpestate in tota italia nominatissimus fuit.Qui cū studiosissimus hēret̄:& ipse ex ingenii sui magnitudine:ad multorū utilitatē scripsit nō spernenda Sermonū opuscula:uz De tpe Sermōes plurimos.li.i.De sāctis librū unū.De Aduētu.li.i.De pnia p totā q̄dragesimā.li.i.itē Sermōes de peccatis li.i.De Decē p̄ceptis sermōes li.i. Et q̄dā alia.Morit̄ aūt in lauda lūbardiæ urbe suo in monasterio anno salutis nostræ.1499. — ordinis minorū

¶ Marsilius ficinus philosophus & sacerdos florentinus ingenii eminentissimi & p̄pe diuini uir utriusq; linguæ eruditissimus:ac multarū scientiarū locupletissimus Doctor hō sane memorabilis moribus:uidelicet & sanctimonia insignis:ac inter platonicos doctores facile princeps:hac nostra tēpestate floret & multa p̄clara opuscula scripto mādauit.Quibus excellentiā suæ permaximæ eruditionis immortalitati cōmendauit.De q̄bus subiecta ferunt̄.Et primo theologiā notabilem libro uno edidit.Item de intellectu & intelligentia li.i.In conuiuiū platonis lib.i.Ep̄larum libros plures. E græco aūt multa in latinū transtulit:uidelicet platonis lib.yii.& triginta: q antea neq; apud græcos facile inueni ebantur.Eosque ad cosmum petrumq; eius filium: atq; laurentium illustres Mediceos florentinos dedicauit.Sed neq; eo labore permaximo cōtentus fuit:qn & ipsius platonis mentem:partim argumentis:partimque breuibus commentariis explicare tē- — phus platonicus; uersa in latinū

ptauit. Deinde & Mercurium Trimegistum: De potestate & sapientia dei: librumque Xenocratis platonici. De morte ad eundem petrum medicem: Speusippi alcinoi & pythagoræ etiã opuscula transtulit. Etiam ipsius Alcinoi platonici de doctrina platonis uertit. Alia etiam plura eum uertisse ferunt mihi incognita.

¶ Ioannes & Gentilis germanus Bellini: patria Veneti: atque Andreas m ãtinea patauinus: nec non alii plurimi pictores nobilissimi: his tẽporibus non modo in italia: sed (ut ita dixerim) uniuersum christianum: atq; turcorum orbem: suo inaudito pingendi modo illustrare uidentur. Quib⁹ tanta certe pingendi gratia collata est. Vt cum Apelle: zeuse: pollicrate: phida: & praxitelle antiq̃s magnis pictoribus merito compatari possint. Hos enim pictores celebres plurimi eruditissimi uiri: qui eorum picturas aspexerunt magnis efferuntur preconiis. Horum aũt maxime fratrem Io. & gentilis uirtus cum iam annis multis ad aures Mahumeti turcorum principis peruenisset: desiderio uidendi eos fragrans: ad Senatum uentum supplex scripsit: ut uel unum ipsorum Constantinopolim transmitteret. Ad quem tandem Gentilis minimus frater accedens: ut ipsius peritiam tentare posset: post plurimas & incredibiles eius picturas: atq; alia prope ĩnumerabilia ipsum depingere fecit. Denique ut omnis industria magis: ac magis experiretur: se ipsum in propria forma reduci coegit: cuius quidem imaginem sibi simillimam cum imperator turcus conspexisset: admiratus uiri uirtutem: dixit: illum cunctos pictores qui unquam fuere excellere. Et propterea confestim in beniuolentiæ: & largitatis inditium: ipsum suum familiarem constituens: & comitẽ palatinum & Equitem auratum creauit: & a se laudatũ cũ celebri priuilegio: ac donis multis in p̃riam remisit: ubi & ab ipso Senatu cũ multo hyllaritatis uultu exceptus est. Nec tñ p̃dicti celeberrimi pictores nominati primi fuere: qui antiquã pingendi artem restituerunt. Cum a centum annis citra magnos pictores fuisse ex eorum picturis conspicimus. Ante enim centum & trecentos annos: cum non italia inueniebatur: qui tersum lucidumq; antiquum sermonẽ haberet. Sic & pingendi sculpendiq; arte acciderat. Nam si ducentorũ trecẽtorũq; anno℞ picturas quis ĩtuet̃ inuenitur non hominum sed monstruosorũ potentorũq; facies.

Pictores egregii apelles zeusis policrates phidas & praxiteles

papa 224

INnocẽtius papa eius nominis octauus: patria Genuẽsis patre Aarõ Cyborũ mediocri familia: sed honorata natus Ioannes baptista antea uocatus post Sixtum pontificẽ ex cardinali p̃sbytero sanctæ Ciciliæ: hoc anno idibus Augusti pontifex creatus: sedit ãnis 7. & mensi. xi. Hic inter cæteros cardinales cũ pauperior humiliorq;: ac humanior certe haberet̃: propter ipsius humanitatẽ atq; mansuetudinẽ põtificiũ munus assequi meruit. Ferebatur ẽt in rebus gerendis prudentissimũ: & magnanimẽ atq; cõstantẽ: eo q̃d Senis & alibi legationis officia peroptime functus fuisset: & magnã sui regiminis & prudentiæ patribus spẽ p̃stitisset. Ego pontificẽ istũ dũ cardinalis esset noui: & aliq̃ñ allocutus fui. Et ut aĩaduertere potui nihil tã graue tãq; arduũ: quod is statim nõ intelligeret. Animus illi rectus & magnus uidebatur nõ solum quæ præsentia forent disponere: sed & longe futura præmeditari. Erat in eo clara facundia: multaq; in ore eius uidebant̃ facetiæ: multusq; lepos nũquã elatus: nec iracundus uisus fuit. Factus deinde pontifex: ut erat uir optimus ecclesiam Dei pro posse in pace continere constituit. Et merito quidem innocentius fuit appellatus: quia & sanctimonia: & innocentia: & animi magnitudine cum quouis optimo pontifice conferri potuisset rerum diuinarũ maxime appetẽtissimus: munificusq; & quam maxime in pauperes: ut ueros decet pontifices. Nihil erat quod illi melius pace cõmuni uideretur: cũ eius omnia consilia quietis forent. Nec tam bellum dissuadebat cum pro tutella ecclesiasticæ dictionis suscipiendum foret. Sed arma non propter uictoriam: neq; propter iniuriã uindicandã sumenda dicebat: sed propter pacẽ obtinendã. finẽ uero belli rapinã: aut gloriã: sed quietẽ esse debere. Huius itaq; pontificatus p duos annos infœlix plurimũ extitit: & multorũ bellorum plenus. Et quod a principio multa cum instantia ab oĩbus potentatibus expetiuit: difficilime tandem obtinuit. Quibuscũq; enim oratoribus a prĩcipio ad p̃standam eidem ex more obedientiam ad se uenientibus: summopere pacem & concordiã postulabat. Armaq; oĩbus deponere præcipiebat: sed inimicus homo (ut bonis eius desideriis obsisteret) haud multo post in langorẽ maximũ eum perduxerit: & statim inter ursinos & Colũnenses urbis primores magnũ dissidiũ excitauit. Diu etenim inter ipsas potentissimas familias ĩmortale intercesserat odium: quod uiuente Sixto pontifice sopitũ esse uidebatur. Sed eo pontifice defuncto. Columnenses contra ursinos arma sumpsere: & multis eos incommodis effecere: ac uniuersam urbem perturbauere. Quasobres multis sceleratis & damnatis: in ipsa urbe: & extra: licẽtia peccandi concessa fuit: quæ res cum aliis permultis maximum animi dolorem pontifici optimo inflixit: indeque pro ecclesiæ libertate: & ipsius subditorum tuitione: uidelicet Aquilæ urbis aliarum urbium & procerum: magnum bellum (licet inuitus) contra Ferdinandum Apuliæ regem suscepit: & Robertum Sanseuerinatem maxima cum impensa contra ipsum Ducem conduxit. Sed post uarias depopulationes: & uastationes: atque incendia: tandem rogatus pacem cum omnibus facere uoluit: ea scilicet lege: ut Rex ipse tributum Ecclesiæ quod singulis annis pẽdere consueuerat: quodque Sixtus pontifex relaxauerat: de cætero pontificibus Roma. integre persolueret. Vtque Regni procetibus contra ipsum ferdinandum Regem erectis: omnino ipse Rex parceret.

1484 668

eius ĩdolẽ & uirtutes dicit

Vrsini & colũnenses inimici

cõtra regẽ bellũ cõditiones pacis cũ rege

Rex parceret. Atque illū iureiurando astrinxit: ne deinceps contra pontificē Ro. arma moueret. Et pace conficienda: et Diffidia ursinorum: & colūnensium cōposuit. Quibus ex rebus: magnā suæ uirtutis & cōstantiæ laudem reportauit: his ex sententia bene gestis: et Bucallinū Osimi principem seu tyrannū: qui cōtra Ecclesiā rebellauerat: & ad turcum defecerat: debellauit ac expugnauit: illūq; tandē captū: uinctum ad ludouicum sfortiā Mediolanū transmisit. Et oppidū sibi & Ecclesiæ subiecit. Multa deniq; hic optimus pontifex: & circa pontificiā dignitatem: rēq; pub. xpianā: nec non & amicoꝝ utilitatem facere decreuerat: sed ob tēporis breuitatē: suāq; infirmitatē: ac belloꝝ & Epidimiæ perturbationē: nō adimplere modo sed nec incipere potuit. Hic cardinales in toto suo pontificatu creauit: īter quos (ut alios missos faciā) Antoniotus pallauicinus uir profecto religiosissimus optimus unus fuit: hic post beneficiū sanitatis adeptū. Heliopoldū olim Austriæ ducē: iā diu defunctū: ob crebra ipsius miracula enarrata in sanctoꝝ confessorū numero rogatus aggregauit. Venetosq; ab interdicto ecclesiastico & censura in eos a suo pdecessore fulminata liberauit & absoluit: & eosdē sibi cōfedœratos & amicos effecit. Beneficus eqdē quoad potuit: & circa Deū in primis: amicosq; pro uiribus semp fuit. Nā post corpis sanitatē: inter cætera pro gratiarū actione monasterio nr̄o & ecclesiæ sanctæ Mariæ de populo argenteā Ecclesiam miro artificio elaboratā: cū magna cleri populiq; Romani frequentia ipsemet propriis manibus sup altare obtulit. Atq; alia qbusdā ecclesiis aliisq; locis piis munera cōdonauit: Suis āt parētibus & agnatis aliqđ beneficii signū (nisi Francisco & Theodorinæ filiis) ostēdere minime potuit. Ante.n. pontificatū & cardinalatū (sicut & diuus pater Augustinus) dū in muneribus esset: duos ex damnato coytu susceperat filios: uidelicet Frācīscū filiū & Theodorina fœminā: quibus nimio afficiebatur amore: ambos enim pro uirili sua enitebať magnos efficere. Vnde in primis filiam honorato & illustri uiro matrimonio cū ingēti dote collocauit: Frācisco aūt filio dilectissimo illustris laurentii Medicei florentini filiam coniugē dedit. Eidemq; dū moriretur maximos Thesauros de consensu cardinaliū dimisit: quos nihilominus ipse dū adhuc pōtifex pater superuiueret: furtim abstulit: & florentinam ad patrē medicē Sororium transmisit. Fuit itaq; hic dignissimus pontifex omnibus uirtutibus: quæ pontifice maximo requiruntur: decoratus sanctitate: uidelicet & iustitia: atq; prudentia: quippe qui propria uirtute: & non aliquo fauore: nec fortuna ex humili loco ad id fastigiū euectus fuit. Tanta enim huius pōtificis fuit gloria: ut nullius laude crescat nullius ue uituperatione decrescat. Ne plura de eius laude ob ingenii mei exiguitatē referenda censeo. Deniq; relicto apud omnes christianos sui desiderio moritur: & apud sanctum petrum magna funeris pompa sepellitur.

Buchalinus osimi princeps

S. heliopoldus

uenetos absoluit

ecclesiā argēteā obtulit

filii hui*

1484 ¶ Ioannes franciscus gonzaga eius nominis secundus: quartus mantuanorū Marchio hoc ipso anno mense Iulio: Federico pr̄e defuncto: eidem in regno succedēs: regnauit usq; in pn̄s. annis quasi.19. Hic nāq; illustris princeps: sicut proauo suo Ioanni francisco in noīe successit: ita & quodam mirabili p̄sagio in omnibus subsequi uisus est. Ipse in primis patri in anno ætatis suæ quintodecimo successit. sic & iste in decimo octauo. Ille ab ipsa sua iuuentute ob rem suā tuendā se propugnatorē strenuū contra potentissimos inimicos exhibuit: ita & hic: & q̄ maxime in Astiludio: cæterisq; corpis uiribus sua in adolescentia aduersus exercitatissimos milites uictoriæ palmā atq; triūphū reportauit: ipse præterea magnificentissimus & munificentissimus habebať. nec hic profecto ab ipsis Auitis uirtutibus degenerare uideť. Ille & pietatis & xp̄ianæ religiōis amator & obseruator plurimū ferebať: sic iste: cū ingentes elymosinas quotidie ex condicto pauperibus elargiatur. atq; ecclesias dei & tēpla quottidie ex more sollicitet: & dei uerba curiose & attente audiat: Ille deniq; diuū patrem Augustinū ecclesiæ doctorē p̄cipuo excollebat affectu: illūq; sui in necessitatibus p̄catorē īplorabat. Et hic nō mō ipsius uestigia imitari uideť: & religionē ipsius diui Augustini miro affectu & fauoribus: aliisq; beneficiis sua in urbe Mantuana prosequitur. Quarto igitur sui principatus anno de mense Maii hic inuictissimus princeps dū multis hactenus annis fermetrigintaocto continuis ipse suiq; maiores sub ducibus Mediolanensibus stipendia meruissent: ad stipendia uenetorū maxima cum gloria transiuit: Apud quos per annos.10. imperatoria dignitate functus incredibilia in prælis cōfecit facinora & ipsa quidē preclarissima. Et primo contra Carolū eius nominis octauū francorū & Neapolitanorum regem: in Agro parmensi apud tharum fluuium. Reuertebatur enim idem rex a captiuitate regni Apuliæ tum ingenti præda: diuinisque multis Regio exercitu comitatus in Gallias profecturus. At hic ex Senatus uenetorum mandato cum Rhodolpho patruo: & innumerabilibus exercitibus obuiam Regi factus: atrox & asperum bellum cum eodem per horam commisit. In quo certe si sui milites ordinem datum seruassent & Regem ipsum captiuum habuisset: & uniuersum eius exercitum profligasset. In ea nanque pugna hic franciscus non solum imperatoris: sed & militis officium egit. In festo enim pilo suo concursu multos hostes confodit ac agmen perturbauit: & ad interiora agminis cum multa cæde penetrauit: & nisi eidem equus confossus fuisset: gallorum aciem in magno discrimine posuisset: uerū mutato equo rursus in aciē prosiliens etiā multos principes cæpit: inter quos fuerunt Barbonus magnus bastardus regiæ stirpis: & Miolensis princeps: ac. F. uitellus necnon & alii plures nobiles milites: quos secum Mantuam captiuos tandem perduxit. Carolus autem cōparata eius

Ad uenetos trāsiuit

cū gallis pugnat

barbon⁹ miolanēsis princeps uitellius.

magnanimitate & fortitudine cum postmodũ miris extulit preconiis. Aiunt eum Triulcio dixiſ
ſe. Tu præfectum castrorum iuuenem puerũue fore & ſine diſciplina militari prædicaſti: ſed ma
lus puer mihi uiſus eſt. Quod ſi in plano pugnare contigiſſet longe peſſimus certe fuiſſet. Eas ob
res ipſe Gallorum Rex: eum poſtmodum incredibili affectione dilexit: & multis muneribus do

rex marchionẽ laudat marchio fidẽ obſeruat

natus fuit. Et per ſe: ſuoſq; nuncios magnis oblatis ſtipendiis a fide uenetorum auocare tempta-
uit. At iſte ſe ueneto Senatui: quam acceptiſſimum eſſe reſpondit: militiæque fidem acceptisq; con
ditionibus tanquam fabricius fidelis Romanus ſeruaturum. Suam deinde animi magnitudi-
nem: atq; uirtutem in Apuliæ regno ab ipſis Gallis occupato: mira uirtute demonſtrauit. Nam
eo poſt annum a Senatu in auxilium Regis Ferandini: cum exercitu miſſus. Eos tandẽ magnis
præliis & ipſis quidem atrociſſimis uicit & e regno eiecit & exterminauit: Regnumq; ipſum pa-
catum ipſi ferandino regi conſubrino reſtituit. De quibus bellis optime confectis magnos triũ
phos reportauit. Neq; enim hoc in loco omnes res geſtas de hoc inuictiſſimo imperatore ſerio
enarrare poſſum: maxime cum a uiris probatiſſimis: & uerſu: & proſa tractata ſint. Alii: atque alia
hic præclariſſimus imperator nunc uſq; confecit facinora: quæ ſingula enarrare operoſiſſimum
foret. Ipſum certe ſine iniuria: & corporis robore animique magnanimitate: atq; inconcuſſa fi-
de cum Torquato inſigni patritio. Ro. qui gallorum exercitum ex tarpea eiecerat: & eorũ caſtra

Torq̃t⁹ roman⁹ Manili⁹ Fabric. Ro. Beatrix uxor

ſpoliauerat. Et. M. popilio qui gallos ſua ingenti uirtute debellauit: & eorum caſtris direptis: exer
citum ſpoliis opulentum cum gloria Romam duxit: atque de ipſis gallis triumphauit atque fabri
cio inſigni Romanorum conſuli fideliſſimo. De quo pyrrhus rex dixiſſe fertur. Ille eſt Fabricius
qui difficilius ab honeſtate quam Sol a ſuo curſu auerti poſſet. Hic beatricem magni illius Her-
culis ferrariæ Ducis filiam duxit uxorem: ex qua in præſens uſque: duos ſuſcepit liberos: marem
uidelicet & fœminam.

¶ Carolus eius nominis octauus francorum Rex: hoc anno Aloyſio patre rege uita functo: ĩ re 1484 66
gnum paternum ſuccedens. regnauit annis quattuordecim. Sunt qui dicant patrem ſuperiore an
no quarta & uigeſima die Auguſti defeciſſe: & hunc undecim annorum ſucceſſorem reliquiſſet
Hic in primis ex paterna auitaque ſtirpe: homuncio fuit longa quidem facie: ſed læta: exiliſq; ti-
biis: ſed ingenti uirtute & regio animo uir: ac regnandi ab ipſa ſua infantia admodum cupidus:
qui cum regnare cœpiſſet: duodecim ætatis erat annorum & ad annos uſq; decem & octo: ſub

Margarita puella uxor Bella ei⁹ ꝯmemorat

gubernatoribus regnum adminiſtrauit. Quo in tempore Margaritã infantulam Maximiliani
Romanoꝝ regis filiam deſponſauit uxorem. Quarto autem regni ſui anno: ut erat ingentis ani
mi Rex: ualidiſſimum exercitum in picardiam & britanniam contra eundem ſocerum ſuũ ma-
xmilianum miſit: contra quæ Duces aurilienſem & britanenſem atq; alios regni proceres: qui re
gni adminiſtrandi cupidine ducti: haud multo ante ab eo defecerant. Qua etiam cauſa & plu-
res alios defectores in uincula coniecerat. Sequenti deinde anno innouato exercitu contra ſoce-
rum ſuum maximilianum tunc flandriæ & barbanciæ frixiæque regem necnon & frãciſcum bri
tãniæ ducem mouit: ſed paulo poſt maximiliano ipſo ſocero a Burgenſibus capto: nihil actum ẽ
Verum cum franciſcus britanniæ Dux: Aurilienſem ducem: Orẽgæq; principem ſuos ſubditos

Iaco. regis dux Carolus huius regis p̃rem decapitare fecit Ana ducis filia Nantes ciuitas cap ẽ Rex anã ducit uxorem Primã uxorem patri remittit Britãiæ regnum obtinet

barones ſuas in partes aſciuiſſet: ſuum imperatorem Iacobum Galeoti contra eundem Britãniæ
ducem cum magna manu miſit. Qui & maximo prælio diu & acriter inter ſe decertarunt. Quo
quidem in conflictu: ex utraque parte ad ſex hominum milia fuerunt cæſa: inter quos: & ipſe ia-
cobus dux: licet uictor cæſus occubuit: Britanniæ autem dux dum ſe profligatum uideret: ne ĩ ho
ſtium manus deueniret: fugaſſe eripuit. Aurilianenſis uero & Orenge principes capti: & ad Regẽ
perducti: e ueſtigio Aurilienſem Ducem nomine Carolum: per centurionem decapitari mãda
uit. Quo mortuo pax confeſtim ſubſecuta eſt. Fuerunt in franciſci exercitu milia militum ferme
triginta. Regis uero huius quinquaginta milia. Aiunt quidam Franciſcum Ducem ea clade tan-
tum concupiſſe animi dolorem: quod diu ſuperuiuere non potuerit. Moriens itaque Anam nu-
bilã uirginem: unicam filiam habuit regni heredem: q̃ filiam haud multo poſt Maximilianus ro
manorum rex: cum ſpe regni ſibi matrimonio copulauit. Quæ res cum carolo huic innotuiſſet:
mox Nantem primariam regni urbem potentiſſimam per proditionem recepit: quã idem maxi
milianus nouus ſponſus ægre pertulit. Et conuocato patre reliquiſq; germaniæ principibus con-
ſultare cæpit quonam modo ipſam urbem a Carolo reciperent. At carolus aſtucia uſurus: eodẽ
anno: decembrio menſe ipſam Anam iam ipſi maximiliano deſtinatã: ſed nondum carnali co-
pula cognitã una cum omni regno accepit & duxit uxorem: quam ſtatim celebratis nuptiis car
nali copula cognouit: relicta Margarita prima ſponſa: quam (ut prædiximus) admodum puel-
lam intercedentibus flandriæ populis iam multis ante annis deſponſauerat: peneſque tenuerat.
Remiſit igitur uirginem patri penitus intactam honorificentiſſimeque donatam: magna auri
gẽmarũq; ui. Atq; ita p p̃ſentes nuptias Carolus iſte totũ britãniæ regnũ ſibi firmauit. Eam. n. ob
cãm magnos exercitus cõtra Anglos diu tenuit. Demũ oĩbus in occidẽte regibus: ac principibus
pacatis ẽt oẽs totius Europæ principes ſibi iũgere ꝓpoſuit. & alios cõdonatis ciuitatibus alioſq;
pecunia ꝯciliauit. quoſdã uero redimẽdæ reip. xp̃ianæ ſpe ſtabiliuit: & ĩter cæteros Heluetios & Ci
bros ferociſſimas gẽtes certa fide cõfirmauit: q oẽs iureiurãdo fœdera cũ ip̃o iniere. Et ip̃e ut erat

animo calidus: ut fidem suis conatibus faceret: simulata religione bellum contra turchos parare ubiq; uulgauit. Maximæ inimicitiæ inter Ludouicum sfortiam tum mediolani gubernatorem & Alphonsum Apuliæ regem Sororii de imperio mediolanense subortæ erant. quod idem Ludouicus gubernator Ioanni Galeatio Duci nepoti: & alphonsi genero regnum cedere nolebat. At ludouicus astutissimus uir cum urgeri se animaduerteret: cum carolo isto regnorum cupido egit: & promissis & precibus: ut apuliæ regnum: quod sibi hereditario iure debebatur: uendicaret. Carolus itaque rex regnandi desiderio cupidus: cui quott die etiam herebant lateri continui regulorum ex Neapolitano regno proscripti lamentationes: & plebeus totius regni fauor: & conditiones ludouici sfortiæ oblatæ in italiam tandem cum pacato exercitu & quidem magno descendit: primumq; in astensem urbem aliquandiu substitit. Ibidemq; rerum ordine firmato per Ethruriam exercitum traducere decreuit. Cunq; inde discessisset. Ticinum uersus maturauit: & ad languentem ducem mediolani consubrinum uisitatum se recepit. Deinde uersus florentiam proficiscens: petrus medices reipublicæ florentinæ moderator eidem occurrit: & Sarzanam oppidum rei florentinæ ianuam primum libera manu tradidit. Deinde petram sanctam: portūq; pisanum & pisam urbem insignem suæ ditioni supposuit. cui rex gratias egit: & pisanam urbē mox libertate donauit. Et inde post Lucam se recepit: ubi & a Ciuibus illis molestissimis honorificentissime susceptus fuit: pastoq; affluentissime omni exercitu: postera die florentiā uersus maturauit. Vbi quæ gesta a petro medice fuerant intellecta: ipse petrus confestim a populo florentino patriæ hostis adiudicatus est. Quamobrem urbem pellitur: & eius bona subastātur. Interea ad Regem oratores dantur: qui ipsum in urbe comitentur: quo intrante uniuersa ciuitas blandita est. acceptis autem a florentinis centum milibus aureis: mox inde Senam aduolauit. Vnde & ab ipsis ciuibus decem pondo auri exigens: Romam concessit: & a summo pōtifice alexandro comiter tandem exceptus est: & in edibus sancti marci hospitatus est. Galli autem quum nōnulla inhonesta in urbe exercere cæpissent. Romani indignati plures trucidarunt: & multo plures Tiberis q̄ gladius interemit. Tandē omnia inter pontificem & regem cōposita: fœdus inter se inierunt. Et ut rex cautior fieret pontificis filium Valentinum pro obside petiit: & accepit. Rebusq; ita compositis: rex cum bona pontificis uenia ad bellum destinatum accessit. Vbi mox campania in deditionem accepta montem fortinum & castellū regi prælio adortus: illud ferro & igne funditus solo complanauit: quantam ibidem crudelitatem exercuerit: nemo certe explicare posset. His crudeliter peractis maximum terrorem in uniuerso regno incussit. Verum cum capuam alias ciuitates paruo negocio in deditionem Gallus accepisset: ad urbem Regiam munitissimā peruenit: illamq; cum regii milites: & ipse alphonsus & eius filius Ferdinandus timore perculsi deseruissent: ad francum tandem defecit. Iam parthonopeum militem de diuidendis rebus cura inuaserat. Nolæ & Capuæ equorum greges stabulabantur. Studium fuit militiæ maioribus omnis raptum iri. Et sic relicta ciuitate: alii nolam: alii capuam se receperunt. At ferdinandus nouus Rex militiæ expers: cum pauculo exercitu flens capuam uersus festinauit: nec capuani eum minime admissum fecerunt. alphonsus aūt Rex naue oneraria cum suis diuitiis honusta Trinacriā adnauigauit. Reliqua filii & fortunæ reliquit: Ferdinandus & ipse mox cum suis ad ischam insulam trepidus & mœstus traiicit. Ouans igitur carolus rex militari more ac imperatorio ordine ciuitatem: die prima ianuarii: anni salutis nostræ. 1495. Itaq; carolus in diebus tredecim uniuersū apuliæ regnum a tarento Salernum usq; ad italiæ extrema miro successu sibi uēdicauit. Quibusdam maritimis urbibus exceptis. Quæ in fide ferandini Regis semper permanserūt. aderat tūc paulus Triuisanus uenetus legatus. Qui in hæc quæ scripta sunt. Dum hic Bergomi præturam ageret postea rettulit: qui tantarum rerum magnitudine attonitus extitit Regem: uidelicet iuuenem annorum uigintiquattuor: tam magna in paruo quasi momento confecisse. Rege igitur sæpiuscule ciuitate cum omnium beniuolentia ciuitate Neapoli illustrata. Tandem populum pro concione habuit. Quem in hæc uerba alloquutus est. Non ueni ad uos o Neapolitani ciues quorem uestram dissipem aut euertam: sed ut augeam & honestem. Vt primum deo uiuenti gratias habeo qui me tanto munere donauit & decorauit ut sine ullo genere belli rex Neapolitanus sim & dicar uobisq; plurimum deo: qui tyranno pulso regem uestrum ultro suscepistis: & credo uos in sententia sic permansuros: ut sine milite & præsidio regis francorum nō solum ciuitas: sed omne regnum tuebitur: & q̄ deest propediem nostrum erit. Qualis fuerit Alphonsus rex iste uester: docuit eius rerum exitus priamus rex ætate maturus hectore orbatus tanto hoste circūdatus: quo ciuibus auxilio foret ciuitatem ilionem non deseruit. Vir iste Alphōsus hostem aspernatur: & fugit. Et quo dementiam suā magis: magisq; ostendat intra fana se continet: non quo deo: sed quo uentri deseruiat: tantum inter me & ipsum interest: quantum inter deum & demonem: damnat Alphonsus gallum: quod regium fecerit nihil. Et si solum regnum Neapolitanum ab infensissimo tyranno occupatum nunc liberatum est: non ne facinus dignum rege. Si miseri & extorres rebus suis restituti sunt: non ne magnanimi regis fuit: forte cogitabat Alphōsus regia esse: quæ ipse operabatur: uidelicet sanguinem bibere: aurum sitire: iniuste occidere: pro arbitratu fallere semp̄ mētiri: inimicis blandiri: iter cōiuias sfortia enarrare: gesta recēsere. Sed credite uiri Neapolita

Italicū bell um enarrare in cipit

Rex astē itrat Ducem mediolani infirmū uisitat

sarzanā portū pisanū pisa libera fit

lucā uadit

petrus medices expellit̄

rex Romā intrat

galli trucidāt̄

carolus urbē recipit alphōsus fugit sic & filius post eū tp̄s quo regnum accepit

paulus triuisan⁹ legatus.

Oratio regis ad neapolitanos

Priamus rex ilii

ni regii mores ab Alphonso penitus distabant. Regum enim proprium est: parcere: donare: fidē seruare: amicos extollere: ciuitates augere: ciues ditare: iustitiam fouere: uirtute delectari: & cum bonis esse. Hæc quidem regia sunt. O ciues quantum deo debetis: qui uos tanta liberauit seruitute. Tunc quidem Serui: nunc liberi: qua libertate omnes uos & ciuitatem hanc hodie dono: legibus uestris uiuere: libera & immunis ciuitas est. Vt finem dictis fecit carolus rex: populus omnis clamore sublato: francum. Vt Regem salutauit & adorauit: his peractis Romam nuncios misit qui regni titulum rogarent: pontifex uero negocium in aliud tempus distulit: & oratores uacuos remisit. Sed ueritus regiam indignationem: cum Regibus imprimis Romano hispano: & Ducibus ueneto & sfortiano: ac eorum confœderatis: fœdera mox percussit. Quod quidem gestum cum Carolo huic regi nunciatum est. Et si rem dissimulasse uisus est: tamen quodam cordis dolore præmebatur. Verebatur etenim dum pluribus intenderetur ad neutrum sufficere. Et tūc de profectione ad patriam cogitare cœpit: ante quam montes niue obseuerentur: ita ut gallis neq italia ingredi: neq egredi facultas esset. Et ne ludouicus sfortia. Qui iam ab ipso rege desierat: trāseuntibus impedimento esset: actum est. Vt Dux aurilianensis bellū ipsi ludouico moueret. Dūq ibi bella geruntur: ex Neapoli Rex soluit. Relictis qui regnum custodirent. Vt regium autem aduentum pontifex alexander Romanus præsensit urbe excessit: & ad urbem ueterem se recepit interea nouaria per proditionem ad Orlianensem defecit: quæ res sfortiano magno fuit dolori atq incommodo: interim rex Romam ingressus: recessum pontificis indoluit. Biduoq ibidem exacto soluit: & intereundum Toscanellam umbriæ ciuitatem galli solo equarunt: incolis omnibus trucidatis. Cumq pontremulum nobile Ethruriæ Castellum peruenissent: & mōtium aspera rex pertransisset: magno tam hominum quam Equorum incommodo: parmam uersus maturauit: apud quam exercitus maximus confederatorum se eum expectans sedebat. rex suū exercitum ad fur nouum rusculum: in colle constitutum locauit: cui a leua Tarrus fluuius est. rex hōstium multitudine perculsus oratores confœderatis dedit: qui regem ad patriam securum ire p mitterent responsum fuit: armis uiam sibi apertiendam fore: at rex animo minime fractus militem ad concionem conuocat dicens. Non meæ temeritatis fuit uiri fortissimi. Hanc tam grandem uelle aggredi: ni uirtus uestra ad hæc me hortata fuisset: ac fides sfortiana: quæ si in homine permansisset: haud pugnaremus: sed cum perfidorum natura plus malignitate quā uirtute gaudeat pugnando euitandū est: ut ipsam superemus. Nam facilius erit uincere quā incipere: miles mercenarius est: potius timore quam amore pugnat: & ideo non est quod timeatis. Maiores nōstri pugnando orbem peragrarunt: & ex hostium manibus trophæa reportarunt magna. Et nos ex turba hac imbelli: inglorii abibimus: Videte per deos: quid uobis offeratur: quæ uobis timorē incutere debent. Rememoramini obsecro o milites: qui sitis quum proprium Gallorum sit fortia pati & agere. Et uere gallo gloriosius est oppetere quam capi. Hi quos uidetis multitudini cōfidunt: & nos uirtute gaudebimus. Si uictor gallus euaserit. Gallo omnis italia patebit: si uictus gallia arridet: quæ uidelicet: suos penates intrepide tuebitur. Res nostræ in tuto sunt. Non sint uobis curæ: uxores: filii: neq parētes: sola pugnandi uos cura capiat. Si autem alia mens uobis est: regem uestrum palantem uel captiuum fieri: re uestra salua: quod multis declarate. Vt finem dictis rex fecit. Omnes rati parum muneris & emolumenti regi esse corpora tantum fore: exponere etiam animas ipsas deuouere. Illicoq sublato clamore: bellum hosti īdicauere. Imperator autem Italus: cui per exploratorem omnia nota erant: exercitum ad pugnandum ordinauit. Et primo quidem peditum phalanges instituit: quos sequebantur umbones & clypeati: demum miles armatus suo ordine subsecutus est. Et in quattuor cornua diuisus est exercitus uenetus: primum Bernardinus Bracius: secundum Raynutius frenesius: tertium Rodulphus Gonzaga: quartum Franciscus mantuæ Marchio: Sfortianus autem illo die pugnare non debuit: Francus uero e regione omnia prospectans: omnem suum exercitum in duo cornua diuisit: utrinq suo belli signo dato: omnia ad pugnam parantur: francus ordine & milite italo perculsus: statuit id arte uincere quod uiribus superare diffidebat. Vnde & impedimenta quadraginta præmisit: quæ ut ita effuse uagari uisa sunt: ratus est miles italus: ea beneficio longo fieri: quæ dolo & astu fiebant: loco motus & omni ordine turbato: ad ea diripienda agmenatim se contulit. Sensim inter Epyrothas & peditum pugna inita est: & in seipsos arma uertunt: seq confudunt & trucidant. Ita ut breui horrula supra mille desiderati credantur. Hoc uidens francus: ut itala castra pedetentim lacescerent effecit. Ad hunc primum tumultum īperator italus bernardinum bracium cum cornu suo immisit: qui cum resistere non posset: uulneribus septem acceptis fugatus ē: cornu eius penitus cæso. Deinde prœlium excepere Rodulphus Gonzaga & Raynutius frenesius: qui & ipsi cū impetū sustinere non possent: uulneribus confodi & occidi potius maluere: quā inglorii recedere: postremo īperator & Carolus rex collatis signis manus cōseruere. Et si gallo uictoria credit: nō tā īcruenta. Ad illud tandem uentum est: ut sine cantu unusq exercit⁹ ī castra se receperit. Hæc aūt pugna memorabilis acta fuit tertio idus iulias: anni. 1495. Ea qui in pugna quinq millia hominū cæsa credunt: quorum corpora plurima tam italorū quam gallorum semisepulta: alia a canibus alia a lupis: tracta dilaniata & comesta sunt: extra ēt locū pugnæ multa iuenta fuerūt interfecta.

Hic finis orōnis

Dux aurilianus cōtra ludouicū pontif. fugit nouaria amittit Toscanella solo equat Oratio Regis

Disposi tio exercitus italorum Bernardinus Bracius raynuci us frenesius Marchio Vide deceptionē francoꝶ pugna hic īcipit rodulf⁹ occidit nūerus cæsoruꝫ ea in pugna

Ex desideratis italis:clari hi fuerũt. Imprimis illustris Rodulphus gõzaga. Raynucius frenesi⁹. Galeatius & Gerardus de Coregio. Guido gõzaga: & Bernardinus de sancto uitale. Ex captiuis italis nemo: ex gallis aũt quinq; principes. Ipsa quidẽ pugna p horaȝ protracta fuit. In loco uero pugnæ cõfectæ cædis: parmentes ciues Arã memoriã deo uiuo dedicarũt. Eodẽ die ferdinandus iã designatus rex fauore populi Neapolim urbem cæpit. Arcibus in manibus gallorum remanentibus: quæ res urbis excidium pene fuit. Carolus itaq; hic demũ incolumis (licet cũ multo rerum suarum incõmodo) ubi Nouariam applicuit: & milite & comeatu quo potuit firmauit: mulieres Senes: pueros: ualitudinarios: & inermes missos fecit. Tandẽ per caduceatores maxime herculẽ ferrariæ Ducẽ Ludouici Sfortiæ Socerũ. Regisq; amicissimũ: pax inter hũc Carolũ & maurũ (q. busdã conditionibus) firmata fuit. His ex snĩa gestis: Carolus in gallia diu desideratus & expectatus: cũ magno sui nominis p̃conio reuersus ẽ. Vbi biẽnii tẽpus supuixit. Quid aũt illo in tpe gesserit: non cõstat. Neminẽ equidẽ me legisse ex legibus gallis fateor: a magno Hugone citra: qui aut in bellis conficiẽdis: & regnis adipiscendis: aut animi magnanimitate: clementiaq;: & maxĩe pietate huic paruulo regi sit p̃ferendus. Nemo unq̃ ipsorum regũ Italiã intrare ausus est. De eo equidẽ dicere ausim. quid uirgiliũ de Octauiano dixisse crediderim. Magnas in exiguo regnabat corpore uirtus: Huius etenim uictoriarum incredibilis fama: uniuersam Europam usq; ad Asiam timore & admiratione p̃fecto cõcussit. Vnde & Basietus turcorũ imperator de bello cogitare cœpit. Fuit hic excellẽtissimus rex in omnibus miris laudibus certe cõmendandus præter q̃ nimiũ circa mulieres uenerea trahebatur intemperantia: quo quidem uitio debilitatus ualitudinarius factus in uigesimo ætatis suæ anno diem obiit. Fertur a fide dignus. q̃ in cõflictu & pugna Tartari fluminis ab italis militibus inter ditissima eius spolia ipsa præda: inuẽtus fuit liber: in quo mulierum uariæ formæ sub diuersis habitibus: & ætate: ex naturali depictæ erant. prout libido in qua q; urbe & loco: ac uexanus amor eũ trahebat: eas memoriæ gratia pictas hoc modo secum deferebat. Moriens itaq; hic Carolus ultimus ex semine magni hugonis regis nullis ex se penitus relictis filiis: regnũ transiuit ad aurelianos: Ac sic magni hugonis regis genus: suæ diuturnitatis in hoc Carolo finẽ habuit: sicut & Caroli magni reges in Hugone cognomento caputio finẽ habuerũt Qui hugo regnare cæpit in ãno salutis nostræ. 991. Cuius successores regnarũt annis. 506. Sub regibus uigintitribus.

Viri clari in bello cæsi. pugna p horã dr̃ durasse. regnũ regi aufertur. nouaria restituiẽ. Vigiti ãnorum ætatis erat qñ moritur. Vide librũ bellũ fœminarũ regis. Quot reges fuerunt a prĩcipio usq; nũc. Maria hu⁹ uxõ. Laudes huius

1484 ¶ Bonifacius paleologus montisferrati Marchio: hoc quoq; anno: Gulielmo eius fratre sine uirili prole defuncto: & ex quattuor fratribus ultimus supstes & admodũ senex fratri in regnũ paternũ succedens: regnauit annis. Vir quidẽ perhumanus magnificentissimusq;: Qui cũctis diebus uitæ suæ arma cũ multa p̃bitatis suæ laude tractauit. Hic cũ tãdẽ uxore: ex paleologis græcis a Turco pulsis. Maria nomine adolescentulam certe formosam & cordatã: ex ea tandẽ filiũ suscepit: cui & Gulielmi nomẽ ĩposuit: aliũ ẽt genuit p̃ qbus maxima exultatio in toto regno habita fuit. Fuit itaq; hi regius marchio oĩ laude mirifica insignitus: utpote religione pietate: iusticia: clemẽtia: animi magnitudine: grauissimoq; cõsilio: ac magna in sũmis abeũdis negociis fortitudĩe: atq; cõstãtia: de eius bõitate atq; pietate circa xp̃i pauperes cũ quouis prĩcipe cõtẽdere potuisset.

¶ Pax pernecessaria: hoc anno mense iulio inter uenetos & omnes italiæ principes & potẽtatus procuratione multorum illustriũ mediolanensiũ confecta est: pro qua maximus ignis in tota italia excitatus extinctus ẽ: in ipsa siqdẽ pace sancitũ fuit ut unicuiq; qd' suũ fuerat ablatũ restitueretur pollicino Rodigii cũ suis oppidis excepto: quod quidem policinũ uenetis iã tertio permissum ẽ.

Pollicinum uenetis

¶ Pestis ẽt sæuissima in tota ferme italia hoc anno fuit. Quæ ex roma: uenetia: taruisio patauio Mediolano papia: laudaq; urbibus: ubi plurimũ desæuit: infinita prope hominũ milia absumpsit & quãmaxĩe uenetiis desæuiẽs: plurimos Senatores & ipsorum principẽ. Io. mocenicũ extinxit.

6684 1485 ¶ Marcus barbadico quintus & septuagesimus uenetiarũ dux: hoc anno tertiodecimo calẽdas ex procuratore sancti marci Ioãni mocenico suffectus: ducauit mẽsi. quasi. 9. Breuis quidẽ huius principatus sed ingens eius gloria fuit. Cũ esset uir p̃humanus & multarũ rerũ experiẽtia doctus. Qui principatu suscepto secũdũ philosophi documentũ in rebus gerendis se uirũ ostendit. Quia in oĩbus se prudentissimũ iustissimũq; ac certe piẽtissimũ p̃ posse oĩbus se exhibuit. Nã in primis (ut bonũ decet principẽ) rẽ xp̃ianã & ecclesiæ catholicæ p̃cepta excoluit & obseruauit. Rẽq; pu. suã in pace conseruauit. Et ipsam uenetã ciuitatẽ suã rei frumentariæ ac aliarũ rerũ: quoad uixit feracissimã effecit: atq; suos conciues uno ordine semp h̃re uoluit: aliud quoq; p̃cipuũ p̃conũ hi diuus princeps de se ostendere uoluit: q̃ nõ principibus mõ mundialibus: sed uiris sanctissimis cõuenit: quia ea in dignitate semper tã prudentissimũ se exhibuit. Vt nullius iniuriæ antea susceptæ unq̃ memor esse uoluerit: immo si quos habuit aduersarios. Etiã quadã animi sui nobilitate & uirtute eisdẽ pepercit. Atq; ipsos excoluit & erexit. Ac b̃nficiis & dignitatibus exornauit. Quæ quidẽ Res: non hominis humani: sed diuinæ uirtutis censeẽ. Alia atq; alia uirtutũ opa de marco isto principe referuntur: pro quibus tantã ab omni populo cõparauit gratiã atq; beniuolentiã. ut ipso tandem christianissime & religiosissime deficiente ab omnibus tanq̃ cõmuni parente orbatus collachrymaretur. Quo mortuo: cum ingenti pompa & populorũ frequentia apud sanctam mariam de charitate sepellitur.

Vide ingentes hoĩs uirtutes

¶ Augustinus barbadico pdicti pricipis germanus:sextus & septuagesimus uenetoꝝ Dux: & ipse quarto caledas septebris:in festo diui patris augustini hoc anno eidē Germano suffectus:ducauit annis quindecim:& diebus tribus & uiginti.Hic quū primū principē se declaratū didicisset: ac pronā in populi beniuolentiā ob memoriā optimi ducis germani sui ppenderet:e uestigio populū exhortaturus in altū cōscendit:& suaui orone atq̧ p humana oibus bono aio esse dixit:quia nunquā fratri suo Germano in oibus & quā maxime iusticia:pietate & humanitate haberent:inferiorē qd' si facta dictis respōdissent:pfecto nulla de eo tā apta fuisset obtrectatio.Inter hunc & germanum tanta fuit disparitas:quāta inter Titū & Domitianū fratres extitit.Qui licet fuerit eo in principatu accuratæ diligentiæ.& laudabilis memoriæ:facundiæq̧ optimæ:tñ adeo iracūdus extitit:ut uix reconciliari poterat.Eratq̧ acer & nimis sibi arrogaās.Cupidus & auarus: superbia quoq̧ tumidus:& deniq̧ pauptati inclemens.Vnde populus fere oibus fuit obnoxius.Cum nec ubertati multū neq̧ quieti re:pub.(prout germanus fecerat)animū intenderet.Qui ethica febre pene ɔsumptus:mortē sibi fere ab oibus affectabat.Cūq̧ respu.(suo quasi defectu)satis detrimēti passa:uariis periclis:detrimentisue & tā terrestribus quā maritimis uexata foret:atq̧ in dies uexaret a turcoꝝ rabie & potētia.Ita ut lepantū Modonū:Coronū:& Dirachiū sibi necessarias urbes & alia loca plurima pariter amiserit.Et si ēt ipso iperāte uenereæ isulæ regni cypri:plurimorūq̧ locorū:d gnissimarūue urbiū Cremonæ:uidelicet:& apuliæ regni multarū ciuitatū in Italia p magnifice eius auxerit ipeiū.Placuit tñ ipsi paucis ante sui obitū diebus:animos oium(ut creditur) reconciliādi grā:Ducatū ipsum renunciare.Quæ quidē a patribus non fuit admissa.Hic tñ sicut & Domicianus Augustus multas leges & easdē bonas condidit.Et primo munera in senatu amplificans:quadraginta uiros tertios addidit.Imperatoribus statuas publicare cæpit:palaciū publicū sancti Marci miro & incredibili ornamento:interius & exterius iureiurando suo ductu exornatū fuit.Suo deniq̧ consilio & armis:rabies gallorū in apulia regno domita fuit.Obiit demū suæ ætatis anno octuagesimoprimo.Cuius corpus magna pōpa ī basilica charitatis:sicut & fratris sepellit:inaurato tumulo a se structo.Fuit aūt hic augustinus Barbarus uenustissimæ formæ:& graui præsentia uir:sed terribili aspectu.Cuius quanta per eū mala fuerint pertractata facinora.Consulto senatu oibus fere suffragiis tāta eqdē emendationibus multipliciter oino reprobata extiterunt.Aut iprobari arbitribus non amplius ab urbe cōdita electis cēsoribus data fuere.

Vicia huius recitat

Vrbes amissæ

Vrbes captæ

Leges huius cōmemorat

Eius errata corrigi iussa sunt

¶ Florentini hoc anno Genuēsibus magnū bellum inferunt.In quo quidem bello:post multa utriusq̧ dāna:īter cæteros antonius de martiano florētinorū strenuus imperator occisus est.De inde florentini per annum bellum continuantes:Nicolaum ursini comitem pictiliani sui exercitus Ducē constituentes in die resurrectionis domini genuensium exercitum: qui Sarzanellum oppidum obsidebat:magna ui aggrediens obsidionem soluere cōpulit:qua uictoria post mensem etiam genuensibus Sarzanam urbem diu oppugnatam abstulerunt.

Antonius martianus occidit̄ sarzana a florētinis capit̄ finis huius familiæ

¶ Petrus uermes natione ueronensis:urbis Bobii:Viqueriæ:multorūq̧ aliorum oppidorum dignissimus princeps &dominus:hoc anno decimaseptima die octobris nullis ex se relictis liberis legitimis decessit.Ob quod uniuersum eius imperium:denuo ad mediolanensium ducem lege successionis rediit.Cum etiam eisdē uermianis principibus propter eorū benemerita : philippus uicecomes mediolanensium dono dederit. 1486

¶ Maximilianus Federici cæsaris filius:& Eduorum dux:de quo supra multa tractauimus hoc anno die uigesima februarii:adhuc patre uiuente:ab Electoribus imperii in regem Ro.electus ē Quæ res:Senem patrem ingenti lætitia profecto affecit.Vnde mox ab Italis quasi oibus maxima pōpa salutatus fuit:quod cū Mathias panonū rex intellexisset grauiter tulit. Et quoad potuit electionē infringere procurauit.Quāobrē sequenti anno solēnes Oratores & Mediolanū & in Gallias transmisit.Vt cū principibus christianis ageret:ut ipsa imperii electio infringeretur:& irrita penitus foret:cum contra electionis leges facta fuisset.Vnde & magnum populorum odiuꝫ in eo concitatū fuit.Est quippe hic illustrissimus Maximianus singulari prudentia princeps magnanimusq̧ cū quadā corporis maiestate & decore nimium decoratus:sed bello usq̧ in psens ī fœlix:quē sui Maximia.Burgenses captiuarunt.& Vuladislaus nonus Bohemorum rex sæpe acie perfregit:& fudit.Sequenti etenim anno:hic dū apud Burgem sibi subditam exercitū equitum quadringentorum & peditum mille quingentorum congregasset:dum urbem egrederet̄(maiore copiarum parte iam emissa)ab ipsis Burgensibus captus & in uincula coniectus fuit.Affirmātibus ipsis Burgensibus non prius illum sodæ uinculis educturos quam pacem cum Rege Francorum firmasset:Nec Burgenses eo facinore contenti:quin & duodecim ipsius Maximiliani pceres:ad terrendum eum uariis tormentis necauerint:quæ res cum ad aures Federici cæsaris puenisset.grauiter indoluit.Et quamprimum electorum imperii concilium conuocās: apud eos de atroci Burgensium iniuria:uidelicet:filii captiuitatem suorumq̧ nobiliū indignissimam mortem in Alemanorum uilipendium & iniuram conquestus est:qui in furoreꝫ uersi clamore sub lato:arma contra Burgenses esse omnino accipienda dixerunt.Itaq̧ mēsibus duobus elapsis Federicus huiusmodi iniuriam bello uendicaturus:quadraginta milium pugnatorum exercitu coacto:die tertio maii ad Burgem ipsam æquitauit.Cumq̧ ciuitate ad octo milia passuum cū eodē exercitu 1486 6685

Maximianus capitur

Cōciliū alemanorum

dem exercitu appropinquasset. Ciues animaduertentes quod tanto exercitui essent:nec aliunde præsidia habere possent:generali consilio habito decreuerunt:ut iniurias Maximiliano infense il latas:nouis obsequiis redimere. Igitur i magno urbis ipsius foro magnũ erexerunt tribunal:quo erecto: cõfestim Maximilianũ hunc uinculis absolutũ & exemptũ:quantũ possibilitas patiebat in eodẽ honorificentissime collocant:& ut uerũ regẽ salutant:ueniã errori suo:ac ne exercitũ paternum propius accedere sinat deprecantur. Quibus Maximilianus(ui erat clementissimus prĩceps)hylari uultu magno atq; cæsareo animo:nõ solum ueniã dedit: sed & Burgẽsium legatus ad patrẽ:ad patrẽ accedens exorauit:ut exercitu retroduceret:quo impetrato:cũ patre & exercitu gaudens Anuersam uersus profectus est. His gestis anno sequẽti:qui fuit.1489.pacẽ cũ Carolo Fancorũ rege genero suo pcussit:in qua flandria prouincia:quæ ad Carolũ defecerat restituta est:sed & mřimoniũ Margaritæ Maximiliani huius filiæ:& Caroli uxoris:qđ pp has discordias labefactatũ fuerat:cõfirmatũ fuit. Mortuo deinde Mathia panoniorũ rege & uulatislao polomæ in locũ eius surrogato. Maximilianus hic cõfestim in Austriã cũ exercitu magno ꝓficiscens Viẽnam & Nouam urbes primarias:& alia plurima loca:quæ dudũ mathias ipe rex armis patri ademerat:magna uirtute recuperauit. Quæ res:uulatislaũ ad defensionẽ regni sui cõparatis undiq; exercitibus armauit. Inde ẽt uictoria elatus maximilianus post mẽsem bellũ cõtinuãs albam regnum panoniorũ primariã ciuitatẽ(in qua reges ipsi coronari cõsueuerant) bello cæpit. In quo oẽs mortales sine ullo ætatis discrimine iterfici iussit:helatus ẽt huc insigni uictoria:cũ eodẽ exercitu:budæ agrũ obeqtare cæpit:cui uulatisla.cũ exercitu occurrẽs:cõmisso sæuissimo ꝑlio: uulatisla⁹ maximilianũ uicit & fugauit. In quo qdẽ ꝯflictu maximilian⁹ aĩ ferox:q mori latius q̃ ꝑlio uinci semp putauit:dũ militis potius opera:quã ducis nauaret:uulnus crudele accepit multosq; suorũ ut erat quisq; audacissimus amisit. Tãdẽ cũ uiribus uulatislai nõ sufficeret collectis ex profugo exercitu reliquis militũ:in Austriã se recepit:relicta panoniarũ iperio uacua possessione. Sequẽti autẽ anno:cũ hic Maximilianus Annã Frãcisci Britãniæ Ducis unicã filiã accepisset uxorẽ Quã nihilominus Carolus Francorũ rex gener suus:relicta ipsius Maximiliani filia sibi abstulit Quãobrẽ maximæ lites & bella inter Germanos & Gallos exortæ sunt. Tandẽ intercedentibus multis pax optima inter ipsos subsecuta est. Et restituta margarita filia Maximiliani primũ desponsata cũ innumerabilibus ad infamiã puellæ abstergendã annã cũ suo regno retinuit uxorẽ pace itaq; undiq; parta maximilianus hic denuo cæpit aĩum ad rem maritalẽ flectere:cũ meminisset:q matrimoniũ est uenerabile fidei & honestatis tẽplũ:suauissimũq; uitæ humanæ cõdimẽtum:ne uidelicet solutus & ĩfrenus ferarũ ritu in uarias cupiditatũ illecebras euagaret:unde diuino spiritu ductus:tãdẽ aĩum ad Blãcham mariã uicecomitẽ Galeatii Ducis mediolani filiã adiecit. In qua uirginalis pudor cũ matrõali grauitate cõiunctus:oĩum uoluntates quã facile ꝓmerebatur. Quã tandẽ anno a natali christiano. M.cccc.xciiii. eo scilicet anno : quo & eius genitor Federicus iperator uita excessit:sibi despõsauit. Cui a patruo suo Ludouico Sfortia uicecomite mediolani gubernatore. In dotẽ cõstituta fuerũt:quattuor centena milia aurei nũmi. Insuper in parafrena aducta fuit:summa aureorũ sexagita miliũ pro localibus uestimẽtis preciosa suppellectili:& reliquo mũdo muliebri. Hoc.n.cõiugio renuata & nõ instituta fuit affinitas inter austros & uicecomites:immo quodam necessitudinis uinculo instaurata::potiusq; contracta. Nã huius incliti principis proauus. Hernester matrẽ habuit Viridẽ magni Bernabouis uicecomitis filiam. De hoc itaq; principe:uidelicet de eius regno hoc dixisse satis est. alio etiam in loco: dum ipsius impio tractabit plura dicemus.

Relaxatur

pax ĩter hunc & frãcoruʒ regem

Vienna recupat

Albam capit

Vulatislai regis uictoria

imperator uulneratur

Blãchã mariam

Dotis eius q̃titatẽ enumerat

Affinitatem Austrahum & uicecomituʒ dicit

¶ Bellũ procerũ regni apuliæ ꝯtra ferdinãdũ regẽ.

¶ His tẽporibus ferdinandus neapolitanorũ rex p Alphonsum calabriæ ducẽ filiũ suũ oẽs brutiorum primates in urbẽ Teatinã gratia mutãdi augendiq; uectigalia regni cõtraxit:apud quos ipse filius expositis paternis mandatis:euestigio petrũ ladũ cãponiscum montorii cõmitẽ:hoĩeʒ Aquinatis agri facile principẽ cũ filio atq; uxore cõpræhensum Neapoli in uinculis interim haberi iussit:dũ rõ uectigaliũ perageretur. Verebatur eteni ne si ipse dissensisset:aiii auctoritatẽ uiri secuti:infectũ relinquerent negociũ:reliquos libere dimittens. Quod cum innocẽtius papa audisset:subornatis ĩprimis ꝑdictis principibus:& accitis ẽt ipsius montorii comitis cognatis magnã seditionẽ in regẽ excitauit:usq; adeo:ut aquinas populus ĩpulsu ipsius pontificis:& Antoniũ Cincinellũ regis in ea urbe ꝑfectũ crudeliter trucidarit:& ipse populus ab rege defectionẽ fecerit. Quo audito:mox decem alii proceres ab ipso rege defecerunt:inter quos fuit Pyrrhus bassus Altemuri. Salerni.& Bisignani princeps. His sic se habentibus Rex ad mediolanensem ducẽ & ad florentinos se recõmendauit:a quibus mox auxiliaria ꝑsidia accepit. At pontifex ad procerũ animos cõfirmandos magnos exercitus in urbẽ Sorã destinauit. Tandẽ Rex multis datis accepti sq; damnis pacẽ & cõfederationẽ cũ pontifice maximo pcussit. In qua idẽ rex ad preces summi pontificis ꝓceres rebelles hac lege se recepturũ promisit:si depositis armis ĩperio ipsius se summitterent:ĩpetrataq; facerent. His ex snĩa gestis:post menses duos: Carolus sanseuerinas bisignani principis frater suo principumq; omnium(quos supra nominauimus)nomine:cum mandato omnium ad regem accedens:impetrata se facturos iureiurãdo promisit. Ac sic tota italia bellis:quibus hactenus laborauit:liberata est.

comes montorii capit

Antoni⁹ cĩcinell⁹ occidit

pax pro ceruʒ & regis

Robert⁹ eiicitur ¶ Robertus Sanseuerinas magnus in Italia exercituū imperator tanq̄ alter Ioab Saruiæ regis David sororis filius: & ipse Francisci Sfortiæ ex sorore Elysia nepos: hoc anno cū magna bella: & cū ducibus mediolani: Genuensibusq̧ ac uenetis diu gessisset: die tertiodecimo augusti a summo pontifice Innocētio: cuius stipendia cōtra Ferdināđū promeruerat extra romanos fines cū dedecore proiicit. Eo q̄ cū maiora dāna oppidis: Ciuitatibusq̧ ecclesiasticis: quā ipsos hostes intulisse cōptū fuerat. Quāobrē Robertus aīaduertēs multos Regis & Ducis mediolani ac florēti norū duces cōtra eū ɔspirasse: cauens sibi statim ex mōte Sportedo dictiōis pontificis mouens: quā potuit celeritate uersus Rauennā fugit: & apud carthalupū dictionis Imolæ oppidū: cū mille sexcētis equitib⁹ se cōtinuit. Ibidē ēt diffidēs suos ad cōcionē conuocans: dixit qđ pp conspirationē in se Italorū principū factā: nullā se uiā: qua eos incolumes educere possit uidere: monuitq̧ oēs: ne posthac spem ullā suæ salutis in se Duce ponerēt: sed anniti ꝓ se quēq̧ debere: qua possēt arte ad seruanda corpa: se quoq̧ idē facturū ostendit. Illis itaq̧ dimissis eadē nocte: cū equitibus circiter centū secreto in agrū uenetoꝝ trepidus se recepit. Exorto deinde die: milites qui remāserāt fuga ducis cognita: alii alio: nullo ordine fugientes: & a florentinis ac Bononiēsibus: aliisq̧ finitimis populis hostiliter capiunt: atq̧ spoliantur: ꝑter admodū paucos: q̄ stipendiis ducis calabrū adherētes illū secuti sunt. Ipse igit̄ dux cōpositis hoc mō rebus: fugatisq̧ hostibus comitātibus Ioāne Iacobo triulcio & aliis ducibus bellorū Domū reuersus est. Robertus aūt sequēti anno a uenetis iterū dux cōtra duces Sygismūdū & Albertū: hic Saxoniæ: alter uero austriæ delectus: cū quattuor milib⁹ eqtū in bello ꝓcessit. qui post aliquas uictorias & occidiones de theutonicis editas & adepto p̄dæ ipsoꝝ germanoꝝ oppido pontē ex colligatis nauibus sup Atesi fluuio uersus Tridētū extruxit: ꝑ quē statim cū q̄nq̧ & uiginti Equitū cohortibus & quattuor peditū milibus aīo expugnādi ciuitatē traiecit: sed a sexcētis equitib⁹ theutonicoꝝ & totidē peditibus ꝑlio exceptus: supueniētibus deinde aliis ad numeꝝ fere mille armatorū cū duodecim signis q̄ in uicina silua in insidiis cōsederant: haud tantā molē sustinens ipse militiæ princeps Robertus cū toto exercitu in fugā cōuersus est: insequētibus deinde hostibus ī traiectu Amnis soluto pōte īpetu cōcursantiū cateruatim militū (ut in subito pauore fieri asolet) accepto iā uulnere cū reliqs qui sup pontē reperti sunt: alii alios īpediētes: sūmersus est: hoc autē gestū est: anno salutis nr̄æ. 1487. decima augusti die. In quo quidē cōflictu seu ꝓfligatione potius pierunt ex Roberti huius ducis exercitu supra quinq̧ militū milia. Eius autē cadauer p aliquot dies repertū a Tridentino pontifice: & eius ciuibus honorifice in maiore urbis tēplo sepultū fuit: atq̧ ita hmōi Roberti Sāseuerinatis finis fuit. Reliquit autē hic īperator post se Federicū dignissimū sanctæ romanæ ecclesiæ cardinalē nunc extantem Io. Frāciscum Gasparē cognomento Fracassium: Antoniumma riam & Galleatium bellicosos uiros ex Ioanna de corregio prima uxore susceptos: duos deinde alios: uidelicet Alexandrum & Iulium: ex Lucretia Senensi.

Robert⁹ fugit — exercit⁹ spoliat̄ — Bellum contra germanos — Victoria theutonicorum — Robertus summergit̄ — Filii roberti septem

¶ Eluetii germani: qui & Suiceri nuncupati: uidelicet uallis sancti Iacobi circūstātiūque locoꝝ hoc anno imperiū Mediolanēse ingressi: ad clauenam usq̧ magno īpetu penetrarūt: & prædas ingentes ac crudelissimas cædes ediderūt: cū magno incōmodo populorū incedētes q̄cūq̧ inueniebat̄. His gestis haud multo post iterato fines egressi Bormiū & alia nōnulla uallis tollinæ oppida cœperūt ac diripuerūt: post nō multū tp̄s ēt Sudunēsis ep̄s uallesiæ nūcupat̄: & ipse heluetius coacto nō paruo exercitu: scilicet sex miliū militū denuo bellū Duci Mediolanensium indixit. Et impetu facto mox anthicolū & uegetii uallē occupauit ac castella plurima cæpit: in quib⁹ prædas populationes & incendia plurima cū maximo finitimoꝝ damno exercuit. Contra quē dux Mediolani quāprimū cōplurimos bellicosos ex suis uiros cū mille ducentis equitibus & duob⁹ milib⁹ peditibus misit. Qui ꝑlio cōmisso germani supati & turpiter ꝓfligati: ex eoꝝ exercitu mille dsiderati sūt. Quo tremore & clade suiceri cōmissi: p ānos multos eoꝝ fines egredi n̄ sūt ausi.

Suicerorū mala commemorat — uictoria italorū

1486 ¶ Bucalinus Osmi oppidi princeps: hoc anno mēse Aprili a sūmo pontifice Romano cui tributa pendebat: ad turcorū imperatorē defecit fœdus cū eo iungens: atq̧ auxilia postulans. Quo cognito statim summus pontifex: ut auxilia turcoꝝ p̄ueniret: cōtra eū exercitū misit. Qui post longam oppidi ipsius obsidionē & expugnationē cū nulla auxilii spes superesset: ipse se & oppiduȝ summo pontifici tradidit. Adorant pontificis subsidio exercitus Mediolanensium duce Ioanne Iacobo triulcio. Qui confecto bello cum ingenti gratiarum actione Mediolanum uersus cum ipso Bucalino reuersus est.

Bucalinus uincitur

¶ Sigismundus austriæ & Albertus Saxoniæ duces hoc tempore a uenetis (ut aiunt ꝓuocati occasione confinium cū decē milibus militū bellū uenetis mouent: & primo Rogoredū oppidū Tridentino ep̄o in spirituali suppositū aggrediunt̄ illudque diutinis præliis expugnare cœperūt. Contra quos ueneti suos exercitus Duce Roberto Sanseuerinate mittunt: & tertia iulii die hui⁹ anni iuxta Saraualē cui Rogoredū īminet durū ꝑliū cōmiserūt: in quo quidē ꝑlio multi ex uenetis militibus occisi & uulnerati fuere. Sed & Antonius Maria Roberti filius: & nepos principis camerini capti sunt: ipse quoq̧ militiæ princeps Robertus ter captus: sed militum suorum uirtute liberatus incolumis euasit. Ea quippe multi utriusq̧ exercitus extincti fuerunt: ipsi deniq̧ Sigismundus & Albertus duces Rogoredo solo equato: ac aliis multis uenetoꝝ castellis captis: haud

multo post

multopost relictis sine pͥsidio oppidis in patriā redierunt. Verū postmodū profligato ab episcopo Tridentino non longe a Tridentina urbe uenetorū exercitu ac Roberto eorū exercitus Imperatore summerso ueneti cū ipsis Ducibus & theutonicis oībus pacē composuerūt: restitutis oībus captis castellis ac Antonio maria Sanseuerinate: cum aliis captiuis paceq͂ confecta ueneti de integro oppidum Rogeredi reedificarunt. pax theutonicoꝝ

¶ Exules Senēses hoc anno primo ac uigesimo Iulii die: per obscura noctis Senā urbē ingressi christophorū Equestris ordinis uirū: ciuitatis primariū interfecerūt. Cōforonetiumq͂ iusticiæ ciuitatis detinuerunt: ac multos alios alterius factionis per insidias eiecerunt. Quib⁹ gestis ipsi exules multis ciuibus consentientibus in regimen ac dominiū ciuitatis introierunt. Exules senenses intrant

¶ Petrus de Bausio Altemure princeps Hieronymus de sancto seuerino prīceps Bausii & Melphe: Bernabos de sancto seuerino laurie comes. Albertus de Sabausio comes Ducente similiter comes & comitissa de sancto seuerino. hoc anno mēse Iunii cū nouā rebellionē ferdinādo Apuliæ regi facere temptassent: apud ipsum regē cōiuratiōe patefacta oēs capiuntur: & Neapoli oēs in uinculis coniiciuntur. Quæ detentio confestim ab Antonello sanseuerinate pontifici Romano denunciatur: & supplex hortabatur: ut ipse pontifex bella regi inferret. Proceres regni dtinent

¶ Aloysius Salutiarū marchio: hoc anno a Carolo Sabaudiæ Duce cognato suo post multa bella auxilio ludouici sfortiæ superat: & regno omni penitus spoliatur: cuius oppida ipse carolus suo regno adiecit. Eaq͂ quoad uixit p annos tres possedit. Verū eo mortuo eodē āno: ipse Aloysius optimus princeps & Marchio etiā ab ipso ludouico sfortia in regnū restitutus fuit. Quā rem uxor uidua pͩdicti caroli egre nimiū tulit: asserens ipsum Aloysium Marchionē eiusq͂ regnum atq͂ dominiū duci Sabaudiæ fore subiectum: quē ut dn̄m suum agnoscere debebat. Quā ob iniuriam cominata est: ipsum Ludouicū auunculū suū se armis uendicaturū. Cūque appareret rem hanc in summā discordiā euasuram: Ludouicus ueritus: ne qui motus fœminea temeritate oriētur: summa ope prouidit. Et in agrum Astensem multos e uestigio equites trāsmisit; in quo cum multos dies substitissent: tandem ille motus prudentissime sedatus est. Hic dominio priuatur Etiā eius restitutionem narrat

6687 1488 ¶ Catherina Hyeronimi Ryarii Saonensis forliuiiq͂ comitis uxor: & Galeatii uicecomitis insubrū ducis naturalis filia hoc anno marito in forliuio urbe sua decimo octauo calendas maias turpiter a suis obtruncato nō sine magna animi sui uirtute eidē suo marito in regno foroliuii & Imolæ successit & tredecim annis tanquā Semiramis assyriorū Regina regnauit. De hac plæraq͂ memoratu digna in libro de claris mulieribus diffuse disseruimus: adepto nanq͂ multa cū difficultate regno: & compositis rebus suis: cū haberet Octauianū primogenitum puerulū filiū: pa (ut pmissum est) more Semiramnidis Reginæ nō existimans tutū fore dn̄ium tenello cōmittere filio: illud usq͂ ad ætatē adultā regere p se constituit: qď & usq͂ quo ab Alexandro pōtifice maximo expulsa fuit: pro libito uoluntatis suæ p oīa fecit. Erat quippe & ēt nūc est hæc Catherina inter mulieres nostri seculi formosissima & eleganti aspectu: ac p oēs sui corporis artus mirifice decorata fuit quæ ad fœcūditatē aptissima: atq͂ miro dicendi mō est insignita: est quoq͂ tenacissimæ memoriæ & aīo excelso mulier. Et pͤterea promissi adeo fidelissima: ut nullis blandimentis: nullisq͂ muneribus seu pͨcibus aut terroribus a promissa fide distrahi unq͂ potuerit qď pmultis argumentis certe cōprobari posset: adeo suo in regno ī uirtute surrexit ualida ut populos suos qui præcedentes regulos paruipendere consueuerant suo tpe posita uetere ceruice iratæ mulieris faciem pertimescebant: quod maxime ipsam occulatam aī aduertebāt fœminā: quæ fraude potiusq͂ā ingenio decipi poterat. Quod cū fuerit constans & longanimis suū propositū a nullo eq͂uidē leuiter unquā flecti potuit: quod pluries mōstrauere insultus seuientis in ea fortunæ: qui bus pͤsæpe acri concussa motu & uario turbine maxime in āno salutis nostræ. M.cccc. primo a ualentino Borgia iussu pōtificis Alexandri sexti fuit agitata & circundata atq͂ diu obsessa: & uariis prælis expugnata: tandem superata: & captiua Rom. tanquā zenobia regina sub quadam triumphi specie perducta est: ubi per multos mēses sub honesta custodia ab ipso Alexādro pontifice suo compatre libere relaxata: florentinam concessit. Octauianus fili⁹ De eius corpis pulchritudine dicit De eius fide Vide ei⁹ aī magnitudinem. florētiā uenit

¶ Hastor manfredus Galeoti fauentiæ principis filius hoc anno circa finē Maii patre ipso Galeoto confosso & interfecto: eidē quadrimulus admodū in principatu suffectus & ipse tutella ciuium suorū regnauit annis. 13. Nā paucis post diebus Ioannes Bentiuolus Bononiæ prīceps nouelli principis ex filia auus: cū comite Ioanne petro Bergamino strenuo amorū ductore: qui bergaminus illis in locis pro Mediolanēsiū duce pertrexerat: & paucis admodū militibus ad cōponendas nepotis paruuli res fauentiā ingredit. Quarto deinde die sui ingressus in colle uallis lemone suspicātes Ioānē Bentiuolum auctorē necis galeoti fuisse: & nunc urbis suæ imperiū sibi occupare uelle sumptis armis: clam in urbe ingrediunt: atq͂ ubi satis auctū suorū numerū aīaduertunt: sublata pariter uoce manfredi conclamantes eductis galliis urbē pcurrunt: ac comitem Io. petrum cū paucis obuiā sibi factū crudeliter obtruncant. Ioannes uero bentiuolus subito rusticorum impetu permotus: & ut se suspitione eximeret plebi sese in custodiā tradidit. Quē paulo post florentini ab oppidanis rusticisq͂ impetratum ī oppidum quodā suo noīe custodiendu3 miserunt: tandem duodecimo iunii discedendi potestate concessa in patriam reuerti concesserunt. Hoīes uallis lemonii Ioa. petrus Bergamin⁹ occidit. Io. bētiuolus detinetur.

runt:q nisi fauentini fecissent:grauissimũ Bononiensiũ & confederatorũ bellum passuri erant. Hastor autẽ hic dum quartũdecimũ attigisset annum ab ualentino borgia Duce Alex.papæ filio post captas & expugnatas Imolã & foroliuisi urbes:& ipse sua in urbe obsessus est.Quẽ cũ aliquãdiu nullas uolens conditiones deditionis audire magna solertia p suos ciues defensus fuisset in magnam penuriã rerũ oportunarũ deductus est.Hinc nequeuntibus fauentinis ciuibus ualẽtini ducis uiribus obsistere(aliquorũ tñ ciuium proditione præmissa)armorũ ui fauẽtina ciuitas a ualentino ipso capta est anno.1501.Capta igitur ciuitate Hastor hic quaterdenus adolescentulus:& si fuga se subtrahere potuisset:se tamen sub fidei sponsione ne sibi aliquod inferreretur malum:captiuum tradidit.Quem idem ualentinus dux:non alter quã si magnũ superasset & captiuasset principẽ cũ gloria Romam perduxit.Quid uero de eo actum sit:ignotum mihi est.

GENVA MARITIMA CIVITAS.

Paulus cardinalis fregosius

1488 ¶ Genua maritia ciuitas potentissima:hoc ãno ex quo per ãnos nouẽ a Ioanne Galeatio Mediolanẽsiu3 Duce defecerat & p diuersas factiões multa dãna:& incendia atq rapinas perpessa fuisse iterato Ludouici sfortiæ gubernatoris igenio ad Mediolanenses redit.Paulus eni fregosius cardinalis & Archiepiscopus:ac urbis huius dux

Legati sexdeci3 genuenses Iurant fidelitatem Io. Aug. fit gubernator

animaduertens tranquillã & quietã ciuiũ & patriæ uitam:quã sub Mediolanẽsibus principibus uniuersi hactenus habuerant:& instãtia florentinorũ pericula quibus resistere ĩpossibile uidebatur:conuocato urbis consilio oĩbus persuasit:ut rursus ducẽ mediolani in dñm suũ reciperent:qbus allachri uultu annuentibus:ipse paulus cardinalis & dux urbis imperiũ mediolanẽsibus restituit:eiusq uexilla & mediolanẽsiũ insignia p totã urbẽ p oppida & p naues. Ac sic genuenses mox ab oppressione florentinorũ liberati sunt:postmodũ die ultimo octobris huius anni:sexdecim legati genuẽses Mediolanũ uenerũt.Et habita eleganti oratione corã principe e uestigio oĩa principatus insignia singulatim:ut ratio expostulabat duci mediolani scepturũ primo deide sancti georgii uexillum tertio loco claues:demũ sigillũ obtulerũt, Quibus peractis aperto missali ĩ principis manus fidelitatẽ ac obediẽtiã iurarunt:sicq peracta solẽnitate magnifice a prĩcipe laudat:donatiq in patriam cum gaudio reuersi sunt.His gestis Ioã.Augustinus adurnus ducis mediolani nomine gubernator urbis designatur.

Diuisio huius regni Bassa ciuitas capitur

Granatæ rex seipsum tradit hispaniarum regi 12. milia mauros expulit

¶ Granatæ seu Beticæ regnũ hactenus unius ĩperio administratũ:hoc anno ĩ duo diuisum est. Et Bleusem Regi quidẽ ueteri:qttuor ciuitates:q soiũ supererant ni saltẽ obtigerũt.Nouo autem regi sola ciuitas:granatæ qđ opulentior ipsis quattuor ciuitatibus eẽt & natura ac arte certe munitior facta:itaq hmõi diuisiõe nouus Rex legatos ad hispaniarũ Regẽ misit:a quo indutias qttuor annorũ obtinuit.Veterẽ uero non destitit persequi:donec expoliatũ a regno oĩno proiiceret.Continuans nihilominus hispaniarũ rex bellũ ĩplacabile aduersus Bleusem antiquũ regem ad Bassam urbẽ illius exercitũ admouit:quã post longã obsidionẽ tãdẽ expugnauit:& cœpit:q res ipsum regẽ admodũ perterruit.Quãobrẽ cũ aĩaduerteret nullũ aliunde auxiliũ sperare posse. Queadmodũ porus indorũ rex ad alexãdrũ magnũ ipsemet ad ferdinandũ regẽ supplex accessit:& se regnũq totũ suũ ipsi ferdinãdo tradidit:exposita prius fortuna sua Statu ue:a quo rerum mutabilitate decidit.At ferdinãdus rex clemẽtissimus miseratus:humanas cõditiões uicissitudinesq rerũ.ipsi regi seni & mesto:sena milia ducatorũ p ãnuo reddito mox cõstituit ut si nõ regiã saltẽ pximã maiestati regiæ uitã ducere posset. Sequẽti deinde anno:cũ oppidũ urbiu3 Ameriæ Guadusæ & bassæ dictionis granatæ(quas ipse ferdinandus bello cœperat)cõmeatus clã granatẽsibus obsessis subministrare cæpissent.ferdinãdus indignatus:duodecĩ milia ipsorũ oppidanorũ ĩ Aphricã nauigio trãsmisit.& ne uacuæ urbes ipsæ reliqrent totidẽ xpianos loco eorũ suffecit.

¶ Soldanus

6688 1489 ℭSoldanus Assyriorũ & Egyptiorũ magnus Rex. Qui ipsoꝝ lingua Mamaluch nũcupaẽ: hoc anno mense februarii moritur. De quo nihil memoriæ dignũ habemus: cui aliũ stati suffecerũt.

ℭCarolus quintus Sabaudiensiũ dux hoc anno cũ.7.ãnis regnasset ueneno: ut crediẽ: epoto in florida ætate die quattodecimo martii moritur: relicto filio circiter octo mẽsibus nato ex blanchamaria uxore mõtisferrati Marchionis filia suscepto, Et ipse Caroli noĩe. Vir certe dignissim⁹ fortissimus imprimis: & bello paceq̧ clarissimus iustissimus ac pietate necnõ & christiana religione insignissimus: cui ea in familia Sabaudiæ illustrissima nullus unquã auditus fuit: bello & armis maior. Qui admodũ iuuenis: ut ĩperii sui dignitatẽ defenderet Aloysiũ Saluciarũ Marchionem: qui nec eũ ut dñm suũ agnoscere curabat bellũ intulit: & suo regno eũ penitus expoliauit. Deinde gabienos deuicit: aliasq̧ pmultas supbas gentes & ferocissimos populus domuit. Imperiique dignitatem plurimum auxit. Qui inclitus adolescens post multa strenue gesta in ipso ætatis: & uictoriarum flore tandem iniq̧ extinctus fuit.

Aloysius Salutiarũ marchio gabieni Carolus sextus Dux

ℭBlãca itaq̧ & ipsa adolescẽtula pdicti caroli Ducis uxor, & caroli sexti ducis pueruli mẽ ac gubernator. xi. post mariti obitũ. filii sui noĩe regnauit (puero suo uiuente) annis.7. Hæc ĩprimis guilielmi montisferrati filia ex helisabeth uicecomite francisci sfortiæ ducis filia uxore suscepta fuit. Quæ sicut in noĩe illius diuæ uiraginis Auiæ suæ blãchæ mediolani ducissæ successit: ita & p oĩa illius uirtutes diuinas pariter & humanas imitata ẽ. Nam cũ cæteras huius sæculi mulieres corporis formositate & aĩ magnitudine añcellant: ẽt ꝫ tertiũ & uigesimũ ætatis suæ annũ nõ dũ excesserit: attamẽ ea in sua regni administratione & cõsilio: & prudẽtia: ac reꝝ gerendarũ ĩdustria: cæterisq̧ regiis uirtutibus mirifice cũctas superat. Ausim eq̃dẽ affirmare hanc adolescẽtulã principẽ eẽ cũctaꝝ nr̃i sæculi matronaꝝ & Decus & Speculũ. Quæ quẽq̃ diuinis sũmopere ĩseruiat ĩstitutis & orõnibus incũbat frequẽtissimis: attñ q̃ ad ĩperii dignitatẽ: & ad principatũ benegerẽdum ptinere dignoscit: dies noctesq̧ uigilanter incũbit: Marito itaq̧ ut pfertur mortuo cũ ipsa ĩperii administratiõe sũmo optimatũ populorũq̧ oĩum cõsensu suscepisset: uarii bellorũ & seditionũ motus trãscitraq̧ alpes oriri cæperunt: quos hæc uirago infracto aĩo singulariq̧ sapiẽtia: ac bonitate eximia ita repræssit: atq̧ cõposuit: ut pacatis undiq̧ rebus deo auctore uniuersum suũ impiũ semp aurea fœlicique pace frui cõmeruerit. Didicerat enĩ a maioribus & primariis regni sui pceribus: id regnũ a suis maioribus pie & iuste ac clemẽter sp fuisse rectũ. In quo nullus unq̃ tyrannus extitit: nullisq̧ grauibus uectigalibus: aut certe ĩprobis locus fuit: Tantã igiẽ hæc sancta uirago ab oĩbus suo in regimine cõtraxit grãm & beniuolentiã: ut moriẽs tãdẽ eius filius ĩ ãno dñi.1496. apud moncaleriũ insigne oppidũ suũ plus mœroris apud oẽs fuit huius mulieris desiderũ quã filii prĩcipis obit⁹: nã eo defũcto philippus ei⁹ magnus patru⁹: eidẽ in regnũ successit. Eaq̧ eo mõ auctoritate priuata in oppidis qbusdam sibi assignatis sancte & pudice sese cõtulit.

Helisabeth sfortia hui⁹ mẽ

Eius formositatem & pulchritudinem commemorat

6689 1490 ℭVulatislaus hungariæ & Bohemiæ Rex: hoc anno post graues & longas disceptatiões: ex poloniæ rege: panonũ Rex declaratus: regnauit in psentiarũ usq̧ annis.13. superiore etenĩ anno nonis aprilis Mathia gloriossimo Rege apoplexi morbo defuncto cũ eidẽ in Regno naturalis eius filius ioannes noĩe succedere uellet: maximæ cõtẽtiones inter panonas pceres mox exortæ fũt. Aliis huic Ioãni puero: aliis uulatislao isti iam Bohemo regi. Aliis Maximiliano Romanorũ regi Regnũ Vngari cũ decernẽtibus. rex tñ inclitũ uidebaẽ ad Ioãnẽ Mathiæ filiũ: quod is: & thesauros paternos: & munitissima fortilicia cũ psidiis penes se habebat. At Ioannes post menses tres ingenti cupidine regnãdi succẽsus magnũ exercitũ budæ duxit: ubi & cũ his qui eũ regno deturbare cõtendebãt pliũ cruentissimũ cõmisit, sed tãdẽ superatus & profligatis plurimis suorum amissis fugit: quo facto die sequẽti quæ dies tertiadecima Iulii regni proceres uno cõsensu beatricem mathiæ defuncti regis relictã in reginã suã delegerũt: seque illi denuo sacramẽto astrinxerunt. Cui & optionẽ eligẽdi sibi regem dederunt. At illa statim cum cõsensu procerũ atq̧ fauore hunc uulatislaũ Bohemiæ Regẽ: casimiri optimi poloniæ regis filiũ in uirũ & regẽ sibi delegit: ac postridie proceribꝰ ipsis adiuuantibus maximos apparatus ad eũ recipiendũ in regnũ cõstituit: ipse igiẽ uulatislaus maximo faustu & triũpho urbẽ Budã ingressus ĩ Arcẽ cũ Beatrice pacta sibi uxore ut legittimus rex se recepit: post tres uero mẽses: mẽse uidelicet octobri. Hic uulatislaus nouus rex: beatricẽ reginã in suã legitimã uxorẽ palam desponsauit. Quæ res cũ maximiliano ĩnotuisset aĩaduertens se p has nuptias Regno panoniæ: qđ sperauerat pp quorũdã procerũ cõspiratiõnẽ: priuari, ex austria panoniã uersus cũ magno exercitu ægrauit: ꝫ & uulatislaus hic armatis sex ac uiginti uirorũ milibus maximiliano obuiã uenit. His agẽtibus & sic se habẽtibus albertus huius frater casimiri poloniæ regis & ipse filius potiundi regni & ipse quoque cupidus panoniam armata manu inuasit: multaq̧ oppida cõpræhẽdit. Cũ quoq̧ haud multo post resignato sibi poloniæ regno: pacẽ & fœdus pcussit. Hoc ideo uulatislaum fecisse tradunt: ne cũ duobus eodem tpe bellũ gereret: cũq̧ maximilianus Albã regiam ciuitatẽ bello cæpisset: & in ea multã occidionẽ edidisset: atq̧ uersus Budã exercitũ duxisset uulatislaus hic eidẽ bello occurrit: & prælio seuissimo cõmisso. Maximilianũ cũ toto exercitu profligauit: & e finibus oĩno proiecit. Et deinceps regnũ pacatũ obtinuit. Pacato itaq̧ ex oĩ parte regno: nõ dignas certe Beatrici reginæ multorum amplissimorũq̧ beneficiorũ retributiones reddidit: ymo (ut ita dixerim) mala pro bonis

Contentionem regni panoniæ hic narrat

Io. regis filius superatus auffugit

Beatrix iteꝝ confirmatur regina

Beatricẽ desponsasse dicit

Albert⁹ huius regis frater

Maximilianum fugat

Beatricē uxorem repudiat

ueluti ingratissimus homo eidē rependit.nedū matrimonii fidē datā seruare uoluit:sꝫ & oīa sensim ipsi suæ repudiatæ coniugi auferri pcepit:adeo ut nedū auctoritatē oīmodam adimeret:sed & uitæ necessaria sibi afferri mandauerit.Eidē eni uulatislao Regnū procurauit & contulit: Sed & thesauros innumeros quos ipsa Regina penes se habebat:ad Bellá sustinēda obtulit:per ānos ferme duodecim æquo & excelso animo has & necessitatū calamitates patienter Beatrix pertulit sperans eū & pontificis Romani aliorūque ecclesiæ catholocæ prælatorū admonitionibus ac multorū Regū & principū xpianorū precibus demolitū ad sanctitatē adduci:tandē in anno superiore:qui fuit secūdus supra.M.cccc.a natali christiano annus:cū didicisset Regē aliā in gallis sibi desponsasse uxorē oī spe destituta:insalutato Rege in italiā ad federicū parthonopeū Regē germanum regio associata comitatu mœsta rediit. Est nhilominus uulatislaus hic rex pter hanc ingratitudinis & infidelitatis uxoriæ labē:magnarū uirtutū prout Casimirus eius pater ualde īsignis:Bellator minus uictoriosus exiftit:qui(præter quæ diximus)cū finitimis turchis plurima gessit bella:atqꝫ certamina.Est & corporis pulchritudine plurimū decoratus cū regio aspectu excultus:uirqꝫ prudentissimus cū sermone raro & prudēti sane atqꝫ decēti: prout reges decet.

Beatrix i italiam uenit

¶Ferdinandus christianissimus hispaniarū rex:hoc tēpore dū obstinatius repugnantes mauros granatinos cerneret cōfisos naturæ loci munitionibusqꝫ:qbus urbē suā inexpugnabilē reddebāt ad mutationē moysi prophetæ ne exercitus eius difficultatibus terū tam diu obsidēdo eam Granatam urbē terreref:ciuitaculá munitissimá uicinā granatæ ad quinqꝫ passuum milia cōstruxit quam factam fidē appellari uoluit. Quo & exercitus suus incōmoda tam diutinæ obsidionis facilius sustineret:& hostibus nullā requiē aut nullū tēpus ad reparandas uires comeatusqꝫ alicun de prospiciendos traderet.

Sancta fides noua ciuitas

¶Viri disciplinis excellentes.

¶Marianus natione Romanus:patria zinizanensis hoc est ex zinizano oppido:ordinis Eremitarum diui augustini theologus cōsultissimus:ac totius ordinis generalis prior hoc nostro æuo tanquā lucifer:& quidā Sol perfulgidus suis exquisitissimis declamationib⁹ & nouo concionandi mō nobis emicuit. Quibus:qui ueluti alter electionis uas mundo oblatus tantā ingenii uim: & dicendi robur:de se ostendit ut dicere ausim nemīnē in hoc sæculo inueniri unquā potuisse:q cum exquireret cōparari:erat profectus talis ac tantus ut nihil ex eo esset in oī policiore disciplina frustra desideraturus. Nā in suis declamatōibus ad populū ita uerbis lectis disertus erat:& sententiosus ēt canora uoce:uultuqꝫ ac cæteris corporis motibus ad rē erat accōmodatus : ut tanquā alter demostenes:nihil ad laudis cumulū accidere posset: Deinde quod pfectius erat:tāta habebatur religionis modestia:ut potuisset cū uniuerso terrarū orbe de omni genere laudis facile cōtendere. Se quoque in familiari sermone cognoscibilem præstabat:quātæ doctrinæ:quātæ eloquentiæ:quātæ ue sapientiæ esset præditus. Quas ob res factū fuit:ut inumerabiles audiores quodam inenarrabili obseruantia mox ad se traheret. Qui audito homine mirabundi cōfestim ei⁹ egregias uirtutes & religonē ubiqꝫ prædicarent: plurimi nāqꝫ quū hominis uidebant habitū:& quandam indolē in oculis & uultu minime uulgarē:nec nō & corpusculū eius inuictū & infatigabile:qui uidebaf nescirereparare uires:nisi quasi ex laboribus ipsis pro magno ducebant miraculo. Igitur quanta fuerit huius uiri doctrina & eloquentia ex Sermonibus a se editis eruditissimis quisqꝫ dilucide elicere potest:obiit autem hic dignissimus declamator cum magna reip. christianæ iactura anno.1500.

canonista

¶Felinus Episcopus:patria ferrariensis:ex nobilissima gente Sandea iuris utriusqꝫ doctor consumatissimus:ac aliarū bonarū litterarū eruditissimus:hac tēpestate:cū diu antea ferrariæ & ipsis publico earū urbiū Gymnasio cū maxima oīum laude pontificia iura florentissime docuisset:a pontifice inuocato octauo Romā ascitus rotæ collegio.ubi ardua & maximi momenti tractatur negocia:præfectus est. In quo sane collegio licet mille negociis maximē in pontificiis consultationibus sit occupatus. Attamen cum ingenii prope diuini sit uir:& consumatissima in utroqꝫ habeatur eius prudētia:multa in iure pontificio edidit opuscnla & cōmētaria:& ea quidē ita dilucide & exacte nodos huiusce disciplinæ enodauit:obscuraqꝫ declarauit:dubia quoqꝫ castigatissimo iudicio adhibito ita enucleauit ac decessit:ut eius scripta fere pro legibus habeanf. Et in clarissimis quibuscūqꝫ Gymnasiis recepta:ipso adhuc uiuente: pro statutis auctoritatibus allegentur. Quæ autē hic eruditissimus uir & ferrariæ:& pisis:romæqꝫ ediderit:hæc sunt primo ī gregorii doctoris libros:in cōstitutionibus. De rescriptis. De officio ordinarii. De maioritate & obedientia. De Tregua & pace:in lite nō contestata:De probationibus. De testibus cogendis:De fide instrumentorum. De sumptionibus:De iureiurando. De exceptionibus. De præscriptionib⁹ De snia & re iudicata:ac de appellationibus. Scripsit quoqꝫ & de accusationibus & inquisitionibus:fecit & additiones quasdā ad initiatum opus ab abbate in decretū seu librū decretorū: Item tractatum unum. De iure patronatus. Cuius titulus est. Quando litteræ apostolicæ nocent patronis ecclesiarum. Item & Sermonem. De indulgentia plenaria:assumpto themate:hodie mecum eris in paradiso:alio quoqꝫ eius cōmentaria esse feruntur:quæ nundum adhibita castigatione tanquā molis indigesta premuntur. Sed nec sola ea quæ absolutissima iuris utriusqꝫ prudētia contentus in multiplici rerum cognitione successiuis temporibus ita animum excreuit:ut eū

Titulos librorū dicit

cuncta

cuncta omnium temporum historiæ monumenta euoluisset cognosceres. Etiam libellum in modum Epitomen. In omnium Regum nomina: qui regnum Neapolitanorum tenuerūt: nomina & tempora miro ordine descripsit. Ex istis itaque operibus: qualis sit huius optimi uiri sciētia: sani quisque iudicii ac doctrinæ uir: absq; ullo nostro elogio iudicare ac diiudicare certe pōt. In ea igitur nūc summa fortunæ gloria: quæ in illa alexandri sexti Romani pontificis aula uersatur. constitutus maxima & multa negocia pertractans ac perficiens ab aulicis fere oībus maximo habetur in precio. Vbi nullum tēpus uacuum transit. Quo non aut consulentibus respondeat: aut lites componat: aut negociis sibi a pontifice iniunctis: aut lectione & peruigili oratione occupetur: id quod ex fratribus nostris sanctæ mariæ de populo accepi. Et quēadmodum dignus est ueneratione: ita a bonis amatur: colitur: & ueneratur.

¶ Matheus Bossus: patria ueronensis ordinis canonicorū Regularium diui augustini congregationisq; lateranensis professus. Quem ipsi & si uultu non agnouerim: pro ipsius tñ ardentissima charitate humilitateq; ac sanctimonia plurimi imprimis facio ac certe ingenti obseruantia prosequor: uir in omnigena eruditione egregie Doctus sed in dicendi elegātia & grauitate Doctior quam quidē grauitatē frontonii grauitate cōparare ausim: hac tempestate & concionandi gratia docendiq; atq; scribendi magno apud omnes habet̄ in precio. Qui suis in operibus componendis adeo ecclesiasticū dogma pigmentis oratoriis uenustauit. Et oī elegantia expoliuit. ut tersius mundiusq; uix quicquam inueniri possit: scripsit itaq; hic optimus pater multiplici doctrina hæc infrascripta opuscula. Imprimis Dyalogum de tollerādis aduersis perpulchrum libris. 2. itē de gerendo magistratu Iusticiaq; colenda ad Ioānem ludouicū Bossum iureconsultū Equitēq; auratum libro uno. Orationū etiā librum unum. Epistolarū multarū ad diuersos librū unum. Et alia quædā. In quibus omnibus cū uaria scateat doctrina: & ubiq; sit luculentus: nullibi ullum ꝑfecto arrogantiæ fumum euomit: sed quod decet Religiosum sanctitatis consultissimus uidetur Obiit autem patauii anno salutis nostræ. M.cccc.ii. Canonicus regularis

¶ Antonius cornazanus patria ferrariensis orator & poeta luculentissimus ad hæc usq; tempora clarus peruenit. Qui adeo maxime in ipsa poesi elegans disertusq; extitit: ut ex ore angelorum plerīq; ipsum accepisse sacram poesim autument. Nā inter cætera uitam & obitū beatissimæ uirginis Mariæ dei & domini nostri iesu christi parentis ita deuote & copiose ac sancte cecinit: atq; ipsius missa ita mirabili facundia enodauit: ut non mortalē eius poesim sed diuinā prorsus oēs proclament: ipsum autē opus hyppolitæ Neapoli Reginæ dum adhuc uirgo eēt inscripsit & dedicauit. Elegias etiā quasdam atq; poemata nōnulla edidit: in quibus certe maximū ipsius ingenium & eloquentiam maximam præ se fert. Scripsit & oratione soluta eleganter uitam magni Bartholomei coleoni uenetorum imperatoris maximi: quā magnifice comitati ciuitatis nostræ Bergomi dedicauit & obtulit miro conscriptam ornatu a qua grandi pecunia donatus fuit. Scripsit quoq; & plurimas orationes luculenter editas. Atque alia quædam Ferrariēsis poeta

¶ Ioannes picus Mirandulæ pricipis filius: uir non modo fortunæ: sed & totius corporis & animi dotibus peromatissime insignitus: hac nostra tēpestate in uniuersa pene Italia: pp incredibilem ipsius oīum scientiarū noticiam clarus effulsit. Hic quippe cū iuuenis admodū eēt. Intelligeretq; se perspicacissimo īgenio: ac tenacissimæ memoriæ ꝑdotatū fore: ut etiā ipsa præclarissima ad cumulū usq; ꝑducere īprimis amplissimū patrimonū tanq̄ socrates ueluti contemnēdum uendidit: & uoluptate a se reiecta uirtuti pro sua uirili inhesit. Et ut omnimodam sapientiam sibi uendicare posset: tanquā ulisses uarias & diuersas Italiæ urbes peragrans inuisere curauit uniuersa pene Gymnasia semper aliquid odorando. Et per Bibliothecas elucubrando. Quo quidē infatigabili & honorabili studio: non solum in noticiā plurū linguarū deuenerat: sed & etiā adeptis septem liberalium disciplinis in magnum philosophum & eminentissimum tandem euasit theologum: atq; ita ipse ꝑstantissimus Ioan. in huiusmodi disciplinis poptime instructus: et sua in adolescentia non uerebatur cum quouis doctore in qualibet scientia disputando & diserēdo cōgredi. Quo quidē admirando diserendi modo factum fuit: ut apud oēs Italiæ potentatus: non minus colendus q̄ admirandus fuerit habitus. Scripsit itaq; ut a fide dignis accepi: hæc quæ subiecta sunt: primo septiformē sex dierū expositionē: cuius titulus est Heptaplus: quod sane opus ꝑpulchrū est: Et non Emolumentū studiosis: sed uoluptatem haud uulgarem pariturum fore non abigebatur: item de concordia platonis & aristotelis decadas decem defensionem traslatiōis diui hieronymi: qua Ecclesia utitur aduersus calumnias hebræorum. Cōmentaria in nouam ac ueterem legem. Opus quoq; singulare & quasi admirandum super psalmos dauid. Multa in defensionem christianæ religionis præsertim aduersus iudeos & Impios philosophos. Quæstiōes item multas stillo parisiensi disputatas: easq; naturales atq; diuinas & certe composuit. Atq; alia complurima edidit. Eius autem uitam atq; sanctam Dormitionem luculentissimo stillo Ioannes franciscus picus mirandulæ nepos composuit. Obiit autem admodum iuuenis florentiæ: anno a natali christiano. 1490. sepultus apud sanctum marcum ordinis prædicatorum: cui & Bibliothecam suam permaximam ex testamento legauit. mirandulæ philosophus libri huius recitantur

¶ Angelus policianus natione Ethruscus ab oppido policiani policianus cognominatus uene-

philosophus etruscus — randus Sacerdos: canonicusq; florentinus: ac illustris laurentii medices pcipuus sane Alunus & studiorũ pdicti Io. pici: studiorũ indiuiduus socius: hisdẽ tpibus apud Ethruscos oẽs: potissimũq; florentinos & eorũ Senatũ. Vbi uno & decẽ annis publico munere cũ maximo sui prædicamento (ob discipulorũ frequẽtiã) nõ solũ latinas græcasq; litteras: uerũ ẽt philosophiã floẽtissime docuit: permagno fuit in pcio. Qui cũ esset uir pegregie doctus atq; disertus: ut & psentibus atq; futuris uniuersis innotesceret quãtũ & apud græcos ac latinos in dicẽdo ualeret aut nõ ualeret: per multa: ut ex ĩfrascriptis titulorũ libris: elicere quisq; põt. Vnde & uersu & prosa plurima ornatissime perscripsit. Et ea quidẽ nõ oratorio & poetico duntaxat more: sed etiã philosophico mõ cõscripsit: ipsius equidẽ stilli modus grauissimus: hominis doctrinam atque eruditionẽ pse ferre uidentur. Scripsit itaq; hic uenerandus policianus hæc quæ subiecta sũt. Cẽturiã unã Miscellanearum ad imitationẽ Auli gelii: poemata itẽ quattuor: q̃ siluæ dicunt: quarũ tituli. Manto: Rustic⁹ Ambra: & Nutricia. De ira ad laurentiũ medicẽ itẽ pfacio in Homerũ poetã: præfacio in Quintilianũ & statii siluas atq; suetoniũ. E græco aũt puer adhuc libros sex homeri exametris uertit. quos editos deinde reuocauit. Herodiani historiã Romanorũ principũ. Itẽ in latinũ uertit. Item Epicteti Encheridion: Athanasii opusculũ psalmos in latinum fecit. Itẽ Epistolarum libros duodecim. Orationes pene innumerabiles cõposuit. Item Epistolas & epigrammata: & Elegias: & Odas græce latineq; composuit: uertit alexandri Aphrodisii quæstionem libros quattuor. Item problemata eiusdem alexandri xenophontis. Et librum de Socratis memorabilibus: hypocratis aphorismos cum cõmento galieni uertit. Itẽ cõmentarios in Aristotelem de Animalibus: notasq; interpretationes theodori gazæ edidit. Emendationem deniq; breuemq; expositionem digestorum: quæ contulit cum pisana littera: pollicebatur ẽt si uixisset liberalissimas artes omnes & uiua uoce & scriptis luculentissime enarratũ. Multa ac multa uir iste scitu dignissima: nisi morte immatura præuentus esset: posteris reliquisset: quæ forte nunquã scientur: obiit deniq; tantus uir admodum Iuuenis florentiæ anno a natiuitate domini. 1499. Nec eius uita caruit obtrectatoribus & forte mendacibus.

huius libri hi sũt — græcas translationes

patriarcha — ¶ Hermolaus Barbarus patritius uenetus francisci barbari eruditissimi uiri ex zacharia filio nepos. Aquileiensis dignissimus pattiarcha. Vir omnium disciplinarum certe peritissimus hac tempestate & dignitate pontificali: etiam omni eruditione atq; doctrina uniuerso occidenti insignissimus & præclarus est habitus. Cuius sane tanta philosophiæ & cæterarũ disciplinarum fuit consumatissima eruditio: ut si quis inter eminentissimos christicolas esset enumerandus: inter illustres & habendus: tatua dignus: hic hermolaus mihi uidetur summis & æquissimis meritis sibi id uendicari potuisse: qui singulari sua doctrina atq; sapientia & eloquentia effecit: ut non modo his finibus quibus continetur Res italica. uiuat Barbarum nomen: sed etiam ad peregrinos omnibus seculis uagaturum sit gentes: is & enim & si egregiis honoribus suo in Senatu a puero semper perfunctus: & fastigium omnium disciplinarum tenuerit: tamen tantæ humilitatis extitit: ut & professores & studiosos artium bonarum: quãuis humili loco aliqui essent: ita complectabatur & amabat: ut æque cunctis suæ quasi maiestatis fasces submittere uideretur. De hoc homĩe multa mihi pro magnitudine uirtutum ac dignitatum: maxime in reipu. benegesta: essent conscribenda. Sed hoc in ordine dicendi: non nisi de eruditione & scriptis eius tãtũ. Ideo cæteris ei⁹ bene gestis ptermissis. Solum de Editione opusculorum dixisse sufficiat. Scripsit igitur hic eruditissimus hermolaus: imprimis. De celibatu libros. Castigationes plinianæ li. i. Contra Barbaros philosophos li. i. De Re uxoria metrice li. i. Quæstiones geometriæ lib. i. Couenientia Astronomiæ & medicinæ li. i. Præcepta historiæ cõscribẽdæ li. i. Compendium philosophiæ li. i. Compẽdium galieni li. i. Epistolarum ad diuersos li. i. Orationes multiplices li. i. Carminum li. i. Rhetoricam quoq; aristotelis ac dyaleticam uniuersam & Dyoscoridem interpretatus est. Obiit & hic maximus uir cũ maxima studiosorũ iactura: anno dñi. M. cccc. 93. ætatis suæ trigesimo nono.

De eius opusculis

Historicus magnus — ¶ Marcus Antonius Sabellicus Rhetor & historicus atq; philosophus peregregius & peracutus: hac nostra tempestate: non solum apud uenetos ubi publico munere iam diu mirifice docuit: sed & apud uniuersam Italiã pp ipsius maximã eruditionẽ: & optimũ dicendi modum magno est in pcio: Hic autem præstãtissimus & eloquẽtissimus uir: imprimis ex cocceia nobili uetustaq; familia ĩ latio nõ lõge ab aniẽne fluuio ĩ uarronis uico natus. Io. habuit genitorẽ: quẽ & Ro. sub põponio & domicio pitissimis doctoribus erudiendũ trãsmisit: ubi cũ eminẽtissimi ac ppe diuini adolescẽs foret ĩgenii: ut de reliqs taceã: pria ei⁹ cõmẽdatio circa poeticã eluxit. Vñ & adhuc pene puer ad qnq; milia Carminũ scripsit. Quæ pene oĩa cũ adoleuisset aboleuit. postea crescentibus annis mox solutam orationem tãto studio: Tantaq; industria adamauit. Et ĩ ea tantũ enituit. Vt oĩum etiã opinionem in ipsa sua adolescentia superarit. Sed neq; Oratoria uirtute contentus esse uoluit. Nisi ẽt ad Reginã oĩum artium philosophiam: atq; ut ita dixerim: theologiã magnificentissime pueniret: deniq; cũ ad adultam peruenisset ætatẽ: ex ingenii sui fœlicitate: & naturæ suæ munere complurima librorum uolumina elegantissimo & magnifico edidit stillo: quæ quidem & litteraturam hominis studiumque: ac elegantiam peroptime indicant: Nam ea ipsius opera in lucẽ prodita: pter singularẽ facundiã: & optimã scribendi artẽ: sũmo in

honore apud

honore apud oẽs habenẽ:profecto ut uidere uideor ego:hunc uirũ ipse ĩmortalis. Deus tanta facundia:tantoq̃ scribendi mõ illustrauit:ut alterũ Liuiũ patauinũ historicũ nunc suscitasse uisus ẽ. Huic quippe ad oẽ scribendi genus:tanta inest habundantia:ut cũ opus sit etiam minima quæq̃ tanto nitore & eloquentia depromat:ut legentibus quasdã delitias offerre uideatur. Est & insup hic præter doctrinam singularẽ uir certe p̃humanus:modestusq̃:ac multa ueneratiõe dignus:cõplurima itaq̃ hic edidit librorũ uolumina inter quæ sunt ista:uidelicet. De uetustate urbis Aquileiæ libros sex pedestri orõne. De situ uenetæ urbis li.3.de uenetis magistratibus li.i.historiã rerũ uenetarũ li.35. De officio prætoris li.i. De latinæ linguæ reparatione li.i. Obseruationũ in plinium & cæteros linguæ latinæ auctores.li.2.paraphrasim in duodecim Suetonii historici uitas. De officio scribæ.li.i. De officio causidici li.i. De sãcti Rochi uita li.i.epistolarũ circiter li.5.orões plurimas. A mũdi quoq̃ exordio:omnem diuinarũ humanarũq̃ rerũ seriẽ & historiã elegantissimo conscripsit stillo.opus certe diuinũ & omni admiratione dignũ:qđ in plurimis uoluminibus distinxit. Scripsit p̃terea elegias.13.in laudẽ uirginis Mariæ:atq̃ alias multas. Heroico aũt uersu in munitionẽ Sonciacam:in cladẽ sonciacam:originem utini. De inuẽtoribus artiũ ad ludouicum Sfortiã: De calabro tumultu carmen li.i.craterẽ uicentinũ li.i.& Rerũ uenetarũ panegyricũ carmen quattuor libris distinctũ:& quædã alia quottidie cõponere nõ desistit. Libros huius recitat

¶ Georgius ualla:patria placentinus:uir undecunq̃ & ipse doctissimus philosophus Rhetor: & poeta elegantissimus:hac tempestate:& doctrina & fama:ac librorũ editione non minoris precii apud uenetos:ubi iã multo tpe publico munere docuit:q̃ supradictus existit. Qui cum utraq̃ lingua eruditissimus habeaẽ:sitq̃ ingenio prope diuino:atq̃ eloquio disertus. Et ipse p̃multa scripsit librorũ uolumina. Quorũ elegantia:& utilitate eruditos uiros oẽs debitores sibi fecit obnoxios. De quibus extant subiecta. Et primo. De ortographia:libros duos. De quantitate Syllabarũ lib.i. De figuris oratorum & poetarum li.i. In Ciceronem:de uniuersitate li.i. In eundẽ de freto lib.i.ĩ Topycorum libris eiusdẽ li.i.in Rhetoricã ad herenniũ li.i.in iuuenalem li.i.in poeticã horatii li.i. De ratione differendi li.2. De rebus experendis & fugiendis li.i. Epistolarum ad diuersos li.i. Ex latino in Græcum uertit. Aristotelis Opusculũ:de ueritate. Eiusdẽ Ethicorũ libros duos. Nemesii quoq̃ philosophi xp̃iani opus. De natura hominis:libellũ ẽt Athenagoræ philosophi acutissimi. de resurrectione librũ etiã Dialetices Brissonis. Tractatum insuper Galieni medici. De heresibus medicorum. Eiusdem introductorium ad medicinã. Problematũ quoq̃ Alexandri libros quattuor. Et alia multa. rhetor & p̃hus ualensis libros hui⁹ cõmemorat in latinũ uersa

¶ Nicasius natione theutonicus patria Barbantinus:corpore cecus:& ob id elementorũ oĩum pœnitus ignarus:hoc tpe uelut grande quoddã miraculũ: & alterũ Dydimũ Alexandrinũ cecũ: in omni doctrina se eruditissimũ fuisse mundo exhibuit.hic tanquã diuus Augustinus excellentissimus ecclesiæ doctor oẽs artes quas liberales uocant:per semetipsum nullo quasi tradente didicit & intellexit.in primis enim coloniensi Gymnasio iura publice docuit. Et libros utriusque iuris quos nunquã uidit:auditu solum didicit:& menti recitauit. Indeq̃ eam ob gratiam in uniuersitate iouaniensi magisterii gradum in Artibus suscepit:& Scholas postmodum multis in locis gloriosissime rexit:propter q̃ & in sacra theologia licentiatus fuit. Et apostolica auctoritate Sacerdos ordinatur:qua in dignitate & gradu publice prædicauit:confessiones audiuit:& Euangelium cecus cantauit.postremo in coloniensi Academia cĩum doctorũ consensu Doctor canonici iuris constitutus est. Et legum etiam imperialium cautus interpres. Vbi & celeberrimum opus edidit:quod in eadem coloniensi uniuersitate publice p̃p auctoritatẽ opis legi concessum est:uidelicet primo sup institutis li.4. Cuius principiũ est. Quia ea q̃ bene in choro. Super sñias libros. 4. Sermones uarios librum unum. Et plurimas epistolas. Obiit deniq̃ coloniæ: anno salutis nr̃æ. M.cccc.xcii.ibidem in maiori urbis ecclesia:cum magna funeris pompa sepultus. cecus theutõicus fuit

¶ Lippus aurelius florentinus:ordinis eremitarũ diui Augustini:& ipse a natiuitate quasi semper cecus uir certe eruditissimus:sed eloquentissimus:ac disertissimus imprimis:poetaq̃ cõsumatissimus:atq̃ multarũ aliarũ disciplinarũ maximeq̃ musicæ sufficienter edoctus:hisdẽ tẽporibus ĩ hũgaria:atq̃ italia oĩ clarus extitit. Cuius tãta fuit memoriæ tenacitas ut Garsia pyrrhi regis orator fuit. Ipse.n.ẽt cũ ingenii eminentissimi foret hõ:& in oĩ Doctrina consumatissimus habereẽ: & eius fama ubiq̃ explendesceret: A Mathia gloriosissimo panoniorum rege ascitus:& Budæ:ac Strigoniæ multis annis publico munere magna cũ laude Oratoriã docuit. Inde florentinã dulcẽ patriã reuersus:ordinis habitũ induens:haud multo tpe p̃p ingenii & eruditionis magnitudinẽ. Sacerdos ordinatus ẽt cõcionator euasit egregius:atq̃ disertissimus orator. Nã cũ aliquã p̃dicaturus ĩgredereẽ ciuitatẽ & ecclesiarũ p̃lati atq̃ alii doctissimi uiri quadã incredibili uoluptate illum audire satagebant. Eratq̃ adeo facilis in cudẽdis uersibus cuiuscũq̃ generis:ut q̃cquid dicere uolebat:uersus erat. Scripsit & hic pro ĩgenii sui magnitudine tũ uersu:tũ orõne soluta plurima opuscula. Et primo historias oẽs ueteris testi:in elegantiore stillo cõgessit. De legibus opus pulchrũ. Sup oẽs Epistolas pauli pulcherrime cõmẽtatus est:historias multas sanctorũ composuit. Atq̃ orões p̃multas elegantissimas:ac doctas & ad sũmũ pontificẽ de passione dñi nostri iesu xp̃i:& ad alios multos scripsit. Et alia multa:moritur aũt ex peste Romæ:anno dñi 1498. ordinis eremitarũ & ipse cecus

legista ¶ Baptista de sancto Blasio: patria patauinus iuris utriusq; peritissimus: ac philosophus p̄clarus: ingenio & eloquio perornatus: hoc tempore clarus existit. Et in patauino Gymnasio iura publice egregie docens: magnā discipulorū ex omni mundo copiā florētissime docet. Qui cum ea in facultate doctor excellētissimus habeatur etiam ex ingenii sui magnitudine: præclara cōposuit opera. E quibus infrascripta feruntur. Et primo de priuilegiis Dotalibus librū unū. Correlatum quoq; li.i. Q uestiones de Arbi.c.li.i. S uper prima Rubrica decreti li.i.

legista & orator ¶ Iason Maynus nobilis Mediolanensium patritius: consumatissimus iureconsultus: ac Orator facundissimus. Eques auratus: ac Ducalis senator: hoc tempore ubiq;: & propter eruditionē maximā: & dicendi optimi Robur: ac corporis totius elegantiam: magno habetur in precio: uir non solum in litterarum doctrina: sed & a quacūq; difficillima obeunda: certe præstantissimus: quod legatiões permaximæ: atq; alia officia sibi a ludouico sforria sapientissimo Mediolanense Duce credita & sapientissime confecta testimonio comprobātur. De quo ego hoc in loco. ut de cartha gine: S alustius tacere satius puto: quam pauca dicere. Est nanq; dignus hic doctor: qui uoliter docta per ora omnium. Hic itaq; ex suo elegantissimo ingenio: acceterimoq; iudicio: atq; exquisitissima Doctrina: cum complurima alia egregia monumenta posteris reliquerit: tum & libros elucubrauit infra notatos: uidelicet Super titulo. De acti. in Institutā lib.i. Super codice libros.ix. Etiam super Digestis uaria congessit. Orationes uarias: & ad pontifices Romanos & ad imperatorem federicum eiusque filium successorem Maximilianum: & alias nationes plures extāt & ipsi epistolæ elegantes: & quædā alia.

libros eius describit

legista bononiēsis. ¶ Ioannes canipeus: patria Bononiensis: & ipse iuris utriusq;(ut ita dixerim) monarcha philosophusq; magni Alexandri imolensis consumantissimi legum interpretis auditor hac ætate: non solum Bononiæ & patauii: ubi iam diu magna cū multorum discipulorum frequentia publice docuit: sed & rebus a se clarissime gestis: ac ingenti sua uirtute nostrum sæculum illustrare. Q ui(ut præfertur) cum sit excellentissime doctus & ipse sua in facultate multos egregios cōscripsit commentarios: atq; tractatus quibus nomē suū posteritati cōmēdauit. De quibus fertur eius insignis de Dote tractatus libro uno. Ac multa eius consilia feruntur cum aliis plurimis opusculis.

legista senensis. ¶ Bertholomeus Socinus Senensis Dñi Mariani Socini legum interp̄tis celeberrimi filius. De quo Mariano supra diximus Iurisconsultus excellens plurimum: hoc tp̄e in Ethruria primū inter legum interpretes locū tenens & doctrina: & ingenio plurimū ualet: ut ipsius & lectiones & scripta: atq; consilia eius plurima sescripta indicant. Et hic alexādri etiā discipulis extitit.

legista senensis ¶ Bulgarenus Senensis magnus & ipse legum interpres: hoc tempore floruit: & anno salutis nostræ.1497. in fata concessit: uir certe omni uita probatus: & honoris cupidus: ac magno ingenii munere decoratus. Cuius innata eloquentia eum nimiū clarū effecit: atq; in iudicādo consulendoq;: ac docendo: propensus maximo dū uixit apud oēs fuit in precio. Et uita functus egregiū de se nomen. ac famā posteris dereliquit. Et hic ex Alexādri imolensis discipulis unus fuit.

Legista ferrariensis ¶ Ioānes maria Riminaldus ferrariensis: magni Alexandri imolensis auditor & discipulus insignissimus legū Doctor: hoc quasi tp̄e clarissimus existens: & apud urbē suā ferrariā legis fœlicissime docens paulo post idest anno dñi.1496. me ferrariæ existente: suū diē clausit extremū: āno uitæ suæ.63. & apud diuum franciscū ingenti funeris pōpa tumulatus est. Cuius celebris fama & legendo: & consulendo usq; in hunc diē p̄seuerat. Extant & eius clarissimi interp̄tis permulta cōsiliorū documenta. De his aūt p̄clarissimis legū interp̄tibus quē p̄stare cæteris putem: aut in loco quisq; poni debeat nescio. Cū oēs uno eodēq; tēpore fuerint & sint fama præclarissimi.

carthusiensis ordinis ¶ Ioannes uenetus: ordinis carthusiensiū: domus sancti Andreæ apostoli ea in urbe ueneta prior diuinarū scripturarū eruditissimus uir: ingenioq; præstans: uita & conuersatione deuotus. ac regularis obseruantiæ eximius cultor: ac ætate ad instructionem simplicium scripsit non uulgaria opuscula. E quibus extat opus præclarum: quod nosce te prænotauit: in libris tribus distinctū. Itē De patientia & humilitate li.i. speculū morientiū li.3. corona quoq; senum li.i. Sermones uarii libro uno. Epistolæ item multæ. Et alia quædam.

theutōicus theologus ¶ Ioannes theutonicus de Mylbach theologus: ac p̄hus non ignobilis erphordensis Gymnasii p̄cipuus doctor: atq; magister: hac tēpestate cū in eodē gymnasio diu sacrā theologiā florentissime docuisset: & multos ea in facultate discipulos eruditos effecisset: S cripsit nōnulla p̄clara opuscula: quā ingeniū suū mirifice demōstrauit. De q̄bus ordinarie legit. In epistolas pauli: de laudibus diui Hierony. Sermones uarios li.i. itē q̄ōnes diuersas. & quædā alia.

ordinis carmelitarum ¶ Baptista mantuanus ordinis carmelitanus: theologus: ac poeta nostri temporis certe consumatissimus hac tempestate propter ipsius poeticen: atque alias eruditiones magno existit in precio. Quamobrem ipsius eloquentiam in uersificando admirantes dicunt. Aut baptista Virgilium conterraneum suum sequitur; aut Virgilius baptistam. Hic itaque promptissimi: ac acerrimi existat ingenii: ut cæteras eius uirtutes missas faciam: scripsit Syluarum libros octo. Versu: eglogas decem. De calamitatibus nostrorum temporum libros tres. In uita beatissimæ uirginis Mariæ lib.3. item in uita beatæ catherinæ uirginis & Martyris libros tres. Vita ludouici Morbioli li.i. Vita beatæ margaritæ: beatæq; Agatæ: atq; Luciæ uirginum & martyrū li.i. Vita etiam

scē Apoloniæ

sanctæ Apoloniæ in li.i. Ad falconē librū unū. In Tropheo Francisci gonzagæ mantuæ marchionis lib.v. De captiuitate Granatæ: & eius Regni: li.vi. Oīa carmine. In prosa uero. De patiētia lib. tres. & Dyalogū. De ieiunio: Sermonesq̃ multos prout ipsemet rogatus rettulit.

¶ Hermanus cognomento sic appellatus: cui propriū nomen haryngus fuit natione theutonicus: phrysiæ oriundus: utriusq̃ iuris insignis ĩterpres p̄hus: & diuinarū scripturarū egregie doctus Ingenio acer: atq̃ disertus consilioq̃ prōptus: hac nostra ætate in coloniensi Gymnasio: & docēdo: & scribendo: atq̃ consulendo principatum obtinet: qui inter alia ex ingenii sui magnitudine. Opus grande: ac celeberrimū cōposuit: titulos legaliū accuratissime & exacto enucleans. Omnibus in utroq̃ studere incipientibus admodū utile & necessariū. Et primo Super titulos codicis libros duodecim: Super titulos totius Digesti libros quinquaginta. Super libros Autenticoꝝ: librū unū. In usus feudoꝝ li.i. De pace cōstantiæ librū unū. Super titulū institutionū li.4. Super titulū Decretaliū li.5. Atq̃ alia quædā: cum adhuc in uiuis superstit gloriosus. legista theutonicus

¶ Georgius merula: p̄ria Alexandrinus: orator & p̄hus: ac utriusq̃ linguæ eruditissimus: p hoc tēpus: & uenetiis: ac Mediolani insignis habet̄: uir plane doctus: ac diligens longeq̃ aliis quibuscūq̃ scriptoribus diligentior. Quaobrē maxima apud doctos sunt eius laudē præconia. Nā qui eius scripta uident: uno ore oēs docti: bona de eisdē dicunt. Doctrināq̃ hoīs prædicant: extollūtq̃ ac quasi admirent̄. Erat hic (etsi admodū eruditus) quodā uitio notatus: quod dignitati scribētiū plurimū efficit. q̃ morsibus uiuentiū & laudatiōibus plurimū suis in scriptis utebat̄. Hic itaq̃ doctissimus Merula non solū semp docendo polliciores ubiq̃ ciues reddere annitebatur. Verū & scribendo in primis Res gestas Ludouici Sfortiæ sapientissimi principis maiorūq̃ suoꝝ non posteritati modo: sed æternitati multis uoluminibus cōmendauit: scripsit permultos cōmentarios ĩ iuuenalem: Statiū: atq̃ alios. Inde centenarias quasdā. Extant & eiusdē epistalarū libri multi. Et ipse quāquā haberet̄ eruditissimus: & ingenii pspicacissimi nō caruit obtrectatoribus. Eius.n. cōmētaria & scripta magna ꝑfecto posteritatis spe: & uiuentiū gratia nūc usq̃ accepta. Obiit dēiq̃ admodū Senex mediolani: anno salutis nostræ.1494. Eius aūt mors & pricipi ludouico (cui admodū gratus erat) atq̃ aliis pmultis nobilioribus maximū equidē attulit mœrorē quod utilis foret instituendæ iuuentuti: rerū memoria: & iucunditate oēs oblectabat. Orator & rhetor lūbard⁹

¶ Stephanus theutonicus: patria Argentinensis insignis utriusq̃ iuris professor: & aliarū bonarū litterarū utiq̃ doctus. ac poeticā disciplinā egregie calens: hoc tēpore sua incōparabili eruditione atq̃ doctrina: non solū Basileā inclitā Germaniæ ciuitatē: sed & totā theutoniā mirifice exornat. Qui ex ingenio suo excellētissimo hæc q̃ subiecta sunt confecit opuscula. Ex quibus extant: prīo Sup titulis utriusq̃ iuris. li.i. Rosariū uirginis Mariæ Saphico uersu. In laudē uirginis mariæ enigmata ueteris testi. Virginalē conceptū possibile probat. Salutatio angeli. De locis mirificis beatæ uirginis. Cōpassio uirginalis: cōsolatio Christi ad matrē. In laudē sancti Sebastiani: in laudem sancti Valentini: in laudē sancti Iuonis: Vitā sancti Bernardi. De contēptu sæculi. Contra aduocatos calūniatores. De captiuitate Regis maximiliani: Elegiā in morte Federici imperatoris. Variorum Epigrāmatum librum unum. Compilauit præterea (ut aiunt) Vernacula lingua mira arte: atq̃ ingenio: libellum quendam quē nauem Naragoniæ appellauit: in quo causam: & radicem omnium stulticiarum adeo eleganter expressit: mores hominum carpit: & quædam salutaria remedia singulis tradidit: ut non iure stultorum librum: sed diuinam potius Satyram: illud opus appellasset. Aiunt ipsum adhuc uiuere annos habens.47. legista theutonicus libri huius

¶ Baptista leo: patria florentinus ex clarissima ortus familia: uir ingenii elegantissimi: acerrimique iudicii: & exquisitissimæ doctrinæ: hoc tempore facto concessit. Qui cum plurima alia egregia monumenta edidisset etiam libros decem de architectura ad imitationem uetruuii elucubrauit: quos propemodum emendatos: perpolitosq̃ editurus iam in lucem: & diuo laurentio Mediceo dedicaturus obiit. Quos nihilominus eius frater Bernardus homo prudentissimus & litteratus in uolumen redactos. Eidem laurentio præsentauit. Aiunt enim hunc hominem quālibet remotæ litteræ latuisse. Nam ita antiquitatis uestigia fuit perscrutatus: ut omnem ueterum architectandi rationem & depræhenderit & in exemplum reuocauerit. Sic ut non solum in eo machinas: & pegamata attomataq̃ permulta: sed formasq̃ ædificiorum admirabilis excogitauerit. Fuit ꝓterea hic Baptista optimus & pictor etiam statuarius. florētin⁹ architectus

¶ Engelhardus orientalis francus: natione theutonicus: uir doctus & undecunque peritus philosophus orator & poeta insignis diuinarumque scripturarum: & iuris pontificii non ignarus: hoc tempore Romæ aduocatus causarum constitutus magno habetur in precio. Qui cum sit acri ingenio excellenti: ut ac disertus eloquio metro: ac prosa excellens: quædam utroq̃ genere stili cōposuit opuscula: quibus nomen suum æternitati mandauit. Et primo Carmine elegiaco. De laude patriæ suæ librum unum. De Anulo sancti Donati librum unum. Epistolas plures ad diuersos: epigrāmata Varia. et complura alia. theutōicus auditor cārū

¶ Vernerus natione theutonicus patria uuestphalus: ordinis cartusiensiū: prior sanctæ Barbaræ in colonia Agrippina. Vir diuinarū scripturarū studiosissimus: ualde eruditus: ingenio excellēs religiosaq̃ conuersatione: p hoc tp̄s p̄clara edidit opuscula: q̄bus se utilē p̄ntibus pariter & futuris Ordinis cartusiēsiū

declarauit. E qbus extant subiecta. Sup epistolas pauli opus grãde. Quod pauli doctrinã pnota uit libris.14. De uita ipsius sancti pauli li.7. De ualore missarũ li.i. De regimĩe principũ li.i. De studio theologiæ li.i. Fasiculus tépoꝝ li.i. paradisus cõscientiæ li.i. Sermões multi li.i. Et alia multa.

Fasiculus tépoꝝ ordĩs carmelitarũ

¶ Arnoldus Bostius natione theutonicus: ordinis carmelitarũ philosophus & theologus: ac poeta: & orator pclarus: hac tẽpestate uiuus existens. Scripsit metro & prosa multa præclara monumenta. De quibus extant subiecta: primo. De patronatu mariæ uersu lib.i. De illustribus uitis sui ordinis: atq; carthusiensiũ lib.2. Contra uincentiũ de nouo castro li.i. epistolarũ ad diuersos lib.i. De quattuor nouissimis lib.i. Carmina diuersa. Et quædam alia.

ordinis pdicatorũ

¶ Hieronymus ferrariensis ordinis pdicatorum professus. Declamator ardentissimus & multarũ bonarũ litterarũ apprime eruditus: hac tempestate: ppter huiusmodi singulare pdicandi: uidelicet munus: apud Ethruscos potissimũq; florentinos ueluti singulare quoddã illustrissimũ eisdẽ de cœlo dimissum lumen existimatũ est. Vir certe apparenter bonus modestusq;: ad singularis deuotionis & sanctimoniæ: ut pote qui singulis quasi diebus: os in ecclesia appeniens pœnitentiã suadebat: & uiã dñi in ueritate docere cunctis uidebat: ac quædã sæculo ueritatis zizaniã & loliũ pcidendo exterminabat auaritiã pellebat libidines & cætera quoq; uitia fulminabat. Sed ambitionẽ (in religiosis dãnabilẽ) quã sũmope strangulare in se debuerat: ardẽtissime cõplexus est. Quæ quidẽ contagiosa pestis suæ ruinæ & acerrimæ mortis: ac religionis suæ scandalũ cã: & occasio extitit. Erat profecto hic hieronymus omni extrinseca uirtute: uidelicet doctrina: & plurimarũ rerũ scientia decoratus: quibus donis si recte uti uoluisset: sempiterna memoria profecto dignus fuisset. sed uereor ne ipsa dona in pestẽ suã sibi fuerint a natura cõcessa: itaq; cũ apud uniuersam florentinã rẽpu. præ cæteris religiosis maximo in precio haberet: oiaq; suo consilio agerent in primis contra cõgregationẽ suã obseruantiũ cornua erexit: & quosdã in ethruria cõuentus ab ea segregans: se illoꝝ patronũ ambitiose nimiũ constituit: & in ea Scisma nõ paruũ suscitauit. Deinde (ut aiunt) a sũmo põtifice romano: uidelicet Alexãdro sexto tanq̃ seditiosum: & populorum concitatorẽ: contẽptorẽq; pontificiæ dignitatis: atq; auctoritatis: ac tanq̃ multoꝝ maloꝝ effectorẽ & auctorẽ: igni cũ duobus sociis dãnatus: anno salutis nostræ.1499. tandẽ cõbustus fuit. Aderat uniuersus florentinæ urbis populus in magno ipsius ciuitatis foro. Aderat & põtificis Ro. legatus ad huiusmodi iusticiã pagendã: una cũ generali ordinis sui magistro: qui ipsos habitu religionis imprimis eximit: deinde clericali dignitate priuatos sæculari potestati traditos laqueo strãgulari & exuri iussi sunt. Vtrum aũt huiusce mortis iudiciũ cõmeruerit hic tantus uir: meũ nõ est hoc in loco de alto iudicio sacri senatus ecclesiæ censere aut dicere. Scripsit itaq; hic eruditus & illustris litterarũ uir: multa memoratu digna opuscula: eruditione plena: & primo quadragesimale unũ li.uno. Super psalmos penitentiales dũ in carceribus captiuus detineretur pulchre. Super multos prophetas cõmentatus est: atq; alia multa. Mortẽ uero illã acerbissimã ipsum ita constãti pectore pertulisse ferunt: siue aũt perfidia siue pertinacia aut pacientia hoc egerit: certe philosophorũ aut uerorũ christianorũ schola interitum uiri omnes describerent.

combustio hoĩs

libros huius cõmemorat

¶ Guido Rubeus magnus multoꝝ olim oppidorũ in parmensi agro comes: hoc anno uenetiis octobrio mense mortẽ obiit. Et illius funus ibidẽ in Edẽ charitatis ordinis canonicoꝝ curatum. Magna & celebri põpa extitit. Vir sane uirtutũ gloria ac laudis oĩs plane insignis. Cuius uirtutes atq; pconia tales & tanta fuere in omni genere laudis. Vt nulla eloquentia nec optari posse. Nec concipi. Quæ uel auiditatẽ animi mei expleat. Vel rei Magnitudini respondeat: uel dignitati optimæ hoĩs uitæ satisfaciat. Fuit itaq; hic admirãdus Guido illustrius petri mariæ Rubei filius: quẽ imprimis nullã sollicitauit unquã ambitio: nullaq; honoris sæcularis contra deũ cupido prouexit De quo certe nõ aĩr q̃ de beatissimo Iob scribere debeo. Amiserat hic inclitus uir opes pmaxias amiserat uires: & domũ Auitã: & Oppida.xvii. florentissima: quæ cœli amœnitate erat lætissima tũ situ: murisq; inexpugnabilia: & cũ eisdẽ consitos ortos: piscinas & stagna: reliquasq; id genus delicias: unus inter Mediolanẽses potentior: & gloria generis: ac magnitudine rerũ: domi militiæque gestarum omnibus facile clarior. Et tñ in his molestiis permaximis: tanquã Iob suis labiis contra Deũ eũ peccasse quisquã uisus aut auditus fuit. Qui nihil oĩno suum uere esse dicebat: qđ sibi eripi posset: aut si eriperetur magnopere dolendũ esset. Et quãq̃ exilio dãnatũ se innocentissime animaduerteret: oĩa tñ æquo & forti animo pertulit: his uirtutibus diuinis septus hic xpianissimus uir: post aliquod tẽpus non solũ dolere: sed & gestire suis in tribulationibus cæpit: dicens se oĩa cõmeruisse mala: unde & Religiosis se plurimũ cõmendabat & eoꝝ preces supplex iugiter expostulabat: Et quantũ poterat: ut erat natura piientissimus: de suo militari stipendio subducere elimosinas quotridie dabat: & erogat. Nihil superflue aut ambitiose querebat. Mundi militiæ obstrictus id munus innoxie tractabat præcauens maxime: ne quisquã suoꝝ militũ ulli iniuriam facerent. Sũma in deũ eius semp fuit pietas: atq; rælígio: illã uero militiã: q̃ spiritualis est: uidelicet q̃ cõtra Diaboli neqtias depugnare psueuit. s. cupiditates libidines iras cõprimit: adeo strenue usq; in mortẽ tenuit & audacter gessit cũ maximis dei uiris potuerit de oĩ laude decertare. Euolasse itaq; hũc illustrẽ hoc anno & mẽse a corpe tanquã a carcere: ad illã uitã: q̃ ppetua est uita: cũ magno oĩum desiderio: Relictis Bernardo adolescentulo Belunẽse episcopo.

petrus maria pr̃ fuit

Oppida hu9 fuerũt.xvii.

uide hominis cõstãtiã

¶ Arturus

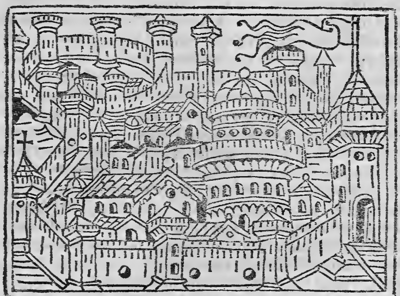
6689 1490 ❡ Arturus seu Artusius primogenitus Henrici portulagensis Regis:hoc anno Ioānam Ferdinādi hispaniarum regis filiam duxit uxorē. Sed sequenti anno mense augusti:idē Arturus Sponsus dū obstinatius equū currendo impingeret delapsus equo interiit.

❡ Fortunatæ insulæ quæ sunt in Oceano meridionali proxime occasui:hoc anno ope & īdustria sapientissimi:ac xpianissimi Ferdinandi hispaniarum regis regno hispaniarū additæ sunt:quarū fertilitatē mirabilē esse affirmant:hæ qppe sex numero sunt. Quarū prima Ombrion dicit̄: in q̄ nulla extant ædificia:nec unquā fuere:Iunonia secūda dicit̄:in qua aiunt. Ediculā tantū esse extructā. Tertia eiusdē nōis: huic pxima est:Deinde Caprarıa lacertis grandibus referta : Niuaria quinta est:a ppetua niue nebulosa sic dicta & appellata. Canaria sexta uocat̄:plena maximis canibus. Abundare aūt hæc ultima dicit̄ pomis & oīs generis auiū:& palmetis:q̄ cariotas producunt:ac melle & aliis oīs gnis fructibus. Sunt deniq̨ hæ īsulæ adeo fertiles:ut gētiliū error putauerit propter soli fertilitatem:easdē fuisse paradisum uoluptatis. — sex īsulæ ombriō pria iunonia secūda caprarıa niuaria canaria ultima

GRANATA PROVINCIAE BETICAE CIVITAS.

6691 1492 ❡ Granata pmaxima Beticæ prouinciæ primaria ciuitas:immo totius Regni caput. Regū maurorū sedes & regia:hoc anno pria Ianuarii die:a mauris p septingentos annos possessa: & occupata: & fœdata:ab īclitis regibus ferdinando & helisabeth post diutissimā obsidionem fessa:ac maxima perpessa īedia:cum sola ex toto Regno debellāda esset per conditionem cepta est. Est autem hæc ciuitas(ut fertur)in montis Cacumine posita:quæ ingenti flumine bethi(a quo tota prouincia denominatur)ueluti uallo cingitur: quæq̨ & duplicibus muris circunquaq̨ cingitur:quorum robore ita præmunita: ac prædita est:ut alteram totius regni portionem non exequet tantum:sed lōgissime superet. Ac sic totam Beticæ seu Granatæ regnū ex Maurorum manibus ereptū:christianis denuo uirtute clarissimorum Regū ferdinandi & helisabeth tandē magna cū gloria atq̨ triūpho restitutū est: Id aūt Regnū:cū reliqua hispania Ismael in præsentiarū Rex:& sui maiores ex Mauritania cū exercitu magno uenientes iā octingentis ferme annis occupauerant diuq̨ possederant:sed postmodū a tarraconensibus inclitis principibus ultra Bethym fluuium pulsi:nūc usq̨ magnis sub tributibus eandē plagā fœlicissimā tenuerunt: Quā quidē prouinciā primariā oīum terrarū appellāt. Quæ sane prouincia(ut Strabo scribit)intra Anin & ortū fluuios usq̨ ad oretaniā ptendit̄:a meridie uero & oriente fluminis eruptione usq̨ ad Australe maritimū tractū:ac usq̨ ad herculeas colūnas uadit. Eius aūt regionis lōgitudo secūdū pliniū in tertio est ducenta qnquaginta miliaria:latitudo uero.236.in qua ad.200 oppida ppulchra fuisse pter ipsius ferocitatē: Strabo & plinius scribunt. Nā ipsius puīciæ ager: si ad uniuersum conferat̄ orbē:supremus & excellentissimus phibet̄. Eo q̨ quæcūq̨ ad humanū uictū sunt necessaria: & plusq̄ necessaria affluentissime gignat. Eius eni mōtes & flumina quasi ubiq̨ Aurū & argentū pducere dicunt̄: Armenta qppe & pecudes sine numero nutrire dicit̄:optima quoq̨ Siricū colligit. Ac cera & melle: atq̨ aliis oībus bonis habundat. Hunc itaq̨ ismaelē regē supradicti xpianissimi reges decēnali bello terra mariq̨ acriter afflixerūt. Et tandē superatū & captū hoc anno prima ianuarii die cū triūpho pmaximo obtinuerūt. Eā aūt puinciā ideo Granatā appellare cōsueuimus:q̨ in ea primū Granatū q̄ ppulchrū pānis cōfert colorē enutriri cepta fuerit. Atq̨ ex eo:q̨ in ipso Bethi fluuio pāni pulchro tingunt̄ colore. Dicēte iuuenale in quadā Satyra:pcipitare uolens ēt pulcherrimā uestē inficit natura pecus:sed egregius fons. — Granata describit. Prouinciā h̄ describit & ipsius dignitatē. granata quare sic appellet̄. iuuenalis poeta & martialis.

Atq̨ alias quarū generosi graminis ipsum. Viribus occultis: & bethic⁹ adiuuat: & Mart.
Aethis olifera crimē redimite corona Aurea qui nitidis uellera tingit aquis.

6691 1492 ❡ Laurentius Medicus florentinæ reip. Moderator & princeps:hoc anno idibus martii haud longe a florētia urbe:sua in uilla noīe caregia:fato concessit. Vir certe oīum sapiētissimus in quo(ut ita loquar)erant oīum uirtutū imagines: atq̨ signa:cuius quidē obitus ne dū florentinis oībus:s; uniuersæ pfecto italiæ acerbissimū attulit dolorē:q̨ eius patrocinio in primis litterarū pfessores aliiq̨ quicūq̨ pusilli & magni:nō solū in urbe florētia:sed in toto ipsius regno mirifice & piientissime subleuabant̄. Videbat̄ equidē ad oīa natus:īgenio maxime pspicaci:ac facili:ut in singulis excelleret nesciret̄. In eo equidē pbitas & iustitia:atq̨ fides domiciliū cōstituisse uisæ sunt:q̨ eximia quædam in eū totius populi sui beniuolentia declarabat̄. Sed sup oīa in ipm liberalitas:ac munificētia explēdescebant: q̄ quadā īmortali gloria illū inter deos puexerant. Quāto ēt lr̄atos — Laudes eius describit

libros multos emit

uiros studio cõplecterẽť:& cõquisitis toto orbe terrarũ utriusq; linguæ libris sumptus ipsi declarat. Hanc itaq; rẽp.florentinã cũ p multos annos post petri patris:& Cosmi Aui medices gubernandã dirigendãq; suscepisset:aĩaduertens se suũ fore alũnũ:ita aĩum ad illã tuẽdã & exornandã sibi incendit:ut eius opes:ac proximũ sanguinẽ exponere nõ extimuerit. Quo factũ fuit:ut bellorũ pericula a suoꝝ ciuiũ ceruicibus sæpe propulsauerit. Atq; ipsius ĩperiũ multarũ urbiũ & oppidorũ acquisitione auxerit nomẽq; tuscũ ad Barbaras usq; gentes extenderit:illi nãq; queadmodũ Octauiano augusto Reges & principes:ac respu.atq; sultanus magnus turcoꝝ ĩperator mittebãt legatos & munera.ipsum quoq; Romani põtifices Syxtus & Innocẽtius ueluti filiũ dilectissimũ salutari cõplectabanť sinu:ipse deniq; ne dicã florentinã urbẽ:sed totũ eius regnũ pacatissimum sed ditissimũ oĩfariæ mercaturæ & artificio quoad supstes fuit:efficere curauit. Quãtas hic inclitus laurentius medices in ædificandis:instaurandisq; ecclesiis:& monasteriis exposuerit opes dicere profecto non sufficimus:quũ ipsa eius opa:in oĩum gentiũ ora & linguis ubiq; p̃dicenť. Tãdẽ hic uerus xp̃icola sacramẽtis oĩbus ecclesiæ deuotissime susceptis testamẽtoq; cõfecto:& filiis oĩbus ac amicis cunctis uale faciens deosculatus deuotissime crucifixo:multis astantibus uiris religiosis expirauit. Eo aũt mortuo:mox tã magnus mortaliũ cõcursus ad eius funus exornandũ factus est:quã antea factũ fuisset credatur. De funere uero ex ipsius mandato ad cosmi Aui exẽplũ nihil põpæ actũ fuit:sepultũq; in ede diui laurẽtii a suis maioribus ornatissime extructa: prodigia pmulta ante mortẽ ipsius antecesserunt:q̃ cõmemorare istic supfluũ est. Tres hic post se reliqt filios: Ioãnẽ.s.scẽ Ro.ecclesiæ cardinalẽ petrũ primogenitũ eidẽ successorẽ & aliũ natu minimũ Iulianũ noĩe:qui oẽs statim quadã animi probitate totius ciuitatis animos ĩ se deuinxerũt.

quanto apd' oẽs habebatur in p̃cio ecclesias & cõuentus multos edificauit

Prodigia

filios eius nominat

¶ Petrus aũt medices eius noĩs secũdus:hoc anno ipso laurentio p̃ri p̃dicto in administratione reipu.florentinæ suffectus illã tãtũmodo tribus annis administrauit:nã patre sapientissimo & integerrimo uiro decedente:hic unius &.xx.annoꝝ erat ætatis:qui in principio sui regiminis tantã grauitatẽ & prudentiã:atq; auctoritatẽ in ea mole sustentanda p̃ se tulit:ut ne cui maioꝝ suorum concedere uidereť. Quãprimũ enim eius pater e uita decessit:uix dici posset:quãta & humanitate & grauitate ciues oẽs ad se domũ confluentes exceperit:& quã blãde ẽt dotibus consolantibus q; pro tpe suãq; operã pollicentibus responderit:deinde & quã solertẽ curã ĩpenderit:in custodienda sua rei familiari atq; in obeunda reip.nulli unquã aut loco:aut tẽpori:aut muneri:aut cuiquã homini defuerit:nulla deniq; in parte cessasse uisus fuit. Sic ut in eã plane proficiscens:ab omnibus profecto putabať:parentes uestigia ipsum consecutus:ipsam igiť uiã modestissimã p annũ (cũ gratia oĩum ciuiũ & uulgi) seruauit: sed postmodũ tanquã Roboã Salomonis sapientissimi filius:zelo quodã incensus ac supbia ĩflatus:suos affines ĩprimis multis iniuriis urgere cœpit: deinde in malũ prosequẽs:alia atq; alia p̃ter iusticiã ac bonoꝝ principũ honestatẽ ciuibus inferẽs mala in odiũ totius Senatus incidit:pro quo tandẽ extra curiã & Senatũ proiectus est. Hæc quippe anno salutis nostræ.M.cccc.xv.gesta sunt:quo q̃dẽ tẽpore Carolus octauus francorũ Rex:ad capiendũ Neapolitanũ regnũ uersus florentiã cum exercitu magno proficisceba̋ť:cui hic petrus occurendo salutauit dicens sacratissime Rex:pater meus laurentius moriens tria mihi testamento reliqt:mandauitq; ac imperauit:primũ ut deũ colerẽ. Regẽ francorũ uenerare:& patriã meã pro uirili tuerer. Deũ inquit adoro: Te regẽ ut patronũ suscipio. Et ut gratiã Regis iniret: confestĩ Sarzanã oppidũ rei florentinæ ianuã libera manu tradidit. Deinde petrã sanctã: pisanũq; portũ ac pisam ciuitatẽ inscii florentinis regiæ ditioni supposuit. Rex aũt ut gratias egit:& loca gallico præsidio muniuit & firmauit:atq; ẽt pisanã ciuitatẽ libertati dõauit. Vbi aũt hæc gesta florẽtiæ perlata sunt:indignatio non modica oẽs cœpit. Et re minutius intellecta:petrus hic patriæ hostis statim declaratur:urbeq; oĩno pelliť:& eius bona subastantur:ac perpetuo dãnatur exilio: multi quoq; ipsius factionis uiri & ipsi extra urbem acti sunt:tanto euestigio ira senatus florentinoꝝ ĩ ipsum petrũ medicẽ familiã exarsit:ut ẽt eius insignia ex oĩbus priuatis & publicis locis & ecclesiis:ac Monasteriis deleri fecerit:pauloq; post petrus hic cũ redditũ in patriã intercessione multorũ principũ. Sũmiq; põtificis ac galloꝝ regis expostularet ĩstaret quoq; multis p̃cibus illũ asseq licet maiorũ suoꝝ uirtutes & beneficia pmulta in Senatu cõmemorarenť:ac ueneraren̋ť:tñ quod postulabatur:non fuit concessum:& hoc ob maliuolentiã non solum plebeæ multitudinis sed & aliorum ciuium. Qua iniuria infensus confestim cum ursinis atq; aliis se coniũgens contra florentinos bello suscepto eorum ditionẽ & agrũ inuadens multã prædã exportauit. Et aliqua oppida cepit:postremo etiã lata de eius reditu rogatione:cum intelligeret ciuitatem pœne uniuersam denuo fuisse sibi aduersatam maxime stimulatus:cũ pisanis fœdus cõtra ipsos pepigit. Quo fœdere sibi primũ & suis aduersariis ruinã peperit:non minimã. Et in hoc certe perspicue animaduertere possumus nihil esse diuturnũ in hoc mundo potest:quod simultati:quod odio:quod discordiæ sit obnoxiũ.in præsens usq; quid in tota europa florentinorũ ciuitate illustrius:quid præclarius:quid deniq; gloriosius aut certe splendidius inueniri potuisset. Hæc bonarũ omnium artiũ parẽs. Hæc & belli & pacis ubiq; insignis disciplina:hæc & dignitate:& opibus in uniuersum occiduũ admirabilis habebatur:sed nunc uno quasi momẽto ubi partiũ studia fouere cepit:repẽte ac præceps in obscurã miseriã & quãdã calamitatẽ corruit.

Laudes eius

Vitia illius ẽt cõmemorat

Terras suoꝝ ciuium regi tradit exilio dãnať

Bellũ cõ rẽpu.suã mouit

Narratq; mala ex discordia proueniant

1492

Alexãder

6691 1492 Lexāder papa:eius noīs sextus: Theodoricus seu Rhodoricus Ro.Ecclesiæ Archidia conus antea uocatus: Calixti olim pōtificis ex fratre nepos:hoc anno mēse Iulii innocentio pa pæ:oium cōsensu pōtifex suffectus:sedit in pōtiarū usq̧ annis.x. & mēsibus octo. Qui mox ab oībus xpianis pricipibus: & pcipue italis:maxīa pōpa est salutatus Huic iō hoc nomē magnū decretū fuisse arbitror:qđ eius regius in primis aspectus:ac cœlestis q̄ dā in eo spēs:utriq̧ & nomini & pōtificatui apte cōueniret.qđ alexādros oēs:tū pōtifices:tū Reges exactos pōtificatū:& īperiū fœlicissime gessere:ut superioꝝ gesta:scripta fœlicissime demonstrant. Hic ex Borgia gente nobilissima hyspaniarū familia originē duxit:quē Calixtus papa eius nois tertius patruus:a puero educauit:instituitq̧ atq̧ huius dignitatis gradū ꝑparauit. Vñ & litteris humanis pariter & diuinis a principio sūmopere illū īstituit:& erudiri curauit. In quibus certe (ut acri ingenio adolescēs ꝑstātissimus euasit. Quo factū est:ut in explicandis cōsiliis:optimam facundiā ab ipsa sua adolescētia demōstraret:pp q̄ & in ipsa iuuenili ætate cardineū munus: ac Vicecāzellariatus officiū:ad qđ ꝑpe oēs graues curiæ Ro.refferunt̄ expeditiones:ubi & maxīa ecclesiasticarū rerū refferunt̄ moles eidē cōcessit. In quo qdē offō:tāta cū oī curialiū beniuolentia:atq̧ admiratione se exhibuit:ut tandē ad id fastigiū merito puenire meruerit. In quo qdē offō p quattuor & quadraginta annos maxīa rerū pericula:atq̧ naufragia cōstanti aīo maximū experimentū de se dedit. Nulla eqdē negocioꝝ grauitas:aut Romanæ ecclesiæ cōditio:tēporūq̧ difficultas cōtigit unquā:quā in officio non fuerit expertus:q̄ ue suo nō eesserit cōsilio:inito itaq̧ pōtificatu statim ex suis(ut moris est)duos cardinales u3 Ioānē Borgiā Montisfregalis nūcupatū & Valentinū similiter Borgiā creauit. Quē qdē Ioānē nepotē sanctæ Susanæ ꝑsbyterū cardinalem ex sacri Senatus cōsulto:legatū declaratū secūdo sui pōtificatus anno neapolim cū ingenti ꝑlatoꝝ & curialiū comitiua ad Alphonsum nup Regē creatū inuestiendū & coronandū misit. Qđ & factum fuit:multa cum solēnitate: & cærmoniarū oīum exactissima obseruantia. Quo facto fœdus cū eo maxīe pp aduētū Caroli galloꝝ Regis iniit. In qbus duobus:u3 pōtificis & Alphōsi spes oīs cōtra gallos relicta erat. Eo tūc Iulianus Arruere sancti petri auincula cardinalis. Sixti papæ Nepos Ostiæ oppidi Dñs: Tyberim fluuiū interclusit(iā Galloꝝ regis amicus & pōtificis hostis affectus)ne cōmeatus in urbe deuerent̄ quāobrē statim Romani ad rerū oīum inopiam deuenere. At pōtifex cū antea Romanoꝝ numero & uirtute factus securus esse uidereī:aduenīete Galloꝝ rege:adeo territus fuit:ut ui ilia:ac magnitudine animi elanguēscente:cū romā appropinquasset. Gallus rex ad eius oblatas cōditiones(dimisso Alphōso Rege)protinus descenderet. Atq̧ regias copiasq̧ Romā in auxiliū uenerant ꝑ timore inuitus extra urbē excludit. Excepit itaq̧ tandē hic pōtifex francoꝝ Regē cū maximo populi Romani plausu:& illū in diui Marci pallacio sedē:& hospitiū ꝑparari iuss̄t:sed ipse pontifex formidine plenus in Arcē se inclusit. Sequēti deinde die rebus inter se cōpositis:post multos cōplexus:ad instantiā Regis pōtifex Maclodiēsem regē carissimū cardinalē designauit: Subiugata deinde Roma rerū dña pontifex licet īuitus eidē zizimū turcoꝝ īperatoris fratrē cocessit:& ultra Valentinū cardinalē filiū(ut aiunt)obsidem dare:atq̧ urbes Neapolitano regno ꝓximas cōpulsus fuit. Demū cū Carolus Rex uniuersum regnū modico momento obtinuisset:hic pōtifex admodū sibi timore cæpit cognito maxime Caroli odio:unde & incerta consilia uoluebat. Statuitq̧ conuocato patruū concilio. De sūma rerū deliberare. In quo hæc dixisse ferunt. Videtis inquit filii carolū Galloꝝ regē italiæ magnā partem subiugasse:& ea suis armis & uiris īpleuisse:a pōtificia sede & oppida & urbes ademisse:iā pœnitus ecclesiā euersurū uidemus:multos enim ꝓditores:multosq̧ sedis apostolicæ hostes cernitis: nemo nrm in reditu ipsius tutus erit. Hinc profecto mea snīa discedendū est. His dictis confusæ uoces fuere:aliis alia iudicātibus:tādē uisū est:in tanto rerū ꝑsentiū discrimine nutantes italiæ res principū fœdere posse cōtineri. Missis igit̄ legatis ad Romanoꝝ & hyspaniæ reges: & uenetos: ac ludouicū sfortiā ducē:noua fœdera in ipsos principes icta fuerunt. At senatus uenetus: p legatos suos adeo constanter hoc fœdus stabiliuit:ut īperiū oē ꝓ Italiæ & ecclesiæ salute facile expositurus esset. Regrediēte aūt ex Neapoli Romā cū intellexisset Alex.pōti.mox cū uniuerso concilio(Roma dimissa)suadente legato ueneto circūseptus militibus uenetis in urbē primū successit deinde perusia decreuerat. Anconā adire:& uenetias postremo nauigare:si opus fuisset: Reuerso deniq̧ in Galliā carolo rege:& ibidē haud multo post defuncto: ac ludouico Aurilianēse eidē rege surrogato: Alexā.pristina formidine liberatus plurima meditare cæpit:& ea qdē pmaxīa: q̄ in pñs usq̧ ad uotū p oīa eidē successere. Nā ludouico uicecomite Mediolanēsiū duce captiuato in Gallis uinctū abducto:& eius īperiū ad Gallos pducto:necnō & pthonopeū regnū cum galli denuo uēdicassent: hic sapiētissimus pōti.cū fracoꝝ rege:& uenetis:noua pcussit fœdera. Quibus cōfectis:exercitus magnos cōgregauit:& Valentinū Borgiā uirū impigerrimū:eisdē ducē & imperatorē ꝑfecit. Qui ꝯgregatis oibus copiis:primo cū omni cura contra Catherinā uicecomitē hieronymi ryarii comitis relictā prīcipē expeditionē assūpsit. Et cū legionibus tādē Imolā ciuitatē deuenit. Quā pœnes catherina ī nullo pterrita:cū suo exercitu ꝓsederat:expugnauit. Vbi cū Valētiniana uirtus uidereī supior:catherina uirago relicta imola ualētino:cū suis Forliuiū sese recepit. In qua e uestigio a uictore obsessa fuit. Quam cum aliquandiu oppugnasset & mira solertia se

Papa 225.
Borgia familia
Calixt⁹ papa patruus
44. annis uicecancellarius stetit
duos cardinales ex suis creauit
alphonsus coronauit regem
cardinalis auincula hostis.
carolus rex urbē ītrat
maclodiēsis cardialis fit
zizimus turcus
ualētinus cardinalis
Verba pōtificis ad pñtes
Ad principes legatos mittit pōtifex
fugit ludouicus sforcia
ualētin⁹ borgia Dux

defendere in magnā penuriā rerū opportunarū deducta eſt:uerū tandē cū uiribus pontificis obſiſtere catherina nō poſſet:armoq; ui poſt captā ciuitatē & Arx tormentorū ictibus lacerata ab ualētino capta eſt:atq; ipſa catherina captiuata romā miſſa:pontifici uiua pſītata eſt. Ex quo ponti. ipſe:non aliter q̄ ſi p maximū ſupaſſet ducē gloriatus. His geſtis bellū contra fauentiā munitiſſimā Manfredorū urbē mouit quā demū poſt multas oppugnationes cū magna ſuorū militū cæde obtinuit:& Haſtorē puerū urbis principē:ſeſe ultro oblatū romā ad patrē pontificē in triūphi mō pduxit. His facinoribus tā egregie tāq; ſtrenue:a ualentino cōfectis pontifex in admirationē ſui adductus īmo ſtupefactus:ipſum protinus auctoritate Apſica ducali dignitate inſigniuit:illūq; earundē ciuitatū:atq; aliarū dictionis eccleſiaſticæ urbiū principē declarauit:prout latius infra ſuo loco dicemus. Deiecit itaq; Regulos oēs:quos pdeceſſores ſui pōtifices maxīe clemens eius noīs ſextus:annis cētū elapſis in urbibus flāminiæ:& umbriæ uicarios eccleſiæ inſtituerat:u3 Māfredos. Ordelaphos. Malateſtas:Feltranos:& uaraneos:& eorū ciuitatū ualentinū Borgiā iā Ducē & titulo ducatus decoratū principē īſtituit. Hic etſi multas pecunias in bellicis ſūptibus:atq; in dotāda Lucretia filia quā Alphōſo Eſtenſi ferrariæ Duci matrimonio copulauit:ſplēdide errogauerit:nihilominus & in municula. S. Angeli Arce:quā munitiſſimā ultra modū īgenti īpenſa reddidit:& in exornādo diuæ Mariæ maioris urbis tēplo:cœlū eius īcredibili pulchritudīe in aurādo uias quoq; publicas Leoninæ urbis ſternēdo:atq; alia & alia in urbe ædificia īſtaurādo: plurimas pecunias nūc uſq; errogauit:plurimos ēt cardinales in pñtiarū uſq; creauit: Iubileūq; celebrauit.

¶ De quattuor pmaximis inſulis in india extra orbem nuper inuentis.

¶ Inſulæ. 4. pmaxīæ:u3. S. Saluatoris: Scē Mariæ cōceptionis ferdinādæ:& Hyſpagnolæ:hoc an 1493 669[?]
no poſt captā Granatā & eius īperiū ab inclitis ferdinādo & heliſabet regibus p xpophorū coloni eorū claſſis īperatorē ſapiētiſſimū & ſtrenuū in India extra orbē inuentæ & captæ ſunt:ut ēt oratores q ſupiori anno ad pōtificē Alexādrū p pſtāda ex more pōtifici obediētia:ſua in orōne cōteſtati ſunt. Ferdinādus igit̄ capta Betica puincia:ne ſui milites ſtrenuiſſimi ocio marcerēt. Xpophorū colūbū ſuæ claſſis Imperatorē cū plurimis militibus ſtatim ex Gadibus inſulis uerſus orientē adnauigare iuſſit: ut orienti oſtenderet quas uires hērent occidui. Qui ex ipſis locis ſoluens:infra modicū ſpaciū in indicū mare pſpero nauigio puenere:& in ſupradictas inſulas puenit. In qbus numerū hoīum multitudinē reperiens:earū inſularū ipſe claſſis īperator pro ſuis regibus poſſeſſionē pacifice accepit. Et ſupradictis noībus eas appellauit. Vltimā itaq; inſulā hyſpagnolā:cum applicuiſſet uidens ipſius magnitudinē pmaximā:eā nō inſulā:ſed ut continētē cathay puinciā eſt arbitratus. In ipſis aūt maritimis littoribus:atq; confinibus aſſeruit ſe nulla uidiſſe oppida:ſed uicos ppaucos:& ruſticana pdia:quorū incolæ cū primū ipſius milites uiderunt:fuga ſe ſurripuerunt. Eoq; in loco īperator nihil noui inueniſſet retrocedens:ad quendā portū rediit. Et inde ex ſuis militib⁹ quoſdā milites ſtrenuos emittēs:iuſſit explorare: ſi quas urbes in mediterraneis inuenirent. Qui tandē & iſti īnumeros inuenerunt populos:& paruas habitationes. Heæ igit̄ inſulæ oēs cū ſint feraciſſimæ hyſpagnola longe plus:in primis portus habet̄:q̄ reliquū orbis xpiani:flumina in ea tā uaſta:q̄ admirationē īducūt. Ibiq; conſpiciunt̄ montes excelſi:arboribus frondentib⁹ conſiti cœlū tangentibus:q̄ areſcunt nunquā:& tales(ut ipſe imperator ait)erant quales de mēſe maio apud hiſpanos ſum uidere ſolitus. harū arborū pars ad maturitatē alia ad fœcunditatē tendit ſecundū earūdē arborū qualitatē:ibiq; aues cātus pſonabant de menſe Nouēbrio. Septem diuerſitatis palmæ ſunt:quas uidere ſtupor eſt:pinus:poma: Nuces ad nr̄is diuerſa ſunt. planicies magna. Vuarū copia magna:Mineræ metallorū infinitæ. Gens illa numer̄ nō capit. Itē ipſa hiſpania inſula magnas hēt ualles:ingentēq; planiciē feraciſſimā hēt nō minus armentorū q̄ hoīu3 uſui accōmodatā. Aquarūq;:q̄ Aurū tenent:dulcis eſt auſtus. Et in arboribus reperiuntur fructus diuerſi generis. Aromata quoq; quā plurima:Huius aūt inſulæ & aliarū quas uidi mares & fœminæ nudi ſunt. Mulierū tñ aliquæ: pudenda fronte quadā Bōbice cōtexta uellant. Ferri & oīs generis armorū ſunt expertes:natura optime diſpoſiti proceres & formoſi:ſed timore quodā incredibili ſemp agunt̄. Hoc genus Armorū peculiare eſt:u3 pennæ Alitū ſumitatibus baculorū infixæ utunt̄. Vt igitur me tales uiri conſpexerunt ſalutē ſtatim pedibus ſibi procurarunt. Miſi inqt uiros q eos cōuenirēt:alloquerent̄:hortarenturq;. In publicū turmatim pdibant:nec loquebant̄ Et quāto propinquus nos cernebāt:tāto curioſius terga dabāt. Et ut eos in amorē allicere poſſem multa eis elargitus ſum:ſed nec munerū:nec amoris uices rependebāt. Verū poſtq̄ timorē poſuerūt munificentiores ſupra id q̄ credi pōt erga nos facti ſunt. Ita q oīa effundūt:& pfundunt. Fideles admodū ſunt. Aurū pro uitro cōmutabāt:q apud eos uitro nihil ē pcioſius. Deditq; eis idē imperator xpophorus plurima:q̄ ſecū detulerat dona. Cū eos aūt quadā beniuolētia cōciliaſſet. De multis eos p ſigna ſciſcitatus ē. Affirmabant ſe nunquā hoīes ueſtitos uidiſſe:nec ēt huiuſmodi naues ſeu triremes. Quoſdā aūt idē īperator uiolenter rapuit:ut hiſpani cū idoma eos docerēt:& ipſi De ipſorū informarent̄. Tantā deniq; ipſi Silueſtres hoīes erga xpianos poſtmodum contraxerunt beniuolentiā:ut undecūq; uocibus magnis cōclamarēt & dicerēt uenite uenite oēs quia & æthereæ gentes ad nos deſcenderunt:utunt̄ aūt hi inſulani qbuſdā Scaphis ad nauigandum unico ligno confectis:quæ ſunt curſu uelociſſimo. Cum quibus ſuas exercent mercaturas.

catherīa forliuii dña capit̄ fauētia cæpit ualētinū filiū ducē creat Lucretia illi⁹ filia ædificia ipſi⁹ cōmemo-rat ſcī ſaluatoris ſanctæ ɔceptōis ferdinā-da hiſpagnola xpophorus nup hyſpa-gnolæ ī-ſulæ magnitudi-nē port⁹ plurimi flumina magna montes magni arbores multæ aues ca-nētes di-uerſita-tes pal-maꝝ metallorū mineræ De aqs earū de armētis aromata homīes nudi arma ipſorū timo-rē ipſarū gentium domeſticantur quoſdā eorum uiolēter naues eorum

Refert idẽ imperator eiusdẽ in regionibus duas fore ĩsulas seu prouĩcias quarũ alterã Anĩ uocãt: cuius Accolæ oẽs caudati nascũtur. In insula ipsa hyspagnola: ipse ĩperator in quodã opportuniore loco: in quadã uilla permaxima: cui Natiuitas domini nomẽ imposuerat: peculiarẽ possessionem p Regib⁹ Hyspaniarũ accepit: & arcẽ quãdã mũitissimã ibidẽ ædificauit: quã & oĩ armorũ gñe: atq uiris necessariis muniuit. Quibus & Garauellã unã & pro aliis cõstruendis tã in arte: q̃ in cæteris peritissimos dimisit artifices. Qui e uestigio cũ eiusdẽ ĩsulæ Rege & cæteris maximã contraxit amicitiã. Eiusdẽ enim gentes more ferino degentes: ad quãdam politiorem uitã redegit. | uiri caudati arcẽ erigit

¶ In eisdẽ quoq ĩsulis: qsq uni tantũ cõiugi congescit: pter princeps cui uiginti habere licet. | Reges xx. uxores hẽre possũt

¶ Charis ãt ĩsula sic appellata: hz quoddã hoĩm gen⁹ ferocissimũ: q carne hũana uescũt. Alias eñi ĩsulas traiciẽtes: q̃cũq hẽre põt surripiũt: hi fœmineo more longos deferũt carnes: ipsimẽt in indicis regiõibus alia q̃dã est ĩsula mateniena seu matinien appellata: in qua solũ fœminæ sine uiris habitãt. Quæ q̃dẽ fœminæ nullũ sui sexus op⁹ exercere dñr. Vtũt eteñi q̃busdã Arcub⁹ & Speculis muniũtq se lamis eneis ĩ bello. Cũ his ueluti amazoĩbus coeũt idĩ ĩsulani tpe ueris. | Charis insula hoĩes qui carne humana nutriũt amazonas mulieres

¶ In his itaq q̃ttuor pdictis ĩsulis: idẽ xpoforus ĩperator Regiæ classis maximã Auri uim ĩuenisse cõtestatus fuit. Sed & Aromata cuiuscũq gñis: uidelicet. Masticis: piperis. Aloes: & hebenũ lignũ ac Reubarbarũ: atq maxia Bombicis copia ĩuenĩt. Ea igĩt ĩclitus Rex hispanus diuino munerẽ p suũ ĩperatorẽ prædictum consecutus est. e quæ hactenus mortaliũ aliquorũ uires minime attingere potuere. Hoc q̃dẽ ipse imperator se uidisse & pluftrasse: ac possessionẽ p suis Regibus accepisse: q̃d ĩ sua Epistola ptestatus est. Atq oratores Regii pontifici alexandro affirmarũt ita eẽ. | De aromaticis rebus

6693 1494 Maximilianus Federici eius nois tertii imperatoris filius: hoc anno patre ipso defuncto mox eidem ab electoribus imperii surrogatus: uigesimus octau⁹ Germanorũ imperator efficitur & in præsens usq imperauit annis quasi. 9. licet nundũ ex more coronam a pontifice Romano haud susceperit. Perplura de principe isto duobus capitulis superioribus: ubi de ipsius educarũ Ducatus primũ: deinde electione Regni Romanorũ tractauimus: sed pro meritis tãtarũ suarũ uirtutũ eq̃dem digne narrare nõ sufficimus. Reportauit eteñi hic gloriosissimus cæsar: ẽt sub ipsa uiridi sua iuuenta uarias celebresq uictorias: q̃s longo etiã æuo obtinuisse fuisset gloriosum: est itaq hic Cæsar Maximilianus: uir sapiẽtissimus humanissimusq supra q̃ dici: aut excogitari põtẽ & totius corporis elegantia: cũ quadã augustus maiestate admodũ ĩsignitus. In quo ĩter cætera q̃dã impatorius oculorũ uigor enitescit: ẽ ptere a bonarũ lrarũ egregie institutus. Ita ut latine pelegãter: cũ opus sit loquatur: & nõ solũ germanicã: sed Italicã: atque gallicã intelligit linguas: pmo igĩt sui impii anno Blãchãmariã uicecomitẽ Galeatii insubriũ Ducis filiã elegãtissimã: cũ ingenti Dote in Ispruch suo oppido: ex Mediolano maxima põpa transmissam: quarto calendas Aprilis sibi despõsauit uxorẽ. Tertio uero ipii sui anno in italiã p Venetis ptra florẽtinos pisanam urbem obsidentes (pret et imperii dignitatem) uenit. Et in ethrutia apud pisanum portũ aliquãdiu cunctando substituit. Sed non multo post anulo confecto negocio in Germaniam ingloriu s rediit. Reuersus autem paulo post heluetiis: & Sueuis: ac Angelis (quos Suiceros uocamus) sibi rebellantibus & infensis magnum indixit bellum: quod per annum: cum maxima utrique populi cruentissima cæde: & aliis complurimis incommodis & damnis gestum fuit. | Maximilianus commemorat maximi hanus De eius pulchritudine dicit uxorem ducit in italiã uenit bellum cũ heluetiis gessit

1494 ¶ Blãcha uicecomes Galeatii Insubriũ maximi Ducis filia: & Ludouici sfortiæ cognomẽto Mauri Neptis Caroliq xpianissimi frãcorũ Regis cõsobrina: hoc ãno ĩ Ispruch alemaniæ oppido quarto calẽ. Aprilis ad Maritũ pducta ab Maximiliano Cæsare & Augusta Matrimonio cũ maxima procerũ Germanorũ põpa despõsat: & pſentibus cũctis e uestigio. Dos. 4. cẽtũ milliũ aureorũ & sexaginta milliũ ducatorũ parafrenaliũ eidẽ numerantur. Quæ q̃dẽ Mulier augusta sicut Blãcha noĩe ita certe & Re. nõ solũ mẽbris: sed & moribus & omni uita: atq naturæ & corporis muneribus: fortunæ quoq & aĩ bonis pdita fuit: & in his pſerti: quæ ĩ Muliere pcipue habẽda sunt: pudore: uidelicet & pudicitia: probitate: uenustate: atq ĩgenii acumine: quãuis illustri sanguine sit orta: tñ in oĩbus Mulierũ exercitiis: ut pote ĩ italia: in achaia: in phrigiis opibus: & oĩ alio muliebri mundo instructa oĩuz Mulierũ sui tpis in eisdẽ exercitii gloriã euicit: fuit & ĩ primis grã oris eximia: forma totius corpis procera: & elegãtissima: & ĩ oĩbus aliis corporis liniamẽtis ĩsignissima. Quæ pp ipsas eximias dotes diu ante a uariis pricipibus & Regibus ĩ mřimoniũ fuerat expostulata. Vnde unusq q nobilissimus in hoc felicitatẽ quãdã reponebat: si hãc ĩ cõiugẽ asseq meruisset. Sed ĩ hoc infœlix extitit: quod ullã Sobolẽ minime potuerit. Hoc qppe Matrimoniũ uniuersæ italiæ & Germaniæ gratum fuit: & Sydera ipsa huic tanto coniugio applausisse uisa sunt. Quod q̃dez ex hoc diuinitus factũ credi posset: ipsa eñi Regina cũ magno comitatu media hyeme ad maritũ iter faciens: nullæ unq̃ã pluuiæ: nullæque niues de cœlo descẽderũt. Nõ frigora nec glacies obstituerũt. Solis radii diuina quadã specie sp in itinere suo eã circũfulserũt: & ultra tõnem hyberni tẽporis incaluerũt: posteris hæc forte incredibilia uidebuntur: & tamen uerissimũ profecto fuit.

¶ Alphonsus Calabriæ Dux. ferdinandi Apuliæ Regis filius: hoc anno pr̃e eius uita functo: ea die oĩ curia pcerũ suorũ põpa comitatus: regni Neapolitaui seu Apuliæ adeptus: regnauit tantũmõ anno uno. Qui mox ad Alexãdrũ papã pceres mittens: supplicare cæpit p executiõe bullæ suæ: quã cũ cõsensu oim Cardinaliũ supioribus annis fecerat Innocẽtius octauus. In qua recẽsi-

tis inuestituris Eugenii: Nicolai:Pii: & Sixti:inuestitus fuit uerbaliter de Regno Apuliæ & Sici-
liæ Alphonsus hic:tunc Calabriæ Dux: & post eū Ferdinandus eius filius.Eo ad dito:ut deceden
te Ferdinando patre. Alphonsus iste possessione accepta actualiter inuestiretur & coronaret̄ p
Romanum pontificem:uel cardinalem ab eo mittendū Regiis precibus & bullo in secreto con
cistorio:per pontificem sæpius recitatis & prepositis.Res opportuna discussione agitata fuit.De
mum uisa iusticia Regiæ petitiones:cui secūdum iuris necessitatem nec dari uerba poterant:ne
que dilatio.Ex sacri senatus consulto missus est Ioannes Borgia cardinalis Neapo im cū ma-
gna p̄latorū pompa:qui eum inuestiuit & coronauit.Hic Ludouici Sfortiæ Mediolanensis im-
perii Gubernatoris Sororius fuit:ambo sane magni præpotentesque uiri inter quos de admini-
stratiōe impii Mediolanēsis tandē pmaxima: & miserāda suborta est discordia.Quæ adeo bre-
ui inualauit: & ipsos demū & semen eorū:ac quoscūque proceres: & amicos in mortē pariter &
captiuitatem:atque dispersionē:necnon & in miserrimā calamitatē oēs adduxerit.Syllanam: &
Marianā equidē Discordiam huic deteriorem fuisse non arbitror.Hæc quippe in primis uniuer-
sum Apuliæ regnū destruxit: & miserabiliter lacerauit.Insubriū potentiā demersit.Rēpu.floren-
tinam turpiter eneruauit:uniuersos postremo Flaminiæ & Vmbriæ Regulos disperdidit & eli-
minauit.Et uniuersos terrarū populos spoliauit: & miserandā egestatē deduxit. Ob discordiam
in quā maloꝝ: & miseriaꝝ oim Dux & causa.Igitur hic Alphonsus Ludouico prædicto admo-
dum inimicabatur:quod īperiū mediolanense per octo & decem annos occupasset nec nollet
Io.Galeatio Duci Nepoti suo:ac Genero huius alphonsi Regis restituere:cui cū minaretur eum
armis exterminatuꝝ fore.at Ludouicus egit(ad ipsum alphonsum exterminandū)ut carolus frā
corum Rex in italiā descenderet:qui cū ī regnū magno cum exercitu peruenisset alphonsus hic
rex:iam animo & bonis omnibus destitutus:etiam populorū suorū odio peremni cognito pro
speram sibi salutis uiam aduenit:qua quidem regiū Dyadema deponens regno sponte se abdi-
cans.illud filio ferdinando a populo dilecto dedit: & regno filio relicto.Regiam oēm suppelle-
ctilē maximeque insignem suam Bibliothecā:ac thesaurum oēm secum deferens:in Siciliā uer
bis adnauigauit.Vbi q̄ reliquum superfuerat tpis in maxima pace: lectionibus & orationibus
iugum operā impendens consumpsit.Ibidem aūt eum:aut lapideus non eēt hic rex:reputans se
cum exiliū diuturnū: & maximi regni amissionē:quāquā illi maximo & acerbissimo:atq̄ intolle
rabili esset supplicio:tamē sese annitebatur forti aīo cōsolari rememorans(ex iugi lectione)mō
priscos & gentiles illustres uiros:modo patres nostros:qui patriæ solo pulsi: & suis bonis oibus
spoliati exiliū cū paupertate fortissime pertulerant:legebat frequēter & pene cū lachrymis passio
nem xp̄i & sanctoꝝ martyrū laceratiōes: & gloriosa utriusq̄ sexus in p̄ssuris & suppliciis tollera-
ta tormēta.Ad quos cōpūctus & feruefactus rex ardentis fidei septus quādoq̄ se erigebat: ut ēt
a dolore abesse exultando in xp̄o gestiret.Ad sacros.n.xp̄i sermos se cōferens(ut aiunt)se pedibus
eorum substernebat: & p̄ces eoꝝ supplex efflagitabat.Ea quippe sanctimonia & humilitate p-
fecto existimo & credo Animā illius:post annū sui exilii:e corpore ereptā ī cœlo fuisse susceptā.

Pater regnum filio resignat rex cum opibus suis fugit

patientiā & sanctimoniam regis commemorat

pontes sex in Bergo. agro ceciderunt

ludouicus dux ꝯfirmat̄

Diluuiū pmaximū:hoc anno mēse octobrio in tota italia(iam ab Astrorū peritis p̄dictū)fuit 1494
ex quo auctis supra modū fluminibus in agro Bergomensi Breuius inter cætera flumina.Aqua
rum īpetu:sex lapideos pontes ingētis molis ad imū deuoluit:idque & Veronæ aliā pontis molē
sup Athesi constructā deiecit.Aliis atq̄ aliis italiæ locis:hoc prodigium euenisse constat.Quod
quidem diluuium non sine præsagio futuræ calamitatis augurium dedit.

Ludouicus sfortia uicecomes cognomēto Maurus:Frācisci sfortiæ insubriū ducis ex Blancha 1494
uxore filius:hoc āno Octobrio Mense:postq̄ octo & decē annis īpiū Mediolanēse sub titulo gu
bernatoris administrasset.Io.Galeatio Duce Nepote apud Ticinū mortuo:ipse impiū regnan-
tibus urbis mediolani optimatibus suscipiēs regnauit ānis qnq̄: & mēsibus sex.Quē paulopost
Maximilianus īpator priuilegio cōfirmauit.Vir plane īdustrius: & prioꝝ prīcipū:p aliquod tp̄s
ualde fœlicior: sed quadā mētis elatiōe nimiū īflatus astutissimus ī pris hic.etsi alto loco se cō-
stitutū aīaduerteret:existimans se altius multo sublimari:Neptē suā supra noiatā Blāchā: Maxi-
miliano Augusto mr̄imonio copulari pcurauit:ut p ipsam affirmitatē:fœdus & societatē ppe-
tuā cū īperatoria maiestate iniret.Inde aliud fœdus cū Carolo frācoꝝ Rege xp̄ianissimo pcus
sit: & cū uenetis sæpe & sæpius fœdera iniit:sed ea leuitate qua pcutiebat: & ea facilitate dissolue
bat.Ita ut hmōi apud eū cōtinui dicerent̄ ludi:q̄ si rarius pcutere didicisset: & in eis fide integra
pmāsisset:multo magis cōsultū ei fuisset.Nec ipsa mala ipm pfecto apphēdissent:ut īperio amis
so:in captiuitatē adduceret̄.Ad uēdicādū itaq̄ se de Alphōso parthonopeo Rege Sororio suo il
lumque euertēdū:cum Carolo francoꝝ Rege multis p̄cibus & pollicitationibus fœdus pepe-
git:illūue tandē ex Gallia in italiam traxit.Vbi cū Alphonsum e regno eiecisset:atque Regnum
pene oē Gallus ipse obtinuisset.ludouicus hic mutata snia:pontifici Romano & uenetis(fœde
re uiolato)adhesit: & nouam cū eis societatē cōposuit.Quæ res:cū Regi innotuisset:illico p lit-
teras ludouicum Aurilianensem Ducē(qui Astensem custodiebat ciuitatem)excitauit:ut Noua
riam Ludouico:pp uiolatam fidem auferret:quod & protinus effecit. Cui nisi ueneti socii auxi
lium præsto p̄stitissent:iam de ipsius imperio actum erat.Affuit e uestigio huic discrimini: & Her-

cules

cules ferrariæ Dux Mauri Socer: cuius fides & auctoritas mira apud regẽ habebat. Qui suo introitu & hortatu pacẽ ludouico p̄stitit: atq; Nouariã restituit: Mortuo demũ Carolo p̄dicto Rege francorũ Regnũ sine pauca difficultate ad Ludouicũ Aurlianensem Ducẽ iure gentium ludouici huius hostem deuenit: ad quẽ ueneti: multa cũ celeritate: oratores cũ magna pompa miserunt salutandi gratia: ac cõponendi cũ eo amicitiã causa patiq; p̄s eis aduenisse opportunũ: quo uindictam de ingratitudine: ac malis a ludouico sfortia insubriũ Duce receptis aduenisse: Sciebant enĩ nouũ frãcorũ Regẽ fore ludouico p̄dicto acerrimũ hostẽ: cũq; legati pronã in uenetuz Senatũ Regis beniuolẽtiã aĩaduerterent: suaserunt: ut cõtra ludouicũ sfortiã insubriũ Ducẽ Regni occupatorẽ: & suæ mayestatis inimicũ pestiferũ hostẽ ac oĩum hoĩum impurissimũ tyrannũ e Mediolanẽsi imperio eẽ eiiciendũ aducientes Senatũ suũ in hæc sancta uota uires quascunq; suas offerre: at Gallorũ rex sciens maurũ Ducẽ: uafrũ calidumq; & Diuitis: ac ĩperio p̄potentẽ: formidans ea de re aliquãdiu substitit. Tãdẽ Oratorũ suasionibus rex permotus socialia belli cõtra Ludouicũ cũ uenetis fœdera percussit. Vt uidelicet deuicto: q; Mauro Duce: omnia ultra padi: & abduæ fluminibus regi hereditario iure obuenirent. citra uero ipsis fluminibus: ut pote cremona urbe pulcherrima atq; Claræ abduæ regio uenetis ipsis decernerentur: Veneti enĩ memores malorũ: quæ eisdẽ in pisana expeditione: & tuitione fecerat: sese cũ inimico rege coniunxerũt Quæ res cũ Ludouico denũciata fuisset nimis multũq; eũ cõtristauit: suamq; cæpit accusare infidelitatẽ. Qui collectis suis infinitis thesauris eos in Germaniã una cũ filiis tanquã in tuto transmisit. Deinde arcibus munitissimis: ubiq; p̄sidio firmatis. Nullo quasi expectato exercitu: miserrime in Germaniã & ipse tandẽ multis cõsociatus cardinalibus & aliis nobilioribus aufugit. Atq; ita gallorũ Rex: ac ueneti: modico momẽto: de mẽse Augusto: anni. 1499. Imperiũ mediolanense obtinuerunt. Et conditionibus inter ipsos seruatis unusquisq; q; suum erat: accepit. Rex ãt Mediolanum cũ omni impio adeptus: nõ multo post Mediolanũ ueniens: cũ ingenti plausu a ciuibus exceptus est: & Arcẽ Iouis: toto orbe famosam munitissimã paulo post cum oĩbus aliis Regni fortilitiis partim uoluntaria deditione partimq; sub cõditione cõpulit: idq; & ueneti effecere: Rex uero p uniuersas urbes & oppida destributis Magistratibus: collectisq; p̄ciosissimis & ĩnumerabilibus cuiuscunq; generis suppellectilibus: post mẽsem cum eisdem in Galliam ouãs reddiit. At regii milites post Regis discessum: cũ secuti ubiq; uagarentur: Domos priuatas spoliãtes: & dedecorosa facinora ubiq; p̄petrantes. Demũ cũ nulla ĩ pte eorũ cessaret luxuries: & Ebrietas: atq; rapinæ inuisum gallorũ nomẽ: p̄rimus apud mediolanenses effecerunt. Vnde ciues magna ex parte sententia mutata: iam p ludouico effugato uota nũcupare cæperunt. Atq; ita post sextũ mensem ludouicũ ex Germania euocarunt: eũq; magna cũ gloria denuo principẽ exceperunt. Qui suorũ fretus auxilio Gallos ex italia eiicere temptauit. Quamobrẽ multis congregatis exercitibus cõtra eos ad nouariã urbẽ in bello processit: ibidẽq; a suis male custoditus ab heluetiis & Sueuis militibus suis: proditorie captus. In galliam uinctus ad regem perductus est. Quẽ rex sub perpetua custodia seruari præcepit. Atq; ita per biennii tempus in præsentiarum usq; seruatus est. Et hic sforciadum principum finis habetur.

nouariã amitit
nouus gallorũ rex
oratores ueneti ad regẽ frãcorũ
pacta inter regẽ & uenetos
Ludouicus suos thesauros & filios in germaniam mittit
Ludouicus fugit
rex mediolanũ uenit
rex spolia insubrium auffert
ludouicus rediit
ludouicus capitur
sfortia deficiũt

PISANA ETRVRAE CIVITAS.

1494

❡ Pisana olim primaria Ethruriæ prouinciæ ciuitas: hoc anno mense octobrio: postquã octuaginta & octo ãnis sæuissimũ florentinorũ Dominiũ pertulisset: a Carolo frãcorũ rege eius nominis octauo libertate donata: seruitutis iugum: maxima cum læticia excussit: pro qua tuenda magnos motus in tota italia excitari cepti sunt. pisani autem cũ animaduerterent se impares: ad suã tuendã libertatẽ contra florentinorum potentiam legatos quã primũ ad uenetum Senatũ dederunt: Rogãtes: per eos uenetum Senatũ sibi amicuz & auxiliatorẽ fore: cũq; Venetias legati uenissent. Senatus libenter eos excepit: & ad ea quæ petierunt tandẽ annuit. Vnde ut eius protectionẽ se suscepisse ostenderent p̄fectos nobiles uenetos quãta celeritate potuerunt: cũ magna militum manu eo trãsmiserunt: & urbis tuitionem per aliquot annos magna cum impensa sustinuerunt: quo in tpe magnæ utriq; cædes intercesserunt. Verum cum Ludouicus sfortia ad instantiam Genuensium: aut auxiliaria præsidia florentinis clanculum trãsmisisset in maximum uenetorũ odium incurrit: quod suæ ruinæ occasionem præstitit. pisani aũt ciues & plebei omnes quanquã durissimã obsidionem ac acerrimas expugnationes paterentur

Attamen ultima potius pati statuerunt quā rursus florentini populi ferre imperia: unde & munimenta ante portas construxerunt: uidelicet: cespite: uimine: fronde: luto: quæ Bastiona uulgo appellat. Deinde muris ciuitatis Vallum: & Fossam maximam obiecere: quæ omnium mansionibus sinistra erant.

Multas ipse diruit terras · regnum obtinet · petilianus & triulcius · pontifex regē coronare recusat · cedes magnas recitat · fœdus multorū · uictoria regis & rerum suarum amissio

¶ Carolus francorum Rex: hoc anno Ianuario mense pulsis & effugatis prius Alphonso & eius filio Ferdinando Neapolitanis Regibus: eorum Regnū haud magno negocio iure hereditario obtinuit. Et illud tantūmodo per sex menses possedit. Hic itaque (ut iam præmissum est) uiginti quattuor annorū ætatis existens regnandi cupidine ductus: ut Neapolitanū Regnum ymo & italiam totam obtineret: in primis quadā religione simulata eundi contra turcos in italiam cū exercitu uenit. Et in Regnum proficiscens: primo Thusciam occupauit: deinde Romā superans: pōtificem parere coegit. In Romano pterea soleo seu imperio aliquandiu subsistens. Terracinā Carpentum: Cāpaniam: & Maritimas pontificis Romani oras: non solum occupauit: sed & diruit: ac Iacobū comitem: & fundorum principem suis Sedibus expulit. Deinde expulso alphonso & eius filio Ferdinando Regibus: Neapolim tandē cum toto pene Regno. cum magno sui triumpho sibi subegit. Et inter cæteros Nicolaum ursinū Petiliani comitem: ac Iacobum triulcium patria mediolanensem uiros in armis strenuos exercitum Regis ferdinandi imperatores captiuos habuit. Quæ res tam paruo tēpore cōfecta ī admiratiōné uniuersam Europam cōuertit uniuersi cōclamantes & dicentes: fortunā ipsam huic Regi ancillam fore effectum. Post tantam uictoriam: hic statim a pontifice Romano per legatos Regni ipsius neapolitani Dyadema expostulauit: pollicens se censum consuetum quot annis persoluturū: quod cū pontifex recusasset: rex indignatione permotus: de pontificis statu mutando in animo uoluere cæpit: his sic stātibus milites regii multas crudelitates in regno exercere cæpere: ut pote in oppido Monusfortini. Inqꝫ sancti Ioannis: ac Caieta: necnon in urbe Thuscanensis: quā spoliatam euerterunt: cum multorū truculenta cede: qbus diuulgatis: & pontifex Romanus: ac uniuersa italia sibi plurimū timere cæperunt. Vnde icto inter pontificem: Maximilianum īperatorē: Senatum uenetum: & Ludouicum Ducem mediolanēsem fœdere: tandē hic onustus maxima præda in patriā rediens: a Venetis apud tarrū agri parmensis fluuiū subito milite egressus: ibidem & tentoria: & regia impedimenta: nō incruenta uictoria amisit. Vbi impetratis induciis trepidus demū ad extrema italiæ confugit. Vbi Nouaria occupata: mediolanensibus redita: ac pace cū eis confecta: ī patriam rediit: ubi & post annum sine liberis mortem obiit. In quo genus magni Vgonis regis defecit: qui a primo Vgone usqꝫ in hunc carolum ultimum fluxerunt: anni quingenti sex. 1495 6694

quattuor reges

¶ Ferdinādus eius nominis secūdus alphonsi regis ex diua hyppolita uxore filius a patre regno suscepto: regnauit annis. Infra spacium sedecim mensium in ipso neapolitano regno. 4. reges fuisse compertum habemus: uidelicet ferdinandum primum Alphonsum eius filium carolū francum: & ferdinandū hunc: alphonsus aūt huius pater (ut pmissum est) in aduentu prædicti caroli francorum regis deposito regio diademate regno sponte se abdicās: huic filio a populo neapolitano dilecto imperium dedit. Qui studiis rei militaris disciplina: clementia: pietate: iusticia: & liberalitate: qui nec manus quidē sanguine imbuisset ardētius colebatur: Qui suscepto regno dulcissimis uerbis oībus quietū regnū polliceri cæpit: atqꝫ iniurias oēs priuatas & publicas abolere: & proscriptis parcere cōpromisit. Deinde milites recognoscens stipendia oībus tradidit. Et urbes: ac oppida nouis firmauit præsidiis: postmodū cū didicisset aduentare ī regno hostem angustias suorum locorū tueri mandauit: uerū cū ex maleficiis maiorum suorū: & ipse odiosus populis eēt multa circunspiciens: tandem collectis suis impedimentis triremes conscendens ī porchytam insulam: septem triremibus omni cū familia sua se recepit: ibidem autē per sex mēses anxius subsistens sperabat: ac deprecabatur omnipotentē Deum: ut sua iusticia: illam fortunam: q̄ Carolo hosti totum orbem pollicita fuerat: eam tandē ex alto rerum fastigio: in ymum pcipitē deuolueret. Exactis autē sex mēsibus: dum francorum rex uix e manibus uenetorū euasisset: hic ferdinandus rex a neapolitanis rursus uocatus: summo oīum ciuium studio exceptus est. Quo audito: urbes oēs q̄ in propinquo erant (eiectis gallis) huius ferdinandi uexilla extulerunt. Qui capite potitus: idest Neapoli adepta: ad Venetos pro auxilio confugit: Qui acceptis Brundusio & aliis quattuor Apuliæ portubus in pignus quāta poterunt celeritate: ex Lombardia Franciscū Gongazam Mantuæ marchionem eorū Exercitus inuictum imperatorē: & ipsis regis consobrinum amicissimum: magno cū exercitu in regnum miserunt: hoc tēpore Veneti admodū romanorum ubiqꝫ multa bellorū onera portabant soli: in apulia & in germania: & Sueuia equitum peditumqꝫ delectum habebant: item in illyria & Dalmatia ac græcia: & transpadana regione aliisqꝫ atqꝫ aliis plurimis in locis: eorū pecuniæ diffundebantur. Ferdinandus itaqꝫ hic Rex tandem auxiliatore uenetorū imperatore francisco gonzaga magna difficultate gallos oēs post annum eiecit: atqꝫ paulo post: & ipse ex profluuio uentris sine liberis deficiens. Federicum patruū successorem habuit. in hoc autem Rege fuisse admirabilem corporis agilitatem & incredibiles uires compertum habemus: fuit & eloquio blandus: & imperio quo ad uixit adeo moderatus: ut nihil: etiam ab ipsa sua adolescentia in regnum deesse uidebatur.

hic in porchyta insula fugit · hic rursus in regnum restituitur · ueneti .4. portus acquirunt · frāciscus gōzaga gallos e regno eiicit · uirtutes huius recitat

¶ Philippus

Philippus septimus Sabaudiæ dux: hoc anno mēse martio: Carolo puerulo duce apud monchalerium oppidū defuncto: eidē successit: & nec dū plene duobus ānis regnauit. Hic p̄dicti ducis paruuli magnus patruus, primiq; Amedei ducis papa fœlix nuncupati: ex filio nepos fuit: ac Caroli francorū regis Auūculus. Vir grandeuus egregiæ p̄sentiæ: & eximiæ sapientiæ princeps. Quē Rex francorū aloysius & carolus eius filius tanti semp fecerūt: ut & salutē atq; Ruminā totius regni eorū in sua potestate haberi ac oīum rerū suarū Arbitrū esse eum uoluerint. Qui ad imitationē maiorū suorū: qui ab initio semp pacē coluere: & ipse amator pacis multa pacis fœdera maxime inter uenetos ac Reliquos Italiæ principes cū francorū rege percussit: quibus ex reb⁹ nō modo magnā cōmendationē apud mortales: sed & apud oīpotentē & imortalem eū immortalitatis gloriā adipisci promeruerit. Eius autem facinora & uirtutes p̄multæ & p̄clarissimæ: si cunctæ hic scripto enarrare uoluero: operosissimū perfecto opus esset. Obiit autē philippus hic plenius dierū apud zambelegæ magno omnibus sui desiderio relicto filiperto filio successore.

(papa felix)

Filipertus aūt prædicti philippi ducis filius octauus Sabaudiēsium Seu Allobrogum dux: hoc anno patri in Regno succedens: regnauit in p̄sens usq; annis. 5. Hic princeps in primis catholic⁹ est: & catholicis maxime religiosis plurimū fauens. Bonus quippe atq; magnanimus cū eximia totius corporis pulchritudine atq; formositate: ac uultus illaritate: & splendore: hunc itaq; principem ex antiq̄ssimis maiorum suorum illustrissimis christianissimisq; principibus uere effluxisse: nec degenerasse dixerim: aut posteritatē suam interrupisse in aliquo uidetur: qd' ex Ottonū primorum imperatorū germanorū originē traxere: unde ut antiquissimā imperatorū consanguinitatē continuare uideref: nup margaritam Maximiliani īperatoris filiā elegātissimā diuino quodam munere cū ingenti dote duxit uxorē. Est autē huius incliti principis: p̄ter multorū opinionē. pergrande imperiū: quod aurea fœliciq; pace semper p̄frui meruit. Nec ab re illud scripto recensere alienū puto: ut principis potētia atq; gloria oībus nota fiat. Sunt igit̄ eius impii fines in gallia transalpina & in italia longe diffusi. Galli enim trāsalpini q religionē huius principis incolūt. rhodanum & rhenū fluuios uersus occidentē p̄ finibus habent. A septētrione uero a germanis ad montē iouis usq; in mare lygusticū p̄tendūtur: ubi sunt nicea insignis ciuitas: ac uilla francha: cū aliis octo Dyocesibus amplas ac metropolitana sedes: quæ oīa p̄teritis ac huic principi in p̄sentē usq; parent. In italia uero maius habet ipium: uidelicet a nicea urbe uersus orientē usq; ad insubrium fines p̄tendit̄: quod pedemontium regio uocat̄: in qua quidē regione p̄ter qnq; urbes insignes sunt. 50. oppida præclara: q oī splēdore a magnis urbibus nihil differūt. Sūt p̄terea & alia mūcipia quasi ducēta mœnib⁹ & turribus munitissima rerū copia ac uiris p̄clarissimis insignita: quibus in locis sunt uiri illustres. Marchiones: comites atq; alii plurimi Equestris dignitatis uiri. Qui huic principi parent. Et obsequuntur.

(pulchritudinem ei⁹ dicit)

(margarita maximiliani filia)

(imperium huius principis de scribit pedemontiū regionē ubi sunt quinq; ciuitates & 50. oppida)

1498 Ludouic⁹ Aurilianēsiū dux hoc āno carolo francorū rege sine ullis filiis uita functo eidē non multa difficultate in ipso regno succedēs in p̄sens usq; quinq; ānis regnauit. Hic ip̄rimis carolū Ducē habuit patrē: quē idē carolus rex p̄decessor ob cōspirationis & rebellionis notā: Ac publicam fidē uiolatā. Captū securi percuti mandauerat. Et q̄quā hic filius Regi ipsi Sororius esset. Nihilominus & ipsum post p̄rīnā cædē diu sub custodia seruari p̄cepit. Verū in ea captiuitate taꝫ p̄tinaciter p̄seuerauit: ac patienter ipsa aduersa p̄tulit: donec: ut ita dixerim: uictā pudore fortunā Ipsum in suū reuocauerit fauorē. Et ne dū in fauorē solū: sed & tanquā Ancillā sibi subiugauerit: & iureiurādo sibi eā astrixit: ne deīceps sibi ullo mō aduersaret̄. Nā cū eius ipiū aliquādiu īfracto sustinuisset pectore. Demū ut arbitror manus ī capillos ipsius fortunæ cōiecit: ēt arrepta eius coma dixisse eidē existimo: sta in qt fortuna: & me iā tādē respice: nec tibi me fugere āplius cōcedit̄: pluribus enī ānis mihi aduersa fuisti. Nūc aliū uultū mihi p̄bere abste opus est: aut mihi blanda eris: aut tibi certe oēs crines euellā. Crediderim ipse fortunā huic Regi hæc uerba dixisse. Vicisti ludouice fateor: nec me amplius expieris inimicā: atq; ita ex captiuo Duce post multas clades hūc maximū xp̄ianorū eleuauit regē: Quo āt iure seu quo p̄textu: id p̄maximū munus hic ludouicus assequi meruerit: uxoris uidelicet successione: aut alia sanguis p̄pinq̄tate nescis. In ipso q̄ppe carolo defuncto. magni ugonis regis p̄pinq̄tatē plæriq; interruptā fuisse affirmant: Quibus ēt artibus hūc tā magnū fortunæ fauorē acq̄sierit. ut ex tot p̄pessis cladib⁹ ita repēte ad id p̄maximū p̄uenerit soliū: adhuc minimū notū habeo. Regno igitur francorū in pace adepto plurima apud se sapiēter aīaduertēs: ēt Annā p̄dicti caroli regis uxorē. repudiata: more gētiliū: prima uxore ī cōiugē accepit. Veritus ne si illā nō duceret uxorē: se Britāniā īsulā ipsius ānæ uiduæ hr̄ditariā possessionē p̄dituꝝ. Quæ res nō sine magna ipsius regis īfamia nota fuit. Nā xp̄ianis uxorē dimittere: nisi fornicatiōis cā ullo mō cōcedit̄: scriptū ē: quos deus cōiunxit: hō nullaten⁹ separare p̄t. Sed meū hoc ī loco nihil ē: de prima sede qcq̄ dicere: cui⁹ opa iudicare ī terris mortaliū nemo pōt. Repudiata igit̄ p̄ria uxore caroli p̄dicti regis sorore: & ipsius caroli uxore sibi desponsata: ēt ipsius uxoris p̄rnū regnū britānicū sine ullo belli certamīe recepit. Oīa aūt in transalpina gallia ex sñia bn̄ confecta: & in eo regno cū q̄etissimā duceret uitā. in mentē uenit tp̄s adesse: quo mediolanēse īperiū sibi iure hereditario deuolutū facile obtinere posset. Est aūt ludouicus hic extra materna linea Galeatii uicecomitis primi mediolanensiū ducis ex ualētina ipsius

(Pater huius securi percussus fuit)

(Fortuna hic fauet)

(Vgonis propinquitas)

(Vxore repudiata annam cum suo regno accepit uxorem)

(Genealogiam ipsius recitat)

medio- lanum obanet

filia abnepos. Cuius mulieris frater philippus dux: cũ nullũ ex se reliquisset filiũ: filiis ualẽtinæ iure ppinquitatis debebat ĩpeñu: plura itaq̃ circa hæc aĩaduertẽs: ut est hoĩum cõis infirmitas ſplura appetere. Cũ pontifice romano primũ: deinde cũ uenetis aliisq̃ italiæ potentatib⁹ fœdere inito tandẽ cũ uenetis uires iungens: cõtra ludouicũ ducẽ sfortiã p suos duces exercitũ duxit: & illũ: nõ sua potẽtia: sed uiri pusillanimitate ex italia effugauit: & regnũ ipsius paruo momẽto sine bello: aut sanguinis effusione obtinuit. annoq̃ a natali xp̃ano. M.ccccc. mẽ. martio. Atq̃ ipm ludouicũ cũ ascanio cardinali uicecancellario fr̃e captiuũ habuit. atq̃ ita parui laboris tẽpus in multos ãnos: hic dignissimus rex suis posteris cõsuluit: cũq̃ post mẽsem ad suscipiẽdã impii hui⁹ mediolanẽsis possessionẽ in galliã cisalpinã descendisset: & magna cũ gloria & plausu a mediolanẽsibus exceptus fuisset. Elatus aĩo de recuperãdo apuliæ regno iterũ aĩuʒ adiecit. Vñ & haud multo post quoq̃ armis cũ cõfœderatis iũctis & auxiliaribus additis copiis exercitũ in regnũ trãsmisit: at federicus neapolitanus rex cũ intellexisset exercitũ cõtra se aduẽtare: timore quodã ina ni ppulsus tanquã ĩfinitæ hostiũ turmæ ad se debellandũ uenirẽt: collectis ĩprimis oĩbus sui rẽgni Machinis aliisq̃ armamẽtis: ea ptinus ualentino duci Borgiæ pontificis filio triginta milibus aureis uendidit. Et nullo belli certamine expectato prius uxore & aliis Regiis & ĩpedimentis suis ĩ toto positis: ad regẽ: Ipse rex tãquã Ioachim hierosolymorũ rex protinus adnauigauit. atq̃ ita regius gallorũ pfectus: sine ullo quasi labore aut negocio. Videlicet nullo resistẽte uniuersum pœne regnũ apuliæ suo Regni subiecit: at neapolitani: qui sup oẽs italos nouitatibus gaudent semperq̃ naturæ consueuerunt: semper quoq̃ in motu fuerunt: nec ullum regem pro posse diu pati consueuerunt post non multum tempus ad regem hispanum confugierunt: qui eo suos exercitus mittens uniuersa in confuso posuerunt.

Exercitũ ctra apuliæ regẽ mittit

Machinas uendit duci ualẽtino

nouitatibus gaudẽt neapolitani

¶ Federicus secũdus ferdinãdi apuliæ regis filius: hoc anno ferdinãdo eius nepote sine filiis defuncto: eidẽ in regno succedẽs: regnauit annis quasi quattuor. Vir qdẽ ingenio & manu pmptissimus ac eloquio disertus: & a principio singulari in oẽs humanitate insignitus. Qui quãquã regnũ suum Neapolitanũ oĩbus bonis spoliatũ: ac (ut ita dixerim) pene desolatũ addiuerit: & oĩa regni oppida ac urbes dilaceratas & mille modis oppssos aĩaduerteret exhaustos ne dũ suos: sed & ciuiũ suorũq̃ thesauros id nõ deo: sed suis peccatis: suorũq̃ prædecessorũ ascribẽs. Cũ Daniele ppheta eũ dixisse tradũt. Deũ esse in cœlo: Qui releuat misteria: mutat tpa: & transfert regna: ut uniuersi cognoscãt. quod dominat̃ excelsus in regno hominũ: & cui uoluerit dabit illud a deo etenim Regnũ tenue inuenit: ut ne dũ puidere futuræ suæ cladis: sed non necessaria ad sui suæq̃ familiæ habere poterat. Vñ cũ didicisset francorũ regẽ exercitũ super eũ missurũ oĩa suæ regiæ urbis atq̃ aliarũ ciuitatũ tormenta & armamẽta quasi innumera & ea qdẽ pulcherrima quã citius potuit: duci ualentino Borgiæ: ut præmissum est: triginta milibus aureis uendere curauit. Erat enim ipsa armorũ uis pmaxima: quã idẽ dux Valẽtinus emptor Romã cũ magna oĩum intuentiũ admiratione adduci mandauit. Erat igit̃ adeo grãdis: ut inde multa hoĩum milia facile armari possent: inde prudẽtissimus rex sua q̃q̃ impedimẽta atq̃ familiã in tuto reponẽs: tandẽ Regno gallis sine ulla belli cõtradictione dimisso accepta abeundi licẽtia ad regẽ in galliã adnauigauit & ante regẽ: ut aiunt: genubus puolutus se submisit: ciuis uirtutẽ & humilitatẽ admiratus fracorũ Rex: bono eũ eẽ aĩo dulcissimis uerbis exortatus est: & tãquã nobilẽ uirũ haberi a suis pcepit: hoc enĩ federicũ nõ ex aĩ pusillanimitate: sed impotẽtia rerũ fuisse tradũt: quod labefactatũ regnũ se adiuuare & confirmare diffidebat: maxime cũ gens illa sit imbellis: quæ quorũcunq̃ bella minitantium ĩperata facere cõsueuerit: Atq̃ ita in isto federico: ut uidere uideor. regia atagonũ familia in regno neapolitano suæ diuturnitatis finẽ habuit: in quo qnq̃ fuerũt reges. uidelicet alphonsus primus. Ferdinandus secundus. Tertius alphon. Quartus Ferdinandus: & hic federicus quintus: qui regnarunt oẽs annis eorũ supputatis. lxviiii. Hoc enĩ Neapolitanum Regnuʒ plurimos defaticasse rerum scriptores comptũ habeo: In quo post quã regum titulũ ab Anacleto pontifice romano accepit quattuor nationes regnasse cõperi. uidelicet normanos: germanos gallos: & atragonẽses: nũc a gallis expulsos: Romani nãq̃. 135. annis regnarunt. germani uero 76. Galliq̃. 178. Atragonenses deniq̃. 79. Quorũ omnium anni in unũ supputati sunt. 458. Ac sic Atragonum regum finis in isto Federico ex una parte & Ferdinando hispaniarum Rege fuit. Quorum nomina sine temporibus hic epilogando ponimus.

Danielis pphetæ uerba

Armamẽta regni uendit

Villitatẽ gẽtium apuliæ dicit

Reges iste qnq̃ fuerunt. uide pulchre reges & tpa q in hoc regno fuerunt

¶ Atragonum regum epilogus.

Remirus. 1.	Petronilla. 6.	Alphonsus. 11.	Martinus. 16.
Petrus. 2.	Idelfonsus. 7.	Iacobus. 12.	Ferdinandus. 17.
Alphonsus. 3.	Petrus. 8.	Alphonsus. 13.	Alphonsus. 18.
Sancius. 4.	Iacobus. 9.	Petrus. 14.	Ioannes. 19.
Remirus. 5.	Petrus. 10.	Ioannes. 15.	Ferdinandus. 20.

¶ Et Ferdinãdus: alphõsus. Ferdinãdus: ac pdict⁹ Federicus ultimus. hi q̃ttuor apuliæ solũ reges.

¶ Viri disciplinis excellentes.

Legista

¶ Ioãnes lucas pontremulensis legũ ac canonũ pclarissimus interpres p hoc tp̃s Ferrariæ ĩ publico gymnasio pontificũ ius excellentissime docẽs: & apud eruditos uiros: ac Herculẽ sapientissimum

simum princip:m & pp eius consumatissimã doctrinã ac uitæ innocẽtiã magno habet̃ in pcio: hic ex pstantioribus discipulis eximii alexãdri doctoris Imolẽsis un⁹ extitit. Qui cũ sũma industria pditus eẽt:ẽt cũ ab ipsa sua adolescẽtia eruditionis & doctrinæ plurimũ flagraret.nihil oĩno amittere uoluit:quo ad aliquã eruditiõis claritatẽ puenire posset.Et ne dũ in studiis humanitatis sed & in utrisq iuribus pfectus haberet̃.Quo breui factũ est:ut nõ mõ doctus:sed egregie eruditus euaserit:sed quod eruditionis est ppriũ & prudẽtissimus & phumanus & idẽ si q̃d ad rẽ ualeat:& eloquẽtissimus atq prõptissimus:ita ut alterũ Ioannẽ mater alterũ industria peperisse uisa est:nã diuina quadã instructus abũdãtia:ut oĩum iam pœne doctoꝝ suo in gymnasio sapiẽtissimus dicat̃:eas ob res ẽt pter quottidianas eius publicas lectiões:ipse sapientissimus doctoꝝ innocentissimorũq uiroꝝ censor Hercules Dux:cũ nosset uiri doctrinã bonitatẽ atq innocẽtiam: cũ præ cæteris Doctoribus:in pcipuũ suũ delegit consiliariũ:quod certe cũ aĩaduerteret:id nullo fortunæ obsequio:sed dei dono assequutũ:& ipse tanquã alter socrates philosophus:qui oraculo apollinis sapientissimus adiudicatus fuerat:nõ supbire ilico cæpit:sed ĩprimis eũ adeuntibus:facilem humanũq se exhibere studuit:atq innocẽtiã & abstinẽtiã inter cætera tanquã pstatiores uirtutes(magistratui necessaria)sũmopere cõplexus est.Nã & publicis & priuatis in rebus & foris & domi:ita cõtractis se pstat:ut nõ minus & collẽdus & uenerandus sit:quã diligẽdus & amãdus nihil est apud eũ ueritate antiquius:nihil factũ nihilq simulatũ:sed oĩa ad iusticiã:& ad prĩcipis sui decus referre dicit̃.Sed & rebus in oĩbus quandã modestiã:ac religionẽ pcipuam præ se fert.Quanta autẽ huius sit doctrina & ingenii acumẽ:ex consiliis suis a se editis plurimis edisce re possu mus:ex scriptis ipsius super decretalibus quæ(ut audiuimus)prope diem edentur. Libri h ius

❡Ioãnes theutonicus ordinis diui Benedicti monasterii sancti martini ĩ Spanẽ Abbas.Vir certe in oĩ doctrina solertissimus.Cui ob magnã eius eruditionẽ plurimũ afficior:& ipse hæc tẽporatum uitæ sanctimonia:ac librorũ multorũ eruditiõe reddit clariora:cuius tanta equidẽ est ingenii:& animi magnitudo:ac diuinaꝝ scripturarũ ardor atq deuotio:ut quicqd de somno:& uitæ suæ necessariis subfurari põt: maximã partẽ:ut aĩaduertere possumus:in scribendo consumit. Cura eteni monasteriorũ:& monachoꝝ regimẽ:adeo persæpe oneribus sunt plena:ut uix qsq quicquã ocii sibi suppeditare posset.Nã quæcũq mortales agunt:siue priuatiꝫ:siue publice calumniæ subiacent:sed etiã Rectoribns monasteriorũ maledicta lingua parcere consueuit:tantum enĩ humana fragilitas sibi atrogat:iccirco hæc pmissimus.Quia hic optimus & erudit⁹ pater:tot & tanta scripsit:ut nisi maxima adfuisset gratia:mirari qsq posset:unde eidẽ pastori id ocium puenire potuerit.Quod in scribẽdo tẽpus absumpsit:qd' curæ monasterii impendere debue rat:itaq hic dignissimus pater:licet assiduis obrui debeat occupationibus:tñ ut ex ipsius opusculis a se editis cõprahendere possumus:semper aliquid legit:aut scribit:extant igitur hæc quæ subiecta sunt opuscula a se edita:primo ad instar diui Hierony.& quorũdam aliorũ illustrium uirorũ.Opus perpulchrũ multa elucubratione cõfectũ edidit li.i.Item de uisitatiõe monasterioꝝ.li.i.De modo celebrandi capitulũ.li.i.In regulã ordinis sui li.2.Exhortatorũ ad monachos li.2.De tẽporibus.li.2.De uita sacerdotũ li.i.De uitio proprietatis li.i.De miseria huius uitæ li.i.De Ruina ordinis sui li.i.De illustribus uiris sui ordinis li.4.De laude scriptoꝝ li.i.De luminarib⁹ germaniæ li.i.epistolaꝝ ad diuersos li.i.De sancta Anna li.i.Sermones uarios li.i.Atq alia ñ pauca. Abbas theutonicus; libri hui⁹

❡Bernardinus Gadolus Brixianus ordinis Camaldulensium Abbas.Vir apprime bonaꝝ litterarum & philosophia ac iuris canonici eruditissimus.Hoc nostro Euo & uitæ sanctimonia & eloquẽtia ac doctrina multo habetur in precio:cuius uirtus & eruditio plurimi faciẽdæ sunt:q propria uirtute & nõ fauore:nõ fortuna:sed sua uigilantia atq industria ad magnũ erudit õis & eloquentiæ fastigiũ prouenerit.Is enĩ a teneris ãnis lr̃is operã dedit.Deinde ipsis nõ contẽtus ut põtificii iuris doctrinã assequi posset:in patauio Gymnasio se:ut ita dixerim:diuitũ seruum fecit.In quo ex ingenii sui magnitudine breui tantũ profecit.Vt paucos inueniret doctiores. Factus demum monachus ita studiis diuinaꝝ scrip turarũ se cõtulit:atq ĩ eisdẽ qdẽ usq puenit: ut si quis eruditissimorum uirorum a mortuis resurgeret:nec doctiore:nec elegantiore facundia aut doctrina usurus uideretur.Hic itaq sole tissimus Vir multa composuit.In quibus se eruditissimuꝫ ostendit.Et primo ĩ omnibus Bibliæ libris canonicis & non canonicis: in quibus profecto multum insudauit.Item de fugiendo sæculo & amplexanda religione tractatũ unum.Contra superbiã atq ambitionem lib.i.Opera etiam diui Hieronymi pœne innumerabilia pluribus uoluminibus in ordinem redegit.Extant & ipsius sermones & epistolæ multæ:& quædam alia. Camaldulensis ordinis

❡Iudocus theutonicus pr̃ia Gandensis sæculariũ lr̃arum eruditissimus ac diuinarũ scripturaꝝ non ignatus philosophus ĩprimis rhetorq atq poeta præclarus hac tempestate adhuc Iuuenis clarus habetur:qui cum sit etiam utriusq linguæ egregie doctus: & ingenio perspicaci perornatus:lugdunum publico salario accitus magnam suæ eruditionis & doctrinæ famam acquisiuit. Qui ut suam consumatissimam ostenderet eruditionẽ & uersu & prosa plura componit.De quibus subiecta primo opus contra uicia metrice conscriptum.Quod Syluam mortalem prænota uit li.i.Contra uincentium q̃dam.In psalteria beatæ Virginis Mariæ li.i.Sapphicis uersibus. De grãmatica li.i.Epigrãmata plura:epistolæ plures:& alia cõplura:quæ adhuc ĩ manib⁹ ei⁹ habet̃. theutonicus rhetor

Venetus orator

Hieronymus donato patritius uenetus:uir præclarissimus eloquentia doctrinaq; insignis:his temporibus tam græca quā latina lingua magno post habitus in precio:qui ex ingenii sui magnitudine in præsens usq;:ita litteris latinis græcis operā dat:ut summus iam in re litteraria ab omnibus habeatur:plura & ipse e Græco in latinū interpræatus est:in quibus admodū elegans & nitidus esse profecto uidetur. Scripsit itaq; in p̄sens usq; q̄dam opuscula:quæ certe magnā sui eruditionem præ se fere uidentur. Et maxime orationes plurimas ad diuersos orator missus: extat & eius perpulcher epistolarum liber e Græco:aut Io.damascenum de īmaculatis misteriis transtulit:dionysiū & de diuinis nominibus interpræatū obtulit:atq; ipsius quasdā epistolas:Volumen præterea alexandri aphrodisii philosophi:& alia quædam uertit.

Venetus orator

Marinus Sanutus optimi patritii ueneti leonardi filius:uir non solū litterarū multaꝝ apptime eruditissimus:sed & in administranda rep.admirabilis:p hoc tēpus in dicēdi facultate atq; ī quo cūq; genere doctrinarum clarus hr̄.Qui cū sit acri īgenio uir:ac singulari doctrina īsignitus:licet assidue publicis negociis sit deditus:nūquā tñ a scribēdo & cōponēdo tractatus desistere uidet̄ nā cū sit summa modestia p̄ditus:nihil tantifacit:quā librorū suppellectilē habere ppulchrā: & cū sit pp ipsius eminētē doctrinā inter uiros doctrinis excellētes merito ānumerādus:ēt illi⁹ opusculorū tituli hic ex more sunt annotandi. Scripsit itaq; p̄clarissimus patritius ingeniose & erudite primo de magistratibus uenetis li.i.De uitis principū uenetorum omnium usq; ad hæc tempora li.i.Item De bello gallico quosdam libros.quos latine uulgariterq; conscripsit:ut a doctis:pariterq; & indoctis legerentur.Et alia quædam:eius autem summa fœlicitas atq; uolup tas est:in librorum tam nouorum quam ueterum iugis elucubratio.

Legista theutonicus

Helya theutonicus p̄ria Regner:celeberrimus iurecōsultus & tā in diuinis scripturis:quā sæculari philosophia egregie doctus acerrimo ingenio uir:hisdē tēporibus in Gymnasio pictauiensi iura publice docens.Multo est habitus in p̄cio.Qui & ipse multa p̄clara composuit opuscula:q̄bus memoriam sui noīs æterni cōmendauit:e quibus subiecta feruntur.Opus præclarum continens casus sexti decretalium li.i.Casus clementinarum li.i.Et quædam alia.

canonicus regularis

Rutgerus natiōe theutonic⁹ ordīs canonicoꝝ regulariū sancti aug.uir.in diuinis scripturis studiosus & sæcularis lr̄aturæ nō ignarus metro exercitatus atq; p̄sa:p hoc tp̄s ī utroq; genere: q̄dā nō spernēda cōscripsit opuscula.De qb⁹(ut aiunt)extāt subiecta & primo de institutione pueri li.2.De inq̄sitione beatæ uitæ li.2.Hymnoꝝ de scā maria li.i.De uario usu lr̄arū li.2.De Re.mirabili li.2.De Rebus nouis li.2.De metrorum generib⁹ li.i.De accentibus latinoꝝ li.2. panegericus ad Io.Spanē sancti martini abbatem.Et q̄dam Epigrāmata:Epistolas permultas tam carmine quā prosa conscripsisse ferunt. Atq; tractatū de calamitatibus horū temporum scripsit.

Theutonicus orator & legū doctor

Iudocus theutonicus Acquensis patritius:uir in scripturis sanctis studiosus & sæculariū lr̄arū admodū eruditus:clarusq; philosophus & orator facūdus:atq; insignis poeta:hac nr̄a tēpestate lȝ rei familiaris cura plurimū sit distract⁹:īcredibili nihilominus efferuens lr̄arū amore: multa ī dies eū scribere dicit̄:quibus nomē suū cū gloria eū diffundere dicit̄.E qb⁹ subiecta extare dicuntur:& primo dyalogus platonicoꝝ more ad Hermolaū Barbaꝝ aqliēsem patriarchā.Itē de optimo genere musicoꝝ li.i.De christiano ambitu.li.i.Epitoma stimuli amoris li.i.De Rosea diuæ Mariæ corona li.i.Rosariū metricū li.i.De Rosarii misteriis li.i.Gesta flādrensium li.i.Orationes elegantes & doctæ:Epistolæ plures carmina & epigrāmata plura.Et alia multa

Theutonic⁹ orator

Paulus niauis natione theutonicus homo in lr̄is humanitatis egregie doctus: & diuinarum scripturaꝝ nō ignarus philosophus.Rhetorq; celebris acer ingenio ac eloquio disertus:p hoc tē pus Ioanne Spanē Abbate referente in Gymnasio lypizensi docendo & scribēdo magnam nomini suo famam acquisiuit:scripsit itaq; præclara quædam opuscula:quorū lectio nō uenit cōtemnenda.De quibus subiecta feruntur.Et primo opusculum pro nouitiis religiosis.De institutione latinizandi lib.i.Visio cuiusdam heremitæ li.i.Colores artis Rhetoricæ li.i.Dyalogus idiotæ li.i.epistolæ breues formales li.i.epistolæ longiores plurimæ.& quædam alia.

Bononiensis p̄hus & orator

Philippus Beroaldus patria Bononiēsis:utriusq; linguæ peritissimus grammaticorūq; & Rhetorum.ac oratorum omnium huius nostræ ætatis decus:cuius nominis celebritatem Bononia musarum mater & alitrix hac nostra ætate amat colit:& ueneratur:immo plurimum gratulatur quod talem habeat uirum:qualem maiores sui in summa gloria habuisse dixissent: hac tempestate Bononiæ publico salario humanitatis litteras docens:summo ab omnibus habetur in precio:ad cuius doctrinæ famam:& ingenii altitudinem: turmatim undiq; Iuuenes confluunt: & aduolant:qui audito homine plæriq; obstupescunt & admirantur:quasi ipsum e cœlo fuisse demissum. Qui & si uariarum disciplinarum sit occupatus:nihilominus multa & plurima edidit: & commentatus est:atque e Græco in latinum uertit.Quæ tam præclara ab omnibus sunt habita:ut eorum labor satis auctorem efficiant clarum.Quamobrem nec nostra tenui:nec aliena:hic tantus uir:indiget prædicatione.Hic itaq; cum iam in oratoria & poetica facultate eminentissimum obtineat locum:etiam platonicam & Aristotelicam iam imbibit disciplinam:ita ut inter philosophos non ultimum teneat locum.Scripsit igitur hic Beroaldus:hæc quæ subiecta sunt opuscula:uidelicet Annotationes in Seruium.Commētarii in propertium. Cōmentarii:in

libri h⁹ hi sunt

rii in Suetonium.Cōmētarii in Tusculanas Quæstiones.

¶ Ponticus Virunius patria (ut aiunt) Taruisinus eruditissimus phus latinæ græcæq; peritissimus ac aliarū bonarū lrarū polliciorisue humanitatis studiis apprime ibutus: hac ætate nr̃a in gallia cisalpina: maximeq; apud Ludouicū sfortiā īsubriū Ducē magno: ob ingentē eruditionē: habet ī p̄cio. Is.n. sine ullo paterno aut certe cōsanguineorū auxilio: cū pspicacissimo suo īgenio: tū uo maximo studio & ardore & feruore: nō minus phiæ doctrinā quā ad oratoriā atq; poeticā cōpescendā: in qbus oībus tantū p̄fecit. Vt plæræq; ciuitates potissimūq; idē ludouicus sfortia Dux inclitus: eum p̄ īstruendis suis liberis aliisq; permultis nobilioribus adolescentulis uti uoluerit præceptore. Nec plane mirādū fuit cū unus inter paucos fuerit habitus: q nr̃a ætate eloquentiā cū sapientia iungere didicerit: scripsit itaq; pōticus hic dū eidē apud Ludouicū ipsum essent oīa & animi & fortunæ bona cumulatissima hæc q̄ subiecta sunt opuscula. Et primo in claudianū poetaʒ cōmētarii. In ioā. Sacroboscrēsis sperā cōmētarii cōtra multos eius īterp̄tes cū defensiōe auctoris. li. 3. de corruptis noībus & obscuris locis auctoꝝ. Libri. 3. quoꝝ duo sūt. De miseria lrarū. tertius uero ē de laudibus Beatricis mediolanēsiū reginæ: q oēs metrice exacti sunt. Itē Elegiarū & epigrāmatū li. 2. Itē Cōmētarii ī Erotimata chrysoloræ. Cōmētarii in Achilleida Statii & Syluas Scripta q̄dā locoꝝ recōditoꝝ. in undecī li. Ouidii met. Itē li. xvi. de tota Arte diuinādi antiquoꝝ quoꝝ. &c. nulla ē de oraculo demōstratio cōmētarii in opa uirgilii. Vertitq; in latinū. 24. libros Odysseæ Homeri. Itē quattuor eiusdē Homeri Hymnoꝝ. Itē sex Euripidis tragœdias in medicina uero tephilū de pulsib⁹ & urinis. itē Aeniū. De pulsib⁹ & urinis. Et alia multa e græco in latinū uertit. Inuectiuaꝝ li. i. Itē libell⁹ titulationū. Apollōii poetæ Argōautica e græco ī latinū ɋuertit ī li. 4

Taruisinus phs & orator

libri eius

in latinū uersi

¶ Aquinus ordinis p̄dicatoꝝ natione Suetus phus: & mathematicus: Ac thologus: p̄clarus: per hoc cum ēt esset lrāturæ sæcularis nō ignarus ad imitationē Boetii cōmendatissimū opus de numerorū & sonorū p̄portionibus: itē epistolarū li. i. Et quædā alia.

ordinis p̄dicatoꝝ

¶ Albertus prutenus natione polonus. Gymnasii Cracomē collegiatus uir diuinarū scripturarū eruditissimus atq; studiosus theologus quidē phus atq; Astronomus: p hoc t̄ps insignis est habitus: Qui cū sit acri ingenio. Vir scripsit cōplurima opuscula mira suauitate refecta. Quib⁹ nomē suū ad posteros transmisit. Et primo Theoricas cōmentarioꝝ li. i. ad ephemeridas. Konisgsperg. li. i. & alia multa continue componit.

polonus theologus

¶ Nicolaus leonicenus oratoꝝ oīum huiusce ætatis elegantissimus ad hæc usq; t̄pa senex magna cum suæ laudis gloria florenter peruenit: philosophus certe cōsumatissimus: ideq; phisicus. Qui & ipse ex ingenii sui magnitudine perpulchros in oībus Galieni opibus cōposuit Cōmentarios: quos ēt latine loqui cōpulit. aliudq; opusculū in medicina cōposuit. Vbi auicennæ inscitia refellere uidet: in quo docet medicos iuniores quāta in caligine rerū uersantur: in eo sane opera hoīum uita salusq; contineri dicit: ex quo q̄dē opere & sibi gloriā īmortalē peperit: & oībus egris salutē & uitā cōciliauit: pliniū in multis arguere uidet. Extāt & ipsius quāplurimæ ad diuersos elegantissimæ epistolæ: quæ eius p̄maximā doctrinā & elegantiā præ se ferunt.

phisicus & phus

¶ Ambrosius calepus Conterraneus & coetanens meus meiq; instituti professor: cuius cōsuetudinis suauitate iugiter fruor. his t̄pibus nobiscū dulciter cohabitans innumeroꝝ Doctorū elucubrationes: sua industria magno labore opus pergrande atq; insignissimum de uocabuloꝝ oīum noticia ac p̄positionū interpretationē cum auctorū attestatione solerti indagatione collegit: illud q; tandē editū: ut in pluribus spargeret atq; diffunderet: ēt īprimi curauit. In ipso aūt operis nō mō quæ ad lrāturā & poetarū oratorūq; cognitionē plurimū conferunt: sed & medicorū ac philosophorum: necnō & doctorum ecclesiasticorū uocabula docte: & eleganter ab eo explicita: & in ueriorē lucē sunt educta: quā in quibuscūq; aliis consimilibus codicibus perlegit. Quæ res iāiā nō mediocrē doctis pariter: & indoctis affert consolationē. fore etenim iam tādē: ut uniuersa pœne uocabula quæ iā pridē apud barbaros barbara facta erant: huius diligentissimi patris opera latine loqui incipiant: incipit a nomen est litteræ primæ.

ordinis heremitarū diui August.

1499 ¶ Philippus magnus eduorū seu Burgūdionū dux Maximiliani īpatoris filius ex Maria Caroli ducis filia & herede uxore susceptus hoc āno: q̄nq; & uiginti ætatis annorū existens: suū maternū: & Auitū īperiū p sese administrare cœpit: & Ioānē serenissimorū regū ferdinādi & helisabeth hispaniarū primogenitā cū promissione oīum regnorū illorū duxit uxorē.

¶ Cremona cisalpinæ galliæ nobilissima atq; pulcherrima ciuitas: q̄ diu multūq; antea principibus Mediolanensiū subdita paruerat: hoc eodē anno septēbrio mēse una cū plurimis Claræ abduæ oppidis in manibus uenetorū sine ulla belli oppugnatiōe deuenit. Cōuenerat. n. Ludo. frācorū rex (cui hereditario iure insubriū īperiū debebat) cū uenetis ipsis si auxilio sibi ad ip̄ʒ Mediolanēse regnū obtinēdū adessent. Eā ciuitatē cū oppidis ex fœdere haberēt. Q̄d & factū est.

6699 1500 ¶ Iubileus hoc āno Romæ nō ea frequētia: ut hactenus fuit. Isq; sextus extitit iubileus & primo ab Bonifacio octauo prīo Romanorū pōtificū īstitutore: paruam ideo eum habuisse hominum frequētiam dicimus: qa bella ī italia perplura exardescere cœperant: & pestis iam ubiq; incepta populos deterruit.

6700 1501 ¶ Leonardus lauretanus septimus & septuagesimus uenetiarum dux hoc anno Octobrio men

dux uenetus

se Augustino Barbadico duce defuncto: eidem omnium bonorum suffragiis magno cum plau su surrogatus ducauit ānis in præsens usq; nec plene duobus. Vir profecto natura uirtute & gloria tam excellens: ut pace omnium: possit in multo laudis genere: cum quibuscunq; præteritis princi pibus decertare: humanissimus imprimis & sapientissimus atq; iustissimus & rerum diuinarū appetentissimus: hunc ego post posita omni assentatōis labe omni laudationis officio: prosequēdū esse puto: uerum cum ingeniū nec eloquētiam meam parem meritis suis præstare dignam posse confidā: aliis doctissimis & eloquentissimis scriptoribus sedendum puto: quam ex maximis pauca enarrare. Sunt equidem permulta huius principis uirtutum ornamenta. Adepto igitur principatus officio: in eo iamiam tantum fortitudinis. Atq; constantiæ: tantum cōsilio & prudentiæ demonstrauit: ut expectationem omnium: quæ de se maxima semper fuit. superet atq; euincat: est sane princeps hic imprimis rerum omnium urbanarum uehæmenter studiosus: sed pecuniarum reip. Augendarum conseruandarūq; sane studiosissimus. Quapropter primo sui principatus anno omnes mensas introituum & exituum minutatim & diligenti examine uidere uoluit. Et habito sui Senatus consilio: sancitū fuit. Vt salaria quæ custodibus portarū urbiū & aliorū locorum. Quot annis dabatur. Diminuerentur. Et aliæ huiusmodi conseruandæ pecuniæ constituit.

Laudes huius recitat

¶ Cæsar dux ualentianus dudū ecclesiæ romanæ Cardinalis Alexandri pontificis Romani filius: hoc anno Gardinalatu sponte a se abdicato ab ipso pontifice maximo in flaminia prouincia dux declaratur: ac copiis ecclesiasticis generalis imperator præficitur. Decreuerat etenim idē Alexander pontifex iamdiu oēs Romādiolæ & umbriæ: ac piceni Regulos omnino eliminare suosq; Borgias in eisdē atq; aliis regionibus præficere. Vnde aīaduertens hunc Cæsarem gnatum suum imprimis acri consilio uirū manu uidelicet strenuū & militibus carum ac ingentis animi iuuenē & militaris disciplinæ appetentissimum: quod ad arma pertractanda se totū contulerat: tempus adesse dixit: quo Borgiā familiā suā in italiā propagare posset: eundē igitur filiū cæsarem ad se aduocans: eidem ipsam ducatus dignitatē conferens: inquit: age fili & perfice: quæ nostro geruntur animo confide: quia nos tibi: & negocio huic oīa necessaria administrabimus: modo quoscūq; tirānos dictionem nostram occupatores e finibus nostris extorres efficias. Quibus adhortationibus & auxiliis inflāmatus cæsar mox non paruo exercitu congregato: ad proterrendos & cōculcandos ipsos tyrannos aīo eiectus. In catherinā Imolæ & foroliuii Dñam Hier. Ryarii comitis relictā primū mouit: quā & omni conatu urgere cæpit: in quā tot & tanta prælia pertinaci animo exercere cæpit: quanta ante illū nemo dicā prætentorꝝ pōtificū non dico non facere: sed nec cogitauere quidem. ipsam autem catherinā intra mœnia urbiū suorꝝ clausam: sūmis uiribus diu oppugnauit: licet & ipsa deintus (ultra quā credi possit) se & suos defensaret: tandē non sine cruētā uictoria illam superauit: atq; ipsam & urbes cum magno sui triūpho sibi subiecit. Et uiuam romam ad patrem captiuam transmisit. Quo ex facinore pontifex mirūimmodū exilaratus ipm totis præcordiis apud oēs miris laudibus extulit. Fauentiā deinde urbē inexpugnabilē Manfredorꝝ principum antiquam sedem pari modo diu multumq; expugnatam: tandem cum Hastore puero principe etiā cū ingenti uirtute cœpit: & ꝑsidiis suis firmatā: puerū similiter captiuū Romā ꝑduxit. Hisdē terroribus cæteri aliarū urbiū Reguli: uz Arrimini: pisauri: Camerini: & Vrbini timore perculsi: cū didicissent ꝑdictas urbes tot tantisq; cladibus fuisse afflictas cū & ipsi tale formidarent uulnus: nisi suis euestigio consulerent rebus demū aīaduertentes se tantos belli motus sustinere non posse: collectis suis īpedimentis relictisq; ciuitatibus trepidi fugere. At eorꝝ ciuitates mox partim uolūtaria deditione: sese ultro suo subiecere īperio. Ita ut in pñs usq; & tota Flaminia umbriaq; paucis exceptis locis in eius potestate sint redactæ. Piceni uero pars & latina iā iam timore cōcussæ ad eū defecere. Tuscia quoq; pluribus in locis eidē patet: plūbinū uero īexpugnabile oppidū Apianensiū Regulorꝝ domiciliū: qđ nūquā Alphōsus potentissimus Arragonū Rex assequi potuit: modico negocio hic sibi subdidit. Senegalliā deniq; ꝑfecti Romanorū urbē sibi & successoribus suis a Sixto pōtifice amplissimo priuilegio concessam: hoc anno q est tertius supra Millesimū quingentesimū a natali xpiano annus: expugnatā ui cœpit: & militibus suis (cum magna hoīum cæde) diripiendā concessit. Nec in pñtiarū qescit: cū perusiū: Typhernum alias ꝑmultas sibi subiecerit: et sui opinione tumens uexare cœpit illustres & antiquas Romanorū familias uz ursinos Colūnenses: atq; Sabellos: ex qbus nōnullos illustres e medio tulit. Atq; ita Cæsar hic tēpestate hac cū sibi fortuna plurimū arrideat: clarus & potens ultra modū effectus est. Mira res: atq; certe incredibilis hoīem pene inermē paucis diebus tot cōfecisse bellorꝝ facinora: totq; Regiōes: tot ciuitates: & oppida suo potuisse īperio subiici. Id ꝑfecto effecere intestina illarū gentiuz odia: q̄ semp diuisiones & simultates plurimas: & easdē graues aluere: q̄ utinā tandē finem hēant plus. n. negotii Romanis fuit ipsas Regiones acqrere: q̄ (ut ita dixerim) reliquo orbi frena īponere. Ex his itaq; facinoribus & bellis fœlicissime cōfectis: crediderim ipse huic uiro id cæsaris nomē nō casu: sed potius quadā potentiori natura fuisse īpositū: ut in aliquo magno cæsari Romano ī rebus gerendis cōsimilis haberet: Quā opinionē & plato phus: ubi de nominū īpositione scripserat cōtestatus est. Quid aūt de futuris huius dicendū sit sapientioribus & sanctioribus id munus reliquo: cū de futuris aliq; polliceri nō possimus: qua diuina maiestas cæca caligine occulit.

Catherinā romā captiuaz mittit Et hastorē māfredū similiter reguli multi fugiunt regiones subactas commemorat. senegalliā i ꝑdā exponit ursinos & reliquos uexat & interficit diuisiones qd fecerūt

¶ Sichinus

¶ Sichinus quidē Armenus seu psa:ex gente sumcassani:maximi psarū Regis ortū ducens : quē uulgo ipsis in ptibus:ac ēt nris pphetā appellat:hac ultima nostra tēpestate incredibili populoꝝ potentia illis in ptibus surrexit:& pmaxima quotidie in bello ad pterrendos hostes pficit facinora. Qui inter cætera ad īstar quasi primitiue quōdā xpi ecclesiæ uult apud suos oīa fore cōmunia ut qđ uni defecit alter ditior subministret:ut nō sit inter suos alius:q esuriat:& alius ebriosus. Vñ & ad prioris nascētis ecclesiæ imitationē:sui īperii fundamēta iacere:uidere uisus ē. Mādatq; ut sui quicunq; se fratres inuicem appellent. Cunq; aliquam apprehenderit ciuitatem:eius Mœnia euestigio apperiri:ac deiici præcipit.

¶ Ioānis aūt psbyteri maximi indoꝝ & Ethyopū xpianoꝝ patriarchæ uitā moresq; ac sui pōtificatus tēpora pro more suscepto conscribere cupiebā:sed ppter locoꝝ ipsius distantiā:& rarā nostrorū hoīum ad gentē illā accessionē:q circa illius tēporis & uitā prolixū est:hēre nō potui : uerū generalia illoꝝ pontificū seu patriarcharū qdā conscribenda dignū duxi. Et quā maxime q circa illoꝝ uitæ longitudinē:ac potentiā nec nō & rerū mirabiliū:gentiū quoq; diuersitatē:q a nōnullis accepimus hic in calce opis conscribemus. Et imprimis qdē hoc ioānis psbyteri nomē apud indos & Ethyopes pcipuū & generale suoꝝ pōtificū est cognomē. qđ quidē cognomētū & ipsi patriarchæ ad humilitatis indiciū (sicut & pōtifices Ro. se seruos seruoꝝ dei) appellare consueuere:pro pcipuo suæ magnæ dignitatis titulo accipere. Hos itaq; xpianissimos & dñi nri iesu xpi ueros esse cultores multi confitenť:quos apud Ethyopiā in primis Matheus apostolus deinde Eunuchus Candacis Reginæ cōstituerūt atq; in india btissimus Tho. apostolus:ad fidē xpi cōuertit Horū aūt xpianoꝝ & gentiū ioā. ipse psbyter nō solū pōtifex sʒ & magnus censeť īperator. Cui qdē imperio & septuaginta parent reges:atq; tributa multa quotānis exoluūt. Quoꝝ ēt in pōtificatu uigintiseptē supra centū archiepōs psidere dicunť:& eorū qlibet uiginti ad minus hñt suffaganeos. Inter quos multi Regio funguntur titulo. Et hi oēs alternatis uicib⁹:diuersis ī obseqis eidē pōtifici suo subministrare dicunť. Eo tñ in īperio:non oēs principes xpiani esse dicunť:sed idolorum cultores licet annua ipsis pēdant tributa. Hos aūt patriarchas:pp aeris salubritatē:& uiuendi modestiā:multos centū & quinquaginta annos in sana ualitudine excessisse tradunt. Qui uxores more iudeorum & græcorum ducant:ad eas tñ nisi gignendæ prolis gratia nunquā accedūt: Eorūq; pontificatus sedes in quadam permaxima ciuitate nomine Bibrith constituerunt: in qua etiā propemodum indicabiles sedes & aulas eos habere dicuntur:cum omni splendore & decore exornatas. Ad cuius maiestates seruitia triginta utriusq; sexus hominum millia sunt deputata. Cunq; in bello contra hostes xpiani noīs proficiscunť:ad decies centena millia in exercitu producuntur. Nec mirum esse uidetur. quia cum apud indos nulla unquā uisa sit pestilentia:faciliter innumerabiles congregantur exercitus. In suis nāq; exercitibus uiginti magnas cruces multis refertas diuitiis deferri faciunt. Quando uero cum aliquo ire contigerit:archiepoꝝ nostrorum more crucē ligneā nullis insignibus exornatā in memoriam passionis domini nostri iesu xpi ante se perferri iubet. Afferri etiam uas aureum īmo plenū ob suæ mortis diem cōmemorandam præcipit. Maxima enim apud eosdē pontifices rerum diuinarum & officiorum celebrandoꝝ cura & studiū habetur. Quoꝝ mos in celebratione missarū:& baptizandoꝝ (quibusdā cerimōniis exceptis) cū sacerdotibus nostris per omnia concordatur. Et cū apud eos summe coli iustitiā uelint: nullæ fraudes:nullaq; periuria:aut adulteria & his similia apud eos raro inueniuntur. ipsius autem celsitudinis curiæ:uidelicet domoꝝ & apparatuum:dicere non sufficimus. Eorum uero templa. & ecclesiæ nostris maiores ornatioresq; esse dicuntur:sed tantum testudinis structæ refferunť. Corpus sancti Danielis prophetæ ob maximā ipsius deuotionem: quilibet eorum indorū patriarcharū in Babilonis deserto apud Ballachiam urbē conditum quotannis inuisere consueuit. Sub huius etiam imperio in superiori india:apud quandā maritimam urbem nomine Malpuriam corpus sanctissimi apostoli Thomæ in quadam amplissima ornatissima quæ Ecclesia summa cū reuerētia a Nestorianis hereticis conseruatur. Quorum patriarcha tempore Eugenii quarti papæ legatos Romam misit:ut de fide catholica certiorarentur. Et cū occidentali & Romana Ecclesia uniretur. Ipse autem patriarcha ditissimus in auro & argento perhibetur:eo quod a singulis patribus familias totius sui patriarchatus:pro annuo censu unam onciam argēti purissimi præcipiat. in horum autem patriarcharum indorū Aula:Bragiones seu Bragmani philosophi & Astronomi plurimi habitant:uiri religiosissimi. Quorum de numero:quosdā aliquando uisi fuerunt. Trecentoꝝ ætatis annos excessisse. Ad quos plurimi pro singulari miraculo confluebant. Hi uniuersam indiā pcurrentes:sua astronomia edocti:multa de futuris prædicunt. Hos idem præsbyter Io. sūmo ueneratur honore:in ipsius ēt imperii dominio diuersis sub Regibus diuersa reperiunť hoīum monstra:ac Bestiarū Serpētūq; & fructuū genera. Quāobrē ēt aliqd de eisdē dicēdum est. Et primo in Ethiopia circa Nili fluminis ortū:est quædā permaxima ciuitas nomine Nauaria:in qua quidēʒ potentissimus Rex dominatur:qui & huic Ioanni psbytero subiicitur. In cuius quidē Regia tanta est mortalium multitudo: ut sibi a mille armatis singulis noctibus excubias fieri faciat : ut si quod in eadem urbe tumultus exurgerent:coerceri possent. Isq; apud Ethiopes Rex regū appellatur:eo q sub ipso multi subsint reguli. hi etiam reges cū christiani sint:unam tantū ducūt uxorem

Quare noiantur Io. psbyteri

septuaginta reges & .127. archiepos hʒ subditos

ciuitas pōtificalis.

cruces multas in exercitu portant

optima ɔsuetudo

Ecclesiæ eorum sicut nostræ sunt

corp⁹ danielis pphetæ

corp⁹ sci thomæ

censū huius patriarchæ

homines 300. annorum etatis

Magnū regē in ethiopia dicit xpianū

Bonitatē terræ recitat — Aromata — Vide ornatū gētis — boues gibosi & canes magni — aīalia mōstruosa — Serpētes magni

Et unicas habent lr̄as:licet diuersis pronūcient linguis.Et more nostro:a festo natiuitatis dn̄i nr̄i iesu xp̄i:usq; ad quadragesimā celebrant carnispriuiū:Diesq; festos in choreis & epulis solēnizāt. Aduemente deinde quadragesimali tēpore:maxima ciboꝝ abstinentia se affligunt.hi quidē reges uniuersum solū habent amenissimū: & in oībus(uino excepto)feracissimū. Arbores enim ꝑ multas & inauditas ac nobis incognitas eos habere dicunt: & quā maxime in maritima uersus īdiā Zynziber:Gariopholi:Nucemusmatæ: & alia multa aromatica:sicut in india colligunt. Sed cū lana careant:lyneis sericisq; uestimentis: & eisdē ꝓciosissimis uestiunt. Viri ānulos multos: fœminæ uero brachialia uariisq; aliis ornamentis lapidibus ꝓciosis distincta differunt.Apud eos reperiri dicuntur boues gibosi & ꝑmaximi:canesq; magnitudine asinoꝝ nostrorū: quos leones in uenatione expectare non ꝑsumunt:habent & elephantes ingenti magnitudine:atq; leones ꝑmaximos educare dicunt.Est & apud eosdē reges inter cætera monstruosa uarii coloris aīalia Elephanto ꝑsimilia. Quæ hn̄t duo cornua cubiti longitudine:unū uidelicet in fronte: & reliquū in naso.Aliud ēt aīal admodū leporis:odoris suauissimi. Aliud insuper esse aīal in Ethiopia referūt ꝑmaximū.Cuius quidē caudæ pili magno uenundant precio:eo quod mulieres corū eos ꝓ magno differant ornamento. Alia atq; in Ethiopia inueniunt aīalia siluestria:uidelicet Symiæ:& ēt alia eis simillima: & infinita ꝓpemodū monstra:atq; aues q̄ pedibus uelocissime currunt. In desertis quoq; Ethiopiæ uastissimi serpentes inesse afferunt:quinquaginta cubitis lōgos. Ac alios pestiferos uarii generis. Distat aūt Ethiopia ab ægypto itinere dierū quinquaginta. Et hæc uniuersa pene Io.præsbytero in multis subiicitur. De cuius situ & magnitudine uide supra lib.2. Et Strabo suo in libro ultimo meminit.

diuidit indiam

INdia aūt maximū continet imperiū. Quæ quidē in tres diuiditur ꝑtes uidelicet in anteriorē:interiorē: & ulteriorē.prima uero a persis incipiens usq; ad indum fluuiū protēditur. Scd̄a ab ipso īdo:usq; ad Gangē. Tertia deniq; q̄ ulterior appellat:nullū hēt terminū. Et illa quidē est & opibus & oī urbanitate longe aliis ꝑstantior: & quadā ciuili consuetudine nobis hēt consimiles mores: Domosq; speciosissimas atq; ꝑpulchra habitacula:cū omni suppellectili & reliquis rebus ad uitæ humanæ policiā ꝑtinentibus. Atq; ab omni barbaria fœditate dicuntur alieni. Viri quidē perhumani: & mercatores opulentissimi. Et illi soli indi ulteriores more nostro uiuere dicunt.s.in mensis & reliquis nostris policiis. Reliqui aūt īdi oēs semper in terra super stratis Tapeciis comedere dicuntur. Vites aūt & uinū plurimis & quasi oībus in dis desunt. Conficiunt tamen eorum potum:non disparem a uino: & ibidem apud quandam regionem:uidelicet inter Indum & Gangē est lacus. Cuius aqua mirabilis est saporis. Vlteriores in di(dempto frumento)oībus ad uitæ sustentationem abundāt.neq; ēt illi barbam:sed capillos capitis nutriunt:quos serica corda tam uiri quam mulieres post occiput ligant. Tonsoribus utunt: sicut nos:eadēq; sunt corporis statura: & uitæ breuitate:sicut & nos. Dormiunt ī lectis & culcitras tenet super lecticas eorum ornatissimas. eorum item uestimenta locis in pluribus sunt dissimilia. Lanæ usu omnes pene carent:sed lino & serico abundant:ꝙ certe omnibus ad nos aduenantibus coniicere possimus. Quia omnis culcitra linea uestiri uidemus eorum mulieres argentum & aurum ac preciosissimas gēmas: & quidem multas ad earum ornatum deferunt. In interiori uero india omnes fere unicas habent uxores:reliqui maiori ex parte plures habere uolunt. Anteriori autem india istis utuntur moribus. Imprimis quidem alios in sepultura mortuorum suorū excellere dicuntur:quia cum mirabili pompa & magnificentia cum innumerabilibus diuitiis suos sepeliunt mortuos. Hi & si præsbytero Ioanni subiiciantur:non tamen christiani sunt.sed sacerdotes quos Bachalos uocant:more suo habent:qui se mirabili abstinentia semper quasi affligūt & ab omnibus animātibus abstinent. Sed leguminibus & fructibus tantū sustentantur. Et cum eos deficere contigerit:eorum uxores cum eis comburuntur. Et illi sacerdotes:ut plurimū incantationibus uacant. Hi apud suos uxoribus defunctorum suadent:ut cum marito defuncto se cōburi permittant:pollicentes post mortem:eas etiam cum marito gaudere. Quorum exhortationibus alachri animo in ignem prosilire dicuntur. Naues indi non more fabricant:sed longe maiores. Aliqui indi uarios adorant deos:quibus & templa nostris & simillima construūtur. Varios sacrificandi usus habent:q̄bus ēt multos celebrant dies festos. Nuptiasq; suas indi maximo cum gaudio & canticis & tubis nostro more celebrāt: & pro eis conuiuia sumptissima præparant. In q̄bus dies ꝑmultos die noctuq; uacant. Quædā eorū regiones monetam non habent:sed pro eis quidam utuntur quibusdam lapidibus. Aliqui aūt ferro in modum acus. Aliqui cartis regis nomine inscriptis. In aliquibus etiam locis: & maxime anterioris indiæ ducati nostri habentur: atque alias monetas aureas & argenteas suo more habent. Citeriores indi in præliis suis utuntur iaculis ensibus:brachinalibus: & scutis. Inferiores aūt arcu: & casside:lorica: & torace. Vlteriores autem bombardas & cæteras machinas ad expugnationem urbium:sicut & nos habent.pauci indi papiri usum habent. Sed multi ut plurimum in arborum foliis scribunt. Indi etiam suū annū in duodecim mensibus sicut & nos diuidunt:sed illum uarie computant:maior tamen pars ab Octauiano Augusto illum sumere dicuntur:quo imperāte pax uniuerso orbi parta fuit. Furta & fraudes indi plurimum detestantur: & acriter damnant. Et hæc de moribus indorum dicta sufficiāt.

Vrbanitatē idorū dicit de īteriori india dicit — Vide errorē gentis — De nauibus īdorum — De sacrificiis — De nuptiis — monetā nō habent — Papiriū nō hn̄t — De anni diuisiōe

¶ In sunt

Insunt & apud indos plurima mōstruosorū hominū genera:de qbus supra li.2.multa tracta-
uimus.Quorū de numero:aliqui dicunt̃ monoculi:eo q̧ unū tantū in fronte habeāt oculū. Alii
aūt cū os non hñt:sed p nares tantū solo halitu uiuunt. Alii cubitales uiri:qui cū gruibus bellū iu-
giter habent. Alii ibidē miræ magnitudinis uiri:qui ad quadragesimū altitudinis cubitū excellūt.
Sunt & apud indos Cynocephali:qui Canina habent capita atq; latratus.Et alii sine ceruice ho-
mines:qui oculos tantū in pectore habēt.Gignit & india hermaphrodites hoīes: qui utrūq; habēt
sexū.Atq; faunos: & satyros:& alia perplurima monstra.Sicut & in india in quodā pmaximo flu
mine Conchis nomine pisces hoībus similes : qui noctu aquā exeūt:& ligna colligunt:ac ex col
lisione lapidū ignē excutiunt:& ligna iuxta aquas cōburunt:& alios pisces ad splendorē ignis at-
trahunt:& eosdē capiunt:& comedūt.Et hi aliqñ capti a forma masculorū & fœminarū nihil dif-
ferre uident̃.Sunt & alio in loco indiæ pisces bobus & equis similes:quos amazones fœminæ ĩ
bellis suis:ut plurimū ducunt.Illos quidē uelocissimos dicunt.Et cū ex p̄lio redeūt:illos in sero uī
ctos in aquis tanquā in stabulo reponunt.Adsunt & in quadā insula noīe Tepobranes Theopo
phagitæ uiri crudelissimi & moribus asperrimi:qui permagnas habent aures:& illas plurimis gē
mis ornare dicuntur.Hi carnes hominū pro sūmis delitiis comedunt:domos habentes depressas
ad euitandos solis ardores.Et hi in auro gemmisq; preciosissimis plurimū abundāt.Isti piper col
ligunt alio dissimile.ibidē & Ganges permaximus fluuius habetur:ubi sunt Cochodrilli pmaxi-
mi:ac alii pisces nobis incogniti.In india quoq; sunt serpentes infesti grossitie hoīs absq; pedibus
quos incole regionis illius pro summis delitiis comedere dicunt̃.Alii ēt serpentes alio in loco:ui-
delicet in malabria prouincia sunt:sex ulnarum longitudinis innocui nisi irritentur.Qui puerorꝫ
uisu plurimū delectant̃.In quoꝝ capitis parte posteriori:apparet quædam hoīs facies uariis colo
ribus picta.hi incantationibus capiunt̃:& uiui ad spectacula circūferunt̃.Aliud serpentū genus in
alia prouincia nomine Susmaria quattuor pedibus longa:quoꝝ corpora optimus est cibus . Eo-
rūq; cornua diuersi sunt coloris:& cū uisu pulcherrima sint:ad eorū thecas utunt̃.Alios itē Serpē
tes ipsæ indorū prouinciæ miræ pulchritudinis ferre dicunt̃:qui sunt uolatu uelocissimo. & præ
cæteris uenenosi. Sunt & in eisdē prouinciis Cati siluestres uolatiles Formicas insup rubeas:ma
gnitudine paruuli Canchri india producit:quas illi populi pro sūmis deliciis comedunt.Boues ĩ-
sueti in finibus Cathasii nascunt̃ nigri & Albi:qui crines & caudā equinam habent.Quorum pili
sunt potentissimi & subtilissimi atq; in modū plumæ uolatiles:qui & magno extimant̃ precio:q-
bus ipsi Flabella conficiunt ad regios usus.Est & in india macinū prouincia innumerabilibus re-
ferta Elephantis:& eius Rex ad decē enutrire dicit̃:qui miro modo capiunt̃: & fame quāmaxi-
me domantur. Cuius prouinciæ Rex sup albo Elephante miro apparatu uehitur.In india ppul-
chræ reperiuntur aues:inter quas sunt psithaci & Cachi:qui ad nos pferuntur:q̄ apud nos magno
sunt in precio:phœnix ēt:(ut aiunt)unica auis in interiori india inuenitur:q̄ mira dulcedine canit
Ex india denīq; quæq; preciosissima nobis perferuntur:uidelicet in lapidibus gēmisq; preciosis:
ac aliis aromatibus ut sunt smaragdi:saphiri.ametisti:adamantes: Carbūculi:thopacii:chrisoliphi
onichinus:berilli:& reliq oēs fere lapides pciosi.inde & Gyngiber:nucesmuscatæ: macis: gario-
pholi:piper duplicis naturæ:canella:cāphora:aloes:& Verzinū:māna quoq;:& reliqua oīa aro-
matica:ex huius ioānis p̄sbyteri ĩperio obis deuehunt̃.Nō tñ oīa una in puincia simul colligū
tur:sed diuersis in ... daya insula Nucesmuscatæ:& macis: & Cyngiber col
ligu ... ltitudinis duceꝝ cubitorū extrahūt: qđ inuisentes cine
ri ... quadā alia insula noīe Bauda producunt̃ soli:& illā
... & lignū Aloes in occidentali indiæ plaga apud quan-
... er deniq; & Canellæ q̄ grossæ appellant̃:& ēt Gyngi
... cū aliis pluribus aromaticis fructibus colligūtur. La-
... iis colligunt̃.Indus aūt lapis p̄ciosissimus ad ioannē
... oferri q ad seruādū oculoꝝ lumē:& ad illud restituēdū
... in india res dictu mirabilis:uidelicet arenosum mare
... ia ĩtumescit & a uento agitat̃.Hoc ēt se uidisse sanctus
... n uita ipsius testat̃.Ac de p̄dictis portentis ita esse affir
... nirabilibus:ac q̄si ĩcredibilib⁹ ioānē p̄sbyterū:tā ĩ æthio
... aximus ĩpator dr̄ ĩperare.Ad ipsi⁹ tñ ĩperiū quū lōgissi-
... t:sꝫ de suis multi ad pōtifices romāos psepe ueniūt:q p̄
... c de ipsius io.p̄sbyteri in calce huius opis dicta sufficiat.
... e nobilissimæ ac uetustissimæ primarius & princeps:hoc
... a cum plurimis illustribus principibus uidelicet a Cardi-
... otentino:cameræ auditore:& quodā prothonotario:prīci
... cnon & magnifico Vitellocio de uitellis castelli prima-
... næ:Alberto aluiani:Ludouico de rhodis: Nicolao quoq;
... & aliis cōpluribus clarissimis famosisq; uiris in ore gladi
... tercuit principes.

De mō-stris ido rū uide
De pisci bus hoī-bus sises pisces bouini
Viri qui carnes hūanas come dunt
Cocho-drilli Vi-de serpē tum ua-rietates
De for-micis magnis
De boui bus ma-cinū pro uincia
De psita cis & ca chis atq; fœnice
dicit præ ciosi lapi des aro-mata oīa cō-memo-rat Cyn-giber
qūo col-ligitur
Vide In dus lapis aliqd ua let
De are-noso mari

¶ Ac sic demum Deo auxiliante & fauente: huic nostro operi terminum ultima uice ponā: quē me pluries promisi omni cum diligentia & ueritate facturum. Quo in loco (ut hactenus) uixus sū sine errore conscribere successiones regum & principum omniū: & actus eorum: ac uirorum in disciplinis excellentium & religionum origines: necnon & pontificum omnium procursus: sicut ex libris historiarum descriptio cōtinetur. Hoc quippe exordio huius operis me facere pro posse cō promisi. Iteratoq; perfectum hoc opus: immo castigatus repercussum per me fuit nono calendas aprilis: anno a natali christiano tertio supra millesimum quingentesimum in cōuentu nostro sācti Augustini Bergomi: mihi uero a natiuitate sexagesimonono.

Frater Iaco. philippus Bergomensis sacri ordinis heremitarum diui Augustini Reueren. patri in Christo: & domino suo Aloysio Tasso compatriota suo: parentino episcopo: ac canonum professori. S.P.D.

¶ Ni personam tuam: tuasque præclaras in omni genere uirtutes. R. Antistes plurimi in cunctis facerem: profecto ipse me magnæ censuræ obnoxium adiudicarem. Quis enim eum non magnifaciet: quem summus ecclesiæ Romanæ pontifex Alexander sextus: idemq; uirorū illustrium sapientissimus censor tantifecerit: ut non rogatus: sed sua sponte episcopatum parētinæ ecclesiæ & alias perplures ecclesiæ dignitates: eidem ultro conferre statuerit. Hæc quippe. R. præsul tuæ consumatæ uirtutes: ita me in amorem tui incanduere: ut nihil tui amoris amantius mihi afferri posset. Ipse autem meus in te amor: tantæ existit auctoritatis: & gratiæ: ut etiam meæ ingrauescētis ætatis: me obliuisci impulerit & animauerit: ad repercutiendum denuo opus mearum historiarum: hactenus a me confectū: illud quo tandē editū. Alūno tuo: tuo ue patrono. Antonio palauicino sanctæ praxedis cardinali dignissimo dedicare. Quod & feci. Non quidē ut idoneū me existimarē: sed ut nō modo tua. R. D. Verū ēt & cæteri oēs intelligerēt amoris erga te mei tantā fuisse uim ꝙ quid unquā tibi negare possem. Ex stilli aūt huius nostri opis uarietate admirabitur forte ipsa tua. R. D. Necnō & cæteri dicentes ubi nā hæc sermonū disparitas: pro qua ēt ab eruditis ueniā repræhendendus. Ad quos ego: qa non eadē semp mihi in scribendo fuit uolūtas: atque ꝙ multa ex aliis ad uerbū excerpserim pluri historiæ ueritatē faciens: quā uerborū elegantiam. Ea enī uerba mea: & si eruditis u debunt inepta: spero nihilominus: si cū matura discussione fuerīt examinata: non parū fructū se pcepturos. Fateor qdē atq; deū meū testor me non falsa pro ueris posuisse: cū nil tā contrariū sit historiæ quā mendaciū. Nugæ in fabulis. in historiis uero ue ū & seriū sūmopere ab oībus querēdū est. Demū urbē. R. D. īnotescat me de industria plura ptermisisse: picula undiq; pcauendo: maxime in his nouissimis tēporibus gesta: q̄ sine quorūdā nota scribi nō potuissent: potissimū cū pīria discrimina: scriptores elāguescere plerūq; faciāt: cum sint plurimi: q ueritatē æquo animo audire nolint: posteris aūt ptes suæ sunt relinquendæ q apertius sine metu & nota suas historias scribere poterūt. Has igit historias nostras: prout in principio huius nostri opis promisimus: contractius & expeditius: ut nostra pmisit simplicitas: edidimus: & ea qdē non tā diligenter quā libenter efficere curauimus: ne mirabilia nouissimis tēporibus in italia gesta: nostra negligētia posteritati supprimerent. Ea itaq; qualiacūq; sint: tu humanissima manu suscipere non dedignaberis. Nā nihil tā paruū cudit in hoc modo: ꝙ gloriā aliquā nō pariat. Ipm aūt opus Reuerendissimo Cardinali prædicto eximio utic[...]roni: nostri nomine cum humili recommendatione offerre digneris. Vale. Bergom[...]gustini [...]ndas aprilis. Anno a natali Christiano. M.D.V.

¶ Explicit supplementum supplementi Chronicaru[...]
genter Et Accurate Reuisum Atq; Correctū. Ve[...]
tiis impressū Opere & īpensa Georgii de Ru[...]
sconibus Anno a Natiuitate Xpi. M.D.
XIII. Die. xx. Augusti. Regnāte
Leonardo Lauredano
Venetiarum
Principe.

¶ Registrum huius operis.

Aa a b c d e f g h i k l m n o
p q r s t u x y z & 9 ꝝ A B C
D E F G H I K L M N O P Q
Omnes sunt quaterni.

¶ Finis Libro referamus gratia Christo
Laus sit Semper omnipotenti Deo. Amen.

...e patiens
...one parici

Janu ma [illegible]
nia Esta [illegible] Escapando
de naufragio [illegible]
de [illegible] costa parte E [illegible]

A cisne [illegible] sae [illegible]
Escapando de na[illegible]

762
590
―――
172

142

braceando sae a costa
scapando do naufragio
nesta casa os posta

Epos